844. G. 16

NAZIONALE
8 M
47 G
16
R. BIBLIOTECA CENTRALE V. E. II
ROMA

13-15. 6. 20

Digitized by Google

8-47-3-16

Digitized by Google

D. D.

NICOLAI RODRIGVEZ

FERMOSINI,

DE

EXCEPTIONIBVS,

PRÆSCRIPTIONIBVS,

SENTENTIIS ET APPELLATIONIBVS.

Digitized by Google

D. D. NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI,

QVONDAM COLLEGÆ DIVI ÆMILIANI SALMANTICÆ,

PRO SACERDOTIBVS ET GRADVATIS; DEINDE CANONICI Doctoralis Eccleſiæ Auſturicenſis, & poſt Canonici Pœnitentiarij Valliſoletanæ Eccleſiæ, & in eius Tribunali Sanctæ Inquiſitionis (Fiſcali Electi) iam Inquiſitoris Creati; & itidem à Rege PHILIPPO IV. Iudicis Bonorum Confiſcatorum dictæ Inquiſitionis etiam Intitulati; demum Fiſcalis Electi pro Supremo Conſilio Sanctæ & Generalis Inquiſitionis, nunc eiuſdem Conſiliarij, & iam Epiſcopi Auſturicenſis.

TRACTATVS QVARTVS.

DE

EXCEPTIONIBVS,

AD TITVLVM VI. LIBRI II. DECRETALIVM GREGORII PONTIFICIS IX.

Ad Titulos de Exceptionibus, vſque ad Titulum de Confirmatione Vtili vel Inutili.

Cum Indice multiplici Titulorum, Capitum, Quæſtionum, Canonum, L. [illegible], Iurium, Locorum, Rerum & Verborum in hoc Tractatu contentorum.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumptibus HORATII BOISSAT & GEORGII REMEVS.

M. DC. LXII.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

RVBRICÆ, TITVLI, ET CAPITA

QVÆ CONTINENTVR IN HOC TRACTATV QVARTO

Libri II. Decretalium, à Rubrica & Titulo de Exceptionibus, vſque ad Rubricam & Titulum de Confirmatione Vtili, vel Inutili, quibus integer Liber II. Decretalium, vberrimè enodatur, & prædictorum Titulorum, eius capita repetuntur, & alia quamplura iura in vtroque Iure experſa explicantur ſub contextura quæſtionum omnium, quæ in hoc corpore aſſignantur.

Ad Rubricam, & ante Rubric. *De Exceptionibus.* p.1

CAp. I. cum 67. quæſt. p.25
Cap.II. Cum quæſt. p.30
Cap.III. Cum Eccleſiæ, p.31
Cap.IV. Paſtoralis, cũ 9.q. ib.
Cap.V. cum inter. p.36
Cap.VI. Cum venerabilis, cum 19.q. p.37
Cap.VII. Olim, p.48
Cap.VIII. Dilecti. p.49
Cap.IX. Apoſtolicæ. ibid.
Cap.X. Dilectæ. p.50
Cap.XI. Significauerunt. ibid.
Cap.XII. Exceptionum. p.51
Cap.VIII. Aduerſario, cum 6. quæſt. p.57
Cap.XIV. fin. ibid.

Ad Rubricam, & ante Rubric. *De Præſcriptionibus*, cum 9. quæſt. p.58

CAp.I. cum 16. quæſt. p.64
Cap.II. Nihil prodeſt, cum 7. q. p.77
Cap.III. Sanctorum, cum 1. quæſt. p.84
Cap.IV. De quarta, cum 16. quæſt. p.89
Cap.V. Vigilanti. cum 9. quæſt. p.104
Cap.VI. Aduerſus, cum 17. quæſt. p.105
Cap.VII. cauſam quæ, cum 21. quæſt. p.110
Cap.VIII. Illud, cum 5. quæſt. p.124
Cap.IX. Quia indicante, cum 11. q. p.142
Cap.X. Ex tranſmiſſa. p.145
Cap.XI. Accedentes. p.157
Cap.XII. Cum non liceat, cum 12. q. ibid.
Cap.XIII. Ad audientiam. p.168
Cap.XIV. cum vobis, cum 6. quæſt. p.169
Cap.XV. Auditis. p.176
Cap.XVI. cum ex officij. p.177

Cap.XVII. Si diligenti, cum 11. quæſt. ib.
Cap.XVIII. cum olim. ibid.
Cap.XIX. Veniens. p.187
Cap.XX. fin. cum 27. quæſt. p.188

Ad Rubricam, & ante Rubric. *De Sententia, & Re Iudicata*, cum 64. quæſt. p.215

CAp.I. cum 25. quæſt. p.244
Cap.II. Iurganonium, cum 8. q. p.259
Cap.III. Non poteſt. p.265
Cap.IV. Ea quæ. ibid.
Cap.V. De cætero, cum 11. quæſt. ibid.
Cap.VI. cum aliquibus, cum 1. q. p.272
Cap.VII. Lator. ibid.
Cap.VIII. cum cauſam. ibid.
Cap.IX. Inter cæteras. p.275
Cap.X. Tenor. p.276
Cap.XI. conſanguinei, cum 14. quæſt. ibid.
Cap.XII. cum olim. p.287
Cap.XIII. cum inter. p.288
Cap.XIV. cauſam, cum 5. quæſt. ibid.
Cap.XV Quoad conſultationem, cum 26. quæſt p.291
Cap.XVI. Sicut nobis. p.310
Cap.XVII. cum ſuper, cum 48. q. p.311
Cap.XVIII. cum Bertoldus. p.334
Cap.XIX. in cauſis. p.335
Cap XX. inter Monaſterium. ibid.
Cap.XXI. Suborta, cum 14. quæſt. p.339
Cap.XXII. cum I, & A. p.343
Cap.XXIII. cum à te, cum 23. q. p.344
Cap. XXIV. Ad probandum, cum 19. quæſt. p.357
Cap.XXV. Quamuis, cum 24. q. p.372
Cap.XXVI. fin. p.388

Digitized by Google

Index Capitum.

Ad Rubricam, & ante Rubric. *De Appellationibus*, cum 64. quæſt. *p.*590

CAp.I. *p.*420
Cap.II. inter cætera. *p.*421
Cap.III. Ad noſtram, cum 18. quæſt. *ibid.*
Cap.IV. Ad perſonas, cum 10. quæſt *p.*431
Cap.V. cum ſit Romana, cum 24. q *p.*438
Cap.VI. Ad hæc. *p.*432
Cap.VII. Si duobus, cum 24. quæſt. *ibid.*
Cap. VIII. Ex ratione, cum 5. q. *p.*474
Cap. IX. Meminimus. *p.*477
Cap. X. Super eo, cum 4 quæſt. *ibid.*
C.XI. De appellationibus, cum 23. q *p.*479
Cap. XII. Super eo. *p.*493
Cap. XIII. Peruenit. *p.*499
Cap.XIV. conſuluit, cum 3. quæſt. *p.*495
Cap.XV. Suggeſtum. *p.*496
Cap.XVI. Ad præſentiam. *p.*499
Cap.XVII. cum teneamur, cum 5.q. *ibid.*
Cap. XVIII. conſuluit. *p.*505
Cap.XIX. cum parati. *p.*506
Cap.XX. Ad hæc. *ibid.*
Cap.XXI. Quæſtioni. *ibid.*
Cap.XXII. Præterea. *ibid.*
Cap.XXIII. conſtitutis. *p.*507
Cap.XXIV. Propoſuit. *ibid.*
Cap.XXV. Qua fronte. *ibid.*
Cap.XXVI. Reprehenſibilis. *ibid.*
Cap. XXVI. Ad hæc. *p.*508
Cap.XXVIII. Peruenit. *ibid.*
Cap. XXIX. conſuluit. *ibid.*
Cap.XXX. Ad hæc. *p.*509
Cap.XXXI. De priore. *ibid.*
Cap. XXXII. Quia nos, cum 1. quæſt. *ibid.*
Cap.XXXIII. Ad aures. *ibid.*
Cap.XXXIV. Ad audientiam. *p.*510
Cap.XXXV. Accepta. *p.*511
Cap.XXXVI. Poſtremo, cum 1.q. *ibid.*
Cap.XXXVII. Ad hæc. *p.*512
Cap.XXXVIII. cum Eccleſia. *ibid.*
Cap.XXXIX. Directæ. *ibid.*
Cap.XL. Præterea. *p.*513
Cap.XLI. Secundo requiris. *p.*514
Cap.XLII. An ſit. *ibid.*
Cap.XLIII. Nouit, cum 4. quæſt. *p.*515
Cap.XLIV Sæpè, cùm 3. quæſt. *p.*519
Cap.XLV. conſtitutus. *p.*520
Cap.XLVI. conſtitutis. *p.*521
Cap.XLVII. Ex parte. *ibid.*
Cap.XLVIII. Significauit. *ibid.*
Cap.XLIX. Significantibus. *p.*522
Cap.L. Ex inſinuatione. *ibid.*
Cap.LI. Bonæ, cum 22. quæſt. *ibid.*
Cap.LII. Dilecti. *p.*539
Cap.LIII. Paſtoralis, & §. verum, cum 26. quæſt. *ibid.*
Cap.LIV. Solicitudinem, cum 1.q. *p.*555
Cap.LV. Dilectis filiis. *p.*556
Cap.LVI. vt noſtrum, cum 24. quæſt. *p.*557
Cap.LVII. Oblatæ. *p.*570
Cap.LVIII. Per tuas, cum 4 quæſt. *p.*572
Cap.LIX. vt debitus, cum 1. quæſt. *p.*573
Cap.LX. cum ceſſante, cum 4. quæſt. *p.*574
Cap.LXI. cum ſpeciali, cum 1.q. *p.*575
Cap. LXII. cum cauſam. *p.*576
Cap.LXIII. Dilecto filio. *p.*577
Cap. LXIV. Nicolao. *ibid.*
Cap LXV. Sua nobis, cum 4. quæſt. *ibid.*
Cap. LXVI. Dilecti filij. *p.*581
Cap.LXVII. Ex parte. *ibid.*
Cap.LXVIII. intimaſti. *p.*582
Cad. LXIX. Significante. *ibid.*
Cap. LXX. interpoſita. *p.*587
Cap.LXXI. inquiſitioni, cum 5. q. *ibid.*
Cap.LXXII. vna ſententia, cũ 10.q *p.*590
Cap. LXXIII. fin. *ibid.*

Ad Rubricam, *De Clericis Peregrinantibus.* *p.*598.

CAp. vnicum. *ibid.*

Ad Rubricam *De Confirmatione vtili, vel inutili*, cum 14. quæſt. *pag.*602

CAp.I. *p.*612
C.II. De Confirmationibus, cũ 2.q. *ib.*
Cap.III. Bonæ. *p.*614
Cap.IV cum dilectæ. *p.*615
Cap. V. Ad noſtram. *ibid.*
Cap.VI. Porrecta, cum 2. quæſt. *p.*616
Cap. VII. Examinata. *ibid.*
Cap. VIII. venerabilis, cum 3. quæſt. *p.*617
Cap. IX. fin. cum 4. quæſt. *p.*119

Sub his Capitibus includuntur, atque tractantur ex propoſito 786. Quæſtiones, præter alias quæ etſi ſint de materia, quia alibi tractatæ ſunt, vt aſſignantur ante Rubricam Titulorum, non repetuntur: item inſinuantur ſub Paraphraſi huius textus alia tractata, aut tractanda.

SERIES

SERIES
CAPITVM, ET QVÆSTIONVM,
quæ continentur in hoc volumine, De Exceptionibus, Sententiis, & Appellationibus Libri II. Decretalium, à Titulo de Exceptionibus, vſque ad finem dicti libri.

AD TITVLVM De Exceptionibus, ante Rubricam.

QVÆSTIONES SIGNANTVR ad hanc materiam pertinentes, iam alibi tractatæ.

Qvæst. I. Exceptio, *quæ competit legato, aut alijs priuilegiatis pro reuocando domum, an ſit dilatoria, vel peremptoria?* Egi in cap. fin. de foro comp. q. 27. vbi quod eſt peremptoria reſpectu cauſæ publicæ, dilatoria reſpectu priuatæ. p. 1

II. *Et an quæ obſtat delegato, obſtet delegantiꝰ* in cap. ſi quis contra de foro comp. q. 15. vbi negaui. ibid.

III. *Exceptio Dominij, an obſtet agenti interdicto recuperandæ poſſeſſionis?* Dixi in cap. 1. de ordine cognit. q. 2. proprius in cap. 1. de reſtit. ſpol. q. 1. & in cap. 5. eodem, & affirmaui, vt ibi. ibid.

IV. *Exceptionem opponens, nunquid videatur litem conteſtari?* In Rubric. de litis conteſt. q. 8. vbi quod non de Iure communi. *Quid de Regio oppoſitis exceptionibus peremptoriis.* p. 2

V. *Exceptio ſeruituti oppoſita, an impediat litem conteſtari?* in Rubr. de litis conteſt. q. 10. affirmo, *niſi in caſibus, vbi ſeruus agere poteſt.* Et de *exceptione ſpolij oppoſita per reum. Et quid in excipiente de inuentario non confecto, quando excipiens eſt intra tempus ad illud conficiendum, & quid ſi opponatur per viam notorij*, vbi reſoluo dict. q. 8. ibid.

VI. *Exceptio* (tu plus petis tempore) *an ſuſpendat Iudicium in totum?* Dixi in cap. 1. de plus pet. q. 2. verſic. *ad ſecundam*, vbi ſub diſtinctione dilatoriæ, & peremptoriæ reſoluo. ibid.

VII. *Exceptio in quantum facere poteſt reſpectu Clerici feudatarij:* in cap. 5. de Iudiciis, q 19. affirmaui. ibid.

VIII. *Exceptio præſcriptionis, an obijci poſſit agenti remedio recuperandæ?* in cap. 1. de reſtit. ſpol. q 4. vbi qualiter. ibid.

IX. *Exceptio vindimiæ nunquid admittatur?* in cap. fin. de Iudic. q. 5. & affirmaui. ibid.

X. *Exceptio criminis an admittatur, & impediat ſpolij reſtitutionem?* in cap ex litteris, & in cap. item cum quis de reſtitut. ſpoliator. in præmiſſo à n. 1. vbi affirmo. ibid.

XI. *Exceptio* (dolo facis) *an obſtet interdicto recuperandæ?* in cap. in litteris de reſtit. ſpoliat. q. 7. *remiſſiuè. Et quod exceptio Dominij incontinenti probanda obſtet agenti, interdicto recuperandæ, ſi adſit culpa ex parte aduerſarij:* ibi in cap 1. q. 1. n. 22 & 24. ibid.

XII. *Exceptio loci non tuti, an poſſit opponi, vbicumque?* in cap. accedens 4. vt lite non conteſtata, q. 2. à n. 4. ibid.

XIII. *Exceptio inopiæ à Clerico oppoſita, an impediat executionem latæ ſententiæ, & iam in poſſeſſorio?* in cap. olim de reſtit. ſpoliat. q. 1. vbi affirmaui. ibid.

XIV. *Exceptio renunciationis, an ſit legitima?* in cap. 2. de reſtit ſpoliat. q. 1. Et ad aliam, *an reus poſſit expellere exceptione rei Iudicatæ actorem, qui conuenit eum*

cum interdicto vti poſsidetis , in cap. accepta 4. eodem , q.3. verſic. *ad tertiam*, vbi cum diſtinctione. ibid.

X V. *Exceptio expolij quo tempore proponenda , vt eadem termiuetur ſententia?* in cap. 2. de ordine cognit. q. 3. ibid.

X V I. *Exceptio an poßit opponi poſt litem conteſtatam intra quindecim dies ?* ibi quæſt. 5. ibid.

X V I I. *Exceptio an poßit opponi aduerſus agentem actione depoſiti ad retinendum ?* ibi q. 5. ibid.

X V I I I. *Exceptio an poſsit opponi ad interrumpendam præſcriptionem ?* ibi q. 6. ibid.

X I X. *Exceptio priuatarum rerum , an obſtet agendi ſuper rebus Eccleſiaſticis , & contra ?* ibi q. 7. ibid.

X X. *Exceptio ſpoliationis, an perpetuo poſſit opponi ?* ibi dicta q. 7. verſic. *ad ſecundam* , & dixi vt intra annum. *Et quid oppoſita ſpoliatione per viam exceptionis?* in dicto cap. 2. q. 2. de hac dicit Barboſa in cap. 4. hoc tit. quod ſit dilatoria. ibid.

X X I. *Exceptio in procuratorem , quandoque opponitur* , in cap. 9. de Iudiciis, ſub q. 4. & 5. ibid.

X X I I. *Exceptio criminis , quæ non fuit oppoſita contra teſtem , an poſsit opponi in ſecunda appellationis inſtantia ?* in cap. teſtimonium 54. de teſtibus, q. 4. vbi *quid ſi non eſt probata* , in 1. poſſit opponi in 2. ibid.

X X I I I. *Exceptio illegitimitatis oppoſita quocumque tempore , an ita ſit præiudicialis , vt nullo modo poſsit laicus Iudex in cauſa ſucceſsionis procedere , quouſque ſuper illegitimitate ab Eccleſiaſtico pronuntietur* : vbi *de natura præiudicialis exceptionis. Et quid ſit exceptio dependens ?* in cap. tuam de ordine cognit. q. 2. ibid.

X X I V. *Exceptio rei iudicatæ in ſummario , an obſtet in ordinario ?* in Rub. infra de reiudic. q. 1. verſic. *ad ſecundam*. ibid.

X X V. *Quid de exceptione contra teſtes quod ſunt falſarij , & criminoſi* , ibi q. 5. verſic. *ad quintum*, n. 20. ad aliam dicta q. 4. verſic. *ad ſecundam*. ibid.

X X V I. *Exceptio non numeratæ pecuniæ qualiter locum habeat ?* Latè dictum eſt in cap. ſi cautio 14. de Fide inſtrum. q. 4. 5. & 6. vbi videbis ad plura huius exceptionis. ibid.

X X V I I. *Exceptio excommunicationis oppoſita , an debeat apertè probari , vel ſufficiat fama? Et cui incumbat eius probatio,* in cap. intelleximus de Iudiciis q. 17, verſic. *ad ſecundam* , n. 6. & verſic. *ad tertiam* , *n. 12.* ibid.

X X V I I I. *Exceptio litis pendentiæ an diſtet ? & quomodo ab ea, quæ eſt , ne continentia cauſa diuidatur* : Egi in Rubr. vt lite pendente , nihil nouiter, q. 1. verſic. *ad tertiam*. ibid.

X X I X. *Exceptio præiudicialis quæ ſit , & quid operetur?* Dixi ſupra in cap. tuam 3. de ordine cognit. DD. de ea laté ſub Rubr. & traditione agunt , eámque connumerari inter dilatorias , docent Azeuedus in l. 1. tit. 5. lib. 4. compil. Didacus Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordinem gloſſa 1. coll. 707. §. præiudicialis, Maranta in praxi , p. 4. diſt. 2. ex n. 1. ibid.

Ad Rubricam. pag. 3.

QVÆST. I. AN ſicut exceptiones communiter dici ſolent dilatoriæ , ſeu temporales , & aliæ peremptoriæ , & perpetuæ fortè in Iure noſtro , alia exceptionum ſcribatur diuiſio , veluti exceptionis anomalæ , & emergentis ? Et nunquid eædem ſint, ſeu differant ? Et an in eis proponendis antiquitus certa ſeruaretur formula, ſicut obſeruabatur in actionibus ab actore deducendis. p. 4

I I. Exceptio litiſpendentiæ, an impediat execotionem ſententiæ ? An exceptio de Iure tertij detur in Iure ? An ſtatuto prohiberi queat , vt exceptio opponatur ? Et an exceptio nullitatis rei iudicatæ poſſit opponi in executione ſententiæ ? Et an exceptio ſit indita Iure naturæ ? Et an ſit Iuris aut facti. pag. 8

I I I. An exceptio declaratoria ſit dilatoria , ſiue peremptoria ? Quid de recuſatoria ? Quandó , & coram quo Iudice qualiber proponatur ? Quid de exceptione expenſarum , compenſationis , inuentarij, & de aliis ſimilibus? Et an exceptiones modificatæ oppoſitæ in cauſa principali, ante ſententiam, & rejectæ à Iudice, poſſint poſt ſententiam, opponi ? Et quid de peremptoriis. p. 11

I V. Reſtitutio in integrum , an ſit actio, vel exceptio ? & qualiter valeat opponi ? Exceptio rei iudicatæ quem effectum producat, & qualiter opponatur? Exceptio diſcuſſionis, an proponatur, vt dilatoria ? Et exceptio quod actori non competit, ius quando debeat opponi?

poni? Et an quando ſit declarandum à Iudice ſuper exceptionibus oppoſitis? Et an tertius comparens pro ſuo intereſſe in cauſa, poſſit in quacumque parte Iudicij, in qua comparuit exceptiones dilatorias opponere. p.53

V. An allegans exceptionem teneatur ſemper eam probare? Et an qui habet exceptiones, ſi tardus ſit in proponendis, condemnetur in expreſſis? Et an exceptione oppoſitâ coram laico, quæ ſpectet ad Eccleſiaſticum, veluti ſi ſit vſurarum nihilominus poſſit laicus aſſignare terminum inter quem definiatur talis exceptio, ſeu declaretur? Et an requiſitus Iudex debeat cognoſcere de exceptione oppoſita, vel remittere ad requirentem Iudicem? Et an ſi quis dixerit quod non intendit proponere exceptiones, quia ipſis renuntiat, cenſeatur renunciaſſe omnibus, vel tantum illis, de quibus notitiam habet, vt de aliis ad materiam ſpectantibus. p.17

VI. An ſemel exceptio diſceptata, poſſit iterum alia in cauſa refricari, vel ſit rejicienda? An cum reſeruantur exceptiones, ſit de illis facienda mentio in ſententia? Et an valida ſit ſententia quæ non pronuntiat ſuper exceptione reſeruata expreſsè, etiam inſtante parte? Vbi referuntur duæ formæ pronuntiandi. p.19

VII. An exceptiones, quæ debitoribus competunt, competant, & eorum fideiuſſoribus? Et an cum plures competant exceptiones, ſi reus vnam proponat, & ſuccumbat, poſſit poſtea aliam proponere? Et an replicationes, & duplicationes habeant connexionem cum noſtro titulo de exceptionibus? Et an exceptio de Iureiurando, quæ prodeſt debitori, proſit & fideiuſſori? Quid de exceptione periurij. pag.20

VIII. An exceptio quod in pari cauſa æquè priuilegiata melior ſit conditio poſſidentis, obſtet aduerſus executionem contractus bullaris, ſi omnes ex eodem contractu cauſam habeant? Et an ſi exceptio probationis detecta fuerit aliquo modo ante executionem tunc præuentio ſuper exceptione impediat executionem inſtrumentis. p.23

Ad Textum in Capite I. De Exceptionibus, hoc Titulo. p.25

Quæst. I. An exceptio falſitatis in teſtes oppoſita, poſſit ad eorum repulſam opponi in ſecunda appellationis inſtantia? Et quando ſit opponenda in prima inſtantia? Et an minor reſtituatur ad opponenda crimina, & vitia aduerſus teſtes? Et an ſit peccatum, & quale falſum crimen teſtibus objicere, & ſit obnoxium reſtitutioni. ibid.

II. An exceptio criminis poſſit in cauſa matrimoniali aduerſus teſtes opponi, etiam poſt rem iudicatam? Et an exceptio lenocinij ab vxore intentata, excludat maritũ ab accuſatione adulterij? Et an repellatur mulier dotem petens à marito criminis participe, etiamſi dicat eam fiſco deberi? Et quot ſint cauſæ, quibus infamia irrogetur. pag.27

III. An teſtis, cui objicitur crimen per modum exceptionis, & incidenter, ſi de eo confeſſus ſit, vel conuictus, ſit puniendus pœna ordinaria, ſiue extraordinaria, aut nulla. p.29

Ad Textum in Capite II. hoc Titulo in ipſo. p.30

Ad Textum in Cap. III. Cum Eccleſia, hoc titulo in ipſo. p.31

Ad Textum in Cap. IV. Paſtoralis, hoc titulo. ibid.

Quæst. I. An exceptio dilatoria poſſit opponi poſt nouem dies à iurante perueniſſe ad ſuam notitiam de nouo? Et nũ vt dilatoria, aut vt peremptoria tunc opponatur? Et an vtique verum ſit, vt dilatoria superueniens poſt litem conteſtatam opponi poſſit? Et an Iudex poſſit aſſignare terminum, non ſolum ad proponendas exceptiones dilatorias, vt hic verum, & ad peremptorias? Quid in dilatoriis cõtrariis? Et an textus noſtri deciſio, vtpotè noua, extendatur

ad Ius Ciuile, & Regium? Et de qua proteſtatione textus iſte loquitur. ibid.

II. An minor, vel Eccleſia omittens allegare exceptionem dilatoriam, vel fori declinatoriam ante terminum à Iudice deſignatum, vel ante litis conteſtationem, poſſit reſtitui in integrum aduerſus prædictum nocumentum? Et quid de ſcholaſtico omittente allegare priuilegium Magiſtri ſui, ſed errando paſſus fuit in ſe litem conteſtari. p.35

Ad Textum in Capite V. Cum inter priorem, hoc titulo in ipſo. pag.36

Ad Textum in Capite VI. Cum Venerabilis, hoc titulo. p.37

QVÆST. I. EXcipiens quare fateri non videatur ea quæ in exceptione continentur, cum regulariter qui vnum confitetur, etiam confiteri cenſeatur id, quod ex eo neceſſario ſequitur diuerſis exemplis exornatur concluſio, & aliis limitatur. p.38

II. An ſi petit quis à me centum, quæ verè mutuauit, & ego eidem ſecreto ſolui, & diſtinctè interrogat, vt reſpondeam, receperim, ne illa centum mutuo ab actore poſſim tuta conſcientia, eam poſitionem prout ponitur, negare ſtante hodie lege Regia 2. titulo 7. libro 8. recopilat. qua teneor ſimpliciter interrogare, vel fateri? Et an interrogatus ſimpliciter debeat, ne actori mille ex cauſa mutui, vel alia, & verè quinquaginta debeat, vel aliam minorem tamen quantitatem, an poſſit totam poſitionem negare? Et an confeſſio hæc in Iudicio facta *Confiteor* me promiſiſſe centum, vel quid aliud, ſed tamen ſolui, vel adimpleui, vel factum eſt mihi pactum de non petendo, ſit clara, ita quod ſtatim mereatur executionem? Et quid contingat quando actor exceptionem rei probauerit, ſed eam de Iure impugnat. p.42

III. An Confeſſio queat pro parte acceptari pro parte vero non? Quid de confeſſione qualificata? Et an ille, à quo petitur, pecunia iam petita, poſſit reſpondere negando? An petens delicti gratiam, fateri cenſeatur? An opponens exceptionem factæ compenſationis, videatur confiteri? Et an excipiens, negare videatur, quando eſt aduerſus ipſum præſumptio. pag.43

IV. An excipiens circa habilitatem perſonæ, videatur fateri? Et cenſeatur fateri ſemper qui excipit reſpectu ſuæ exceptionis? Quid quando conſtaret per teſtes, & inſtrumenta de obligatione rei, vel quando actor proponit factum interclusum in exceptione rei? Et an quæ dicta ſunt reſpectu rei excipientis, idem intelligantur reſpectu actoris replicantis contra reum. p.45

V. An petens abſolutionem videatur excommunicationem fateri? Et an ſi negat excommunicationem, & ad cautelam petat abſolui videatur fateri? Et an ex confeſſione Iudici facta, & non apud acta ferri ſententia poſſit? Et an ad aliquid teneatur qui verum dicendo occultum crimen alicuius propalauit illum infamando. p.46.

Ad Textum in Cap. VII. Olim, hoc titulo in ipſo. p.48

Ad Textum in Capite VIII. Dilecti filij, hoc titulo in ipſo. p.49

Ad Textum in Cap. IX. Apoſtolica, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. X. Dilecta in Chriſto, hoc titulo in ipſo. p.50

Ad Textum in Cap. XI. Significauerunt, hoc tit. in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XII. Exceptionem, hoc titulo. p.51

QVÆST. I. AN Iudicialiter conuentus, licet alias inhabilis ſit, & non

Digitized by Google

non poſſit in Iudicio comparere, habilitatus cenſeatur ad comparendum? Et an reus excommunicatus cogatur venire in iudicium? Et an prius ſit abſoluendus à cenſura. ibid.

II. An exceptio declinatoria poſſit opponi à Clerico apud Iudicem ſæcularem, etiam poſt ſententiam rei iudicatæ, & etiam ſi vſque ad ipſum diem opponens tacuerit? Et an ſic eam omittens opponere, ſit in expenſis condemnandus? Et an officio Iudicis ſine partis citatione procedatur. p.52

Ad Textum in Cap. XIII. Aduerſario, hoc Titulo in ipſo p.57

Ad Textum in Cap. XIV. fin. hoc Titulo, De Exceptionibus in ipſo. ibid.

AD TITVLVM

De Præſcriptionibis ante Rubricam. p.58

QVÆSTIONES SIGNANTVR ad hanc materiam pertinentes, iam alibi tractatæ.

QVÆST. I. PRÆSCRIPTIO *quinque pedum, an aliquomodo redigi poßit ad actionem finium regundorum?* Dixi in cap. 3. de prob. q. 3. ibid.

II. *Authoris mala fides, an noceat ſucceſſori ad præſcribendum?* in c. quia v. de Iudiciis, q. 2. vbi ſine diſtinctione. ibid.

III. *Iuriſdictio an acquiratur præſcriptione, quemadmodum priuilegio, & conſuetudine?* in cap. cum contingit 13. de foro comp. q. 2. adjunges alia dicta in cap. 8. de Iudiciis, q. 4. & 5. vbi qualiter pro affirmatiua. ibid.

IV. *Poteſtas ferẽdi cenſuras, an poßit conſuetudine, aut præſcriptione acquiri?* in c. cũ contingat 13. de foro comp. q. 3. affirmaui ſi inter Eccleſiaſticos. ibid.

V. *Miſſus in poſſeßionẽ ob contumaciam rei, ſi ſciat rem eſſe alienã, an poßit eã præſcribere ex mißione ſecundi decreti?* Dixi in c. quoniã frequenter, § in aliis, vt lite nõ cõteſtata, q. 4. & negaui, vbi adduxi, *quæ citatio ſit neceſſaria ad interpretandam præſcriptionem?* aliqua dico inf in c. illud & ſub c. fin. q. 1. v. *item intelligitur.* ibid.

AD RVBRICAM. ibid.

QVÆST. I. AN vſucapio, præſcriptio, & exceptio aſſimilentur, ſeu differant. p.59

II. Cum communiter dictum fuerit, quod vſucapio ad res nobiles, præſcriptio ad immobiles adindicaretur, dubium eſt, an tecta diceretur olim diuiſio rerum nec mancipi, & mancipi? Et à quibus antiquitus vſucapio fuit introducta? Et in quo differant vſucapio, & longæ poſſeſſionis capio. p.61

Ad Textum in Capite I. De Exceptionibus, hoc Tit. p.64

QVÆST. I. QVare Epiſcopus contra Epiſcopum locum per ſe conuerſum ad fidem præſcribat triennio, cum hæc triennalis præſcriptio in poſſeſſionibus, & immobilibus, nec antiqua decẽ viralium determinatione, nec conſultorum, aut Imperatorum fuerit cognita? Et quare cum vacat Eccleſia, vel eſt in ſchiſmate, non præſcribatur contra ipſam, cum de bonis vacantibus, detur vera Dominij acquiſitio. p.65

II. An res Fiſci ex crimine hæreſis præſcribãtur? An infidelitas priuet quem à dominio rerũ, & prouinciarũ? An abſolutus ab excommunicatione, omnia ſua iura recuperet? Et an abſens cauſa Reipublicæ reſtituatur contra vſucapionem completam in abſentia, vel præſentia? Et an per teſtes impedimentum probetur. p.67

III. An quemadmodũ hic de triennio mẽtio fit, tale tempus, & de Iure Canonico indultum ſit, vt de Iure Ciuili communiter in rebus mobilibus? Et an incorporalia, & iura Epiſcopatus alieni triennio præſcribi valerent, quemadmodum, & poſſeſsiones? Vbi de debitis, & actionibus? Et an Prælatus cõuerſus ex hæreſi recuperet loca ſuæ Diœceſis, quæ ab alio Epiſcopo fuerint conuerſa? Et an legatum rei immobilis factum Eccleſiæ poſsit à Prælato repudiari? Vbi an factum Prælati noceat Eccleſiæ? Et quid de facto vnius, an alteri præiudicet. p.71

IV. An ſalarium Iudicũ & Aduocatorum præſcribatur biennio? Quid de ſalario famulorũ, ſeu filij, & priuigni? Et an Salaria Adminiſtratorũ præſcribãtur triẽnio? Et quid de debitis Pharmcopolis

ex medicamentis? Et an Matrix Eccleſia, de qua hic intelligitur de Cathedrali, ſeu alia. p.74

Ad Textum in Capite II. Nihil, hoc Titulo. p 77

QVÆST.I. AN bona temporalia ſint omittẽda propter ſcandalum? Et an ſit differendus ingreſſus religionis propter ſcandalum? Et an teneamur prætermittere aliquod præceptum ob euitandum aliorum ſcandalum? Vbi an mulier ſi ſciat ſe concupiſcendam ab aliquo laſciuè, teneatur non exire ad audiendum ſacrum? Et an attentata non ſint reuocanda ratione ſcandali, vel ob id deſinat quis ante omnia reſtitui, vel nequeat recuperare ſuum? Vbi an ſufficiant ſcandala allegari, vel ſit neceſſum ea probari? Et qualiter intelligatur textus noſter. pag.79

Ad Textum in Capite III. Sanctorum, hoc Titulo. p.84

QVÆST.I. QVare per quietam, & ſinceram poſſeſſionem triginta annorum præſcribantur poſſeſſiones Eccleſiarum, cum ad talem præſcriptionem deſideretur ſpatium quadraginta annorum per textum in cap. de quarta, cap. ad aures 6. & aliis huius tituli, & in cap. 1. eodem in 6. p.85

Ad Textum in Capite IV. De quarta, hoc Titulo. p.89

QVÆST.I. AN vt præſcriptio quartæ decimalis, funeralis, parochialis Canonicæ, & aliarum circa res Eccleſiaſticas procedat; item & obligationum ſit præciſa quadragenaria, pacifica, & continuata poſſeſſio? Et an debeat eſſe toto illo tempore cum bona fide, & in ſimul eſſe cum titulo. p.90

II. An in ſpecie textus noſtri Ius commune reſiſtat præſcribenti? An ſucceſſor in beneficio poſſit præſcribere quartas à prædeceſſore mala fide poſſeſſas? Et an ſeruitutes continuæ ad Eccleſiam ſpectantes præſcribantur tempore tantum ordinario 10. vel 20. annorum, aut prærequirant quadragenariam poſſeſſionem? Et an Eccleſia, vacante Paſtore, currat nihilominus præſcriptio, ſaltim, illo viuente, & præſente inchoata. p 95

III. An in præſtationibus annuis ſufficiat vna præſcriptio? Et an præſcriptio locum habeat in promiſſione in annos ſingulos in tota obligatione? Quid in legato? Et quid ſi tranſactum fuerit tempore 100. annorum? Quo tempore ius pignoris præſcribatur? Quid de præſcribenda obligatione? Et an vbi lex excludit præſcriptionem, cenſeatur excludere præſcriptionem decem, vel viginti annorum? Et quando tempore præſcribantur actiones, tam reales, quam perſonales. p.98

IV. Præſcriptio, an tollat obligationes ipſo iure? Et quid tempus in ea importet? Et an debitores ſe iuuẽt tẽporis curſu? Et dubitãs, an debitum ſolutum ſit, poſſit vti præſcriptione legali? Et an diuiſio bonorum paternorum præſumatur facta; & ratio reddita per diuturnam poſſeſſionem 10. annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes? Et eſto quod admittatur præſcriptio legati alimentorum ſimpliciter facti, aut in annos ſingulos, ſit neceſſaria 30. annorum præſcriptio, vel ſufficiat ordinaria 10 aut 20. p.102

Ad Textum in Capite V. Vigilanti, hoc Titulo in ipſo. p.104

Ad Textum in Capite VI. Ad Aures, hoc Titulo. p.105

QVÆST.I. QVare, vt præſcribat vna Eccleſia aduerſus aliam decimas, ſit aſſignatũ quadragenarium tẽpus, cum videamus ad præſcribẽdum decimas in aliena Parochia ſufficere triẽnalem poſſeſſionem? Et quare quadragennalis præſcriptio omnem actionem excludat, cum ad præſcribendum contra Romanam Eccleſiam, ſit neceſſeſſaria poſſeſſio condemnaria, & in aliis caſibus immemorialis. ibid.

II. An priuilegium quadragenariæ poſſeſſionis conceſſũ Eccleſiæ, procedat etiã quando vna Eccleſia contra aliam præſcribit? Et an Clerici poſſint præſcribere decimas in aliena Parochia? Quid de Monaſterio aduerſus aliũ Monaſteriũ? Et an hæc decimarum præſcriptio poſſit per laicos continuari, & perfici? Et an Clerici præſcriptione eximantur à ſolutione decimarum. ibid.

III. An reſtitutio aduerſus præſcriptionem decimarum, detur ex iuſto ignorantiæ capite? Et an vt bona applicata Fiſco præſcribantur, deſideretur

ſemper

ſemper quadragenaria præſcriptio,tam in foro ſæculari, quam Eccleſiaſtico, etiam iu cauſa hęreſis. p.108

Ad Textum in Capite VII. Cauſam quæ, hoc Titulo. p.100

QVÆST.I. QVare laici decimas præſcribere nequeant, cum decimas ex locatione, aliiſve modis, percipere valeant, imò & ſpiritualia adminiſtrare? Et an qui præſcripſit decimas,debeat probare,quod illas haberet ante Concilium Lateranēſe? An laici conſuetudine poſſint decimas acquirere? Seu an ſint immunes ab earum ſolutione? vbi quid de præſcriptione? Et quid per priuilegium? Vbi de differentia inter conſuetudinem, & pręſcriptionem. p.111

II. An laici virtute præſcriptionis immemorialis, poſſint decimas acquirere, taliter, vt pręſcriptio vim habeat priuilegij? Et ſi dubitetur an decimæ titulo feudi à laicis poſſeſſæ, & conceſſæ fuerint ante Lateranenſe Concilium, vel poſt, an probata eorum immemoriali poſſeſſione, præſumantur conceſſæ ante ipſum Concilium? Et an laicus ſpoliatus Iure percipiendi decimas, ſit ante omnia reſtituendus, & à quo Iudice? Et an laicus poſſit contra laicum præſcribere decimas, quas laicus ex legitima conceſſione obtinet. pag.116

III. An laicus poſſit præſcribere Iuſpatronatus Eccleſiaſtici? Quid de Patrono laicorum? Et an ad præſcriptionem Iuris Patronatus ſimul titulus, & bona fides deſideretur cum 40. annorum quaſi poſſeſſione? An laicus poſſit præſcribere ius eligendi? Et an ſit beneficij capax? An collatio beneficiorum, & Epiſcopatuum poſſit à Principibus pręſcripti? Et an legatus de latere poſſit beneficio laicorum Iuriſpatronatus, pręſcriptione acquiſita, conferre. pag. 121

Ad Textum in Capite VIII. Illud, hoc Titulo. p.124

QVÆST.I. AN poſſeſſio per actum ciuilem tantum, non etiam naturalem acquiſita, ſufficiens ſit ad vſucapionem? Et an vt præſcriptio locum habeat,tam in præſcriptione triēnali,decennali, vicēnali,tricennali, ſeu quadragenaria, aut centum annorum, ita debeat adimpleri, vt non ſolum ſufficiat attictus poſtremi anni vltimus diei, ſed etiam requiratur tranſcurſus? Et an leges diſponentes tempus præſcriptionis, minus 40. annorum valeant contra Eccleſiam? Et an poſſeſſio quadragenaria requiratur in rebus Eccleſiæ mobilibus, aut centenaria in rebus Eccleſiæ Romanæ, vel ſufficiat tricennalis. p.127

II. An pręſcriptio, & vſucapio interrumpatur extraiudiciali tantum monitione, ſeu denunciatione? Et an præſcriptio debiti interrumpatur per ſolam petitionem debitis extraiudicialium coram teſtibus factam? Vbi quid per interpellationem? An interrumpatur litis conteſtatione? Quid per ſolam citationem? Et an per iuramentum deciſorium extraiudiciale? Quid per promiſſorium? Et an differant interruptio, & vſurpatio vſucapionis. p.129

III. An tollatur præſcriptio per verba appoſita in inſtrumento, *promitto tibi ſemper, vel quandocumque, vel perpetuo, vel omni tempore ſoluere?* An interrumpatur hęreditate iacente? An per longum ſpatium amittatur poſſeſſio, & quanto tempore præſumatur obliuio, an pacto præſcriptioni renunciari poſſit. p.134

IV. An Præſcriptio interrumpatur per libelli oblationē? An præſcriptio ſeruitij, vel alterius debiti currat quotieſcumque famulus, vel alius creditor retinet rem Domini, vel alterius debitoris, vel ſi debitori efficitur debitor in totum? An detur in integrum reſtitutio contra præſcriptionem incœptam in præſentia, cōſummatam in abſentia? Et an naturaliter interrumpatur præſcriptio, ſi titulus deficiat? Et an interrupta ſemel vſucapione, poſſit de nouo ab eodem continuari? Et quibus proſit vſucapionis interruptio, an non ſolum vſurpanti poſſeſsionem, ſed & aliis, qui non vſurpant? Vbi de aliis modis, quibus interrumpitur, aut non præſcriptio. p.138

Ad Textum in Capite IX. Quia indicante, hoc Titulo. p.142

QVÆST.I. AN Iudex Eccleſiaſticus faciat vim inhibendo Iudici, ſæculari, ſi cognoſcat inter perſonas Eccleſiaſticas ratione finium regundo

Fermoſin. de Exceptionibus. ẽ 3

gundorum ? Et an Eccleſiaſticus Iudex poſſit exequi Iudicium æſtimatorum agrimenſorum abſque reuiſione ? Et an Iudex Eccleſiaſticus faciat vim exequendo ſenteotias calculatorum, appellatione remota ? Et ſi de terminis communibus diuidendis agatur, qualis fiat computatio ? Et qui teneantur ad indicationem finium. p.143

Ad Textum in Capite X. Ex Tranſmiſſa, hoc Titulo. p.145

QVÆST. I. Quare præſcriptio cœpta non currat tempore hoſtilitatis, & belli, cum certum ſit captiuitate præſcriptionem naturaliter interrumpi ? Et an præſcriptio, non obſtante impedimento, continuari videatur ? Vbi plura remiſſiuè de materia impedimenti, Iuris, aut facti. p.146

II. An contra ignorantem poſſit procedere præſcriptio ? Et quid in ſeruitutibus præſcribendis ? An currat contra Eccleſiam, dum vacat Paſtore ? Et an contra ſucceſſorem agere impeditum ? Quid contra abſentem ex cauſa. p.149

III. An currat præſcriptio tempore pendente ad conficiendum inuentarium ? Et an præſcriptiones legales, conuentionales, ſtatutariæ, ſeu conſuetudinariæ currant contra minorem ? Et an currat præſcriptio contra pupillum, ſeu filiumfamilias. p.152

IV. An præſcriptio currat contra creditorem agere impeditum; eo quod debeat prius facere excoſſionem in debitorem, ſi res obligata, ſit penes alium poſſeſſorem ? Et an vt præſcriptio deſinat currere ex cauſa hoſtilitatis, Tyrannidis, peſtis, aut ex aliis, debeat actor oſtendere ſe fuiſſe impeditum, & qualiter contingat. p.155

Ad Textum in Capite XI. Accedentes, hoc Titulo in ipſo. pag.157

Ad Textum in capite XII. Cum non liceat, hoc Titulo. ibid.

QVÆST. I. Quare ſubditi aduerſus Prælatum obedientiam non præſcribant in perpetuum, cum hoc de viſitatione à Prælato facienda, vt corrigat ſubditorum exceſſus non æquè contingat. p.158

II. An ſuprema iuriſdictio Regum poſſit præſcribi ? Et quando, & qualiter aduerſus eam contingat ? An præſcriptio procedat in actibus facultatiuis ? Et an Ius offerendi præſcribatur in pacto redimendi ? Et an iuriſdictio poſſit præſcribi contra alios Dominos temporales ? Et an merum, ſeu mixtum imperium præſcribi poſſit ? Quid de iuriſdictione ſuprema Regis faciendi iuſtitiam ? Et de aliis Regalibus circa tertias decimales remiſſiuè. p.161

Ad Textum in Capite XIII. Ad audientiam, hoc Titulo in ipſo. pag. 168

Ad Textum in Cap. XIV. Cum vobis, hoc Titulo. p.169

QVÆST. I. Quare centenaria præſcriptio aduerſus Eccleſiam Romanam deſideretur, cum generaliter Iure Canonico quadragenaria ſufficiat aduerſus quamlibet Eccleſiam; imò & triennalis admittatur aduerſus res mobiles Eccleſiæ Romanæ ? Et in quo differant præſcriptio centenaria, & immemorialis ? Et an detur reſtitutio in integrum aduerſus vtramque. ibid.

II. An priuilegium centenariæ præſcriptionis taliter ſit ſoli Eccleſiæ Romanæ conceſſum, vt non extendatur, nec ad Fiſcum, nec ad Principes, nec ad Ciuitates, nec ad alia pia loca ? Et an prærequiratur præſcriptio centenaria contra Vaſallum Romanæ Eccleſiæ ? Seu an eadem, aut qualis prærequiratur, vt Dominus aduerſus Vaſallos præſcribat. p.173

Ad

Digitized by Google

Ad Textum in Capite XV. Auditis, hoc Titulo in ipſo. p.176

Ad Textum in Capite XVI. Cum ex officij, hoc Titulo in ipſo. pag.177

Ad Textum in Capite XVII. Si diligenti, hoc Titulo. ibid.

QVÆST.I. Qvare præſumptio eſt cõtra præſcribentem, inſtus titulus deſideretur, vt præſcriptio procedat? Et an ex curſu longi temporis præſumatur titulus? Et an ſi deficiat titulus interrumpatur præſcriptio? Et an tituli demonſtratio requiratur in præſcriptione ſeruitutum? Et an ſit in aliis præſcriptionibus neceſſaria allegatio, & probatio. p.178

II. An is, qui ignorat ſe titulum habere neceſſarium ad præſcribendum, valeat præſcribere? Et an cum poſſeſſor titulum non habeat, præſumatur bona fides neceſſaria ad præſcriptionem? Et an ſucceſſor poſſit incipere præſcribere rem vitioſam defuncti? Et an titulus pro hærede in ſuis hæredibus proficiat ad vſucapionem? Et an decennalis poſſeſſio ex regula Cancellariæ aliquid operetur in Eccleſiaſticis titulis? Et quando ſine titulo longiſſimi temporis præſcriptio ſufficiat? Et de aliis *remiſſiuè*. p.182

III. An titulus ſit neceſſarius in præſcriptione ſeruitutum. p.186

Ad Textum in Cap. XVIII. Cum olim, hoc Titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XIX. Veniens, hoc Titulo in ipſo. p.187

Ad Textum in Cap. fin. hoc Tit. De Præſcriptionibus. p.188

QVÆST.I. Qvare nec in foro Canonico, nec Ciuili, valeat præſcriptio cum mala fide, cum ſaltim de Iure Ciuili data ſcientia rei alienæ præſcriptio procedat, imò & cum mala fide? Et an ex iuſta cauſa, Iure Canonico, detur mala fide vſucapio? Et in quo differant bona, vel mala fides? Et quid in propoſito ſibi velit conſcientia. p.189

II. An in præſcriptione trienali, ſeu quadragenali deſideretur bona fides ſemper? An in centenaria, & an in immemoriali? Et an is, qui dubitat, ſi res ſua ſit, vel aliena poſſit præſcribere? Et an Iuris error proſit ad præſcriptionem longiſſimi temporis? Et an credens ex ignorantiâ craſſa, & ſupina facti, rem eſſe ſuam, cenſeatur habere bonam fidem ad præſcribendum? pag.194

III. An mala fides authoris ſucceſſori ad præſcribendum noceat? Et an mala fides reſpectu vnius impediat præſcriptionem reſpectu alterius? Et an pręſcriptione completa bona fide is, qui cognouerit rem eſſe alienam, teneatur in foro conſcientiæ eam reſtituere? Et an bona fides, quę ad pręſcribendum deſideratur, in Iudicio talis pręſumatur. p.198

IV. An poſt longiſſimum tempus queat allegari contra poſſeſſorem mala fides? Et an in ſeruitutibus pręſcribendis bona fides deſideretur? Vbi de nonnullis circa præſcriptionem earum? Et an bona fides deſideretur in pręſcribendis actionibus perſonalibus. p.201

V. An bona fides deſideretur in præſcriptione immemoriali? Vbi de priuilegiis immemorialis, & de eius vigore? Et an præſcriptio temporis immemorialis currat, & vires amittat, ſi conſtet de titulo vitioſo, & nullo? Et an in præſcriptione immemoriali requiratur ſcientia, & patientia aduerſarij? Et quibus bona fides probetur. p.206

VI. An taliter omni tempore bona fides deſideretur ad pręſcribendum, vt non ſolum debeat adeſſe ab initio vſucapionis; ſed etiam tempore contractus? Et vtrum ſtatutum ciuitatis, quo caueatur, vt niſi intra certum tempus creditor petierit, debitum excludatur, valeat, & ſeruandum ſit? An vſucapio, & præſcriptio conuenienti ratione introductæ ſint? Et an taliter operetur tranſlationem Dominij in vſucapientem, vt non ſolum adipiſcatur vtile, ſed & directum. p.209

V. An Iure noſtro Canonico ſint leges correctæ, & abrogatæ, quæ mala fide

pręſcriptionem inducunt? Et an 40. annorum pręſcriptio ęquiualeat immemoriali *remiſſiuè*. p.213

AD TITVLVM

De Sententia, & Re Iudic. p.215

ANTE RVBRICAM.

QVÆSTIONES SIGNANTVR ad hanc materiam pertinentes, iam alibi tractatæ.

QVÆST. I. SENTENTIA *lata contra Praeceptores religionis, vel contra Adminiſtratores Eccleſia, an mandetur executioni aduerſus ipſos, aut aduerſus conuentum, & Eccleſiam?* Egi in cap. cum deputati 16. de Iudic. q.3. *remiſſiuè* per dicta in cap.9. q.7. & q.9. in verſic. *Verum*, eodem tit. p.215

II. *Sententia executio ſuper corporalibus, veluti electionibus, qualiter fieri debeat?* in cap. fin. de Iudic. q. 6. ibid.

III. *Et an executioni mandetur lata ſuper electionibus Officiorum annalium?* ibi q.8. & affirmaui non obſtante appellatione. ibid.

IV. *Sententia lata ſuper poſſeſſorio, an ſit diffinitiua, vel interloquutoria tantum? Et an ab ea poßit appellari?* in cap. fin. de Iudic. q.7. & quod latè ſuper plenario ſit diffinitiua. ibid.

V. *Sententia, cui ſtabitur, quando Iudex recuſatus, & Decuriones et adiuncti in criminalibus cauſis proferunt ſententias diuerſas. Et quid de ſententiis ordinarij, & ſociorum, & adiunctorum, & de arbitris diſcordantibus*, in cap. ſi quis contra Clericum 4. de foro comp. q.23. ibid.

VI. *Sententia lata à Iudice poſt recuſationem nulla eſt, ſed qualiter intelligatur*, in cap.4 de foro comp. q.39. ibid.

VII. *Sententia Iudicis vnius territorij, an poßit executioni mandari à Iudice alterius territorij?* in cap. poſtulaſti 14. de foro comp. q.2. negatiuè ſine litteris requiſitoriis. ibid.

VIII. *Sententia abſolutoria pro eo an auferat Dominium ab actore?* in cap. examinata de Iudiciis, q 24. negatiuè reſpondi. ibid.

IX. *Sententia abſolutoria ſimpliciter lata, an ſit ſententia diffinitiua, vel interloquutoria?* ibi queſt 26. eſt diffinitiuam quantum ad inſtantiam ſequutam, ſed quatenus ad rem deductam in Iudicio, eſt tantum interloquutoria. ibid.

X. *Sententia abſolutoria an poßit ferri ſine cauſa, & ſine ſcriptis?* in dicto cap examinata, q.25. n.3. & 4. ibid.

XI. *Sententia abſolutoria ab abſolutione Iudicij, in quo differat ab abſolutione à cauſa, vel à petitis?* in cap. fin. de Iureiur. § 1. q.8. verſic. *ad quartam*, n 25. Reſpondi differri in eo, quod vna dicitur interloquutoria, altera appellatur diffinitiua. ibid.

XII. *Sententia abſolutoria ab obſeruatione Iudicij, qualiter à Iudice formentur?* in dicto cap. fin. §.1. q.3. verſic. *ad vltimam*, n.34. ibid.

XIII. *Sententia an proferri queat in cauſa reſtitutionis contra contumacem, lite non conteſtata*, in cap.2. vt lite non conteſtata, q.1. vbi reſpondi negatiuè. ibid.

XIV. *Sententia Iudicis, an valeat, ſi probationes in Iudicio facta ſunt, nullis dilationibus, nec termino aßignato partibus?* in cap.1. de dilationibus, q.6. verſic. *ad ſecundam*, affirmo, niſi apertè petatur. ibid.

XV. *Sententia verbalis ſuper reſtitutione, an aliquos producat effectus?* in cap. cum ſuper 4. de cauſa poſſeſſionis, & prop. q.1. & in cap. 3. eodem, q 1. verſic. *vnde*, & in verſic. *nec enim eſt minus vtilis*. ibid.

XVI. *Sententia qualiter proferatur à Iudice contra turbantem aliquem in poſſeſſione, & quibus comminationibus?* in cap. accepta de reſtit. ſpol. q.5. verſic. *ad quartam*: vbi de praxi. p.216

XVII. *Sententia excommunicationis à Iudice incompetenti lata, ſi per aliquot dies obſeruatura non ſubditis, an tribuat incompetenti Iudici iuriſdictionem; ita vt ſi petat reſtitutionem reſtituatur in Iure taliter quaſito*: in cap. olim de reſtit. ſpoliator. q.1. ibid.

XVIII. *Sententia, an debeat continere condemnationem expenſarum?* in cap. finem litibus de dolo, & contumacia, q.5. verſic. *ad ſecundam*, affirmatiuè cum diſtinctione. ibid.

XIX. *Sententia ſuper beneficio, an tranſeat in Rem Iudicatam reſpectu ſuperioris, quominus poßit de Iuribus partium inquiri?* in cap. cum olim de dolo, & contumacia, q.1. ſub diſtinctione. ibid.

XX. *Sententia, an ferri poßit, lite nondum conteſtata, cum proceditur per viam Inquiſitionis contra aliquem abſentem contumaciter?* in cap. veritatis de dolo, & contumac q.1. ibid

XXI

Digitized by Google

XXI. *Sententia ſine certa quantitate, an ſit inutilis?* in cap.1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. q.2. verſic. *ad ſecundam*, negaui remiſſiuè. ibid.

XXII. *Sententia lata ex falſis inſtrumentis, an ſit ipſo iure nulla, ane veniat retractanda?* in cap.4. de Fide Inſtrum. q.1. verſic. *ad quintam*, n.22. adjunges dicta in cap.9. de Teſtibus, q.1. & 2. vbi ad quæſtiones Reſpondi, vt valeat mero Iure, ſed reſcindi exceptione falſitatis. ibid.

XXIII. *Sententia retractetur, reperto inſtrumento, vel teſtamento?* in cap. cum dilectus de Fide Inſtrument. verſic. *ad quartam*, n.1. remiſſiuè, de qua dico infra in cap. ſuborta. ibid.

XXIV. *Sententia continens plura, an ſit vna, vel ſint ſententiæ plures?* in cap. cum Ioannes 10. de fide inſtrum. q.4. à n.1. vbi *de effectibus*, ibi, *vt dicatur pluralis*. ibid.

XXV. *Sententia lata in omnibus cauſis, præter coniugales, quæ per artis teſtimonia deciduntur, an tranſeat in rem iudicatam*, in cap 4. de prob. q.5. à n.1. ibid.

XXVI. Vel *an queat retractari, vel ab ea appellari?* ibi, n 8. ibid.

XXVII. Verſic. *ad ſecundam*, Et *quid de ſententia, quæ lata eſt ſecundum conſilium ſapientis?* ibi in verſic. *ad tertiam*, n.11. Et reſolui non tranſire. ibid.

XXVIII. *Sententia excommunicationis, qualiter probetur?* in c. poſt ceſſionem 7. de probat. q.4. à n.1. ibid.

XXIX. *Sententia, an poſſit per teſtes probari?* in cap.7. de probat. q.4. verſic. *ad ſecundam*, remiſſiuè. ibid.

XXX. *Sententia lata ad dictum corruptorum teſtium, an ſit retractanda?* in cap. ſicut vobis 9. de Teſtibus, q.1. affirmaui. ibid.

XXXI. *Sententia lata ſecundum reſcriptum, aut priuilegium, an ſtatur? licet aduerſus ipſum de falſo appoſitum ſit, dum non conſtat de falſitate ipſius priuilegij, ſeu reſcripti?* in cap. accepimus 4. de fide inſtrum. q.1. à n.1. dixi, vt valeat, ſed fallere. ibid.

XXXII. *Sententia definitiua, an, & quare feratur ex violenta præſumptione?* in cap. afferte de præſumpt. q.1. à n.1. & 16. vide ibi, q.4. ibid.

XXXIII. *Sententia retractari, an queat prætextu periurij?* in cap. breui 17. de Iureiur. q.2. verſic. *ad ſecundam*, à num.31. Affirmaui, ſi ea præſentans iuret de illis antea notitiam non habuiſſe. ibid.

XXXIV. *Sententia per Iudicem, an ferri poſſit ex inſtrumento in Iudicio non producto?* in cap.4. de fide inſtrum. q.1. verſic. *ad quartam*, n.20. negaui. ibid.

XXXV. *Et ad quæſtionem, an reſtitutio detur aduerſus ſententiam, ſi teſtes falſo non depoſuerunt, corrupti tamen fuerint precibus, vel pecunia ad falſum deponendum?* in cap. ſicut 9. de Teſtibus, q.1. verſic. *ab tertiam*, à n.25. Et reſpondi non dari, ſi deficit falſitas. ibid.

XXXVI. *Sententiæ rei iudicatæ executio*, videbis infra aſſignata in cap.15. hoc tit. ante eius tractationem. ibid.

XXXVII. *Sententia lata parte præſente, & non citata, an ſit nulla?* Dixi in c.1. de cauſa poſſeſſ. q.3. à n.1. & iterum immemor dico infra in Rub. q.1. verſic. *ad ſextam*. ibid.

XXXVIII. *Sententia quæ non pronuntiat ſuper exceptione reſeruata, expreſſè, etiam inſtante parte, an valida ſit?* Dixi in Rubrica de Exceptionibus, q.5. in verſic. *ad tertiam*. ibid.

XXXIX. *Sententia iniuſta, ſiue præſcriptio, an retractentur poſt tempus tranſactum ad appellandum prætextu denuntiationis Euangelicæ?* Dixi in cap. nouit de Iudiciis ſub q 44. Affirmaui, ſi lata cum bona fide. p.217

AD RVBRICAM. p.217

QVÆST. I. AN Sententia lata in cauſa ſummariâ dicatur diffinitiua? Exceptio rei Iudicatæ in ſummario, an obſtet in ordinario? An ſententia nocte lata valeat? Et an vt proferatur, requirat monitionem trinam? Et an ſententia lata in Iudicio ordinario, poſſit in alio Iudicio retractari? An ſententia ſit nulla, parte præſente, & non citata? Et an in ſententia contra abſentem, præſumantur omnia ſolemniter facta, ſi acta proceſſus non inueniantur. p.218

II. An ſententia lata pro mortuo ſiue, contra ſit nulla? Vbi an in corpus mortuum queat animaduerti? Et an ſententia iuſtificetur ex actis? Et an lata, non viſis actis? ſit nulla? vbi de tranſportatione actorum, & de aliis. p.224

III. Sententia an ſit proferenda per verbum *abſoluo & condemno*, vel ſufficiat aliis æquipollentibus verbis? Res iudicata qualiter intelligatur? An ſtandum ſit rei iudicatæ? Vbi de ſententia

tia in partibus? Et quid de remiſſione ſententiæ? Et an ſententia debeat eſſe conformis libello? Et nunquid debeat ferri per verba propria, clara & certa? Vbi de lata ſub conditione ad fauorem alicuius. p.231

IV. An ſententia, vt pronuncietur, debeat antea redigi in ſcriptis? Et an poſtquam ſcripta eſt, debeat Iudex, vt ipſam pronunciet, ſedere pro tribunali? An ſententia excommunicationis, ſeu cenſurarum, Scripturam requirat? Et nunquid eandem poſtulent gratiæ, & priuilegia. p.235

V. An ſententia obſcurè prolata ob periculum peremptionis inſtantiæ ſit nulla, ſi ad inſtantiam impediti iuſto impedimento fuerit prolata? Et an declaratoria ſententiæ obſcuræ poſt mẽſes duos lata nulla dici poſſit tanquam extra inſtantiam? Et an ſit nulla ſententia, ſi ſucceſſiuè, & paulò antè pronunciata fuerit ſuper exceptione reſeruata in fine cauſæ ſuper meritis. pag.240

Ad Textum in Capite I. De Sententia, & Re iudic. hoc Titulo. p.244

QVÆST.I. Qvare ſententia lata contra Ius, hoc eſt contra leges, & Canones ipſo Iure ſit nulla, cum valeat ea, quæ contra Ius litigatoris profertur? Et de vtriuſque differentia? Et an ſit nulla ſententia ſi proferatur præter Ius? Et an ſententia lata ex falſa cauſa ſit nulla? An aduerſus ſententiam latam contra Ius litigatoris competat reſtitutio. ibid.

II. An ſententia delegati iniuſta, tranſeat in rem iudicatam? Quid de ſententia arbitri? An ſententia lata contra conſuetudinem, & ſtylum, ſit nulla? Quid contra priuilegium? Quid contra quaſcumque conſtitutiones, ſeu contra quaſcumque leges, etiam ſæculares? Et an textus noſter procedat etiam in ſententia interlocutoria? Et an ſententia lata contra legem loquentem tantummodo in ſimili caſu, ſit nulla diuerſa tamen ab illo, de quo agitur. p.250

III. An prior calculi vitiet ſententiam? An iura tranſgredi ex cauſa licitum ſit? Et an ſententia cenſuræ latæ, cõtra iuſtitiam legalem, valeat? Et an abſolutionis ſententia lata contra Ius litigatoris, aut legis, ſit valida? An ſententia excommunicationis, vel abſolutio lata ex falſa cauſa, valida ſit. p.253

IV. An ſententia Iudicis iniuſta obliget in foro conſcientiæ? An ſententia ſub conditione reſolutiua, ſit valida? An ſententia ſub conditione extrinſeca lata, valeat? An ſententia ſub conditione intrinſeca reſpiciente tempus præteritum (vtputa ſi probatum ſit) valeat? An ſententia ſub conditione intrinſeca reſpiciente tempus futurum (puta ſi probabitur) valeat. p.256

V. An ſententia poſſit ferri pro fructibus decurrendis in cauſa cenſus, legati, debiti annui, & contractus? Et quid in alimentis? Etiam obtinens ſententiam contra ius litigatoris peccet. p.258

Ad Textum in Capite II. De Sententia, & Re Iudicata, hoc Titulo. pag.259

QVÆST.I. AN Iudex teneatur iudicare ſecundum leges ſcriptas, vel ſecundum Epicheiam? Et an æquitas præferatur rigori? Qualiter accipiatur in delictis? Et in quo diſtinguantur æquitas & rigor? Et quomodo intelligatur arbitrium. p.260

II. An in conflictu opinionum ſit ſequenda æquitas, aut rigor? An in caſu dubio detur locus Epicheiæ? Et quid debeat Iudex facere in dubio pati. pag.262

Ad Textum in Capite III. Non poteſt, De Sententia, & Re Iudicata, hoc Titulo in ipſo. pag.205

Ad Textum in Capite IV. Ea quæ, De Sententia, & Re Iudicata, hoc Titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite V. De Cætero, hoc Titulo. ibid.

QVÆST.I. Qvare Iudex deputatus pro executione ſententiæ admittat exceptiones nullitatis, ſeu fraudis,

Digitized by Google

fraudis, cum executor vllam exceptionem queat admittere oppoſitam; imò & ſi eam admittit de ea cognoſcat, nec ad Iudicem ſuperiorem remittat cognoſcendam? An in executione ſententiæ partis citatio deſideretur? Et an requirere poſſit vnus, vt alius eius ſententiam exequatur. ibid.

II. An Iudex requiſitus, vt exequatur ſententiam poſſit cognoſcere de nullitate, aut æquitate ſententiæ latæ à requirente? Et an in executione præfatæ ſententiæ, ſit ſeruandus ſtylus Curiæ Iudicis requirentis, aut requiſiti? Et an ſi executor excedat modum in exequendo, appellatur ad ſuperiorem primi Iudicis iudicantis, vel ad ſuperiorem Iudicis auxilium dantis? Et an poſſit executor ſe abſtinere ab executione ſententiæ, quando eſt notoriè iniuſta. p.267

III. An executor debeat exequi ſententiam, aduerſus quam eſt oppoſitum de fraude, & dolo? Et an cognoſcere de falſitate precum oppoſita, ſeu de eius veritate? Et an executores gratiarum Apoſtolicarum debeant Cognoſcere? Vbi ad alios caſus de executore cognitionem non habente? p.270

Ad Textum in Capite V I. Cum aliquibus, hoc Titulo. p.272

QVÆST.I. AN ſententiæ condemnatio, debeat à condemnato impleri in ſpecie rei adiudicatæ, aut per æquipollens poſſit ſatis impleri. pag.274.

Ad Textum in Capite V I I. Lator, hoc Titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite V I I I. Cum cauſa, hoc Titulo in ipſo ibid.

Ad Textum in Capite I X. Inter Cæteras, hoc Titulo in ipſo. p.275

Ad Textum in Capite X. Tenor, hoc Titulo in ipſo. p.276.

Ad Textum in Capite X I. Conſanguinei, hoc Titulo. ibid.

QVÆST.I. AN ſententia diuortij tranſeat in rem iudicatam? Et an ſententia ſuper valore matrimonij, tranſeat etiam in rem iudicatam? Et an ſententiæ, quæ vertuntur in animæ periculum tranſeant in rem iudicatam necne? Et quid circa dotem, & alia à matrimonio dependentia, ſeu illi contingentia? An ſententia corporis afflictiua tranſeat in rem iudicatam. ibid.

II. An vt retractetur ſententia ſuper matrimonio lata ſufficiat vtriuſque partis confeſſio? Et an tranſeat ſententia matrimonij in rem Iudicatam, quoties coniux allegans eſſe irritum ratione impotentiæ alterius, non allegauit ſpeciem impotentiæ, ſed in genere? Et an ſententia in fauorem matrimonij lata, tranſeat in rem iudicatam? Et an ſi per ſententiam, ſemel ſeparato primo matrimonio, & ſecundum initum ſit ab aliquo ex litigantibus, vel ab vtroque poſſit nihilominus retractari ſeparationis ſententia? Et an ſententia iniqua reddat victorem tutum in conſcientia. p.282

III. An ſi lata diuortij ſententia, conſtet Eccleſiam fuiſſe læſam, & deceptam, vt quia inuentum eſt coniugem, condemnatum fuiſſe innocentem vel vtrumque, pariter nocentem, ſit retractanda, & coniuges ad priſtinum ſtatum reſtituendi? Et an ſententia, quæ ex conceſſu coniugum, iudicauit fuiſſe Matrimonium contractum, ſi ab ea non fuit appellatum, tranſeat in rem iudicatam? Et an ſententia diuortij lata per teſtes corruptos, probata poſtea corruptione, retractare poſſit? Et an reus condemnatus poſſit agere ad ſententiæ reſciſionem, vel ſolùm veniat retractando Iudicis officio. p.285

Ad

Ad Textum in Capite XII. Cum olim, hoc Titulo in ipſo. p.287

Ad Textum in Capite XII. Cum inter, hoc Titulo in ipſo. p.288

Ad Textum in Capite XIV. Cauſam, hoc Titulo. ibid.

QVÆST.I. AN ſententia lata de partium conſenſu ſit appellabilis? An ſententia valeat, ſi Iudex mandetur à Pontifice, vt pronnntiet in fauorem actoris probantis, & pronuntiet pro reo? An Iudex magis ad vnam ſpeciem probationis attendere poſſit, quam ad aliam, vel neceſſario pronuntiare in fauorem habentis firmiores, & validiores teſtes pro ſe? Et an Iudices ex partium conſenſu electi poſſint à partibus ipſis recuſari? Et an producens teſtem, ſeu inſtromentum pro ſe, poſſit eum contra ſe reprobari. pag 290

Ad Textum in Cap. XV. Quod ad conſultationem, hoc Titulo. p.291

QVÆST.I. AN ſententia propriè dicatur tranſire in rem iudicatam, quando ab ea nequit appellari? Et an valeat Ptincipis reſcriptum impediens executionem ſententiæ ſupremi Magiſtratus? An pendente in integrum reſtitntione fieri poſſit executio, ſeu quo ordine fiat? Et num quid fiat appellatione pendente? Seu intra tempus appellationis. p.292

II. An ſententia lata aduerſus debitorem exequatur aduerſus fideiuſſorem? Et an executio poſſit fieri in re non contenta in ſententia, ſeu contra non nominatum in ea? An ab exequutione incipiatur? Et in quibus rebus exequutio fiat? Et an appellante fidejuſſore à ſententia lata contra eum, cuius eſt fidejuſſor, impediatur executio? Et an ſententia lata contra emphiteutam, noceat domino directo ſcienti. p.297

III. An petens tempus ad ſoluendum, videatur appellatum renunciare, & ſententiam approbare? Et an terminum recipiens' licet videatur appellationem interpoſitæ renunciare; non tamem interponendæ? Et an appellari poſſit à præcepto deſoluendo? Et an ſententia & inſtrumenta, etiam mandatorum, de ſoluenda, habeant executionem paratam, quo ad non expreſſa. p.300

IV. An executio liquidationis fiat, appellatione remota? An executio ſententiæ in criminalibus differatur? Et an indiſtinctè executio ſit nulla, ſi hora in ea, non opponatur; ita vt non debeatur decima? An liceat appellari à ſententia Iudicis, qua pronunciat ſententiam exequendam eſſe. p.304

V. An ſententia mereatur executionem contra vnum ex correis, qui non appellauit, ſi ab alijs appellatio fuit interpoſita? Et quid ſi non fuit appellatum coram pronunciante ſententiam, ſed tantum coram Iudice appellationis? Et an ſententia lata contra hæreticos, debeat exequi, ſecluſa appellatione? Et an differendum ſit ſupplicium reo dicenti ſe habere ſecretum Principi reuelandum? Et quid de hæretico comburendo, qui iam in Patibulo dicit ſe pœnitentia ductus, velle fateri. p.308

VI. An exceptio nullitatis rei iudicatæ poſſit opponi in executione ſententiæ? Vbi plura etiam de nullitate ſententiæ, quando, & coram quo Iudice opponi poſſit? Quid de ſententia, quæ condemnat ad certam quantitatem, de tractis quibuſdam parcellis, an executioni mandetur. p.309

Ad Textum in Cap. XVI. Sicut nobis, hoc Titulo in ipſo. p.310

Ad Textum in Capite XVII. Cum ſuper, hoc titulo. p.311

QVÆST.I. AN tertius poſſit impedire executionem ſententiæ? Et an ſententia inter alios lata, tertio, qui non litigauit præiudicet? Et an clauſula, *Appellatione remota* operetur tertium non eſſe admittendum ad impediendam executionem? Et an ſententia lata taliter executioni mandetur, cauſa cognita, vt aduerſus eam tertius

tertius non admittatur. p.312

II. An tertius comparens pro ſuo intereſſe in cauſa poſſit in quacumque parte Iudicij, in qua comparuit, executiones dilatorias opponere? Et an tertius veniens ad cauſam, audiri debeat in ſuſpenſione petitorij, & intentare poſſeſſorium in omnibus interdictis? Et an tertius comparens impediat fieri reſtitutionem ſpoliati ante omnia? An exceptio de Iure tertij detur in Iure? Et quidem tertio citato. p.317

III. An tertius, qui poteſt prætendere ſua intereſſe, poſſit litem diſertam à principali litigatore reaſſumere in caſibus famam tangentibus? Vbi in quibus, & quando aliquis dicatur legitimus contradictor. p.318

IV. An ſit legitimus contradictor, ille, qui habet titulum habilem ad translationem dominij ab aliquo tertio in vita teſtatoris, vel poſt eius mortem, ſi nunquam habuit poſſeſſionem, nec ſibi fuit tradita, ſed poſſidebatur, vel detinebatur à defuncto, tempore mortis? Et circa dictam leg. prædictam fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo, quis ſit Iudex competens? An Iudex loci, vbi teſtator deceſſit, vel hæredis, vel vbi bona ſunt, cum hæres petit eius virtute ſe immitti in poſſeſſionem, & appareat aliquis contradictor? Et ad quæſtiones, an hæres debeat conueniri, vbi defunctis debuit. p.319

V. An tranſlata poſſeſſione rei litigioſæ in tertium graudentem priuilegio fori, poſſit Iudex, qui ſententiam tulit, eam executioni mandare? Et an ſi poſſeſſio rei litigioſæ transferatur in nouum poſſeſſorem, in Iudicium non vocatum, qui tamen ſubditus eſt eiuſdem iudicis cognoſcentis, poſſit nihilominus ſententia lata contra talem poſſeſſorem executioni mandari? Et quid ſi transferatur litigioſa res in aliquem ſubditum alteri Iudici ordinario. p.320

VI. An Iudicium cœptum ex inſtantia vnius, poſſit ex inſtantia alterius terminari? Quid de poſſeſſore Clerico virtute Iudicis laici? Et quid ſi laicus iubeat ſua ſeruitia ſolui Clerico, aut eum immitti in poſſeſſionem bonorum debitoris circa præiudicium cæterorum contradictorum, vel oppoſitorum. ibid.

VII. An ſi tertius veniat in Iudicium poſt publicatas atteſtationes, aut poſt concluſum in cauſa, aut poſt ſententiam, ſit admittendus? Et an tertius accedens ad iudicium, actorem, vel reum, aut vtrumque à re petita excluſum, cogatur aſſumere litem in ſtatu, quo verſatur, & ad quem effectum? Et an inſtrumentum confectum inter duos probet contra tertium? Vbi de requiſitis, vt tertius contradictor admittatur. ibid.

VIII. An ſi minor, & Eccleſia litigent, non tanquam principalis, ſed tanquam tertius oppoſitor, reſtituantur, teſtificationibus publicatis? Et an quando tertius ſpoliauit ſurem, ſit ipſe reſtituendus. p.322

IX. An iudicium inter priores inchoatum, queat tertius impedire, ſeu retardare; ita vt Iudex debeat vna ſententia trium perſonarum controuerſiam, ac litem dirimere? Et an tertius venditor comparens ad defenſionem emptoris, hoc non appellante à ſententia contra ipſum lata poſſit appellare? An ſententia lata in fauorem vnius ex deliquentibus, liberet alios? Et quid dicendum quando aliquis eſſet condemnatus ad mortem, & tertius compareret, dicens condemnatum eſſe ſibi obligatum ad reddendam rationem alicuius negotiationis. ibid.

X. An condemnatus in criminalibus, ſi non appellat, audiatur tertius pro eo? An Iudex Eccleſiaſticus faciat vim exequendo litteras requiſitorias contra Clericum tertium poſſeſſorem bonorum rei condemnati appellatione remota? Et an agi poſſit contra tertios poſſeſſores? Et an executio competat aduerſus tertium poſſeſſorem. p.323

XI. An ſi tertius habuit notitiam litis, & controuerſiæ, & noluit comparere pro ſuo intereſſe, ſibi præiudicet tali modo? Quod ſi poſtea compareat pro ſuo intereſſe ad implendam executionem, non ſit audiendus? Et an tertius impediat executionem, qui habeat contra reum ſimiliter viam executiuam, dum contendit ſe eſſe priorem, & potiorem, quam ille, qui contra eundem reum executionem petierit, & obtinuerat? Vbi de tertiis oppoſitoribus ſe opponentibus viæ executiuæ? p.326

XII. An tertius oppoſitor poſſit ſe opponere executioni ſententiæ, vel inſtru-

menti eoram Iudiee requiſito,aut executore? Et an eo eaſu Iudex requiſitus, ſeu executor debeat proceſſum oppoſitionis inſtruere, & remittere ad Iudicem requirentem, ſeu principalem? An vero potius poſſit cauſam oppeſitionis definire? Et an exceptio à tertio ſit proponenda eoram Iudicio ordinario, qui ſententiam tulit, vel eotam delegato, vel ordinario ipſius ſententiæ? Quid de exceptione falſitatis? Et qui DD. agant de tertiis oppoſitoribus. p.327

XIII. An tertius poſſit fieri Iudieium cœptum, cum aliquo principali defuncto in cauſis nobilitatis, ſeu putitatis ſanguinis. p.329

XIV. Tertius, an, & quando admittatur ad impediendam exeeutionem inſtrumenti, docendo de eius dominio, & poſſeſſionem rei per creditorem diſtrahendæ ante adductum pignus? Et an tertius eitatus, quatenus ſua putauerit intereſſe iure proprij fori declinatoriam opponat, & petat principaliter eitari, quamuis Clerieus, vel alieni fori eſſet? Tertius de dominio opponens an poſſit impedire executionem cauſatam ſuper eius bonis? Et nũ in eum poſsit reuocari adiudicatio facta per creditorem eitato quatenos pro ſuo intereſſe tertio, an poſsit per eundem tertium executiuè infringi, ſed alio remedio. p.330

Ad Textum in Cap. XVIII. Cum Bertoldus, hoc titulo in ipſo. p.334

Ad Textum in Capite XIX. In cauſis, hoc titulo in ipſo. p.335

Ad Textum in Cap. XX. Inter Monaſterium, hoc tit. in ipſo. ib.

Ad Textum in Capite XXI. Suborta, hoc titulo. p.336

QVÆST. I. AN aduerſus rem iudicatam detur reſtitutio propter inſtrumenta nouiter reperta, cum quis ex iuſta, & probabili ignorantia ea non produxetit? Et an Eccleſia audienda ſit aduerſus rem iudieatam propter inſtrumenta de nouo reperta? Et an ſententia lata prætextu iuramenti retractetur prætextu inſtrumenti de nouo reperti? Et an reſtitutio in integrum ex elauſula generali detur aduerſus rem iudicatam prætextu inſtrumenti nouiter reperti. p.337

II. An ſententia retractati poſsit prætextu iuramenti nouiter reperti? Et an retractari poſsit per depoſitionem teſtium nouiter repertorum, An vt retractetur ſententia prætextu falſi inſtrumenti, procedat ipſo iure, vel per reſtitutionem in integrum? Et an retractetur, executio ſententiæ. p.339

III. An poſt concluſum in cauſa producantur teſtes, vel inſtrumenta de nouo reperta? An exceptio falſi poſsit opponi, antequam obtineatur reſtitutio aduerſus ſententiam? An petens reſtitutionem aduerſus ſententiam latam ex falſis probationibus, obtinere debeat ſi ſe adſtringit: ad probandum teſtes falſum ſponte dixiſſe, & pecunia corruptos, & ſolum falſitatem probauetit? Et quid ſi teſtes falſum non depoſuetint, corrupti tamen fuerint? Et de aliis breuiter. p.341

IV. An habens rem indicatam pto ſe in quæſtione nobilitatis, ſi poſtea conueniatur impropríetate releuetut ab onere probandi. ibid.

V. An reſtitutio in integrum coneedatur aduerſus ſententiam prolatam tempore minoris ætatis Iudicio cum minore incœpto? Et quid in termino reſtitutotio, ſi concluſionis tempore, minor maius factus ſit; ſic vt ſemper in Iudiciis, initium ſit ſpectandum? pag.342

Ad Textum in Cap. XXII. Cum 1, & A, hoc titulo in ipſo. pag.343

Ad Textum in Capite XXIII. Cum te, hoc titulo. p.344

QVÆST. I. AN condemnatus pro minima iniuria notetur infamia? Et an de minimis ſit curandum? Et an furtum de re minima irroget infamiam. p.345

An

II. An infamis poſſit in integrum per Principem ad formam reſtitui? Et an gratia à Principe conceſſa ad bona, extendatur confiſcata? Et an reſtitutus in integrum ex gratia Principis,recuperet pretium bonorum à fiſco alienatorum? pag.346

III. An reſtitutio facta per verbum *reſtituimus*, abſque verbo *in integrum*, operetur pleniſſimam reſtitutionem famæ, & bonorum? Et an ſi fiat per verbum *indulgemus*,vel gratiam, facimus? Quid ſi fiat per verba *reſtituimus, ſeu gratiam facimus*? Et Quid ſi fiat Per hæc tantùm, ſeu condemnationem ſiue cancellamus, ſiue rebannimus? Et ad quid ſi porrigatur Principis mandatum,quod aperiantur carceres. p.348

IV. An reſtitutio Principis, gratiam in integrum impediat, interim executionem ſententiæ? Et an ſit tranſiua ad hæredes? Et an hæreticus reuerſus ad Chatholicam fidem & propterea plenè reſtitutus recuperet bona ſua fiſco incorporata? Et an non ſolùm Princeps ſupremus, & Pontifex concedat prædictam reſtutionem,ſed etiam aliæ perſonæ in dignitate conſtitutæ? Vbi an poſſit inquiſitor eum, qui de crimine hæreſis infamatus eſt, ad famam reſtituere. pag.350

V. An quis poſſit per ſe, aut per procuratorem petere famæ reſtitutionem? Et an Proreges poſſint pro eorũ arbitrio aggratiare delinquentes, qui accuſatorem non habent, & pro dictis gratiis pecuniam accipere? Et an pars accuſatrix teneatur remittere ren pœnam mortis à Indice inflictam, ſi Iudex ex parte ſua eam remittat. p.352

VI. An officialis iuſtitiæ(vt alguacelus)qui tale officium emit ſuſpenſus per ſententiam Iudicis, quam Iudices ſupremi caſtellæ confirmarunt, queat tranſacto tempore, ſuſpenſionis, ſiue exilij ſubimpoſiti reddere ad exercitium abſque alia licentia Iudicum? Et an ſi ſuper eadem confirmatoria ſententia Princeps, ac Rex conſulatur, interim idem officialis adhuc exercere valeat in ſuo officio? Seu an quia per reſidentiam fuit condemnatus eo ipſo debuiſſet ſententia executioni mandari; ſic vt damnatus tantum haberet Ius proſequendi appellationem ſuper deuolutiuo? Et num condemnato in exilium computetur tempus carceris pro ſibi aſſignato in ſententia. p.353

Ad Textum in Cap. XXIV. Ad probandum, hoc titulo. p.357

QVÆST.I. An ſententia lata à Iudice excommunicato ſit nulla; aut veniat annullanda? Et an ſtante extrauaganti ad euitanda, ſuſtineatur deciſio textus noſtri? Et an ſententia lata à publico excommunicato non denunciato, valeat? Et an omnis actus iuriſdictionis ab excõmunicato factus, ſit nullus? Et an excommunicatus, ita ſit priuatus ſpirituali iuriſdictione fori contentioſi, vt omnis eius actio, ipſo iure ſit irrita? Et an actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus, ſit validus? An excommunicatus poſſit validè in Iudicem eligi, vel creari. p.358

II. An excommunicatus poſſit eſſe Iudex in ſæculari Iudicio; ita vt ſuſpenſus dicatur, & priuatus, vel ſolum prohibitus? Et an excõmunicatus Iudex alium poſſit excommunicare? Et an delegatus nominatus à Iudice ordinario excommunicato, validè exerceat iuriſdictionem? an excommunicatus Iudex poſſit beneficia conferre, ſeu alios eligere, aut queat qui excommunicatus eſt beneficium validè reſignare? Et an excommunicatus electus in Iudicem, vbi denunciatus ignoratur, validè Iudicet. p.361

III. An Clericus excommunicatus validè præſentet ad beneficium? Et quid de Patrono laico? An excommunicatus toleratus Iudicium exercens, peccet mortaliter? Et an vſurpando Iudicium, peccet? An excommunicatus Epiſcopus poſſit dare licentiam audiendi confeſſionẽ? Et an nominatim excommunicatus, poſſit validè abſoluere à peccatis? Quid de Parrocho non tolerato? An excommunicatus vitandus ex metu mortis, poſſit miniſtrare ſacramenta. p.367

Ad Textum in Capite XXV: Quamuis regulariter, hoc tit. p.372

QVÆST.I. Quæ res inter alios iudicata, aliis non noceat, cùm hic Pontifex limitat in caſu, quo quis paſſus eſt illum litigare cui ſecundo loco competebat actio, vel defenſio; vel à quo cauſam in Iure iudicato habuit, & in aliis caſibus. Ibid.

II. An ſententia lata ſuper pignore contra debitorem, noceat creditori? An ſententia cõtra inſtitutum lata, noceat ſubſtituto? An lata contra vnum hæredem, noceat cohæredi? vel legatariis? ſeu fideicommiſſariis? An ſententia lata ſuper inhabilitate teſtatoris ad diſponendum, noceat ſubſtituto. p.375

III. An vnius rei ſtipulatio acceptilatio, vel factum, aliis noceat, vel proſit? An ſententia lata cum principali citato fideiuſſori noceat? An ſententia lata pro locatore noceat, vel proſit conductori? Quid de ſententia lata contra emphiteutam, vel feudatarium, an noceat Dominis? Et an ſententia lata in fauorem Domini directi proſit habentibus Dominium vtile? An ſententia contra proprietarium, noceat vſufructuario? Et an lata inter contrahentes noceat Domino quoad laudemij repetitionem. p.378

IV. An ſententia lata contra Prælatum, ſeu Rectorem beneficij præiudicet ſucceſſori? Et an ſententia lata contra reſignantem, noceat reſignatorio? An ſententia lata contra ſubditum, ſeu vaſſallum, noceat Domino, circa ſubiectionem? An ſententia lata contra ciues, vel homines alicuius loci, præiudicet omnibus ſequentibus, etiam ſi non ſint hæredes condemnatorum? Et quid de ſententia lata contra Mercatores, & datarios gabellæ, ſeu pedagij? Et an ſententia ad fauorem, vel contra aliquos alicuius artis, vel officij, proſit, aut noceat poſtea venientibus, & ſuccendentibus? licet in ſententia nominati non ſint p.379

V. An ſententia lata in cauſa ſtatus præiudicet tertio; ideſt lata in cauſa ingenuitatis, ſeu ætatis? Et an ſententia lata in cauſa nobiliiatis, faciat Ius inter ſucceſſores, & alios? An ſententia lata in cauſa filiationis inter patrem, & filium, proſit aut noceat omnibus aliis? An ſententia lata contra vnum ex agnatis, ſuper feodo, noceat aliis, ad quos feudum pertinebat? An ſententia lata legitimè in cauſa Maioratus contra poſſeſſorem, noceat ſucceſſori? Et an lata contra Regem, præiudicet eius filio primogenito? Et de aliis. p.380

Ad Textum in Cap. fin. Duobus huius tituli, De Sententia, & Re Iudicata in ipſo. p.388

AD TITVLVM

De Appellationibus, Recuſationibus, Supplicat. & Relationibus, ante Rubricam. p.390

QVÆSTIONES SIGNANTVR ad hanc materiam pertinentes, iam alibi tractatæ.

QVÆST. I. APPELLATIO, *ſeu alternatiua, an admittatur*, egi in cap. 2. de libelli oblat. verſic. *ad ſecundum.* ibid.

II. *Appellatio an admittatur à termino nimis breui aſsignata, vt partes compareant?* in c. 1. de dilat. q. 3. in verſic. *ad vltimam* à n. 7. ibid.

III. *Appellatio an admittatur à Iudice qui interloquendo pronunciat reum abſoluendum ab obſeruatione Iudicij; quia actor non probauit ante diffinitiuam ſententiam?* in cap. examinata de Iudiciis q. 26. ibid.

IV. *Appellatio an licita ſit à ſimul cognoſcente de principali, & exceptionibus præiudicialibus, vel litè nondum conteſtata, teſtes recipiente?* In cap. exhibita de Iudiciis q. t. vbi affirmaui. ibid.

V. *Appellatio* (de qua in quæſt. præcedenti) ſi pronuncietur *iniuſta, an cognitio cauſæ debeat redire ad Iudices delegatos?* De quibus in dicto cap. exhibita ibique 2. vbi affirmaui. ibid.

VI. *Appellatio an detur à ſententia mixti executoris* (*quis dicatur mixtus executor,*) *& de aliis?* in dicto cap. exhibita q. 3. vbi affirmaui, ſecus de mero executore. ibid.

VII. *Appellatio an legitima ſit, vel explodi debeat eius qui cum offerret ſuã exceptionem probare, admiſſus à Iudice non fuit?* in dicto cap. exhibita q. 4. & affirmaui, ſi in tempore ordinatio. ibid.

VIII. *Appellatio an licita ſit à declaratione facta Iudicis ſuſpicionis recuſati?* In c. 4. de foro comp. q. 36. n. 13. verſ. *ad vltimum*, vbi reſolutiue affirmaui. ibid.

XI. *Appellatio, & recuſatio an ita æquiparentur.* (*vt delegata* cauſa appellatione,)rem ota, (*intelligatur virtute huius clauſula etiam*

etiam ſublata recuſatio? in dicto cap. 41. q. dixi vt æquipararentur per modum regulæ. ibid.
X. *Appellatio an valeat, ſtante conſuetudine, appellandi de Iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum?* cap. licet ex ſuſcepto 10. de foro comp. q. 13. affirmaui, ſed non de Eccleſiaſtico ad laicum. p. 391
XI. *An appellari poſsit à ſententia lata ſuper poſſeſſorio? Et an ſit interloquutoria, vel diffinitiua?* latè infrà in cap. fin. de Iudic. q. 5. plura infrà in cap. 11. & ibi ad aliam, q 8. ibid.
XII. *Appellationis fatalia, an poſſint partes litigantes abbreuiare ſeu prorogare?* Dixi in c. 1. de dilat. q. 3. in verſ. *ad vltimam*, ex n. 16. & dico inf. ſub cap. 4. & 5. ibid.
XIII. *Appellationis libellus an in die fori acta porrigi poſſit?* cap. 1. de feriis, q. 5. verſic. *ad vltimam*, à n 7. ibid.
XIV. *Appellationis Iudex condemnans ad expenſas, an videatur condemnare ad expenſas primæ inſtantiæ?* in cap. finem litibus, q. 5. verſic. *ad vltimam.* ibid.
XV. *Appellatione pendente, an poſſit Iudex à quo procedere ad taxationem expenſarum?* d. cap. finem litibus, q. 7. n. 1. ibid.
XVI. *appellatione pendente, an ſequeſtrum admittatur?* in cap. 2. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. q. 2. ibid.
XVII. *Appellans an poſsit prætextu interpoſitæ appellationis recuſare Iudicem, à quo appellauit?* c. ſi quis contra Clericum 4. de foro cõp. q. 36. & negaui, à n. 8. ibid.
XVIII. *Appellandum, an ſit ad Dominum feudi* cap. cæterum, de Iudic. q. 14. vbi diſtingui. ibid.
XIX. *Appellare an poſſit ſubditus à correptione Prælati?* in c. nouit de Iudic. q. 5. vbi negaui, ſi modus non exceditur. ib.
XX. *Appellare an poſſit Clericus ad Iudicem Eccleſiaſticum, quando litigat coram ſæculari?* in cap. ex ſuſcepto 10. de foro comp. q. 13. vbi affirmatur, ſi laicus Iudex ſit Papæ ſubiectus. ibid.
XXI. *Appellare an poſſit victor ab omiſſa expenſarũ condemnatione?* in c. fin. litibus de dolo, & contumac. q. 6. à n. 1. ibid.
XXII. *Appellare an poſsit victor ab abſolutione expenſarum.* ibid.
XXIII. *Vbi de appellatione in eo, qui ſibi præiudicat;* in dicto cap. finem litibus q 6. in verſic. *ad tertiam.* ibid.
XXIV. *Appellari an liceat à lata ſententia ſuper remedio?* c. re integranda 3. q. 1. in cap. ſæpè de reſt. ſpol. q. 4. verſic. *ad ſecundam.* ibid.
XXV. *Appellari an liceat à Iudice recipiente teſtes, nondum lite conteſtata*, in Rub. Fermoſin. de Exceptionibus: vt lite non conteſtata, non procedatur ad teſtium receptionem q. 1. *remiſsiuè.* ibid.
XXVI. *Appellari an poſsit à ſententia Iureiurando cauſam decidentis?* in cap. 1. de Iureiurando, q. 4. verſic. *ad quintam.* ibid.
XXVII. *Appellatio à lege, vel priuilegio, an valeat?* Dixi in cap. cum omnes 6. de conſt. q. 3. verſic. *ad ſecundam.* p. 391

AD RVBRICAM.

QVÆST. I. AN appellatio taliter ſit inducta à Iure naturæ, vt Princeps nequeat eius remedium auferre? An liceat excommunicato? An appellans probare debeat ſe iuſte appellaſſe, & perperam fuiſſe iudicatum? Vel an appellatus, iuſte pronuntiatum, & perperam appellatum? Et an Iudex teneatur regulariter admittere appellationem ab interlocutoria. p. 395
II. An liceat appellari à ſententia lata ſecundum opinionem probabilem? An appellationi poſſit renunciari? Et num à decreto torturæ appelletur? Quid in ſancto Officio Inquiſitionis? Et an ſententia migrandi? An reiectione appellationis, detur appellatio? Et faciat vim Eccleſiaſticus, non admittendo appellationem intra decem dies? p. 400
III. An in cauſa appellationis ſit licitum deducere id omne, quod in prima inſtantia? Et an appellatus poſſit appellationi adhærere quoad expenſas, quando primus Iudex, nec abſoluit, nec condemnauit? Et an ter liceat prouocare? An à mandato executorio liceat cuilibet appelare pro paupere? Vbi de ætate appellantis, & eius, cui intimatur appellatio. p. 404
IV. An contumans audiatur appellans? An admittatur appellatio à reo conuicto, & confeſſo? An à ſententia arbitri? Et an aduerſus ſententiam mixti executoris? Et an detur reclamatio aduerſus ſententiam Præfecti prætorij? An à ſententia Cardinalium? Vbi de Epiſcopo. p. 405
V. An eiuſdem naturæ ſit cauſa appellationis, ac fuit eius cauſa principalis? Et an appellatio producat aliquos effectus? An liceat appellari à ſententia Iudicis, quo pronuntiat ſententiam exequendam eſſe? An in proponenda appellatione ab interloquutoria, ſeu

à diffinitiua, ſit in praxi forma diuerſa? vbi de libellis dimiſſoriis? Et an poſſit Princeps, appellatione remota cauſam committere? Et an hæreticus poſſit appellare à ſententia. p.409

VI. An appellanti viua voce cum facultate poſtea appellandi in ſcriptis, currat tempus proſequendæ appellationis à prima, vel ſecunda appellatione? An quilibet poſſit appellare? An appellatio vnius proſit conſocio? An ſi in vno articulo ſit appellatio interpoſita poſſit nihilominus Iudex Inferior procedere in principali negotio, & aliis eius articulis? Et qui articuli in appellatione tractentur? Et an ſi pendente appellatione, appellans, ſeu appellatus moriatur, ſit in Iure cautum, ad quem ſpectet litis proſequutio? Et an adhæſionis remedio altera pars vti poſſit, quandocumque, etiam poſt decem dies, vel deſertam propriam appellationem in capitibus connexis, ſi ab vnoquatenus, & in quantum appellatum fuerit. p.415

Ad Textum in Cap. I. De Appellationibus, hoc tit. in ipſo. p.420

Ad Textum in Cap. II. Inter cætera, hoc tit. in ipſo. p.421

Ad Textum in Capite II. Ad noſtram, hoc titulo. ibid.

QVÆST. I. AN religioſus poſſit appellare, omiſſo medio? An Epiſcopus poſſit procedere contra religioſum, vt proceſſum ſuperiori remittat? An à decreto viſitationis admittatur appellatio? Et ad quem fiat? Et an Prælati regulares poſſint recuſari? An regulares vi oppreſſi poſſint auxilium Regium implorare? Et an ſi Prælatus modum excedat in corrigendo, liceat appellatio? Quid in correctione Clerici ſæcularis. ibid.

II. An aliquæ religiones habeant priuilegia, vt nullo modo à correctione liceat ſubditis appellare? Et qualiter hæc priuilegia obligent? Et an poſſit Prælatus corrigere ſubditos abſque conſilio ſui capituli. p.424

III. An Prælati regulares poſſint compellere ſubditos ad obſeruantiam religionis, & conſtitutionis? Et an poſſint eos compellere poſt profeſſionem ad ſtrictiorem vitam agendam? Et an correctio, de qua in noſtro textu, poſſit immediatè ad Epiſcopum pertinere, ſaltim in aliquo caſu? Et an iuriſdictio, quam habent Abbates, & Prælati regulares in ſuos ſubditos, ſit ordinaria? Et an Monachi correctio contineat pœnæ indictionem, aut condemnationem delicti? An pœnæ condemnatio tranſeat ad hæredes. p.426

IV. An religioſi poſſint appellare, ſeu recurrere ad ſuperiores ſupremos ſine Prælatorum ſuorum licentia. p.430

Ad Textum in Cap. IV. Perſonas, hoc titulo. p.431

QVÆST. I. AN in termino appellandi, ſit in Iure ſtandum tempus diuerſum? ſeu an in proponenda appellatione, ſit ſtatura forma diuerſa? An aſſignatio termini fiat per Iudicem à quo, aut Iudicem ad quem? An poſſit Iudex terminum appellationis proſequendæ abbreuiare? An appellatio deſerta cenſeatur, ſi die aſsignata à Iudice à quo ad audiendam reſponſionem, ſuper admiſsione, vel rejectione appellationis, appellans non compareat. ibid.

II. An ex eo, quod ſit appellationi renunciatum, poſsit illico exequi ſententia? An ob paupertatem non appellans, vel non proſequens appellationem, audiatur? An deſertione appellationis detur appellatio? An currat tempus ad appellandum Interim, dum agitur de nullitate? Et de aliis remiſsiuè. p.436

Ad Textum in Cap. V. Cum ſit hoc titulo. p.438

QVÆST. I. Tempus ad proſequendam appellationem, an, & cur dicatur fatale? Et an detur primus annus præciſus ad eam proſequendam? Et an iſtud tempus ſit breuius in nonnullis cauſis? Et ex qua cauſa poſſit fatale prorogari pro ſecundo anno, vel tertio. p.438

II. An Iudex appellationis faciat vim proferendo

Digitized by Google

proferendo ſententiam difioitiuam poſt lapſum temporis ad proſequendam appellationem? Et an Eccleſiaſticus faciat vim exequendo ſuam ſentẽtiam poſt terminum datum à Iudice ad proſequendam appellatiooem? An poſſit fieri executio ſententiæ, dato tempore ad appellaodum, ſeu an maodari queat intra tempus appellatioois? An deferatur appellatio procuratore negligente in proſequeodo etiam, quod ſoluendo non ſit? Et an vt cauſa non dicatur deſerta, ſufficiat, vt commiſſio cauſæ eſſet poſita in banco curſorum infra decem dies? Vbi ad plures caſus, & de eius deſertione? An terminus, ſiue dilatio currat articulo diſſenſus, vel alio præiudiciali pendeote? Si opponens ſuccumbat, & quid ſi habeat iuſtam cauſam litigandi, & fuerit ab expenſis abſolutus. p.445

III. Ao appellans à quocumque grauamine, teneatur acta omnia ad Iudicem proferre? Et iotra quæ tempora appellans teneatur ſe præſentare, vt deſertionem appellationis effugiat? An litigatores poſſint terminum appellationis proſequendæ; non ſolum ſuſpendere, ſed & prorogare, aut abbreuiare? *Quid de Iudice?* Et an ſtatuti breuioris termini dies ſit ſpectandus. pag.447

IV. An Iudex ad quem poſſit appellanti præfigere terminum ad appellationem proſequendam, & illum abbreuiare? An appellatus poſſit appellaoti præfigere terminum? Vel ao poſſit præueniendo appellantem intra terminum præfixum impetrare Iudicem, commiſſionem cauſæ? Et quaodo dicatur nimium præcurriſſe in impetranda commiſſione cauſæ? An eo ipſo, quod Iudex præfigit terminum ad proſequeodam appellationem, ceoſeatur illam admittere, ſi à principio non fuiſſet recepta? Et an debeat terminum aſſignare in eodem contextu admiſſæ appellationis? Vbi de aliis dubiis, & quæſtionibus *remiſſiuè*. pag.450

Ad §. Præterea, hoc titulo. p.452

Ad Textum in Cap. VI. Ad hæc, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. VII. Si duobus, hoc titulo. ibid.

QVÆST.I. AN appellatio omiſſo medio, valeat facta ad ſuperiorem, vel debeat gradatim fieri? An à delegato Epiſcopi appelletur ad Papam, vel ad Metropolitaoum, vel ad quos inter alios Iudices appelletur in praxi? Ao omiſſo medio io terris Dominorum, poſsit appellari ad Regiam Caocellariam? Et an Baro præhibere queat ſubditos ſuos Priocipem adire? Et an appellatio alternatiua valeat. pag.453

II. Ao appellantes à Pontifice ad concilium geoerale, acto exiſtens, iocidat in Bullam cœnæ? An Pontifex faciat vim non admittendo appellatiooem ad Concilium generale? Quid ecõtra? Ao à conſeruatoribus appelletur ad Concilium Toletaoum? Ao Vicarius Generalis poſsit inhibere foraoeum? An faciat vim Iudex appellationis, ſi cognoſcat de capitulis, ſuper quibus, non eſt appellatum. p.462

III. Ao vtraque pars poſsit appellare à ſeoteotia ſuper eodem negotio prolata? Ao à legato proconſulis appelletur ad euodem? An nobiles Iuriſdictionem babeotes habeat Ius, vt ab ordinariis ad illos appelletur? An feudatarius appellet ad Domioum Feudi? Et ao quando vterque litigator appellat, vnus ad Papam, alius ad Metropolitaoum præferatur ille, qoi ad Papam? Et quid ſi tempore hæc ſit poſterior? Et quid ſi appellatus iam citatus ſit ab Archiepiſcopo? Et ao conſuetudine; ſeu priuilegio effici poſsit, vt valeat appellatio ad Iudicem inferiorem, aut qualem. p.465

IV. An Principes queant de facto cooſtituere aliquod tribunal, à quo non detur appellatio, nec ad ipſos? Ao appellatio ad Romanum Pontificem habeat ſemper locum in omnibus cauſis fori Eccleſiaſtici? Et an appellaodi ad Papam facultas, poſsit præſcriptione,

aut conſuetudine tolli? Vel an priuilegium aliquod potens ſit, vt non appelletur ad Papam. p.468

Ad Textum in dicto §. Denique huius textus. p.473

QVÆST.I. AN ab Epiſcopo ad Regem ſit appellandum? An appellare poſſit Clericus ad Iudicem Eccleſiaſticum, quando litigat coram ſæculari? Et an per viam recurſus licita ſit appellatio de Eccleſiaſticis Iudicibus ad Regia Tribunalia? Vbi de aliis *remiſſiuè.* ibid.

Ad Textum in Cap. VIII. Ex ratione, hoc titulo. p.474

QVÆST.I. AN & quare tertius terminus fatalis aſſignetur in textu noſtro, cum certum ſit ſecundum annum fatalem aſſignari, etiam ad proſequendam, & finiendam litem, & hoc data cauſa? An totus integer annus detur ipſo Iure, aut ope reſtitutionis? Et quæ ſint iuſtæ cauſæ dandi? Et an totus integer annus reſtitui debeat, vel tantumdem temporis, quantum læſio abſtulit? Et an in forma ſit ſententia proferenda ſuper hac reſtitutinne. ibid.

Ad Textum in Capite IX. Meminimus, hoc Titulo in ipſo. p.477

Ad Textum in Capite X. Super eo, hoc Titulo. ibid.

QVÆST.I. AN appellatio ab vno articulo, includat totam cauſam? Et an inferior Iudex poſsit procedere in principali negotio, & aliis eiuſdem cauſæ articulis, ſi appellatio ſit interpoſita in vno articulo? An appellans à futuro grauamine, audiatur? Et ad alias quæſtiones *remiſſiuè.* p.478

Ad Textum in §. Si autem dicti cap. X hoc Titulo in ipſo. p.479

Ad Textum in Cap. XI. De appellationibus, hoc Titulo. ibid.

QVÆST.I. AN magna, vel parua cauſa, ſeu quantitas, à qua appellatio admittitur, ſeu denegatur, ſit de iure, vel pendeat ab arbitrio Iudicis? Et quænam cauſæ admittant appellationem, quæ vero non? Et an vna cauſa ſufficiat ad appellandum, vel deſideretur concurſus plurium cauſarum. p.480

II. An liceat appellare in cauſa momentaneæ poſſeſsionis? Et generaliter in cauſis poſſeſſoriis? Et an detur appellatio à remedio retinendæ? Et an à ſententia, per quam hæres in poſſeſſionem bonorum hæreditatis mittitur, appellatio ſit permiſſa? Et an à ſententia poſſeſſorij ſummariſsimi vulgo *del interim*? Et an à ſententia manutenendi capitulum Cathedralis Eccleſiæ contra Fiſcum? Et an licita ſit appellatio, & citatio ad Iudicium Dei In Valle Ioſaphat. p.483

III. An ſi in ſententia poſſeſſoria coniungatur proprietatis actus, detur appellatio ab executione? Et an ab ea, per quam confirmatur tenuta, & ſubhaſtatio bonorum? Et an cauſa executiua in prima inſtantia non executa, mereatur executionem in ſecunda? Et an Eccleſiaſticus exequi poſſit ſuam ſententiam iniuſtam in Iudicio poſſeſſorio? Et an poſſit exequi, appellatione remota in fructibus Iudicij poſſeſſorij. p.488

IV. An appellatio ſuſpendat executionem ſententiæ ſuper alimentis latæ? Et an ſuper ſolutione penſionis? An ſuper ſolutione excuſati, & ſubſidij? An ſuper congrua ſuſtentatione? Et an ſuſpendat eam, quæ fertur ſuper ſolutione dimidiarum annatarum, & ſalariorum? An detur appellatio à mandato de exequendo? Et an appellantes ab ordinationibus Pontificiis, ſint excommunicati per Bullam Cœnæ? Et de aliis *remiſſiuè.* p.490

Ad

Digitized by Google

Ad Textum in Cap. XII. Super eo, hoc titulo in ipſo. p.493

Ad Textum in Cap. XIII. Peruenit, hoc titulo in ipſo. p.494

Ad Textum in Capite XIV. Conſuluit, hoc titulo in ipſo. p.495

Ad Textum in Cap. XV. Suggeſtum, hoc titulo. p.496

QVÆST.I. AN appellatio poſſit interponi, Iudice à quo abſente? Et an friuole appellans puniatur, & à quo Iudice? Quid in criminalibus. ibid.

Ad Textum in Capite XVI. Ad præſentiam, hoc titulo in ipſo. p.499

Ad Textum in Capite XVII. Cum teneamur, hoc tit. ibid.

QVÆST.I. QVare Iudex à quo poſſit reformare poſſeſſionem turbatam, ſuper qua appellatum eſt, com iam appellatione pendente, Iudex eſſe deſierit, & cauſa appellata pertineret, ad Indicem ad quem? Et an Iudex quem poſſit inhibere Indici à quo in Iudicio poſſeſſorio? Et an ex eo, quod appellans petat à Iudice à quo vt reformet poſſeſſionem turbatam, appellatione pendente, cenſeatur appellationi renunciaſſe? Et an Iudex ad quem poſſit omittere aliquid circa quod fuit appellatum? Et an terminus inutiliter detor pendente appellatione, ab interloquutoria ſuper articulo præiudiciali lata. ibid.

Ad Textum in Capite XVIII. Conſuluit, hoc titulo in ipſo. p.505

Ad Textum in Cap. XIX. Cum parati, hoc titulo in ipſo. p.506

Ad Textum in Capite XX. Ad hæc, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XXI. Quæſtioni, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XXII. Præterea, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XXIII. Conſtitutis, hoc titulo in ipſo. p.507

Ad Textum in Capite XXIV. Propoſuit, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XXV. Qua fronte, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XXVI. Reprehenſibilis, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XXVII. Ad hæc, hoc titulo in ipſo. p.508

*Ad Textum in Cap. XXVIII. Peruenit,hoc titulo in ipſo.*ibid.

Ad Textum in Cap. XXIX. Conſuluit, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XXX. Ad hæc, hoc titulo in ipſo. p.509

Ad Textum in Capite XXXI. De priore, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XXXII. Qua nos, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XXXIII. Ad aures, hoc titulo. ibid.

QVÆST.I. AN ſententia lata, à qua appellatum fuit exequatur per Iudicem à quo, vel per Iudicem ad quem. ibid.

Ad Textum in Capite XXXIV. Ad audientiam, hoc titulo in ipſo. p.510

Ad Textum in Capite XXXV. Accepta, hoc titulo in ipſo. pag.511

Ad Textum in Cap. XXXVI. Poſtremo, hoc titulo. ibid.

QVÆST.I. AN quando cauſa mandatur Cardinali cum clauſula, *appellatione remota*, cenſeatur excluſa appellatio iuſta. ibid.

Ad Textum in Capite XXXVII. Ad hæc, hoc titulo in ipſo. pag.512

Ad Textum in Cap. XXXVIII. Cum Eccleſia, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XXXIX. Directa nobis, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XL. Præterea, hoc titulo in ipſo. p.513

Ad Textum in Capite XLI. Secundo requiris, hoc titulo in ipſo. p.514

Ad Textum in §. Tertio poſtulas eiuſdem, Cap. LXI. hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XLII. An ſit, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite XLIII. Nouit, hoc titulo. p.515

QVÆST.I. AN ab executione ſententiæ facta per merum executorem, poſſit appellari, ſi excesserit in exequendi modo? Et quando dicatur quod excedit modum? Et an ab executore Bullarum Apoſtolicarum poſſit appellari? Et quibus cognoſcatur quod quis eſt merus, aut mixtus executor. p.516

Ad

Ad Textum in Capite XLIV. Sapè, hoc titulo. p.519

QVÆST. I. AN citatus, qui miſit procuratorem non comparentem in Iudicio, contumax reputetur? Et an terminus præfixus ad proſequendam appellationem, reputetur peremptorius? An appellationi renuntians, quando fuit iniuſte condemnatus, poſſit agere iuſte contra Iudicem in Syndicatu. ibid.

Ad Textum in Cap. XLV. Conſtitutus, hoc titulo in ipſo. pag.520

Ad Textum in Capite XLVI. Conſtitutus, hoc titulo in ipſo. p.521

Ad Textum in Capite XLVII. Ex parte, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XLVIII. Significauit nobis, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Cap. XLIX. Significantibus, hoc titulo in ipſo. p.522

Ad Textum in Capite L. Ex inſinuatione, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in Capite LI. Bonæ memoriæ, hoc titulo. ibid.

QVÆST. I. AN non ſolum attentata, & appellata, appellatione pendente Iudiciali, debeant reuocari, ſed etiam pendente in appellatione extraiudiciali? Et hæc regula vtique vera ſit, non ſolum in innouatis, ſeu attentatis, circa poſſeſſionem, vt hic, ſed etiam circa cauſas beneficiales, matrimoniales, aliaſve ſæculares, aut Eccleſiaſticas? Et in quibus conſiſtant attentatorum priuilegia? Qualiterque ſuper eorum cognitione procedatur. p.523

II. An durante competentia, reuocentur attentata? An poſſeſſio poſt appellationem ab inſtitutione, ſit attentata? Et an innouatio fieri poſſit contra tertium? Et an quæ poterant fieri, & innouari, pendente cauſa principali, dicantur attentari, & innouari, pendente appellatione. p.528

III. An ſequeſtratio facta poſt appellationem interpoſitam, dicatur attentata? An procurator attentare dicatur, ſeu poſſit attẽtata purgare? An appellatione pendente, à cenſura poſſit denuntiari excommunicatus, ſeu priuari fructibus beneficij? Et innouata poſt appellationem dicantur attentata, quando periculum eſſet in mora? Et an videatur attentatis renunciaſſe, qui paſſus eſt pronunciari ſuper iuſtitia ſententiæ. p.530

IV. An remedium attentatorum fundetur in Iure naturali? Qualiter definiatur? Et an innouata in cauſis criminalibus, ſint reuocanda, vt attentata? Et an ſicut reuocantur, pendente appellatione, ita etiam cauſa pendente, vel tempore ad appellandum? Et qua actione attentatum reuocari petatur? Et qualiter Iudex in eorum reuocatione ſe gerat? Vbi de nonnullis *remiſſiuè.* p.531

V. An vt attenta reuocentur, ſit neceſſum, vt inhibitio præcedat? Vbi multa de attentatis, inhibitione pendente? Et an attentantes vltra fructuum reſtitutionem puniantur aliis nonnullis pœnis in Iure, & in praxi? Vbi quid de Iudice attentante. p.535

Ad Textum in Cap. LII. Dilecti, hoc titulo in ipſo. p.539

Ad Textum in Capite LIII. Paſtoralis, hoc titulo in ipſo. ibid.

Ad Textum in §. Verum eiuſdem textus. ibid.

QVÆST. I. QVare interpoſita appellatione poſſit Iudex à quo declarare, ſeu denunciare, aliquem eſſe excommunicatum, cum appellatione pendente, nihil nouandum eſſet? Et quare, ea pendente, potuiſſet, priuare excommunicatum appellantem à fructibus ſui beneficij, & aliis prouentibus, cum ex tali facto, denegati appellanti excommunicato defenſione, iniquum, & attentatum admitteretur, contra iuris regulas. ibid.

II. An appellatio à declaratoria incurſus cenſurarum, vel denunciatione, operetur ſuſpenſionem? An declaratus per cedulones incurriſſe aliquam excommunicationem, ſi intra terminum appellauit, poſſit liberè cum omnibus communicare? Et an poſt recuſationem dormitet excommunicatio? Et an petenti renocationem attentatorum, poſſit objici excommunicatio? Vbi de aliis ad textum. p.542

III. An ſi in puncto, & momento concurrant ſimul excommunicatio, & appellatio, præſumatur, quod excommunicatio præceſſerit? Et an ſi per denunciationem excommunicationis latæ, in plus ligaretur appellans, ſuum effectum operetur appellatio? Et an appellatio ſuſpendat quominus abſolutio ab excommunicatione valeat? Et an appellatio impediat incurſionem ſuſpenſionis, ſeu interdicti Eccleſiaſtici? Et an ceſſatio à diuinis, ſuſpendatur, appellatione interpoſita. p.545

IV. An ſententia excommunicationis in abſentem latam, habeat illico executionem paratam? Et an excommunicatio ſua conditione lata, ſuſpendatur, interpoſita appellatione? An excommunicatio conditionalis retrotrahatur? Et an vbi ſententia per appellationem ſuſpenſa eſt, conualeſcat per deſertionem appellationis? Et an debitor ſit excommunicatus, elapſo termino, prorogationis à creditore factæ? Vbi de abſolutione data ſub conditione? Quid ſi cenſura ſub forma diſiunctiua feratur. p.547

V. An vbi cauſa fuerit finita per executoriales, excommunicatio lata pro executione primæ, aut ſecundæ ſententiæ, à quo appellatum fuerit, ſit nulla? An ſi Epiſcopus poſt ſententiam diffinitiuam, depoſitus appellauerit à ſententia, poſſit appellatione pendente, ſuum officium exercere? Vbi an hoc contingat in quolibet officiali, qui ab excommunicatione appellauit? Et an appellans generaliter à ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ſuſpendat cenſuram? Et an ſublata, v. g. ab Epiſcopo ſuſpenſione ad reincidentiam, ſi detur interim appellatio, ſuſpendat ſententiam, ne poſtea ſuſpenſio contrahatur? Et idem quæritur de interdicto? Vbi de aliis dubiis *remiſſiuè.* pag.552

Ad Textum in Cap. LIV. Solicitudinem, hoc titulo. p.555

QVÆST. I. AN appellans, ſi compareat coram Iudice à quo appellauit, videatur appellationi renunciaſſe, etiamſi proteſtetur ei non renunciaſſe? Vbi de aliis renuntiandi modis. ibid.

Ad Textum in Cap. LV. Dilectis filiis, hoc titulo in ipſo. pag.5,6

Ad Textum in Cap. LVI. Vt noſtrum, hoc titulo. p.557

QVÆST. I. AN inhibitio detur per laicum contra Eccleſiaſticum, vel è contra? Et an Vicarius Generalis poſſit inhibere foraneum? Et qualiter à conſeruatoribus detur inhibitio? Quid poſſit Iudex incompetens poſt Inhibitionem? Et quando per appellationem Iudex ad quem inhibeat

hibeat Iudicem à quo? Et de aliis, p. 558

II. An ſi inhibitio fuerit notificata, Notario cauſæ, valeant geſta per Iudicem ignorantem? Et an ſit differentia inter inhibitionem ſimpliciter factam, & inhibitionem cum clauſula irritanti? Et an inhibitio poſſit fieri ex ſolo Iudicis officio? Qui ſint inhibitionis effectus? Et de aliis, remiſſiue Et an Eccleſiaſticus inhibere queat ſub aliqua pœna? Et an concedatur inhibitio generalis? p. 561

III. An auocatio cauſæ ſemper fiat à Principe ſupremo? Vel an poſſit exerceri inter alios Iudices inferiores? Auocatio cauſæ factâ ad alterius petitionem quonam modo ſit intelligenda? Et an auocatio cauſæ quæ fit cum decreto irritanti, operetur amplius, quam ea, quæ fit motu proprio? Et an auocatio cauſarum ſpiritualium ad laica tribunalia, vetita ſit ſub cenſura Bullæ cœnæ, ſi cauſæ auocentur tantum à Iudicibus ſedis Apoſtolicæ? Et an Iudices laici auocantes ad ſe cauſas Eccleſiaſticas excuſentur ex tollerantia ſummi Pontificis? p. 562

IV. An auocatio cauſæ fieri queat à Prætore reſpectus ſui locum tenentis? An ab Archiepiſcopo reſpectu ſuffraganeorum? An auditores Regij, & legatus Romani Pontificis habeat Ius auocandi? Et an Duces, Marchiones, Comites, & alij Domini vaſſallorum queant auocare cauſas à ſuis Iudicibus ordinariis per eos electis, ſeu confirmatis? An auocatio habeat locum in cauſa hæreſis? Et de aliis ad materiam ſpectantibus? p. 566

V. An beneficium maneat affectum, ſeu auocatum per reſignationem factam in Curia, in qua Papa ſemel manum appoſuit? p 570

Ad Text. in Cap. LVII. Oblatæ, hoc Titulo. *ibid.*

Quæstio I. AN ſi appellans proſequatur appellationem poſſit appellatus eum præuenire, ſupplendo appellantis negligentiam, vel præueniendo eius diligentiam? Et an reſcriptum impetratum ab appellato, præueniendo appellationem, ſit ipſo Iure nullum, Et debeat fieri mentio appellationis? Et an prædicta præuentio locum habeat, ſi minor, & breuior terminus, quam ordinarius, ſit appellanti victo aſſignatus? ibid.

Ad Textum, in Cap. LVII. Pertuas, hoc Titulo. *p. 572*

Quæstio I. AN in cauſa appellationis requiratur litis conteſtatio? ibid.

Ad Text. in Cap. LIX. Vt debitus honor, hoc Tit. in ipſo. p. 573

Ad Text. in Cap. LX. Cum ceſſante, hoc Titulo. *p. 574*

Quæstio I. AN ceſſante ratione legis, ceſſet ipſa lex? Et in quibus cauſis, ceſſante cauſa, ceſſet eius effectus? An Iudex à quo poſſit reuocare ſententiam interlocutoriam à ſe latam? En diffinitiua reuocetur ab eodem? ibid.

Ad Textum, in Cap. LXI. Cum ſpeciali, hoc Titulo. *p. 575*

Quæstio I. AN Iudex quilibet etiã Regius ſupremus recuſari queat, ſi ſe excuſet horis conſueris à præſtandis audientiis vlli coram ſe litigatorum? ibid.

Ad Text. in §. Porro, eiuſdem Textus, in ipſo. *p. 576*

Ad Text in Cap. LXII. Cum cauſam, hoc Titulo, in ipſo. *ibid.*

Ad Text. in Cap. LXIII. Dilecto filio, hoc Tit. in ipſo. *p. 577*

Ad Text. in Cap. LXIV. hoc Tit. in ipſo. *ibid.*

Ad Text. in Cap. LXV. Sua nobis, hoc Titulo. *ibid.*

Quæſtio I. AN in vna cauſa liceat tertio prouocare? Seu

quot vices ? Et an admitatur ſecunda ſupplicatio ? Et an aduerſus tertiam ſententiam nullitas apponi poſſit ? ita vt retractetur eius executio ? An ſententia interlocutoria his confirmata, tranſeat in rem Iudicatam ? ibid.

Ad Textum, in Cap. LXVI. Dilecti, hoc Tit. in ipſo. p.581

Ad Textum, in Cap. LXVII. Ex parte, hoc Tit. in ipſo. ibid.

Ad Text. in Cap. LXVII. Intimaſti, hoc Tit. in ipſo. p.582

Ad Text. in Cap. LXIX. Significante, hoc Tit. in ipſo. ibid.

Ad Text. in Cap. LXX. Interpoſita, hoc Titulo, in ipſo. p.587

Ad Textum, in §. Eidem eiuſdem Textus, in ipſo. ibid.

Ad Text. in §. Ille denique, huius Textus. ibid.

Ad Text. in §. Sanè parato, huius Textus, in ipſo. ibid.

Ad Text. in Cap. LXXI. Inquiſition, hoc Titulo. ibid.

Qvæstio I. An clauſula *appellatione remota*, poſita in principio, aut in medio, tantum operetur, ac poſita in fine ? Quos effectus pariat prædicta clauſula ? An ſcriptum in principio, vel in fine, ſeu inter aliqua capitula, referatur ad præcedentia, & ſequentia ? Quid operetur clauſula in fine poſita ? An prohibita appellatione, concedatur reuiſio ? Clauſula *non obſtante tali lege*, quid operetur ? Et an qui iurauit non appellare, audiatur appellans ? Vbi de repetitione clauſularum. p.584

Ad Textum, in Cap. LXXII. Vna ſententia, hoc Tit. in ipſo. p.590

Ad Text. in Cap. Fin. De appellationibus, hoc Tit. ibid.

Qvæstio I. Qvare metus Iuſtus cadens in virum conſtantem, faciat, vt poſt tempus legis, quis poſſit appellare, cum certum ſit, vt valeant geſta per metum, & ſi actione quod metus cauſa veniant reſcindenda ? Et an carceratus iniuſtè poſſit poſt tempus appellare ? Et an ſint aliæ cauſæ, quibus iuſtus incutiatur metus, ſeu impedimentum, ad hoc, vt poſt tempus legis poſſit quis appellare ? Et qualiter qui appellare non audet coram Iudice, debeat animum appellandi proteſtari coram teſtibus ?

II. An proteſtatio neceſſaria ſit omni impedito, ſeu tantum quando impedimentum procedit à metu, vel vi ? Et an proteſtari queat abſque conſenſu eius, cui proteſtatur ? An proteſtatio annullet actum ſequentem ? Et an valeat facta, abſente parte ? Et qualiter Iudex ad mortem condemnans, proteſtetur, vt fugiat irregularitatem ?

III. An proteſtatio, ſeu interpellatio vnica ſufficiat, vt dicatur ſtare per Iudicem quo minus cauſam expediat ? p. 598

AD TITVLVM
ET RVBRICAM.

De Clericis Peregrinantibus. ibid.

Qvæstio I. An vnus ex litigantibus; eo quod à Iudice inferiore ſit condemnatus, cenſeatur ſe munire appellationis remedio, ſi ſolum iter arripuit ad ſedem Apoſtolicam

eam abſque vlla alia proteſtatione, ſen animi ſui declaratione? Et an debeat per ſe iter facere, aut ſufficiat mitere Nuncium cum mandato? Et ſi illico intra decem dies iter non arripiat, cenſeatur appellationi renunciaſſe? Et numquid de hac itineris arreptione debeat in ſcriptis apud acta conſtare? Et an innouata poſt itineris arreptionem, ſeu in tempore illud arripiendi, debeant, vt attentata reuocari? Et arreptio ad alium Iudicem, præter Papam idem operetur? p.595

AD TITVLVM

De Confirmat. vtili, vel inutili.

AD RVBRICAM. p.601

Quæſtio I. AN vbi confirmationis mentio non fit, intelligatur de confirmatione ex certa ſcientia, vel in forma communi? Et quæ ſit differentia inter vtramque? Et an facta in forma Communi præſtet præſcribendi cauſam? Et an confirmatio generalis extendatur ad illicita? p.603

II. An actus denominetur à confirmante? An Papæ confirmatio, etiam ex certa ſcientia, proſit in deffectum ſubſtantialium? Et an ſuppleat omnino confirmato ſupplementum? Et an ſi confirmatio ſit obtenta ex certa ſcientia, poſſit nihilominus de ea ab infetiori tractari? Vbi de nonnullis requiſitis circa conceſſionem confirmationis? p.607

III. An confirmatio priuilegiorum referri queat ad ea, quæ in vſu non ſunt? Et an cauſa ſemel commiſſa in Curia, ſemper remaneat in ea, aut ex certa ſcientia extrahatur ab ea? Et an ſemper verum ſit, vt ſi confirmatio obtenta ſit per ſubreptionem, vel obreptionem ex certa ſcientia, habeat Iudex inferior de ea cognoſcere? Et quid operetur contractum, ſeu priuilegiorum confirmatio? Et an priuilegiorum innouatio, idem ſit, quod confirmatio? p.609

Ad Text. in Cap. I. hoc Titulo, De Confirmat. vtili, vel in vtili: in ipſo. p.612

Ad Text. in Cap. II. De confirmationibus, hoc Tit. ibid.

QVÆSTIO I. AN partes poſſint petere à Iudice confirmari contractum per eas celebratum? Et an ex appoſitione manuum Papæ ſuper diſpoſitione alicuius beneficij operetur, vt illud dicatur affectum? vbi de aliis: p.613

Ad Textum, in Cap. 3. Bonæ memoriæ, hoc Tit. in ipſo. p.614

Ad Tit. in Cap. IV. Cum dilecta, hoc Tit. in ipſo. p.615

Ad Titulo, in Cap. V. Ad noſtram, hoc Tit. in ipſo. ibid.

Ad Text. VI. Porrecta, hoc Titulo. p.616

Quæſtio I. AN litteræ Pontificiæ, quæ ſine hiſce verbis expediuntur ſeruus ſeruuorum Dei careant fide? Et an argui poſſint falcitatis? ibid.

Ad Textum, in Cap. VII. Examinata, hoc Tit. ibid.

Quæſtio I. AN quando committitur cauſa arbitris de Iurè, & facto, teneantur partes ſtare ſententiæ prolatæ contra Ius? Et an nullitati ſententiæ poſſit renunciari? ibid.

Ad Textum, in Cap. VIII. hoc Tit. p.617

Quæſtio I. AN ex aliquibus poſſit cognoſci confirmationem factam eſſe ex certa Papæ ſcientia? Et ex quibus poſſit cognoſci? Et quando

cauſa dicatur deuoluta ad curiam p. 618

Ad Text. in Cap. Fin. hoc Tit. De Confirmatione vtili, vel inutili, p. 619

QVÆSTIO I. AN occaſio, & cauſa eadem ſint? Et qualiter fructus Eccleſiaſtici beneficij ſint diuidendi inter defunctum, eiuſue hæredes, & ſucceſſores in eo? An Papa ſine cauſa poſſit aliquem beneficio priuare? Et quando dicatur confirmatio, & collatio ex certa Pontificis ſcientia? ibid.

QVÆSTIONES 158. HIC INSINVATÆ ſunt quæ deducuntur ex littera cuiuſque Textus hic repetiti quæ nec ponuntur ad longum quia cum potius pertineant ad alia capitula vbi vel ſunt tractata vel conuenit tractari ideo longos commentarios fugiendo ſufficit inſinuaſſe illos vt deſideranti perlegere facilis ſit earum perquiſitio.

De Exceptionibus.

CAPVT III. Cum Eccleſiæ.

B*eneficiorum incompatibilitatis tractatio hic ſuadebatur*, ſed quia latiſſimè dico ſub cap. multa 28. de præb. recurres ad ibi dicta aliqua ſub cap 4 de ætate ordin.

Morbo eodem laborans, ſeu an reus criminis poſſit aduerſus alium de eodem crimine competere, notaui ſub cap. teſtimonium de teſtibus cap. fin. de teſtibus cogend. vbi *num. ſocij criminis admittantur in teſtes*, Et applicabis aliam relatam ſub cap. per tuas 20. de teſtib. quæſt. 1. num. 1. vbi *an teſtis ſimilem habens cauſam admittatur contra alium*, de quo ibi aliquid ſub cap. 6. & aliam, *an Iudex recuſari queat qui in ſimili iudicauit cauſa*, dixi ſub cap. 4 de foro compet. q. 31. à n. 8. verſ. *ad tertiam.* p. 31

Inſtitutionis collationis atque præſentationis beneficiorum materia, hic valebat excitari & de differentia inter illos, ad verb. *Noſcitur inueſtitus*, de quibus aliquid ſub tit. de officio Archidiaconi & ibi in cap. ad hæc late in titulis infra de inſtitut. de conceſſione præbendæ item & de Iure Patronatus notaui aliquid in cap. cum adeo 17. de reſcript. in cap. cum ſuper de cauſ. poſſeſſ. in cap. dilecti 8. hic. ibid.

Retinendæ poſſeſſionis remedium natura, ad verb. *Et pacifica poſſeſſione gaudere*, & in verſ. *Quo tuam*, applicabis quæ dixi in tit. de reſtitut. ſpoliat. c. 1. & c. 4. cum ibi notatis. ibid.

CAPVT IV. Paſtoralis.

Ius nouum an per verbum, decernimus inducatur, ad verſ. *Reſpondendo decernimus*, dixi in cap. 2. de Iudiciis, quæſt. 1. ibid.

Inſtrumenta de nouo reperta an poſſint produci poſt concluſum in cauſa ſeu poſt ſententiam, ex Doctrina Textus hic valet diſputari, ſed dixi in cap. cum dilectus 9. de fide inſtrument. & applicabis quæ ſcripſi in cap. 55. de ſentent. & re iudic. ibid.

Poſſeſſorium an ſit proponendum in Iuditio ante concluſum in cauſa, de quo in cap. paſtoralis 5. de cauſa poſſeſſ. & propriet. & de Doctrina exceptionis ad hunc Textum bene, Couarruuias lib. 6. variar. cap. 16. numero 13. per totum. ibid.

Proteſtationis materia hic valet applicari, ad verb. *Quos non fuerant proteſtata*, de qua dixi latiſſime in cap. fin. de appellat. aliquid in cap. cum M. Ferrar. de conſtitut. vide infra ſub cap. 2. de præſcriptionibus eodem verbo ibid.

CAPVT V. Cum inter priorem.

Excommunicatus actor, aut reus an repellantur

repellantur à litigando , per Textum hic Doctores, veri.inquiſitioni ſed dixi latiſſime ſub c. intelleximus 7. de Iud. à q.1. & 19. p 36

Reus excommunicatus an poßit actorem reconuenire? ad verb. *caterum non ſic in reconuentione*, dixi in d. c. intelleximus,q.22.& infra ſub c 7. ibid.

Reus excommunicatus an poßit opponere compenſationem , ad verb. *an poßit* , de qua in dicto cap. intelleximus, quæſt.23. p. 37

Recuſatio Iudicis quando locum habeat,ad verb. *Maxime Iudicis recuſatio cum periculoſum ſit coram Iudice ſuſpectus litigare* , latiſſime dixi de hac materia toto c.4 de foro compet. ibid.

CAPVT VIII. Cum Venerabilis.

Pertenetia qua dicantur & quanam earum conditio ? ad verb. *Cum ſuis poſſeßionibus & pertenetiis* , dixi in c. cum ad ſedem 15.de reſt.ſpol.à n.2. p.77

Reſignationis , ſeu renunciationis beneficiorum, Materia,hic valet diſputari ad verſ. *Eam tamen non poterat Epiſcopus vendicare, &c.*latiſſime ſub tit.de rerum permut. ſub cap.fin.de pactis,& ſub tit.ſupra lib.1. de renunciatione aliquid de reſignatione ſub,c.2 & 4 de reſt ſpol. ibid.

Contractus bona fidei aut ſtricti Iuris per hunc Textum diſputant Doctores latiſſime tractat & congerit Pichard.in §.actionum inſtit de action.à quæſt 1,& de cambiis agit per Textum noſtrum Narbona in l.14.tit 18 lib.5 Recopil.late dico infra in c.in ciuitate de vſuris. ibid.

Poſſeßio antiquior praferenda nouiori, ad verſ.porro,ſed de hac late dixi ſub cap.licet 9 de probat. ibid.

Delictum perſona an debeat aut poßit redundare in damnum Eccleſia? ad verb.*quia tamen delictum perſona* , applicabis dicta de delicto Prælati in cap.3 & 4.de Iuram. calumn.& in cap 2.de confeſſis an *Confeſſio pralati praiudicet Eccleſia*,ibi,q.1.& quæ dixi de procuratore an *praiudicet Domino*, ſub cap.9 de Iud. à quæſt. 3 ad 8.

Iuriſdictio Epiſcopi qualiter fundetur ſuper rebus conſiſtentibus intra ſuum diaceſim? ad verſ. *Quia verb.* applicabis plura quæ dico ſub tit.de officio ordinarij, ſub Rubr. de officio Archipræsbyt. vbi q. 3. late de poteſtate & Iuriſdict. Epiſcopi, aliquid in cap cum cauſa 13. de prob, *vbi qualiter probentur fines diaceſum* ,aliquid in c. cum ad ſedem 15.de reſt. ſpol. & in c conquerente de officio ordinarij & alibi. ibid.

Sententia late pratextu falſariorum inſtrumentorum vſque ad quod tempus,valeat retractari, & de aliis quæſtionibus poſitis hic ſub n.8.ad verb. *Cum falſorum inſtrumentorum pratextu lata ſententia vſque ad 20. anno.* ibid.

Praſcriptionis effectus notatur , à Doctoribus,in verſ. *rerum* , hic ſed de hoc latiſſime ſub Rub. & tit.infra h c tract.de præſcript. ibid.

Poſſeßio anteceſſoris qualiter proſit vt ſucceſſori ius acquirat? ad verb. *Quanquam probauerit Epiſcopum ſub bonis eiuſdem Eccleſia aliquanto tempore poſſediſſe*,applicabis plura quæ dixi ſub cap quia 5.de Iud. à quæſtion.1.& per totum tit.infra de præſcript. ibid.

Exceptio praſcriptionis an obijci poßit agenti remedio recuperanda , ad dicta verba hic dixi in cap.1. q.4. de reſtit.ſpoliat. ibid.

Abſolutoria ſententia effectus qui? ad verba *Vos ab impetitione Epiſcopi quoad temporalia eiuſdem Eccleſia ſententialiter duximus abſoluendos*, late dixi in cap.examinata 55.de Iud. à q. 21.infra ſub cap.13.n.2. noto. ibid.

Sententia diffinitiua in quo differat ab ea qua fertur ab obſeruatione Iudicij,vel ab ea que fit ab abſolutione à cauſa vel à petitis,in c fin.de Iureiur.§.1.q.3.verſ. ad quartam, n.25. ibid.

Sententia ab obſeruatione Iudicij qualiter formentur , dixi in dict cap.fin. §.1 de Iureiur.quæſt.3. verſ.*ad quintam*, à n. 34. ibid.

Regreſſus ad beneficia quando & qualiter permittatur, per textum hunc Balboa hic à n.73. de quo dixi ſub c ſolicite 2. & c.4. de reſt.ſpol.aliquid dixi ſub tit.ſup.de renunciatione alibi. p 38

Beneficiorum prouiſionem ad Epiſcopos pertinere,per hunc Textum Doctores & Felinus hic col. 11. Gratianus, Bernardus Diez & alij,ibid.ſuo loco latiſſime ſub tit. de conceſſ.præb.& de inſtit.de præb & de Iure Patronat.fallit ex dictis ſup.in c.3.de Iud q.5. ibid.

Excipiens an videatur fateri qua continentur aut non in exceptione, per Textum & Gloſſam hic diſputant Doctores late & inde quid probet Confeſſio debitoris qualificata dixi in Rub.de Confeſſis q.1. de aliis notaui ſub præmiſſo noſtri Textus,n.15.vt *de confitente debitum*.in cap ſi cautio 14 de fide inſtrument. & hic, ſub q.3. ibid.

CAPVT VII. Olim.

Reſcriptum Iuſtitia at quot dietas poßit

impetrari,ad Textum noſtrum Doctores, de quo dixi ſub c.nonnulli & alibi de reſcriptis. p.48

Diata earum quæ computatio, per hune Textum diſputantur & qualiter dentur, applicabis quæ dixi ſub cap.ſane 3. de foro comp. quæſt. 10. & in cap. ex parte 15. eodem, quæſt. 18. vbi ex quibus Leucis Gonſter.diæta d. quæſt.18. à num.8. verſ. *ad tertiam*, Balboa bic ex num.3. & quæ dixi in cap. ſi clericus laicum 5. d.tit.q.18. n.28 & 29. ibid.

Cognitio ſuper exceptione declinatoria ſeu recuſatoria an ſpectet ad Iudicem à quo ſeu ad quem, ſeu an de illa debeat prius cognoſci ſuſpenſo negotio principali, ex Texru noſtro tractant Doctores ſed applicabis dict.ſup.in Rubr.quæſt.3.& quæſt.5. & in cap.1.2 & 3.de ordin. cognit.& notata in c.1.hoc tit. p.49

CAPVT Dilecti filij.

Litigare alias prohibiti an admittantur pro defenſione Eccleſiæ: contra regulam Iuris,de qua iu cap.teſtimonium 54.cap.fin de teſtibus,cap.9.c.16.de Iudiciis,& c.14. de Iudic.quæſt.fin.ex dictis in cap. rertio loco de probat.in c. in ſuper 6. de reſtib.

Recuſari an poßit Epiſcopus de cauſa ſua vel Eccleſiæ ſeu menſæ Epiſcopalis, applicatur hic ſed dixi ſub cap.4.de foro comper. quæſt.31.aliqua ſub c.12.de Iud.applicanda à q.7. p.49

Ad aliam quæſtionem de *Bannito audiendo vel non*, per Textum bic Felin. n.5. Zeuallos q.463. applicanrur dicta ſub c. intelleximus 7.de Iud.& in ſpecie de proceſſu facto cum Bannito ibi, q.11.

CAPVT IX. Apoſtolicæ.

Suſpenſionis & cenſurarum Eccleſiaſticarum materiam, tractant Doctores per Texrum hunc,& quos prohibeant, *Beneficiari eligi aut litigare ſiue ordinari*, diuerſis in locis,per verſ. *Quedam ſuſpenſionis & amotionis à beneficiis*, dico geoeraliter ſub tir. de ſent.excommunic.& alibi lib.5.decrer. & de ſuſpenſis, applicabis quæ dixi ſub cap. cum bonæ de ætate & qualitate ordinaud. irem ibi de collatione facta excommunicato ſub quæſt.2.vbi de aliis; & ad qoæſtionem de probibendo litigare in Iudicio ſuſpenſo in dict.cap.intelleximus de Iud.quæſt.40.de interdicto & eius effectibus in cap.9.de Iureiur.q.fin.aliis prohibitis excommunicato ſub c. ad probandũ de ſent & Re Iud.& ſub c.paſtor.§.verum & alibi de appell.& de nõnullis aliis applicabis quæ dixi ſub c. illa quotidiana 39. de elect. & alibi ſæpius de omuibus. ibid.

Iudex à quo numquid non obſtante appellatione poßit cognoſcere ne retardetur poſſeßio in beneficialibus? ad verb. *Non tamen ordinationem Contigeret retardari*, de quo latiſſime dico infra in c.cum teneamur 17.de appell. p.50

Abſolutio cenſurarum ad cautelam quando praſtetur & ad quos effectus? ad verb. *Sententias ipſas relaxamus ad cautelam*, applicabis qoæſtiones de quibus in c.inrelleximus de Iud.q.13.15.& q.10.n.8. quæ dixi in c.venerabilis 7 hoc tit.q.4. verſ. *ad ſecundam abſolutis ad reincidentiam*, ex notatis hic ſub n. 9. & applicabis ad quæſtionem dictum in d. c. paſtoralis, §. verum de appell. ſub q.5. in fine ibi an *ſublata v.g. ab Epiſcopo ſuſpenſione ad reincidentiam, &c.* & de *abſolutione data ſub conditione*, ibi ſub q. 4. circa finem: iterum, ſub c.16.de appell. ibid.

CAPVT Dilectam Chriſti.

Innouata appell.pendente & quatenus hic agitur de excommunicatione lata poſt appellationem, latiſſime de vtroque in cap.bonæ 51.cum mutatis in c.1.vbi de attentaris,& ſub c.paſtoralis,§.verum cum notatis in c. præterea 40. de appell.& vt hic dicitur,n.2.qua materia Texrus hic pendet à dictis in c.intelleximus 7. de Iud. ideo ſcripta ibi bic applicabis ſicut & notauimus ſup.ſub.c.pręcedenti ad idem notatur in c.11.ſequent. ibid.

CAPVT I. Significauerunt.

Capitulum totum an valeat excommunicari, per Textum bic agunr Doctores, & late ſub tit.de ſent.excommunic.p.1. ibid.

Electio ab excommunicatis facta an valeat, dixi aliquid ſub Rub. de elect. & in c.illa 39.eodem tit. ibid.

CAPVT . XII. Exceptionem.

Communicatio cum excommunicatis quare prohibita, per hunc Textum communiter Doctores agunt, *quando & in quibus caſibus permittatur*, ad notata bic ex n. 3. applicabis quæ dixi in c.intelleximus de Iud.in c.ad probandum 24.de probar in cap,ad paſtoralis,§.verum de appell.& in aliis locis ibi notatis. p.51

Expenſarum condemnatio ratione litium quando veniat? ad verb. *Qui ſi eam amiſerit vt actor laboris & ſumptibus fatigetur eſt in expenſis condemnandus legitimis*, de quarum condemnatione latiſſime dixi in c.finem litibus de dolo & contumacia & applicabis dicta de aliis expenſis in c. 2. de Iud.q.21.& ſub c grauis 4 de reſt. ſpol.

aliis quæſtionibus hie ſub n. 6.7. 8. & 9. ibid.

CAPVT XIII. Aduerſario.

Sententia an poſſit ferri ſine cauſa & ſine ſcriptis vel an auferat Dominum ab actore lata pro reo? Et an *actor debeat in ea declarari Dominus rei petita*, refero hic ſub n. 2. de quibus ſub c.examinata 15.de Iud.& applicabis nonnulla quæ dico infra ſub Rub.& tit. de ſent.& re Iud. p.57

Actio quæ non competebat tempore litis mota propoſita an valida efficiatur ex Iure ſupervenienti? ad verb. *Si eam modo poſſideat tibi petenti de nouo rei iudic. exceptio tibi non obſiſtit*, dixi io c. dilecti 6. de Iud. q.13.verſ.in ſecuoda *agens ex vna cauſa probans ex alia an à Iudicio repelatur*, etiam valet applicari de qua dixi ſub d. q.13.c dilect.de Iud. ibid.

Ad alias quæſtiones videbis hie quæ notaui, o.4.& 5. iuid.

CAPVT FIN.

Reſeriptum an valide ab excommunicato valeat impetrari, per Textum hunc Doctores, ſed bene dixi in c.ab excommunicato de reſcriptis.

Conceſſo aliquo an & concedantur illa quibus illud expediatur, Doctores per Textum huoc agunt ſed late dico ſub e. præterea de officio delegati per Textum ibi. ibid.

De Præſcriptionibus.

CAPVT I.

Taciturnitas prælati an præiudicet Eccleſiæ? ad verſ. *Non præiudicetne matrici Eccleſiæ*,& ibi, *Non ei præiudicetur*, dixi ſub c.3.& 4.de Iuram.Calomniæ. p.64

Confeſſio prælati ſiue extra, ſiue in Iuditia an priudicet Eccleſiæ, dixi ſub cap.2.de Confeſſis, q.1.verſ.*ad ſecundam*. ibid.

Tacens quando fateri intelligatur, applicabis ſed dixi ſub c.1.de Iudiciis q.15 à n.2.& in c.1.de litis conteſt.q.2.à oum.7. ibid.

Conſenſus tacitus Prælati quando ſibi præiudicet in Iuriſdictione, dixi ſub c.1.de foro compet. q.5. quam applicabis. aliqua noto ſub e.1. hoc tit.vbi *Factum prælati qualiter præiudicet*, etiam ſub quæſtionibus, lib.de probat. ibid.

CAPVT II. Tribus eſt.

Iudex cui datum eſt cognoſcere ſimpliciter & de plano qualiter procedat? ad verb. *Nihil cum forali ſtrepitu*, dixi late in c. dilectio de Iudiciis, q.16.& ibi q.17.& quod notaui ſub cap.oouit de Iudiciis q.55.vbi egi de illa, *Quare in correctione fraterna de plano & non in forma Iudicij procedendum ſit*, & applicabis noonulla quæ adduxi ſub c.liceat 9.de prob.q.fin. & ante vbi *qualiter in cauſis ſummariſſimus, delinterim*, item applicabis dict.ſub c.1. & 2. de fide ioſtrum.vbi *Quid per inſtrumenta executiua guarentigia*, & ſub e.examinata 15.de Iudiciis, q.8. & 9. vbi an *electa ab actore via ordinaria poſſit redire ad executiuam vt breuiorem*, vel *an quis poſſit ab actione propoſita recedere, &c.* p.77

Viris perfectis an liceat & expediat in iudicio contendere pro rebus temporalibus, hic mouet Barboſa ſed vt late agas adiunges pro negatiua quæ ſolent Doctores ſcribere ſub tit. de poſtulando, & ne Clerici vel Monachi ſæcularibus negociis ſe implicent, aliquid ſub c.14 de Iud.de Clericis aduocatis, & ad propoſitum applicabis quæ de religioſis dixi in e. 9. à q.1. & in c. 16. de Iudiciis ſed qualiter procedat ad verb hac *qui vult tecum*, dico hie ſub o.5.& 6. p.78

Tunicam relinquendã eſſe à Clerico & religioſo impetito litigare? ad verb. *Qui vult tecum in Iudicio contendere & tunicam tollere dimitte ei & pallium*, hic expendo ſub o.5.& 6.& applicabis verb. Textus in e.1. verſ.*verum*, de homicidio ibi, *poſt tunicam relinquere pallium*, ad propoſitum fugiend à Clericis homicidia & mutilationes, ne incidant in irregularitatem. ibid.

Proteſtatio qua interrumpitur præſcriptio, ad propoſitum per verba hic *Sed illud ſcire vos credimus*, dico late ſub cap. illud hoc tit. vbi de aliis modis etiam quibus interrupitur præſcriptio & generaliter de effectibus proteſtationis notaui ſup. in c.4.de exceptionibus eodem verbo. ibid.

Præſcriptio in rebus innaſis an procedat, applicabis quæ dixi ſub e.quia 5. de Iud. à q.1.& in e.olim 12.& aote in e grauiſ. u.& e.ſæpe.& 18.de reſt.ſpol. ibid.

CAPVT IV. De Quarta.

Quarta decimalis, Canonica, Parrochialis & oblationes quid ſibi velint, per huoc Textum in verſ. *Quarta decimarum & oblationes defunctorum*, ſed late dico iofra ſub tit. de ſepulturis & inſt. de decimis vbi de oblationibus & primiciis & ad plures quæſtiones de materia huius text. leges quæ dico in præmiſſo ſub ſub n. 26. & 27. p 87

CAPVT VII. Ad Aures.

Poſſidentis conditionem meliorem eſſe de Iure diuino & humano? ad verb. *De Iure diuino & humano melior eſt conditio poſſidentis,*

ſidentis, applicabis quæ dixi ſub cap. licet de probat vbi quod *antiquior poſſeſſor præfertur*, alia dicta ſub tit de cauſa poſſes & de reſt ſpoliat. & ſub c.fin.de ordin.cogn. p 105

CAPVT IX. Quia indicante.

Agrimenſoris vnius dicto an ſletur circa fines & territoria cuique ſignanda, Per hunc Textum Doctores, ſed applicabis quæ dixi, *de vnico teſte credendo aut non* in cap licet 28. de teſtibus. Item & quæ dixi *de Matronis & peritis in arte*, in c. 4. de probat. p.142

Fines diœceſum ſeu aliorum terminorum qualiter & quibus probentur? ad verb. *Exhortam de finibus quæſtionem*, late reſoluitur per illa quæ dixi in cap. cum cauſam 13. de probation. & aliquid dixi ſub c. 3. eodem quatenus agitur de actione finium regundorum. ibid.

Vſus iudicis ad informandum cæteros conindices præcipue in partitione & diſtinctione terminorum, vulgo, *Mojones inter duos populos aut fundorum inter duos conuicinos*, & de hoc Doctores ad verb. *Præſentia faciatis terminari*, de quo dixi in cap. fin. de libelli oblat. quæſt. 4. §. 19. ad praxim, *Et ſolent inſtrumenta quibus aliquid intenditur probari inſpici à iudicibus & ab aliis peritis, & per comparationem aliorum inſtrumentorum à Tabellionibus peritis decerni ad quos Iudices committunt*, de qua praxi ſæpius in inquiſitionibus & noſtro Conſilio vidi & video ad fugiendas ſimulationes quæ ſolent interuenire & ſupplantari in informationibus puritatis & applicabis quæ dixi de inſpectione priuilegiorum in capit. de fide inſtrumentorum & ſub ſimilibus quæſtionibus quas refero in tract. de probat. ad dict. capit. 4. verſ. *Inſpectio*, & applicabis quæ dico in capit. 1. quæſt. fin. & in cap. ex litteris 32. & in capit. inter dilectos, & capit. cum Suarez vbi latiſſime de falſitate inſtrument. quibus probanda: videbis infra in cap. 22. de Re Iudicata verſ. probatio viſus & ibi, n. 8. ibid.

CAPVT Ex tranſmiſſa.

Matrix Eccleſia ſiue chatedralis quæ dicatur? ad verb. *matrici Eccleſiæ*, dixi ſub cap. 1. hoc tit. & ſub cap. 1. § 1. de ſumma Trinit. & fide cath.

CAPVT Accedentes.

Priuilegium in quibus differat, à praeſcriptione à lege, à conſuetudine, ad verb. *per ſpeciale priuilegium*, dixi ſub Rubrica de conſtit. & alibi in eo tract. de legibus Eccleſiaſticis tit. de reſcript. & conſuet. aliquid noto hic in cap. penultimo, p.145

CAPVT Cum non liceat.

Membra non poſſunt diſcedere à capite, ad verb. *Hic cum non liceat à capite membra diſcedere*, ſunt hic applicanda plura quæ dixi ſub Rubr. de conſtit. & ſub cap. Eccleſias Mariæ ibi, in capit. 1. de probat. aliqua ſub cap. cum veniſſent 12. de Iudic. & ibi à quæſt. 1. vbi *Quod interpret ari leges & priuilegia eſt capitis non membrorum inferiorum, &c.* p.157

CAPVT XIII. Ad audientiam.

Probatio per libros in antiquis fit? ad verb. *Ad quod probandum*, late dixi ſub c. cum cauſam 13. de prob. & valent applicari dicta ſup hic in cap quia indicante & ſub c. 2. & 3. de officio Archipresbyteri, quæſt. 2. verſ. *ad ſecundam, & tertiam, quartam, &c.* ibid.

Vbi de libris & matriculis habendis à parochiis ad comprobandas velationes, Baptiſma, funera & alia, & quæ fides eis præſtentur in antiquis: *Libri quam probationem faciant*, hic iam eſt notatum in verſ. antecedenti. ibid.

Inſtrumenta antiqua an debeant eſſe vt probent. cuſtodita in archiuio publico & recondito? ad verb. *Liber cenſualis ſuſpectus exiſteret quia non fuerat in Camera receptus noſtra & ibi, Licet cum in noſtra ſed in Cardinalis ſit.* Doctores per Textum hunc ſed applicabis quæ dixi ſupra per Textum ibi in cap. cum cauſam 13. de probation. applicãdo etiam quæ dixi ſub c. cum P. & c. fin. de fide inſtrum. *Originalia inſtrumenta vbi & in quo loco ſeu archiuio quærenda vt exemplaria eorum credantur.* ibid.

Scrintarius, Vulgo Tabellio ſcriba ſiue notarius qualiter credantur & quid ſi de falſitate impetantur? ad verb. *Scrinarius alio modo ſcripſiſſet, &c.* & *qualiter eius inſtrumentum de falſo improbetur*, per hæc verba agi valeat, ſed late percipies ex his quæ dixi ſub cap. 3. cap. dilect. cap. cum Ioannes cap. 1. & 2. cap. cum P. cap. fin. de fide inſtrument. aliquid ſub cap. quoniam contra falſam 11. de probation. & de aliis noto hic item, & ſub capit. 5. de officio vicarij & ante vbi, *de fide quæ præſtatur nonnullis officialibus Reuer. Cameræ Apoſtolicæ.* ibid.

Probatio per inſtrumenta an fortior ſit quam quæ fit teſtibus? ad verſ. *Nos igitur magis auctoritatem priuilegij quam depoſitiones*

depoſitiones teſtium attendentes, applicabi- quæ dixi ſub dict. capit. cum cauſam 13. de probationibus; in capit. in noſtra 32. de teſtibus, quæſtiun. 2. verſ. *ad ſecundam* 1 in Rub. de inſti. q 1 & alibi in eo tit. ibid.

Tempus antiquum quod dicatur vt probatio per inſtrumenta potius quam per teſtes requiratur, ad verb. relata hic, applicabis quæ dixi ſub dicto cap. cum cauſam 13. de probation. quæſtion. 2. verſ. *ad quartam*, à n. 41. & de eius effectibus, n. 45. p. 258

CAPVT XV. Auditis.

Reſtitutio an concedatur ex capite ignorantia, per Gloſſam hic verbu ponente ſolent diſputare Doctores Balboa in capit. 5. hoc titulo numero 60. & 61. Faquineus lib. 8. Cuntrou. capit. 65. & quod hic inſtitut. noſtro decimus contra ignorantes ſcilicet non dari præſcriptione. p. 176

CAPVT XVII. Si diligenti.

Marchiones quam dignitatem habeant & quæ differentia in noſtris Reg is inter illos comites ac duces, ad verſ. *tibi non licuit à Marchione fidelitatis eripere Iuramentum*, leges quæ dixi ſub capit. 4. accedens 4. vt lite non conteſtata, q. 4. p. 177

Fidelitatis Iuramentum, item & obedientiæ per relata, verba qui præſtare teneantur & Doctures hic ſed late dixi ſub capit. veritatis & capit. 4 & §. de Iureiurando aliquid ſub cap. cæterum de Iudiciis. ibid.

Confeſſio propria qualem probationem faciat? ad verb. *Confeſſionem tuam*, late dixi ſub Rubr. & tit. ſupra de eius, aliquid ſub capit. 4. de Iudiciis, & in capit. ſi cautio de fide inſtrum, de aliquid infra, c 21. n. 7.

Confeſſio Prælati an præiudicet Eccleſiæ, agit Barboſa hic num. 10. ſed dixi late in capit. fin. de Confeſſ. quæſtion. 1. applica ſupra in capit. Cum venerabilis de except. verſ. *Delictum perſona*, & ibi notata ex aliis locis, pagina 178

CAPVT XVIII. Cum olim.

Epiſcopus quale Ius habeat ſuper omnibus rebus ſui Epiſcopatus? ad verb. *Inſtitutionem in eis & alia ad Ius Epiſcopale pertinentia vindicares*, applicabis notata ſup. in c. cum venerabilis verſ. *Iuriſdictio.* p. 186

Priuilegij Pontificij efficacia qua? ad verba ad *Eligendum priuilegium exhibuit Papa*, infra ſub capit. Penult. hic & ſup. ſub tit. de conſtit. & de reſcriptis. ibid.

Inſtituendi Ius an præter indultum Pontificium poſſit præſcriptione requiri? ad verb. *Quia prædictus abbas ſufficienter oſtendit, &c.*

Monaſterium an poſſint præſcribere aduerſus parochos Ius baptizandi, &c. ad verb. *Baptiſmo & pœnitentia, quid de cano*, per verba hic diſputant applicabis quæ dico hic ſub num. 5. & vlterius quæ dixi de officio parochi & plebani ſupra ſub titulo de officio Primicerij. ibid

Cenſurarum ferendarum poteſtas an conſuetudine poſſit ac præſcriptione acquiri, ad verba *in excommunicando & interdicendo.*

Monaſterium ex quibus valeat probari eſſe exemptum à iuriſdictione Epiſcopi, ad verb. *Quia prædictus abbas ſufficienter oſtendit Monaſterium ſuum*, & in terminis Tondutus citatus hic numero 11 pag. 1. quæſt. 60. benefic. Legendus. ibid.

Sententia lata contra Epiſcopum & Abbatem an præiudicet ſucceſſoribus in dignitate, agit Balboa per hunc Textum in cap. 17. infra de Re Iud. à n. 40. & ante à n. 85. p 187

Reſcriptum quod impetratur debet facere mentionem de conuentione iu ta cum aliquo, ad verb. hic *ſuper aliis omnibus quod ad ius Epiſcopale ſpectare dicuntur*, applicabis quæ notaui in cap. cæterum de Reſcript. & alibi in eo titulo & infra de priuilegio cap. veniens ſub numero 5. dixi aliquid de appellat ſub c. 49. ibid.

Arbitrij materia hic poterat diſceptari, item & Iudicum arbitrorum, per verb. *Arbitrium, & ibi iuxta tenorem arbitri*, quæ dixi de arbitris in capit. quanto 3. quæſtion. 3. de Iudiciis, & late Doctores inſtitut. de arbitris, *de forma compromiſſi ſeruanda*, per hunc Textum idem Doctores ſed late agunt ſub dicto titulo, applicabis quæ dixi de reſcripti ſub cap. capitulum ſanctæ crucis. ibid.

CAPVT XIX. Veniens.

Decimæ an valeãt à Religioſis præſcribi cõtra Epiſcopos, chathedrales Eccleſias & parochos,

rochot,ad verba Texros noſtri de quo late dico ſub cap. nuper de decimis, vbi Doctores. p.187

Decimas quo Iure Epiſcopi percipiant, ad verb. *Præfatus vero Epiſcopus*, aliquid ſub c.3. & 4. hoc tit. plene in tit. de decimis *Chriſmam conferre & Sacramentum confirmationis proprium munus eſt Epiſcoporum*, ad verb. *Chriſma*, ad quod applicabis quæ latiſſime ſcripſi in cap. vnico de Sacra vnct. in §. *Per frontis*, item *quæ ſpectent ad officium Epiſcoporum*, late in Rub. de officio Archipresbyt. q 4. ibid.

Abrogationis ſeu derogationis legis generalis materia per priuilegia, hic tangetur in verſ. *Solius inſtitutionibus non ſolum Romana Eccleſia ſed etiam legatorum*, applicabis quæ dixi ſub cap. tranſlato d. q. ſio. de conſtitut. & aliquid ibi ſub Rubric. ibid.

Actus vnicus contrauentionis an ſufficiat vt priuilegium amittatur? ad verſ. *non obſtare* 1 & ibi, *Quaſi conſumata*, applicabis quæ dixi ſub cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ. & propriet. & quod dixi, ſub Rub. de conſuet. an ea, *vnico actu valeat induci aut amitti aliquid*, in cap. cum acceſſiſſent 9. de conſtit. vbi Barboſa à n.9. de aliis ad materiam neceſſariis noto ſub, n.9. p.188. *Interdicti vti poſſidetis materia*, per Textum hunc tract. Gomezius in l.45. tauri à n. 169. ſed dixi latè ſub cap. accepta 4. de reſtitut. ſpoliatorum. ibid.

Priuilegium conceſſum Regibus cognoſcendi per viam violentia an poſſit à Papa reuocari, per hunc Textum aliquid Zeuallos de cognit. per viam viol. in proœm. c.10. applicabis quæ dixi ſub cap. 2. de Iudic. quæſt. 15. & à quæſt. 19. aliquid ſub cap. nouit. de Iudic. quæſt. 12. vbi *an priuilegium ſemel conceſſum poſſit reuocari*. ibid.

CAPVT FIN. hoc tit.

Peccatorum Materia hic valet explanari? ad verb. *Quoniam omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*, applicabis quæ dixi ſub cap. fin. de conſuet. qoæſt. 1. & 2. & in cap. fin. de temporibus ordination. & alibi p. 188

Conſcientia practica & ſpeculatiua differentia & ad quæ neceſſaria? per verb. hic poterat diſputari ibi, *Conſcientiam aliena*, applicabis aliquid de dictis in cap. ne initaris de conſtit. p.189

De ſententia, & Re Iudicata.

CAPVT X. Tenor.

Citatio quæ ſit neceſſaria ad proferendam ſententiam? ad verb. *Idem eundem Roderic. muliere abſente ab impetitione cap. ſuis abſoluit*, aliquid infra c. 18. à n.9. p. 276

Contumacia in non comparendo an argui poſſit, per verba hic *Dictus vero Rodericus à te voccatus ad cauſam infirmitate prætenſa non ad fuit*, applicabis nooo ulla cap. r. de Iudic. & tit. de dolo & contum & ibi c. veritatis.

Lite pendente ſuper validitate Matrimonij an poſſit aliquis ad alia Rota ſeu ad Matrimonium aliud tranſire, ad verb. *Sed quia nocte ſequenti aliam ſibi copulare præſumpſit in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti*, dico ſub cap. cum Apoſtolica 18. vbi Doctores de ſponſalib. ibid.

Annuli immiſſio in digitum mulieris an inducat Matrimonium? ad verb. *Mulier ſuos teſtes affert ad probandum quod idem Robertus eam diſpenſationis annullo publice ſubarraſſet*, per hunc Textum Doctores vide ſup in cap. illod de præſump. verſ. *annorum*. ibid.

Matrimonium contractum per expreſſum conſenſum partium diſſolui non poſſe, Per hunc Textum Colletius vt dico hic n.8. ibid

CAPVT XI. Conſanguinei.

Cognitionis ſpiritualis materia, hic valet inquiri & applicari, ad verba, *Cum paternitatem inter ipſam & virum ſuum legitime probauerunt*. ibid.

Vxori iuranti ſe non eſſe cognitam quare potius credatur quam viro contrarium aſſerenti cum Iuramento, ad verb. *Quod propter ſolam mulieris confeſſionem*. ibid.

Teſtimonium matris pro filia circa Matrimonium an valeat, ad dicta verba & ibi, *Si legitime in contrarium non probaretur*, dixi in cap. ſuper eo 22. de teſtibus, q. 1. ibid.

CAPVT XII. Cum olim.

Diſtributiones duplicata an debeantur ei qui in eadem Eccleſia dignitatem & Canonicatum habet? ad verb. hic *Niſi prius duplici ſibi voce*, applicabis quæ dico ſub

cap.

cap. de extero de Clericis non reſident. p. 189

Collatio beneficij à Pontifice facta contra ſententiam: cuius in collatione mentio facta non fuit, per verba hic *In irritum reuocabimus*, applicabis quæ dixi ſub cap. cæterum cap. ſuper literis de Reſcriptis, aliquid ſub tit. de filiis præsbyter. quando ſolo facto Papa diſpenſet. ibid.

Subreptionis materia hic inſinuatur in verſ. *Cum aliquid fuerit ſubreptum*, applicabis quæ dico ſub dicto cap. ſuper literis de reſcript. p. 288

CAPVT XV. Quoad conſultationem.

Dilationis terminus etiam ad appellandum an arctari valeat? ad verſ. *Qui à principio ſpontè recepit terminum breuiorem imputari, &c.* & verſ. *quid id arctari*, applicabis nonnulla quæ dixi ſub tit. de dilationibus, à quæſt. 1. & 2. cum aliis, p. 291.

CAPVT XVI. Sicut nobis.

Inſtantia ſeu cauſa ſemel ſententiata an valeat de nouo inſtaurari, ad verb. *Cum alia vice ſuper hoc conuentus fuerit & ſententialiter abſolutus*, applicabis dictum in cap. venerabilis 20. de Iud. & ibi, quæſt. 15. & aliquid dixi in cap. 15. à quæſt. 20. vbi de ſententia abſolutoria. p. 316

Sententia an poßit per teſtes probari? ad verb. *Quod oſtendere voluit duorum teſtimonio*, dixi in cap. 7. de prob. q. 5. à n. 1. ibid.

Conſenſus Pontificis an præſumatur interueniſſe in alienatione rerum Eccleſiaſticarum 30. vel 40. annis? per hunc Textum in finalibus verb. egit Faquineus adductis hic num. 13. de qua egi ſub cap. 1. de probat. in fine. ibid.

Clericatus quomodo probetur ad Gloſſam hic Doctores & Couarruuias pract. cap. 33. à num. 3. aliquid dixi ſub capite 3. de Clericis peregrinis, & ſub c. 28. de teſtib. p. 318

Remedia poſſeſſoria an competant in perſonalibus obligationibus? per hunc Textum Zeuallos, quæſtion. 565. nonnulla dixi ſub capit. quinam quæſt. 1. & aliis de Iudiciis, nonnulla alia ſub titulo de reſtitutione ſpoliatorum. ibid.

CAPVT XVIII. Cum Bertoldus.

Pignus quod Ius præſtet illud poßidenti item & ad præſentandum in beneficiis, agunt per hunc Textum, In verſic. *Cum Bertholdus miles curiam ſuam ſiue fundum Petro militi obligaſſet*, aliquid *nam ſequeſter valeat Præſentare, & poſſeſſor.* applicabis quæ laconice notaui ſub cap. 3. de de Iudic. quæſtion. 16. & quæſt. fin. de ſequeſtro in cap. examinata 15. quæſt. 29. fin. de Iudic. p. 334

CAPVT XIX. In Cauſis.

Diſpenſandi poteſtatem magnam eſſe in Pontifice, ad verb. (niſi forte aliquid cauſa neceſſitatis & vtilitatis inſpecta duxerit diſpenſatiuè ſtatuendum) dixi plura applicanda ſub tit. de filiis præsbyter. & infra DD. per cap. 10. de voto aliquid ſub cap. 4. de Iudic. de plenitudine poteſtatis in Papa; DD. per cap. venerabilem qui filij ſint legitimi, & quæ noto hic n. 2. & 3. p. 335

CAPVT XX. Monaſterium.

Recuſationis materia, hic excitatur in verſ. *Tum quia ſuſpitionis in Iure*, de qua latiſſimè dixi ſub cap. 4. de foro compet. infra de appell. cap. 12. aliquid ſub cap. 14. ibid.

CAPVT XXII. Cum I. & A.

Litis conteſtatio an ſit pars ſubſtantialis Iudicij? ad verb. *Tum quia Iudices, lite non conteſtata*, egi in Rub. de litis conteſt. q. 2. aliqua ſub cap. 19. de foro compet. q. 1. p. 344

Iurandi in teſtibus neceßitas, ad verb. *Tum quia Iuramenta conſpiratorum*, dixi late in cap. 5. de teſtibus. ibid.

Publicatio atteſtationum neceſſaria, ad verb. *Depoſitionibus, coram partibus minimè publicatis*, latè in cap. præſentium, & alibi de teſtib. ibid.

Probatio per viſum & inſpectionem quando neceſſaria, ad verb. hic *perſonaliter accedentes*: applicabis quæ notaui ſuprà in cap. quia indicante 9. de præſcript. verſ. *Viſus Iudicis*. ibid.

CAPVT FIN.

Reos eſſe fauorabiliores quàm actores, per textum hic Doctores, ſed latiſſimè dixi in cap. fin. §. 1. de Iureiurando. ibid.

Fiſci dotis aut libertatis prælatio & de aliis hic diſputatur; applicabis quæ nouiſſimè ſcribo infrà oct. allegationes Fiſcales ſancti officij. p. 1 ibid.

Iudex an poßit iudicare ſecundum opinionem probabilem relicta probabiliori, dixi in cap. 4. de feriis, quæſt. 4. & ſub tract. de legibus Eccleſiaſticis item ſub tit. de ſacram. non iterandis. ibid.

De Appellationibus. *p. 389*

CAPVT I.

Excommunicare, ſuſpendere, ſeu interdicere, cui propriè incumbat, ad verb. *Archiepiſcopus*

chiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus,&c. applieabis dicta infra in cap.Paſtoralis,§ verum,in cap intelleximus de Iudic.in c.11. de tempor.ordin.& in cap.7.de Iureiur.q. fin & ſub tit.de ſentent excommunic.de Auathema ſub cap.10.de Iudic.quæſt.31. & 32. p.420

Probatio per famam hic excitatur, ſed dixi in cap.quoſdam 7.cap.quanto 8. de præſumpt. p.421

CAPVT III. Ad noſtram.

Correctionis fraternæ num detur appellatio, per hunc textum Doctores, & leges quæſtiones quas adduxi ſub eap.nouit de Iudic.quæſt.51. aliquid infrà cap.31.n.3. ibid.

CAPVT X. Super eo.

Exceptionis rognitio an ſimul cum negotio Principali currat, appellatione interpoſita. Doctores per Textum hunc vt dico n.5. ſed applieabis quæ dixi laiè ſub cap.1.2.& 3.de ordine cognit.& alibi ſæpius. p 478

Dies termini an computetur in terminum ad verſ.*ſi autem*,de quo dixi ſub cap.1 de dilation.q.10. & ibi in verſ. *ad tertiam.* ibid.

Reſcriptum vt valeat an debeat inſpici tempus præſentationis aut data, per hunc Textum Doctures, applicabis ad materiam notatata in cap. cæterum de reſcriptis, & in cap. Capitulum ſanctæ crucis ibi, & cap. 2. de offic. Iudic. delegati. ibid.

CAPVT XVI. Ad præſentiam.

Excommunicati quæ agere prohibeantur in Iudicio,& extra ad verſ. (quod per excommunicationem, laté in cap.intelleximus, de Iudic. in cap.ad probandum de probation.& alibi. p 499

Abſolutio ad cautelam, ad verb *licèt non eſſet excommunicatus de iure, de facto tamen fecerunt eum abſolui*, applicabis dicta ſuprà in cap Apoſtolicæ 9.de except.verſ. *abſolutis.* ibid.

CAPVT IX. Cum Parati.

Epiſcopus non veniens ad Rogitum Regis, an ab eo valeat puniri? & aliter, per verba, *quod in legatione Regis eſſes, & ideò non potuiſſes ad vocationem prædicti Cardinalis accedere*,applicabis quæſt.14.ſub cap.2.de Iudic.applicabis etiam q.17. p.506

Legatus dum eſt in legatione gaudet priuilegio non comparendi ad litigandum, per verba proximè adducta Doctorum, ſed applicabis plura quæ dixi ſub eap. fin. de foro compet.cap.21.per alias. ibid.

Nuntio aſſerenti ſe aliquem citaſſe num credendum ſit? ad verba, *Te ſuus cum ſuis conueniſſet*, dixi in cap. 7. de probat. & in cap. 11. eodem, quæſt. 4. à num. 1. & 9. ibid.

CAPVT XXIII. Conſtitutis.

Electio dignioris debet eſſe ad præbendas, per Gloſſam hic Doctores ſed applicabis quæ latè Doctores ſcribant per Textum ibi in cap. 29. de præb. aliquid dixi ſub Rub.de electione, & ibi in eap.quia propter & alibi ſæpius. item *qui ſint digniores ad epiſcopatus*, dixi in cap. fin. quæſt. fin. de tranſlatione Epiſcopi infra ſub cap 46.n.2. ibid.

CAPVT XXV. Qua fronte.

Excommunicatus vt abſoluatur quam ſatisfactionem debeat præſtare? ad verb.*ſanè*, applicabis dictum in cap. intelleximus de Iudic.quæſt.24. & dicta in cap 2. eodem, q.29.& 30. ibid.

CAPVT XXX. Ad hæc.

Citatione an radicetur Iuriſdictio? ad verb.*Reſpondemus*. & ibi, *antequam partes eſſent citata*,dixi in cap.19.de foro comp. ſub q.1. latè p.509

CAPVT XLI. Secundo requiris.

Interna animi ex quibus cognoſcantur? ad verb.*inquiſitioni*. & alibi verba, *intentioni deſeruiant*, applicabis quæ dixi ſub cap.6 & 9.& de preſumpt. p.514

Scripturæ ordo num attendatur, ad Textum hic Doctores ſed dixi ſub tit. de inſtrum. ibid.

CAPVT XLIV. Sæpe.

Procuratoris contumacia an ita Domino noceat vt poſſit excommunicari? ad verb. *Rota maneat*, dixi in cap. 1. vt lite non conteſt. quæſt. 6. & applicabis alia quæ dixi ſub cap.9. & cap.14. de procuratore p. 519

CAPVT XLVII. Ex parte.

Reus promittens ſe præſentare intra certum tempus an ſi non adimpleat mulctetur? applicabis quæ dixi per Textum ibi in cap. dilecti de dolo & contumacia, in terminis Anton.Gomez lib.3. variar.c.9. num. 9. vbi Haillon num. 10. cum aliis, p. 521.

CAPVT XLVIII. Significauit.

Mandatum procuratorium ad comparendum in Iudicio quale cenſeatur ſufficiens? ad verb *quendam conſtituerat actorem*, de materia ſub tit. de procurat aliquid dixi ſub Rubrica de Iud.& in c.9.& q.3.& ſub cap.4. ibid.

CAPVT LI. Bonæ.

Retinendæ interdicti materia moueatur? hic ad verb.*nequis eum ſuper poſſeſſione Eccleſiæ,&c.*de qua latè dixi ſub cap.4 de reſtit. ſpoliar. & ad alia plura in verſ. *cum quæ aliquandiu?* in c.1.c in litteris illius tituli. p.522.

Index Materiarum Capitum.

Reſtitutio facienda à poſſeſſore male fidei aut fructuum medio tempore perceptorum, Doctores per verba hic *ac fructus medij temporis*, de quo egi late ſub c. grauis 11. de reſtit. ſpol. ibid.

Poſſeſſionis & proprietatis cauſa quam commanionem habeant ? ad verb. *præmiſſis & ibi proprietatis*, de quo dixi latiſſime ſub Rub.& c.1.2.3.4 & aliis de cauſa poſſeſſ. & prop. vbi de vtroque terminando & quando. ibid.

CAPVT LIV. Solicitudinem.

Obedire an quis teneatur Iudici iniuſta mandanti ? ad verb. *Si vero Notorium exhiberet quod mandatum Epiſcopi indiſcretum fuerat & iniuſtum cui cum tenebatur ſubditus obedire*, applicabis aliqua quæ dixi ſub Rub. de conſt. de iniuſtis atque ſynanis legiſlatoribus. Et ad quæſtionem an *Excommunicationis ſententia à Iudice incompetente lata ſuper aliquot dies obſeruetur à non ſubditis tribuat incompetenti Iuriſdictionem*, leges quæ dixi in capit. olim 17. de reſtit. ſpoliator. p. 555

CAPVT LIX. Vt debitus.

Cauſa quæ dicantur maiores & ad Papam referenda ? ad verb. *Saluis conſtitutionibus de maioribus cauſis ad ſedem Apoſtolicam referendis*, applicabis nonnulla quæ ſcripſi ſub cap. 1. de foro compet. quæſt. 3. à num. 7. & adducta ſuprà in cap. vt noſtrum de auocatione cauſarum, & dicta de appellatione omiſſo medio ad Papam in cap. 7. de appell. p.573

CAPVT LX. Cum ceſſante.

Sententia interlocutoria bis confirmata tranſit in rem Iudicatam, per hunc Textum Gratianus Reg 419. p.573

CAPVT XLIII. Dilecto filio.

Executores quas exceptiones admittant? ad verb. *Vel alias legitimas exceptiones coram ipſis executoribus*, dixi ſub c. de cætero de ſent.& Re Iud. p.577

CAPVT LXV. Sua nobis.

Probare an quis admittatur vltra tertiam probationem, per hunc Textum Doctores mouent ſed late dixi ſub cap. *Fermoſin de Exceptionibus.* vltra tertiam 55. de teſtibus. ibid.

CAPVT LXVII. Ex parte.

Mater ipſo Iure tranſient ad ſecundas nuptias amittit filiorum tutelam ? ad verb. *Et prædicti filij eius ſub poteſtate*, Doctores per verba hic ſed dico late in c penult. & fin. de ſecundis nuptiis. pagina 581

Pronunciatio tacita ad vlteriora proceſſus procedendum videtur ſufficere in emergentibus ? ad verb. *Sed quia dicti Iudices.* ibid.

CAPVT LXVIII. Intimaſti.

Edere quid ſibi velit ? ad verb. *Edere*, applicabis quæ dixi in cap. 1. de prob. *Apud acta*, quid Pontifex ſignificet, adiunges quæ dixi ſub cap. quoniam contra falſam 11. de probation. ſub quæſt. 1. p.582

AD TITVLVM

De Clericis peregrinis. p.598

AD TITVLVM

De Confirm. vtili, vel inutili. p. 602

CAPVT IV. Cum dilecta.

Teſtes quare valeant recipi lite nondum conteſtata ? ad verſ. *Nos igitur attendentes*, late dixi ſub tit. vt lite non conteſtata 1. p.615

Mulieres an poſſint agere pro aliis poſtulare in iudicio ? ad verb. *Quia vero*, & ibi, *eandem Abbatiſſam*, applicabis quæ dixi ſub cap. 33. de teſtibus, quæſtion. fin. & in cap. 9. de Iudic. item & ſub cap. nouit. 13. quæſt 9. à num. 25. vbi an mulieres nonnullam valeant Iuriſdictionem exercere.

Locus tutus ad actus Iudiciales faciendos eſt neceſſarius? ad verb. *Nolentes*, & *mandamus quatenus locum tutum eligens eripias teſtes*, applicabis quæ dixi late ſub cap. 4. vt lite non conteſt. ibid.

Vxor an ſine licentia viri poſſit eſſe in iudicio, valet per Textum hic diſputari

ad quod videbis, in cap. 9. Iudic. q. 2.

Stiptura antiqua autboritas & probatio hic inſinuatur & ſic adiunges quæ late dixi ſub cap. cum cauſam 13. de probation. aliquid ſub c. quia indicante de præſcript. ibid.

CAPVT VIII. Venerabilis.

Compoſitio amicabilis eſt appetenda, per textum hic ad verb. *Quod inter ipſos*, leges quæ Doctores docent in c. ſuper eo de tranſact.& applicabis quæ dixi ſub c.1.de mutuis petitionibus,q.5. p.617

CAPVT FIN.

Patriarchæ Reuerentia eſt adhibenda & quare? &c. ad verb. *Ipſi Patriarchæ reuerentiam & obedientiam*, applicabis quæ late dixi de Patriarchis ſub Rub.de officio Archipræsbiteri q. 2. p.619

Obedientiam non poſſit præſcribi aduerſus prælatos, applicabis ad d. verſ. de quo dixi in cap. cum non liceat 12. de præſcript.cum aliis ibi notatis & in aliis Iuribus illius tituli. ibid.

INDEX ALPHABETICVS CAP. DECRETAL.

Sexti Decretalium, Clementin. Extrauag. Decreti Gratiani Trident. Concilij aliorumque locorum Scripturæ ſacræ: Item legum, ff. Codicis, Authentic. Voluminis, & Iuris Regij Hiſpani, Legum Part. 7. ex Recopilatione noua legum ordinamenti Regij. Fori, legum, ſtyli, & ex legibus Tauri, ac loca nonnulla bonorum Authorum & enodantur Iura quaſi quincenta.

DECRETALIVM GREGOR. IX. CAPITA.

Cap. 1. *De Parochiis, in cap. 1. de praſcript. quaſt. 3. n. 16.* pag. 73

Cap. 1. *de praſcript. ibi late, & in cap. fin. eodem, q 1. à n. 21.* p. 106

Cap. 1. *De re Iudic. ibi, & intelligitur in q. 1. n. 5. 9. & 15.* p. 192

Cap. 1. *De reſcriptis in rub. de appellat. q 1. n. 9.* p. 397

Cap. 1. *De appell. ibi & in cap. vnico de Clericis peregrin. quaſt. 1. num. 10, 12, 18.* p. 600

Cap. 2. *De procurator. in cap. 7. de praſcript. q. 1. n. 16.* p. 113

Cap. 2. *De crimine falſi in cap. 4. de Re Iud. q 4. n. 16.* p. 269

Cap. 2. *De purgatione vulgari in cap. quoad conſultationem 15. de Re Iud. q. 4. n 18. 27. 28. 29.* p. 305

Cap. 2. *De reſcriptis in Rub. de confirm. vtili q. 3. n. 12.* p 611

Cap. 3. *De eo qui mittitur in poſſeſſ cauſ. rei ſeru. ibi, & in cap. 1. de Re Iud. q. 2. n. 11. & 13.* p 253

A

Cap. *Accedentes de praſcript. ibi & in cap. 12. eodem, q. 1. n 5. & à n. 56.* p. 158

Cap. *Accedentibus 15. de priuileg. in c. 3. de de praſcr q. 1. à n. 21.* pag. 87

Cap. *Ad aures de praſ. ibi, & q. 1. num. 8.* p. 106

Cap. *Ad audientiam de praſcript. ibi, & in cap. 12. eodem, quaſt. 1. à n. 5. & c. 14. q. 2. n. 23.* p. 158

Cap. *Auditis de praſcript. in cap. 12. eodem, q. 1. à n 5.* p. 158

Cap. *Ad diſſoluendum de diſpenſ. impuber. in cap. 4. de exception. q. 1. n 37 & in c. 6. queſtion. 4. ſub numero 6.* pag. 35

Cap. *Ad abolendam de haret. in cap. 1. de praſc q. 3 ſub n. 16.* p. 73

Cap. *Ad hac de appellation. ibi & in cap. vnico de Cleric. pereg quaſt. 1. numero 12.* p 601

Cap. *Ad noſtram 3. de appellat. late ibi & in cap. 12. de praſcript. q. 1. num. 11.* p. 159

Cap. *Ad petitionem 22. de accuſation. in cap. 25. de Re Iudicata q. 1. num. 1. & 20.* p 372

Cap. *Ad praſentiam de appell in c. 53 eod. in* §. verum, *q. 51.* p 554

Cap. *Albericus de teſtibus in Rub de re iudic. q 4 n 4.* p 236

Cap. *Apoſtolica de decimis in c. 6. de praſcr. q. 1. n 8.* pag 604

Cap. *Aduerſus de immunitate Eccleſ. 2. in cap. 24. de Re Iudicata, q 2. num. 2.* p. 363

C

Cap *Conſtitutis 46. de appellat. ibi & in cap bone 51. eodem, n. 20. 24 & 55. & in c. vnico de Cler peregr. q. 1. n. 12.* p. 525

Cap. *Conſtitutus de in integrum reſtitutione, in cap. 10. de praſcript. q 3. num. 18.* p. 154

Cap. *Conſtitutus de teſtibus, in cap. cum ſuper 17. de re Iudicata, quaſt. 11. num. 9.* p. 326

Cap. *Cum contingat de reſcript. in c. 4. de re iud. q. 1. n. 12.* p 267

Cap *Cum Eccleſia Sutrina de cauſ poſſeſſ & prop in cap. 4. de praſcr q. 1. n 24. & q. 2. n. 13 & 14.* p 93

Cap. *Cum ex iniuncto de noui operis nunciatione, in cap. 2. de praſcr. q 1. numero 23.* p. 82

Cap *Cum inſtantia de cenſib in cap. 13. de praſc q. 1. n. 23.* p. 160

Cap. *Cum inter de re Iud. ibi, & in c. 1. eodem, q. 1. n. 6. 9 & 13.* p. 245

Cap. Cum noibis de præſcript. ibi, & in c. 10. eodem, q. 1. n, 18. p. 148
Cap. Cum olim de præſcript. ibi, & in cap. 12. eodem, q. 1. à n. 5. p. 158
Cap. Cum olim de priuileg. in c. 12. de præſc. q. 1. n. 7. & in verſ. quia vero ibi, d. q. 1. n. 26. p. 158
Cap. Cum olim de cauſ. poſſeſſ prop. in c. 25. de re Iud q. 1. num. 2 & 22. p 372
Cap. Cum ſint homines de decimis, in c. 6. de præſc q. 1. n. 7. p. 106
Cap. Cum venerabilem ibi & in c. 2. eodem, q. 1. n. 8. verſ. quare.
Cap. Cum veniſſent. de conſt. in c. 1. de Re iud. q. 1. n. 29. p. 258
Cap. Cum vobis de præſcript. ibi, q. 1. n. 13. & in cap. 12. eodem, quæſtion. 1. à num. 5. p. 158

D

Cap. DE quarta de præſc. ibi late, & in cap. 6. quæſtion. 1. numero 9. p. 85
Cap. Dilectæ de except. ibi, & in cap. bona 51. de appellat. q. 5. num. 4. & 5. p. 536
Cap. Dil cti de appell. ibi, & in cap. 7. eodem, q 1. num. 36. & in c. vnico de Clericis pereg. q. 1. n. 10. 12. 13. p456

E

Cap. EXaminata de confirm. vtili vel inutili ibi & in Rub. eodem, q. 1. n. 14. p. 604
Cap. Exceptionem 12. de except. ibi, & in c. 4. eodem, q. 1 n. 33. p. 34
Cap Excommunicamus, §. credentes de hæreticis, in cap. 24. de Re Iud q. 2. ſub n. 27. p. 363
Cap. Ex litteris de reſtitut. ſpol. in capit. cum conſanguinei 11. de Re Iud. q. 1. n. 29. p. 280

F

Cap. FIn ne prælati vices ſuas in c. 7. de præſcript. q. 1. n. 14. p. 113.
Cap. Fin. de re iudicata, quæſt. 3. num. 13. p. 255
Cap. Fin. de ſortilegiis in Rub. de confir. vtili q. 3. n 33. p. 612

I

Cap. ILla quotidiana 39. de electione & in cap. 24. de Re Iud q. 2. n 19. 20. 21. 22. p. 365
Cap. Illa ne ſede vaccante in rub. de Confirmat. vtili, quæſt. 2. num 15. p 609
Cap. Illud de præſcript. ibi, & in cap. 1. eodem q. 3. n. 4. p. 72
Cap Inquiſitioni 44. in princ. de ſentent. excommunicata, in cap. 4. de re iudic. q. 2. n. 18. p. 269
Cap. Irrefragabili de officio ordinarij, verſ. autem, in cap. 12. de præſcript. q. 1. n. 11. p. 159

L

Cap. LIcet de prob. in c. 1. de except. q. 1. ſub num. 8. & in cap. cum conſanguinei 11. de re Iud. q. 3. n. 12. & 13. p. 26
Cap. Licet haly de ſimonia in rub. de Iudic. q. 3. n. 26. p. 235

M

Cap. MEminimus 9. de appellat. in cap. vnico de Cler. pereg. n. 1. 10. p. 159

O

Cap. OLim de except. ibi, & in cap. 4. de re iudicat. quæſt. 3. num. 3. p. 271
Cap Oblata de appell. ibi, & in cap. 5. eodem q. 3. n. 18. p 449

P

Cap. PAſtoralis verſ. licet, de except. in Rub. eodem, q. 1. num. 16. Vnde. pag. 6
Cap. Paſtoralis, §. quia vero de officio de legati in cap. 4. de re iudicata, q. 1. num. 13. & 14 & quæſt. 2. num. 14. & 15. p. 267
Cap. Paſtoralis 53. de appell. ibi & in rub. eodem, q. 1. n. 9. p. 397
Cap. Paſtoralis 29 de Iure Patron. in cap. bona 51 de appel. q. 1 n. 19. 24. & 26. & q 2. n. 15. & 16. p. 525
Cap. Per inquiſitionem de electione, in c. 1. de except q. 3. ſub n. 5. p. 30
Cap Per tuas de ſent. excommunic. in c. 1. de re Iud q 3. n. 15. p 255
Cap. Per tuas el 2. de ſimonia in cap. 4. de re Indicata, quæſt. 2. numero 13. p. 269
Cap. Peruenit. 28. de appell. ibi, & in cap. bona 51. eodem, numero 21. & 24. p. 525
Cap. Peruenit. 23. de appell in 53. §. verum eodem, q. 4 n. 1. & 2. p. 542
Cap. Præſentium de teſt. in cap. 4. de except. q. 1, n. 36. p. 34

Cap.

Cap.*Præterea de tranſact.in c.6.de except. q.1.ſub n.17.* p.40
Cap.*Præterea 40.de appell. ibi, & in c.53.* §.*verum eodem,q.4.n.38.* p.551
Cap.*Prohibemus de decimis in c. 7.de præſcripe q.2.n.22.* p.120
Cap. *Prudentiam de officio delegati inept. de re iud.q.1.n.45 & 46.* p.248

Q

Cap. Q*Va fronte 25.de appel. ibi, & in c.Paſtor.53. §. verum eodem, q.3.n.8.* p.545
Cap.*Qualiter de accuſ.in Rub.de re iud.q.3. n.26.* p.235
Cap.*Quia circa de conſ.& affinit.in c.2.de præſc.q.1.n.31.* p.82
Cap. *Quia diverſitatem de conceſſ.preb. in c.10.de præſcript.q.2.n.3.& q.4.n.4 Et in Rub.de confir.vtili,q.1.n.7.& 10. & q.2. n.15.* p.149
Cap.*Querelam de electione in c. 7. de præſcript.q.3 n.15. & in cap. 17. eodem,q 2. n. 25.* p.123
Cap.*Quoniam contra ſalſam de probac. in rub.de iudiciis,q.4 n.7.* p.237

R

Cap. R*Eprehenſibilis,* §*fin de appellat. ibi,& in c.3.eodem,q.2.n.11. & 14.* p.426

S

Cap. S*Æpe 42.de appell.ibi,& in c.Paſtoralis 53.* §. *verum eodem, q.4. n.16.* p.549
Cap.*Sicut de teſtib.in cap.11.de re Iud.q 2. n.10.& q.3.n.12.* p.286
Cap.*Si de terra de priuileg. in c.3. de præſc. q.1.à n.20.* p.187
Cap.*Si diligenti de præſc.ibi, & in c.14.eodem,q.1.n.26.* p.172
Cap.*Si quando de reſcript. in c.4.de re iud. q.1.n.19.* p.269
Cap.*Sub orta de re Iud.ibi & in c.1. eodem, q.1.n.7.& 24.* p.245
Cap.*Suggeſtum 15.de appell.ibi, & in c.1. de Cleric.pereg.q.8.n.1.& 10.* p 599
Cap.*ſuper litteris de reſcriptis,in c.4. de Re Iudic.q.3.n.13.* p. 272
Cap *Super quibuſdam 3. præterea de verb. ſignif. in c.11. de præſc. q. 2. ſub num. 3.* p.191

T

Cap. T*Va de ſent.excommunic. in c. Paſtoralis 53.§.verum appell. q.3. n.7.* p.545

V

Cap. V*Enerabilem 34. de electione, in cap.6.de except.q.1 ſub n.17. & ibi,q.4.n.5.* p.42
Cap.*Veniens de tranſaction.in Rub. de confirm.vtili,q.3.n.33.* p. 612
Cap.*Veſtra de locato in c.7.de præſcript.q.1. n.14.* p.113
Cap.*Vigilanti de præſ.ibi,& in c.fin eodem, per totum & à n.3.4.& 19.q.1.* p.190

SEXTI, CAP.

Cap.1. D*E litis conteſt.in c.4.de except. q.1 n.33.& in cap. 4. de de re iud.q.4 n.14.* p.272
Cap.*de præſcript.in c.6. eodem extra, q. 1. n 10.& in c.17. eodem,q.2.num.7.& ad* §.niſi tanti,*in c.fin.eodem,q.2.n.8* p.195
Cap.1.*de poſtul.prælator,in c.23. de Re Iud. q.3.n.13* p.349
Cap.1 *De officio vicarij in c.24.de re iudic. q.1.n.21.* p.360
Cap.1.*De ſupplenda negl.prælat. in d.c.24. de re iud.q.2.n.23.* p.360
Cap.2. *De litis conteſt. in c.1. de except q.1. n 33.* p.35.
Cap.2.*de præſcript.in c.4. eodem extra q.2. à n.4 & ad* §.ſi poſt,*in cap 4. eodem,q.2. num.19.& in c.8.q.2.n.1.& in c.14.n.16. & 18.* p. 68

A

Cap. A*D decimas de reſtit.ſpol.in c.4. de præſc.q.2.n.14.* p.97

C

Cap. C*Vm perſonæ de priuileg.§. ſi autem, in c.11.de præſc. q.1. n.7.* p.188
Cap.*Cum ſit Romana de appell.§ fin in Rub. extra eodem,q.4 n.11.* p.407
Cap.*Cupientes,§.cæterum Gloſſa verbo,*nullum,*in c.25.de Re iud.q.1.n.21.* p.374

F

Cap. F*In de Iudiciis in Rub.de Re Iudic. q.4.n.22.* p.238

G

Cap. G*Enerali de electione, in cap.7. de præſc.q.3.n.16.* p.123

I

Cap. IS *cui,§.de ſent.excommunic. in cap. Paſtor.53.§ verum de appell.q.1. à n.3.* p.542

L

Cap. L*icet de ſent. excommunic. in dict. cap.53.§. verum de appellat. q 4.à n.15.& in cap.5.eodem,q.2 num.5* p.446

N

Cap. N*On ſolum de appell.in c. bona 51 eodem,q.1.n 47.& q 5.num.1.* p. 536

P

Cap. P*Reſidentes de hareticiis,in c.24.de Re iud.q.2.n 4.* p.363

Q

Cap. Q*Vi ſcandulizauerit de reg.iur.in cap.2.de praſcript.q.1. n.28.* p. 81

S

Cap. S*I Apoſtolicos 22. de prabend. in Rub.de confirm. vtili, q.1.n.22. & q.3.n.33.* p.612

Cap *Si is cui de officio deleg. in c.24. de re iud q.1.n.17.* p.360

Cap *Si duobus de appell.in c.56.eodem, q.3. n.20.* p.564

EXTRAVAG.

E*Xtrauag. ambitioſa de rebus Eccleſia alien.vel non,in cap.7. de praſc. q.1. n.14.* p.113

DECRETI GRAT.

CAp.1.13.*q.1.in cap.3.de praſc.q.1.ſub num.17.* p.86

Cap *à iudicibus 2.q.1.in c.14.de re iud.n.14.* p. 289

F

Cap. A*Vdiuimus 24.q.1.in c.1.de praſc. ſub n.16.* p. 73

C

Cap. C*Vi eſt illata,in c.4. de re Iud. q.1. n.18* p.209

E

Cap. E*Cce 24. q 3. in c.1. de except.q.3. n.1.& 6.*

Cap.*Et qui 41.§ ſi ſententia 2.q.in c 1.de re iud q.1.n.10. & 12 & ad § item ſi ſententia eiuſdem Textus q.1.n 28 ad verſ.* nullas, *eiuſdem Textus in c. bona 51. de appell q.4.n.6.* p.251

F

Cap. F*In.53.q 1.in c.eum conſanguinei 11. de re Iud.q. 2. n.2.& 10.*p.283

Cap. *Fin. verſ. de poſſeſſ.2.q.6 in cap.11.de appell.q.2.n.8.* p.484

H

Cap. H*Æc quippe 36. q. 6. vbi Gloſſa in cap.25.de re iudic. q.1.n.21.* p.374

Cap.*haretici 24.q.1.in cap.1. de praſcript. q.3.ſub n.16.* p.83

I

Cap. I*Mmemoriali 19.diſtinct.in cap.2.de praſcript.q.1.ſub n.12.* p.83

Cap.*Iulianus 11.q 3.in d.cap.2.de praſcript. q.3.ſub n.32. & in cap.4.de re iudic. q.1. num.18.* ibid.

M

Cap. M*Anifeſta 2. q.1. in cap.23 de re iudic.q.3.n.23.* p.349

N

Cap. N*Ouerius 7.q.1.in cap.1.de praſcr. q.3 ſub n.10.* p.73

O

Cp O*Mnis oppreſſus 2.q.1.in cap.Cum ſuper 17.de re iudic.q.1.n.10.* p.304

Cap.*Ordinatos gloſſa 1.diſtinct.59.in c.25. de re iudic.q.1.n.21.* p.374

P

Cap. P*Lacuit 15.16.quaſt.3. in cap.1.de praſcript.q.1n.1.& 8.& in c.3. eodem,q.1.n.17., & ad §.* quas actiones, *eiuſdem textus, ibi à n.32. & in cap.fin.*

eodem

eodem, quæſt.1.à num.22. p.65
Cap.*Poſt quingentos 16.q.3.in cap.3.de præ-ſcript.q.1.ſub num.17.& in cap.8.eodem, q.4.à n.18.* p.86

Q

Cap. Q*Vicumque 16. quæſt.3. in cap.3. de praſcr. quæſt.1. ſub n.32.* p.86
Cap.*Qui reſiſtit 11.q.3.in cap.2.de praſcr. q.1.ſub n.32.* p.83

S

Cap. S*Acerdos 16.q.3 in cap.3.de præſcr. q.1 ſub n.17.* ibid.
Cap.*Si Dominus 11.q 3.in cap.4. de re iud. q.1.n.18.* p.269
Cap.*Si quis cum Clerico 11. q 1. in Rubr.de re iudic.q 4.n.3.* p.236

T

Cap. T*Antis 81.diſtinct.in cap.25.de re iudic.vbi gloſſa fin q.1.num.21.* p.282

V

Cap. V*Iduum 2. q. 6. in cap. Paſtoralis 53. §. verum de appell. q. 4. num. 37.* p.551
Cap.*Volumus 16.q.4. in cap.3. de præſcript. q.1.num 17.& ad verſ.* ſi quadraginta, *eiuſdem textus in cap.14.eodem,num.17.* p.86
Cap.*Votum 12.q.1.in cap.23.de re iud. q.3. num. 23.* p.349

TRID. CONCIL.

Cap. S*Eſſ.23.in cap.vt noſtrum 56.de appell.q.1.n.18.* p.550
Cap.4.*Seſſ.25.de Regular.in cap.3.de appel. q.1.n.25.* p.424
Cap.9.*Seſſ.25 in cap.7.de præſcript.q.3.n.5.* p.122
Cap.10.*Seſſ.24.in cap.3.de appell. quæſt.1. n.14 & in cap.7.eodem, q.1.n.46.& 48.* p.434
Cap.13.*de reform.ſeſſ.24.in cap.17.de præſcript.q.2.n.26.* p.185
Cap.14 *Seſſ.7.in cap. vt noſtrum 56.de appel.q.1.n.18.* p.559
Cap.20.*Seſſ.24.in Rub.de re iudic. quæſt.2. à num 4.* p.229
Cap.10. *Seſſ 24. in d.cap.vt noſtrum 56. de appel.q.1.n.18.* p.459

EX CONCIL. LATERANENSI SVB LEONE PAPA X.

S*Eſſ. 10. tom. 3. in Rubric. de appellat. quæſt.1.n.28.* p.398

EX SACRA SCRIPTVRA.

Cap. E*Sdræ, in Rubr.de re iudicata, q 4. num.12.* p.237
Can.18.*Apoſtolorum,in cap.1. de præſcript. q.1.n.19.* p.67

DIGESTOR.

Lege 1. D*Igeſt ex quibus cauſis maiores in integr.reſtituantur, in cap.6.de præſcript.q.3.n.8 & in cap.21. de re iudic.q.1.n.5.* p.109
L.1.§ *ſi quis, ff.de itinere, actúque priu.in d. cap.6.de præſcript q 3.n 8.* ibid.
L.1. §.*per ſeruum, ff de acquirend.poſſeſſ in cap. 8. de præſcription. quæſt. 1. num. 6.* p.126
L.1. *ff de dolo in d.cap.8. de præſcript. q.4. num. 24* p.141
L.1.*in fine, ff.de ſeruit in cap.10. de præſcr. q.2.n 7.* p.150
L.1.§ *fin ff de aqua publ.arcenda,in cap fin. de præſcript q.2.n 7.* p.195
L.1 *ff.ad Turpilian.in cap.2. de re indicata, q.1.num.14 & ad § fin.eiuſdem legis, in Rubric. de appellat. quæſt. 5. numero 17.* p.261
L.1. § *ſed non vtique verſ* ſi autem, *ff. ad Senatuſconſ. Turpil. in cap quoad Conſultationem 15. de re Iudic.q.3.num 15.* p.302
L.1.*In princ. ff de appell. in cap. cum ſuper 17.de re iudicata,q 1.num.10.21.& 22.* p.314
L.1. § *fin. ff.de liber. agnoſcend. in cap. 25 de re iudicata, quæſt. 1. num. 5. & 32* p.373
L.1.*ff. de excep. rei iudicatæ, in d.cap.25. de re iudicata, quæſt.2 n.18.* p.377
L.1, § *quæſitum, ff.de appell. in Rubr.eodem, q 1.n.24.* p.398
L.1. § *viduum, ff. quando appellandum ſit? in cap.Paſtoralis 53. §.verum, de appell. q 4 n 37.* p.551
L.1.*in fine, ff.de minor.in cap.60. de appell. q.1.n.2.* p.575
L.1.*ff de confirmando Tutore, in Rubric. de confirmat. vtili, quæſtione 3. num. 32.* p.612

L.2 ff.de fideiuſſorib. in Rub. de except. q.7. num.9. p.21
L.2.§ fin ff.de adminiſtr.tutor. ibi ſub n.18. p.22
L.2. § ſi publico Iudicio, ff ad leg.Iuliam de adulter.in cap.1.de except.q.2.ſub n.11. p.26
L.2.§.fin.ff. de except. in cap.4. eodem, q.1. num.21.
L.2.§.ſi ſub conditione, ff.de vſucap.pro emptore,in cap.17.de praſcript.q.1.n.4.& 7. p.183
L.2.§ filium, ff.pro harede, in cap.cum ſuper 17.de re iudicata, quaſt. 2. numero 15. p.184
L.1.ductus aqua, ff.de aqua pluuia arcenda, in cap fin. de praſcrips, quaſt.1. num.13. p204
L.2 in fine principij, ff pro emptore, in dicto cap. fin. de praſcript. quaſt.6. numero 4. p.210
L.2.§ viduum, ff.quando appell ſic in cap.1. de re indic.q.4.n.15.Vide ſuprà, l.1.§.viduum eodem. p.258
L.2.ff.de Iuriſdict omn.Iudic.in cap.5. de re Iudic.q.1.n.5.& 32. p.266
L.2.ff.quis & à quo appell. in cap.7. de appell.q.3.n.4.& 5. p.465
L.3.§ falſus, ff.rem ratam haberi in cap.1.de re iudicata, quaſt. 1. numero 18.& 19. p.246
L.3.§ cauſa cognitio, ff.de carbon.edicto, in Rubr.de re iudicata, quaſt.1.num.14. p.120
L.3.§.ſed vtrum.ff.de maior. in Rub.de except.q 7.n.14. p.22
L.3.de except.§.procuratoria, in cap.4. eod. q.1.n.21. p.38
L.3 § ductus, ff.de aqua quotid. in Rubr. de praſcrips q 1. num.11. Vide l.3.§ datus. p.60
L.3.ff.ex quibus cauſis in poſſeſſ.eatur, in cap. 16. de praſcript. quaſt.3. num.12. & 16. p.153
L.3. § ſi plures, ff.de liberis exhibendis, in cap.15 de re iudicata, quaſt.1.n.5.& 32. p.373
L.4 § ſi viam, ff.de vſucapion. in cap.4. de praſcrips.q.2.n.11. p.96

A

Lege AB hoſtibus, ff.ex quib.cauſ.maior. reſt.in cap.6.de praſcript q.3. num. 9. p.109
L.Ab executore, §. alio. ff.de appell in cap.cum ſuper 17.de re indic q.9.n.6. p.322
L.Adigere, § quamuis, ff de Iure Patron. in cap.ceſſante 60.de appell.q.1.n.2 p.575
L.A diuo Pio, § in venditionibus, ff.de re iud in cap.6.de re indic.in princ.n.17.p.273
L.Admonendi, ff.de Iureiur.in cap.21.de re indic.q.2.n.20. p 340
L.adoptio 30.ff.de adoptionib.in Rub.de confirm.vtili, q.3.n.32. p 612
L.Ait Prator, ff.de Iure deliber.in cap.25. de re indic.q 5.n.38. p.385
L. Apud Labeonem, §. ait prator, verſ. ea enim, ff.de iniuriis, in cap.4.de praſcript. q.2.n.8. p.96
L.Arbitrio, ff qui ſatiſdare cogantur, in Rub. de appell q 4.n.16. p.407
L.Argentarius, §.fin ff.per quem factum erit in cap. 21. de re iudicata, q. 1. num. 7. p.337
L.A ſententia, ff.de appell. in cap.cum ſuper 17.de re iudic, q.1.n.12. & in cap.25.eodem, q.1.n.26.& 28. p.314
L.Athileticus, ff.de ſeruit.ruſticor. pradior. in cap.6.de praſcript q.3.n.9. & ff.vrbanor. prad in cap.9. de praſcript. q.1. n.6. p.109
L.Aut facta, ff.de pœnis, in cap.2 de re indic. q.1.n.15. p.261

B

Lege BOna, §.1.ff.de acquir.rerum dominio, in cap fin. de praſcript q.1. num.1. p.189

C

Lege CElſus, verſ. errare, ff. de vſucapion. in cap. 17. de praſcript. q.2.n.91. p.183
L.Ceptam 4.ff de vſucapion. in Rub.de praſcript.q.2 n.9. p.64
L.Contrahitur, ff.de pignor.in cap.6.de re indicata, n.7 p.273
L.Cum à te, ff.de dolo, in Rub.de except. q 4. num 8. p.15
L.Cum falſus, §.ſi caſtum, ff de furtis, in c.1. de praſcript.q. 1.n.12. p.66
L Cum in rem verſo, ff de vſuris, in cap.4.de praſcript q.4.n.7. p 103.
L.Cum mater 18. ff.de inofficioſo teſtam. in cap.25.de re indic.q.2.num.14.16.& 17. p.377
L.Cum mulier 47.ff.ſoluto matrim.in cap.1. de exception q.2.n.11. p.28
L Cum non iuſto, ff. de colluſione detegenda, in cap.25.de re indic.q.5.n.9. p.382
L.Cum plures, §.locator horrei, ff. locati, in cap.fin.de appell.q.2.n.15. p.596
L.Cum Prabatis, ff. de re indicata, in cap.1. eodem, quaſt. 1. num. 6. 10. 11. & 12. p.247

Lege

D

Lege DEcem, ff.de verb. oblig. in cap.6. de except.q.4 n 6. p.47

L.De qua re, §.cam abſcatem, ff.de iadicsis, in cap.1. de re iudicata q.1. numero 25. p.247

L.Diem proferre, § ſtari, ff.de arbitris, in Rub. de appell q.4 n 16. p 407

L.Dies 4. ff.de damno infecto, in Rubr.de confirm.vtils, q.3 n.31. p 612

L.Diai fratres, §.1. ff de liberali cauſa, in cap.25.de re iadicata, quaſt 5. num.11. p.382

L.Duobus, ff.de liberali cauſa, in cap.25.de re iudicata, dicta quaſt. 5. numero 9. p.382

E

Lege EXceptiones 7. ff. de exception. in Rubr.de except. q.7.n.9.& 11. p.21

L.Ex contracta 44 ff.de re iudicata, in c.25. eodem, q.1.n.4.& 24.& ibi, q.5. num.53. p.372

L.Emilius Largianus, ff.de minor. in cap.10. de præſcript.q.3.n.12. p.153

L.Etiam 14.ff.de minor.in cap.1.de re iudicata, q 1.ſab n.25. p.247

L.Etiam 45 ff.de minor.in cap.10.de præſcr. q.3.n.13. p.153

L.Etſi per prætorem, §.1.ff. ex quibus cauſis maior.in cap.10.de præſcript. q.3. n. 24. p.154

L. Etſi quis, §.idem labeo, ff. de Religioſ.& ſumpt.funerum, in cap.2. de re iudicata, q 1.n.11. p.261

L.Ex diuerſo, §.1.ff.de rei vindic.in Rubr de re iudic.q.1.n.30. p.222

F

Lege FIn.ff.de pactis, in Rub. de except. q 7.n.6. p 21

L.Fin.ff.per quem factam erit, in cap.21. de re iudic.q.1.n.8.& 9.

L.Fin ff.de repudiat hæredit.in cap.23.de re iudicata, q.2.n.16. p 349

L. Fin. ff. qui & à quibus, in Rub.de appell. q 4.n.16. p 407

L.Fin ff.de appell.recipiend.in cap.11.de appel.q.4.n.3. p.596

L.Foramen, ff.de ſeruit.vrban.præd.verſ.neque, in cap.fin. de præſcript q.4 num.6 p.203

L.Fulcinus, §.quid ſi aduerſus, ff. ex quibus cauſis, in cap.fin.de præſcript.q.3.n.3.&4 p.199

Fundam 37.§ 1.ff.de vſucapion. in cap.1. de præſcript.q.1.ſab num.20. p 67

L.Furti, §.ſi autem, in cap.53.de appell § verum, q.4.n.25. p 550

G

GLoſſa in l.cognitio, §.1.ff.de liber.cauſa, in cap.25.de re iudicata, q.5.n.9. verſ.nec varie. p.382

Gloſſa in l.1. §.ſi quis in appellatione verbo minorem, ff. de appell. in cap.7. de appell. q.3.num.22. p.407

H

Lege HOminem 19. ff. de vſucapion. in cap.8. de præſcript. q.4.n 13. p.126

L.Hoc iure, §.ductus, ff.de aqua quotid.in cap. fin de præſcript.q.2.n.7. Vide ſupra, l.2. eodem. p.195

I

Lege IDeoque, ff de vſucapion.in cap 8. de præſcript q.1.n.10. p.126

L.Igitur, ff.de liber.cauſa, in cap.17.de præſcript q 2.n.7. p.183

L.In cauſa cognitione, ff de minor.in Rubr.de except q.7.n.10. p.21

L.In fiſci, ff.de iure fiſci, in cap.6.de except. q.1.ſab n 17. p 40

L.Ingenuum, ff de ſtatu hominum. in cap.25. de re iudic.q.1.n.5. & 29. & q.5.n.1.12. & 13. p 372

L.In omnibus, ff.de action.in cap.8.de præſcr. q.1.n.11. p.127

L.In omnibus, ff de regal.iur.in cap.2. de re iudicata, q.1.ſab n.7. p.261

L.In ſuis, ff.de liber.& poſthumis, in cap 17. de præſcript q.2.n.16. p.184

L.Integram 22.ff.de minoribus, in cap.1. de re iudicata, q.1.n.25. p 247

L.In vſucapionibus, ff de vſucapionibus. in cap.8.de præſcript.q.1.n.8. p.126

L.Is à quo, ff.de rei vindic.in c.cum ſuper 17. de re iudic.q 9.n.2. p.321

L.Is qui reus 15 ff.de publicis Iudiciis, in c.1. de excep.q.1.ſab n.11. p.28

L.Is qui fundum 31. ff. de vſufructu legato, in c.25.de re iudic q.1.n.4.& 23. p.378

L.Iudicata 29. ff.de exceptione rei iudic. in cap.25.de re iudic. quaſt.1. num.4.& 23 p.372

L

LEges nonnullæ pro regulares inter alios acta referuntur, in cap.25.de re iud. q.1.n 4 & 23. p.372

L *Liber homo,ff.ad legem Aquiliam, in cap. conſang.11.de ſentent.& re iudicata,q 1. verſ.*ad vltimam. p.281

M

Lege M*Etum, ff.quod metus cauſa cum aliis, in cap. 23. de re iudic. q.1.n.9.* p.345

L. *Minor 51.ff. de procurat. in Rubric. de exception. q.7.n.13.* p.22

L. *Modeſtinus 10.ff.de exception. in cap.25. de re iudicata, quæſtione 2. numero 23.* p.378

N

Lege N*Am ſatis 6.ff quemadmodum ſeruit. amittantur, in cap.8. de præſcript.q.2.n.44.* p.133

L. *Naturaliter, ff. de vſucapion. in d. cap.8. de præſcription. quæſtione 4. numero 29.* p.141

L. *Non fraudantur 134 §.nemo,ff.de reg.Iur. in dicto cap.*8. *de præſcript. q.4. num.24.* p.141

L. *Non ſolùm, §. qui pignori, ff.de vſucap. in dicto cap.8.de præſcript.quæſt.4. num.24.* p.126

P

Lege P*Anonius, ff de acquir.ead.hæredit. in cap.2.de re iud.q.1.ſub n.7.* p.261

L. *Papinianus 29. de minoribus, in cap. 10. de præſcription. quæſtione 3. numero 23.* p.154

L. *Patri 27.ff.de minor.in cap.1. de re iudic. q.1.n.25.* p.247

L. *Patronum,ff ſi liber ingenuus eſſe dicatur, in cap.23. de re indicata, quæſt.5 num 9.* p.382

L *Penult. ff pro emptore, in cap.fin. de præſcript q.2.ſub n.1.* p.96

L. *Perſpiciendum, ff. de pœnis, in cap. 2. de re iudicata, quæſtione 1. numero 13.* p.261

L. *Pignus, ff.de pignor.actione in cap.6. de re iudic.n.6.* p.273

L. *Pomponius 40. § ſedis qui, ff. de procur.in cap.15. de re iudicata, quæſt.3.num.11.* p.302

L. *Poſſeßio, §.1. ff.de acquirenda poſſeßione, in cap. 17. de præſcript. quæſt. 4. num. 2.* p.183

L. *Poſthumus 6. §. ſi quis ff. de inofficioſo teſtam in cap.25.de re iudic. quæſt.2. n.12.* p. 377

L. *Præſes Prouinciæ 27. de re indicata, in cap.1.eodem, q.1.num.6. & à numero 10.* p.245

L. *Procuratorem, ff. de Procuratoribus, in cap. 4. de except. quæſtione 1. num. 33.* p.34

L. *Proſpexit, ff. qui & à quibus in cap.2. de re indicata, q.1.n.9.* p.261

Q

Lege Q*Va ratione, §.fin.ff.de acquir.rerum dominio, in cap.1.de præſcript.q.1.ſub n.12.* p.66

L. *Quam 38.ff. de vſucapion. in cap. 1. de præſcription. quæſtione 1.ſub numero 20.* p.67

L. *Quamuis, ff.de vſucapion. in cap. 6. de præſcript. quæſtione 3. ſub numero 22.* p.100

L *Qualem 19.verſ.*ſed etſi,*ff.de recept.arbitr.in cap.1.de re indicata,q.1.num.25.* p.247

L. *Quanquam 15.ff.de excuſation. tutor. in Rubric. de appellat. quæſt. 6. numero 50.* p.419

L. *Quædam mulier 41. ff. familiæ erciſc. in cap. 1. de re indicata, quæſt. 1. num. 25.* p.247

L. *Quæſitum, ff.de acquir rerum dominio, in cap.8. de præſcript. quæſt. 4. ſub num.14.* p.140

L. *Quidam 12. ff.de euiction. in cap. 25. de re indicata 1. numero 27. & 28.* pagina 375

L. *Qui à latronibus, § fin ff.de teſtam. in c. bona 51. de appellat. q. 4. num. 6. & 7.* p.532

L. *Quid ergo, §.pœna grauior, ff. de his qui notant. infamia, in cap.1.de re iudic. q.1. num.25.* p 247

L. *Quinquaginta, ff.de prob.in cap.6.de except.q.1.n.15.* p.40

L. *Qui repudiatis, § fin. ff.de inoffic. teſtam. in cap.25.de re indicata, q.2.n.4.16.17.* p.377

L. *Qui pignori, ff. de acquirenda poſſeßione, in cap.8. de præſcript. quæſt. 1. numero 6.* p.126

L. *Qui ſuperatos, ff. de pignor. in cap. 25. de re indicata, quæſtione 2. numero 5.* p. 276

L. *Qui vniuerſas 36.ff.de acquirenda poſſeſſione, in cap.8. de præſcript. q. 1. num.6.* p.126

L. *Qui balneum, §.titia, in cap fin.de præſcr. q.3.n.3.* p.199

L. *Quod de bonis, §. non idcirco, ff. ad legem Falcidiam, in cap.4.de præſcript. q.4. ſub num.3.* p.103

L. *Quod Epheſi, §. interdum, ff. de eo quod certo*

certo loco, in cap.2. de re iudic. q.1.n.11. p.261
L.*quod pactum ff.de pactis,in cap* 60.*de appel.q* 1.*n.*2. p 575
L.*Quoniam, ff.de his qui notantur infamia, in cap. 6. de excep quæſt. 1. ſub num.17.* p.40
L.*Quoties,§ qui dolo,ff de prob in cap.17.de præſcript q 2.n.7.* p.183

R

Lege R*Elegatorum, ff. de interdictis, in cap.1.de re iudic. q.1.num.25.* p.147
L.*Reſcripta,§ planè,ff.de muner.in cap.6 de re iudic n.13.* p.273
L.*Reus 7.§.1.ff de muner.& honor in cap.8. de præſcrips. q.2.n 49.* p.134

S

Lege S*Æpe 63.verſ veluti,ff.de re iudic. in cap 25.eodem, q 1.n.3.10.11. & latè q.2 à n 1.* p.372
L *Sequitur,§ de illo,ff de vſucapion. in c.17. de præſcript. q 2. n 5 & ad* §.quod iuſto,§.ſi via,*in cap fin de præſcript q.1.ſub n.1.& ad* § viam,*ibi q.1.n.16.* p 183
L.*Serum plurium,§.1.ff.de legat.1. in c. 25. de re iudic.q.1.n 14 16.17.* p.377
L.*Seruitutes 14 ff.de ſeruitut.in cap fin. de præſcr.q 4 n.6.* p 203
L.*Senatus, §.Marcel. ff.de leg.in cap.23.de re iudic q.1.n.9.* p.345
L.*Si aliena,ff.de vſucapion.In cap fin.de præſcript q.1.ſub n.1.* p.189
L. *Si à te emero, ff. ſi ſeruit. vindicetur, in cap.10.de præſcript q.2.n.7.* p.150
L.*Si à te 9.§.fin.de except.rei iudic. in c 25. de re iudic.q.3.n 4.* p.379
L.*Si ego 11. §.1. ff.de publiciana, in d.c.10. de præſcript.q.2.n.7.* p.150
L *Si finita,§ Iulianus,ff.de damno infecto,in cap fin.de præſcript.q.1 n.14.* p.191
L.*Sicut prætor 75.§.Marcellus,ff.de Iudic.in cap.4.de re iudic.q.2 n.17.* p.373
L.*Sicas,§.1.ff.de accuſ.in cap.25. de re iud. q.1.n.5.& 32.* ibid.
L.*Si fur, §.1. ff de vſucapion. in cap.8. de præſcript. quæſt.4 n.21.& cap. q.2.n.22.* p.141
L.*Si fundum,ff.de fundo dotali,in cap.10.de præſcript.q.2.n.16.* p.151
L *Si inter me & te 15 ff.de except.rei iudic. in cap.15.de re iudic q.3.n.13.* p 302
L.*Si fortè,ff.de officio præſidis, in cap.56. de appell.q.3.n.19.* p 564
L.*Si is qui,ff pro emptore, in cap.16. de præſcript.q.1.à n.1.& 15.* p.146
L.*Si is qui pro emptore, ff de vſucapion.§.fin. in cap. fin. de præſcript. quæſt 6. num. 7.* p.210
L. *Si ita conueniat, ff. de pactis dotalib.in cap.2 de re iudicata, quæſt. 1. num. 7.* p.261
L *Si ita reſcriptum, ff.de liberis & poſthum. in dicto cap.de re iudicata, d.quæſt.1 n 7.* ibid.
L.*Si Index, §.Marcellus, ff.de Iudiciis, in capite 1.de re iudicata, quæſt.1.num.59.* p.249
L.*Si mater, ff.de excep. rei iudic. in cap.21. de re iudic.quæſt.1.n.2.& q.2.n.7.& 12.* p.317
L *Siu autem,§ fin ff.de negot.geſtis,in Rubr. de re iudicata. quæſtione 1. numero 16.* p.220
L.*Si me & Titium, ff ſi certum petatur, in in cap. 2.de re iudicata, quæſt.1. num 11.* p.261
L.*Si oleum, §.fin.ff.de dolo malo, in cap. 23. de re iudicata, quæſtione 1. numero 9.* p.345
L.*Si partem,§.1.& gloſſa ibi,ff quemadmod. ſeru. amittantur, in cap. 6. de præſcript. q 3.ſub n.2.* p.108
L *Si Patroni,ff.ad Trebellian. § fin. in c.25. de re iudicata, quæſt.2. num. 14. & 24.* p.372
L.*Si pignora, §. fin ff. de vſucapion. in cap fin. de præſcription. quæſt. 1. num* 17 p.191
L.*Si pupillus 89.ff.de acqoirenda hæreditate, in Rubric,de excep quæſt.7.num.13.* p.22
L.*Si qua pœna, ff de verborum ſignificatione, in cap.3.de appellat.quæſt.3. num.27.* p 419
L.*Si qua 40.§.1. ff.quibus ex cauſis maior. in cap. 8. de præſcription. quæſt. 2.num. 43.* p.132
L.*Si qois ex fundo 13.ff.quemadmodum ſeru. amitt.in cap.10. de præſcript. q.3. n.25.* p.154
L. *Si quis emptionis, §. ſed hæc quidem,* p.194
L.*Si quis 10 ff. ſi ſeruit. vindic. in Rubr. de præſcript.q.2.n.20. & in cap.fin.q.4 n.6. & 10.* p.64
L.*Si quis rem 24 ff.de except.rei iudicatæ.in cap. 15. de re iudicata, quæſt.3.num.14.* p.302
L.*Si quis à liberis,§ ſi quis ex his, ff. de liber. agnoſcend.in cap.6.de re iud.n.18.& 21.* p.273
L.*Si quis fundum.ff.de acquir. poſſeſſ. in cap. fin.de præſcript.q 3 n.3.* p.199
L.*Scio,ff.de in integrum reſt.in cap 23. de re iudic q.1.n.9.* p.345

L. *Si ſtyllicidij* 8. §. *fin. ff. quemadmodum, ſeruit. amit. in c.* 8. *de praeſc. quaeſt.* 2. *n* 44. p. 134
L. *ſtatu liberis*, §. *quintus mutius, ff. de ſtatu lib in cap.* 25. *de re ind. quaeſt.* 2. *num.* 19. p. 378
L. *Si ſeruum* 91. *de verb. oblig. in c.* 2. *de Re Iud q.* 1 *n.* 7. p. 261
L. *Si ſeruus* 34. *ff. de ſtatu liber in cap.* 6. *de de Re Iudicata*, *numero* 13. pagina 273
L. *Si ſuper*, §. *fin. de appell. in cap.* 25. *de Re iudicat. q.* 2. *num.* 14. 16. & 17. p. 377
L. *Si vnus*, § *pactus*, *ff. de pactis*, *in rub. de except. q.* 7. *n.* 6. & *in d. Rub q.* 2. *n.* 26. & 27. p. 21
L. *Si vir vxori*, *ff. pro donato in cap. fin. de praeſcript. quaeſtion.* 1. *numero* 14. p. 191
L. *Solent* 3. *ff. de aliment. leg. in cap.* 1. *de Re indic. q.* 1. *ſub n.* 25. p. 247
L. *Si vnius*, §. 1. *ff pro ſocio rubr.* 14. *de exceptionibus, q* 8. *n.* 6. 7. & 8. p. 24
L. *Si debitor*, §. *inter ipſos ff. de pign. de exceptionibus, n.* 7. ibid.

V

Lege V*Indicantem Cum l. ſeq ff. de euiction. in Rub. de re iudic. q.* 1. *n.* 3. 4. p. 222
L. *Vt fundus* 18. *ff. comm. diuid. in Rub. de re Iud q.* 3. *n.* 25. p. 235
L. *Vnius*, § *fin. de quaeſtion. in c.* 15. *de re iud. q.* 4. *n.* 30. & *in c. conſanguinei eodem, q.* 1. *verſ.* ad vltimam. p. 306

CODICIS, II.

Lege 1. C*odice de fideiuſſor minorum in rub de except. q.* 7. *n.* 11. p. 22
L. 1. *C. de ſeruis fugitiuis, in rub. de praeſc. q.* 2. *n.* 18. p. 63
L. 1. *C. ſuperficiebus in d. q.* 2. *ſub num.* 20. p. 64
L. 1. *C. de annali exceptione, in c.* 4. *de praeſc. q.* 3. *ſub n.* 10. & *in c.* 10. *q.* 3. *n.* 29. p. 154
L. *Et per totum*, *Cod. ne rei Dominicae & templorum in c.* 6. *de praeſc q* 3. *ſub n.* 22. p. 110
L. 1. *C. de in integrum reſtit. minor. in c.* 10. *de praeſc. q.* 3. *n.* 22. p. 154
L. 1. *Cod. de acquir. poſſeſſ. in c.* 17. *de praeſc. q.* 2 *n.* 1. p. 183
L. 1. *Codice de ſeruit. & aqua*, *in cap. fin de praeſcript. quaeſtion* 4. *numero* 6. p. 202
L. 1. *C. de ſeruit. longi temporis in d. q.* 4. *n.* 14. p. 204
L. 1. *C. de poſtul. in c.* 1. *de re iud. q.* 1. *num.* 8. & 23. p. 245
L. 1. *C. ſi aduerſus minor. in d. c.* 1. *de re iud. d. q.* 1. *d. n.* 25. & *n.* 59. p. 247
L. 1. *Cod ſi ſapius in integrum reſt. fuerit poſtul. in d. c.* 1. *de Re Iudic. quaeſt.* 1. *num.* 60. p. 249
L. 1. *C. de legibus in c.* 2. *de Re Iudic q.* 1. *n.* 12. p. 261
L. 1. *Codice de ſententiis paſſis, in c.* 23. *de re ind. q.* 1. *n.* 14. & 15. p. 347
L. 1. *Codice ſi libertus eſſe dicatur, in c.* 25. *de re ind. q.* 5. *n.* 8. p. 382
L. 1. *Codice de arbitris in Rub. de appell q* 4. *num.* 16. & *ibi expenditur*, *l.* 4. *eodem*, p. 407
L. 1. 2. & 3. *Cod. de confirm. tutor. in rubric. de confirm. vtili, quaeſt.* 3. *numero* 32. p. 612
L. 2. *Cod de conſortibus*, *eiuſdem litis*, *in cap.* 4. *de exception. quaeſt.* 1. *num.* 22. p. 33.
L. 2. *Communia de vſu capion. in cap.* 6. *de praeſcript. quaeſt.* 3. *ſub num.* 22. p. 110
L. 2. *Cod. de praeſcript. in cap.* 8. *eodem*, *quaeſt.* 2.
L. 2. *Cod. de ſeruit. in c.* 10. *de praeſc. q.* 2. *n.* 6. & *in cap. fin. eodem*, *q.* 4. *num.* 6. & *ibi*, *n.* 14. p. 150
L. 2. *Cod. ſi aduerſus venditionem*, *in dict. cap.* 10. *de praeſcript. quaeſt.* 3. *num.* 15. p. 153
L. 2. *Cod. quibus ex cauſis reſtitutio in integr. non eſt neceſſ. in d. c.* 10. *q.* 3. *num.* 23. p. 154
L. 2. *Cod. de ordine cognit. in Rubric. de re iudicata*, *quaeſt.* 1. *numero* 15. pagina 220
L. 2. *Cod. de appell. recip. in Rub. de appell. q.* 1. *n.* 24. p. 398
L. 2. *Cod. de Epiſcopali audientia ibid. Rubric.* & *quaeſt.* 1. *numero* 24. & 25. ibid.
L. 2. *Cod. quorum appellat. non recip. in Rub. de appell. q.* 4. *n.* 11. & *in c. bona* 51. *q.* 4. *n* 6. p. 407
L. *Cod. ſi pendente appellat. in Rubric. de appellat. quaeſt.* 6. *numero* 56. pagina 420

A

Lege A*B executione*, §. *fin. Cod. quor. appel. non recip. in cap.* 15. *de appel q.* 1. *n.* 16. p. 498
L. *Altius, C. de ſeruit. in cap.* 4. *de praeſc. q.* 2. *n.* 10, p. 96

L,

L. *Anta ſententia tempus, Cod. quor. appellationes non recop. in Rub. de appell. quaſt. 1. n. 24.* p.398

C

Lege C*laes, Cod. de appell. in cap. 1. de re Iud q. 1. n. 54.* p.249
L. *Creditor, C. de vſuris, in c. 4. de praſcrips q 4. n. 5.* p.103
L. *Cum acutiſſimi, §. in his, C. de praſc. 30. vel 40. annor. in c. 4. de praſc. q. 3. num. 9. & 10. & ad* §. illud, *ibi.* p.99
L. *Cum antiquioribus, C. de Iure de liber. in Rub de appell. q. 6. n. 50.* p.419
L. *Cum querelam 14. C. vnde vi, in cap. 1. de praſc. q. 1. n. 22.* p.67
L. *Cum nec Patronus, Cod. de Iniuriis, in cap. 2. de re Iudic. quaſt. 1. num. 19.* p. 262
L. *Cum ſibi 4. Cod. de Iudic. in cap. 15. de Re Iudicat. quaſt. 3. numero 11.* pagina 302

D

Lege D*ies feſtos, Cod. de feriis, in Rubr. de appell. quaſt. 2. num. 40.* p.404

E

Lege E*os qui, Cod. de aquaducti lib 11. in cap. 1. de praſc. q. 4 num. 35.* p.74
L. *Epiſcopale, Cod. de Epiſcopali Aud. in c. 14. de Re Iud. n. 78.* p. 289
L. *Et in minoribus, C. de appell. in c. 11. eodem in princ. & n. 5.* p.480
L. *Executorem, Cod. de executione rei iudicata, in c. 4. de re Iud. q 1. num. 1. & 11.* p. 266

F

Lege F*in. Cod. de fide inſtrum in cap. 1. de exception. quaſt. 1. num. 5.* pagina 74
L. *Fin. Cod. de exception. in c. 4. eodem, q. 1. n. 33.* p.34
L. *Fin. Codice in quibus cauſ. praſcrips. in cap. 10. de praſcript. quaſt. 5. num. 5.* p 152
L. *Fin. Cod. de Sacroſ. Eccleſiis, in c. 14 de praſcript. q 2. n. 1. & 7.* p.174
L. *Fin. Cod. vnde vi, in cap fin. de praſcript. quaſt. 3. num. 19. & q. 4. num. 2. & 3.* p. 201
L. *Fin. Cod. de praſcript. longi tempor. in cap. fin. de praſc. quaſt. 4. num. 11.* p. 203
L. 2. *Cod. de fide fideicommiſ. libert. in Rub. de re iudicat. 3. numero 27.* pagina 235
L. *Fin. C. de leg. 6. in c. 2. de re Iud. q. 1. n. 12.* p. 261
L. *Fin. Cod. de ſentent. paſſis, in cap. 23. de re Iudicat. q. 2. num. 14. & 15.* p. 347
L. *Fin. C ſi pendente appell. in rub de appell. q. 6. n. 50.* p.419
L. *Fin. in fine, Codice quando prob. non eſt neceſſ. in cap. 15. de appell. q. 1. ſub num. 28.* p. 498
L. *Fin. §. illud, Cod. de tempor. appellat. in cap. fin. de appell. q. 1. num. 7.* p. 592

I

Lege I*Ta demum, Cod. de procurat. in cap. 4. de except. quaſt. 4. num. 33.* p. 34
L. *Item veniant, §. petitam, Cod. de petit hæredit. in c. 8. de praſcript. q. 2. n. 12.* p. 131

L

Lege L*ocum, Cod. de omni Agro deſerto, in c 1. de praſcript. q. 1. n. 1. & 5.* p.65

M

Lege M*Vlier, Cod. ad ſenatus Conſult. Treb. in c. 6. de re indic. n. 17.* 19 & 20. p.273

N

Lege N*Eganda, Cod. qui accuſ. non poſſ. in cap. 1. de except. q. 2. ſub. n. 11.* p.28
L. *Nemo, Cod. de tempor. appell. in cap. 5. de appell. quaſt. 3. n. 18 & in c 8. n. 1. & 3.* p. 475
L. *Nihil, Codice pro hærede, in capit. 17. de praſcript. quaſt. 2. num. 15.* p.184
L. *Nulli, Cod. de Iudiciis, in cap. cum teneamur 17. de appell. in princ. num. 2.* p. 449
L. *Nullum, Cod. de teſt. in cap. 1. de except. q. 3. n. 6.* p.30

Lege

O

Lege OMnes, Cod. de præſcr. 30. vel 40. annorum, in cap. 1. de præſcript. quæſt. 2. num. 13. & ad §. ſicut, einſdem legis in cap. 14. de præſcript. quæſt. 2. num. 17. & in cap fin. eodem, q. 5. n. 19. p.69
L. Operis C. de operib. libert. in c. 4. de præſc. q. 4 n. 3. p.103

P

Lege PEnult. Cod. de petitione hæredit. in c. cum ſuper 17. de Re. Iudicat. quæſtion. 9. numero 2. & 3. p.321
L. Penult. Cod. de ſeruit. §. fin. in c. 4. de præſc. q. 2. n. 11. p 96
L. Penult. Cod. de euiction. in c. 17. de præſcr. q. 2. n. 7. p.183
L. Placuit, C. de Iudiciis, in cap. 2. de Re Iud. q. 1. n. 7. p.261
L. Præſes, C. de pignor. in c. 25. de Re Iud. q. 2. n. 5. p.376
L. Priuilegia 11. Cod. de ſacroſ. Ecleſ. in Rubric. de Confirm. vtili vel inutili, q. 1. n. 8. p.604
L. Probatum, Cod. de ſentent. & interlocut. in cap. 1. de Re Iudic. quæſt. 1. num. 8. p.251

Q

Lege QVi agros, Cod. de omni agro deſerto in c. 1. de præſcr. q. 1. n. 1. & 5. p.65
L. Quoniam Alexandrum, Cod. ad legem iul. de adulter. in c. 1. de except. q 2. ſub n. 11. p.28

S

Lege SI certis annis, Cod. de pactis in c. 4. de præſcript. quæſt. 4 ſub num. 3. p. 103
L. Si cum tibi, Cod de Iudiciis in c. 15. de Re Iud q. 3. num. 11. p.302
L. Sicut in rem, Codice de præſcript. 30. vel 40. annoram, in c. 10. de præſcr. q. 3. num. 3. & in cap. 14. q. 2. n. 17. & in c. fin. q. 5. n. 19. p.152
L. Si fundum, C. de rei vindic. in c. 8. de præſc. q. 2. n. 10. p.130
L. Si contra Cod. de non num. pecun. in d. cap. 110. de præſcript. quæſt. 3. num. 9. p.153
L. Si mater, Cod. de inſtitut. & ſubſtit. in cap. 6. de Re Iud. num. 17. 19. 20. p. 273
L. Si pater, Cod. ſi pendente appell. in Rub. de appell q. 69. n 50 p. 329
L. Si pater, Cod. de ſentent. paſſis, in capit. 23. de Re Iudicata, quæſt. 3. num. 2. p. 348
L. Si parentes, Cod. de euiction. in cap. cum ſuper 17. de Re Iudic. quæſt. 9. num. 6. p. 322
L. Si præſes, Cod. quomodo, & quando Iudex in cap. Paſtoralis, §. verum de appell q 4. n 6. p.549
L. ſi quando, Cod. vnde vi, in cap. 21. de Re Iudicata, quæſt. 1. num. 14. & 16. p. 338
L. Si quis emptionis, Cod. de præſcript. 30. vel 40. annorum, in cap. 4. de præſc. quæſt. 1. num. 24. Et in cap. 17. quæſtion. 1. num. 7. & in cap fin. quæſt. 7. à n. 2. p. 93
L. Si quis teſtibus, Cod. de teſtibus in c. 14. de Re Iud. q. 1. n. 11. p. 291
L. Si vt proponis, Cod. de executione rei Indicata, in cap. 4. de Re Iudicata, quæſt. 1. num. 1. & 11. & q. 2. num. 15. p. 266

T

TItulus Et leges, Cod. ſi in cauſa iudicati in capit. 6. de Re Indicata, numero 15. & 18. pagina 243

V

Lege VNica, Cod. de poſſeſſ. transform. in Rubric. de præſcript. q. 2. num. 7. & in c. fin. q. 1. num. 1. p. 62
L. Vnica, Cod. de vſu capion. in cap. 17. de præſcription. quæſtion. 2. numero 5. pag. 183
L. Vnica, Cod. vnde vi, in cap. fin. de præſ. q 5. n 10. p.202
L. Vnica, Cod. de rei vxoriæ actione in dict. cap. fin. dict. quæſt. 5. num. 19. & in cap. 1. de Re Iudic. quæſt. 1. num. 54. p. 208
L. Vt inter 23. Cod. de Sacroſ. Eccleſiis, in cap. 14. de præſcript. quæſt. 1. num. 13. p. 171

AVTHENTICÆ.

AVthentica de his qui ingrediuntur, §. illud in rub. de appell q. 1. n. 1. p. 397
Authentica ei qui l. finalis, §. illud, Cod. de tempor. appell. in c. Paſtoralis 53. §. verum de appell. q. 4. n. 16. p.549

Authentica

Digitized by Google

Authentica hac conſtitutio, verſ. quas actiones, collatione 8. titulo 12. in cap. 14. de praſcript. quaſtion. 1. numero 13. pagina 171
Authentica hodie, Cod. de pignorib. in cap. 10. de praſcript. quaſt. 4. num. 3. p.156
Authentica ſi teſtis, Cod. de teſtibus, in cap.6. de exception. quaſt. 1. ſub num. 17. p.40
Authentica vt Eccleſia Romana collect. 4. in cap. 14. de reſcript. quaſt. 1. num. 13. p.171

NOVELLÆ.

NOuella 111. in cap. 14. de praſcript. quaſt. 1. num. 2. 7. 8. & 10. pagina 170
Nouella 131 §. pro temporalibus ibi d q. 1. n. 3. & 13. ibid.
Nouella 160. in d.c. 14. de praſ. q. 2. num. 7. & 8. p.174
Nouella Conſtitutione 9. tit. vt Eccleſia Romana centum, annor. gaudeat priuilegio, in d.c. 14 d q. 1. n. 4. 8. & 9. p.170

INSTIT. §.§.

§. QVod autem inſt. de vſu cap. in c. 1. de praſ. quaſt. 1. ſub num. 21. p. 67
§ Res fiſci inſt. de vſuc. in c. 6. de praſcr. q. 3. ſub n. 2. p.110

PARTITARVM.

LEge 3. tit. 2. p. 1. in c. fin. de praſcr. q. 5. n. 25. p.208
L. 5. tit. 13. verſ. acaeſcendo, in c. 15. de Re Iud. q. 5. n. 6. p.308
L. 9. tit 3. p. 3. in c. 4. de except. q. 1. num 24. p.34
L. 15. tit. 11. p. 3. verſ. Cael in cap. 21. de Re Iudicata, quaſt. 2. numero 18. p.340
L. 15. tit. 1. p. 3. in c. bona 51. de appell. q. 4. n. 6. & 7. p.532
L. 16. tit. 23. p. 3. in d.c. 51. de appell q. 4 n. 6. ibid.
L. 26. tit. 23. p. 3. in cap. cum ſuper 17. de Re Iudicata, quaſt. 10. numero 4. p. 324
L. 27. tit. 23. p 3. in c fin. de appell. q 1. n. 11. p.592
L. 28. titulo 23. p. 3. in Rubr. de appellat. quaſt. 6. numero 50. remiſſiuè p.419
L. 34. titulo 2. part. 3. in Rubric. de appellat. quaſtione 2. numero 41. pagina 404

RECOPIL. LEG.

LEge 1. titulo 5. lib. 4. recopilat. in cap. 4. de exception. quaſt. 1. n. 33. p 35
L. 1. tit. 15. lib. 5. recop. in c. 12. de praſ q 2. n. 41. & 46. p.166
L. 1. tit. 2. lib. 5. recopil. in c. fin. de reſcript. q 5 n. 27. p.208
L. 1. tit. 15. lib. 4. recop in d cap fin. q. 5. n. 32. ibid.
L. 1. titulo 17. libro 4. recopilat. in capit. 1. de re Iudic. quaſt. 2. numero 8. p.251
L. 2. tit. 14 lib. 4. recop. in cap. 8. de praſcript. q. 1. n. 28. p.128
L. 2. tit. 7. lib. 4. recop. in c. 6. de except. q 2. n. 2. 3 & 4. p.42
L. 2. tit. 18. lib. 4. recopil. in cap. Paſtoralis, q. 53. §. verum de appell. q. 4. n. 16. p.448
L. 2. tit. 2. lib. 7. recopilat. in cap. fin. de praſcript. quaſtion. 5. numero 27. p. 208
L. 6. tit. 15 lib. 4 recop in cap. 4. de praſ. q. 3. n. 31. p.101
L. 7. tit. 7. lib. 7. recop in c. 9 de praſ q. 1. n. 1. & 7. p.143
L. 7. tit. 1. lib. 6. recop. in Rub. de Re Iud. q 4. n 36. p.239
L. 9. & fin. 15. lib. 4. recopilat. in cap. 1. de praſcript. quaſt. 4. num. 1. & 8. & in cap. 8. eodem, quaſt. 2. num. 18. & 20. p.73
L. 22. tit 6. lib. 3. recopil. in c. 9. de praſ q. 1. n. 14. p.144
L. 22. tit. 21. lib. 4. recop. in cap. 15. de Re Iud. q 4. n. 32. p.306
L. 41. tit 4 lib. 3. recop. in c. cum ſuper 4. de Re Iud. q. 4. n. 18 p.317
L. Guadalatare 23. Aprilis 1390. in cap. 7. de appel. q. 1. à n. 64. p 468

TAVRI LEGES.

LEge 46. Tauri in cap. 17. de appell. q 1. n. 32. p.316
L. 63. Tauri in cap. 4. de praſcr. q. 3. num. 31. p.101

ORDINAMENTI.

Lege 1. *tit.* 3. *Ordinam. in cap.* 4. *de except. q.* 1. *n.* 33. p.35

L. 1. *tit.* 9. *Ordinam. in cap.* 8. *de præſcript. q* 1 *ſub n.* 23. p.128

L. 5. *tit.* 3. *lib.* 7. *Ordinam. in cap.* 9. *de præſcript. q.* 1. *n.* 1. *&* 7. p.143

L 9. *tit.* 13. *lib.* 5. *Ordinam. in cap.* 8. *de præſcript. q.* 2. *n.* 16. p.131

L. 11. *tit.* 1. *lib.* 7. *Ordinam. in cap fin. de præſcript. q.* 5. *n.* 27. p.208

STYLI LEGES.

Lege 111. *ſtyli, in cap. cum ſuper* 17. *de Re Iud q.* 10. *n.* 4. p.324

L. 143. *ſtyli, in d. cap.* 17. *de Re Iud. d. q.* 10. *num.* 4. ibid.

CICERO.

Lib. 1. *Officior. & in oratione pro Milone. in c.* 2. *de Re Iud. q.* 2. *n.* 22. p.262

D.D.

Digitized by Google

D. D.

NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI,

HISPANI,

IN TRIBVNALI VALLISOLETANO,
Sanctæ Fidei Inquiſitoris,

ET IAM

EPISCOPI AVSTVRICENSIS.

AD RVBRICAM ET TITVLVM *DE* EXCEPTIONIBVS.

PRÆMISSVM RVBRICÆ.

I. VBERIVS tractatio de exceptionibus, quibus vti ſolet à litigatoribus in Iudiciis aduersùs actionem intentatam agatur, & ne moleſta repetitione eorum, quæ iam ſcripta ſunt, aut alibi commodè tractanda legentibus appareant, duxi pro maiori extenſione internæ materiæ Exceptionum, & ante generalia huius Rubricæ innectere, & aſſignare reſumptiuè quæſtiones nonnullas de Exceptionibus iam per me tractatas, vt ſic ad eas recurrendo ſtudioſi proportionaliter deſiderata apprehendant, accipies ſequentia pro Rubricæ Præmiſſo.

II. Exceptio quæ competit legato, aut aliis priuilegiatis pro reuocando domum, an ſit dilatoria, vel peremptoria, egi *in cap. fin. de foro comp. q.27.* vbi quod eſt peremptoria reſpectu cauſæ publicæ, dilatoria reſpectu priuatæ. Et an quæ obſtat delegato, obſtet deleganti, *in cap. ſi quis contra de foro comp. quæſt.15.* vbi negaui.

III. Exceptio Dominij an obſtet agenti interdicto recuperandæ poſſeſſionis dixi, *in cap.1. de ordine cognitionum, q.2.* proprius, *in cap.1. de reſt. ſpoliat. q.1.* & *in cap.5. eodem*, & affirmari vt ibi.

IV. Exceptionem opponens nunquid videatur litem conteſtari in Rubrica de litis conteſt. quæſt.8. vbi quod non de iure communi quid de Regio oppoſitis exceptionibus peremptoriis.

V. Exceptio ſeruitutí oppoſitæ an impediat litem conteſtati in Rubrica de litis conteſtat. quaſt.10. affirmo , niſi in caſibus vbi ſeruus agere poteſt de Exceptione ſpolij oppoſita per Reum , & quid in excipiente de inuentario non confecto quando excipiens eſt intra tempus , ad illud conficiendum , & quid ſi opponatur per viam notorij vbi reſoluo quaſt.8.

VII. Exceptio tu plus tempore,an ſuſpendat Iudicium in totum ; dixi in cap 1.de plus pet.q.2.verſ.ad ſecundam vbi ſub diſtinctione dilatoriæ,& peremptoriæ reſoluo.

VIII. Exceptio in quantum facere poteſt reſpectu clerici feudatarij,in cap.5. de iudiciis quaſt.19. affirmaui.

IX. Exceptio præſcriptionis,an obj'ci poſſit agendi remedio recuperandæ , in cap. 1. de reſt.ſpoliat.quaſt.4.vbi qualiter.

X. Exceptio de tempore vindemiæ nunquid admittatur,in c.fin de Iud q.5.affirmaui.

XI. Exceptio criminis an admittatur, & impediat ſpolij reſtitutionem,in cap.ex litteris, & in c.item cum quid de reſtitutione ſpoliatorū & in præmiſſo à n.1. vbi affirmo.

XII. Exceptio dolo facis an obſtet interdicto recuperandæ in c.in litteris de reſt.ſpoliat. q 5. remiſſiuè,& quod exceptio Dominij in continenti probanda obſtet agenti interdicto recuperandæ ſi adſit culpa ex parte aduerſarij vbi in cap.1. quaſt.1. num.22. & 24.

XIII. Exceptio loci non tuti an poſſit opponi vbicumque in cap. accedens 4. vt lite, non conſtet. q.2 à n.4.

XIV. Exceptio inopiæ à Clerico oppoſita , an impediat executionem latæ ſententiæ etiam in poſſeſſorio in cap. olim de reſtitut ſpoliat.quaſt.1. vbi affirmaui.

XV. Exceptio renunciationis : an ſit legitima , in cap.2. de reſtit ſpolit.quaſt.1. & ad aliam an Reus poſſit expellere exceptione Rei Iudicatæ Actorem qui cōuenit cum interdicto vti poſſidetis in cap. accepta 4.eodem quaſt.3. verſ.ad tertiam ; vbi cum diſtinctione.

XVI. Exceptio ſpolij quo tempore proponenda , vt eadem terminetur ſententia, in cap. 2.de ordine cogn quaſt.

XVII. Exceptio,an poſſit opponi poſt litem conteſtatam intra quindecim dies ibi q. 5.

XVIII. Exceptio , an poſſit opponi aduerſus agentem actione depoſiti ad retinendum ibi q.5.

XX. Exceptio , an poſſit opponi ad interrumpendam præſcriptionem ibi q.6.

XXI. Exceptio priuatarum rerum an obſtet agenti ſuper rebus Eccleſiaſticis & è contra ibi q.7.

XXII. Exceptio ſpoliationis , an perpetuo poſſit opponi ibi de q.7. verſ. ad ſecundam & dixi vt intra annum.

XXIII. Et quid oppoſita ſpoliatio per viam exceptionis in d.cap. q.2.de hac dicit Barboſa in cap.4. hoc tit. quod ſi dilatoria.

XXIV. Exceptio in procuratorem quandoque opponitur in c.9. de Iudic.ſub.q.4.& 5.

XXV. Exceptio criminis,quæ non fuit oppoſita contra teſtem,an poſſit opponi in ſecunda appellationis inſtantia in c. teſtimonium 54 de teſtib.q.4.vbi quid ſi non eſt probata in 1. poſſit opponi in 2.

XXVI. Exceptio illegitimitatis oppoſita quocumque tempore,an ita ſit præiudicialis, vt nullo modo poſſit laïcus Iudex in cauſa ſucceſſionis procedere quouſque ſuper illegitimitate ab Eccleſiaſtico pronuncietur , vbi de natura præjudicialis exceptionis & quid ſi expeditio dependens in cap.tuam de ordine cognitionis q.2.

XXVII. Exceptio Rei Iudicatæ in ſummario ; an obſtet in ordinario in Rubr.intra de re Iudicata q.1. n. ad ſecundam.

XXVIII. Quid de exceptione contra teſtes quòd ſunt falſarij , & criminoſi ibi q.5. verſ. ad quintam n.20. ad aliam d.q.4. verſ. ad ſecundam

XXIX. Exceptio non numeratæ pecuniæ qualiter locum habeat laté dictum eſt. in c. ſi cautio 14. de fide Inſtr.q.4.5 & 6.vbi videbis ad plura huius exceptionis.

XXX. Exceptio excommunicationis oppoſita an debeat apertè probari, vel ſufficiat fama & cui incumbat eius probatio in cap. intelleximus de Iud. q.17. verſ. ad ſecundam n.6.A verſ ad tertium n.22.

XXXI. Exceptio litis pendentiæ an diſtat, & quomodo, ab ea , quæ eſt , ne conti-

nentia

nentia cauſæ diuidatur egi in rubrica vt lite pendente nil mouetur, *q.* 1. verſic. *ad tertiam.*

XXXII. *Ad alias quæſtiones videbis*, ſuprà in Rubrica de litis conteſt. à q.4. *Nonnulla applicabis quæ dixi*, ſup. in Rubrica, & tit. de dilationibus, *& quia video Ripol.* in cap.4. *vbi tractat.* de Except. *huic tractatui iniungere de oppoſitione reconuentionis, adiunges quæ latè adduxi*, ſuprà in Rubr. & tit. de mutuis pet.

XXXIII. *Ad alias quæſtiones applicabis dicta* ſuprà in Rub. & tit. cap.1. de Confeſſis, quæſt. 1. 2. & 3.

XXXIV. Exceptio Reiudicialis quæ ſit, & quæ operetur *dixi ſuprà*, in cap. tuam 3. de ordine *cogn. DD. de ea latè* ſub hac Rubrica, & tractat. *agunt, eamque communicari inter dilatorias docent Azenedus* in l. 1. tit. 5. lib. 4. comp. *Didacus Perez* in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordinam. gloſſ. 1. coll. 707. §. præiudicialis, *Maranta* in praxi p.4. diſt. 20. ex n. 1.

AD RVBRICAM De Exceptionibus.

SVMMARIVM.

1 *Doctores agentes de materia.*
2 *Exceptio quid ſit, & eius diuiſio.*
3 *Exceptiones dicuntur arma Reorum.*
4 *Exceptionis vera definitio, & numeris ſequentibus expenditur, & n. 7.*
6 *Exceptionis mater æquitas vulgò appellatur.*
7 *Exceptio defenſio appellatur.*
9 *Exceptio dicitur etiam præſcriptio.*
10 *Præſcriptiones longi temporis, etiam exceptiones appellantur.*
11 *Exceptio varios habet ſignificatus.*
12 *Exceptio denegata audientia quid operetur* remiſſiuè *vide remiſſio ſententia.*

1 PRIMO quidquid deſideres pro plena explicatione huius Rubricæ & Tituli, videbis præter antiquos Ripol. *variarum reſolut. cap.*4. Oſualdum *ad Donell. lib.* 22. *commentar. c.* 1. *per totum, & cap. fin. de replicationibus.* Ioannem Baptiſtam Vanagol, Andream Valenſem, Zipeum *in Rubr. noſtra* & Vveſembechius *in Rubr. ff. & Cod. eodem* Anton. Pichard. & alios ſcribentes *inſt. de exceptionibus, & replicationibus*, Riccium *collect.* 1988. Reuardum *variar tomo* 2. *lib.* 2. *c.* 13. *& de præiudicijs cap.* 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 14. Anoſtaſiũ Germoonium *in Paratitlis ad noſtrum titulum* Caniſium *in ſumma Iuris Canonici*, Cartaginem *in expoſitione Iuris Canonici*, & alios, quos adducit in Barboſa, vbi aſſignat. Doctores agentis *de exceptionibus*, quæ oriri poſſunt tam abinteſtato, quàm ex teſtamento. Et de impedientibus litis ingreſſum, & de exceptionibus iudicij de reprobationibus teſtium, de dilatoriis & peremptoriis, videbis nonnulla, quæ adduxi *ſupra in cap.* 1. *de ordine cogn.* Et inter practicos Villadiego *in Practica*, Curiam Philipicam, Paz. Rodrig. & alios qui diuerſis in locis ſcribunt exceptionum materiam, de quibus *inf. plures refero.*

2 Præmiſſis ergo nonnullis generalibus ad Rubricam, deinde de nonnullis dubiis & quæſtionibus ſcribo certam ſedem ooo Caueotibus ſub Rubro huius Tituli, de cæteris autem ſuis propriis locis acturus.

3 Cum ergo exceptio ſit actionis, vel intentionis excluſio agentis *ex l.* 2. *in pr. ff hoc tit.* quæ in genere, vel eſt facti, ſeu intẽtionis, vel iuris, facti, ſeu intentionis quæ actoris nullo iure agentis intentionem excludit, vt v. g. eius, qui agit ex promiſſione, metu, dolove malo, impellẽte ſibi facta ad id quod promiſſum eſt; metu inquam cadente in conſtantem virum, *c. cum dilectus de his quæ vi metuſve cauſâ fiunt*, qualis eſt metus mortis, amiſſionis omnium bonorum, vel maioris partis eorum, *cap.* 2. 3. 4 *eodem, tit.* & huius quæ iuris eſt aliæ ſunt dilatoriæ, aliæ peremptoriæ & perpetuæ de quibus agit Conſult. *in d.l.* 2. *§ fin. ff. de exception. de inſt. in §. appellantur inſt eodem*, de quibus, *infra* ſigilatim breuiter dico & DD. *in dictis iuribus & hic.*

Vnde cum iam ſuperioribus titulis latè egerim, *de iudiciis & perſonis contendentibus*, vt pote actor, & Reus, & hoc vſque de iure actoris actum ſit qualiter in iudicio deducatur aduersùs reum contingatque malè, aut ineptè intentatum ob id que ſuperſit reo defenſionis Ius quod mediis exceptionibus iuriſdicis ſatius expellitur ideo recta docendi ſeries expoſtulat, vt armis, quibus oituntur actores ad impugnandum reos cognitis rei inſtruantur, quibus ſe aduersùs eos tueri, & defendi poſſint. Exceptiones autem arma reorum ſolent appellari; Gloſſa *in principio, inſt. hoc titulo*, ad quos abſoluendos iura ſunt promptiora, *l. Arrianus ff. de oblig. & actionib. c. cum inter* 5. *hoc tit.* vbi doctores. 4

Quo pacto etſi iam breuiter dictum dictm ſit vt exceptio ſit actionis excluſio, *ex d. lege* 2. Et hæc definitio, cum non explicet integram exceptionis materiam & quidditatem oſtenſam, *in d. l.* 2. ob id commodius definies dicendo, *vt ſit oppoſitio æquitate ad excludendam actionem, vel condemnationem*, vbi verbum *oppoſitio*, ſtat loco generis, comprehendens alias oppoſitiones quæ non diriguntur ad excipiendum neceſſariò eſſe opponendam alioquin ſi prætermiſſa ſit non prodeſſe; quia iudex eas non oppoſitas ſupplere non poteſt. Ex officio ſuo cum poſitæ ſint arbitrio litigantium, *lege Papinianus* 16 *ff de publiciana in rem actione*, expendunt. Zangerus *de exceptionibus tertia parte, cap. finali à numero* 16. Gilquenius *de præſcriptionibus prima parte, c.* 3. *n.* 3. 5

Et illa verba poſita in diffinitione, *competens ex æquitate*, originem & cauſam diffinitionis explicant, quia omnis exceptio ex æquitate orta eſt, & *Æquitas*, vulgò appellatur exceptionis mater, *l. qui æquitate* 12. *ff de doli exceptione, leg. Marcellus* 66. *ff. de regulis iuris.* tradunt Turtius Decianus *reſponſo* 41. *num.* 29. *tomo* 3. Folerus *in additionibus ad Marantam ſexta parte, membro* 9. *num.* 10. Petrus Faber *in dicta l. Marcellus*, Fortunius Garcia *in l. ſi vnus* 27. *§ pactus, num.* 37. † Verba verò illa in definitione poſita, *ad excludendam actionem vel condemnationem*, poſita ſunt vt explicent in- 6 7

tentum,& ſcopum exceptionis,quam cũ intendat actor conſequi id,quod petit, & per conſequens reum condemnare: perinde reus opponendo exceptionem,intendit excludere actorem, & conſequi finem ſuæ defenſionis, quæ ſibi competit per exceptionem, & præſcriptionem tradit Dominicus *conſilio* 95.verſiculo *ſuper iſto*, bene omnia explicat Pichardus *in Rubrica inſt.de exceptionibus,à num.*10. vbi *ſub, num.*13. addit hæc verba etiam oſtendere,vt nulli competat exceptio, niſi actio præcedat, quia ſit obligatus Iure Ciuili ex Iuſtiniano *hic* & iuxta hunc ſenſum dici exceptionem actionis excluſionem ab Vlpiano, *in dict. leg.* 2. *hoc titulo*, & à Cicerone *libro* 2. *de inuentione*.

8 Iam ergo vides reum ab impetitione actoris exceptione defendi ob idque in iure exceptio defenſio appellatur, vt *in leg. ſed & ſi* 51.*ff. de iudiciis* 14. *l. ſi quidem* 9. *l. defenſionis, ff. hoc tit. l. ſufficit* 56. *ff de cond. indebiti l. Babius* 30 *ff.de pactis dotalibus*, *l.* 1. *Cod. de iuris & facti ign. l. emptio* 18. *C. de euictionibus, e.cum inter* 5.*e.dilecti* 8. *hoc titulo.*

9 In ſuper *exceptio*, plerumque ſolet à Iuris Authoribus *præſcriptio*, appellari in tantùm vt hæc nomina promiſcuè accipiantur, taliter vt præſcriptio nil aliud ſit, quam exceptio, & ſic videmus,*in Cod.* ſcriptum eſſe titulum de exceptionibus, deinde quia quæ vſitatè exceptiones dicuntur, eædem dicuntur præſcriptiones & è conuerſo:quare ſic dicitur,*præſcriptio rei iudicatæ*, vt *in l. iudicata* 29 *ff. de exceptionibus rei iud* præſcriptio doli *in l ſi debitor* 91.*ff de ſolut.* præſcriptio fori, *l. fin. Cod. hoc tit.l. pen. Cod. de pactis*, præſcriptio tranſactionis, *l.* 9.*in princ. de tranſactionibus*, præſcriptio dilatoria, *in l.* 8. *Cod. hoc tit.* præſcriptio militiæ, *l. ſi ita l.* 3 *Cod. de procurat.* præſcriptio mandati, *l.* 5. *Cod. ſi contra Ius,vel vtil.publ* præſcriptio lonocinij *l.ita* 18.*Cod.ad iul.de adult.* præſcriptio non petiti tutoris, *l. mater* 3. *Cod ad ſenatum*, *C.ad Tertull.*& alia tradens Barboſ.*in Rubr. de præſcr. ſub, n.*5.ibi ſtrictè, & propriè loquendo ait accipi præſcriptionẽ pro exceptione ſua,quæ in principio litis proponenda, & tractanda ante probatam intentionem actoris ad effectum, vt proceſſus deferatur vel vt actio perimatur, & agens omnino excludatur à iudicio, cuiuſmodi ſunt exceptiones peremptoriæ & nonnullæ dilatoriæ, quæ in principio ante litem conteſtatam proponi poſſunt in vim dilatoriarum concludentes actorem omnino excludendum,iuxta Textum *in l.ſi maritus* 15.§.*vlt.* verſic. *præſcriptiones*, *ff. de adulteriis,& ex l.penult ff. de re iudicata*:& inſuper probatur ex eo, quia propriè loquendo his tantùm exceptionibus accommodatur nomen *præſcriptionis*, ſi quidem qui prædictas exceptiones proponit præſcribit,id eſt prius,ſiue ante ſcribit, & ante per analogiam, prius proponit & probat ante quam actor de iure ſuo doceat, & alia ibi addit.

10 Item vt quæ vſitatius præſcriptiones ſolent appellari, iuxta dicenda *in titulo ſequenti*,vt ſunt præſcriptiones longi temporis, etiam interdum exceptiones appellantur *l. creditor* 12.*ff. de diuerſis & temporalibus præſcript. l. penult. Cod. de præſcript. longi temporis*, imò & idem eſſe *præſcriptio* quid *excipere* ſatis, colliges ex textu *in l.Titia*, §. *Caius*, *ff. de leg.*2.taliter vt Tertullianus librum ſcripſerit, de præſcriptione aduersùs hæreticos, quibus & aliis probant, & tenent Zaſius *in Rubr. ff. hoc tit.* Vveſembechius, *ff. hoc tit.* Donellus *ad titulum*, *Cod. eodem*, *num.*15. *&* 16. *& lib.*22. *comment.iuris cap.*118.vbi fuſiſſimè Oſuald. *littera N*, *& O*, Praicius *de verbis iuris* verbo *exceptio* Reuardus *lib* 1.*de præiudiciis cap.*7.8.*&* 9. Cujac. *in parath. ff. hoc titulo* Zangetus *p.*1.*de except. cap.*3. *num.*25. Conanus *lib.*3. *comment. cap.*51. *n.*3. Alciatus *lib* 4 *diſput. cap.*53. *& in l. quinque pedum*, *num.*22. *Cod. finium regundorum*, Petrus Faber *lib.*1. *ſemeſtr. cap.*21. Couarruuias *in regula poſſeſſor. prima parte in principio*, *num.*1. 2. *&* 3. Zangetus *de excep.p.*1.*c* 3 *n.*25 Parladorius *lib.*1. *rerum quotidianarum c.*1.§.*à n.*3.congerit Pichardus *in Rubr.inſt.huius tit.n.*3.*& ſub n.*14 cum Petr. Gregor. *lib.*21. *ſyntagm. cap.*17. vbi tradit exceptiones dici arma Reorum, qui ex multis, *n.*3. *&* 4 explicat reſcriptionem *de exceptionibus*.

Et quod nomen *exceptio* varios habet ſignificatus veluti *detrahere*, *deducere*, ſeu *excludere* ex *l.ſiquis* 39 *ff.de vſufruct. l. hæres*, *ff de petitione hæred. l.* 1. § *accuſatione*, *ff. ad Turpill·anum*: & ita noſtra Tractatione, exceptio fit *actionem excludere*, ſeu *illi detrahere d. l.*2.*§.Paulus*, *ff. hoc titulo* nam ſicut, ex regula caſus quoſdam detrahit exceptio, ita & hic de vniuerſo iure, actionis pars aliqua detrahatur Oſualdus *ad Donell. lib.*21.*c.*5. *littera X*, Bargalius *lib.*4. *de dolo cap.*2. *num.*56. Item ſignificat *ſuſcipere* vt *in l. ſi Titius* 48. *de fideiuſſoribus l. obſeruare* 4 verſic. *antequam*, *ff. de officio proconſulis l. ſi diuortio* 25. *ff. de pœnis legatum qui* 41.*ff. de Iure fiſci* cum aliis à Briſonio congeſtis *de verborum ſignif.* verbo *exceptio* Item quod excipere aliquando idem ſit *quod paciſci*, *comprehendere.ſuſtinere & inuptum proferre* Oſuald. *d.lib.*22.*comment.* Donellus *c.*1. *littera L* imo Reuard *de præiudiciis* vbi latè agens dixit exceptionis non ſolùm in præſcriptiones nonnunquam tranſmutati verùm & in præjudicium, cum leges *d.c* 7.8. *&* 9. imò & *in capitulis ſequentibus* vſque ad 14. vbi quid ſit præjudicium ſcribit. 11

Exceptio denegatæ audientiæ quid operetur ſcribit Ciriacus *ſub cont.*185. *tomo* 1. quem leges ad alia vide *remiſſio ſententiæ*: & ad Rubricam huius tituli leges quæ nouiſſime adducit Mathæus Tolletus *de proceſſibus executiuis*, *p.*1. ad noſtrum titulum. 12

QVÆSTIO I.

An ſicut exceptiones communiter dici ſolent dilatoria, ſeu temporales, & alia peremptoria, & perpetua fortè in iure noſtro, alia exceptionum inſcribatur diuiſio veluti exceptionis anomala, & emergentis, & nunquid eadem ſint, ſeu differant: Et an in eis proponendis antiquitus, certa ſeruaretur formula, ſicut obſeruabatur in actionibus ab actore deducendis?

SVMAMRIVM.

1 *Exceptio alia dilatoria alia peremptoria & quid de anomalis & emergentibus,n.*12.
2 *Exceptio hoſtica qua.*
3 *Exceptio temporalis & perpetua qua.*
4 *Dilatoria exceptio eſt qua tempus nocet & quare dicatur temporalis,n* 6
5 *Exceptio pacti coniuncti eſt dilatoria: Item procuratoria*

curatoria & exceptio legitimationis perſonæ.
7 *Exceptio dilatoria regulariter opponitur ante litis ingreſſum; ſed non eſt ſubſtantia, quod opponatur ante litem conteſtatã, vel poſt, n. 15. 11.*
8 *Exceptio dilatoria triplex dicitur vel reſpicit ad Iudicis perſonam, vel ad litigantes, vel ad cauſam principalem, n. 9. & 10.*
11 *Exceptio peremptoria ſiue perpetua quæ exemplificatur.*
12 *Exceptionum diuiſio in anomalas ſeu mixtas, & quæ aſta, n. 13. & 14.*
13 *Exceptio anomala qualiter vt peremptoria opponatur.*
14 *Exceptio anomala oppoſita vt dilatoria qualiter opponatur.*
16 Cap. Paſtoralis, cap. venerabilis 6. *verſic.* licet hoc tit.
17 *Exceptio excommunicationis mixta ſolet eſſe, & quæ forma in ea opponenda ſeruetur, n. 18.*
19 *Exceptio incidens, & emergens quæ, vbi de alys* remiſſiuè.
20 *Exceptionis proponendæ formula antiqua, n. 21. & 22.*

1 AD Primam difficultatis partē, etſi verum ſit omnes exceptiones diuidi in dilatorias, & peremptorias; hæque (vt ſtatim dicu) aliquas ſubdiuiſiones recipiant quas congerunt Maranta *de ordine Iud. p. 6. membro 9. c. de Exceptionib.* Petrus Gregor. 3. *p. ſyntagm. Iuris tit. 51. c. 17. à n. 7.* etenim & *in cap. 1. de litis conteſt. lib. 6.* fiat mentio de exceptione, tranſactionis, litis finitæ, & rei iudicatæ, quæ vel in vim dilatoriarum, ſiue peremptoriarum exceptionum poſſunt opponi, ex Bart. doctrina *in l. fin. ff. pro ſuo*, Iaſonis *in l. nam & poſtea, n. 5. ff. de Iureiur.* Gregor. *in l. 8. tit. 3. p. 3.* Azeuedo *in l. 1. tit. 5. lib. 4. recopil n. 44.* item exceptio excommunicationis, *in cap. exceptionem hoc tit.* quæ cum ſit dilatoria etiam poſt litem conteſtatam poteſt opponi. Item & Gl. *in cap. 1. de ordine cognitionis* alias refert exceptiones quam ſequuntur, Rebuffus *in arbor. exceptionis, à n. 60.* Mandoſ. *in tract. de commiſſion fol. 8.* Parianus *de probat. lib. 1. c. 38.* Zangerus *de except. 1. p. cap. 3. à n. 43.* dicentes alias eſſe incidentes alias emer-
2 gentes. † Alia appellatur *Hoſtica*, habens locum quando aliquis eſt ſubmonitus ex parte Regis ad pugnandum contra hoſtes, & ad ſe excuſandum, vel vt contumax non appareat allegat impedimentum, alia plura tradunt Speculator *in hoc tit. per tot.* Angelus *in tit. de except.* Abbas & Felinus *hic.*

3 Nihilominus dicendum eſt omnes exceptiones in iura diuerſis nominibus, ornatas eo quòd ſecundùm ſpecies diuerſas materiarum nũcupantur, vt ex breuiter iam dictis & aſſignatis *ſup. ſub præmiſſo Rubr. noſtra.* poteſt videri ad duo tantùm genera exceptionem reduci, nempe ad exceptiones dilatorias, & tẽporales; vel ad peremptorias & perpetuas iuxta textum *in d. l. 2. & in l. 3. ff. hoc tit. & in § appellant. inſt. eod. l. 8. l. 11. tit. 3. part. 3.* ita communiter docent Doctores, inter quos Zangerus *1. p. c. 3. de except. n. 38.* Scaccia *de iudic cauſarum ciuilium lib. 1. c. 101. n. 2.* Donell. *lib. 22. comment. c. 2. & in Rubr. hoc tit. n. 12.* Pichard. *in § appellant. inſt. hoc tit.* idem *in manuduct. ad praxim p. 1. præcepto 3. & 21.* Balbon *in cap. 1. de ordine cogn. n. 18. & in cap. Paſtoralis hoc tit. à n. 3.* qui cum aliis dicunt hanc eſſe vnicam diuiſionem exceptionum, ſeu aliarum principaliſſimam, ad quam omnes aliæ pertinent; ſiquidem vel ſunt proponendæ ante litem conteſtatam, vt pote contingit in exceptionibus dilatoriis, & temporalibus, vel poſt, vt contingit in peremptoriis & perpetuis.

Fermoſin. de Exceptionibus.

Quo ſuppoſito dicendum eſt, dilatoriam exceptionem eſſe eam; quæ ad tempus nocet & temporis tribuit dilationem, nam eo tempore tranſacto non impeditur actor agere in iudicio. 4
† Huius enim generis eſt, Exceptio *pacti conuenti* cum ita conuentum eſt, ne intra certum tempus ageretur velut intra quinquennium; niſi eo tempore finito, non impeditur actor, rem perſequi. 5
Hĩc exceptio procuratoria exceptio legitimationis perſonæ, & ſimiles, quarum meminit Conſultus *in d. l. 2. ff. h. t. § fin.* Menoch. *de Arbitr. lib. 2. caſu 240.* Scaccia, & alij iam *ſuprà* adducti, Paquineus *lib. 8. controuerſ. cap. 51.* Donell. *d. lib. 22. comment. c. 9.* † Et ex ipſo dici temporalem vt *in d. l. 3. ff. h. tit. & in §. temporales, inſt. h. t.* & quia cauſã differt, & non finit, dicitur dilatoria. † Hæc 6 7
enim regulariter ante litis ingreſſum proponenda eſt, nam poſtquam cœptum eſt iudicium, ea non eſt vtendum ex *l. pen. & l. fin. C. hoc tit. l. ita demum C. de procurat. c. inter monaſterium de re iudicata, l. 9. tit. 3. p. 3.* Suein. *Reg. 226.* Grat. *reg. 170.* Donell. *d. lib. 22. Comment. cap. 9.* Cujac. *lib. 18. obſeruat. cap. 34.* Matta *de iuriſdictione 4. partes centur. 5. caſu 36.*

Hæc exceptio dilatoria, tripliciter dicitur, 8
nam vel reſpicit ad perſonam Iudicis, qualis eſt exceptio declinatoria fori, & incompetentiæ Iudicis, *l. fin. C. de Except. gl. in cap. Paſtoralis hoc tit.* verbo *proteſtatus*, de qua nonnulla adduxi *ſub Rub. de foro competenti*, & alibi, vtpotè, quia imperitus ſit Iuris, aut impar magnitudini cauſæ. Exceptio recuſationis Iudicis, vt *in l. apertiſſimi, C de Iudic. c. quod ſuſpecti 3. § 5. cap. poſtremo 56. cap. cum ſpeciali 91. de appellat.* de qua egi latiſſimè, *in c. 4. de foro competenti.* † Alia reſpicit ad 9
perſonam litigatorum, veluti ſi compareat pupillus ſine tutore vt per totum. *C. qui legitimam perſonam, l. fin. § & filius, C. de bonis quæ liberis,* vbi de filiofamilias ſine conſenſu patris, & *in l. 55. Tauri, & in l. 1. & 2. lib. 5. comp.* vbi vt vxores ſine licentia mariti non agant in Iudicio, de quibus & aliis, latè dixi, *in c. 9. de Iudic.* Balb. *in d. c. Paſtoralis hoc tit n. 5.* vbi refert aliud exemplum de procuratore, ne agat ſine mandato ad quod loquitur text. *in l. 1. l. ita demum, C. de procurat.* vel de ſubſtituto à procuratore; non habente poteſtatem ſuſtituendi, vt *in l. quod quis 8. C. de procurat. c. 1. § 1. eod. tit. lib 6.* de quo dixi, *in d. c. 9. de Iudic.* vbi etiam adduxi de ſeruo, qui nequit in Iudicio ſtare ſine licentia Domini, item & de religioſo, qui, vt ſtet, debet eſſe de licentia Prælati: item de excommunicato, qui, vt agat nõ ſtat in Iudicio, iuxta latè dicta *ſup. in c intelleximus de Iudic.* de proſcripto criminoſo, argumento eorum, quæ adduxi, *ſup. in c teſtimonium 54. de teſtib. & infrà in c. 1. hoc tit.* de muto *c. 10* fœminã, Muto, Surdo, accuſato de crimine & de aliis inhabilibus, de quibus *in d. c. 9 de Iudic* egi aliqua *ibi in Rubr* & breuiter refert, & aſſignat *hic* Andreas Valenſ. *n. 9.* Item ſi reſpiciat ad perſonam rei, vt ſi reus conuictus, quæratur coram Iudice, ſe ab actore ſpoliatum, qui antequam ei cogatur, reſpondere, beneficium reſtitutionis imploràt; de qua exceptione plura adduxi. *ſup. in c. 1. & 2. & in cap. fin. de ordin. cogn.* item & *in cap 1. c. 14. c in litteras 5. cum alys, de reſtit. ſpoliat.* vel ſi actor ex

Digitized by Google

legitima cauſa reuocet domum, de qua videbis, quæ latè adduxi, *in cap. fin. de foro competenti* bre-
10 uiter exemplificat Valenſ. *hîc n.*10. † Alia autem dilatoria dicitur quæ cauſam principalem reſpicit veluti exceptio inepti libelli de qua latè adduxi, *in cap.*13. *de Iudic.* vel obſcuri libelli, vt dixi, *in cap.*2. *de libelli oblatione*, vel exceptio, quæ opponitur contra reſcriptum, vt *in cap. cæterum* 3. & *in c. Poſtulaſti* 27. *de reſcriptis*. Vel exceptio illa, ante diem petis, vt latè dixi, *in c. vnic. de plus petitionib.* vt exceptio litis pendentiæ coram aliquo Iudice, iuxta textum, *in l. ſi quis poſteaquam, ff. de Iudicijs*, de qua latè adduxi, *in c. penult. de foro competenti, & alibi.* Et exceptio ex loco vel tempore, veluti vt ſi citatio tempore feriatum facta ſit iuxta notata, *ſup. in cap.*1. *& toto tit. de ferijs*, aut ad locum non tutum de qua dixi, *in cap. accedens* 4. *vt lite non conteſt. quæſt.* 2. *à n.*4. vias duas aſſignat hîc Valenſis *d. n.* 10. verſic. *denique.* Item exceptio ne fiat condemnatio vltra quam facere poteſt, *l. ſunt, qui* 16. *cum ſeqq. ff. de re iudicata, §. penult. inſt. de actionib.* hæc namque exceptio tandiu nocet, quandiu debita ſoluendo non eſt, *l. vnica, §. cum autem, C. de rei vxoriæ actione*, de qua nonnulla dixi, *ſup. c. fin. de libelli oblat. q.*4. *§.*4. vbi adduxi, *de proceſſu ceſſionis bonorum*, & latè ago, *in c. fin. de ſolutionibus*, aliqua de priuilegio Clerici debitoris obligati ad ſoluendum, *ſub cap. ſi diligenti de foro competenti.*

11 Peremptoria ſiue perpetua exceptio eſt, quæ negotium principale perimit omnino quia eâ probatâ ius actoris penitus extinguitur, vt *in l.*3. *§. perpetua, ff. hoc tit.* Burſatus *conſ.* 201. *in princip.* Petrus Greg. *lib.* 21. *ſyntagm. c.* 17. *n.*8. Zangerus *de exceptionib.* 3. *q. cap.*19. *n.*3. refert Pichard. *in d. §. appellantur hoc tit.* & Balboa *in d. c.* 1. *de ordine cogn. n.*6. dicentes ad hanc pertinere exceptionem pacti non petendi, iuriſiurandi, rei iudicatæ, & aliæ ſimiles de quibus agit Imperator Iuſtinianus *§. præterea*, & *§ æque*, *§. item ſi in Iudicio*, vbi Pichard. cum multis ab eo relatis, & Donellus *lib.* 22. *comment. c.* 1. quæ in quacunque parte Iudicij poſſunt opponi, *l. peremptorias, C. ſententiam reſcindi non poſſe*; vbi communiter ſcribentes, alia dico *ſub q.*3. *in fin.* & Gratian. cum multis ab eo relatis, *reg.* 348. ait quod exceptio compenſationis, exceptio ceſſionis, poteſt poſt ſententiam opponi, & quod exceptio ſolutionis, & exceptio æris alieni, vel deducto ne egeat, poſſint opponi exceptioni ſententiæ, item & exceptio expenſarum, quæ in re vendita factæ fuerint, & exceptio inuentarij non confecti. Et Marianus Socinus *in cap. cum olim, à n.*16. *de litis conteſt.* enumerat 32. ſpecies exceptionis peremptoriæ.

12 Ex his iam vides omnes alias exceptiones, vel ad peremptoriam vel ad dilatoriam reduci, quia etſi, vt iam dictum eſt DD. alias fingant ſpecies exceptionum vtpotè anomalas, ſeu mixtas, alias iuſtas, alias friuolas, ſeu impertinentes, alias incidẽtes, alias emergentes; tamen eas merito rejicit Oſuald. Hilligerus ad Donell. *d. lib.* 21. *Comment. c.* 5. *littera A*, Pichard. *in d. §. appellantur, n.*3. *in fine*, Balboa *in d. c.* 2. *de ordine cogn à n.*17.
13 † Et enim licet exceptionis anomalæ, ſeu mixtæ ſint, vtpotè tranſactionis, litisfinitæ, & rei iudicatæ, quæ ante litem conteſtatam opponi debent, vt actor repellatur à limine Iudicij & quamuis merita cauſæ reſpiciant, & Ius actoris extinguant; Etenim non peremptoriæ, ſed anomalæ dicantur; quoniam opponi poſſunt in vim dilatoriarum, non ideo deſinont eſſe peremptoriæ, eo quod ſemper actionibus obſtent vt eius Ius perimant, vt *in d. l.*2. *§. fin. cum l. ſeq. ff. hoc tit.* nam earum natura non mutatur, ex eo quod ante litem conteſtatam opponi poſſint cum præcipuè in relatis exceptionibus opponendis Ius publicum verſetur, ne inſtaurentur iam finitæ lites, vt prohibitum eſt, *in d. l. poſtquam liti, Cod. de pactis, l. cauſas Cod. de tranſact. l. fin. C. de re iudicata*, tradunt relati, & Valenſis *hîc n.*13. & has non anomalas, nec mixtas; ſed priuilegiatas appellat Balboa *in dict. cap.* 1. *de ordine cognitionum ſub n.*17. vbi cauendum eſſe exiſtimat & communi ſententia antiquorum panormitani *in d. cap.* 5. *de ordin cogn. n.*89. Pariſij *n.*6. Felini *in c. exceptionum, n.*30. *hoc tit.* dicentium omnes exceptiones peremptorias admitti & opponi poſſe ante litem conteſtatam, ad impediendum litis ingreſſum, ſi paratus ſit reus de iure ſuo docere incontinenti, & ſic præfatas exceptiones; de quibus fit mentio, *in d. cap.*1. *de litis conteſt. lib.*6. expectare ad Ius quoddam ſingulare. Imò addo cum Bartolo *in l. fin ff. pro ſuo*, Iaſone *in l. nam & poſtea, n.*15. *ff. de Iureiurando*, cum Greg. Lopez *in d. l* 8. *tit.* 3. *p.*3. Acaued. *in l.* 1. *tit.* 5. *lib.*4. *recopil. n* 44. quod cum prædictæ exceptiones *in d. cap.* 1. relatæ, opponuntur ante litem conteſtatam ad impediendum litis ingreſſum, reducuntur ad dilatorias ſi verò opponantur ad perimendum Ius actoris, & cauſam finiendam, tunc peremptorias vocari, cum opponantur poſt litem conteſtatam. † Sed 14
qualiter debeat opponi exceptio anomala, quando objicitur tanquam dilatoria, aut tanquam peremptoria; inter Doctores ſub Iudicio eſt, nam aliter Bartol. *in l. fin. ff. pro ſuo*, Maranta *in praxi p.*6. *tract. de except. num.*13 poſt Baldum, & Alexandrum, aliter Paz *in praxi tomo* 1. *p.*1. *temp.*7. *num.*3. *&* 4. qui tres decedendi modos refert, Carleual. *de Iudicijs, parte* 2. *tit.* 3. *diſp.* 5. *num.*26. vbi cum eodem Paz *ſuprà num.*6. exiſtimat id percipi ex forma libelli, quo reos objicit exceptiones anomalas vt videlicet reus in ipſo libello expreſsè dicat, ſe objicere exceptiones in vim dilatoriarum, vel peremptoriarum, prout melius de iure locum habuerit ad impediendum etiam litis ingreſſum vel progreſſum. † Eſt 15
enim dicendum non eſſe de ſubſtantia exceptionis, quod proponatur ante vel poſt litem conteſtatam, ſed ſolum quod ſit temporalis, & ad tempus actionem excludat; quoniam ea ſolemnitas Iudiciorum à iure poſitiuo inuenta de opponendis dilatoriis ante litem conteſtatam, & peremptoriis poſt conteſtationem, naturam exceptionis non mutat; Balboa *in d cap* 1. *de ordin. cogn. n.*18. *in fine*, vide *infrà in cap.*4. verſic. *ad ſecundam.* † Vnde lucem accipit textus, *in c. Paſto-* 16
ralis 5. & *cap. cum venerabilis* 6. verſic *licet autem h. t.* & *in c. noſtra de procuratorib.* vbi habetur quod ſi dilatoriæ exceptiones exortæ fuerint, poſt litẽ conteſtatã, vel poſt elapſum tẽpus, aut ad notitiã ſuam peruenisse reus Iureiurando affirmet, vel talis ſit exceptio quæ retrotractũ proceſſum reddat nullũ cuiuſmodi eſt quæ vel mãdati, vel iuriſdictionis defectũ arguit, ſeu præſcriptionis, vel non numeratæ pecuniæ excõmunicationis, nam etſi harum, & aliarum nonnullæ ſint de ſui natura peremptoriæ adhuc proponi queunt ante litem cõteſtatam, iuxta text *in d. c.* 1 *de litis conteſt.* item etſi aliæ de ſui natura ſint dilatoriæ, quæ regulariter opponuntur ante litem conteſtatam,

tamen

Digitized by Google

tamen ex cauſa iuſta, vt probator, *in d.c. Paſtoralis, & in dict.* verſic. *licet autem, & in dict. cap. in noſtra,* & poſt litem conteſtatam proponi poterunt notant Panormicanus *in dict. cap. Paſtoralis, num.* 10. Felinus *n.* 9. Pariſius 12. Aleaander de Neuo 19. *num.* 14. *&* 15. Rebuffus *de except. num* 101. Azeuedo *in dict. l.* 1. *n.* 44 *tit.* 5. *lib.* 5. *recop* Valenſis *hic num.* 11.

17 Ea quo patet quod etſi cummonicationis exceptio ſit dilatoria iuxta Textum *in cap. exceptionem, hoc tit. cap.* 1. *eodem, lib.* 6. *cap. decernimus de ſententia excommunicat. lib* 6. aliquando mixta ſolet appellari, nam in vim dilatoriæ opponitur ad repellendum excommunicatum, interdum ad offectum annullandi collationem, ſeu præſentationem factam ab ipſo excommunicato, *cap.* 1. *paſtoralis* 7. *de clerico excommunicato miniſtrante, c. cum inter* 16 *de electione, cap. conſtituetus de appellat* cum adductis à Couat. *in cap. alma mater* 1. *p.* §. 7. *n.* 9. Balboa *in dict. cap paſtoralis, num* 16. qui *in dict. c.* 1. *de ordine cognit.* ait hoc ideo fieri particulari ratione, nempe propter animarum periculum, *ibi num.* 26. & ne quis cogatur cum excommunicato communicare, *ex clem.* 1. *hoc tit. & in d. cap exceptionem*, aduertit Valenſis *hic ſub d. num.* 11. Madera *lib. ſingulari animaduerſionum*, ob idque concludit, Balboa *in d. cap.* 1. *de ordine cogn. d. num.* 18. *in fine,* quod etſi ſolemnitas proponendi hanc, & aliàs exceptiones dilatorias, poſt tempus aſſignatum de iure, vel præfixum à iudice ſublatum ſit, non ideo debere, aliam eſſe exceptionis ſpeciem conſtituendam quæ neque peremptoria, neque dila-
18 toria ſit. † Et notat Valenſis *hic d. num.* 11. *in fine,* quod in proponenda hac excommunicationis exceptione, debet ſeruari forma præſcripta, *in c.* 1. *eodem, lib* 6. ne per malitiam opponatur, hocque procedere in prima inſtantia, nam ſi ſucumbens appellauerit prætextu excommunicationis propoſitæ à proſecutione apellationis repelli non debebit, cum omnis legitima defenſio reſeruetur etiam excommunicato, *in c. ſignif.* 11. *hoc tit* iuxta latè adducta *ſuprà in cap. intelleximus* 6. *de iudiciis,* vbi etiam *in quæſt.* 17. *num.* 6. verſic. *ad ſecundam & num.* 12. verſic. *ad tertium,* egi de ea quæſtione, *an exceptio excommunicationis oppoſita, debeat apperte probari,* vel *ſufficiat fama, & cur incumbat onus probandi.*

19 Itaque dici debet commentitias eſſe alias exceptionom diuiſiones de quibus Gloſſa *in d. c.* 1. *de ordine cogn.* Rebuffus *in arbore exceptionis n.* 60. Mandoſius *in tractatu de commiſſionibus, fol* 8. Patianus *de probat. lib.* 1. *d. cap.* 38. Zangerus *de except p. cap* 3. *num.* 43. quatenus dicunt alias eſſe incidẽtes, aliàs verò emergentes cum tamen huiuſmodi omnes, aut ſunt dilatoriæ, aut peremptoriæ, nam etſi Doctores clarioris Doctrinæ gratia ſæpe cauſas occurrentes quæſtiones incidentes, aut emergentes vocent, teſte Menoch. *de arbitrariis, lib.* 1. *quæſt.* 45. Faquineo *lib.* 1. *contr. c.* 45. verùm Patianus *de probation. lib.* 1. *cap* 50. poſt longam diſputationem, & alij relati, & Balboa *in d. c.* 1. *de ordine cognit. n.* 19. *&* 20. docent incidentes appellari quæ merita cauſæ reſpiciunt & ius agentis perimunt, emergentes vero quæ perſonas in iudicio conſiſtentes, & ordinẽ iudicij reſpiciunt, ſequitur Gilquenius *in l.* 1. *Cod de ordine iudiciorum*, ob idque omnes incidentes, & emergentes, peremptorias, & dilatorias eſſe, etiam, & iuſtas, ſiue iniuſtas friuolas, & alias quaſcunque iam ſupra ſignatas, aut in vſu iuris nominatas reducendas eſſe ad relatam noſtram diuiſionem traditam à Iuriſconſulto *in d. l.* 2. *&* 3 *ff. hoc tit.* videbis ſic comprobantem Robertum *lib.* 1. *ſentent. cap* 12. & his adiungo, quæ tradit Carleual *de iudiciis p.* 2. *diſp.* 5. *tit.* 2. *& tit.* 3. *diſp.* 16. *&* 17. cum ab eo relatis, qui ex multis, *num* 4. ſignat tertium genus exceptionis anomalæ & huius numerauit Marianus Socinus *in cap. olim. inter ex num.* 16. *de litis conteſt.* ſpecies 33. impedientes litis ingreſſum & Francus *in d. c.* 1. *eod. lib* 6. aſſignat. 43. & præter omnes copioſè Blancus *de exceptiom.* 3. *tract.* 1. qui congerit ſeptuaginta exceptiones.

Ad ſecundam difficultatis partem breuiter reſ- 20
pondeo, quod ſicut olim actio ſub certa formula impetrabatur à Prætore, & concipiebatur, *l* 2. § *deinde ex his, ff. de origine iuris, l.* 1. *&* 2 *Cod. de formulis imp. ſublatis*, latè Rebardus *in Rubr. de interdictis*, ad quod applicabis *dict. ſup. in Rubr. de iudiciis* vbi de ea quæ *in Ius vocanda concipiebatur,* ita ſimiliter exceptio eodem contextu & oratione à Prætore certa formula concipiebatur, & iudici inđando orationem præcedentem de condemnando reum temperabat, *l. ſicut* 8. §. *quod ſi is,* verſic. *non voluntate ff. quibus modis pign.* ſoluatur, vbi ad notant Gotofredus *l. ſi quis ſub conditione* 7. *ff. de conditionibus, inſt. ſi* in verſic fin ita legens, *quanquam & ſi cautum eſſet in ipſa actione except. tuendus eſſet promiſſor* cum Briſonio *lib.* 7. *de formulis pag* 449 quam & alias ad hoc notat Cuiac. *lib.* 5. *obſ cap.* 34.

Formula nam concipiebatur, & præſcribeba- 21
tur à Iuſdicente iudici dato his voculis & articulis, *niſi, ſi non, ſi nihil* & ſimilibus, *vt in leg. fin.* §. *ſi ad Ianuam,* verſic. *aut exceptionem ff. quod vi aut clam. leg.* 2. §. 2. *ff. de doli except. in l. ſi. quis rem* 28. *ff. de except. rei iud. l. qui cum herede* 15. *ff de oblig. & act. l. ſi præteritus* 11 *ff. de bonorum poſſ. contra tabulas, l. fundum* 16. *ff. hoc tit.* & in aliis, veluti ſi ita diceret Prætor *ſi pact. Lucium Titium decem mutua Caio dediſſe niſi quid Lucius Titius pactus erit ne à Caio petere iudex condemnato*, obſeruat Alciatus *lib.* 4. *diſp. c* 23. Zangerus 1. *p de except. cap.* 3. *n.* 19. Doarenus *in leg. iuris gentium,* §. 1. verſic, *actionem à Pretore dandam ff. de pactis*, Cuiac. *in parat. C. hoc tit. & dict. c.* 34. Donell. *lib.* 12. *com. c.* 1.

Et quia formula concipiebatur ſub conditio- 22
ne, ideo Paulus *in l. exceptio* 22. *ff. hoc tit.* dixit exceptionem nil aliud eſſe, quam conditionem, vti eam accipiunt vltra Donellum & Zangerum relatos Hotomanus *in* §. 1. *inſt. hoc tit. enunt* 1. Petrus Faber, *lib* 3 *ſemeſtrium, c.* 24 Antonius Faber explicans actionem hypothechariam *de erroribus pragm decade* 18. *errore* 3. Melchior de Valencia *Epiſtola iuris exercit. Epiſtola* 3 *exercitat.* 4. *n.* 7. Pichardus *in Rub. de except* dicens lectionem hanc Pandectarum Florentinatum veriorem eſſe non vulgarem quæ habet *contradictionem*, quam amplectitur Petrus Gregorius *lib.* 21. *ſintag. cap.* 17. *num.* 2. reprehenſus à Petro Fabio *in leg* 154. *ff. de regulis iuris.*

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

Exceptio litis pendentiæ an impediat executionem ſententiæ: An exceptio de iure tertij detur in iure: An ſtatuto prohiberi queat: vt exceptio opponatur: Et an exceptio nullitatis rei iudicatæ poſſit opponi in executione ſententiæ: Et an exceptio ſit indita iure naturæ: Et an ſit iuris aut facti?

SVMMARIVM.

1 *Exceptio litis-pendentiæ quando impediat executionem ſententiæ, num. 2. vbi de exceptione, ne continentia cauſa diuidatur, & quæ differentia inter vtramque, n. 3.*

4 *Exceptio, ne continentia cauſa diuidatur eſt dilatoria.*

5 *Exceptio de iure tertij regulariter non datur, fallit in pleriſque, n. 7.*

7 *Exceptio non obſtante ſtatuto poteſt in multis cabus opponi, imo & quæ eruitur ex viſceribus inſtrumenti, nec cenſetur ſublata exceptio excommunicationis, n. 8. & 9.*

10 *Exceptio nullitatis rei iudicatæ qualiter poteſt opponi in executione, n. 11. 12. 13. 14. 15.*

16 *Exceptio nullitatis contra executionem, opponi poteſt in caſibus hic expreſſis, n. 17. 18. 19. & 20.*

21 *Exceptio eſt indita à iure naturæ & quibus modis conſideretur, n. 22. & 23. & eſt iuris non facti, n. 27.*

23 *Exceptionis defenſio quando per Principem, tolli poteſt, n. 24. & 25.*

24 L. ſi vnus, §. ne peteret, ff. de pactis.

1 AD primam difficultatis partem, vt plenè
reſpondeas, leges quæſtionem de quà *ſuprà
in Rubricâ vt lite pend. nil nouetur, quæſt. 1.* verſic.
ad tertiam, vbi *an exceptio litis pendentiæ diſtet ab
ea ſcilicet, ne continentia cauſa diuidatur*, ad quod
applicabis, quæ adduxi, *ſupra in c fin. tota. quæſt. 1.*
2 *de iudiciis.* † Cum ergo controuerſum ſit, quo
tempore exceptio, ne continentia cauſæ diuidatur,
ſeu litis pendentiæ opponenda ſit, & Albericus *in l. nulli, num. 1. de iudiciis*, vbi alij, Riccius *collect. 366.* Aſſinius *in praxi, §. 13. cap. 2. limit. 18* &
cum alia Carleual *de iudiciis, p. 2. tit. 1. diſputat. 2,
num. 9 10. 11.* cum aliis vt verius admittant, poſſe
opponi in qualibet parte iudicij ex eo quia, quãuis hæc exceptio ſit dilatoria, cum tamen rea diuiſioni iudicij reſiſtat & imponat pœnam, *in dict. l. nulli*, ac per conſequens quidquid contraſit nullum eſſe, *l. non dubium. Cod. de legibus*, ob idque iudiciũ poſt oppoſitionem iſtius exceptionis quandocunque opponetur eſſe nullum: Nec obſtat Iaſon *in d. l. nulli, n. 6.* quatenus dicit hanc exceptionẽ, vt dilatoriam debere opponi ante litem conteſtatam, iuxta Textum *in l praetor, § fin. ff. de vacatione, & excuſſ. mun. l exceptionem, Cod. de probat. c. inter Monaſterium 20. de ſent. & re ind. l. 9. tit. 3. part. 3.* & alia iam *ſupra*; adducta; quia reſpondeo ex dictis ad noſtram Rubricam vbi dixi non eſſe de eſſentia dilatoriæ exceptionis, vt opponi debebeat ante litem conteſtatam, cum hæc Regula ab alio principio quidditatem ſumat. Tunc etiam quia nulla cauſa cum ſe ipſa poteſt habere continentiam, quia continentia,
cum relatio ſit præſuponit diuerſitatem inter extrema.

Imo, & ſi vt veriſſimè alij exiſtimant præfa- 3
ta exceptio non ſit eadem, ac exceptio litis pendentiæ, vel præuentionis, quia iſta debet opponi ante litem conteſtatam taliter, vt eâ iam conteſtatâ, non opponatur, vt conſiderant Baldus *in l. peremptorias, num. 40. Cod. ſententiam reſcindi non poſſe, & in Auth ſed nouo iure, num. 12. Cod. de ſeruis fugitiuis*, Alexander *conſ 105. num. 26. lib. 3.* Felinus *in cap. cum M. ferrarienſ. num. 25. de conſtitut.* Carleual *vbi ſupra dict. num. 9. 10 & 11.* & quod inter hanc exceptionem litis pendentiæ, & alias dilatorias ſit non leue diſcrimen, cum præfata exceptione ne continentia cauſæ diuidatur. Tamen vtcunque ſit exiſtimo hanc exceptionem litis-
pendentiæ oppoſitã, impedire executionem ſen-
tentiæ. † Et quod exceptio ne continentia cau- 4
ſæ diuidatur ſit dilatoria, dicunt Caueta *in
conſ. 818. num. 2.* Minſiogerius *cent. 2. obſ. 97* Barboſa *in cap 4. hoc tit. num. 6. & ibi num. 8.* cum aliis, aut exceptionem litis pendentiæ, vbi dilatoriam ante litem conteſtatam opponendam eſſe, vbi *num 9.* ait, quod contumax nequit allegare exceptionem litis pendentiæ *& ibi num. 10.* ait cum aliis litis pendentiam indici ex certa citatione in qua ſint expreſſa ex per quam reus poſſit inſtrui.

Ad ſecundam quæſtionis partem, reſpondeo cũ 5
Bart. *in l. 2. C. hoc tit.* non dari de iure tertij exceptionem in iure ſequitur Riccius *col. 605.* vbi ex Anna *ſing. 111.* referre deciſum, quod feudum poſſidens conuentus non oppoſuit de iure tertij; & idem, *col. 1987. ſuper Rub. ff. hoc tit.* ait regulariter de iure tertij opponi non poſſe, & Ferrer. *dec. 330. p. 3.* refert deciſum poſt ſententiam tranſactam in rem iudicatam non admitti exceptionem de iure tertij, & ita viſum fuiſſe ſenatus catalaniæ.

Tamen in pluribus èconträ dici debet nam 6
fallit regula *numero præcedenti* ſcripta primo quãdo hæc exceptio in totum Ius agentis excluderit Robertus *rerum iudicaturum, lib 2. deciſ. 3.* Secundo in ipſomet tertio authore qui de alicuius iure vult opponere, nam tunc valet oppoſitio, dummodo Ius, quod adducit, plenè probet, & ſit excluſiuum iuris alterius, ita Rota Romana teſte Verallo *deciſ. 254. parte 2.* Tertiò vbi de iure tertij poteſt opponi, quando agens ceſſit Ius ſuũ alteri, quia ei poteſt opponi *tu ceſſiſti Ius tuum alteri*, & ſic cum nullum Ius apud te remanſerit, non poteſt expetiri, ex eo, quia ſufficit reo vt vincat ob non Ius agentis etiam ſi de iure ſuo non conſtet ſic Guid. Pap. *dec. 530. & dec. 567.* Rubinus *deciſ. 19.* qui allegat Textum, *in l. fin C de re vindicatione*: Quarto quando in totum excludit ius alterius, vt ſi dicas rem quam à me petis non eſt tua, ſed Titij, quia non eſt cur audiaris, cum petas rem in qua nullum Ius tibi competit; verùm etiam etſi ſolùm in parte Ius agentis excludit, vt pote ſi quis totum petat cum ſint alij ius ſimile in eadem re obtinentes, ſic Antamanus *dec. 3. de except.* quem ſequitur Riccius *d. col. 1988.* verſic. *limita ſeptimo.* Quinto poterit etiam opponi, vbi actus, quo quis vtitur, eſſet ipſo iure nullus Vibius *deciſ. 291 num 11.* Sexto ex Cornaz *in deciſ. 23.* quatenus agit poſſe allegari Ius tertij ab eo cuius intereſt, & ſic Theſaurus *dec. 4.* dicit in quacunque materia poſſe allegari Ius tertii ab eo cuius intereſt, & refert deciſum Michael Ferrer. in ſenatu Catalan. *dec 328. lib 3. obſ* Septimo de iure tertij liceat opponere, vbi quis aliquod dãnũ pateretur

Digitized by Google

retur niſi excipieret, prout deciſum refert In Sena-
tu Catalaniæ Michael Ferrer. *dec. 318. lib. 3. obſer-
uat.* allegans Textum *in l. quandiu . ff. de bonis li-*
bertorum. Octauò in beneficialibus ; Nam in
illis licitum eſt excipere de iure tertij , Cance-
rius *deciſ. 223. tit. de tertiis oppoſit.* Nouò vbi
agitur de bono publico , & allegatio de iure ter-
tij concerneret publicam cauſam , idem Cance-
rius 8. *tit. de tertiis oppoſit. deciſ.* 16. Et ob eam
cauſam Seraphinus *in deciſ. Rota Rom. M.* 333.
deciſum refert poſſe tertium opponere de nulli-
tate alienationis rerum Eccleſiaſticarum ob non
ſeruatam vtilitatem, etiam Eccleſia nolente. Item
regula limitatur in caſu , de quo ſcribit Oſaſcus
in deciſ. 74. & in aliis caſibus adductis à Theſauro
d. deciſ. 4. vbi pleniſſimè regulam præfatam li-
mitationibus exornat. Alia dico *infra in cap.* 17.
de re iudicata , vbi *de tertio ſe opponente per ex-
ceptionem.*

7 Ad tertiam quæſtionis partem , quia Bart.
in Textum in l. 1. §. parui , ff. quod vi aut clam ma-
giſtraliter agit de materia ſtatuti prohibentis ex-
ceptiones opponere ; Ideò breuiter dico , quod
non obſtante præfato ſtatuto , poteſt opponi ex-
ceptio ſimulationis, Robertus *lib. 1. rerum iudica-
tarum* 16. Secundò vt poſſit etiam opponi exce-
ptio præſcriptionis Ant. Faber *in deciſ. 5. Cod. de
præſcript. 30. Annorum.* Tertiò exceptio deſcen-
dens ex defectu competentiæ Iudicis , Minſing.
cent. 5. obſ. 5. ibi nonnullos caſus huic ſimiles
adiungit ; Alios refert Riccius *collect.* 464. vbi
idem procedere ait in exceptione nullitatis ſe-
cundum Viblum pulchrè agentem *deciſ.* 220. Item
exceptio quæ prouenit ex defectu citationis, cum
citatio ſit de iure naturæ , vt colligitur ex Affli-
ctis *deciſ.* 281. Item & omnis exceptio oppoſita
per debitorem , idem Vibius *deciſ.* 175. Sextò ex-
ceptio Iudicis ſuſpecti Iafredus *deciſione* 29. quod
notat ad intellectum Gloſſæ *in cap. ad hæc de re-
ſcriptis* , quo loco latè diſputatur ſi Princeps
poſſit cauſam remittere cum clauſula *remota ſuſpi-
cione.* Et applicabis quæ dixi *ſuprà in cap. 4. de
foro comp. quæſt. 14.* vbi de clauſula *appellatione re-
mota* ; Imò applicabis , quæ dico ſtatim *infrà* in
8 in verſic. *ad quintam quæſtionis partem.* † Item
nec cenſentur excluſæ exceptiones illæ quæ
oriuntur ex viſceribus inſtrumenti , vel contra-
ctus Bart. *in leg. 1. §. parui , ff. quod vi , aut clam.*
9 Ripol. *cap. 4. num.* 44. † Et idem *n.* 140. ait
quod exceptio excommunicationis non cenſetur
ſublata per conſtitutionem ſi auferrentur omnes
exceptiones cum Bart. Felin. & Berojo,

10 Ad quartam quæſtionis partem , an exceptio
nullitatis rei iudicatæ poſſit opponi in executio-
ni ſententiæ ; Igitur vt clarè hæc dificultas in-
telligatur . etſi communis Doctorum praxis ſit,
& reſolutio , vt poſſit opponi in executione ſen-
tentiæ , vt Doctores agnoſcunt *in l. 1. Cod. de exe-
cutione rei iudicata* ; Tamen duo ſunt diſtinguen-
11 di caſus, † Vel cum nullitas obiicitur ſententiæ
aut inſtrumento poſt captam executionem , ad
impediendum eius curſum , aut obtinendam
victoriam , aut in caſu , quo executio, aut pigno-
rum captura fieret ſine citatione , vt hic Caſtellæ
fit virtute cuiuſlibet inſtrumenti guarentigij iux-
ta ea quæ latè adduxi *in cap. 1. de fide inſtrum.* vel
obiicitur nullitas eo tempore , quo eſt expeditum
mandatum de parendo virtute ſententiæ , aut
præceptum ſoluendi cum comminatione execu-
tionis virtute inſtrumenti guarentigiati ad impe-
diendam ipſam executionem , quibus tempori-
bus nullitas obiecta planè obiicitur per modum
exceptionis. † Secundus eſt caſus quando nul- 12
lius obiicitur per viam actionis , veluti ſi nulla
mota lite ab alio creditore , aut Actore ſuper
executione ſententiæ , aut inſtrumenti , nec pe-
tita executione Reus ipſe , aut debitor obligatus
ex ſententia , aut inſtrumento petit ſententiam,
aut inſtrumentum declarari nulla mouens ipſe
primò litem . Aduerſariumque præueniens non-
dum prouocatus , vel quando iam facta execu-
tione , & quieſcente Aduerſario , qui eam obti-
nuit victus proponit nullitatem ſententiæ , aut
inſtrumenti executionem contendens omnia re-
uocari deberi.

In primo enim caſo nullitas obiecta conſtat 13
ex actis , vel poteſt in incontinenti probari , tunc
impediet, ſeu extinguet executionem ; quia quod
nullum eſt , nullum poteſt habere effectum *l. 4.
§. condemnatum , ff. de re iudicata l. non putauit , §.
non quauis , ff. de bonorum poſſeſſ. contr. tabulas leg.
non dubium 5. Cod. de legibus , l. ſi aut nullum 4.
Cod. de legitimis hered. cap. illud 8. de iure patrona-
tus , cap. non præſtat 52. de regulis iuris in 6.* Decius
*in cap. in litteris 9. num. 16. de officio & poteſt. Iud.
delegati* , Rolandus *conſilio 59. num 3. volum. 3.*
Gailius *obſeruat. pract. lib. 1. obſeruat. 113. num. 2.*
† Aut nullitas propoſita , vt probetur , & con- 14
ſtet requirit altiorem indaginem ; Nam tunc non
impedit executionem ſententiæ, aut inſtrumenti,
quia in via executiua non admittuntur exceptio-
nes requirentes altiorem Indaginem , Bartolus *in
d. l. 4. §. condemnatum , ff. de re iudicata , num. 3.*
Romanus *conſ. 76. num.* 3 Vantius *de nullitate tit.
quot , & quibus modis nullitas in iudicio proponatur,
num. 32.* Couarr. *pract. cap. 24 num. 6. & cap. 25.
in principio.* Scaccia *de appellat. q. 19. remedio 1.
col. 5. num. 4* & *ex tit. 23. & 34.* Giurba *deciſ. 100.
num 8.* Cencius *de cenſibus 2. p. cap. 2. q. 4. art. 11
n 8.* Ioannes Garcia *de expenſis cap. 24 ex num. 11.*
Rodericus *de annuis redditibus lib. 1. q. 10. num. 29.
circa finem* , Gailius *vbi ſuprà* Carleualius cum
multis *de Iudiciis p. 1. tit. 3. diſp. 16. à num. 1.* de
quibus exceptionibus requirentibus altiorem In-
daginem *infrà* dico.

In ſecundo autem caſu nullitatem non impedi- 15
re executionem ſententiæ , aut inſtrumenti , ſed
pendente cauſa nullitatis a Reo motam ſenten-
tiam, vel inſtrumentum eſſe executioni mandan-
da contra debitorem ; docent Angelus *in l. 1. n. 5.
ff. nil nouat. appell pend.* Bald. *in l. ſi quando 7. n. 5.
Cod. de ordin. cogn.* Vant. *vbi ſuprà n. 19.* Gutiert.
de iuram. confirm. 1. p. c. 8. n. 29. Azeued *in l. 1. tit. 21.
lib 4. recop. n. 143.* Scaccia *de appellat. q. 19. rem. 1.
concl 4. ex n. 1724.* multis aliis Carleuall. *in d. c. 16.
à num. 2.* ex eo , nam eſſet iniquum vt debitor
timens ne conueniretur à debitore præueniendo
ipſum ſolùm propoſita nullitate, & nondum pro-
bata fraudaret creditorem , auferens illi viam
executiuam, & illum illudens ſe liberaret à celeri
& breui exactione debiti, ad quam ſe obligauerat,
deinde quia nullitas quæ proponitur agendo re-
quirit proceſſum, & rem ordinariam Iudicij; quam
regulam limitant Doctores relati , ſi nullitas ſen-
tentiæ , aut inſtrumenti , aut contractus conſta-
ret in promptu ex ipſis actis , aut inſtrumento,
aut probaretur in continenti ; Nam tunc nullitas
oppoſita per viam actionis impediet executio-
nem poſtea intentam , cum ſimiliter hæc mili-
tet in hoc caſu , ac ſuprà dictum eſt quando op-

poniiur

ponitur per viam exceptionis ſiquidem , quod
conſtat nullum eſſe, nullum effectum poteſt ope-
rari ex d.l.4. §. condemnatum de re iud. cum aliis
plenè Antonius de Amato variarum reſolut. lib.1.
reſolut.36. Afflictis deciſ 83. Octauianus Veſtr.
in Curia Romana lib. 8. cap.1. n. 7. Carleual. ſu-
prà num.23. qui num. 24. 25. 26. limitat de iure
Neapoli.

16 Itaque ſecundùm præfatas diſtinctiones infe-
ro ad caſus ſequentes , in quibus exceptio nul-
litatis opponi quit contra executionem. Primò
in exceptione adminiſtrationis tutelæ , licet non
impediat executionem , Vibius deciſ.317. num.1.
lib.2. Rota, vt per Sarnon deciſ. 65. Licet Puteus
deciſ.146.lib.1. aſſerat hunc Articulum non fuiſſe
diſcuſſum, & hoc idem fuerit reſolutum in Ro-
mana Saluiani interdicti 19. Nouemb. 1599. co-
ram Cardinali Lanceloto , vt refert Statilius
Pacificus deciſ. Rota 121. & facit Afflictis in de-
17 ciſ 13. num.16. † Secundò in exceptione ſupple-
menti legitimi , licet non retardet etiam execu-
tionem , idem Statilius deciſ. 190. Riccius col-
lect.1245. qui cum Seraphino deciſ. 390. Tertiò
ampliat in exceptione dominij, quod intelligunt
Paliotus deciſ.32. Puteus deciſ. 54. lib. 2. & de-
ciſ.233. & 243. lib. 2. niſi dominium eſſet iam
probatum , vel in continenti probatur , quia
tunc executio ſuſpenditur, quod tamen intelli-
git Riccius procedere in ſecundo caſu ex deciſio-
ne Rota 103. p.1. diuerſ. aliquid adducit Capicius
deciſ.10. num. 19.

18 Quartò procedit in exceptione non comple-
menti , quæ impedit executionem aduerſus obli-
gationem cameralem , Caputaq. deciſ. 117. p. 3.
quæ locum habet etiamſi in minori parte verifi-
cetur Puteus deciſ.340. num. 1. lib.1. & deciſ. 357.
lib.3. Caputaq. deciſ 316.p.3.quod intelligit Ric-
cius dicta deciſ.1245. ex Rota diuerſ. deciſ.810 p.1.
ſi à parte opponatur aliàs valere Iudicium præci-
puè in contractibus innominatis , & tradit re-
ſolutum in Rota in vna Romana Vineſer-
19 tier.1592.coram Cardinali Blanq. † Quintò pro-
cedit etiam in exceptione oppoſita de non iure
agentis , quæ executionem retardat Caſſadorus
deciſ. 1. de deſtit. ſpoliatorum , Rota diuerſ. deci-
20 ſione 340. p.3. lib.3. † Item procedit in exceptio-
ne periurij ; licet executionem non retardet , vt
fuit reſolutum in Rota Romana in vna deuolu-
tionis Malendini die 23. Februarij 1579. coram
Lauretano Riccius ſupra , vbi tanquam indubi-
tatum dicit executionem ſententiæ retardari per
appellationem , quoties ea venit admittenda; ſe-
cùs ſi non ſit permiſſa , vt in Iudicio momenta-
neæ poſſeſſionis iuxta ea quæ dico latè infrà in
cap.4. & 7. cum aliis de appellat. & ſub tit. de re
iudicata , Carleuall. de Iudiciis 2. p. lib.1. diſp.17.
ait quaſdam exceptiones opponi , non contra
ſententiam ; ſed contra executionem eius , quæ
modificatiuè dicuntur, de quibus dico infrà quæ-
ſtione ſequenti.

21 Ad quintam quæſtionis partem , an exceptio
ſit iuris naturæ indita , vt reſpondeant Corraſ.
lib.2. miſcel. cap.16. num. 11. Didacus Perez. in
lib. 1. tit.8. lib. 5. ordinam. colum. 23. verſic. quid
22 dicendum diſtinguunt. † Dicentes exceptionem,
aut conſiderari in abſtracto , quoad ſuam ſub-
ſtantiam ; & vltimum finem , qui eſt defendere
& ita conſideratam eſſe iuris naturalis quatenùs
defenſionem continet, & tunc veram eſſe ſen-
tentiam , Panorm. num. fin. Felin. num. 4. Decij
num.6. hic in Rubr. de except eo quod exceptiones
continent defenſionem , l. ſiquidem 9. l. defenſio-
nis facultas , Cod. de Iure Fiſci lib.10. cap. cum in-
ter 5. verſic. inquiſitionis, cap. ſignificauit hoc tit. quia
vt iam ſuprà adduxi , dicuntur arma Reorum, ſed
nemo ignorat defenſionem eſſe iuris naturalis,
l. vt vim 3. de iuſt & iure l. 2. §. cum arietes , ff. ſi
quadrupes paup. feciſſe dicatur , l. ſcientiam 45. §.
qui cum aliter , ff. ad legem Aquill. ergò & hæc
doctrina confirmatur ex adductis ſuprà in cap. 1.
de cauſa poſſeſſionis q.2. q.3. & q. 4. vbi multa de
neceſſitate citationis , & in cap.2. de Teſtibus , & in
cap. pen. de foro comp. cap.6. de Iudiciis q.11.

Vel eſſe conſiderandam in concreto quatenùs 23
reſpicit modum & formam excipiendi , & eo
caſu eſſe de iure poſitiuo , & ciuili , ſicque poſſe
tolli Principis reſcripto , & ſecundùm iſtum di-
cendi modum eſſe intelligendos Bartoli in lex. ex
hoc iure , ff. de Iuſt. & iure , num.19. vbi Oroſcius
num 69. Mantua in Rubr. hic num. 12. Antonius
Faber in Papinianea diſt. 2. principio 5. illat. 5. eo
quod exceptio eſt actionis excluſio, ſed cum om-
nes exceptiones quantumcumque ex obligatio-
nibus iuris gentium deſcendant ſint iuris Ciuilis
l.2. § deinde , ex his ff. de origine iuris , l. actionum ge-
nera 24. in fin. ff. de oblig. & act. leg. in commoda-
te 17. § ſicut , ibi actioneſque Ciuiles , ff. commoda-
ti , Forcatulus Dialogo 82. Faber vbi ſup. ergò &
ſimili modo dicendum erit exceptiones eſſe iuris
Ciuilis ; Item & quia exceptio tollitur lege poſi-
tiua , & Principis reſcripto l.3. §. ſi is , pro quo , ff.
quod quiſq. iuris, l. exemplo 16. Cod. de Decurioni-
bus lib.10. cap. ex parte , & l.2. verſic. niſi exprima-
tur de effic. Iudic. deleg. l 1. tit.21. lib.4. recop. quæ
ſi iuris eſſet naturalis non tolleretur , l. eas obliga-
tiones 9. ff. de cap. diminut. §. ſed naturalia inſt. de
iure naturali.

Sed quia Principes , & leges Ciuiles , ſeu Ca- 24
nonicæ non ſolùm tollere poſſunt exceptiones,
quo ad modum , & formam ; Verùm & quoad
ſubſtantiam , taliter quod nullomodò exceptio
admittatur ex d.cap. ex parte , cum aliis iam rela-
tis ; Ideò veriùs eum ad Principem ſpectet ius na-
turale interpretari , atq. Textus in l. bona fides 31.
ff. depoſiti , ſicut ad Romanum Pontificem ius di-
uinum ex cap. per venerabilem , verſic. rationibus,
qui filij ſint legitimi , D. Thom. 2. 2. q. 54. art. 4.
Soto de Iuſt. & iure l ib.1. q.7. art. 3. de quo iam
alibi nonnulla dixi, ſequitor dicendum quod etſi
defenſio iuſta ſit iuris naturalis, ſiue fiat per mor-
bos ab ipſo iure naturali inuentos , vt extraiudi-
cialis , armis , manibuſque , ſiue per modos ab
ipſo iure ciuili traditos , vt iudicialis , citatione,
appellatione , exceptioneque ; Tamen ſi Principi
conſtiterit nullam defenſionem competere iuſtam
poterit auferre omnis defenſionis modum , ſiue
ſit extraiudicialis prout aufertur condemnatis ad
mortem , qui abſque labe peccati defendere ſe
non poſſunt , D. Thom. 2.2. q.69. art.4. Soto de
Iuſt. de iure lib.5. q.6. art.4. Couarr. lib. 1. variar.
cap.2. num. 21. Guttierrez. lib.2. Canon. cap. 24.
ſiue iudicialis vt tollit citationes , exceptiones,
appellationes , & recuſationes , cap. cum ſit Ro-
mana , §. fin. de appellat. de quibus aliqua dixi
alibi , ſed non ob id dici debet , quod exceptio
deſinat eſſe iuris naturalis , cum tantùm eam in-
terpretetur Princeps declarans caſum , aut caſus,
in quibus locum non habet ; ſic docet Pichardus
in Rubr. inſt. de except. num.19. & 20. Oſualdus ad
Donell. lib.22. comment. cap. 1. litera E. † Et ad 25
hanc

hanc doctrinam reduci debet Ripol. *var. cap. 4. num. 9.* quatenùs dicit poſſe Principem tollere exceptiones, quæ recipiunt ordinaria Iudicij & in quibus parùm præiudicium partibus inferri poſſit; ſecus quoad exceptiones, quæ reſpiciunt merita cauſæ, & intereſſe principale partium *ex l. ita nobis pudor, lege quoniam Alexandrum, Cod ad leg. Iul. de Adult. cap. Paſtoralis de re iudicata, & in Clement. eiuſdem tituli,*

26 Ex quibus dubium eſt, an exceptio ſit quid facti, aut iuris, & reſpondeo breuiter exceptiones iuris eſſe, non meri facti; nec obſtat Textus *in l. ſi vnus 27. §. pactus ne peteret, ff. de pactis* ibi *in ſtipulationibus ius continetur in pactis autem fa-*
27 *ctum verſatur.* † Exceptio eſt quid iuris, non facti; quia etſi Gloſſa ibi varios cumulet intellectus, exiſtimo vt ſit facilis intellectus ſi prædicta verba conferantur cum aliis præcedentibus. Vult ergò innuere Conſultus quod ſtipulat fortiùs ſit vinculum quam ſtipulatio; nam etſi illa contrahatur per actum facti argumento, *l. conſilio, §. penult. ff. de curator. furioſ.* Tamen interuenit in eo iuris myſterium, quod videlicet præcedat interrogatio, & ſequatur reſponſio interrogati promittentis dare, facere ſuper quo interrogatus fuit *l. ſtipulationum alia 5. §. ſtipulatio 1. ff. de verb. oblig.* quæ ſolemnitas conſtituit vinculum iuris vt *Inſt. in princ. de verb. oblig.* quod non procedit in pacto; quia nihil tale eſt in eo, cum ſit nudi facti conſiſtens; videlicet in conſenſu, vel placido duorum, aut plurium abſque eo quod procedat interrogatio eius, cui aliquid dari, vel fieri promittitur *ex l. 1. ff. de pactis,* per ſe non habens aliquod robur iuris, Iaſon. *in d. §. pactus,* niſi talis pactio confirmetur, aut adiuuetur *l. 6. ff. de pact.* ſic reſoluit Matthæus Collerus *in Rubr. hoc tit. num. 9.* dicens vt ſicut indubitatum eſt conuentionem inter ſtipulantes ab initio facti eſſe & tamen actio inde nata dicitur iuris arg. *l. ſi ex plagis 52. §. 2. in clino. ff ad l. Aquiliam* ita exceptiones licet in his in principio verſetur factum ineſſe productæ dicantur iuris, ex quo à lege non ſint reprobatæ.

Q V Æ S T I O III.

An exceptio declinatoria ſit dilatoria, ſiue peremptoria: quid de recuſatoria: Quando & coram quo Iudice qualibet proponatur, quid de exceptione expenſarum, compenſationis, inuentarij, & de aliis ſimilibus: Et an exceptiones modificatiuæ oppoſita in cauſa principali ante ſententiam, & reiecta à Iudice poſſint poſt ſententiam opponi, & quid de peremptoriis?

S V M M A R I V M.

1 *Declinatoria veriùs eſt vt ſit propriè exceptio dilatoria, num. 2. & 3.*
2 *Declinatoria quando opponi poſſit, n. 3. & 4.*
5 *Recuſatoria propriè eſt in Iudicem exceptio, & quando opponatur, num. 6.*
7 *Exceptio incompetentiæ, coram quo Iudice proponenda.*
8 *Exceptiones expenſarum, compenſationis, inuentary, pretij cedendarum actionum beneficij Epiſtola Diui Adriani, poſſunt opponi poſt rem iudicatam.*
9 *Exceptiones attentatorum ineptitudinis libelli, quod debent dari alimenta, & vt quis non conueniatur, vltra quam facere poteſt, quando opponantur.*
10 *Exceptiones modificatoriæ, quæ & quando poſſunt opponi num 11.*
11 *Exceptionis tacita reiectio quando intelligatur cognitum de ea, num. 12.*
13 *Exceptio peremptoria pluribus in caſibus poſt ſententiam allegari quis, vbi de Velleiani, & Macedoniani exceptione.*
15 *Exceptio reſpectu militum minorum, & maiorum reſtituendorum, & pacti de non petendo quando opponatur.*
16 *Exceptio peremptoria præſcriptionis nunquid cenſeatur tacitè reiecta.*
17 *Exceptio defectus iuriſdictionis, & contra Iudicem ſuſpectum, & quæ reddant proceſſum retrò nullum non cenſentur reiecta Iudice ad vlteriora procedente.*

AD primam quæſtionis partem, vt congruum præbeamus reſponſum, aduerto dubium 1
inter Doctores fuiſſe; an *dilatoria* verè ſit exceptio, & cum partem negatiuam tuerentur Padilla *in l. 1. Cod. de iuris & facti ign. n. 59* Cujacius *in l. diffamari, Cod. de ingenuis, cap. 6. num. 7.* Vueſemb. *in parath. Cod. hoc. tit. num. 2* Zangerus *de except. 1 p. cap. 3. num. 11.* eo quod exceptio hæc tantùm exceptionem differat, ſed non eam excludat contra exceptionis officium; ideò cum communiter declinatoria exceptio dilatoria dicatur eam propriè exceptionem non eſſe dixit Panormitanus *in cap. quoniam contra falſam 11. de probat. num. 11.* motus ea ratione, quia declinatio iuriſdictionis non proponitur aduerſus actionem, nec ad excludendum Actorem, ſed Iudicem, & ſic hanc non contineri exiſtimat in ſtatuto loquente de exceptionibus.

Verius tamen eſt ex iam dictis *ſuprà ad princi-* 2
pium Rubricæ, exceptionem dilatoriam propriè dici exceptionem; Nam dum durat, actionem excludit, quare Oſualdus ad Donell. *lib. 22. comment. cap. 1. littera F,* ait hanc doctrinam comprehendi ſtatuto loquente de exceptione, Gregorius Lopez. Madera *libro ſingulari animaduerſionum cap. 28. num. 5. & 6,* Pichar. *in Rubr. inſt hoc tit. num. 16.* & probant Doctores per Textum *in l. 2. §. ſanè. leg 3. §. temporalis, ff hoc tit.* Ergo & ſi declinatoria primariò, & directè ad Iudicem reſpiciat; Tamen quia obliquè, & ſecundario ad Actorem, ita vt aliquo modo eius actio deterior efficiatur, vt benè conſiderat *ſuprà*, Oſualdus ſequitur dicendum declinatoriam verè exceptionem eſſe iuxta Textum *in l. vlt. Cod. hoc tit l. 2. Cod. ſi contra ius, vel vtilitatem publ. l. 2. § fin. l. 3. in fine, ff. hoc tit.* defendunt Couarr. *in Regulæ poſſeſſor. p. 1. in princ. num. 5.* verſic. *quinto hinc apparet*, Zangerus *de except. 3. p. cap. 1. in princ. & p. 3. cap. 26. num. 49.* Gotofredus *in notis ad d. l. 2. §. 2. tit.* taliter vt ſtatutum loquens de exceptionibus debeat etiam intelligi de dilatoriis ex Zangero *dict. cap. 26 num 63.* Pichar. *in Rubr. inſt. de except n 15.* de dilatoria exceptione dixi latè *in Rubr. de foro comp. q. 3.* & applica *ibi q. 4 & in c. 4. de Iudiciis quæſt. 77.*

Cumque inter exceptiones dilatorias illæ, 3
quæ reſpiciunt perſonas Iudicis, videlicet decli-
natoria,

natoria, & recuſatoria ſint ante omnes alias di-
latorias proponendæ, ne illis omiſſis, & proce-
dendo ad vlteriora videatur Iudicis perſona ap-
probata, & prorogata eius iuriſdictio iuxta ea
quæ adduxi *ſuprà in cap. ſignificaſt.* 18. *de foro com-
pet.* Ant. Ropol. *variar reſol. cap.* 1. *ex n.* 84. Ma-
ranta *in praxi p.* 6. *tit. de except. num.* 1. Carleual.
de Iudiciis 5 *part. diſp.* 2. *quæſt.* 8. *ex num.* 991. in vt
ipſe *p.* 2. *tit.* 2. *diſput.* 5. *à n.* 7. dicat hanc declina-
toriam eſſe proponendam ante ſuſpicionem, ſeu
recuſationem Iudicis; Nam ſuſpicio Iudicis ob-
iecta, & recuſatio videtur præſupponere Iudi-
cem incompetentem, cum incompetens per ipſam
declinatoriam facilius, & ſine ambagibus re-
moueatur, non per accuſationem quæ plures ſo-
lemnitates requirit, propoſitionemque, & exa-
examen cauſarum, propter quas recuſatur Iudex;
Notat cum multis Carleual. *ſuprà*, Baldus *in leg.
fin. Cod. de Iudiciis*, Ripol. *d. cap.* 2. *n.* 88. Bart.
in l. quidam conſulebant 57. *num.* 9. *&* 11. *ff de re
Iudic.* & faciunt plurima quæ adduxi *de recuſa-
tione Iudicum in cap.* 4. *de foro comp. per plures quæ-
4 ſtiones legendas.* † Barboſa autem *in cap.* 4. *hoc
tit. num.* 13. cum altero Barboſa *in leg. cum Prætor
§. fin. ff. de Iudiciis num.* 13. probat quod exceptio
reſpiciens defectum perſonæ Iudicis, poteſt op-
poni poſt litem conteſtatam.

5 Recuſatoria exceptio ligat etiam Iudicis ma-
nus, ne poſſit poſt eius obiectionem vlterius
procedere, aut ſaltem non debeat; Nam acta
facta à Iudice recuſato an ſint nulla controuerti-
tur inter Doctores, quos referunt Tuſcus *litte-
ra S, concluſ.* 913. Scaccia *de Iudiciis lib.* 1. *cap.* 101.
ex n. 16. Bobadilla *in Politica cap.* 8. *ex num.* 118.
Carleuallius *d. ſecunda parte de Iudiciis tit.* 2. *di-
ſput.* 5. *num.* 11. vbi ex multis probat nullitatis
vitio laborare acta facta à Iudice ſuſpecto, & re-
6 cuſato ſolemniter. † Imò hanc exceptionem eſſe
proponendam ante litis conteſtationem, omnes
communiter docent, niſi fortè poſtea de nouo
cauſa recuſationis, ſeu ſuſpicionis emerſerit, quæ
nouo quis habeat remedio *l. de ætate* 11. *§. ex cau-
ſa, ff. de interrog.* aut in notitiam eius venerit
Reus cum iuſta iuris ignorantia excuſet, *l. qui in
alterius, ff. de Reg iuris*: arg. Text. *in cap. Paſto-
ralis hoc tit.* ob idque meritò Iudicem recuſari
poſſe, probatur *ex cap. inſinuante* 25. *de officio, &
poteſt. Iud. deleg.* Andreas Valenſis *hic num.* 7 qua-
liter, & quando de iure Ciuili proponeretur
Textus eſt, vbi Doctores *in l. qui iuriſdictioni* 10.
ff. de iuriſdict. omnium Iud. l. apertiſſimè 16. *Auth.
ſi verò, l. cum ſpecialis* 18 *Cod. de Iudiciis*, *quando
de iure Canonico in cap cauſam quæ eſt, dict. cap.
inſinuante* 25. *cap. ſuſpicionis* 39. *de officio delegati
cap. cum ſpeciali* 61. *de appellat.* Scaccia *vbi ſuprà
cap.* 101. *à num* 25. de iure nouiori quo ad recuſa-
tiones Iudicum inferiorum *in leg.* 1. *&* 2. *tit.* 16.
lib. 4. *recop* quoad Superiorum *in l.* 1. *& toto titu-
lo* 10. *lib* 2. *recop in veteri ordinamento l.* 3 *tit.* 5.
lib. 3 & in prædictis locis Didac. Perez. & Aze-
uedus, cum aliis Carleual *ſub dict. num.* 11. vbi
quid de iure Neapoli, ſed quia ego dixi latè *in
dict. cap.* 4. *de foro comp.* Ideò hæc ſub compendio
recipiens de hac exceptione recuſatoria propo-
nenda eſſe omnes alias exceptiones dilatorias
multis adductis probat Barboſa *in cap. Paſtora-
lis* 4. *hoc tit. num* 22.

7 Vnde quia iam ibi egi, coram quo Iudice re-
cuſationis cauſa eſt agitanda; Nunc de incom-
petentiæ exceptione breuiter dico quod regula-
riter de hac poteſt cognoſcere Iudex, coram quo
opponitur ad quem pertinet determinare, an ſua
ſit iuriſdictio *l. ex quacumq.* 2. *in prin. ff. ſi quis in
ius vocatus non ierit, l. ſi quis ex alienu* 5. *de Iudi-
ciis*, vbi Gloſſa, & Doctores Canoniſtæ *in cap.
ſuper litteris* 20. *de reſcript.* vbi Panor. Butrius, Fe-
linus, & alij Valenzuela *conſ.* 52. *à n.* 23. *& conſ.*
200. *ex num.* 52. de quo iam adduxi *ſub Rubr. de
foro comp & in cap. penult.* ibi, *q.* 56.

Ad ſecundam quæſtionis partem de exceptio- 8
nibus expenſarum, & aliis ibi propoſitis dico
breuiter exceptionem expenſarum, quæ obiici-
tur vindicanti, aut exceptio compenſationis in-
uentarij, pretij ab Emptore non ſoluti, creden-
datum actionum, beneficij Epiſtolæ Diui Adria-
ni, etiam poſt ſententiam, & rem Iudicatam op-
poni poſſe; Nam cum prædictæ exceptiones non
coarguant ſententiam de iniuſtitia; ſed dumtaxat
eius executionem moderentur, & intra certos li-
mites contineantur poſſe opponi per ſententiam,
ſingula ſingulis referendo, probant Doctores
ex Textu *in l. domum* 5. *Cod. de Rei vindic. l. fina-
lis Cod. de conſt pecun. l. Iulianus* 13. *§. offerri ff.
de act. empt.* Bart. *in l. in fundo* 38. *num.* 16. *ff. de
Rei vind. & in leg.* 1. *num.* 1. *Cod. de compenſ.* Bart.
Cinus, Baldus, Salicetus, Iaſon. *in l.* 1. *ff de iu-
ris & facti ignor.* Carleual. *de Iudiciis* 2. *p. tit.* 3.
diſp. 17. *num.* 4. cum Meneſio *in d. l.* 1. *ex num* 34.
vſque in finem, latè proſequente. † Exceptio at- 9
tentatorum, & exceptio ineptudinis libelli po-
teſt opponi poſt litem conteſtatam, item & ex-
ceptio quod debent dari alimenta, vt cum aliis
tradit Barb *in c.* 4. *hoc tit. n.* 15. 17 *&* 18. vbi *n.* 16. idẽ
dicit de exceptione inuentarij, *& n.* 14. Idem de ex-
ceptione vt quis non cõueniatur vltra quam facere
poteſt, vide adducta *ſuprà q.* 1. toto verſ. *hac except.*

Ad tertiam quæſtionis partem breuiter etiam 10
dico, quod licet regula ſit vt exceptiones modifi-
catiuæ poſſint opponi poſt ſententiam, ſed non
procedit quandò eædem exceptiones fuerint op-
poſitæ ante ſententiam in cauſa principali, & Iu-
dex illas expreſsè, aut tacitè reprobauit, quia eo
in caſu non poterunt rurſus opponi in cauſa exe-
cutionis, vt v. g. ſi maritus condemnaretur à Iu-
dice ad ſolutionem dotis inſolidum, quamuis
ipſe ante condemnationem allegaſſet ſe non poſſe
vltra vires hæreditatis condemnari, quia feciſſet
ſolemne inuentarium nihilominùs à Iudice con-
demnaretur ad aliqoid ſoluendum vltra vires hæ-
reditarias, tunc enim exceptiones iſtæ non poſ-
ſent iterùm allegari poſt ſententiam tempore
executionis, quia videntur reiectæ, & ratio eſt,
quia harum, & ſimilium exceptionum reiectio
tacita, vel expreſſa, cum ſemel ſententia, quæ
tranſiuit in iudicatum, parit, & producit exce-
ptionem rei iudicatæ, quoad opponentem iuxta
Textum, & ibi dicenda *in cap. quoad conſultatio-
num* 15. *de ſent. & re Iud.* tradit Gloſſ. *in l. Neſſen.* 41.
ff. de re iud. Iaſon. *in d l.* 1. *num.* 19. *ff de iuris, &
facti ignor.* Barboſa *in l. maritum, ff. ſoluto Matri-
monio*, qui alios refert, & reſpondet ad quoſdam
Textus difficiles Molina *de inſt. & iure tractatu* 2.
diſp. 160. *n.* 24. Quod ſi dubites quando dicatur
tacita reiectio exceptionis, & hoc propriè inſpi-
ciatur cum v. g. Iudex non habità ratione exce-
ptionis oppoſitæ ad vlteriora procedit in pro-
ceſſu, & colligitur *ex c. ex parte* 67. *de appell. cap.
ſuborta* 51 *de re iud.* de qua alia *infrà* dico, verùm
exiſtimo hoc dictum reſpectu exceptionum pe-
remptoriarum, quæ ſunt incompatibiles cum
iuſtitia

Digitized by Google

iuſtitia ſententiæ admitti poſſe; ſed reſpectu exceptionis modificatiuæ, ſi Iudex eius non habitâ ratione ad vlteriora procedit non intelligitur tacitè reprobari, ſed magis ad tempus executionis reſeruare, ideoquè poterit de nouo tempore executionis allegari quaſi ad illud reſeruatæ, hæc enim exceptio eſt compatibilis cum iuſtitia ſententiæ, quia reſpicit moderationem executionis, & non tam propriè obiicitur contra ſententiam quam contra executionem, & ſic non videtur vt Iudex procedendo ad ſententiam proferendam, pro Actore reiiciat tacitè prædictam exceptionem, quæ non eſt incompatibilis cum iuſtitia ſententiæ, nec repugnat, aut aduerſatur illi, potiùs verò eam in tempus executionis reſeruat, vt notant Panotm. *in cap. cum in cauſam 7. n. 25. de iuram. calum.* Carleual. *de Iudic. d. 3 p. diſp. 18. n. 8. circa finem*, vbi infert cum Menoch *de præſūpt. lib. 2. præſumpt. 74. n. 13.* cum Paulo *in l. ex diuerſ. 17. §. ſi in iudic. n. 1 ff. ſoluto matr.* Rip. *in l. qui Romæ, §. duo fratres n. 26. de verb oblig.* Barb. *in d l marit. 13. n. 53.* quod exceptio modificatiua quamuis ſit oppoſita ante ſententiam, ſi de eius viribus cognitum non fuit, vel fuit cognitum & tamen non fuit à iudice expreſsè reprobata, poſſit rurſus opponi in executione ſententiæ, quia cenſetur in id tempus reiecta & reſeruata.

12 Sed quando cenſeatur cognitum de exceptione, & quod neceſſaria ſit cognitio, vt per proceſſum ad ſententiam videatur reiecta exceptio, tractant Paul. de Caſt. *in l. vlt. in prin. n 7 ff ſi cert. pet.* Gabriel *lib 2. commun. opin. tit de except. concluſ. 1. n. 15. & 16.* Franc. Marc. *deciſ. 157. p. 2. a n. 1.* quod vberius intelligitur *infrà quæſtione ſequenti.*

13 Ad quartam quæſtionis partem cum iam *ſuprà* dictum ſit *de perempt. except* quid ſit quando opponenda, & quod regulariter opponatur ante ſententiam *ex l. perempt. 2 Cod. ſententiam reſcindi non poſſe*, veluti ſi reali actione conuentus præſcriptionem, vel ſi perſonali exceptionem pacti de non petendo oppoſuerit, vt reperit Carlenal. *d. diſp. 37. n. 6 & d. diſp 4. n. 1.* cum pluribus ab eo relatis; Tamen prædicta Regula plures limitationes habet itavt poſt ſententiam pluribus in caſibus allegari queat, vt latè proſequuntur DD. *C de iuris & facti ignor* Gratian. *Regula 348.* nam exceptio Macedoniani, quæ odio creditorum eſt introducta.

14 Et exceptio Vellaiani, quæ fauore mulierum, quamuis in actionem intentatam obiiciantur poterunt nihilominùs poſt ſententiam opponi, *l. ta-*
15 *men 13.* vbi notat Gloſſ. 1. *ff ad Maceden.* † Sic & militibus conceditur, quos arma magis, quam Iura ſcire oportet *l ſcimus 22. in fine principij, Cod. de iure deliber.* in eo ſuccurritur beneficio prædictæ legis 1. vt peremptoriam exceptionem omiſſam poſt ſententiam poſſint opponere notant Valaſc. *de priuil. pauper. & miſer. perſ. q 17. num. 159.* quemadmodùm & minoribus per beneficium reſtitutionis *l. minor 25 annis omiſſ ff. de minor.* Imò & exceptio pacti de non petendo poſt ſententiam poterit opponi ſi factum fuerit poſt ſententiam Carleual. *d diſp. 17. ſub n. 6.* alia adducit videnda cum multis Gratian. *Reg 348.*

16 Quare, vt ad punctum difficultatis propoſitæ, de effectu ſcilicet pronuntiationis tacitæ ſuper peremptoria reſpondeam, dico aliter dicendum eſſe, ac dictum eſt de exceptione modificatiua, Nam ſi v. g. dominus egit aduerſus rei ſuæ poſſeſſorem vindicatione rei & poſſeſſor opponit ſe legitimæ præſcriptionis titulo rem comparaſſe, & Iudex non habita ratione præſcriptionis oppoſitæ poſſeſſorem condemnauit ad rem reſtituendam, tunc eo in caſu dicendum eſſe Iudicem tacitè reieciſſe oppoſitam exceptionem præſcriptionis iuxta regulam Textus *in dict. cap. ex parte de appellat. dict. cap. ſuborta de re iud. in fine*, & Bart. doctrinam *in l à procedente 4 num. 4. Cod. de dilationibus*, & Pauli qui notabiliter loquitur *conſ. 311. num. 3. lib. 1.* Carleual. *de Iudiciis dict. p. 2. tit. 3. diſp. 57. ſub num. 8.* ex ea ratione, quia prædicta exceptio præſcriptionis non eſt incompatibilis cum iuſtitia ſententiæ, per quam Reus condemnatur, vt rem reſtituat, quæ ſi præſcriptio eſſet completa, non ad Actorem, ſed ad ipſum Reum pertineret iuxta Textum *in leg. 3. ff. de vſu cap.* Et ideò vt ſententia dicatur iuſta dicendum eſſe videtur Iudicem tacitè prædictam exceptionem reieciſſe, aliàs iniuſtè iudicaſſet ſi Reum effectum iam Dominum per præſcriptionem ad rei propriæ reſtitutionem condemnaſſet, nam cum ſententiam approbauerit contrariam, & incompatibilem cum exceptione, videtur reprobaſſe, & obieciſſe exceptionem argumento à contrariis iuxta vſum Textus *in capite cum renuntiatur, 32. quæſtione 1. leg ſed etſi pupillus 11. §. ſi in inſtitutoria, ff de inſtitutoria actione* facit Textus *in leg ius noſtrum, ff. de regulis iuris.*

Et pro complemento breuiter dico cum Ripol. *variarum cap. 4 à num 45* quod exceptio defectus iuriſdictionis non cenſetur reiecta Iudici ad vlteriora procedente, neque exceptio contra Iudicem ſuſpectum ad vlteriora procedente, nec cenſeri tacitè reiectas exceptiones, quæ reddunt proceſſum retrò nullum, improbat cum aliis. 17

QVÆSTIO IV.

Reſtitutio in integrum an ſit actio, vel exceptio, & qualiter valeat opponi: Exceptio rei iudicatæ quem effectum producat, & qualiter opponatur: Exceptio diſcuſſionis an proponatur, & dilatoria: Et exceptio quod Actori non competit ius, quando debeat opponi: Et quando ſit declarandum à Iudice ſuper exceptionibus oppoſitis: Et an tertius comparens pro ſuo intereſſe in cauſa poſſit in quacumque parte Iudicij in qua comparuit exceptiones dilatorias opponere?

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio in integrum oppoſita, quando vt exceptio intelligatur.*

3 *Exceptio iudicata ad quos effectus opponatur quando vt peremptoria, ſeu aliter opponatur, num. 4.*

5 *Sententia lata à Laico inter Eccleſiaſticos in poſſeſſorij cauſa obſtat agenti coram Eccleſiaſtico.*

6 *Exceptio rei iudicatæ, quando opponatur. Et quando cenſeatur Reus pati iterùm de ea diſceptari.*

7 *Exceptio rei iudicatæ, vt legitimè opponatur quæ requirat.*
8 L. cum ante, ff. de dolo & contumacia.
9 *Exceptio diſcuſſionis opponitur tanquam dilatoria, vbi de exceptione diſcuſſionis, n. 10.*
11 *Exceptionem non opponens intra legitimum tempus ei renũtiaſſe videtur, & quale hoc ſit, n. 12.*
13 *Exceptio quod Actori non competit ius opponi poteſt in vim dilatoriæ, & peremptoriæ.*
14 *Exceptiones dilatoriæ illicò à Iudice declarantur, ſi ad vlteriora procedas, n. 15.*
16 *Exceptiones reſpicientes perſonam Iudicis, aut defectum iuriſdictionis expreſſè decerni debent. Idem ſi reſpiciant perſonas litigantium, n. 17. quid in dubiis, n. 18.*
19 *Exceptiones quando cenſeantur non requirere altiorem indaginem.*
20 *Exceptiones anomalæ quando illicò decernantur.*
21 *Et quid quando ſunt intricatæ tertius ibi, & n. 13. comparens pro ſuo intereſſe nequit opponere dilatorias exceptiones: ſecus quando comparet tanquam author laudatus, n. 15. quid in exceptione fori declinatoria, n. 16.*

1 AD primam quæſtionis partem breuiter re-
ſpondeo quod quando reſtitutio in integrũ
proponitur contra executionem per viam exce-
ptionis; tunc eam nec eſſe veram exceptionem,
ſed propriè ad officium Iudicis pertinere nobile,
quo exponitur *ex l. quod ſi minor 24. §. vlt. ff. de mi-
nor. l. nam poſtea 9. § ſi minor ff. de iureiur.* vbi DD.
Faquio *controu. lib. 15 c. 19. verſ. ad vltimum,* Octa-
uian, Veſtr. *in praxi Rom. Cur. lib. 8. c. 3. n. 3.* ſed poſſe
in Iudicium deduci tanquam exceptionem, aut
actionem vt iam de nullitate *ſuprà dixi*, probant
Bart. Bald. & cæteri *in d. § ſi minor Veſtr. in d. c. 3.
n. 19* Cont. *in l. 1. C. ſi de moment. poſſ. limit.* 8. *n. 60.
& 61.* Carleual. *de iudic. p. 2. tit. 3. diſp. 18. à n. 17.*
Vbi probat cum infinitis exceptionem reſtitutio-
nis oppoſitam incidenter, ſeu in modum exce-
ptionis contra executionem ſententiæ, aut inſtru-
menti, cuius iuſtificatio conſtet ex actis, vel poſſit
in continenti probari impedire executionem ſen-
tentiæ, vel inſtrumenti exequibilis ex eo quia ſi
cauſa reſtitutionis conſtat ex actis, aut probatur
in continenti, debet reſtitutio concedi, & conceſ-
ſa reſcindit inſtrumentum, ſeu contractum, idem-
que procedere, ſi per viam actionis opponatur
iuxta dicta *ſuprà de nullit.* Idem Carl. *d. diſp. 16. à
num. 38.* omninò videndus quia longè diſputat &
n. 36. cum Faquin. *d. c. 17.* Sforc. Oddus *de reſt. 1. p.
q. 42. art. 6. ex num. 52.* & in ſpecie *à n. 26.* relatam
ſententiam probat ex eo etiam, quia remedium
reſtitutionis in integrum nunquam cenſetur ſu-
blatum; niſi prohibeatur expreſſè, & hoc quan-
tumcumque ſint generalia ſtatuti verba, nec obeſt
de iure Regio *l. 5. tit. 21. lib. 4 recop.* vbi videtur ex
eius verbis reiecta reſtitutionis exceptio; quia etſi
eius verba ſint generalia, tamen poſtea reſtringit,
& admittit omnes exceptiones aduerſus execu-
tionem, quæ de iure poſſunt admitti, ad cuius ex-
plicationem videbis *ibi* Azend. *ex n. 59.* Otoſc.
in l. tale pact. in princ. n. 45. & 41. ff. de pact. Paz. *in
praxi 1. tom. p. 4. c. 3. per totum,* Parlad *rerum quotid.*
2 *c. fin. p. 5 § 11. ex n. 1.* † Carleual. autem *in d. diſp. 16.
à n. 40.* refert nonnullas declarationes, ſeu limita-
tiones huius ſententiæ, videlicet ſi iam eſſet facta
executio, vel ſi petatur reſtitutio contra ſenten-
tiam Principis, vel ſi adſit præſumptio, aut ſuſpi-
cio calumniæ contra eum qui poſtulat reſtitutio-
nem, & quod reſtitutio poſtuletur animo proro-
gandi litem, & protrahendi ſolutionem debiti, ve-
rùm in iſtis limitationibus adhuc exceptio reſti-
tutionis locum haber, ſi actus, de cuius executio-
ne tractatur eſſet irreparabilis, ſeu irretractabilis
vt contingeret, ſi tractaretur de exequenda ſen-
tentia capitali in criminalibus, aut mutilationis
membri, aut torturæ, vel vt multi dicunt carcera-
tionis. Nam in iſtis caſibus ſemper impeditur re-
ſtitutione poſtulata; nullâ factâ diſtinctione. Ita
probant Scacc. *de appell. c. 19 remedio 5. ex num. 73.*
plures allegans Lancel. *de attent. c. 18. n. 134* Sforc
Oddus *de reſt. c. 43. art. 1. n. 17. art. 1. n. 86. articulo 8.
ex num. 97.*

Ad ſecundam quæſtionis partem exceptio rei 3
iudicatæ, quem effectum producat, & qualiter op-
ponatur, vt reſpondeas adiunges adducta *ſup. q. 5.
verſ. ad quartam*, vbi de exceptione nullitatis rei
iudicatæ, nunc verò quia Imp. Iuſt. *Inſt. h. t. § item
ſi in Iudic. § hac exempli 6. & in § quarum eodem*, de-
ſcribit cauſam inducendi hanc exceptionẽ ad de-
fendendum Reum contra Actorem volentem poſt
rem iudicatam Reum abſolutum impetere iuxta
Text. *in l. 1. & toto ff. de except. rei Iud. l. ſed etſi 3. ff
de perpet. act. l. term. Cod. de fruct. & lit. expenſ. c. 5. de
litis conteſt lib. 6.* Paul. *lib. 5. ſent. tit. 5.* Cujac. *lib. 7.
Pauli ad edict. & in l. & an eadem 14. ff. de except. rei
ind.* Donell *lib. 2. comm. c. 5.* P. Fab. *lib. 10. ſemeſt. c. 2.*
Zang. *de except. 3. p c. 17.* Pichard. *in d. § item ſi in
Iudic. inſt. h. tit.* omninò videndus cum ab eo re-
latis optimè expendens

Hoc ſuppoſito dico rei iudicatæ exceptionem 4
tanti effectus eſſe, & valoris, quam tres ſententiæ,
vt docent Mich. Ferr. 45. *obſeru 67. n. 7. ex c. cum di-
lect. in fine de elect. c. cum inter de ſent. & re iud. iunct.
Clem. 1. eodem.* Item dico quod quando hæc exce-
ptio opponitur ad merita cauſæ, tunc oppoſita cẽ-
ſetur, vt peremptoria, & tunc indiffinitiua poteſt
Iudex de ea habere rationem, vt declarat Bald. *in
l. poſteaquam liti, C de pact. & in l. except. in fine, C. de
probat.* Bart. Alex. & communiter omnes *in leg. nam
poſtea in prin ff. de iureiur.* ſed quando vt dilatoria
opponitur debet deduci ante litis conteſtationem
& tunc ad impediendum litis ingreſſum cenſetur
oppoſita ex *d. c. 1. de litis conteſt. lib. 6.* Cumanus
conſ. 56. n. 5. Aſſinius *in praxi § 13. n. 5.* † Et ſic 5
intelligitur Riccius *in collect.* 1458. qui addit in
verſic. *amplia tertio* quod ſententia lata à Iudice
laico inter Eccleſiaſticos in cauſa poſſeſſoris ob-
ſtat etiam agenti coram Eccleſiaſtico; Sic *deciſ.
triniſ. Rota ven. 17.* diligenter notans ad Textum,
in cap. fin. hoc tit. lib. 6.

Vnde ad formam proponendi talem exceptio- 6
nem aduerto, quod Reus ſtatim in termino præ-
fixo debet eam opponere (& alias dilatorias) quæ
tùnc facit vt Actor omninò repellatur à Iudicio,
& obſtabit rei iudicatæ exceptio iuxta Textum
in d. c. 1. de litis conteſt. verùm ſi Reus prædictam
exceptionem ſibi competentem non oppoſuerit
in initio cauſæ, ſed paſſus fuerit ingredi ad merita
& ea diſceptari, & in iuſtificatione, & in diſcurſu
cauſæ pro ſua intentione ſententiam tranſactam
in rem iudicatam oppoſuerit cenſebitur de re iu-
dicata conſentire, quod iterùm cognoſcatur, &
ipſa iterùm iudicio nouo ſubiiciatur, & ſic non
obſtante tali exceptione Iudex de meritis cogno-
ſcet, ſic notant elegãtiſſimè Innoc. *in c. cum dilecta
in fine* Gloſſ Mag. *de reſcrip. & & in c. fratern. de frig.
& malef. c. cum Berth. de re iud.* & quæ tradit Aſin.
de re Iud. in praxi § 13. cap. 6. n. 7. Ripol. *variar.
cap.*

Digitized by Google

cap.4. à n.84. ex eo quia Iudex debet iudicare de rebus, quas in proceſſu videt, *l.de qua re. ff. de re iudic.cap.cum ſuprà de cauſa poſſ.* Alex *conſ.63. volum.4.* Ripol.*vbi ſuprà*, qui *n 57.* ait hanc exceptionem opponi quandoque, vt dilatoriam, quandoque vt peremptoriam, Maranta *de ord. Ind. 6. p. memb.9. num.11.*

7 Quæ tamen requirantur vt prædicta exceptio valeat legitimè opponi; dico requiri priùs quod ſit finitum tempus ad appellandum iuxta tradita per Decium *conſ.436. n.31.* & quæ notant Bart. & cæteri ſcribentes *in l.1.ff.de except.rei ind.* DD. *in d.c.1.de litis conteſt.lib.6.* Ripol.*d.c.4.var. n 80.* Secundò vt poſteà agatur de eadem re, id eſt vt ſit idem corpus, quantitas eadem, ius idem, *l. cum quæritur 12. cum duabus ſequent. l ſi cum Teſtam.21. §.1 ff.de except.rei ind.* Tertiò vt eadem ſit cauſa petendi *l.& an eadem 14. l.cum de hoc 27. ff.eodem tit.* & ſic Iulianus ait exceptionem rei iudicatæ obſtare, quoties eadem quæſtio intra eaſdem perſonas reuocatur, *l. Iul.3. l.ſi quis 7.§ & generaliter. ff. eodem tit.* quæ coniunctim requiruntur, itavt deficiente vno corruat exceptio. Cujacius *lib.70. Pauli ad edictum in d.l.& an eadem* Otom. *ad l.2.C.de Iudic.* Petr.Faber *lib.1.ſemeſt. cap. 21.* Donell.& Oſuald. *lib.22. comment. c 5* Picbardus *in d.§.5.inſt.de except.n.7.* Zang.*de except.3.p.c.17. n.5.* & hæc breuiter adducens Ricc. ſuper Text *in l.cum quæritur.ff de except.rei ind.* cum Caputaq. probante fuiſſe deciſum in Rota Romana *deciſione 93.p.3.* qui cum Anna.*ſingul.176.* ait præfata tria requiſita omninò neceſſaria eſſe, videbis eundem Annan. pro amplitudine *in alleg.43. p.1.* imò & idem *conſ. 17. vol.* addit ad hoc vt filius non cenſeatur eadem perſona cum patre, & quod propterea exceptio rei iudicatæ, quæ obſtare poterat contra Procuratorem, non obſtet filio cum deficiat vnum ex requiſitis prædictæ legis cum quæritur ſcilicet; vt ſit eadem perſona.

8 Ex quibus patet intellectus ad Textum *in leg. cum à te ff. de dolo*, quatenùs ex ea videntur probare hanc exceptionem non competere Debitori abſoluto aduerſus creditorem de eadem pecunia agentem, nam vt docent idem Picbard.*ſup.num.8.* Cujac.*lib.11.Pauli ad edict.* Faber *in ration.* ibi eum Textum procedere, quando dolo debitoris fuit perſuaſus Actor, & paſſus, vt Debitor abſolueretur, nam tunc ceſſat de dolo actio taliter vt poſſit Actor ex integro cauſam agere, & ſuſcitare, & ſic conciliandа venit lex *ſeruus Titius, l.2.§ 1. ff. eodem*, vt præcitati ſenſerunt, & videbis Balb. *in cap. Aduerſario 13 hoc tit.*

9 Ad tertium de exceptione breuiter dico quod hæc exceptio tanquam dilatoria eſt opponenda: Ita fuit declaratum in Regia audientia Catalan. vt refert Ant.Oliuan.in cauſa quæ vertebatur inter Vicecomitem de Caneto ex vna, & Raphaelem Laudes ex altera 16. Februarij 1592. & Ripol *var. c.4.n.37.n.38.* & Neguſ.*de pign.1 membro p.8.prin. tit.39.* cum duobus ſequentibus Guid Pap.*deciſione 39.& 431.coll.3.* verſ.*an hæc except.* Bart.*conſ.143. n.6.8.lib.2.* Aſin.*in praxi §.13 n.7.* qui docent prædictam exceptionem diſcuſſionis competentem tertio poſſeſſori ab eo eſſe proponendam ſi conueniatur actione hypothecaria ante litis conteſtationem, & Alex. *conſ.29.n.24 in fine, & 25.lib.7.* idem *conſ.220. n.10.lib.6.* Crauet *conſ 148. n.6.* Ripol *ſuprà n.39.* docent quod talis exceptio non fuit inuenta ad impediendum ortum obligationis & actionis hypothecariæ ſed ſolùm ad impedien-
dum illius exercitum, & ſic ſi non opponatur in-
tra tempus dictum cenſebitur ei renuntiatum.
† Et Barb.*in c.4.h.t.n.4.* cum multis ait exceptio- 10
nem executionis eſſe dilatoriam, & ſi alij ab eo
relati & alter Barb.*in l.ſi conſt.n.99. ff ſolut. Matr.*
dicant hanc eſſe anomalam, itavt in vim dilatoriæ
& peremptoriæ opponi queat. † Conſtat enim, 11
quod ſi quis intra legitimum tempus non oppo-
ſuerit exceptiones eis renuntiaſſe *ex c inter Me-*
naſt.de re iud cap.cauſam.de appell.l.ita demum C.de
procur l ſancim.in fin.C de iud. Iaſon.*in l.ſi arrogat.*
n.59.ff.de adopt. Pariſ *in c.except.h.t à n 4.* Felin. *in*
c.in fin.n.1.de offic.deleg Ripol.*d.c.4.n.49.* † Et tem- 12
pus de iure Regio eſt nouem dierum *in l.1. tit. 5.*
lib 4.comp. & de iure Catalaniæ octo dierum. Ve-
rùm exiſtente nulla litis conteſtatione; tunc po-
terit opponi exceptio dilatoria, quia perinde ha-
betur ac ſi litis conteſtatio foret fienda iuxta tex-
tum *in l.licet gloſſ mag.* verb.*inueniat.C.de procurat.*
gloſſ.in l. ſi pater verbo *ſtatus. C. de ſtatu defunctor.*
gloſſ.in auth offeratur, verbo *pro nihilo, C.de litis con-*
teſt Felin.*in d.c.except.n.21.* verſ. *fallit 9. de except.*
Alex.& Paul.quos refert, & ſequitur Rip. *variar.*
c.4.n.147. alia tradit videnda Ricc.*collect.1091.*

Ad quartam quæſtionis partem breuiter ex 13
iam *ſuprà* adductis dico quod exceptio, nempè vt Actori non competat Ius ad id quod petit, poſſit & in vim dilatoriæ, & in vim peremptoriæ opponi. ſi in vim dilatoriæ ante litis conteſtationẽ impedit litis ingreſſum, ſi tamen in vim peremptoriæ in quacumque parte litis proponi poterit, nam quælibet exceptio, per quam concluditur Actori ius non competere de ſui natura impedit litis ingreſſum iuxtà Bartoli doctrinam, Baldi, & Alex. & communiter ſcribentium *in l. Prætor. in princ.ff de iureiur.* nec obſtat quod in vim dilatoriæ hæc opponatur exceptio, vt etiam peremptoriæ producat effectum iuxta tradita per Zened.*in l.1. C.de litis conteſt.* & Bart.& alios DD. *in l cum quærebat. ff.iudic ſolui*, Soc.*in d.c p.1. de litis cont. lib 6. n.7.* verſ *ſecundo*, refert Ripol.*d.c.4.n. 35.* qui cum *gloſſ in c.1 de elect.* verb.*abſentia lib.6.* Ant.de Butr. *in c.cum M.de conſt.l.nulla*, vbi notant Bart.Imola, & Alex.*Cod.de procur.* exceptionem dilatoriam in cauſa vbi deficit litis conteſtatio, docent opponendam poſt primum actum qui fit eo loco, quo ſcienda eſſet litis conteſtatio, nam quando non conteſtatur lis primus actus poſt reproductionem citationis habetur pro litis conteſtatione.

Ad quintam quæſtionis partem quando ſit de- 14
clarandum à Iudice ſuper exceptionibus oppoſitis ſub diſtinctione credo eſſe reſpondendum, & primo dico exceptiones omnes emergentes, quæ non reſpiciunt merita cauſæ, ſed proceſſum, vt exceptio breuitatis, dilationis. an teſtes ſint recipiendi vel ne, & ſimiles ſtatim, & ante omnia eſſe definiendas, & ſuper illis interloquendum tacitè, vel expreſsè; nam niſi hoc fiat negotium principale nequit expediri Innoc. *in c. cum inter R.16. n.5.* verſ *ſi verò.de elect gloſſ.1 in d.c.1.* vbi Abb.Panor.& alij *de ord cogn.* Parian *de prob lib.1. c.58 à num.19.* Menoch *conſ.368.* vbi plures allegat cum multis Carleual.*de iudic p.2 tit.3.diſp.5.n 18.*

Vnde etſi eo ipſo quod Iudex procedendo ad 15
vlteriora videatur exceptiones oppoſitas à partibus reiicere *c.ex parte M.67. de appellat.* vbi Baldus *n.12.* Zabatella *n.1.* Panor.*num.2.* Ancarranus 2. Imol.4 Franc.4 & 5. Decius *ex n 8.* Menoch *de præſumpt. lib.2. præſumpt. 64. num.10.* Parianus *d. cap.58. num.22.* Tamen locum non habet hæc

Regula cum proponantur exceptiones reſpicien-
tes perſonam Iudicis, aut defectum Iuriſdictio-
nis; Nam debent expreſsè determinari Natta
conſ.271. num.3. Menoch. *ſuprà à num.2.* vbi adhi-
bet quatuor declarationes Corrotius *de except.*
except.22.q.8. num.3. cum aliis Carleual. *de Iudi-*
ciis d.diſp.5.n.8. verſ. *& quãuis.* Idemque erit in ex-
ceptionibus reſpicientibus legitimationem litigan-
tium vt notant Vant. *de nullis. tit.11. quibus modis*
ſententia nulla defendi poſſint, n.10. Perez. de La-
ra *de anniuerſ. lib.2. cap.10. ex num. 63.* Carleual.
cum aliis *ſuprà* vbi idem exiſtimat procedere in
omnibus dilatoriis, quæ reddunt Iudicium retrò
nullum. Itaque Ripol. *diſt. cap. 4. variarum à*
num. 91. agens docet Iudicem illicò pronuntiare
debere ſuper exceptionibus reſpicientibus perſo-
nas litigantium, veluti iuriſdictionis, mandati,
& ſimilium, taliter vt ſi exceptiones iſtæ ſunt
claræ, & in promptu ad probandum, ſit ſuper eis
illicò ius dicendum, nec reſeruari poſſe ad me-
rita cauſæ ex Bart. & aliis *in l.fin. ff. de iureiur.*

17 Tamen ſi ſint dubiæ, ans reſpiciunt altiorem
indaginem ſi iuris ordo peruerteretur illas reſer-
uando, tunc ſuper eis eſt illicò pronuntiandum
ſecundùm Hoſtienſ. *in cap. cum contingat de officio*
18 *deleg.* Felin. *ibi, n.4.* verſic. *credo.* † Aut iuris ordo
non peruerteretur, & tunc poſſe ad merita cauſæ
reſeruare volunt, Gloſſa, Bart. Angel. & DD. *in*
l. ille à quo n.3. §. ſi de teſtam. ff. ad Trebell Gram-
mat. *deciſ.65. n 83. & 85.* Afflictis *deciſ.61.* Capi-
tius *deciſ.20. n.19.* cum multis, & latè Aſinius *in*
19 *praxi § 18 cap.3. per totum.* † Vide quæ ea mul-
tis docet Ricc. *collect.1539* ad Teatum *in d.l. ille à*
quo, §. ſi de Teſtam. ff ad Trebell. vbi dicit exceptio-
nes non requirentes altiorem indaginem eas eſſe
quæ aliam non requirunt oppoſitionem, nec pro-
bationem, ſed in promptu aliter inſtrumentis
probantur, & etiam quæ non ſunt multis ambā-
gibus inodatæ iſtaſque non reſeruari ad merita
cauſæ; ſecùs de aliis.

20 Ex his infero ad exceptiones anomalas, de qui-
bus iam aliqua dixi ſuprà *ſub q. 5.* quod ſi de eis
conſtat in continenti, cum opponuntur, vel of-
fertur à Reo earum probatio in continenti eſt ſu-
per eis ante omnia pronuntiandum, vt ſopiatur
lis, & vlterius non procedat conceſſo eas allegan-
ti breui termino ad eas comprobandas, aut non
conſtat de illis, quia requirunt altiorem indagi-
nem, nec poſſunt breuiter liquidari, quia ſunt
intricatæ in facto, & tunc reſeruandas eſſe in
tempus definitiuæ probant DD. per Textum *in l.*
nam poſtea 9. in prin. & *ibi Gloſſ.* verbo *exceptioni,*
ff. de Iureiur. Bart. *n.2. & 5.* Bald. *n.1.* Menoch. *de ar-*
bitr. lib.q.53. & lib.2. cent.2. caſu 19. Scraderus *de*
feudis p.10. in præambulis, n.36. Gratian *diſcept. for.*
tom.1. cap.160. ex n.1. cum infinitis Carleual. *de In-*
dic. d. diſp.5. n.13. Salgad. *de Regia protect. p.2. cap.18.*
ex n.45. & 62. & Riccius *vbi ſuprà d. collect. 119.*
ait inter exceptiones intricatas, & altiorem re-
quirentes indaginem, quæ reſeruantur ad merita
cauſæ annumerari exceptionem *l. benè à Zenone*
Cod. de quadriennij præſcript. Deſranch. *in deciſ. 377.*
item Iuriſiurandi oppoſitam per eum, vel tranſa-
ctionis, Afflictis *deciſ.63.* Puteus *deciſ.233. lib.3.*
Rota Romana *collect. in deciſ.475.* Item exceptio
pragm. editæ Ioannis Angeli Piſanel. *in pragm. 1.*
de poſſeſſ. non turbari n.63. & exceptionem requi-
rentem altiorem indaginem eſſe tractandam, vt pe-
remptoriã probat Rip. *var. c.4 n.166.* cum Bart. *in l.*
cum quærebatur, C. de iuris & facti ign. & Alex. *in leg.*
vir bonus in addit. ad Bartolum, ff iudicatum ſolui.

Dubium tamen eſt nunquid reſeruetur ſuper 21
eis pronuntiatio ſi tales exceptiones ſint intrica-
tæ de iure, & quod ſtatim ſuper illis ſit pronun-
tiandum, interim ſuſpenſo proceſſu cauſæ prin-
cipalis, docent Bald. *in d.l. poſtquam lite 4. n.8. C. de*
pact. & in l. ancilla 12. n.2. C. de furt. & ſeru. corrupt.
Marian. Socin. *in d.c.1. de litis conteſt. lib.6. num.25.*
& 26. Menoch. *de arbitr. lib.1. q.53. n.4. & 5.* Salg.
vbi ſuprà d. cap.18. ex n.50. Maſtril. *deciſ.8. ex n.7.*
& 20 ex eo quia ſuper diſputatione iuris non re-
quiritur ordo iudiciarius, & vna debet eſſe ſem-
per apud Iudicem determinatio. Et ex eo quia lis,
in qua ſolùm de iure dubitatur, non de facto,
quod certum eſt, & in qua partes conueniunt,
expeditur nulla conceſſa dilatione termino enim
ſolùm eget dubium ſuper facto quod in termino
liquidatur iuxta doctrinam Innocentij *in d. cap.*
cum inter R. verſic. *ſedit quod vbicumque de elect.*
n.3. Maſtrill. *deciſ.217. n.5. 17. & 18.* Franchis *de-*
ciſ.221. n.12. Rouitus *pragm.7. n.12. de ordin. cogn.*
Anna *ſingulari. 470.* & hanc partem de iure ve-
riorem eſſe docet Carleuall. *d. diſp.5. num.7.* qui ex
vſu & ſtylo practicabilem refert contrariam opi-
nionem Angeli *in §. aquæ inſt. hoc tit. n.16.* Socini
conſ.59. n.2. & 3 lib.3 & in Rubr ff de reb dub. n.1.2.
& 3 Capicij *deciſ 10. n.19. & 29* Franchis *deciſio-*
ne 289. n.4. Caſtilli *deciſ.224. num.9. lib. 2.* Surdi
conſ.252. n.10. & 11. lib.2. nota conſ.152. n. 2. ex
eo quia dubitatio iuris æquiparatur dubitationi
facti, & quãuis iuris determinatio certa ſit quod
attinet ad rerum naturam, tamen quatenùs ad ho-
minis intellectum applicatur lex dicitur eſſe du-
bia propter varias DD. opiniones, vt notat Maſt.
deciſ.217. n.19. optimè Angel. *de acquir. poſſeſſ. q. 2.*
art.4 per totum, tum ſic practicari ob Iudicũ igno-
rantiam, & ſocordiam, qui deciſiones dubias ſem-
per procraſtinare, & differre ſolent, quia exoſum
habent ſtudiorum laborem; tamen prædictis fun-
damentis in fauorem primæ ſententiæ ſatis facit
Menoch *d. q.13. de arbitr. n.9 & 10.*

Ad vltimam quæſtionis partem de tertio com- 22
parente pro ſuo intereſſe, quando exceptionem
queat opponere præter *infrà* referenda *in c. cum in-*
ter 17. de re iud. vbi latè ago *de tertiis oppoſit.* dico
quod tertius ſua voluntate comparens in Iudicio
nequit opponere exceptiones, lite iam conteſtatã
dilatorias ſcilicet, quia cum voluntariè compa-
reat ſibi imputandum erit, litigare in eo Iudicio,
in quo comparuit maximè cum frequentius ſit,
quod exceptiones dilatoriæ parui ſint præiudicij.
† Verùm quando ipſe tertius comparet neceſſa- 23
rio tanquam Actor laudatus, tunc poterit ille ter-
tius deducere tales exceptiones dilatorias in qua-
cumque parte Iudicij, Angel. *in l ſi quis liberi. in*
prin. col.3. n.2. verſ *ſed Bart. hic ff. de petit. hered. &*
in l ſi vend. n.1. ff. de Iud. Ruin. *conſ.98. n.4. in fine,*
lib.5 Felin. *in c. excep. h.t.* qui pluribus hoc dictum
comprobat *ibi n.18 & n.22.* Barbat. *in c. cum M.*
Ferrar. *de conſt. n.39.* Ripol. *var. d.c.4. àn.142.*

Sed Felin. *in d.c. excep. n. 18.* Ancart. *conſ.335.* 24
n.2. Angel. *in d.l ſi liberi.* Ripol. *d.c.4. n.146.* docens
quod etſi tertius poſſit opponere exceptiones dila-
torias in ea parte Iudicij, in qua comparet, non
habet locum prædicta reſolutio in exceptione
fori declinatoria, quia licet dilatoria ſit, non po-
terit per tertium comparentem opponi, ad aliam
verò quæſtionem, an poſſit tertius ſe opponere
executioni ſententiæ coram Iudice requiſito, di-
co *in dict. cap. 17. de re Iudicata.*

QVÆST.

Digitized by Google

QVÆSTIO V.

An allegans exceptionem teneatur ſemper eum probare: Et an qui habet exceptiones ſi tardus ſit in proponendis condemnetur in expenſis: Et an exceptione oppoſitâ coram laico quæ ſpectet ad Eccleſiaſticum veluti ſi ſit vſurarum nihilominus poſſit laicus aſſignare terminum intra quem definiatur talis exceptio, ſeu declaretur, & an requiſitus iudex debeat cognoſcere de exceptione oppoſita, vel remittere ad requirentem iudicem: Et an ſi quis dixerit, quod non intendit proponere exceptiones, quia ipſis renunciat cenſeatur renunciaſſe omnibus; vel tantùm illis de quibus notitiam habet vbi de aliis ad materiam ſpectantibus?

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem allegans tenetur comprobare quoties habet actoris vim: Secus ſi opponat per affirmatiuam, vt ſi alleget contra impetrantem reſcriptum falſam narraſſe, n. 2.*

3 *Exceptiones tardius opponens condemnatur in expenſis: Et nunquid pronuncietur ſuper eis ſi opponens ſalarium deponat, n 4.*

5 *Laicus nequit ſtatuere parti terminum, intra quem pars deducat ad ſui fauorẽ in iudicio Eccleſiæ.*

6 *Laicus quit ſtatuere parti terminum intra quem declaret Eccleſiaſticus.*

7 *Iudex requiſitus quando cognoſcat de exceptione oppoſita? Et quando eam remittat ad requirentem? n. 8. & n 9.*

10 *Renunciatio generalis exceptionum non extenditur ad non excogitatas aut non deductas in iudicio.*

20 *Proceſſus fructus cum excommunicato valet, niſi aduersùs eum excipiatur: Et quid de facta abſque legitimatione perſonæ, n. 13.*

12 *Appellatio omiſſo medio valet, niſi pars opponat.*

14 *Teſtibus examinatis abſque interrogatoriis creditur parte non opponente.*

15 *Inſtrumenta poſſunt poſt concluſum in cauſa produci, ſi pars non opponat.*

16 *Libellus generalis ſuſtinetur ſi pars non opponat.*

17 *Excipere prohibitus non cenſetur prohibitus negare.*

18 *Excipiens probatione oneratur.*

19 *Negatio abſoluta facti, non eſt vera exceptio.*

20 *Defenſio reo non eſt neceſſaria vbi negat factum vel agendi cauſam.*

21 *Reus contendens actorem litem mouere non cenſetur excipere.*

22 *Solutio eſt exceptio, & quando opponatur quid in ſtricta diſputatione, n 24.*

23 *Solutio, acceptilatio, præſcriptio, tua non interest annumerantur inter exceptiones animales.*

24 *Exceptiones aliæ facti, aliæ iuris, vel actionis.*

1 AD primam quæſtionis partem, breuiter reſpondeo cum Boerio *tomo 2. deciſ. 344 num. 9.* & cum Ripol *variar cap. 4. de except. à num 170.* quod ſi exceptio dirigatur ad merita cauſæ ſiue opponatur in vim dilatoriæ, aut peremptoriæ, aut non afficiẽs principale negocium, veluti excommunicatio actoris, vel Taciturnitas in impetratione reſcriptio, tunc quia aſſumens habet penes ſe partes actoris, tenetur probare, ſic ex Textu *in l ſi quando, Cod. de dilationibus, c. ei autem dilatio 3. quæſt 3.* † Verùm ſi excipiens opponat exceptionem per affirmatiuam, veluti ſi dicat, quod is v. g. qui obtinuit aliquod reſcriptum narrauit falſum, tunc ille, qui illud obtinuit debet probare factum verum, quia cum fundamentum validitatis reſcripti ſit veritas narrata, ideo debet ab eo, qui illud obtinuit, probari veritas illius, & addit Ripol. *d. c 4. n. 106.* quod exceptiones, quæ conſiſtunt in facto, debent probari, & faciunt aliqua, *dict. ſup. q 4.* 2

Ad ſecundam quæſtionis partem de eo, qui habet exceptiones, & tardus ſit in ais proponendis, dici condemnandum eſſe in expenſis, docet Bellam. *deciſ. 226.* qui loquens in clerico, qui ob retardatam fori declinatoriam exceptionem, in expenſis condemnandus eſt ſequuntur Felinus *in cap. accedens de except.* Vbi Ripa *num* 17. Capella Tholoſana *dec. 163. num. 4. & 5.* Ripol. *d. c* 4. *n.* 174. & Doctores per Textum *in d. cap. exceptionem, boſis.* † Et diſputans Ripol *dict. cap. 4 à num. 18. de quæſtione.* an opponens exceptiones, debeat deponere ſalarium, ait quod ſi pars deponat ſalarium etiam lapſis 30. diebus nullâ factâ interpellatione per actorem, ſeu contradictione, valeat tale depoſitum, & iudices teneri ſuper exceptionibus pronuntiare, & declarari, & dare locum purgationi moræ, quod ſi lapſis triginta diebus pars deduxerit lapſos ipſos fuiſſe, & prædictas exceptiones pro non oppoſitis haberi, tunc depoſitum factum poſt dictam contradictionem nullius eſſe momenti, nec poſſe iudicem de illis habere rationem, quia iam res non erat integra quando depoſitum fuit factum, quia non eſt locus purgationi moræ, iuxta notata *in l. & ſi poſt tres, ff ſi quis cautionibus,* per ea quæ notant Bart. & Ripa *in l ſi inſulam, ff de verb. oblig.* 3 4

Ad tertiam quæſtionis partem, vt abundantius reſpondeas applicabis dicta *ſupra in cap. 2. 3. & 4 & in cap qualiter de iudiciis,* nunc verò breuiter dico non poſſe iudicem laicum ſtatuere terminum intra quem declarare teneatur Eccleſiaſticus iudex, quia iudex laicus quoad hoc, nullam habet iuriſdictionem, *cap. ex inſinuatione de appellat,* teſtatur Iaſon *in l. 2. num. 12 ff. de re iudicata, & num. 15.* dicit hanc eſſe communem & receptam ſententiam, eſt enim laicus incapax iudicandi Eccleſiaſticos aut imperandi eis. † Sed benè poſſe laicum iudicem ſtatuere terminum parti ad hoc vt deducat in iudicio Eccleſiaſtico quidquid deducere in ſuum fauorem prætendat taliter, vt ipſa iudex ſæcularis poſſit inſpicere an probata releuent & ſi non releuant ad vlteriora procedere, ita vt hoc ſemper ſit menti tenendum ex ſententia Alexandri refert, & ſequitur Maſcardus *de probat concl. 689. n. 4* Ripol. *var. d. c. 4 à n. 162.* 5 6

Ad quartam quæſtionis partem, Bartol. *in lege à diuo Pio in princ. num. 7. ff. de re iud.* quem veriſimilibus rationibus defendit Socin. *ibi à n. 15.* Zaſſius *in d l, ſententiam, n. 5.* Ancharranus *in clement. 1. n. 10 de re iudic* Barboſa *in l ſi Prætor 75. in princ. n 15. 20. & 62. & in §. Marcell. 8 ff. de iudiciis* docent iudicem iſtum requiſitum de quo in quæſtio non ſolùm non poſſe pronuntiare ſuper exceptionibus, ſed nec de illis cognoſcere quinimo ſtatim poſt quam opponuntur de iure remittere ad iudicem requirentem, qui de illis cognoſcat, & eas definiat. 7

8 Tamen alij Doctores diſtingunt inter exce-
ptiones, quæ reſpiciunt merite cauſæ quæ poſ-
ſunt oppoui etiam poſt latam ſenteotiam, vt in
caſu Textus *in l. 2. C. de Iuris, & facti ign* & in hoc
caſu poſſe requiſitum iudicem iſtas exceptiones
& de illis cognoſcere, non quidem vt eas defi-
nlat ſed vt videat an verè omittent, & ob-
ſtent executioni, quod ſi viderit eas non obſtare,
nec ſubſiſtere & calumnioſè opponi, debeat illis
noo obſtantibus ad executionem procedere, vt
9 *in l. ſatis 2 Cod. ad legem Corneliam de falſis.* † Sin
autem videat tales exceptiones obſtare, noo de-
bebit, oec poterit ſuper illis pronunciare, ſed
debebit abſtinere ab exequeodo, & remittere ad
iudicam Principalem requirentem iuxta Textum
*in l. cum fideicommiſſum 7. ff. de confeſſis, & in l. ſi
Prætor 75. in princ. & in §. Marcellus, ff. de iudi-
ciis*, ſumpto argumento de iudice dato ad dele-
gatum, vel ordinarium requiſitum. Sic Ao-
gelus *in d. l. à Diuo Pio in principio; num. 4.* Imo-
la *num. 5.* Cumano *num. 5.* Alexander *ex num. 9.*
Iaſoo *num. 12. & 13. Gloſ. in c. Paſtoralis 28. § quia
verò*, verbo *etſi ſciat de officio & poteſt. iud. de lega-
ti*, Meuochius *de arbitr. lib. 1. quæſt. 38. num. 9.* Can-
cerius *variar. reſol p. 2. cap. 15. à num. 17. & à n. 23.*
Surdus *conſ. 358 num. 14. & num 15. lib. 3.* Salgadus
de Regia protect. p. 4 cap. 7. ex num. 28. Carleual *de
iudiciis, p. 2. tit. 3. diſp. 17. num 12.* Babadilla *lib. 2.
politica, cap. 20 ex num. 45.* ſed quia de boc latè *in-
fra in cap. de cætero 5. de ſent. & re iudicata*, ideo non
immoror tamen de requiſitis iudicibus, & de re-
quiſitoriis applicabis dicta *ſup. in c. Poſtulaſti 14.
de foro comp. & in c. ſi qui teſt 8. de teſt. à quæſt. 8.* vbi
de remiſſoriis literis.

10 Ad quintam quæſtionis partem breuiter etiam
reſpondeo, renunciare ceoſendum eſſe illis tan-
tùm exceptionibus, quæ ſibi competebant, de
quibus reouneians habebat ſcientiam ita Specu-
lator *in tit. de except. 1. p. num. 1.* probans *ex l. Ma-
ter, ff de in officioſo, l. tres fratres, ff. de pactis*, quia ge-
neralis renunciatio exceptionum non valet, niſi
ſpecialiter exprimantur, *l. ſed ſi quis, ff. ſi quis cau-
tionibus, §. quæſitum*, quia cum renuociatio ſit ſtri-
cti ioris, non eſt cur extendatur, ſolùm enim de-
bent comprehedi in renunciatione ea, quæ veri-
ſimiliter apparent eſſe de mente ipſius renuo-
ciautis, iuxta tradita per Palacios Rubios *in ru-
brica de donat. inter virum & vxorem, §. 70. num. 10.*
Alex. *in l. ſi ab hoſtibus, num 15. ad finem, ff. ſoluto
Matrim.* Ruinos *conſ. 60. num. 17 volum. 3.* Magon.
deciſ. florent. 64. num. 67. Ripol. *variar. dict. cap. 4. à
num. 151.* & probatur ex multis adductis, *de re-
nunciatione tacita in cap. 1 de foro comp. & in cap.
antepen. 18. eodem*, & ibi *in cap. ſi diligenti*, &
alibi.

11 Et quia præcitati Doctores vberius materiam
exceptionum perſingunt de quibus & ego alias
ſub Rubro huius tituli, dico ideo breuiter pro am-
pliore enodatione noſtræ Rubricæ accipies ſe-
queotia. Primò quod in tantùm in multis requi-
ritur, vt exceptiones opponantur à parte, quod
aliàs valeant, & ſic proceſſus factus cum actore
excommunicato valet, niſi opponatur, Rota *in*
12 *deciſ. 27. de ſent excommunicationis in antiquis.* † Et
ſic parte non opponente, valet appellatio facta
omiſſo medio, Minſing. *cent. 1. obſeru. 67.* quæ alias
13 non valeret. † Et proceſſus factus abſque legi-
timatione perſonæ, eſt ipſo iure nullus, ſi ſcilicet
14 opponatur, Cornax Rotæ Lucenſ. *in dec. 195.* † Itē
quod teſtibus examinatis abſque interrogatoriis
parte non opponente præſtatur fides Rota *col-
lect. ad Farinac. in deciſ. 818.* † Item quod & poſ- 15
ſint poſt concluſum io cauſa inſtrumeota pro-
duci ſi pars non opponat. † Et quod libellus 16
incertus, & generalis ſubſtineatur, ſi pars uoo
opponat de quibus omnibus Riccius *col. 693. ad
Textum, in l. Patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel
alieni iuris*, & latè egi ſuis propriis locis, vt *in
cap 2. de libelli oblatione in cap. præſentium de teſti-
bus in cap. cum dilectus de fide inſtrum. & in cap. in-
telleximus de iudiciis*, alia *infra quæſt ſequenti*, verſic.
ad ſecundam. † Ex quo infero vt prohibitus ex- 17
cipere, non cenſeatur probibitus nempe, dixit
Baldus relatus à Cardinali Tuſco *littera, E, con-
cluſione 37. num. 2.* quod vtile eſt reſpectu *legis 4.
tit. 8. lib. 3. ord. hodie, l. 2. tit. 21. lib. 4 recop.* vbi is con-
tra quem executio facta eſt probibetur opponere
exceptiones præter expreſſas iu eadem lege, ta-
men poterit negare ſe recepiſſe in ſcriptura con-
tentum Azeuedos *in d. l. 1. num. 101.* Pichardus *in
Rub. inſt. hoc tit. num. 12.* Vveſembechius *in parath.
ff hoc tit n. 2.*

Cumqoe excipiens oneretur probatione *l. in* 18
exceptionibus 19. Cod de probat. & ooo ille, qui ab-
ſolute negat, *l. actor 23. Cod eodem.* † ideo dicen- 19
dum eſt meram & abſolutam facti negationem,
oon eſſe veram exceptionem, videndi Cujacius
lib. 69. Pauli ad edictum in l. 2. ff de probat. † Et 20
ſic vbi à reo factum vel caoſa ageodi oegatur de-
fenſio ei oon erit neceſſaria Textus *in l. ſi qui-
dem in princ Cod hoc tit.* Petrus Gregorius *lib. 21.
ſyntagm. cap. 17. num. 3.* Couarruuias *in regula poſ-
ſeſſor. p. 1. in princ. num. 5.* Pichardus *ſupra num. 21.*
† Qui *num. 25.* ex moltis probat, vt reus con- 21
tendens actorem de facto litem mooere, noo cen-
ſeatur excipere, vel quia nooquam fuit aut ſi for-
tè fuit ipſo iure extincta ſit veloti ſolotione ex-
ceptionem certè non eſſe, quia implicat quem li-
berari ipſo iure, aut ope exceptionis, *l. qui ſeruum,
§. 1. ff. de oblig. & act.* cum planè omnis obligatio
ipſo iure tollatur, *§. 1. inſt. quibus modis tollitur oblig.*
ſic docent Cotta *in l ſi exceptione*, verbo *& in fa-
cto, num. 6. Cod. de non numerata pecunia*, Cujacius
in l. ſi tibi, §. pign ff. de pact. Donell. *in Rub. C. hoc tit.
& in c. 1. lib. 22.*

Huic tamen modo dicendi communis inter- 22
pretum aſſumptio, oempe vt inter exceptiones
aonumeretur ſolutio de quo Panorm. *in cap ex-
cept. hoc tit num. 12.* verſic. *alij*, vbi ait quod ſi hæc
exceptio ſolutionis opponitur ad proceſſum im-
pediendum ſi tuoc opponenda ante litem conte-
ſtatam ſi verò opponatur ad merita cauſæ vide-
licet ad extioguendum in totum Ius actoris vt
ſine actione agere videatur tunc ea opponi poſſit
in toto diſcurſu cauſæ Capell. Tholoſ. *quæſt. 279.*
Barbar. *in cap. cum M. Ferrat. num. 36.* verſic.
octauo de conſtit. Angelus *in §. appellantur inſtit.
hoc tit. numero 35.* Ripol. *variar. quæſt. 4 nu-
mero 148. & 149.*

Cum multis Carleualius *de iudiciis, p. 2. tit. 2.* 23
diſput. 5. num. 27. vbi inter exceptiones anomalas
enoumerat haoc exceptionem ſolutioois, item &
acceptionis, præſcriptionis tua non intereſt, vel
ſi quæ aliæ, quæ ſignificant actionem actori
non competere; vel ſine actiooe agere, qood
idem eſt perempta actiooe agere eo quod ſioe
actiooe oemo permittatur in iudicio experiri, &
reum vexare, *l. ſi pupilli, §. videamus*, vbi
Gloſſa verbo *non habuerit, ff. de negotiis geſtis, l.
ſi quid 34. § illud, ff. de petit hæred. l. quoties 10. § item*
ſi

ſi temporali, ff. de adminiſtr. tutorum l. tutores, qui 40. ff. eodem, Gloſſa *in cap. conſtitutis* 47. verbo *quo iure*, de electione nonnulla dixi *ſupra*, & de exceptione ſolutionis, & de qualibet alia per quam concluditur actori Bartol. *in l. cum quærebatur* 15. *num.* 5. *ff. de iudicatum ſolui*, Surdus *conſ.* 252. *num.* 1. & 4. *lib.* 2. Marcus Antonius Blancus *tract. de exception. imped. litis ingreſ. n.* 49. & 50. & ſob *tit.* 4. *exactionis defectu ex numero* 91.

24 Verùm etſi in ſtricta diſputandi ratione procedant dicta *ſupra*, de ſolutione quæ liberat ipſo iure, & ſic exceptionem non propriè dici, ſed cum iam, vt *ſupra*, adduxi, *in principio Rubrica*, exceptionem dici etiam defenſionem, & vſus interpretum communiter obtineat omnis generis defenſiones quæ intentiones agentis repellunt exceptiones dici, aliaſque vocari exceptiones iuris, vel actionis, aliàs facti, ſeu intentionis, quando reus contendit actori, cui nulla ſit de iure actio de facto litem moaere alij ſimpliciter exceptiones largiori ſignificatu dicant, vt proſequuntur latè, & doctè hanc ſententiam tenentes Medicis *in tractatu de difinit.* 1. *p. cap.* 36. Oſualdus *ad Donellum, lib.* 22. *comment. cap.* 1. *littera, D*, Petrus Gregorius *lib.* 21. *ſyntagmat. cap.* 17. *num.* 5. Couarruuias *in Regula poſſeſſor.* 1. *in princ. num.* 4. & 5. Gilquenius *de præſcriptionibus, cap.* 2. *num.* 35. Menchaca *libro* 1. *controuerſ. illuſtr. cap.* 54. *num.* 8. ideo iam rectè videbis quo pacto hæc exceptionum materia vendicetur.

QVÆSTIO VI.

An ſemel exceptio diſceptata poßit iterum alia in cauſa refricari, vel ſit rejicienda: An cum reſeruantur exceptiones ſit de illis facienda mentio in ſententia: Et an valida ſit ſententia, quæ non pronunciat ſuper exceptione reſeruata expreſsè etiam inſtante parte: Vbi referuntur duæ formæ pronuntiandi?

SVMMARIVM.

1 *Exceptio ſemel diſcuſſa iterum non tractatur.*
2 *Exceptiones mentionandæ ſunt in ſententia ſi pars inſtat, ſed ſi non inſtet valet ſententia, etiamſi de eis non fiat mentio: num.* 3. *quid in praxi, n.* 4. & 5.
4 *Sententia valet etiam ſi expreſſè non pronunciet ſuper exceptione reſeruata; quid de oppoſita exceptione in vim dilatoriæ aut peremptoriæ, num.* 5.
6 *Exceptiones reſeruare ad merita cauſæ vel proceſſus, differt reſeruare eas ad finem iudicij & n.* 7. & *qualis ſit effectus earum, n.* 8.

1 AD primam quæſtionis partem, ex iam dictis breuiter reſpondeo quod ſi inter partes fuerit oppoſita exceptio aliqua vt merita eius fuerint diſcuſſa, non poſſit vlterius de ea ratio haberi, quia declaratio in vna cauſa facit ius quoad aliam iuxta ea quæ tradit Lancelotus *de attentis, p.* 2. *cap.* 17. *de attent. nullis. pendente* 151. Ripa *in l. qui Romæ, §. duo fratres, num.* 58. *de verborum obligat.* vbi Paulus Caſtrenſis Magon. Deciſ. Florent. 94. *num.* 1. Ripol. *variar. cap* 4. *de except. num.* 165.

Ad ſecundam quæſtionis partem, etiam bre- 2
uiter Reſpondent cum diſtinctione Doctores,
nam, aut Reus inſtat decidi exceptiones reſer-
uatas, aut non inſtat primo caſu ſententia lata
non deciſis exceptionibus reſeruatis erit nul-
la, & probari videtur, *ex l. de qua re* 74. *in
principio, ff. de iudiciis*, & faciunt quæ adduxi,
ſupra quæſtione præcedenti in fine, verſiculo &
quia, vbi de multis, quæ valent parte non
opponente, quod ſupponat, aut petat, nul-
la ſunt; deinde quia omnia quæ in iura diſpo-
nuntur in fauorem alicuius, intelligenda ſunt
habere locum parte petente, & opponente,
non ſecus cum multis Carleual *de iudiciis, p.* 1.
diſputat. 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 1. *num.* 797. & præter
eos Rodericus Suarez *in l. quoniam in prioribus
ampliatione* 10. *num.* 2. *Cod. de inofficioſo teſta-
mento*, Franchis *deciſ.* 487. *num* 9. qui multos al-
legat † in ſecundo autem caſu erit valida, & 3
ratio eſt, quia Reus dum patitur iudicem ad ſen-
tentiam procedere, & non inſtat decidi excep-
tionem reſeruatam videtur illi renunciaſſe iuxta
tradita à Decio *in l. res iudicata* 20 *num* 4. Aſſinius
in praxi, §. 19. *cap.* 5. *limitat*, 12. Montero *de-
ciſ.* 12. *num* 56. Cancerius *variar. reſolut p.* 1. *c.* 20.
ex num. 20 & 21. & *parte* 3 *cap.* 17. *num.* 2. 3.
Gonzalez *in Regula* 8. *Canc. Gloſ.* 66. *ex num.* 38.
Ceſar Burrius *deciſ.* 154. *ex num.* 8. *ad vtrumque*,
Treuiſ. *deciſ.* 2. *à num.* 8 *lib.* 1. Giurba *deciſ.* 21.
num. 9. & *à num.* 12. Salgado *de regia Protect. de
oppreſſor.* 2 *p. c.* 18. *ex n.* 61. ſed qualiter practicetur
dico *infra in ſeq.*

Ad tertiam quæſtionis partem, quæ depen- 4
det ex integra intelligentia præcedentis, vt reſ-
pondeat Carleual. *de iud. p.* 1. *tit.* 2. *diſp.* 5. *num fin.*
ait dubitare de primo membro diſtinctionis ta-
ctæ *ſupra dubio præcedenti*, quatenus credit vali-
dam eſſe iudicis ſententiam, qui ſpecificè non
pronunciauerit ſuper exceptione reſeruata etiam
ſi pars petierit, & inſtet pro ſpecifica deter-
minatione & ſufficere ſi ſolùm determinauerit
prolata difinitiua ſuper principali negotio, ex
eo quoniam dum iudex pronunciat ſuper prin-
cipali non eſt neceſſarium memorare expreſſe
exceptionem oppoſitam, illam reprobando per
ipſam ſententiam; vt illam videatur reieciſſe,
ſed ſat eſſe pronunciare ſuper principali, non ſic
etiam, cenſetur tacite pronunciaſſe ſuper exce-
ptione, dummodo de illa plenè cognouerit, tunc
que ex ſententia oriri exceptionem rei iudicatæ
aduerſùs prædictam exceptionem probant Gra-
tianus *diſcept. forenſ. tomo* 3 *cap.* 445 *ex num.* 15. Pa-
cianus *de probat. lib.* 2. *cap.* 58 *ex num* 63. Farinacius
in praxi, p. 100. *cap* 2. *num.* 89. & 90. videndi Meno-
chius *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 2. *caſu* 65. *ex num.* 4. &
alij *ſupra*, relati à Carleualio & ſic video in pra-
xi obtentum, vt quamuis opponens exceptiones
petat ſuper illis pronunciare ſi iudex eas reſeruet
ad difinitiuam tunc in ſententia non fieri mentio-
nem expreſſam, & diſtinctam de illis, ſed ſufficere
pronunciari ſuper principali quod tamen ſolet ex-
primi, eſt nempe, quod non obſtantibus allega-
tionibus, ſeu exceptionibus vnius partis, quam
condemnare vult, pronunciat in fauorem alterius
ſuper negotio principali.

Vnde Bartolus *in l. à proced. C. de dilation n.* 4. & 5

in l.1. Cod. de ordine Iudiciorum, n.8. eapreſsè loqoutus de exceptione tranſactionis rei iudicatæ, & iuriſiurandi, ait ſi exceptiones opponantur in vim dilatoriarum, & taoquam emergentes eſſe de illis proounciandum; ſi verò in vim peremptoriarum, & taoquam incidentes ſatis eſſe pronuociare ſuper priocipali. Verùm etſi exceptionibus dilatoriis oppuſitis Iudex ad vlteriora procedit taeitè de eis videtur pronunciate, eas rejicieodo vt *ſuprà* adduai. & docent præter Bart. Baldum *in l. cum ciuili 3. n.2. Cod. de ordine Iudiciorum*, Paulus de Caſtro *in l. cum prior 29. n 3. in vltima oppoſitione, ff. de Iudicijs*, à qua ipſe ſolùm excipit Paulus exceptionem incompetentiæ Iudicis, ſuper qua expreſsè proooneiandum eſſe, ad quod decidendum repetes *ſupra dicta q.4.* verſic. *ad quartam.*

6 Ad quartam quæſtionis partem pro complemeoto huius noſtræ quæſtionis principalis dieo, diſcrimen verſari ioter duas formas proouoeiandi ſuper reſeruatione exceptionom, nam aliud eſt reſeroare exceptiones ad merita cauſæ, vel proceſſus, aliud reſeruare eas ad fioem Iudieij, ſeu ad tempus ferendæ diffinitiuæ ſeotentiæ; quia pronuneiatio facta primo modo, eum habet effectum, vt factâ publicatione in cauſa, primus actus, qui debeat expediri parte petente eſt, 7 vtrum exceptiones reſeruatæ obſtent. † Sed eum reſeruantur io finem cauſæ, ſeu tempus ſeotentiæ, tune eaamioari io finem cauſæ prædictas exceptiones, etſi cooſtiterit eo tempore exceptiones obſtare, tune totum proceſſum reddi nullum quia vt optimè dicit Baldus, reſeruate eaceptiones, non eſt aliud niſi reſeruare effectum earum *ibi conſil. 96. volum n.4* per textum, *in l. ſi fideiuſſor 7. in princip. ff. qui ſatisdare coguntur.* ita diſtinguit Afflictis *in conſtitut. exceptione filiationis, n.8* quem ſequitur Maſcardus *in praxi lib.1. parte 5.* Gloſſa *reſeruatis, num.27. & 28.* io tamen ea dictis iam optimè percipies dubium de quo hîc.

8 Quod ſi ioterroges, qualis poſſet eſſe effectus prædictarum eaceptionum, reſpondeo, quod impedire litis conteſtationem, & proceſſum cauſæ, vnde cum ex poſt facto appareat litem non debuiſſe conteſtari, oec in cauſa procedi per conſequens cooteſtare quidquid factum eſt, non eſſe ritè & rectè factum, quia conteſtatio non ritè facta pro oulla habetur Authent. *offeratur in fine, Cod. de litis conteſt.* quemlibètque actum noo ritè factum cenſeri noo factum docent Bartol. *in l. ille, à quo 13. §. ſi de teſtamento, num.5. ff. ad Trebellianum*, vbi Angelus *num.2.* Iaſon *in §. præterea, inſt. de actionibus, num.58.* Giurba *decis.21. num.5.* qui limitat *num.7.* Muſeatellus *in praxi lib.9 p.5.* Gloſſ. *reſeruatis, num.26.* Salgadus *de Protectione Reg. 2.p. cap.18. num.59. & 66.* Maranta *in praxi 6. parte, de exceptione, num.15.*

QVÆSTIO VII.

An exceptiones, quæ debitoribus competunt, competant, & eorum fideiuſſoribus: Et an cum plures competant exceptiones ſi reus vnam proponat, & ſuccumbat poſſit poſtea aliam proponere: Et an replicationes, & duplicationes habeant connexionem cum noſtro titulo de Exceptionibus: Et an exceptio de Iureiurando, quæ prodeſt debitori proſit, & fideiuſſori, quid de exceptione periurij?

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones rei cohærentes competunt fideiuſſori non ſic cohærentes perſonæ debitoris, & quæ ſint, & n.2. & 5.*

3 *Exceptio pacti de non petendo rei cohæret, & an competat fideiuſſori, n.5. 6. & 7.*

4 *Reſtitutio in integrum oppoſita in vim exceptionis nunquid competat fideiuſſori debitoris, & n.9. 10. 11. 12. 13. & 14.*

5 Lege ſi voos, §. pactus, ff. de pactis.

6 Lege fin. ff. de pactis.

7 *Pactum quando in perſonam, quando verò in rem concipiatur.*

8 *Pactum, quod interceſſit animo donandi non datur fideiuſſori.*

9 L.2. ff. de fideiuſſoribus, l. eaceptiones 7. ff. de exceptionibus, & n.11.

10 L. in cauſæ cogoitione, ff. de minoribus.

11 L.1. Cod. de fideiuſſ. mioor.

13 L. minor 51. ff. de procurat. l.2. §. fin. ff. de admioiſtr. tutorum l. ſi pupillus 89. ff. de acquirenda hæreditate.

14 L.3. § ſed vtrum. ff. de minoribus.

16 *Replicationes, & duplicationes reducuntur ad exceptiones.*

17 *Exceptio iuriſiurandi rei cohærens prodeſt fideiuſſori, & mandatoribus, n.18.*

19 *Iuratum de re dicitur, ſi iurauerit, non deberi id, quod petebatur de perſona ſi rem confeſſus vtitur exceptione.*

20 *Exceptio periurij quæ dicitur litis finitæ, & participat dilatoriæ, & peremptoriæ quando opponi poſſit.*

21 *Exceptiones ceſſionis bonorum, & quæ dantur humanitatis cauſa cohærent perſonæ.*

22 *Exceptio omnis peremptoria, quæ non impugnat ſententiam poteſt poſt eam opponi niſi eſſet ante ſententiam oppoſita, & per Iudicem reprobata. n.23. declaratur n.24. & 25.*

AD primam quæſtionis partem, vt reſpondeam, præmitto exceptiones quaſdam quibus debitor defenditur fideiuſſoribus etiam accommodari, quales ſunt rei cohærentes veluti pacti conuenti, rei iudicatæ, doli mali, & ſimi- 1
les. † Quaſdam vero eſſe quæ debitori ſoli competunt, oec ad fideiuſſores tranſeunt, vt omnes perſonæ coherentes, & non rei, quales ſuot ceſſionis bonorum, & inopiæ, ne parens, maritus, Patronos, ſocios, vltra id quod facere poſſunt conueniaotur, iuxta textum, *in l. exceptiones 7. l. omnes 19. ff hoc tit. §. exceptiones 4. inſt. de replicationibus, l. fideiuſſori 24. ff. de donationib. l. ex perſona 32 ff. de fideiuſſoribus, l. fideiuſſor 15. ff. de* 2

ff. de doli exceptione, l. ſi cum teſtamento 21. *§. fin. ff. de except. rei iudicatæ, l. duobus* 28. *§.* 1. *ff. de Iureiurando, leg. & hæredi* 21. *§. fin. ff. de pactis, l. etſi fideiuſſor* 24. junctis legibus præcedentibus. *ff. de re iudicata, l. verum* 63 *ff. pro ſocio*: præter ordinarios in dictis Iuribus exornant Cujacius *lib.* 19. *obſeruat. cap.* 29. Zangerus *de except.* 3. *p. cap. fin. à n.* 119. Bergalius *lib.* 4. *de dolo, cap.* 2. *n.* 84. *& ſeqq.* Heringius *de fideiuſſ. cap.* 27. Donell. *lib.* 21. *Comment. cap.* 3. 4. 5. *&* 6. *& lib.* 24. *c.* 7. Anton. Faber *lib.* 8. *coniecturarum, cap.* 3. & faciunt adducta *in cap.* 147. & *cap.* 9. *de Iureiur.* quæ proportionabiliter applicabis.

3 Hæc tamen doctrina videtur ſequentibus impugnari, primò quia exceptio pacti de non petendo rei non perſonæ cohæret, *d. l. exceptiones*, & tamen fideiuſſoribus nõ competit, *l. ſi vnus* 27. *§. pactus ne peteret*, ibi, *eadem ratione contingit, ne & fideiuſſoribus prius pactum proſit*, juncta *l. fin. ff. de pactis*, ergo quantumuis exceptio rei cohæreat non detur fideiuſſoribus.

4 Secundò, quia ſi in integrum reſtitutio opponatur in vim exceptionis iuxta *d. ſuprà q.* 4. *à n.* 1. cauſæ non perſonæ cohæret, quia non ſolùm minoribus, ſed etiam eorum hæredibus competit, *l. non ſolùm* 6. *ff. de in integrum reſtitutione, l. minor* 19. *§. fin. ff. de minoribus*. & tamen non competit fideiuſſoribus minorum, *l. in cauſa cognitione* 13. *in princ. ff. eodem, d. l. exceptiones* 7. *ff. hoc tit. l.* 1. *Cod. de fideiuſſ.* ergo claudicat diſtinctio *ſuprà n.* 1. jacta. His ergo, & aliis non obſtantibus defendenda eſt præfata diſtinctio nempe exceptiones rei cohærentes ad fideiuſſores tranſire non verò, quæ perſonales ſunt ex *d. l. exceptiones* 7. *ff. hoc tit.* cuius deciſione declarantur aliæ leges ſine diſtinctione loquentes, & ſic omnino accipi debent textus, *in d. l.* 19. *ff. eodem*, quæ ſimpliciter dixit omnes exceptiones reo competentes, eo etiam inuito fideiuſſoribus competere, *l. ſi ſtipulatus* 16. *leg. ex perſona* 32. *ff. de fideiuſſor. l. defenſiones* 11. *Cod. de Exceptionibus*, aduertunt Donell. *in d. leg. defenſiones*, & Antonius Faber *d. lib.* 8. *coniect. c.* 3. *in principio.*

5 Hæc obſtat primum argumentum deſumptum ex verbis Pauli *in d. §. pactus ne peteret*, quia ſi fideiuſſor in poſteriori pacto conſentiat in priſtinam obligationis cauſam ſuâ ſponte ſeipſum reponit, & ſicut debitor exceptionem amittit ita & ipſe fideiuſſor, nec vllam ei iniuriam ir-

6 rogari cum conſentiat. † Nec turbatur hæc ſolutio per textum, *in l. fin. ff. de pactis*, quatenus probat quod ſi reus pactus ſit à ſe non peti pecuniam ita, vt pacti exceptio fideiuſſoribus competat, licet poſteriori pacto in contrarium hoc agatur vt peti poſſit ſemel quæſita pacti exceptio fideiuſſori eo inuito non extorquebitur, & poſterius pactum ſoli debitori nocebit non item fideiuſſori, quia hîc nullum conſenſum præſtat fideiuſſor cum potius Conſultus loquatur de eo inuito, ſecus *in d. §. pactus ne peteret*, vbi, vt dixi, loquitur Paulus de fideiuſſore ſciente, & conſentiente, Cujacius *lib.* 3. *Pauli ad edictum in d. l. ſi vnus, §. pactus ne peteret*, & in notis ad textum, *in d. §. exceptiones autem inſtit. eod.* vbi Pichard. *n. fin.* Borcolten *n.* 2.

7 Ex quo breuiter infertur, quod exceptio pacti conuenti fideiuſſoribus proficit ſi in rem factum ſit, *l.* 7. *l. hæred.* 21. *§. fin. l. tale pactum* 40. *ff. de pactis*, quod procedit, quando pactum in rem, & generaliter conceptum eſt, vt ſcilicet non petatur, vel id ſuadeat mens contrahentis *ex d. l. exceptiones*, ibi, *igitur etſi reus pactus ſit in rem*, Donell. *d. lib.* 22. *Comment. cap.* 4. Pichardus *ſup. num.* 3. qui aliter docent quando tale pactum in perſonam conciperetur, & quando pactum in perſonam, quando verò in rem concipiatur de primo, *in d. l. hæred.* 21. *l. idem* 25. *§.* 1. *ff. eod.* de ſecundo, *in l. Iuriſgentium* 7. *§. pactorum autem, l. tale pactum, ff. de pactis*, Donell. *d. cap.* 4. & *ibi*, Oſualdus videndus omnino, *littera Q. & L.* Anton. Faber *in d. l. pactorum*, Cujacius *lib.* 18. *obſ. cap.* 2. Othomanus *lib.* 2. *amicabilium, cap.* 29. Conanus *lib.* 5. *Comment. cap.* 5. *n.* 4. *&* 5. Duarenus *ad titulum de pactis, cap.* 6. *n.* 10. Forter. *de pactis, cap.* 4. *membro* 5. Charondas *lib.* 2. *veriſimil. cap.* 4.

Quod ſi pactum animo donandi interceſſit 8 non datur fideiuſſori, text. eſt. *in l. quod dictum* 32. *ff. de pactis*, ex qua ratio deducitur nempe quia cum fideiuſſor, etſi ſoluat pro reo mandati actionem contra eum hoc in caſu non habeat, *leg. ſi remunerandi* 6. *§. ſi paſſus, ff. mandati*, non eſt cur ei ſubueniatur cui datur exceptio propter rei perſonam, quia qui à fideiuſſore petit à reo petere videtur, *l. aduerſus* 34. *ff. de receptis arbitris propter mandati actionem*, itaque Donell. *in d. c.* 4. *lib.* 22. *Comment.* Briſonius *lib.* 3. *de ſolutionibus, pag.* 438. Cujacius *lib.* 19. *obſeruat. cap.* 19. dicunt, vt quibus in caſibus fideiuſſori ſoluenti non datur actio aduerſùs debitorem, in his exceptionem, quæ debitori competit fideiuſſori non prodeſſe, quia nihil intereſt debitoris eum liberari.

Non obſtat ſecundum in quo, & ſimiliter 9 diſtinguendum eſt, nam vel minor dolo aduerſarij circumſcriptus, fideiuſſores dedit & reſtitutioni cauſam præbet dolus aduerſarij. Et in hoc caſu certi iuris eſt reſtitutionem in integrum, quæ minori competit ad fideiuſſorem eſſe protrahendam, textus *in l.* 2. *ff. de fideiuſſ. minorum*, ita accipiendus textus, *in d. l. exceptiones* 7. in illis verbis, *aut pro minore viginti annis circumſcripto, aut circumuento*, vt intelligit Ant. Faber *lib.* 8 *coniect. cap.* 3. ex eo quia reſtitutionis auxilium doli mali exceptio fideiuſſori competebat, *l. ſi teſtam.* 49. *ff. de fideiuſſor.* atque ita non mirum ſi hæc exceptio non perſonæ, ſed cauſæ tribuatur.

Vel an minor in re ſit deceptus dolo aduerſa- 10 rij remoto, ita vt ſola in integrum reſtitutio ei ſuperſit ad reſcindendum contractum, quia ſola læſio cum priuilegio ætatis reſtitutioni cauſam præbeat, & in hoc caſu exiſtimo exceptionem reſtitutionis fideiuſſori non prodeſſe taliter, vt ea non obſtante poſſe creditorem ſecurè cum conuenire, ad hunc caſum referendum eſſe text. *in arg.* adductum, *in d. l. in cauſæ cognitione* 24. *ff. de minoribus*, vbi dicit Vlpian. æquum non eſſe ſubuenire fideiuſſori in necem creditoris, qui fidem non adhibuit minori, & ideo fideiuſſorem ab eo exegit, & ne debitor reſtitutus periclitetur, & actio mandati denegetur fideiuſſori, quæ aliàs ſecundùm regulas competit fideiuſſori ſoluenti aduerſùs principalem, ideo quia quemadmodum minor reſtituitur contra creditorem, ſic & pariter debeat reſtitui contra fideiuſſorem cui ſi debitum ſolueret, nullum commodum conſequeretur ex reſtitutione, vt obſeruat Donell. *lib.* 21. *Comment. cap. fin.*

Quo

Digitized by Google

11 Quo pacto docet Pichardus *in d. §. exceptio-*
nes 4. Inſt. de replicationib. n. 11. lucem accipere
textum *in l. 1. Cod. de fideiuſſ. minor*, & id eſſe, quod
ſcripſit Paulus *in d. l. exceptiones 7. in finalibus ver-*
bis ibi *quod ſi deceptus ſit in re, tunc nec ipſe ante*
habet auxilium quàm reſtitutus fuerit, nec fideiuſſori
danda eſt exceptio docet ergo C.S. multùm refer-
re, an minor, qui fideiuſſorem dedit deceptus
vt in rem, an ex propoſito ſi ex propoſito com-
peter minori non ſolùm ius petendæ reſtitutio-
nis ſed etiam ius excipiendi de dolo ſi fortè con-
ueniatur, quæ exceptio vtpotè rei cohærens
competeret fideiuſſori, tametſi nec reſtitutus ſit
minor, nec exceptionem obiecerit, quod ſi in
re deceptus ſit doli exceptio minori non com-
petit, ac proinde nec fideiuſſori, quare ait Pi-
chard. cum Antonio Fabro *lib. 7. coniect. cap. 3. in*
fine, contra Holeandrum aliter legentem, ſcili-
cet cum negatio ne ibi, *quod ſi deceptus non ſit in*
re ſupereſſe vnum remedium, illud ſcilicet, vt
in integrum reſtituatur quod fideiuſſori non cō-
12 petit. † Et quia ex multis idem Pichard. alia
refert, *à n. 12 in d. §. etſi exceptiones 4. de replicat.*
vbi reddit rationem, quare reſtitutio in inte-
grum non detur fideiuſſoribus, cum ad hæredes
tranſeat cum Donello *lib 21. cap. fin.* taliter vt
quamplura iura relata diſtinctione concilient
ipſe, & Anton. Faber *d. lib. 8. coniect. cap. 3.*
Donellus *ad titulum de fideiuſſ. minor.* Mauritius
de reſtitut. cap. 14. Trentacinquius *lib. 2. pract.* re-
13 ſoluit, *de minorum reſolutione 4.* † Nec turbetur
ea diſtinctio per textum, *in l. minor 51. ff. de pro-*
curat. in l. 2. §. fin. ff. de adminiſtr. tutorum, leg. ſi
pupillus 89. ff. de acquirenda hæred. quibus gene-
raliter, & indiſtinctè traditur per reſtitutionem
minorum fideiuſſoribus etiam ſuccurri, quæ
iura loquuntur in caſibus ſpecialibus, vt latè ex
multis expendit idem Pichard. *ſupra n. 14. & 16.*
14 videndus omnino. † Ideo cum eo, & per eum
relatis intelliges iuxta præfatam diſtinctionem
textum, *in l. 3. §. ſed vtrum, ff. de minoribus*, ad
cuius intellectum videbis *ibi*, Anton. Fabrum *in*
rationali, Cujacium *in recitationibus ſolemnibus ad*
eundem, Donell. *lib. 21. Comment. cap. 7.* vbi plura
Oſualdus *in notis littera E. & F*, Melchiorem
de Valentia *epiſtolarum exercitatio, epiſt. 3. exerci-*
tatione 5. quare ego non repeto, ne ab inſtituto
abſim.

15 Ad ſecundam quæſtionis partem, vt reſpon-
deas adjunges hîc, quæ dixi *ſupra in cap. exami-*
nata 15. de Iudic q. 8. & quæſt. 9. vbi an electa ab
actore viâ ordinariâ poſſit ad executiuam redire.
Et an quis poſſit ab actione propoſita recedere
aliam intentando. Et applicabis, *q. 4. & 5. & 15.*
d. cap. examinata.

16 Ad tertiam quæſtionis partem de replicatio-
nibus, quæ ſunt inſtitutæ aduerſùs exceptiones
reorum & de duplicationibus, quæ item inſti-
tutæ pro reis ſunt aduerſùs replicationes acto-
rum, quæ nimirum vt omnes agnoſcunt, om-
nimodam habeant connexionem cum exceptio-
nibus ſic Imperator Iuſtinianus agnoſcit, *in prin-*
cipio titul. Inſt. de replicat. & in noſtra rubrica
tangit Andreas Valenſis *n. fin.* quare ego poſſem
ad longum de earum natura, & officio hic in-
nectere; ſed quia *infrà ſub rubro in cap. 2. cap. di-*
lect. 8. cap. Apoſtolica 9. poteſt commodè de hoc
puncto agi, ideo hîc non inſiſto.

17 Ad quartam quæſtionis partem, vt reſpon-
deam ſuppoſito, quod iuriſiurandi exceptio
competit debitori, qui iurauit ſe nihil dare opor-
tere aduerſùs creditorem, qui iuſiurandum de-
tulit de ea re, de qua iuratum eſt, *l. nam poſtea-*
quam 9. §. 1. Donell. *lib. 22. Comment. cap. 4. in*
fine, & ex profeſſo, *lib. 24. cap. 7.* vbi plura Oſ-
ualdus, Pichard. *in §. idem iuris*, cum aliis, *Inſt.*
hoc tit. à num. 10. ideo dicendum eſt, vt cum iu-
riſiurando exceptio rei, & cauſæ non perſonæ
ſit, *d. l. exceptiones 7. hoc tit.* quæ nullâ habitâ
ratione perſonæ datur ea ſola, quia iuratum eſt
proficiat fideiuſſori, & hoc eſt quod dicitur, *in*
l. duobus 28. §. 1. ff. de Iureiurando, quod reus iu-
rauit fideiuſſori prodeſſe. † Idémque obtinere 18
in mandatoribus, *leg. fin. Cod. de conſt. pecunia*,
quod eſt intelligendum ſi de re iuratum eſt, ſe-
cus ſi de perſona vt Paulus dicit *in dict. leg. duo-*
bus §. 1.

Quod ſi ſcire velis quando de re, aut de per- 19
ſona iuraſſe quis videatur, breuiter dico de re
accidere veluti ſi iurauerit non deberi id, quòd
petebatur; de perſona autem ſi rem deberi con-
feſſus exceptione perſonæ coherenti eſt vſus vt
exemplificat Conſultus *in l. fin. ff. de Iureiurando*
veluti ſi pupillus aliquid promiſit ex iuxta cau-
ſa fideiuſſoremque dederit, nam ſi poſtea pupil-
lus conueniatur eique Iureiurando delato iura-
uerit & abſolutus ſit, adhoc vt fideiuſſori eadem
exceptio competat, videndum eſt quomodo iu-
rauerit, nam ſi de contractu, & re iurauit ſe eam
pecuniam non debere hæc exceptio vtpote rei
cohærens fideiuſſori etiam competet; at ſi iura-
uit ſe promiſiſſe ſine tutoris authoritate fideiuſ-
ſori exceptionem non accommodari, quia de
perſona iure videtur iuxta ſententiam *dict. l. fin.*
expendunt Carrocius *q. 2. 14. quæſtionis principalis*
n. 3. Donellus *in poſterioribus comment. ad titulum*
de Iureiurando c. 4. idem Donell. *lib. 24 comment.*
c. 7. n. 5. Petrus Faber *lib. 2. ſemeſtrium c. 16. &*
lib. 3. cap. 24. Othomanus *lib. 4. obſeruat. cap. 15.*
applica dicta *in cap. 14 de Iureiurando.*

Ad quintam de exceptione periurij, dico quod 20
hæc dicitur litis finitæ iuxta tradita per Hypoli-
tum *conſ. 107, n. 9 lib 7.* & per Doctores *in cap. 1.*
de litis conteſt. lib. 6. & in l. 1. & in l. non erit, ff. de
Iureiurando, §. dato Ripol. *Variar. cap 4. num. 131.*
& 132. vbi ait hanc exceptionem participare na-
turam dilatoriæ, & peremptoriæ taliter vt in
qualibet parte iudicij proponi poſſit dummodo
ante proceſſus denunciationem, & concluſionem
in cauſa proponatur, nam ſi proceſſus ſit denon-
ciatus, & in cauſa concluſum, licèt de nouo per-
ueniat eius notitia non poterit proponi Abbas *in*
cap. Paſtoralis hoc tit. col. 5. verſic. item quæritur ibi
Anton. de Butrio *col. 7.*

Plura ergo alia *hic* innecti poſſent; ſed quia 21
plenè de eis DD. ſcripſerint & dictant ea Pichar-
dus cum eis, *in toto tit. inſt. hoc tit.* vbi de exceptio-
nibus pacti conuenti, Iuriſiurandi Rei iudicatæ,
doli mali, & his ſimilibus docentes de earum
natura Ripol. *d. cap. 4. de except. per totum*, & alij
iam relati interpretes, ideo iam operæ pretium
erat vt de aliis exceptionibus perſonæ cohærenti-
bus ageretur, quales ſunt ceſſionis bonorum &
quæ humanitatis causâ dantur ne exceptæ per-
ſonæ vltra id, quod facere poſſint conuenian-
tur, ſed quia de iſtis propius ſit locus ſcriptus *in*
§. ſunt præterea cum tribus ſequentibus vſque ad
finem tituli de actionibus & ibi Pichard. & ab eo
relati ideò non inſiſtimus, & alia videbis *ſub*
rubro huius tituli.

Notabis

Digitized by Google

22 Notabis pro complemento omnem exceptio-
nem peremptoriam, quæ non impugnat ſenten-
tiam ſed tantùm limitat & reſtringit opponi
poſſe poſt ſententiam *l. fideiuſſor §. idem reſpondit,*
ff. de fideiuſſoribus l. Neſſenius, ff. de re iudicata l.
ex diuerſo, §. fin. ff. ſoluto matrimonio, Bart. *in l. 1.*
Cod. de iuris & facti ign. ibi Iaſon vbi ſingularia
refert, Felinus *in cap. ſoboriu in princ. de re iudi-*
cata cap. cum Ioannes de fide inſtr. vbi tradit quan-
do exceptio peremptoria poſſit poſt ſententiam
opponi quando verò Gratianus vbi alia tradit,
23 *regula* 348. † Qui *num.* 12. limitat hoc dictum
quando talis exceptio eſſet antè ſententiam op-
poſita, & per iudicem reprobata ita quod ea non
obſtante ſententia lata eſſet Gloſſa *in d. l. Neſſe-*
nius, §. fin. cum Bartol. *in dicta l. ex diuerſo, §. fin.*
24 vbi Alex & Boëtius *deciſ.* 16. *n.* 2. *&* 3. † Dicit
hoc verum ſi exceptio fuit oppoſita ad vnum ef-
fectum, & ad illam iterum poſt ſententiam op-
poneretur ſecus ſi primo ad vnum, poſtea ad
alium ſit oppoſita, quia tunc venit admittenda.
25 † Item regula limitatur ſi Iudex ſtatuiſſet ter-
minum ad omnes exceptiones opponendas, ſic
Gratianus *num.* 13. cum Iaſone *in dict. l. 2.* vbi
alias tres limitationes ponit & ibi Bernardus.

QVÆSTIO VIII.

*An exceptio, quod in pari cauſa aquè pri-
uilegiata, melior ſit conditio poſſidentis,
obſtet aduerſùs executionem contractus
bullaris, ſi omnes ex eodem contractu cau-
ſam habeant: Et an ſi exceptio probatio-
nis detecta fuerit aliquo modo ante exe-
cutionem, tunc praeuentio ſuper exceptione,
impediat executionem inſtrumentis?*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non ſolùm anterioritatis aquè priuile-
giato admittitur aduerſùs executionem con-
tractûs bullaris, ſed & etiam ex aquali cauſa
pariter priuilegiata poſſeſſio rei ſubiugata pe-
nes tertium conuentum reperiretur: diſtin-
gue, n. 7. & 8.*

2 *Poſſidentis conditio in pari cauſa regulariter po-
tior eſt: qualiter in pignore, à n 6. & 7.*

3 *Prohibentis conditio in re communi, & ſociali,
melior eſt, ſiue cauſa turpitudinis ſit, ſiue
bona fidei, vt, n. 4.*

5 *Exceptio admittitur in prima executiui Iudicij
inſtantia aduerſùs contractum Bullarem, id
eſt, guaremigiatum, ſi tertius tantùm poſſi-
deat ex cauſa pariter priuilegiata, putà in-
ter vſurarij einſdem contractûs Bulla*, cum
diſt. o 6. 7. & 8.

6 L. ſi vous, §. 1. ff. pro ſocio, n. 7. & 8.

7 L. ſi debitor, §. inter ipſos, ff. de pigno-
ribus.

8 *Creditores omnes hypothecarij habentur de Iure
communi, vti plures ſocij, & coharedes inter
quos non obſtat exceptio paritatis.*

9 *Executio ſententia per praeuentionem, non im-
peditur; ſecus ſi agatur de executione inſtru-
menti; & ſic componi Innocent. & Bald. vt
n. 10. 11. & 12. & qualiter intelligatur In-
nocentius*, infrà, *n. 15.*

13 *Nullitas impedit executionem ſententia, vel in-
ſtrumenti ſi ſit promptuaria, non ſolùm oppo-
ſita per viam exceptionis, ſed etiam per viam
principalis petitionis; ſecus ſi non incontinenti
probetur, niſi fraudulenter lis nullitatis op-
poſita fuerit, vt, n. 14.*

14 *Exceptio aduerſùs inſtrumentum non impedit eius
executionem, ſi altiorem indaginem requirat.*

16 *Praeuentus tacens, & conſentiens exceptionem
praeuentam deregi, ſibi praeiudicat in diſcep-
tando ſuper natura ſententia, aut inſtru-
menti.*

17 *Nullitatis exceptio competens debitori, poteſt
opponi, non obſtante pacto de illam opponen-
do; aliter ſi exceptio ſit alia: nam tunc
pactum non impedit.*

18 *Praeuentio non poteſt fieri per debitorem ſubme-
gantem, niſi prius ſoluat ille, quem exclu-
dit, ſtante ſtatuto rejiciente omnes excep-
tiones.*

AD primam quæſtionis partem, ſuppoſitis 1
nonnullis, quæ dixi *ſuprà ſub cap licet 9. de
probat.* de antiquiori, ſiue anteriori poſſeſſore;
item & *ſub cap. 17. hoc tit.* vbi de contradictore,
ſiue tertio oppoſitore, ac videam digladiantes
inter ſe DD. alij negantes exceptioni prædictæ
locum dari, alij affirmantes eam admitti, de quo
ſunt videndi reſpectu contractus cenſualis Mu-
laneo. *deciſ. 1. n. 173. lib. 2.* Anton. de Ballis *lib. 5.*
ad pragmat. de cenſibus, q. 2. n. 9. Ginthe *deciſ. 22.*
n. 1. Angel. Aretio. *conſ. 55. nulli*, Felician. *de
cenſ. lib. 3. cap. 5. n. 7. tom. 1.* Caſtillo *deciſ. 78. n. 6.*
Afflictis *deciſ. 16. ſub n. 2.* Neguſant. *de pignoribus
p. 5. membro 2. n. 1. & 2.* Cardinal. Tuſchus *con-
cluſ. 374. num. 4. littera E, tom. 3.* latè Maſtrill. *in
Additionib. ad Petr. Gregor. ſuper Bulla, q. 6 n. 93.
& deciſ. 17.* Connetſan. *in Addition ad Intrigliol.
ſuper Bulla, q. 51. litt. A.* Muta *deciſ. 27. n. 7.* qui
& alij infiniti, quos refert Amato *reſol. 31. à n. 6.*
videndus per totam firmant, non ſolùm exce-
ptionem anterioritatis æquè priuilegiatam ad-
mitti aduerſùs executionem contractus bullaris;
ſed etiam, ſi ex æquali cauſa pariter priuilegia-
ta poſſeſſio rei ſubiugatæ penes tertium conuen-
tum reperiretur. † Cum in pari cauſa regula- 2
riter ſit potior poſſidentis conditio, *tx l. ſi debi-
tor, ff. de pignorib l verùm, ff. de minorib §. penult.
l. decreto, Cod. qui potiores in pignor cap in pari de
reg. iuris.* † Et ſicut in re communi, & ſociali 3
dicitur meliorem eſſe conditionem prohibentis
per textum *in l. Sabinus, ff. communi diuid. cap. in
re communi de reg. iuris lib. 6. l fin. §. fin Cod. de ſer-
uitutibus*: poſt alios ex antiquioribus, & mo-
dernioribus videndi ſunt Scaccia *de commerciis,
& cambiis, §. 1. quaeſt. 7. p 2. ampliat. 19. à num 98.*
Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib tit. 26. n 24.
volum. 2.* latiſſimè Fontanella *de pactis dotalib.
gloſſa 7. clauſula 5. à num. 10. & 11. volum. 2.* Me-
noch. *de arbitr. caſu 343. num 5* verſic *praeterea*,
Farinac. *quaeſt. 111. art. 7. à num. 107.* Tuſchus *con-
cluſ. quaeſt. 17. littera P, à n. 14.* Surdus *conſ. 469.
lib. 4.* Gratian. *diſcept. forenſ. 402. num. 22. lib. 3.*
Gregor. Lopez *in l. 7. tit. 14 p. 6.* Gloſſa 1. in
verbo *fasta diez años.* † Qui & addunt procedere, 4
ſiue par cauſa turpitudinis ſit ſiue bonæ fidei,
per l. per delictum 197. ff. de reg iur. l. 3. & ibi gl. 1.
ff. de condit. ob turpem cauſ. Tuſchus Cardin. Paris
de Puteo *de ſyndicatu*, in verbo *officialis cap. 10.
num. 6.* verſic. *tamen dans turp* Boërius *deciſ. 153.
num. 24.* Rota Romana *de re iudic. deciſione 4. ſub
num. 1.*

Digitized by Google

*num.*1.Rondenel.*de ſyndic. officialis*,*n.*14.& alij.
5 Et ſic Maſtrill.*dict.quaſt.*6.*num.*93.verſic. *quaro
ſi textus in addit. ad Petr.Gregor.*dixit quod ſi ter-
tins non poſſider ex cauſa anteriori,ſed ex æquali
cauſa pariter priuilegiata, putà pro inter vſura-
rij eiuſdem contractus Bullæ ideſt, vt ego iudico
inſtrumentalis guarentigij apud nos, de quo latè
dixi, *ſub cap.* 1. *de fide inſtrument.*) ſeu pro parte
crediti orientis ex eadem origine titulo, vel con-
tractu, exceptio admittatur in prima executi-
ui iudicij inſtantia aduersùs contractum Bullarē;
quia in praxi cauſa melior eſt conditio poſſidētis.
6 Sed quia alij DD. videntur contrarium pro-
fiteri, *per leg. Lucius, ff. qui potiores in pignore ha-
beantur, & per l. ſi vnus*, §. 1. *ff. pro ſocio*, quos
refert idem Amato. *dicta reſ* 31. *à num.* 10. Ne-
guſant.latè examinans *de pignorib memb.* 5. *p.*2. *à
num.*31. *ad* 39.reſpondeos contrariis Carroc. *de-
ciſ.*109.*num.*33.*&* 34.Pereira Caſtro,*deciſ. Portu-
gal.*16.Anna *allegat.*4.dicentes, quod inter plures
ſocios, vel cohæredes non eſt potior conditio
poſſidentis, cum aliis diſtinguens Zeuallos *in
pract.quaſt.*148.Molin.*de iuſt.contract.diſp* 411.*ſub,*
7 *num.*7. Menochius *conſ.* 46. † Tamen rem hanc
ſatis dubiam inter DD. exiſtimo ſequenti diſtin-
ctione componendam: nam ſi diſceptatio ſit in-
ter litigantes creditores, de pignore, ſcilicet
actione perſonali, tunc reuerà prima opinio,
quod exceptio anterioritatis, legitimè opponi-
tur ſic intelligendus Textus *in l ſi debitor*, §. *inter
ipſos, ff. de pignoribus*,dum aperit regulam, quod
inter plures creditores pignus inſolidum haben-
tes, melior eſt conditio poſſidentis, ſi inter
ipſos de pignore quæſtio moueatur: ſic Aſſinius
de executione, §. 7. *cap.* 22. Neguſant *ſupra*, &
Amato *num fin.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 260.
*num.*4.ſecus tamen ſi ex contractu eiuſdem diei,
& ſuper eadem re,& ex eadem coniectura: nam
tunc creditores agentes hypothecaria non datur
inter illos poſſeſſionis anterioritas, nec inter co-
hæredes agentes hypothecaria, & ſi regula, vt
melior conditio ſit poſſidentis, intelligatur reſ-
pectu diuerſorum contractuum,& ex dictis titu-
8 lis. † Et ſic quemadmodum de iure communi
creditores omnes hypothecarij habentur, vti
plures ſocij, & cohæredes,inter quos non obſtat
prædicta exceptio paritatis, cauſæ, & melioris
conditionis poſſidentis reſpectu actionis hypo-
thecariæ, quæ ſemper remanet communis inter
ſocios, & apud vnumquemque inſolidum;inde-
que ex dicta *l. ſi vnus*, §. 1. *ff. pro ſocio*, & §. 1.
inſtit. eodem, & ex Gloſſa, & DD. *in l. verum*, §. *ſi
cum tres*, *ff pro ſocio*, *l. labeo, ff. fam. erciſcunda*, rem
quæ fuerit à ſocio, vel cohærede acquiſita, ve-
nire hypothecaria communicandam cum aliis
ſociis cohæredibus, vel habentibus quaſi vni-
cum Ius in re ex vnica origine, & cauſa onero-
ſa, non habitâ conſideratione ad priuilegium
poſſeſſionis, & ſimiliter in contractu bullari,
quando omnes ex eodem contractu cauſam ha-
bent: ita diſtinguit Marta *dicta reſ.*31. *ex num.*10.
vbi interpretatur dict. Maſtrill. ex Franc. *ſuprà*,
quem dicit loqui de diuerſo contractu.
9 Ad ſecundam quæſtionis partem, in qua video
Doctores diſcordes quoſdam cum Innocentio *in
cap. cum in iure de officio de leg.* firmantes nullo-
modo executionem impediri, & ſi ſuper vſura
fiat præuentio ad reſcindendum contractum co-
ram Eccleſiaſtico per Textum *in l.fin.Cod.de ordi-
ne cognit.* & quia hæc videtur eſſe natura inſtru-
mentalis proceſſus iuxta quæ adduxi *ſub dict.c* 1.
de fide inſtrum. vbi *de inſtrumento quarentigio, ſenten-
tia, confeſſione, & ſchedula recognita executioni man-
dantis per viam, & proceſſum executiuum.* † Quoſ- 10
dam alios cum Baldo *in Amb quæ ſupplic. Cod.de
precib.imper.offerend.* dicentes facta nullitatis, præ-
uentione iudicem non debere eſſe velocem ad
exequendum,cum iam tunc dubium ſit iudici,li-
cet ſi exequatur non dicatur attentaſſe, nec re-
uocati executionem & hoc per Doctrinam Tex-
tus, *in cap. tuam de ordine cognit.* vbi latè expen-
di, quatenus ibi exceptio litis-pendentiæ ſuper
illegitimitate, vel ſuper abſolutione à iuramen-
to,de quo etiam latè dixi, *ſub c.*1.*de reſt.ſpoliat.* vel
ſuper vſuraria prauitate de quo, & ſub *c.debitores
de iureiurando.*& ſimilibus præiudicialibus,impe-
dit proceſſum coram iudice laico, & etiam exe-
cutionem inſtrumenti.
Cumque negari non poſſit in praxi propter 11
exceptiones præuentas, & oppoſitas proceſſum
executiuum ſæpe ſæpius deferri; imo,& aliquo-
ties ad viam ordinariam reduci;ideo Amato cum
Raphael Cuman.& Alex.*in l.*4.§.*condemnatum ff.
de re iud,in* 4 addit Suarez *poſt rem declarationis
Regni*,§.*circa fol* 706 *num.*97. Amato *reſ.*36. cum
infinitis de hac re loquentibus, exiſtimant Inno-
centij opinionem fore intelligendam,quando ſci-
licet agitur de executione ſententiæ,quæ vtique
per præuentionem non impeditur. † Secus verò 12
quando agitur de executione inſtrumenti vigore
ſtatuti,aut legis municipalis ei paratam executio-
nem præſtantis,quia tunc præuētio impedit dif-
ferentiæ rationem;quia in proceſſu, in quo ſen-
tentia fuit tranſacta in rem iudicatam, fuerunt
oppoſitæ ſeu debuerunt opponi omnes exceptio-
nes peremptoriæ quæ poſt ſententiam opponi
prohibentur;ſecus aduersùs inſtrumentum: ſic in-
telligendus Baldus,& eius ſequaces.
Et inde Bald.opinionem aduersùs Innocentium 13
ſine ſcrupulo procedere,& locum habere, quādo
non ſolùm ſuper exceptione reciſionis,vel nulli-
tatis ſententiæ,ſiue inſtrumenti eſt ante executio-
nē præuentū,ſed etiam,ſi lis eſt conteſtata,& pro-
ceſsū eſt ad teſtiū examinationem quibus liquido
conſtat,ſi ſententia, vel contractus ſit nullus;vel
ne,& non reſtat,niſi vt publicetur proceſſus,quia
tunc cum ſit liquidum iudicis nullitas,vel excep-
tio præuenta, non videtur requirere altiorem in-
daginē,& tantò magis,quando nō ſolū eſſet facta
publicatio,ſed etiā dati eſsēt termini,& præſenta-
tæ exceptiones,& ſuper eis,producti teſtes. † Et- 14
enim nullitas impedit executionē ſētētiæ, vel in-
ſtrumēti,ſi ſit prōptuaria,nō ſolū per viā exceptio-
nis,ſed etiam per viā principalis petitionis, ſecus
ſi non incontinenti probetur,altiorē per indagi-
nem exceptio aduersùs inſtrumentum, ſententię
requirat iuxta nonnulla quæ dixi *ſub c*,1.*c.*2.*& d.
c.tuam de ordine cognit.* Socin *conſ* 78.*n* 5. & Alex,
*in d.l.*4 §. *condēnatū*,& ex Bart.& Caſtr.*in l ſi ex-
preſſim ff.de appellat.*& ita practicari etiam in nul-
litate ſententiæ per viam præuentionis, niſi frau-
dùlenter,lis nullitatis oppoſita fuerit, aut ſi con-
ſtaret iudici de manifeſta falſitate & aliis in caſi-
bus latè cum aliis multis loquendus idem Amat.
d.reſ 36 *à n.*9.† Qui *& n.*8.cum Maſcard.latiſſimè 15
loquente *de probat concl.*687,*n.*17 *limit.*5.& prius
*num.*13. *&* 14. Antonio de Canatto *de executione
inſtrumenti*, *num.*90 *&* 91. *quaſt* 51. *&* 52. *in fine*,
dixit etiam opiniones Innocent.intelligi quando
coram diuerſo iudice præuentum ſit; ſecus ſi
coram

coram eodem iuxta Bald. & iuxta hanc diſtinctionem dicta de executione ſententiæ, ſunt intelligenda, *num. præcedenti*, ne alias abſtent plura, quæ dixi, *in cap ſuborta, & in c. quo ad conſult. & in c. 1. de re iud.*

26 Etenim in praxi quotidie videmus, quod etſi de natura ſententiæ, ſiue inſtrumenti, veniat in iudicio diſceptandum executiuo termino, at ſi ipſe præuentus taceat, & conſentiat, ac paſſus ſit exceptionem præuentam detegi per probationes, & teſtes, tunc ſibi præiudicet, cum in iudiciis tacens in quantumcumque præiudicialibus, pro cõſentiente habeatur: ſic poſt ordinarios Fontanella *de pactis dotalib. clauſula 7. gloſ. 2. p. 5. à num. 27. volum. 2.* & quia in iudiciis quaſi contrahitur, vt *in l. 3. §. item ſcribit, ff. de peculio*, Giurba *deciſ. 99. num 4.* cum aliis idem Amato *dict. reſ. 36. ex n. 17.* vbi quod talis tacitus conſenſus idem operatur, ac ſi expreſsè præuentus conſenſiſſet: ſic vt non opponendo illico præuentus, & exceptionẽ cauſando ſibi præiudicet, cum videatur viæ executiuæ renunciaſſe. Et ad hæc pro latiori diſputatione poterunt, adiungi, quæ dixi, *in cap. examinata ſupra de iudic quæſt. 8.* dum egi de illa, *an electa ab actore viâ ordinaria, poſſit redire ad viam executiuam? Et an pendente iudicio ordinario coram vno, poſſit executiuum coram alio intentari.*

27 Dubium verò eſt, an ſi in limine inſtrumenti, à debitore oppoſitum ſit pactum, per quod renunciat cuicumque exceptioni ſibi competenti, obligando ſe ad nullam exceptionem opponendam, & in hoc puncto ſub diſtinctione eſt reſpondendum; quia ſi debitori competat nullitatis exceptio, non obſtante pacto, poſſit illam opponere; ſecus ſi alia exceptio, qua intentatur reſciſſio contractus, aliàs validi, tunc quidem, donec ſoluat illi vti tali exceptione prohiberi, vt docent paſſim Burſatus *conſ. 591.* cum multis Macerat. *var reſol. lib. 1. reſ 38. n. 19* Amat. *d reſ. 36 n. 23. & 24* Giurba *dec. 103. per totam*, Maſtrill. *dec. 13.* Andreas Georgius *alleg. 34.* Fontanell. *de pact. dotalib. clauſula 4. Gloſ. 9. p. 5. a n. 214* Menoch *conſ. 644. & cont. 1113.*

28 *n. 63. & 64* Mura *dec. 94. latè.* † Vbi latè probat, quod præuentio non poteſt fieri per debitorem ſubiugantem, niſi prius ſoluat ille quem excludit ſtatute ſtatuto rejiciente omnes exceptiones, qui omnes hoc ſic quotidie practicari dicunt.

ſint teſtes repellendi à teſtimonio ferendo; per ea, quæ etiam adduxi *in d. c. teſtimon. 54. & in c. fin. de teſtibus.* 1

3 Tertia, quod ſi teſtes de crimine ad ſolã exceptionẽ propoſito, conuicti, vel confeſſi ſunt, non ſunt pœnã ordinariâ criminis puniendi, de quo etiam nonnulla adduxi, *in præcitatis Iurib.* vbi in dictis Iuribus dixi, *de infamia, quâ teſtes a teſtimonio ferendo repelluntur*, ibi, *in d. c. 54. q. 2 3 4 5. & 6.* 2 & quia Cou. *in c. 11. de teſtam.* per hunc text. *à n. 6.* & *in c. 18 pract. à n. 12. & 5.* diſputat an teſtis præſumatur idoneus, iterum recurres ad dicta iura, & ad text. *in c. quoties 5 eod* & ad alia *ibi.* † De Infamia quid, & quotuplex ſit: diſputant DD per noſtrum textum, latè Suar. *de cenſuris diſp. 48. ſect. 1. per tot. & 2.* videbis quæ notat Mol. *de Iuſt. & Iure, tom. 5. tr. 4. diſp. 7. 8. 9. & 11.* plura Donell. *ad textũ noſtrum, lib. 18. Commentarior. c. 6. & ſeqq. de teſtib. infamib.* Rodrig *de examinando proceſſu, cap. 90. ex num. 10.* alia Balb. & communiter repetentes, & Bath. *hic ad quæſt.* Faquin *lib. 9 Controuerſiar. c. 13. lib. 10. cap. 81. & c. 82. & lib. 13. c. 43.* Grat. *reg. 113. & 407.* Farin. *de Teſtib. q. 54.* Oſuald *ad Donellum, lib. 28. Comment. & in lib. 25. c 8* Maſcard *de Probation. concl. 464. & 1362.* Morla *in emporio lib. 12.* Gom. *tom. 3. Variar. c. 11. n. 22.* Cou. *in pract. cap. 28.* Si præter notata, & quæ *infra* dico, alia cupis ſcire, leges quæ ſcribit nouiſſimè Matth. Colletus, ad hunc text. *de proceſſib. executiuis, p. 4. pag. 54. ibi à n. 14.* ponit formas libellandi ſuper exceptionibus tranſactionis, iuriſiurandi, vel rei iudicatæ; nouationis, compenſationis ante litem conteſtatam, Senatuſconſulti Vellaiani, non numeratæ pecuniæ, non adimpleti contractus, ſimulationis, ſuper ſimulata emptione, ſuper contractu in totum ſimulato, doli mali, ſuper metu & violentia; nullitatis exceptione falſi, non factæ citationis, litis non conteſtatæ, vel aliter reſultantis. 4

QVÆSTIO I.

An exceptio falſitatis in teſtes oppoſita, poſſit ad eorum repulſum opponi in ſecunda appellationis inſtantia: Et quando ſit opponenda in prima inſtantia: Et an minor reſtituatur ad opponenda crimina, & vitia aduersùs teſtes: Et an ſi peccatum & quale, falſum crimen teſtibus objicere: Et ſit obnoxium reſtitutioni?

SVMMARIVM.

1 *Exceptio falſitatis in teſtes oppoſita, an queat opponi ad eorum repulſam in ſecunda appellationis inſtancia remiſſiuè.*
2 *Exceptio falſitatis de Iure Regio poteſt opponi etiam poſt ſex dies ad publicationem datos, & in quo caſu, n. 3 & 4.*
5 L. fin. Cod. de fide Inſtrumentorum.
6 *Sententia ex falſis Inſtrumentis, aut teſtibus lator, quando retractari queat, n. 7. 8. & 9.*
8 Cap. cum venerabilem tit. cap. licèt de probationibus.
9 *Textus noſter declaratur.*
10 *Minor reſtituitur ad opponenda crimina, & vitia aduersùs teſtes, n. 11.*
12 *Peccatum lethale teſtibus falſa crimina obiicere, & obnoxium reſtitutioni, n. 13. 14 fallit, n. 15.*
15 *Peccatum quale ſit crimen occultum teſtes obiicere quãdo id nequis probarè nec facis ad emmã.*

AD TEXTVM

IN CAPITE I.

De Exceptionibus, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

4 *Infamia quid ſit? & quotuplex tradunt DD. hic.*

1 COMMVNITER diuidunt DD. integram contextuam noſtri Textus interpretes, id eſt deducunt ex eo tres concluſiones. Prima, quod teſtis, aduersùs quem exceptio criminis opponitur repellitur, à teſtimonio. Et quia de hoc latiſſimè dixi, *in c. teſt. 54 & in c. fin. de teſtib.* ideo nec amplius de ea repeto.

2 Secunda probat, quod ſi ſola objiciantur teſtibus crimina de quibus alio in tempore conuicti, vel confeſſi fuerant in alio iudicio, nihilominus

1 AD primam quæſtionis partem dixi iam, *in d.c.teſtimonium 54. de teſtib. q.4.& q.5. n.20. de excipiente contra teſtes,quod ſint falſarij,& crimi-*
noſi: nunc de quæſtione Ioann. Gutt. *pract.lib.1.*
c.64. cum ab eo relatis, & de hac exceptione fal-
ſitatis, ſeu ſubornationis teſtium vide adducta
ſuprà in cap.ſicut 9. de teſtibus.

2 Ad ſecundam quæſtionis partem, etſi *ſup.*ege-
rim *in d. cap. teſtimonium*, de quæſtione an hæc
oppoſitio exceptionis liceat poſt publicatas atte-
ſtationes, vel poſt latã ſententiã *ibi d.q.4.*verſ.
*ad ſecundã, n.4.*nunc verò ad propoſitũ dubij, de
quo inquiritur dubiũ facit,ſi ſtante lege Regia 1.
tit.8 lib.4.recop. quâ aſſignati ſunt ſex dies ad re-
pulſas, & exceptiones teſtium proponendas ad-
uersùs teſtes nunquid & exceptio falſi criminis
aduersùs teſtes objici poſſit intra id tẽpus,ac de-
beat,& videtur non ſolùm intra id tẽpus, ſed &
extra poſt illos ſex dies conceſſos à die factæ pu-
blicationis ad teſtiũ reprobationẽ opponi poſſe
ex doctrina gl.verbo *per ſententiã,* cõmuniter re-
ceptã à Panorm. *hic n.7.*Dec.*n.4.* & ab omnibus
ſcribentibus,vt teſtatur Rodrig.*de ordinando pro-*
*ceſſu, c.9.n.9.*ex alia ſimili Gl.*in c.ex parte 7. de te-*
3 *ſtib.*verbo *teſtes idoneos.* † Vbi ait diſtingui,ac di-
uerſum Ius cõſtitui,ſi exceptiones iſtæ objician-
tur in perſonas teſtium,vel ſi totũ dicta velit al-
tera pars redarguere de falſo,ita vt priori in caſu
omnes illæ exceptiones poſt publicatas atteſta-
tiones,vel intra terminũ à Iudice aſſignatũ, ante
ſententiam opponi poſſint ex cõmuni regula de-
ducta ex noſtro textu,*& ex c.Paſtor.h t.*& gl.verb.
4 *trium menſiũ in c.licet cauſam 9.de probat.* † In vl-
timo verò caſu quando aduersùs teſtes objicitur
falſitatis exceptio, tunc poſt publicatas atteſta-
tiones, & terminũ à Iure vel à Iudice aſſignatum
ante ſententiã, ſiue poſt ſententiam tale falſi cri-
men aduersùs teſtes opponi poſſe intra viginti
annorum ſpatiũ,vt probatur, *ex l querela,Cod.ad*
leg Cornel de falſis,& *in c.cum venerabilis hoc tit.*in
verſic.*ac non ſolùm, c.licet cauſam de probat.*verſic.
poſt hoc, l.13.tit.22. & *in l.2.tit.26.p.3. & l.5.tit.7.*
p.7. Ant.Gom.*3.tom.Var.cap.1.n.5.* Iul Clar.*lib.5.*
*pract.crim.§.fin.q.51.n.1.*Villadiego *in gl. l.8.tit 4.*
lib.2. recopilationis, n.4.

5 Obſtat verò textus, *in l.fin.C.de Fide Inſtr.*quo
ſancitum eſt poſt ſententiã falſitatis quæſtionem
nullo modo moueri poſſe,cum nec ab eius ſentẽ-
tia,per quã ex falſis teſtibus,aut inſtrumentis iu-
6 dicatum eſt appellatio interpoſita ſit. † Tamen
DD. communiter per Gl. *in d.cap.licet de probat.*
verb.*opponi,*reſpõdent,quod, licet verum ſit ſen-
tentiam latam ex falſis teſtibus,aut inſtrumentis,
quæ in hoc parem vim habeant ex doctrina eiuſ-
dem Gl.*ibi,*& *in l.Diuus, ff. de re iudicata,* verbo
corruptis per vulgarem legem in exercendis, *C.de*
Fide Inſtrum. retractari valeat, ſi poſtea falſa eſſe
probentur, non obſtãte exceptione aliqua rei iu-
dicatæ,*l.qui agnitis, ff.de except.l.ſi ex falſis,Cod.de*
tranſact. nihilominus ſi in cauſa principali falſi-
tatis quæſtio mota eſt nec, quod falſo obiectum
fuit, probatum eſt, nec à ſententia appellatum,
non poſſit iterum poſt ſentẽtiam,de falſo agi,ſin
autem eſſet appellatio interpoſita,benè retracta-
retur ſententia prætextu falſi inſtrumenti iuxta,
7 *d.l.vlt.vbi notat gl fin.ibi.* † Et ita dixit Greg.Lop.
per text.*in l.18.tit.22.& ex l.2 tit.26.p.3.*quem ſe-
quitur Amator Rodrig. *vbi ſup.d.c.9. de except.*
n.10. in fine, quod ſententia lata prætextu falſo-
rum inſtrum. reſcinditur, & reuocatur, ſi etiam
ex falſis teſtimoniis prom unciata ſit falſitate pro-
batã, etiamſi nulla ſit appellatio interpoſita ſe-
cundùm tantum, *in l.1. & 2. Cod. ſi ex falſis inſtr.*
vel teſtimoniis iudicatum ſit.

Quare poſt Gl. *in d.c licet cauſam,*verb.*opponi,* 8
& in noſtro textu declarant Bald.& Panorm.*n.5.*
hic, quos ſequitur Amat. *d.c.9.n.11.*accipere licẽ
text.*in d c.cum venerabilem hoc tit* & *in d.c.licet de*
ſcilicet vt ſi nũquam antea obiectum ſit de falſo
nunc poſt ſententiã intra 20. annos poſſit opponi
exceptio falſitatis aduersùs teſtes,& inſtrumenta
quãuis à ſentẽtia non fuerit appellatum propter
maximũ falſitatis odium, & periculũ,quod in eo
verſatur.† Faciunt notata per Balb.*hic n.53.& in* 9
*d.c.cum venerabilis à n.49.*quatenus declarat tex-
tum noſtrum procedere in exceptione, quæ op-
ponitur aduersùs perſonam teſtium,v.g.quia cri-
minoſus vel inimicus quo caſu cum Panorm.*hic*
n.7. Dec. *n 4.* & Mantua *n.20.* ait opponendam
eſſe exceptionem ante ſententiam.Quod ſi exce-
ptio opponatur contra teſtimoniũ potius quam
cõtra teſtẽ, v.g.ſi pecuniâ corruptus falſum pro-
tulit teſtimonium in illo negotio vel ſi aduerſa-
rius falſis inſtrumentis vſus fuit,tunc etiam poſt
rem iudicatam eam exceptionem opponi poſſe
Barb.*hic n 7.* cum Rebuffo *in tract.de exceptionib.*
n.447. eo quod exceptio, quæ contra teſtes ob-
jicitur eſt quaſi perẽptoria quia directè nõ peri-
mit intentionẽ aduerſarij,ſed per obliquũ nempe
ſublatâ probatione, ius partis inutile remanet.

Ad tertiam quæſtionis partem, an tranſactis 10
dictis ex diebus, *ad l1.tit.8. lib.4 recop.* conceſſis
ad objiciẽda crimina in teſtes concedatur minori
reſtitutio, & Eccleſiæ aduersùs omiſſionem hu-
iuſmodi allegationis, & prædicta lex in verbis: *Y*
que no ſeda reſtitucion para las poner ni para las pro-
bar en la primera ni en la ſegunda inſtancia, negati-
uam ſententiam demonſtrat ſequitur Felinus *in*
cap. fraternitatis,n.5.de teſtibus. Couarr. *practicar.*
q.26.n 4. verſic.5.vbi & Iure communi eam pro-
bauit Matthæus de Afflictis *deciſ. cap.390. n.3.*
*& 6.*Didac.Perez *in l.1 tit.4.lib.3.ordin.colum.917.*
in princ. & 943. circa finem Capella Tholoſana
q 53. † Sed Boër. *deciſ.145. n.7.* Caldas Pereira 11
in repetitione legis ſi curatorem, verbo *laſis*, *n.30.*
& 31. C. de in integrum reſtitut minor, pag.1308.
in ſecunda parte tractatuum reſtitut. in integr. do-
cent quod ſi alias minor perderet cauſam, tunc
reſtitui debeat ad opponendos defectus, & ob-
jectus contra teſtes, & vt æquius admitit *q 4.*
à num.1. in Rubrica, & probatur hoc dictum ex
latè adductis *ſuprà in Rubrica de mutuis petit.* ibi
quæſt.15. egi *de dubio, an minor reſtituatur ad re-*
conuentionem & in Rubrica de litis conteſt quæſt 15.
vbi qualiter ſuccurratus minor contumax in
non conteſtando, Et *in cap 1. de litis conteſt.*
quæſtione 8. a num.2. & alibi. Et an atteſtatio-
nibus publicatis minor, & Eccleſia reſtituan-
tur ad probandum, *in cap 31. de teſtibus, q.2.*
verſic *ad quartam.*

Ad quartam quæſtionis partem,an peccatũ ſit, 12
teſtibus objicere falſa crimina ad falſum,aut cõ-
tra ordinem Iuris teſtantibus, & Ioannes de la
Cruz *in director cõſcien.p.1.precept.8.art.4 dub.17.*
concl.7 cũ Bañez, Led.Orellana Eſſeuit.probabi-
liter eſſe tantùm peccatum veniale objicere teſti
in quo crimen falſum ſecluſo periurio in obji-
ciente,& teſtibus ad hoc inducendis videndi Le-
deſma *in ſumma tom.2 tract.8.cap 35. concl.21. in*
*fin.*Gaſp Hurtado *tract.de Iudic forenſi diſp.4 diffi-*
cultate

13 *cultate* 2.. † Alij autem DD. ſecundùm Maldetum *in* 2.2. *D. Thoma tract.*6.*cap.*3. *dub.*3. quibus aſſentire videtur Diana *p.*3. *tract.*5. *Miſcell.* 1.*reſol.*4. docent ſic objicientem peccare mortaliter, nam non habent Ius defendendi ſe illo medio cum mendacium ſit intrinſecè malum oec in fi-
14 nem booom ordinabile. † Et tunc ooo dubito ſic objicientem eſſe ad reſtitutionem obnoxium, etſi Ledeſma *vbi ſup.* dicat non peccare contra inſtitiam, & ideo ad reſtitotionem non teneri.

15 Vnde infero quod ſi crimen cootra teſtem opponendum ſit occultum; ſed verum quidē non ſit peccatum opponere illud teſtibus aut Infamiæ exceptionem; quia eo ipſo quod à iure conceditur, licitum eſt abſque alterius iniuria huiuſmodi vti beneficio, arg. text. *in l. fluminum*, §. *item videamus*, *ff. de damno infecto*, *l. iniuriarum actio* 13. §. 1. *&* §. *qua Iure*, *ff. de iniurijs*; probat in ſpecie Abul. *ſuper Matthaeum*, *c.*24.*q.*28. vbi declarat id procedere quando ſic opponens poſſet exceptionem probare, aliàs non poſſe abſque graui diffamationis damno, & peccato arg. text *in c. accuſatores* 46. *diſt. c. plerumque* 2.*q.*7. ſequitur Balb. *hic n.*31. ibi *n.*40. ait, quod ſi criminis exceptio neceſſaria non eſt ad cauſæ victoriam, tunc objiciens peccaret lethaliter etiamſi eam probet exceptionem ſic cum Soto *de Inſt. & Iure. q.*7.*art.*3. quidem dicendum docet, ſi cauſa eſſet parui momenti, & crimen oppoſitum enorme, propter quod teſtis infamià viueret notatus, & hoc etiamſi aliter non poſſet vincere cauſam nam vita, & fama proximi temporalibus maximè exiguis præfertur teſte D. Thomâ 2. 2. *q.*73. *art.*3.

QVÆSTIO II.

An exceptio criminis poſſit in cauſa matrimoniali aduerſùs teſtes opponi etiam poſt rem iudicatam, & an exceptio lenocinij ab vxore intentata excludat maritum ab accuſatione adulterij: Et an repellatur mulier dotem petens à marito criminis participe etiamſi dicat eam fiſco deberi, & quot ſint cauſæ, quibus infamia irrogetur?

SVMMARIVM.

a *Exceptio criminis poteſt opponi poſt rem iudicatam aduerſùs dicta teſtium ſecus aduerſùs eorum perſonas.*

2 *Lenocinij crimen eſt grauius adulterio vbi quid ſit, n.*3. *& vt ſit peius homicidio.*

4 *Leno eſt pejor quam diabolus.*

5 *Leno propriè eſt qui quæſtionis fœminas habet, & de alijs acceptionibus, n.*6.7. *&* 8. *cum alijs.*

6 *Leno denominatur ab alliciendo.*

9 *Lenones quibus pœnis antiquitus, & hodie plecti conſueuerint, & n.*10. *de caſu* hic *Valiſoleti punito.*

11 Leg. cum mulier 47. ff. ſoluto matrim. n.12. l. 2. §. ſi publico Iudicio, ff. ad l. Iuliam de Adulteriis, l. is qui reus 5. ff. de publicis Iudiciis, l. quoniam Alexandrum, C. ad leg. Iuliam de Adulteriis, leg. negaoda, Cod. qui accuſare non poſſ.

12 *Lenocinium oppoſitū per viam denuntiationis nō repellit maritū ab accuſatione vxoris adulteræ, ſecus ſi per viam exceptionis aliter, n.*13.

14 *Vxor dotem petens à marito dicente eam eſſe criminis participem non repellitur etiam propter fiſci Ius allegatum.*

15 *Infamia irrogatur ex tribus cauſis, & quæ iſta ſint.*

AD primam quæſtionis partem fit gradus ex dictis *ſup. q.*1. verſic. *ad ſecundam*, & ex aliis dictis *ſup. in Rub.* & licet iam dixerim aliud eſſe opponere crimen, ſeu infamiam in perſonas teſtium; ſeu opponere contra eorum teſtimonium quod ſit falſum ita vt io primo caſu onnquàm liceat criminis exceptionem poſt latam ſententiam opponere licet in ſecundo aliter fiat tamen regula ooſtri textus fallit in matrimooialibus cauſis, arg. text. *in c. lator, c. teoor de ſent. & re iudicata*, Conarr. *in* 4.*p.*2.*c.*8.§.1x.*n.*12. multis probat Sanch. *de Matrim. lib* 7.*diſp* 100. quam rationem noo admittit Balboa *hic n.*55. itaque vt plenius hoc dubium diſſoluas, leges, quæ *ſup.* addoxi, *ſup. c.*1. *vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem*, & infrà *in d. cap. cum conſanguinei de re iudicata*, vbi latiſſimè. 1

Ad ſecundam quæſtionis partem, quia eius reſponſio pendet ab iotellectu text. *in l.*2.§ *ſi publico ff. ad l. Iul. de Adult.* de qua dixi nonnulla, *in c.*2. *de confeſſ q.*1 *n.*8. ideo oune breuiter ſuppo ēdum eſt crimen Lenocinij eſſe adulterio grauius, quia adulter ſolùm in ſe, leno autem io ſe & in alium; vt voluit Gl. *in l. Athletas*, §. *Pomponius*, in verb. *eum qui ſeruiſſet*, *ff. de his qui notantur infamià*, vbi Bart. & Bald. *n.*7. & alij communiter. † Facit text. *in l. palam*, §. *non eſt ignoſcendum*, *ff. de ritu nuptiar.* vbi dicitur lenocinium facere oon minus quàm quæſtum corporis exercere, & ibi Gl. verb. *non minus*, dixit, *imò magis delinquere lenonem quàm meretricem*, tradit cum multis Farin. *in pract crim. q.*144.*tit.*16. §. *pœna cuiuſ. lenonis*, vbi colligit ex Au. h. *de Lenon in princ.* hoc crimen eſſe horribile, peſſimum, ac crudele vbi multa iode teſtatione huius criminis alias inquā recēſens, & omnes artes fraudes falſitatis, & fallacias Lenonum, quibus vtūtur in decipiendis pauperibus puellis, hæc, & alia ſimilia recenſent Pelu. *in pract lib.* 1. *c.*9. in verb *Lenonum*, *n.*11. *& ſeq.* Angel. *de maleficiis*, io verbo *Arena adulterato la mia donna*, *n.*69. Petr. Cauall. *reſol. crim. caſu* 171.*n.*1. Menoch. *de Arbit. qq. lib.*2.*caſ.*134.*n.*1.*cent.*6. † Folen. *in pract. in* §. *item quod fuit leno in pr. en n.*24. vbi ait quod lenocinium eſt grauius crimen homicidio, *& n.*33. *&* 41. vbi quod leno eſt pejor, quàm diabolus *practica Conradi in Rub. de lenonibus*, *num.* 1. Ludouicus Peguera *deciſ. crim.*4. *à num* 2. 2 3 4

Cúmque leno propriè dicatur is, qui quæſtuarias Fœminas habet in illiſque quæſtū exercet item & dicatur, qui quæſtûs causâ liberas fœminas aliis proſtituit, & etiam qui proprias ancillas in eius poteſtate exiſtentes iuxta text. *in d. l. Athletas*, §. *ait Prætor in princip. ff. de his qui notantur infamià*. Menoch. *de Arbitr. lib.*2.*caſ.*534. *cent.*6. cum multis Farinac. *d. q.*144. § *Lenones*, *n.*17. *&* 18. vbi *n.*21. *vſque ad* 25. Lenonem ait eſſe non ſolùm is, qui Lenocinium exercet, ſed etiam, qui ſecundario, & acceſſoriè ſub nomine alterius licita exercitii quæſtûs causâ fœminas viris proſtituit iuxta textum, *in dict. l. Athletas*, §. *ait Prætor*, verſic. *ſin vero artem*, vbi ponitur exemplum in cauponibus. ſtabulariis, & Balneatoribus, qoi ad hunc effectum vt ſcilicet ſe viris quibus ſeruitia adminiſtrant, ſe proſtituant fœminas in caupona ſeu balneo retioene ſub prætextu vt ſeruiant euntibus ad balneum, 5

C 2 &

Digitized by Google

& cauponam ibi Gloſſa verba *acceſſoriè*, & in ver
6 bo *non officinn.* † Et leno inquam denominetur,
ab alliciendo, eo quia ſtupra, & adulteria alliciat,
Menochius *dict. caſu 534 num 3. cent. 6. cum aliis.*
7 † Et ſub prædicta denominatione comprehen-
datur maritus reſpectu ſuæ vxoris, veluti ſi dat
operam, vt vxor ſua adulteretur, vt inde aliquid
lucretur, qui tunc leno publicus vocatur, vel ſi re-
tinens vxorem adulteram, eius adulterio conſen-
tiat iuxta Textum *in l. 2. §. lenocinij, ff. ad legem iu-
liam de adulteriis*, vbi *item in eum, qui adulterio de-
prehenſam retinuerit*, vbi Bartolus *num.* 1. dixit vi-
rum hunc ſic apud ſe retinentem vxorem adul-
teram dici non publicum; ſed ocultum, leno-
nem, facit Textus *ad literam in l. mariti lenocinium,
ff. eodem*, vbi dicitur, *mariti lenocinium lex coercuit
qui deprehenſam vxorem in adulterio retinuit, adul-
teriumque remiſit, debuit enim vxori quoque iraſci,
quæ Matrimonium eius violauit*, alius Textus ad
litteram, *in l. 2. Cod. eodem, & in l. auxilium. § fin. ff.
de minor. & in l. caſtitati, § qui autem, Cod. ad legem
iuliam de adulteriis*, Petrus Gregorius *ſyntagm. iu-
ris, lib. 36. cap. 11. num.* 8. Menoch. *d. caſu 534. lib. 2
tit. 23 cent.* 6 multis adductis Farinac. *d. q. 144. n. 23.*
vbi dicit de publico lenone iuxta, *Aut. de lenoni-
bus*, quæ ad publicum lenonem quatuor requirit,
8 & ſub eadem quæſtione, *§. retentio, num.* 84. † Vbi
num 85. infinitas adducit ampliat præfatam regu-
lam ad maritum ducentem vxorem damnatam de
adulterio, eam limitans ſi vxorem adulteram re-
tineat vi, aut metu coactus, aut ſi mariti ſcientia
queat obumbrari aliqua ignorantia vel aliqua
canonica credulitate ex Textu *in l. mariti lenoci-
nium in princ.* verbo *tunc autem*; & *in § qui quæſtum*
verbo *quod ſi patratur*, in fine ibi *vel nimiam cre-
dulitatem, ff ad l. iuliam de adult.* vbi Albericus vi-
dendus idem Farinacius *à num.* 90 *qui num* 91.
& 95. alias tres limitationes adducit excuſantes
à lenocinio, nempe ſuſpicionem, & patientiam
nam quæſtus cauſa aut retentionem ſeu reconci-
liationem iuxta, *Auth ſed hodie, Cod ad l. iuliam de
adult.* qua, licet videantur leges de lenocinio lo-
quentes corrigi eo quod licitum ſit marito adul-
teram vxorem ſibi ſemel, & pluries reconciliare,
ex *d. Auth. & Auth. mihi poſita, vt liceat matri &
auia, §. adulterinm*, tamen Petrus Barboſa *in l. ſecun
da in princ. ff ſoluto Matrimonio, num.* 192. Menoch.
d. caſu 534. num. 31. conſ. 6. Falernus *in pract.* verbo
item quod fuit leno, num. 27. Peguer *deciſ. crim.* 15.
num. 9. Angelus *in d. l mariti, § quod ait in fine*, Al-
bericus, & Iacobus de Aten *in d. l. caſtitati*, vbi etiã
Angelus intelligunt leges antiquas de lenone, &
lenocinio loquentes non obſtante *prædict. Auth.*
durare, nempe in vxore à marito retenta, quæ ad
huc durat, & perſeueras adulterans, ſecus ſi ſit
emendata, & ad meliorem frugem redierit.
9 Imo & cum idem Farinacius *d. q.* 144 *in pract.
criminali, d. §. lenones*, latè cum pluribus agat de
pœnis, quibus leno puniebatur antiquitus & ibi,
in § maritus agat, à num. 66. *de lenocinio mariti* &
quod ſit multò grauius aliis extraneorum lenoci-
niis *ex d. l. mariti lenocinium, § qui quæſtum, ff. ad l.
iul. de adult & quod iure digeſtorum*, ex Textu *in l. 2
§. lenocinij. ff. eodem leno maritus adulterij*, adulte-
rij pœna debet puniri de iure Auth. debeat pu-
niri expreſsè pœna vltimi ſupplicij imo & Fole-
rius *in practica criminali*, in verbo *item quod fuit
leno, num. 2 ad finem*, teſtetur vidiſſe ſemel quen-
dam lenonem ſuæ vxoris & filiæ combuſtum &
num. 28. poſt Afflict. *in loco per eum relato*, Anton.
Gomezius *in l. 81. Tauri, num.* 73. qui optimè pro-
bans relatam ſententiam, apud eum tamen te-
ſtatur pœnam fuſtigationis iſto in caſu tantùm
imponi, ſed Menochius *de arbitrar. quæſt.* 80. *n.* 16.
ex eodem Gumezio teſtatur apud nos Hiſpanos
Senones ſuarum vxorum morte mulctari quan-
doque ex aliis refert Farinacius prædictum rigo-
rem eſſe mutatum in pœnam exilij quandoque in
pœnam fuſtigationis ſeu ductionis ſuper aſinum
facie verſa ad caudam aſini vxore aſinum per ma-
nus trahente, & præcone ante eos clamante *qui ſic
faciet ſic capiet*, & quandoque ad triremes, & Iure
Canonico quod leno clericus fieri nequeat *ex c. ſi
cuius diſt.* 34. multi relati etiam à Menoch. *d. q. 534.
lib. 2. num. 22. cent. 6.* à Farinac. *ſup. à num.* 72. & ex
infinitis Pichard. *in manuduction. ad praxim*, quid
antiquitus, quid poſteriori iure, & quid apud nos
Hiſpanos practicari ſcribẽs tam in maritis, quam
in aliis ſententia ſeu intercedentibus, vt mulie-
res proſtituantur ad quæſtum, de quo Greg Lo-
pez *in l. 4. tit. 6. & l. 7 tit. 17. & in l. 2. tit p.* 7. Couar.
in 4. p. 2. c. 7. § 2. n. 4. Abiles *in capit prætor. c. 47.* ver-
bo *mancena, n. 32. c. 6. n.* 1. Petrus de Salacar *de vſu-
fructu, & conſuet. c. 1. n* 91. Iul. Clar. *in pract. crimin.
lib. 5. § fin. q.* 68. Maſcard. *de probat. concl.* 322 Dida-
cus Perez *in l. fin.* verbo *Rufianes, tit. 24. lib. 8. ordin.*
& alij communiter. † Et hic Valiſoleti anno 10
præterito 1652. per iudices criminales huius Cã-
cellariæ vulgò *alcaldes* aduersùs quemdam ma-
ritum habitum pro lenone id eſt, cornua conſen-
tientem, & aduersùs eius vxorem quo quæſtu
adulterantem, fuit ea pœna impoſita nempe vt
per calles publicas conſuetas irent in duabus bel-
luis maritus ferebat à ſuo callo pendentia cor-
nua ante, & retro & eius vxor illum Flagellabat
cum aliorum corda vulgò *riſtre de ajos*, ad quod
per miniſtros iuſtitiæ etiam ea impellebatur; item
& maritus ferebat in capite inſigniam depictam
plurium vitorum, ambo nudati vſque ad Sto-
machum ille ad triremes decennij damnatus, &
hæc exulata à Regno.
Ideo iam ad punctum quæſtionis noſtræ cum 11
videam maximum diſſidium inter Doctores pro
intelligendis iuribus *in l. cum mulier 47 ff. ſol. matr.*
quatenus indicat maritum repelli ab accuſando
propter exceptionẽ lenocinij, taliter, vt eius deciſio
debeat intelligi antequã nomẽ mulieris ſit receptũ
inter reos, è contra verò ſi receptum ſit iam inter
reos, tunc non poſſe vxorẽ per exceptionẽ lenoci-
nij maritum ab accuſatione adulterij repellere ex
Textu *in d. l. 2. § ſi publ. iud ff ad l. iul. de adult.* quia
lenociniũ mariti ipsũ onerat, non mulierẽ excu-
ſat, de quorũ iurium expoſitione Barboſ *in l. viro
atque vxore. à n. 5. ff. ſoluto matr.* Oſaſcus *deciſ.* 149.
n. 9. Clarus *lib. 5. ſenten. §. fin. q. 14. n.* 13. Alciatus
lib 2 parergon. c. 10. videndus hic Barboſ. *à n* 100.
vſque ad finem, cum aliis ab eo adductis, ſic latè
explicans, & diſtinguens per rationes ab eo addu-
ctas *ibi à n* 101. qui *n.* 103. expendit Textum *in l is
qui reus* 5. *ff. de publicis iudiciis l quoniam Alexan-
drum, Cod. ad legem iul. de adult. l. negandi, Cod. qui
accuſare non poſſunt*, & nouiſſime plures relati à
Farinac *in pract. crim. q. 48 2. n.* 79. 80. 81. cum Bart.
plura ſcribente *in d. l. cum mulier à n.* 1. & oppoſi-
tionibus reſpondente.
Tamen ipſe Farinac. *ibi num.* 82. & 83. referens 12
Gofredum *in d. l cum mulier*, præfatam diſtinctio-
nem refutãtem, & aliã adducentem nempe quod
aut vxor, quæ de adulterio accuſatur viro propo-
nit lenocinium, in modũ accuſationis, & tũc non
repelli

Digitized by Google

repelli maritum iuxta Textum *in d.§ ſi publico*, vbi loquitur de lenocinij accuſatione, aut lenocinium proponit per modum exceptionis, & tunc repelli virum iuxta Textum ſic intelligendum, *in dict. l. cum mulier*, ſentit cum Angelo *de maleficiis*, verbo *chabi adultero lamia dona*, *num.* 30. & ibi Auguſtinus *in additionib.* Laurent. *cent.* 6. *num.* 176. in fine,
13 verſic. *dixi ſupra*, & *num.* 77. ✝ Abbas *in cap. ſignificaſti de diuortiis*, ait magis generaliter opinionem ex *d. l. cum mulier*, procedere quando maritus agit ciuiliter ad ſeparationem thori, & amiſſionem dotis, quia tunc molier excipiendo de lenocinio excludit maritum, ſecus ſi ageret criminaliter, quia tunc eum non excluderet; ſed ambo punirentur iuxta Textum *in d. §. de publico*, de quo ait Gofredus ooo colligi primam diſtinctionem vxorem excipientem ſcilicet de lenocinio non admitti quia eius nomen erat receptũ inter reos nihilominus leges Balboam *hic d. n.* 100; eam ſententiam bene expendentem, & quæ adducit Gomezius *in l.* 80. *Tauri, num.* 71. Barboſ. *in d. l. viro, atque vxore, num.* 10. Feijnum *hic num.* 15. Panorm. *in cap. 2. de ordine cogn. num.* 31. & alios ex antiquis in prædictis iuribus.
14 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo cum Bart. *in l. fin ff. de cond ſine cauſa in fin.* & Raphaele, Fulgoſio Iaſone *ibi*, & ſi dubitantibus quod ſi mulier ſciens in gradu prohibito contrahens dotem à marito repetere velit non repellatur à marito criminis participe Ius fiſci à ieganie, ſeu excipiente contra vxorem, & dicentem dotem fiſco deberi, ratio eſt, quia vxor agit ad dotem conditione ſine cauſa, eo quod matrimonium, propter quod data eſt dos ſequutom non ſit nec conttahi potuerit, quare euenit vt vxor excludi non debeat à marito excipiente Ius fiſci non eſſe potentius quàm vxoris eamque à lege probate dote illa, docent Franciſcus Ripa *in Rubrica, ff. ſoluto Matrimonio, num.* 29. ex Textu noſtra Gloſſa celebratiſſima *in l. conſequenter, §. ff familiæ exciſcundæ*, vbi notatur neminem poſſe aduerſus agentem in iudicio Ius fiſci opponere, quã Gloſſam dicit ſingularem Alexander *in l. ſi patroni, §. qui fideicommiſſum. ff. ad Trebell. col. pen.* Iaſon *in l.* 2. *Cod. de iure emphiteuſis. num* 6. notat Baldus *in cap tua de procurat.* Bartol. *in l. 2 ff. de excep rei iudicatæ*, cum multis Couarruuias *in 4. de ſponſalibus, p. 2. cap* 6. *n.* 13. verſic *ſed & ſi mulier*, ex eo quia, & ſi ipſo iure hæc bona ad fiſcum deferantur, non tamen poſſunt ab ipſo delinquente etiam per iudicem auferri donec feratur ſententia declaratoria *cap. cum ſecundum leges de hæreticis lib.* 6 *l. eius. qui ff. de iure fiſci*, alia de actione dotis reperit, vbi *num.* 24 25. & 26. alibi explananda nunc & videtur præfata Doctrina confirmari ex diſtinctione ſecunda dubij præcedentis.
15 Ad quartam quæſtionis partem quia latè ex adductis, *ſupra in cap. teſtimonium* 54 *de teſtibus*, poteris reſpondere, breuiter dico eſſe tria genera cauſarum, quibus infamia irrogatur, vnum eſt eorum criminum, quæ hoc ipſo notantur, quod admiſſa ſunt, & hæc dicuntur crimina, quæ abſque vlla condemnatione irrogant infamiam, de quibus fit mentio, *in l.* 1. *ff de his qui notãtur infam.* Rebat *lib* 3. *variar. cap.* 11. veluti qui artem ludicram exercent inde quæſtum habituri, Petrus Faber, *lib 2 ſemeſtrium, cap.* 12. Menochius *de arbitrar. caſu* 69 Oſualdus ad Donel. *lib.* 18. *comment. cap* 7. *littera. A*, vel qui lenocinium fecit, *l.* 4 §. 2. *ff de his qui not. infam l.* 2. & 9 *Cod. ad Iuliam de adult. l.* 2. *Cod. de ſpectaculis, lib.* 11. Alterum eſt eorum criminum, quæ notantur ſi quis eo nomine damnatus ſit, ſiue pactus, vt diſtinguit Vlp. *in l palam* 43. *§. pen ff. de ritu nupt.* quibus tantùm ex cauſis, vel ſententia, vel pactione notatum quis infama diſertè Donel declarat, *dict. lib.* 18. *num* 26. Nauarra *tom.* 1. *de reſtitutione, lib.* 2. *cap.* 4. *num* 286. Molina *de iuſt. & iure tract.* 4. *diſp.* 8. cum multis ſequentibus Suarez *de cenſuris, diſp* 48. *ſect.* 1. *à num.* 6. Soto *de iuſt. & iure, lib.* 4. *quæſt.* 6 *art.* 3. refert hic Balboa *num.* 23. & 24. vbi notat primum genus eſſe delictorum quod notat lex, ſecundum quod notat ſententia, tertium quod notat tum ſententia, tum verò pactio cumque à Doctoribus aliæ duodecim cauſæ inſinuentur videbis bene explanantem Oſualdum in notis ad Donellum *d l.* 18. *coment. c.* 7. *littera, A.*

QVÆSTIO III.

An teſtis cui objicitur crimen per modum exceptionis, incidenter ſi de eo confeſſus ſit, vel conuictus, ſit puniendus pœnâ ordinariâ, ſiue extraordinaria, aut nullâ?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis cui obycitur crimen per modum exceptionis qualiter venit puniendus referuntur nonnulla ſententia, n.* 2. 3. & 4.
4 Cap. ſecundo de confeſſis, & n. 6. cap. per inquiſitionem 26. de electione.
6 *Textus noſter intelligitur.*
6 L. nullum, Cod. de Teſtibus;

PEr Textum noſtrum, in verſic. *cæterum*, & *in cap. 2. de ord. cogn.* in verſic. *quemadmodum*, diſputant DD de hoc dubio latè taliter, vt nonnulli per Gloſſam hic docent, vt crimine incidenter probato per exceptionem, reus huius criminis ordinarie puniatur ita Ant. de Butrio per Not. *in cap. per inquiſitionem* 5. *col. fin. de electione*, Bartol. *in l.* 1. *§. ſi publico, num* 20. *ff. ad l. iuliam de adult.* Caldas *conſ.* 1. *de exception.* Panormit. *in cap. ſuperiis de accuſation. num.* 14. hanc vocat communem Gratianus *Regula* 113: *num.* 1. & facit pro hac parte ratio illa nam vbicumque delicta claruerint, ſunt punienda; per iudices competentes ex *cap. ecce* 24. *quæſt.* 3. & Textus *in c.* 2. *de confeſſis*, vbi teſtis, qui confeſſus fuit crimen à ſe factum & per litigantem oppoſitum pœna priuationis officiis, & beneficiis fuit punitus. 1
Ad quintam docent pœna extraordinaria eſſe plectendum ex verbis Textus noſtri in D. verſic. *cæterum*, & in D. verſic. *quemadmodum, cap. 2. de ordin. cogn.* vbi quia non pœnâ ordinariâ, ſed eâ pœnâ, nempè, vt à perhibendo teſtimonio teſtis remoneatur, ideo relati à Farinacio *de reo confeſſo, & conuicto, quæſt.* 81. *num.* 266. exiſtimant teſtem incidenter obiectum de crimine extraordinariè puniendum eſſe. 2
Alij verò exiſtimant diſtinguendum inter caſum, quo conſtat de crimine teſtis per illius confeſſionem, & inter caſum, de quo conſtat per alios probationis modos legitimos, vt primo caſu veniat puniendus teſtis, in ſecundo non item ſic refert Barboſ. *hic ſub n.* 4. verſic. *vnde* ex Grat. *in d. reg.* 113. & ab eo relatis, *n.* 1. verum ipſum legi, & 3

non inueni ſic diſtinguẽtem ſolum enim refert in præfationem primam relatam opinionem,& Baldum *in l.presbyt.Cod.de de Epiſc.& cler.* dicentem quod ſi teſtis examinatur in aliqua cauſa & incidenter & caſualiter affirmet ſe occidiſſe quemdã ex tali confeſſione non poſſe eum damnari abſque dubio in crimine probato per confeſſionam, in crimine autem alias probato tantùm referi, quod aliqui tennere contratium ipſe tamen credit, quod ex profeſſu facto contra reum poſſit condemnari ax probationibus adductis per viam exceptionis,quia nullam inuenit differentiam inter confeſſum, & conuictum.

4 Alij enim exiſtimant faciendam eſſe diſtinctionem inter crimen tangens ipſam cauſam principalem,de qua agitur,& inter illud,quod minimè illam attingit ita vt in priori probata exceptione oppoſita teſtis puniatur, non vero in poſteriori caſu in quo textum noſtrum procedere dicunt Abbas *hic n.*14.Felin.10.*dec.*4.*&* 7.Barr.*in d.l.*2.§. *ſi publico,ff.ad l.Iul. de adul.* & alij relati à Barboſ. *hic*, & ſic Graña hic *n.*18.docet intelligenda eſſe Iura *in d. cap* 1. *de confeſſis & in d. c per Inquiſitionem* 26. *delectione.* quando ſcilicet crimen objectum tangit negotium principale cum in eo teſtis tanquam reus ſit inuolutus taliter, vt in hoc caſu nõ ſolùm repellatur imo & puniatur Balb.

5 verò *hic à n.*92. † Latè loquitur de hoc puncto *n.*5. huic tamen ſolutioni obſtant verba textus noſtri ibi præſertim ibi *crimen quod eis objicitur cauſam de qua agitur contingere non videtur*,quæ aſi hic nonnulli explicent,& verbum illud *præſertim* expendant ac *tantum* ſicut de verbo *maximè*, alij intelligunt, Barboſ. *hic in d.n.*4.verſic.*ego* & ab eo relati,quibus adjungo Alexandrum *in d. l.*2. §.*ſi publico n* 16. & Apoſtillam *ff. ad l. Iul.de adult.* Hypolitum *in conſ.*67. *n.*49.*& in conſ.*89. *n.*75. Fachin.*lib.*13.*controu.c.*42.Farinac.*vbi ſuprà n.*267. Felinum, Decium, & alios ex antiquis in noſtro textu tenent ceſſare etiam pœnam extraordinariam ex eadem ratione,quæ ponderatur in textu nóſtro quata pœna ordinaria teſtis non mittetur ea nempe quoniam accuſatio non præceſſit ſed hæc ratio atiam babet reſpectu pœnæ extraordinatiæ vbi accuſatio, vel Inquiſitio non præcadit vel quid ſimile nunquam pœna imponitur, patet enim ex textu *in c.cum inter c dilect. hoc tit.*quod nec ex dilecto per confeſſionem probato denegetur delinquenti defenſio nec enim ſine inſtituto indicij vllus datur accuſator *ex c. forus & verb.ſignif.* cum multis Barb.*ſuprà* vbi infert quod quando per meram exceptionem crimen aliquod teſtificanti opponitur in illo Iudicio in quo de cauſa teſtimonium dixit quantumcumque crimen objectum probetur etiam per confeſſionem illius cui objicitur, dum aliud non proponitur nullum Iudcium dici eſſe inſtitutum contra teſtem, ex eo,quia cum Iudicium de quo agitur potius contra producentem, quam contra teſtem peragatur ideò ſi de nouo Iudicium contra teſtem non inſtituatur non ſequi ex eo Iudicio cum producente Inſtituto oriri præjudicium teſti eum res ſit inter alios acta iuxta *inf. d.in c.*17.*de re iudic.* deinde quia cum textus noſtri ibi *ſed eius duntaxat teſtimonia non credit.* nullam aliam pœnam irroget teſti, ſequitur liberum eſſe, tam ab

6 extraordinaria quàm ab ordinaria. † Nec obſtat textus *in l. nullum, Cod.de teſtibus* quia vt ait Faquin.*ſuprà* vbi teſtis oſtendit aures iudicis falſum dicens non enim ſumi argumentum à contrario ſenſu dicit & addit, quod cum hæc tres ſit dubio interpretatione pœnæ ſunt potius molliẽdæ,quàm ampliandæ *ex l.interpretatione,ff.de pœnis c. in pœnis de reg.iur.* & Barboſ.*hic d.n.*4.*in fine* ſatisfacit textui *in d.c.ecce* dicens regulam ibi poſitam procedere quando de crimine conſtat per legitimos tramites ideſt inchoato indicio cum deliquente & eodem audito, & textui *in d.c.*1. *de Confeſſis* ibi duos intallectus præſtans de quo iam *ibi* dixi actum fuiſſe indicium cum dalinquente ſæpè ſibi *dicta quæſt.*1. & ſic ait Gratian. *ex regul.*113. *in fine* quod quando exceptio criminis eſſet poſita ad repellendam actionem, vel dictum teſtis tantùm, & non ad accuſandum teſtis nullo modo puniatur vt omnes affirment per textum *in l. Lucius.ff.de his qui not.infam.*

Vnum tamen notabis cum Maraota *de ordin. Iud.6.p. tit.de Inquiſitione num.*85. & cum Ferrata in ſua practica in forma Inquiſitionis Gloſſ.1. *num* 36.quod ſi crimen, vel delictum incidenter probatum non ſit ordinariè punitum poſſit Iudex in alia inſtantia inordinariè punire, ſecus alias mihi tamen pro reſponſione huius dubij non parum accident dicta *ſuprà in d.cap.*2.*de confeſſis quæſtione* 1. 7

AD TEXTVM
IN CAPITE II.
De Exceptionibus.
PRÆMISSVM.

1 LONGAM repetitionem ad hunc textum faciunt repetentes ordinarij in ſcholis,& quia hic poſſent quam plura de excommunicatione tam majori quam minori innecti quoad omnes eius effectus; ideo in tam prolixa repetitione ſuperſedeo. II. Et pro intellectu textus noſtri repetes omnia, quæ adduxi,& notaui *ſuprà in c.intelleximus de indicijs* & *alibi* leges Suar. *de cenſuris diſp.*9 *ſect.*2.*quæſt.*5.*&* 3.*& diſp.*15.*per totam* Couarruu. *& diſp.*16.*per totam in cap.alma mater* 1.*p.* §. *à n.*1. *&* §.3. *à n.*3. de excommunicationa minori *infrà* dico *in cap.fin. de cleric. excommunic. Miniſtrante.* III. Applicabis plura *dicta in Rubric.* & quæ dico *infrà in cap.*5.*& in cap.*12.*hoc tit.* Vbi de actore replicante de excommunicationa aduersùs reum qui excepit de ea contra ipſummet actorem. IV. Et quia video Grañam *hic num.*3. aliquid de anathema dicere, ideo adjunges quæ latè ſcripſi *in cap. cum non ab homine* 10. *de iudicijs quæſt.*32. & injunges dicta de interdicto Eccleſiaſtico *in cap.*9 *de interdict.quæſt.fin.*& alia,quæ adduxi *infra de re iudicata ad probandum* 24. & vt repetas ad textum noſtrum leges quæ longè repetit nouiſſimè ſuper eo *& c. dilecti* 7. *infrà* Matthæus Colletus *de proceſſibus executiuis p.*4.

AD TEXTVM
IN CAPITE III.
Cum Eccleſiæ, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

TExtvs iſte quatenus tangit pluralitatem beneficiorum, & incompatibilitatem eorum expoſcebat dilationem non minimam, de qua *in cap. de multa 28. de præbendis*, vbi quando quis dicatur pacificè poſſidere beneficium. Verum quia propria huius textus materia ſit tantum agere de deneganda poteſtate excipiendi beneficiorum pluralem poſſeſſorem aduersùs alium pluralem poſſeſſorem, *ideo* incidimus in quæſtionibus, an ſimili morbo laborans, vel an reus criminis, poſſit aduersùs alium de eodem crimine impetere; ad quod applicabis quæ adduxi, *ſuprà in cap. teſtimonium 54. de Teſtibus*; item applicabis nonnulla dicta *in cap. fin. de teſt. cogend.* vbi nunquid ſocij criminis admittantur in teſtes. Item adducta *ſuprà in cap. per tuas 50. de Teſtibus, q.1. à n.1.* vbi an teſtis ſimilem habens cauſam, admittatur contra alium, de quo aliqua ſub *cap.6.* eodem. Et applicabis quæſtionem an recuſari queat Iudex, qui in ſimili iudicauit cauſa, *in cap.4. de foro compet. q.51. à n.8. ad tertiam.* II. Item quatenus hic agit de inueſtitura beneficij *ibi*, in verſic. *noſcitur inueſtitum*; applicabis *infrà*, dicenda *in Rubr. de inſtitutionib.* & *in Rubr. de conceſſione præbendæ*, vbi quid ſit inueſtire aliquem de beneficio, quæ differentia inter inſtitutionem, collationem, & præſentationem, & proportionabiliter accommodabis notata *ſuprà in cap. cum adeo 17. de reſcriptis*, & dicta *in cap. cum ſuper de cauſa poſſeſſionis & prop.* & *in cap. dilect. 8. hoc tit.* Interim videbis Grañam, & Balboam *hic* cum aliis per eos relatis. III. Et quatenus in verbis ibi, *& pacifica poſſeſſione gaudere*, iuncta integra in verſic. *quoniam*, dicunt DD. remedio retinendæ, expulſos eſſe Canonicos eacipientes; ideo applicabis quæ de hoc remedio adduxi, *ſuprà de reſtit. ſpol. in c accepta 4.*

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
Paſtoralis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Formularum proponendarum exceptionum dilatorias etiam in perſonam procuratoriam de loco non tuto, termini anguſti, plus petitionis tempore, & de aliis remiſſiuè ex Matthæo Colero.*

1 SImiliter integra huius textus materia perpenditur ſatis ex adductis, *ſuprà in Rubrica*, qua quatenus agit de ſtatuendo termino ad omnes exceptiones proponendas *ibi* dictũ eſt laté, quo in tempore de Iure, & ſtylo proponantur dilatoriæ peremptoriæ, & anomalæ, aut quæ aliæ. Item applicabis quæ adduxi ſuprà *in Rub. de dilationib.* aliqua *in Rub. de litis conteſtat.* videbis notata *ſup. in c.17. & 18.* & melius *in cap. præſentium de teſtib.* vbi quo in tempore opponi poſſit in perſonas teſtium, & alibi: applicabis quæſtionẽ de aſſignatione termini à Iudice facta, intra quem quis Ius ſuum deducat, *in cap. licet de probat. q.7. à n.1.* & alibi. ✝ Et in verſic. ibi, *reſpondeo decernimus*: diſputant hic DD. an per hoc verbum *in nouum*, inducatur, de quo dixi, *ſup. in c.2. de Iudic. quæſt.1.* 2

Et quia in ſecunda parte noſtri textus admittitur, vt exceptio dilatoria, poſſit opponi poſt terminum aſſignatum in tribus caſibus, de quibus hic; ideo pro complemẽto, applicabis quæſtionẽ, an poſt concluſum in cauſa, vel poſt ſententiam, poſſint produci inſtrumenta de nouo reperta, *in c. cum dilectus 9. de Fide Inſtrum.* & adducta doctrina textus noſtri tractant Faquiner, cum aliis *lib.11. Controu. cap.26.* & Couarr. *pract. c.26. n.8.* Et applicabis doctrinã quæſtionis an poſſeſſorium ſit proponendum in Iudicio, ante concluſum in cauſa, de quo *in cap. paſtoralis 5. de cauſa poſſeſſ. & prop.* bene ſub doctrina exceptionis expendit Couarr. videndus, & applicandus, *lib.1. variar. cap.16. num.13. per totum.* 3

Et in verſic. ibi, *quas non fuerint proteſtura*, de proteſtationis effectu dico *inf. in c. fin. de appellat.* & DD. *in c. cum M. de conſtitutionib.* Et quia occaſione huius tractatus agit Ripol. *Variar. cap.4.* de tempore, quo reconuentio ſit propoponenda, *à n.51. & n.55.* agat de quæſtione, an reconuentio poſſit fieri elapſo tempore à Iure præfixo; ideo leges, & applicabis dicta *in c.1. de mutuis petitionib. q.4.* Et pro vberiore explicatione textus noſtri leges quæ nouiſſimè, ſcribit Matth. Colerus ad hunc textum *de proceſſib. executiuis, p.4.* qui à *n.13.* ponit formas proponendi exceptiones dilatorias, etiam in perſonam procuratoriam; & cum proteſtatione, de loco non tuto termini anguſti plus petitionis tempore, ratione delicti cuius nomine, aut ea fuit inſtituta accuſatio, de continentia cauſæ non diuidendæ de non permiſſa reconuentione, ſed quia de nonnullis hic in textu noſtro, & in Rubr. ago & de aliis, *cap.4.* vt lite non conteſtata de plus petitionibus, de mutuis petitionibus, *in cap.14. de Iure comp.* cap. fin. de Iudiciis ideo non recedo. 4

QVÆSTIO I.

An Exceptio dilatoria poſſit opponi poſt nouem dies à iurante perueniſſe ad ſuam notitiam de noua & num vt dilatoria, aut vt peremptoria, tunc opponatur: Et an vtique verum ſit vt dilatoria ſuperueniens poſt litem conteſtatam opponi poſſit? Et an Iudex poſſit aſſignare terminum non ſolùm ad proponendas exceptiones dilatorias, vt hic verum, & ad peremptorias: Quid in dilatoriis contrariis: Et an textus noſtri deciſio, vt pote noua extendatur ad Ius ciuile, & Regiam: Et de qua proteſtatione textus iſte loquatur?

SVMMARIVM.

1 *Iurans perueniſſe ad eum notitiam exceptionis ſibi*

competentis, poteſt eam opponere poſt terminum, n.2.

3 *Ignorantia probatur iuramento eam allegantis.*

4 *Exceptio de nouo orta poſt terminum, qualiter, & quando, vt dilatoria poſſet opponi, quando, vt peremptoria, a.5. 6. 7. & 8.*

5 *Litiſpendentia, vel alia exceptio fori, eſt opponenda ante litem conteſtatam.*

8 *Exceptio dilatoria de nouo orta, eſt proponenda, cum primum orta ſit.*

9 *Exceptio qualibet dilatoria de nouo orta, poteſt opponi poſt terminum aſſignatum, vel poſt litis conteſtationem, etiamſi ſuperueniat ſuper pacto de litigando, n.10. & etiamſi ſit omiſſa per facti errorem, n.11. & in eo, qui ignorat ſibi competere, n.12. & in eo, qui dubitat, a.17. & in cauſa appellationis, n.15. & etiamſi oriatur poſt ſententiam, n.16. etiamſi tali exceptioni eſſet, aliàs prouiſum, n.17. declaratur, n.20. cum qua proteſtatione, n.35.*

13 *Exceptio dilatoria opponitur poſt terminum, quando ſtetit per Iudicem.*

18 *Exceptio, qua incipit competere lite iam conteſtata, ſi eſt dilatoria poteſt opponi, non obſtante termino.*

19 *Exceptio dilatoria, nequit poſt terminum opponi, ſi parti negligentia imputetur.*

20 *Exceptio dilatoria, qua concernit principale negotium, quandocunque poteſt opponi. quid de exceptione procuratoria, n.21. quid de exceptione cautionis, n.22.*

21 L.2. §.fin. l.3. §. procuratoria, ff. de except.

22 L.1. Cod. de conſortibus, lit.

23 *Exceptio peremptoria, vt opponatur, non pendet ab aſſignatione termini, qua Iudici denegetur, n.26. qua differentia inter peremptoriam, & dilatoriam, n.10. fallit, n.27.*

L.9. tit.3. p.3. & n.33. & 34.

25 *Exceptiones anomala quando opponi queant.*

27 *Exceptio peremptoria in ſupremo tribunali poteſt opponi, etiam poſt 10. dies.*

28 *Exceptiones omnino contraria poſt terminum, non opponuntur, ſecus ſi tantum diuerſa ſint, a.19. 30. 31. & 32.*

30 *Exceptiones diuerſa, qualiter exemplificentur, num.31.*

32 *Exceptio dilatoria, regulariter non opponitur extra terminum à Iudice aſſignatum omni Iure Canonico, Ciuili & Regio, n.33. & 34.*

33 L. Procuratorem, ff. de procurat. l. ita demum, Cod. eodem, l. fin. Cod. except. cap. exceptionem 12. de except. cap. c.1. & 2. de litis conteſt. lib.6. lib.1. tit.3. lib.3. ordinamenti, l.1. tit.5. lib.4. recopilat.

35 *Proteſtatio debet eſſe ſpecifica, nec ſufficit generalis, cum poſt terminum eſt opponenda exceptio dilatoria de nouo orta, n.36. & 37.*

36 Cap. præſentium de Teſtibus.

37 Cap. ad diſſoluendum de diſpenſatione impober.

1 AD primam quæſtionis partem videbatur dicendum, quod intans ad eius notitiam poſt terminum Iuris, aut Iudicis perueniſſe, exceptionis opponendæ remedium, non ſit locus ei, vt opponat eam ex eo, quia excipienti non eſt cur credatur abſque probatione, nam quemadmodum actor, qui dicit tenetur probare plenè; ſic & reus excipiens ſuam exceptionem probare debet ex doctrina eorum, quæ addoxl, *ſuprà in cap fin. §. fin. q. fin. de Iureiur.* & per totum illum textum, excipiens enim oneratur probatione, *l. in exceptionib. ff. de probationib.* vbi Doctores.

Sed eſt commune placiiom ex noſtro textu ſecundum Maſcardum *de probat. concl 953. à n.5.* Parianum *de probat. lib.5. cap.4. à n.9.* Padillam *in l.error, Cod. de iuris, & facti ignorantia n.39.* Balboam *hic n.14* quod quando exceptio dilitoria orta fuit ante terminum, vel litem cooteſtatam & peruenit poſtea ad notitiam opponentis, poſſit præſtito iuramento poſt litem cooteſtatam opponi, ex eo quia ea, quæ ab animo pendent, proprio iuramento probantur iuxta noſtrum textum, & *in cap. præſentium 31. de teſt.* de quo iam dixi ſub *tit. de teſtibus, & Iureiurando.* † Et ſic in Gloſſa hic verbo *fidem faciat iuramento*; notant DD. quod ignorantia, cum ſit quid in animo conſiſtens, probatur iuramento cum multis Barboſa *hic n.19.* contra quod admitti poſſe probationem in contrarium dicunt Tiraquell. *de retractu tit.1. §.4. n.1.* faciunt tradita à Couarruu. qui noſtrum textum optimum dicit *lib. 2. variar. cap.10. a.1.* verſic. *tertio.* Et applicabis quod dixi *in cap. cum à nobis 18. de teſtibus*, vbi *ſub quæſt. 1.* egi de quæſtione *an teſtis vnicus deponens de facto proprio aliquando probet* & ibi *quæſtione 1.* verſic. *ad tertiam, à num.43.* & ſic non ob eſt argumentum, vt de ſe patet, etenim parti iuranti ſæpius creditur, vt percipies ex adductis, *in d. c fin. de iureiurando.* 2 3

Ad ſecundam partem quæſtionis, vt reſpondeas adiunges, *ſuprà in Rubrica. quæſt. 1. à num. 1.* & à verſic. *quo ſuppoſito*, & verſic. *eſt enim dicendum*, & verſic. *ex quo*, nunc verò video quod Gutierrez *lib. 1. pract. quæſt. 53.* inquirens iuxta Textum *in l. 1. tit. 9. lib. 4. recop.* an ſi poſt nouem dies à lege ibi aſſignatos, reus allegat exceptionem aliquam dilatoriam in vim dilatoriæ, ad impediendum litis ingreſſum iurans eam de nouo ad ſuam notitiam perueniſſe, dicat eam, non in vim dilatoriæ eſſe admittendam, ſed ſic admiſſam eſſe, vt peremptoriam, non vt peremptoriam non vt impediat litis ingreſſum, non alia ratione niſi, quia in lege illa poſt limitationem termitationem termini nouem dierum ad proponendas exceptiones dilatorias, addit eam *lex, y noleſea dado maſtermino*; nam alias, vt inquit Olanus ſic tenens *in ſuo epilogo leg. part. correct. num.19.* multis periuriis, & dilationibus litium occaſio ſuppiditaretur. 4

Et confirmatur quia ex eadem lege Regia litis pendentia, vel alia exceptio fori, eſt opponenda ante litem cooteſtatam, prout iam dictum eſt, *ſuprà q.1.* Rubricæ, & probat textus, *in leg. fin. Cod. de except.* vbi Bartol. & cæteri notat Gloſſa *in cap. exceptionem hoc tit.* vbi latè Felinus, Bart. & Iaſon *in l. elegamer, §. ſi quis poſt à num.4. ff. de condict. indebiti*, idem Bartol. *in l. ſi conuenerit, ff. de Iuriſdict. omn. iudicum*, vbi Iaſon *n.33.* idem Bartolus plura adducens, *in l. quidem conſulebam, à n.9. ff de re iudicata*, & probat textus, *in l.9. tit.3. p.3.* vbi quod poſt litem cooteſtatam non admittuntur; ſed quia idem Gutierrez *d. lib.1. pract. q.50. ſub n.1.* cum Gregorio Lopez *in d. l.9* Gloſſa 1. id intelligit procedere, non vt differatur Iudicium, quia tunc exceptio dilatoria poſt litem conteſtatam non admittitor, ſecus autem, vt omnino excludatur, quia poſtea poterit quælibet dilatoria in vim peremptoriæ, vt 5

cum

Digitized by Google

cum Abbate concludit Gregor. *vbi ſuprà*, ideò vide bis ſequentia.

6 Imò idem Greg. Lop. *in dicta l. 9. Gloſſa non debo ſtroydo tit. 3. p. 3.* aut poſſe illam exceptionem poſt terminum, vt dilatoriam admitti, vti videtur in exceptione peremptoria, ſeu præiudiciali, quæ admittitur etiam poſt terminum viginti dierum *cum iuramento de eiusdem nouo notitia iuxta Textum in dicta l. 1 tit. 9. lib. 4. recop.* cumque Textus noſter ſermonem faciat de exceptionibus dilatoriis tantùm quas in tribus caſibus poſt terminum aſſignatum ad eas admittit opponi, veluti ſi de nouo orta eſt; Nam ea quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio *l. 1. in princ. ff. de ventre inſpiciendo, cap. cæterùm de iuramento calumniæ*: notant Panorm. *hic num.* 21. Pariſius *n.* 36. Decius *num.* 17. Felinus *num.* 39. & Gloſſa. & communis Doctorum *in cap. inſinuante de officio delegati* in verbo *poſt medium*, de quo Textu ait Balb. *hic num.* 22. ſic eſſe intelligendum; Nam exceptio declinatoria de nouo orta fuit poſt litem conteſtatam; vel terminum à Iudice præfixum, & ob id potuiſſe poſt illum exceptionem opponi recuſationis.

7 Et confirmatur ex adductis *ſuprà in Rubr. dicta quæſt.* 1. in verſic. *eſt enim*, vbi dixi non eſſe de ſubſtantia exceptionis dilatoriæ, quod proponatur ante litem conteſtatam, vel poſt. ſed ſolùm quod ſit temporalis, & ad tempus actionem excludat, & ſic Rebuffus *in hoc tract. de exception. num.* 476. & ad leges Gallicas *in tract. de dilationibus* Gloſſa vnica *num* 1. Tiraquel. *de retractu lynagier tit.* 3. §. 1. *Gloſſa* 5. *num.* 10. Perez. *tit.* 6. *lib.* 5. *ordinamenti pag* 577. & Barboſa *hic num.* 11. docent quod etſi iuxta Textum noſtrum, vel regulas iuris exceptio dilatoria intra terminum à Iudice proſtitutum, ſeu ante litem conteſtatam proponenda ſit; nihilhominùs admittatur opponens eam ſtatim, & incontinenti poſt terminum elapſum, ant litem conteſtatam.

8 Et ſic Felinus *hic num.* 16. Decius *num.* 17. Couarr. *lib.* 1. *var. cap.* 16. *num.* 13. idem *pract. n.* 26. *num.* 2. docent exceptionem dilatoriam de nouo ortam eſſe ab excipiente proponendam, cum primum orta ea ſit, & antequam Iudex ad vlteriora procedat, aliàs eam non admitti, cum opponens in tali caſu videatur eidem exceptioni renuntiaſſe iuxta Textum *in dicto cap. inſinuante, de officio deleg.*

9 Ad tertiam quæſtionis partem dicendum eſt ex noſtro Textu quamlibet exceptionem dilatoriam de nouo ortam opponi poſſe poſt terminum à Iudice aſſignatum, vel poſt litis conteſtationem: probant iura *in l. iam demum, Cod. de procurat.* iuncta *l. 2. Cod. de conſort. eiusdem litis*, & præter ordinarios hic, & *in dict. cap. præſentium* 31. *de Teſtibus, & in dicto cap. inſinuante de officio delegati*, probant Abbas *in cap.* 1. *num.* 5. *de obligat. ad ratiocinia*, Felinus & Abbas *in cap. cum M. Ferrar. de conſtit.* Couarr. *in pract. cap.* 26. *ſub n.* 2. Maranta *de ordine iudiciorum* 6. *p.* 2. *actu de appellat. num.* 74. Alex. *conſ* 33. *lib.* 4. Ludou. Rom. *in l. ſi vero, §. de viro* 51. *fallent. ff. ſoluto Matr.* Iaſon. *in l. eleganter, §. ſi quis poſt, ff. de condit. indebiti*, probat optima *lex* 7. ad finem, & ibi Montalb. *tit.* 10. *lib.* 2. *forl.* & *dicta lex* 1. *tit.* 5. *lib.* 4. *recopil.* Socinus *Reg* 41. *in addit.* & *Reg.* 126. *li-*
10 *mit. fin.* cum alijs Gratianus *Regula* 136. † Qui cum Antonio *in cap.* 1. *de Iudiciis col.* xa. Felino *in cap inſinuante de offic. deleg.* ampliat hoc dictum vt procedat etiamſi dilatoria ſuperueniat ſuper pacto de litigando.

Imò etiam procedit quando hæc exceptio 11 omiſſa ſit per facti errorem, Gloſſa, & communiter omnes *in l. error. Cod. de iuris & facti ignorantia* vbi Præſes de Padilla magis hanc communem oſtendit, *num.* 34. contra Gloſſam *in leg. qui Procuratorem, ff. de procurat.* & alios quos refert cum iſta Gloſſa tenentes.

Imò Cynus, & Baldus *in l. manifeſtiſſimi, §. ſin* 12 *autem neſcius, & dubitans, Cod. de furtis*, docent dictum procedere etiam in eo, qui ignorat ſibi competere dilatoriam. † Rebuffus *tractatu de* 13 *exception. num.* 379. vbi *num.* 381. idem declarat quando non ſtetit per partem, quominùs opponeret, ſed per Iudicem. Barboſa *hic num.* 12. † Imò 14 & in eo qui dubitat, vt ſequitur Iaſon. *in l quamdiu. Cod qui admitti, num.* 4. † Qui *in l. cum rem.* 15 *num.* 5. *Cod. de procuratoribus*, docet & procedere dictum in cauſa appellationis, quod qualiter ſit, benè docet Villalobos *in ærario, comm opin. littera F, concluſ. ſeu num.* 103. † Item Bart. *in dicta* 16 *l.* 1. *Cod. de iuris & facti, num.* 5. ait procedere etiamſi oriatur exceptio poſt ſententiam, quod qualiter intelligatur, docet Felinus *in dicto cap inſinuante n* 9. *fallent.* 5. † Et Iaſon. *in dicta l. ele-* 17 *ganter, § ſi quis poſt num* 4 *ff. de conditione indebiti*, ampliat vt procedat etiamſi tali materiæ exceptionis nouiter ortæ eſſet, alias prouiſum de modo agendi, qui etiam tripliciter limitat. † Et 18 Couarr. *dicto lib.* 1. *var. cap.* 16. *num.* 13. Rebuff. *de exceptionibus num.* 378. Barboſa *hic*, & Gloſſa Textus noſtri ibi, *id eſt poſt terminum*, dicunt quod exceptio dilatoria, quæ incipit competere, lite iam conteſtata, poteſt tunc opponi non obſtante termino finito.

Verùm Abbas *hic num.* 13. Iaſon. *in l. naturali-* 19 *ter, §. nihil commune, ff. de acquirenda poſſeſſione n.* 136. docent prædictam noſtri Textus declarationem non procedere quando parti poteſt imputari, & negligentia notari, quare dilatoriam non oppoſuerit ante litem conteſtatam: Tradit Iaſ. Baldus *deciſ.* 40. † Imò Panormitanus *in cap.* 20 *exceptionem hoc tit. num.* 12. Gratianus *dicta Regula* 136. *num.* 9. declarant doctrinam iuxta Textum noſtrum iactam procedere in exceptione dilatoria reſpiciente ipſum Iudicium, quæ vt opponi queat ante litem conteſtatam, requirit vt de nouo proueniat; tamen ſi exceptio dilatoria concernat negotium principale, tunc quandocumque opponi poſſe probant.

Vnde infero interpretationem ad Textum *in* 21 *l. 2. §. fin. l. 4. §. procuratoria, ff. hoc tit.* vbi exceptio procuratoria, quæ dilatoria eſt, adhuc opponi valet in quacumque parte litis, etiam poſt ſententiam definitiuam, *cap. in noſtra* 5. *de procurat.* quod ideò fit, quia defectus mandati procuratorij reddit retrò proceſſum nullum, & ſic reſpicit principale negotium, quemadmodùm iam *ſuprà in Rubrica* dixi de exceptione excommunicationis iuxta Textum, *in dicto cap. except. hoc tit.* quæ quamuis ſit dilatoria quia reſpicit periculum animæ; Ideò opponitur poſt conteſtatam litem *ibi q.* 1. verſic. *ex quo patet*

Item infero ad Textum *in dicta l. 2. Cod. de con-* 22 *ſort. litium*, vbi cautionis exceptio, de qua *ibi* poteſt opponi poſt litem conteſtatam, quia ibi ſic factum fuit, quia Procurator interuenit poſt litem conteſtatam, & ob id eam exceptionem emerſiſſe de nouo iuxta ſpeciem noſtri Textus,

&

Digitized by Google

& dicta *ſuprà*, in hoc dubio, notat Bart. *in l. Pomponius, §. rati habitationis. ff. de procurat.* in cuius etiã ſpecie; & ſi videatur dedoci procuratoriam exceptionem eſſe opponendam, ante litem conteſtatam: temen reſpondebis exceptionem cautionis non præſtitæ, de qua *ibi*, non reddere iudicium retro nullum; & ſic, vt mere diletoriam opponendam fuiſſe ente litem conteſtatem, Grañe *hic ſub num. 3.*

3 Ad quartem quæſtionis partem, quie Textus noſter tantùm expreſsè loquitur de exceptionibus dilatoriis; ideo eius deciſionem ed peremptorias non extendi, dicendum eſt quia in iſtis non militat eadem ratio malitiæ diffcrendæ litis, quæ militat in diletoriis, de quibus index, & cognoſcere, & pronnnciare, eut iudicare tenetur de peremptoriis, & ſi cognoſcat, non pronuntiet, iuxte tradita, *ſupra in Rubrica ex Textu in cap. 1. de ordine cognit.* deinde quie in exceptionibus dilatoriis agitur de modico præiudicio, ſecus in peremptoriis, *l. 2. Cod. de precibus Imperatoris offerendis.* Et ſic tenent Gloſſa hic relati à
24 Felino *num. 5.* Decios *num. 14.* † Balboe *hic n. 13.* rem veriorem & receptiorem dicens; eo quod megnom eſt diſcrimen inter dilatories, & peremptorias exceptiones cum aſſignatione termini ad proponendas dilatories, iuxta Teſtum noſtrum, oulle deſideretur cauſa, at in termino ed proponendas peremptories, & cauſæ cognitio, & illius expreſſio deſideretur: argumento Textus *in l. 2.* vbi Doctores *ff. de re iudicata*, dicit communem Decius *hic num. 6.* Mantua *num. 16.* Et ſic ait intelligendam eſſe, *legem Regiam 9. tit. 3 p3.* & ibi Gregor. in verbo *das vnpleco.*

25 Quo ſit, vt ſecundùm præfatem doctrioam, nec noſtri Textus deciſio extendatur ad exceptiones mixtas ſeu, anomales, de quibus iam dixi, *ſupra in Rubrica* & notantet doct Balboa *hic num. 14.* & mihi tam de iſtis, quàm de peremptoriis probatur, quie cum exceptiones peremptoriæ, ſeu anomalæ, vſque ad concluſionem in canſa de iure proponi poſſint, *l. peremptoriam, Cod. ſententiam reſcindi non poſſe, l. fin. tit. 3. p. 3.* & noſtri Textus deciſio noua ſit, quid mirum, vt non extendatur ed prædictas exceptiones, de qoibus nec tacitè eliqua fit mentio,

26 Quare non probo Bartoli ſententiam, *in l. e. num. 4. ff. de re iudicata*, Alex. *num. 5.* Iaſonis *num. 20. ibi*, & Felini *hic num. 5.* Pariſij 7. Mantuæ 25. dicentiom iudicem ex iuſte cauſa poſſe deſignare terminum ad proponendes exceptiones peremptorias, quia regulariter omnia dilatio à iure conceſſa, reſtringi, vel prorogari poteſt à iudice ex iuſte cauſe, ſecundùm ea, quæ late edduxi, *ſupra in Rubrica & tit. de dilationibus, in cap. 1. quaſt. 3. quaſt. 4. quaſt. 5. quaſt 9. & quaſt. 11.* quia reſpondeo illud intelligi iuxte rationes, de quibus, *ibi* quæ hic non militant, ex fundementis pro prima ſeotentia edductis.

27 † Video tamen Gutierrez *pract. dicto lib. 3. c. 53. num. e.* cum Olano *in epilogo leg. part. correct. num. 19.* exceptiones peremptorias, admitti etiam poſt terminum 20 dierum *dict. l. 1. tit. 5. lib. 4. recopilation.* epod ſuprema tribunalia, teliter, vt ſi petitum fuerit declaretutque *la ſentencia de prueba ſe entienda con ellas*, tamen non admitti dicunt præiudices inferiores, ſic colligentes, ex verbis prædictæ legis ibi, *ſalno ſi los de el nueſtro conſejo vieren por las conſideroziones ſuſo dichas en la ley primera que con Iuramento de la parte ſe deuen rezinir, y que no ſe alegan malicioſa mente que en tal caſſo, las pueden rezinir.*

Ad qointam quæſtionis partem, vt reſpondeam præmitto Baldi dictum, *in l. ſi quidem, Cod. hoc titulo*, & *ibi*, Angeli, & Saliceti, Decij *hic num. 12.* dicentium reum excipiendo, contretia ellegantem audiri, per Gloſſam *in dict. l.* & Decius huius dicti, *n. 13.* aſſignat trie exempla, vt decletat videndus Cepola bene loquens in meterie, *in l. vinditioni, ff. de vſucap. pro emptore, num. 10. & 11.* Guid. Pap. *ſingul. 706. §. allegant*, Gratianus *reg. 97. num. 5.* 28

† Quare exiſtimo noſtri Textus deciſionem, etiem procedere in exceptionibus contreriis; ita vt termino à iudice deſignato, elapſo, nullo modo exceptiones contrariæ poſſint opponi: argumeoto Textus *in §. qui autem inſt. de excuſat. tutor.* probant Panormit. *hic num. 19.* Felinus 16. Alexander de Neuo *num. 40.* Pariſius *num. 31.* Alciatos *de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 21.* Decios *decis. 43. num. 10.* quod vtique ſemper verum eſt in exceptionibus omnioo contrariis in quibos reus neceſſario de mendacio conuincitur, quæ nec etiem diſiunctiuè, aut conditionaliter oppoſitæ proderont, aot edmitti debebunt: argumento Textus *in Auth. contra qui, Cod de non numerata pecunia, l. 1. §.* & cum etiam, in verſic *interdum, ff. ſi quadrupes pauperem feciſſe dicatur, l. fin. ff. de rei vindicat. l. 2. §. ſed ſi alius. ff. quando appellandum ſit, cap. imputari de fide inſtrum.* vbi plura adduxi videnda *ibi* Bellameta *n. 18.* Balboa *hic n. 19.* Couar. *lib. 1. var c. 2. n. 1. & 3.* 29

Et quamuis Decius *hic num. 34.* Bald. *in l. 1. C de furtis, num. 19.* Gloſſa io verbo *audiantur*, Gloſſa *in cap. cum dilectus de fide inſtrument.* verbo *præſcriptione*, abſolutè doceant delatoriam exceptionem coutrariam poſt terminum admitti poſſe, veluti ſi reus propoſuit dilatoriam in termioo | & in ea ſuccumbat, poſſit poſt terminum eliem dilatoriam cootrariam opponere, veluti ſi primo oppoſuit procuratotem non habere mandatom ed agẽdum, & io ee non obtiouit, poſtee verò proponit mandatum non eſſe legitimũ, vel ſi opponet exceptionem declinatoriam iudicis, & in eã ſuccũbat; poſtea verò opponat iudicem eſſe ſibi ſuſpectum, & illum recuſet ex ea ratione, quia cum à principio non potoerit contrarias exceptiones oppoore, & probare; argum. *in l. vbi repugnantia ff de reg. iur. l. 1. C. de furtis, c. ſollicitudinem de appellat.* ideo ſit, vt poſſit eas exceptiones ſucceſſiuè proponere, *in l. nemo ex his 43. ff. de reg.* taliter, vt ſuccumbens, in vna, poſſit ad aliam accedere, *ex l. contramores, C. de inoſſicioſo teſtamen. c. auditis de præſcript.* ita vt aliàs puniretur contre regulam Textus *in c. 2. de conſt.* 30

Tamen crediderim prædictas exceptiones, non eſſe contrarias, ſed tantùm diuerſas, & in diuerſis eã doctrinam libenter admitterem, non in omnino contreriis ex iam dictis, niſi fortè conditionaliter opponereotur, ita aut in eis reus nõ conuinceretur mendacio ex *l. ſi quidem*, & ibi Gloſſa *C. hoc tit.* notat bene Cagnolus *in dict. l. nemo ex his, num. 8 ff. de reg. iuris*, vt pote contingit in libello, qui ſuſtinetur in cauſa appellationis, vbi dicitur ſententiam eſſe nullam, & ſi quæ iniuſtam, & ab ea inſte appellatum eſſe, teſte Gloſſ. *in l. 1. C. quando prouocare non eſt neceſſe*, verb. *obtinebit*, Bart *in l. ſi expreſſim, q. 3. ff. de appellat.* Pez. *in praxi in proœmio ſexta partis, tom. 1. n. 46.* 31

Ad

32 Ad ſextam quæſtionis partem reſpondeo quod etſi Panormitanus *hic num.*18. ſentire videatur noſtri Textus deciſionem non eſſe ſeruandam de iure Ciuili, ſed Canonico tantùm, ex quo Iudici concedimus termini deſignatio per Iudicem, itevt queat fieri ante litem conteſtatam, & minori termino: Tamen credo ex iam *ſuprà* adductis, etiam de iure Ciuili in praxi obſeruari, ex eo, nam cum etiam hoc iure eſſet terminus præfixus vſque ad litem conteſtatam ad proponendam dilatoriam, imò & ex cauſa poſt eam, vt iam dixi in Rubrica, & omnes agnoſcunt per Textum noſtrum, & per Textum *in dicto cap. infirmante de officio deleg. & in cap. inter Monaſterium de re Iudicata*; ideò ex reciproca vtriuſque obſeruatione, & praxi iuxta Textum *in cap. 1. & 2. de noui operis nunciat.* id iure Ciuili admitti dicendum eſt, notat Balboa *hic*, *num.* 30. quod etiam procedere de iure Regio docet Textus *in dict. l. 9. tit. 3. p. 3.* vbi Gregor.

33 Vnde & ſi inſurgas dicendo deciſionem noſtri Textus, vtpotè contra Reorum defenſionem eſſe iniquam, nam ſi Iudex abreuiet terminum ad opponendam exceptionem dilatoriam; cum tam de iure Ciuil, quàm Canonico antiquitùs admi-nus vſque ad litis conteſtationem eam opponi, iam ſit latè probatum *ſuprà in Rubr. & hic*, & conſequenter aufert indultum à iure beneficium contra iuris Regulam, ſed ab exordio litis, vſque ad litis conteſtatam terminus vtroque iure, imò & Regio eſt deſignatus per Textum *in l. Procuratorem, ff. de procurat. l. ita demum, Cod. eodem leg. fin. Cod. hoc tit. cap. exceptionem* 12. *infrà eodem cap. 1. & 2. de litis conteſt. lib. 6. dicta leg. 9. tit. 3. p. 3. l. 1. tit. 3. lib. 3. ordinam. l. 2. tit. 5. lib. 4. recopil.* ergò numquam potuiſſe licitum eſſe, vt à Iudicis voluntate penderet prorogatio, ſeu abbreuiatio termini, cum per id regula iuris, & litigantes nimis offendi potuerint.

34 Sed vt iam *ſuprà* notaui Regulam prædictorum iurium iam regulariter procedere, & declarari iuxta praxim relatam Textus noſtri; Taliter vt ea iura non procedant quando Iudex, vt finem litibus imponat, & malitiis litigantium obuiet ante litem conteſtatam ſtatuerit terminum breuiorem, nam eo elapſo dilatoriæ non admittentur, vt voluit Bart. per Textum noſtrum *in dicta l. e. ff. de re iudic. num.* 4. Panormit. *in dicto cap. inter Monaſterium, n.* 5. *eodem* & ex Texto noſtro *num.* 5. Felin. *num.* 20. Decius 21. & per illum Textum Didacus Perez. *in l. 2. tit. 4. lib. 3. ordinam.* in verbo *que lo da la ley.* Quibus non obſtant Iaſon *in dict. l. 2. num. 22. ff. de re iud.* Imola *in cap. cum ſit Romana de appellat.* vbi Decius *num.* 15. Boëtius *n.* 39. docentes quod Iudex nequit tempora à lege præfinita ſine miniſterio iuris mutare; quia reſpondeo ex dictis *ſuprà ad titulum de dilation.* hæc omnia limitari quoties relinquitur arbitrio Iudicis, vt per Textum noſtrum eſt diſpoſitum, vtpotè confirmatur exemplis Textus *in l. diffamari, Cod. de ingenuis & manumiſſis l. Titia, ff. de accuſat.* ibi *intra tempus à Præſide definitum, l. petenda, Cod. de temporibus in integrum reſtitutionis l. eg. quandiu, ff. de acquirenda hared.* nam quamuis ex iuris regulis contrarium, aut diuerſum ſtatuatur tamen ex cauſis, de quibus in prædictis iuribus Iudex terminum aliàs dicta lege deſignatum ipſe abbreuiat, ſeu prorogat.

35 Ad ſeptimam quæſtionis partem de proteſtatione requiſita iuxta Textum noſtrum ad hoc vt dilatoria exceptio poſſit opponi poſt terminum à Iudice aſſignatum, videtur dicendum ſufficere vt ſit generalis ex Textu *in cap. præſentium* 31. *de Teſtibus*, ſed Gloſſa ibi, & Panormitanus *hic num.* 17. Felin. *n.* 13. Decius 11. Pariſius 19. Balboa 31. Graña 6. docent non ſolùm proteſtationem generalem eſſe inutilem, ſed nec etiam ſufficere ſpecificam, niſi exprimatur cauſa impediens talem exceptionem intra terminum proponere, & probare, vt aduertit Couarruu. *cap.* 26. *pract. num.* 2. Et ſic noſter Textus debet intelligi de proteſtatione ſpeciali, vbi ad hoc vt dilatoria exceptio poſſit opponi poſt terminum à Iudice deſignatum neceſſe eſt vt proteſtatio fiat nominatim exceptionem exprimendo iuxta Gloſſam *in dicto cap. præſentium de Teſtibus* verbo *iuramente*, *& in cap quoniam contra falſam de probat.* verbo *exceptiones*.

Nec tunc iam obſtat Textus *in dicto cap. præ-* 36
ſentium, quia reſpondetur quod proteſtatio, de qua ibi nominatim, & intra terminum propoſita fuit, nec fuiſſe proceſſum impedimentum exprimere, cum ſufficeret iureſſe: non malitiosè excipere, ſiquidem forſam Teſtis in proteſtantis fauorem deponere potuiſſet Textus ille in fine, ſecùs autem eſſe in proteſtatione exceptionis, in qua cauſa exprimi debet, cum diuerſa militet ratio.

Nec his obſtat Textus *in cap. ad diſſoluendum* 37
de diſpenſ. impuber. verſic. *ſaluis exceptionibus*, vbi conſtat quod etiamſi pars non proteſtat ſe velle exceptiones dilatorias opponere, adhuc manet ei ſaluum opponendi ius; Nam reſpondetur verius dicendum quod ibi ideò admittantur, quia Iudex proteſtauit (ad vlteriora procedens) ac ideò ſaluum manere partibus ſupponendi eas exceptiones, cum illa Iudicis proteſtatio releuet partes ab illa exceptionum proteſtatione, ſic Graña *hic ſub n.* 6. & confirmatur ex alibi dictis, & hic adiunges quæſtionem, quam adduxi *in Rubr. de litis conteſt. q. 9. à num.* 1. vbi an proteſtatio impediat litis conteſtationem: Aliæ plura de proteſtatione dico *in cap. de appellat.* ibi videnda.

QVÆSTIO II.

An minor vel Eccleſia omittens allegare exceptionem dilatoriam, vel fori declinatoriam ante terminum à Iudice deſignatum, vel ante litis conteſtationem poſſit reſtitui in integrum aduerſus prædictum nocumentum: Et quid de ſcholaſtico omittente allegare priuilegium magiſtri ſui, ſed errando paſſus fuit in ſe litem conteſtari?

SVMMARIVM.

1 *Præmiſſum aliarum quæſtionum.*
2 *Minor & Eccleſia omittentes allegare dilatoriam exceptionem non reſtituuntur niſi vbi adſit graue nocumentum, n.* 3. 4. 5. *&* 6. *& eſſe arbitrarium, num.* 7.
8 *Scholaſticus omittens allegare priuilegium magiſtri ſui, nunquid litem conteſtata per errorem reſtituatur.*

AD

1 AD primam quæſtionis partem, vt teſpondeas præſuppones quæ adduxi *ſupra in Rubr. q. 4. à n. 1. vbi diſputaui an reſtitutio in integrum ſit actio, vel exceptio.* Item applicabis adducta in Rubrica de mutuis petitionibus *q. 15.* vbi egi *de quæſtione an minor reſtituatur ad reconuentionem, & in Rubr. de litis conteſt. q. 15. à num. 1.* vbi egi *an minor contumax in conteſtando ſuccurratur,* & inibi *in cap. 1. q. 8. à num. 1.* vbi egi *de alia an minor poſitionibus non reſpondens vtatur appellationis, vel reſtitutionis remedio,* & ad alias *in cap. 2. de reſtit. ſpol. cap. 2. q. 3* & ibi *cap. 14 q 1. & 2. & cap. ex parte q. 2. & in dicta Rubrica de mutuis, dicta q. 15.* dixi *item & de reſtitutione Eccleſiæ, & in cap. 31. de Teſtibus, an Eccleſia vel minor atteſtationibus publicatis reſtituatur, ſi non litigent tanquam principales, ſed tanquam tertius oppoſitor ad probandum ibi q. 2.* verſic. *ad quartam.*

2 His ergò præmiſſis ad difficultatem videtur dicendum, quod non reſtituantur ex generalitate Textus. Primò ex generalitate *l. 1. tit. 5. lib. 4. recop.* Secundò *ex l. 5. tit. 5.* eodem *lib. 4. recop.* per locum à ſpeciali, vbi tantùm conceditur minori reſtitutio ad opponendas exceptiones nouas in prima inſtantia ante concluſionem ad diffinitiuam, ergo ad opponendas veteres ea non cedatur, & in terminis per ius commune, docent Innocentius *in cap coram felicis num. 2. de in integrum reſtit.* quem refert, & ſequitur Angelus *in l. 2. §. 1. ff. de Iudic.* Felin. *in cap. fraternitatis n. 6.* verſic. *fallit 2. de Teſtibus*, vbi loquitur de exceptione dilatoria, vel declinatoria, quæ non concernit merita cauſæ, quia illa dicitur modici præiudicij, & Couarruu. alios allegans *in pract. cap. 26. num 4.* verſic. *quinto*, ſequitur Innocentium, quem etiam alij relati à Capicio *deciſ. 13. à num. 4.* vbi *num. 11.* concludit ſecundùm hanc opinionem fuiſſe votatum *in Conſ. Neapolit* & fuiſſe denegatam reſtitutionem: ſequitur Afflict. *deciſ. 390. num. 2.* vbi loquitur de Eccleſia Iaſon. *in l. eleganter, § ſi quis poſt num 4. ff. de condit indebiti*, dicens benè notandum Montetoſus *in ſua practica tractatu 2. in princ. fol 8. col. 2. ad finem.* Sfortia Oddus *p. 2. de reſtit. in integrum quæſt. 64. num. 36.*

3 Verùm contra præfatam ſententiam, ſcilicet vt reſtituantur minor, & Eccleſia aduerſus temporis lapſum *ex Reg. Textus in l. minor. 25. annis, ff. de minoribus*, vbi Gloſſa 1. exemplificat in exceptione dilatoria, latè poteris defendere ex doctrina quæſtionum aſſignatarum *ſuprà num. 1.* & ex Regula Textus *in Clem. 1. de reſtit. in integrum*, qui generaliter loquitur, & in terminis defendentes refert Oroſcius *in l. de die, § ſi ſeruus n. 3. ff. qui ſatis dare cogantur*, Speculator *inſtit. de reſtit. in integrum, §. 1. num. 35.* verſic. *ſed minor*, vbi ita docet.

4 Tamen ex iam adductis *ſuprà in Rubrica* hæc difficultas venit ſub diſtinctione intelligenda, nam ſi contingat vt minor, vel Eccleſia ex omiſſione ipſius exceptionis dilatoriæ, vel fori declaratoriæ grauiter lædatur, tunc competet ipſis reſtitutio in integrum aduerſus prædictam læſionem, ſin autem exceptio dilatoria omiſſa modici momenti ſit tunc amplectendam eſſe opinionem Innocentij, vt ad eam opponendam poſt litem conteſtatam minimè concedatur minori, nec Ec-
5 cleſiæ defendit idem Oroſcius. † Vbi ſuprà ex Alex. & Croto, Guttierrez *pract. lib 1. cap 52. num. 4.* probat præfatam diſtinctionem expreſſiùs Ioannes Andreas *in dicto cap. fraternitatis de Teſtibus*, vbi totum hoc remittit iudicis arbitrio, vt ſi minor & Eccleſia in hoc modicè lædantur reſtitutio denegetur per Textum *in l. ſcio, ff. de in integ. reſtit.* Sed ſi propter id lædantur in lite, tunc concedatur.

Imò & probatur ex fundamento Innocentij 6
& Felini, quo ſuam ſententiam probarunt, ſcilicet quia qui huiuſmodi declinatorias fori proponunt, nihil vel paucum conſequuntur, etſi obtineant, nam ſic remanent ciuiliter, & naturaliter debitores ſi obtineant in huiuſmodi exceptionibus, ſicut ſi ſuccumbant, & ita non læduntur, quia aliquid non amittunt acquirere, alias enim vel ſi oneri, quod non expediat ſe ſubiiciat minor, & huiuſmodi omiſſione benè dicendum erit ex eodem Innocentio reſtitutionem minori, aut Eccleſiæ dari. vt iam eſt dictum. Quo pacto Couarr. vbi ſuprà loquitur in eo, nempe caſu, an minor Eccleſia, vel Reſpublica admittatur ad reſtitutionem in integrum, vt probat recuſationis Iudicium cauſas poſt concluſum in cauſa; anta tamen ortas, & reſoluit admittendum ſecundùm receptiorem opinionem in praxi admiſſam, cuius poteſt, & debet eſſe fundamentum; quia recuſationis cauſam ſpectat admodùm ad exitum litis, in quo graue præiudicium adeſt, ex adductis *ſuprà in cap. 4. de foro compet.*

Et quod præfata materia ſit arbitraria, docet 7
Capicius vbi ſuprà, Guttierrez. *dicto num. 4. in fine*, qui dicit dictam diſtinctionem, & reſolutionem eſſe veram, & tenendam in noſtro Articulo, vt ſequitur alios citans Sfortia Oddus *dict. 2. p. de reſtit. in integrum, p. 64. num. 36.* & Molina *de Hiſpanorum primogeniis lib. 3. cap. 13. num. 60. & 61.*

Ad ſecundam partem quæſtionis de ſcholari 8
omittente allegare priuilegium Magiſtri ſui, ſed errando paſſus fuit in ſe litem conteſtari breuiter Gloſſa, & Doctores *in l. 2.* verbo *conſenſus de iudiciis*, Angelus, & Salicetus *in l. 1. Cod. de Iudiciis*, Iaſon. *in l. ſi per errorem columna 2. ff. de iuriſd. omn. Iudicum* dicens communem tenent non poſſe litis conteſtationem condicere; docet cum eis Ioannes Guttierrez. *pract. dict. quæſt. 52. num. 2.* & pro ampliori enodatione huius dubij applicabis quæ adduxi de exemptione ſcholarium ſuprà *in cap. ex parte q. 16. de foro comp. & in cap. pen. eodem q. 6.* & alibi nonnulla.

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
Cum inter priorem,

PRÆMISSVM.

1 EX verbis huius Textus tria mouentur, & diſcernuntur, quæ ſpeciali tractatione indigebant, nempè de Actore excommunicato repellendo ab agendo, & reconueniendo alium in Iudicio, de cuius cauſa, & ratione latiſſimè, & per plures quæſtiones declarari *ſuprà in cap. intelleximus 6. de Iudiciis à q 1.* 11. Item & de Reo aduerſus Actorem excipiente, qui etſi excommunicatus ſit admittitur ex ratione noſtri Textus in verſiculo *inquiſitioni*, de cuius fundamentis item

dixi

dixit latè *in d.c.intelleximus à q.19.* cum aliis pluribus, vbi *q. 22.* ioxta noſtri textus doctrinam in verſic. *caterùm non ſic in reconuent. ſentimus no quod in defenſionis remedium ſuſtinetur ad impugnationis materiam extendatur*, vbi egi de quæſtione an Reus excommunicatus ab Actore vocatus litigare poſſit Actorem ipſum reconueniendo ſuper alia re, vt elidat Actoris intentionem, & ſe defendat, & ibi *q.23. an poſſit opponere compenſationem.* † Tertia
3 in verſic. *& maxime Iudic.recuſ.cum periculoſum ſit coram Iudice ſuſpecto litigare, &c.* Ex quibus verbis poterat hic ionecti integra materia recuſationis Iudicum, de qua lata ſuprà adduxi, per quam plures quæſtiones *in c.4. de foro comp.* & quatenùs ad tempus, in quo recuſationis exceptio, de qua hic debeat opponi, dixi aliqua *in c.4. hoc tit. & in Rubr.q.3.à n.1. & ibi* in verſic. *recuſat. except.*

4 Interim videbis quæ pro explicatione huius textus adducunt DD. *hic*, & nouiſſimè Balb. Graña, & Barb. qui innumeros colligunt videndi etiā repetentes *in c.except. 12. & in c. 2. hoc tit.* & Couarr. *in c.Alma mater, §.4.à n.1.* vbi non ineptè applicatur quatenus agit de operibus charitatis ab excommunicatis factis ad quæſtionem ex multis Gratian. *Reg.*261. vbi dicit quod iudicialiter conuentus licet aliàs inhabilis ſit, & non poſſit in Iudicio comparere habilitatus cenſeatur ad comparendum, de qua dico *infrà in d.c.except. hoc tit*

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Cum Venerabilis,

PRÆMISSVM.

I. Textvs iſte plures materias claudit, de quibus nonnullis iam alibi dictum eſt vtpote ex eius poſtilatione apparebit, ſeu ad dicenda aliis in locis congruentius ſpectat. Itaque in verſ. ibi *cum ſuis poſſ & pert. pertinuiſſet*, ad hæc verba adiunges quæ adduxi *ſupra in c.cum ad ſed. 15. de reſt. ſpol.* vbi *q. 2.* dixi *à n. 2. de pertinentiis, & quid earum nomine veniat.*

II. Et ibi *eam tamen non poterat Epiſt. vindicare, quam ex permutationis cauſa*, & ibi in verſ. *cum pars* & ibi *cum permutatio inter contract. bonæ fidei computatur, nec cum alio, quam cum Domino, vel cum eo, qui habebatur loco Domini valeat legitimè celebrari:* poteſt agi de integra materia permutationis, reſignationis, ſeu renuntiationis beneficiorū, de qua ad titulos de renuntiatione, & de rerum permutatione, in cuius Rubr. etiam agam de natura contractus permutationis, nunquid ſit bonæ fidei, aut ſtricti iuris, de quo videbis cum multis Pich. *in §. act.28.q.5.à n.4.* & an ſit contractus innominatus *q.27.à n.41.* videbis quæ ſcribit Balb. *hic à n. 66.* vbi quæ requiruntur ad permutationē. III Et quare contractus dicantur bonæ fidei, aut ſtricti iuris, idem Pich. *in d.§.act. à q.1.* cum aliis, & de ratione Couar. *in reg poſſ 2.p §.6. à n.4.* per text. noſtrum, *&* per text noſtrum agit de cambiis Narb. *in l.14.t.18.lib.6.recop.* de quibus latè dico *infrà in c.in ciuit.de vſur.* & Grañ. *de permut.* plura dicit *hic à n 9* Gait *de cred.poſ.Turri*, & alios benè *p.1.tit. 2.*

IV. Et ibi in verſ. *porro* poteſt agi de poſſeſſione antiquiori, & minùs antiquiori, & quæ ſit præferenda ad dicta *ſuprà in cap.licet 9. de probat.* & *alibi ſub tit. de reſt. ſpol.*

V. Et ibi *licet autem nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtr. falſauit*, per hæc verba applicabis dicta *ſuprà ſub c.1.c.fin.c.cum dilect. cap.cum Ioann. cum P.de fide inſtr.* vbi egi de falſitate inſtrumenti item qualiter tranſcriptum, ſeu tranſumptum ex originali, & protocollo tranſcribatur, & cuius authoritate, & qua ſolemnitate, vt fidem faciat.

VI Et ibi in verſ. *quia tamen delict perſona non debet redundare in damn. Eccl.* ad hæc verba applicabis quæſtionem, de qua egi *ſuprà in c. 3. & 4. de iuram calum.* vbi an delictum Prælati cedat in Eccleſiæ detrimentum, & nunquid taciturnitas prælati præiudicet Eccleſiæ Balb. per Gloſſ. finalem hic agit *in c.1. de reſcript.à n. 12.* Et an confeſſio Prælati, ſiue in Iudicio, ſeu extra præiudicet Eccleſiæ, *in cap.2. de confeſſ. q.1.* verſic. *ad ſecundam:*

VII. Et in verſic. ibi *ac non ſolùm ante ſententiā verùm poſt obijci poteſt exceptio falſitatis*, ad hæc verba applicabis dicta *ſuprà in c.ſicut vobis 9. de Teſt* vbi plura de falſitate obiecta item & adducta *in c.teſtim 54.& in c fin.de Teſt.& in c.1.hoc tit. q. 1.* vbi egi de hac exceptione falſitatis opponenda, quando, & qualiter.

VIII. Et in verſ. ibi *cùm falſ.inſtr. prætextu lata ſententia vſque ad 20 annorum ſpatium valeat tractari*, ad hæc verba adiunges quæſtionem, de qua *in c.4.de fide inſtr.q.5.* verſic. *ad quintā n.21.* vbi an ſententia lata ex falſis inſtrumentis ſit ipſo iure nulla, aut veniat retractanda, & etiam adducta *in d.c ſicut vobis 9 de teſt.* vbi *q. 1.* egi de quæſtione an ſententia lata ad dictum corruptorem teſtium ſit retractanda, & *ibi in* verſic. *ad tertiam a n. 25.* egi de quæſtione an detur reſtitutio aduerſus ſententiam, vbi teſtes non falſo, ſed pecunia, precibuſve fuerunt corrupti: alia videbis *in c. ſuborta de re iud. & in d. c.ſicut q.2.à n. 1.* egi de quæſt. an exceptio falſi poſſit opponi antequàm obtineatur reſtitutio aduerſus ſententiam ex falſis inſtrumentis latam, & applicabis quæſtionem, an ſententia retractari queat prætextu, de qua *ſuprà in c. breui 1712. verſ.ad ſecundam, à n.31.* nonnulla adduxi de hac exceptione *ſuprà in Rubr ad quaſt.* an excommunicatio lata ex falſis inſtrumentis, aut falſa cauſa ſit nulla, Abbas agit per Gloſſ. hic & alij Couar. *in c. Alma Mater de ſent. excom. p.1. §.11.n.14.* verſ *ſecundo* vel an indigeat abſolutione applicabis dicta *in cap.1. cap. verum de iureiur.*

IX. Et ibi in verſic. *quia verò* agunt DD. de fundanda iuriſdictione Epiſcopi ſuper rebus conſiſtentibus intra ſuam Diœceſim, applicabis dicta *ſuprà in c.cum cauſam 13.de prob.* vbi qualiter probantur fines Diœceſum, aliquid notaui *ſuprà in c.cum ad ſedem de reſt ſpol* & ex propoſito ago *in c. conquerente de offic.ord.* & expendens textum noſtrum, Zened. *in pract.q.26.* agit de iuriſdictione quam habent Prælati in regulares.

X Et ibi in verſ. *verùm*, ibi enim poteſt agi de effectibus præſcriptionis in beneficialibus, & in aliis temporalibus Eccleſiæ, de quibus latè ago ad *tit.de præſcript.* & notanda ibi *in c.1.c.1.c.3.c.6.in c. illud 8. cap.ad audientiam cap cum vobis cap. auditis cap.cum ex officij. cap.cum olim.*

XI Et ibi *quāquam probauerit Epiſ.Sab.bona eiuſd. Eccl.aliquāto temp.poſſediſſe*, per hæc verba poteſt agi de quæſt. qualiter poſſit Anteceſſoris poſſeſſio vi præſcribat, & ionacquirat ſucceſſor ad dicta *in c.quia v.de iud.* & de exceptione præſcrip. ſuprà in principio Rubr. verſ. *inſuper*. Et applicare poteris

Digitized by Google

quæſtionem ſignaram ante Robricam, videlicet an exceptio præſcriptionis objici poſſit agenti remedio recuperandæ *in c. 1. de reſt. ſpol. q. 4.*

12 Et ibi *vos ab impet. Epiſc. quoad tempor. eiuſdem Eccl. ſentent. duximus abſoluend.* Per hæc verba poteſt ad longum agi de effectibus ſententiæ abſolutoriæ iuxta ea, quæ per extenſum adduxi *ſuprà ſub c. exam. 15. de iud. n q. 11. ad fin.* & adiunges dicta *ſuprà in c. fin. §. 1. de iureiur, q. 3.* verſ. *ad quart. n. 25.* vbi ſententia abſolutoria in quo differat ab ea, quæ fit ab obſeruatione Iudicii, & ab ea quæ fit ab abſolutione à cauſa, vel petitis, & ibi verſ. *ad quintam n. 37.* vbi qualiter ſententiæ ab obſeruatione Iudicij formentur.

13 Et quia *hic* Balb. *n. 73.* agit de regreſſu ad beneficia, videbis *ſuprà in cap 4. de renunciat.*

14 Item & quia per Textum noſtrum Gratian. *in Reg. 156.* dicat Eccleſiarum prouiſionem ad Epiſcopos pertinere, cum quatuor ampliationibus, & Felin. *hic col. 11.* Bern. Diaz. de Luco *in reg. 140.* relati ab eodem Gratian. *à n. 17.* alias duas ampliationes, & quinque limitationes ſcribant; ideò videbis Garciam *de benef.* longè agentem de his, ad quos ſpectat Eccleſiarum prouiſio *p. 5. cap 1. 2. 3. & 4.* & quæ dico ad titulos *de prabend. de conceſſ. prabend. de inſtit. & de iure patronatus.*

15 Manet ergo ex iam adductis ſolũ principaliter ad textum noſtrum pertinere quamplura de quæſtione an excipiens videatur fateri, quæ continentur, aut non in exceptione. Et quia poteſt adiungi quid probet confeſſio qualificata, ſeu de confeſſione Prælati, aut Procuratoris: Appplicabis dicta *in c. 2. & c. fin. de confeſſ.* & de confitente homicidium ad ſui defenſionem, Balb. *hic à n. 30.* de quo dixi *in c. 1. de confeſſ. q. 6. in n. 2.* verſ. *ad ſecundam*: alia de confitente debitum applicabis dicta *in c. ſi cautio de fide inſtr.* quibus ſuppoſitis iam ad rationem Textus noſtri, & ad quæſtiones eius contextutæ ſpectantes ex bonis Authoribus & applicabis dicta ad Textum *in cap. 1. de litis conteſtatione*, vbi de confitente poſitiones.

16 Si alia deſideras præter proximè notata, & quæ in ſequentibus quæſtionibus dico, leges quæ nouiſſimè repetit Math. Coll. ad Text. noſtrum *in tract. de proceſſibus executoriis p. 4.*

Q V Æ S T I O I.

Excipiens quare fateri non videatur ea, quæ in exceptione continentur, cum regulariter qui vnum confitetur, etiam confiteri cenſeatur id quod ex eo neceſſario ſequitur diuerſis exemplis exornatur concluſio, & aliis limitatur?

S V M M A R I V M.

1 *Excipiens multis exemplis negare poteſt à ſe petitum, & de differentia, n. 27.*
2 *Excipiens aduerſus Actorem negando eius intentionem omninò non fatetur, num. 3.*
3 *Negatio mera, & abſoluta facti, non eſt vera exceptio.*
4 *Negare non cenſetur prohibitus qui agere, aut excipere prohibetur.*
5 *Excipiens conditionaliter, qualiter negare videntur, & n. 6. exornatur remiſſiuè.*
7 *Excipiens ſimpliciter opponendo ſolam iuris exceptionem verius eſt vt non fateatur intentionem Actoris, n. 8. 9. 10. & n. 15. 16.*
9 *Cauſa limitata limitatum producit effectum.*
10 *Intentio Actoris non fundatur ex ſimplici exceptione dilatoria, vel peremptoria.*
11 *Exceptionem permutationis, aut empti opponens non fatetur.*
12 *Excipiens non fuiſſe rectè latam ſententiam, eam non fatetur.*
13 *Negans non rectè factũ, non propterea confitetur.*
14 *Accuſatus repetundarum, ſi reſpondeat quidquid feci, & habui iuſte feci, & habui, non cenſetur fateri factum.*
15 L. quinquaginta, ff. de probat.
17 Cap. præterea de tranſact. cap. venerabil. 34. de elect. Auth. ſi Teſt. C. de Teſt l. quoniam ff. de his, qui not. inf. l. in Fiſci, ff. de iur. Fiſ.
18 *Textus noſter intelligitur.*
19 *Excipiens ſub conditione ſi mutuaſti, ſolui, aut feciſti mihi pactum de non petendo, transfert probandi onus in Actorem*
20 *Loquutio conditionalis, non inducit præciſam diſpoſitionem.*
21 *Soluens ſecreto qui mutuum accepit, qualiter reſpondendo liberetur. Et quid ſi ſit ſtatutum vt debeat ſimpliciter reſpondere affirmando, vel negando, n. 22. & 23. & q. 2. à num. 1.*
24 *Excipiens ſe ſoluiſſe, aut opponens pactum de non petendo præmiſſa debiti confeſſione fateri videtur. Limitatur, num. 25.*
26 *Excipiens ſi opponit Actori debitum petenti ſe promiſiſſe ſub conditione, vel confitendo in duplici oratione qualiter fatentur.*

VT ergo huius Textus & difficultatis Theſis faciliùs percipiatur, dico exceptionem, de qua hic inquiritur cõtingere poſſe ſex modis aut formulis. Primus eſt quando Reus proponit exceptionẽ facti; id eſt excipit aduerſus Actorẽ negãdo eius intentionem, & factum, vt eſt exceptio non numeratæ pecuniæ, vel quando negatur contractum fuiſſe celebratum. Secũdus quando quis proponit exceptionem iuris, vt eſt exceptio pacti de non petendo, vel quid aliud ſimile. Tertius eſt quando excipiens nihil aliud dicit, niſi ſolui, præſcripſi, vel quid aliud ſimile. Quartus modus eſt quando quis excipit ſub conditione hoc modo ſi mutuaſti ſolui, aut feciſti mihi pactũ de non petendo. Quintus modus eſt quando v. g. Reus fatetur mutuum acceptum ab Actore, ſed inſimul reſpondet, aut opponit quod Actor ſibi fecit pactũ de non petendo, vel ait iam mutuum ſoluiſſe. Sextus eſt quando Actor petit debitum purè & Reus excipiendo dicit ſe promiſiſſe ſub conditione, de quibus omnibus, quia latè & meliùs quã alij ſcribat Parian. *de prob. lib. 1. c. 20. 21. 22. 23. 24. 25.* cum aliis ab eo relatis, & non pauca dicant *hic*, Balb. Grañ. & Barb. cum infinitis, quos ipſi citant; Ideò ego breuiori, & clariori, quo poſſim modo omnia claudam ſub diſtinctionibus, & caſibus diuerſis, quibus nodoſa, & alias dificillima iura poterunt in concordiam reduci. 1

Quo ad primum ergò de excipiente aduerſus Actorẽ negando eius intentionem, vel factum ſine dubio eſt reſpondendũ taliter excipientem negare cum intẽtioni, & facto ſe opponat, ſic Butr. *hic ſub n. 4.* verſ. *dic ſi excep. eſt fact. col. 6.* Alex. de Neu *n. 48.* verſ. *tamen & clarius intell. col. 8.* Aret. *in §. 1. inſt. de except. n. 25.* verſ. *& circa prim. dic. col. 13.* Pich *ibi in princ. n. 21.* vbi ex Textu *in l. in except. hoc tit ff.* 2

Vbi dicit quod mera, & abſoluta facti negatio non eſt vera exceptio; nam excipiens onera- 3

tur

tur probatione, non autem ille, qui abſolutè ne-
gat, *l. Actor 25. Cod. eodem*, tenet etiam Cujacius
lib. 69. Pauli ad edictum in l. 2 ff. de probat. qui re-
ferens eam legem ad exceptiones, & vbi factum
vel cauſa agendi negatur à Reo illi defenſio, ideſt
exceptio non ſit neceſſaria, vt dixi *ſuprà in Rubr.*
his, & aliis fundamentis obſeruant Petrus Greg.
lib. 21. ſyntagm. cap. 17. n 3. Couarr. *in Reg. poſſ. 1.*
p. in princ. n. 5. Roman. *in l. cum mulier n. 18.* ver-
ſic. *tu autem pro veritate conclude col. 3. ff ſoluto ma-
trim.* vbi dicit hanc ſententiam procedere in quā-
comque exceptione negatiua intentionis agentis
Butrigar. *in l. ſiquidem col. fin.* verſic. *item quæro an
ille, Cod. hoc tit.* vbi diſtinguendo inter exceptio-
nem facti & iuris, dicit quod ſi Reus opponat
exceptionem facti, eo quia negat ſe obligatum,
& Actorem habere actionem, tunc certum eſſe,
vt pro negante habendus ſit. † Tradit etiam
4 Balboa *hic n. 5.* & taliter quod ex Baldi ſenten-
tia *in dicta l. ſiquidem*, dicat vt prohibitus agere,
& excipere non ſit prohibitus negare, & idem
Baldus *in cap. 1. de litis conteſt. n. 9.* quem ſequitur
Aret. *in dicto §. 1. inſt. hoc tit. n. 27.* expreſsè docet
quod is qui negat non excipit, ſed ille dicitur
excipere, qui aduerſatiuè obiicit. Quare pro ex-
planatione huius doctrinæ iam à fortiori incidi-
mus in his quæ latè adduxi de negatiua *in cap.
quoniam contra falſam 11. & cap. ſequenti de probat.*
in qua per rerum natura nulla eſt directa proba-
tio *ibi à q. 2.* & in eo quod adduxi *in cap. nonne 5.
de præſumpt.* vbi an negans vnum ex duobus illa-
tis cenſeatur alterum affirmare, aut fateri.

5 Ad ſecundum modū reſpondetur quod ſi Reus
priùs negaret poſt negationem præmiſſam, poſteà
opponat exceptionem conditionalem, veluti con-
uentus actione commodati, vel mutui negat com-
modatum, vel mutuum, & poſtea ſubiungit; quod
ſi appareret, vel quatenus de commodato, vel mu-
tuo conſtaret, ipſe opponet exceptionem ſolutio-
nis vel ſatisfactionis, tum communiter ab omni-
bus eſſe receptum, vt taliter excipiens intelliga-
tur negare Actoris intentionem; adeò vt Actore
debitum non probante ipſe Reus abſoluendus ſit
appellat tutiorem Gloſſa hic in verbo *confeſſus*,
Abbas *ſub n. 26.* verſ. *aut Reus dicit non confit. col. 7.*
Alex de Neuo *ſub n 48.* verſ. *ſecundus caſus col. 8.*
Fel *n. 15. ſub tertio caſu*, verſic. *nota tamen duo col. 4.
gloſſa in c. except de Reg. iuris* vbi Din. *in fine* verſ.
ſed ſign egregia Gloſſa *in d. l. ſiquidem* in verb. *con-
teſt. C hoc tit. gloſſa in l ſi filio* verb. *dreſt C. de liberā-
li cauſa*, Cinus *in d. l. ſiquidem* verſic. *ſecunda formā
ibi* Alberic. *n 2* verſic *ſecunda eſt non confiteri, ibi*
Bald. *n. 4* verſic. *tertia eſt concl.* Clarus *in praxi q. 55.
n. 17.* verſic. *cautius* Boër. *in deciſ 243. n. 12.* verſic.
quæro ſecundum gloſſ practica Papienſ. in Gloſſ *ſal-
uis* aliis *n. 9.* verſic. *amplius quæritur de forma reſp.
rei conuen.* vbi dicit hanc eſſe practicam commu-
nem, quem modum reſpondendi, & ſi de iure in
foro contentioſo ſit ſecurus iuxta Gloſſam *in d. c.
except. de reg. iur.* tamen in foro animæ, vtpote
captioſum non eſſe æque tutum reſpondet Patia-
nus poſt longam diſputationem, & contra alios
in dict. cap. 21. à num. 3. ad 9.

6 Et quia pro perfecto intellecto huius dubij fa-
cit illud quod adduxi *ſuprà in Rubric. de confeſſis
q 1. à n. 1.* vbi Reus ſi ſub aliquā conditione con-
fiteatur an ſit habendus pro confeſſo, quod idem
eſt ac interrogare de confeſſione qualificata, ideò
ad *ibi* dicta te remitto. Et quia idem Patian. latè
agit *in dicto cap. 21.* de Reo dubitanter reſpon-
dente illicò, aut data ei deliberatione, vt reſpon-
deat *ibi à n. 10.* applicabis quæ adduxi *ſuprà in d.
q. 1. de confeſſis* in verſic. *ad ſecundam partem à
n. 10.* vbi egi de quæſtione *quid ſi Reus ſub dubio
confiteatur.* Et quia inſimul ipſe & Patian. inuol-
uit, ſeu reducit hunc modum ad illud nempe ad
quem Reus tenetur reſpondere impoſitionibus
ab Actore propoſitis; ideò adiunges hic quæ la-
to calamo adduxi *in c. 1. de litis conteſt.* & ad pro-
poſitum declarat idem Patian. *in dicto cap. 21. à
num. 20.* quem ad plura deſiderata leges ne pro-
lixus exiſtam tranſcribendo.

Ad tertium modum quando Reus ſcilicet ſim- 7
pliciter opponit ſolam iuris exceptionem, velut
pacti de non petendo videatur debitum confiteri
tenuerunt multi per Textum *in l. quinquag. §. nam
etſi credit. ff de prob.* vbi habetur quod onus pro-
bandi incumbit reo quando reſpondet ſe ſoluiſſe,
nam ex hoc ſolo intentio Actori intelligitur eſſe
fundata. Secundò ex ea ratione, quod exceptio ſit
actionis excluſio *l. 2. Cod. de excep.* & ideò ſicut
priuatio præſupponit habitum, *l. manumiſſ. ff. de
iuſt. & iur.* ita etiam qui confitetur ſe habere iuris
exceptionem cenſeatur cōfiteri, & præſupponere
Aduerſarium habere actionem, ſine qua exce-
ptio ſtare non poteſt; Nam quoties ad poſitio-
nem vnius ſequitur neceſſario aliud antecedens,
tunc confitendo conſequens videatur ponere, &
confiteri eius antecedens, quo argumento vtens
Butr. *in d. l. ſiquidem col. fin. Cod hoc tit.* & practica
Pap. *in d. gloſſ. ſaluis ſub n. 9.* verſ *aut opponitur*, te-
nent hanc doctrinam, & Din. *in d. c. except. prope
finem ex reg. iur.* verſ *ſimpliciter*, & alij adducti à Pa-
tian. *d. lib. 1. de prob. c. 21. à n. 1.* vbi ex aliis duobus
fundamentis per ipſum adductis corroboratur,
& inſuper faciunt *infrà* dicenda in hoc Articulo
ſecundùm caſus, quibus contraria ſententia ex
noſtro Textu communior, & practicabilior in-
ſcribitur.

Contrariā autem ſententia tenenda & ſequen- 8
da eſt per Textum noſtrum, & per Textum *in d. c.
except de reg. iur. lib. 6 l vtique 9. ff hoc tit. d. l ſiquid.
C. & ratio eſt*, nam ſicut Actor non cenſetur dedu-
cere in Iudicium quod non ſentit, ita nec Reus
cenſetur fateri quod non ſentit, vt in Iudiciis par
ſit conditio Actoris, & Rei, vt ait Gloſſa *in d. l. ſi-
quidem* ſed Reus in dubio nunquam cenſetur vel-
le confiteri intentionem Actoris, cum Reorum
natura ſit ſubterfugere; ergò per ſimplicem exce-
ptionem non dicetur confeſſus, vt ait Rom. *in d.
l. cum inul. ff ſolut. matr. ſub n 19.* verſic *quarta quia
col. 4.* & confirmatur ex Zino *in l. except. C. de prob.
ſub n. 2.* verſic. *quid dicemus col. 2.* vbi tradit quod
qui ſimpliciter exceptionem proponit; tunc non
videatur approbare intentionem Actoris, nec
eum à probatione releuare; tum quia verba, quæ
non ſunt emiſſa animo confitendi, non præiudi-
cant; tum etiam quia quod ponitur ad diminutio-
nem alterius, non debet operari eius augmentum
l cum tale §. fin. ff. de cond. & demonſt. idem Cin. *in
d. l. ſiquid.* verſ *ego dico* vbi ſic interpretatur Text.
in d. l vtiq. deinde quia exceptio tantùm opponitur
ad excludendum ius Actoris *d. l 2. ff hoc tit.* ergò
non debet contrariū operari effectum *l legat. inutil.
ff. de leg 1.* nam aliàs eadem exceptio duos contra-
rios effectus produceret, vnum excluſiuum inten-
tionis, alterum corroboratiuū quod eſſe non po-
teſt *l. qui hom. § fin. ff. ſol matr.* † Cumque limitata 9
cauſa limitatum producat effectum *ex leg. ma-
gis, ff. de acquirend. Domin.* & Reus in præſenti

ſuam exceptionem ea lege, & conditione limitet, ſcilicet ſi Actor ſuam probauerit intentionem, quia aliàs Actore non probante, Reus abſoluitur ex latè adductis *ſuprà in cap. fin. & §. 1. de iureiurando, l. Actor de probation.* cum vulgatis: ſequitur ita tenendum. Et ſic Salicerus *in dicta l. exceptionem, Cod. de probat. ſub n. 5.* verſic. *quæro 2. col. 3.* ſubiungit quod quamuis exceptio videretur fateri, cenſeatur tamen fateri conditionaliter, id eſt ſi & quatenùs eius exceptio pro vera ponatur, qua poſita pro vera confeſſio erit nullius præiudicij; Taliter vt nec expediat excipienti probare ſuam exceptionem, niſi Actor ſuam intentionem priùs probauerit. Similiter docet Roman. *in d. l. cum mulier ſub n. 19.* verſic. *tertia*, Farinac. pluribus adductis *tom. 2. cum q. 32. n. 60.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu 92.* Maſc. *de probat. concl. 70. & 887.* Balb. *hic à n. 2* Graña cum aliis *à n. 1.* & ea aliis rationibus & DD. *d. c. 21. à n. 6.* cum aliis Barb. *hic n. 1. & 2.*

10 Vnde Gloſſa hic verbo *confeſſus*, Innocentius *hic n. 2.* verſic. *ſi vero non confiteatur, & n. 5* verſic. *ſed contra* Ioann. Andreas *n. 18.* verbo *abſoluendos*, Abbas *ſub num. 26.* verſic. *Dominus Antonius*, Imola *n. 20.* verſic. *in Gloſſa confeſſus*, Alex. de Neuo *n. 49.* verſic. *tertius caſus*, Felin. *n. 12.* verſic. *& inuenies*, Decius latè *n. 75.* & alij ex antiquis *in dicto cap. exceptionem de regulis iuris, & in cap. cum in iure de officio deleg. in dicta l. exceptionem de probat. in dicta l. ſiquidem, Cod. hoc tit.* quos plena manu refert, & ſequitur Patian. *dicto lib. 12. de probat. cap. 12. n. 15.* docentes præfatam ſententiam de Iure Ciuili, & Canonico communiter teneri debere, & affirmatam ex ſimplici exceptione dilatoria, vel peremptoria intentionem Actoris non fundari.

11 Vnde infero breuiter ad nõnullos caſus, nempe nec eum qui exceptionem permutationis, nec eum qui exceptionem empti opponit confiteri, vel permutantem rei permutatæ, vel venditorem rei venditæ eſſe Dominum, prout de vtroque concludit Angelus *in dicta l. non vtique*, vbi dicit quod hæc ſunt quotidiana, & ſi in praxi vidiſſe teſtatur, & de permutatione tenet Speculator *in tit. de except. §. viſo ſub n. 6.* verſic. *hodie*, vbi ait quod excipiens de permutatione non videtur confiteri rem fuiſſe permutantis; ſed permutantem non poſſe contra permutationem venire, vel rem permutatam repetere; ſic Patianus *dicto cap. 22. num. 20.* & Innocentius *hic n. 5.* verſic. *ſed contra*, Alex. *ſub n. 44* verſic. *in Gloſſa* verbo *non fuiſſe*, & vt ampliùs, & rectiùs percipias iſtud de permutatione leges *hic* Balboam *à num. 66.* diſputantem; vbi ait *n. 67.* quod etſi in permutationibus rerum prophanarum dominium requiratur ſufficere in permutatione rerum Eccleſiæ, quaſi dominium, qualiter intelligit verba Textus noſtri ibi, *nec cum alio quam cum Domino*, id eſt cum eo qui habetur loco Domini.

12 Secundò infero nec eum fateri ſententiam latam fuiſſe, qui excipit eam non fuiſſe rectè latam, vt ait Bald. *in l. gallus, §. forſitan, n. 1. col. 2. ff. de liber. & poſth.*
13 † Vbi tradit, quod ille qui negat non rectè factum, non propterea confiteri videatur, vel ponere nudum factum *ibi*, tradit Imola, & ſic docent Patian *in d. c. 22. lib. 1. de probat n. 22.* Iaſ. *in l. Iul. ſub n. 13. col. 6. in fine ff. de cond. & in leg. decem, n. 10.* verſic. *adde quod Reus, ff. de verb. oblig.* Ioann. de Amic *conſ. 49. num. 5. col. 2.* quod negans qualitatem facti non videatur neceſſario ipſum factum fateri?
† Et idem Ioann. de Amicis ait 14
quod ſi accuſatus repetundarum, vel extorſionis reſponderit quidquid feci & habui iuſtè feci, & habui, non cenſeatur fateri nudum factum extorſionis ad fundandam intentionem Aduerſarij, de aliis caſibus, veluti de lenocinio deperente remiſſionem delicti, ſeu veniam, aut de opponente compenſationem dico *infra* per quæſtiones.

Adducta in contrarium *ſuprà* in verſ. *ad tertium* 15
iam non obſtant, non Textus *in d. l. quinquaginta, ff. de probat.* vbi dictum eſt quod alleganti ſolutionem incumbit onus probandi, quia reſpondetur legem illam procedere, quando Actoris intentio erat fundata, aliter quàm per ſimplicem exceptionem, vt ait Alber. *in d. l. ſiquidem in princ.* verſic. *ſed contra*, Paul de Caſtr. *in l. 1. n. 3.* verſic. *ſed quæro, Cod. de probat.* Aret. *in d. §. 1 inſtit. hoc tit. n. 27.* verſic. *non obſtat* Patian. *d. c. 22. n. 10.* & ex hac generali reſponſione dimanat intellectus ad plures caſus, quos congerit Patian. *dicto lib. 1. cap. 22. à n. 28.* quorum aliqua *infrà* quæſtiones expendo.

Nec obſtat ſecundum fundamentum, quia reſpõdeo, quod exceptio non præſupponit neceſſariò intentionem, cum deputatiuo debito, vel conditionali, vel naturali poſſit fieri pactum de non petendo, vel etiam poſſim ſoluere indebitum, ex quo fit, quod ego habere poſſim pacti exceptionem, vel ſolutionis, & tamen tale debitum non procedere propter quod actio legitima poſſet intentari, vt ait Bald. *in l. 1. n. 7. Cod. de confeſ.* Roman. *in dicta l. cum mulier. ff. ſoluto ſub n. 19* Salicet. & Iaſon iam adducti. Hæc tamen ratio non eſt vrgens, ſiquidem *ex dicta l. 1. ff. hoc tit.* excipiens intendat elidere actionem, ſeu intentionem Actoris, ſed non ſequitur, vt eam fateatur quoties non conſtat de eius intentione, & ſic Cinus declarans *in d. l. except.* & Bald. *in l. alia cauſa, Cod. quibus vt indignis, col. 1.* Patian *ſuprà à n. 12.* alia adducens *n. 13 & 14.* docent quod excipiens videtur tradere hoc ſolùm, vt Aduerſarius poſſit excludi, ſed non vt videatur confiteri habitum proceſſiſſe ſi quis eſt, ſed potiùs remouere agentem quocumque modo hanc rationem præ cæteris fortiorem aſſeruit Alber. *in d. l. ſiquidem, Cod. hoc tit.* Ioann. Monach. *in dicto cap. except. de regulis iuris.* & hanc eſſe meliorem affirmauit Aret. *in l. decem, n. 6.* verſic. *mulier col. pen. ff. de verb. oblig.*
† Et ex hac doctrina lucem accipiunt iura 17
in cap. præterea de tranſact. in verbis ibi, *confitetur in iure illi domui quondam fuiſſe ſubiectos*, & Textus *in cap. venerabilem 34. de elect.* quatenùs ea ad probatur, quod qui excipiens dicit ſe excommunicatione abſolutum fateri videatur Actoris intentionem, quia id vt infrà dico ex alio contingit, expendit Graña *hic n. 3.* vbi *n. 5.* explicat *Authen. ſi Teſtes, Cod. de Teſtib. & Textus in l. quoniam, ff. de his qui notantur infamia, l. in Fiſci, ff. de iure Fiſci*, vbi *n. 3. in fine*, dicit exceptionem noſtri Textus de permutatione non fuiſſe conditionalem, ſed ſimplicem contra Gloſſam hic, verbo *confeſſus*.
† Et ea expendens Balb. *hic à num. 43* ait Tex- 18
tum noſtrum procedere in exceptione pura, etiam nullâ præmiſſâ negatione; ita vt non obſtet dicere quod qui taliter confitetur, cenſeatur fateri id quod ex neceſſario ſequitur. Nam in ſpecie noſtri Textus non ſequitur per neceſſariam conſequentiam Epiſcopus permutauit ergò erat Dominus rei permutatæ, cum potuiſſet permutatio non de iure, ſed de facto interuenire hæc eadem,

vt

vt recollecta à Patiano expendit Balboa *hic à n.17.ad 26.*legendus.

19 Ad quartum excipiendi modum, quando quis
excipit ſub conditione, v.g. ſi mutuaſti ſolui, aut
feciſti mihi pactum de non petendo, & in hoc ca-
ſu per Text. noſtrum, in verſic. *idem nondum Epiſ-
copi*, & Gloſſa verbo *confeſſus*, Doctores nutant, vt
excipiens nec cenſeatur negare, nec fateri, ſed tā-
tùm habendum pro negante, quoad transferen-
dum probādi onus in aduerſarium, quoniā actori
20 incumbit onus probandi ſuam intentionem. † Ex
eo, quia conditionalis eloquutio præciſam diſpo-
ſitionem non inducit, *l. ſi quis ſub cōditione, ff. ſi quis
omiſſa cauſa teſtam.* tradit ad hoc probandum plu-
ra Patian, *in c.21. lib.1. de probat.* & cum multis, *in
c.23. n.1.2. & 3.* Quare pro hoc articulo repetens
iterum *d. ſup.* in verſic. *ad ſecundū modum:* videbis
21 Balboam *hic n.11.12.13.14.15.* † Vbi, exactè probas
huiuſmodi excipiandi genus, vtile eſſe ad effugiē-
dum laqueos illius dubitationis, quomodo con-
ſulendum ſit illi, qui mutuum ſecreto accepit, &
ſecreto reſtituit. Demumque occaſione prædicti
mutui in iudicio conuentus interrogatur ſub Iu-
ramento, an mutuum acceperit, nā ſi fateatur ac-
cepiſſe mutuum ſibi præiudicat, cum non poſſit.
poſtea probare reſtitutionem, remotis arbitris, fa-
ctum, ſi verò negat mentitur quod nunquam eſt
faciendum, iuxta Textum *in c. omne genus 22. q. 1.*
Patian *d. c.21. n.3.* cum aliis, cum multis relatis, *d.
c.23. n.3.* in verſic. *quo propter*, quos repetit Balboa
hic n. 15. quod reus poſſit ſua prædicta formula
iurare, & dicere, ſi mutuaſti, tibi reſtitui; quoniam
per talem exceptionem non cenſetur reus, neque
propriè negare, ne propriè confiteri, & cum non
fundet intentionem actoris erit tutus, quoniam
ipſi actori incumbit onus probandi mutuum, ſi
voluerit vincere, vt ait Dominicus *in c. cupientes,
col. 1. de elect.* ſubiungens, quam reus poſſit etiam
licitè iurare ſibi nihil fuiſſe mutuatum propter
quod ſit obligatus; quod vltimum addit Imola *in
c.1. de mutuis petition. n.12.* Alciat. Purpuratus in
locis per Balboam relatis, Alex. *in l. qui totā col.2.
ff. ad Trebell.* Curt. Iunior, & Iaſon, *in l. manifeſta, ff.
de Iureiurando*, vnus, *n.17.* alter, *ſub n.20.* verſic. *circa
ſecundum*, Boerius *in dec. 139. col. fin.*

22 Dubium tamen eſt in praxi, quod remedium
aderit, quando v.g. poſitio ſit ſolùm de mutuo; ad
eſt tamen ſtatutū, aut lex decernens, vt ſimplici-
ter quis debeat reſpondere affirmando vel negā-
do. Et licet Imola *in c.1. de mutuis petition n.12.* neſ-
ciat quomodo ſuccurrendum ſit reo. Tamen Iaſon
*in l. Iuſiurandum, & ad pecun. §. aut prætor, n.4. in vlt.
notab. col. fin. ff. de iureiur.* Alciat. *in l. 1. §. ſi quis ſimpli-
cit. ff. de verb. oblig. n.20. col.6.* dicit poſſe reum co-
ram iudice inſtare, vt ibi liceat reſpondere, non
ſolùm ſuper mutuo, ſed etiam ſuper reſtitutione.
Et quod iudex in tali caſu poſſit duplicem reſ-
ponſionem admittere, & id probat exemplo dela-
ti Iuramenti, quod etſi non recuſetur, vt iam *ſup.
dixi, in c. fin. de iureiur.* tamen ſi actor obtulerit Iu-
ramētum ſuper mutuo poſſit illud à reo legitimè
recuſari, eo quia delatio ſit captioſa niſi detulerit
illud quoque ſuper reſtitutione, *ibi* Purpur. *n.35.*
Curtius Iunior *n 10, col.4.* verſic. *circa ſecundum.*

23 † Imo Ancharranus *in c.2. de reg. iur. col.12.* verſic.
Iuxta prædicta quæro, Felin. *in cap. ex tenore, in princ.
extra de reſt.* Barbatia *conſ.12. præclare col.3.* verſic.
premitto, vol.2. Marſilius *in ſing. 177. malitiis homi-
num* Couar. *lib.1. var. c. 2. n.4* verſic. *tertio.* Boerius
dec.243. n. 10. verſic. *ſed contra*, docent quod pote-
ris reus iurare ſalua conſcientia nihil ſibi fuiſſe
mutuatum, vt malitiis obuietur, & quando quan-
titas eſſet magna, & Bald. diſtinguit inter cauſas
ſummarias, & ordinarias, quaſi in iſtis iudex poſ-
ſit cogere partem, vt legitima; & præciſe reſpon-
deat poſitioni, ſecundùm formam iuris, vel ſtatu-
torum, ſecus in ſummariis, ſeu extraordinariis;
in quibus cum arbitrio iudicis ſit commiſſa for-
ma, & modus interrogatorium, ſic poſſe interro-
gare; ſecundùm conſcientiam, quam habet, an re-
ceperit, vel an reſtituerit: ſequitur Lanfrancus de
Oriano *in clem. ſæpe in fin. de verb. ſign.* Tamen Pa-
tian *d. lib 1 de prob. c.23. n 7. in fin.* cogitandum re-
linquit, & ſe remittit ad dicta *in c.21. à à n.19. vſ-
que ad fin. ibi* omnino videndus, vbi agit de pun-
cto, an, & quando duplex reſponſio ſit admitten-
da, & quid in praxi contingat ſcribit Balboa *à
n.15. & à n.33.* & vt exacte reſpondeas legito quæ
adduxi *ſup. in c.1. de litis conteſt.* vbi egi de obliga-
tione rei in reſpondendo poſitionibus actoris; itē
& ad quæſtiones, quibus poteſt hoc declarari; le-
ges dicta *ſup. in c.1. de confeſ. q.4. & 6* vbi de obli-
gatione reſpondendi rei iudice interrogante, nō-
nulla notaui, *ſub tit. de iureiur.* vbi de amphibolo-
gico Iuramento, *& huic d. adiunget d. q. ſeq.*

Ad quintum modum de excipiente præmiſſa 24
debiti confeſſione, vt ſi v.g. reus fundat intentio-
nem actoris, & eam ab exceptione ſua ſeparat, vt
ſi v.g. actore decem petente reus reſpondeat, ve-
rum eſt, vel confiteor quod mihi mutuaſti decem
ſed dico, vel oppono, quod mihi feciſti pactum de
non petēdo, vel quod tibi ſolui: tunc reuera exci-
piens cenſebitur fateri, & ſibi incumbat proban-
di onus ſuam exceptionem, ſi velit euadere con-
demnationem, iuxta Textum *in c. præterea el 2. de
tranſ.* vbi ex propria rei confeſſione fundatur, nō
in exceptione tranſactionis in verbis ibi *confitetur
in iure illi domui quandam eſſe ſubiectos.* nullo citato
expendit Graña *hic n.4.* & Balboa *n 46.* quibus ad-
do Cinum *in d. l. ſi quidem*, verſic. *prima eſt col.1. C.
hoc tit.* Butrium *hic ſub n.43.* verſic *fallit primo*, Ab-
batem *ſub n.26.* verſic. *aut enim*, Imolam *n.20.* ver-
ſic. *ſi autem*, Alex. de Neuo *n 49.* verſic. *prima*, Ro-
manum *in l. cum mulier, ff. de ſolut. matr. n.21.* verſic.
fallit autem regul. Aret. *in §. 1. inſtit. hoc tit. ſub n.26.*
verſic. *aut enim reus*, cum multis Patian, *d. lib.1. de
prob. c.24. n.1.* Balboa cum aliis, *hic n.16.*

Tametſi huic formulæ excipiendi adiecta eſſet 25
clauſula *& non aliter, nec alio modo*, tunc eam limi-
tat probatur ex dictis, *verſ. ſeq* vt late ſcripſit Pa-
tian. *de prob. d. lib.1. c.26. à n.25. vſque ad finem:* ali-
qua tetigit, *ibi d. c.21. n.9.* & alia adducit, *ibi c.28.
q.7. num.3.*

Ad ſextum modum, v.g. quando actor petit de- 26
bitum purè, reus autem excipiendo dicit ſe pro-
miſiſſe ſub conditione, de quo latiſſimè ſcribit,
Patianus *dicto cap 25.* cum infinitis ab eo relatis,
modo negantibus, modo affirmantibus, & cū ipſe
hoc dubium expendat per tres concluſiones iactas
ibi n.4. n.28. & n.41. vt v.g. Prima quando reus cō-
fitetur in vnica oratione, aut vnico capitulo, ſe
conditionaliter, vel ſub conditione promiſiſſe.
Secunda quando reus conditionaliter excipit, vel
confitetur in duplici oratione, vel in duobus ca-
pitulis ſimul connexis, vt ſi dicat confiteor pro-
miſiſſe, ſed ſub tali conditione. Tertia quando
reus excipit, vel confitetur in duabus orationi-
bus; vel in duobus capitulis ſeparatis, de quibus
diſtinctionibus breuius ſcripſit Balboa *hic* & hæc
reducantur ſecundùm eos, & DD. ad obiicientem

exceptionem qualificatam, vt ſentit idem Patianus *in princ. dicti cap. 25.* exprimens per totum de ſtylo copioſo, & quibus caſibus cõfeſſio qualificata diuidi poſſit, & in parte, & in partibus, vt aiunt acceptari, vocans hanc rem valde notabilem, & in foro verſantibus neceſſariam admodum; ideo ad hunc articulum applicabis quæ adduxi de confeſſione qualificata, *ſupra in Rubrica de confeſſis, quæſt. 1. & in cap. 1. ibi quæſt. 6.* vbi de confidente homicidium ad ſui defenſionem, & *alibi*, item adiunges pro declaratione harum omnium formarum nonnullas quæſtiones ſequentes *infra*, quas omnes reducit cum multis videndus Zeuallos *in pract. q. 362.* ad duos caſus, nempe quando quis recipit ſimpliciter, ita vt in hoc confitens non videatur fateri, ex *d. c. exceptionem de reg. iur.* & ex noſtro Textu, & Gloſſa *d. l. non vtique*, cum aliis in ſecundo diſtinguit quando eſt præſumptio contra confitentem, vel non, vt dico infra.

27 Et in quibus præfati modi differant ex expreſſione formulæ iactæ, in quocunque facilè colligitur, nam in vno fit expreſſa negatio intentionis actoris, & poſtea ſubſequuta eſt exceptio conditionis, alter fit abſque vlla negatione, ſed nec ſub vlla confeſſione; alter inquam ſub confeſſione intentionis, adiecta poſtea qualitate ſolutionis, ſeu pacti de non petendo, aut aliter ſecundùm explicationem Saliceti *in Auth. ſi quis dicatur, col. 2.* ſub verſic. *quid dicemus, C. de teſtib.* Farinac. *in d. c. exceptionem de reg. iur. lib. 6.* Patianus *d. c. 21. n. 16. lib. 1. de probationibus.*

QVÆSTIO II.

An ſi petit quis à me centum, quæ vere mutuauit, & ego idem ſecretò ſolui, & diſtinctè interrogat, vt reſpondeam receperim, ne illa centum mutuò ab actore poſſim tuta conſcientia, eam poſitionem, prout ponitur negare, extante hodie, lege Regia 2. tit. 7. lib. 4. recopil. *quatenus ſimpliciter negare, vel fateri: Et an interrogatus ſimpliciter debeat, ne actori mille ex cauſa mutui, vel alia, & vere quinquaginta debeat, vel aliam minorem tamen quantitatem an poſſit totam poſitionem negare: Et an confeſſio hac in iudicio facta* confiteor, *me promiſiſſe centum, vel quid aliud, ſed tamen ſolui, vel adimpleui, vel factum eſt mihi pactum de non petendo, ſit clara, ita quod ſtatim mereatur exequutionem: Et quid contingat, quando actor exceptionem rei probauerit, ſed eam de iure impugnat?*

SVMMARIVM.

1 *Debitor, à quo petitur mutuum, ſi ſoluit ſecreto, & à iudice interrogetur, vt reſpondeat fatendo, vel negando ſub Iuramento, quando ſi neget accepiſſe mutuum, tutus ſit in conſcientia, n. 2. & 3.* l. 2. tit. 7. lib. 4. recop. num. 2. & 3. & num. 4.

4 *Debitor, qui verè debet quinquaginta, ſi ab eo petantur centum, quando totam ſummam poſſit negare, n. 5.*

6 *Confeſſio promittentis, & reſpondentis ſoluiſſe, &c. an habeat executionem paratam.*

7 *Excipiens non videtur fateri, etiamſi alter approbet eius exceptionem.*

OCcaſione Doctrinæ adductæ, *ſup. q. præced.* nunc inquiro de nonnullis dubiis, & quoad 1 primum inuenio Doctores diſcordare, agentes de ea occaſione verborum, *dict. l. 1. tit. 7. lib. 4. recop.* in verbis, ibi *confeſſando, o negando ſimplemente, y ſin cautela y no por palabra de creo, o no creo, ſo pena de quedar confeſſo, &c.* Et tenet Couar. *lib. 1. var. reſ. c. 2. n. 3. & 4.* licere id poſſe à reo negari, quia in eo caſu, cum ea ſoluerit iniquè, ad iudicium trahitur, & iniuſtè interrogatur; & ſic eum poſſe quadam reſponſione illudere iniquè interrogantis verſutiam, & exemplis probat. Verùm Gutt. *pract. lib. 1. c. 60* fatetur, quod etſi ante prædictam legem Regiam plures Doctores ſenſiſſent, vt Couar. tamen nec ante eam, nec hodie potuiſſe ita ſentire, taliter, vt minime liceat prædictam poſitionem negare, quia negatio iurata contineret mendacium; & ſic committeretur periurium. Secundò, quia reſpondendum eſt *confeſſando, o negando ſimplemente*, vt hac lege cauetur ad excludendas cautelas innumeras reorum, atque actorum in reſpondendo poſitionibus, inuenias neruosè, pluribus fundamentis contra Couar. verius probauit hanc partem, Didacus Perez contra Couar. *in l. 1. tit. 4. lib. ord. col. 911. & ſeq.* & ambo reſpondent fundamẽto Couar. quod licet verum ſit hoc caſu, vt iniquè reus ad iudicium trahatur ab actore, iniqueque ponatur, & interrogetur, ſed non ideo, propter iniquitatem actoris eſt iniquè reſpondendum cũ Iuramento, ſed veritas declaranda, taliter, vt & ſi liceat aliquando verbis ambiguis iudici iniquè interroganti fallere, mentiri non vtique ei licere.

Vnde etſi Baldus, quem ſequitur Iaſon *in l. Iuſiurandum, quod ad pecunias, §. ait prætor notab. vlt. n. 4. ff. de iureiurando, & in l. manifeſta, n. 7* eodem 2 Cæpola, *cautela* 132. incipit, *ſi debitor*, Curtius Senior, & alij, quos refert Sylua *nuptial. lib. 3. n. 53. & 54.* & tractatus Doctor. *vol. 6 fol. 40. col. fin. in antiquis*, Didacus Perez *in d. l. 1. tit. 4. lib. 3. ordinam. col. 915.* exiſtiment, quod ſtante ſtatuto, vt debeat quis cum Iuramento ſimpliciter poſitionibus reſpondere, & poſſit ex cauſa reſponſio modificari, puta ſi eſt mutuum, & reſtitutio eius facta fuerit ſecreto, poſſit poſitioni reſpondere, *ſi mutuaſti reſtitui*, ſed Menoch. *de arbitr. iud. lib. 1. cent. 1. caſu 93 n. 16* loquens de iure communi, dixit doctrinam Baldi, Iaſonis, & aliorum dubitationem habere, ex traditionibus Doctorum *in l. 1. § ſi quis ſimpliciter ff. de verb. oblig.* Boerij *deciſ. 143. n. 12. & 13.* dicentis communem opinionem eſſe, vt reſpondeat ſimpliciter Alciatus *in d. l. 1. § ſimpliciter.* Et ſic iam hodie ex *d. l. 2. tit. 7. lib. 4. recop* Gutierrez eſſe à fortiori tenendum, per illa verb *confeſſando, o negando*, quibus manifeſtè videtur ſublatam eſſe formam reſpondendi conditionaliter dicit, *d. c. 60. lib. 1. pract. n. 3.* Didacus Perez *vbi ſup. d. col. 915* qui ſtante dicta lege *de Madrid.* hanc ſententiam probat, quamuis aliud velit poſtea *col. lect. 926* in Gloſſa *niego, o confieſſo.*

Quo fit vt Cæpolæ Cautela, quam probauit 3 Maranta *de de ordine iud. p. 6 princ. in 5. actu n. 28.* nempe vt dicat reus confiteor te mihi nihil mutuaſſe,

tuaſſe, propter quod ſim tibi obligatus prædicta *l.* 8. ſtante ceſſet & non procedat, vt poſt Didac. Perez *ſuprà d.col.*915. vbi refert aliud conſilium Alc. in fauore iurſi; vt poſſit ſcilicet Iudex actorem compellere ad qualificandam poſitionem eo modo, quo Alciat. exiſtimabat, cum ſatis ſit eam ſpecialem, & claram proponere ad hoc, vt reus ſolutionem à ſe factã intendat probare; ſic Gutierrez *dicta quæſt.*60. *num.*2. vbi ait, vt ſibi reus imputet, quod ſecrete ſoluerit abſque teſtibus vel apocha; ait tamen *ibi num.*6. cum Couarr. *dicto lib.*1. *variar. cap.*2. *num.*3. *in* 1. *&* 2. ſpecie; quod ſi poſitio, vel petitio actoris contineret reum accepiſſe centum mutuo ab actore, & illa adhuc ei deberi; tunc ſi reuera ſoluta ſint, iam poſſe reum eam negare, prout poſita eſt, quia non eſt verum actori deberi, cum ſoluta eidem ſint, etſi ſecreto.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, de qua Doctores practici agunt occaſione *dict. leg.* 8. *tit.* 7. *lib* 4. *recopilat.* adhuc inter eos dubium eſt non Bartol. *in l. ſi qui ducenta*, §. *vtrum in fine*, *ff. de rebus dub. & in l. ſi quis cum totum*, *ff. de except. rei iudicatæ*, Gloſſa *in cap. fin. de confeſſ.* & multis adductis, & videndus Gutierrez *dicto lib.* 1. *pract. quæſt.*61. Sarmientus *de redditibus Eccleſiarum* 4. *p. cap.* 6. *num.* 10. & Anton Gabriël, *lib.* 3. *comm. opin. tit. de expenſis concluſ.* 2. docent vt teneatur fateri illam ſummam debitam, & aliam negare, ex eo, quia *dict. leg. reg.* ibi *confeſſando e negando ſimplemente*; debeat intelligi, non tantùm ſuper tota poſitione, ſed etiam ſuper qualibet eius parte; ita vt teneatur partem agnoſcere, & partem negare, quando veritas in ſe habet, vel ſub pœna peccati mortalis tantùm, vel etiam periurij iuxta reſolutionem iam dubio precedenti traditam, quam videtur probare prædicta *lex Regia* ibi *e ſi la poſſeſſion tu viere dos, o tres, o mas partes.*

5 Sed totam poſitionẽ poſſe reum negare probet eadem Gloſſa *in dicto cap. fin. de confeſſ.* verſic. *poteſt ſimpliciter*, Speculator *in tit. de poſitione*, §. 5. verſic. *ſecundo vero* Baldus *in cap. dubium e l.* 8. *de elect. n.*59. Alciatus *num.*48. Couarruu. *lib.* 2. *var. dicto cap.* 2. *num.* 5. quam dicit in praxi aduocatos communiter ſeruare Abbas *in cap.* 1. *de mutuis petition. num.*15. & cum aliis Zeuallos *in pract. quæſt.*431. vbi dicit eſſe ſequendam, vt veriorem, & ſi in foro animæ ſit ſecurior contraria; & in quocumque euentu Gutierrez expendens verba *dict. leg* 2. in verſic. *mandamos*, cum Auendaño *lib.* 2. *cap.* 17. *pretor*, *num.* 17. Barboſa & Gabriël *vbi ſuprà* ait reum excuſari à periurio, ſi ſimpliciter interrogatus ab actore totam ſummam negauerit, ſecus ſi actor interrogans ponat clauſulam illam, ſi non confeſſus fuerit totam ſummam declaret quantum debeat, vt DD. notant *in l.* 5. *ſi ſtipulanti*, *ff. de verb. oblig.* vbi *n.* 1. videbis Bartol. & Zeuallos, benè tractantem *pract. quæſt.* 362.

6 Ad tertiam quæſtionis partem, de illo, qui confitetur promiſiſſe centum, vel quid aliud, ſed tamen reſpondet ſoluiſſe, ſeu adimpleuiſſe, vel ſibi factum eſſe pactum de non petendo, nunquid eius confeſſio taliter ſit clara, vt mereatur exequutionem, dubitant Doctores per textum *in l.* 5. *tit.* 28. *lib.* 4. *recopil.* ibi *ò las confeſiones claras e echas ante competente Iuez traen aparejada execucion*, & non eſſe claram, & ſufficientem confeſſionẽ tenent plures, quia confeſſio, de qua nunc inquiritur eſt conditionalis, & cum adimento, ſeu modo facta, quia ſi reus v. g. petita cognoſcat ſed ſolutionem, aut pactum de non petendo allegauerit, non debet confeſſionem dici exequutioni, ſed debet probare reus exceptionem, & Iudex debet terminum ad probandum concedere, qua non probata debet condemnari reus per textum *in l.* 8. *tit. p.* 3. in verſic. *conozen a las negadas* ſic docet Albericus *in cap.* 10. *prætor* in Gloſſa *execucion num.* 23. Parladorius *lib.* 1. *quæſt. quotid. p.* 1. *cap. fin.* §. 4. *num.* 12. *pag.* 178. contrariam opinionem ſequitur Gutierrez *pract. lib.* 1. *cap.* 86. vbi latè agit; de qua nouiſſimè, multis adductis agit Amator Rodriguez *de executione c.* 1. *art.* 2. *à num.* 15. de qua iam ego adduxi latè *ſuprà in Rubrica*, *& tit. de confeſſ.* & eam reſolues ex adductis diſtinctionibus iactis *ſuprà quæſt.* 1. Et videbis Balboam benè diſputantem hic *à num.* 29. *& à num* 40. ad quos te remitto, ne iterum repetam: & applicabis ad quæſtiones ſuprà *in Rubric. de tit. conteſt. q.* 17. & ibi *in cap.* 1 *quæſt.* 1. 7. *&* 9. cum aliis.

Ad quartam quæſtionis partem, etſi Bartolus dicat *in l. non vtique ff hoc tit.* reum excipientem fateri intentionem actoris, & hoc idem affirmet Panormit. *in cap. ex parte decani notab.* 5. *de reſcript.* tamen ex noſtro textu verius eſt, vt dicamus, quod ſiue actor approbet, ſiue improbet exceptionem rei, nunquam intentio actoris videatur confeſſata, ex doctrina Baldi, Caſtrenſis *in l. decem*, *n.* 3. *ff. de verb. oblig ibi* Alex. *n* 15. Panormit. *hic num.* 16. Decius *num* 78. Balboæ *num* 19. qui dicunt, vt reus nunquam dicatur confiteri, quamuis actor approbet exceptionem; nam voluntas actoris nihil diſponit in voluntate rei excipientis, cum ipſa ſolum intendat perimere & negare intentionem actoris ex iam adductis *quæſt.* 1. 7

Q V Æ S T I O V.

An confeßio queat pro parte acceptari pro parte verò non; quid de confeßione qualificata: Et an ille à quo petitur pecunia iam petita, poßit reſpondere negando: An petens delicti gratiam fateri cenſeatur: An opponens exceptionem facta compenſationis, videatur confiteri: Et an excipiens negare videatur, quando eſt aduersùs ipſum præſumptio?

S V M M A R I V M.

1 *Confeßio quando pro parte acceptari, aut negari poßit, duplici concluſione expenditur, n.* 2. *vbi quid cum continet vnicum factum cum qualitate, & num* 3.

3 *Confeßio continens vnicum factum, non poteſt pro parte acceptari, & negari.*

5 *Fateri non videtur delictum, qui petit gratiam à Principe. Quid de petente gratiam homicidij, n* 6 *Quid de petente remißionem mutuationis, n.* 7.

8 *Compenſationem opponens, verius eſt vt fateri non videtur, n.* 9.

10 *Excipiens videtur fateri conditionaliter, ſi actor probauerit ſic, & compenſant.*

11 *Excipiens, quando adeſt aduersùs eum præ-*

 ſumptio

ſumptio, qualiter negari, aut fateri videatur, n.12.13.*&* 14. *vbi quid de fatente ſe mercede extraxiſſe cum licentia.*

13 *Excipiens fatendo feciſſe homicidium ad ſui defenſionem mitius punitur.*

1 AD primam quæſtionis partem de confeſſione, quæ pro parte acceptatur; pro parte vero non, vt latè reſpondeas applicabis quæſtionem, an confeſſio præiudicet confitenti, non ſequuta acceptatione, de qua *in Rubr. de confeſſis quæſt.*2. verſic *ad ſecundam, à num.*3.& alibi ideo nunc ad dicta *ſuprà de confeſſione qualificata* addo ſequentia ex Panormitano *in cap. cum veniſſent*
2 in fine de inſtitutionibus, † Et expendens Riccius *collect.*1250. duas conſtituit concluſiones. Prima quod confeſſio continens vnicum factum cum qualitate, quæ nullum reddit ipſum factum, ſeu illud in alium transfundat; tunc non poſſit diuidi nec acceptari, reiecta qualitate, ſed in totum approbari, vel improbari deberi, vt puta ſi quis confeſſus fuerit ſe poſſeſſionem emiſſe per violentiam; nam qualitas violentiæ reddit actum poſſeſſionis nullum, & ſimul cum ipſo concurrere non poteſt, ob idque non debet conſiderari ſeorſum ab ea; ita vt ipſa confeſſio diuidi non poſſit, vt tenuit Rota in vna Aſtorigen. Archidiaconatus 27. Nouemb. coram Coſta, & pater *in deciſ.*172. *p.*2.*diuerſ.*

3 Secunda concluſio eſt, quod quando contra qualitatem adeſt præſumptio iuris: tunc poſſit acceptari confeſſio rejecta qualitate, vt tenuit Rota in vna Nucerina affictus 13. Maij 1573. coram Cardinali Seraphino, vt patet in eius *deciſ.*163. *lib.*1. quando verò contra qualitatem, nulla adeſt præſumptio, tunc confeſſio cōtinens vnicum factum non poterit pro parte acceptari, & pro parte impugnari, vt tenuit Antonius Faber *in deciſ.*1. *Cod. de confeſſis* ad quod applicabis quæ iam alibi dixi de connexis, & ſeparatis *ſuprà ſub tit. de reſtit. ſpoliatorum* aliqua *in Rubr. de appel. ſub quæſt.*6. de quibus latè cum multis Patianus *de probation. p.*1.*cap.*26.applica dicta *infrà* in verſic.*ad quintam*, & dic vt *ibi.*

4 Ad ſecundam de illo à quo petitur pecunia iam petita, & ſoluta, nunquid poſſit reſpondere negando: reſpondebis ſecundum *dicta quæſt.*1. *&* 2.agit cum multis Zeuallos *in pract q.*362.

5 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo, quod qui petit delicti gratiam à Iudice, non cenſetur illud fateri per textum *in cap. exhibita de homicidio*, vbi Abbas *in fine*, quid dicit textum illum probare, quod ſimpliciter petens veniam ab aliquo, non per hoc fatetur ſe culpabilem, ſed potius videtur hoc fuiſſe ex quadam humilitate, ac animi benignitate: ſequitur Felinus *in cap. litteras*, *n.*19. *extra de præſumpt.* verſic. *adde tamen*, Iaſon *in l.*1. *n.*4 *in* 3. *notab. ff. de nou. oper. nunciat*, *&* *in l.decem n.*65. verſic. *ad idem facit*, *col.*13. *ff. de verb. oblig.* Romanus *in d. l.*1. *n* 3. verſic. *circa primum*, Gabriel *in concluſ.*13. *n.*13. verſic. *ſeptimo limita*, *lib.*7.*de maleficijs*, Patianus *de probat.lib.*1.*cap.*22.*num.*24 & præter Gloſſam *in dicto cap. exhibita*, vbi alios adducit Barboſa, & Riccius per eam dicit, vt per petitionem gratiæ non cenſeatur quis delictum fateri, quemadmodum, vt ait Guido Pap. *deciſ.*495. petens veniam non dicitur fateri eſſe culpabilem.
6 † Quod adeo verum dicit Riccius *collect.*1770. vt petens gratiam, à Principe de prætenſo homicidio voluntario; non per hoc cenſeatur ſupra dictum homicidium, & conſequenter dici poſſet contraxiſſe irregularitatem diſpenſabilem ex vi Trid. *ſeſſ.*14 *canon.*6.ſicut à ſimili de petente abſolutionem ab excommunicatione, de quo *infrà* dico. Sed Afflictis *deciſ.*25.*in fine* limitat præfatam concluſionem, vbi ſupplicatio fieret per ſupplicantem in actis producta, quia tunc poteſt eo minus contenta, & narrata in dicta ſupplicatione impugnare: & videbis dicta *infrà in cap cum te* 23. *de re iudicatà.* † Ex quo infero, 7
quod petens à iudice remiſſionem nunciationis noui operis, non per hoc videatur fateri aduerſarium habuiſſe Ius denunciandi, vel denunciationem fuiſſe legitimè factam, vt tradit Romanus *in l.*1. *in princ. ff. de noui operis nunciatione*, & *ibi* Iaſon. *num.*4. *in* 3. *notab*, Patianus *d. lib.*1. *de prob. cap* 22. *n.*23.

Ad quartam quæſtionis partem affirmant Bal- 8
dus *in l.cum Papinianus*, *Cod. de ſentent.* Aretinus *in l. decem col.pen.ff. de verb.oblig.* Natta *conſ.*134. *n.*6.*&* *conſ.*648 *num.*1. Romanus *conſ.*77. Bonius *de ſtatu vrb. præſcript. gloſſa* 21. *num.*58. Surdus *deciſ.*14. *num.*7. alij relati à Patiano *de probat. d. cap.*22.*lib.*1.*n.*12. ex eo quia compenſatio eſt debiti, & crediti in viam facta conſtitutio *ex l.*1. *ff. de compenſ.* qui ergo vult compenſare, fatetur, ſe debitorem, & creditorem alioquin non poſſet fieri contributio iſta. Nec obſtare videtur quod qui exceptionem opponit non fatetur *l.non vtique*, *ff.de exception. cap.cap.exceptionem de reg. iuris lib.*6.& textus noſter, quia reſpondent compenſationem non eſſe propriè exceptionem, vt tradit Bartolus *in l.*2. *num.*3. *ff. hoc tit.* Alex. *in conſ.*12. *lib* 2. notaui plura *ſuprà in cap.*1. *&* *c.*7. *de iureiur.* & ad quæſtionem *in cap.*9. ibi *quæſt.*3. verſic. *ad tertiam.*

Verius tamen, & practicabilis eſt, vt com- 9
penſationem opponens, non videatur fateri ex regula iuris qui excipit non fatetur ſecundum *dicta quæſt.*1. & ex eo quia opponens ſolutionis exceptionem non videtur fateri, Alex. *in dicta l. decem num.*25 *ff.de verb. oblig.* adducens Gloſſam *in l. Iulius*, *ff. de cond. indebiti* Felinus *hic n.*17. verſic. *quintus caſus eſt*, Ioannes de Amicis *conſ.*49. *num.*7. verſic. *hinc eſt quod opponendo col.* 2 Patianus *dict. cap.*21. *lib* 1. *de prob num* 20. defendit, & ſequitur Faquineus *lib.*1. *controuerſ. cap.*6. tradens regulæ rationem duplicem, vna quoniam excipiens intendit excludere actionem, & ideo non videri, vt eius exceptio operetur contra eius intentionem ex textu *in l. legata non vtiliter*, *ff. de leg.*1. & hanc rationem dicit habere etiam locum in opponente compenſationem.
† Altera quia excipiens videtur fateri condi- 10
tionaliter, ſi videlicet actor probauerit ſuam intentionem, pro vt teneatur probare, vt declarat Ioannes de Amicis *dict conſ.*49. *num.*7. & hanc rationem ſimiliter limitare ait Faquineus in opponente compenſationem, quia eius eſt intentio, vt fiat compenſatio, quatenus probetur actoris intentio; hanc partem etiam tenet Carolus de Graſſis *tract. de except.*16 *num.*10. quare & ſi Surdus *dicta deciſ* 24. primam ſententiam acerrimè defendat verum Faquineus *dicto cap.*6. reſpondet fatendo compenſationem eſſe debiti, & crediti factam inuicem contributionem, ſed ait quod qui vult compenſare, ſupponit debitum probatum, vel probandum ab actore ſed non autem illud fateri.

Ad

11 Ad quintam quæſtionis partem, an excipiens
negare videatur, quando eſt aduerſùs eum præ-
ſumptio, & communis eſt Doctorum traditio, vt
in tali caſu excipiens fateri videatur quia tunc in-
telligitur fundari aduerſarij intentio, vt exempli-
ficant communiter Doctores, & in eo, qui ſe
dicit homicidium commiſiſſe ad ſui defenſionem
de quo latiſſime ſcribit cum infinitis Parianus *d.*
lib. 5. *de prob. cap.* 25. *à num.* 13. qui id exemplificat
in excipiente conditionaliter, vel modaliter, vel
qualificatiue, quoniam non obſtante conditione,
aut modo, aut qualitate poſſet confeſſio diuidi, &
in vna parte acceptari, ac in alia reprobari, vt
egregiè notauit Angelus *in l.* 1. *Cod. de donat. col.* 1.
verſic. *ſi vero*, Bartol. Marſilius, Decius, & alij à
Pariano relati, etiam *ibi n.* 14 qui idem probat,
12 *c.* 22. *n.* 29. † Et notat Aretinus *in* § 1 *inſt. de ex-*
cept. hoc procedere, ſiue ſimus in cauſa criminali,
ſiue ciuili, *ibi n.* 27. verſic. *& prædicta* Felinus *hic*
num. 19. verſic. *tertius caſus*. Decius *num* 81. verſic.
& retenta: refert multa Balboa *num.* 30. vbi impu-
gnat Bartol. ſententiam, *in l. Aurelius*, §. *item qua*,
num. 2 *ff. de liberatione legata* qui ita tenuit & Bar-
tolum, ac alios explicans, ait quod in præfato
exemplo homicidij reuera, ille, qui ad ſui defen-
ſionem illud fatetur feciſſe, negare potius quam
fateri videatur. cum dicat illud iure feciſſe, ſcili-
cet ad ſui defenſionem. niſi admodum aduerſùs
ipſum non iuſtè occidiſſe, vrgeret præſumptio,
nam tunc habere locum doctrinam Bartoli, & ſe-
quacium; ait nonnullos etiam refert ad vtramque
partem Zeuallos *in p. q.* 362 *à n.* 10. Gailius *de pace*
publ p. 17 Sord *conſ* 171. *n.* 11.
13 Et licet Parianos *dicto cap* 22. *num.* 29. verſic.
aduertendum, dicat iſtud exemplum de homicidio
non multum conuenire concluſioni noſtri Text.
vbi tractatur de excipiente, & conſequutiue quæ-
ritur an fateri cenſeatur, ſi quidem in prædicto
exemplo agitur de confeſſione expreſſa inquiſiti,
in quo minor dubitatio videtur eſſe verum ipſe
tranſiens cum prædicto exemplo *dicto cap* 25.
num. 14. *&* 16. cum multis ab eo relatis, dicit quod
confeſſio talis diuidi, & acceptari poterit, reſpecto
homicidij confeſſi. reſpectu verò confeſſionis re-
jici, adjiciens, quod illa qualitas non admittitur
niſi à confitente probetur. non tamen eam fructu
carere, nam propter adiectionem illius qualitatis,
non poterit reus ordinariâ pœnâ puniri, ſcilicet
mortis, vt cum infinitis tradit Zeuallos *d. q.* 362.
n. 11. cum Gomezio *var c.* 3 *lib* 3. *n.* 19. Claro Ber-
14 nardo Diez & aliis † Item & *ibi n.* 17 aliud exem-
plum ponit in eo, qui confeſſus eſt ſe merces ex-
traxiſſe cum licentia Datiarij: nam & iſtam con-
feſſionem diuidi dicit, cum fraudatio Gabellæ, ſit
de genere prohibitorum; ex quibus contra con-
fitentem, mala præſumptio inſurgit & *n* 19. vnum
addit, ſcilicet quod huiuſmodi doctrina intelliga-
tur eſſe vera, dum taxat in foro contentioſo, ſed
in foro animæ nequaquam, quoniam ibi confeſ-
ſio qualificata, non poteſt diuidi, etiam ſi præ-
ſumptio eſſet contra confitentem, vt ait Aret. *in*
d. l. decem in fine, ff de verb. obligat. vbi infert quod
quando agitur ex denunciatione euangelica ad
correctionem peccati, non poſſit confeſſio quali-
ficata diuidi, etiam ſi contra confitentem præ-
ſumptio reſultaret, de qua re, remittit ſe ad Do-
ctores *in c. nouit de iud.* de quo ago, *à q.* 17.

Qvæstio IV.

*An excipiens circa habilitatem perſonæ vi-
deatur fateri: Et cenſeatur fateri ſemper,
qui excipit reſpectu ſuæ exceptionis: Quid
quando conſtaret per teſtes, & inſtrumen-
ta de obligatione rei, vel quando actor
proponit factum interclusum, in exceptio-
ne rei: Et an quæ dicta ſunt reſpectu rei
excipientis idem intelligantur, reſpectu
actoris replicantis contra reum?*

Svmmarivm.

1 *Fateri videtur ſe inhabilem eſſe, ſi fateatur fuiſſe
manumiſſum oppoſito ab actore de ſeruitute,
& ſic debet probare ſe liberum: quid de acto-
re, num.* 3.
4 *Excipiens videtur fateri ſuam exceptionem,
exemplum, n.* 5.
6 *Fateri excipiens videtur cum conſtat de obliga-
tione rei, & n.* 7. *vbi quid de creditore petente
debitum.*
8 *Excipiens proponens factum in exceptione inte-
cluſum. videtur fateri.*
10 *Fateri an videatur actor replicans contra reum.*

QVia hæc, & alia dubia inferuntur pro la- 1
tiori doctrina noſtri Textus, & ea ea Do-
ctores tenent referendi, & iam relati; ideo bre-
uiter de ſingulis loquar, quoad primum ſuppo-
ſitis his, quæ addi xi, *ſupra in cap. fin de præ-*
ſumptionibus, de habilitate, & bonitate, in qua
quis præſumitur eſſe, Salicetus *in Auth. ſi dica-*
tur ſub num. 3. verſic. *quid igitur*, *col.* 2. *Cod. de*
teſt. tenent quod excipiens fateri cenſetur, tali-
ter vt habeat locum regula, nempe priuatio ha-
bitum præſupponit. † Et ſic ait quod ſi quis 2
oppoſuerit teſti, quod eſt ſeruus, vel excom-
municatus, vel bannitus, & ipſe reſpondeat ſe
eſſe manumiſſum, vel abſolutum, vel libera-
tum, certe per talem reſponſionem cenſeatur fa-
teri intentionem aduerſarij, & ipſi teſti in-
cumbere onus probandi, ſe fuiſſe liberatum, aut
manumiſſum, quoniam talis exceptio reſpicit
habilitatem ipſi perſonæ, quæ ab ipſo proban-
da eſt, quia qui volt admitti, vt talis, debet ſe
talem probare: ſequitur Angelus *in l. decem, n* 3.
verſic. *ſunt ergo*, *ff de verb. obligat.* cuius verba
refert Parianus *de probation. cap.* 21. *num.* 39. vbi
cum Bart. Caſtrenſe, & aliis ait, quod teſtificari
volens, vt manumiſſus, quia præſupponit ſe fuiſſe
ſeruum, ſi negatur manumiſſus, non auditur, niſi
primò doceat manumiſſionem.
Dubium tamen eſt an præfata doctrina locum 3
habeat, reſpectu actoris, cui oppoſitum eſt ſe
eſſe bannitum, & reſpondet ſe fuiſſe liberatum,
& partem affirmatiuam tenuit Angelus *in dicta l.*
decem, ex eo quod poſſe agere, ſolum concer-
nit habilitatem perſonæ, ideoque de ea habili-
tate prius quærendum eſſe: ſequitur, *ibi* Imola
num. 9 *col.* 9. Paulus de Caſtro *ſub num.* 2. *col* 1.
in fine, ex regula Textus *in l. ſi quæramus*, *ff. de*
teſtament. l. quidam referunt, §. *eſſe enim debet*, *ff.*
de iure Codicillorum: Aretinus verò *in dicta l. de-*
cem, verſic. *ſed in quantum col.* 7. inter cætera
dicit dicit quod non videtur eſſe verum, vt agens
debeat

1 AD primam quæſtionis partem, vt reſpondeas præſuppones quæ adduxi *ſupra in Rubr. q 4. à n. 1. vbi diſputaui an reſtitutio in integrum ſit actio, vel exceptio.* Item applicabis adducta in Rubrica de mutuis petitionibus *q. 15.* vbi egi *de quæſtione an minor reſtituatur ad reconuentionem, & in Rubr. de litis conteſt. q. 15. à num. 1.* vbi egi *an minor contumax in conteſtando ſuccurratur,* & inibi *in cap 11. q. 8. à num. 1.* vbi egi *de alia an minor poſitionibus non reſpondens vtatur appellationis, vel reſtitutionis remedio,* & ad alias *in cap. 2. de reſtit. ſpol. cap. 2. q. 3* & ibi *cap. 14 q 1. & 2. & cap. ex parte q. 2. & in dicta Rubrica de mutuis, dicta q. 15.* dixi *item & de reſtitutione Eccleſiæ, & in cap. 31. de Teſtibus, an Eccleſia vel minor atteſtationibus publicatis reſtituatur, ſi non litigent tanquam principales, ſed tanquam tertius oppoſitor ad probandum ibi q 2.* verſic. *ad quartam.*

2 His ergò præmiſſis ad difficultatem videtur dicendum, quod non reſtituantur ex generalitate Textus. Primò ex generalitate *l. 1 tit. 5. lib. 4. recop.* Secundò *ex l. 5. tit. 5.* eodem *lib. 4. recop.* per locum à ſpeciali, vbi tantùm conceditur minori reſtitutio ad opponendas exceptiones nouas in prima inſtantia ante concluſionem ad diffinitiuam, ergo ad opponendas veteres ea non cedatur, & in terminis per ius commune, docent Innocentius *in cap coram felicis num 2. de in integrum reſtit.* quem refert, & ſequitur Angelus *in l. 2. §. 1. ff. de Iudic.* Felin. *in cap. fraternitatis n 6.* verſic. *fallit 2. de Teſtibus*, vbi loquitur de exceptione dilatoria, vel declinatoria, quæ non concernit merita cauſæ, quia illa dicitur modici præiudicij, & Couarruu. alios allegans *in pract. cap. 26. num 4.* verſic. *quinto*, ſequitur Innocentium, quem etiam alij relati à Capicio *deciſ. 13. à num. 4.* vbi *num. 11.* concludit ſecundùm hanc opinionem fuiſſe votatum *in Conſ. Neapolit* & fuiſſe denegatam reſtitutionem: ſequitur Afflict. *deciſ. 290. num. 2.* vbi loquitur de Eccleſia Iaſon. *in l. eleganter, § ſi quis poſt num 4. ff. de condit indebiti*, dicens benè notandum Monterosſus *in ſua practica tractatu 2. in princ. fol 8. col. 2 ad finem.* Sfortia Oddus *p. 2. de reſtit. in integrum quæſt. 64. num. 36.*

3 Verùm contra præfatam ſententiam, ſcilicet vt reſtituantur minor, & Eccleſia aduerſus temporis lapſum *ex Reg. Textus in l. minor. 25. annis, ff. de minoribus*, vbi Gloſſa 1. exemplificat in exceptione dilatoria, latè poteris defendere ex doctrina quæſtionum aſſignatarum *ſuprà num. 1.* & ex Regula Textus *in Clem. 1. de reſtit in integrum*, qui generaliter loquitur, & in terminis defendentes refert Oroſcius *in l de die, § ſi ſeruus, n. 3. ff. qui ſatis dare cogantur*, Speculator *inſtit. de reſtit. in integrum, § 1. num. 35.* verſic. *ſed minor*, vbi ita docet.

4 Tamen ex iam adductis *ſuprà in Rubrica* hæc difficultas venit ſub diſtinctione intelligenda, nam ſi contingat vt minor, vel Eccleſia ex omiſſione ipſius exceptionis dilatoriæ, vel fori declaratoriæ grauiter lædatur, tunc competet ipſis reſtitutio in integrum aduerſus prædictam læſionem, ſin autem exceptio dilatoria omiſſa modici momenti ſic tunc amplectendam eſſe opinionem Innocentij, vt ad eam opponendam poſt litem conteſtatam minimè concedatur minori, nec Ec-
5 cleſiæ defendit idem Oroſcius. † Vbi ſuprà ex Alex. & Croto, Guttierrez *pract. lib 1. cap 12. num. 4*, probat præfatam diſtinctionem expreſſiùs Ioannes Andreas *in dicto cap. fraternitatis de Teſtibus*, vbi totum hoc remittit Iudicis arbitrio, vt ſi minor & Eccleſia in hoc modicè lædantur reſtitutio denegetur per Textum *in l. ſcio, ff. de in integ. reſtit.* Sed ſi propter id lædantur in lite, tunc concedatur.

Imò & probatur ex fundamento Innocentij 6
& Felini, quo ſuam ſententiam probatunt, ſcilicet quia qui huiuſmodi declinatorias fori proponunt, nihil vel paucum conſequuntur, etſi obtineant, nam ſic remanent ciuiliter, & naturaliter debitores ſi obtineant in huiuſmodi exceptionibus, ſicut ſi ſuccumbant, & ita non læduntur, quia aliquid non amittunt acquirere, alias enim vel ſi oneri, quod non expediat ſe ſubiiciat minor, & huiuſmodi omiſſione benè dicendum erit ex eodem Innocentio reſtitutionem minori, aut Eccleſiæ dari vt iam eſt dictum. Quo pacto Couarr. vbi ſuprà loquitur in eo, nempe caſu, an minor Eccleſia, vel Reſpublica admittatur ad reſtitutionem in integrum, vt probat recuſationis Iudicium cauſas poſt concluſum in cauſa; ante tamen ortas, & reſoluit admittendum ſecundùm receptiorem opinionem in praxi admiſſam, cuius poteſt, & debet eſſe fundamentum; quia recuſationis cauſam ſpectat admodùm ad exitum litis, in quo graue præiudicium adeſt, ex adductis *ſuprà in cap. 4. de foro compet.*

Et quod præfata materia ſit arbitraria, docet 7
Capicius vbi ſuprà, Guttierrez. *dicto num. 4. in fine*, qui dicit dictam diſtinctionem, & reſolutionem eſſe veram, & tenendam in noſtro Articulo, vt ſequitur alios citans Sfortia Oddus *dict. 2. p. de reſtit. in integrum, p. 64. num. 36.* & Molina *de Hiſpanorum primogeniis lib. 3. cap. 13. num. 60. & 61.*

Ad ſecundam partem quæſtionis de ſcholari 8
omittente allegare priuilegium Magiſtri ſui, ſed errando paſſus fuit in ſe litem conteſtari breuiter Gloſſa, & Doctores *in l. 1.* verbo *conſenſus de iudiciis*, Angelus, & Salicetus *in l. 1. Cod. de Iudiciis*, Iaſon. *in l. ſi per errorem columna 2. ff. de iuriſd. omn. Iudicum* dicens communem tenent non poſſe litis conteſtationem condicere; docet cum eis Ioannes Guttierrez. *pract. dict. quæſt. 52. num. 2.* & pro ampliori enodatione huius dubij applicabis quæ adduxi de exemptione ſcholarium ſuprà *in cap. ex parte q. 16. de foro comp. & in cap. pen. eodem q. 6.* & alibi nonnulla.

AD TEXTVM

IN CAPITE V.

Cum inter priorem,

PRÆMISSVM.

1 EX verbis huius Textus tria mouentur, & diſcernuntur, quæ ſpeciali tractatione indigebant, nempè de Actore excommunicato repellendo ab agendo, & reconueniendo alium in Iudicio, de cuius cauſa, & ratione latiſſimè, & per plures quæſtiones declarari *ſuprà in cap intelleximus 6. de Iudiciis a q 1.* II. item & de Reo aduerſus Actorem excipiente, qui etſi excommunicatus ſit admittitur ex ratione noſtri Textus in verſiculo *inquiſitioni*, de cuius fundamentis item

dixi

Digitized by Google

dixi latè *in d.c.intelleximus à q.19.* cum aliis pluribus, vbi *q. 22.* iuxta noſtri textus doctrinam in verſic. *caterùm non ſic in reconuent. ſentimus ne quod in defenſionis remedium ſuſtinetur ad impugnationis materiam extendatur*, vbi egi de quæſtione an Reus excommunicatus ab Actore vocatus litigare poſſit Actorem ipſum reconueniendo ſuper alia re, vt elidat Actoris intentionem, & ſe defendat, &
3 ibi *q.23. an poſſit opponere compenſationem.* † Tertia in verſic. *& maxime Iudic.recuſ.cum periculoſum ſit coram Iudice ſuſpecto litigare, &c.* Ex quibus verbis poterat hic inuecti integra materia recuſationis Iudicum, de qua lata ſuprà adduxi, per quam plurea quæſtiones *in c.4. de foro comp.* & quatenùs ad tempus, in quo recuſationis exceptio, de qua hic debeat opponi, dixi aliqua *in c.4. hoc tit. & in Rubr.q.3.àn.1.* & *ibi* in verſic. *recuſat. except.*

4 Interim videbis quæ pro explicatione huius textus adducunt DD. *hic*, & noniſsimè Balb. Graña, & Barb. qui innumeros colligunt videndi etiã repetentes *in c.except.* 12. *& in c. 2. hoc tit.* & Couarr. *in c. Alma mater,* §.4. *à n.1.* vbi non ineptè applicatur quatenus agit de operibus charitatis ab excommunicatis factis ad quæſtionem ex multis Gratian. *Reg.*161. vbi dicit quod iudicialiter conuentus licet aliàs inhabilis ſit, & non poſſit in Iudicio comparere habilitatus cenſeatur ad comparendum, de qua dico *infrà in d.c.except. hoc tit*

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Cum Venerabilis,

PRÆMISSVM.

I. TExtvs iſte plures materias claudit, de quibus nonnullis iam alibi dictum eſt vtpote ex eius poſtilatione apparebit, ſeu ad dicenda aliis in locis congruentius ſpectat. Itaque in verſ. ibi *cum ſatis poſſ & pert petiuiſſet*, ad hæc verba adiunges quæ adduxi *ſuprà in c.cum ad ſed.* 15. *de reſt. ſpol.* vbi *q.* 2. dixi *à n.* 2. *de pertinentiis, & quid earum nomine veniat.*

II. Et ibi *eam tamen non poterat Epiſc. vindicare, quam ex permutationis cauſa*, & ibi in verſ. *cum pars* & ibi *cum permutatio inter contract. bonæ fidei computetur, nec cum alio, quam cum Domino, vel cum eo, qui habebatur loco Domini valeat legitimè celebrari:* poteſt agi de integra materia permutationis, reſignationis, ſeu renuntiationis beneficiorũ, de qua ad titulos de renuntiatione, & de rerum permutatione, in cuius Rubr. etiam agam de natura contractus permutationis, nunquid ſit bonæ fidei, aut ſtricti iuris, de quo videbis cum multis Pich. *in* §. *act.*28. *q.*5. *à n.*4. & an ſit contractus innominatus *q.*27. *à n.*41. videbis quæ ſcribit Balb. *hic à n.* 66. vbi quæ requirũtur ad permutationẽ. III Et quare contractus dicantur bonæ fidei, aut ſtricti iuris, idem Pich. *in d.* §. *act. à q.*1. cum aliis, & de ratione Couar. *in reg poſſ* 2.p §.6. *à n.*4. per text. noſtrum, & per text noſtrum agit de cambiis Narb. *in l.*14. *t.*18. *lib.*6. *recop.* de quibus latè dico *infrà in c.in ciuit. de vſur.* & Grañ. *de permut.* plura dicit *hic à n* 9 Gait *de cred. poſ.* Turri, & alios benè *p.*1. *tit.* 2.

IV. Et ibi in verſ. *porro* poteſt agi de poſſeſſione antiquiori, & minùs antiquiori, & quæ ſit præferenda ad dicta *ſuprà in cap.licet* 9. *de probat.* & *alibi ſub tit. de reſt. ſpol.*

V. Et ibi *licet autem nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtr. falſauit*, per hæc verba applicabis dicta *ſuprà ſub c.*1. *c.fin.c.cum dilect. cap.cum Ioann: cum P. de fide inſtr.* vbi egi de falſitate inſtrumentĩ item qualiter tranſcriptum, ſeu tranſumptum ex originali, & protocollo tranſcribatur, & cuius authoritate, & qua ſolemnitate, vt fidem faciat.

VI Et ibi in verſ. *quia tamen delict perſona non debet redundare in damn. Eccl.* ad hæc verba applicabis quæſtionem, de qua egi *ſuprà in c,* 3. *& 4. de intrãt calam.* vbi an delictum Prælati cedat in Eccleſiæ detrimentum, & nunquid taciturnitas prælati præiudicet Eccleſiæ Balb. per Gloſſ. finalem hic agit *in c.*2. *de reſcript. à n.* 12. Et an confeſſio Prælati, ſiue in Iudicio, ſeu extra præiudicet Eccleſiæ, *in cap.*2. *de confeſſ. q.*1, verſic. *ad ſecundam.*

VII. Et in verſic. ibi *ac non ſolùm ante ſententiã verùm poſt obijci poteſt exceptio falſitatis*, ad hæc verba applicabis dicta *ſuprà in c.ſicut vobis* 9. *de Teſt* vbi plura de falſitate obiecta item & adducta *in c.teſtim* 54. *& in c fin. de Teſt. & in c.*1. *hoc tit. q.* 1. vbi egi de hac exceptione falſitatis opponenda, quando, & qualiter.

VIII. Et in verſ. ibi *cùm falſ. inſtr. prætextu lata ſententia vſque ad* 20 *annorum ſpatium valeat tractari*, ad hæc verba adiunges quæſtionem, de qua *in c.4. de fide inſtr. q.*5. verſic. *ad quintã n.*22. vbi an ſententia lata ex falſis inſtrumentis ſit ipſo iure nulla, aut veniat retractanda, & etiam adducta *in d.c ſicut vobis 9 de teſt.* vbi *q.* 5. egi de quæſtione an ſententia lata ad dictum corruptorem teſtium ſit retractanda, & *ibi* in verſic. *aduertiam à n.* 15. egi de quæſtione an detur reſtitutio aduerſus ſẽtentiam, vbi teſtes non falſo, ſed pecunia, precibusve fuerunt corrupti: alia videbis *in c. ſuborta de re iud. & in d c.ſicut q.*2. *à n.*1 egi de quæſt. an exceptio falſi poſſit opponi antequàm obtineatur teſtitutio aduerſus ſententiam ex falſis inſtrumentis latam, & applicabis quæſtionem, an ſententia retractari queat prætextu, de qua *ſuprà in c. breui* 1722. verſ. *ad ſecundam, à n.*31. nonnulla adduxi de hac exceptione *ſuprà in Rubr ad quaſt.* an excommunicatio lata ex falſis inſtrumentis, aut falſa cauſa ſit nulla, Abbas agit per Gloſſ. hic & alij Couar. *in c. Alma Mater de ſent. excom. p.*1. §.11. *n.*14. verſ *ſecundo* vel an indigeat abſolutione applicabis dicta *in cap.*1. *cap. verum de iureiur.*

IX. Et ibi in verſic. *quia verò* agunt DD. de fundanda iuriſdictione Epiſcopi ſuper rebus conſiſtentibus intra ſuam Diœceſim, applicabis dicta *ſuprà in c.cum cauſam* 13. *de prob.* vbi qualiter probantur fines Diœceſum, aliquid notaui *ſuprà in c.cum ad ſedem de reſt ſpol* & ex propoſito ago *in c. conquerente de offic. ord.* & expendens textum noſtrum, Zened. *in pract. q.*26. agit de iuriſdictione quam habent Prælati in regulares.

X Et ibi in verſ. *verùm*, ibi enim poteſt agi de effectibus præſcriptionis in beneficialibus, & in aliis temporalibus Eccleſiæ, de quibus latè ago ad *tit. de præſcript.* & notanda ibi *in c.*1. *c.*2. *c.*3. *c.*6. *in c. illud* 8. *cap. ad audientiam cap.cum vobis cap. auditis cap.cum ex officij, cap. cum olim.*

XI Et ibi *quãquam probauerit Epiſ. Sab. bona eiuſd. Eccl. aliquãto temp. poſſediſſe*, per hæc verba poteſt agi de quæſt. qualiter poſſit Anteceſſoris poſſeſſio vt præſcribat, & ius acquirat ſucceſſor ad dicta *in c.quia v. de iud.* & de exceptione præſcrip. ſuprà in principio Rubr. verſ. *inſuper.* Et applicare poteris

quæſtionem ſignatam ante Rubricam, videlicet an exceptio præſcriptionis objici poſſit agenti remedio recuperandæ *in c. 1. de reſt. ſpol. q. 4.*

12 Et ibi *vos ab impet. Epiſc. quoad tempor. eiuſdem Eccl. ſentent. duximus abſoluend.* Per hæc verba poteſt ad longum agi de effectibus ſententiæ abſolutoriæ iuxta ea, quæ per extenſum adduxi *ſuprà ſub c. exam. 15. de iud. à q. 11. ad fin.* & adiunges dicta *ſuprà in c. fin. §. 1. de iureiur, q. 3.* verſ. *ad quart. n. 25.* vbi ſententia abſolutoria in quo differat ab ea, quæ fit ab obſeruatione Iudicii, & ab ea quæ fit ab abſolutione à cauſa, vel petitis, & ibi verſ. *ad quintam n. 37.* vbi qualiter ſententiæ ab obſeruatione Iudicij formentur.

13 Et quia *hic* Balb. *n. 73.* agit de regreſſu ad beneficia, videbis *ſuprà in cap. 4. de renuntiat.*

14 Item & quia per Textum noſtrum Gratian. *in Reg. 156.* dicat Eccleſiarum prouiſionem ad Epiſcopos pertinere, cum quatuor ampliationibus, & Felin. *hic col. 11.* Bern. Diaz. de Luco *in reg. 240.* relati ab eodem Gratian. *à n. 17.* alias duas ampliationes, & quinque limitationes ſcribant; ideò videbis Garciam *de benef.* longè agentem de his, ad quos ſpectat Eccleſiarum prouiſio *p. 5. cap. 1. 2. 3. & 4.* & quæ dico ad titulos *de præbend. de conceſſ. præbend. de inſtit. & de iure patronatus.*

15 Manet ergo ex iam adductis ſolũ principaliter ad textum noſtrum pertinere quamplura de quæſtione an excipiens videatur fateri, quæ continentur, aut non in exceptione. Et quia poteſt adiungi quid probet confeſſio qualificata, ſeu de confeſſione Prælati, aut Procuratoris: Appplicabis dicta *in c. 2. & c. fin. de confeſſ.* & de confitente homicidium ad ſui defenſionem, Balb. *hic à 4. 30.* de quo dixi *in c. 1. de confeſſ. q. 6. à n. 2.* verſ. *ad ſecundam*: alia de confitente debitum applicabis dicta *in c. ſi cautio de fide inſtr.* quibus ſuppoſitis iam ad rationem Textus noſtri, & ad quæſtiones eius contexturæ ſpectantes ex bonis Authoribus & applicabis dicta ad Textum *in cap. 1. de litis conteſtatione*, vbi de confitente poſitiones.

16 Si alia deſideras præter proximè notata, & quæ in ſequentibus quæſtionibus dico, leges quæ nouiſſimè repetit Math. Coll. ad Text. noſtrum *in tract. de proceſſibus executoriis p. 4.*

QVÆSTIO I.

Excipiens quare fateri non videatur ea, quæ in exceptione continentur, cum regulariter qui vnum confitetur, etiam confiteri cenſeatur id quod ex eo neceſſario ſequitur diuerſis exemplis exornatur concluſio, & aliis limitatur?

SVMMARIVM.

1 *Excipiens multis exemplis negare poteſt à ſe petitum, & de differentia, n. 27.*

2 *Excipiens aduerſus Actorem negando eius intentionem omninò non fatetur, num. 3.*

3 *Negatio mera, & abſoluta facti, non eſt vera exceptio.*

4 *Negare non cenſetur prohibitus qui agere, aut excipere prohibetur.*

5 *Excipiens conditionaliter, qualiter negare videatur, & n. 6. exornatur remiſſiuè.*

7 *Excipiens ſimpliciter opponendo ſolam iuris exceptionem verius eſt vt non fateatur intentionem Actoris, n. 8. 9. 10. & n. 15. 16.*

9 *Cauſa limitata limitatum producit effectum.*

10 *Intentio Actoris non fundatur ex ſimplici exceptione dilatoria, vel peremptoria.*

11 *Exceptionem permutationis, aut empti opponens non fatetur.*

12 *Excipiens non fuiſſe rectè latam ſententiam, eam non fatetur.*

13 *Negans non rectè factũ, non propterea confitetur.*

14 *Accuſatus repetundarum, ſi reſpondeat quidquid feci, & habui iuſte feci, & habui, non cenſetur fateri factum.*

15 L. quinquaginta, ff. de probat.

27 Cap. præterea de tranſact. cap. venerabil. 34. de elect. Auth. ſi Teſt. C. de Teſt l. quoniam ff. de his, qui not. inf. l. in Fiſci, ff. de iur. Fiſ.

18 *Textus noſter intelligitur.*

19 *Excipiens ſub conditione ſi mutuaſti, ſolui, aut feciſti mihi pactum de non petendo, transfert probandi onus in Actorem*

20 *Loquutio conditionalis, non inducit præciſam diſpoſitionem.*

21 *Soluens ſecreto qui mutuum accepit, qualiter reſpondendo liberetur. Et quid ſi ſit ſtatutum, vt debeat ſimpliciter reſpondere affirmando, vel negando, n. 22. & 23. & q. 2. à num. 1.*

24 *Excipiens ſe ſoluiſſe, aut opponens pactum de non petendo præmiſſa debiti confeſſione fateri videtur. Limitatur, num. 25.*

26 *Excipiens ſi opponit Actori debitum petenti ſe promiſiſſe ſub conditione, vel confitendo in duplici oratione qualiter fateatur.*

VT ergo huius Textus & difficultatis Theſis 1
faciliùs percipiatur, dico exceptionem, de qua hic inquiritur cõtingere poſſe ſex modis aut formulis. Primus eſt quando Reus proponit exceptioné facti; id eſt excipit aduerſus Actoré negãdo eius intentionem, & factum, vt eſt exceptio non numeratæ pecuniæ, vel quando negatur contractum fuiſſe celebratum. Secũdus quando quia proponit exceptionem iuris, vt eſt exceptio pacti de non petendo, vel quid aliud ſimile. Tertius eſt quando excipiens nihil aliud dicit, niſi ſolui, præſcripſi, vel quid aliud ſimile. Quartus modus eſt quando quis excipit ſub conditione hoc modo ſi mutuaſti ſolui, aut feciſti mihi pactũ de non petendo. Quintus modus eſt quando v. g. Reus fatetur mutuum acceptum ab Actore, ſed inſimul reſpondet, aut opponit quod Actor ſibi fecit pactũ de non petendo, vel ait iam mutuum ſoluiſſe. Sextus eſt quando Actor petit debitum purè. & Reus excipiendo dicit ſe promiſiſſe ſub conditione, de quibus omnibus, quia latè & meliùs quã alij ſcribat Patian. *de prob. lib. 1. c. 20. 21. 22. 23. 24. 25.* cum aliis ab eo relatis, & non pauca dicant *hic*, Balb. Grañ. & Barb. cum infinitis, quos ipſi citant; Ideò ego breuiori, & clariori, quo poſſim modo omnia claudam ſub diſtinctionibus, & caſibus diuerſis, quibus nodoſa, & alias dificillima iura poterunt in concordiam reduci.

Quo ad primum ergò de excipiente aduerſus 2
Actoré negando eius intentionem, vel factum ſine dubio eſt reſpondendũ taliter excipientem negare cum intẽtioni, & facto ſe opponat, ſic Butr. *hic ſub n. 4.* verſ. *dic ſi excep. eſt fact. col. 6.* Alex. de Neu. *n. 48.* verſ. *tamen & clarius intell. col. 8.* Aret. *in §. 1. inſt. de except. n. 25.* verſ. *& circa prim. dic. col. 13.* Pich *ibi in princ. n. 21.* vbi ex Textu *in l. in except. hoc tit. ff.*

Vbi dicit quod mera, & abſoluta facti nega- 3
tio non eſt vera exceptio; nam excipiens non fatetur

tur probatione, non autem ille, qui abſolutè negat, *l. Actor 23. Cod. eodem*, tenet etiam Cujacius *lib. 69. Pauli ad edictum in l. 2 ff. de probat.* qui referens eam legem ad exceptiones, & vbi factum vel cauſa agendi negatur à Reo illi defenſio, ideſt exceptio non ſit neceſſaria, vt dixi *ſuprà in Rubr.* his, & aliis fundamentis obſeruant Petrus Greg. *lib. 21. ſyntagm. cap. 17. n. 3.* Couarr. *in Reg. poſſ. r. p. in princ. n. 5.* Roman. *in l. cum mulier n. 18. verſic. tu autem pro veritate conclude col. 3. ff ſoluto matrim.* vbi dicit hanc ſententiam procedere in quacumque exceptione negatiua intentionis agentis Burrigar. *in l. ſiquidem col. fin.* verſic. *item quæro an ille, Cod. hoc tit.* vbi diſtinguendo inter exceptionem facti & iuris, dicit quod ſi Reus opponat exceptionem facti, eo quia negat ſe obligatum, & Actorem habere actionem, tunc certum eſſe,
4 vt pro negante habendus ſit. † Tradit etiam Balboa *hic n. 5.* & taliter quod ex Baldi ſententia *in dicta l. ſiquidem*, dicat vt prohibitus agere, & excipere non ſit prohibitus negare, & idem Baldus *in cap. 1. de litis conteſt. n. 9.* quem ſequitur Aret. *in dicto §. 1. inſt. hoc tit. n. 27.* expreſsè docet quod is qui negat non excipit, ſed ille dicitur excipere, qui aduerſarinè obiicit. Quare pro explanatione huius doctrinæ iam à fortiori incidimus in his quæ latè adduxi de negatiua *in cap. quoniam contra falſam 11. & cap. ſequenti de probat.* in qua per rerum naturam nulla eſt directa probatio *ibi à q. 2.* & in eo quod adduxi *in cap. nonne 5. de præſumpt.* vbi an negans vnum ex duobus illatis cenſeatur alterum affirmare, aut fateri.

5 Ad ſecundum modũ reſponderur quod ſi Reus priùs negaret poſt negationem præmiſſam, poſteà opponat exceptionem condicionalem, veluti conuentus actione commodati, vel mutui negat commodatum, vel mutuum, & poſtea ſubiungit; quod ſi appareret, vel quatenùs de commodato, vel mutuo conſtaret, ipſe opponet exceptionem ſolutionis vel ſatisfactionis, tum communiter ab omnibus eſſe receptum, vt taliter excipiens intelligatur negare Actoris intentionem; adeò vt Actore debitum non probante ipſe Reus abſoluendus ſit appellat tutiorem Gloſſa hic in verbo *confeſſus*, Abbas *ſub n. 26.* verſ. *aut Reus dicit non confit. col. 7.* Alex de Neuo *ſub n. 48.* verſ. *ſecundus caſus col. 8.* Fel *n. 15. ſub tertio caſu*, verſic. *nota tamen duo col. 4. gloſſa in c. except. de Reg. iuris* vbi Din. *in fine* verſ. *ſed ſign* egregia Gloſſa *in d. l. ſiquidem* in verb. *conteſt. C. hoc tit. gloſſa in l. ſi filio* verb. *deeſt C. de liberali cauſa*, Cinus *in d. l. ſiquidem* verſic. *ſecunda forma ibi* Alberic. *n. 2.* verſic. *ſecunda eſt non confiteri*, *ibi* Bald. *n. 4* verſic. *tertia eſt concl.* Clarus *in praxi q. 55. n. 17.* verſic. *cautius* Boët. *in deciſ. 243. n. 12.* verſic. *quæro ſecundum gloſſ.* practica Papienſ. in Gloſſ. *ſaluis* aliis *n. 9.* verſic. *amplius quæritur de forma reſp. rei conuen.* vbi dicit hanc eſſe practicam communem, quem modum reſpondendi, & ſi de iure in foro contentioſo ſit ſecurus iuxta Gloſſam *in d. c. except. de reg. iur.* tamen in foro animæ, vtpote captioſum non eſſe æque tutum reſpondet Parianus poſt longam diſputationem, & contra alios *in dict. cap. 21. à num. 3. ad 9.*

6 Et quia pro perfecto intellectu huius dubij facit illud quod adduxi *ſuprà in Rubric. de confeſſis q. 1. à n. 1.* vbi Reus ſi ſub aliquã conditione confiteatur an ſit habendus pro confeſſo, quod idem eſt ac interrogare de confeſſione qualificata, ideò ad *ibi* dicta te remitto. Et quia idem Parian. latè agit *in dicto cap. 21.* de Reo dubitanter reſpondente illicò, aut data ei deliberatione, vt reſpondeat *ibi à n. 10.* applicabis quæ adduxi *ſuprà in d. q. 1. de confeſſis* in verſic. *ad ſecundam partem à n. 10.* vbi egi de quæſtione *quid ſi Reus ſub dubio confiteatur.* Et quia inſimul ipſe & Parian. inuoluit, ſeu reducit hunc modum ad illud nempe ad quem Reus tenetur reſpondere impoſitionibus ab Actore propoſitis; ideò adiunges hic quæ lato calamo adduxi *in c. 1. de litis conteſt.* & ad propoſitum declarat idem Parian. *in dicto cap. 21. à num. 20.* quem ad plura deſiderata leges ne prolixus eaſdem tranſcribendo.

Ad tertium modum quando Reus ſcilicet ſimpliciter opponit ſolam iuris exceptionem, veluti pacti de non petendo videatur debitum confiteri, tenuerunt multi per Textum *in l. quinquag. §. nam etſi credit. ff. de prob.* vbi habetur quod onus probandi incumbit reo quando reſpondet ſe ſoluiſſe, nam ex hoc ſolo intentio Actori intelligitur eſſe fundata. Secundò ex ea ratione, quod exceptio ſit actionis excluſio *l. 2. Cod. de except.* & ideò ſicut priuatio præſupponit habitum, *l. manumiſſ. ff. de Iuſt. & iur.* ita etiam qui confitetur ſe habere iuris exceptionem cenſeatur cõfiteri, & præſupponere Aduerſarium habere actionem, ſine qua exceptio ſtare non poteſt; Nam quoties ad poſitionem vnius ſequitur neceſſario aliud antecedens, tunc confitendo conſequens videatur ponere, & confiteri eius antecedens, quo argumento vtens Burr. *in d. l. ſiquidem col. fin. Cod. hoc tit.* & practica Pap. *in d. gloſſ. ſaluis ſub n. 9.* verſ. *aut opponitur*, tenent hanc doctrinam, & Din. *in d. c. except. prope finem ex reg. iur.* verſ. *ſimpliciter*, & alij adducti à Parian. *d. lib. 1. de prob. c. 21. à n. 1.* vbi ex aliis duobus fundamentis per ipſum adductis corroboratur, & inſuper faciunt *infrà* dicenda in hoc Articulo ſecundum caſus, quibus contraria ſententia ex noſtro Textu communior, & practicabilior inſcribitur. 7

Contraria autem ſententia tenenda & ſequenda eſt per Textum noſtrum, & per Textum *in d. c. except. de reg. iur. lib. 6. l. vtique 9. ff. hoc tit. d. l. ſiquid. C. & ratio eſt*, nam ſicut Actor non cenſetur deducere in iudicium quod non ſentit, ita nec Reus cenſetur fateri quod non ſentit, vt in Iudiciis par ſit conditio Actoris, & Rei, vt ait Gloſſa *in d. l. ſiquidem*, ſed Reus in dubio nunquam cenſetur velle confiteri intentionem Actoris, cum Reorum natura ſit ſubterfugere; ergò per ſimplicem exceptionem non dicetur confeſſus, vt ait Rom. *in d. l. cum mul. ff. ſolut. matr. ſub n. 19.* verſic *quarta quia col. 4.* & confirmatur ex Zino *in l. except. C. de prob. ſub n. 2.* verſic. *quid dicemus col. 2.* vbi tradit quod qui ſimpliciter exceptionem proponit; tunc non videatur approbare intentionem Actoris, nec eum à probatione releuare; tum quia verba, quæ non ſunt emiſſa animo confitendi, non præiudicant; tum etiam quia quod ponitur ad diminutionem alterius, non debet operari eius augmentum *l. cum tale §. fin. ff. de cond. & demonſt.* idem Cin. *in d. l. ſiquid.* verſ. *ego dico* vbi ſic interpretatur Text. *in d. l. vtiq.* deinde quia exceptio tantùm opponitur ad excludendum ius Actoris *d. l. 2. ff. hoc tit.* ergò non debet contrariũ operari effectum *l. legat. inutil. ff. de leg. 1.* nam aliàs eadem exceptio duos contrarios effectus produceret, vnum excluſiuum intentionis, alterum corroboratiuũ quod eſſe non poteſt *l. qui hom. § fin. ff. ſol. matr.* † Cumque limitata cauſa limitatum producat effectum *ex leg. magis, ff. de acquirend. Domin.* & Reus in præſenti 8 9

ſuam exceptionem ea lege, & conditione limitet, ſcilicet ſi Actor ſuam probauerit intentionem, quia aliàs Actore non probante, Reus abſoluitur ea latè adductis *ſuprà in cap. fin. & §. 1. de iureiurando, l. Actor de probation.* cum vulgatis: ſequitur ita tenendum. Et ſic Salicetus *in dicta l. exceptionem, Cod. de probat. ſub n. 5.* verſic. *quæro 2. col. 3.* ſubiungit quod quamuis exceptio videretur fateri, cenſeatur tamen fateri conditionaliter, id eſt ſi & quatenùs eius exceptio pro vera ponatur, qua poſita pro vera confeſſio erit nullius præiudicij; Taliter vt nec expediat excipienti probare ſuam exceptionem, niſi Actor ſuam intentionem priùs probauerit. Similiter docet Roman. *in d. l. cum mulier ſub n. 19.* verſic. *tertia,* Farinac. pluribus adductis *tom. 1. cum q. 32. n. 60.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu 92.* Maſc. *de probat. concl. 70. & 887.* Balb. *hic à n. 2* Graña cum aliis *à n. 1.* & ex aliis rationibus & DD. *d. c. 21 à n. 6.* cum aliis Barb. *hic n. 1. & 2.*

10 Vnde Gloſſa hic verbo *confeſſus,* Innocentius *hic n. 2.* verſic. *ſi vero non confiteatur, & n. 3* verſic. *ſed contra* Ioann. Andreas *n. 18.* verbo *abſoluendos,* Abbas *ſub num. 26.* verſic. *Dominus Antonius,* Imola *n. 20.* verſic. *in Gloſſa confeſſus,* Alex. de Neuo *n. 49.* verſic. *tertius caſus,* Felin. *n. 12.* verſic. *& inuenies,* Decius latè *n. 75.* & alij ex antiquis *in dicto cap. exceptionem de regulis iuris, & in cap. cum in iure de officio deleg. in dicta l. exceptionem de probat. in dicta l. ſiquidem, Cod. hoc tit.* quos plena manu refert, & ſequitur Patian. *dicto lib. 12. de probat. cap. 12. n. 15.* docentes præfatam ſententiam de iure Ciuili, & Canonico communiter teneri debere, & affirmatum ex ſimplici exceptione dilatoria, vel peremptoria intentionem Actoris non fundari.

11 Vnde infero breuiter ad nõnullos caſus, nempe nec eum qui exceptionem permutationis, nec eum qui exceptionem empti opponit confiteri, vel permutantem rei permutatæ, vel venditorem rei venditæ eſſe Dominum, prout de vtroque concludit Angelus *in dicta l. non vtique,* vbi dicit quod hæc ſunt quotidiana, & ſi in praxi vidiſſe teſtatur, & de permutatione tenet Speculator *in tit. de except §. viſo ſub n. 6.* verſic. *hodie,* vbi ait quod excipiens de permutatione non videtur confiteri rem fuiſſe permutantis; ſed permutantem non poſſe contra permutationem venire, vel rem permutatam repetere; ſic Patianus *dicto cap. 22. num. 20.* & Innocentius *hic n. 3.* verſic *ſed contra,* Alex. *ſub n 44* verſic. *in Gloſſa* verbo *non fuiſſe,* & vt amplius, & rectiùs percipias iſtud de permutatione leges *hic* Balboam *à num. 66.* diſputantem; vbi ait *n. 67.* quod etſi in permutationibus rerum prophanarum dominium requiratur ſufficere in permutatione rerum Eccleſiæ, quaſi dominium, qualiter intelligit verba Textus noſtri ibi, *nec cum alio quam cum Domino,* id eſt cum eo qui habetur loco Domini.

12 Secundò infero nec eum fateri ſententiam latam fuiſſe, qui excipit eam non fuiſſe rectè latam, vt ait Bald. *in l gallus, §. forſitan, n. 1. col. 2. ff. de liber. & poſth.*
13 † Vbi tradit, quod ille qui negat non rectè factum, non propterea confiteri videatur, vel ponere nudum factum *ibi,* tradit Imola, & ſic docent Patian *in d. c. 22. lib 1. de probat n. 21.* Iaſ. *in l. Iul. ſub n 13. col. 6. in fine ff. de cond. & in leg. decem, n. 30.* verſic. *adde quod Reus, ff. de verb. oblig.* Ioann. de Amic *conſ. 49 num. 5. col. 2.* quod negans qualitatem facti non videatur neceſſario ipſum factum fateri? † Et idem Ioann. de Amicis ait 14
quod ſi accuſatus repetundarum, vel extorſionis reſponderit quidquid feci & habui iuſtè feci, & habui, non cenſeatur fateri nudum factum extortionis ad fundandam intentionem Aduerſarij, de aliis caſibus, veluti de lenocinio depetente remiſſionem delicti, ſeu veniam, aut de opponente compenſationem dico *infra* per quæſtiones.

Adducta in contrarium *ſuprà* in verſ. *ad tertium* 15
iam non obſtant, non Textus *in d. l. quinquaginta, ff. de probat.* vbi dictum eſt quod allegati ſolutionem incumbit onus probandi, quia reſpondetur legem illam procedere, quando Actoris intentio erat fundata, aliter quàm per ſimplicem exceptionem, vt ait Alber. *in d. l. ſiquidem in princ.* verſic. *ſed contra,* Paul. de Caſtr. *in l. 1. n. 3.* verſic. *ſed quæro, Cod. de probat.* Aret. *in d. §. 1 inſtit. hoc tit. n. 27.* verſic. *non obſtat* Patian. *d. c. 22. n. 10.* & ex hac generali reſponſione dimanat intellectus ad plures caſus, quos congerit Patian. *dicto lib. 1. cap. 22. à n. 28.* quorum aliquos *infrà* quæſtiones expendo.

Nec obſtat ſecundum fundamentum, quia reſpõdeo, quod exceptio non præſupponit neceſſariò intentionem, cum deputatiuo debito, vel conditionali, vel naturali poſſit fieri pactum de non petendo, vel etiam poſſim ſoluere indebitum, ex quo fit, quod ego habere poſſim pacti exceptionem, vel ſolutionis, & tamen tale debitum non procedere propter quod actio legitima poſſet intentari, vt ait Bald. *in l 1. n 7. Cod. de confeſſ.* Roman. *in dicta l. cum mulier. ff. ſoluto ſub n. 19* Salicet. & Iaſon iam adducti. Hæc tamen ratio non eſt vrgens, ſiquidem *ex dicta l. 2. ff hoc tit.* excipiens intendat elidere actionem, ſeu intentionem Actoris, ſed non ſequitur, vt eam fateatur quoties non conſtat de eius intentione, & ſic Cinus declarans *in d. l except.* & Bald. *in l alia cauſa, Cod quibus vt indignus, col. 1.* Patian *ſuprà à n. 12.* alia adducens *n. 13. & 14.* docent quod excipiens videtur credere hoc ſolùm, vt Aduerſarios poſſit excludi, ſed non vt videatur confiteri habitum præceſſiſſe ſi quis eſt, ſed potiùs remouere agentem quocumque modo hanc rationem præ cæteris fortiorem aſſeruit Alber. *in d. l. ſiquidem, Cod. hoc tit.* Ioann. Monach. *in dicto cap. except. de regulis iuris.* & hanc eſſe meliorem affirmauit Aret. *in l. decem, n. 6.* verſic. *melior col. pen. ff. de verb. oblig.* † Et ex hac doctrina lucem accipiunt iura 17
in cap præterea de tranſact. in verbis ibi, *confitetur in iure illi domui quondam fuiſſe ſubiectos,* & Textus *in cap. venerabilem 34. de elect.* quatenùs ex eo probatur, quod qui excipiens dicit ſe excommunicatione abſolutum fateri videatur Actoris intentionem, quia id vt infrà dico ex alio contingit, expendit Graña *hic n. 3.* vbi *n. 5.* explicat *Authen. ſi Teſtes. Cod. de Teſtib. & Textus in l. quoniam, ff. de his qui notantur infamia, l. in Fiſci, ff. de iure Fiſci,* vbi *n. 3. in fine,* dicit exceptionem noſtri Textus de permutatione non fuiſſe conditionalem, ſed ſimplicem contra Gloſſam hic, verbo *confeſſus.*
† Et ex expendens Balb. *hic à num. 45.* ait Tex- 18
tum noſtrum procedere in exceptione puta, etiam nullâ præmiſsâ negatione; itavt non obſtet dicere quod qui taliter confitetur, cenſeatur fateri id quod ex neceſſario ſequitur. Nam in ſpecie noſtri Textus non ſequitur per neceſſariam conſequentiam Epiſcopus permutauit ergò erat Dominus rei permutatæ, cum potuiſſet permutatio non de iure, ſed de facto interuenire hæc eadem,

vt

vt recollecta à Patiano expendit Balboa *hic à n.17.ad 26.*legendus.

19 Ad quartum excipiendi modum, quando quis excipit ſub conditione, v.g. ſi mutuaſti ſolui, aut feciſti mihi pactum de non petendo, & in hoc caſu per Text. noſtrum, in verſic. *idem nondum Epiſcopi.* & Gloſſa verbo *confeſſus*, Doctores notant, vt excipiens nec cenſeatur negare, nec fateri, ſed tãtùm habendum pro negante, quoad transferendum probãdi onus in aduerſarium, quoniã actori
20 incumbit onus probandi ſuam intentionem. † Ex eo, quia conditionalis eloqutio præciſam diſpoſitionem non inducit, *l. ſi quis ſub cõditione, ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtam.* tradit ad hoc probandum plura Patian. *in c.21. lib.1. de probat.* & cum multis, *in c.23. n.1.2. & 3.* Quare pro hoc articulo repetens iterum *d. ſup.* in verſic. *ad ſecundũ modum:* videbis
21 Balboam *hic n.11.12.13.14.15.* † Vbi exactè probas huiuſmodi excipiendi genus, vtile eſſe ad effugiẽdum laqueos illius dubitationis, quomodo conſulendum ſit illi, qui mutuum ſecreto accepit, & ſecreto reſtituit. Demumque occaſione prædicti mutui in iudicio conuentus interrogatur ſub Iuramento, an mutuum acceperit, nã ſi fateatur accepiſſe mutuum ſibi præiudicat, cum non poſſit poſtea probare reſtitutionem, remotis arbitris, factum, ſi verò negat mentitur quod nunquam eſt faciendum, iuxta Textum *in c. omne genus 22. q.1.* Parian. *d.c.21. n.3.* cum aliis, cum multis relatis, *d. c.23. n.3.* in verſic. *quapropter*, quos refert Balboa *hic n.15.* quod reus poſſit ſua prædicta formula iurare, & dicere, ſi mutuaſti, tibi reſtitui; quoniam per talem exceptionem non cenſetur reus, neque propriè negare, ne propriè confiteri, & cum non fundet intentionem actoris erit tutus, quoniam ipſi actori incumbit onus probandi mutuum, ſi voluerit vincere, vt ait Dominicus *in c. cupientes, col.5. de elect.* ſubiungens, quam reus poſſit etiam licitè iurare ſibi nihil fuiſſe mutuatum propter quod ſit obligatus; quod vltimum addit Imola *in c.1. de mutuis petition. n.22.* Alciat. Purpuratus in locis per Balboam relatis, Alex. *in l. qui totã col.2. ff. ad Trebell.* Curt. Iunior, & Iaſon *in l. manifeſta, ff. de iureiurando*, vnus *n.17.* alter *ſub n.19.* verſic. *circa ſecundum*, Boetius *in dec 139. col fin.*

22 Dubium tamen eſt in praxi, quod remedium aderit, quando v.g. poſitio ſit ſolùm de mutuo; ad eſt tamen ſtatutũ, aut lex decernens, vt ſimpliciter quis debeat reſpondere affirmando vel negãdo. Et licet Imola *in c.5. de mutuis petition n.12.* neſciat quomodo ſuccurrendum ſit reo. Tamen Iaſon *in l. Iuſiurandum, & ad pecun §. ait prætor, n.4. in vlt. notab col. fin ff. de iureiur.* Alciat. *in l.1. §. ſi quis ſimpliciter ff. de verb. oblig. n.20. col.6.* dicit poſſe reum coram iudice inſtare, vt ibi liceat reſpondere, non ſolùm ſuper mutuo, ſed etiam ſuper reſtitutione. Et quod iudex in tali caſu poſſit duplicem reſponſionem admittere, & id probat exemplo delati Iuramenti, quod etſi non recuſetur, vt iam *ſup. dixi, in c. fin. de iureiur.* tamen ſi actor obtulerit Iuramẽtum ſuper mutuo poſſit illud à reo legitimè recuſari, eo quia delatio ſit captioſa niſi detulerit illud quoque ſuper reſtitutione, *ibi* Purpur. *n.35.* Curtius Iunior *n.10. col.4.* verſic. *circa ſecundum.*
23 † Imo Ancharranus *in c.2. de reg. iur. col.22.* verſic. *Iuxta prædicta quæro*, Felin. *in cap. ex tenore, in princ. extra de teſt.* Barbatia *conſ.12. præclare col.3.* verſic. *præmitto, vol.2.* Marſilius *in ſing.177. malitiis hominum* Cuiac. *lib.1. var c.2. n.4* verſic. *tertio.* Boetius *dec.243 n.10.* verſic. *ſed contra*, docent quod poterit reus iurare ſalua conſcientia nihil ſibi fuiſſe mutuatum, vt malitiis obuietur, & quando quantitas eſſet magna, & Bald. diſtinguit inter cauſas ſummarias, & ordinarias, quaſi in iſtis iudex poſſit cogere partem, vt legitima, & præciſe reſpondeat poſitioni, ſecundùm formam iuris, vel ſtatutorum, ſecus in ſummariis, ſeu extraordinariis; in quibus cum arbitrio iudicis ſit commiſſa forma, & modus interrogatorium, ſic poſſe interrogare; ſecundùm conſcientiam, quam habet, an receperit, vel an reſtituerit: ſequitur Lanfrancus de Oriano *in clem. ſæpe in fin. de verb. ſign* Tamen Patian *d. lib 1 de prob. c.23. n 7. in fin.* cogitandum relinquit, & ſe remittit ad dicta *in c.21. à n.29. vſque ad fin. ibi* omnino videndus, vbi agit de puncto, an, & quando duplex reſponſio ſit admittenda, & quid in praxi contingat ſcribit Balboa *à n.15. & à n.33.* & vt exactè reſpondeas legito quæ adduxi *ſup. in c.1. de litis conteſt.* vbi egi de obligatione rei in reſpondendo poſitionibus actoris; itẽ & ad quæſtiones, quibus poteſt hoc declarari: leges dicta *ſup. in c.1. de confeſ. q 4. & 6* vbi de obligatione reſpondendi rei iudice interrogante, nõnulla notaui; *ſub tit. de iureiur.* vbi de amphibologico Iuramento, *& huic d. adiungere d. q ſeq.*

Ad quintum modum de excipiente præmiſſa debiti confeſſione, vt ſi v.g. reus fundat intentionem actoris, & eam ab exceptione ſua ſeparat, vt ſi v.g. actore decem petente reus reſpondeat, verum eſt, vel confiteor quod mihi mutuaſti decem ſed dico, vel oppono, quod mihi feciſti pactum de non petẽdo, vel quod tibi ſolui: tunc reuera excipiens cenſebitur fateri, & ſibi incumbat probandi onus ſuam exceptionem, ſi velit euadere condemnationem, iuxta Textum *in c. præterea el 2. de tranſ* vbi ex propria rei confeſſione fundatur, nõ in exceptione tranſactionis in verbis ibi *confitetur in iure illi domui quandam eſſe ſubiectãs.* nullo citato expendit Graña *hic n.4.* & Balboa *n 46.* quibus addo Cinum *in d. l. ſi quidem, verſic. prima eſt col.1. C. hoc tit.* Butrium *hic ſub, n.43.* verſic *fallit prima*, Abbatem *ſub, n.26.* verſic. *aut enim*, Imolam *n.20.* verſic *ſi autem*, Alex. de Neuo *n 49.* verſic. *prima*, Romanum *in l. cum mulier ff. de ſolut matr. n.21.* verſic. *fallit autem regul.* Aret. *in §.5. Inſtit. hoc tit. ſub n.26.* verſic. *aut enim reus*, cum multis Patian. *d. lib.1. de prob. c.24 n.1.* Balboa cum aliis, *hic n.16.* 24

Tametſi huic formulæ excipiendi adiecta eſſet clauſula *& non aliter, nec alio modo*, tunc eam limitat probatur ex dictis, *verſ. ſeq* vt late ſcripſit Patian. *de prob. d. lib.1. c.26. à n.25. vſque ad finem:* aliqua tetigit, *ibi d. c.21. n.9;* & alia adducit, *ibi c.28. q.7. num.3.* 25

Ad ſextum modum, v.g. quando actor petit, debitum purè, reus autem excipiendo dicit ſe promiſiſſe ſub conditione, de quo latiſſimè ſcribit, Patianus *dicto cap 25* cum infinitis ab eo relatis, modo negantibus, modo affirmantibus, & cũ ipſe hoc dubium expendat per tres concluſiones iactas *ibi n.4. n.28. & n.42.* vt v.g. Prima quando reus cõfiteatur in vnica oratione, aut vnico capitulo, ſe conditionaliter, vel ſub conditione promiſiſſe. Secunda quando reus conditionaliter excipit, vel confitetur in duplici oratione, vel in duobus capitulis ſimul connexis, vt ſi dicat confiteor promiſiſſe, ſed ſub tali conditione. Tertia quando reus excipit, vel confitetur in duabus orationibus; vel in duobus capitulis ſeparatis, de quibus diſtinctionibus breuius ſcripſit Balboa *hic* & hæc reducantur ſecundùm eos, & DD. ad obiicientem 26

exceptionem qualificatam, vt ſentit idem Parianus *in princ. dicti cap.* 25. exprimens per totum de ſtylo copioſo, & quibus caſibus cõfeſſio qualificata diuidi poſſit, & in parte, & in partibus, vt aiunt acceptari, vocans hanc rem valde notabilem, & in foro verſantibus neceſſariam admodum; ideo ad hunc articulum applicabis quæ adduxi de confeſſione qualificata, *ſupra in Rubrica de confeſſis, quaſt.* 1. *& in cap.* 1. *ibi quaſt.* 6. vbi de conſiderote homicidium ad ſui defenſionem, & *alibi*, item adiunges pro declaratione harum omnium formarum nonnullas quæſtiones ſequentes *infra*, quas omnes reducit cum multis videndus Zeuallos *in pract. q.* 562. ad duos caſos, nempe quando quis recipit ſimpliciter, ita vt in hoc conſitens non videatur fateri, ex *d. c. exceptionem de reg. iur.* & ex noſtro Textu, & Gloſſa *d. l. non vtique*, cum aliis in ſecundo diſtinguit quando eſt præſumptio contra confitentem, vel non, vt dico infra.

27 Et in quibus præfati modi differant ex expreſſione formulæ iactæ, in quocunque facilè colligitur, nam in vno ſit expreſſa negatio intentionis actoris, & poſtea ſubſequuta eſt exceptio conditionis, alter ſit abſque vlla negatione, ſed nec ſub vlla confeſſione, alter inquam ſub confeſſione intentionis, adiecta poſtea qualitate ſolutionis, ſeu pacti de non petendo, aut aliter ſecundùm explicationem Salieeti *in Auth. ſi quis dicatur, col.* 2. ſub verſic *quid dicemus, C. de teſtib.* Farinac. *in d. c. exceptionem de reg. iur. lib.* 6. Parianus *d. c.* 21. *n.* 16. *lib.* 1. *de probationibus.*

QVÆSTIO II.

An ſi petit quis à me centum, quæ vere mutuauit, & ego idem ſecretò ſolui, & diſtinctè interrogat, vt reſpondeam receperim, ne illa centum mutuò ab actore poſſim tuta conſcientia, eam poſitionem, prout ponitur negare, extante hodie, lege Regia 2. tit. 7. lib. 4. recopil. *quatenus ſimpliciter negare, vel fateri: Et an interrogatus ſimpliciter debeat, ne actori mille ex cauſa mutui, vel alia, & vere quinquaginta debeat, vel aliam minorem tamen quantitatem an poſſit totam poſitionem negare: Et an confeſſio hac in iudicio facta* confiteor, *me promiſiſſe centum, vel quid aliud, ſed tamen ſolui, vel adimpleui, vel factum eſt mihi pactum de non petendo, ſit clara, ita quod ſtatim mereatur exequutionem: Et quid contingat, quando actor exceptionem rei probauerit, ſed eam de iure impugnat?*

SVMMARIVM.

1 *Debitor, à quo petitur mutuum, ſi ſoluit ſecreto, & à iudice interrogetur, vt reſpondeat fatendo, vel negando ſub Iuramento, quando ſi neget accepiſſe mutuum, tutus ſit in conſcientia, n.* 2. *&* 3. l. 2. tit. 7. lib. 4. recop. num. 2. & 3. & num. 4.

4 *Debitor, qui verè debet quinquaginta, ſi ab eo petantur centum, quando totam ſummam poſſit negare, n.* 5.

6 *Confeſſio promittentis, & reſpondentis ſoluiſſe, &c. an habeat executionem paratam.*

7 *Excipiens non videtur fateri, etiamſi actor approbet eius exceptionem.*

OCcaſione Doctrinæ adductæ, *ſup. q. praced.* nunc inquiro de nonnullis dubiis, & quoad primum inuenio Doctores diſcordare, agentes de ea occaſione verborum, *dict. l.* 1 *tit.* 7. *lib.* 4. *recop.* in verbis, ibi *confeſſando, o negando ſimplemente, y ſin cautela y no por palabra de creo, o no creo, ſo pena de quedar confeſſo, &c.* Et tenent Couar. *lib.* 1. *var. reſ. c.* 2. *n.* 3. *&* 4. licite id poſſe à reo negari, quia in eo caſo, cum ea ſoluerit inique, ad iudicium trahitur, & iniuſtè interrogatur, & ſic eum poſſe quadam reſponſione illudere inique interrogantis verſutiam, & exemplis probat. Verùm Gutt. *pract. lib.* 1. *c.* 6. fatetur, quod etſi ante prædictam legem Regiam plures Doctores ſenſiſſent, vt Couar. tamen nec ante eam, nec hodie potuiſſe ita ſentire, taliter, vt minime liceat prædictam poſitionem negare, quia negatio iurata contineret mendacium; & ſic committeretur periurium. Secundò, quia reſpondendum eſt *confeſſando, o negando ſimplemente*, vt hac lege cauetur ad excludendas cautelas innumeras reorum, atque actorum in reſpondendo poſitionibus, inuentas neruosè, pluribus fundamentis contra Couar. verius probauit hanc partem, Didacus Perez contra Couar *in l.* 1. *tit* 4 *lib. ord col.* 911. *& ſeq.* & ambo reſpondent fundamẽto Couar. quod licet verum ſit hoc caſu, vt inique reus ad iudicium trahatur ab actore, iniqueque petatur, & interrogetur, ſed non ideo, propter iniquitatem actoris eſt iniquè reſpondendum cũ Iuramento, ſed veritas declaranda, taliter, vt & ſi liceat aliquando verbis ambiguis iudici iniquè interroganti fallere, mentiri non vtique ei licere. 1

Vnde etſi Baldus, quem ſequitur Iaſon *in l. Iuſiurandum, quoad ad pecunias, §. ait prætor notab. vlt. n.* 4. *ff. de iureiurando, & in l. manifeſta, n.* 7 eodem Cæpola, *cautela* 132. incipit, *ſi debitor*, Coſtius Senior, & alij, quos refert Sylua *nuptial. lib.* 3. *n.* 53. *&* 54 & tractatus Doctor. *vol.* 6 *fol.* 40. *col. fin. in antiquis*, Didacus Perez *in d. l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *ordinam. col* 915. exiſtiment, quod ſtante ſtatuto, vt debeat quis cum Iuramento ſimpliciter poſitionibus reſpondere, & poſſit ex cauſa reſponſio modificari, puta ſi eſt mutuum, & reſtitutio eius facta fuerit ſecreto, poſſit poſitioni reſpondere, *ſi mutuaſti reſtitui* ſed Menoch. *de arbitr. iud. lib.* 1. *cent.* 1. *caſu* 93 *n.* 16 loquens de iure communi, dixit doctrinam Baldi, Iaſonis, & aliorum dubitationem habere, ex traditionibus Doctorum *in l.* 1. *§ ſi quis ſimpliciter ff. de verb. oblig.* Boerij *deciſ.* 143. *n.* 12. *&* 13. dicentis communem opinionem eſſe, vt reſpondeat ſimpliciter Alciatus *in d. l.* 1. *§ ſimpliciter.* Et ſic iam hodie ex *d. l.* 2. *tit* 7. *lib* 4 *recop* Gotierrez eſſe à fortiori tenendum, per illa verb *confeſſando, o negando*, quibus manifeſtè videtur ſublatam eſſe formam reſpondendi conditionaliter dicit, *d. c* 60. *lib.* 1. *pract n.* 3. Didacus Perez *vbi ſup. d. col* 915 qui ſtante dicta lege *de Madrid.* hanc ſententiam probat, quamuis aliud velit poſtea *col. lect* 926 in Gloſſa *niego, o confieſſo.* 2

Quo fit vt Cæpolæ Cautela, quam probauit Maranta *de de ordine ind. p.* 6 *princ. in* 5 *actu n.* 28. nempe vt dicat reus confiteor te mihi nihil mutuaſſe, 3

tuaſſe, propter quod ſim tibi obligatus prædicta *l.2.* ſtante ceſſet & non procedat, vt poſt Didac. Perez *ſuprà d.col.915.* vbi refert aliud conſilium Alc. in fauore inrei, vt poſſit ſcilicet Iudex actorem compellere ad qualificandam poſitionem eo modo, qno Aleiat, exiſtimabat, cum ſatis ſit eam ſpecialem, & claram proponere ad boc, vt reus ſolotionem à ſe factã intendat probare; ſic Gutierrez *dicta quaſt.60. num.2.* vbi ait, vt ſibi reus imputet, quod ſecrete ſoluerit abſque teſtibus vel apocha; ait tamen *ibi num.6.* cum Couarr. *dicto lib.1. variar. cap.2. num.3. in 1. & 2.* ſpecie; quod ſi poſitio, vel peritio actoris contineret reum accepiſſe ceotum mutuo ab actore, & illã adhuc ei deberi; tunc ſi reuera ſoluta ſint, iam poſſe reum eam negare, provt poſita eſt, quia non eſt verum actori deberi, com ſoluta eidem ſint, etſi ſecreto.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, de qua Doctores practici agunt oocaſione *dict. leg.2. tit.7. lib.4. recopilat.* adbuc inter eos dubium eſt oon Bartol. *in l. ſi qui ducenta, §. vtrum in fine, ff. de rebus dub. & in l. ſi quis cum totum, ff. de except. rei iudicata*, Gloſſa *in cap. fin. de confeſſ.* & multis addnctis, & videudus Gurtierrez *dicto lib.1. pract. quaſt.61.* Sarmientos *de reddnibus Eccleſiarum 4.p. cap.6. num.10.* & Anton Gabriël, *lib.3. comm. opin. tit. de expenſis concluſ.2.* docent vt teneatnr fateri illam ſummam debitam, & aliam negare, ex eo, quia *dict. leg. reg.* ibi *confeſando o negando ſimplemente*; debeat intelligi, non tantùm ſuper tota poſitione, ſed etiam ſuper qnalibet eius parte; ita vt teneatur partem agnoſeere, & partem negare, quando veritas ih ſe habet, vel ſub pœna peccati mortalis tantùm, vel etiam periutij iuxta reſolotionem iam dnbio procedenti traditam, quam videtur probare prædicta *lex Regia* ibi *e ſi la poſſeſſion in viere dos, o tres, o ma partes.*

5 Sed totam poſitionẽ poſſe reum negare probet eadem Gloſſa *in dicto cap. fin. de confeſſ.* verſic. *poteſt ſimpliciter*, Speculator *in tit depoſitione, §.5.* verſic. *ſecundo vero* Baldus *in cap. dubium e l.2. de elect. n.29.* Alciatus *num.48.* Couarruo. *lib.2. var. dicto cap.1. num.5.* quam dicit in praxi adnoeatos communiter ſeruare Abbas *in cap.1. de mutuis petition. num.15.* & cum aliis Zeuallos *in pract. quaſt.431.* vbi dicit eſſe ſequendam, vt veriorem, & ſi in foro animæ ſit ſecurior contraria; & in quocumque euentu Guttierrez expendens verba *dict leg 2.* in verſic. *mandamos*, com Auendaño *lib.2. cap.27. prator, num.17.* Barboſa & Gabriël *vbi ſuprà* ait reum excuſari à periurio, ſi ſimpliciter ioterrogatus ab actore totam ſummam negaoetit, ſecus ſi actor interrogans ponat clauſulam illam, ſi non confeſſus fuerit totam ſummam declaret quantum debeat, vt DD. ootant *in l.5. ſi ſtipalanti, ff. de verb. oblig.* vbi *n.1.* videbis Bartol. & Zenallos, benè tractantem *pract. quaſt.361.*

6 Ad tertiam quæſtionis partem, de illo, qui confiteretur promiſiſſe centom, vel quid aliud, ſed tamen reſpondet ſoluiſſe, ſeo adimpleuiſſe, vel ſibi factum eſſe pactum de oon petendo, nunquid eius confeſſio taliter ſit clara, vt mereatur exequutionem, dubitant Doctores per textum *in l.7. tit.21. lib.4. recopil.* ibi *ò las confeſiones claras o echas ante com petente Iuez traen aparejada execucion*, & non eſſe claram, & ſufficientem confeſſionẽ teneot plures; quia confeſſio, de qua nunc inquiritur eſt conditionalis, & cum adimento, ſeu modo facta, quia ſi reus v. g. petita cognoſcat ſed ſolutionem, aut pactum de oon petendo allegauerit, noo debet confeſſiooem dici exequutioni, ſed debet probare reus exceptiooem, & Iudex debet terminum ad probandum concedere, qua non probata debet coodemnari reus per textum *in l.8. tit. p.3.* io verſic. *conozen a las negadas* ſic docet Albericus *in cap.10. prator* to Gloſſa *execucion num.23.* Parladorius *lib.2. quaſt. quotid. p.1. cap. fin. §.4. num.12. pag.178.* contrarium opinionem ſequitur Gutierrez *pract. lib.1. cap.26.* vbi latè agit; de qua oooiſſimè, multis adductis agit Amator Rodriguez *de executione c.1. art.2. à num.25.* de qua iam ego adduxi latè *ſuprà in Rubrica, & tit. de confeſſ.* & eam reſolues ex adductis diſtinctiooibus iactis *ſuprà quaſt.1.* Et videbis Balboam benè diſputantem hic *à num.29. & à num 40.* ad quos te remitto, ne iterom repetam: & applicabis ad quæſtiones ſuprà *in Rubric. de tit. confeſſ. q.17.* & ibi *in cap.1 quaſt.2.7. & 9.* cum aliis.

Ad quartam quæſtionis partem, etſi Bartolus dicat *in l. non vtique ff. hoc tit.* reum excipientem fateri iotentionem actoris, & boc idem affirmet Panormit. *in cap. ex parte decani notab.5. de reſcript.* tamen ex noſtro textu verius eſt, vt 7
dicamus, quod ſiue actor approbet, ſiue improbet exceptionem rei, nonquam intentio actoris videatur confeſſata, ex doctrina Baldi, Caſtrenſis *in l. decem, n.3. ff. de verb oblig ibi* Alex. *n 25.* Panormit. *hic num.26.* Decius *num 78.* Balboæ *num 19.* qui dicunt, vt reus nunquam dicatur confiteri, quamuis actor approbet exceptionem; nam voluntas actoris nihil diſponit in voluntate rei excipientis, cum ipſe ſolum intendat perimere & oegare inteotionem actoris ex iam adductis *quaſt.1.*

QVÆSTIO V.

An confeſſio queat pro parte acceptari prò parte verò non; quid de confeſſione qualificata: Et an ille à quo petitur pecunia iam petita, poſſit reſpondere negando: An petens delicti gratiam fateri cenſeatur: An opponens exceptionem facta compenſationis, videatur confiteri: Et an excipiens negare videatur, quando eſt aduersùs ipſum præſumptio?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio quando pro parte acceptari, aut negari poſſit, duplici concluſione expenditur, n.2. vbi quid cum continet vnicum factum cum qualitate, & num 3.*

3 *Confeſſio continens vnicam factum, non poteſt pro parte acceptari, & negari.*

5 *Fateri non videtur delictum, qui petit gratiam à Principe. Quid de petente gratiam homicidij, n 6 Quid de petente remiſſionem mutuationis, n.7.*

8 *Compenſationem opponens, verius eſt vt fateri non videtur, n.9.*

10 *Excipiens videtur fateri conditionaliter, ſi actor probauerit ſic, & compenſant.*

11 *Excipiens, quando adeſt aduerſus eum præ-*

Digitized by Google

21 Ad quintam quæſtionis partem, an excipiens negare videatur, quando eſt aduerſus eum præſumptio, & communis eſt Doctorum traditio, vt in tali caſu excipiens fateri videatur quia tunc intelligitur fundari aduerſarij intentio, vt exemplificant communiter Doctores, & in eo, qui ſe dicit homicidium commiſiſſe ad ſui defenſionem de quo latiſſime ſcribit cum infinitis Parianus *d. lib. 1. de prob. cap. 25. à num. 15.* qui id exemplificat in excipiente conditionaliter, vel modaliter, vel qualificatiue, quoniam non obſtante conditione, aut modo, aut qualitate poſſet confeſſio diuidi, & in vna parte acceptari, ac in alia reprobari, vt egregiè notauit Angelus *in l. 1. Cod. de donat. col. 1.* verſic. *ſi vero*, Bartol. Marſilius, Decius, & alij à Pariano relati, etiam *ibi n. 24.* qui idem probat,
22 *c. 22. n. 29.* † Et notat Aretinus *in § 1 inſt. de except.* hoc procedere, ſiue ſimus in cauſa criminali, ſiue ciuili, *ibi n. 27.* verſic. *& prædicta* Felinus *hic num. 19.* verſic. *tertius caſus*, Decius *num 81.* verſic. *& ratione*: refert multa Balboa *num. 30.* vbi impugnat Bartol. ſententiam, *in l. Aurelius, §. item qua, num. 2 ff. de liberatione legata.* qui ita tenuit & Bartolum, ac alios explicans, ait quod in præfato exemplo homicidij reuera, ille, qui ad ſui defenſionem illud fatetur feciſſe, negare potius quam fateri videatur, cum dicat illud iure feciſſe, ſcilicet ad ſui defenſionem, niſi admodum aduerſus ipſum non iuſtè occidiſſe, vrgeret præſumptio, nam tunc habere locum doctrinam Bartoli, & ſequacium; ait nonnullos etiam refert ad vtramque partem Zeuallos *in p. q. 362 à n. 10.* Gallius *de pace publ. p. 17* Surd. *conſ. 171. n. 12.*

23 Et licet Parianus *dicto cap 22. num. 19.* verſic. *aduertendum*, dicat iſtud exemplum de homicidio non multum conuenire concluſioni noſtri Text. vbi tractatur de excipiente, & conſequutiue quæritur an fateri cenſeatur, ſi quidem in prædicto exemplo agitur de confeſſione expreſſa inquiſiti, in quo minor dubitatio videtur eſſe verum ipſe tranſiens cum prædicto exemplo *dicto cap 25. num. 11. & 16.* cum multis ab eo relatis, dicit quod confeſſio talis diuidi, & acceptari poterit, reſpectu homicidij confeſſi, reſpectu verò confeſſionis reijci, adjiciens, quod illa qualitas non admittitur niſi à confitente probetur, non tamen eam fructu carere, nam propter adiectionem illius qualitatis, non poterit reus ordinaria pœna puniri, ſcilicet mortis, vt cum infinitis tradit Zeuallos *d. q. 362. n. 11.* cum Gomezio *var c. 3 lib 3. n. 19.* Claro Ber-
24 nardo Diez & aliis ſ[illegible] & *ibi n. 17* aliud exemplum ponit in eo, qui confeſſus eſt ſe merces extraxiſſe cum licentia Datiarij: nam & iſtam confeſſionem diuidi dicit, cum fraudatio Gabellæ, ſit de genere prohibitorum; ex quibus contra confitentem, mala præſumptio inſurgit & *n 19.* vnum addit, ſcilicet quod huiuſmodi doctrina intelligatur eſſe vera, dum taxat in foro contentioſo, ſed in foro animæ nequaquam, quoniam ibi confeſſio qualificata, non poteſt diuidi, etiam ſi præſumptio eſſet contra confitentem, vt ait Aret. *in d. l decem in fine, ff. de verb. obligat.* vbi infert quod quando agitur ex denunciatione euangelica ad correctionem peccati, non poſſit confeſſio qualificata diuidi, etiam ſi contra confitentem præſumptio reſultaret, de qua re, remittit ſe ad Doctores *in c. nouit de iud.* de quo ago, *à q. 17.*

QVÆSTIO IV.

An excipiens circa habilitatem perſonæ videatur fateri: Et cenſeatur fateri ſemper, qui excipit reſpectu ſuæ exceptionis: Quid quando conſtaret per teſtes, & inſtrumenta de obligatione rei, vel quando actor proponit factum interclusum, in exceptione rei: Et an quæ dicta ſunt reſpectu rei excipientis idem intelligantur, reſpectu actoris replicantis contra reum?

SVMMARIVM.

1 *Fateri videtur ſe inhabilem eſſe, ſi fateatur fuiſſe manumiſſum oppoſito ab actore de ſeruitute, & ſic debet probare ſe liberum: quid de actore, num. 3.*

4 *Excipiens videtur fateri ſuam exceptionem, exemplum, n. 5.*

6 *Fateri excipiens videtur cum conſtat de obligatione rei, & n. 7. vbi quid de creditore petente debitum.*

8 *Excipiens proponens factum in exceptione interclusum, videtur fateri.*

10 *Fateri an videatur actor replicans contra reum.*

QVia hæc, & alia dubia inferuntur pro la- 1
tiori doctrina noſtri Textus, & ex ea Doctores tenent referendi, & iam relati; ideo breuiter de ſingulis loquar, quoad primum ſuppoſitis his, quæ addixi, *ſupra in cap. fin de præſumptionibus*, de habilitate, & bonitate, in qua quis præſumitur eſſe, Salicetus *in Auth. ſi dicatur ſub num. 3.* verſic. *quid igitur, col. 2. Cod. de teſt.* tenent quod excipiens fateri cenſetur, taliter vt habeat locum regula, nempè priuatio habitum præſupponit. † Et ſic ait quod ſi quis 2
oppoſuerit teſti, quod eſt ſeruus, vel excommunicatus, vel bannitus, & ipſe reſpondeat ſe eſſe manumiſſum, vel abſolutum, vel liberatum, certe per talem reſponſionem cenſeatur fateri intentionem aduerſarij, & ipſi teſti incumbere onus probandi, ſe fuiſſe liberatum, aut manumiſſum, quoniam talis exceptio reſpicit habilitatem ipſi perſonæ, quæ ab ipſo probanda eſt, quia qui vult admitti, vt talis, debet ſe talem probare: ſequitur Angelus *in l. decem, n 3.* verſic. *ſatis ergo, ff de verb. obligat.* cuius verba refert Parianus *de probation. cap. 22. num. 39.* vbi cum Bart. Caſtrenſe, & aliis ait, quod teſtificari volens, vt manumiſſus, quia præſupponit ſe fuiſſe ſeruum, ſi negatur manumiſſus, non auditur, niſi primò doceat manumiſſionem.

Dubium tamen eſt an præfata doctrina locum 3
habeat, reſpectu actoris, cui oppoſitum eſt ſe eſſe bannitum, & reſpondet ſe fuiſſe liberatum, & partem affirmatiuam tenuit Angelus *in dicta l. decem*, ex eo quod poſſe agere, ſolum concernit habilitatem perſonæ, ideoque de ea habilitate prius quærendum eſſe: ſequitur, *ibi* Imola *num. 9 col. 9.* Paulus de Caſtro *ſub num. 2. col 1. in fine*, ex regula Textus *in l. ſi quæramus, ff. de teſtament. l. quidam referunt, §. eſſe enim debet, ff. de iure Codicillorum*: Aretinus verò *in dicta l. decem*; verſic. *ſed in quantum col. 7.* inter cætera dicit dicit quod non videtur eſſe verum, vt agens debeat

debeat repelli ab agendo, ſi replicando contra exceptionem rei, ponit priuationem, quæ præſupponit habitum ex eo, quod ſicut excipiens intentionem actoris, non affirmat; ita nec actor replicans videatur exceptionem rei confiteri, de quo applicabis quæ dico, *infra*, in verſiculo *ad vltimam*.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, dico quod etſi excipiens reſpectu actoris, videatur negare intentionem eius: tamen vt iam adduxi *ſuprà quæſt.* 1. dubium non eſt quod ipſe reus excipiens reſpectu ſuiipſius, & exceptionis, quam ponit, intelligatur fateri, quia cùm exceptio rei, dicatur eius libellus, ſicut libellans videtur fateri concluſionem ſui libelli, ita excipiens ſuam exceptionem confiteri videatur, taliter vt hæc confeſſio præjudicet, etiamſi fuerit facta abſente parte, vt ait Franc. *in cap. exceptionem, n.* 1. verſic. *ſecundo aduerte, col.* 5. *de reg. Iuris in* 6. Antonius de Butrio *hic ſub n.* 43. *col.* 6. *in fine*, verſic. *fallit ſe-*
5 *cundo.* † Vbi ait, quod quando intentio trahitur ex verbis exceptionis, non incluſæ, vel prægnantia, veluti quando quis petit, aut vindicat fundum, & tu opponis quod ipſum fundum teductum ab eo per decennium, tunc ille poterit ſuper hoc fundare, quia licèt non fatearis intentionem incluſam in exceptione, fateris tamen ipſam exceptionem; aliud exemplum adducit idem Butrius *in cap. ex parte decani de reſcriptis*, per textum *ibi ſub n.* 40. verſic. *vel ſecundo*: ſequitur & refert Parianus *dicto lib.* 1. *de prob. cap.* 22. *num.* 42.

6 Ad tertium, quod quando conſtaret per teſtes, vel inſtrumenta de obligatione rei, & tunc fateri excipiens videatur; nam cùm ſuper illa haberet actor intentionem fundatam, non ſufficeret reo dicere ſe ſoluiſſe, vel ſibi eſſe factum pactum de non petendo, niſi ſolutionem vel pactum probaret, cùm regulam habeamus, quod ſemper transfertur onus probandi in reum, quoties actor plenè probauit ſuam intentionem, *l. optimam, Cod. de contrahenda ſtipulatione*, de qua latiſſimè dixi per ſua Iura vulgaria, *ſuprà in cap. fin. de iureiur.* tenent & docent Cinus, videndus *in l.* 2. *n.* 6. *in quæſt.* 5. verſic *aduerte circa hoc, col. pen. Cod de Iure Emphyteuſ.* vbi tradit, quod creditori ſufficit probare promiſſionem ſibi factam, vt ſequatur condemnatio, vel pœna, niſi debitor
7 probet ſe ſoluiſſe. † Idem voluit expreſsè Innocent. *in cap. ſuper his, ſub n.* 10. verſic. *tamen ſi creditor, col. pen. de accuſat.* vbi ait, quod ſi creditor agit ad petendum debitum, ſufficit ei probare, vel promiſſionem, vel iuramentum, vel excommunicationem factam occaſione debiti; nam tunc debitori incumbit probare ſatisfactionem: cum multis ſequitur Parianus *dicto cap.* 22. *lib.* 1. *de prob. n.* 43. & pleniùs *in cap.* 51. *in* 3. *declaratione prima concluſione.*

8 Ad quartum reſpondeo breuiter, ex dictis *ſub dicta quæſt.* 1. ſed video inter DD. hîc ad diuerſa ſententiam eſſe, ſiquidem Antonius de Butrio in verſic. *fallit tertiò, col.* 6 allegans textum *in l. quoniam, ff. de his qui notantur infamia*: docet in caſu noſtri dubij, vt excipiens ſuper ab actore propoſito introcluſo in exceptione videatur fateri, & fundare intentionem actoris, & ponit exemplum in actore agente ex crimine infamante, vt putà adulterij, vel iniuriæ; nam ſi reus opponat exceptionem tranſactionis ſuper dicto crimine factam, cenſetur fateri crimen eſſe factum, ex quo reſultat infamia. † Sed Abbàs hîc 9
in verſic. *tertio limitari poteſt*, dicit opinionem Antonij de Butrio non probari in prælibata lege, quæ loquitur in tranſigente, non autem in excipiente, vt ſequitur Roman. *in l. cum mulier, n.* 13. verſic *aduerte, col* 4. *ff. ſoluto matrimon.* Aretinus *in* §. 1. *inſt. de excep. n.* 17. *col.* 19. verſic *non obſtat, d. l. quoniam*, Alex. de Neuo *hîc n.* 50. verſic. *tertia limitatio, col.* 2. & hanc videtur tenere Parianus *dicto lib.* 1. *de prob. cap.* 22. *n.* 44.

Ad vltimam quæſtionis partem reſpondent 10
Doctores, regulam Textus noſtri locum habere, etiam reſpectu actoris replicantis, aduerſùs exceptionem rei, nam qua ratione ſe habet exceptio ad actionem, eodem modo ſe habet replicatio ad exceptionem, ideóque ſicut qui excipit intentionem actoris, non affirmat; ita nec qui replicat exceptionem rei confitetur. Iuxta Gloſſam elegantem *in dicto cap. exceptionem, de reg. Iuris lib.* 6. Alex. de Neuo *hîc n.* 49. verſic. *tertium caſum*, Abbas *n.* 17. verſic. *item aduerte*, Balboa *hîc n.* 25. Parian. *dicto cap.* 22. *num* 18. Et idem Balboa hoc exemplificat *n.* 26. per ſpeciem Textus *in dicta l. cùm mulier, ff. ſoluto matrim.* nam ſi maritus vxori dotem repetenti, opponat exceptionem adulterij, vt illam à repetitione dotis excluderet; at verò vxor replicando obiiciat marito lenocinium, per talem replicationem vxor non fatetur adulterium, ſecundùm declarationem Pauli, Cumani, & Romani, *ibi*, ideóque dotem vxori reſtituendam eſſe quaſi delicto non commiſſo, ſi ciuiliter agitur; ſecus ſi criminaliter, iuxta ea quæ adduxi *ſuprà in cap.* 1. *hoc tit.* vbi egi de exceptione lenocinij; idem iterum refert Parianus cum aliis *ſub dicto cap.* 21. *n.* 21. vbi cùm referat Baldum dixiſſe *in dicta l. cùm mulier, n.* 7. Imolam *ibi n.* 12. *& n.* 24. Mulierem opponentem marito lenocinij exceptionem, fateri ſe eſſe adulteram dicit in cauſa criminali, verùm non putare ob præſumptionem, quæ aduerſùs excipientem inſurgit.

QVÆSTIO V.

An petens abſolutionem, videatur excommunicationem fateri: Et an ſi neget excommunicationem, & ad cautelam petat abſolui, videatur fateri: Et an ex confeſſione iudici facta, & non apud acta ferri ſententia poſſit: Et an ad aliquid teneatur, qui verum dicendo occultum crimen alicuius propalauit illum infamando?

SVMMARIVM.

1 *Abſolutionem petens, verius eſt, vt non videatur fateri excommunicationem, vt latè diſcutitur à num.* 3. *reſpondetur contrariis, n.* 4. 5 6 & 7.
5 Cap. Venerabilem, de electione.
6 L. decem, de verb. oblig. cap. ad diſſoluendum de diſpenſ. impub.
7 *Excommunicatus indiget abſolutione, ſed non ſequitur, vt abſolutus ab ea fuerit ſemper excommunicatus.*
7 *Abſoluitur ad cautelam qui exiſtimat non incurriſſe cenſuram.*
8 *Abſolutionem cenſuræ petens ad cautelam,*
eam

Google

eam fateri non videtur.

9 *Sententia ferri poteſt ex confeſſione coram iudice facta.*

10 *Delictum occultum propalans, verum dicendo ad quid teneatur remiſſiue.*

1 AD primam quæſtionis partem, de qua Doctores agunt per Textum noſtrum, videtur reſpondendum ex dictis *ſuprà* de eo, qui petit delicti gratiam, ſeu veniam, nunquid videatur delictum fateri; etenim Riccius *collect.* 1770. cum Rota *in dec.* 11. *de ſent. excommunicat.* dicit vt non videatur fateri ſe excommunicatum eſſe, niſi, vbi agitur de paruo præiudicio, quia tunc per abſolutionem petitionis, dicitur probata excommunicatio, ſaltem præſumptiuè, imo addit cum Rota in vno militen. abbatiæ 27. aprilis 1592. coram Gipſio, quod vbi agitur de præiudicio, ſi tunc petitio abſolutionis eſt facta iudicialiter, & ſolemniter ſine dubio, ex ea reſultat tacita confeſſio excommunicationis, ſecus ſi abſolutio petatur extraiudicialiter, non ſolemniter, Maſcardus verò *de probat. concluſ.* 700. & Barboſa *hic num.* 3. abſolutè docent, quod excipiens abſolutionem excommunicationis obtinuiſſe, non fatetur ſe eſſe excommunicatum: agunt Abbas *in cap. exhibita in fine de homicidio*, Felinus *in cap. litteras de præſumpt. num.* 19. Iaſon *in l.* 1. *num.* 4. *in* 3. *notab. ff. de oper. non nunciatione*, ibi Romanus *num.* 6 *collect.* 2. Caſtrenſis *in l. decem, num.* 4 *ff de verb, obligat.* & ibi Bartol *num* 7. *col fin.* vbi ait, quod dicens ſe abſolutum eſſe ab excommunicatione, non cenſetur fateri ſe eſſe excommunicatum ad fundandam intentionem illius, qui excommunicationem obiecerat, *ibi* Cumanus *num.* 12. verſic. *Bartolus*, Alex. *num.* 30. verſic. *ex præmiſſis, col fin.* Iaſon *n.* 61. verſic. *expedita*, Ioannes de Amicis *conſ.* 49. *n.* 8. *col* 3. tradit Patian. *de prob. c.* 22. *n.* 25. 26.

2 Sed quia idem Patianus *ibi num.* 37. cum Paulo Caſtrenſe *in dict. l decem, num.* 4. verſic. *ex prædictis col.* 2. aliter ſentire videatur, dicens quod qui petit ſe abſolui ab excommunicatione, videtur fateri eſſe excommunicatum; quia hoc tendit ad eius fauorem, non autem ad eius præiudicium, vt per hoc condemnetur, & repellatur. Et hæc pars iuuatur ex multis adductis per Couarruuias *in c. alma mater de ſent. excommunicat. p.* 1. §. 12 *num* 1. in verſic. *imo* ex præpoſito, Franco, Imola, *in cap. ad præſentiam de appellat* per Textum *in cap. venerabilem de elect.* & ex eo, quia liberatio præmittit obligationem ex *dict. l. decem & excep. ad diſſoluendum de diſpenſ. impuber.* ergo abſolutio ſupponit excommunicationem, & eam petẽs fatetur ſe excommunicatum eſſe; deinde quia in dubio abſolutio ab excommunicatione de ſimplici eſt intelligenda, iuxta Gloſſam *in c. capitulum de reſcriptis*; igitur vt arguit Bart. *ſupra*, petens abſolutionem ab excommunicatione, ſimplicem petere videtur; quæ tamen non datur, nec dari ſolet, niſi his, qui ſunt excommunicatione ligati.

3 Ego tamen pro prima ſententia ex regula Textus noſtri, & ex dictis *ſupra quæſt.* 1. & 3. exiſtimo reſpondendum eſſe, nam etſi abſolutio neceſſaria ſit ad tollendam excommunicationem, cum vere ea præceſſerit, ſed non hinc debet aſſumi efficax probatio quod excommunicatio præceſſerit, ſi de ea non aliter, quàm de abſolutionis præſumptione conſtet, ita Couarruuias *in dicto cap. alma mater*, §. 12. *p.* 1. *numero* 1. verſiculo *primum*, vbi in verſiculo *ſecundo*, ait cum Bartolo *in dicta l. decem*, minime fateri ſe excommunicatum fuiſſe, qui obiicienti excommunicationem, reſponderit ſe abſolutionem obtinuiſſe ex regula Textus noſtri, & *dict. cap. exceptionem de reg. iur. lib.* 6 Tertiò quia ſi quis abſolutionem ſimpliciter petat, aut abſolutionem ſimpliciter poſtulet, non videtur fateri ſe eſſe excommunicatum. Tametſi ex hac petitione præſumi poſſit quædam excommunicationis confeſſio, & quandoque vera ipſius excommunicationis, ac legitima probatio ex vi confeſſionis expreſſæ; ob idque ſi quis aſſerat ſe excommunicatum fuiſſe, dicat tamen iniuſtam excommunicationem eſſe plane fatetur, petens ab ea abſolutionem excommunicatum eſſe, cum talis excommunicatio ipſum excommunicatum liget ex alibi dictis, & agnoſcunt ſummiſtæ; tamen ſi ſimpliciter ex iam late adductis petierit quis abſolutionem ab excommunicatione, non poterit inde aſſumi certa confeſſio excommunicationis, ſed tantùm præſumptio quæ in rebus maximi præiudicij probationem plenam abſque aliis adminiculis, non conſtituet: docet Rota in antiquis, *deciſ.* 330 Doctores, Cardin. & Abbas *in dicto cap. exhibita de homicidio, & in dicto cap. venerabilem de electione* Innocent. *in cap. cum dilectus, col.* 3. *de ordine cognit.* ſic etiam probantes ex alia ratione, nempe quod petens abſolutionem iſtam ex humili corde ad cautelam videatur eam petiiſſe, propter dubium aliquod, quo eius animus vexatur, an ſit excommunicationis cenſura ligatus; ex quo ſequitur, vt non debeat adſumi eiuſdem confeſſio ad probationem, quod vere ſit excommunicatus, & licet hæc ſententia reuera non probetur ex Gloſſa *in dicta cap. exhibita de homicidio*, cum in ea tantùm tractetur de venia, quæ petitur ad cautelam; quo caſu, vt iam dixi *quæſt. præcedenti*, hanc veniam petentem, non fateri ſe deliquiſſe: tamen ex iam adductis fundamentis ſatis probatur.

Nec tunc iam obſtant fundamenta contrariæ 4 ſententiæ, nam forte illud verum eſſet in caſu quo commodum eſſet, vt excipienti de abſolutione foret antea excommunicatus, nam quoties commodum reſultaret, exceptione oppoſita rei excipientis: tunc reuera cenſeretur fateri, ex iam dictis, *ſub quæſt.* 2. ita vt tunc habeat locum regula, quod priuatio præſupponit habitum ex Caſtrenſe *in dicta l. decem, num.* 2. verſic. *vlt ff de verb. obligat.* Patianus *dicto cap.* 22. *num.* 56. ſecus, vbi graue præiudicium eueniret excipienti ex dictis, *hic* cum Riccio *n.* 1.

Nec obſtat ſecundum ex *dicto cap. venerabilem* 5 *de elect.* quia eius deciſio, non eſt fortis ad probandum aſſumptum contrariæ ſententiæ, cum ex eo cap. vt Couarruuias aduertit, *ſupra dicto* §. 12. *ſub num.* 1. non cenſetur probata excommunicatio ex ſola petitione abſolutionis, ſed ex ipſius facti veritate, quam ipſe Romanus Pontifex refert, & in adminiculum. & maiorem vim commemorat, ipſum reum cognouiſſe latam à ſede Apoſtolica excommunicationem, dum per nuncium abſolutionem petijt, quaſi minime negare potuerit; imo cognouerit quæ contra ipſum acta fuerint, & erant plane manifeſta.

Nec obſtat tertium ex *dicta l. decem, & dicto* 6 *cap. ad diſſoluendum*, quia talis argumentatio procedit: a quadam præſumptione, quæ iure deducitur ad id, quod cõtrariũ præceſſerat, ex eo quia illud tollitur, non quod verè ſemper conſtet niſi

ex

Digitized by Google

ex naturalibus, & eertis, naturaliter enim verò liberatio eſt inſtituta ad tollendam obligationem, ſed præſumptiuè ſæpius, & non omoino certa cum etiam ſæpe accidat, vt liberatus re vera obligatus non eſſet.

7 Nec obſtat quartum, & vltimum fundamentum, quia diſſoluitur eadem reſponſione, nam & ſi verum ſit ſemel excommunicatum indigere abſolotione; ſiquidem aliter excommunicatio non auferatur; ſed non ideo ex cootrario ſequi abſolutum ab excommunieatione, fuiſſe exeommunicatum, etiam ſi abſolutio fuerit ſimplex, cum plerumque ſoleat peti ad .utiorem ſalutem, & in dutio an quiſquam ſit excommuoicatus iuxta textom *ex cap. illud de Clerico excommunicato Miniſt.* itaqoe ex adductis *à num. 1.* & in verſic. *ego tamen* reſpondendum huic dubio exiſtimo.

Ad ſecundam quæſtionis partem, ſi ex propo-
8 ſito reſponderem opporteret referre ea omoia, quæ de abſolutione ad cautelam io materia cenſoratum ſcribunt Doctores, & cootingit in eo, cum dicet nullam fuiſſe excommunicationem latam aduersùs ipſum quia lata poſt appellationem, aut quia habet errorem manifeſtum, & petit abſolutionem, ad cautelam, tunc veoit abſoluendus equidem, non ſimpliciter, ſed ad cautelam, iuxta textum *in cap. ſolet de ſent. excomm.* vbi Barboſa cum multis ab eo relatis, & ibi *in cap. per tuas, cap. Cum contingat de officio de legati*, quæ abſolutio conceditur ex quædam iuris benignitate, & gratia, cum excommunicatus oinimè ſimplicem abſolutionem petat, humiliter confeſſus ſi excommunicatum; imò potius negat excommunicationem; atque ideo rigore quodam non eſſet abſoluendus, ſed admitteodus ad probationem eius, quod allegauerat ioxta textum *in d. c. per tuas, d. c. Cum contingat*; quo in loco Sanctus Pootifex aſſerit ſedem Apoſtolicam conſueuiſſe hunc ad cautelam abſoluere. ſed iam ordinariam eſſe eius benignitatem ex dictis iuribus, & *in c. Venerabilib. §. ſed etſi ex cauſa eodem*, quamobrem Doctores *hic* & Cou. *in d. c. alma mater p. 1. §. 12. à n. 6.* latè agit de caſibus, in quibus talis abſolutio concedatur, vel denegetur; item DD. in repetitione ad textum *in cap. 2. cap 9. c. exception. 12. hoc tit.* Sed quoad propoſitum dico ex iam relatis fundameotis *à num. 1.* præcedentis dubij, & multò ſecurius dicendum, vt petens abſolutionem excommunicationis ad cautelam, non cenſeatur fateri ſe fuiſſe excommunicatum: nam ex proximè dictis ſolet ea concedi illi, qui eum impeteretur de excommunicatione, negat fuiſſe ea ligatum: quare Riccius cum Rota in vna militem Abbatiæ 27. Aprilis 1591. coram Gipſio, ita docet cum iſte propter humilitatem cum proteſtatione eam petit abſolutionem *ibi in d. col. 177.* in verſic. *ſi verò* io fine, vbi idem dicit de petente abſolutionem extraiudicialiter, & ex ratione Felini, Cardinalis, Alex. Iaſonis, & aliorum, quos retuli dubio præcedenti, cum Couar. *d. §. 12. n. 1.* ſiquidem abſolutionem petens, eam videatur poſtulare homili corde propter dubium aliqood, quo eius animus vexatur, an ſit excommunicationis cenſura ligatus, in quo dubio excipiens non fatetor ſecundùm dicta *ſuprà ſub quæſt. 1.*

9 Ad tertiam quæſtionis partem, nunquid poſſit Iudex ſeotentiam ferre ex confeſſione coram ipſo prononciata, licèt apud acta non ſit ſcripta, & affirmatiuam ſententiam defendat, Felin. *hic n. 42* euius occaſione vtiliter, & ex profeſſo de hoc dubio agere vellem: tamen quia eius ſolutio pendet ab adductis *ſupr. in c. 6. de Iudic. à q. 5.* cum aliis, & ex dictis *in c. quoniam contra falſam tota q. 1. de prob.* ideò non inſiſto alibi dicturos; nunc leges ipſam ſeotentiam ſequentem Couar. *lib. 1. variar. c. 1. n. 9.*

Ad qoartam quæſtionis partem, quia etiam 10
longe egi *ſuprà in c. ad noſtram 20. de iureiur. & in c. nouit. 13. de Iud. à q. 17. & in c. 28. q. fin. de teſtib.* & ibi ſub aliis iuribus de obligatione oon reuelandi occultum crimen, ideò *ibi* dicta ad hoc dubium applieabis quod non extra propoſitum hic agitari poſſit de quo cum infinitis agit Diana *p. 3. tract. 5 Miſcell. reſol. 30.* DD. cum D. Thoma inter quos Caiet. *q. 62. art. 2.* Tannerus *diſp 4. q. 6. dub. 4. n. 143.* Valentia *tom. 3. diſp. 5. q. 10 punct 5. & q. 17. punct. 2.* Siliuius *dicta 2. 2. D. Thoma, quæſt. 62. art. 2.* Laiman *in Theologia Morali lib. 3. ſect. 5. tract. 3. p. 2. cap. 7.* Filiucius *tomo 2 tract. 32. cap. 10. n. 246.* Villalobos *in ſumma, tom. 2. tract. 51. diſ. 37. n. 4.* Sotus *de Iuſtitia lib. 4. quæſt 9. artic. 3. ad quartam* & alij communiter agentes de reſtitutione, ad quam obligatus eſt qui lædit alterius famam, & an compenſatione procedat, aut per pecuniæ dationem de quo non diſputo: applicabis dicta, & notata *in cap. 1. de officio ordin.* vbi ego de obſeruatione ſecreti, & de eius obligatione. Et an tranſigens ſuper crimine, cenſeatur fateri delictum: tractat Gabriël *comm. opinion. concluſ. 23. lib. 7. de maleficiis* de quo dubio proprius hic agere poſſet, ſed cum diſſolues ex adductis *tota quæſt. 1. 2. & 3.*

AD TEXTVM

IN CAPITE VII.

Olim, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

7 *Proteſtatio conſeruat ius proteſtantis.*

QVIA textus huius materia, quatenus ſpectat ad iuſtificandam appellationem corã iudice ad quem, vel iudice à quo vt interim non admittatur exceptio oppoſita à reo, ego *infrà in c. vt debitus honor. 59. & in c. interpoſita 70. de appell.* vbi intelligatur textus iſte cum prædictis, & cum *c. ex part. 67. c. ſignific. 69. eodem tit de appellat.* interim pro intellectu leges quæ adducunt Balb. & Graña *hic* cum ab eo relatis, & adductis à Barboſ. & de qoa exceptione, & iodicibus textus iſte loquatur, expendit idem Balb. *à n. 14.* 1
2 † Et quia iridem per hunc textum Doctores communiter deducunt reſcriptura Iuſtitiæ, quo quis trahitur ad Iudicium, impetrari non poſſe, vltra duas diætas, iuxta text. *in c. nonnulli de reſcr.* quod reſtrictum fuit poſtea ad vnam diætam *in c. ſtatut. §. cum verò de reſcript. lib. 6.* ideo optimè inquiri poſſet hic de diætis, & earum computatione, quare recurres ad dicta *in c. ſanè 3. de foro comp. q. 10.* vbi an diæta computanda ſit à fine diœceſis, vel à loco vbi res ſita eſt.

3 Et diætæ iudicibus priuilegiatis, qualiter dantur ad exercendam Iuriſdictionem contra priuilegiatos

4 legiatos, *in cap. ex parte 15. de foro comp. q. 18.* † Et diæta ex quibus leucis conſtet; etſi Balboa *hic* perpendeat ex *n. 5.* videbis quæ adduxi *in d. cap. ex parte, d. q. 18. à n. 8.* verſic. *ad tertium*, & *in c. ſi Clericus laicum 5. eodem tit. q. 12. à n. 18. & 29.*

5 Et quia concluſio quæ ex noſtro Textu deducitur, ea nempe ſit, ſi exceptio Iuriſdictionis excluſiua, propter quam fuit appellatum, probatur verè, Iudex appellationis non debet de principali
6 cognoſcere, ſed ſuperſedere. † Dubium oritur an cognitio ſuper exceptione declinatoria ſeu recuſatoria Iudicis, pertineat ad Iudicem ad quem, aut ad Iudicem de quo proponitur: applicabis dicta
7 *ſuprà in Rubrica, & ibi q. 3.* † Et applicabis nonnulla dicta, an de tali exceptione ſeu de aliis, debeat ſuſpenſo negotio priùs cognoſci, & definiri ſuper exceptione *in d. Rubric. q. 5.* & notata *in c. 1. de exceptionibus*, vbi Doctores. Quod ſi deſideras repetere ex propoſito Textum noſtrũ, leges quæ nouiſſimè hîc adducit Matthæus Colerus *de proceſſibus executiuis 40. per 41 numeros*, vbi plenè textum noſtrum explicat; vbi agit *à n. 6.* de diæris, vbi etiam agit de forma pronuntiandi in appellationibus, de qua *infra* in eo titulo, item de declinatoria de fori competentia, de foro ſcholarium, de recuſatoria exceptione, de quibus latè egi ſub *titulo de foro competenti*, & quia *n. 37.* dicit quod proteſtatio conſeruat Ius proteſtantis, recurres ad ea quæ latè dico *infra in cap. fin. de appellationib.* & *n. 36. & 38.* ponit formulas exceptionis declinatoriæ & recuſatoriæ exceptionis, quas facilè percipies ex dictis *ſub cap. fin. de lib. oblatione, q. 4. §. 1.*

AD TEXTVM
IN CAPITE VIII.
Dilecti Filij, hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

4 *Teſtes pro Eccleſia admittuntur prohibiti litigare, & crimino ſi.*

7 *Bannitus ſi percutitur à Iudice de eius percuſſione, etiã ſi ſtatuto prohibitus ſit bãnitus audiri*

1 HVius Textus materia ſatis intelligitur ex notatis *ſuprà* ad Textum *in c. 7. hoc tit.* &
2 dicendis *infra in cap. exceptionem eod.* † Et quatenus Textus noſter dicit quod excommunicati, & perjurij poſſunt opponere exceptionem excommunicationis, & perjurij contra aliquem indefenſionem ſuæ Eccleſiæ; ita vt ſic excipientes non repellantur, ſi ab actore replicetur de eorum excommunicatione; ideò de ratione videbis ad intellectum Textus noſtri, quod adduxi *ſuprà*
3 *in c. intelleximus de Iudic. q. 8.* † Et an reus excommunicatus poſſit actorem reconuenire, vel compenſationem opponere dixi *ſuprà in d. c. intelleximus, q. 22 & 23.* & applicabis quæ *q. 21. & ſup. c. 5.*
4 dixi. † Et quamuis criminoſus aduersùs alium ſimiliter criminoſum generaliter teſtis, non admittatur, vt latè adduxi *ſuprà in c. teſtimonium 54 cap. fin. de teſtib.* ita vt *ibi* dicta proportionaliter applicentur hic, tamen in caſu noſtri Textus, & pro defenſione Eccleſiæ etiam alias prohibiti litigare admittuntur, iuxta notata *in c. 9. c. 16. de Iudic. Fermoſin. de Exceptionibus.*

vbi religioſi admittuntur ad agendum pro Eccleſiis; item Clerici pro Eccleſia aduocare permittuntur, etiamſi à tali munere de Iure repellantur, vt dixi *in c. 14. de Iudiciis q. fin.* applicabis alia dicta *in cap. tertio loco de prob. & in cap. inſuper 6. de teſtib.* & alibi adducta, vbi pro Eccleſia teſtes poſſunt eſſe Clerici religioſi, & alij. † Et applicabis ad quæſtionem, numquid poſſit recuſari Epiſcopus cognoſcens de cauſa ſua, vel Eccleſiæ, ſeu menſæ Epiſcopalis, & an de his cauſis poſſit cognoſcere, de qua *in c. 4. de foro compet. q. 31.*

Et ibi in verſic. *& periurij crimine irretitus*, de 5
exceptione periurij de hac aliqua notaui *ſuprà in Rub q. 7.* verſic *ad quintam*, de periurio, latè dixi *in cap. breui 17 de Iureiur.* Et de hoc crimine in aliquem obiecto, vt remoueatur à teſtificando *ſup. ſub cap. teſtimon 54. de teſtib q. 6 n. 7.* † Et quia per hunc textum Felin. *n. 5* agit de quæſtione, numquid ſi ſtatuto caueatur, quod bannitus non audiatur, nec ciuiliter, nec criminaliter, & ſit ab aliquo percuſſus, poſſit Iudex de percuſſione inquirere: Videbis pro vtraque parte Zauall. *in pract. q. 463.* vbi affirmatiuam defendit vt veriſſimam & conſonam, ne delicta remaneant impunita, dixi *in c. intelleximus de iudiciis c. 11.* vbi de proceſſu facto cum Bannito. De hoc Textu ſi plura deſideras repetere, leges quæ nouiſſimè ſcribit Matthæus Collerus *de proceſſib. executiuis p. 4. ad cap. 2. & hoc caput.*

AD TEXTVM
IN CAPITE IX.
Apoſtolicæ, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

8 *Abſolutio ad cautelam, quando à cenſura detur remiſſiuè. Quid abſolutions ad reincidentiam, n. 9. remiſſiuè.*

QVIA Textus iſte agit de exceptione ſuſ- 1
penſionis, contra quam replicatur de nullitate, ideò proportionabiliter applicabis dicta *ſup. in c. Venerabilis 6 q. 4. de exceptione excommunicationis* & adducta *ſup. de hac exceptione in Rubr. q. 1.* verſic. *ex quo.* † Et quia video per hunc Tex- 2
tum agere DD. de cenſuris Eccleſiæ, & principaliter de ea, in qua incurritur per ſuſpenſionem; ideò recurres ad dicta *in tit. de ſent. excommunic.* Balboa *hic.* † Et quia itidem per verba ibi *qua-* 3
dam ſuſpenſionis & amotionis à beneficiis, poteſt diſputari numquid excommunicati ſuſpenſi, ſeu interdicti, aut aliàs cenſuris ligati poſſint ad beneficia admitti; ideò recurres ad dicta ſub titulis *de præbend. & dignit. de conceſſ. præbendæ, de electione, de iure patronatus, de inſtitutionibus.*

Et quatenus per Textum hunc DD. agunt de 4
quæſtione, numquid ſuſpenſi poſſint eligere, aut agere in Iudicio, ſaltim pro ſua electione; ideò applicabis generaliter dicta *in c. intelleximus de Iudiciis.* & ad propoſitum noſtri Textus adjunges quæſtionem, an actor ſuſpenſionis cenſura nodatus; ita vt agat, repellatur à Iudicio, quemadmodum repellitur excommunicatus, *ibi q. 40.*

Et in verſic. ibi *ne tamen ordinationem porg. Eccleſiæ per quam venerata huiuſmodi obiectionis* 5
obſtaculo,

obſtaculo, contingeret retardari: Doctores agere valent tum de materia Textus *in cap. cum teneamur, de appellat.* & præcipue de materia Textus *in c. non ſolum eod. lib. 6. & in c. 1. eod.* com generaliter non obſtante appellatione poſſeſſio beneficij detur, ne contingat Eccleſiæ detrimentum, propter eius diuturnam vacaturam; ideo hic vt ordinatio Eccleſiæ non dilataretur per probationes oblatas, fuit ante omnia abſolutio ad cautelam præſtita.

6 Et in verſic. ibi *quas licet proponeretis vos poſſe nullas per teſtes idoneos, & inſtrumenta probare*, cum verſic. ibi *ſententias ipſius relaxamus ad cautelam.* Ex his duo inquiri valent, Primum quod vt actor ſuſpenſus, ſeu excommunicatus agere poſſit, debet prius abſolui, vel ſufficiat, vt dicat de nullitate cenſuræ; ad quod applicabis quæſtiones ſequentes, relatas *in c. 8. de iudic.* nempe an actor excommunicatus poſſit de nullitate agere, *ibi q. 13. & ibi q. 15.* an ſi admittatur ad appellandum ad reſtitutionem, vel dicendum de nullitate ſis abſoluendus, antequam proſequatur iudicium.

7 † Et dum ſpectat ad grauem materiã noſtri Textus quatenus agit de non differenda ordinatione Eccleſiæ; applicabis quæſtionem excommunicatus, an admittatur in iudicium, quando eminet graue detrimentum, *ibi q. 10. n* 8. verſic. *ad vlt.*

8 Secundùm autem, quod inquiri valet eſt de ratione quare abſoluatur *ad cautelam*, ad quod applicabis breuiter dicta *ſup. in d. c. venerabilis 6. hoc tit. q 4.* verſic. *ad ſecundam*, de qua abſolutione ad cautelam late hic videndus Balboa, Couar. *in c. alma mater p. 1. §. 12. n. 9.* à quo dari poſſit quibus concurrentibus, an aliqua ex cauſa impediri valeat: late Antonius Ricciul *de iure perſonarum. lib. 5. c. 66 per totum*, Quaranta *in ſumma bullary*, verbo *Archiepiſcopi authoritas nu. 8.* verſic. *id autem, num 14* notat, *hic* Barboſa *num.* 2. & ego planè ago *infra de ſent. excommunic. in c. per tuas* 40. & Doctores per Textum, *in cap. ſolet eodem lib. 6.* interim de abſolutione ad cautelam latè Suarez *de cenſuris diſp. 7. ſect.* 8. *à num.* 8. quod

9 idem eſt, ac abſoluere ad reincidentiam. † Et an ſit neceſſaria noua culpa, vt abſolutus ad reincidentiam iterum incurrat, Diana *tract. 9. p. 5. reſ. 15.* & an ſi pars dilatet tempus abſolutionis ad reincidentiam à iudice factæ incurratur, elapſo tempore excommunicatio, vel neceſſe ſit aliam excommmunicationem ferre; ipſe Diana cum multis *d. tract. 9. reſ. 22.* & an virtute bullæ abſoluatur ad reincidentiam, vel per iubileum: ipſe *ibi reſ 25.* & an ſi pendente conditione, ſub qua lata eſt cenſura ea non adimpleta, incurratur talis cenſura *ibi reſ. 64. 65.* videbis aliqua quæ ſcripſi ſub cap. *Paſtoralis*, §. verum *de appellat. ſub q 4. & 5. in fine.* de abſolutione facta à confeſſario de excommunicatione ad reincidentiam Zenedus *in pract. q. 23.* videbis totam, *& à n 5.* an interdictum ad cautelam abſoluatur Conar. *in cap alma mater p. 2. § 2 à n. 5.* Et an excommunicatus à iudice ad partis petitionem, poſſit à quocumque ſacerdote, virtute bullæ cruciatæ de conſenſu ipſius partis ad reincidentiam abſolui, ſine licentia illius iudicis, à quo emanauit excommunicatio, Gutt. *allegatione 9.*

10 De collatione facta excommunicato per Gloſſam *hic* Couar. *in d. c. alma mater 1 p. §. 7. à n. 1.* & *ibi* verſic. *quarta* ſub *n. 7.* agit de obligatione illius qui ſe dicit iniuſtè excommunicatum, & *ibi in §. 11. n. 6.* verſic. *ſecundò*, agit an abſolutio ab excommunicatione poſſit dari ſub conditione, & ad reincidentiam.

AD TEXTVM
IN CAPITE X.
Dilectæ in Chriſto hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. DE verò intellectu huius Text. dico *infra in c. per tuas 40. de ſent excommunic.* & quatenus agit de excommunicatione lata poſt appellationẽ *infra in c præterea 40. c. paſtor. §. verum de appellat* II. Et quia ex hoc facto inciditur in his, quæ innouantur, appellatione pendente, ideo leges dicta *in c. 51. eod & in rub & tit. vt lite pendente nihil innouetur*, item & quæ *in tit. de appellat* adducuntur de appellationibus admittendis a iuſto grauamine. III. Nunc vero quia integra præcipuaque materia noſtri Textus pendet à dictis, *ſup. in c. intelleximus 6. de iud.* & notatis *in c. 2 hoc tit* ideo ad propoſitum leges quæſtiones ſequentes. Prima an vt actor excommunicatus repellatur à iudicio, ſit neceſſaria exceptio excommunicationis *in d. c. intelleximus. q. 6. &* 2. an abſolute prohibitus ſit ſtare in iudicio, & *ibi quæſt. 7.* an actor qui ab origine actor eſt, ſi conuictus in iudicio, poſtea appellet, & ei tunc de excommunicatione opponatur debeat audiri, & *ibi q. 13.* an actor excommunicatus poſſit ſuper nullitate reſeriptum impetrare, & *q. 15.* quando admittatur ad appellandum, & *ibi q. 16.* an actor, qui lite mota incidit in cenſuram debeat à iudicio repelli, etiam ſi reus velit litigare cum illo ad aliàs *ibi q. 17.* per totam, & ad aliam quæſtionem bonam, an ſi reus objiciat aduerſùs actorem de excommunicatione, poſſit actor aduerſùs reũ replicare illum eſſe alia excommunicatione ligatum: vide *ibi q. 9.* ad alia *infra in cap. ad probandum 24 de re iud.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XI.
Significauerunt, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I TExtvs iſte, quatenus dicit quod actor originalis per exceptionem excõmunicationis, non repellitur à proſequutione appellationis; applicabis notata *in c. præced. & in c. 1. hoc tit.* & de propria quæſtione, *in c intelleximus 6. de iud.* dicta *ibi in q. 7.* iam in præcedenti Textu ſignata, & alias *ibi* relatas quibus adiunges, aliàs nempe actor excommunicatus, proponens in iudicio auxilium, *l. diffamari, C. de ingenuis*, aut legis ſi cõtendat, *ff. de fideiuſſ.* an admittatur litigare *ibi in d c. intelleximus q. 3.* & an actor excommunicatus debeat admitti ad litigandum in iudiciis duplicibus, vt communi diuidundo. &c. *ibi q. 10.* vel quando euenit graue damnum *in d. q. 10. n. 8.* ad alias *ibi tota, q. 14. 15. 16. 17.* & quare repellatur à iudicio, & non reus excommunicatus, *ibi q. 5. &* 2 & de aliis *ibi* leges.

II. Et ibi, in verſic. *ſed à parte*, an totum capitulum, ſeu conuentus poſſint excommunicari, dubitatur, de quo ſub *tit. de ſententia excõmun.* III. Item per hunc Text. agunt DD. de quæſtione an valeat electio

electio ab excommunicatis facta, de qua Balbóa aliqua *in cap.2.hoc tit.à n.31.* ſed de hac & de aliis videbis quæ dicn, ſeu noto *in cap.illa quotidiana de electione.* Videbis ipſum Balboam, Barboſam *hic*, Grañam *in dicto cap.dilecta 10.hoc tit.* cum aliis per eos relatis, & quæſtionem quam notaui *ſuprà in d.cap.intelleximus, q.31.* vbi an excommunicatus poſſit eligere ad beneficia conferre, aut præſentare: alia *in cap.ad probandum 24.de re iudicata.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XII.
Exceptionem, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. PEr hunc Textum legitimè poterat agi de Exceptionibus dilatoriis, quo in tempore ſeu termino proponendis; ſed quia *ſuprà* egi *in Rubrica* latiſſimè, & *in cap.Paſtoralis 4. eod.* ideò ad *ibi* dicta te remitto. II. Item quatenus in ſpecie agit de omittente opponere exceptionem excommunicationis? ita vt admittatur in qualibet parte litis; etiamſi dilatoria ſit quadam ſpecialitatis ratione, ea nempe, ne in periculum animæ ſuæ, excommunicato communicare teneatur; ideò de nonnullis hîc valet inquiri. Primò, de ratione huius rationis; ad quod leges dicta *in Rubr.q.5.* & *ibi* verſic. *ex quo.* III. Secundò, de prohibita cum excommunicatis communicatione, tam in Iudicio, quàm extra; de qua prohibitione plura adduxi *in c. intelleximus 6. de Iudiciis,* vbi *q.2.12.& 24 & 29.* & in quibus caſibus & inter quas perſonas permittatur, ibi per quæſtiones caſus tractaui, ſeu ſignaui, & de quibus excommunicatis intelligatur, *in d.cap.6.d q.1.& in c.10. eodem,* vbi de anathema, *& in c.poſt ceſſionem 7. de probation.* vbi nonnulla notaui. IV. Quale peccatum ſit communicare cum excõmunicato, Balb. *hic latè à n.5.* vbi de ea, quæ ſit in humanis, aut in diuinis, de quo *in cap ſacris 38 cap ſeuere, cap.ſignificauit,* & in aliis Iuribus *de ſent.excommunic.* Suar. *de cenſur.diſp.15 ſect.2.à n.1.* ad plura idem Balboa *in c 2.& in c.4.* vbi plura conducibilia ſcribit.

V. Et ibi in verſic. *qui ſi eam omiſerit, vt actor laboribus, & ſumptibus fatigetur, eſt in expenſis condemnandus legitimis:* ex his verbis poſſunt applicari omnia adducta *in cap finem litibus de dolo & contumacia,* vbi de condemnatione expenſarum, & *ibi in Rubr.& tit. qualiter improbis ſeu calumnioſis litigatoribus eſt obuiandum.*

VI. Et in verbis ibi, *excommunicatus autem publicè, & ſi huiuſmodi exceptio non opponitur, nihilominus eſt officio Iudicis repellendus:* poſt hæc verba poteſt inquiri, an vt excommunicatus repellatur, vt actor à Iudicio debeat eſſe publicè talis, ideò leges adducta *in d cap intelleximus de Iudic q 1.* vbi de quibus excommunicatis, talis prohibitio intelligatur hodie. Item inquiri poteſt, an vt excommunicatus repellatur id contingat, ſi in eum opponatur excommunicationis exceptio, vel ſufficiat illum eſſe excommunicatum, vt quid agat, nullum ſit, & quando excipiendum ſit *ibi tota q.6,* & quoad hæc verba *ibi q. 12.* vbi de excommunicatus aduerſùs quem non opponitur, repellatur per Iudicem à Iudicio, & ad alias bonas quæſtiones *ibi 17 18.* VII. An Parochus excommunicatus validè aſſiſtat matrimonio, Diana qui nonnullas quæſtiones adducit *p.5.tract.9.reſol.78.79.80.* de quibus alibi.

VIII. Et quia per Gloſſam *hîc* in Verbo *condemnandus,* agitur de exceptione falſitatis litterarum; vt Iudex in executione non procedat; ideò leges Balboam cum ab eo relatis *in c.5.de ſentent.& re iudic.n.35.* IX. Et quia etiam video apud Fagnaneum *lib.11.var.cap.81.82.& 83.* agi per nonnullos, an Iudicium incipiat à litis conteſtatione; Ideò leges adducta *in cap pen.de foro comp.* de quo Doctores *in cap. grauum, & relatum de officio delegati;* quod fortè hîc poteſt inquiri, vt ſciatur tempus opponendi exceptiones dilatorias. X. Et quia etiam per hunc Textum, de aliis duabus quæſtionibus video à Doctoribus agi, ideò eas in medium breuiter profero.

QVÆSTIO I.

An Iudicialiter conuentus licèt alias inhabilis ſit, & non poſſit in Iudicio comparere, habilitus cenſeatur ad comparendum: Et an reus excommunicatus cogatur venire in Iudicium? Et an prius ſit abſoluendus à cenſura?

SVMMARIVM.

1 *Habilitatus, qualiter cenſeatur iudicialiter conuentus ſi antea inhabilis erat, expenditur n.2.3.4.5.& 6.*

AD primam quæſtionis partem, vt reſpondeam, præmitto legenda omnia, quæ dixi, & notaui *ſupra in c.3, & c fin.de præſumpt.* vbi de habilitate quæ circa pœnas præſumitur: quare etſi ad propoſitum de quo inquirimus hîc innocenter dicat, quod iudicialiter conuentus, qui aliàs inhabilis ſit, & non poſſit in Iudicio comparere, habilitatus cenſeatur ad cõparendum, vt tenent etiam Bald *in l cùm mulier, 2.col.ff ſolut matrim.* Iaſon *in l. fin.n.24.C.de edicto Diui Adriani toll.* vbi communem oſtendit Alex. *in conſ.133.n.13.lib 7.* Ioannes Igneus *in l.3.§ ſi quis tabulas, n.37 ff.ad Syllanianum,* Aymon *conſ.108.n.5.* Caſaneus *in conſuetud. Burg Rub.13.§.6.* verb. *en paſſer procurations, n.1.* eámque receptam teneat Hieronym. Grat. *conſ.6.n.22 lib.2.* Paul de Caſtro *conſ.12. vol.1.n.1.* incipit *tota diſput.* Gratian. *reg 261.in princ.* 1

Tamen hoc declaratur quod etſi perſona comparentis cenſeatur approbata; non tamen cenſeatur approbata eius qualitas. Bart *in l.demonſtr.falſa.ff de cond.& demonſtr.q.6.* Bald. *in l.eum quem temere.ff de Iudiciis,* Gratus *in conſ.69.lib.2.n.26.* cum aliis. † Item limitatur illa regula, niſi inexpreſsè exceptis, Bald. & alij *in l fin.C.de edicto Diui Adr.toll* & *ibi* Dec. & dicit communem Hieron. Grat. *conſ.63.lib.2.n.2.* † Et limitatur tertiò, niſi in citatione ſit clauſula, *compareas, ſi tua intereſſe putaueris* Roman. *in Rubr.de arbitr.* contra Cardinal. *in fin.col* Hypolit *in Rubr.ff de fideiuſſor n.67.* Iaſon *in l.de pupillo § ſeruo, ff de oper noui nunciat.n.4.* Iaſon. *in dicta l.fin Cod.de edicto Diui Adriani tollendo num.24* Afflictis *in deciſione Neapol.2.num 91.* Cepola *cautela 205 ſi facit aliquem citari* † Limitatur quartò, quando citans ignoraret defectum, propter quem citatus poteſt repelli; Felinus *in cap ſuper his 8.col num.20. de accuſat.* per textum *in cap. anti de electione, lib 6. & in cap. Paſto-*

Margin numbers beside the last paragraph: 2 (at "Tamen hoc declaratur"), 3 (at "† Item limitatur"), 4 (at "† Et limitatur tertiò"), 5 (at "† Limitatur quartò").

ralis, hoc tit. Hypolitos *in l.ſi quis ne quaſtio, ff. de*
6 *quaſtionibus,num.*46. † Limitatur quinto ſi citatio fieret generalis,de quocomque comparere volonte,iuxta Textum *in cap.exhibita de iudiciis*,per quem ita tenent Doctores,*in cap.cum inter, hoc tit.* Iaſon *in l.de pupillo,§.ſeruo, ff. de op. noui nunciat. num.* 4.

7 Ad ſecondam qoæſtionis partem, an excommunicatos cogatur venire in iudicium, de qua poteſt inquiri hic occaſione præcedentis, dixi *in c.intelleximus* 6 *de iud.q.*16.

8 Ad tertiam quæſtionis partem,an ſi vocatus in iodicioum,excommunicatus, ſit prius abſoluendus à cenſura,antequam audiatur,*in d.c.intelleximus,de ind.*dixi,*q.*4.

QVÆSTIO II.

An exceptio declinatoria poßit opponi à Clerico, apud iudicem ſacularem, etiam poſt ſententiam rei iudicata, & etiam ſi vſque ad ipſum diem opponens tacuerit: Et an ſic eam omittens opponere, ſit in expenſis condemnandus: Et an officio iudicis ſine partis citatione procedatur?

SVMMARIVM.

1 *Declinatoria an queat opponi poſt rem iudicatam* remiſſiuè.

2 *Declinatoriam opponere omittens Clericus accuſatus apud ſacularem, condemnatur in expenſis.*

3 *Clericus omittens declinatoriam in tempore, opponere coram laico, condemnatur in expenſis ab Eccleſiaſtico iudice; quid de iudice omittente,*num.4.remiſſiuè.

5 *Clericus ſi in litis exordio fidem faciat de clericatu, numquid fugiet condemnationem expenſarum.*

6 *Exceptionem excommunicationis opponere differens, in expenſis condemnatur.*

7 *Officium iudicis interponitur ſine partis citatione n.*81,*hic enumeratis,& in aliis, à n* 8.

8 *Officio iudicis reparantur qua ad ius publicum, & religionem ſpectunt, exemplificatur numeris ſequentibus.*

9 *Excommunicutionis exceptio debet opponi à reo contra actorem ſecundùm aliquos: quid in praxi,num.*10.

11 *Index ex officio contra excommunicatũ procedit.*

12 *Iudex ex officio poteſt procedere contra priuatum ad euitandum peccatum.*

13 *Iudex ex officio poteſt inueſtigare innocentiam rei inquiſiti: reſpuere accuſationem, iterum teſtes interrogare,n.*14.*&* 15.

16 *Iudex ex officio,poteſt partes indignas à teſtimonio repellere: pro vtraque parte allegare: libellum ineptum lacerare, Actorem repellere ſi conſtat actione carere, n.* 17.18.19.

20 *Iudex procedit ex officio ſi reo obſtet exceptio ſtatuaria, vel legalis, poteſt ſupplere allegando, falſitatem, declarare proceſſum nullum, num.*21.22.

23 *Iudex ex officio prouidet parti,quãdo aduerſarius rucratur cum eiuſdem natura, & quando,ei conſtat de iure tali,n.*24.

25 *Iudex ex officio poteſt terminum ſtare, reformare ſententiam nullo petente, n* 26.

27 *Iudex poteſt ſupplere id,quod ſibi notum eſt,repellit non habentem mandatum, n.*28.

29 *Index impendit officium non petitum inter miſerabiles, ſupplet quando defectus conſtat in iure, num.*36.

31 *Iudex ſupplet,quando partes ic iudicio delinquunt: fuſtigare teſtem falſo deponentem coram iudice,n.*32.

33 *Iudex poteſt curatorem iam datum remouere, interrogare teſtes poſt publicationem,n.*34.

35 *Iudex poteſt ex officio partes interrogare ad clarificanda dubia: admittit partibus inuitis exceptionem ſuperuenientẽ poſt conclusum, n.*36.

37 *Iudex ex officio concludit in cauſa partibus inuitis,ſupplet deffectum tutoris,n* 38.

39 *Index ex officio reycit libellum contra ius, poteſt cogere reum, vt declarat exceptionem obſcurum,n* 40.

41 *Iudex procedit ſuper libelli vitia, & quando viderit iudicium illuſorium,n.*42.

43 *Iudex repellit exceptionem irrationabilem, poteſt inducere teſtes non productos ſuper actione,n.*44.

45 *Index poteſt punire teſtem falſum,& eum producentem, & cogere, vt declaret dictum ſuum, num.* 46.

47 *Index poteſt procedere ad reuocationem attentatorum, & ſupplet in his qua ſibi conſtant ex actis,n.*48.

49 *Index ſupplet circa diſpoſitionem iuris, & ſtatutorum ſe informat de teſte,n.*50.

51 *Index aſtimat rem petitam, recipit pro abſente, ſupplet fauore dotis,n.*52.53.

54 *Index poteſt ad infirmum accedere vt libere teſtetur poteſt mandare ſolui pretium non ſolutum, num.*55.

56 *Iudex tenetur purgare prouinciam malis hominibus,poteſt ſupplere in cauſa pia,n.*57.

58 *Index ponit pretium in vendendis in foro publico.*

59 *Index cogere poteſt vt domus ruinoſa reficiatur, pronunciat appellationem deſertam, n.*60.

61 *Iudex ex officio tenetur viſitare terminos, poteſt petere bona Eccleſia alienata, n.*62.

63 *Iudex interponit officium, quando agit de honore iudicis ſuperioris.*

64 *Iudex compellit partes ad concordiam, condemnat ad reſtitutionem, recipit probationes innocẽtia inquiſiti;ſupplet in notoriis,n.*65.66.67.

68 *Iudex quærit rei defenſiones, teſtes non productos pro rei innocentia examinat,inducit teſtes contra reum,accuſatore praſente,n* 69.70.

71 *Iudex poteſt ſupplere pro reo, cum viderit euidentem calumniam actoris, reuocat decretum ſuum,n.*72.

73 *Iudex ex officio procedit contra Aſſaſſinum,occurrit iniquitati manifeſta, corrigit doloſè geſta, n.*74.*&* 75.

76 *Iudex remouet procuratores negligentes,fures condemnat ad furcam,n.*77.

78 *Iudex poteſt repellere falſum inſtrumentum productum, repellit quemcumque falſum teſtem, poteſt punire latrones,graſſatores,&c.quarere, punire,n.*79.80.

81 *Iudex poteſt procedere aduerſùs accuſatorem malitioſum.*

82 *Iudex poteſt ex officio remouere curatores, & adminiſtratores orphanorum, non recte gerentes ſe,punit delinquentem ſine accuſatore, n.*83.

84 *Iudex repellit à iudicio quẽ lex prohibet,ſeu prætor n.*88.*poteſt cogere patrem, vt aſſignet filia congruam dotem,n.*85.

85 *Iudex*

85 *Iudex poteſt ſe intromittere ad interponendam authoritatem teſtanti.*
86 *Iudex ſupplet in cauſa electionis parte abſente*
87 *Prælatus poteſt examinare electum ſibi præſentatum.*
89 *Iudex compenſationem admittit, parte non petente, & facere poteſt, vt in obligationibus res tradatur, condemnare ad intereſſe, n.90.*
91 *Iudex ex officio poteſt procedere in ſpiritualibus, & in beneficialibus ſupplere.*
92 *Iudex in quacumque caſu, vbi vertitur periculum animæ ſupplet, & in alijs caſibus* remiſſiuè, *num.93.*
94 *Iudex ex officio non procedit abſque partis citatione, multis in caſibus vt ſi procedat ad vtilitatem priuatam, n.95.96.97.98.*
99 *Poteſtas nequit coniunctos compellere ad compromittendum niſi petatur.*
100 *Iudex quoties ex officio ſupplet admittit tertium cuius intereſt.*
101 *Iudex ex officio, in quibus expenſis, & quando condemnet.*
102 *Iudex ſi non faciat quod ex mero iure facere poteſt an grauet partem.*

1 AD primam quæſtionis partem, vt reſpondeas, adduces *d. in c. & ſi clerici 4. de Iud.* vbi egi, & in ſimul adiunges dicta *ſup in Rub. q.3* cum aliis agit ex hoc textu Cou. *in pract. q.33. n.3.* Felinus *hic n.28*, poſt Abbatem, Anton. & Imol. aliqua *in Rubr. de foro compet. q.3. & 4.*

2 Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondebis, vt ſi Clericus accuſatus apud Iudicem ſæcularem omiſit vſque ad ſententiam, vel eius exequutionem opponere declinatoriam fori exceptionem, merito in expenſis condemnandus ſecundùm Boëtium *in conſuetud. Bituricenſ. tit. de iuriſdictione, § 21. in fine*, Ioannem Rupellanum *lib.4. forenſium, cap.6.* Decium *conſ.541.* Felinum, & alios *hic* Couarr. *in pract. d. cap.33. n.2.* verſic. *Clericus*, qui ad hoc probandum dicit noſtrum text. ſatis celebrem eſſe, cuius authoritate tenet idem Aufrerius *in clement.1. de officio ordin. reg.5. n.35.* Belamera *in deciſ.226.*

3 Dubium tamen eſt quis Iudex hanc expenſarum condemnationem faciat, & præſuppoſitis quæ adduxi *ſup. in c.2. de Iudic. n.20. & in d.c.4. eodem* diuerſi ſunt Doctores: nam fieri per Iudicem ſæcularem exiſtimauit Boër. *vbi ſuprà*, cuius opinio apud Gallos teſte Rupillano recepta eſt in praxi; ſed ipſe Decius, & Cou. iam adducti probant contrarium, veriúſque eſt in iure taliter, vt ſolus Eccleſiaſticus Iudex Iuriſdictionem habeat ad hanc condemnationem, non ſæcularis, qui ſicut Iudex competens non eſt ad principalem cauſam; ita nec quoad incidentem, & ſic nec quoad mulctam, nec quoad expenſas; ſicut conſtat ex Panorm. *in c. ſi diligenti de foro compet. col. penult.* ad quod *ibi* adducta & in toto *tit. eod.* & in *tit. de Iud. applic.* & præcipuè etiam adducta *in c. qualiter 17. de Iudiciis*, & ibi *quæſt.7.* & in *terminis* Bald. *in l. ſi ex aliena col. pen ff. de Iud. & in l. generaliter col.2. Cod. de Epiſcop. & Cleric.* verſic. *per hoc ſol-*
4 *uitur.* † Et ſi Iudex omittat facere condemnationem expenſarum ſi petitæ ſint an condemnetur dixi *dixi ſuprà in c. fin. litibus q.6.* verſic. *ad ſecundum*, quam applicabis pro extenſione huius textus.

5 Imò Decius *in d. conſ.241.* ſubdit Clericum ab his expenſis oporrere abſolui ab ipſo Iudice Eccleſiaſtico, caſu, quo poſt prolatam Clericatuũ ſcripturam actor nihilhominus apud ſæcularem perſiſtit; ac perſeuerat in accuſatione, & exequutione ſententiæ; tandem in lite principali, cum ex hoc ſit veriſimile, quod etſi in litis exordio, reus feciſſet fidem de clericatu, ab ea tamen actor non fuiſſet diſceſſurus: vnde nihil nocuiſſe dilationem editionis, & præſentationis ſcripturæ, quã Clericatus probatur; verum Rupellanus *in d. c.6.* dixit hanc Decij opinionem ſibi diſplicere, & ſequitur Cou. *ſup. d. n.2. in fine*: nam ſi ab initio Clericus edidiſſet, ac protuliſſet in Iudicium ſcripturam Clericatus, omnino euitaretur damnum expenſarum illud quod actori contingit, dum in caſum litem principalem apud ſæcularem Iudicem hactenus proſequutus eſt, quia vbi actor producta ſcriptura Clericatus remiſſioni conſentiret, vel non refragaretur planè, ſtatim remiſſio fieret ſaltem nulla culpa notari poſſet actor, quod ſi ipſe remiſſioni contra diceret, lis tractanda foret, ſuper ſola remiſſione, ſuſpenſo negotio principali iuxta deciſionem text. *in c. ſi Iudex de ſent. excomm. lib.6.* atque ea ratione in vtrumque euentum, ſi ab initio Clericus litteras Clericatus produceret, vel ſe Clericum eſſe dixiſſet actor nullas feciſſet expenſas in proſequutione litis principalis apud Iudicem ſæcularem, ob idque ait opinionem Decij non ſatis tutam; nec iure
probari. † Et quia Balb. *hic à n.35. ad 40.* expendit 6
rationem, quare ſi reus malitiosè diſtulerit opponere exceptionem excommunicationis, in expenſis cõdemnetur *ex c. ſignificauerunt, & c. cum inter hoc tit.* eam nempe, quia quamuis leges odio excommunicatum proſequantur, non tamen patiuntur illum Innocentem damnari, nec etiam laboribus, & expenſis vexari ex noſtro textu ob id ad coercendam litigantis malitiam, iuſtiſſimè hic diſpoſitum eſſe, vt in expenſis condemnetur & *ibi* expendit textum *in c. hoc tit. lib.6.* quare amplius non repeto.

Ad tertiam quæſtionis partem, nunquid officio 7
Iudicis, ſine partis citatione procedatur, anſam præbent hic diſputare, vltima verba textus noſtri ibi *nihilominus eſt officio Iudicis repellendus.* Et quia iam alibi diſperſim nonnulla dixerim, in quibus officium Iudicis interponitur; ideo breuiter, & ſine argumentis dico, quod & ſi ex textu *in c. ſi de terra de priuilegiis*, & ex dictis *ſuprà in c.1. c. ſi diligenti, c. ſignificauit, de foro comp.* dici poſſet Iudicem non debere ſuum officium non petitum interponere, quoties pars, cui competit illud non deducit, ſciensque, & prudens illud omittit, quia nemo ſuo Iure, ſeu priuilegio vti cogendus eſt.

Tamen cum communiter ex textu *in l.1. § hoc* 8
autem Iudicium de damno infecto Doctores agnoſcant iudici officio reparanda eſſe quæ ad Ius publicum, & maximè ad religionem pertinent & ad noſtrum textum pertineat animæ periculum vitare; euenit, vt conſequenter ad Iudicis officium ſpectat excommunicatum à Iudicio repel-
lere. † Vnde fit quod reus, qui habet exceptio- 9
nem opponere aduersùs excommunicatum actorem, debeat procul dubio eo iure vti; ita vt nec poſſit eam non opponere, non enim huic iuri renunciare queit, cum publicum ſit; argumento textus *in d. c. ſi diligenti de foro compet.* per latè *ibi* dicta: ſequitur Balb. *hic n.43.* dicens prædictam regulam, vt nemo cogatur ſuo iure vti, limitari in caſu textus noſtri, per ea, quæ Sanctius adducit *de matrim. lib.9. diſp.6. à n.14.* Suar. *p.3. q.83. art.6. diſp.88;*

*diſp.*88.*ſect.*6.Caiet. *in ſumma* verbo *matrim.c fin.*
de peccat.in vſu cõiugy,Silueſter verb.*matr.*8 *q.*15.
*d.*7. Adrian. *in* 4 *q.*14.*de matrim.*verſic.*tertio con-*
tingit,Palud.*in* 4 *diſt.*38.*q.*3.*art* 6.*n.*43. qui eaem-
pla alia adducuur; etenim,vt ait Balboa *hîc n.*44.
grauiıer offenderetur Ius poblicum in noſtro ca-
ſu, ſi reus omittat, vel tenunciet opponere ex-
ceptionem excommunicationis; quare euenit,
vt Iudea ea officio eacommunicatum actotem
repellat ab agendo.

10 Sed hoc difficile redditur ex texru *in d.c* 1. *de*
*exceptionib. lib.*6. ea verbis ibı *iiſque præceſſerunt*
nihilhominus in ſuo robore duraturis, & in verſic.*ſed*
*ſi poſtrem.*quibus probatur proceſſum cum eacõ-
municato fo matum valete,ſi nondum ea aduer-
ſo,oppoſita ſit eacommunıcationis eaceptio, &
excommunicatus repellatur; adeo vt poſtquam
ſit abſolutus,procul dubio,eo proceſſu formato,
vti valeat:Gloſſa, & interpretes *ibi* adducunt in
confirmationem alia.Et licèt nonnulli ex Docto-
ribus exiſtiment text.*in d.c.*1.Ius nouum inducee-
re docentes iure antiquo,omnia acta,durante ea-
communicatione eſſe inualida,vt ſentit Gloſſ.*ibi*
verb.*dimitus*,& Doctores hic:tamen Panormit. *in*
*c.intelleximus de Iud.*Balb.*hic n.*38.exiſtimant eam
opinionem non eſſe benè fundatam, nec ad rem
pertinere quia ſufficit ea acta de facto valida
eſſe, quod verum eſt, etiam, ſi eacommunicario
publica ſit ea eo,nam licet eacommunicatio pri-
uet commercio humano, & lax ideo præcipiat
axcommunicatum à Iodicio repelli, non ıamen
irritat facta ad petitionem eacommunicari,quan-
do et nulla opponitur exceptiò: & quia hæc op-
poſitio ſatis intelligi valear ca his, quæ adduai
*in d.c.intellex.de Iud q.*6. vbi egi de quæſtione,*an*
excõmunic.reppell à Iudic.ſit exceptio neceſſaria,vel
ſufficiat illũ eſſe excõmunicatũ vt quidquid agat nul-
*lum ſit & ibi q.*17.*&* 18.vbi *an vt repellatur debeat*
Iudex prius certiorari de cenſura,vel an *exceptio ex-*
communic. debeat.apertè probari,vel *ſufficiat forma,*
& cui incumbat probatio,ideò ad omnia hîc adjun-
gos pro plena esplicatione *d.c.*1.& noſtri teatus
& quod adducit Balboa *hic n.*39.

11 Vnde iam ad infinitos caſus,quibus parte non
petẽte, Iudea ex officio ſuam interponit autho-
ritatem, & ad alios,qui vt prohibeantur, præte-
quiritur, vt ſit ad partis petitionem, breuiter.I.
Dico, quod Iudex ea officio etiam nullo inſtãte
contra excommunicatum procedit docet Abbas
*in c.*2.*n.*40.*de ordine cognit.*& in noſtro text.*n.*1.

12 II. Poterit Iudea ad euitandum peccatum pro-
cedere in cauſa vſuraria ea officio ad priuatam
vtilitatem, & ad exonerandam conſcientiam, vt
notant Inocent.*in c.ad noſtram ei* 2.*de Iureiur.*Iaſ.
*in l.*1.*n.*12 *Cod de Iud* Socin.*conſ.*319. qui dicunt
extra peccatum, aliter etiam in cauſa vſurarum
non procedere, niſi in ſtante parte,Grat.*reg.*329.
ad plura videndus.

13 III. Poteſt inueſtigare Innocentiam rei inqui-
ſitis.Abb *in c.veniens,n.*19.*&* 22.*de accuſat.*Alex.
conſ 77 *n.*7 *vol.*1. quod hodie ait Grat.*reg* 239.
*n.*12.minimè fit; imò potuis delictum,quàm In-
14 noc.inueſtigatur.† IV.Poteſt reſpuere accuſatio-
nem ob turpem cauſam factam, Panorm.*in c.ſi-*
15 *gnificãte, n.*4.*qui matr accuſ poſſ.* † V. Poteſt iterũ
ex officio teſtes interrogare obſcuros,vt dicit Pa-
norm.*in c.in præſent.de probat.*poteſt ſupplere de-
fectum allegationũ partis cuiuſlibet litigantis,vt
ipſe oſtendit *in c ex parte*, Aleuſis *de conceſſ. preb.*
16 † VI. Poteſt partes indignas à teſtimonio repel-
lere,vt ipſe dicit *in c.dilecti filij hoc tit.*Hypol.*in c.*
*ſiquis me quæſtio.ff de quæſtionib.n.*12.Decius *in l.*1.
n 5 *ff.de officio aſſeſſorum* ad quæ videbis nonnulla
adducta *in c.teſtimoniũ* 54.*c.cum clamor* & in aliia
iuribus de teſtibus. † VII. Poteſt pro vtraq; par- 17
te allegare, & dubio proceſſus aperire,Abb.*in c.*
bonæ mem.el 1.*n.*7.*de poſtulatione* vbi *n.*9.multa in 18
materia tradit. † VIII. Poteſt libellum ineptum
lacerare,Panormit.*in cap ſi Clericus num.*4 *de foro*
competent. Iaſon.*in l.*1.*n.*6.*ff.de officio aſſeſſor.*Alex.
*conſ.*146.*n.*11. *lib.*1. Nicol. Bellon.*conſ* 25.*n.*1.de
quibus adduxi *in c. examinata de Iudic. & in c.*2.
de officio compet. † IX. Poteſt actorem repellere 19
quando conſtat actione carere, affirmat ipſe Pa-
norm.*in c.ad aures* alios adducens *n.*9.*de præſcript.*
Iaſon *in l.ſi vnus,§.pactus num.*14 *ff.de pactis*,Hy-
politus *conſ.*135. *num.*9 Didacus a Segura *in re-*
petitione l.ſi ex legati cauſa ff. de verborum obligat.
*col.*28 *fol.*103.

X. Procedit Iudex officio ſi verò obſtet aliqua 20
diſpoſitio ſtatutaria, ſeu legalis,prout tenet Ab-
bas,Panormit.*in c.nulli,n.*3 *de accuſat*. † XI. Po- 21
teſt ſupplere ea officio allegando falſitatem in-
ſtrumenti, quando falſitas eſt euidens, idem pa-
normit.*in cap.cum venerabilis hoc tit* ad quod ad-
junges dicta *ſub. cap.cum dilectus,cap.cum Ioannes*
de fide Inſtrument. † XII. Poteſt declarare pro- 22
ceſſum nullum, ſi talis ſit,idem Abbas *in cap.*1.
*num.*4.*de lit. non conteſt.* † XIII. Prouidet parti 23
quando aduerſarius luerator eum eioſdem natu-
ra, vt placuit ſi idem, Panormit.*in cap. dilecti fi-*
*lij num.*17. *de Iudiciis.* † XIV. Supplet,quando 24
ſibi conſtat de iure tertij, eaclnſiui intentionis
agentis, ſic Abbas *in cap licèt, num.*9.*de ſupplend.*
neglig. Prælat. † XV. Item poteſt terminum ſta- 25
tuere, etiam ſi non petatur, idem *in cap. licèt de*
pro. num 15. de quo dixi *ibi quæſt.*7. † XVI. Io- 26
dex appellationis poteſt reformare ſententiam,
nullo petente. † Et etiam poteſt, & debet ſup-
plere id, quod ſibi notum eſt, vt ipſe affirmat *in* 27
*cap. Raynutius de teſtamentis notab.*11. *& num.*11.
ad quod applicabis aliqua dicta *in cap.dilecti* 6. *de*
*Iudiciis quæſt.*7. 8. *&* 9. † XVII. Iudea repellit 28
non habentem mandatum, Panormitan. *in cap.*
innotuit, num 10 *de electione*,Felinus *in cap. cauſam*
in princ de Iudiciis, Marcilius *in l ſiquis ne quæſtio,*
*ff. de quæſt. num.*11. † XVIII. impedit officium 29
non petitum inter miſerabiles perſonas, Panor-
mit.*in cap.ſi hæredes, num.*7. *de teſtamentis* Hypo-
litus *in pract. crim.§. nunc videndum,num.*19. De-
cius *in l.*1. *num.*7. *ff.de Iuriſdictione omnium Iudi-*
cium Alex. *conſ.*121. *num.*5.*volum* 1.Balboa *in de-*
ciſ 251. † XIX. Supplet,quando defectus con- 30
ſiſtit in iure, Abbas *in cap.cum inter, num.*7. *de*
conſuetudine.

XX. Supplet, quando partes in Iudicio de- 31
linquunt, Abbas *in cap. olim ex litteris, num.*11.
de reſcriptis. † XXI. Poteſt teſtem falſum depo- 32
nentem coram iudice fuſtigare ex officio,Nellus
de Sancto Germiniano *in tract. de teſtis, n.*243.
† XXII. Poteſt curatorem iam datum remouere, 33
& alium deputare ſecundùm Abbat. *in conſ.*91.
*num.*6 *lib.*1. † XXIII. Poteſt teſtes interrogare 34
poſt publicationem Felinus *in cap. per tuas de te-*
ſtibus. † XXIV. Et partes interrogare ad cla- 35
rificanda dubia circa merita cauſæ etiam poſt
concluſum in cauſa Felinus *in cap. cum Ioannes,*
*num.*12.*de fide Inſtrument.* Hypolitus *in l* 1 *§ fin.*
*num.*43.*&* 44. de quæſtionibus dixi remiſſiue *in*
dict.c.cum Ioannes Latè *in dicto cap.cum clamor* 53.

de

36 de teſtib.quaſt.3. † XXV. Admittit etiam parti-
bus iouitis exceptionem dilatoriam ſuperue-
nientem poſt couelusum in cauſa, Felinus in cap.
inſinuante de officio deleg. quod notabis ad Tex-
37 tum in cap. Paſtoralis 4. hoc tit. † XXVI. Iudex
ex officio concludit in cauſa partibus inuitis Ia-
ſon in l.admonendi, num. 46.ff. de iureiurando,Hy-
38 polit. in pract.crim.§ ſequens,num.10. † XXVII.
Supplet defectum tutoris io caſibus, Iaſon in l.
39 bonorum,num.7.& 8.Cod. qui admitti. † XXVIII.
Item reijcit libellum conceptum coutra Ius, vel
ſtatotum, aut couſuetodinem, vt per eundem
Iaſonem in l. de quibus, ff. de legibus, iuxta addu-
cta, in dicto cap.examinata de iudiciis, cap. 2. de
40 libelli oblatione. † XXIX. Poteit cogere
reum, vt declaret exceptiouem ſuam obſcu-
ram, Iaſoo in leg. age cum Geminiano, num. 7.
Cod. de tranſact.
41 XXX. Supplet, & procedit ſuper libelli vi-
tia: probèt Philippus Decios num. 2. de iudiciis.
42 † XXXI. Supplet ex officio,quando viderit iu-
dicium illuſorium fore, Philippus Decius in
43 cap.cauſam quæ num.2. de iudiciis. † XXXII. Et
repellit exceptiooem irratiouabilem, vt & ipſe
44 adducit,in c.conſtitutus de appellat.n.4.† XXXIII.
poteſt teſtes non productos ſuper actioue indu-
cere, vt ipſe oſtendit in l. is apud quem, Cod. de
edendo, de quo iam aliqua ſupra ſub tit. de teſti-
45 bus. † XXXIV. Poteſt punire teſtem falſum,
& eum producentem addicta, in cap. ſicut 9. de
teſtibus, in terminis Baldus conſ. 446. num 3.
46 lib. 5. † XXXV. Poteſt cogere teſtem vt de-
claret dictum ſuum ambiguum ex Iam dictis in
terminis, Alex.conſ.122.lib 2.n.6.
47 XXXVI. Poteſt procedere ad reuocationem
arteotatorum; idem Alexander conſ. 99. num. 5.
48 lib.5. † XXXVII. Supplet in his,quæ ſibi coo-
ſtant ex actis, ſecundùm eundem Alexandrum
conſ.225.num.2.lib.6.& conſ.138.num.11 dict. lib.6.
Conarruuias in cap. Raynutius de teſtamentis, §.11.
num.3.Auendañus reſp.1.num.18.ad finem, Decius
in l.cum quid mutuum,ff. ſi certum petatur, num.26.
49 † XXXVIII. Supplet circa diſpoſitionem Iuris,
& ſtatutorum, idem Alex. conſ. 172. num. 6.
50 lib. 6. † XXXIX. Se informat de cooditione,
& qualitate teſtis,Socinus conſ.155. num.3. lib.5.
& 136 lib.1.n 4.
51 XXXX. Iudex æſtimat rem petitam; idem
Alexand.conſ.155.num.4.lib.2. Pinelus in l.2 Cod.
52 de reſcind. vend. p.3 cap 4 num. 7. † XXXXI.
Item recipit pro abſente & illi quærit Paulus de
Caſtro conſ.382. lib 1. num 2. Auiles in capitibus
prætor.cap.11. Gloſſa homicillo. num.25. Auenda-
ñus 15.reſponſ num 6.Decius conſ.4 9.num.2 & 4.
53 † XXXXII. Supplet fauore dotis, Bald. Nouell.
de dote 8.p priuilegio 15.num.1. & p 9. priuileg 19.
num 1. Matthæus de Afflictis in deciſ. 372.num.2.
54 † XXXXIII. Poteſt ad infirmum accedere, vt
libere teſtetur, docet beue Gomez. Arias in l.1.
tauri, num. 159. Didacus de Sigura in l.1. § ſi vir,
ff. de acquir. poſſeſſ. col.45.fol.85. col.1. Guillelm.
Benedictus in cap. Raynucius de teſtam. verbo cum
didit ſo 2.n.24.
55 XXXXIV. Item ſi viderit pretium non ſo-
lum, poteſt maodare emptori agenti, vt ſoluat
pretium oſteodit Gomez Arias in l.62.tauri, nu-
56 mero 143. † XXXXV. Tenetur purgare prouin-
ciam malis hominibus, Angelus in ſumma verbo
Iudex,quæſt.7.ad dicta,ſupra in c. fin. de libelli obla-
57 tione, quæſt.4. §.19 à num.1. † XXXXVI. Poteſt
ſupplere iu cauſa pia, Guid. Pap. in ſingul. 447.
§.cauſa. † XXXXVII. Pouit pretium in vadiis 58
vendendis io foro publico:tradit idem in ſingu-
lari 406.§.Iudex.†XXXXVIII Cogere poteſt, vt 59
domus ruinoſa reficiatur,vt per Zepolam tractat.
de ſeru.vrbanor.prædior.cap 59.num.4 Petrus Due-
ñas in reg.152.limitatione fin. Ioannes Matthieneo
in ſuo dialogo 3 p. cap. 11. num. 12. † XXXXIX. 60
Item ex officio pronunciat appellatiooem deſer-
tam: beue oſtendit Petrus Nuñez de exequendis
mandat c.1 n.27.verſic.pro quo.
L. Tenetur iudex officio viſitare terminos ci- 61
uitatis,& villarum,vt & ipſe docet,ubi cap 4.n.12.
verſic præmitto,Matthæus de Afflictis in dec. 341.
num 6.addicta ſupra in dicto cap fin de libelli oblat.
dicta quæſt 4.§ 19. † LI. poteſt petere bona Ec- 62
cleſiæ, quæ ſunt alienata: idem Aoendañus ibi in
dicto cap. 4. num. 29. verbo & ſi prælatus. † LII. 63
Item interponit officinm ſuum, noo petitum,
quando agit de honore iudicis ſuperioris, Aueu-
dañus reſp 11.n.7.circa finem ad Textum in cap. vt
debitus honor de appellation. † LIII. Item ex 64
officio compellit partes ad concordiam io qua-
tuor caſibus adductis per Afflictis in deciſion.
Neapol. 142. num. 6. & 7. refert Ludouicus à
Molina de maioratu lib. 4.cap 9. num 30. ad quod
applicabis quæ adduxi, ſupra in cap. 1. de mutuis
petition, quæſt. 5.vbi num quid iudex reconuen-
tionis, poſſit partes ad concordiam reducere.
† LIV. Item ex officio condemnat ad reſti- 65
tutionem pignoris; ſoluto debito, vt per Af-
flictis in deciſ. 32. numero 3. † LV. Recipit 66
probationes innocentiæ inquiſiti, vt per Hy-
politum de Marſilis in ſingul. 59. & in pract.
§. vltimo, numero 12. † LVI. Supplet iu no- 67
toriis: tradit Hypolitus ipſe in practica, §. exa-
minanda, num. 11 & in l. vnica Cod.de raptu virg.
num. 71. Decius in cap ex inſinuatione de appellat.
num 8.& in conſ 655. num. 27. Matthæus de Af-
flictis in deciſ Neap.391.poſt,num 8. † LVII.Item 68
ex officio quærit (vt iam dictum eſt) rei defen-
ſioues, Marſillus in practica, §. nunc videndum
numero 7. & conſ. 90. num. 25, Alexand. conſ. 4.
numero 3. libro 6. Boerius deciſion. 165. nume-
ro 1. Afflictis in deciſ Neap.16. numero 5 †LVIII 69
Item teſtes uon productos pro rei innocentia
examinat, Hypolitus in practica, §. opportune,
num.14. & in l.1. § fin. num 3.ff de quæſtion etiam
contra veram, & ſpontaneam confeſſionem, ſe-
cuudùm eundem, conſ. 49. num. 42. & conſ 90.
num. 28. † LIX. Inducit teſtes contra reum, 70
accuſatore præſente, vt per Hypolitum in ea,
pract §.ſequens.
LX. Poteſt iudex ſupplere pro reo, qoando 71
viderit euidentem actoris calumniam tradit Bal-
dus conſ. 268. num. 2. p. 5. Hypolitus in pract.
§. opportune, num. 79.& in l potre vel marito,n 80.
ff.de quæſt. † LXI. Reuocat decretum ſuum, ſi 72
ſe deceptum repererit in ipſius interpoſitione;
idem Hypolitus in ſingulari 461. † LXII. Item 73
ex officio procedit contra Aſſaſſinum, vt oſten-
dit Hypolitus in l.vnius,§. cognituram, ff. de quæſt.
num.65.& in l.vnica, num. 104. Cod. de raptu virg.
† LXIII. Occurrit etiam iudex ioiquitati mani- 74
feſtæ;idem Hypolitus conſ.39.num.10.& conſ.60.
num. 20. & conſ. 82. num. 22. † LXIV. Corri- 75
git doloſè geſta à partibus; idem Hypolitus
conſ.86.n.23. † LXV. Item remouet procurato- 76
rem,& exequutores negligentes. Caſſan. in conſ.
Burg.Rub.6.§.6.Gloſ.fin.n.10.& 11.† LXVI.fures ad 77

furcam

Digitized by Google

furcam condemnat, vt tradit ipſe Caſſaneus in
eiſdem conſuetud. Rub. 1. §. 5. Gloſſa poue la pre-
78 miere, num. 2. † LXVII. Item ex ſuo officio
abſque accuſatore poteſt repellere falſum inſtru-
mentum ab aliquo præſentatum, ſcienter ad pro-
bandam ſuam innocentiam, aut exceptionem,
l. penult. Cod. de probat. Textus, in l. a 8. tit. 1. p. 7. Vbi
Gregorius addit, quod producens reſcriptum ſu-
ſpectum capitur, & ſub fideli cuſtodia remittitur
ad locum, vbi creditur falſum fabricaſſe ſecun-
dùm Balum in. cap. 2. de reſcript. vbi cum mulris
dicit ipſum producentem præſumi ipſum falſum
79 fabricatorem. † LXVIII. Item ex eadem lege
part. repellit quemcunque falſum teſtem, qui
coram eo depoſuerit, iuxta Textum in l. nullum,
Cod. de teſtib. & l. 42. tit. 16. p. 3. quam videbis, &
80 ibi Gregorium. † LXIX. Malefactores, graſſa-
tores, & viarum prædones manifeſtos apud vi-
cinos locorum, in quibus graſſantur, aut quo-
rum factum celari nequit, poteſt proprio officio
punire, & ad id quærere, dicta l. 28. part. vbi
Gregor. in Gloſſa ante el, dicit probari ex illa
dictum Baldi in dicta l. nullum, col. 2. verſic. quæro
81 index peruſinus. † LXX. poteſt officio proce-
dere aduersùs accuſatorem malitioſum, qui ne-
quit probare accuſationem, quam poſuit, dicta
l. 28. part. & ibi, Gregorius qui id probat in Gloſ-
ſa el quarto, ex l. 1. Cod. de calumniator. & ex l. qui
cum maior, §. ſi libertus, ff. de bonis libertorum,
quod fallit in nonnullis caſibus, in quibus mali-
tioſus accuſator non punitur, de quibus ibi re-
82 ſumptiuè, & latè in l. 21. & 26. C. tit. 1. p. 7. † LXXI.
Item ſi iudea ſciat tutores, curatoreſue, ſeu or-
phanorum adminiſtratores, non rectè eos curare
ſeu in ſuorum bonis, geri, & in damnum orpha-
norum poterit officio remouere, & punire: docet
Gregorius in dicta l. 28 part. per eam in Gloſſa ibi
vſa mal, per Teatum ibi. & in l. 3. §. præterea, ff. de
ſuſpectis tutoribus, alia adducit Gregorius in Gloſſa
83 dict. leg. 28. verbo ha poder. † LXXII. Punit
etiam delinquentem ſine cauſatore, vt probatur
ea dictis, & in terminis tradit Hypolitus dicto
84 conſ 86. num. 24. † LXXIII. Item repellit à iu-
dicio quem lex, vel ſtatutum prohibet admitten-
dum, Caſſaneus tradit, in conſuet. Burgund Rub. 14.
85 §. 11. Gloſſa fin. num. 8. † LXXIV. Poteſt coge-
re patrem, vt conſtituat filiæ congruam dotem, &
poteſt ſe intromittere ad interponendam authoritatem teſtandi; tradit Palazios Rubios in c. per
veſtras de donat. inter, §. 71. col. 354 verb, quinimo,
Bald. nouell. de dote, p. 6. priuilegio 18. Boerius de-
86 ciſ. 130 num. 4. & 5. † LXXV. Item ſuppler in
cauſa electionis parte abſente, Philipp. Decius in
87 c. conſtitutus, num. 1. de appellat. † LXXVI. Ea ea-
dem ratione poteſt prælatus examinare electum
ſibi præſentatum, c. nihil eſt, c. cum nobis olim, c. ve-
nerabilem de electione, notat Panormitanus in dicto
c. cum nobis, Balboa hic ſub n. 42. Parianus de probat.
88 lib. a c. 30. à num. 36. † LXXVII. Item ea his in-
ducit idem Balboa, quos prohibet prætor eſſe
prohibitos, etiam parte non opponente, l. quos
probibet, ff. de poſtulando, l filiusfamilias, §. ve-
89 terani, ff. de procurat. † LXXVIII. Item ait ibi
quod iudex compenſationem admittit, parte
non petente, l. fin. ff. de petit. hæreditat. l. apud
90 labeonem, §. ſi quis, ff. de iniuriis. † LXXIX.
Item in obligationibus rem tradi poteſt ea officio
condemnare ad intereſſe, ſeu æſtimationem, Ab-
bas in c. olim cauſam de cenſib.

LXXX. Dicendum quod in ſpiritualibus om- 91
nibus poteſt iudea ex officio, & parte non pe-
tente procedere, vt tradit Abbas in c. cum Eccle-
ſia, hoc tit. Applicabis Boerium deciſ. 171. vbi di-
cit quod in beneficialibus poteſt ſupplere, c. cum
cupientes, §. denique de electión. lib. 6. & in aliis ex
d. c. cum nobis, c. cum dilect. de elect. † LXXXI. Item 92
& in quocumque caſu, vbi vertitur periculum
animæ ſupplet ex officio, nullo petente, Panor-
mitanus in c. in litteris, num. 1. de reſtit. ſpoliator.
c. tuas, num. 8. de vſuris, & in c. conquerent. num 15.
de filiis presbyt. Felinus in c. cum dilectus, de fi-
de inſtrum.

Alios caſus congerit Azor in tit. Cod qui accu- 93
ſare non poſſ. in ſumm. col. 1. verſic. in caſibus ta-
men: tradit Gloſſa in l. 2. §. ſi publico ff de adul-
teriis, multos etiam caſus, in quibus iudex offi-
cium non petitum inpartitur, congeſſerunt Rob.
Maranta de ordin. Iudiciorum 6. p. c. de inquiſit. à
num. 106. Ioannes Oroſcius in l. nec quidquam,
§. fin ff. de officio proconſul. num. 3. 4. & 5. col. 434.
Didacus de el Caſtillo in l. 57. tauri, num. 17. Vinius
in ſuis concluſ. verbo iudex non poteſt, Romanus ſin-
gulari 589. Iacob. nouel. in reg. 42. verbo index, Pa-
normit. hic à num. 7. Platea in l præcepis. Cod. de ca-
non. largition. lib. Socinus Reg. 145. vel 197.

Verùm quia regula eſt, vt ſuprà. in princ. ad- 94
duxi, quod iudex non procedat ſine partis cita-
tione ex dicta l 4 § hoc iudicium, ff. de damno in-
fecto in l de pupillo, §. qui opus, ff. de noui operis,
nunciat Textus, in l. vnius, §. cogniturum, ff. de
quæſtion. vbi cauetur quod ſi iudex aliquid face-
re teneatur ſub pœna, non cadit in eam niſi par-
te petente, ex quo Textu multa bona infert Hy-
politus ibi num. 2. cum aliis, quod reuera intelli-
gitur, vbi præcipue attenditur priuata litigan-
tium vtilitas, vt patet ex caſibus ſequentibus,
† Primus quando aliquid alicui competat, aut 95
iudea aliquid debebeat facere intelligi ſi à parte
petatur, & non alias Caſſaneus in conſuetud. Bur-
gund. Rub., 13. § 8. Gloſſa 1, num. 4. Matienco in
l. 10. tit. 17. Gloſſa 12. num. 2. lib. 5, recopilat. Ia-
ſon in l. properandum, §. ſiue autem alterutra, Cod.
de iudiciis, num. 30. & 31. † Secundus quod ad 96
commodum partis nequit iudea ſe fundare ex of-
ficio, etiam ſuper bis, quæ ſibi ea actis conſtant,
ſecundùm Felinum in c. ex tenore de reſcript. † Ter- 97
tius & in tantum procedit, vt ad priuatam vti-
litatem, non poſſit procedere, etiam in crimi-
nalibus, niſi petatur, vt in c. innotuit. de elect. in
l. cum poſtulaſſent de officio proconſul. ibi Bartol. &
Doctores, de quo bene Socinus Reg. 200. iudex
ex officio. † Quartus quod citatio facta ex offi- 98
cio ſine partis citatione, ſit nulla, nec arctat ci-
tatum vt tradit late Ioannes Lupus in c. per ve-
ſtras, de donat. inter vir. & vxor. col. 157. † Vnde 99
& quinto infertur cum Alexandro conſ 85. lib. 1.
Decio in l. ſi ſuper poſſeſſ. Cod. de tranſact. num. 10.
vt ſi ſtatuto caueatur, quod poteſtas teneatur
compellere coniunctos ad compromittendum,
debeat intelligi, ſi petatur.

Notabis autem quod in omnibus caſibus, in 100
quibus iudex poteſt ſupplere admittit tertiū, cu-
ius intereſt, vt conſuluit Philip. Dec. alios referens
conſ. 429 n 4 Gratian. Reg. 299. n. 83.

Sed ſi dubites an iudex debeat condemna- 101
re ea officio in expenſis factis, reſpondent DD.
vt non debeat condemnare in factis poſt li-
tem conteſtatam, non petitis; licet poſſit
ſi

ſi velit ſecùs in expenſis factis ante litis conteſtatinnem, in quibus ſine petitione partis neqnit condemnare, Decius *in cap. ſæpè num.* 10. *de appellat.* Hypnlitus *in l. Patre, vel Marito, ff. de quæſtion. num.*67. Iaſon. *in l. properandum*, §. *ſine autem alterutra, Cod. de Iudic. dicto num.* 30. & 31. Antnnius de Tremo *in addition. ab bona, cur te in practica*, verbo *exceptionem, num.*5. verſic. *reficere*, quod notabis ad intellectum *l.*6. *tit.*13. *lib.* 3. *fori*, & *l.*251. *ſtyli.*

102 An autem Iudex dicatnr granare partem, ſi non faciat, quod ea mero nfficio facere poteſt, & vtrum pars propter boc poſſit appellare: tractat Felinus in nnſtro Textu n. 4. Hypnlitus *in l. quæſtionis modum*, *n.*65. *de quæſt.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XIII.
Aduerſario, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. TEXTVS iſte agit de exceptinne rei iudicatæ, cur, & quando deſinat competere, & qnia de ea nonnolla dixi *ſuprà in Rubr. q.*2. verſic. *ad quartam*, vbi de exceptione nnllitatis rei iudicatæ, & *ibi q.* 4. verſic. *ad ſecundam*, vbi de exceptione, quem effectum prnducat, & qualiter oppnnatur; Ideò amplins non repetn, & ſic recurres ad ea, qnæ addncunt Donellus *lib.*12. *comment. cap.* 25. Zangerus *de exception* 3. *p. cap.*17. Petrus Faber *lib.*16. *ſemeſtrium, cap.* 21. Langleua *lib.* 5. *ſemeſtrium cap.*2. Cojacius *lib.*70. *Pauli ad edictum*, *in l.* & *an eadem* 14. *ff. de exceptione rei iudicata*, & *ad leg.* 1. & integrum cumtitnlum, & ad Textum *in l. ſed ſi. ff. de popular. actionibus*, & *litium expenſis*; *ad cap.* 1. *de litis conteſt. lib.*6. & ad Doctores in præcitatis iuribns, & ad ſcribentes *in* §. *item, ſi in Iudicio*. & *in* §. *hac exempli*, & §. *quartum Inſt. hoc tit.* cum pluribus aliqua addocit *hic* Barboſa videndus, & Balb.

II. Ad verba *ibi Aduerſario tuo per Iudicem abſoluto, quoniam tempore litis mota rem petitam ab ipſo ſine dolo deſierat poſſidere*: adiunges plura, quæ adduxi de abſolutoria ſententia, & eius effectibus *in cap. examinata* 15. *de Iudiciis à quæſtion.* 19. nonnulla *in cap. fin.* §. 1. *ſub quæſtione* 2. *de iureiur.* & ad quæſtiones enncernentes *in dicto cap. examinata q.*13. vbi egi de ea, an lata pro Reo auferat Dominium ab Actnre, & ibi *q.*25. an poſſit ferri ſine cauſa, & ſine ſcriptis, & ad propnſitum noſtri textus *ibi q.*19. vbi egi an reus ſit abſoluendus ab obſeruatinne Iudicij, quando conſtat eum rem petitam non poſſidere, quid in aliis caſibus *q.* 20. Et applicabis quæſtionem 14. *ibi*, An Actnr debeat declarari à Iudice Dnminus rei repertæ, quandn Reus ſimpliciter accipit Litem, non aſſerens rem petitam pnſſidere.

III. Et ad verba ibi *ſi eam modo poſſideat tibi petenti denuo, rei iudicatæ exceptio tibi non obſiſtat*, congruit quæſtin an actin prnpoſita, quæ tempore litis non competebat validè efficiatur ea iure ſuperuenienti, de qua *in cap. dilectis* 6. *de Iudiciis*, *q.*13. vbi in verſic. *in ſecunda dicta q.* 13. egi de alia, an agens ea vna cauſa, probans ea alia à Iudicin repellatur.

IV. Et ad quæſtiones qualiter ſententia ferri debeat ren ſuſcipiente Iudicium ſimpliciter, & non poſſidente per hunc Textum Cnuarr. *in cap. Raynaldus de Teſtamentis*, §.3. *à num* 4.

V. Et an ſemel abſolutus ab obſeruatinne Iudicij poſſit iterùm ob idem delictum accuſari, latè *in cap. de accuſat.* de qua interim præter alios latiſſimè Couarr. *lib.*2. *var. cap.* 10. *per totum.* Ad alias applicabis dicta *ſuprà in dicto cap examinata q.*16. & *in cap. venerabilis* 20. *de Iud. quæſtione* 4. *à num.* 4.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIV.
Et Fin. hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. DE validitate reſcripti ab excommnnicato impetrati, non facta mentione de excommunicatinne videbis *ſuprà in cap. ab excommunicato* 41. *de reſcriptis*, & quia ad integram Textus noſtri conueninnt notata *ſuprà in cap. dilecta* 10. *hoc tit.* ibi leges, & in locis ibi aſſignatis expendit Balbna *in cap.* 2. *hoc tit.* & alij repetentes. II. Per hunc Textum agunt Dnctores de ea quæſtinne an conceſſo aliquo conceduntur, & nmnia quibus illud expediatur ſatis, de qua *in cap. præterea de officio delegati*: nntanit hic Abbas *num.*5. iam aliqua diai *alibi.*

III. Item & de illa, an excommunicatus poſſit impetrare, Felinus hic; vbi ampliat, & limitat *leg.* 38. *tit.* 18. *p.* 7. vbi benè Gregorius Bernardus Dica. *Reg.* 330. ibi Salcedus, Cnuarruuias *in cap. Alma* 1. *p.* §. 7. & *num.* 3. Gratianos *Regula* 177. ſed quia ea pertinet ad Actua, qui ab excnmmunicatis fieri permittnntur aut prohibētur leges nntata *ſuprà in cap.*2. *hoc tit.* & quæ dico ſub *tit. de ſentent. excomm.* & cum his finem impono exceptionum materiæ hodie 8. Iunij 1653. Dominica ſanctiſſimæ Trinitatis vtinam in eius laudem.

AD

AD RVBRICAM ET TITVLVM
DE
PRÆSCRIPTIONIBVS
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Connexio tituli de præſcriptionibus cum titulo de exceptionibus.*

2 *Quæſtiones nonnullæ de præſcriptionibus iam agitatæ hic aſſignantur*, & n.ſequentibus.

1 TITVLVS iſte dicit continuationem ad præcedentem de exceptionibus cum iam *ibi in princ. Rubrica*, in verſ. *inſuper* dixerim exceptiones ſolere ſæpiùs præſcriptiones appellari; Etenim earum, & vſucapionum natura ea eſt, vt ab vno in alterum Dominium rei transferatur, cuius occaſio ne qui petit Dominium, ſolet illudi præſcriptione obiecta in contrarium admodum illius, qui aliter aduerſus Actorem excipit: Qnare cum ex ſtylo, quem ſequimur ſemel dicta ex propoſito, vlteriùs non ſint repetenda; ideò quæ iam *ſuprà* ſcripta ſunt per quæſtiones circa præſcriptiones, & vſucapiones, nunc breuiter inſinuabo, vt alia nondum agitata ſub hac Rubrica, & Titulo ſcribam.

2 *Præſcriptio quinque pedum, an aliquo modo redigi poſſit ad actionem finium regund.* dixi in cap. 3. de probation. q.3.

3 *Authoris mala fides, an noceat Succeſſori, ad præſcribendum* in cap. quia v, de Iudic.42. *vbi ſub diſtinctione.*

4 *Iuriſdictio an acquiratur præſcriptione, quemadmodum priuilegio, & conſuetudine* in cap. cum contingat 13. de foro competenti q. 2. *adiunges alia dicta* in cap.8. de Iudic.quæſt.4. & 5. *vbi qualiter pro affirmatiua.*

5 *Poteſtas ferendi cenſuras, an poſſit conſuetudine, aut præſcriptione acquiri* in cap.cum contingat 13. de foro comp. quæſt.3. *affirmanè ſimiliter Eccleſiaſticos.*

6 *Miſſus in poſſeſſionem ob contumaciam rei, ſi ſciat rem eſſe alienam, an poſſit eam præſcribere ex miſſione ſecundi decreti*, dixi in cap. quoniam frequen-
7 ter, §. in aliis, vt lite non conteſtata q.4. † Et negabis vbi adduxi quæ citatio ſit neceſſaria ad interrumpendam præſcriptionem, aliqua dico infrà in cap. illud, & ſub cap. fin, q. 1. verſic, *item intelligitur.*

AD RVBRICAM,

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptionis materia abundè tractatur per DD. hic relatos num.2.*

COmmuniter Doctores ſatis latè hanc difficilem tractationem in ſcholis, & ad praxim tam in noſtro tit. quam in titulis, *ff, Cod. & inſtit. eodem* tractarunt, & alij diuerſis in locis, inter quos Baldus, Tiraquellus, Petrus Barboſa, Antonius Gabriel *tom.3. comm. opin. ſub hoc tit.* Conanus *lib.3. commentariorum cap.*11. Reuardus *lib.3. var. c. vnico* vbi plura ex antiquitate de differentia vſucapionis, Donellus *lib.5. commentariorum, & ibi cap.*4. vbi Oſualdus *littera A, de definitione cap. 5. de effectu, & æquitate vſucapionis cap. 29. & 30.* & de præſcriptione longiſſimi temporis *cap.*31. *de tempore vſucaptionis cap.*19, *de vſucapione rei donatæ filio* Antonius Faber *de erroribus pragmaticorum decade 42. errore 3. de differentia mobilium & immobilium vſucapionis*, idem *decade* 88. *errore* 6. Couarruu. *latè in Regula poſſeſſor.* Menchaca *quæſt. illuſtr. cap.* 3. Rendinus *in promptuario recept. ſentent. tom.1. tit.*89. Parlad. *rerum quotid. lib.1. cap.*1. Pachin. *controuerſ. lib.1. cap.* 64. latè etiam Anaſtaſius Germon. *de ſacrorum immunit. lib.3. cap.*18. Didacus *tit.* 13. *lib.* 3. *ordinam.* Molina *de iuſt. & iure tract.1. diſp.* 60. cum ſequentibus Leſſius *eodem tractatu lib.1. cap.*6. Sairus *in Claui Regia lib. 9. cap.* 12. nouiſſimè Egidius Trullenq. *in opere morali lib. 7. cap. 4. per totum* vbi refert alios Summiſtas. 1

Cumque ab iſtis, & aliis Doctoribus quidquid deſideres, poſſis prælibare etiam quoad forum animæ, quibus addo magis nouiſſimè Thomam Hurtadum Clericorum minor. *tom. 2. variarum tit.* 2. Ideò ego tam ad Rubricam, quam ad ſingula capita huius tituli clariori, & breuiori modo gerere me conabo. Et præter notata & quæ dico *infrà in ſequentibus quæſtionibus*, adiunges quæ pro hac Rubrica ſcribit Matthæus Colerus *de proceſſibus executiuis p 4. à fol.*63. 2

QVÆST.

QVÆSTIO I.

An vſucapio, præſcriptio, & exceptio aſſimilentur, ſeu differant?

SVMMARIVM.

1 *Vſucapio, præſcriptio, & exceptio in quo differant remiſſiuè ſub n. 4. 9.*
2 *Præſcriptio quid ſit, & num. 5. quid vſucapio, & num. 10.*
3 *Præſcriptio & exceptio idem ſunt, in quo differant, n. 0. & n. 16. 7.*
5 *Poſſeſſio longi temporis vocabatur antiquitus præſcriptio.*
6 *Præſcriptio refertur ad exceptionem dilatoriam, & peremptoriam, num. 8.*
7 *Præſcriptio militiæ, id eſt exceptio.*
8 *Præſcriptio dicitur peremptoria, ſicut exceptio.*
9 *Præſcriptio, & vſucapio qualiter idem ſint, & quibus differant n. 15.*
10 *Præſcriptio, & vſucapio, & ſi idem videantur ad diuerſos effectus diſtanti tempore fuerunt introducta: n. 11. 12. 13. & 14.*
11 L. 3. §. ductus, ff. de aqua quotidiana.
12 *Vſucapio ad mobiles, & præſcriptio ad immobiles deſeruiunt ſecundum aliquos.*
13 *Vſucapio eſt fauorabilior præſcriptione, & præſcribere quid ſibi velit.*
14 *Præſcriptio, & vſucapio differunt octo modis,* numeris ſequentibus.
23 *Præſcriptio, & vſucapio iure Canonico promiſcuè ſolent ſumi, etſi eodem iure differant. numero 24. & 25.*
24 *Vſucapio omnis, & præſcriptio non econtra.*
25 *Præſcriptio, qua extinguitur actio perſonalis, aut realis, non eſt propriè vſucapio.*

1 VT ergò fundamenta pro hac tractatione radicitus capias, oportet vt ab antiquitate nonnulla percipias; Differunt ergo vſucapio, præſcriptio, & exceptio; licet promiſſiuè à DD. accipiantur, præcipuè præſcriptio, & vſucapio & item exceptio, & præſcriptio; vt *ſuprà in Rubrica de exceptionibus*, iactaui *ibi*, à verſic. *inſuper*, pro cuius dicti ampliatione videbis.

2 Igitur cum Doctores inquirunt quid ſit præſcriptio, dicunt, vt nihil aliud ſit, quam exceptio iuxta textum *in l. cum tutoribus in princ. ff. de tranſact. l. ſi fideicommiſſum, §. 1. & vlt. ff. de Iudiciis l. nihil intereſt, §. 1. ff. de inofficioſo Teſtam.* obidque Tribonianus in libris Pandectarum, & Codicis ſub *tit. de exceptionibus*, tractat, & de præſcriptionibus, & ſic extat liber Tertulliani *de præſcriptionibus*, id eſt de exceptionibus, & defenſionibus aduerſus Hæreticos, adque ſic Modeſtinus *in leg. 3. ff. de tempor. & diuerſ. præſcript.* longæ poſſeſſionis præſcriptionem dicit, & Vlpianus *in l. 5. ff. eodem longæ poſſeſſionis* exceptionem appellat, & idem quod Marcellus *in l. 1. ff. ſi libertus ingen. dicatur eſſe* temporis exceptionem vocat Papinianus *in dicta l. 5.* temporis præſcriptionem dicit.

3 Vnde videtur non eſſe dubium inter Authores exceptionem, & præſcriptionem idem eſſe; Nam & Marcus Tullius *in oratione lib. 2. vt Petitor*, inquit, *rurſus competeret, nec exceptione excluderetur* & Cujacius *in paratit. Cod. de præſcription. long. temp.* ait, & *inde præſcriptioni nomen, quo nihil aliud quam exceptio ſignificatur.*

Ob idque dici debet præſcriptio temporis ex- 4
ceptio, vt colligitur ex ſerie pandectarum titulorum, vbi ponitur titulus de temporalibus præſcriptionibus, & aliis huiuſmodi, qui eo libro continentur *tituli*, quamuis dubium non ſit, quin adhuc aliqua ſit differentia inter exceptionem, & præſcriptionem: Nam illa, vt ſuprà ſatis *in tit. præcedenti*, inſinuari generalior eſt, vti conſtat ex diuerſis exceptionibus, de quibus *ibi* dixi, ſed præſcriptio propriè ea eſt, quæ curſu temporis à lege definiti authoritatem habet contra verum Dominum, aut fructuarium, aut creditorem pignoratitium, & quemcumque alium, cui aliquid eſt iuris in fundo *l. creditor, ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.* declarat exemplis Anaſtaſius Germ. *de Sacrorum immunit. lib. 3. cap. 18. à num. 30. qui num. 28. ex dicta l. 3. ff. de diuerſ. & tempor. præſcrip. & l. Emptor, Cod. de præſcript. long temporis* præſcriptionem nihil aliud eſſe quam exceptionem quæ ex vſu temporis, & vſucapione inſurgit, atque oritur, præit igitur vſucapio, & ſequitur præſcriptio, nam *præſcribere* hoc eſt *excipere*, quoniam modo poteſt aduerſùs eum, à quo conuentus ſum, niſi iam vſucœperim.

Ex his fortè factum fuit, vt iuris vtriuſque 5
Interpretes, imò & ipſi Sacratiſſimi Antiſtites poſſeſſionem, ſeu acquiſitionem longi temporis præſcriptionem appellarent quod in iure Ciuili non caret exemplis, vt *in l. qui alienam in princ. ff. de euict. l. ei à quo, ff de vſucapion. leg. quinque pedum, Cod. finium regund. §. ex his Inſt per quas perſonas*, vt plurimùm tamen præſcriptio eſt exceptio, quæ definiri poteſt vt ſit exceptio ex tempore legibus definito ſubſtantiam capiens, prout dixit Gloſſa *ad ſum. 10. q. 3.* quam ſequuntur Gofredus *in ſumma tit. de præſcript.* Alciatus *ad Rubricam eiuſdem, n. 4. & ad dictam l. quinque pedum, & ad leg. vt ſunt, ff. de verb. ſignif.* Couarruu. *ad regul. poſſeſſor. malæ fidei, n. 4.* qui eum pluribus examinat, & probat.

Imò & idem Couarruu. *in dicta Reg. in princ.* 6
ſecte exiſtimat, pluribuſque probat præſcriptionem referri ad exceptionem dilatoriam & peremptoriam; vt eſt exceptio: ſequitur Anaſtaſius Germ. *ſuprà num. 4. & 5.* ſiquidem Accurſ. *ad leg. 2. Cod. de precib. imper. offerend. & ad leg. præſcription. Cod. ſi contra ius*, vel vtilitatem publicam interpretatur moratoriam præſcriptionem, dilatoriam exceptionem. † Etenim apud 7
Imperatorem Gordianum *in l. ita demum, Cod. de Procur.* legitur præſcriptio militiæ, hoc eſt exceptio quæ militi opponi poteſt, ne Procuratoris officio fungi poſſit. † Sic & peremptoria 8
dicitur præſcriptio, ſicut exceptio *in l. Titia cum Teſtamento. §. Caius, l. cum Pater, §. Pater qui filio, ff de leg. 2. l. peremptorias, Cod. ſententiam reſc. non poſſe, l. præſcriptionem, Cod. hoc tit. l. emptor, Cod. de præſcript. longi temporis, dicta leg. 3. ff. de exception.*

Iam ergo viſum eſt quid præſcriptio, & ex- 9
ceptio ſibi velint; nunc autem an vſucapio, & præſcriptio eadem ſint, ſeu differant ſciri oportet; Imò quod promiſcuè ſumatur apud iuris vtriuſque Interpretes paſſim accipitur *præſcribere pro vſucapere, cap. cauſam quæ in fine cap. fin. hoc tit. Reg. Poſſeſſor. de Reg. iuris, lib. 6.* Nam ſicut præſcriptio capitur pro acquiſitione quæ fit per poſſeſſionem, ita vt pro vſucapione *dicto cap. fin.*

& Reg. ſine poſſeſſione de Reg. iuris, lib. 6. quare Alciatus *in dicta l. quinque pedum*, Cortaſius, & plerique ex nouioribus relati à Couar *in dict. Reg. poſſeſſor. in princ. num. fin.* dicunt quod etſi hæc exceptio non ſit ita frequens in libris digeſtorum, nihilominùs non ſit ita impropria, & barbara Iureconſultis, aut Imperatoribus incognita, Barboſa *hic, num. 6.*

10 Quare Doctores communiter definiunt præſcriptionem, ſeu vſucapionem dicendo, vt ſit acquiſitio Dominij per continuam poſſeſſionem temporis à lege definiti ſecundùm Conſultum *in l. 3. ff. de vſucap.* vbi Ferret. *à num. 15.* Cujac. & alij, Abbas *num. 9.* Alciat. n. 15. Beroius, & nonnulli in hac Rubrica tangit Gloſſa verbo *quod autem præſcriptionem in ſumma 16. q. 3.* Corradus *de contract. q. 15. concluſ. 3.* Menchaca *illuſtr. cap. 51. num. 7.* & hanc definitionem admittit Barboſa *hic, num. 7.* licet aliter præſcriptionem definiat Gloſſa dicto verbo *quod autem*, quam in effectu ſequuntur Alciatus *hic, num. 4.* Ferretus *num. 84. in dicta l. 3.* Couarru. *in dicta Reg. poſſeſſor. 2. p. §. 1. num. 4.* obidque etſi præſcriptio pro exceptione ſumatur, vt dixi, tamen hanc acceptionem nimis generalem, & impropriam eſſe dixit Trulleng. *in opere morali lib. 7. cap. 4. dub. 1. num. 4.* vbi cit cum Leſſio *lib. 2. de Iuſt. cap. 6. dubio 1. num. 2.* Sairo *in Claui Regia lib. 9. cap. 12. num. 1.* quod propriè præſcriptio ſumitur pro Dominij acquiſitione, vel iuris alieni eliſione ex tempore legibus definito proueniente. & hoc modo dici præſcribere domum, vineam, agrum, vel acquirere Dominium domos vineæ, & agri. Et ſic ab impugnationibus latè defendit *hic* Barboſa ſub *dicto num. 7.* aduerſus illos, qui dicunt acquiſitionem Dominij eſſe effectum vſucapionis, ſed non eſſe ipſam vſucapionem, quæ à ſuo effectu diſtingui debet, nec præfatam definitionam conuerti cum ſuo definito.

11 Sed cum Antonius Pichardus *in §. 1. Inſt. de vſucap. num. 4. & fin.* vt expendat Textum *in l. 3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana, & æſtiua*, conſtituet differentiam inter vſucapionem, & præſcriptionem, dicens omiſſis aliorum erroribus Textum illum non de vſucapione, ſed de præſcriptione eſſe accipiendum; Nam quatenùs ſeruitutes vſucapi non poſſint ex *l. ſeruitutes 14. ff. de ſeruit.* Tamen ſi quis aliqua ſeruitute longiſſimo tempore vſus ſit, eam præſcribit; id eſt ex longiſſima poſſeſſione ille, præſcriptionem; id eſt exceptionem, qua eam defendat, acquirit, vt letè autumat Parlador. *lib. 1. rerum quotidian. cap. 1. § 8. num. 3.* videndus *a § 1.* cum aliis, vbi ex bonis Authoribus longè agit differentiis inter præſcriptionem, & vſucapionem, vbi *n. 3.* cum aliis defendit præſcriptionem eſſe temporis exceptionem, & quod vſucapio, & temporis præſcriptio diuerſo iure à diſtantibus ſæculis introductæ ſint, illa nempe 12. tabularum iure, vt apparet ex *princ. Inſt. de vſucap.* & ex Cicerone *lib. 1. de legibus*, de qua re longiſſimè agit Rebardus *var. dicta lib. 2. toto tit. vnico*, vbi expendit tempora varia, quibus vſucapio fuit introducta, eum videbis pro curioſa antiquitatis inueſtigatione in hoc puncto, præſcriptio autem fuit introducta ex Principum conſtitutionibus, vt oſtendit Textus *in §. 1. Inſt. de perpet. & temp. action. §. quod autem, Inſt. de vſucapion.* Imò addit *ex §. 2. item nobis, §. ex his Inſt. per quas perſonas acquiritur ex l. fin. Cod. de edicto D. Adriani tollendo, §. quod autem de vſucapionibus Inſt.* vt *ne quidem etiam hodie poſt legem vnicam, Cod. de vſucapion. transfor.* vera ſit acceptio Alciati, quam nequaquam Legiſlatores appellarent longi temporis præſcriptionem, & vſucapionis præſcriptionem.

Quare & ſi communiter Interpretes conſtituant eam eſſe differentiam, vt vſucapio ad res mobiles, temporalis verò præſcriptio ad res ſoli ſeu immobiles pertineat iuxta Gloſſam *in dicta l. 3. ff. de vſucap. & princ. Inſtit. de vſucap. Gloſſa in ſumma 16. q. 3.* Bart. *in dicta l. ſeruitutes, ff. de ſeruitutibus*, Abbas, & cæteri *in Rubr. hic*, Bald. *de præſcript. p. 1. q. 3.* tamen ipſe Parladorius *dicto lib. 1. rerum quotid. in princ ſub num. 4. 5. 6 & 7.* eos carpit cum vſucapio non ſolùm res mobiles, ſed & ſoli comprehendat, nec nimis propriè ad mobiles, & ad immobiles referatur probans ex pluribus iuribus, precipuè *in l. eum qui ædes, l. quamuis. l. nunquid, ff. de vſucapion.* & deniquè ex omnibus fere legibus illius tituli; apparet, & oſtendit textus *in l. 1. ff. de public. in rem actione, l. 1. Cod. comm. rerum alien. §. 1. & §. furtiua Inſt. de vſucap.* Ob idque, etſi Alciatus, & alij relati dicant in prædictis & aliis iuribus impropriè, & abuſiuè loquutos, quo commento prædictis iuribus ſatisfacere conantur; Tamen cum Quintilianus *lib. 5.* & Valla *in Proœmio elegant. lib. 5.* Conſultos ab impugnatione, & improprijs defendunt, cum non ſolùm Iuriſprudentiæ Cultores, ſed & linguæ latinæ elegantiæ florentes non vſurparent vſucapionem pro præſcriptione, nec econtra ita ſæpè. & ſic addit Parlad. *in dicto §. 2. num. 14.* non mediocriter peccare Interpretes, quod hoc verbum præſcribendi cum generale ſit, & ad omnem exceptionem pertinens, ad temporalem exceptionem redigant, ac obſtrudant, cum nunquam Iuriſconſulti vtantur in hac ſignificatione hoc verbo ſine oppoſitione illa *temporis*, vel *temporalis*.

Etenim, vt ait Anaſtaſius Germ. *dicto lib. 3. de Sacrorum immunit. cap. 18. à num. 21. præſcribere* non ſignificat vſucapere, vel vſu rei Dominium acquirere, nec quiſquam hanc vocem latinè eo ſenſu vſurpauit; ſed quia Barbari ita loquerentur ea ex vſu Barbarorum cœpit in forum ſenſim irrepere, & in ſcholis vſurpari, quocirca ipſi Sacrorum Canonum Conditores, qui ſe potiùs, ac negotiis, quam verborum delectui, aut proprietati accommodarunt (illis præſertim temporibus, quibus Italia à Barbaris vexata, & puritas latini ſermonis propè extincta eſt *pro vſucapione*, vſurparunt *præſcriptionem*, & pro *vſucapere, præſcribere*, cum diſcrimen ſit inter eas non minimum; Nam ſi quis rem vſuceperit, cum bona fide non ſolùm præſcriptionem habet, hoc eſt exceptionem, ſi conueniatur; ſed & Dominium, veluti ſi quis rem immobilem decem annis inter præſentes, vel viginti inter abſentes poſſederit, non tantùm præſcriptionem, id eſt exceptionem acquirit, qua agens remouetur; ſed acquirit etiam Dominium *l. vnica, Cod. ſi aduerſus Venditorem*, ex quo ſequitur, vt fauorabilior ſit vſucapio, quam præſcriptio propter bonam fidem. 13

Ob id breuiſſimè dico cum Parladorio *dicto lib. 1. rerum quotidianarum* & cum eodem Anaſtaſio Germonio *à dicto num 21. cum ſequentibus* inter præſcriptionem, & vſucapionem nonnullas 14

conſtitui

Digitized by Google

conſtitui differentias, quas præfati latè exami-
15 nant. † Itaque vt dixi, iuſtum & legitimum do-
minium conſequimur, ſed temporalis præſcriptio
16 nullum parit. † Item vſucapio aduerſus illos qui
in integrum reſtitui ſolent procedit, ſiue ij minores
ſint, ſiue maiores, *l. nullo Cod. de rei vindicat. l. ab
hoſtibus, Cod de captiuis, & poſtlim. reuerſ. l. Attili-
cinus ff. ſi ſeruitus vindic. l. 1. Cod. ſi aduerſus vſuca-
pionem, l. etiamſi ff de minoribus, l. 2. § ſi à pupillo, Cod.
pro emptore*, ſed præſcriptio longi temporis de-
cem ſcilicet vel viginti annorum, aduerſus eos,
qui reſtitui ſolent, non procedit, *l. 1. & 2.* cum
17 reliquis *Cod. de reſtit. militum.* † Tertiò pignus
vſucapione non tollitur, *l. vſucapio pignoris, ff. de
pignoribus, l. 2. ff. pro herede l. cum poſtularem, § fin. ff.
de damno infecto*, ſed longi temporis præſcriptio
18 pignus repellit, *l. 1. & 2. Cod. ſi aduerſus creditorem
longi temp. præſcriptio oppon.* † Quartò diſcrepant,
quia præſcriptio per litis conteſtationem inter-
pellatur, *l. more, Cod. de rei vind. l. nec bona fide, Cod.
de præſcript. longi temporis*; Vſucapio autem non
interrumpitur per litis conteſtationem, *l. 2. § fin ff.
pro emptore, l. ſi poſt acceptum, ff. de rei vind § ſi ad
exhibendum inſt. de officio Iudicis, l. etſi vſucapio, ff.
familiæ erciſcundæ, l. Iulianus, § ſed et ſi quis, ff. ad ex-
19 hibendum.* † Quintò incorporalia vſucapi non
poſſunt, *l. ſeruus, § incorporales, ff. de acquirendo re-
rum dominio*, ſed temporalis præſcriptio habet lo-
cum etiam in incorporalibus, *l ſicut, C. de præſcript.
30. vel 40. annor. l hereditatis, Cod. de petitione here-
20 ditatis.* † Sextò tametſi in vſufructu, qui eſt Ius
incorporale, locũ habet longi temporis præſcri-
ptio, id eſt, licèt actio cõfeſſoria, vel negatoria pro
vſufructu competens longi temporis præſcriptio-
ne tollatur, vt luculentiſſimè oſtendit, *l fin. Cod.
de præſcriptione longi temporis*; tamen vſusfructus,
cùm res incorporalis ſit vſucapione haudqua-
quam acquiritur, *l. Iuſto § non mutat, ff. de vſuca-
pion. l. acquiritur, § fin. ff. de acquirendo rerum domi-
21 nio.* † Septimò ſeruitutes vſucapi non poſſunt,
*l. ſi alienn, § hoc Iure, ff de vſucapionibus, l. ſeruitutes
4 ff. de ſeruitutibus, l. & ſequitur, § fin. ff. de vſuca-
pionibus*, ſed præſcriptio locum in iſtis habet, vt
manifeſtè oſtendit Textus *in l. fin. Cod. de præſcript.
longi temp.* & *l. Cod. de ſeruitut. & aqua.* & quando
vſucapi poſſunt dico *infrà*, cùm vberiùs de ratio-
22 ne inquiro. † Octauò in illo etiam vſucapio, &
præſcriptio diſſentiunt, quod in vſucapione titu-
lus poſtulatur, & bona fides; atqui in præſcri-
ptione temporali, etiam longi temporis, ſcilicet
10. vel 20. annorum titulo opus non eſt, ſed tan-
tùm bona fidea ſufficit. & de differentiæ ratione,
horum omnium ſigillatim refert ipſe Parladorius
per nouem Paragraphis, vbi videbis, de quibus ego
infra expendo.
23 Cúmque Andreas Valenſis hic poſtquam
num. 3. dixerit, quod olim præſcriptio ab vſuca-
pione diſtinguebatur, nam per vſucapionem ac-
quirebatur directum dominium, & directa in
rem actio, per præſcriptionem tantùm exceptio
peremptoria, vt iam dixi, & quamuis deinde Iure
nouiori *in l. pen. Cod. de præſcript. 30. vel 40. anno-
rum*, vtilis actio per præſcriptionem acquirere-
tur, quod itidem etiam diſpoſitum legibus ante-
rioribus demonſtrent Textus *in l. ſi Deo. § 1. ff. de
Iureiurando*, ibi, *poſt longi temporis præſcriptionem,
etiam vtilem actionem habere debere*, & *in l. ſi quis
diuturno, ff. ſi ſeruitus vendicetur, & l. 1. § fin. ff de
aqua pluuiæ arcenda*; tamen Iure Canonico hodie,
& paſſim ab Interpretibus vtrumque pro domi-
nij acquiſitione; & Iuris alieni eliſione ſumantur.
euenire ait, quod præſcriptio hoc modo ſumpta
propriè ad vſucapionem ſe habeat. † Verùm 24
adhuc non reticet differentias, quas inter ſe ha-
bent, nempe vt omnis vſucapio ſit præſcriptio,
non ſic econtra. † Item quod præſcriptio, qua 25
extinguitur actio perſonalis, vel realis non ſit
propriè vſucapio; & in illo ſenſu rectè idem Va-
lenſis *num. 6.* expendit, qualiter vſucapionis de-
finitio conuenire queat cum ipſa præſcriptione.

QVÆSTIO II.

*Cum communiter dictum fuerit quod vſuca-
pio ad res mobiles, præſcriptio ad immo-
biles adjudicaretur, dubium eſt, an rectè
diceretur olim diuiſio rerum, nec manci-
pi, & mancipi: Et à quibus antiquitus
vſucapio fuit introducta, & in quo diffe-
rant vſucapio, & longa poſſeſſionis capio?*

SVMMARIVM.

1 *Præmiſſum Quæſtionis.*
2 *Mancipi res, & nec mancipi olim diuidebantur ad vſucapionem. & quæ erant? n. 3. 4.*
4 *vſucapi poterant res mobiles, & ſe mouentes mancipi, ſiue non mancipi, & de ſublata hac differentia, & Dominio bonitario, & quidditario, n. 5. 6.*
7 L. vnica Cod de poſſeſſ. transform.
8 *Vſucapionis introducendæ, qualis cauſa antiquitùs, & qualiter tunc mobilia, & immobilia vſucapiebantur, n. 9. 10. & 11.*
10 *Vſucapi ſolebant res mobiles anno, & immobiles biennio, quod immutatum fuit, & quare? num. 11.*
11 *Vſucapiuntur res immobiles inter præſentes decennio, inter abſentes annis viginti: expenditur, num. 12. & 13.*
13 *Vſucapio, & longi temporis capio, quæ, & in quo differant, n. 15.*
15 *Vſucapio non aquè à conſultis, à bonis authoribus linguæ Latinæ & à Pontificum Conſtitutionibus accipitur.*
16 *Præſcriptio latiùs patet, quàm vſucapio.*
17 *Vſucapio erat longa poſſeſſione capio, & quæ acquirerentur vtraque, n. 18.*
18 L. 1. Cod. de ſeruis fugitiuis.
19 *Vſucapio decemuirali conſtituta, deinde longa poſſeſſione capio, partim fuit ciuilis, partim honoraria.*
20 L. cœptam 40. ff. de vſurpationibus, l. ſi quis 10. ff. ſi ſeruitus vindicetur, l. 1, Cod. de ſuperficiebus.
21 *Vſucapio, & longæ poſſeſſionis capio, tempore diſcernuntur certo, & incerto, quale vtrũque, n. 22.*
22 *Vetuſtas temporis quæ.*
23 *Præſcriptionum quædam ad Rubricam ſpectantia* remiſſiuè.
24 *Præſcriptio vt procedat in præſentes, & abſentes, qualiter iſti ſic intelligantur, n. 25.*

QVia Bartol. *in l. ſeruitutes 1. ff. de ſeruitutibus*, Panormitanus *hic*, & alij dicunt olim, hoc eſt, ante Iuſtiniani Conſtitutionem, de qua *in lege unica. Codice de vſucapione transformanda*, vſucapionem commune verbum fuiſſe

Digitized by Google

mobilibus & immobilibus rebus ; at hodie per
dictam leg. vnicam eſſe differentiam, ſcilicet quod
vſucapio mobilibus, præſcriptio rebus immobi-
libus conueniat ; aliique Cæſarei, & iuris Ponti-
ficij interpretes, frequentius Bartolum, & Abba-
tem ſequuti ſint iuris veteris ; forte ignoratione
decepti, cum vt iam quæſtione præcedenti adduxi
vſucapio ad mobiles, & immobiles, res extendatur
ita vt præſcriptio ex iuris obſeruantia ſatis dif-
ferat ab illa, ob idque incidimus iam in inquiren-
do dubio propoſito in quæſtione.

2 Olim enim res omnes diuiſæ ſunt inter man-
cipi, & nec mancipi ; atque ideo titulus codicis
inſcribitur de vſucapione transformanda, & ſu-
blata differentia rerum *mancipi*, & *nec mancipi*, res
ergo *mancipi*, dicebantur prædia vrbana, & ruſtica
quæ erant in Italia res Italici ſolii, & iura ruſtico-
rum prædiorum, vt *iter, via, actus, aquaductus*, quæ
& ipſa vt res ſoli Italici accipiebantur, & eodem
prorſus iure cenſebantur, quo res ſoli, *l. 1. C. de ſer-
uitutibus. & aqua*, quibus ex Vlpiano Cuiacius *in
parath. lit. de vſucapione transform. Cod. adiungit ſer-
uos*, & *quadrupedes*, quæ dorſo, colloue damnantur,
vt *boues, equi, muli, aſini*, & ex Plinio *lib. 9. cap. 35.* in
fine, *vniones*, id eſt, *glandes*, margaritas, & res alias
omnes pretioſas, quæ veneunt auro *contra* vel au-
ro *ſupra*.

3 Nec mancipi autem cæteras eſſe res, veluti
prædia prouincialia, vt *in § per traditionem inſt.
de rerum diuiſione*, quæ dicuntur, & erant, ſtipen-
diaria, & tributaria, & feræ beſtiæ, quamuis do-
mitæ ſint, & *oues, capræ, ſues*, & res omnes, quæ
auro ſunt inferiores, ſed ea tantùm prædia vſucapi
poſſe, quæ *mancipi*, erant; hoc eſt quæ ſolo italico
comprehendebantur, non Prouincialia, vel iura
eorum, quæ nec mancipi erant, *l. cum ſponſ. ff. de pu-
blic. in rem actione*.

4 At res mobiles, & ſe mouentes vſucapi
poſſe, ſiue *mancipi*, ſiue non *mancipi*, eſ-
ſent vbique locorum in Italia, & Prouinciis dixit
dicta *l. vnica de vſucap. transformanda*, vnde Mar-
cus Tuſchus *in topicis*, ait quod *alienatio eſt eius
rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri nexu, &c.* quæ
verba Boetius *in dicta l. vnica comment. 3.* enarrans
dicit, *omnes res, quæ abalienari poſſunt ; id eſt quæ à
noſtro Dominio ad alterius tranſire poſſunt mancipi di-
ctæ ſunt* ; & quod ea abalienatio fieret per quan-
dam nexus ſolemnitatem : hæc refert Anaſtaſius
Germon *de ſacror. immun. lib. 3. cap. 18. à num. 7.* quē
num. 17. ait, non minimam in iure veteri fuiſſe dif-
ferentiam inter res mancipi, & nec mancipi, inter
ſolum italicum, & Prouinciale, inter Dominium
5 ex Iure Quiritum, & Dominium in bonis. † Quam
Iuſtinianus ſubſtulit ac primum Dominij ; ita vt
omnes rerum ſuarum intelligerentur eſſe Domi-
ni, eodem pleno, legitimoque iure ex *tit. C. de nu-
6 do iure quirit. tollend.* † Et alio inquam titulo ſu-
ſtulit differentiam rerum mancipi, & nec manci-
pi, vt omnes res quoquomodo diſtrahi, abalie-
narive poſſent. Et tempus vnius anni mutauit in
triennium, biennij in decennium inter præſentes,
& vicennium inter abſentes.

7 Ob idque Couarruuias *in reg. poſſeſſor. in princ.
n. 1.* rectè putauit vſucapionem immobilium in
illa Iuſtiniani conſtitutione ſublata, *in dicta l. vnica
de vſucapione transformanda*, non transformari in
vſucapionem mobilium (vt vulgò interpretes pa-
rùm periti opinantur,) ſed quod temporis an-
guſtiæ, quæ olim ſufficiebant ex *l. 12. tabul.* exclu-
derentur, longioraque ſpatia darentur ad acqui-
rendas res per temporis vſum, & poſſeſſionem,
quia vſucapio, vt Modeſtinus definit *in dict. l. 3. ff.
de vſucapion. eſt acquiſitio, vel adiectio Dominij per
continuationem poſſeſſionis temporis lege definiti*, vt
iam adduxi, ex quibus ait Anaſtaſius Germ. *dicto
cap. 18. num. 19.* conſtare plane, & omnibus mani-
feſtè apparere vſucapionem, non ſolùm tempo-
re 12. tabul. & vſque ad Iuſtinianum, ſed & poſt
ipſius Iuſtiniani conſtitutionem acquiſitionem
per vſum, & poſſeſſionem, tam rerum immobi-
lium ſignificare.

Itaque vt ait Reuardus *variarum tomo 2. nu- 8
mero 4.* ratio introductæ vſucapionis ea fuit,
nam cum anno 35. ad vrbe condita, commu-
ni ſuffragio populi, centuriatis comitiis leges
decemvirales perlatæ, & in *æ*, vt tradit Liuius
inciſæ, proponebantur in publico non in iiſ-
dem, quibus Italia finibus, ſed anguſtioribus
multò Romanum Imperium continebatur, ſuiſ-
que ita liminibus Romani continebantur, vt
niſi ſoluendi voti legationis, vel exilij cauſa Ita-
licæ, fines rarius egrederentur ; inque ſuis poſ-
ſeſſionibus erant perpetui, nec ab his ſæ bello
deterrebantur, quin ſtatim pulſis hoſtibus, fu-
gatiſque ferro poſito manu, roſtrum ſumerent
ad intermiſſos agrorum cultus redeuntes. † Ideo 9
inter illas, quibus de rerum Dominio tracta-
bantur leges vſu rei capiendæ tempus certum,
decem viri conſtituerunt, nec quidem pro tem-
poris qualitate longius, nec pro nec pro domi-
norum negligentia rigoroſius, quàm quod ſta-
tui æquitas ipſa poſtulabat, cum in ciuitate con-
tinui, & agris perpetui ciues detinebantur ra-
riuſque relicto natali ſolo Italiam egredi conſue-
uerant ; ſic rebus mobilibus anni, immobilibus
biennij ſpatium vſu acquirendis, habita inter
præſentes, & abſentes nulla diſtinctione ſuffice-
re exiſtimabant.

Hinc ergo factum fuit, vt iure illo antiquo 10
res bona fide poſſeſſæ vſu non longo videli-
cet anni vnius mobiles, & immobiles bien-
nij ſpatio acquirerentur, quo reſpicit Cicero *in
topicis*, *quoniam vſus Authoritas fundi biennium
eſt, ſit etiam ædium at in lege ædes non appellantur,
& ſunt cæterarum rerum, quarum annus eſt vſus, va-
leat æquitas, quæ paribus in cauſis paria iura deſide-
rat*, quo in loco, *plurimarum*, ait Boetius *re-
rum vſucapionem annuam eſſe, & quibus anno con-
tinuo aliquis vſus eſt illas firma iuris Authoritate poſ-
ſideat vt ſunt res mobiles*, immobilium autem vſu-
capionem biennij ſpatio contineri, non *in topicis*
ſolùm, ſed etiam pro Cæcinna, teſtatus ; idem
Cicero *ibi lex*, inquit, *vſum, & Authoritatem
fundi iubet eſſe biennium*: refert idem Rebardus *vbi
ſupra ſub num. 3.* qui longe agens probat, *n. 5.* de-
rogatum fuiſſe legi de vſucapionibus decemvi-
rali prætoris edicto.

Quo fit, vt cum innumeras temporibus 11
Imperatorum Romani Prouincias ſubiugarent
& amplius ſic Italia non contineretur, vt
eam rarius egrederentur, quinimo contra
ſæpius accideret, vt qui Romæ agebant,
in Prouinciis prædia poſſiderent, & qui
in Prouinciis erant, in Italico ſolo poſſeſ-
ſionibus abundarent, ob idque abſentes Do-
minos, & imprudentes ſuis biennij ſpatio
priuari poſſeſſionibus, nec durum, nec iniquum
quo lex edita fuit tempore exiſtimari potuerit

ſed

ſed tandem propsgatis enim immenſū orbis Romani finibus, quod equum fuerat, antea iniquum, iniuſtumque, quod olim iuſtum erat, ve Prætori viſum fuerit; inde exiſtimat Rrbardus *ſuprà dicto lib.1.variar. tit.2. n.6.* partim expreſſa, partim tacita Giuium conuentione, vti res Immobiles, non biennio ampliùs ſed longo tempore vſu acquirerentur, & ſic factum partim edictis partimque nouis conſtitutionibus; taliter, vt loco anni, & biennij, decennium inter præſentes, vicennium inter abſentes ſubrogaretur, ex *l.76.ff. de contrahenda emptione.*

12 Edictum enim de vſucapionibus interpretans Paulus *lib.55. ad edictum longi temporis*, meminit *in l.4. §. ſi tu me, ff. de vſucap.* ad quod edictum Vlpianus quoque ſcribens *lib.16. ad edictum*, ait, *ſeruitutes cum edificiis*, lōgo tempore capi teſtatus eſt *in l.10.eodē* taliter, vt quoties de rebus immobilibus vſu acquirendis agebant prudentes ſemper *longi temporis poſſeſſionis tuitina, & vſus longi meminerint*, vt refert idem Reuardus *ſuprà n. 5. in fine*, qui *dicto num.6.* ait ex dicto Paulo interpretante Prætoris edictū de vſucapionibus *lib. ad edictum 54. longum*, ſcilicet *tempus continuò decennij inter præſentes, & inter abſentes vicennij ſpatio comprehendi*; ita ad filium ſcribebat *lib.5 ſentent. tit.5.* vt quis non exiſtimet hæc verba *longa poſſeſſione capere*, & alia bis ſimilia à Triboniano reſponſis prudentum incerta eſſe.

13 Ergò iure antiquo biennij nouo iure inter præſentes decem, & inter abſentes Annorum viginti ſpatio vſu res immobiles acquirebantur, quæ quidem acquiſitio vetus decem viris *vſucapio*, dicebatur. Nouam verò *longa poſſeſſione capionem* appellabat Iabolenus *in l.4. in fine, ff. pro emptore*, & quemadmodùm vſucapere per vſum acquirere ſignificat, ſic capere longa poſſeſſione per longam poſſeſſionem capere interpretari vſus eſt, Sceuola *in l. fin. eodem*, ibi quæſitum eſt *cum ſcieris partem fundi abſentis eſſe, an totum fundum longa poſſeſſione ceperis reſpondi ſi credidiſſet mandato fratris veniſſe per longum tempus cepiſſe*, & Vlpianus *l.5. de itinere*, actuque priuat acquiſitionem longam *longa poſſeſſionis prerogatiuam vocat*: Alia idem Reuardus addit imo, & *n.7.* ex multis dicit quod vſucapi poterat id longa poſſeſſione capi potuiſſe, ſed longè ſub *num. 11, & 12.* probat falſum eſſe, quod à nonnullis traditum eſt loco vſucapionis longa poſſeſſione capionem repoſitam eſſe in noſtris pandectis, vt cur id fieri non potuerit in dicto *num. 12.* rationem, vt veram ipſe tradit *ibi* ad plura legendus de antiquo, & nouo illo iure introducendo, ſeu introducto, & ex his ſatis intelligitur ſecundæ difficultatis pars.

14 Ad ſecundam difficultatis partem reſpondebis ex dictis in verſic. *itaque.*

15 Ad tertiam difficultatis partem de differentia vſucapionis, & longi temporis capio, etiam ex dictis inſpicitur, ſed pro ampliori intellectu, & doctrina aduerto primò, quod hoc verbum *vſucapio*, non eo ſenſu accipiatur apud Iureconſultos Imperatorum conſtitutiones, atque linguæ Latinæ Authores, quo à Romanis ipſis Pontificibus, & vtriuſque iuris interpretibus accipitur, vt adnotarunt Andreas Alciatus *in l. quinque pedum, num. 17. Cod. finium regund.* Didacus Couarruu. *in Reg. poſſeſſor. in princ. num.6.* Anaſtaſius Germ. *de Sacrorum immunit. dicto cap. 18. p 3. ſub num. 19.* quia veteres iuris magiſtri dictionem *præſcriptionis*, non benè intelligentes aliam ſignificationem habere eam putarunt, vt non tantùm exceptionem ſignificaret, vel vſucapionem triennalem, aut longi temporis; verùm etiam etiam ad actiones reales & perſonales, atque omnia ea quæ tempore acquiruntur pertinere, atque etiam dicere fundum agrum; aliam veram præſcribi, vbi dicimus *vſurpari*, cum tamen, vt iam ſuprà dixi *quæſt.1.* verbum *præſcribere*. nihil aliud ſit quam excipere, quod verbum datiuo iungitur per *leg.3.ff. de præuar. leg. intra quatuor annos, ff. de diuerſ. & temp. præſcript.* & apud Ciceronem paſſim, & vſucapio, vt etiam ibi, & ſub hac quæſtione ſit acquiſitio dominij, & ſic Balboa pluribus adductis *in c. vigilanti*, poſtquam *à num. 2.* agit de ſimilitudine vſucapionis, & præſcriptionis. † Et concludit *num. 7.* differre 16
in eo quod præſcriptio latiùs patet, quam vſucapio, quia interdùm dicimus nos præſcribere aduerſus actionem perſonalem, & aduerſus iua quod quis in aliquem habebat, & multò ſimilia in quibus vſucapio locum non habet; cum præſcriptio plerùmque ſit exceptio, vſucapio autem non exceptio, ſed directa dominij acquiſitio dicatur.

Ergo olim *vſucapio* erat etiam longa *poſſeſſione* 17
capio, hac iure nouo, illa antiquo iure res tam mobiles, quam immobiles acquiri, & quamuis res immobiles; ſic etiam mobiles longa poſſeſſione acquiri poſſent: Tamen ſolemni legis antiquæ ſpatio mobiles per vſum acquirebantur ex *l. 1. ff. pro dote*, nec quidem Dino Antonino Magno longæ poſſeſſionis in rebus mobilibus bonæ fidei poſſeſſorem, qui ſolemni præſcriptione tutus erat, vti prærogatiua abſurdum, aut iniquum videtur ex Textu *in leg. 9. ff de diuerſ. & tempor. præſcript.* quamuis alioqui decem, vel viginti annorum, quam vnius anni poſſeſſionem improbare Actori eſſet difficiliùs ob id, qui *vſucapere*; id eſt anni ſpatio vſu rem acquirere poteſt eandem longa poſſeſſione capere, vt ex Diui Antonini inſtitutione appater.

Sed an quæ vſucapione acquiri non poſſint, 18
poſſint longa poſſeſſione capi in dubium meritò vocaretur, niſi expreſsè Imperatores, & Maximianus clarè ſcripſiſſent *in l. 1. Cod. de ſeruis fugitiuis* ibi, in quibus rebus mobilibus vſucapio (id eſt anni ſpatium) locum non habes, nec in his longi temporis præſcriptionem, ſiue longa poſſeſſione capionem locum habere, & ſic ait Reuardus *dicto tom.2. var. cap. vnico num. 7.* diſtinguendam eſſe vſucapionem, quæ tunc temporis in ſolis rebus mobilibus locum habebat à lōgæ poſſeſſionis prærogatiua ob id ſi quis vſucapione, ſiue annali præſcriptione ſe tutū ſatis conſideret ſuperfluo longè poſſeſſionis prærogatiua defendi poſtularet, eoſdemque Imperatores dixiſſe *in l. 2. C. in quibus cauſis ceſſat, cum vſucapio locum habet ad longi temporis præſcriptionem ſuperfluè perueniri*

Erat autem olim omnis *vſucapio*, ciuilis nimi- 19
rùm lege decem virali conſtituta *longa*. deinde *poſſeſſione capio*, partim ciuilis, partim fuit honoraria. Et quatenùs ex Principum conſtitutionibus, vel alia iuris parte conſtabat. ciuilis erat, ciuilemque cauſam habebat: Verùm quatenùs in facto verſabatur Prætoris Iuriſdictioni relinquebatur, vt patet ex Modeſtini verbis *in lege 18. de vſurpat* ibi, *Emptorem prædij ex bonis vacantibus nondum nunciatis, quamuis aduerſus Fiſcum*

[1] *Fermoſin. de Exceptionibus.*

ſum vſucapio non procederet , nihilominus tamen rectè diuturna poſſeſſione capturum , & explicans idem Reuard. *dicto lib* 2. *var. cap. vnico* , *num.* 8. Modeſtinom ſubieciſſe hæc verba *idque conſtitutum eſt*,ne quis Prætoris authoritate fultum illud exiſtimaret , & quibus ſatis indicare vſus eſt, non omnes longæ poſſeſſionis prætogatiuas, hono-
20 rarias , ſed quibuſdam legitimas eſſe. † Et amplius expendens textum *in l.* 40. *de vſurpat l.*10. *ð. ſi ſeruitus vindicetur* cum *l.* 1. *Cod. de ſuperficiebus* , ait vt quemadmodùm ſeruitutes conſtitutæ directis peruntur actionibus ; ſic ad eatum exemplum actionibus vtilibus peti ſetuitutes iura Prætorio conſtitutas ; non eoim *ipſo iure* , hoa eſt iure Ciuili vtiles comperunt actiones, ſed directæ , ſolas namque actiones Prætorias vtiles, ciuileſque omnes vocari directas , & ſic authoritate iutis differre *longa poſſeſſione capio* , *& vſu-*
21 *capio.* † Item etiam *vſucapio* , *& longa poſſeſſionis capio* tempore diſcetnuntur ; Ita vt illa certo, & exiguo , hæc autem longo , eoque partim certo , partim incetto conſtaret tempus certum , vt iam dixi erat decem inter præſentes , & inter abſentes viginti Annorum ſpatio , incertum verò ex vetuſtate , cuius origo memoriam exceſſerat conſtare ; Ita idem Reuatdus *var. dicto temp.* 2. *cap. vnico* , *num* 9. vbi ait id doceri , ne quis incidat in errorem , vt exiſtimet *vetuſtatem* , cuius diuerſis in reſponſis , meminerunt prudentes, ſemper excedere memoriam opottere, tempuſqoe exigete incertum , quin contra tempus diuturnum , & longum illud cettum decem, vel vigioti annotom vetuſtatis interdùm oomine contioeti; hine defendi poſſe.

22 Quod eum vetuſtatem legis vicem tenere dixiſſet Vlpianus addit *in l.* 1. *circa finem* , *ff. de aqua quotidiana interpretans vetuſtatem* verba ſequentia *eum qui diu vſus eſt ſeruitute* , *nec vi* , *nec precario*, *nec clam habuiſſe longa conſuetudine* , *velut ex iure impoſitam ſeruitutem videri* , quo in loco vſom diuturnum , loogamque conſuetudlnem , quam decem , vel viginti annorum ſpatio comprehendi ex paulo iam eſt probatum , & hoc tempus *vetuſtatem* viſus eſt appellare Vlpianus ; Itaque duplicem conſidetationem fuiſſe in quæſtionibus rerum longo vſu acquitendatum voo modo per vetuſtatem longum tempus , eertumque iorelligere prudentes , altero ad naturæ legem , tempuſque incertum , quod memotiam excedebat vetuſtatem trahere , de quo & decentenaria præſcriptione dico infrà *in cap. cum vobis* 16. *& in cap. illud cum aliis* vbi & de quadtagenaria, ſeu trigin ta annorum præſcriptiona.

23 Ad hanc ergo Rubricam ſpectant omnia, quæ de titulis tequiſitis ad vſucapiendum,ſeu præſcribendum Doctores ſolent tractare , veluti de bona fide , titulo , & tempore , & de poſſeſſione ; ſed quia de his omnibus agitor ſub rubro , ideò pro Rubrica accipies telata *ſuprà* , & in vſucapione, ſeu præſcriptione Dominium directum acquiratur, vel vtile , & ſi aliqua dixi iam latè infrà diſputatur *in cap. fin.* & num Ciuilis , ſeu humana lex valear Dominium ab vno in alterum vſucapionis,aut præſcriptionis vittute tranſmitti *ibi* dico ſub *q.*6. quis fuerit Authot præſcriptionis 3. vel 40. Annorom *infrà in cap. de quarta* , & quæ differentia circa tempus præſcriptionis inter Ius Cæſareum , & Canonicum ibi ; & in aliis iuribus de præſcriptione aduerſus Romanam Eccleſiam.

Pro complemento aduerres , vt eum agitur de 24
præſcriptione longi temporis decem Annorum inter præſentes , & vigioti Anootum inter abſeotes, ſi ioterroges qui verè dicantot præſentes, qui abſentes , recurres ad textum *in l. fin. Cod. de præſcript. longi temporis* , quæ docet eos cenſeri præſentes , qui in eadem commorantur Prouincia , quamuis res , quæ præſcribitur in alia ſit, eoſve abſentes dici , qoi in diuerſis commorantur Prouinciis , noluit enim Imperator domicilium eiuſdem Ciuitatis attendi , vt præſentes dicantur , ſed eiuſdem Prouinciæ videbis , *Auth. quod ſi quis* , *Cod. tit.*

Hodie autem io praxi non ſic obſeruatur,cum 25
nunc temporis ſingulæ Cioitates plerumque habeant ſupremos ſuos Iudices ſub Rege, Regioſve Senatus, quorum iuriſdictio certis terminis claoditur ; Eſt enim dicendum ad praxim præſentes dici , qoi in eadem Regni parte , in eadem habitant comarca , abſentes verò, qui extra eam toto tempore præſcriptionis ab Aduerſario inceptæ habitarunt , ſed ſi per aliquod temporis ſpatium habitaſſent ; tunc illud abſentiæ tempus doplicatur , eum alias præſens reputetur : docent Balb. *in cap.*4. *hoc tit. q.*1. *num.*18. *&* 19. Molina *de iuſt. tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.*69. verſic. *verùm.*

AD TEXTVM
IN CAPITE I.
De Præſcriptionibus.
PRÆMISSVM.

I. TExtus iſte agit de triennali poſſeſſione in tebus Eccleſiaſticis, ob id poteris applicata quod adduxi de triennali poſſeſſione , & de annali in Rubrica *de cauſa poſſeſſ. & propriet. q.*1. verſic. *ad tertiam* & verſic. *an annalis.* II. Cumque ſiue de iura antiquo , ſiue de Iure Iuſtinianeo abolita eſſet annalis , & biennalis poſſeſſio ad vſucapiendum , mutataque in decem , vel viginti Annos , aut 30. vel 40. Annorum ad res Eccleſiaſticas ſit ſtatuta *in cap. de quarta* , & alij huius tituli , ne cognita triennalis vſucapio, ſeu præſcriptio : Ideò licet videre de ſingularitatis ratione Pontificis in præſenti.

III. Et in verſic. *non præiudicetur Matrici Eccleſiæ* , & ibi *non ei præiudicet* : Per hæc verba ſoleot Doctores diſputare de quæſtione , an taciturnitas Prælati præiudicet Eccleſiæ , de qua dixi *ſuprà in cap.* 3. *&* 4. *de iuramento calumniæ* , & ad aliam quæſtionem , nempè an confeſſio Prælati , ſiue in Iudicio , ſiue extra præiudicet Eccleſiæ , dixi *in cap* 2. *de confeſſis q* 1. verſic. *ad ſecundam.* Nonnulla ſcribit notatu digna Matthæus Colletus *de proceſſibus executiuis* ad textum noſtrum *p.*4. *f.*68. *B.* quæ ſatis percipiuntur ex dictis *infrà in quæſtionibus ſequentibus.*

QVÆSTIO I.

Quare Epiſcopus contra Epiſcopum locum per ſe conuerſum ad fidem præſcribat triennio, cum hæc triennalis præſcriptio in poſſeſſionibus & immobilibus, nec antiqua decemviralium determinatione nec conſultorum, aut Imperatorum fuerit cognita: Et quare cum vacat Eccleſia, vel eſt in ſchiſmate, non præſcribatur contra ipſam, cum de bonis vacantibus, detur vera Dominij acquiſitio?

SVMMARIVM.

1 L.qoi agros,l.locum, Cod. de omni agro deſerto,lib.11.0.5.

2 Cap.placuit 15.16.q.3.n.8.

3 *Textus noſter exorbitat à regulis iuris,n.9. & de quibus rebus intelligitur,n.17.*

4 *Fidei Catholicæ nonnulla ſpecialia.*

5 *Præſcriptionis terminus ex cauſa queit abbreuiari.*

6 *Princeps ex cauſa rē in alteri adiudicat.*

7 *Triennalis præſcriptio fauore fidei ſuſtinetur in immobilibus,& quare?*

8 *Præſcriptio ſex menſium in immobilibus numquid ſuſtinentur,n 9.*

9 *Bonæ fides etiam in præſcriptione triennali circa immobilia deſideratur.*

10 *Vacantium bonorum, nunquid acquiſitio detur.*

11 *Vacuam poſſeſſionem ingreſſus,dat alteri bona fide accipienti titulum præſcribendò ipſo furtum, & violentiam committit, n.12.*

12 L.cum falſus,§.ſi falſum,ff de furtis, n.21.
L. qua ratione, §. fin. ff. de acquirendo rerum Domino.

13 *Præſcribendi Ius non præſtat, dum vacat Eccleſia paſtore.*

14 *Præſcriptio non procedit aduerſus bona Epiſcopatus, dum capitulum adminiſtrat, mortuo prælato, ſeu deficiente hæretico, ſchiſmatico, num. 16.*

15 *Præſcriptio dormit ſi bona Eccleſiæ temere alienauit prælatus.*

16 *Præſcriptio Eccleſiæ non procedit prælato,hæretico ſchiſmatico,detento,ſeu captiuo.*

18 *Vacat Eccleſia,quæ caret proprio paſtore, & immediato prælato,qui pro rebus Eccleſiæ, agerè debuit.*

19 Canon 18.Apoſtolorum.

20 *Epiſcopus negligens in totum bona Epiſcopatus illico illis priuatur.*

21 *Abſens retinet poſſeſſionem rei ſuæ, niſi deſit poſſidendi animus.*
L.furtum 37.§.1.cum l.ſeqent. ff. de vſucap. §.quod autem ioſt.eodem.

22 L.cum quærebatur,fin.Cod. de vnde vi.

23 *Poſſeſſor violentus qui dicatur.*

1 AD primam difficultatis partem, ſuppoſitis iam adductis, *ſupra in Rubrica de tempore ad præſcribendum illo iure antiquo, & antiquiſſimo*, inuenies regulam Textus noſtri ſingularem eſſe, quæ nec iuuatur ex eo, quod aliquando Iure Ciuili nouo terminus præſcriptionis ſit abbreuiatus ad biennium in Immobilibus, *Fermoſin.de Exceptionibus.* & poſſeſſionibus, vti conſtat, *in l. qui agros, l. locum, Cod. de omni agro deſerto, lib.* 11. Ibi *nam ſi biennij fuerit tempus, emenſum omnis poſſeſſionis, & Dominij carebat iure qui ſiluit*: expendit Cuiacius *lib. 6. de temporibus, cap. 22. ad Rubricam.* † Quod ſi dicas in fauorem fidei, & ſpecialitatis ratione triennium hic aſſignatum eſſe; tunc obſtat alia diſpoſitio canonica ex concilio Affricano, *in cap. placuit* 15. 16. *quæſt.* 3. vbi in hac eadem ſpecie, etiam deſumpta ab eodem concilio ſex menſium ſpatium ſufficit ad præſcribendum locum conuerſum ad fidem, nam ſi fauore fidei id ſtatutum eſt in noſtro Texto, vt agnoſcunt Doctores communiter maior fauor adeſt in illo breuiori tempore ſex menſium, & conueniret, vt ex ipſa ſola conuerſione, nullo aſſignato tempore, præſcriptio illa duceretur, vt ſic negligentia proprij Epiſcopi in conuertendo ad fidem locum, & ſubditos plecteretur, & præmio honoraretur diligens quilibet Epiſcopus extraneus in procurando fidei augmentum; præcipuè ſi conſideres hanc præſcriptionem, ſeu acquiſitionem, nec habere titulum, nec bonam fidem, aut alia requiſita, ſine quibus vſucapio, aut præſcriptio non procedit, iuxta ſupra adducta,& dicenda, *in c. vigilanti, c fin.* & in aliis huius tituli. 2

Verùm quia regula huius Textus & *dict. cap. placuit* 16. *quæſt.* 3. exorbitet à regulis communibus de præſcriptione, tam ciuili, quàm canonica loquentibus, & plura pro intellectu horum iurium adducant in præſenti Balboa, Graña, & Barboſa *hic* cum aliis ab eo relatis ego, vt releuer à longa exceptione adducta ſpecialitatis ratione, vt indultum noſtri, Textus, & *dicto cap. placuit.* non officiat communem vſu capionem, & præſcriptionem, modo ſequenti expendo. 3

Conueniunt ego Doctores, vt in fidei fauore cuius cauſa quam plurima in iure noſtro ſpecialia conſtituuntur, quando aliàs minime permittitur, vt per Textum *in cap. fidei fauorem, cap. præſidentes de hæreticis, lib. 6.* & merito certe, nam fides eſt humanæ ſalutis initium, radix, & fundamentum iuſtitiæ, vitiorum purgatiua, aptantium conſequutiua, ſuperborum adeptiua, lex dirigens animam credentis lucerna lucens, gratia Dei infuſa; ex qua ſancti vicerunt Regna, adepti ſunt repromiſſionem, ſe fortes facti ſunt in bello, & itaque qui perdiderit illam, nihil habet quod perdat, de quibus, & aliis videndus eſt D. Paulus *ad hebræos, cap* 11. & ad epheſios. *cap.* 16. D. Ioannes in ſua, *Canon cap.* 5. D. Auguſtin. *de volunt Dei, lib.* 13. *cap.* 10. Bañez 2 2. *q.* 2. *art.* 1. cum ſequentibus iuxta longè dicta ſupra, *in Rub. & tit. de ſumma trinitate, & fide Catholica.* 4

Quare cum lex ciuilis ex qualibet alia cauſa publica, & externa poſſit, & potuerit terminos præſcriptionis abbrauiare iuxta Textum, *in l. locorum*, cui ex diametro obſtat *dicta Lex qui agros, Cod. de omni agro, lib.* 11. quæ iura explicat eleganter, Couarruuias *in reg. poſſeſſor* 1. *p. cap.* 11. *num.* 8. † Imo princeps ex cauſa rem, & terram alteri adiudicauerit, vt conſtat ex *l. item verberatum* 15. §. 1. *ff de rei vind. & in l. Lucius* 11. *ff. de euict*, & notatur, *in l. Barbarius*, verſic. *multo magis, ff de officio prætoris, & cap. per principalem* 9. *quæſt.* 3. verbo *nos*, 5 6

& condocant quæ in propoſito ſcribunt Pinelus
in Rubrica, Cod. de reſcind. p. 1. cap. 2. num. 54.
Couarruuias *in reg. peccatum 2. p.* §. 9. *à num.* 5.
Sotus *de iuſtitia, & iure, quaſt.* 6. *art.* 3. *& lib.*4.
quaſt. 5. *art.* 4. Nauarrus *in cap. ſi quando excep-
tione* 3. *de reſcriptis*, Suarez *allegatione* 20. *num.* 1.
7 † Quid mirum, vt in fauorem fidei triennalis
præſcriptio in odium Epiſcopi negligentis reſti-
tuere Chriſtianæ religioni loca ad eius diœceſim
pertinentia ſtatueretur, vt notant *hic* Abbas, Fe-
linus, Imola, Pariſius *num.* 2. *&* 3. Alexander
de Neuo *num.* 2. *&* 14. Butrius *num.* 7. Alciatus
num 80. Gomezius *in regula de triennali poſſeſſore
ibi* Mandoſius *quaſt.* 7. Couarruuias *in reg. poſſeſ-
ſor.* 2 *p* §. 11. *n fin.* Meuchaca *controuerſ. illuſtrium,
cap.* 72. *n.* 7.
8 Nec obſtat Textus *in dicto cap. placuit*, vbi
concilium mileuilitanum celebratum ſub Inno-
centio 1. anno 402. vt conſtant ex 1. *tom. concil.
pag.* 805. nam etſi ſex menſes, *ibi* ſont aſſignari,
etiam in præſcriptione, de qua nunc loquimur,
tamenper Textum noſtrum ille declaretur, nam
ſex menſes *ibi* aſſignati pertinent ad admonen-
dum Epiſcopum proprium, qui ſi monitione præ-
miſſa & finita per tres alios annos continuos
nolit loca ab alio conuerſa recuperare, eorum
amiſſione mulctatur, taliter, vt alter præſcrip-
tione triennali tueatur: Sed ex adductis à Bar-
boſa *hic ſub, num.* 3. videtur quod ſi monitio
præceſſit ſex menſium ſpatium ſufficiat ad præſ-
cribendum per Textum *in dicto cap. placuit* ſin
autem nulla monitio præceſſerit per trienium ſit
ſpectanda recuperatio à proprio Epiſcopo facien-
da, & referens primum intellectum *ibi* in verſic.
ad tertium, illud impugnat, vt diuinatorium il-
lum leges, primam amplectitur ſolutionem, *hic*
Graña *num.* 4. ſed explanationem Barboſæ vbe-
rius defendit Balbus hic legendus *à num.* 23. vbi
à num. 27 illam acerrimè amplectitur dicens
diuerſas eſſe ſpecies noſtri Textus, & *dicti cap.
placuit.*
9 Nec obeſt dicere hanc præſcriptionem carere
bona fide, & titulo, & aliis requiſitis ad eam in-
troducẽdam, quia etſi nonnuli dixiſſent poſſe le-
gem canonicam Iuſta interueniente cauſa induce-
re præſcriptionem cum mala fide, ita vt legis ca-
nonicæ authoritas in iſto caſu poſſit à peccato
excuſare præſcribentem cum mala fide, vt notant
relati à Balbo *de præſcriptionibus* 2. *p.* 3. *partis prin-
cip. q.* 14. *in fine*, Ripa *de peſte p.* 3. *num.* 153. Auen-
daños *lib. de exequend. cap.* 1. *num.* 21. tamen vt *infra
in cap. fin.* dico per Textum *ibi* omni tempore Ius
Canonicum execratur præſcriptionem cum mala
fide, ita vt nec peccato conſentiat temporis mo-
mento, iuxta ea, quæ dixi per Textum *ibi in c. litte-
ras de reſt. ſpoliat cap. ſuper eo de vſuris, cap. inquiſi-
tioni* 44. *de ſent excommunicat.* & ſic vt clarius *in d.
cap. fin.* expendo videbis in noſtro Textu, nec de-
feciſſe bonam fidem, aut titulum ſufficientem ad
hanc introducendam præſcriptionem.
10 Ad ſecundam difficultatis partem contra no-
ſtrum Textum faciunt iura *in l.* 1. & per totum, *ff.
pro derelicto*, vbi qui rem derelinquit, cum pri-
mum alter rem occupauerit, nullum ad illam po-
teſt habere regreſſum, ergo & ſatius hic, vacante
Eccleſiæ paſtore, debuit præſcriptio procedere, ſi
quidem conuerſio ad fidem non debet pendere à
negligentia proprij Epiſcopi non conuertentis,
nec à vacatura paſtoris, ſed à beneficio conuer-
ſionis ad fidem; ergo cum hæc contingere poſ-
ſit, non eſt ratio vlla, quare diligentia Epiſ-
copi conuertentis: non adiuetur beneficio
præſcriptionis vel acquiſitionis Dominij: facit
l prætor 7. § *fin l. ſi finita* 15. § *non autem ſtatim. ff. de
damno infecto*.
Deinde facit, quia qui vacuam poſſeſſionem 11
ingreſſus eſt alteri bona fide accipienti titulum
præſcribenti, & vſucapiendi præſtat, *l fundum* 37.
§. 1. *cum l. ſequenti*, §. *quod autem inſt. de vſucap. & ff.*
ergo cum omnes fateantur ſpecialitatem noſtri
Textus, & melior ſententiam teneat hic, nec ti-
tulum, nec bonam fidem deficere eueoir, vt ſi ex
dictis iuribus lex ciuilis introducat rei vacantis
vſucapionem, etiam ſi à primo eam occupante
mala fides ſubeſſet vt hic Eccleſia paſtore vacã-
te aptius præſcriptio permittatur: argumento eo-
rum, quæ tradit Iuſtinianus in §. *itemque ab hoſti-
bus inſt. de rerum diuiſione, l. naturalem* 5. §. *fin. l. ad-
eo* 7. *in princ. l. transfugam* 11. *ff. de acq. rerum Domi-
nio, l.* 1. *in princ ff. de acq. poſſeſſ. & in tit.* 26. *p.* 2. vbi
ea, quæ ab hoſtibus capiuntur iure gentium noſtra
fiunt, ſicut, & lapilli, gemmæ, & margaritæ in lit-
tore maris inuentæ, inuentoris capientis fiunt, *l.
item lapilli* 3 *ff. de rerum diuiſione*. §. *item lapilli inſt.
eod. l.* 5. *tit.* 28. *p.* 3.
Nec ſatisfacies ſi dicas, quod vacuam poſſeſ- 12
ſionem ingreſſus furtum, & violentiam commit-
tit, *l cum quærebatur fin. C. vnde vi.* quia tunc am-
plius pro argumento facit Textus *in l falſus* 44. § *ſi
iactum ff. de furtis*, vbi qui res iactatas in mari ab-
ſtulit, furtum non commiſit, & ſi regula iuris ſit,
vt quæ leuandæ nauis gratia in mare ejiciuntur
permaneant Dominorum antiquorum nec occu-
pantibus aquirantur ex *l. qua ratione* 9. 6 *fin. ff. de
acquirendo rerum Dominio*, facit, *l. interdum* 21. §. *fin.
ff de acquirenda poſſeſſione, l. qui leuanda* 8. *ff. ad l. re-
diam de iactu* § *alia ſane, & fin. inſt. de rerum diuiſ.
l.* 46. *in fin. tit.* 18 *p.* 3. *l.* 9. *tit.* 10. *lib.* 7. *recop.*
Adhuc tamen his, & aliis conſiderationibus 13
non obſtantibus, dicendum eſt iuxta Textum no-
ſtrũ, quod ſi Eccleſia, ſeu Epiſcopatus paſtore va-
cet; & alienus Epiſcopus ad fidem conuertat ali-
qua loca; non ob id ea conuerſio ſibi præſtare
debet præſcribendi Ius, quia tempore, quo vacat
Eccleſia, non dat præſcribendi Ius, eo quod tunc
de facili alij totius Diæceſis iura, & poſſeſſiones ac-
quirerent in grauiſſimum eius præiudicium; vnde
ſuccedit regula *c.* 22 *huius tit* & quẽadmodum ta-
citurnitas prælati non nocet Eccleſiæ, iuxta latè
adducta *in c* 3. *&* 4. *de Iuram. calumnia*; ita & vba-
tiori ratione debet Eccleſiæ obſtare tempus, dum
vacat paſtore, ſi quidem abſentia poſſidentis ne-
gat alteri volenti vſucapere præſcriptionis ius ex
l. clam poſſidere 6. §. *qui ad nundinas*, *ff. de acq. poſſeſſ.*
etenim Eccleſia, dum vacat eſt impedita; taliter vt
agere nequeat, ſed legitimè impedito agere non
currit præſcriptio, *l* 1. §. *fin ff. de annali exceptione, l.
fin. Cod. ex quibus cauſis in integrum reſtitutio non eſt
neceſſaria, cap. de quarta hoc tit. cap. tranſmiſſa, c cum
vobis, cap auditis eodem*, vbi etiam in longiſſima,
& centenaria præſcriptione deducitur tempus
impedimenti, vt *ibi* latiſſime duo, & Doctores ſcri-
bunt: ergo. † Nec enim, & ſi capitulum ſucce- 14
dat in iuriſdictione pro illo tẽpore curret aduer-
sùs bona Diæceſis præſcriptio, nec etiam, ſi bo-
nis Epiſcopus daretur æconomus, quia capi-
tulum non ſuccedit in excellentia dignitatis
Epiſcopalis, nec æconomus ſupplere valet de-
fectum Epiſcopi propter magnam Epiſcopi di-
gnitatem, electaque induſtria perſonæ, qua
deficiente

Digitized by Google

qua deficiente non eſt cur, vt retorqueatur in amiſſione bonorum Epiſcopatus, etiam ſi loca conuerſa ſint per alium Epiſcopum ad fidem: ſic communiter docent Doctores, & Abbas *hic n.2. & 4* Felin. *n.5.* Alex. *n.23.* Pariſ. *n.11.* Balb. *n.31.* Graña *n.5.* Barb. optimè expendens cum multia, *n.4.* vbi infrà ait, quod ſic contra pupillum dormit præſcriptio quamuis ſub rectoris defenſione ſit *l. ſicut, verſic. ſed pupillari. Cod. de præſcript. 30. anno.*

15 Sic etiam dum viuit Prælatus, qui rem Eccleſiæ temere alienauit, vel aliquid aliud contra ſacros Canones, & in Eccleſiæ præiudicium fecit, dormit præſcriptio, quia ſcilicet dum is viuit eſt (quoad hoc) ac ſi Eccleſia non haberet Prælatum cum habeat ad hoc inutilem, quem veroſimiliter non credit venturum contra id, quod temere facit, vt colligitur ex text. *in c. ſi ſacerdotes 16. q. 3.* ibi *ex quo talia moriendo* quem notat Gloſſ. in verbo *cauſa in c. 1. de in integrum reſt. lib. 6.* Roman *ſingul.*

16 267. vbi addit Rebuff. *in comp. alien. n. 37.* † Et ſic de Prælato hæretico, ſchiſmatico, detento, ſeu captiuo probat hic Gloſſa in verſic. *item ſi iuncto c. pen. de ſuppl. negligētia Prælat. lib. 6.* reſoluūt *gloſſa vltima, & commun.* in præſenti Cou. *pract. c. 7. n. 27.* item & vbi Prælatus eſt excommunicatus, iuxta latè dicta *in c. intelleximus de Iudiciis* ſed nunquid agere probibeatur pro rebus Eccleſiæ, notaqi *in c. dilecta 8. de except.* aduerſùs quem *ex c. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ* præſcriptio dormit ſicut & contra Eccleſiam *ibi* & Gloſſ. magna *in c. prima actione 1. q. 3.* communis, vt per Abbat *n. 7.* Pariſ. 18. *cum ſequentib.* hic Bald. *1. p. 6 par. de præſcript. n. 24* quia reſpectu talis prælati dicitur Eccleſia, quaſi vacans, vt quia & ſi Prælatum habeat, is tamen quoad iuris effectus, res Eccleſiæ tuendas, vt oportet, vt mortuus cenſetur, iuxta dicta *infrà in c. ex tranſmiſſa 10. hoc tit.*

17 Et ſic intellectus textus noſter; aduertes primò eius regulam procedere non tantùm in rebus ad Eccleſiam, vel menſam Prælati pertinēribus; verum etiam in his, quæ Eccleſiæ, vel Prælato inſimul, cum capitulo, & Clericis communes ſunt, Abbas *hic n. 4* Felin 5. Barb. *d. n. 4.* verſic. *intellige tertio,* Balb *ſuprà n. 9.* Iaſon *in l. ſi emancipati, n. 18. Cod. de collation.*

18 Item aduertes ſecundo Eccleſiam in propoſito vacare, quæ caret proprio paſtore, & immediato prælato, qui pro rebus Eccleſiæ iure agere debuit, qualis eſt Epiſcopus reſpectu Cathedralis, vt hic Abb. reſpectu Abbatialis Eccleſiæ, quantumcūque non deſunt alij Prælati ſuperiores, & mediati, vt probat text. hic ibi *fuerit Epiſcopus,* & ibi *acceperit Epiſcopum:* docet Innoc *in c. olim 1. de reſtitutione ſpol.* Abb. *n. 2.* & alij vt per Felin *hic, n. 5.* hic Barb. *d. n. 4.* verſic *intellige ſecundo,* vbi & ſi ſecundum aliquos aduerſùs hæreditatē iacentē, ſeu vacantem, currat præſcriptio, & ſecundùm alios dormiat vt *infrà* dico, tamen non datur in ea impedimentum, quale, in Eccleſia, quæ diem vacat regulariter Ius impedit, ne quis iterum agat *c. fin. & per totum, ne ſede vacante.*

19 His ergo omnibus obſtat *canon. 18. Apoſtolorū* vbi *Epiſcopus, vel presbyter qui Clerici, vel populi curam non gerit, & pietatem non docent ſegregentur, & ſi perſeuerant deponantur,* quaſi pœna depoſitionis aduerſùs Epiſcopum ſit ſtatuta; ergo ſiue ipſe viuat, & negligens ſit, ſiue vacet Eccleſia ob fidem alicuius partis Diœceſis illico conuertenti, debet acquiri pars conuerſa nulla ſex menſium aut triennij, ſuſpecta dilatione, vt *hu & in d. cap. placuit el a. 16. q. 3.* † Sed hæc iure ſolùm intelliguntur de Epiſcopo negligente in curanda conuerſione alicuius partis ſui Epiſcopatus; ſecus vbi in totum reſpuit, & negligit curam totius Epiſcopatus, quia tunc eo priuatur, ſi integra cura paſtorali abutatur ſit notat Graña *hic ſub n. 4.* Anaſtaſ. Germon. *lib. 1. animaduerſion c. fin. in fine.* 20

Ex his iam liquet reſponſum ad illud, quod 21
adduxi in principio, verſic. *ad ſecundam*; nec obſtat adductum in verſic. *deinde facit* vbi ex *l. furtum 37. §. 1. cum l. ſequenti de vſucap, & in §. quod autem inſt eodem.* quia fatendum eſt abſentem retinere poſſeſſionem rei ſuæ, quæ non admittitur, niſi animus quoque illius amittendæ, ſit *quemadmod. 8. ff. de acquirenda poſſeſſ.* verùm ſi tanto tēpore abſit, vt longa illa abſentia inſinuet eius animum poſſidere nolentem: argumento text. *in l. ſi finita. § non autem, ff. de damno infecto* iam fundus vacuus dicatur quemadmodum, & cum quis cōſtituit ſe nolle poſſidere, *l. ſiquis vt. § differentia, ff. de acquirenda poſſeſſ.* Piehard *in d. § quod autē n. 6.* qui loquitur cum dicta *l. fundum* in eo qui vacuā poſſeſſionem ingreſſus alteri bona fide accipienti, dat præſcribendi, ius aliter, quàm hic in noſtro textu ſtatuitur, vt ex dictis patet, & aliter etiam conſideranda quæ *ibi* adduxi de his, quæ capiuntur ab hoſtibus, quia hæc iure belli, abſque vlla præſcriptione ſtatim adquirūtur captori ex notata *ſup in c ſicut. 29 de Iureiur.* item & ea quæ de lapillis, margaritis, & gemmis *ibi* dictū eſt, quia ideo illico inuentori acquiruntur, eo quod nūquam fuerunt in bonis alterius, quod aliter hic etiam conſideratur.

Nec impedimento eſt illa antinomia adducta 22
ibi in verſic. *nec ſatisfacies,* ex text. *in d. l. cum quærebatur fin. Cod unde vi cum l. falſus 24. § ſi iactum, ff. de furtis,* quia text. iſte intelligitur de eo, qui animo illo abiecit res in mari, vt res in Dominio rerum ſuarum eſſe nolit. † Secus in dubio ſi de eo 23
non conſtet ex *d. l. qua ratione 9. § fin.* cum aliis *ibi* adductis, quia tunc abieciſſe intelligendū eſt animo retinendæ dicta *l. cum quærebatur* ſolùm docere violentum poſſeſſorem, non tantum eſſe eum, qui vi aliquem à fundi poſſeſſione eiecit, aut clam eum occupauit, ſed & illum, qui ſciens rem aliquam ad ſe non pertinere, eius poſſeſſionem ingreſſus eſt, quo in caſu longiſſimam poſſeſſionē de Iure Ciuili eſſe neceſſariam probet Piehard. *in d. § quod autem inſt. de vſuc. n. 8.* per text. *in l. 1. §. ad hæc, Cod de annali exceptione;* quod itidem differt à text. noſtro, & à diſpoſito de iure Canonico *in c. fin. hoc tit.* vbi ſcientia iniuſtæ poſſeſſionis, nunquā præſtat vſucapiendi ius, vt *ibi* latè dico *in c. vigilanti, & in c. ſi diligenti hoc eodem tit.*

QVÆSTIO II.

An res fiſci ex crimine hæreſis præſcribuntur: An infidelitas priuet quem à Dominio rerum, & Prouinciarum: An abſolutus ab excommunicatione omnia ſua Iura recuperet: Et an abſens cauſa Republicæ reſtituatur contra vſucapionem completam in abſentia, vel præſentia: & an per teſtes impedimentum probetur?

SVMMARIVM.

1 Filij hæreticorum bona per 40. annos poſſidentes

tes teſti ſunt , num.2. & expenditur , num.6.

2 *Præſcriptio, vt procedat, aduersùs hæretici bona quid deſideret.*

3 *Bona fides adpæna præſcriptionem non requiritur : fallit , num.4. Vide n.5.*

4 Cap. 2. de præſcript. lib. 6. oumer.5. 6. & 7.

8 *Poſſidentes bona hæretici , nondum accuſati , de Iure Ciuili poſt quinquennium defenditur, non ſic Iure Canonico, num.10.*

9 *Pœna in conſcientia , niſi ex acta iuſtè retinetur à delinquente.*

10 *Hæreticus poteſt , quoad bona ipſa , etiam poſt mortem damnari item & Apoſtata , numero 11.*

12 *Fiſco ſemel bona delata , & per ſententiam ei tradita , vſucapi nequeunt mala fide.*

13. L. omnes, Cod. de Præſcript.30. vel 40. aonotom.

14 *Infideles nanquid à Chriſtianis eo ipſo poſſint debellari expenditur pro affirmatiua , n.15. 16 . 17 . & 18. negatiua ſententia verior , à num . 19.20.21. & 22.*

15 *Regnum auferri queit ob infidelitatis crimen.*

16 *Infideles res ſuas iniaſtè poſſident.*

17 *Infideles non coguntur armis Chriſti fidem ſuſcipere.*

18 *Infideles ſub peccato tenentur fidem prædictam, & propoſitum ſuſcipere.*

19 *Bellum iuſtè à Chriſtianis monetur, quoties ſarraceni Chriſtianos perſequuntur, ſecus econtra, ſi pacificè viuant, n.23. aliter, n 24. & 25.*

20 *Infidelitas non priuat quem Dominio , quod habuit, antè legem Euangelicam, vel qaod infideles habent iure humano in Prouinciis , & Regnis, qaa obtinent.*

21 *Peccatum non priuat quem à bonis ſuis.*

22 *Bellum aduersùs infideles , alia deficiente cauſa, nec authoritate publica indici valet fallit in nonnullis, n.25.*

24 *Sarraceni ſunt perpetui inimici Chriſtianorum.*

26 *Abſolutus ab excommunicatione recuperat omnia ſua bona, & nanquid ante abſolutionem reſtituatur, n.27.*

27 *Abſens cauſa Reipublica reſtituitur aduersùs vſucapionem, etiam completam, eo abſente, & n.29. 30. & 31.*

29 *Tempus abſentia deduci debet, n.30. & 31.*

32 *Impedimentum poteſt probari per teſtes , & per Iuramentum n.33. cum aliis.*

1 AD primam qoæſtionis partẽ reſpondeo, ho-
die decĩſum eſſe per Textum *in cap.2. hoc tit.*
lib.6. vbi ſi aliquis hæreticus, qui videtur Catho-
licus moritor, & eius hæredes Catholici per 40.
annos bona fide poſſideot hæreditatem, Eccleſia
ad quam ſpectabant, noo poteſt illos moleſtare,
qui iam præſcripſerunt ; & ſic ootant Farina-
cius *in praxi p.1. q.10. n.82. & q.25. à n.159.* San-
chez *in præcepta Decalogi tomo 1. lib. 1. cap. 22.*
2 *n.40.* † Vbi *n.41.* ſubdit per hunc Textum, quod
ad præſcribendum bona hæretici , vltra quadra-
genarium tempus , requiritur, vt hæretici , quo-
rum bona præſcribuntur , fuerint tempore ſuæ
vitæ reputati Catholici , & addit quod ad præ-
ſcriptionem bonorum hæretici, requiritur vt to-
to eo quadragenario tempore, non detegatur hæ-
reticus ad verba *dicti cap. 2.* ibi , *mox detegantur*
hæretici extitiſſe ; imò & videtur dicendum , vt ex
parte filiorum aut hæredum hæreticorom detor
bona fides , tempore præſcriptionis , iuxta tex-
tum *in cap.5. cap fin. hoc tit.*

Sed Couarru. *in tit. de ſponſ. 4. p. cap. 7. p. 2. n. 16.* 3
poſtquam adjicit , vt quamois mala fide præſcri-
ptio non procedat *cap. poſſeſſor, de reg. Iuris, dicto*
cap. fin. hoc tit. pœoam tamen præſcribi poſſe,
etiam cum mala fide , eo quod non debeatur in
foro conſcientiæ ; ſic Abbas & Felinos *in dicto*
cap fin. col.2. Balbus *tractat. de præſcription. 2. p. 3.*
partis princip. q.13. & 14. Crotus *in l. nemo poteſt,*
col. antepenult. col. 4 ff. de legatis 1. † Et Couarru- 4
oia *vbi ſuprà* , refert hoc dictum non impugnari
ex *dicto cap.2. hoc tit. lib.6.* vbi bona fide requiri-
tor ad præſcribendam pœnam , qoia textus ille
procedit quando pœna ipſo Iure eſt per legem
ſtatota ; quo caſo licèt in foro conſcientiæ non
teneatur delinquens, nec eios hæres eam fiſco af-
ferre , tamen ipſi hæredes bona illa fiſco delata,
non poſſent abſque bona fide præſcribere ad
houc effectum, ne bona illa per ſententiam Iodi-
cis auferantur ab eis.

Huic tamen intellectui fortiter ſe oponit Co- 5
uarr. *d. n. 16.* in verſic. *verum,* cùm etiam ipſo Iure
impoſita pœna in conſcientiæ foro debita non
ſit , & ſic credit præſcriptionem cum mala fide
procedere etiam Iure Canonico in pœnalibus, ſi
ea ſit præſcriptio, quæ Iure Cioili cum mala fide
approbatur , non aliàs ; atque ideò *in dicto cap.2.*
boonam fidem exigi, quia illios capitis præſcriptio
à Iure Ciuili iouenta non eſt, nec ſtatuta, ſed om-
ninò iouenta à Iore Pootificio, & cum bona fi-
de ſecluſa , penitus mala fide. † Et proſequens 6
Barboſa *in dicto cap 2 ſub n 5. & 6.* ait Textum il-
lum procedere in filiis præſcribentibus bona
parentum hæreticorom per 40. aooos, & ita mi-
oori ſpatio centum annorum, qood ſolùm datur
cootra Eccleſiam Romanam, ad quam bona per-
tineant, vt in principio Textus, *iuncta Authentica,*
quas actiones, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis.

Vnde ait non aliter voluiſſe leges illis com- 7
monicare peculiare prioilegium , vt poſſint præ-
dictu ſpatio 40. annorom, qoam ſi haberent bo-
nam fidem , non ſolùm quæ conſiſtit in iuſta re-
tentione, & ſine peccato, ſed bonam fidem ; hoc
eſt ignorantiam criminis paterni, ne alias ex ma-
litia, in non denuntiandis & defendendis paren-
tibus hæreticis ad Iodicium Inquiſitionis com-
modum reportarent, cootra regulam Textus *in c.*
intelleximus 6. de Iudiciis oec negare textom *in d.*
cap.2. quod etiam pro eo tempore tales filij ha-
beant iuſtam, & ſine peccato retentionẽ, interim
dum ſententia declaratoria non profertur, quio-
imo ſi ſpatiom 100. annorom interneoiat , præ-
ſcriptio legitimè detur, & ſi filij ſcientiã habeant
criminis paterni, iuxta regulas generales, quibus
attentis Iure Canonico bona fides deſideratur,
quoties iuſta datur retentio, & abſque peccato, li-
cet detur ſcientia rei alienæ: ita Barboſ. *d. n.6.*

Itaque Couarr. *vbi ſuprà in 4. d. c. 7. p. 2. ſub n. 16.* 8
ait Iure Ciuili poſt quinqoinnium ab obitu hæ-
retici, nondum accuſati rite ab hæredibos, bona
illius obtineri, eoſque præfata præſcriptione de-
fendi , licet ſciuerint illum hæreticum fuiſſe , vt
ſenſit Bart. *in l.2. Cod. de Apoſtatis* cuius upinio-
oem in fiſco ſæcoiari procedere exiſtimant Abb.
in c. cum nobis col.3. hoc tit. Felin. *col pen.* Francus *in*
d. c. 2. de præſcript. lib 6 col.2 Balbus *de præſcript. p.5.*
in princ. col.7. iuxta Gloſſ. *in l. Manichæos, Cod. de*
hæreticis dicentem io crimine Læſæ Majeſtatis
non poſſe quem accuſari poſt quinquenium
ab

ab eius morte notat Roman. *ſing.* 431. Imò idem
Couarr. *de ſponſ. dicta 2. p. cap.* 9. §. 8. *num.* 10. Ti-
raquell. *in l. ſi vnquam* verbo *reuertatur à n.* 256.
Nauarr. *in manuali cap.* 23. *à num.* 66. & Simanc.
9 late *de Cathol. Inſtitut. cap.* 9. *num.* 22. † Docent
eſſe apud omnes compertum pœnam quem-
cumque in conſcientia non deberi, ſiue ante
ſententiam, ſiue poſt, antequàm exigatur ex
Gloſſa communiter recepta *in cap. fraternitatis* 12.
q. 2. Nam licet delinquens ante declaratoriam
ſententiam iam ſit debitor pœnæ, & retineat
alienum, non tamen iniuſtè retinet, & ſine pec-
cato, quia deficit voluntas legis, quæ non in-
tendit obligare ad reſtitutionem ante ſententiam
vt probat textus *in cap. cum ſecundùm leges*, ver-
ſic. *confiſcationis* de hæreticis, dum diſponit ne
occupentur bona hæreticorum, vel in illis fiat
executio ante ſententiam declaratoriam; inde-
que ex conſequenti concludi tales, vel ſimiles,
interim habere retentionem.

10 Sed tu colliges ex dictis, quod licet ius ciui-
le præfatum tempus ſtatuiſſet in actione pœnali,
etiam data criminis ſcientia in hæredibus de-
linquentis; tamen in Fiſco Eccleſiæ aliud di-
ſponi per textum *in dicto cap.* 2. *hoc tit. & in cap.
accuſatus*, § *penult. de hæreticis lib.* 6. quo conſtat
Hæreticum quoad bona, etiam poſſe poſt mor-
tem accuſari; imò & ex eo potuerit defunctus
Hæreticos accuſari, vt eius memoria damnetur,
Ioannes Menoch. *ibi*, & cæteri quod intelliges,
vt infrà quadraginta annos poſſit procedi, etiam
ad confiſcationem bonorum, non autem vltrà,
Simancas *de Cathol. inſt. cap.* 17. *num.* 7. Brunus
de hæreticis lib. 5. *cap.* 17. Gomez. *de delict. cap.* 1.
à num. 81. Decian. *in tractatu crim. lib* 5. *cap.* 57.
num. 12. Sanchez *in præcepta Decalog. tomo* 1. *lib.* 2.
cap. 22. *n.* 40. Farinacius *in praxi crim. dicta p.* 2.
q. 10. *num.* 82. *& q.* 23. *à num.* 159. & per textum
in dicto §. *penult.* docent Rolandus *conſ.* 8. *num.* 42.
& 58. *lib.* 3. Sanctarel. *de hæreſi* procedere quam-
uis ante mortem non fuerit accuſatus, & addit
cum aliis Couarr. *dicto* §. 7. *p.* 2. *de ſponſ. ſub dicto
num* 10.

11 Idem eſſe in Apoſtatis, licet Afflictis *in con-
ſtit. Neapol. tit.* 3. teneant non poſſe eum poſt
quinquennium accuſari; Imò in his Regnis, quod
bonorum confiſcationem Fiſco, ſæculari appli-
candum locum illius cap. habet conſtitutio ex
his quæ notat *repertor. inquiſit.* verbo *præſcriptio*,
& inſtructio *inquiſit. cap.* 20. Et videbis Care-
nam *de offic. inquiſit. p.* 2. *tit.* 19 vbi agens de mo-
do procedendi contra defunctos ibi §. 8. agit
de dubio num ius hoc præſcribatur aliquo tem-
pore, & applicabis quæ notat nouiſſimè Bor-
don. *de inquiſit. cap.* 30. *num.* 8. *pag.* 512. *& c.* 36.
num. 20. *pag.* 585. vbi de præſcriptione in delictis
excepta hæreſi.

12 Vnum ex præmiſſis conſiderari oportet bona
ob delictum ſemel Fiſco delata, & per ſenten-
tiam ei tradita non poſſe vſo capi mala fide, nec
præſcribi, quia iam tunc non agitur de pœna
præſcribenda, ſed de propria ipſius Fiſci per
præſcriptionem acquirenda, ita Couarruu. *dicto.
cap.* 7. *num.* 16. *de ſponſ.* 2. *p.* in verſic. *verum*,
13 † Vbi ita dicit intelligere textum *in leg. omnes
Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40. *Annor.* ex qua An-
ni 40. ad hanc præſcriptionem requiruntur, quod
Bart. *in l. omnibus, ff. de diuerſ. & temp. præſcript.*
Imola *in l. quamuis, ff. de vſucapion.* Angelus *in*
§. *res Fiſci Inſtit. eodem fatentur*, & Boëtius *q.* 264.
num. 21. qui etiam examinat quæſtionem iſtam
de præſcribendis bonis Fiſco delatis, aut deſe-
rendis, de qua *infrà*, alia ſcribit idem Couarr.
in Reg. Poſſeſſor. p. 2. §. 2. *ſub num.* 7. in verſic. *ne qui-
dem*, vide Faquineum *lib.* 9. *controuerſ. cap.* 56.
quem refero *in cap.* 12. *quæſtion.* 2. verſiculo *ſed
quæres*.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quæ pendet 14
ab illo dubio an Infideles poſſint à Chriſtianis
bello impeti, ex eo quod Infideles ſint, etenim
ſolet à pleriſque iuſta belli cauſa cenſeri aduerſus
Infideles ipſa infidelitas, quaſi ex eo ſolùm, quod
Infideles ſint, nec Chriſtianam Religionem ve-
lint profiteri, poſſint à Chriſtianis bello impeti,
vt viſum fuit Hoſtienſi, & Panormit. *in cap quod
ſuper de voto*, Aluaro Pelagio *de planctu Eccleſiæ
lib.* 1. *art.* 47. *littera L*, Oldrado *conſ.* 72. Alberti-
no *in Rubrica de hæret. in* 6. *q.* 8. *concluſ.* 3. *& con-
cluſ.* 5*in.* † Primò nam ob crimen infidelitatis ab 15
eis aufertur Regnum à Deo quod obtinent, & in
Chriſtianos transfertur iuxta illud Matthæi 21.
*auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti fa-
cienti Iuſtitiam*, & Eccleſiaſt. 10. *Regnum à gente
in gentem transfertur propter iniuſtitias*, quod ad
omnes iniquos, & impios extenditur ſecundùm
Auguſtinum *lib.* 2. *contra litteras Petiliani cap.* 43.
& cap. ſi de rebus 13. *q.* 7.

Secundò ex Diuo Thoma *in* 2. 2. *q.* 66. *art.* 8. 16
ad 2. vbi ſcribitur Infideles res ſuas iniuſtè poſſi-
dere, in quantùm eas ſecundùm leges terreno-
rum Principum amittere iuſſi ſunt, & ideò ab
eis bona poſſunt per violentiam auferri publica
authoritate, non priuata. † Tertiò nam licet 17
Infideles cogendi non ſint armis, & vi Chriſti
fidem ſuſcipere, *cap. de Iudæis, cap qui ſincera* 45.
diſt. cap. ſicut de Iudæis, vbi latè ago de materia
belli extra notata *ſuprà in cap. ſicut* 29. *de iureiur-
do* † Tamen tenentur infideles ſub peccati cul- 18
pa mortalis fidem Chriſti ſibi prædicatam, ma-
gniſque rationibus, & argumentis propoſitam
ſuſcipere, & profiteri ex Diuo Thoma 2. 2. *q.* 10.
art. 1. ergo & ſi bello ab eis regna, & poſſeſſiones
auferri nequeant; Tamen præſcriptione ex præ-
dictis cauſis, & iuxta noſtri textus deciſionem
rectè ob beneficium conuerſionis ad fidem pote-
runt poſſeſſiones, & loca vnius Diœceſis, & pro-
prij Epiſcopi negligentia in alium Epiſcopum
conuertentem transferri cum ratione auertendæ
iniuriæ à proximis poſſimus bellum ingerere, ne
ipſi opprimantur à Tyrannis iuxta notata *in cap.
quanta de ſent. excommunic. & in cap. dilecto eodem,
lib* 6. *l. culpa caret, ff. de Reg. iuris l.* 1. §. *ſed in eo,
ff. ad ſyllan* pulchrè, Ambroſ. *lib.* 1. *de offic. cap. non
auferenda* 23. *q.* 3. & notat in hac ſpecie Caieta-
nus *in* 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. verſic. *in eodem*, & facit
illud *eripite Pauperem, & egenum de manu Peccato-
ris liberate*, & facit Gregorij dictum *lib.* 1. *Epiſt.* 73.
relatum *in cap. ſi non ex fidei* 23. *q.* 4.

Sed quia verius eſt bellum aduerſus Infideles 19
ſint, etiam authoritate Imperatoris, vel Papæ,
iuſtè indici non poſſe iuxta textum *in l. Chriſtiani
Cod. de pagan. & templ. & ſacrif. cor. & in cap.
diſpar.* 23. *q.* 8. vbi ſtatutum eſt bellum aduerſus
Sarracenos: tunc iuſtè geri à Chriſtianis, quo-
ties Sarraceni Chriſtianos perſequuntur, & eos
ex vrbibus pellunt. † Ergò dicendum eſt in pro- 20
poſitu noſtræ quæſtionis, quod infidelitas non
priuat Infideles Dominio, quod habuerunt ante
legem Euangelicam, vel quod habent iure hu-
mano in Prouinciis, & Regnis, quæ obtinent,

vt conſtat ex illo Danielis *cap.* 2. vbi cùm eſſet infidelis Nabuchodonoſor, nihilominus à Daniele dictum fuit: *Tu Rex Regum es, & Deus cœli Regnum, & fortitudinem, & Imperium, & gloriam dedit tibi*, quod ipſum Thomas adnotauit 2.2. *q.* 10. *art.* 10. & poſt eum Conradus *in tract. de contract.*
21 *q.* 7. *p.* 1. † Imò in Concilio Conſtantienſi fuit damnatus error Ioannis Hus, & Vuifclef, aſſerentium Dominium rerum ipſo Iure amitti propter peccatum; idémque fuit error Armachani in libro cui titulum fecit *defenſorium pacis*; quem errorem etiam improbarunt Ioannes Maior *in* 2. *ſentent. diſt.* 15 *quaſt.* 2. *col.* 10. Vnde ſequitur quod infideles ex eo quod infideles ſunt, nec volunt Chriſti fidem ſuſcipere, minimè admittant dominium rerum, nec Prouinciarum quas obtinent, Iuréque humano habuerint.

22 Ex quo inferunt communiter Doctores bellum ex hac cauſa aduersùs eos à Chriſtianis etiam authoritate publica indici iuſtè non valere, vt cenſent Innocentius & Cardinalis *in dicto cap. quod ſuper his*, Dominic. *conſ.* 96. Sylueſter verbo *infidelitas*, *q.* 7. Cajetanus 2.2. *q.* 66. *art.* 8. Florent. 3. *p. titul.* 22. *cap.* 5. §. 8. D. Thomas 2.2. *q.* 12. *art.* 2. Cardinalis à Turrecremata *in d. cap. diſpar* 23. *q* 8. idem *in cap. quis nos* 24. *q.* 4. Domicus à Soto *in* 4. *ſentent. diſt.* 5. *q. vnic. art.* 10. Couarr. qui reſpondet contrariis *in reg. peccatum* 2.
23 *p.* §. 10. *ſub n.* 2. † Et ob id diait Oldradus iuſtè bellum moueri non poſſe Sarracenis, ſi quiete, & pacificè viuant, & nihil occupent, *in con-*
24 *ſil.* 264 *incipit illa videtur probabilior.* † Tamen aduersùs Sarracenos, quantumuis in pace degentes, ſemper & quolibet modo, ſine aliqua noua cauſa Iure optimo bellum indici, quoniam ſunt perpetui, & infeſti Chriſtiani nominis hoſtes: docent Marta *de Iuriſdictione p.* 1. *cap.* 54. ex *n.* 21. Gemma *Luſit. deciſ* 235. Boërius *deciſ.* 178. *n.* 10. Gailius *de pace publica cap.* 2. *n.* 40. Ceuall. *comm. contra comm. tom.* 4. *q. fin. ex n.* 810. Solarcan. *de Iure indiar. lib.* 2. *cap.* 19. *à n.* 36. Lorca *in* 2.2. *ſect.* 3. *diſput.* 52. *n.* 8. Cardinalis Bellarmin. *lib.* 3. *de Laicis cap.* 16. Molina *de Iuſtitia & Iur. tract* 2. *diſput.* 99. Iacob. Bleda *in hiſtoria mauror. libro* 8. Seraphinus de Freitas *de Iuſt. imper. Aſiat. cap.* 9.
25 *n.* 10 *&* 11. † Imò & idem Couarr. *dicto num.* 2. à verſic. *primus*, & à verſic. *non obſtat*, enumerat caſus in quibus iuſtè infidelibus indici poteſt bellum, veluti ſi occupant terras, quæ olim ad Chriſtianorum Principum iuriſdictionem pertinebant, vel Chriſtianos offendunt, & perſequuntur, & quando infidelis ſubditus alicui Principi eius Imperium, & leges recuſet, & quoties fidem blaſphemiis, prauiſque perſuaſionibus impediunt infideles, ſeu liberant Euangelij prædicationem, & in aliis caſibus, vt ipſe longè ſcribit; ex quibus iam videbis quam iuſtè in textu noſtro præſcriptio fuit introducta ex adductis *ſuprà quaſt. praced.*

26 Ad tertiam quæſtionis partem, an abſolutus ab excommunicatione omnia ſibi iura recuperet, & quia Abbas hic agit de hoc dubio, ideo breuiter cum eo, & cum Doctoribus, *in cap. per priorem de Exceptionibus*, dico omnia ſua bona recuperare, de quo agunt Geminianus *in conſ.* 142. Aretinus *in conſ.* 101. Gratianus *reg.* 2. vbi ampliat regulam ex Tiraquello *de cauſa ceſſante*, *p.* 1. *n.* 97. *&* 98. & limitat tribus modis, ea Felino *in dict. cap. cum inter priorem.*

27 Sed ante abſolutionem reſtituatur, & non reſtitui, certat Hoſtienſis, niſi animæ periculo imminente: ſequitur Panormitanus *in cap. ſignificauerunt de except. n. fin.* & alij non pauci, quos enumerat Dueñas *in regula* 270. vbi latè tradit, an audiatur petens reſtitutionem in integrum, de quo benè loquitur Abbas *in cap in dubiis, num.* 5. *de ſentent. excommunicationis*: ad quod applicabis nonnulla adducta *in cap. intelleximus de Iudiciis*, de quibus omnibus alibi commodiùs, & aptius dicitur, quæ hîc tantùm applicantur ex doctrina Textus noſtri: hæc adjunges dictis *infrà quaſtione ſequenti*, verſic. *ad tertiam.*

Ad quartam quæſtionis partem, cui per am- 28
pliùs ex dicendis *infra, in cap. tranſmiſſa*, reſponderi valet in terminis, quod abſens cauſa Reipublicæ reſtituitur contra vſucapionem completam, ſiue eo abſente, ſiue eo præſente, lapſo paruo tempore poſt reditum, iuxta Textum *in l. ab hoſtibus*, §. *ſed quod ſimpliciter*, *ff. ex quibus cauſis maior*, § *rurſus inſt. de actionibus*, vbi gloſſa extendit, etiamſi poſt reditum magnum temporis ſpatium labatur, dum tamen deducto abſentiæ tempore, reliquum tempus non ſufficiat ad complendam vſucapionem; & eſt ſimilis gloſſa *in cap. dilecto*, verbo, *& futura de verb. ſignific.* quam dicit veriorem Salicetus *in l. quod tempore, num.* 2. *Cod. de reſtit. milit.* vbi dicit communem Albericus, & Iaſon. *in dicto* §. *rurſus, n.* 57. cuius opinionis ea eſt ratio, quoniam illo tempore abſentiæ
Dominus fuit læſus per abſentiam. † Et ſic de- 29
bet illud abſentiæ tempus deduci de medio: argumento Textus *in l. necnon*, § *fin. cum l. ſequenti, ff. ex quibus cauſis maior* Balbus *de præſcript.* 1. *p.* 6 *partis*, *col.* 4. & hæc opinio æquior, & humanior eſt, & approbata *de iure Regio eſt in l.* 28. *tit.* 19 *part.* 3. vbi Gregor. & facit elegans Textus *in l. Pantonius*, *ff. de acquirenda hæreditate*, quem exornat Antonius Gomez. *tomo* 1. *variar. cap.* 9. *num. fin.* Ceuallos *in pract.* qui ita ſequitur *quaſt.* 738. adjunges quæ dico *in cap. illud* 8. *hoc tit. q.* 4. verſic. *ad tertiam.*

Ned obſunt Azon *in ſumma tit. de reſtitut. mi-* 30
litum, Paulus *in l. diuortio*, §. *non ſolum*, *n.* 4. *ff. ſoluto matrimonio*, docentes non deduci tempus abſentiæ, nec abſentem reſtitui, tranſacto non modico tempore ex verbis textus, *in d.* §. *ſed quod ſimpliciter*, *d. l. ab hoſtibus* ibi, *non quodcumque, ſed modicum tempus*, maximè quia poſt multum tempus eſt quod imputetur abſenti: Vnde nimirum ſi non reſtituatur, vt *in l. is qui Reipublica*, *ff. ex quibus cauſis maior reſt.* quam opinionem reprobat Gregorius *in d. l.* 28. *part.* verbo *comencaſſe*, dicens hanc communiter reprobari.

Et quando dicatur tempus completum in vſu- 31
capione dico *infra in cap. illud* 8. *hoc tit. quaſt.* 1. verſic. *ad ſecundam.*

Ad vltimam partem quæſtionis, de qua benè 32
inquiritur per verba textus noſtri, ſuppoſitis aliis iam alibi, dico breuiter impedimentum poſſe probari per teſtes ex regula textus, *ff. de re militari*, vbi Doctores. † Sed non impediri, vt 33
poſſit etiam per iuramentum probari, dum non fuerit affectatum, vt docent Afflictis *in deciſ.* 50. *n.* 3. Boërius *in deciſ.* 49. *n.* 5. licet de communi requiratur proteſtatio, vt teſtatur Mifing. *cent.* 5. *obſeruatione* 59. Ricc. *collect.* 1786. ad textum, *in d.*
l. commeatus. † Et ſic quando impedimentum 34
eſſet notorium, puta quod anno proximo elapſo fuerit bellum in Gallia inter Catholicos, & Hugonottos vel quid ſimile huiuſmodi enim impe-
dimenta

Digitized by Google

dimenta puſſe Iuramenio probari : ttadit Boëtius
35 in deriſion 40. † Vel quando concortetent aliæ conjectotæ, quia concurrentibus aliis conjectutis, impedimentum poſſet probari per Iuramentum, Rota in deciſ.311. in antiquis.
36 † Item in appellationibus ad curiam, quia tunc impedimentom poteſt probari per Iuramentum, ſecus quando non de longioqoo. Afflictis deciſ.79. num.2. & ad propoſitum de impedito allegantc contra præſcriptionem, quid debeat probare dice infrà in cap. ex tranſmiſſa 10. hoc tit. verſic. ad ſecundam ad plura applicabis quæ adduxi ſuprà in cap 4. vt lite non conteſtata quaſt.1. vbi de impedimento loci non tuti, & qualiter probetur.
37 † Vnde & ſi multi per textum in cap. cum ſit Romana de appellation. ibi euidenter, & l. 2. Cod. de vxoribus militum, ibi ad ſe domum pertinere monſtrauerit : Gloſſa celebri in cap. ex litteris, verbu ad plenum de in integrum reſtit. Gloſſa in l. fin. ff. de ee quod metus cauſa Oſaſeus in pedemont. deciſ.28. Sfottia de reſtitutione in integrum quaſt 38. art.3. à num 32. copioſè Maſcardus omuino videndus tome 2, de probat concluſ.885. teneant impedimentum pleniſſimis probationibus eſſe probandum. Tamen ex dictis verius eſt, vt in multis caſibus ea probatio ſufficiat per Iuramentum ex cap. quia propter, § illud de electione cap. 1. 22. quaſt. 1. Oldradus conſ.60. num.4. Guido deciſ.64. Romanus in l. 2. §. diximus, ff ſiquis cautionibus Rota in antiquis deciſ.303. Et ob id Menoch. de arbit. caſu 118. num 3. Maſcard. vbi ſuprà à num. 17. Balboa cum multis in cap. ex tranſmiſſa hoc tit ſub num. 11. concludunt bane probationem ſubeſſe arbitrio Iudieum, qoi arbitrabuntut, an ſit ſufficiens probatio per Iuramentum, vel non, attentis citcunſtantiis materiæ, loci, perſonæ, & ſimilibus, & patet in eaemplis iam relatis : ita diſtinguit Riecius ex Guido vbi ſuprà in collect. 155, & ex Miſing. cent. 3. obſeruat. 92.

Qvæstio III.

An quemadmodum hic de triennio mentio fit, talè tempus, & de Iure Canonico indultum ſit, vt de Iure Ciuili communiter in rebus mobilibus : Et an incorporalia, & Iura Epiſcopatus alteni triennio præſcribi valerent, quemadmodum, & poſſeſſiones. Vbi de debitis & actionibus : Et an Prælatus conuerſus ex hæreſi recuperet loca ſuæ Diœceſis quæ ab alio Epiſcopo fuerint conuerſa : Et an legatum rei immobilis factum Eccleſiæ poſſit à Prælato repudiari : Vbi an factum Prælati noceat Eccleſiæ, & quid de facto vnius, an alteri præiudicet ?

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio in rebus mobilibus qualis, & in quibus triennalis ſufficiat.*
2 *Præſcriptio rerum mobilium cum titulo procedit triennio inter præſentes, quadriennio inter abſentes, n.3.*
4 Cap. illud hoc tit. intelligitur.
5 *Actiones ordinariæ, ante decennium finiuntur.*
6 *Centennalis præſcriptio in rebus mobilibus Eccleſiæ Romanæ non deſideratur, ſed ſufficit triennalis, n.7. & 8. contra aliquos.*
9 *Præſcriptio mobilium ſine titulo procedit non minus annis triginta.*
10 *Præſcriptio rerum incorporalium procedit, quia quaſi poſſidentur, n.11.*
12 *Ius Eccleſiæ, & priuati par eſt in rebus, quæ minori tempore, quàm decennio præſcribuntur.*
13 *Mobiles res quæ dicantur.*
14 *Prælatus recuperat bona ſuæ Diœceſis ab alio præſcripta.*
15 *Pœnitentes, qui receſſerunt antea à fide recuperant bona, honores, & officia, quid de hæretico, n.16.*
Cap. 1. de Parochis, cap. audiuimus 24. q. 1. cap. nouatianus 7. quæſt. 1 c. hæretici 24. quæſt 2. cap. ad abſoluendam de hæreticis.
17 *Repudiari poteſt legatum à Prælato ſuæ Eccleſiæ relictum, & quare, n.19. contra multos, num.18.*
19 *Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare in acquirendis, non in quaſitis, & an Eccleſia reſtitui valeat, n.20.*
22 *Factum Prælati non præiudicat Eccleſiæ, nec ipſi in eo, quod eſt inſeparabile, etiam ſi iuret à quo poteſt capitulum appellare, num.24*
21 *Factum Abbatis, & Abbatiſſæ non præiudicat conuentui.*
23 *Prælato aſſerenti alienationem factam in vtilitatem Eccleſiæ non creditur*
25 *Factum vnius non nocet alteri, exemplificatur, numeris ſequentibus.*
26 *Factum famuli non nocet Domino in criminalibus, & factum inſtitutoris, non nocet Domino, n 27.*
28 *Factum villici, ſeu coloni, nunquid noceat Domino.*
21 *Factum Monachi, vel filij, non nocet in acquiſitis perdendis, nec factum Procuratoris, num.30.*
31 *Factum patris filio, non nocet, nec factum venditoris nocet emptori, n.32*
33 *Factum vxoris non nocet marito, nec econtra, vbi quid de exequutione in dotalibus, num.34.*
35 *Factum tutoris non nocet pupillo in deteriorem conditionem.*

De triennali poſſeſſione, & de eius effecti- 1
bus ſuprà in Rubrica de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, & notaui ſuprà in præmiſſo huius textus, & quid de annali poſſeſſione, nunc verò cum de Iure Ciuili poſſeſſio triennalis in rebus mobilibus ſufficiat ad vſucapionem, vt ex regula textus probat Iuſtinianus in §. 1. inſt. de vſucapionibus : textus in l. 15. & 18. tit. 29. p. 3. ideo cum in textu noſtro ſpecialitatis ratioa, propter conuerſionem ad fidem triennium an numeretur, dubium non leue eſt, an hæc triennalis vſucapio in rebus mobilibus adhuc permaneat de Iure Canonico, & quod adhuc duret, & par affirmatiua videtur amplecti, & defendi ex Bulla Pauli III. incipit cum ſicut, & Pij V. incipit cupientes, qui conſtituerunt vt familiares, & ſeruitores Prælatorum, ſalaria pro biennio tantùm petere poſſint & infrà annum à die obitus eorum ; imò & Philippus II. Rex noſter

conſtituit

conſtituit 5.Martij 1571. ne redditmum ceſſi Ca-
nones plures, quàm trium annorum exigantur,
vt refert Zipæus *in Rubr.hic n.8.*
2 Quare & ſi contrarium ſuaderi puſſit ea Tea-
tu *in cap.de quarta cap.Sanctorum* cum aliis huius
noſtri Textus, vbi 40. anni deſiderantor; ad-
huc exiſtimo dicendum ſpecialitatem nuſtri
Textus,& determinariones alias Canonicas qui-
bus Ius Ciuile eſt immntatum procedere in poſ-
ſeſſionibus terum immobilinm, noo autem mo-
bilium, in quibus triennium Iure Ciuili aſſigna-
tum deſeruiit ad estum vſucapionem,& præſcri-
3 ptiooem. † Et ſic ad præſcribendum,ſeu,vt pro-
priè loquamur ad vſucapiendum tes mobiles cũ
titulo iuter præſentes triennium;inter abſentes
vero quadrieonium requiritur, ſiue vſucapiatut
contra priuatum, ſiue contra Eccleſiam, etiam
Romanam,vt docent Cou.*in reg.poſſeſſor.2.p.§.2.*
*n.5.*iuxta regulam Teatus *in l.1.Cod.de vſucapione*
transformanda quæ luquitur de rebus priuatorum
& Text.*in Auth.qua actiones,Cod Sacroſanctis Ec-*
cleſiis, quæ loquitur de rebus Eccleſiæ, quam
tecepit Eccleſia,vt patet *ex c.vlt.& penult.16.q.3.*
docent nouiſſimè Egidius Trulene.*in opere morali*
4 *lib.7.c.4. dub.6.n.2* † Multis adductis Barb *in c.*
*illud 8.hoc tit n.8.9.10.& 11.*vbi ait regulam Tea-
tus *in d. c. illud*, cum aliis procedere tantùm in
rebus, quæ principaliter,nun de bis, quæ ſecun-
dario pertinent ad Eccleſiam, & in his quæ ſunt
Eccleſiæ, quoad verum,& proprium Dominium
pro quibus comperit rei viodicatiu, ſecos verè ſi
ſuut illius ratione quaſi Dominij pro quibus pu-
blicana conceditur, nam in bis ſufficit tempus
ordinarium, Balbus poſt Corneum & alios *de*
5 *præſcript.1.p.5.n.14.*cum Bald.Iaſon.& aliis. † Et
ſi actiooes ordinariæ temporales, quæ ad certum
tempus à lege tantùm ſunt ioſtitutæ, & contra
priuatus antè decennium finiuntur, vt eſt actio
redhibitoria,quantò minoris prætoria cum ſimi-
libus, de quibus *in tit. de edilitio edicto,§.1.inſt.de*
temp. action. & cuntra Eccleſiam eodem breui
tempore finiri nec requiri anoos 40. Teatus *in*
Auth.hac conſtitutio ibi *nibil penitus* Gloſſ *duranti-*
bus in Auth. quas actiones Balbus *ſuprà à n.12.* &
alij relati à Barboſa *n.11.*
6 Et ita & ſi Abbas *in cap. cum vobis 14. & c. ad*
audientiam 13. hoc. tit. num.12. per Teamm *ibi* ad
finem, *& Auth. vt Eccleſia Romana,* Decius *in c.*
cum dilecta de confirmat. vtili, vel inutili, Balbus
de præſcript. 1. p.quinta partis,num.13. & alij Do-
ctores affirment Priuilegium conceſſum Roma-
næ Eccleſiæ, vt aduersùs eam; non niſi ſpatio
centum annurum vſucapio procedat,extendatur,
etiam ad res mobiles; tamen ea dictis, & eum
Angelo *in dict. Auth.vt Eccleſia n.2.*Barb. *in d.c.*
*cum nobis n.4.*teneu triennalem vſucapionem non
eſſe abrogatam, oam lea, quæ lata eſt in fauo-
rem Eccleſiæ Romanæ, circa centum annorum
præſcriptiooem, tantum eſt loquuta,vbi alias
cootra priuilegiatus longi, vel longiſſimi tem-
poris, ob idque eum huiuſmodi priuilegium
emanauerit,& incipiat à lege ciuili,ad quam lea
Canonica ſe refert, vt patet *in dicto cap. cum*
vobis ibi *tam Ciuilis*, & *in dicto cap fin.16.quæſt.3.*
merito declarari debet, ſecundùm eaſdem le-
ges, taliter vt non comprehendat mobiles res,
quas prædicta lex non comprehendebat argo-
mento legis,ſed & pusteriores,*ff.de legib.l.ait præ-*
tor,§.1.de re indicata.
7 Vnde Barboſa *in dicto cap.cum nobis, ſub dicto*
*num.4.in fine.*improbat Saliceti ſententiam, qua-
tenus dixit huiuſmodi res mobiles Romanæ Ec-
cleſiæ nullo tempore præſcribi ad exemplum re-
rum fiſcalium, *in dicta l.1. Cod.de vſucapione*
*transform.*ex regula Textus *in §.res fiſci inſt. de vſu*
capion. cuius regula in propoſito non concludit,
quia vltra tradita per Butrium *in cap 1. num.121.*
de in integrum reſtit. procedit tantùm in fine im-
periali,& nun omnem, nec in omnibus præſcri-
ptionem excludit.
Sed de his dubiis videbis quæ adducit ex 8
multis, Balboa *in cap. 4. hoc tit. à num. 3. ad 13.*
vbi bene allegat iura pro contraria ſententia,
& ea expendit: Sed Marta *4. p. de iuriſdiction.*
caſu 48. centuria 1. à num. 1. cum multis ſequen-
tibus acetrime defendit priuilegium Eccleſiæ co-
nceſſum, etiam ad res mobiles extendi ipſum,vi-
debis Tamen Barboſa *in d.cap.illud, num 11.*dicit
iam hodie cõtrariam relstam in praxi obſeruari.
Notabis autem quod vbi deficit titulus ad
vſucapionem rerum mobilium requiruntur an- 9
ni 30. ſiue alicuius priuati illæ ſint, ſiue Eccle-
ſiæ, etiam Romanæ iuxta communem Docto-
rum, & patet pars prior ex Textu *in l. 3. Cod.*
de præſcript. 30. vel 40. annorum, vbi res immo-
biles contra priuatum præſcribuntur triginta an-
nis ſine titulo, & idem dicendum de mobilibus
cum nihil aliud de eis ſtatutum ſit abſente titu-
lo. Secunda pars probatur, quia cum Eccleſia
in mobilibus oon habeat priuilegium, ſed ſo-
lùm in immobilibus debet eodem iore ceoſeri,
quo priuatus: ſic Leſſius *lib 2 de iuſt.cap.6.dub.7.*
Sairus *lib. 9. clau Reg. cap.12. num. 25.* Egidius
Trulench.*vbi ſuprà dicto dubio 6. num. 7.* Couar-
ruuias videndus cum multis, *in dicta regula poſ-*
ſeſſor 2.p.§.5. num.2. cumque vt dixi nullum
priuilegium ſit conceſſum Romanæ Eccleſiæ,
quoad triennalem poſſeſſionem,ſed quoad præſ-
criptionem longiſſimi temporis, quale eſt ſpa-
tium 30. anoorum, loco eius concedatur Eccle-
ſiæ Romanæ centum annorum ſpatium, quid
mirum, vt hoc non extendatur ad vſucapionem
triennalem,& quatriennalem, Leſſius *dict. lib.2.*
cap.6. dubio 7. num. 22. Sed ait Egidius Tro-
lench. *dicto dubio 6 cap.4.num.2. in fine*, cum Hu-
ſtienſi.& Azor *3.p lib.1.cap.22 mor.quæſt.2.*proba-
bile eſſe contra Eccleſiam non habere locum
triennalem poſſeſſionem: Benè verò contra bo-
na patrimonialia clericorum; idem Azor *ibi q.5.*
videbis infra nonnulla *in c.illud 8.hoc tit. q.1.* ver-
ſic.*ad quartam.*
Ad ſecundam quæſtionis partem videtur ne- 10
gatiuè reſpundendum quia iura incorporalia nõ
puſſidentur ea latc dicendi,*in cap de quarta,hoc tit.*
& ea *l.3.Cod.de acquirenda poſſeſſione*,ergo cum lo-
ca pertinentia ad Epiſcopum in ſua Diœceſi, ſine
iura incorporalia, non fuit cur in noſtro Texto
admitteretur triennalis præſcriptio, cum actio-
nes ciniles circa res mobiles regulariter præſcri-
bantur ſpatio 30.annorum,& eadem ratione de-
bita, quæ illis exigi poſſent modo adſit bona fi-
des ea *l.ſicut in rem Cod. de præſcript.30. annorum*,
etenim aduersùs Eccleſias, & alia pia loca omnis
actio,quæ decennio,aut longiori aliqoo tempore
durat.nonniſi quadraginta annorum ſpatio durat
quod ſi Eccleſia Romana ſit,durat ſpatio centum
annorum,vt omnes fatentur ergo.
Sed reſpondeo quod etſi res incorporales non 11
poſſideantur,datur tamen in illis quædam quaſi
poſſeſſio,quæ habet effectus veræ poſſeſſionis, *l*
pen.

pen.ff. de ſeruit. l.generaliter, ff. de petit. hæreditatis cap. cum Eccleſia ſutrina de cauſa poſſeſſ. & prop. nam ſicut lex efficere poteſt vt traosferatur Dominium ſine aliquo actu apprehenſionis, ſic ſimiliter efficere poteſt, vt iura incorporalia quaſi poſſideantur, quæ ficta poſſeſſio io iuribus incorporalibus ſufficit ad præſcriptionem notar Graña *hic n.5.* Couarruu.*lib.3. var.c.5.n.6.* Men-
12 chaca *de ſucceſſionum creatione,§ 12.n.100.*† Et ſie idem Cou. *in d.reg poſſeſſor.2.p.§ 2.n.5.& 6.* dixit in rebus, & actionibus, quæ minori tempore, quam deeennio vſucapiuntur, vel præſcribuntur par eſſe ius priuati & Eccleſiæ, iuxta dicta dubio præcedenti, & talis eſt actio redhibitoria, actio de dolo, quanti minores, & ſimiles: notat Egidius Trullenq. *in opere morali p.2 lib.7.c.4.dubio 6. ſub*
13 *n.3.* enm Saito *in claui Reg.lib.9.c.12.à n.25.*†Vbi *n.3.* dieit quod nomine rerum mobilium intelliguntur ipſæ res mobiles, vt animalia veſtes, tum etiam Ius, & actiones ad illas obtinaodas, & tum etiam debita rernm mobilium.

14 Ad tertiam quæſtionis partem an Prælatus recuperet loca ſuæ Diœceſis, quæ ab alio Epiſcopo fuerunt eonuerſa, & adjunctis dubiis *q.præcedenti* veſſic. *ad tertiam*, vbi an abſulutus ab excommunicatione recnperet bona, & ln propoſito dicen-
15 dum eſt ex noſtro Textu recuperare. † Nam Eccleſia Catbulica primo recedentes à fide, qui ex ſua propria voluntate conuertnotur, & pœnitenr ooo ſolùm ad pœnitentiam eos recipit verùm, & eius vitam eooſeruat, & interdum adbibita diſpenſatione, dignitates honores, & cætera omnla, quæ antea babebit reſtituit: ſie ex noſtro Textu
16 Graña *hic n.10.*† Vbi rẽſpondet cum Caſtro *lib.2. de heres. punit. cap.23. ad Iura cap.1. de Parrochis cap. audiuimus 24. q 1. capite nouarianus 7. quæſt 1. capite heretici 24. q.1. c. ad abolendam de hæreticis* quatenus ibi conſtat hæreticum ab omoi poteſtate, & bonore Eccleſiaſtieo adeò priuari, vt etiã ſi puſtea conuerſus fuerit, nihil poſſit recnperare; nam prædicta Iura intelligantur de eonuerſis iteſum, in hæreſim recidentes, qui licèt ſemel ad honores, & nobilia officia, & alia ſint reſtituti; tamen in prædictis reſtituũtur niſi ex noua Pontificis diſpenſatione, de quo latè dieo *In tit hæreticis.*

17 Ad quartam quæſtionis partem, nunquid legatum rei immobilis factum Eccleſię poſſit à prelato repudiari, & ſuppoſitis quæ adduxi *ſuprà in cap.4. & 5. de Iuramento calumniæ*, an taciturnitas prælati noceat Eccleſiæ; nunc quatenus pertinet ad expreſſam repudiationem inueoio duplicem Doctorum ſententiam affirmatiuam defendunt, Federic. de Scnis *conſ.9* Lupus *alleg 38* Felin.*hic*, & Abb. vbi id intendit ad hæreditatem, Socin. *in l. legatum* vbi Iaſon. *ff.de leg.1.* dicit communem Aretinus. & quod ſic ſeruatur, in practica *in l is, qui hæreſ. §.fin ff.de acquirenda hæredit.* Abb. *in c.1. de dolo*, Doctores *in c.1.de rebus Eccleſiæ non alienandis*, Ancharran. *conſ.136.* dicit hanc veriorem Spino *de teſtam gloſſa 8 princip n.63.in fine*, vbi expendit pro bac opioione Textnm *in l. fin. tit.fin. part.6.*

18 Contrariam negatiuam tenent Bald. *in l magis puto, § fundum ff de rebus eorum* Paulus *in d l.legatum*, vbi Alex. dicit communem Imola *in c. tua nuper de his quæ fiunt à Prælat.* Ruinus *conſ 136.volum.3.* & Felinus *in c.contingit de ſent excommun.* qui dicit ſic tenere omnes præter Abbatem ſequitur Peralta *in l. Titia.§.ſi ea,ff.de legat.2.* & vt veriorem amplectitur Ceuallus *in practicis q.661. in fine*, & ſi contrariam ſequatur Antonius Ga-
briel *lib.4. comm. tit. de leg. concluſione 3.* † Et 19
aum relatis ſuprà primam amplector ex his, quæ iam alibi dixi, ex Balboa, & ab eo relatis *in cap.2. hoc tit. num.33.* quatenus exiſtimat poſſe Eccleſiæ Prælatum præiudicare Eccleſiæ ln acquirendis, oon vero in iam quæſitis ad eo vt etſi res Eccleſiæ alienari noo poſſuns ſine debita ſolemnitate, de qua *in eo tit. & in cap ſine exceptione 12.q 2.* tamen ſolum Prælatum repudiare poſſe legatum Eccleſiæ relictum affirmat eum Bald. *in l.pupillorum, Cod de repudianda hæreditate*, Abbate *in c.1.de in integrum reſt. & in c.1. de dolo & contumacia.* Ionoc *in c.fraternitatem de donat.* & Gloſſa *in cap fin.16. quæſt.1. gloſſa fin in c.potuit de locato.* † Sed etſi boc ita ſit fatetur eum Paoor- 20
mit. *in c.audiſtis de in integrum reſt. in c.conſtitutus eod.* ex Doctrine Text. *in l ait prætor in fine.ff.de minoribus*, Eccleſiam reſtitui poſſe aduerſus eam legiti rapndiatiooem: & ſic Grattan. *reg 316 ſub n.8.* dixit quod Prælatus poteſt præiudicare Eccleſiæ io non ad implendo conditionem, quod oon apte impenſum ibi video.

Ad quintam quia & ſimiliter alibi dictum eſt; 21
Ideo breuiter in foro ad plures caſus; nempe quod factũ Epiſeopi, ſeu Prælati, non nocet Eccleſiæ Rota Romana *in deciſ.22.p.2.* Riccius *collect.1549.ad gloſſam in c.cum venient de inſtitut.& collect.1551.* ad Text. *in l.ex facta ff de hæredib.inſtituendis*, imo nec & ipſi Prælato, quãdo eius præiudicium eſt ioſeparabile, cum præiudicio Eccleſiæ, nibil obſtante Iuramento Prælati cum propter connexitatem præiudicij, non poſſit ſeruari Iuramentum ſine interitu ſalutis æternæ aliquid per Rotam *diuerſ. deciſ.22. p.2.* Ricc. *collect 1549.* ex faciunt tradita *in c.2. de Iureiur.* Et boc quẽadmodum io caſu inſeparabilitatis præiudicij renunciatio non tenet in fauorem renunciantis eadem Rota *in deciſ 170. q.1.* & quale ſit præiudicium inſeparabile tradit Cæſar. Barz. *in dec.89.* † Et quaodo factum Prælati noceat Eccleſiæ, videbis Rotam *in deciſ.552. p.1.* & quod factnm Prælati oon præiudicet Eccleſiæ latiſſimè ſcribit Ioan. Bapt. Coſt. *de facti ſcient & ignor. inſpect.19. per totam*, vbi multiplieiter ampliat. & limitat.

Et ſic in facto Abbatia, quod non præiudicet 22
cooueutui latè ipſe Ricc. *in deciſ.19* & Anna *in ſingulari deciſ.1.per text.in cap cum dilectus de religioſis domibus.* qnod procedit etiam ſi interueniat actus poſitiuus, vt pote ſolutio facta per colonum mandato Abbatis, Balb. *in deciſ.13* & multo minus factum Abbatiſſæ attenditur in perniciem Munaſterij, Afflictis *in deciſ.136.* quod amplia procedere maximè ſi agatur de facto arduo: Cardinalis Puteus *in deciſ.285.* & Franc. Marc. *in deciſ 955. p 1.*

Hinc eſt, quod non ſtatur aſſertiooi Prælati 23
dieeudis alienationem factam eſſe in euidentem vtilitatẽ Eccleſiæ, & ſeruatis ſeruandis præceſſiſſę Creſcẽt. *in dec.3.de reſcript.*† Ricc. *d. collect 1549.* 24
circa finem, vbi notat cum Gailio *obſeruat.70.lib 1. n.11.* quod ſi ex facto Prælati, puſſet Eccleſia præiudicari, capitulum poteſt contradicere, appellare, poſtulare, in integrum reſtitutiooem, & alia pro Eccleſia excitare pioguiora.

Ad ſextam quæſtionis, partem, nunquid factũ 25
vnius alteri præiudicet, applicabis plura adducta *ſupra in cap.9. de Iudiciis* & alibi; & ſic breuiter repeto, & addo nonnullos caſus. † Et Primo 26
qnod factum famuli non nocet Domino io criminalibus, Franciſc. Marc *in deciſ.61.p.1. & in deciſ.521.p.2.* aliquid per Afflict. *in deciſ 57. n.7.*

27 & per Capell. Toloſ. *in deciſ.* 196. *n.* 4. † Secun-
do vt factum inſtitutoris Dominn non noceat
Rota Genuens. *in deciſ.* 12. *&* 14. ad tradita *ſupra*
28 *in cap.* 16. *de Iudiciis.* † Tertiò nec factum vilici,
ſeu Cnloni partiſarij, Neapoli vneatur *Maſſarius*
nocet Domino, vt per Rotam Bonnonien *in de-
ciſ.* 93. Capie. *in deciſ.* 57. aliquid per Magnn. *in
deciſ.* 94. *&* 101. Rntæ Florent. Inſeph Ludonie.
in deciſ. Peruſ. 22 & eadem Rota Bonnn. *in dec.* 26.
Rnta Romana *diuerſ. in deciſ* 339 *p.* 2.
29 Item nec factum Monachi vel filiifamilias no-
cet in acquiſitis perdendis priori Abbati nec pa-
tri, Afflictis *in deciſ.* 147. aliquid per Rotam *diuerſ.
in deciſ.* 235. *lib* 2.
3n Nec prncuratotis factom Domino nocet, Ro-
ta Romana *in deciſ.* 198. Myſing. *in obſeruat.* 44.
31 *cent.* 5. ad tradita *ſuprà in c.* 14. *de Iudiciis* † Nec
factum patris filio nocet, Frane. Marc. *in dec.* 6n4.
32 *p.* 2. & Gama *in deciſ.* 373. † Nec factum vendi-
totis nocet emptori aliquid per Oſaſc. *in deciſ.* 48.
Magon. *in deciſ* 135. *Rota Florent.*
33 Nec factum vxntis nocet marito, nec econtra
Balb. *in deciſ.* 67. Riccius *collect.* 1551. vbi circa fi-
nem infert cum Guid Papæ *in deciſ.* 447. & Ga-
ma *in deciſ.* 336. Achiles de Graſſis *in deciſ* 17. *de*
34 *reſcript.* † Quod non pnteſt fieri executio in bo-
nis dotalibus pro ſanando ære alienn per mari-
tnm conflatn, Capitius *in deciſ.* 128. nec econtra
fieri executionem in bonis mariti vigore ſenten-
35 tiæ cnntra vxorem latè. † Nec factum tutoris
nocet pupilln, quando eſt in deteriorem condi-
tinnem, Balbos *in deciſ.* 19 ſed nntat Thoming. *in
dec.* 21. per Text. expreſsũ *in l. qui fundũ, §. ſi tutor ff.
pro emptore*, quod factũ tutoris intelligitnr pupilli,
& intelligit Riccius ſub *dicta collect.* 1551. dum-
modo fuerint nbſeruata, poſita per Capicium
in deciſ. 50. & limitat cum Vluin *in deciſ.* 40. *lib.* 1.
Caputaq. *in deciſ.* 323. *&* 324. *p.* 5. ſi tutnr eſſet
falſus, vel talis, qui totelam minus legitimè ac-
cepraoerit, & idem Riccius *collect.* 155n. ad Tex-
tum *in l.* 2 vbi Batt *de incendiar. & ruin. & naufra*,
agit de contrnuerſia, an Dominns teneatur ex fa-
cto famuli, & ad latiorem tractatinnem de his, &
& aliis adiunges, quæ adduxi *in d c* 9. *& c.* 16. *de
Iudiciis*, vbi videbis. Et applicabis quæſtinnem, de
qua *in Rub. de lit. cont. q.* 16. vbi prncurator nnn
cnnteſtans in termino litem nunquid noceat
Domino.

QVÆSTIO IV.

An ſalarium Iudicum, & Aduocatorum præſcribatur triennio: Quid de ſalario famulorum, ſeu filij, & priuigni: Et an ſalaria adminiſtratorum præſcribantur triennio: Et quid de debitis Pharmacopolis ex medicamentis: Et an Matrix Eccleſia, de qua hic intelligitur de Cathedrali, ſeu alia?

SVMMARIVM.

1 *Salaria Iudicum non præſcribuntur.*
Pragmatica 81. Matriti 1582. n. 2. 3. 4 & 5, L. 9. fin. tit. 15. lib. 4. recopilationis, n. 8.
2 *Salarium Aduocatorum præſcribitur triennio.*
3 *Renunciari non poteſt legi prohibitiua, n.* 4.
5 *Salarij præſcriptio litis conteſtatione interrumpitur: quid ſi pars ſalarij ſoluatur, num.* 6.
7 *Salaria debita notariis, non præſcribuntur, ſecus debita procuratoribus, & ſollicitatoribus.*
8 *Salaria famulorum præſcribuntur triennio, quid ſi Dominus Iuret, vtcumque ſoluere, numero* 9. *Roma biennio præſcribuntur, num.* 10. *fallit, à num.* 11. *quid in foro animæ, num.* 12.
11 *Salaria non præſcribantur, ſi Dominus citatus, ſeu interpellatus eſt à famulo aut ſi Dominus recognouiſſet debitum, vel famulo obligationem faceret, aut pignora, ſeu fideiuſſores daret.*
13 *Famulus non obſtante lapſu triennij, poteſt ſibi retentionem facere pro debito ſui laboris, item & compenſationem, num.* 14 *poteſt repetere veſtes, & alias res relictas apud Dominum, num.* 16. *quid ſi famulus repentinc exiit, & reddit, n.* 17.
15 *Salarium, quod diſcipulus dat Magiſtro non præſcribitur triennio.*
18 *Salarium debitum priuigno, aut filio præſcribitur triennio, n.* 20.
19 *Triennium, quo præſcribitur ſalarium incipit à die finiti ſeruitij.*
20 *Præſcriptio incipit à die obligationis, aut termino ſolutionis.*
21 *Salaria Adminiſtratorum exequutorum, & ſimilium, non præſcribitur triennio.*
22 *Debita Pharmacopolis ex medicamentis triennio præſcribuntur.*
23 *Matrix, quas ſignificationes habeat & quid ſibi velit Eccleſia Matrix, n.* 24.
24 *Eccleſia Matrix dicitur, quæ eſt aliarum princeps, id eſt Cathedralis.*
25 *Matrix dicitur vrbs, ſeu Prouincia, quæ eſt alarum caput.*
26 *Metropolis dicitur Ciuitas, quæ eſt aliarum caput.*
27 *Metropolis ad coloniam ſe habet, vt mater ad filiam.*
28 *Hieroſolyma Ciuitas dicitur Metropolis multarum Prouinciarum & Regionum.*
29 *Eccleſia ſuffraganea tenetur ſequi Metropolim.*
30 *Eccle a inferiores debent ſeruari, quod in maiori ſeruatur.*
31 *Metropolis eſt dictio græca à matre, & Ciuitate concinata.*
32 *Matrices dicuntur Prothocola, id eſt prima ſcriptura matrix.*
33 *Matrices dicuntur libelli, in quibus Græco fiſco penſitantes continebantur, id eſt libelli beneficiarij, Imperiales ad exigenda tributa.*
34 *Matricula eſt ſeries, & ordo, in quo homines continentur vulgò* padrnnes.
35 L. ens, Cnd. de aquæ ductu lib. 11.
Fiſtula dicuntur matrices, ſeu matres, vbi aqua recipitur.
36 *Palma dicitur metrix à qua, velut à matre palmites procedunt.*
37 *Columba, ſi eſt bona matrix octies anno pullos educat.*
38 *Gallina apta ad progenerandum appellantur matrices.*

AD ptimam partem de præſcriptione triennali ſalatiorum, dieo ad primum, Iudicum ſalaria 1

ſalaria non præſcribi, quia nullibi reperitur deciſum, cum pragmatica curiarum Matritenſium anni 1582. petitione 82. loquatur in ſalario aduocatorum procoratorum, & non aliorum, & *lex 9. tit. 15. lib. 4. recop.* loquatur in ſalariis famulorum, & apothecariorum, & aliorum minuatim vendentium; ſed lex, quæ loquitur de præſcribendo ſalario, non extenditur, niſi ad caſus, de quibus loquitur, vt in ſalario famulorum intelligit Rebuffus ad *leges Gallicas tit. de ſalariis famulorum Gloſſa* 10. concordat Dueñas in regulis ſuis, *reg.6. f.548. lib.6.* ſequitur Flores de Mena *lib.2. var. q.8. n.44.*

2 Declaratio autem aduocatorum dicendum eſt præſcribi triennio ex *dicta pragmat.* 82. quæ ſolum intelligitur de ſalariis currentibus poſt promulgationem ipſius, etiam ſi dependeant ex cauſa antecedenti, vt patet ex verbis ibi *que corrieronde a qui adelante*, non enim ſufficit, vt tres anni ipſius præſcriptionis currerent poſt dictam promulgationem contra ſalaria antea debita, ſed neceſſarium eſſe, quod debeantur, & currant poſt dictam pragmaticam; licet in ſalario famulorum contrarium voluerit Azeuedus *in l. fin. tit. 15 lib. 4. recopil. num.* 1. qui allegat Oroſcium *in l. omnes pupilli, num.* 148. *de iuſtitia, & iure:* reſoluit Flores de Mena *variarum*, *dicta quæſt.* 8. *num.* 61. vbi addit potuiſſe aduocatum, non obſtante lapſu triennij petere ſalaria decurſa ante dictam pragmaticam.

3 Et Ioannes Gutierrez *de Iuramento confirmatorio, cap. 14. p. 1. à num.* 2. cum Couarruuias Menochio, & alis Doctoribus Hiſpanis ait, quod dicta pragmatica non poteſt renunciari; vt ipſa dicit quæ annullat contractum, & renunciationem, & inde ſequi vt talis renunciatio, non formetur Iuramento, vt circa legem aliorum reſoluit ipſe Gutierrez addens quod legi prohibitiuæ nequit renunciari etiam cum Iuramento, vt concludunt Authores *in l. non dubium, Cod. de legibus, l. cum lex, l. ſi quis, pro eodem, ff. fideiuſſoribus*: notat Gutierrez *ſuprà, cap.* 26. *num.* 59. *dicta p.* 1. Flores de Mena *dicta quæſt.* 8. *num.* 62. † Qui *num.* 65.

4 cum Azeuedo *in dicta l. fin. num.* 59. addit prædictam pragmaticam locum habere, etiam ſi debitor conſtituat ſe ſoluturum ad omnem voluntatem creditoris, quia ſi expreſſe nequit renunciari, multò minus tacitè, & hoc ex doctrina Textus *in cap ſi diligenti de foro competenti*, ita vt *ibi* adducta de ratione illius Textus, & aliorum, in quibus renunciatio non tenet; faciant pro hac Doctrina quæ leges.

5 Notandum verò eſt quod etſi ad interrumpendam præſcriptionem in ſalario famulorum ſufficiat petitio extraiudicialis, vt determinat Rebuffus *ad ll. gall tit. de ſalariis famulor. art.* 1. *Gloſſa* 15. & poſt lõgam diſputationem ſequatur Gutierrez *de Iuramentorum firmatorio, lib. 3. cap. 1. numero* 35. licet contrarium teneat Azeuedus *in dicta l. fin. dicto num.* 59. tamen in præſenti caſu neceſſariam eſſe litis conteſtationem: tradit Flores *dicto cap. 8. num* 63. ex verbis dictæ pragmaticæ, ibi *ni auiendo conteſtado de manda*, ad tradita ſupra, *in Rubrica de litis conteſt & in cap. 6. de iudiciis, q.* 15.

6 *&* 16. † Nec enim talis præſcriptio interrumpitur, etiam ſi pars ſalarij petatur, & ſoluatur intra triennium quoad aliam partem ex verbis illis pragmaticæ ibi *loque ſe eus debiere de los dichos tres años*, & ibi *y que lo de mas, &c.* vbi legiſlator ſolum dicit poſſe peti, id quod debitor de tribus vltimis, & in definita æquipollet vniuerſali, ex notatis, *in l. placet, ff de libertis, & poſth. & in l. pluribus ff. de leg.* 1. Et hoc intelligit Flores *dict. à q.* 8. *num.* 64. quando ſoluit partem, ſine recognitione alterius verbo vel ſcripto factam; ſecus ſi fiat cum ea recognitione ex Doctrina Gutt. *dict cap.* 1. *num.* 34.

Verùm hæc doctrina de aduocatis, non extenditur ad ſalaria debita Notariis, non alia ratione, niſi quia nulla lege cauetur, ſecus verò in ſalariis debitis procuratoribus, & ſolicitatoribus, nõ in iſtis habet locum triennalis præſcriptio, vt cauetur, *in d. pragmat.* 82. & tenent Flores dicta *q.* 8. *n.* 72. vbi id negat in ſalario debito Notariis; quod probatur ex dictis *ſup n.* 1. *de indic.* De ſalariis debitis, ſeu aſſignandis aduocatis dixi, *ſup. ſub c. 14. de ind. toto, q.* 9. 7

Ad ſecundam partem quæſtionis de præſcriptione trienoali ſalarij famulorum, reſpondeo locum habere ex *d. l. 9. tit. 15. lib. 4. recop.* quæ habet locum generaliter in omnibus famulis cuiuſcumque qualitatis, & conditionis ſint, vt aduertit Rebuff. *tit. de ſalariis famulorum Gloſſa* 9. Azeued. *in d. l. fin. in princ* Flores de Mena *d. q. 8 var. lib.* 1. *§.* 1. *n.* 38. qui *n.* 39. & Azeued. *in d. l fin. n.* 59. † Dicunt quod hæc præſcriptio habet locum, etiam ſi Dominus ſe obliget ſoluere ſalarium ad omnem voluntatem famuli, ſed Rebuff. *vbi ſup. Gloſſa* 19. dicit quod ſi Dominus iuret ſoluere; tunc ceſſare legis diſpoſitionem; ita vt ſoluere teneatur, non obſtante præſcriptione, verùm hanc opinionem intelligit Flores de Mena *d. q* 8. *var.* § 2. *n.* 40 quando conſtat non eſſe ſolutum ſalarium, ſi verò nõ cõſtat de ſolutione, dicit ſuſpectã opinionem Rebuff. contra quam tenet Gutier. *d. lib. 3. de Iuram. confirm p. 3. c. 1. n.* 20. quia præſumitur ſolutio ex curſu triennali, tum etiam famulus eſt petere impeditus, & iuramentum non debet operari contra legem prohibitiuam, nec contra bonum publicum, ob quod inuenta eſt triennalis præſcriptio videbis Gutier. *in l. nemo poteſt, n.* 201. *&* 202. vbi loquens de iſtis ſalariis ait quod ſi quis allegaret tempus in ſolutione, eſt condemnãdus; & ſic eſſe intelligendas leges Regni, quæ iubent ſalaria famulorum præſcribi. † Et licet triẽnio in aliis prouinciis præſcribatur ſalariũ famuli, Gama *dec.* 354 ſed Romæ biennio per bullam Pij V. 33. *in bull. fol.* 973. vt refert Gratian. *dec.* 53.

8 (margin, beside "Ad ſecundam partem"); 9 (beside "Dicunt"); 10 (beside "Et licet triẽnio"); 11 (beside "Pij V.")

Vnde infero quod etſi interrumpatur præſcriptio, non habet locum prædicta, *lex. 9. tit. 15. lib. 4 recopil.* ex dictis ſupra, vt quando Dominus citatus fuit à famulo, vel quando interpellatus fuit extra iudicialiter: ſequitur cum Gutierrez idem Flores *dict. quæſt.* 8. *§.* 1. *num* 41. contra Gutierrez, & probatur, nec habet locum ſi Dominus recognouiſſet debitum, & aut obligationem faceret famulo, vel ei pignora, aut fideiuſſores daret idem Flores *vbi ſuprà*. † Qui ait prædictam diſpoſitionem, nec habere locum in foro conſcientiæ ſi Dominus ſciat debere ſalarium famulo, qui iurare tenetur, & ſi confitetur ſalarium ſoluere, debet non obſtante triennali præſcriptione; quod vltimum vt verum ſit pendet ab ea quæſtione, an præſcribens cum bona fide ſi poſtea ſuperueniat mala fides tutus ſit in foro animæ, de qua dixi iam & dico *infra in cap. fin.* & Couarruuias *in reg. poſſeſſor. p.* 2. *§.* 2. quod etſi in diſpoſitione *l. 9. tit. 15. lib. 4. recopilat.* vbi Carolus V. ita diſpoſuit deficiat bona fides, tamen eius diſpoſitionem, vt ſi res eſt dubia, 12

ſententia feratur pro Domino, ſed ſi debitum ſit
certum denegatur poſt triennium famulo actio,
ad lites vitandas, ſed non ideo Dominium
in foro animæ tutum eſſe Nauarr. *in ſumm.*
cap. 17. num. 85. Villalobos *p. 2. tract. 10. def. 27.*
num 5.

13 Vnum tamen notabis, quod etſi lapſum
triennij abſtulerit actionem & petitionem fa-
mulo ad petendum ſalarium; non tamen ſubſtu-
lit maximam æquitatem, quæ pro eo erat ad re-
cuperationem, & retentionem ſui laboris, cum
hæc ſine actione exiſtere poſſit, & ex alio fonte
oriatur; ſic in Iudicando, & conſulendo ſe ſer-
uaturum dicit Flores *dicto* §. 1. *quaſt.* 8. *num* 48.
eo quod eſt conforme *dicta leg. fin. tit.* 15. *lib.* 4.
recop. quod pendet ab eo dubio, an quis vti
poſſit retentionis Iure, de quo dixi *in c. grauis* 11.
de reſt. ſpoliat. à q 4. & 5. & in cap. ſæpe q. 5. verſic.
ad ſecundam.

14 Item & compenſationis Iure, de qua dixi *in*
cap. 1. *de Iureiur.* & plura notaui *in cap 7. eodem,*
& quid de exceptionis Iure ad dicta *in Rubrica,*
& tit ſuprà de Exceptionibus, de quo ad propoſi-
tum noſtri dubij diſputant Azeuedus *in dicta l.*
fin. Gutierrez *de Iuram. confirm. dicta 3. p. cap.* 1.
à num. 21. Flores de Mena *dicto quaſtione* 8 §. 1.
à dicto num. 41. *ad.* 47. vbi bene expendit Bar-
toli doctrinam *in l. 2. ff. de except.* ad quos te
remitto.

15 Nec prædicta lex Regia locum habet in ſa-
lario, quod Diſcipulus dat Magiſtro, nam iſtud
non præſeribitur triennio: ſic Rebuffus, Azeue-
dus, & Dueñas cum eis. & Flores *dicta q.* 8. §. 1.
16 *n.* 51. † Qui *n.* 52. addit nec prædictam legem
procedere in veſtibus, & aliis rebus famuli quas
reliquit apud Dominum, nam has non obſtante
17 lapſu triennij poteſt repetere. † Nec procedit
etiam in famulo, qui ſtatim rediit; nam huic non
currit triennium à tempore diſceſſus primi, nec
dicitur eiecisse famulum, ſi eum ſtatim recipiat,
quia fuit ex aliqua repentina ira, nec impedito
iuſto impedimento currit dictum triennium, nec
currit minori, vt Magiſtraliter ponunt omnia
hæc Rebuffus, Azeuedus, & Dueña Flores *dicto*
num. 52. §. 1. quibus adiungo dicta *ſuprà ad*
Rubricam de litis conteſt quaſt. 14. & 15.

18 Ad illud in difficultate adjectum de filio, &
de priuigno dico quod de ſalario præſtando
priuigno, & filio, ſi non conueniatur, & de-
beatur, habet locum præſcriptio triennalis ex
dicta l fin. titulo 15. *lib.* 4. *recopilation* quia etiam
ſalarium incertum, & non conſtitutum præ-
ſcribitur, vt per Azeuedum *ibi num.* 4. & 5. Flo-
19 res *d.* §. 1. *q* 8. *n.* 53. † Qui addit triennium inci-
pere à die finiti ſeruitij, nam filij reſpectu pa-
rentum, ordinarium eſt non petere prædicta
ſalaria, vſque ad eorum mortem, & ſic dies ſo-
20 lutionis ex communi curſu tunc cedit. † Et
præſcriptio incipit à die obligationis, aut ter-
mino ſolutionis, vt *in l. cum notiſſimi*, §. *illud,*
Cod. de Præſcription. 30. *vel* 40. *annorum*, quod
intelligit Flores *ibi dicto*, §. 1. *num.* 54. quia cum
hæc ſalaria ſoleant exigi, & peti tempore di-
uiſionis hæreditatis inter fratres, aut à tempo-
re redditionis rationum, quod ab illo tempo-
re incipiet currere triennium, ſed negat in filiis
reſpectu patris currere dictam præſcriptionem,
cum non debeatur ſalarium, & nec portio,
quæ præcipua illi datur, propriè ſalarium
dicatur.

Ad aliud de ſalariis adminiſtratorum, etiam 21
breuiter ex dictis reſpondeo ſalaria adminiſtra-
torum executorum, & ſimilium non præſeri-
bi triennio; quia nullibi id inuenitur diſpoſi-
tum: ſic amplectitur Flores de Mena ex iam
dictis *dicta quaſt.* 8. §. 3. *n.* 52. vbi commendat vi-
deri remiſſionem Azeuedi *in l. 9. tit. 15 lib 4. reco-*
pilat. num. 10. & de ſalariis debitis applicabis
dicta *ſuprà ſub cap.* 14 *de Iudiciis.*

Ad vltimum de debitis Pharmacopolis cauſa 22
medicamentorum vulgò *Receta* breuiter etiam
reſpondeo cum *dicta l. 9. titulo* 13. *lib. 4. recopilat.*
in fine ibi *y eſto miſmo ſe eſtienda à los voticarios,*
y toyeros y otros officiales mecanicos, y a los eſpe-
cieros, confiteros, y otras perſonas que tienen tien-
das deceſſas decomer, loſquales paſados tres años,
no puedan pedir, loque vbieren dado de ſus tiendas,
ni las echaras que vbierenecho; quod intelligitur
iuxta adducta *ſuprà* in verſic. *vnde infero*; id eſt
quod iſtis tranſacto triennio ad vitandas lites de-
negatur actio ad petendum; ſed non ob id eſſe
Dominos in foro animæ, ſi certo ſciant ſe illas
quantitates debere, &c. in terminis Villalobos
in ſumma dicta parte 2. *tract.* 10. *difficult.* 17. *num.* 6.
facit Caſtro *de lege pœnali*, *lib.* 2. *cap.* 10. verſic.
quinto, Henriquez *lib. 5. de indulg. cap.* 36. *num.* 6.
in commentar. Littera H, Gutierrez *in l. nemo po-*
teſt, ff de leg. 1. *num.* 101. & 108. Vide *infra in cap.*
de quarta, quaſt 4. verſic. *ad ſecundam in fine,* & ad
hæc dicta videbis quæ refero *infrà in cap. illud* 8.
hoc tit. q. 1. ſub verſic. *ad tertiam*; numquid hæ
diſpoſitiones ligent Clericos.

Ad vltimam quæſtionis partem dico hoc ver- 23
bum *Matrix*, plures habere acceptiones: & qua-
tenus ex Verbis Textus noſtri, ibi, *Non præiudi-*
cetur matrici Eccleſia, & aliorum, *vt in cap. tranſ-*
miſſa infra, cap. ex parte 12. *de reſcriptis, &c.* vt ſu-
matur *Matrix Eccleſia*, quaſi dicta mater aliarum
ædicularum & capellarum, & principalis, quan-
do alias ſub ſe capellas habet, Rebuffus *in*
tract. de decimis, quaſt. 6, *num.* 7. Moneta *de decimis,*
cap. 7. *quaſt.* 2. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 3.
cap. 15. *quaſt.* 13. & *lib.* 9. *cap.* 3. *quaſt.* 14. verſic. *ma-*
trix, Barboſa *in dicto cap. ex parte num.* 5. Et Ter-
tullianus *lib. 4. aduerſus Marcionem,* appellat Hie-
roſolymam matricem Religionis, & Cyprianus
lib. de vnitate Eccleſia pulchra vſus tranſlatione,
matricem appellat Catholicam Eccleſiam. † Et 24
ad noſtrum propoſitum matrix Eccleſia dicitur
quæ aliarum eſt princeps *cap. ſacrorum* 63. *diſt.*
dicto cap. tranſmiſſa hoc titulo Clem. 1. *de ſententia*
excommunication. Clem. 1. *de Priuileg.* vbi Docto-
adnotant, Budæus *in l. obſeruare, ff. de offi-*
cio proconſul. Andreas Alciatus *lib.* 1. *diſpun-*
ctionum capite 23. Couarruuias *pract. capite* 19.
ſub numero 2. & Rubuffus *ſuprà numero* 6. Mo-
neta Azor & alij iam relati aſſerunt, quod
matrix Eccleſia ſumitur pro Cathedrali, &
de hoc ſumitur Textus noſter.

Ex prædictis infero dicendum, quod vrbs, 25
ſeu ciuitas, quæ eſt Prouinciæ, & aliarum
verbum caput dicitur matrix: ſic Couarru-
uias Budæus, & Alciatus *ſuprà*, *& in anno-*
tation. in tres libros. Codicis tradiderunt vrbem
matricem dictam fuiſſe à Græcis, quia mater ſit
aliarum vrbium caput Prouinciæ, prima, at-
que item illa vbi coloniæ, deducuntur. † Ob 26
id ergo Metropolis dicitur ciuitas illa, quæ mater
eſt aliarum *cap. de his* 12. *diſt. l.* 1. *Cod. de Metro-*
poli Berito *lib.* 11. fit & Metropolis mentio à Con-
ſulto

Google

ſulto *in d. l. obſeruare* inde & Cato *de originibus*,
ſcribit Metropolis fuit *Anxus*; nunc *Tarracina*
Aegeſipus *lib.3. de excidio* Hieroſolimitano 7.
de Antiochia, inquit vrbs ea ſyriæ ſine retracta-
27 tione prima; ideoque Metropolis habetur. † Et
ſic ſe habet Metropolis ad coloniam, vt mater
ad filiam; quod ex Duce Thucidide, & Suida Bu-
dæus elganter explicet. Qua ratione Plutarch. *in
Thimeleone* Corinthum Siculariũ Vrbium Me-
28 tropolim appellet. † Et Philo Iudæus *de legatione
ad Caium*, Hierotoſol. Metropolim eſſe dicit non
vnius regionis, ſed & multarum, propter colonias
inde olim deductas Æchilus, item in Berſis Sala-
minem Athicam Metropolim fecit Salaminos,
quæ inſula Cypro à Theucbio condita fuit, & ap-
29 paret hæc ita eſſe. † Cum etiã videamus ex Text.
*in c. altaria 1. de conſecratione diſt.1. & ex c inſtitu-
tus de conſecrat. diſt.2.* teneri Eccleſiam ſuffraga-
30 neam ſequi Metropolim. † Imo in Eccleſiis infe-
rioribus ſeruandum eſſe, quod in maiori ſeruatur
Nauar. *conſ.5. n.3. de regul. in antiquis*, alias *conſ.26.
n.3. eodem tit. in nouis* alia tradit Barb. *in d.c. de his
diſt.15. n.1.* qui cum multis *n.5* per Gloſſ. *ibi* ait
Metropolitanum poſſe ſuſpendere, & excommu-
nicare ſuum ſuffraganeum.
31 Metropolis autem eſt dicta Græca à matre, &
ciuitate concinata; tradit Cou. *ſub d.n.2. c.19. pract.*
ſic manifeſtans, & impugnans dictum Iſidori, qui
lib.7. Ethymol. c.12. relatus *in c. Cleric. 21. diſt.* opi-
natur Metropolitanos dictos eſſe à menſura.
32 Item vt iam alibi adduxi matrices dicuntur
Prothocola, id eſt prima ſcriptura matrix appel-
lari poteſt, quia inde aliæ traducuntur, & ab ea
originem, atque authoritatem habent. vt habetur
33 apud Suetonium *in Auguſto c.94.* † Matrices
etiam apud Tertull. *in lib. de fuga in perſequutio-
ne*, dicuntur libelli, in quibus Cæſareo Fiſco
penſitantes deſcripti continebantur, quos libel-
los beneficiarij, id eſt Imperiales ad exigenda tri-
buta Miniſtri obtinebant, quod Rethanus *ibidem*
exponit.
34 Hinc matricula per diminutionem apud Ca-
ſiod. *var. lib.11.* eadem ſignificatione Paulo de
Flexa pro libello, in quo ſeries, & ordo quorun-
dam hominum continebatur, probatur idem *in l.
matricula, Cod de agent in rebus lib. 12.* Albericus
aliorum locorum meminit ea Codice Inſtin. *in
dictionario verbo matricula.* vtitur ex hac dictio-
ne, Vegetius *lib.1 de re militari*; inde matriculatis
& immatriculari, quibus dictionibus paſſim inter
Hiſpanos vſitatur; tametſi *Padrones* appellentur
libelli in quibus penſitantes tributa deſcribun-
tur: & quam probationem faciat matricula dixi
ſuprà in c. cauſam quæ 13. de prob quaſt 3. verſic *ad
ſextam à n.31.* vbi videbis.
35 Ex his ergo venio ad explicationem, & intel-
lectum Textus *in l. eos qui, Cod. d. aquæ ductu lib 11.*
ibi *nec earum fiſtularum quas matrices vocant*, vbi
fiſtulæ dicuntur *matrices*, quæ cæteris maiores
ſunt in ipſis aquæ ductibus, & ex quibus in mi-
nores fiſtulas dettribuitur ac deriuatur aqua; ita
etiam Hiſpani cloacas immũditiarum quæ maio-
res ſunt, & quæ minorum immũditias recipiunt,
vt eas in flumen deferant, matres appellamus: ſic
tradit Couartuu. *pract. d c.19. n 2. in fine* impro-
bans Alciatum dum exiſtimat *in dicta l eos* non
matrices legendum, ſed maſtos; eo quod non ſa-
tis dictionis vim expendit cum aſſeueret non
conuenire fiſtulis dictionem iſtam, nec quod ma-
trices appellentur adque ideo ſuſpicatus ſit. Co-

dicem vulgatem corruptum eſſe, ſiquidem in ipſo
Codice Theodoſiano, à quo Iuſtinianus dictam
conſtitutionem deduxit eadem ſit lectura, quæ,
& in vulgatis Codicibus legitur poſſim.
Palma item dicitur matrix, à qua, velut à ma- 36
tre palmites alij procedunt, apud Columellam,
vbi de columbis, tractat, ita legitur *lib.8. cap.8.*
† Nam & octies annos pullos educat, ſi eſt bo- 37
na matrix. Rursùs in eodem capitulo, *nec mi-
nus in agros emittant matrices*, quæ ouis vel pul-
lis incumbant. † Idem Columella eodem *lib.8.* 38
cap.1. & 3. & Marcus Varro *lib.2. de ruſtica cap.4.*
matrices gallinas appellat eas, quæ ad progene-
randum aptæ ſunt.

AD TEXTVM
IN CAPITE II.
Nihil, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Scandali materiam qui tractent.*
3 *Scandali plures quæſtiones aſſignantur*, re-
miſſiuè.
5 *Viri perfecti, nunquid poſſint in Iudicio conten-
dere cum ſtrepitu, n.6.*

IN Textu noſtro ſolent Doctores age- 1
re de ſcandali materia, ſed quia Balboa
hic à num.5. 10. & 23. cum multis expendit,
quare poſſit iuſtè Prælatus ob ſcandalum omit-
tere repetitionem rerum Eccleſiaſticarum, quæ
ab illis contra Iuſtitiam vſurpantur, de quo
Barboſa hic cum multis *à num.3.* tradit, & Gra-
ſia cum ab eo relatis; ideo iam te remitto, tum
ad dictum *ſuprà in cap.4. & 5. de Iuramento ca-
lumnia* vbi egi de quæſtione propria Textus no-
ſtri, an taciturnitas Prælati præiudicet Eccle-
ſiæ. Et applicabis aliam, an confeſſio Præla-
ti præiudicet Eccleſiæ, de qua *in capite 1. de
Confeſſis quaſt.1.* verſiculo *ad ſecundam.* Item
& dicta *ſuprà in capite 1. hoc titulo quaſt.3.*
verſiculo *ad quartam*, & verſiculo *ad quin-
tam*, verſic. *ad ſextam*, vbi factum Prælati, qua-
liter præiudicet, vel non. † Et ad materiam 2
de ſcandalo tàm actiuo, quàm paſſiuo, & de
aliis ſpectantibus ad eius intellectum dico Latè
*in cap. qui ſcandalizauerit infrà in hoc lib.5. De-
cretalium de regulis Iuris* de qua agunt D. Tho-
mas 2.2. *q.43. per totam* Sanctus Antonius *p.2.
tit.7. cap.4.* à principio Theologi cum D. Tho-
mas *in 4. diſt.38.* vbi latè Michaël de Palacios
diſput. vltima Albertinus *de ſecreto col 88. cum ſe-
quent.* Adriano *quodlibeto 2.* Nauarrus *in manua-
li cap 6. num.19. & cap.4. à num.18. & in cap con-
ſideret, §. aduertere à principio de pœnit. diſt.4* latè
Couaruuias *in regula peccatum p.1. in initio à
num 3.* quibus addo Sanchez *lib.1. moralium,
tomo 1. cap 6. & 7.* Vaſquez 12. *quaſt.73. art.8.
diſput.102. per totam* Trullenq. *in opere morali
lib.1. cap 6. dubio 5.* vbi refert alios recentiores
de hac materia agentes, & prætor ordinarios
hic explicat hunc Textum Couarruuias *vbi ſu-
prà num.5. & 6.*

3 Et ad plures quæſtiones de ſcandalo latè cum multis Diana *p.2. tract.7. per totum* vbi *reſ.1.* quotuplex ſit ſcandalum, *reſ.2.* an omne ſcandalum ſit peccatum ſpeciale, & quo modo ſcandala ſint in confeſſione explicanda, qui *part. 3. reſ.114.* agit de quæſtione, an circunſtantia ſcandali ſit in confeſſione aperienda, & *dicta quæſt.5. tractatu reſ.3.* an peccans coram aliis, excuſentur aliquando à peccato mortali, & pro materia ſcandali, vide ipſum Dianam addentem ex multis *in dicta 5. p. poſt tractatum* 14 de dante occaſionem peccandi ſub prætextu bono, Naldus *in cap. ſi nulla* 28. *q.8.* Aliquas quæſtiones pro explanatione, & doctrina Textus noſtri ſubjicio *infrà*, & vide *in cap.2.* in verſic. *quod licet de noui operis nunciatione.*

4 Ad verba ibi *nihil cum forali ſtrepitu vobis cum nos velle de cauſis pauperum definire*: Per hæc verba poteris applicare quæſtiones de quibus diſputaui *in cap. dilecti 6. de Iudiciis quæſt.16.* vbi egi de ea qualiter Iudex procedet, cui datum eſt, vt agnoſcat ſimpliciter de plano pure, aut ſine ſtrepitu, & figura Iudicij, & an omittere queat ordinem Iudiciarium. Et *ibi quæſt.17.* vbi egi an in cauſis ſummariis, ſit ſeruandus ordo Iudiciarius, vbi dixi *num.19.* cauſam ſummariam fieri ſolere propter miſerabiles perſonas pauperum, vidoarum, pupillorum, & ruſticorum, & hoc eſt quod congruit noſtro Textui, & verbis relatis. Ob idque applicabis dictum *ſuprà de probanda paupertate in cap. ſi qui teſtium de teſtibus*, *quæſt.5.* & quæ adduxi *in cap. ex parte 15. de foro competente*, vbi de priuilegiis miſerabilium perſonarum, vbi *quæſt* 11. egi de quæſtione, an pauper ſui relictum eſt legatum pium, poſſit pro illo conſequendo conuenire hæredem laicum coram Eccleſiaſtico, abſque pœna *legis* 10. *tit.1. lib.4 recop.*

5 Et quia ex dicto verſic. *nihil cum forali ſtrepitu* moueat quæſtionem *hic* Barboſa, & reſoluat, *num 6* an liceat, vel expediat viris perfectis in Iudicio contendere pro rebus temporalibus. Et cum affirmatiuam ſequatur ex Diuo Thoma 2. 2. *quæſt.3. articulo vltimo ad* 4. de quo ipſe Thomas latè ad vtramque partem diſputans, *opuſculo* 19. *cap.19.* affirmatiuam tenet, reſpondens authoritatibus Pauli *corinth.6.* ibi *iam quidem omnino dictum eſt in vobis; quod Iudicia habetis inter vos.* & Mathæi 5. circa verba illa *ei qui vult tecum in Iudicio contendere, & tunicam tollere, dimitte ei, & pallium*, vbi refertur *in principio* 14. *quæſt.1.* & per Textum noſtrum, vbi Doctores explicant, & Abbas *num.41.* de quo & Couarruuias *in dicta regula peccatum. p.1.in initio num 6.* verſic. *nono* dicunt Textum hunc procedere, cum Pontifex intellexerit res Eccleſiæ de quibus *hic* futuris temporibus ſine litè, vel ſtrepitu Iudiciorum poſſe recuperari, & in futurum diſfert, nec ſtatim in iudicio cum contentione recuperat, & hoc propter ſcandalum vitandum. Et ſic Innocentius, & alij hic dixerunt Pontificem loquutum fuiſſe ex ſuperabundanti iuſtitia, quia potuit, & quidem forali ſtrepitu contra patriam
6 agere de repetitione rerum Eccleſiæ. † Sed quia hæc difficultas poteſt latè agitari ex adductis, *ſupra in cap. cauſam quæ 9. de iudic.* vbi de religioſis litigantibus, *& in c. cum deputati 16. eod.* item & ex notatis *in c. in ſuper 6. capturis quæſt.39. c. nup. 52. de teſt. & in c. & ſi Chriſtus de iuratur.* vbi qualiter ad teſtificandum in iudicio, admittantur, cum dicantur viri perfecti, & ex toto *tit. ne Cleric. vel monachi ſecular. negotiis ſe immiſceant.* & *d. ſup. in c.14. q 1. fin.* vbi quod clerici niſi pro Eccleſia propria non aduocant inter ſæculares, &c. ideò non amplius in ea ſubſiſto.

Et in verſic. ibi *ſed illud ſcire vos credimus*: per hæc verba agunt DD. de proteſtatione, ſeu monitione, qua interrumpitur præſcriptio, dico latè, & de aliis modis eam interrumpendi *in cap. illud 8. hoc tit.* 7

Et in verſiculo ibi *taciturnitatem*, præter adducta *ſuprà in principio*, quod taciturnitas, ſiue factum prælati, non nocet Eccleſiæ, vt hic agnoſcunt Doctores; nunc ergo poſſem inquirere de duabus illis regulis ſexti decretalium, *qui tacet conſentire videtur*, & is, qui tacet, &c. quibus contrarium videtur aduersùs Textum noſtrum probari; ſed quia de earum intellectu dixi *ſupra in cap. 5. de Iudiciis, quæſt. 15. à num. 2 ff. in cap. 5. de præſumpt. quæſt. 9. num. 30. in cap. 1. de litis conteſtatione, quæſt. 2. num. 7.* ideo *hic* omitto tractare. 8

Et ibi *patientiã noſtram futuris poſt me Pontificibus in rebus pauperum, præiudicium non facturam*: ad hæc verba applicabis dicta *ſupra in cap.* 1. vbi de præſcriptione triennali in poſſeſſionibus diœceſis in præiudicium proprij, & futurorum Epiſcoporum: Item applicabis notata, *ſupra in c. 4. de Iuramento præſtito Pontifici, numquid poſſit ſucceſſoribus*, & *ibi dicta in cap.* 14. *eodem*: Et occaſione horum verborum agit Abbas hic de quæſt. an ſucceſſor poſſit præſcribere rem à defuncto mala fide poſſeſſam, de qua Balboa *in cap. 5. hoc tit. cum multis, num. 90. & 94.* & ego diſputaui de ea, an mala fides authoris noceat ſucceſſori ad præſcribendum, *in cap. quia v. de iudiciis, quæſt 2* 9

Item per hunc Textum agit Couarruuias de quæſtione, an Epiſcopus poſſit repudiare legatum in præiudicium tertij, de qua quæſtione eſt etiam videndus, *hic* Balboa latè & *ibi num. fin.* ſed videbis, & applicabis quæ notaui ego, *ſupra in cap. præcedenti, quæſt. 3.* verſic. *ad quartam*, & verſic. *ad quintam*, & verſic. *ad ſextam*: videbis, Couarruuias *in cap. Raynaldus de teſtamentis, §. 3. à num. 12. & 14.* nunc verò iam ago de nonnullis quæſtionibus ad materiam noſtri Textus ſpectantibus. 10

Item quia ſolet communiter ſummari Textus noſter, quod in rebus invaſis non currit præſcriptio, applicabis quæ dixi ſupra *in cap. olim 12. cap. graui 11. cap. ſæpe 18. de reſt. ſpoliat. & infra, cap. 5. 17. & fin. hoc tit.* vbi de mala fide. Et pro explicatione Textus leges Matthæum Colletum *de proceſſibus executiuis p 4 pag 70.* 11

QVÆSTIO I.

An bona temporalia ſint omittenda, propter ſcandalum: Et an ſit differendus ingreſſus Religionis, propter ſcandalum: Et an teneamur prætermittere aliquod præceptum ob euitandum aliorum ſcandalum: Vbi an mulier ſi ſciat ſe concupiſcendam, ab aliquo laſciuè, teneatur non exire ad audiendum ſacrum: Et an attentata non non ſint reuocanda ratione ſcandali; vel ob id deſinat quis ante omnia reſtitui, vel nequeat recuperare ſuum: Vbi an ſufficiant ſcandala allegari, vel ſit neceſſum ea probare: Et qualiter intelligatur Textus noſter?

SVMMARIVM.

1 *Scandalum qualiter faciat, vt propter id omittantur bona temporalia, n.2.3.1. & 5.*
4 *Pontifex poteſt differre recuperationem bonorum Eccleſiæ occupatorum à Principe, propter ſcandalum, quid de alio Prælato, à n.33.*
5 *Scandalum facit omitti plura, aliàs licita.*
6 *Religionis ingreſſus, & opera conſilij propter vitandum ſcandalum, qualiter differantur: quid ſi ſequeretur ſcandalum in fide, aut moribus, n.7.*
8 *Sacrum puellæ non audire, propter vitandum ſcandalum, an aliquando liceat, n.9.10.*
10 *Præceptum humanum non adimplere, propter vitandum ſcandalum, an aliquando liceat, vbi de ſacro, de ieiunio, & à n.16.17.18. vbi cum diſtinctione & n.19.20.21. & 22.*
12 Miſericordiam volo, *& non ſacrificium, quid ſibi velit.*
13 *Præceptum non omittitur ex ſcandalo, ſi graue damnum imminet proximo.*
14 *Coniux alteri coniugi petenti, tenetur reddere debitum, etiamſi ex eo alij aſſumant occaſionem exemplificatur.*
15 *Reſtituere teneor alienum, etiamſi ſciam male abuſurum, cui ſit reſtitutio, expenditur, & n.29. alteri.*
18 *Peccatum mortale non eſt omittendum, propter vitandum ſcandalum, ſecus citra peccatum, num.19.*
20 *Bonum vitæ æternæ nunquam eſt omittendum, propter vitandum ſcandalum diſtinguitur à n.21.*
21 *Quid dimittendum ſit, ne alius ſcandalizetur.*
22 *Scandalum Phariſæorum, & puſillorum, quod ſit.*
23 Cap. cum ex iniuncto de noui operis nouiatione.
24 *Eleemoſynæ largitio, & impletio conſiliorum, ſæpè poſſunt omitti ob vitandum ſcandalum.*
25 *Bonum Iuſtitiæ ſæpè dimittitur cauſa ſcandalum vitandi; id eſt, pœna legis.*
26 *Pœnæ inflictio, quando dicatur Iuſtitiæ actus.*
27 *Neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medij nunquam omittuntur ob ſcandalum; aliter ſi neceſſitate præcepti, n.29.*
28 Cap. qui ſcandalizauerit de reg. Iur. lib.6.
30 *Sacerdos ſi timet orituras ſeditiones, ex concurſu ciuium, tenetur à ſacro biduo, aut triduo abſtinere.*
31 Cap. quia circa de conſanguinitate & affinitate.
32 Cap. in memoriam 19. diſt. cap. Iulianus, cap. qui reſiſtit 11. q.3.
33 *Attentata ratione ſcandali vitandi, nunquid reuocentur, ſi præbetur ſcandalum, aliàs non, n.37.*
34 *Spoliatus, vbi imminet ſcandalum, ſeu periculum, non reſtituitur caſus de facto, n.35.*
36 *Creditor nequit furtiuo modo recuperare rem ſuam à debitore ſi adſit ſcandalum.*
37 *Scandala allegari, non ſufficit, niſi probentur.*
38 *Textus noſter intelligitur, num.39.40.41.42.43. & 44*
43 *Præſcriptio interrumpitur, ex ſola denunciatione, ſeu proteſtatione.*
44 *Pauperibus legatum relictum, qualiter valeat.*
45 *Bona Eccleſiæ dicuntur bona pauperum.*
46 *Legatum incertè relictum de facili ad certitudinem ducitur.*

AD Primam quæſtionis partem reſpondet 1
Lorca *in 2.2.q.43. art.8.n.11.* bona ſpiritualia, & commoda temporalia, quæ non ſunt neceſſaria ad ſalutem, nec debita ex præcepto non eſſe omninò omittenda, propter ſcandalum puſillorum, ſed debere intermitti, ſeu differre donec puſillis reddatur ſufficiens ratio rectitudinis, vt vitetur eorum ſcandalum, quoniam lege charitatis tenemur quantum poſſumus impedire peccatum proximi, quod non ex malitia, ſed ex ignorantia, aut infirmitate inculpabili oritur, ſed debita ratione, qua ſufficienter vitari poteſt ſcandalum, ſi adhuc perſeuerat; non iam ex ignorantia, & infirmitate, ſed ex malitia, aut ignorantia culpabili, ſcandalizatur; & ob id eius ſcandalum poſſe
contemni. † Quare dixit D. Thomas, vt refert *hic* 2
Balboa *n.17.* (iuxta materiam Textus noſtri) temporalia bona Eccleſiæ, vel Reipublicæ nobis commiſſa non eſſe propter ſcandalum dimittenda bona, tamen noſtra, propter ſcandalum puſillorum; vel eſſe dimittenda, vel prius ſcandalum ſedandum, ſed propter ſcandalum Phariſæorum dimittenda non eſſe, ſed repetenda, iuxta factum Thomæ Cantuarienſis, qui repetit res Eccleſiarum cum ſcandalo Regis, de quo *in cap. ſicut dignum de homicidio*: refert Balboa *hic ſub n.4.* Graña *n.5.* dicens ſtare in eius originali *cap.7. eod tit. in 1.* compillatione poſt Concilium Lateranenſe, ſub Alexandro III. *p.5. cap.1.* dicens factum illius Sanctiſſimi Patris laudabile fuiſſe; ex eo quod ſcandalum à malitia procedebat, & nulla ſpes erat alio in tempore commodius res illas recuperare, vt notat Couarr. *in regula peccatum, n.6.* verſic. *ergo vt ſuprà dictu* in fine.

Caietanus autem ad D. Thomam *ſuprà*, aduer- 3
tit ſcandalum puſillorum perſeuerare poſſe adhuc poſtquam reddita eſt ratio facti, vel quia rationem non recipiunt ob mentis tarditatem, vel ob conſuetudinem diu firmatam, in quo caſu docet omittendam eſſe actionem, ex qua ſcandalum accipiunt, vel deferendam, donec ad ſaniorem mentem venerint, quod ſolùm eſt verum ſi actio mitti poteſt, ſine iactura noſtræ vtilitatis; quod ſi magna vtilitas temporalis, vel ſpiritualis interueniat contemni poſſe ſcandalum puſillorum; poſtquam ſufficienter admoniti ſunt: tradit Lorca, videndus Sanchez *in ſumma tom.1. lib.1. cap.7. n.1.* Caſtrus Palaus *tom 1. tract.6. punct.17.* Valentia *tom.3. diſp.3. q.18. punct.4.* Gaſpar. Hurtadus

Digitized by Google

difficultate 6. & Petrus Hurtado *in* 1. 2. *diſp* 123. *ſect.* 23. §. 477. *& ſequent.* Gordonus *tomo* 1. *lib.* 6. *quæſt.* 16. *cap.* 6. *num.* 15. Diana *p.* 5. *tractat.* 7. *reſ.* 24.

4 Vnde Suatez *diſput.* 10. *ſect.* 3. *num.* 10. obſeruat excuſari à præcepto Pontificem, qui ſimulat, vel conniuet, quando Princeps ſæcularis vſurpat bona temporalia Eccleſiæ ſi abſque minori damno, vel ſcandalo, poteſt id impedire imo & D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 43. *art.* 4. *& in opuſculo* 19. *cap.* 15. *ad finem*, tenent Textum noſtrum agere de ſummo Pontifice, qui ſupremam, & liberam habeat rerum Eccleſiæ adminiſtrationem, *cap.* 2. *in princip. de præb. libro* 6. *clem.* 1. *in fine*, *vt lite pendente*, vtique potuerit propter ſcandalum omittere, vel defferre repetitionem rerum Eccleſiæ, quæ contra iuſtitiam vſurpantur, quemadmodum priuati ſuarum rerum Dominium, tenentur ob vitandum ſcandalum puſilliorum aliquando omittere, vel differre repetitionem illarum, quæ iniuſtè ab aliis

5 detinentur. † Et confirmatur, quia propter ſcandalum, omittuntur plura aliàs licita, & excluditur quis à Iure ſuo, *cap. niſi*, §. *pro graui de renunciatione, cap. cum teneamur de præb.* docet Paulus *ad Corinth.* 8. refertur, *in princ.* 23. *quæſt.* 1. reſoluit, *Gloſſa in cap. petitionem de accuſationibus*, *Gloſſa* 1. *in cap. in primis* 2. *quæſt.* 1. vt per Menochium *rem.* 1. *de recuper. num.* 319. proſequitur plura adducens Felinus *hic à num.* 2. & Couarruuias *in dicta regula peccatum*, *in princip. num.* 6. dicentes prælatum ob ſcandalum vitandum iuſtè omittere repetitionem rerum Eccleſiaſticarum, quæ ab aliis contra Iuſtitiam vſurpantur; ſed an verum hoc ſit, tam in Pontifice, quàm in Epiſcopis, & aliis prælatis dico *infra* pro intellectu Textus noſtri ad vltimam huius quæſtionis partem.

6 Ad ſecundam quæſtionis partem de ingreſſu religionis differendo propter ſcandalum cum D. Petrus Hurtado de Mendoza *in* 2. 2. *diſput.* 173. *ſect.* at §. 249. diffusè agat, vtrum opera conſilij dimittenda ſint propter ſcandalum, de quo etiam Suarez *diſp.* 10. *ſect.* 4. *num.* 8. Gaſpar Hurtado *difficult.* 6 Lorca *in* 2. 2. *quæſt.* 43. *art.* n 11. Sanctius *in ſelectis*, *diſp.* 37. *num.* 10. qui docet de operibus conſilij, non eſſe abſtinendum ob ſcandalum ex malitia, & ob ſcandalum, ex infirmitate ſemel, aut iterum; ideo Valentia *tom.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 18. *punct.* 4. ait deberi, etiam ad vitandum ſcandalum infirmorum differri quoque ingreſſum religionis, vt v. g. vt ſi antiqui in ſæculo authoritate, & conuerſatione alicuius grauis, & pij viri in officio continerentur lapſuri, alioqui facere in aliqua peccata illo ab eis diſcendente, & religionem ingrediente teneri, tum differre ingreſſum, quando quidem ſine peccato poteſt non tamen teneri perpetuò à religionis ingreſſu abſtinere, vt ſentit D. Thomas *vbi ſuprà art.* 7. *ad quartum*, nam eſſet grauiſſimum detrimentum ſpirituale, qui etiam probat ex Diuo Gregorio ſuper Ezechielem bona ſpiritualia, propter ſcandalum non eſſe omittenda; de qua quæſtione omnes Theologi cum eo, *dicto art.* 7. *&* 8. *in* 2. 2. *& in* 4. *diſt. diſt.* 33. *quæſtion.* 2. tradit, Balboa *hic num.* 24. 25. 26. videndus ad plura.

7 Quod ſi forte ſequeretur alioqui grauiſſimum, & commune ſcandalum in fide aut moribus alicuius totius communitatis, tunc enim putat Valentia durante periculo talis ſcandali nō poſſe ingredi, nam ad tuendum bonum commune, tenemur ſtrictiſſime etiam cum quocumque detrimento ſpiritualis boni ad ſalutem non neceſſarij, & cum vitæ quoque corporalis certo diſcrimine: vide Sairum *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 8. Dianam *p.* 5. *tract.* 7. *reſ.* 23. & Malderus 2. 2. *d. q* 43. *art.* 7. aſſerit ne parentes turbentur ad tempus quidem recte differri ingreſſum religionis, non autem omnino omitti.

Ad tertiam difficultatis partem, quæ pendet à ſequenti, de prætermittendo aliquo præcepto ratione ſcandali; ob idque ſemel, aut iterum debeat mulier (ſi ſciat ſe concupiſcendam ab aliquo laſciuè) abſtinere à ſacro: docent Hurtado de Mendoza *in* 2. 2. *diſput.* 173. *ſect.* 20. *à* §. 256. vbi ait quod ſi quis arreptutus ſit occaſionem peccandi conſpecta ſemel fœmina debeat illa ſemel, aut iterum abſtinere à ſacro, ſed ſi alter diurnus eſſet in eam de peccando, non abſtinere tenentur à ſacro, imo potius illi intereſſe, quia peccatum proximi plus habet de malitia, quàm de infirmitate, aut ignorantia: tenent Valentia *tom.* 3 *diſput.* 3. *quæſt.* 18. *puncto* 4. vbi ait per aliquod tempus in tali caſu fœminam abſtinendam eſſe à ſacro; imo addit eſſe obligationem omittendi per aliquod tempus executionem humani præcepti, etiam Eccleſiaſtici, vt v. g. teneri fœminam non audire ſacrum diebus ſacris ſi quis eam videns acciperet occaſionem deſiderandi aliquam grauem impudicitiam, quia maior obligatio eſt vitandi ſcandali, quàm audiendi ſacri, cum illa ſit naturalis, & Diuina, hæc non niſi Eccleſiaſtica, & addit non eſſe fœminam ad id obligandam per multum temporis v. g. per vnum annum, & Pater Suarez *dicta diſputat.* 10. *ſect.* 3. *à num* 10. quærens an teneatur mulier omittere ſacrum ad vitandum ſcandalum; reſpondet interdum poſſe, hoc licere; imo & eſſe neceſſarium; tamen hanc tarò accidere obligationem. 8

Sed alter Gaſpar Hurtado, *dicta difficultate* 6. 9
Caſtrus Palaus *tomo* 1. *tractat.* 6. *diſput.* 6. *puncto* 16, *num.* 4. Iacobus Grando *in* 2. 2. *cont.* 3. *tractat.* 13. *diſput.* 5. *num.* 28. Diana *p.* 5. *dicto tractat.* 7. *reſol.* 22. abſolutè exiſtimant, vt fœmina à ſacro audiendi abſtinere, non debeat nec valet, quia hæc res eſt ſcrupulis plena. ex eo quia vnuſquiſque habet Ius ad faciendum, quæ non ſolùm ſunt bona, ſed etiam obligatoria, præſertim ſub graui præcepto: ergo non tenetur ab illis abſtinere, vt euitet culpam alterius; deinde quia non magis tenetur quis ad vitandum hoc ſcandalum, quam adimplendum beneficium correctionis fraternæ (iuxta ea, quæ late adduxi, *ſupra in cap. nouit de iudiciis*, *à quæſtione* 17.) Sed nemo tenetur non implere præceptum iuris, etiam humani, vt corrigat, imo alia minoris momenti deobligant ab huiuſmodi correctione; ergo nec vt euitet ſcandalum: ita Granadus *ſupra*, vbi ait ſi eiuſmodi ſcandalum ſit ex infirmitate, quia nimirum videns ab aliqua perſona impleri aliquod præceptum, adeo imbecillis eſt, vt accipiat occaſionem ruinæ docuerunt etiam Azor *tomo* 1. *morab. libro* 12. *cap.* 18 *quæſt.* 12. & Vaſquez *opuſculo de ſcandalo*, *quæſt.* 43. *art.* 8. *dubio* 2. *num.* 21. & videtur confirmari ex Textu *in cap. niſi cum pridem*, §. *pro graui de renunciat. cap.* 2. *de noui operis nunciat.* Vbi habetur quod pro vitando ſcandalo nunquam

nunquam eſt peccatum mortale admittendum; ſed ego hoc dubium caiſtimo diſſolui ex adductis *num. ſequenti.*

10 Ad quartam quæſtionis partem, an teneamur prætermittere aliquod præceptum, ad euitandum aliorum ſcandalum, & affirmatiuam ſententiam tenent Bañez *in* 2.2.*q.*43.*art.*8. *concluſ.*2. Taunerus *tomo* 3. *diſput.*2 *quæſt.*6.*dub.*9.*num.* 120. Gordonus *tom.*1.*lib* 6.*q.*16.*cap.*5.§.1. Emanuel Sà verbo *auditio Miſſæ n.*3. Lorca *in* 2.2.*dicta quæſt.*43.*art.*8. *num.*19 Valentia *tom.*3.*diſput.*3.*q.*18.*puncto* 4. Suarez *diſput.*10. *ſect.*3. *n.*9. Hurtado de Mendoza *in* 2.2.*diſp.*173.*ſect* 20.*à* §.256.*& ſequent.* qui multis exemplis *in* §.168. ait, quod quando præceptum eſt humanum, ex cuius omiſſione nullum aliud ſequitur inconueniens in proximum; tunc eſt
11 vitandum. † Vt ſi, v. g. ego non poſſum audire ſacrum, quin alicui præbeam occaſionem grauis iracundiæ, odij, aut luxuriæ, teneor abſtinere à
12 ſacro. † Item ſi non poſſum ieiunare, niſi præbendo alicui occaſionem grauis peccati; teneor non ieiunare, & huc ſpectare illud, *Miſericordiam volo & non ſacrificium*; nam ſi in miſericordia corporali id locum habet, multò magis in ſpirituali, ad quam pertinet directè nihil efficere, vnde proximus ruat; nam etſi religio eſſet melior virtus, quàm miſericordia, tamen Deus non indiget noſtris religionis operibus, quæ poſſunt poſtea vſurpari frequentius, & eadem cauſa teneri nos dimidiare confeſſionem imminente ſcandalo paſſiuo.

13 Quod ſi ex omiſſione præcepti immineat aliud damnum graue proximo non eſſe prætereundum præceptum; ait idem Hurtado de Mendoça, vt ſi v.g. ego teneor opitulari alicui indigenti, & alius id videns, ſit arrepturus occaſionem maledicentiæ; aut alius peccati grauis teneor opitulari indigenti, quia præceptum illud benefaciendi plus habet ponderis, quàm præceptum vitandæ occaſionis, nam propter alterius malitiam iniquum eſt, vt alius patiatur graue damnum, & ob id non probat quod ait Bañez *ſupradicto art.* 8. non eſſe ſcilicet opitulandum fœminæ extremè indigenti, quando id non poteſt fieri, quin alij occaſionem arripiant, aut ſiniſtrè iudicandi, aut murmurandi, cùm ſit immanitas ferina familiæ morti permittere aliquem, propter aliorum temeraria iudicia; maximè cùm poſſit ea nota poſtea deleri.

14 Item eadem ratione deducit idem Hurtado de Mendoça, teneri coniugem ad reddendum debitum coniugale petitum ab altero coniuge, licèt alij ſint accepturi occaſionem peccandi, vt v. g. in longa nauigatione, aut diuturno carcere, aut habitatione non ampla ſi quis cum vxore degat, non poteſt illa inuita abſtinere diu ab vſu matrimonij, quamuis aliquis adſit auditurus, & ex au-
15 ditu ſit Venerem illicitam concepturus † Item addit quod ego teneor reſtituere homini quæ ſua ſunt illo petente, quamuis ſciam illum eis abuſurum ad peccandum; nam etſi v. g. ſint arma, aut aliud inſtrumentum, quo occiſurus eſt alium, teneor ego illud dare, quia determinatè petitur ad rem malam; idemque procedere in fortunis, ſi commodè poſſum protrahere ſolutionem; tamen ſi ſine graui damno proportionato, non poſſum protrahere arma, nec fortunas: tunc poſſe me illas dare, quia non teneor cum graui damno abſtinere ab ea actione, quæ de ſe bona eſt, quia eſt actus Iuſtitiæ, & abuſus quidem illarum rerum, & propter ſolam malitiam eas accipientis; nam cùm non immeritò cenſeant aliqui me poſſe licitè dare mutuas pecunias amico eis abuſuro, quando ſine graui damno non poſſum illas negare, multò melius me poſſe illi reſtituere quæ ſua ſunt; ita Hurtado, qui alia refert exempla videnda.

Sed abſolutè docent alij ex Innocencio *in cap.* 16
cum ex iniuncto de noui operis nuntiat. nullum præceptum, nec affirmatiuum, nec negatiuum omittendum eſſe propter ſcandalum, quod aliàs ſine peccato omitti non poteſt; ſic enim Pontifex Innocent. III. loquitur *in dicto textu*, in verſic. *quod*, ibi, *Quod licèt opera illa, quæ ſine peccato mortali omitti non poſſunt, non ſunt pro vitando ſcandalo dimittenda, nec ea debeant pro vitando ſcandalo committi quæ ſine mortali peccato committi non poſſunt, &c.* Ex quibus verbis, & aliis exemplis eiuſdam Textus; ita docent Caſtrus Palaus *tomo* 1. *tract.* 6. *puncto* 16. *n.*3. Becanus *in* 2.2. *tomo* 1. *cap.* 27. *q.*5. *n.*2. Baſilius Pontius *de matrim lib.*5. *cap.*18. §.2. *n.* 7. Vaſquez *opuſculo de ſcandalo art.* 8. *dubio* 1. *n.*4. Torrianus *in* 2.2.*tomo* 1.*diſp* 96.*dubio* 1. quam probabiliorem dicit Diana *p.*3 *tract* 7. *reſ* 21. qui omnes ex eo etiam probant, quia vnuſquiſque tenetur habere magis curam propriæ, quàm alienæ ſalutis, & conſequenter magis vitare proprium peccatum quàm alienum. ſi vtrumque vitari non poteſt: ergo præceptum, quod mihi impoſitum eſt ad vitandum proprium peccatum potiùs ſeruare debeo, quàm præceptum quod mihi impoſitum eſt ad vitandum peccatum alienum, ſed præceptum de vitando ſcandalo proximi, ſolùm mihi impoſitum eſt ad vitandum peccatum alienum: ergo ſeruandum non eſſe inferunt, quando occurrit aliud præceptum, quod mihi impoſitum eſt ad vitandum peccatum proprium.

Quod ſi replices dicendo præceptum naturale 17
magis obligare, quàm poſitiuum: ergo cum præceptum de ſcandalo vitando ſit naturale, magis obligare debet quàm aliud quodlibet poſitiuum Eccleſiaſticum; vtpote eſt illud de audiendo ſacrum, de ieiunando, & alia; ſed reſpondent præcitati, antecedens verum eſſe cæteris paribus, nam quando vtrumque præceptum, tam naturale quàm poſitiuum, primariò refertur ad propriam meam ſalutem procurandam, vel ad proprium meum peccatum cauendum; tunc magis obligare præceptum naturale, quàm poſitiuum reſpectu mei; verum ſi naturale primariò referatur ad cauendum alienum peccatum, & poſitiuum ad cauendum proprium peccatum; tunc poſitiuum magis obligare, quàm naturale reſpectu mei, vt contingit in propoſito.

Ego verò duplici modo dicendi, & ſub di- 18
ſtinctione triplici rerum, quæ ſub præcepto continentur, exiſtimo componi omnia, iam dicta; primus modus ſit quod pro vitando ſcandalo, nunquam eſt peccatum mortale admittendum, ex *dicto cap. cum ex iniuncto de noui operis nuntiat.* in dicto verſic. *quod licet*, *dicto cap. niſi cum pridem*, §. *pro graui de renuntiatione.*

Secundus modus eſt, quod citra peccatum 19
mortale pro ſcandalo vitando ſæpè à Iuris regulis recedere licitum eſt, ex Textu *in cap. illa, diſt.* 12. *cap. quiſquis* 41. *diſt. cap.* 1 *diſt.* 51. *cap. inter verba* 53. 11.*q.*3. *cap ſanè, cap. ad aures de temporibus ordinat. cap. cum olim de Clericis coniugatis, cap. cum teneamur* 6. *de præbendis*: docent in præſenti Abbas, Innocent.

Innocent. Felinus, Pariſius, Balboa, *n.* 28. adducti à
Couar. *in regula peccatum in princ.* 1. *p. n.* 5. Gailius
de pace publica, lib. 2. *cap.* 9. *num.* 20. D. Thomas 2. 2.
q. 43. *art.* 7. *&* *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 2. vbi omnes.

20 Quæ doctrina clarior fiet adhibita triplici di-
ſtinctione propoſita inter bona vitæ, diſciplinæ,
& Iuſtitiæ, de quibus Gloſſa celebris *in cap. qui*
ſcandalizauerit, de reg. Iuris, quæ docuit bonum vi-
tæ, id eſt, bonum vitæ æternæ, nunquam eſſe pro
vitando ſcaodalo dimittendum, quaſi dixerit nun-
quam eſſe admittendum peccatum mortale, ad
qnam partem reſpiciunt Theologi cum D. Tbo-
ma 2. 2. *dicta q.* 43. *art.* 7. *&* 8. *&* *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 2. vbi
cùm diſputat an bona ſpiritualia ſint propter
ſcandalum amittenda, partem negatiuam tuetur
D. Tbomas ex Diuo Gregorio *ſuper Ezechielem*,
dum ait, *Quod ſi de veritate ſcandalum ſumitur, vti-*
lius ſcandalum naſci permittitur, quàm quod veritas
relinquatur; & ſic cùm bona ſpiritualia ad verita-
tem pertineant, non eſt cur dimittantur propter
ſcandalum, quod ait procedere in ſcaodalo paſ-
ſiuo, non inquam in actiuo; nam actiuum ſcan-
dalum eſt dictum, vel factum malum, quo nihil
eſt agendum.

21 Igitur in hoe puncto oportet conſiderare quid
ſit dimittendum, ne alius ſcandalizetur; nam
bona ſpiritualia quædam ſunt neceſſaria ad ſalu-
tem, quæ ſine peccato mortali prætermitti ne-
queuot, nec propter ſcandalum vitandum, nullo
modo ſint prætermittenda, cùm nemo mortali-
ter peccare debeat, vt alterius peccatum impe-
22 diat, eo quod quis debeat priùs ſalutem ſuam ſpi-
ritualem diligere, quàm alterius. † Quædam
ſunt bona noo neceſſaria ad ſalutem. & in his di-
ſtinguit D. Tbomas; nam aliquando ſcandalum
ea illis oritur ex malitia ſcandaliaati volentis im-
pedire huiuſmodi bona ſpiritualia ſcandalum
concitando, quod appellatur ſcandalum Phari-
ſæorum, qui de doctrina Domini ſcandaliaaban-
tur, quod omninò dimittendum eſt, vt Dominus
docuit Matthæi *cap.* 15. aliquando verò ſcanda-
lum oritur ea ignorantia, aut infirmitate eis, qui
ſcaudaliaatur quod vocatur ſcandalum puſillo-
rum, propter quod ſæpè bona ſpiritualia, quæ
non ſunt de neceſſitate ſalutis, vel differenda ſunt,
23 vel ſaltim aliquando occultanda. † Et ad has di-
ſtinctiones reſpiciunt caſus iam relati, & alia ver-
ba Teatus *in dicto cap. cum ex iniuncto* 2. *de noui*
operis nuntiatione, ibi, *Ab his tamen, quæ ſine pecca-*
to mortali committi poſſunt, pariter & dimitti, ſit pro
ſcandalo tollendo ceſſandum, & eis etiam pro vitando
ſcandalo inſiſtendum. Vnde Apoſtolus 1. ad Co-
rinth. ait: *ſi ſcandalizatur frater non comedam car-*
nes in æternum, & Dominus in Euangelio Mat-
thæi 18. contra eos qui ſcandali præſtant mate-
riam ait: *Væ homini per quem ſcandalum venit, &c.*
& licèt maiorum ſcandalum ſit vitandum, vitandum
eſt etiam ſcandalum puſillorum Iuxta teſtimonium
veritatis, ibidem, *Qui ſcandalizauerit*, inquit, *vnum*
de puſillis iſtis, qui in me credunt, &c.

24 Secunda diſtinctio eſt de bono diſciplinæ, id
eſt, de bono exempli, doctrioæ, & gubernationis,
quod dicunt Doctores poſſe omitti ad vitandum
ſcandalum; & ſic fieri vt impletio conſiliornm,
& largitio eleemoſynæ, ſæpè poſſint prætermit-
ti, & ſic bæc ſint maaima inter ſpiritualia ope-
ra, quod ego intelligo cum D. Thoma; nam cum
in triplici veritate, de qua loquitur Hieronymns,
ſcilicet vitæ, diſciplinæ, & Iuſtitiæ, non ſolùm
contineatur id, quod eſt de neceſſitate ſalutis, ſed
etiam illud per quod perfectius peruenitur ad ſa-
lutem (vt ſunt Eleemoſynæ, & alia opera pia, &
charitatis) euenit vt conſilia, noo ſint ſimplici-
ter prætermittenda, nec etiam opera miſericor-
diæ propter ſcandalum (quod iam dictum eſt ap-
pellari ſcandalum puſillorum) quæ poſſunt inter-
dum occultari, vel differri propter ſcandalum;
verùm ſi contingat, vt ſi conſiliorum obſeruatio,
& impletio operum miſericordiæ, ſint de neceſ-
ſitate ſalutis; tuoc idem de bis dicendum, ac de
aliis operibus ad ſalutem neceſſariis, iam di-
ctum eſt.

Tertia diſtinctio eſt de buno Iuſtitiæ, quod ma- 25
jorem continet difficultatem dicendum eſt, quod
ſæpè vitandi ſcandali cauſa dimitti debet; nam
expreſſa legis pœna minuitur, & augetur, ſi id
iuſta ratio poſtulauerit, *l. quid ergo*, § *pœna grauior*,
ff. de his qui notantur infamia; quare Auguſtioi do-
ctrina *lib. contra epiſtolam Parmeniani.* docens, *quod*
vbi timetur ſchiſmatis periculum caſſandum eſt à pu-
nitione peccatorum, quod videtur fieri propter
ſcandalum dimittendum, quantumuis talis puni-
tio ſit booum ſpirituale, & actus Iuſtitiæ; Iuſtiſ-
ſima enim ſcandali ratio cenſetur, ea ea, quæ
ſæpè Iuris regulas infringi, docuit Vlpianus *in l.*
ſi quis filio, §. *quid tamen*. ibi, *Niſi fortè latro mani-*
feſtus, ſeditio, prorupta, factióque cruenta, &c. ff. de
iniuſto rupto, Modeſtinus *in l. qui cædem. ff. ad leg.*
Cornel. de ſicariis, ibi, *Niſi fortè tumultus aliter ſe-*
dari non poſſit, l. ſi vendicari, Cod. de pœnis, cap. ſi er-
go, & ibi Gloſſa celebris 8. *q.* 1. cum adductis à Ti-
raquello *de pœnis temperandis*, *cap.* 46. Deciano
conſ. 72. *n.* 14. *volum.* 3. Gaillio *lib.* 2. *de pace publica*,
cap. 9. *n.* 20. Balboa *hîc n.* 19 *in fine, & ſub num.* 25.
† Qui vt intelligatur Auguſtini doctrina iam re- 26
lata, ait cum Diuo Tboma, *vbi ſuprà*, quod pœna-
rum inflictio non eſt propter ſe expetenda, ſed
quod pœnæ imponuntur, quaſi quædam medici-
na ad cohibenda peccata, & in taotùm pœnas ha-
bere rationem Iuſtitiæ, inquantùm per illas pec-
eata cohibentur; ſed ſi per iuflictionem pœnarum
manifeſtnm fiat, vt ſint futura maiora peccata;
tunc inflictio pœnarùm, oon videatur eſſe Iuſti-
tiæ actus; & ſic loquutum Auguſtioum, vt quan-
do excommnnicatione aliquorum imminet peri-
culum; tunc excommunicationem ferre non per-
tineat ad Iuſtitiæ veritatem.

Itaque iam vides ex his qualiter relata in hoc 27
dubio intelligantur, & vt clarius pateat dico
cum Graña *hic ſub n* 3. quædam eſſe neceſſaria ad
ſalutem oeceſſitate medij, veluti baptiſmum, per-
jurium, adulterium, & ſimilia; & hæc ea nulla
cauſa omitti, aut committi poterunt. † Et de his 28
loqui Textum *in dicto cap qui ſcandalizauerit infrà*
de reg. Iuris, ibi, *Vtilius ſcandalum naſci permitti-*
tur, quam quod veritas relinquatur. † Alia inquam 29
ſunt tantùm neceſſaria neceſſitate præcepti, vt
ablati reſtitutio delioquentis punitio, voti execu-
tio, ſacri auditio, ieiunium, & alia ſimilia, quæ
aliquando differri poterunt, aut omitti, ſiue com-
mitti ex cauſa iuſta, iuxta dicta *ſuprà*, & in his
procedere Textum noſtrum, & Iura nonnulla
iam adducta. Quare Hurtado de Mendoza *dicta*
2. 2. *diſp.* 173. *ſect.* 10. *dicto* § 156. & 158. dum plura
exempla tradit iam relata. † Addit quod ſi Sa-
cerdos timet ex concurſu ciuium ad ſactum ori-
turas contentiooes, teneatur à ſacto obtinere bi-
duò, aut triduò, donec ſeditionis pericula, au-
thoritate publica, aut alia ratione ſedentur.

Vnde infero ad intellectum Textus *in cap. quia* 30
circa

Google

circa de conſanguinitate , & affirmitate , dum ea eo
communiter docent Doctores , quod ſi matri-
monium bona fide contractum eſt;& poſtea de-
lecto impedimento, ſi ſcandalum immineat non
eſſe ſeparandum , quo vſque ceſſet ſcandali ra-
tio doceat Nauarrus *in cap. ſi quis à num.* 67. *de
pœnitentia diſt.* 7. idemque procedere poſt Tri-
dentinum , docuit idem Nauarrus *conſ.* 84 *lib.*4.
ſub eodem tit. de conſanguinitate , Balboa *hic n.*30.
cum Hoſtienſe , Ioanne Andrea , Abbate , Graſ-
ſis *in deciſionibus aureis , cap,* 68. *à num.*14. & 17.
lib. 2. de quo latiſſimè Burſatus *conſ.* 316. *vol.*3.
32 † Reſpondentes ad iura *in cap. in memoriam* 19.
diſt. cap. Iulianus , cap. qui reſiſtit 21.*quaſt.*3. dum
docent, quod mandatis Apoſtolicis:non obtem-
perare , etiam pro vitando ſcandalo illicitum eſt;
nam dicunt ea iura eſſe intelligenda , de eo qui
contumaciter reſiſteret , & ex malitia, de quo
iam adduxi, ſed vbi ea abeſt, & adeſt ignorantia,
vel cauſa rationabilis, vt iam retuli , rectè ad vi-
tandum ſcandalum , multa differri , aut omitti
valebunt ex Text-u *in cap. ſi quando de reſcriptis ,
cap. cum teneamur de prabendis , & ibi Gloſſa* ver-
bo *non poteſt.*

33 Ad quintam quæſtionis partem breuiter ea
Doctrina abunde relata *in ſupra* , relatis dubiis ,
præcipue *in dict.* verſic.*ad quartam*,valet reſpon-
deri , & in terminis Riccius *collect.*1527.*ad Tex-
tum noſtrum* , Rota *in deciſ.* 8. vt lite pendente,
in antiquis 531. Sign. *in deciſ.*30. *de appellat.* Paz
in deciſion. 1. *de cauſa poſſeſſionis* , quam refert , &
ſequitur Grammaticus dicunt quod attentata non
ſunt reuocanda ratione ſcandali , ſeu periculi in
populo , & ſic apertè colligi : quod ea cauſa re-
ceditur ab illa regula , quod attentata pendente
litè ſunt ante omnia , & in primis reuocanda ;
ad quod dicendum fuiſſe per eos plures cauſas
conſideratas , & inter cæteras quando reuocatio
eſſet incommoda propter exhumationes , quæ
per partes allegabantur , vt fuit dictum *in vna ,
callaguritana tranſactionis* 23. *Ianuarij* 1575. *co-
ram Sarmiento* ; quod etiam ſenſerunt . quando
reuocatio eſſet difficilis , vt fuit dictum , *in vna
Hiſpalen. profeſſionis* 14 *Octobris* 1560. *coram de
Rubeis* , in qua dubitatum fuit an moniales ,
quæ prætendebant , quod eaeundo lite pen-
dente monaſterium attentaſſet , deberent atten-
tata reuocari redeundo ad,monaſterium , cum id
in facto perdifficile reportaretur , & in confir-
mationem horum applicabis nonnulla , quæ ad-
duco *infra in c* 31.*de appellat.* vbi attentatis reuo-
candis,vel non.

34 Ad tertiam quæſtionis partem ex dictis reſ-
pondetur quod licet ante omnia ſpoliatus , ſit re-
ſtituendus,iuxta tradita , *in l. ſi quis ad ſe fundum,
Cod. ad legem iuliam de vi publica , l. cum ſequen-
tibus , Cod. de vi , & vi armata , l. meminerit , C.
vnde vi* , de quo latiſſime dixi , *in cap.*1.*cap. in lit-
teris*, cum aliis, *de reſtitutione ſpol.* attamen ſi im-
mineret periculum , ſeu ſcandalum , non fieret
reſtitutio , ſed defertur, Gloſſa *in cap. in primis* 2,
quaſt. 1. *Gloſſa* verbo *non eſt reſtituendus , in cap.
petitionem de accuſation* Burſatus *conſ.* 282. *n.* 24.
*volum.*3. cum aliis Balboa *hic num.*37.quibus ad-
do Riccium *dicta collect.* 1227. ad noſtrum Tex-
35 tum.verſic *infero ſecundo*, Auend.*in deciſ.*8.† Quaſ
re Mohedan *in deciſ.* 19. *de reſt. ſpoliat.* ait quod
præterea non fuit reſtituta Abbatiſſa cuiuſdam
monaſterij . licet obtinuerit tres ſententias ſuper
ſpolio ea hoc , quia ratione impudicitiæ de qua
contra eam dabatur , imminebat periculum , &
ſcandalum totius monaſterij.

Ad ſeptimam breuiter dico , quod etſi lici- 36
tum ſit creditorem rem ſuam recuperare à debi-
tore,etiam furtiuo modo ad dicta *ſup in cap.*15.*de
reſtit. ſpoliat* id tamen minime procederet, quan-
do ſcandalum immineret; vt pulchre diſcutit Io-
ſeph. Ludouicus *in deciſ. Lucens* 1.tradit Riccius
collect. 1227. *circa finem* , verſic. *infero tertio* , &
probatur ea dictis , imo Felinus hic plures retu-
lit caſus *num.* 2. in quibus ratione ſcandali vi-
tandi multa fieri permittuntur , vel prohibentur
contra iuris regulas , vt explicuit Andreas Gai-
lius *lib.* 2. *de pace publica , cap* 9. *à num.* 50. Tyra-
quellus *de pœnis temperandis cauſa* 46. *per totam* &
ſic ratione ſcandali vitandi contra iuris regulas
vanum non exequitur , *dicta l. qui cadem , ff. ad
legem corneliam de ſicariis , Gloſſa in dicto cap. ſi er-
go* , verbu *clamoribus* 8 *quaſt.* 1. *Gloſſa celebris in
cap. lator* , verbo *cedere* 2. *quaſt* 7. *Gloſſa in cap.
cum olim de clericis coniugatis Gloſſa in cap. cum te-
neamur* , verbo *ſi non poteſt , ff. de præbendis Gloſ-
ſa in cap. presbyter ol.* 2. verbo *ſuſpenditur* 2.
quaſt. 5.

Ad octauam quæſtionis partem,cum eius dif 37
ficultas pendeat ea his , quæ latè adduxi *ſupra in
cap fin.* § 1 .*de iureiurand quaſt* 5 & alibi ſæpe bre-
uiter pro omnium intelligentia dico quod non
ſufficit ſcandala ſimpliciter allegare,ſed & illa de-
beant etiam probari,aliàs ſi de ſcandalis non ob-
ſtaret fieret reuocatio attentatorum, prout reſti-
tutionem ſpolij non obſtantibus ſcandalis , quæ
allegabantur,vt reſoluit Rota in vna Callagurita-
næ tranſlationis 26 Iunij 1575 coram Blanqueto
Riccius *d col* 1224.ad Textum noſtrum,verſic.*pro
omnium.*

Ad vltimam partem noſtri Textus , In qua de 38
verò intellectu Textus noſtri agitur,& an an lo-
quatur de ſolo ſummo Pontifice ,an vtique eius
deciſio extendatur ad omnes Eccleſiæ prælatos
taliter vt ratione ſcandali vitandi queant,vel non
repetere res Eccleſiæ iniuſtè ablatas , vel earum
repetitionem differre,& Suarez *diſputat* 10 *ſect.*3.
*num.*10.obſeruat excuſari à præcepto Pontificem
qui ſimulat,vel conniuet quando Princeps ſæcu-
laris vſurpat bona temporalia Eccleſiæ, ſi abſque
minori ſcandalo.vel damno poteſt impedire ;
refert Diana *p.*5.*tract.*7 *reſ.*24 *circa finem*,& ſic D.
Thomas quem omnes ſequuntur ait, *d.* 2,2. *q* 43.
*art.*8.& *in opuſculo,cap.*15 *ad finem*.quem refert *hic*
Barboſa *num.*4.Textum noſtrum agere de ſummo
Pontifice,qui cum habeat ſupremam, & liberam
rerum Eccleſiæ adminiſtrationem : argumento
Textus *in c* 2 *in princ.de præbendis lib.*6. & *clem.*1.
in fin vt lite pendente potuit propter ſcandalum
omittere,vel differre repetitionem rerum Eccle-
ſiæ quæ vſurpantur contra iuſtitiam quemadmo-
dum priuati ſuarum rerum Dominio renentur,ob
vitandum ſcandalum puſillorū, aliquando omit-
tere,vel differre repetitionem illarum(vt iam ad-
duxi)quæ iniuſtè ab aliis detinentur. Et ſic vide-
tur ſimiliter, vt contingat ratione ſcandali vitan-
di reſpectu aliorum prælatorum Pontifici infe-
riorum,vt notant DD *hic* Cou.*in reg.peccatū.in pr.
n.*6.iuxta *d ſup.*in exēplis iactis,& ea in tribus addu-
ctis per Barb *hic n.*3.*in pr.*† Cumque ipſe Barboſa 39
ſub d n 4. impugnet illud adductum de Pontifice
quod quantumcunque Pontifex maximus in re-
bus Eccleſiæ habeat ſupremam plenariā,& prin-
cipalē poteſtatē nihilominus tamen ea ſit diſpen-
ſatiua

ſatiua tantùm, vt prudenter, & fideliter diſpenſet res ſibi commiſſas; non verò Dominica, quaſi de proptiis diſpenſet ad inſtar priuatorum, vt certum eſt de lure. Et de aliis Prælatis inferioribus conſtet, vt teneamur, ſub reatu mortalis culpæ, quatenus in ſe eſt repetere, & recuperare res Eccleſiæ contra Iuſtitiam vſurpatas, ex *dicto cap. in canonibus ante finem*, ibi, *iniquum enim* 16. *q.* 1. Gloſſa *in cap.* 5. *de officio Archidiaconi*, Abbas *hic*, *num.* 4. Pariſ. 6. & ob id non excuſari etiamſi ex repetitione inſurgat ſcandalum, quod non eſt puſillorum, hoc eſt ex infirmitate, vel ignorantia; ſed potiùs Phariſæorum, ſcilicet ex malitia, vt iam dixi; ad quod iuuat factum Diui Thomæ Cantuarienſis iam *in princ.* adductum, de quibus D. Thomas 2. 2. *dicta q.* 43. *art.* 8. Suarez *dicta diſp.* 10. *ſect* 3. *n.* 10. cum eo, & cum vtriſque Diana *dicta p.* 5. *tract.* 7. *reſ.* 14. *in fine*, aiunt Prælatos, qui non habent Dominium rerum, non poſſe ratione ſcandali omittere bona temporalia, quia hoc eſſet ſcandalum Phariſæorum. Vnde manifeſtum eſſe quàm malè ſæculares ſcandalizentur, quando Epiſcopi & Prælati Regulares lites agitant ad acquirenda bona Eccleſiæ; nam ſi hoc non facerent peccarent mortaliter, & ſi ipſi de hoc ſcandalizantur Phariſaicè ſcandalizari; vnde tanquam ex malitia peccantes de illis minimè curandum eſſe.

40 Quare etſi Panormitanus hìc exiſtimauerit Italiam patritiam, qua (Princeps erat) rectè potuiſſe à Pontifice conueniri; quia etſi patritia eſſet Princeps; adhuc tamen ipſe, & alij Principes ſupremi obtemperare Papæ tenentur, iuxta ea quæ latè adduxi *in cap. nouit de Iudiciis*, *cap. cuncta per mundum*, *cap per principalem* 9. *q.* 3. *cap. alius* 15. *q.* 6. ob idque potuiſſe Gregor. Pontificem in præſenti Italiam patritiam iudicialiter
41 conuenire. † Tamen verius eſt ex doctrina Abbatis *hic n* 4 Sancti Antonini *p.* 2. *tit.* 7 *cap* 4. § 6. *ad finem*, Caietani 2. 2. *art.* 8. *q.* 43. verſic. *in eadem*, Couar. *in dicta reg peccatum*, 2. *p. dicto n.* 6. verſic. *nono*, Barboſa *hic n.* 5. Balboa videndus *à n.* 16. & 20 Graña *hic n.* 2. & alij; quod etſi habito reſpectu ad majeſtatem Pontificiam, potuiſſet Gregorius patritiam in Iudicio conuenire noluiſſe, tamen facere propter ſcandali periculum, quod vt euitaret maluit petitionem differre, quàm patritiæ, & aliis Italiæ Principibus res Eccleſiæ iniuſtè detinentibus, ſcandali occaſionem præbere; nec enim Pontifex ſi patritia reſtituere noluiſſet, facilè poſſet eam compellere, niſi vt ſolent ſupremi Principes armis, & bello, indito quo medio ſummè periculoſo ſcandalis pleno expediebat pro tunc, non vti magis, quàm cum illo res iniquè vſurpatas recuperare: argumento Textus *in cap ſuſcipimus.* verſic. *verum, de homicidio.*

42 Nec placet dicere Pontificem in præſenti ſcripſiſſe ſe non poſſe, ſed nihil velle cum ſcandalo quaſi voluerit, poſſit res Eccleſiæ vſurpatas redimere; imò ad id teneri ex iam adductis etiam cum ſcandalo, ex *l.* 3. *ff. de reg Iuris*, quia in hoc ceſſat ex dictis, etenim Pontifex Gregor. IX. *lib.* 2. *epiſtolarum epiſtola* 96 ſcripſit Italiæ Patritiæ detinenti Sedis Apoſtolicæ patrimonium violenter ablatum, vt reſtitueret, qua monitione non obſtante, & reſtituere recuſanti, iterum Pontifex hortatur, vt reſtituat res ita detentas: quare etſi Doctores, vt conſtat hic communiter, duas ex Textu noſtro concluſiones deducant, nempe, vt taciturnitas Prælati non noceat Eccleſiæ; donec ſit præſcriptum, & quod in rebus inuaſis non currat, præſcriptio tamen; & ſi hæ veræ ſint, non tamen adaptantur ad effectum textus noſtri, de quorum neutro hìc agitur principaliter, ſed ſolùm de interrumpenda præſcriptione per admonitionem, & denuntiationem à Pontifice factam hìc Patritiæ; eo quod tunc temporis Patritia nollet reſtituere, nec opportunum erat, propter ſcandalum, vt armis, & ſtrepitu Pontifex aduerſùs Patritiam impeteret. Et ſic vt latè dico *in cap illud infrà hoc tit.* & dixit Balboa *hic n.* 21. & 22.
† Veram concluſionem noſtri Textus ita adii- 43
ciendam eſſe, videlicet præſcriptio interrumpitur ex ſola denuntiatione, ſeu proteſtatione, etiamſi facta fuerit extraiudicialiter eo caſu, quando ſi iudicialiter fieret, ſcandalum immineret dicens cum omnibus Interpretibus eſſe ad hoc Textum noſtrum ſingularem.

Pro complemento dubitabis de quibus rebus 44
hìc loquutus ſit Pontifex, cùm dixit *de cauſis pauperum*, & ibi in rebus *Pauperum*. Et licèt olim nonnulli ex antiquis interpretarentur Textum noſtrum procedere in legato pauperibus incertis relicto, quod olim valebat fauore piæ cauſæ, *l. id quod pauperibus* 24 *l nulli* 28. *Cod. de Epiſcopis & Clericis*; cum adductis à Guttierrez *de Iuramento confirm.* 1. *p. cap* 64. Couar. *in cap. cum tibi de teſtam. n* 14 Sarmiento *lib.* 2. *ſelectarum cap.* 3. *n.* 4 Spino *de teſtam gloſſa* 10. *à num.* 1. & alij relati à Balboa *hic n.* 7. id deducentibus ex verbis iam relatis noſtri Textus; tamen ipſe illum intellectum improbans *num.* 18. ait noſtrum Textum intelligendum eſſe de Petri patrimonio ab Italia Patritia iniuſtè detento; & in hoc ſenſu intelligenda eſſe illa
verba: *in cauſis pauperum in rebus pauperum.* † Nam 45
ex ordinario, receptóque vſu loquendi ſacrorum Canonum, & Patrum bona Eccleſiæ bona pauperum dicuntur, *cap. ſicut* 1. 47. *diſt. cap. fin.* 16. *q.* 1. *cap quod autem* 23 *q.* 7. *cap conuenior* 23. *q* 8. *cap cum ſecundum Apoſtolum in princ. de præbendis*; taliter; vt vllo modo poſſint verba relata intelligi de legato pauperibus relicto, quod 40. annorum ſpatio, præſcribi poteſt, vt *infrà in cap. de quarta dicta Auth. quas actiones*, vbi omnes *Cod. de ſacroſanctis*
Eccleſiis. † Nec talem incertitudinem poſſe in eo 46
legato conſiderari, cùm facilè ad certitudinem reduceretur: argumento Textus *in l. qua conditio* 39. §. *fin. ff. de cond. & demonſtr.* vbi ſi legatum relictum ſit, vt aliquid in foro fiat, intelligatur de foro principali; vbi ea ratione intelligit Bart. legatum Eccleſiæ intelligi, relictum Eccleſiæ Parrochiali; Textus *in l. fin. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*; & ſic relictum pauperibus intelligi illius loci, iuxta Textum *in cap. cum tu de vſuris*, de quo latè ago *infra de teſtam. in cap.* 6. & 7.

AD TEXTVM
IN CAPITE III.
Sanctorum, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. DE materia huius Textus ſolent Doctores diſputare *in cap. de quarta*, cum aliis huius Tituli, vbi agitur de tempore ad præſcribendum de Iure Canonico, & cùm ibi aſſignetur 40. annorum ſpatium; & hìc ex Sanctorum Patrum

ſanctionibus

ſanctionibus ſimiliter contingat, vt tantùm aſſignetur 30. annorum ſpatium; Ideò ſolent ad diuerſos intellectus deſcendere Interpretes pro explanãda materia Textus noſtri, de quo tantùm ſub vna quæſtione diſputo.

III. Verùm quia hic ex verbis ibi, *poſſeſſæ ſunt quietè, & ſincerè; & abſque ſynodali proclamatione perpetuò tenentur* de duobus inquiri valet. Primum de bona fide ad præſcribendum, ideò videbis *dicta in cap. vigilanti 5. cap. ſi diligenti 17. & cap. fin. hoc tit.* ſecundum per verba illa *ſynodali proclamatione* de modis quibus poſſeſſio ad præſcribendum interrumpitur, & numquid per citationem, denuntiationem; ſeu proclamationem. De his dico *in cap. illud 8. hoc tit.* & quod notaui de interrumpenda poſſeſſione, citatione, ſeu litis conteſtatione *ſuprà in Rubr. de litis conteſt. q. 19. num. 13. 14. 15.*

III. Et in verbis ibi, *vt omnes poſſeſſiones ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrum pertinentes, à quibus per 30. annos poſſeſſa*: hic poteſt dubitari numquid idem deberet dici de poſſeſſionibus ad Pontificis Territorium ſpectantibus; ſed quia de hoc, & de poſſeſſionibus ad Reges ſpectantibus dico *infrà in cap. audientium 13. & in cap. cum vobis. 14.* ideo ad ibi dicta recurres pro exornatione, & doctrina Textus huius leges quæ nouiſſimè ſcribit Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p. 4. pag. 71.* ad textum hunc vbi latiſſimè, ſed ſatis Textus intelligitur ex notatis ex *infrà dictis*, & *in cap. de quarta*, & aliis huius Tituli.

QVÆSTIO I.

Quare per quietam, & ſinceram poſſeſſionem 30. annorum præſcribatur poſſeſſiones Eccleſiarum, cum ad talem præſcriptionem deſideretur ſpatium 40. annorum per Textum in cap. de quarta, cap. ad aures 6. *& aliis huius Tituli, &* in cap. 1. eodem in 6.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio 30. vel 40. annorum adhuc hiſce temporibus cognita eſt, vbi deficit titulus ſi bona fides adeſt, num. 2. 3. 4.*

3 *Noſter textus intelligitur, & n. 6. 7. 8 9. 10. cum aliis cum* cap. de quarta hoc tit.

4 *Fidei malæ præſumptio tollitur ſpatio 30. annorum, non ſic ſi conſtat de mala fide n. 5.*

6 *Bona immobilia priuatorum cum titulo inter præſentes decennio, inter abſentes vicennio, & ſine titulo annis 30. præſcribuntur.*

7 *Præſcriptio 30. vel 40. annorum titulum non requirit ordinariè, niſi eſſet contractus, aut iuris præſumptio eſſet contra præſcribentem.*

7 *Poſſeſſio quadragenaria requiritur ad præſcribendum bona Eccleſiæ, & an hæc prærequiratur ad res priuatas Clericorum, n. 9.*

11 Cap. volumus 16. q. 4. cap. quicumque 16. q. 3. cap. Sacerdotes *ibi*, cap. placuit 16. cap. 1. 13. q. 2. cap. poſt quingentos 16. quæſt. 3.

14 Cap. ſi de terra 6. de priuileg. num. 21. 22. 23. 24. *cum aliis vſque ad finem.*

15 Cap. accedentibus de priuileg. num. 22. *Fermoſin. de Exceptionibus.* 23. 24. *cum aliis vſque ad finem.*

18 *Decimarum tacita renuntiatio inducitur decem annis.*

16 *Priuilegium amitti poteſt, vel præſcriptione, vel tacita renuntiatione per non vſum.*

25 Cap. placuit el 2. *verſic.* quas actiones 16. q. 3.

26 *Bona Clericorum præſcribuntur tempore ordinario.*

LIcet de iure Ciuili ſit cognita triginta, vel quadraginta annorum præſcriptio, vbi deficit bona fides, & Titulus ex Iuſtiniani *nouella 119. relata in Auth. mala fidei, Cod. de præſcript.* ex qua 30. annorum ſpatium requiritur, quoties quis mala fide alienat; Item & longiſſima poſſeſſio deſideratur ex *l. 1. §. ad hæc, Cod. de annali exceptione* in illo, qui ſciens rem aliquam ad ſe non pertinere eius poſſeſſionem ingreſſus eſt. † Et ſi dicas iam hodie bonam fidem per ius Canonicum deſiderari; Tamen adhuc quando agitur de præſcriptione 30. vel 40. annorum ordinariè non requiri Titulum, nec de iure Canonico, nec Ciuili, ſed deſiderari bonam fidem cum poſſeſſione tanti temporis; cum communi docet Couar. *in Reg. poſſeſſor. § 5. ad 2.* 1 2

Quare etſi multi exiſtiment noſtri textus deciſionem, & aliorum loquentium de tempore 30. annorum ad præſcribendum, eſſe abrogatam per textum *in dicto cap. de quarta*, cum aliis de quadragenaria præſcriptione loquentibus; ego dubito admodùm cum ex propoſito noſtro reatus aſſignatione 30 annorum ſit in hoc libro compilatus. † Tum etiam quis vt ait Bartol. *in l. vlt. C. vnde vi*, Decius *conſ. 267.* Alex. *conſil 6. lib. 1. n. 6. & conſilio 151. lib. 2. numero 6.* Curtius Senior *conſilio 82. col. 3.* Matthæus Afflict. *deciſ. 40 n. 12.* Iaſon. *in §. ſed iſta n. 100. inſt. de actionibus, & conſ. 2. n. 11.* quatenùs contendit præſumptionem malæ fidei tolli, & purgari poſſeſſione 30. annorum: ſequitur Anaſt. Germ. *de Sacrorum immunitatibus lib. 3. cap. 18.* videndus à *n. 18.* vbi poſtquam dixerit iuris noſtri Pontificis Legiſlatores reiecto nouo iure Ciuili ius vetus in vſum reuocaſſe, quo aduersùs malæ fidei poſſeſſorem actio erat perpetua, taliter vt iam iure Pontificio nulla vnquam tempore poſſeſſio malæ fidei præſcriptionem patiat, *ex c. 5. c. 17. c. fin. hoc tit.* itavt nulla ratio poſtulet, aut ſuadeat, vt ex ea permiſſum cuiquam ſit rem alienam ibi tempore acquirere ſi is malitiam, & culpam in eius poſſeſſione habuerit. † Tamen hoc vſum eſſe fatetur Germonius, vbi conſtat de mala fide ſecùs vbi præſumpta tantùm eſt, de qua tantùm loquutus eſt Bart non autem de vera; vti adnotarunt Aret. *conſ. 153. col. vlt.* Crauet. *conſ. 146. & in tract. de antiquit. tempor. 4 p. § in materia, n. 19.* Couar. *in Reg. poſſeſſor. p. 2. § 7. n. 4.* dicentes præſumptionem malæ fidei tolli poſſeſſione 30. annorum. Quod ſi probatum ſit poſſeſſorem verè malam fidem habuiſſe nunquam vitium illud remitti, nec locum habere Bartoli opinionem, & frequentiorem præfatam opinionem ſcribit Bald. ad text *in l. celſus in 3. p. col. 6. ff de vſucap.* 3 4 5

Vnde etſi Regula iuris ſit bona immobilia priuatorum præſcribi cum tit. inter præſentes decem annorum ſpatio, & inter abſentes viginti; tamen ſine titulo cum bona fide triennalem requiri poſſeſſionem ex *l. ſi quis empt. C de præſcr. 30. annor.* vbi omnes, & copioſè Molina *de Iuſt. & Iure tomo 1. tract. 2. diſp. 69. l. vnica, Cod. de* 6

*vſucapione transformanda, & in princ. inſt. de vſu-
cap.* Balboa *in cap. de quarta hoc tit. n.* 14. & ſe-
cundùm iſtum dicendi modum capendi textum
noſtrum; eſt hic communis Doctorum per Tex-
tum noſtrum, & per dictam *l. ſi quis emptionis*,
vt ſequitur notanter Trullenq. *in opere morali*
7 *p.* 2. *lib.* 7. *dubio* 7. *n.* 1. *in princ.* † Vbi *n.* 2. ait
quod præſcriptio 30. vel 40. annorum ordina-
riè non requirat Titulum, nec de Iure Canoni-
co, nec Ciuili ex traditis per Couar. *in dicta re-
gula poſſeſſor dicto* §. 5. *n.* 2. niſi eſſet contra ius,
aut præſumptio iuris eſſet contra præſcriben-
tem; vt docet Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *num.* 7.
quia tunc exigitur Tituli probatio; de quo *infrà
in cap.* 17. vt contingit in Epiſcopo vnius Diœ-
ceſis volente præſcribere decimas ſitas in alia
Diœceſi.

8 Ex quibus euenit vt dicamus, quod etſi iam
noſtro Iure Canonico in rebus immobilibus
Eccleſiæ requiratur ad præſcriptionem earum
quadragenaria poſſeſſio ex *dicto cap. de quarta, c.
ad aures* 6. *cap. illud, cap. quia indicante hoc tit. cap.
cap. placuit*, verſic. *quas actiones* 16. *q.* 3. vbi co-
pioſè Doctores; imò ita cautum eſſe de Iure Ci-
uili nouiori, in *Auth. quas actiones. Cod. de ſa-
croſanct. Eccl. & in* § *pro tempor. auth. de Eccleſiaſt.
titul.* tamen & eodem iure Canonico, tam in de-
creto Gratiani, quàm in noſtris decretalibus à
Greg. IX. compilatis videmus tantùm deſidera-
ri ad complendam præſcriptionem, poſſeſſionem
triennalem, vt in noſtro Textu *in cap. ſi de terra
de priuileg. cap.* 1. *&* 2. *cap ſicut, cap. quicumque
cap. placuit* 8. *cap. ſi ſacerdotes* 16. *q.* 3. *cap.* 1. 3. *q.* 2.
ad quos Canones refertur *in cap. dicto illud* 8. *hoc
tit.* & in verſic. ibi, *licet quidam Canones compro-
bent triennalem.*

9 Inde *Gloſſa in dicto cap.* 1. 16. *q.* 4. intelligit tex-
tum noſtrum procedere in rebus Patrimoniali-
bus Epiſcoporum, & Clericorum præſcribendis
ita Panurm. & Felin. *hic*, Pariſius *n.* 4. Romanus
ſingul. 457. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 4. *n.* 3. Didacus
Perez. *in l.* 8. *tit.* 2. *lib.* 1. *ordin Gloſſa* 1. Tyraquell.
de præſcript. §. 1. *gloſſa* 10. *in fine*, refert Barb. *hic ſub
n.* 2. *in princ.* & ante eum Balb. *in dicto c. de quarta
n.* 37. quam interpretationem ipſi ex multis ad-
modùm improbant, præcipuè ex verbis Textus
noſtri ibi *ad ſingulas Prouincias noſtrorum fratrum
pertinentes*, quibus denotari hic non loqui de
rebus patrimonialibus Clericorum: & Epiſco-
porum, cum res patrimoniales non pertineant
ad Prouincias, ſed ad perſonas; Et aduerſari
etiam illa prima verba Textus noſtri ibi *Sancto-
rum Patrum ſanctiones*, quæ denotare dicunt
triennalem præſcriptionem Sacris Canonibus
comprobari, ſed in nullo Canone reperiri tem-
pus 30. annorum deſiderari ad præſcribendas
res priuatas, & patrimoniales Clerici, aut Epi-
ſcopi; nam tales res priuilegio Eccleſiarum non
gaudet vt teſtatur *celebris gloſſa* 1. *in clem.* 1. *de
in integrum reſtit.* cum adductis à Couar. *vbi ſu-
prà* Burſato *conſ.* 93. *n.* 46. *lib.* 1. niſi aliàs in ca-
ſibus à iure expreſſis: ergo.

10 Hinc ergò alij Doctores pro intellectu textus
noſtri plura comminiſcuntur, tam in exploran-
do textum noſtrum, quàm cætera iura iam ad-
ducta cum aliis poſcentibus ſpatium 40. anno-
rum. Et ſic Couar. *in dicta Reg poſſeſſor, p* 2, §. 2.
n. 2. ait textum noſtrum procedere tempore an-
tiquorum Canonum antequàm eſſet inuenta
quadragenaria præſcriptio contra Eccleſiam ex
dicto cap. de quarta hoc tit. cum aliis *cap. accedenti-
bus de priuilegiis*, docent Molina *de inſt. & iure
tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 72. Maſcard. *de probation. con-
cluſ.* 1215. *n.* 25. 73. Rota ex Puteo *deciſ.* 449. ex
Paulo Emilio *deciſ.* 306. 1. *p.* Rota *in nouiſſimis
deciſ.* 180. *tom.* 2. quod videtur expreſſim *in l.* 26.
tit. 29. *p.* 3. videbis quæ ex multis congerit Bar-
boſa *in cap.* 1. 16. *q.* 3. *à n.* 3. 4. *&* 5. vbi exploſis
aliis interpretationibus ab eo relatis, reſidet in
ea, nempe, vt iſte textus cum aliis procedat at-
tento tempore antiquorum Canonum.

Verùm hæc expoſitio videtur turbari quoad 11
antiquos Canones ex *cap. volumus* 16. *q.* 4. vbi
Greg. I. qui præfuit Eccleſiæ circa annum 590.
quadragenariam præſcriptionē admiſit, & quod
alios poſtea editos *in cap. ſicut, cap. quicumque* 16.
q. 3. qui fuerunt editi in Conſilio Toletano 4.
quod fuit celebratum ſub Honorio I. circa an-
num Domini 630. *& in cap Sacerdotes*, quod fuit
editum in Conſilio Toletano 9. circa annum
Domini 650. ſub Martino I. ſed his tempori-
bus iam erat recepta quadragenaria præſcriptio
in rebus ad Eccleſiam pertinentibus, vt *in Auth.
de Eccleſiaſt. titulis* propè annum 530. à Iuſtinia-
no editam; ergò non eſt cur dicamus reſecatam
fuiſſe eam triennalem poſſeſſionem imperatam
in primis antiquiſſimis Canonibus à Concilio
Calcedonenſi enarratis celebrato prope annum
460. nempè *in dicto cap.* 1. *&* 2. *& in dicto cap. pla-
cuit* 16. *q.* 3. *& in dicto cap.* 1. 13. *q.* 2. & à Gela-
ſio I. qui vixit propè annum 500. vt colligitur
ex Textu *in cap. poſt quingentos* 16. *q.* 3. † Igitur 12
& ſimili modo dicendum eſt triennalem impe-
ratam in noſtro Textu, ſiue à Gregorio I. vt
quidam autumant quo in tempore fuit cognita
quadragenaria præſcriptio, cum Iſte Pontifex
præfuiſſet Eccleſiæ circa annum 590. & antea
fuiſſe introducta quadragenaria præſcriptio *in
dicto cap. volumus* 16. *q.* 1. *cap. quia indicante hoc
tit.* refert Barboſa hic *ſub dicto n.* 2. verſic. *non
obſtat*, qui etſi dicat ibi probabilius videri Tex-
tum noſtrum non eſſe Gregorij, ſed Gelaſij, &
ante eum Balboa *in dicto cap. de quarta, num.* 42.
poſtquam plures adduxit intellectus *à num.* 32.
videndus cum multis Graña hîc *à num.* 3. & pro-
prius *num.* 4. per totum tenentes, & exponentes
Textum noſtrum eſſe Gelaſij: eò quod inter
decreta Alex. III. *pag* 912. *cap.* 7. *tom.* 2. *Concilior.*
Refertur Textus noſter abſque Pontificis no-
mine, ibique ſtare verba apertè denotantia no-
ſtram conſtitutionem in Concilio editam fuiſſe,
& per illam confirmari leges, quæ aduersùs Ec-
cleſiam Tricennalem præſcriptionem ſtatue-
runt; quod Gregorio nequit accommodari, tum
quia in Conciliis ſub illo celebratis hæc conſti-
tutio non refertur: Tum etiam quia tempore
Gregorij leges humanæ non triennalem, ſed
quadragenariam admiſerunt contra Eccleſiam
ex dicto *Auth. de Eccleſiaſticis Titulis* cum ſimi-
libus, & tempore Gelaſij Canones Concilij
Calcedonenſis, & leges humanæ triennalem
præſcriptionem admittebant, tum etiam quo-
niam hoc caput non inuenitur in Regiſtro Gre-
gorij, nec mirum eſſe huius textus inſcriptio-
nem eſſe vitiatam falsóque tributam Gregorio
cum debuiſſet tribui Gelaſio; id ex eo etiam
probantes: Nam cum inſcriptio textus *in capi-
te vigilanti infrà hoc Tit.* in vulgatis Codicibus
Alexandro III. tributa ſit, cùm verè ſit Clemen-
tis Martyris, vt habetur 1. *tom Conc. pag.* 912.

Tametſi

Google

13 Tametſi hæc explanatio plauſibilior ſit, & communiter amplectatur; itavt noſtri Textus deciſio correcta ſit in quantùm ad tempus per textum *in dicto cap. de quarta*, & aliis huius tituli, vbi quadragenaria præſcriptio deſideratur in rebus Eccleſiaſticis; fore tamen neceſſariam in quantum requirit ad præſcribendam poſſeſſionem quietam & ſinceram, hoc eſt cum bona fide, & ſine interrumptione, ad cuius effectum poſitam eſſe inter decretales Gregorij, ruſuſque & quia probat præſcriptionem 30. annorum interrumpi per ſynodalem proclamationem; ad iſtoſque effectus eſſe per Gregorium IX. hic compilatam. 14 † Tamen ea non leui fundamento videtur dicendum adhuc durare ea diſpoſitione Canonica per Alexandrum III. triennalem præſcriptionem probat Textus, *in dicto cap. ſi de terra 6. de priuilegiis*, vbi dicitur priuilegium Eccle- 15 ſiæ præſcribi 30. annorum ſpatio. † Et in ſimili ſpecie *in cap. accedentibus 15. eodem tit.* deſideratur quadragenaria præſcriptio per Innocentium III. ac contingit hic in noſtro Textu, & *in dicto cap. de quarta hoc tit.* ergò malè à Doctoribus videtur dici abrogatam eſſe triennalem noſtri Textus, cum & eodem modo dici deberet etiam eſſe abrogatam eam triennalem, de qua loquitur *in dicto cap. de terra*, per Textum *in dict. cap. accedentibus*, cum non debeat credi tot iura tam de facili corrigi.

Et licet hæc iura curent expendere Doctores dicentes quod Textus *in dicto cap. de terra*. intelligatur ſecundum tempora antiquorum Canonum, vt dictum eſt; Textum verò *in dicto cap. accedentibus de tempore nouiori* iuxta mutationem *dicti cap. de quarta*, & aliorum, vbi quadragenaria præſcriptio deſideratur, ſic Gloſſa magna *in dicto cap. accedentibus de priuilegiis in fine*, vbi Abbas *n.4.* Felin. *in cap. cum acceſſiſſent de conſtitutionibus n.28.* tradit Balb. *hic n.55.* Barb. latè videndus *in d.c. ſi de terra, à n.3.* qui hanc ſolutionem non admittunt, ex eo quod multò ante Alexandr. III. qui fuit author, etiam Textus *dicti cap. de quarta*, etiam quadragenaria erat admiſſa, cumque idem Alexand. III. ſit etiam Author *dicti cap. ſi de terra*, quid mirum, vt hæc expoſitio non admittatur.

16 Tamen ambo cum multis ab eo relatis aliter expendere intendunt, vel quod ibi non agebatur *in dicto cap. ſi de terra* de præſcriptione decimarum, ſed de renuntiatione priuilegij, quæ ex triginta annis præſumitur; & ſi non præſumatur præſcriptio quadragenaria, & colligentes ex integra illius textus, & ex doctrina Ioann. Andreæ. & Cardinal. *in dicto cap. ſi de terra*, textum verò *in dicto cap. accedentibus*, longè diuerſam proponere ſpeciem, cum *ibi* Abbas, & Conuentus decimas petentes tales erant, vt illis non deberentur iure communi, qui eas petebant eo quod 40. annorum ſpatio à templariis perceperant, & præſcripſerant ex Aduerſo verò templarij non negabant quadragenariam præſcriptionem, & ſolutionem, ſed allegabant priuilegium, quo exempti erant; & excuſari à ſolutione decimarum, cuius allegationem Conuentus confectauit, quia templarij per 40. annos decimas ſoluentes priuilegio renuntiauerunt, ob idque Pontificem in fauorem Actorum pronuntiaſſe conſiderantem 40. annorum continuas ſolutiones ſine vlla interruptione, quod ſufficit ad præſcriptionem, & ex qua renuntiatum videtur ſufficienter templariorum priuilegium, quod econtra accidiſſe in ſpecie textus *in dicto cap. ſi de terra*, vbi Canonici, de quibus ibi erant Actores; qui ex terris, quæ erant intra ſuam Parochiam decimas petebant ſibi communi iure debitas *cap. cum contingat de decimis*, & ex aduerſo Ciſtercienſes, qui rei erant non negabant decimas ad Canonicos iure communi pertinere, excipiebant de priuilegio Apoſtolico ſibi conceſſo, de quo *in cap. ex parte de decimis*, cumque prædicti Canonici replicarent huiuſmodi priuilegium iam illis non prodeſſe; eo quod eſſet extinctum, ex renuntiatione ipſorum Ciſtercienſium, qui contra priuilegium per 30. annos decimas perſoluerunt; ideò Pontificem Alex. III. pronunciaſſe Ciſtercienſes priuilegio ſe tueri non poſſe, eo quod volcuique liberum ſit ſuo priuilegio renonciaſſe; taliter vt ex tacita renuntiatione 30. annorum, de qua ibi ſufficienter inducatur in conſequentiam ſolutionum, & Canonicorum poſſeſſionis pacificæ decimas percipiendi, ſicque Canonicos non præſcripſiſſe, nec fundatos fuiſſe in præſcriptione triennali, ſed in renuntiatione, qua fuit excluſum priuilegium.

Et hanc explicationem poſt multa Barboſa *in dicto cap. ſi de terra ſub n.4.* & ſub verſic. *quibus*, in 17 verſic. *verum adhuc* inſiſtit defendere ex verbis vtriuſque textus cum *in dicto cap. ſi de terra*, per verba ibi *per triginta annos decimas perſoluiſtis*, & & per verba ibi, *vobis detrahere voluiſtis*, vbi Pontifex expendens non vſum, ſeu contrarium vſum priuilegiorum in ratione ſolùm expendit tacitam renuntiationem eorundem, nihil de præſcriptione loquutus. † At verò *in dicto c. accedentibus*, vtrum- 18 que comprehendiſſe; imò & principaliter vſum, & poſſeſſionem Monaſterij contra priuilegiarios recipiendo ab eis decimas id colligens ex verbis ibi *diu quiete poſſederunt* & *ibi per quadraginta annos*, & amplis pacificè poſſediſſent, & in deciſione ibi *decimas de terris prædictis per quadraginta annos continuè perceperint*, ex quibus ait apertè Pontificem reſpexiſſe principaliter vſum, & poſſeſſionem Monachorum percipientium decimas à templariis contra formam ſui priuilegij, atque ita veram & propriam præſcriptionem ex parte Monaſterij poſſidentis, quamuis etiam in ratione expendat tacitam renuntiationem priuilegiariorum, qui tanto tempore decimas pacificè perſoluentes priuilegio, quo ab illis ſoluendis exempti erant, videntur renuntiaſſe in conſequentiam ſcilicet poſſeſſionis pacificæ, & iuris per eam Monachis acquiſitæ præſcribentibus, vt regulare eſt in quacũque præſcriptione iuxta text. *in l. alienationis 28. ff. de verb ſignif.* & vt ſubterfugiat aliam explanationem Suarez, de qua *infrà* præfatam explanationem defendit. † Idem Barb. *ibi, n 7.* dicens quod 19 ex renuntiatio decimarum, etiam contra Eccleſiã minori ſpatio 30 vel 40. annorum per non vſum inducatur, imò & decem annis: arg. text *in l. cum de in rem verò in princ ff de vſuris, & in l. ſi filiuſfam. Cod. de petition. hæred.* cum aliis, quibus & alia præſumantur acta legitimè, quaſi vellet dicere mentionem 30. vel 40. annorum *in dicto cap ſi de terra, & dicto cap. accedentibus* fuiſſe facti narrationem, non iuris diſpoſitionem præciſam ad inducendam renuntiationem tacitam priuilegij; nam aliàs inſurgeret alia manifeſta pugna inter textum *in dicto capite ſi de terra, & in dicto capite accedentibus.*

Et ſic dicit Barb. *in dicto n. 4.* verſic. *quibus*, in 20 princ. Priuilegium dupliciter amitti poſſe, vel per modũ, & viam præſcriptionis, vel per viam tacitæ

renuntiationis per non vſum ; de primo modo agere Textum *in dicto cap. accedentibus*, de ſecundo modo Textum *in dicto cap. ſi de terra*, & ob id *in dicto cap. accedentibus* deſideratam fuiſſe quadragenariam poſſeſſionem iuxta Textum *in dicto cap. de quarta*, & alia vbi ſpatium quadraginta annorum requiritur ad inducẽdam præſcriptionem rerum Eccleſiaſticarum ; Sic interpretatur Innocentius *in dicto cap. accedentibus*, in ſecundo intellectu Goffredus, & alij antiquiores ; Sic intelligit Graña *hic num.6.*

21 Tamen quia ex verbis *dicti cap. accedentibus* ibi *cum enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas ſoluerint eis renuntiaſſe tacitè præſumuntur*, videatur ſignificari deciſionem Pontificis non fundari in præſcriptione, ſeu poſſeſſione Monachorum, ſed ſolùm in renunſiatione priuilegij reſultante ex non vſu ipſorum Templariorum, quibus competebat, vtpotè colligitur ex *dicto cap. ſi de terra* ibi, *de priuilegio indulto tanto tempore vobis detrahere voluiſtis, cum liberum ſit vnicuique iuri ſuo renuntiare, eoque modo non poteſtis vos in hac parte tueri* ; Ideò videtur vtrumque Textum loqui de præſcriptione ; itavt quemadmodùm Textus *in dicto cap. accedentibus*, intelligatur principaliter de præſcriptione quadragenaria decimarum per non vſum priuilegij, ſic & *in dicto cap. ſi de terra* per non vſum triennalem præſcriptionem in eadem ſpecie inductã fuiſſe per verba ibi, *ſi de terra, quam habetis in parracia Canonicorum, de plantio per triginta annos eis decimas perſoluiſtis eas de cætero ſibi integrè perſoluatis*, quæ verba non abſimilia videntur à verbis Textus *in dicto cap. accedentibus* ibi, *& poſtquàm templarij terras acquiſiere prædictas* (ſcilicet priuilegio) *decimas earundem per quadraginta annos, & amplius pacificè poſſidens ; nunc eis ipſas ſubtrahere non verentur*, & in verſic. *quod à templariis*, vbi ſi inito Textu, vt ſentiunt iam relati Doctores principaliter agitur de vſu, & poſſeſſione quadragenaria contra priuilegium, & ſimili modo inſpici ex dicto Textu *in dicto cap. ſi de terra*, in relatis verbis, & in vtroque minùs principaliter de renuntiatione.

22 Exindeque poſſumus in alium intellectum, de quo Suarez. *de legibus lib.8. cap.35. n. 21.* vbi ait quod licet Alex. III. in aliis præſcriptionibus, de quibus *in dicto cap. de quarta*, cum vulgaris tempus 40. annorum contra Eccleſias neceſſarium eſſe voluerit ; in hac tamen quando agitur de amittendo priuilegio ea vi tacitæ renuntiationis, ex tempore inſurgentis minori tempore fuiſſe contentum ; quia eam non conſiderat, vt puram præſcriptionem, ſed vt coniunctam voluntariæ renuntiationi, per quam res deducitùr ad ius commune, & ideò fauorabiliter loquutum fuiſſe, & ſic addit Suarez. Regulam Innoc. III. *in dicto cap. accedentibus*, de tempore 40. annorum in præſcriptionibus contra Eccleſias neceſſariò extendiſſe ad caſum iſtum, quando agitur de priuilegio per non vſum amittendo, quam improbat idem Barboſa *in dicto cap. ſi de terra, n.7. in princ.* dicens Suarez minime diſſoluere difficultatem, cum incidat in aliam tem *ſuprà* improbam ; nempe vt deciſio Textus *in dicto cap. ſi de terra*, quod tempus abrogata ſit per Textum *in dicto cap. accedentibus*, quod non eſt Innocentij III. vt ipſe inaduertenter ait, ſed eiuſdem Alexand. III. *dicti cap. ſi de terra* Authoris.

23 Equidem Barboſa non rectè improbat Suar. quatenùs dixit inaduertenter loquutum fuiſſe attribuendo Textum *in dicto cap. accedentibus* Pontifici Innoc. III. cum potiùs verum ſit illum textum fuiſſe per Innocentium III. decretum, vt appatet à textu *in cap. tuarum 11. eodem tit.* quia attribuitur Innocentio III. cum quatuordecim ſequentibus, quod enim verum eſt, vt iam dixi textum *in dicto cap. ſi de terra*, & textum *in dicto cap. de quarta, hoc tit.* eſſe Alex. III. & mirum admodùm eſt, quod *in dicto cap. de terra*, Pontifex in materia decimarum triennali tempore ad earũ præſcriptionem recordatus ſit, & in eadem materia dicat eſſe neceſſariam quadragenariam præſcriptionem adducens rationem anteriorem ad illam deciſionem in verbis ibi ; *Nam Romana Eccleſia triennalem præſcriptionem contra Eccleſiam non admittit*, vtpotè iure Canonico iam decretam per iura iam relata.

At qui iam ex hac conſideratione non videtur contemnendus (vt euitetur tantorum iurium correctio) alius intellectus Hoſtienſis ad textum noſtrum ; nempè vt procedat quando contra Eccleſiam aliquid ex priuilegio habentem præſcribit, & alia Eccleſia, cuius à principio fuerat, quo caſu ait Hoſtienſis ſufficeret triennalis præſcriptio eo quod res de facili reuertitur ad ſuam naturam : argumento textus *in l. ſi vnus ; §. pactus, ff. de pactis, cap. aberrdio 35. diſt. cap. cum Apoſtolico de his quæ fiunt à Prælato cap. 1. de feudis*, & ſecundùm hunc intellectum poteſt ſuſtineri textus *in dicto cap. ſi de terra*, de priuilegiis taliter, vt & ſi *in dicto cap. accedentibus*, loquatur Pontifex de tali priuilegio, & requirat quadragenariam præſcriptionem, id non tantum ſit decretalis deciſio quoad tempus prærequiſitum ad præſcribendas res Eccleſiæ ; quam narratio temporis quadragenariæ poſſeſſionis, & plus vt apparet ex verbis ibi, *decimas earundem per 40. annos, & amplius pacificè poſſedeſſent nunc eis ipſas ſubtrahere non verentur*, quaſi non ibi principaliter actum fuiſſe de præſcriptione quadragenaria decimarum, ſed de quadam renuntiatione priuilegji templariis competentis, eo quod ſoluiſſent per 40. annos & plus decimas Abbati, & Conuentui Nauiacenſi, vt contingit in ſolutione facta per alios 30. annos *in dicto cap. ſi de terra.* Quare videtur dicendum textum *in dicto cap. Sanctorum*, & textum *in dicto cap. ſi de terra* nullam correctionem recipere per textum *in dicto cap. ſi de quarta hoc tit.* & textum *in dicto cap. accedentibus* nulla enim *in dicto cap. accedentibus* ſit mentio de præſcriptione quadragenaria, ſed de poſſeſſione 40. annorum, & plus qua renuntiatum cenſetur competens decimarum priuilegium per relata verba ibi, *cum enim tanto tempore contra indulta priuilegia decimas ſoluerint eis renuntiaſſe tacitè præſumuntur.* 24

Nec enim exiſtimes vt communiter intelligunt Interpretes *ex dicto cap. accedentibus* prærequiri ad præſcribendum priuilegium contra Eccleſiam quadragenariam præſcriptionem, vt *ibi* Barboſa ſentit cum pluribus ab eo relatis *num.1.* & Balboa *hic n.40. in fine*, tamen dico quod etſi id verum ſit de quo dico *in cap. pen. hoc tit.* tamen reuera *ibi*, ſolutum actum fuit de amiſſione priuilegij per non vſum, quæ contingit non ſolùm 40 annorum ſpatio ſecundùm factum *dicti cap. accedentibus* ; verùm & annis 30. ſecundùm factum *dicti cap. ſi de terra* quæ etiam renuntiatio ; vt iam *ſuprà* dixi poteſt contingere de iure minori temporis tranſgreſſione, veluti 10. aut 20. annorum ea doctrina Gabriel *commun. opinion. tit. de præſumpt, concl. 1.* 25

vbi

vbi dicit, *num.3.* pariter procedere contra Eccleſiam,& ſuadetur ex his,quæ adducit Suarez *de legibus,cap.34.num.18.& 24.* quatenus vbi dicit priuilegia hæc à principio concedi ſub tacita conditione, vt per non vſum amittuntur in foro exteriori,& in foro conſcientiæ,ſed 30.annos præterquiri,iuxta Textum *in dict. cap.accedentibus contra Eccleſias:* docent poſt Abbatem ,& alios *ibi* Gailius *lib.2.de obſeruat.60.n.1.* Baldus *de præſcript.5.p.princ.5.q.4.* Padilla *in l.falſo,n.8.Cod.de diuerſ. & temp.præſcr.* Menoch.*de præſumpt.lib.6.præſumpt.14.n.16.* Maſtrillus Siciliæ *deciſ.96. n.1. p.1.* dicentes contra alios priuatos 10. vel 20 annorum ſpatio procedere,& ſic referens Barboſa *in d.c.ſi de terra n.6.in d.c.accedentib.n.6.* notat quòd ſi priuilegium per 30.vel 40.annos continuè pacificè,& abſque lite aliqua ſeruatum non ſit,& ſic decimæ poſt eius impetrationem ſolutæ ſint in dicto tempore & ſpatio 3. tunc perdatur per deſuetudinem , & vſum contrarium , vt per Viuium *tom. 1. comm. opinion.lib.1.tit.19.num.14.*verſic.*ſed ſi priuilegium, pagina 186.*

16 Ex hic iam locum accipit Textus *in c.placuit el.2. verſic.quas actiones 16.q.3.* dum probat Eccleſiam ſecundùm canones aduersùs Eccleſiam 30. annis præſcribere,ſed monaſterium aduersùs Eccleſiam nonniſi 40. annorum ſpatio ; in cuius deciſione poteſt fundari deciſio Textus *in d. c. de terra,* vbi de præſcriptione Eccleſiæ aduersùs Eccleſiam per triecennium ex communi ſummario agnoſcatur,Textum verò,*in d.c.accedentib.* de præſcriptione monaſterij loqui aduersùs Eccleſiam templariorum , in quo forte deſiderabatur quadragenaria præſcriptio.Tamen Balbus *in d.c.de quarta, n.58.* putat verba illa eſſe Gratiani , qui dum loquitur de Eccleſia præſcribente contra Eccleſiam,præſcriptionem admittit annorum 30. ſecundùm canones antiquos,iam antiquatos;at verò dum Gratian. diſtinguit monaſteria ab Eccleſiis dicit deceptum fuiſſe,nam ſicut olim Eccleſia contra Eccleſiam 30.annorum ſpatio præſcribere poterat; ſic etiam & contra monaſterium,& èconuerſo,& ſicut hodie contra Eccleſiam non præſcribit niſi 40.annis,ſic èconuerſo Eccleſia contra monaſterium iuxta regulam Textus *in c.illud. c. quia indicante,hoc tit.* Ex his enim iam poteris ſine correctione noſtrum Textum,& Textum *in dict.c.de terra* , intelligere ſed correctione admiſſa Textus noſtri poteris explanare cætera iura iuxta ponderationes,*ſup.factas.*

17 Vnum tamen notabis ad explodendum illum primum intellectum,*in princ.*adductum,quatenus DD.intelligunt de præſcriptione,quã facit Eccleſia per 30.annos cõtra rem priuati taliter,vt etſi bona Eccleſiæ,monaſterij,hoſpitalis,& aliorum locorum piorum,non præſcribantur,niſi 40.annorum Spatio *d. Auth quas action. C.de ſacroſanct. Eccleſ.& 26.tit.19.p.5.* Felin.Abbas.& alij relati à Couar.*in reg poſſeſſ.2.p.§.2.n.3.* Balbus *de præſ p.5.pr.* illud verò priuilegium non extendi ad bona Clericorum potius annumerantur inter perſonas priuatas,vt copioſè oſtendit Molin.*de iuſt.& iure t.1. diſp 70.* tradit cum cum multis Balbus *in dict c.de quarta,n.45.* ex eo nam priuilegium,de quo hic,& in aliis iuribus conceſſum eſt ; non Clericis , ſed Eccleſiis,& aliis eodem iure gaudentibus , vt aduertit Panorm.*hic n.6 & in c ſi diligenti , n 36.37. hoc tit.* Couar. *lib.1. variar. cap.4. num.3. & 4.* de quibus , & aliis bonis dico , *in dicto cap. de quarta.*

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
De Quarta, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Res Eccleſiæ , nonniſi quadraginta præſcribuntur annis.*
8 *Quæſtiones diuerſæ ad Textum noſtrum aſſignantur,ſimul & Doctores eas tradentes.*

OCcaſione huius Text.ſolent de nonnullis inquirere Doctores,& primo de tempore iam conſtituto ad præſcribendas res Eccleſiæ,quod eſt annorum 40.per Textum noſtrum,*cap.ad aures. c. illud.cap.quia indicante*,& aliis huius tituli,*cap.accedentibus de priuilegiis*,cum infinitis, *cap. placuit, el 2.verſic.quas actiones 16. quæſt 3. & in Authent. de Eccleſiaſticis titulis,§ pro temporalibus, Authent. quas actiones.Cod.de Sacroſanctis Eccleſiis*,ſed quia hæc generalis concluſio non leuiter impugnatur ex dictis,*ſuprà in cap.1.& in cap ſanctorum 3.* vbi in poſſeſſionibus Eccleſiæ triennium admittitur, vt *in dict.cap.1.* vt trienalis præſcriptio,vt *in dict c. ſanctorum* , ideo ibi dicta applicabis pro plana intelligentia huius Textus. 1

Et in verſic. *niſi forte interim paſtorali ſede caruiſſet paſtore, qui iura ſua Eccleſia exigere debuiſſet.* Per hæc verba incidimus in materiam Textus *in dicto cap.illud & in cap.ex tranſmiſſa, & in cap.14. hoc tit.* vbi agitur tam de actibus , quibus interrumpitur poſſeſſio ad præſcribendum , quàm de aliis,in quibus ea ſuſpenditur,nec continuatur quouſque de medio impedimentum tollatur. 2
† imo etiam in materiam Textus *in cap.2.hoc tit.* quatenus etiam viuente Pontifice , aut prælato nihilominus eorum patientia in repetendis rebus Eccleſiæ non nocet nec infert ei præiudicium. 3

Et ibi *qui iura Eccleſia* , occaſione huius verſiculi diſputant Doctores , numquid quadragenaria hic ſtatuta non ſolùm procedat in rebus corporalibus immobilibus,ſed etiam in omnibus iuribus incorporalibus , veluti in actionibus hypothecis in ſeruitutibus , tam circa temporalia bona Eccleſiæ,quàm ſpiritualia,ideo videbis notatu,*infra in cap.cauſam 7. cap. cum non liceat 12.c. ad audientiam.13 cap.audiſtis 15.c.cum ex officij 16. c.cum olim.18.hoc tit.* vbi quæ *infra* omiſſa ſunt inuenies ac citata. 4

Et in principio Textus noſtri ibi *quarta decimarum,& oblationes defunctorum.* Per hæc verba lutè poterat inquiri quid ſibi velint quarta Canonica , quarta funeralis , quarta eleemoſinarum , quarta portio ; quarta decimarum , & ex quibus hæ portiones Canonicæ debeantur Epiſcopis,ſeu Parochis,& aliis,ideo leges quæ dico *infra in c.14. & fin.de teſtamentis,& in cap.1.de ſepulturis*,& alibi nonnulla, ex multis, *hic* notat Barboſa Videndus *n 2 & 3.* ſed quatenus ſpectat ad tẽpus præſcribẽdi eas, ſiue integras decimas , vel procurationes ad Epiſcopus ſpectãtes dico,*hic & in c.ad aures &, c.accedentes 11.hoc tit.* †Et quid ſit decima,& oblatio,& ex quibus deducantur,*infra in tit.& Rub de decimis.* † Item , & hic poſſet adiungi de quarta 5 6 7

falcidia,trebellianica pegaſiana, & de sliis legitimis, ſeu portionibus legalibus quæ deducuntur ex corpore hærediratis, aut bonorom, vt deſeruiaot aliis inteteſſe putantibus, de quibus *in cap. Raynutius, cap Raynaldus, infra de teſtament.* hic enim pertinet conoeniens diſputatio de tempore; nempe quo valeant
8 præſeribi.

Nunc verò vt plura exeitare poſſis ad materiam huius Textus, mihi viſum eſt adnoıare ſequentia,equibus latiſſimam, & vbertimam materiam pro noſtro Textu, & aliorum ezplicatione poteris adiungere,oam præter ordinatios bic antiquos,& modernos, videbis & applieabis Molilinam *de inſt & iure, t 2.diſp.*14.idem de tempore ad præſeribendum,& de aliis multis,*diſput.*68.69. 70.71.72.73.74 75 76.77.*de praſcript.emphytbeuſis tractat.*2 *com* 2.*diſput.*449. videbis Suarez *de diuino cultu lib.*1.*tom.*1.*de veligione cap.*30. Azor *lib.*5. *moralinm,cap.*26.*quaſt.*7 *& lib* 6, *moral. tom.*2. *q.*2. *cum ſequentibus,*ad alia plura Trulench.*in opere morali, lib.*7. *cap.*4. vbi de tempore ad vſucapionem mobilium,& immobilium: de præſcriptione iurij exequendi contra legem Regiam,& in via exequuriua Curia Philip.§.*via exequutiua,a num.*5.ad quæſtionem Valenzuela *p.*1, *conſ.*21. & ad aliam quomodo rerum incorporalium quaſi poſſeſſio acquiratur,Faquin.*lib* 8.*contr.c.*2n & an hæc incorporaliom præſcriprio requitat ſcieotiam, & parientiam aduerſarij Grarianus *Reg.*370.*de praſ. in rebus corporalibus,& diſcontinnis,* Gomez. *lib.*2. *variar.cap.*15. *à num.* 25. an ius adeundi præſcribatur annis 30.Grstian.*reg.*364.*ad aliam* 368 ſeruitutes diſeontinuæ quo tempore præſcribantur Couar *lib* 1.*var.cap.*17 *à num* 11. ad alia plura *in reg poſſeſſor.*2.*p* §.2 *à num.*1.*& à num.*3.*& ad Gloſſam bic in* §.7.*à n.*5.verſic *praſertim,&* 3.§.3.*n.*4. de præſcriptione ſeruitutum realium,Faquineus *dict lib.*8. *cap.*22. *de praſcriptione meri, & mixti impery. cap.*23.*quo tempore iudicis officium praſcribatur*,Riecius *coll.*809 *ad aliam collect* 780.*&* 285. de quaſi vſucapione ſeruiturum,Oſualdus *ad Donel. lib* 8. *cap.*11 *&* 12.Balboa *bic q.*2. *per totam, & q.*4. *&* 5. vbi de præſcriptione ſupremæ iuriſdictionis, de quo Faquin *lib.*13. *controuerſ. cap.*81. an ſuprema Principis præſcribi queat, Zeuallos *in pract.q.*46. iuriſdictio contra Regem, & Dominos qualiter præſcribatur ad quæſtiones,Gutierrez *lib.*1.*pract. quaſt* 84 *ad* 85.& ad alias, *quaſt* 91. 92. *& conſ.*28. vbi de tempore, de quo etiam ad præſcribendas ſeruitutes Trolench.*d.lib.*7.*moral.cap* 4.*dubio* 6. 7. 8.*&* 9. an regalia poſſint in aliquem transferri, Ripol,*variar cap* 1.*ex num.*332 an vſucapio ſeruitutis poſſit pacto impediri,Gutierrez *in l.nemo poteſt* 2.*p.quaſt.*1.*à num* 468.ad aliam *quaſt.*2 *de praſcriptione actionis perſonalis* Meochaca *quaſt illuſtr. cap.*76.*&* 81.*ad legem,fin.Cod.de ſacroſanctis Eccleſiis* Zeuallos *quaſt.*49.*ad legem ſcriboniam*,Reuardos *lib ſingulari tom.*1.*fol.*709 *de praſcriptione iuris patronatus*, Faquineus *dict. lib.*8. *controuerſ,cap.*24. da præſcriptione ciuiratis, *cap.* 25. & an in præſcriptione immemoriali requiratur ſeientia aduerſarij; idem *dicto lib.* 13. & idem an in præſcriptione ſeruirutom realium requiratur titulus: de his, & de aliis ſolent hic agere Doctores plura inuoluendo iura; imo, & de quæſtione quod contra dubiam conſcieotiam non ſit præſcribendum, & qualiter deponatur conſcientia erronea; ad quæ bene Vaſquez 1. 2. *quaſt.* 19.*art.*6. *diſput.*67. *per totam:* & an in præſcriptiona iuris incorporalis præſumatur bona fides, Zeuallos *q.*630.verum ego de his omnibus iniuribus ſupra iactis,acturus nūc de propriis Tezt.noſtri.& concordaotium agere intendo: Ad aliam de lege bene à Zeoone, *Cod. de quadriennij praſcription. quaſtion.*823. Ceusllos ad aliam,Caſtillus *contr. iuris, tomo* 2. *cap.* 5.

Qvæstio I.

An vt praſcriptio quarta decimalis, funeralis, Parachialis, Canonica, & aliarum circa res Eccleſiaſticas procedat, item & obligationum, ſit praſcriſa quadragenaria, pacifica, & continuata poſſeſsia: Et an debeat eſſe toto illo tempore cum banafide, & inſimul eſſe cum titulo?

Svmmarivm.

1 *Apoſtoli, item & Clerici Eccleſia primitiua quidquid haberent pauperibus erogabant.*

2 *Bona Eccleſiaſticis conceſſa fuerunt immobilia, vt fidelium neceſſitatibus ſubueniretur, & quibus modis, ſeu temporibus, n.*3.4.5.

3 *Bona Epiſcopo qua, & quando fuerunt aſſignata.*

5 *Diuiſio Epiſcopatuum, Parochiarum & Prouinciarum quando, fuit facta, & à quo Pontifice.*

6 *Decima à quo tempore, & qua lege debita ſint Eccleſiaſticis.*

7 *Decimarum adminiſtratio ſpectat ad Epiſcopos, & ob id eis fuit aſſignata quarta decimalis.*

8 *Quarta decimalis, ſine vllo onere debetur Epiſcopo.*

9 *Quarta funeralis Epiſcopis applicata deducitur ex piis defunctorum legatis, & dicitur portio legitima, qua duplex eſt, Epiſcopalis, & Parochialis, & in quo differant, n.*12.

10 *Quarta funeralis à qua Eccleſia perſoluatur Epiſcopo, & ſecundùm quam quantitatem.*

11 *Quarta Parochialis ex quibus, & à quibus debeatur, & perſoluatur.*

13 *Quarta Canonica qua.*

14 *Textus noſter de qua poſſeſſione loquitur.*

15 *Tempus praſcriptionis in iuribus diſcontinuis duplicatur, intellige vt n.*22.

16 *Praſcriptio non procedit ex ſola quadragenaria poſſeſſione, vbi ius reſiſtic.*

17 *Parochus reſpectu quarta decimalis, ſeu funeralis, praſumitur non habere bonam fidem contra Epiſcopum.*

18 *Parocho allegans ignorantiam, & errorem in praſcribendo contra Epiſcopum non creditur, & num.*35.

19 *Intellectus ad Textum noſtrum de tempore ad praſcribendum, non de effectibus, n.*32.33.35.36.37.38.

20 *Praſcriptio vt procedat requirit tempus, titulum, bonam fidem, poſſeſſionem continuam non interruptam, ſed non aque in omni praſcriptione.*

21 *Praſcriptio cui Ius reſiſtic, requirit titulum, niſi ſit immemorabilis, n.* 37. *&* 38.

22 L. ſi ſic.ff.quemadmodum ſeruit, amittantor, num. 34.

23 *Praſcriptia*

23 *Præſcriptio longiſſimi temporis dicitur perfecta, nec eget in diſcontinuus temporis duplicatione.*

24 Cap. cum Eccleſia ſutrina de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, & quæſt. 2. num. 14.

L. ſi quis emptionis, Cod. de præſcript. 30. vel 40. annor.

25 *Quarta decimales, non actione confeſſoria, ſed ex lege vindicatur.*

26 *Quarta funerales, iam hodie à Parocho non exſoluuntur Epiſcopo ſed ſupplex pretioſa* vulgò luctuoſa.

27 *Fides bona præſumitur interuenire in præſcriptione iurium incorporalium.*

28 *Fides bona an præſumatur in præſcriptione ſeruitutum, n. 29. 30. 31.*

30 *Seruitutis vſucapio procedit ſi non vi, non clam, vel precariò poſſideatur.*

31 *Reuertitur res facilius ad ſuam primæuam naturam.*

33 *Præſcriptio longiſſimi temporis de iure Canonico fidem bonam requirit, & ſi nan ſic de iure ciuili.*

34 *Intellectus quidam ad Textum noſtrum improbatur.*

38 *Præſcriptio quadragenaria præſtat titulum.*

1 DE his principaliter ab omnibus debet per noſtrum Textum loquiti, verùm, vt eum cognitione, aliqua, paſſim de ratione talis præſcriptionis quadragenariæ inducendæ inquiratur neceſſum eſt aduertere; Primò quod in principio naſcentis Eccleſiæ, & Chriſti præcepto eius Apoſtoli proprium non habebant, taliter vt omnia, quæ illi offerebantur publice vendebant, propriis que & pauperum conſulebant neceſſitatibus, vt patet, *actuum Apoſtolorum, cap. 4. & 11.* vt ſcriptum eſt, *in cap. dilectiſſimus, cap. futura, cap. videntes 12. quæſtion. 1.* de quo præcepto patet etiam Matthæi *cap. 10.* Marci *cap. 6.* Lucæ *cap. 9.* & ſic ex multis decretorum canonibus per totam 12. *quæſtion. 1.* fe ſe conſtare in ea primitiua Eccleſia Clericos ad ſimilitudinem Apoſtolorum nihil proprium habere, vt eorum exemplo omnes cognoſcerent quanta ſit eorum dandi Eleemoſinam obligatio, ſicut ex multis bene oſtendit, Azor *tomo 1. moralium, lib. 12. cap. 13.* cum aliis de quo plura dico, *infra in cap. in officiis cap. ad hæc de teſtam.*

2 Deinde autem poſt mortem Apoſtolorum numero fidelium creſcente ſummis Pontificibus viſum fuit, vt Eccleſiæ bona immobilia poſſiderent; ex quorum fructibus, redditibus, & oblationibus, ordinariis neceſſitatibus fidelium ſubueniretur, vt conſtat, ex *cap. 1. vſque ad cap. certe ego 12. quæſtion. 1.* Verùm quia ex tali communione bonorum, cum admodum eſſet fidelium numerus actus diſcordiæ frequentes, atque ingentes eſſent ortæ difficultates, iuxta Textum *in l. cum pater 77. §. dulciſſimis de legat. 2.* ideo meritò ab ipſis ſanctis Patribus fuit ſtatutum, vt bona illa in communione retenta diuiderentur in Epiſcopos, & Clericos, pro dimidia parte, *cap. antiquos canones 10. q. 1.*

3 Itemque cum iam abundarent Epiſcopi Eccleſiæ autem egerent, fuit deinde facta alia ſecunda bonorum diuiſio, nempe Epiſcopo deſignata parte tertia, *cap. de his, cap. decreuimus 10. quæſtion. 1. cap. vnico 10. quæſtion. 3. cap. conſtitutum eſt 16. quæſtion. 1.* † Tamen cum poſtea nec 4
Clerici diligenter pauperibus ſubuenirent, atque fauerent, deuentum fuit tandem ad tertiam bonorum diuiſionem, & factæque fuerunt quatuor partes immobilium. Prime Epiſcopo; ſecunda Clericis. Tertia fabricæ. Quarta pauperibus fuit applicata, *cap. cum vobis 23. cap. vulteranæ 25. cap. conceſſo 26. cap. quatuor 27. cap. redditus, cap. cognouimus, cap. mos 12. quæſtion. 2.*
† Sicque ex illo tempore Epiſcopi, & Clerici 5
in particulari bona habere cœpiſſe habetur; *in dicta cap. certe ego, cap. Epiſcopi, cap. manifeſta 12. quæſtion. 1.* Indeque neceſſum fuit, vt diuiderentur Epiſcopatus, Parochiæ, & Prouinciæ, ſicut Gelaſius fecit, *in cap. 1. & 2. 13. quæſtion. 1.* Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 9. & ſeſſ. 24. cap. 17.* de quibus latè agunt Doctores *in Rub. & tit. de rebus Eccleſiæ.*

Et quia decimæ iam lege veteri, quàm dein 6
de Apoſtolorum traditione ad Eccleſies, & earum miniſtros, ſub quarum diſtrictu percipiebantur, pertinerent, iuxta Textum *in cap. 1. cap. cum ſint homines cap. cum contingat. cap. tua de decimis,* de quo latè, *in Rubrica, & tit. ibi* † Ha- 7
rumque decimarum adminiſtratio, & diſtinctio, ad Epiſcopos ſpectet ex Textum *in cap. 1. cum ſequentibus 10. quæſt. 1. cap. præcipimus 11. quæſtion 1.* ratioque poſtularet, vt propter curam, & ſuperioritatem Epiſcopis ſingulis in ſuis territoriis aſſignaretur aliqua decimarum pars,
† Ideo, *in cap. conquerente de officio ordinarij,* 8
pro eorum iuriſdictionis munere fuit eis aſſignata pars, quæ quarta decimalis vocatur, Balboa *hic quæſtion. 3. num. 9.* Suarez *de religione tomo 1. lib. 1. de diuino cultu, cap. 28. num. 9.* Tiodarus *de decimis, num. 71.* Moneta *eodem tractat. cap. 7. quæſtion. 2. art. 14. in fine,* dicentes, quartam decimarum Epiſcopis deberi ſine vllo onere fabricæ Epiſcopalis, *p. 1.* verbo *decima,* taliter vt de iure communi Epiſcopi in hac quarta decimatione fundatam habeant intentionem cenſuit Rota ſæpius allegata à Barboſa *in Paſtorali, allegatione 86. numero 34* Seraphinus *deciſione 1449. num. 14. & quæſtion. 7. num. 11.* Moneta *vbi ſuprà.*

Quarta inquam funeralis Epiſcopis adiudi- 9
cata fuit deducenda ex piis defunctorum legatis quæ dicitur legitima portio, *cap. requiſiſti de teſtament.* vbi latè quæ duplex eſt, ſcilicet Epiſcopalis, & Parochialis, Epiſcopalis quarta funeralis dicitur, quæ debetur Epiſcopis omnibus legatis relictis Eccleſiis in ſuis diœceſibus exiſtentibus, propter curam, & onus, nempe compellendi hæredes fideicommiſſarios, legatarios, & teſtamentorum exequutores, vt teſtantium pias adimpleant voluntates, quarum ſæpiſſimè iſtæ perſonæ ſolent abuti, eaſque ſubuertere, niſi adeſſet cura Epiſcoporum imperante illas adimpleri, & ſic propter tale onus, talis quarta Epiſcopis eſt aſſignata, iuxta celebrem Gloſſam *in dict. cap. conquerente de officio ordinarij:* notat, & docet Couar. *in dicto cap. requiſiſti de teſtamentis,* per illum Textum Hoſtienſ. *in Rubrica de ſepult.* Thomas Zerola *in praxi Epiſcopali,* verbo *legatum,* verſic. *ad tertium* Balboa *hic dicta quæſt. 3. ſub num. 11.* † Vbi ad- 10
dit hanc quartam ſoluendam eſſe Epiſcopo ab ipſa Eccleſia cui legatum relictum eſt, non autem ab hærede, qui legatum præſtitit, & conſtat Iure communi non eſſe taxatã hanc funeralã quartam,

quoad aliquam certam quantitatem, ſed conſuetudinibus locorum ſtandum eſſe iuxta Textum *in cap. certificari de ſepulturis*, in verſic. *ſe-* 11 *cundum rationabilem.* † Quarta inquam parochialis non debetur de legatis, vel de relictis ad pias cauſas, ſad præciſe de illis debetur, quæ Eccleſiæ obueniunt ratione funeris, & de legatis relictis Eccleſiæ, in qua defunctus elegerit ſepultoram iuxta Textum *in clementina dudum, de ſepulturis*, veluti de omnibus donatis cauſa, mortis de relictis iure inſtitutionis, de oblationibus, candelis, anniuerſariis; & ſimilibus ratione ſepulturæ alibi electæ; Petrus Vbaldus *in tractat. de quarta Epiſcopi, p. 1. cap. 6.* Iulius Laborius *variar. lucubration. tit. 1. cap. 17. num. 18.* vbi per totum caput agit latè de quarta debita Patrochiali Eccleſiæ illius, qui elegit alibi etiam apud mendicantes ſepulturam, de quo Azor *inſtitution. moral. p. 2. lib. 9. cap. 13. quæſt. 13.* dixit Barboſa *de officio, & poteſtate Parrochi p. 3. cap. 2.* Sed non deberi de donationibus inter viuos; dixerunt Sebaſtian Mediels *de ſepult. p. 2. quæſt. 12. num. 7. tomo 1.* Laborius *dicto cap. 17. num. 52.* tamen et bene deberetur da legatis, etiam promiſſis dicendis: notarunt idem Labor *num. 18. in fine*, Barboſa *de officio Epiſcop. p. 3. allegat. 86. à num 20.* idem *in dicta clem dudum, num. 10. & 11.* Petrus Vbaldus *dicta p. 1. cap. 7.* verſic. *quod ſi teſtator.*

12 Igitur hæc funeralis quarta Epiſcopalis, & Parochialis differunt; nam Epiſcopos ab hærede Epiſcopalem portionem petere non poteſt, ſed ab Eccleſia, cui legatum eſt relictum, quæ cum Epiſcopo legatum communicare tenetor, ex Textu *in dicto cap. requiſiſti de teſtam.* aduertit Couartuuiss *in cap. officiis de teſtam. num. 1.* ſed Parochus portionem Parochialem ad hærede dabet exigere directe, iuxta communem Doctorum opinionem, *in cap. de his de ſepulturis*, vbi 13 de multis aliis dico. † Sed hæ omnes quartæ portiones dicuntur Canonicæ ad differentiam aliarum quartarum, trebellianica, & falcidia, &c. de quibus ad *l falcid & ad Trebell.* memio fit, vt aduertunt Couat. *in cap. officij de teſt.* Balboa *hic q. 3. n. 10 in fin.*

14 Iam ergo ex his, quæ pro quarta funerali, & Epiſcopali, ſeu oblationis, præciſe ad verba noſtri Textus ad notare oportuit, videbis hic non agi de tempore aſſignato quadragenariæ poſſeſſionis ad præſcribendum decimas in aliena Parochia, nam de hac inquiſitione agitur. Clarius *in cap. ad aures 6. hoc tit.* vbi de concordantibus dico. Vnde etſi in quantum ad tempus illi præſcriptioni aſſignatum eadem deciſio ſit, tamen hæc loquitur in longe alia ſpecie, & ſic à Doctoribus ſoleat hic inuolui.

15 Nunc verò contra præfatam generalem regulam, & Doctrinam Textus noſtri, & aliorum vrgent non leuia argumenta, & primo nam cum Ius quartæ decimalis Parochialis, decimandi eligendi, præſentandi, ſit diſcontinuum, & in præſcriptionibus diſcontinuis, veluti in iure ducendi aquam: quæ non ſemper fluit tempus duplicitur, iuxta Textum *in l. ſi ſic conſtituta, ff. quemadmodum ſeruitutes amittantur*; ſequitur vt etiam hic tempus 40. annorum deberet duplicari vt hic præſcriptio procederet.

16 Secundò quia præſcriptio, de qua hic caret requiſitis iure inductis, nempe titulo, & bona fide, titulo quia non conſtat de eo; imo præſcribenti Parocho aduersùs Epiſcopum Ius reſiſtit, ex iam dictis cum Epiſcupo quarta decimalis debeatur ea de cauſa iam *ſupra*, aſſignante ex *dicto cap. conquerente de officio ordinarij, cap. requiſiſti, cap. officij de teſtament.* ſed ſic eſt quod vbi Ius reſiſtit, non ſufficit ſola quadragenaria poſſeſſio, cum eo in caſu ſit neceſſarium docere de titulo, *cap. ſi diligenti.* verſic. *cum in præſcriptione, hoc tit. lib 6.* ergo Parochus contra Epiſcopum quartas has præſcribere non potuit in illo ſpatio quadragenario. † Bona fide quia cum Parochus reſpectu quartæ decimalis, ſeu funeralis bonam fidem habere non poſſit eo, quod ei Ius reſiſtit, *dicto cap. conquerente, cap. fin. de teſtamentis*, cum aliis cuius iuris non præſumitur ignorantia, eo quod affert lata culpa, per quam non eſt quis ſuccurrendus ax verbis Textus *in l. regula, § pen. ff. de iuris, & facti ignor* ibi *ſciant ignorantiam facti non iuris prodeſſe nec ſtultis ſolere ſuccurri, ſed errantibus, l. liberorum, §. notantur; ff. de his qui notantur infamia*, ibi *ignorantia excuſat non iuris, ſed facti*, lata enim adeſt contra Parochum culpa volentem præſcribere aduersùs ius ſui Epiſcopi, quod ſibi latere non potuit, ſi quidem omnibus notum eſt: argumento Textus *in l. lata, ff. de verb. ſignif. l. leges ſacratiſſima, Cod. de legibus, l. conſtitutiones, Cod eodem.* † Imo 17 nunquam Parocho alleganti ignorantiam & errorem; poſſet prodeſſe vſucapio, *l. error. l. iuris ignorantia, ff. de iuris & facti ignorantia, l. nunquam, l. ſi fur, §. 1. ff. de vſucap.* docent Fulgos. *conſ. 90. & 181.* Cumanus *conſ. 37. & 160.* Baldus *conſ. 307. p. 5.* Romanus *conſ. 346.* Decius *conſ. 348.* Vitatis *lib. 2 var. lect cap. 12.* Robertus *lib. 1. ſent. cap. 6. 7. & 8.* ergo non eſt cur bona fides in Parocho præſumatur dato, quod alleget ignorantiam.

Verùm his non obſtantibus, vt noſtri Textus 18 deciſio maneat ab omni impugnatione libera notandum aſt in ſpecie noſtri Textus dubitatum fuiſſe principaliter de tempore ad præſcribendum, non verò de eius potentia, aut effectibus nam cum ſit certū præſcriptionem pro bono publico iuſtiſſimè inductam eſſe, rerum dominia eſſent in incerto, *l. 1. & 3. ff. de vſucapion. §. 1. inſtit. eodem, l. 1. ff. pro ſuo cap. vigilanti infra*; ideo in præſenti, non de præſcriptionis potentia aut effectu, nec de eius requiſitis agitur, ſed de ſolo tempore, cum de titulo, & bona fide infra agatur à Pontificibus, *in dicto cap. vigilanti, cap. fin. hoc tit.* vbi late, & in aliis, ideo Alex. 3. hic reſpondens dobitationi temporis; dixit quartam decimalem, ſeu funeralem præſcribi aduersùs Epiſcopum, tempore quadragenario per Parochum, vt quæſtio auferreretur orta ex Iuſtiniani conſtitutione, *in Authentica quas actiones, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, vbi tunc temporis fuit aſſignatum quadragenarium tempus, & à ſanctis Patribus ſola in rebus Eccleſiaſticis tricennalis eſſet præſcriptio conſtituta, vt late dixi *ſupra in cap. ſanctorum 3 hoc tit.* Quare Pontifex hic rationem huius deciſionis reddendo eam per ſequentia verba reſoluit, *quia Romana Eccleſia tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam non admittit*, cum ad eam præſcriptionem ſatius videretur tempus quadragenarium, vti viſum fuit Iuſtiniano in dicta Authentica quas actiones; ita interpretantur Hoſtienſis, Abbas, Felinus, Pariſius, Verolus; *hic*. Graña *num. 2.* Balboa *ſub, num. 13.* relati à Maſcardo *de probation.*

bation.concluſ.1215.num.25. & 73.Rota ex Puteo deciſ.449.lib 2. Rote ex Paulo Æmilio deciſ.306. p.1.Rota in nouiſſimis deciſ.180.tomo 2.probat lex Regia 26. tit.29. p.3.

19 Secundò notandum eſt ed præſcription. m quam plura eſſe neceſſaria; tempus, bona fides, titulus, poſſeſſio continua, & non interrupta, vt latè infrà explanatur, iuxta ſingulas decretales huius tituli, quæ & ſi neceſſaria ſint, ad perfectam vndique præſcriptionem, ſed non in omnibus præſcriptionibus præcisè deſiderantur; nam etſi in præſcriptione 10. vel 20. annorum, quæ dicitur ordinaria longi temporis ea omnia prærequirantur, vt notant Bartol.& alij in l. celſus, ff. de vſucapion. & in l.nullo, Cod.de rei vendic. ita vt in hac præſcriptione reſpectu tituli nulla ſit differentia inter Ius Ciuile & Canonicum, cap.placuit, § poſt. 16. quaſt.3. latiſſimè Balboa de praſcript. 2. p.4.partis; explicat eleganter Couar. videndus in regula poſſeſſor.2.p.§ 5 à num.2. & lib.1. variar cap.17.num.7. Tamen in longiſſima præſcriptione, ſic nuncupata, quia requirit 30.vel 40. annorum ſpatium, nec Ciuili, nec Canonico Iure Titulum deſiderari, ſed tantùm bonam fidem, communiter notarunt interpretes ex Textu noſtro in cap. ad aures, cap ſi diligenti hoc tit. & in cap. placuit 16. quaſt.3. per Textum in l. omnes, Cod. de praſcript. 30. vel 40.annorum & ex aliis Iuribus.

20 Tertiò notandum eſt quod quando præſcriptio eſt contra Ius commune, ſiue in præſcriptione, contra Eccleſiam Romanam quæ centenarie eſt, de qua infrà dico in cap. ad audientiam, ſiue in quadragenaria contra aliam Eccleſiam, ſemper deſideretur Titulus niſi allegetur poſſeſſio immemoralis cap.1. hoc tit. lib.6. notat copioſè Couarruuias lib.1. variar. dicto cap.17. num.7. expreſſus Textus in dicto cap.ſi diligenti hoc tit. ibi cum in rebus Eccleſiaſticis Titulis,& bona fides deſideretur. Quæ etſi indiſtinctè prolata ſint debent intelligi quoties Ius commune præſcribenti reſiſtit, non vtcumque ſed ſi vehementer reſiſtat, vt explicant Panormitanus in dicto cap. ſi diligenti num 34. Corteſius in l. ſeruitutes la 4. num.35. ff de ſeruitutibus, Decius conſ.134. Balbus de praſcript 2.p. tertia partis principalis, quaſt.6. Balboa hic quaſt.3.n.24.& 25.

21 Breuiter hic ſuppoſitis iam non obſtant argumenta in contrarium adducta, non primum adductum ex l. ſi ſic, ff. quemadmodum ſeruitutes amittantur, nam etſi reuera in præſcriptionibus diſcontinuis tempus duplicetur, hoc intelligitur de tempore ordinario 10. vel 20. annorum, ſecus de tempore iam ex Textu noſtro requiſito, ſcilicet quadraginta annorum, quia & ſi fateamur, vt actus noſtri Text.& alij ibi ſignati diſcontinui, tamen Cum Iure Canonico ad præſcribendam quartam decimalem, ſiue Parochialem ſint aſſignati 40.anni, & inter abſentes tempore duplicato in diſcontinuis præſcriptionis ad illud tantùm tempus, & non amplius extendatur, ſequitur vt optimo Iure dicendum ſit duplicationem temporis Iure Ciuili eſſe imperatam reſpectu præſcriptionis longi temporis decem, vel viginti, non illius extraordinariæ, ſcilicet 30. vel 40.quæ longiſſimi temporis nuncupatur, in qua de Iure Ciuili non deſiderebatur, quouſque per Ius Canonicum præſcriptio vtcumque ſine bona fide ſublata fuit cap. vigilanti, cap. ſi dili-

22 genti cap. fin hoc tit. cum aliis. † Et ratio eſt, quia longiſſimi temporis præſcriptio dicitur perfecte, ob idque non egere temporis duplicatione, etiam in diſcontinuis, vti de ſeruitutibus diſcontinuis, quarum præſcriptio prolongatur ad tempus quadragenarium, talis duplicatio non admittitur, vt ſentiunt Panormit. hic num.16. Balboa dicta quaſt.3. num.39.& 40. Felinus n.37. Veroius num.34. Pariſius num.16. Graſſa num.10. Couarruuias vbi ſuprà num.10. qui omnes, & Baldus hic num.4. dicunt præſcriptionem longi temporis tantùm minus perfectam eſſe ob idque deſideratam fuiſſe temporis duplicationem in diſcontinuis, veluti in ſeruitutibus, quæ tantùm tempore longo, alias præſcriberentur, iuxta Textum in dict. l ſi ſic.

Et ſecundùm hanc declarationem intelliguntur iura in cap. cum Eccleſia ſutrina de cauſa poſſeſſionis, in l. ſiquis emptionis, l. cum notiſſimi, Cod. de praſcript. 30. vel 40. annorum in quorum iurium caſibus non procedit deciſio Textus in d. l.ſi ſic; nam & ſi loquantur de præſcriptione iuris diſcontinui; tamen temporis duplicatio non eſt neceſſaria, cum procedunt in præſcriptione longiſſimi temporis, Textum verò in dicta l. ſi ſic procedere, quando præſcribitur ſeruitus diſcontinua tempore ordinario, ſic relati, itaque ait Couarruuias dict. n.10. quod cum ad præſcriptionem quartæ Epiſcopalis, ſiue Parrochialis deſideretur poſſeſſio quadragenaria, quæ longiſſima eſt, ideo locum in ea non habeat temporis duplicatio, dicta legis ſi ſic. † Hæc ergo doctrina verior eſt, etiam ſi vt multi exiſtiment quarta decimalis ſit ſeruitus diſcontinua, quod ita non eſt ſumendum, cum potius ſit quoddam Ius competens Epiſcopo, ex decimarum diuiſione, quæ quarta Epiſcopo debetur; ad quod Ius vindicandum non competit actio confeſſoria, quæ ſeruitutibus competit diſcontinuis, ſed tantùm alio ex l.notat gloſſa 1. in cap moderamine 18.q.2.gloſſa 1. verbo tributa, de decimis, Graña hic ſub n 10.verſic, cui dubia. 23

Secundum argumentum pendet ab intellectu, 24 nunquid bona fides, & titulus hic deſiderentur, de quibus præter dicenda in cap. ſi diligenti, cap fin.hoc tit. ad propoſitum Textus noſtri nonnulla expendo: hodie autem quod attinet ad quartas funerales conſuetudine receptum eſt, vt Parochi Epiſcopi quartas non exoluant, & Epiſcopi illarum loco pretioſiorem ſupellectilem accipiant, quæ vulgò dicitur luctuoſa; quæ tamen diuerſimodè exoluitur, ſeu deſinit ſolui, iuxta diuerſas conſuetudines regionum, ſecundùm Nauarrum de ſpoliis Clericorum, in cap. non liceat Papa 12 p §.9. num.6. Caſaneus in conſuetud. Burgund. Rubr.4.§.6 n.10. Capella Toloſana deciſ.388. Balboa hic dicta quaſt.3.num.34. 25

Ad ſecundam quæſtionis partem, à qua dependet ſolutio ſecundi argumenti adducti ſuprà in verſic. ſecundo, in eo membro de ſola bona requiſita ad præſcriptionem, de qua hic; cumque de ea nulla mentio facta ſit, adeſt non leuis difficultas, an ea ſupponatur, & meo videri dependet alia quæſtione, an in Iuribus incorporalibus præſcribendis præſumatur bona fides; & quod præſumatur interuenire, eſt Textus in l. pen Cod. de euict. tenet Gloſſa in princ. inſt. de vſucap. dicit hanc communem Curtius conſ. 28. dum tamen illa bona fides allegetur per Textum in l. ſi adulterium cum inceſtu, §.idem Pollioni, ff.ad legem Iuliam de adulteriis. 26

Itaque

Digitized by Google

28 Itaque in eo dubio an præſcriptione ſeruitu- eum bona præſumatur fides affirmat Zinus *in gloſſa lib.1.§.ff. de itinere, actuque priuato*, dicit communem hanc Martinus Laudenſis *in l. ſeruitus prædiorum num.14. ff. de ſeruitutibus*, Albericus
29 *in d.l.1.§.1.n.4.* † Sed eam non præſumi tenet Gloſſa vnica verbo *vſus ſit, in dicta l ſi adulterium, §.idem Polloni*, ibi, *ſed poteſt dici contra, in dict.l.1. §.1.ff. de itinere, actúque priuato*, quam *ibi* Bart. *n.11.* ſequitur Dinum quod tenuerit contra gloſſam, cum qua tenet etiam *ibi* Angelus de Peruſio, qui tamen falſo ſibi perſuadet, ſufficere præſcribenti bonam fidem, & opinionem illius Gloſſæ; tenet etiam Faber *in §. aquæ ſi agat, n.13. inſt. de actionibus*, Aretinus *conſ.30. dubio 2.* Alciatus *in præſumpt. 3. regula 3. n. 6.* dicit hanc communem Panormitanus *in cap. ſi diligenti hoc tit. n.18.* Cynus *in l. Cod. de ſeruit. & aqua*, vbi etiam Bald. *col. fin.* verſic. *quæro vlterius*, dicit hanc eſſe veritatem, & illam dicit magis communem Balbus *de præſcription. 1. pp.4. principalis q.1.n.10.*

30 Ego autem in hoc diſſidio, etſi Franciſcus Conanus *lib.4. Comment. cap.12.n.17.* aſſerat ſeruitutes etiam cum mala fide quæri poſſe, ſemper contra eum & alios dico, vt is qui vſucapit ſeruitutem, debeat habere bonam fidem, ex Textu *in l. vnica, Cod. de vſucapione transformanda, & in l.2. Cod. de ſeruitutibus, & aqua, & in l. fin. in fine, Cod. de præſcript. longi temporis*; nam ad ſeruitutis vſucapionem neceſſe eſt, vt is, qui poſſidet, non vi, non clam, nec precario poſſideat, *l. ſi quis diuturno, ff. ſi ſeruitus vindicetur*; nam is, qui vi, aut clam, aut precario poſſidet, mala fide poſſidet; ſic communiter probarunt Doctores *in dicta l.2. Cod. de ſeruitatibus:* latè referunt Padilla *in l.1. n.28. Cod. de ſeruitatib.* Reuardus *lib. ſingulari ad legem Scriboniam, n.8.* Balboa *hic ſub q.2. num.32.* Conanum notans de lapſu; nam omni Iure Ciuili probibita eſt præſcriptio mala fide exiſtente, ſaltim initio poſſeſſionis, & Iure Canonico, omni tempore requiritur fides bona, vt *in cap. fiers hoc tit.* cum vulgatis; totaliter vt in hoc articulo Panormitanus *in cap. ſi diligenti hoc tit. n.21.* teſtatur ſtandum eſſe Iuri Canonico.

31 Sed quia nos inquirimus de præſumptione bonæ fidei aliter poteſt tentari, tum ex iam adductis, tum etiam quia in præſcribenda libertate aduerſus ſeruitutem impoſitam, vel acquiſitam, ſicut in rebus corporalibus, videtur bona fides præſumenda; eo quod faciliùs res ipſa reuertitur ad ſuam naturam, *l. ſi vnus, §. pactus ne peteret*, verſic. *quod in ſpecie, ff de pactis, & in l 2. cum gloſſa, Cod. de inofficioſis donat.* tenet Albericus *in l.1. ff. de ſeruitut. & aqua. n.1.* Abbas *in dicto cap. ſi diligenti*, Florianus *in l. ſeruitates ff. de ſeruitutibus*. Padilla *in l ſi quas actiones, num 37 Cod. de ſeruitutibus & aqua*, vbi reſpondet ad difficultatem quam videtur facere Textus *in l. ſequitur, §. ſi viam ff. de vſucap.* refert Zeuallos *in pract. q.630.* ad quod eſt videnda *l. Regia 16. tit. 31. p.3.* vbi
32 Gregorius. † Ergo cum hîc in ſpecie noſtri Textus Parochus præſcribendo quartam funeralem, aut Epiſcopalem reducat ad libertatem Eccleſiam grauatam cum onere eam ſoluendi Epiſcopo; ſequitur dicendum eum bona fide illum per 40. annos poſſeſſionem optimè præſcribere, etſi de tali bona fide in Textu noſtro non conſtatet.

33 Vnde ad difficultatem argumenti propoſiti in dicto verſic. *ſecundo*, reſpondeo dicendum, Summum Pouiificem in ſpecie Textus noſtri pro conſtanti ſupponere bonam fidem, ſaltim præſumptam modo dicto; taliter vt ſi de ea fuiſſet interrogatus, etiam ſuper eam reſponderet ex regula Textus *in dicto cap. vigilanti, cap ſi diligenti, cap. fin. hoc tit. regula poſſeſſor de regulis Iuris*; tum nam etſi ex *l ſicut, l. omnes, l ſi quis emptionis, §.2. de præſcript. 30. vel 40. annorum*, præſcriptio longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum abſque bona fide de Iure Ciuili procedere poſſit; tamen de Iure Canonico id non admittitur; tum etiam, nam etſi Bartolus *in dicta l. ſequitur, §. ſi viam, ff. de vſu* Hoſtienſis *in ſumma hoc tit. de præſcriptionibus rerum immobilium, §. quæres*, verſic. *actiones perſonales*, Innocent. *in cap cura de Iurepatronatus*, & relati à Couar. *in dicta regula poſſeſſor, 1.p.§.10. n.3.* Parladorio *rerum quotid. lib.1. §.11.n.14.* Menchaca *lib.1. illuſtrium quæſtionum, cap.76. n.3.* docent actiones perſonales, etiam cum mala fide præſcribi tempore longiſſimo 30 vel 40. annorum; tamen exiſtimo aſſerendum intrepidè omnes has præſcriptiones, ſiue rerum, ſiue actionum, Iuriúmve incorporalium ſublatas omninò eſſe Iure Canonico, taliter vt numquam cum mala fide admittantur per regulam *dicti cap. vigilanti, & fin.* cum aliis, & ex eo, nam omne, quod non eſt ex fide bona peccarum eſt; ſed retinere alienum eſt peccatum; ergo apertè dicendum eſt Pontificem in textu noſtro reſpondiſſe ad quæſtionem temporis prærequiſiti ad præſcriptionem; nihilque interrogatum fuiſſe de mala, vel bona fide; imò præſupponitur præceſſiſſe contractum; ex quo bona fides duxit originem; ita poſt multorum intellectus concludit Balboa
hic dicta q.3. n.44. videndus *à n. 33.* † Vbi im- 34
probat ſolutionem aliquorum dicentium Textum noſtrum loqui de Parocho ſucceſſore bona fide alterius anteceſſoris, qui quartas, de quibus hic cœperat poſſidere, & qui licitè potuit credere ſuum prædeceſſorem bonam fidem habuiſſe, quo caſu eius ignorantia prodeſſe poterit, de quo dubio dico *infrà*, & dixi *ſuprà in cap quia, V. de Iudiciis*, loco ſupra ante principium noſtræ Rubricæ citato; hæc enim ſolutio diuinatoria eſt, cùm in noſtro Textu nullum verbum adſit de prædeceſſore Parochi præſcribentis.

Vnde etſi Gloſſa probabiliùs hîc dicat in ſpe- 35
cie noſtra Parochum à ſeipſo vſucapionem incepiſſe ex Epiſcopi conceſſione, quæ quamuis ad dominij tranſlationem non ſufficit, *c.1. & per totum de his quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli*, tamen ad vſucapionem ſufficere ait Textus *in c.1. hoc tit. lib.6.* vt probant Panormitanus, & Beroius *hic num 23* Rebuffus *in compendio alienation n.36.* ſed cum hæc alienatio videatur facta, non ſeruata debita ſolemnitate nec Iuris forma, de quibus *in tit. de rebus Eccleſiæ non alienandis*; ideò ex ea malam fidem induci; probat doctrina Gloſſæ *in l.1. Cod. de Iure haſtæ fiſcalis lib.12.* cùm ea alienatio nulla ſit; taliter vt in eo caſu Iuris error, cùm non poſſit bonam fidem introducere, nec malam excludere, nequibit excuſationem præſtare, nec efficere quominus præſcriptio procedere non poſſit, quia Parochus ſcire debuit quartas illas ad Epiſcopum pertinere; tum etiam debuit ſcire Epiſcopum ſine Capitulo illos alienare non potuiſſe; quæ omnia manifeſtum Iuris errorem inducunt, & conſequenter præſcriptionem impediunt, *l. nunquam 31. ff. de vſucap.* de quo latè Couar. *ex regula poſſeſſor. 2. p.§.7. num.5.*

&

Digitized by Google

& 9. & faciunt quæ adduxi *ſuprà in cap.2. de Iureiurando*, per Textum ibi.

36 Et quamuis relati à Couar *ſuprà n.9.* dicant argumentum *ſuprà* relatum in dicto verſic. *ſecundo*, verum eſſe; ſed in ſpecie Textus noſtri non inueniri Iuris errorem, ſed tantùm facti, eo quod Parochus credebat Epiſcopum de Capituli conſenſu quartas illas alienaſſe; tamen hæc ſolutio non caret, quam maxima diuinatione ex dictis, & ſic vt dixi potius eſt, vt in Textu noſtro adſit bona fides titulata ex parte Parochi, vt iam dixi, quæ iſta ſi non conſtat; & ſic generaliter *ex dicto cap ſin.* cum aliis, vbi bona fides ſemper deſideratur, dicendum eſt Parochum cum ea ſaltim præſumpta, quartam Epiſcopalem ſeu funeralem præſcripſiſſe annis 40. poſſidendo, vt declaratum eſt à Pontifice hîc, qui in verſic. *cum Romana*, reddit rationem quare quadragenaria poſſeſſio prærequiratur, & nec ſufficiat triennalis.

37 Ad ſecundam partem argumenti relati in dicto verſic *ſecundo*, vbi an titulus adeſſet præſcriptioni, de qua loquimur, poteſt reſponderi ax dictis de bona fide requiſita ad præſcriptionem Textux noſtri, & exiſtimo præceſſiſſe titulum ad præſcribendum; nam cùm ex *dicto cap.1. lib.6.* in præſcriptione quadragenaria contra aliam Eccleſiam, ſemper deſideretur titulus, niſi allegetur immemorialis, vt iam *ſuprà* notaui cum Couar, *dicto lib.1. variar. cap.*17.*n.*7. ex Textu *in cap ſi diligenti hoc tit* & in verbis ibi, *Cùm in rebus Eccleſiaſticis titulus, & bona fides deſideretur*, quoties Ius reſiſtit *ex dicto cap.1.* Balbus *de præſcript. p.2. 1 p.1. p.tertia principalis q.6.* & hoc vbi Ius reſiſtit; ſequitur dicendum in præſcriptione noſtri Textus præceſſiſſe titulum, etiam propter bonam fidem; taliter vt cauendum ſit a Gloſſa verbo *mortuariorum in dict.cap.conquerente de officio ordinarij*, dicente quartas illas Epiſcopis, non de Iure, ſed de conſuetudine tantùm deberi, vt copioſè tradit Couar. *in d. cap. officij & teſtamentis, num.1.* Rebuffus *in tractatu de de decimis quæſt.7. num.11.*

38 Et ſic fatendum eſſe à fortiori Parochi præſcriptionem, de qua hîc habuiſſe initium præcedente aliquo titulo, & continuatam eſſe, cum eo, ſaltim colorato inducto ex quadragenaria præſcriptione, quæ titulum præſtat, vt aduertit Graña *hic ſub num.9.* & ſic Balboa *hic d. quæſt. 3. videndus à num. 25. ibi num. 31. & 33.* reſoluit præſcriptionem Textus noſtri, non ſolùm ex bona fide; ſed etiam ex titulo, propter Iuris reſiſteotiam continuatam, atque perfectam fuiſſe, nec de titulo factam fuiſſe mentionem ex eadem ratione, iam *ſuprà* allata de bona fide, cùm ex *dicto cap.1. hoc tit. n.6. & dict. cap. ſi diligenti*, ſupponendum eſt titulum præceſſiſſe, cùm conſtet huic præſcriptioni Ius commune reſiſtere; ſed an hoc verum ſit diſputo quæſtione ſequenti; quod verum in Iure eſt ad præſcriptionem perficiendam plura requiri, quæ iam notaui, & non eorum ſingulorum in quolibet textu fieri mentionem; ſed ſubintelliguntur ex aliis Iuribus: quare cùm hîc Pontifex de tempore tantùm interrogaretur; ideò ſolùm definiuit nihil de bona fide, & titulo narrans.

QVÆSTIO II.

An in ſpecie Textus noſtri Ius commune reſiſtat præſcribenti: An ſucceſſor in beneficio poßit præſcribere quartas à prædeceſſore mala fide poſſeſſas: Et an ſeruitutes continuæ ad Eccleſiam ſpectantes præſcribantur tempore tantùm ordinario 10. vel 20. annorum; aut prærequirant quadragenariam poſſeßionem: Et an Eccleſia, vacante paſtore, currat nihilominus præſcriptio, ſaltim illo viuente, & præſente inchoata?

SVMMARIVM.

1 *Titulus in præſcriptione quarta funeralis verius eſt, vt ſubintelligatur, n.3.4.7.& 8.*

2 *Parochus in decimis, & Epiſcopus in quarta funerali percipiendis habent de iure intentionem fundatam, n.6. & 12.*

3 *Titulus maximè neceſſarius eſt ad præſcribendum, n 7. & 8.*

4 *Titulus non eſt neceſſarius in præſcribenda libertate contra ſeruitutem, nec fides bona, n.6.9. & n.11.*

5 *Præſcribenti ſeruitutem in alieno fundo aduerſatur commune Ius expenditur, n.10. & 11.*

8 L apud Labeonem, §. ait prætor, ff. de iniuriis *in verſic.* ea enim.

9 *Quarta funeralis non eſt ſeruitus; ita vt in ambabus æque procedat præſcriptio.*

10 L. altius, Cod. de ſeruitutibus.

11 L.4. §ſi viam, ff. de vſucapion. l. penult. §. fin. Cod. de ſeruitutibus.

12 *Epiſcopus, & Parochus non diſtinguntur, niſi ſecundùm plus, & minus.*

13 Cap. cum Eccleſia ſutrina de cauſa poſſeſſionis & proprietatis.

14 Cap. ad decimas de reſtitutione ſpoliatorum lib.6.

15 *Succeſſor quando cenſeatur habere ignorantiæ cauſam de mala fide ſui. antoceſſoris, n.16.*

16 *Parochus ſucceſſor nihil à prædeceſſore habere dicitur, etiam renunciante beneficium, n.17.*

17 *Collatio ſola & Canonica inſtitutio, ſunt quæ præſtant Ius in beneficio.*

18 *Parochus ſucceſſor in beneficio quocumque titulo poteſt præſcribere quartam decimalem, vel funeralem.*

19 Cap.2. §. ſi poſt de præſcript. lib.6. nom.20. & 22.

20 *Hæres hæretici à ſe incipiens præſcribere, præſcribit annis 40.*

21 *Lex Pontificia nunquam fictionem admittit, cum ſpectet ad animæ forum.*

22 *Seruitutes diſcontinuæ ad Eccleſiam ſpectantes præſcribuntur annis 40. & procedit etiam in hoſpitalibus, & Monaſteriis, n.23.*

24 *Patronatus Ius tempore quadragenario præſcribitur ſine titulo, aut cum titulo, vt hîc.*

EX dictis *ſuprà* in verſic. *ad textum*, quæſtione 1
præcedenti, videtur ad primam partem huius quæſtionis reſpondendum Parocho præſcribenti quartam Epiſcopalem, ſiue funeralem, Ius
reſiſtere. † Deinde quia quemadmodum in par- 2
tibus ſibi contingentibus, Clerici habent deci-

matum

marum fundatam intentionem de Iure communi; Iuxta Textum *in fin. de Parochiis*; ita & eodem modo Epiſcopi in quartis ſibi contingentibus habent fundatam intentionem de Iure communi, vt *in cap. conquerente de officio Ordinarij cap. requiſitis de teſtamentis*; taliter etiam, vt potiùs ea ratione, qua decimæ ad Eccleſias ſpectant, ab illiſque in miniſtros deſcendunt; quarta etiam pars ad Epiſcopos pertineat, ſicut reliquæ decimæ ad Clericos ſpectant: notat Balboa *hîc quaſt. 3. num. 39.* & confirmatur ex adductis *in princ. quaſtionis præcedentis*, vbi dictum eſt de diuiſione, & adiudicatione rerum Eccleſiarum in quatuor partes, & & ob id, vt iam dixi, titulum deſiderari ad præſcriptionem quartæ decimalis.

3 Verùm alij exiſtimatunt in præſcriptione quartæ decimalis, ſeu funeralis à Parocho facta nullam dari Iuris reſiſtentiam; nam iuxta Textum *in cap. ad aures*, & alios in quibus fit mentio de præſcriptione decimarum, ſolum fit mentio bonæ fidei, & non tituli; ita vt quamuis denotent iura in hac præſcriptione, deſiderari bonam fidem, non verò demonſtrant neceſſarium eſſe titulum, ergo procedit ea eo nempe quod in caſu noſtri Textus, & *dicti cap. ad aures* præſcribenti non reſiſtit Ius commune, iuxta celebre reſponſum Vlpian. *in l. item apud Labeonem 15. §. ait prætor, ff. de iniuriis* ibi *ea enim quæ notabilia ſunt niſi exprimantur, neglecta videntur*, ergo cum titulus admodum ſit neceſſarius ad præſcribendum *ex cap ſi diligenti 17. hoc tit. cap. 1. eodem lib. 6.* videtur quod *hîc* in noſtro Textus, & *in dict. cap. ad aures* fuit titulos neglectus, vt pote non neceſſarius ad fundandam, præſcriptionem de quibus *infrà in cap. 17. & fin.*

4 Confirmatur non in præſcribenda libertate contra ſeruitutem, nec eſt neceſſarius titulus nec bona fides, cum ſufficiat, vt is qui ſeruitutem habet illa non vtatur tempore à iure conſtituto *l. 4. §. ſi viam, ff de vſucapionibus l. pen. § fin. Cod. de ſeruitutibus*, ergo nec titulus deſideratur in præſcriptione quartæ decimalis, contra Epiſcopum, quæ aliàs ſeruituti comparatur: ſequitur Imola *in cap. cum Eccleſia Sutrina n. 25. de cauſa poſſeſſionis*, Padilla *in l. ſic quam n. 19. Cod. de ſeruitutibus*; & ſic Parochum, iuxta hunc modum in præſcriptione quartæ decimalis, & funeralis, nec indigere titulo, nec bona fide, ſed tantùm prærequiri, vt neceſſarium, quod Epiſcopus in exactione quartæ decimalis ceſſauerit per tempus à iure ſtatutum; tenuerunt Balbus *de præſcript. p. 3. quartæ principalis in princ.* Duarenus *lib. 1. diſp. cap. 34.* Conanus *lib 4 comment. cap. 1 a. num. 13. & 14.* Cuiacius *in d l 4. de vſucap* Couarr. *lib. 1. var. cap 17. num. 11.* iuxta Textum *in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, dicta l. pen. Cod. de ſeruitut.*

5 Et item confirmatur, nam præſcribenti ſeruitutem in alieno fundo Iuris communi præſumptio aduerſatur, cùm res aliena libera præſumatur, *l altius, Cod. de ſeruitutibus*, vt in ſpecie notat Bart. *in l. ſi prius, n. 14. ff. de noui operis nunciat.* ſed in præſcribendis ſeruitutibus, cæteriſque Iuribus incorporalibus, titulus non requiritur ex dictis; ergo nec in caſu Textus noſtri,
6 vbi de quartæ decimalis agitur. † Et iuuatur, nam etſi demus Parocho præſcribenti Ius reſiſtere; tamen cum his agatur de liberanda Eccleſia à tali onere quartæ decimalis, ſeu funeralis reſtituendo eam ad plenam libertatem, ex regula Textus *l. ſi vnus 28. §. pactus, ne peteret*, verſic. *quod in ſpecie dotis*; quid mirum, vt hic titulus non prærequiratur; imò & nec bona fides, cùm ſatis videatur, vt à tali exactione Epiſcopus per tempus quadraginta annorum ceſſet,

Non inquam ex prædictis diſcedi debet à 7
communi doctrina relata *quaſt. præcedenti*; nempe titulum præceſſiſſe in Textu noſtro, ſaltim ſubintellectum, & coloratum, quia verò Parocho præſcribenti commune Ius reſiſtebat, vt ibi dixi, & patet ex dictis *n. 1.* ſic etſi non ſit facta mentio de titulo illud ſuppleri ex regula *cap. ſi diligenti 17. huius tit.* vbi inter requiſita ad præſcriptionem rerum Eccleſiæ, in qua quadraginta anni poſſeſſionis requiruntur, eſt neceſſarius non ſolùm bona fides, ſed titulus, & quamuis *in dicto cap. ad aures*, ſupra in verſic. *verum*, pro contraria opinione ponderato ſolum de bona fide mentio fiat, ſuppletur titulus ex *dicto cap. ſi diligenti*, vt ſuppleri debet *in cap. fin. eodem*, vbi tantùm ſit mentio de bona fide. Et ſic videmos in noſtro Textu vtrumque deſiderari; nempe bonam fidem & titulum, cùm de neutro hîc fiat
mentio, vt iam explicui *quaſt præcedenti.* † Nec 8
obſtat generaliter Textus *in dicta l. apud Labeonem 15. § ait prætor, ff. de iniuriis*, verſic. *ea enim*, quia verba generalia ibi relata non adaptantur ad materiam præſcriptionis, de qua iam diximus deſiderari non ſolùm tempus, ſed etiam bonam fidem, titulum, & poſſeſſionem continuatam; ergo cùm in omnibus aliis Iuribus huius tituli, vbi de præſcriptione agitur, ſicut *in dicto cap. ſi diligenti*, deberent omnia prærequiſita exprimi, & hoc non contingat, ſingularis deciſio ſupplebitur per relatam *in d. cap ſi diligenti, & in cap. 1 eodem lib ſexto.*

Nec obſtat confirmatio, qua fit comparatio 9
de quarta decimali ad ſeruitutem quia vt iam, *num. 1.* dixi iniquum eſt has quartas decimales ſeruituti comparare cum potius ea ratione, qua decimæ debentur Eccleſiæ, eiuſque Miniſtris debeantur, nam quarta decimalis, ſiue funeralis Epiſcopis debētur ſicut & reliquæ partes Clericis taliter vt omnes pro ſuo intereſſe fundent de Iure & *ibi* dixi, & ſic non obſtat quod in præſcribenda ſeruitute, nec titulus, nec bona fides deſideretur ex legibus ibi adductis, quia non eſt eadem ratio, ob idque non probo ſententiam relatorum *ibi* aſſerentium in præſcriptione quartæ decimalis, nec titulum, nec bonam fidem deſiderari.

Nec obſtat ſecunda confirmatio in verſic, *& confirmatur*, ex *dict. l. altius, Cod. de ſeruitutibus*, quia 10
reſpondetur primò negando, vt titulus non deſideretur in præſcriptionibus, de quibus loquitur illa lex, de quarum materia *infrà* dico. † Se- 11
cundò, nam ſeruitutem in alieno fundo habere non eſt contra Ius commune, ſed ſolùm contra quamdam præſumptionem naturalis libertatis, & ideò retenta opinione *dict. l. 4. §. ſi viam, l. penult. § fin. adductarum*, in verſic. *confirmatur*, ex præſcribendis ſeruitutibus non erit neceſſarius titulus, ſed vbi fortiter Ius commune reſiſtit *in dict. cap hoc tit.* vt docent Decius *conſ. 134.* Cotraſius *in l. ſeruitutes la 4. num. 35. ff. de ſeruitutibus*, Panormit. *in cap. ſi diligenti, hoc tit.* Balboa *hîc quaſt. 3. num. 35 in fine.*

Nec

12 Nec obſtat altera pars confirmationis in verſic. *& iunatur*; quia illud argumentum nihil con-
cludit: nam ſi rectè conſideretur in illa Parro-
chi præſcriptione, nulla verſatur Eccleſiæ vti-
litas, cui nihil intereſt quartam ad vnum, vel ad
alium ſpectare, nam vterque eſt Eccleſiæ miniſter
non enim Epiſcopus, & Parochus diſtinguntur,
niſi ſecundum plus, & minus, *cap. cum in cunctis* 7.
*de electione cap. cum ſit de ætate, & qualitate, cap.
licet canon.* 14. *de electione*, conſiderat *hîc* Balboa
dicta quaſt. 3. *num.* 30. declarat nonnullis, non
intereſt Eccleſiæ an Epiſcopus, vel Parochus
quartam decimalem, ſeu funeralem, aut aliàs
decimas percipiant; quod enim Eccleſiæ, ſeu
aliis emolumenti foret, eſt vt ipſa eas percipe-
ret, vel quod eximeretur ab onere ſibi impo-
ſito, quod hîc non contingit; nec adopta-
tur Regula *dicta l. ſi vnus verſic. quod in ſpecie, ff.
de pactis*.

13 Ex prædictis intelligitur primò Textus *in cap.
cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ. & prop.* de
quo latè *ibi*: nam & ſi magna reſiſtentia iuris eſſet
Clericis in illo Textu prætendentibus Ius ſibi
competere eligendi, cum electio Prælatorum ad
Canonicos pertineret, tamen quia ibi non ſim-
pliciter, ſed cumulatiuè Clerici ſibi, & Canonicis
prætenderant eſſe in præſcriptione acquiſitum
Ius eligendi, ideo factum fuit, vt quamuis da-
retur aliqua reſiſtentia iuris, non verò fuit titu-
lus neceſſarius, cum ſufficere potuit bona fides;
non ſic in noſtro Textu, & *in dicto cap.* 1. *hoc tit.*
14 *lib* 6. † Balboa *hic d. q.* 3. *n.* 32. vbi expendit Tex-
tum *in c. ad decimas de reſtitutione ſpoliatorum lib.* 6.
de quo iam *alibi* dixi, in cuius ſpecie, propter iu-
ris reſiſtentiam ceſſet Priuilegium notiſſimum
ſpoliato conceſſum *in cap. cum dilectus cap. fin. de*
a *ordine cognit.* cum adductis, à Corraſ. *in Miſcellan.
lib.* 2. *c.* 1. propter iuris reſiſtentiam; de qua alibi.
15 Ad ſecundam quæſtionis partem quia nonnul-
li exiſtimarunt, vt iam *ſuprà* inſinuaui *q.* 1. Tex-
tum noſtrum loqui de Parocho bonæ fidei poſ-
ſeſſore, & ſucceſſore alterius Parochi, qui incœ-
pit præſcribere, ob idque ſucceſſor rectè potuiſ-
ſet credere eius anteceſſorem bonam fidem ha-
buiſſe, taliter vt eius ignorantia poſſet prodeſſe,
cum non iuris, ſed facti fuerit; nam is qui in Ius
alterius ſuccedit videatur habere iuſtam igno-
rantiæ cauſam *ex l. qui in Ius, ff. de regulis iuris, l. an
vitium ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.* iuxta Gloſ-
ſam *hic* quæ veriſſima eſt, quando ipſe Iure præ-
deceſſoris non vtitur ex *dict. l. an vitium* & ſecun-
dùm Abbatem *hic n* 9. Felin. *n.* 24. Pariſ. *n.* 6 Ve-
roium 19 Alexandrum *n* 9. Couarr *in reg. poſſeſſor.
a. p.* §. 9. *n.* 6 ſic & alij eam doctrinam intelligen-
tes in ſucceſſore particulari, qui non ſuccedit in
vitium anteceſſoris; non vero in ſucceſſore vni-
uerſali, veluti hæres, qui perſonam defuncti re-
præſentat, vt *in Auth. de Iureiur.* amore *præſtito
collat.* 5.

16 Vnde ergo cum ſucceſſor Parochus nihil à
prædeceſſore ſuo vnquam habere dicatur, etiam
ſi beneficium eo, vel reſignante, vel permutante
conſequatur, cum ex prædeceſſoria renonciatio-
ne nihil conſequatur, iure ſucceſſor in beneficio,
ſed ſolum qui renunciat beneficium illud dimit-
17 tit, vt alteri conferatur. † Indéque ſequi vt ſola
Prælati collatio, & Canonica inſtitutio Ius præ-
ſtet in beneficio *c.* 1. *c. Moyſes cum ſequent* 8. *q.* 1.
cap. ex frequentibus de inſtitution. c. 1. *de regulis iuris,
lib.* 5. & ex hac ratione vitium perſonale præde-
ceſſoris ſucceſſori non noceat, quoniam in ſuc-
ceſſione beneficij, nec Ius ſanguinis, nec hæredi-
tatis conſideretur *c.* 1. & *ibi* Doctores *de præbendis*.
Ideò etiam noſtro Iure Canonico, & iuxta ma- 18
teriam Text. noſtri dicendum eſt Parochum ſuc-
ceſſorem in beneficio per mortem, reſignatio-
nem, permutationem, aut alio quolibet titulo
poſſe præſcribere quartam decimalem, vel fune-
ralem, aut alias à prædeceſſore ſub mala fide poſ-
ſeſſores, iuxta celebrem Gloſſæ Doctrinam *in c* 2.
de noui operis nunciatione, verbo *expenſis*. † Et con 19
firmatur ex decis, Text *in c* 2 §. *ſi poſt mortem hoc
tit lib* 6. † Vbi mala fide parentis hæretici, quo- 20
ad præſcribendum filiis, vel nepotibus hæredi-
bus, non nocet ad præſcriptionē 40. annorū dum
tamen hæres illius, qui habuit malam fidem à ſe
ipſo incipiat præſcribere, & authoris acceſſione
non vtatur; quo caſu attenta æquitate Canonica
procedit præſcriptio: docet Tiraq. *de præſcript.
gloſſ.* 2. *n* 4. Gabriël *comm. opinion. in eod. tractat. con-
cluſ.* 5. Bart. *in l. cum hæres, ff. de diuerſ. & tempor. præ-
ſcript.* Dinus *in reg. poſſeſſor. in fine de regulis iuris*.
Deinde euidentius probatur; nam lex Pontifi- 21
cia, quæ ad animæ periculum, & forum ſpectat
nunquam fictionem admittit, vt iam alibi dixi, &
agnoſcunt Doctores per Text. *ibi in c præterea de
appellat.* videbis aliqua de fictionibus, & quam
probationem faciant *ſup. in Rub. de præſumpt.* ergo
cum leges, quæ alias poſſeſſionem in ſucceſſore
vitient, propter vitium prædeceſſoris in fictione
Iuris fundentur, vt accidit in ſpecie *d l. cum hæres,
ff. de diuerſ. & temporal. præſcript.* ſequitur vt reſo-
lutio in ſpecie, de qua nunc loquimur ſit iuridica,
& conſona veritati de quæſtione an *vitium ante-
ceſſoris noceat ſucceſſori* dixi *ſup. inc. quia v. de Iudic.*
Ad tertiam quæſtionis partem an ſeruitutes diſ- 22
continuæ ad Eccleſiam ſpectantes præſcribantur
per 40. annos & nō minus die, non tempore or-
dinario, ſed 40. annorum præſcribi, vt colligunt
Doctores ex regula Text. noſtri, eo quòd iura in-
corporalia præſcribi non poſſint aduerſùs Eccle-
ſias, niſi quadragenaria quaſi poſſeſſione cum ti-
tulo, aut immemoriali ſine titulo ex eo, quia Iure
communi attenta omnes Eccleſiæ liberæ credun-
tur vehementi iuris præſumptione, ob idque ad-
eſt vehemens iuris præſumptio in fauorem Ec-
cleſiæ & in odium præſcribentis; & ita conclu-
dunt DD. per Textum *in d. c.* 1 *hoc tit. in* 6. neceſſa-
riam eſſe quadragenariam poſſeſſionem cum titu-
lo, & immemorialem ſine eo tradunt Balbus *de
præſcr. fol* 41 *per totum* Cou. *lib.* 1 *var. c.* 17. *n* 7. *in pr.*
Padilla *in l.* 2. *n. n.* 20. *Cod de fruct. & litium expenſis*
Gomez, *lib.* 2. *var. c.* 15. *n.* 28. *in princ. & deinceps*.
Hæc enim Doctrina procedit, etiam ex Doctri- 23
na Gloſſ. hîc in Monaſteriis, vt notat Felinus *hic
n.* 20. & in hoſpitali, Balboa *hic d. q* 3. *n.* 30. & *q.* 1.
num. 44. vbi porrigit ad legata, & donationes, ad
pias cauſas, & ad alias res Eccleſiæ, vt *quaſt* 1. ad-
notaui. † Imo & idem dicendum eſt aduersùs 24
eum, qui iura Patronatus præſentandi, aut eligen-
di præſcribit: nam nunquā minori tempore qua-
dragenario præſcribitur latè expendit Padilla *in
d. l* 1. Cou. *in reg. poſſeſſor.* 2 *p* § 10 *per totum*. præci-
puè, *n* 7. & ratione adducta *n. præced* de Iuribus in
corporalibus, cum ea tamen differentia, vt in Ec-
cleſiis, quæ liberæ sūt iura incorporalia ſola qua-
dragenaria poſſeſſione ſine titulo non præ-
ſcribantur & in aliis verò, quæ ſunt iure Pa-
tronatus ſufficere quadragenariam poſſeſſio-
nem ſine titulo aduersùs verum Patronum,

Fermoſin. de Exceptionibus. I eum

cum tunc Ius commune non reſiſtat præſcribenti, vt tradit latè Couarruuias *ſuprà* contra Dominum, qui *conſ.*113. affirmat adhuc eſſe neceſſarium titulum cum tempore quadragenario, de quo latè *in c.cura de Iure patronatus.*

25 Ad vltimam partem quæſtionis dico *infrà in cap. illud, & in cap.tranſmiſſo hoc tit.* & dixi *in c.*1. *ſuprà quæſt.*1. verſic. *ad ſecundam*

QVÆSTIO III.

An in præſtationibus annuis ſufficiat vna præſcriptio: Et an præſcriptio locum habeat in promiſſione in annos ſingulos in tota obligatione: quid in legato & quid ſi tranſactum fuerit tempus 100. *annorum: Quo tempore Ius pignoris præſcribatur: Quid præſcribenda obligatione: Et an vbi lex excludit præſcriptionem, cenſeatur excludere præſcriptionem* 10. *vel* 20. *annorum: Et quanto tempore præſcribantur actiones, tam reales, quam perſonales?*

SVMMARIVM.

1 *Præſtationes annuæ, qualiter præſcribantur, diſtinguunt nonnulli inter contractus, & vltimas voluntates, n.*2. *&* 3. vera *n.*7. *&* 8.

3 *Stipulatio vna tantùm eſt in contractibus, etſi in vltimis voluntatibus, cenſeatur plura legata conditionalia.*

4 *Præſcriptio vna pro omnibus præſtationibus ſufficit, ſecundùm aliquos, impugnatur, n.*5.

5 *Redditus anni tranſcurſo decennio petuntur via ordinaria, ante via exequutiua, expenditur, num.*12.

6 *Præſcriptio in præſtationibus annuis æqua in contractibus, & vltimis voluntatibus pro primo anno intelligitur ſecundùm alios, n.*9. *&* 10.

7 *Præſcriptio in promiſſione in annos ſingulos, qualiter procedat.*

8 *Præſcriptio vna completa aduerſus obligationem vnam eximit à tali obligatione, & à præſtationibus annuis ab ea dependentibus.*

9 L.cum accutiſſimi, §.in his, Cod.de præſcription.30. vel 40.annorum.

10 Dicta l.cum accutiſſimi, §.illud.l.1.n.11.Cod. de annali exceptione.

13 *Tertius poſſeſſor aduerſus debitorem, præſcribit ordinario tempore* 10. *vel* 20. *annorum viam exequutiuam.*

14 *Legatum quo tempore præſcribatur.*

15 *Legatum alimentorum pro ſingulis annis, non ſolutum ab hærede, an amittatur à legatario, etiam poſtea repetente. n.*16. *&* 17.

17 *Legata annua, tot ſunt, quot anni.*

18 *Legatum pro alimentis ſimpliciter relictum verius eſt, vt ab hærede non ſoluente, non præſcribatur, nec ab hærede hæredis, num.*19. 22. *&* 23.

20 *Legati petenti poteſtas, non eſt Ius, ſed facultas.*

21 *voluntates quæ ſunt, poſſunt quandoque fieri.*

25 *Legatum Eccleſiæ relictum quolibet anno in perpetuum, verius non præſcribi, etiam tranſcurſu annorum centum, numero* 26.

27 *Legatum ſub conditione relictum viuendi caſte, non intelligitur de toto vitæ tempore? ſed ſecundùm Iudicis arbitrium per decem annos.*

28 *Pignoris Ius à tertio præſcribitur annis decem interpretes, viginti inter abſentes, num.*29. *&* 30. *aliter in debitore, in quo deſiderantur anni triginta, n.*31.

29 *Tertius ſingularis poſſeſſor cum titulo, & fide bona, præſcribit Ius non ſoluendi cenſum conſtitutum ſuper fundo, quem poſſidet, ſi tempore decennio, non ſoluerit.*

30 *Redditus decurſi ante decennium non ſoluti per id tempus præſcribuntur, nec debentur in poſterum currendi.*

31 L.63.Tauri, l.6.tit.15. lib.4.recopilationis.

32 *Emphyteuſis, ſeu fundum Eccleſiæ præſcribuntur tempore ordinario decem, vel viginti annorum.*

33 *Patronatus Ius priuatum præſcribitur decem, vel viginti annis.*

34 *Debitum, ſeu obligatio quo tempore præſcribitur, n.*38. *&* 39.

35 *Lex præſcriptionem excludens ſolum intelligitur de decennali, ſeu vicennali n.*36. *ſed in rebus Eccleſiæ quadragenaria, n.*37.

39 *Actiones omnes perſonales, quam reales præſcribuntur annis triginta exemplificatur exemplis multis, alia decennio alia quinquennio, ſeu quadrageſimis annis numeris ſequentibus.*

AD primam quæſtionis partem de præſcriptione in annuis præſtationibus, tripliciter reſpondent Doctores: nam quidam exiſtimant diſtinguendum eſſe inter contractus, & vltimas voluntates. † Nam in contractibus, ſi debitor ceſſet ſoluere per annos triginta obligatio annua in totum cenſetur præſcripta, tam pro primo anno, quàm pro ſequentibus: ſic probat per Textum noſtrum Abbas *in cap. auditis col. fin. hoc titulo*, & de Iure Regio, *Textus in l.*63. *Tauri* quæ eſt hodie *l.*6. *tit.*15. *lib* 4. *recopilat.* de quorum Iurium interpretatione eſt videndus Acoſta *in cap. ſi Pater* 1. *p.* verbo *in certa num.*31. Segura *in repetitione l. cohæredi*, §. *cum filia*, *ff. de vulgari num.*89. Gregorius verbo *tributos in l.*6. *tit.*29. *p.*3. Guttierrez *lib.*1. *pract. quæſt.*90. idem Gregorius *in l.*12. *titulo* 29. *p.*3. verbo *treinta agnos* Didacus Perez. *in l.*3. *titulo* 13. *lib* 3. *ordinam.* Couarruuias *in regula poſſeſſor.* 2 *p.* § 11. *num.*2. Menchaca *lib.*1. *de ſucceſſionum creatione*, §.10. *num.*26. Ducñas *regula* 6. Capella Toloſana *deciſione* 73. *&* 74. *ibi* Aufred. Abiles *in capitibus prætor.* Gloſſa verbo *execution num.*69. Parladorius *lib.*1. *rerum quotidian. cap.*1. §.1. *num.*39. Olanus *littera H, num.*23. *&* 36. Salazar. *de vſu & conſuetudine cap.*11.*num.*52. Caſtrus *de lege pœnali tit.*5.*cap.*10. *folio* 188. 1 2

3 In vltimis verò voluntatibus ſolùm pro primo anno præſcribi, & rationem adducens differentiæ Doctores citati & referendi eam, nempe dicunt, quia in contractibus eſt vna tantum ſtipulatio, in vltimis vero voluntatibus cenſentur eſſe plura legata conditionalia iuxta Text. *in l ſtichū*, §.1. *ff de verb. oblig* docet Alciat. *lib.*1. *Paradoxor. cap.*15. *& lib.*3. *de verborum ſignificatione pag.*89. tenet Gloſſa *in l. cum notiſſimi*, § *in his*, *Cod. de*

de præſcript. 30. vel 40. annorum. & in l. de pupillo, §. *ſi in pluribus, ff. de noui operis nunciat.* vbi Cuman. *col.* 3 dixit hanc eſſe communem, & Fulgoſius *in d.* §. *in his*: videndus Boëtius *deciſ.* 336. *n* 3 *&* 4. vbi optimè loquitur ita docentes, & ſi fateantur valere argumentum de contractibus ad vltimas voluntates & econtra, vt *in l. ſeruum filij*, § *eum qui Chirographum ff. de leg.* 1. Euerardus *loco* 17. Alciacos *in d. l.* 3. *pag.* 96. ſed in hoc articulo dicunt eſſe pulchram differentiam, quæ ornati quit ex aliis pluribus deciſionibus, quas tradit Alex. *in l. centeſimis*, § *fin. n.* 9. *&* 10 *ff. de leg.* 1. Iaſon. *in l. pactum inter heredem, in princ. ff. de pactis*, vbi poſuit ſeptem differentias, & decem, & octo poſuit idem Iaſon. *l. qua de legato, n.* 3 *ff de leg.* 1.

4 Alij inquam Doctores efficaciter affirmant, quod vna præſcriptio ſufficiat pro omnibus præſtationibus: docent citati per Boërium *vbi ſuprà, num.* 2. qui in finalibus verbis deciſionis, fatetur quod hæc opinio ſeruatur de conſuetudine generali Franciæ, pro qua facit Textus *in cap. olim, de cenſibus*, vbi Ancharran. *n.* 28. illum pro hac opinione expendit, & in tantum verum eſſe dicit Parladorina 1. *p. rerum quotidianarum, cap.* 1. §. 12. *n.* 41. quod in annuis redditibus ex ſtipulatione, vel contractu debitis, ſi nihil penſionis intra totum decennium ſolutum fuerit præſcribatur Ius exequendi, non ſolùm pro præteritis annis, ſed etiam pro futuris, quia cùm ſit vna obligatio, ſufficit vna tantùm præſcriptio; ſic probans expendendo Gloſſam *in dicta l. accutiſſimi* §. *fin.* quam communem teſtatur Balbus *de præſcriptionibus* 4. *p. princ. quæſt.* 4. & Boërius *deciſ.* 336.

5 Hæc autem ſententia non leuiter impugnatur ex doctrina Couar *lib.* 3. *variar. c.* 7. *n.* 1. qui reſoluit, quod etſi mille annis cenſus non perſoluatur, non perditur ius, vbi refert duas communes contrarias: ſequitur pluribus citatis Menochius *de præſumpt. lib.* 3. *in præſumptione* 1?6. *n.* 1 t Crauetta *conſ.* ?04. *n.* 10. *& conſ.* 293. Natta *conſ.* 3. *n.* 2. *volum.* 1. Et confirmatur ea Gloſſa, Bartol. & Doctor, *in d. l. cum acutiſſimi*, § *fin.* Paz *in praxi* 4 *p. tom.* 1. *c.* 3. *n* 15. reſoluens quod etſi annui redditus præteriti via ordinaria petantur tranſcurſo decennio: tamen ſequentes futuros via executiua peti poſſe, nam cùm ſit annua penſio & præſtatio, quot ſunt anni, tot ſunt præſtationes (vt dicitur in legato iuxta Textum *in l. in ſingulos. ff. de annis legatis*,) & per conſequens tot naſci actiones; indéque tot præſcriptiones eſſe neceſſarias; ita vt præſcriptio noceat pro annis præteritis; non verò pro futuris. Et ita videtur, vt intelligitur *l.* 63. *Tauri*.

6 Tertia inquam ſententia eſt, vt quod tam in contractibus, quàm in vltimis voluntatibus non ſit præſcriptum niſi pro primo anno; ita quod in vnoquoque requiratur præſcriptio, Albericus *in d. l. in ſingulos ff. de annis legatis*, Paolus *in l plures amphora, n.* 6. *Cod. de fide inſtrument.* Iaſon. *in l. de pupillo.* §. *ſi in pluribus, ff. de noui operis nunciat. n.* 4. vbi Alex *num.* 3. *&* 4. docent cum modernis Boërius *in deciſ.* 336. *num.* 3. Guido Papæ *in deciſ.* 406. Menchaca *de ſucceſſionum creatione*, §. 30. *n.* 75. plures refert Antonius Gabriel, *lib.* 5. *commun. tit. de præſcript. concl* 7 Milies *in ſuo repertorio*, §. *præſcriptio*, & Aymon Crauetta *de antiquitate temp* 4. *p.* § *materia iſta n.* 34. verſic. *vigeſimo quæro*, & Capella Toloſana *deciſ.* 344 cum aliis adductis à Ceuallos *in practicis*, *q.* 567. *n.* 5. quæ probatur ex adductis *ſupr.* in verſic. *hæc autem ſententia*; quæ tamen harum ſententiarum verior ſit, inſpicitur ex dictis in verſic. *ad ſecundam*, infra per totum.

7 Ad ſecundam difficultatis partem, an præſcriptio locum habeat in promiſſione in annos ſingulos, in tota obligatione, vt reſpondeam aduerto, ea iam relatis fundamentis pro prima ſententia *ſuprà n.* 1. relata fortiter Antonium Gomezium *lib* 2. *var. c.* 11. *n.* 45. ex Gloſſa *in d l. cum acutiſſimi*, Azon. Bart Cumano, Felino & aliis pluribus antiquis, & cum Abbate *in d. c. audiſtis*, ex noſtro Textu probante differentiam inter contractus, nempe quod in his ſi debitor ceſſauit ſoluere per 30. annos, ſit totaliter extincta obligatio, vel promiſſio annua, tam pro primo anno, quàm pro ſequentibus, cùm ſit vna, & vniformis pro omnibus; ſecus tamen eſſe in vltimis voluntatibus: nam tunc pro primo anno, non pro ſequentibus intelligentur cùm ſint plura legata, & conditionalia; & ſic euenire, vt poſt lapſum cuiuſlibet anni incipiat & requiratur noua præſcriptio. Et pro hac diſtinctione DD. adducunt Text. *in l eos qui, Cod. de vſuris*, vbi habetur quod præſcripta re principali, cenſetur præſcripta acceſſoria eius, vt fructus, & ſimilia, *ibi* Cynus, Bart. Bald. & Paul & communiter DD. *in l. terminat. Cod de fruct. & pecun.* 1. *col n.* 1. Paul. & communiter DD, *in l ſequitur*, § *fructus. ff de vſucapion.* Textus *in l. plures Apochis, Cod. de fide inſtrum* & Textus *in l. ſi vſusfructus alternis annis ff quibus modis vſusfructus amittatur*, vbi habetur quod vſusfructus annuus relictus in teſtamento, non præſcribitur non vtendo, quia ſunt plura legata; ergo à contrario ſenſu, ſecus eſt in contractu, vel annua promiſſione cùm ſit vnicus tantùm contractus, & vt dixi *ſuprà dicto n* 1. Abbas *ibi*, relatam hanc probat ſententiam ex Textu noſtro.

8 Quare admiſſa diſtinctione inter contractus & vltimas voluntates, tam in prima parte quæſtionis, quàm in hac ſecunda parte dico, vnam tantùm præſcriptionem completam aduersùs præcipuam & vnicam obligationem, ſeu promiſſionem dandi, non ſolùm eximere à totali illa obligatione, verùm à præſtationibus annuis ab ea dependentibus, & probo ex noſtro text. vbi agitur de quarta Epiſcopali, vel funerali; imò & DD porrigunt eius deciſionem ad decimas; vnde cùm decimæ ſint annales præſtationes; item quarta decimalis, ſeu funeralis ſit diſcontinua ſolutio: ſequitur dicendum, vt quoties agitur de præſcriptione harum, intelligitur de Iure præſcribendo, ſed hoc Ius eas præſtandi Epiſcopo, præſcribitur annis quadraginta: ergo & præſcribi omnia à tali iure dependentia, qualia ſunt decimarum, & quartæ, præſtationes, cùm ſint in ſe probabilia ad effectum, de quo loquimur.

9 Nec obſtant Iura relata *ſup.* pro tertia ſententia, vt *in d. l. cum notiſſimi*, §. *in his, C. de præſcript* 30. *annor. vel* 40. in quantum æquiparat contractus, & vltimas voluntates, quia debet intelligi quoad hoc, vt vtroque caſu currat præſcriptio à tempore quo ceſſatum eſt in ſoluris, ſed poſtquam ſemel incepit currere continuatur, & perficitur per 30. annos in contractibus per *ſup.* dicta, vt notant, & reſpondent Gloſſa, *ibi* Bart, & communiter DD.

10 † Nec Textus *in* §. *illud d. l. cum notiſſimi*, *&* *l.* 1. *Cod. de annali exceptione*; quibus probatur, quod etſi contractus ſit obligatio pura pro primo anno; verùm pro ſequentibus in diem, taliter quod eo caſu, quo dies exactionis nondum

venit,impediatur præſcriptio, qoia reſponderur,
quod obligatione, vel promiſſione annua poteſt
creditor agere, tam pro primo anno, quàm pro
futuris, quia fundarur in Iure de præſenti, quod
ſecus in obligatione,vel promiſſione particulari;
ſic Bart.*in dict.§. in his*,& ante Oldr.quem refert
11 Alber. † Vel melius reſpondetur cum Iacob.
Butrig.*in dict §.in his quaſt fin.*& *ibi* Baldo *in fine*,
Gomezio *dict.cap.*11 *lib.*2.*variar. num.*45. in fine
textum *in dict.§ illud*,cum ſimilibus intelligi de-
bere, quando contractus, vel promiſſio eſt par-
ticularis, reſpectu vnius præſtationis; ſecus au-
tem eſſe ſi ſit promiſſio, vel obligario annua,
quæ comprehendit ſub ſe plures præſtationes;
nam tunc ſufficit vna præſcriptio pro omnibus,
qoia eſt vnicum Ius & vnica actio pro omnibus,
& actione præſcripta, à qua cauſantur & deri-
uantur illæ præſtationes annuæ, vt colligitur ex
Texto noſtro. Et ſic in hoc caſu vnam tantùm
præſcriptionem admitti,iuxta dicta *ſuprà* in ver-
ſic.*alij*, pro ſecunda ſententia.

12 Nec tunc obſtant Couarruuias,Paz,& alij re-
lati *ibi*, in verſic. *hæc autem ſententia*, quia quoad
dictum Couar,reſpondeo verius eſſe, vt legitima
præſcriptione amittatur Ius cenſus,ſicut alia Iu-
ra & obligationes Nec obſtat conſideratio Paz
de via executiua & ordinaria, quia aliud eſt præ-
ſcribi per decennium, vt cauſa, qoæ aliàs via
executiua poterat antea agitari eo tranſacto;
nam ſi via ordinaria quoad reliquas præſtatio-
nes prætetitas agi poſſit; aliod verò agi de præ-
ſcribendo toto Iure,& obligatione,ſuper quibus
differentia viæ exequutiuæ,& ordinariæ conſti-
tuitur,quia tunc tranſacto tempore 30.annorum,
vel iuxta materiam Textus noſtri 40. annorum
præſcribitur, vt non tantùm creditor agat viâ
executiuâ, verum nec ordinariâ, cùm iam per le-
gitimam præſcriptionem ſit ablatom Ius,& radix
13 obligationis. † Quod probaror ex adductis in
alio caſo à Gutiier.*conſ.*47.*ibi n.*2a. iuxta ea quæ
dico *infrà* in verſic. *ad quintam*, qui *n.*5. ait, quod
tertius poſſeſſor aduersùs creditorem præſcribit
tempore ordinario decem, & vinginti annorum
viam executiuam, & ordinariam, ita cum Parla-
dorio *lib.*1 *rerum quotid.cap.*1 §.16.*n.*41.

14 Ad tertiam quæſtionis partem de legatis, poſ-
ſet reſponderi ex dictis ſupra *n.*1 & in reſolutio-
ne dubij præcedentis,in verſic.*ad ſecundam per to-
tam*,habita diſtinctione inter contractus, & vlti-
mas voluntates; ita vt in his plures præſcriptio-
nes prærequirantur, eo quod quot annis renaſ-
citur obligatio annuæ præſtationis, iuxta Textũ
15 in ſingulos annos de annuis legatis. † Quo ſup-
poſito incidimus in eam difficilem quæſtionem,
*an ſi teſtator legauit alicui pro ſuis alimentis quolibet
anno aliquod legatum præſtandum, & hæres pluribus
annis illud non præſtitit, acquirat Ius non præſtandi
legatum,ita vt legatarius poſt longum tempus peten-
do repelli poſſit.*

16 In quo dubio videtur ſub diſtinctione loquen-
dum, nam vel legatum alimentorum fuit ſimpli-
citer relictum non diſtributis temporibus, aut
fuit relictum temporibus diſtributis in hoc vlti-
mo caſu,veluti,*Lego Titio centum pro ſuis alimen-
tis,in quolibet anno*,tunc nullo tempore,etiam lon-
go poteſt liberari hæres ab huiuſmodi præſtatio-
17 ne. † Nam annua legata tot ſunt,quot anni,*l ſi ſti-
chum,§.ſtipulatio ff de verb.obl d.l cum in annos,de
annuis legatis l.*1 *ff quando dies legati cedat*: docet
Gloſſa in hac parte *in d. l. cum acutiſſimi*, *d. §.in
his,Cod.de præſcrips.*30.*vel* 40.*annorum*, quam eſſe
communem tenent Ruinus *conſ.*34 *n.*6. *lib.*2. Al-
ciat.*l.*1.*Cod.de ſentent.quæ ſine certa quantitate,n.*16.
Spino *de teſtament. gloſſa* 8.*n.*65.& in hoc caſu in-
telliguntur omnes diſtinguentes *ſup n.*3.& 10 verſ.
ad ſecundã inter contractus,& vltimas voluntates. 18

Dubium maius eſt,quid ſi legatum alimento-
rum ſimpliciter fieret,& in hac ſpecie multi exi-
ſtimant eſſe vnicum tantùm legatum, taliter vt
tunc à principio incipiat præſcriptio contra le-
gatarium,non petentem legatum: ſic docent Bal-
dus *in d l* 1.*Cod.de ſententijs*,Idem *in c.*1.*§.ex eadem
lege,n.*1.*Cod.de leg.conr.*idem *in l ſi ſtichum, d §.ſti-
pulatio,ff.de verb.oblig.*Alex.*in d.l.*1 *quando dies le-
gati cedat.* † Alij inquam quod hæres non poſſit 19
præſcribere legatum alteri relictum, etiam ſim-
pliciter,abſque illa aſſignatione alimentorum in
annos ſingulos,& ratio eſt, nam emolumentum,
& Ius legati quæritur legatario etiam ignoranti,
*§.noſtra in tit.de legatis, l.cum Pater, § ſurdo, ff. de
leg.* 2.ergo non poterit hæres ex quocumqoe tem-
poris lapſu illud præſcribere, cùm ſit in mala fi-
de, ſciátque legatum Iure legati ad alium perti-
nere: ſic docent Gloſſa *in l.ſi tibi homo,§.cum ſer-
uo,ff.de leg.*1. vbi Alexand.*n.*4.maximè quia à Iu-
re non eſt tempus conſtitutum,intra quod debeat
peti legatum,vt falſo fuit opinatus Menchaca *de
ſucceſſ.creat.*§.30.*n.*75. † Cùm legati petendi po- 20
teſtas non ſit Ius,ſed facultas, nam quando quis
debet aliquid facere Iudicis præcepto, vt quæſi-
tum Ius teneatur, poteſtas hæc faciendi non eſt
Ius,ſed facultas,vt tenet Bart.*in l.vnica, n.*4. *ff de
conditione ex lege*, ſed legatarioa, antequam lega-
tum agnoſcat,Ius habet in re legata *d.l.cum Pater,
§ ſurdo ff.de legatis* 2. † Et tamen ea quæ ſunt vo- 21
luntatis,poteſt quis dum voluerit facere,nec ex-
cluditur tempore,*l* a *ff.de via publica*.Cotraſ.*in l.
ſeruitutes,§.ſeruitutis, n.*7.*ff.de ſeruitutibus*,& mihi
probatur ex doctrina Textus, & *ibi* dicendis, *in
c.cum non liceat hoc tit.*vbi in facultatiuis negatur
præſcriptio; ergo cùm certum tempus ad peten-
dum legatum, non reperiatur definitum: ſequitur
quod nullo tranſcurſu temporis,poſſit ab hærede
contra legatarium præſcribi,cùm ex parte hære-
dis ſemper mala præſumatur fides: quare hanc
vltimam ſententiam, vt veriorem de Iure, & de
Iure Canonico ſecutius tenent Cuman.*conſ.*147.
Dec.*in cap.Eccleſia Sancta Maria*, *n.*26.*de conſtit.*
Menchaca *lib.*2.*controuerſ.c.*55.Alex.*conſ.*267.*n.*6.
Spino *d.gloſſ.*8.*n.*66.*in fine.*

Quia addit hanc eſſe veram,non ſolùm in hæ- 22
rede, ſed etiam in hærede hæredis, vt non poſſit
etiam ex tranſcurſu cuiuſcumque temporis lega-
tum alteri relictum præſcribere, nec tollere Ius
petendi illud legatario: ita Imola,& Felin *in cap.
fin hoc tit.*& communem dicit Alciat.*conſ.*267.*n.*7.
ſeruandam eſſe in foro conſcientiæ. † Nec ob- 23
ſtat Paul.de Caſtro *in l.ſi quis ſub conditione in fi-
ne,ff.de condition, inſtitut. & conſ.*289. & alij relati
per Carolum Ruinum *conſ* 34. *n.*12.*lib.*2. dicen-
tes,quod ſi à morte hæredis, qui legatum præ-
ſtare tenebatur, ſint lapſi decem anni, hæres hæ-
redis à præſtatione legati,ſit liber,& præſcribat,
cùm ſit bonæ fidei poſſeſſor,iuxta doctrinam re-
latam *ſup.in cap.*1.*&* 2. quia licèt bona fides dari
queat in hærede hæredis,ſi ſeipſo præſcribere in-
cipiat,tamẽ obeſt ei prohibitio Iuris facultatiui.

Sed dato quod præſcriptio admittatur in le- 24
gato alimentorum quantum deſideretur tempus
dico *infrà.*

Ad

25 Ad quartam partem delegato, vbi tempus centum annorum tranſcurſum eſt, vt reſolutio ſumatur in eo caſu, ſcilicet ſi teſtator legauit cuidam Eccleſiæ legatum, v.g. vnciarum decem quolibet anno in perpetuum, & cum eſſet elapſum à morte teſtatoris tempus 100. annorum, dubitatum fuit an adhuc duret obligatio perſoluendi legatum; in quo dubio Gaſpar Hurtadus *de iuſtitia, & iure diſputat. 2. difficult.* 10. & plures Doctores penes Vicium *in commun. opinion. lib. 2. opinione* 446 quos ſequitur Naldus *in ſumma*, verbo *vſusfructus*, *n.* 12. verſic. *infinitas, num.* 1. docent legatum factum Eccleſiæ ſemper, & in perpetuum ſoluendum, adhuc tamen finiri circulo centum annorum à die mortis teſtatoris, & hoc ratione infinitatis vitandæ, quam maximè iura abhorrent; docuit etiam Molſeſius *in ſumma tom. 2. tract. 13. cap. 5. num* 56, citans Couarru. Brunum à Sole, Tuſchum, Menoch. & Surdum hanc opinionem in iure probabilio-
26 rem vocat Diana *p. 5. tract. 14. miſc. reſ.* 84. † Sed Homobonus *in conſultationibus caſuum conſcient. vol. 2. p. 7. reſp* 27 Bonacina *de contractibus diſp.* 3. *quæſt.* 17. *puncto* 8. § 6. *num.* 2. dicunt tempore centum annorum tranſcurſo adhuc permanere obligationem ſoluendi tale lagatum, quod in praxi exiſtimo ſeruandum, quia hic non agitur de præſcriptione centenaria, ſed de finienda obligatione ſoluendi tale legatum, ob vitandam infinitatem quæ non eſt cur dicatur vitari ex tali tranſcurſu, cum aliàs ſemper per illos centum annos fuiſſet ſolutum.

27 Verùm tamen notandum eſt conditionem appoſitam in aliquo legato honeſtè, caſteque viuendi, non intelligi debere toto vitæ curſo, ſed tempore arbitrio prudentis ſufficienti, quale eſt annorum decem. Vnde fœmina caſtè vixerit per decennium; licet poſtea in fornicationem inciderit, deberi adhuc legatum cum tali conditione, ſcilicet ſi caſtè vixerit relictum: docent Diana *ſupra dicta reſ.* 84 *in fine*, Homobonus *reſponſ.* 44. *dicta p.* 7. Quod mente tenebis pro ampliatione quæſtionis, de qua *in cap. ex tenore* 11. *de foro comp.* vbi *quæſt.* 5. *à num.* 13. verſic. *ad ſecundum*, egi *an vidua, cui relictus eſt à marito vſusfructus, ſi caſtitatem ſeruet, aut non luxurioſè viuat, poſſit illum amittere.*

28 Ad quintam quæſtionis partem, ſolet dici, quod tertius poſſeſſor præſcribit Ius pignoris, vel hypothecæ aduerſùs creditorem titulo, & bona fide decem annis inter præſentes, viginti inter abſentes, *l.* 1. *&* 2. *C. ſi aduerſus creditorem*, *l.* 39. *tit.* 13. *p.* 5. *l.* 27. *tit* 29. *p.* 3. tradit videndus Franciſcus Baldus *de præſcript.* 4. *p.* 4. *partis principa is, quæſt.* 3. *per totam fol.* 37. *&* 38. *volum.* 8 *tract. diuerſ. doctor in antiquis*, Salazar *de vſu & conſuetudine. cap* 11. *n* 30.
29 *fol.* 151. † Vbi plures allegat Ioannes Gutierrez omnino videndus *conſ* 47. qui cum Balbo *ſupra. quæſt.* 5. & cum Menchaca *lib.* 2. *quæſt. illuſtr. cap.* 6. *num.* 2. *&* 16. addit, quod tertius ſingularis poſſeſſor cum titulo, & bona fide præſcribit Ius non ſoluendi cenſum conſtitutum ſuper fundo, quem poſſidet, ſi prædicto tempore eum non ſoluerit, nec ſciuerit conſtitutum eſſe, vel ſi ſoluit minus reliquum præſcribat.

30 Itaque præſcripta prædij hypotheca reliquum eſt, vt non ſolùm redditus decurſi ante prædictos 10. annos, ſed etiam poſtea præſcripti cenſeantur, cum omnes à cauſa iam præſcripta procedant, imo potius nulli cucurrerint; aliàs enim de nihilo, aut parùm ſeruiret prædicta præſcriptio ſi decurſi redditus à decem annis infra, & in poſterum decurrendi deberentur, & aliqua adducit in confirmationem eorum, quæ adduxi *ſupra*. in verſic. *nec tunc obſtant* cum Parladorio §. 12 *n.* 41. Tyberio Decian. *conſ.* 2. *volum.* 3. plures referente; *num.* 42 reſoluit, *num.* 13. *&* 14 in terminis de ſingulari poſſeſſore habente titulum, & bonã fidem cum poſſeſſione decem annorum continuorum inter præſentes & 20. inter abſentes non ſoluendi cenſum præſcribi abſque dubio Ius non ſoluendi cenſum, cum per prædictum tempus reſpectiuè, præſcribatur ipſum Ius cenſus in proprietate; hoc eſt capitale, & ſic nullos deberi redditus, vt docent in terminis *vbi ſupra* Balbus, & Menchaca; Itaque pronunciatum fuiſſe refert in quadam lite.

Sed quia Textus in iam adductis *l.* 63. *Tauri* hodie *l.* 6. *tit* 15. *lib.* 4. *recopil* dicit quod vbi in obligatione adeſt hypotheca, debitum præſcribitur triginta annis, & non minus, imo & Parladorius *dict. lib.* 1. *rerum quotid.* §. 12. *num.* 41. *&* §. 11. *num.* 44. *ad finem*, loquens in redditibus, ait quod cenſus, & annuæ præſtationes præſcribuntur ſpatio 30. vel 40. annorum à tempore, quo ceſſatum eſt ſolui non ſolùm pro præteritis, ſed etiam pro futuris ex Abbate per Textum noſtrum, vt iam adduxi. Tamen ad difficultatem, *dicta leg.* 63. *Tauri*, reſpondetur non loqui in præſcriptione, hypothecæ ſed debiti, vt ex ipſa conſtat, quod eſt diuerſum, vt in terminis docet Ioann. Parladot. *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 1 § 16. *num.* 51. Et aliter reſpondetur non loqui de tertio poſſeſſore præſcribente, ſed de principali debitore; ſicque remanere incorrectum titulum, *Cod. ſi aduerſus creditorem*: ſentit Antonius Gomez. *in dict. l.* 63. *tauri in finalibus verbis*: expreſsè Zifuentes & Caiet *ibidem*, Palacios Rubios *ibi num.* 51. *col. fin* item & Parladot. *ſupra dict num.* 51. *ad finem*, Gutierrez *dict conſ.* 47. *num* 9. Olanus *in ſua concord. iuris littera, H n.* 27 *pag* 138. Salazar, *vbi ſupra. num.* 58. poſt Gomor de Leon, quem refert, *in ſua centuria reſponſo* 50. *num* 3 licet Salazar diſtinguat poſtea, *à num.* 51. Nec obſtat adductum illud de annuis præſtationibus ex noſtro Textu, quia tunc cum eſt præſcriptio contra Eccleſiam, vel Epiſcopum, deſideratur quadragenaria, vel triceoaria, vt iam *ſupra* explicaui non ſit in poſſeſſione reſpectu tertij ſingularis poſſeſſoris, cum titulo, bona fide & poſſeſſione 10. vel 20. annorum. 31

Vnde euenit, vt emphyteuſis Eccleſiaſtica, aut feudum Eccleſiaſticũ, hoc eſt illius rei, cuius Dominium directum pertinet ad Eccleſiam, aduerſùs priuatum emphyteutam, vel feudatarium præſcribatur tempore ordinario decem, vel viginti annorum cum titulo, & bona fide, ſine titulo verò ſpatio 30. annorũ, ex eo quia cũ id, quod præſcribitur ſit Dominium rei vtile, quod non eſt Eccleſiæ ſed priuati, non erit neceſſaria poſſeſſio 40. annorum, vt ex multis probat Valaſcus *de iur. emphit q.* 17. *à n.* 13. Gama *deciſ.* 140. *n.* 7. Conar. *in reg. poſſeſſ. p* §. 2. *n.* 6. & affirmant, Abbas, Felin. & cõmuniter Doctores, *in c ad audientiam, de eccle.* Eccleſiæ enim parum refert habere hunc, vel illum emphyteutã † Et eodẽ modo cum parũ refert Eccleſiæ hunc vel illum habere patronũ. Ius quoque patronatus, aduerſùs priuatum, tempore ordinario præſcribatur, vt notat Balboa *hic q.* 1. *n.* 46. 32 33

Ad ſextam partem quæſtionis de præſcribenda obligatione reſpondeo *infra* cum ago de præſcribendo debito, & quanto tempore. 34

Ad ſeptimam quæſtionis partem, vtrũ lex quæ 35

excludit præſcriptionem, ſolùm videatur exclu-
dere præſcriptionem decem, vel vigiuti anno-
rum,& qood virtute buius prohibitionis cenſea-
tur excluſa, etiam præſcriptio longiſſimi tempo-
ris,etiam triginta,vel quadraginta annorum,cum
pluribus tenet Zaſius *conſ.15.volum 1.num.*1.om-
nino videndus Burgos de Paz *conſ.* 14. *num.* 11.
36 † Sed quod tantùm intelligitur de præſcriptio-
ne ordinaria 10. vel 20. annorum, non obſtante
prohibitione generali:tenet Gloſſa *in cap.1.§.præ
terea de capitulis corandi*, quam ſequuntur plures
per Tyraquellum relati, *de vtroque retractu*, §.1.
Gloſſa 2. *num.*12. ſub Rubrica *de retractu conuen-
tionali*:dixit communem Iaſon *in l.1.num.*43.*Cod.
de ſeruis fugitiuis*.Paulus, Pariſius *conſ*1. *volum.*1.
*num.*123.Ceuallos *in practicis,quæſt.*496. qui dicit
pro hac, vt receptiori,& veriori plures fuiſſe iu-
dicatum, & in caſu ſibi contingenti de facto ſic
37 obtinuiſſe. † Quod ego amplector in rebus
priuatorum,ſed in rebus ad Eccleſiam ſpectanti-
bus, intelligo ad quadragenatiam tempus illam
legem prohibentem porrigi,qoia aduersùs Eccle-
ſiam,& Epiſcopum dicitur quadragenarium tem-
pus ordinarium,ex noſtro Textu,& aliis concor-
dantibus; in aliis verò ordinariam dicitur 10.
vel 40. annorum, longiſſimum, & extraordina-
rium 30.vel 40.annorum.

38 Ad octauam quæſtionis partem, cuius occa-
ſione de pluribus poſſumus inquirere, quia fuſe
tractatum eſt à Parladorio *dict.lib* 1.*rerum, quotid.*
à §.11. *vſque ad* 16. vbi de præſcribendo debito;
itē & de tempore ad præſcribendas actiones per-
ſonales; item Ius agendi ad ſupplementum; item
& quoties obligationi hypothecariæ acceſſerit
debitum: ideo ego nunc reſumptiue de nonnul-
lis quid ſentiant alij dico:alia poteris legere quæ-
ſtione ſequenti.

39 Quare Doctores ſuper Textum *in l.omnes,Cod.
de præſcriptionibus* 30 *annorum*;dicunt quod actio-
nes omnes,tam perſonales, quam reales,præſcri-
40 buntur 30 annorum ſpatio. † Quemadmodum
eodem tempore præſcribitur conditione, ex l.
41 † Item iuri petendi exequutionem alicuius de-
42 creti. † Item iuri implorandi officium nobile iu-
43 dicis. † Item omnis actio perſonalis. † item fa-
44 cultati dicendi teſtamentum nullum. † Item ius
45 agendi ad ſupplementum legitimæ. † Item Ius
46 adeundi hæreditatem ex teſtamento.

47 Etiam in hærede ignorante, & tunc poſſe agi
48 iudicio poſſeſſorio hæreditatis. † Item officium
49 iudicis. † Item ſocius poſſidens rem communem
præſcribit ſpatio 30 annorum.

50 Item Iuri retrahendi a die ſcientiæ. † Ius in-
51 ueſtiendi. † Sputeus præſcribit bona paterna
52 ſpatio 30. annorum de his omnibus agit Riccius
*collect.*780.cum Afflictis *in deciſ* 13. & cum Rura
Genueuſ. *in deciſ.*20 *&* 103.*&* 139.Balbo *dec.*99.
Graſſis *deciſ* 5.Oſaſco *deciſ.*56.*num.*7 Guido Pap.
53 *deciſ* 416.cum aliis multis. † Item idem Riccius
*deciſ collect.*285.*ad Textum,in l.ſicut,Cod.de præſcri-
ptionibus* 30. *annorum*, ait quod omnes actiones,
quæ minori tempore limitatæ non ſunt,præſcri-
buntur 30.annorum ſpatio,& adducens,ſeu repe-
54 tens nonnullos caſu adductos:alios addit †Quod
reductio ad arbitrium boni viri,præſcribitur an-
55 nis 30. † Item exequutioni ſententiæ niſi eſſet
56 cœpta exequutio,& minus finita.†Sic & Ius men-
57 ſurandi,de quo *infra in cap.quia indicante.*† Et re-
medio,*cap.rei integrandæ* 3 *quæſt.*1. de quo dixi, *in*
58 *cap.ſæpe de reſtitut. ſpoliat.* † Item contra fiſcum,

& beneficio,*l.*2 *C.de reſcindenda venditione.*† Item 59
pactum de retrouendendo, quandocunque etiam
ſtante Iuramento; vt refert pluries iudicatum
Boetius *in deciſ.*182.ſed Riccius *ſuprà*, non admit-
tit, & Mynſingerius ait, *in cent.*1. *obſeruat.*16. nec
ſat eſſet tempus centum annorum. † Item quod 60
Saluianum interdictum 10. annis præſcribatur
inter præſentes,20. inter abſentes:docet Gratian.
*deciſ.*15. †Accuſationi fractæ pacis 10.annis præſ- 61
cribi dixit Mynſing.*centuria* 4.*obſeruat.*35. † Eo- 62
demque tempore accuſationi homicidij dixit,
Theſaur. *deciſ.* 280. ſiue voluntarij, ſiue caſuàlis.
† Res patrimoniales Imperatorum 40. annis de- 63
ciſum Guid.Pap.*in deciſ.*416.† Et accuſationi de 64
adulterio deciſum quinquennio continuo dicit,
Thoming.*deciſ Lipſienſ.*39.

Et annuæ præſtationi deciſum 40.annis Guid. 65
Pap.*in deciſ.*407.cum aliis. † Et quanto tempo- 66
re iuri patronatus deciſum tempore immemoria-
li,Franciſcus Marcus *deciſ.*11.14.†Quanto tempo- 67
re bona indiuiſa,Boerius *deciſ.*48.† Quanto col- 68
lectæ auditor,*peruſ.deciſ.*3.† Quanto contra pau- 69
peres incertos:applica dicta *in cap.*2 *ſuprà*, in ter-
minis, Boerius *deciſ.*39. † Quanto facultas no- 70
minandi deciſum anno Surdus *deciſ.* 116. † Et 71
quanto iuri offerendi Theſaurus *deciſ.* 157.† Et 72
quanto cenſui,ſeu penſioni emphytheuticæ idem
deciſ. 114. † Et quod præſcriptio 30. annorum 73
procedat in actione perſonali; etiam cum mala
fide,Franc.Marc.notat,*in deciſ.*436.*p.*1. † Quid de 74
commmunione inter duas vniuerſitates,ſine Re-
gis aſſenſu;Afflict.*in dec.* 154. † Et quanto tem- 75
pore præſcribat Vaſſallus aduersùs Dominum,vi-
dendus Boerius *in dec.*182. de nonnullis late dico
infra aliis iniuribus.

QVÆSTIO IV.

Præſcriptio, an tollat obligationes ipſo iure: Et quod tempus in ea importet: Et an debitores ſe iuuent temporis curſu: Et dubitans, an debitum ſolutum ſit, poſſit vti præſcriptione legati: Et an diuiſio bonorum paternorum, præſumatur facta, & ratio reddita per diuturnam poſſeſſionem 10. *Annorum inter præſentes, &* 20. *inter abſentes: Et eſto, quod admittatur præſcriptio legati alimentorum, ſimpliciter facti, aut in annos ſingulos ſit neceſſaria* 30. *annorum præſcriptio, vel ſufficiat ordinaria* 10. *aut* 20.

SVMMARIVM.

1 *Obligationes an tollantur ipſo iure præſcriptione, n.*2.4.*& alias,&* n.15.q.5.n.25.

2 *Tempus eſt modus tollendæ,aut inducendæ obligationis,*

3 L.creditor,Cod de vſuris,l.ſi certis annis, C. de pactis,& n.8.l.operis,Cod.de operis libertorum,& n 9.l.quod de bonis, §. non idcirco,ff.ad leg falcid.

5 *Tempus non ponitur inter cauſas, ſed inter media extremorum.*

6 *Tempus non eſt cauſa effectiua obligationis, ſed occaſionalis.*

7 L.cum

7 L. cum de in rem verſo, ff. de vſuris.
12 *Solutio non præſumitur niſi probetur, quid ſi tranſierit decennium, n. 12.*
13 *Præſcriptione legali vti, ne quid dubitans, an debitum ſit ſolutum.*
14 *Diuiſio bonorum paternorum, præſumitur facta inter hæredes per diutinam poſſeſſionem decem annorum.*
15 *Actio ad petendum legatum triginta annis extinguitur.*
16 *Legati petendi ius perijt præſcriptione.*

1 AD primam quæſtionis partem Gloſſa *in l.*
cum notiſſimi, §. 1. *Cod. de præſcript.* 30.
vel 40. *annorum*, per argumentum Textus, *in l.*
obligatio ferè, § *placet*, *ff. de actionibus*, *& obli-*
gat. in verbis ibi *placet autem ad tempus obligatio-*
nem conſtitui non poſſe, non magis quàm legatum,
nam quod alicui deberi cœpit, certis modis deberi
deſinit, ait quod in præſcriptione obligationum
ipſæ obligationes non tolluntur ipſo iure; Idem
voluit Gloſſa *in l. ſicut*, verbo *facultatem*, *Cod.*
eodem, vbi Salicetus *col.* 2. *in* 6. *opponit* Teſtatur
hanc eſſe communem opinionem, & idem quo-
que voluit Gloſſa *in l. in omnibus*, *ff. de action.*
& obligation. quam tenent multi allegati per Ti-
raquell. *de retractu conuention.* §. 1 *Gloſſa* 2. *n.* 39.
vbi dicit communem cum Saliceto *vbi ſuprà*,
Gutierrez. *in leg. nemo poteſt*, *ff. de leg.* 1.
num. 188.

2 Ad ſecundam difficultatis partem ex dictis,
videtur dicendum, & ex his quæ dicimus in
toto noſtro titulo, & in noſtro capite tempus
eſſe modum tollendæ, vel inducendæ obliga-
tionis, cum per præſcriptionem dominium tol-
latur, & obligatio obtruncetur. Vnde dicebat
Bald. *in Rubrica extra de cenſibus. num.* 5. quod
tempus eſt de ſubſtantia præſcriptionis. Sed
cum Textus *in l. Creditor*, *Cod. de vſuris*, *l. ſi*
certis annis, *Cod. de pactis*, *l. operis*, *ff. de operis*
libertorum, *l. quod de bonis*, §. *non idcircò*, *ff. ad*
leg. falcid. doceant, vt quemadmodùm tempus
obligationem non tollit; Ita nec eam inducat;
Ideò quid tempus in obligatione, ſeu præſcri-
ptione importet, tractari oportet.

3 Vnde & ſi Gutierrez cum pluribus adductis
vbi ſuprà in dicta l. nemo poteſt, duplicem ratio-
nem aſſignet, vnam ex Bartolo, *in dicta l. nemo*
poteſt, *col.* 3. *num.* 16. verſic. *venio ad ſecundam*
& *in l. ſeruitutes*, *num.* 4. *ff. de ſeruitutibus* alia*m*
n. 193. ex Baldo *in l. ſin. col. ſin. num.* 3. verſic. *am-*
plius conſidera, *Cod. de legatis*, ipſe tamen vtram-
que improbando *num.* 194. cum eodem Baldo
in l. vnica, *col.* 4. *n.* 7. verſic. *præterea*, *Cod. quan-*
do non pet. part. ait, ideò tempus non eſſe mo-
dum tollendæ obligationis, vel inducendæ, quo-
niam obligationes ſunt quidam effectus, *l. con-*
ſilio, § *ſin. ff. de cura furioſ.* effectus autem ſem-
per cauſas præſupponant, *l. manumiſſiones*, *ff.*
4 *de Iuſt. & Iure.* † Et ſic tempus non eſſe cauſam,
ex qua poſſit oriri obligatio, vel tolli, ſed po-
tiùs eſſe quendam Comitem, quia res humanæ
tempore non afficiunt, ſed temporis concum-
mitantia, & Baldus *in l. ex cautione col. pen. Cod.*
de non numerata pecunia ſatisfaciens ait, quod
tempus præſcriptionis non tollit obligationem,
aut inducit, ſed probat eſſe inductam, vel ſu-
blatam: Sequitur Gutierrez *ſuprà*, *num.* 198.
in fine, ad plura videndus Gratianus *Regu-*
la 450.

Et prædictis addo cum eodem Baldo, *in leg.* 5
Emilius Largianus in 2. *lect.* per Textum *ibi*, *ff.*
de minoribus, quod tempus non ponitur inter
cauſas, ſed inter media extremorum, quaſi aper-
tè dicat tempus non eſt cauſa actus alicuius hu-
mani, ſed actus ipſorum concomitantia; imò
idem *in l. precibus n* 27. *Cod. de impuber.* † Et 6
aliis ait quod tempus non eſt cauſa effectiua, ſed
occaſionalis, quaſi dicat temporis effectu obli-
gatio non reſultat; ſed conſtituitur, vt expo-
nit idem Gutierrez *ſuprà in dicta l. nemo n.* 195.
& 196. vbi ex eodem Baldo *in l. ſi cum Hermes*,
Cod. locati, ait quod tempus non ponitur inter
cauſas, ſed inter menſuras.

Vnde ex hac reſolutione infero iuxta mate- 7
riam noſtri Textus ad intellectum Textus, *in l.*
cum de in rem verſo, *ff. de vſuris*, quæ probat
quod tempus longum decennalis præſtationis
inducit obligationem vt in futurum quoque
ſoluantur vſuræ, nam quoties quis allegat obli-
gationem efficacem, & ſic ſtipulationem præ-
ceſſiſſe, & ad probandum id adducit diuturni-
tatem temporis; Tunc ſufficere hanc probatio-
nem dicendum eſt, cum hoc caſu tempus non
inducat obligationem, ſed probat eſſe indu-
ctam iuxta iam dicta, quomodo lucem accipit,
dicta l. cum de in rem verſo. † Cuius deciſio non 8
implicatur cum *l. ſi certis annis*, *Cod. de pactis*,
quæ probat, vt præſtatio certorum annorum
eius quod nudo pacto conuenit præſtari, non
inducat obligationem ad præſtandum in futu-
rum indebitum ſolutum, niſi ſtipulatio inter-
ceſſerit, quia procedit quando quis vult proba-
re pactum nudum, quod quidem eſt inefficax
de per ſe iure communi per decennalem præſta-
tionem, & tunc tempus nihil præſtare, quia
non facit, nec inducit obligationem efficacem,
idemque eſſe ſi pactum nudum non præceſſerit
ſed ſolùm diutina præſtatio, & per eam ſuam
vellet quis probare debitum, ſeu obligationem.
† Quomodo etiam intelligitur Textus *in l. ope-* 9
ris, *Cod. de operis libertorum*: Sic expendit hæc
Gloſſa *in d. l. cum de in rem* verſic. *Gloſſa magna* ibi
tu autem breuiter, ad quam Gloſſam ſe remittit
Gloſſa *in dicta l. ſi certis annis*, & *ibi*, Bart. *in vtra-*
que lectura eandem opinionem ſequitur ibi Ale-
xander, teſtantur hunc communem eſſe intel-
lectum *n.* 7 Dec. 12. Curtius Iunior 18. & Rimi-
naldus *propè finem*, Curtius Senior *n.* 14. Ludo-
uicus Gozadinus, *n.* 7. Bernardus Diez de Lugo
in Reg. 26. Bartolus *in dicta l. cum de in rem*, *n.* 3.
idem *in l. ſolent*, §. 1. *n.* 1. *ff. de officio Proconſulis*,
& legat, vbi Ioannes Oroſcius *n.* 13. dicit com-
monem, & declarat; ſequitur Gutierrez *in dict.*
l. nemo de legatis 1. *n.* 199. Baldus *in dicta l. ſi ex-*
cautione n. 14. *Cod. de non numerata.*

Vnde ſi quis ad præſcriptionem debiti tan- 10
tùm allegaret tempus, & non fundaret ſe in ſo-
lutione Gutierrez, ait *in dicta l. nemo*, *n.* 201 quod
cum condemnaret, vt ſolueret debitum, ac ſi
tempus non præterijſſet, quia hoc caſu cenſet
iniquum remedium præſcriptionis, ſicut quan-
do fatetur ſolutionem minime factam eſſe, ne-
gat tamen ſe eſſe obligatum ad ſoluendum, quia
præſcriptum eſt tempus, tuncque condemna-
tionem faceret, non ſolùm in debito principali,
ſed etiam in expenſis litis. † Cumque regula- 11
riter ſolutio non præſumatur, niſi probetur, eo
quod ſit quid facti, vt tradunt Doctores *in l.* 2.
C. de iure emph. & *in l. in illa*, *ff. de verb. oblig.*

excludit præſcriptionem, ſolùm videatur excludere præſcriptionem decem, vel viginti annorum,& quod virtute huius prohibitionis cenſeatur excluſa, etiam præſcriptio longiſſimi temporis,etiam triginta,vel quadraginta annorum,cum pluribus tenet Zaſius *conſ.*15.*volum* 1.*num.*1.omnino videndus Burgos de Paz *conſ.* 14. *num.* 11.
36 † Sed quod tantùm intelligitur de præſcriptione ordinaria 10. vel 20. annorum, non obſtante prohibitione generali:tenet Gloſſa *in cap.*1.§.*præterea de capitulis corandi*, quam ſequuntur plures per Tyraquellum relati, *de vtroque retractu*, §.1. *Gloſſa* 2. *num.*12. ſub Rubrica *de retractu conuentionali*:dixit communem Iaſon *in l.*1.*num.*43.*Cod. de ſeruis fugitiuis*.Paulus, Pariſius *conſ* 1. *volum.*1. *num.*123.Cenallos *in practicis,quæſt*.496. qui dicit pro hac, vt receptiori,& veriori plures fuiſſe iudicatum, & in caſu ſibi contingenti de facto ſic
37 obtinuiſſe. † Quod ego amplector in rebus priuatorum,ſed in rebus ad Eccleſiam ſpectantibus, intelligo ad quadragenariam tempus illam legem prohibentem porrigi,quia aduersùs Eccleſiam,& Epiſcopum dicitur quadragenarium tempus ordinarium,ex noſtro Textu,& aliis concordantibus; in aliis verò ordinariam dicitur 10. vel 40. annorum, longiſſimum, & extraordinarium 30.vel 40.annorum.

38 Ad octauam quæſtionis partem, cuius occaſione de pluribus poſſumus inquirere, quia fuſe tractatum eſt à Parladorio *dict.lib* 1.*rerum, quotid.* à §.12. *vſque ad* 16. vbi de præſcribendo debito; itē & de tempore ad præſcribendas actiones perſonales; item Ius agendi ad ſupplementum; item & quoties obligationi hypothecariæ acceſſerit debitum: ideo ego nunc reſumptiue de nonnullis quid ſentiant alij dico;alia poteris legere quæſtione ſequenti.

39 Quare Doctores ſuper Textum *in l.omnes,Cod. de præſcriptionibus* 30 *annorum*;dicunt quod actiones omnes,tam perſonales, quam reales,præſcri-
40 buntur 30.annorum ſpatio. † Quemadmodum eodem tempore præſcribitur conditione, ex l.
41 † Item iuri petendi exequutionem alicuius de-
42 creti. † Item iuri implorandi officium nobile iu-
43 dicis. † Item omnis actio perſonalis. † Item fa-
44 cultati dicendi teſtamentum nullum. † Item Ius
45 agendi ad ſupplementum legitimæ. † Item Ius
46 adeundi hæreditatem ex teſtamento.
47 Etiam in hærede ignorante, & tunc poſſe agi
48 iudicio poſſeſſorio hæreditatis. † Item officium
49 iudicis. † Item ſocius poſſidens rem communem præſcribit ſpatiu 30 annorum.
50 Item Iuri retrahendi a die ſcientiæ. † Ius in-
51 ueſtiendi. † Spurius præſcribit bona paterna
52 ſpatio 30. annorum de his omnibus agit Riccius *collect.*780.cum Afflictis *in deciſ* 13. & cum Rota Genuenſ. *in deciſ.*20 *&* 203.*&* 139.Balbo *dec.*99. Graſſis *deciſ.*5.Oſaſco *deciſ.*56.*num.*7 Guido Pap.
53 *deciſ* 416.cum aliis multis. † Item idem Riccius *deciſ.collect.*285.*ad Textum,in l.ſicut,Cod.de præſcriptionibus* 30. *annorum*, ait quod omnes actiones, quæ minori tempore limitatæ non ſunt,præſcribuntur 30.annorum ſpatio,& adducens,ſeu repe-
54 tens nonnullos caſu adductos:alius addit †Quod reductio ad arbitrium boni viri,præſcribitur an-
55 nis 30 † Item exequutioni ſententiæ niſi eſſet
56 cœpta exequutio,& minus finita.†Sic & Ius men-
57 ſurandi,de quo *infra in cap.quia indicante.*† Et remedio,*cap.rei integrandæ* 3 *quæſt.*1. de quo dixi, *in*
58 *cap.ſæpe de reſtitut. ſpoliat.* † Item contra fiſcum, & beneficio,*l.*2 *C.de reſcindenda venditione.*† Item 59
pactum de retrouendendo, quandocunque etiam ſtante Iuramento, vt refert pluries iudicatum Boerius *in deciſ.*182.ſed Riccius *ſuprà*. non admittit, & Mynſingerius ait, *in cent.*1. *obſeruat.*16. nec
ſat eſſet tempus centum annorum. † Item quod 60
Saluianum interdictum 10. annis præſcribatur inter præſentes,20. inter abſentes:docet Gratian.
*deciſ.*15. †Accuſationi fractæ pacis 10.annis præſ- 61
cribi dixit Mynſing.*centuria* 4.*obſeruat.*35. † Eo- 62
demque tempore accuſationi homicidij dixit, Theſaur. *deciſ.* 180. ſiue voluntarij, ſiue caſuàlis.
† Res patrimoniales Imperatorum 40. annis de- 63
ciſum Guid.Pap.*in deciſ.*416. † Et accuſationi de 64
adulterio deciſum quinquennio continuo dicit, Thoming.*deciſ Lipſienſ.*39.

Et annuæ præſtationi deciſum 40.annis Guid. 65
Pap.*in deciſ.*407.cum aliis. † Et quanto tempo- 66
re iuri patronatus deciſum tempore immemoria-
li,Franciſcus Marcus *deciſ.*11.14.†Quanto tempo- 67
re bona indiuiſa,Boerius *deciſ* 48.† Quanto col- 68
lectæ auditor,*peruſ.deciſ.*3.† Quanto contra pau- 69
peres incertos:applica dicta *in cap.*2 *ſuprà*, in ter-
minis, Boerius *deciſ.*39. † Quanto facultas no- 70
minandi deciſum anno Surdus *deciſ.*226. † Et 71
quanto iuri offerendi Theſaurus *deciſ.* 157.† Et 72
quanto cenſui,ſeu penſioni emphytheuticæ idem
deciſ. 114. † Et quod præſcriptio 30. annorum 73
procedat in actione perſonali; etiam cum mala
fide,Franc.Marc.notat,*in deciſ.*436.*p.*1. † Quid de 74
communione inter duas vniuerſitates,ſine Re-
gis aſſenſu;Afflict.*in dec.* 254. † Et quanto tem- 75
pore præſcribat Vaſſallus aduersùs Dominum,videndus Boerius *in dec.*182. de nonnullis late dico *infra* aliis in iuribus.

QVÆSTIO IV.

Præſcriptio, an tollat obligationes ipſo iure: Et quid tempus in ea importet: Et an debitores ſe iuuent temporis curſu: Et dubitans, an debitum ſolutum ſit, poſſit vti præſcriptione legati: Et an diuiſio bonorum paternorum, præſumatur facta, & ratio reddita per diuturnam poſſeſſionem 10. Annorum inter præſentes, & 20. inter abſentes: Et eſto, quod admittatur præſcriptio legati alimentorum, ſimpliciter facti, aut in annos ſingulos ſit neceſſaria 30. annorum præſcriptio, vel ſufficiat ordinaria 10. aut 20.

SVMMARIVM.

1 *Obligationes an tollantur ipſo iure præſcriptione, n.*2.4.*& aliis,&* n.12.q.5.n.25.
2 *Tempus eſt modus tollendæ,aut inducendæ obligationis,*
3 L.creditor,Cod de vſuris,l.ſi certis annis, C. de pactis,& n.8.l.operis,Cod.de operis libertorum,& n.9.l.quod de bonis, §. non idcirco,ff.ad leg falcid.
5 *Tempus non ponitur inter cauſas, ſed inter media extremorum.*
6 *Tempus non eſt cauſa effectiua obligationis, ſed occaſionalis.*

7 L.cum

7 L. cum de in rem verſo, ff. de vſuris.

11 *Solutio non præſumitur niſi probetur, quid ſi tranſierit decennium, n. 12.*

13 *Præſcriptione legali vti, ne quid dubitans, an debitum ſit ſolutum.*

14 *Diuiſio bonorum paternorum, præſumitur facta inter hæredes per diutinam poſſeſſionem decem annorum.*

15 *Actio ad petendum legatum triginta annis extinguitur.*

16 *Legati petenti ius perit præſcriptione.*

1 AD primam quæſtionis partem Gloſſa *in l. cum notiſſimi, §. 1. Cod. de præſcript. 30. vel 40. annorum*, per argumentum Textus, *in l. obligatio ferè, §. placet, ff. de actionibus, & obligat.* in verbis ibi *placet autem ad tempus obligationem conſtitui non poſſe, non magis quàm legatum, nam quod alicui deberi cæpit, certis modis deberi deſinit*, ait quod in præſcriptione obligationum ipſæ obligationes non tolluntur ipſo iure; idem voluit Gloſſa *in l. ſicut*, verbo *facultatem, Cod. eodem*, vbi Salicetus *col. 2. in 6. opponit* Teſtatur hanc eſſe communem opinionem, & idem quoque voluit Gloſſa *in l. in omnibus, ff. de action. & obligation.* quam tenent multi allegati per Tiraquell. *de retractu conuention. §. 1 Gloſſa 2. n. 39.* vbi dicit communem cum Saliceto *vbi ſupra*, Guttierrez. *in leg. nemo poteſt, ff. de leg. 1. num.* 188.

2 Ad ſecundam difficultatis partem ex dictis, videtur dicendum, & ex his quæ dicimus in toto noſtro titulo, & in noſtro capite tempus eſſe modum tollendæ, vel inducendæ obligationis, cum per præſcriptionem dominium tollatur, & obligatio obtruncetur. Vnde dicebat Bald. *in Rubrica extra de conſuet. num. 5.* quod tempus eſt de ſubſtantia præſcriptionis. Sed cum Textus *in l. Creditor, Cod. de vſuris, l. ſi certis annis, Cod. de pactis, l. operis, ff. de operis libertorum, l. quod de bonis, §. non idcircò, ff. ad leg. Falcid.* doceant, vt quemadmodùm tempus obligationem non tollit; Ita nec eam inducat; Ideò quid tempus in obligatione, ſeu præſcriptione importet, tractari oportet.

3 Vnde & ſi Guttierrez cum pluribus adductis *vbi ſuprà in dicta l. nemo poteſt*, duplicem rationem aſſignet, vnam ex Bartulo, *in dicta l. nemo poteſt, col. 3. num. 16.* verſic. *venio ad ſecundam & in l. ſeruitutes, num. 4. ff. de ſeruitutibus* aliam *n. 193.* ex Baldo *in l. fin. col. fin. num. 3.* verſic. *amplius conſidera, Cod. de legatis*, ipſe tamen vtramque improbando *num. 194.* cum eodem Baldo *in l. vnica, col. 4. n. 7.* verſic. *præterea, Cod. quando non pet. part.* ait, ideò tempus non eſſe modum tollendæ obligationis, vel inducendæ, quoniam obligationes ſunt quidam effectus, *l. cum filio, § fin. ff. de cura furioſ.* effectus autem ſemper cauſas præſupponunt, *l. manumiſſiones, ff.*
4 *de Iuſt. & Iure.* † Et ſic tempus non eſſe cauſam, ex qua poſſit oriri obligatio, vel tolli, ſed potiùs eſſe quendam Comitem, quia res humanæ tempore non afficiunt, ſed temporis concomitantia, & Baldus *In l. ex cautione col. pen. Cod. de non numerata pecunia* ſatisfaciens ait; quod tempus præſcriptionis non tollit obligationem, aut inducit, ſed probat eſſe inductam, vel ſublatam: Sequitur Guttierrez. *ſuprà, num. 198. in fine*, ad plura videndus Gratianus *Regula* 450.

Et prædictis addo cum eodem Baldo, *in leg. Emilius Largianus in 2. lect.* per Textum *ibi, ff. de minoribus*, quod tempus non ponitur inter cauſas, ſed inter media extremorum, quaſi apertè dicat tempus non eſt cauſa actus alicuius humani, ſed actus ipſorum concomitantia; imò idem *in l. precibus n 27. Cod. de impuber.* † Et 5
alijs ait quod tempus non eſt cauſa effectiua, ſed occaſionalis, quaſi dicat temporis effectu obligatio non reſultat; ſed conſtituitur, vt exponit idem Guttierrez *ſuprà in dicta l. nemo n. 195. & 196.* vbi ex eodem Baldo *in l. ſi cum Hermes, Cod. locati*; ait quod tempus non ponitur inter cauſas, ſed inter menſuras. 6

Vndè ex hac reſolutione infero iuata materiam noſtri Textus ad intellectum Textus, *in l. cum de in rem verſo, ff. de vſuris*, quæ probat quod tempus longum decennalis præſtationis inducit obligationem vt in futurum quoque ſoluantur vſuræ, nam quoties quis allegat obligationem efficacem, & ſic ſtipulationem præceſſiſſe, & ad probandum id adducit diuturnitatem temporis; Tunc ſufficere hanc probationem dicendum eſt, cum hoc caſu tempus non inducat obligationem, ſed probat eſſe inductam iuxta iam dicta, quomodo lucem accipit, *dicta l. cum de in rem verſo.* † Cuius decitio non 7
implicatur cum *l. ſi certis annis, Cod. de pactis*, quæ probat, vt præſtatio certorum annorum eius quod nudo pacto conuenit præſtari, non inducat obligationem ad præſtandum in futurum indebitum ſolutum, niſi ſtipulatio interceſſerit, quia procedit quando quis vult probare pactum nudum, quod quidem eſt inefficax de per ſe iure communi per decennalem præſtationem, & tunc tempus nihil præſtare, quia non facit, nec inducit obligationem efficacem, idemque eſſe ſi pactum nudum non præceſſerit ſed ſolùm diutina præſtatio, & per eam ſolam vellet quis probare debitum, ſeu obligationem. 8
† Quomodo etiam intelligitur Textus *in l. operis, Cod de operis libertorum*: Sic expendit hæc Gloſſa *in d. l. cum de in rem*, verſic. *Gloſſa magna* ibi *tu autem breuiter*, ad quam Gloſſam ſe remittit Gloſſa *in dicta l. ſi certis annis*, & *ibi*, Bart. *in vtraque lectura* eandem opinionem ſequitur ibi Alexander, teſtantur hunc communem eſſe intellectum *n. 7* Dec *12*, Curtius Iunior 18. & Riminaldus *propè finem*, Curtius Senior *n. 14.* Ludouicus Gocadinus, *n. 7.* Bernardus Diez de Lugo *in Reg. 16.* Bartolus *in dicta l. cum de in rem, n. 3.* idem *in l ſolent, §. 1. n. 1. ff. de officio Proconſulis, & legat*, vbi Ioannes Oroſcius *n. 13.* dicit communem, & declarat: ſequitur Guttierrez *in dict. l. nemo de legatis 1. n. 199.* Baldus *in dicta l. ſi ex cautione n. 14. Cod. de non numerata.* 9

Vnde ſi quis ad præſcriptionem debiti tantùm allegaret tempus, & non fundaret ſe in ſolutione Guttierrez, ait *in dicta l nemo, n. 201* quod eum condemnatet, vt ſolueret debitum, ac ſi tempus non præterijſſet, quia hoc caſu cenſet iniquum remedium præſcriptionis, ſicut quando fatetur ſolutionem minime factam eſſe, negat tamen ſe eſſe obligatum ad ſoluendum, quia præſcriptum eſt tempus, tuncque condemnationem faceret, non ſolùm in debito principali, ſed etiam in expenſis litis. † Cumque regulariter ſolutio non præſumatur, niſi probetur, eo quod ſit quid facti, vt tradunt Doctores *in l. 2. C. de iure emph. & in l. in illa, ff. de verb. oblig.* 10 11

12 † Tamen leges Regiæ quæ loqountur, vt debitum præſcribatur deceonio, vel alio tempore, ſunt intelligendæ quotieſcumque allegatur ſolutio debiti & ad eam probandam adducitur decennium, ſeu maius tempus, quia per id tempus præſumitor ſolutio, & tollitur obligatio: ita Gutierrez *num.*200. vbi *num.*102. *&* 203. ait ſic interpretandam, *legem Reg.*9 *tit.*15. *lib* 4. *recopil.* de qua *ſupra, in cap.*3. & alias loquentes de præſcriptione triennali in ſalariis famulorũ, & in debitis Pharmacopoli & aliarum marcium, de qoibus *dict.l.*9. & *num.*204. admooet debitores, vt noo ſe iuuent temporis curſu in præiudiciom tertij, niſi com reueta ſolutio debiti facta eſt, & iterum nooe petitur, & ſic cum booa fide, non verò eum mala; & *num.*505. ait ius exequutium præſcribi certo tempore, quomodocumque allegaretur præſcriptio, de quo dixi, *ſup. quæſt præcedenti*, Hæc tamen omnia dicta de tempore limitat Gutier *à n.* 116. in Dominio, quod poteſt cooſtitui ad tempus, *l fin Cod. de leg* limitat in vſufructu, qui ad diem conſtitui poteſt, *l. cum vſusfructus ff de vſufructu legato*; item in ioriſdictione, quæ ad tempus, & ex tempore conſtitui poteſt; & ex multis cooſirmat, *numero* 117. *&* 118.

13 Ad tertiam quæſtionis partem breuiter dico, quod dubitans, numquid ſolutum debitum, nequit vti præſcriptione legati, nam licet hoc caſu probari poſſit, vt admittatur, hæc præſcriptio, & præſumetur, vt ſolemnis ſolutio ibi: ſit facta, ex temporis diuturnitate: tamen non eſt cur io cooſcientia deſinat eligi tutior pars; taliter, vt ſi hæres poſt diligentem inquiſitionem, ſcire non poteſt, an ſit ſolotom debitum, nec ne eſſet optimũ cooſilium, vt componeret ſecum creditore debitum petente, ſi poſſet: docet Gutt, *in d.l nemo poteſt ff. de leg.*1. *n* 108. vbi *n.*106. *&* 107. ait quod ipſe nõ admitteret præſcriptionem, etiam inductam per mille annos, qoia malæ fidei poſſeſſor vllo tempote non præſcribit, ex *c. fin. hoc tit reg. poſſeſſor. de reg iur* taliter vt iori canonico ſtandum ſit etiam in foro ciuili in materia ſimili peccatum concernenti, ex *d.c fin.* de quo late dico, *ibi.*

14 Ad quartam quæſtionis partẽ de tempore, quo diuiſio inter fratres contingat, & præſumatur, dico latiſſimè, *in c.*1. *de parocciis, & alienis parocianis:* quare breuiter refero ex Gloſſ *l. pen. C. comm. diuidund.* per diutinã poſſeſſiooẽ 10. annorũ inter præſentes, & 20. inter abſentes, præſumi factã diuiſionem paternorum bonorum inter fratres, licet aliter diuiſio facta non probetur, ſi ſit æqualitas poſſeſſionis inter ipſos fratres: videbis Textum *in l.*8. *tit.*6. *tit. de las herencias, l.*3. *fori, & l.*5. *tit.*13. *lib.*3. *ordinam, l.*5. *tit.*15. *lib.*4 *recop.* & bona ex multis diſputantem Gutt. *in d.l. nemo poteſt, de leg.*1. *à n.*209. *ad* 115.

15 Ad vltimam quæſtionis partem, ſuppoſitis quæ adduxi, *ſup. quæſt.*3. in verſic. *ad quartam*, & verſic. *ad tertiam*, vbi de legatis dico quod vbi præſcriptio admitteretor legati alimentorum, vt ſecundùm aliquos procedit, modo *ibi* dicto: tone ad præſcribendum neceſſarium eſſe tempus annorum 30. cum actio ad petendum legatum tanto tempore extinguatur: argom. Text. *in l ſicut omnes, Cod. de præſcript.* 30 *vel* 40. *annorum*, tradit Ruinus *conſ.*34. *num.*5. per Textum *in l. ſi tibi homo*, §. *cum ſeruus ff. de legat.*1. ibi *ex die adita hæred. eius intelli-*

16 *gitur:* quibus verbis apparet. †Legatum non deberi donec hæres agnouerit, ac præſtari ſibi petierit ergo interim quo legatarius noo petit rem legatã booa fide poſſidet hæres, & tempore illam ſibi quærit. Vnde ius petendi legatum præſcriptiooe perire: tenuit Anchatranus *in regula ſine poſſeſſione de reg. iuris oppoſitione fin.* Socinus *conſ* 63. *lib.*2. *num.*7. Balbus *de præſcript. p.*2 *quæſt.*13. plures relati per Couarruoias *in regula poſſeſſor*, 2. *p.* §. 11. *n.*5. & eſt commuois ſententia ſecundùm Cagnolum *l.*2. *Cod. de pactis inter emptorem, num.*28. ſecundùm Hypolitum, Riminaldum *in princ inſt. per quas perſonas nobis acquiritur*, ſecundùm Ripam *in l. fin. C. de reuocandis donation.* refert Spino *de teſtamentis, Gloſſa* 8 *num.*66. tameo præſcriptiooem oon admitti dixi, *ſupra in locis citatis*, ſed ſi admittas hoe dictum in eius confirmationem applicabis adducta *d.q.*3. verſic. ad *octauam*, per totum.

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
Vigilanti, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Præſcriptiones hic aſſignantur plures generales quæſtiones.*

QVia Textus huius materia pertinet ad vniuerſam cognitionem totios huius tractationis, quaſi in hoc ſolo loco, ea poſſet complecti; ideo quia principaliter agit de malæ fidei poſſeſſore, vllo tempore, noo præſcripturo, & ſi legibus aliter longiſſimo tempore contiogeret; & quia de his & aliis longe ago *in cap fin. hoc tit.* interim videbis quæ præter ordioarios hic congerunt Zeoedus *col.*50. Balboa, Graña, & Barboſa cum multis per eos relatis, quibus addo ad quæſtiones Mynchacam *quæſtion. illuſtr. lib.*2. *cap.*32. 53. 53. 54. 55. 56. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 80. 81. de mala fide Faqoineus *lib.*1. *controuerſ. cap.*63. qoid ſi cognouit poſt præſcriptiooem rem alienam eſſe, an teneatur reſtituere, *cap.*64. an dubitans præſcribat, *c.*65. an mala fides Authoris noceat ſucceſſori, *cap.*66. an poſt longiſſimum tempus allegetor mala fides *cap.*67. an vſucapione directum acquiratur Dominium: *cap.*68. 69. *&* 70. *de titulo, & bona fide*, *lib.*8. *controuerſ. cap.*31. 32. 33. 34. 35. & *ibi* de quinque pedum præſcriptione, de qua iam *in Rubrica de bona fide, & mala.* Sanchez *tomo* 1. *moral. lib.*2 *cap* 23 *q.*5. *& lib.*1 *tomo* 3 *c.*17. 18. quid ſit cooſcientia, Azor *lib* 2. *moral. cap* 8 9. *&* 10. an dubium ſit mala fides idem *lib.*8. *moral cap.*9 *quæſt.*5. Cooarruuias *in reg. poſſeſſor.* 2. *p.* § 9. *de præſcriptione rerum incorporalium* Sanchez *lib.*1. *moral. tom.*3. *cap.*20. *de tempore*, *c.*22. *&* 23 quid præſcriptio & vſucapio. Molina *de iuſtitia tract.*2. *tom.*1. *diſput.*60. & an habeat vim in foro iorteriori, *diſput.*61. & de bona fide, *diſp.*63. 64. 65. 66. 67 videbis *infra in c. ſi diligen.* 17. *hoc tit.* & quod ad vſucapiendam ſeruitutem bona fides deſideretur, Balboa *in c. de quarta*, *hoc tit. quæſtion.* 2. *à numero* 32. & cui incumbat onus probandi, *à numero* 33. an aliquando cum mala fide procedat præſcriptio, Truleoch. *in opere morali, libro* 7. *cap.* 4. *dubio* 5. vbi *dubio* 5. an dubitans rem ſuam eſſe, cenſeatur poſſidere bona fide, & *dubio* 2. de cooditionibus requiſitis

requiſitis ad præſcribendum, & ad alia plura in toto illo cap. 4. vbi recenſet recentiores, & nouiſſimos de hac regentes Anaſtaſius Germ. *lib. 3 de ſacrorum immunitatibus cap.* 18 occaſione huius Textus agit Riccius *collect.* 2077. *de Regula de triennali*, de qua *ſuprà in Rubrica de cauſ. poſſeſſ. & prop.* vt notaui *in cap.* 1. *hoc tit.* nouiſſimè repetit ſuper hunc textum Matthæus Collerus *p.* 4. *de proceſſibus executiuis pag.* 87. qui ſatis percipitur ex notatis *ſuprà*, & ex his quæ latè dico *infrà* in aliis capitibus huius Tituli.

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
Ad aures, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. SOlent Doctores immiſcere materiam huius Textus cum materia textus, *in cap. de quarta hoc tit.* & licet in temporè ad præſcribendum, eadem iura reputentur: tamen quia agit Pontifex de diuerſa ſpecie; nempe circa præſcribendas decimas Eccleſiaſticas alteri Parochiæ, ſeu Epiſcopatui, vel aliis perſonis ſpectantibus; ideò tribuit ſub diſtincta tractatione agere hic.

II. Et in verſic. ibi, *de iure Diuino, & humano melior eſt conditio poſſidentis*, ad hæc applicabis dicta *ſuprà in cap. licet* 9. *de probationibus*, vbi plura adduxi de priuilegio poſſidentis, & ſic *ibi* dicta, & aſſignata circa poſſeſſores *in tit. de cauſa poſſeſſionis, & in tit. de reſtitutione ſpoliatorum* ideò iam nunc procedo ad genuina textus noſtri. Et præter notata, & dicta quæſtionibus ſequentibus, videbis quæ reperis ad textum noſtrum nouiſſimè Matth. Collerus *de proceſſibus executiuis p.* 4. *pag.* 89.

QVÆSTIO I.

Quare vt præſcribat vna Eccleſia aduersùs aliam, decimas, ſit aſſignatum quadragenarium tempus, cum videamus ad præſcribendum decimas in aliena Parochia ſufficere triennalem poſſeſſionem, & quare quadragenalis præſcriptio omnem actionem excludat, cum ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam ſit neceſſaria poſſeſſio centennaria, & in aliis caſibus immemoralis?

SVMMARIVM.

1 *Decimæ præſcribuntur annis quadraginta.*
2 *Quadragennaria præſcriptio omnem actionem excludit.*

1 PRima difficultatis pars redditur difficilis ex textu *in cap. de terra priuileg.* in cuius deciſione in materia decimarum ſufficere videtur ad præſcribendum triginta annorum ſpatium, & redditur difficilis ex textu *in cap. accedentibus* 15. *eodem tit.* vbi in eadem materia requiritur quadragenarium tempus; ſed quia de intellectu horum iurium, & aliorum dixi ſuprà latè *in cap. Sanctorum* 3. *hoc tit.* ideò ad ibi dicta te remitto vbi explicaui quamplura capita ex decreto Gratiani expectantia ad præſcriptionem rerum Eccleſiæ, & ſic decimarum ſolùm poſſeſſionem annorum 30. vbi etiam præter adducta ſuprà *in cap. de quarta*, retuli rationem quare in rebus Eccleſiæ, & ſic in decimarum præſcriptione prærequiratur hodie tempus quadragenarium.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quare qua- 2
dragenalis præſcriptio omnem actionem excludat, difficultatem faciunt textus *in cap. ad audientiam* 13. *hoc tit.* vbi aduersùs Romanam Eccleſiam prærequiritur centenaria, & textus *in cap.* 1. *eodem lib.* 6. vbi agitur quando ad præſcribendum requiritur immemorialis; Verùm quia iam ex dictis, & dicendis *ibi & in cap. cum vobis*, apparet de ratione ſpecialitatis, quare in præſcriptione aduerſus immobilia Eccleſiæ Romanæ præſcriptio deſideretur centennaria, & quando cum deficit titulus immemorialis illum ſuppleat; Ideò dices ex noſtro iure Canonico præſcriptionem quadragenariam cum bona fide & titulo, & poſſeſſione continuata omnem actionem excludere; ita vt præſcriptio poſſit præſcribenti aduersùs allegantem ſe Dominum rei fuiſſe, aut eſſe.

QVÆSTIO II.

An priuilegium quadragenariæ poſſeſſionis conceſſum Eccleſiæ procedat, etiam quando vna Eccleſia contra aliam præſcribit: Et an Clerici poſſint præſcribere decimas in aliena Parochia: quid de Monaſterio aduersùs alium Monaſterium: Et an hæc decimarum præſcriptio poſſit per laicos continuari, & perfici, & an Clerici præſcriptione eximantur à ſolutione decimarum?

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra æqualiter priuilegiatum in actu exercitu, n.* 3.
2 *Eccleſia præſcribit tempore* 40. *annorum, & non minùs.*
3 *Eccleſia contra quam præſcribitur, tranſacto tempore quadragenario, non iuuatur priuilegio ſuo.*
4 *Decimæ nequeunt ab alio præſcribi, abſque parochia, ſeu priuilegio, n.* 5 *&* 19.
6 *Clericus in alterius Parochia poteſt decimas præſcribere, ſi Parochiam habeat, ſecùs contra, n.* 11. *vbi de ratione.*
7 Cap. cum ſint homines de decimis.
8 Cap. ad aures, cap. Apoſtolicæ de decimis.
9 Cap. de quarta 4. hoc tit.
10 Cap. 1. de præſcript. lib. 6.
12 *Clerici agentes ad decimas, debent docere de Titulo.*
13 *Religio, ſeu Monaſterium, qualiter aduerſus aliam decimas præſcribant, num.* 14. 15. *&* 16. *cum aliis.*

Monaſterium

Digitized by Google

17 *Monaſterium, ſeu Religio, ſi rectè acquirunt præſcribendo Parochiam, & Ius ad decimas, num.* 18.

18 *Eccleſia acquiri præſcriptione, poteſt ab alio, qui ſit capax eius.*

21 *Decimas præſcribere, ſeu retinere differt, cum poſſit ab aelio Ius retinendi præſcribi, non ſic Ius eas acquirendi.*

22 *Clerici poſſunt conſuetudine eximi à ſolutione decimarum.*

24 *Decimæ, quæ Deo debentur in ſignum vniuerſalis Dominij in totum non præſcribuntur, ſed quota illarum.*

25 *Seruitus non tollitur tempore, ſed tantum paratur exceptio.*

1 DOctores per Textum noſtrum tractant de
prima, & ſecunda parte quæſtionis princi-
palis; de tertia autem, *in cap. ſequent.* & quod Eccle-
ſia, contra quam præſcribitur, non poſſit vti
priuilegio contra Eccleſiam præſcribentem æque
priuilegiatum videtur probari ex Textu *in l. ve-
rum, §. fin. cum ſequenti, ff. de minoribus*, ſed po-
tius conquaſſato vtriuſque priuilegio, iuri com-
muni ſtandum eſſe, de quo, *in l. vnica, Cod. de
vſucapione transformanda:* argumento Textus *in
l. aſſiduus*, verſic. *duobus, Cod. qui potiores, l. ſed
& milites, ff. de excuſat. tutor.* & confirmari vide-
tur ex his, quæ adduxi, *ſupra latè in cap. 1. de re-
ſtitution. ſpoliat. quæſt.* 2, verſic. *ad vltimam*; vbi
egi de quæſtione an priuilegiatus gaudeat priui-
legio ſuo, contra pariter priuilegiatum: Ergo
cum certum ſit, vt non gaudeat data paritate in
actu exercito, ex *dicta l. aſſiduus*, euenit, vt in
materia noſtri Textus vbi agitur de præſcriptio-
ne vnius Eccleſiæ in parrecia, alterius non præ-
requiratur quadragenaria præſcriptio, cum per
priuilegium aſſignata ſit aduersùs Eccleſias ea
cap. de quarta, & ex *ibi* notatis, & *in cap. ſancto-
rum 3. hoc tit.* ſed ſufficiat ordinaria decem, vel
viginti annorum.

2 Verùm eſt defendenda regula Textus noſtri,
ſcilicet, vt vna Eccleſia contra aliam præſcribat
tempore quadragenario, & non minus ex no-
ſtro Textu, *cap. illud, cap. quia indicante, cap. de
quarta, hoc tit. cap. volumus 16. quæſt.* 4. tradunt
Doctores in dictis locis, & *in Authentica quas
actiones, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, Balbus *de
præſcription. 1. p. 5. partis, num* 4. Tyraquellus
de priuilegiis piæ cauſæ priuilegio 26. verſic. *contra-
rium*, Couarruuias *in regula poſſeſſor. 2, p. §. 2.
num.* 3. Balboa *in dicto cap. de quarta, quæſtion.* 1.
3 *num.* 48. † Et in tantùm procedit vt Eccleſia,
contra quàm præſcribitur, non adiuuetur pri-
uilegio ſuo tranſacto tempore quadragenario,
taliter vt in ſpecie noſtri Textus detur concur-
ſus priuilegiorum, cum illa Eccleſia, quæ præſ-
cribit nullum habeat priuilegium; ſi quidem
tempus quadragenarium totum eſt aſſignatum
fauore Eccleſiæ, aduersùs quam ſit præſcriptio.
Et ſic non obſtat ratio, *num.* 1. adducta de pri-
uilegiato aduersùs priuilegiatum, non gauden-
te priuilegio ſuo, quia hoc contingit in æquali-
ter priuilegiato in actu exercito ſui priuilegij,
nam ſi vnus ſit priuilegiatus in genere; alter
actualiter in ſpecie; iſte debet præferri ex Bar-
toli Doctrina per Textum *in l. fin. ff. quibus ex
cauſis:* Alia adducit Balboa in comprobationem
ſupra, Videndus *dicta quæſt.* 1. *à num* 49. de quo
ego latiſſimè adduxi, *in dicto cap. 1. dicta quæſt.* 2,
verſic. *ad vltimam de reſtitution. ſpoliatorum*, ideo
hic non repetenda, qui *à num.* 54. reſpondet ad
Textum *in cap. ſi de terra*, cum *cap. accedentibus de
priuilegiis*, de quorum intellectu ad punctum no-
ſtræ quæſtionis, Videbis *ſupra* quæ dixi, *in c. ſan-
ctorum 3. hoc tit.*

Ad ſecundam quæſtionis partem, an Clerici 4
poſſint in aliena Parochia præſcribere Ius deci-
mandi, vt reſpondeam præmitto dicendum aliud
eſſe loqui de præſcribendo iure retinendi deci-
mas prædiorum; aliud de iure percipiendi deci-
mas iure ordinario alteri Eccleſiæ debitas. † Item 5
ſuppono dicendum quod directe, & per ſe lo-
quendo nemo, etſi ſit perſona Eccleſiaſtica po-
teſt Ius decimandi ſine Parochia, vel alio iuſto
titulo præſcribere, quamuis per talem præſcri-
ptionem, poſſit ſufficienter præſumi, vel pro-
bari priuilegium, ratione cuius tales decimæ iu-
ſtè poſtulentur; nam cum decimæ ſint ſtipen-
dium officij, & miniſterij ea natura rei ab eo,
qui non ſeruit, nec laborat iuſtè non poſſunt
exigi; itaque fiet vt deſideretur Parochia, vel
priuilegium Pontificium, aut alius iuſtus titolus,
vt decimæ à Clericis, vel Religioſis, abſque Paro-
chia, Eccleſiaue, aut monaſterio queant præſcribi
ita communiter DD.

Vnde etſi communis Doctorum aſſertio ſit, 6
quod Clericos poſſit in alterius diœceſi, vel Pa-
rochia decimas præſcribere, vt notant Couar-
ruuias *lib. 1. variar. cap. 17. num.* 7. Suarez *de relig.
tomo 1. lib. 6. cap.* 30. Barboſa *in cap. cum contig. 29.
de decimis, num.* 3. verùm Hoſtienſis *in ſumma de
decimis, § an præſcribi poſſint*, Abulenſ. *ſuper cap. 23.
Matth. quæſt.* 188. Antonius *2. p. cap. 4. tit. 3. §. 3.* af-
firmat Clericos, ſi beneficium, & Parochiam ha-
beant poſſe illius ratione decimas aliquas præſ-
cribere; ſecus tamen ſi nec beneficium habeant;
nec Parochiam. † Et ſic Textus *in cap. cum ſint* 7
homines de decimis, loquitur de Eccleſiis parrochia-
libus, quæ cum habeant Ius percipiendi decimas
in ſuo territorio, interdum extenduntur ex præſ-
criptione, & conſuetudine ad illas percipiendas
in aliena Parochia ſitis. † Eodemque modo lo- 8
quuntur Textus *in cap ad Aures & in cap. ad Apo-
ſtolica eodem tit.* † Imo, & præſcriptio, de qua 9
loquitur Textus *in cap. de quarta, hoc tit.* de Paro-
cho loquitur, qui cum iura Parochialia habeat,
præſcriptione extenditur ad illud Ius Epiſcopale
quartæ funeralis, aut decimalis, de quo latè *ibi* di-
xi. † Imo & *in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* Sermo fit de 10
Epiſcupo qui contra alium Epiſcopum præſcri-
bit extendendo Ius ſuum de percipiendis decimis
ad alterius diœceſim.

Vnde euenit, vt in noſtro caſu Clerici ſine Pa- 11
rochia, aut beneficio Ius decimandi præſcribere
nequeant; eo quod illud Ius, ſaltim bona fide poſ-
ſidere, non poſſint, cum nullum queant habere
titulum, etiam erroneum, non inquam illi, qui Ius
percipiendi decimas non habent, poterunt bona
fide poſſidere aliarum præſcriptionem, quaſi cre-
dentes ſub ſuo iure comprahendi, & ita iuſtè
præſcribere; ſecus autem eſſet in Clericis Paro-
chiam, aut beneficium non habentibus, cum titu-
lum nullum repræſentare poſſint, cuius rationem
demonſtrent, etiam cum bona fide poſſidere, ac
percipere decimas in aliena Parochia, vel diæceſi
ita vt continuatione interet legitima præſcriptio,
ita communiter ſentiunt Doctores. † Quare Ric- 12
cius *collect.* 993. ad Textum noſtrum, in verſic. *li-
cet*, & Cardinalis Puteus *deciſ.* 371. *lib* 1. dicunt
quod

quod Clerici agentes ad decimas, debent docere de titulo; itaut non ſufficiat decennalis poſſeſſio, idemque ſi ageret Iudicio poſſeſſorio idem Riccius *ſuprà*, & Puteus *deciſ.*413. *lib.*1.& qualis Titulus requiratur videndus Veral. *deciſ. p.*1. *& deciſ.*306. *p.*3.

13 Ad tertiam quæſtionis partem de Religioſis præſcribentibus decimas, ſiue in aliena Parochia, ſiue Diœceſi, videtur reſpondendum eadem doctrina, ac *ſuprà* de Clericis eſt adducta; Nam Hoſtienſis, Abulenſis, & Antoninus iam *ſuprà* relati aſſerunt Religionem non poſſe acquirere ius decimarum, niſi aliundè habeant vnitam aliquam Parochiam, ratione cuius poſſit præſcribere decimas in aliena Parochia, & conſtituendo differentiam iam *ſuprà* adductam inter ius retinendi decimas; quod poteſt etiam à laicis præſcribi, vt dico infrà *in cap. ſequenti*, tota difficultas adeſt in iure percipiendi decimas alteri Eccleſiæ debitas, in qua ſpecie duplex continetur caſus.

14 Primus quando præſcriptione acquiritur, non ſolùm ius illud percipiendi decimas, ſed etiam fundamentum, quod eſt ſpirituale Miniſterium præſtandum; aliàs ex officio, ratione cuius decimæ dantur. Secundus quando præſcriptione acquiritur ius ad percipiendas decimas ſeparatum ab omni miniſterio ſpirituali, & ab omni obligatione ad illud.

15 Vnde & ſi de rebus in tractatu de decimis *q.*13. *n.*63. abſolutè dicat Religioſos poſſe præſcriptione acquirere ius decimarum, quamuis non habeant Eccleſias Parochiales, & quamuis pro ſua opinione alleget Turrecrematam *in cap.fin.* 16. *q.*1. referaturque pro eo Textus *in cap. cum in tua* 30. *de decimis*, & in confirmationem alia adducantur de habilitate perſonarum ad præſcribendum, quales ſunt omnes Clerici, & Eccleſiaſticæ perſonæ, vtpotè Religioſi, quæ incapaces non ſunt rerum Eccleſiaſticarum poſſidendarum; Et ſic acquirendi decimas, cum hæc prohibitio contra laicos ſit in iure ſcripta *in cap. ſequenti, hoc tit.* argumento Textus, & doctrinæ *in cap.*2. *cap.*3. *cap.* 4. cum aliis, & *in cap. qualiter de Iudiciis*.

16 Tamen Monaſterium, & Religioſi non acquirere rectè per ſe ſine alia adiectione, ſeu adminiculo decimas in aliena Parochia, ſiue Monaſterio, quia vt iam adduxi nemo etiam ſi ſit perſona Eccleſiaſtica poteſt ius decimandi ſine Parochia, vel alio iuſto Titulo præſcribere, quamuis per talem præſcriptionem poſſit ſufficienter præſumi, vel probari priuilegium, ratione cuius tales decimæ iuſtè poſtulentur; non enim abſque eo, vel alio Titulo Parochiali, ſiue Monaſterij queunt decimæ in alieno territorio præſcribi, vt iam de Clericis dixi.

17 Quare conſtituendum eſt in hoc dubio Monaſterium, ſiue religioſos nomine ſui Monaſterij rectè acquirere poſſe decimandi ius alicuius Parochiæ præſcribendo ipſammet Parochiã, ſeu Eccleſiam, hoc eſt illius Parochialia onera in
18 ſe ſuſpiciendo. † Probatur nam Eccleſia rectè poteſt præſcriptione ab alio acquiri, qui eius capax ſit, quales ſunt Religioſi, vt aduertit Siluester verbo *præſcriptio*, *el ſegundo num* 4 & vulgò adducunt hic Doctores, & Balboa *in cap. de quarta hoc tit.* *q.* 3. *num.*20. ſed quando Eccleſia acquiritur certum eſt decimas etiam acquiri, quaſi acquirendo fundamentum decimarum, ergo cum ſemper decimæ titulo Parochiæ exigantur, euenit vt ſit conueniens, quod decimæ ad præſcriptionem Parochiæ præſcribantur ad tradita per Doctores *hic*, & *in cap. cum contingat* 29. *de decimis*, & *in cap. cum ex officij hoc tit.* vbi præſcriptio iuris viſitandi, procuratio etiam poſſit præſcribi quæ aliàs ſine illo iure non præſcribitur.

Non enim ſub alio colore: præter priuile- 19
gium, aut Parochiam poſſunt decimæ acquiri, itavt nec bonæ fides præſumatur, cum contineret talis præſcriptio claram iniuſtitiam, imò & nullum poſſet habere titulum iuſtum. Et ſic non obſtat doctrina Rebuffi *ſuprà* adducta, quæ vel falſa eſt, vel debet ſuppleri per adiectionem præfatam, cum qua perſonæ Eccleſiaſticæ habiles ſint ad poſſidendum decimas, rectè eas præſcribunt Titulo Parochiali, quem habent, aut ſi illum non habeant ex priuilegio de quo priuilegio latè dico *infrà in cap. ſequenti*.

Ad quartam quæſtionis partem, an hæc præ- 20
ſcriptio poſſit per laicos continuari circa decimas in aliena Parochia dico *infra in dicto cap. ſequenti hoc tit.*

Ad quintam quæſtionis partem, an Clerici 21
præſcriptione eximantur à ſolutione decimarum, vt reſpondeam; iterùm repero aliud eſſe præſcribere ius retinendi decimas, aliud verò eſſe eas acquirendi de iſto modo reſpectu Clericorum, & Religioſorum, iam latè egi, & in caſu noſtri dubij dico quod cum hoc ius retinendi decimas ſit ius eas non ſoluendi, quod non eſt ſpirituale ius, ſed quædam immunitas ab onere temporali, quæ legitima poteſt acquiri conſuetudine, ideò poſſe præſcribi, non ſolùm à Clericis, & Religioſis, verùm & à laicis, vti probatur ex textu *in cap. ſtatuto*, §. *penult. de decimis lib.* 6. vbi Doctores latè agunt, ita Couar. *dicto lib.*1. *var. cap.*17. *num.*10. Azeuedus *in l.*6. *tit* 5. *lib.*1. *recop.* qui dicunt Clericos, & Religioſos poſſe præſcribere decimas cum ſint capaces quaſi poſſeſſionis ſpiritualium Iurium ita receptum à iuris vtriuſque profeſſoribus, & præſertim à Gloſſa *in cap. in aliquibus de decimis*, & idem Couar. *ſuprà num.* 10. verſic *primum hanc conſtat*, Azor. *lib.*6.*moral.* *c.*26. *q.*2. Moneta *de decimis p.*6. *n.*96. † Docent poſſe 22
Clericos conſuetudine eximi à ſolutione decimarum omnium tam prædialium, quàm perſonalium; etiam ratione bonorum patrimonialium, vt docet etiam Balbus *de præſcrip. p.* 5. *princ. q.*7. Barboſa *in dicto cap in aliquibus n.* 6. Felinus *in cap. cauſam quæ iſto tit.* Dominicus *in cap.*2. § *pen de decimis lib.*6. iuxta textus deciſionem *in cap. de quarta hoc tit.* hanc opinionem intelligentes, etiam quoad totam decimarum portionem; & num autem conſuetudo de decimis, vt minores ſoluantur, ad hoc, vt valeat requiratur probatio Papæ, tradit Boërius *deciſ.*236.

Sed an laici ius decimas retinendi, ſeu non 23
ſoluendi poſſint præſcribere dico *infrà in cap. ſequenti*. & an conſuetudo in decimarum ſolutione habeat vim aliquam ad eximendos ipſos laicos ab eo iure; quo ſoluere decimas tenentur, dico *ibi*, & de aliis, quæ proportionabiliter poſſunt ad hunc Textum applicari; ad cuius extenſam tractationem applicabis alia quæ notat. † Ricc. *dicta collect* 993. ad textum noſtrum 24
vbi cum dicat in principio, vt decimæ poſſint

præſcribi

Digitized by Google

præſcribi : limitat in illis, quæ Deo debentur in ſignum vniuerſalis dominij, quia in totum præſcribi non poſſunt, vt dicit Balbus *deciſ.* 29. ſed quota illarum vniformiter poterit præſcribi vt docent Franciſcus Marcus *deciſ.* 205. *p.* 1. *&* *deciſ.* 667. *p.*2. Paponius *lib.* 1. *tit.* 12. *arreſto* 3. Ioſeph. Ludouicus *deciſ. peruſ.* 106. Guido Pap. *deciſ.* 284 & Ioſeph. Ludouicus *deciſ. peruſ.* 72. docet de tempore quo ius percipiendi decimas præſcribitur, & Papon. *lib.* 12. *arreſto* 23. *tit.* 3. docet de tempore, intra quod detur reſtitutio, contra præſcriptionem decimarum.

25 Et quia etiam per noſtrum Textum Doctores Canoniſtæ agunt de illa regula, quod tempore non tollitur obligatio, nec ſeruitus realis ipſo Iure finitur, etiam ex conuentione partium, ſed tantùm paratur exceptio ex *l. cum qui ita*, §. *qui ita. ff. de verb. obligation. l. obligationum ferè*, §. *placet, ff. de actionibus, & obligationibus*, & inferant præſcriptione 30. annorum, ſupradictam obligationem ipſo iure non tolli, ſed ope exceptionis, de qua Regula afferens duas ampliationes, Gratianus cum multis videndus, *Regula* 450. ipſe tredecim illam limitat ibi, *à num.* 5. ex multis Doctoribus, & legibus. Tamen quia iam aliqua adduxi. Ideó recurres ad dicta *ſuprà in cap. de quarta hoc tit. q.* 4. in verſic. *ad ſecundam*, vbi egi de dubio, an tempus ſit modus tollendæ obligationis.

Qvæstio III.

An reſtitutio aduerſus præſcriptionem decimarum detur ex iuſtæ ignorantiæ capite. Et an vt bona applicata Fiſco præſcribantur deſideretur ſemper quadragenaria præſcriptio, tam in Fiſco ſæculari, quam Eccleſiaſtico, etiam in cauſa hæreſis?

Svmmarivm.

1 *Reſtitutio ex iuſto ignorantia capite, quando concedatur aduersùs præſcriptionem num.* 2. *&* 3. *& aliis, vbi de ſubdiſtinctione.*
L. ſi Pater, §. 1. iuncta Gloſſa, ff. quemadmodùm ſeruitus amittatur.
3 *Reſtitutio competit ex iuſto ignorantiæ capite in præſcriptione decennali, ſeu vincennali tonera, num.* 6. *de iure Ciuili.*
4 *Reſtitutio ex* cap. ignorantiæ. *in præſcriptione longiſſimi, an concedatur ſub lite eſt.*
6 *Reſtitutio ex* cap. ignorantiæ *in præſcriptione immemoriali denegatur, num.* 6.
7 *Textus noſtri verba intelliguntur.*
8 L. 1. ff. ex quibus cauſis maiores reſtit.
9 L. 1. §. ſi quis, ff. de itinere, actuque priuato.
10 L. Arbilicinus, ff. de ſeruit. ruſticor.
Leg. ab hoſtibus, ff. ex quibus cauſis majores.
11 *Reſtitutio decimarum intra quod tempus detur aduerſus præſcriptionem.*
12 *Laicus an poſſit petere reſtitutionem de decimis ſpoliatus.*
13 *Reſtituuntur Eccleſia, & minores aduersùs præſcriptionem quadragenariam.*
14 *Bona quæ ſpectant ad Fiſcum, ſunt in duplici differentia, vel nondum Fiſco acquiſita, vt pœna, vel vacantia num.* 15.
15 *Bona vacantia ſine herede, ſi non ſunt denunciata Fiſco præſcribuntur tempore ordinario.*
16 *Bona Fiſco iam denunciata, & incorporata præſcribuntur* 40. *annis ſi ſunt immobilia, ſi tamen mobilia quadriennio, n.* 17.
18 *Bona Fiſco Eccleſiæ incorporata, ſiue non præſcribentur tempore quadragenario, tantùm fallit in Fiſco Eccleſiæ Romanæ, in quo deſideratur centenaria, n.* 19.
20 *Bona Fiſco applicata ob vectigal non ſolutum ſeu ob crimen hæreſis, qualiter, & quo tempore præſcribantur aduerſus Fiſcum Eccleſiaſticum, ſeu Regium, n.* 21. 22.
21 Cap. 2. de præſcrip. lib. 6.
22 *Heretici mortui bonorum confiſcatio etiam poſt quadriennium procedit.*
23 *Res Fiſci tempore ordinario non vſucapiuntur, ſecus longiſſimo.*
L. quamuis 18. ff. de vſucapion. l. 1. Cod. communia de vſucapionibus, l. 1. & per totum, Cod. ne rei dominiæ, vel templorum, §. res Fiſci, Inſt. de vſucap.

AD primam quæſtionis partem, de qua diſputant Doctores occaſione verborum textus noſtri ibi, *quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit*, & quia iuris eſt controuerſia; an aduerſus præſcriptionem competat majoribus 25. annis in integrum reſtitutio ex cauſa iuſtæ, & probabilis ignorantiæ, de qua ſcribunt Couarr. *in Reg. poſſeſſor. malæ fidei p.* 3. §. 2. *de Regulis iuris, lib.* 6. Abbas, & Felin. *in cap. vigilanti hoc tit.* Pinellus *in Auth. niſi triennale, num* 58. *Cod. de bonis matern.* Crauet. *in conſ.* 101. Boëtius *deciſ.* 39. Sfortia Odd. *de reſtit. in integrum p.* 3. *q.* 90. Franciſcus Sarmient. *ſelectar. interpret. lib.* 2 *cap.* 10. Federicus Scoto *in conſ. lib.* 4. *tomo* 2. Faquinet. *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 69. vbi non ignorare ait eam ſententiam vſu forenſi receptam, quæ reſtitutioni fauet; Verùm contrariam ſententiam legibus magis communem, & conſentaneam exiſtimet, quam probat ex *l. vltim. Cod. de præſcript. long. temporis* in verſic. *nulla*, & ex *l. ſicut, Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40 *annorum*, in verſic. *non abſentia leg. omnes, Cod. eodem, l. fin. de fundis Patrimonialibus lib.* 11. in verſic. *nullam*, & verſic. *à publico*, & ex *l. vnica, Cod. de vſucapione transformanda*, & ex noſtro Textu ex verbis iam adductis, & ex eo quia ſi reſtitutioni locus eſt propter ignorantiam numquam, vel raro præſcriptio locum haberet, cum nemo pateretur res ſuas ab alio vſucapi. 1

Sed quod reſtitutio locum habeat probari videtur; tum ex *leg.* 1 *ff. ex quibus cauſis majores reſtituantur* in verſic. *ſi qui alia iuſta cauſa eſſe videbitur in integrum reſtituam.* Secundò ex *l.* 1. §. *ſi quis propter, ff. de itinere, actuque priuato* in verbis ibi, *ſi quis propter inundationem vſus non ſit itinere, actuque hoc anno, cum ſuperiore vſus ſit, poteſt repetita die hoc interdicto vti per in integrum reſtitutionem ex illa parte edicti, ſi qua mihi iuſta cauſa videtur.* Tertio ex Textu *in l. Arbilicinus, ff. de ſeruitut. ruſticor. prædior.* Quarto ex Textu, *in l. ab hoſtibus, ff ex quibus cauſis majores.* Quinto ex *l. ſi partem*, §. 1. *iuncta Gloſſa, ff. quemadmodum ſeruitus amittatur.* Deinde ex duplici ratione 2

tione, Prima quia cum ex cauſa infirmitatis reſtitutio concedatur, item & ex cauſa ignorantiæ erit concedenda; cum tuſtum impedimentum afferre videatur. Secunda quia præſcriptio inducta eſſe videtur in odium negligentia; ergò cum ignorans adhuc negligens dici non poſſit, cur non reſtituetur aduersùs præſcriptionem contrariam.

3 Et cum Doctores varias ſolutiones afferant ad fundamenta cuiuſlibet præfatæ ſententiæ, exiſtimo ad veram eius ſolutionem tres eſſe diſtinguendos caſus. Primus ordinariæ præſcriptionis 10. vel 20. annorum, quæ licet currat contra ignorantes; illis tamen reſtitutio competit ex iuſto ignorantiæ capite, *l. etiam ei 45. ff. de minoribus.* Secundus caſus in præſcriptione longiſſima 30. vel 40. annorum. Tertius caſus

4 præſcriptionis immemorialis. † In his vltimis caſibus eſt duplex Doctorum aſſertio, cum in prædicto ſecundo caſu exiſtiment nonnulli non dari reſtitutionem ex Gloſſa *in cap. auditis*, verbo *Iure minoris de in integrum reſtit. Gloſſa in Clement. vnica eodem tit.* verbo *lapſum* iuxta Textum *in dicta l. omnes, l. competit, l ſicut, Cod. de præſcrip. 30. vel 40. annorum*, quibus cauetur omnes actiones, & omnia iuris remedia 30. vel 40. annor. ſpatio finiri: Tamen Accurſius *in Auth. quas actiones*, verbo *excluduntur, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, Boërius *deciſ.* 39. Afflictis *deciſ.* 319. & relati à Couarr. *ſuprà in Reg. poſſeſſ. dicta 3. p. §. 3. n 3*, Balboa *in cap. vigilanti hoc tit. num.* 62. docent aduersùs longiſſimam præſcriptionem concedendam eſſe in integrum reſtitutionem; & Cephalus *conſ.* 1. & *conſ* 116. *volum.* 1. ita tenens ait Iura pro contraria iam relata ſolùm excludere actiones ex tranſcurſu longiſſimi temporis, non itaquam reſtitutionis beneficium quod fauorabilius eſt.

5 In tertio autem caſu immemorialis præſcriptionis ex capite ignorantiæ non dari reſtitutionem: probant Couarr. Pinellus, Sarmient. Sfortia, Oddus, & alij iam relati, ex eo quia talis præſcriptio Ius conſtitutum facit, iuxta *l. 1. ff. de aqua pluuia, l hoc Iure, §. ductus, ff. de aqua quotidiana*, & ita vſu forenſi, & in praxi receptum teſtatur Balboa cum relatis Doctoribus *in dicto cap. vigilanti, num.* 63. vbi *num.* 4. refereos ex Faquineo *dicto cap.* 69. *lib.* 1. *controuerſ. maioribus*, nullam *ex cap. ignorantia* dandam eſſe reſolutionem, & tanquam probabilius admittens in puncto Iuris per fundamenta iam adducta *ſub num* 1. *ibi num* 64. reſpondet fundamentis contrariæ ſententiæ, ex quibus probari videtur non denegari talem reſtitutionem iuxta ſimilem reſponſionem, quam ſingulis præſtitit idem Faquineus *dicto lib.* 1. *controuerſ. cap.* 69. à verſic. *illud.*

6 Sed ſi fauorabilem ſententiam ſequaris; tunc dices præſcriptionem de Iure, etiam ignorantibus obeſſe; Tamen non probari, nec idcircò colligi poſſe reſtitutionem eſſe denegandam: Nam & abſentibus cauſa Reipublicæ nocere ſolet, qui in integrum ſunt reſtituendi; Quam rationem improbent ipſe Balboa *ſuprà num.* 65. & Faquineus *dicto cap.* 69. in verſic. *reſpondent* dicendo legibus cautum eſſe, vt abſentes cauſa Reipublicæ reſtituantur, nihil tamen cautum eſſe legibus, vt ex cauſa ignorantiæ aduersùs præſcriptionem ignorans reſtituatur.

7 Quare ex his verbis Textus noſtri in dicto verſic. *quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit*, ſatis probatur, nec priuilegio reſtitutionis eſſe infringendum Ius iam acquiſitum per præſcriptionem legitimè introductam, quod non ſolùm videtur admittendum de Iure Canonico in præſcriptione quadragenaria, ſeu immemoriali, ſed etiam de Iure Ciuili in præſcriptione decem, vel 20. annorum.

† Abſque eo vt obſtent verba Textus *in dicta l. 3. ff ex quibus cauſis maiores*, quia verba *ibi*, 8 iam relata ſunt nimis generalia & ſolum probant reſtitutionem concedi; Nam ex qualibet cauſa, quæ iuſta eſſe videatur, ſed ex illa, quæ legibus plebiſcitis edictis, Senatuſconſultis, & aliis Principum placitis conceſſum legatur.

† Nec Textus *in dicta l. 1. § ſi quis, ff de itinere,* 9 *actuque*, quia non loquitur de impedimento, quod ex ignorantia procedit, ſed de aliis, in quibus inſtè conceditur reſtitutio. † Eodem 10 que modo eſſe intelligenda Iura *in dicta l. Athibicinus, dicta l. ab hoſtibus*, qui loquitur de abſente capto: ita Balboa *in dicto cap vigilanti, num* 66. Faquineus longè *in dicto cap.* 69. *à dicto* verſic. *illud lib.* 1. *controuerſ.* † Et intra quod 11 tempus detur reſtitutio contra præſcriptionem decimarum: tradir Paponios *lib.* 12 *arreſto* 13. *tit.* 3. Riccius *collect.* 993. ad Textum noſtrum in fine, vbi eum refert.

Et an laicus decimis ſpoliatus poſſit petere 12 in integrum ſe reſtitui, Guid. Pap. *deciſ* 288. Imò Couar. *in dicta p* 3. *Reg. poſſeſſor.* §. 3 acertimè defendit, *num* 4. † Eccleſiam, & mino- 13 res reſtituendos eſſe aduersùs præſcriptionem quadragenariam cum multis ab eo relatis, & videndus ibi à verſic *quarto* in fine, §. vbi plures commemorat dignos ſcitu.

Ad ſecundam partem quæſtionis iam nonnulla notaui *in c.* 1. *hoc tit.* ſed vt reſpondeam di- 14 cendum eſt quod bona, quæ ad Fiſcum ſpectant ſunt in duplici differentia. quædam nondùm Fiſco acquiſita, veluti pœna, quæ admiſſo iam crimine ante ſententiam nondum debetur Fiſco, nec in eo cenſetur incorporata, de quibus bonis loquitur Textus *in l. poſt contractum. ff. de donation. l* 1. *tit.* 4 *p.* 5. videndi Concius *lib. ſingulari ad leg. Iul. Maieſt. pag.* 53. Anton Faber *lib.* 7. *coniect. cap.* 10. & innumeri relati à Sanct. *lib.* 2. *mor. cap.* 21. & 22. Hæc enim buna Fiſco incorporata non cenſentur; ſed ſolùm debita, quamuis aliàs ſtatutum ſit vt ipſo Iure incurratur pœna, vt *in cap. cum ſecundùm leges de pœnis lib.* 6. † Hæc enim quæ aliàs vacantia dicuntur, 15 quia aliquis v.g. ſine hærede mortuus eſt: Tunc vel non ſunt denuntiata Fiſco, & præſcribuntur tempore ordinario, *l. quamuis, ff de vſucap.* ſimul cum Titulo, & bona fide contra priuatos; videlicet ſi res ſit mobilis triennio, ſi verò immobilis tempore longo decem inter præſentes; & viginti annorum inter abſentes *l. vnico, Cod. de vſucapione transformanda, dicta leg. quamuis*, ſed ſi bona fide ſine Titulo poſſideantur, deſideratur Triennalis poſſeſſio, & præſcriptio; Et hoc intelligitur de quibuſcumque bonis Fiſci, Fiſco nondum incorporatis. *leg. in omnibus. ff. de diuerſ. & temp. præſcript. leg.* 2. 3. & 4. *ff. de requir. Reis, leg. quare, Cod ad legem Cornel. de falſis*, niſi in caſibus aliter in Iure expreſſis, vt in ſpecie Textos *in dicta leg.* 3. *ff. de requirendis Reis*, Balboa *in cap. de quarta hoc tit. quæſtion.* 1. *num.* 59. & 65.

præſcribi : limitat in illis, quæ Deo debentur in ſignum vniuerſalis dominij, quia in totum præſcribi non poſſunt, vt dicit Balbus *deciſ.* 29. ſed quota illarum vniformiter poterit præſcribi vt docent Franciſcus Marcus *deciſ.* 205. *p.* 1. *&* *deciſ.* 667. *p.* 2. Paponius *lib.* 1. *tit.* 12. *arreſto* 3. Ioſeph. Ludouicus *deciſ. peruſ.* 106. Guido Pap. *deciſ.* 284 & Ioſeph. Ludouicus *deciſ. peruſ.* 72. docet de tempore quo ius percipiendi decimas præſcribitur, & Papon. *lib.* 12. *arreſto* 23. *tit.* 3. docet de tempore, intra quod detur reſtitutio, contra præſcriptionem decimarum.

25 Et quia etiam per noſtrum Textum Doctores Canoniſtæ agunt de illa regula, quod tempore non tollitur obligatio, nec ſeruitus realis ipſo Iure finitur, etiam ex conuentione partium, ſed tantùm paratur exceptio ex *l. cum qui ita*, §. *qui ita. ff. de verb. obligation. l. obligationum ferè*, §. *placet, ff. de actionibus, & obligationibus*, & inferant præſcriptione 30. annorum, ſupradictam obligationem ipſo iure non tolli, ſed ope exceptionis, de qua Regula afferens duas ampliationes, Gratianus cum multis videndus, *Regula* 450. ipſe tredecim illam limitat ibi, *à num.* 5. ex multis Doctoribus, & legibus. Tamen quia iam aliqua adduxi. Ideò recurres ad dicta *ſuprà in cap. de quarta hoc tit. q.* 4. in verſic. *ad ſecundum*, vbi egi de dubio, an tempus ſit modus tollendæ obligationis.

QVÆSTIO III.

An reſtitutio aduerſus præſcriptionem decimarum detur ex iuſto ignorantiæ capite. Et an vt bona applicata Fiſco præſcribantur deſideretur ſemper quadragenaria præſcriptio, tam in Fiſco ſæculari, quam Eccleſiaſtico, etiam in cauſa hæreſis?

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio ex iuſto ignorantiæ capite, quando concedatur aduerſus præſcriptionem num.* 2. *&* 3. *& aliis, vbi de ſubdiſtinctione.*
L. ſi Pater, §. 1. iuncta Gloſſa, ff. quemadmodùm ſeruitus amittatur.
3 *Reſtitutio competit ex iuſto ignorantiæ capite in præſcriptione decennali, ſeu vicennali contra, num.* 6. *de iure Ciuili.*
4 *Reſtitutio ex* cap. ignorantiæ. *in præſcriptione longiſſimi, an concedatur ſub lite eſt.*
6 *Reſtitutio ex* cap. ignorantiæ *in præſcriptione immemoriali denegatur, num.* 6.
7 *Textus noſtri verba intelliguntur.*
8 L. 1. ff. ex quibus cauſis maiores reſtit.
9 L. 1. §. ſi quis, ff. de itinere, actuque priuato.
10 L. Athilicinus, ff. de ſeruit. ruſticor.
Leg. ab hoſtibus, ff. ex quibus cauſis majores.
11 *Reſtitutio decimarum intra quod tempus detur aduerſus præſcriptionem.*
12 *Laicus an poſſit petere reſtitutionem de decimis ſpoliatus.*
13 *Reſtituuntur Eccleſiæ, & minores aduerſùs præſcriptionem quadragenariam.*
14 *Bona quæ ſpectant ad Fiſcum, ſunt in duplici differentia, vel nondum Fiſco acquiſita, vt pœna, vel vacantia num.* 15.
15 *Bona vacantia ſine herede, ſi non ſunt denuntiata Fiſco præſcribuntur tempore ordinario.*
16 *Bona Fiſco iam denuntiata, & incorporata præſcribuntur* 40. *annis ſi ſunt immobilia, ſi tamen mobilia quadriennio, n.* 17.
18 *Bona Fiſco Eccleſiæ incorporata, ſine non præſcribentur tempore quadragenario, tantùm fallit in Fiſco Eccleſiæ Romanæ, in quo deſideratur centenaria, n.* 19.
20 *Bona Fiſco applicata ob vectigal non ſolutum ſeu ob crimen hæreſis, qualiter, & quo tempore præſcribantur aduerſus Fiſcum Eccleſiaſticum, ſeu Regium, n.* 21. 22.
21 Cap. 2. de præſcript. lib. 6.
22 *Hæretici mortui bonorum confiſcatio etiam poſt quadriennium procedit.*
23 *Res Fiſci tempore ordinario non vſucapiuntur, ſecus longiſſimo.*
L. quamuis 18. ff. de vſucapion. l. 1. Cod. communia de vſucapionibus, l. 1. & per totum, Cod. ne rei dominiæ, vel templorum, §. res Fiſci, Inſt. de vſucap.

AD primam quæſtionis partem, de qua diſputant Doctores occaſione verborum textus noſtri ibi, *quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit*, & quia iuris eſt controuerſia; an aduerſus præſcriptionem competat majoribus 25. annis in integrum reſtitutio ex cauſa iuſtæ, & probabilis ignorantiæ, de qua ſcribunt Couarr. *in Reg. poſſeſſor. malæ fidei p.* 3. §. 2. *de Regulis iuris, lib.* 6. Abbas, & Felin. *in cap. vigilanti hoc tit.* Pinellus *in Auth. niſi triennale, num* 58. *Cod. de bonis matern.* Crauet. *in conſ.* 101. Boërius *deciſ.* 39. Sfortia Odd. *de reſtit. in integrum p.* 3. *q.* 90. Franciſcus Sarmient. *ſelectar. interpret. lib.* 2 *cap.* 10. Federicus Scoto *in conſ. lib.* 4. *tomo* 2. Faquinet. *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 69. vbi non ignorare ait eam ſententiam vſu forenſi receptam, quæ reſtitutioni fauet; Verùm contrariam ſententiam legibus magis communem, & conſentaneam exiſtimet, quam probat ex *l. vltim. Cod. de præſcript. long. temporis* in verſic. *nulla*, & ex *l. ſicut, Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40 *annorum*, in verſic. *non abſentia leg. omnes, Cod. eodem, l. fin. de fundis Patrimonialibus lib.* 11. in verſic. *nullam*, & verſic. *à publico*, & ex *l. vnica, Cod. de vſucapione transformanda*, & ex noſtro Textu ex verbis iam adductis, & ex eo quia ſi reſtitutioni locus eſt propter ignorantiam numquam, vel raro præſcriptio locum haberet, cum nemo pateretur res ſuas ab alio vſucapi. 1

Sed quod reſtitutio locum habeat probari videtur; tum ex *leg.* 1 *ff. ex quibus cauſis majores reſtituantur* in verſic. *ſi qui alia iuſta cauſa eſſe videbitur in integrum reſtituam.* Secundò ex *l.* 1. §. *ſi quis propter, ff. de itinere, actuque priuato* in verbis ibi, *ſi quis propter inundationem vſus non ſit itinere, actuque hoc anno, cum ſuperiore vſus ſit, poteſt repetita die hoc interdicto vti per in integrum reſtitutionem ex illa parte edicti, ſi qua mihi iuſta cauſa videtur.* Tertio ex Textu *in l. Athilicinus, ff. de ſeruitut. ruſticor. prædior.* Quarto ex Textu, *in l. ab hoſtibus, ff ex quibus cauſis majores.* Quinto ex *l. ſi partem*, §. 1. *juncta Gloſſa, ff. quemadmodùm ſeruitus amittatur.* Deinde ex duplici ratione 2

tione, Prima quia cum ex cauſa infirmitatis reſtitutio concedatur; Item & ex cauſa ignorantiæ erit concedenda; cum iuſtum impedimentum afferre videatur. Secunda quia præſcriptio inducta eſſe videtur in odium negligentis; ergò cum ignorans adhuc negligens dici non poſſit, cur non reſtituetur aduerſùs præſcriptionem contrariam.

3 Et enim Doctores varias ſolutiones affetant ad fundamenta cuiuſlibet præfatæ ſententiæ, exiſtimo ad veram eius ſolutionem tres eſſe diſtinguendus caſus, Primus ordinariæ præſcriptionis 10. vel 20. annorum, quæ licet currat contra ignorantes; illis tamen reſtitutio competit ex iuſto ignorantiæ capite, *l. etiam ei 45. ff. de minoribus.* Secundus caſus in præſcriptione longiſſima 30. vel 40. annorum. Tertius caſus
4 præſcriptionis immemorialis. † In his vltimis caſibus eſt duplex Doctorum aſſertio, cum in prædicto ſecundo caſu exiſtiment nonnulli non dari reſtitutionem ex Gloſſa *in cap. auditis,* verbo *Iure minoris de in integrum reſtit. Gloſſa in Clement. vnica eodem tit.* verbo *lapſum* iuxta Textum *in dicta l. omnes, l. competit, l. ſicut, Cod. de præſcrip. 30. vel 40. annorum,* quibus cauetur omnes actiones, & omnia iuris remedia 30. vel 40. annor. ſpatio finiri: Tamen Accurſius *in Auth. quas actiones,* verbo *excluduntur, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis,* Buërius *deciſ. 39.* Afflictis *deciſ. 319.* & relati a Couarr. *ſuprà in Reg. poſſeſſ. dicta 3. p. §. 3. n 3.* Balboa *in cap. vigilanti hoc tit. num. 62.* docent aduerſùs longiſſimam præſcriptionem concedendam eſſe in integrum reſtitutionem; & Cephalus *conſ. 1. & conſ 116. volum. 1.* ita tenens ait Iura pro contraria iam relata ſolùm excludere actiones ex tranſcurſu longiſſimi temporis, non inquam reſtitutionis beneficium quod fauorabilius eſt.

5 In tertio autem caſu immemorialis præſcriptionis ex capite ignorantiæ non dari reſtitutionem: probant Couarr. Pinellus, Sarmient. Sfortia, Oddus, & alij iam relati, ex eo quia talis præſcriptio Ius conſtitutum facit, iuxta *l. 2. ff. de aqua pluuia, l hoc Iure, §. ductus, ff. de aqua quotidiana,* & ita vſu forenſi, & in praxi receptum teſtatur Balboa cum relatis Doctoribus *in dicto cap. vigilanti, num. 63.* vbi *num. 4.* referens ex Faquineo *dicto cap. 69. lib. 1. controuerſ. majoribus,* nullam *ex cap. ignorantia* dandam eſſe reſolutionem, & tanquam probabilius admittens in puncto Iuris per fundamenta iam adducta *ſub num 1. ibi num. 64.* reſpondet fundamentis contrariæ ſententiæ, ex quibus probari videtur non denegari talem reſtitutionem iuxta ſimilem reſponſionem, quam ſingulis præſtitit idem Faquineus *dicto lib. 1. controuerſ. cap. 69.* à verſic. *illud.*

6 Sed ſi fauorabilem ſententiam ſequaris; tunc dices præſcriptionem de Iure, etiam ignorantibus obeſſe; Tamen non probari, nec idcircò colligi poſſe reſtitutionem eſſe denegandam: Nam & abſentibus cauſa Reipublicæ nocere ſolet, qui in integrum ſunt reſtituendi; Quam rationem improbent ipſe Balboa *ſuprà num. 65.* & Faquineus *dicto cap. 69.* in verſic. *reſpondent* dicendo legibus cautum eſſe, vt abſentes cauſa Reipublicæ reſtituantur, nihil tamen cautum eſſe legibus, vt ex cauſa ignorantiæ aduerſùs præſcriptionem ignorans reſtituatur.

7 Quare ex his verbis Textus noſtri in dicto verſic. *quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit,* ſatis probatur, nec priuilegio reſtitutionis eſſe infringendum Ius iam acquiſitum per præſcriptionem legitimè introductam, quod non ſolùm videtur admittendum de Iure Canonico in præſcriptione quadragenaria, ſeu immemoriali, ſed etiam de Iure Ciuili in præſcriptione decem, vel 20. annorum.
† Abſque eo vt obſteat verba Textus *in dicta l. 1. ff ex quibus cauſis majores,* quia verba *ibi,* 8
iam relata ſunt nimis generalia. & ſolum probant reſtitutionem concedi; Nam ex qualibet cauſa, quæ iuſta eſſe videatur, ſed ex illa, quæ legibus plebiſcitis edictis, Senatuſconſultis, & aliis Principum placitis conceſſum legatur.
†. Nec Textus *in dicta l. 1. § ſi quis, ff de itinere,* 9
actuque, quia non loquitur de impedimento, quod ex ignorantia procedit, ſed de aliis, in quibus iuſtè conceditur reſtitutio. † Eodem 10
que modo eſſe intelligenda Iura *in dicta l. Athleticum, dicta l. ab hoſtibus,* qui loquitur de abſente capto: ita Balboa *in dicto cap vigilanti, num 66.* Faquineus longè *in dicto cap. 69 à dicto verſic. illud lib. 1. controuerſ.* † Et intra quod 11
tempus detur reſtitutio contra præſcriptionem decimarum: tradit Paponius *lib. 12. arreſto 13. tit. 3.* Riccius *collect. 993.* ad Textum noſtrum in fine, vbi eum refert.

Et an laicus decimis ſpoliatus poſſit petere 12
in integrum ſe reſtitui, Guid. Pap. *deciſ 288.* Imò Couar. *in dicta p 3. Reg. poſſeſſor. §. 3.* acerrimè defendit, *num 4.* † Eccleſiam, & mino- 13
res reſtituendos eſſe aduerſùs præſcriptionem quadragenariam cum multis ab eo relatis, & videndus ibi à verſic *quarto* in fine, §. vbi plures commemorat dignos ſcitu.

Ad ſecundam partem quæſtionis iam non- 14
nulla notaui *in c. 1. hoc tit.* ſed vt reſpondeam dicendum eſt quod bona, quæ ad Fiſcum ſpectant ſunt in duplici differentia, quædam nondùm Fiſco acquiſita, veluti pœna, quæ admiſſo iam crimine ante ſententiam nondum debetur Fiſco, nec in eo cenſetur incorporata de quibus bonis loquitur Textus *in l. poſt contractum. ff. de donation. l 2. tit. 4 p. 5.* videndi Concius *lib. ſingulari ad leg. Iul. Majeſt. pag. 53.* Anton Faber *lib. 7. coniect. cap. 20.* & innumeri relati à Sanct. *lib. 2. mor. cap. 21. & 22.* Hæc enim bona Fiſco incorporata non cenſentur; ſed ſolùm debita, quamuis alias ſtatutum ſit vt ipſo Iure incurratur pœna, vt *in cap. cum ſecundùm leges de pœnis lib. 6.* † Hæc enim quæ aliàs vacantia dicuntur, 15
quia aliquis v.g. ſine hærede mortuus eſt: Tunc vel non ſunt denuntiata Fiſco, & præſcribuntur tempore ordinario, *l. quamuis, ff de vſucap.* ſimul cum Titulo, & bona fide contra priuatos; videlicet ſi res ſit mobilis triennio, ſi verò immobilis tempore longo decem inter præſentes; & viginti annorum inter abſentes *l. vnica, Cod. de vſucapione transformanda, dicta leg. quamuis,* ſed ſi bona fide ſine Titulo poſſideantur, deſideratur Triennalis poſſeſſio, & præſcriptio; Et hoc intelligitur de quibuſcumcumque bonis Fiſci, Fiſco nondum incorporatis. *leg. in omnibus. ff. de diuerſ. & temp. præſcript. leg. 2. 3. & 4. ff. de requir. Reis, leg. quare, Cod ad legem Cornel. de falſis,* niſi in caſibus aliter in Iure expreſſis, vt in ſpecie Textus *in dicta leg. 3. ff. de requirendis Reis,* Balboa *in cap. de quarta hoc tit. quæſtion. 2. num. 59. & 65.*

Trullènq. *in opere moral, cap.* 3. *dub.* 10. *ſub n.* 3. cum aliis per eum.

16 Quod ſi bona iam ſint denuntiata Fiſco ſæculari, eique acquiſita, & io eo iam incorporata, tunc aduersùs eum non minùs, quàm quadragenaria præſcriptio procedet cum bona fide *l. omnnes. l. competit, Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* docent Panormit. *in cap. cum nobis n.* 11. *hoc tit.* Bartol. *in l. in omnibus, ff. de diuerſis & temporalibus præſcriptionibus.* Silueſter verbo *præſcriptio* 1. *q.* 7. cum adductia à Couarr. *in quarto p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *n.* 17. *& in dicta Reg poſſeſſor.* 2. *p.* §. 1. *n.* 7. Boërius *deciſ.* 264. Molina *de Iuſtitia tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 73. Balbus *de præſcript.* 2.

17 *p.* 5. *partis principalis.* † Et in bonis mobilibua viderur dicendum tempua quadriennij ſufficere ad hanc præſcriptiooem ea *l.* 1. *Cod. de quadriennij præſcriptione*, Trullenq. *in opere morali dicto dubio* 10 *ſub num.* 3.

18 Sin autem bona Piſco Eccleſiæ incorporata ſint, ſiue non ad eorum præſcriptionem aduerſùs Fiſcum Eccleſiæ ſemper deſideratur præſcri-

19 ptio quadragenaria. † Niſi Fiſcus ſit Eccleſiæ Romanæ, contra quam ſola admittitur centenaria præſcriptio, vt latiùs docuit Panormitanus *in cap. cum nobis, à n.* 9. *hoc tit.*

20 Vnde infero quod ſi bona ob crimen commiſſum Fiſco applicantur, putà ob vectigal, non ſolùm ob Hæreſis, vel Læſæ Majeſtaria crimen; Tunc ſi loquamur de Fiſco ſæculari poſt quinquennium, datur eorum præſcriptio, & omnis actio extinguitur Fiſci, aut loquimur de Fiſco Eccleſiaſtico, & tunc ſpectato Iure communi ſeruanda eſt conſtitutio *cap.* 1. *hoc tit. lib* 6. vt bona ob delictum commiſſum Eccleſiæ Romanæ, non niſi centum annorum ſpatio iuxta ſpeciale eius priuilegium, ſed aduersùs inferio-

21 rem Eccleſiam 40. annis præſcribuntur. † Imò & quod etiam in cauſa Hæreſis locum habeat vt filij, ſi Catholici ſint 40. annorum ſpatio, non tantùm contra Eccleſias particulares, ſed etiam Romanam præſcribere poſſint; docent Abbas *dicto cap. cum nobis n.* 8. *hoc tit.* Couarr. *in dicta Regula poſſeſſor.* 2. *p.* §. 2. *n.* 10. Laymao. *tomo* 1. *lib.* 3. *ſum lib* 3. *tract.* 1. *cap.* 8 *n* 14. verſic. *loquor*, Trullenq. *dicto lib.* 7. *cap.* 4. *dubio* 10 *ſub n.* 3. qui in verſic. *vnde*, colligit Hæreticorum, bona nunquam præſcribi poſſe contra Fiſcum, nec ab ipſo Hæretico, nec ab eius Hæredibua ad quos ea deuenerunt, niſi illi ignorauerint eum eſſe Hæreticum, & 40. anuis cum ea ignorantia poſſederint iuxta mentem *dicti cap.* 2. *hoc tit. lib* 6. cuiua diſpoſitionem, & non Iuris Ciuilis eſſe ſeruandam in hoc crimine: optimè oſtendit Azor. 3. *p. Inſtitut. moral. lib.* 1. *cap.* 23. *q.* 6. Nam bona confiſcata Hæreticorum Fiſco Eccleſiaſtico, & non Regio, niſi ſpeciali aliquo priuilegio debentur, vt contingit in inquiſitionibus Hiſpaniæ; Nam in iſtis quia Reges Hiſpaniæ inquiſitionea dotarunt; Idcò eius nomine bona Hæreticorum confiſcata, Fiſco Regio applicantur: Vide Saitum *in Claui Regia lib.* 9. *cap.* 12. *num.* 31. Couarruuias *in* 4. *decret. p.* 2. *cap.* 6. §. 8. Leſſium *lib.* 2. *de Iuſtit. cap.* 6. *num.* 38. & ibi videndus, *n.* 37.

22 Et in hoc crimine Hæreſis aduersùs Fiſcum Regium nondatur, nec admittitur minor quadragennaria præſcriptio, vt notant Molina *de Iuſtitia tom.* 1. *tractatu* 2. *diſp.* 37. *concluſ.* 4. cum Gomezio, & Couarruu. Simancas *de Catholicis Inſtit. cap.* 9. *num.* 134 Balboa *in dicto cap. de quarta hoc tit q.* 1. *num.* 63. & 64. vbi improbat Bartolum *in l.* 2. *Cod. de Apoſtatis*, quatenùs putauit Hæreticæ prauitatis Inquiſitores poſt quinquennium à morte Hæretici, non poſſe inquirere de illius crimine ad effectum confiſcationis bonorum, quod aliter io praxi admittitur; Imò & in hac Inquiſitione Valliſoletanæ ab eius erectione circiter per annos 170. Ita video ea Regulis antiquis demonſtratum, & practicatum.

Quare & ſi per Teatum *in l. quamuis* 18. *ff.* 23
de vſucapionibus leg. 2. *Cod. communia de vſucapion l.* 1. *& per totum, Cod. ne rei Dominicæ, vel Templorum Iuſtinianus in* §. *res Fiſci Inſt. de vſucapion.* Et Doctores in prædictis locis doceant res Fiſci vſucapi non poſſe; Tamen dicendum eſt vſucapionem longi temporis decem annorum contra Fiſcum non habere locum ex dictis iuribus ita intelligendis, ſed non denegari præſcriptionem, quaſi differant vſucapio, & præſcriptio iuxta tradita *ſuprà ad Rubricam*; Hæc enim ſolum eſt actionum, illa enim alienarum rerum acquiſitio, tradit Balboa *ſuprà in dicto cap. de quarta quæſt.* 1. *num.* 62. cum Abbate *in cap. fin hoc tit. num.* 15. adnotante quod in caſibus, vbi denegatur præſcriptio, ſeu vſucapio intelligitur ordinaria, non verò longiſſimi temporis, &c. Videbis Conaoum *lib.* 3. *comment. cap.* 15. *num.* 6. Petrum Gregorium *parte* 3. *ſyntagmat. lib.* 39. *cap.* 2. *n.* 5. Molin. *de primog. cap.* 6 *num.* 32. & 49. Azeued. *in l.* 2. *tit.* 15. *lib.* 4. *compil* Parlador. *lib.* 1. *rerum quotidianarum, cap.* 1. Pichard. cum ab eo relatis, *in dict* §. *res fiſci inſt. de vſucapionibus.*

AD TEXTVM

IN CAPITE VII.

Cauſam quæ, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. QVATANVS ex Textu noſtro deducitur; Ideò laicos ſpiritualia præſcribere non poſſe, quia ea poſſidere non poſſunt, veniunt applicanda illa omnia quæ dicta ſunt de incapacitate laicorum *in cap.* 1. *cap.* 3. *cap.* 4. *cap. nouit, cap.* 17. cum aliis, *& in c. fin. de Iudiciis*, *& in dicto c.* 8. vbi quod nec conſuetudine in Clericos Iuriſdictionem acquirere valeor, & de multis aliis adduxi *in toto tit. de foro comp. & in cap. tuam de ordine cognition.* vbi decimarum cauſa, coram quo Iudice ſit agitanda: applicabis dicta *in cap. cum ſit generale de foro.*

II Et de materia huiua Textus præter ordinarios agunt hîc Balboa, Graña, & Barboſa cum infinitis per eos relatis; Sed quia ſolent Doctorea inquirere, non ſolùm de prohibita decimarum Iuriſpatronatus collationis; ſiue electionis beneficiorum præſcriptione à laicis facienda; & numquid idem de conſuetudine dicatur, & quid operetur priuilegium Pontificium, ſeu alteriua; Ideo de his nunc inquiro qualiter autem decimas Clerici, & regulares acquirat iam *in c. præcedenti* adduxi, & quoto ſpatio præſcriban

præſcribantur, *& in cap. 3. & in cap. de quarta, eodem*, & ad materiam *in cap. prohibemus de decimis cap. fin. de rerum permutatione in cap. cum Apoſtolica de his quæ fiunt à Prælatis.* Aliqua ad huoc textum inſtat nouiſſimè Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis, q.4.p.91.*

Qvæstio I.

Quare laici decimas præſcribere nequeant, cum decimas ex locatione, aliiſue modis percipere valeant; Imò & ſpiritualia adminiſtrare: Et an qui præſcripſit decimas debeat probare quod illas haberet ante Concilium Lateranenſe: An laici conſuetudine poſſint decimas acquirere, ſeu an ſint immunes ab earum ſolutione, vbi quid de præſcriptione: Et quid per Priuilegium, vbi de differentia inter conſuetudinem, & præſcriptionem?

SVMMARIVM.

1 *Decimæ à laicis locari queunt, n.12.13.14.*
2 *Laici poſſunt tractare cauſas beneficiales, & Eccleſiaſticas agere, n.16.*
3 *Laici queunt adminiſtrare Baptiſmi Sacramentum, confeſſiones audire, Iuſpatronatus obtinere, num.17.18.*
4 *Præſcriptio immemorialis comparatur priuilegio, num.19.*
5 *Laici queunt priuilegio decimas obtinere.*
6 *Præſcriptione poteſt acquiri à non poſſidente.*
7 *Laici quare nequeant decimas præſcribere, & num 8.9.10.11.*
8 *Decimandi Ius dependet à Sacramentorum adminiſtratione.*
9 *Textus noſter intelligitur, & num.10.*
10 *Lateranenſe Concilium prohibet ne decimæ dentur laicis in feudum.*
12 *Laici interdùm nomine alieno percipiunt Ius decimarum.*
13 *Epiſcopus poteſt concedere alicui ad vitam, vt percipiat decimarum fructus.*
14 Cap. veſtra de locato, cap. fin. ne Prælati vices ſuas extrauagans ambitioſæ de rebus Eccleſiæ.
15 *Locari decimæ poſſunt à quolibet Clerico eas poſſidente, & idem de quolibet alio contractu.*
16 Cap 1. de Procurat.
16 *Baptizare quare laicus poſſit.*
18 *Confeſſiones à laico Sacramentaliter non audiuntur.*
20 *Decimas præſcribens, numquid debeat probare eas habuiſſe ante Lateranenſe Concilium.*
21 *Laicus decimas vſurpans dignus eſt animaduerſione, nec eas conſuetudine acquirit.*
23 *Laici conſuetudine, quando præſcribant obligationem ſoluendi decimas de prædiis ſuis, & qualiter, n.24.25.26.n.36.*
27 *Laici priuilegio expreſſo, & conceſſione Apoſtolica, decimas queunt percipere, non aliter, etiam conceſſione Imperiali, num. 32. quid de Epiſcopis, n.33 34.35.*
28 *Tertiæ reales conceſſa ſunt ex decimis Regibus* Fermoſin. de Exceptionibus. *Hiſpaniæ à Pontificibus, num.30. 34.*
29 *Laici qualiter ex fundatione potuerunt decimas habere.*
31 *Decimæ dicuntur eſſe de iure Diuino, & naturali.*
33 *Epiſcopi ante Lateranenſe Concilium decimas laicis concedebant.*
34 *Priuilegium, & præſcriptio, quoad percipiendas decimas à laicis differunt, quid de conſuetudine, num 36.*
36 *Conſuetudo, & præſcriptio ſeptem modis differunt* num. ſequent.
37 *Præſcriptione acquiritur Ius priuata perſona, ſed conſuetudine acquiritur in communi alia differentia præſcriptionis, & conſuetudinis,* num. ſequentibus

DVbitationem mouet primò; Nam ſi ratio propter quam laici decimas præſcribere 1
nequeant vera eſſet, ſequeretur, vt neque decimæ à laicis locarentur, eo quod ſpiritualia reputantur, quæ à laicis poſſideri non poſſunt; ſed conſtat contrarium ex Textu *in cap veſtra de locato, cap fin. ne Prælati vices ſuas extrauag. ambitioſæ de rebus Eccleſiæ.* ergò.

Secundò quia non conſtat laicos rerum ſpiritualium eſſe omninò incapaces, quas ſæpè 2
tractare valent *ex cap. 1. de Procurat. lib. 6.* vbi poſſunt laici tractare cauſas beneficiales acceptare beneficia, & alia ſpiritualia, ſeu Eccleſiaſtica agere iuxta longe adducta *in cap. 2. de Iudic.* & in aliis capitulis eiuſdem tituli. † Qui etiam poſſunt adminiſtrare Sacramentum Bap- 3
tiſmi *cap. conſtat, cap. mulier, cap. in neceſſitate de conſecratione diſt. 4.* poſſunt etiam confeſſiones audire *cap quem pœnitet,* verſic. *tanta de pœnit. diſt 1.* poſſunt etiam obtinere Iuſpatronatus *cap. 1. & 2. cap. quia Clerici de Iurepatronatus,* quod eſt ſpirituale, *cap. quanto 3. de Iudic.* ergò cum decimæ in rebus temporalibus conſiſtant, quid mirùm vt à laicis poſſideri, & præſcribi queant.

Tertiò nam præſcriptio præſertim immemorabilis priuilegio comparatur *cap. ſuper quibuſ-* 4
dam, de verb. ſign. c. 1. § fin hoc tit. lib. 6. l. hoc Iure, §. ductus aquæ ff. de aqua quotid. Nam vulgò traditum ſit id quod priuilegio fieri poteſt poſſe etiam, & præſcriptione *c. duo ſimul de offic. ordin. c. cum contingat, de foro compet.* † At laici conceſ-
ſione, aut priuilegio poſſunt decimas obtinere, 5
c. quamuis de decimis, c. 2. eodem lib. 6. c. cum Apoſtolica de his quæ fiunt à Prælatis l. 22. tit. 20 p. 1. ergò laicos decimas præſcribere poterit, quamuis non poſſit illas in alium transferre, *c. prohibemus, cap. tua, § fin. cap. dudum decimis.*

Et confirmatur ex *l. iuſto ff de vſucap. l. 1. §. Scæuola ſi tract. liber eſſe iuſſus, l. ſi quis diutino, ff ſi* 6
ſeruitus vindicetur, l. omnes, Cod. de præſcript. vbi an non poſſidente præſcriptione poteſt acquiri.

Vt ergò materiam text. noſtri DD. explicent plura ſupponunt diſtinguenda; nam primò di- 7
ſtinguunt inter Titulum, ſeu Ius decimas percipiendi, & inter ipſas decimas quatenùs ſunt fructus temporales pretio æſtimabiles de titulo, ſiue Iure eas percipiendi, dicunt eſſe quid ſpirituale, quatenùs habet fundamentum in ſpirituali Miniſterio poteſtate, & obligatione miniſtrandi ſpiritualia, ratione cuius Miniſterij ſpiritualia debentur ex Textu, *in capite finali, de rerum permutatione,* de quo eſt

caſus noſtri textus; Itaque euenire, vt decimæ quatenùs ſunt fructus Eccleſiaſtici, laicis per ſe non debeantur; nec vllo modo ſint eis ſoluendæ; & ſic etiam ſoluit Textus *in cap. fin.* 16. *q.* 7. vſum decimarum, & oblationum ad laicos pertinere non poſſe, *cap. peruenit* 1. *q.* 3. quoniam laici ſpiritualia miniſtrare non poſſunt, cum non ſint capaces iuris ſpiritualis, & ob id fieri, vt cum laici nequeunt decimas poſſidere, & nec eas præſcribere ex Textu noſtro *cap. ſine poſſeſſione de Reg. iuris lib* 6. *l.* 3. *l. ſine poſſeſſione, l. naturaliter, ff. de vſucapion.* vnde Gloſſa hîc voluit, vt laici ciuilem poſſeſſionem decimarum habere non poſſint à lege approbatam, qualis eſt ad præſcriptionem; quia ſunt incapaces talis poſſeſſionis in rebus ſpiritualibus, explicat Balboa *hîc, à n* 4. optimè Couar. *lib.* 1. *pract. c.* 17. *à n.* 5. Graña *hic à n.* 2. quam plures in confirmationem adducens Barboſa hic cum infinitis ex antiquis, & modernis *num.* 1. *&* 2. quibus addo Trullenq. *in opere moral lib.* 7. *cap.* 4. *dubio* 13. *ſub n.* 1. vbi amplixt non ſolùm decimas, verùm nec Eccleſiam loca Religioſa Ius primitiarum, oblationum, & alia iura ſpiritualia cum non poſſint ab ipſis poſſideri, & addit Couart. *ſuprà dicto num.* 5. Ideò laicos non poſſe decimas præſcribere, quia Ius iſtud conſequuntur Sacerdotes: & miniſterio alterius, & ſpiritualium cum ſeminantibus ſpiritualia, debeantur temporalia, quorum exhibitio ordinatur propter miniſterium ſpiritualium, quæ ab aliis, quàm Clericis miniſtrari nequeunt ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. *&* *quodlibeto* 2. *art.* 8. ex noſtro Textu, quem optimum dicit ex *cap.* 2. *de Iudiciis*, & ex *Gloſſa cum communi in cap. quamuis de decimis.*

8 Ex dictis ergò videtur, vt ratio fundamentalis huius deciſionis ſit, quia ius decimandi dependet à Sacramentorum adminiſtratione, cuius ratione dicitur ſpirituale: taliter vt hac ratione, nec etiam laici ex Papæ diſpenſatione ſint huius iuris capaces. Quod difficile redditur ex his quæ notant Guido Pap. *deciſ.* 284. Mohedan. *deciſ.* 250. Franc. Marc. *deciſ.* 17. Riccius *collect.* 993. in verſic. *amplia*, dicentes decimas poſſe præſcribi, etiam à laicis; quia ipſi poſt Concilium Lateranenſe ſunt capaces decimarum ex priuilegio Apoſtolico; dum tamen probent eas poſſediſſe, & exigiſſe à tempore immemoriali cum allegatione tituli, Verallus *deciſ.* 241. *p.* 1. *&* *deciſ.* 367. *p.* 2. Quare Barboſa *hîc n.* 3. dicit quod etſi prædicta ratio rectè concludat in iure decimandi, ſpirituali dependente ab adminiſtratione Sacramentorum adæquatam tamen non eſſe, nec applicari poſſe deciſioni Textus noſtri; qui in ſua generalitate comprehendit etiam decimas titulo temporali percipiendas. Imò autumat, vt de his præcipuè agat, quia credibile non eſt nobilem virum, de quo hic cum ſit laicus prætendere voluiſſe ius ſpirituale percipiendi decimas, cuius ex ipſa lege Diuina incapax eſſe noſcitur, nec Pontificiam legem decidere caſum, adeò indubitabilem contra Regulam Textus *in l. quod labee, iuncta Gloſſa* 1. *ff. de Carboniano edicto* cum ſimilibus, de quibus adducti ab Alfano *collect. octaua.*

9 Vnde etſi Balboa *hîc ſub num.* 5. *&* 6. exiſtimet Textum noſtrum loqui de Iure percipiendi decimas, quatenùs eſt quid ſpirituale, & quatenùs pertinet ad decimas; iuxta illarum inſtitutionem, quia eo iure dicitur beneficium dari propter officium, itavt quatenùs decimæ ſunt fructus Eccleſiaſtici per ſe laicis non debeantur, nec vllo modo ſint ſoluendæ ex D. Th. *vbi ſuprà*, vbi omnes, & Abulenſi ſuper Math. *cap.* 23. *q.* 178. idque colligere Theologos ex illo *num.* 18. *filiis Leui dedit omnes decimas Iſrael in poſſeſſionem pro miniſterio, quo ſeruiunt mihi in Tabernaculo*, in quorum locum Clericos noui Teſtamenti ſucceſſiſſe, ad quos ſolùm decimas pertinere poſſe dixerunt copiosè Rebuffus *de decimis q.* 10. *per totam*, vbi probat Textus *in cap. decimas* 16. *p.* 7. *cap. quamuis, cap. prohibemus, cap. ad hæc, cap. tua el* 1. *de decimis*, idemque procedere in omnibus oblationibus Eccleſiaſticis ſcripſerit Damaſcenus relatus *in cap fin.* 10. *q.* 1. vbi refert idem fuiſſe ſtatutum in Concilio Niceno, ob idque præcipi *in dicto cap fin.* 16. *quæſt.* 1. *cap. peruenit*, 1. *quæſt.* 3. vſum ſcilicet decimarum, & oblationum ad laicos pertinere non poſſe.

Tamen ea videtur communior reſolutio, vt procedat ſcilicet Textus noſter in omnibus decimis quocumque titulo, etiam temporali à laico percipiendis, vt multis argumentis ex profeſſo comprobat Beroius *conſ.* 28. *à num.* 18. Couarr. & alij quos refert Guttierrez. *pract. lib.* 1. *q.* 16. & omnes alij, quos plenè adducit Gilchenius *de præſcript. p.* 3. *cap.* 7. *num.* 17. affirmant, & ſequuntur Suarez. *de Religione lib.* 1 *de decimis cap.* 27. *num.* 1. Barboſa *hic ſub n.* 3. in verſic. *ex quibus* ea ratione probantes; Nam Concilium Lateranenſe iuxta communem ſententiam ſimpliciter & directè prohibet, ne decimæ laicis quocumque titulo concedantur à Prælatis inferioribus in feudum, vel alio Titulo temporali, ergò ſi lex ſimpliciter aliquid alienare, vel acquirere prohibet, prohibitam eſſe præſcriptionem exiſtimant per Textum *in l. vbi lex de vſucapion*, & efficaciùs ex Textu *in l. ſi fundum, ff. de fundo dotali*, & ex textu capitali *in l. alienationis* 28 *in princ. ff. de verb. ſignif.* cum multis congeſtis à Gabriele *lib.* 5. *comm. tit. de præſcription. concluſ.* 14. *à principio*, & à Petro Barboſa *in l.* 1. *p.* 5. *num.* 83 *ff. ſoluto Matrim.* Balboa *de præſcription.* 5. *q.* 4. *num.* 33. 10

Imò Couarr. *dicto lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 5. verſic. *ſed ſi dubitetur*, Guttierrez. *dicto lib.* 1. *pract. cap.* 16. verſic. *his tamen non obſtantibus*, & multi adducti à Gilchenio *vbi ſuprà, num.* 19. Suarez *dicto cap.* 27. *de decimis, num.* 4. Taliter probant vt Regula procedat in decimis titulo temporali percipiendis, quia eam Regulam limitant, vt non procedat in decimis, quas verè, vel præſumptiuè conſtat obtentas eſſe ante Lateranenſe, vel ſi agatur de præſcribente contra laicum, qui ante Lateranenſe acquiſiuerat, cum eo tempore à Prælatis inferioribus in feudum laicis dari conſtituaot, potuiſſe: ergo ceſſante lege permittente, & præſcriptionem decimarum Titulo temporali prohibitam eſſe dicunt. 11

Ex his ergò, & in comprobationem infertur non repugnare, quod laici interdùm licitè percipiant fructus decimarum, non proprio Titulo, ſed nomine Clerici, vel per iuſtam aliquam, diſpenſationem Prælatorum Eccleſiæ; hoc eſt, non tantùm materialiter, vt percipit Famulus, & Oeconomus, qui fructus colligit, non ſibi ſed Domino, in cuius dominium ſtatim tranſeunt, ſed etiam formaliter, quatenùs quis 12

fructus

fructus illos percipit, vt poſſeſſionem, & Domi-
nium eorum acquirat ſecundùm doctrinam D.
Thomæ, & aliorum; & ex Gloſſa celebri *in cap.
quamuis de decimis*; cum adductis à Rebuffo *in
tractatu de decimis quæſt.10.à num.35.* Tyraquello
de retractu, tit.1. §.1.n.51. quia decimæ huc modo
ſumptæ, quid temporale ſunt; eos tamen percipit
nomine Eccleſiæ, vt colligitur ex *cap.2. de locato*,
vbi laicus percipit decimas de conſenſu Eccleſiæ
ratione contractus, quas aliàs aliter percipere non
13 poſſet. † Et ſic Couarruuias *dicto cap. 17. lib. 1.
variar. num.5.* Rebuffus *ſupra num.14.* & Tyraquel-
lus *num.51.* Azor *lib.7.mor.1.cap.25.quæſt.14* Maſ-
cardus *de probat.concl.1324.à num.12.* Moneta *de
decimis, cap.5.num.61.* Caldes Pereyra *de excuſſio-
ne emphit.cap.2.num 27.* Suarez *dicto lib.1. cap.25.
num.3. & cap.26. num. 1.* docent cum Gloſſa *in
dict. cap. quamuis, verbo conceſſeris*, in verbo *fru-
ctus decimarum.* Epiſcopum poſſe alicui laico ex iu-
ſta cauſa concedere adiutam, aliudve tempus, non
quidem Ius percipiendi decimas, ſed ipſarum de-
cimarum fructus; & ſic etiam nullo modo à ſe
ipſis principaliter poſſideri, aut præſcribi decimas
poſſe, niſi priuilegio vniuerſali, aut particulari
conceſſione in iure permiſſa qualis eſt locatio ad
aliquod tempus expendit bene Balboa *hic à n. 10.*
cum Azorio *lib.3.mor. lib.8.cap.3.quæſt.4.5.& 6.*
Molina *de iuſt tom.2.tract.2.diſputat.490.* cum dua-
bus ſequentibus argumento Textus *in clement. 1.
de rebus Eccleſiæ*, per quam probat idem eſſe de
quolibet alio iuſto contractu.

14 Alia inquam pro præmiſſo ad explicationem
poſſe innectere, *in c. quamuis cap. prohibemus*, cum
aliis de decimis; ſed nunc ex dictis non obſtant in
contrarium adducta, *à num.1.* non primum ex *d.
cap. veſtra de locato, cap. fin. ne prælati vices ſuas, di-
cta extrauag. ambitioſæ de rebus Eccleſiæ*, quia vt iam
ex dictis conſtat, & latè dico *in dict. cap.2. de loca-
to*, perſonæ ſæculares poſſunt conducere ab Ec-
cleſiaſticis decimarum prouentus eo modo, quo
15 ibi. † Nam quilibet Clericus Eccleſiaſticum ha-
bens beneficium, ratione cuius decimas percipit,
poteſt propria Authoritate illas locare ad breue
tempus, dando pro illo tempore conductori laico
poteſtatem ad illas exigendas, vt declarat Azor *d.
tom.3. mor. lib.8. cap.3. quæſt 4.5. & 6.* Molina *de iu-
ſtitia tom tom.2.tract.2 diſput.490.* cum duabus ſe-
quentibus, Balboa *hic n.18.* vbi addit idem proꝛ-
ſus dicendum eſſe, de quolibet alio iuſto contra-
ctu: argumento Textus *in dict. clem. 1. de rebus Ec-
cleſiæ.* & pluribus adductis probat Barboſa *in dicto
cap.2. de locato, num.3*; qui *num.4.* ait quod etſi ad
nouem annos antea locari valerent, iam hodie
nonniſi vſquead triennium; ex quo iam vides ni-
hil laicus à ſe ipſos poſſidere, imo nec vllo titulo
poſſe decimas præſcribere, cum nunquam dice-
rentur poſſeſſores bonæ fidei, tum quia ſunt in-
capaces decimas poſſidendi adhuc, quoad fructus
temporales, niſi quatenus in iure permittitur, vt
dictum eſt.

16 Nec obſtat ſecundùm ex Textu *in cap. 1. de pro-
curat. lib.6.* quia, vt iam late dixi *in cap. 2. de iudi-
ciis, quæſt.12.* laicus poteſt eſſe procurator in iudi-
cio Eccleſiaſtico, & alia officia exercere, ſed hoc
materialiter, vt acceptare beneficia nomine alte-
rius procurare, vel patrocinari in cauſis Eccleſia-
ſticis, vt *ibi* dixit, & reſoluit Balboa *hic num. 32.*
17 † Nec obeſt quod laicus poſſit baptizare, quia vt
latè dico *in Rubrica, & tit. de baptiſmo.* id permitti-
tur laicis, ſiue viris, aut mulieribus, propter immi-
nentem baptiſmi neceſſitatem, vt declarant Do-
ctores cum D. Thoma *3.a. quæſt.100. art.1. ad pri-
mum, & p.3. quæſt.67. art.2.* vbi copioſè Suarez *ibi
ſect.1. & 2.* † Nec obſtat, quod ibi dictum eſt de 18
laico, vt poſſit audire confeſſiones, quia hoc fal-
ſum eſt, ſi fiat ſacramentaliter, eo quod nequeant
à peccatis abſoluere, propter defectum poteſtatis
& clauium vt latè dico *in tit. de pœnit. & remiſſ. &
ibi in cap. omnis vtriuſque*; & quæ differentia ſit in-
ter res ſpirituales, & Eccleſiaſticas: videbis quæ
adduxi *ſupra in dict. cap.2. de iudiciis, quæſt.2.* Ad il-
lud *ibi* dictum, quod laici poſſint obtinere Ius pa-
tronatus, vt explices, leges quæ dico, *infra quæſt.
ſequenti*, vbi ago an laicus poſſit præſcribere Ius
patronatus, ſeu Ius eligendi, aut conferendi bene-
ficia; ad quod applicabis dicta *in cap. quanto 3. de
iudiciis.*

Nec obſtat tertium adductum, in verſic *tertio*, 19
quatenus immemorialis præſcriptio comparatur
priuilegio; & ſic vt quemadmodum laicus priui-
legio poteſt decimas percipere, ita & præſcriptio-
ne immemoriali acquirere, nam reſpondetur; item
ex *dict. quæſt ſeq.*

Ad ſecundam quæſtionis partem, quia late 20
Guttierrez *lib. canon. quæſt. cap 20 à num.71. & lib.1.
pract. cap.14 & 15. num 4 & 6.* & eleganter Men-
chaca *lib.2. controuerſ. illuſtrium, cap.89. num.6. per to-
tum*, ideo ego reſumptiuè duas contrarias referam
opiniones, prima docet, vt qui præſcripſit decimas
debeat probare famam, quod Ius haberet ante
concilium lateranenſe, quod celebratum fuit ſub
Alex. III. anno Domini 1179. vt probat Couarru-
uias *dict. lib.1 variar. cap.17. n.5.* verſic. *quinto dubio*,
& hanc dicit communem Caſſaneus *in conſuetudi-
nibus Burgundiæ fol.26 num 13.* ſed contrariam in-
nuit eſſe communem Ripa *in cap decernimus, n.75.
de iudiciis*: refert Ceuallos *in practicis, quæſt. 368.*
quam diſſolues ex dicendis de hoc concilio la-
lateranenſi relato, *in cap. prohibemus infra de
decimis.*

Ad tertiam quæſtionis partem an laici conſue- 21
tudine poſſint decimas acquirere, vt reſpondeam
applicabis, *dict. in cap.2. de iudiciis, c.8 eodem.* non-
nulla *in cap.9. de foro compet.* quibus ſuppoſitis di-
co quod laicus decimas vſurpans dignus eſt ani-
maduerſione iudicij, id eſt, vt puniatur diuino; hoc
eſt à Deo, vt per Rebuffum *in tract. de decimis 15.
num.29.* Barboſa cum eo *in cap quamuis de decimis,
num. 5.* per verba ibi *diuini dignum animaduerſione
iudicij*; imo Textus *in cap. ad hoc 15. de decimis* pro-
bat quod decimæ laico concedi non debent iure
hæreditario; taliter vt laicus ſit cogendus excom-
municatione, vt reſignet: ſic relati à Barboſa *ibi
num.1* qui *num.2. & 3.* id probat. & addit deciman-
di Ius, tamquam ſpirituale non poſſe laicis com-
petere, vt reſoluunt plures, quos refert, & ſequitur
Moneta *de decimis, cap.5. quæſt.1. num 57.* videndi
Azor *inſtit. moral. p.2. lib.7. cap.25. quæſt 11.* Suarez
de religione t. tract.2. lib.1. cap.15. vnde ex dictis *ſu-
pra in dict. cap.2. de iudiciis. quæſt 2. & in dict. cap.8.
ſub. quæſt. 3. & 8.* cum aliis Couarruuias *dicto lib.1.
variar. cap.17 num.5.* vbi late probat laicis non poſ-
ſe competere decimas; aliter quam priuilegio, de
quo Guttierrez *d. lib 1. pract. cap.14. & 16* cum aliis
iam dictus etiam, ſi ſit præſcriptio immemorialis,
vt *infra* dico. † Ergo multo minus conſuetudi- 22
ne decimas poterit acquirere, quæ potius corru-
ptela dicenda eſt: cum multis videndus Trulench,
in opere morali, lib 3. dub.9. cap.3. imo Couarruuias
in eadem materia *ſub, num.10.* ait quod nulla con-

ſuetudo,etiam temporis immemorialis, non reddit capaces alicuius iuris, eos, qui vere incapaces exiſtunt, Abbas *in cap. fin. de conſuet. in 5. requiſito*, ibi Rochus *fol.* 30. Felinus *hic*, & alij ex antiquis, ſed quadraginta annis ex conſuetudine poſſe laicos eximi à iure decimandi ſine titulo: docent relati, *infra*, in verſic. *ſed plures*, de hoc dubio ſequenti.

23 Ad quartam partem difficultatis, de qua in q. noſtra reſpondent negando, quod poſſint laici cõſuetudine, aut præſcriptione immunes eſſe à ſolutione decimarum de propriis prædiis, aut laicorũ fructuum, & pro hac parte faciunt iam adducta; nam nec præſcribere, nec conſuetudine acquirere decimas valent: ergo nec immunes fieri poſſe ab obligatione ſoluendi eas, quas debent ſoluere, cum eſſet in ſpecie acquirere Ius ſpirituale, cuius ſunt incapaces ex noſtro Textu, & ex adductis, & facit conſideratio Couarruuias qui *in d. lib.* 1. *variar. cap.* 17. *ſub. num.* 18. in verſic. *quibus me hercle*, opinatus eſt decimas ex ea parte, qua à iuris naturalis, & Diuini inſtituto proceſſere, nempe vt ſignificant, ac præmonſtrant miniſtrantium ſpiritualia congruam ſuſtentationem, eamdemque neceſſariam, nulla conſuetudine tolli, nec diminui poſſe, ſi quidem Ius naturale, nec diuinum, poteſt conſuetudine vlla tolli, nec ita diminui; argumẽto enim, quæ adduxi, *in d. c.* 2. *de iudiciis, ſub. d. q.* 2. & probat Couarruuias latè omnino videndus ex his, quæ notauit, *in cap. fin. de conſuetudine*. & circa hanc conſuetudinem introducendam vndecim modos loquendi referens, in verſic. *vndecimo concludit*, diligenter, & attentè omnibus diſtinctionibus penſatis, quas ibi videre poteris cenſendam eſſe irrationabilem, & omnino iniquam conſuetudinem, quæ laicos omnino ab omnium decimarũ perſonalium quidem, & prædialium ſolutione, & obligatione eximeret, in aliqua regione, prouinciave, etiam ſi ſacerdotes eiuſdem ibidem ſpiritualia miniſtrantes; aliunde, quàm à decimis cõgrue poſſent alimenta percipere, quia nimia eſt hæc exceptio; ſiquidem ex illa tollitur illa recognitio, quam Iuſtiſſimum, & æquiſſimum eſt ſacerdotibus miniſtrãtibus ſpiritualia exhiberi, aliquo præſtito ſtipendio; & ſic dicit ab Epiſcopis huiuſmodi conſuetudinem irrationabilem admittendam non eſſe; imo penitus reſecandam, & reſcindendam; licet fateatur iure veram eſſe conſuetudinẽ, qua quis eximitur à ſolutione perſonalium decimarum; item eam, quæ loco decimæ partis vigeſimam, aut trigeſimam ſubrogat, ſeu introducit item & eam, quæ paſſim in orbe Chriſtiano viget, vt ex certis fructibus nulla ſoluatur decima, nec eius aliqua portio, vt pote, de fœno, de herbis ex oleo, ſi tamen ex aliis redditibus ſuperſit iuſta ſacerdotum ſuſtentatio: & ita Rebuffus *tract. de decimis, diſput.* 13. *n.* 55. Barbatius *volum.* 2. *conſ.* 35. Pariſius *vol.* 4. *conſ.* 52. *n.* 17. & alij penes Fagundez *præcepto* 4. *Eccleſiæ, lib.* 3. *c.* 1. *n.* 24. putant neminem poſſe eximi præſcriptione, ſeu conſuetudine à ſolutione omnium decimarum prædialium; ita vt nullas teneatur ſoluere decimas de aliquibus vel de omnibus ſuis prædiis; poſſe tamen decimas cõſuetudine, ad vigeſimam trigeſimamve partem reduci, ex antiquis infinitos refert videndus Couarruuias *dicto num.* 5. *in princip.* vbi adducit differentiam inter perſonales, & prædiales decimas.

24 Sed plures Doctores quos citat, & ſequitur Layman *in Theologia morali, lib.* 4. *tract.* 6. *c.* 7. idem Fagundez, *vbi ſupra*, Reginaldus *tom.* 2. *lib.* 19. *cap. vlt. ſect.* 3. *quæſt.* 4. *num.* 97. Moneta *tract. de decimis, cap.* 5. *quæſt.* 6. *concluſ.* 4. *num.* 112. Diana *p.* 3. *tract. Miſcell. reſ.* 77. & Siluius *in* 2. 2. D. Thomæ q. 87. *art.* 1. *concl.* 5. & alij ab eis adducti dicẽtes immunitatem à ſoluendis decimis, etiã prædialibus, tã à laicis, quàm à Clericis cũ bona fide vſucapi poſſe eum tit. annis 40. ſine titulo, vel tempore immemoriali; idque non tantùm ex parte, videlicet, vt duodecima, aut vigeſima ſoluatur, ſed etiam in totum, modo interim Eccleſiæ miniſtris ſufficiens ſuſtentatio ex aliis titulis, v. g. ampla Eccleſiæ fundatione, fidelium oblationibus, & piis legatis ſuppetat; imo quod etiam ſine titulo in tali caſu ſufficiat tempus quadragenarium: docuit Tannerus *in* 2. 2. D. Thomæ *diſp.* 5. *quæſt.* 3. *dubio* 2. *n.* 32 Henriquez *lib.* 7. *cap.* 27. *num.* 2. imo & quidquid ſis de hoc ait Diana nimis ſcrupuloſè loquutum fuiſſe Molfeſium *in ſumma tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 4. *num* 46. vbi inclinat, vt requiratur in noſtro caſu præſcriptio immemorialis, nempe centenaria non diſtinguens inter centenariam, & immemorabilem de quibus dico *infra*, & quæ ſit efficacior, & Cou. videtur, *in dict. cap.* 17. *lib.* 1. *variar. ſub. num.* 10. in verſic. *hinc* dicere poſſe laicos præſcriptione, eximi à Iure ſoluendi decimas, etiam quoad totum; ſed hoc verum, eſſe aliis ſuffragantibus; ſed iterum Diana *p.* 5. *tract.* 16. *Miſcell. reſ.* 542. Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſput.* 75. *num.* 5. Filiucio *tom.* 1. *tract.* 27. *p.* 2. *cap.* 7. Caſtro Palao *tom.* 2. *tractatu* 10 *diſput. vnica, p.* 5. *num.* 2. Leſſius *de iuſt lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 5. *num.* 26. Suarez *de religione, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 1. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt* 5. *punct.* 2. dicentes cum titulo per quadraginta annos ſiue titulo tempore immemoriali.

Tamen quod tempus legitimum præſcribendi 25
decimas, ſeu eas per conſuetudinem acquirendi, & ſi Doctores relati promiſcuè loquantur exiſtimo eſſe conſtituendam differentiam; ita vt ex vſu quadraginta annorum, dicatur ſufficiens præſcripta conſuetudo à laicis non ſoluendi decimas ex Doctrina Textus inſignis, *in cap. fin. de conſuetudine*: docent in hac ſpecie Paulus Pariſius *conſ.* 25. *num* 6. & 27. *lib.* 4. Couarruuias *dict. lib.* 1. *variar. cap.* 17. *ſub, dict. num.* 5. in verſic. *decimo*: nam quoties de conſuetudine, non de præſcriptione agitur vſum legitimum eſſe annorum quadraginta; tamen ſi in ea ſpecie præſcriptio longius tempus exigat, Antonius *in dict. cap. vltimo*. Felinus *in cap. ad audientiam, hoc tit. num.* 25. ita vt nec ad conſuetudinem iſtam, etiam ſi ei aduerſetur Iuris communis præſumptio, titulum eſſe neceſſarium dicunt cum Textus *in cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6. procedat in præſcriptione, non in conſuetudine, ſecundùm, Archidiaconum, Dominicum, & alios, *ibi* Decium *conſ.* 334. Iaſon *in l. de quibus, num.* 46. *ff. de legibus*, Franciſc. Balbus *de præſcript.* 1 *p. princ. quæſt.* 10. à quibus & aliis itidem receptum eſt, nec bonam fidem requiri ad conſuetudinem inducendam; ad alias differentias *infra*, in verſic. *ad ſextam*.

Et licet Socinus *conſ.* 297. *lib.* 2. Fulgoſius 26
conſ. 116. & expreſſius Balbus *de præſcription. p.* 5. *princip. quæſtion.* 7. ſenſerint hanc conſuetudinem, introduci non poſſe minori, ſeu breuiori tempore, quam eo, cuius initij memoria hominum nulla ſit: tamen idem Couarruuias *dicto cap.* 17. *variar. num.* 5. in fine, dicti verſic. *decimo*, ait eorum ſententiam in conſuetudine veram eſſe non poſſe, quamuis in præſcriptionis iure probatiſſima ſit, cum (vt iam diximus)

vel

Digitized by Google

vel quadraginta anni probato titulo, vel tempus,
cuius initium nulla hominum memoria teneat re-
quiratur ad præſcriptionem efficiendam in hac
re ex *dict. cap. 1. de præſcriptionibus*, *lib. 6.* ite-
rum leges Couarruuias *ibi ſub*, *num.* 10. in verſic.
ſunt igitur ſit, vbi idem probat de præſcriptione.
Et abunde loquitur de his difficultatibus Tho-
mas del Bene *de communitate p. 1. cap. 8. dubio 29.*
vbi *ſect. 7.* an poſſit quis conſuetudine liberari à
ſoluendo decimas, *& à num. 31. & ibi ſect. 4.*
vbi agit an poſſit quis præſcriptione liberari, *&*
ſect. 6. an tranſactione, compoſitione vel commu-
tatione poſſit quis liberari à tali debito ſolutio-
nis vbi leges.

27 Ad quintam quæſtionis partem reſpondent
communiter omnes nullum alium titulum Lai-
cos habere poſſe ad percipiendas decimas, quam
priuilegium expreſſum, vel conceſſionem Apo-
ſtolicam à ſummo Pontifice factam ipſis Laicis
ob ſua bene merita in Eccleſiam vniuerſalem im-
penſa; non enim dubium eſt poſſe Pontificem
in hoc caſu Laicis concedere decimas, ſicut con-
ceſſit Regibus Hiſpaniæ plura patronata Eccle-
ſiaſtica honorabilia, ex cauſis, de quibus iam
latè dixi, *in cap. nouit de iudiciis, & in cap. Ec-*
28 *cleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ. & prop.* † Et ſic de
facto conceſſit eas, quæ vulgò vocantur, *ter-*
cias Reales: docet Gregorius Lopez *in l. 21. in*
Gloſſa no los deben auer, & *in l. 24.* in Gloſſa *to-*
mendiezmo; in verſic. *que tu nota*, *tit. 20. p. 1.*
Auendañus *in 2. p. in cap. prætor. cap. 4. nume-*
ro 20. dicens eſſe apud nos Iura Regalia ex con-
ceſſione papali, Didacus Perez *in l. 1. tit. 5.*
col. 197. in verſic. Regi *præterea*, Hiſpaniæ;
& Clarius, *colum. 208. ad finem, lib. 2. ordinam.*
Menchaca *lib. 1. controuerſ. illuſtrium, lib. 1. cap. 89.*
num. 6. Gutierrez *lib. 1. pract. quaſtion. 14.* ex-
pendens verba Textus *in l. 1. tit. 5. lib. 1. reco-*
pilat. ibi, *ni ſe entienda en los diezmos y tercias que*
los Reyes nueſtros predeceſſores, y nos acoſtumbra-
mos aſſebar antiguamente, vbi *numero* 2. probat
poſſe Reges alienare has decimas in Laicos
29 † Imo & poſſe de eis cognoſcere iudicem ſæcu-
larem, quod an verum ſit dico, *in tit. de deci-*
mis, aliqua, *in cap. tuam de ordine cognition.* be-
ne expendit, *ibi cap. 25.* vbi & *numero 3. & 4.*
ait Laicos legitimè habere poſſe decimas ex in
feudatione eorum, propter benemerita eorum
in Eccleſiam, vel aliam iuſtam cauſam facta à
prælato, ante Concilium Lateranenſe, de quo
Concilio, & eius prohibitione, & ſi Doctores
hic tractent, potius ſpectat ad Textum *in cap.*
30 *prohibemus de decimis.* † Et quod Laicis priui-
legia à Pontificibus dentur de percipiendis deci-
mis probant Doctores per Textum *in cap. à no-*
bis 24. cap. tua 25. de decimis, videndi Couar-
ruuias *dicto lib. 1. variar. cap. 17. num. 9.* Rebuf-
fus *de decimis*, *quaſt. 5. num. 28. & quaſt. 13. à*
num. 103. Henriquez *in ſumma*, *lib. 7. cap. 27.*
§. 3. Frater Emanuel Rodriguez *quaſtionum re-*
gul. tom. 2. quaſt. 44. art. 4. Suarez *de religione*,
tom. 1 lib. 1. tractatu 2. cap. 18. num. 1. & cap. 19. n. 3.
dicentes poſſe Pontificem eximere à præſtatione
decimarum.

31 Et licet Gloſſa verbo *exemptus*, *in dicto cap.*
à nobis, quatenus per eam Doctores dicant de-
cimas eſſe de iure Diuino & naturali difficile
eſſe aſſignare rationem, ob quam contra illud
diſponere videatur ſummus Pontifex; cum ta-
men alioquin non poſſit, cum ſit immutabile:
applicabis plura, quæ adduxi de interpretatio-
ne ſumenda, *in cap. 12. de iudiciis*, & in termi-
nis Gomezius *in l. 3. Tauri*, *numero 24 in fi-*
ne, Tyraquellus *de pœnis temperandis in præfatio-*
ne, *num 45.* Menchaca *quaſtion. illuſtr. cap. 23.*
num. 18. Gutierrez *conſ. 5. num. 8.* † Latè Mo- 32
neta *de decimis*, *cap. 5. num. 47. cum ſequent.* Me-
nochius *conſ. 276. num. 1.* Tamburinus *de iure*
Abbatum tom. 1. diſput. 15. quaſt. 18. à num. 30.
imo idem Rebuffus *de decimis*, *quaſt. 8. à num 15.*
Moneta *dicto cap. 5. num. 39.* & Doctores per
Textum *in dicto cap. tuam 25. de decimis*, in ver-
bo *imperialis conceſſio*, docent nullum Laicum,
etiam Imperatorem poſſe concedere immunita-
tem à ſoluendis decimis. † Et licet ante Con- 33
cilium Lateranenſe id Epiſcopus permitteretur
concedere; imo & potuiſſe Laicos ex conſenſu
Epiſcopi eas in aliquam Eccleſiam transferre,
vt eas ipſa Eccleſia eodem titulo obtineat; iun-
cta Gloſſa, & Doctorum communis expoſi-
tio, & *in cap. cum & plantare*, *§. 1. de priuileg.*
& in cap. cum Apoſtolica de his, quæ fiunt, vbi
antiqui, & moderni de quo, *in dicto cap. prohi-*
bemus; eas tamen in laicos transferre ipſi negant,
vt cum multis notat, Couarruuias *in dicto ca-*
pit. 17. lib. 1. variar. ſub, *num. 5.* in verſiculo
præter, Rebuffus *de decimis*, *quaſt. 10. à nume-*
ro 12. Suarez *de religione*, *tomo 1. tract. 2. lib. 1.*
cap 26. num. 3. † Et ſi reges decimas vulgò, 34
tercias, conceſſionibus Apoſtolicis eis aſſigna-
tas, poſſint in Vaſallos donationibus gratuitis,
ſeu remuneratoriis transferre, quia hoc proce-
dit temporaliter, & dum durat conceſſio pon-
tificia, de quo dico, *infra in fine*, *quæſtionis ſe-*
quentis, & ad propoſitum noſtri dubij Balbus
hic numero 49. ait verum eſſe vt Laicus incapax
ſit Iuris ſpiritualis percipiendi decimas; circa
quod non diſpenſat ſummus Pontifex, ſed cir-
ca commoditatem temporalem, quæ conſiſtit
in ſola fructuum perceptione, quod intelliges,
quæ dico, *in quaſt ſeq* verſic. *ad quartam.* & verſic.
ad quintam.

Ad ſextam quæſtionis partem, iam ex dictis 35
patet reſponſum, & in terminis dicendum eſt
conſtitui differentiam inter priuilegium, & præſ-
criptionem; eam nempe quod laici priuilegio Pō-
tificis poſſunt conſequi, & obtinere Ius percipiē-
di decimas, non ſic præſcriptione etiam eius tem-
poris, cuius initium memoriam hominum excedit
vt ſæpiſſimè apud Ius Pontificium, adnotatum
eſt, præſertim, *hic* Balbus *de præſcript. 5. p. princ. q. 7.*
Couar. *d. c. 17. lib. 1. var. n. 6.* eo quod Laici incapa-
ces ſunt poſſeſſionis huius iuris, quæ neceſſaria eſt
ad præſcribendum; ita vt immemorialis priuilegio
æquivaleat, vbi etiam adeſt hæc incapacitas, de
qua dico *quaſt ſeq.* † Et quod conſuetudo à priui- 36
uilegio differat patet ex dictis, & his, quæ no-
to in tit. de conſuetudine, & priuilegiis. Et quod
inter conſuetudinem, & præſcriptionem maxima
ſit differentia ſatis apprehendes ex adductis, *ſup.*
in verſic *tamen quoad tempus*, & in verſic. *& licet*,
& hoc dictum ſcribunt late Anton. *in cap fin. de*
conſ. & Doctores, *ibi* Balbus *de præſcript p 1. in princ*
quaſt. 10. & 5. p. princ. quaſt. 7. Curtius *in dicto cap.*
fin. vbi Abbas, & alij Doctores, Garcia *de expenſis*,
cap. 9 numero 43. Molina *de primogenit. libro 2.*
cap. 6. num. 10. & 11. Azor *inſtitut. moral. p. 1.*
lib. 5. cap. 18. quaſtion. 16 Cardinalis Tuſchus

littera, C, concluſ. 8or. & præter iam relatam, eas nempe vt præſcriptio det Ius, contra Ius, quod alter habet, conſuetudo Ius contra legem, vel præ-
37 ter, aut ſecundùm legem. † Secundò quia præſcriptione acquiritur Ius priuatæ perſonæ; at verò in conſuetudine acquiritur Ius in communi om-
38 nibus, & contra omnes de populo. † Tertiò quia præſcriptionis finis eſt vt præſcribentem locupletiorem reddat, cum inuenta fuerit ad diſtinguenda ſingulorum Dominia, & Dominij acquiſitio dicatur; at finis conſuetudinis, eſt legem conſtituere, cum inducta fuerit, vt ſubiret finem legis.

39 Quartò, quia etſi præſcriptio ad bonum commune dirigatur, nemini tamen fouet, niſi qui per ſe, vel per alium legitimo tempore, vſus eſt, conſuetudo autem neminẽ excipit, & nõ minus vtentes, quam qui nunquam ſunt, vt defendit. † Quin-
40 to quia præſcriptio, nullam publicæ vtilitatis, nullamque boni publici cauſam exigit, conſuetudo autem ſine hac vtilitate, & ſine huius boni publi-
41 ci ratione conſiſtere non poteſt. † Sextò quia præſcriptio conſiſtit in rebus immobilibus, tam corporalibus, quàm incorporalibus; at conſuetudo ſolùm habet locum in incorporalibus, veluti ſeruitutibus, iuriſdictionibus electionibus, & aliis
42 huiuſmodi. † Septimò & vltimo iuxta dicta *ſupra in dicto*, verſic. *quoad tempus*, quia præſcriptio requirit titulum & bonam fidem, conſuetudo non ita, ſed ſufficit certus cuiuſdam temporis lapſus, vt *ibi* dixi, & ideo non propriè præſcripta, ſed quaſi præſcripta appellatur: ita colligitur ex relatis, & ex Barboſa *in dict. cap. fin. de conſuet. num. fin.* Petrus Alfonſus, Baſconcellos *in harmonia Rubricarum Iuris canonici ſub Rubrica huius tituli, à num. 9.*

Qvæstio II.

An laici virtute præſcriptionis immemorialis poßint decimas acquirere, taliter, vt præſcriptio vim habeat priuilegij: Et ſi dubitetur, an decimæ titulo feudi à laicis poſſeſſæ, conceſſæ fuerint, ante lateranenſe concilium, vel poſt, an probata earum immemoriali poſſeßione, præſumantur conceſſæ ante ipſum concilium: Et an laicus ſpoliatus iure percipiendi decimas, ſit ante omnia reſtituendus, & à quo iudice: Et an laicus poßit contra laicum præſcribere decimas, quas laicus ex legitima conceßione obtinet?

Svmmarivm.

1 *Præſcriptio immemorialis, qualiter comparetur priuilegio, n. 2. 3. 4.*

2 *Laicus ex ſola præſcriptione quadragenaria, ſeu immemoriali, non acquirit decimas, n. 3.*

3 *Laicus acquirit decimas ex immemoriali poſſeſſione, generaliter orta, & fundata priuilegio Pontificis, etiam ſi poſſeſſor illud allegans, non probet, ſeu exhibeat, n. 4.*

4 *Priuilegij fama præſcriptionem immemorialem decimarum acquiſitam à laico iuuat.*

5 *Tempus immemoriale, & ſi vt vt laicus decimas acquirat non præſtet Ius, præſtat tamen probationem priuilegij, ſub cuius fama, eſt continuata præſcriptio, n. 6.*

7 *Antiquitas temporis maximam præſumptionem inducit, vt laicus iuſtus dicatur decimarum poſſeſſor, allegato titulo, n. 8. 9. 10. ubi de concilio lateranenſi, & n. 11.*

8 *Decimæ à laico præſcriptæ intelliguntur, allegato titulo habito, ante lateranenſe concilium, & num. 11.*

12 *Spoliatus, vbi Ius commune reſiſtit, non reſtituitur.*

13 *Spoliatus decimis beneficio, vel alia quacunque re ſpirituali, non reſtituitur ſi aduerſus ipſum obijciatur tituli defectus.*

14 *Laici ſpoliati decimis agentes interdicto unde vi, non reſtituuntur ante omnia, declaratur, numero 15. & 16.*

16 *Laicus decimis ſpoliatus à laico reſtituitur, ſecus ſi ſpoliatus ſit ab eo, cui ius aſſiſtit.*

18 *De decimis à laicis poſſeſſis, quando cognoſcatur per Eccleſiaſticos iudices quando per laicos, n. ſequenti.*

20 *Decimarum cauſa apud regia prætoria, quandoque agitata & quare.*

21 *Decimæ conceſſæ laicis, poſſunt ab ipſis aliis concedi, infeudari, ſeu alio titulo alienationis dari contra alios, n. 22. & 23.*

22 Cap. prohibemus de decimis.

23 *Laicus contra laicum poteſt decimas infeudatas præſcribere.*

25 *Decimæ ex conſuetudine & priuilegio in Regno Galitiæ, vt bona patrimonialia vendi permutari in dotem, dari obligari, venire in iudicium familiæ erciſcundæ, & retrahi iure ſanguinis poterant.*

26 *Statuta laicorum, ſeu leges præcipientes, vt laici non ſoluant decimas non ſolitas ſolui; nunquid abſque approbatione pontificia valeant, n. 27.*

AD primam difficultatis partem, videbatur dicendum; vt ſicut priuilegio decimæ à laicis poſſidentur, & percipiuntur, & eodem modo eis debeantur, virtute præſcriptionis immemorialis quia hæc priuilegio æquiparatur, *cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignif. cap. 1. §. fin. hoc tit. lib. 6. l. hoc iure, §. ductus ff. de aqua quotidiana:* nam vulgò dici ſolet idem, quod priuilegio fieri poteſt, fieri & poſſe præſcriptione ex Textu *in cap. duo ſimul de officio ordinarij, cap. cum contingat de foro compet.* ſed ſic eſt quod laici priuilegio poſſunt habere decimas vt iam dixi quæſtione præcedenti: ergo & eas præſcribere ea præſcriptione, quæ excedat hominum memoriam. a

Sed vt iam ibi dixi Textus noſter eſt intelligendus, non ſolùm de præſcriptione 40. annorum verùm etiam de immemoriali, taliter, vt nec per eam laicus Ius legitimum percipiẽdi decimas acquirat: ita vt nec in hoc caſu valeat argumentum de priuilegio ad præſcriptionem, cum deficiat habilitatio, ſeu capacitas laici ad percipiendas decimas, quæ nequit eſſe, niſi ſublata eorum incapacitate priuilegio pontificio: argumento eorum, quæ adduxi, *in cap. qualiter, & quando de iudiciis,* quæ præſcriptione per laicum introducta, circa decimas, aut res Eccleſiaſticas, quantumuis immemorialis, non ſuſtinetur: docent Felinus, & Abbas hic Balboa *n. 48.* Barboſa *n. 4.* dicentes priuilegium & præſcriptionem immemorialem æquiparari, data perſonarum capacitate. a

Vnde

Digitized by Google

3 Vnde venit dicendum , quod etſi virtute ſo-
lius immemorialis præſcriptionis decimæ à laicis
non acquirantur , tamen ſi Priuilegium earum
à laicis allegetur , tunc reuera ſi non conſtat de
tali Priuilegio ad eum probandum,ſufficiat poſ-
ſeſſio temporis immemorialis , quia tunc præ-
ſumptione iuris probato immemoriali tempore,
probatur titulus Priuilegij allegatus, & ratio eſt,
quia vt ſi iam diximus *ſuprà priuilegio Pontificis
titulo temporali*, decimæ poſſideri poſſunt à laicis,
cum eorum incapacitas ſic priuilegio tollatur:
argumento Textus *in cap. nemnam 2. quaſt.4.* do-
cet Ioannes Andreas *in cap.2. de prabendis lib.6.*
Balbus *de praſcript. p.1. 3.part. princip. quaſt.3,
num.86.* Couar. *lib.1. variar. cap* 10. *num.4. &
cap.17. num.5.* quid mirum , vt ſi temporis im-
memorialis interuallo quæſtionum nemo laicos
decimas percipienti mouerit, vt ſit bene funda-
tus in antiqua conceſſione Pontificia , quia vt
nota antecedenter , tutus ſemper laicus fuit ; &
ſic præſumi iuſtum habuiſſe titulum ab initio;
iuxta Textum *in dicto cap ſuper quibuſdam , & in
l.3. §. ductus aqua :* multa alia explicant Gabriel
tit. de praſcript.concluſ.1.à num.44 Late Maſcard.
de probat.concluſ.137. à n.17. Cardinalis Tuſchus
tomo 6. littera P , concluſ 550. à num 4 Balboa
hîc num 50. adducens rationem , quia tunc Ius
concedere poteſt ex vi propria præſcriptionem,
quando ipſa poteſt ab vna perſona in aliam trans-
ferre Dominium , ſeu Ius in illa re , quæ præ-
ſcribi dicitur,quod ex ſola præſcriptione à laicis
inchoata , circa decimas ne vtiquam contingere
probat , eo quod proprium decimarum Ius ſit
ſpirituali, & ſeu *in num.51.* concludit talem præ-
ſcriptionem immemorialem poſſe ſufficere , ſal-
tim in vim probationis ex Felino *hîc num.3.*Bal-
do , & Imola *in cap. cum Apoſtolica de his , qua
fiunt à pra Dominico in cap.2. §. ſanè de decimis
lib.6.* & his adjunges quæ latiſſimè cum infinitis
& ad Textum noſtrum congerit D. Ioannes del
Caſtillo *de tertiis* ſub *cap.3.* vbi nunquam laicos
poſſe iuuari vlla præſcriptione.

4 Ex quibus infero cum Couar. *dicto lib 1. va-
riar. cap.17. num.5.* verſic. *ſed ſi dubitetur*, Balboa
hîc dicto n.51. Menoch. *de praſcript. praſumpt.86.
num.4.* Guttierrez *pract.quaſt.15.num.2.*Mencha-
ca *quaſt. illuſtrium cap.39. num.7.* Gilquenio *de
praſcript. p.3. cap.8. num.23.* Maſcardus *de probat.
concluſ 1377. num.32.* Suarez *de religione lib 1. de
decimis cap.27. num.4.*ad noſtrum caſum de laico
decimas præſcribente , vt ſuccumbere debeat, ſi
immemoriale tempus in vim præſcriptionis al-
legauerit ; & tamen ſit tutus in ſua poſſeſſio-
ne , ſi priuilegium Romani Pontificis allegat,
& in probationem oſtendat poſſeſſionem tem-
poris immemorialis; ſed hoc ita demum vt com-
muniter requiratur , vltra tempus immemoria-
le , quod probatur fama priuilegij habiti à Ro-
mano Pontifice , vel inferioribus Prælatis Con-
cilium lateranenſe ex Beroio *conſ 11.num.15.*Re-
buffo *de decimis quaſt.13.num.69.*Menochio *dicta
praſumpt.86. num.5.* ita Barboſa *hîc dicto num.4.*
quamuis ab illis diſcedant , Couar. Gilchenius,
& Suarez proximè citati ; idem Balboa *hîc dicto
num.51.* dicens procedere ſi ex fama conſtet lai-
cos èx iuſto titulo decimas poſſediſſe , veluti ex
feudo iuſto , vel ex quacumque legitima con-
ceſſione ad id probandum adducens Textum *in
l.fin. ff. de aqua pluuia arcenda* ibi *ſolere eos qui iuri
dicendo praſunt. tum aqua ductus , quibus authoritas
tam vetuſtas daret tamen ſi Ius non probaretur.* † Et 5
ſic concludit , vt & ſi in ſpecie noſtra præſcri-
ptio immemorialis , non præſtet Ius , præſtare
tamen ſufficientem probationem priuilegij , ſub
cuius opinione,& fama continuata eſt talis præ-
ſcriptio , aliàs ſi fama priuilegij cum tali præ-
ſcriptione non concurreret , exiſtimat præſcri-
ptionem inutilem in hoc caſu , & ſic cum Maſ-
cardo *de probation concluſ.483.num.6* Æmilio Ve-
ral o *deciſ.241 p.1.* componit argumentum.quod
ſit de priuilegio ad immemorialem præſcriptio-
nem , vel è contra , & accedente fama priuilegij,
ſeu feudi obtenti ante Concilium lateranenſe
immemoriali præſcriptione allegata , laicum tu-
tum eſſe tenuit Rota Pampilon.10.num 8. Mar-
tij 1603. coram Coccino , & in Toletana deci-
marum 4. Decemb.1615.coram Dunucero, cum
aliis relatis à Monera *de decimis cap 5. num.128,*
in noua editione , vbi ex eadem Toletana deci-
marum,& alia Valẽtina decimarũ 21.Iunij 1613.
coram Cardinali Canalerio , tenet ſolam imme-
morialem præſcriptionem ſuffragari perſonæ
Eccleſiaſticæ . & acquirendum Ius decimandi,&
ego addo ex dictis *ſuprà quaſt. pracedenti* , etiam
ſi titulus deficiat:itaque quod ſi inſtiſiretur præ-
ſcriptio immemorialis circa decimas à laico per-
cipiend.s . & ſupponenda præfata facultas eis
fruendi, aliàs eam ſolam non inſtificari dixit Bal-
boa *hîc dicto num 50. in fine.* † Et Riccius *col- 6
lect.993. ad Textum in cap. ad aures hoc tit.* dicens,
quod a laicis decimæ præſcribi poſſint . quia ipſi
poſt lateranenſe Concilium ſunt capaces deci-
marum ex priuilegio Apoſtolico ; dum tamen
probent eas exegiſſe à tempore immemoriali
cum allegatione tituli , nec artari ad proban-
dam aliam in feudationem : ſic ex Guido Pap,
deciſ 284. Mohedan. *deciſ 850.* Franciſco Marco
deciſ.17. Verallo *dicta deciſ.241. p.1. & 367.p 2,*
Capella Toloſana *deciſ 440.* & Cardinalis Pu-
teus *deciſ 371.lib.2.& deciſ 413.lib.1.* addit quod
Clerici agentes ad decimas, debent de titulo do-
cere , nec ſufficere decennalem poſſeſſionem,
etiam ſi agerent Iudicio poſſeſſorio.

Ad ſecundam quæſtionis partem breuiter reſ- 7
pondeo ex iam dictis, vt ſi dubitetur an decimæ
titulo feudi à laicis poſſeſſæ , conceſſæ fuerint
ante Concilium lateranenſe,vel poſt ſi antiquitas
poſſeſſionis immemorialis temporis fuerit ma-
ximam præſumptionem inducere ad ſufficien-
tem tituli probationem ante Concilium acquiſi-
ti , ſiquidem cenſendum non ſit Eccleſiam ipſas
decimas ſine titulo legitimo tanto tempore per-
cipere laicos aſſentiri ; vt tenent Ioannes An-
dreas Antonius Cardin.& Imola *in dicto cap.cum
Apoſtolica de his , qua fiunt* Ancharranus , &
Cardin. *hîc* Alexand. *conſ.6. num.5. ad finem lib.1.*
Iaſon.*conſ 156.à num.1.volum 2.*Latiſſimè probat
Barbatia *conſ.35.*dicit communem Balbus *de pra-
ſcript 1.p 5. partis princ. quaſt.7.ad finem num 21.*
Petrus Nunez de Auendaño *lib.2. prator cap 4. 8
num.21.*illos reſ rens. † Vbi dicit quod ſi alle-
getur titulus habitus ante Concilium lateranen-
ſe probata immemoriali , poſſent laici decimas
percipere, Couar.*dicto lib.1.variar.cap.17 num 5,*
verſic. *ſed ſi dubitetur* , Gregorius Lopez *in l 23.*
in verbo *tamen dicamo col.fin tit.20.p 1.* vbi aſſerit
quod hæc opinio videtur eſſe magis communis
eandem teſtatur Burgos de Paz *conſ 30 num.5.*
Molina *de primogeniis lib 2.cap 6 num 47* Ioannes
Garcia *de expenſis* , & Melchior *in cap.9.num.96.*

Maſcardus

Maſcardus *de probat.* verbo *decima concluſ.*483. *à num.*8. Menchaca *lib.*2.*controuerſ. illuſtr. cap.*89. *num.*6.*&* 7. licet nimis hoc inculcet cum prædicta communi opinione, Guttierrez *lib.*1.*pract.*
9 *cap.*16. *num.*5. verſic. *bis.* † Vbi ait eſſe veram hanc ſententiam, dum tamen ſemper allegetur prædictus titulus habitus ante Concilium lateranenſe, vltra antiquitatem poſſeſſionis immemorialis, qua ipſe titulus probatur, & præſumitur, vt iam dixi.

10 Quare & ſi multi contrarium exiſtimauerint, quia laici ſunt in capaces decimarum ex *cap. dudum de decimis* & ex noſtro Textu; ob idque nunquam poſſe eos habere titulum ad præſcribendum. Sed quia iam ſatis hoc manet exploratum in hac quæſtione *à num.*5. ideò latè non reſpondeo, & in terminis ad omnia reſpondet Guttierrex, *vbi ſuprà* videndus *toto num.*1. & in verſic. *non obſtant.* vbi dicit contraria dicentes loqui quando non allegatur titulus legitimus habitus ante concilium, ſed ſolum niterentur laici præſcriptione immemoriali, quæ quidem mi-
11 nimè ſufficeret, vt iam eſt dictum. † Tamen ſi allegetur titulus habitus ante Concilium & contingat, vt de eo dubitetur: tunc immemoriali probata poſſeſſione præſumi, & probari ſufficienter titulum acquiſitum ante Concilium ex iam dictis, non aliter. Et ſic improbat Menchacam, *vbi ſuprà num.*7. aſſerentem id procedere, etiam ſi reuera laici Priuilegium à Romano Pontifice non habuiſſent, cum hoc caſu videantur, cum animarum periculo laicis decimas detinere, ſed non eſſe neceſſariam probationem famæ, ex qua deducatur has decimas ante Concilium lateranenſe in feudum conceſſas fuiſſe, vt contra Abbatem, & Siluestrum refert Maſcardus, *vbi ſuprà num* 6. Gregorius Lopez, & Couar. licet fortaſſe requireretur, ſaltim ex fama conſtare laicos eaſdem decimas titulo feudali poſſediſſe, vt cum Rege probauit Couar. *vbi ſuprà*: tu tamen circa hoc vltimum reſolues ſecundum adducta *in fine dubij præcedentis.*

12 Ad tertiam quæſtionis partem; an laicus ſpoliatus Iure percipiendi decimas, ſit ante omnia reſtituendus, vt reſpondeas præmittes illa, quæ adduxi *ſuprà in cap. conquerente* 7. *de reſt. ſpol.* vbi egi *ibi quæſt.*2. an ſpoliatus nihilominus ſit reſtituendus, quando Ius commune ei reſiſtit, & quæ adduxi *ibi & in cap. in litteris* 5. *eodem q.*1 *à num.*43. pro explicatione Textus *in cap. ad decimas de reſt. ſpol. lib.*6. quibus ſuppoſitis, & quæ *ibi* ſolent Doctores adducere, communis eſt Doctorum ſententia, quod ſpoliatus, vbi reſiſtit Ius commune, non eſt ante omnia reſtituendus, tàm in cauſis ſpiritualibus, quàm temporalibus, quod vt declaret Barboſa plura adducit videnda *in dicto cap. ad decimas à num* 3. vbi expendit Textum *in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſ. poſſeſſ. & prop. & in cap. licet Epiſcopus de præbend. lib.*6. *in cap. quoniam de filiis presbyterorum.*
13 † Et ſic ex *dicto cap. ad decimas* pro regula ſolet ſtatui, vt ſpoliatus decimis, beneficio, vel alia quacumque re ſpirituali, non ſit reſtituendus, ſi aduerſus ipſum obiiciatur notorius tituli defectus, quia ſi in his terminis ſpoliato fieret reſtitutio foueret lex peccatum, quod procedit ex notorie iniuſta rei alienæ occupatione contra Domini ſpoliatoris voluntatem, ad quem res præſumptiuè pertinet: ſic Couar. *lib. pract. c.*23. *num.*24. Menochius *remedio vltimo de recuper.* *num.*23. & multis adductis Barboſa *in dicto cap. ad decimas num* 13. vbi *num.*14. id procedere ait non ſolùm in Iure decimandi, de quo Textus ille loquitur, ſed etiam in omnibus cauſi matrimonialibus, ſpiritualibus, & beneficialibus, id probans multis adductis *ibi & n.*15. *&* 16. quod ſatis iam expeditum manet locis iam aſſignatis *in dicto cap. conquerente, & cap. ex litteris de reſtit. ſpoliatorum.*

Vnde iam ad difficultatem propoſitam firmiter reſpondendum eſſe quod laici ſpoliati deci- 14
mis, agentes interdicto vnde vi, non ſunt reſtituendi ante omnia hoc eſt ſi ſpoliati ſint Iure decimandi, & petendi decimas, & agant prædicto interdicto ex eo, quia cum neceſſarium ſit poſſeſſionem probare, iuxta Textum *in cap. conſultationibus in fine de officio delegati*, & laici prædictum Ius decimandi, nullo modo poſſidere poſſint ex noſtro Textu, eo quod illius iuris ſint incapaces, vt latè iam explicui, cum dependeat à ſpiritualibus, ſcilicet ab adminiſtratione Sacramentorum, vbi tanquam acceſſorium inſeparabiliter adhæret *cap* 1. ibi *Iure ſacerdotum* 16. *quæſt.*7. *cap. quamuis* 17. *de decimis cum ſimilibus*, aut eo modo, ſecundùm quem explanatum eſt *ſuprà quæſt.*1. imo in ſpecie de quæſtione noſtra, *in laicus ſpoliatus à Iure percipiendi decimas ante omnia ſit reſtituendus*, dixi *in dicto cap. in litteris de reſtit. ſpoliat. quæſt.*3. vbi videbis, & occaſione noſtri Textus tractant *hìc* Barboſa *num.*6 Couar. *dicto lib.*1. *variar. cap.*17. *num.*5. verſic. *ex quibus*, Menchaca *lib.*1. *controuerſ. illuſtr. cap.*89. *num.*4. tetigit Guttierrex *dicto lib.*1. *pract. cap.*16. in fine verſic. *ſed an laicus.*

Ego autem ſuppoſitis quæ adduxi *in dicto cap.* 15
*ex litteris de reſtit. ſpoliat. dicta quæſt.*3. & ſi Bartolom. Brixies in Gloſſa 14. *quæſt.*1. *cap.*1. quem refert Couar. *vbi ſuprà* exiſtimet laicos ſpoliatos Iure decimas percipiendi, reſtituendos eſſe ante omnia, cuius opinionem apud Gallos in praxi ſeruatam ſequutus ſit Guido Pap. *quæſt.*288 ex eo quod ſæpiſſimæ ſpoliatus ea in re, quam Iure communi obtinere nequit, eſt ante omnia reſtituendus, *cap. licet Epiſcopus de præb in* 6. *l.*1. *§ deiicitur, ff. de vi, & vi armata, l.*1. *Cod. ſi per vim, vel alio modo* itaui & ſi aduersùs laicum ſit præſumptio iuris, cum tamen Ius iſtud optinuerit decimas percipiendi, & eo ſit ſpoliatus? Quid mirum vt ante omnia veniat reſtituendus, cum hoc idem contingat in prædone, vt dixi *in dicto cap. ex litteris.*

Sed quia communiter hìc modus ſentiendi 16
reiicitur, vt cum Nauarro *in cap. accepta de reſtit. ſpol.* reiicit Couar. *vbi ſuprà*, exiſtimo in hoc dubio diſtinguendum eſſe; nam vel laicus ſpoliatur decimis ab alio laico, & contra illum agit interdicto vnde vi, in quo caſu tenendum eſt cum Brixien relato à Gloſſa *in dicto cap. ad decimas*, & Gloſſa *in cap.*1. 14 *quæſt.*1. vt ſit reſtituendus, vti ſequuntur alij per Gabriel *comm. ſub tit. de decimis concluſ.*1. *à num.*71. & per Menchacam *cap.*89. *num* 5. Couar. *dicto lib.*1. *variar. cap.*17. *num.*6. remiſſiue Moneta *de decimis cap.*5. *num.*82. Barboſa *in dicto cap. ad decimas num.*19. ex eo quia cum laicus proponatur ſpoliatus decimis, quas poſſidebat ab alio laico, & vterque de Iure incapax habeatur ex regula Textus noſtri, & ſimiliter, vt iam dixi, poſſit à laico allegari aliquis titulus iuſtificatiuus ſuæ poſſeſſionis, vt iam ſuprà in hac quæſtione adduxi, quid mirum,

Digitized by Google

mirum, vt tanquam prædo reſtituatur aduersùs alium laicum ſpoliatorem, qui ſimili morbo
17 laborat. † Verùm ſi laicus ſpolietur ab eo, cui Ius commune aſſiſtit, veluti à Parocho intra ſuam Parochiam, iuxta terminos Textus *in dicto cap. ad decimas de reſtit. ſpoliat. lib* 6. tunc non eſt, cur reſtituatur laicus ſpoliatus, eo quod Ius ei reſiſtit, & ſpoliatori, non item: ita Couar, & iam *ſuprà* adducti Barboſa *in dicto c. ad decimas n.* 20. *& hic dicto num* 6. vbi in fine concludit cum pluribus ab eo relatis, & addit ad intellectum dicti capituli ad decimas, vt procedat duabus illis concurrentibus copulatiuè, quod ſcilicet Ius commune aſſiſtat ſpolianti, & in ſimul ſpoliatio reſiſtat, ſecus ſi ſpolianti non aſſiſtat, quamuis ſpoliatio reſiſtat, quia tunc regula illius Textus reducitur ad rigorem iuris, de quo *in dicto cap. in litteris de reſtit. ſpoliat.* vt diſtingunt poſt Butrium, & alios Couar. *dicto l. 1. var. cap.* 17. *num.* 6. Moneta *de decimis dicto cap.* 5. *num* 82. Menchaca *illuſtr. dicto cap.* 89. *num.* 4. Gutierrez *Canon. cap.* 21. *à num* 74. latè diſputans *à num.* 72. vltra ea quæ tradunt Cottarſua *lib* 2 *Miſcellaneor. cap* 2. *n* 4. Couar. *de ſponſalibus p* 2 *cap.* 7. §. 5. *num.* 10. Menoch. *rem. 2. de recuper. num.* 366.

18 Ad quartam quæſtionis partem, ſto quod laicus veniat reſtituendus, dubium eſt à quo Iudice ſit reſtituendus, an à ſæculari, an vero ab Eccleſiaſtico, & præmiſſa longa illa *diſp* de qua *in cap. fin. de Iudic. quæſt* 2. an laicus ſit Iudex competens, ſuper facto rei ſpiritualis, & aliorum, quæ adduxi *in cap* 5. *de foro competenti*, & in aliis pluribus iuribus, *vt in cap.* 2 *cap.* 3 *cap.* 4. *cap.* 8 *cap. nouit. cap. qualiter & quando de Iudiciis, cap. cum ſit generale* & in multis aliis *de foro compet.* item & *in cap. tuam de ordine cognitionum.* Et enim Federicus de Senis *conſ.* 245. incipiente *Domino Andr.* Petrus Belluga *in ſpeculo princip. Rubr.* 11 *de decimis*, §. *reſtat fol* 45. *& ſequenti*, Gutierrez cum aliis *lib.* 1. *pract. cap.* 14 *num.* 5. in fine, & alij diſtingunt, nam vel quæſtio decimarum vertitur ſuper Iure ſoluendi decimas; & tunc eius cognitio pertinet ad Iudicem Eccleſiaſticum tamen ſi ſuper facto decimarum, tunc pertinebit ad ſæcularem, vt in exemplis per Andream de Iſernia, partis, quod confirmabis ea doctrina iacta *in dicto cap. fin de Iudicijs quæſt.* 2 & ea adductis *in dicto cap* 2 *cap.* 3. & aliis iam relatis; ex quibus poteris quam plu-
19 ra in confirmationem adducere. † Sed Barboſa *num.* 10. in Gloſſa hic *nobilem verum*, ait quod licet in propoſito Textus noſtri is nobilis reus & laicus conueniatur apud Iudicem Eccleſiaſticum non inde ſequi, vt agatur de Iure ſpirituali decimandi ſic cum communi, tum etiam, quia decimarum cauſa (etiam extra Ios decimandi) in pleriſque articulis contra laicos pertinent ad Iudicem Eccleſiaſticum, iuxta Gloſſam *in ſum.* 11. *q.* 3. *gloſſa* 3. *in cap. ex tenore de foro comp* Doctores per Textum *ibi in cap peruenit, & paſſim in tit de decimis, & in Clem.* 2. *de Iudiciis* Rebuffus *de decimis quæſt.* 10. Couat. *pract cap.* 35. *n.* 2. tum etiam quia vt patet ex ſuperſcriptione, cuius Textus cauſa hæc contra laicum agitabatur in Ciuitate Parmenſi, quæ tunc temporis ſubjecta in temporalibus erat de patrimonio Eccleſiæ, & ex his, quæ tradunt Doctores vbi Felinus *in c. ſi diligenti hoc tit.* ac ſubinde etiam contra laicum competens Pontifex Max, vt cauſam mere temporalem per ſe, vel per alium decidere poſſit, ita Barboſa.

20 Vnum tamen notabis cum Couat. *in practicis c.* 35. *n.* 35. verſic *dices* ſe ſemel vidiſſe decimarum cauſam tractari inter Eccleſiaſticos apud Granatenſem prætorium ex eo, quod Reges Catholici Ferdinandus, & Elizabeth, decimas illius Regni Granatenſis obtinuerint à Pontifice Maximo cum onere dotandi Eccleſias, de qua conceſſione, & ipſius tenore teſtatur Rodericus Suarez *allegatione* 28 *per totam*, & in Hiſpania cognoſcere ſæculares Iudices de decimis vulgò *tercias* nuncupatis iuſto titulo à Pontificibus, Regibus noſtris Hiſpaniæ condonatis: ita dicit Petrus Belluga *vbi ſuprà*, imo id ipſum ſeruari in Regno Franciæ; idem ex Carolo, Molineo: tradit *ſuprà* Couar, teſtatur Rebuff. *de decimis q.* 10. *n.* 19. dicens quod hodie ex priuilegio conceſſo Regi Franciæ Philippi (vt quidem aiunt) quod Philippinam vocant Iudices laicos de decimis feodalibus cognoſcere refert Gutierrez *d. lib.* 1. *pract. c.* 14 *n* 4. qui *n* 5. ait, vt ſi laici inquietantur ſuper huiuſmodi decimis coram Iudicibus Eccleſiaſticis ante Concilium Lateranenſe, in feudatis ſoleant impetrare litteras à Rege ad inhibendum Iudicibus Eccleſiaſticis, ne de his cognoſcant, cauſaſque ad Iudices ſæculares remittant, quibus per Regem mandatur, vt faciant laicos vti, & gaudere priuilegio dicto, & Iura tenendi, portandi, colligendi, & poſſidendi huiuſmodi decimas in vim prædicti priuilegij, ſicut referunt Reges Ferdinandus, & Elizabeth Reges Hiſpaniæ, id præcipientibus Iudicibus regnalibus Audientiæ Galliciæ, vt refert Ioannes Garca *de expenſis & meliorationibus, c* 9 *à n.* 95. in idem videndus, de quo meminerunt Benedictus, & Caſſaneus relati per Rebuffum *in tract de decimis q.* 11. *num.* 55. verſic. *niſi contra laicum*, vbi ait, quod prædictum eſt ex Petro Belluga, *vbi ſuprà ſpeculo Princip.* aiente in Hiſpania ſæculares Iudices cognoſcere, quando ſcilicet laici Iure tenerent iſtas decimas, aliqui non poſſent cognoſcere teſte Federico de Senis *d. conſ.* 245. & ſic vidi, imo video adhuc pendere in Regno ſupremæ Caſtellæ, litem maximam ſuper decimis, quæ vocantur in Epiſcopatu Conchenſa *de coronados*, eo. quod fiſcus nomine Regis prætendit prædictas tertias habere, ex decimationibus à laicis, qui antequam eſſent vaorati prima tonſura ordinati ſunt, ſeu ab aliis Clericis prima tonſura, & aliis minoribus ordinatis, & Epiſcopus capitulumque illius Eccleſiæ, prætendunt ad ipſos ſolos omnes, & integras decimas iterum ſpectare.

Iterum Gregor Lopez *in l* 22. *tit.* 20. *p.* 1. Gloſſ. 21
nolas deuen auer, ex Doctrina Felini in noſtro Textu *n* 4. verſic. *limita ſecundo*, vt cum Reges Hiſpaniæ iuſto titulo prædictas decimas habeant, & poſſideant, ſic, & quod ſint in commercio laicorum, & exemptæ à ſummis Pontificibus, atque ſeparatæ à Iure Eccleſiæ, poſſint alienari ab ipſis Regibus noſtris in laicos, eiſque concedi; ita vt ſint earundem capaces addens hoc ita eſſe de Iure, & eſſe conſuetudinem in his Regnis, quod ego vidi practicatū in priuilegio conceſſo à prædictis Regibus Ferdinand & Elizabeth, deſcendentibus ab *Antona Garcia* Ciuitatis Tauri, & in priuilegio conceſſo loco nuncupato *de Balderas*, per Regem Ioannem I. & in priuilegio conceſſo loco *de Simancas*, per Regem Henricum IV. & in Regno Franciæ eſſe eandem conſuetudinem refert Guillelmus Benedictus relatus ab eodem Gregorio ſ ſequitur Garcia *de expenſis dicto cap.* 9. *n* 97 *fol.* 84. *& de iure.* idem latè probat Menchaca *lib.* 1. *controuerſ. illuſtr. cap.* 89. *num.* 26. aſſerens has tertias

ſolera,

ſolere, & poſſe alienari à Principibus noſtris, tam in Duces, Comites, & Marchiones, quàm in alios viros inferioris conditionis, & in eis Iure hæreditario ſuccedi, & præſcribi poſſe, & migrare de perſona in perſonam poſſe, tam quoad iuſtam Dominij, quam poſſeſſionis cauſam: ſequitur etiam idem Guttierrez *dicto cap.* 14 *lib.* 1. *pract. num.* 2. dicens ita quotidie videri à Regibus has tertias laicis concedi, quamuis Palacios Rubios *in repetitione Rubrica de donationibus inter virum, & vxorem*, §. 57. *exiſtis, num.* 13. referens Montalbum in contrarium relinquat cogitandum.

22 Nec obſtat dicere ex Textu *in cap. prohibemus de decimis* non poſſe laicum transferre decimam in alium laicum, etiam ſi cum titulo eam poſſideat, vt cum multis ex antiquis docet *ibi* Barboſa & ex modernis, *n.* 3. *&* 4. quia verius eſt vt laici decimas, quas iuſto titulo feudi habent à ſummo Pontifice, vt contingit in prædictis tertiis reſpectu Regum Hiſpaniæ, vel ab alio Prælato inferiori, ante Concilium lateranenſe, poſſe licite in alios laicos transferre; ita Menchaca *d. c.* 89. *n.* 2. Guttier. *pract. lib.* 1 *c.* 5. Gilcheo *de præſcriptionib. p.* 5. *c.* 8. *à n.* 6. Ceuall. *in pract. q.* 387. Cauedus Luſitanus *deciſ.* 63. *n.* 8. *p.* 2. Suarez *de religione tom.* 1. *tr.* 2. *lib.* 1. *c.* 26. *n.* 7. pariter reſoluentes huiuſmodi laicos poſſe de illis diſponere, ſicut de quibuſcumque ſuis aliis bonis profanis, per donationes, venditiones, emphytheuſim, & ſimiles contractus, quia poſtquam in laicos licitè fuerũt alienatæ, efficiũtur de ipſorum patrimonio, & vt profana bona cenſeri debent iuxta regulã Text. *in l. pater filium* 36. § *quindecim. ff de leg.* 3. & magis ad noſtrum propoſitum Text. *in c.* 2. *de feudis* cum ibi notatis, docet, & expendit latiſſimè Caſtillus *tom.* 7 *de tertiis c.* 11. *n.* 3. cum Barb & pluribus ab eo relatis, vbi pro hac parte, & Barb. *hîc n.* 7. expendit pro hac ſententia verba Text. *in d. cap. prohibemus* ibi *cum animarum ſuarum periculo detinentes* ea retorquendo vt non intelligatur reſpectu illorum qui conceſſione Apoſtolica, vel alio iuſto titolo, eas detinent decimas, quia iſti laici abſque periculo, iam tunc animarum eas poſſident, ac percipiunt: videbis Seſſe *deciſ.* 162. *n.* 21. *&* 22. Paul. Chriſtinæ *deciſ.* 235.

23 Quare non erunt audiendi Cardinali, & Abb. *in d. c. prohibemus, n.* 4. Beroius *conſ.* 210 *n* 9. *vol.* 1. Cou. *d. lib.* 1. *var. c.* 17. verſic. *præter hæc* Barb. *in l. Titia à n.* 45. verſic. *non obſtat ſecundo. ff ſoluto matrim.* Rebuff *de decimis quæſt* 10. *à num.* 11 Martin Carat. *in tract de feudis lib.* 1. *tit.* 11. *& fin.* Nicolaus Intrigl. *eodem tract. quæſt.* 44. *à num.* 15. Moneta *de decimis c.* 5. *num.* 72. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 25. *quæſt.* 13. qui contrarium tenentes reſoluunt huiuſmodi decimas, non poſſe in alios laicos feudi titulo transferri etiam de conſenſo Epiſcopi aſſerẽtes, & multipliciter pro ſua parte expendentes Text. *in dicto c. prohibemus* nam vt intelligit Barboſa *num.* 8 *ibi* & Cardinalis illius littera non patitur intellectum, quem aliqui afferunt referentes clauſulam illam *cum animarum periculo* ad verbum *transferre*, quia huiuſmodi tranſpoſitio offendit, & impropriat litteram ex qua apertiſſimè conſtat clauſulam illam iungi verbo *detinentes*: Vide quæ longè ſcribit idem Guttierr. *lib.* 1. *pract. cap.* 25. *à num.* 5. *&* 6. vbi expendit Textum *in dicto cap. prohibemus*, de cuius intellectu latè Balbus *hîc à n.* 14. *&* 18.

24 Ad quintam quæſtionis partem ex dictis docent communiter Doctores poſſe laicum contra laicum prædictas decimas infeudatas præſcribere, vt cum communi contendit Menchaca *lib.* 2. *controuerſiarum illuſtrium, num.* 3. & quod aduersùs laicum infeudatum de decimis, curtat præſcriptio: latè probauit Cuman. *conſ.* 83. incipienti, *cauſa decimalis*, cuius meminit Tiraquell. *lib.* 1. *de retractu*, §. 1. *gloſſa* 3. *num.* 8. plenius tradit Pariſius *conſ.* 25. *n.* 10. *lib* 4. quos refert & ſequitur Aluarus Velaſcus *de Iure emphit. q.* 17. idem tenet Petrus Rebuffus *de decimis. q.* 13. *n.* 55. verſic. *niſi contra laicum*. Guttierrez *dicto lib.* 1. *pract. q.* 14 *num.* 3. *& q.* 15 *n* 7. vbi addit cum Guillelmo, Benedicto, Caſſaneo, & Staphileo, cum Ioanne Garcia *de expenſis, & melior. dicto cap.* 9. *n.* 93. vt ita decimæ conceſſæ laicis, quas poſſident ante Concilium Lateranenſe, dicuntur beneficia patrimonialia. † Et idem Garcia *dicto cap.* 9. *num.* 97. tenet quod cum beneficia, quæ Nobiles Regni Gallecíæ habent ex conſuetudine & priuilegio eiſdem ante dictum Concilium Lateranenſe conceſſa, ſint patrimonialia, poſſe ad inſtar patrimonij vendi, permutari, in dotem dari, obligari, & venire in Iudicium familiæ ereiſcundæ, dicens ita ſe vidiſſe ſæpè practicari in Senatu Galleco; taliter vt ſuſtinerentur venditiones, permutationes, & locationes harum decimarum, & quod quotidie deducuntur in Iudicio familiæ erciſcundæ, & retrotrahuntur Iure retractus, ſicut reliqua bona habita, & quod vidit latas plures ſententias; & ſi nouis Senatoribus, qui à ſcholis quotidie ad illud Regnum veniunt, noua res ſemper viſa ſit, plura alia poſſent *hic* adiungi notanda *in dicto cap. prohibemus*. 25

Ex his inquiro de dubio, an valeant ſtatuta, & Conſtitutiones Ciuitatum, vel leges Regum & Principum; quibus vetantur decimæ à laicis exigi, quæ per conſuetudinem ſolui minimè ſolent, & affirmatiuam ſententiam docent Couarruuias *in pract. quæſt.* 35. *num* 2. verſic. *quarto, & lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 8. Turrianus *in ſumma, part.* 1. *cap.* 137. *dubio* 4 *concluſ.* 2. vbi ſic ait: Iuſtæ ſunt leges Caroli V. & Philippi II. Reges Hiſpaniarum, quibus decernunt, vt laici non ſoluant decimas, quæ per conſuetudinem conſueuerunt non ſolui. † Sed Raphaël de la Torre *num.* 12. D. Thomæ *quæſt.* 87. *artic.* 1. *diſput.* 9. *num.* 17. Azor *in ſumma, tomo* 1. *lib.* 7. *moral. cap.* 26. *quæſt.* 3. dicunt tales leges nullam habere vim, niſi fiant priuilegio Romani Pontificis, aut authoritate firmentur, quia de decimarum Iure, cùm ſit ſpirituale, nihil laici ſtatuere poſſint. Nec obſtare dicunt Reges ſolùm præcipere, vt conſuetudo recepta ſeruetur, & omnia Iura decernere, approbatas conſuetudines vim legis habere, quia reſpondent hoc argumento tantùm probari, ne talis conſuetudo violetur, ſed præcipere, ne contra eam Clerici faciant, laicorum non eſſe, ſed Eccleſiaſticorum Iudicum, videlicet Epiſcoporum, & Summi Pontificis. 26 27

QVÆSTIO

QVÆSTIO III.

An laicus poſſit præſcribere Iuſpatronatus Eccleſiaſtici: Quid de patrono laicorum: Et an ad præſcriptionem Iuriſpatronatus, ſimul titulus & bona fides deſideretur cum 40. annorum quaſi poſſeſſione: An laicus poſſit præſcribere Ius eligendi: Et an ſit beneficii capax: An collatio beneficiorum, & Epiſcopatuum poſſit à Principibus præſcribi: Et an legatus de latere, poſſit beneficia laicorum, Iuriſpatronatus præſcriptione acquiſita conferre?

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus præſcribi per laicum, qualiter poſſit, n.2.3 4.5.& 6.*
2 *Iuſpatronatus à laicis poſſidetur.*
5 Cap.9.ſeſſ.25.Trident.
7 *Laicus quis præſcribere Iuſpatronatus contra laicum, ſed quoto tempore, n.8.& 9.*
10 *Reges Hiſpaniæ habent Ius præſtandi Epiſcopatus.*
11 *Laicus vt præſcribat Iuſpatronatus, numquid debeat habere titulum, & bonam fidem, & quam poſſeſſionem.*
12 *Eligendi Ius laicus præſcribere nequit, & de differentia cum Iurepatronatus, n.17.*
13 *Laicus poſſidens ſpiritualia, præſumitur in mala fide.*
14 *Habitus ex priuilegio ad poſſidendum, non ob id dicitur talis ad præſcribendum.*
15 Cap. querelam de electione.
16 Cap.generali de electione, lib.6.
18 *Laicus capax non eſt beneficij conferendi, niſi ex priuilegio Papæ; & ſic Ius conferendi non præſcribit.*
19 *Beneficium laico conceſſum ſecularizatur.*
20 *Reges, & Imperatores verius eſt, vt nequeant Ius. conferendi beneficia præſcribere, num.21.*
22 *Legatus de latere quis præſcribere Ius beneficia conferendi.*

1 PLura conducibilia ad primam quæſtionis partem ſcripſi *ſuprà in cap. quamo de Iudiciis,* vbi videbis quibus ſuppoſitis pro maiori doctrina huius dubij, de quo diſputant hîc Felinus *n.7.* & alij, quos referunt Balboa *à n.31.* Barboſa *n.8. & 9.* cum multis Ceuallos *in pract. quæſt.614.* Faquinetus perdoctè, & meliùs, quàm alij *lib. 8. controuerſ. capite 74.* cum multis aliis; eſt ergo hæc diſputatio egregia oimis, vt agnoſcit citatus Faquineus, qui exiſtimat laicos præſcriptione temporis, non poſſe Iuſpatronatus acquiquirere, niſi iuſtus adſit titulus, bona fides, & ſpatium 40 annorum, vel tantùm tempus, quod hominum memoriam excedat: argumento Textus *in cap. 1. hoc tit. lib.6.* qui vt hanc partem defendat ſatisfacit fundamentis contrariæ ſententiæ, otium habentibus ab incapacitate laicorum, in quorum confirmationem poſſemus plura applicare ex iam dictis *q.1. & 2.* huius textus, *& in d.cap.3. de Iudiciis.* Et quod poſſit præſcriptione acquiri docent Ioan. Andreas, & Antonius *in cap. querelam de electione, per textum ibi & gloſſam,* verbo, *conſuetudine,* Rocbus de Curte *de Iurepatronatus,* verbo *ipſe velis, n.81.& 86.* vbi rationes aſſignat, & ſine ſcrupulo admittunt Ioan. Bota *conſ.3. n.7.* Corneus *conſ.47. n.3.vol.3.* Roland. à Valle *conſ.47.n.12.* Ripa *in Rubrica de Iudiciis, n.79.* Balbus *de præſcript.1.p.p.5.princ.q.9. n.1 & 3.* Couar. *in pract.cap.36.n.6.& de Regula poſſeſſor, 2 p.§.10. n.3.* Padilla *in l ſi aquam, n.53. Cod.de ſeruitutibus,* & alij adducti à Ceuallos *in pract.d q.614.ſub n.2.*

† Et facit ea ratio, nam ſicut Iuſpatronatus à laicis poſſidetur *cap.conſultationibus de Iurepatronatus,* ita ab eiſdem poſſe præſcribi, latè defendit Ioannes Andreas *in reg. quæ alicui gratioſè de reg. iuris lib.6.* vbi expendit Textum *in d.c.querelam, & c.generali 13. de electione lib.6.* ibi *fundatione, vel antiqua conſuetudine,* & hanc dicit hîc Barboſa ſatis defendi, *n.9.* quia cum laici merojure poſſidere valeant Iuſpatronatus, ne vlla lege prohibeantur præſcribere, vtique ſi reliqua concurrant verè ait præſcribere. 2

Alij inquam abſolutè tenuerunt laicos iſtod Ius præſcribere non poſſe, Archidiac. *in c.hortamur 71.diſt.* poſt longam diſputationem quam ſequitur Abb. *in d.c.querelam, n.9.* docent eam ſententiam plures allegati a Rocbo de Curte *vbi ſuprà, num.85.* Selua *de beneficij 3 p q.11.n.69.* vbi hanc innuit eſſe communem dicens ita tenere, Doctores huius ſententiæ rationem adducunt, quia cum Iuſpatronatus ſit annexum antecedenter ſpiritualibus, dum ex authoritate erigitur in ordine, ad conſtituendos Miniſtros ſpiritualis officij iuxta longè dicta per Text. *ibi in d. c. quarto de Iudiciis q.1.*& in aliis, & ſic à laico iudice diſcuti nequeat, vt ibi dixi ſequitur, vt nec à laico poſſideri aut præſcribi poſſit, vti de decimis iam ex noſtrò Textu dictum eſt, & vt contingit in Iure eligendi *ex c. maſana de electione, c. Sacroſancta eodem.* quod ad ſimilitudinem Iuriſpatronatus videtur inſtitutum, vt *infrà* expenditur, ſequuntur Abbas *hîc n 4.* Felin. *n.7.*& relati Balb. *ſuprà n 71.* 3

Quia vt Doctores hanc controuerſiam diſſoluant in eam itum eſt diſtinctionem per nos, ſcilicet, vt prima opinio intelligatur quando Eccleſia eſſet alias patrona, ſecunda autem, quando non fuiſſet, hanc amplectitur de Iure Ceuallos *dicta quæſt.614.n.2.* quam concordiam expreſsè fatetur communem Couar. *in dicta reg. poſſeſſor. n.2. & 3.* vbi latè agit videbis quæ congerit Balboa *hic à n.15.* vbi adducit plures dicendi modos, quos non admittens Faquinens, *vbi ſuprà dicto cap.74. lib 8 controuerſ.* in verſic. *licet* verſic. *non ignoro,* abſolutè negat eam præſcriptionem, niſi ſtante titulo, bona fide, & poſſeſſione; de qua iam *num.1.* Et præter illos, quos ipſe refert illius diſtinctionis Doctores addo nouiſſimè Trulenque *in opere morali lib.7.cap.5.dubio 9.num.1.* vbi præfatam difficultatem intelligit, vt Iuſpatronatus ſic conſtat Eccleſiam olim fuiſſe omnino liberam, præſcribi à laico non poſſit ſin autem dubium ſit, an vt Eccleſia Parochialis libera ſit ab antiquo, tunc tale Iuſpatronatus, poſſe à Parochianis quadraginta annorum tempore præſcribi cum titulo, ſed tempore immemoriabili abſque titulo; & ſic Leſſius *lib.2. de Iuſt. cap.6. dubio 10. num.31.* primam partem huius dicti probat, quia cum titulo colorato, vel præſumpto, poſſunt præſcribi à laico bona immobilia, & Iura, vt feudum, & emphytheuſis contra Eccleſiam, & ob eandem rationem, & Iuſpatronatus, quod eſt minoris momenti, ſecundam 4

verò partem probat, quia ex poſſeſſione huius Iuris immemoriabilis, præſumitur iuſtus titulus in Parochianis.

5 Ego autem exiſtimans quemlibet intelligendi modum eſſe aptum pro cognitione perfecta huius dubij, dico vt cum ex Tridentino *in cap. 9. ſeſſ. 25.* nemo poſſit acquirere Iuſpatronatus, niſi ex fundatione, vel donatione, vel ex multiplicatis præſentationibus, & per antiquiſſimum temporis curſum, qui hominum memoriam excedat, & ſic requiratur immemorialis præſcriptio, cum multiplicatis præſentationibus; & in communitatibus verò, vel vniuerſitatibus plenior probatio ad docendum, titulum verum requiratur, vt denotant verba ibi, *Nec immemorialis temporis probatio aliter eis ſuffragatur quàm ſi præter reliqua ad ea neceſſaria præſentationes, etiam continuatæ, non minori ſaltem, quàm quinquaginta annorum ſpatio, quæ omnes effectum ſortita ſint authenticis ſcripturis probetur;* indéque Ceuallos *in pract. dicta quæſt. 614. à n. 3. & 5.* ait hoc in caſu, non ſufficere immemorialem præſcriptionem de per ſe, niſi quoad iubetur cum præſentationibus continuis per quinquaginta annorum ſpatium, & quod magis eſt, quod omnes illæ continuæ præſentationes effectum ſortiantur; aliàs enim de nihilo eas ſeruire: quare concludit, vt debeant aduocati eſſe cauti, circa probationem Iuriſpatronatus ex præſcriptione immemoriabili, quia debent attendere ad illius deciſionem, & non ad communem opinionem, de qua per Padillam *in dicta l. ſi aquam, n. 33.* qui reſoluit quod per 40. annorum ſpatium præſcribatur Iuſpatronatus, Nauarrus *conſ. 4. n. 5. lib. 3. tit. de Iurepatronatus,* Couarr. *in locis iam citatis,* & Maſcard. *concluſ. 958. de probat.* vbi tradit quinque modos probandi Iuſpatronatus, de quibus *in illo tit.* dico, ad plura leges cum multis Barboſam *in dicto Trid. decreto,* qui etſi *n. 20. & de officio Epiſcopi, allegatione 72. n. 68.* Gonzales *in regula 8. Cancell. gloſſa 18. n. 57.* & Rota *deciſ. 146. n. 5 p. 2.* recentior, & apud Poſtium *tract. mandati de manutenendo deciſ. 239 n. 10.* cum aliis dicat Iuſpatronatus poſſe præſcribi ab vno contra alium compatronum, ſpatio 40. annorum cum titulo colorato, quod verum eſt in ſuo ſenſu, tamen non implicat circa diſpoſitionem Tridentini, iam *ſuprà* iactam.

6 Adhuc dicunt aliqui quod etſi laici, non ſint abſolutè incapaces Iuriſpatronatus; ſufficit tamen, vt incapaces ſint generaliter, niſi, vel priuilegio, fundatione, dotationéve acquirant Iuſpatronatus ad hoc, vt his deficientibus prohibeatur præſcriptio ad ſimilitudinem decimarum, quas nequeunt præſcribere, niſi certis in caſibus: ſic relati à Balboa *hîc n. 34. & 35.* vbi *à n. 37.* reſpondet contrariis, vt Archidiaconus, & ſequaces voluerunt, quia Barboſa *hîc in dicto n. 9. verſic. nec aduerſatur,* vt explicet ait non ſequi, vt etſi Iuſpatronatus, ſit annexum ſpiritualibus, ob id non vendi, abſque labe Simoniæ, nec à iudice laico pertractetur, cùm laici ſint incapaces poſſidendi Iuſpatronatus, quia etiam matrimonium, & reliqua Eccleſiæ Sacramenta ſunt ſpiritualia, quæ abſque Simonia vendi non poſſunt, & Iudicio tantùm Eccleſiaſtico definiuntur, & tamen laici capaces ſunt poſſidendi, etſi iudicare nequeant; nam iudicare, eſt de his, quæ reſeruantur poteſtati, & perſonis Eccleſiaſticis *ex cap. 2. & dicti cap. quanto 3. de Iudiciis.* Vnde exiſtimat nihil concludere ſimilitudinem Iuris decimandi, & Iuris eligendi, quia Ius decimandi officio ſpirituali adminiſtrandi Sacramenta; eligendi verò perſonis Eccleſiaſticis in Collegio degentibus, reſeruatur ex *dicto capite Maſana de electione.*

Ad ſecundam quæſtionis partem de patrona- 7
tu laicorum præſcribendo ab vno laico aduerſùs alium laicum, non aduerſùs Eccleſiam, an 40. annorum ſpatium ſit neceſſarium, & Dominicus docet *conſ. 123.* 40. annos, & titulum, & bonam fidem prærequiri, quod difficile videtur, dum exigit in tali præſcriptione titulum; ſiquidem in ea ſpecie nulla ſit Iuris præſumptio contra præſcribentem pro libertate Eccleſiæ, eo quod conſtet Eccleſiam patronatam eſſe, nec de eius libertate dubitetur, ſed de vero patro-
no. † Quare Rochus de Curte *de Iurepatrona-* 8
tus, verbo, *ipſe velis, quæſt. 36. num. 86.* cenſuit hoc Iuſpatronatus à laico aduerſùs laicum patronum, tempore ordinario decem, & viginti poſſe præſcribi; ego verò cum Baldo *in l. 2. Cod. de ſeruit. & aqua,* Alexandro *conſ. 75. lib. 4.* Federico *conſ. 234.* Decio *conſ. 134.* Corneo *conſ. 47. lib 3.* Lambertino *de Iurepatronat. lib. 1. 2. parte, quæſt. 11. art. 5.* Balboa *hîc ſub num. 47.* & ex aliis iam adductis *in cap. de quarta, hoc titulo,* exiſtimo prædictam doctrinam non probari, quia etſi talis præſcriptio non procedat contra Eccleſiam; Eccleſiæ tamen intereſt non mutare patronum; & ſic quadragenarium tempus in eo præſcribendo contra laicum prærequiri; alia idem Balboa refert videnda *hîc num. 42.* vbi agit de quæſtione illa, *An laicus exigens, vel dotans Eccleſiam Collegialem acquirat Ius patronandi Clericos ad eam, ſicuti acquirit, dato quod Eccleſia non ſit Collegialis,* de qua alibi agit Trulench. *in opere morali*
dicto cap. 4. lib. 7. dubio 9 in 2. † Qui *n. 3.* refert in 9
Eccleſia non libera, quæ à prima ſui conſtitutione patronum habuit Iuſpatronatus à laico contra verum patronum, præſcribi poſſe cum titulo colorato decem annis inter præſentes, viginti inter abſentes, ſine titulo annis triginta, vt eſt communis Doctor. teſte Couar. *in reg. poſſeſſor, p. 2. §. 10.* Leſſius *lib. 2. de Iuſt. cap. 6. n. 33.* quia eſt eadem ratio, quæ bonorum immobilium, & Iucium contra priuatum, cùm hîc non agatur contra Eccleſiam, ſed priuatum Azor. *Inſtitut. moral. p. 3. lib. 1. cap 23.* requirit 40 annos, ſed Trulenque accommodat, vt conſuetudini attendatur.

Vnum verè notabis ex adductis longè *in cap.* 10
cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ. & prop. Reges Hiſpaniæ etiamſi nullum à Romanis Pontificibus habuerint priuilegium ad præſentationem Epiſcoporum in Eccleſiis Cathedralibus Iure optimo hoc Ius præſcriptione acquirere potuiſſe, eo quod tales Eccleſias conſtruxerint, atque dotauerint, vt conſtat *ex l. 18. tit. 5 p. 1. l. 3. tit. 3. lib. 1. ordinam. l. 1. tit 6 lib. 1 recop.* quia habent enim Reges Hiſpaniæ huiuſmodi poſſeſſionem ab eo tempore, cuius initium memoriam hominum excedit; ita vt niſi à Rege nominatus ſit, nemo poſſit in Epiſcopum à Pontifice confirmari, quod etiam Regibus in Concilio Toletano XII. *cap. 6.* conceſſum eſſe teſtatur D. Rodericus Archiepiſcopus Toletanus *lib. 3 cap 12.* copioſè Couar. *in reg. poſſeſſor p 2 n 6.* refertur à Gratiano *in cap. cum longè 63. diſt.* Balboa *hîc. n 45.* notat Archidiaconus *in cap lectis 63. diſt.* Corſetus *in tract. de excellentia Principum & Regum q. 34.* faciunt plura *ſupra notata in cap. nouit de Iudiciis, tota parte 1.*

Ad

11 Ad tertiam quæſtionis partem; an ad præſ-
criptionem iuris patronatus, ſimul titulus,& bo-
na fides deſideretur, cum quadraginta annorum
poſſeſſione, reſpondebis ex proxime dictis, in ver-
ſic. *ad primam*,& verſic. *ad ſecundam*;& ſic breuiter
dico in iure communi, extra tridentini diſpoſitio-
nem, *in cap. 9. ſeſſ. 25.* deſiderari titulum & bonam
fidem, cum quaſi poſſeſſione annorum quadra-
ginta, & deficiente titulo deſiderari tempus im-
memoriale, quoniam in tali ſpecie grauis iuris
præſumptio, & ſpecialis contra præſcribentem
verſatur, cum omnes Eccleſiæ liberæ præſuman-
tur,& in omnibus Iure communi collatio bene-
ficiorum,& miniſtrorum inſtitutio ad Epiſcopum
pertineat, *cap. omnes Baſilicæ 76 quæſt. 7. cap. ex fre-
quentibus de inſtitution. cap. cum venerabilis de excep-
tionibus:* Vnde neceſſe eſt in tali ſpecie admitten-
dam eſſe regulam Textus *in dict. cap. 1. hoc tit. de
præſcr. lib. 6.* docent Panormit. *conſ. 106. lib. 2.* Alex.
conſ. 75. lib. 4 Balbus *de præſcript. 1. p. 5. principalis,
quæſt. 9.* verſic. *tertia concluſio*, Balboa *hic num. 46.* &
iam *ſupra*, relati videbis, Azor *lib. 6. moral. tomo 1.
quæſt. 11.* cum aliis, Suarez *de diuino cultu t. 1. de re-
lig. c. 25. 26. & 27.*

12 Ad quartam quæſtionis partem, an laicus poſ-
ſit præſcribere Ius eligendi, negatiuè reſponden-
13 dum eſt ex Doctrina Textus noſtri. † Quia laicus
non ſe intromittit in ſpiritualibus, & illi annexis,
niſi de licentia Papæ *cap. cum contingat. de arbitriis,
cap. Princeps 26. quæſt. 3. cap. Adrianus, diſt. 63.* per
Geminianum *in cap. 2. de præb.* Marta *de iuriſdictio-
ne, p. 4. cent. 1. caſu 47. num. 2.* niſi in caſibus à iure
14 expreſſis, Gloſſa ſingularis, *in c. fin. 23. q. 1.* † Vnde
dixit Innocentius *in cap. conſtitutus de electione*;
quod laicus poſſidens ſpiritualia, ſemper præſu-
mitur in mala fide eſſe idem dicit Baldus *in l. ſu-
per longi, col. 4 Cod. de præſcript. longi temporis*, & *in
l. male agitur. Cod. de præſcript. 40. annorum*, vbi dicit
quod poſſidens ſpiritualia cogitur oſtendere titu-
lum: ergo infert Marta, vt nulla temporis præſ-
criptio, etiam immemorialis, poſſit iuuare laicum
in iſtis ſpiritualibus, ex Textu noſtro,& Abbate.
15 † Quia non valet argumentum de priuilegio ad
præſcriptionem, quando perſona non eſt habilis
ad poſſidendum, cum tunc fiat habilis tantùm
priuilegium Papæ, Gloſſa *in §. verum, diſt. 31.* & *in
cap. bene quidem, diſt. 96.* & *in dict. cap. Adrianus*, vbi
Papa conceſſit Imperatori,& multis Regibus fa-
cultatem conferendi beneficia, eo quod ſine pri-
uilegio capaces non ſint, vt latè adduxi, *ſupra, in
cap. quamte de iudiciis, quæſt. fin.* & ſic nec poſſe præ-
16 ſcriptione acquirere. † Nec obſtat Textus *in di-
cto cap. querelam de electione*, in verbis ibi *cum no-
bis conſtiterit quod populus, in quaſi poſſeſſione præſen-
tandi Clericum, exiſtebat, quando ipſum presbyterum
ad ipſam elegit*, quia reſpondent Fagnanus *d. lib. 8.
controuerſ. cap. 24.* Balboa *hic num. 37.* quod *ibi* Pon-
tifex loquutus eſt in eo caſu, quo Clerici præſen-
tatio ex conſuetudine populi ad populum perti-
nebat, vt eiuſdem Textus indicant verba ibi, *ſed
ipſe per electionem populi ad quem de antiqua conſue-
tudine pertinet electio*, nam aliud eſt conſuetudo;
aliud verò præſcriptio; nam illa vim legis habet,
cap. conſuetudo 1. diſt. l. de quibus ff. de leg. ſecundùm
ea, quæ adduxi, *ſupra quæſt. 1.* verſic. *ad ſextam.* † Et
ſub qua differentia procedit Textus *in cap. gene-
17 rali de electione, lib. 6.* † Nec etiam obſtant *ad-
ducta ſupra de præſcriptione iuris patronatus*, quia
vt iam late dixi, *in hac quæſtione à numero 1.* ex
alia cauſa admittatur præſcriptio in Iure patro-
natus, quæ locum nunquam habet in electio-
ne; ſolùm ex poterit habere locum reſpectu
Clerici præſcribentis: Balboa *hic numero 40.*
vbi non admittit æquiparationem, quam fa-
cit Federicus Senenſ. *conſ. 234.* quatenus di-
cit Ius eligendi, quoad Clericos in Eccleſia,
& Ius præſentandi, quoad patronatum eſſe
paria.

Ad quintam quæſtionis partem, an laicus ſit 18
beneficij capax reſpondeo breuiter quod cum
beneficium ſit Ius ſpirituale, non poſſet à laico,
vt pote ſpiritualium incapace ex noſtro Textu
ſine priuilegio Apoſtolico teneri Felinus *in cap.
cum adeo, à num. 2. de reſcriptis.* Staphileuſ. *de litter.
gratia noua forma ſpectinar. num. 14.* Ripa *in cap. 1. de
iudiciis, num. 129. & 134* Franciſcus Leo *in Theſau-
ro fori Eccleſiaſt. c. 22. à num. 19. & 24.* Tuſchus *con-
cl. 56. littera, B*, multis adductis Garcia *de beneficiis,
p. 1. cap. 2. à num. 28.* † Qui *num. 29* dicit quod cum 19
laico conceditur beneficium priuilegio Apoſtoli-
co, tunc effici ipſum beneficium quid ſæculare,&
laicum, hoc eſt ſæcularizatur, ita vt ſit quoddam
Ius ſæculare in mera temporalitate percipiendi
fructus conſiſtens,& conſequenter in eo non poſ-
ſe interuenire ſimoniam; & ſic eadem ratione in-
fert non poſſe à laico conferri, niſi ex priuilegio
Apoſtolico; eo tamen ſecluſo, non erunt laici ca-
paces conferendi beneficia, etiam ſi appoſita ſit
conditio in limine fundationis, vt de conceſſu or-
dinarij ea conferant, alia infinita videnda conge-
rit ex multis Garcia *à num. 33. in dicto cap. 2.* qui
num. 38. ait in hoc caſu non poſſe ex immemo-
riali tempore præſumi priuilegium, cum adeſt
incapacitas, niſi fama priuilegij concurrat ex Fe-
lino *hic à num. 4.* & ex multis per Garciam rela-
tis, vbi *à num. 39.* plures deciſiones refert; & ſic
ait Marta *ex regula ſine poſſeſſione de regulis iuris,
lib. 6.* quod etſi Papa multis Imperatoribus, &
Regibus, ſeu Principibus dederit Ius conferen-
di beneficia, tamen ex conferre ex præſcriptione
non poſſe affirmat ex noſtro Textu *in d. 4. p. cent. 1.
caſu 47. n. 2 in fin.*

Ad ſextam quæſtionis partem an collatio be- 20
neficiorum, & Epiſcopatuum poſſit à Principi-
bus præſcribi, poterat affirmatiuè reſponderi ex
dictis, *ſupra* de Regibus Hiſpaniæ, quibus ius
præſentandi poteſt competere, tum ex his quæ
dicit Michael Martinez del Villar, *del patronado,
de Calatayud 9. p. §. 2. num. 4. ad finem*; qui af-
firmauit ex conſuetudine immemoriali poſſe Re-
ges habere Canonicatus, non obſtante quod ſint
laici citans Abbatem *in cap. extirpanda; §. qui
vero, num. 27. & 28. de præbend.* Montalbum
verbo *Rex*, verſic. *Rex Francia*, & verbo *Rega-
lia*, qui id non dicunt, vt ſentit Garcia *dict. p. 2.
de benef. cap. 1. num. 28 in fine*, vt ſatis, *à num. 35.*
conuincit, eo quod ſint incapaces, in terminis plu-
ra adducit de noſtra quæſt. videndus Diana *p. 3. tr. 2.
reſ. 63* ſed quia ſatis intelliguntur ex his, quæ ad-
duxi, *ſupra in cap. 3. de iudiciis, quæſt. 5. & in cap. cum
Eccleſia Sutrina*, ideo applicabis, *ibi* adducta. † Et 21
licet Truleuch. *in opere moral. l. 7. c. 4. dub. 9. n. 4.* di-
cat beneficium Eccleſiaſticum cum titulo colora-
to, poſſe præſcribi contra alium ad quem vere
pertinebat decem annis inter præſentes, 20. in-
ter abſentes, ſicut alia Iura, quæ bonis im-
mobilibus annumerantur: tamen hoc ſi ve-
rum eſt, eſt accipiendum inter Eccleſiaſticos
capaces ad præſcribendum, & addit quod qui
triennio pacificè, & abſque ſimoniaco ingreſſu

poſſedit, aliquod beneficium præſcribit contra actionem cuiuſuis impetitoris, ſic ex reg. 35. Cancellariæ de qua dixi ſuprà in Rubrica de cauſa poſſeſſionis.

22 Ad vltimam quæſtionis partem, an legatus de latere, poſſit beneficia iuris patronatus laicorum præſcriptione acquiſita conferre reſpondent relati à Ceuellos in pract. q 613. legatum de latere beneficia iuris patronatus laicorum conferre non poſſe Clericorum poſſe, ex Textu cum ibi notatis in cap. dilectus de Iure patronatus ibi, Anania n.8. & hanc extendit Ceuallos ad beneficia iuris patronatus mixti per ea, quæ habentur in c. 2. de præb. lib. 6. vbi limitat quotieſcumque Ius patronatus fuerit laicorum acquiſitum dotatione, aut fundatione, nam tunc benè poſſet conferre ait, ſecus ſi eſſet acquiſitum præſcriptione, vt tenens Abbas in dicto c. dilectus, ſed Carolus Molineus ad Alex. conſ. 74 vol. 4. num. 27. teſtatur quod veritas, & communis obſeruantia eſt in contrarium, quam crederem in puncto iuris; eo quod legatus de latere eſt capax ad præſcribendum, cum ſit perſona Eccleſiaſtica ex iam adductis, & finitur in Textue die 21. Iulij 1659

AD TEXTVM

IN CAPITE VIII.

Illud, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

5 *Doctores agentes de materia noſtri Textus.*

7 *Poſſeſſio continua ad præſcriptionem requiritur tam in mobilibus, quàm in immobilibus.*

1 TExtus iſte continet duo difficilia, nempe vt contra Eccleſiam ſola præſcriptio quadraginta annorum currat, ſed qualiter hæc prima pars intelligatur, & de quibus iam latè *in c. 1. c. 3. c. 4 c. ad aures, & in c. cauſam 7. hoc tit.* dixi.

2 Et in verſic. *verum* quatenus dicit, vt ſi inter partes fuerit mota quæſtio de præſcriptione, & de eius interruptione, tunc ait Vrbanus III. debere ab vtraque parte recipi teſtes, & ſi probare fuerit interruptio, præſcriptionem non tenere. Ex hac ergo ſecunda parte duo etiam deducuntur, nempe, vt interruptio præſcriptionem impediat, ſecundum, vt ab vtraque parte ſit ſuper hoc articulo teſtium probatio recipienda, & ex hoc vltimo poſſumus incidere in materiam Textus *ſuprà in cap. licet cauſam de probationibus*, & ſic *ibi* dicta applicabis pro maiori explicatione Textus noſtri. Sed quia longè Balboa *hic* & alij Doctores agunt de interruptione, tàm naturali, quàm ciuili, & quibus modis contingat plura Iura, & plures Doctores adducendo, & explanando, ideo ego adducendo Textus noſtri rationem ad nonnullas quæſtiones deſcendam.

3 Et ibi in verſic. *& Eccleſia ſe poteſt aduerſùs Eccleſiam quadragenariam temporis præſcriptione tueri de re illa, quam inconcuſſe quadraginta annis noſcitur poſſediſſe:* per hæc verba etiam poſſunt inquiri duo difficilia, an taliter continuata, & inconcuſſa debeat eſſe poſſeſſio ad præſcribendum & vſucapiendum, vt nullo temporis momento queat præſcribens derelinquere poſſeſſionem.

† Secundum an Eccleſia aduerſus Eccleſiam 4 præſcribens debeat gaudere priuilegio quadragenariæ præſcriptionis, eo quod dubium eſt in Iure an priuilegiatus contra pariter priuilegiatum vtatur priuilegio ſuo, de quo dubio iam ſuprà dixi *in dicto cap. ad aures 6. tit. q. 2 à n. 2.*

Et pro integra materie Textus noſtri, præter 5 relatos à Barb. & Graña *hic* videbis Gratianum reg 367. & 368. Cou. *in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 2. & §. 12.* Ceuallos *in pract. q. 98. & q. 174.* Trullenq. *in opere morali lib. 7. c. 4. dub. 14.* Valaſc. *de priuileg. pauperum q. 32.* Gutierrez *de Iuramento confirm. 3. p. c. 1.* Ceuallos *q. 732.* Pinell. *in Auth. niſi triennale à n. 14. Cod. de bonis maternis* Molin. *de Iuſt. & Iure tom. 2. tract. 2. diſp. 78.* Azeuedum *in l. 7. tit. 15. lib. 4. recop.* Balboa *in c. hoc tit. à n. 15. & in c. 1. de libelli oblatione à n. 39.* Ceuall. *q. 201.* Riccium *collect. 153 collect. 427. & collect. 2107.* Martam *de Iuriſdictione 4. p. cent. 1. caſu 48.* Donell. *lib. 5 commentarior. c. 20. & c. 21.* vbi Oſualdus *dicto cap. 21.* Anton. Faber *de erroribus pragmaticor. errore 9. decade 5.*

Ratio quare in præſcriptione aduerſus Eccle- 6 ſias, ſeu res Eccleſiaſticas deſideretur quadragenaria, & continuata poſſeſſio, iam deſumpta eſt ex latè adductis *in d. c. 3. c. 4. c. 6. & c. 7. hoc tit.* † Ea 7 quare ſi illud tempus interrumpatur, euaneſcat ſemel continuata poſſeſſio, illa communis eſt, quia ipſa interruptio poſſeſſionis, eſt contra naturam, & ſubſtantiam præſcriptionis, ſiquidem vſucapio nihil eſt aliud, quàm captio, ſeu acquiſitio per vſum, id eſt per poſſeſſionem continuatam, iuxte Textum *in l. 1. ff de acquirenda poſſeſſ.* tradit Graſſe *hic n. 6.* eam deſumit ex verbis *l. 1 c tabularum*, quibus placuit eum vſucapere olim, qui rem mobilem, anno immobilem verò biennio poſſediſſet; nunc verò qui mobilem triennio, immobilem verò decem, vel viginti annis poſſederit *l. vnic. Cod. de vſucap. transformanda, & in princ. inſt. de vſucap.* quod tempus continuum debere eſſe dicit quia Iure noſtro id receptum eſt, vt quoties actio conſtituitur inter duos, aut plures annos, continui intelligantur, ſi vtiles non nominentur, *l. fin. Cod. de dolo, l. fin. Cod. de temporibus in integrum reſtituendis.* Quam doctrinam de vſucapione, & præſcriptione introducte per continuationem poſſeſſionis, non ſolùm procedere in vſucapione rerum, ſed etiam immobilium generaliter tenendam probat *ibi n. 8. ex l. 3. ff de vſuc. l. c. Cod. de præſcriptione longi temporis*, quæ aperte de præſcriptione rerum immobilium loquendo dicens vſucapionem eſſe adjectionem Dominij per continuationem poſſeſſionis; vnde quod ſcriptum eſt *in l. nunquam, §. 1. ff. de vſucap.* ſcilicet in vſucapionibus mobilium rerum, continuum tempus eſſe numerandum, accipi debere, quaſi etiam ſit ſcriptum in vſucapionibus immobilium, quia ibi de mobilibus commode dubitari potuiſſet, cum res illæ ex natura ſua loco mutari poſſint ob idque facilè potuiſſe interrumpi temporum poſſeſſionem nouiſſimè repetit ad Textum noſtrum Matthæus Coller. *de proceſſibus executiuis p. 4 pag. 91. ſatis intelligendus per hic dicta.*

QVÆST.

Qvæstio I.

An poſſeſſio per actam ciuilem tantùm non etiam naturalem acquiſita ſufficiens ſit ad vſucapionem: Et an vt præſcriptio locum habeat, tam in præſcriptione trienนali, decennali, vicennali, tricennali, ſeu quadragenaria, aut centum annorum, ita debeat adimpleri, vt non ſolùm ſufficiat atictus poſtremi anni vltimus dies, ſed etiam requiratur tranſcurſus: Et an leges diſponentes tempus præſcriptionis minus 40. annoram valeant contra Eccleſiam: Et an poſſeſſio quadrageoaria requiratur in rebus Eccleſiæ mobilibus, aut centennaria in rebus Eccleſiæ Romanæ vel ſufficiat tricennalis?

Svmmarivm.

1 *Poſſeſſio ciuilis ſufficit ad vſucapionem, non verò naturalis ſine ciuili n.2.3.4.5.6.*

3 *Poſſeſſio ſola naturalis, quando proſit ad vſucapionem.*

5 *Vſiufructuarius, ſeu feudatarius, aut emphyteuta ex ſola naturali poſſeſſione non præſcribunt, ſed ex quaſi ciuili.*

6 L.1.§. per ſeruum, ff. de acquirenda poſſeſſ. l. qui pign. 36 ff.eodem, l. qui vniuerſas 36. ff.eodem, l.non ſolum, §.qui pign ff.de vſucap.remiſſiuè.

7 *Dies vltimus ad vſucapionem implendam, ſufficit atictus, nec requiritur tranſactus, n.8. & diſtingue vt n.13.*

8 L in vſucapionibus.ff de vſucapionib.

9 *Annos compleſſe dicitur, qui durauit vſque ad vltimum diem anni poſtremi, cœpto die tantum.*

10 L.ideoque,ff.de vſucap.

11 L. in omnibus, ff. de actionibus, & obligationibus.

12 *Actiones temporales, quæ intra certa tempora conſtito ſunt, de nonnullis ſpecificatur.*

13 *Actiones perſonales, & reales, quatenus ad præſcriptionem, in quo differant.*

15 *Leges exigentes ad præſcriptionem quadragenale tempus non porriguntur ad Eccleſias, quæ aliunde hoc tempus requirunt, n.16. & 24.*

16 *Statutum diſponens, vt contra Eccleſiam currat, præſcriptio minori tempore annorum 40. non valet.*

17 *Statutum, quod Eccleſia nunquam præſcribat, non valet.*

18 *Statutum de præſcriptione crediti, nullo modo afficit Eccleſiaſticos quid in praxi, n.10. quid in ſtatuto contra fœneratores, n 20.*

21 *Statutum de præſcriptione, non nocet Eccleſiæ hæredi creditoris, contra quem erat incepta.*

22 *Centennaria præſcriptio nunquid requiratur in rebus mobilibus Romæ Eccleſiæ, vel quadragenaria in mobilibus aliarum Eccleſiarum.*

23 L.2.tit.14.lib.4.recop.

Præſcriptio anni, & diei de Iure Regio qualiter practicetur, & nunquid contra

Fermoſin. de Exceptionibus,

Eccleſias, numero 24.

L.1.tit.9.ordin.

25 *Eccleſia donataria Imperatoris nunquid ſe tuari poſſit minori ſpatio 40. annorum.*

AD primam difficultatis partem, dixerunt 1
Barbatia *in cap 2. de conſuetudine*, Gloſſa &
Panormitanus, quos ipſe allegat ſolam ciuilem
poſſeſſionem ad præſcriptionem, & vſucapionem
non ſufficere; imo quod naturalis poſſeſſio, tantùm ad præſcribendum non ſufficiat; etſi Menchaca *quæſt. illuſtr.* acerrimè conatus ſit probare
vt ſufficiat, *lib 2. controuerſ. illuſtr. cap.57.n.7.* tamen Bartol. *in l. 1. §. per ſeruum, qui in fuga n.3 ff. de acquir. poſſeſſ.* Couarruuias *in reg. poſſeſſor. 2. in p. in princ. num. 7.* contrariam defendunt ſententiam ex Textu *in l. acquir. 10. §. fin. ff. de acquir. rerum Dominio, l. celſus, §. Iulianus ff. ad exhibendum, l. 1. §. pen. ff. de acquir. poſſeſſ.* ex eo quia vt ait conſultus, *in dict. l.10. §. fin.* naturalis tantùm poſſeſſor, plerumque Dominij opinionem non habet, & pro alieno poſſidere videtur, vt patet in vſuario, vſufructuario, depoſitario, commodatario, colono, inquilino, creditore, & eo, qui precario rogauit; imo quamuis Domini opinionem habeat, talis poſſeſſio ad vſucapiendum non prodeſſet, interim dum abſens habet ciuilem, quia incipit præſcriptio ab eo die, quo abſens ciuilem amiſit, Felinus *in cap. vigilanti, hoc tit. num 6. & 7.* Abbas *conſ.62. num.6.* & omnes per Gloſſam ſingularem, *in l.1*, verſic *præſcriptionem, Cod de ſeruis fugitiuis*: ergo & videtur idem dicendum de ſolo ciuili, vt non ſufficiat.

Verùm idem Bartolus *in l. celſus, ff. de vſucapionibus*, Baldus *in l. nullo in fine, Cod de rei vind.* 2
Iaſon *in l Pomponius, §. ſi is qui precario, ff. de acquir. poſſeſſ.* Ancharranus *conſ.419.* Alex. *conſ.83.* Guido Pap. *deciſ 358* nam cum per conſtitutum, v. g. vel precarium, vel per retentionem vſusfructus, vel per traditionem inſtrumenti de contractu confecti leges proclament, tranſlatam eſſe poſſeſſionem, iuxta regulam Textus *in l. quod meo in princ. de acquir. poſſeſſione, l.1. § ſi iuſſerim, ff. eodem, l.1. Cod. de donationibus*, conſequens eſt, vt cum ſuis effectibus tranſire, & acquiri videatur; aliàs ſuperflua videretur eius acquiſitio contra regulam Textus *in l. non cogendum, §. ſabinus, ff. de procuratoribus, l. hæc ſtipulatio, §. Diuus ff. vt legatorum nomine caueatur* Balboa *in cap ſi diligenti, hoc tit. num. 5.* Couarruuias *in reg poſſeſ p.1. § vnic. num. 7.* Truleneh. *in opere moral. lib. 7. cap. 4. dub. 2. num 2.*

Nec ob eſt dicere quod qui naturaliter tan- 3
tum poſſidet nequit vſucapere, quia adhuc videtur dicendum ſolam naturalem poſſeſſionem, aliquando ad vſucapionem prodeſſe veluti quando agitur de præſcriptione alicuius Iuris à verò Dominio ſeparati, v. g ad Ius emphyteuſis, vel feudi, vt aduertit, Alexander *in l. 3. § ex contrario, num. 6. de acquirenda poſſeſſione*, Felinus *in cap. cauſam, hoc tit.* notatur vulgò *in l. comperit. Cod. de præſcript. 30. vel 40. an-*
norum † Tamen verius eſt, vt ſola naturali poſ- 4
ſeſſione, præſcriptio non procedat, ne ſequatur abſurdum, quod duo inſolidum poſſint eandem rem, quoad idem Dominium vſucapere, *l. vt certo, §. duobus, ff. commodati, l. quod contra, §. vni duo, ff. de Regulis Iuris, l. hæreditate, §.*
pater, ff. de caſtrenſi peculio. † Et ſic commu- 5
niter receptum eſt in vſufructuario, ipſum

L 3 non

non præſcribere Ius vſusfructus per naturalem poſſeſſionem, ſed per quandam, quaſi Ciuilem poſſeſſionem illius Iuris vſusfructus, eodemque modo procedere in feudatario, & amphytheuta, quia in his omnibus, ſicut in vſufructuario conſtituenda eſt quædam poſſeſſio Ciuilis, & naturalis; reſpectu illius Iuris omninò à vero Dominio diſtincti, quæ quamuis ad præſcriptionem illius rei non ſufficiat; ſufficit tamen ad præſcriptionem illius Iuris à Dominio ſepa-
6 rati. † Quare reſoluendum eſt ſolam naturalem poſſeſſionem non ſufficere; & ſi ſecundum aliquos naturalis ſimul, & Ciuilis prærequiratur, ſed ego teneo ſolam Ciuilem prodeſſe, Balb. videndus *in dicto cap. diligenti hoc tit. à n.* 5. qui *à num.* 10. expendit Textum *in l.* 1. *§. per ſeruum, ff. de acquirenda poſſeſſ. Textum, in l. qui pignori* 36. *ff. de acquirend. poſſeſſ.* Textum *in l. qui vniuerſ* 30. *§. ſi ego, ff. eodem l. non ſolùm, §. qui pignori, ff. de vſucapion.* de quibus etiam videndus Cujac. *in dicto §. ſi ego, & in l.* 4. *§. ſi rem, ff. de vſucap.* Conanus *lib.* 4. *comment. cap.* 14. *num.* 6. Anton. Faber *lib.* 20. *coniectur. cap.* 9. & Trullenq. *vbi ſuprà dicto num.* 2. vbi dixit quod inuaſor, qui me abſente, vel præſente occupat res meas nequeat præſcribere, quia naturaliter tantùm poſſidet; Imò omnes conueniunt vſucapionem cauſari ex ciuili, & naturali poſſeſſione ſimul, & quod de ſola ciuili idem procedit: notant Bartolus, Alex. & alij iam relati *in l.* 1. *ff. de acquirenda poſſeſſ. & in l.* 1. *Cod. de ſeruis fugitiuis,* docent innumeri relati a Menchaca *quæſt. illuſtr. cap.* 57. *à n.* 1. Tyraquell. *de conſtit. p.* 1. *num.* 17. qui omnes tunc dicunt communem opinionem per Textum *in l.* 1. *§. per ſeruum,* qui in fuga, *ff. de acquirenda poſſeſſ.* vbi Conſultus docet ſeruum fugitiuum, quem ciuiliter tantùm poſſidemus rectè nos vſucapere poſſe, interim & vſucapi, & ex Textu *in l. ſi ſerui ex filij* 17. *§. fin. ff. de furtis,* vbi Vlpianus *de ſeruo in fuga* loquetur ait, *quod enim video poſſidere ad vſucapionem tantum proficere,* & ex Textu *in l. acceſſione* 8. *ff. de diuerſis, & temporalibus præſcriptionibus;* vbi Vlpianus ait *in acceſſione temporis, & id tempus, quo in fuga ſit ſeruus, Domino eius procedere verum eſt,* quæ Iura, & ſi intentum non probent ſpecialiter, vt conatur probare Balbos *in dicto cap. diligenti, num* 3. vbi cuilibet propriam ſpeciem aſſignat, ſed efficaciter probari docet *n.* 4. *&* 5. per Textum *in l. ſi quis fundum,* verſic. *ſed ſi Pomponius, ff. de acquirenda poſſeſſione, & in l. locum, §. proprietarius, ff. de vſufructu,* vbi probatur nudum proprietariũ vſucapere non poſſe, ſed iã ciuiliter poſſidere, non naturaliter, *leg. ſciendum in princ. ff. qui ſatis dare cogantur.*

7 Ad ſecundam quæſtionis partem; an vt res præſcribatur debeat eſſe tranſactus vltimus dies in quo completur præſcriptionis poſſeſſio, vel ſufficiat eſſe actibus, & quod tranſcurſus debeat eſſe, videtur probari ex *l. ff. de actionibus, & obligationibus,* dum docet in omnibus temporalibus actionibus, niſi nouiſſimus totus dies compleatur obligationem non finiri, vt rectè conſiderat Ioannes Robertus *lib.* 1 *ſentent. cap.* 4. eum Textum cum loquatur ſine exceptione in omnibus temporalibus actionibus, in quarum numero eſt actio in rem antiquo Domino competens; deinde quia ſi totus non interueniat dies, non poterit totus computari; Tum ex his adductis ſuprà *in Rubr. in omnibus de dilat. q.* 10. vbi egi de dubio, an *dies termini computetur in terminum,* & videtur facere Textus *in l ſicut. Cod. de præſcript.* 30. *annorum* cum aliis, vbi ſtatuitur tam actiones reales; quàm perſonales, vltra triginta annorum ſpatium, non protendi, quia ſi requirant ad perfectionem actus, vt totum illud tempus completum ſit tranſcurſu vltimi diei, qui in terminum ſolet computari; vt probaui *in dicta quæſtione* 10. *in Rubrica de dilation.*

Sed in puncto, de quo loquimur, Donellus 8
lib. 5. *comment. cap.* 19. Ioannes Robertus *lib.* 1. *rerum iudicat. cap.* 2. *&* 3. Ludouicus Charond. *lib.* 3. *veroſimil. cap.* 17. Ioannes Mercerius *lib.* 2. *opinionum cap.* 4. docent ſufficere vt inceptus ſit vltimus dies adhuc vt dicatur completa præſcriptio, & vſucapio, nec requiri exactum eſſe, ſic ex verbis Textus *in l. vſucapionibus* 6 *ff. de vſucapionibus* ibi *in vſucapionibus non de momento ad momentum, ſed totum poſtremum diem computamus,* itavt Conſultus *ibi,* nos docere voluiſſe, non eſſe in vſucapionibus computandum tempus legitimum & neceſſarium ab hora ad horam; Itavt ſit neceſſe, quod qua hora cœpit poſſidere, & vſucapere in eadem hora vltimi anni finiatur tempus vſucapionis, ſed potiùs totus poſtremus dies computetur; Itavt cum ad illum peruentum ſit, quamuis non ſit finitus; nihilominùs totus accipiatur, & ſic quaſi finitus ad vſucapionem implendam prodeſſe poſſit; Nam computatur totus quaſi totus exactus eſſet, quàndo cœptus eſt; argumento Textus *in l. pen. ff. de diuerſ & temp. præſcript.*

Deinde quia compleſſe tot annos dicitur in 9
ætate, aut facto, qui in tali poſſeſſione vſque ad vltimum diem poſtremi anni durauit, cœpto die tantùm etiam non exacto ex *ex l. anniculus* 1. *&* 2. *ff. de verborum ſignif. l. qua ætate. ff. qui Teſtamenta facere poſſunt, l.* 1. *ff. de manumiſſion.*

Quæ ſententia videtur apertè declarari ex *l.* 10
ſi ideoque, ff. de vſucap. vbi proponit Vlpianus quod quiſque cœpit poſſidere Kalendis Ianuariis hora 6. (quod additum fuit exempli cauſa) vt inquit Donellus *dicto lib.* 5. *comment. cap* 19. vnde inquit Vlpianus, qui ita cœpit, implet vſucapionem pridie Kalendas Ianuarias, quod eſt intelligendum anni quarti in rebus mobilibus, anni veró vndecimi inter præſentes in rebus immobilibus, quaſi dicat implere vſucapionem, cum peruenerit ad vltimum diem anni; is namque dies Romanis dicitur pridie Kalendas in ſequentis anni, & dum inquit Vlpianus implere vſucapionem cum peruenerit ad eum diem hora ſexta noctis; Itavt idem ſit apud Romanos, quod vulgò dicimus *las doze de la noche,* quia hi noctem, & lucem in duodecim horas diuidebant: Sic Cajetanus, Cotta *in memorab.* verbo *diem,* Antonius Auguſtinus *lib* 2. *emendationum, cap.* 13. Ioannes Robertus *lib.* 1. *ſententiarum, cap.* 1. Older. Dopius *de ſentent. cap. ſi noctu* Iudicatum ſit, Gellius *lib.* 2. *noctium atticar. cap.* 3. Plutarc. *problema* 82. Cujac. *lib.* 15. *obſeruation. cap.* 32. qui diem ciuiliter conſtituunt, vt à media nocte incipiat, & ſequentibus noctis media parte finiatur: videlicet *deſde las doze de la noche de vndia aſta las doze de la noche de lotro, ſequenta vndiacinil.* & concludit Balbos *in cap. de quarta hoc tit. q.* 1. *n.* 55. illum diei conſtitutum ad vſucapiendum annorum tempus compleuiſſe, qui ad vltimum ſaltim,

poſtremi

poſtremi anni diem, ita peruenit, vt eum minimo ſolùm momento attigerit, etiamſi non ſit tranſactus dies, vt *in l. penult. ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.* alias ſequi, vt duo inſimul poſſeſſores eiuſdem rei eſſent contra regulam Textus *in l. 5. ſin. ff. mandati*, de quo dixi latiſſimè *in cap. licet de probat.*

11 Hac ergo retenta opinione reſpondet Donellus *ſuprà* ad Textum *in dicta l. in omnibus*; qui eſt contrariæ ſententiæ fundamentum, nempè vt illa lex ſolùm procedat in actionibus perſonalibus; taliter vt eius verba ad actionem realem, quæ vſucapione rei finitur non poſſint pertinere; Nam in dicta ſpecie inquit Paulus obligationem non finiri, eſt enim obligatio in actionibus in perſonam, quæ ſolùm ex obligatione naſcuntur, ſecùs actionem in rem §. 1. *Inſt. de actionibus*; illa enim verba dictæ *leg. in omnibus temporalibus actionibus*, quæ ex locutionis generalitate, etiam actiones in rem comprehendere videntur ad actiones perſonales meritò reſtringi notat etiam Balb. *in dict. c. de quarta de præſcript. q. 1. num. 27. & 28.*

12 Quia temporales actiones propriè dicuntur, quæ intra certa tempora conſtitutæ ſunt, quales ſunt actiones perſonales, vt intra annum pœnales ex edicto intra biennium, actiones de dolo intra triginta annos, quæ priùs erant perpetuæ, vt *in princ. Inſt. de perpetuis, & temporalibus actionibus*, *l. fin. Cod. de dolo, l. ſicut, Cod. de præſcript. 30. annorum.* Actiones autem in rem non ita eſſe intra certa tempora conſtitutas; Nam actio in rem, quæ Domino competit, quanto tempore apud illum rei dominium manet perpetua eſt; Imò quanto diutiùs vt cum actio hæc non conſtituatur intra certa tempora conſequenter, nec propriè temporalem dici, quia ſi Dominus eſſe deſierit, actio quoque finietur tempore non certo, ſed incerto tantùm; Itavt ſtatim quilibet poſſit huiuſmodi actionem in rem amittere, veluti ſi rem quam hodie emerit, eodem die, vel pro derelicto habuerint, leges prædictum Donellum *dicto lib. 5. comment. cap. 19.*

13 Quid ſi inquiras de ratione differentiæ inter actiones perſonales, & reales, quoad effectum, de quo loquimur, ea videtur plauſibilior, nempe quod actio in perſonam conſtituitur intra certum tempus ſub tali conditione, quæ palam exactum eſſe poſtremum diem deſiderat, vt v. g. conſtituitur actio perſonalis intra annum, intra biennium, intra triginta annos, & tunc præſcriptione excluderetur, eum intra annum, intra biennium, intra triginta annos non egerit, & verum eſt eum intra annum agere; qui, vltimo die anni egit, nam vltimus dies totus quamuis annum compleat, adhuc ex eo anno eſt; Et ſic rectè dicitur Actorem non priùs in actionibus perſonalibus excludi, quàm ſi vltimus anni dies totus completus ſit; ſed hoc eſſe diuerſum in actione reali, quæ vſucapione, aut præſcriptione tollitur; Paret nam hæc in rem actio, priori Domino conſtituitur, non ſi ipſe intra certum tempus egerit, videlicet intra decem, aut triginta annos, quibus res ab alio poſſidetur; Sed ſi vſucapiens, aut præſcribens poſſeſſor tot annos non poſſederit, aut non impleuerit; quibus tamen impletis prior Dominus deſinit eſſe Dominus, & conſequenter actio in rem quæ dominium comitatur, finitur; itavt hoc modo vſucapione rei impleta veteris dominij ius finiatur, & ſimul actio in rem quam in eam rem habebat; nam cum poſſeſſor eodem die incipiat eſſe Dominus (cum id efficiat vſucapio ex *l. 3. ff. de vſucap.*) neceſſe eſt fateamur vt eodem tempore quo dominium rei ad poſſeſſorem ex vi vſucapionis peruenit, eodem prorſus Dominus antiquus incipiat non eſſe Dominus, & conſequenter nec habere actionem in rem, quæ ſoli Domino competit, ex *l. in rem, ff. de rei vind.* indeque euenire, vt neceſſe non ſit vltimum diem eſſe tranſactum, ſufficere verò attigiſſe eum eo annorum tempore, compleatur ipſum tempus vt iam dixi, & ſic ſecundum fundamentum diſſolui; quia hic in propoſito vſucapionis non quærimus completum diem ad implendam præſcriptionem, & vſucapionem, ſed impletum annum, & ſecundùm præfata intelliguntur dicta *ſuprà in Rubrica de dilation. q. 10.* & lucem accipit Textus *in dicta leg. ſicut de præſcript. 30. annor.*

Ex his infertur intellectus ad quæſtionem illam, *an abſens cauſa Reipublica reſtituatur aduersùs præſcriptionem completam*, de qua dixi ſuprà *in cap. 1. hoc tit. q. 2.* verſic. *ad quartam.* 14

Ad tertiam quæſtionis partem, an leges diſponentes tempus præſcriptionis, minùs quadraginta annorum valeant contra Eccleſiam, de qua optimè inquirimus hic per verba Textus hîc, *licet quidam Canones comprobant tricennalem*, quam vt latè diſcutias repetes quæ adduxi *ſuprà in cap. Sanctorum 3. hoc tit.* Quibus ſuppoſitis pro longa diſputatione, & quæ ſolent notare Doctores *in cap. Eccleſia Sancta Mariæ de conſtitut.* & plura quæ adduxi *in cap. 2. cap 3. cap. 4. cap. 8. cap. 13.* cum aliis multis de Iudiciis & foro compet. nunc per nonnullas concluſiones declarabo quæſtionem propoſitam. Igitur cum ex Textu noſtro Doctores dicant præſcriptiones minoris temporis quadraginta annorum de Iure Ciuili non comprehendere Eccleſias: Ideò præſcriptio quadriennij, de qua *in l. benè à Zenone, Cod. de præſcript.* non procedere de Iure Canonico, quod debet ſeruari in Eccleſia, ex *cap. quicumque militum 12. q. 2.* & *ibi* Gloſſa in verbo *conſenſu* Gloſſa, & Doctores *in cap. 2. de rebus Eccleſiæ non alienandis*, Marta *de Iuriſd. 4. p. cent. 1. cap. 48. num. 24.* vbi addit quod ſi Eccleſia non ſit vſa reſcripto infra annum non præſcribitur Ius eius, ſic *num. 26.* Ioannes Andreas *in cap. plerumque col. 1. de reſcriptis*, Collectarius *in cap. 1 num. 5. de in integrum reſtit.* Abbas *in conſ. 1. pro prima parte*; Imò quod præſcriptio vnius anni actionem de dolo de Iure Ciuili non comprehendat Eccleſiam, in qua non admittitur præſcriptio cum mala fide, ipſe Marta ſequitur *dicto cap. 48. num. 27.* 15

Vnde dixerunt Baldus *in conſ. 450. vol. 1.* Anchar. *in conſ. 258. ſupra dictum ſtatum*, Tyraquell. *in tract. de præſcript. Gloſſa 10. §. 1.* Ioann. Andreas *in cap. 1. de Iurepatronatus lib. 6.* & Marta cum aliis *dicto cap. 48.* non valere ſtatutum diſponens vt contra Eccleſiam currat præſcriptio minori tempore quadraginta annorum; quia procederet in derogationem Iurium Eccleſiæ ex Regula Textus *in dicto cap. Eccleſia de conſtitut.* cum vulgatis, & ſic ſtatuens incidetent in pœnam Textus *in cap. nouerit de ſententia excommunicat.* ex defectu poteſtatis. 16

Nec valet ſtatutum quod Eccleſia numquam 17

præſcribas Baldus *in Rubr. de conſtitut.* Octauianus
Vulpelius *in tractatu de libertate Eccleſiaſtica, p.2.
n.2.* & eſt ratio, qoia cùm præſcriptio, ſit etiam
inducta de Iure Canonico in Eccleſiaſticis, non
poteront ſtatuentes illi derogare, Abbas *in cap.
Eccleſia Sancta Maria, in lect. 2. num. 27.* cum aliis
Marta *dicta cent. 1. p. 4. cap. 48. n. 29. &* 30. vbi im-
pugnat Nattæ *conſilium* 647. *viſo themate, num. 11.*
quatenus ibi dixit, valere huiuſmodi ſtatum, ex
eo quia reſpicit quærenda Eccleſiæ, in quibus
per laicos fieri poteſt præjudicium, quod Marta
non admittit cum Villagut *deciſ. 1. à n. 52.* latè di-
cente, nec etiam in quærendis poſſe inferri præ-
18 judicium Eccleſiæ. † Imò Bartolus *in l. omnes
populi, ff de Iuſt.* Ioannes Andreas *in cap. 2. de ex-
cep. lib. 6. ibi*, Anchart. Imola, & Geminianus;
idem Anchart. *in reg. poſſeſſor. de regulis Iuris lib. 6.*
docent ſtatutum de præſcriptione crediti, nullo
modo afficere Eccleſiaſticos; imò nec laicos
tanquam nullum & inualidum; eò quod ſit nu-
tritiuum peccati, cùm inducat præſcriptionem
in fauorem debitoris cum mala fide. Sed quia
Bartolus *in l. ſequitur, § ſi viam. ff de vſucapionibus*,
contrarium dixerit, cúmque ſequantur Baldus *in
cap. 1. § ſi quis per triginta annos, col 3. tit ſi de feudo
fuerit controuerſia*, Abbas *in dicto cap fin. col. 2. hoc
tit.* & multi alij, quos recenſet Gabriel *de præ-
ſcription. concluſ. 4.* & multa congerat Marta om-
nino videnda *in dicto cap. 48. à num 32 ad 40.*
19 † Ideo includimus in his quæ adduxi *ſuprà in c. 1.
quæſt 3. à num. 1. & ibi quæſt 4.* vbi egi de præſcri-
bendo triennio Salarium Iudicum, famulorum,
& aliorum, & qua ratione Innocent. *in c. quia plo-
rumque de immunit. Eccleſiaſt.* Capicius *deciſ 4.*
dicunt quod ſi ceſſaret ratio peccati, purà quia
debitor ignoraſſet ſe debitorem, vel fuiſſet obli-
gatus ex facto procuratoris, tunc præſcriptio-
nem procedere. Marta, *num* 38.
20 Sin autem ſtatutum induceret præſcriptio-
nem crediti odioſi, puta quod *infra* quinquen-
nium præſcribatur creditum fœneratorum vali-
dum eſſe firmant Antonius de Buttio, & Imola
in dicto c fin. hoc titulo Ancharranus *in dicta regu-
la poſſeſſor.* Marta *dicto c 48. num. 19. &* 40. id ve-
rum credit, quia præſumitur fœneratorem *infrà*
quinquennium tantùm egiſſe de vſuris, & verò
ſimiliter confundere totam ſortem, ob idque
debitor non ſit in peccato; ſed ſi ſtatutum ſit in
ductum in ſolum odium fœneratorum, his in
caſibus adhuc non valere contra Eccleſiaſticos
& defectu poteſtatis, ait Marta ex *dicto c. Eccleſia
Sancta Mariæ* quia tenderet in diminutionem
iurium ipſorum, vt *in dicto c. nouerit de ſentent,
excomm.* & commendat videndam *deciſ Rota* 86,
quæ loquitur de ſtatuto Auenionen, quo merca-
tores non poſſunt petere credita poſt tres annos.
21 Et Baldus *in Auth quas actiones n. 9. de Sacro-
ſanctis Eccleſ.* Decius *in dicto c. Eccleſia Sancta
Maria num. 107.* & Felinus *ibi num. 11.* poſt An-
tonium de Buttio, & Cumanus *conſ. 139.* cum
aliis Marta *dicto c 48. centuria 1. p. 4 num. 41.* do-
cent ſtatutum de præſcriptionibus non nocere
Eccleſiæ hæredi creditoris, contra quem erat
incepta præſcriptio, & cum Capicius *deciſ. 4.
num. 11.* Milicis *in repert.* verbo *præſcriptio contra
priuatum*, Corſetus *in ſingulari præſcription. num. 2.*
diſtinguant vt ſi ſumus in realibus, & contra
priuatum, & curriſſet præſcriptio per octo an-
nos, pro complemento præſcriptionis contra
Eccleſiam illius hæredem requiri alios triginta
duo, ſecus autem procedere in actionibus per-
ſonalibus, quia ſufficit tempus triginta anno-
rum, & minus ſecundùm qualitatem actionis:
tamen Marta hanc diſtinctionem non admittit
cum Romana Eccleſia nullam aliam, propter
quadraginta annorum præſcriptionem admiſerit
contra Eccleſiam, vt latè probat *in dicto c. 48.
à num. 1.* vſque *ad* 12. ob id concludens quod ſi
volumus contra Eccleſiam hæredem præſcribi
ex ſuo priuilegio, non requiri minus temporis.
Ad quartam quæſtionis partem, quæ omnino 22
venit tractanda hic ex proximè dictis *quæſtione
præcedenti*, quibus & aliis multis acerrimè defen-
dit Marta *dicta 4 p. de Iuris, caſu 48 à n 1. cent. 1.*
non ſolum in rebus immobilibus, cuiuſlibet Ec-
cleſiæ quadraginta annos prærequiri, & in re-
bus Eccleſiæ Romanæ centum, ſed etiam prædi-
ctum tempus exigi, etiam in aliis rebus mobi-
libus, in quibus alias de Iure Ciuili anni, bien-
nij, ſeu triennij præſcriptio ſufficeret. Sed quia
hoc Barboſa hîc non admittit intelligens diſpo-
ſitionem Textus noſtri, & aliorum tantum eſſe
intelligendam de præſcriptione circa res mobi-
les; ideo hanc partem quæſtionis reſolues ex
his, quæ adduxi *ſuprà in c. 1. hoc tit.* verſic. *ad ter-
tiam, à num. 1.*
Vnde infero ad intellectum Textus *in l. 1.* 23
tit 14. lib 4. compilat. in verbis ibi *en los fueros de
alguna ciudades ſe contiene que el que tu viero, opo-
ſeyere caſa obiſia por año y dia, &c.* Et ibi *manda-
mos que el que tuuiere la caſa año y dia no ſe excu-
ſe de reſponder por ella an la poſſeſſion ſaluo ſi tuuie-
re la caſa año y dia con titulo y buena fee.* Sed quia
ex verbis iſtis communis ſit intellectus vt anni,
& diei præſcriptio procedat in rebus, de quibus
hîc mentio ſit, in illis tamen locis, in quibus ſre
vſus receptus ſit, ſic Azeuedus *ibi* Didacus Pe-
rez *in l. 1. tit. 13. lib. 3. ordinam. gloſſa* 1. Couar. *in
reg. poſſeſſor. 2 p. § 11. num. 7.* qui vt hanc rem de-
clararet, dixit hanc legem fuiſſe deductam ex
l. 1. tit 9. ordinationum Balboa *in cap de quarta
hoc tit, quæſt 2. num. 21. &* 23. ita expendens aduer-
sùs eundem Couar. & Molinam Theologum, *qui
de Iuſtitia, & Iure tomo 1. tract. 2. diſput. 39.* verſic.
illud hoc interpretantes legem illam non quod
loquatur de præſcriptione inductiua anni, & diei
in rebus immobilibus; ita vt poſſidentis fiant
in foro conſcientiæ, ſed quod ſolùm ſtatuat, vt
in illis locis vbi illa lex recepta eſt, actio præ-
ſcriberetur eo tempore aduersùs eum, qui ita fuit
negligens ad agendum, quaſi quamuis per ta-
lem præſcriptionem actio aduerſarij præſcriba-
tur ad tollendas lites, non tamen per illam acqui-
ratur Dominium præſcribẽti, ſicut per alias præ-
ſcriptiones acquiritur; imo Couar. addat Regem
Alfonſ. *in d. l. tit. 9. ordinamenti* ex qua deſumptam
dicit *d. l. 2 recop.* eam legẽ non tuliſſe in eum ſen-
ſum, vt res poſſeſſa per annum, & diem, titulo, &
bona fide præſcribatur inter præsẽtes, ſed ſolum
feciſſe mentionem illius fori, quod talis pacificus
poſſeſſor cõuentus ſuper illa re reſpõdere non te-
neretur, ſed potius defenderetur ea præſcriptione,
& docet tandem minimè in Iudicio admitti præ-
ſcriptionẽ anni, & diei, etiã cum bona fide, & ti-
tulo, nec in rebus mobilibus, nec in immobilibus
pro qua expoſitione, quæ non eſt parum apta fa-
ciunt illa verba *d. l. tit. 14. lib. 4. recop.* ibi *que el que
tuuiere la coſſa año, y dia no ſe eſcuſe de reſponder, ſal-
ue ſi tu viere la coſſa año y dia con titulo y buena fee:*
quæ verba potius ad actum reſpondendi in Iu-
dicio

diçio, vel non reſpondendi, quam ad præſcriptionem, qua transfertur dominium reſpicere videodus. † Sed admiſſa ſententia relata, vt intelligatur de vera præſcriptione, dubium hic ſe ſe offerebat an locum haberet contra Eccleſiam, in quo dubio quia loquitur de rebus immobilibus; existimo non procedere ex *Regula Textus noſtri*; imò & ſi loqueretur in rebus mobilibus, existimo idem dicendum; tum quia eſt diſpoſitio laicorom contra Eccleſiam, tum & meliùs, quia cum de iure Ciuili talis annalis præſcriptio non adſit in rebus mobilibus, quid mirùm vt reſpectu Eccleſiarum *dicta lex 2. recopil.* locum non habeat per dicta in verſic. *ad tertiam*, & per adducta *in dicto c. 1, quæſt. 3.* verſic. *ad primam*, quæ in hoc caſu non loquuntur.

24 Dubiom verò eſt ex dictis an Eccleſia donatoria Imperatoris, poſſet ſeruare minoris temporis ſpatio 40. Annorum, & Balbus *in tractatu de præſcription. in 5. p. princ. q. 1. num. 11.* tenet quod non, ſed Marta *in dicta caſu 48. p. 4. de Iuriſdictione cent. 1. num. 25.* cum Ioanne Andrea *in cap. qui ad agendum num. 3. in fine de Reg. Iuris lib. 6.* contrariam ſententiam dicit eo quod in dubio non præſumitur legem Ciuilem per Ius Canonicum corrigi, niſi quatenùs expreſsè caueatur.

25 Hæc de prima parte Textus noſtri ſufficiant ad ſecundam, quia ſolent inuoluere Doctores Interruptiones præſcriptionum cum aliis impedimentis, quibus illa ſuſpenditur, & de his propriùs agatur *in cap. ex tranſmiſſa 10. hoc tit.* ideò ſolùm hic agam de interruptione.

QVÆSTIO II.

An præſcriptio, & vſucapio interrumpapatur extraiudiciali tantùm monitione, ſeu denuntiatione: Et an præſcriptio debiti interrumpatur per ſolam petitionem debiti extraiudicialem coram Teſtibus factam: Vbi quid per interpellationem: An interrumpatur litis conteſtatione: Quid per ſolam citationem: Et an per Iuramentum deciſorium extraiudiciale: Quid per promiſſorium: Et an differant interrumptio, & vſurpatio vſucapionis?

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptionem dormire differt ab eo, quod aliquo caſu ſit impedita, ſeu interrupta expenditur, & num. 2.*

2 *Interrupta dicitur præſcriptio, ſi poſſeſſionis continuatio ceſſet, & qualiter contingat numeris ſequentibus.*

3 *Interruptionis ſpecies duæ ſunt, Ciuilis, aut naturalis, & quæ vtraque, n. 4 5.*

5 *Mala fides probatur, ſi filius denuntiet emptori ante venditionem, ne emat,*

6 *Denuntiatio multis in caſibus conſtituit in mala fide.*

7 *Monitio Pontificis & proteſtatio conſtituit quem in mala fide.*

8 *Princeps ſi Principi extraiudicialiter denuntiet, facit interrumpi præſcriptionem, expenditur à num. 9. & 14.*

9 *Denuntiatio extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem iam captam, niſi in caſibus à Iure expreſſis, cum. 11.*

10 L. ſi fundum, Cod de rei vindicatione.

11 *Denuntiatio extraiudicialis conſtituit in mala fide poſſidentem ſine Titulo.*

12 L. Item veniunt; §. petitam el. 2. Cod. de pet. hæred cap. 2. hoc tit. de præſcript. & num. 14.

15 *Præſcriptio per ſolam debiti petitionem, nunquid interrumpatur, n. 16. 17. 19. 20.*

16 L 3. tit. 13. lib. 5. ordinam.

17 *Interpellatio extraiudicialis conſtituit debitorem in mora.*

18 L. 9. tit. 15. lib. 6. compil. o. 20.

20 *Petere verbum intelligitur cum effectu in Iudicio, & ſubſequuta litis conteſt.*

21 *Præſcriptio aut eſt introducta in fauorem præſcribentis, aut in odium non petentis, aut eſt mixta, n. 22. 23.*

22 *Interrumpitur præſcriptio litis conteſtatione, ſed quali, num ſequent.*

24 *Reſtituenda Actori eſt omnis cauſa, id eſt omne id quod habiturus eſſet, ſi res tempore litis conteſtata eſſet reſtituta.*

25 *Actio litis conteſtatione perpetuatur vſque ad 40. annos*

27 *Præſcriptio qualiter citatione, libelliue oblatione interrumpatur, n. ſequent.*

29 *Præſcriptio ſtatuaria interrumpitur ſola citatione.*

30 *Libelli oblatio in criminalibus facit præſcriptionem interrumpi, n. 31. 32.*

32 *Iuramentum deciſorium habet conteſtationis vim & perpetuat actionem, n. 35. & 37. quid de promiſſorio, ſeu confirmatorio, n. 39.*

33 *Iuramentum qualiter litis conteſtationi æquiparetur.*

34 *Iuramentum deciſorium habet inſtar Iudicij vim ſententia, num 35. & majorem vim, quam Iudicata res, n. 36.*

37 *Actio quibus modis perpetuatur litis conteſtatione itidem & Iuramento.*

38 *Præſcriptio interrumpitur Iuramento deciſorio, quid de promiſſorio, ſeu confirmatorio, n. 39.*

40 *Vſurpare, & vſucapere in quibus differant, & quid ſibi velit vſurpatio, n. 44.*

42 *Vſurpatio Actoris, id eſt interruptio vſucapionis illius.*

42 *Vſurpatio quandoque dicitur vſucapionis interruptio declaratur, n 41. 44.*

30 Leg. ſi qua 40. §. 1. ff. ex quibos cauſis Majores.

44 L. nam ſatis 6. l. ſi ſtellidij 8. §. fin. ff. quemadmodùm ſeruit. amittantur.

45 *Vſurpatio ſolet dici, vt nihil aliud ſit, quàm frequenter vti re aliqua, n. 47.*

46 *Vſurpari etiam dicitur alicuius memoriam.*

47 *Vſurpatio ſignificat præſcriptionis interruptionem, & accipitur etiam pro vſu cuiuſque rei.*

48 *Vſurpare interdictum honorem, id eſt interdicto honore vti.*

L Reus 7. §. 1. de muneribus, & honoribus.

VT ad has difficultates reſpondeas aduertes, ſeu permittes ſequentia aliud eſſe præſcriptionem dormire, ſeu aliquo caſu impeditam eſſe: aliud verò eam interrumpi. Tunc dicitur dormire 1

dormire quando iam inchoata aliquanto tempore ceſſat : Ita tamen, vt exacto illo rurſus vim habeat, & continuetur cum tempore priori, quod fit v.g. tempore belli, qoando Ius non dicitur, vel homines diffugiunt in aliud Territorium, vel tempore peſtis; vel dicitur non procedere, quando is, contra quem præſcribitur non poteſt agere, vt eſt Filiusfamilias pupillus durante pupillari ætate, vxor viuente marito, aut quando Eccleſia caret Rectore, de quibus dico *infrà in cap. ex transmiſſa* 10. *hoc Titulo.*

2 Interrumpi dicitur præſcriptio, quando inchoata iam ita ceſſat, vt ſi rurſus reuiuiſcat, non continuetur cum tempore priori; ſed de nouo inchoari debeat, quod fit dupliciter. Primo quando incipit aliquid deeſſe, quod eſt neceſſarium ad naturam præſcriptionis, vt poſſeſſio, bona fides. Secundò quando per aliquem actum Iuridicum interpellatur iuxta dubia in
3 quæſtione propoſita, & *infrà* dicenda. † Et ex his iam vides duas eſſe interruptionis ſpecies, quia præſcriptio, & vſucapio, aut interrumpitur naturaliter, aut ciuiliter, vt cum Gloſſa in præſenti verbo *interruptio*, aduertunt communiter Doctores, Bart. & alij *in l. naturaliter, ff. de vſucapion.* relati à Balbo *de præſcriptionibus* 3. *p.* 6. *partis*, §. 12. *à num* 1. Couarr. *in Reg. poſſeſſ.* 2 *p.* §. 12. *à num.* 1. Petrus Gregorius 3. *p. ſyntagm. lib.* 30. *cap.* 6. *num* 5. Zangetus *de exception.* 3. *p. cap.* 8 *num.* 52 Donellus *lib.* 5. *comment. cap.* 21. verſicul. *interrumpitur vſucapio*, ibidem Oſualdus *littera C*, Conanus *lib.* 3. *comment. cap.* 14. Duarenus ad Titulum *de vſucapion. cap.* 7.

4 Conſtat ergò interrumpi naturaliter vſucapionem, amiſſa naturaliter poſſeſſione rei, veluti deiectis nobis de fundo, quem bona fide poſſidebamus, aut re mobili à nobis erepta; ſic apparet ex *l. naturaliter, ff. de vſucapionibus*, ibi, naturaliter poſſeſſio interrumpitur, cum quis de poſſeſſione deijcitur, vel alicui res eripitur, & huius dicti exempla ſunt *in l. ei à quo, ff. de vſucap. in l. non ſolùm* 33. §. *qui pignori*, & *in l. non ſolum*, §. *ſi rem tuam*, *ff. eodem*, de quibus latè iam adducti, & relati à Balboa *num.* 16 17. 18. & quia abundè expendit Balboa hîc de naturali interruptione per amiſſam rei poſſeſſionem, quæ ſatis declarari valet ex infinitis, quæ adduxi in toto Titulo *de reſtitutione ſpoliat.* Ideò eam diſputatiooem miſſam facio, & perueniо ad modos, quibus in Iure præſcriptio interrumpitur.

5 Ad primam difficultatis partem, an præſcriptio, ſeu vſucapio interrumpatur extraiudiciali tantùm monitione, ſeu denuntiatione, & videtur quod ſic ex *l. ſi fundum, Cod. de Rei vindic.* vbi omnes, dum probat malam fidem probari, ſi filius v. g. denonciet emptori ante venditionem, ne emat, vt patet ex verbis ibi, *vel alio modo malu fide contraxit*, docet Felinus *in cap.* 2. *hoc tit. num.* 5. *fallentia* 6. Afflictis *deciſ.* 369 *n.* 10. Baldus *in l. Celſus* 3. *p. num.* 13. *ff. de vſucapion.*
6 † Et ſic multi ſunt caſus, in quibus talis denuntiatio conſtituit in mala fide, vt in caſu Textus *in l. de pupillo* 6. §. *ſi quis ipſi Prætori*, *ff. de noui operis nuntiat.* iuxta communem interpretationem Bartoli, Baldi, & Alexandri, & *in leg. vt perfectius Cod. de Annali exceptione*, *cap. placuit*, §. *is autem* 16. *q.* 3. & facit Textus *in dicto* *cap.* 2. *hoc tit.* in verſic. *ſemel & iterùm.* † Et ſic 7
Couarr. *in dicta Regula poſſeſſor. p.* 2. §. 12. *num.* 5. dixi quod monitio Pontificis, & proteſtatio interrumpit præſcriptionem: plures alios caſus, quibus ea interrumpitur extraiudiciali denuntiatione, congerunt Felinus *in dicto cap.* 2. *n.* 5. Pariſius *num.* 13. Præpoſitus *in cap. ſolicitudinem, num.* 58. *de appellation.* Rota ex Puteo *deciſ.* 385. *lib.* 3. & in nouiſſimis *deciſ.* 188 *p.* 2.

Et ſic celebris eſt ille caſus, de quo Gloſſa 8
finalis *in dicto cap.* 2. *hoc tit.* verbo *ſed illud vos ſcire credimus*, Felinus *dicto num.* 5. Pariſius 13. Alexander de Neuo *n.* 16. vt quando Princeps Principi denuntiat, vel proteſtatur, hæc extraiudicialis denuntiatio ſufficiat ad interrumpendam præſcriptionem: rectè adnotarunt Innocentius, Imola, & Abbas *in dicto cap.* 2. Imò ex Rotæ *deciſ.* Moneta *de decimis cap.* 5. *num.* 112. verſic. *hæc præſcriptio* in noua editione probat præſcriptionem interrumpi per proteſtationes extraiudiciales, ſi ſunt aptæ inducere malam fidem, & hæc pars confirmatur ex multis *infrà* dicendis *dubio ſequent. de petit. debit.*

Contraria ſententia plauſibilior in praxi, vt 9
monitio, ſeu extraiudicialis denuntiatio non interrumpat præſcriptionem, probatur eo quod talis extraiudicialis denuntiatio non conſtituat quem in mala fide, *vt in cap. placuit el.* 2. §. *poteſt.* 19. *q.* 3. & *in l. penult.* vbi *Gloſſa*, *ff. pro emptore*, *Gloſſa fin. ad finem in dicto cap.* 2. *hoc tit.* vbi Felinus *dicto num.* 5. conſtituit hanc Regulam per illa Iura, & aſſignat ſex fallentias, ad eam idem Felinus *hic n.* 7. Balbus *de præſcript.* 6. *p. princ. partis q.* 4. *num.* 18. & 19. Ioannes Gutierrez. *lib.* 3. *de Iuramento confirmat. cap.* 1. *n.* 27. vbi *num.* 28. probat cum Aries Pinelo *in Auth. niſi triennale num.* 14. *Cod. de bonis maternis*, aſſerens eam denuntiationem poſt præſcriptionem cœptam non conſtituere quem in mala fide: docet Balboa *in dicto cap* 2. *hoc tit. num.* 14. ſic probans, dicens nec ad malam fidem ſufficere denuntiationem extraiudicialem, extra vulgarem obligationem Textus *in dictu l. pen. ff. pro emp.* quæ loquitur quando res iam eſt poſſeſſa, cuius non dabitur mala fides, ſine Iudiciali denuntiatione: Proſequitur latiſſimè videndus Pinelus *dicto num.* 14. vbi etiam latè agit an interrumpatur iudiciali denuntiatione.

Nec obſtat Textus *in dicta l. ſi fundum*, *Cod.* 10
de rei vindicatione; Nam ex ſententia Bart. Bald. Alberic. *ibidem num.* 3. Salicet. *n.* 2. Textus illa in quo fundatur prima communis opinio; habet locum, quando denuntiatio facta fuit ante alienationem, nam poſt emptionem, & venditionem omnes fatentur non procedere deciſionem *in dictu leg. ſi fundum*, nec ad malam fidem ſufficere denuntiationem extraiudicialem iuxta Textum *in dictu l. pen.* quæ loquitur quando res iam eſt poſſeſſa, Teſtatur Alexander *in dicta l. de Pupillo*, § *nuntiationem*, *num.* 12. *ff. de noui operis nuntiat.* Pinelus *dicto num.* 14. Guttier. *dicto num* 18.

Nec obſtat vt in illis caſibus *ſuprà* numera- 11
tis, & in aliis denuntiatio extraiudicialis interrumpat præſcriptionem, quia illi ſunt intelligendi, ſi ita ſignanter in iure ſcripti ſint, vt contingit in ſpecie iurium ibi adductorum, quo fit, vt ſi quis poſſideat ſine Titulo; Tunc denuntiatio extraiudicialis conſtituet, quem in mala fide ſecundùm Antonium de Buttio, &

Abbatem

Abbatem *in cap grauis de reſtit. ſpol.* quos refert,
12 & ſequitur. † Felinus *vbi ſupra*, dicens ita lo-
qui Textum *in l. Item veniunt*, §. *petitam*, *el.* 2.
ff. de petition. hæred. & Textum *in dicto cap.* 2. *hoc
tit.* & hanc vocat Guttierrez *.dicto cap.* 1. *de Iu-
ramento confirm. p.* 3. *num.* 29. præcipuam fallen-
13 tiam prædictæ Regulæ. † Vbi *num.* 30. addit
aliam ſcillcet quando in denuntiatione extraiu-
diciali fuiſſet expreſſum tale quid, quod inducit
ſeu inducere debet malam fidem informando
conſcientiam partis in facto, putà per extenſio-
nem Iurium ſuorum ſecundùm Balbum *de præ-
ſcript. dicta* 6. *p. q.* 4. *num.* 10.

14 Et de intellectu *dicti cap.* 2. huius Tituli *ibi*, dixi, & ſi nonnulli exiſtimauerint denuntiationem extraiudicialem, de qua *ibi*, ſufficientem fuiſſe ad conſtituendum Poſſeſſorem in mala fide, quia inter Principes commodè, & opportunè fieri nequit denuntiatio Iudicialis: arg. Textus *in dicta l. de Pupillo*, §. *ſi quis*, *ff. de noui operis nuntiatione* quaſi ita colligatur ex *dicto cap.* 2. in verbis ibi, *ſemel, & iterùm*: dixit communem Antonius Rubeus *in l. non ſolùm*, §. *morte*, *n. fin. ff. de noui operis nuntiat.* refert Balboa *ibi ſub num.* 16. Sed Panormitanus, & alij illum intellectum non admittunt; & ſi fateantur difficillimum eſſe inter Principes poſſe fieri has denuntiationes Iudiciales: Quare alium intellectum ad Textum præſtant, de quo iam *ibi*, Balboa verò *in cap.* 1. *de libelli oblatione num.* 39. *in fine*, loquens de extraiudiciali interruptione dixit eam regulariter non ſufficere ad interrumpendam præſcriptionem, & ex *l. alienam*, & ibi, *Gloſſa ff. pro emptore*, niſi quando Princeps alterius Principis præſcriptionem interrumpit, quo caſu propter difficultatem conuentionis vit ſufficere ſolam denuntiationem, Ioannes Andreas Abbas, Pariſius, Felinus *in dicto cap.* 2. *hoc tit.*

15 Ad ſecundam quæſtionis partẽ videtur idem reſpondendum ex dictis; tum quia petitio debiti extraiudicialis nihil aliud videtur, quàm quædam monitio, ſeu denuntiatio extraiudicialis, & ſic de iure communi eſt deciſum in præſcriptione ſtatuaria, quod per ſolam citationem interrumpatur ſecundùm Bartolum, & Angelum *in l.* 2. §. *ſi rem*, *ff. pro emptore*: Teſtatur communem plures referens, & amplians, & limitans Balbos *de præſcript.* 3. *p* 6. *partis princ. q.* 4. *num.* 10. *& ſequent. fol.* 69. *volum.* 8. *tract. diuerſ. Doctor.* Et pro hac parte viget viterius, quia vſucapio triennij eſt merè fauorabilis, quia accuſatur ex mero fauore præſcribentis, tantùm propter eius Titulum, & bonam fidem, non conſiderata negligentia non petentis, Et ideò iſta non tollitur, nec per citationem, nec per litis conteſtationem, ſed requiritur ſententia, vt tollatur, vt *in l. ſi poſt acceptum, ff. de Rei vindicatione* ſecundum Iaſonem *in l. pœnales à n.* 123. *Inſt. de actionibus*, ideſt conſtituta opinio ſecundùm Couarr. *in Regula poſſeſſor. p.* 2 § 11 *n.* 4 *f.* 84. vbi allegat alia Iura.

16 Imò Textus *in l.* 3. *tit.* 13. *lib.* 5. *ordinam.* videtur probare ad interrumpendam prædictam præſcriptionem non ſufficere petitionem extraiudicialem in verbis ibi *nole demendare en Iuiçio . e no leſiciere emplazar laparte ſobre ello o heſiere fecha entrega y execuzion por ello faſta die años que den de eu delante pierda la lemanda.* Et ſic vt infert Guttierrez ex his verbis à contrario ſenſu requiritur petitio extraiudicialis, vel ſaltim citatio, vel exequutio ad hoc, vt interrumpatur, præſcriptio, & ſic non ſufficere extraiudicialem petitionem.

Pro contraria ſententia faciunt ſequentia; 17
Nam ſi fiat extraiudicialis interpellatio conſtituitur in mora Debitor non ſoluens ex *l. ſi ex legati cauſa*, *ff. de verb. oblig.* ibi, quod ita ſit ſi interpellatus non dediſti, quia non requirit actum Iudicialem: Ita notat Bartol. *ibi*, *col. fin.* idem voluit Gloſſa *in l. qui Romæ*, §. *coheredes*, in verbo *teſtato*, *ff. de verb. oblig.* Gloſſa *in l. fideiuſſor.* §. *fin.* verbo *Reus*, *ff. de fideiuſſoribus*, Gloſſa *in l. amplius non petitum* verbo *non committi ff. rem ratam haberi*, vtrobique notant Bartolus & Guttierrez. *de iuramento confirmat. cap.* 56. *à num.* 7. vbi *num.* 8. ait in tantùm procedere quod etiam verba deprecatiua conſtituant debitorem in mala fide. Et pro hac opinione eſt bona *l.* 18. *tit.* 11. *p.* 5. ibi *y deſpues de eſſo gela pidieſſe* vbi Gregorius in Gloſſa *pidieſſe*, dicens etiam extraiudicialiter iuxta Textum *in dicto* §. *coheredes*; alia congerit videnda idem Guttierrez. *ſub dicto n.* 7. vbi *num.* 9. dicit quod obligatus officio Iudicis tantùm; non conſtituitur in mora ex interpellatione extraiudiciali, ſed requiri Iudicialem, & *num* 10. alia dicit de effectu interpellationis, de qua ad conſtituendum in mora dico latè *in cap. fin. de ſolutionibus.* Et hanc partem videtur tenere idem Guttierrez, *in dicto cap.* 1. *p.* 3. *ſub n.* 16. in verſic *ſed procuratoria.*

Et probari videtur ex verbis Textus *in leg.* 9. 18
tit. 15. *lib.* 4. *compilat.* de qua iam dixi *ſuprà in cap.* 1. *hoc tit. ſub q.* 4. vbi de præſcribendo ſalario famulorum, & aliorum, vt ibi, & tamen in verbis ibi. *ſean obligados a pedir lo que pretendieren que ſelas que dare debiendo y acoſtamiento que tuuieren de ſus ſeñores. dos pues que fueren pedidos de los tales ſeñores*, & ibi *excepto ſi moſtraren auerlo pedido dentro de los dichos tres años a los dichos ſus ſeñores*, *&c.* Quibus verbis in ſua generalitate videtur, vt non requiratur petitio in Iudicio ad interrumpendam præſcriptionem trium annorum, ſed ſufficere quemlibet petitionem debiti extraiudicialem, etiam dummodo probetur factam fuiſſe.

Quod ſi quæris primam ſententiam, reſpon- 19
debis addictum de interpellatione non huc re-
ſpicere vt dicatur præſcriptio interrupta, cum
ea ſit extraiudicialis ad inſtar eorum quæ ad-
duxi de denuntiatione, ſeu monitione extraiu-
diciali, vt ſi fiat conſtitui debitorem in mora.
† Et ad verba prædictæ *legis* 9. *tit.* 15. *lib.* 4 *re-* 20
copil. reſpondebis quod verbum *petere* intelligi-
tur cum effectu, ſcilicet in Iudicio; & ſubſe-
quuta litis conteſtatione, & non alias, vt *in l.
amplius non pet.*, *cum ſimilibus*, & ita ait Gutt.
in dicto cap. 1 *ſub num.* 29. *in fine* conſtare ex *dicta
l. Regia.* ibi *que paſſados aquellos no lo puedan mas
pedir*; Et ſic concludit verbum *petere* ſimplici-
ter poſitum, vt neceſſariò debeat intelligi, non
ſolùm de petitione extraiudiciali, ſed etiam Iu-
diciali, quia alias in annis eſſet legis illius di-
ſpoſitio,

Ad tertiam quæſtionis partem, quia longè 21
Balboa agit hic *à num.* 80. vbi cum agat de interruptione ciuili præſcriptionis agit latè de litis conteſtatione, vbi *num.* 92. ponit diſtinctionem, quæ adeſt inter interruptionem naturalem & ciuilem. Verùm Donellus *dicto lib* 5 *commentar. cap.* 22. verſicul. *interrumpitur ciuiliter*,

Cujacius

Cujacius *in dicta l. naturaliter*, *ff. de vſucapionibus*, vbi poſtquam Bart. vt totam interruptionis materiam ciuilis comprehenderet, conſiderauit triplicem præſcriptionis ſpeciem, aliam mere fauorabilem introductam in fauorem poſſidentis rem mobilem cum titulo, & bona fide, vt *in cap. placuit* 16. *quæſt.* 3. §. *poteſt*, quam Doctores dicunt interrumpi per litis conteſtationem ciuiliter, iuxta Textum *in l. poſt acceptum*, *ff. de*
22 *rei vindicatione.* † Alia dicitur mere odioſa, qualis eſt, longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum, quæ cum mala fide currit, & eſt introducta in odium non petentis, & de hac dicunt Doctores ſola citatione interrumpi, ex *l. cum notiſſimi*, §. *imo*, *Cod. ad præſcriptione* 30. *vel* 40. *annorum*, *dicto cap. placuit*, §. *poteſt* 16. *quæſtion.* 3. nam cum talis præſcriptio fundata ſit ſuper odio, & negligentia non potentis, per citationem, ceſſare dicunt negligentiam; ita vt ſequatur præſcriptionis interruptio iuxta celebrem Gloſſam *in l. ſicut*, verbo *precibus*, *Cod. de præſcript.* 30. *vel*. 40. *annorum*, Gloſſa magna, *in Authentico de exhibendis*
23 *reis in principio.* † Tertia dicitur mixta, partim introducta in fauorem præſcribentis, partim in odium negligentis, veluti præſcriptio longi temporis 10. annorum, & 10. cum titulo, & bona fide, quam dicunt litis conteſtatione interrumpi, vt *in dicta l. cum notiſſimi*, §. *imo*, & *in dicto cap. placuit*, §. *poteſt*, facit Textus *in l. mora litis*, *Cod. de rei vindic.* plura cumulat Balbus *de præſcriptionibus*, *p.* 3. *p.* 6. *quæſtion* 4. de quibus iam nonnulla dixi, *in Rubrica de litis conteſt. quæſt.* 19. *num.* 14. & 15. igitur ipſe Cujacius, & Donellus relati prædictam interruptionem ciuilem declarando prædictis modis negant eam naturaliter illis interrumpi, cum non obante citatione, & litis conteſtatione, adhuc poſſeſſor exiſtat vſucapiens, qui ſolùm ex citatione, ſeu litis conteſtatione conſtituitur in mala fide, ad hoc vt poſſit intelligere, & exiſtimare, ſe non
24 iuſtè poſſidere rem, quam præſcribit. † Et ſic Donellus, & Cujacius dixerunt, tunc poſt litem conteſtatam, ſic rem vſucapi, vt nihil proſit vſucapio, nam ſi victus ſit rem vſucaptam reſtituere cogitur, quaſi non poſſediſſet, *dicta l. poſt acceptum*, *ff. de rei vind.* ex ea ratione, nam iure ciuili cautum eſt omnem cauſam reſtituendam eſſe actori; id eſt omne id, quod habiturus eſſet, ſi res tempore litis conteſtatæ reſtituta eſſet, *l. præterea*, *ff. de rei vind. l. cum fundus*, *ff. ſi certum petatur*, *l. ſed & partus*, *ff. quod metus cauſa*, *l. Domum*, *Cod. de rei vindicatione*, *l. Iulianus*, §. *idem Iulianus*, *ff. eodem. tit.* plura alia refert Balboa *hic à dict. num* 80. vſque *ad* 94. Et quod per litis conteſtationem actiones temporales fiant perpetuæ probat Textus *in l. aliam*, verſic. *nec enim*, *ff. de nouation.* melior Textus *in l. nam poſtea*, §. *ſi is qui temporali*, *ff. de iureiurando.*

25 Vnde dixit Gutierrez *dicto lib.* 3. *de iuram. confirmat. cap.* 1. *num.* 1. per litis conteſtationem ſuper actione, etiam perſonali interrumpi præſcriptionem, & perpetuari actionem, vſque ad quadraginta annos à tempore ceſſationis à lite inchoandos, quæ actio perpetua ad hæredem tranſit, vt probat Textus *in l. fin. Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annorum*, vbi notat Baldus, & Salicetus requirentes expreſsè ad hoc litis conteſtationem, vt bene conſtat ex verbis illius Textus, tenet etiam Bartol. *in l. fin. in principio*, *ff. de eo*, *per quem factum erit*, Gloſſa *in dicta l. cum notiſſimi*, verbo *ſolam*, in medio Caſtrenſis *in dicta l. fin. num.* 5. Iaſon *num.* 3. *ff. de eo*, *per quem factum erit*, qui omnes reprobant Gloſſam *ibi* contrarium tenentem, & dicunt præſcriptionem 30. vel 40. annorum, tantùm interrumpi per ſolam conuentionem in iudicio factam, vt *in dicta l. cum notiſſimi*: latiſſime Rodericus Suarez, *in l. poſt rem iudicatam*, *in* 2. *notabili*, verſic. *conſidera vltim. num.* 3. *pag.* 246. *de re iudicata*, vbi dicit quod nulla alia interruptio operatur perpetuationem actionis, niſi litis conteſtatio, quia aliæ interruptiones auferũt omne tempus ante lapſum & actio manet præſcriptibilis ſecundùm ſuam naturam, iuxta Gloſſam, quam *ibi* approbat Baldus *in dicta l. cum notiſſimi*, §. 1. *col.* 2. & *in dicto* §. *imo*, in Gloſſa *multo minus*, & in verſic. *interrupta*, & Gloſſa *in dicta l. ſicut*, dicit communem Rodericus, *vbi ſuprà.* † Sed Abbas *hic col.* 26
fin. num. 14. & Gloſſa *in dicto cap placuit col.* 2. 16. *quæſt.* 3. §. *præſcriptionum*, verbo *interrupta*, Socinus *in reg.* 308. *fallentia* 2. & *in reg.* 304. docent prædicta procedere, quando litis conteſtatio fuit facta animo perſequendi, aliàs ſecus: Sed Gutierrez *in dicto cap.* 1. *num.* 3. cum Felino *hic*, Couarruuias *in regula poſſeſſor.* §. 11. *p.* 2. *n.* 4. Balbus *ſup. n.* 33. & alij dicunt, vt quocumque animo interrumpatur præſcriptio.

Ad quartam quæſtionis partem, iam vides 27
ſub, verſic. *ad tertiam*, declaratum eſſe, quando videlicet præſcriptio interrumpatur, cum deficit titulus, & bona fides in ea, quæ eſt introducta in odium non petentis; quia tunc ſufficit citatio, & quod per citationem interrumpatur deciſum affirmat Pegueira *in deciſ.* 157. quod intelligit Riccius *collect.* 427. ad Textum *in dicta l. cum notiſſimi*, §. *imo*, *Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40.
annorum, & Anneus Robertus *deciſ.* 5. *lib.* 3. † Pri- 28
mò ſi nuncius retulerit ſe citaſſe. Secundò quando actor in termino citationis comparuit; alias actore, vel reo citato non comparentibus, citatio circunducitur, & ſic non operatur effectum interruptionis præſcriptionis, Maiu *in deciſione* 27. *lib.* 1. & quomodo per citationem interrumpatur, Franciſcus, Marcus, *in deciſione* 326. *p.* 2.

Et quod ſola citatio ad interrumpendam præ- 29
ſcriptionem ſtatutariam inductam, ex mera negligentia non petentis ſufficiat: tradit latiſſimè Balbus *de præſcription. dicta* 3. *p.* 6. *partis principalis*, *quæſt.* 4. *per totam*, *volum.* 8. *tract. diuerſ. Doct. fol.* 89. vbi latiſſime ampliat, & limitat; alios refert Didacus Perez *in l.* 5. *tit.* 13. *lib.* 3. *ordinamenti*, *col.* 1237. *in fine*, & *in principio*, *colum. num ſequenti*, vbi inaduertenter dicit perpetuari actione, & inquit notandum eſſe perpetuo, quod nunquam per talem citationem interrumpitur præſcriptio, niſi de tali citatione ſit facta relatio Iudici per nuncium, & ſit in ſcriptis redacta: ibi, plures allegat ita tenentes quod etiam tenet, *vbi ſupra*, *numero* 25. Gutierrez *dicto cap.* 1. *de Iuramento confirmation. numero* 2.

In criminalibus verò ait Iaſtedus *in deci-*
ſione 251. præſcriptionem interrumpi per ſolam 30
libelli oblationem, aut inquiſitionis à iudice formationem ſed non in hoc caſu ſit neceſſaria citatio deciſum negat, Antonius Faber *in deciſ. fin. Cod. de rei vindicat.* imo Iaſtedus Idem *in deciſ.* 119. negat interrumpi per citationem minus legitimè factam,

Digitized by Google

31 ſ*c*tam, aut nulliter. † ſed num præſcriptio-
nis interruptio, quæ proponitur *in l. fin. Cod. de*
duobus reis procedat facta petitione partis debiti
contra vnum ex Reis debendi deciſum negat
Theſaurus *in deciſ.* 203. & ex quibus actibus in-
terrumpatur præſcriptio decidit Surdus *in de-*
ciſ. 4. Et an attento iure Canonico per interru-
ptionem ceſſetur mala fides; ita quod nullo
tempore præſcribatur, tradat Felinus *hic n.* 10.
de quo dico *infrà*.

32 Ad quintam, & ſextam quæſtionis partem
numquid interrumpatur præſcriptio per Iura-
mentum deciſorium extraiudiciale; itavt per-
petuet actionem, & an idem procedat in iura-
mento promiſſorio vt diſſoluas, adiunges plura
quæ adduxi *in cap fin. de Iureiurando*, vbi de ef-
fectibus iuramenti deciſorij & promiſſorij plu-
ra adduxi, & in terminis de his dubiis agentes
ad primum de iuramento deciſorio iudiciali di-
cunt talem habere virtutem inter alias, vt ha-
beat conteſtationis vim, & perpetuandi actio-
nem, vbicumque per litis conteſtationem per-
petuatur; aliàs ſecùs; Ita ex Textu *in l. nam po-*
ſtea, §. ſi is qui temporali, ff. de Iureiurando, in
illis verbis, *ſi is qui temporali actione mihi obliga-*
tus erat, detulerit Iuſiurandum, vt iurem eum dare
oportere, egoque Iurauerò tempore non liberatur;
quia poſt litem cum eo conteſtatam perpetuatur ad-
33 *uerſus eum obligatio.* † Ergò ſicut per litis con-
teſtationem actio perpetuatur in 40. annos, vt
in dicta l. fin. Cod. de præſcript. 30. *vel* 40. *anno-*
rum, ita, & eodem modo per Iuramentum, vt
in dicto § ſi is qui temporali, vbi in hoc æquipa-
ratur Iuramentum litis conteſtationi; ibi te-
nent Gloſſa, Bart, & cæteri DD. & probatur
expreſſiùs hæc concluſio deſumpta ex *dicto §. ſi*
34 *is qui temporali in l.* 14. *tit.* 13. *p.* 3. † Et ratio
eſt quia Iuramentum habet inſtar Iudicij, vt *in*
l. qui iuraſſe, §. fin. l. Tutor in fine, ff. de Iureiu-
rando, l ſed etſi reſtituatur, §. ex quibus, ff de Iu-
dicijs, ibi, *quia hoc Iuſiurandum in locum litis con-*
35 *teſtatæ ſuccedit, & in l.* 15. *tit.* 11. *p.* 3. † Item ha-
bet vim ſententiæ, vt *in l. ſed etſi poſſeſſor, §.*
36 *fin ff. de Iureiurando.* † Imò maiorem vim habet
quam res Iudicata, vt *in l.* 2 *ff. eodem*, ex quibus
Bartol. *in dicto §. ſi is qui temporali, n.* 3. *&* 4. &
cæteri Doctores Gomez. *in §. item ſi quis poſtu-*
lante in 5. *inſtit. de actionibus*, Gozadinus Bono-
nienſ. *in repetit. l.* 2. *col.* 16. *Cod. de pactis inter*
emptor. & venditor Hypolitus de Marſilijs *in ſin-*
37 *gularibus ſuis notab.* 141. incipit *audiſtis*. † Eam
veriſſimam concluſionem inferunt quod in om-
nibus, in quibus perpetuatur actio per litis
38 conteſtationem non perpetuaretur. † Alia tra-
dit videnda Guttierr. *dicta* 3 *p. de Iuramento con-*
firm. n. 4. 6. 6. vbi multis probat, iuramentum
deciſorium extraiudiciale habere eandem virtu-
tem, vt interrumpat præſcriptionem, & perpe-
tuet actionem in 40. annos; alia tradit omni-
nò videnda Guttierrez. *à num.* 5. vbi expendit
Textus *in l.* 3. *tit.* 13. *lib.* 3. *ordinam. & l.* 6. *tit.* 15.
lib. 4. *noua recopilat.* quæ agunt de præſcribendo
debito, ſeu actione perſonali decennio, vt *in di-*
cta l. 3. & nouiſſimè annis viginti *in dicta l.* 6.
itavt harum legum deciſio procedat, etiamſi
debitor iurauerit ſoluere debitum, &c.

39 Numquid tamen hæc dicta de Iuramento de-
ciſorio locum habeant in Iuramento promiſſo-
rio, ſeu confirmatorio, non leuis eſt controuerſia
cum *in d. §. ſi qui temporali, & in d. l. Regia* 14. tra-
Fermoſin. de Exceptionibus.

tum loquutum eſſe videatur in Iuramento deci-
ſorio, delato à parte parti ex earum conuentio-
ne. Verùm quia latiſſimè hanc rem examinat
Rodericus Suarez *in l poſt rem Iudicatam, ff. de*
re iudicata in 2. *notabili num* 6 & Guttierrez cum
infinitis *in dicto lib.* 3. *de Iuram. confirm. à num.* 8.
vbi *ſub num.* 9. in verſic. *quidquid ſit*, decidit Ar-
ticulum, de quo *infrà q. ſequenti, & num.* 15. ait
Iuramentum promiſſorium, ſeu confirmato-
rium non impedire præſcriptionem debiti in
terminis *dicta leg.* 6. *tit.* 15. *lib.* 4. *nouæ recopila-*
tionis. ideò ego ad eos te remitto.

Ad vltimam quæſtionis partem, an differant 40
interruptio, & vſurpatio vſucapionis, cùm ergò
ſit Titulus ſcriptus *in ff. de vſucapionibus, &*
vſurpationibus, & in l. 2. *ff. de vſucapionibus*, de-
clarer vſurpationem, vt ſit vſucapionis inter-
ruptio, quaſi idem ſit vſurpare, quàm vſuca-
pionem interrumpere; nam quod ego vtendo
acquiro, id Dominus non vtendo quodammo-
dò amittit, & econuerſo, quod vſu retinet Do-
minus, ego vſu acquirere non poſſum; Et ſic
vſucapio, & vſurpatio videntur contraria, nam
vſu retinere, quod alter acquirere cœperat;
vſurpare eſt, vt *in leg. naturaliter, ff. de vſu-*
capionibus leg. nam ſatis, §. 1. *leg. ſi ſtillicidij*
in fine, leg. ſi in partem, l. aquam, ff quemad-
modum ſeruitutes amittantur, vtriuſque enim vſu-
capionis, & vſurpationis mentio ſit in 12. Ta-
bulis, vt oſtendit Pomponius *in leg.* 2. *ff. de*
origine iuris, & meminit Gellius *lib.* 3. *noct. atti-*
car. cap. 2. † Et ſic dicitur vxoris vſurpatio, 41
ideſt interruptio vſucapionis illius; Ita Cuja-
cius *in dicta l.* 2. *ff de vſucapion.* Briſonius *lib.*
ſingulari de ritu nuptiarum, fol. 155. Roſinus
lib. 5. *antiquitatum cap.* 38 Othomanus *in* 12. *ta-*
bul. lib. 8. *p.* 3. *cap.* 21. Gellius *lib.* 18. *noct. atticar.*
cap. 6. Rebardus *in* 12. *tabulis cap.* 21. † Et 42
ſic videtur certum dici, vt vſurpatio nihil aliud
ſit, quam vſucapionis interruptio, vt rectè de-
clarant Othomanus *lib.* 1. *obſeruat cap.* 9. Vve-
ſembechius *ad Titul. ff. de vſucapionibus num.* 5.
Donellus *lib.* 5 *comment. cap* 21. verſicul. *con-*
tinuo tempore, Cujacius *in dicta leg* 1. *ff de vſu-*
capion.

Verùm etſi hæc ita ſint, tamen non ſemper 43
omnis vſurpatio eſt vſucapionis interruptio, nam
vt notat Donellus *dicto cap.* 21. verſic. *quod ſanè*
quem ſequitur Balboa *hic num.* 10. nec omnis
vſurpatio eſt vſucapionis interruptio, nec econ-
uerſo omnis vſucapionis interruptio eſt vſur-
patio; nec enim Paul. *in d. l.* 2. attulit omninò ve-
ram vſurpationis definitionem: cum videamus
in l ſi qua 40. *ff.* 1. *ff ex quibus cauſis maiores* po-
tius ſumere vſurpationem pro vſurpatione,
quam pro interruptione in verbis ibi, *quod eo*
tempore, quo inſula alicuius fuit ex pœna ei irro-
gata cuius reſtitutionem impetrauit ab alio vſurpa-
tam ex bonis, quæ non erant adempta probatum fue-
rit ſua cauſa reſtituendum eſt. Quæ verba decla-
rant Doctores dicentes Vlpianum *ibi* vſurpatam
vocare quaſi vſucapionem, nam cum loquatur
de reſtitutione quæ maioribus aduerſus vſuca-
pionem datur vſurpationem ibi; nam interru-
ptionem vſucapionis denotare, ſed potiùs ipſam
vſucapionem, apparet enim non omnem vſurpa-
tionem eſſe vſucapionis interruptionem, & ſic
non omnem interruptionem eſſe vſucapionem,
quia multis modis poſſeſſio amitti poteſt,
quibus omnibus interrumpitur vſucapio, qui

contingere poſſunt abſque vlla aliena vſurpatione; Fatemor verò Paulum *in dicta leg. 2. de vſucapionibus*, in eam ſignificationem loqui, cum quis ſcilicet re aliqua ſic vtitur, vt hoc caſu inhibeat alienam vſucapionem.

44 Vnde Iuris conditores ſic loqui dicti ſunt in ſeruitutibus; Nam quando is qui ſeruitutem habet, curat ne illam non vtendo amittat; Ita fieri dicunt, ſi quia los ſeruituti, vel ſeruitutem vſurpet, quia vtendo ſeruitute illa Aduerſarij interpellatur vſucapio, quæ non in ipſius poſſeſſione, ſed non in vſu Domini conſiſtit; Quo in caſu loqoitur Textus *in leg. nam ſatis 6. in princ.* ibi: *& ſibi quiſque Dominorum ſeruitutes vſurpat ſeruitutem*; Et Textus *in leg. ſi ſtillicidij 8 §. fin ff. quemadmodum ſeruitutes amittantur* ibi, & *ſibi quiſque Dominorum vſurpat ſeruitutem*, vſurpare enim docet Balboa *hic, num. 12.* vſucapionem interrumpere ſignificat, vt apertiſſimè denotauit Caius *in leg. naturaliter, ff. de vſucapion.* Vbi cum loquatur de interruptione vſucapionis, & oſtenderit naturaliter vſucapionem interrumpi, cum quis de poſſeſſione vi deijcitur ſtatim ait, *nec eo caſu quiſquam intereſt is qui vſurpauerit Dominus ſit, nec ne*, Id eſt is qoi vſucapionem interrumpit.

45 *Vſurpare* etiam aliter ſumitur à Latinis, probatiſque Authoribus cum dicant nihil aliud eſſe quàm aliqua re frequenter vti, vt copioſè aduertunt Othomanus *de feudis cap. 22.* Reuardus *de authoritate prudentum, cap. 9.* Coaanus *lib 3. comment. cap. 14. num. 1.* Oſualdus ad Donellum *dicto cap. 21. comment. littera B.* Et ſic Oratores frequenter vſurpationem vocant rei vſum.

46 Dicunt etiam frequenter alicuius nomotiam vſuprpare: Ita Cicero *de amicitia* ibi, *quis eſt, qui C. Fabricij Martij Curij, cum Curij cum charitate aliqua, & beneuolentia non vſurpet*, id eſt vt declarat Conanus, vbi ſupià *de eo loquatur*, & plura ipſe alia Authorum teſtimonia refert videnda.

47 Verùm noſtri Authores hoc verbo *vſurpare* vtuntur, non ſolùm vt denotet vſucapionis interruptionem vt dictum eſt, ſed extra vſucapionis quæſtionem pro vſu cuioſcumque rei imò & in vſucapione dupliciter ſumi ſolet vno modo pro vſu comparato ad impediendam vſucapionem; alio autem modo, ſumi, vt ſignificetur vſus, qoi vſucapionem conſtituat extra vſucapionem ſit.

48 Vt cum de aliquo dicimus vſurpare interdictum honorem; id eſt interdicto honore vti, vt Mattianus loqoitur *in leg. Reus 7. §. 1. ff. de muneribus & honoribus* ibi, *cum contra quem propter honores appellatum eſt, ſi pendente appellatione bonorum vſurpauerit, cauendum D. Seuerus reſcripſit.* Ex his enim verbis apparet Conſultum vſurpationem, non interruptionem, vſucapionem vocaſſe, & ſic concludimus ex *ſuprà* dictis ſæpe in vſucapione ſumi vſurpationem, vt vſucapionem conſtituat.

QVÆSTIO III.

An tollatur præſcriptio per verba oppoſita in inſtrumento, promitto tibi ſemper, vel quandocumque, vel perpetuò, vel omni tempore ſoluere: *An interrumpatur hæreditate iacente: An per longum ſpatium amittatur poſſeſſio, & quanto tempore præſumatur oblitio, an pacto præſcriptioni renuntiari poſſit?*

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio qualiter tollatur per verba oppoſita in inſtrumento, ſemper perpetuo, quandocumque, n. 2 3. 4*

2 *Promittens ſemper ſoluere, poteſt opponere exceptionem præſcriptionis.*

3 *Dictio* perpetuò *verificatur in decennio triennio & in triennali tempore, n 6. 7 & ſumitur humaniori ſignificatu, n. 14 fallit n. 17.*

4 *Retro vendendi promiſſio habet vitam ſolum 10. vel 40. annorum, ſed quod ſit perpetua n. 5.*

6 *Dictio* perpetuò *ſolet importare tempus in ſæcula ſæculorum, item & ad vitam n. 7 uſque ad tertiam generationem n. 8.*

9 *Dictio* ſemper, *& ſi perpetuitatem importet, aliquando accipitur pro multoties frequenter, plerumque num. 10.*

11 *Dictio* quandocumque, *eſt dictio diſtributiua, & multiplicatiua temporum, & temporis reſeruationem, n. 12. & reſtringitur ex natura actus num. 19. & 20.*

15 *Perpetuum nihil ſub ſole dici poteſt, niſi per ſubrogationem.*

16 *Dictio* perpetuò *accipitur ſecundum ſubiectam materiam ampliatiuè, ſeu reſtrictiuè.*

18 *Dictio* ſemper *in materia præſcriptionis reſtringitur ad annos 30.*

20 *Præſcriptio interrumpitur hæreditate iacente ſecundum ius, fallit iure ſingulari, n. 24.*

21 *Hæreditas iacens non dicitur perſona poſſidens.*

22 *Poſſeſſio ſemel interrupta, non prodeſt ad præſcriptionem.*

23 *Præſcriptio ficta non datur cum interuentus perſona vera deſideratur, vbi quid de poſtliminio.*

24 *Vſucapio à defuncto ſemel cœpta, dicitur continuari cauſa vtilitatis*

25 *Oblinio quo tempore præſumatur, & in materia præſcriptionis, num. 26.*

27 *Præſcriptioni quãdo, & qualiter renuntiari queat n 28. 29. & 38. vbi quid reſpectu iuris quæſiti.*

28 *Vſucapio principaliter eſt inſtituta ad bonum publicum.*

29 *Obligatio nec ius exequendi præſcribuntur, ſi actum ſit in contractu, vt perpetuò & quandocumque debitum petatur.*

AD primam quæſtionis partem Bald. *in l. quod ſi nolit. § quod ita venierit, ff de ædilitio edicto* in lectura antiqua aſſerit, quod ſi ſtatutum. dicit quod inſtrumentum, quo quis non eſt vſus infra decennium, poſtea non mereatur executionem, vt ſi tunc debitor in inſtrumento dixit quo valebat quandocumque poſſe compelli, quod non curat prædicta præſcriptio, & ſic Abil *in t. Prætor* 10. verbo *execution* in fine illius gloſſæ tenet in effectu, qood ſi ponãtur dicta verba in inſtrumentis obligatoriis ſcilicet *promitto ſoluere ad eadem diem, & poſtea quandocũque poſſim compelli ad ſoluendũ hoc in caſu præſcriptionem non procedere de* 1

qua

Digitized by Google

qua in l.14 tit.11.p.5. iam quæſtione præcedenti relata; & ſic addit quod lex Regia ordinamenti, quæ probat debitum præſcribi decennio, non procedit, & fallit, & ſi in contractu apponitur verbum *quandocumque*, vel verbum *perpetuò*, quia tunc non currit præſcriptio.

2 Verùm cum ipſe Baldus *in l.1. ad finem, ff. ſoluto Matrim.* dixerit, *quod ſi promiſi tibi ſemper ſoluere*; nihilominus poſſum opponere exceptionem præſcriptionis per Textum *in dicta l.1. iuncta l. in rebus, Cod. de Iure dotium*, & per Textum ſingularem *in l. in cognitione*, iuncta Gloſſa verbo *accuſare, ff. ad Sylanianum*, vbi Textus dicit ſemper accuſare permittitur, exponit Gloſſ. *viginti annis*, ſicut eſt ſtatutum tempus cæteris criminibus per *legem querelam, Cod. de falſis*, de qua notaui nonnulla ſub *cap. 1. de exceptionibus*, docet Roderius Suarez *in l. poſt rem iudicatam, in 2. notab ff. de re iudicata*, allegans eundem Baldum *in dicta l. quod ſi nolit, §. ſi quid ita venerit, ff. de edilitio edicto* per quatuor fundamenta; nam quamuis in inſtrumento guarentigio debitor obligatus ad ſoluendum debitum *ſemper perpetuò, & quandocumque* poſſit compelli ad ſoluendum; adhuc poſſit vti remedio præſcriptionis per tempus à Iure Regio conceſſum; dum tamen id bona fide fiat.
3 † Facit Gloſſa *in l. nam Imperator, ff. de legibus*, quæ exponit dictionem *perpetuò* ibi poſitam, id eſt *decennio*, Textus *in l. aduerſus*, verſic. *ſemper*, iuncta Gloſſa verbo *certos annos, Cod. de vſuris*. Ex quibus Baldus, & Salicetus *ibi in fine*, notant hanc dictionem verificari in triennio; & decennio, & viginti annis: videbis Tyraquell. vbi alios refert *de vtroque retractu tit.1.§.1. Gloſſa 10. n. 34. fol. 72.* idem *tit. 2. § 1. Gloſſa 2. num 8. pag. 278.* idem *ibidem num.* 10. vbi expreſſò loquitur in noſtris terminis; ſcilicet quod dictio *ſemper* non tollit præſcriptionem, vbi benè cum aliis probat iuribus, & rationibus; Imò idem cum Baldo dixit vt dictio *quandocumque*, non excludat præſcriptionem 30. vel 40. annorum: Sic cum Baldo, & aliis, contra alios Boërius *deciſ.183.n. 3. & 5.* Couarr. *lib.3. variar. cap.9. num.* 4. Hugocelſus *conſ.71.n. fin.* vbi refert ſe latiùs dixiſſe *conſ. 26.* ſed quia latiſſimè authoritatibus probat Guttierrez. *3. p. de Iuramento confirmat. cap. 1.* cum ſeqq. *à n. 9.* vbi *n.* 10. ait quod verbum *ſemper*, vel *perpetuò* intelligitur ſecundùm ſubiectam materiam, hoc eſt ſecundùm naturam, & vitam actionis ſuper qua interponitur, & in terminis huius dictionis *quandocumque*, probat, & tenet idem Tyraquell, *de vtroque retract, tit. 2. §.1. Gloſſa 2 num. 9. fol.278., & ibi num.* 10. *in* dictione *ſemper*, & ita poſt plura exempla, in quibus prædictæ dictiones verificantur ſub *dicto n.* 10. in verſic. *& ita dixit*: Guttierrez infert bonam declarationem ad leges huius Regni inducẽtes præſcriptionẽ debiti per certũ tempus vt procedãt etiãſi prædicto modo debitor obligatur, dum tamẽ præſcriptio bona fide allegetur.

4 Et confirmatur prædicta opinio, quæ mihi in praxi verior videtur; nam ſi emptor promiſit rem vendere, quoties debitor offerret ſibi pretium, & iutauit adimplere, & ſic dicta promiſſio ſit facta cum Iuramento adhuc 30 annis, quia cum promiſſio de retrouendendo habeat ſolam vitam 30. vel 40. annorum, vt voluit alios referens Gregorius Lopez. *in l. 42. tit. 5. p. 5.* in Gloſſa *quandoquier*, nec in Iudicando, & conſulendo, non eſſe ab ea recedendum dicant Balb. & alij, quem refert Antonius Gomez *2 tom.var. cap.2. n.* 18. † Licet ipſe dicat perpetuò durare, 5
& plures alios referat Didac Perez *in l.2.tit.13. lib 5. ordinam.*; Ideò Roderici Suarez opinio verior videtur, quam ſequitur idem Guttierrez. videndus *ſupra à n.9. & 13.* vbi hoc dictum *n.14.* latiſſimè expendit, & Couarr. optime *in dicto lib.var. cap.9. à n.* de quo ago *infra in cap. fin de empt. & vendit.* vbi de retrouentionis natura; ideò ex his & aliis relatis fundamentis ex Roderic. & Guttierr. *n.11. & 12.* hanc ſecundam opinionem conſeruabis, & expendes dictum Abileſij, & Baldi relatum pro contraria ſecundùm id quod tradit Guttierrez. *ſub dicto n.9* in verſic. *quid dicendum ſit* intelligens loqui Baldum de ſtatuto duorum menſium inducente præſcriptionem, quæ non eſt introducta odio negligentis, ſicut *redhibitoria, & quanto minoris*.

Et prædicta opinio confirmatur, conſideratis prædictis dictionibus *perpetuò, ſemper, & quandocumque*; nam & ſi per eas nulla temporis 6
præfinitio generaliter deduceatur, cum de dictione *perpetuò* commune dicterium ſit, vt ſignificet tempus in *ſæcula ſæculorum*, ac importet idem quod *ſemper*, & omni tempore *l. purè in fine. ff. de exceptionibus l.fin. dicto §. labeo, ff de actionibus empti l. eum debere, ff. de ſeruit. Vrbanorum prædior. l. fin Cod. de ſuis, & legitimis hered. l. 1. Cod. ſoluto Matrim* de qua Molina *de primog. lib. cap.5. n.33* Ioannes Garcia *de nobilit. Gloſſa 1. §.1. n.19.* Petrus Barboſa *in l. quia tale, ff. ſoluto Matrim.* Surdus *conſ 67. n.36 & conſ 123. num.5.* Tuſcus *concluſ. 326. num.8. littera D.* Zenedus *ſingulari 78. num.1.* Giurba *conſ.crimin.12. n.22.* Decianus *conſ.54. num.57.* multis adductis Barb. *dict.* 354. † Tamen ipſe cum multis aliis 7
probat *ibi, n.6.* quod dictio *perpetuò*, ſiue *in perpetuum*, quandoque accipitur ad vitam, ſeu quandiu aliquis fuerit ſuperſtes, & *num. 7. ex l. ſufficit 56 ff. de conditione indebiti, & ex cap. fin.* iuncta Gloſſa verbo *perpetuus*, dicit perpetua dictiomnia, quæ licet aliquo modo ante mortem finiri poſſint, apta ſunt ad vitam durare, quia non habent tempus certum, intra quod duratura ſint, & infert ex *l 3. § fin. ff quibus modis vſusfructus amittatur, & ex l. 1. ff pro ſocio in §. finitur Inſtit. de vſufructu*, hanc dictionem perpetuò non in infinitum, ſed donec quis viuit propter ſubiectam materiam, ſicut in vſufructu, qui morte finitur, & *ibi num.*11. † Et 12. iterùm ex multis affirmat quandoque accipi vſque ad tertiam generationem, vt in emphitheuſi Eccleſiaſtica *in Auth de non alienandis, § emphytheuſis* Tuſcus *ſupra dicta concluſ.316. n 7.* Item vſque ad quartam generationem, vt in prohibitione facta, ne bona alienentur extra Familiam, quæ extenditur etiam vltra quartum agnationis gradum, ſecundùm Menochium *conſ. 197. & conſ. 195. num.4.* 8

Ex his patet, quod dictio *ſemper*, & ſi importet continuationem temporis, quæ exponitur pro *quotidie*, vel aſſiduè ex *l.1. §. perenne, ff. de fluminibus* Corneus *conſ.171 num 6 7. & 13. volum.1.* Buërius *deciſ.158.num 6.7. & 9* cum aliis Gratianus *diſcept. forenſ. tomo 3. cap. 597. numero 14.* Farinacius *in praxi quæſtione 19 n.70.* Zenedus *ſingul. 44. n.2.* Riccius *in deciſ. Curiæ Archiepiſcopali Neapol. deciſ. 287. p.2. num 8* cum multis Barboſa *dictione 362. num. 6.* vbi refert, 9

& num. 1. *in fine*, quod interpretetur ſine aliqua præfixione temporis; & quod perpernitatem indicat; & infest ad omne tempus, & quod habeat tractum in futurum, & notet tempus in ſæcula ſæculorum, & ſine præfinitione, vt tradunt Caputaq. *deciſ.* 35. *num.* 9. *p.*2. Rolandus *conſ.*23. *num.* 38. *&* 39. *tomo* 4. Mantica *deciſ.* 39. *num* 43. vbi dicit quod ſignificat actum ſucceſſiuum, & in futurum reſpicit.

10 † Aliquando tamen accipitur *pro multoties frequenter plerumque*, vt *in l.* 1. §. *ſemper*, vbi Gloſſa eodem verbo, *ff. vt legatorum cauſa*, *& in l. nam quem* 149. *ff. de verb. ſignif. & in l. fin. Cod. de teſtam.* vt notant Oſaſcus *deciſ.* 86. *num.*8. Farinacius *dicta q.*29. *num.* 70. Zenedus *dicto ſingul.* 44. *num.*1. D.D. Ioannes de Scobat, *de vtroque foro in Analogia aduerſus Amaiam pro vero intellectu ſtatuti colleg. Conchen. n.*42.

11 Item & ſi dictio *quandocumque* omne tempus comprehendat, itavt ſit multiplicatiua, & diſtributiua temporum; vt tradunt Doctores *in l. Centurio, ff de vulgari*, *& in leg. precibus, ff. de impuber.* Felinus *in cap. cum acceſſiſſent de conſtitut.* Corneus *conſ.*199 *n.*17. Menochius *conſ.*399. *n.* 32. *&* 24. cum multis Barboſa *dictione* 308. *num.* 5. & Fuſſatius *conſ.*182. *num.* 3. vbi quod eſt diſtributiua, vt continer plura tempora, aptaque ſit comprehendere omnem modum, omnemque qualitatem. Ancharranus *conſ.* 268. incipit *Iure Diuino* Tuſchus *in pract. tom.* 2. *littera D, concluſ.* 349 *num.* 2. vniuerſaliſque ſit, & omnia comprehendat, etiam in materia odioſa Riccius *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.*387. *num.* 1. *p.*2. Itavt ſi adiecta ſit ſubſtitutioni de ſui natura nullum tempus excludat: *arg. leg. Iulianum, ff. de leg.* 3. *cap. ſolitæ de maior. & obedient.* Menochius *dicto conſ.*398. *num.* 34. Barboſa *n.* 3. *vbi ſuprà.*

12 Qui *num.* 4. *&* 5. cum Menochio *conſ.* 143. *n.*11. *& conſ.*151. *num* 33. ait ſignificare etiam temporis ſeſctuationem; ſeu quandam perpetuitatem; Imò in contractibus denotate quandam infinitatem, vt tradunt Rub. *conſ.*3. *num.*4. Alex *conſ.*145. *col.*1. verſic. *ſed hoc lib.* 5. Tyraquel. *de retract. tit.*1. § 1. *Gloſſa* 2. *num.* 19. Boë-
13 sius *deciſ.*131. *n.*21. Zenedus *ſing.*85. *n.*1. † Tamen hæc dictio quandocumque reſtringitur ſecundùm naturam actos, cui attribuitur, vt per Cott. *in memorab.* verbo *quandocumque*, Tiraquel. *de retract. tit.* 1. §. 1. *Gloſſa* 7 *n.*16. *ad finem*, *& tit.* 2. §. 1. *Gloſſa* 2. *num.* 9. Boërius *deciſ.* 131. *num.*18. Menochius *conſil.* 143. *numero* 9 Surdus *conſ.*281. *num.* 15. Vulpelus *de præpoſit. & aduerbiis ſignif. ſub hac ſpecie pagin.* 86. Zenedus *ſingul.*85. *num* 5.

14 Secundùm præfatas harum ſumptiones, & ſignificationes fortiter facit doctrina Baldi, & Abilcſij iam *n.* 2. relata; ſed quia prædictæ dictiones alio humaniori ſignificatu ſumantur de Iure ſecundùm relata pro ſecunda ſententia, quam ſequitur ea ibi iam dictis; Ideò ad quamlibet prædictam dictionem addo ſequentia.

Quoad dictionem *perpetuò*, *vel in perpetuum*,
15 dico quod cum nihil ſub ſole poſſit dici perpetuum; niſi per ſubrogationem *l. cum debere columnam ff de ſeruitut. Vrbanor. prædior.* cum traditis per Molinam *de primogenijs lib.* 1. *cap.*4. *num* 15.
16 † Ideò dici debet, vt hæc dictio plures habeat ſignificatus, & diuerſimodè accipiatur ſecundùm ſubiectam materiam, Alex. *conſ.*71. *n.* 2. *lib.* 2 Tuſchus *concluſ.*326. *n.* 3. Menochius *conſ.* 451. *n.* 25. Bertacol. *de clauſul. inſtrum. clauſula* 41. *Gloſſa* 5. *n.*1. Giurba *conſ.*12. *crim. num.* 31. Vbi ait quod à ſubiecta materia regulatur, & quod diſpoſitionem non ampliat, & poſt Decianum *conſ.*13. *n.*53. *&* 55. *vol.* 2. quod reſtringitur ſecundùm actus naturam, cui adiicitur, & ab eo regulatus.

Et ſic videmus, vt non ſemel etiam impor- 17
tet 30. vel 40. annos, vt *in princ. inſtitut. de perpet. & temp. action.* Bald. *conſ.*326. *n.*6. vnde excludere præſcriptionem 10. vel 20. annorum non verò etiam 30. & 40. hac dictione tolli probant, *l. meudr.* § *ſtatu liber. ff de euiction.* *& in l. Prætor ait.* §. *hoc interdum, ff. de noui operis nunciat.* *& in* §. 1. *inſtit. de perp.* *& tempor. action.* per Zenedum *ſingul.* 78. *n* 5 quia licet denotet perpetuitatem longiſſimam temporis, non tamen excludere præſctiptionem longiſſimam; ſic cum multis reſoluit Guttierrez. *dicto lib.* 3. *de Iuram. cap* 11. *n.*15. Barboſa *dicta dictione* 254.
*n.*14. † Et ſic dictio ſemper in materia præſcri- 18
ptionis reſtringitur ad annos 30. vt voluerunt Zenedus *ſingul.*44. *n.* 4. Tyraquellus *de retractu*, Cona §.1. *Gloſſa n.*9. Surdus *deciſ.* 2. *num.*12. *&* Gloſſa *in cap* 8. verſic. *quandocumque de feudo dato inuicem legis commiſ.* Surdus *ſupra n.* 10. Tyraquell. *dicto n* 9. Ceuallos *in pract. q.* 207. & alij eam reſtringunt à lege ad ſpatium 30. annorum.
† Ita etiam dictio *quandocumque* terminat Po- 19
se *conſ.* 15. *n.*10. *volum.* 3. *ſpatio* 30. *annorum*, & in pacto redimendi, de quo iam nonnulla adduxi, probat cum infinitis Barboſa *dicta dictione* 308. *n.* 7. & Boërius *deciſ.*131. *num.* 21. docet quid importet prædicta dictio addita cum clauſula *toties quoties.*

Ad ſecundam difficultatis partem, an inter- 20
rumpatur præſcriptio hæreditate jacente agit ex propoſito Queſada *quæſtionum Iuris cap.* 2. & quod inducatur interruptio præſcriptionis apparet ex ſequentibus. Primò quia naturaliter vſucapio interrumpitur ſi quis deſijt poſſidere vt *in l. naturaliter. ff. de vſucap.* ſed morte vſucapientis poſſeſſio ceſſare videtur, ergò in hoc dubio neceſſe eſt, vt fateamus naturaliter interrumpi vſucapionem hæreditate jacente ex *l. ſine poſſeſſione, ff de vſucap. l.* 1. §. *Scæuola ff. ſi quis teſtam. liber. eſſe iuſſus fuerit*; Nam cum poſſeſſio, & animi, & facti ſit, vt iam dixi *ad Rubricam de cauſa poſſeſſ.* Vtrumque mortuo teſtatore ceſſat, eo quod fictio in poſſeſſione locum non habeat, cum facti ſit, *l. denique, ff. ex quibus cauſis majores agnoſcunt omnes in Rubr. ff. de acquir. poſſeſſ.* *& in l. ſi is qui pro Emptore, ff. de acquir. poſſeſſ.* *& in l. ſi is qui pro Emptore. ff. de vſucap.* de animo etiam conſtat, cum voluntas morte finiatur *l.*4 *ff. locati cap. fin. de precario.*

Deinde quia nec dicere poſſumus hæredita- 21
tem iacentem perſonam poſſidentem eſſe *ex l fin. ff. de crimine ſpoliatæ hæreditatis l.* 5. §. *ceſſatum, ff. vt in poſſeſſionem legatorum eatur*; Imò in vſucapione continuam deſiderari poſſeſſionem palam eſt in iam dictis *in cap. de quarta, cap.* 6. & alijs.
† Quæ ſi ſemel fuerit interrupta; nunquam ad 22
vſucapionem proderit *l. Pomponius* §. *quæſitum, l. poſſideri, l. Labeo l. vniuerſus*, §. *item, ff de acquir. poſſeſſ. l. naturaliter, ff de vſucapionibus.* Vnde & ſi caſu fortuito ceſſet poſſeſſio, ceſſare vſucapionem dixit Textus *in l.*1. § *ſi quis propter inundationem, ff. de itinere, actuque priuato*, &

facit

facit Textus *in l. pen. ff. de vſucapione pro donato*, dum apertè docet Conſultus, quod ſi quis deſiit poſſidere, quamuis fictè poſſideat, vſucapio interrumpitur, & faciunt Iura *in l. 2. ff. de crimine expilatæ hæreditatis; & in l. ſi homo, ff. de vſucapionibus.*

23 Tum etiam, nam quando interuentus perſonæ veræ, deſideratur ficta repræſentatio non datur, nec ſufficit, ſed veræ perſonæ interuentus requiritur, quando factum perſonæ deſideratur: ergo cum hæreditas iacens ficta perſona ſit, euenit vt dum iacet, nequeat acquiſitio procedi, non conſentiente perſona: Et confirmatur quia nec poſt liminum, nec lex Cornelia operari aliquid, poſſunt circa poſſeſſionem, ſemel captiuitate interruptam, *l. ſi is qui pro emptore, ff de vſucapionibus*, ſed mortuo ciuiliter poſſidenti per captiuitatem fictio non admittitur circa poſſeſſionem: ergo à fortiori non admittetur eo naturaliter mortuo, ne plus operetur fictio in fictio, quàm veritas in caſu verò *l. ficus, ff quibus modis vſusfructus amittatur, l. licet, ff. de vſufructu legato*: ergo cum hæreditate iacente nulla præexiſtentis perſonæ remaneat imago; eo quia lex, velut deficiente materia non fingat: argumento Textus *in l. huic ſcripturæ, §. ſed etſi, l. item ait, §. 1. ff. ad leg. Aquil.* ſequitur, vt hæreditate iacente interrumpatur vſucapio.

24 Ex prædictis, & aliis congeſtis à Balboa *hic à num.* 68. in puncto iuris prædicta ſententia veriſſima eſt, ſed quia Iure ſingulari receptum eſt, vt hæreditate iacente, ſi à defuncto ſemel cœpta fuit vſucapio, cauſa vtilitatis intelligatur vſucapio continuari, ſecundùm iuris regulas, attenta eius vtilitate, qua largo modo dicitur hæreditate iacente, non interrumpi poſſeſſionem, ſed continuari, quatenus ad vſucapionem neceſſaria eſt, cum ſaltim in illa, qualis poſſeſſio rerum hæreditariarum attendi poſſit, vt indicant verba legis gerit, *ff. de acquirenda hæreditate*, ibi, *cuius poſſeſſio, etiam qualis fuit in hæreditate, & ita virtute huius, qualis poſſeſſionis, etiam poſſe e mortuo vtilitatis cauſa dici poſſeſſionem, non interrumpi, & conſequenter, nec ceſſare vſucapionem morte vſucapientis*: ita Paulus Caſtrenſis, *in dicta l. gerit*, quia aplicat illius Textus rationem ad regulam Textus *in l. cœptam, ff de vſucapionibus*, Corraſius *in Miſcellaneis, lib. 6. cap. 21. num. 1.* Balboa *hic à num.* 70. vbi *à num.* 71. *ad* 76. expendit præfata iura adducta pro prima ſententia & Textum *in l. hæreditas in multis, ff de acquirendo rerum Dominio, l. ſi ſeruus* 25. *ff. de ſtipulatione ſeruorum*, vbi *num.* 74. *in fine*, ait quod etſi Iuris rigore attento, iacente hæreditate, vſucapio interrumperetur; Iure tamen ſingulari, vtilitatis cauſa receptum eſſe, per iacentem hæreditatem, vſucapionem continuari: nam nondum hæreditaris tempus vſucapioni datum eſt, ſiue ſeruus hæreditarius aliquid comparuerit, ſiue defunctus vſucapere cœperit: tamen hæc iure ſingulari recepta eſſe eiſdem verbis, probat Textus *in l. iuſto. §. nondum. ff. de vſucapion.* & addit Balboa *in cap. ex tranſmiſſa, hoc tit. num. 13. in fine*, quod hæreditate iacente præſcriptio cõtinuari non poſſit, & ſic cœptaiam cũ defuncto, iacente hæreditate perficipoſſit: notat Alex. *in l. ea qua in fine, C. de temp. in integr. reſt.*

25 Ad tertiam quæſtionis partem, vt reſpondeas aduertes ad ea, quæ adduxi *ſupra in cap. de quarta*, *hoc tit. quæſt. 4. verſic. ad ſecundam*, vbi diſi, *quid importet tempus in præſcriptione*, nunc verò ſunt qui exiſtiment per longum temporis ſpatium, licet non amittatur poſſeſſio; inducatur tamen poſſeſſionis obliuio, amiſſionem inducens, quod tempus relinquitur iudicis arbitrio: ſic Gloſſa, verſic. *vel longo, in l. furtam, §. fundi, ff. de vſucapion.* Albericus *ibi*, & Iaſon *in l. 1. col. fin. Cod. de ſeruis fugitiuis*, Socinus Senior *conſ. 2. lib. 3.* Aymon Crauet. *conſ.* 241. & plures, quos citat Tiquell. *in tract. de præſcript. §. 1. Gloſſa 4. in fine*; Socinus Iunior *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquirenda, poſſeſſ.* qui omnes affirmant iudicem pro qualitate rei, & perſonarum Iudicaturum; quanto tempore obliuio præſumatur; nam maius tempus tribuit viris, quam fœminis, quæ ob ſexus fragilitatem, facilius memoria labuntur; & ita in Principe, vel aliis hominibus variis implicatis negotiis, facilius obliuionem induci, & præſumi, vt diait Ripa *in l. quod iuſſit, num. 47. ff. de re Iudicata*, Socinus Senior *conſ.* 260. *lib. 2. & conſ.* 115. *lib. 3.* Gozadinus *conſ. 9. num.* 35. Pariſius *conſ. 11. num. 12. lib. 1* & ſic eſſe habendam rationem qualitatis perſonæ: ſequitur hanc ſententiam Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu 26. num. 2.*

Sed quod requiratur tempus decem annorum 26 tenet Gloſſa *in l licet, C. de acq. poſſ* quod ſequuntur relati à Socino Iuniore *conſ.*, 8 *volum* 2 idem reſpondet Gozadinus *conſ. 9. num.* 35 Marſilius *conſ. 10. num* 21. & 24. Tiraquell. *ſupra*. & eſt Gloſſa *in §. quod autem inſtit. de vſucapionibus*. quam ſequitur Decius, & Bartolus *in dicta l. furtum*. Alex. *in l. ſi de eo fundo, § ſi forte, ff. de acquirenda poſſeſſione*, Alciatus *in reg. 1. præſumpt. 11. num* 30. latè agunt Gutierrez *in l. nemo poteſt, num. 18. ff. de legatis* 1 Gratianus *reg.* 450. Tiraquellus *de Iure conſtituti 3. p. limit.* 21. *num.* 10. diſputat Boerius *deciſ.* 239. *col.* 26. alios adducit Cenallos *in pract. quæſt.* 98 Et licet referat quod Boerius hæc dicta componit, eum non inueni, *in dicta deciſ.* 239. Faquineus *lib. 8 controuerſiarum*, verſic. *illud cap.* 30. reprehendens dictum Vaſchij *controuerſiar. illuſtr.* dicentis obliuionem ex longo tempore teſtium eſſe præſumendam, id impugnat tam de Iure, quàm de experientia, nam quis ait obliuiſcitur eorum, quæ ante decennium videt,

Ad quartam quæſtionis partem, an pacto 27 præſcriptioni queat renunciari: quod renunciari non poſſit: tenet Bartolus *in dicta l. nemo poteſt, ff. de leg.* 1. vbi Claudius *col. fin.* Crotus *num.* 107. Ripa *num.* 104. hanc aſſerit eſſe communem, & ſecundùm Alexandrum *ibi num.* 25. qui dixit, vt ſit ſuſtenabilior, dixit eam communem Alciatus, vbi alios refert, *in Rubrica de præſcriptionibus, n.* 60. Boerius *deci.* 182. *num.* 8, idem fatetur Tiraq. *lib. 2. de retractu, §. 1. Gloſſa 2. n. 15.* dixit eandem communem Balbus *de præſcript. 5 p 5. part. princ. q. 6. n.* 1. Balboa *in c. 3. & c. ſi diligenti de foro compet q* 2. probat hanc partem dicendo verius eſſe renunciationem præſcriptionis non valere.

Nam cum vſucapio principaliter ad bonum 28 publicum ſit introducta, *l. 1. ff. de vſucapion.* Felinus *in Rubr. de præſcript. num.* 11. ibidem Alciatus *numero* 8. *in tractatu de quinque pedum præſcriptione, numero* 13. copioſè Baconius *lib. 11. declarationum Iuris, cap.* 28. *numero* 4. Petrus Gregorius 3. *p ſyntagmatum, lib. 40. cap.* 11. Pinelus *in Authent niſi triennale, num.* 34. *Cod.*

de bonis maternis. Pichardus *in l. ingenua, C. de muri legulis*, n. 34. vnde dicunt ſuccedere Iuris Regulam, nô valere, ſupra dictam renunciationem præſcriptionis; eo quod Ius publicum pactis priuatorum nequit tolli, vt docent Bart *in dict. l. nemo poteſt*, n. 19. vbi Iaſon *in 1. lecturn*, n. 80. *& in 2. n.* 111. Menchaca *de ſucceſſionum creat.* § 10. *n.* 61. & hanc partem poteris confirmare ex multis adductis, *ſup. per Textum ibi in d c. ſi dilig. de foro comp.*

29 Sed Dinus *in d. l. nemo poteſt*, Baldus *ibi col.* 2. poſt medium, Alex. *n.* 25. Ripa 15 Barbatia *conſ.* 22. *col. fin volum.* 4. quem refert Gualdenſis *de arte teſtandi, tit.* 6. *Cautela* 31. *n.* 3. Socinus *conſ.* 86. *vol.* 1. *num. fin.* docent contrariam; diſputat Guttierrez *in d. l. nemo à n.* 468. videndus omnino, vbi ſequens haoc eam ampliat, vt non ſolùm procedat, ſi renunciatio fuerit expreſſa, ſed quod ſufficiat tacita, vt ſi actum ſit in contractu, vt perpetuò, & quandocumque debitum petatur quia tunc, nec oblioatio, nec Ius exequendi præſcribitur: tradit Ceuallos *in pract. q.* 574. dicens hanc eſſe optimam limitatiouem ad Textum *in l.* 63 *tauri qua eſt l.* 6. *tit.* 15. *lib.* 4. *recopil* docet Gregorius *in l.* 1. *tit.* 29. *p.* 3 Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 9. *n.* 4 Parladorius *lib.* 1. *rerum quotidianarum, c.* 1. §. 15. *num.* 43. *&* 44 & pro cautela tradit Cæpola *cauteln* 75. *qua* vtilis eſt in omnibus contractibos, vt in perpetuum, non ob eſt præſcriptionis exceptio, quoad actionem, nec quoad Ius exequendi contra Guttierrez *de Iur. confirm. p.* 3. *c.* 1. *num* 9. & ipſe Gutt. *ibi num.* 10. in verſic. *& ita*, vbi docet quod ſi præſcriptioni renuncietur, non haber locum præſcriptio: Et facit Textos *in l. cum notiſſimi*, §. *ſed & ſi quis*, *C de præſcript* 30. *vel* 40. *annorum*, vbi per pactum poteſt interrumpi præſcriptio: faciunt dicta in hac quæ-
30 ſtione *à num.* 1. † Sed Balboa, *vbi ſupra num.* 48. reſpondet, quod reſpectu Iuris iam quæſiti præſcriptionis renunciatio interrumpat præſcriptionem; eo quod iam ſit Ius priuatum; ſed illam renunciationem, vel pactum, ait non procedere ad impediendum curſum temporis futuri; quo caſu dicit bonum publicum impediri; & ita loqui Bartolum, quem vulgò ſequuntur alij DD.

Qvæstio IV.

An præſcriptio interrumpatur per libelli oblationem: An præſcriptio ſeruitij, vel alterius debiti currat, quotieſcumque famulus, vel alius creditor retinet rem Domini, vel alterius debitoris, vel ſi debitori efficitur debitor in totum: An detur in integrum reſtitutio contra præſcriptionem inceptam in præſentia, conſummatam in abſentia: Et an naturaliter interrumpatur præſcriptio, ſi titulus deficiat: Et an interrupta ſemel vſucapione, poßit de nouo, ab eodem continuari: Et quibus proſit vſucapionis interruptio, an non ſolum vſurpanti poſſeßionem, ſed & aliis, qui non vſurparunt: Vbi de aliis modis, quibus interrumpitur, aut non præſcriptio?

Svmmarivm.

2 *Præſcriptio interrumpitur per actum Iudicialem, & per libelli oblationem, expenditur, & num.* 2.
3 *Præſcriptio debiti, qualiter currat cum famulis, retinet rem Domini, n.* 4. 5. 6. 7. 8.
4 *Annalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendam.*
5 *Exceptio non præſcribitur, ſi eſt propriè exceptio, ſecus ſi queat opponi, vt actio.*
6 *Famulus, ſeu creditor alius, qualiter opponant compenſationem pro debito ſibi credito.*
7 *Exceptio, quæ dicitur talis, quia eſt actio eatenus durat, quatenus ipſa actio.*
8 *Negligens non ſum, ex quo deſino agere, ſciens me, poſſe repelli, n.* 9.
10 *Reſtitutio conceditur contra præſcriptionem inceptam in præſentia, conſummatam in abſentia, num.* 11.
12 *Præſcriptio interrumpitur, ſi titulus deficiat, n.* 13. 14. 15.
13 L. ſi hominem 19. ff. de vſucapionibus, num. 15.
14 *Titulus ſpectat ad ſubſtantiam vſucapionis.* L. quæſitum, ff. de acquirendo rerum Dominio.
16 *Præſcriptio ſemel interrupta, nequit continuari, aut de nouo incipi ab eodem de Iure Canonico; aliter Iure Ciuili, n.* 17. *expenditur, n.* 19.
18 Cap. placuit 16. q. 5.
20 *Præſcriptio non dicitur interrupta, ſi dubium adſit, de ſuperuenientia malæ fidei, eo dubio durante in actu practico, n.* 21. 22.
21 L. ſi fur. §. 1. ff. de vſucap.
23 *Interruptio præſcriptionis, quibus proſit*, num. ſequent.
24 L non fraudantur 134. §. nemo, ff. de reg. iur. l. 1. ff. de dolo, *cum aliis*.
25 *Nemo ex dolo debet ferre præmium.*
26 *Interruptio violenta, poſſeſſori nihil nocet, vide, num.* 27.
28 *Interruptio, numquid proſit ei, qui poſſeßionem, non vſurpauit, n.* 29. 30.
29 L. naturaliter, ff. de vſucapionibus num. 30. 31.
30 *Interruptio poſſeßionis nocet omnibus, quibus potuit prodeſſe.*
31 *Dictio* adoerſùs *ſonat, quandoque; id eſt* erga eum *interdum pro* contra.
32 *Præſcriptio interrumpitur per proteſtationes, per litem introductam, coram laico etiam ſi nulla ſit, n.* 33. 35.
33 *Præſcriptio interrumpitur per exequutionem monitorij, per monitionem litis, n.* 37.
34 *Exceptio ſpoliationis, numquid interrumpat præſcriptionem.*
36 *Præſcriptio non interrumpitur per Iudicium, in quo actor ſuccurruit, niſi ſententia eſſet nulla, vel iuſta, ſeu appellatum ab ea, & de aliis num.* 38.

AD primam quæſtionis partem, an præſcriptio interrumpatur per libelli oblationem, vt reſpondeas, præmittes quæ adduxi, *ſupra quæſt.* 2. *de petitione, & citatione*; nunc verò in terminis dico præſcriptionem interrumpi ciuiliter per actum iudicialem, veluti per ſententiam, *l.* 2. § *fin. ff pro emptore*, par litis conteſtationem, *l. more, Cod de rei vindicatione. l.* 2. *Cod. de præſcriptione longi temporis*, *l. nemo, Cod. de acquirenda poſſ.* de qua iam dixi, *ſub prædicta quæſt.* 1. 1

2 *quæſt.*1. † Et ad propoſitum noſtrom, item eontingit per libelli oblationem *in l cum. notiſſimi in princ. & in* §.1. *l. ſicut , Cod. de præſcript.* 30. *annorum* , Abbas *in regula poſſeſſor. de regulis iuris lib* 6. §.12.*n.*2. Balboa *in c.*1 *de libelli oblatione,n.*19. vbi ex *dict. l.* ſicut referens affectus libelli oblari, vnom eſſe ait , vt præſcriptionem interrumpat, addit verò in rebus mobilibus contingit talem interroptionem per ſolam ſententiam, oec ſuffi. cere libelli oblationem , nec litis conteſtationem ,,& quod ea interrumpatur , ſi ſit temporis longiſſimi per libelli oblationem dixit Padilla *in l.*2.*Cod. de ſeruit. & aqua,n.*75. & Balbus *de præſcriptionibus* 3.*p.*6.*partis, in princ.* dixit quod reus ſuccumbens , cogitur res reſtituere ; de actibus verò extraiudicialibus iam dixi *in d.q.*2.

3 Ad ſecundam quæſtionis partam , ſoppoſitis quæ adduxi *ſuprà in c,*1. *hoc tit. q.*4. vbi de præſcriptione ſalarij , & debiti , & ſuppoſitis, etiam quæ adduxi *in hoc c.ſub q.*2, vbi an præſcriptio debiti interrumpatur per ſolam petitionem , video in puncto iuris duas contrarias opiniones. Prima ex doctrina Felin. *in cap. ex tranſmiſſa hoc tit. n.*9 & Ancharran. *conſ.*9. expreſsè determinatis quod ſi habeo, v.g. te mihi debitorem in decem, & poſtea efficior tibi debitor in totidem, certè ſi non pero quod mihi debes non præſcribis contra me, quia non ſom negligens , ex quo deſioo agere ſciens me poſſe repelli exceptione compenſationis ; & ſic fiet compenſatio ad euitandam pœnam præſcriptionis appoſitam negligenti : refert, & ſequitur Auiles *in cap. prætor* 21.*num.*69 *col.*2. verſic. *quoque fallit, dict l ordinamenti, dicens.* Et ſic videtur vt ſi petis mibi debitum , poſſum petere tibi & inſtrumentom meum contra te , mandabitur exequutioni ; licet ſit tranſactum decennium ; idem in effectu cum eodem Felino, & aliis: tenet Auendaños *in* 2. *p. cap.* 10. *prætor* , *num.* 13. in verſic. *item dicta præſcriptio* , addens quod hoc caſu incipiet currere præſcriptio ex die, quo creditor ſoluerit.

4 Et eandem opinionem tenet loquens , quando famulus habet rem Domini, vt ſi ab eo dicta res petatur , poſſit famulos excipere de ſalario, etiam poſt tempus , Petros Dueñas *in reg.*306. *limit.*7. eo fundamento, quia annalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendom , vt *in l. pure*,§.*fin. ff. de dolo malo , & metus exceptione* , quia quando quis agere in ciuilibus prohibetur , excipere tamen poteſt , Bartol. *in l.*2. §.*ſublata* , & *ibi* Iaſon *in* 2.*lectura* , *ff. ad Trebellian.* Rebuffus *in tract. de ſalariis,famul,num.*9.*fol.*244. & Ioannes Gutierrez *dicto lib. de Iurament. confirm. cap.*1.*num.*23. verſic. *poſſet.* Hanc opinionem dicit de æquitate ſaluati propter odium præſcriptioois debiti , & quod ſine dubio ſit ſeruanda in foro Eccleſiæ, vbi non curatur de præſcriptione illa : ſic Petrus Dueñas *dicta reg.*306. *fallent.*8. *limit.* 6. tenet etiam qnod *lex.*9.*tit.*15.*lib.*4.*comp.* de qua iam loquuti ſumus, *in dicto cap.*1.,*ſub dicta quæſt.*4. *hoc tit.* de ſalariis famulorum triennio præſcribendis, oon procedat in foro Eccleſiaſtico , quando Dominus ſcit , ſe adhuc debere ſalarium, quia non ſoluit; idem tenuit Guttierrex *in dicta l. nemo poteſt de leg.* 1. *à num.*200. & ſic *in dicto cap.*1. *ſub, dicto num* 23. *in fine*, concludit eam non procedere in foro Eccleſiaſtico circa noſtrum caſum, vbi creditor poſſidebat rem, vel debitum debitoris ſui.

5 Ego autem in hac celebri quæſtione , & ſi fateor de Iure Canonico , ita ſententiam reſpectu Iuris Ciuilis, & regij implicor Doctrina Bartoli , *in l.*2. *num.*3. *ff. de exception, num.*3. vbi tenet, quod qoando exceptio ; ideo eſt exceptio compenſationis , quæ ita poteſt intentari principaliter per viam actionis, ſicut per viam exceptionis, tunc huic exceptioni præſcribi ex ea ratione, quia eſt in poteſtate tua, quando exerceas ; ſin autem exceptio eſt propriè excepcio , quia non poteſt opponi niſi per viam exceptionis , tunc illi non præſcribi, & eſſe perpetuam, quia non eſt in manu tua , quando exerceas , niſi poſtquam ſit per me intentata actio, vt *in dicta l. pure*, § *fin.* qui in hoc caſu loquitur , vt conſtat manifeſtaſſimè ex eius verbis com actor quidem in ſua poteſtare habeat quando vtatur iure ſuo; is enim, com quo agitor non habeat poteſtatem , quando conueniatur : Ergo ſi exceptio poterat intentari per viam actionis principalis , conſequens eſt , vt non ſit perpetua , quando qoidem ſit in poteſtate alius, cui competit.

Et inde euenit, vt debeat dici, quod famulus, 6
vel alius creditor, qui etiam erat debitor in totidem Domini ſui, vel debitoris ſui, potuerit compenſationem opponere per viam actionis petendo principaliter debitum ſuum; quod ſi omiſerit, tranſierit tempus à iure præfixom ad id petendũ, præſcribatur hæc exceptio compeoſationis; & ita vt ſi ab eo petatur per Dominum, vel debitorem debitum ſuum , quod quidem non ſit præſcriptum, & ipſe famulus, vel creditor excipiat , & opponat compenſationem ſui ſalarij , vel debiti poſt tempus præſcriptionis, & Dominus, vel debitor replicet de præſcriptione, quod nullo modo admittatur ſupra dicta exceptio compenſationis, cum ſit præſcripta; eo quod potuerit, & fuerit in ſua manu petere per viam actionis debitum ſuum ante tempus præſcriptionis completum , iuxta dictam Bartoli doctrinam, quam idem Bart. tenet etiam, *in l pactum, Cod. de except.* † Vbi dicit qood 7
quando exceptio; ideo eſt exceptio, qoia eſt actio eatenus durat exceptio, quatenus durat actio , & ſequuntur Paulus, Alex. & Iaſon *in l. nam poſtea*, § *ſi minor ff. de Iureiurando* , vbi Curtius Iunior *n. fin.* dicit hanc eſſe communem limitationem ad regulam Textus *in dicta l. pure*, § *fin* ſequitur Paolus de Caſtro *in l. Papinianus*, § *ſi filius, num.*3 *ff. de in officioſo teſtam* & Felin. *in cap ſi autem num.*5.*col. fin. illius num. de reſcriptis*, ſequuntor etiam Couarruuias *in pract. cap.*25. *num.*4 verſic. *quod poterit multis comprobari*, Antonius Gomez. *tom.*1. *variar. cap.*22.*num.*20 aliis addoctis probat , & ſequitur Gutierrex *dicto cap.*1.*lib.*3 *de Iuram. num.*12 & 23. vbi confirmat, ex aliis, & concludit ibi quod cū in propoſito ſit Ius agendi ſublatum ad debitum per temporis curſum, conſequens ſit, vt nec etiam famulus, vel creditor poſſit vti exceptione compenſationis aduerſùs Dominum , vel debitorem petentem à famulo , vel creditore rem ſuam, vel ſibi debitom, & ſic eodem fundamento, qoo Petrus Dueñas, *vbi ſupra* , probat contrariam ſententiam, Guttierrez confirmat iſtam, *dicto num.*23 ex Bartolo, & aliis, qui vt ſe expediat à ſententia Felini, & aliorum *ibi* , in verſic. *nec obſtat* , & in verſic, *nec etiam obeſt* , multa congerit reſidens in ſententiis Bartoli, de Iure Ciuili , & de Iure Regio , cum leges ſatis anxium pro re noua explorandi.

Vnde tamen ſine dubio notat , *in dicto n.*23. 8
circa finem , in verſic. *abſque dubio*, hanc vltimam ſuam ſententiam, abſque dubio procedere, quan-

do id,quod famulus,vel alius debitor poſſidebat
quod eſt creditoris ſui, non eſſet compenſabile,
vt quia eſt ſpecies, quæ non compenſatur, cum
quantitate,vel econtra,vt *in l fin. Cod de compen-*
ſationibus,cap fin de depoſito,vel ſi eſſet illi,qui dum
licet Petrus Dueñas,*vbi ſupradicta limit*.7. loqua
tur; quando ſamulus habet aliquam rem Domi-
9 ni. † Et concludit,iuxta ſententiam Felini *in di-*
cto cap.tranſmiſſa, quod ego negligens non ſum,
ex quo deſino agere, ſciens me poſſe repelli ex-
ceptione compenſationis; & ſic fieri compenſa-
tionem,ad euitandam pœnam præſcriptionis ne-
gligenti impoſitam, quia exceptio hæc com-
penſationis,non eſt propriè exceptio, ſed eſt ex-
ceptio,quia actio alia plura congerens in dictis
verſiculis.

10 Ad tertiam quæſtionis partem an detur in
interum reſtitutio contra præſcriptionem incœ-
ptam in præſentia,& conſummatam in abſentia,
vt reſpondeas leges quæ adduxi *ſupra in cap*.1.*hoc*
tit,verſic.*ad quartam.quæſt*.2. vbi egi de illa quæ-
ſtione, *an abſens cauſa Reipublicæ,reſtituatur adver-*
ſus præſcriptionem completam; quibus ſuppoſitis
nunc tantum referam duas contrarias opiniones;
igitur quod in hoc caſu denegetur reſtitutio te-
nuerunt Martinus,& Placentinus *in l.ab hoſtibus*,
§. ſed quod ſimpliciter, *ff. ex quibus cauſis maiores*,
Oldradus, & Petrus *in l. quo tempore*, *Cod. de re-*
ſtitution militum, vbi Zinus *quæſt*. 9. & Paulus
eam eſſe veram teſtatur tenet Faber *in §. rurſus*,
n 5. *vſque ad* 21.*inſtit.de action* vbi Zaſius *col*.49.
teſtatur eſſe concluſionem indubitatam, & eam
dicit communem Paulus *in l. diuortio*, *§. non ſo-*
11 *lum*, *ff. ſoluto matrimonio*. † Sed quod debeat
reſtitutio concedi, tenuit Vulgarius, & poſt
eum Accurſ. *in dicto §. ſed quod ſimpliciter*, vbi
Albericus *num*. 12. Bartol. *in dicta l. quo tempore*,
vbi idem Albericus *col*. 2. Baldus *col*. 2. *in fine*,
Salicet. *col*. 1. *in fine*, qui teſtatur hanc eſſe com-
munem opinionem, quam teſtatur, Gloſſa *in*
dicto §. rurſus, vbi hanc eſſe communem dicit,
Iaſon *num*. 57. & Gomezius *num*. 28. Balbus *de*
præſcriptionibus 1. *p*. 6. *partis princip*. *quæſt*. 4. &
eam dicit veram Ceuallos *in pract*. *q*. 201. ita vt
non ſit ab ea recedendum in iudicando, & con-
ſulendo,quia eſt magis benignior.

12 Ad quartam quæſtionis partem, an ſi titulus
deficiat, naturaliter præſcriptio interrumpatur,
vt reſpondeam noto ex dictis, *ſupra in princ*.du-
plicem dari interruptionem præſcriptionis na-
turalem, alteram cuius exempla tradit Gloſſa *in*
cap.placuit el. 2. *§. hac* 16. *quæſt*. 3. verbo *inter-*
rupta, Balb. *de præſcript*. 3.*p*. 6 *partis princ*. Fer-
retus *in l*. 3. *num*. 44. *ff. de vſucapion*. Pechius *in*
cap. ſine poſſeſſione, *num*. 5. *de regulis iuris*, *lib*. 6.
Abbas *in reg. poſſeſſor*. *p*. 2. §. 12. Aliam ciuilem,
13 vt iam, *à quæſtione* 2. latè explicui. † Et quod
ex defectu tituli, non interrumpatur, videtur
probari ex Textu *in l.ſi hominem* 19. *ff. de vſucap*.
in verbis, ibi *ſi hominem emiſti*, vt *ſi aliqua con-*
ditio extitiſſet ineptus fieret, & is *ſibi traditus eſt*,
& poſtea conditione, emptionem reſoluit tempus,
quod apud emptorem fuit, accedere debitori debere
exiſtimo: ex quibus verbis iam eſſe vſucapio-
nem cœptam, & quod euidenter titulum amiſit
venditor, & ſic poſſeſſionem eo ipſo, quod ven-
didit, & nihilominus docet conſultus tempus
illud, quo deſiit poſſidere, & homo apud em-
ptorem fuit,prodeſſe venditori ad vſucapionem:
plura de intellectu huius legis cumulant, Bart.
in l. celſus, *ff. de vſucapionib*. & relati à Balbo *de*
præſcriptionibus p.3.6.*partis,princ*. *quæſt*.3. Couar-
ruuias *in reg.poſſeſſor.p*.2. § 5. *in fine*, & Cujacius
accuratè agens,*in dicta l.ſi hominem,& in l tempus*,
ff.de vſucapionibus,colligit illius legis verum ſen-
ſum ex finalibus verbis ibi, *quoniam ea venditio*
propriè dici non poteſt, & putat mendoſam eſſe
litteram, & legendum eſſe *quamquam ea venditio*,
& ſic oſtendit variis conſultorum locis erratum
eſſe in ea voce.

Tu verò in hoc dubio dices, vt cum titulus 14
ad ſubſtantiam vſucapionis ſpectet ex dictis *ſu-*
pra in Rubrica & in cap.3.*cap.de quarta*, *hoc tit*. &
ex notatis *infra in cap.ſi diligenti* 17.*per Textum ibi*
& notatur,*in dict.l.Celſus*, ideo naturaliter inter-
rumpi præſcriptionem, præcipuè ſi incœpta iam
vſucapione,ſuperueniat defectus tituli, quia poſ-
ſeſſor de illius nullitate certificatur,eo quod con-
ſtituitur in mala fide ex tali titulo ſuperuenienti:
argumento Textus *in l.quæſitum*, *ff. de acquirendo*
rerum Dominio, qui ſic eſt neceſſario intelligen-
dus,vt declarat Donellus *lib*. 4. *commentariorum*,
cap.24.25.26.facit etiam Textus *in l.fin*. § *donec*,
Cod.de Iure deliberandi,*l.in qua*,*§.fin.Cod.de temp.in*
integr reſtit.notat Paulus *in l.naturaliter*,*ff.de vſu-*
cap.† Quod ſi tituli defectus oriatur,ex eo,quod 15
contractus reſoluitur,vt *in dicta l ſi hominem* exi-
ſtimant Cujacius *vbi ſupra*, citatus, & Balboa *hic*
num.79.*in fine*, præſcriptionem non interrumpi,
vt ſi v.g rem,quam ego bona fide poſſidebam;ti-
bi vendiderim,adiecto pacto,vt res illa eſſet ine-
pta in euentum certæ alicuius conditionis quo
caſu data contractus reſolutione,cœpta vſucapio
vel præſcriptio;non interrumpitur, ſed venditor
poterit cœptam vſucapionem complere per cō-
tinuationem prioris temporis,cum eo ipſo quod
reſoluta fuit venditio dici non poteſt, vt inquit
Conſultus *in d. l. ſi hominem*,adeo,vt rectè vendi-
tor acceſſione emptoris vtatur,vt docet, Vlpian.
in l. Pomponius,*§.præterea ff.de acquir.poſſeſſ*.

Ad quintam quæſtionis partem, an interrupta 16
ſemel poſſeſſione, poſſit de nouo ab eodem con-
tinuari,quia hæc difficultas pendet à dicendis,*in-*
fra in c.fin.hoc tit.ideo breuiter diſtinguendo,reſ-
pondeo de Iure noſtro Canonico ſemel interru-
ptam vſucapionem,non poſſe de nouo adimpleri
quia cum ex *d.c.fin*.& ex aliis, ſemper fides bona
deſideretur, & per interruptioné mala fides cau-
ſetur,vt iam late dixi,*ſup in q.præced*. quibus mi-
rum,vt hoc noſtro iure ſemel interrupta præſcri-
ptione nequeat continuari,ſentit Gloſſa *in dict c*.
placuit 16.*q*.3.communiter omnes,*in cap ſine poſ-*
ſeſſione de reg.iur.lib.6.Balboa *hic hic n*.98.†De Iu- 17
re autem Ciuili aliter dicendū eſt procedere per
Textum *in l ſi ædes*,*§ libertas*,*ff.de ſeruit vrban*. per
Textum etiam *in fin.Cod.de præſcript*.30. *annorum*,
nam hoc Iure præſcriptio ſemel bona fide cœpta
non interrumpitur,ex ſuperuenienti mala fide;&
ſic mirum non eſſe:docent Doctores quod præſ-
criptione ſemel interrupta, poſſit de nouo præſ-
criptio adimpleri,& continuari,præcipue ſi con-
ſideres quod actiones perſonales,etiam cum mala
fide præſcribūtur tempore longiſſimo 30.vel 40.
annorum,quod verum eſſe latius exiſtimant,Bar-
tol *in l.ſequitur*,*§ ſi viam*,*ff.de vſucap* Innocent. *in*
c.cura de iure patron.Hoſtienſ. *in ſumma de præſcr*
tit.de præſcript.rerum immobilium, § *quæres*, verſic.
actiones perſonales,& relati à Menchaca,*lib*.2 *illuſt*.
quæſt.cap.76.*n*.3.Parlador.*rerum quotid.lib*.2. §.15.
num. 14.

Ex

18 Et qstenus de Iure Canonico apprehendi videatur ex *dicto cap placuit*, vt interrupte poſſeſſio, poſſit iterum inchoari, vt contra communem opinionem ſentit Salicetus *in l 2. Cod. de fructibus, & litium expenſis*, temen verias eſt ex *dicto cap. fin hoc titulo* ex ſemel interrupta poſſeſſione, iterum continuari non poſſe de nouo præſcriptionem ſemel cœptam. Nec obſtate dicunt Dnctores Textum *in dicto cap. placuit*, quia non habet authoritatem legis Canonicæ, com ibi Gratianus ad litteram, tranſcripſerit Textum *in d. l fin Cod. de præſcriptione 30 annorum*.

19 † Ex his ergo menet dicendum, vt ſemel interrupta poſſeſſione, nunquam ad vſucapionem poſſeſſori proſit, etiam ſi poſtea recuperata poſſeſſione, tempora vſucapione compleet, volens priorem poſſeſſionem poſteriori iungere *l. 2. Cod. de præſcript. longi temporis*, nam habetur ea præcedens poſſeſſio, ac ſi nunquam poſſediſſet, & ite ſi eandem rem voluerit vſucapere debet incipere à ſecunda poſſeſſione; adeo vt ſi is, qui bona fide rem cœperet poſſidere, illam poſſidere deſierit, ante completam vſucapionem, & ſic vſucapio fuetit interrupta, & cognouerit rem eſſe alienam, ſi iterum poſſeſſiouem recuperet, vſu ramen non capiet, etiam Iure Ciuili atento, quoniam initium poſſeſſionis, quod etiam eo Iure ſpectamus vitioſum eſt ex *l. ſi is, qui pro emptore, ff de vſucapionibus, § ſi quis bona*, vbi expreſſis verbis latius Paulns demonſtrat, & *ibi* Doctores. Barboſa *hic n. 93*.

20 Dubium tamen eſt, an ſi bona fide inciperet poſſidere, poſteà verò dubitet, an eo caſo interrumpatur præſcriptio, verius eſt, vt non dicatur præſcripcio, vel vſucapio interrupta. ſi moralem adhiberet diligentiam ad deponendum dubium, vt ſentiunt, Abbas Felinus, & multi alij, *in dicto cap fin hoc tit.* de quo ego latius *ibi* Balbus *de præſcript. 2 p. 5 partis quaſt 2.* Sarmiento *lib. 2 ſelect. cap. 10.* Faquineus *lib. 1. controuerſ. cap. 75* Couar. *in reg poſſeſſor. 2 p. § 7. à n. 3.* Molina *de Iuſt. tom. 1.*
21 *tract 2 ſp 63.* verſic *ſecunda concluſio*. † Secus tamen ſi illam moralem diligentiam adhiberet, & ex inſcitia dubius eſſet de bona fide, quia tunc iam iſte bona fide non poſſidet, & conſequenter bonam fidem interruptam aſſe, & ſic vſucapionem, vel præſcriptionem; ite ſentit Balboa *in cap. vigilanti 5. hoc tit. n. 57 & 20. ex l ſi fur. 9. 1. ff. de vſucapionibus* in verbis ibi *ſi quis id, quod poſſidet, non putet ſibi per leges licere vſucapere, dicendum eſt, etiam ſi erret non procedere, tamen eius vſucapionem, vel quia non bona fide videatur poſſidere, vel quia in Iure erranti, non procedat vſucapio.*
22 † Vnde Couarruuias *vbi ſuprà*, 6. 8. *num. 5*, rectè colligit quod ſiquis rem poſſideat, credens eſſe Titij, cum reuera ſit Sempronij, nullam habeat malam fidem, ſed potius inuincibiliter ignoret rem illam Sempronij eſſe, ſed contra propoſitum *dicta l. ſi fur.* & Balboa, ſentit Molina *dicta diſputat. 63.* verſiculo *dubium eſt hoc loco*.

23 Ad ſextam quæſtionis partem, quibus proſit interroptio præſcripiionis, reſpondeo, ei prodeſſe primò, qui vſucapionem vſurpat, ne contra illum procedat vſucapio; ſibi enim eo in caſu vigilaſſe videtur.
24 † Huic modo dicendi fortiter obſtat Textus *in l. non fraudantur 134. §. nemo, ff. de reg Iuris l. 1. ff. de dolo*, vbi is, qui alterius poſſeſſionem inuadit, & vſurpat, etiam ſi Dominus ſit delinquit, cum id propria authoritate facit: confirmatur exemplis legum *in l. 3. § ſi meum, ff. ad exhibendum, l eum qui, §. is autem, ff. de furtis, l ita demum, ff de receptis arbitris. l. ſi duo, ff ſi quis cautionibus l. ſi communis, l. ſi ex duobus, ff. de noxalibus actionibus*, cum multis adductis à Petro Fabro *in d. l. 134.* † Quibus id generaliter probatur neminem ex dolo 25
ſuo præmium ferre, non debere, ob idque in ſpeciebus prædictorum Iurinm doloſè actionem ortam ea dolo non prodeſſe. † Imo, & hodie verum eſt quod interruptio violenta poſſeſ- 26
ſori eduerſùs eum, qui vim fecit, nihil noceat ad conſequendum Dominium rei; nam is, qui vim adhibuit Dominium amittit, ſi aliàs Dominus erat, ita vt ſine vſucapione ſtatim Dominium poſſeſſori acquiratur, vt *in, §. nodum inſtitut. de vi bonor. raptor. l ſiquis intentam l. penultim. & vltim. Cod. vnde vi*, & vtrobique Doctores, & applicabis quæ latè adduxi *in cap. olim cauſam 12. cap. cum ad ſedem de reſtit. ſpoliator. in capite grauis*, & in aliis illius titali capitibus, vbi egi de violento poſſeſſore, Balboe *hic num. 65. in fine* verſiculo *qua omnia*.

De Iure tamen prædictæ difficultati occurten- 27
currentes Donellus *lib 5. comment. cap. 21.* verſic. *huius interruptionis*, vbi Oſualdas Balboa *hic num. 94. & 95.* docent quod Dominus vſurpans rem ſuam ab vſucapiente eam, & ſic vſucapionem interrompens, tantùm in eo delinquat, quod vim adhibet, ſed in eo, quod poſſeſſionem vſurpat, ne amplius proſit eduerſario hactenus dicunt vti Iure ſuo; ſiquidem quod ſuum eſt eduerſùs alienam poſſeſſionem tuetur, nec dolo facit, qui Iure ſuo vtitur, *l. nullus, ff. de reg. Iuris*; adeo vt ſi poſſeſſor interdicto vnde vi experiatur ad poſſeſſionem recuperandam, in quo omnia damna continentur, & omne id, quod actoris intereſt vim factam non eſſe, *l. 1. §. non ſolùm, ff. vnde vi* non verò æſtimandum eſſe, quod poſſeſſio, & vſucapio interrupte ſit, quoniam damnum non eſt ſiquis eo Iure, quod ex re mea faciebat, vti prohibeatur *l. proculus ff de damno infecto*.

Ad alterem huius dubij partem, an interru- 28
ptio proſit aliis, qui poſſeſſionem non vſurpatunt videtur dicendum quod non, nam ſicut lere dicimus, *in cap. 17. de re Iudicata*, per Textum *ibi*, res inter alios acta aliis non nocet; ſic nec etiam aliis podeſſe, *l. ſi vnus, § pacta*, verſic. *ſi ante, ff. de pactis, l. 2. Cod. quibus res iudicata non*
noceat. † Sed ex aduerſo videtur pro affirmati- 29
ua ſententia ſtare conſultum, *in l. naturaliter, ff. de vſucapionibus* dum ſit vſucapionem naturaliter interrompi, non ſolùm ad eum, qui deiecit, vel eripuit, ſed ad omnes. vt rectè notat Cajac. *ibi*, & in fragmentis ad Vlpianum *tit. 20. §. 14.* Gilbertus *lib. 2. enantiophanon. cap. fin.* quos notat Robertus *lib. 5. receptarum lectionum, c 35.* Donellus *dicto cap. 21. comment.* verſic. *ſed interrumpitur*, & Balboa *hic num. 67. in fine*, concludit dicendo certum eſſe omnibus interruptionem prodeſſe, etiam illis, qui non vſurpatunt, quamuis aliàs factum alienum, nulli nocere ſoleet: nam amiſſa ſemel poſſeſſione ex nature ſua concedit vſucapio; adeo vt omnes, qui poſtea rem vſucaptem eſſe negauerint, non tueaorur elieno facto, ſed propria nature vſucapionis, quæ ſine poſſeſſione nulla eſt. † Et licet verba, 30
dict. l. naturaliter, ibi *quo caſu non aduerſùs eum tantum, qui eripit interrumpitur poſſeſſio, ſed aduerſùs omnes*

omnes, difficillima ſint adbuc dicendum fuit interrumpi poſſeſſionem potius omnibus, quibus
31 potuit prodeſſe, & non aduerſùs omnes. † Tamen Robertus *d. lib. 2. recepta lectionis c. 32.* reſpondet ea verba *aduerſùs eum* intelligenda eſſe; id eſt *erga eum*, cum ſæpè *aduerſùs* pro *erga*, apud bonos authores ſumitur, vti ex Terentio, & Cicerone notat Oſualdus ad Donellum *dicto lib. 5. commentariorum cap. 21. littera D*, & etiam ex Petro Fabro oſtendit Cujac *in dicta l. naturaliter*, Balboa *ſub dicto n. 67.* hîc & Barboſ. *in dictione* 13. ex eodem Cicerone *lib. 2. de natura Deorum*; idem ſentit in illis verbis *pietas*, *& Iuſtitia aduerſùs Deos*, & idem Cicero *lib. 1. de officiis*, ibi *adhibenda eſt reuerentia quadam aduerſùs omnes*; id eſt *erga*, & interdum pro *contra* vſurpauit idem Cicero *3. in Verrem* ibi *pecunia conciliata aduerſùs leges, aduerſùs Remp.* idem *lib. 14.* ibi *non contendam aduerſùs te, ſi duriorem te prebes*.

32 Ad vltimum pro complemento materiæ interruptionis, breuiter ex adductis à Barboſa hîc addo præſcriptionem interrumpi per proteſtationes extraiudiciales, ſi ſunt aptæ inducere malam
33 fidem, vt iam notaui *ſub quaſt 2.* † Et per litem introductam coram Iudicè laico, etiam ſi nulla ſit, quia reus conſtituitur, etiam in mala fide coram Iudice incompetente, ad quod pro, &
34 contra applicabis *dicta in cap. 4. de Iudiciis.* † Et quod per exequutionem monitorij cenſeatur interrupta: dixit Rota apud Farinac. *deciſ. 9. n. 3. p. 2. recent.*

35 Sed an exceptio ſpoliationis interrumpat, quærunt Doctores per Gloſſam *in cap. 2. de ordine cognit.* verbo *illud poteſt*, per Gloſſam, etiam
36 notant. † Ad hoc, quod lis introducta per modum exceptionis, non interrumpit præſcriptionem, vt notant *ibi* Abbas *n* 20. Imola *n. 10.* idem Abbas *hic n. 13. poſt medicum* verſic. *per exceptionem vero*. Felin. *n. 12.* cum aliis Barboſa *in dicto*
37 *cap. 2. num* 8. † Vbi *à num. 9.* ait cum Burat. *deciſ. 172. num. 16. & deciſ. 436. num. 7.* quod præſcriptio, non interrumpitur per Iudicium, in quo actor ſuccubuit, niſi ſententia eſſet nulla, vel iniuſta, Felinus *hîc n. 57.* & fuit dictum in Romana vinea coram Obtembego, & per Beltram *ad deciſ. 477.* Gregor. *littera A*, vel niſi à ſententia fuerit appellatum, ſi pars apellationem fuit proſequuta, Seraph. *deciſ. 1023. num. 14. & de-*
38 *ciſ. 1086. num. 6.* Beltram. *loco citato.* † Et quod præſcriptio dicatur incorrupta per monitionem litis: tenuit Rota apud Farinacium *deciſione* 208. *numero* 4. *p. 1. recens.* ſed ſi fuerit iam perfecta, non interrumpi per litem poſtea motam, dixit eadem Rota *in deciſione* 285. *num* 1. *p. 1. recentior.* quæ & *deciſ. 716. num. 8.*
39 *dicta p. 2.* † Idem dicit ſi litem intentans ſuccumbi, vbi addit quod nec interrumpitur per oppoſitionem factam per viam oppoſitionis.

AD TEXTVM
IN CAPITE IX.
Quia indicante, hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

4 *Prædiorum finis Eccleſiaſticorum, non niſi 40. annis præſcribitur.*

DE intellectu huius Textus dixi *in cap 28. de Teſtibus quaſt. 1. à num. 44.* & conducunt *ibi* 1
dicta in tota quæſtione an teſtimonio vniuſteſtis ſit credendum, cum ex hoc Textu quæſtio de finibus vnius agrimenſoris definitione terminetur. † Et ex hoc reſpectu poteris applicare quæ 2
adduxi *ſuprà in cap. propoſuiſti 4. & in cap. cauſam matrimony 14. de probationibus*, vbi latè dixi de matronis, & peritis in arte, qualiter probent, & vnus ſufficiat.

Et in Textu ibi *exortam de finibus quaſtionem*, 3
qualiter fines Diæceſum, ſeu aliorum terminorum probentur, dixi latiſſimè *in c. cum cauſam 13. de probationibus*, vbi leges ad plures caſus. Item etiam applicabis dicta *in cap. 3. de probation.* vbi agitur de actione finium regund.

Sed quia præcipua Textus noſtri concluſio 4
eſt, vt finis prædiorum Eccleſiaſticorum, nonniſi 40. annorum ſpatio præſcribuntur; ideo adjunges adducta *ſuprà* de hac quadragenaria præſcriptione *in cap. Sanctorum, in cap. de quarta, cap. ad aures, cap. illud hoc tit.* vbi latiſſimè hanc partem expendi.

Et in verſic. ibi *hortamur igitur vt ad loca, de* 5
quibus eſt contentio accedentes eam in veſtra præſentia faciatis terminari. per hæc verba poteſt hîc inquiri de rebus, in quibus deſidaretur Iudicis viſio, vulgò *viſta de ojos*, vt decerni optimè valeat, hæc ſolet practicari in diuiſione terminorum, & finium, tam publicorum, quam priuatorũ vt ſic de facili ad æqualitatemquiſque reſtituatur ob quod applicabis quæ adduxi *ſup. in c. fin. de libell. oblat. q. 4. § 19.* vbi qualiter formetur proceſſus à Magiſtratibus, inuiſentibus, delicta, terminos, vel officia locorum. † Et occaſione huius 6
Textus poteſt agi de ea quæſtione, an Doctori, tanquam perito, aliquid aſſerenti credatur, latè diſputat Ceuallos *in pract. quaſt. 1.* & de agrimenſore *ibi num. 23.* de agrimenſore, & peritis in arte.

Et facit ad materiam huius Textus dictum *in* 7
dicto cap 3. de probationibus, vbi egi *ibi quaſt. 2.* qualiter finium regundorum actio, ſeu Iudicium metiatur. Et *ibi quaſt. 3.* egi an præſcriptio quinque pedum poſſit aliquo modo redigi ad actionem finium regundorum, nec de nonnullis aliis quæſtionibus agam ad materiam Textus ſpectantes. Repetit nouiſſimè ad Textum hunc Matthæus Colletus *de proceſſib. executiuis p. 4 pag. 95.* ſatis ex notatis hîc & in ſequentibus quæſtionibus intelligendus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO I.

An Iudex Eccleſiaſticus faciat vim inhibendo Iudici ſæculari, ſi cognoſcat inter perſonas Eccleſiaſticas ratione finium regundorum: Et an Eccleſiaſticus Iudex, poſſit exequi iudicium æſtimatorum agrimenſorum, abſque reuiſione: Et an Iudex Eccleſiaſticus faciat vim exequendo ſententias calculatorum, appellatione remota: Et ſi de terminis communibus agatur, qualis fiat computatio: Et qui teneantur ad indicationem finium?

SVMMARIVM.

1 L.5. tit.3. lib.7. ordinamenti, l.3. tit.7 lib.7. recopilat. numero ſequenti, n.7.

2 *Iudices laici cognoſcunt de aliquibus rebus poſſeſſis ab Eccleſiaſticis. n.3. expenditur, n.4. & Vide; à n.5.*

3 *Finium regundorum Iudicium, eſt declaratorium Dominij.*

5 *Eccleſiaſticus Iudex inhibet ſæculari cognoſcenti inter Eccleſiaſticos, actione finium regundorum.*

6 *Finium regundorum actione agens, tenetur probare ſe Dominum.*

8 *Reuiſio admittitur in taxatione fructuum, vel damni, & habet vim appellationis, num.9. fallit, n.12.*

10 *Eccleſiaſticus Iudex vim facit non admittendo reuiſionem æſtimatorum, ſeu agrimenſorum. Quid de appellatione, ſub n.11.*

11 *Periti in arte, ſunt nominandi, ad reuidendum cum æſtimatores, & agrimenſores diſcordent.*

13 *Eccleſiaſticus Iudex, non facit vim exequendo calculorum ſententiam, n.14. & 15.*

14 L.22. tit.6. lib.3. recopil.

15 *Reliqua quanta ſit, in ſuſpenſo eſt, antequam expenſi ratio habeatur.*

16 *Computatio, id eſt diuiſio terminorum, quo modo fiat inter populos, expenditur, num.17. & 18. vbi de paſcuis diuidendis inter vicinos, num 20.*

19 *Communio de indiuiduo, cenſetur facta pro æqualibus partibus, & portionibus.*

20 *Paſcua diuiduntur pro rata poſſeſſionum, & pecudum, idem de terminis inter populos, n.21. & n.22. fallit, n.23. vbi quod procedat Iudicis arbitrio.*

24 *Pauper nequaquam poteſt tot ligna ſcindere in nemore, quot diues.*

25 *Fines indicare qui teneantur, num.26. vbi de emphyteuta, & poſſidente bona Eccleſiæ, & num.27.*

27 *Fines indicare tenetur pars, vbi exorta eſt controuerſia, circa cauſam renouationis bonorum.*

28 *Finium indicatio debet eſſe concludens. Et quod mutans, ſeu occultans confines tenetur declarare, & certificare, n.29.*

1 AD primam quæſtionis partem, quæ ex eo oritur, quia ſolent plerumque Monaſterijs, & perſonæ Eccleſiaſticæ occupare terminos publicos, alicuius villæ, vel ciuitatis, ad quorum petitionem in ſupremo Regis conſilio deputantur Iudices terminorum ad exequendam legem Toleti, quæ eſt *lex 5. ordinam. tit. 3. lib.7. & lex 5. tit.7. lib.7. recopil.* vbi datur pleniſſima facultas procedendi, contra quaſcumque perſonas, & vniuerſitates, & ſolet controuerti, an ea diſpoſitione illarum legum ſint comprehenſæ perſonæ Eccleſiaſticæ.

Et pro affirmatiua ſententia faciunt plures caſus adducti, *in cap 2. cap.4. cap fin. de Iudicijs, & alibi*, vbi laici Iudices ſunt de quibuſdam rebus temporalibus poſſeſſis ab Eccleſiaſticis; cum etiam ex generalitate prædictarum legum Regiarum, quia nihil excluduntur, cum totum dicatur, *l. in agris. ff. de acquirendo rerum Dominio lex age cum Geminiano, Cod. de tranſactionibus.* 2

† Tertio quia Iudicium finium regundorum de ſui natura eſt declaratorium Dominij, vt docet Baldus *in l. ſi quis, num.3. Cod finium regund.* verſic. *nota*, & ſic non agitur, quia qui declarat terminos ad aliquem pertinere de nouo inducit, vt docet Cardinalis *in clement. conſtitutionem, §.2. num 2. de electione, & in clement. ſtatutum, n.4. eodem tit.* Fulgoſius *conſ.147.* Gabriel *conſ.3. de reg Iuris.* † Et ſic videri vt Iudex Eccleſiaſticus vim faciat procedendo per cenſuras contra Iudicem ſæcularem, cum ipſe nihil Iudicet aduerſùs Eccleſiaſticas perſonas, nec eius bona, ſed ſolùm declaret terminos ad alios pertinere & iniuſtè fuiſſe occupatos; & ſic quia cognouit tantùm de nudo, & medio facto intrare regulam, de qua latè dixi *in dicto cap. fin. de Iudiciis quæſt. 2.* vbi egi de quæſtione an laicus cognoſcat de facto rei Eccleſiaſticæ. 3 4

Adhuc verò in puncto noſtræ quæſtionis verius eſt, vt dicamus Eccleſiaſticum optimè laicum inhibere eo quod actio finium regundorum continet in ſe cauſam proprietatis, iuxta Textum *in dicta l. ſi quis, Cod. finium regund.* vbi Baldus, & Paulus, & Rota Bononienſ. *deciſ.36.* vbi *n 2.* dicit communem opinionem: ſequitur Zephalus *conſ.64. num.8. lib.1.* contra *in l. vnica, Cod. ſi de moment. poſſeſſ. p.13. n 99.* 5

Secundo quia agens actione finium regundorum, tenetur ſe probare Dominum, vt per longam diſputationem docet Faber *in §. quadam actiones, num.32. inſt. de actionibus*, Angelus *ibi num.11. per leg.3. Cod finium regund.* vbi Iaſon. *num.71.* Hieronymus de Monte *de finibus regund. cap 41. num.3. tomo 3. p.2. tract.* & ſequitur Marcus Antonius de Amatis *deciſ.19. num fin.* videndus Baldus *conſ.379. & 420. volum.1. & conſ.268. volum.2. & conſ.408. volum 3. & conſ.445. volum 5.* Iaſon. *conſ 6. volum.1. & conſ.200. volum.2.* vbi latè declarat hanc materiam, & ſic cum agens hoc remedio finium regundorum, ſit actor, & teneatur probare Dominium contrarium conuentum, ſequitur, quod tenetur ſequi forum rei *l. actor, Cod. de probation.* cum vulgatis, de qua regula dixi *in cap. cum ſit generale de foro competent.* 6

Nec obſtant adducta *ſuprà* fundamenta pro prima, non dictæ leges Regiæ, quia nihil diſponunt contra perſonas Eccleſiaſticas quæ per verba generalia, non ſunt comprehenſæ ex defectu poteſtatis, & iuriſdictionis, iuxta ea, quæ latè adduxi *in d. cap.2. 3.4. & 4. & fin. de Iudiciis,* 7

& aliis *de foro competenti*, *& in cap. tuam de or-*
dine cognit. docent Doctores ex regula Textus *in*
cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ de conſtit. multis addu-
ctis Ceuallos *de cognit. per viam violentiæ p.2.*
quæſt.19 à num.6. vbi *à num.15.* refert in puncto
ſe patrocinantem quandam cauſam Monaſterij
Sancti Clementis Toleti, aduersùs quod pro-
ceditur actione finium regundorum per ipſam
Ciuitatem coram Domino licentiato Villobeta
de Montoya, Iudice terminorum à ſupremo Re-
gis conſilio nominato, & ex aliis fundamentis
ab eo relatis, qui etiam ibi *à num.17.* concludit
appellatione remota in Iudicio finium regundo-
rum eſſe ſententiam exequendam, abſque metu
violentiæ.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem, an Iudex
Eccleſiaſticus poſſit exequi iudicium æſtimato-
rum, & agrimenſorum, ſeu aliorum peritorum
in arte abſque reuiſione, vt reſpondeatur, vide-
tur admittendam eſſe reuiſionem in taxatione
fructuum, vel damni, vel Domus, vel alterius
rei, in quibus nominantur æſtimatores ex Tex-
tus *in l. hac edictali, §. his illud*, vbi Baldus illud
notat, *Cod de ſecundis nuptiis*, Alex. *conſ.21. vo-*
lum.7. Batt. Bald. & Angelus *in l. arbitro, ff qui*
ſatis dare cogantur, Imola *in l fin. ff qui, & à qui-*
9 *bus* † Et ratio eſt quia talis reuiſio habet vim ap-
pellationis, vt tradit Afflictis *deciſ.138.* Marcus
10 Antonius Peregrin. *deciſ 30. num.3.* † Ob idque
etiam dici debere Iudicem Eccleſiaſticum vim
facere, non admittendo reuiſionem, ſicut ſi
non admitteret, appellationem, exequendo de-
clarationem æſtimatorum, vel agrimenſorum,
reuiſione rejecta, ſicut contingeret, quando
exequitur ſententiam, appellatione remota, quia
iſti æſtimatores poſſunt recuſari, vt tradit Ze-
phalus *conſ.750. volum 5.* & proſequendo Ce-
uallos *de cognitione per viam viol. p.2. quæſt.161.*
admittit prædictam ſententiam, dum tamen
reuiſio petatur à parte.

11 Quid ſi fuerint diſcordes æſtimatores, agri-
menſores, vel illi, qui vocantur *alarifes*, tunc
alteri in arte periti erunt nominandi, & tandem
erit iudicandum, ſecundùm ſuam reuiſionem
nihil addendo, vel detrahendo, & in tali euen-
tu, iam Iudex non faciet vim, appellatione re-
mota, nec tertia reuiſione deſiderata quoad ef-
fectum ſuſpenſiuum; ſecus verò quoad deuolu-
tiuum, quia appellatio eſt admittenda, dum ta-
men æſtimatio, & taxatio non procedat virtute
alicuius executoriæ, vel inſtrumenti publici, vel
ſententiæ tranſlatæ in authoritatem rei iudica-
tæ, quia tunc quoad omnes effectus, erit appel-
latio excludenda, ſicut excluderetur ab ipſa ſen-
tentia diffinitiua, vel executoria, & in hoc caſu
Iudex Eccleſiaſticus, non faciet vim nec ſæcu-
laris iniuſtitiam, vt teſtatur Ceuallos in caſibus
ita contingentibus Iudicatum eſſe; imo & ſe Iu-
12 dicaſſe. † Et hoc in ſenſu accipiendam eſſe ſen-
tentiam contra primam relatam eorum, qui di-
xerunt poſſe à Iudici Eccleſiaſtico exequi iudi-
cium peritorum, & declarationem factam ab
ipſis, quia ipſi non proferunt ſententiam nec
Iudicium proprium, & non eſt ſententia Iudi-
cis, non eſt admittenda reuiſio, cum ille non
ſit actus Iudicialis, ſed declaratorius æſtima-
torum.

13 Ad tertiam quæſtionis partem, quia de peri-
torum in arte procedit; ideo ex libito adjun-
ctam hîc præmiſſis, quæ *ſuprà* adduxi *in cap. cum*
cauſam 13. de probat. quæſt.2. verſic. *ad vltimam,*
num.10. & 11. vbi an calculationes in libris mer-
catorum factæ, habeant executionem paratam,
& *in cap.1. de fide inſtrument. quæſt.9. num 32.* an
error calculi habeat executionem paratam, &
cum dubium ſit in Iure, an Iudex exequendo
ſententiam ſuam, per quam confirmat Iudicium
calculatorum appellatione remota, vim faciat,
ideo exiſtimo vim non facere, quia calculatores
electi à partibus, cenſentur eſſe arbitratores, vt
ſcribit Alex. *conſ.21. num.8 & 12. lib.7.* à quorum
ſententia non datur appellatio, vt reſoluit ſe hac
quæſt.17. limit.14. maximè quia talis calculatio,
dicitur partium tranſactio, vt tradit Alexander
conſ.21. ex num.9. & ſic, quando talis calculatio
confirmatur per ſententiam, habet executionem
paratam, quæ non ſuſpenditur per appellatio-
nem, vt docet Schac. *vbi ſuprà dicta quæſt 17.*
limit 33. num.5. tenent hanc ſententiam, Barto-
lus *in l 2. num.3. Cod de Iure fiſci*, Ceuallos *de co-*
gnitione per viam violentiæ p.2. quæſt 142. quod
verum eſt quidquid pro contraria ſententia di-
xerint Germinius, Gabriel *conſ 43. lib.1. num 3.*
Marches *in tract. de commiſſion 1.p cap.22 n.54.*
vbi dicit, quod à peritorum relatione poteſt ap-
pellari, & talis ſuſpendit executionem.

Et confirmatur noſtra ſententia de Iure Regio, 14
vt ſentit Guttierrez *lib.1 pract q.37. ad l.22 tit.6.*
lib.3. recop. in illis verbis *que los alcances echos por*
contadores de conformidad ſiendo confirmados por
ſentencia de iuez competente ſe executen ſin enbargo
de apelacion, in tantum quod confeſſio recepti,
non poteſt exequi, vt tradit Auendaſius *de exe-*
quend. mandatis 2.p. cap.10. num.31. Bobadilla *in*
ſua polit. lib.5. cap.8. num.72. & 78. & Guttierrez
de tutelis 3 p. cap.1. num.53. Parlsdor. *lib.2 rerum*
quotid. cap. fin. p.1. §.6. ex num.1. Faquineus *lib.8.*
controuerſ quæſt 58. elegantet Nuñes, de Scobar.
in ſuo tract. de ratiocin. cap.21. à num 20. vbi pon-
derat *l.3. tit.5. lib.9 recop.* ibi *por cargo y deſcargo.*
† Quia antea quam expenſi ratio habeatur in 15
ſuſpenſo erit quanta ſit reliqua, & ita conclu-
dit Scobar *num.22.* iudicatum in hac Regali
Cancellaria Pintiana nouiſſimè Rodriguez *de*
executione cap.1. art.3. à num.10. & 11. & practi-
cam procedendi, tradit author Curiæ Philipicæ
2 p § 4 verbo *cuentas, num.2.* vbi reſoluit no-
ſtram quæſtionem, ſcilicet quod Iudex Eccle-
ſiaſticus non facit vim exequendo, appellatio-
ne remota *quando los contadores eſtan conforme, o*
con terceros en diſcordia, ſecus verò non ſeruata
illa forma, vt tradit Guttierrez, *vbi ſuprà*, quod
notandum eſt.

Ad quartam quæſtionis partem, de computa- 16
tione terminorum, quia ſæpè numero contingit,
vt plures populi communitatem paſcuorum de
antiquo habentes conpaſcua illa diuidere, & di-
ſtincta habere conentur, & cum ignoretur quis
plus, quiſve minus termini in dicta communi-
tate ab initio contulerit; ideo dubium eſt qua-
liter hæc terminorum, & compaſcuorum com-
putatio, & diſtributio fieri debeat, an pro modo
poſſeſſionum, & vicinorum, & pecorum, an
verò pro æquis portionibus. † Et quod cuilibet 17
vico, & æqualis pars termini ſit in computatio-
ne applicanda; non habito reſpectu ad ouium,
vel vicinorum majorem, vel minorem quan-
titatem: colligit Albericus *in l. vſus pars per*
Textum ibi, ff. de vſu & habitatione. † Vbi di- 18
cit quod quando paſcuum legatur duobus &

alter

Digitized by Google

alter habet decem equos; alter verò autem, æqualiter cuilibet ſunt paſcua præſtanda, non habito reſpectu ad majorem numerum equorum, & ratio eius eſt, quia ita abſorbent totum paſcuum decem, ſicut centum pecora: docet in terminis Gregorius Lopez *in l.26 tit.31.p 3.* verbo *plobaſen deſpues*, vbi dicit quod è contra quantum quiſque partem in communione contulerit, eadem pars illis ſit præſtanda; ſi verò conſtare non poſſit omnes admittentur pro virili.

19 † Et facit quia vbi aliter non apparet communio de indiuiduo ſemper pro æqualibus partibus, & portionibus facta cenſetur, ex *l. etiam partis ff. de vſufructu*, & reſpectu coniugalis quæſtus conſtitutum conſtat ex *l.103 ſtyli & ex l.1. tit.9. lib.6. recop.* tenuit hanc ſententiam in terminis noſtræ quæſtionis Antonius Theſaurus *decis. 71. n.3.* & faciunt plura, quæ dico *in cap.1. de Parochiis*, vbi qualiter diuiſio fiat.

20 In terminis tamen aliis verior eſt ea ſententia, quæ docet pro rata poſſeſſionum, & pecudum diuidenda eſſe compaſcua, & terminos; item reſpectu vicinorum cuiuſlibet vici, & oppidi eſſe diuidendos terminos: argumento Textus *in l quærebatur, ff. ad legem Falcidiam*, ibi, *eius, quod exigi poteſt pro rata ſit diſtributio*. & ex *l. Imperatore, Cod de ſeruitut ruſticor. prædior.* vbi Antoninus & Verus Auguſto Cæſari in hæc verba reſcripſerunt: *Aquam de flumine publico pro modo poſſeſſionum ad irrigandos agros diuidi oportere, niſi proprio quis Iure plus ſibi datum oſtenderit*, & aquarum diuiſione, ſic reputat dicendum Menochius *lib.2. de arbitr. caſu 128. num 2* Calcaneus *conſ 14 col.3.* ex Textu *in l. pecoris, cum l. ſequenti, ff de ſeruitut. ruſticor.* Franc. Marcus *decis. 283.* Odofredus *in l. vſus pars, ff. de vſu & habitatione.*

21 † Vbi tenuit quod ſi duobus legatus ſit vſus paſcui, qui ſufficiat pro decem equis, & vnus habet tres equos, alter verò ſeptem, vnus habere debeat tres, alter verò reliquas ſeptem partes: tenuit Petrus Surdus hanc ſententiam *conſ 65. num. 25.* & Nuñez de Scobar *de ratiociniis, compos 7 num.2. & 7.* addens eo maximè caſu, locum habere, quando aliquis ex conſociis populis, inter quos communio diſſoluitur aliqua ſpeciali dignitate, vel prærogatiua fulgeret: argumento Textus *in l plenum. § equitij*, & rurſus *in §. iubemus, ff de vſu & habitatione*, ibi, *aliquando enim largius cum vſuario pro dignitate eius, cui relictus eſt vſus.*

22 Et confirmatur ex dicto Gregorij lopez *in l.9. tit. 18 part. 3.* verbo *como los ricos*, dicens quod vniuerſitatis paſcua inter vniuerſitatis homines, & eorum Dominos diuidi debent, pro modo facultatum, & poſſeſſionum. Et quod ſinguli homines debent pro rata ſuarum facultatum, mittere eorum animalia in paſcuis; ita quod nec ipſi Domini, nec incolæ totum abſorbeant territorium, ſed ſecundùm patrimonij qualitatem poſſideant, quia ille qui habet minores poſſeſſiones; debet etiam vti minus paſcuis, vt tenuit Bertrandus *dicto conſ. 37. & conſ. 102. volum. 2.*

23 *num.6* † Qui *in conſ. 37. lib. 1. & conſ. 75. lib.2. num.15. & conſ.1 lib 3.* computationem, de qua loquimur, dixit pendere à Iudicis arbitrio: tenuit Afflictis *in conſtitution. Neapolit. Rubrica 85. num. 8.* quos refert Menochius *lib. 2 de arbitr. caſu 145. num. 14 & 15.* vbi dicit quod in hoc arbitrio Iudex conſiderauit paſcuorum qualitatem; incolarum quantitatem, conditionem, &

æquitatem; nam extant agricolæ pauperes, quibus liberius concedere paſcua, quam opulentis totum, ac bonum eſt, quod arbitrium non diſſonat ab hac noſtra ſententia, quam tuetur, iuxta dictum Gregorij Lopez *in dicta l.9.* Hieronym. de Monte *in tract. de finib regund. cap.71. num.20. & 21.* † Imò confirmatur ex Burgos de Paz 24 *conſ.43. num. 12.* ex Rebuffo *in l.1. de apochis publicis lib.11.* vbi dicit pauperem nequaquam poſſe tot ligna ſcindere ex nemoribus vniuerſitatis, ſicut diues: & ſic ibi tenuit Platea, & dicit rationem, D Thomas *2.2. quæſt.61. art.2* quia Iuſtitia diſtributiua, tanto plus alicui de bonis communibus dat, quanto quis habet maiorem principalitatem, & dignitatem in communitate.

Ad quintam & vltimam partem, qui tenetur ad indicationem finium vt reſpondeam præmitto ea, quæ adduxi *ſupra in cap. 13. de probation. ſub quæſt 3. a num 36* vbi de indicatione confinium: quibus ſuppoſitis iam breuiter ad nonnullos caſus infero. 25

Primus quod emphiteuta regulariter cogi poterit à Domino directo ad talem indicationem; 26 latè Riccius *in decis Curiæ Archiepiſc Neapol 29.* quam dicit *in collect. ad Textum in l.3. ff finium regundor. 1489* ampliandam in caſu decis. Rotæ Romanæ, vt per Farinac *in decis 91* & melius *in decis. 193* vbi fuit dictum quod poſſidens bona Eccleſiæ, ſiue emphytheuta, ſiue fructuarius ſit, ſiue colonus, tenetur ad indicationem bonorum, pro quibus Canonem ſoluit; & rationem reddit Balbus *in decis. 29* quia aliàs omnia bona præſumerentur Eccleſiæ, & ita hoc fuiſſe ſæpiùs per Rotam reſolutum, teſtatur Farinacius *in citata deciſione.*

Secundus caſus, vbi exorta controuerſia, circa cauſam renouationis bonorum; nam tunc 27 pars tenetur indicere fines antiquos, & propterea non ſufficit ſola bonorum expreſſio, vt tradit Farinacius *ſuprà decis. 147.* Riccius *dicta collect. 1489.* † Tertius caſus eſt, ſecundùm eoſ- 28 dem pro ampliatione primi, quia circa præfatam indicationem bonorum emphitheuticorum, dicunt debere eſſe veriſimilem, quæ ſi talis non eſſet, reiiciendam fore, vt refert deciſum idem Farinacius *dicta decis. 147* & idem Riccius, *vbi ſuprà* cum eodem Farinacio *in decis. 141.* infert quod indicatio, nedum veriſimilis, ſed etiam concludens debet eſſe. Et quia plura de hac indicatione ſcribit Farinac. *ibi decis. 150.* ideò alia non addo, eum videbis. † Et addo pro complemento, quod reus qui mutauit vel occultauit confinia Conuentus, actione reali tenetur ad inſtantiam actoris illa declarare & certificare, Ciriacus *tom. 1. ſub controuerſ. 60.* alia ſcribens.

AD TEXTVM

IN CAPITE X.

Ex tranſmiſſa, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

I. MATERIA principalis huius Textus ſpectat eò quod eſt ſub Rubro de præſcriptionib: ad eam quæſtionem, an tempore hoſtili-

tatis, vel vbi adeſt, impedimentum currat præſcriptio, aut ſemel cœpta proſequi valeat, & qualiter nonnulla dicta *in c. illud 8 ſuprà*, pertinent ad hanc tractationem; imò & inuolui valent, ea quæ *ibi*, latè adduxi de modis, quibus interrumpitur, ſeu vſurpatur præſcriptio, & vſucapio.

II. Et in verſic. *quod cum Eccleſia* & in verſ. *clerici, qui prædictas habuerunt Eccleſias minuatim omnes Ius parreciale, prater Ius funerandi Matrici Eccleſia ſubtraxerunt*. Ad hæc verba applicabis dicta *ſuprà in cap. de quarta*, item plura dicta ſub *tit de reſt. ſpol.* III. Quatenus hîc Pontifex in verſic. *mandamus*, ibi *reſtitui faciatis, decimas oblatione cum aliis aueutionibus*. Applicabis alia adducta iuxta intellectum Textus *in cap. ad decimas de reſtitut. ſpol.* ſuprà *in cap. cauſam 7. hoc tit.*

IV. Et ibi *Matrici Eccleſia*, quæ dicatur Matrix Eccleſia, iam latè *in c. 1. hoc tit q. 4.* verſic. *ad vltimam*, repetit ſuper Textum hunc Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p 4. pag. 97.* qui ex notatis & ex ſequentibus abunde percipitur.

Qvæstio I.

Quare præſcriptio cœpta non currat tempore hoſtilitatis, & belli, cum certum ſit captiuitate præſcriptionem naturaliter interrumpi: Et an præſcriptio, non obſtante impedimento continuari videatur, vbi plura remiſſiuè de materia impedimenti Iuris, aut facti?

Svmmarivm.

1 L. ſi is qui pro emptore, ff. de vſucapion. num. 15.

2 *Impedita non currit præſcriptio.*

3 *Præſcriptio non currit, quia dormit differt à præſcriptione interrupta, n 4.*

4 *Præſcriptio, qua dormit, aut ceſſat impedimento, eo ſubblato continuatur, non ſit ſi fuit interrupta.*

5. *Præſcriptio tempore hoſtilitatis, & belli, non currit, declaratur, num. 7. 8 & 16. 17. item tempore ſchiſmatis tyrannydis, tempore peſtis, num. 10. 11, 12. & num. 13. vbi durat treuga.*

6 *Præſcriptio non currit contra populum hoſtilitate deſtructum, n 8. fallit, n 9.*

14 *Præſcriptio non currit, vbi Ius non redditur, ex defectu Iudicis.*

16 L. Athbilicinus, ff. de ſeruit. vrbanor. num. ſequenti.

17 *Textus noſter intelligitur, num. ſequenti.*

18 Cap. cum nobis hoc tit.

21 *Verus intellectus* Textus *noſtri.*

22 *Præſcriptio dormit, ſi is, contra quem præcedebat agere non poſſet, facto Iudicis, vel aduerſarij, & propter poſſidentis potentiam.*

23 *Retrahi à conſanguineo res poteſt, non obſtante temporis tranſcurſu dati ad id, ſi adſit iuſtum impedimentum.*

24 *Impedimentum facti, diſtinguitur ab impedimento Iuris circa, præſcriptionem turbandam.*

1 AD primam quæſtionis partem deductam ex viſceribus Textus noſtri difficultatem facit Textus difficilis *in l. ſi is qui pro emptore, ff. de vſucapionibus*, vbi Paulus propoſitæ quæſtionis, *ibi* vnica concluſione reſpondet dicens quod captiuitate interrumpitur vſucapio rerum, quas captus per ſe vſucapiebat; ita vt præcedens poſſeſſio ſemel interrupta, nec proſit hæredi, propter legis Corneliæ fictionem eo apud eos mortuo, nec ipſimet proſit Iure poſtliminij in ciuitatem reuerſo.

Nec reſpondebis ſi dicas aliud eſſe loqui de præſcribente impedito proſequi ſuam præſcriptionem; aliud autem de eo aduersùs quem præſcribitur, quo impedito aut capto, aut hoſtilitate ſuppreſſo ex noſtro Textu, & *cap. 1. huius tituli*; iterum dum durat impedimentum ceſſat, ſeu dormit præſcriptio; id eſt, id eſt, tollitur de medio illud tempus impedimenti durantis, quo deducto, cœpta præſcriptio continuari intelligitur argumento Textus, *in cap. cum nobis 14. cap. auditis, cap. illud cum aliis hoc tit. cap. prima actione 16. quæſt. 3. cap. cum ſit Romana de appellationibus, l. retro, l. in bello, §. facti, ff. ne captiuis, l. 1. §. fin. ff de annali exceptione, l. vt perfectius, Cod. de bonis maternis, Authent. niſi tricennale eodem, l. etſi per Prætorem 26. ff. ex quibus cauſis, l. 28. tit. 29. part. 3.* quia tunc & ſimili modo videtur procedere reſpectu præſcribentis in caſu *dictæ legis ſi is qui pro emptore*; nam cum ibi ex Iuliani ſententia eo in caſu erat impendenti vſucapionis Ius; idem etiam deberet à Paulo reſponderi, præcipuè ſi conſideres cum Tiraquello *in l. ſi vnquam, Codice de reuocandis donationibus, num. 26.* ab hoſtibus captum per captiuitatem non videri animum habuiſſe amittendi poſſeſſionem, ne alias ſibi iactare præſumatur contra regulam Textus, *in l. cum de indebito, ff. de probationibus*; ergo cùm adhuc Iuliano non obſtante, Paulus reſponderit *in dicta lege ſi is qui pro emptore vſucapionem eſſe interruptam*, & ſic omninò ceſſaſſe, vt latè explicui *ſuprà in dicta cap. illud 8. hoc tit.* ſequitur, vt dicamus in noſtro Textu, & aliorum ſpeciebus præſcriptionem continuari, etiam aduersùs Dominum captum ab hoſtibus, præcipuè ſi attendas ad Textum *in l. Athbilicinus, ff de ſeruitut. vrbanor. prædiorum*, vbi præſcriptio ſemel cœpta, non requieſcit, dormit, ſeu ſuſpenditur, imò potiùs continuatur, nullo obſtante impedimento.

3 Vt rectè ad praxim noſtri Textus materia reducatur, notandum eſt primò multùm intereſſe, an præſcriptio non currat, quia dormit, an non currat, quia interrumpitur; nam per interruptionem, vt iam *in dicto capite* illud explicui, omninò extinguitur, & conquaſſatur præſcriptio; ita vt nullo modo præcedentia tempora poſſeſſionis ad præſcriptionem prodeſſe poſſint, vt omnes agnoſcunt, *in lege naturaliter, ff de vſucapionibus*, Couarruuias, & ab eo relati, *in regula poſſeſſor 2. parte, §. 12. num. 2. ad finem*, Molina *de Iuſtitia tom. 1. tract. 2. diſput. 78.* Balbus *de præſcript. 6 part quæſt. 1. in proœmio*, declarat eleganter Gloſſa magna *in l. ſicut, Cod. de præſcript. 30. vel 40.* verbo *ſeruanda*, Baldus *in l. cum notiſſimi. Cod. eodem.* † Secus tamen, vbi præſcriptio ſemel cœpta dormire, aut ceſſare, ſeu ſuſpendi dicitur, quia talis nec extinguitur, nec conquaſſatur, ſed ceſſante impedimento currit; ita vt tempora præcedentia cum ſequentibus continuentur, ſublato de medio tempore impedimenti, vt hic quo temporis ſpatio durante, dormire, ceſſare, ſeu non currere præſcriptionem dicimus, 4

dicimus, vt notant ſuta iam *ſuprà* relata, Mo-
lina, Conar, Baldus, *vbi ſupra* Oſuald. ad Do-
nellum plures referens *lib.21.comment.cap.7 litte-
ra K, & l.& in eodem lib cap.9.littera E,& F*, Me-
noch. *conſ.45.* Rebuff. *in tract. de pacificis poſſeſſ.
fol.66.* verſic. *hoſtilitatis*, Maſcard. *de prob.concl.7.
num.11. & concluſ.116. num.1.*

5 Vnde iam rectè ad Textum noſtrum patet, vt
ſemel cœpta præſcriptio tempore hoſtilitatis, &
belli non currit, ſed potius dormit, ita quod fini-
ta hoſtilitate, tempus ſequens continuetur, poſſit-
que ad præſcriptionem, ſubducto tempore illo
hoſtilitatis de medio, ac ſi ſemper fuiſſet conti-
nuata, & perfecta vſucapio; ita expreſsè Textus
noſter, & Textus *in cap.prima actione 16.q.3* & ibi
in cap ſequenti, & eſt ratio, quia quemadmodum
agere impedito non currit præſcriptio, iuxta
Textum *in l.1.Cod.de annali exceptione, in Authent.
niſi triennale, Cod.de bonis Maternis*, & vt agnoſ-
cunt Doctores *in cap. quia diuerſitatem de conceſ-
ſione preb.* de regula præter relatos in prædictis
locis diuerſos caſus congerit Riccius *collect.155.
ad Textum in dicto cap. quia diuerſitatem*, aliis etiam
in cap.fin.de electione, ſic etiam procedere, & tem-
6 pore hoſtilitatis. † Imo Rebuffus *de pacificis poſ-
ſeſſoribus, n.301.* ampliat prædictam concluſio-
nem, vt procedat ſiue vna die durauerit hoſtili-
tas, ſiue pluribus annis, & *n.302.* etiam ampliat
nedum tempore durante belli, ſed etiam poſt
quia contra populum hoſtilitate deſtructum, &
bello, non currit præſcriptio, provt etiam cuili-
bet alio impedito non currit, vt docent Barboſa
hic n.5. Pinellus *in Authent.niſi, Cod.de bonis mater,
n.42.& 43.* Flaminius *de reſignatione benef.lib.11.
quæſt.13. num.1,*

7 Quæ concluſio procedit vtroque Iure Cano-
nico, & Ciuili, vt aduertunt Panormitanus *hic* &
Balboa *n.4.* ſiue inter Eccleſiaſticas perſonas, ſiue
ſæculares, ſiue tempus hoſtilitatis diu duret, ſiue
non quia ſemper de medio ſubducetur, vt oſten-
dit Bart. *in dicta l naturaliter, ff de vſucapion. ad fi-
nem*, verſic. *quæro an iſta vſucapio*; docens quod
etſi in aliis caſibus cœpta præſcriptio contra im-
peditum currat; ita tamen, vt reſtituatur: vt
*in leg. ſed etſi per prætorem, in princip. §. ſed etſi fe-
ria, ff.ex quibus cauſis maiores*, tamen in prædi-
cta hoſtilitatis cauſa dormire ait, & non currere
præſcriptionem, vt ſequitur Caſtrenſis *conſ.291.*
verſic. *quarto quia, & conſ. 290.* verſic. *item poſi-
ta*. Baldus *in leg.cum notiſſimi, § imò Cod. de præ-
ſcriptione 30. vel 40. annorum*, Corneus *conſ. 92.
volum. 4.* Et licèt Annib. *in dicta l. naturaliter,
num.294.& 303.* intelligat Textum noſtrum, &
Textum *in cap. cum vobis hoc tit.* in verbis ibi,
*tempore tamen intercidentium ſchiſmatum quæ ſe-
cundum Iuris curſum, ordine præſcriptionem impe-
diunt nolumus aliquatenus computari, &c.* proce-
dere impetrata prius reſtitutione, contra præ-
ſcriptionis curſum, tamen potiùs eſt, vt hic ipſo
iure procedat abſque neceſſitate reſtitutionis, vt
contingit in aliis, de quibus *infrà.*

8 Et in tantùm præfata concluſio procedat, vt
non ſolùm præſcriptio tempore hoſtilitatis dor-
miat, ſed etiam finito bello, aliquando dormiat,
nam contra populum deſtructum ab hoſtibus
præſcriptionem non currere probat Baldus
conſ.258. volum.1. verbo, *tertio quæritur*: aſſerunt
9 Abbas, Balboa, & cæteri Doctores *hic*. † Ve-
rum ſi quis dum vſucapit poſſet ire ad locum il-
lum hoſtilitatis tranſeundo per hoſtes, cum ſaluo
... *Fermoſin.de Exceptionibus.*

illo conducto, de quo dixi latè *in cap accedens, el 2.
vt lite non conteſt.* non obſtante bello, tunc præ-
ſcriptionem currere, & non dormire, explicat
videndus Felinus *hic*, verſic. *quod autem dictum
eſt de hoſtilitate.*

Hæc noſtri Textus concluſio ſic expedita por- 10
rigitur etiam ad impeditos ratione ſchiſmatis ex
dicto cap. cum vobis 14.hoc tit. Gratianus *in cap. ſi
ſacerdotes*, verſic. *item 16. q.3.* tradunt multis ex-
plicantes *hic* Barboſa, Balboa, & Graña, & idem
Barboſa *in dicto cap.cum vobis*, Bartolus *in dicta l.
naturaliter, n.23.& 26 ff de vſucap.* Balbus *de præ-
ſcript. 2.p.6. à n.3.* Paritius *conſ.104* Rebuffus *de
pacificis poſſeſſoribus à n.501.*

Porrigitur etiam ad tempus tyrannidis ex ea- 11
dem ratione, quæ de hoſtilitate ſcripta eſt argu-
mento textus *in cap.1. hoc noſtro tit.* notat Barto-
lus *in tractatu de tyrannide, quæſt. 7.* & oſtendit
Alex. ad Bartol. *in dicta l. naturaliter*, Balboa *hic
d.num 4 in fine,*

Et ex eadem ratione dormiet tempore peſtis, 12
quando ratione peſtis non redditur; valet enim
argumentum de bello ad peſtem, cùm peſtis
bellum diuinum appelletur, teſte Bartolo *in di-
cta lege naturaliter*, verſic. *idem forte*, Baldo *in
dicta lege cum acutiſſimi. §. imo, Cod. de præſcri-
ptione 30, vel 40. annorum*, Alexand. *conſ.81. vo-
lum. 5.* Abbas *hic n.7.* vbi docet hanc doctrinam
procedere, ſi in loco peſtis Ius reddatur; notat
Gloſſa *in dicto cap. prima actione 16. q. 3. gloſſa in
cap.ſi vero de Iureiur. deciſ. Pedemont. 177.n.5.* † Vbi 13
idem concludit in tempore, quo per treugam, &
inducias bellum hinc inde remittitur; refert
Barboſa *hic ſub num.3.*

Vnde inferunt Doctores dormire, & ceſſare 14
à paritate rationis præſcriptionem, vbi Ius non
redditur, propter defectum Iudicis: ſic Panor-
mitanus *hic n.5.* & Innocent. Balbus *de præſcript.
part.6.princ in 2 part.in princ. num 6 ex l.ſed etſi per
prætorem 26.ff. ex quibus cauſis*, Balboa tamen *hic
num.7.* ait Vlpianum *ibi* non dicere; vt præſcri-
ptio dormiat tempore illo, quod propter Iudi-
cis defectum Dominus non egit, ſed ei eam ob
cauſam dandam eſſe reſtitutionem aſſerit, vt *in
§.ait prætor*, ibi, *ſed etſi Magiſtratus copia non fuit
labeo ait reſtitutionem faciendam*; imò Abbas lo-
quutus hic de impedimento peſtis, ex celebri
doctrina Bartoli *in l. de ætate, ff. ad Trebell. ad fi-
nem*, ait quod etſi peſtis inducat iuſtum timo-
rem mortis, adhuc non dormiat præſcriptio, ſed
currat, concedendam tamen eſſe in integrum
reſtitutionem.

His ergo ſuppoſitis, non obſtat obiectio re- 15
lata *num. 1.* de interrupta poſſeſſione per capti-
uitatem, quia vt patet, longè abeſt à caſu noſtri
Textus, & aliorum, vbi non agitur, niſi tantùm
de impedimento, ratione cuius aduersùs Domi-
num ſit in ſuſpenſo præſcriptio. Quare etſi Bal-
boa in explananda *dict. l ſi is qui pro emptore*, plu-
ra de legis Corneliæ, & poſtliminij fictione ad-
ducat, *in dicta cap.illud 8.hoc tit. à num. 19. vſque
ad 92.* vbi videbis, tamen nihil ad propoſitum
noſtri Textus referunt, cùm ſint de caſu omni-
nò diuerſo.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quæ con- 16
ſiſtit in vero intellectu *dictæ legis Athilicinus, ff.
de ſeruitutibus vrbanorum prædiorum*, vbi præſcri-
ptio ſemel cœpta, non requieſcit, ſeu ſuſ-
penditur; imò non obſtante impedimento
continuatur, quia communiter reſpondens

Doctores Textum *in dicta l. Atthilicinus* loqoi de impedimento facti, quod non ſufficit, vt præſcriptio non continuetor, ſed continuatur licèt poſtea reſtitutio competat, *l. vnus ex ſociis, § fin ff. de ſeruitut. ruſticor.*

17 Ad Textom noſtrum dicunt procedere in impedimento Iuris, qood impedit, ne præſcriptio currat ioxta Textom *in l. fin. Cod. de annali exceptione l. 5. §. donec, Cod. de Iure deliber. l. in rebus, C. de Iure dotium, cap. fin. de electione lib. 6. dicto cap. quia diuerſitatem de conceſ. prebend.* ſic notat Baldus *de præſcript. p. 1. 6. partis caſu* 22. Graña *hîc num. 3.*

Quare com nonnulli dixiſſent, vt impedimentom ex hoſtilitate, ex bello, ſchiſmate, & ſimilibos ſit facti, & non Iuris, quia non lex, ſed factum impedit, tunc in Iudicio agere, & lites exercere, ac ſobiode præſcriptio Iore currere debeat, quamuis contra illam ex iuſta cauſa detor reſtitotio, iuxta Textum *in dicta l. Atthilicinus*, & ſimiles, in ſpecie obſeroat Annib. relatus *in d. l. naturaliter dicto num. 294. & 303.* intelligens Textom noſtrum, & *in dicto cap. cum vobis*, impetrata prius reſtitutione. Sed cum Barboſa *hîc ſub dicto num 3.* bunc intellectum improbet, quia refragantur verba Textus noſtri ibi, *non currere.*

18 † Et Textus *in dicto cap. cum nobis* ibi, *curſum præſcriptionis impediunt*, in qoibos apertè dicitor præſcriptionem in bis terminis, ipſo Iure, & ita ſeeluſo omni reſtitutionis beneficio non correre. Ideo nonnulli amplectuntur allum intellectum ad Textum noſtrum, & alios ſimiles nempe vt procedant, vbi tempore belli, & ſchiſmatis graſſantis, ooo redditur Ius partibos, & ceſſant omnia Iudicia, ita qood potius Iuris, quam facti impedimentum ſubſiſtat ſic Bartol. *in dicta l. naturaliter*, vbi omnes commooiter ſic ſentioot, & in bunc ſenſum explicat Graña *hîc ſub num. 4.* dicens qood & ſi impedimentum hoſtilitatis ex facto proueniat, & facti ſit ex *dicta lege vnus, §. finali, ff. de ſeruitut. ruſticorum*, & regulariter ex impedimento facti, reſtitutio detur, eam tamen reſtitutionem dicit non eſſe neceſſariam in impedimento hoſtilitatis, licèt facti ſit cum ipſo Iure durante bello, Ius reddi non poſſit, & ſic præſcriptio quieſcat, cum cenſeatur feriæ repentinæ, iuxta Textum *in dicta l. ſed & ſi, §. feria, ff. ex quibus cauſis maiores* addens ex his conſtare duo eſſe impedimenta. Primom boſtilitatis, quod facti eſt poſterius feriatum repentioarom, quod eſt Iuris, & ſic merito propter hæc duo vincula non currere præſcriptionem; licèt ex illo facti impedimento regolariter currat, & reſtitutionis beneficium competat.

19 Verùm cum prædictam diſtinctionem alij non admittant, vt ſentit *hic* Barboſa *ſub dicto n. 3.* ideo Pinellus *in Auth. niſi triennale, num. 47.* & alij ab eo relati exiſtimarunt diſtinctionem illam impedimeori Ioris, & facti tantum procedere attento Iure Pontificio, qoo ioſpecto præſcriptio non procedit Ipſo Iore, ſed dormit interim, vel dum etiam impedimentum facti perdurat; & ſic intelligendam eſſe deciſionem Textus noſtri, & *dicti cap cum vobis autumant.*

20 At Barboſa, & alij huoc intellectum, etiam improbant: quare alij putatont in ſpecie huius Textos, *& dicti capituli cum vobis hoc tit.* impedimentum facti æquiparari impedimeoto Ioris, & illud ſicut hoc ſtante præſcriptione dormire, quia Iure caotum reperitur, vt in his caſibus ſpeciatim Iure expreſſis; limitetur prædicta differentia communis collecta ex *dicta l. Atthilicinus* cum aliis: ſic Abbas *hic num. 23. ad fi. cum* Felinus *num* 8, Boërius *deciſ. 40. num. 3.* B nellus *vbi ſupra num. 47. col. 2.* tamen qoia Partolus *in l. Senatuſconſultum, num. 2. ff. ſi quis cautionibus, & in l. 1. §. ſi quis autem, ff. de itinere, actúque priuato*, Baldus, Paulus, Iaſon, Pariſius, Caſſaneus, Boërius, & alij relati à Pioello *in dicta Authentica, niſi triennale, num. 42.* dicant in impedimento facti, etiam ex iuſta cauſa nimis præſcriptionem noo ceſſare, ſed ex inſta cauſa reſtitutionem dari, ideo Barboſa *in dicto numero 3. in fine*, hîc ait, nec hunc intellectum difficultates abſoluere; ob idque *numero 4.* verſiculo *vnde*, aliter interpretetur.

Tamen ego exiſtimo dicendum prædictam diſtinctionem ioter impedimentum facti, & Iuris non eſſe perpetuam, quippe quod & ſi conſideram eam eſſe veram vtique reſpectu impedimenti Iuris, ita vt eo adſtante præſcriptio interim dormiat, ſpecialiter, quando datur Iuris impedimentum oegantis alicui Ius agendi, vt negatur filio familias patre viuente *in dicta Auth. niſi triennale*, è cootra impedimento facti non ſic perpetuum eſſe, cum in aliquibus facti impedimeotis oon ita procedat cum aliqua, ipſo Iore, etiam faciant ceſſare præſcriptionem, vt pote, ſi Iuris impedimenta forent, & huius meri ſunt impedimenta, hoſtilitatis, ſchiſmatis ex noſtro Texto; & *dicto cap. cum vobis*, quæ non ſolùm impediunt præſcriptionem inchoari, ſed etiam iam incboatam faciaot dormire: ſic aduertunt Bartol. *in dicta l. naturaliter, ff. de vſucapionibus*, Paulus *conſ. 289.* Guido Pap. *quæſt. 416.* Boërius *deciſion. 40. num. 5.* Balbos *hic num* 31. Legendus *à num. 29.* Et ſi in multis impedimentis facti ex regula generali præſcriptio non ſuſpendatur, licèt reſtitutione in integrum impeditos ſuccurratur ex *dicta l. Atthilicinus*, vbi cum quis eſſet in poſſeſſione ducendi aquam ex foote fundi, & per aliquot annos, ceſſaſſet ducere, eo qood fons aruiſſet, & quæreretur an Ius ducendi aquam eſſet amiſſum, poſtea quando ex eodem fonte aqoa fluere cœpiſſet, & reſpondit Paolus reſtituendum eſſe, in antiquum Ius, non alia ratione, niſi quia ille propter facti impedimentum vſus non fuit. Verùm in impedimento Iuris, taliter abſque vlla diſtinctione præſcriptio non curret, vt etiam æque procedat, quando contra volentem agere legitima exceptio obiici poteſt, vt conſuluit Ancharanus relatus à Felino *hic num. 9.* Balbus *num* 32. Decius *in ca, cum inter, num. 13. de exception.* Caſſaneus *in conſuetud. Rubrica* 22. § 8. *num* 39. facit Textus *in l. is, cui, ff. de actionibus, & obligationibus*; ibi *ſic tamen, ne exceptione excludantur.* 21

Vnde verum eſt, quod Pariſius *conſ.* 101. *lib.* 1. *num* 92. dixit præſcriptionem non currere, quando is, contra quem, procedebat præſcriptio agere non poterat, propter poſſidentis poteſtatem etiam ſi tale impedimentum ſit facti, quia & ſimiliter accidit, quoties quis impeditur agere facto Iudicis, vel aduerſarij, vt notat Gloſſa *in l. in omnibus cauſis, ff. de reg. Iuris* vbi Decius *numero* 10. Felinus *hic limitat. 3.* 22

Boërius

Boetius *dicta deciſ.* 40.*num.* 9. vbi dicit hanc do-
ctrinam eſſe ſequendam in iudicando, & conſu-
lendo: amplectitur Balboa *hic dicto num.* 31. *in*
fine, quam intendit probare ex ſpecie Textus *in*
l. fin. Cod. ad leg. Iul. de adult. in verſic. *niſi.* † imo
Tiraquell. *de retractu*, §. 3. *Gloſſa* 4. *num.* 5. docens
tranſcurſum temporis dati ad rem retrahendam
non nocere conſanguineo, ait iuſtum ſufficere
impedimentum. Et ponit exemplum in impedi-
mento facti, v.g. propter ægritudinem, ſeu pro-
pter impedimentum maris, vel hyemis. Cuius
doctrina mihi etiam vera videtur ex dictis ea ſe-
cundum præfata, ſunt intelligendi Barboſa *hic*
num. 4. alia adducens, & Riccius *dicta collect.* 155.
23 in verſic. *amplia.* † Quatenus docet regulam
non valenti agere, non currat præſcriptio ex *di-*
cta l. 1. *Cod. de annali exceptione*, intelligendam de
impedimento Iuris; ſecus de impedimento facti
vt docuit etiam Capella Tholoſana *deciſ.* 92. cu-
ius dictum debet intelligi cum iacta diſtinctione
proxime relata. Etenim ipſe Barbuſa ait vt quan-
do facti impedimentum generale eſt, & commu-
ne, & vt notorium in iure proponitur, tunc idem
prodeſſe, ac impedimentum iuris, & ſic contingit
hic, & in præcitatis exemplis.

Q V Æ S T I O II.

An contra ignorantem, poſſit procedere præſcriptio: Et quid in ſeruitutibus præſcribendis: An currat contra Eccleſiam, dum vacat paſtore: Et an currat contra ſucceſſorem agere impeditum: Quid contra abſentem ex cauſa?

S V M M A R I V M.

1 *Ignorans reputatur impeditus.*
2 *Præſcriptio contra ignorantes procedit: expenditur num. 4. 5.*
3 Cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ.
4 *Epiſcopo, & patrono ignorantibus non currit tempus ad electionem.*
5 *Abſens reſtituitur aduerſus præſcriptionem, & ſic ignorans.*
6 L. 2. Cod. de ſeruitutibus, & aqua, num. 7. 8. & 9.
7 *Præſcriptio in ſeruitutibus procedit contra ignorantes.*
8 L. 1, in fine, ff. de ſeruitut. ruſticor. l. ſi ego 11. §. 1. ff de publiciana, l. ſi à te emero, ff. ſi ſeruitus vindicetur.
9 *Seruitutis traditio, non aliter fit, quàm per patientiam vtendi.*
11 *Præſcriptio non currit contra Eccleſiam, dum non habet Epiſcopum, aut parrochum, etiam ſi habeat œconomum.*
12 *Res iudicata contra poſſeſſorem maioratus, nocet omnibus ſucceſſoribus.*
13 *Præſcriptio incœpta aduerſus maioratus inſtitutorem, nocet ſucceſſoribus in maioratu.*
14 *Alienationis prohibito, præſcriptionem, iam cœptam, non excludit, n.* 17.
15 *Præſcriptio completa omnibus ſucceſſoribus nocet.*
16 *Præſcriptio non currit contra ſucceſſorem agere impeditum, non item ſententia procedit: fallit in præſcriptione immemoriali, num.* 18.
17 L. ſi fundum, ff. de fundo dotali.
19 *Præſcriptio nunquid currat contra maioratus ſucceſſorem agere non impeditum, numero* 20. 21. 22.
21 *Dominium, & poſſeſſio maioratus tranſeunt in ſucceſſorem, adueniente die ſucceſſionis.*
23 *Præſcriptio an currat contra abſentem impeditum ex cauſa, remiſſiuè.*

AD primam quæſtionis partem, quia igno- 1
rans, reputatur impeditus: argumento Tex-
tus *in l. male agitur, Cod. de præſcriptione* 30.
vel 40. *annorum*, & contra impeditum non
currat præſcriptio, vt iam diximus *q. præcedenti*, ex
l. 1. §. *ne autem, Cod. de annali exceptione*; ideo
dubitatur an præſcriptio contra ignorantem cur-
rat. † Et pro affirmatiua ſententia facit Textus 2
in l. fin. Cod de præſcript. longi temporis, ibi, *nulla*
ſcientia, vel ignorantia ſpectanda. Panormit. &
alij, *in cap.* 5. *hoc tit.* Couarruuias *in reg. poſſeſ-*
ſor. 2. *p.* §. 3. *num.* 15. & 2 *p. in princ. num.* 8.
deinde ex Textu *in dicto cap. vigilanti* 5. vbi indi-
ſtincte probatur procedere præſcriptionem, ſiue
contra ignorantes, ſiue contra ſcientes, quod mihi
verius videtur.

Nec obſtat Textus *in cap. quia diuerſitatem, de* 3
conceſſione præbendæ, vbi Epiſcopo, & patrono ig-
norantibus non currit tempus ad electionem,
vel præſentationem, quia cum Epiſcopi; & pa-
troni pœna ſit, vt illis non eligentibus, electio,
vel præſentatio ad ſuperiorem deuoluatur recte
ibi dictum eſt ignorantibus illis nō currere tem-
pus à Iure præfinitum, ne pœna ſit, vbi non eſt
delictum, ſic que in illis caſibus procedet præſ-
criptio tantum à tempore ſcientiæ. Nec obſtat
etiam dicere ignorantem impeditum reputari;
& ſic nec aduersùs eum præſcriptionem proceſ-
ſuram ex reg. Textus *in dicta l.* 1. *Cod. de anna-*
li exceptione, l. in rebus. 30. *Cod. de Iure dotium*,
l. 1. *in fine, Cod. de bonis maternis*, quoniam ve-
rius eſt ignorantiam non præſtare impedimen-
tum præſcriptione, quamuis aliquando ſufficiat ad
beneficium reſtitutionis.

Quare Antonius Faber *de errorib. pragmat. de-* 4
cade 3. *errore* 9. agens de præſcriptione tempo-
ris aduersùs eum oppoſita; qui non potuit age-
re rem hanc, ſubdiſtinctione declarando con-
cludit, *ibi num.* 5. quod ſi qua actio competat,
quæ tamen exerceri non potuit, propter abſen-
tiam, aut ignorantiam eius, qui agere debuit,
aut qua alia de cauſa, ob id ſolùm quod toto
illo tempore agi non potuerit, negat impediri
præſcriptionem; alioqui dicendum eſſet, nun-
quam futurum, vt præſcriptio temporis currat
contra ignorantem; quod tamen falſum dicit,
quia currit quoties præſcriptionis tempus con-
tinuum eſt, non vtile, vt *in l.* 1. *ff. de diuerſ. &*
tempor. præſcription. non continuum enim dicit,
niſi cum lex vtile eſſe vult, ſi enim contraria ſen-
tentia verior eſſet, & ſimiliter procederet in eo,
qui cum Reipublicæ cauſa abeſt agere non po-
tuit, præſertim cum abſentia illa non modo pro-
babili; ſed etiam iuſta, & neceſſaria. † Sed 5
tamen præſcriptionis tempora contra eum cur-
rere ex eo apparet, quod dat ei prætor in inte-
grum reſtitutionem ex generali illa clauſula ſi
qua mihi iuſta cauſa videbis eſſe; ex *l.* 1. &

toto tit. ff. ex quibus cauſis maiores; ergo non eſt cur præſcriptio aduersùs ignorantem turbetur, eſto quod ex cauſa ignorantiæ ei poſſit res tituli competere: alia adducit videnda Faber, & iterum, *in lib. 7. coniectur*, & Balboa *in dicto cap. 5. hoc titulo*, *ſub num.* 58. ait ignorantiam non eſſe in conſideratione, nam ſicut cum bona fide indiſtinctè admittitur præſcriptio, & ſimpliciter cum mala fide improbetur, adeo vt nec ſcientia, nec ignorantia aduerſarij aliquod Ius præſcribenti præſtare poſſint, vt colligit ex verbis Textus ibi, in verſic. *nobis autem*, & ita Barboſa *in dicto cap. 5. num.* 3. ex verbis ibi, *tam in rebus cognitis, quam latentibus*, colligit contra ignorantem præſcriptionem currere, de quo & an reſtitutio ſit concedenda ſcribit, Tiraquellus *retractu*, §. 35. *Gloſſa* 4. de qua iam dixi, *ſupra in cap. de quarta*, *quæſt.* 3. *à numero* 1. vbi egi de quæſtione illa, *an reſtitutio aduersùs præſcriptionem decimarum, detur ex iuſto ignorantiæ capite.*

6 Ad ſecundam quæſtionis partem, quid in ſeruitutibus præſcribendis, & videtur, vt in iſtis non procedat præſcriptio abſque ſcientia, & patientia Domini, aduersùs quem præſcribitur, vt colligitur ex verbis Textus *in l. 2. Cod. de ſeruitutibus*, & *qua*, ibi, *ſciente eo aquam duxiſti*; ergo ſi adeſt ignorantia, non eſt cur procedat præſcriptio; & ſic Bartol. *in l. 1. §. hoc interdicto, num* 11. *ff. de itinere, actuque priuato*, & *in l.* 2. *§ fin. num. 4. ff. de aqua pluuia*, Panormitanus *in cap de quarta, hoc tit. num.* 29. Cæpola *de ſeruitut. vrbanor. num.* 40. Gregorius Lopez *in l. 15. tit. 31. p.* 3. in verbo *no contra diziendo*, Couarruuias qui hanc defendit tamquam communem, & receptam, *in reg. poſſeſſor* 2. *p. in princ. num.* 8. Corraſius *in l. ſeruitutem, ff. de ſeruit. num.* 40. & in eam inclinat Conanus *lib* 4. *comment. cap.* 12. *num.* 17. aſſerentes ad vſucapionem ſeruitutum, & aliorum iurium incorporalium ſcientiam, & patientiam aduerſarij deſiderari, nam horum iurium quaſi poſſeſſio, non aliter acquiritur, aut retinetur, quàm ſciente & patiente aduerſario.

7 Verùm exiſtimo etiam in iſtis iuribus contra ignorantem præſcriptionem procedere, primo ex *l. fin. in fine, Cod. de præſcriptione longi temporis*, vbi cum cum Iuſtinianus dixiſſet in vſucapione rerum incorporalium, non eſſe neceſſariam ſcientiam aduerſarij, ait idem eſſe in vſufructu dicendum, & reliquis ſeruitutibus; quod argumentum efficaciter probat noſtram ſententiam, quæ itidem confirmatur ex dictis, *ſupra in prima quæſtionis parte.* Iterum facit Textus *in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de iure, actuque priuato*, vbi tantùm deſideratur, vt quis eo anno vſus ſit ſeruitute, non vi, non clam, non præcario, pro argumento Bartolus expreſsè docuit non eſſe neceſſariam ſcientiam in illo interdicto: ſequitur Franciſcus Ripa *in cap. cum Eccleſia ſutrina cauſa poſſeſſor. & prop. num.* 64. Balboa *in cap. de quarta de præſcript. quæſt.* 2. *num.* 38. vbi ait rectè Ius incorporale acquiri, & quaſi poſſideri poſſe, abſque ſcientia illius, in cuius præiudicium poſſidetur, & ſic tenendum. Et ſit communem defendens Padilla *in dicta l. 2. Cod. de ſeruitut. num. 24. l. 2. interpretationes*, aſſignauerit, *dict. l. fin.* docent etiam Fulgoſius *conſ.* 214. Ancharranus *conſ.* 156. Romanus *conſ.* 379. Videndus Socinus *conſ.* 37. Longabalius *in l. Imperium, num.* 260. vbi communem aliam ſententiam reprehendit, *ff. de iuriſdict. omnium iudicum*, Cujacius *in l. ſequitur, §. fin. ff. de vſucapionibus*, Reuardus *lib. ſingul. ad legem ſcriboniam, numero* 8.

8 His autem videtur obſtare Textus *in l. 1. in fine, ff de ſeruit. ruſticor.* ibi, *traditio plane, & patientia ſeruitutum inducit officium prætoris*, & *in l. ſi ego* 11. §. 1. *ff. de publiciana*, *l. ſi à te emero, ff. ſi ſeruitus vindicetur*, in quibus omnibus probatur patientiam eius, aduersùs quem currit præſcriptio eſſe neceſſariam, ſed patientia, ſine ſcientia non contingit, vt *in l. 1. § ſcientiam, ff. de tributoria, l. qui patitur ff. mandati*, ait is, qui ignorat pati non dicitur, vt *in dicto §. ſcientiam*; ergo euenit vt vſucapio non aliter procedet, nec ſeruitutes aliter acquirentur, quàm ſciente; & patiente aduerſario, non ignorante. † Sed reſpondeo in 9
his iuribus non loqui Iuris conſultos de vſucapione ſeruitutis, nec dicere patientiam, & traditionem eſſe neceſſariam ad vſucapionem, ſed loqui, vt quando quis alteri ſeruitutem conſtituit, tunc non teneatur tradere ſeruitutibus poſſeſſionem, cum traditio in his non aliter fieri poſſit, quàm per patientiam vtendi ſic declarat Balboa *in dict. cap. de quarta, quæſt.* 2. *num.* 40. Videns *à num.* 41. quia in iuribus incorporalibus traditio poſſeſſionis, nihil aliud eſt, quàm vſus, Textus *in l. quoties, la* 2. *ff. de ſeruitutibus.*

10 Vnde iam non obſtat fundamentum ſententiæ contrariæ ex *dict. l. 2. Cod. de ſeruit. & aqua*, nam omiſſa emendatione longabali in eo Textu exiſtimantis ita legendum, *maxime eo ſciente*, quam ſequuntur Aretinus *conſ.* 30. Panormit. *conſ.* 29. *p.* 1. & *conſ.* 18. *p.* 2. Oldradus *conſ.* 154. Bald. *conſ.* 108. *p.* 2. & *conſ.* 148. *p.* 1. Menochius *de arbitrariis, lib. 2. caſu* 161. quæ vt teſtatur Padilla *num.* 24. *in dict. l. fere ab omnibus*: reprehenditur & vere reſpondendum eſt cum Cujacio *in dict. l.* 2. dicente, *ibi*, *in dict. l.* 2. referri aquam duxiſſe per fundum martialis, *eo ſciente*, non quia ſcientia illius eſſet neceſſaria, ſed quia eo modo ſignificauit Imperator poſſidentem, non vi, non clam, non præcario poſſediſſe: ſequitur Balboa *vbi ſupra, num.* 39. Carpens Couarruuias, modo negantem, modo affirmantem, ex *d. l.* 2.

11 Ad tertiam quæſtionis partem an currat præſcriptio contra Eccleſiam, interim dum Epiſcopum, aut Parochum non habet, in quo dubio dicendum eſt non currere præſcriptionem per Textum *in cap. 2. de quarta, cap. auditis, hoc tit.* quod procedit etiam ſi Eccleſia habeat œconomum, vt *in dicto cap.* 1. dixi; ſed quia de hac difficultate latè dixi, *in dict. cap. 1. quæſt.* 1. verſic. *ad ſecundam*, ideo ad, *ibi* dicta te remitto: plura tradunt Barboſa *ibi, toto n.* 4. Balboa cum multis, *hic num.* 12. & *in dict. cap.* 1. *num.* 7. & *numero* 31. & 32.

12 Ad quartam quæſtionis partem, an præſcriptio currat contra ſucceſſorem agere impeditum, videtur pro affirmatiua ſententia reſpondendum ex eo, quod res iudicata contra poſſeſſorem maioratus, nocet omnibus ſucceſſoribus, contra quos etiam rei iudicatæ habet Authoritatem, vt teſtantur communiter, verum eſſe Velaſcus *de emphit. quæſt.* 10. *à num.* 3. Caldas *de renouatione emphiteutica quæſt.* 17. *num fin.* Pinelus *in l.* 1. *p.* 3. *à num.* 48. *Cod. de bonis maternis*, Oldradus *conſ.* 98.

conſ. 98. *num.* 19. Tiraquellus *de iure primog q* 35.
num. 7. Conar. *in pract. cap.* 13. *num.* 6. Boetius
13 *dec.* 255. † Et ſic videmus quod quando præſ-
criptio cœpit viuente maiotatus inſtitutore ante
maiotatus fundationem, bona poſtea fideicom-
commiſſo obligata tempore ordinatio præſcribi
eum titulo, & bona fide, etiam aduerſus omnes
14 maiotatus ſucceſſores. † Argumento Textus *in
l. ſi fundum ff. de fundo dotali*, vbi alienationis pro-
hibitio, etſi regulariter præſcriptionem cœptam
ante inductam talem alienationis prohibitionem
excludit; imo potius præſcriptionem cœptam
perfici poſſe: docent Batr. *in l. fin. Cod. in quibus
cauſis in integrum reſtitutio non eſt neceſſaria*, Bald.
in l. 1. *num.* 19 *Cod. ſeruis fugit.* Abbas *in cap. cum
non liceat* 12 *a. hoc tit. num.* 7. vbi Pariſius *num* 17. &
relati ab Antonio Gabriel *lib.* 5. *commun. tit. de præ-*
15 *ſcript. concluſ.* 13. *num.* 8. † Ergo ſimiliter comple-
ta præſcriptio an contra poſſeſſorem omnibus
ſucceſſoribus debet nocere, vt colligitur ex ver-
bis, *dict. l. ſi fundum*, ibi, *non tamen interpellat,
tam poſſeſſionem, quæ per longum tempus fit ſi an-
tequam conſtitueretur dotalis fundus, iam cœ-
perat.*

16 Sed nihilominus dicendum eſt diuerſum eſſe
inter præſcriptionem, & rem iudicatam in præ-
dicta ſpecie, in qua præſcriptio currere non po-
teſt, niſi contra negligentiam; & ideo non cur-
rit contra ſucceſſorem agere impeditum; at ſen-
tentia, & res iudicata contra illum, qui primam
litis defenſionem habet omnibus merito nocet,
cumque maiotatus poſſeſſor primam litis defen-
ſionem habeat, ſufficiet cum illo litigare, vt om-
nibus noceat: tenent iam *ſupra* relati, Valaſcus,
Caldas, Couarruuias, Oldradus, & defendit
Balboa *hic num.* 47. & late ſcribens, *in cap cum ſu-
per de re Iud. à num.* 40. pro qua ſententia faciunt
Iura *in l.* 1. §. *denunciari, ff. de ventre inſpiciendo,
l. ex contractu* 44 *ff. de re Iud. l ſæpe. ff. eodem, l in-
genuum, ff. de ſtatu hominum, l. Diui.* §. 1. *ff. de
liberali cauſa, l. ſi patroni* 55. *ff. ad Trebellian. l.* 1.
l. 1. §. *fin.* cum, *lege ſequenti, ff. de liberis ag-
noſcendis.*

17 Verùm etſi ita de præſcriptione, ſciendum ſit
tamen prædicta ſententia limitatur in caſu iam
adducto, iuxta Textum *in l. ſi fundum, ff. de fun-*
18 *do dotali.* † Item vt non procedat etiam in præſ-
criptione immemoriali, quæ non ſolùm poſſeſ-
ſori; ſed omnibus ſucceſſoribus maioratus præ-
iudicat, quia cum immemorialis vim tituli ha-
beat omnia neceſſaria præſupponit, ex *l.* 2. §. *du-
ctus, ff. de ea quotid.* reſoluit Suarez *allegatione* 3.
Gregorius Lopez *in l.* 10. *tit.* 16. *p.* 4. verbo *ni le
empece*, Molina *de primog. lib.* 4 *cap.* 10. *num.* 10.
ad alios caſus, *ibi,* videndos, de quibus, *hic* Bal-
19 boa *à num.* 44. † Qui cum multis agunt de illa
celebri quæſtione, an præſcriptio bonorum ma-
iotatus poſſit ſucceſſori nocere, quando contra
poſſeſſorem perficitur, & reſoluunt talem præſ-
criptionem, ſi ſit decem, vel viginti annorum non
admitti; Gomez. verò tenuit, *in l.* 40. *Tauri, n.* 90.
verſic. *certe*, contrariam ſententiam defendere, in
præſcriptione 30. vel 40. annorum maius dubium
eſt, & in hac reſoluunt probabilius Doctores pro-
cedere eam præſcriptionē in poſſeſſorem maio-
ratus, non contra cæteros ſucceſſores, quorum
dies nondum ceſſit: nam cum ſucceſſores, & non-
dum nati viuente poſſeſſore maioratus agere non
poſſint, nec illis debebit currere præſcriptio ex
regula Textus noſtri, *c. cum nobis* 14. *c. audiitis* 15.
*hoc tit. cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ
Auth. niſi triennale, Cod. de bonis maternis, l.* 1. *Cod.
de bonis maternis, l.* 1. *Cod. de annali except* ex quibus
deducunt regulam, vt impedito agere non currat
præſcriptio: docent Greg. *in dict. l.* 10 *partita*, Sua-
rez *dict. alleg.* 3. Molina *dict. cap.* 10. *num.* 3 Gomez.
in dict. l. Tauri, n. 90. verſic. *quod tamen ſub intellige*;
Et ſic cum Paulo Caſtrenſ. *conſ* 467. *num.* 2. *&* 3.
lib. 2. Decio, Caſtro, Ripa, Alciato, Curtio, Ruben,
Pariſio, & aliis multis ſequuntur, Pinelus *in dicta
Auth. niſi tricennale, à n* 49. Gabriel *lib.* 5 *comm. tit.
de præſcript. concl* 11. *&* 13. † Sed iſte prædictam 20
concluſionem limitat, *num* 17. *&* 18. quando ad-
ueniente die fidei commiſſi, & ſucceſſionis maio-
ratus, denuo à tempore noui ſucceſſoris compu-
tatur, eo quod contra illum nouum ſucceſſorem
currere poteſt præſcriptio: ita declarat cum Ca-
ſtrenſi *in l fin.* §. *& quia, Cod. comm. de legat.* Cor-
neus *conſ.* 11 *num* 10. *lib.* 1. † Tamen Balboa ex re- 21
gula Textus *in l ſine poſſeſſione, ff. de vſucap. cap. ſine
poſſeſſ. de reg iur lib* 6. *l male agitur, C. de præſcr.* 30.
vel 40. *annorum*, hanc limitationem Antonij Ga-
brielis, Cornei, & Caſtrenſis, non admittit in ma-
ioratibus Hiſpaniæ, in quibus adueniente die ſuc-
ceſſionis, Dominium, & poſſeſſio Ciuilis, & natu-
ralis bonorum maioratus in ſucceſſorem tran-
ſeunt, & ſi viuente poſſeſſore alienata fuerint; &
ſic infert vt præſcriptio locum non habeat con-
tra ſucceſſorem, etiam à tempore, quo ipſe ſucceſ-
ſit: nam cum præſcribens adueniente die ſucceſ-
ſionis amittat poſſeſſionem ciuilem, quæ tranſit
illico, in ſucceſſorem nullo modo præſcribere po-
terit, cum præſcriptio ſine Ciuili poſſeſſione, non
procedat ex dictis iuribus, & faciunt quæ adduxi
ſup. in c. illud, & in c. de quarta, hoc tit.

Vnde etſi Pinelus *in d Auth. niſi tricennale, C.* 22
de bonis maternis, n. 55. multis fundamentis cone-
tur probare contra omnes Doctores præſcriptio-
nem longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum in
bonis maioratus, ſtante titulo, & bona fide, non
ſolùm contra poſſeſſorem maioratus, ſed contra
omnes etiam ſucceſſores perpetuò procedere ex
ſententia Cornei *conſ.* 313. *lib* 3. ſed eius funda-
menta, Balboa *hic num* 46. diluit eo quod præſcri-
ptio eſt odioſe introducta in odium negligentis;
& cum nulla poſſit conſiderari negligentia in
ſucceſſore maioratus, qui viuente poſſeſſore age-
re non poteſt infert dicendum, vt contra illum
nulla poſſit currere præſcriptio, cum iniquum eſ-
ſet punire, vt negligentem, eum qui nondum fuit
negligens: alia expendit, *ibi à num.* 48 *&* 49 quæ
non multum obſtant de quibus videndus Molina
dict. lib. 4. *de maioratibus, cap.* 9. *per totum*, vbi agit
de illo capitulo, quod ſuper bonis maioratus,
ſaltim ſtante regia facultate tranſigere licet:
Et applicabis quoa, *ibi*, eius additionatores
adducunt.

Ad quintam quæſtionis partem, an currat 23
præſcriptio contra abſentem ex cauſa; ideo
quod legitime eſt impeditus reſpondebis ex ad-
ductis, *ſuprà in cap.* 1. *quæſtion.* 2. verſic. *ad
quartam.*

QVÆSTIO III.

An currat præſcriptio, tempore pendente, ad conficiendum inuentarium: Et an præſcriptiones legales, conuentionales, ſtatutariæ, ſeu conſuetudinariæ currant contra minorem: Et an currat præſcriptio contra pupillum, ſeu filium familias?

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio pendente confectione inuentarij verius eſt, vt currat, n.* 2.
3 *Præſcriptiones ſunt legales, conuentionales, ſtatutaria ſeu conſuetudinaria, num. ſequent. vbi de ſingulis.*
4 *Præſcriptiones quo tempore contra minores currebant ex lege, n.* 5.6.7.8.
8 L. ſicut io rem, Cod. de præſcript. 30. vel 40. aonorum.
9 L. ſi intra, Cod. de non numerata pecuoia.
10 *Præſcriptio conuentionalis qua & qualiter currat contra minorem,* n. ſeq.
11 L. Emilius Largianus, ff. de minoribus, oum. 12.
12 L. 3. ff. ex quibus cauſis io poſſeſſionem eatur oum. 16.
13 L. etiam ei 45. ff. de minorib. o. 14.
15 L. 2. Cod. ſi aduersùs venditionem.
16 *Minores qualiter reſtituantur aduersùs conuentionales præſcriptiones.*
17 *Præſcriptiones ſtatutaria, & conſuetudinaria, quæ & qualiter contra minores currant.*
17 Cap. conſtitutæ de in integrum reſtitutione, n. 19. 20. *vbi quid de ſtatutaria triennalis ſuper ſalariis famularum.*
21 L. 2. Cod. in quibus cauſis reſtitutio non eſt oeceſſaria.
22 L. 1. Cod. de in iotegrum reſtit. minor.
23 L. Papinianus 29. ff. de minorib.
24 L. etſi per prætorem, §. 1. ff. ex quibus cauſis maiores.
25 L. ſi quis ex fundo 13. ff. quemadmodum ſeruit. amittant.
26 *Præſcriptio currit contra minores, deducto tempore pupillaris ætatis.*
27 *Præſcriptio contra filiumfamilias exiſtentem ſub patria poteſtate non currit, n.* 29.
28 *Filiusfamilias, nunquid poſſit agere contra alienationem rei ſuæ: expenditur, n.* 30. 31.
29 L. 1. Cod. de annali except.

1 AD primam partem quæſtionis, vt reſpondeas, adiuoges dicta *ſupra in cap. illud* 8. *hoc tit. quæſt.* 3. verſic. *ad ſecundam,* vbi dixi de quæſtione, an bæreditate iacente interrumpatur, ſeu ceſſet præſcriptio: quare cum hæc difficultas à tẽpore dato, ad conficiendum ioueotarium currat contra bæredem præſcriptio, contra hæredẽ inchoata appẽdix ſit ad illã, ideo etſi Paul. & Alex. ad Text *in l. Imperator. § donec, C. de iure deliber.* & Caſtr. *in l. ea qua in fine, C. de temporib. in integ reſt.* affirment non currere talem præſcriptiooem, nã ſicut hæres eo tempore pendente creditoribus hæreditariis reſpondere oon tenetur, cũ illo tẽpore agere impeditus ſit; ſic & propter eandem rationem debeat dormire præſcriptio contra illum, quæ iam erat cœpta aduersùs defunctum, io tantùm, vt ait Caſtrenſis *ſupra*, quod hæc doctrina procedat, in caſu iacentis bæreditatis; ita vt illo tẽpore dormire dicatur præſcriptio. † Tamen quia iam io loco citato dixerim hæreditate iacente cootinuari adhuc præſcriptionem Iure ſingulari, vt ibi adduxi; ſic & pendente inuentario; io termiois Balbos *hic n.* 13. à ſimili ratione. 2

Ad ſecundam quæſtionis partem, vt plura lura explicem, aduertendum eſt præſcriptiones eſſe aut legales; aut conuentionales, aut ſtatutarias, vel conſuetudinarias; legales autem, quædam fuerunt olim præſcriptiones legales, quæ contra minorem efficaciter procedebant, & abſque auxilio reſtitutionis currebant, vt *in l. auxilium* 38. *ff. de minorib.* vbi probatur legalem præſcriptionẽ currere contra minorem, ad eo vt oec reſtitotionis auxilio iubetur: idem probat Textus *in l. ſi mater, Cod ne de ſtatu defunctorum*; idemque eſt in præſcriptinoibus legalibus, olim contra minores, non currentibus, vt *in l. interdum* 19. *ff. de minorib. l. adoleſcentia, C. in quibus cauſis in integr. reſtitut. non eſt neceſſaria.* 3

Aliæ inquam ſunt præſcriptiooes legales, quæ etſi contra mionrem currerent inefficaciter tamen quoniam contra illas reſtitutio in integrum antiquitus dabatur. 4

Quare etſi, *in l. fin. C. in quibus cauſ. in integ reſtit. non eſt neceſſaria,* Iuſtinianus dixerit præſcriptiooes mioorib. currere; & ſic inferri, vt illis reſtitutio aduersùs præſcriptionem non ſit neceſſaria oec titulus bodie, cod ſi aduersùs vſucapionem neceſſarius videstor, tamen bæc lex Iuſtiniani, nõ abſtulit primas illas præſcriptiones legales, quæ contra mioorem efficaciter procedebant, ſed tantùm has vltimas, quæ inefficaciter currebant, eo reſtitutinoe præſcriptio aduersùs mioores euacuabatur: ita illum Textum in hac ſpecie intelliguot Doctores commnoiter, vt refert Balbus *de præſcr.* 1. *p. caſu* 23. *n.* 36. Tiraq. *de retract. lib.* 1. §. 35. *Gloſſ.* 4 *n.* 36. Cotta *in l. ſi ex cautione n.* 5. *C. de non numerata pecunia,* Mauritius *de reſt c.* 47. Menchaca *de ſucceſſ. creatione*, §. 10. *n.* 40. Graña *hic num.* 9. Balbos *n.* 10. 5

Sed clarius, vt reſpondeas aduertes quod iam olim inter veteres obtinuit præſcriptiones decẽ, vel viginti annorum, vel mioorís temporis contra minores incipientes oon currere; ideoque reſtitutionem non eſſe neceſſariam; at verò præſcriptiones cũ defuncto prædeceſſore incœptas contra minores currere, reſcindi: tamen beneficio reſtitutioois in integrum, *l. etiam* 45 *ff. de min. l. vnic. C. ſi aduerſus vſucap.* † Indeque Iuſtinian. vt omnẽ tolleret ambiguitatem ſtatuit, *in d. l. fin.* temporales præſcriptiones oon currere contra mioores, cum melius ſit illorum Iura iotacta ſeruare, quam poſt vulneratam cauſam remedium quærere; idem probant, *l.* 8. *tit.* 18. *p.* 3. *l.* 9. *tit.* 19 *p.* 6. Graña *hic n.* 6. Balboa *n.* 15. & 16. vbi ex Gloſſa verbo *currere, in d. l. fin.* refert eã conſtitutiooem ſolùm procedere in cooſtitutionibus incœptis, & perfectis cum mioorib. non verò inceptis cum prædeceſſoribus, & perfectis cum minoribus. 6 7

Huic autem diſtinctioni obſtat Textus *in l. ſicut in rem, C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *annorum*, vbi contra minorem currit præſcriptio legalis, & datur reſtitutio ſed reſpondetur hanc legem loqui in longiſſimis præſcriptionibus quas Iuſtinian. *in d. l. fin. exceperat*, vt aduertit Gloſſa 8

in

in dicta l. ſicut in rem, verbo *ſeruanda*, quia Iuſtinianus *in dicta l. fin.* ſolùm eſt loquutus de præſcriptione 10. vel 20. annorum, vt expendunt Graña hic, *num.* 10. Balboa *num.* 21. alia adducentes.

9 Iterùm etiam obſtat Textus *in l. ſi intra, Cod. de non numerata pecunia*, vbi minor contra legalem præſcriptionem, etiam à defuncto cœptam non reſtituitur; Verùm Coſta *in l. ſi ex cautione*, verſic. *hoc autem, Cod. de non numerata pecunia, n.* 6. Balboa *hic, n.*18. Graña *n.*8 exiſtimant Textum illum eſſe intelligendum quando tempus legitimum præſcriptionis contra defunctum maiorem exceſſerat, & ſic cum eo perfecta præſcriptione, quia tunc cum nullum cum minore negotium geſtum eſſe diceretur, nec illa ſua fragilitate læſus cenſeatur; Ideò iuſta de cauſa ibi fuiſſe reſtitutionem denegatam ex *l.* 1. §. *apparet, ff. de minoribus. l. cum mandato* 23. *ff. eodem*, & ita colligit Accurſius *ibi*, ex verbis *dict. legis ſi intra* ibi, *ſin verò legitimum tempus exceſſit*; Imò Balboa *num.* 19. ait quod & ſi in ſpecie *dict. leg.* ſi intra eſſemus in eo caſu, vbi tempus legitimum eſſet conſummatum contra Pupillum ipſum adhuc poſſe contendi ſalua illius Textus conſtitutione pupillum eſſe reſtituendum; quia verba illius legis in dicto verſic. *ſin verò*, non excludunt reſtitutionis beneficium, ſed ſolùm denotant compellendum eſſe pupillum ſoluere habito reſpectu ad ius commune; non verò ad particulare ætatis priuilegium, quaſi dixiſſet pupillum verum debitorem manere, vti Coſta ex multis *vbi ſuprà* conſiderat, & apparere videtur ex verbis ſtatim ſequentibus illius legis ibi *in querimoniam creditore minime deducto omninò eius hæres, etiamſi pupillus ſit debitor ſoluere compellitur*, & hæc de legali præſcriptione.

10 Conuentionales verò præſcriptiones, quando ſcilicet temporis ſpatium conuentione conſtituitur; tunc iſtæ à Prædeceſſore incipientes, currunt contra minorem, abſque vllo reſtitutionis auxilio. † Quomodo lucem accipit Textus *in l. Emilius* 39. *ff. de minoribus*, vbi incipit præſcriptio cum defuncto, & cum minore perfecta fuit, & nihilominùs denegatur reſtitutio, cuius deciſio adducta in præſcriptione legali, eam omninò deſtruit, & ſic vt Doctores difficultatem componant, affirmant eum Textum loqui de præſcriptione conuentionali, quaſi tota reſolutio ſit diſtinctionem facere reſpectu minoris inter præſcriptionem legalem, & conuentionalem, vt illa quando cum Anteceſſore cœpta eſt contra minorem currat, ei tamen auxilium reſtitutionis concedatur, vt *ſuprà* iam dixi pro intellectu *dict. leg. fin. Cod. in quibus cauſis in integram reſtitutio non eſt neceſſaria*, hæc conuentionalis non ita ſe habeat, ſed potiùs etiamſi cœpta fuerit cum defuncto minori reſtitutio non concedatur. † Balboa *hic, n.* 17. *&* 22. ita etiam intelligit Textum *in l.* 3. *ff. ex quibus cauſis in poſſeſſionem eatur*, vbi proponit conſultus rationem, ob quam minor reſtituitur ad id, quod cum eo geſtum; Sed in hoc caſu nihil cum minore, ſed cum Prædeceſſore geſtum dicitur, & concludit Iuſtinianum non loqui de hac ſpecie conuentionalis præſcriptionis *in dicta l. fin.* Verùm Graña *hic, num.* 7. Oſualdus ad Donellum *lib.* 21. *comment. cap.* 7. *littera L.* Antonius Faber *tom.* 1. *de erroribus decade* 25. *errore* 5. *& in rationali ad Textum in dicta l. Emilius* Lugianus reiecta illa diſtinctione aliter interpretantur Textum *in dicta l. Emilius, in dicta l. fin.* dicentes Textum *in dicta l. Emilius in prima eius parte*; conuenire cum deciſione *dicta legis fin. in* 2. *eius parte*, atque ob id, *quia in dicta l. fin.* Antonius plura alia ſcripſerit, quàm Paulus Conſultus *in dicta l. Emilius*, videlicet Tutores Pupillæ ſuſpectos fuiſſe, & alia plurima relata à Duareno *in tit. Cod. ſi aduerſus venditionem* merito ex æquitate, & ſi ſingula illa non prodeſſent & multa tamen collecta iouent in illa præſcriptione conuentionali *in* 2. *illius Textus parte* reſtitutionem competere.

Tu verò à prima ſolutione non diſcedas, cui non obeſt Textus *in dicta l. etiam ei* 45. *ff. de minor.* dum aſſerit poſthumum aduersùs completam præſcriptionem, dum in vtero eſt, reſtitui debere; nam procedit in præſcriptione legali, non in conuentionali, in legali enim vt notant Antonius Faber ad Textum illum *in rationali*, Mola *in Emporio tit.* 5. *q.* 5. *num* 16. Barbal. *in dicta l. etiam*, Graña *hic, num.* 5 Balboa *n.* 24. Alciatus *in l. cum filius* 49. §. *in hac ſtipulatione, n.* 14. *ff. de verb.* etenim nulla culpa imputari poteſt ei, qui in vtero eſt, & ſic quamuis præſcriptio jacente hæreditate procedat, etiã contra poſthumum, tamen dicunt ætati poſthumum dignum eſſe remedio reſtitutionis. 13

Cujacius verò *in dicta l. Emilius*, aliter interpretatur Textum *in dicta l. etiam*, dicens poſthumum non reſtitui in illa ſpecie iure minoris, ſed reſtitui quaſi maior ex clauſula generali, *ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur*, iuxta Regulam Textus *in leg.* 1. *& per totum, ff. ex quibus cauſis maiores*; ita vt illum verbum *etiam*, non referatur ad perſonas, ſed ad cauſas, quaſi dixerit Iureconſultus, non ſolùm ex edicto de minoribus, ſed ex illa generali clauſula, quaſi ratione iuſtæ ignorantiæ poſthumum reſtitui natum; Ita ille. 14
† Sed quia impugnat intellectum hunc Balboa *hic n.* 24. dicens illud verbum *etiam*, ſolùm ampliare edictum de minoribus, vt non ſolùm competat iam natis, ſed etiam naſcituris, vt colligit ex contextura illius Textus, & ex aliis antecedentibus, tum etiam quia *ibi*, tantùm agitur de reſtitutione iure minoris: quare Textus ille à Triboniano poſitus eſt ſub *tit. de minoribus*, vbi de prædicto indulto agitur, aliàs enim ſi per illum verbum *etiam*, vt vult Cujacius illa deciſio extenderetur ad reſtitutionem, etiam quæ contingit maioribus ex iuſta cauſa conſtitui, & poni deberet ſub *tit. ff. ex quibus cauſis maiores*: argumento Text. *in l. Imperatores, ff. de in diem adiectione*; ob idque prædictum Textum intelligi de præſcriptione legali, non conuentionali. 15

Ideò tantùm dices cum eo, *n.* 25. & cum Bartulo & Fulgoſio *in dicta l. Emilius*, & cum Cujacio *ibi ad finem*. Quod ſi certum ſit aduersùs conuentionales præſcriptiones minores non reſtitui ex edicto de minoribus; ſecùs tamen contingere ex prædicta generali clauſula *ſi qua mihi iuſta cauſa*, vel ex iuſta ignorantia, quoniam potuit minor conuentionem defuncti ignorare quo pacto Pinelus *in Auth. niſi triennale à n.* 38. *Cod. de bonis maternis* cum multis ab eo relatis intelligit Textum *in dicta l.* 3. *ff. ex quibus cauſis in poſſeſſionem eatur*, & *in leg.* 2. *Cod. ſi aduerſus venditionem pignorum*; Nam licet in dictis iu- 16

gibus

ribos reſtitutio minoribus denegetur ea edicto
de minoribus, poteſt tamen illis competere ea
iuſtæ ignorantiæ capite, quomodo Cujacij po-
teſt admitti intellectus.

17 Statutariæ, ſeo couſuetudinariæ præſcriptio-
nes currunt contra minores, ſed competit eis
ea edicto de minoribus teſtitutio ex Regula
Teatus *in l. ait Prætor 7. in princ. ff. de minoribus.*
18 † Et ea Teatu expreſſo *in c. conſtitutus de in in-
teg. reſtit.* quem & ſi de legali præſcriptione non-
nulli intelligerint, quia obeſt doctrinæ, quem
de hac *ſuprà* retuli, veriùs eſt, vt loquatur in
hac præſcriptione ſtatuaria, ſeu conſuetudina-
ria: docet Balboa *hic*, *num.* 20. *in ſine*, melius *à
num.* 26.

19 Et quamuis Bartolus *in dicta leg. fin. num.* 14.
*Cod. in quibus cauſis reſtitutio non eſt neceſſaria. &
in dicta l. Emilius Largianus, ff. de minor. num.* 4.
Abbas *in dicto cap. conſtitutus n.* 6. Menehaea *de
de ſucceſſion. creat.* §. 10. *n.* 6. & relati à Tiraquell.
de retractu tit. 2. §. 1. *Gloſſa* 2. *à num.* 34. ea ratio-
ne, quoniam ſtatuta recipiunt Iuris interpreta-
tionem: argumento Textus *in l. omnes populi, ff.
de Iuſtitia, & Iure, l. de quibus ff. de legibus, cap.
cum delecti de conſuetudine*, ob id dicentes, nec
ſtatuariam, nec legalem præſcriptionem hodie
currere contra minorem, reſpondentes ad Tex-
tum, *in dicto cap. conſtitutus*: Ideò in illa ſpecie
contra minores currere præſcriptionem; quo-
niam agebant minores da lucro captando, quaſi
dicant quod ſi in ſpecie Textus *in dicto cap. con-
ſtitutus*, agerent minores propter læſionem, &
damnum non curreret contra illos præſcriptio,
vt tenet Decius Bartolum ſequutus, *conſ.* 556.
n. 7. *volumine* 2.

20 Tamen vt Innocentius aduertit *in d. cap. con-
ſtitutus*, has præſcriptiones ſtatuarias, ſiue con-
ſuetudinarias non comprehendit Iuſtinianus *in
dicta l. fin.* & ſic verior eſt contraria ſententia,
quæ comprobatur, *ex leg. ſi ſine* 33. §. *Lucius, ff.
de adminiſtratione Tutor. cap.* 1. §. *præterea ſi quis
de probibita feudi alien.* per Federicum in vſibus
feudorum, vbi tempus annale petendi in veſti-
turam currit contra minorem, tum etiam quia
Iuſtinianus *in dicta l. fin.* non mouetur ratione
lucri, vel damni vitandi, nec hoc in considera-
tione venit, vt probant Alex. *conſ.* 119. *à n.* 34.
volum 6. Tiraquell. *de præſcription.* §. *mitiores,
Gloſſa* 9. Ioannes Baptiſta Bouim. *de ſtatuaria
præſcriptione gloſſa* 19. *num.* 33. Afflictis *deciſ.* 370.
Et Cyriacus cum multis loquens de ſtatuaria,
tom. 2. *ſub cont.* 307 *à n.* 4. ait quod præſcriptio
ſtatuaria decennalis contra Creditores ea cauſa
mercedis procedit in mercedibus famulorum,
non autem Artificum, vel Notariorum, alia ad-
ducens *n.* 5. 6. *&* 7. eum Dueñas *Reg.* 406. Sard.
deciſ. 24. Gama 339.

21 Nec obſtat Textus *in leg.* 2. *Cod. quibus cauſis
reſtitutio non eſt neceſſaria*, vbi Iure nouiſſimo
curſus quinquennij aduerſus minorem nullius
eſt momenti; adeò vt nec teſtitutio ſit neceſſa-
ria; ſed reſpondetur Textum illum loqui de
22 præſcriptione legali iuxta adducta. † Cui non
obſtat Textus *in l.* 1. *Cod. de in integr. reſtit. mi-
nor.* vbi ſi minor amiſerit quinquennium ad
querelam inofficioſi petendam adeò aduerſus
eum præſcriptio currit, etiam Iure nouiſſimo,
vt reſtitutionis remedium ſit neceſſarium; quia
reſpondeo cum Duareno *in dicta l.* 1. *& in dicta
leg. fin. Cod. ex quibus cauſis in integrum reſtitutio*

Textum in dicta l. 1. non loqui de præſcriptione,
nec de temporis lapſu, ſed de renuntiatione ta-
cita à minore, quæ re ipſa ſine verbis fit, ve-
luti ſi minor, qui querelam intentare poterat
intra legitimum tempus eam amiſit, & legatum
ea hærede accepit; quia eo ipſo videtur agno-
uiſſe Iudicium defuncti, ac ideò reſtitutionem
ei competere; non tamen ex eo, quod tranſcur-
ſus temporis ei noceat; ſed ea eo, quod lega-
tum accepit.

Sed his obſtat Textus *in l. Papinianus* 29. *ff.* 23
de minoribus, vbi ſi minor læſus in exilium fue-
rit relegatus, ſi annale antiquum tempus ad po-
ſtulandam teſtitutionẽ fuerit tranſactum abſque
vlla reſtitutione, & temporis prorogatione ad-
uersùs illum præſcriptio procedit, etiamſi im-
peditus eſſet, quominùs Prætorem adiret. † Et 24
huic deciſioni obeſt alia Textus *in leg. & ſi per
Prætorem*, §. 1. *ff. ex quibus cauſis majores*, vbi re-
legato, etiamſi poſſet Procuratorem relinquere
ſubuenitur, Verùm vt reſpondet Antonius Fa-
ber *in rationali dictorum Iurium in dicta l. Papi-
nianus*, annus vtilis Iuris antiqui non prorogatur
quia relegatus licet abſit; tamen quoad Ius pe-
tendæ reſtitutionis pro præſente habetur, cum
Procuratorem in ciuitate relinquere potuerit,
per quem poſſet reſtitutionem poſtulare; ſiqui-
dem relegatus non amittit libertatem, nec re-
rum ſuarum adminiſtrationem: Et ſic cum pe-
tendæ tempus teſtiturionis fuerit tranſactum, ei
denegatur petitio, vti deducitur ex verbis eiuſ-
dem Textus ibi, *cum potuit adire Prætorem per
Procuratorem*; Textum verò *in dicto* §. 1. loqui
in alia cauſa reſtitutionis, nempe ſi idoneus, vel
non ſecurus Procurator inueniri non poſſit: Se-
quitur Graña *hic. num.* 5. † Qui *n.* 4. expendit 25
Textum *in l. ſi quis ex fundo* 13. *ff. quemadmodùm
ſeruitus amittatur*, de qua benè Antonius Faber
in rational. ibidem.

Ad tertiam quæſtionis partem, an currat 26
præſcriptio contra Pupillum, ſeu Filiumfami-
lias ad eam partem de pupillo; adiunges dicta
*ſuprà in dubio præcedenti de præſcriptione contra
maiores*, ob idque breuiter dico hodie præſcri-
ptiones longiſſimas currere contra minores de-
ducta ætate pupillari; Nam pupillaris ætatis
tempore præſcriptio dormit, vt expreſsè dixit
Textus *in l. ſicut in rem l. bona fidei* 48. *ff. de ac-
quirendo rerum dominio*, ſed reſtituuntur contra
illas; quoniam vt iam dixi *in dicto dubio præce-
denti*, eas præſcriptiones longiſſimi temporis non
comprehendit *dicta l. fin. Cod. in quibus cauſis re-
ſtit. non eſt neceſſaria*, quæ ſolùm loquitur de præ-
ſcriptione. 10. vel 20. annorum.

Ad illam partem, quæ pertinet ad Filiumfa- 27
milias durante Patria poteſtate, vt etiam ad vn-
guem reſpondeas præmittes quæ adduxi ſuprà
in cap. 9. *de Iudic. q.* 10. *&* 11. vbi egi de quæ-
ſtione, an Filius poſſit eſſe Iudicio ad aliquid
petendum, vel eſſe Iudex ſine Patris licentia;
quibus ſuppoſitis, vtpotè neceſſarium ad verum
intellectum huius difficultatis, vt terminat Bal-
boa *hic à num.* 33. *&* 36. reſpondeo cum Pinello
*in dicta Auth. niſi tricennale, Cod. de bonis mater-
nis ante à num.* 45. quod Regula illius Textus
indicat, vt dum Filij ſunt in Patria poteſtate,
ne dum poſſit contra eos currere præſcriptio,
tanquam impeditos.

Et ſic ſi in eis non admittatur facultas agen-
di contra alienationem, quod vltimum difficile 28
videtur

videtur ex Teatu *in dicta l. fin. Cod. de annali exceptione , & in Auth. de nuptiis . §. ſed quodſancitum* , ex quo deductus eſt Textus *in dicta Auth. niſi tricennale*, Couars. *lib.* 1. *variar. cap.* 8. idem Bart. *in l. ſi conſtante , ff. ſoluto matrim* & vt conſiderat Baldus *in l. fin. §. in computatione , num.* 7. *Cod. de Iure deliberandi* , Iaſon. *conſ.* 56. *lib.* 3. verſic. *confirmatur* ; Nam dicunt iniquum eſſe quod Patre bona filij alienante ; non poſſet filius eo viuente admitti ad reuocationem alienationis, & ſic non ſolùm filium audiendum eſſe ; ſed Patrem etiam eſſe compellendum filio conſentire; quamuis allàs promiſiſſet ſe nunquam contra illam alienationem venturum.

29 Et licet replices dicendo idem & dici debere in præſcriptione ; quia non eſt maior ratio in ea , quam in alienatione : Tamen adhuc dicendum eſt ex Teatu *in dicta l.* 1. *Cod. de annali exceptione* , vbi expreſsè dicitur filium agere non poſſe , tantùm referri eius verba de præſcriptione circa aliqua ad filium ſpectantia, vel illa verba non auferre filiis omnimodam facultatem agendi , ſed conditionaliter ; hoc eſt vt agere non poſſint ſine licentia Patris ea Regula Textus *in l. fin. §. neceſſitate Cod. de bonis quæ liberis* ; expendit alia referens Balboa *vbi ſuprà videndus ibi. à num.* 37. plura congerit pro explicando Textu *in cap. quia diuerſitatem* ſ *de conceſſione præbendæ* , vbi adeſt impedimenti ad agendum materia , & qualiter, ſeu quando impeditis ſuccurratur ; vbi etiam dicit quod impedimentum etiam excuſat , quando eius origo colpa impediti prouenit , ſi culpa non fuit ordinata ad caſum impedimenti , quod qualiter verum ſit , *ibi* dico r interim leges Riccium *collect.* 155. ad illum Textum, vbi plures caſus congerit de hac impedimenti materia.

30 Sed adhuc nodus difficultatis non ſoluitur quare vt diſſoluat Antonius Faber *de erroribus pragmatic. decade* 3. *errore* 9. *à n.* 5. *&* 8. qui dum negauit præſcriptionem impediri poſſe toto tempore abſentiæ , aut ignorantiæ , aut qua alia de cauſa , eo quod toto illo tempore agere non potuerit impeditus , cum iam ea *l.* 1. *Cod de diuerſ. & tempor. præſcript.* diaerim *ſuprà , quæſt.* 1. præſcriptiones currere, quoties tempus continuum eſt , & non vtile , & ſic contra abſentem cauſa Reipublicæ curreor , & ſi Prætor det ei reſtitutionem ex clauſula generali , *ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videtur* , *l.* 1. *& toto tit. ff. ex quibus cauſ. minor.* & ob id idem poſſet dici reſpectu

31 filij agere impediri Patre viuente. † Tamen & ſi Filiusfamilias agere viuo Patre ex quocumque contractu poſſit, ſi pater conſentiat, & non aliter ea *dicta l. neceſſitate* , § *fin.* & ſit difficile , vt Pater , qui bona filij vendidit , conſentire velit Filio acturo ea ea cauſa ; quæ Patrem ipſum de euictione ſit obligatura , ſiue ponas materna bona, ſiue aliundè quæſita , & in hoc caſu coniiciatur filius in eas anguſtias , vt vel paternam verecundiam violare , vel iure ſuo cadere cogatur ; Ideò dicit Faber æquiſſimè proſpectum eſſe vt totius temporis , quo Pater viuit negligentia ipſi imputari non poſſit , docens, vt viuo Patre non currat præſcriptio Filiofamilias bona Paterna per Patrem vendita , vendicaturo , nec Mulieri viuente Marito , & ob Ius ſingulare conſtitutionem Iuſtiniani , ſed extra hanc cauſam , & vbi ceſſant conſtitutiones , concludit regulariter dari locum præſcriptioni temporis , etiam aduersùs non valentem agere ex aliqua , ſaluo tamen reſtitutionis auxilio , ſi qua probabili ratione concedi debere videatur.

QVÆSTIO IV.

An præſcriptio currat contra Creditorem agere impeditum , eo quod debeat primo facere excuſſionem in Debitorem , ſi res obligata ſit penes alium poſſeſſorem : Et an ut præſcriptio deſinat currere ex cauſa hoſtilitatis tyrannidis , Peſtis , aut ex aliis , debeat Actor oſtendere ſe fuiſſe impeditum , & qualiter contingat?

SVMMARIVM.

1 *Impeditus non dicitur qui poteſt tollere impedimentum per ſe , aut adeundo Iudicem , & num.* 5.

2 *Præſcriptio qualiter currat contra creditorem num.* 4. 5.

3 Auth hodie, Cod. de pignor. n. 4.

4 Cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ.

6 *Impedimentum non excuſat ſi ſit euitabile , aut ſi culpa ſuperueneris, num.* 7. *quid de incarcerato , aut paupere.*

9 *Impedimenti allegatio , dum eſt fundamentum intentionis debet probari ab allegante.*

10 *Impeditus quis non præſumitur in dubio.*

11 *Impedimentum allegans quominùs præſcriptio debet procedere , illud debet probare , & qualitatee neceſſarias , n.* 13. *& quod remouere non potuit, num.* 14. *veniſſeque ſine culpa; num.* 15. *&* 16.

12 *Impedimenti allegati libellus , quod debeat continere.*

17 *Impedimentum numquid probetur Iuramento Actoris.*

18 *Impedimentum allegans , quominùs præſcriptio procedat , debet probare fuiſſe illum impedimentum cauſam non agendi.*

19 *Compenſatio impedit præſcriptionem , & tollit eius exceptionem.*

AD primam difficultatis partem, vt reſpondeam præmittenda eſt ea Regula ; nempè 1
quod non cenſetur impeditus ille , in cuius poteſtate eſt tollere impedimentum ex Textu , *in l. qui poteſt facere* 135. *ff. de Reg. Iuris , cap. fin. de electione* , vbi Panorm. & alij , *l. quibus diebus , ff. de conditionibus , & demonſtrat.* ibi, *ne per Teſtes quominùs agendo eum ſubmoneat*, vbi omnes decent non excuſari impedimentum , qui Iudicem adeundo, poteſt impedimentum remouere, vt declarant Alex. *conſ.* 72. *num* 13. *lib.* 3. Paulus *l.* 2 *ff. de Iudiciis*, nec excuſari litigantem , cuius Teſtes noluerunt Teſtificare , niſi priùs ipſe Iudicem adiret, debuit enim adire ; Nam vt Pinellus docuit *in Auth. niſi tricennale , num.* 48. verſic. *indè infertur , Cod. de bonis maternis* , non dicitur impeditus , qui impedimentum Iudicem adeundo tollere poteſt.

Vnde iam ad difficultatem reſpondent Baldus 2
de præſcript. p. 4. *partis* 4. *princ.* Neguſantius *de pignoribus* 2. *p. membro* 1. *num.* 3. Decius *in leg.* 1. *Cod. qui admitti* , Rolandus *conſ.* 69. *n.* 17. Sotin. *conſ.*

*conſ.*75. *n.*86. *lib.*1. Aymon. Craueta *conſ.*263. *ad*
finem, præſcriptionem non impediri actionis hy-
pothecariæ tertio poſſeſtori, rei obligatæ, pro-
pter negligentiam Creditoris non agentis con-
tra debitorem, cum Creditor agere potuerit,
quando voluiſſet, etiam ante factum excuſſio-
nem debitoris iuxta regulam Textus *in l. purè,*
§. fin. de doli exceptione, ibi *cum Actor ſua pote-*
ſtate habeat, quando vtatur Iure ſuo, & ſic voluit
Textus *in l.* 1. *Cod. ſi aduerſùs Creditorem*, quod
tertius poſſeſſor, ad quem peruenit res obligata
præſcribit contra Creditorem longo tempore
cum Titulo, & bona fide, ſtatt hoc modo tol-
latur actio hypothecaria.

2 Nec huic reſolutioni obſtat Textus *in Auth.*
hodie, Cod. de pignor. vbi cum hæc actio non
detur contra Creditorem in effectu, niſi facta
priùs excuſſione in bonis principalis debitoris;
ob id non currat Creditori tempus illud præ-
ſcriptionis, niſi poſt factam illam excuſſionem
videlicet poſtquam Creditor incipit agere poſſe
3 contra tertium poſſeſſorem. † Quia reſpondeo
quod ſi hoc fundamento hanc doctrinam in
praxi ſeruandam dixerit, Alexander *conſ* 58.
*lib.*5. allegans pro ea Textum *in cap. quia diuer-*
ſitatem de conceſſione prebenda Tamen Gloſſa *in*
dicto cap. quia, verbo *ſuſpenſionis*, noſtram de-
fendit ſententiam, declarans vt tunc non ſit
tempus ſuſpenſionis imputandum intra ſex
menſes Concilij Lateranenſis, quando Præla-
tus ſuſpenſus negligens fuit in petenda abſolu-
tione.

4 Et ſic contingere in noſtro caſu, etiamſi per
dictam Authenticam hodie excuſſio illa debito-
ris ſit priùs neceſſaria, ſiquidem eo non obſtan-
te ex *dicta l. purè, §. fin.* potuerit Creditor agere
quandocumque; Imò Aymon Craueta *dicto*
*conſ.*203. impugnando prædictum Alexandrum,
ibi, refert illum alibi contrarium, & pro noſtra
ſententia ſcripſiſſe, ſecundùm quam eſt tenen-
dum, potuit enim Creditor de facili illud im-
5 pedimentum ſubmouere. † Et facit doctrina
Sebaſt. Medic. *in decis. Rota Marchia*, & Capel-
la Tholoſ. *in decis.*301. & cum eis Riccius *col-*
*lect.*155. ad Textum *in dicto cap. quia diuerſitatem*
in fine, vbi impedimentum non excuſat, ſi illud
ſit euitabile.

6 Item vt ſi quis citatus, tardè ſuum iter arri-
piat, & propter impedimentum ſuperueniens,
7 non poſſit comparere. † Et faciunt congeſta à
Balboa *hic*, *num.* 38. cum multis ab eo relatis
dicentibus, quod vbi culpa data eſt ad impedi-
mentum, non excuſaret allegantem illud: argu-
mento Textus *in l. nec timorem*, *§. proinde*, *ff.*
quod metus cauſa, copioſè probat Decius *in cap.*
quæ in Eccleſiarum, *num.* 30. *de conſtit.* Aymon
Craueta *conſ.*147. *in fine*: argumento Textus, *in*
lge. quamuis, *ff. ſoluto Matrimonio*, *& in l.* 4. *§.*
illud, *ff. ſi quis cautionibus*, vt etiam accuſatus,
& in vinculis detentus excuſatur, *& in l. ſuccur-*
ritur cum l. ſequenti, *ff. quibus ex cauſis majores*, re-
ſoluit rectè Alex. *in l. Marcellus*, *§. res quæ*, *n* 3.
ff. ad Trebell. & in l. recuſare, *§. fin. num.* 6. *ff.*
8 *eodem.* † Et ſic reſoluit Iaſon. *in leg.* 2. *num.*72.
Cod. de Iure emphiteh. in quæſtione emphiteutæ
incarcerati non ſoluentis ea ratione Canonem.
Et Gloſſa *in cap. Sacrorum* 12. *q.* 2. ita etiam lo-
quitur in impedimento paupertatis.

9 Ad ſecundam quæſtionis partem, vt explo-
ratè loquaris, adiunges quæ adduxi *ſuprà in cap.*
fin. §. fin. & ibi q. fin. vbi quod allegandi incum-
bit probandi onus. Et ad difficultatem, de qua
hic, quod dixi *ſuprà in cap.* 1. *hoc tit. q.* 2. verſic.
ad vltimum, cumque allegatio impedimenti ſit
fundamentum principale intentionis, & ob id
alleganti incumbat onus probandi, vt aduertit
in ſimili Bartol. *in Auth. de his qui ingrediuntur*
*ad appell num.*14. verſic. *quare appellans*, vbi
docet quod appellanti, qui proſequutus eſt cau-
ſam appellationis, & ipſam non produxit ad fi-
nem, dicenti ſe temporis breuitate impeditum
in integrum reſtitutio non eſt danda, niſi pro-
bet impedimentum, allegans caſus expreſſos, *in*
cap conſtitutus de appellation. † Quoniam in du- 10
bio quis non præſumitur impeditus ex *leg.* 2. *§.*
quod diximus, *ff. ſi quis cautionibus*, *leg. qui com-*
meatus *ff. de re militari*, copioſè Felin. *in cap. ſi*
pro debilitate, *num.*5. *de offic. delegati* Caſaneus *in*
conſuetudinibus Burgundia. Rubrica 4 §. 20. *n.* 4.
& 5. Sfortia Oddus *de reſtitutione in integ. q.* 38.
Art. 1. *num* 7. & relati à Maſcardo *de probationi-*
*bus concluſ.*116. *à num.*1. *tom.*1.

Ideò in ſpecie noſtra is, qui intendit, vel 11
præſcriptionem dormiſſe propter impedimen-
tum, vel aduersùs eius curſus eſſe concedendam
reſtitutionem, debebit probare impedimentum
quod allegat iuxta Textum *in l.* 2. *ff. quibus ex*
cauſis maiores, *l. ab ea parte*, *ff. de probat. leg. in*
exceptionibus, §. 1. *ff. eodem*, & qualiter contin-
gat probatio impedimenti, latè Felinus hic, Alex.
& Iaſon. *in dicto §. quod diximus.* Baldus *in leg.* 1.
Cod. de dilation. † Et Franciſc. Marcus *deciſ.*626. 12
*num.*3. Sfortia Oddus *dicto Art.* 1. *num.*9. Ita ve-
rum eſſe dicunt, vt non ſufficiat impedimentum
in libello allegare, niſi vlterius offerat Actor
probare impedimentum, vt colliges latè ex ad-
ductis *in dicto cap. fin. §. fin. de Iureiurando q. fin.* 13
† Imò potiùs etiam teneatur probare omnes
qualitates neceſſarias; vt iuſtum cenſeatur tale
impedimentum: argumento Textus *in dicta leg.*
qui commeatus, & *ibi*, Bartol. communiter rece-
ptus ex relatis à Vantio *in tractatu de nullit. ex*
defectu iuriſdictionis ordinaria, *num.* 166. Meno-
chio *de arbitrariis lib.* 1. *caſu* 118. *num.*10. Sfor-
tia Oddus *dict. q.*38. *Art.* 2. *num.* 30. Maſcardo
*dicta concluſ.*116. *num.* 3. *& concluſ.* 884. verbo
impedimentum, *num.* 9. *fallentia* 6. *volum.* 2. Et
quia plura dixi de probando loco non tuto *ſu-*
prà in cap 4. *vt lite non conteſtata ſub quæſt.* 1. quæ
conducunt pro plena explicatione huius du-
bij; Ideò cum illa legeris, accipies tantùm
ſequentia.

Ex his infero primò vt debeat Actor proba- 14
re tale impedimentum fuiſſe, vt remoueri mini-
mè potuerit; Argumento Textus *in l. ſed etſi per*
Prætorem, *§.* 2. *ff. ex quibus cauſis maiores*, notat
Bartol. *in l. quibus diebus*, & *ibi*, Socinus *num.* 3.
ff. de condit. & demonſtrat. Decius *in l.* 1. *in fine.*
Cod. de bonor. poſſeſſ. ſecundùm tabul. & conſ. 677.
num. 4. de quo iam in dubio præcedenti notaui
cum Riccio *dicta collect* 155. *in fine.*

Infero ſecundò vt Actor probare debeat, non 15
ſolùm fuiſſe iuſtum impedimentum, ſed etiam
non eueniſſe culpa alicuius tertij, ſed ex acci-
denti, quo caſu actio competit impedito aduer-
sùs tertium ad id, quod intereſt, *leg. fin. ff. de*
eo per quem factum erit, & reſpondet Bartolus
*conſ.*97. *num.* 6. *volum.* 1. Iaſon. *in l. fin. num.* 48.
ff. de feriis. † Deinde vt culpa data non ſit ad 16
impedimentum, vt iam ſuprà adduxi; argumento
Textus

Digitized by Google

Textus *in l. nec timerem, §. proinde, ff. quod metus cauſa*, cum multis Doctoribus *ſupra relatis*.

17 Dubium tamen eſt, an actor debeat impedimentum probare pleniſſimis probationibus teſtium, aut ſufficiat vt per iuramentum? ad quod adiunges *dicta ſuprà in dicto cap. 1. quæſt. 2.* verſic. *ad vltimam*.

18 Imò amplius dixerunt Panormit. *hic num. 7.* & Innocent. Vt actor teneatur oſtendere ſe voluiſſe agere, & non potuiſſe, propter cauſas, nempe hoſtilitatis, tyrannidis, peſtis, & aliorum, de quibus aſſignaui *ſuprà quæſt. 1. ex l. ſed etſi per Prætorem 26. ff. ex quibus cauſis*, & ſic docent vtile eſſe, vt actor impeditus proteſtetur ad formam Textus, *in l. vt perfectius, Cod. de annali exceptione*, vt reſoluit Iaſon *in dicta l. a § quod diximus ff. ſi quis cautionibus, num. 8.* non tamen ita quod proteſtatio ſit neceſſaria, vt declarant *ibi* Alexander *n. 7.* & Pinellus videndus, *in Authent. niſi triceннale, n. 43.* verſic. *ampliatur quartò*, ex regula Textus *in l. 4. in fine ff. de lege commiſſoria* ibi, *Non habeat cui offerat poſſe enim ſecurum eſſe*; adeo vt ſecundùm Bartoli doctrinam menti tenendam *in dicto §. quod diximus*, non ſufficiat probare fuiſſe impeditum, niſi probetur illum impedimentum fuiſſe cauſam non agendi, iuxta ea, quæ notant Corneus rectè oſtendens *conſil. 178. volum. 4 num. 9.* & Doctores *in dicta lege qui commeatus in princ. ff. de re militari*; quibus addo Boërium *in deciſ. 40.* Vetallum *in deciſione 72. & 73. part.* Riccium *collect. 155.* dicentes quod ſi actor probet ſe adhibuiſſe diligentiam, non requiratur proteſtatio, & ſi pro cautela bona ſemper ſit.

19 Pro complemento notabis quod compenſatio impedit præſcriptionem & tollit eius exceptionem, Aocharranus *conſ. 5.* verſic. *ſuper quarto & vltimo*, Felinus *hic n. 9.* Mohedan. *deciſ. 200. aliàs deciſ. 3. hoc tit.* Vobius *in tract. de ſtatutariis vrbis præſcript. gloſſa 29. num. 12.* Ciriacus *tom. 2. cont. 307. num. 7.* dicentes, quòd ſi habeo te in debitorem, & poſtea efficiaris meus creditor, nec petam quod mihi debes, non admittatur præſcriptio contra me.

AD TEXTVM
IN CAPITE XI.
Accedentes, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. TExtvs iſte quatenùs agit, vt procorationes debitis legatis, & nunriis Apoſtolicis non præſcribantur; applicabis *infrà* dicta, & notata *in cap. cum ex officij 16. hoc tit.* De iſtis procorationibus debitis Epiſcopis, & Viſitatoribus latè ſub *tit. de cenſibus, & ibi, in cap. cum inſtantia 16. cap. ſuper eo 22. cap. procurationes 23. cap. venerabilis 24. cap. cum nuper 25. & cap. fin.*

II. Et ibi, *niſi dicti ordinarij*, iſt eſt Canonici, *per ſpeciale Priuilegium oſtenderint ſe immunes*, per hæc verba ſolent DD. expendere quando æquiparentur Priuilegium, & præſcriptio, & reſoluunt id contingere in his, in quibus ſpeciatim non prohibetur præſcriptio, vel vbi præſcribitur cum ſcientia Principis, qui Priuilegium poteſt concedere; argumento Textus, *in leg. alienationis 28. verſiculo vix enim ff. de verb. ſignificatione, & in c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignif.* Et qualiter differant præſcriptio, Priuilegium, & conueniendo dixi *ſuprà, in cap. cauſam 7. hoc Tit. quæſt. 1.* verſic. *ad quintam*, & verſic. *ad ſextam, & ſub Rub. de conſtit.* latè.

III. Et ibi, *etiamſi longiſſimo tempore procurationis obſequium non impenderint, cum in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vindicare*: Per hæc verba faciunt ad materiam noſtri Textus, quæ *infrà* dico *in cap. cum non liceat*, vbi de rebus in præſcriptionibus; inter quas obedientia debita ab inferiore Superiori, non præſcribitur. Repetit videndos ſuper Textum hunc, Matthæus Colletus *de proceſſibus executiuis, parte 4. pagina 99.* Non alia addens, præter iam notata.

AD TEXTVM
IN CAPITE XII.
Cum non liceat, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

I. AD materiam huius Textus, quatenùs ponit obedientiam Superiori præſtandam, adiunges notata *ſuprà, in Rubrica, & in toto Titulo de maioritate, & obedientia*; Item & ea quæ de voto Religionis agitur *infrà in tit. de regularibus, & in tit. qui Clerici*, vel vouentes, vbi inter requiſita ſubſtantialia in voto Religionis annumeratur obedientiæ votum, à cuius obligatione dependet impreſcribilitas noſtri Textus.

II. In verſic. ibi, *cùm non liceat à capite membra recedere*: hæc verba ſunt motiuum deciſionis noſtræ, quatenus membra miſtica, debent diligere, & obſequi capiti & ab eo non diſcedere, Rebuffus *in praxi beneficiali tit. de conſtitutionibus, gloſſa capiti, pag. 512.* aliqua notat *hic* Barboſa *num. 4.* quibus adiunges quæ dico de præcedentiis *in cap. ſtatuimus 15. de maioritate, & obedientia: & ibi in cap. inferior 16.* vbi dico cum Sanchez *de Matrimonio, an poſſit inferior in lege ſuperioris diſpenſare?* Et applicabis nonnulla quæ adduxi *ſuprà in cap. cùm veniſſent 12. de Iudiciis per plures quæſtiones.* Item adiunges quæ *ſuprà* adduxi *in cap. cùm contingit de foro compet. quæſt 2.* vbi egi de quæſtione, an Iuriſdictio acquiratur præſcriptione? Et quia propriè hic ſedet materia, eorum, quæ nequeunt præſcribi, & plura ſoleant interpretes adducere; ideò videbis quæ cum multis notat, & ſcribit Oſualdus ad Donell. *lib. 5. comment cap. 22* vbi agit de rebus vſucapi à natura prohibitis, & ipſum ad alia leges *cap. 23. & 24.* de quibus nonnulla per quæſtiones dico, & ad plura conducibilia Textus noſtri. Paquineus *lib. 13. controuerſ. lib. 13. cap. 81.* Socinus *conſ. 64. num. 6. volum 6* Decius *in lege petens, num. 7. Cod. de pactis*, Balbus *de præſcription. 2. p. parte 5. quæſt. 13. à num. 10.* Couarruuias *in pract. cap. 1. num. 2.* Molina *de Iuſtitia tomo 1. tractatu 2. diſput. 79.* idem Couarruuias *in pract. cap 4. à num. 1.*

Quibus in locis latiſſimè Couarr. *de ratione, & fundamento ſupremæ Iuriſdictionis in Principe reſpectu ſubditorum.* Ad quæſtionem bonam videbis *ſuprà in cap. 4. ſub q. 3. à n. 15.* vbi de præſcriptione in annuis legatis pro ornatu huius Teatus leges repetentem Matthæum Colletum *de proceſſibus executiuis p 4. pag 100. B*, ſed abundatiùs dico *infrà*, & ea proaimè ooiatis ; & quæ diai de conſuetudine in facultatiuis *ſup. in Rub. de conſuet. ſub quæſtione* :1. *à num.* 6. verſic. *ad primam.*

Q V Æ S T I O I.

Quare ſubditi aduersùs Prælatum obedientiam non præſcribant in perpetuum, cum hoc de viſitatione à Prælato facienda, vt corrigat ſubditorum exceſſus, non æque contingat?

S V M M A R I V M.

1 *Viſitatio continet obedientiam, quæ prælatis debetur, & circa præſcriptionem, qualiter procedant, num. 9.*
2 *Viſitatio eſt de Iuribus Epiſcopalibus,*
3 *Procurationes, & ſubſidia in ſignum obedientiæ dantur, à quibus ſubditi Priuilegio eximi poſſunt.*
4 *Præſcribi non poſſunt res quæ pertinent ad Principem ſupremæ poteſtatis.*
5 Cap. aecedentes, 0. 13. 16. 22. cap. anditis, cap. cum olim, cap. ad audientiam, cap. cum vobis hoc tit.
6 *Obedientia debita Prælato, qualiter, & quare præſcribi quit, num. 8.*
7 Cap. cum olim de Priuilegiis, cap. com perſonæ, §. ſi autem eodem tit. lib. 6.
9 *Subditus non omninò quit præſcribere obedientiam aduersùs Prælates, ſed ſe eximere ab vno vt obediat alteri benè poteſt.*
9 Cap. eum ex officij 16. hoc tit. num. 10. 11. 12. 13. 14.
10 *Præſcriptio impediens morum correctionem iuſtè impeditur.*
11 Cap. irrefragabili, *verſic.* vt autem *de officio ordinarij*, cap. ad oostram 3. de appellation.
12 *Præſcriptio, per quam trasfertur viſitatio, ſeu accumuletur, procedit.*
13 *Procurationes qua ratione præſcribatur, n. 14. vel non, num. 15.*
15 *Procurationes queunt acquiri Priuilegio, quid præſcriptione.*
16 *Procuratio eſt Ius quoddam expenſarum præſtationis, ſeu victualium debitum nuntiis, & legatis, aut Epiſcopis viſitantibus, quæ non præſcribitur, num. 18.*
17 *Nuntij Apoſtolici propter publicam vtilitatem mittuntur.*
18 *Procuratio qualiter hodie queat præſcribi.*
20 *Procuratio non prohibetur reſpectu modi.*
21 *Procurationis præſcriptio prohibetur in futurum.*
22 D.c. aecedentes, *verſic.* ſubſidiom hoc tit.
23 Cap. cum inſtantia de cenſibus.
24 *Epiſcopalia iura præſcribi poſſunt, ſed non omnia, num. 25.*
26 C. com olim ad fin. *verſ.* quia verò *de priuileg.*

GLoſſa verbo *citationem in cap. cum ex officij 6. hoc tit.* exiſtimaut viſitationem continere 1
obedientiam, quæ Prælatis debetur, ac ſubinde præſcribi non poſſe ait ex Reg. Teat. noſtri; ſed ſic eſt, quod præſcriptio, per quam transfertur, ſeu accumulatur viſitatio in alterum noo prohibetur ea Reg. Text. *in d. c. cum ex offic.* in verbis ibi, *quamuis alius contra eundem præſcribere poſſit:*
ergò. † Deinde qoia viſitatio eſt de Iuribus Epi- 2
ſcopalibus, *c. conquerente de offic. ordin.* Sed Epiſcopi Iura Epiſcopalia poſſunt præſcribi, *cap. de quarta, cap. auditis, cum olim hoc tit.* ergò non eſt cur ſtatim ſpatio qoadraginta annorum præſcribatur obedientia aduersùs prælatum.

Vltimò nam procurationes, & ſubſidia quæ 3
Prælatis debeotur fiunt in ſignum obedientiæ, & ſubiectionis, vt omnes agnoſcunt *in cap. accedentes hoc tit. in c. cum inſtantia de cenſibus*: quare notant in bis probibitam eſſe præſcriptionem, at ſic eſt, quod per Priuilegium poteſt quis eximi à procuratione præſtanda ſuo Prælato, vt habetur in dictis iuribus: ergò cum Priuilegium & præſcriptio æquipareotur, eueniet, vt etiam præſcriptione, ſaltim quadragenaria hæc ſubſidia, & procurationes præſcribi valeant ea Reg. Teat. *in cap. de quarta, cap. 6. & cap. 7.* cum aliis huius Tituli, & quod præſcriptio, & priuilegium æquiparentur: probat Textus *in c. ſuper quibuſdam*
§. præterea de verb. ſignif. † Et confirmatur ex eo 4
nam & ſi Regula ſit, vt res, quæ ad Principem pertinent in recognitionem ſupremæ poteſtatis, & in ſignum ſupremæ ſubjectionis præſcribi noo poſſint, vt ſolent DD. agnoſcere, *in cap. ad audientiam hoc tit.* tamen cum aduersùs res Principis habet locum præſcriptio, vt Baldus docet *in l. 2. in princ. C. communia de vſucap.* latè Aym. Crauet. *de antiquit. tempor. 4 p. c. abſolutus, n 40.* ſequitur vt in noſtro Teatu ſimiliter dici debeat, eo quod in omnibus relatis fauor publicæ cauſæ verſatur, cuius ratione, vt ſaltim dico præſcriptio obedientiæ prohibetur.

Occaſione barum difficoltatum veniunt hîc 5
eaplicandi Textus *in d. c. accedentes, c. auditis, cap. cum ex offic. cap. cum olim hoc tit.* nec non Textus *in c. ad audientiam, c. cum vobis eodem*, quatenùs in illis agitur de præſcriptiooe contra Romanam Eccleſiam, & ſic contra ſupremam poteſtatem
Pontificiam. † Vnde iam ad noſtrum Textum ea 6
nempè ratio eur prohibeatur præſcriptio obedientiæ debitæ Prælato eſt; nam eum omnis illa præſcriptio probibeatur, quæ Iuri publico nocet, & confuſionem, atque inordinatiooem continet iuata Teatum, *in l fin. §. de vſucap. leg. viam public ff. de viis public. l. præſcript. C. de oper. public. c. licet in princ.* ibi, *confuſio naſceretur 16. q. 3.* & conſtet, vt præſcriptio quæ prædictam obedientiam extinguit, noceat Iuri, ſt booo publieo, qood in ſubditorum obedientia eooſiſtit, *c. fin.* verſic. *obedientia 8. q. 1.* & inſuper contineat confuſiunem, dum membrum ſuo capiti non obtemperat, ſeqoitur concludenter in boe Textu factum optime eſſe, vt talis præſcriptio maneat prohibita, vt doeent DD. per Gloſſam vltimam, hic pe Gloſſ. 4. *in d. c. auditis in fine.* & per Gloſſ. *in c. cum inter de conſuet.* verbo *conſuetudine c. 1. de pœnis. diſt. 6.* Aretin. Alex. & alij *in l. ſi qui putat, ff. de acquir. hæredit.* latè Balbus *de præſcript. 1. p. 5. partis, à num. 91.*

Huic tamen reſolutioni obſtat Teat. *in cap.* 7
cum olim de priuileg. cap. cum perſona, §. ſi autem

eodem

eodem lib.6. vbi ſubditus contra Prælatum, po-
8 teſt obedientiam præſcribere. † Verùm iſtis iu-
ribus non obſtantibus reſpondeo veram eſſe de-
ciſionem noſtri Textus ex adductis, *num.præce-
denti*, quæ intelligitur in ea ſubditi præſcriptio-
ne; quæ omnimodò; & in totum eum eximat
à ſubiectione Prælati; Itaut ſubditus ille iam
abſque vllo capite ſuperiore, & prædominan-
te extitiſſet; ſecùs tamen procedere, vbi ex eo
quod ſubditus aduersùs vnum Prælatum obe-
dientiam; & ſubiectionem præſcribens, recade-
ret in alium Prælatum, cui eam præſtare de-
buiſſet; Nam tunc reuerà iſte non præſcribit
aduersùs ius publicum, ſed tantùm aduersùs
priuatum, vt ex caſibus ſequentibus apparebit;
& in terminis docent Gloſſa fin. *hic*, Abbas
n.13. Innocentius X. Barboſa *num 3. in fine*, ex
eo; quia vbi obedientia in totum per præſcri-
ptionem extinguitur, verùm eſt ſubditum ma-
nere acephalum, id eſt ſine capite contra Tex-
tum *in cap.nulla 93. diſt.* in quo verificantur pri-
ma Textus noſtri verba, ſed quando obedientia
alij acquiritur propriè loquendo ſubditus non
præſcribit obedientiam, quam non extinguit;
ſed alius Prælatus, ſcilicet in ſubditis illam præ-
ſcribit contra Epiſcopum, ac ſubinde non ma-
net acephalus, nec abſolutè recedit à capite,
quin recognoſcit alium Superiorem loco Epi-
ſcopi, & ſic ſentire videtur, Graſſa *in cap. acce-
dentes 1. hoc tit. num fin.*

9 Vnde iam non obſtant contraria adducta,
num. 2. cum aliis non primùm ex Gloſſa verbo
viſitationem, *dicti cap. ex officij*; quia etſi aliquo
modo viſitatio contineat obedientiam; ſed non
inde ſequi Regulam Textus noſtri defraudari,
eo quod viſitatio præſcribi poſſit, quia Textus
noſter agit de præſcriptione, per quam dire-
ctè, & abſolutè tollitur obedientia, non ve-
rò illa obedientia, quæ per indirectum cer-
nitur in hoc, vel illo actu particulari, alio-
qui nullum Ius Epiſcopale poſſet præſcri-
bi, cum in omnibus obedientia, & ſubie-
ctio per indirectum conſiderari valet: Sic no-
tat Barboſa *in dicto cap. cum ex officij*, *num. 12.*
explodens prædictæ Gloſſæ intellectum. Deinde
quoniam Abbatiæ, de quibus in illo Textu, li-
cet ab Archiepiſcopis non viſitarentur; tamen
in reliquis omnibus cognoſcebant; & non ſub-
trahebant obediẽtiam Metropolitano debitam.

10 Et pro majori enodatione, *dicti cap. cum ex
officij*, aduerto quod præſcriptio, quæ tollit om-
ninò viſitationem Iure communi iniunctam me-
ritò prohibetur, vt impediens morum corre-
ctionem, & reformationem Eccleſiarum: ar-
gumento Textus, *in cap. cum inter*, *& cap. ex
parte de conſuetudine*, cum aliis; quippè quia ce-
dit in damnum publicum ex iam dictis pro no-
ſtro Textu, & ex eo quia inde perueniunt majo-
ra mala in Republica quam ſit bonum vitandi
lites, & ſcruitutem Dominorum, pro quibus
bono publico introducta fuit præſcriptio *leg. 1.
cum vulgatus*, *ff. de vſucapionibus*, ſed præſcri-
ptio omninò tollens viſitationem iniunctam,
Iure communi impedit morum correctionem, &
reformationem Eccleſiarum; & ita obuiat bono
publico, quod per viſitationem prætenditur iux-
11 ta addita, *in dicto cap. accedentes hoc tit.* † Et facit
Textus *in cap. irrefragabili in princip.* verſic. *vt
autem* de officio ordinarij, *cap. ad noſtram 3. de
appellat.* Sic Barboſa *in dicto cap. cum ex officij ſub*

n.3. ibi, in verſic. *& ſatis*, illum Textum ſic in-
terpretatur, quatenùs agit de viſitatione iure
communi competenti, qualis illa, quam Archie-
piſcopus exercet in Prouincia, & dicit contra vi-
ſitationem hanc præſcribi non poſſe. Quæ ver-
ba intelliguntur de præſcriptione, quæ ex dia-
metro opponitur, & omninò tollit viſitationem,
vt indicant verba ibi, *aliquo modo*; quæ intelli-
guntur de modo, per quem præſcribitur contra
viſitationem, ſcilicet tollendo, & extinguendo
illam, aduersùs quam nullus modus præſcri-
ptionis admittitur.

Verùm ſi ea præſcriptio non auferat viſita- 12
tionem omninò, ſed illam transferat, vel alij ac-
cumulet; tunc reuera præſcriptio viſitationis lo-
cum habebit ex dictis de obedientia, quia eſt ad-
mittenda ea, quæ nullo Iure prohibetur, nec im-
pedit morum, aut Eccleſiarum reformationem,
nec aliàs obuiat bono publico ex *dicta leg 1.* ſed
præſcriptio, quæ transfert viſitationem, vel alij
accumulat, tanquam priuata ea quæ omninò vi-
ſitationem non extinguit, licet remoueat perſo-
nam, & aliam ſubroget, non prohibetur, vt indi-
cant dicta verba iam, *num. 2.* adducta ibi, *quamuis
alius contra eundem præſcribere poſſit*, vbi apertè ſi-
gnificatur admitti præſcriptionem, per quam
transfertur, vel accumulatur viſitatio; quia talis
præſcriptio abſolutè loquendo, non eſt contra
viſitationem, quam non tollit, ſed contra Præla-
tum, cui præiudicat. Et ſic habet locum argumẽ-
tum; nam ſicut non prohibetur præſcriptio, quæ
competit Iure ſpeciali, & quæ morum, & Eccle-
ſiarum reformationem non prohibet, nec bo-
num publicum offendit, cum adhuc maneat vi-
ſitatio facienda ab eo, in quem transfertur, vel
accumulatur, vel etiam ab ipſo, cui Iure iniun-
gitur, penès quem etiam ſublata viſitatione Iure
ſpeciali competenti remanet viſitatio Iuris com-
munis, per quam bonum publicum reputatur;
ergo in hoc caſu nec Textus ille, nec noſter of-
fenditur.

Iterùm pro exornatione textus noſtri, & verò 13
intellecto Textus *in d. c. accedens*, 11. nec non etiã
Textus *in d. c. cum ex officij*, quatenùs ibi procura-
tiones debitis legatis Apoſtolicis, ſeu Epiſcopis
viſitatoribus præſcribi prohibentur, & pro re-
ſponſione argumenti *ſuprà in princ.* adducti ver-
ſic. *vltimo*, dico contra procurationem ratione
viſitationis Iure communi debitam, manente
onere viſitandi omnem præſcriptionem prohi-
beri, vt docent Felin. *in d. c. cum ex offic. n. 15.* Barb.
n. 4. Marian *de viſit. n. 74* Bern. *Reg. 604.* verſ. *ſexto*
Capella Thol. *in deciſ. 136.* Ricc. *collect. 426. ad
Text. in l. vſucap. ff. de vſucap.* Troll. *in opere morali
lib. 7. cap 4 dubio 13. in princ.* qui plura alia re-
ferunt quæ prohibentur præſcribi.

Et huius deciſionis ea eſt ratio, nam ſicut 14
omnis præſcriptio tollens viſitationem Iure cõ-
muni inductam meritò prohibetur, vt iam dixi
& præſcriptio contra procurationem, ratione
viſitationis Iure communi debitam, ſaltim Iu-
ris præſumptione tollit in effectu viſitationem
ipſam, quia ordinarij præſumuntur omittere, &
negligere admiſſa præſcriptione contra procura-
tionem, quæ ad viſitationẽ peragendam Iure in-
ſtituitur, vt colligitur ex *dicto cap. cum ex offi-
cij*, dum dicit contra procurationẽ ratione viſi-
tationis debitam præſcribi non poſſe, quem-
admodùm, nec contra viſitationem ipſam;
Ita omnes præſentiunt ſecundùm Barboſam,

aduertentes procurationem eſſe annexam viſitationi, ac ſubinde de illa, & de iſta circa præſcriptionem eſſe idem Iudicium: argumento Textus *in cap. ſuper eo de Parochic.*

15 Nec obſtat ratio argomenti *ſuprà* adducti in dicto verſic. *vltimo*; Scilicet vt quemadmodùm per priuilegium ab Eccleſia procuratione liberari, quia poſſit ex Textu *in dicta cap. accedentes* 15. *hoc tit.* verſic. *mandamus, dicto cap. inſtantia de cenſibus*: Sic & per præſcriptionem iuxta æquiparationem vtriuſque, de qua in argumento, quia reſpondeo quod & ſi procuratio quæratur per priuilegium; per quod Eccleſia ſuperioris authoritate illius procurationis capax efficitur; Tamen præſcriptione procurationem illam acquirere non poterit cùm Eccleſia incapax ſit illios præſcriptionis, eo quod obedientia à qua reſultat viſitatio nequeat præſcribi, vt iam de vtroque dictum eſt ergo cum ob viſitationem veniat procuratio, ut dixi, & per conſequens fit, vt in ea denegetur præſcriptio, cum obedientiæ ſit acceſſoria, vt notant Abbas *in dicto cap. accedentes, n.* 3. Graña *n* 5.

16 Vnde infero interpretationem ad Textum, *in dicto c. accedentes*, quatenùs in eo procuratio debita nuntiis vel legatis; Sedis Apoſtolicæ, aut Epiſcopis, vel aliis viſitationis ratione non præſcribitur ex iam relatis iuribus, quibus conſonat Textus de Iure, ſeu victualium debitum nuntiis, & legatis Apoſtolicis, vel Prælatis viſitantibus, aut eorum vice gerentibus, quod Ius ab ipſis viſitatis debetur ratione officij; vel alia iuſta cauſa *dicto cap. cum inſtantia, cap. procurationes de cenſibus*: explicant Abbas *conſ.* 28. Surdus *de alimentis tit.* 5. *princip.* 18. *n.* 13. Axor. *inſtitut. moral. p* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *q.* 17. Molina *de Iuſtitia, & iure tractatu* 2. *diſp.* 85. Menochius *de arbitrariis caſu* 44. *num.* 6. *& conſ.* 143. Goncalez *ad Regulam* 8. *Cancelariæ, Gloſſa* 4. §. 6. *num.* 37. Stephanus Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 57. *num.* 19. Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 9. Donellus *lib* 4. *comment. cap.* 3. *& lib.* 5. *cap.* 22. vbi Oſualdus *littera B, & C.*

17 Cumque nuntij Apoſtolici propter publicam vtilitatem mittantur, *dicto cap. procurationes, cap.* 1. *cap. dilectus de officio legati cap. valdè* 94. *diſt.* meritò dicunt Interpretes iuſtum eſſe, vt Eccleſiæ ad procurationis ſolutionem teneantur, cum propter earum fauorem, & publicam vtilitatem legati mittantur, aduersùs quam præſcriptio admitti vnquam debet ex Textu, *in leg. præſcriptio, Cod. de operibus publicis*: argumento Textus *in cap. ſi diligenti de foro competenti.* & plurium difficultatum *ibi* adductarum.

18 Hanc concluſionem probat Barboſa *num.* 2. *&* 3. cum multis adductis *in dicto cap. accedentes, & in dicto cap. cum ex officij, n.* 1. *&* 2. eo quod in hoc caſu agitur de vtilitate publica Eccleſiarum & agitur de recognitione ſubiectionis, & de compenſatione ſolicitudinis, quam omnes Eccleſiæ debent Apoſtolicæ Sedi, quæ aliunde commodè nequit ſuos legatos ſuſtentare, ac ſubinde ne legationes impediantur meritò ab omnibus Eccleſiis procurationes perſoluit, vt intendit *ibi* Textus in illis verbis ibi, *quod omnibus imminet*, nec poſſe aliquem præſcriptione excuſari ait, quæ in his terminis prohibetur in præiudicium Sedis Apoſtolicæ, vt ſatis expreſſit Pontifex *in dicto cap cum inſtantia in fine princ.* & vtrobique DD. & *hic*, Abbas *n.* 5. Felin. *n.* 6.

Itaque iam pro majori eruditione dicti capituli *accedentes*, explicatione, & aliorum de procuratione debita Superiori loquentibus, intelliges eam non præſcribi, ſiue in toto, ſiue in parte, veluti cum minuitur quantitas, aliàs ſoluenda juxta Textum *in cap. cum Apoſtolus de cenſibus extrauag.* 1. *illotis inter communes*; Id etiam intendit Gloſſa, *in cap. relata* 10 *quæſt.* 2. Abbas *in dicto cap. cum ex officij, num.* 13 & alij per Felinum *n.* 12. & Pariſium, & ſuadetur ex illo Textu ibi, *qua ratione viſitationis debetur*, ſiquidem procuratio ſic debita eſt illa integra, de qua *in dicto cap. cum Apoſtolus*, ibi, *nec aliquo modo*; Nam aliquo modo contra procurationem præſcribitur, ſi quo ad aliquam eius partem admittatur præſcriptio; ita Barboſa ibi, *n.* 5. contra Abbatem, & Felinum, *dicta num.* 6. *& n.* 13. Mareanum *de viſitatione, num.* 43 *&* 59. quorum opinio ait, vt non probetur hodie ex dicta extrauaganti, verſic. *noſtra*, vt exiſtimant Felinus, & Pariſius *ſuprà*, quia Textus ille non approbat præſcriptiones minuentes procurationem, ſed conſuetudines, in quibus longè videtur eſſe diuerſa ratio, vti iam ſuprà adduxi *in cap* 7 *quæſt.* 1. verſic. *ad vltimum* Verùm ex nouiori Iure Tridentini Concilij *ſeſſ.* 24. *de reformatione cap.* 3. verſic. *in his verò locis* apprehenditur vt poſſit præſcribi procoratio; itavt petì non valeat, vbi illam non dandi viget conſuetudo, vt per Giaſetium *in praxi Epiſcop. p.* 2. *cap.* 3. *num* 65. Barboſa *in dicto cap. cum ex officij, num.* 5. *in fine*, & faciunt adducta à Gratiano *diſcept. forenſium, cap* 57. *num.* 19. 19

Notandum verò eſt etiam de Iure communi procurationem non prohiberi reſpectu modi, vt ſcilicet procuratio potiùs in fructibus his, vel illis, quam in pecunia, vel econuersò, ſe iuxta alium, quamuis modum diuerſum præſtetur, vt obſeruant Doctores communiter, *in dicto cap. cum ex officij* ex Felino *à num.* 10. Marianus *vbi ſuprà dicto num.* 49. Bernardus *Regula* 604. *verſic.* 1. Concilium Trident. *vbi ſuprà*, verſic. *ſi tamen in opinione*, Barboſa *ibi*, *& in dicto cap. cum ex officij ſub dicto num* 5. 20

Vbi ſimiliter aduertit prohiberi præſcriptionem contra procurationem futuram, ne ſcilicet in futurum eximatur quis à ſolutione illius, ſed eam admitti dicit contra procurationem præteritam, id eſt annorum præteritorum ſecundùm omnes; quia ceſſat ratio, de qua *ſuprà* cum iam tunc nullum vertatur præiudicium viſitationis, quæ iam pro illis annis proceſſit, ſed ſolius ordinarij; cui quantitas eſt ſoluenda, *&* contra quem præſcribi apertè docet Pontifex, quamuis alius contra eundem; & probatur hoc ex dictis *ſuprà in cap.* 1. *q.* 4. de præſcribendis debitis famulorum, & aliorum, quæ triennio præſcribi valent. 21

Nec obſtat Textus *in dicto cap. accedentes*, in verſic *ſubſidium impertiri*, vbi quia Clerici, & Canonici pro parte contribuebant videtur inductam fuiſſe præſcriptionem contra procurationem; quia reſpondetur in Texto *ibi*, tantùm eſſe diſſidium inter Canonicos, & Clericos, eo quod Clerici petebant, vt Canonici pro parte contribuerent in procuratione legatorum, à qua contributione contendebant Canonici ſe eſſe exemptos præſcriptione. Vnde oritur non fuiſſe quæſtionem ſuper allegata præſcriptione Canonicorum aduersùs Pontificis legatos, ſed 22

tantùm

tantùm inter Caoonicos,& Clericum, & nihilominus Pontifex io his terminis improbat præſcriptionem, & ſic eam noo valere, per quam vna pars Clerici in præiudicium alterius non eximitur, ab onere procurationis, de qoo, *ibi*, ita vt pars reliqua ad integram procurationem teneator vt obſeruaor, *ibi*, Felinus *num. 6. ante finem*, & Zabarela, & Doctorea, *in d cap. cum inſt de cenſibus*. Et bunc intellectum ſequi videtor Barboſa *in d. c. accedentes, num 5.* ex illis verbis, *omnibus im-*
23 *minet ab omnibus, &c.* † Et ex, *d. cap. cum instantia*, ibi, *nullam habere volumus excuſatam*, ſed ego magis probo in hoc caſu contrariam ſententiam, quam tenent Ioan. de Lignano, & alij relati à Felino *dict. num 6.* verſic. *caterum*, Marianus *de viſitatione. num. 50.* Bernard *dict. reg. 604. limitatione 2.* Abbas *conſ 94. num. 1. lib. 1. & conſ. 17. num 5. lib. 2.* dum tamen ex hoc factum oullum oriretur præiudicium legatia Apoſtolicis, in quota procurationis; ſibi debita ab antiqno; eo qood obligatio partia Canonicorum recaderet contra Clericos litigantes media præſcriptione Canonicorum, ex iam antea dictis de præſcriptione obedientiæ, & viſitatioois, ſi præſcribens aduersùs vnum, recadat in obedientiam alterius, ita vt ſemper ſubditus maneat, & ſi ooo eidem prælato.

24 Nec his omnibus impedimento eſt adductum illud, *ſupra, in princ.* qood hæc ſcilicet obedientia, viſitatio, procuratio, & alia ſimilia, ſunt de Iuribus Epiſcoporum, ſed Iura Epiſcopalia præſcribi poſſunt, vt doceat Textus *in dicto cap de quarta, cap auditis, cap. cum olim hoc tit* ergo & præfata debent abſolute præſcriptionem admittere.

25 † Sed reſpondeo; vt in plurimum Iora Epiſcopalia poſſe præſcribi, ſed non omnia, qui excipiuntur nonnulla ſpecialim Iure prohibita, in quibus ſpecialiter boonm publicum, & grauiſſimum Reipublicæ præiudicium ita ſuadet. Et ſic fit vt licet ſubditi poſſiot præſcribere exceptionem, à nonoullis oneribus, in qnibus Epiſcopo ſubijciuntur vt in dictis capitibus de quarta, auditis, & cum olim, ſed non ob id poterunt præſcribi obedientia, viſitatio, & procuratio, ex rationibus iam longa adductis, niſi eo modo, vt dictum eſt.

26 Nec iterum obſtat Textus, *in cap. cum olim ad finem*, verſic. *quia verò*, ibi, *alijs etiam ceſſantibus*, de priuilegiis, vbi probatur ceſſantibus priuilegiis ſedis Apoſtolicæ potuiſſe monaſteriom, de quo ibi præſcribere exemptionem, & obedientiam Epiſcopo debitam, qoia reſpondetur Textum illum procedere, & intelligi debere de illa præſcriptione per quam obedientia ab Epiſcopo tranſfertus ad Romanam Eccleſiam, coi ſe monaſterium ſobiecerat, & ſic fieri, vt ſubditus non fiat acephalos, id eſt ſine capite contra dictum ad rationem Textus noſtri, ſed potius adhuc ſit ſubditus, com mutatione vnius prælati, & ſubrogatione alterios, in quo facto oulla datur propria præſcriptio. vt iam dixi, & cooſiderat Barboſa *hic n. 3. in fine*. Ad confirmationem adductam, *ſup. in princ.* in verſic. *& confirmatur*, quia ſpectat ad intellectum, an ſuprema Principum Iuriſdictio poſſit præſcribi; id eo aduertes ad ea, quæ *infra*, ſubijcieotor io qoæſtione ſequeoti.

Qvæstio II.

An ſuprema Iuriſdictio Regum poſſit præſcribi, & quando, & qualiter aduersùs eam contingat: An præſcriptio procedat in actibus facultatiuis: Et an Ius offerendi præſcribatur in pacto redimendi: Et an Iuriſdictio poſſit præſcribi contra alios Dominos temporales: Et an merum, ſeu mixtum imperium præſcribi poſſit: Quid de Iuriſdictione ſuprema Regis faciendi Iuſtitiam: Et de alijs Regalibus circa tertias decimales remiſſiue?

Svmmarivm.

1 *Res ſpectantes ad Regem ſunt in duplici differentia.*

2 *Iuriſdictio poteſt conſuetudine acquiri, & an præſcribi, n. 3.*

3 *Præſcribi nequeunt res Principi competentes ratione dignitatis præſeruata, & quæ ſint.*

Cap. ſuper quibuſdam, §. præterea de verb, ſignificat.

4 *Res Principi reſeruata in ſignum poteſtatis ſupremæ, non præſcribuntur.*

5 *Tributi præſtatio in recognitionem vniuerſalis Dominij, tempore non tollitur nec cenſus ſic conſtituti præſcribuntur.*

6 *Conſuetudo aduersùs collectas, & tributa Regi debitas improbatur.*

7 *Tributa regalia vt ſua petens repellitur, niſi oſtendat titulum ſui priuilegij.*

8 *Res ad Regem pertinentes, quæ vtique alij cuiuis priuata poſſunt ſpectare, præſcribi queunt, & quæ iſtæ ſint.*

9 *Res Principi delata, ratione delicti alicuius, queunt præſcribi, & quanto tempore, numero 10.*

11 *Quaſi poſſeſſio non acquiritur per actus Iure familiaritatis contra, n. 12. defenditur ſub diſtinctione, n. 13.*

12 *Actus dandi vocem in capitulo, ſolent Iure familiaritatis concedi, & exerceri Iure proprietatis.*

13 *Actus mere facultatiui, vt in fructibus, & ſeruitutibus negatiuis à quo tempore præſcribi queant, n. 14. & 15.*

16 *Præſcriptio immemorialis in actibus facultatiuis, qualiter procedat.*

17 *Actus eundi ad molendum, ſiu ad coquendum, quando præſcriptionem inducant.*

18 *Ius negatiuum non præſcribitur tempore immemoriali, ſi nulla præceſſit prohibitio.*

19 *Vicinus etiam per mille annos, non tollens Domum ſuam, poteſt tollere, non obſtante allegata præſcriptione ſui conuicini.*

20 *Immemorialis vſus, qui nequit allegari in actibus negatiuis, poteſt allegari in Iudicio ad probationem tituli.*

21 *Præſcriptibilia non ſunt ea, quæ ſunt facultatis publicæ, ſecus ſi ſunt facultatis priuatæ.*

22 *Offerendi Ius in pacto redimendi, ſecundum aliquos nunquam præſcribitur, num. 23. 24. Verius eſt annis 30. aliquando 40. numero 25. 26.*

27 *Iuriſdictio contra Dominos præſcribitur Iure ordinario 10. ſeu 20. annorum, ſi adſit patientia, & ſcientia, n. 18.*

28 *Iuriſdictio, quæ tranſit in priuatum, quantum ad præſcriptionem admittit qualitatem Iuriſdictionis Regiæ.*

29 *Immunitas ſoluendi collectas priuato præſcribitur annis 10.*

30 *Imperium merum conſiſtit in poteſtate maxima concedendi leges, & mouendi bellum, Magiſtratus creandi, noua vectigalia inſtituendi, remittendi pœnam, Ius appellandi, num. 31. 32. 33. 34.*

35 *Appellationes fuerunt populo reſeruatæ lege valeria, Regibus expulſis expulſis, & ſub qua pœna.*

36 *Imperium merum nulli Iuriſdictioni coniunctum eſt, denotat enim meram exequutionem.*

37 *Imperium merum Iuriſdictionale poteſt præſcribi, ſed quoto tempore Doctores variant ſub diſtinctione contingit, n. 39. 40. 41.*

38 *Imperium merum, nequit in alios transferri.*

39 *Poteſtates impræſcriptibiles, reſident in Principe.*

40 *Iuriſdictio Ciuilis, ſeu criminalis, quanto tempore aduerſus Regem præſcribatur, num. 41. & an requiratur ſcientia eius, ſeu ſuorum officialium, n. 43.*

41 L. 1. tit. 15. lib. 4. recop.

42 *Præſcribuntur ſolo tempore immemoriali, quæ abſque Principis conceſſione exerceri nequeunt.*

44 Cap. 1. de præſcript. lib 6.

45 *Eccleſiaſtica res turpiter ſine titulo poſſidentur.*

46 *Iuriſdictio faciendi Iuſtitiam, hoc eſt vt grauati non appellent ad Regem, nequit præſcribi, num. 47.*

48 *Appellatio eſt fundamentum pupillaris libertatis.*

49 *Præſcriptio incorporalium, quando contingat remiſſiuè.*

50 *Præſcriptio non procedit in communione inter duas vniuerſitates, abſque Regio aſſenſu, nec in aliys multis*, numero ſequenti, ad 58.

51 *Præſcriptio ceſſat, ſtante Principis prohibitione, ceſſat in decima, ſed non in queta, num. 52.*

53 *Præſcriptio ceſſat exiſtente Iuramento.*

54 *Loca religioſa, non præſcribuntur à Laico, & alia, vt hic, nec Res publica, & alia.*

55 *Perſona non præſcribitur, nec Parochiarum fines, nec termini ducatuum.*

50 *Preſcribens debet rem proprio nomine poſſidere.*

60 *Creditor, cui pignus aliquod commiſſum eſt, non preſcribit.*

61 *Perſone, que aliis preſcribunt.*

62 *Regalia an poſſit acquiri titulo, preſcriptione aut aliter remiſſiue vbi etiam quoad tertias decimales.*

1 QVia Gloſſa hic, verbo *non obſtante*, enumerat quaſdam res, in quibus præſcriptio
non procedit, ſeu prohibetur, & Gloſſa *in c. Clerici 16. quæſt. 3.* ideo de præfatis quæſtionibus, & de aliis optimè hic inquiritur, & quatenus pertinet ad primam quæſtionis partem, vt reſpondeam dico conſtituendam eſſe differentiam inter res, quæ ad Principem pertinent in recognitionem ſupremæ poteſtatis, & in ſignum ſubiectionis, item inter res, quæ ei non debentur in ſignoom eius dignitatis; item inter res, quæ Principis ſunt, quia pertinent ad Regiam corouam, & inter illas, quæ ad Principem ſpectaot tali titulo, vt etiam poſſent ad priuatum ſpectare.

Qno ſuppoſito, & ſuppoſitis his, quæ ad- 2
duxi, *ſuprà, in cap. cum contingat de foro compet.*
vt iam ſupra notaui ante Rubricam huius tituli
de Iuriſdictione: generaliter docent, Panormitanus *in dict. cap. cum contingat.* vbi alij, & *in cap. irrefragabili, §. exceſſus de officio ordinarij*, Couarruuias *in reg. poſſeſſor. 2. p. §. 3.* Mencbaca *quæſtion. illuſtrium lib. 2. cap. 82.* Azeuedus *in l. 1. §. denique. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua, & in l. imperium, ff. de Iuriſdiction. omn. Iudic.* poſt multos reſoluit Balboa *in cap de quarta de præſcription. quæſtion. 4. num. 1. & 2.* in fine dicens quod ſi hæc concluſio in dictis Iuribus non probetur, eo quod loquantur de conſuetudioe, & io multis differant conſuetudo, & præſcriptio, vt iam alibi adduxi; & ſic, etſi conſuetudine Iuriſdictio dari poſſit, ea Gloſſa celebri, *in cap. quanto de officio ordinarij, & in cap. conquæſtus 9. quæſtion. 3.* & notant eum Bartol. & Iaſone Doctores, *in l. more, ff. de Iuriſdictione omnium Iudicum*: copioſè Felinus *in cap. auditis, hoc tit.* tamen & ſi nonnulli exiſtiment id non rectè ad præſcriptionem extendi, adhuc etiam ad præſcriptionem porrigi, cum in rei proprietate talis conſuetudo, potius dicatur præſcriptio.

Ego tamen ſic conſtituo ad primam diffi- 3
cultatis partem, quod etſi, Bartolus *in dicto §. denique, & in l. infamem, Cod. de publicis Iudicijs, & in l. hoſtes, ff. de captiuis*, Balbus *de præſcription. 2. p. quæſtion. 4.* verſiculo *ſecundo principaliter 5. partis, princ. num. 1.* Et alij doceant etiam ſupremam Iuriſdictionem poſſe præſcribi ex Textu *in cap. ſuper quibuſdam, § præterea de verb. ſignif.* vbi tabellionum, inſtitutio, legitimatio, & ſimilia, quæ Principi competunt, præſcribuntur: tamen hoc procedit in illis rebus, quæ Principi competunt, non in ſignum ſupremæ poteſtatis, ſed tantùm ratione dignitatis præſeruatæ, vt nullus eam, præter Principem expedire poſſit, iuxta contenta, *in dicto cap. ſuper quibuſdam, & in cap. 1. quæ ſint regalia*, Bartol. *in l. Publicanus, §. vltim. ff. de publicanis*: late Couarruuias quem ſequitur Faquineus *controuerſiarum, lib. 13. cap. 81.* commendans, vt videatur, Surdus *deciſ. 1.* cum aliis Balboa *in dicto cap. de quarta dicta quæſt. 4. num. 8.* quid id
porrigit ad inductionem vectigalium. † Secus 4
tameo eſſe in rebus ſeruatis Prioeipi io ſignum poteſtatis ſupremæ, quæ cum ita oſſibus ejus inhæreant vt ab ipſo nullo pacto, nulloque Iure diuelli queant, oullam præſcriptionem admitti: tradunt, Ioannes Andreas ad Speculator, *tit. de Iuriſdictione omnium Iudicum*, in Gloſſa magna Decius *conſil. 303. col. 3.* Boërius *deciſion. 50. numero 12.* Couarruuias *in reg. poſſeſſorib. 2. p. § 2. num. 7.* & in hoc caſu intelligendi ſunt, Abbas *in cap. venerabilem, qui filij ſint legitimi*, & in hoc noſtro Textu, quam dicit communem opinionem, Socinus *conſil 275. col. 3. libro 2.*
† Et fundamentum eſt, *in l. competit. Cod. de* 5
præſcriptione triginta, vel quadraginta, annorum,
vbi

vbi præſtatio tributi, quæ fit in recognitionem
vniuerſalis Dominij tempore oon tollitur; &
ſic tributa, & cenſus, qui hac ratione Princi-
pi debeotur, ooo præſcribuntur, Abbas *in
cap. ad audientiam, hoc titulo*, Balbus *p. de praſ-
cription. quæſtion.* 2. Balboa *vbi ſupra dicta quæ-
ſtion.* 4. *num.* 5. & facit Textus, *in l. vltima*,
6 *tit.* 13. *lib.* 3. *ordinamenti.* † Et facit, etiam diſ-
poſitum, *in l.* 1. *titulo* 18. *lib.* 9. *recopilat.* quæ
improbat, quamlibet conſuetudinem aduerſùs
collectas, vulgò, *alcaualas*, Regibus præſtan-
das; imo & Iure Regio ita cautum eſt, *in l.* 2.
tit. 14. *lib.* 4. *comp.* vt Ius exigendi gabellas nul-
li vnquam competat, niſi Principibus ſupre-
7 mis. † Ob idque ſi aliqui eas prætendant, vti-
que obligentur ad oſtendendum titulum, &
priuilegium conceſſionis Regiæ: bene Azeue-
dus io dictis legibus, Auendaños *in cap. prætorum,
cap.* 4. *num.* 2. *lib.* 2. & accedit ea ratio,
quia cum ſuprema poteſtas à Deo dicatur prouе-
nire, *Authentica quomodo oporteat Epiſcop.* & *ibi*,
Gloſſa io verbo *ſancimus*, certè im præſcriptibi-
lis erit, vt tradit Inoocent. *in c. bonæ el* 2. *de poſtul.
prælator*
8 Vnde infero ad aliam diuiſionem, nempe vt
in illis rebus, quæ ad Regiam coronam perti-
nent, & tamen poſſent Iure Commuoi ad alias
perſonas priuatas ſpectare præſcriptionem ad-
mitti, veluti prata paſcuorum, ferarum viuaria
prædia ruſtica, & vrbana, quæ fiſco principis,
propter aliquod crimen delata oon ſunt, de
9 quibus fit mentio, *in l.* 1. *tit.* 17. *p.* 1. † Imo
conſtituo res Principis delatas, vel ex delatio-
ne acquiſitas præſcribi poſſe, oſtendit, Couar-
ruuias *in* 4. *de ſponſalibus* 2. *p. cap.* 6. §. 8. *nu-
mero* 16. vbi de rebus delatis fiſco ex cauſa hæ-
reſis, aut læſæ maieſtatis humanæ, vel ex cau-
ſa commiſſi, ob non ſolutum vectigal; pro
quibus faciuot adducta, *ſupra in cap.* 1. *de fiſco*,
& quæ cum multis notat Balboa, *vbi ſupra*,
num. 4. *dicta quæſtion.* 4. *& à numero* 9. qui, *nu-
mero* 12. ait; qood io rebus Principis, ſed vt
priuati habeat aduerſùs Principem locum præſ-
criptio illa, quæ alias aduerſùs quoſcumque
priuatos admittitur: ſic Baldus *in l.* 2. *in princi-
pio, Cod communia de vſucapionibus*: latius oſten-
dit, Aymon *de antiquitate* 4. *p. cap. abſolutus*,
num. 33. 34.
10 Sed quanto temporis ſpatio res fiſco applica-
tas præſcribantur, non vna eſt Doctorum ſen-
tentia, alij quinqoennio, alij triginta annos,
petuot, alij 20. alij 40. pro quinquennio facit,
Textus *in l.* 2 *Cod. de Apoſtatis*, *l.* 2. *Cod ve-
ctigal. & commiſ. l. in cognitione, ff. ad ſilania-
num*: pro annis 30. *l. ſicut*, *l. omnes*, *Cod. de
præſcription triginta, annorum*, pro annis qua-
draginta, Textus *in cap.* 2. §. 1. *de præſcription.
lib.* 6. & recte in illa ſpecie, vbi agitur de con-
fiſcandis hæreticorum bonis, fuit proceſſum,
vti iam, *alibi*, explicui, *in cap.* 1. *quæſtion.* 2.
à numero 1. ſed dictum de quinqueonio, & tri-
ginta annorum, Faquineus improbat, *lib.* 9.
controuerſ. cap. 56. pro annis viginta, aſſertur,
Textus *in l. in omnibus, ff. de Iure fiſci*, & hanc
probat per Textum, *ibi*, & per Textum, *in
l. quærela, Cod ad legem Corneliam de falſis* Et
facit optimum argumentum Peregrini de Iure
Fiſci, *libro* 6. *titulo* 8. *numero* 36 nam ait ſi
de delicto cognoſci poteſt, vſque ad aonos vi-
ginti, quoad coodemnationem in perſona, mul-
to magis, quoad condemoationem in rebus,
quæ eſt acceſſoria, & quia perſonæ ſuot dignio-
res, videbis, Farinacium cum multis, *de in-
quiſition. quæſtion.* 10. *numero* 81. *& titulo, de
delictis, & pœnis, quæſtione vigeſimaquinta, à
numero* 158.
Ad ſecundam quæſtionis partem iam alibi 11
dixi, quod per actus familiaritatis, noo acqui-
ritur quaſi poſſeſſio. quia oon fuit Iure proprio,
nec animo Dominij ex, *l. Iure familiaritatis* 41.
ff. de acquirenda poſſeſſione, l. ſi mulieri 22. *ff. de
quibus modis vſuſfructus petatur, l. & habet, §.
boſſes, ff de precario, cap. bonæ el.* 2. *de poſtula-
tione prælatorum*, vbi Doctores. † Quod vi- 12
detur ex aliis improbari, ex eo quod actus dao-
di vocem in capitulo; ſolet Iure familiaritatis
concedi, ſed iſte Iure proprietatis ſolet exerce-
ri, vt probant Doctores, *in cap. cum Eccleſia
Sutrina de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis*, vbi
Innocentius, Aocharranus, *numero* 18. Panor-
mitanus *numero* 24. Ripa *numero* 38. Couarru-
uias *in regna poſſeſſor.* 2. *p.* §. 4. *numero* 6. Maſ-
cardus *de probationibus, tomo* 3. *concluſion.* 1183.
1125. & io actibus, qui Iure familiaritatis
exerceri poſſuot, probat Textus, *in l.* 1. *Mar-
cellus, l. ſi in meo fundo, ff. de aqua pluuia ar-
cenda, l. fluminum* 24. §. *videamus, l. proculus* 16.
ff. de damno infecto, l. operis 31. *ff de operis li-
bertorum*: ergo in his poteſt admitti præſ-
criptio.
Verùm dicendum eſt, quod in actibus à me- 13
ra facultate dependeotibus, veluti ſi fructus
Iure familiaritatis percipiuntor, & in actibus de-
peodeotibus à mera facultate, ſiue etiam io ſer-
uitutibus negatiuis, valuti lo ſeruitute altius,
non tollendi, ooo venandi, oon eligendi, ni-
ſi certis perſonis exceptis, nunquam acqui-
ri quaſi puſſeſſionem, niſi ab eo tempore, quo-
qois prohibuit vuluotatem amplius ædificare, aut
venari, aot is qui prohibitus eſt eligere, acquieſ-
cit prohibitioni.
Et ratio eſt quia in prædictis Iuribus nullus 14
datur caſu Iure proprio geſtus ab eo, qui vult
quaſi poſſidere, niſi per ſolam prohibitiooem,
& ante illam, nullus eſt actus, niſi meræ facul-
tatis ex parte illius, qui altius Ius ooo tollit,
ooo venatur, ooo eligit agnoſcuot Doctores
per Textum *in l. penult.* verſic. *ego puto, ff. de
ſeruitut. l. ſeruitutes* 19. verſic. *vtor, ff. de ſer-
uitutibus vrbanorum*, probant Textus, *in cap.
Abbate* 25. & *ibi*, Gloſſa *de vrbanorum ſig-
nificatione, & in cap. ſignificante* 69. *de appellat.
l. etſi forte*, §. 1. *ff. ſi ſeruitus vendicetur, l. hac
autem quinto, ff. de ſeruitutibus vrbanorum, l.
iniuriarum* 13. §. *fin. cum, l. ſequenti, ff. de
iniuriis, Gloſſa celebris, in l. qui luminibus,
ff. de ſeruitut. vrbanorum, & in l.* 2. *Codice,
de ſeruitut.* ſic doceot communem, Gome-
zius *in l.* 46. *Tauri, numero* 7. Padilla *in di-
cta l.* 1. *numero* 14. *Cod. de ſeruitut.* Burſatus
conſil. 192. *numero* 10. *volum.* 2. Rebuffus *ad
leges Gallicas titulo de materiis poſſeſſoriis in præ-
fatione, numero* 184. Couarruuias *in regna poſ-
ſeſſor.* 2. *p.* §. 4. *numero* 6. Rota diuerſ. *deci-
ſione* 411. *p.* 1. † Imo Gloſſa *in dicto cap. Ab-* 15
bate, in verſiculo, *centum*, Gloſſa *in di-
cta l. qui luminibus*, Ripa *in dicto cum Ec-
cleſia Sutrina, numero* 68. dicunt prædictam

 ſententiam

ſententiam eſſe ſeruandam, etiam ſi ante prohi-
bitionem elapſum ſit tempus immemoriale, quod
Decius *conſ. 271. n. 14. & 15.* non videtur admitte-
re, cum etiam dicat in actibus facultatiuis recep-
tum ſit, data immemoriali, præſcriptionem ac-
quiri.

16 Sed vt cumcumque hoc dictum velis intelli-
gere cum Couarruuias *in dict. reg. poſſeſſor. §. 4 p. 2. num. 6.* verſic. *huic ſunt obiectioni*, debes dicere ſem-
per prohibitionem eſſe præceſſuram, alioquim
immemorialem vſum in vim præſcriptionis non
prodeſſe, quia niſi quaſi poſſeſſionē legitimè ob-
tentam præſumamus, præſcriptio huius tempo-
17 ris deficit. † Et ſic Cœpola *de ſeruitutib. vrbano-
rum, cap. 50* Boëtius *quæſt. 125.* Ripa *in dict. cap. cum
Eccleſia ſutrina de cauſa poſſeſſionis, & prop. & ibi*,
Balboa *à num. 63. & num. 69.* Aymon *de antiquitate
temporum 4 p. cap. materia iſta, num. 98.* expreſsè
docent in aliquibus ſeruitutibus in corporalibus
veluti in ſeruitute, vt nemo poſſit, niſi ad tale mo-
lendinum, vel ad tale furnum, triticum, vel pa-
nem ad molendum, vel coquendum deferre, non
ſufficere tempus immemoriale, niſi à die prohi-
bitionis præceſſerit legitima præſcriptio, & in
hoc ſenſu dico cum Saliceto *in l. Authoritatem,
Cod. vnde vi*, & cum Couarruuias *dict. num. 6.* ver-
ſic. *ego ſane*, ex tempore immemoriali ſumendam
18 eſſe præſumptionem, ſeu præſcriptionem. † Itaque
quoties agitur de acquirendo Iure mere, & ſim-
pliciter negatiuo: tunc reuera Ius negatiuum
non acquireretur, etiam tempore immemoriali
ſi nulla præceſſerit prohibitio, vt probat aperte
Textus *in dicta l. qui luminibus, ff. de ſeruitutibus
19 vrbanorum.* † Nam ſi vicinus domum habens,
etiam per mille annos altius non ædificauerit;
non tamen ideo potero allegare Ius quæſitum
eſſe ſeruitutis altius non tollendi contra vici-
num, imo ipſe poterit libere altius tollere, vt
ſentiunt relati, de quo latè, Videndus Ri-
pa *in l. quominus, numero 131. ff de flu-
minibus.*

20 Vnum fateri poteſt ex multorum ſententia,
vt tradit Couarruuias *in lib. 1. variar. cap. 17.*
quod etſi vſus immemorialis in prædicta ſpe-
cie nequeat allegari in vim præſcriptionis poſſit
tamen in iudicium deduci quaſi ad approbatio-
nem tituli, quem actor aſſeuerer ſe ipſum ha-
bere, ad percipiendum huiuſmodi incorpo-
rale Ius, nam ex vſu immemoriali probatur ti-
tulus, qui vim habet conſtituti, & priuilegij,
*l. hoc Iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana
cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignif. cap 1. de præſ-
cription. hoc tit. lib. 6.* vbi Doctores, de qua im-
memoriali dico, *infra in cap. ad audientiam 13.
21 cap. cum nobis 13. hoc tit.* † Et ego cum Couar-
ruuias *lib. 1. variar. cap. 9. num. 2.* generaliter
dico ea, quæ ſunt facultatis publicæ præſcribi
non poſſe; ea verò, quæ facultatis priuatæ, eſſe
præſcriptibilia, ſecundùm Baldum *in l. licet, &
ibi, Corneus, col. 1. Cod. de iure deliberandi, l. in
bello, § ſi quis ſeruum ff de captiuis, l. vltima, ff de vſu-
cap. l. quiſquam, ff. de diuerſis, & temporalibus præſ-
criptionibus.*

22 Ad tertiam quæſtionis partem an Ius offeren-
di præſcribatur, vt plenius intelligas adiunges
dicta, *ſupra in cap de quarta, quæſt. 2 hoc ti.* vbi
de præſcriptione oblationis defunctorum à pa-
rocho aduerſùs Epiſcopum. nunc verò de alio
offerendi Iure agitur, nempe in contractu con-
uentionali, retractus, de quo Latiſſimè *in cap fin.
de emptione, & venditione*, in quo contractu
competit venditori oblato pretio Ius redimendi
rem venditam, quod ei ex conuentione acquiſi-
tum eſt; & ſic videtur, quod cum hoc Ius pen-
deat à mera facultate venditoris, nequeat vllo
tempore præſcribi ab emptore, & facit Textus
*in l. pure, § vltimo ff. de doli except. l. Paulus, § vlt ff.
quibus modis pignus, vel hypoth ſoluatur*, ſed hoc re-
dimendi ad pretij oblationem pertinet, *l. 2. Cod.
de pactis inter emptorem, & venditorem*, & ſic
conſequitur eo Iure præſcriptionem nequa-
quam obeſſe. ſed & hoc tollitur ex eo quod
Iuri offerendi coniuncto, Iuri excipiendi, &
tandem exceptioni nunquam præſcribi, vt
notat, Bartol. *in l. pignoris, ff. de vſucapionibus.*

Secundò videtur probari ex Textu *in l. quod ſi* 23
*nolit, §. ſi quid ita venierit, ff. de ædilitio edicto,
& in dicta l. 2. Cod. de pactis inter emptorem &
venditorem*, vbi conuentio redimendi rem ven-
ditam, ſi certum tempus præfinitum non fue-
rit in perpetuum Ius redimendi tribuit. † Ter- 24
tiò quod emptor cum ſciat ſe obligatum re-
uendere venditori, quoties is redimere volue-
rit nullo tempore poſſit præſcribere, quippe
qui malam fidem habeat, contra regulam Tex-
tu *in c. vigilanti c fin. hoc tit.*

Sed pro contraria ſententia facit Doctorum 25
commune placitum *in dicta l. 2. & in l. Regia
41. titulo 5. p. 5.* & multi, inter quos Felinus
*in cap. cum acceſſiſſent de conſtit. num. 27. & in Ru-
brica huius tituli*, Ancharranus *conſ. 331. col. 2.*
Baldus *conſ. 303. lib 1. num. 3.* Ioannes Faber, *in
l. cum notiſſimi num. 14. Cod. de præſcript. triginta
annorum*, Alexand. *conſilio 228. lib. 6. col. vltima*,
Iaſon. *in l. ſi matr. num. 5. Cod. de inſtitution. &
ſubſtitution.* idem *num. 10.* Decius 7. Iacobinus
col. 5. Claudius *num. 5.* Antonius Rubeus *conſ. 3.
num. 7.* Socinus Iunior *conſ. 145. lib. 1. num. 36.*
Cagnol. *in dicta l. 2. Cod. de pactis num 4.* Pari-
ſius *conſ. 92. col. 1. lib. 3.* Balbus *de præſcriptioni-
bus 4. p. 5. partis princip q. 3.* Rebuff. *in l. vnica, Cod.
de ſenten.* quæ pro eo quod intereſt 1. notab.
num. 53. Tiraquellus *lib. 2. de retractu, § 1. gloſ-
ſa. 2. num. 7. & 29.* Caſſaneus *in conſuetud. Bur-
gund. Rubrica 5. § 1. & conſ. 11. num. 9.* Angelus
ante omnes *conſ 55* & Couarruuias cum aliis
in hoc pacto Iuris offerendi præſcriptionem ad-
mitti ſpatio 30. annorum, cum ab initio hoc Ius
venditor actione perſonali competat, quæ
competat illo temporis curſu ex *l. ſicut rem,
Cod de præſcription. triginta annorum*, taliter, vt
his elapſis, non poſſit venditor actionem ipſam
in Iudicio deducere; imo Tiraquellus, Felinus,
Pariſius, & alij relati *ſuprà* & Couarruuias *dicto
lib. 1. variarum cap 9 n num. 2. & num 5.* docent
hoc Ius offerendi id eſt redimendi, oblato pre-
tio rei venditæ procedere etiam ipſo emptore
ſciente, nec ignaro propriæ obligationis. Et
quia longe Couarruuias hanc difficultatem ex-
planans *ſuprà n num 6.* illam amplectitur im-
probans, Ancharranum *conſ 331.* dicentem hoc
Ius redimendi decem tantùm annis tolli: ve-
rius tamen eſt ex dictis, vt deſiderentur an-
ni 30. ſi bona fides adeſit. † Imò & *num. 7.* 26
ait cum multis, quod ſi tale pactum Iuratum ſit
pertinens ad promiſſionem. & pactum redimendi
neceſſarium eſſe quadragenariam præſcriptio-
nem, eo quod Iuramentum perpetuat actionem
ad

Digitized by Google

ad 40. annos, etſi alioqui temporalis ſit, *l. nam & poſteà, §. ſi is qui temporali, ff. de Iureiur.* vbi Bartol. Angel. Alex. & DD. *l. 14. tit. 18. p. 3. iuncta l. vic Cod. de praſcript. 30. annor.* ed quod adjunges quæ adduxi *in cap. 4. hoc tit. quaſt. 3.*

27 Ad quartam quæſtionie partem, & ed alias ſequentes, de præſcribenda Iuriſdictiooe, diſtinguecodum eſt; nam aut agimus de præſcribendo contra Regem, aut contra Dominos alios priuatos, ſi contra iſtos; dicendum eſt præſcribi tempore ordinario 10. vel 20. aonnrum, iuxta regulas præſcriptionie inter præſentes, & abſentee, dum tamen adſit patientie, & ſcientia illius, contra quem præſcribitur quæ haber vim titnli, vt *in l. 2. Cod. de ſeruit. & aqua*; facit Textus *in l. fin. Cod. de long. tempor. praſcript.* Bernerdus Diez de Lugo *reg. 396.* in terminis noſtris renent Auendaños *in cap. 1. prator. lib. 1. num. 21. verſic. ſexto deducitur*, Gattierrez *lib. 1. pract. quaſt* 87. Couarr. *in reg. poſſeſſor, 2. p. §. 3. num. 5.* vbi pluribus cum ſequentibus teſtatur eſſe commonem, in qua frequentintes conueniunt ſecundùm Pedillam *in l. 1. num 55. Cod. de ſeruit. & aqua*, ſequitur Salcedus *in reg. 397.* † Et confirmatur *ex l. 1. tit. 15. de las preſcripciones, lib. 4. recopil.* quæ cùm loquatur de præſcriptiooe aduersùs Regem, vbi aſſignatur aliud tempus: ſequitur diceodum, vt cùm agitur de præſcribendo aduersùs alios Dominoe, veluti Duces, Marchiones, Comites; etſi à Rege Iuriſdictionem habeant eam poſſe præſcribi prædicto tempore 10. vel 20. annorum, ſi adſit bona fides, & titulus ex regula Textus *in dicto cap fin. hoc tit.*

28 Iterum probatnr ex eo, quia quando Iuriſdictio tranſit in priuatam perſonam, emittit quantum ad præſcriptionem, qualitatem Regiæ Iuriſdictionis, vt cum Iudicio notauit Iaſon. *in l. fin. num 21. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis*, Auendaños & Gutierrez *vbi ſuprà*, & ita dixit Balboa *in dicto cap. de quarta, de praſcript. quaſt. 4. num. 10.* Iuriſdictionem in præiudicium priuati, & contra il'um ordinario tempore acquiri, quo alij res priuatorum acquiruntur, quia nulla ratio differens ſtat in præſcribenda Iuriſdictione, ac præſcribendis aliis rebus incorpotalibus, vt communiter doceant Doctores *in l. imperium, ff. de Iuriſdict. omn. Iudic.* teſtatur Baldus *in l. 1. num. 18. Cod. de emancip. liberor. & conſ. 449 lib. 3.* Alexand. *conſ. 16. num 27. lib. 1.* Balbus *de praſcript. p. 5. princ. 2. p.* verſic. *circa primam quaſtionem*

29 Et conducit illud, quod dicit Nicolaus Boërius *deciſ. 136.* vbi concludit quod immunitas à collectis, ſi debentur Regi non præſcribitur minori tempore 40. annorum, ſi verò debentur priuato ex priuilegio præſcribatur communi 10. & 20. annorum tempore.

30 Ad quintam quæſtionis partem, an merum, ſeu mixtum imperium præſcribi poſſit, & vt expendas aduertes breuiter merum imperium conſiſtere in poteſtate concedendi leges, quæ maxima dicitur, quia cum ſubditis non eſt communicabilis, vt notant Carbonius *in tract. de legibus, lib. 11. diſput. 20.* Guillnius *de Iuriſdictione & imperio, lib. 1. cap. 5.* Doctores per Textum *in l. fin. Cod. de legibus*; item poteſtas monendi bellum effectus eſt ſupremi imperij, vt Doctores agnoſcunt per Textum *in leg. 1. Cod. vt armorum vſus lib. 11.* Aufrerius *in tit de guerris*, Ioannes de Li-

31 gnano *in tracta de bello, cap. 23. 24. & 25.* † Item poteſtas Magiſtratus creandi, eſt effectus ſupremæ Iuriſdictionis, *cap. 1. qua ſint regalia in vſibus feudor. l. 1. Cod. de metropol. Beryto lib. 10.* † Quar- 32
to noua vectigalia inſtituere effectus eſt ſupremæ Iuriſdictionis, *l. 3. Cod. noua vectigalia, cap. innouamus de cenſibus, cap. ſuper quibuſdam de verborum ſignif.* quod idem eſt de impoſitione collectarum, & tributorum, *l. 3. Cod. de annonis, & tributis*: copiosè ſcribit Chacherranus *in Pedemontanis deciſ. 155.* Lucas de Penna *in l. contra publicam, Cod. de militari, lib. 12.* † Quintò pœ- 33
næ remiſſio, eſt effectus ſupremæ Iuriſdictionis, & Imperij, quam ſolus Princeps facere poteſt, *l. ad beſtias, ff. de penis, §. planè, inſtit. de Iure naturali*, vbi Principis voluntas, ſola dicitur indulgendi, circa *l. 1. & 2. Cod. de ſententiam paſſis*: tradit Iſernia *cap. 1. qua ſint regalia.* † Sextò, Ius 34
appellandi ad Principem ſupremum poſt omnem ſententiam, & antequam exequutio exerceatur, quæ vocatur appellatio, ſeu ſupplicatio, eſt effectus meri imperij, & ſupremæ Iuriſdictionis.

Et ſic Liuius *lib. 1. & lib. 7. & lib. 10.* ſit om- 35
nes appellationes populo reſeruatas fuiſſe lege Valerie, Regibus expulſis; adeò vt lege Duilla pœnâ capitis plecteretur, qui legem Valeriam non obſeruaſſet, & Dionyſius Alicarnaceus teſtatur *lib. 10. de Republica Athenienſi*, teſtatur fuiſſe apud Athenienſes. † Et quid ſit merum 36
Imperium, & in quo conſiſtat, videnda eſt *lex Iulia, ff. ad legem Iuliam de vi publica*, ibi, *lege Iulia*, Doctores *in l. Imperium, ff. de Iuriſdict. omnium Iudic.* & quæ congerit Balboa *in cap. 4. hoc tit. q. 5.* vbi dicit *num* 8. merum Imperium nulli coniunctum eſſe Iuriſdictioni; id eſt, nullam admittere cauſæ cognitionem, quæ propriè ad Iuriſdictionem pertinet, ſed meram denotare executiooem, ex *dicta l. Iulia*, & concludit merum Imperium eſſe, id eſt, ſolum & purum, quia nihil habet Iuriſdictionis admixtum, & ſic Zaſius *in l. 1. ff. de Iuriſdict. omnium Iudicum*, appellauit merum Imperium, id eſt, abſolutum eſſe in ſolo Principe; indéque ſequi exequutionem criminalis ſententiæ eſſe effectum meri Imperij, quia tempore exequutionis Iudex nullam admittit cauſæ cognitionem, & nullam allegationem, non ſolùm vt non fiat exequutio, ſed vt ne differatur, *l. ſi quis fortè, ff. de pœnis*; idémque dici de exequutione Ciuilis ſententiæ: nam hæc ſpectat ad merum Imperium, de quo *in l. ſi ſe non obtulit, §. ait Prætor, ff. de re iudicata.*

Vnde iam videtur ad difficultatem reſponſum 37
poſſe præberi ex dictis *ſuprà in hac quaſtione à num. 1.* vſque ad verſic. *ad ſecundam.* Sed quia in terminis de hac præſcriptione agunt Iaſon. & alij antiqui, *in dicta lege imperium*, Balbus *de praſcriptionibus, 2. part. 5 principalis, quaſt. 3.* Couarruuias *in regula poſſeſſor, part. 2. §. 3.* Balboa *in dicto cap. 4. hoc tit. quaſt. 4. à num. 13.* vbi agit de præſcriptione Iuriſdictionis meri & mixti Imperij, & ſecundùm proximè dicta hæc videantur præſcriptibilia; ideò videbis Faquineum *lib. 8. controuerſ. cap. 23.* benè diſputantem, vbi in verſic. *non de rebus feudalibus*, poſtquam retulit quinque dicendi modos. Primus præſcribi non poſſe ex *l. 3. in fine. ff. ad legem Iuliam*, qua cauetur priuatos homines ſi pro poteſtate, vel Magiſtratu ſe gerant, lege Iulia maieſtatis teneri. † Tum 38
quia cum merum Imperium transferri non poſſit in alium, *lege 1. ff. de officio eius, cui mandata eſt Iuriſdictio*, ſic nec vſucapi, *lege 2.*
Cod.

Cod. de vſucapion, pro emptore. Secundus, vt poſſit præſcribi. Tertius pro ſe quidem, ſed tempore excedente hominum memoria. Quartus poſſe ordinario tempore 10. vel 20. annorum; cum aliqua diſtinctione. Poſtremus quadraginta annorum ſpatio, ſi poſſeſſor titulum habuerit, ſin autem illum non habeat; tantùm tempus requiri, quod hominum memoriam excedat, ipſe Faquineus illam amplectitur ſententiam, nempe merum, & mixtum imperium præſcribi poſſe ſpatio quadraginta annorum cum bona fide ex Textu, *in l. omnes, Cod. de præſcript. longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum*, vbi imperator, *nullum Ius publicum, vel priuatum in quacumque cauſa, vel perſona, quod quadraginta annorum extinctum eſt iugi ſilentio, mors prohibet*, cumque publicæ res vſucapionem non recipiant longi temporis, *l. vſucap. nemini, ff. de vſucap.* ergo nec Iuriſdictio merum ac mixtum imperium, quia publici, & non priuati iuris ſunt,

39 Ego verò cum fatear plures in Principe ſupremo eſſe poteſtates, quæ impræſcriptibiles ſunt vt *ſupra à num.* 1. dixi, & videntur denotari ex dictis, *ſupra*, in verſic. *ad quintam*; ideo vt hanc partem explicem exiſtimo res, quæ ſpectant ad Principem, ex abſoluto mero imperio, vt puta Ius Imponendorum vectigalium, pedagia, ſalinaria; quidagia, & alia huiuſcemodi, vt leges ferre creare magiſtratus, quæ ipſe vetat præſcribi, vt *in l. competit, Cod. de præſcript. longiſſimi temporis, in cap. ſuper quibuſdam, §. præterea de verborum ſignificat.* in quibus nulla datur cauſæ cognitio iuriſdictionis, ſed abſolutiſſimi imperij, & ſupremæ poteſtatis, nullam in eis admitti præſcriptionem; ſed ſi loquamur de illo mero, & mixto imperio, quæ ad Iuriſdictionem iudicialem Regis ſpectat, eam admitti dicendum eſt, ſed quoto tempore non eſt facilis explanatio.

40 Longe ergo de hoc dubio diſputat, Ioannes Guttierrez *lib. 1. pract. à quæſtione 54.* cum aliis nonnullis, dum expendit Textum *in l. 1. tit. 15. de las preſcriptiones, lib. 4. recopil. l. 6.* quæ eſt finalis, in verſic. *y eſtablecemos*, & in verſic. *pero, tit. 13 lib. 3. ordinamenti*, vbi dicitur aduerſùs Regem Iuriſdictionem criminalem præſcribi centum annis, ciuilem verò 40. annis, quod immutatum videtur, *in dict. l. 1.* ſi quidem per Regem Philippum 2. anno 1566 additur vt poſſeſſio immemorialis legitimè probata, ſufficiat ad acquirendum contra Regem ciuitates, villas; & oppida, ſiue Caſtra, Iuriſdictiones ciuiles, & criminales. Et ſic videri vt non ſufficiat minus tempus immemoriale; & ita acerrimè defendit idem Guttierrez omnino videndus *tota dicta quæſtione 84. & ibi, num. 3* ſic cum Molina *de Hiſpanor. primog. lib. 2. cap. 6. num. 38.* dum dicit in præſcriptione Iuriſdictionis, requiri immemorialem, Matienzus *in l. 1. tit. 10. lib. 5. recopil.* Gloſſa 19 *num.* 5. vbi dicit quod per prædictam, legem 1. merum imperium, & quælibet Iuriſdictio immemoriali tempore Iuriſdictionem etiam ciuilem præſcribi, & ita dicendum quid quid dicat lex dicta ordinam, veteris, & ſic intelligendam, *dictam legem 1. recopil. lib. 4. tit. 15.* docent videndi, Couarruuias *in dicta reg. poſſeſſor. 2. p. §. 3. num. 4.* Didacus Perez *in dicta l. 6. ordinamenti, columna 1244.* verſic. *quæro vtrum*, Petrus Auendañus *lib. 1. cap. prætor, cap. 1, num. 21.*

Sed ita tenendum ſit de Iure Regio, adhuc 41 difficilis, eſt prædicta, *lex 1. tit. 15. lib. 4. recopil.* dum probat præſcribi poſſe Iuriſdictioem ciuilem 40. annorum ſpatio, cum in prima eius parte ad præſcriptionem ciuilis, & criminalis Iuriſdictionis tempus immemoriale deſideret, vt dictum eſt, ſed Balboa *in dicto cap. 4 quæſtion. 4. num. 19.* exiſtimat in ea differentia eſſe quod, *in 1. p.* lex Regia loquitur de præſcriptione Iuriſdictionis, quæ ſola nititur poſſeſſione, quo caſu deſideretur immemorialis poſſeſſio, In poſteriori verò eiuſdem legis parte ad præſcribendam criminalem Iuriſdictionem centennaria, ad præſcribendam ciuilem quadragenaria deſideratur poſſeſſio; cum titulo, ſaltim allegato, qui deffectum immemorialis, ſupplet iuxta deciſionem Textus *in cap. 1. de præſcription. lib. 6.* & ſic *à num. 15.* reſoluit quod Iuriſdictio aut merum imperium, quando aduerſùs Principem præſcribitur, & eius præiudicium, non minori tempore, quàm immemoriali, aut 40. annis cum titulo, & bona fide præſcribi, & ſic, *num. 16. 17. 18.* dicit dictam legem Regiam, & dictum Textum *in cap. 1. hoc tit. in 6.* aſſimilari, reddit rationem, Paulus Caſtrenſis *in dicta l. imperium ff. de Iuriſdiction. omn. Iudicum.* † Nam 42 ea, quæ abſque Principis conceſſione exerceri nequeunt, non minori tempore, quam immemoriali præſcribuntur, *l. hoc Iure, §. ductus, ff. de aqua quotid. & æſtiua*; continet ergo merum imperium, vel Iuriſdictio Principis illud ſcilicet vt ſine ipſius mandato, à nemine exerceri poſſit, vt vulgo agnoſcunt, Doctores, *in l. 1. ff. de Iuriſdictione, omn. Iudic. in l. 1. ff. de conſtitut. Princip in l. 1. & 2 tit 1 lib. 3 ordin.*

Et ad maiorem diſputationem leges Guttierrez 43 *dict. lib. 1. pract quæſt. 85. & 86.* ad explicationem, *dict. leg. 1 tit. 15. lib. 4. recopilat.* vbi longe cum multis agens, reſoluit non requiri Principis ſcientiam in præſcriptione immemoriali contra ipſum; requiri tamen in præſcriptione quadragenaria, & hanc ſcientiam in caſibus, vbi deſideratur ſufficere, ſi officiales Principis, vel Regis, & procuratores ſciant, nam tum ſit præiudicium ei. Et ſic etiam, *in dicta quæſt. 86.* dum ait quadraginta annos cum titulo eius, qui concedere poſſit ſufficere ad præſcribendam Iuriſdictionem ciuilem, & criminalem contra Regem, & in hoc caſu requiri, ait Principis ſcientiam, vel ſuorum officiariorum: latè de his agit dicens, *dict. quæſtion. 85. num. 3.* ita deſiderari in omnibus caſibus, in quibus requiritur ad introducendam præſcriptionem in ipſum Regem.

Adhuc his obſtat Textus *in dict. cap. 1. de* 44 *præſcript. lib. 6.* in illis verbis, ibi, *poſſeſſori Ius commune eſt contrarium, vel habetur præſumptio contra ipſum, bona fides non ſufficit, ſed eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſam tribuat præſcribendi, niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, cuius contrarij memoria non exiſtat.* Et ſic in propoſito videri, vt qui merum, & mixtum imperium præſcribit Ius commune aduerſetur, quo omnis poteſtas, eſt penes Principem, *dicta l. 1. ff. de conſtitution. Princip.* & præſumptionem aduerſùs eum pugnare, quaſi videatur iniuſtè poſſidere, Iuraque Principis vſurpare, ſed reſpondet, Faquineus *dict. lib. 8. controuerſ. cap. 23.* in fine illud reſponſum Pontificia ad præſcriptionem decimarum, & rerum Eccleſiaſticarum pertinere,

cum

cum de his loquatur non porrigendum eſſe ait
ad alias res longe diuerſas, ac prufanas, contra
expreſſam iuris ciuili conſtitutionem, *in dicta
l. omnes, Cod. de praſcript. 30. vel 40. annorum,*
vbi ſpatio quadraginta annorum omnem præſ-
criptionem includit, tam priuatarum, quam pu-
blicarum rerum, inter quas rectè onmerari
45 merum imperium. † Et reddit rationem deci-
ſionis Pontificiæ, nam turpe eſt res Eccleſiaſticas
quem poſſidere ſine titulo, cum Ius commune
repugnat, eique aduerſatur præſumptio, puta
cum decimas exigit in Diæceſi aliena, præbet ſcã-
dalum; murmurationem generat, aut certe quan-
dam prauam opinonem. Verùm in rebus profa-
nis, ſi bona fides adſit, ceſſare ait hæc incom-
moda (nam ſine ea tuit omnis præſcriptio,) pu-
blicèque intereſſe poſſeſſorem tanti temporis
Authoritate munitum omnis prorſus lite, inquie-
tationeque liberari, ita ille, ſed tu non impro-
bes præfatum intellectum, iuxta ſenſum *dict. leg.
Regia 1 tit. 15 lib. 4 recopil* Tamen Iuriſdictio pri-
uati, & aduersùs ipſum, vt iam in principio dixi
tempore ordinario decem annorum inter præ-
ſentes, & viginti inter abſentes præſcribetur vti-
que, vt omnes agnoſcunt, *in d. l. imperium, ff. de iu-
riſdic. omn. iudic.*

46 Ad vltimam quæſtionis partem an Iuriſdictio
ſuprema Regis faciendi iuſtitiã in defectum alio-
rum dominorum, hoc eſt, *la maioria*, præſcribi
poſſit; ex dictis optimè infertur, cumque de hac
quæſtione agat hic Felinus latiſſime ad vtram-
que partem, *à numero* 10. vbi pluribus autho-
ritatibus, & conſiderationibus pro vtraque
parte relatis, atque expreſſis, neutram fir-
mat volens potius notari de obſcuritate,
quam de audacia igitur ipſe vult non poſſe
præſcribi, vt quis non ſubſit Imperatori,
quam expreſſe refert eſſe magis communem,
nempe, quod præſcribi poſſit aduersùs ſu-
premam poteſtatem Principis ſæcularis, Aymon
Crauetta *de antiquitate tempor. cap.* incipit, *materia
iſta ſingularitatis teſtium, num. 73. fol.* 212. vbi eam
probat.

47 Verum in propoſito Didacus Perez *in l. 6. tit. 13,
l. 3. ordinam* Matiencus *in l. 1 tit* 10. *Gloſſa* 10. *n* 2.
lib. 5. noua recopilat Gutticrrez *d. lib* 1. *pract. c.* 88.
contrariam negatiuam amplectuntur per Tex-
tum *in dict. l. 1. tit. 15 lib. recopil.* in verbis, ibi, *pero
la Iuriſdiction, ocriminal ſuprema, que los Reyes an
por mayoria, o poderio Rea que es de la facer y cum-
plir, donde los otros ſenores, y Iuezes lamenguaren, de-
claramos que eſta, nos epueda genar, ni praſcribir, por
el dicho tiempo, ni por otro alguno*; ita de Iure Re-
gio procedit; & ſic defendi debere illam com-
munem negatiuam, quam defendunt relati per
Aymon *vbi ſupra num.* 72. Late agit Didacus Perez
48 relatos † Et facit quia cum appellatio ſit fun-
damentum popularis libertatis, quia per ipſum
defenduntur oppreſſi, defenſioque ſit de Iure na-
turali *l. vt vim, ff. de iuſtitia, & Iure l. ſcientiam, §. qui
cum aliter ff. ad legem Aquiliam, cap. ſignificaſti, el.* 2.
de homicidio, § fin quid mirum, vt quemadmodum
cognitio vltimæ appellationis, ſit effectus ſupre-
mæ iuriſdictionis, qui præſcribi non debet, nec
poſſit: ſic nec ille, qui pertinet ad hanc maioriam
qua Iudices inferiores, non adminiſtrantes ſubdi-
tis Iuſtitiam reprimuntur per Regem. Applicabis
quæ dico *infra in c. 7 de appellat. q.* 4. verſic. *per ad
tertiam.*

49 Plura ad hunc Textum poterant tractari, &
adiungi de præſcriptione ſeruitutum, de quibus
iam nonnulla notaui *in cap de quarta, hoc tit. & in
cap. cauſam cum aliis*: de præſcriptione ſeruitutum
longe ait, *ibi*, Barboſa videndus, *in dict. cap. de quar-
ta tota, quaſt.* 2. vbi expendit Iura de apicibus, cum
multis Doctorum dictis: aliqua dico: *infra in c. ſi
dilig. & in c fin.*

Pro complemento quia ſolent Doctores per 50
Textum noſtrum agere de rebus prohibitis
præſcribi, ſeu de perſonis, quæ ſunt prohibitæ
vſucapere; ideo iam dictis de vtriſque addo ſe-
quentia, quoad primum de rebus. Primò non
præſcribitur communio inter duas vniuerſitates,
abſque Regio aſſenſu, Afflictis *in decif.* 254. Ric-
cius *collect.* 426. † Secundò ceſſat præſcriptio 51
ſtente Principis probatione, Anton. Faber *in de-
ciſ* 5. *Cod. de praſcription.* 30. *annorum* †. Tertiò ceſ- 52
ſat in decima; licet quota eius præſcribi poſſit,
tam ratione petitorij, quàm poſſeſſorij, idẽ Faber
in deciſ 14. *Cod eodem, tu dic vt in cap de quarta; &
in cap cauſam* 7. *hoc tit.* † Quartò ceſſat præſcriptio 53
exiſtente Iuramento. Cappel. Tholoſ. *in deciſ.* 2 no.
ſed an intelligatur per verba, *ſemper, & quando-
cumque*, negat Surdus *in deciſ* 25. *tu dic, vt ſupra in
cap.* 8. *quaſt* 3. † Quintò præſcribi non poſſunt à 54
laico loca religioſa, Eccleſia, Ius decimarum, pri-
mitiarum obl[illegible]tionum, & alia Iura ſpiritualia, nam
hæc poſſideri ab illis non poſſunt ex *dict. cap. cau-
ſam* 7. tradit Trulench, *in opere morali, lib.* 7. *cap.* 4.
dub. 13. *ſub, num.* 1. Nec Reſpublicæ quæ ad vſum
publicum ciuitatis ſunt inſtitutæ, vt viæ plateæ,
Pontes, &c. *l vſucapion ff. hoc tit* Sextò, nec
res furtiuæ, niſi iuxta dicta à Doctoribus, *in
§. furtiua inſt. hoc tit.* † Septimò nec vna perſo- 55
na ab alia, nec fines Parochiarum, ſi ſunt iam
præfixi bene, ſi non ſint, Epiſcopatuum, &
Prouinciarum, *cap ſuper eo de Parochiis*, de quo,
ſupra, in cap quia indicante, hoc tit. Et ex eadem ra-
tione, nec termini ducatuum, & comitatuum
præſcribi poterunt, aut huiuſmodi limites agro-
rum, ſeu prædiorum, & terminorum, qui ad
perſona, priuatas attinent, *cap. vltim.* 16. *quaæ-
ſtion.* 1. † Nec res ſacræ, quæ inter ſtatutæ ſunt, 56
præſcribantur, vel alienentur, Silueſter verbo
praſcriptio 2. qui ait idem dici de re prohibita alie-
nari per pactum, ſed alius à prædictis paciſcenti-
bus bene poterit. † Nec præſcribitur contra ad- 57
uentitia filijfamilias, ſi pater ea alienet; in his
enim incohabitur poſſeſſio, tempore, quo filius
erit extra patriam poteſtatem, & non antea, &
ab illo tempore debet continuare per 30. annos
ab malam fidem eius, qui ea alienauit; vide Sai-
rum *in claui Regia lib* 9. *cap.* 12. *à num.* 3. Azor 3. *p.
lib.* 1 *mor. c* 20 *per totum.*

Nec præſcribitur res indiuiſa communis: plu- 58
ribus, Trulench *d dub* 13. qui hæc refert.

Quoad ſecundum dices, vt qui rem proprio no- 59
mine non poſſidet, non præſcribit, ex *cap ſi dili-
genti, hoc tit* vt ſeruus mente captus, nec poſſidẽs
precario, nec colonus, nec vſufructuarius, de qui-
bus iam dixi nonnulla ſub *tit de reſtitution ſpoliat.*
† Nec creditor, cui pignus aliquod commiſſum 60
eſt. Trulench *dicto dubio* 13. *ſub, num.* 1. imo
ceſſat præſcriptio in creditore confitente ſe de-
bitum recepiſſe, Capella Toloſana, *in deciſ.* 438.
ceſſat in exiſtente in mala fide, vt dico *infra in cap.
fin.* Minſing. *cent.* 4. *obſeruat.* 16. Riccius *dicta
collect.* 426. † Sed ſeruus Domino ſuo præ- 61
ſcribere poteſt tutor, ſeu curator pupillo,
& mente captus ſibi, ſi tempore quo rem
alienam

alienam poſſidere cœpit, vſum rationis habuerit ſimul; & in fine Trullenq. *vbi ſuprà*, qui *n.5.* refert in quibus rebus filiusfamilias & pupillus præſcribant, furioſus, ſicut mente captus; ſeruus autem nec Domino hæreditatem præſcribit, quia ſi iuſſu Domini ipſe acquirit, ſi abſque eo nihil facit. Filiucius *in tract.31. cap.8.q 7. n.205.* 206. Azor. *p.3. lib.1. cap.19.q.5.* & ad regulam generalem, de his omnibus videbis, quæ ſcribit *hîc* Barboſa *num.5.*

62 Et quia hîc poſſent adiici plura, an Regalia valeant acquiri præſcriptione, conſuetudine, aut aliter; & num Eccleſiaſtici valeant tempore immemoriali ſibi præſcribere Ius non ſoluendi tertias decimationes. Videbis quæ longè ſcribit de his & de aliis cum infinitis D. Ioannes del Caſtillo *de tertiis, cap.21.30.31.32.& 33.* omninò legendus, & applicandus pro Regalium præſcriptione, & quod dictæ tertiæ ſint de Regalibus Regis, latè differit idem Caſtillo *ſuprà cap.41.* vbi de aliis multis Regalibus diſputat, etiam ibi legendus, vbi quod etiam nobilitates & maioratus, & facultas ad illum alienandum; & Magiſtratuum præcedentiæ.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIII.
Ad audientiam, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

7 *Tempus antiquiſſimum dicitur centum annorum.*
8 *Iuriſdictio præſcripta in vno caſu, an ad alios extendatur.*

1 IN Textu noſtro ſolent Doctores agere de præſcriptione centenaria in Iuribus ad Romanam Eccleſiam ſpectantibus, de qua dico *in cap. cum vobis 14. hoc tit.* Item ſolent agere Doctores de præſcriptione immemoriali, & in quo vtraque differant, de hac dico *in cap. fin. hoc tit.* in verſic. *vnde.*

2 In verſic. ibi, *Tibi in Caſtro Palatioli conceſſiſſe ſingulis annis 40 ſol. denarior. Papienſ. quos Romana Eccleſia ibi conſueuerit recipere annuatim, inſuper comeſtiones, banna, placita, foris facta, & omnia Iura, quæ ibi apposſed. habeat.* Per hæc verba, & alia agi debet de præſcriptione annuarum præſtationum, ſiue ratione legati, donationis, ſiue ratione cenſus; ad quod applicabis dicta *ſuprà in cap. de quarta, q.3.* vbi an in præſtationibus annuis, ſufficiat vna præſcriptio? Et an habeat locum in promiſſione in annos ſingulos in tota obligatione? quid in legato, & quid ſi tranſactum fuerit tempus centum annorum? Et *ibi quæſt.* 4 in verſic. *ad vltimam.* Et quid velint verba Textus? hîc Gloſſa.

3 Et in verſic. *ad quod probandum*; in iſto verſic. agi valet de probatione quæ fit per libros antiquos; ad quod applicabis dicta *ſuprà in cap. cum cauſam 13. de probation.* vbi quod tempus dicatur antiquum, quale antiquiſſimum agit Riccius *collect.* 1716. Item agi poteſt de probatione per priuilegium, qualis eius vſus requiratur, vt probationem faciat; item & quanto tempore per non vſum amittatur, de quo nonnulla adduxi *in cap. Sanctorum 3. hoc tit.* vbi expendi Textum *in cap. ſi de terra, cap. accedentibus 15. de priuilegiis*: aliqua *infrà in cap. pen. hoc tit.* De libris cenſualibus Eccleſiæ, Barboſa *hic n. 2.* vbi refert plures qui ſcribunt qualem fidem faciant.

Et ibi, *Et liber cenſualis ſuſpectus exiſteret, quia non fuerat in Camera receptus noſtra.* Et ibi, *Licèt non in noſtra, ſed in Cardinalis S. Adriani Camera ſit inuentus, qui eum, quando Camerarius fuerat de Camera Sancti Petri ſuſcepit.* Per hæc verba agi poteſt de loco, in quo debeant eſſe publica & antiqua inſtrumenta, vt fidem faciant, item & priuilegia, ſeu libri, ad quod iterum applicabis nonnulla dicta *in dicto cap.13. de probat. & in cap. 1. cap. cum P. 15. cap fin. de fide inſtrumentorum.* Et adiunges Barboſam *num. 3.* in verſic. *de Camera,* vbi plures refert. 4

Et ibi, *Ac Scriniarius alio modo ſcripſiſſet dicta teſtium*; & ibi, *Nec credentes ipſum ſcriniarium, cùm iuratus ſit officium ſuum fideliter exequi, aliud ſcripſiſſe quàm à teſtibus diceretur.* Per hæc verba agunt Doctores de fide ſcriniarij, hoc eſt, Notarij, aut Tabellionis, de qua dixi *ſuprà in cap quoniam contra falſam 11. quæſt.1. de probationibus, & in dicto cap.1. cap.2. dicto cap. cum P. & cap fin. de fide inſtrument.* Plura congerit Riccius ad hunc Textum *collect.* 548. & 1169. nuntio dicenti aliquem citaſſe, qualiter credatur *in dicto cap.11. de de probationibus, quæſt.4. à n.1.* & in verſic. *ad ſecundam, n.9.* Et de Iuramento Officialium in ingreſſu ſuorum Officiorum, dixi *in cap.4. de Iureiur quæſt.4* verſic. *ad ſecundam, n.57. & ibi num.67.* quid de Officialibus Sanctæ Inquiſitionis. 5

Et ibi, *Nos igitur magis authoritatem priuilegij, quàm depoſitiones teſtium attendentes.* Per hæc verba poteſt agi de ea quæſtione; an fortior ſit probatio per inſtrumenta, quàm ea quæ fit per teſtes? de qua *in cap. in noſtra 32. quæſt.2.* verſic. *ad ſecundam, n.5. de teſtibus, & in Rubr. de fide inſtrument. quæſt.1. num 1.* remiſſiuè. Et ad quæſtionem, quod pro Tabellione contra teſtes præſumatur: benè Couarr. per Textum noſtrum *lib 2. variar. cap.13. n.10 & 18.* vbi agit quibus teſtibus poſſit improbari inſtrumentum? de quo dixi *in Rubr. de fide inſtrument. quæſt. 2.* verſic. *ad primam*, & inſtrumento an ſtetur, donec contrarium probetur? *ibi dicta quæſt.2.* verſic *ad ſecundam, à n.19.* 6

Per hunc Textum diſputant Doctores, quale dicatur tempus antiquum? de quo dixi *in dicto cap. cum cauſam 13. de probation. q. 2. ad quartam, n.42.* & quot effectus pariat? *ibi,* verſic. *effectus, à n.45.* Sed ſi dubites quod tempus dicatur antiquiſſimum, de eo etiam dixi, quare breuiter nunc dico. Quod & ſiquidem voluerint ſpatio 30. annorum, vt teſtatur Afflictis *in deciſ.* 13. Quidam alij 90. annor. vt fuit reſolutum in Rota Romana bonorum 12. Nouembris 1545. coram Mohedan, Cardinal. Puteus *deciſ.* 209. *lib.2.* & multi tenuerint hoc arbitrio Iudicis, vt per Balbum *in deciſ.* 159. Tamen receptior opinio ab omnibus approbata, ea nempe eſt tempus antiquiſſimum dici ſpatio centum annorum, & maximè in materia probationis: Iuriſpatronatus, Caſador. *in deciſ. 3. lib. 3.* ſequitur Riccius *collect.* 1716. ſuper Textum *in l fin.* vbi Doctores *Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, vbi ait tempus in factis antiquis, hoc eſt in ponendis foreſtis, ac aliis prohibitis, eſt centum annorum, vt fuiſſe deciſum teſtatur Afflictis *in conſt. authoritatem, titulo de locato,* verſic. 7

tertiæ

Digitized by Google

tertio quæro, n.9. & nouiſſimè, Narbuoa *anno* 100. quæſtio vnica agens de effectibus 100. annorum cum multis tradit, & dicit, quod vita 100. annorum reputatur longior.

8 *Suprà in cap. præcedenti , quæſt.2.* dixi plura de præſcribeoda Iuriſdictione , & *ibi* dictis addo quod Iuriſdictio cum titulo , hoc eſt cum ſcientia , & patieotia aduerſarij, longo tempore præſcribitur, ſine eo autem ceotum annis : ſic tradit Iaſon. ea communi Theorica *in l.imperium, n.20. ff. de Iuridic.omnium Iudicium*, Balbus *de præſcript. 2.p. 5.partis princ.3. quæſt.2.* Couar. *in reg poſſeſſor. de regulis Iuris, lib.6.§.3. per totum* , de qua *in l.1. tit.15.lib.4.recopil.* plures refert Gratian. *reg.369. num.4.* & per totam, vbi *num.2.& 3.* refert plures agentes de illis quæſtiuoibus , an Iuriſdictione præſcripta in voo caſu , vel io certis rebus , ad alios actus extendatur , vbi ao præſcriptio Iuriſdictionis io vna ſpecie porrigatur ad aliam : videbis Socioum *conſ.47. num.37. & 38.lib.4.* Paulum *conſ.444.num.2.lib.1.* latè Abiles *in capit prætor cap.1. gloſſa à num.8.* Didacus à Lerua *in practicis quæſtion.cap.1.num 9.circa finem*, Petrus Nuñes latiſſimè *de exequendis mandatis cap.1.num.14.* & videbis ſiogularem *lib.6. partita tit.29.* vbi Gregor. Gluſſa *in Iuſticia.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XIV.
Cum vobis , hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I HIc eſt agendum de præſcriptione ceotenaria, coutra Romanam Eccleſiam, & an reſpectu rerum imperij, ſeu ciuitatum ea prærequiratur , vbi de pleriſque , & quid reſpectu inferiorum Eccleſiarum , an quandoquidem ceotenaria prærequiratur præſcriptio. Et nonulla dico de immemoriali , quatenus differat , à centenaria eo quod vtraque vna à multis ceoferetur. II. Sed quia in Textu illo io verſic *tempora* , ſobducit Pontifex tempus intercidentium ſchiſmatom ; ideo adjuoges ad hunc Textum quæ adduxi de interruptione præſcriptiuois *in cap. illud hoc titulo* , idemque adduxi de impeditis cauſa hoſtilitaris , & ſchiſmatis *in cap. extranſmiſſa* 10. *hoc titulo*, videbis pro ampliori declaratione quæ repetit hîc Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p.4 p.*104. ſatis intelligeodis ea his dictis.

QVÆSTIO I.

Quare centenaria præſcriptio aduerſùs Eccleſiam Romanam deſideretur , cum generaliter Iure Canonico quadragenaria ſufficiat aduerſùs quamlibet Eccleſiam: imo & triennalis admittatur aduerſùs res mobiles Eccleſiæ Romanæ : Et in quo differant præſcriptio centenaria , & immemorialis : Et an detur reſtitutio in integrum aduerſùs vtramque?

SVMMARIVM.

1 *Centenaria præſcriptio , qualiter procedat in rebus immobilibus Eccleſiæ Romanæ, n.5.& 6.*
2 Nouella 111. n.7. & 8. 10.
3 Nouella 131.§. pro temporalibus, & n.13.
4 Nouella coostitutione 9. titulo vt Eccleſia Romana centum anoorum gaodeat præſcript. n.7. 8 & 9.
5 *Centenariæ præſcriptionis priuilegium, ſublatum non eſt , nec Ciuili Iure , nec Regio , imo indultum, n.6.*
12 *Centenariæ præſcriptionis priuilegium , cur non aliis Eccleſiæ , quam Romanæ ſpectet , n.14. & 16.*
13 *Textus noſter , verſic.* tam legali, Authentica, vt Eccleſ. Roman. coll.4 l. vt ioter 23. Cod. de Sacroſanctis Eccleſiæ , Aothentica hæc conſtitutio , *verſic.* quas actiones coll.8.tit.12.
16 Cap.2.de præſcript.lib.6.n.18.
17 Cap.volumus 16. q.4.*in verſic.* ſi quadraginta, n.19.
18 *Hæreticorum bona præſcribuntur ab eis, qui ignorabant defunctum in vita eſſe hæreticum.*
19 *Præſcriptio aduerſùs Eccleſiam exemptum curric tempore communi, & aduerſùs Monaſterium, exemptum, n.20.*
21 *Centenaria ceſſat aduerſùs Romanam Eccleſiam, ſi habet admixtum vſum contrarium, & tunc ſufficiet quadragenaria.*
22 *Centenariæ præſcriptionis priuilegium ſolum eſt reſpectu bonorum immobilium, quid de mobilibus , & n.23.*
24 *Immemorialis , & Centenariæ præſcriptionis quæ differentia, num ſequent.*
25 *Titulus ad præſcribendum eſt neceſſarius, vbi eſt præſumptio contra præſcribentem, n.26.& 27.*
26 Cap. ſi diligenti de præſcript.n.27.
27 *Immemorialis maior dicitur Centenaria quo ſenſu, n.28. contra , ſub n.32.*
28 *Differentia inter Centenariam , & immemorialem præſcriptionem, conſiſtit in forma, & modo probandi eas, & n.35.*
29 *Centenaria præſcriptio qualiter probatur, n.31.*
30 *Immemorialis præſcriptio quo tempore probatur, & qualiter ſuper eo deponant teſtes , n.32. & 34.*
13 *Centenaria præſcriptio poteſt probari teſtibus, & inſtrumentis ab allegante eam per neceſſe , & non per poſſibile, n.32.*
32 *Centenaria non dicitur probata per immemorialem concludenter, ſed per poſſibile.*
33 *Centenaria præſcriptio non currit , cum conſtat ab initio de titulo inualido , & nullo.*

Digitized by Google

34 *Teſtes de immemoriali deponentes , cuius ætatis debeant eſſe.*
36 *Centenaria,& immemorialis præſcriptio,nunquid reſtitutionem admittat.*

1 AD priſimam quæſtionis partem , difficulta-
tem facit:nam & ſi conſtat ex noſtro Tex-
tu,*ex c.ad audientiam* proximè relato,& *ex Nouel-
la conſtit.9. tit. vt Eccleſia Romana* 100. *annorum
gaudeat præſcriptione* : tamen videtur,vt hæc cen-
tenaria ſublata ſit alia poſteriori Nouella, vt reſ-
pondent Hugolin. & Accurſ. *in Auth. quas actio-
nes*,Salicetos *ibidem,n.*2.Pinellus in *Auth.niſi tri-
cennale.Cod.de bonis mater,n.*57.Iacobus Cujacius
2 *lib.5 obſeruat c.5*, † Et probatur primo quia *No-
uella* 111.generaliter loquitur de Eccleſiis,eiſque
nulla adhibita diſtinctione priuilegium aufert
centenariæ præſcriptionis. Secundo quia ratio,
propter quam motus eſt Iuſtinianus ad reuocan-
dum priuilegium centenariæ præſcriptionis , &
quæ *in dicta Nouella* 111. prolixè exprimitur,lo-
3 cum habet etiam in Romana Eccleſia. † Tertio
patet , ex *Nouella* 131. §. pro temporalibus, vbi
dicit Imperator *Pro temporalibus autem præſcri-
ptionibus , decem , viginti , & triginti annorum Sa-
croſanctis Eccleſiis , & aliis vniuerſis venerabili-
bus locis ſolum præſcriptionem quadraginta annorum
opponi præcipimus* , cumque Imperator *in princip.
huius Nouellæ* , faciat mentionem Romani Pon-
tificis : ſequitur , vt loquatur etiam de præſcri-
4 ptione aduerſùs Romanam Eccleſiam. † Nec
his reſpondebis , ſi dicas ſpecialiter fuiſſe Ro-
manæ Eccleſiæ tributum priuilegium Nouel-
la 9. ac proinde alia ſpeciali conſtitutione tolli
debuiſſe ; quia reſpondetur dictam Nouellam 9.
concedere priuilegium , non Romanæ Eccle-
ſiæ ſolùm , verum aliis quoque Eccleſiis , vt pa-
tet ex illis verbis , *vt ex hac in vniuerſas Catho-
licas , quæ ad Occeanum , vſque adpoſitæ ſunt ſalu-
berrimè legis vigor extendatur.*
5 Sed quod præſcriptio rerum immobiliom
aduerſùs Romanam Eccleſiam , gaudeat ſpa-
sio centenarij temporis , verius dicendum eſt
non ſolùm de Iure noſtro Canonico hic , &
in dicto cap. ad audientiam 13. *cap. diligenti in*
6 *fine hoc titulo , lib.6.* † Verum & de Iure Ci-
uili *Authentica quas actiones , Cod. de Sacroſan-
ctis Eccleſiis , dicta Authentica , vt Eccleſia Ro-
mana centum annorum gaudeat præſcriptione, col-
latione* 6. de Iure Regio *in l. 26. titulo 29. p.3.*
exornant Balbus *de præſcription. 5. p. princip.
col.6.* Couarruuias *in regula poſſeſſor. 2. part.
§.2. num.6.* Arias Pinellus *in dicta Authentica
niſi triennale num.36.* Molina *lib.2. de primo-
genijs cap.6.* Cujacius *de diuerſ. præſcript. cap.31.
& lib.5. obſeruation. cap 5.* Graña , & Balboa
hic vbi cum multis , Barboſa , & ſic fere om-
nes Doctores *in dicta Authentica , quas actiones*,
vbi Bartolus, Baldus , Caſtrenſis , Iaſon. & alij,
nec non Accurſ. *in Rubrica Nouella* 111. hæc
conſtitutio innouat conſtitutionem , &c. tenue-
runt per fundamenta noſtræ concluſionis ſubla-
som non eſſe aduerſùs Romanam Eccleſiam pri-
uilegium centenariæ præſcriptionis.
7 Quam vt explicet Faquin ſtatuit , nec dict.
Iuſtiniani Nouellã 111.trahi poſſe ad Romanam
Eccleſiam , & dict. Nouellam 9 ſpeciale priui-
legium continere , non autem generale omnium
Eccleſiarum de hoc ſic probo ex verbis Rubri-
cæ , quæ ſecundùm tam veterem , quam nouam
tranſlationem ſic habet, *vt Eccleſia Romana cen-
tum annorum præſcriptione gaudeat*, deinde ex illis
verbis nouellæ , quæ initio ponuntur , *vt legum
originem anterior Roma ſortita eſt , &c. neceſſarium
duximus patriam legum fontem ſacerdotij ſpeciali ni-
mis noſtri illuſtrari lege.* † Sed ſi eſt quod in di- 8
cta , *nouella 9.* Eccleſiis , & venerabilibus lo-
cis non dedit Imperator priuilegium centena-
riæ præſcriptionis , ſicut illud , *in dicta nouel-
la* 111. datum ſupponitur reuocatum : ergo, *di-
cta nouella* 111. trahi non debet ad dict. nouel-
lam 9. in qua nulla ſit mentio Eccleſiarum , *ve-
nerabilium locorum xenodochiorum*, & ſimilium,ſed
ad *leg. vltimam , Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis* , vbi
Iuſtinian. conceſſit priuilegium centenariæ præ-
ſcriptionis generatim , *Eccleſiis , & venerabilibus,
ac religioſis locis xenodochiis , &c.* ſicut ex verbis
dictæ legis perſpicuum eſt, et ſi Faquineus docet,
lib. 8. controuerſ. cap. 4. in verſic. *Imperator* , Iu-
ſtinianum, *in dicta nouella* 131. dicere in illis ne-
gotiis perfrui debere 40.annorum præſcriptione
religioſos contractus,*in quibus eis centum annorum
prærogatiuam conſtitutio ſua contulerat* , de contra-
ctibus autem nulla ſit mentio , *in dicta no-
uella 9.* ſed , *in dicta l. vltima* , nimirum de ven-
ditione.
Nec obſtare ait , Faqoineus illa verba ſequen- 9
tia , *vt ex hac in vniuerſas Eccleſias Catholicas , quæ
vſque ad oceanum poſitæ ſunt ſaluberrima legis vigor
extendatur* : nam quæ poſtea ſequuntur hæc de-
clarant in hunc modum , *quod igitur noſtra æter-
nitas ad Omnipotentis Dei honorem venerandæ ſedi
ſummi Apoſtoli Petri , dedicauit , hoc habeant
omnes terræ , omnes Inſulæ totius occidentis , quæ
vſque ad ipſos Oceani receſſus extenduntur , no-
ſtri Imperij , prouidentiam per hoc in æternum remi-
niſcentes , huiuſmodi autem legis prærogatiuam ,
ſicut ſupra dictum eſt , non ſolum in occidentali-
bus partibus Romanæ Eccleſiæ condonamus , ſed
etiam in Orientalibus partibus , in quibus Eccle-
ſiaſticæ vrbis Romanæ poſſeſſiones ſunt , vel poſtea
fuerint.* Quibus verbis ſic ſuperiora declarari
ait , vt ſenſus ſit , priuilegium iſtud pertinere
ad Romanam Eccleſiam , quoad omnes res
poſſeſſiones , Eccleſiaſque eidem ſubiectas, vt
recte exponit , Gloſſa *in Rubrica dicta nouel-
la* 111.ergo infert priuilegium extendi ad omnea
alias Eccleſias,tam orientis,quàm occidentis Ro-
monæ Eccleſiæ ſubiectas.
Et ſecundum hanc explicationem reſpondet, 10
Faquineus ad primum fundamentum contrariæ
ſententiæ , ex *dicta donella* 111. non auferri nec
eam priuilegium ſpeciale Romanæ Eccleſiæ con-
ceſſum , quod eſt , *in dicta nouella 9.* ſed illud ge-
nerale , quod omnibus Eccleſiis , & venerabi-
libus , & cauſis in quibuſdam negotiis , fue-
rat collatum à Iuſtiniano , *in dicta l. vltima ,
Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis.* Ad ſecundum, quod
dato ſit eadem ratio non licere ; tamen nobis
priores corrigere ; & hoc eſſe quod ex illo loco
adferri ſolet correctionem legis non eſſe indu-
cendam ex rationis identitate , vt loquuntur Do-
ctores. † Ad tertium ex *dicta nouella 131. § pro* 12
temporalibus,reſpondet Iuſtinianum loqui de cæ-
teris Eccleſiis , & piis,ac venerabilibus , & reli-
gioſis locis,ſicut loquitur *in dict.nouella* 111. non
autem de Romana Eccleſia , cui ſpeciale priuile-
gium dederat, *nouel 9.* Nec ad propoſitum facere
dicit verba , *dict. nouellæ 131. in principio.* In
quibus Romani Pontificis ſit mentio , nam
in

in illis verbis hoc dumtaxat declaratur Papam Romanum primum eſſe omnium Sacerdotum, ſecundùm deſinitionem quatuor Conciliorum Niceni,&c. quod nihil ad rem iſtam pertinet;ob idque rectè Irnerium *in d. Auth. quas actiones* dixiſſe *ſolam Romanam Eccleſiam centum annorum præſcriptione gaudere.*

12 Et ſic Graña adducens rationem ad noſtrum Textum cum aliis *num.*2. ait vt etſi antiquitus, quoad præſcriptionem omnes Eccleſiæ, æquales eſſent, id poſtea quoad Romanam Eccleſiam fuiſſe mutatum, ſiquidem quoad inferiorea excelſior ſit, cum Romana Eccleſia, caput, & mater omnium appellatur; ideo propter eius excellentiam, vt diutius res eius conſeruentur, ſpeciali fauore deciſum, vt non aliter contra eam præſcriptio procedat, quàm ſi centenaria ſit, & ſic non obſtare ait cum Cuſacio *di-
13 cto lib.*5. *obſeru. cap.*5. & cum Balboa *in dicto cap. ad audientiam à num.*17. † Textum noſtrum in verſiculo *tàm legali*, *dicta Authentica*, *vt Eccleſia Romana col.*4. Textum *in l. vt inter* 23. *Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, *Authentica hac conſtitutio*, verſiculo *quas actiones*, *collat.*8. *titulo* 22. Ex quibus deducunt Doctores priuilegium centenariæ præſcriptionis currere, contra omnes, etiam inferiores Eccleſias, poſteaque fuiſſe abrogatum, vti perniciosum omnibus, & ſic iam legibus, ciuilibus, etiam Romanam Eccleſiam gaudere ſola quadragenaria præſcriptione, vt acerrimè defendit videndus Balboa *in dicto cap. ad audientiam à num.*25. 26. 27. & 28. vbi dicit iam hodie Iure tantùm Canonico ex *dicto cap.* & ex noſtro Textu, hoc priuilegium centenariæ incumbere Eccleſiæ Romanæ; ſed idem, Graña *numero* 3. reſpondet ſecundùm iam dicta pro ſecunda ſententia, cui ex fundamentis iactis cum Faquineo, aſſentior, & ſi Balboa *ſuprà numero* 26. cum Cujacio *dicto capite* 5. & Pinello *in Authentica*, *niſi triennale*, verſicuолo *ego autem*, *Cod. de bonis maternis*, dicat verius eſſe vt ſemper Iuſtinianus æquiparauerit in hoc omnes Eccleſias, nec aliquid ſpeciale Eccleſiæ Romanæ tribuiſſe, eo quod poſt *dicta
14 l. fin. Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis.* † Et poſt *Authoritatem*, *vt Eccleſia Romana*, Iuſtinianus *in dicta Authentica*, *hac concluſio collat.*8. ſeipſum corrigens expreſsè ait quod poſtquam conceſſum fuit Eccleſiis illud priuilegium centenariæ præſcriptionis experientia docuit eſſe Reipublicæ perniciosum, & ſic ſtatuiſſe, quod abrogatis ſuis legibus hodie generaliter contra omnem Eccleſiam ſufficeret quadragenaria præſcriptio; id etiam apertiſſimè colliges ex *d. Authent. de Eccleſiaſt. titul. collat* 9. *d.* §. *pro temporalibus*, & ex Accurſio *in d. Auth. quas actiones*, Salicetus *ibi,n.*1. Bart. *n.*2. quamuis Gloſſa *in d. Auth. vt Eccleſia Romana*, contrarium cenſerit.

15 Vnde & ſi Bartolus *in l. cum ſponſus*, §. *vectigalibus*, *ff. de publiciana in rem actione*, adducti à Carolo Ruino *conſ.*195. *lib.*1. *n.*2. ſentiant priuilegium centenariæ præſcriptionis ſolo iure Canonico competere Eccleſiæ Romanæ, vt ſequitur Balb *in d. c. ad audientiam*, *n.*28. tamen ex dictis dices illud etiam competere de Iure Ciuili, vt iam notaui.

16 Nec obſtat Textus *in c.*2. *hoc tit. lib.*6. vbi videtur etiam de Iure Canonico abrogatum priuilegium centenariæ præſcriptionis, taliter vt priuatus quadraginta annis poſſit præſcribere, non ſolùm contra Eccleſiam inferiorem, verùm etiam contra ſuperiorem matricem Romanam. † Nec 17
Text. *in c. volumus* 16. *q* 4. in verſic *ſi quadraginta*, vbi quadragenariam præſcriptionem conſtat fuiſſe admiſſam contra Romanam Eccleſiam.

Quia ad Textum *in dicto cap.*2. *hoc tit.* reſpon- 18
deo cum Couarruuias *in* 4 *p.*2. *cap* 6. §. 8. *num.*29. Abbate *ibi num.*7. Felino *num.*18. Abbas *hic n.*7. Felinus *in dicto cap. ad audientiam* vbi Balb. *n.*15. Graña *num.*5. & ex verſic. ibi *Sancimus* vt notat Gloſſa verbo *hæretici* in illo Textu ſpeciali, de cauſa bona hæreticorum præſcribi ab illis, qui ignorabant defunctum in vita eſſe hæreticum, quia ſi Catholici illa bona fide per ſpatium quadraginta annorum poſſederint, etiam ſi bona illa ad Eccleſiam Romanam pertinerent, præſcriptio procedat, cum id ſpeciale conceſſum ſit hæredibus hæreticorum, propter eorum bonam, & ſinceram fidem. † Ad Text. *in d. c. volumus* reſpon- 19
deo ibi non agi de præſcriptione principaliter contra Eccleſiam Romanam, ſed ſecundario, cum loquatur de Eccleſia exempta aduersùs quam currit præſcriptio tempore communi: ſic DD. colligunt ex verbis, ibi *etiam ſi quid Romana Eccleſia competere potuit*, iuncta Gloſſa *ibidem*, verbo *Eccleſia* ſic optime Panormitanus obſeruat *in dicto cap. ad audientiam num.*12. Balboa *num.*11. Graña 4 alias adducentes, Balbus *de præſcriptionibus p.*4. *in princip. num.*19. Alexander *con-
ſil.*169. *volum.*2. † Es probatur ex celebri Do- 20
ctrina Gloſſæ *in cap. dilectus de capellis Monachor.* verbo *generetur*, dum docet contra Monaſterium exemptum præſcribi ſpatio quadraginta annorum; licet non contra Papam, vbi mouetur authoritate *dicti cap. volumus*, & facit Textus *in cap. cum dilecta de confirmatione vtili, vel inutili.*

Ex quibus infero, vt concluſio Textus no- 21
ſtri non procedat, quando præſcriptio habet admixtam conſuetudinem, quo caſu, etiam contra Eccleſiam Romanam, & Romanum Pontificem ſufficiet quadragenarius vſus, vt reſoluunt, Butrius *in cap. fin. de conſuetudine* Balboa *in d. c. ad audientiam hoc tit. n.*17. eo quod præſcriptio vim legis habere videtur propter admixtam conſuetudinem, vt agnoſcunt, *ibi* Doctores.

Nec obſtat dicere aduersùs res mobiles Eccle- 22
ſiæ Romanæ, tricennalem ſufficere præſcriptionem, quia vt iam *ſuprà* latè dixi *in cap.*1. *hoc tit. quæſt.*3 *à n.*1. priuilegium centenariæ præſcriptionis conceſſum Eccleſiæ Romanæ ſolùm eſſe de rebus immobilibus, ad eam ſpectantibus non de mobilibus, nam ſicut hæc triennalis hodie in vſu ſit reſpectu rerum mobilium aliarum Eccleſiarum inferiorum ſit, & reſpectu mobilium Eccleſiæ Romanæ, vt *ibi* dixi, & contra Balb. *de præſcription.*1 *p* 5. *partis princ.* 3. qui Text. noſtrum & ex *d. c. ad audientiam*, & ex *d. Auth. vt Eccleſia Romana* 100. *annorum gaudeat priuilegio* defendentem ea Iura comprehendere videri, etiam res mobiles Eccleſiæ Romanæ; eo quod nimis generaliter loquantur, Balboa *in capite* 4. *hoc titulo*, *quæſt.* 1. *à num.*8. tenet res mobiles, etiam Eccleſiæ Romanæ, triennio præſcribi, quem video *in dicto capite ad audientiam*, *num.*15. illud repetere cum Felino *ibi* & Angelo, *in dicta Authentica*, *Eccleſia Romana*, vt non procedat centenaria in vſucapione, in qua, etiam contra Eccleſiam Romanam, ſufficit poſſeſſio

triennalis per *dictam Authenticam quas actiones, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis*, vbi dicitur, quod circa vſucapionem rerum mobilium nihil immutatum eſt, ſed manet integrum Ius antiquum.
23 † Sed in illo loco reputat tutiorem ſententiam contrariam opinionem, videlicet quod ad vſucapionem rerum Eccleſiæ Romanæ, non ſufficit triennalis poſſeſſio, vt probat Salicetus *in l. 1. verſic. ex his, Cod. de vſucapione transf.* docent quod res mobiles Eccleſiæ Romanæ, nonquam vſucapi poſſunt, eo fundamento, quod Eccleſia Romana habet fiſcum, ſicut Imperator, ſed in rebus mobilibus fiſci Imperialis, non currit præſcriptio, vt *in §. res fiſci, inſt. de vſucapion. l. quamuis l. 8. ff. eodem* cum aliis ergo & idem dici debere ait in Eccleſia Romana; nam tu iam ex dictis in loco præcitato *dicta quæſtione* 3. reſpondebis. Et quatenus ſpectat ad res fiſci reſpondebis ex *alibi* dictis *in quæſtione ſequenti* inſinuandis.

24 Ad ſecundam quæſtionis partem, in quo differant præſcriptio Centenaria, & Immemorialis, reſpondent Doctores, quod Centenaria aduersùs Romanam Eccleſiam requirit, non ſolùm illud tempus, & bonam fidem, ſed etiam titulum, vt agnoſcunt, Aymon Crauetta *de antiquitate tempor. cap. abſolutis, num.* 8. vbi docet, idem eſſe contra quamlibet Eccleſiam, vt probat, ex *cap. ſi diligenti hoc titulo*, Bellamera *conſilio* 3. *& hic num.* 7. non ſic in immemoriali, vbi titulus, non eſt neceſſarius id deducentes ex Textu *in*
25 *l. 2. §. ductus, ff. de aqua quotidian.* † Quam differentiam improbat Balboa *in dicto cap. ad audientiam hoc titulo, ſub num.* 5. dicens quoad rationem tituli nullam eſſe differentiam inter Ius Canonicum, & Ciuile, vt copioſè oſtendit, Couarruuias *lib. 1. variarum, cap. 17. num.* 7. cum vtroque Iure in ordinaria decem, vel viginti annorum præſcriptione, titulus deſideretur; ſecus autem in præſcriptione, triginta, vel quadraginta annorum, vel inter Centenaria, etiam contra Eccleſiam Romanam, niſi quando præſumptio Iuris eſt contra præſcribentem, iuxta
26 regulam iuris *in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* † Quo in ſenſu intelligere ait Doctores, vulgò Textum *in dicto cap. ſi diligenti* præſertim Bellamera *num* 9. qui dum Pontifex in ſpecie illius Textus contra Eccleſias inferiores, & Romanam titulum exigit, interpretatur procedere, vbi eſt in contrarium iuris præſumptio, quaſi alias, nec in quadragenaria, nec in centenaria titulus ſit neceſſarius, quam Doctrinam, dicit communem, *vbi ſuprà d. n.* 17. Couarruuias, & ſic Felinus prædictam differentiam *in dicto cap. ad audientiam* amplectitur, quando contra præſcribentem aſt iuris præſumptio; ita vt tunc quadragenaria, & centenaria titulum deſideret.

27 Vnde Cardinalis *in cap. ſi diligenti hoc titulo*, & Felinus *ibi*, in fine, & *in dicto cap. ad audientiam*, & in noſtro Texto, dum dixerunt immemorialem præſcriptionem majorem multò eſſe centenaria præſcriptione, eo quod immemorialis non exigit titulum; centenaria verò abſque titulo, non procedat, vt probari videtur ex *dicto cap. ſi diligenti in fine*, intelligi debent eo in caſu, vbi datur contra præſcribentem iuris præſumptio aliàs non item, ſic Cardinalem, & ſequaces; interpretatur, Afflictis *in conſtitutione Neapol. Rubrica 7. cap. 1. notab.* 6. † Sed Couarruuias
28 *in regul. poſſeſſor. 2. p. §. 5. num.* 6. notauit quod quandoque maior cenſetur immemorialis, quandoque centenaria, ob idque, Balboa *in dicto cap. ad audientiam*, dixit *à num.* 6. præcipuam differentiam inter vtrumque conſiſtere in modo, & forma probandi immemorialem, de qua dixi *ſuprà in cap. licet ex quadam de teſtibus, & num.* 9. † Concludit centenariam probari per 29
centum annorum poſſeſſionem, vel quaſi poſſeſſionem, nec cenſeri probatam, eo quod immemorialis probata ſit poſſeſſio, contra Couarr. *vbi ſuprà*, & Molinam *lib. 2. de primogenijs cap. 6. num.* 46. vbi ad eorum fundamenta reſpondet, & *num.* 7. cenſet cauendum eſſe, à Guidone Papa *quæſt.* 373. Accurſio, Iuniore *conſ. 90. ad finem*, dicentibus ad probationem immemorialis, neceſſariam eſſe probationem 100. annorum. † Cum 30
verius ſit ad probandam immemorialem neceſſum eſſe probare poſſeſſionem, memoriam hominum excedentem vt aduertit Alexand. *conſ. 16. lib.* 5. nempe per teſtes aſſerentes ſe vidiſſe ſemper ita fieri, & nunquam contrarium actum fuiſſe, & à maioribus ſuis; ita factum audiuiſſe, qui dixerunt; ita vidiſſe factum, vel audiuiſſe ab aliis, qui dicebant ſe vidiſſe ita factum, nec audiuiſſe vnquam contrarium, talemque eſſe publicam opinionem, & famam apud illos, qui rei habebant illius cognitionem de hac praxi docent, Gloſſa *in cap. 1. hoc titulo, lib. 6. & in cap. quid per nouale, de verborum ſignificatione* omnes *in dicto cap. licet de Teſtibus*, Oldradus *conſ.* 271. Alex. *conſ. 16. lib.* 5. Corneus *conſ.* 268. Balb. *de præſcript. 2. p. 3. partis princip. quæſt.* 6. copiorè Ioannes Garcia *de nobilitate gloſſ.* 12.

Centenaria autem præſcriptio, non eo modo 31
probatur: ſed illo nempe tempore, cuius initij extet memoria; itaque & poterit teſtibus probari, vt docet Couarruu. *dicto lib. 1. variar. cap. 17. n.* 8. Abbas *hic n.* 5. Balboa 8. item per inſtrumentum, vt obſeruat Panormit. *hic n.* 5. de poſſeſſione enim ſæpe conſtat per inſtrumentum, vt quando de rei vindicatione conſtat per ſcripturam, *l. 2. & ibi gloſſ. Cod. de acquirenda poſſeſſ.* notator volgò, *in l. prædia, ff. eodem*, & idem de conſtituto notatur *in l. quod meo ff. de acquirenda poſſeſſione* illamque allegans, in ſpecie probare luxta notata *in l. actor ff. de probation & ſuprà in cap. fin. § fin. de Iureiur.* † Et quod magis eſt quod cum 32
tempus centum annorum ſit fundamentum intentionis præſcribentis ex vulgaris regulis, debeat ab illo probari concludenter per neceſſe, & non ſufficiat poſſibile, at probando immemorialem, non probatur centenaria per neceſſe, ſed per poſſibile ſiquidem probata quaſi poſſeſſione eius rei cuius initium memoriam hominum excedat poſſibile eſt, non eſſe centum annorum: ergo non eſt ſufficiens probatio centenariæ.

Alia addocit hîc ex multis Barb. *à n. 3.* vbi dicit 33
potiorem eſſe præſcriptionem centenariam immemoriali. Nouiſſimè verò Ciriac. *ſub contron. 3. n. 8. 66. & 67.* cum pluribus ab eo relatis ait quod quando conſtat de titulo ab initio inualido, & nullo non currit, nec centenaria præſcriptio, cum Vaſch. *contron. illuſtr. c. 81. ſub n. 11. verſic. contrariâ.*

Teſtes autem de immemoriali deponentes, 34
debent eſſe eius ætatis, vt poſſent memoriam habere, eorum, quæ à quadraginta annis facta ſunt, vt notabiliter aduertit Lapus *in dicto cap. 1. hoc tit. lib. 6.* Aymon. *de antiquitate temporum 4. p. dicto cap. abſolutis* Balboa *in dicto cap.*

ad

Digitized by Google

ad audientiam, hoc tit. ſub num. 6. vbi videtur id cõprobare ex *l. 41. Tauri, & l. 1. tit. 7. lib. 5. recopil* quibus legibus ſuperior probationis forma in teſtibus de auditu proponitur; idem, *in l. vltim. tit. 13. lib. 3. ordinamenti*, videlicet quod tales debent deponere, de primo, vel ſecundo auditu, dum tamen declarent ſe audiuiſſe ab illis, qui dicebant ſe ita factum vidiſſe, iuxta formam Textus, vbi omne *in l ſi arbiter ff. de probationibus*; non enim requiritur ad probandam immemorialem, vt probetur centenaria teſtibus, aut inſtrumentis, ſed ſufficere, vt prædictis teſtibus modo dicto immemorialis probetur, quæ poteſt contingere minori tempore, quàm centum annorum, vt iam dixi.

35 † De longiſſimi temporis præſcriptione, Donellus *lib 5 comment. cap.* 31. vbi Oſualdus, & in quibus differat centenaria, & immemorialis latè ſcripſerunt, Couarruuias *in reg. poſſeſſor* 2. p §. 3. *à n.* 6. *&* §. 4 Pinelus *in Authent. niſi tricennale 5 Cod. de bonis maternis à num.* 57. Videndus Molina *de primog. lib. 2. c. 6. à n.* 43.

36 Ad tertiam quæſtionis partem, an detur reſtitutio in integrũ aduersùs vtramque præſcriptionem, ſiue immemorialem: ſuppoſitis quæ adduxi, *ſup. in c. 1. q. 2* verſic. *ad quartam*, & *in c. illud* 8. verſic. *ad tertiam*. reſpondeo cum Couar. *in reg. poſſeſſor* 3. *p.* §. 3. per Textum, vbi cum multis probans maioribus ætate aduersùs præſcriptionem dari in integrum reſtitutionem ex cauſa iuſtæ, & probabilis ignorantiæ, & *ibi n.* 4. quod Eccleſia, & minor reſtituuntur aduersùs præſcriptionem, etiam quadragenariam, cum dubium ſit inter Doctores nunquid reſtitutio detur, aduersùs præſcriptionem tricennalem ſeu quadragenariã, de qua iam, *ſupra*, adduxi: tamen de præſcriptione centenaria controuertatur, multi reſpondent, non dari reſtitutionem eo quod hæ præſcriptiones præſtent pleniſſimam ſecuritatem: argumento Textus *in l. omnes, Cod. de praſcript. 30. vel 40. annor l. vltim. C. de fundis patrim. lib.* 11. vbi expreſſim probatur præſcriptionem quadragenariam pleniſſimam inducere ſecuritatem, ſed vbi pleniſſima ſecuritas eſt locus non eſt reſtitutioni in integrum Gloſſa *in l. ait prætor*, § *permittitur*, verbo *imputandum ff de minoribus, Gloſſa in clem. 1. de in integrum reſtitutione*, verbo *lapſum*, cum aliis, ergo à fortiori in noſtro caſu denegandam eſſe videtur, & multò longiori tempore: ſic Iaſon, Socinus, Pariſ. & alij relati à Couarruuias *dicto num* 2 in verſic *cæterum*; vbi refert Aymon Crauetta *in tractatu de antiquitate temporum 4. p c. materia iſta, num* 44 acerrimè defendentem aduersùs centenariam dari, ex *c. Iuſta ignorantia* reſtitutionem, & melius aduersùs quadragenariam; non item in immemoriali, ob difficillimam probabilis, & iuſtæ ignorantiæ probationem, Couarruuias verò *ibi dicto n. 4. verſic. 8. & verſic. 9.* defendit ex rationibus antea adductis ibi videndus ad plura vt *toto*, *n. 4.* tam in quadragenaria, quam centenaria denegandam eſſe reſtitutionem ex *cap. ignorantia*, ex clauſula generali maioribus competenti.

Qvæstio II.

An priuilegium centenariæ præſcriptionis taliter ſit ſoli Eccleſiæ Romanæ conceſſum, vt non extendatur nec ad fiſcum, nec ad Principes, nec ad ciuitates, nec ad alia pia loca: Et an prærequiratur præſcriptio centenaria contra vaſſallum Romanæ Eccleſiæ, ſeu an eadem, aut qualis prærequiratur, vt Dominus aduersùs vaſſallos præſcribi?

Svmmarivm.

1 L. fin. Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis, n. 7.

2 Nouella 60. n. 8.

3 *Fiſcus maior priuilegia habet, quàm ciuitates, intellige, vt n. 9.*

4 *Fiſcus Ius habet in rebus debitorem, & tacitam hypothecam.*

5 *Fiſco non competit priuilegium centenariæ præſcriptionis.*

6 *Actiones nequeunt moueri poſt quadraginta annos.*

10 *Vſucapio in multis caſibus admittitur contra fiſcum, in multis nec vno tempore. n. 11.*

12 *Centenariæ præſcriptionis priuilegium, quando Principibus competat, n* 13. 14 *&* 15.

16 *Ciuitatibus obſtat annorum triginta præſcriptio, num* 17.

17 L. omnes l. ſicut, Cod. de præſcript. 30. vel 40. annorum,

18 *Centenaria præſcriptio, non requiritur contra vaſſallum Romanæ Eccleſiæ, n. 19.*

20 *Præſcriptio tempore ordinario procedit contra feudatarium Romanæ Eccleſiæ ſi agitur de vtili Dominio.*

21 *Feudalem rem poſſidens, qualiter poſſideat ad præſcribendum, n. 22.*

22 *Feudum quis de nouo acquirere poteſt præſcriptione.*

23 Cap. ad audientiam hoc tit.

24 *Centenaria præſcriptio deſideratur in ſpectantibus ad Romanam Eccleſiam principaliter non ſecundario.*

25 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica, ſiue feudum, præſcribuntur tempore ordinario.*

26 *Regalia Iura præſcribit vnus donatarius aduersùs alium tempore ordinario.*

27 *Centenaria præſcriptio deſideratur in præſcriptione directi Dominij contra Papam.*

28 *Iuriſdictio præſcribitur contra eam habentem ab Eccleſia tempore ordinario.*

29 *Dominus populi nequit, niſi immemoriali tempore præſcribere ſalaria, quæ ipſe debet ſuis Iudicibus, vt ab ipſo populo ſoluantur. n 30.*

31 *Iudices rationales, quibus ſalaria ſua recuperent & qualiter hanc parcelam in calculo notent, num. 32.*

34 *Centenaria requiritur quoties rem communem habet particularis cum Eccleſia Romana.*

SVb hac quæſtione principali plures includuntur; etenim de præſcriptione contra fiſcum, vt reſpondeam adiunges nonnulla adducta *ſuprà in cap. 1. quæſt, 2. à num. 1.* vbi de præſcri-

bendo contra fiſcum in crimine hæreſis, & pro
affirmatiua ſententia, nempe fiſcum gaudere
priuilegio centenariæ præſcriptionis: probant
multi ex Textu *in l. fin. Cod. de ſacroſanctis Eccle-
ſia* in illis verbis *inter publicum Ius, & priuata
commoda competens ſit diſcrimen*, ſed Ius fiſci pu-
blicum eſt, non autem priuatum ergo illa lex
2 ad fiſcum quoque pertinet. † Et confirmatur
ex *nouella* 160. vbi Imperator dicit *oportere ſe ex
æquo citatum, & rerum fiſci curia cuſtodire* ergo
principaliter ea lege tributum ciuitatibus debet
3 interpretatione extendi ad fiſcum. † Præſertim
quia fiſcus maiora habet, quàm ciuitates priui-
legia: nam ædilitiæ actiones, quæ in venditio-
nibus fiſcalibus ceſſant, ſiquæ reſpublica quid
vendiderit locum habent *l. 1. §. illud, ff. de adi-
cto.* † Tum quia fiſcus Ius habet in rebus debi-
4 torum, *l. aufertur* 46. *§. fiſcus, ff. de Iure fiſci,*
& tacitam hypothecam *l. 1. & 2. Cod in quibus
cauſis pignus, vel hypotheca tacito contrah.* ciui-
tates autem non habent: niſi quæ ſingulariter
id à Principe impetrauerint, vel pacto quæſie-
rint, *l. ſimile* 10. *ff. ad munic. l. 1. Cod. de Iure
Reipublic.* docent Accurſius *in dicta l. vltima,*
verbo *centum annorum in 4. ſolutione argum. alla-
ti ex l. in omnibus, ff. de diuerſ. & tempore, præ-
cript.* Bartolus, Balbus, Salicetus, & iam *ibi*
Peregrinus *de fiſci lib. 6. tit. 8. n. 1.*

5 Verum contrariam ſententiam, nempe illud
priuilegium centenariæ præſcriptionis fiſco non
competere, primo ex *dicta l. in omnibus* 20. *ff.
de diuerſ. & tempor. præſcription. l. 1. §. diuus
& §. præſcription. ff. de Iure fiſci leg. 1. Cod.
de quadrienn. præſcript. l. iampridem, Cod. com-
munia de vſucapion. l. comperit, Cod. de præſcri-
ptione triginta vel quadraginta annorum, §. res fiſci
inſtitut. de vſucapionibus*, vbi ſpecialiter cautum
eſt de præſcriptionibus aduerſus fiſcum con-
ſtitutis, deinde quia cum *in dicta l. fin. Cod.
de Sacroſanctis Eccleſiis*, tale priuilegium non ex-
primatur non debet fiſco competere.

6 Præterea quia lex omnes *Cod. de præſcript. tri-
ginta, vel quadraginta annorum*, apertè ſtatuit
quadraginta annis omnes actiones remoueri,
nullumque Ius publicum, vel priuatum poſt
lapſum annorum quadraginta moueri poſſe: ſic
docent Paulus Caſtrenſis *in dicta l. vltima, n. 7.*
Faquineus videndus *lib. 8. controuerſ. cap. 3.* in
verſic. *verum*, Balboa *in cap. ad audientiam hoc
titulo num.* 8. Graña *ibi ſub n. 7.*

7 Nec obſtant fundamenta contrariæ ſenten-
tiæ, non primum ex *dicta l. fin.* nam in verbis
eius iam relatis ratio legis continetur generalis
illa quidem, ſed poſtea lex ſequitur ſpecialis,
de Eccleſiis, ciuitatibus piis locis & redem-
ptione captiuorum nullum verbum de foro ad-
ducens, ob id debebit ad expreſſa adoptari,
vt alibi Imperator dixit *in nouella de adminiſtr.
8 officio in ſacris appellat.* † Nec ſecundum ex *dicta
nouella* 160. quia non eſt bona conſequentia, ex
illo antecedenti, Imperator ibi circa vſuras
dem curam habet fiſci, & ciuitatum: ergo quid
quid in ciuitatibus conſtitutum eſt ad fiſcum
quoque pertinere, quia ex vno ſingulari caſu
9 regula conſtitui non debet. † Ob idque datur
reſponſio ad vltimum fundamentum, nam non
ex eo quod in aliquibus, cauſa fiſci potior ſit,
quam ciuitatum, id circo in omnibus potiorem
eſſe oportet, cum quædam ſint quæ mouere
poſſint, aliquid de ciuitatibus ſtatuendum, quæ
non habent locum fiſco, indeque euenire, vt
non plus fiſco fauendum ſit, quàm Cæſares au-
thores legum facere voluerint.

Videmus enim quod in multis caſibus aduer- 10
ſùs fiſcum admittitur vſucapio, vt *in l. 2. Cod.
de vectigal. & in l. quærela* 12. *Cod. ad leg. Cor-
nel. de falſis, l. 2. Cod. de requir. reis l. intra qua-
tuor* 10. *dicta l. in omnibus* 13. *ff. de diuerſ. &
tempor. præſcript.* † Econtrario verò videmus 11
ita nonnulla debita eſſe fiſco, vt nullo etiam
tempore immemoriali acquirantur contra illum,
vt latius notant Couarruuias *in regula poſſeſſor.
2. p. §. 2. & §. 3.* Balboa *de præſcriptionibus 5 part.
in princip. num.* 14. ſic in rebus mobilibus fiſci
imperialis, niſi quatenus in Iure cauetur *dicta
§ res fiſci inſt. de vſucapionibus, l. quamuis* 18. *ff.
eodem, l. 2. Cod. communic. de vſucapion. l. 1. &
per totum, Cod. rei Dominica, vel templorum*, viden-
dus Couarruuias *ſuprà, § 2. num. 7. & in 4 p 2.
§. 8. num.* 16. Parladorius *lib. 2. rerum quotidianar.
cap. 1.* Conanus *lib. 3. commentar. cap. 15. num. 6.*
Petrus Gregorius *3. p. Syntagmat. lib. 39. cap. 2.
num 5.* Molina *de princip. lib. 2. cap. 6. n. 32.* Aze-
uedus *in l. 1. tit. 15. lib. 4. compil.*

Ad ſecundam quæſtionis partem, vt reſpon- 12
deant Doctores plura ſolent adducere dicentes
prædictum centenariæ priuilegium, competere
Principibus; ita vt aduerſùs illos aliter non
præſcribitur fundamentum eſt, quia hoc priui-
legium competit fiſco, item & ciuitatibus,
deinde ex Gloſſa in *§. vt autem lex* in verſic. *nec
multum in Authent. de non alienandis rebus Eccle-
ſia* in illis verbis *cum nec multum differat, ab al-
terutro Sacerdotum, & Imperium, &c.* Ergo cum
Eccleſiæ competat, & Principi debet compe-
tere, & ſic multi dixerunt, quos refellunt Co-
uarruuias *in regula poſſeſſor in 2. p. § 2. num. 9.*
Peregrinus *de Iure fiſci lib. 6. tit.* 8. etiam extra ca-
ſus expreſſos *in dicta l. vltima, Cod. de Sacroſan-
ctis Eccleſiis* exceptionem iſtam centenariæ præſ-
criptionis competere. Et hanc docent ſenten-
tiam Alexander tenet *conſ. 24. lib. 5.* Socinus Iu-
nior. *conſ. 65. à num. 4 lib. 1.* Craoeta *de antiqui-
tate tempor. in 4 p. § abſolutus, num. 36. & 37.*
Felinus *in cap. ad audientiam hoc tit. n.* 22. referunt
alios Couarruuias, & Peregrinus.

Alij inquam dixerunt Principis res præſcri- 13
bi poſſe ſpatio quadraginta annorum in caſibus
dicta l. vltima, Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis, quia
præſcriptio centum annorum, quæ ibi con-
ſtituta fuit, ſublata eſt, *Nouella Iuſtinia-
ni* 111. innouat conſtitutionem illam: vi-
dendus Boërius *deciſ.* 264. *num.* 11. & Tiberius,
Decianus *in conſ.* 124. *num* 14. *lib* 3. poſt alios
ab eo citatos, dixit Principibus obſtare præſcri-
ptionem 40. annorum quoties poſſeſſor titulum
habuit ad ipſos.

Sed quia iam *ſuprà in cap.* 12. *hoc titulo quæſt* 2. 14
dixerim plura de præſcribendo iuriſdictionem,
& alia aduerſùs Reges & Principes ſupremos;
ideo exiſtimo breuiter in hoc puncto reſpon-
dendum ſub diſtinctione, nam ſi de præſcriben-
do mero, vel mixto imperio agatur, Iuriſ-
dictione, vel regalibus reſpondebis, vt *ibi*
reſpondi *in dicta quæſtione* ſic de tributo-
rum præſtatione præſcribenda idem dices,
vt ibi, *ex dicta l. competit, Cod. de præſcript. 30.
vel 40. annor.* ſi de aliis rebus agatur longi tem-
poris præſcriptionem locum non habere exiſti-
mat Faquineus *dicto lib. 8. cap. 3.* verſic. *de aliis,*
per

per Textum *in l.2. & 3. Cod. de dominica rei, vel*
templor. vindic. ſed longiſſimi temporis habere
locum iuxta, *l. ſicut, & l. omnes Cod. de præſcrips.*
30. vel 40. annorum, ſi bona fidea adſit iuata
15 Canonicas ſanctiones *ex cap fin hoc tit.* † Sin au-
tem de rebus feudalibus ſit quæſtio nullam Prin-
cipibus ad directum feudi dominium auferen-
dum temporis præſcriptionem obſtare ex con-
ſtitutione Federici, *in cap. Imperialem de prohibita*
feudi alien. per Federicum, quod præclarè de-
fendit Zazius *in conſ. 15. lib. 2.* benè Faquineus
ſub lib. 7. controverſ. & in dicto cap. 3. in verſic.
ego, qui ſpecialiter fundamentis contrariis re-
ſpondet Balboa *in dicto cap. ad audientiam à n. 20,*
Graña *hic, num fin*

16 Ad tertiam quæſtionis partem de præſcri-
ptione contra Ciuitates, etſi multi exiſtiment
adhuc hodierno iure ei competere prædictum
Priuilegium centum annorum ex *dicta l. fin. Cod.*
de Sacroſanctis Eccleſiis, eo quod *dicta nouell. 111.*
in qua Imperator illam centum annorum præ-
ſcriptionem correxit, & ad annos quadraginta
reduxit nulla Ciuitatum mentio habetur, ſed
Eccleſiarum dumtaxat, & aliorum piorum lo-
corum, Et ſic ex *l. præcipimus in fine, Cod. de ap-*
pellation. ſtare videtur quod prohibitum, non
prohibetur: docet hanc Pileus, & Ioannes an-
tiquus Gloſſator, & Caſtrenſis, *n. 8.* Bartolus
n. 8. Iaſon. *num. 21. in Auth. quas actiones Cod.*
eodem tit. Couarruuias alios citans, *in dicta Reg.*
Poſſeſſor. p. 2. §. 2. n. 9. Iacobus Cujacius *lib. 5.*
obſeruat. cap. 5.

17 Tamen contraria ſententia eſt receptior nem-
pè vt obſtet Ciuitatibus 30 annorum præſcri-
ptio iuxta Textum *in l. omnes dicta l. ſicut, Cod.*
de præſcriptione 30 vel 40 annorum, & ratio eſt,
quia cum Eccleſiis inferioribus præter Roma-
nam iam ſit adempta centum annorum præſcri-
ptio ea *dicta nouella 111. vt ſupra* latè, *quæſt. 1.*
adducti, & nulla major ſit reſpectu Ciuitatum;
quid mirùm vt ſufficiat tricennaria, latè defen-
dit videndus Faquineus *dicto cap. 3. lib. 8. contro-*
uerſ. per verba dictæ nouellæ ibi, *quoniam per*
tantum ſæculi magis, quam temporis ſpatium nec do-
cumentis integritas nec actu ſi les, nec ætas valet
Teſtibus ſuffragari; quæ ratio æque militat in Ci-
uitatibus, ſicut in Eccleſiis, & vberius probat
ex verſic. *& iubemus*, dictæ Auth. vbi inferi mul-
tominùs competere Ciuitatibus illud quadra-
genale tempus Eccleſiis vltimo inductum: Ita-
que & ſi de Ciuitatibus ibi expreſſum non ſit
ex recta ratione reſpectu eat in correctam eſſe
dictam *leg. fin.* & reſpectu aliorum piorum quaſi
plus, *in dicta Auth.* dictum, quàm ſcriptum,
ſic Bart. Bald. Cynus, Salicetus, & Fulguſius
in dicta Auth. quas actiones, Boërius *deciſ. 264.*
n. 22. Balboa *in dicta cap. ad audientiam, num. 21.*
& 24. Graña *n. fin.* his omnibus addo cum mul-
tis Ceuallos *q. 49. in practicis*. Couar. *in practi-*
cis cap. 37. n. 8. vbi dicit de modo præſcribendi
per annos 40. vt in via publica, platea, & ſimi-
libus, Rodericus *allegat. 5. l. 3. tit. 3. lib. 7. ordi-*
nam. vbi latè Didac.

18 Ad quartam quæſtionis partem, an prærequi-
ratur præſcriptio centenaria contra Vaſſallum
Romanæ Eccleſiæ, & videtur quod ſic eo quod
ſi dominium vtile præſcriberetur contra Vaſ-
ſallum Romanæ Eccleſiæ tempore legitimo vi-
detur hoc modo inferri Romanæ Eccleſiæ præ-
iudicium; Nam cogeretur alium habere Vaſſal-
lum, quam vellet. † Verùm dicendum eſt in 19
hoc caſu deficere Regulam Teatus *in dicto cap.*
ad audientiam hoc tit. ex quo deducant Doctores
quod Caſtellanus, de quo ibi proculdubio po-
tuiſſet tempore communi præſcribere contra
illum nobilem virum Eccleſiæ Vaſſallum, itavt
præſcriptione completa Caſtellanus ipſe mane-
ret Eccleſiæ Vaſſallus, quoniam per illam præ-
ſcriptionem non fit Eccleſiæ Romanæ præiudi-
cium, ſed ſolùm mutatur perſona Vaſſalli iuxta
Gloſſam *ibi*, verbo *principaliter*, Gloſſam ordi-
nariam ſequuntur *ibi*, Panormit. *num. 13.* Butrius
n. 21. & n. 24. & num. 24. & ſolet allegari Teatus
in cap. volumus 16. q. 4 de quo iam dixi *q. 1.* Tea-
tus *in cap. 2. de capel. monach.*

Et ſic fiet contra feodatarium Romanæ Ec- 20
cleſiæ dominium vtile præſcribi poterit tempo-
re communi; Itavt præſcribens incipiat eſſe
Feudatarius, quod declarat rectè Balbus *de præ-*
ſcript. p. 4. in princ. num. 19 quando ſolùm agi-
tur de præſcriptione vtilis dominij contra prio-
rem Vaſſallum, recognoſcendo Papam in domi-
nium directum † Quod vt explicem dico, vt 21
poſſidens rem feudalem non ſufficere, vt eam
poſſideat tanquam feudalem, & tanquam Vaſ-
ſallus, vt etſi ex aliqua feudali quæſtione appa-
ret Domino feodi facta, tanquam a Vaſſallo,
iuxta Textum *in cap. ſi quis*, de feudo fuerit
controuerſia inter Dominum, & agnat. *& in*
cap. fin. de feudatio inuicem leg. commiſſa in vſibus
feudorum: quo caſu Dominus feudi, ſcilicet
Eccleſia Romana cognoſcit præſcribentes, ſe
pro Vaſſallo gerere, & ita eum non reclamet
videtur ſponte ſua nouum habere Vaſſallum; Ita
defendit Balboa *in dicto cap. ad audientiam, n. 13.*
Gloſſæ opinionem contra Hoſtienſem & alios,
† Nam ſicut poteſt quis de nouo acquirere per 22
hanc patientiam. & in ſpecie Teatus *in dicto cap.*
ſi quis, dum docet quod ſi quis per 30. annos
rem aliquam, vt feudum poſſideat, vt ſeruitium
Domino exhibeat, quamuis facta non fuerit in-
ueſtitura poterit tamen ſe 30 annorum præſcri-
ptione tueri, & ſic infertur meliùs poſſe, &
fortiùs Ius iam formatum, & conſtitutum, &
in alium translatum præſcribere contra alium
Vaſſallum.

Vnde euenit dicendum ad intellectum Tex- 23
tus *in dicta cap. ad audientiam hoc tit.* Ideò Ro-
manum Pontificem condemaſſe Caſtellanum,
de quo *ibi* ſuper illis Iuribus ſuper quibus cum
illo viro nobili Eccleſiæ Vaſſallo quæſtio verte-
batur, eo quod iura illa, ſuper quibus erat
controuerſia principaliter tangebant Romanam
Eccleſiam, ob idque fuiſſe neceſſariam præſcri-
ptionem centennariam quare ex verbis ibi *prin-*
cipaliter. & ex Gloſſæ ſententia colligitur, quod
ſi non principaliter, ſed ſecundario ſpectaret ad
Papam, non eſſet opus præſcriptione contraria:
argumento Teatus *in cap. accedentibus de priuile-*
giis, cap. ſi de terra eodem, vbi contra Eccleſiam
exemptam currit præſcriptio quadragenaria in
ſuis iuribus (de quorum intellectu latè *ſuprà in*
hoc tit.) Sed ſic eſt, quod quælibet Eccleſia ſpe-
ctat ad Romanum Pontificem, ſeu ad Eccleſiam
Romanam ſecundario, non tamen principaliter.
† Ergò ex mente Hoſtienſis *in dicto cap. ad au-* 24
dientiam, Panormitanus *num. 12.* Ancharrani
conſ. 116. tunc demum centenaria præſcriptio
procedet, quando principaliter ſpectet ad Ro-
manam Eccleſiam, hoc eſt ad propriam menſam,

ſeu Patrimonium, & ita Felinus *ibi*, ait expreſsè
Textum illum procedere in Eclesiis, quæ ſunt
proprium Patrimonium Eccleſiæ Romanæ, ve-
luti Marchiæ, & Ferratiæ; non tamen in Ec-
cleſiis Romano Pontifici ſubiectis Iure exce-
ptionis, quarum bona iure communi præſcri-
buntur *ibi*, Balboa *n.* 10. Baldus *in dicta Auth.*
quas actiones ad finem, Balbus *de præſcript.* 4 *p. in*
princ. num. 18. qui alij obſeruant Eccleſiam exem-
ptam præſcribi 40. annis, & Textus *in cap. di-*
lectus, cap. Monach. verbo *generetur*, docet con-
tra Monaſterium exemptum præſcribi annis 40.
licet non contra Papam ex Textu, *in dicto cap.*
volumus 16. *q.* 4. *ex cap, cum dilecta de confirmat.*
vtili, vel inutili, ſed ceſſare ſi Papæ præiudicet.
25 † Et ſic emphyteuſis Eccleſiaſtica, aut Feudum
Eccleſiaſticum hoc eſt rei, cuius dominium di-
rectum ad Eccleſiam pertinet præſcribitur ad-
uersùs priuatum emphyteutam, aut feudata-
rium ſpatio ordinario, Couarr. *in Reg. poſſeſſor.*
2. *p.* §. 2. *num.* 6. Valaſcus *de Iure emphyt. q.* 17. *à*
n. 13. Gama Luſit. *deciſ.* 149. 5. Barb. *in l. alie-*
nam, *num.* 60. *ff ſoluto Matrimonio*, Molina *de*
Iuſtitia tract. 2. *diſp.* 7. *num.* 3. Azor. *Inſtit. moral.*
p. 3. *lib.* 1. *cap.* 23. *quæſt.* 3. Caldas Pereira *de nom.*
26 *Emphit. q.* 14 *num.* 2. † Imò Cauedus *deciſ.* 41.
num 6. *& deciſ* 65. *num.* 10. *p.* 2. ex Gloſſa in di-
cto verſic *principaliter, ibi, poſſet tamen iſte Ca-*
ſtellanus, notat quod Iura Regalia, quamuis ad-
uersùs Regem præſcribi non poſſint, præſcribi
tamen poſſe per vnum donatarium; aduersùs
alium.

27 Ex quibus iam in noſtro caſu venit dicendum
quod ſi econtra ageretur de præſcriptione dire-
cti dominij contra Papam neceſſaria eſſet cente-
naria præſcriptio, ex *ſuprà* dictis omnibus, ex
celebri doctrina Bartoli *in l. cum Sponſus*, §. *in*
28 *vectigalibus, ff de publiciana.* † Vbi docet quod
etſi Iuriſdictio contra Romanam Eccleſiam,
non præſcribatur niſi centenaria præſcriptione,
nihilominùs contra habentem Iuriſdictionem
ab Eccleſia, præſcribitur legitimo tempore, vt
ſequuntur Romanus *conſil.* 166. Anchatranus
conſ. 5. Alex. *conſ.* 169. *volum.* 2. Angelus, & Imo-
la *in leg. vſucapionem*; *& in leg. quamuis, ff. de*
vſucapion.

29 Ad vltimam quæſtionis partem, videlicet an
Dominus populi poſſit præſcribere contra po-
pulum: v. g. vt Salaria Iudicium ſoluat, vbi
Dominus ad id ſoluere erat obnoxius, & in hoc
caſu communis eſt Doctorum, vt licet talia
præſcriptio procedat, debet eſſe nonordinaria,
ſed immemorialis, eo quia in his præſcriptioni-
bus Dominorum contra Vaſallos, violentia, &
oppreſſio præſumitur; Et quod talis conſuetu-
do per Tyrannum fuerit introducta, vt *in l. vl-*
tim. §. *iuſtè*, *ff. quod metus cauſa*, voluit expreſsè
Innocent, *in cap. bona, el.* 2. *de poſtulat Prælat.*
Canoniſtæ communiter *in cap. ſi diligenti de*
præſcription. Boërius *deciſ.* 304. *num.* 4. Couarr.
in Regula poſſeſſor 2. *p. cap.* 4. *num.* 5. & in termi-
nis firmarunt Auendañus *in cap.* 10. *Prætor*, *n.* 5.
verſic. *quod limitarem*, vbi tenet quod Concilia
horum locorum temporalium Dominorum, non
debet ſoluere Salarium Iudicium electorum à
Domino loci, niſi à tempore immemoriali tem-
pore omnis oppreſſionis, & violentiæ ſuſpicio
purgatur, vt notat Felinus hîc.

30 Item quia hoc Salarium à populo, tam ab an-
tiquo ſolutum iuſtè debitum, & Iure ſolutum
præſumitur, ſequitur Couarr. *de ratiocin. p.* 1. *c.* 17.
à num. 8.

Vbi *num.* 10. infert Iudices rationales à Re- 31
gio Concilio miſſos pro reuidendis populorum
rationibus circa huiuſmodi Sportulas, & Sala-
ria de bonis Reipublicæ ſolutas, maximè cau-
tos eſſe debere liquidando, & perquirendo, à
quo tempore retro Concilium Populorum vo-
luntariè, ac inuoluntariè illa ſoluerit. † Quod 32
ſi inuenerit adhuc memoriam hominum extare,
non debebunt hanc parcellam in calculo recipe-
re decurionibus, & hac de cauſa rem hanc ci-
tiùs in Iudicium deducant, vt ita Reſpublica à
à tali grauamine liberetur, & incolumis efficiatur.

Alia, & plura de immemoriali, quæ hic agi- 33
tari poſſent præſcriptione dico *infrà in cap fin hoc*
tit. vbi videbis, & immiſces cum tractatione de
centennaria, & ſi vt iam dixi *q.* 1. diuerſa ſunt.

Vnum tamen notabis pro complemento cen- 34
tenariæ præſcriptionis, quod ſi aliquis priuatus
habet aliquod ius commune, cum Eccleſia Ro-
mana non curret contra eum minor præſcriptio
centum annorum; Sic Innocentius *in dicto cap.*
ad audientiam hoc tit. Marſilius *in l. de minore, ff.*
de quæſtion. Gratian. *Reg.* 367. *num.* 5. cum mul-
tis aliis. Et quid in præſcriptione contra paupe-
res, Boërius *deciſ.* 31. *num.* 1.

AD TEXTVM

IN CAPITE XV.

Auditis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

1 *Prælatus quit præſcribere totum Ius Epiſcopale in certis Eccleſiis ſuæ Diœceſis.*
4 *Abbates præſcribere poſſunt aliqua Iura Epiſcopalia contra Epiſcopos.*
5 *Abbates quibus inſigniis Epiſcopalibus, vti queant.*
6 *Quæſtiones plures notantur remiſſiuè.*
7 *Præſcriptio poteſt introduci aduerſus conſuetudinem præſcriptam.*
8 *Inſtitutio authorabilis non præſcribitur aduerſus Epiſcopum.*
9 *Inferior ab Epiſcopo, nequit dare curam animarum.*

TExtus hic tria comprehendit, ſcilicet vt 1
Prælatus poſſit præſcribere totum Ius Epi-
ſcopale in certis Eccleſiis ſuæ Diœceſis, veluti
Abbas Iuriſdictionem habens intra Diœceſim,
& hoc ſpatio annorum 40. argumento eorum,
quæ adduxi *in cap. de quarta q.* 1. *in cauſam.* 7. &
aliis huius Tituli.

Poteſt etiam hic adiungi tractatio de Iure 2
Abbatum, de qua latiſſimè Tamburinus *de Iure*
Abbatum † Item & in verſic. *ſi per tantùm tem-*
poris vacaſſe contingerit, veniunt applicanda quæ
adduxi *ſuprà in cap. illud, cap. ex tranſmiſſa*, de
interruptione præſcriptionis, ſeu de impedimen-
to eius, contra quem præſcribitur, quominùs
poſſet eam impedire. Alia notat ex muſtis *hic*,
Barboſa omninò videndus, & multi per eum.

adiunges

adiunges ad Textum alia adducta *in c. cum contin-*
4 *gat, de foro compet.* † Et applicabis quæ tradit Flo-
res *variar. cap. 24.* vbi de Abbatibus exemptis, vbi
n. 10. agit an Abbas poſſit præſcribere certam
partem Diœceſis, & ordinationis Clericorum,
Balb. *de præſcript. p. 5. q. 11.* Petrus de Peruſio *in*
tract. de vnione, n. 30. Hieron. de Monte *de finibus*
5 *cap* 75. † Pariſius *conſ.* 95. *lib.* 4. *& conſ.* 35. *n.* 9. *&*
conſ. 22. *n.* 14. vbi eleganter notat quod talis, Abb.
poteſt vti annulo, & Mitra, & Pontificalibus, &
Benedictione ſolemni, & deputare Vicarium, &
Tribunal erigere, & Epiſcopus non poterit in di-
ſtrictu Vicarij, ſine eius licentia Pontificalia exer-
cere ex Textu *in c. peruenit, & ibi gloſſ.* 16. *quæſt.* 1.
& dimiſſorias præſcriptione dare, cum in iuriſdi-
ctione Epiſcopali contineatur: ita Flores *ſuprà d.*
n. 10. aliqua dico *ſub tit. de ætate, & qualitate ordi-*
nandorum.
6 Per hunc Textum in Gloſſa hîc verò *ponentes*,
ſolent Doctores agere de quæſtione an ex parte
ignorantiæ detur reſtitutio de qua iam alibi ad-
duxi, interim videbis, Balboam *in c. 5. hoc tit. n.* 60.
& 61. Faquin. *lib. 8. contron. c.* 65. Item de tempore
minoris ætatis, de quo Molin. 1 *p. tom* 5. *q* 5. vi-
debis ad quæſtionem Couar. *in* 4. *p.* 2. *c.* 8. §. 12. ex
n. 1. vbi quis verus ſit Iudex ad cauſam coniuga-
lem tractandam, de qua *in c. tuam de ordine cognit.*
& alibi, vbi quod pertinet ad Epiſcopum eius
cognitio; de quodam dicto Innocentij, hîc dixit
Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 13. vbi de indefinitis pro-
poſitionibus. Et quod præſcriptio 10. vel 20. an-
norum minori non currit per hunc Text. Gra-
tian. *Reg.* 371. per Text. vbi notatur *in l. fin Cod. in*
quibus cauſis reſtitut. non eſt neceſſaria, & de Iure Re-
gio *in l.* 98. *tit.* 29. *p.* 3. *& in l.* 3. *tit.* 11. *lib* 3. *fori*, ex
pluribus ſcribit ampliationes, & limitationes, ibi
7 videndas. † Et quod præſcribatur aduersùs con-
ſuetudinē præſcriptā, idem Grat. *reg.* 366. & quā-
do tempore conſuetudines præſcribantur *ibi* ex
Abb. *hîc num.* 11. cum pluribus aliis, & *reg.* 367. *de*
præſcript. quadragenaria aduersùs Eccleſias, *& re-*
gul. 368. vbi quod præſcriptio non procedit hæ-
reditate, iacente; licet etiam incæpta continuetur
de quibus dixi iam, ampliat, & limitat, per hunc
Textum agit Ancharran. *de inſtitutione authorita-*
bili, vbi Abbas *n.* 6. Balb. *in c.* 18. *de re Iudic. à n.* 16.
8 de qua *in tit. de inſt.* † De hoc enim dicunt Docto-
res, nec præſcriptione, nec conſuetudine poſſe
per inferiores ab Epiſcopo acquiri *ex c. cum ſatis*
de officio Archidiaconi, & ratio eſt, quia animarum
cura reſeruata eſt Epiſcopali ordini, cui incumbit
eam committere: argumento Textus *in cap. nullus*
omnino 16. *quæſt.* 7. facit Text. Trid. *cap.* 18 *ſeſſ.* 24.
9 *de reformat.* † Item probatur, quia Ius reſiſtit, vt
inferior ab Epiſcopo poſſit acquirere Ius dandi
curam animarum, nam ibi agitur de publica vti-
litate, quæ in Sacerdotiis, & eorum diſtributione
verſatur, ſed præſcriptio de publico detrimento
admitti non debet, *l. præſcriptionem, Cod de operibus*
publicis: ita Balb. vbi hanc Iuris reſiſtentiam non
ita verſari in conſtitutione titulo, *collatiua* reperit
ſuper Textum hunc, Matthæus Collerus *de pro-*
ceſſibus executiuis p. 4. *à pag.* 109. ibi legendus ex
propoſito ſcribens.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVI.
Cum ex Officij, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

I. DE materia huius Textus, quatenus ait
non poſſe ſubditum contra ſuperiorem
viſitationem acquirere, vel procurationem, qua-
liter contingat dixi latè *ſuprà in cap. cum non li-*
ceat 12. *hoc titulo.* II. Hîc agi poterat de viſita-
tione Epiſcoporum, de qua latè, Azor. *lib.* 3.
moralium cap. 4. *quæſt.* 2. *&* 3. & alij communiter,
& an præſcribatur agit Chuchus *lib.* 4. *inſtitut.*
moral. titulo 2. dixi iam *in dicto cap.* 12. Barboſa *in*
paſtoral: 3. *p. alleg.* 73. 74. *&* 75. vbi cum infinitis,
dico *infrà ſub cap.* 14. *de cenſibus.*

III. Et ibi in verſiculo, *quia ſecundum Apo-*
ſtolum, vbi qui ſpiritualia ſeminat, non eſt ma-
gnum, vt metat carnalia: applicabis quæ no-
tant Doctores per Textum *in cap. cum ſecundum*
de præbend. & dignit. aliqua notat breuiſſimè ſuper
Textum hunc, Matthæus Collerus *de proceſſibus*
executiuis p. 4. *pag.* 119.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVII.
Si diligenti, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Marchionum dignitas remiſſiuè.*

MVLTA continet huius Textus littera, 1
quæ deſiderant amplam tractationem,
ſed quia de pluribus iam *ſuprà*, & alibi
dictum ſit, ideo ſolùm hîc agam de titulo præ-
requiſito ad præſcriptionem: quare nunc bre-
uiſſimè ad litteram videbis ſequentia. † Ibi *tibi* 2
non licuit à Marchione Maſſa, Iudice Calaritano
fidelitatis exigere Iuramentum. † Ex hoc verſicu-
lo de duobus inquiri valet; primo dignitate
Marchionum, de qua ſcribunt nouiſſimè Ma-
ſtrilla, *de Magiſtratibus*, cum pluribus per eum
relatis *p.* 6. *lib.* 4. *c.* 6. & qualiter fuerint primo
creati in his Regnis Hiſpaniæ, Salazar de Men-
doza *in libro Dignidades de Caſtille lib.* 3. *c.* 12.
proſequitur *c.* 13. & de rationibus quare præfe-
rantur Marchiones, Comitibus, *ibi*, *c.* 14. ve-
rùm quia de dignitate Comitum plura, *ſuprà*
ſcripſerim *in c. accedens* 4. *vt lite non conteſtata:*
recurres ad ibi dicta. † Secundo de Iuramento fi- 3
delitatis exigendo, aut præſtando, de hoc latè
dixi, *in c. ego num.* 4. *& c.* 5. *& c.* 14. *de Iureiuran-*
do. Vbi adduxi de Iuramento præſtando Papæ,
& Eccleſiæ Romanæ ad verſic. *hic*, *per quod con-*
ſtat Eccleſiam Romanam ſemper in quaſi poſſeſſione
fuiſſe.
Et ibi *cum in præſcriptione rerum Eccleſiaſtica-* 4
rum

rum bona fides: de bona fide ad præſeribendom dixi, *ſup. in c. de quarta,* com aliis iotibus huius tituli, & late *infra in c. fin.*

5 Et ibi, *non credimus centenariam præſcriptionem (quæ ſola currit aduerſùs Eccleſiam Romanam) poſſe probari:* per hæc verba agi poteſt de tempore ordinario ad præſcribeodum, tam in tebus laicorum, quàm Ecelefiſtum, de quo tempore videbis adducta *in cap. 1. cap. 3. cap. de quarta, cap. 7.* & aliis huius tituli; item & de centenaria præſeriptione, quæ ſolùm currit adoerſùs Eccleſiam Romanam, dixi latè, *in cap. cum vobis 14. hoc titulo,* aliqua, *in cap. ad audientiam 13.*

6 Et io verſic. ibi, *& is etiam poſſidere dicatur:* per hæc verba ſentiont omnes, quod qui alicoo nomine poſſidet, veluti commendatarius, ſimplex colonus, & ſimiles ooo præſetibuot, eo quod etſi habeant iuſtam detentionem tei, tamen oon poſſident opinione Domioi: ex multis probat videodus Barboſa *hic num 7. 8. & 9.* de quo dixi oonnulla, *ſuprà in cap. 8. hoc tit. q. 1. à num. 1. 2. 3. & 3.* aliquid, *in cap. 12 quæſt. fin. in fine.*

7 Et ibi, lo verſic. *confeſſionem ſuam:* per hæc verba queit diſputari de probatione, quæ fit per propriam cooſeſſionem, & quatenus ea cooſitenti præiudicet, de qoo latè adduxi, *in Rubrica & tit. de confeſſis,* itetum ad ea quæſtiooe, an ſolius prælati confeſſio præiudicet Eccleſiæ: quam hic mouet, & tractat Barboſa *num. 10.* dixi late, *ſuprà, & ibi, in cap. fin. de confeſſis, q. 1.* verſic. *ad ſecundam:* latiſſime in alio loco, *ibi,* adducto, Repetit nouiſſime ad Textum ooſtrum Matthæus Colletus *de proceſſibus executiuis, p. 4. & fol 119* intelligendus ex proxime notatis, & in quæſtionibus ſequentibus.

QVÆSTIO I.

Quare ſi præſumptio eſt contra præſcribentem, Iuſtus titulus deſideretur, vt præſcriptio procedat: Et an ex curſu longi temporis præſumatur titulus: Et an ſi deficiat titulus interrumpatur præſcriptio: Et an tituli demonſtratio requiratur in præſcriptione ſeruitutum: Et an ſit in aliis præſcriptionibus neceſſaria allegatio, & probatio?

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio, vt procedat requirit cauſam habilem ad transferendum Dominium, vel vſucapiendi conditionem, & qualis ſit.*

2 *Præſcribere nequeunt commendatarius, depoſitarius, colonus, inquilinus, & omnes alij, qui non affectione Domini poſſident, nec tempore longo, aut immemoriali, num. 4. nec centenaria, num. 5.*

3 *Titulus eſt origo Dominij, ita vt ſi ea ſit, vera titulus ſit verus, ſi præſumpta præſumptus, & n. 7. in fin.*

9 *Conductor, vſufructuarius nunquid queant præſcribere, quid de poſſidentibus titulis aliis, num. 7.*

8 *Præſcriptio, cui Iure ſiſtit contra præſcribentem titulum requirit, etiam in Eccleſiaſticis vbi deſideratur poſſeſſio quadragenaria, num. 9. & etiam ſi alteri, non aſſiſtat, num. 10.*

11 *Titulus in præſcriptione legitimanda decennali tempore, præſumitur in rebus parui præiudicij, ſecus in aliis, n. 12. 13, & in quibus verificetur, n. 14. & 15.*

15 *Beneficij titulus quanto tempore præſumatur.*

17 *Tituli demonſtratio, quando requiratur, aut non, n. 18. 17. Et quid in Regibus Hiſpaniæ circa tertias remiſſiue.*

18 *Poſſeſſionis vſus pro traditione accipitur.*

19 *Vtens ſeruicute longo tempore non vi, non clam, non precario habet Iure impoſitam ſeruitutem.*

20 *Titulus in ſeruitutibus realibus non requiritur, ſecus in corporalibus.*

21 L. alienat. ff. de verb. ſig.

22 L. incorporalium Iurium præſcriptio requirit ſcientiam, & patientiam aduerſariis: *limitatur, n. 23.*

24 *Poſſeſſio Iurium incorporalium, in quo conſiſtat, & n. 25.*

26 *Tituli allegatio, & probatio, quando in præſcriptionibus ſint neceſſaria.*

VT ad has difficultates teſpondeam præmitto dieendom præter poſſeſſionem, & bonam fidem tequiri titolum iuſtum ad præſeriptionem id eſt eauſam habilem ad transferendom Dominiom, vel vſucapiendi conditionem, qualis eſt ſtipolatio, emptio, donatio, permotatio, teſtamentũ, legatom, & ſimiles, vt *in l. diutina, C. de præſcr. longi tempor.* titulus enim huioſmodi eſt cauſa Iuſtæ poſſeſſionis, quæ eſt proxima cauſa præſeriptionis, ſeu vſucapioois. † Cumqoe regula Iutis ex hoc noſtro Textu, & aliis ſit, vt abſque Iuſto titulo, non poſſit Dominiom per vſucapiooem, ſeu præſeriptionem acquiri, *l. nulla Iuſto 23 C. de rei vindic.* vbi Doctores ſequitur, vt commendatarius depoſitarius, colooos, inquilious tem commendatam, depoſitam conductam præſeribere non poſſint, quia non ſont illi iuſti titoli; id eſt habiles, & ſufficientes, ad transferendom Dominium, Andreas Valeoſis *in rub. hic, §. 5. n. 1.* cui addo Aoton. Gomez. *in l. 45 Tauri à n. 7.* Menoch. *rem. 1. de recup. à n. 62.* Balbum *de præſcr. p. 4. pr. 4. n. 34. & 1. p. 6. n. 91.* Surdum *dec. 58. n. 8.* Petez *ad leg. 2. tit. 13. lib. 3 ordin.* dicentes vt tales nequeant præſcribere, eo quod alieno nomioe poſſident, & eo quod licet habeãt licitam rei detentionem, etiam com titolo; non tamen habant poſſeſſionem, quia tem non apreheodunt opiniooe Domini, nec vt ſua; ſed magis, vt alieoa vtantor, *l. officium 9. ad fin. ff. de rei vind. l. rei comm. ff. commodati, §. poſsidere,* verſic. *per eos inſt. de interdict. Gloſſ. magna poſſ.* † Et Egidius Trul. *in opere mor. c. 4. dub. n 4. lib 7.* dicit quod titolus eſt tadix & origo vnde; teiDominium, & Ius oritor; ita vt ſi tadix Dominij ſit vera, titulus erit veros ſi præſompta, titulus erit præſumptos, vt *infra,* explano.

Et taliter haoc Doctrinam amplectuntor DD. vt doeent Balbos, Paulus, & alij, *in l. nec C de vſufruct.* Iaſon *in l. a. Cod de Iure emphyt. n. 157.* Bald. *n. 37.* Tiraq. *de conſt ampl. 34. limit. 21. num 7.* procedete etiam, quamuis præſcriptio longiſſima, vel immemorialis propunatur, quia oee per illam præſcribet, is qui alieno nomine poſſidet, eum nõ poſſideat ipſe, ac ſubinde deficiat ſubſtantia præſcriptioois reſpectu illius. † Imo quamuis Gloſſ. *in c.*

cum

Digitized by Google

hoc non procedere in præſcriptione centenaria: Tamen verius eſt eam locum non habere in eo, qui alieno nomine poſſidet, licet alias contra Eccleſiam Romanam in vero poſſeſſore ſufficiat Sic Barboſa *hic, num.* 7, verſic, *amplia idipſum,* in fine.

6 De conductore videbis Textum *in l. pretia ff communia de vſucapionibus, l. habet, §. cum qui, ff. de precario,* Surdum *dict. deciſ* 52. *n.*8 *de vſufructuario,* Menoch. *conſ* 139. *n.*1. Velaſc. *conſult* 66. *n.*18. de colono, ſeu inquilino, & illo, qui habet rem pignoratam: Videbis Stephanum Gratianum *diſcept. forenſ. cap.* 124. *à n.* 18. & adiunges ea quæ adduxi *ſuprà de reſtit. ſpoliat. cap.*4. *de reſtitutione ſpoliatorum ſ. b quæſtione* 2. vbi videbis de aliis.

7 De his titulis, & aliis, videbis quæ hic congerit Balboa *q.*2. cum multis Doctoribus ab eo relatis, & Graña, quibus addo Filuicium *tract.*31. *cap.*8. *q.*4. Azor. *Inſtitut. moral. p.*3. *lib.*1. *cap.*22. Egidium Trullenq. *in opere morali lib.* 7. *cap.* 4. *dubio* 2. *num* 4. qui numerant titulos ſequentes pro Soluto, pro Emptore, pro Hærede, pro Donato, pro Derelicto, pro Legato, & Teſtamenti ſeu ſucceſſionis abinteſtato, pro dote, pro ſuo pro tranſacto, pro Iudicato, pro permutato, pro ſocio, & aliis, qui etiam de his titulis diſputant qualiter veri ſint, & vberiùs Balboa omninò videndus *dict. q.*2. *per totam.* & idem *in cap illud* 8. *hoc tit. n.*77. dicit quod Titulus pertinet ad ſubſtantiam vſucapionis, & præſcriptionis per Textum noſtrum, & *l. celſus, ff de vſu ap.* vbi copiosè Bartol. Couar. *in Regula poſſeſſor* 2. *p.* §. 5. *in fine,* Balbus *de præſcript.* 4. *p.*6. *partis q* 3.

8 Ex his iam ad primam difficultatis partem facilis eſt reſponſio; vt ſi præſumptio eſt contra præſcribentem iuſtus Titulus deſideretur, vt præſcriptio procedat: nam ſi ea non procedit ex quacumque poſſeſſione in commendatario, & aliis, eo quod poſſeſſionem non habent titulatam, & quia illis reſiſtit Ius, quid mirum, vt quoties præſcribenti Ius reſiſtit titulus ſit neceſſarius, vt de Laïco præſcribente decimas dixi *ſuprà in cap. cum cauſam* 7 *hoc tit.*

9 Qoare licet in præſcriptionibus longiſſimi temporis 40. ſcilicet annorum, quàm in rebus Eccleſiaſticis obtinere certum eſt, vt dixi *in cap. de quarta, dicto cap. cauſam* 7. & aliis huius Tituli regulariter Titulus neceſſarius non ſit; requiritur tamen in eiſdem præſcriptionibus ſi Ius commune, vel eius præſumptio ſit contra præſcribentem, ita probant Doctores per Textum noſtrum ad finem, *& Gloſſa vlt.* ibi Teſte Pariſio *num.*46. & per Textum *in cap.*5. *hoc tit. lib* 6. verſic. *non licet ei,* per quem ita Barboſa *ibi, n.*8. *&* 9. Couarruuias *in Reg. poſſeſſor p.*2. § 5. *num.*11 *& lib.* 1. *variar. cap* 17. *num.* 6. optimè Egidius *in repetitione l. ex hoc Iure, ff. de Iuſt. & Iure c.*8. *n.* 74. *p.*1. Pinelus *in Authentica niſi tricennale, Cod. de bonis maternis num.*10. *in fine,* Molina *de Iuſtitia, & Iure, tomo* 2. *diſp.*75. Tuſcus *littera P, concluſ.*535. *à num.*12. Maſcardus *de probationibus concluſ.*1379. *à num.*108. Gilchenius *de præſcrip. p.*1. *membro* 1. *cap* 9. *&* 11.

10 Et taliter iſte titulus neceſſarius eſt, vt non ſolùm prærequiratur in præſcriptionibus, in quibus Ius commune, & eius præſumptio reſiſtit præſcribenti, & ſimul aſſiſtit aduerſario, contra quem præſcribitur. ſed etiam quando Ius commune, vel eius præſumptio reſiſtit ſolùm præſcribenti, etiamſi Aduerſario, contra quem præſcribitur non aſſiſtat, veluti quando inter duos Epiſcopos, vel Parochos contentio eſt ſuper decimis, quæ non, *in cap. ſuerint,* ſed in tertia alterius Epiſcopi, vel Parochi Diœceſi vel Parochia conſiſtent. Ratio eſt, quia quando Ius commune præſcribenti reſiſtit, ſi Titulum non oſtendit, præſumitur rem ipſam iniuſtè occupaſſe, quæ ſanè ratio militat, & concludit non ſolùm quando Ius commune reſiſtit Aduerſario ſed etiam quando ſolùm reſiſtit præſcribenti, quando alteri non aſſiſtat, vti denotant verba Textus *in dicto cap.* 1. *hoc tit. lib.*6. ibi, *cum Ius commune contra ipſum faciat,* & rurſus ibi *vbi tamen eſt rei Ius commune contrarium,* quibus maniſeſtiſſimè Pontifex ſignificat ad hoc, vt Titulus præſcribenti neceſſarius ſit ſatis eſſe, quod Ius commune contra eum faciat minimè verò exigit, quod alteri aſſiſtat, contra quem præſcribitur. Quibus fundamentis ita tenuerunt Ioannes Andreas, Antonius, & Abbas *n.* 35. Boyc. *num.*10. *ad finem* Felinus *n.*7. *ampliatione* 2. hic teſtatur communem Couar. *lib.* 1. *variar. cap.*17. *num* 6. & eſt de mente reliquorum omnium, vt notat Barboſa *in dicto cap.* 1. *num.* 9. refert. & ſequitur Tuſcus *tomo* 6 *littera P, concluſ.*135. *à n* 23 Molina *de Iuſtitia dicta diſp.* 75. *tomo* 1. verſic. *notat optimè.* Ad alia vbi quoties Ius commune reſiſtit in præſcriptione electionis Titulus & bona fides ſufficiat, Balboa *in cap.*3. *de cauſa poſſeſſ. & propriet. n.*70. de quo dixi *ſuprà in dicto cap. cauſam* 7. *hoc tit*

Ad ſecundam quæſtionis partem, an ex curſu 11
longi temporis præſumatur Titulus, cumque eam confusè, & cum tantis ambiguitatibus à Doctoribus agitatam videamus, vt vix poſſit intelligi quid tenendum ſit, & ſi abſolutè illationibus Doctorum credas penè totam Iuris peritiam deſtrues; Ideò quia admodùm vtile eſt in praxi hæc inueſtigatio; ideò illam conabor declarare, in cuius gratiam duxi præmittendum Doctores, qui iam tractarunt ex antiquis Barr. Bald. Salicetus, Florianus, & omnes *in l. cum de in rem verſo, ff. de vſuris.* Abbas, Ancharranus, Butrius, & Canoniſtæ *hic, & in cap peruenit, de emptione, & venditione, & in cap. peruenit de cenſibus, & in c. querela de electione,* Iaſon, Curtius, Aleiatus, Riminaldus, & omnes ſcribentes *in l. ſciendum, ff. de verb. oblig.* latiſſimè Tiraquell. *de præſcript.* §.1. *à n.* 23. Felinus *in cap. ſicut de re Iudicata, à num.* 19. Antonius Gabriel. *in ſuis commun. lib.*1. *tit. de præſumpt. concluſ.* 1 per totam Caſaneus *in conſuetud. Burgund. tit. deſcentes Rubrica* 12. §.2. *à num* 3. Aymon. Crauetta *tract. de antiquitate* 1. *p. cap.*1.2.3. Maſcardus *de probationibus p.*3. *concluſ* 1362. *&* 1317. Balbus latè *de præſcript.*2 *p q.*10. Flores de Mena latiſſimè *variar. q* 23. *lib.*3. Menochius latiſſimè, & eleganter *de præſumpt. p.*1 *lib.*3. *c.*131. *&* 132. per totum Faquineus *lib.*8. *controuerſ. cap.*30. Balboa *hic q.* 3. *à num* 60. & alij ab iſtis relati. Verùm quia prædicti Doctores ſoleant plures caſus adducere, & illa ſit communis diſtinctio, nempè inter res parui præiudicij, in quibus ex decennali poſſeſſione titulus præſumatur; ſecùs autem in rebus magni præiudicij aſſignantes, qui iſti caſus ſint. Ideò nunc primò ad propoſitum noſtri dubij ſequentia refero.

Primò nam & ſi tenerà Vaſchius *controuerſia-* 12
rum illuſtrium, lib. 3. latè videndus ad materiam

Textus

Digitized by Google

Textus noſtri *cap.* 57.58.59.60.61.62.63.64 65. 66.67.68.69.79. 84. *&* 87. ipſe tamen latè agens *dicto cap.* 61. cum aliquot ſequentibus, an ex Diutina poſſeſſione titolus ad præſcriptionem idoneus præſumendos ſit ſi allegetur, & pro affirmatiua ſententia, nempè vt probetor, afferat ex Tiraquello *de præſcriptionibus* §. 1. *Gloſſa* 4. vltra quinquaginta argumenta, veluti titulum præſumi ex diutina vſurarum præſtatione, & titolum beneficij ex diutina eius poſſeſſione legitimum Matrimonium, & in aliis caſibus, præter præſcriptiooem, de qua nunc inquirimus; ideò ego, licet oonnulli, quos commemorat Balbus *de præſcriptionibus in 1. p. 3. princ. q.* 10. dicant Titulum ad præſcriptionem oeceſſariom, ex longo tempore præſumi: Tamen cum Bartolo; & eodem Baldo, exiſtimo illum Titulum ex longo tempore noo præſumi in præſcriptione.

13 Nec obſtat Vaſchius *ſuprà relatus*; nam major pars Doctorum, quos ipſe citat, non id querit, an ex *lege cum de in rem verſo, ff. de vſuris*, præſumatur hoc modo titulus præſcriptionis à quodam tertio habitus, ſed an ſicut in annuis præſtationibus titulus præſumitur ex longo tempore (de quibus iam *ſuprà* dixi); Ita etiam in aliis rebus præſumendus ſit titulus inquam ab Aduerſario habitus, qui ſcit, & patitur, non à tertio aliquo, Ita Faquineus videndus *dicto lib.* 8. *controuerſ. cap.* 30. vbi ait in verſic. *retuli*, & in verſic. *poſtremo*, ſtatum noſtræ quæſtionis eſſe ſi probauero me rem tuam longo tempore poſſediſſe, ſiue te ignorante, ſiue te ſciente, an titulus quem allegauero ex diutina poſſeſſiooe præſumendus ſit titulus, inquam iuſtus, quem acquiſiuerim ab alio non Domino, quem Dominum eſſe credebam, bona fide, & in hoc caſu ipſe Faquineus cum aliis loquitur; dicens quod præſcriptio non requirit Titulum, nec cauſam ab eo, qui rei Dominus eſt, ſed ab alio non Domino, quem Dominum eſſe credebat, qui præſcribit; In Domino autem ſcientiam, & patientiam iuſtam poſſidenti cauſam tribuiſſe dicit, ita ille alia plura adducens pro vera reſolutione videndus.

14 Vndecim pro illa Regula generali titulum præſumi in aliis caſibus ex diutina poſſeſſione longi ſcilicet temporis; Tunc ex Doctoribus exiſtimo ſub præfata diſtinctione intelligendum nempè vt in rebus parui præiudicij, decennali poſſeſſiooe Titulus præſumatur; vt v. g. ex patientia decennali præſumitur licentiam Domini interueniſſe in alienatione rei cenſuatiæ emteuticæ feudalis. Secundò ex decennali poſſeſſione ſeruitutem conſtitutam cenſeri. Item præſumi domicilium duarum Eccleſiarum vnio, Item partis prodiuiſo diuiſio, diſpenſatio, profeſſio Religionis; Item de Iure antiquo ex diutina cohabitatione præſumi Matrimonium: argumento Textus *in l. qui in aliena*, §. 1. *ff. de acquirenda hæreditate*, vbi ſi filius per decennium aliquam hæreditatem poſſideat, præſumitur additio, & argumento Textus, *in l. ſi filius, Cod. de petit. hæreditatis*, vbi ſi filius per decennium hæreditatem poſſideat, præſumitur iuſſus, viſus, & hæreditatem in forma ſolemni audiuiſſe, & ex Textu, *in l.* 1. *Cod. de patria poteſtate*, vbi etiam ex longo tempore emancipatis præſumitur idem, *in leg. poſt mortem, ff. de adoptionibus*; titulum libertatis, *l. circa, ff. de probationibus*; conſenſum in alienatione requiſitum à lege, vel ſtatuto, ratificationem quoque oeceſſariam donationem quoque ex *l. procula, ff. de donation.* tranſactionem ſuſtineri, *ex cap. contingit de tranſact.* votum continentiæ præſumi, *c. vidi duas* 27. *quæſt.* 1. initiatom quem ſacris, conſenſumque Epiſcopi in vnione, Boëtius dicit ad præſumendam beneficij vnionem, ſpatium quadraginta annorum deſiderari, vt refert, & ſequitur Balboa *hîc*, cum aliis *ſub num.* 61. *q.* 3. Item & præſumi conſenſum, vt alter ex coniugibus ingrediatur Religionem ac Monaſterium motationem voluntatis, conſecrationem Eccleſiæ, Iuramentum, tabellionatom, priuilegium, mandatum, acta Iudicialia; exequutionem ſententiæ rite factum, ſolemnia alienationis rerum Eccleſiationis citationem partis inſtrumenti exemplo ſumpti ſolemnitatem; Præterea tempus eſſe veritatis Patrem, magnam vim habere ſcientiam, & patientiam vim habere conſenſus, *leg. ſi ergo, ff. de publiciana, l. alienationis verbum, ff. de verb. ſignificatione, l. ſi quis diuturno, ff. ſi ſeruitus vendicetur*, hæc & alia congeruor Faquineus *dicto cap.* 30. verſic. *dixi*, Balboa *hîc, à num.* 61. latè ad diſputationem videndus Flores de Mena *dicto cap.* 23. *per totum.*

In his ita pleraque videntor quæ ſunt magni 15
præiudicij, veluti vnio beneficij, donatio, quæ diuturnitate temporis, non præſumitur, ſic nec remiſſio debiti, niſi concurrentibus indiciis, de quibus, *in l. procula*, vbi omnes, *ff. de probationibus*, Imò & Maſcardus ex ſolo decennio, non præſumi titolum beneficij, dixit *concl.* 1372. *per totam*, Menochius *lib.* 6. *præſumptione* 75. Item quod in rebus minorum, vniuerſitatum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum, quorum bona immobilia ſine decreto, & certis ſolemnibus alienari non poſſunt, ex decennio, nunquam præſumatur titulus: dixerunt Maſcardus *de probationibus* 1. *p. concluſ.* 482. Canalcanus *deciſ.* 45. *à num.* 13. *lib.* 1. Reduanus *de reditibus Eccleſiaſt. Rubr.* 27. *caſu* 11. Idem Maſcardus, & Menochius, *dicta concluſ.* 1372. *& præſumpt.* 75. Zephalus *conſ.* 316. *lib.* 3. *& conſ.* 396. *à num.* 11. *lib.* 2. Euerardus *concluſ.* 196 *num.* 2. Pariſius *concluſ.* 98. *num.* 11. *lib* 1. Roland. *conſ.* 90. *à num* 38. *lib.* 1. Capicius *deciſ.* 16. *num.* 1. Afflictis *deciſ* 245. *num.* 4. *& deciſ* 107. Oſaſcus *in pedemont. deciſ.* 172. *&* 173. Aleiatus *reſp.* 45. *n.* 2. *& reſp.* 151. *num.* 3. *lib.* 1. Menochius *de arbitrariis lib.* 2. *centuria* 6. *caſu* 433. *num.* 24. Et pro vero intellectu; & an annis 30. præſumatur verus titulus cum infinitis agit D. Iuanes del Caſtillo *de tertiis ſub cap.* 3. *in fine*;

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſi deficiat 16
titulus interrumpatur præſcriptio, de hac quæſtione dixi iam *in cap. illud* 8. *hoc tit. ſub q.* 4. verſic. *ad quartam*: vbi egi de ea quæſtione, an ſi titulus deficiat, naturaliter interrompatur præſcriptio.

Ad quartam quæſtiunis partem, an tituli de- 17
monſtratio requiratur in præſcriptione ſeruitutum realiom, & quod ea non requiratur, probat textus *in l. ſi quis diuturno, ff. ſi ſeruitus vendicetur*, & rationem dicunt Bartolus *in l. ſeruitutes prædior.* in verſic. *ſecundo quero, ff. de ſeruitutibus in generali*, Imola *hic, num.* 2. Paulus *in dicta leg. ſeruitutes*, Salicetus *in l.* 1. *opinio* 6. *Cod. de ſeruitut.* vbi dicit communem Zepola *in tract. de ſeruitut. cap.* 20. *col.* 3. & dicit eſſe ſpeciale in ſeruitutibus

uitutibus

Digitized by Google

ſeruitutibus realibus, vt ſine titulo præſcribantur, vt tenet Gloſſa *in dicta leg. ſi quis diuturno*, & eſt communis opinio ſecundùm Abbatem, *in cap. 4. hoc tit. col.* 2. Cepola *vbi ſuprà*; Ceuallos videndus *in practicis quæſt.* 47. Et facit Textus de Iure Regio, *in leg. 15. tit. 31. p. 3.* de cuius Textus interpretatione, & materia, vltra antiquos, & ordinarios agit Olanus *in Antinomia Iuris, littera A, num.* 136. Parladorius 1. *p. rerum quotidianarum, cap.* 1. §. 8. *num.* 23. vbi declarat Textum, *in dicta leg. ſi quis diuturno*, & Padilla referens plures rationes ad Textum, *in dicto cap. 2. hoc tit. lib.* 6. qui videtur obſtare, *in leg. ſi aquam, num* 18. *Cod. de ſeruitutibus, & aqua*, hanc partem probat ex verbis dictæ legis ſi quis ibi, *non eſt neceſſe docere de Iure*; ideſt de titulo, ex quibus verbis aduertit non ſolùm excludi tituli probationem, ſed etiam allegationem. Et quod Reges Hiſpaniæ, & alij habentes priuilegia Pontificia de percipiendis terſiis decurialibus, non teneantur titulum demonſtrare latiſſimè cum multis D. Iuanes del Caſtillo *de tertiis toto cap.* 3.

18 Sed ratio, vt arbitror ea nempè eſt, quam ſcribit Faquineus *lib. 8. controuerſ. cap.* 30. verſic *& quidem*, quia vſus poſſeſſionis pro traditione accipitur ex *l. quoties, ff. de ſeruitutibus*, & patientia vicem obtinet traditionis *l. ſi ego*, §. 1. *ff. de publiciana.*

19 Et ſic obtinuit, vt qui longo tempore vſus fuerit ſeruitute, *non vi, non clam, non precario* habuiſſe, velut Iure impoſitam ſeruitutem videatur *leg. 1. § ff. de aqua pluuia arcenda, dicta leg. ſi quis diuturno.* Quam tamen rationem exiſtimo veram eſſe in ſeruitutibus diſcontinuis, in quibus ſine dubio non requiritur tituli allegatio, vt docet Bartolus *in dicta leg. ſeruitutes, num.* 4. Ceuallos *vbi ſuprà ſub num.* 4 *contra Gloſſam, in leg.* 1. §. *denique, ff. de aqua pluuia arcenda, & in dicta leg. cum de in rem, verſo*, Imola, & Iaſon *in dicta leg. qui in aliena, ff. de acquirenda hared.* Socinus *Reg.* 431. Padilla pluribus citatis dicit communem, *vbi ſuprà* Paulus, Florianus, Felinus, Cortius, Alexander, Corneus, Angelus citati à Ceuallos, & Boëtius *deciſione* 42. *num.* 34.

20 In aliis autem rebus corporalibus; quia vera traditio locum habere poteſt, non idem obtinere dicit Faquineus *vbi ſuprà*: quare venit dubitandum, quæ ſit ratio differentiæ, vt in ſeruitutibus realibus non requiratur titulus, & in corporalibus, ſic & Dinus *in Reg. poſſeſſor, de Regulis Iuris lib.* 6. Bartolus *in dicta leg. ſeruitutes prædiorum, num. 5. & in leg. 2. Cod. de ſeruitut. & aqua*, vbi Baldus dicunt ſic fieri, quia in incorporalibus tractatu de minori præiudicio, ſed Gratianus *Regula* 37. *num.* 1. dicit ex eo in incorporalibus titulum non requiri, quia ſcientia, & patientia loco eius ſuccedit ex *dicta leg. ſi quis diuturno*, & addit veram rationem differentiæ, & inter corporalia colligi; Nam in corporalibus requiritur titulus, quia non eſt neceſſaria ſcientia, & patientia, licet Petrus *in leg. 2. Cod. de ſeruit.* dixerit aliam eſſe rationem ſcilicet quia ſeruitutes reales quæruntur rei, quæ ſibi non poteſt de titulo prouidere, quod in corporalibus ceſſat; Tamen Gratianus dicit prædictam rationem tantùm ad ſeruitutes adaptari, & non ad omnia Iura incorporalia, & Faquineus addit *dicto lib.* 8. *controuerſ. cap.* 30. Fermoſin. de Exceptionibus. verſic. *verùm*, quod & ſi ſcientia & patientia vna cum diuturna poſſeſſione, idem in rebus corporalibus efficeret, quod efficit in *ſuprà* dictis, non inde efficere titulum ab alio, quàm à ſciente, & patiente præſumendum eſſe, vt Paulus Caſtrenſis rectè annotauit, *in dicta leg. ſeruitutes*, his verbis, non procul à fine, *ſed quid ſi non allego Titulum ab Aduerſario, ſed à quodam tertio, & ad eius probationem induco tempus longum, dico hoc non ſufficere, quia ſcientia, & patientia Domini non facit reſultare præſumptionem in facto alieno, ſed in proprio.*

Nec ex Textu *in l. alienationis, ff. de verborum*, probari illud, nempe eum qui patitur rem ſuam vſucapi videri Titulum tribuere vſucapienti, quia iam illud habet iuſtum, alioqui vſucapere non poteſt, ſed hoc ſignificare; vt videatur alienare, qui patitur rem ſuam vſucapi; ratio eſt, quia cum eam vindicare poſſit, & id negligat videtur conſentire, vt in alium transferatur: Et idem Iuris eſſe in annuis vſuris; ac præſtationis, de quibus loquitur, *dicta lex de in rem verſo, ff. de vſuris*: tradit idem Faquineus *dicto cap.* 30. in dicto verſiculo *& quidem in fine.* 21

Ex his ea concluſio infertur, quod præſcriptio iurium incorporalium requirit ſcientiam, & patientiam Aduerſarij, vt docent Bartolus *in leg. 1. §. 1. col. 3. ff. de itinere, actuque priuato*, Innocentius *in cap. 2. de in integr. reſtitutione*, Balbus *de præſcript. 2. parte 4. partis princip. quæſt. 1. num.* 12. & eam communem eſſe atteſtatur Couarruuias *in dicta Reg. poſſeſſor, de Regulis Iuris lib. 6. in initio 2 p. num.* 6. Molina *de primogen. 1. p. lib. 2. cap. 6. num.* 23. Matienceus *in leg. 1. Gloſſa 6. num. 7. & 8. tit. 7. lib. 5. recop.* facit Textus *in leg 3. §. daro, ff. de vſuris, leg. venditor §. 1. ff. communia prædior.* 22

Sed Felinus *in cap. de quarta hoc tit. columna pen.* poſt Paulum *in leg. ſeruitutes, la magna ff. de ſeruitut* Cepola *tractatu de ſeruitut. cap.* 20. *&* 24. dupliciter prædictam Regulam limitant & Salcedus ad Bernardum Diez *in Regula* 576. tres poſuit limitationes obtinere loquendo, quas priùs retulit Ioannes Baptiſta *in ſuo erario commun. opinion. littera P, num* 317. Imò idem Salcedus *limitatione* 3. dicit eam non procedere quando in præſcriptione ſeruitutis, vel rerum incorporalium titulus adeſt, vt *in dicta leg. ſi ergo*, §. 1. vbi Gloſſa *ff. de publiciana*, quia cum ſcientia, & patientia habeatur loco tituli, cum titulus adeſt ipſa erit ſuperflua. 23

Vnde infertur falſam eſſe ſententiam eorum, qui dicunt poſſeſſionem, vel quaſi Iurium incorporalium conſiſtere in ſcientia, & patientia Aduerſarij, vt atteſtatur Cepola *de ſeruitut. Vrbanor. prædior. cap.* 20. *num* 4. *in fine*, Ieſon *in leg. 1. num 85. ff. de acquirenda poſſeſſione*, Balbus *de præſcript. dicta 2. parte 4. partis quæſtione 1. num.* 12. Gratianus impugnans; *dictum Reg.* 370. *numero* 3. ait eam nullatenùs veram eſſe poſſe; Quia cum ſcientia, & patientia pro titulo habeatur, non debet etiam, & pro poſſeſſione haberi; Item & fortiori ratione; quia cum in præſcriptione Iurium incorporalium Titulus adeſt (vt dictum eſt) ſcientia, & patientia non requiritur, quod ſi ſcientia, & patientia pro poſſeſſione haberetur, non deberet abeſſe, etiamſi adeſſet titulus; quia ſine poſſeſſione præſcriptio non procedit vt cauetur 24

in vulgatis Iuribus ; Igitur vel prædictam opinionem eſſe falſam, aut reprobatam communem, vt veriùs amplectitur Gratianus, & ſic Baldus hanc reprobando, *in dicta leg. 2. Cod. de ſeruitut. & aqua*, dixit quaſi poſſeſſionem conſiſtere in dominanti prædio, quæ quidem minimè ſuſtineri poteſt, nam ſecundùm eam daremus ſemper continuam poſſeſſionem, quod contradicit *dicta l. ſeruitutes, la magna.*

25 Tamen ſi dubites in quo conſiſtat poſſeſſio rerum incorporalium, communiter Doctores docent cum Bartulo *in leg. iuſto, §. non mutat, num.3. ff. de vſucapionibus, & in l. 3. § vnde vi, ff. de vi, & vi armata, & in l. hec autem Iura, ff. de ſeruitutib. Vrbanor. & in leg.1. num. 12. ff. de acquirenda poſſeſſione*, conſiſtere in vſu, ſequitur Franciſcus à Ripa *in Rubrica de cauſa poſſeſſionis, & propriet. num.25.* Padilla *in dicta leg.2. Cod. de ſeruitut. num.3.* quod credit verum Gratianus, ſi conſiſtat in vſu, & animo ſimul, & non ſeparatim : aliàs per non vſum interpellatio, non fieret, vt in caſu *dicta leg. ſeruitutes*, quod videtur amplecti Faquineus, iam relatus *dicto cap.30 lib.8. controuerſ.* in verſic. *& quidem*; dicens ex *l. quoties, ff. de ſeruitutibus*, vſum poſſeſſionis pro traditione accipi, & ita tenendum, & ſi Padilla *vbi ſuprà* affirmet conſiſtere quaſi poſſeſſionem in ſcientia, & patientia, allegans *in l. 1. tit. 30. p. 3.* quæ benè conſiderata affirmat aliud tertium genus, quod conſiſtat in vſu & conſenſu Aduerſatij : Ita conſiderat Gratianus *dicto num.* 3. in fine legendus, quia ſubobſcurè illam explicat.

26 Ad quintam, & vltimam quæſtionis partem ſatis liquet ex dictis in dubio præcedenti, nempè vt titulus ex diuturnitate temporis non præſumatur, niſi iuxta dicta *ibi*, ſed illum eſſe probandum ex *l. nullo, Cod. de rei vindicatione, leg. diutina, Cod. de longi temporis præſcriptione* : agit in terminis hic omninò videndus Balboa *q. 3. à num. 51.* Tiraquellus *de præſcript. §. 1. à num. 13.* Maſcardus *de probation. concluſione* 1362. Balbus *de præſcriptionibus, p.2. quæſt.10.* Menchaca *lib. 2. illuſtrium cap. 61.* Flores de Mena *dicta quæſt. 23. lib. 3. variar.* vbi abundè, & ſigilatim agit de caſibus, vbi Titulus præſumitur, & applicabis quæ adduxi *ſuprà* in verſic. *ad ſecundam*, & Menochium *de præſumpt. p.1. lib.3. cap. 131. & 132.* & Barboſa *in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* poſtquam dixit *num.3.* Tituli præſcriptionem oriri ex longiſſimi temporis curſu, ideſt 30. annorum, vel plurium, & *ibi num.* 6. quod præſcriptionem obiiciens, eam probare teneatur : expendit, *num.* 4. Textum *in cap. cum Eccleſia Sutrina*, de quo *ibi*, dixi latè cum *dicto cap.* 1. vbi *num. 5.* dicit præſumptionem Tituli, non oriri ex ſolo longiſſimi temporis curſu, ſed ex pluribus ſimul concurrentibus, vt *in dicto capito, cum Eccleſia.*

QVÆSTIO II.

An is qui ignorat ſe Titulum habere neceſſarium ad præſcribendum, valeat præſcribere : Et an cum poſſeſſor Titulum non habeat præſumatur bona fides neceſſaria ad præſcriptionem : Et an ſucceſſor poſſit incipere præſcribere rem vitioſum defuncti : Et an Titulus pro hærede in ſuis hæredibus proficiatur ad vſucapionem : Et an decennalis poſſeſſio ex Regula Cancellariæ aliquid operetur in Eccleſiaſticis titulis : Et quando ſine Titulo longiſſimi temporis præſcriptio ſufficiat, & de aliis remiſſiuè ?

SVMMARIVM.

1 *Præſcribere valet ignorans ſe titulum habere, ſecus qui ignorat ſe poſſidere, n.2, 3 4 5.*
2 L. poſſeſſio, §. 1. ff. de acquirend. poſſeſſ. l. 1. Cod. eodem.
4 L. 2. §. ſi ſub conditione, ff. de vſucap. pro Emptore.
5 L. ſequitur, §. de illo, ff. de vſucap. l. vnica, Cod. de vſucapion. transform.
6 *Probus quilibet præſumitur.*
7 L. penult. Cod. de euictionibus, l. ſi quis emptionis, Cod. de præſcript. 30. vel 40. cap. 1. hoc tit. lib. 6. l. 2. §. ſub conditione, ff. de vſucap. l. igitur, ff. de liber. cauſ. l. quoties, §. qui dolo, ff. de prob. remiſſiuè, num. 6.
8 *Bona fides non præſumitur ſine titulo.*
9 L. celſus, ff. de vſucap. *verſic.* errare.
10 *Succeſſor numquid poſſit incipere præſcribere rem vitioſam defuncti, n.11. 12.*
13 *Titulus pro hærede in ſuis hæredibus proficit ad vſucapionem, num.14.*
15 L. 2. §. filium, ff. pro hærede.
16 L. nihil, Cod pro hærede.
17 L. in ſuis, ff. de liberis, & poſthumis.
18 *Poſſeſſio decennalis habet vim Tituli in Eccleſiaſticis beneficiis, niſi de intruſione conſtet, n.19 quid in penſione, n 22.*
19 *Poſſeſſor decennalis in beneficialibus non cogitur exhibere Titulum ſuum.*
29 *Triennalis poſſeſſor, numquid titulatus dicatur, ſicut decennalis.*
21 *Poſſeſſio annalis, & triennalis, in quo differant.*
22 *Penſionis titulus numquid præſumatur ex decennali poſſeſſione, ſeu alio tempore, ſeu ſit exhibendus, num.24.*
23 *Penſio datur, aut in titulum beneficij, aut ob aliqua ſeruitia.*
25 *Titulus ex poſſeſſione decennali de Iure in beneficiis non præſumitur, n.27.*
26 Cap querelam de electione.
26 Trid. cap. 13. de reformat. ſeſſ. 14.
28 *Bona fides quis dare abſque titulo.*
29 *Præſcriptio de Iure Canonico ſæpe ex bona fide abſque titulo procedis exemplificatur. & n. 30.*
31 *Quæſtiones plures remiſſiuè de titulo ad præſcriptionem.*

AD primam quæſtionis partem nonnulli exiſtimant ea ignorantia præſcriptionem non procedere, tam ex eo, nam qui titulum ignorat, 1

perinde

perinde habetur, ac ſi Titulum non haberet, ſed is qui titulum non habet bonam fidem habere non præſumitur, ergò qui titulum ignorat
2 non poteſt vſucapere. † Deinde ex *l. poſſeſſio, §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ.* ibi, *& ſi poſſeſſio per Procuratorem ignoranti quæritur, vſucapio verò ſcienti competit, & ex l. 1. Cod. de acquirenda poſſeſſione,* vbi Imperator Seuerus, & Antoninus *per liberam perſonam ignoranti quoque acquiri poſſeſſionem, & poſtquam ſcientia interuenerit vſucapionis conditionem inchoari, tam ratione vtilitatis, quam iuriſprudentia receptum eſt*, hanc docent Baldus, & Salicetus *in l. 1. Cod. per quas perſonas nobis acquiritur*, quos Felinus refert, Vaſquius *controuerſ. illuſtrium, lib. 2. cap. 68.*

3 Sed vt aduertit Faquineus *lib. 8. controuerſ. cap. 31.* præfati Doctores illud non dicunt, nec prædictis legibus non negatur, eum vſucapere qui titulum poſſeſſionis ignorat, ſed eum qui poſſeſſionem ſibi quæſitam ignorat, licet enim ignoranti poſſeſſio acquiratur; Vſucapio autem ignoranti non conceditur; & ex eo putat Faquineus, quia is qui ſe poſſidere ignorat; non habet bonam fidem; hoc eſt non credit eum Dominum qui tradidit; neſcit enim ſibi quæſitam poſſeſſionem, licet ſuæ poſſeſſionis titulum ignoret vſucapere, nihilominùs poteſt; idem docet Balboa *hic*, non facta mentione Faquinei
4 & ambo. † Ex Paulo *in l. 2. §. ſi ſub conditione, ff. de vſucapion. pro Emptore in tota §* & *ibi*, in verſic. *quod apertius quæri poteſt, ſi eum emiſſet hæredi eius tradatur, qui neſciat defunctum emiſſe, ſed ex alia cauſa ſibi tradi, an vſucapio ceſſet, ſed mihi eum vſucapere poſſe videtur*, quibus verbis disertè Paulus reſpondet eum vſucapere poſſe, qui titulum ſuæ poſſeſſionis ignorat: Nam hæres ignorabat defunctum emiſſe, is quoque qui ſub conditione emerat, ignorabat conditionem extitiſſe; Et ideò ſimilis erat illi, qui non putabat ſe emiſſe, & tamen iſti omnes vſucapere ex Pauli ſententia poſſunt, quia ſubſtantia rei potiùs ſpectanda eſt quàm opinio: hanc ſententiam tenent Bart. & Angel. & Imola *in dicta lege 2. §. ſi ſub conditione*, Vaſquius *controuerſ. illuſtr. cap. 69.*

5 Balbus verò *in tractatu de præſcriptionibus p. 1. p. 3. q. 9.* dicebat non requiri, vt præſcribens initio ſuæ poſſeſſionis ſciat eius titulum, & cauſam, & ita accipiendam hanc poſtremam ſententiam, ſed ſufficere, vt ſcientia tituli ſuperueniat pòſt completam præſcriptionem, & ita priorem ſententiam accipiendam eſſe. Tamen hanc diſtinctionem non admittunt Faquineus *dicto cap. 31.* nec Balboa *hic, num. 66.* dicentes nec eſſe conſonam iuri; quia ſiue initio poſſeſſor titulum ignorauerit ſiue poſtea ignorantia tituli præſcriptioni non eſt impedimento ex Pauli reſponſo *in dicto §. ſi ſub conditione*, & ex ratione Sabini, qui potiùs ſubſtantiam intuetur, quam opinionem, vt ibi dicitur, quia ſi neceſſaria non eſt tituli ſcientia initio poſſeſſionis, quod tempus maximè ſpectandum eſſe conſtat, vt bona fides initio adſit præſcriptionis. *l. ſequitur, §. de illo*, ibi, *initium vſucapionis intueri debemus, ff. de vſucapion. leg. vnica, Cod de vſucapion.* ibi, *vt in omnibus caſibus ab initio eam bona capiat, ſecundum quod exigit longi temporis præſcriptio*; Ergò multominùs neceſſaria erit poſt inchoatam præſcriptionem: Et ideò Bart. annotauit *in dicto §. ſi ſub conditione*, poſſeſſori non nocere tituli ignorantiam initio ſuæ poſſeſſionis, quia non ignorabat initium ſpectandum eſſe.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quæ dependet ab intellectu primi fundamenti pro prima opinione dubij præcedentis, reſpondetur duas eſſe contrarias, & firmas opiniones, prima docet bonam fidem in poſſeſſore præſumendam eſſe, & ſi titulum non habeat, ſi Ius commune non contra dicit, nec alius poſſeſſor antiquior appareat, tum ex eo quia nemo præſumitur delinquere, ſed probus quilibet præſumitur, *leg. merito, ff. pro ſocio.* 6

Secundò ex *l. penultima, Cod. de euictionibus.* 7
Tertio *ex l ſi quis emptionis, Cod. de præſcript. 30. vel 40. annorum.* Quarto *ex cap. 1. hoc tit. lib. 6.* vbi Pontifex diſtinctè loquitur de bona fide, & iuſto titulo, Quinto ex *dicta leg. 2. § ſi ſub conditione. ff. de vſucapionibus*, vbi præſcriptio locum habet; licet quis ignoret titulum ſuæ poſſeſſionis, Sexto ex *l. igitur, ff. de liberali cauſa*, ex qua dici ſolet bonam fidem induci ex iuſtis, & iniuſtis cauſis, & quamlibet cauſam, etiam iniuſtam à dolo excuſare. Septimo ex *l. quoties, §. qui dolo, ff. de probation* dum probat dolum non præſumi, ſed probandum eſſe infertur, nec malam fidem, quæ à dolo non procul diſtat præſumendam: ergo bona fides præſumi debet his, & aliis fundamentis; docent moderni ex Baldo *ad leg. celſus, ff. de vſucapionibus in 3. p. n. 9.* Vaſquius *controuerſ. illuſtr. lib. 2. cap. 79. num. 15. & cap. 81. num. 7.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 224. *num* 3. Menochius *de præſumpt lib. 3. præſumpt.* 130. *num* 7. quos refert Faquineus *dicto lib. 8. controuerſ. cap. 31.* Balboa *alios hic, num. 67.* Couar. *in Reg. poſſeſſor, 2. p. § 8. n. 2.* alios refero *infrà in cap fin. q. 3.* verſic. *ad quartam.*

Contraria tamen ſententia de Iure plauſibilior, & verior videtur, etiam *ex l. vltima, Cod. vnde vi*, ibi *omnes ſcire debent, quod ſuum non eſt ad alios modis omnibus pertinere*, eam docent Innocentius, & Baldus *in cap. per tuas de Teſtibus*, Imola *in cap. fin. hoc tit.* Felinus *hic poſt num. 4.* Ruinus *conſ. 41.* Balboa *hic, n. 68.* & Faquineus *dicto cap. 31. lib. 8. controuerſ.* verſic. *contrariam*, nam ſi quis rem alienam teneat, nec probat vllam cauſam, ob quam credat eam ad ſe pertinere, non eſt in bona fide, ſi bona fides præſumenda eſſet, excuſaret ſe poſſeſſor, dicens ſe credere ſuam eſſe, quam excuſationem, vt ridiculam reiicit Imperator, & hanc acerrimè defendens Faquineus, reiicit reſponſionem; & intellectum Vaſquij, dum dicit Imperatorem ibi loqui de eo qui ſciebat rem alienam eſſe, quem cum non improbet plures rationes adducit, vt hanc ſententiam à calumniis defendat ibi videndas, & ad ſingula iura priuſquam Balb *hic, à n. 70.* reſpondet ſigillatim, & benè Faquin. quem pec leges pro ampliori intellectu huius dubij. 8

Ego vero hanc poſtremam opinionem amplectendo, vlteriùs confirmo ex *l. celſus, ff. de vſucap.* in verſic. *errare*, vbi ſubdit Text. non valere vſucapionem, ſi nulla dos, nulla donatio, nullum legatum interuenerit, licet hæc ſit bona fides credere ſibi donatum, aut venditum eſſe, & tamen non ſufficit: ergo titulus neceſſarius eſt, ex quo bona fides oriatur, ſiue in præſcriptione longi temporis de Iure ciuili, ſiue in qualibet alia longiori, præter immemorialem, de qua dico *infrà, in c. fin* benè loquitur Faquin. *d. c. 31. controu.* circa finem videndus, vbi ſatisfacit legibus contrariis. 9

10 Ad tertiam quæſtionis partem, an Succeſſor poſſit incipere præſcribere rem vitioſam defuncti, de qua occaſione huius Textus diſputat Cenallos *in pract. q.25.* Abbas *hic, num.30.* Felinua *num. 6.* ſed quia de hac iam *ſuprà* egerim; tunc *in cap. quia v. de Iudic. q.2.* tum *ſuprà*, & *ſub hoc noſtro Titulo, & in cap. fin.* Ideò pro negatiua ſententia videbis Gloſſam *in l fin. Cod. communia de vſucapionibus*, Gloſſam *in leg. nihil, Cod. de vſucapione pro hærede*, ſimilem Gloſſam *in l. vitia, Cod. de acquirenda poſſeſſione, & in l. quod ipſis qui, ff. de regulis Iuris in Gloſſa magna in fine*, & eſt alia Gloſſa *in l. Pomponius, §. cum quis*, in verſic. *cum quis, ff. de acquirenda poſſeſſione*, ſequuntur Abbas, & Felinus relati, Alexander *conſ.172.n.23.volum 6.* Decius *conſ.172.* aliàs 272. *num. 5.* Cagnolua *in Reg. qui vice alterius, n. 16. ff. de Reg. iuris*, Bernard. Dicx. *Reg. 572.* Barr. *in l. cum heredes; ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.*
11 Panlua *conſ. 50.* † Pro affirmatiua ſententia, nempè vt præſcribat ſi à ſe incipiat: Tenent Dinos *in Reg. poſſeſſor, de Reg. Iuris, num.42.* Socinus *conſ. 203, col. penultima volum.2.* Couarruuias *in dicta Regula poſſeſſor, 2. p. §. 9. per totum*, Menchaca pluribus citatis, *lib. 2. controuerſ. illuſtr. cap. 73. num 6.* quod ampliat contra communem, etiamſi Succeſſor viator acceſſione ſui Prædeceſſoris; Dum tamen habuerit bonam fidem.

12 Sed in hac controuerſia Doctorum, Angelus *in l. ſi ego, §. partus ff. de publiciana*, aſſignat eam concordiam, quod opinio 1. Gloſſarum procedat de Iure Canonico, altera verò Dini, & aliorum de Iure Ciuili. Verùm hanc concordiam reijcit, Ceuallos *dicta quæſtione 25. in fine*, recepta ea, quæ traditur per Baldum *in l. nihil, ff. de vſucapionibus pro hærede*; Videlicet quod opinio Gloſſarum procedat in præſcriptione longi temporis; Dini verò in præſcriptione longiſſimi, quæ concordia dicitur communis ſecundùm Socinum *in conſ. 203. col. pen. & fin. & in conſ.70.* hanc verò quæſtionem vocat Ceuallos *dicta quæſtione 25. in fine*, pro annuo data bona fide in bono poſſeſſore præſcribente, & opinionem Menchacæ relatam ſibi Iuridicam, videri etiam de Iure Canonico, licet contraria ſit magis communis, & in practica recepta ſecundùm Fabium Turretum *conſ.63. num.1*, vbi plures refert; Tu autem reſolues, vt in locis præallegatis.

Ad quartam quæſtionis partem, an Titulus
13 pro hærede in ſuis hæredibus proficiat ad vſucapionem, & non prodeſſe dixerunt Accurſius, Bartol. Paulus, Alexander, Alciatus, & alij antiquiores, & recentiores Interpretes, quos refert, & ſequitur Couarruuias *in Regula poſſeſſor, de Regulis Iuris p.5. lib.6.* & latiùs relati à Pinelo *in Rubrica, Cod. de bonis Maternis in 2 p. poſt num.38.* Primò ex *l. 2. § filium, ff. pro hærede*, ibi *cui conſequens eſt, vt filius à Patre hæres inſtitutus, res hæreditarias à Patre ſibi donatas pro parte cohæredem vſucapere non poſſit.* Secundò ex *leg. nihil, Cod. pro hærede*, ibi, *nihil pro hærede poſſe vſucapi, ſuis hæredibus exiſtentibus obtinuit.* Tertiò ex *leg. in ſuis, ff. de liberis, & poſthumis*; Nam ſi filij Patre mortuo dicuntur potiùs poſſeſſionem continuare, quàm hæreditatem acquirere Pauli Teſtimonio ex *dicta leg.* infertur eodem, nec poſſeſſionem ex Titulo pro hærede adipiſci, nec ex eo titulo pro hærede (quem non habent) vſucapere poſſe.

Verùm affirmatiuam ſententiam ſequuntur 14
Viglius *Inſt. de hæredum qualit. & diff. in §. ſui*, Forcatulus *Dialogo 36.* Comanus *in l. 2. §. filium ff. pro hærede*, Fulgoſius *in leg. 1. Cod. eodem Titulo*, Pinelus *in Rubrica, Cod. de bonis maternis poſt num.38.* docentes æque ſuos, atque alios hæredes pro hærede poſſe vſucapere id colligentes ex verbis *dicti §. ſui, Inſt. de hæredum qualitate*, ibi, *ſui hæredes ideò appellantur, quia Domeſtici hæredes ſunt, & viuo quoque Patre, quodammodò Domini exiſtimantur*, & Franciſcus Conanus *lib.10. comment. cap. 5. num. 7.* declarat *domeſtico hæredes*, id eſt *proprij*; Quamobrem dicit Faquineus *lib. controuerſ. cap. 11.* cum ſint veri, & proprij hæredes, cæteriſque fauorabiliores, vt notum eſt ſe non videre rationem vllam, cur non ſicut cæteri hæredes Titulo pro hærede vſucapiant.

Nec obſtant fundamenta contrariæ ſententiæ 15
non primum ex *dicta leg. 2. §. filium, ff. pro hærede*, quia reſpondetur ex Titulo pro hærede merito vſucapionem non habere locum in re donata filio; quia illam viuo Patre poſſidet ex cauſa, ſiue titulo, donationis, & licet donatio non valeat, transfert tamen poſſeſſionem naturalem, ſicut cum vir vxori donat, *leg.1.§. ſi vir vxori, ff. de acquirenda poſſeſſione*, & ideò non poteſt filius rem donatam ex alia cauſa, nempe Titulo pro hærede poſſidere; quia nemo poteſt mutare ſibi poſſeſſionis cauſam, iuxta *dict. l. 2. §.1. ff. eodem, l.3. §. illud, ff. de acquirenda poſſeſſione*, & conſequenter, nec vſucapere pro hærede, ita Faquineus *ſuprà*, imò, & acutè Pinelus *ex dicto §. filium*, ait vt potiùs argumentum ſumi poſſit, nempe filium regulariter vſucapere quia ſi non poſſit vſucapere pro hærede, nulla erat ratio, cur quæreretur, an in ea ſpecie poſſet vſucapere, in qua illud obſtabat, quod nactus erat filius poſſeſſionem ex alia cauſa, quam pro hærede.

Nec obſtat ſecundum ex *dicta leg. nihil, Cod.* 16
pro hærede; Nam reſpondetur non eſſe ſententiam illius legis ſuos hæredes vſucapere non poſſe, ſed ſuis hæredibus exiſtentibus, alium nullum poſſe vſucapere, cuius rei ratio afferri poteſt, ait Faquineus *dicto cap. 11. ex leg. in ſuis, ff. de liberis, & poſthumis*, vbi Paulus inquit *in ſuis hæredibus continuationem Dominij eo rem producere, vt nulla videatur hæreditas fuiſſe, quaſi hi olim Domini eſſent*, ex quo apparet in ſuis hæredibus, & rerum dominium, & poſſeſſionem mortuo Patre transfundi, & quamuis poſſeſſionem non apprehenderint, tamen eoſdem intelligi poſſidere, vt ſi alius ex Teſtamento fortè vitioſum erat hæreditatem adierit, vſucapere non poſſit; Quia non poſſideat; præcedit enim eius additionem ea poſſeſſio, quam ſuis hæredibus lex tribuit, quæ lex expenditur ad noſtrum caſum, *num. ſequenti.*

Nec obſtat vltimum ex *dicta leg. in ſuis*, nam 17
reſpondet idem Faquineus *dicto cap. 11. in fine*, filij optimè, ac præ cæteris conuenire Titulum hæredis, quia ſunt veri, & proprij hæredes, & conſequenter vſucapere Titulo pro hærede poſſe, licet hoc ampliùs, quàm cæteri hæredes habeant, quod viuente Patre, quodammodo exiſtimantur Domini; & ideo videantur potius liberam bonorum adminiſtrationem, mortuo Patre conſequi, quam hæreditatem percipere; ſed non impedit hæc res titulum

Digitized by Google

titulum hæredis, & non facit quominus filij
hæredes dicantur, erant quidam, viuente pa-
tre, exiſtimatione quadam Domini, ſed ei
mortuo patre verè ſunt Domini, verè ſunt
hæredes; etenim continuatio illa Dominij ex
legis interpretatione rei veritatem non im-
mutat, atque adeo filij Ius, & titulum hæredis
non aufert, ex quibus ſecundam ſententiam,
vt probabiliorem admitto.

18 Ad quintam quæſtionis partem, an decennalis
poſſeſſio operetur ex regula Cancellariæ in Ec-
cleſiaſticis titulis, & vt reſpondeas adjungo dicta
ſuprà in c.1. vbi de triennali poſſeſſione, & decen-
nali, item & de annali, & quæ adduxi *ſup ſub Rub.*
de cauſa poſſeſſ & propriet. & nunc legendo ad lon-
gam diſputationem lapſum *allegat.* 89 & nouiſſi-
mè Tondutum *p.1.c.85.* per totum, *à n.1.* qui dicit
poſſeſſionem decennalem habere vim tituli niſi
de intruſione conſtet, quia ſcientia, & tollerantia
19 ſuperiorum habet vim tituli. † ita vt poſt tan-
tum tempus non cogatur quis exhibere titulum
ſuum ex *c. ordinarij de officio ordinarij lib.6.* vbi
cum multis Barb. vbi, *n.7.* dicit, vt beneficiarius
cogi nequeat ad oſtendendum ſui beneficij, titu-
lum per impetrantem, vel alium qui prætendat
Ius in eo, niſi plura beneficia obtineat, vt *ibi n.6.*
20 ſic cum multis. † Et addit, Tondutus *ſub n.5. & 6.*
hodie decennium iſtud redactum eſſe ad trien-
nium, propter regulam de triennali. quæ poſtea
21 ſuper venit, de qua *ibi à n.30.* † Vbi ſcribit dif-
ferentiam, quæ adeſt inter annalem, & trienna-
lem poſſeſſionem, nempe vt illa non impediat or-
tum actionis, hæc verò ſic, & omnem moleſtiam,
quæ aduerſùs poſſeſſorem moueri poſſet, exclu-
dit ita Lotterius *de re beneficiaria lib.2. q.53. n 3.*
vbi plures alias adducit differentias; item in eo
quia vt poſſeſſor iuuetur annali, non exigitur ti-
tulus, ſed vt iuuetur triennali, omnino neceſſarius
eſt titulus, iſque, Coloratus, Seraphinus *dec.* 1060.
n.7. & 8. & deciſ. 1068 *n.2.* quia regula de annali
contenta eſt ſola poſſeſſione facti; & ideo con-
cludit illi regulæ locum eſſe etiam ſiquis fuerit
intruſus in beneficio reſeruato, vt optimè expli-
cat, *C.fabr.lib.1.tit.2.dif.15.* alia plura videnda de
his duabus regulis congerit Tondutus *d.c.85. à*
n.16. vbi reſoluit plures difficultates circa pra-
xim prædictarum regularum.

22 Verùm ex his inferendo ad quæſtionem an ti-
tulus penſionis præſumatur ex diuturnitate, hoc
eſt ex decennali ſolutione penſionum, videbatur
dicendum quod non, ſed ex Rota antiqua *in tit.*
*de reſtit ſpoliat deciſ.*3 & ſi clarè non loquatur ne-
gatiuè videtur reſpondendum, eo quod hæ pen-
ſiones Eccleſiaſticæ, habent admixtam cauſam
poſſeſſionis, & proprietatis, quæ mixtio non re-
peritur in aliis ſolutionibus temporalibus; item
23 & ne detur in beneficiis vitioſis ingreſſus. † Quod
procedit quando penſio detur ad titulũ benefi-
cij, & loco beneficiis, ſuper aliquo beneficio aſſi-
gnata, quia tunc cenſetur quoddam ſpirituale, &
venit appellatione beneficij, vt eum Ludou. Gu-
mez. Gigante *de penſionibus* concludit Mandoſius
in 1.p regul. Cancell. reg.19. q.11. n 11. qui dicit
quod penſiones, quæ hodie aſſignantur in Ro-
mana curia, ex cauſa reſignationis, aut aliàs pro
maiori parte, datur in titulum beneficij, ſed ſi ta-
tum dantur alicui laico ad tempus ob aliqua ſer-
uitia, & quæ ſolum in mera temporalitate conſi-
ſtunt, tunc non iudicari, vt beneficia, ſed vt quid
mere temporale, & ſic addit, Flores *var. lib.3. c.23.*
ſub, n.35. ex Rotæ *dec. in nouiſ de reſt ſpoliat.* quod
quando poſſeſſio eſt recens, non præſumitur titu-
lus, & poſſidens tenetur exhibere titulum: Ex diu-
turna tamen poſſeſſione eum præſumi ex *d.l. cum*
de in rem verſo: ſequitur hanc diſtinctionem Gi-
gas *de penſion. q.47.* per totam.

Et eam communem dicit cum pluribus, Maſ- 24
cardus *de probation. p.3. quæſt.1524. à num.5.* ſed De-
cius *conſ.* 136. *tom.1.* per totum, abſolute tenuit
poſſidentem, penſionem non teneri, titulum exhi-
bere, ibi, inſurgens maximo conatu contra, *dict.*
deciſ.5. de ſpol. in antiquis ex Abbate *in cap. que-*
relam de elect. cuius dictum admittit, vt verũ Flo-
res in penſione temporali, ex *d.c. querelam,* non itẽ
in penſione Eccleſiaſtica eo, quod in hac, eſt præ-
ſumptio contra poſſidentẽ: videndus late loquens
Andreas Gambata *de penſion. n.513.* ob idque cõ-
cludit, Flores *a.39.* cum Maſcard. *vbi ſup.* & cum eo
p.3. concl.1373 per totam, nempe, vt in penſionibus
Eccleſiaſticis indiſtinctè non procedat illa gene-
ralis concluſio, nempe titulum præſumi ex decẽ-
nali poſſeſſione, aut ſolutione, niſi alia adminicu-
la, aut iudicia, præter decennalem poſſeſſionem
concurrant in fauorem petentis penſionem; & ſic
videtur deciſio Tondati, & Lapi *n. præced.* relata in-
culcari ex dictis in hoc n.

Imo, & idem Flores de Mena *d.c.23. n.36. & 37.* 25
cum Gambata *in tract. de leg tit penſion.* ait relatam
Doctrinam procedere etiam in penſione tempo-
rali; dum tamen ſuper corpora beneficij impoſita
ſit; ita vt ſemper decennalis poſſeſſor teneatur iu-
ſtificare ſuam poſſeſſionem cum titulo, & ita vt
titulus ex ſola decennali, non præſumatur, quia de
Iure omnia beneficia libera ſunt, & præſumũtur,
& non penſione onerata, nec penſionis, quam-
tumuis temporali graui poſſe abſque ordinarij li-
centia, ex *c prohibemus de cenſib.* vbi lex ſimpliciter
prohibet imponi nouos cenſus, aut penſiones ſu-
per Eccleſiis, & ſic ex hac prohibitione titulum
non præſumi. † Tum quia Textus *in d.c. querelam,* 26
ſolùm procedit in materia poſſeſſoria ſuper pen-
ſione profana, in qua nullum in conueniens mili-
tat reſpectu perpetuæ alienationis; non verò in ti-
tulo præſumendo, reſpectu proprietatis; qui tan-
quam caſus omiſſus remanet in diſpoſitione, iu-
ris cõmunis; ob idque poſſumus defendere Ton-
dutum, & Lapum, nã titulus in beneficio optime
præſumi poteſt, cũ cohæreat habilibus perſonis.

Vnde infert Flores ad declarationem Triden- 27
tini, *ſeſſ.24 de reform. c.13.* quo prohibetur impoſi-
tio penſionis in beneficio curato valoris centum
ducatorum, vt etiam procedat, quando in benefi-
cio ſimili valoris rector ſoluiſſet penſionem per
longum tempus, nam non ideo præſumeretur ti-
tulus; nec teneretur in futurum ſoluere, cum con-
tra petentem militet præſumptio ex prohibitio-
ne dicti decreti ex iam dictis reſoluit, *ibi, d. c.23.*
var. lib.3. n.38.

Ad ſextam quæſtionis partem, quando ſine ti- 28
tulo longiſſimi temporis ſufficiat præſcriptio: agit
in terminis, Molin. *de iuſt. & iure t.1. tract 2 diſp.75.*
& vt explicem aduerto Iure noſtro receptum eſſe
omnibus præſcriptionibus bonam fidem deſide-
rari, non tamen in omnibus titulum eſſe neceſſa-
riũ, quodque bona fides poſſit dari abſque titulo
probatur ex Textu *in l. ſi quis emptionis, §.1. Cod de*
præſcri. 30 vel 40. annor. † Deinde quia ex Iure Ca-
nonico ſæpe abſque titulo, & ſola bona fide pro-
cedit præſcriptio: argumento Textus *in d.c.1. bo-*
nis, lib.6. & ſic conſequenter fatendum eſt bonam

fidem in præſcribente abſque titulo dari, poſſe, quod variis exemplis fieri conſtat, vt notant, Couar. *in reg. poſſeſſor. p. 2. §. 8. n. 1.* Baldus *in l. Celſus, ff. de vſucap. à n. 45.* Balboa *in c. ſi diligenti, hoc tit. n. 83.* primo in eo, qui 30. vel 40. annis rem poſſidet eſſe ſuam; eſt tamen immemor tituli, ratione cuius ad eum peruenit, propter longum tempus, facile enim, propter antiquitatem temporis ſolet obliuio contingere, *l. peregr. ff. de acquir. poſſeſſ.* quo caſu, quamuis titulus probari non poſſit,
30 ſola bona fides ad præſcriptionem ſufficiet. † Secundò bona fides datur in eo, qui rem habuit, ab eo, qui bona fide poſſidebat, ſine titulo tamen. Tertiò verificatur bona fides in eo qui rem poſſidet, credens, vel legatum, vel donatam fuiſſe à Domino, cum reuera, nec legata nec donata, qua in ſpecie nullus titulus probari poteſt, quoniam nunquam fuit; & ſic euenit, vt res ſola bona fide longiſſimi temporis abſque titulo poſſit præſcribi, vt colligitur ex iam dictis *ſup. in c. de quarta.* & aliis huius tituli, præcipue cum præſcribenti Ius aſſiſtit, ſecus ſi reſiſtat ex dictis, *in c. 7. hoc tit.*

31 Et pro ampliori declaratione Textus noſtri, præter congeſta à Graña *hic*, vbi nonnulla iura conducibilia expendit, & à Balboa, & Barboſa *hic*, *& in dict. cap. 1. hoc tit. lib. 6.* adinges quæ adducit idem Balboa *de bona fide neceſſaria ad præſcribendum in cap. Vigilanti, & in cap. fin. hoc tit.* vbi late dico, Faquineum *lib. 1. controuerſ. cap. 57. 58. 59. & 60.* vbi de poſſore bonæ fidei, an faciat fructus ſuos, & *à cap. 63.* vbi plura de mala fide, Donellum *lib. 5. comment. à cap. 14.* de requiſitis ad præſcriptionem, Azor, *lib. 1. mor. tom. 3. à cap. 17. de titulis*, idem, *cap. 21.* Molina *de iuſt. tom. 1. tract. 2. diſp. 61. & 63.* vbi de poſſeſſione ad præſcribendum, *diſp. 64.* ad plures quæſtiones, Menchaca *quæſtionum illuſtrium*, iam, *ſupra*, citatus, *in præmiſſo*, Azeuedus *in l. 4. tit. 15. lib. 4. recop. & in l. 5.* Morla *in emporio diſp. 75* Gratian, *reg 53. & 54 & 465.* Couarruuias *reg. poſſeſſor. 2. p. §. 8. & §. 9.* vbi de vniuerſali, & §. 11. vbi de præſcriptione mala fide, & an proficiat in animæ Iudicio, ipſe 3. *p. §. 2.* alia ſolent Doctores per hunc Textum longe agere.

Qvæstio III.

An titulus ſit neceſſarius in præſcriptione ſeruitutum?

Svmmarivm.

1 *Titulus ad præſcribendas ſeruitutes non deſideratur, & ſaltim putatiuus, n. 2.*

1 AD vberiorem cognitionem præſcriptionis ſeruitutum, leges adducta, *infra in cap. fin. hoc tit. quæſt. 4.* verſic. *ad ſecundam*, & *ſupra*, in locis, *ibi*, relatis, ſed breuiter exiſtimo dicendum in hac quæſtione, vt licet multi exiſtiment in harum præſcriptione titulum non requiri, ſicut ad præſcriptionem rerum corporalium, ſed ſufficere tantum quaſi poſſeſſionem longi temporis, & bonam fidem per Textum *in l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruitus vindicetur*, ibi, *non eſt neceſſe ei docere de Iure, quo aqua conſtituta eſt*, & ex *l. fin. ff. de aqua pluuia*, ibi, *quibus vetuſtas Authoritatem daret*, *l. apparet, §. penult. ff. de itinere, actuque priuato*, vbi ex prærogatiua longe poſſeſſionis illud interdictum conceditur, etiam ſi quis non habeat Iure impoſitam ſeruitutem; ſic docent Gloſſa 1. *in l. 2. Cod. de ſeruitut.* Gloſſa *in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ.* in verſic. *breuitatem*, paſſim vbique Caſtrenſis. Balbus *de præſcript. 2. p. 4. princ. quæſt. 2.* Menchaca *controuerſ. cap. 78.* Auendaño *de exequendis 1. p. c. 11 num. 70.* inclinat Conanus *lib. 4. comment. cap. 11. num. 18.* Cujacius *in l. ſequitur, §. fin. ff. de vſucapionibus*, & hanc in praxi admittit Balboa videndus *in cap. 4. hoc tit. quæſt. 2. à num. 43.* † Sed 2
de Iure verius videtur etiam in hac præſcriptione, ſicut in aliis titulum deſiderari, ſaltim putatiuum; iuſto tamen cauſatum errore, ex *l. Celſus, ff. de vſucap. l. quod vulgò, ff pro emptore, l. nullo, ff. de rei vindic. & vnica, Cod. de vſucap. transform.* cum vſucapio ſeruitutum procedat exemplo aliarum præſcriptionum, vt *in l. 2. Cod. de ſeruit. & aqua*, vbi, *exemplo rerum immobilium*, probari etiam videtur ex *l. fin. Cod. de præſcript. longi temporis*, & ex Textu, *in c. hoc tit. in 6.* ſic probant de Iure; etſi non in praxi Balboa *vbi ſup. à num. 44.* Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 1.* Duarenus *lib. 1. diſput.* omnino videndos, cum hanc defendat elegantes Reuardus *lib. ſing. ad legem ſcribonіam, num. 7.* alij ergo diſtingunt, vt Balbus *ſupra quæſt. 6.* Menchaca *cap. 78. num. 2.* Bart. Alberic. & Paolus, *in d. l. ſi quis diut.* quos impugnat Couarruuias.

AD TEXTVM

IN CAPITE XVIII.

Cum Olim, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

Svmmarivm.

16 *Ex communicandi præſcripta poteſtate, non eſt præſcripta abſoluendi, ſeu è contra.*

AD Textum iſtum, quatenus ex eius principali concluſione colligitur, vt Abbas in 1
Capellis præſcribere poſſit Iura Epiſcopalia; adiunges notata, *ſup. in c. auditis 15. hoc tit.* Item in verſic. *inſtitutionem in eis, & alia ad Ius Epiſcopale pertinentia vindicares, &c.* Per hæc verba poteſt agi de Iure, competit Epiſcopis, ſuper omnibus Eccleſiaſticis rebus ſui Epiſcopatus, notaui aliqua, *ſupra in c. 6. de exceptionibus*, de quibus, & de iuribus Epiſcopalibus videbis *ſup. in c. conquerente 16. de officio ordinary*, vbi late, & adducta, *in c. 12. hoc tit.*

Ibi, *arbitrium*, per hunc verſiculum, & aliis 2
verbis Textus noſtri, poteſt adijci, quod adnotatur, *in Rubrica, & titulo de arbitris*; item & adiungi materia Textus *in cap. contingit. 8. eodem*, de cuius intellectu dixi, *in c. quanto 3. de iudiciis*, vbi an compromiſſum de rebus ſpiritualibus poſſit in laicum fieri.

Et ibi, *ad eliciendum priuilegium exhibuit Papa*, & 3
ibi, *dictus Abbas priuilegiis vtebatur, poſt arbitrium promulgatum obtentis*: De efficacia priuilegij Pontificij, *infra in cap. veniens 19. hoc titulo, & in Rubr. & tit. de priuilegiis.*

Et

4 Et ibi, *quia prædictus Abbas ſufficienter oſtendit Monaſterium ſuum ſuper inſtitutionibus, deſtitutionibus, & ordinationibus plebani, & Clericorum.* An extra priuilegium Pontificium, & ſola temporis præſcriptione, vel conſuetudine poſſint monaſtegium, & Abbas acquirere inſtitutionem in beneficiis, vel deſtitutionem ab eis dico *infra*, de inſtitutionibus: Doctores *in cap. ex frequentibus* 3. & vberius, *in cap. cum veniſſent*, eodem, vt quod inſtitutiones, & cuſtodiæ poſſunt ad non Epiſcopum pertinere.

5 Et ibi, *baptiſmo, & pænitentia in leuiorib. culpis*, per hæc verba poteſt inquiri an Abbas, & tranſitoriū poſſint præſcribere aduerſus Parochos, & Epiſcopos Ius baptizandi pulbice, & iuriſdictionaliter, quod laicus, ſit miniſter baptiſmi, ſatis cōpertum eſt, inſtante neceſſitate, ſed quod extra eam de iure ad Epiſcopum, & Parochos pertineat nemini dubium eſt, vt *infra* expendo, *in Rubrica, & titulo de baptiſmo*. Et quoad ſacramentum pœnitentiæ adnotabis, *in tit. de pænitentiis*, præcipuè *in cap. omnis vtriuſque ſexus*, eodem, vbi de miniſtro huius Sacramenti, & quis poſſit à leuibus peccatis abſoluere, ſed nunquid aliquando laicus ea rite audiat, & abſoluat.

6 Et ibi, *ſepultura*, quid de Iure ſepeliendi, latè, *in cap. in noſtra 10. de ſepulturis* ad iunges nonnulla, quæ adduxi, *ſupra*, *in cap. quanto de Iudiciis*.

7 Et ibi, *decimarum perceptione*, an decimæ poſſint à monaſterio, & Abbate præſcriptione acquiri contra Epiſcopum, ſeu Parochos, quibus de Iure debetur; adiunges dicta, *ſupra in cap. ſanctorum 3. cap. de quarta*, & *in cap. cauſam 7. hoc tit.* & albi, *in tit. de decimis*, & *in tit. de priuilegiis*.

8 Et ibi, *à diuinis celebrandis, tam in plebes quàm in cappellis*. Applicabis dicta, *in dicto cap. auditis*, & aliqua *in Rubr. de celebratione miſſarum*.

9 Et ibi, *in excommunicando, in interdicendo, & etiā abſoluendum legitima præſcriptione munitum*: per hæc verba poteſt agi de quæſtione, an poteſtas ferendi cenſuras, poſſit conſuetudine, ac præſcriptione acquiri dixi, *in c. cum contingat. de foro comp. quæſt. 3.* Alia notat videnda *hic* Barboſa.

10 Nunc verò poteſt hic de ſequendis inquiri de Iure excommunicandi competens Epiſcopis. Suarez *de cenſ. diſp. 1. ſect. 2. præcipue à n. 41. & ſect. 3.* Et per hunc Textum poteſt agi de quæſtione, quo tempore Ius exemptionis cōtra Eccleſiā præſcribatur; de quo applicabis dicta, *ſup. in d. c. de quarta*, & quando adduxit Balboa *in c. 1. de foro comp. q. 1.*

11 *à n. 40.* † Et ex quibus probetur monaſterium eſſe exemplum ab omnimoda Iuriſdictione Epiſcopi,

12 & de aliis videndus Toodutus *1. p. c. 60* † Item & per hunc Textum agit Balboa *in c. 17. de re Iud. à n 85.* Videndus *à n. 40.* de ea quæſtione, an ſententia lata contra Epiſcopum, vel Abbatem præiocet ſucceſſoribus, vt in dignitate: applicabis nonnulla, quæ adduxi *in c. quia v. de iud.*

13 Et in verſic. ibi, *ſuper iam dict. artic.* quod præſcriptio non extendatur ad alios caſus, vltra in cōprehenſos agūnt Doctores per Textum noſtrum ea enim ſtricti Iuris eſt, vt adduxi, *ſup. in Rub.* vti ego conſidero, ex bis, quæ adduxi de iuramento nō extendendo *in c. pen. de Iureiur.* & alibi, *in eo tit.*

14 Et ibi, *ſuper aliis omnibus, quod ad Ius Epiſcopale ſpectare dicuntur*: per hæc verba Menoch *conſ. 36. n. 57.* Suarez *alleg. 28. n. 11.* Barboſa *hic in fin.* notant, quod quando conuentio inita eſt cum aliquo, vſi poſtea impetratur priuilegium in eo, de ipſa conuentione eſſe faciendam mentionem ad tradita in Textu *in c. cæterum*, cum aliis de reſcriptis.

Et ibi *Iuxta tenorem arbitrij eundem Abbatem, quoad plebem & capellas prædictas ſententialiter cōdemnantes*: per prima verba notat DD. quod à forma compromiſſi, non eſt recedendum: ſic Barboſa *hic n. 2.* Titaq. *in l. ſi vnquam*, verbo *libertis*, *n. 11 C. de reuoc. donat.* itemque inferunt per ſecunda verba præſcriptionem non extendendam ad alios caſus vt iam adduxi. † Et ſic fieri, vt præſcripta poteſtate excommunicandi, non ſit præſcripta poteſtas abſoluendi, vel ècontra vt notant Palacios Robios *in c. per veſtras de donat. inter virum, & vxorem, notab. 4. n. 55. & 56.* Barboſa *hic n. 3.* inferens, vt qui conſuetudine, vel præſcriptione, acquiſiuit poteſtatem excommunicandi, non poſſit alias cenſuras ferre ex Abbate *hic n. 7.* Felino *in d. c. auditis, hoc tit. n. 11*, Suarez *tom. 2. diſp. 2. ſect. 2. à n 13.* Vgolino *de cenſ. tabul. 1. cap. 2. § 11. a num. 3.* alibi dixi aliqua. 15 16

AD TEXTVM

IN CAPITE XIX.

Veniens, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Epiſcopalis officij quæ ſint propria.*
4 *Exempti ſubijciuntur Epiſcopo in his, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, & quæ iſta ſunt.*
5 *Priuilegium ſecundum, non faciens mentionem de priuilegio alij conceſſo, ei non derogatur.*
7 *Gratia ſecunda, non faciens mentionem de prima, limitata eſt ſubreptitia.*
7 *Specificata intelliguntur quæ ſunt in termino ad quem ſit relatio.*
9 *Priuilegium per non vſum quando amittatur. Et quid de Regia facultate ad maioratum, remiſſiuè, Et qualiter ex vſu conſeruetur.*

PEr hunc Textum poteſt agi de Iure, quo Abbas, & conuentus poſſint contra Epiſcopum in eius territorio decimas percipere. Et de priuilegiis religioſis conceſſis ad talem præſcriptionē & non derot communicatio priuilegiorum ſuper decimis percipiendis, *in tit. de decimis*, & applicabis quæ notant, DD. *ibi*, *in c. nup. 34 & in c. ex part. 10.* 1

Et ibi, in verſic. *Præfatus vero Epiſcopus*, huius verſiculi occaſione poteſt agi de Iure; quo Epiſcopi decimas percipiunt, *in dict. tit. de decimis, & in cap. de quarta, c. ſanctorum, c. 7. hoc tit.* Et ibi, *ſi reſtitui faceremus*, ad hunc verſiculum applicabis quæ adduxi pro intellectu Textus *in c. ad decimas de reſtit. ſpoliat. in cap. litteris 3. eodem ſup. q. 1. à n. 43. & q. 5. & in c. conquerente, q. 2.* vbi de reſtitutione decimarum. 2

Et ibi, in verſic. *Chriſma*: per verba huius verſiculi denotantur plura, quæ ſpectant ad officium paſtoralis officij Epiſcoporum, vt ſunt chriſma, oleum ſanctum de quibus, *in tit. de ſacra vnctione*, item conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, de quibus; *in tit. de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris*; item ordinationes Clericorum, 3 4

vt *in tit. de ætate, & qualitate ordinandorum*, & de tempore ordinandorum, & de aliis adiunges notata, *ſupra, in cap. præcedenti, & dicta in*
4 *cap. cum non liceat* 12. *hoc tit.* † Imo & per præ-
dicta verba notant communiter DD. hic quod exempti ſubijciuntur Epiſcopo in his omnibus, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, nempe in petitione chriſmatis, conſecrationis Eccleſiarum, ſuſceptionis ordinum, & ſimilium; ita vt ea ab Epiſcopo poſtulare teneantur, Abbas *hic num.* 2. Chochier *de Iuriſdictione ordinarij in exemptos, p.* 2. *quæſt.* 45. *num.* 16. *p.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 17. Balbus *de præſcriptionibus, in* 1 *p.* 5. *partis, quæſtion.* 12. *num. fin.* Gloſſa *in cap. Abbatibus* 17. *quæſt.* 2. Franchis *in cap.* 1. *num.* 7. verſic. *in Gloſſa de priuileg. lib.* 6. nonnullos adduxi caſus, *in cap.* 2. *de foro competenti*, in quibus fungi non debet Epiſcoporum Iuriſdictio: Vbi de aliis Iudicibus, qui ſolent in prima inſtantia cognoſcere: Quod ſit cauſa alicuius priuilegij, indulti, ſiue perſonæ, ſiue cauſæ; ad quod reſpiciunt verba Textus noſtri, ibi, *alioquin ab alio, quam maluerint.*

5 Et ibi, in verſic. *non obſtante priuilegio*, per verba huius priuilegij notari poteſt materia Textus *in cap. cæterum*, & aliorum *de reſcript. & in cap.* 2. *de officio de legati*, vbi ſi in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato, non fiat mentio, de primo, valet primum, & non ſecundum, & ſic in præſenti notant, Suarez *allegatione* 9. *num.* 8. *& allegatione* 28. *num.* 9. 10. *&* 13. Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 40. *à num.* 1. quod vbicumque ſecundum priuilegium, non facit mentionem de primo alteri conceſſo, non operatur derogationem, nec per ſecundum priuilegium videri primum reuocatum: Item & applicabis quæ adduxi, *ſupra in cap fin. vt lite pendente, quæſt.* 1. *& quæſt.* 2. vbi priuilegium impetratum non faciens mentionem de litis pendentia, an ſit irritum, & quid quando lis eſſet deſerta an valeat non faciens mentionem de de ea. Adiunges hic quæ tradit, Ciriacus *ſub contr.* 57. vbi agit de dubio quando priuilegium amittatur per non vſum, quando verò non de quo dixi late, *in Rub. de conſuet.* 92. verſic. *ad ſeptimam*, per totum vbi leges & repetes ad Textum noſtrum.

6 Vnde Butrius *hic num* 2. Abbas 14. Barboſa *n.* 4. Menochius *de arbitr. caſu* 203. *num.* 32. Petrus *deciſ.* 246. *num* 8. *lib.* 1. *& dec.* 91. *lib.* 3. *p.* 3. Veralus *deciſ.* 218. *p.* 2. Guttierrez *Canonic. lib.* 2 *c.* 15. *num.* 92. docent quod ſecunda gratia ampla, non faciens mentionem de prima limitata eſt ſubrepetita &
7 nulla. † Imo, & idem Barboſa, *n.* 5. ex Tiraq *de Iure mariti*, notat præfatum, verſiculum huius Textus ad id, nempe quod ea, quæ ſunt, in termino, ad quem ſit relatio intelligantur ſpecificata in termino referente; ad quod applicabis, quæ adduxi, *in c. illud de præſumpt. q.* 5. vbi quid probant verba enunciatiua de intellectu huius partis dixi, *ſub c.* 3. *de reſcr. quæſt.* 2. *&* 3. vbi & *de c.* 1. *de filiis preſbyt. lib.* 6.

8 Et ibi, *Saluis inſtitutionib. non ſolũ Romanæ Eccl. ſed etiam ipſius legatorum*: per hæc verba poteſt agi de abrogatione, vel derogatione legis generalis per priuilegia ſpecialia, de quibus, *in tit de conſt & in tit. de priuil.*

9 Et ibi, in verſic. *nec obſtare poterat præſcriptio*, cum verſic. *quaſi conſummata, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit, Iuri præſcriptionis renunciaſſe videtur*: per hæc verba agunt Doctores de renunciatione proprij Iuris, & præſcriptionis, & de amiſſione priuilegij. Riccius *collect.* 1738 applicabis nonnulla adducta, *in c.* 2. *&* 3. *de reſt. ſpoliator.* & aptè applicabis quæ adduxi, *ſup. in c.* 3. *hoc tit.* de præſcribendo contra priuilegium, ſeu de eius amiſſione, tacite renonciatione pro concordandis iuribus, *in c. ſi de terra* 6. *c. accedentib. de priuileg. à num,* 20. *&* 26. cum aliis: Et an vnicus actus contrauentionis ſufficiat, vt priuilegium amittatur: diſputat Barboſa *in c. cum acceſſiſſent* 9. *de conſtitut. à n.* 6. & quod priuilegia in eo valeant, & teneant, in quo vſitate ſint: probat cum multis idem Barboſa *ibi, n.* 5. Et num ea non vſu priuilegium tertiarum & quando generaliter priuilegia per non vſum amittantur, & quid de Regia facultate ad maioratum inſtruendum Caſtillo de tertiis cum multis, *c.* 19. & qualiter ex vſu conſeruetur idem de tertiis, *c.* 37. legendus & applicandus.

Et in dicto, verſic. *conſummata*, poteſt agi de quæ- 10
ſtione, an completa præſcriptione, ſi ſuperueniat mala fides, poſſit adhuc tutus eſſe in conſcientia præſcribens, vt non teneatur ad reſtitutionem, de qua dico, *infra in c. fin. hoc tit.*

Et ibi in verſic. *ſi vero nondum conſummata erat,* 11
ſed erat in præſcribendo: per hæc verba poteſt agi de ea quæſtione, quando nempè tempus præſcriptionis dicatur completum, tam in præſcriptione triennali, vicennali, decennali, tricennali, quadragenaria, quam centenaria, de quo, *infra in cap. fin. hoc tit.*

Et ibi, *impetratum huiuſmodi priuilegium, bonam* 12
fidem non habuit; & ideo ſecundum Canones non præſcripſit: ad hæc verba de duobus valet inquiri, primum quibus modis, vel actionibus poſſit præſcribens conſtitui in mala fide, quominus præſcriptionem perficere poſſit, & applicabis dicta *in c. illud hoc tit.* vbi de interruptione, inſimul adiunges dicta *in c. ex tranſmiſſa*, vbi de impeditis præſ-
cribere. † Secondò, in verſic. *& ideo*, inquiri valet 13
an adſit differentia inter Ius Canonicum, & ciuilem circa bonam fidam requiſitam ad præſcribẽdum, de qua plura dico, *infra in c. ſeq.* & adiunges notata, *in cap. de quarta, c. vigilanti*, & aliis huius tituli.

Et ad noſtrum Textum applicabis quæ de in- 14
terdicto, vti poſſideris, ſcribit Gomez *in l.* 45. *Tauri. à n.* 169. de quo interdicto plura adduxi, *in c. accepta*, & alibi, *de reſt. ſpol.*

Et per hunc Textum poteſt diſputari de ea 15
quæſtione, an ſi Regibus eſſet conceſſum priuilegium cognoſcendi per viam violentiæ, poſſit Põtifex illud reuocare; ad quam quæſtionem videbis in terminis, Ceuall. *de cognit. per viam violentiæ & in proœmio, c.* 10. nonnulla dixi, *ſup. in c.* 2. *de iudic. ſub q.* 15. 19. *& in c. nouit de iudic. q.* 12. vbi an priuilegium ſemel conceſſum poſſit reuocari.

AD TEXTVM

IN CAPITE FIN.

De Præſcriptionibus, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

1. HVivs Textus materia ſpectat ad radicem, & fundamentum totius materiæ præſcriptionis

Digitized by Google

præſcriptionis, ſiue vſucapionis, in qua omni Iure bona deſideratur fides. III. Et quia ex verbis, Textus noſter ibi *Quoniam omne quod non eſt, ex fide peccatum eſt*, agunt Doctores materiam de peccatis, ideo recurres ad Diui Thomam 1.2. q.71. & ad expoſitores, & Doctores *ibi diſt. 17.* Azor. *lib.4. moral. tomo 1.* Villalobos *in ſomma part. 1. tract. 3.* & poteris hic adjungere quæſtionem, an qui eſt in peccato poſſit eſſe Dominus alicuius rei, videbis Molinam *de Iuſtitia, & Iure tomo 1. tractatu 2. diſputatione 19. & diſputatione. 66.*

III. Et ibi in verſic. *Cum generaliter ſit omni conſtitutioni, atque conſuetudini derogandum, quæ abſque peccato mortali, non poteſt obſeruari* Hæc verba ſunt fundamentum rationis ad noſtram deciſionem, ideoque poſſumus hic longè agere de requiſitis, & circumſtantiis, bonæ, & benè ordinatæ legis, de quo latè *inſtitut. ſuprà de conſtitutionibus*; item de requiſitis, vt conſuetudo legitimè præſcripta dicatur, de quo *inſtituto de conſuetudine*, præcipuè *in cap. fin.* nonnulla, *hic* diſputat Balbos.

IV. Et ibi in verſiculo *Vt nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ*: per hæc verba poterat etiam agi de integra materia conſcientiæ, practicæ, ſpeculatiuæ, & de aliis eius partibus, ad quod adjunges quæ docent Doctores cum Magiſtro *in 2. diſtinctione 39.* Diui Thomas *1.p. quæſt.79. artic.1. & 1.2. quæſt.19. artic.5. & 6.* vbi Caietanus, Medina, Vaſquez, & aliis Azor. *tomo 1. inſtitut. moral lib.2. cap.8. & ſequent.9. & 19.* Corduba *in quæſtionario lib.3. per totum*, Sanchez *de matrimonio* variis in locis Nauarrus *in manuali cap.27. ad finem*, Pater Franciſcus Antonius Perez, latè & benè *in ſua laurea Salmantina. certamine* 10. Scholaſtico, Villalobos *in ſumma tractatu 1. p.2.* Diana *part.4. tractatu 3.* per totum: latè poſt omnes, Pater Franciſcus Lugo in libello de conſcientia, & opinione,

V. Et quia hic in verſic *Quoniam omne, quod non eſt ex fide*, poſſe agi latiſſimè de tributis fidei, & quale peccatum ſit ire contra fidem: tamen quia de pluribus ſignificationibus fidei dicitur latè *in Robr. & tit. de ſumma Trinitate, & fide Catholica, & in tit infrà de hæreticis, & de apoſtatis*; ideo nunc oportebat inquiri, in qua ſignificatione ſumatur de quo aſſumpto dico *infrà* in corpore. Ad Textum hunc longiſſimè poſt hæc ſcripta lego repetentem, Matthæum Colterum *de proceſſibus executiuis p.4 à pag.121.* illum videbis adiungendo hic à me dictis.

QVÆSTIO I.

Quare nec in foro Canonico, nec Ciuili valeat præſcriptio cum mala fide, cum ſaltem de Iure Ciuili, data ſcientia rei alienæ præſcriptio procedat; imò & cum mala fide: Et an ex iuſta cauſa Iure Canonico detur mala fide vſucapio: Et in quo differant bona, vel mala fides: Et quid in propoſito ſibi velit conſcientia?

SVMMARIVM

1 *Præſcriptio de Iure Ciuili, perfici quæit cum mala fide, & n.2.*

L. ſequitur, quod ſi iuſto, §. ſi via, l. ſi aliena, ff. de vſucapion. l. vnica, Cod. de vſucap. transformanda 10. l. bonæ, §. 1. ff. de acquirenda rerum Domin. l. penult. ff. pro emptore, numero ſequenti.

2 *Præſcriptio eſt fundata Iure naturali, ita vt proſit vigilantibus, & negligentibus obſit, expenditur, n.18.*

3 Cap. vigilanti hoc titulo, n.4. & n.19.

4 *Temporis mentio ad præſcribendum, intelligitur decem, vel viginti annorum.*

5 *Præſcriptio immemorialis procedit etiam abſque titulo, & bona fide, ſecundum aliquos contra, num 6.*

6 *Bona fides in omni præſcriptione, etiam immemoriali ad præſcribendum deſideratur.*

7 *Præſcriptio ſecundum aliquid de Iure Canonico introducta non differt ab ea, quæ Iure Ciuili introducebatur. Et de differentia, vtriuſque quoad bonam fidem, n.8. & 11.*

8 *Temporis diuturnitas, bonam fidem non præſtat.*

9 *Peccatum eſt omne, quod non eſt ex fide, n.23 & 34.*

10 *Delinquens ex ſuo peccato nullum acquirit præmium.*

11 *Bona fides in præſcriptione triennali omni Iure, etiam Ciuili, continuata deſideratur, & quare? num.12.*

13 *Præſcribere poteſt errans in genere donationis, num.14.*

14 L. ſi vir vxori, ff. pro donato.

15 L. ſi finita, § Iulianus, ff. de damno infecto.

16 *Poſſeſſor bonitarius, valet præſcribere.*

17 L. ſequitur, §. ſi viam, ff de vſucapion.

18 L. ſi pignora § fin ff. de vſucapion.

20 *Præſcriptio tricennalis, vel quadragenalis, quando de Iure Ciuili cognita fuit.*

21 *Præſcriptio cum mala fide ex cauſa introduci poteſt de Iure Canonico ſecundùm aliquos, & n.22, contra, n.23.*

22 Cap. 2. cum aliis hoc tit. & n. 23. & à n.25, 26 27 30.

23 Cap. placuit 16. quæſt. 3 & à num. 24. 25. 26. & 29.

24 *Peccatum non permittitur admitti, etiam in fidei fauorem.*

25 *Derelicta res, quando habeatur, vt vſucapio procedat.*

28 *Agrum deſertum acquirit nouus colonus biennio.*

29 *Poſſidens authore prætore quit præſcribere.*

31 *Bona fides, aut mala, conſiderantur dupliciter verè, vel fictè, & quis has habere dicatur? num. 32.*

32 *Dubietas eſt medium quoddam inter bonam, vel malam fidem.*

33 *Bona fides, vel mala, non eſt quid Iuris, ſed facti.*

34 *Conſcientia rei alienæ quid ſibi velit, & quid ſignificet conſcientia? n.35. & 36.*

AD primam difficultatis partem, cùm ex hoc noſtro Textu in verbis ibi, *Vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam Canonica, quàm Ciuilis*, quibus videtur hoc Iure coæquatum Ius noſtrum Canonicum, & Ciuile, ſed de Iure Ciuili, etiam cum mala fide perficitur præſcriptio, vt patet ex *l. ſequitur, §. quod ſi iuſto, l. ſi aliena 10. ff. de vſucapion. l. vnica, C. de vſucapione transform. l. bonæ, §. 1. ff. de acquirendo rerum dominio, l. penult. ff. pro emptore,* 1

emptore, vbi ſi ante perfectam præſcriptionem cognoſcam rem alienam eſſe, non eſſe impedimento, quominus præſcriptio procedat. Et confirmatur ex *l ſi vir vxori 3 ff. pro donato*, vbi etiam ſi ab initio poſſeſſionis mala fides interueniat, vſucapio procedit, & ex *l ſi finita, §. Iulianus, ff de damno infecto, & ex l. ſequitur, § ſi viam 27. ff de vſucapion. & l. ſi pignora, §. fin ff eodem.*

2 Tum etiam videtur deſtrui noſtri Textus, *& cap. vigilanti 5. ſupra hoc titulo* deciſio, cum aliis ex eo nempe quod præſcriptio eſt fundata Iure naturali, vt vigilantibus profit, negligentibus obſit, & ne detur rerum dominium in incerto eſſe, vt conſtat ex multis Iuribus: ergo cùm hæc ratio æquè procedat, tam in malæ fidei poſſeſſore, quàm in bonæ: ſequitur vt diſpoſitum in poſſeſſore bonæ fidei ex noſtro Textu debeat ſeruari, & in malæ fidei poſſeſſore ex regula Textus *in l additio 108. ff. de verb. ſignif.*

3 Vt ergo hanc tractationem compleamus de bona fide requiſita per ſingula momenta de Iure Canonico in omni præſcriptione, qualiterque de Iure Ciuili ſumpta eſſet; oportebat nunc ſcire, an lex Canonica ita potuiſſet obumbrare legem Ciuilem de præſcriptione diſponentem cum mala fide, vt radicitus in hoc abſorta Ciuilis lex, ſit nunc temporis conglutinata cum lege Canonica; quæ difficultas petit intelligentiam aliorum verborum: Textus *in dicto cap. vigilanti, hoc tit*, ibi, *quoniam nulla antiqua dierum poſſeſſio iuuat aliquem malæ fidei poſſeſſorem*, cum verbis ibi: *Epheſinus enim Legiſlator, ſolum propter vitandam miſerorum ſegnitiem, & longi temporis errorem, & confuſionem, primus tricennali, vel quadragenali præſcriptione, vigorem legis impoſuit*, ſed ſic eſt quod bona fides non deſideratur in præſcriptione longiſſima, qualis eſt 30. vel 40. annorum, *l. ſicut. l. ſi quis emptionis, Cod. de præſcript. 30 vel 40. annorum:* ergo oielè *in dicto cap. 5.* in dicto verſic. *quoniam nulla*, & *hic*, & in verſic. *Vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio*, & ibi, *vt in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam rei alienæ* quaſi ſenſus ſit, vt licet de Iure Canonico hodie deſideretur antiqua dierum poſſeſſio cum bona fide, quæ de Iure Ciuili ſic continuata, non expoſcebatur, vt patet ex Iuribus *n. 1.* adductis. Tamen hanc determinationem eſſe intelligendam reſpectu longi temporis, quod inuenitur in præſcriptione decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, vt patet ex verbis iam relatis *dicto cap.*
4 *vigilanti*, ibi, *& longi temporis.* † Et quia in hac materia præſcriptionis in omnibus Iuris locis, in quibus fit mentio intelligitur tempus decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes: ſic Iulius Pacius *lib 2 receptarum ſententiarum*, Iuſtinianus *in princ. inſtit. de vſucapion.* Othomanus *de verbis Iuris*, verbo, *longum tempus*, & ibi Baronius, nullaque in noſtro Textu, nec *in dicto cap. vigilanti*, fiat mentio de longiſſimo tempore, videlicet 30. vel 40. annorum, niſi quatenus Epheſinus fuerit primus, qui tricennali, vel quadragenali præſcriptione vigorem legis impoſuit, ea ratione, qua mihi exprimit Pontifex: ſequitur vt hæc longiſſima præſcriptio poſſit iuxta regulas Ciuiles, etiam hodie Iure Canonico continuari, quaſi ab eo non exploſa, ſiue reprobata, adhuc bona fide deficiente.

5 Et confirmatur, quia ſi omnis præſcriptio, iam hodie deſideraret à principio, & per continuationem temporis bonam fidem, ſequeretur, vt etiam in præſcriptione immemoriali idem contingeret, ſed hæc immemorialis præſcriptio poteſt impleri ex ſolo temporis tranſcurſu, in quo conſiſtit abſque titulo, & bona fide, vt plures cognoſcunt per Textum *in l. 1. § fin. ff. de aqua pluuia arcenda*, ibi: *Vetuſtatem legis vicem tenere*, & *in l. 2. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana, & ex cap. 1. hoc tit. lib. 6.* vbi poſtquam Summus Pontifex docuit bonam fidem in præſcriptionibus neceſſariam eſſe; titulum verò, quando Ius reſiſtit, ſubjicit ea verba: *Niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, cuius initij memoria non exiſtit:* ita ſentiunt expreſsè Abbas, & Felinus *in cap ſi diligenti hoc tit.* Decius *in l. traditionibus, n. 12. Cod. de pactis*, Pariſius *hic n. 17.* Antonius Gabriel *lib. 5. commun. opinionum, concluſ. 1. in hoc tit. n. 55.* Boëtius *deciſ. 39. num. 7.* Salicetus *in l. 1. Cod. de ſeruitutib. & aqua*, Baldus *conſ. 352. n. 3. lib. 2.* idem Decius *conſ 638. n. 4.* Iaſon. *conſ. 209. lib. 2.*

Adhuc verò dicendum eſt Iure noſtro Canonico taliter bonam fidem deſiderari in omni 6 tempore, quo præſcribitur, & in omni præſcriptione, non ſolùm longi temporis, ſed etiam longiſſimi 30. vel 40. annorum; imò & in præſcriptione centenaria, & immemoriali, vt de ſingulis dico. De præſcriptione legitimi temporis decem vel viginti annorum in rebus immobilibus. † Patet quia hæc bona fides requiritur ſaltem in 7 initio præſcriptionis ex eodem Iure Ciuili, ob idque ſcies in formanda præſcriptione, Ius Canonicum & Ius Ciuile aliquando conuenire, & aliquando differre, eo quod Iure Ciuili bonam fidem exigimus in poſſeſſore ad vſucapionem, ſufficere tamen, vt eam habuiſſet initio poſſeſſionis; nam ille qui cœpit poſſidere; quamuis poſtea cognuſcat rem eſſe alienam, nihilominus ei perſeuerat vſucapio ex *dicta l. bona §. 1. ff. de acquirendo rerum dominio, l. penult. ff. pro emptore, dicta l. vnica, Cod. de vſucapione transformanda*, cum aliis *num. 1.* adductis, quod ita procedit, ſi nihil aliud præter malam fidem obſtaret vſucapioni, quod vt rectè notat Donellus, *lib. 5. comment. Iuris Ciuilis, cap. 17.* ſic accidit in rebus immobilibus, cùm in illarum poſſeſſione, quamuis poſſeſſor malam fidem habere incipiat, non tamen aut vi poſſidentur, aut furtiuæ fiunt, cùm earum rerum furtum fieri non poſſit, § *quod autem, inſtit. de vſucapionibus*, vbi omnes agnoſcunt quod Ius Canonicum non admittit, nec probat; imò potiùs ex noſtro Textu, & *dicto cap. vigilanti*, cum aliis deteſtatur quamlibet præſcriptionem, quocumque interueniat mala fides: ſic Balboa *in dicto cap vigilanti, à num. 47. & 52.* Graña *num. 5.* cum infinitis: *hic* Barboſa *à num 3.* vbi *num. 4.* refert quod poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit; Balbus *p. 3 hoc tit. quæſt. 13. num. 1.* Couarruuias *lib. 1. variar. cap. 9. num. 5.* Molina *de primogeniis lib. 2. cap. 6. num 67.* Bunacoſ *commun. criminal* verbo *præſcriptio, fol. 92.* Maſcardus *de probation. concluſ. 999 num. 1 & concluſ. 1213. num. 20.* Seraphinus *deciſ. 614. num. 4.* Faquin *lib. 1. controuerſ cap. 64 & 65. & lib. 8. cap. 31. 32. 33.* Antonius Faber *lib. 8. coniectur. cap. 3. & lib. 7. cap. 13.* Idem *de erroribus pragmaticorum, decade 41. errore* 10. Donellus *lib 5. commentariorum, cap 17 & lib 4 cap. 12.* Solorzanus *de Iure Indiarum, lib. 3. cap 3.* Cuiacius *lib 3. obſeruation. cap. 7 lib. 18 cap 27. lib. 20. cap 35.* Idem *lib. 6 quæſtionum Africani, in l. generaliter 26. ff. de noxalibus actionibus*, Duarenus *in paraphraſi ad titulum de diuerſis & temporalibus præſcriptionib.*

Rebardus

Digitized by Google

Reberdus *lib. ſingulari de vſucapionibus*, Robertus *lib. 3. ſentent. cap. 5.* & alij generaliter, ſic ſentientes.

8 Sed quare ſic de Iure Canonico ſit ſtaturom, & non de Iure Ciuili, non eadem eſt ratio Doctorum varientium in ea præſtanda, vti videre poteris præſcribentes, tam hîc, quàm *in dicta regula poſſeſſor de reg. Iuru in dicto cap. vigilanti. cap. ſi diligenti, hoc tit. in cap. veniens eodem. cap omne quod 25. quæſt. 2. cap. ſi virgo 32. quæſt. 2.* & in altis etiem Iuribus Ciuilibus, & inter illas ſequens ratio ſortior, nempe, nam diuturnitas temporis bonam fidem non præſtat ex iam dictis, & dicendis infrà de fide bona requiſita ad præſcriptionẽ centenariam, & immemorialem, cum raoro ſint grauiora peccata, quando diutius infelicem
9 animam detineant alligetam. † Vnde cum omne, quod non eſt ex fide, peccatum ſit ea noſtro Textu iuſta de cauſa hîc ſtatutum eſt, & in prædictis iuribus Canonicis, quod nullo tempore, deficiente bona fide præſcriptio procedat.
10 † Deinde quia cum nullus delinquens per ſuom peccarum, & eius continuationem ex legis anthoritate acquirat præmium, vel commodum aliquod ex regula Text. *in c. intelleximus de Iudiciis*, vbi de excommunicato latè dixi, & *in cap. ex tenore de reſcriptis*, cum aliis conſtat, vt ſi malæ fidei poſſeſſor vllo tempore præſcriberet, iam delinquens ipſe per ſuam malitiam, nequitiam, & peccatum, etiam continuatum contra omnem Iuſtitiem retinens alienam rem, præmium, & commodum acquireret, ſcilicet Dominium eiuſdem rei, vel Ius alienum, quod præſcribit, *l. 1. ff. de vſucapion.* Barboſa *hîc ſub dicto n 4.* ex Soto *lib. 4. de Iuſtitia, & iure, quæſt 5. art. 8.* & aliorum ſcribentium *in dicto cap. vigilanti*, & *hîc* Greſia *n. 2.* vbi dicit cum Couarruuias *in regula poſſeſſor 2. p. § 2.* & Anaſtaſio Germon. *de ſacror. immunit. lib. 3. cap. 12. & 13.* vſucapionem non eſſe introductam ad defendendum malitias, nec ad finem pecceti, vt res aliena retineatur, vt contrectetur, ſed tantùm ad tuendam innocentiam, ſeu defenſionem illius, qui ignorant bona fide, & legitima cauſa rem alienam poſſidet.

11 Conueniunt tamen Ius Canonicum, & Ciuile circa præſcriptionem rerum mobilium, nam ſicut in iſtis ex regola generali noſtri Textus debet bone fides eſſe continua: ita ſimiliter de Iure Ciuili, hoc eſt in præſcriptione trienneli, & longi temporis, in quibus vtroque Iure bona fides initio poſſeſſionis deſideratur, ex *l. nunquam 31. ff de vſucapion. l. 2. § ſed ſi ſeruus communis, ff pro emptore, l. longi temporis, Cod. de præſcript. longi temporis.*

12 Et quare in his rebus, mobilibus hæc diuerſites de Iure Ciuili ſtatuetur, ac obſeruatur in rebus immobilibus, ea nempe eſt quia ſi aliquis eas retineat fraodulenter eas contrectat; ita vt ipſo facto fiant furtiuæ, & invſucapibiles, *§ furtiuæ inſtit. de vſucapion. l. ſequitur, §. quod autem cum ſequenti, l. vbi lex, l. non ſolum 33. ff. de vſucapion. l. fin. ff. de vi bonor. raptorum. l. ſi partem, Cod. de vſucapione pro emptore l. 4. tit. 29. p. 3.* docent, & declarent rectè Conenus *lib. commem. cap. 15.* Donellus *lib. 5. comment. cap. 25. cum ſequent.* Couarruuias *in dicta reg. poſſeſſor 2 p § 9.* Petrus Gregorios *3. p. Syntagmat. lib. 39. cap. 2.* Balduinus *ad leges Romuli cap. 9 & cap. 11.* ſic intelligendi Balboa *in dicto cap vigilanti, n. 47. in fine & n. 52.* Graũe *ibi n. 3. in fine.*

Ex his iam lucem acceperunt illa Iura Ciuilia, *num. 1.* adducta; reſtat enim intelligere alia in confirmationem adducta, vbi videtur probatum, non obſtare, vt à principio cum mala fide incipiet præſcriptio ad hoc, vt legitimè proſequatur contra regulam Iure Ciuilis, exigentis à principio, ſaltim bonam fidem ex Iuribus antea adductis *dicta num. 1.* † Non inquam ob- 13
ſtat primo Textus *ibi* adductus *in l. ſi vir vxori 3. ff. pro donato*, quia reſpondeo ideo in ea ſpecie vſucapionem proceſſiſſe, quia quamuis vxor in genere donationis errauerit, exiſtimans generaliter donationes omnes inter coniuges eſſe permiſſas: tamen in ſpecie donata minimè errauit, ſiquidem res à marito donata non erat ipſius mariti, ſed aliena, ex qua donatione maritus non efficiebatur pauperior, & ſic merito vxor vſucapere potuit cum non errasset in Iure, ſed in genere donationis: ſic intelligunt, Couarruuias *in dicta reg. poſſeſſor. § 4. num. 10.* Oſualdus ad Donellum *lib. 5. comment. cap. 14. littera B*, Orbomanus *lib. 12. obſeruat. cap. 17.* Cujacius *in l. 1. § fin. ff. pro donato*, Antonius Faber *lib. 7. coniecturarum cap. 13.* Eſchifordegerius *lib. 2. tractatu 26. quæſt. 4.* 14

Item intelligitur, Textus *in dicta l. ſi finita, §. Iulianus de damno infecto*, de qua latè adduxi ad intelligenda primum, & ſecundum decretum *in cap. quoniam frequenter, §. in aliis. vt lite non conteſtata n num. 93. & 95.* & *in Rubrica de cauſa poſſeſſionis, num. 18.* & præter ibi dicta, ad propoſitum reſpondet Cujacius *lib. 6. ad Affricanum*, miſſum in poſſeſſione ex ſecundo decreto vſucapere poſſe, quia licet cognoſcat rem eſſe alienam; non tamen dici poſſe poſſeſſorem malæ 15
fidei. † Quia interim dum poſſeſſio durat, dicitur Dominus bonitarius, & impleta vſucapione, quiritarius Dominus appellatur cum bone fide, & iuſto titulo poſſideat, emptore pretore, ex *l iuſte poſſidet ff. de acquirenda poſſeſſione*, quod declaratur ex infrà dicendis in quibus conſtat mala fides, & ſcientia rei alienæ, vberius hoc dubium explicaui *in dicto §. in aliis q. 4.* dum egi de illa quæſtione, an miſſus in poſſeſſionem ob contumaciam rei ſi ſciat rem eſſe alienam, poſſit eam præſcribere ex miſſione ex ſecundo decreto. 16

Et intelligitur Textus *in dicta l. ſequitur §. ſi viam 27 ff de vſucapion.* nam vt Cujacius *lib. 5. quæſtionum Pauli in dicto, §. ſi viam*, & ſi to me vi expulerit ab illa via, ſeu ſeruitute, de qua ibi adhuc, non obſtante mala fide ſeruitutem à te acquiri: tamen illam malam fidem non nocere, quominus acquiſitio procedat, quia ibi non agitur de ſeruitutis præſcriptione, ſed tantum de ſeruitutis amiſſione, quæ ruſtica ſeruitus per non vſum amittitur; cumque eiiciens nihil detineat alienum, nihilque poſſideat malæ fidei poſſeſſor, non dicetur: ſic hic intellectus colligitur ex verbis: ibi, *per longum tempus amiſſum viam.* 17

Item accipit lucem Textus *in dicta l. ſi pignora § fin. ff. eodem*, quo conſtat, vt ſi quis iuſſeris Titio, vt fundum nomine mandati vendet, & nomine proprio emat, poſſit eam præſcribere, adhuc ea mala fide interueniente: nam Cujacius, Angelus, & Paulus *in dicto, § fin.* intelligunt emptorem is, qui fefellit mandati fidem præſcribere aduerſus alios, ſi nomine proprio emit; cum emiſſet ab eo, quem verum Dominum eſſe credebas, ſed non præſcribere aduerſus mandantem cum mandati actione, 18

actione, ad rei traditionem compelli poſſet, vt conſtat ex vltimis verbis illius Textus & ex *l.res ex mandato,ff.de acquir.rer.Dominio.*

19 Nec obeſt vulgare principium additum, *ſuprà num.3.* verſic. *tum etiam*, quia reſpondeo, vt quamuis naturali ratione præſcriptio ſit inuenta & ratio illa militet,tam in in bonæ,quam in malæ fidei poſſeſſore, verum ratio illa magis vrget, quoad prohibitionem præſcriptionis cum mala fide, eo quod in ſe continer peccatum,& periculum animæ ex iam adductis in ratione decidendi: docent in terminis Graña *in d.c. vigilanti hoc tit. n.14.* alia colliges ex Balboa ibi multa ſcribente.

20 Nec etiam obſtant verba Textus noſtri,*& dicto cap.vigilanti ſuprà* in verſic.*vt ergo*, quia reſpondeo, *vt infrà quæſt.2.* videbis Ius Canonicum auferre omnem præſcriptionem,etiam longiſſimi temporis centenariam,ſiue immemorialem,mala fide introductam, & continuatam, nec aliud ſuadere relata ibi verba Pontificis *in dicto cap. vigilanti*,ibi *Epheſinius Imperator*, quia ibi ſolum demonſtrat Pontifex non fuiſſe cognitam antiquitus triennalem, & quadragennalem præſcriptionem,eo vſque Epheſinus primus inuentor fuit,& legiſlator ea ratione, de qua Pontifex ſcribit, ibi *Propter vitandam miſerorum ſegnitiem,& longi temporis errorem, & confuſionem.*

21 Ad ſecundam quæſtionis partem, an iuſta de cauſa de Iure noſtro Canonico detur præſcriptio cum mala fide,aliquid adduxi, *in cap.1.ſuprà hoc tit. quæſt.1.* verſic. *nec obeſt*, ſed his longè agens videtur pro affirmatiua ſententia Textus ille, ſiquidem deficiente in eius deciſione non ſolum titulus de cuius neceſſitate dixi ſuprà *in cap. ſi diligenti hoc titulo*, & in illa ſpecie, qui locum alterius Diœceſis conuertit,non habuit ſuæ poſſeſſionis titulum; item deficiente poſſeſſione requiſita, de qua dixi ibi, & latè *in cap. illud, cap. Sanctorum, cap.de quarta*, & aliis huius tituli; item deficiente tempore præfinito ad præſcribendum contra Eccleſiam, ſcilicet quadraginta annorum ex dictis Iuribus, cùm hic ſolùm de triennio fiat mentio. Demum deficiente bona fide, iuxta Textum noſtrum, *in cap. ſi diligenti, cap.vigilanti hoc titulo, cap.poſſeſſor, de regulis Iuris, l.ſi aliena* 10. *l.vbi lex* 24. *l.celſus* 27. *ff.de vſucap. l.2. l.empter, Cod.de præſcriptione longi temporis, cum aliis num,1. adductis*, cum ibi reuera bona fides nequeat adeſſe in præſcribendo, eo quod præſcribens, ſciat locum à ſe conuerſum, alterius Epiſcopi eſſe, ſimilis eſt deciſio *in cap. placuit* 16.*quæſt.3.* ergo euenit, vt de Iure Canonico ſit caſus, in quo deficiente integro præſcriptionis tempore, bona fide adhuc præſcriptio,& vſucapio legitimè procedant,

22 Quare Abbas, Felinus, Imola, Pariſius *numero* 2. *&* 8. Alexander de Neuo *num.* 1. *&* 14. Butrius *num.* 7. Alciatus 80. Gomeſius *in regula de triennali poſſeſſore, quæſt.*42. & ibi, Mandoſius *quæſt.*7. Couarruuias *in dicta regula poſſeſſor,* 2. *p.* §.11. *num.fin.* Menchaca *controuerſ.illuſtr. cap.*72. *num.* 7. & alij Doctores communiter dixerunt veram eſſe totam præſcriptionis ſubſtantiam deficere in ſpecie illius Textus particulari fidei fauore; ita vt ſingulare ſit ibi, vt præſcriptio admittatur cum ſcientia rei alienæ. Et taliter procedere exiſtimant Doctores, & relati à Baldo *de præſcriptionibus,2.p.3.p.princip.quæſt.*14.*in fine,* Ripa *de peſte,p* 3.*n.*253.Auendaño *lib.1.de exequend. mandatis, cap.2.n.*22. legem Canonicam interueniente iuſta cauſa, poſſe inducere præſcriptionem cum mala fide; ita vt legis Canonicæ authoritas hoc in caſu poſſit à peccato excuſare præſcribentem cum mala fide; imò & poſſe ex iuſta cauſa tempus ad præſcribendam rem Eccleſiaſticam moderare; nam cùm de Iure Eccleſiaſtico quadragenale tempus ſtatuatur,& hoc ſolo triennio præſcriptio perfecta ſit, quo pacto negari poterit, vt quemadmodum ob Reipublicæ vtilitatem lex Ciuilis abbreuiat, *vt in l. qui agros, l.locum, Cod.de omni agro deſerto, lib.*11. Et de Iure Canonico in fidei fauorem triennium ſufficiat,*in dicto cap.*1.ſic etiam ſine bona fide introducta præſcriptio excuſata à peccato legis Canonicæ indulto, vt etiam contingit de Iure Ciuili in præſcriptione longiſſima, iuxta adducta *ſuprà in cap.*1. *huius quæſtionis.*

Adhuc verò dicendum exiſtimo nunquam cum 23
mala fide præſcriptionem procedere ex noſtro Textu, & aliis iam relatis, nec aliud apparere ex Textu *in d cap.1.hoc tit.d.cap placuit* 16.*q.*3. ita vt mala fide ibi præſcriptio procederet; taliter vt non obſtante iniuſta retentione, ſeu poſſeſſione rei alienæ, præſcriptio procederet: voluit ibi Africanum Concilium efficere,quod Epiſcopum locum aliquem ad fidem conuertens, poſſit legitimo triennio præſcribere illum,& hoc modo negligenti Epiſcopo pœnam irrogari,iuxta peculiarem præſcriptionis inſtitutionem; non enim præſupponit ibi mala fide præſcribentis locum illum conuerſum,quæ nequaquam poteſt admitti, nec etiam fauore fidei. † Ad cuius defenſio- 24
nem nequaquam licebit peccatum admittere, eo quod lex Pontificia peccato, nec momento conſentiat ex regula Textus *in c.litteras de reſt.ſpol.* vt *ibi* latè adduxi *cap.ſuper eo 4 de vſuris,cap.Inquiſitioni* 44.*de ſent.excom.* cùm alienum detinere peccatum ſit,& contra præceptum Diuinum,cui lex Pontificia detrahere non poteſt, *cap. ſunt quidam* 25.*q.*1.*cap.fin de conſuetudine.*

Vnde Couar.*vbi ſuprà*,vt difficultatem expen- 25
deret *d.cap.1.& c.placuit* 16 *q.*7. exiſtimauit Epiſcopum conuertentem non habuiſſe ibi malam fidem, nec rei alienæ ſcientiam, ſed iuſtam poſſidendi cauſam, & iuſtum titulum; eo quod Epiſcopus in conuerſione ſuorum locorum negligens videtur, ea loca deſerere, quaſi titulus præſcriptionis ſit pro derelicto: ita expendens per Iura, *in d.l.locorum,l.qui agros,Cod.de omni agro deſerto, lib.*11.de quibus iã *ſupr.*aliqua dixi, cùm tituli pro derelicto ſubſtantia ſit, rem iam non eſſe delinquentis,cùm primum alter illam occupauerit,*l.1. cum ſequentib.ff.pro derelicto.l.præter 7.§ fin.l.ſi finita* 15.§.*non autem ſtatim.ff.de damno infecto.* † Hæc 26
enim interpretatio Couarr.eam difficultatem patitur,nempe quia qui rem dereliquit,cùm primum alter rem occupauerit,nullum ad eam videtur habere regreſſum,ex *d.l.1.& per totum, ff pro derelicto,*ſed Epiſcopus negligens in ſpecie *d.cap.*1.intra tres annos poterat recuperare locum ab alio conuerſum; eo quod nondum erat impleta præſcriptio: ergo conuertens non potuit pro derelicto poſſidere.

Ob idque exiſtimo dicendum non pro dereli- 27
cto,ſed authoritate Concilij Africani poſſidere conuertentem,fundata in eo,quod proprius Epiſcopus locum deſeruit,cùm negligeret illum ad fidem conuertere; non adimplens miniſterium ſui officij, in cura & adminiſtratione quam debuit impendere; ſicque ex tali deſertione, ſeu negligentia

gentia procedere, vt poſſeſſio conuertentis locum incipiat eſſe legitima ratione, cuius acquirat per tempus legibus definitum præſcriptionem.

28 Nam ſicut agrum deſertum nouus colonus acquirit biennio ex *dict. l. locorum, l. qui agrum, C. de omni agro deſerto, lib.* 11. ob negligentiam nolentis excolere agrum tributarium Reipublicæ; ita vt illud biennium detur antiquo poſſeſſori negligenti ad repetendum: ſic ex *dict. c.* 1. locum conuertens conuerſum dignitati, ſui authoritate Concilij acquirere poteſt triennio irreuocabiliter, quia quidam quaſi contractus geſtus videtur inter proprium Epiſcopum, & conuertentem, vt proprio admonito ſex menſes negligente ex *d. c. placuit*; deindeque per triennium, non repetente locus conuerſus in conuertentis Eccleſiam transferatur; ita vt ſicut antea ad Eccleſiam Cathedralem proprij Epiſcopi pertinebat lege diœceſana; & nunc ad Eccleſiam conuertentis pertineat lege, & beneficio conuerſionis, Authoritate concilij Africani fundato; optime conſiderat, *hic* Balboa *num.* 18. cum aliis Barboſa videndus, *à n.* 8. vbi argumenta refert, & ea diſſoluit ex multis bonis Authoribus. Grana *n.* 1. *&* 21. cum aliis per eum relatis.
29 † Cumque iam dixerim ex *dict. l. ſi finita, §. Iulianus ff. de damno infecto*, quod qui poſſidet rem ex ſecundo Iudicis decreto eam præſcribere poſſit, eo quia authore prætore poſſidet, etſi ſciat rem alienam poſſidere, & ex eo, quia cui ſeruus noxali Iudicio à bonæ fidei poſſeſſore datur, eum poteſt vſucapere, quamuis ſciat alienum eſſe ex *l. generaliter* 28. verſic *& ſecundum ff. de noxalibus actionibus*: ſequitur vt conuertens locum Iuſte illum poſſideat, dum à proprio Epiſcopo intra triennium, non repetitur, bonæ fidei poſſeſſor cenſeatur.

30 Vnde conſiderari oportet in ſpecie, *d. cap.* 1. *& c. placuit*, omnia requiſita ad præſcriptionem inueniri, *titulus*, nempe qui datur, & fundatur in conuerſione loci ad fidem, & in deſertione proprij Epiſcopi *poſſeſſio*, nam illã conuertens habet à die conuerſionis, ea ſolo conuerſionis actu, ſi quidẽ lex per actus fictos, abſque corporali poſſeſſione, poſſit poſſeſſionem transferre ex *l. quod meo* 18. *ff. de acquir. poſſeſſ. l.* 45. *Tauri*, vbi DD. Regnicolæ latiſſime agunt ſic limitantes regulam, *in l. cum heredes* 22. *ff. de acquir poſſeſſ.* bona fides deſiderata hic, & *in d. c. vigilanti, hoc tit.* cũ aliis quia adeſt authoritate Concilij Africani introducta reſpectu conuertentis locum ad fidem: ſic Balboa *ibi n.* 19 *&* 20. quod clarius apparebit ex duobus dubiis ſequentibus, ſcilicet de differentia bonæ fidei, & malæ, item & quid in propoſito ſibi velit conſcientia: ad alia inquam, quæ ſolent ibi, ab interpretibus adduci pro explicatione illius Textus cum Textu *in d. c. placuit*, videbis quæ longe affert, Barboſa *ibi à n.* 3. & in verſic. *ad tertiũ*. Balboa *à n.* 23. præter illa, quæ iam ego retuli, *in d. c.* ſuper illo dubio, an habita prius monitione contra negligentem repetere locum ab alio conuerſum conuertens impleat præſcriptionẽ, ſex menſibus tranſcurſis, ex *d. c placuit*, vel præter illos ſex menſes, debeat triennium currere iuxta Textum *in d. c placuit*: late inquam agunt Balboa *à d. n.* 23. *ad fin.* & Barboſa *in d.* verſic. *ad tertium*, vbi cum aliis videbis, ne longe extra bonam fidem, de qua nunc inquiro, agam.

31 Ad tertiam quæſtionis partem de differentia inter malam fidem, & bonam, vt reſpondeas adnertes ad ea, quæ cõmuniter adducere ſolent inſtitutarij *in §. ſi quis à non Domino de rerum diuiſione, & in §.* 1. *inſt. de officio Iudicis*, & vtrobique Pichard, plura adducens ex bonis authoribus, ad quod adiunges quæ adduxi *in tit. de reſt ſpoliat* & præcipue, *in c. grauis, & in c ſæpe eodem*; ſed in propoſito exiſtimo ſic ſcribendum bonam fidem, vel malam eſſe in duplici differentia, nam alia eſt vera bona, vel vera mala, alia vero ficta bona, vel ficta mala fides, bona fides vera dicitur, quãdo quis probabiliter putat rem eſſe ſuam; aut illum, aquo illam accepit Ius habuiſſe illius diſtrahendæ, iuxta mentem Iuris conſulti, *in l. bona fidei* 110. *ff. de verb. ſignif.* in verbis, ibi, *bona fidei emptor eſſe videtur, qui aut ignorauit eam rem eſſe alienam, aut eum, qui vendidit, Ius putauit vendendi habere*, idem, *in l* 3 *ff. ad leg. flauiam de plagiariis, & in l. qui à quolibet* 27. *ff. de contrahenda emptione, & in d. § ſi quis à non Domino de rerum diuiſione & in §. Iure Ciuili, inſt. de vſucap. l. apud antiquos, §. cum igitur ff. de furtis, l.* 49. *tit.* 28. *p.* 3.

Econtra verò malam fidem habere dicetur qui rem accipit ab eo, quem Dominum eſſe non credebar, vel non alienandi habere poteſtatem, & ſic Menchacã *lib.* 2. *contr. illuſtr. c.* 27. *in princ.* dicit eſſe medium quoddam inter bonam fidem, & malam nempe dubietas, nam qui nec bonam fidem, nec malã habet dicitur dubius: arg Text. *in l.* 1. *§. ſciendum ff. de tributaria actione*, & ſic quod is, qui dubitat, non dicatur eſſe in bona, nec in mala fide: ſentit Gloſſa *in l* 1. *C. de acquir. poſſeſſ* *Gloſſa in l.* 2. *ff. pro ſoluto*, Gloſſa *in l.* 3. *§ generaliter, ff. de acquir. poſſeſſ.* docet Couar. *in reg. poſſeſſ.* 2 *p. §.* 7. 32

Vnde deducunt interpretes veram, & malam fidem non eſſe quid Iuris, ſed quid facti, quia id pendet ex propria vniuſcuiuſque conſcientia, quã Ius nullo modo poteſt inducere, nam ſi poſſeſſor credat rem, quam poſſidet eſſe alienam, nequibit Ius efficere, vt ille veræ bonæ fidei poſſeſſor ſit, nec è conuerſo, vt ſit poſſeſſor veræ malæ fidei, ſi poſſeſſor credat rem eſſe propriam, vt aduertit, Couar. *d. §* 7. *n.* 6 Balboa *in c. vigilanti, hoc tit. n.* 9. *&* 10. Videndus *n.* 14 Ioannes Garcia *de expenſis, c.* 23. *n.* 12. etiam poſſit efficere Ius, vt poſſeſſor nõ gaudeat illis, quibus in Iure gaudet bonæ fidei poſſeſſor, ex his enim oriuntur dubia inquirenda an dubius malam fidem habere dicatur vel bonam, & an credens rem eſſe ſuam ex craſſa, & ſupina ignorantia facti, dicatur bonam habere fidem, de quibus *infra*, dico, vnde iam ad vltimum de conſcientia deueniamus. 33

Ad vltimam quæſtionis partem quid in propo- 34
ſito Text. noſtri, & materiæ ſit cõſcientia, reſpõdeo conſciẽtiã dici fidẽ, vel quia eſt credulitas quędã circa proprios actus vel quia ſicut fides includit iudiciũ, quo aliquid Iudicãtes credimus, ita cõſcientia, quæ eſt applicatio ſcientiæ, ad ea, quæ agimus, ſecundũ D. Thom. 1. 2. *q.* 19. *art.* 4. *&* 5. *& quodlib.* 3. *art.* 26. importat Iudiciũ, quo de noſtris actibus, bonis, vel malis practice Iudicamus, ſecũdùm Couar. *lib.* 1. *var. c.* 1. *in princ.* Caſtrum *de lege pœnali, lib.* 2. *cap.* 11. *pag. paru.* 151. itaque fiet vt quando conſcientia; id eſt exiſtimatio mentis reſpondet animo, & animus rem apprehenſam habet, vt ſuam ſic & exiſtimatio mentis, (quæ cõſcientiam dicitur) credit illam rem eſſe ſuam: tunc bona fides ex parte mentis poſſidentis, dicitur taliter, vt qui ita poſſidet bona fide dicatur poſſidere, ſed quando animus (hoc eſt voluntas) rem habet vt ſuam & conſcientia,

ſeu mentis exiſtimatio, eredit eſſe alienam, dieetur mala fides; ita vt qui ita poſſidet dicatur malafide poſſidere, ea Auguſt. relato, *in c. ſi virgo 34. quaſt. 2.*

35 Ea his enim cum Paulus dicat ad Romanos 14. *omne, quod non ex fide peccatum eſſe*, & fides accipiatur his in noſtro Textu pro conſcientia Pauli Authoritate, Iuxta explicationem Gloſſæ, & Doctorum hie: ſequitur dicendum ea mente Textus noſtri omne id, quod non eſt ex conſcientia, vel ſecundùm conſcientiam, & ita contra illam eſſe peccatum, non tantùm, vbi conſcientia recta eſt, ſed etiam ſi falſa ſit, & erronea, & declarat Pontifex *in dicto cap. litteras de reſtitut. ſpoliat. cap. per tuas 36. de ſimonia*, D. Thomas *dicto art. 5. & 6. & dict. quodlib. 3. art. 27.* vbi argumentis contrariæ partis reſpondit, *& quodlib. 8. art. 14.* Nauarrus *in manuali, cap. 27. num. 280.* Silueſter verbo *conſcientia*, & alij ſummiſtæ, *in eodem verbo*, Barboſa *hic n. 2.* Balboa *in dicto cap. vigilanti*, vbi refert, *num. 8.* non leuem eſſe Theologorum controuerſiam.

36 † Quid ſignificet conſcientia ideo quia plerique exiſtiment ad voluntatem pertinere alij, & melius potius ad vim, & facultatem rationis ſpectare, nam *conſcientia*, vt copiosè declarat videndus, Azor *lib. 2. moral. tit. 1. cap. 8. quaſtion. 2. eſt animi quadam vis, ratio, & lex, à qua de bonis, & malis operibus admonemur.*

Qvæstio II.

An in præſcriptione tricennali, ſeu quadragenali, deſideretur bona fides ſemper: An in centenaria, & an in immemoriali: Et an is, qui dubitat, ſi res ſua ſit, vel aliena poßit præſcribere: Et an Iuris error proſit ad præſcriptionem longißimi temporis: Et an credens ex ignorantia craſſa, & ſupina facti rem eſſe ſuam, cenſeatur habere bonam fidem ad præſcribendum?

Svmmarivm.

1 *Præſcriptio longiſſimi de Iure Ciuili cum bona fide actionem, & exceptionem producebat, cum mala fide ſolum exceptionem.*

2 L. ſi quis emptionis, §. ſed hæc quidem, C. de præſcript. 30. vel 40. annor. n. 3. 4.

4 *Spoliatus agens rei vindicatione probare tenetur Dominium.*

5 *Centenaria præſcriptio à principio deſiderat bonam fidem in præſcribente.*

6 *Antiqua, quæ hominum memoriam excedunt nullam probationem deſiderant, præter probationem famæ, ſed prærequirunt fidem bonam, n. 7.*

7 L. 1. §. fin. de aqua pluuia arcenda, l. hoc Iure, §. ductus, ff. de aqua quotidiana.

8 Cap. 1 hoc tit. lib. 6 *verſic.* niſi tanti.

9 *Dubitans practicè ſi res ſua ſit, ne quid præſcribere eam, ſi cum dubio cœpit poſſidere, n. 10.*

10 *Dubitans cum incipit poſſidere, non poteſt habere bonam fidem.*

11 *Dubitans an rectè poſſideat, qui bona fide incœpit poſſidere, nequit præſcribere, ſi dubitat practice, num. 14. 15. contrarium, à num. 16. 17.*

12 *Dubitans an id, quod facit ſit peccatum, incidit in peccatum.*

13 *Periculum amans peribit in illo.*

14 *Dubitans æquabiliter, nunquid rem, quam poſſidet ſua ſit, vel aliena, non tenetur ad reſtitutionem; ſecus ſi inæquabiliter, n. 15.*

17 *Poſſidentis conditio, potior eſt in dubio.*

18 *Dubitans an res ſua ſit, ſi ſimul dubitet, an poſſit eam præſcribere, non vſucapit.*

19 *Practicum medium non datur inter bonam, & malam fidem.*

20 *Dubium duplex eſt practicum, aut ſpeculatiuum, & quale vnumquodque in materia præſcriptionis.*

21 *Dubium ſuperueniens ſpeculatiuum, non interrumpit præſcriptionem, n. 22.*

22 L. ſi fur, §. 1. ff. de vſucap.

23 *Error Iuris qualiter proſit ad præſcribendum, aut non n. 24. 25.*

24 *Error Iuris reſiſtentis, differt ab errore Iuris non aſſiſtentis circa præſcribendum.*

25 *Error Iuris non conſtituit quem in bona fide, vt præſcribat.*

26 *Ignorantia craſſa, & ſupina facti rem eſſe ſuam, conſtituit quem in mala fide, vt præſcribat, & quando excuſabit, n. 28.*

27 *Ignoranter accipiens rem à fure emptione, aut donatione eam valet præſcribere.*

29 *Ignorantia Iuris clari non ſufficit ad præſcribendum.*

30 *Ignorantia facti, non Iuris, excuſat, & num ignorantia Iuris, valde dubij ſufficiat ad præſcribendum, n. 32.*

31 *Ignorantia Iuris inuincibilis producit bonam fidem, quoad fructuum acquiſitionem.*

32 *Error Iuris valde dubij, non impedit præſcriptionem.*

AD primam quæſtionis partem, iam ſupra 1
reſpondi ſub *quaſt. 2.* affirmans deſiderari
de Iure Canonico continuo bonam fidem, etſi
de Iure Ciuili cum mala fide poſſit procedere;
Iuxta Textum *in l. ſicut, l. omnes, l. ſi quis emptio-*
nis, §. 1. Cod. de præſcriptione 30. vel 40 annorum,
videbis addocta, in verſic. *vt ergo cum aliis*; ea
tamen in Iure Ciuili obſeruabatur differentia,
ſcilicet, quod præſcriptio iſta longiſſimi tem-
poris cum bona fide actionem, & exemptio-
nem producebat; cum mala verò ſolam exem-
ptionem, ea *dict. l. ſi quis emptionis, § 1.* † Cui 2
obſtat Textus *in §. ſed hæc quidem*, eiuſdem legis,
receptum eſt violento poſſeſſori à poſſeſſione
cadenti, rei vindicationem competere priori poſ-
ſeſſori: ergo Iure Ciuili in longiſſima poſſeſſio-
ne, & præſcriptione non dabatur exceptio præ-
ſcribenti ſed contra eum actio, nam rei vindica-
tio actio realis eſt, quæ pro conſtanti præſuppo-
nit Dominium, *l. officium, ff. de rei vindicat. §. actio-*
num inſt de action.

Sed huic difficultati cõmuniter occurrunt DD. 3
quod in ſpecie, *in d. §. ſed hæc quidem*, competit rei
vindicatio abſque vlla probatione Dominij, pro-
pter magnum ſpoliatis conceſſum priuilegiũ, vt
à te omnia reſtituantur, *c. in litt. de reſtit. ſpoliat.* ſic
reſpondent Bart. *in l. pen n. 4 ff de condit. inſtit.* Ca-
ſtrenſ. *in l. commodati, n. 6. ff. commodati*, Balbus *de*
præſcript. 2. p. 3. part. quaſt 6. num. 8. Gomez. *in l. 45.*
Tauri, n. 183. † Hunc verò intellectum non admit- 4
tit Balboa *in c. vigilanti, hoc tit. ſub n. 53.* eo quod
multo verius eſt ſpoliatũ agentẽ rei vindicatione
ad

ad dominij probationem diſtingui, vt reſoluit Iaſon *in l.naturaliter*, §. *nihil commune*,*n*.120.*ff.de acquirenda poſſeſſ.*Ripa *in cap.cum Eccleſia Sutrina*, *n*.16.*de cauſa poſſeſſ.& prop*.& *in l*.4.§.*cato*,*n*.29. *ff. de verb. obligat*. Nec obſtare ait Balbos *d*. §. *ſed hac quidem*, probans ibi declaraſſe Iuſtiolanum ſuam ſententiam, quam propoſuerat, *in d*. §.1. *dict.legis*.ſi quis emptioois,videlicet poſſeſſotem malæ fidei nullam habere actionem,ſed tantummodo exceptionem, ſi aduersùs eum ageretur; quam diſpoſitionem videtur, vt Iuſtinianut deciatet procedere in illis detentatoribus, qui ſine violentia rem nacti ſunt,nam ſi rem nanciſeantur mediante violentia,nec eis competeret actio,nec exceptio ex conſtitutione Iuſtiniani *in d.*§.*ſed hac quidem*, ita deducens ex verbis ibi,*ſed hac quidem ſuper illis detentatoribus,qui ſine violentia rem nacti ſunt*, junctis ſequeoribus ibi,*nam ſi quis rem violenter abſtulerit*, &c.

5 Ad ſecuodam quæſtionis partem, de præſcritione centenaria,nunquid per continuationem à principio bonam fidem deſideret, & reſpondeo affitmatinè ex noſtro textu, & aliis,vbi abſolutè in omoi præſcriptione ſemper ea bona fider deſideratur, vt adduxi, *ſup.in c.cum vobis* 14. *hoc tit*. verſic. *ad ſecundam*, vbi longè egi de centenaria præſcriptione, & eius effectibus; tum demum confirmatut ex proximè dicendis de immemoriali præſcriptione.

6 Ad tertiam quæſtionis partem,an bona fides à principio, & per continuationem deſideretur io præſcriptione immemoriali,videtur negatiuè reſpondandū, tum ex dictis *ſup.q*. 1,verſic.*& confirmatur quia*,deinde facit ea ratio,nā antiqua, quorum origo memoriā hominum exceſſerit,nullum genus probationis admittunt,præter probationē famæ, & ideo ſola fama ſufficit abſque aliis adminiculis:docent Gloſſ.*in l.atqui natura*,§.*cum me abſente*, *ff. de negotijs geſtis*. Dueñas *reg*.299. *n*.7. Ruin. *conſ*.13.*n*.3.*lib*.4.& *conſ*.103.*n*.15.*lib*.5. Tiraq *de primogeniis in præfatione*,*n*.103.Afflictis *decis*.277.*n*.1. Pariſ.*conſ*.23.*lib*.1.*n*.236. Baid. *in Authent.quas actiones*, *C.de Sacroſ. Eccl*.& *in l*.4.*C de probat*.Felin.*in c.veniens*. *n*.9.*de teſtib*.Lambertin, *de Iurepatronatus* 2.*p.lib*.2.*art*.9.*q*.10.ergo cum deficiat probatio per teſtes, non eſt cur in ea præſcriptione fides bona prærequiratur, quæ nequit apertè probari: ita tenent citati ſub *d*. *q*.1.

7 Adhuc verò ex regula generali noſtri textus dicēdum eſt præſcriptionē immemorialem prærequirere fidem bonā aliàs non procedera,primo authoritate D.Pauli, de qua textus noſter dicent omne,quod non eſt ex fide peccatum eſſe,& tanto eſſe grauiora peccata,quanto diotius animam detinent obligatam, vt dicit Gregor. Pontifex *in cap.fin.de conſuetud*.ergo eum qui eſt in mala fide rem alienam detinent peccet, nec poſſit abſque peccato obtinere legis beneficium: ſequitur vt præſcriptionem oon compleat,& ſic Pōtiſex hic, *in cap.vigilanti hoc tit*.declarat nullā præſcriptionem abſque bona fide valere,in qua generalitate includitur immemorialis:ſic denotant verba hic, *nulla valeat abſque bona fide præſcriptio*;quæ verba cum ſint vniuerſaliter negatiua omnem præſcriptionem,etiam immemorialem comprehendunt; ita hanc tenent Gl.*in c*.1. *hoc tit*. *lib*.6. verbo *niſi*, vbi Philipp.Francus,Angel.& Aretin.*in* § *furtiua inſt.de vſucapion*.Crauetta *in conſ*.146. Balb.*de præſcriptionib.p*.2.*p*.3.*princ.q*.6.Afflictis *dec*.368.*n*.10. Abbas,Panorm.*hic*,Couar.alios citans,*in reg.poſſeſſor.p*.2.§.8.*n*.4. Guid.Pap.*conſ*.91.*n*.5. Zaſius *in conſ*.16 *n*.51. *lib*.2. alios citat Anton. Gab. *tit. de præſcript. concl*.1.*n*.57. verſic.*contrarium*, & *n*.59. Faquin.*lib*.8.*controuerſ.cap*.26.Balboa *in cap. vigilanti hoc tit*.*n*.45.& alij relati à Menoch.de recuperanda, *remedio* 15.*n*.417.dicentes ſic eſſe intelligenda Iura, *in l*.1. §. *fin*. *ff*. *de aqua pluuia arcenda*,& *in l*. *hoc iure*, §.*ductus*, *ff.de aqua quotidiana*; eo quod in omnibus bona fides eſt præſupponenda.

8 Et ſic prædicta iura noo obſtant, vt retuli *in d*.verſic.*& confirmatur d.q*.1.nam ſunt intelligenda cum bona fide,nec text.*ibi*,adductus, *in cap*.1. *hoc tit.lib*.6.ex verbis ibi, *niſi tanti temporis allegetur præſcriptio*, quibus videtur poſt tot longiſſima tempora bonam fidem, non prærequiri ex præfata particula *niſi*, qua denotari videtur, quod quādo præſcriptio eſt immemorialis,nec titulus, nec bonā fides eſt neceſſaria:ſed Gloſſa reſpōdet ibi verb.*niſi*,illa verba non eſſe referenda ad bonam fidem, quæ indiſtinctè in omnibus præſcriptionibus deſideratur,ſed tantùm ad titulum,qui de Iure Canonico neceſſarius non eſt,niſi quādo Ius reſiſtit,vt iam notaui, *in cap.ſi diligenti hoc tit*. cuius rei obſeruatio non procedit ex noua Pontificis deciſione relata, *in d. cap*.1. quoniam immemorialis temporis,tranſcurſus ſufficit ad præſumendum titulum; ob idque rectè DD. relati concludunt bonam fidem in omni genere præſcriptionis deſiderari, ſiue triennali, ſiue longi temporis decem, vel viginti annorum, ſiue longiſſimi 30.vel 40.annor.ſiue centenaria,ſiue immemoriali. Et in hoc ſenſu intelliguntur plures, quos refert, & ſequitur Barb. *hic n*.6. inter quos Menchaca *quæſt. illuſtr. cap*.81.*n*.10. Menoch. *de Arbitrariis*, *caſu* 225. *à princip*. Velaſc. *conſult* 8. *n*.25. & *de Iure emphyt*. *q*.8. *n*.15. Molina *de primog. lib*.2.*cap*.6,*n*.67.

9 Ad quartam quæſtionis partem, an ſi quis dubitet ſi res ſua ſit, vel aliena, poſſit præſcribere exiſtimo diſtinguendum eſſe, nam vel ab initio dubitauit,an res ſua ſit,vel aliena,vel poſt iam inceptam præſcriptionem incidit in tale dubium, & quoad primam partem dixit Faquineus ex placito omnium Doctorum ita dubitantem,præſcribere non poſſe: ſic nihil aliud addens,*lib* 1. *Controuerſ.cap*.65. ſed hanc partem ſequuntur, *in leg. bonæ fidei* 48. *ff. de acquirendo rerum dominio*, & *in l*.1.*C.de vſucapione transformanda*, & *in l*, *cum hæres*. *ff. de diuerſis, & tempor. præſcription*. ratio eſt, nam ille,qui dubitans,an ſua ſit res,eam vſucapere incipit, peccat; quoniam rem ſuam eſſe non exiſtimat,ſed præſcriptio, quæ ſine peccato non eſt,nequit admitti ex noſtro textu: ergo præſcriptio,à dubitante inchoata,non poteſt ad præſcriptionem prodeſſe. 10
† Deinde quia ad præſcriptionem bona fides deſideratur; ſed is, qui dubitans incipit poſſidere, nullo modo videtur bonam fidem habere,nec facta comparatione ad quæſtionem ſpeculatiuam; videlicet, an res ſua ſit, vel nòn; quoniam non exiſtimat eam eſſe ſuam, ſed dubitat, nec facta comparatione ad quæſtionem practicam,videlicet an exiſtente eo dubio res illa ſua ſit,necne, liceat ei illam vſucapere, quin potius habito reſpectu,ad hoc practicum Iudicium, malam fidem habet, cum iſti illo iudicio in eo caſu conſcientia dictat,noo licere rem vſucapere: ſed immemorialis de fide ratio haberi debet per comparationem ad quæſtionem practicam; id eſt, habenda eſt ratio de dictamine conſcientiæ,

iuxta illud Pauli *omne, quod non eſt ex fide peccatum eſt*, in Textu noſtro ſic intelligendum, non de Iudicio ſpeculatiuo, niſi quatenus ex eo pendet fides, & dictamen conſcientiæ ad quæſtionem practicam; ergo qui rem incipit poſſidere dubitans an ſua ſit, vel aliena præſcribere non poteſt, cum non exiſtimet quoad Iudicium practicum, licitè poſſe rem poſſidere, ſed potiùs dubitet: docet Balboa *in dicto cap. vigilanti hoc titulo, numero* 15 addens ideo vulgò dici malam fidem non ſemper eſſe conſcientiam rei alienæ, ſed iniuſtæ poſſeſſionis, nam ille, qui mala fide poſſidet, iniuſtè poſſidere exiſtimat, vt iam dixi: videbis quæ congerit nouiſſimè Trulleoq. *in opere moral. lib. 7. cap. 4. dubio* 3.

11 Maius enim dubium adeſt, quando cum bona fide præſcribens incipit poſſidere, & poſtea dubitare incipiat, an res ſit ſua, vel aliena, & in hoc dubio video non parum diſcrepare Doctores, quos congerit hic Barboſa *n. fin.* in Gloſſa *nulla*; etenim quod præſcribere non poſſit probant Butrius *hic*, Dominicus de Soto *de Iuſtitia & Iure, libro 4. artic. 4. quæſtione* 5. quos adducit Faquineus *dicto libro* 1. *Controuerſ. cap.* 65. eo fundamento, quod præſcriptio requirit bonam fidem, ſed dubitans in bona fide eſſe non videtur, imò non procul eſſe à pec-
12 cato. † Quandoquidem is, qui dubitat, an id, quod facit ſit peccatum, in peccato inci-
13 dit, iuxta ſententiam illam. † *Qui amat periculum peribit in illo*, vt habetur, *in cap. litteras de reſtitutione ſpoliator.* & *in cap. in præſentia de ſponſalibus*; præcipuè ſi conſideres ex regula textus noſtri hodie bonam fidem exigi toto tempore poſſeſſionis, in qua non videtur eſſe, qui dubius eſſe incipit: hanc ſequuntur Pariſius *in cap illud hoc titulo, numero* 13. Imola *hic, num.* 36. Cumanus *in l. g. naturaliter, ff. de vſucapionibus, num.* 4. Angelus *in Floribus Theologor. in quæſt. de præſcriptione articulo difficult.* 2. verſic. *quo ita*.

14 Et licet Doctores exiſtiment, quatenus Gloſſa hic per illa verba *item quid ſi dubitet an res ſit ſua, & habet iuſtam dubitandi cauſam, adhuc dicitur bonæ fidei poſſeſſor*, in hoc puncto exiſtimari bonæ fidei poſſeſſorem; ſic & poſſe præſcribere, ſub illa diſtinctione; nempe, vt Gloſſa procedat in dubio iuſto, & ſpeculatiuo, ſi conſideres bonam fidem, prout Iure Canonico conſideratur alteram opinionem Butrij, & ſequacium procedere in dubio iniuſto, & culpabili, vel etiam in dubio practico, ſic vt ſi dubium ſit æquale, taliter vt non inclinet magis in eam partem, vt res ſit aliena, quam in aliam, vt ſit propria, non teneatur ad reſtitutionem, quia iuſtè poſſidet, vt reſoluunt Sairus *in claui Regia libro* 10. *tractatu* 1. *cap.* 5. *num.* 29. Bartholomæus à Sancto Fauſto *in ſpe-*
15 *culo confeſſorum diſputatione* 4 *quæſtione* 260. † Secus ſi dubitet inæquabiliter; ita vt ſi magis inclinet in eam partem, vt res ſit aliena, dicatur poſſeſſor malæ fidei, & reſtituere teneatur, vt docent Solan. *in* 2. 2 *quæſt.* 62. *art.* 6. *Controuerſ.* 4. *concluſione* 4. Bañez 2. 2. *ante quæſt.* 62. *in præamb. ad illam dubio vltimo, concluſione* 2. Petrus de Ledeſma *de Matrimonio, quæſtione* 45. *articulo* 1. *ad tertium*, Sanchez *eodem tractatu libro* 2. *diſputatione* 41. *numero* 10. vbi imò de dubio ad præſcribendum, & ad alia practicabilia de voto, hic accedit cum aliis nouiſſimè Trullenq. *vbi ſuprà dicto cap.* 4. *dub.* 3. *in fine, n.* 1. vbi poſtquam ex Couarruuia, Leſſio, Soto, & aliis nonnulla refert dicit ea intelligenda eſſe de dubio æquali, quod vinci non poteſt, facta debita diligentia; ſed ſi ſuborto dubio nullam diligentiam adhibeat, tunc & peccare ait, & non præſcribere, ſed ſi facta diligentia deprehenderit alterum habere maius Ius, tunc pro qualitate dubij teneri ad reſtituendum rem poſſeſſam; ſed ſolùm Ius ita ſit attenuatum, vt appareat ferè nullum teneri totam rem alteri reſtituere, ita ille cum Reginaldo *in Claui Regia lib.* 9. *cap.* 12. *n.* 17. qui alios citat.

Tamen adhuc alij Doctores abſque præfata 16
diſtinctione abſolutè docent quod etiam ſi pro altero qui non poſſidet rem fortiores videantur rationes, & coniecturæ, circa res proprietatis; Verùm ſi non ſunt vſque adeo efficaces, vt generare poſſent aſſenſum illius partis, ſed rem adhuc dubiam relinquant, quia dubia res æquè videtur vtramque partem tenere, & reſpicere; Ideò præſcriptionem cum bona fide inductam cenſeri Sanchez, qui ſe tractauit *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 9. *& lib.* 2. *cap.* 23. *n.* 179. Salas *in parte* 2. *q.* 21. *tract.* 8. *diſp. vnica, ſect.* 23. *num* 185. Bonacina *de reſtit. diſp.* 1. *q.* 2. *puncto* 2. *n.* 6. Balbus *de præſcript.* 1. *p.* 3. *princip. q.* 2. *&* 3. *p.* 7. *princip. num.* 17. Menochius *de arbitrariis, caſu* 225. *n.* 17. Menchaca *quæſt. illuſtr. cap.* 77. Barboſa *hic, n fin.* Abbas *n* 40. Pariſius à *n.* 48. Balboa *in dicto cap. vigilanti* à *n.* 17. cum aliis multis ab eo relatis, Faquineus *dicto cap.* 65. *lib.* 1. *controuerſ.* Molina Theolog. *de Iuſtitia, & Iure tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 63. verſic. *ſecunda concluſio*, Couarr. *in dicta Reg. poſſeſſor.* 1. *p.* §. 7. *à num.* 3. Nauarrus *in cap. ſi quis autem, num* 79. *de pœnit diſt.* 7. Sarmient. *ſelectar. cap.* 10. *à n.* 5. Iaſon, *in l.* 3. §. *genera, num.* 17. *ff. de acquirenda poſſeſſione*, Imola, & Felinus hic eam ſic probantes ex noſtro Textu principio iuncto cum fine ibi *definimus, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio*, (ſed in ſpecie noſtra poſſeſſor finem habet) ſequitur deinde Textus, *itaque oportet, vt qui præſcribit in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam rei alienæ*, tamen poſſeſſor in quæſtione propoſita non habet conſcientiam rei alienæ; quia qui dubitat, non dicitur habere ſcientiam, vt declarat optimè Bartol *in l. admonendi, num.* 18. *de Iureiurando* igitur præſcribere poterit.

Inſuper pro dicta ſententia faciunt ſequentia 17
nam cum in dubio potior ſit poſſidentis conditio, qui rem aliquam incipit bona fide poſſidere, quamuis ſuperueniat probabile dubium pro vtraque parte, licitè continuare poteſt poſſeſſionem, & eam ſibi retinere, cumque Ius Canonicum ſolùm deroget præſcriptionem, quæ ſine peccato fieri non poteſt, proculdubio iure Canonico non improbari poſſeſſionis continuationem dicendum eſt dubio probabili, poſtea ſuperueniente.. Deinde facit, nam qui dubius vſucapionem, vel præſcriptionem perficit, bonam fidem habet, habito reſpectu ad quæſtioné practicam: cuius in foro conſcientiæ eſt ratio potiſſima, eam iuſtè credat rem, quam bona fide poſſidere cœpit non obſtante ſuperuenienti dubio poſſe poſſidere ex iam latè adductis: ergò potius eſt vt ſequamur ſecundam ſententiam in dubio probabili, & practico;

ſcens

ſecus tamen, vbi aliter illud contingeret ex do-
ctrina Trulech. *ſup.* relati cum aliis.

18 Ex his notandum venit, quod ſi dubitans, an
res ſua ſit, ſimul dubitet, an liceat eam retinere, &
tamen retineat mala fide non continuat poſſeſ-
ſionem; ita vt præſcriptio ei non procedat, vt
expreſſe habetur, *in l ſi fur ff. de vſucapionibus*, vbi
dicitur ſi is, quod poſſidet, non putat ſibi licere
per leges vſucapere dicendum eſt, vt ſi erret, non
procedere tamen eius vſucapionem, vel quia non
bona fide videatur poſſidere, vel quia in Iure er-
ranti, non procedat vſucapio, de cuius legis intel-
lectu, iam alibi dixi, & dico, *dub. ſeq.* interim vide-
bis, Leſſium *lib. 2. de iuſt. c. 6. dub. 4.*

19 Secundò ex dictis notandum eſt, non dari me-
dium practicum inter bonam, & malam fidem:
nam ſi dubitet in principio habet malam fidem,
ſi dubitet, dum eſt in progreſſu, habet bonam, ſpe-
culatiuè, tamen qui habitat nec bonam, vel malam
fidem habet Leſſius *vbi ſuprà dub 3. num.* 12. Co-
uarruuias *in dicta reg. poſſeſſor. 2. p.* §. 7. videndus
Bartolomeus à ſancto Fauſto, *in ſuo ſpeculo diſpu-
tat. 4. quaſt. 4. & 5.* & Layman, *in Theologia mo-
rali, tomo 1. lib. 3. tractatu* 1. *cap. 8. num.* 10.

20 Tertio notabis ex dictis eſſe duplex dubium;
vnum practicum, alterum ſpeculatiuum, quale-
que ſit vnumquodque iam ex longe actis videre
poteris, ſed pro breui declaratione dico ſpecu-
latiuum eſſe cum quis dubitat, an res ſit ſua, vel
aliena; practicum verò cum quis dubitat, an poſ-
ſit illam ſine peccato retinere priori dubio inuo-
lutus, non ſemper peccat, nec ſemper eſt in ma-
la fide: nam etſi dubitet an res ſit ſua, vel aliena,
poteſt tamen credere, ſi iuſte illam poſſidere, &
retinere, donec depoſito dubio cognouerit rem
alienam eſſe. ſolus enim is, qui inuolutus eſt po-
ſteriori dubio peccat; & præſcribere non poteſt
21 nec iuſte poſſidere. † Ob idque quando dicimus
dubium ſuperueniens non interrumpere bonam
fidem, nec vſucapionem, vel præſcriptionem,
non loquimur de dubio practico; de illo vide-
licet, quo quis dubitat, an Iuſte poſſidere poſſit
ſed de ſolo dubio ſpeculatiuo, quo quis; etſi du-
bitet an res ſit ſua, vel aliena: credit tamen ſe iu-
ſte poſſidere: ſic Balboa *in dict. cap. vigilanti. hoc
tit. num.* 19 Faquinens *dict. lib.* 8 *controuerſ. cap.* 65.
in fine, quod videtur eſſe contra iam ſupra rela-
tum ex doctrina Barbuſæ non admittentis cum
multis diſtinctionem, quam retuli, & ipſe refert
22 ſequutus multos. † Imo Balboa *ſuprà*, contra
Molinam *de Iuſtitia, & Iure, tom* 1. *tract* 1. *diſ-
put.* 63. verſic. *dubium eſt*, hoc loco, *ex dicta l ſi
fur*, §. 1. infert quod ſi daremus, quod ille, qui
bona fide cœpit poſſidere, poſtea incipiat dubi-
tare, an res ſit ſua, vel aliena, & ſimul ex inſci-
tia dubitet, an exiſtente illo dubio, poſſe licite
eam retinere, reſpondet non bona, ſed mala fide
retinere, quia peccat in continuando poſſeſſio-
nem illam eo modo, nam ſufficit ad hoc, quod
conſcientia illa erronea dictet nefas eſſe rem il-
lam poſſidere, & ſic exiſtimat eo in caſu inter-
ruptam eſſe bonam fidem; & conſequenter
ipſam quoque vſucapionem, & præſcriptionem
interrumpi, de quo erit etiam legendus, Couar-
ruuias *in dicta reg. poſſeſſor. 2. p.* §. 8. *num.* 5 & ſic
Filiucius, *tract.* 31. *cap.* 8. *num.* 188. cum Molina,
& Couarruuias, & Trulench. *in opere morali dict.
dubio* 3. *cap.* 4. *lib.* 7. *num.* 2. *in fine*, dicunt quod
qui putat rem eſſe Petri, cum reuera ſit Pauli
ſimpliciter in mala ſit fide.

Ad quintam quæſtionis partem, an error 23
Iuris proſit ad præſcriptionem longiſſimi tem-
poris, Infertur ex proxime relatis, à verſic. *no-
tabis tertio*, & in hoc dubio inuenio triplicem
ſententiam, vnam prodeſſe per Textum *in cap.
peruenit de emptione, & venditione*, vbi nihil de
errore iuris dicitur. Secundò, quia in præſcri-
ptione longiſſimi temporis titulus non requiri-
tur, ſed bona fides ſufficit ex Iure Canonico
neceſſaria, error autem Iuris, bonam fidem non
impedit, *l. ſed etſi lege*, §. *ſcire*, *ff. de petitione
heredis*. ſic docent Paulus Caſtrenſis *in l. Celſus
non procul. ab initio, ff. de vſucapion.* & alij multi
à Couarruuias, citati *in dicta reg. poſſeſſor. p.* 2.
§. 7. *num.* 5. verſic, *ſecunda concluſio*. Et facit pro
hac ſententia aliud dictum contrarium, Filiucij,
Trulench. Couarruuias, & Molinæ iam relato-
rum, *num. præcedenti in fine*, vbi dicunt quod ſi
quis putat ex vno titulo, vt emptione, ſe eſſe in
bona fide; ex alio vero, vt donatione, putat
eſſe in mala, poterit præſcribere.

Sed alij diſtinguunt inter errorem Iuris reſi- 24
ſtentis, & errorem Iuris non aſſiſtentis, nec re-
ſiſtentis priori caſu dicunt præſcriptioni longiſ-
ſimi temporis non prodeſſe; poſteriori autem
prodeſſe: ratio eſt, nam ſi Ius reſiſtat poſſeſſo-
ri, dicitur eſſe in mala fide, quia contra Iura
mercatur, *l. quemadmodum, Cod. de agricolis, &
cenſitis*; mala fides verò præſcriptioni eſt impedi-
mento, de qua ex Iure Canonico, ex noſtro
Textu, ſi vera non reſiſtat, tunc poſſeſſorem
eſſe in mala fide dicunt, & conſequenter præſ-
ſcribere poſſe: ita Couar. iam allegatus, *d.* § 7. *n.* 5.
verſic, *hac autem concluſio ſecunda*.

Verùm Faquineus vtramque impugnando ſen- 25
tentiam, *lib.* 8. *controuerſ. cap.* 28. cum Felino *in
cap. de quarta de præſcription. num.* 34. dicit ſim-
pliciter Iuris errorem non prodeſſe ad huiuſmo-
di præſcriptionem, primo ex *l.* 7. *ff. de Iuris, &
facti ignorantia*, vbi Papinianus reſpondit, *Iuris
ignorantiam non prodeſſe acquirere volentibus*. & rur-
ſus, *in l.* 8. ibi, *errorem Iuris in compendiis non
prodeſſe*. Secundò quia Iuris error non prodeſt in
vſucapionibus Iuxta Textum *in l.* 4 *ff. eodem*, *l.
nunquam* 31 *ff de vſucap. l.* 1. §. *ſi à pupillo*, *ff pro
emptore*, vbi ſine controuerſia Doctores docent
errorem Iuris non prodeſſe ad vſucapionem &
præſcriptionem longi temporis, ſed hæc eadem
ratio, quam habent prædictæ leges in longi tem-
poris, ſcilicet 10. annor. inter præſentes, vel 20.
inter abſentes militat ex noſtro Textu, & ex *di-
cto cap. Vigilanti*, *hoc tit.* vt iam, *ſuprà*, nota-
ui, *quæſt.* 1. *& quaſt* 2. *in princip.* & quia bo-
nam fidem non inducit, interdum à mala fide
excuſet: ergo hæc debet amplecti.

Ad vltimam quæſtionis partem: de eo, qui 26
credit ex ignorantia craſſa, ſeu ſupina facti rem
eſſe ſuam, ſuppoſitis iam, *ſupra*, adductis, ver-
ſic. *ad quartam*, de dubitante, & in verſic. *ad
quintam*, de errante, nunc aliqua ſub diſtinctio-
ne dicam, nam quatenus pertinet ad propoſi-
tum noſtri dubij exiſtimant Medina, *in Cod. de
reſtitutione, quaſt.* 13. *in fine*, Couarruuias 4. Tru-
lench. *in opere morali, lib.* 7. *cap.* 4. *dubio* 4. *num.* 1.
Molina *de Iuſtitia, tom.* 1. *diſput.* 64. *& tomo* 3.
diſput. 723. *num.* 2. 7. *&* 8. Rebellus *de obliga-
tionibus Iuſtitiæ* 1. *p. lib.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 14 Na-
uarrus *in manuali*, *cap.* 17. *num* 84 Silueſter
in ſumma, verbo, *reſtitutio* 3. *quæſt.* 7. *dicto* 2.
alij communiter, nempe ignorantiam craſſam,

& affectatam, quæ vinci poteſt, impedire præſcriptionem, nam facit malam fidem cum talis peccet mortaliter non adhibens diligentiam ad tollendam ignorantiam, ac per conſequens cenſetor mala fide poſſidere; nam vt ait Sayrus *in claui Regia, lib. 9. c. 8. n. 21.* peccat enim tali modo rem oon ſuam retioendo.

27 Tamen ſi rem à fure emptione, donatione, vel alias acceperit aliquis cum ignorantia facti, ſeu facti errorem, ignorans eſſe furem; ſciens tamen nibil à fure poſſe accipi: tunc ſufficientiſſime poſſe accipientem præſcribere docent Doctores; *in l. pro emptore, ff. pro emptore*, diceotes ſimiliter ſi aliquid modo dicto à pupillo acceperit ignorans de facto eſſe pupillom; ſciens tamen de Iure nibil poſſe pupillum alienare, vel ſi aliquid à prælato emerit, putans capitulum conceſſiſſe, eſt error facti, ſciens autem de Iure requiri conceſſum, quia credulitas aliqua, vel bona fides requiritur ad præſcribendum, non autem ſufficit credulitas ex ignorantia Iuris modo dicendo, Sairus *ſup.* Leſſius *lib 2. de iuſt. c. 6. dub. 5. n. 18.* cum aliis Filtucius *tract. 31. n. 189.* Bonacina, & alij citandi.

28 Et prædictam doctrinam in vtroque caſu procedere, quando ex temeraria ſatuitate poſſeſſor non aduertit rem alienam eſſe, tradit Balboa *in dicto cap. vigilanti ſub num.* 11. vbi ait ex Rebello, Molina & aliis relati, quod vt excuſet ignorantia, debet eſſe immonibilis, imo Molina *dicta diſput.* 723. dicit talem debere eſſe ignorantiam in hoc propoſito, vt bonam fidem inducat, qualis ſufficiat ad excuſandum à culpa Theologica: explicat Rebellus, *vbi ſupra, quæſt. 5. num. 5.* dicens debere eſſe ignorantiam excuſantem à culpa lethali in acceptione rei, & omiſſione inquirendi, cuios ſit, & idem Molina aduertit prædictam ignorantiam excuſantem à culpa Theologica eſſe Iudicandam, Iuxta capacitatem excipientis.

29 De ignorantia Iuris aliter dicont Doctores, oam ſi ignorantia eſt Iuris non ſufficit ad præſcribendum, etiam ſi ſit omnino ioculpabilis, vt ſi v.g. comparaſti rem aliquam contractu vſurario, quam putabas Iuſtum, eo quod exiſtimabas vſuras mediocres Iuſte exigi, accepti à religioſo veſtem, equum, vel aliquid aliud ſciens eſſe religioſum, neſciens tam religioſum non poſſe donare; in hoc enim caſu docent communiter Doctores, & Couarruuias: *in dict. reg. poſſeſſor. p. 2. §. 7. n. 6.* Trulench. *dicto dubio 4. lib. 7. num. 3.* quod etſi bona fide credas rem poſſidere, non ſufficiat talis credulitas. & fides ex iuris ignorãtia ad præſcribendum: ſic probantes ex Textu *in l. nunquam ff. de vſucapion.* vbi dicitur, *nunquam in vſucapionibus Iuris error poſſeſſoribus prodeſt*, & *in l. Iuris, ff. de Iuris, & facti ignorantia, l. error, ff. eodem*, nam ſicut præſcriptio Iure humano conſtat; ita & ab eodem poteſt cirumſcribi.

30 Prædicta ſunt de Iure poſitiuo, non de naturali, circa quod communiter Doctores affirmant nollam Ioris oaturalis ignorantiam excuſare: tradit Balboa *in dicto cap. Vigilanti, hoc tit. num.* 12. dubium tamen eſt, an ex tali ignorantia Iuris poſitiui, impediatur fructuum acquiſitio, & multi exiſtimant bonam fidem non oriri, niſi ignorans ſit ruſticos, minorve, & Ius ita dubium, vt varias patiatur interpretationes, & fundantor, nam paſſim Iura clamant ignorantiam facti, non iuris excoſare, *cap. ignorantia de regulis Iuris, lib. 6.* copioſè, Pinellus *in l. 2. p. 2. cap. 4. à num. 34. Cod. de reſcindenda:* optimè defendit videndus, Faquineus *dict. lib. 8. controuerſ. cap. 29.* per ea nempe fundamenta, quæ adduxi, *ſup.* in verſic. *ad quintam.*

Sed Balboa *in dict. cap. Vigilanti, num* 13. exiſtimat ſatis eſſet inuincibilem Iuris igoorãtiam ad producendam bonam fidem, ſaltim quoad fructuum acquiſitionem per Textum *in l. ſed etſi lege 28. §. ſcire, ff. de petitione hæreditatis*, & apertius ex eo, quod quando lex poſitiua voluit banc ignorantiam non prodeſſe, vt quoad vſucapionem id expreſſe declarauit, *dicta l. ſi fur, §. ſi quis, ff. de vſucap.* vbi *in iure erranti non proderat vſucapio*, & plura Iura, & Doctores huius ſententiæ refert, quibus fauet Leſſius *lib. 2. de iuſt. & Iure, cap. 6. dub. 6 num 14. & 15.* Sairus *ſupra num.* 22. Filiuc. *loco citato*, cum aliis, Bonacina *diſput. 1. de reſtitut. quæſt. vltim. punct. 2. num.* 19. Layman *lib. 3. tract. 1. cap. 8 num.* 11. verſic. *ſed limitanda*, & traduot rationem, qui error circa fructus videtur eſſe error facti cũ putet poſſeſſor ſe ex re ſua eos percipere. Verum idem Laymao eo quod Couarruuias *in dicta reg. poſſeſſor, §. 7. num. 7. & lib. 1. variar. cap. 3. num.* 8. Nauarrus *lib. 1. conſ. 6. tit. de officio Iudicis*, doceant Iuris huius ignorantiam, vel erroré inculpatum ſufficere ad præſcribẽdos fructus ex re illa perceptos limitat modo illi non extet, aliter exiſtimat, etiam in hoc caſu, vna cum re, quæ præſcribi oon poterat eſſe reſtituendos vtrumque probabile dicit Trulench *ſup. d. num.* 1. *in fine.* 31

Ego autem in dubio principali de errore Ioris exiſtimo ſic dicendum, ſi error, vel ignorantia Iuris valde dobij ſit, & etiam vere dubij non impedit præſcriptiooem, vt teoent, Couarruuias *dicto §. 6. num.* 12. Nauarrus *dicto conſ. 6. de officio Iudicis*, Silueſter verbo, *præſcriptio*, §. 4. Trulench. *dicto dubio 4. num. fin. cap. 4. lib. 7. in opere morali*, & alij ſic intelligentes leges, & eas limitaores, oam ſi poſtquam quis doctores conſuluit, & fecit, qood in ſe fuit, adhuc dubios manet ioincibiliter ignorat; ob idque dorum videri exiſtimant, talem non poſſe præſcribere, & continuare poſſeſſionem bona fide inceptam; imo & videri hoc per epicheiam exceptum dicit Leſſius *dicto lib. 2. de Iuſtitia, cap. 6. dubio 5. num.* 16. Et hinc inferunt idem, Leſſius *ſupra, num.* 17. Filiucius *dicto cap. 31. num.* 189. Bonacina *dicta diſput. 1. de reſtitutione, quæſt. fin. puncto 2. §. 2. num.* 19. poſſe præſcribere eum, qui aliquid contractu ambiguo retinet, de quo vtrinque ſuot opiniones Doctorum. 32

QVÆSTIO III.

An mala fides authoris ſucceſſori ad præſcribendum noceat: Et an mala fides reſpectu vnius impediat præſcriptionem reſpectu alterius: Et an præſcriptione completa bona fide is, qui cognouerit rem eſſe alienam, teneatur in foro conſcientiæ eam reſtituere: Et an bona fides, quæ ad præſcribendum deſideratur, in dubio talis præſumatur?

SVMMARIVM.

1 *Fides mala authoris, num quid ad præſcribendum noceat ſucceſſori remiſſiue.*

2 *Fides*

2 *Fides mala reſpectu vnius, qualiter impediat præſcriptionem reſpectu alterius, n.4. & quando impediat, n.5.*

3 L. ſi quis fundum, ff. de acquirenda poſſeſſione.

L. ſi qui Balneum, §. Titia, ff. qui potiores in pign. habeantur, l. fulcinius, §. quod ſi aduerſus, ff. ex quibus cauſis, n.6.

6 *Fides mala reſpectu vnius Iuris, non impedit præſcriptionem reſpectu alterius.*

7 *Veritas in vſucapionibus ſpectatur, non opinionis error.*

8 *Placere Deo non poteſt omne, quod fit ſine bona conſcientia.*

9 *Leges Ciuiles dicto Chriſti ſunt reuocatæ ad naturalem legem.*

10 *Mala fides, quæ ſuperuenit poſt completam præſcriptionem, nunquid turbet eam affirmatiuè & n 11.*

12 *Præſcriptio ſemel completa ex ſuperuenientia malæ fidei, & conſcientia rei alienæ, non amittit effectum.*

13 *Præſcribens ſimilis eſt ſoluenti.*

14 *Denunciatio Euangelica non competit contra præſcribentem.*

15 *Præſcriptionis lex bono publico inducta tutatur præſcribentes in conſcientia.*

16 *Locupletari nemo debet iniuſte cum alterius iactura, ſecus iuſte.*

17 *Fides bona ad præſcribendum deſiderata, nunqid præſumatur, ſeu debeat à poſſidente probari, n.18.19.& 20.*

19 L. fin. Cod. vnde vi.

1 AD primam quæſtionis partem, ſatisfit ex dictis, *ſupra in cap. quia v. de Iudiciis, quæſt.* 2. aliqua, *ibi. quæſt.* 1. quare nunc pro longa diſputatione videbis quæ refert, Faquineus *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 66. Couarruuias *in reg. poſſeſſor.* 2. *p.* §. 9. vberius præ cæteris Balboa *in cap. Vigilanti, hoc tit. à num* 9. verſic. *ſeptima dubitatio*, Pinellus *in Authentica niſi tricennale, in princ. Cod. de bonis maternis*, Balbus *de reſcript. p.* 2. *part.* 3. *princ. quæſtion.* 12. Molina *de Iuſtitia, tract.* 2. *diſputat.* 65. Donellus *lib.* 5. *comment. cap.* 10. nouiſſime agit Egidius Trulench. *in opere morali*, vbi plures ex ſummiſtis recentiores refert, *p.* 2. *c.* 4. *dub.* 12. *in opere moral.* quare non immoror.

2 Ad ſecundam quæſtionis partem, quam inſignem ſolent Doctores appellare, vt poſſis tractare oportet exemplum præmittere ad eius declarationem, & tale eſt per litis conteſtationem poſſeſſores efficiuntur malæ fidei, *l. ſed etſi lege*, § *ſi ante ff. de petitione hæreditatis, l. nemo, Cod. de acquirenda poſſeſſ.* vbi præclare Conſtantinus loquitur ſequentia verba, *interpellatione verò, & controuerſia progreſſa non poſſe eam intelligi poſſeſſorem, qui licet poſſeſſionem corpore teneat: tamen ex interpoſita conteſtatione, & cauſa in Iudicium deducta ſuper Iure poſſeſſionis vacillet, ac dubitet:* docent communiter Doctores, *in* §. *ſi quis à Domino inſt. de rerum diuiſione*, vbi bene Pichardus agit, dixi ego nonnulla, *in tit. de litis conteſt. & in cap. illud* 8. *hoc tit.* vnde ſi Titius v.g. litem poſſeſſori intendat, & ſuccumbat, quia verus Dominus non eſt, quæritur, quia præſcriptio interrupta eſt reſpectu Titij, an poſſeſſor aduerſùs Caium, qui verus Dominus eſt præſcribere valeat, ſi reſpectu ipſius Caij poſſeſſor eſt in bona fide.

3 Et in hoc dubio inuenio duplicem ſententiam, primam Bartoli, ad legem naturaliter, *ff. de vſucapionibus, num* 12. & Antonij de Butrij, *in cap. illud, hoc tit.* & Socini Senioris alios citantis. *conſil* 47. *n.* 17. *lib.* 3. dicentium præſcribere per Textum, *in l. ſi quis fundum, ff. de acquirenda poſſeſſ.* vbi mala fides reſpectu vnius iuris, nempe vſusfructus vel hypothecæ, non nocet præſcriptioni alterius Iuris; deinde ex Textu *in l. qui Balneum*, §. *Titia, ff. qui potiores in pignore habeantur*, vbi mala fides reſpectu vnius creditoris, cui res oppignorata erat, non nocet reſpectu alterius. Vltimo ex *l. fulcinius*, §. *quid ſi aduerſus, ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur*, vbi Pomponius ſpectauit an aliquis latitare aduerſùs omnes, an aduerſùs aliquos tantùm.

Secunda ſententia, cui adhæreo, eſt non poſſe, præſcribere, quia iſte poſſeſſor eſt in mala fide, cum ſciat rem alienam eſſe, licet non ſit eius, cuius ipſe putat: ergo præſcribere nequit ex regula Textus noſtri. Secundo ex *l. aut qui aliter*, §. *ſi quis dum putat, ff quod vi, aut clam*, ibi, *ſi quis dum putat locum tuum eſſe, qui meus eſt celandi tui, non mei cauſa fecerit, mihi interdictum competere.* Tertiò ex *l.* 1. § *ſed & per eum, ff de acquirenda poſſeſſ.* vbi reſpondetur hominis vere liberi poſſeſſorem non acquirere per miniſterium, illius, quem exiſtimabat bona fide ſeruum eſſe; ſed tamen mala fide credebat eum alterius ſeruum eſſe; hic enim poſſeſſor bonam fidem habet, exiſtimabat hunc ſeruum eſſe, ſed habet malam fidem reſpectu alterius, quem cenſet Dominum eſſe illius hominis; quæ mala fides totam poſſeſſionem vitioſam reddit, ſic hanc ſequuntur Abbas, Panormit. *in dicto cap. illud*, & aliis quos refert, & ſequitur, Couarruuias *in reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 8. *num.* 5. Aretinus *in l.* 1. §. *item acquirimus, ff. de acquir. poſſeſſ. num.* 56. & *in l.* 3. §. *Neratius col. vltim. Cod. eodem. tit. & in conſ.* 17. *ante num.* 12. Faquineus *lib.* 8. *controuerſ. cap.* 34. quod vt declaret, in verſic. *tertio*, extra præfatum exemplum de litis conteſtatione, ſi quæſtio præponatur, aduertit propoſitam noſtram quæſtionem, duobus intelligi poſſe modis, primo de mala fide, hoc eſt de ſcientia rei alienæ, cum videlicet poſſeſſor poſt inchoatam præſcriptionem, ſcientiam habet rei alienæ, licet neſciat vere cuius ſit; imo putet vnius eſſe, cum ſit alterius, & hoc eſſe quod ſanctus Pontifex hic decernit, oportere, vt nullo tempore poſſeſſor rei conſcientiam habeat, & ſic concludit præſcriptionem eſſe nullam. 4

Secundò ait, Faquineus *dicto cap* 34. *in fine*, in noſtro dubio malam fidem reſpectu vnius, non veram poſſeſſori ſuperuenire, ſed opinionem quandam falſam, quia ſcilicet exiſtimant (falſo tamen) rem eſſe Titij, qua dubitatione ſublata, aceeſſante ſuam eſſe non dubitaſſet; ſuſpicabatur etenim eſſe Titij errore quodam, & falſa opinione inductus, quo in caſu ait iſtum non eſſe in mala fide, nec rei alienæ conſcientiam habere, ſed tantùm ſuſpicionem, & dubitationem, & ideo ſi initio poſſeſſionis id accederit, quia bona fides, requiritur, non vſucapere, ſin autem poſtea vſucapere ait, quia dubium eſt ſpeculatiuum, dubitat enim an res ſit ſua, exiſtimat verò eſſe Titij, ſed non putat ſe peccare, eam rem poſſidendo, donec de Iure Titij conſtiterit, Iuxta ea, quæ adduxit, *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 65 de quo ego dixi quæſtione præcedenti, verſiculo *ad quartam.* 5

6 Ea quibus non oberunt fundamenta contrariæ ſententiæ, quæ non probant aliud, quàm malam fidem reſpectu vnius Iuris non impedire præſcriptionem reſpectu alterius Iuris diuerſi, puta mala fides reſpectu vſusfructus, præſcriptionem non impedit; quoad proprietatem; Item mala fides reſpectu vnius hypothecæ, non impedit præcriptionem alterius hypothecæ, quæ res differt à quæſtione propoſita. Et expendens Faquineus exemplum de litis conteſtatione, nimirum indoci malam fidem per litis conteſtationem cum vno factam, non impediri præſcriptionem reſpectu alterius, & hoc probat, quia acta inter alios, aliis nec nocent, nec proſunt, toto Titulo, *Cod. res inter alios acta*, de quo dico infrà *in cap. 17. de re Iudicata*; Deinde quia non fuit Inducta vera mala fides per litis conteſtationem, ſed dubitatio quædam, & vacillatio, vt loquitur Conſtantinus *in l. nemo, Cod. de acquirenda poſſeſſione*; ſed dubitatio orta poſt inchoatam præſcriptionem illam non impedit, ſi dubium ſpeculatiuum ſit; non autem practicum, vt deſerui cum Faquineo *dicta quæſt.* 2. ver-
7 ſic. *ad quartam*, ergò. † Vltimò quia in vſucapionibus veritas ſpectatur, non opinionis error, vt patet ex *leg.* 2. §. *ſi ſub conditione, ff. de vſucap. pro emptore*, & cum pluribus ſequitur Ceuallos *in pract. q. 595.* (dicens ab ea non eſſe recedendum in Iudicando, & conſulendo) ſecundam ſententiam, vbi pro prima alios Doctores adducit.

8 Ad tertiam quæſtionis partem, quæ adhuc ingenia Interpretum torquet, nonnuli exiſtimauerunt adhuc ſi poſt completam præſcriptionem ſuperueniat mala fides in poſſidenti oriri obligationem reſtituendi; eo quod omne illud quod fit ſine bona conſcientia Deo placere non poſſit ex illo *ad Romanos 4. verſ. 23. & ad He-*
9 *bræos 11. verſ. 6.* † Deinde ex illo Matthæi 7. *verſ.* 12. quo cauetur omnes leges Ciuiles dicto Chriſti reuocatus eſſe ad æquitatem naturalem, pariter omnibus inculcatam, ſed quando Sacræ litteræ approbant ordinationes politicas, eas tantùm approbant, quæ rationis Iudicio, quod noſtris mentibus, tanquam dedicatum aliquod Simulacrum Diuinæ Iuſtitiæ inditum eſt, congruè reſpondeant.

10 Ergo cum hæc deficiant in eo, qui iam cognouit rem eſſe alienam in mala fide verſari debet: Cumque hinc deſcendat Regula illa, neminem cum aliena jactura locopletari debere ex *l.* 206. *ff. de Reg. Iuris*, ſequitur, vt qui præſcriptionem impleuit, adhuc tutus non ſit, ſic Cyprianus Regnerus *de iniuſtitia quarundam legum Romanarum lib. 1. cap. 11.* vbi ait tutum non eſſe in conſcientia, nec ſe videri; Quo pacto Iudex exterioris fori Dominum agentem repellere poſſit, & malæ fidei poſſeſſorem defendere per illas exclamationes: ſic docens *num igitur placebit, quod Deo diſplicet Miniſter, ne erit ſupra herum ſuum, homo ne Deo ſapientior*, Matthæi 10. verſic 14. *poſſunt ne Iudex exterioris fori, & Iudex interioris de eodem contraria pronuntiare.*

11 Et prædicta ſententia confirmatur ex aliis fundamentis Hennigi Arniſæi *de Iure majeſtatis lib. 1. cap. 2. num. 5.* ſic prorumpentis, *habet enim omnis præſcriptio aliquid iniquum, quod vergat contra naturalem, & poſitiuam Iuſtitiam, & ſic conſiſtit in Iure quidem bono, ſed non æquo, cum tueatur eũ quem contra verum Dominum rei, & locupletet eum cum aliena iactura, ſuſtinetur autem ſolis his ratiunculis, vt homines ad res ſuas cuſtodiendas reddantur attentiores, quo modo & Lacedemonij ſua furta probarent, ne dominia rerum incerta fiant, quas omnes rationes notandum in foro ciuili veriſimilitudinis habere apud conſcientiam verò neminem excuſare; quia peccatum non excuſant in ipſo animo, ſed tantùm in Republica*: Ita ille per hæc, & alia fundamenta; ſic etiam tenuerunt nonnulli ex noſtris, nempe Ioannes Vanabel *in Breuiario certè in Reg. poſſeſſor. de regula Iuris lib. 6.* vbi exiſtimauit in eo caſu præſcribentem ad reſtitutionem teneri, & ibi Ioannes Andreas, & Aleiatus *de quinque pedum præſcript. n. 33. & n. 50.* Butrius *in cap. vigilanti hoc tit.* Angelus *in leg 1. n 59. Cod. de Iudic.* docuit etiam Petrus Greg. *ſyntagm. Iuris lib. 4. cap. 8. num. 4.* & alij Theologi, quod citat Couarr. *in dicta reg. poſſeſſor 3. p. §. 2.* & Baldus ex eo defendit, *in Auth. ad hæc num. 8. Cod. de vſuris*, quia per præſcriptionem non tollitur naturalis obligatio, de quo dubio *infrà dico q ſequenti*, quo explanato, & manet clarior iſta dubitatio.

Quare ergo etiam ſi nonnolli, quos refert 12
Molina *de Iuſt. & Iure tom. 1. tract. 2. diſp. 6.* diſtinguant inter præſcribentem rem cum titulo oneroſo, veluti emptionis, ſiue permutationis; & aliis, ſiue cum titulo gratioſo, veluti donationis legati, quaſi in primo caſu præſcriptio vtrique valeat; In ſecundo autem ad reſtituendum teneatur præſcribens, exiſtimo præſcriptione completa tutum eſſe, non ſolùm in foro ſæculi, ſed etiam poli præſcribentem, eo quod verè res præſcripta ſua ſit facta: Ita docet crebrior Doctorum ſententia; tum quia qui præſcripſit bona fide iam dominium acquiſiuit rei alienæ, & ſic conſequenter ipſum non teneri ad eius reſtitutionem, quia non alterius, ſed ipſius qui præſcripſit eſt. Et quia abſurdum eſſet præſcriptiones, quæ Sacris Canonibus receptæ ſunt vimque habent in foro externo, ac poſſeſſorem tuantur, eas equidam In foro Interiori locum non habere, quia ſi ita eſſet ſequeretur eum peccare, qui Sacris Canonibus innititur, quo nihil eſt à veritate magis alienum *cap. qui peccat 23. q. 4.* præſertim cum in hac præſcriptionis materia magnopere ſacri Canones inuigilarent, nec aliquod peccatum inducatur ex hoc noſtro Textu, vt patet ex iam abondè adductis: ſic docent Tiraquell. *de præſcript. §. 1. Gloſſa 2.* Couarruuias *ſuprà*, Franciſcus Sarmientus *lib 2. ſelectarum cap. 10.* Alciatus parum ſibi cuuſtans. *in Rubrica de præſumpt. n. 13.* Faqineus *lib. 1. controuerſ. cap. 64.* Molina *de Iuſtitia tom. 1. tract. 2. diſp. 7.* D. Thom. *quodlibeto 12. art. 4.* cum aliis Diana *p. 6. tract. 7. reſol.* 12. Trullenq. *in opere morali lib. 7. cap. 4. dubio 15. num 1.* Cajetanus verbo *præſcriptio*, Sotus *lib. 4. de Iuſtitia q. 5. art 4.* Lopez. *1. p. inſtruction.* Salon. *2. 2. q. 5 de dominio, art. 7.* cum multis Sairus *in Claui Regia lib. 9. cap. 12, à n. 34.* & Bonacina *diſputat. 1. de reſtitutione q. vlt. puncto 2. §. 1. num. 51.* cum aliis ex Iuribus Balboa *in dicto cap. vigilanti hoc tit. à. num. 35. & 38. 39. & 40.* vbi de ratione alios quamplures refert, & ſequitur Ceuallos *in practicis, q. 597.* ex aliis etiam fundamentis.
† Quia præſcribens ſimilis eſt ſoluendi; *leg. ſi* 13
pupillus, ff. de adminiſtr. Tutorum.

Deinde quia contra præſcribentem non competit denontiatio Euangelica, ex quo naturalis 14
obligatio

Digitized by Google

obligatio quæ ſupereſt eſt inefficax, & ille qui præſcripſit bona fide, non peccat, vt tenent Abbas *hic*, *col* 5 vbi Gloſſa, Bartolus *in extrauag. ad reprimendum*, verbo *per denuntiationem*, conſuluit Corneus *conſ.*176. & dixit communem Alciatus *in dicta Rubrica de præſcript. n.*47. plures alios refert Barboſ *in dicto cap. vigilanti num. fin.* Zenedus *ad decretales collect.*50. *n.* 3. Spino *gloſſa* 33. *num.*70 Guttierrez. *pract.* 4. *p.* 9 1. à *n.*20 hanc eandem cum infinitis pro vtraque parte adducens Doctores; Iterùm defendit videndus, Ceuallos *q.*657.

15 Quibus, & aliis ſuppoſitis fundamentis pro hac ſententia, quæ abundè citatus Balboa congerit, *vbi ſuprà à dicto num.* 38. *in dicto cap. vigilanti*, iam non obſtant fundamenta prioris ſententiæ Regneri, & Armiſæi, quibus ſatiſfit ex dictis, & ex eo quia præſcriptionis legem publica vtilitas expoſcit, quæ poſtulat, vt bonæ fidei poſſeſſor, interuenientibus aliis requiſitis rem quam poſſidet præſcribat, & eius acquirat dominium, ob idque Principes, tam laicos, quam Eccleſiæ potuiſſe condere legem, hanc vim habentem in foro conſcientiæ; Nam ſi talis non eſſet in Republica lex Dominica rerum in magnum præiudicium in incerto manerent, vt notauit Conſultus *in leg.* 1. *ff. de vſucapion*, quam in hoc non dedignatur Ius noſtrum Canonicum; Sic Balboa *num.* 39. & Faquineus *dicto cap.* 64. *lib.* 1. *in fine*, ſatisfacit dicendo potuiſſe leges ob iuſtas cauſas, etiam in foro conſcientiæ præſcriptionem hanc inducere, ſicut & aliæ leges, quibus ex iuſtis cauſis decernitur dominio rei ſuæ aliquem priuari poſſe, & rationem illam naturalem contrariæ ſententiæ potuiſſe à legiſlatore temperari, ob iuſtas cauſas in aliquibus caſibus ſicut ex notatis *in c. qua in Eccleſiarum de conſtitut.* & alibi.

16 Et ad Regulam quod ex lege naturali locupletari quis nequit, reſpondet Diana *dicta reſſ* 12. *lib* 6 in verſic. *vnde*, dicens quod nemo locupletari debet cum alterius iniuria, vel iactura, iniquè ſcilicet illata, non autem quod id nullo modo fieri poſſit cum alterius jactura; Nam qui ludis licitis, aut ſponſione, aut certamine debitis circunſtantiis veſtitis lucrum faciunt locupletantur cum jactura aliorum, nec tamen ad reſtitutionem obligantur, & ſic dicunt Balboa *ſuprà num.* 37. & 40. idem Diana *dicta ſeſſ.* 12. ex verſic. *ex his quod & ſi medicina in Cod. de reſtitutione q.* 17. & Adrianus *in* 4. *de reſtit.* quod ſi Dominus nimis negligens fuit in querenda re ſua; Tunc præſcribens ſit tutus in conſcientia, ſecùs econtra tamen relati, & alij omnes hanc diſtinctionem non admittunt per jacta fundamenta, & quia alias graues oriuntur in Republica lites, & contentiones quæ debent vitari ex Regula Textus *in l. vltima*, *ff. pro ſocio*, vbi conceſſa dicitur vſucapio, vt litium eſſet finis; Alia pro hac parte refero, cum ago *infrà* an dominium directum præſtet vſucapio, & præſcriptio.

17 Ad vltimam quæſtionis partem plures dicunt bonam fidem, quæ ad præſcribendum deſideratur in dubio præſumendam eſſe, niſi contrarium probetur, notat Gloſſa *in cap ſi diligenti hoc tit.* verſic. *bona fides*, vbi dicitur quod bona fides præſumitur in dubio ſi contingat ex facti ignorantia, vt per Tiraquell. *de præſcript.* §. 1. *Gloſſa* 2. verbo *bona*, Menchaca *quæſtion. illuſtr. cap.*79. *n.*15. Maſcardus *de probat. concluſione* 231. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*2. *cap* 23 *num.*43. Rota apud Farinacium *deciſ.*91. *n.*2. *p.*1. *recent.* & *deciſ.*280. *num.*2. *Gloſſa in l. pen. Cod. de euiction.* copioſè Balbus *in leg. celſus*, *in* 3. *p. de præſcript.* Alexander *conſ.* 100. *lib.*2. & *conſ.*73. *lib.* 4. Alciatus *de præſcription. Reg.*3. *præſumptione* 5. Balboa *in dicto cap. vigilanti hoc tit num.*84. dicens hanc eſſe doctrinam ab omnibus receptam, & procedere etiam ſi poſſeſſor habeat cauſam lucratiuam, Imò & hanc bonam fidem præſumi; & locum habere etiamſi nullus probetur titulus, quoniam in dubio illam eſſe præſumendam, in eo etiam, qui ſine titulo poſſidet, tradit Bartolus *in dicta l. celſus num.*17. & communiter receptum eſſe Teſtatur Alciatus, *vbi ſuprà dicta præſump.* 5. & Balboa ſic veriorem putans; quia poteſt bona fides abſque titulo contingere.

Contrariam verò ſententiam alij ſequuntur; 18
nempè vt nec bona fides, nec titulus præſumantur in præſcriptione: Ita Rota apud Farinacium *deciſ* 600 *num. eadem*, *p* 2. *recentiorum*: refert Barboſa *in dicto cap. ſi diligenti ſub num.*4. Balbus *in cap. tua de teſtibus*, Bartolus ſibi contrarius *in l. fin. Cod. vnde vi*, *num.* 15. aſſerentes nunquam bonam fidem eſſe præſumendam ſine Titulo per Textum *in dicta leg. fin. Cod. vnde vi.*

† Verùm reſpondent primam ſequentes ſenten- 19
tiam illum Textum non impedire, cum loquatur de eo qui ſcit rem, quam poſſidet ſuam non eſſe: quo caſu tenebitur credere alterius eſſe, vt indicant verba ibi, *omnes autem ſcire debent quod ſuum non eſt hoc ad alios modis omnibus pertinere*, ſed ille qui credit rem alienam ab eo poſſeſſam propriam eſſe in bona fide præſumendum eſſe, cum deficiat in eo caſu prædictæ legis fin. ratio ob quam mala fides præſumitur de intellecto *dictæ legis fin.* Cujacius *lib.*9. *obſeruat. cap.* 16. Faquineus *lib.* 5. *controuerſ. cap.* 67. Couar. *lib.* 3. *variar. cap.*16. *num.*7. Antonius Gomez. *in l.* 45. *Tauri*, *n.* 189 Ripa *in cap. ſæpe de reſtit. ſpol. n.*45. Rubeus *in l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *ff. de acquirenda poſſeſſione*, *num.* 86. Suarez *in lege* 8. *tit. de las herencias*, *num* 18. Et pro faciliori huius dubij expeditione repetes adducta *ſuprà quæſt.* 2. ex verſic. *ad quartam*, per totam quæſtionem.

Et adiunges quæ adducit Faquineus *lib* 8. *con-* 20
trouerſ. vbi agit de quæſtione an bona fides ad præſcribendum neceſſaria præſumatur, cum poſſeſſor titulum non habet, vbi acerrimè defendit eam non præſumi, de quo vberiùs *quæſtione ſequenti*, & de ea iam dixi *ſuprà in cap. ſi diligenti q.* 2. verſic. *ad ſecundam.*

QVÆSTIO IV.

An poſt longiſſimum tempus queat allegari contra poſſeſſorem mala fides: Et an in ſeruitutibus præſcribendis bona fides deſideretur, vbi de nonnullis circa præſcriptionem earum: Et an bona fides deſideretur in præſcribendis actionibus perſonalibus?

SVMMARIVM.

1 *Mala fides poſt tempus* 30. *annorum*, *quit allegari contra poſſeſſionem.*

L, vltima,

L. vltima, Cod. vnde vi, num. 2. 3.

2 *Poſſeſſor rem, quam poſſidet mala fide reſtituere tenetur eam, niſi eam poſſederit annis 30.*

4 *Fides bona numquid in ſeruitutibus præſcribentis deſideretur* remiſſiuè.

5 *Seruitus Iurium incorporalium continua, aut diſcontinua quanto tempore præſcribatur, n. 6. aliter, num. 7.*

6 L. 14. ff. de ſeruitut. l. 1. §. vltimo, ff. de aqua pluuia arcenda, l. 10. ff. ſi ſeruitus vindic. l. 1. & 2. num. 10. Cod. de ſeruitut. & aqua, l. foramen, ff. de ſeruitut. vrbanor. prædior. *verſic.* neque, *remiſſiuè*, & num. 8. & num. 19.

7 *Seruitutes Ruſticorum prædiorum, & vrbanorum vſucapi nequeunt Iure, ſecùs vtilitatis cauſa, num. 8.*

9 *Seruitus competit longo vſu, non Iure præſcriptionis, n. 10. 11. 12.*

10 Leg. ſi quis diuturno, ff. ſi ſeruitus vindicetur.

11 L. fin. Cod. de præſcript. longi temporis.

12 *Seruitutes longo tempore acquiruntur, ſed non vſucapiuntur, fallit, n. 16.*

13 *Seruitutes diſcontinuæ tempore ordinario poſſunt præſcribi, vel amitti.*

14 L. 1. §. ductus aquæ, ff. de aqua pluuia, l. 2. Cod. de ſeruitut. l. 1. Cod. de ſeruitutibus longi temporis.

15 *Seruitus poteſt longo tempore capi, & ſi non vſucapi.*

17 *Vſucapio antiquitus exigebat biennium longi temporis acquiſitio decennium.*

17 *Vſucapio directam producit actionem, acquiſitio longi temporis vtilem.*

18 *Seruitutes quæ non habent cauſam continuam, non præſcribuntur, niſi tempore immemoriali ſi habeant cauſam continuam tempore ordinarie, num. 19.*

20 *Seruitus Iuris paſcendi, requirit tempus immemoriale fallit, num 21.*

21 *Seruitus paſcendi, quando tempore ordinario præſcribatur.*

22 *Seruitus perſonalis, & ſi diſcontinua præſcribitur ordinario tempore.*

23 *Seruitutes diſcontinuæ in rebus Eccleſiæ quanto tempore præſcribantur.*

24 *Immemorialis præſcriptio in ſeruitutibus numquam cenſetur excluſa.*

24 *Poſſeſſio incorporalium qualiter acquiratur ex num. 26. 27. 28.*

27 L. fin. Cod. de præſcript. longi temporis.

29 *Iura quædam præſcribuntur ex ſolo non vſu Aduerſarij, quædam, requirunt etiam factum præſcribentis.*

31 *Actiones, & Iura verius eſt numquam cum mala fide præſcribantur, num. 32. niſi vterque, tam debitor, quam creditor debitum ignorabat, vel quandò ſolus debitor, numero 33. & 34.*

1 AD primam quæſtionis partem Bartolus *in l. vltima, Cod. vnde vi.*, propter verba ibi *ſi non ex die; ex quo poſſeſſio detenta eſt triginta annorum exceſſerint curricula*, exiſtimat malam fidem aduerſus poſſeſſorem longiſſimi temporis allegari non poſſe; ſequuntur Bartolum nonnulli quos refert Couar. *in Reg. poſſeſſor p. 2. §. 1. num. 3.* Verùm quia Faquineus *lib. 1. controuerſ. cap. 67.* plura congerat ex Craueta, *in conſ. 146. num. 5.* Corneo *in conſ. 207. col. 2. lib. 3.* Hypolito Riminaldo *conſ. 149. lib. 3.* Aretino *conſ. 154.* dicentibus prædictam, *l. fin.* tripliciter intelligi poſſe, nempe vel de Iure Ciuili tantùm, non de Canonico, vel de mala fide, vel quia in ea lege cauetur; vt nemo poſſit abſentis poſſeſſoris poſſeſſionem inuadere, ac inuadens, eam reſtituere teneatur, ea allegatione rejecta, quod per ignorantiam ſe alienam rem occupaſſe dicat, dum proprium eſſe putaret, excipi tamen illum caſum, quo ex die occupationis triginta effluxerint anni, & ſic quod illam ſpeciem, attinet malæ fidei præſumptionem ex lapſu 30. annorum ceſſare, & hos intellectus non amplectatur.

2 Ideò exiſtimo cum eodem Faquineo *dicto cap. 67.* in verſic. *ego*, & ex iam adductis *ſub q. 2. & 3. & Textum in dicta leg. fin. Cod. vnde vi*, nihil aliud docere niſi vt poſſeſſor rem, quam occupauit reſtituere oporteat, niſi annorum 30. curricula exceſſerit; Ita ex prælibatis verbis, à verſic. *his videlicet* colligi, & nullum verbum ibi percipi de præſumenda, vel non præſumenda mala fide poſt longiſſimum tempus, de qua poteſtate eam allegandi, vel non allegandi, quæ allegatio, ſiue præſumptio, aut objectio non tollitur ex lapſu longiſſimi temporis; quoniam & poſt longiſſimum tempus, vt iam *ſuprà* adduxi *q. 1. & q. 2.* verſic. *ad primam*; mala fides poſſeſſoris durat, qui alienam rem occupauit; Itaque & ſi de Iure Ciuili non prærequiratur bona fides in præſcriptione longiſſimi temporis, vt iam *ibi* notaui; Tamen quia in hac tractatione loquimur de Iuris Canonici diſpoſitione, nunc ita tenendum eſt.

3 Nec ex *dicta leg. fin. Cod. vnde vi*, ea diſpoſitio ciuilis percipitur, ſed ea nempè vt tollatur conditio ex ea lege ſicut, & omnes aliæ actiones regulariter tolluntur per triginta annorum ſpatium mala fide poſſeſſoris non obſtante, vt *in l. omnes, l. ſicut, Cod. de præſcriptione longiſſimi temporis*, ita Faquineus *dicto cap. 67. in fine*, vbi ſigillatim ſatisfacit interpretationibus Corne. Hypoliti, & Crauetæ, quibus ex iam adductis facilis ſtat intellectus.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem an in ſeruitutibus præſcribendis bona deſideretur fides, vt reſpondeas repetes quæ adduxi *ſupra in cap. de quarta quæſt. 1.* verſic. *ad ſecundam*, vbi de Iuribus incorporalibus.

5 Quare nunc deuenio ad membrum aliud difficultatis propoſitæ, nempe de præſcriptione ſeruitutum, & Iurium incorporalium, de quibus longè ſcripſit Balboa omninò videndus, *in cap. de quarta ſuprà hoc tit.* cum pluribus ab eo relatis, vbi agit longè de tempore, de fide bona, de Titulo, & de aliis requiſitis ad earum præſcriptionem, & pro vera reſolutione præmitto à Doctoribus eam communem diſtinctionem, aut ſeruitus habet cauſam continuam, vel quaſi, ſcilicet quia ad eam non requiritur ſemper hominis factum continuum, veluti ſeruitus aquæ ductus, item ſeruitus altiùs tollendi ſtillicidium, vel ductus aquæ ex cœlo cadentis, & de hac dicunt decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes præſcribi. Sin autem ſeruitus habet cauſam non continuam, ſeu diſcontinuam, vt eſt ſeruitus itineris viæ actus, & ſimiles, quæ requirunt ſemper factum hominis continuum, & ſucceſſiuum: De hac dicunt Doctores præſcribi per tempus, quod hominum memoriam

memoriam excedat; Tamen ſi longo tempore quis ſciente, & patiente Aduerſario vſus fuerit ſeruitute, licet quæ cauſam habeat non continuam præſumi ex Titulo, qui allegatur ſeruitutem rectè conſtitutam, de quo videndus Accorſius, & alij, *in l. ſeruitutes* 14. *ff. de ſeruitutibus* Balbus *de præſcription.* 2. *p.* 3. *part. princ. q.* 1. Couarr. qui de virtute Iuris paſcendi loquitur, *lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 11. *&* 12. Mynſinger. *cent.* 4. *obſeruat* 53. & alij quamplures, & horum fundamentum potiſſimum eſt, quia ſunt tot, variæque interpretationes Doctorum, vt nullo alio modo tot, tam variaque reſponſa queant componi, quam ſi prædicta diſtinctio adhibeatur: Sic refert Faquineus *lib.* 8. *controuerſ. cap* 22. omninò videndus longè aliter interpretatus à verſic. *ego.*

6 Et pro hac diſtinctione ſolent adduci Textus *in dicta l.* 24. *ff. de ſeruitutibus*, *&* *Textus in l.* 1. *§. vltimo*, *ff de aqua pluuia arcend.* & Textus *in l.* 10. *ff. ſi ſeruitus vindicetur*, *l* 1. *&* 2. *Cod. de ſeruitut. & aqua l. foramen*, *ff. de ſeruitut. vrbanor. prædior.* in verſic. *neque*, quorum ponderationes refert idem Faquineus, & impugnat à verſic. *in primis*, vbi ſigillatim expendit, & ob id non repeto, quia ipſe longè exprimit peccata prædictæ diſtinctionis.

7 Quare ipſe in dicto verſic. *ego*, & à verſiculo *congerit*, ex Longouallio *in leg. Imperium*, *ff. de Iuridic. omn. Iudic.* ex Cujacio *in l. ſequitur* 4. *§. libertatem*, *ff. de vſucapion.* Corraſio *ad dictam legem ſeruitutes* 14. *ff. de ſeruitut.* Duareno *ad leg. ſi quis diuturno* 10: *ff ſi ſeruitus vindicetur*, Conano *lib.* 4 *comment. Iuris cap.* 12. *num.* 14. docet ruſticorum prædiorum ſeruitutes vſucapi non poſſe, & idem in vrbanis ſeruari ex *dicta l.* 14. *de ſeruit. & ex dicta l.* 4. *§. libertatem*, ibi *libertatem vſucapionem ſubſtulit lex ſcribonia, quæ ſeruitutem conſtituit*, *leg. ſi aliena*, *§ hoc Iure*, *ff de vſucapion.* quibus in locis diſertè id probat expreſſum.

8 Sed vtilitatis cauſa receptum eſſe, vt diuturno vſu acquirantur ſi nec vi, nec clam, nec precario quis vſus fuerit ſeruitute, & huius ſententiæ adducunt Teſtimonia *dicta l.* 1. *§. fin. ff. de aqua pluuia arcend. l.* 5. *§. vlt. de itinere, actuque priuato dicta legis quis diuturno*, *ff. ſi ſeruitus vindicetur*, *leg.* 1. *&* 2. *Cod. de ſeruitut. & aqua.* Et quia ex legibus præcitatis non requiritur aduerſarij ſcientia; Ideò Imperator *in dicta lege* 2. *Cod. de ſeruitut. & aqua*, refert Martialem, ſciente Domino aquam duxiſſe, vt intelligeremus clam ab eo minimè aquam deductam eſſe, vt *in leg.* 5. *§. ſed & ſeruitus*, *ff. quod vi, aut clam*, ibi *quamquam etiam illud ſufficiat celandi animum non habere*; itavt ſufficiat non habere animum celandi Dominum, licet eo ignorante quis aquam duxerit, & ſeruitute vſus fuerit.

9 Vnde Faquineus in verſiculo *non eſt*; *in dicto cap.* 22. dicit quod hæc non eſt vſucapio, nec ex tempore acquiſitio ſeruitutis, ſed hoc operari temporis diuturni vſum, vt rectè impoſita ſeruitus videatur, vt credatur eam vere fuiſſe conſtitutam, quia patientia Domini certum præbet argumentum impoſitæ aliquando ſeruitutis, vt ſic ait, vt ſeruitus competat longo vſu non Iure præſcriptionis, ſed tanquam conſtituta ſit, & impoſita.

10 Et ob id Vlpianum *in dicta leg. ſi quis diuturno* dicere ei, qui longo tempore uſus ſit Ius aquæ ducendæ non eſſe docere de Iure, quo conſtituta ſit, & *in dicta l.* 1. *§ vlt. ff. de aqua pluuia arcend.* Textus ait *habuiſſe longa conſuetudine, velut Iure impoſitam videatur ſeruitutem*, Et ſic idem Faquineus improbat Duarenum relatum, eo quod dixerit titulum requiri in acquiſitione ſeruitutis: quia requiritur in vſucapione, quæ non eſt vſucapio, & ſic ſufficere probat vſum longiſſimi temporis, nec in præfatis legibus aliquid de titulo dictum fuiſſe, vt recte monet Conanus *dicto lib.* 4. *comment. cap.* 12. *n.* 16.

Nec turbatur Faquineus ex Textu *in leg. vlt. Cod. de præſcript. longi temporis*, quo tentari poteſt longo tempore poſſe præſcribi ſeruitutes per verba *eodem obſeruando, & ſi res non ſoli ſint, ſed incorporales quæ in iure conſiſtunt, veluti vſusfructus & cæteræ ſeruitutes*; Nam dicit ibi Iuſtinianum ſolùm de eo ibi agere, quæ ſit cauſa inter abſentes, & inter præſentes, & dum in fine dixit *eodem obſeruando, & ſi res non ſoli ſint* alludere voluiſſe non ad præſcriptionem rerum incorporalium & ſeruitutum, quæ longo tempore amittuntur, non vtendo ſcilicet 10. annis inter præſentes, vel 20. inter abſentes ex *lege ſicut*, *Cod. de ſeruitut.* quare & in illis locum habere eam conſtitutionem, quæ declarat quando inter præſentes, vel inter abſentes cauſa agi videatur, ſicut & Accurſius rectè explicauit *in dicta lege vlt.* non inquam *ibi* Iuſtinianum agere, & decernat præſcribi poſſe ſeruitutes contra veterum Iuriſconſultorum authoritatem, quorum reſponſa, non niſi ſeria præfatione corrigere ſolitum eſſe, & magno cum apparatu, ſed fatetur Faquineus tempore 30. vel 40. annorum, & ſeruitutes præſcribi per Textum *in leg. ſicut*, *leg. omnes*, *Cod. de præſcript. longiſſimi temporis* 30. *vel* 40. *annorum*, quod ex adductis pro ſententia ſecundo relata aliquid difficile videtur, nam ſi in illis admittitur; Igitur & in his; quæ ad lungum tempus ſpectant 10. vel 20. annorum, & ſic hoc verum eſt, vt ſubſiſtendum eſſe videatur in diſtinctione adducta pro prima ſententia, cui fauet de iure Regio praxis; tradit Balboa *in dicto cap. de quarta quæſt.* 2. Legendus *à num.* 1. *& num.* 6. cum Doctoribus ſic eam colligentibus ex *dicta lege ſeruitutes* 14. nam dum prohibet vſucapionem ſeruitutum expreſsè de ruſtica loquitur, & Iulius Paulus eiuſdem legis author *in dicta leg. foramen*, *ff. de ſeruitutibus vrbanor.* prædictam diſtinctionem confirmat in illis verbis, *nec enim perpetuam cauſam habet, quod manuſit*, à qua tamen communi ſententia adhuc ipſe Balboa recedendum eſſe arbitratur ibi, *à num.* 7. Legendus vbi longè de intellectu plurium Iurium agit, *à n.* 8. referens modum dicendi Longoualli, quem reprehendit Corraſius *in dicta leg. ſeruitutes*, & alium Francisci Conani *dicto lib.* 4. *comment. c.* 12. *n.* 15. quem non amplectitur idem Balboa *ibi*, *à num.* 11. *&* 15. 11

Et reſpuens alium dicendi modum Parladorij *lib.* 1. *rerum quotid. §.* 8. *num.* 25. ait, *num.* 14. magis ad veritatem accedere Cujacium *in dicta leg. ſequitur*, *§. fin. ff. de vſucapion.* dum docet veriſſimum eſſe ſeruitutes omnes eſſe invſucapabiles: Itavt Iura, quibus nititur contraria ſententia non obſtent, quia ea tantum probant ſeruitutes longo tempore acquiri, non tamen vſucapi; de cuius fundamento iterùm longè reperit idem Balboa omninò videndus *in dicta quæſt.* 2. *à dicto num.* 14. vbi *à num.* 16. rationem ab ipſo 12

Iure

Digitized by Google

Iute antiquo *leg.* 12. *Tabularum*, deducit expendens ſigillatim Iura contraria.

13 Iterùm ipſum leges Balboam *ia cap. cum Ecclesia Sutrina de cauſ. poſſeſſ. & prop. à num* 80. vbi agit non ita latè ſicut *ia dicta quaſt.* 2. qualiter procedat, vel vſucapio in ſeruitutibus diſcontinuis, vbi & ſi refetat plutes aſſeteores in illis requiri tempus immemoriale, ipſe autem concludit vetius eſſe prædictas ſeruitutes tempote ordinario poſſe præſcribi, vel amitti ea *l. ſequitur*, §. *ſi viam*, *ff. de vſucapion. & ex l. pen. Cod. de ſeruit.* poſt Iulium Paulum *lib.* 1. *receptaram ſentent.* Longaballum *in dicta leg Imperium*, *num.* 240. Duatenum *lib.* 2. *diſput. cap.* 34. Conanum *lib.* 4. *comment. dicto cap.* 12. *num.* 10. Charondam *lib.* 1. *veriſimilium cap.* 10. Patlado- 14 rium *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 1. §.8. *num.* 14. † Vbi reſpondet ad Teatum *in l.* 2. §. *ductus aquæ l.* 2. *Cod. de ſeruit. l.* 1. *Cod. de longi temporis præſcriptione dicta l. ſeruitutes* 14. cooſtituens differentiam, quia in vrbanis prædiis datur viique continua poſſeſſio; non ſic in rutalibus, in quibus prodeſt diſtiuctio *ſuprà* jacta: Alia adducit *ibi* videnda.

15 Vt cumque tamen ſit, & ſi ſeruitus nequeat tempore ordinario vſucapi; vetum tamen poterit longo tempore capi, vt colligitur ea dictis pto ſecunda ſeotentia de Iure communi, probat idem Balboa *in dicta q.* 2. *cap. de quarta*, *de præſcript. num.* 27. & longe expendens rationem, *in dicto cap. cum Ecclesia Sutrina à num* 84. tradens ea *dicta leg. ſeruitutes*, ruſticas ſeruitutes vſucapi non poſſe, eo quod noo contiouò poſſidentur; poſtea docet idem in ſeruitutibus vrbanis obſeruari, non quia in illis non detur continua poſſeſſio, ſed quia ita lege ſcribonia cautum eſt quæ vrbanorum ſeruitutum vſucapionem prohibet, vt tradunt Cujacius *in dicta l.* ſequitur Conanus *lib.* 4. *comment. cap.* 13. *num.* 11. Othomanus *de legibus Romanorum*, verbo *lex Scribonia*
16 *el.* 2. † Et ſic ait Balboa *num.* 85. vt quando dicimus Iure Ciuili attento, ſetuitutes ruſticorum prædiorum vſucapi oon poſſe, intelligi de vſucapione biennali, quia in eis continua poſſeſſio non datur, & enm poſtea hoc tempus porrectum ſit ad tempus longum 10. vel 20. annorùm caoſa iuris adiuuandi, vt notant omnes, *in* §. 1. *Inſt. de vſucapion.* Ideò affirmat Textum, *in dicta l. ſeruitutes*, cum ſimilibus intelligendum eſſe de vſucapione veta ſeruitutis, non autem loqui de longa temporis acquiſitione, quæ diuerſæ ſunt; Nam vſucapio ante Iuſtinianum ſolo biennio contingebat, vt *in princ. Inſt. de vſucapion.* ſed longi temporis acquiſitio decennium exigebat, vt dixit Paulus *lib.* 5. *ſentent. titulo de vſucapione.*

17 Tum etiam nam vſucapio directam producit actionem, acquiſitio verò longi temporis vtilem, vt *in dicta l. ſi quis diuturno*, *l. ſi duo* 13. §. *fin. ff. de Iureiurando*, vſucapio enim ipſo Iure Ciuili inducta; acquiſitio verò longi temporis tuitione Prætoris, *l. fin. ff. de aqua pluuia arcenda*, vti idem Balboa vatiis etiam rationibus declarauit, etiam *in dicto cap. de quarta dicta quæſtione* 2.

18 Iam ergò pro praxi aduerto ex *l.* 13. *tit.* 13. *p.* 3. ſeruitutes, quæ non habent cauſam continuam non præſcribi, niſi tempore immemoriali iuxta communem iotellectum Teatus, *in d. l.* 7. §. *ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiua*, iſtæ verò ſeruitutes diſcontinuã cauſam habẽtes, ſunt ruſticorum prædiorum, quæ à facto hominis pendent: Sic docent Longoballius *in dicta l. Imperium*, *ff. de Iuriſd. omn. Iudic. cum.* 207. Couarr. *lib.* 2. *variar. cap.* 17. *num.* 11. Aotonius Gomez, *cap.* 15. *num.* 27. Cœpola *de ſeruitut. vrbanorum*, *cap.* 9. 19 † Qui etiã dicunt aliter procedere io ſeruitutibus habentes cauſam continuam, quales ſunt vrbanorum prædior. quæ tempore ordinario 10. vel viginti annorum vſucapere valetent ſic intelligentes Teatum *in dicta leg. ſi quis diuturno* cum ſimilibus iam adductis. Et quod Imperatores, *in dicta l.* 1 & 4. *Cod. de ſeruitut. & aqua*, cum ſimilibus, quatenùs probant ſeruitutes vſucapi poſſe, quia loquuntur de ſeruitutibus habentibus cauſam continuam, & idem dicendum eſſe affirmant de ſeruitutibus habentibus cauſam quaſi continuam; vt *in dicta l. foramen. ff. de ſeruit. vrbanor. prædior.*

Vnde receptum eſt ſecundùm hanc praxim à communi prima ſententia deductam in ſeruitute Iuris paſcendi ad eius præſcriptionem tempus immemoriale requiri; Nam hæc ſeruitus realis ruſtica eſt; & invſucapibilis, vti in ſeruitute paſcendi reſoluunt Bertrandus *conſ.* 24. *lib.* 1. *num.* 10. Pariſius *conſ.* 17. *num* 7. *lib.* 1. Guid. Pap. *deciſ.* 573. Caſaneus *in conſuet. Burgund. Rubr.* 13. §. 5. *n.* 16. cuius ſenteotiæ eſt ratio, nam hæc ſeruitus iuris paſceodi ruſtica eſt, & quæ cauſam habet diſcontinuam, & ita aliter quam tempore immemoriali præſcribi non poſſe, ea *dicta l. hoc iure*, §. *iure*, §. *ductus aquæ*, & ea communi ſtylo, & praxi obſeruari in Hiſpania affirmant Couar. *dicto lib.* 2. *variar. cap.* 16 *n.* 15. & meus Concanonicus iam defunctus Doctor Otero *de paſcuis*, videndus *cap.* 17. vbi poſtquam *à num.* 1. dicit Iura paſcendi *impræſcriptibilia* eſſe plura adducens Iura ſic intelligenda: excipit tamen tempus immemoriale. 20

Prædicta tamen communis ſententia praxi recepta, & lex noſtra Hiſpaniæ relata in verſic. *iam ego* in Iudiciis & conſiliis neceſſario obſeruanda, primò debet limitari in eo, qui Titulum habet ab aliquo tertio cum bona fide, nam tunc ad præſcriptionem ſeruitutis tempus ordinarium ſufficit etiam ignorante Domino fundi ſeruientis iuxta Textum *in l. fin. in fine*, *Cod. de præſcriptione longiſſimi temporis*, ibi *bono initio*, & ibi, *nulla ſcientia*, *vel ignorantia ſpectanda*, Sic interpretantur Caſtrenſ. *in dicta leg. ſeruitutes* 14. *num.* 9. *ff. de ſeruitut. & in l.* 2. *n.* 3. *Cod. eodem*, & ibidem Padilla *n.* 20 in verſic. *quarsum intellectum*, vbi plures alios retulit, ſequitur Balboa *in dicta q.* 2. *num.* 28. quidquid Accurſius dixerit *in dicta lege fin.* 21

Secundò nonnulli dicunt prædictam ſecundam opinionem non procedere in ſeruitutibus perſonalibus, qualis eſt vſusfructus, quæ ſeruitus licet diſcontinua ſit, tempore tamen ordinario quæritur, vt *in l. ſi ego* §. 1. *ff. de publiciana*, & *in l. fin Cod. de præſcriptione longi temporis.* Quamobrem Padilla *vbi ſuprà* defendit *in leg.* 2. *Cod. de ſeruit. & aqua* cum aliis multis *num.* 20. vſumfructum quæri poſſe tempore ordinario; Verùm Gomezius *tom.* 2. *variar. cap.* 15. *num.* 25. Petrus Auguſtinus *in Emporio p.* 1. *tit* 6. *quaſt.* 4. *à num* 27. Balboa *dicta quaſt.* 2. *num.* 29. dicunt non ſine difficultate procedere dictam limitationem. 22

† Tertiò limitant Doctores communem prædictam 23

dictam doctrinam, vt non procedat in rebus
Eccleſiaſticis, nam & ſi ſeruitutes continuæ ſint,
tempore tamen ordinario per quadragenariam
poſſeſſionem acquiri conſtat ex adductis, *in di-
cto cap. de quarta*, *& cap. 6. & 7.* vt in iuribus
Monaſteriorum, & Iuriſpatronatus, de quibus
iam dixi talia Iura incorporalia præſcribi non
poſſe aduerſùs Eccleſiam, niſi quadragenaria
quaſi poſſeſſione cum Titulo, & immemoriali;
ſine titulo, eo quod omnes Eccleſiæ liberæ
vehementi iuris præſumptione creduntur, & in
omnibus beneficiorum collatio ad Epiſcopos
pertineat de iure: notant Couar. *in Reg. poſſeſſor
2. p. §. 10. per totum*, & præcipuè *n 7.* cum mul-
tis dixi *in dicto cap. de quarta*, vbi videbis.

24 Nec his omnibus obſtát iura excludentes ſer-
uitutem vſucapionem, nam præſcriptio imme-
morialis, nunquam cenſetur excluſa ſecundùm
Gloſſam receptam, *in Auth. vt de cætere commu-
tatio non fiat collatione 5.* in verbo *præſcriptio*, Pa-
normit. *hic*, *num. 35.* Balbus *de præſcript. p. 6.
partis 5. princip.* Aymon Crauetta *de antiquitate
tempor. 4. p. n. 43.* Tiraquellus *de retractu conuen-
tionali*, §. 1. *Gloſſa* 2. *num* 3. & plures refert Ota-
lora *de nobilitate 3. p. cap. 7. num. 11.* Ex quibus
omnibus deducitur, quod & ſi lex prohibeat
vſucapionem, nunquam tamen immemorialem
excludere præſcriptionem, de cuius natura, &
requiſitis dico etiam *infrà.*

25 Hinc enim pro complemento huius difficul-
tatis poteſt inquiri; quo modo rerum incorpo-
ralium acquiratur poſſeſſio, eo quod res incor-
porales non poſſideantur; ſed tantùm corpora-
les per Textum, *in leg. 3. ff. de acquirenda poſſeſ-
ſione*, *l. ſeruus*, *§. res incorporales*, *ff. de acquiren-
do rer. dominio*. *l. ſequitur*, *§. ſi viam*, *ff. de vſu-
capion.* ſed quaſi poſſideri vulgò dicitur: Quæ-
ſtio tamen eſt qualiter hæc quaſi poſſeſſio con-
tingat, & vt tradunt Couarr. *in dicta Reg. poſ-
ſeſſor in 2. p. in initio*, *num* 8. Menochius *de arbi-
trariis*, *caſu* 160. & ſequenti exiſtimantes vſu
acquiri, quem iure proprio quis, non iure fa-
miliaritatis exercet cum ſcientia, & patientia
Aduerſarij per Textum, *in l. 1. Cod. de ſeruituti-
bus, & aqua*, *in l. quoties. ff. de ſeruitut. leg. ſi à te
emero*, *ff ſi ſeruitus vindicetur*, *l. ſi ego*, *§. 1. ff. de
26 publiciana iuncta leg. 1. ff de ſeruitut. ruſticor. præ-
dior.* † Verùm Ioannes Longoballus *in dicta l.
Imperium in 4. p. in 2. art. ff. de Iurisd. omn. Iu-
dicum*, exiſtimat ſcientiam, & patientiam non
requiri ex *l. quoties* 20. *ff. de ſeruitut. l. 1. §. 1. ff.
de itinere*, *actuque priuato*, & ex *l. vltima*, *Cod. de
præſcript. longi temporis.*

27 Tamen Faquin. *lib. 8. controuerſ. cap.* 20. hanc
difficultatem duobus concluſionibus putat in-
telligi, prima vt ad acquirendam quaſi poſſeſ-
ſionem rerum incorporalium, non requiratur
ſcientia, & patientia Aduerſarij ſi de poſſeſſione
abſolutè agatur; ita vt iam iuſta poſſeſſio intel-
ligatur, quam iniuſta, & probat ex *dicta leg. vl-
tima Cod. de præſcript. longi temporis*, in verbis
ibi, *nulla ſcientia*, *vel ignorantia ſpectanda*, &
paulo poſt *eodem obſeruando*, & *ſi res non ſoli ſint*,
ſed incorporales; Nam ſi præſcriptio longi tem-
poris locum habet in rebus incorporalibus ab-
ſque ſcientia Aduerſarij, conſequens eſt poſſeſ-
ſionem etiam acquiri abſque ſcientia poſſe; quia
ſine poſſeſſione non procedit vſucapio, ſiue
28 præſcriptio. † Secunda concluſio cum titulus
deeſt ad acquirendam quaſi poſſeſſionem rerum
incorporalium neceſſaria eſt ſcientia, & patien-
tia Aduerſarij; illa enim ſubit vicem tituli, *l. 2.
Cod. de ſeruitut. & aqua*, *l. 1 ff. de ſeruitut. ruſti-
cor. prædior. leg. ſi ego*, *§. 1. ff. de publiciana*; ita
ille, qui hac diſtinctione adhibita ait ſententias
contrarias de facili conciliari.

Deinde pro maiori declaratione quod attinet 29
ad iurium præſcriptionem, dico eſſe Iura quæ-
dam, quæ præſcribuntur ex ſolo non vſu Ad-
uerſarij abſque aliquo facto præſcribentis, quæ-
dam verò præter Aduerſarij non vſum exigunt
factum præſcribentis, vt rectè declarat Textus
in l. hac autem, *ff. de ſeruitut. Vrbanor. dicta leg.
ſequitur*, *§. ſi viam. ff. de vſucapion.* tradit Bal-
boa *in cap. 5. hoc tit. num.* 77. de quo *ſuprà* dixi
in hoc Titulo, vbi leges

De titulo ad præſcribendam ſeruitutem dixi 30
ſuprà in cap ſi diligenti hoc tit. q fin.

Ad vltimam quæſtionis partem videtur di- 31
cendum, quod actiones perſonales cum mala fi-
de præſcribuntur tempore longiſſimo 30. vel 40.
annorum, vt exiſtimant latè Bart. *in dicta l. ſe-
quitur*, *§. ſi viam*, *ff. de vſucap.* Innocent. *in cap.
ſi cura de Iurepatron.* Hoſtienſis *in ſumma de præ-
ſcriptione rerum immobilium*, *§. quæ res*, verſic.
actiones perſonales, & relati à Menchaca *lib. 2.
illuſtrium quæſtionum, cap. 76. num. 3.* Couar. *in Reg.
poſſeſſor 2. p. §. 10. n. 3.* Parlador. *lib 1. rerum quo-
tid. §. 11. n. 14.* & videtur confirmari ex adductis
ſuprà in cap. 1. quæſt. fin. vbi de præſcribendis
Salariis Aduocatorum Famulorum, & aliorum
vbi nulla in tam breui tempore poteſt adeſſe
bona fides.

Tamen Balboa *in cap. vigilanti 5. hoc tit. à* 32
num. 67. late agens vſque ad *num.* 81. ibi viden-
dus acerrime defendit, *num.* 68. omnes præſcri-
ptiones, ſiue rerum, ſiue actionum, Iuriumve
incorporalium omninò eſſe ſublatas, & nun-
quam cum mala fide admittendas per Textum
noſtrum ex illa Regula generali, quod omne,
quod non eſt ex bona fide, peccatum eſt, de qua
late adduxi *in q. 1.* & ſic concludit, vt quamuis
Iura; quæ de præſcriptione cum bona fide lo-
quuntur, ſolùm expreſsè loquantur in præſcri-
ptione rerum corporalium, quæ vere poſſidean-
tur, tamen cum eorum ratio etiam in præſcri-
ptione actionum, & Iurium procedat: Ideò in
iſtis etiam taliter bonam deſiderari fidem, vt
cum mala fide vnquam admittatur præſcriptio.

Niſi quando vterque, tam debitor quam cre- 33
ditor debitum ignorabant, vel quando ſolus de-
bitor ignorat, quia tunc debitori, id eſt præſcri-
bens ſit in bona fide propter eius ignorantiam,
mirum non eſſe ait, vt præſcriptio etiam de Iu-
re Canonico procedat.

Et vt meliùs intelligas leges quæ *infrà* dico 34
ſuper ea quæſtione, an leges ciuiles ſtatuentes
præſcriptionem cum mala fide ſint omninò ob-
rogatæ de Iure Canonico, ſeu admiſſæ videantur
de quo dixi nonnulla *ſuprà q.* 1. & in terminis
propoſitæ quæſtionis; Surdus *deciſ.* 158. *num.* 56.
Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 52. *num.* 2.
Dueñas *Reg* 6. Marta *de Iuriſd. p. 4. caſu* 48. *n.* 35.
cum multis Barb. *hic n.* 7. vbi de rationibus; &
n. 8. idem dixit de debito & *n.* 9. etiam in pacto
de retrouendendo cum clauſula *quandocunque
ſemper*, item & *num.* 10. ampliat in hærede, qui
non poteſt præſcriptionem continuare, quan-
do Defunctus fuit in mala fide, & *numero* 11.
in præſcribente contra Fiſcum, & *numero* 12.

item ampliat in contrahente cum minore, Iudicia decreto non ioterpoſito, vbi harum ampliationum, ſeu concluſionnm plures adducit deſenſores; de qoibus ſingulis iam diſpetſim adduxi aliis in locis huius tituli, ob quod non repeto moleſte: Et vt benè intelligas quæſtionem, de qua hic adiunges Ceuallos *in pract. q.* 173. vbi cum infinitis ab eo relatia pro vtraque ſententia agit, pro complemento adinnges quæ ſcribit D. Ioanoes del Caſtillo *de tertiis, cap.* 28.29. vbi de requiſitis ad præſcribenda iura incorporalia.

QVÆSTIO V.

An bona fides deſideretur in præſcripti one immemoriali, vbi de priuilegiis immemorialis, & de eius vigore: Et an præſcriptio temporis immemorialis currat, & vires amittat, ſi conſtet de titulo vitioſo, & nullo: Et an in præſcriptione immemoriali requiratur ſcientia, & patientia Aduerſarij: Et quibus bona fides probetur?

SVMMARIVM.

1 *Immemorialis præſcriptio bonam exigit fidem.*
2 *Immemorialis præſcriptio, quas habeat prærogatiuas, num.* 3.4.5.6.7.8.9.
7 *Regalia præſcribi queunt, tempore cuius non extat memoria.*
10 *Immemorialis præſcriptio non euacuatur clauſula,* nulla præſcriptione obſtante.
11 *Præſcriptiones immemorialis, & centennaria nunquam cenſentur excluſa, niſi præter caſus in iure expreſſos.*
12 *Immemorialis, vt legitime probetur expoſcit requiſita quatuor n.* 13.
14 *Immemorialis probatio an requirat in Teſte, vt deponat, quod maiores non viderint; nec audierint contrarium.*
15 *Immemorialis probatur ex viſu Teſtis per annos* 40. *& de forma remiſſiuè, n.*16. *& ſi deponat Teſtis de his, quæ viderit in ætate pupillari, num.*18.
17 *Immemorialis, vt probetur apertè, numquid ſinguli Teſtes debeant deponere de ſingulis eius requiſitis, vel ſufficiant duo de vno, & cæteri de aliis.*
19 L. ſicut, l. omnes. l. cum notiſſimi, Cod. de præſcriptione longi temporis, l. vltima, Cod. vnde vi, l. vnica, Cod. de rei vxoriæ actione num. ſequent.
20 *Immemorialis præſcriptio habet vim priuilegij.*
21 *Præſcriptio immemorialis corruit, ſi clarè conſtat de eius titulo vitioſo, & non habili ad præſcribendum, vt ſi ſit locationis Emphytheuſis, &c. n.*22. 23.24.
25 L.3. tit. 2. p.1.
26 *Conſuetudo immemorialis, non requirit Principis ſcientiam.*
27 L. 11. tit. 1. lib. 7. ordinam. l. 1. & 2. tit 2. lib. 7. recopil. remiſſiuè.
28 *Immemorialis præſcriptio, vt procedat, non requirit ſcientiam; ac patientiam Aduerſarij, n.*29. *nec Regis, n.*31.32.
29 *Immemorialis præſcriptio præſtat omnia ſolemniter acta.*
30 *Scientia Regis non requiritur in præſcriptione iuriſdictionis ipſius.*
32 L.1. tit.15. lib.4. recopilationis.
33 *Fides bona, vel mala in præſcriptione probatur aliquibus modis, aut coniecturis, & n.*34.

AD primam quæſtionis partem dixi *ſuprà ſub* 1
q. 2. verſic. *ad tertiam*, & in quo differant
immemorialis, & centenaria dixi *ſuprà in cap. ad*
audientiam hoc tit. q. 1. verſic. *ad ſecundam*, vbi
dixi de modo eam probandi, de quo Articulo
dixi latè *in cap. licet ex quadam de Teſtibus*, vide
praxim, quam refert Riccius *collect* 233. *in l.* 11.
de præſcription. in verſ. *quo modo*, alia de præſcri-
ptione hac adduxi *ſupra in cap. cauſam* 8. *hoc tit.*
q. 2. *ibi*, videnda, de qua ex multis nonnulla
congerit, Barboſa *in cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6. ibi vi-
denda, præter quæ videbis quæ ſubſequuntur,
& quod præſcriptio immemorialis prærequirat
bonam fidem: congerit ſic probantes plures
idem Barb. *in dicto cap.* 1. *num.*16.

Ad ſecundam difficultatis partem, de qua 2
nonnulla dicit Valenzuela, Velaſq. ſub *conſ.*10.
*p.*1. cum agit de ſeruitute aquæ ductus: ergò ſub
compendio dico immemorialem habere aliqua
priuilegia, ſeu effectus, & prærogatiuas, pri-
mus vt habeat vim priuilegij, Caputaq. *in de-*
ciſ 376. *p.*2. Oſaſcua *in deciſ. pedmont. n.* 5. *n.* 14.
Afflictis *in* 154. † Secundus vt habeat vim Ti- 3
tuli legitimi, pulchrè Verall. *in deciſ.* 235. *p.* 2.
† item & habet vim conſtituti, Papon. *lib.* 12. 4
*tit.*3. *arreſto* 3. aliquid per Afflict. *deciſ.*239. *n fin.*
Ricc. *collect.*778. ad Textum *in l. hoc Iure*, §. *du-*
ctus aquæ, ff. de aqua quotid & collect 223. *in l.* 51.
& Gloſſa *ibi*, *Cod. de præſcript.* † Vbi dicit cum 5
Minſing. *cent.*1. *obſeruat.*30. vt contra immemo-
rialem non admittatur probatio in contrarium,
de quo aliqua dico in verſ. *ad tertiam.* † Item 6
effectus præſcriptionis immemorialis, vt per
eam tantùm præſcribatur ius ducendæ aquæ ex
flumine publico, Vibius *in deciſ.* 226. de quo
latè & benè idem Valenzuela *dicto conſ* 20. ſicuti
& Ius paſcendi, Guid. Pap. *in deciſ.*573. Otero *de*
*paſcuis cap.*17. Riccius *dicta collect* 323. † imo & 7
Balbus *in deciſ.* 29. dicit quod Regalia poſſunt
præſcribi per tempus, cuius initij memoria non
extat, ſed Franciſc. Marc. *in deciſ.*134. limitat in
regalibus, quæ ſunt in ſignum vniuerſalis do-
minij, & ſubiectionis, quæ ſunt impræſcripti-
bilia, quod intelliges iuxta illa, quæ iam *ſuprà*
adduxi *in cap.*11. *q.*2. † Item eſt alius effectus, 8
vt licet aduersùs alias præſcriptiones detur reſti-
tutio, vt iam alibi dixi *ex cap. ignorantia*, & re-
fert Ceuallos *in pract. q.*48. tamen in hac imme-
moriali denegatur, ita vt Princeps non poſſit re-
ſtituere ſub *dicta collect.*778. † Imo & Oſaſcua 9
ait poſſe contra Principem tali præſcriptione
præſcribi *in deciſ.*56. & ſecundùm dicta, *in dicto*
cap. 12. *ſub q.* 2.

Et in tantùm immemorialis præſcriptio eſt 10
priuilegiata, vt clauſula, *nulla præſcriptione ob-*
ſtante, non excludat præſcriptionem immemo-
rialem Papon. *lib.* 3. *arreſto* 4. Aliquid per Af-
flict. *in deciſione* 254. *num. fin.* Quod ampliat
Guido Pap. *in deciſione* 409. etiamſi Princeps
tolleret quamcumque præſcriptionem, vel ſi
adeſſet clauſula, *non obſtante quacumque præ-*
ſcriptione.

Et ſic Anton. Faber *in deciſ* 5. *de præſcript* 30. 11
vel 40. *annor.* dixit quod præſcriptio immemo-
rialis,

Google

rialis, ſiue centum annorum nunquam cenſetur,
excluſa præter quam in caſibus à Iure expreſſis
& Theſauras *lib. in deciſ.*27. *p.* 2. dixit quod in-
ueſtirura præſumitur obtenta à Domino, quan-
do quis per tempus immemoriale fuit in poſſeſ-
ſione bonorum, Paponius tamen *lib.* 2. *arre-
ſto* 10. ſuprà dicta de præſcriptione immemoria-
li limitat pluribus modis.

12 Et licet *ſuprà in dicto cap. ad audientiam*, ali-
qua congeſſerim circa modum probandi imme-
morialem; tamen praxis communis eſt vt qua-
tuor prærequirantur; nempè vt Teſtes ſint ad-
minùs 50. annorum, & quadraginta teſtentur
de viſu; Sic Rebuffus *de decimis q.* 13. *num.* 99.
Bruoon à Sole *in locis communibus*, verbo *Teſtis*
*n.*20. Flores de Mena *variar. q.* 10. *num.* 44. &
fuit dictum in vna 20. Nouembris 1609. coram
Renet. à Trebatenſ. in cauſa ſignina pœnarum,
& in Cordubenſ. Redecimarum 18. Maij 1618.
coram Reuerend. Decano. Secundò quod Te-
ſtes dicant communem eſſe opinionem, quod
de contrario vſo non extat memoria. Tertiò
quod Teſtes ita ſemper viderint, & audierint
à ſuis majoribus nominando, ſaltim vnum ex
his à quo audierit. Quartò quod nunquam fue-
rit obſeruatum contrarium: hæc requiſita no-
minat, & cumulat Miſing. *cent.* 1. *obſeruat.* 30.
vltra quem videbis Vibium *in deciſ.* 77. vbi di-
cit in cauſis matrimonialibus deberi nominari
duobus ex majoribus; Riccius *dicta collect.* 223.
circa finem, & Caputaq. *in deciſ* 290 *p.* 3. *& in
deciſ.* 291. dicit Teſtes non probare ſi tantum
dicunt Articulum verum, non debent reddere
rationem dicti concludentem.

13 Quo pacto quatenùs Gloſſa *in d. c.* 1 *lib.*6. *hoc
tit. lib.*6. in verbo *memoria*, debet explanari in illis
verbis, vbi videtur exprimere requiſita neceſſa-
ria ad probandum hanc immemorialem ibi, *quod
ſemper viderunt, & audiernut ita eſſe, nec vnquam
viderunt; vel audierunt contrarium, & quod com-
munis eſt opinio, & fuit ſemper quod ſic fuerit, &
quod non extat contrarij, vel initij memoria*, de
quibus ſcripſerunt latè Molina *de primogeniis
lib.* 2. *c.* 6. *n.* 31. Garcia *de expenſis c.* 9 *n.* 9. Sancta
variar. q. 15 *n.* 1. Valenzuela *conſ* 93. *p.* 1. *ex n.* 33.
Caſtillus *tomo* 7. *de tertiis c.* 17. vbi latè explicat
quibus modis immemorialis probari debeat.

14 † Illud verò requiſitum quod majores non vi-
derint, nec audiuerint contrarium, cenſuit non
eſſe neceſſarium, & cenſuit Rota in Chonchenſ.
decimarum de Grauana 15. Maij, 1617. coram
Patriarcha Mancanedo, quod etiam non ex-
preſsè requiri ab hac Gloſſa, obſeruauit Couar.
in Regula poſſeſſor. p. 2 §. 3. *ſub n.* 7. verſic. *hac au-
tem*: Imò prædictam Gloſſam ſequi à Rota paſ-
ſim refert Barboſa *in dicto c.* 1. *n.* 17. & ſignanter
apud Seraphin. *deciſ.* 102. *n.* 2. *& deciſ.* 1450. *n* 2.
& apud Greg. *deciſ.* 196. *n.* 1. & in Romana ſer-
uitutis 15. Martij 1619. coram Vbaldo Sixtin.
de Regalib. lib. 1. *cap* 5. *ex n.* 116. & non diſcre-
pat, Riccius *dicta collect.* 778 verſic. *quomodo*, di-
cens ſic recitari à Gloſſa *in dict. l.* 11. *Cod. de præ-
ſcript.* videbis Capicium *deciſ.* 193.

15 Et quod ad hoc vt poſſeſſio, & præſcriptio
immemorialis probetur, ſufficiat memoria 40.
annorum, & quod de reliquo tempore talis de-
ponat ſecundùm auditum, & formam, tradunt
Couar. *d. n.* 7. Molina *n.* 31. *d. cap.* 6. alter Molin.
Theologus *de Iuſt. tom.* 2. *diſp.* 76. *n.* 3. Moneta *de
decimis c.* 5. *n.* 77. Rota *deciſ.* 537. *ad finem* apud Fa-
Fermoſin, de Exceptionibus,
rin. *in* 2. *collect. nouiſſimarum*, aliàs *p.* 4. *diuerſ.* Ma-
ſcard. *de probat. concl.* 1038. Ioann. Garc. *de expen-
ſis c.* 9. *n.* 9. Rebuffus *dicto cap.* 13. *à n.* 94. Balbus
de præſcript. 2 *p.* 5. *partis princip q.* 6. *n.* 34. † For- 16
mam autem probandi immemorialem traditur,
in l. 6. *tit.* 33. *lib.* 3. *ordinam.* vbi vectigalia non
præſcribuntur ibi *las pechos a nes deuides leg.* 6.
tit. 29. *p.* 3. vbi Gregor. verbo *tributes*, de quibus
adduxi *ſuprà in cap.* 12. *q.* 2. Doctores *in l. ſi arbi-
ter, ff. de probat.* Salazar. *de vſu, & conſuet. c.* 10.
n. 44. Otolora *de nobilit.* 3. *p. cap.* 7. DD. *in l.* 41.
Tauri, & alij, & notat Cujacius *tom.* 2. *contr.* 39.
quod præſcriptio immemorialis non poteſt pro-
bari à Teſtibus de auditu, niſi habeant ſaltem
46. annos, & à Teſtibus viſa habeant 40. annos;
ſic cum Maſcard. *concl.* 1036. aliàs 1042. Anchar.
Gemin. & aliis.

Dubium tamen eſt an ſinguli Teſtes debeant 17
deponere de ſingulis requiſitis *ſuprà* adductis
ad probandam immemorialem, vel ſufficiat, vt
duo de duobus & alij de reſiduis *in Reg. Cam.
ſumm.* referont quidam fuiſſe Iudicatum vnum-
quemque Teſtium debere deponere de omnibus
requiſitis, ſic Riccius refert *dicta collect.* 778. *in
fine*; vbi dicit iſtud poſtea non fuiſſe admiſſum
in ſac. conſ. vt apparet ex Vincen. & Franc. *in
deciſ.* 56. quia difficilis eſt probationis præſcri-
ptio immemorialis; Et ſic meritò eſſe coniun-
genda dicta teſtium ad faciendum vnum totum.
† Et addit Ceuallos *in pract. q.* 45. *n.* 3. probari 18
etiam immemorialem per Teſtes deponentes de
his quæ viderunt in pupillari ætate iuxta Gloſſ.
in §. *teſtes*, verſic. *nec impubes Inſt. de Teſtam.*

Ad tertiam quæſtionis partem, an præſcriptio 19
immemorialis currat, & vires amittat, ſi con-
ſtet de Titulo vitioſo, & nullo, & quod tanto
tempore tranſacto non corruat, etiam ſuperue-
niente falſo titulo: defendit latiſſimè Vaſchius
vidcndus *illuſtrium quæſtion. lib.* 2. *cap* 82 *& n.* 11.
per Textum *in l. ficus, l. omnes, l. cum notiſſimi, C.
de præſcript. longiſſimi temporis.* Secundò ex *leg.
vltima, Cod. vnde vi*, qua probatur ex longiſſi-
mo tempore purgari malam fidem. Tertiò ex
l. vnica, Cod. de rei vxoriæ actione; Nam ſi tanti
temporis præſcriptio nullum titulum requirit,
ergò licet titulus adſit, & non idoneus nihil ob-
ſtare poterit. † Quartò infertur ex priuilegiis 20
huius præſcriptionis immemorialis, de quibus
ſuprà, cum hæc immemorialis præſcriptio ha-
beat vim priuilegij, ex *l. hoc iure*, §. *ductus aqua,
ff. de aqua quotid. & æſtiua, cap* 1. *de præſcription.
lib* 6. *cap. ſuper quibuſdam*, §. *præterea de verb. ſi-
gnif. l.* 1. *Cod. de aqua pluuia arcenda*, vbi *vetu-
ſtas pro lege habetur minuendarum litium gratia*, &
ex aliis tribus fundamentis, quæ refert Faquin,
lib. 8. *controuerſ. cap* 33.

Verùm ego ex iam longè actis per Textum 21
noſtrum exiſtimo dicendum, & ſi maxima ſit
præſumptio pro eo: qui tanto tempore poſſe-
dit, veritati tamen eam cedere oportere; non
enim talis immemorialis debet vincere ratio-
nem, aut legem, nec præferri veritati ex doctri-
na textus noſtri, videndo *ſuprà à quæſtione* 1. de
bona fide ſemper requiſita in omni præſcriptio-
ne, etiam immemoriali; de qua dixi *ſuprà, quæ-
ſtione* 2. & ibi, verſiculo *ad tertiam* quare ſi ex
iſto Titulo appareat iniuſta rei alienæ oc-
cupatio, & mala fides non debet haberi ra-
tio temporis, & vetuſtatis: Cumque Ti-
tulus iniuſtus, & vitioſus malam inducat

fidem, & mala fides præſcriptionem impediat ex dictis hic, *& in cap. ſi diligenti hoc tit.* euenit vt ſi de vtroque appareat eam immemorialem reddi irritam cum iuxta Auguſtinum *in cap. veritate diſt.* 8. & Ciprianum *in cap. ſi conſuetudinem, & in cap. ſequenti*, & tota ferè illa diſtioctione illud Axioma communiter practicari, & veritate manifeſta cedat conſuetudo veritati; Et inde ſequi, vt in hoc dubio, ex quo appatet de iniuſto titulo, & fide falſa; nunquam tamen immemorialem ſuis Priuilegiis gaudere, quominùs irrita poſſit reddi; & declarari; qoia iam tunc conſtat de principio iniuſto; iniquo, vitioſo,& abſque bona fide initiato: Ita docent Faquineus *vbi ſuprà*, & longè Maſcardus videndus *de probation. volum.*3. *concluſ.*1371. *n.*38. 43. *&* 63. qui contrariis reſpondent fundamentis.

22 Et huius dubij exemplum pooit Faquineus in reſponſo ab eo præſtito, nomine Collegij interrogato de ſequenti facti ſpecie, proponebatur quædam Ciuitas poſſediſſe rem alienam tempore longiſſimo, memoriamque hominum excedente, quæ Titulum habuerat, nec idoneorum ad dominij tranſlationem, nec ad vſucapiendi conditionem puta locationis, *l. male agitur, Cod. de præſcript. longiſſimi temporis* 30. *vel* 40. *annorum, vel Emphytheuſis, l. cum notiſſimi, §. vlt. Cod. eodem tit.* & quærebatur, an eum in mala fide eſſet, eo quod ex dictis cauſis intelligere poterat rem alienam eſſe, præſcriptione tamen ſe defendere poſſet, & ait fuiſſe concluſum non poſſe, quia mala fides ita obſtat præſcriptioni, vt nulla protsùs valeat, & in noſtro Texto, & conſequenter, nec præſcriptionem, quam vocamus temporis immemorialis per ea, quæ ipſe adducit *dicto lib.* 8. *controuerſ. cap.* 26. de quo iam ſuprà dixi ſub *quæſtione* 2. verſic. *ad quartam*.

23 His tamen videtur obſtare qood *ſuprà adduxi q.*3. in verſic. *ad tertiam*, dum agens de quæſtione illa, an præſcriptione completa, bona fide, is, qui cognouerit rem eſſe alienam teneatur in foro conſcientiæ reſtituere, & reſpondens affirmatiuæ ſententiæ dixi non teneri propter rationem, de qua *ibi*, ſed major videtur militare reſpectu immemorialis præſcriptionis, quæ vt notaui habet vim priuilegij, Tituli, & conſtituti: ergò potiùs videtur reſpondendum cum Vaſchio; præcipuè ſi cum alio præter alia conſideres ex multorum ſententia titulum iniuſtum non nocere præſcriptioni temporis memoriam hominum excedentis, quam cum Faquineo, & Maſcardo.

24 Adhuc verò exiſtimo veram eſſe ſententiam iſtorum, eo quod dum conſtat de Titulo cauſam dante præſcriptioni, iam tunc patet de initio illius præſcriptionis, quæ ſi Titulus non appareret eſſet immemorialis: vnde euenit vt cum talis Titolus iniuſtus, & nullos ad præſcribendum ſit; vt in exemplo iam poſito locutionis, & Emphytheuſis loquitur, vt non obſtet obiectio ex dictis *ſuprà in dicta quæſtione* 3. verſic. *ad tertiam*, quia illa ſunt intelligenda in caſo, quo à principio, & continuò per tempus longum aut longiſſimum 30. vel 40. annorum, aut per centenarium tempus, aut immemoriale adfuit bona fides in præſcriptione, quia tunc, ſi completa præſcriptione ſuperuenit poſtea mala fides non eſt impedimento, quominùs ſubſiſtat illa præſcriptio tam in foro fori, quam poli; ſecùs ex qoo conſtaret poſt eius implementum de titulo vitioſo, qui præſtitit fundamentum cuilibet præſcriptioni, etiam immemoriali.

25 Ad quartam quæſtionis partem, an in præſcriptione immemoriali requiratur ſcientia, & patientia Aduerſarij, video Doctores diſtinguere inter conſuetudinem immemorialem, & præſcriptionem; Itavt in hac debeat probari ſcientia, & patientia, ſecùs in conſuetudine: Sic Balbus *de præſcription. p.* 1. *q.* 10. *num.* 8. Abbas *in cap. fin. de conſuet. num.* 13. vbi Barbatia *n.* 71. dicit communem, quam pluribus citatis exornat, Doeñas *Regula* 141. ſed Gloſſa *in cap. in iſtis, §. leges in* 4. *diſtinctione*; Abbas *conſ* 7. *volum.*2. docent etiam in conſuetudine immemoriali requiri ſcientiam, & patientiam Aduerſarij, vt notat Greg. Lop. *in l.*3. *tit.*2. *p.*1. in verſ. *conſintiendolo el ſeñor*, & eſt text. *in l.*5. *d tit.*5. *p.*1 ibi, *ſabiendolo el ſeñor de la tierra, e non lo cõtradiziendo.*

26 Verùm quia Gregorius *in dicta l.* 3. *in fine* reſoluit vt in conſuetudine immemoriali non ſit neceſſaria Principis ſcientia ex *dicta l. hoc Iure, §. ductus aqua, ff. de aqua quotid.* & ex *dicto cap. ſuper quibuſdam, §. præterea de verborum ſignificatione*, vt notant Imola *in leg. ſi publicanus, § fin. ff. de public. vectigal*, quam legem partitæ declarat Auendañus *de exequendis mandatis cap.* 1. *n.*2. *& cap.* 8. *n.* 3. *& in dictionario* verbo *coſtumbre.*

27 † In lege autem ordinamenti contrarium videtur diſpoſitum, vt *in l.* 11. *tit.* 1. *lib.* 7. *ordinam. quæ eſt, l.*1. *&* 2. *tit.*2. *lib.*7. *recop.* quos leges, & vt ait Ceuallos *dicta q.*45. *ſub num.* 2. ſunt intelligendæ ſecundùm tradita per Gregor. *in dicta l.*3. verbo *conſintiendolo*,

28 Iam ergo ad caſum præſcriptionis immemorialis adhuc Doctores diſſentire videntur, ſiquidem Bartolus *in l. ſi publicanus, §. in omnibus, ff. de public. & vectigal. n.*2. Abbas *in cap. cum nobis hoc tit.* docent requiri ſcientiam & patientiam Aduerſarij dicit communem Palacios Rubios *in repetit. cap. per veſtras notab.*2. *§ ſed eſt pulchra dubitatio, fol* 80. *n.*34. *&* 43. *& in nouis fol.* 395. Et pro hac parte probanda facit, quia vt iam *ſuprà* adduxi *in cap.*1. *ſub hoc tit.* ſicut in aliis præſcriptionibus requiritur ſcientia, & patientia Aduerſarij; vt tradunt etiam Alex. *conſ.* 69. *n.*11. *volum.*3. Aymoo Craueta *de antiquitate folio* 201. *in paruo n.*16. *cum ſequentibus*, itavt in caſu iſto.

29 Contraria enim ſententia verior eſt, nempè vt non requiratur ſcientia, & patientia Aduerſarij, eo quod in præſcriptione tanti temporis præſumatur Titulus, & bona fides, & omnia ſolemniter acta, vt tradit Baldus *in cap. ſi diligenti hoc tit. in fine*, quem ſequitur Balbus, dicens eſſe benè notandum *de præſcriptionibus* 2. *p.*3. *partis princip.* in verſic. *ſexto quæro num.* 18. *fol* 34. *& n.*23. Decius *conſ.*85. dixit communem Purpuratus *in l. Imperium, n.*191. *ff. de Iuriſdic. omn. Iudic*, Alex. *conſ.*6. *volum.*1. vbi dicit communem Felinus *in dicto cap. cum nobis col. fin. & ib cap. de quarta hoc tit. col. fin.* Iaſon. *in dicta leg. Imperium verſic.* 20. *in fine*, innuit Gloſſa *in dicta leg. hoc iure, §. ductus aqua, ff. de aqua quotidiana & æſtiua*, verbo *in memoriam*, Tiraquellus *de primog. q.*4. *num* 45. *& de nobilitate quæſtione* 14. Ceuallos *in pract. dicto quæſt.* 45. *in fine*, vbi poſtquam nonnulla adduxit, *à num.*4. *&* 5.

30 † Quod in præſcriptione Iuriſdictionis contra Regem oon requiratur illius ſcientia, cum ſit

neceſſaria

Digitized by Google

neceſſaria immemorialis, vt docent Moutalbus *in l.6. tit.11. lib.1. fori l.5. tit. 15. lib.4. recopilat.* vbi Matieneos *Gloſſa* 1. *num.* 1. Guttiertez *pra-*
31 *cticar. lib.1. q. 84. n.3.* benè declarans. † Qui etiam addit benè *in lib. 2. pract. q. 31. n. 9.* non requiri ſcientiam, & patientiam Regis in præſcriptione immemoriali in præſcribente Regalia Iuriſdictiones pedagia: & ſimilia, & quod ſi requiratur in aliis rebus ſufficere ſcientiam officialium, & auditorum, vt docet Garcia *de Hiſpan. nobilit. Gloſſa 7. num* 7. idem Guttiertez *lib.2. q.85. n.3. & q.86. n.1.*

32 Ex quibus Ceuallòs ſeqoens bane ſecundam opinionem *ſub n.6. dicta q.45.* ex prædictis declarationem recipere Textum, *in dicta l. 1. tit.15. lib.4. recopilat.*, ex qua Parlador. *quotid. parte 2. cap.1. num. 13. & 14.* infert nun ſolùm præſcriptam eſſe Iuriſdictionem accumulatiuè; ſed etiam priuatiue, ad quæ adiunges notata *ſuprà in cap.12. hoc tit. q. 1.* vbi egi de præſcribenda Iuriſdictione, & aliis Regalibus. & quanto tempore, & multa de effectibus immemorabilis præſcriptionis, D. Ioannes del Caſtillo cum infinitis de tertiis omnino legendus *cap.* 22. 23. 24. 25. & controuerſ. *cap.93. ſub* §.8.

33 Ad vltimam quæſtionis partem, quibus bona fides probetur in præſcribente iam ſatis colliges ex longè actis *ſuprà* in hoc noſtro Textu ſed an mala fides probetur per coniecturas agit Menochius *de arbitrariis caſu* 125. & *de præſumptionib. lib.3. præſumpt.*130. vbi videbis, & ex iam adductis, etiam ſatis ſuperque colligi valet, vt longè agens Menochius *dicta præſumptione* 130. an & quando bona vel mala fides præſumatur, & *n.1.* ait bonam præſumi fidem, cum adeſt titulus in poſſidente: & etiam ſi illum habeat poſſidens putatiuum, eo quod bona fides cauſatur etiam ex iniuſtis, & temerariis cauſis, variis exemplis & caſibus exornans *à n.* 3. vt puta ſi emiſſet bona fide ab eo qui verè Dominus non eſt, putans eſſe Dominum, & ſic dicit *num.* 31. quod habens inſignia, & arma inſculpta in Eccleſia præſumitur vt quis ſit poſſeſſor bonæ fidei Iuriſpatronatus.

34 Econtra verò vt malæ fidei poſſeſſor præſumatur, qui titulo caret, & eius poſſeſſio ſit noua *ibi à n.*21. ſibi exornat pluribus caſibus, idemque eſſe de illo, qui habet titulum à Iure reprobatum, & ſi poſſeſſio ſit contra Iuris præſumptionem; id aliis multis exornans, *à dicto num.*21. *& à num.*33.

Qvæstio VI.

An taliter omni tempore bona fides deſideretur ad præſcribendum, vt non ſolùm habeat adeſſe ab initio vſucapionis, ſed etiam tempore contractus: Et vtrum ſtatutum Ciuitatis, quo cauetur, vt niſi intra certum tempus creditor petierit debitum excludatur, valeat, & ſeruandum ſit: An vſucapio & præſcriptio conuenienti ratione introductæ ſint: Et an taliter operetur tranſlationem dominij in vſucapientem, vt non ſolùm adipiſcatur vtile, ſed & directum?

SVMMARIVM

1 *Bona fides deſideratur non ſolum ab initio præ-ſcriptionis, ſed à tempore tituli, ſuper quo fundatur,* n. ſequent. & 4.

2 L. 1. in fine principij, ff. pro emptore n. 4.

3 *Stipulatio rei alienæ valet, quid de emptione, num.* 5.

5 *Stipulationis, & venditionis rei alienæ diſcrimen, num.*8.

6 *Emptor rei alienæ, in quibus puniatur.*

7 L. ſi is qui pro emptore 15. §. fin. ff. de vſucap. num.11.

9 *Statutum quo cauetur vt creditor ſi debitum intra certum tempus non petit cadat à iure ſuo, quo pacto valeat, expenditur quatuor concluſionibus a num.*14.

10 *Statutum valet, quatenùs debiti probationem infringit ſecundùm aliquos, alij diſtinguunt tripliciter num.*11.

12 *Debitum contra creditorem ſi ſit famuli, aliorumve Salariatorum, qualiter præſcribatur.*

13 *Statuta ſunt plura apud Italos, quibus cauetur, vt niſi creditor intra certum tempus non petat ſibi debitum excludatur.*

14 *Statutum vt creditor cadat a Iure ſuo, ſi debitor eſt in mala fide, non tenet.*

15 *Statutum vt creditor à Iure ſuo cadat, debet eſſe iuſtum, ſi enim probationem infringit videtur iniuſtum.*

16 *Statutum quod ex iuſta cauſa infringit probationem valet etiam indebito iurato,* n.17.

17 *Iuramentum non habet vim, & poteſtatem ſupplendi poteſtatem probatariam.*

18 *Statutum exprimens, vt creditor cadat à iure ſuo numquid tollatur obligatio, aut remaneat vis agendi.*

19 *Statutum quo cauetur, vt qui per decem annos aut 20 debitum non petit, cadat à iure non valet in vtroque foro.*

20 *Statutum quo cauetur, vt contractus, ſeu inſtrumentum cenſeatur poſt aliquod tempus fictitium valet.*

21 *Statutum diſponens actionem realem, vel perſonalem ſpatio 30. annorum, vel minori tolli ſecundùm quod Ius intelligatur.*

22 *Vſucapionis introducendæ, quot rationes,* n.25.

23 Salus populi ſuprema lex eſto *quid ſibi velit.*

24 *Princeps poteſt aliquem ex iuſta cauſa ſuis bonis priuare.*

25 *Dominium ex quibus titulis de vno in alium transferatur virtute legis ciuilis,* n.26.

27 *Dominium vtile ex præſcriptione acquiri aliqui ſentiunt, verius eſt vt acquiratur directum etiam, num.*28.

28 *Præſcriptio completa bona fide pleniſſimam ſecuritatem præſtat.*

19 *Præſcriptio potius eſt exceptio intentionis, quam actionis excluſio.*

30 *Vſucapio quare dicatur adiectio dominij, & num.* 31.

COmmunis eſt Doctorum traditio bonam fidem deſiderari continuam ab initio vſucapionis extra contractus, ſed quoties ex Titulo contractus incipitur præſcriptio, dubium non leue adeſt, nam Paulus agens de contractu, & de præſcriptione ex Titulo, ait *in lege ſi is qui pro Emptore* 15. § *fin. ff. de vſucapion.* exiſtimationem eius temporis expectari, quo res traditur, idem videtur notare Papinianus *in lege Iuſto* 44. §. *& ſi, ff. de vſucapion.* Nam & ſi verbi gratia ſtipulet rem alienam, ſciens alienam 1

eſſe, vel ſi mihi ſcienti res aliena legetur, nihil mihi nocere ad iuſtam vſucàpionem,& præſcriptionem, ſi eo tempore quo mihi res traditur
2 putem eſſe tradentis. † Imò idem Paulus *in lege 2. in fine principij, ff. pro Emptore*, in illis verbis, *ſic denique ſi ſciens ſtipuler rem alienam vſucapiam, ſi cum traditur mihi exiſtimem illius eſſe:* ita docet.

3 . Econtra autem ſit manifeſta pugna; nam ſicut poteſt quis rem ſtipulari, quæ promiſſoris non ſit ſimiliter Iure traditur emptionem rei alienæ, & venditionem, non minùs eſſe, quàm ſtipulationem, *l. rem alienam* 28 *ff. de contrahenda emptione*, & aliis congeſtis à Rebuffo *in lege vnica, Cod. de ſentent.* quæ *pro eo quod intereſt, à*
4 *num.* 426. † Sed ſic eſt quod præſcriptio, & vſucapio ex Titulo emptionis, & venditionis requiruntr tam tempore contractus, quàm tempore traditionis bonam fidem ex *dicta l. 2. in fine principij. ff. pro Emptore*, in illis verbis *igitur, & bona fide emiſſe debet, & poſſeſſionem bona fide adeptus eſſe*, ex quo vtroque tempore, hoc eſt tempore, quo emit poſſidens, & inſuper tempore poſſeſſionis adeptæ, bonam fidem deſiderari: Ergò eſt pugna manifeſta, & bona fide requiſita ad præſcribendum longè cum infinitis omnino videndus agit D. Ioannes del Caſtillo *de tertiis cap* 26.

5 Adhuc vero reſpondendum eſt diſcrimen eſſe inter ſtipulationem, & emptionem; Nam & ſi rei alienæ venditio valeat, ſicut & ſtipulatio, Emptori rem alienam ſcienti, id non eſt impunè, cum ab eo res auferri poſſit, vt *in dicta lege rem alienam 28. ff. de contrahenda emptione*, vt patet ex verbis ibi, *rem alienam diſtrahere, quem poſſe nulla dubitatio eſt, nam emptio eſt, & venditio, ſed res Emptori auferri poteſt*; Venditor tamen Emptori eo caſu de euictione non tenetur *l. ſi fundum 27. Cod. de euictionibus*, de qua præter ordinarios agunt Corneus *conſ. 2. num.* 13. *volum.* 3. Aymun. *conſ. 64. num.* 4. Bertachinus *conſ.*88. *volum.* 1. Panormitanus *conſ. 30. volumine 2. num.* 3.

6 Deinde in eo punitur Emptor, qui ſciens rem alienam emerit, quod ſi ſeruus: verbi gratia fugitiuus fuerit, aut aliquod vitium erit propter quod redhiberi res poteſt, ſciens Emptor redhibitionem non habebit, *leg. 4. §. item labeo, ff. de doli exceptione.*

7 Ex quo modo dicendi improbatur quidam intellectus, qui videtur colligi à Paulo *in dicta l. ſi is qui pro Emptore, ff fin.* quatenùs denotat non minùs in ſtipulatione, quàm in emptione contrahenda, bonam fidem interuenire debere, ſed diuerſo modo; Nam in ſtipulatione bona fides ſemper interueniſſe creditur, etiam ſi quis rem alienam ſtipuletur, quoniam id conceſſum eſt; In emptione autem bona fides interueniſſe non creditur, niſi quis rem emat, quam ignoret eſſe alienam, quia conceſſum non ſit.

8 Hæc enim ratio inſufficiens eſt, quare Donellus *lib. 5. comment. cap.* 26. dum quærit, quare conceſſum ſit ſtipulationi, vt rei alienæ impunè fieri poſſit, & cur emptio rei alienæ non fiat impunè; Ait diſcrimen inde naſci, quod in cæteris contractibus, in quibus ex altera parte tantùm eſt obligatio ſolùm interuenit factum,& conſilium debitoris ad rei præſtationẽ, Siquidem ipſe ſolus de re præſtanda ſpondit, creditor tamen nihil facit vt inuitat debitorẽ ad rei alienæ obligationem,& conſequẽter nihil mala fide facere videatur, nam cum obligandi ſe voluntas à ſolo Debitore proficiſcatur ipſe qui de ſe exiſtimare debet, vtrum rem, quam tempore promiſſionis alienam obligat, emat poſtea, & ſuam tradat, an non, & conſequenter ipſe ſolus poteſt eſſe, vel non eſſe in bona, vel mala fide tempore contractus, ſed in venditione, non ſolùm venditor ſe mouet ad venditionem rei alienæ, ſed etiam Emptor ſuo facto maximè prouocat, dum & ipſe de re negotiatur, & ei rei pretium offert, quod ſi faciat rem alienam, ſciens non poſſe negari, ait Donellus, quem alij ſequuntur, quin non bona fide in re aliena ad ſe reuocanda id faciat ergo.

Ad ſecundam quæſtionis partem variè reſpondent Doctores: Nam Bartolus *in l. ſequitur, §. ſi viam, ff. de vſucapion.* & alij, quos commemorat Antonius Gabriel *commun. opinion. de præſcript. concluſ.*4 ſtatutum Ciuitatis, quo cauetur vt niſi intra certum tempus creditor ſibi debitum petierit, excludatur à Iure ſuo validum eſſe, & ſeruandum in odium Creditoris, & in pœnam ipſius; Itavt ſciens ſe Debitorem eſſe præſcribat; Itavt poſſit cum mala fide inducere præſcriptionem. 9

Alij inquam dixerunt ſtatutum valere, quatenùs debiti probationem infringit, puta ſi modo iuſta ratione id fiat, aliàs ſecùs: Sic Ioannes Andreas *in ſpecul. tit. de inſtrument. edit. §. compendiorè* ſuper verbo *ſed numquid*, verſic. *ſed conuerſo caſu*, Antonius de Butrio, & Abbas *in cap. 2 de probationibus.* 10

Alij inquam diſtinguunt, vtrum ſtatutum excludat Creditorem à Iure ſuo, an verò debiti probationem infringat, priori caſu illud non valere docent Alex. *conſ.* 170. *lib.* 7. Socinus Senior *in conſ* 120. *num.* 19. *lib.* 1. Antonius Gabriel *communium concluſ. tit. de ſtatutis, concluſ.* 12. *num.* 12. Hieronimus Gabriel *in conſil.* 4. qui in caſu poſteriori valere exiſtimant. Etenim alij hac diſtinctione vtuntur, vt ſiquidem ſtatuti verba ad Debitorem referuntur, non valeant, ſi ad Creditorem valeant. Sunt etiam qui diſtinguunt alio modo, nempè vtrum debitum ſit Iuratum, nec ne, vt primo caſu non valeat, ſecundò autem caſu valeat: Sic Angelus, Ros, & Iaſon *in leg. nam & poſtea, §. ſi is, qui temporali, ff. de Iureiurando.* 11

Primam equidem ſententiam fortiorem reddunt illa quæ adduxi *ſuprà in cap. 1. hoc tit. lib.* 4. vbi explicaui legem Regiam; quæ præſcriptionem inducit circa Salarium Aduocatorum, & Famulorum, de quibus ibi dictum eſt triennio illud præſcribi virtute *legis Regia* 9. *tit.* 15. *lib.* 4. *compilat.* vbi expreſsè cauetur mercedes Famulorum, ſeu Salaria, & aliorum officialium, de quibus ibi fit mentio, nempè *voticarios, joyeros, ſpecieros, confiteros*, triennio præſcribi; Itavt elapſo, nihil petere poſſint, cuius accaſione notauit Balboa *in cap. vigilanti hoc tit. num.* 81. ex doctrina Molinæ *de Iuſtitia, & Iure tom.* 1. *tract. 2. diſp.* 67. non obſtante lege Canonica prohibente eum mala fide præſcriptionem poſſe legem ciuilem eam præſcribere cum mala fide Debitoris, non quod Debitor liberetur obligatione ſoluendi: Sed quod Creditor agere volens non audiatur: Nam ſicut Iure Ciuili licitè ſancitum eſt nullo modo audiendum eſſe, 12

qui

qui læſionem infra dimidiam in contractu voluerit allegare quamuis is, qui læſit in foro conſcientiæ non ſit tutus, ſed ad reſtitutionem teneatur, qua ex parte læſit, eum ſi talis actio concederetur, multiplicarentur lites grauiora, quæ Reipublicæ mala immínerent, & commerciorum vſus fortaſſe ceſſaret, ſic etiam ſi Reipublicæ Iudicaretur expediens in aliquo euentu, nullam creditori actionem concedendam eſſe, tranſacto prædicto tempore, licita eſſet lex, quæ illam omnino denegaret, quamuis aliàs data ſcientia debitoris, ipſe in foro conſcientiæ teneretur ſoluere ita ille: Qui tamen poſt quam, *in cap. 1. hoc tit. num. 13. & 14.* egerit de quæſtione, quam inquiro, & affetat duas contrarias opiniones, ſub diuerſis diſtinctionibus in fine, *dict. num.* 14. docet vt ſtatutum ſimpliciter dicens quod qui debitum non petat intra certum tempus, cadat à Iure ſuo, vel non audiatur, debeat intelligi ſecundùm Ius commune, data videlicet bona fide præſcribentis, v. g. quia ignorabat ſe obligatum; vel credebat ſolutum eſſe debitum, ſed non valere ait, data mala fide debitoris.

13 Verùm quia ſatis difficile eſt, vt bona fidea ex parte præſcribentis concurrat, & apud Italos multis in locis ſimilia ſtatuta vigeant, quibus ita cauetur, vt niſi creditor intra certum tempus ſibi debitum petierit, excludatur à Iure ſuo, & huiuſmodi ſtatuta non valere doceant Ioannes Andreas, & Anchatranus *in cap. 2. de Exceptionibus, lib.* 6. & multi à Gabriel citati, *comm. opin. concluſ. 4. de præſcription.* quia peccatum inducere videamur, propter debitoris malam fidem, iuxta doctrinam Textus noſtri; ideo Faquineus agens de hoc puncto, *lib. 1. controuerſ. cap* 68. reducit quæſtionem præfatam ad quatuor concluſiones.

14 Prima concluſio eſt ſtatutum, quo cauetur, vt ſi creditor non petierit debitum intra certum tempus excludatur à Iure ſuo non valet, ſiue verba in creditorem dirigantur, ſiue ad debitorem; ſi modo debitor ſit in mala fide ex regula Textus noſtri, ibi, *cum ſit omni conſuetudini, & conſtitutioni derogandum, quæ abſque mortali peccato ſeruari non poteſt*, ſanctus enim Pontifex, vt iam, *ſupra dixi, quæſtion.* 1. ſtatuit hic, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam Cannnica, quam ciuilis ex *d. c.* 5 *hoc tit.*

15 Secunda concluſio ea nempe eſt ſtatutum creditorem excludens, & debiti probationem infringens, ſi ob iuſtam cauſam conditum eſſe non appareat, non valet, eo quod ſtatutum, ſicut & lex debet eſſe iuſtum, *cap. erit autem lex 4. diſt.* vbi late dico, *ſuprà, de conſtitution.* in terminis Innocentius *in cap. plerìſque in fine de immunit. Eccleſ.* Abbas *in cap. 2. de conſuetudine*, vbi etiam Pontifex improbat conſuetudinem, quæ abſque iuſta cauſa derogabat probationibus factis, vt *ibi*, latè adduxi, ſed ſtatutum præfatum, eſt iniuſtum, quia legitimis probationibus eſt adhibenda fides: Deinde quia tale ſtatutum probationem inftingens, licet non directè; attamen effectu ipſo conſiderato præſcriptionem inducit cum mala fide, nec ſeruari poteſt abſque mortali peccato, quia debitor ſcit ſe debitorem eſſe; creditor in quam id probare nequit; atque ideo excluditur à probatione; & ob id excluditur *à Iure ſuo.*

Tertia concluſio eſt ſtatutum, de quo agimus, ſi probationem infringat ex iuſta, & legitima cauſa, valeat, & ſeruandum eſt, quia lex poteſtatem habet ex iuſta, & probabili cauſa, iuſtam, & plenam probationem infirmandi; eo quod legitima probatio regulariter conficitur ex duobus, vel tribus teſtibus, ex regula Textus *in cap. in omni negotio, cap. licet, cap. à nobis de teſtibus, cap. forus, §. in omni negotio de verb. ſignif cap. cum eſſes de teſtamentis*, & tamen ad fraudes tollendas iuſte in teſtamentis, & codicillis, & in aliis caſibus pluribus ſtatutum eſt, & ſancitum eſt, vt plures alij recipiantur teſtes iuxta ea, quæ adduxi, *in dict. cap. à nobis* 28. *de teſtib.* quam iuſtam cauſam hic non præſumere, nec facilè probari exiſtimat Faquineus; niſi forte vt adduxi in ſtatuto, & lege de præſcribendis ſalariis ob rationem, de qua iam adduxi, *& in d. c. 1. hoc tit ſub, q.* 4. 16

Quarta, & vltima concluſio talis eſt ſtatutum ex iuſta cauſa probationem infirmans, valet, & locum habet, etiam in debito iurato, quia Iuramentum adhibetur ad contractum confirmandum non autem ad probationem inducendam, ſed probatio differt ab eo, quod in obligatione continetur; igitur in hoc caſu Iuramentum nihil operatur, quia ſcilicet ipſum Iuramentum nequit probari, vt dicebat Alciatus *in cap. cum contingat de Iureiurando, num.* 242. & ideo receptum eſſe Iuramentum, nequaquam habere vim, & poteſtatem ſupplendi ſolemnitatem probatoriam, vt loquuntur Doctores, quia talis ſolemnitas Iure publico inoenta eſt, ac proinde pacto, & Iuramento partium ſuppleri non poſſe: docent Bartolus *in l. ſi quis pro eo v. t. ff de fideiuſſoribus*, Panormitanus *in dicto cap. cum contingat, num.* 24. Gabriel *commun. opinion. tit. de ſtatutis concluſ.* 11. *num.* 12. hæc ſic tradit Faquineus *dicto cap. 68. lib.* 1. ſed an hoc vltimum verum ſit, conſiderabis ex his, quæ adduxi de Iuramento ſuppletorio, & probatorio, *in c fin. de Iureiurando.* 17

Alij inquam dicunt, vt quando ſtatutum dicit, & exprimit quod creditor cadat à Iure ſuo tollitur obligatio ciuilis, & effectus naturalis obligationis, ſed quod quando ſtatutum dicit, quod non ſit audiendus, nulla tollitur obligatio, ſed omnino præcluditur via agendi, ſed remanere adhuc via agendi per remedium denuntiationis Euangelicæ, iuxta Teatam *in cap. nouit. cap. in omni negotio de teſtibus:* docent Bartolus *in l. nemo poteſt columna 4. ff. de legatis 1. & in l. ait prætor, §. hi plane, ff. ex quibus cauſis maiores, & in l. legati, ff de liberatione legata, & in l cum mulier, ff. ſoluto matrimonio:* latiſſime Angelus, *in l. 1. Cod de Iudiciis*, qui addidit, quod per tale ſtatutum omnis tollitur obligatio; ad eo cò vt nec denunciatio Euangelica poſſit habere locum, Corneus *conſ.777 vol.4.* 18

Sed Bartolus ſibi contrarius *in l. omnes populi, quæſt. 3. princip. ff. de Iuſtitia, & Iure*, latiſſime Imola *in dict. l. ſequitur, §. ſi viam, ff de vſucapionibus*, Caſtrenſis *conſilio 285. & conſilio* 288. Panormitanus *conſilio* 77. Cumanus *conſilio* 67. Fulgoſius *conſilio* 153. Ioannes Andreas *in cap. 2. de exception. lib.* 6. ſic aliter docent, nempe non valere ſtatutum in vtroque foro, quo cauetur, quod qui per decem, verbi gratia, annos debitum non petit, cadat à Iure ſuo; ſicut nec valeret lex imperialis, 19

Digitized by Google

20 quæ hoc ſtatueret. † Verum ſi ſtatueretnr, quod contrſactus; ſeu inſttumentum, cenſeretur fictitium, eo tempore elapſo; tunc valere ſtatutum, & legem, nam illa cauſa excluderet rationem peccati, & hanc eſſe canoniſtarom opinionem in Textu noſtro docent Doctores.

21 † Ita vt Alex. *conſ.* 185. doceat quod ſi ſtatuto caueatur, actionem realem, vel perſonalem; vel mixtam ſpatio 30. annorum, vel minori tolli tale ſtatutum, debeat intelligi, ſecundum Ius commune, quando ſcilicet præſcribens eſſet in bona fide: ita Caſtrenſis *conſ.* 298. Socious *conſ.* 86. copiosè Imola *conſ.* 113. Corneus *conſ.* 338. & ſecundùm has poſtremas diſtinctiones exiſtimo potius intelligendum eſſe ſenſum noſtri dubij.

22 Ad tertiam quæſtionis partem, quæ potius ſpectat ad Rubricam ſatis ex ibi, dictis ſatis fit, nam eiſi Ioanoes Andreas *in reg poſſeſſor. de regul. lib.* 6. Cagnolus *in l. Iure natura à num.* 4 *ff. de reg. iur.* Alex. *in l. poſſeſſio quoque. §. etſi poſſeſſio. ff. de acquirenda poſſeſſione*, Baldus *in l. fin Cod. de præſcriptione longi temporis*, exiſtimarunt præſcriptionem, & vſucapionem inductas eſſe contra naturalem æquitatem; eo quod Iure naturæ caueatur, neminem cum aliena iactuta abſque facto Domini acquirere poſſe, ex vulgaia regula Iuris: tamen Cagnolus *in l. Iure natura de reg. iur.* id ioterpretatur de iactura, quæ doloſa eſt, & non de ſola iactura ex qua tantum aliena iniquitas, non inducitur. Ob idque cum vſucapio bono publico ſit introducta primo propter rerum neceſſariam conſeruationem. Secundò propter ipſas Dominorum perſonas, vt metu, ne rebua ſuis priuentur, cogantur illis animum intendere diligenti cura, & adminiſtratione; ita vt ad laborem; non otium inoitentur, quo reſpicit Angelus *lib.* 4. *cap.* 12. dum commemorat apud Romanos cenſoriâ nota fuiſſe punitos, qui negligenter agros ſuos coluiſſent. Tertiò fuit introducta vſucapio propter negoria, vt aliquis finis litium eſſet in Republica ex *l. fin. ff. pro ſuo, l. quidam* 21. *ff. ſi certum petatur*; qua ratione eam à Iure Canonico admiſſam eſſe aduetrit Felinns *in Rubrica hoc tit. à num.* 11. Alciatus *de quinque pedum præſcript. num* 28. Vbeſenuechius *in paratilda ff. de vſucap.* Vaconius *lib.* 1. *declaration. cap.* 28. Petrus Gregorius 3. *p. ſyntagmat. lib.* 40. *cap.* 11. Pinellus *in Anthentica niſi tricennale, num.* 24. *Cod de bonis maternis*, Menchaca *illuſtrium quæſtion. lib.* 2. *cap.* 25. & alij communiter ſummiſtæ, & probatur ex iam late actis in hoc noſtro titulo & Rubrica, & omni Iure præſcriptio eſt introducta, & maxime vtilis materia, tum ad ſcholas, tum ad praxim, vt in princ. notaui, ſi adſint tempus, poſſeſſio, titulus, & bona fides ſecundùm iam adducta.

23 Cumque Cicero *lib.* 3. *de legibus*, meminerit illius grauiſſimæ naturæ legis, qua vxor clamat (*ſalus populi ſuprema lex eſto*,) & propter hanc multa introducta ſint contra ſingulorum vtilitates pro publica ſalute, vt copiosè declarant, Couarruuias *in dicta Reg. poſſeſſor.* 3. *p. in principio*, Pichardus *de nobilitate communicata*, in explicatione Textus *in l. ingenue, Cod. de muri legulis, num.* 11. & 74. Contradus *de contractibus, quæſt* 9 & 11. ideo propter eandem publicam vtilitatem: Couarruuias *ſupra*, Menchaca *illuſtrium, lib.* 2. *cap.* 52. *num.* 1. Molina *de iuſtitia, tom.* 1. *tract.* 2. *diſput.* 61. & alij exiſtimant vſucapionem, & præſcriptionem iure naturali dictante; & ita humanis neceſſitatibus exigentibus inductas eſſe; eo quod ſi Domini rerum tanto tempore eas curare preuerunt, ne in interitum, & ruinam inciderint, voluiſſe præſumitur à lege eas deſeruiſſe, dereliquiſſe, & voluiſſe, potius, vt ab alio poſſiderentur, curarentur, & colerentur; indeque naſci leges ciuiles, & canonicas introducentes, & practicantes vſucapionem, & præſcriptionem, iuſtas fuiſſe, & eſſe; Ob idque improbo Decium dicentem, *in dict. l. Iure natura*, iniquitatem eſſe quenquam locupletari, cum alterius iactura, etiam omni ceſſante iniuria, Molus ex *l. nam hoc natura, ff. de condit indebiti, l. cum pupillus, ff. de conditione, & demonſtratione*, quæ debent intelligi de iactura iniurioſa, qualis inuenitur in præſcribente ſiue bona fide, & Iuſto titulo ex hoc noſtro Textu, & ex Textu *in c. ſi diligenti de foro compet.*

24 Alia inſioita referunt Doctores ad fundandam noſtram hanc ſententiam, cum Princeps poſſit licitè aliquem ſuorum bonorum, eo inuito ſpoliare, & in aliorum ex iuſta cauſa transferre, vt dncent Sotus *lib.* 4. *q.* 5 *art.* 1 *concl.* 3. Solon *q.* 5. *de Dominio art.* 1 *concl.* 1. Trulench *in opere moral. lib.* 7. *c.* 4. *dub.* 1. *n.* 1. & 2.

25 Vbi ait Dominium transferri ab vno in alium triplicitet, vel volente Dominio vti, donatione, contractu, ſiue vltima voluntate, aut eo inuito, veluti Iure gentium in rebus bello captis, aut authoritate legis alienius ſpecialis; idque vel ob culpam Domini, vt in crimine hæreſis, læſæ maieſtatis, ob inceſtas nuptias, & ob alia crimina, vel ſine culpa Domini, vt per legem præſcriptionis, de qua nos nunc agimus.

26 Aut ſententia Iudicis, vt ſi fur damnetur in quadruplum, qui modus obligat in conſcientia, quando ſententia, non nititur falſa præſumptione: & vt vberius tractes adiunges quæ adducit Anaſtaſius Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 18. *à num.* 74. dum agit de ea quæſtione, num ciuilis, ſeu humana lex poſſit Iuſte Dominium priuatum ab vno in alterum vſucapionis, aut præſcriptionis virtute tranſmittere, & poſſe: videbis ex dictis, *ſup. in c.* 1. *hoc tit* Ipſe tamen Germonius bene contraria diſoluit, & diſſoluuntur ex dictis, & ex dicendis dubio ſequenti.

27 Ad quartam quæſtionis partem, ad quam ex prædictis legitime infertur video Doctores admodum diſſentire, nam Gloſſa *in l. traditionibus, Cod de pactis, & in Auth. niſi tricennale, Cod. de bonis maternis*, Bartolus vtrobique, Felinus *in Rubrica noſtra, & ibi*, Panormit. Balb. *de præſcription.* 2. *p.* 3. *partis princip. quæſt.* 2. & alij relati, à Couarruuias *in reg. poſſeſſor. p* 3. *princip.* vbi late agit; docent tantùm acquiri Dominium vtile, ex *l. ſi duo patroni, §.* 1. *ff. de Iureiurando*, ibi, *poſt longiſſimi temporis præſcriptionem, etiam vtilem actionem habere debere*, ex *l.* 1. *in fine. ff. de aqua pluuia arcenda, & ex l. ſi quis diuturno. ff. quemadmodum ſeruitus vindicetur*, in quibus locis habetur acquiſita ſeruitute per præſcriptionem, actionem vtilem competere: Deinde quia dicitur, vt ex præſcriptione oriatur exceptio Iuxta tradita ſupra ad Rubricam, ex *l. ſuper longi, Cod. de longi temporis præſcriptione, l. ſi quis* emptionis,

emptionis,C. de præſcript. longiſſimi temporis, deinde etiam quia Domininm prouenit à Iure gentiom , *l. ex hoc Iure , ff. de Inſt. & Iure*,ergo à Iure Cinili rolli non poteſt ex præſcriptione,§ *fin. inſt de Iure naturali,gentium,& ciuili.*

28 His tamen non obſtantibus,dicendum eſt verum,plenum, & directum Dominium transferri, primo quia vt iam dixi in hoc Text.,ſi forte completa præſcriptione mala fides ſuperueniat, adhuc ita tutus eſt in conſcientia præſcribens , vt nullo modo ad reſtitutionem teneatur ; ergo ex eo euenit , quod tranſtulit præſcriptio Dominium omnino , & irreuocabiliter : Deinde facit Teatus *in l.3. ff. de vſucap. l. acquiritur 2. §. non ſolùm , ff. de acquirendo rerum Dominio , l. traditionibus , Cod. de pact.* quibos probatur in vſucapionibus nobis acquiri rerum Dominia, & ſignificat Iuſtinianns *in §.1.inſt. de vſucap.*in verſic. *& ideo :* & facinnt Iura *in l. vlt. Cod. de edicto diui, Adriani tollendo,l. omnes in fine, Cod. de præſcript. longiſſimi temporis.* qnibus in locis habetur ei , qui bona fide præſcripſit pleniſſimam ſecuritatem ſuper Dominio præſtari; & ex *cap. Inter memoratos 16. quæſt. 3.* vbi Dominium præſcriptione acqniſitnm appellatur æternum , & ex *c. Clerici eadem diſt.* vbi proprietas nnncupatur, hanc partem docent Doctores Galli veteres, Decius, & Alciatus *in l. traditionib. Cod. de pactis*, Corraſius *lib. 6. miſcellaneorum,cap.* 20.Couarrunias *vbi ſupra*, Vaſchius *controuerſ. illuſtr. cap.* 14. Pinellus *in d Auth.niſi tricennale, C de bonis maternis n* 39.Faquin.qui contrariis reſpondet,*lib.1. contr.c.70.*

29 Optime Balboa *in cap. vigilanti 5. hoc tit. à num.* 30. Videndns vbi contrariis etiam reſpondens aliis fundamèntis , hanc noſtram ſententiam defendit , dicens quod præſcriptio potius eſt exceptio intentionis, quam actionis exclnſio, vti probat eum multis *ibi,num.*33 *&* 34.quod bene expendit Faquin. *d.c.70 in fine*, vt non obſtet vllum contrariæ ſententiæ fundamentum, apud quos , & alios videbis : ne longe agam.

30 Ne his nona illa conſideratio obſtet,nempe,vt ſit adiectio Dominij,vt ſcripſit Modeſtinus *in d. l. 3.Cod.de vſucap.*ergo ſi adiectio eſt priori Dominio,nouum adijcitur,& ſic Dominium , quod eſt , duplicari vſucapione poteſt , quo aſſumpto exiſtimo potius vtrumque Dominium;tam vtile quam directnm adiongi media vſucapione completa ; nam ante eius implementum poſſidens vſucapit vtilitatem rei, quæ pertinet ad vtile, &
31 ea completa, acquirit plenum Dominium.†Adiunges ad propoſitum , qnod ex mnltis congerit Pichardus *in §. ſic itaque diſcretis inſt.n.7. & à n.91. & 93.*vbi expendit,quod vſucapio dicitur adiectio Dominij eo quia vſu,& tempore latenti quodam incremento poſſeſſioni Dominium adijcitur , quod vltimo poſſeſſionis momento impletur , & plenum , integrum, & perfectum Ius præſtat , quaſi ad alluſionis inſtar ; & ſic docet Dominium , non Dominn,ſed poſſeſſione adijci.

QVÆSTIO VII.

An Iure noſtro Canonico ſint leges correctæ, & abrogatæ quæ mala fide præſcriptionem indncunt , & 40. annorum præſcriptio cum titulo æqui valeat immemoriali remiſſiuè ?

SVMMARIVM.

1 *Leges præſcriptionis , nunquid Iure Canonico ſint abrogatæ modificatæ,ſeu declaratæ*, num. ſequent.

2 *Præſcribendi modus ſeruatur de Iure Ciuili, etiam hodie ſecundùm aliquos.*

3 *Præſcriptio cum mala fide rerum , non procedit; ſecus actionum, vt alij expendunt.*

4 *Leges ciuiles præſcriptionem indncentes cum mala fide in actionibus perſonalibus,non ſunt ſublatæ ſecundùm alios.*

5 *Leges ciuiles præſcriptionis cum mala fide introductæ,correctæ non ſunt , quoad forum externum ſed verius contra,n.6.*

6 *Leges Ciuiles indncentes præſcriptionem cum mala fide, de Iure Canonico ſunt correctæ, etiam in actionibus realibus , & perſonalibus.*

7 *Debitor , qui ſcit ſe obligatum , etſi creditor non petendo debitum,poſſit actionem amittere,ſed non excuſatur debitor.*

8 *Quadragenaria præſcriptio cum titulo num æquiualeat immemoriali remiſſiue.*

QVia Balboa hic longe agit de ratinne fun- 1
damentali , à qno proueniat , vt Ius Canonicum corrigat , ſeu abroget leges ciuiles aliquid cum peccato diſponentes,& ex noſtro Textu, item ex dictis *q. 1.* apertè colligatur fundamentum Iuris pontificij exigentis omni tempore bonam fidem , ad præſcribendam rem ; ideo nunc, non longe agens, tantùm referam modos dicendi huc , vſque à Doctoribns inoentos, pro intelligentia huius difficultatis; & cum hæc inquiſitio multum pendeat à dictis quæſtione præcedenti,in verſic. *ad ſecundam*,vbi egi an ſtatutnm ciuitatis,quo cauetnr,vt niſi intra certnm tempus creditor petierit debitom, valeat, & ſeruandum ſit dices in nnm.ſeqq.

Igitor in propoſito noſtræ difficultatis prima 2
ſententia dicit ex Gloſſa hic, præſcriptiones Iure Canonico ſublatas non eſſe,ſed ſeruandas eſſe in foro,ac Iuriſdictione Cæſaris ; Canones verò in foro Pontificis ; eo quod Textus noſter leges ciuiles non corrigat , ſed tantùm dicat nullam præſcriptionem cum mala fide valere , ſiue Canonicam, ſiue Ciuilem, quorum verborum,ſenſus eſſe videtur , ſiue de re temporali agatur, & Eccleſiaſtica, nullam Iure Canonico , atque in foro Eccleſiaſtico,valere præſcriptionem cum mala fide.

Secnnda ſententia eſt præſcriptionem quidem 3
rernm cum mala fide non procedere ; ſecus in præſcriptione actionum ; eo quod ſanctus Pontifex , dum ſtatuit præſcriptionem cum mala fide non valere ſemper loquitur de poſſeſſore rei alienæ,vt patet ex *c.poſſeſſor.mala fidei de reg.iur. lib.6.*& ex noſtro Textu , ibi, *oportet, vt qui præſcribit in nulla temporis parte rei conſcientiam habeat*

beat aliena, & ob id leges, quæ de actione loquuntur, non videri eſſe ſublatas, hanc docent Hoſtieoſis *in ſumma de præſcr. tit. quæ res præſcribi poſ. col.* 1. verſic. *actiones vero perſonales*, Batt. *in l. ſequitur, §. ſi viam, ff. de vſucap.*

4 Tertia ſententia docet leges ciuiles præſcriptionem indocentes. cum mala fide ſublatas non eſſe io actionibus perſonalibus, quando ſcilicet debitor, non eſt in mora ſoluendi, nec offerre tenetur creditori debitam pecuniam, nam ſi non fuerit ab eo petita, is videturſe præſcriptione tueri poſſe, eamque præſcriptionem, non tam ex mala fide procedere, quàm ex negligeotia creditoria non peteotia, ita docent Paoormit. hic & alij.

5 Quarta ſcotentia eſt aliorum dicentium leges correctas oon eſſe, de quibus dictum eſt quantùm attinet ad forum externum; ſecus quoad forum internum animæ, & conſcientiæ, ſed cum dicat Pontifex nullam præſcriptionem valere, vbi mala fides adeſt, tam caoonicam, quàm ciuilem, ſequitur vt nec io foro exteroo, recte obijci poſſit, aut aliqua eius ratio haberi debeat, ſecuodum tritam regulam, oon præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum; præſertim quia ſanctus Pontifex derogat omni legi & coosuetudioi, quæ abſque peccato mortali, ſeruari non poteſt, qualem proculdubio, ibi, exiſtimat eſſe legem, & conſtitutionem, quæ abſque booa fide præſcriptiooem inducit, & ſic non debent audiri relati à Couar. *in dict. reg. poſſeſſor. p.* 2. §. 11. qui diſtinguerunt ſecundùm dicta io hoc corollario.

6 Qointa, & veriſſima ſententia eſt omnes leges, & cooſtitutiones, quæ præſcriptionem abſque bona fide inducunt Iure Canonico ſublatas, & correctas eſſe, ſiue pertineaot ad actiones reales, & ſiue agatur de foro ioterno, ſiue externo, vt patet ex iam longe adductis io boc noſtro Textu, tum quia ſi leges prædictas ſanctus Pontifex tollere potuit, & corrigere; ergo & voluit ex ratione Textus noſtri cum agatur hic de peccato vitaodo, cuius cauſa, propter animæ ſalutem, ſummam habet poteſtatem decernendi, & ſtatuendi, vt colligitur ex *cap. nouit* 13. *de Iudiciis*, vbi late dixi, cumque Pontifex hic decernat, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam Canooica, quàm ciuilis, quoniam omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt: ſequitur vt Pontifex ſic decreuerit, in verſic. *generaliter conſtat*, vbi vult derogari omni conſtitutioni, & legi, quæ eſt cum peccato, qualis eſt lex, præſcriptioois cum mala fide inducta: hanc partem in terminis docent communiter Doctores, Ancharranus, & Francus *in d. reg. poſſeſſor* Imola, & Felinus hic, & multi à Barboſa relati, Balbus *de præſcription.* 2. *p.* 3 *partis princ. quæſt.* 13. & alij, quos refert, & ſequitur Couarruuias *vbi ſuprà*, Aotouios Gabriel cum multis, *de præſcript. concluſ.* 3. *num.* 3. Faqoineus *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 63. vbi expendit cæteras ſenteotias, qui ad primam, & ſecundam ſatisfacit ex verbis noſtri Textus, ibi, *diſinimus, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam Canonica, quàm ciuilis*, vti iam expeodi quæſtionibus præcedeotibus. † Et ad tertiam dici quod 7
licet creditor ſit oegligeos, debitor tamen ſcit ſe obligatum eſſe, & conſequenter, ſi poſt loogiſſimum tempus ab eo petaotur debita, non poſſe ſe præſcriptione tueri quia eſt in mala fide, noſtram ſententiam, vt communem amplectitor Balboa videndus *in cap. vigilanti* 5. *hoc tit. à n.* 71. *vſque ad* 76. Legendus, qui optimè expendit, & ego expendi, *ſuprà quæſt. præced.* verſic. *ad ſecundam*, & *in cap.* 1. *ſub quæſt.* 4. cum egi de ſalariis præſcribendis, cætera tameo pro ampliori tractatione huius quæſtionis leges apud præcitatos Doctores præcipue Balboam *hic* & *in dicto cap.* 5. Couarruuias Faquioeum *in locis præcitatis.* Et cum his finitur tota hæc præſcriptiooum ioquiſitio Die 27. Septemb. ſanctorum Martyrum Coſmæ, & Damiani, in hac alma vrbe Valliſoletana celebratiſſimo ob reliquias horum ſanctorum anno 1653. vtinam io laudem Dei, virgioiſque Mariæ.

Ad vltimam à num. 40. annotum præſcri- 8
ptio cum titulo æquiualeat immemoriali quia quia beoe intelligitur ex adductis ſupra, *in cap. de quarta, cap. cauſam, cap illud, & cap. ſi diligenti, hoc titulo*, ad ibi, dicta te remitto, item ad ea quæ ex propoſito cum infinitis ſcribit D. Ioanoes del Caſtillo *de tertiis, cap.* 34 & de ratione dixi hic *ſub cap. vigilanti* 5. idem Caſtillo *ſub cap.* 93. *controuerſ. verum & ſub.* 58. vbi etiam de emptore immemoriali.

AD

AD TITVLVM DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

PRÆMISSVM.

ANTE Rubricæ expoſitionem, & eorum quæ ſub Rubro poſſunt tractari, libet præmittere, & præſignare quæſtiones alibi diſperſim in hoc Lib. 2. deſignatas, & tractatas, quæ vt iterum non repetantur ad longum hic reſumptiuè ponuntur, vt locis præcitandis poſſis legere, & videre.

I. Sententia lata contra Præceptores Religionis, vel contra adminiſtratores Eccleſiæ, an mandetur exequutioni aduersùs ipſos, aut aduersùs Conuentum, & Eccleſiam? egi *in cap. cum deputati 16 de Iudiciis, q. 3. remiſſiuè, per dicta in cap. 9. q. 7. & q. 9. in verſic.* verum, *eodem tit.*

II. Sententiæ exequutio ſuper coporalibus, veluti electionibus qualiter fieri debeat? *in cap. fin. de Iudiciis, q. 6.* Et an exequutioni mandetur lata ſuper electionibus officiorum annalium? *ibi q. 8. & affirmaui non obſtante appellatione.*

III. Sententia lata ſuper poſſeſſorio an ſit definitiua, vel interloqutoria tantùm, & an ab ea poſſit appellari? *in cap fin. de Iudiciis, quæſt. 7.* Et quod lata ſuper plenario ſit definitiua?

IV. Sententiæ. cui ſtabitur, quando Iudex recuſatus, & decuriones ei adjuncti in criminalibus cauſis proferunt ſententias diuerſas. Et quid de ſententiis ordinarij & ſociorum, & adjunctorum, & de arbitris diſcordantibus? *in cap. ſi quis contra Clericum 4. de foro compet. quæſt. 23.*

V. Sententia lata à Iudice poſt recuſationem nulla eſt, ſed qualiter Intelligatur? *in cap. 4. de foro compet. quæſt. 39.*

VI. Sententia Iudicis vnius territorij an poſſit executioni mandari à Iudice alteririus territorij, *in cap. poſtulaſti 14. de foro competenti, quæſt. 2.* Negatiuè ſine litteris requiſitoriis.

VII. Sententia abſolutoria pro reo, an auferat Dominium ab actore? *in cap. examinata de Iudiciis, q. 14 negatiuè reſpondi.*

VIII. Sententia abſolutoria ſimpliciter lata, an ſit ſententia definitiua, vel interlocutoria, *ibi, q. 26.* Eſt definitiua quantum ad inſtantiam ſequutam; ſed quatenus ad rem deductam in Iudicio, eſt tantùm interlocutoria.

IX. Sententia abſolutoria an poſſit ferri ſine cauſa, & ſine ſcriptis? *in dicto cap. examinata, dicta quæſt 25. n. 3. & 4.*

X. Sententia abſolutoria ab abſolutione Iudicij, in quo differat ab abſolutione à cauſa, vel à petitis? *in cap. fin. de Iureiurando, §. 1. quæſt. 3. verſic.* ad quartam, *num. 25.* Reſpondi differre in eo quod vna dicitur interlocutoria, altera appellatur definitiua.

XI. Sententiæ abſolutoriæ ab obſeruatione Iudicij, qualiter à Iudice formentur? *in dicto cap fin § 1 quæſt. 3. verſic.* ad vltimam, *n. 34.*

XII. Sententia an proferri queat in cauſa reſtitutionis contra contumacem, lite non conteſtata? *in cap. 2. vt lite non conteſtata, quæſt. 1.* vbi reſpondi negatiuè.

XIII. Sententia Iudicis an valeat ſi probationes in Iudicio factæ ſunt, nullis dilationibus, nec termino aſſignato partibus? *cap. 1. de dilationibus, quæſt. 6. verſic.* ad ſecundam. Affirmo niſi à parte petatur.

XIV. Sententia verbalis ſuper reſtitutione, an aliquos producat effectus? *in cap. cum ſuper 4. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, quæſt. 1. & in cap. 3 eodem. quæſt. 1. verſic.* Vnde, *& in verſic.* nec enim eſt minus vtilis.

XV. Sententia qualiter proferatar à Iudice contra turbantem aliquem in poſſeſ-

ſione,

ſione, & quibus comminationibus? *in cap. accepta de reſtitut. ſpoliator. quaſt.5. verſic.* ad quartam, *vbi de praxi.*

XVI. Sententia excommunicationis à Iudice incompetenti lata, ſi per aliquot dies obſeruetur à non ſubditis, an tribuat incompetenti Iudici Iuriſdictionem; ita vt, ſi petat reſtitutionem reſtituatur in Iure taliter quæſito, *in cap. olim, de reſtitutione ſpoliatorum, quaſt.1.*

XVII. Sententia an debeat continere condemnationem expenſarum? *in cap. finem litibus, de dolo & contumacia, quaſt. 5. verſic.* ad ſecundam, *affirmatiuè cum diſtinctione.*

XVIII. Sententia ſuper beneficio, an tranſeat in rem iudicatam, reſpectu Superioris. quominus poſſit de Iuribus partium inquiri? *in cap. cum olim de dolo & contumacia, quaſt.1. ſub diſtinctione.*

XIX. Sententia an auferri poſſit, lite nondum conteſtata, cum proceditur per viam Inquiſitionis contra aliquem abſentem contumaciter, *in cap. veritatis de dolo, & contumacia, quaſt.1.*

XX. Sententia ſine certa quantitate, an ſit inutilis, *in cap.1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. quaſt.2. verſic.* ad ſecundam, *negaui remiſſiuè.*

XXI. Sententia lata ex falſis inſtrumentis, an ſit ipſo Iure nulla, aut veniat retractanda, *in cap.4. de Fide Inſtrument. q.1. verſic.* ad quintam, *n.22. adjunges dicta in cap.9. de Teſtibus, q.1. & 2. vbi ad quaſtiones, reſpondit vt valeat mero Iure, ſed reſcindi exceptione falſitatis.*

XXII. Sententia an retractetur reperto inſtrumento, vel teſtamento, *in cap. cum dilectus de Fide Inſtrumentorum, verſic.* ad quartam, *num.1. remiſſiuè, de qua dico infrà in cap. ſuborta.*

XXIII. Sententia continens plura, an ſit vna, vel ſint ſententiæ plures, *in c. cum Ioan.10. de Fide Inſtrum. q.4. à n.1. vbi de effectibus. Vbi, vt dicatur pluralis.*

XXIV. Sententia lata in omnibus cauſis, præter conjugales, quæ per artis teſtimonia deciduntur, an tranſeat in rem iudicatam, *in cap.4. de probat. q.5. à n.1.*

XXV. Vel an queat retractari, ſeu ab ea appellari, *ibi n.8. verſic.* ad ſecundam.

XXVI. Et quid de ſententia, quæ lata eſt, ſecundum conſilium ſapientis, *ibi in verſic.* ad tertiam, *n.11. Et reſolui non tranſire.*

XXVII. Sententia excommunicationis qualiter probetur, *in cap. poſt ceſſionem 7. de Probationibus, q.4. à n.1.*

XXVIII. Sententia an poſſit per teſtes probari, *in cap.7. de Probationibus, quaſt.4. verſic.* ad ſecundam, *remiſſiuè.*

XXIX. Sententia lata ad dictum corruptorum teſtium, an ſit retractanda, *in cap. ſicut vobis 9. de Teſtibus, quaſt.1. Affirmaui.*

XXX. Sententiæ latæ ſecundum reſcriptum, aut priuilegium an ſtetur, licet aduerſus ipſum de falſo oppoſitum ſit, dum non conſtat de falſitate ipſius priuilegij, ſeu reſcripti, *in cap. accepimus 4. de Fide Inſtrum. q.1. à n.1. Dixi vt valeat, ſed fauere.*

XXXI. Sententia diffinitiua an, & qua referatur ex violenta præſumptione, *in cap. afferte de praſumpt. q.1. à n.1. & 6. vide ibi q.4.*

XXXII. Sententia retractari an queat prætextu periurij, *in cap. breui 17. de Iureiurando, q.2. verſic.* ad ſecundam, *à n.31. affirmaui ſi ca praſentans iurct de illis antea notitiam non habuiſſe, &c.*

XXXIII. Sententia per Iudicem an ferri poſſit ex inſtrumento in Iudicio non producto, *in cap.4. de Fide Inſtrum. q.1. verſic.* ad quartam, *n.20. negaui.*

XXXIV. Et ad quæſtionem, an reſtitutio detur aduerſus ſententiam, *ſi teſtes* falſo non depoſuerunt corrupti tamen fuerint precibus, vel pecunia ad falſum deponendum, *in cap. ſicut 9. de Teſtibus, quaſt.1. verſic.* ad tertiam, *à num.25. Et reſpondi non dari ſi deficit falſitas.*

XXXV. Sententiæ rei iudicatæ executiuo, videbis infra aſſignata, *in cap.15. hoc tit. ante eius tractationem.*

XXXVI. Sententia lata parte præſente, & non citata an ſit nulla, dixi, *in cap.1. de cauſa poſſeſſ. quaſt.3. à num.1.* & iterum, *immemor dico infrà in Rubrica quaſt.1. verſic.* ad ſextam.

XXXVII. Sententia, quæ non pronunciat ſuper exceptione reſeruata, expreſſè, etiam inſtante parte, an valida ſit, *dixi in Rubrica de Exceptionibus, quaſt.5. in verſic.* ad tertiam.

XXXVIII.

XXXVIII. Sententia iniuſta, ſiue præſcriptio an retractentur poſt tempus tranſactum ad appellandum prætextu denunciationis Euangelicæ? *dixi in cap. nouit de Iudiciis ſub quæſtione 44. Affirmaui ſi lata cum bona fide, n. 7.*

AD RVBRICAM De Sententia, & Re Iudicata.

SVMMARIVM

1 *Sententia, & Re Iudicata quid ſibi velint.*
2 *Sententia, aut eſt diffinitiua, aut interlocutoria, illa, aut eſt abſolutoria, aut condemnatoria.*
3 *Sententia diffinitiua vocatur, quæ controuerſiam definit abſoluendo ſeu condemnando.*
4 *Sententiæ nomine non includuntur arbitrium, tranſactio, Iuſiurandum, nec præceptum de ſoluendo.*
5 *Sententia, interlocutoria, dicitur quæ inter principium, & finem cauſæ profertur ſuper aliquo incidenti, aut emergenti.*
6 *Sententia interlocutoria, diuiditur, in inter loquutoriam meram vel in aliam, quæ habet vim definitiua, & quæ vtraque.*
7 *Sententia diffinitiua finis eſt litem finire, & iudicis poteſtatem, qui poſt eam latam nequit corrigere aut emendare.*
8 *Sententia diffinitiua facit Ius inter partes, & producit actori actionem Iudicati, n. 9.*
9 *Sententia diffinitiua plures effectus producit de eius Authoritate remiſſiue, n. 10.*
11 *Sententia exequitur dum res non recipiunt mutationem.*

1 VT ad quæſtiones, & dubia, quæ potius debent tractari, tam ſub hac Rubrica, quàm ſub eius Rubro deſcendam, duxi incipiendum nonnullis generalibus proprie ad Rubricam ſpectantibus, cumque hic titulus inſtituatur de ſententia, & Re Iudicata, præmittendum eſt quid ſibi velint ſententia & Res Iudicata; igitur ſententia hic dicitur ipſa pronunciatio, ſeu diffinitio Iudicis finem controuerſiæ imponens; res autem Iudicata eſt ipſa cauſa controuerſa, quæ finem controuerſiæ Iudicis pronunciatione, accipit, vel abſolutione, vel condemnatione: ſic Doctores per Textum *in l. 1. ff. de re Iudicata*; etſi reuera hæc duo promiſcue ſumantur.
2 † Eſt enim ſententia duplex alia definitiua, alia interlocutoria; & illa, quæ dicitur diffinitiua, ſubdiuiditur in condemnatoriam, & abſolutoriam, de quibus omnibus videbis *in d. l. 1. & in l præſes 3. Cod. de ſentent. & interlocutionibus omnium Iudicum*, Gloſſa *in elem de ſequeſtrat.*
3 *poſſeſſ. & fructuum.* † Sententiam namque definitiuam, vocamus eam, quæ principalem cauſam, ſeu controuerſiam definit, ac terminat abſoluendo, vel condemnando.

4 Et nomine ſententiæ, non includuntur arbitrium, tranſactio, Iuſiurandum, præceptum de ſoluendo quod fit in confeſſum, non ſeruato ordine Iudicario, & ſine cauſæ cognitione, quia licet hæc cauſam diffiniant; non tamen ſunt ſententiæ diffinitiuæ; quod ſi ſententiam non abſoluat, vel condemnet, non dicetur diffinitiua, niſi quando cauſa deuoluta per appellationem ad alium Iudicem ſuperiorem ipſe pronunciando, male appellatum, bene Iudicatum, vel contra, quia tunc talis pronunciatio dicitur definitiua ſententia, Iuxta Textum *in l. eos qui 6. C. de appellat.*

Sententia verò interlocutoria, dicitur ea, 5
quæ inter principium, & finem cauſæ ſuper aliquo incidenti, vel emergenti profertur, Iuxta Gloſſam *in elem. 1. de ſequeſtrat. poſſeſſionum*, in verbo *diffinitiua*, Maranta *in ſpeculo p. 6. tit. de ſententiis, num 2.* etſi interdum accidat, vt interlocutoria pronuncietur poſt finem cauſæ, & ſententiam latam, Iuxta Textum *in l. cum Clericus, Cod. de Epiſcopis, & Clericis, l. iubemus & ibi, Gloſſa, Cod de aduocatis diuerſ Iudiciorum*; interdum dicitur interlocutoria. vbi non eſt aliud principium, vel finis, *in § ſi quis autem nouella de hæredit. & falcidia*, & ſic generaliter poterit definiri, vt ſit pronunciatio Iudicis facta ad alicuius articuli expeditionem; & ob id dicitur interlocutoria à modo proferendi, vel quia Iudex per eam non definiat cauſam, ſed vt plurimum ſummarie inter partes interim, & dum ſpectatur Iudicium diffinitiuum, ſuper aliquo incidenti, vel emergenti interloquitur, vel quia inter partes loquendo ſine ſolemnitate ſcripturæ pronunciat, veluti ſi Iudex inter loquendo concedat, vel deneget parti petenti dilationem, aut teſtium productionem, ſi dicat procedendum eſſe in cauſa, ſi declaret ſe Iudicem competentem,

Interloquutoria ſententia, etiam diuiditur in 6
meram interloquutoriam, & in interloquutoriam, quæ habet vim diffinitiuæ, prima eſt, quæ nec inſtantiæ, nec negotio principali, nec etiam articulo ſubſtantiali negotij principalis, finem imponit, ſeu quæ quoad id ſuper quo fertur, non parit præiudicium irreparabile, nec quantum eſt ex ſe, facit ceſſare officium Iudicis, ſed poteſt ab eodem Iudice reuocari; ea tamen, quæ vim habet diffinitiuæ ex eo dicitur, quia quoad id ſuper quo fertur, parit præiudicium irreparabile per diffinitiuam, vel appellationem à definitiua, & poſt quam non expectatur alia ſententia ſuper eo, ſuper quo lata eſt, ſeu quæ cauſam principalem non definit, ſed vnam partem negotij principalis, & poſt ſe; aliam ſpectat ſententiam, quæ toti cauſæ finem imponat; talis eſt, qua pronunciatur cauſa deſerta, præceptum de ſoluendo, & omnis ſententia, quæ definit vnum articulum ſubſtantialem negotij principalis, vt ſi Iudex minorem petentem reſtitui in integrum, pronunciet non eſſe minorem, ſi admittat vel reijcit exceptionem peremptoriam, & inſuper omnis interlocutoria, quæ continet aliquid dari, vel fieri: docet Maranta *de ordine Iudicior. p. 6.* in verſiculo, *& demum fertur ſententia, §. deciſoria iudicij, à numero 42. ad 45.* hæc omnia tradunt, Hoſtienſis, *in ſumma, hoc tit.* Ioannes, Baptiſta, Banagel;

Fermoſin. de Exceptionib.

T Andreas,

Andreas, Valenſis, Zipæus, & alij, *in hoc titulo*, qui omnes agunt de differentia diſinitinæ ſententiæ, & interlocutoriæ quæ iam ex adductis percipitur: de his agit cum aliis Barboſa *hic n.5.& 6.* & *in d.clem.1.de ſequaſtr.poſſeſſ.à n* 35. vbi alios adducit.

7 Quod ſi interroges quis finis, ſeu effectus definitiuæ ſententiæ ſit, dico primo, vt ea finiat litem, & poteſtatem Iudicis, quia is poſtea quam ſemel ſententiam dixit, quoad eam cauſam deſinit eſſe Iudex & ideo ſententiam ſemel latam nequit mutare, corrigere, aut reuocare, ex *l. Iudex poſtea quam* 55. *& ex l. quod iuſſit* 14 *ff. de re Iudicata*, nec in ea reſeruare ſibi condemnationem in expenſis, quia iam functus eſt officio ex *l. Paulus* 42. *ff. eodem*, *& ex dicta l. Iudex:* nec alia facere referenda ex *dicta l. Paulus*, *& l. 3. Cod. de litium expenſis*; ad quæ applicabis dicta de expenſis litium, *in c.fin. litibus de dolo, & contumacia* vbi abunde ſcripſi.

8 Secundus affectus rei iudicatæ, hoc eſt definitiuæ ſententiæ, eſt vt faciat Ius inter partes, inter quas lata eſt, ſi ab ea in tempore appellatum non ſit, vel ſi ſit appellatio deſerta, quia tunc pro veritate habetur, ex *l. res Iudicata*, *ff. de reg. Iuris*, fallit ſi res inter alios ſit acta, iuxta late dicta *infra in cap. 17. hoc tit.* iux Valenſis *hic num.2. §. 6.* Berboſa *num.12.* qui dicunt quod inter partes Ios conſtituit per verba Textus *in cap. cum inter hoc tit.* ibi, *Ius ex ſententia factum fuit*, habet authoritatem Iuris, & cenſetur facere partem illius, vt probat ſic intelligendus Textus *in l, nam imper. ff. de legibus:* aduertunt Barboſa, & Cabedus *luſit deciſion.* x12. *numero 5. p. 1.*

9 Tertius inquam effectus eſt, vt producat actori, pro quo lata eſt, actionem iudicati ſiue rei Iudicatæ, vt præſtet reus id, in quo condemnatus eſt, ſatisfaciatque ſententiæ, *l. actori, Cod. de rebus creditis*, *l. miles 6. §. fin. ff. de re Iudic. l. ſi prator 75. in fine*, *ff. de Iudiciis*, *l. 2. C. de arbitris:* ſic Barboſa *ſub dicto num.* 12. & Valenſis *num. 3. §. 5.* hic docet quod hæc eſt ciuilis actio deſcendens ex *l.* 12. *tabul. perſonalis, l. 3. §. 11. ff de peculio*, perpetua, & rei perſecutoria hæredi, & in hæredem competens, *l. miles, §. vltimo, ff. de re Iudicata*, item ex ea reſultat exceptio rei Iudicatæ iuxta totum titulum, *ff. de exceptionibus rei Iudicata*, de quo dixi nonnulla, *ſupra in Rubrica de exception.* ſic Barboſa, quæ reo competit abſoluto per ſententiam contra actorem eiuſque hæredem, vel alium eius nomine agentem, *l. res Iudicata*, *ff. eodem*, niſi forte nunc abinteſtato conueniatur, quia ante ex teſtamento conueniebatur, vt declarat, Valenſis *ſup. dict. num. 5. in fine*; illa etiam executioni mandatur, *in l. à Diuo Pio*, *ff. de re Iudicata*, *& dicto toto tit. ff. de except. rei iudicata:* ſic Barboſa *ſub, dict. num.* 12. de qua executione dico late, *in cap. 15. infra*, alios denique habet effectus, de quibus, *infra*, poteris videre; nunc verò deſcen-
10 do ad quæſtiones. † De vi Authoritate ſententiæ Oſualdus *lib.27. comment. cap.1.* & de definitione Iudicati, *cap.2.* de abſolutoria, *cap. 5.* de nullitate, *cap. 6.* de vitio ſententiæ ex dolo aduerſarij, *cap.7.* de pœna Iudicantis iniuſtè, & de ſolemnibus ferendæ ſententiæ, *lib.28 cap.2. & 3.* de ſententiarum pronunciatione antiqua Reuar. pro Tribunali *tit. 2. c. 21.*

Et pro generali concluſione huius materiæ dico quod ſententia ſicut & qualibet alia diſpoſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus & illis mutatis opus eſt noua prouiſione ita vt ſi Iudex condemnat debitorem ad Dandum ſecundum veterem æſtimationem in ſolutum quæ erat fauorabilior creditori & ipſe diferat ſatisfactionem in tempus quo valor variatus eſt & quia alias erat fauorabilis creditori & nunc eſt ei damnoſus tunc variari debest ſenteutia & creditori ſubuéniendum Surdus *deciſ.* x89. *num.11. & 12*, Burſatus *conſ.* x84. *num. 7.* cum infinitis cum aliis Ciriacus *tom. 3. cont.* 481. *à num.39.* & faciunt quæ longe dixi, *ſub cap. quemadmodum 25. de Iureiurando*, vbi de Iuramento non implendo ob rei mutationem & videbis Textum *in l. nulli 7. Codice de erogatione militari annona*, vbi qui petere deſinens annonam in tempore fertilli poſt non auditur petens in tempore chareſtiæ applicabis Textum *in cap. ſi propter ſterilitatem infra de locato*, vbi infinita conducibilia dico pro Rubrica huius tituli leges nouiſſime Matthæum Colerum *de proceſſibus executiuis, p.4. pag.138.* 11

Qvæstio I.

An Sententia lata in cauſa ſummaria, dicatur diſinitiua, exceptio rei Iudicata in ſummario, an obſtet in ordinario: An ſententia nocte lata valeat: Et an vt praferatur, requirat monitionem, trinam: Et an ſententia lata in Iudicio ordinario, poßit in alio Iudicio retractari: An ſententia ſit nulla parte praſente, & non citata: Et an in ſententia contra abſentem praſumantur omnia ſolemniter facta, ſi acta proceſſus, non inueniantur?

Svmmarivm.

1 *Sententia ſummarie lata tendens ad expeditionem negotij, dicitur diſinitiua, & exemplificatur, & num. 2. aliter ſentiunt alij, num. 3.*

x *Iuſtantia currit etiam in ſummariis, qua non venit, niſi poſt litem conteſtatam.*

4 *Exceptio rei indicata in ſummaria nunquid obſtet in ordinario iudicio, n.5.6.7. & n.13. vbi expenditur.*

6 *Probationes plena in ſummario facta faciunt, vt lata ſententia in ſummario praiudicet, in ordinario, qualiter n.13.*

7 *Sententia lata ſuper principali, nocet incidenti, ſi plene ſuper illo cognitum ſit.*

8 *Litigator non eſt aque diligens in ſummario iudicio, ac in ordinario.*

9 *Summarium iudicium, caret forma veri iudicij.*

10 *Cognitum, & deciſum in iudicio ſummaria poteſt iterum deduci in ordinario.*

11 *Sententia*

11 *Sententia lato extra ordinem Iudiciorum, non habet rei Iudicata vim.*
12 *Forma Iuris poſita eſt, vt probationes fiant poſt litem conteſtatam.*
13 *Sententia in ſummario lata, dicitur diſinitiua reuocabiliter.*
14 L. 3. § cauſæ cognitio, ff. de Carboniano edicto.
15 L. 2 C. de ordine cognit.
15 L. ſin autem, § fin. ff. de negotiis geſtis.
17 *Sententia lata hora prima noctis non valet, & de ratione, n. 18. & n. 23. nox à quota hora incipiat, n. 14.*
18 *Lites debent procedere, ſine aliqua frandis ſuſpicione.*
19 *Index proferendo ſententiam debet habere partis præſentiam.*
20 *Tranſitus de nocte, non conceditur.*
21 *Sententia debet ferri palam, & non occulte, imò & publice debet recitari niſi ſit interlocutoria num. 14.*
22 *Tenebræ ſunt aptæ ad fabricandum falſum, & quæ clam fiunt, habent delicti ſpeciem.*
23 *Index ſi ſententiam nocte proferat ſuſtinetur partium conſenſu ſeu conſuetudine.*
24 *Dies, & nox à quota hora diuidantur.*
25 *Sententia nequit proferri ſine trina monitione, aut vna pro tribus, aſſignata die per Iudicem ad eius probationem.*
26 *Citatio ad ſententiam audiendam eſt neceſſaria, alias eius omiſſio inducet nullitatem ipſo Iure num. 32. 33.*
27 *Citatio ad ſententiam debet eſſe peremptoria, niſi In beneficialibus, & aliis ſummariis, item & ſpecifica, non per æquipolens, n. 28. 51.*
29 *Citatio non eſt neceſſaria quando ſuperior velit eſſare ſtatuta contra Ius Diuinum.*
30 *Citatio neceſſaria non eſt, quando terminus eſt aſſignatus ab homine Iuriſdictioni Iudicis, vel inſtantiæ cauſa, nec in ſententia ferenda ſuper expenſis n. 31.*
33 *Sententia ſi fertur ſuper notorio crimine, nunquid ſit neceſſaria citatio.*
34 *Citatio ad audiendam ſententiam in cauſa appellationis, an ſit neceſſaria.*
35 *Citatus an debeat ſpectari, vſque ad tempus diei.*
36 *Citatio nunquid neceſſaria, ſi conſtat abſenti nullam competere defenſionem.*
Vbi quod omnes litigantes ad ſententiam ſunt citandi alias ex non citatis nulla ſit inter citatos in connexis vt n. 37.
38 *Sententia lata in Iudicio incidenter, aut per exceptionem, poterit in alio Iudicio tractari, vt ſuadetur exemplis, n. 38. intelliges, vt à num. 39.*
40 *Sententia lata in Iudicio ordinario contra actorem pro excipiente, nequit tractari in alio Iudicio, in quo agitur ad rem ſucceſſoriam, & n. 41. 42.*
41 L. ex diuerſo, §. 1. ff. de rei vindicat.
42 *Deciſum in Iudicio ordinario plenario incidenter contra excipientem pro actore, nequit in alio Iudicio deduci, ſi concernat cauſam ſtatus, aut in alio æquo principali deduci, num. 42.*
43 *Agi ad eundem finem dicitur quando agitur de eodem facto, etſi per media diuerſa.*
45 L. vindicantem, cum l. ſequenti, ff. de euiction.
Ferm. ſin. de Exceptionib.
46 *Citatio ad audiendam ſententiam, non eſt neceſſaria ſi pars citanda adſit præſens in Iudicio n. 46. & n. 49.*
47 *Citatio eſt introducta ad effectum comparationis.*
48 *Actus Iudiciarius, qui ſit præſente parte, ſi ſtatim non contradicat, nocet.*
49 *Actus à Iudice factus præiudicat parti ſcienti, à quo nequit appellare.*
50 *Citatio ad ſententiam, vtraque parte præſente neceſſaria non eſt.*
51 *Sententia vt valeat debet ferri, partibus præſentibus, aut debet eas citare Iudex ad eius prolationem ſi præſentes non ſint.*
53 *Acta proceſſus, quæ non inueniuntur, quando contra abſentem rite facta præſumantur, n. 54. 55. & 56.*

AD primam quæſtionis partem exiſtimo di- 1
cendum quod ſententia lata in cauſa ſum-
maria, ſi tendat ad expeditionem negotij, licet
ſummariè tractetur, definitiua debeat appellari,
tum ex late adductis, *in cap. dilecti 6. de Iudiciis,*
quæſtion 16. & 17 vbi egi de ordine procedendi
in cauſis ſummariis, & ex nonnullis adductis, *in*
cap. licet 9. de probationibus; deinde quia, *in clem. ſæ-*
pe de verb ſignif. vbi hæc ſententia dicitur diffini-
tiua, & tamen ibi, ſummariè proceditur. Ter-
tiò ex *l. 1. ff. de re Iudicata*, vbi, vt iam, *ſupra*,
adduxi, res Iudicata dicitur, quæ continet ab-
ſolutionem, vel condemnationem. Quarto quia
ſumma cognitio ſucceſſit in locum ordinariæ;
& id eo ſapit naturam ordinariæ ex Doctrina
Bartoli, & Baldi *in l ſi olei, Cod. de locatò.* Quin-
to quia etiam in ſummariis lis conteſtata dici-
tur, ſed intelligitur per primum actum, quo in-
cipit agi de meritis, *cap. 1. de electione lib. 6.*
Iuxta ea, quæ dixi, *in dicta quæſt. 16. & 17 dict.*
cap 6. de Iudiciis. † Ob idque dixit Abbas *in cap.* 2
fin. eodem, quod currit inſtantia etiam in ſumma-
riis, quæ inſtantia non venit, niſi poſt litem con-
teſtatam, ex *l. properandum, §. & ſi quidem, Cod. de*
Iudiciis, de qua late adduxi *ſupra in cap. venerabi-*
lis 20. de iudic. Sextò quia Bartol. *in l. ſi quis à libe-*
ris, §. ſine parens ff de liberis agnoſcendis, dicit ſen-
tentiam latam in cauſa alimentorum eſſe defini-
tiuam, licet ſummariè procedatur in ea Septimò
patet ex definitione relata à Speculat. *tit. de ſent.*
prob. & à Hoſtienſe *in tit. de re Iudicata*, dicenti-
bus, vt ſit Iudicialis definitio, quæ finem
Impedit controuerſiæ per abſolutionem, & con-
demnationem. Octauò quia ex ſimili ſtipulatiò
dicitur proprie; licet non requirat ſolemnitates,
quæ olim requirebantur, § . *ſed hæc ſolemnia inſt,*
de teſtament. & teſtamentum dicitur, etiam ſi in
eo ſolemnia antiqua ceſſarent, ex *l. quoniam Cod.*
de teſtam. imo & actio proprie ea dicitur, in quā
iam non concurrunt illæ antiquæ ſolemnitates
Iuxta, *l. 1. Cod. de formulis ſublatis*; & ſic hanc
partem docent Faquineus *lib 13. controuerſ. cap. 18*
cum multis Menchaca *vſu frequentium, cap. 35.*
à n. 1. vbi cum aliis ſequitur Barboſa *in d. clem.*
ſæpe n 11.

Vnde non obſtant Decius, & Angelus *in Auth.* 3
de collat. §. prohibemus & in Gloſſa l. 2. ff. de offic. eius
qui vicem alter gerit, vbi in verbo *mixtum*, inter-
rogantes de hac quæſt ſic loquuntur, eam nō di-
ci diffinitiuam, quatenus non ſeruatur in ea ordo
Iudiciarius, quibus ſatis reſpondetur ex adductis.
Nec obeſt Bartol. *in l. Titia. ff de accuſation.*

*num.*8 quatenus dicit diſinitiuam ratione ordinis
& ſolemnitatum,& quia definit negotium, quia
non, vt neceſſarium expoſcit vtrumque, ſed ait
dici diſinitiuam, vel ratione ſolemnitatum, quæ
in ſententia requiruntur, vel quia ſententia defi-
nit negotium; & ideo concludit ibi ſententiam
abſolutoriam ab obſeruatione Iudicij eſſe defini-
tiuam, quod expendit Iuxta quæſtionem aſſigna-
tam ante Rubricam, *num.*8. Et ſic præter relatos
tenuerunt noſtram ſententiam ex antiquis Ri-
minaldus *in dicta l. Titia, num.* 12. negando Barto-
lo doctrinam, quod non admitto, cum non poſſit
negari Bartoli doctrina in alia materia; & ſic ſta-
bis in intellectu proxime adducto, Iuxta quem
Caſtrenſis, & Cagnolus cum eo, *num.*86. *ſupra*,
Riminaldus *vbi ſuprà*, Bolognetus *num.* 41. de
hac quæſtione pro vtraque parte plures adducit
videndos Ceuallos *in pract. q.* 641.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, an exceptio
rei iudicatæ in ſummario obſtet in ordinario, vt
plenius expendas, adiunges dicta *in cap. cau-
ſam* 51. *de teſtibus*, vbi egi de dubio, an teſtium
dicta in vno Iudicio, fidem faciant in alio *quæſt.* 1.
& quod probationes factæ in Iudicio ſumma-
rio, nō noceant in iudicio ordinario; docet Tex-
tus *in cap veniens, el* 2. *de teſtibus*; & ob id adiun-
ges etiam quæ adduxi, *in cap. fraternitatis* 17. *eo-
dem, quæſt.* 2. *à num.* 1. vbi agi de quæſtione, an
teſtium publicatio facta in ſummario impediat
examen teſtium in plenario poſſeſſorio, & peti-
torio; & *ibi*, in verſic. *ad ſecundam, num.* 4. egi de il-
la quid de facta in vno Iudicio reſpectu alterius
vbi de aliis dubiis.

5 Et videtur reſpondendum ad noſtrum du-
bium, vt quemadmodum ſententia lata in Iudi-
cio ſummario dicitur definitiua ex proxime di-
ctis; ſicut ea quæ fertur in iudicio ordinario;
ita ſimiliter debeat reſponderi in præſenti dubio.

6 Ob idque dixerunt multi, quod vbi proba-
tiones factæ in ſummario ſunt plenæ, ſententia
lata in ſummario præiudicet in ordinario; nam
etſi Textus *in dicta l.* 3. *Cod. de Carboniano edicto*,
dicat vt in ſummario ſufficiat ſemiplena proba-
tio, de quo late diſputaui, *in dicto cap. licet depro-
bation. quæſt.* 5. verſic. *ad ſecundam, à num.* 14. vbi vi-
debis: hoc tamen ceſſare exiſtimant, quando pro-
7 bationes ſunt plenæ in ſummario. † Deinde quia
ſententia lata ſuper principali, oocet etiam ſuper
incidenti, quando plene fuit cognitum ſuper in-
cidenti Gloſſa *in l.* 2. *Cod de ordine cognit.* vltimo
ex *l. ſin autem* §. *vltimo, ff. de negotiis geſtis*, *& in l.
quod in diem*, §. 1. *de compenſat.* ſic tenuerunt Ale-
xander *in dict. l. a Diuo*, § *ſi ſuper, n.* 9. Decius *con-
ſilio* 96. Panormitanus *conſ* 59. *lib.* 1. Ripa *in l. qui
Roma*, §. *duo fratres, ff. de verb. obligat. n.* 21. Socinus
Iunior *n.* 60.

8 Alij inquam aliter dixerunt ex eo, quia litiga-
tor non præſumitur, tam diligens in Iudicio ſum-
mario, ſicut in ordinario. Secundò quia probatio
non neceſſaria oon releuat, §. *vltimo*, & *ibi*, Gloſſa
Cod. qui legit. perſon ſtan. in Iudicio, ſed plenæ pro-
9 bationes releuant. † Tertiò quia Iudicium ſum-
marium caret forma veri Iudicij; ergo ſententia
10 in eo lata, non nocet in alio Iudicio. † Vltimo
quia cognitum, & deciſum in Iudicio ſummario,
poteſt iterum deduci in ordinario Iudicio, Iuxta
Tdxtum *in dict. l. à Diuo Pio*, § *ſi ſuper*, *ff. de re Iu-
dicata, l. pen. ff. de his, qui ſunt ſui, l. ſi quis à liberis, ff.
de liberis agnoſcendis, l.* 3. §. *cauſa cognitio, ff de Car-
boniano edicto, l. ſi autem*, § *ſi quocumque, ff. de nego-
tiis geſtis*; & per hæc fundamenta ſic docent Are-
tinus *in cap. cauſam quæ de teſtibus, num.* 29. Baldus
in l. 2. *in fine, Cod de edendo*, Crotus *in l qui Romæ*,
§ *duo fratres, ff. de verb. obligation.* Faquineus *lib.* 10.
controuerſiarum, cap. 8. tum quia leges non diſtin-
guunt: ergo ſiue probationes in ſummario plenæ
ſint, ſeu ſemiplenæ; idem dicendū eſſe ait. † Tum 11
etiam quia ſentetia, quæ lata non eſt ſecundùm
ordinem Iudiciorum, non habet vim rei Iudica-
tæ ex *l. prolatam, Cod. de ſentent. & interlocutionibus*;
& talem eſſe ait ſententiam, quæ fertur in Iudicio
ſummario, ob idque bene dixiſſe Baldum *in l. fin.
Cod. de edendo*, proceſſum ſummarium non fieri,
ſecundùm formam Iuris. † Sed forma Iuris, vt 12
loquitur Gloſſa *in dict. l. prolatam*, in hoc poſita
eſt, vt probationes fiant poſt litem conteſtatam;
item vt libellus detur, litis conteſtatio fiat, & ſer-
uetur forma Iudicij: ergo.

Ego autem video hoc fundamentum Faquinei 13
impugnari ex dictis ab eo, *in dict. lib.* 13. *cont. c.* 18.
vbi appellat ſententiam in Iudicio ſummario la-
tam diffinitiuam, vt iam adduxi, *ſuprà in dubio* 1. *à
num.* 1. Et ob id exiſtimo ibi dictum procedere re-
uocabiliter, hoc eſt, vt ſententia lata in Iudicio
ſummario dicatur definitiua, in quantum ad præ-
ſtandum Ius parti, interim dum alia non mouet
quæſtionem in Iudicio alio ordinario ſuper alia
re; quod non eſt æque in ſententia diffinitiua
in Iudicio ordinario; quo pacto in dubio præ-
ſenti, poteſt ſuſtineri Faquineus, qui reſpon-
det fundamentis contrariæ ſententiæ. † Ad il- 14
lud ex *dicta l.* 3. §. *cauſa cognitio*, *Cod. de Carbo-
niano*, non ceſſare prorſus rationem legis; quia
potuiſſet pars eſſe diligentior, ſi ordinarium
fuiſſet Iudicium, vt dicebat Aretinus *in dicto
cap. cauſam quæ*, *numero* 29. *de teſtibus.* † Et ad 15
adductum ex Gloſſa *in dicta l.* 2. *Cod. de ordine
cognition.* dicit nihil ad rem facere, quia non
agitur in præſenti de incidenti quæſtione. † Et 16
ad adductum ex dicta *l ſin autem*, § *vltimo de ne-
gotiis geſtis*, reſpondet ibi non agi de iudicio or-
dinario, & ſummario, ſed de emptione ſemel co-
gnita in vno Iudicio, quæ iterum nequit in alio
deduci.

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia 17
nocte lata valeat & Gloſſa *in l more maiorum ff. de
feriis*, §. *omnis inſt. de verb.* docent quod ſententia
lata hora prima noctis, non valet: ſic tenent &
ſequuntur Petrus de Velapartica *in l. non mino-
rem*, *Cod. de tranſact.* Innocentius *in cap. conſu-
luit per illum Textum de officio delegati*, vbi Feli-
nus *numero* 18. dicit communem opinionem;
& ſic fuiſſe obſeruatum de facto, tenet etiam
Aretinus *in dicto* §. *omnis*, *num.* 7. & Iaſon di-
cit communem, *in dicta l. non minorem*, *num.* 2.
alios plures refert, & ſequitur Padilla *ibi num.* 9.
† Et ratio eſt quia alias præſumitur fraus, & 18
cautela Iudicis, cum debeant lites procedere
ſine aliqua ſuſpicione, vt *in l. apertiſſimi*, *Cod.
de Iudiciis*, *l.* 1. §. 3. *ff. de ventre inſpiciendo.* † Tum 19
quia cum Iudex profert ſententiam, debet ha-
bere præſentiam partis, vt *in l. Iudices*, *ff. de
de Iudiciis*, *l.* 2. *Codice ſi per vim*, *vel alio
modo.*

Tum etiam quia tranſitus de nocte non con- 20
ceditur, vt *in l. in itinere, Cod. communia prædiorum*,
l. hoc edicto, ff. de his. qui deiecerunt vel effuderunt.
† Vltimo quia ſententia debet ferri palam, & 21
non occultè, imo, & publice, vt *in l. cum
ſententiam*, *Cod. de ſent. & interlocut. omnium
Iudicum*;

Iuditum; Ob idque ſententia, quæ ooo præ-
fertor in luce, dicitur fieri occolta, & clande-
ſtina, vt *in l. 1. ff. de furtis*, §. 1. *princ. inſt. de
obligation. quæ ex quaſi delicto naſcuntur*: quare
Iudices ſupremorum cooſiliorum & regalium
Cancellariarum, ac audieotiarum; ita obſer-
uant publicè legeotes, & recitaotes ſenteorias;
& boc tutiſſimum vocat Ceuallos *in practicis*,
quæſt. 670. dicens apud omnes eſſe obſeruan-
dum, imo & ex prædictis fundameotis, banc
opinionem dicit Signorolos de Homodeis *con-
ſil.* 52. communem eſſe legiſtarum, & Canoni-
22 ſtarum, ſic vt ipſe conſuleris pro ea. † Sunt
enim tenebræ aptæ ad fabricandum falſum, quia
tale tempus dicitur ſuſpectum, cum tunc in
actu facta io loco occulto, vel tempore noctur-
no, præſumatur dolus, Maſcardus *de probatio-
nibus*, *conclaſ.* 531. *num.* 41. Illa enim quæ clam
fiunt, babent delicti præſumptionem Zeoedos
ad decretales collect. 58. *num.* 1. imn delicta tunc
commiſſa acrius puniuntor Hypolit. *conſ.* 83. *à
num.* 16.

23 Verùm Gloſſa *in Authentica de Iudiciis*, §. *ſe-
debunt*, verbo *matutino col.* 6. dicit quod Iudex
poteſt, (ſi velit) ſenteotiam nocte proferre,
quam dixit communem opinionem Lancelotus,
Decius, *in dicta l. non minorem*, *Cod. de tranſa-
ction.* cumque Iudices ioferiores ſoleant non
currere, de precibus ſolent ſæpios ſic practi-
cari, quod inquam, tacito aſſeoſu partium ſu-
ſtinetor, aliàs ſi reclamarent exiſtimo de Iure
ſtatoendum eſſe in priori opinione: Pro hac ſe-
cunda ſententia facit, cotiæ Romanæ ſtylus: tra-
dunt Barboſa *in dict. cap. conſtitution num fin.* Van-
tius *de nullitate ſententia ex defectu Iuriſdictionis
ordinariæ*, *num.* 132. Iaſon *in l. more*, Romano
num. 12. *ff. de feriis*, Cotta *immemorab.* verbo,
ſententia, *pag.* 753. Azeuedus *in l.* 10. *tit.* 17.
lib. 4. *recopilation* Menochius *de arbitrariis*, *lib.* 1.
quæſtion. 62. & idem Azeuedus *num.* 84. *dicta
l.* 10. dicit quod Iudex poteſt matotino veſpe-
24 re, mane, & meridie Iudicare. † Et per noctem in-
telliges poſt datum ſignum ad ſalutationem an-
gelicam, quouſque videri poteſt lomine artifi-
ciali, vſque ad idem; id eſt vſque ad illud tem-
pus, quo iam Albeſcit, quia tunc proprie ap-
pellatur dies, ſic Tiraquellus *de retractu lina-
gier* §. 1. *Gloſſa* 11. *num* 51. Natta *conſ.* 469.
num 6. verſic. *item caſus*, Naoarros *conſ.* 8. *de
electione in nouis*, Iulius Laborius *variar. lucu-
brat. tom* 1. *tit.* 4 *cap.* 18. *num.* 11. alia Barboſa
ſupra à num. 3. Verùm Andreas Valenſis *in hac
Rub. num.* 11. dicit, vt debeat ferri de die, nam
de nocte lata communiter non valet ex *dict. cap.
conſuluit*, & Gloſſa *ibi*, addens in hoc diſtin-
goi interlocutoriam à definitiua, quod illa no-
ctu, & quolibet tempore ferre poſſit, ſicut &
quolibet loco, niſi requirat cauſæ cognitio-
nem. Verùm ſi conſuetodo aliter admittit, vt
definitiua etiam noctu lata ſuſtineatur, vel par-
tiom præſentia, & non contradicentium, non
dubitat de eius valore: alia adducit Rod. *de pro-
ceſ. c.* 12. *à n.* 42.

25 Ad quintam quæſtionis partem, breuiter
teſpondebis, vt ſententia nequeat proferri ſine
trina monitiooe, vel vna peremptoria pro om-
nibus: ſic docent Felinus *in dicto cap. conſuluit
de officio de leg. num* 22. vbi limitat modis 11.
ad quod idem videnda eſt, *lex.* 5. *tit.* 22. *p.* 3.
vbi bene, Gregorius Lopez verbo, *emplazar*,
Fermoſin. de Exceptionib.
eſt etiam optima, *lex ſtyli* 42. *l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 4.
recopilation. optime tradont, Baldus *conſ.* 268.
volum. 1. Alex *conſ.* 122. *col.* 2, *vol.* 2. Paulus
Caſtrenſis *conſ.* 254. *lib.* 2. *& ſingulari* 27. *&* 28.
& in ſingulari 38. indeqoe Iudex diligenter diſ-
cuſſis, atque examinatis omnibus allegatiooi-
bos proceſſus maturo Iudicio, curat citari
vtrumque litigantiom, vt certo die compareant
ad audiendom Ius dici, & ſententiam ferri ioxta
Textum *in cap. cum Bartolus*, *hoc tit.* in verbis,
nec per ſe, & *in cap.* 2. *de dolo*, *lib* 6. † Quare 26
Vantius *de nullitate ex defectu citationis*, *num.* 10.
Romanus *conſ* 366. *num.* 8. Alex. *conſ* 105. *n.* 5.
lib. 5. Felinus *ſupra num.* 16 Rota in Toletana,
ſeu Almerienſ. decimarom 15. Nouemb. 1613.
coram, R. P. D. Pitouano impreſſa per Farin.
deciſ. 478. *num.* 2. *p.* 2 *recent.* *& deciſ.* 584 *n.* 1.
eadem p. 2. Gregorius *deciſ* 46. *num* 6. Aloiſius,
Riccius *collect. deciſ.* 1470. Gonzalez *ad regu-
lam* 8. *Cancellar. Gloſſa* 9. §. 1. *in annotation* 117.
Bernardus Græue *in pract. cameræ imperialis*, *con-
cluſ.* 109. Viuianos *in praxi*, *Iuris patronatus*,
lib. 12. *cap.* 4. *conſ* 71. *in vltima impreſſ.* docent
quod citatio ad ſeotentiam, eſt neceſſaria; ita
vt omiſſio illios ioducat nullitatem ipſo Iure:
pro qua doctrina faciont quæ de neceſſitate ci-
tationis adduxi io Rubrica *de cauſa poſſeſſionis*,
& prop. & in cap. penult. de foro compet. item *&
adducta in cap.* 2. *de teſtibus*, & alibi ſæpios.
† Imo Gozalez *vbi ſupra*, *num.* 13. dixit quod 27
citatio ad ſententiam debet eſſe peremptoria,
niſi in cauſis beoeficialibus, & aliis ſummariis,
qui etiam, *dicta Gloſſa* 9. §. 1. *in annotation. nu-
mero* 118. Rota *deciſ.* 141. *num.* 3. apud Farina-
cium *p.* 2. *recent.* † Dicont quod hæc citatio ad 28
ſententiam, debet eſſe ſpecifica, *ad ſententiam*,
ita vt non ſufficiat fieri per æquipollentia verba;
tenuit eandem Rota *deciſ.* 18 *num.* 2. *p.* 2. *recent.*
Barboſa *in clem. ſæpe de verborum ſignificat. nu-
mera* 25 *&* 26. *& num.* 12. qoi *num.* 24. per Gloſ-
ſa *ad id*, ibi, *non ſufficit ergo citari*, *niſi ex-
primatur*, notat citationem generalem non
ſufficere: ſic cum Menocbio *conſilio* 345. *nu-
mero* 14.

Vltra limitationes, quas facit Felinu *in di- 29
cto cap conſuluit*, prædictam regulam limitabis
modis ſequentibus, primo vt non procedat, ve-
luti quaodo ſuperior vellet pronuociare, & caſ-
ſare ſtatuta facta contra Eccleſias, & Ius diui-
num: ita Batiol. *presbyteri*, *Cod. de Epiſc. &
Cleric.* Romanus *in ſingulari* 668. Gratiaous *re-
gula* 4. 5. *num* 4. † Secundo quando terminos 30
eſt aſſignatus ab homine Iuriſdictioni Iudicis,
vel inſtantiæ cauſæ, Baldus *in Authentica ei qui*,
Cod. de tempor. appellation ſequitur oimis com-
mendans Iaſon *in l. admonendi*, *ff. de Iureiuranda
n.* 76. † Tertio vt non procedat regula in ſen- 31
tentia ferenda ſuper expenſis, Paulus *in ſingula-
ri* 31. Panormit. *in cap. fin.* §. *porro*, *num.* 4. vt
lite non conteſtata: alias plures limitationes vi-
debis in locis iam citatis vbi late adduxi de ci-
tationis neceſſitate. † Plura congerit Ceuallos 32
in pract. quæſt. 108. vbi probat, *num.* 1. qood ſen-
tentia lata contra partem, noo citatam, eſt nul-
la ex *l. ea quæ*, *Cod. quomodo*, *& quando Index*,
vbi plures reddit rationes, & non leuia fuo-
damenta.

Sed ſi dubites an enm ſententia fertur ſuper 33
notorio crimine ſit neceſſaria citatio: videbis
quæ ſcribant, Romanus *in ſingulari* 768. adde

bene Corſetum *in ſingul.* verbo, *citatio lo* 4. Panormitanos *in cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtitution. num.* 15. Feliuus *in cap. ex litteris, numero* 13. *&* 15. *eodem, tit.* Iaſon *in l furioſus numero* 10. *ff. de re Iudicata:* idem tradit latiſſime, *in l. ne quidquam, §. vbi decretum, ff. de officio proc. à num.* 23. Socinos *in reg.* 352. Iaſ. Balb. *in deciſion.* 489. Ferdinan. Loaces *in tract. ſuper nona, pagan. conuerſ. col.* 73. *num.* 14. Tiraquellus *poſt leges conubial. Gloſſa* 2. *num.* 1. *& lib.* 1. *de retractu, §.* 8. *Gloſſa* 9. *num.* 17. Hypolitus *conſilio fin. num.* 28. *& ſingular.* 173. *& in pract. crimin. §. aggredior. num.* 127. *& in l. vnoquoque, ff. de re Iudicata*, Nepo de Monte Albano *de exception. in exceptione contra ſententias difinitiuas, col.* 1. *&* 9. *in paruis*, Mootalbus *in l.* 1. *tit.* 13. *lib.* 2. *fori, Gloſſa* 3. Iterom Iaſoo *in l. properandum, §. ſi quidem, numero* 11. *Codice de Iudic.* Vide, *ſub, quæſtione quarta, infra hoc titulo, & Rubrica.*

34 Et an appellans ab interloeutotia, ſit vlterios citandus ad audientiam, ſententiam in cauſa appellationis: late ſcribit, Iaſoo *in l. qui Roma, §. Seya, ff. de verb, obligation. à numero* 20.

35 Et an iſte citatus dedeat ſpectari, vſque ad tempus diei; tradit bene Iaſon *in l. liber homo,*

36 *§. decem hodie, num.* 7. *ff. de verb. obligat.* † Qood ſi conſtat abſenti nullam competere defenſionem Matienc. *in l.* 3. *tit.* 10. *Gloſſa* 10. *num.* 4. *lib.* 5. *recopilation.* vbi tradit; imo Socinos limitat relatam regulam modis 27. *in regna* 437. *ſententia.*

37 Vnum pro complemento ootabis vt quoties agitur Iudicium intet counexos hoc eſt ſi citãdi prætẽdant venire ex eadẽ cauſa, aot fidei commiſſo & aliqui litigantium uon ſint citati ad ſententiam oullo modo ſententiam valete etiam contra citatos cum omoibus ſit eadem cauſa defenſionis ex Gloſſa *in l. hoc Iudicium, ff. fam. erciſcunda*, vt referunt plures deciſum in Rota Alex. Ludonicus, *& ibi, Beltram cum multis deciſion.* 319. Poſtius *de manutentione obſeruat.* 12. *num.* 57. & in aliis locis vii ex multis aliis concludit, D. D. Franciſcus Salgadus *de retentione Bullar. p.* 2. *cap.* 13. *à num.* 29. *ad* 52. pluta congerens dicens fallere quando inter cooſortes adeſt Ius ſeparabile ipſum leges & applicabis qoæ dixi *infra in Rubr. de appellat. quæſtion.* 6. vbi de connex. & ſeparatis.

38 Ad quintam quæſtionis partem, an ſententia lata in Iudicio ordinario, poſſit in alio Iudicio retractari, *in cap. etſi Clerici* 4. *de Iudiciis*, dixi aliqua, nempe an proceſſus factus coram laico, faciat fidem coram Eccleſiaſtio, aut ecootra, & quod poſſit iu alio Iudicio tractati, videtur probari, *in l. vindicantem cum l. ſequenti, ff. de euiction.* vbi probatur quod eſt in iudicio deciſum cognitum per modum exceptionis poſſe in alio Iodicio deduci, atque cognoſci; & ſic Bartolus *in l. qui Roma, § duo fratres, ff. de verb. obligation. in* 4. *oppoſitione*, ait vt quod eſt deciſum in Iudicio otdiuario, ſed incidentet poteſt in alio Iudicio tractari, prioeipaliter agendo.

39 Vt ſi verbi gratia egi confeſſoria pro ſetuitute debita fundo meo, debui incideoter probare me Dominum fundi, *l. ſicuti, §. ſed ſi queratur, ff. ſi ſeruitus vindicat. ibi Gloſſa l. vti frui. §.* 1. *ff. ſi vſusfructus petatur*, victus ſum, quia non probaui, poſſum in alio Iudicio fundum viodicate, *l. ſed ſi ante, ff. de exception.* Iaſon, Ripa, Socinus, Ionior, & omnes *in dicta §. duo fratres in* 4. *oppoſitione Bartoli*; Secus tamen eſſe; ſi prius fundum vindicaſſem & fuiſſem victus qoia noo poſſem ſeruitutem vindicare, *l. fundum, ff. eodem titulo de exceptionibus.*

40 Ergo vt rem hanc percipias; facies ſeqaentes concluſiones, primam vt ſententia lata in Iudicio ordinarlo, contra actorem pto excipiente, non poſſit tractati in alio Iudicio in qoo agitur ad rem ſucceſſoriam, veluti ad pœoam, vel ad fructus, Iuxta Textum *in dicta l. qui Roma, §. duo fratres*, & coofitmantur ex regula, acceſſorium ſequitur natutam principalis, *de reg iur. lib.* 6.

41 Et licet Ripa adducat ad id probandum Textum *in l. ex diuerſo, §.* 1. *ff. de rei vindicatione*: tamen loqoitur, quando pronunciatum eſt pro actore contra excipientem. 42 † Secundam eſſe couelusionem, quod eſt deciſum io Iudicio plenario, ſioe ordinario iocidenter, contra excipientem pro actore, ooo poſſe io alio Iudicio principaliter deduci, ſi cooeernat cauſam ſtatus: ſic Bartolus *in dicto §. duo fratres in* 4. *oppoſit.* eum quo omnes traoſeuut: argumento Textus *in l.* 1. *Cod. de ordine cognitionum*, & voloit allegare notata per Gloſſam *in l.* 2. *in vltima Gloſſa*; ratio eſt quia intelligitur pronuociatom ſoper incidenti, *l* 1. *Cod. de ordine Iudiciorum*, Iuxta nonnulla, quæ adduxi, *ſupra in cap.* 1. *de ordine cognition.* 43 † Tertiam eſſe cooclufionem quod eſt deciſum in Iudicio ordinerio pto actore contra excipientem noo poſſe in alio æque principali deduci, & in dubium reuocati, quando agitur ad eondem finem, Bartolus *in dicto §. duo fratres in* 4. *oppoſitione, argumento leg. quod in diem, §.* 1. *ff. de compenſat.* 44 † Et tunc dicitur agi ad eundem finem, quando de eodem facto; licet per dioerſa media, *l. duobus, ff. de exceptione rei iudicata*; ſecus ſi agatur ad diuerſum finem, vt per Bartol. & alios, communiter Ripa teſte, *num.* 27. argumento Textus *in dicta l. vindicantem*, com *l. ſequenti, ff. de euictionibus.*

45 Et licet ex adductis in principio holua dubij, aliud *ex dicta l. vindicantem*, probari videatur omiſſis interpretationibos eiuſdem Bartol. *in d. §. duo*, & alteram Iaſonis, *ibi, à num.* 41. quas impugnat, ſeu non amplectitur, Alciatus *in l. pure § vltim. de doli mali exception. & in dicto §. duo*, eas referendo Faquineus *lib.* 10. *contrƲerſ. cap.* 82. *&* 83 *in fine*, reſpoodet, *in dict. l. vindicantem cum l. ſequenti.* non fuiſſe rationem habitam exceptiooіs oppoſitæ; qoo caſu ait idem in alio Iudicio peti poſſe elarum eſſe, quando Iudex reiecit exceptionem, non quia non obſtatet in illo Iudicio, Iuxta Textum *in l. ſi autem, §. vlt. ff. de negotiis geſtis, l. quod in diem, §.* 1. *ff. de compenſ.*

46 Ad ſextam quæſtionis partem, an ſententia ſit nulla parte præſente & oon eitata, & præmiſſis iam adductis *ſuprà*, in verſic. *ad quartam*, quæ adiecta ſunt de citatione ad ſententiam, quando pars eſt abſens, oone dubium eſt, an ſit nulla ſententia parte non eitata; ſi tamen præſens eſt, & pto affirmatiua ſententia faciunt *ibi*, dicta, & quæ longe adduxi, *in Rubrica de cauſa poſſeſſ & prop. & in cap. penult. de foro compet.* & alibi ſæpe de multis fundamentis pro neceſſitate citationis, vt Iudicium valeat: de hac quæſtiooe dixi, *in*

cap. 1.

Google

*cap.*1. *de cauſa poſſeſſ.* *q.*3. *à num.* 1. ſed non pigeat iterùm repeti contra noſtrum inſtitutum, eo quod immamor nunc de nuuo repetiiſſem pro ornato noſtræ Rubricæ. Tamen dicendum eſt, tam in Iudicando, & conſulendo, quod vbi pars præſens eſt in Iudicio, valeat ſententia & ſi citata ad andiendam, ſententiam non ſit vt defendit Iaſon *in l.*1. *ff. de in Ius vocando*, Menochius *lib.* 2. *de præſumption. præſumptione* 52. dicit communem idem Iaſon *in l. nequaquam*, §. *vbi decretum, num* 25. *ff. de officio Proconſul.* Curtius *num.* 8. *in Rubrica de in Ius vocando*, Ceuallos *in pract. quæſt.* 808. *à num.* 18. vbi *à num.* 28. docet defendiſſe in quadam cauſa matrimoniali coram ordinario Toletano litigata, vbi refert, *num.*20. ſic deciſum fuiſſe in Rota Romana, vt conſtat ex ea, *deciſ.*311. *in* 1. *p. fol.* 101. vbi partis Procurator fuit præſens; quia illius præſentia ſupplet defectum citationis, quæ non eſt de
47 ſobſtantia litis, quando pars eſt præſens. † Probatur hæc opinio ex eo quia cum citatio ſit introducta ad effectum comparitionis, ne procedatur inaudita parte, vt *in cap.*1. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* ſi pars eſt præſens, ſequetur, vt non ſit opus alia citatione iuxta verba Textus ſic expendenda *in l.*1 *tit.*18. *lib.*4. *recop.* ibi, *y biniere a ſu noticia*, vbi late Axeued.

48 Et ſic Angelus, Aret. *in l. ſin. ff. quando appellandum ſit*, reſoluit, quod omnis actus Iudiciarius, qui ſit præſente parte, ſtatim niſi contradicat, nocet; Itavt taciturnitas habeatur pro conſenſu, ex *leg. de ætate*, §. *qui tacuit*, *ff. de in-*
49 *terrogation. & action.* † Baldus *in leg.* 1. *num.* 1. *Cod. de relationib.* vbi dicit perpetuò eſſe tenendum per illum Textum, quod ſi Iudex facit aliquem actum præiudicialem præiudicat parti ſcienti & tacenti, vt ita vlterius non habeat facultatem appellandi, nec reclamandi, ſicut eleganter docet Mexia *ad leg. Toleti* 7. *p. fund.* 1. *num* 5.

50 Et probatur vlterius prædicta ſententia de Iure communi, ex *l. etiam ſi Patre*, §. *ſin. ff. de minoribus*, in verbis ibi *præſente*, vel ad hoc legitimè citato, *l. in cauſa*, §. *ſi cauſa cognita* ibi, *præſentibus, ff. eodem tit.* Expreſſus *in leg. de vnoquoque*, *ff. de re iudicata*, probatur ibi, *præſentibus omnibus, quos cauſa contingit Iudicari oportet*, vbi illud notat Gloſſa, verbo *præſentes*, & ſic eleganter docent Andreas Gailius *lib.*1. *obſeruat. obſeruatione* 58. *num.* 5. ſequitur Axeuedus *in l.* 7. *tit.*18. *num.*96. *lib* 4. *recopilat.* & Montalb. *in lege* 1. *tit.*13. *lib.* 3. *fori.* vbi ponderans verba illius legis ibi *e por ſi miſma de el Iuycio, eno por otro, oambas las partes, que ſean delante, quando diere el Iuycio*: Rectè dicit Gloſſa *de la ſentencia*, per proximè allegata Iura, quod ſi vtraque pars eſt præſens, ſententia valida erit abſque vlla citatione: ſequitur Rodriguez *de ordinando proceſſu cap.*12. *num.*43.

51 Ex quibus primò notatur quod ad hoc vt valeat definitiua ſententia debet à Iudice præſentibus partibus ferri, & pronuntiari, vel ad eius prolationem, ſi præſentes non ſint, citare eos aliter etiam prolatam ſententiam nullius eſſe momenti, vt confirmatur eleganter ex doctrina Textus *in lege* 1. *fori in fine*, in illis verbis ibi, *mas do luego el Iuicio ſi ambas parses fueren delante epongales ploco aque vengan ante el oir ſu Iuycio.* Vnde Montalbus ait in Gloſſa ibi; *epongales plaço*, hoc eſt ſi præſentes non fuerint per alternatiuam ibi poſitam iuxta Regulam in alternarius *de Reg. Iuris lib.* 6. Rodriguez *vbi ſuprà num.* 44. vbi refert id eleganter confirmari *ex l.*5. *tit* 22. *p* 3. per verba ibi *ſeyendo las partes emplacadas, debe el iuzgador dar ſu Iuicio mas ſi el demandador; y el demandado, no fueſen emplacados, no debe entonce., el iuzgador ſobre el mas de los emplacar, quando el quiſiere dar ſu Iuizio que vengan ante el* I˜ & meliùs probari videtur ex *l.*11. *eiuſdem tit.* ibi, *o fueſe dando Iuizio contra otro noſiendo emplazado primera mente aquelo vinieſſe aori.*

Ex quibus legum verbis ait Gregorius Lo- 52
pes *in dicta l.* 5. Gloſſa verbo *emplacar*, quod peremptoriè debet citari *ad ſententiam*, niſi ſit in cauſis ſummariis, in quibus non requiritur peremproria citatio, & inclementina ſæpe de *verb ſignif.* vbi notat Gloſſa verbo *ad id.*

Ad vltimam quæſtionis partem Bartol. poſt 53
Innocentium, & Speculatorem *in l. acta* 3. *ff. de re Iudicata*, *& in l. ſin. Cod. de relationibus*, ait vt quando ſententia eſt lata partibus præſentibus, & non contradicentibus, & in ea ſit mentio de litis conteſtatione, & libelli datione, probentur acta, & litis conteſtationem interueniſſe, ac præceſſiſſe in illo proceſſu, vti communem dicunt Vitalis *in tractatu clauſularum, col* 207. *num.*1. Aymon Craueta *de antiquit. temporum fol.*82. *num.*1.

Verùm in dubio noſtro, quando ſententia 54
eſt lata contra abſentem contumacem; idem dixerunt Compoſtellanus *in cap. bona el.* 2. *de electione*, Imola *in cap. in iure de officio delegati, numero* 30. dixit communem opinionem eſſe hanc, tenet Rota noua 301. *de probation.* iuxta impreſſionem Venetorum, & tenent aliqui citati per
Aymon Craueta vbi *num.* 2. *fol.* a. † Tamen 55
contra prædicta, nempe vt in ſententia lata cõtra contumacem, non præſumantur præciſe dicta acta ex hoc quod de illis in proceſſu fiat mentio, dicunt Innocentius *in dicto cap. cum in iure, num.*4. vbi Barbatia *num.* 40. vbi addit aperte falli Imolam, dum contrariam eſſe communem aſſerunt.

Sed Ceuallos *in practicis quæſt.*157. dicit inter 56
prædictas duas opiniones poſſe aſſignari concordiam, nempe vt dictum Compoſtellani, & aliorum procedat in vero contumace, contra quem omnia præſumuntur ſolemniter facta, ſecùs vero in contumace ficto, in quo habebit locum poſtrema Innocentij, & aliorum ſententia, ipſam concordiam aſſignat Rota Noua iam allegata 301. *de probat.* quam dicit communem Aretinus *conſ.* 62. *col.* 2. Sequitur Aymon *vbi ſupra num.* 3. & hanc ſub diſtinctione prædicta amplectens Ceuallos ait ſequendam eſſe in Iudicando, & conſulendo, cum ſummam contineat æquitatem.

QVÆSTIO II.

An ſententia lata pro mortuo, ſiue contra, ſit nulla: Vbi an in corpus mortuum queat animaduerti: Et an ſententia iuſtificetur ex actis; & an lata non viſis actis ſit nulla: Vbi de tranſportatione Actorum, & de aliis?

SVMMARIVM.

1 *Sententia contra mortuum lata eſt ipſo Iure nulla etiam ſi viuere putaretur, & de ratione num.2.3. quid de lata contra febricitantem, num.5. fallit, num.6.*
2 *Iudicium finitur morte rei, etiamſi Iudex ignoret de morte.*
4 *Iudex contra mortuum dari nequit.*
6 *Sententia lata contra mortuum valet fauore libertatis, quid ſi Iudici, non vt talis, ſed vti parti conſtet de morte, n.7.*
8 *Cadauer non plectitur, nec ſuſpenditur, num.9. fallit in caſibus num.11.*
9 *Pœna extinguitur, delinquente mortuo, etiamſi ſit mortuus poſt ſententiam contra eum latam à qua appellauit, n.10.*
11 *Latronum famoſorum manent ſuſpenſa corporea ad terrorem aliorum, & beſtiis traduntur.*
12 *Iniuriam Magiſtratus non facit, & ſi aliquid faciat ad ignominiam alicuius familia, ob cauſam publicam, num.16.*
13 *Iudex & Magiſtratus cogere poteſt vilem hominem, vt aliquem ſuſpendat, & exequatur Iuſtitiam.*
14 *Morte alicuius delinquentis, non obſtante, poteſt procedi contra eius bona confiſcata in eius Succeſſores in aliquibus caſibus, & criminibus laſa majeſtatis, & hæreſis, & aliis, n.18. quid ad pœnam pecuniariam in aliis minoribis cauſis, n. 19.20.21.*
15 *Hæretici defuncti in ſancto officio inquiſitionis puniuntur, etiamſi moriantur ante incarcerationem.*
17 *Suſpecti de Hæreſi poſt mortem, nec in bonis puniuntur.*
18 *Pœna pecuniaria, numquid aduerſus defunctum delinquentem, queat à Iudice imponi latè diſcutitur, n.19. 20.*
20 *Actiones pœnales generaliter poſt litem conteſtatam tranſeunt contra hæredes, qualiter contingat, num 21.*
21 *Sententia iuſtificatur, ex actis, num ſequent. alias erit nulla, & n.26. fallit, à n.27.*
2I *Sententia extra Curiam Romanam latam, non exequitur, niſi conſtito de bono iure.*
24 *Iudex ad iudicandum nequit aliunde, quam ex actis moueri, & de ratione, n.29.*
25 *Sententia ſuper Iurepatronatus valebit, ſi canonicatur ex actis.*
27 *Sententia probat acta in antiquis, & in cenſuris.*
28 *Acta inducunt eſſe, & producunt ſubſtantiam ſententia.*
30 *Iudex præſumitur rectè iudicaſſe, niſi aliud ſit contrarium, & econtra ſententiam, numero 51.*
32 *Solemnitates non enuntiata præſumuntur non adhibita in ſententia.*
33 *Sententia à qua appellatum eſt, numquid præſumatur iuſta, num.34.*
35 *Iudex ad ſententiandum, debet acta proceſſus eimari, num.37.38.*
36 *Sententia lata non viſis actis eſt nulla.*
37 *Sententia principaliter lata eſt nulla.*
38 *Fructus diuinus eſt, iuſtitiam ſapius recenſeri.*
39 *Diſpenſatio commiſſa executori cum clauſula ſi ita eſt redditur nulla ſi illicò exequutor diſpenſat, eo quod deficit cauſa cognitio.*
40 *Tranſportatio Actorum ita requiritur, vt eis non tranſportatis ſententia ſit nulla num ſequent. & de ratione, n 43.*
41 *Sententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis eſt nulla.*
42 *Actis diſmembratis, geſta nulla ſunt.*
43 *Iudex non viſis actis, nec poteſt abſoluere, nec condemnare.*
44 *Tranſportatio Actorum non iuſtificatur ex dicto Iudicis.*
45 *Tranſportatio Actorum procedit etiamſi cauſa fuerit commiſſa cum clauſula ſummarie, & quantum ſufficere videbatur in cauſa Eccleſiaſtica, & profana, n.46. & 47.*
46 Cap.20. Seſſ.24. Trid. & n.47. & 48.
49 *Tranſportari an debeant acta irrelevantia, n.50.*
51 *Tranſportationis actorum omiſſio vitiat ſententiam, fallit. à n.52. & 59.*
57 *Actis non tranſportatis, Iudex ad quem videtur carere iuriſdictione.*
58 *Tranſportatio actorum, non requiritur, coram incompetente.*
59 *Tranſportanda ſunt acta, non ſolum coram Iudice appellationis, ſed etiam coram alio quolibet.*
60 *Tranſportanda ſunt acta, qua debent influere in cauſam, non quando cauſa eſt diuerſa.*
61 *Tranſportanda non ſunt acta facta in diuerſo Iudicio, etiam ſi multum conferat, n.62.*
63 *Tranſportanda ſunt acta tantum ſententia, à qua eſt appellatum.*
64 *Tranſportanda acta in dubio intelliguntur integre, & alleganti contrarium incumbit probatio, n.65.*
66 *Tranſportanda ſunt acta legitimè ſub actuario, vel ſucceſſore in eius officium: quid ſi ab alio notario, n.67. & 68.*
68 *Proceſſus extractus à notario, cenſetur in forma probanti, cui creditur atteſtanti, de integra tranſportatione, ſeu alia extractione, n.69.*
70 *Originalia acta non cogitur Notarius mittere prima inſtantia, niſi adſit ſuſpicio.*
71 *Notarius qualiter copiam actorum tradat.*
72 *Actorum tranſportationem, qua deciſiones tractent.*
73 *Tranſportare tenetur qui appellauit acta prioris inſtantia, n.72. & poteſt iubere appellationis Iudex, n.75.*
76 *Complicatio actorum, ſeu tranſportatio, intelligitur facta ſi ex impedimento appelli non fiat, aut impedimento per recurſum ad curiam, n.77.*

AD primam partem quæſtionis reſpondent Doctores per Textum *in l. in ſumma, §. ſi quis ex edicto, ff de re Iudicata* ſententiam contra mortuum latam eſſe ipſo Iure nullam ita ibi Bartolus, Caſtreñ, & Alexander, Angelus *conſ.233.* 1

*conſ.*133. Bartolus ad Teatum *in l. defuncto, ff.*
de public. Iudiciis Maſtrilius ad Textum *in leg fin.*
n.16. ff. de quaeſt. Sebaſtianus Medicis *in tractatu*
mors omnia ſoluit p. 2. concluſ. 110. Sebaſtianus
Neuius *in ſixtegma Iuris, in dicto §. ſi quis*, &
per Textum ibi Riccius *collect.* 1519. Capicius
*in deciſ.*1. Vibius *in deciſ.*52. idem dicentes etiam
ſi ſententia lata fuiſſet pro mortuo.

Et in tantùm eſt verum, vt procedat, etiam
2 ſi is, contra quem fertur ſententia viuere pu-
taretur, aut à viuente defenderetur, vt refert
fuiſſe deciſum, Polidor. Ripa *in obſeruatione* 23.
licet regulariter, ne dum allegandа verum, &
probanda ſit ſecundùm deciſionem Ioſephi Lu-
douici 12 & Magon Rotæ Lucen. *conſ.*44.

Ratio eſt quia morte Rei finitur Iudicium:
3 ſic præcitati, & Rubeus *in deciſ.* 91. cuius ra-
tione dicunt Cornaaon *in deciſ.*145. Vetallus *in*
*deciſ.*140. *p.*3. procedere prædictam concluſio-
nem, etiam quod Iudex ignoret de morte; nam
prædicta ratio militat, ſiue Iudex ſciat, ſiue
ignoret mortem Conuenti, cum finiatur illa
poſſibilitas Iudicis ad condemnandum, Balbus
*in deciſ.*13.

Imò Caucdus *in deciſ. Luſitana* 197. ampliat
4 procedere, vt nec etiam Iudex dati poſſit con-
tra mortuum, quo pacto teſtatur deciſum de
Fraochis *in deciſ.*245. quem refert, & ſequitur
Viuianus citatus *deciſ.*51. Cardinalis Puteus *in*
deciſ. 186. & Polid Ripa *cit. obſeru.* 23. † imo
5 etiam Minſing. *in obſeruatione* 57. *cent.* 4. am-
pliat præfatam ſententiam procedere, ne dum
in ſententia lata contra mortuum; Verùm & in
lata contra febricitantem videbis quæ congerunt
Doctores *in lege* 4. *Paulus, ff. quæ ſunt ſine ap-*
pellation.

6 Hæc impugnari queunt ex dicendis in dubio
ſequenti, & ſic ſufficiet pro nunc adducere li-
mitationes quaſdam, primò vt ea doctrina non
procedat fauore libertatis, Rubinus *in deciſ.* 39.
aliquid per Maſtrillum *in deciſ. Siciliæ* 137. † Et
7 Gailius ſecundo limitat *lib.* 1. *obſeruatione* 109.
vt non procedat ſi Iudici, non vti Iudici, ſed
vti parti conſtet de morte, ſic ſingulariter li-
mitans Teatum *in dicta l. Paulus*, & ita ſæpiſ-
ſime fuiſſe iudicatum in Camera Imperial. te-
ſtatur Guido Pap. *in deciſ.*86. quare ait Riccius
*dicta collect.*1519. non procedere ex his eam re-
latam ampliationem; nempe Regulam proce-
dere, etiam quod Iudex ignoret de morte Con-
uenti Et ſic cum Grammatico *in deciſ.* 324. in-
fert quod licet ſententia lata contra mortuum,
ſit ipſo iure nulla; nihilominùs eſſe verum,
quando Iudex habet ſcientiam de morte, ob
idque Gram. dicit Senatum hanc nullitatem au-
dire non ſolere, ex quo non eſt circa merita, &
iuxta hanc opinionem pluries iudicaſſe Sena-
tum Regni Siciliæ, teſtatur Maſtrillus *in deci-*
ſione 137. & iterùm ſuo tempore iudicaſſe refert
D. Ioannes del Caſtillo *in deciſ. eiuſdem Regni* 60.
quam videbis: Videbis dicta infrà *in Rubrica de*
appellat. q. 6. verſic. *ad ſextam*, vbi *an morte ac-*
cuſatoris, vel rei extinguatur delictum, etiam quoad
pœnam. Vide etiam *in cap.* 3. *de appellat. q.*3. ver-
ſic. *ad vltimam*, an pœnæ condemnatio tranſeat
ad hæredes.

8 Ad ſecundam partem difficultatis per Tex-
tum *in leg. defuncto. ff. de publicis Iudiciis*. vbi
defuncto delinquente extincta eſt pœna, & ex
Canone quorundam 23. *diſtinct.* vbi delictum
mortui reſeruatur Diuino Iudicio puniendum,
& ex Canone 24. *q.* 2. vbi ferè idem habetur,
docent Doctores animaduertendum eſſe in cor-
pus animarum, & conſequenter non eſſe ani-
maduertendum in corpus mortuum: Ita Decius
& Cagnolus *n.*66. Bolognetus *num.*17. Valaſcus
num 40. Rimin. Iunior, *n.*177. in Gloſſa, verbo
animaduertendi, l. Imperium, ff. de Iuriſdict. omn.
Iudic.

Sequitur Faquineus *lib.* 13. *controuerſ. cap.*17. 9
vbi hanc partem probat, etiam ex notatis per
Angelum, & alios *in l.* 2. *Cod. qui teſtamenta fa-*
cere poſſunt, vbi reprehendunt Iudices, qui ca-
dauera mandant ſuſpendi delinquentium: Ita-
que dico reſpectu delinquentium verum eſſe,
quod eis mortuis pœna ſit extincta, vt probat
Textus, & ibi Doctores *in l.* 1. 2 *&* 3. *Cod. ſi reus,*
vel accuſat. mortuus fuerit. † Et eſt verum, 10
etiamſi Reus mortuus fuerit poſt ſententiam
contra eum latam; à qua appellauerit vt probat
Textus, vbi Doctores, *in lege fin. Cod. eodem*
Titulo.

Nec his obſtat dicere multis in caſibus pro- 11
cedi contra defunctum corpus delinquentis, ve-
luti in famoſis latronibus, quorum Cadauera
manent ſuſpenſa ad terrorem aliorum, & be-
ſtiis traduntur, vt notat Gloſſa *in lege* 2. in ver-
bo *latrones, ff. arborum* furtim Cæſarum probat
Textus *in leg. capitalium*, §. *latrones, ff. de pœ-*
nis, Clarus in § *fin. q.*51. verſic. *ſed hic inciden-*
ter quæro, quod practicatur quotidie. † Cuius 12
facti, & aliorum ea eſt ratio, quæ deducitur
ex *l. Cod. Reipublicæ, ff. de iniuriis*; vbi dicitur
Magiſtratum non inferre iniuriam; licet aliquid
faciat ad ignominiam, & dedecus alicuius Fa-
miliæ quando id faciat ob publicam vtilitatem.
Et ſic Decius, & alij communiter ex Bartoli
doctrina *in leg. vltima*, §. 1. *de pignor. actione re-*
net. † Vbi dicit Bartolus poſſe Magiſtratum 13
vti re alicuius ad aliquam publicam vtilitatem,
& cogere poſſe vilem hominem, vt aliquem ſu-
ſpendat, & exequatur Iuſtitiam, quæ tamen
fiunt propter publicam vtilitatem, ſed extra eam
dicit Faquineus ſeruandam eſſe primam Sen-
tentiam.

Sed quod in multis caſibus reſpectu bono- 14
rum confiſcationis procedi poſſit contra hære-
des, & ſucceſſores hæredis defuncti delinquen-
tis; Probatur primò in eo, qui ſibi mortem
conſciuit *ex l pen Cod ſi Reus, vel Accuſat. fuerit*
mortuus, Menochius *de arbitr. caſu* 284 Peregri-
nus *de iure Fiſci, tit. de his, qui ſibi mortem con-*
ſciuer. Secundò quando ex delicto defuncti ad
hæredem eius aliquid peruenit, *l.* 1. *Cod ex de-*
lictis defunctorum. Tertio in crimine læſæ Maje-
ſtatis, quia memoria defuncti damnatur, & bo-
na confiſcantur, *leg. vltima. ff. ad leg. Iuliam*
Maieſt. Quartò in crimine hæreſis, in quo ex-
preſſa diſpoſitione Iuris proſequi poteſt incce-
ptum iam Iudicium: Imo & de nouo formari
contra defunctum ex textu *in l ex Iudiciorum* 20.
ff. de accuſat. l. Manicheos 4. *Cod. de Hæreticis,*
& Manicheis, cap. filij vel hæredes, cap. accuſa-
tus, §. *in eo verò caſu*, vbi Gloſſa *de Hæreticis*
*lib.*7. *cap. ſi quis Epiſcopus eodem tit. in decretal.*
cap. ſanè profertur 6. 24. *q.*2. Concilium Biteren-
ſe *cap.*18. Pegña ad Eimericum *p* 3. *comment* 92.
verſic. *in crimine tamen læſæ Maieſtatis*, Farina-
cius *de inquiſitione, q.* 10. *num.*37. Petrus Aerod.
lib. 2. *rerum iudicatar. tit.*6. *de hæreticis, cap* 14.
Anania

Digitized by Google

Anania *in cap. ſi quis Epiſcopus de hæret.* praxis Iudiciaria inquiſit. de verbo *cadauera*; Tiberius Decianus *lib. 5. crim. cap. 67. num.* 6. Simancas *de Cathol. inſtitut. tit. 18. de defunctis, num.* 13. Rojas *de Hæreticis 2. p. num.* 307. Paramus *de origine inquiſit. lib. 3. num* 84. vbi hoc idem extendit ad fautores, receptatores, & defenſores Hæreticorum, Souſa *Aphoriſmo inquiſit. libro 2. capite 50. numero* 14. Carena *de officio Inquiſitor. tit. 19. p. 1. §. 10.* Caſtro Palao *tract. 4. diſp. 8. puncto 16. §. 4. num. 5. & 11.* Farinacius *de Hæreſi q. 197. num.* 100.

15 Loquentes, vt legitimè procedatur in Sancto Officio contra Hæreticos defunctos, nonſolùm poſt litem conteſtatam, ſed etiamſi moriantur ante eorum incarcerationem, ſi delictum ſit ſufficienter probatum, vt ego in Tribunali Sancti Officij inquiſitionis Valliſoles. vidi practicari iuxta communem praxim omnium Tribunalium. Quod verum eſt etiam ſi Albergin. *in manuali qualificatorum cap.* 36. videatur contrarium docere ſine ſufficienti fundamento, qui tamen vt aoiumat D.D. Franc. Marin de Rodeyno, hodie Præſes Granatenſ. in quadam allegatione facta ab eo, contra quendam defunctum in carceribus ſecretis, dum eſſet Fiſcalis Supremæ Inquiſitionis, *num.* 185. Videndus *à num* 164. cum intelligit in terminis denuntiationis, nondùm lite incepta, & dum tamen qui Criminoſus reputatur ſit mortuus, ſola hæreſis ſuſpicione, dicens adhuc in hoc caſu eſſe procedendum ex iam adductis. Quare huc poſſes dubitare an queat pronuntiari ſententia aduersùs defunctum, qui nondum conuictus de Hæreſi formali, & confeſſus mortuus fuit cauſa concluſa ſuſpectus tantùm de Hæreſi per depoſitionem aliquorum Teſtium, & per alias præſumptiones condemnando illum vt abiuret de vehementi, ſiue de leui, aut in aliqua mulcta pecuniaria, de quo dubio dico infrà *in titulo de Hæreſi cap. ſi quis Epiſcopus*: Interim videbis inſtructiones Baldeſij *cap. 59* Pegña *comment. 92.* verſic. *cum Reus moritur* Caren. & alios ab eo relatos *2. p. tit. 19. §. 5. num. 10. inſtruct. de madrid. cap. 46. & cap. 65.* Pegña *3. p. comment.* 169. verſiculo *quod ſi lite pendente*, & pro negatiua ſententia, eſt etiam quædam Epiſtola conſilij ſupremi Inquiſit. 27. Maij, Ann. 1552.

16 Hæc enim omnia procedunt propter vtilitatem, & vindictam publicam ex iam dictis, & ſic Faquineus *dicto lib. 3. controuerſ.* in fine ait procedi poſſe contra hæredes defuncti ſi lis fuerit conteſtata cum defuncto *ex lege 20. ff. de accuſation.*

17 Dubium verò eſt, an in mulctis, & pœnis pecuniariis, tam in hæreſi, & aliis publicis delictis, quam in aliis priuatis, & perſonalibus queat imponi pœna aduersùs hæredes defuncti, & quoad hæreſim, & alia delicta publica videtur reſpondendum affirmatiuè ex iam adductis quando in delictis adeſt probatio ſufficiens admìnus ea, quæ contra delinquentem ſi viueret eſſet ſufficiens difficultas eſt in eo defuncto aduersùs quem eſt tantùm de Hæreſi ſuſpicio, & & adhuc in hoc puncto D. Præſes Marin. iam citatus *à num.* 187. affirmatiuè reſpondet, ſed ego aliter in praxi video obſeruari: Sic Rojas, Simancas, Farinacius, Souſa, Caſtrus Palao, & Carena iam citati; Imò idem Simancas per textum *in dicto cap. accuſatus*: *§. porro de Hæreticis lib. 6.* & per Textum *in l. fin. ad leg. Iuliam Maieſtat, leg. 1. Cod. ex delictis defunctor. dicto tit 46. num.* 77. tenet contra hæredes ſuſpectorum de hæreſi, qui mortui fuerunt accuſatione pendente, non potuiſſe imponi pœnam pecuniariam ex ea ratione, quia ſuſpiciones vehementes morte extinguuntur, & ſic idem Farinac. *de Inquiſitione q. 10. num. 40.* poſtquam dixit quod bona Hæretici formalis iuxta iuris Regulas, confiſcantur poſt eius mortem: Addit id non procedere in eo, qui tantùm ſuſpectus de Hæreſi eſt defunctus, nam ſi adhuc viueret, eius bona non confiſcarentur.

18 De aliis inquam delictis aduersùs defunctum probatis, qui mortuus eſt poſt litem conteſtatam, aut ante pronuntiationem ſententiæ, vel iam pronuntiata tempore habili ad appellandũ poteſt eſſe dubium quotidianum, & quod pœna pecuniaria aduersùs defunctum imponi non poſſit, nec aduerſus hæredes eius ſuadetur ex adductis in verſic. *ad primam*, & in verſic. *ad ſecundam*, tum quia per Textum *in l. 1. ff. de priuatis delictis, l. 3. & l. defuncto, ff. de publicis Iudiciis, l. ex Iudiciorum 20. in princ. ff. de accuſat. l. crimen, ff. de pœnis l. 2. & l. 3. & leg. fin. Cod. ſi Reus, vel accuſat. mort.* ſuadent, vt delinquente mortuo ante ſententiam, tam quoad criminalitatem, quàm quoad hæredes defuncti, ab eis nulla exigatur pœna, ob delictum eius cum ſit extinctum delictum, docent Bart. *in dicta l. defuncto*, Marſil. *in dicta l. fin. num. 18. ff. de quæſtion.* & plures relati à Cauall. *reſolut. crimin. cent. 3. caſu 298. num.* 3. Pichardus *in §. non autem omnes Inſt. de perpetuis, & temporalibus actionibus, & ibi, à num. 59.* vbi expendens *l. fin. ff. ad legem Iuliam peculatus*, & dicens eſſe quædam delicta, quorum Iudicia peculiari ratione placuit aduerſus hæredes exerceri, quamuis Reus ante vllam accuſationem aduerſus eum inſtitutam deceſſerit, vt ſunt iam relata crimina læſæ Majeſtatis Diuinæ, & humanæ, & crimen peculatus *l. vltima ad leg. Iul. peculat.* item deſertionis militiæ, ſi miles in ea deceſſerit, *l. defunctorum de re militari*, & eiusdem conditionis eſſe Manicheos, Donatiſtas, Apoſthatas *l. 4. Cod. de Manicheis, l. Apoſthata, Cod. de Apoſthat.* tamen *à num.* 26. excipit alia crimina, vbi etiam lite iam conteſtata cum defuncto, actiones non tranſeunt ad hæredes ex *dicta l. ex Iudiciorum, Cod. de accuſ.* nam requiritur, vt procedat condemnatio.

19 Verùm in hoc puncto, & ſi extincta videantur eſſe delicta mortuo Reo delinquente, quoad pœnam corporalem, tamen quoad pœnam pecuniariam, non item; & quod per conſequens debeant eius hæredes obligari, & compelli ad pœnæ ſolutionem per Iudicem impoſitæ, docent Bart. *in dicta l. vnica, Cod. ex delict. defunct. in 2. lectura, num.* 9. Alexander *ibidem in additionibus* Salicetus *num.* 9. Bart. *in dicta l. 1. de priuatis delictis*, verſic. *ſi extra contractum*, & *num.* 7. Baldus *in dicta l. vltima num. 9.* verſic. *ſed hic dubitatur*, Angelus *in dicta l. 2. Cod ſi Reus. vel accuſat.* verſic. *quid autem*, Curtius Senior *conſ. 59. num.* 5. Boſius *in pract. crimin. tit. quomod. proced. in crimin. num.* 22. Alba *conſ. 90. à num.* 1. Menochius *de recuperand. rem 1. num. 159.* verſic. *accedit præterea*, Canall. *reſol. crimin. cent. 3. c. 198. à n. 10.* vbi *n. 18.* addit hoc procedere, non ſolùm

in

in pœna applicanda Fiſco, ſequuntur Boër. *deciſ.* 159. *num.* 12. Aretinus *conſ.* 51. *num.* 19. Oſaſcus, Chachertanus *deciſ.* 148. *num.* 7. & 8. Guacin. *de defenſorib. Reorum, defenſione* 26. *num.* 2. *in fine*, contra Bartol. qui *in dicta l. ex Iudiciorum, ff. de accuſation.* dixit quod ſi actio intentaretur ciuiliter, ob intereſſe partis illi detur aduersùs delinquentis hæredes, & non detur Fiſco, niſi quando actio intenderetur criminaliter, vt Fiſco adiudicaretur, quem relati impugnant.

20 Eo quod Generaliter omnes actiones pœnales poſt litem conteſtatam, tranſeunt contra hæredes per Textum *in lege per omnes, ff de action* §. *non autem*, verſic. *pœnales Inſt. de diuerſ. & tempor. action.* vbi Pichardus, & ab eo relati Doctores *in dicta l. ex Iudiciorum* verſic. *& cæteris*, vbi Gloſſa, *l. Caius, ff. ad Senat. conſult. Silanian.*

21 Imò ipſe Pichardus poſtquam plura retulit vt explicet Regulam, quæ canetur lite conteſtata actiones omnes tranſire ad hæredes locum habere ait in omnibus priuatis delictis, & criminibus, & in actionibus pecuniariis; non vero in publicis criminibus, In quibus cautum eſt crimen morte Rei extingui, ſiue Reus ante reatum, ſiue in reatu deceſſerit, hoc eſt antequam accuſaretur, ſiue poſt niſi accuſationem inſtitutā ſequatur condānatio *d. l. vltima, ff ad legem Iuliam Maieſt dicta l. ex Iudiciorum de accuſation*, & condemnationem ſequutam accipi debere, eamque cum effectu ſequuta ſit, & non appellatione ſuſpenſa, nam ſi Reus condemnatus appellauit, appellatio quodam modo Iudicatum extinguit *l. 1. in fine, ff. ad Senat. Conſ. Turpil.* Vnde ait vt ſi Reus condemnatus pendente appellatione deceſſerit, etiam morte eius crimen extingui, ac ſi non feciſſet condemnatus, & ſic procedere iuxta diſtinctionem legis 3. *Cod ſi pend. appellatione more interueniat, & dicta l vlt. Cod ſi Reus, vel Accuſat. mort. fuerit*, relata nempe procedere, ſi propter capitalem pœnam irrogatam bona adempta ſint, ex qua bona publicantur, quia tunc pœna ademptionis bonorum non tranſit in hæredem: Tamen diuerſum eſſe ſi Præſes ſpeciali ſententia partem bonorum publicauerit, nam tunc etiam poſt mortem damnati cauſa appellationis eſt examinanda, vt inquiratur an iuſta fuerit, nec ne ſpecialis damnatio, aalia adducit omnino videnda Pichardus *à n. 7. & à num.* 32. vbi *n* 45. ait lite cum defuncto conteſtata hæredes eius inſolidum teneri, de hoc videbis Fàquineum *lib. 9. controuerſ. cap.* 5. cum aliis Cujacium *in dicta l. vnica, Cod ex delictis defunct.* Donellum ibi, idem Cujacius *lib.* 7. *obſeruation. cap.* 37. Fab. *lib.* 4 *coniect. cap.* 1. Antonius Gomez. *lib.* 3. *variarum cap.* 1. *num.* 85. & alij latè loquuntur de actione pœnali rei, perſequutoria adiunges ad hanc difficultatem, quæ dixi infrà *in Rubr. de appellat. q.* 6. verſic. *ad vltimam*, & pro latiori eaplanatione leges Amayam *in l. fin. Cod. de iure Fiſci, lib.* 10. vbi quando dicantur delicta morte extingui, & quando non.

22 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia iuſtificetur ex actis, quod ſententia debeat eſſe conformis libello, dico *infrà*, & ſic quod ex actis debeat iuſtificari, docent Grammaticus *deciſione* 33. Riccius ſuper eum, *collect.* 1733.

23 † Contingatque vt Rota nunquam exequatur ſententiam extra Curiam latam, niſi conſtito de bono iure, vt tradunt Mohed *in deciſ.* 148. & 319. Caputaq. *in deciſ.* 84. *p.* 1. Imò eadem Rota *in deciſ.* 9. *de ſentent. & re Iudic. in nouis*, dicens quod & ſi in dubio præſumatur pro ſententia, & ſemper pro non deſertione ſit tenendum, Caſſad. *in deciſ.* 4. *in fine de appellat.* tamen eadem Rota *de ſententiis latis in partibus*, quia non multùm tribuere ſolet, niſi in proceſſu curiali iuſtificetur, Rota *diuerſ. in deciſione* 498. *lib.* 3. & ſola ſententia ſine productione proceſſus non probet in Rota, quando eſt lata in partibus iuxta deciſionem Rotæ *diuerſ.* 1146. *num* 1. *eodem lib.* vbi videnda eſt *deciſio* 3. *de Teſtibus*, & inde euenire valere tale argumentum, non iuſtificatur ſententia ex actis, ergo apparet de eius notoria iniuſtitia, vt docet Cardinalis Seraphin. *in deciſ* 987. *lib* 2. qui *deciſione* 734. quod de ſententia ex actis non iuſtificata iudicandum eſt, quemadmodùm de ſententia nulla, & ſic idem *in deciſ.* 536. ait ſententiam ex actis iuſtificandam eſſe, & iterùm Riccius *collect.* 1948. dicens, quod ea, quæ ſunt extra acta ſunt extra mundum, Rubeus *deciſ.* 16. Farinac. *deciſione* 336.

Vnde infero, quod ex huiuſmodi nullitate 24
nequit fieri tranſitus in rem Iudicatam, Puteus *deciſ.* 396. *lib.* 1. Seraphinus *in deciſ.* 1261. imo Caſſador. *in deciſ.* 179. Puteus *in deciſ.* 401. *lib.* 1. Mohed *in deciſ.* 190. dicunt omnino requiri ad validitatem ſententiæ, vt iuſtificetur ex actis, hinc ſcribit Farinac. *in deciſ. eiuſdem Rotæ* 278. quod Rota non tenet illam opinionem, quam refert, & ſequitur Aymon *in conſ.* 198. *in fine*, nempe vt Iudex ad iudicandum aliunde poſſit moueri, & ſic ex his, quæ extra acta fuerunt geſta, quod exiſtimo poſſe practicari in Notariis, in quibus poterit moueri aliundè, quam ea actis, vt eſt punctualis deciſio Rotæ fin. *de fide inſtrumentor.* in antiquis Farinacius late, *in deciſione* 278.

Itaque ex doctrina iam relatæ concluſionis 25
infert Riccius *dicta collect.* 1732. verſic. *infertur*
ſextò, procedere eam etiam in probatione Iuriſ-
patronatus, nam præſentato non ſat eſt exhi-
bere ſententiam ordinarij Canonicantis Iuſpa-
tronatus; niſi fuerit ex actis iuſtificata, vt ipſe
in Curia Neapolit. refert *deciſum, deciſ.* 195. vbi
alloquitur plurima ad propoſitum. † Qui *in* 26
dicta collect. 1732. in verſic. *tertio*, & in verſic.
quartò, ait prædictam notoriam nullitatem, de
qua in concluſione dixi procedere ex recepta
Rotæ opinione, vt *in deciſ Seraph.* 1268 & quod
huiuſmodi ſententia dicitur pariter nulla, quæ
reparari minime poteſt partium conſenſu, Bal-
bus *in deciſ.* 159. & Rota in vna Romana, te-
nuit notoriam iniuſtitiam conſtare eo ipſo quod
ſententia non iuſtificatur ex actis, videbis Tea-
tum, *in l. ait*, §. *ſi hoc tit.*

Verum iam dicta de iuſtificatione ſententiæ 27
ex actis limitantur, vt non procedat quando licet ſententia non fuiſſet ex actis iuſtificata, iuſtificari tamen poſſit vt fuit reſolutum in vna calagnritana iuriſdictionis 8. Aprilis 1585. coram Decano in Rota. Secundò non procedere in antiquis, quo caſu tunc ſententia probat acta; vt probat pulchrè Grammaticus *in deciſione* 34. Item vt non procedat in cenſuris, quoniam in ipſarum materia, ſententia probat acta nec iuſtificatio exigitur Cardinalis Puteus *in deciſione* 65.

Digitized by Google

ciſione 65. lib. 1. quod ampliat Riccius *dicta collect.* 1732. in verſic. *limita ſecundo*, maximè procedere in cenſuris latis in Curia, quia habent præſumptionem pro ſe, & ab illis non ſolet dari abſolutio, niſi cauſa cognita, vt fuit in Rota reſolutum, in vna Romana mercedis 15. Februarij 1566. coram Seraphino, & facit deciſio eiusdem in propriis terminis loquens 1164. *p.*2.

28 † Et quod acta indueant eſſe, & produeant
ſubſtantiam ſententiæ: docent de Graſis *deciſ.* 2. *num.*6. *&* 20. *de ſolut.* Riccius *dicta collect.* 1949. exhartam.

29 Et quod Iudex nulla alia via poſſit ad pronuntiandum moueri, tenuit Rota in vna Toletana poſitionis 24 Martij 1610. coram Coccino, & in portlibienſ. cenſus 16. Nouembr. 1605. coram Lanceloto, vt alibi ſæpe refert Riccius, quia aliàs legitimæ tolleretentur defenſiones; nam pars non poteſt diuinare ea, quæ ſunt extra acta & inde facere ſuas diligentias, & propterea, vt iam dixi vulgò dici ſolere, quod ea quæ ſunt extra acta, ſunt extra mundum: videbis Rotam proſequentem prædictam opinionem in vna præceptione 27. Ianuarij 1556 coram Robuſterio, & in Barchironen. Parochialis 7. Iulij 1610. coram Ottembergo: videbis Textom *in lege ait Prætor*, §. *ſi Iudex*, *ff. hoc titulo*, vbi Doctores.

30 Nec prædictis obſtant ſequentia, nempe, vt ſemper præſumatur pro iuſto Iudicis mandato: Itavt eius ſententia lata iuſta præſumatur, vt agnoſcunt Doctores *in cap. in præſentia de renuntiatione* per Textum ibi, *& tanta ſit Iudicialis authoritas*, vbi Gloſſa plures concordantes Textus adducit, & Decius in Rubrica *de appellationibus, num.*7. *&* 8 *& in cap. ſuper eo in* 2. *eodem*, Panormitanus *in cap. quoniam contra de probat. num* 19. *in fine*; vbi aliquid dixi, Felinus *in cap. cum cauſam, de officio deleg. num.* 1. *& cap. cum dilectus, in* 2. *à num.*1. *de reſcriptis*, Doeñas *Reg* 189. Mant. *lib.*3 *Dialogo* 50. Hypolitus *ſingul.* 354. Matanta *de ordine Iudicior.* 2. *p.*6. *princip. tit.* 9. *num.* 27. Couarr. *de ſponſalibus p.*2. *cap.* 8. § 12. verſic. *ex quibus primo*, Menochius *de præſumpt. lib.* 2. *præſumptione* 67. *& conſ.* 100. *à num.* 1. Aymon *de antiquitate tempor. p.* 1. *num* 19. *& conſ* 201. *n.* 8. Alderete *de religioſa diſciplina*, itavt etiam procedat, ſi à ſententia ſit appellatum, Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 120. *num.* 11. quia Iudex præſumitur iudicaſſe, provt de Iure debebat, Surdus *deciſ.* 170. *num.*4. Barboſa *in dicto cap in præſentia ſub num.* 2. *&* 3. quidquid dicat Maſcardus
31 *de probation. concluſ.* 1296. † Quia reſpondeo
hæc vera eſſe, niſi aliud eſſet contra ſententiam & Iudicem, quia tunc reuera ſententia eſt iuſtificanda ex actis, alia requires *infrà in cap. cauſam* 14. *hoc Titulo*.

32 Sed notabis, quod ſi ſtante Iudicis decreto omnia præſumantur ritè, & rectè geſta, vt fuit dictum in cauſa Romana fidei commiſſi 15 Nouembr. 1614. coram bonæ memoriæ Ronboldo in verſic. *non obſtat*; illud autem non ſufficiet ad hoc, vt præſumantur adhibitæ ſolemnitates, non enuntiatæ, Felinus *in dicto cap. quoniam contra ſub num.* 37. *poſt medium*, verſic. *limita*, ibi Decius *à num.* 174. Rota *deciſ.* 72. *n.* 33. *&* 34. *p.*2. *diuerſ.* Gabriel *commun. tit. de ſentent. concluſ.*5. *num.*37. Pariſ. *conſ.* 12. *num.*57. *& ſequent.*
33 *lib* 2. † Videndi etiam Couarr. *in practicis*, *c.*6.
num. 6. verſic. *ſecundum*, & Barboſa *in cap. cum inter hoc tit. num.*5. dicentes vt ſententia à qua fuit appellatum, quæ non tranſiit in rem iudicatam, non præſumatur ritè lata; imò quod dicitur iniuſta: tenent Zaſius *in l.* 1. *ff. hoc tit.* Minſing. *conſ.*41. *num.*7. quia magis præſumitur pro appellatione, vtpotè fauorabili, quam pro ſententia Torreblanca *de Magia lib.* 5. *crimin. pun. cap* 25. *num.*6. *&* 8. Ferret. *conſ.*51. *num.*25. *lib* 3. Barboſa *in cap. dilectis* 55. *de appellation. num.*12. Menochius *de præſumption. lib.* 5. *præſumpt.* 67. *num.*36.

Dixit inquam *num. præcedenti*, citatus Surdus 34
de alimentis, in tantùm præſumi pro ſententia, vt etiam appellatione pendente locum habeat vt ſequitur Baldus *in cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. col.*1. tamen quod verius ſit, vt pro ſententiæ iuſtitia non præſumatur, docent Decius *in dict. cap. quoniam contra de probat. num.*32. Card. Peter. *de nominat. Emphyteuſ. q.*5. *num.* 15. Scaccia *de appellationibus q.*17. *num.*65 Barboſa *in dicto cap. cum ſuper num.*2. eo quod ſententiæ effectus ſuſpenditur per appellationem ex Burat. *deciſione* 436. *in fine*, Rota in Romana vinea 27. Martij 1624. coram bonæ memoriæ Vbaldo, & etiam procedere quoad præſumptionem Iuris, dicunt Gabriel *tit. de ſentent. concluſ.*4. *num.* 31. *& concluſ.*6. *num.*23. Menochius *de præſumpt. lib.*2. *præſumptione* 67. *num.*36.

Ad quartam quæſtionis partem, an lata ſen- 35
tentia non viſis actis ſit nulla, & ad reſpondendum præmitto, vt neceſſarium debere Iudicem antequàm pergat ad proferendam ſententiam cuncta, & ſingula acta proceſſus rimari, & diligenter, ac maturè videre, vt elegantiſſimis verbis docet Textus *in cap. fin.* 30. *q.* 5. notant Vantius *de nullitatibus proceſſuum tit qualiter proceſſus, & Sententia, qui dicuntur nulli reparari poſſint*, *à num* 2. Paz *in praxi tempore* 11. *num.* 5. *directorium Iudicum* 1. *p. cap.*1. cum aliis eruditè Matiencus *in Dialogo Relatoris* 3. *p. cap.* 39. quem ſequitur Paz *vbi ſupra*, *n.* 1. Rodriguez. *de ordin. proceſſu*, *cap.*12. *de Sententia*, *num.* 14. *& num.*48.

Vnde ex adductis etiam in verſic. *ad tertiam*, 36
reſpondeo, quod ſententia lata non viſis actis, licet habitis pro productis ſit nulla: docet Riccius *collect.* 1879 *ſuper Trid. cap.* 20. dicens ita iudicaſſe Rotam coram Iuſto in vna Rauenaten. pecuniaria 13. Ianuarij 1603. nec poſſe procedi ad eius confirmationem, niſi priùs ſuper nullitate pronuntiato, vt per eandem Rotam Romanam coram Orano in vna Burgen. decimar. 1. Iulij 1598. & quod ſententia lata, non viſis actis; ſed illis habitis pro productis: tenuit Rota Bonon. diuerſor. *in deciſ.* 89. & reddit rationem Anton. Faber *Cod. de Iudic.* dicens quod ſententia, quæ non habet præſumptionem cauſæ cognitionis, dicitur nulla ipſo iure; à quo ſic infert Riccius *vbi ſuprà*.

Ob id dixit Bartolus *in l. probatam*, *Cod. de* 37
ſententiis, & interlocutionibus, *num.* 5. præcipitanter latam ſententiam non eſſe, vt refert Menochius *de arbitrariis q.*19. *num* 7. *& q.* 32. *n.* 3. Pax alios referens, *in praxi tempore* 11. *in princ.* etenim Textus *in dicto cap. fin.* 30. *q.* 5. reprobat nimiam celeritatem in reprobandis, definiendiſque cauſæ meritis, & ne præcipitatam proferat ſententiam, debet eſſe benè de cauſa inſtructus, vt ſic poſſit de veritate conſtare, & Iuſtitia partis, *vt in cap. tum ex litteris*, verſic.

proſpeximus

proſpeximus de in integrum reſtit. docet Innocen-
tius, quia veritas ſæpiùs exagitata, magis
ſplendeſcit.

38 Et fructus Diuinus eſt, iuſtitiam ſæpiùs re-
cenſeri, vt *in cap. graue* 35. *quæſt.* 9. alias enim
Iudicis præcipitata ſententia, & voluntas ſit
Nouerca Iuſtitiæ, vt ex *Clementina Paſtoralis*, §.
verùm hoc Titulo, colligitur, vbi notat Cardi-
nalis relatus à Paz, *vbi ſuprà num.* 3. & iniqui-
tati comparatur, cum iniquibus omnia præci-
pitet, vt notant Rodriguez *de ordinando pro-
ceſſu cap.* 11. *num.* 15. & 16. Matienco *in Dia-
logo Relator* 3. *part. capite* 39. *num.* 9. vbi benè
exornat.

39 Vnde breuiter infero, quod diſpenſatio com-
miſſa Executori cum clauſula *ſi ita eſt*, redditur
nulla, ſi ſtatim præſentatis litteris Executori
ille diſpenſauit; ſic docent Achiles de Graſſis
in decif. 2. *de filiis presbyt.* Ricc. *dicta collect.* 1879.
in verſic. *cuius*, vbi reddit rationem, quia ex
breuitate temporis non poterat adfuiſſe hæc
cauſæ cognitio, quod adeo verum dicit, vt
procedat, etiam ſi Iudex in diſpenſatione narret
eam cognitionem adhibuiſſe, Rota *in decif.* 4. *de
filiis presbyter.* in antiquis.

40 Ad vltimam partem quæſtionis de Actorum
tranſportatione, & proſequendo inſtitutum
difficultatum præcedentium, conſtituo eam,
nempe Regulam, nempe Actorum tranſporta-
tionem adeo eſſe neceſſariam, quod ſententia
ipſis non tranſportatis ſit nulla, Riccius *ſuper
Rubrica*, *ff. de re Iudicata*, *collect.* 1564. vbi am-
41 pliat multipliciter, vt *infrà* dico. † Et ita idem
Riccius *in decif.* 143. *Curia Archiepiſcop. Neapol.
parte* 4. dixit ſententiam latam à Iudice appel-
lationis, non tranſportatis actis eſſe nullam
cenſuit Rota apud Manticam *decif.* 170. & *de-
cif.* 197. *num.* 1. Barboſa *collect. Trid. cap.* 20. *de
42 reformatione ſeſſ.* 24. *num.* 68. † Vbi *n.* 69. ait ge-
ſta actis diminutis, & diſmembratis eſſe nulla &
ſic docent etiam Campan. *in decif. Iuris Canon.
Rubr.* 11. *cap.* 13. *ſub num.* 314. verſic. *& ſi non in-
tegraliter exportentur*, refert videndus D. Franc.
43 Salgado *de protectione Regin p.* 1. *cap.* 1. *n.* 2. † Et
ratio quare ſit nulla ſententia actis non tranſ-
portatis, ea nempe eſt, quia Iudex, non viſis
actis non poteſt abſoluere, nec condemnare:
ſic Farinacius, *in decif.* 216. *volum.* 2. *conſil.* Ro-
ta in vna Albanen. beneficiorum 9 Aprilis 1613.
coram Pilouano, & ſæpiſſimè fuiſſe dictum per
eandem Rotam, & ſignanter in vna Briſonorien.
bonorum 14 Nouembris, & 4. Iunij 1598 co-
ram Domino Pegña, & in vna Imolen Saluia-
ni 30. Octobris 1600. coram Lanceloto Riccius
44 *dicta collect.* 1964. verſic. *amplia decimò*. † Vbi
adeo prædictam concluſionem veram dicit, vt
hæc qualitas tranſportationis verificari nequeat
ex aſſertione Iudicis in ſententia, ſed ex actis
omninò eſſe iuſtificandum, vt firmauit Rota in
vna lauden. deuolution. 23. Maij coram Cur-
duba.

45 Et præfata concluſio locum habet, etiam ſi
cauſa fuerit commiſſa cum clauſula, *ſummariè,
& quantùm ſufficere videbitur*, Rota in vna Bo-
nonien. de Herculanis 5. Iulij 1589. coram Illu-
ſtriſſimo Plato, tradit Riccius *vbi ſuprà* in ver-
ſic. *amplia primo*, qui in verſic. *amplia tertio*, ait
cum Farinacio *in collect. decifione* 40. *volum* 2.
procedere etiam in omni facto, & omni mate-
ria, & contra omnem perſonam.

Imò Doctores per verba Tridentini, *in dicto* 46
cap. 20. *ſeſſ.* 24. *de reformatione* in verſic. *teneantur
actu omnia*, dicunt illud decretum circa tranſ-
portationem Actorum eſſe de forma, quando
cauſa eſt Eccleſiaſtica, & Rota *decif.* 56. *num.* 12.
& *decif.* 561. *n.* 12. *p.* 1. *recent.* & *decif.* 168. *n.* 3.
inter impreſſa per Farinac. *poſt lib.* 2. *conſil.* & *de-
cif.* 121. *n.* 3. apud Panſicum, de Saluiano *inter-
dicto*, & Immolen afflictus coram Pegñia im-
preſſa per Maſcbes *de commiſſion. p.* 2. *pag.* 539.
vbi etiam fuit dictum procedere hanc reſolu-
tionem, etiam ſi ageretur de cauſa profana co-
ram Iudice Eccleſiaſtico; & quod huiuſmodi
tranſportatio neceſſaria ſit in cauſa beneficiali,
tradit ex Rota Barboſa *in dicto Trid. cap. n.* 66.
& *in tractatu de officio Parochi cap.* 29. *num* 25. vbi
ſubdit id videri conforme iure communi.

Verùm Riccius abſolutè videtur aſſerere in 47
quolibet Iudicio procedere relatam doctrinam,
ne dum in cauſis ſpiritualibus, verùm etiam &
in cauſis prophanis: ſic *in dicta collect.* 1964. ver-
ſic. *amplia ſecundo*, cum Rota in vna Turdetina
bonorum 15. Martij 1586. coram illuſtriſſimo
Blanqueto, & cum Farinacio eiuſdem Rotæ,
collect. 38. *inſerta in dicto volum.* 1. *conſ.* † Sed 48
in puncto quod diſpoſitio Concilij, non habeat
locum in cauſis prophanis, & fori ſæcularis, &
ſolùm in cauſis fori Eccleſiaſtici; iuxta decla-
rationem Sacræ Congregationis, cenſuit Rota
decif. 278. *num* 1. apud eundem Farinacium p. 2.
in poſthum. & *deciſione* 377. *num.* 3. *ead. p.* 2. &
quod prædictum Tridentini decretum non cō-
prehendat cauſas prophanas per appellationem
ad Iudicem Eccleſiaſticum relatas; refert deci-
ſum Narbona *in l.* 59. *lib.* 2. *tit.* 4. *Gloſſa* 1. *n.* 93.
recopilat.

Imò Farinacius *vbi ſuprà*, *deciſione* 56. *eiuſ-* 49
dem volum. conſ Riccius *ſuprà dicta collect.* 1864.
verſic. *amplia quarto*, dicunt præfatam primam
aſſertionem de tranſportatione Actorum proce-
dere, etiam quod iſta tranſportanda eſſent in
releuantia, atque etiam quod non agatur co-
ram Epiſcopis, ſed coram quocumque Iudice,
& Rota in immolen. afflictus 10. Aprilis 1604.
coram Penia, & *deciſione* 564. *numero* 4. & 5.
parte 1. recentiorum, & coram bonæ memoriæ
Burato *deciſione* 418. *num.* 4. dicit Actorum ir-
releuantiam excuſare à tranſportatione Acto-
rum; Imo eadem Rota *deciſione* 104. *num.* 1.
parte 4. *diuerſ.* & *in lege eo die in dominij de Sto-
nordia* 13. *Iulij* 1613. coram Reuerendiſſimo
Domino Coccino Decano, videtur tenere con-
trarium, cum in ea fuerit deciſum ſententiam
latam in cauſa Eccleſiaſtica, non tranſporta-
tis omnibus actis, etiam irrelevantibus eſſe
nullam, & quod irrelevantia acta non ſint
tranſportanda, dixit Rota poſt conſ. Farinac.
& coram Dur, *deciſione* 116. *numero* 2. ad Tri-
dent. *dicta ſeſſione* 24. *capite* 20. *numero* 66. *in
fine.*

In cauſis autem prophanis, licet proceda- 50
tur, actibus integrè non tranſportatis, ſi acta
quæ deficiunt, non ſunt releuantia ad infe-
rendum, quod Iudex Iuſtitiam fecerit, Sen-
tentia non eſt nulla, ſed ſolùm debet ſuperſe-
deri, donec acta omnia videantur; Et ideo
ſufficit, quod remaneat iuſtificata ex noua
tranſportatione, Achiles *deciſione* 7. *de ſentent.
& re iudicata*, Rota in dicta Leodienſ. Domini
Barboſa *in dicto Trid. decret. num.* 73. & *num.* 74.

videndus cum Rubeo in ſingulari Rotæ, verbo
acta, §.4.& 5
51 Ex his plura notabis nempe, vt Actorum
tranſpoitationis omſſio vitiet ſententiam, etiam
ad effectum, vt ſuſpenſo petitorio; procedatur
in petitorio, ſecundùm deciſionem Farinac. 77
inſertam in dicto 2. vol. conſil. ſequitur Rota in
vna licienſis Abbatiæ 19. Decembris 1595. co-
ram Illuſtriſſimo Pamphilo, & iterùm in vna
tabertina bonorum de Giannellis 11. Maij 1589.
52 coram Peruſino. † Quæ doctrina fallit, quan-
do non ſunt tranſportata acta verbaliter tantùm
producta, vt cenſuit Rota *in deciſ.* 561. *n.*10. *p.*1.
53 *recent.* † Secundò quando non ſunt tranſpor-
tata iura producta non citata parte, vel extra
terminos citationis, quia tunc non dicuntur
de actis, eadem Rota *dicta deciſ.* 561. *num.* 11.
54 † Tertiò vel quando ſine illis actis omiſſis ſen-
tentia poteſt Iuſtificari, Rota *vbi ſuprà num.* 12.
Barboſa *in dicto Trid. cap.*20. *ſeſſ.* 24. *num.* 70.
55 Quartò ea Rotæ deciſione collecta per Fari-
nacium *deciſ.* 341. *dicto vol.* 2. *conſ.* & ex deciſ.
Rotæ Albanen. beneficiorum 4. Nouembr.
1609. coram Lanceluto tranſportationis Acto-
rum omiſſionem non vitiare ſententiam quo-
tieſcumque tempore tranſputtationis talia acta
56 non reperiebantur, † Quintò ea deciſione eiuſ-
dem Farinacij 88. *in prædicto volum.* vbi fuit di-
ctum omiſſionem tranſportationis Actorum non
vitiare ſententiam, quando non fuerunt tran-
ſportata acta diuerſæ cauſæ.
57 Notabis ſecundò, vt actis non tranſportatis
Iudex, ad quem cenſeatur carere Iuriſdictione,
vt pluries cenſuit Rota Romana, & ſignanter
in vna Valentina de Campanot. 1. Iunij 1580.
coram illuſtriſſimo Blanqueto, & iterùm in vna
Compoſtell. Parochialis 20. Maij 1590. coram
Peñia, & tandem in vna Verdunenſ. repetitio-
nis fructuum 5. Ianuarij 1597. coram eodem
tradit Riccius *dicta collect.* 1964. verſic. *amplia* 7.
qui in verſic. *amplia octauo*, ea eodem Farinacio
deciſ. 125. *eiuſdem volum.* ait quod ſententia la-
ta ob non integram tranſputtationem Acto-
rum redditur nulla, & Iudex, ad quem nedum
caret iuriſdictione, verùm etiam, vt cauſa ad
eum non deuoluatur.
58 Et quod minimè requiratur Actorum trans-
ſportatio quotieſcumque facta ſunt coram Iudi-
ce, penitùs incompetenti, Rub. *in deciſ.* 97. &
Farinacius *in ſua collect. deciſione* 116. *volum.* 2.
conſilior.
59 Notabis tertiò ea eodem Farinacio *in deciſio-
ne* 268. quem refert Riccius *dicta collect.* 1964.
verſic. *nono*, quod Actorum tranſportationis
omiſſio vitiat ſententiam de Iure Ciuili, etiam
circumſcripto decreto Sacri Concilij Trident.
quod in prophanis locum non habere dicunt
dicentes etiam acta tranſportanda eſſe, non ſo-
lùm coram Iudice appellationis, ſed etiam co-
ram alio quocumque Iudice, cui fuerit cauſa
commiſſa.
Notabis quartò eſſe tranſportanda acta illa,
60 quæ debent influere in cauſam alias, ſi non re-
ſpiciant merita illius: ita quod Iudex non poſſit
ex illis inſtrui de Iuſtitia, vel iniuſtitia ſenten-
tiæ, non erit neceſſaria eorum tranſportatio, cen-
ſuit Rota *in deciſ.* 278. *n.* 3. vbi *num.* 4. ſubdit,
quod Actorum tranſportatio, non eſt neceſſa-
ria, quando cauſa eſt diuerſa, & *n.* 5. dicit cau-
ſas dici diuerſas, quando concurrit diuerſitas
perſonarum Rei, & Actoris, refert Barboſa *in
dicto Trid. cap.*20. *ſeſſ.*24. *n.*66. † Imò & Fari- 61
nacius *deciſ.* 178. *dicto volum* 2. *conſ.* quem ſequi-
tur Riccius *dicto collect.* 1964. verſic. *quarto li-
mita*, dicunt Actorum tranſportationem non
eſſe neceſſariam, quando acta ſunt facta in di-
uerſo Iudicio, quam doctrinam ampliat Riccius
procedere, tam de Iure, quam ex diſpoſitione
Trid. Concil., vt pluries cenſuit Rota Roma-
na in vna Oſcen. indulti 27. Nouembr. 1598.
coram Otano, & iterùm in vna cenſenaten de-
caccia gerris 15. Ianuarij 1599. coram Litta, &
iterùm in vna Valentina Baroniæ coram Octem
bergo, Barboſa *ſuprà num.* 71. † vbi addit pro- 62
cedere, etiam ſi acta diuerſi Iudicij multùm
conferant ad cauſam, de qua agitur 63. † Et 63
addit etiam *num.* 66. *in fine*, eſſe tranſportanda
acta, ſolùm ſententiæ, à qua fuit appellatum
& quæ petitur reuocari ex Farinacio *deciſ.* 116
num. 1.
Notabis quintò in dubio præſumi acta inte- 64
grè tranſportata: ſic Rota collecta à Farinacio
in deciſ. 116 *dicto vol.* 2. *conſ.* Ricc. *d. collect* 1964.
verſic. *ſexto*, qui hoc intelligit; Secundò niſi
contrarium oſtendatur, vt pluries cenſuit Rota
Romana. & ſignanter in vna calagurit. de nacaio
13. Ianuarij 1595. & iterùm in vna Pientina
Capellæ 7. Ianuarij 1596. coram Litta, & tan-
dem in vna Venete illegitimitatis 2. Maij 1597.
coram Peñia; iterùm Riccius *ſuprà* in verſic.
tandem, cum Farin. *in deciſ.* 143. *volum.* 2. multis
adductis deciſionibus probat Barb. *in dicto Trid.
decreto n.*64. & cum aliis multis DD.
Et Sigiſmundus Scaccia *de appellationib. q.*10. 65
*n.*15. ſubdit hoc adeo verum eſſe, vt aſſerenti
acta non eſſe integra, ſed diminuta incumbat
onus probandi, ad quod plures alias deciſiones
Rotæ citat Theodoſ. de Rubeis *in ſing. Rota, p.*1.
verbo *acta*, §.1. idem refert, & ſequitur Farinac.
deciſ. 144. & ſic Riccius addit ſic eſſe, quemad-
modum proceſſus præſumitur integrè extractus
& tranſportatus.
Vnde notabis ſexto, vt non ſolum acta de- 66
beant integrè tranſportari, ſed etiam legitimè,
nempe ab Actuario, vel Succeſſore in officio,
cum compulſoria, & partis citatione pro vt re-
quiritur Rota *deciſ.* 1. *de fide inſtrument. in nouis.*
Mohedanus *in deciſ.* 8. *eodem tit.* & coram Gre-
gor. V. *in deciſ.* 469. *n.*4. ſequitur Barboſa *in di-
cto Trid. decreto ſeſſ.* 24. *cap.* 20. *n.* 67. vbi refert
deciſum in Toletana ſpolij 13. Iulij 2613. co-
ram R. P. Nauarro, & in Feretrana Parochia-
lis 21. Maij 1628. coram Cardinali Virili. † Et 67
in puncto de proceſſu extracto ab alio Notario,
quam actuario, vel ſucceſſore in officio, ita
fuit etiam dictum in Algaten. diſmembrationis
5. Iulij 1617. coram bonæ memoriæ Rembordo
prout refert, & ſequitur Beltramin. *in annotat.
ad Greg.* 15. *n.*9. *deciſ.*59.
Notabis ſeptimo, quod proceſſus extractus 68
à Notario Actuario, cenſetur eſſe in forma pro-
banti, & originali abſque alia partis citatione,
& Iudicis authoritate, vt ex multis Rotæ deci-
ſion. probat Theodoſius de Rubeis *in ſingularì-
bus Rota p.*2. verbo *proceſſus*, § 2. *pagina* 84.
† Imo Notario atteſtanti de integra tranſpor- 69
tatione, ſeu extare alia acta credi; Cenſuit
Rota poſt *lib.* 2. *conſ.* Farinacius *deciſ.* 144. *n.*5 &
in Bracharen. Parochialis 19. Ianuarij 1610. corā
bonæ memoriæ Cardinali Sacrato, vbi etiam
fuit

fuit dictum ſuffiecere, quod Notarius atteſtaretur ſimpliciter ſe fideliter extraxiſſe, Roia *deciſione* 169. *n*.6. apud Fatin. *p*.2. *in poſth*. idem Barb.
70 *dict*. *n*.67. *in fine*, & *n*.75. † Vbi *n*.77. ait quod Notarius non cogitur mittere acta originalia proceſſus primæ inſtantiæ ad Iudicem appellationis, niſi probabilis aliqua falſitatis cauſa, & ſuſpicio incidat, quæ Iudicialiter obiiciatur, & tunc terminata cauſa remittenda eſſe ad ordinarium, vt in ſoo Archino conſeruentur, ita ex Sil. *c*.42. ſeferente fuiſſe deciſum ſub die 16. Octobr. 1600. quod ait Fatin. *ſuprà n*.78. procedere in omnibus cauſis Eccleſiaſticis veitentibus coram quocumque Iodice, etiam non Epiſcopo, vt cenſuit Rota in Leodienſ. Dominij, de Siebordia 3. Iulij 1623 coram Coccino De-
71 cano, & inter eius impreſſas *deciſ*. 274. *n*.3. † Et quod Notarius Tribunalis Eccleſiaſtici teneatur in copia Actorum tradere ſententiam abſque eo quod ſoluantur ſportulæ, poſtea repetendæ ſcribit Barboſa *in dicto Trid*. *dicto n*.79. & 80. cum aliis videndus *num ſequent*.

72 De tranſportatione Actorom vide nonnullas alias deciſiones Rotæ, præſertim in vna anximana Tutelæ 17. Februarij 1572. coram Rubeo, & iterùm in voa Bononienſ. bonorum 16. Ianuarij 1601 coram Litta; item in vna Burgenſ. Canonicatus 19. Ianuarij 1607. coram Ludouiſio item in vna Valentina legitimitatis 16. Martij coram Pamphilo congerit Ricc. *d*. *collect*. 1964. verſic. & *de* vbi noſtram iam relatam concluſionem dicit limitandam eſſe in tribus caſibus, de quibus per Fatinac *in ſua collect*. *deciſ*. 34. *inſerta in* 5. *volum*. *conſil* item & in caſu eiusdem Rotæ ab eodem Fatin. *collect*. *deciſ*. 200. *dict*. *vol*.

73 Iam ergò pro complemento notabis debere eum, qui appellauit ex diſpoſitione Tridentini, *in dicta cap* 20. *ſeſſ* 24 tranſportare acta prioris inſtantiæ, vt tenuit Rota penes Cauel. *deciſ* 43. vbi *n*.7. ſubdit quod traoſportare acta coram vltimo Iudice, qui primam ſententiam reuocauit, teneatur appellans, ſed non acta facta in priori inſtantia, vt refert Narbona ad Textum *in l*.59.
74 *gloſſ* 1. *n* 92. *tit*. 5. *lib*. 2 *recop*. † Vbi infert ſacram congregationem cenſuiſſe teneri eum, qui appellauit, vel ob lapſum biennium, cauſam ab ordinario auocauit, vigore illius decreti Trid. transferre non ſolùm acta geſta coram ordinario, à quo appellauit, vel cauſam auocauit, ſed & alia omnia, ſi quæ occaſione eiusdem cauſæ
75 coram alio Iudice geſta fuerint. † Et ſubdit eadem ſacra congr. pariter fuiſſe deciſum, poſſe Iudicem appellationis iubere ſibi originalia exhiberi, quatenùs de fide exempli ſit dubius.

76 Vnde infero vt ſi appellatus occultauit proceſſum vel impedimentum præſtitit, vt compulſatio, & tranſportatio non fieret; tunc in eius piæ iudicium habeatur pro compulſato & tranſportato, itavt Iudex appellationis poſſit appellantem abſoluere, & acta geſta in prima inſtantia annullare, & irritare, ſic refert deciſum Gon-
77 zalez. *ad Regul*.8. Cancel. *gloſſa* 27. *n*. 41. † Et ſic etiam acta haberi pro tranſportatis ſtante impedimento per recurſum ad Curiam ſæcularem, dixit Rota *deciſ*. 751. *n*. 1. *p* 1. *recent*. Theod. de Rub. *in ſingulari Rota p*.2. verbo *acta* §. 1. *pagina* 17. *in princ*. videndus Barb. *in dicta cap*. 20. *Trid*. *num* 86. & 64.

QVÆSTIO III.

Sententia an ſit proferenda per verbum abſoluo, & condemno, *vel ſufficiat aliis æquipellentibus verbis: Res iudicata, qualiter intelligatur: An ſtandum ſit rei iudicatæ, vbi de ſententia in partibus: Et quid de reuiſione ſententiæ: Et an ſententia debeat eſſe conformis libello: Et numquid debeat ferri per verba propria clara, & certa: Vbi de lata ſub conditione ad fauorem alicuius?*

SVMMARIVM.

1 *Sententia proferri debet à Iudice condemnando, vel abſoluendo per verbum* condemno, *vel* abſoluo, *ſaltem virtualiter, quid in ſecunda inſtantia, num*.2.
2 *Sententia in ſecunda inſtantia ſatis pronuntiatur, ſi Iudex dicat iuſtam, aut iniuſtam fuiſſe primam, vel vt debeat confirmari, vel infirmari*.
3 *Sententia non deſiderat continere cauſam condemnationis, vel abſolutionis*.
4 *Sententia tranſit in rem iudicatam, ſi condemnatus non appellat, vel ſi ab ea non poteſt appellari, num*.5.
6 *Sententia tranſacta in rem Iudicatam plures habet effectus, eſt altera natura, & facit de albo nigrum*.
9 *Iudicata res habetur pro veritate, cui ſtatur in dubio: fallit, num*.10.
10 *Princeps poteſt rei iudicatæ derogare, non dominia*.
11 *Iudicata rei, quando renuntiatum intelligatur*.
12 *Sententia in partibus quam authoritatem habeat num* 13.
14 *Reuiſia ſententia ab vna ex collitigantibus impetrata communis eſt partibus*
17 *Reuiſio, & appellatio à pari procedunt, & n*.17. *de aliis fallit, num*.18.
19 *Sententia debet eſſe conformis libello, qualiter contingat, num*.21. 22.
20 *Iudex poteſt pluris, minoriſve, quam petitum eſt, condemnare*.
21 *Iudex de re in Iudicio non tractata, decernere nequit*.
22 *Sententia lata vltra petita eſt nulla, fallit, num*. 23.
24 Leg. vt fundus 18. ff. communi diuidundo.
26 Cap. qualiter de accuſation. cap. licet Hely de Simonia.
26 L. fin. Cod. de fidei commiſ. libert.
27 *Sententia debet proferri per verba clara, & certa*.
28 *Sententia ſub conditione lata debet adimpleri in forma ſpecifica*.

AD primam quæſtionis partem reſpondebis ex dictis *ſuprà in cap*. 1. *de Iudiciis*, *quæſtione* 18. vbi per Textum ibi egi de quæſtione, an Iudex teneatur vti in ſententia, verbo *condemno*; 1

Et ſuppoſitis ibi adductis, nunc breuiter cum Accurſio dico *in lege fin.* verbo *proferant, Cod de ſentent.* ex periculo recitandis, & Gloſſa verbo *abſolutione* per Textum *ibi in l. 1. ff. hoc tit. gloſſa in cap fin. hoc tit. lib.6.* verbo *proferri*, ſententiam à Iudice proferendam eſſe condemnando, vel abſoluendo Reum in totum, vel in partem, & ſic docent Doctores prædicta verba *condemno*, vel *abſoluo* formalia eſſe verba ſententiæ, vt colligitur ex *l.2. tit.22. p. 3. vſque adeo*, vt ſi ſententia à Iudice per verbum *condemno*, vel *abſoluo* non pronuntiaretur nullam eſſe, vt docet Textus *in l. in hoc Iudicio 18. ff. familiæ erciſcundæ, & in l. Præſes 3. Cod. de ſentent. & interlocut. omnium Iudic.* vbi tradit Bart. Bald., Salicetus, & alij plures, Maranta *de ordine Iudiciorum p. 6. tit. de ſent. num.* 121. ſic ſonant verba *l. 5. tit. 22. p.3.* in verbis ibi, *ca abonda que diga, deſpues que la ſentencia fuere leyda a quellas palabras en que es la fuerza de ella, comodo porquito o condena a aquel contra quien fue fecha la demanda*: docet etiam Montalbus per Textum, *ibi in leg.2. tit. 13. lib.2. fori in Gloſſa* verbo *por quito*, & Andreas Valenſis *in Rubrica hic, num.13.* dicit vt ſemper debeat ſententia continere abſolutionem, vel condemnationem expreſsè, vel virtualiter per Textum *in l. quid tamen ſi arbiter, ff. de arbitris*, alias vel aliter non valeat ex *l.1. ff. hoc tit. cap. in fine de accuſation.*

2 In cauſæ inſtantia prima vera eſt, & practicabilis relata ſententia; Dubium verò eſt an in cauſis ſecundæ inſtantiæ ita obſeruetur, tamen Speculator *in tit. de ſentent. §. vt autem n.26.* Rodriguez *de ordin. proceſſu cap. 12. n.39. in fine*, docent vt in cauſa appellationis ſufficiat Iudicem pronuntiare ſententiam iuſtam, vel iniuſtam eſſe vel aliis vti verbis; veluti ſententiam à ſe confirmari, vel infirmari, & ita pronuntiare benè iudicatum, & male appellatum eſſe, nec formalia verba *abſolutionis*, vel *condemnationis* deſiderari, ſic per Gloſſam à Doctoribus approbatam, *in dicta l. Præſes, & in l eos*, verbo *vel iniu-*
3 *ſtam, Cod. de appellat.* † Sed cauſam condemnationis; vel abſolutionis exprimi non oportere, docent Doctores per Textum *in cap fin. hoc tit.* vbi Panormit. ex multis Barboſa *num.* 2 & reddit rationem ibi Felinus *num* 28. quia in ſententia de facili poteſt mala cauſa exprimi, & bona ſupprimi ſolent enim Iudices ſæpiùs moueri per cauſas minùs concludentes, vt notat *ibi, num.4.* ſequitur Valenſis *in Rubrica hoc tit. dicto §.3. num.13.* vbi addit poſſe eandem ſententiam, & abſolutionem, & condemnationem continere reſpectu diuerſorum Articulorum: *Sed an ſententia debeat continere expreſſam condemnationem expenſarum dixi in cap. finem de dolo q.5.* verſic. *ad ſecundam*,

4 Ad ſecundum res Iudicata qualiter intelligatur colliges ex dicendis *in hoc tit.* ex *alibi* dictis ſecundùm quæſtiones *ſuprà* poſitas in præfatione, quare nunc breuiter etiam reſponden, quod ſi condemnatus non appellat, facit tranſire ſententiam in rem iudicatam, vt docent Menochius *de præſumpt. lib.2. præſumptione 94. num.* 5. Aymon *conſ.*103. *num* 1. Gailius *lib. 3. obſeruation.* 139. *num.* 8. Rota in Collon. Penſion. 9. Iunij 1604. coram R. D. Decano, relata per Farinacium *in deciſione* 81. *num.* 1. *p. 1. recent.* vbi *num.* 3. ait quod ſententia facit tranſitum in rem Iudicatam, quando ex termino præfixo à Iudice, à quo ad docendum de proſequutione appellationis, de ea non fuit doctum, Valerius *de different. inter vtrumque forum*, verbo *ſententia, differentia 6.*

Imò Couarruuias *practicar. cap.*23. ait vt ſententia dicatur res iudicata, quando ab ea non poteſt appellari, vel non fuit appellatum intra decem dies, & ſic dicit Menochius ſententiam eſſe exequendam, quando iam in Iudicatum lapſa eſt, ſic Menochius *de præſumpt. lib.1. præſumptione 91. num. 1.* indeque idem Couarruuias *de ſponſ. p.1 cap 8. §. vltimo num.18.* Decius, Abbas, & alij *in cap. ſæpe hoc tit.* dicunt, quod qui intra decennium, cum poſſit non appellat, quamuis non verbo factu, tamen ſuo ſententiæ conſentire, & parere voluiſſe ſecundùm omnes, *in cap. quoad conſultationem 15. hoc tit. ex l. vltima, ff. quando appellandum, & ex l. vltima, Cod. de ſentent.* quæ ſine certa quantitate *Gloſſa penult.* vbi communis *in cap.2. de conceſſione præbendæ.* 5

Et ſic plura adducens videnda, & Iuribus probans Valenzuela Velazquez. *conſ.68, lib. 1. à num.15.* ait quod ſententia lata præſumitur, ex quibus cauſis debebat; Et ſic rectus proceſſus, & iuridicus lata ſententia tranſacta in rem iudicatam, habet præſumptionem iuris, & de iure, & facit ius inter partes, & quod res iudicata pro veritate habeatur; Et ſic ſtandum eſſe rebus iudicatis, & quod ſententia facit de albo nigrum, & quod aduerſùs rem iudicatam nequit iudicari, etiam ex partium conſenſu; Nam ſententia tranſacta in rem Iudicatam, non de illa, ſed ſecundum illam iudicari oportere, cum ille; qui rem iudicatam habet pro ſe, dicatur habere rei euidentiam, eſt enim ſententia, ſicut altera natura ius nouum, & originem creans, æquum enim dicitur: quod re iudicata eſt deciſum, quia tranſacta ſententia in rem iudicatam non quæritur de eius iuſtitia, an, iniuſtitia; Etenim talis ſententia impedit ſuper eodem nouam litem, & Iudicium; re enim Iudicata nequit vlterius pars audiri, qui alia quamplura tradit ad authoricandam vim rei Iudicatæ. 6

Ad tertiam quæſtionis partem iam ex dictis in verſic. *ad ſecundam*, patet; Etenim Doctores per Textum, *in lege 1. Cod. de ſentent. & re Iudicata*, dicunt ſtandum eſſe rei Iudicatæ. Vnde Riccius *collect.* 933. infert ad clauſulam *parito*, quæ frequens eſt in Rota Romana, quæ quidem reddit commiſſionem, & iuriſdictionem conditionalem; vt pulchrè decidit Cardinalis Puteus *in deciſione* 421. *libro* 1. Et ita fuiſſe reſolutum ait in vna Calaguritana Capell. Sanctæ Crucis 13. Ianuarij 1589. coram Otano; Et ideò non tribuere iuriſdictionem, prius quàm ſit paritum, Balbus *in deciſione* 23. quam notat idem Riccius ad ampliationem Textus, *in capite cum dilecta de reſcriptis*, ita fuit reſolutum in dicta calaguritana coram Otano; nec ſufficiet, quod ſit paritum, niſi conſtet in actis de paritione, Rubinus *in deciſ.*29. & fuit pariter reſolutum in vna tarracon penſionis 15. Nouemb. 1595. coram Gipſio. 7

Vnum tamen animaduertit Riccius *vbi ſuprà* quod prædicta clauſula *parito* præſuppoſit rem iudicatã, idem tradit in Curia Archiep. Neapol, *deciſione* 123. quare ait: vt ſi ſuper expenſis non adeſt res Iudicata, quis illas ſoluere, & earum reſpectu non obſtare clauſulam *parito*, vt fuit reſolutum in vna Medinen. Capellaniæ 13. 8

Maij

Digitized by Google

Maij 1599. coram Seraphino; ob idque ſignatura, non ſoleat dare hanc clauſulam, niſi quando adſunt tres conformes ſententiæ; & fuit non referri ad condemnationem vnicam ſententiam; licet ob non interpoſitam appellationem, vel non proſequutam tranſiuit in rem Iudicatam, vt fuit dictum in vna Tolet. penſion. 12. Nouembris 1590. coram Litta: alia ſimilia tradit videnda Valenzoela *dicto conſ.68.*

9 Ex his duobus prælatis dubiis, iam operepretium eſt dicere vt res Iudicata habeatur pro veritate, iuxta textum, *in l. res Iudicata. ff. de regulis iuris*, vbi Doctores; ita vt ei in dubio ſtandum ſit, vt colligitur ex adductis in verſic. *ad ſecundam*, & ea eo, quia ſententia eſt, quæ definit quæſtionem, *leg. quale*, *§. dicere*, *ff. de receptis arbitris*, *leg. eos in princip. Cod. de appellat. dicta leg. in hoc Iudicio*, *ff. familia erciſcunda*, Surdus *de alimentis tit.5. quæſt.8. num.2.* & decidit ea, quæ ſunt in actis, Ioannes Garcia, Gregor. *allegat.43. num 5.* ad quæ refertur, *l.3. Cod. de ſentent. quæ ſine certa quantitate*, *cap. cum ad ſedem de reſtit. ſpoliat.* & notatur, *in leg. hac enim*, *ff. de ſuſpectis tutor.* pro his ad Ioan. Monach. *in cap. religioſus*, *num.10. de teſtamentis*, à quibus etiam recipit interpretationem, *leg. ait prætor*, *§. ſi Iudex. ff. hoc tit.* Cephalus *conſil.77. num.34.* Grattus *reſponſ.40. num.40. libro 2.* Rota *deciſione 369. num.11. parte 1. Sacri Palatij* Valenlenzuela *dicto conſil.68. à num 5.* vbi infert ex *leg. de qua re*, *ff. de Iudiciis*, ob id dixiſſe Iudicem debere pronuntiare de qua re cognouit.

10 Tamen hæc prærelata concluſio limitatur in Principe, qui poterit Rei Iudicatæ derogare ſecundùm Mohed. *deciſ.5. hoc tit.* quod intelligit Riccius *collect.998.* in Principe, ſuperiorem non recognoſcente, aliàs ſecus, vt voluit Iafredus *deciſ.112. parte 2.* imò intelligit etiam ſecundo cum Rota diuerſ. *deciſ.368.* vt Ius quæſitum ex ſententia tolli poſſit per Principem; non verò dominium, niſi eſſet quæſitum ex contractu, quia non poteſt id facere, etiam de plenitudine poteſtatis, Rota *deciſione 16. numero 7. part.2. diuerſ.* & idem Mohedam *in deciſione 6.* ampliat concluſionem limitationis ad Ducem Mediolan. & Sayrus *in deciſione 13. de cenſibus*, ad Ducem Mantuæ, Riccius *vbi ſuprà*. & Magonius *in deciſ. Florent.26. 60. & 73.* qui dicunt procedere etiam in alio quolibet Principe non recognoſcente ſuperiorem, quia quilibet ipſorum poteſt per ſuum reſcriptum, Ius quæſitum ea ſententia auferre, & Mohedan *deciſione 3. de Fide Inſtrumentorum*, ampliat limitationem procedere, in Imperatore ex maiori ratione, quia *Clementina 1. de Probation.* dum loquitur in Papa, & in Principe, locum habet in Imperatore; imò Rota *deciſione 114. parte 1. & deciſione 279. parte 2.* ampliat nedum in Principe, verùm etiam in parte, quæ poterit iuri
11 ſibi ex ſententia competenti derogare. † Imò etiam vt renuntiare cenſeatur quis Rei Iudicatæ patiendo quod procedatur ſuper meritis, & eadem cauſa inſtruatur, pulchre docuit Mohedanos *in deciſ.4. hoc tit.* referens ita decidiſſe Rotam.

12 Ad quartam quæſtionis partem de ſententia in partibus; quam tamen auctoritatem habet, reſpectu Romanæ Curiæ, iam *ſuprà* aliqua notaui, nunc verò pro exactiori tractatione videbis Staphileum *de litteris gratia*, *§. quiſpiam* Fermoſin. de Exceptionibus.

decidentem, quod ſententia in partibus facit in curia Medicam probationem; & propterea dixit Bellamera *in deciſione 74.* quod communiter proceſſus, qui portantur ad Curiam Medicum Valent. & hunc refert Riccius 1103 quod Rota non multùm curat de ſententia de partibus, vt deciſum fuit à Rota *deciſione 498. parte 3. diuerſ.* non enim vult exequi ſententiam de partibus; imò ait Mohedan. *in deciſione 11. hoc titulo*, nec probationem facere proceſſibus non viſis, in quibus tales ſententiæ fuerunt fundatæ, & conſtito de iuſtificatione illarum; idem dicunt Graſſis *deciſ.10. numero 12. hoc titulo.* Puteus *deciſione 204. num.3. libro 1.* Caputaq *deciſione 128. num 1 parte 3.* Rota *deciſione 84. num.1. parte 1. & deciſione 181. num.1. & deciſ.704. num.2. & deciſ.1146. & 1302. p.2. diuerſ.* & alias paſſim tenuit Rota vt ait Riccius.

13 Prædicta tamen regula, & doctrina ardua eſſet, ſi pluribus in caſibus non limitaretur, nam firma eſſet ſententia reſpectu Coriæ, ſi non ageretur de eius exequutione, ſed tantùm de remiſſione cauſæ ad partes, Puteus *deciſione 304.* incipit, *fuit deciſum numero 3. libro 1.* Secundò quando talis ſententia eſſet de antiqua vltra 30. vel 40. annos, & de illius obſeruantia conſtaret, Caſſad. *deciſione 3. num.3. de procurat.* Puteus *deciſione 338 libro 3.* & quando ſententia dicatur de antiqua ſcripſit videndus Mohedan. *deciſione 12. hoc titulo.* Tertiò limitatur ad effectum reprobationis teſtium, Cæſar de Graſſis *deciſione 1. numero 8. de locato*, & Caputaquenſ. *in deciſione 134. num.2. parte 3.* limitat. Quartò in ſententia ratione hæreſis prolata, de qua non ſolet dari proceſſus ab Inquiſitoribus, vt vidimus temporibus hiſce denegatum, etiam in cauſa minus ardua à ſupremo Inquiſitore generali, D. meo Arce Reinoſo, & conſilio in quadam cauſa in his Caſtellæ Regnis, admodum ardua reſpectu perſonæ flagitantis ad ſupremum Eccleſiæ Præſulem deferri. Quintò limitatur, ſi non ageretur ad probandum, ſed ad adminiculandum tantùm, vt fuit deciſum in vna Pampilon beneficij die 20. Nouembris 1595. coram Mantica. Sextò limitat Puteus *in deciſione 65. libro 1.* in materia cenſurarum, vt fuit reſolutum in vna Salm. cenſurarum 5. Decembris 1595. coram Seraphino. Octauò limitatur quando ſententia de partibus eſſet confirmata à Papa Caputaquenſ. *deciſione 134. parte 3. num.1.* Riccius *vbi ſuprà d. collect. 1003. in fine*, vbi admittit aliam limitationem, Maynard *deciſ.100.*

14 Ad quintam quæſtionis partem, de reuiſione ſententiæ præmitto, *in cap. 529.* Regni Siciliæ, quæ diſponit quod reuiſio ab vna ex colligantibus impetrata eſt communis alteri; ita vt non egeat alia Principis conceſſione, quæ poteſt confirmari ex his, quæ de appellante dicunt Doctores, quod appellans prodeſt aliis litigantibus.

15 Sed in puncto noſtro adſunt duæ contrariæ ſententiæ, Gailij vna *lib.1. obſeruat.154.* Ioſeph. Lodouici *deciſ.59.* dicendum, vt petita ab altero reuiſio aduerſario ſuo communicatur; taliter vt ſententiam Iudices reuidere poſſint, quatenos etiam ipſum grauat. † Ea eo, quia idem 16
accidit, vt parti non appellanti, communis fiat alterius appellatio, nam à pari procedunt reuiſio, & appellatio, docent Ozaſcus,

Et ſuppoſitis ibl adductis, nunc breuiter cum Accurſiu dico *in lege fin.* verbo *proferant, Cod de ſentent.* ex periculo recitandis, & Gloſſa verbo *abſolutione* per Textum *ibi in l. 1. ff. hoc tit. gloſſa in cap fin. hoc tit. lib.6.* verbu *proferri*, ſententiam à Iudice pruferendam eſſe condemnando, vel abſoluendo Reum in totum, vel in partem, & ſic docent Doctores prædicta verba *condemno*, vel *abſoluo* formalia eſſe verba ſententiæ, vt colligitur ex *l.2. tit.25. p. 3. vſque adeo*, vt ſi ſententia à Iudice per verbum *condemno*, vel *abſoluo* nun prununtiaretur nullam eſſe, vt docet Textus *in l. in hoc Iudicio 28. ff. familiæ ercîſcunda, & in l. Præſes 3. Cod. de ſentent. & interlocut. omnium Iudic.* vbi tradit Bart. Bald., Salicetus, & alij plures, Maranta *de ordine Iudiciorum p. 6. tit. de ſent. num. 121.* ſic ſonant verba *l. 5. tit. 22. p.3.* In verbis ibi, *ca abonda que diga, deſpues que la ſentencia fuere leyda a quellas palabras en que es la fuerza de ella, comoda porquito o condena a aquel contra quien fue fecha la demanda*: docet etiam Montalbus per Textum, *ibi in leg.2. tit. 13. lib.2. fori in Gloſſa* verbo *por quito*, & Andreas Valenſis *in Rubrica hic, num.13.* dicit vt ſemper debeat ſententia continere abſolutionem, vel condemnationem expreſsè, vel virtualiter per Textum *in l. quid tamen ſi arbiter, ff. de arbitris*, alias vel aliter non valeat ex *l. 1. ff. hoc tit. cap. in fine de accuſation.*

2 In cauſæ inſtantia prima vera eſt, & practicabilis relata ſententia; Dubium verò eſt an in cauſis ſecundæ inſtantiæ ita obſeruetur, tamen Speculator *in tit. de ſentent. §. vt autem n.26.* Rodriguez *de ordin. proceſſu cap.12. n.39. in fine*, docent vt in cauſa appellatioois ſufficiat Iudicem pronuntiare ſententiam iuſtam, vel iniuſtam eſſe vel alils vti verbis; veluti ſententiam à ſe confirmari, vel infirmari, & ita prununtiare benè iudicatum, & male appellatum eſſe, nec formalia verba *abſolutionis*, vel *condemnationis* deſiderari, ſic per Gloſſam à Doctotibus approbatam, *in dicta l. Præſes, & in l eos,* verbo *vel iniu-*
3 *ſtam, Cod. de appellat.* † Sed cauſam condemnationis; vel abſolutionis exprimi non oportere, docent Doctores per Textum *in cap. fin. hoc tit.* vbi Panormit. ex multis Barboſa *num. 2* & reddit rationem ibi Felinus *num 22.* quia in ſententia de facili poteſt mala cauſa exprimi, & bona ſupprimi ſolent enim Iudices ſæpiùs moueri per cauſas minùs concludentes, vt notat *ibi, num.4.* ſequitur Valenſis *in Rubrica hoc tit. dicto §.3. num.13.* vbi addit poſſe eandem ſententiam, & abſolutionem, & condemnationem continere reſpectu diuerſurum Articulorum: *Sed an ſententia debeat continere expreſſam condemnationem expenſarum dixi in cap. finem de dolo q.5.* verſic. *ad ſecundam,*

4 Ad ſecundum res Iudicata qualiter intelligatur colliges ex dicendis *in hoc tit.* ex *alibi* dictis ſecundùm quæſtiunes *ſuprà* poſitas in præfatione, quare nunc breuiter etiam reſpondeo, quod ſi condemnatus non appellat, facit tranſire ſententiam in rem iudicatam, vt docent Menochius *de præſumpt. lib.2. præſumptione 94. num. 5.* Aymon *conſ.103. num 1.* Gailius *lib. 3. obſeruation. 139. num. 2.* Rota in Cullon. Penſion. 9. Iunij 1604. coram R. D. Decano, relata per Farinacium *in deciſione 81. num. 1. p. 1. recent.* vbi *num. 3.* ait quod ſententia facit tranſitum in rem Iudicatam, quando ex termino præfixo à Iudice, à quo ad docendum de proſequutione appellationis, de ea non fuit doctum, Valerius *de different. inter vtrumque forum*, verbu *ſententia, differentia 6.*

Imò Couarruuias *practicar. cap.23.* ait vt ſen- 5
tentia dicatur res Iudicata, quando ab ea non poteſt appellari, vel non fuit appellatum intra decem dies, & ſic dicit Menochius ſententiam eſſe exequendam, quando iam in Iudicatum lapſa eſt, ſic Menuchius *de præſumpt. lib. 1. præſumptione 91. num. 1.* indeque idem Couarruuias *de ſponſ. p.1 cap.8. §.vltimo num.18.* Decius, Abbas, & alij *in cap. ſæpe hoc tit.* dicunt, quod qui intra decennium, cum poſſit non appellat, quamuis non verbo facto, tamen ſuo ſententiæ conſentire, & parere voluiſſe ſecundùm omnes, *in cap. quoad conſultationem 15. hoc tit. ex l. vltima, ff. quando appellandum, & ex l. vltima, Cod. de ſentent.* quæ ſine certa quantitate *Gloſſa penult.* vbi communis *in cap.2. de conceſſione præbenda.*

Et ſic plura adducens videnda, & iuribus 6
probans Valenxuela Velazquez. *conſ.68, lib.1. à num.15.* ait quod ſententia lata præſumitur, ex quibus cauſis debebat; Et ſic tectus proceſſus, & iuridicus lata ſententia tranſacta in rem iudicatam, habet præſumptionem iuris, & de iure, & facit ius inter partes, & quod res iudicata pro veritate habeatur; Et ſic ſtandum eſſe rebus iudicatis, & quod ſententia facit de albu nigrum, & quod aduerſùs rem iudicatam nequit iudicari, etiam ex partium conſenſu; Nam ſententia tranſacta in rem Iudicatam, non de illa, ſed ſecundum illam iudicari oportere, cum ille; qui rem indicatam habet pro ſe, dicatur habere rei euidentiam, eſt enim ſententia, ſicut altera natura ius nouum, & originem creans, æquum enim dicitur: quod re iudicata eſt deciſum, quia tranſacta ſententia in rem iudicatam non quæritur de eius iuſtitia, au, iniuſtitia; Etenim talis ſententia impedit ſuper eodem nouam litem, & iudicium; re enim Iudicata nequit vlterius pars audiri, qui alia quamplura tradit ad authoricandam vim rei Iudicatæ.

Ad tertiam quæſtionis partem iam ex dictis 7
in verſic. *ad ſecundam*, patet; Etenim Doctores per Textum, *in lege 1. Cod. de ſentent. & re Iudicata*, dicunt ſtandum eſſe rei Iudicatæ. Vnde Riccius *collect. 933.* infert ad clauſulam *parito*, quæ frequens eſt in Rota Romana, quæ quidem reddit commiſſionem, & iuriſdictionem conditionalem; vt pulchrè decidit Cardinalis Puteus *in deciſione 421. libro 1.* Et ita fuiſſe reſolutum ait in vna Caleguritina Capell. Sanctæ Crucis 13. Ianuarij 1589. coram Orano; Et ideò non tribuere iuriſdictionem, prius quàm ſit paritum, Balbus *in deciſione 23.* quam notat idem Riccius ad ampliationem Textus, *in capite cum dilecta de reſcriptis*, ita fuit reſolutum in dicta calegurritana coram Oranu; nec ſufficiet, quod ſit paritum, niſi conſtet in actis de paritione, Rubinus *in deciſ.29.* & fuit pariter reſolutum in vna tartacon penſionis 15. Nouemb. 1593. coram Gipſio.

Vnum tamen animaduertit Riccius *vbi ſuprà* 8
quod prædicta clauſula *parito* præſuppoit rem iudicatã, idem tradit in Curia Archiep. Neapol. *deciſione 123.* quare ait: vt ſi ſuper expenſis non adeſt res Iudicata, quis illas ſoluere, & earum reſpectu non obſtare clauſulam *parito*, vt fuit reſolutum in vna Mediolen. Capellaniæ 13.

Maij

Maij 1599.coram Seraphino;ob idque ſignatura,
non ſoleat dare banc clauſulam , niſi quando
adſunt tres conformes ſententiæ ; & ſui non re-
ferri ad condemnationem vnicam ſententiam;
licet ob non interpoſitam appellationem ,-vel
non proſequutam tranſiuit in rem Iudicatam,vt
fuit dictum in vna Tolet. penſion. 12. No-
oembris 1590. coram Litta : alia ſimilia tradit
videnda Valenzuela *dicto conſ.*68.

9 Ex his duobus prælatis dubiis, iam opere-
pretium eſt dicere vt res Iudicata habeatur pro
veritate, iuxta textum , *in l. res Iudicata . ff. de
regilis iuris* , vbi Doctores ; ita vt ei in dubio
ſtandum ſit , vt colligitur ex adductis in verſic.
ad ſecundam . & ea eo , quia ſententia eſt, quæ
definit quæſtionem , *leg. quale* , §. *dicere* , *ff. de
receptis arbitris, leg. eot in princip. Cod. de appellat.
dicta leg. in hoc Iudicio, ff. familia ercifcunda*, Sur-
dus *de alimentis tit.5. quæſt.8. num.2.* & decidit
ea, quæ ſunt in actis , Ioannes Garcia , Gregor.
*allegat.*43. *num* 5. ad quæ refertur , *l.3 Cod. de
ſentent. quæ ſine certa quantitate . cap. cum ad ſe-
dem de reſtit. ſpoliat.* & notatur , *in leg. hac enim,
ff. de ſuſpectis tutor.* pro his ad Ioan. Monach. *in
cap. religioſus* , *num.*10. *de teſtamentis* , à quibus
etiam recipit interpretationem , *leg. ait prætor,
§. ſi Iudex ff. hoc tit.* Cephalus *conſil.*77. *num* 34.
Grattus *reſponſ.*40. *num.*40. *libro* 2. Rota *deci-
ſione* 369. *num.*11. *parte* 1. *Sacri Palatij* Valen-
lenzuela *dicto conſil.*68. *à num* 5. vbi infert ex
leg. de qua re , ff. de Iudiciis , ob id dixiſſe Iudi-
cem debere pronuntiare de qua re cognouit.

10 Tamen hæc prærelata concluſio limitatur in
Principe , qui poterit Rei Indicatæ derogare ſe-
cundùm Mohed. *deciſ.*5. *hoc tit.* quod intelligit
Riccius *collect.*998. in Principe, ſuperiorem non
recognoſcente , aliàs ſecus , vt voluit Iafredus
deciſ 112 *parte* 2. imò intelligit etiam ſecundo
cum Rota diuerſ. *deciſ.*368. vt Ius quæſitum ea
ſententia tolli poſſit per Principem ; non verò
dominium , niſi eſſet quæſitum ex contractu,
quia non poteſt id facere , etiam de plenitudi-
ne poteſtatis, Rota *deciſione* 16, *numero* 7. *part.*2.
diuerſ. & idem Mohedam *in deciſione* 6. ampliat
concluſionem limitationis ad Ducem Medio-
lan. & Sayrus *in deciſione* 13. *de cenſibus* , ad Du-
cem Mantuæ , Riccius *vbi ſuprà* . & Magonius
*in deciſ. Florent.*26 60. *&* 73. qui dicunt proce-
dere etiam in alio quolibet Principe non re-
cognoſcente ſuperiorem , quia quilibet ipſo-
rum poteſt per ſuum reſcriptum , Ius quæſi-
tum ex ſententia auferre , & Mohedan *deci-
ſione* 3. *de Fide Inſtrumentorum* , ampliat limita-
tionem procedere , in Imperatore ea maiori ra-
tione , quia *Clementina* 1. *de Probation.* dum lo-
quitur in Papa , & in Principe , locum habet in
Imperatore ; imò Rota *deciſione* 114. *parte* 1. *&
deciſione* 279. *parte* 2. ampliat nedum in Prin-
cipe , verùm etiam in parte , quæ poterit iuri
11 ſibi ex ſententia competenti derogare. † Imò
etiam vt renuntiare cenſeatur quis Rei Iudica-
tæ patiendo quod procedatur ſuper meritis , &
eadem cauſa inſtruatur , pulchre docuit Mohe-
danus *in deciſ.*4. *hoc tit.* referens ita decidiſſe
Rotam.

12 Ad quartam quæſtionis partem de ſententia
in partibus ; quam tamen anthoritatem haber,
reſpectu Romanæ Curiæ , iam *ſuprà* aliqua no-
taui , nunc verò pro exactiori tractatione vi-
debis Staphileum *de litteris gratiæ* . §. *quiſpiam*

decidentem , quod ſententia in partibus facit in
curia Medicam probationem ; & propterea di-
xit Bellamera *in deciſione* 74. quod communiter
proceſſus , qui portantur ad Curiam Modicum
Valent. & hunc refert Riccius 1103 quod Rota
non multùm curat de ſententia de partibus,
vt deciſum fuit à Rota *deciſione* 498. *parte* 3. *di-
uerſ.* non enim vult exequi ſententiam de parti-
bus ; imò ait Mohedan. *in deciſione* 11. *hoc titulo*,
nec probationem facere proceſſibus non viſis,
in quibus tales ſententiæ fuerunt fundatæ, &
conſtito de iuſtificatione illarum ; idem dicunt
Graſſis *deciſ.*10, *numero* 12. *hoc titulo*. Puteus *de-
ciſione* 204. *num.*3. *libro* 1. Caputaq *deciſione* 128.
num 1 *parte* 3. Rota *deciſione* 84. *num.*1. *parte* 1.
& *deciſione* 181. *num.*1.& *deciſ.*704. *num.*2. & *de-
ciſ.*1146. *&* 1302. *p.*2. *diuerſ.* & alias paſſim te-
nuit Rota vt ait Riccius.

Prædicta tamen regula , & doctrina ardua 13
eſſet , ſi pluribus in caſibus non limitaretur ,
nam firma eſſet ſententia reſpectu Curiæ , ſi
non ageretur de eius exequutione , ſed tan-
tùm de remiſſione cauſæ ad partes , Puteus
deciſione 304. incipit , *fuit deciſum numero* 3. *li-
bro* 1. Secundò quando talis ſententia eſſet de
antiqua vltra 30. vel 40. annos , & de illius ob-
ſeruantia conſtaret , Caſſad. *deciſione* 3. *num.*3.
de procurat. Puteus *deciſione* 338 *libro* 3. & quan-
do ſententia dicatur de antiqua ſcripſit viden-
dus Mohedan. *deciſione* 12. *hoc titulo.* Tertiò
limitatur ad effectum reprobationis teſtium,
Cæſar de Graſſis *deciſione* 1. *numero* 8. *de locato*,
& Caputaquenſ. *in deciſione* 134. *num.*2. *parte* 3.
limitat.Quartò in ſententia ratione hæreſis pro-
lata , de qua non ſolet dari proceſſus ab Inqui-
ſitoribus , vt vidimus temporibus hiſce dene-
gatum , etiam in cauſa minus ardua à ſupremo
Inquiſitore generali. D. meo Arce Reinoſo , &
conſilio in quadam cauſa in his Caſtellæ Reg-
nis , admodum ardua reſpectu perſonæ flagitan-
tis ad ſupremum Eccleſiæ Præſulem deferri.
Quintò limitatur , ſi non ageretur ad proban-
dum , ſed ad adminiculandum tantùm , vt fuit
deciſum in vna Pampilon beneficij die 20. No-
oembris 1595. coram Mantica. Sextò limitat
Puteus *in deciſione* 65. *libro* 1. in materia cen-
ſuratum , vt fuit reſolutum in vna Salm. cen-
ſuratum 5. Decembris 1595. coram Seraphino.
Octauò limitatur quando ſententia de parti-
bus eſſet confirmata à Papa Caputaquenſ *de-
ciſione* 134. *parte* 3. *num.*1. Riccius *vbi ſuprà d.
collect.* 1003. *in fine* , vbi admittit aliam limita-
tionem , Maynard *deciſ* 100.

Ad quintam quæſtionis partem , de reuiſione 14
ſententiæ præmitto , *in cap.* 529. Regni Sici-
liæ , quæ diſponit quod reuiſio ab vna ex
colligantibus impetrata eſt communis alteri ;
ita vt non egeat alia Principis conceſſione ,
quæ poteſt confirmari ex his , quæ de appel-
lante dicunt Doctores , quod appellans prodeſt
aliis litigantibus.

Sed in puncto noſtro adſunt duæ contrariæ 15
ſententiæ , Gailij vna *lib.*1. *obſeruat.*154. Ioſeph.
Ludouici *deciſ.*59. dicendum , vt petita ab alte-
ro reuiſio aduerſario ſuo communicatur ; tali-
ter vt ſententiam Iudices reuidere poſſint , qua-
tenus etiam ipſum grauat. † Ex eo , quia idem 16
accidit , vt parti non appellanti , communis
fiat alterius appellatio , nam à pari proce-
dunt reuiſio , & appellatio , docent Ozaſcus,

Batt. *deciſ.67.* Surdus *deciſ.143. & 317.* Gaiiius *lib.1. obſeruation.* 122. Peguer. *deciſ.* 196. Oſaſc. *deciſ.* 231. Franc. Marc. *deciſ.* 143. & ſi de ſtylo Franciæ contrarium ſeruari affirmet, Boërius *deciſ.73.* vbi & *deciſ.* 247. excipit aliqnos caſus, qnibus non aſſimilantur reuiſio, & appellatio Farinacius verò *deciſ. crimin.84.* dicit quod obtenta reuiſio idem operatur quod appellatio; Imò Oſaſcus *deciſ.* 92. Cartat. *deciſ.* 66. Girax *deciſ.39.* Viuan. *deciſ.* 235. dicunt validum eſſe argumentum ab æquiparatis, vt refert Riccius *collect.*1918.

17 De hac reuiſionis materia alia ſcribit remiſſinè Riccius *collect.*2029. ex Guiurba *in deciſ. Rote Siciliæ* 4. vbi dicit quod reuiſione decem dies petita Victor, qui vult exequi ſententiam tenetur præſtare cautionem in caſu retractationis, & idem Guiurba *in deciſ.*14. agit an teſtes in Iudicio reuiſionis ob partis contumaciam recepti ſint de proceſſu, vel potiùs deberi debeant, & *in deciſ.35.* an à ſententia in reuiſionis Iudicio lata poſſit appellari; & cui reuidendi ius competat, & *deciſ.* 38. an ſupplicans in reuiſione audiatur, quo in loco debitum, & expenſas ſoluere teneatur, & *deciſ.* 66. an reuiſio reuiſionis eidem parti ſit concedenda, & *deciſ.* 81. an reuiſione petita illius Iudicij, tantùm expenſæ ſolui debeant, cuius ſententia petitur reuideri, vel aliorum Iudiciorum eadem in cauſa præcedentium: Et an fructibus illiquidis, non ſolutis in reuiſione auditi poſſit victus, idem *in deciſ.90.* an tertius non audiatur in reuiſione ſententiæ contra Reum latæ, non ſoluto pretio.

18 Altara dicit contrarium, cum velit vt petita, alterius reuiſio non adiuuet contrarium, nec illi adhærere poſſit, vt emendetur in eius fauorem læſio ſi qua in ſententia reperiatur, quia communis non eſt reuiſio: Sic Valaſcus *deciſ.* 51. & ita in Tribunali Siciliæ refert deciſum Maſtrillus *deciſ.53.* cuius ratio eſt ſecundùm Guiurb. *in deciſ.30.* quod reuiſionis remedium non aſſimiletur appellationi, ſed grauamini potiùs, quo non emendatur ſententia; niſi in fauorem illius qui grauatum, ſe dixit, & ſic dixerunt Maſtrilius, & Valaſc. non procedere in reuiſione Textus, *in l. ampliorem, Cod. de appellation.* & ſic conſerre ad propoſitum videtur deciſio, Afflictis 231. nempe vt conſtitutio de appellatione loquens in reuiſione, non procedat, quæ opinio in iure ſatis fundari quit non obſtante ſimili de appellatione, quæ dicit ordinem de inferiore Iudice ad ſuperiorem, per quem aufertur grauamen, non ſic reſpectu eiuſdem Iudicis ſententiantis, & reuidentis.

19 Ad ſextam quæſtionis partem, & ſi incidenter nonnulla dixerim aliqnibus in locis ad probandum, vt ſententia debeat eſſe conformis libello, vtpotè dicterium iuris, de quo Doctores agunt communiter per Textum, *in leg. vt fundus* 18 *ff. communi diuidundo* ibi, *quia vltra id quod in Iudicium deducitur excedere Iudicis poteſtas non poteſt*, & *in cap. qualiter, & quando* 24. *§. pen. de accuſat.* ibi, *eo ſemper adhibito moderamine, vt iuſta Iudicij formam ſententiæ quoque forma dictetur.* Quæ verba etiam reperiuntur, *in cap. licet Hely* 31. *de Simonia*, vbi latè Felinus *ibi*, Barboſa, Iaſon, *in l.1. col.3. Cod. de action & obligat. & in §. curare inſt. de action. num.*18. idem & Decius *in l. vinum ff. ſi certum petatur*, Ripa *num.20. in cap. cum Eccleſia de cauſa poſſeſſ. & prop.*, eleganter Ioannes de Monte Brixien. *in tractatu de finibus regundis cap.*102. *num.7.* optimè Raynaldus Corſus *lib. 2. indagationum cap.* 27. ſingulariter notat Gloſſa *in dicto cap. Hely*, verbo *formam*, & conſonat *lex Regia 6. tit.22. p.3.* vbi Articulum hunc ſuo more tangit erudiriſſimè Gregorius Lopez Gloſſa 1. dicens ſententiam debere eſſe libello conformem in tribus; ſcilicet in re, cauſa, & actione ex doctrina Baldi, *in l.1. Cod. ſi plures vna ſententia, & num. 7.* cuiuſque rationem aſſignat Iulius Clarus, *in dicto l. vt fundus, ff. comm. diuidundo*, nempe qui ad id quod vltra Iudicium deductum eſt, non extenditur Iudicis poteſtas, & ſic Imperator *in l. fin. Cod. de fidei commiſ. libert.* ſtultum appellat Iudicem, qui vltra petita, & contenta in actione, & libello, ſententiam profert.

Sed cum videam ab aliis hunc modum dicendi, ita craſſum impugnari, eo quod talis ſententia contineat implacabiles difficultates, cum Iudex poſſit pluris, mi· oriſve condemnare per Textum *in l. verbum oportere* 37. *ff. de verb. ſignif.* & ſupplere ſi minùs dictum fuerit, *l. vnica, Cod. vt quæ deſunt aduocat Iudex ſuppl.* iuxta tradita à Bart. *in l. omnes populi, n.76. ff. de Iuſtitia, & Iure, & in l.2.* vbi etiam explicat Iaſon, *num.*11. *Cod. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam*, Crauetta *conſ.* 137. *n.* 5. itemque poſſit quamuis res abſolutè petatur, ſi eius non ſit facilis præſtatio in æſtimationem ſententiam concipere, *leg. vinum* 22. *ff. ſi certum petatur, l. vltima, Cod. de cond. infertis l. 6. tit.1. p.5. & aliis iuribus*, quæ conſiderat Anton. Guibertus Coſtanus quæſtionum iuris *cap.* 9. communem allegationem reiiciens, quam etiam ſecute impugnat Nicolaus Valla *tract.1. de rebus dubiis, n.21.* 20

Quare & ſi dicterium illud verum dicatur, & ordinarium, eſt tamen intelligendum, non quod ſententia neceſſario debeat eſſe conformis, ſed ita non poſſe, ſcilicet Iudicem de re in Iudicio non tractata decernere, nec ſuper re, quæ libello comprehenſa non eſt proferre, vt cautiùs, & rectiùs docuit Baldus *in l.1. Cod. de fideicommiſ. libert. & in dicta l. Cod. ſi plures vna ſent.* Ioannes Matieneo *in l.1. tit.11. lib.5. recopil. Gloſſa 5. n.3.* Pichardus alia adducens *in §. ſi itaque diſcretis, Inſt. de action. à n 60.* † Et ita intelligendus Maranta *de ordine Iud. 6. p. tit. de ſentent. num.* 61. quare Gloſſa *in leg. & puto, ff. familia erciſcunda*, ſingulariter docet, quod ſi Iudex pronuntiat vltra petita, ſententia eſt ipſo iure nulla, cuius Gloſſæ doctrinam communiter receptam, & veram eſſe teſtatur Gregor. *vbi ſuprà*, ita etiam intelligendi Menochius *de arbitr. lib.1. q.31. n.3.* Petrus Morla *in emporio p.1. tit.9. q.19. n.5.* alioa reſerens Rofredus *q.51. num.5.* Valenſuela *dicto conſ.68. n.6.* dicentes quod ſententia venit intelligenda iuxta petitionem, & hodie ita videtur intelligi ex *l.10. tit.17. lib.4. recopil.* verſic. *conteniendoſe todauia*, ex qua conſtat, quod & ſi in negotiorum explicatione ſola veritate inſpecta ſpretis, & reiectis iuris communis ſolemnitatibus procedendum ſit, vt *ſuprà* inſinuaui, *in cap. dilecti 6. de Iudic.* & alibi, illud tamen accipiendum erit de veritate reſtricta circa rem petitam, vt eum Iudicio obſeruat Auend. *reſponſ.* 1. *n.*23. Et ſic & ſi Cardoſus Gironda, Rota, & alij citati à Barboſa *in Clem. ſæpe de verb. ſignific. n.9.* notent per verba ibi, *iuxta petitionis formam*, &c. quod ſententia debeat eſſe conformis libello, 25

tamen,

tamen, *ibi, n.* 10. cum Menoch. *conſ.* 8n. *n.* 44. Gnm.
23 *lib.* 3. *variar. cap.* 1. *num.* 39. Booaſcns. † Camillus Borrelus dicit limitari in criminalibus in quibus Iudex pnteſt condemnare in plus, quam ſit petitum : agit late Bucarnn *de different, inter ciuil. & criminal differentia* 7. *per totam.*

24 Ob idque verba Textus *in d. l. vt fundus*, videtur nnn probare præfatum dicterium, vt ſonat, qunniam in ea ; iden arbiter diſponere non potuit fundum hæreditarium, non hæreditarin ſeruire, quia iam agebat de re nnn communi, quam in illud Iudicium non venire ennſtar, ea *l.* 1. verſic. *denique, ff. comm. diuid.* atque ita exceſſit fines mandati contta Textum *in l. diligenter* 3. *ff. mandati* ; vnde conuinces quod ſcripſit Bartol. *in l cnm aquiliana, ff. de tranſaction.* quem ſequuotur Iacobus Mennehius *lib.* 1. *de arbitriis, cap.* 31. *num.* 7. pnſſe ſcilicet arbitrum diſponere vitra petita : ſic Picardus *ſupra num.* 64. & 65. tamen ſi legeris Sncinum *in regula* 357. & Felioum *in cap. inter dilectos de fide inſtrumentorum*, Thnmam, Grammat. *deciſ.* 19. *num.* 19. & Villadiegn *Gloſſam in l.* 6. *tit.* 2. *lib.* 2. *recopilat num.* 4. quos nntat Rodriguez *de ordinando proceſſu. cap.* 12. *num.* 36. *in fine* ; inuenies præfatam tegulam, de qua loquimur nonnullis limitari mndis, quns ipſi ſcribuot.

25 Et ſequendo Baldi, & aliorum Doctrinam, videtur etiam, vt ennmune illud dicterium, *Sententia debet eſſe conformis libello*, oon probetur ea verbis Textus *in dicto cap. qualiter iam relatis* ; nec ex verbis. Textus *in dicto cap. licet, Heli*, ibi, *eo adhibito moderamine, vt Iuxta Iudicij formam ſententia quoque forma dicteeur*, niſi illud explicees mudn dictn, qualiter ſignificari videtur ex proxime relatis verbis, *cap. licet Hely* ; qun in ſenſu interpretatur, Pichardus *in dicto* §. *itaque diſcretus, num.* 67. & 68. Teatum *in dicta clem. ſope de verb. ſignificat.* quæ aliàs communem allagatinnem, *dict. l. fundus*, & prædictnrum capitulnrum probare videtor, niſi velis contendere eam deciſionem proceſſiſſe ea falſo, & craſſo illius vulgatiſſimæ regulæ intellectu, ſicuti in ſimili ad interpretatinnem Teatus *in cap. Raynucius de teſtam.* qua in patte deductione duarum quartarum agit audacter, firmauit Cujacius *lib.* 8. *obſeruation cap.* 3. Antonius Contius *lib.* 1. *diſpnt. cap.* 3. Et ſic *in dicto cap. qualiter, & cap. licet Hely*, aduertere debes inibi, conſtitui Iudicem obſeruare debere, an de crimine cognouerit per denunciatinnem, inquiſitionem vel accuſatinnem, vt Iudicij formam ſententia ſequatur : docet Pichard, *ſuprà, num.* 61.

26 Nec prædictæ regula illius arbitrij adiuuatur ea Textu *in dicta fin. Cod. de fidei commiſ. libert.* verſic. *miramur quare Iudex*, ſiquidem, *ibi*, libertatis fauor, vt enmmoditas rei reſtituendæ, ſtultom fecetont Iodicem, vt nntat Pichard. *dict. num.* 62.

27 Ad vltimam quæſtionis pattem nunquid ſententia debeat proferri per verba propria clara, & certa, reſpondeo affirmatiuè ; ita vt intelligibilia ſint, vt notant Paz in praxi, *c.* 11. *num.* 12. *per Textum in* §. *curare inſt. de actionibus*, qund enmprobat Textus *in l* 5. *tit.* 22. *p.* 3. ibi, *debe ſer dictado el Iuijio por buenas palabras ea pneſtas que lo pnedan bien enterder ſin duda ninguna :* Rodriguez *de ordinando proceſſu, cap.* 12. *num.* 37. & alij enmmuoiter : vnde incidimus in dubium, an debeat redacta inſcriptin pronunciari, *de qno q. ſeq.*

Prn enmplemento aduertn vt ſententia lata 28
in fauntem alicuius ſub certa ennditione ab eo adimplenda nnn poſſit exequi niſi adimpleta conditione in fotma ſpecifica præciſe abſque aliqua additione vel plica *l. vnica* § *& cum*, verſic. *vel ipſam, Cod. de caducis tollen. l.* 3. *Cod. de condit. inſert. l.* x *Cod. de inſtitut. ſubaſtationi ſub condit. fact.* Ciriacus *p.* 3. *cont.* 320 *num.* 5. id comprobans de Iuramento adimplendo ſpecifice de qun dixi, *ſub cap. ad noſtram* 1. *de Iureiurando licite qui, n.* 2. ait vt adimpleuiſſe videatur ſufficienter qui nbtinuit ſententiam ſub certa conditinoe ſi præſtitit in quod imponebat ipſa ſententia, ea *l.* 39 *ff. de Iuretur. l. pupillus, l ff. ad fal. c.* 2. *la diſt. infra c.* 14.

Qvæstio IV.

An ſententia vt pronuncietur debeat antea redigi in ſcriptis : Et an poſt quam ſcripta eſt, debeat Iudex vt ipſam pronunciet, ſedere pro tribunali : An ſententia excommunicationis, ſeu cenſurarum ſcripturam requirat : Et nunquid eandem poſtulent gratia, & priuilegia ?

Svmmarivm.

1 *Sententia debet proferri in ſcriptis, ſi difinitiua ſit, vt fraus euitetur in iudiciis*, num. 2. fallit, num. 3. & 4. & ſub num. 5.

3 Cap ſi quis eum Clericn 11. q. 1.

4 Cap. Alberic. de teſtib.

5 *Sententia interlocutoria habens vim difinitiua debet in ſcriptis proferri ; ſecus in alia interlocutoria n* 6.

6 *Appellatio ab interlocutoria proponitur in ſcriptis.*

7 Cap. quoniam cnntra falſam de probat.

8 *Scriptura in quibus caſibus requiratur remiſſiuè.*

9 *Sententia vt pronuncietur, debet legi per Iudicem, ſtylo tamen legitur à notario, n.* 10.

11 *Sententia profertur, iudice pro tribunali ſedendo, num.* 12. 13. *vbi de forma ſolita apponi, cum ſic ſententia profertur : quid de aliis actibus iudicij, num.* 14. *quid ſi iudex infirmet, n.* 15. *quid in cauſis ſummariis, n.* 16. *& aliter de ſtylo, n.* xn. *vbi quid de conſenſu partium.*

12 Cap. 8 Eſdræ.

16 *Sedere vt pronuncietur ſententia, cur deſideretur, n* 17. 18.

17 *Sententia maturitas deſcribitur ſedendo.*

18 *Sedere debet iudex ad ſua maieſtatis decorem, & authoritatem conſeruandam.*

19 *Epiſcopus, & eius vicarius poſſunt proferre ſententiam in quolibet loco ſua diœceſis.*

20 *Excommunicationis ſententia in ſcriptis pronunciatur à notario, & per eum ſit nota condemnatio, n.* 21. *vbi idem de interdicto, & ſuſpenſione, n.* 22.

21 Cap. ſio. hnc tit. lib 6.

22 *Sententiam excommunicationis, abſquè ſcriptura pronuncians punitur, etiam ſi poſt eius pronunciationem redigat in ſcriptis, limitatur, n.* 23.

24 *Epiſcopi non pronunciantes cenſuras in ſcriptis, pœnam non incurrunt.*

26 *Excommunicatio lata à prælato, tanquam parte pro defenſione iurium, poteſt ſine ſcriptura ferri, aut per ſtatum, n.27. quid in indicio interieri, n.28.*

29 *Scriptura vt pronuncietur excommunicationis ſententia, non requiritur Authentica, requirit vt exprimatur cauſa, n.30.*

31 *Excommunicationis ſententia, ſeu cenſura lata ſine ſcriptura, eſt valida.*

32 *Excommunicatio lata valet, etiam ſi cauſa expreſſa falſa ſit, dum tamen eam iudex intelligat.*

33 *Prælati regulares, qualiter in ſubditos pronunciantes ſententia excommunicationis ſine ſcriptura excuſentur à pœna, vel eam incurrant, n.34.35.36.*

36 *Guardianus prohibens ſub excommunicatione, ne in toto ſuo triennio talem Domum religioſi ingrediant, incurrit pœnam, ſi id fecerit ſine ſcriptura.*

37 *Scriptura in gratiis, & priuilegiis, an deſideretur,* num.ſeq.

38 L.7.tit.1.lib.6.recop.

41 *Gratia ſeu priuilegio vſurus, tenetur præſentare originaliter ſcripturam ipſius, & n.44. quid in beneficiis, ſeu Epiſcopatu, caſus de facto, num 45.*

43 *Scriptura faciens mentionem alterius, non probat.*

46 *Quæſtiones aliæ, quæ pro Rubrica poſſunt tractari.*

1 VT ad primam partem ſatius reſpondeas, præmittes quæ adduxi; *ſuprà de libelli oblatione, in cap.* 1. quatenus egi de illo dubio, an libellus debeat porrigi in ſcriptis, *quæſt.*2. nunc verò ad difficultatem reſpondent communiter Doctores ſententiam eſſe proferendam in ſcriptis, ſi diffinitiua ſit, Iuxta Textum *in l.*2. ibi, *ſcriptas, l.* 3. *Cod. de ſent. ex breui calcul recitand.* Gloſſa verbo, *ſententiam, in* §. *curare inſtit. de action. & in clem. ſæpe de verbor. ſignif.* tradunt, Bartol. *in l.* 1. §. *fin. num.* 2. *ff. de heredibus inſtituendis*, Innocent. *in cap. ſub orta, hoc tit.* Perußin. *in cap. quoniam contra falſam de probationib. num.*14. vbi Abbas *num* 5. Felinus 7. Decius 15. Ripa *in Rubr. de conſtitution. num.* 44. Bellamer *deciſ.* 339. *de conſuet. num.* 1. Boërius *deciſ.*258. *num.* 60. Marauta *de ordine Iudicior. p.* 6. *cap. de ſententia, num.* 17. & 22. Vantius *de nullitate, tit. ex defectu proceſſus, à num.* 94. Menochius *de arbitrariis, quæſt.* 60. Viuianus *tom.* 2. *comm. opinion. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 32. *pag.* 244. *ordinatio portug. lib.* 3. *tit.* 62. §. 6. Petrus Barboſa *in l. ſi debitor. num.* 139. *ff. de re Iudicata*, Auguſtinus Barboſa *in dicta clem. & in cap. fin. hoc tit. lib.* 6. Paz *in praxi, cap.*11. *num.* 13. iterum Vantius, *vbi ſuprà num.*69. vbi dicit requiri pro forma, quod ſententia prius ſcribatur, & deinde recitetur, & ideo ſi ſententia non ſcriberetur, antequam proferretur, ipſo Iure non valere, ex multis, quæ pro hac opinione ipſe adducit: ſic docet Gloſſa 1. *in l. prolatam, Cod. de ſententiis:* ego nonnulla adduxi, *ſupra in dicto cap. quoniam contra falſam ſub quæſtione* 1. quatenus, *ibi*, adduxi, vt Notarius, ſeu tabellio, debeat acta proceſſus in ſcriptis redigere, vbi reddidi rationem, & plures aſſignat Gloſſa *in dicta clem. ſæpe*, verbo, *in ſcriptis:* tradit Rodriguez *de ordinando proceſſu, cap.* 12. *num.* 38. & probatur de Iure regio, *in l.* 5. *tit.* 22. *p.* 3. ibi, *eſeñalada mente ſer eſcrito en el, como quita y ordena al demandado en toda la demanda, o de cierta parte de ella.*† Et 2
hoc fieri, vt euitetur fraus in Iudiciis, quæ facilè eueniret vnum pro alio proferendo, Valcoſis *in Rub. hic* §.3.*n.*6.

Nec obſtat Textus *in cap. ſi quis cum Clerico*, 3
ibi, *ſententia ab ipſo ſine ſcriptis feratur* 11. *quæſtion.* 1. quia ſpecialiter procedit in Epiſcopo, qui eſt perſona illuſtris cui circa proferendas ſententias à Iure fauor conceditur, Iuxta Textum *in l.* 2. verſic. *ſed nec, Cod. de ſent.* ea breuic. aduertit, Bellam. *num.*4. *in c.* Albericus 43. *de teſtibus.*

Nec etiam Textus, *in dicto cap. Albericus*, 4
dum ſupponere videtur ſententiam non fuiſſe prolatam in ſcriptis, quia reſpondent Doctores, *ibi*, non agi vtrum ſententia cum ſcriptis ſit proferenda, ſed ſuppoſito (quando ſunt termini habiles) quod in ſcriptis profertur illius publicatio, redigenda ſit in actis per Notarium publicum, quæ reductio facienda eſt, ad hoc vt ex ea actis Iudicialibus publicam fidem faciat, vti colligitur ex verbis, ibi, *redacta non fuit*, quibus non ſignificat in ſcriptis redactam non fuiſſe, & prolatam, ſed licet in illis prolata eſſet in actis ſcriptis per notarium, non tamen fuiſſe redactam ad faciendum prædictum effectum, Iuxta Textum *in dict. c. quoniam contra falſam de probat.*

Quare ampliatur prædicta concluſio, vt ha- 5
beat locum in ſententia interlocutoria habente vim definitiuæ: ſic Petrus Barboſa *in dicta l. ſi debitor, num.* 139. *ff. de Iudiciis*, Alex. Trentacinch. *variar. reſolut. lib.* 2. *tit. de ſententia, reſolut.* 2. *à num.* 2. vbi *à num.* 4. ſubdit quod hæc ſolemnitas in cauſa graui, & ponderoſa à partibus remitti non poteſt, ſecus in cauſa vilis, & modici momenti, ob idque Iaſon *in dicto* §. *curare inſt. de actionibus*, plures poſuit caſus in quibus in ſcriptis à Iudice ſententiam proferri neceſſe non eſt, qui referuntur à Gloſſa verbo *illuſtriam, in cap. fin hoc tit. lib.*6 *& à lege* 3. *tit.* 21. *p.* 3. vbi notat Gregorius Lopez, & articulum hunc plura adducens tractat, Menochius *lib.* 1. *quæſtion.* 6. *per totam*, Valenſis *hic in* §. 3. *num.* 6. *ex Authentica niſi breuis, C. de ſent. ex breuiculo recitand*, & in cauſa Matrimonij fauore eius, & liberorum.

Vnde dubium eſſe poteſt, nunquid præciſe 6
ſententia interlocutoria, debeat à Iudice in ſcriptis pronunciari, & reſpondetur negatiuè, quia etſi reuera hæc vera ſententia ſit, tamen ex deciſione Textus *in dicto cap. fin. hoc tit. lib.*6. in verbis, ibi, *etſi ſententia diffinitiua*, patet, *ibi* Ius ſpeciale decerni reſpectu ſententiæ diffinitiuæ, quo fit, vt quantumcumque ſcriptura deſideretur in appellatione, quæ interponitur ab interlocutoria ſententia, vt probat Textus *in cap.* 1. *de appellation.* & reſoluit Nauarrus *in cap. cum contingat. cauſa* 6. *nullit. de reſcriptis:* tamen nullo modo in illis prolatione deſiderari ſcripturam dicendum eſt, vt in ſpecie tradit, Gloſſa *in dicto cap. quoniam contra de probation.* verbo, *interlocutiones*. Gloſſa *in dicto cap. fin. hoc tit. in* 6. verbo, *diffinitiua*. Franchis *num.* 4. Anchbarranus *in princ.* & alij, ibi, Gloſſa *in l.* 2. *ff. de appellationibus*, poſt alius Iaſon *in*

in l. nequidquam de officio proconſulis, *à num.* 58.
7 Nec reſtagitur Textus *in dicto cap. quoniam contra falſam*, nec quæ, *ibi* dixi, quia reſpoodeo, *ibi*, non conſtitui ipſam ſeotentiam in ſcriptis à Iudice proferendam, ſed à Notario, in actis ſcriptis eſſa redigendam per Textum, *ibi*, in verbn, *ſcribat*, de qua reductinne, *ibi*, Pootifex agit tantum ad prnbatinnem actus, non inquam, vt ſit præcisè neceſſarium: ſic Barboſa *in dicto cap. fin. hoc tit. num.* 4. *in fine*, id probans ex verbis, *dict. cap. quoniam*, ibi, *nec pro ipſius præſumatur proceſſu, niſi quatenus*, & ea ratione, quam, *ibi*, Textus reddit in principio.

8 Er vt plenins hnc iotelligas, adiunges quæſtionem, an ſcriptura in multis caſibus reqnitatur, & ad quos effectus de qua, *in dict. c. quoniam contra falſam de probationibus*, *q.* 4. verſic. *ad quintam*, *à n.* 16.

9 Ad quintam quæſtinnis partem, an vt Iudex
pronunciet ſenteotiam, debeat pro tribunali ſe-
dere, vt reſpondeam præmitto ex notatis, *ſu-
prà ſub quæſtion.* 1. & cum Bernardn *Regula* 679.
Socino *Reg.* 249. Azeuedo *in l.* 10. *num.* 74. *cum
ſequent. tit.* 17. *lib.* 4. *recopil.* qnod ſententia de-
bet legi per Iudicem illam pronunciantem, &
hodie nbſeruari tradunt Viulanus *tom.* 1. *comm.
oppinionum*, *lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 31. verſic. *vnde*,
pag. 245. Azeuedus *loco citato*, Menoch. *de ar-
bitrariis d. caſu* 60. & *conſ.* 45. *num.* 3. & *conſ.* 100.
numero 158. Gama *inſit. deciſ.* 57. *num.* 2. Bn-
naeos *comm. crim. p.* 1. verbn *ſententia*, *fol.* 152.
10 Gutierrez *pract. lib.* 1. 99. *num.* 4. † Sed ego de
hac praxi dubito in tribunalibus inferioribur, &
iam adduxi qualiter in Caocellaria procedat;
ſtylus ergo qui practicatur eſt, vt pronuncietur,
ſeu legatur à Notarin Iudice præſente.

11 Quo ſuppoſito iam ad difficultatem reſpon-
detur de Iure, vt poſt quam ſententia eſt ſcri-
pta, teneatur Iudex eam proferre ſedendn pro
Tribunali, vt *in Authentica illuſtribus*, verſic.
ſancimus collat. 5. & *in Authentica de Iudicibus*,
§. *debebunt collatione* 6. docent Glnſſa verbn, *re-
citabit*, *in l.* 1. *Cod. de ſent. ex periculo recitan-
dis*, cum aliis Iuribus adductis ab Speculatore,
in tit. de ſententia, §. *Iuxta*, *num.* 10. & à Gloſ-
ſa magiſtra, verbo, *ſedendo*, *in cap. fin. hoc tit.
lib.* 6. ſic diſpoſitum videtur per Textum *in l.* 2.
tit. 13. *lib.* 2. *fori*, ſub his verbis, ibi, *y el Al-
calde eſtando aſentado de el Iuyio, o no eſtando en-
pie leuantodo, e por ſi miſmo de el Iuyio y no por
otro*, ob idque dicunt Doctores ſeotentiam eſſe
proferendam à Iudice ſedente prn Tribuoali, &
ab eo recitandam, alias oullius eſſe momenti
docent Doctores per Textum *in dicto cap. fin. hoc
tit. lib.* 6. Baldns *in dicta l.* 1. *num.* 5 *Cod. de ſen-
tent. ex breui loco recitand.* Vantius *de nullis. tit de*
12 *nullitate ex defectu proceſſus*, *num* 84. † Ideoque
Eſdra cap. 8. legitur Eſdram in caſu ligneo ſte-
tiſſe, quem fecerat ad alloquendum, cuius au-
thoritatis meminit Menochius *de arbitrariis*,
lib. 1. *quaſtion.* 61. *num.* 2. vbi elegantiſſimè re-
fert huius rei rationes. Et ſic Baldus, & Docto-
res communiter, *in l. cum ſententiam*, *Cod. de
ſentent. & interlocutionibus*, Bartolus, Baldus,
idem Iaſon, & alij, Doctores, *in l. pen. per il-
lum Textum*, *ff. de Iuſtitia*, & *Iure*, dicunt ſole-
re apponi in ſententiis formam ſequentem, *nos
talis Iudex*, &c. & *ſedentes pro tribunali in tali lo-
co*, &c. ad demnnſtrandnm quod iſta ſolemnitas
formalis, &c. interuenit in ſententia: quare Ro-
driguez *de ordin. proceſſu*, *cap.* 12. *ſub num.* 41.
infert ex Textu *in l.* 11. *tit.* 22. *p.* 3. quod aliter ſen-
tentia lata valida non erit.

Vnda deducitur, quod vbicumque actus re- 13
quirit cauſæ cognitionem, ſit da ſubſtantia,
quod ſedente Iudice, & prnnunciante fiat, quia
talia à Iudice ſedendo, & non procedendo ex-
pediuntur, *l à procedente*, *Cod. de dilationibus*,
cap. induciæ, §. *a Iudice*, vbi expraſſe docet Gloſ-
ſa verbn, *ſed conſidente* 3. *quæſt.* 3. probat Tex-
tus *in l.* 1. §. *Dies*, *ff. quis ordo in bonorum poſſeſ-
ſionibus ſeruetur.* † Tamen Gloſſa, in verſic. *ſe-* 14
dendo, ibi, *quod ſi ita doleret, quod ſedere non poſ-
ſet*, *dicto cap fin. hoc tit. lib.* 6. excipit caſum,
nempe, vt licet per eam Gloſſam ſeotentiam la-
ta à non ſedenti pro tribunali ſit ipſo Iure nulla;
tamen ſi Iudex habeat tale impedimentum, aut
dolorem, quod ſedere non poſſit rectè renere
ait, quamuis non ſedeat: ſic Barboſa, *ibi*, *n.* 10.
Gonzalez *in reg.* 8. *Cancellariæ Gloſſa* 60. *à n.* 48.
vbi citat Bartol. *in l.* 1. *num.* 3. *Cod. de ſent. ex breui
cal. recit.*

Quare infero relatam ſententiam limitari in 15
cauſis ſommariis, & aliis breuioribus, quibus
ſummarie, & de plano proceditur, Iuxta caſus,
quns ſignanter retuli, *in cap. dilecti de Iudiciis*,
quaſtion. 16. & 17. tradit Gloſſa communiter à
Doctoribus recepta, verbo; *ſtatim*, per Textum
ibi, *in clem. ſæpe in fine de verb. ſignif.* & idem con-
firmat, *Textus in l. leuia*, *ff. de accuſation. l. nec
quidquam*, §. *de plano ff. de officio præſid.* cum aliis
adductis à Vantio *vbi ſupra num.* 84. quod veriſ-
ſimum dicit Menochius, *dicta quæſtion.* 61. *in fi-
ne.* † Qui *num.* 5. ait ideo Iudicem ſedere, cum 16
pronunciat vt, intelligat monetis, ſui eſſe ſeda-
re, & re omni diligentiſſime perpenſa ſenten-
tiam ferre debere, ob idqne antequam in Ius ſe
conferat, debere iſta conſiderare; quod autem
ad maieſtatis decorem ſedeat, neceſſitatis non
eſſe doceat; licet Maranta *de ordine Iudiciorum*
Iudicem qnandn fert ſententiam ſtare debere in
loco ſolito maiorum ſuorum, vbi ſui prædeceſ-
ſores ſoliti ſunt reddere Ius, alias ſententia non
valeret per Textum vbi Baldus, & Doctores,
in d. l. cum ſententiam, *Cod. de ſent. & interlocut.*

Alias inqnam rationes noſtræ concluſionis
tradiderunt Baldus *in l.* 1. *num.* 5. *Cod. de ſent.* 17
ex breui loco, Vantius *vbi ſupra*, *num.* 84. *circa
finem*, inter quas videlicet à lege requiri, vt ſe-
dendo Iudex pronunciet quia (teſte philnſnpho)
ſedendo, & quieſcendo animum effici pruden-
tiorum conſtat, cum ad extranea intellectum
non diſtrahat, & hinc D. Hieronimus *ſuper Da-
nielem*, *cap.* 8. ibi, *antiquus dierum ſedet*, inquit,
ſedens deſcribitur, vt maturitas ſententiæ ap-
ptnbetur, quem locum retulit Glnſſa *in d. c. fin.
hoc tit. lib.* 6.

Alia etiam fuit ratio eiuſdem Baldi, & Sali-
ceti *vbi ſuprà*, nempe Iudicem ad ſui maieſtatis 18
decorem, & Authoritatem conſeruandam ſede-
re oportere, *l. quiſquis in fine*, *Cod. de poſtulando*,
l. vltima, *Cod. de officio diuerſ. Iudicum*, *l. vltima*
verſic. *ſedendi*, vbi notat Glnſſa *Cod. vbi ſenato-
res*, *vel clariſſimi.* † Eleganter expendit An-
dreas Valenſis *hic num.* 3. & 4. vbi dicit quod ſi 19
ſtylus aliud induxerit, ita debeat practicari,
vbi, etiam ait quod poteſt Epiſcopus in quoli-
bet loco ſuæ Diœceſis ferre ſententiam, *cap. cum
Epiſcopus de offic. ordin. in* 6. item & per Vica-
rium,

rium, & quot ex conſenſu partium poreſt Iudex ferre ſententiam in loco non ſolito.

20 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia excommunicationis, ſeu cenſurarum ſcripturam requirat, & communiret Doctores per textum, *in cap.1. de ſentent. excommunic. lib 6.* docent in ſcriptis eſſe proferendam, & ratio ea eſſe videtur, quam adduxi in verſic. *ad primam*, de aliis ſententiis probant in terminis præter antiquos, quos refert Barboſa *in dicto cap.1. num.1.* & ſic ſpecialiter de ſententia excommunicationis tenent Sayros *de cenſur. lib.1. cap.15. à n.15.* Farinac. *in fragm. crim. p.1. littera E, num.15.* Riccius *collect.757.* Villalobos *in ſumma parte 1. tract.16. difficult 8.* Diana *p.5. tract.9. reſolut.73.* Suarez *de cenſ. diſput.3. ſect.13. n.4.* vbi dicit non prærequiri, vt illam Iudex pronuntiet per ſe ex ſcriptura: nam ſufficere ait, vt per alium illam notam faciat delinquenti, iuxta communem ſty-

21 lum, & practicam. † Nec obſtare dicit textum, *in dicto cap fin. de Sentent. & Re Iudicata, lib.6.* ſecundùm dicta *ſuprà* in dicto verſic. *ad primam*, quia reſpondent Suarez, & alij, iam conſuetudine receptum eſſe, vt non à Iudice, ſed ab alio miniſtro, veluti à Notario ſententia pronuntietur nomine Iudicis, & quia à regula generali excipitur Epiſcopus ratione ſuæ dignitatis, vt iam alibi in dicto verſic. *ad primam*, dixi *ex cap. cum Epiſcopus de officio ordinary lib.6.* Verum Vgolinus in aliis Iudicibus inferioribus dicit ſeruandum eſſe, vt ab eis pronuncietur: ſic *in Tabul 1. de cenſuris, cap.28. §.1.* & Villalobos *vbi ſuprà*, & alij, quod dicitur de ſententia excommunicationis; idem quoque admittunt in ſuſpenſione, & interdicto per verba Textus, *in d. cap 5. Sententia Excommunicat. lib 6.* ibi, *& hæc eadem in ſuſpenſionis, & interdicti ſententiis volumus obſeruari.*

22 Hæc tamen concluſio ſic de Iure procedit, vt qui ſententiam prædictam cenſurarum ſine ſcriptura pronuntiet, incurrat pœnam, de qua *in dicto cap.1.* etiamſi poſtea eam in ſcriptura redigat: ita Suarez *de cenſuris dicta diſput.3. ſect.13. num.2.* Bonacina *de ſuſpenſionibus omnibus in particulari, diſputat.3. quæſt.5. punct.1. §.2. num 2.*

23 Riccius, & Farinac *vbi ſuprà*. † Qui tamen limitant, primo, vt non habeat locum in Prælato regulari, ſed qualiter hoc ſit dico *infrà* in ver-

24 ſic. *notandum*. † Item ſecundo, vt in eam pœnam non incurrant Epiſcopi, eo quod *in dicto cap.1. de ſent. excomm. lib.6.* non fiat de eis mentio expreſſa, iuxta textum, *in cap. quia periculoſum eodem tit. lib.6.* Thoming. *in deciſ.23. part.2.*

25 † Tertiò vt nec etiam locum habeat pœna præfata, quando copia Notarij, vel alia neceſſaria ad ſcribendum haberi non poteſt, Balbus *in*

26 *deciſ.29.* † Quartò, quando excommunicatio fertur à Prælato, non tanquam Iudice, ſed tanquam parte pro defenſione iurium, Canalcanus *in deciſ.38.* Fiuiz *p.2.* quam commendat, vt reportes Riccius *ſuprà* ad doctrinam Innocentij

27 *in cap. venerabile de cenſibus*. † Quintò, vt pariter locum non habeat pœna illius textus, quando excommunicatio fertur per ſtatutum ſic Lapus *allegatione 173.* vbi dicit ita deciſum, ſed an verum ſit dico infrà *notandum*, verſic. *verum*.

28 † Sextò adjungo vt in foro pœnitentiali Sententia Excommunicationis non proferatur in ſcriptis, eo quod ſit Iudicium ſecretum inter confeſſarium, & pœnitentem.

Sed aduertes quod ſcriptura per requiſita ad 29
ſententiam cenſurarum, non prærequiritur Authentica, & publica manu Notarij conſcripta; Suarez *vbi ſuprà d. ſect.13. num 3. diſput.3.* Sayr. *dicto cap 13. num 5.* Coſta *num.15* & Barboſa *num.3. in dicto cap.1. de Sentem. Excommunicat.*
lib 6. † Iterum aduertes quod excommunica- 30
tionis, ſeu cenſuræ cauſa, eſt exprimenda in ſententia: ſic docent Sayrus *d cap.13. n 6. & 7.* Farinac. *in fragm. crim. p.1. dicta littera E, n 13.* Bonacinæ *dicto §.2. n.7.* vbi *n.8.* ampliat, non ſolùm quando cenſura fertur in ſpecie contra certam perſonam, verùm etiam, quando fertur in genere, non expreſſa certa perſona; & *n.10.* tenet requiri expreſſionem cauſæ: ita etiam Villalobos *dicta dif.8. num 5.* vbi dicit hoc eſſe ſpeciale, eo quod cenſura ſit medicinalis, ad hoc, vt conſtet Reo de cauſa, vt facilius reſipiſcat; Item & vt Iudex attentius aduertat qualiter cenſuram proferat; quam expreſſionem in aliis ſententiis non requiri iam *ſupra* dixi, & qua ratione docent Doctores, *in dicto cap.1.* per verba ibi, *& cauſam excommunicationis expreſſè conſcribat.*

Item aduertendum eſt quod Sententia Ex- 31
communicationis, ſeu alterios cenſuræ, quæ ſine ſcriptis pronuntiatur, eſt valida nihilominus, vt colligitur ex illo textu, dum dicit vt Iudex eam debeat relaxare argumento eorum, quæ adduxi, *in cap.1. & alibi illo titulo de Iureiurando*, quod ſupponit validam eſſe: docent expreſſe Villalobos *vbi ſuprà dicta difficult.8.n.3.* & alij iam relati; imò, & Bonacina *ſuprà dicto §.2. num 51.* tenet validam eſſe cenſuram ſine
ſcriptura, aut ſine expreſſione cauſæ. † Imò 32
quod excommunicatio liget, etiamſi falſa ſit cauſa in ea expreſſa probant Doctores per verba Gloſſæ *in dicto cap.1. de Sentent. Excommunicat. lib.6.* in verſic. *propterquam*, ibi, *& licet falſa ſit cauſa, ligat tamen excommunicatio:* ſic Couarr. *in cap. alma mater, p.1. § 11. num.24.* Conr. *in q. lib.1. quæſt.13.* Clarus *§ fin. 77. n.35.* Ricciolus *de Iure perſonar. lib.4. cap 1. n 8.* vbi declarat procedere, dummodo Iudex intelligat cauſæ falſitatem, & hoc non obſtante, proferat excommunicationem; ſecus ſi credebat veram cauſam eam, quæ erat falſa, & ſi ſciuiſſet, non fuiſſet excommunicaturus, quia excommunicatio ſumit etiam vires ab intentione excommunicationis.

Notandum eſt non leue dubium eſſe, vt 33
dictum de ſcriptura requiſita ad cenſuras; ſic etiam intelligatur reſpectu Prælati Regularis proferentis cenſuras in ſubditos ſuos, in quo puncto triplicem reperio opinionem, vnam negatiuam; eo quod ſit durum Prælatis Regularibus illum ordinem ſeruare, cum ſæpè cenſuras ferre debeant: ſic refert Bonacina *de cenſ. diſputat.1. quæſt.2. punct.9. num.2.* vbi citat Sayrum, & Enriquez. Secunda opinio affirmat ex dictis *ſuprà*, per textum, *in dicto cap.1 de Sentent. Excommunicat. lib.6.* qui abſolutè loquitur; & quia non adeſt ratio ſufficiens, propter quam ſint excipiendi religioſi, qui non debent temerè, & ex leui cauſa graues cenſuras ferre; & ſic Prælati ſola voce abſque ſcriptis excommunicantes ſuſpenduntur, vti tenent Frater Emanuel Rodriguez *quæſt. regular. tom.1. quæſt.20. num.14.* Sanchez *de Matrimonio, lib.3. diſputat.2. num.5.* Marcus Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſiaſt. quæſt.739.*

Digitized by Google

*quæſt.*739. vbi ait procedere ſi non proferat ore,
ſed facit legi per Notarium ipſo præſente, de
quo etiam Nauarrus *conſ.* 1. *de ſent. excomm.* Sin-
phanus à Coſta *in d. cap.* 1. *de ſententia excommu-
nicat. lib.* 6. *num.* 6. Vgolinus *lib.* 1. *de cenſur. c.* 13.
n. 3. per Textum illum, verſic *ſi quis autem.*
34 Ego autem in hoc dubio exiſtimo reſponden-
dum ſubdiſtinctione, nempe vt ſi prælati regu-
lares proferunt cenſuras, ſine ſcriptura, & per
modum ſtatuti: tunc eos incurrere pœnam, *d.
cap.* 1. *de ſent. excomm. lib.* 6. ita frater Emanuel
Rodriguez *tom.* 2. *quæſt.* 3. *art.* 3. Portel *de dubiis,
regular.* verbo, *excommunicare*, *num.* 1. Villalo-
bos *p.* 1. *d. dificult.* 8. *num.* 5. eo quod ad hoc nul-
lum eſt priuilegium ſicut adeſt illud Leonis 10.
quod refertur in compendio, verbo *excommuni-
catio*, per illa verba *conceſſit quod prælati ordinis
minorum regularis obſeruantia, cum aliquem fratem,
propter apoſtaſiam, vel aliam cauſam excommuni-
cant in capitulo fratrum aut in communitate non te-
neantur proferre ſententiam in ſcriptis, pro vt in Iu-
re ſub pœna ſuſpenſionis percipitur proferentibus*: ſe-
quitur Diana *d. p.* 5. *tract.* 9. *reſol.* 73. vbi dicit
illam eſſe cenſuram per modum ſtatuti, vel or-
dinationis, quæ ponitur omnibus fratribus pro-
35 uinciæ, & permanenter. † Et addit quod Leo
Pontifex excuſans prælatos excommunicantes
abſque ſcriptis, solùm loquitur de excommu-
nicatione ab homine, & contra particularem; &
hoc pacto exiſtimo verum eſſe quod dicunt Bar-
boſa *in d. cap.* 1. *de ſent. excommunicat. lib* 6 *num* 5.
in fine. Suarez *de cenſur. tom.* 5. *diſput.* 3. *ſect.* 13. *n.* 4.
Bonacina *in d.* §. 2. *num.* 5. quatenus existimant
probabilius eſſe, vt non ſit neceſſarium, quod
Iudex per ſeipſum excõmunicationem proferat.
36 Verum ſi Guardianus pro ſuo triennio dicat
ſub excommunicatione, ne ſui ſubditi talem do-
mum ingrediantur, vel quid ſimile, ſi hoc faciat
ſine ſcriptis incurret, quia illa non eſt ab homi-
ne, nec contra aliquem particularem fratrem,
taliter vt etſi non ſit ſtatutum eſt ad minus ordi-
natio ita Diana *vbi ſupra*, *d. reſol.* 73. *circa finem*,
vbi ait per inaduertentiam, ignorantiam, ſeu
conſuetudinem præſcriptam excuſari illum præ-
latum: ſic ſine ſcriptis excommunicationem pro-
ferentem. Et ſecundùm hunc dicendi modum, de-
bet intelligi Lapi allegatio, quam retuli, in verſic.
hoc tamen ſub verſic. *quinto.*
37 Ad quartam quæſtionis partem, an gratiæ, &
priuilegia ſcripturam requirant, vt plenius agas
quæ adduxi, *in cap.* 3. *de fide inſtrument.* vbi egi de
reſcriptis.
38 Nunc verò tota hæc difficultas pendet ab in-
tellectu verborum, *l.* 7. *tit.* 1. *lib.* 6. *recop.* dum di-
cit, *mandamos que para probar los que pretenden ſer
exemptos por caualleros armados, y declarados por
tales caualleros armados, no baſte que tengan ſola-
mente teſtimonio de la caualleria, ſi no que mueſtren
realmente el priuilegio que tuuieren de ello*; per quæ
verba videtur dicendum, quod cum prædicta
lex requirat actualem præſentationem priuilegij
ad probationem ipſius; inde ſequi ad valorem
ipſius ſufficere, vt ſit facta gratia ore Principis;
ita vt ex tunc dicatur firmum, validum, ac per-
fectum priuilegium, quod probant, *leges regia* 6.
7. 8. & 9. *hoc tit.* 28. *p.* 3. ibi, *eporque eſto ſea firme
39 e non venga en dudadile eſta carta*, &c. † Sic in
terminis Baldus *in l. ſi qua per calumniam, Cod. de
Epiſcop. & Clericis*, vbi docet, vt eo ipſo quod
Princeps facit gratiam ſimplici verbo, ſtatim gra-
tia eſt perfecta, antequam litteræ expediantur,
quamuis probatio eius non fieri poſſit per te-
ſtes, ſed per ipſas litteras, non abſolutas, at-
que expeditas; hæc eſt communis ſententia ſe-
cundùm plures relatos ab excelſo, *conſilio* 16. *n.* 6.
Molina *de primogeniis, lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 55. Petrus
Surdus *conſ.* 109. *num* 6. *volum.* 1. imo Rebuffus
loquens de gratia Papæ, per verbum, *fiat*, ait vt
ſtatim ſit perfecta: ita in praxi beneficiorum,
in 2. *p. ſignatura*, *num.* 15. late Gomezius *in regu-
la de non Iudic. quæſt.* 1. conſtat enim vt ſolo ver-
bo Principis, gratia perficiatur: hanc partem
probant exempla relata à Ioanne Gutier. *pract.
lib.* 4. *cap.* 9. Videndus *à num.* 1. † Vbi *à num.* 7. 40
dicit verius videri vt ſit neceſſaria expeditio lit-
terarum, per quam datur forma, & perfectio
gratiæ, quæ ante eam dicitur informis; atque
imperfecta, vt voluerunt Domini de Rota *de-
ciſ.* 458. *num* 5. *in antiq*, & *deciſ.* 20. *num.* 5. de
conceſſione præbendæ: latiſſime Gomez. *in d.
regula de non Iud. Iuxta formam*, *quæſt.* 1. *à num.* 2.
& ſic videtur deſumi ex conſtitutione Iulij 3. edi-
ta anno 1553. Maij 21. quam refert Flamin. Pari-
ſiens *de reſignatione beneficior. p.* 1. *quæſt.* 12. *num.* 18.
pag. 59 nempe quod gratia dicitur informis litte-
ris non expeditis.
Sed alij diſtinctione vtuntur, nempe vt tunc 41
demum per verbum, *fiat*, Principis ipſa gratia
perfecta, & confirmata ſit, quando ipſa gratia
amplius, quam Principis conceſſionem requirit;
ſecus verò, quando gratia alicui confertur, vt
aliquid facere poſſit; nam tunc non poterit il-
lud facere, ante ipſarum litterarum expeditio-
nem, quamuis gratia ab initio obtineat effe-
ctum ſic opinatur, reconciliat, & reſumit Bal-
dus *in l. falſus*, *num.* 21. *Cod. de furtis*, omnia,
quæ in hoc puncto ſcripta ſunt ſequitur pluri-
mos citans Molina *d. lib.* 2. *cap* 7. *à num* 57. Anto-
nedus *in d. l.* 7. *à num.* 1. ex quibus idem dicit
procedere Gutierrez *d. quæſt.* 9. *lib.* 4. *pract. n.* 9.
in facultate ad inſtituendum maioratum; ſic pro-
bans ex multis.
Ex his enim infero vt quis vtatur ſua gratia 42
à Principe facta, quod teneatur præſentare ori-
ginaliter ſcripturam ipſius gratiæ, ſeu priuilegij
ita vt non ſufficiat ipſius teſtimonium: ſic ex-
preſsè decidit, *d. l.* 7. *tit.* 1. *lib.* 6 *recopil.* & ratio
eſt quia priuilegij tenor, eſt attendends, & ob-
ſeruandus, vt *in cap. porro*, cum vulgatis *de pri-
uilegiis*; alias enim mille fraudes fierent. † Et 43
quia ſcriptura faciens mentionem alterius, non
probat illam, niſi originaliter producatur, Tex-
tus *in Auth. ſi quis in aliquo documento cum ma-
teria*, *Cod. de edendo*, & probatur ex Textu *in l.
probatorias*, *Cod. de diuerſ. offic. & apparitor*; *In-
dic. lib.* 12. & in terminis, idem probat ex qua-
dam Regia ſchedula Otalora *de nobilit.* 4 *p. cap.* 2.
num 5. Didicut Perez *in l.* 24. in Gloſſa *y aſenta-
dos en nueſtros libros. tit.* 4 *lib.* 4. *ordinam. col.* 1458.
& licet id non audeat affirmare: tenet tamen
idem Gutiertez *in d. quæſt.* 9. *num fin.* per di-
ctam, *leg* 7. *recopil.* † Et hæc confirmantur ex 44
determinatione, *extrauagantis iniuncta* 1. *de ele-
ctione*, inter communes; & ex alia Pontificis,
in cap. qualiter de electione, vbi nullus proui-
ſus Apoſtolicus, ſiue ad Epiſcopatum, ſiue
ad alia beneficia, queit ſe ingerere in ad-
miniſtratione litteris, nondum expeditis, &
oſtenſis. † Et ita de facto anno 1639. 45
cum eſſem Canonicus Doctoralis Aſturic.
Eccleſiæ

Ecclefiæ acerrimè defendi, vt nollo modo D. D. Didacus de Saleedo, & Beaneos Epiſcopus electus ad illam Eccleſiam admitteretur ſola ſchedula regia, eum teſtimonio gratiæ factæ, & litterarum expeditarum; nam etſi illa ſchedula multis comminaretur pœnis, portigendo ad temporalitates, ſi tanquam Guberoatorem, etſi non, vt Epiſcopum Eccleſia illum, non admitteret: tamen meis allegationibus tenuit eum admittere, quouſque litteras originales ſuæ gratiæ capitulo præſentauit; en vbi noo ſolùm gratia requirit, vt fiat, ſed quod eius litteræ expediantur; imò & quod præſenteotur, ita exigente Iure, ex quibus jacta diſtinctio ſupra ſatis probatur. Videbis quæ ooro *ſuprà de elect. cap. 6. 9. & 15.*

46 Pro complemento huius Rubricæ plora poſſent adjūgi de præparatione Iudicis ad iudicandum, vt ſcilicet excutiat manus à muneribus, de quo latè, *in cap. cum ab omni, de vita, & honeſtate Clericor.* & an peccet ſi pecunia mediante citius. Iudicet Diana *p. 3. tract. 5. M. 1. reſol. 45.* & Iudicium temerarium quale peccatum ſit Trullenq. *in opere morali, lib. 8. cap. 1. dubio s.* de quo iam dixi, *ſub tit. de præſumpt.* item & poſſent adjungi plura de nullitate ſententiæ; interim ad quæſtiones Gutriertez *practic. cap. 95. lib. 1. q. 96. & q. 105.* Riccius *collect. deciſ. 747. 851. 1472. 1480.* De exceptione Rei Iudicatæ nonnulla *ſuprà in tit. de exception.* alia adducunt Ioaones Baptiſta, Banagel. Andreas Valenſis *ſub §. 3.* & alij in Rubrica huius tituli, de qoorum multis, *infrà ſub Rubro dico.* & de ſententia lata ſub conditione *infrà in cap. 1.*

QVÆSTIO V.

An ſententia obſcurè prolata ob periculum peremptionis inſtantia ſit nulla, ſi ad inſtantiam impediti, iuſto impedimento fuerit prolata: Et an declaratoria ſententia obſcura poſt menſes duos lata, nulla dici poßit, tanquam extra inſtantiam: Et an ſit nulla ſententia, ſi ſucceßiuè, & paulò antè pronunciata fuerit ſuper exceptione, & reſeruata in fine cauſa, & ſuper meritis?

SVMMARIVM

1 *Inſtantia diuerſis de cauſis poteſt retardari, quæ non currit, ſi impediatur Iudicis facto publico, vt n. 2.*

3 *Inſtantia, quæ non perimitur reſpectu vnius ex litigantibus impediti Iudicis facto, nec reſpectu alterius.*

4 *Inſtantia curſus ſuſpenditur, ſtante articulo præiudiciali, vel ſi de mandato procuratoris diſſeratur, vt n. 5.*

6 *Inſtantia non currit, dum pendet terminus probatorius vltra mare, aut apud Indos.*

7 *Sententia, vt valeat debet eſſe ſine obſcuritate.*

8 *Sententia validitas in dubio præſumitur; & ſic pronuntianda, ne actus pereat.*

9 *Declaratio ſententia obſcura in quo tempore, & ſuper quibus articulis, n. 10. & 12.*

11 *Declaratio ſententia obſcura debet fieri à Iudice, qui tulit ſententiam, non ab alio.*

12 *Inſtantia non perit intra tempus, quod habet Iudex ad declarandam ſententiam ſuam obſcuram.*

13 *Probibitum ad tempus cenſetur, & poſt tempus.*

14 *Sententia lata extra tempus aſſignatum à Iudice, valet ſi dictus terminus præfigatur Iudici ſub pœna, non ſi inſtantia, & n. 15. & quare, n. 16. & 17.*

15 *Statuta duo referuntur Bononia, & Florentia de tempore aſſignato ad ſententiandum, aut finiendam inſtantiam.*

16 *Actus à lege, vel ſtatuto prohibitus cum pœna, nullus eſt, niſi lex annullet vltra.*

17 *Iudex pronuntians extra tempus ſibi aſſignatum ſub pœna, ſolum incurrit in illam.*

18 *Sententia lata extra tempus aſſignatum à lege, vel à ſtatuto ſine pœna nulla eſt, & quare? Et quid quando verba negatiuè diriguntur Iudici, & non cauſæ, n. 19.*

20 *Tempus aſſignatum ad litem finiendam, in dubio cenſetur datum inſtantia, & cauſa, non Iudici, & quibus verbis intelligatur iſtis, & non Iudici præſtitum, n. 21.*

22 *Sententia ſuper principali nulla dicetur, ſi ſuper incidentibus Iudex impeditus pronuntiare, omiſerit, num. 23. 24. & num. 28. & 29. contra n. 25*

24 *Exceptio in promptu probata ante litis ingreſſum, eſt terminanda; ſic vt non ſit reſeruanda in fine cauſa; præcipuè ſi pars petierit, vt pronuntietur.*

25 *Pronuntiari ſimul, & ſemel ſuper exceptione reſeruata, & meritorum cauſa, vbi quid de conſtitutione Bononia, num. 26. & quare ſic practicetur, vt n. 2.*

28 *Reſeruatio exceptionis pronuntianda ad merita proceſſus, ſi exceptio fuerit præiudicialis.*

29 *Appellatio admittitur à Iudice nolente pronuntiare ſuper exceptionibus, reſeruatis præiudicialibus ſcilicet.*

ADjectis ad primam difficultatis partem, quæ de inſtaotiæ peremptione latè dixi, *in cap. Venerabilis 20. de Iudiciis*, aliquid etiam de inſtantia, *in cap. quia verſ. 11. eodem, q. 7. & 8.* & *in cap. penult. de foro comp. q. 18.* & quæ dixi hic, *in Rub. ſub quæſt. 3.* vbi vt clata ſit ſententia, quibus verbis ſit proferenda, & quid delata ſub conditione ad fauorem alicuius, *ibi in fine*, & *in cap. 1. eodem, q. 4.* & diſcordent inter ſe DD. in modo explanandi, dicentes quidam ob periculum inſtantiæ finiendæ licere obſcuram ſeotentiam, etſi alij negent. Ego breuius agendo, & conſiderans diuerſis de cauſis poſſe inſtantiam retardari in Iure cognitis; ſic vt interim ſuſpendi potius, quam finiri dicatur tempus inſtaotiæ. 1

Ideo reſpondeo, vt ſi facto Iudicis iuſto, ac legitima cauſa præcedente, cootingat cauſam minimè proſequi poſſe, inſtantiam tunc ipſo Iure non currere, vt firmarunt Abbas *in cap. venerabilis, n. 10.* Maranta *de ordine Iudicior. p. 5.* Aſinius *in praxi, §. 2. cap. 12. n. 29.* Mura *ſuper conſuet. Panorm. cap. 16. n. 9.* Ponte *conſ. 142. num 7. lib. 2.* Cumia *ritu 137. n. 64.* & addunt Craueta *conſ. 230. n. 3.* & alij relati ab Amato *reſolut. 60. n. 11. & 11.* ex notorio impedimento Iudicis, vel per acta publica nullam deſiderari proteſtationem. † Qui *ſub n. 10. in fine*, firmat ambabus partibus ius eſſe quæſitum, ne dicatur inſtantiam 2 3

tiam perire; & ſic deſiderari ſententiam claram, taliter, vt ſi illa obſcura nulla redderetur funditus periculo deficiente peremptionis ipſius. Vnde euenit quod ſi Iudex ſæcularis ab Eccleſiaſtico, vel à ſuperiore, ſit inhibitus, inſtantia non currat; quamuis impedimentum ſit facto Iudicis iuxta terminos, *cap. tuam de ordine cognit.* Abbas *in dicto cap. venerabilis*, *n.*10. Marania *in praxi*, *p.*5. *n.*39. Corſetus *lib.*2. *q.*5. *num.*2. ante verſic. *ſed hæc conſideratio*, Aſinius *in praxi*, §.2. *cap.*11. *n* 3. & 4. Afflictis *in conſtit. hac leg. n.*35. Trentacinq. *Variar. reſol. lib.*2. *de Iud. reſ.*4. *n* 27. verſic. *in* 4. *caſu*, Carpan. *ſuper ſtatut. Mediol. cap.*21. *n.*71. *volum.*1.

4 Et idem dicendum eſt ſi articulus præiudicialis penderet de eo, diſceptandum eſſet iuxta terminos *dicti cap. tuam*, vbi dixi, & exemplificaui latè, quia tunc interim inſtantiæ curſus ſuſpenditur, veluti emergente articulo audientiæ, attentatorum, peremptionis, inſtantiæ, nullitatis, deſertionis, incompetentiæ, Iudicis admiſſionis, appellationis, vel de compromittendo vigore ſtatuti, vel quod teſtes producantur, vel non, vel ſimili ex *l. petenda*, vbi Bartol. declarat, *C. de temporib. in integr. reſtit. l. intra vtile*, *ff. de minor*, Cumia *ritu* 88. *n.*63. & 65. Capic *deciſ.*11. *à n.*10. Muta *ritu* 171. *n.*28. Scaccia *de appellat lib.*3. *c.*2. *q.*15. *à n.*82. Gratian. *diſcept. forenſ.*61. *num.*3. Bradeto *de appellat. p.*2. *à col.*157. Tuſch. *concluſ.*207. & 208. *littera L*, *volum* 4.

5 Et eodem modo inſtantiam ſuſpendi, eiuſque curſum ceſſare, ſi de mandato Procuratoris diſceptatur, ſeu de perſonæ legitimatione, vt docent in terminis Bald. *in l. contra maiores col. fin. C. de inofficioſo teſtam.* & *in l. poſt edictum*, §. *circumducto*, *ff. de Iudic.* Iaſon *in l. properandum*, *n* 6. *Cod de Iudic.* Cotta *in memorabil.* verb. *inſtantia de Syndicatu*, *n.*72. Vibius *comm opin.* verbo *Iudex non poteſt*, *n.*10. Aſinius *in praxi*, §.2. *cap.*11. *n.*3. Muta *ſuper conſuet. Panorm. cap* 12. *n.*10

6 Vel ſi pendeat terminus probatorius vltra mare iuxta ritus, aut Legum Regiarum diſpoſitionem ad teſtium examen, extra Regnum exiſtentium, vel in longinquis partibus, veluti apud Indos agentes in remotioribus per illa, quæ dixi, *ſub cap.*1 *de dilation. q.*8. vbi egi de termino latiori aſſignandum ad probandum vltra mare Legibus noſtræ Caſtellæ aſſignato, & in terminis Abbas *in dicto cap. venerabilis*, *n.*10. *de Iudic.*, Guttierrez *de Iuram. confirm p.*3. *cap.*4 *n.*14. Muta *d. ritu* 171. *à n.*22. Scipio Rouit. *ſuper pragmat. Regni Neapol. in tit. de ordine Iudicior. pragm.*7. *n.*36. Carpan. *ſuper ſtatut. Mediol. cap.*21. *n.*75. & 76. *vol.*1. Aſinius *in praxi d.* §.2. *cap.*12. *n.*15. *in fine*, & *n.*26. Ioan. de Amico *conſ.*5. *n.*10. Pinan *cap.*6. *n.*87. *in fine*, verſic. *ſecunda limitatio*, Trentacinq. *Variar. reſol d. lib.*2. *reſolut* 4. *n.*27. verſic. *prima eſt*, Scaccia *de iudicijs. d. lib.*2. *cap* 3. *n.*101. & 102. & *de appell. lib.*3. *cap.*2. *q.*15 *ſub n.*291. *fol.*368. Amato alios plures referens, *d. reſol.*60. *n.*8. & 10.

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, an declaratoria ſententiæ obſcuræ poſt menſes duos lata, nulla dici poſſit; tanquam extra inſtantiam? Et præmiſſis quæ notaui *hic à num.*1. & quod ſententia obſcure lata eſt nulla, cum debeat continere claram condemnationem, vel abſolutionem controuerſiæ, vel ſaltem per æquipollens, vt præter adductos *ſuprà q.*3 & præter ordinarios per textum, *in leg. cum Iudex*, *Cod. de ſentent. & interlocut. omn.* & *leg. præſes eodem*, *leg. ait Prætor*, §.1. *leg. præſes*, *l. in ſumma*, *ff. de Re Iudic. l. non quemadmodum*, *ff. de Iudic.* §. *curare*, *inſtitut. de act.* Gloſſa *in l. diem proferre*, §. *ſi plures*, *ff de Arbitrar.* tenent Mynſinger. *cent.*5. *obſeruat.*100. *n.*2. Rebuff. *in tit. de reſtitut. in fine*, *tomo* 3. Corſetus *lib.*2. *q.*5. *in fine*, Cartarius *deciſ.*119. *n.*9. & 11. Giurba *deciſ.*37. *n* 1. Alphonſus Modicius *in ſuis dubitat. lib* 2 §. *Principum placita*, *dubit.*157. *n.*3. Mat. Anguiſ. *conſ.*275. *num.*9. Torniola *conſ.*92. *n.*13. Sola *ſuper conſt. Sabaudiæ*, *tit.*27. *de ſentent. gloſſa* 2. *n.*7. Muta *deciſ.*45. *n.*21. Muſcatell *in praxi ciuili*, *p.*7. Gloſſa *condemnanda*, *n* 34 35. & 39. cum infinitis aliis Amato legendus *reſ.*66. & *ibi à n.*7. Tuſchus *conſ.*108 *n.*78. & *concluſ.*132. *littera G*, *vol.*6. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*201. *n.*44. Scaccia *de appell. lib.*3. *cap.*2. *q* 4 *n.*10. Barboſa *in* 3. *p. Rubrica*, *ff. ſoluto matrim. n.*47. & Latius *in l. viro*, *atque vxori*, *n.*16. *ff. eodem*, *fol.*49. *vol.*2. Maſtrill. *deciſ.*241. *n* 71. *lib.*3. & alij communiter.

Item & quod ſententia in dubio debet eſſe valida, & ſic pronuntiandũ, ne actus pereat, & quia nullitas pœna eſt, Decian *conſ.*356. Berol. *conſ.*60. *lib.*2. *conſ.*1. *n.*25 26. 37. & 101. *lib.*3. Aldobrandin. *conſ.*17. *n.*13. Mandell. *conſ.*161. 262. 281. & 311. Hipolyt. Riminald. *conſ.*376. *n* 41. Lancellot. Gall. *conſ.*111. *n.*38. Rota Genuenſ. *deciſ.*164 *n.*18. Peruſ. *deciſ.*36. & alij communiter per textum, *in cap. in præſentia de renuntiat.* vbi aliquid dixi. 8

Et præmiſſo etiam quod declaratio ſententiæ obſcuræ debet fieri ſuper eiſdem actis, & ſcripturis præſentatis, quæ nec poſſunt de nouo præſentari poſt deciſam cauſam obſcurè, quomodolibet, nec ſuper eis ſententia declaratoria fundari, niſi pars intra tempus ſententiæ ſibi cœperit terminum vltra marinum ad probandum, iuxta ritus diſpoſitionem, vt iam hic notaui per dicta *ſuprà in cap.*1. *de dilat. q* 8. † Quia ſuper illis atteſtationibus poterit quoque dicta ſententia obſcura declarari, quæ intrant in cauſam, tanquam probationes factæ intra inſtantiam. † Et ita quod declaratio fiat ab eodem Iudice, qui protulit obſcuram, non à diuerſo, vt notant Muta *ſuper conſuetud. Panormit. cap.*3. *num* 65 Amato *reſolut.*66. *num* 34 & 35. qui etiam loquitur de primo caſu cum Anton. de Ballis *libro* 5. *ſuper comment. ad pragmat. de ſentent. obſcuris. n.*10. & 11. qui affert Baldum *in l. ſi Iudex*, *Cod de ſent. & interlocut.* & *conſ* 229 *lib.*1. Ruin. *conſil.*133. *n.*11. *lib.*5. Iaſon *in dicta l. ait Prætor*, §. *ſi Iudex*, *ff. de re Iudic. n.*19 vbi Ripa *num.*8. 9. & 17. Rota Romana apud Caſſador. *de appellat. deciſ.*9. *n.*10. 9 10 11

Quibus præhabitis, & omiſſis aliis non ſic aptis ad reſolutionem præſentis difficultatis breuiter reſpondebitur per principia ſequentia: nam cum de Iure communi, poſſit quandocumque ferri declaratoria ſententiæ obſcuræ intra inſtantiam triennij, quod Iudici præfigitur; ſic vt licet intra illud clarè non iudicet, ſed obſcurè, adhuc inſtantia non pereat, vt docet DD. & Socinus *in dicto cap. venerabilis de Iudic.* Bart & Iaſ. *in l. properandum*, *Cod de Iudic* Hipolyt. Riminald. *conſil* 376. *num.*43. Aſinius *in praxi*, §.2. *cap.*2. *n* 4. Carauitus *ritu* 245 *n.*6. Berol. *conſ.*213. *lib.*3. *n* 5. Vantius *de nullit. ex defectu iuriſd. ordin. n.*124 Paríſius 158. *n.*3. *lib.*4. Bero. *in cap. de cauſis*, *de offic deleg. n.*49. Trentacinq *Variar. reſ. lib* 2 *tit. de appellat. reſ.*5. *ſub n.*3. Cardin. Tuſch. *concl.*143. 12

littera S, tom. 7. num. 13. Scaccia de Iudiciis, lib. 2.
cap. 2. à num. 709. & de appell. lib. 3. cap. 2. quaſt. 14.
num. 288. & 353.
13 Et confirmatur, nam etſi permiſſum ad tem-
pus, cenſeatur poſt tempus probbitum; & ſic in
terminis dubij noſtri, quoties ſtatuto, aut prag-
matica aliquod tempus ſignatur ad declarandam
ſententiam vt v.g. intra bimeſtre, aliumve termino
eo quidem tranſacto, iam ceſſet facultas declara-
toriæ: argum. Textus in l ſtatu liberorum, § ſtichum,
ff. de leg. 3. l. 1. §. ſi mulier iuncto princ. ff. de liberis,
agnoſcend. Auth. hodie, Cod. de appell. dict. cap. de cau-
ſis, de officio deleg. l. vnic. §. 1. vbi Bald. ff. de legat. 3.
Paulus de Caſtro conſ. 184. num. 1. lib. 1. Crauetta
conſ. 425. num. 8. & 26. Surdus conſ. 8. num. 7. & 8.
conſ. 88. num. 7. & 8. conſ. 375 num. 10. & 11. & de-
ciſ. 75 à num. 1. & dec. 203. Decian. conſ. 34. num. 14.
lib. 3. Becc. conſ. 12. num. 7. & conſ. 32. num. 2. Zephal
conſ. 422. num. 4. Oſaſcus deciſ. 85. num. 13. Cardin.
Tuſch. concl. 143. littera, S. num. 44. vol. 7. Aſſinius in
praxi, §. 2. cap. 1. num. 45. Tyraq. de retract. conuent.
14 §. 1. Gloſſa 2. num. 44. † Nihilominus etiam eſt ve-
riſſima alia Iuris concluſio, quod ſententia lata
extra inſtantiam, vel terminum à ſtatoto præfixũ
Iudici ad deciſionem cauſæ, valida ſit; ſi dictus
terminus præfigatur Iudici ſub pœna à ſtatuto, vt
non inſtantiæ, quia tunc ſtatuti mens non eſt an-
nullare ſententiam poſt terminum præfixum Iu-
dici latam, & ſi Iudex incidat in pœnam: ſic do-
cent; ſecus ſi etiam inſtantiæ tempus aſſignaretur
per legem, aut ſtatutum, pragmaticamue, vt de
vtroque poſt antiquiores ordinarios, in l. properã-
dum, Cod. de Iudic. & in d. cap. de cauſis de officio de
leg. & d. cap. venerabilis 20. de Iudic. docent Vant.
de nullit. deffectu Iurid. ordin. num. 119. 120. & 123. &
ſequent. Catauir. ritu 245. num. 6. Beroi d. conſ. 101.
15 num 8. & conſ. 213 num. 3. & 15 lib. 3. † Qui loqui-
tur in ſtatuto Bononienſe ſtatuente terminum Iu-
dici duorum menſium ad expeditionem cauſæ,
Chathal. de ſyndicat. col. 6. fol. 3 Scaccia de ind. lib. 2.
cap. 2. num. 759. & 712. & de appell. lib. 3. c. 2. q. 15.
num. 288. 289. & 353. Afflict. in conſtitut. hac lege,
num. 3. Rubric. 39. lib. 1. Aſſinius in praxi Ciuili. §. 2.
cap. 2. vbi affert aliud ſtatutum duorum, menſium
Florentiæ, Cumia de ſyndicatu, cap. 17. num. 28.
Octau Corſet, lib. 3. quaſt. 5 num. 3. Cardinal. Tuſ-
chus concluſ. 143 littera, S, n. 12. 22. & 49 & con-
cluſ. 371. num. 10. vol. 7. Bardellon conſ. 171. num. 21
conſ. 200. num. 13. vol. 2. Muſcatel in praxi, p. 3. Gloſ-
ſa condenando, num 10. Trentacinq. variar reſ. lib. 2.
tit. de appel reſ. 3, ſub, num. 3. & per tot. vbi in fine, re-
fert bis deciſum in Curia Aquilana, & in M. R.
C. Vicariæ, Rota Genuæ deciſ. 13. num. 7. 8. & 9,
Sola ſuper conſtit. ſabaudia, p. 2. tit. de ſent. Gloſ-
ſa 1. num. 3. Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 21. num. 129.
vol. 1. Cauall. conſ. 152. n. 6. & 7. vol. 1. & conſ. 62.
n. 5. vol. 2. Carroc. de except. exception. 127. à num. 2.
Amato dict. reſ. 66. n. 21. cum multis alios referens
ab hac magis communi recepta, ſolum Ricardum
Malumbr. diſſentire, cuius determinationem re-
fert Ioan. Andr. in addit. ad Specular de offic. de leg.
§. reſtat. quid ſi ſtat. & in tit. de appel. §. nunc
breuiter.
16 Non enim actus à lege, vel ſtatuto prohibitus
etiam cum pœna, nullus eſt, niſi lex vlterius pro-
cedat actum annullando, l. fin. Cod. de ſentent. ex
breu. Calc recit. vbi notant Salicet. Iaſon in l. non
dubium, Cod de legib. num. 18. Abbas & Felin. poſt
Alios, in dict. cap. venerabilis de ind. Felin. in cap.
cum dilecti amplias. 10. verſiculo, eſt verum de
reſcript. Alexand. conſilio 24. lib. 6. & conſilio 24.
num. 2. lib. 4. Gratian. deciſion. 167. num. 16. Ca-
uall. conſ. 62. num. 5. volum. 2. Ponte conſ. 5.
num. 84. & conſ. 81. volum. 1. Surdus conſ. 360.
num. 46. lib. 3. Vant. de nullit. ex defectu iuriſd.
num. 12. Carroc. de exception. 127. num. 16 Aſ-
ſinius in praxi, §. 2. cap. x. num. 3. Menochius.
conſilio. 1193. num. 36. 37. & 38 vol. 11. Trenta-
cinq. variar reſol. lib. 1. tit. de legib. & conſtit. reſol. 1.
† Et ſic quoties pragmatica, ſtatum, aut lex diri- 17
guntur cum pœna Iudici, tunc reuera, etſi tem-
pus tranſeat, non inde ſententia prolata repute-
tur nulla, cum tantum Iudex ſic pronuncians
ſubiaceat pœnæ: ſic Bartol. in dict. l. properan-
dum, Cod. de ind. vbi Butrigar. Fulgoſ. Ale-
xand. Salicetus, & Abbas in dict. cap. venerabi-
lis de Ind. Beto in dict. cap. de cauſis, num. 48. de
offic. de leg. Vant. de nullit. ex defectu Iuriſdict. ord.
dict. num. 118. & 122. Aſſinius in praxi, §. 2.
cap. 1. num. 2. & cap. 2. num. 1. Carroſc. de except. dict.
exception. 127. num. 10. Cardinal Tuſch. concl. 571.
num. 24. litt. S, vol. 7. Scaccia de appel. lib. 3. c. 2. q. 15.
num. 359. fol. 379.
Tamen ſi ſine pœna verba ſtatuti, legia aut 18
pragmaticæ dirigantur qoandoque; ſi ſententia
poſt terminum feratur, nulla erit; quia tunc
tempos dicitur præfixum Iuriſdictioni, & in-
ſtantiæ, licet verba Iudici dirigantur, vel lata
extra terminum à ſtatuto pro cauſæ definitio-
ne traditum, etiam quod verba ſimpliciter Iu-
dici dirigantur: nam tunc etiam nulla redde-
retur, ſi id eſſet fauore Eccleſiæ, vel fauore
publico, vel quando tempus aſſignaretur Iu-
dici, eiuſque officio, & ſimul inſtantiæ. † Vel 19
quando verba ſtatuti negatiuè eidem Iudici di-
rigerentur, & non cauſæ, vel inſtantiæ, vt ſi
dixiſſet, quod Iudex non poſſet certo termi-
no decurſo, decidere, vel ſe intromittere,
vel cognoſcere, vel aut ſimilia verba negatiua,
& prohibitoria proferret; quamuis Iudici de-
tecta, nec procedet in delegato, ſiue Iudici
dirigantur verba, ſiue Iuriſdictioni cauſæ, vel
partibus, ſtatuto termino, intra quem cauſa
decideretur: nam tunc ſententia extra lata, erit
nulla, cum mandata Iuriſdictio lapſu temporis
expirauerit, per l. 2. §. ſi Iudex. ff. de ind. dict. cap.
in cauſ de offic deleg. & de arbitr. & eſt Textus, in
l. 1. C. de arbitr. & vtrobique DD. quos omnes ca-
ſus limitatos congerit Amato cum infinitis Le-
gend. d reſ 66. à n. 25.
Quod ſi ſit dubium, an tempus cenſeatur 20
præfixum inſtantiæ, & cauſæ, aut Iudici, di-
cendum eſt inſtantiæ, & cauſæ præfigi, non au-
tem Iudici ad effectum quidem, vt immortali-
tati litium obuietur, Iuxta Textum, in dicto c.
venerabilis de Iud. cap. finem litibus, vbi late di-
xi, de dolo, cap. 4. & 5. de appellat. vbi de fata-
libus, & præter antiquiores, & ordinarios, in
dicto cap. de cauſis, & in l. fin. Cod. vt infra cert.
tempus, Vantius de nullit. ex defectu iuriſdict. or-
din. ſub, num. 116. & 120. Intrigl. ſing. 84. num. 61.
lib. 5. Carroſc. de except. dict. except. 127. num. 9.
Trentacinq var. reſ. lib. 2. de iudic. reſ. 4. n. 43. Car-
pan ſuper ſtat. Mediolan. c. 21. n. 23. vol. 1. Corſet.
lib. 2. q 6. ſub n. 3. Aloiſius in praxi, § 2. cap. 3. à n. 3.
Rota Genuæ dec. 13. num 9. Scaccia de appel. lib. 3.
q. 15. n. 357.
Et ſic etiam dicetur tempus appoſitum inſtã- 21
tiæ, & cauſæ, quando per ſtatutum fuerit facta
mentio de cauſa, & inſtantia, & inde dicat, quæ
debeant

debeant terminari infra certum tempus, vel ſimpliciter, quod cauſa infra certum tempus expediri debeat vel quod poſt rantum tempus inſtantia cauſæ perempta cenſeatur, vel quod inſtantia cauſæ duret ſpatio duorum menſium, vel per ſimilia verba in rem, & cauſam, & non in perſonam Iudicis loquentia, vel delicta: ſic Bald. *in l.obſeruare, §.præferri, q.3. ff. de officio proconſulis, & in l fin. Cod. vt infra certum tempus*, Roinus *conſ.26. num.9. lib 4* Alex. *conſ 24. num. 2. lib.6.* Cotraſc. *de except. dict. except.* 127. *num.*8. Amato *dict. reſ.66. num* 30. Rota Genoæ *deciſ.*13. *n.*7 8. & 9. Trous Cauenſ. *ritu* 245. *num.*11. Anton. *de vall. lib.6. quæſt.* 2. *num.*8. Vant. *de nullitate ex defectu iuriſd. ordin. n.*119. Cardinal Thuſc. *concl* 571. *n.*13. *litt.S. vol* 7.

22 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſit nulla ſententia, ſi ſucceſſiuè, & paulo ante ſuper exceptione reſeruata in fine cauſæ, & ſuper meritis pronunciatum fuerit? Et quia quotidiana praxis obſeruat in omnibus tribunalibus in pluribus caſibus incidentibus in cauſam principalem, illos reſeruare ad merita cauſæ. Dubium quidam oone eſt, an non obſtante tali reſeruatione, valeant nihilominus Iudices prius de illis incidentibus, & ſi per viam, exceptionibus oppoſitis pronunciare. Et ſuppoſitis quæ dixi latè, *ſub cap. 1. de ordine cognit.* vbi de incidentibus, & emergentibus, quando prius, vel non pronunciandum, & dictis de præiudicialibus, ſub *dicto cap. tuam eodem*, iam ad præſens dubiom præbendum venit reſponſum.

23 In puncto, nunquid ſi poſt reſeruatum à Iudice, pronunciare ſimul cum lite principali, & ex officio, vel ad inſtantiam illam apponentis exigatur, vt antea pronunciet, ſi id faciat ſententia illa ſit nulla, & quod nulla videatur, ſi ſuper meritis pronunciaſſet Iudex ſtante dicta exceptione per reum appoſita, videatur eſſe de mente eius, *deciſ* 2. *lib.* 1. nam quemadmodum de ordine cognitionis eſſet prius, & diſtincte cum ſpatio temporis ad appellandum pronunciare ſuper exceptione reſeruata, & præiudiciali ad cauſam meritorum definitiue Iuxta notata, *in l.2. & per totum, Cod. de ordine cognit. & in l. C. de appell.* Baro *conſ.*16 *lib.*3 *num.*6. & DD. per Textum *in dicto cap. tuam de ordine, cognit.* quia multum intereſt, & refert; ac reo proponente exceptionem, expedit ita diſtincte ſuper articulo pronunciari, cum de emergente præiudiciali, & de negotio principali, ſimul tractari non poſſe videatur, quod eſſet confundere, & inordinare, ac complicare Iudicium, & proceſſum, quæ confuſio & inordinatio reparari nequit per appellationem à definitiua, ſicque poſſe appellari ab omni interlocutoria afferente grauamen; quod per appellationem à definitiua reparari valet, Beccius *conſ.*31. *num.*1 Bero *conſ.*34. Bald. *in Auth habita, num.*38. verſic. *quæro nunquid, C. ne filius pro patre,* Tuſchus *concluſ.*526 *littera, S, n.*12 Scaccia *de appellat. lib.*3. *c.*2. *q.*17. *limit.*47 *membr.*1. *n.*78. *limit.*6. *memb.*7. *n.*113. *fol.* 590.

24 Et confirmari videtur, quia exceptio in promptu probata ante litis ingreſſum; terminanda eſt, nec in fine cauſæ poſſe reſeruari, vt ſi hodie conſtat, hodie agatur, veluti etiam quæſtio Iuris certi, vt poſt omnes plena manu poſuit Giurba *deciſ.*21. & nouiſſime Caſt. *deciſ* 124. Cancer. *variar. reſolut. lib* 3. *cap.*27. *num.*21. & 22. Faber de Anna *conſ.* 18. *in fine*, Ladetchius con-

ſilio 123. *ſub num.*5. Trentacinq. *variar reſol lib.*1. *tit. de reſcript. & priuileg. reſ.*5. *ſub num.*25 præcipue ſi pars petierit, vt pronuncietur ſuper quæſtione reſeruata exceptionis, cum tunc niſi reſeruata illa exceptione per ſententiam terminata ad definitiuæ pronunciationem Iudex deuenerit, nulliter agat, vt dixit Treuiſ. *ſup.* & plane, *dec.*2. *n.*9. *per tot. lib.*1. Giurba *dec.*21.

Adhuc verò in puncto quæſtionis quod 25
ſimul, & ſemel ſuper exceptione reſeruata,
& meritorum cauſa, valide, & conſequutiuè
per Iudice pronunciari poſſit, docent Giurba
dicta deciſ 21. *num.*6. Amato *reſ.*80 *num fin.* Legen-
dus *à num.*1. Afflictis *in conſtitut. exceptiones filia-
tionis, num.*6 *lib.*2. *Rub.*21. Hypolit. de Marſil. *ſin-
gul.*367. Menoch. *conſ.*488 *num.*15. *lib.*5. Vincen de
Anna, *ſingulari* 605. verſic. *fuit dubitatum*, Thorus
in compend. dec. verb. *appellari an poſſit*, Cancer. *va-
riar. reſolut lib* 3. *cap.*17 *de ſentent. & earum execut.
num.*138. Bero *conſ.*34 *à n.*7 *& conſ.*91. *ſub*, *n.*15.
*lib.*3. Cardinal. Tuſch. *concl.* 379 *littera E, num.*7. *&
concluſ.*526. *littera, S, num* 6. & 7. † Vbi de conſtit. 26
Bononiæ id diſponente: nam dum in fine cauſæ,
& Iudicij per Iudicem reſeruatur, exceptio ter-
minanda intelligitur, ſcilicet tempore ferendæ
ſententiæ definitiuæ; ſiquidem cum reſeruat Iu-
dex in fine cauſæ, tunc in fine diſcutiuntur, & ter-
minantur dictæ exceptiones ſimul cum cauſa
meritorum, quia ſi tunc legitimæ obſtent, totus
proceſſus nullus redderetur; reſeruare enim ex-
ceptiones, non eſt aliud, niſi reſeruare effectum
earum.

Et ſic concluditur non eſſe neceſſarium pro- 27
nunciari ſeparatim ſuper incidenti, & emergen-
ti, ne detur appellatio, & in infinitum Iudi-
cium trahatur, vt dixerunt Bero *conſ.*34. *num.*8.
*lib.*3. Amato *dict. reſ* 80. *num. fin.* Faquineus *lib* 1.
*controuerſiar cap.*43. verſic *prima concluſio*, Aſſinius
in praxi. §. 18. *cap.*2. Rota Romana apud Ludouiſ-
cum *deciſ.*470. *num.*10. quod eſt praxi quotidia-
næ conforme, & Iuxta quæ dixi videnda late de
incidentibus, & emergentibus, *in dicto cap.* 1. *de
ordine cognition.* † Aliter verò procedere dicunt 28
talas, *num. præced.* & hic, ſi Iudex reſeruaret ad
merita proceſſus; quia tunc, facta publicatione
in cauſa, primus actus, qui deberet expediri,
parte petente, deberet cognoſci, & determina-
ri vtrum exceptio reſeruata obſtet, vel non? Et
ad hanc partem exiſtimo reſpicere quæ etiam la-
tiſſimè, dixi ſub *dict. cap. tuam de ordine cognit.* vbi
quod prius eſt pronunciandum ſuper exceptione
præiudiciali. † In his exceptionibus, ſi reſer- 29
uatio fiat in finem cauſæ, locum habet appella-
tio, ne alias daretur peruerſio Iudicij, quæ de-
bet obuiari, vt contingeret, ſi prius non pronun-
ciaretur in exceptione incompetentiæ, vel illegi-
timitatis, vt *in dict. cap. tuam*, Gratian. *diſcept. fo-
renſ.*170. *num.*3. Raginell. *de appell* §.2 *cap* 3. *n.*303.
in fine, vel quando liquidam, & claram exceptio-
nem, & non reſeruabilem de Iure Iudex reſer-
uaſſet; quia reſeruando, diceretur grauaſſe, Grat.
*ſup. num.*3. cum aliis multis Amato *d. reſ* 80. *à n.*3.
ad 7. vbi ex illis probat Iudicis arbitrio relinqui
quæ exceptiones altiorem indaginem requirere
videantur, de quo dixi, *in dict. cap.* 1. *& dict. cap.
tuam*, &c.

AD TEXTVM
IN CAPITE I.
De Sententia & Re Iudicata, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. AD generalem doctrinam textus noſtri, quatenus docet, quod ſententia contra Leges, vel Canones lata, non tenet, vt vberius intelligas, adjunges quæ adduxi *ſuprà in cap. quod Clerici 9. de foro competenti*, quatenus ibi dicitur, quod cauſæ Clericorum ſecundùm iura, & non ſecondùm conſuetudines laicorum terminentur, nonnulla adducta *in cap. dilecti 6. de Iudiciis à quaſt.12.* II. Huc enim ſpectant omnia, quæ de nullitate ſententiæ commendant Doctores, de quo *infrà in cap. noſtro, & in hoc tit.* III. Hic etiam de formulis, quæ antiquitus in proferendis ſententiis obſeruantur poterat adjici; iam enim in vſo non ſunt; & ideo leges Briſſonium *de verb. ſignificat. lib.1. littera A*, & latios, *lib.5. de form. pag.535.* Roſinum *lib.9. antiquitat. Romanar. cap.24.* Corraſium *lib. vnico, Epiſtolarum quaſt. cap. fin.* Hothomanum *de verbis Iuris littera A*, Budeum *in annotationibus ad Pandectas*, *in l.2.* verſic. *poſt vindicias, ff. de Origine Iuris*, Cujacium *lib.18. obſeruation. cap.32.* Pro intellectu textus noſtri adjunges etiam, quæ nouiſſimè ſcribit Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis, p.4. pag.236. ad textum hunc.*

QVÆSTIO I.

Quare ſententia lata contra Ius, hoc eſt contra Leges, & Canones, ipſo Iure ſit nulla, cum valeat ea, quæ contra Ius litigatoris profertur: Et de vtrinſque differentia: Et an ſit nulla ſententia ſi proferatur præter Ius: Et an ſententia lata ex falſa cauſa, ſit nulla: An aduersùs ſententiam latam contra Ius litigatoris, competat reſtitutio?

SVMMARIVM

1 *Nullitas ex pluribus capitibus poteſt reſultare.*
2 *Nullitas ſententiæ reſultat, ſi Iudex contra Leges, vel Canones pronuntiet; non ſic ſi contra Ius litigatoris, n.3. & 9.*
4 *Sententia contra Canones, & Leges prolata, nulla eſt.*
5 *Textus noſter expenditur, & n.9. & 15.*
6 L. Præſes Prouinciæ 27. l. cum prolatis, ff. de Re Iudicata, & n.10. 11. 11. 13. cap. cum inter 13. hoc tit. n.9. & 13.
7 Cap. ſuborta hoc tit. n.9 & 21.
8 L.1. Cod. de poſtulando, num.23. cap. cauſam 14. hoc tit. n.24.
10 *Sententia lata contra Canones, & Leges, ſi non exprimatur error, non eſt nulla, vide à n.26. 34. & 35.*
11 *Vſurarum vſuras exigens, notatur infamia, & in eas Iudex condemnans nihil facit, niſi tantùm exprimat quantitatem, n.12.*
15 *Appellatio in ſententia nulla, non eſt omnino nulla, n.16. & quod ſi non interponatur in termino, n.17.*
16 *Sententia nulla, non conualeſcit, eo quod ab ea, non interpolatur appellatio.*
18 L.3. §.falſus, ff. rem ratam haberi, n.19.
19 *Proceſſus factus per falſum procuratorẽ, eſt ipſo Iure nullus, ſaltim quoad dominiũ principale.*
20 *Clauſula* ſaluo Iure nullitatis, *vtiliter apponitur in appellatione.*
21 *Sententia lata contra priuilegium partis, valet ipſo Iure, & de ratione, n.22.*
25 L. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his, qui notantur infamia, l. relegatorum, ff. de interdictis, l. quædam mulier 41. ff. familiæ erciſcundæ, l.1. C. ſi aduersùs minorem, l. etiam 29. ff. de minor, l. ſolent 3. ff. de aliment. l. qualem 19. *verſic.* ſed etſi, ff. de receptis arbitris cum l.27. & l.27. §.1. de minor. l.1. C. de errore calculi 59. l. de qua re, §. cũ abſentem, ff. de Iudiciis remiſſiuè.
26 *Sententia lata contra Canones & Leges, eſt nulla, & etiam non expreſſo errore pluribus, vt à n.27. & n 33.*
27 *Contractus geſtus contra Ius, etiam non expreſſo errore, nullus eſt, n.36. vbi in quo differat à ſententia.*
32 *Sententia lata ſine citatione, aut in die feſto, aut in loco ſacro, eſt nulla.*
34 *Sententia contra Canones, & Leges lata, eſt nulla, non expreſſo errore, ſi lata ſit à Iudice, qui habuit neceſſitatem obtemperandi; ſecus ſi habeat poteſtatem deſcernendi, n.35.*
37 Cap. Eccleſia S. Mariæ, cap. in Eccleſiarum de conſtitut. cap. per tuas qui filij ſint legitimi, n.38. & n.44.
39 *Sententia non vitiatur ex cauſa erronea expreſſa, ſi in ea alia ſit idonea ex animo Iudicis,* n.14. in fine.
40 *Sententia eſt nulla, vbi error exprimitur contra legem affirmatiuam, qualiter contingat, n 41.*
42 *Sententia lata contra Leges, & Canones, & contra Ius litigatoris, ex quibus intelligetur, & de teſtamento impuberis, n.43.*
44 *Sententia præter Ius lata, non eſt nulla.*
45 Cap. prudentiam de officio delegati, n.46.
46 *Delegati duo ex tribus procedentes, fiet contra reſcripti formam.*
47 *Dictio* citra *quid ſibi velit.*
48 *Sententia lata ex falſa cauſa, in ea expreſſa, eſt nulla, ſecus ſi expreſſa non ſit, num.40. 50. & 58.*
51 *Tranſactio ex falſa cauſa corruit.*
52 *Sententia notoriè iniuſta ex actis, nulla eſt.*
54 L. vnica, Cod. de rei vxoriæ actione, l. ciues, Cod. de appellat.
55 L. ſi Iudex, §. Marcellus, ff. de Iudiciis, l.1. Cod. de errore calculi.
56 L.1. Cod. ſi ſæpius in integ. reſtitutio fuerit poſtul.
57 *Reſtitutio aduersùs ſententiam contra Ius litigatoris latam, non conceditur omiſſa appellatione, n.58. 59. niſi in beneficialibus, num.60. fallit, in Principe, n.61.*
62 *Sententia præſumitur ritè lata, niſi oculo aliud videatur.*

Vt

1 VT primam difficultatem diſſoluam, præmit-
to dicendũ duo à iure extare remedia indu-
cta contrx Iudicum ſententias, appellationes, &
nulliitates, de quibus ſolent Doctores agere per
Textum noſtrum, & aliis concordantibus, de nul-
litatibus ago, *infra in cap. noſtro & in hoc tit.* cum-
que nullitas, non ex vno, ſed ex pluribus reſultet
capitibus, & ſint plures nullitatum ſpecies, qui-
bus ſententis impugnxri poteſt, quas longum hic
eſſet recenſere.

2 Sed inter eas inquam adeſt, de qua Textus
noſter loquitur, veluti ſi Iudex contra leges, vel
Canones ſententiam protulerit; de appellationi-
3 bus verò latiſſimè ago, *infrà in tit ſequenti.* † Sed
quoad propoſitum, tunc reuera appellatio inter-
ponitur, ſi ſententia lata fuerit contra Ius liti-
gatoris, vt illius iniquitas, vel ex malitix Iudi-
cis, ſeu imperitia reſultans per Iudicem ſupe-
riorem, corrigatur, Iuxta Textum, *in l. 1. ff. de
appellation.* & de Iure Regio *in ſumma tit. 22. p. 3.
Gloſſa fin.* vbi Gregor. Lopez, Petrus Gregorius
*lib. 32. ſyntagmatum, p. 10. ex n. 2. Gloſſa fin. in l. 1.
Cod. quando prouocare non eſt neceſſe*, vbi Baldus
num. 13. dicit de duobus prædictis remediis.

4 In his duobus dicterija conſiſtit perfecta co-
gnitio huius deciſionis, nam quatenus ſententia
dicitur non valere, ſi lata ſit contra leges, &
Canones, ita vt ipſo Iure nulla ſit, nec ab ea
prouocare neceſſe ſit, nec Authoritatem obti-
neat rei Iudicatæ, præter Iura Canonica, ex
hoc noſtro Textu *cap. inter cæteras 9. cap. cum
inter 12.* ibi, *cum contra Ius conſtitutionis expreſſe
lata non fuerit, cap. quoad conſultationem, hoc tit.
cap. per tuas de ſent. excommunicat. cap. ei qui*, ver-
ſic. *item ſi ſententia contra Ius ſcriptum 2. quæſt. 6.*
probant etixm de Iure Ciuili, *l. nemo, Cod. de
ſentent. & interlocutionibus*, ibi, *Sed omnes Iudices
veritatem. & legum. & Iuſtitia ſequi veſtigia ſan-
cimus, Auth. hodie, Cod. de Iudiciis, l. ſi expreſ-
ſim 19. ff. de appellation. l. 4. §. condemnatam. ff.
de re Iudicata, l. in hoc Iudicio 27 ff. familia erciſ-
cunda. l. ſi quis filio exhæredato 6. § quod ſi quis,
ff. de iniuſto rupto, l. 1. §. item contra ſacras, ff. quæ
ſententia, ſiue appellatione reſcindantur, l. 1. & 2.
quando prouocare non eſt neceſſe, l. 1. § ſi à non comp.
iudice*; & de Iure Regio, *in l. 1. & 19. tit. 22. p. 3.
l. 1 tit. 6. lib. 3. ordinamenti:* exornant præter or-
dinarios, quos referunt, *hic*, Balboa, Bxrboſa,
& Grana, Maynerius *in l. res iudicata 108. ff. de
diuerſ. regulis, iuris*, Vxntius *de nullit. ex defectu
proceſſus*, Caſiodor. *deciſ. 7. ſuper Reg. cancell.* Af-
flictis *deciſ. 24 & 151.* Antonius Goueanus *lib. 1.
variar. cap. 27.* Gellius *lib. 14. noctium atticar. c 2.*
Alciatus *de præſumpt. reg. 3. præſumptione 9.* Padil-
la *in l. pen. Cod. de Iuris, & facti ignorantia*, Ioan-
nes Gutierrex *conſ. 18. num 67. & 68.* Petrus Au-
guſtinus *in tit. de legibus, quæſt. 15 per totam, &
in tit de iuriſdic. omn. iudicum, quæſt. 6. num. 13* Me-
nochius *de recuperanda poſſeſſ. remed 8. num 15.*
Riccius *collect. deciſ. 341.* Præter Couarruuias
cap. 25. pract. Pichardus *in §. 1. inſtit. de officio iu-
dicis*, Faquineus, Antonius, Faber, Cujacius,
Donellus, & Hiligerus in locis relatis ab eo-
dem Pichardo *num. 1* & ab eodem, Graña *hic*
cum aliis, Rodriguez *de ordin. proceſſu cap. 12. p. 2.
num. 8.*

5 Aduersùs hanc concluſionem, non leuix
ſunt argumenta, & primum deſumitur ex ver-
bis Textus noſtri, in verſiculo, *licet non ſit*,
vbi contraria proponere videtur, cum à princi-
pio affirmet ſententiam contra leges latam nul-
lam eſſe, & ſtatim, in dicto verſiculo *licet*, di-
cens appellatione non eſſe ſuſpenſum, videtur
ſignificare, vt ſi appellatio interponeretur, ef-
fectus ſuſpenderetur ſententiæ contra Ius, &
leges latatæ, quaſi fateri debeatur, ſententiam
valuiſſe. † Et confirmatur, nam adeo ſenten- 6
tia contra Ius & conſtitutiones, valet ipſo Iu-
re, vt ab ea appellari neceſſe ſit; alioqui eam
tranſire in rem Iudicatam, *l. præſes prouinciæ 27.
l. cum prolatis 32. ff. de re iudicata, cap. cum in-
ter 13. hoc titulo.* † Imo Textus *in cap. ſuborta*, 7
hoc titulo, dicit quod ſententia contra immuni-
tatem, & priuilegium à Pontifice conceſſum,
taliter valeat de Iure, vt ſi ab ea non ſit appel-
latum, tranſeat in rem Iudicatam. † Et condu- 8
cit Textus *in l. 1. Cod de poſtulando*, & fortiter
ex Textu *in cap. cauſam 14. hoc tit* vbi ſententia
lata, contra reſcripti formam valet, etſi aliter
deprehendxtur ex Textu *in cap. cum dilecta de
reſcriptis.*

Quatenus autem Doctores per Textum no- 9
ſtrum, & alios dicunt, & affirmant, quod ſen-
tentia contra Ius litigatoris lata, valet, & te-
net, quamuis annullari valeat, probant ex eo
quod tunc leges non offendatur directo, quip-
pe non agatur de Iure conſtitutionum, ſed de
Iure litigantium, vt *in cap. cum inter 13. hoc tit.*
& ex aliis Iuribus, iam adductis, *num. præce-
denti*, plures refert Barboſa *in dicto cap. cum in-
ter, num. 1.* vbi *num. 7.* addit, quod ſententia la-
ta, non obſtante priuilegio contractus litigato-
ris, mero Iure tenet, ſi non appellatur, vbi Ab-
bas *num. 1.* Maranta *de ordine iudiciorum, p. 4. diſtin-
ctat. 5. num. 7. & 39.* Eraſmus à Chocbier. *de iuriſdi-
ctione ordinar in exemptos, p. 2. quæſt 40. num. 7.* Pi-
chxrdus *in dict. § 1 inſt. de offic. iudic ſub num. 7.* Ro-
driguez bene agens *de ordin. proceſſu d. cap. 12. p. 2.
num. 25.*

Vnde etſi aliqui Doctores exiſtiment abſo- 10
lute, quod vtcumque ſententia prolata videa-
tur contra Canones, & leges, nulla ſit, etiam;
non expreſſo errore nullitatis: ita deducentes
ex Textu noſtro, vt docent, Panormitxnus *in
cap. inter cæteras, hoc titulo, & in cap. venerabili-
bus. §. porro de ſentent excommunicat. lib. 6* quem
multi ex antiquis ſequuntur, & alij ex antiquis:
tamen verius eſt, quod ſi in ſententia lata con-
tra Ius, & leges, error in ſententia non expri-
mitur, tunc eſt, ac ſi eſſet tantùm lata aduersùs
Ius litigatoris; eo quod tunc directo Ius non
offenditur, & ſub hac diſtinctione ſunt intelli-
gendx Iura *in dicta l. præſes prouinciæ, ff hoc titu-
lo*, in qua cum legibus ca. tabularum cautum
eſſet vſurarum vſuras exigi non poſſe, eaſque
in ſtipulationem, non deduci, *l. ſi non ſor-
tem 26. §. 1. ff. de conditione indebiti, l. placuit,
ff. de vſuris, l. vltima. Cod. de edendo* † Ad eo 11
vt infamia notetur ille, qui vſurarum. vſuras
exegerit, ex *l. improbum, Cod ex quibus cauſis
infamia irrogetur*, ideoque ſi Iudex palam, &
imprudenter in vſurxs vſurarum aliquem con-
demnauerit ſententia, non valet ipſo Iure, vt
pote contra Ius lata. † Tamen ſi Iudex debito- 12
rem condemnauerit; non expreſſim in vſura-
rum vſuras, ſed incertam quantitatem, etiam
ſi ea quantitas, & ſortem, & vſurarum, vſu-
ras complectatur, ſententia valet, adeo vt intra

ſtatuta tempora, opus ſit ab ea appellare, quia
error in ea, non expreſſus, non ferrur apertè
contra leges, ſic recte Cujacius interpretatnr
Textum *in d. l. præſes, lib. 1. reſponſorum Mode-*
13 *ſtini.* † Et ſic etiam eſſe intelligendnm Caliſtra-
tnm *in d. l. cum prolatis* 32. *eodem*, vt aperte de-
monſtrant verba illins legis ibi, *eo quod non exi-*
ſtimat cauſam, de qua Iudicat per eas, iuuari non
videtur, contra conſtitutiones ſententiam dediſſe.
14 † Er venit etiam intelligendus Innocent. Ter-
tius *in d. cap. cum inter* 13. *hoc tit.* dom ait ſen-
tentiam tranſire in rem Iudicatam, etiam, ſi
contra Ius litigatoris lata fuiſſet cnm contra
Ins conſtitutionis expreſsè lata non fuerit, vt
notant Bartol. & Iaſon in dictis Iuribus, Bal-
dns *in cap. quod tranſlatione* 4. *num.* 5. *de officio de*
legoti, Cujacius *vbi proxime*, *& lib.* 18. *obſeruat.*
cap. 33. Pichardus *in d. §.* 1. *inſt. de officio Iudicis,*
num. 12. Graña *hic num.* 14. Balboa Videndus, *à*
num. 41. vbi plures addncit intellectus ad dicta
15 Iura; *l. cum prolatis*, *& l. præſes.* † Et ſie addu-
ctum, *ſuprà*, in verſic. *aduerſus*, ex littera Tex-
tus noſtri, non implicat, quia reſpondeo con-
ſiderationem deductam, *ibi*, ex dicto verſic. *li-*
cet, ita ſolùm eſſe accipiendam; nempe quod
etſi à ſententia, quæ ipſo Iure nulla eſt appella-
ri poſſit; non inde videri per appellationem ap-
probatam, quia etſi in ſententia, nulla fruſtra
ſit appellatio, *l. ſi conſtet* 12. *l. ex conſenſu* 23. *ff.*
de appellationibus, ſed non erit omnino inutilis,
eo quod, etſi ſententia ipſa, non ſuſpendatur;
ſuſpenditur enim figura extrinſeca ipſius ſenten-
tiæ: argumento Textus *in l. vulgo, l. illud ff. de bono-*
rum poſſeſſ. contra tabulas, Graña *hic n.* 18. anre eum
Bslboa *n.* 40.
16 Nec replices dicendo, quod qui a ſententia
nulla, non appellat illam approbare videatur
ex *l.* 1. *Cod. ſi ſæpius in integrum reſtitutio poſtule-*
tur, & ex Textu in l. ab eo, Cod. quomodo, &
quando iudex, l. 1. *Cod. de Iuriſdictione omnium*
Iudicum, l. hi, qui ad ciuilia, Cod. de appellat. &
ob Id, qui ſie non appellat, teneatur ſtare ſen-
17 tentiæ etiam alias, nullæ. † Quia reſpondeo,
quod non ex hoc induci debet, vt non appel-
lando, ſententia alias nulla conualeſcat; ſed id
tantùm induci, vt non appellando, approbata
videatnr, quoad remedium appellationis, vt am-
plius appellatio, non poſſit interponi ab eadem
ſententia ex Textn *in cap. quoad conſultationem,*
hoc tit. cap. Romana, §. ſi vero de appellation. lib. 6.
Gloſſa *in cap. non ſolùm*, verbo, *innouata eodem,*
tit. non inquam ſententiam dici approbatam,
quoad nullitatis remedium, quod omnino di-
uerſum eſt ab appellatione, qoamuis à ſenten-
tia, etiam nulla, appellari poſſit, vt ſignificat
Textus noſter in dicto verſic. *licet:* ſie intelli-
gendus, Iuxta communem, & *in l. ſi expreſſim,*
ff. de appellationibus; non enim qui in ſimili ſpe-
cie appellat, renunciat exceptioni nullitatis, vt
in d. l. ſi expreſſim: docent Doctores, Veſtrius *de*
ſtylo curiæ, lib. 8. *in princ.* Balboa hic legendus,
num. 37. *&* 38 vbi alia ponit cum Bartol. *in dicta*
l. ſi expreſſim, Conart. *in pract. c.* 27 Felino *hic n.* 17.
18 Sed obſtat Textus *in l.* 3. *§. falſus, ff. rem ra-*
tam haberi, vbi appellat à ſententia nulla, il-
lam approbare videtur: ita vt videatur, non
vlterius poſſe de ea agere, vtl videtur eſſe in
19 Gloſſa *cap. conſtitutus* 2. *quæſt.* 1. † Quia reſpon-
deo ſupponendo quod proceſſus factus per fal-
ſum procuratorem, eſt ipſo Iure nullus, ſaltim
quoad Dominium principale: argumento Tex-
tus *in cap.* 1. *de procurator, l. licet, l. ſi procura-*
tor, Cod. de procuratoribus, in dicto cap. ergo,
§. falſus, ſententia per appellationem, non ap-
probatur, ſed ſolùm geſta per procuratorem,
quæ omnino à Domini conſenſu pendent Iuxta
notata, *in cap. in noſtra in fine de procurator, &*
in l. licet ff. de re Iudicata; ita Felinus *hic num.* 17.
Abbas *numero* 22. Butrius *num.* 16. B lboa 38.
Graña 4. & ſequuntur, Bartolus, & Cumma-
manns *in dicto §. falſus.* † Qui etiam dicunt 20
vtile tamen fore, vt apponatnr in appellatione
clauſula illa, *ſaluo Iure nullitatis*, Oſualdus ad Do-
nellum *lib.* 18. *comm. c.* 14. Cujacius *lib.* 12. *reſponſ.*
Papiniani,
Ex prædictis accipit lucem Textus *in dicto* 21
cap. ſuborta, hoc titulo, nam etſi nonnulli exi-
ſtiment illum Textum intelligi de ſententia la-
ta à Pontifiee contra priuilegium: ſic colligen-
tes ex verbia, *ibi*, *Alexandro fuit præſentatum*,
quod conuincitur, *ex cap. in cauſis, hoc titulo*,
& Panormitanus *hic num.* 18. exiſtimet valuiſſe
ſententiam contra priuilegium latam, quia pri-
uatus potuit ei renunciare; imo communiter
ex eo Textu probetur, vt ſententia contra pri-
uilegium lata valeat, ſi ab ea non fuerit appel-
latum vel ſupplicatum, ſed reuera Textus ille
loquitur in caſu priuilegij non renunciati; qua-
re eſt opus incidere in communem diſtinctio-
nem ſupra adductam; ſcilicet vt loquatur de
ſententia lata contra Ius litigatoris, non con-
ſtitutionis: ſic colligunt Doctores, *hic* & Bal-
boa *num.* 45. & alij, *in dicto cap. ſuborta*, vbi
Cujacius Pichardus *in dicto §.* 1. *inſt. de officio In-*
dicis, num. 13. dicunt enim in illa ſpecie fuiſſe
controuerſiam inter Epiſcopum Meldenſem,
& monaſterium Rubeſeenſe, ſuper ſtatu, li-
bertate, & ſubiectione, dicti Monaſterij; quod
eſſe liberum dicetur; Epiſcopus verò conten-
tendebat, ſuo Iuri, & poteſtati eſſe ſubiectum,
ſententia contra priuilegium lata fuit, & tamen
valuit ipſo Iure, cum priuilegium nihil aliud ſit,
quàm lex quædam priuata, *cap. fin.* verſic. *pri-*
uilegia namque dicuntur 25. *quæſt.* 1. † Quod ea 22
ratione contingere dicunt, quod in ea ſenten-
tia lata contra priuilegium, non agitur de Iure
conſtiturionis, ſed ſulum de Iure partis, in cuius
fauorem conceſſum fuit ptioilegium; indeque
nullitatem ceſſare, cum nulla lex offendatur er-
roris expreſſione, dumtaxat, quippe oſteoditur
priuilegium partis fauorem reſpiciens. Vnde
reſoluunt mirum non eſſe, vt ſententia Ale-
xand. III. lata pro Epiſcopo contra illum pri-
uilegium exemptionis, quod Abbas allega-
bat, valeat, & nullitatis prætextu reſcindi non
poſſit.
Et reducitur ad prædictam diſtinctionem, 23
Textus *in d. l.* 1. *Cod. de poſtulando*, cum ſenten-
tia, de qua, *ibi*, loqnitur Imper. non fuit nulla
ipſo Iure, ſed tantùm iniuſta contra Ius litiga-
toris: ita latius reſpondens reſoluit, Graña *hic*
num 3. *in fine.* † Et ſimiliter lucem accipit Tex- 24
tus *in dict. cap. cauſam* 14. *hoc tit.* nam omiſſa In-
nocentij, & Butrij interpretatione, quam impro-
bat Panormit. *ibi, num.* 14. veriſſime dici videtur;
ideo, *ibi*, valuiſſe ſententiam, quia non fuit pro-
lata contra reſcripti tenorem, ſiquidem cla-
rius, non integre, & plene probauit, à ma-
iori parte capituli, electum fuiſſe, ac ideo
nihil iniquum ſententiam continuiſſe, quam
ſolutionem,

ſolutionem, præſtat Graña *hîc n.15.* vbi reſpondet ad verba ibi, *ſicut per atteſtationes*, quæ demouſtrare videntur electiooem probatam fuiſſe, oam ſatisfacit, ex eo qnod, etſi allegatio illa, quæ præſupponat aliquam probationem; noo tameo denotet, cum Iudex non plenam, ſeu non cooeludentem potuerit excludere, vt demonſtrant alia verba ibi, *quia tamen Iudicis animus:* Videodus Abbas *ibi n.14.* & ſic coneludiſur ex illo textu legitimè, quod ſententia lata, ſi nihil continet iniquum, licet ſit appellatum, ſi non probetur quod Iudex non ſetuauerit for-
25 mam mandati, ſit confirmanda. † Sie Barboſa *ibi n.1.* cum multis ab eo relatis, plura alia inta intelliguot Graña, & Balboa apud ipſos videnda, vt ſunt textus, *in l. quid ergo, § pæne gravior, ff. de his qui notantur infamia*, quam expendit Antonius Faber *in rationali ibi*, & textus, *in l. relegatorum, ff. de interdictis, & relegatis:* Videbis Cujaciom *ad titulum, Cod. de modo mulctarum*, & textus, *in l. quadam mulier 41. ff. familiæ erciſcundæ*, de qua Cujacius *lib.20. obſeruat.cap.1.* & textus, *in l.1. Cod. ſi aduerſus minorem, leg. l. etiam 29. ff. de minoribus*, de qua Cujac. *lib.23. ad edictum in l. in hoc Iudicio, ff. familiæ erciſcundæ*; & textus, *in l. ſolent 3. ff. de aliment. & cibariis legat.* quam intelligit Faber *in rationali*, ad textum, *in d. l. quadam mulier*, & textus, *in l. qualem 19. §.5. verſic. ſed ſi de pluribus, ff. de receptis arbitris, cum l. Labeo 27. eodem*, quas expenduns Aotonius Faber *in d. l. Labeo in rationali*, & cum text. *in l. etiamſi 22. § 1. ff. de minoribus*, vbi idem Faber *in rationali, in d. §.1.* Cujacius *lib.23. obſeruat. cap.5.* item *in d. l. hoc Iudicium, ff. familiæ erciſcundæ*, & textus, *in l.1. Cod. de errore calculi*, de qua *infrà*, & textus, *in leg. de qua re, §. cum abſentem, ff. de Iudiciis*, de qua videndus Cujacius *in l.2. Cod. de compenſ.*

26 Ad ſecundam partem difficultatis, per quam eſt aſſignanda ratio differentiæ, quare ſenteotia lata expreſsè contra Leges, vel Canooes, ſit nulla, nec egeat appellatiooe; quare autem valeat, quoties non exprimitur in ea, ſed eſt contra ius litigatoris, non parum eſt inueſtigare. ſi conſideres eſſe plures actus; vbi non expreſſo errore, adhuc ſint nulli per ſententiam definitis; itavt ſuccedat regula generalis, quod quoties actus de ſe videatur geſtus contra legem, ſit ipſo Iure nullus per textum, *in l. non dubium, Cod. de Legibus, cap. vides diſt.10. cap. qui contra Ius de regulis iuris, lib 6. l. Iuriſgentium, §. ſi paciſcar, ff. de pactis*, præcipuè ſi attendas leges ab omnibus
27 eſſe obſeruandas ex *cap.1. de conſtit.* † Et confirmatur, nam quemadmodum contractus geſtus contra Ius, etiam non expreſſo errore, nullus eſt; ſic nimirum, & ſententia non expreſſo errore oulla debeat eſſe: notat Balboa *hic num.30.* qui etiam *n.11.* notat plures caſus, vbi ſententia abſque expreſſione erroris, nulla eſt, veluti, ſi feratue ab incompetenti Iudice, ex *cap. at ſi*
28 *Clerici de Iudiciis.* † Secundò parte oon citata,
29 *cap.1. de cauſa poſſeſſ. & prop.* † Tertiò ſi Iudex ſit ootoriè excommunicatus, *cap ad probandum*
30 *hoc tit.* † Quartò ex defectu litigatorum, veluti ſi mioor ſine curatore agat, vel alius impeditus, ſine licentia ſuperioris, iuxta adducta, *in cap.9.*
31 *de Iudicijs.* † Quinto ratione temporis, vt ſi ſententia feratue in die feſto, ſecundùm quæ
32 adduxi, *in cap.1. de feriis.* † Sextò ratione loci, vt quia in Eccleſia profertur à Iudice laico, *cap. decet de immunitate Eccleſiarum lib.6.* & in aliis caſibus congeſtis per Azeuedum *in l.2. tit.17. lib 4. compilat. à n.22.* Præpoſitus *in cap dilecto filio de appellat.* vbi coogerit 36. cauſas nullitatis, Maranta *in praxi diſt.16. per totam*, Rodriguez *de ordin. proceſſu, cap.12. p 2.* Ricc. *d. collect.* 341.

In his omnibus caſibus videtur turbari diſtinctio relata; imò potius videtnt probari, vt generaliter textus noſter improbet, ipſo iure quamlibet ſententiam contra Canones, & leges latam, etiamſi Iudex animi ſui motum non exprimat ad ſic pronunciandum, cum ſatis, ſuperque ſit, vt ea lata, aduertatur, aduersùs ipſum Ius, aliter ſentieos, & diſponens, aliàs inquam eſſet in poteſtate Iudicis, plures iniquas ferre ſenteotias, & à Iure improbatas, ſi alias valerent, eo quod animi ſui motum erroneum, in eis non expreſſeris: quare videtur prædicta diſtinctio pluribus cauillationibus inuoluta. 33

Tamen ab ea arbitror ooo eſſe recedendum, eo quod à tam iuriſperitis interpretibus ſupra relatis, & ab aliis communiter admittatur, nam ſi ex aduerſo voluiſſes improbare ſententias, quas ſolent Iudices proferre, non ſolùm iniuſtas, ſed Iure improbatas; ſequeretur, vt ſæpe ſæpius, tum imperitia plurimorum Iudicum, tum verò dolo, & machina, ſententia eorum vtique nulla redderetur, quod Ius, oon ſuſtinet ſtylus, nec praxis. † Quare exiſtimo aliter etiam eſſe in clarius explaoandum, nam quoties leges taliter diſponunt, vt non ponant in Iudicis arbitrio ſententias proferre, ſed neceſſitas obtemperandi: tunc reuera adhuc non expreſſo errore, ſententia erit ipſo Iure nulla, vt patet ex doctrina textus, *in cap. fin. de feriis, & per totum, Cod. quando prouocare non eſt neceſſe, & ff. quæ ſententiæ ſine appellatione reſcindantur*; at verò in caſu noſtri textus noo ſic ſe habet, cum Iudex habeat poteſtatem diſcernendi, cui etiam credendum eſt, etiamſi contra leges iudicauerit, dum tamen errorem non exprimat in ſententia, quia tuoc iuxta textum, *in cap. in præſentia, de renuntiatione*, debet præſumi pro ſententia illiùs, & quod iudicauerit, iuxta ſuam bonam, & rectam intentionem, & inde oriri, vt iam ſupra adduxi, quod, etſi plures ſint caſus, in quibus ſententia ipſo Iure nulla ſit, vt retuli, non inquam eos comprehendi in ſententia textus noſtri; eo quod in illa directo leges non læduntur; ſic Doctores communiter hic quidquid exiſtimet Maynerius *in l. Res Iudicata, num.42. ff hoc tit.* † Nec officit illud, quod retuli de cootractibus geſtis contra Ius, qui nulli dicuntur, etiem non expreſſo errore, quia reſpondeo contractus ſic nullos expreſſim ab ipſo Iure annullari, quaſi celebratos Iure impediente. Verùm in ſententia, de qua *hic*, ſi iuris error non exprimatur, in ea; debet cenſeri vtique lata, ſecundùm rectam intentionem iudicantis, vt iam adduxi, & notant relati Doctores, & Abbas *hic n.5.* optimè Pichardus *in d. §.1. inſt de efficio Iudicis. ſub n.7.* vbi concludit, quoties error in ſententia, non exprimitur, non poteſt dici directo contra leges, quia non agitur de Iure conſtitutionis, ſed de Iure litigantium; ſecus ſi exprimeretur, quia tunc reuera, directo offenduntur Leges & Canones, quaſi ex animo Iudex intendiſſet diſpoſitionem ſubuertere Iuris. 34 35 36

Adhue verò huic communi ſententiæ obſtant 37
iura, & textus, in *cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de conſtitut.*

X 4

Digitized by Google

conſtitut. & textus, *in cap. in Eccleſiarum de con-*
ſtitut. vbi etſi ſententia ſit expreſsè lata contra
leges, valet, & tenet. Et obſtat etiam textus, *in*
cap. per tuas, qui filij ſint legitimi, vbi Iudex, qui
pronuntiauit ilio expreſſo, quod in ſententia
contentum probabatur, adhuc ſententia valet.
Sed breuiter reſpondetur ad primum ex textu,
in dicto cap. Eccleſia Sancta Maria, & *in cap. quæ*
in Eccleſiarum; ideo valuiſſe ſententiam ex-
preſsè contra leges latam, quia leges illæ factæ
à laicis ſuper rebus, & perſonis Eccleſiaſticis,
nullius ſunt momenti, ex his, quæ notaui, *in*
cap. 2. & in aliis Iuribus *de Iudicijs, & foro comp.*
non enim laici habent poteſtatem decernendi
in Clèricos ei res Eccleſiæ, niſi eorum diſpoſi-
tionem in vim Canonum, & Conſtitutionum
38 Pontificiarum, adhuc obſeruarentur. † Ad ſe-
cundum reſpondeo textum, *in dicto cap. per*
tuas, continere duas cauſas; vnam expreſsè fal-
ſam; ſed cum haberet aliam veram; ideo potuit
rectè defendi ſententia *ibi* lata, non obſtante illa
falſa cauſa expreſſa, vel quia probata erat legi-
timitas, nam actus in Iure factus, debet potius
39 interpretari, vt valeat, quam vt pereat. † Nec
obeſt dicere falſum expreſſum ita annullare actũ,
vt nullo modo valeat, & vero concomitante, &
adjuncto ex regula textus, *in cap. non firmatur de*
reg. iuris, lib. 6. & ex doctrina Gloſſæ *in cap. cum*
dilectus de conſuetudine, vbi plura deſtruit nega-
tio, quàm affirmatio poteſt prodeſſe, quia reſ-
pondeo, vt quando duæ cauſæ, non veniunt ad
inducendum, ſed ad declarandam mentem, ſen-
tentia vires non ſumit à cauſis expreſſis, quia
ſine eis ſententia, etiam nulla cauſa expreſſa
valeret; ob idque cum animus Iudicis firmiter
non conſiſtat in cauſa erronea, euenit vt non
vitietur ſententia, ſi in ea inueniatur alia cauſa
idonea, & honeſta: ita Balboa *hic n. 46.* ſic indu-
cens ex aliis ab eo relatis.

40 Pro perfecta declaratione horum, exiſtimo
ita intelligendum, nempe ſi error expreſſus in
ſententia ſit contra legem affirmatiuam, re-
uera tunc ex tali expreſſione ſententia dicatur
41 nulla; ſecus ſi non exprimatur. † Et quali-
ter talis lex intelligatur erit, nempe, veluti ſi
lex dicat *faciendum eſt, vel taliter eſt proceden-*
dum, & tunc erit neceſſaria appellatio, vt
reſcindatur; ſin verò error expreſſus ſit; ſi
verò non exprimatur in ſententia, quæ eſt di-
rectò contra legem prohibitiuam, veluti ſi
lex dicat *non valeat*, vel *non poſſit*; tunc ipſo
Iure nulla erit, vti agnoſcunt Menchaca *de*
ſucceſſ. creat. §. 4. numero 7. Iaſon *in leg. non du-*
bium, Cod. de Legibus, Alexand. *conſilio* 14. *li-*
bro 54. Salicetus, & alij ordinarij, *in l. 2. Cod.*
de ſentent. ex breui loco recitand. & iuxta hanc
diſtinctionem, exiſtimo omnia inter ſe pug-
nantia fore intelligenda: optimè expendit le-
gendus Barboſa *hic numero* 2. cum multis pro-
bans, tunc demum ſententiam eſſe nullam ex-
preſſo iuris errore, quando error in tenore il-
lius ponitur pro fundamento eiuſdem; ita vt
adeò totaliter dependeat, & in eo principalis
cauſæ definitio conſiſtat; non verò, quando
vltra prædictum errorem expreſſum in eadem
ſententia exprimitur aliud fundamentum legi-
timum, & ſecundùm Ius procedens, ex quo ea-
dem ſententia conſiſtere poſſit: ſic eum Tiraq.
& Vanio; & addit ita debere eſſe errorem ex-
preſſum, vt oculo corporeo legi poſſit; nec ſuf-
ficere, quod mente intelligatur, & addit alia,
& *ibi n. 3.* vbi quod ſententia in dubio præſumi-
tur iuſta.

Quod ſi adhuc dubites, quando dicatur ſenten- 42
tiam proferri, contra leges, & conſtitutiones di-
recto, ſeu contra Ius legitimam, vltra iam relata:
ſic ex ſequentibus, declaro, vt v. g. contingit, vt ſi
diſcutiatur de valore alicuius teſtamenti, & actor
contendit teſtamentum non fuiſſe validum, quia
ab impubere factum, Iudex autem ſententiam
profert, qua pronuntiat teſtamentum factum, va-
lidum fuiſſe, licet huiuſmodi ſententia contra le-
gum authoritatem lata ſit, quibus cautum repe-
ritur impuberem teſtamenti actiuam factionem
non habere, *l. qua ætate 5. ff. de teſtam. §. præter-*
ea inſt. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum,
l. 13. tit. 1. p. 6. adhuc vero valet talis ſententia,
ſi remedio appellationis non extinguatur; ita vt
remedio nullitatis nequeat impugnari, eo quod
contra leges prolata ſit, cum directo non offen-
dantur, ſed tantùm Ius litigatoris, nec error
exprimatur in ſententia. † Quod ſi Iudex pro- 43
nuntiat teſtamentum factum ab impubere vale-
re, non obſtante, quod Impubes ſit, talis ſen-
tentia prætextu nullitatis poteſt impugnari,
quaſi contra leges prolata, cum non ſolùm
contineat iniquitatem contra ius litigatoris,
ſed earundem conſtitutionum Ius principaliter
offendatur erroris expreſſione, *l. 2. Cod. quando*
prouocare non eſt neceſſe, Bart. *in l. is, cui bonis 6.*
n. 4. ff. de verb. ſignif. Iaſon *in l. fin. n. 3. ff. de Iu-*
ſtitia & Iure, & in dicta l. cum prolatis, n. 10. & 20.
Cujacius *in recitationibus poſthumus ad dictum tit.*
Cod. quando prouocare non eſt neceſſe, Azeuedus *in*
l. 2. n. 31. & 34. *tit. 17. lib. 4. recopil.* Pichardus *in*
d. §. 1. inſt. de off. Iudicis, n. 7. vbi *n. 8.* alia infert:
aliud exemplum ponit hic Balboa *n. 25. de mino-*
re, cuius res alienatur abſque Iudicis decreto, vbi
leges.

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſit nulla 44
ſententia, præter Ius, lata ex dictis, iam de
facili reſpondetur non eſſe nullam, quia ex-
preſsè non eſt contra leges; imò nec directo
contra eas faciat: ſic in terminis docent Fe-
linus *hic numero* 29. Balboa *num.* 13. qui *n. 46.*
vt explicet textum, *in dicto cap. per tuas, qui*
filij ſint legitimi, exiſtimat *ibi* errorem expreſ-
ſum, in ſententia eſſe præter Ius, non con-
tra Ius, quod ſententiam, non annullat, Imola
in cap. ex tua de Clèricis non reſidentibus. † Nec 45
obeſt textus, *in cap. prudentiam de officio delega-*
ti, quo Doctores deducunt, vt quando à Pon-
tifice ponitur certa forma in reſcripto; idem eſſe
quod fiat aliquid contra formam reſcripti, vel
præter formam, vt aſſignant *hic* Abbas *num. 5.*
Decius *n. 4.* Felinus *in cap. cum dilecta ampliatio-*
ne 1. de reſcriptis. † Quia reſpondeo non inquam 46
ex littera *d. cap prudentiam*, tale, quid deduci, ſed
ſolùm id nempe, vt ſi procedant duo delega-
ti ex tribus abſque eo, quod tertius ſit impe-
ditus, illud non fieri præter formam, ſed po-
tius contra reſcripti formam, vt *ibidem* aduer-
tunt Baldus, & Decius *num.* 24. Balboa *hic n.* 13.
† Nec audieris ſi objicias Pontificem ibi vſum 47
fuiſſe illa dictione *citra*, quæ idem videtur ſigni-
ficare, quod *præter*: tamen reſpondetur *ibi*
dictionem *citra* formam, aut præter formam,
idem eſſe, quod ſine forma, hoc eſt ſine iuriſ-
dictione, quo in ſenſu ſæpè accipi notarunt Al-
ciatus *in l. transſigere, Cod. de tranſactionib.* Briſon.
de

de verbis iuris lib. 3. verbo *citrà* & *ibidem*, Pra-
teius quo in modo accipitur, *in l.fin.Cod. de pu-
blicis Iudiciis*, *l. vt ſit* 31. *ff. pro ſocio*, quod ve-
rum eſt. Et ſi communiter talis dictio idem
importet quod *ante*, cum multis eaplanat Bar-
boſa *dictio* 58. *ibi num.* 2. vbi *n.*4. ponit quid ea
importet quaodo eſt eum dictiooe *&* & *n.*5. di-
eit quod exceptiua eſt, & *n.* 6. quod aliquando
incluſiuè ponatur.

48 Ad quartam quæſtionis partem, an ſententia
lata ex falſa eauſa ſit nulla, optimè infertur ex
adductis *ſuprà* in toto verſic. *ad primam.* Quare
nunc breuiter reſpondeo, & ſi Doctorum ſiut
ſententiæ aduerſæ ſub diſtinctione hoc com-
prehendi, Nam ſi eauſa falſa fuit eapreſſa in
ſententia; tunc ſit nulla, quia apparet Iudicem
non habuiſſe cauſæ cognitionem, ſieut oportet
ex *l.*2. *Cod. de ſentent. ex breu.recit.* & eeſſat bo-
na præſumptio, quæ pro Iudiee eonfert Textus
in l. qui Teſtam. ff. de excuſat. Tutor. vbi conſi-
deratur virium in pronuntiatione.

49 Sin vero falſa cauſa non eaptimatur in ſen-
tentia; tunc valet, quia ſi talis ſententia dice-
retur nulla, omnes ſententiæ eſſent iniuſtæ,
eſſent nullæ, quod factum eſt ex iam dictis, vt
notat Faquineus *lib.* 10. *controuerſ. cap.* 84. eum
ſemper Iudex moueatur ex aliqua cauſa vera, vel
falſa ex Textu *in l.*1. *&* 2. *Cod. ſi ex falſis inſtru-
mentis*, quatenùs *ibi*, reſcinditur ſententia lata
ex falſis inſtrumentis per in integrum reſtitu-
tionem.

50 Et ſic Iaſon *in l.* 1. *num.*11. *Cod. de errore cal-
culi*, Felinus *in cap. inter caeteras in* 2. *concluſ. hoc
tit.* Rota *deciſ.*347.*nota quod licet in antiquis*, Cra-
ueta *conſ.*134. *in fine*, dicunt quod ſententia ex
falſa eauſa lata ſit nulla, ſi de falſitate cauſæ
conſtet ex actis ex *dicta l. qui teſtam. de excuſa-
tione Tutorum*, *l. cum vero*, §. *ſubuenium*, *ff. de
fideicommiſ. libert. cap. paſtoralis hoc tit. cap. ſo-
licitudinem ad finem de appellation. dicto cap. inter
caeteras hoc tit. l. ſi pars*. *ff. de inoſſicioſo Teſtam.
cap. cum ad quorundam de exceſſibus Prelatorum.*

51 † Tum etiam quia tranſactio ex falſa eauſa cor-
ruit, Menochius *conſ.* 91. *num* 49. quæ æquipa-
ratur ſententiæ, *l. non minorem, Cod. de tranſact.*
& facit Textus *in l. ſeia*. *ff. de Tutoribus*, *& Cu-
52 ratoribus datis ab his.* † Deinde quia vt notant
Vantius *de nullit. ex defectu proceſ. num.*127. Ga-
briel *tit. de ſent. concluſ.*10. *num.* 5. ſententia no-
toriè iniuſta ea actis nulla eſt. Vltimo quia ea
falſitate cauſæ apparet adhibitam non fuiſſe
eauſæ eognitionem, vt oportet: ergo nulla eſt
ſententia, *dict. l.*1. *Cod. de ſent. ex breui calcul. l.
vltima*, *Cod. communia Epiſtol. & ex lege ex ſti-
pulatione*, *Cod. de ſentent. & interlocut. omn.
Iudic.*

53 Vnde quatenùs Bartolus *in l. qui Roma*, §.
duo fratres in 6. *oppoſitione*, dicerit ſententiam
latam ex falſa cauſa dolo Aduerſarij eſſe nullam
alias ſecùs, cum quo tranſeunt alij, teſte Soci-
no Iuniore *num.*62. per Textum *in l. ſi Index*, §.
Marcellus, *ff. de Iudiciis l.* 2. *Cod. quando prouo-
care non eſt neceſſe*, *ff. dicta l. Praeſes*, *ff. hoc tit. l.
ſi expreſſis*, *ff. de appellat. leg.*1, *Cod. quæ ſententia
ſine appellat. reſcind.* debet eapendi iuxta diſtin-
ctionem iam relatam *num.praecedenti*, & lieet
Bartolus dicat *in dicta l. prolatam*, *Cod. de ſen-
tentiis; & interlocutionibus num.*8. cauſæ cognitio-
nem in hoe conſiſtere, vt partes ſint præſentes
vel citatæ; Reſpondetur conſiſtere etiam in
aliis multis, *l. in cauſa cognitione*, §. *cauſa cogni-
ta*. *ff. de minor. dicta l.* 2. *Cod. de ſentent. ex bre-
ui recit. dicta l. ex ſtipulatione*; *Cod. de ſent. & in-
terlocut. omnium Iudicum*, *cap. Iudicantem* 30.
queſtione 5.

Nec obeſt Textus, *in l. vnica, Cod. de rei vxo- 54
ria actione*, vbi videtur non vitiari ſententia, ſi
cauſa exprimatur, & falſa ſit, quia reſpondeo
quod *ibi* lex fingit ſtipulationem ex omni parte
perfectam, ſed hic lex non fingit ſententiam la-
tam ea vera cauſa, loquitur enim lex illa in alio
caſu diuerſo, vt Textus *in l. Ciues, Cod. de ap-
pellationibus.*

Nec etiam obeſt Textus, *in dicta l. ſi Index*, 55
§. *Marcellus*, *ff. de Iudiciis*, quia *ibi* locus eſt
querelæ, quod intelligit Faquineus *dicto lib.*10.
*controuerſ. cap.*84.*in fine* per reſtitutionem in in-
tegrum, ſieut *in l.*2. *Cod. ſi ex falſis inſtrumentis.*
Et ad prædictam diſtinctidnem reducendi ſunt
Bart. & alij Doctores *in l* 1. *Cod. de errore calculi
& ibi*, Decius, quatenùs dicunt ſententiam va-
lere; lieet error ex actis appareat, niſi referat ſe
ad acta, vti etiam traduot Abbas; & Felinus
in dicto cap. inter caeteras de re iudicata. † & Tex- 56
tus *in l.* 1. *Cod. ſi ſapius in integrum reſtitutio fue-
rit poſtulata*, quia eauſa non eſt exprimenda in
ſententia, *cap. ſicut nobis hoc tit.* Aleaander *in di-
cto* §. *duo fratres*, qui voluerunt dicere errorem
eapreſſum in ſententia eam non vitiare, quod
per quam eſt ex dictis; ſic etiam leges *ibi*, Iaſo-
nem *num.* 52. dicentem nullam eſſe ſententiam,
ſi error in ipſa exprimatur, ergò aliàs non
æque.

Ad quintam quæſtionis partem, an compe- 57
tat reſtitutio aduersùs ſententiam latam contra
ius Litigatoris, vt reſoluas præmittendum eſt
banc remedio appellationis emendari, vt con-
tingit in omnibus ſententiis, quas, vt iniuſtas
Iudicis appellationes ſolent reformare, vt col-
ligitur ex iam dictis in toto verſiculo *ad primam.*
† Nunc vero ad dubium reſpondet Socinus *in* 58
*cap. ſignificantibus de purgat. Canonica, & in cap.*2.
de crim. falſi, quod non rettactatur ſententia, &
hanc opinionem eſſe communem legiſtarum
dixit *in cap.*2. *de purg. vulgari*: Sequitur Cor-
ſetus *ſingul.* 8. verſic. *ſententia*, quia aliter nun-
quam ſententia tranſiret in rem iudieatam; ſi
quando iam appellationi ampliùs non eſt, eſſet
locus reſtitutioni in integrum ex ſolo prætextu,
quod ſententia ſit iniqua, & contra ius Litiga-
toris prolata, quod non viderur, nec iuri, nec
rationi conſentaneum. Et ſic dicit ſecutiorem,
& æquiorem Sfortia *de reſtitutione p.* 2. *quaſt* 79.
Art. 2. *num.*10. verſic. *ego puto*, propter autho-
ritatem rei iudieatæ, & vt finis litibus impona-
tur, *l. properandum, Cod. de Iudiciis*, *cap. ſurgan-
tium de re iudicata*, & hanc veriorem, & quod
communiter practicetur, docet Ceualios *in pra-
cticis q.*839. tam de Iure Canonico, quàm Ciui-
li, niſi Princeps adeatur per viam ſupplicatio-
nis, vt tradunt Abbas *de purg. vulgari in dicto
cap* 2. Decius *in cap. propoſuiſti*, *n.*50. Hypolitus
ſingulari 473. *num.*2.

Vnde & ſi Hoſtienſis *in dicto cap.* 2. *de purg.* 59
vulgari, Hoſtienſis *in ſuo repertorio*, verſic. *ſen-
tentia*, Decius *in cap. propoſuiſti de probationibus*,
num. 49. Amicis *conſ.* 33. *num.* 21. Alberícus *in
Proemio digeſtorum in princ. col* 4. pro affirmatiua
ſententia reſpondent, ad quod allegant *in cap.
ex litteris de reſtit. in integrum*, & Textum *in l.* 1.

ff.

ff ex quibus cauſis maiores, & confirmari videatur ex eo, quod remota; vel prohibita appellatione adhuc ſit locus ſupplicationi, vel reuiſioni, vt docent Guid. Pap. *deciſ* 50. Menoh. *rem*.4. *de adipiſcend. à num.* 895. Vincent. de Franchis *deciſ*.148. Capicius *deciſ*.144. Decianus *reſp*. 47. *volum*. 1. Surdus *conſ*. 177. Vander *in tractatu reuiſionum, concluſione* 27. Etenim & Valaſcus *conſilio* 40. Menochius *de Arbitrariis, libro* 1. *quæſtione* 70. *numero* 24. Aldrete *de Religioſa diſciplina, libro* 2. *capito*. 28. *num*. 25. aduertant vbi appellatio denegatur permiſſum eſt per viam querelæ ad Superiorum deatur Rolandus à Valle *conſ*. 94. *num*. 2. *vol*. 1. tradit Barboſa *in dicto cap. ex litteris num*.4. & 5. Verùm ipſe eum Curſeto *ſingul. ſenteat*. 8. *in cap. cum inter* 13. *hoc tit*. docet quod ſententia lata non obſtante priuilegio contra ius litigatoris mero iure tenet, ſi non appelletur, tamen ait per reſtitutionem in integrum non reſcindi, eſt ergo diuerſum, vt reuideatur media ſupplicatione, vel quod reſcindatur per in integrum reſtitutionem.

60 Hæc tamen ſecunda opinio admitti poterit in cauſis beneficialibus, in quibus ea gratia conceditur reſtitutio aduerſus tres ſententias: Ita Staphileus *de litteris gratia*. & *Iuſtitia in contractu de gratiis expectant*, §. *dicendam*, *num*. 41. quem ſequitur Sfortia *ſuprà num*. 18. vbi ſea modis declarat præfatam opinionem, & in quadam cauſa beneficiali cuiuſdam Capellaniæ opidi *de lalamo*: Sic teſtatur vidiſſe iudicatum Ceuallos, *vbi ſuprà ad dictam quæſtionem* 839. *à n*.6. vbi ait rectiſſimè pronuntiatum fuiſſe, qui vt iam dixi in toto verſic. *ad primam*, concludit ſententiam latam contra ius conſtitutionis ſemper eſſe nullam, & non tranſire in rem Iudicatam ea *dicta l*.1. *Cod. quando prouocare non eſt neceſſe*, *l*. 1. §. *iterùm*. *ff. quæ ſunt ſine appel. l*.3. *tit*.26. *p*.3. vbi Greg. *l*. 1. *tit*. 32. *eadem part*.

61 † Et adiunges Faquineum *dicto lib*. 10. *controuerſ. cap*.93. *in principio*, vbi in ſententia contra ius Litigatoris, à qua non appellatum eſt, admittit reſtitutionem à Principe per rearum, *in l. Diui fratres*, *ff. de pœn. l*.1. §. *vltimo*, *ff. de quæſt*. Odus *de reſtit.p*.2. *a*.79. *art*.2.

62 Notabis eum Ciriaco *tom*. 1. *cont*. 186. quod ſententia præſumitur ritè, & rectè lata, nec dicitur continere errorem expreſſum, niſi legatur oculo corporali alias dici validam, & ab ea eſſe appellandum, & non dici nullam, ſemper enim ſententia de iure præſumitur valida, *cap*.23. verſic. *porrò*, *de elect. cap. cum inter*, *hoc tit. leg. Herennius* 63. §. *Gaiod. ff. de euictionibus cap. in præſentia de re*, nunc alia ex multis tradit Ciriac *ibi*, & *num*.21. quod nec ſit nulla per errorem redactum ad acta, vel ſi intellectualiter, aut per interpretationem deducator, ſi oculo corporali legatur error: ſic eum Innocent. Alex. Iaſon, Bald. & Surd. *conſ*. 223. *ſub num*.21, *volum*.2.

QVÆSTIO II.

An ſententia delegati iniuſta tranſeat in rem iudicatam: Quid de ſententia Arbitri: An ſententia lata contra conſuetudinem, & ſtylum, ſit nulla: Quid contra Priuilegium? Quid contra quaſcumque conſtitutiones, ſeu contra quaſcumque leges etiam ſeculares: Et an Textus noſter procedat, etiam in ſententia interlocutoria: Et an ſententia lata contra legem loquentem, tantummodo in ſimili caſu, ſit nulla, diuerſo tamen ab illo, de quo agitur?

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata à delegato contra ius Litigatoris valet, num*.2.

3 *Reſcripta delegatorum Principis recipiunt interpretationem ex Iure, ſicut alia.*

4 *Sententia lata ab Arbitro contra leges, & Canones eſt nulla: quid ſi contra Ius Litigatoris num*.51. *quid in arbitratore num*.6.

7 *Sententia lata contra ſtylum & conſuetudinem eſt nulla. num*.8. & 9.

8 L. prolatam, Cod. de ſentent. & interlocut. l. 1. tit. 17. lib. 4. recopil.

10 Cap. ei qui, §. item ſi ſententia 2. quæſt. 6 num. 12.

11 Cap.3. de eo qui mittitur in poſſeſſ. cauſa rei ſeau, num.13.

15 *Sententia lata contra extrauagantes conſtitutiones Synodales, & leges municipales eſt nulla, & num*. 16. 17.

18 *Sententia lata contra extrauagantes, maximo notas, & ſi non expreſſas in iure eſt nulla, errore expreſſo.*

19 *Sententia lata contra dicta Sanctorum Patrum, eſt nulla.*

20 *Sententia lata contra extrauagantes, de quibus dubitatur, valet, quid ſi producta aliqua ſit à litigante, num*.22.

21 *Extrauagans publicata ſi recepta non obligat.*

23 *Dictio vt, ſolet diuerſa coniungere, ſicut dictio &*,

24 *Iudex Eccleſiaſticus deficientibus Canonibus tenetur Iudicare ſecundum leges.*

25 *Sententia interlocutoria lata a quolibet Iudice expreſſo errore eſt nulla.*

26 *Sententia lata expreſſo errore contra legem loquentem, tantùm in ſimili caſu valet.*

27 *Iudicium de ſimilibus ad ſimilia, qualiter valeat.*

29 Dicto cap. ei, qui; §. item ſi ſententia 2. quæſt. 6.

Gratianus multis in locis reprobatur remiſſinè.

29 *Sententia valet quoties leges, aut Canones varios, ſea ſubobſcuros habeat intellectus. ſi lata ſit contra aliquem eorum intellectum minùs probabilem.*

AD primam quæſtionis partem reſpondebis ex traditis *ſuprà q*.1. verſic. *ad ſecundam*, vbi dixi de intellectu Textus *in cap. prudentiam de officio delegati*, cuius occaſione video Faquineum 1

præter

præter alios agere de præſenti dubio *lib. 10. controuerſ. cap. 93.* quatenùs dicens *ibi*, ex iam adductis in fine quæſtionis præcedentis, quod ſententia contra ius litigatoris lata habet authoritatem rei iudicatæ, ſi non fuerit appellatione ſuſpenſa inquirit, numquid idem ſit: etiam in Iudice delegato proferente ſententiam contra Ius Litigatoris. Et licet Doctor Cardinalis Portuenſis *in cap. vltimo de præbendis* dixiſſet huiuſmodi ſententiam delegati iniuſtam nullam eſſe, quia non eſt ſeruata forma mandati, ex *l. diligenter, ff. mandati, cap. dilecta de reſcriptis* cum forma mandati eſt, vt iuſtitiam faciat.

2 Tamen in præſenti idem dicendum eſt, ac de Iudicibus ordinariis ſententias proferentibus dixi *in dicta quæſt.* 1. & ſic Iaſon *in l. qui Roma, §. duo fratres in 2. nota*, & Canoniſtæ *in cap. fin. de præbendis*, hoc multis rationibus defendunt, præter quas id probo; quia à ſententia Iudicis delegati neceſſe eſt appellare iuxta Textum, *in l. 1. ff. à quibus appel.* At ſi eſſet nulla, non eſſet opus appellat. vt latè adduxi *in d. q. 1.*

3 Tum etiam accidit doctrina Innocentij *in dicto cap. prudentiam de officio delegati, & in cap. cum ad ſedem de reſtit. ſpoliat.* dum dicit reſcriptum delegatorum Principis, ſicut alia reſcripta recipere interpretationem ex iore communi iuxta *l. ſi quando, Cod. de inofficioſo Teſtamento, l. reſcripta, Cod. ſi contra Ius*: Ergo intelligitur, vt delegatus debeat iuſtè iudicare, & perinde euenire, vt ſi iniquè iudicauerit, nihilominùs eius ſententia vim obtineat rei iudicatæ ſi lata ſit contra ius Litigatoris, quia ſic iure communi eſt conſtitutum.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, quæ loquitur de Iudice arbitro, ſi ille proferat ſententiam contra conſtitutiones Canones, aut leges directo, & expreſſo errore, ſeu falſa cauſa; exiſtimo idem dicendum eſſe, ac de Iudice ordinario, ſeu delegato adduxi, docet Gloſſa verbo *ſine iniqua, in l. diem proferre, ff. de receptis arbitris*, Gloſſa verbo *ſopiatur*, ſecundùm veram illius litteram *in cap. Paſtoralis 14. in princ. de reſcriptis*, & in effecto Gloſſa verbo *commiſſa in l. 3. ff de receptis arbitris*, Imola *in cap. 1. num. 2. de conſtit.* Felinus *hic, num 6* Gabriel *comm opinion. ſub hoc tit. concluſ. 4 num. 7.* vbi extendunt ad Arbitros compromiſſarios; non verò ad Arbitratores, Barboſa *hic, num 6.* & ſatis probatur, quia reuerà Arbitri iuris ſunt Iudices, quorum ſententiis debet ſtari, ac ſtatur ſententiis aliorum, vt dixi *in cap. 3. de Iudiciis*, & clariùs *in tit. de Arbitris patet.*

5 Dubium tamen eſt ſi Arbiter pronuntiaret tantùm contra ius Litigatoris, & Bartolus *in dicta l. diem proferre, §. ſtare, ff. de Arbitris*, dixit quod Arbitri ſententia eſt nulla, ſi lata ſit contra ius Litigatoris, quando compromiſſum factum eſt in eum, vt pronuntiaret ſecundùm ius; quoniam Arbitri poteſtas pendet ex compromiſſo, *l. non diſtinguemus, §. nunc de Officio, ff. Arbitris*, ſed Faquineus *dicto lib. 10. controuerſ. ſub dicto cap. 93.* reſpondet hoc idem eſſe, etiam in Iudicibus ordinariis, ac in his, quibus mandatum eſt à lege, vt iuſtitiam faciant iuxta Textum, *in §. 1. Inſt. de officio Iudicis*, & ita & ſi Bartoli ſententia communis ſit, teſte Ripa *in dicta l. qui Roma, §. duo fratres, num. 8. ff. de verb. obligat.* reſpondet Faquineus in ſententia Arbitri rationem eſſe: quia ſtandum eſt eius ſententiæ; licet iniqua ſit, *dicto §. ſtari*: ergò (ait Faquin.) dum exprimitur in compromiſſo, vt ſecundùm Ius pronuntiet, non exprimitur id quod tacitè inerat, ſicut in Iudice, cui tacitè intelligitur mandatum, vt iuſte iudicet; Et ſic meritò illius expreſſionem nihil operari, *l. 3. ff. de legibus*, & ita Balboa *hîc, num. 14.* in fine dicit idem de arbitro, ſiue Iuris, ſiue compromiſſario, cum vterque iuris ordinem ſernet, & ſententiam proferat, *l. idem Pomponius 14. §. recepiſſe, ff de Arbitris*, Alciatus *in l. pronuntiatum, n. 5. ff. de verb. ſignif.* † Sed non comprehendit ſententiam 6
Arbitratoris, ſeu amicabilis compoſitoris, quia iſta ordinem iuris non ſeruat, vt aduertit Abbas *in cap. 1. num. 1. de Arbitris.*

Ad tertium an ſententia lata contra ſtylum, 7
in eo caſu etiam dico ſententiam latam contra illum, & contra legitimam, ſeu receptam conſuetudinem eſſe nullam; itavt prouocatoria remedio non ſit opus: argumento Textus *in cap. quam graue, de crimine falſi*, docent Felinus *in cap. 2. de reſcriptis, num. 16.* Rebuffus *ad leges gallicas in præmio Gloſſa 5. num. 133.* Zaſius *in l. de quibus, ff. de legibus.* † Et ſic Pichardus *in d.* 8
§. 1. Inſt. de officio Iudicis, num. 16. intelligit iuxta hunc modum illud quod dicitur, *in l. prolatam, Cod. de ſententiis, & interlocutionibus omnium Iudic. & in l. 1. & 12. tit. 22. p. 3* nempe prolatam ſententiam à Præſide contra ſolidum Iudiciorum ordinem authoritatem rei iudicatæ, non obtinere iunctis traditis ab Auendaño *reſponſo 1.* Axeued. *in l. 1. tit. 17. lib. 4. recopilat.* † Sed 9
Mainerius *in l. res iudicata, ff. hoc tit.* iſtud declarat procedere, quando ſtylus notorius eſt, & conſuetudo, alias enim ſententiam nullam non eſſe, cum poſſit probabiliter à Iudice non ignorari iuxta doctrinam relatam *q. præcedenti, à n. 1.* idem ex aliis probat Barboſa *hic num. 4.* cum Menochio *de arbitrariis lib 1. q 52. num. 2.* Ludouic. Rodulphus *de brachio Regio num. 12.* quod intelligit Petrus Barboſa *in Rubrica, ff. ſoluto Matrimonio*, ſi ſit expreſſe contra ſtylum, vel conſuetudinem, vel etiam contra aliam, ſi prima fuit valida, vide Baldum, *in l. 2. Cod. quando prouocare non eſt neceſſe* relatos à Dueñas *Reg. 5.* Tiraq. *in tract. l. le mort, declaratione 7. num. 5.*

Sed huic reſolutioni videtur obſtare Textus 10
in cap. ei qui §. item ſi ſententia 2. q. 6. vbi conſtat ſententiam contra ius ſcriptum non valere; ergo cum eius ſententiam, tantum ad ius ſcriptum referatur, videtur vt non porrigatur ad conſuetudinem, & ſtylum. & facit Textus noſter cum aliis, in quibus dicitur quod ſententia contra leges, & Canones prolata nulla eſt, loquuntur enim de legibus, & conſtitutionibus communibus, & ſcriptis.

Et iuuatur ex Textu *in cap. 3. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeru.* vbi ſententia 11
contra conſuetudinem lata valet. † Sed reſpon- 12
deo, Textum *in dicto cap. ei qui, §. item ſi ſententia* poſuiſſe verbum illud *Ius ſcriptum*, potiùs ad expeditionem ſententiæ: quam ad excluſionem iuris non ſcripti, hoc eſt conſuetudinis, & ſtyli, cum hæc vim legis habeant; argumento Textus *in §. conſtat, Inſt. de iure naturali gentium* & ſic nec noſtrum Textum, nec alios implicare cum eorum ſententia claudat, etiam conſuetudines, & ſtylum, dum tamen ſint noti, & apud populum, & in iudicio probentur, vt iam dixi nam ſi de his aliqua dubitatio extet, non eſt cur

expreſſè

expreſsè loquens ſententia contra ſtylum, & conſuetudinem dubiam, ſeu improbabilem, nulla ſit.

13 Et io hoc caſu eſt intelligeodus Textus *in dicto cap. 3. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem*, Grañа *hic, num. fin.* intelligendus Balboa *hic, ſub n. 33. in fine, & num.* 34. vbi ex multis expeodit Textum *in dicto §. ei qui.*

14 Ad quartam quæſtioois pattem, an ſententia lata contra priuilegium ſit nulla, reſpoodebis ex iam adductis *q.* 1. verſic. *ex prædictis*, vbi expendi Textum *in cap. ſuborta hoc tit.* qui agit de ſententia lata contra priuilegium, ñ n. 24.

15 Ad quintam quæſtionis partem, an ſententia Textus noſtri proecdar in quibuſcumque conſtitutionibus extrauagantibus Canonicis, videtor quod ſic, quia etiam iſtæ Canones vocantur, *cap. Nicenm in princ.* 31. *diſt.* Abbas *hic, num.* 1. Imola *in cap.* 1. *de conſtitut.* vbi Decius *in* 1. *lect. num.* 1. ſequitur *hic* Barboſa, vbi cum multis, n. 9. declarar procedere in factis; tam in Concilio Genorali quam à Romano Pontifice, & etiam ſi ſint Synodales Epiſcopales quaodo non continent Iuris Canonici repugnantiam ſiquidem, & hæ quoad hunc effectum Canones Iodicantur, Itavt contra illas prolata ſententia, nullius ſit momenti, Abbas *hic, notab.* 1. Decius
16 *in dicto cap.* 1. *de conſtit. num.* 4. *in* 1. *lectura.* † Et ſic dixit Balboa *hic, num.* 33. noſtri Textus ſententiam procedere, non ſolùm contra quaſcomque leges, Canoneſve generales, ſed etiam ſi ſint alicuius loci; vt ioter ſeculares leges municipales comptehendaotur inter Eecleſiaſticos vero ſtatuta Synodalia ex communi Doctorum ſeotentia per Textom *ibi, in l. omnes populi, ff. de Iuſt. & iure cap. ius naturale diſt.* 1. *cap. Reg.* 3. *diſt.* ſequuntur relati ab Antonio Gabriel *in tit.*
17 *de re iudicata conclus.* 7. *n.* 15. † De legibus municipalbus, vulgò *ordenanzas de los conſejos*, ſi ſententia contra eas expreſsè loquatur, nulla erit, vt docent Pichardus *in dicto §.* 1. *Inſt. de officio Iud. num.* 16. Iaſon *in l. penult. ff. de Inſt. & iure* exornat Vantius *de nullitate ex defectu proceſ. n* 5. Pinellus *in l.* 1. *p.* 2. *cap.* 4. *num.* 40. *Cod. de reſcind. vendit. & dicto de conſtitutionibus Synodalibus*: contradicit Baldus *in cap. cum veniſſet de eo, qui mittitur in poſſeſſ.* Barboſa *hic, num.* 8. ooſtram amplectitot ſententiam.

18 Vnde ioferoʼ, quod & ſi plures extrauagantes oon ſint inſertæ in corpore Iuris Canoniei, ſi illæ eſſent valde notæ, tunc etiam ſententia contra eas lata expreſſo errore nulla eſſet, vt contingeret, ſi pronuntiatet contra extrauagantem ad curanda ſeaodala, notat Baldus *in l.* 1. *Cod. quando prouocare non eſt neceſſe*, Iaſoo *in l. cum prolatis, ff. hoc tit.* Balboa *hic num.* 36. *in fine.* Vel ſi extrauagans habeat clauſulam decreti irritantis argumento Textus *in cap. penult. de prabend. lib.* 6. Caſſiod. *deciſ. vnica de rerum permut. num.* 3. Couartuuias *in pract. cap.* 9. n. 7. Mandoſius *Reg.* 7. *Cancellar. q.* 4. *n.* 7. *& Reg.* 11. *quaſt.* 7. *num.* 2.

19 Et ſic etiam idem dicendum exiſtimo, ſi ſententia expreſſo errore proferatur contra dicta Sanctorum Patrum; quæ quidem ſub verbo *Canones*, de quo in noſtro Texto contineri dicendum eſt, dummodò referantur *in cap fin.* 15. *diſt. & in cap. de libellis diſt.* 10. tradont in ſpecie Gloſſa *in cap. noli meis diſt.* 9. recepta ex Felino *à num.* 3. vbi Decius *à num.* 4. *in cap. ne innitaris de conſtit.* Canon. *de locis Theolog. lib.* 7. *c.* 3. Albericus *de agnoſcend. q.* 15. ñ *num.* 7. *&* 13. *& q.* 40. *à num.* 47. *&* 53. *& q.* 21. ñ num. 8. Couart. *lib.* 4. *variar cap.* 17. *à num.* 1. Viualdus *in Candelab. aureo p.* 1. *in initio num.* 1. Barboſa *hic, num* 9. *in fine*, qui hoe tenet quidquid aliter intendar Caſtrus aduerſùs bætedes *lib.* 1. *cap.* 7. *& lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 9. *verſ.* 2.

Verùm ſi de extrauagantibus dubitetur, vt 20
ſoler, quia oon ſunt inſertæ in eotpore Iuris; tunc dieendum eſt ſenientiam cootra ipſas latam mero iute valere, vt ſentiunt communiter. Doctores *in dicto l. cum prolatis, ff. de re Iud.* & relati à Padilla *in l pen. Cod. de Iuris & facti ignorantia num.* 12. Caſſador. *deciſ* 7. n. 5.

Nec obſtar dicere extrauaganies eſſe leges 21
ſtatutas à Romano Pontifiee, quæ obligant, & ligant etiam ignoranies poſt duos menſes à die publieatioois in Curia: argumento Textus *in cap.* 2. *de conſt. lib.* 6. Nam reſpondeo, quod & ſi extrauagans publicata ſit, Si verò moribus noo ſit recepta, non obligat iuxta Textum, *in cap. in iſtis in princ. & §. leges diſt.* 4. ſic Balboa
hic num. 35. † Vbi addit quod ſi extrauagans 22
eſſet producta à litigante, ſeu ex officio Iudicis in forma publica io Iudicio, tone ſententiam cootra ipſam latam expreſſo errore nullam eſſe: vt declarat Gomezius *in præmio Regul. Cancel. q.* 2. Franciſeus Pauious *in præmio Ioannis* 21. *§. notandum.* Videbis Variolam ad commentarios Pegnæ circa finem verbo *flores*, Strauab. *pag.* 236. verſic. *ſi contra*, vbi nullam dicit ſeotentiam contra extrauagantem cognitam, ſecùs ſi dubiam, aut incognitam: ſiue ignoratam, & non productam, nec in corpore iuris clauſam ex *cap. Paſtoralis de fide inſtrument.* explicans latè, & nouiſſimè Pater Franc. Valenre *in ſuo lib. Concordia Iuris Pontificij, cap* 1. in præmio ait ſententiam latam contra extrauagantes notas in libris, vel poſitas in Archiuio publico eſſe nullam; Secùs ſi contra ignotam, niſi ea authentice produceretur: vbi addit, vt quando non eſt notitia de extrauaganti, quæ alligator, noo eſt conſulendus ſuperior à Iudice, eſſeque meliùs ſi non conſular, eo quod videatur extrauagans allegata in fraudem ad dilationem cauſæ, ſin autem de extrauagante babeatur aliqua notitia, & ea allegetur; tenebitur Iudex conſulere Superiorem *ex dicto cap. Paſtoralis*, & addunt Abbas, Buttius, & Imola, quod ſi Iudex adhuc in conſulto Superiore ſententiam ferat contra extrauagantem validam fore, quamuis Iudex malefecerit non conſulendo; & veniat puniendus ex eo quia in illo capite præcipitur actus conſulendi, ſed non irritatur actus ſententiæ ferendæ, & deinde quia quoties Iudex certus non eſt de decretali non offendit iuris authoritatem, & quia ſicut contra ius dubium ſententia lata valida eſt; Ita contra extrauagantem dubiam in dubio facti.

Ad ſextam quæſtionis partem, & iuxta noſtri 23
Textus mentem, reſpondent Doctores hic, vt noſtri Textus doctriua procedat, etiam in quibuſcumque legibos Ciuilibus; ſic Gloſſa hic & Felinus *num.* 1. & apertiùs Abbas, eo quod dictio *vt*, hic poſita, ſolet diuerſa coniungere, ſicut & dictio *&*, iuxa Rubricam in Gloſſa, *ff. de Iuris, & facti ignorantia*. Barboſa *hic, num.* 6. nam cum Pontifex adiiciat verbum *Canones*, neceſſariò debeat dici verbum *leges*, proeedena

eſſe

eſſe intelligendom de ciuilibus, & ſæcolarihus legihus; quia ego iotelligo dummodò leges ciuiles noo ſint Canonibus conttatiæ, aut ab eis impugnatæ; qoia tuoc teuera ſeoteotia cootta eas ptolata noo imptobaretot, etiam expreſſo ettote, *vbi ſuprà quæſtione* 1. explicui ex doctrina Textus, *in capite Eccleſia Sancta Maria*, cum
24 aliis, verſic. *ad ſecundam*, io verbo adhuc. † Et alias rationes adioogit Barhoſa *hic*, *ſub dicto num.* 6. quateoos ait agi io hoc Textu de mora prolata à iudice Eccleſiaſtico, qui de frueotibus Canooihus ſecuodum leges tenetur iudicare; vt ttadunt Gloſſa *verbo ſecundùm Canones in cap.* 1. *de officio ordin.* Decios *in dicto cap. Eccleſia Sancta Maria*, *num.* 42, iuxta illa etiam quæ adduxi *in capite quod Clericis, de foro competenti*.

25 Ad ſeptimam quæſtioois partem, an Textus noſtri Regola potrigatut ad ſententiam interlocototiam exptеſſo ettote latam cootta Ios, io quo dubio idem dicendum eſſe exiſtumant Doctores, ac de deſioitioa ſententia iam ſupra maoet dictum, vt docet Iaſon *in lege fin. num* 4. *de Iuſtitia, & iure*, ſiue ſeotentia ſit lata ah ordinario, ſiue à delegato Iudice, quia id denotat generalitas illius verbi *ſententia*, ex identitate ratioois, quæ in omnibus ſententiis æque verſator, eo quod io omoihos lex ipſa offenditut ſi ettot exprimatur; Imò potius, ſic Balboa *hic*, *num.* 14. vhi alia addit de Arhittatore & Athitto iuris, quæ adduxi *ſuprà* in verſiculo *ad ſecundam*.

26 Ex his infero ad vltimam qoæſtionis partem, nemde cum profertur ſententia exptеſſo ettore coota legem loquentem tantommodo io ſimili caſu diuerſo; Tamen ah illo, de qoo agitor eam valere, vt notant Felinus *hic num.* 25. verſic. *limita* 9. Baldus *in lege* 2. *num.* 7. *Cod quando prouocare non eſt neceſſe*, Gahriel *commun opinioa. ſub hoc tit. concluſione* 7. *num.* 21. Barboſa *hic*, *num.* 10.

27 Nec obeſt dicere de ſimilihos ad ſimilia idem Iudicium eſſe habendum ex Regula Textos per argumentom *in lege non poſſunt*, *ff. de legibus*. Tamen in ſpecie, de qua loquimur; vt ſeoſententia dicatot nulla cootta legem lata, opottet vt lex loquatut in propriis terminis, non ſi loqua-
28 tur io ſimili tantùm caſu diuerſo. † A quo iterum locem accipit Textus *in dicto cap. oi qui*, §. *item ſi ſententia* 2. *quæſt.* 6. Nam & ſi exiſtimaot molti illom Textum Gratiani nullam aliam authoritatem habere, quam ſi eſſet quædam Doctoris opinio, obidque multis in locis Gratianum reptobari, vt oſtendunt Felioos *in cap.* 2. *de reſcriptis*, Couatrouias *in cap. Rainucius*, *numero* 20. *de Teſtam.* Satmiento *de redditibus Eccleſiaſtic.* 3. *p. num.* 2. *cap.* 1. Duatenus *de Sacris Eccleſiæ Miniſteriis in præmio.* Tamen quia illod difficile videatut, eo quod Textus ille ſit dedoctus à Gratiano ex *lege ſi expreſſim*, *ff de appellationibus*, & ex Textu *in lege* 2. *quod quando prouocare non eſt neceſſe*; Ideò Balhoa *hic*, *ſub num.* 34. Verius potat, quod *in dicto* §. *item ſi* ſententia ius ſcriptum oon fuit poſitum ad differentiam ioris non ſcripti, vt iam ſuprà explicui de cooſuetudine in verſic. *ſed huic ſolutioni*, ſuh verſic. *ad tertium*, ſed accipi pro certo, & expreſſo ad effectum annullandi ſentẽtiam, quod & ſi ſit ſimile, loquitor verò in aliis terminis ita ille ſentit, & concludit teſolueodo quæſtionem ooſtram, ſenteotiam contta legem loquentem io caſu ſimili ipſo iure valere.

Vode infero quod quando leges, aut Cano- 29
nes, non clatos, ſed varios habant intellectus ſeu obſcuros, de quibus probabiliter dubitari poſſit; tunc ſeoteotiam mero iore valere, licet prolata ſit contra aliquem iotellectum, non verum & minùs probabilem, doceot Bartolus *in l. cum prolatis*, *ff. hoc tit. num.* 2. *in fine*, & ibi Albert. *in principio* Iaſon *num.* 12. Alexaoder *à n.* 8. & alij Baldus *in dicta l.* 2. *Cod. quando prouocare non eſt neceſſe*, *num.* 6. Abbas *hic num.* 9. Felinus *num.* 15. Antonius Gabriel *ſub hoc tit. concluſ.* 7. *num.* 19. & patet ex loogè ante adductis.

QVÆSTIO III.

An error calculi vitiet ſententiam, an iura tranſgredi ex cauſa licitum ſit: Et an ſententia cenſura lata contra Iuſtitiam legalem, valeat: Et an abſolutionis ſententia lata contra ius litigatoris, aut legis ſit valida, An ſententia excommunicationis, vel abſolutio, lata ex falſa cauſa valida ſit?

SVMMARIVM.

1 *Sententia non vitiatur errore calculi, nec tranſit in rem iudicatam, n.* 3. *num.* 7. *vbi diſtinguitur inter magna, & parua.*
2 *Reaideri debet error calculi: quid ſi rationes legitima, ſint diſpuncta n.* 3.
4 *Error calculi, poteſt opponi vſque ad ſententiam, & aliter.*
5 *Ratio non ſufficienter reddita iterùm diſtingui debet, qui ratione non obſtante, vbi quid in facto, & in iure, num.* 6.
8 *Tranſgredi iura ex cauſa poſſunt à Iudice.*
9 *Sententia cenſura contra Iuſtitiam legalem, numquid ſit nulla remiſſiue.*
10 *Abſolutio cenſura lata contra Ius litigatoris, valet, & ſi iniuſta ſit.*
11 *Dictio* nullatenus *ſolet habere vim decreti irritantis.*
12 *Abſolutio lata deficiente forma clauſula ſub qua debeat concedi nulla eſt.*
13 Cap. fin. de reſt. ſpoliat.
14 *Excommunicatio lata ex falſa, errore non expreſſo, valida eſt, & ſi iniuſta, niſi notoriè eſſet iniuſta ex proceſſu n.* 16.
15 Cap. per tuas de Senteotia excommunicationis.
17 *Excommunicatio lata ex cauſa, quæ falſis Teſtibus probata ſit, tantùm eſt iniuſta, & num.* 18.
19 *Abſolutio lata ex falſa cauſa erit nulla, aut iniuſta, ſicut excommunicatio, ſic lata, numero* 20.

AD primam quæſtionis partem, vt reſpon- 1
deas, leges quæ adduxi *ſuprà in capite* 1. *de fide Inſtrumentorum*, *quæſtione* 9. *num.* 32. vhi an calcoli ettor trahat executiooem paratam, quare nunc breuitet videtur quod ettor calculi ſeotentiam non vitiat *ex l.* 2. *Cod. de re iud.*
Et propterea dixerunt Fr. Marc. *in deciſ.* 441. 2

Riccius *collect.* 1149. computa reuideri debere errore in calculo commiſſo. † Quod viderur cō-firmari ex eo, nam iure ciuili, & Regio ſatis conſtitutum eſt, vt ratiooibos ſemel legitimè diſpūctis, iterùm reuideri noo debesot, vt *in l. ſemel, C. de apochis publicis lib.* 10. vbi Bartol. Monachus, Atchidiacon. Ioanoes Andreas *in cap. vnico de Clerico agrotante*, Socinus *conſ.* 92. Scobar. *de ratiociniis* com aliis *latè cap.* 41. facit Textos *in lege* 51. *tit.* 5. *lib.* 2. *recopil.* ibi, *e mandamos que de aqui adelante en ningun playto aya mas que vnas cuentas que ſe ayan de ajer por contadores*, legendus Aueodaña 1. *p. cap.* 9 *n.* 2.

4 Deinde coofirmator, quia ex quo poſt longum tempus huiuſmodi erroris retractatio poteſt peti, vt deciſum in propriis terminis refere Iaſtedus *in deciſ.* 122. quæ notanda eſt ad Textum celebrem, *in l. calculi error, ff. de adminiſtratione rerum ad Ciuitatem pertinentium*; Imò qood caleuli error poſſit appooi vſque ad ſententiam: dixit Seſſe *deciſ.* 18. Rotæ Arag. & poſtquam partes inter ſe pepigerant facto calculo, ſeque mutuis ſtipulationibus liberauerant, Rota Auinion. *deciſ.* 134. *diuerſor.* & quandocumque, vt latè ſequitur Scobar *ſupra*, *à num.* 15.

5 Veriùs autem eſt iuxta doctrinam Textus noſtri, quod vbi erratum eſt in calculo ſententia non tranſeat io rem Iudicatam ex Textu, *in lege cum putarem, ff. familia erciſcunda*, Axeuedus *in l.* 21. *tit.* 6. *lib.* 3. *recopilation.* Gregorius Lopez *in l.* 14. *tit.* 18. *p.* 3. vbi dicit, quod ſi ratio non ſit ſufficienter reddita, vel legitimè diſpuncta, qui ratione non obſtante iterum reddi debent, non tamen plus, quamuis de iore Ciuili diſpungitor, vt *in lege fin. §. fin. ff. de bonis authorit. Iud. poſſidentis*, tenuit Baldus *in l. ſi plures, Cod. de condition. inſertis*: multis adductis refert Scobar *de ratiociniis*, omninò legendos *in*
6 *cap.* 41. *num.* 5. † Vbi *à num* 6. addit quod rationes, non ſolom poterant de oooo fieri reoideri, & reſtitui quando error in Mathematicis cooſtiteret, vt puta quando Calculatores dixerunt *duo, & tres eſſe octo*, ſed etiam vbi errarom eſſet in iore; eo quod oneratus fuit Adminiſtrator de parcellis, quibus iore onerari non debuit, vel verſa vice non fuit ooeratus de parcellis iure ab ipſo debitis, quo in caſu ait, vt & ſi ex iuris diſpoſitione retractanda ratio non eſſet per modum actionis, ſed debere Iudieis officio ex Bartulo, & Platea *in l. inſtar, Cod. de iure Fiſci lib.* 10. Pariſio *conſ.* 89. *n.* 27. Maſcard. *de probationibus, concluſ.* 235. *num.* 1. & 13. Et ad confirmandam hanc ſententiam refert doctrinam Textus *in l. ſi poſt diuiſionem, Cod. de iuris, & facti ignor.* ex Textu *in l.* 1. *Cod. de conditione indebiti*, *l. ſi fideiuſſor, §. in omnibus, ff. mandati*, *l.* 33. *tit.* 14. *p.* 5.

7 Hæc tamen intelliges, vbi erroris cauſa ſit expreſſa, & contingat in rebus magni momenti, nam ſi ſit in rebus paruis, tunc reuera ſenteotia error confirmatus propter authoritatem rei iudicatæ, non debet retractari, vt euitetur proceſſus io infinitum, & oeve rationes immortales fierent; argumento Textus *in l. properandum, Cod. de Iudiciis, cap. finem litibus de dolo & contumacia*, & quando in iure conſiſtit talis error ex Texto, *in lege quamuis*, vbi notant ſcribentes, *ff. de condit. & demonſtrat.* Baldus *in lege* 1. *Cod. ſi aduerſus ſolutionem*, & *in leg. penultima* verſiculo *In tempore, Cod. de cond. inſertis*, Bobadilla *in politica lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 76 qood iotelliges in via executiua, in qua non iure actionis, ſed officio Iudicis, quis ad ſoluendum compellitur; Cumque de minimis non curet Prætor, vt *in l. ſcio, ff. de in integrum reſtit.* euenit, vt illum Iudex reoocare noo debeat propter authoritatem rei Iudicatæ; Secus erit io magnis iuxta iam dicta, quia tunc talia error lædit parti admodum, & Iudici nimis poonderoſua eſt, refert iudicatum Scobar in hac Cancellaria in cauſa executionis loci *de chinchon*, hæc enim, & alia poteris applicare diſtinctiooe babita *ſuprà quæſtione* 1. ad intellectum Textus noſtri.

Ad ſecuodam quæſtloois partem, an iura 8
tranſgredi ex cauſa licitom ſit, quæ occaſione Textus ooſtri poſſet admodom tractari: Tamen quia potius ſpectat ad Titolum de legibus, & conſtitotionibus; Ideò noo inſiſto; Interim videbis Innocentium *in capite* 1. *de conſtit.* Baldus *in lege & ſi ſeuerior, Cod. de infamib.* ibi Salicetus, idem Baldus *in Authentica, ſed nouo Iure, Cod. de ſeruis fugitiuis*, Iaſon *in lege* 1. *Cod. de precibus imper. offerend.* Decius *in Regula quoties equitatem de Regulis Iuris*, Matieneo *in ſuo Dialogo* 3. *p. cap* 62. *num.* 5. & 6. Afflictis *in deciſione Neapol.* 391. *num.* 10. Robertus *in deciſione* 251. *num.* 6. Catelianus Cotta *immemorab. Iuris* verbo *decretum maioris*, Iulius Clarus *in praxi crim. lib.* 5. §. 1. *num.* 10. Gratianos com aliis, vbi ad alios caſus infert, *Regula* 168. affirmatiuè tenentes poſſe tranſgredi, vbi *numero* 4. notat: Tunc demum procedere quod ad hoc, vt Iudex tranſgreſſor excuſetor, debet exprimere in ſententia cauſam, quare leges tranſgreditur, vt per Paulum *in leg. quid ergo, § pœna grauior, ff. de pœnis, num.* 15. Felinus *in dicto cap.* 1. *de conſtitut.* ſequitur alios referens Abiles *in capitibus Prætor, cap.* 2. Gloſſa *derechamente, num.* 9. Matieneo *in leg.* 1. *tit.* 11. *Gloſſa* 2. *num.* 53. *in fine, lib.* 5. *recopilationis*, in quo caſu, ſi aduertas videtur, vel impugnari, limitatiue Regula Textos noſtri, vbi ſententia lata contra leges cauſa expreſſa nulla eſt.

Ad tertiam quæſtionis partem poteris re- 9
ſpondere ex dicendis *infrà*, in verſiculo *ad vltimam*, interim leges quæ adducit Suarez *de cenſuris diſputatione* 4. *ſectione* 1. vbi agens de illa quæſtione, an cenſura lata ab homine per ſpecialem ſententiam, nulla ſit ex defectu cauſæ, vel tantum iniuſta, vbi de ſententia iniuſta contra Iuſtitiam legalem; Hoc eſt contra ordinem iuris, & *num.* 4. de ſententia iniuſta contra Iuſtitiam commutatiuam ex defectu legitimæ cauſæ, vbi etiam *à num.* 8. agit de alia quæſtione, num cenſura lata ex cauſa in re falſa Iuridice; Tamen probata valida ſit, quæ rectè ad noſtrum Textum valent applicari, leges etiam Villalobos, *tractatu* 16. *parte* 1. *difficultate* 10. Vide *infrà* in verſiculo *ad vltimam.*

Ad quartam quæſtionis partem an abſolutio- 10
nis ſententia lata contra Ius Litigatoris, vel legis ſit valida, & poteſt ex doctrina Textus noſtri poni dubium iuxta ſpeciem Textus *in capite* 1. *de Iudiciis*, vbi plura adduxi de Cobuldeo Epiſcopo, contumaci, & excommunicato, & ſic ſi contingeret: vt Cobuldeus ille abſolueretur nulla præſtita ſatisfactione, numquid valeret

leret abſolutio, & Couarruuias *in c. Alma Mater*,
§. 11. *p.* 1. *num.* 7. Nanarrus *in cap.* 53. *num.* 37.
ſumma Henriq. *lib.* 13. *excommun. cap.* 28. *num.* 3.
docent validam eſſe eo in caſu abſolutionem,
eo quod non ſit lata contra ius legis, aut conſti-
tutionis, ſed contra Ius litigatoris tantùm, &
conſequenter quamuis dicamus ſententiam eſſe
iniuſtam; non tamen dicemus nullam iuxta
vulgarem traditionem Textus, & ſic in propo-
ſito deducunt Doctores *ex cap. venerabilibus*, §.
ſane in fine de ſententia excommunicationis lib. 6.
ſed Balboa *in dicto cap.* 1. *de Iudiciis*, cum mul-
tis ab eo adductis, *num.* 75. *&* 76. diſtinguit:
Nam vel is; qui abſoluere debet parte ſatisfacta
habet Iuriſdictionem, & in hoc caſu ait veram
eſſe doctrinam relatam: Nam valet ſententia
illius, qui aliàs Iuriſdictionem habet, etiamſi
iuſta præſcriptam formam actus abſoluat, niſi
adiectio formæ fiat cum clauſula decreti irritan-
tis, vt notat Gloſſa ſingularis *in Clement.* 1. ver-
bo *inhibentes de iurepatron.* vel ſi adiecta eſſet
dictio *nullatenus* iuxta Gloſſam *in Clem. vnica de
ſequeſtrat. poſſeſſ.* verbo *nullatenus*, vbi Cardin.
Anchartanus, & alij Henriq. *vbi ſuprà.*

11 Quia dictio *nullatenus* ſolet habere vim de-
creti irritantis, vt docet Gloſſa *in Clem* 5. *de
ætate, & qualitate*, verbo *nullo modo*, quod putat
verum, niſi materia ſubiecta aliud ſuaderet: ar-
gumento Textus: *in cap. pueri*, & ibi Gloſſa
verbo *ad ſacros* 1. *q.* 1. de qua dictione cum plu-
ribus nouiſſimè Barboſa *dictione* 156. vbi de eius
12 effectibus. † Secùs ſi facultas abſoluendi dare-
tur ei, qui alias iuriſdictionem non habebat,
adiecta clauſula *ſatisfactione præmiſſa, vel ſatisfa-
cta parte*, vt vulgò in Bulla Cruciatæ, & Iubi-
leis concedi ſolet cuilibet Confeſſario approba-
to; quia tunc abſolutio lata forma illa non ſer-
uata nulla erit, quia ſub ea conditione, & non
aliter videtur conceſſa facultas abſoluendi: ar-
gum. Text. *in l. ſi quis ſub conditione* 8. *ff. ſi quis
omiſſa cauſa Teſtam.* & patet ex adductis *ſuprà
in quæſt.* 4. in verſic. ad primam ex Regula Tex-
tus, *in cap. prudentiam de officio delegati*, & Tex-
13 tus *in cap. cum dilecta* 22. *de reſcriptis.* † Et eui-
denter *in cap fin de reſtit. ſpoliatorum*, vbi cum
fuiſſet conceſſa abſoluendi facultas, facta reſti-
tutione poſſeſſionis; eo quod hæc adiectio adim-
pleta non fuit, non valuit abſolutio, vt ibi-
dem agnoſcunt communiter Doctores, Nauar-
rus *conſ.* 50. *& conſ.* 52. *de ſent. excommunicat*
Suarez *de cenſuris diſp.* 7. *ſect* 6. *n.* 41. & adiun-
ges quæ *ibi* tradit ex multis Barboſa *à num.* 3. vbi
formæ omiſſio, etiam in minimo, totum vitiat
de quo *ibi* dixi, & notaui.

14 Ad quintam, & vltimam quæſtionis partem
an ſententia excommunicationis: vel abſolu-
tio ex falſa cauſa lata valida ſit, ſatis ex dictis
in verſic. *ad tertiam*, & in verſic. *ad quartam*, re-
ſolui valent. Et quoad excommunicationem
latam ex falſa cauſa dico, quod ſi ea lata ſit, nul-
lo expreſſo errore, tunc & ſi ex falſa cauſa, fe-
ratur, & non expreſſa, hæc non erit nulla, ſed
iniuſta, quæ valet mero iure, & ſi abſolutione
indigeat.

15 Sic notatur *in capite per tuas de ſententia ex-
communicationis*, quem Textum optimum de
hac re vocat Couarruuias *in capite Alma mater
parte* 1. §. 11. *num.* 14. verſic. *ego*, quem ita intel-
16 lexit ibidem Gloſſa, & omnes ibidem. † Ve-
rum ſi excommunicatio ſecundum acta proceſ-
ſus, manifeſtè falſam haberet cauſam, eſſet
notoriè iniuſta, & ideò nulla, *cap. inter cæte-
ras de re Iudicata*, vbi Abbas, & Felinus *num.* 5.
idem Abbas *in cap. Oduardus de ſolution. col. vl-
tima*, Syluester verbo *excommunicatio* 2. *col.* 2.
& Caietanus 2. 2. *quæſt.* 70. *Articulo* 4. quamuis
in hoc Gloſſa verbo *errorem*, & *ibi*, Panor-
mitanus *in dicto capite per tuas*, contrarium
teneant.

Verùm ſi excommunicatio lata ſit ex cauſa 17
quæ falſis Teſtibus probata ſit, aut falſis in-
ſtrumentis; tunc illa non erit nulla, ſed tan-
tùm iniuſta, quia hoc, & in aliis ſententiis re-
gulare eſt, nempe quod ſententia ita lata ſit in-
iuſta, licet non ſit nulla iuxta Textum, *in lege
Diuus, ff. hoc titulo*, vbi Gloſſa, Bartulus, &
Doctores. Gloſſa *in lege, qui agnatis de excep-
tion.* tradit cum infinitis Couarruuias *ſub dicto*
§. 11. *in dicto num.* 14. verſiculo *ſecundo*, & com-
probat ex *lege* 2. *Titulo* 25. *parte* 1. & ex eo
quia poſſet contingere falſitas Teſtium, aut
ſcripturæ abſque dolo producentis eos in Iu-
dicium.

Nec deinde nulla erit ſententia lata ex falſa 18
cauſa, quæ tamen Teſtibus minime falſis pro-
bata ſit; quia vel memoriæ lapſu: aliaue ra-
tione decipi potuerunt, & falli, exiſtimarunt
verò ſe verum dixiſſe, & verum eſſe eorum Te-
ſtimonium, & ſic in hoc caſu tantum illam
ſententiam dicit Couarruuias *vbi ſuprà dicto*
§. 11. *ſub numero* 14. verſiculo *tertio*, dici poſſe
Iniuſtam ſecundùm rei veritatem; non ſecun-
dùm acta cauſæ, qui etiam alia adiungit *ibi* le-
genda in verſic. *quarto quinto*, & in verſiculo
poſtremo.

Quatenùs attinet ad abſolutionem latam ex 19
falſa cauſa, dixerunt nonnulli, vt ſit nulla, nec
proſit excommunicato iuxta Textum, *in capite
officij de ſententia excommunicationis, & in capite
cum pro cauſa hoc Titulo, cap. ex parte de Officio
ordinarij*, vbi Gloſſæ, & ex Textu *in lege* 29.
titulo 9. *parte* 1. & ex D. Thom. & aliis *in* 4 *ſen-
tent. diſt.* 18. *quæſt.* 2. *Articulo* 5 Ita vt in hac
concluſione non ſit aliqua dubitatio, quæ poſ-
ſit eam improbare, aut dubiam reddere; præ-
ter quam quod Gloſſa *in dicto capite ex parte*,
conatur conſtituere differentiam inter excom-
municationem, abſolutionem in ſpecie huius
quæſtionis, vt excommunicatio lata ex falſa
cauſa valida ſit, abſolutio autem ex falſa cauſa
minime abſoluat, & reſpectu excommunicatio-
nis probatur ex dictis, & *ex cap* 1. 11. *quæſtio-
ne* 3, de quo dixit idem Couarruuias *in dicto ca-
pite Alma mater* 1. *p.* §. 7. *num.* 7. Gloſſa *in ca-
pite* 1. *de ſent. excommun.*

Sed Panormitanus *in dicto cap. ex parte*, re- 20
probans dictam diſtinctionem, exiſtimat abſo-
lutionem ex falſa cauſa latam validam eſſe, ſi
abſoluens habeat animum abſoluendi, non ob-
ſtante falſa cauſa, licet iniqua ſit abſolutio, vt
conſtat *in dicto capite venerabilibus*, §. *ſanè, de
ſententia excommunicationis lib.* 6. & ruſus idem
Panormitanus cenſuit excommunicationem ex
falſa cauſa latam minime ligare, ſi Excommu-
nicator non habuerit ligandi intentionem; alia
congerit Couarr. *in dicto* § 11. *n.* 14. *in principio*,
cum quo ego exiſtimo *ibi*, in verſic. *quibus*, &
verſiculo *igitur*, nullam conſtitui differentiam
inter ſententiam abſolutionis, ab excommu-
nicatione, ac inter ipſam ſententiam excom-

monicationis ; ita vt ex quibus cauſis diximus, vt iſta in cauſa, vel nulla ſit, ſic & abſolutio, quod probatur ex iam traditis de ſententia excommunicationis lata iniuſta, vel nulla. Et adiunges quæ latè ſcribit Suarez. *dicta diſp.* 4. *à num.* 31. *&* 36. vbi agit de cenſuræ ſententia iniuſta ex defectu cauſæ, & probationis.

Qvæstio IV.

An ſententia Iudicis iniuſta obliget in foro conſcientia: An ſententia ſub conditione reſolutiua ſit valida: An ſententia ſub conditione extrinſeca lata valeat: An ſententia ſub conditione intrinſeca, reſpiciente tempus præteritum, vt puta (ſi probatum ſit) valeat: An ſententia ſub conditione intrinſeca reſpiciente tempus futurum puta (ſi probatur) valeat?

Svmmarivm.

1 *Sententia Iudicis, ex quibus dici queat iniuſta, num.* 2.
3 *Sententia dicitur totaliter iniuſta, & nulla, quæ pronuntiatur contra facti veritatem, vel qua ſpoliatur aliquis re, vel Iure ſuo, & n.* 5. 7.
4 *Iuſtitia eatenus obligat in conſcientia, quatenus habet Iudicij rationem.*
5 *Ius illæſum manet parti condemnata iniuſtè ſi adſit error intolerabilis.*
6 *Sententia, qua continet errorem tolerabilem: valet; & ſi ſit iniuſta, quid ſi prætermittatur ordo, num.* 7.
8 *Sententia lata in beneficij prouiſione pro vno omiſſo digniori, qualiter valet, in ſimplici beneficio, aut curato, num* 9.
10 *Sententia Iudicis pronuntiantis valere electionem à ſuſpenſis factam valida eſt, ſi error non exprimatur Iuris, ſecus econtra.*
11 *Sententia valet quibuſnis verbis lata, ſi contineat abſolutionem, aut condemnationem, num.* 16.
12 *Sententia lata ſub conditione reſolutiua, valet num.* 13. 17.
14 *Sententia lata ſub conditione extrinſeca valet, num.* 15.
17 *Sententia lata ſub conditione, ſi probatum eſt non tenet, num.* 19.
18 *Iudex nequit pronuntiare, vbi non liquet.*
20 *Sententia lata ſub conditione, ſi probabitur, non tenet, num.* 21. *contra numero.* 23. *vide num.* 25.
21 *Probationes debent fieri ante probationem ſententia.*
22 *Sententia fertur ex probationibus partium factis non ex faciendis.*
23 *Probationes non ſunt de ſubſtantia Iudicij.*
24 *Incertitudo non vitiat parte non opponente, vide, num.* 28.
26 L. 2. §. viduen. ff. quando appell.
29 Cap. cum veniſſent de conſtit.

1 QVam opinionem Iudex in ſententiando ſequi debeat dixi *ſuprà in cap. Capellanus de feriis ſub q* 4. nunc verò, vt reſpondeam ad primam difficultatis partem aduerto Iudicis ſententiam poſſe dici iniuſtam; primò ex malitia Iudicis tantùm, licet non recedat, nec à veritate, nec à iuris ordine, quo caſu, & ſi peccet ratione animi deprobati validam eſſe ſententiam & in conſcientia ſeruandam: docent Salon 2. 2. *D. Thoma q.* 60. *Art.* 5. *dubio*, ex Gratiano *in cap. ſi Epiſcopus* 11. *q* 3. Egidius Trullenq. *in opere morali lib.* 7. *dubio* 7. *cap.* 1. † Qui ſecundo dicunt quod quando Iudex facti veritatem; non tamen ordinem, & ſolemnitates Iuris, vt quando adiudicat Petro rem, re vera ſuam, ſed ſine ſufficienti probatione; Tunc etiam ſeruandam eſſe ſententiam in conſcientia; eo quod veritati innitatur: facit quod latè adduxi *in cap. dilecti de Iudiciis, & alibi.* 2

Quod ſi ex natura rei, & cauſæ, vt quando contra veritatem facti pronuntiatur; vel ſpoliatur aliquis re, vel Iure ſuo, de quo eſt quæſtio, & tunc dicendum eſt hanc ſententiam eſſe taliter iniuſtam, vt nullo modo in conſcientia valeat, vel ſi lata ſit, omiſſo ordine iuris neceſſarij ſimpliciter, ſiue per falſo allegata, & probata, ſiue ex Iudicis iniquitate; Sic D. Thom. *dicto Art.* 5. Cajetan. *ibi*, Sotus *lib.* 3. *de Iuſtitia, q* 4. *art.* 5. *& in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *Art.* 3. Salon *ſuprà concluſ.* 3. vbi teſtatur de communi, cum aliis Sairus *in Claui Regia lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 8. Bonacina *diſp.* 10. *q.* 2. *puncto* 4. *n* 6. 3

Quia vt docet D. Thomas iuſtitia eatenùs obligat in conſcientia, quatenùs habet Iudicij rationem, hoc eſt, vt eſt determinatio Iuris ac definitio iuſti; eo quod Iudicium Iniuſtum non eſt determinatio iuris, & definitio iuſti, & hoc ita verum eſt, vt conueniant Theologi, & Iuriſperiti, quo in caſu docent Doctores. † Vt ſi pars læſa iniuſtè non appellet, maneat nihilominùs ipſi ius ſuum, vnde fit, vt ſi cauſa ita eſt iniuſta, quod contineat apertè errorem intolerabilem, vt ſi Iudex præciperet aliquod impoſſibile, vel quod eſt apertè in alium, aut condemnare Innocentem ſine vlla probatione; tunc nec in foro animæ, nec in foro coſcientiæ hæc ſententia robor habebit, niſi dubium adſit de tali iniuſtitia; quia tunc eſt ſentiendum pro Iudice ex iam adductis. 4 5

Verùm ſi ſententia continet errorem, non tamen manifeſtum, ſed tolerabilem, vt quando Reus Innocens probatus, tamen nocens iuridice condemnetur; tunc & ſi talis vocetur iniuſta, erit tamen valida; ſic docent relati. † Tamen de illa ſententia, quæ eſt contra facti veritatem aliter ex allegatis pronuntiata in foro Iudiciali & exteriori ſeruandam eſſe dicunt præcitati, dummodo ſeruetur ordo iuris neceſſarius; nam ex omiſſione huius ordinis ſimpliciter neceſſarij, redditur ſententia nulla, nec obligat in conſcientia; ſecùs ſi prætermitteretur ordo iuris, non ſimpliciter neceſſarius; Nam tunc & ſi grauiter peccet Iudex, ſententia valida eſt in conſcientia. 6 7

Sed ſi dubium ſit de beneficiario per iniuſtam ſententiam beneficium poſſidente reſpondeo quod ſi beneficium ſit ſimplex, non pendens ex meritis, ſed ex ſola voluntate Epiſcopi, ſententiam illius iniuſtam, ſiue declaratiuam, ſiue priuatiuam modo ab illo bona fide lata ſit iuxta allegata, & probata, & partes bona fide litigauerint conferre Ius, & titulum beneficij in vtroque foro, nec teneri ad reſignandum qui illud accepit, docent Salon *vbi ſuprà dicta q.* 60. *articulo* 5. *dubio vlt. concluſ.* 3. Sarius 8

dicto

dicto cap. 6. cum aliis, *num.* 5. Trulench. *dicto cap.* 1. *lib.* 8. *dubio* 7. *numero* 6. vbi addit aliter nihil firmum, aut ſecurum eſſe in Eccleſia, circa hæc beneficia, alia tradit in comprobationem, *ibi*, ex Bonacina *tomo* 2. *diſputat.* 20. *quæſtion.* 2. *puncto* 4. ſecus ſi adſit dolus, &
9 fraus. † In beneficiis verò curatis dicunt præcitati, & alij communiter Doctores, quod ſi prouiſus, eſt dignus: tunc iuſtè poſſideat in conſcientia; etiam omiſſo digniori; etſi peccet conferens contra Iuſtitiam diſtributiuam, modo adſit dolus, vel fraus, vel ſi talis poſſeſſor inhabilis, & indignus ſit, addit etiam Egidius Trulench. *vbi ſupra*, *numero* 8. *&* 9. acta à beneficiario habente titulum coloratum, valida eſſe: Et valde probabile eſſe, vt ſententia materialiter iniuſta tantùm, & priuatiua ſit valida, etiam in parochialibus.

10 Vnde etiam ſit, vt ſi Iudex pronunciet ſententiam dicendo, valere electionem à ſuſpenſis, factam valeat ſententia, ſic lata, quia in ea non exprimit Iuris errorem. Verùm ſi exprimeret dicendo; *Quia ſuſpenſi de iure eligere poſſunt:* tunc reuera ex regula Textus noſtri, & ex aliis iam adductis, *à quæſtione* 1. electionem non valere, cum de Iure ſuſpenſi eligere nequeunt ex regula Textus, *in cap. cum dilectus de conſuetudine:* docent Alex. *in lege cum prolatis. ff. hoc titulo*, *numero* 20 Decius *in Rubrica de appellat. numero* 7. Afflictis *deciſion.* 152. *numero* 6. Alciatus *de præſumption. regula* 3. *præſumptione* 9. *num.* 8. Balboa *hic num.* 7. *in fine*.

11 Ad ſecundam difficultatis partem cum aliis ſequentibus, vt reſpondeam præmitto dicendo ex iam adductis, *ſuprà in Rubrica*, *&* *ſub Rubrica de Iudiciis*; ita tamen ſententiam quibuſcumque verbis latam valere, ſi contineat abſolutionem; vel condemnationem, quoniam id ſemper exigitur, ex *l.* 1 *hoc titulo*, ibi, *Quod abſolutione, vel condemnatione contingit*, *l. in hoc Iudicio. ff. familiæ erciſcundæ*, alioqui nullam eſſe, cum finem liti, & controuerſiæ non imponat ex *l.* 3. *Cod. de ſentent. & interlocution. omnium Iudicum*, quia Iudex, ad cuius officium litis diminuere ſpectat, *l. quidam exiſtimauerunt*, *ff. de rebus creditis*, debet eo animo eſſe, vt velit litigantes à tota controuerſia diſcedere, *l. qualem*, §. *dicero*, *ff. de receptis arbitris*. Et ſic Vgodenolus *lib* 26. *comment. cap.* 3. *& in l.* 3. *Codice*, *hoc titulo*. Sarmientus *lib.* 1. *ſelectar. cap* 13. dicunt quod cum in omni Iudicio intendat actor reum ſibi obſtrictum eſſe, & per conſequens eum condemnari debere ad aliquid faciendum, vel dandum, reus verò neget ſi nihil præſtare debere: tunc, vt litigantes ab hac controuerſia diſcedant neceſſario ſententia Iudicis abſolutionem, vel condemnationem continere debeat.

12 Vnde ad difficultates, de quibus nunc inquiro poteſt eſſe non leue dubium, num quid ſententia valeat proferri ſub aliqua ex condiſionibus, de quibus deſignaui in præfatione quæſtionis. Et quoad primum an ſententia ſub conditione reſolutiua lata, ſit valida, negatiuè reſpondit Bartol. *in l. Iudex poſteaquam*, *ff. de Iudiciis*, quem alij ſequuntur, qui citantur à Gabriele copioſè, *comm. concluſ. tit. de ſentent. concluſ.* 1. Oſaſcus *deciſion.* 146. *ſub numero* 10.

per Textum *in dicta l. Iudex*; *& in l. moris*, §. 2. *ff. de pœnis*, quibus cauetur Iudicem non poſſe corrigere ſententiam ſuam. † Contrariam au- 13
tem ſententiam ſequuntur Angelus *in dicta l. Iudex*, Baldus *in l. certa in fine*, *Cod. quando prouocare non eſt neceſſe*, Felinus *in cap. cum contingat*, *ſub*, *numero* 22. *de officio de leg. per Gloſſam*, *in l. item labeo*, verſiculo *puro*, *ff. familiæ erciſcundæ*, vbi valet ſententia cum reſolutione, de qua, *infrà*, & facit Gloſſa *in cap prædicator* 16. *quæſt.* 2. quæ probat valere ſententiam, ſi Iudex dicat, *condemno*, imo, *abſoluo*; Et ſic alia adducens Faquineus *lib.* 11. *controuerſ. cap.* 16. non ſequutus Bartolum, nec Alexandrum *in dicta l. Iudex*, *num.* 15. reſpondentem addictam Gloſſam *l. item labeo*. dicentem clauſulam illam venire ad qualificandum, non ad corrigendum ait prædictam ſententiam valere, quia ſententia ſub conditione lata, valet, ex *l.* 1. §. *viduum*, *ff. quando appellat.* ſed arguere Iudicis imperitiam, quia prius debuit ſtaturum conſiderare, an conforme eſſet condemnationi, necne, non autem pronunciare.

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia 14
ſub conditione extrinſeca lata teneat; & licet Baldus, Salicetus, & Albericus *in l. cum iudex*, *Cod. de ſentent. & interlocutionibus omnium iudicum*, Baldus idem, *in l. non dubium*, *Codice de legibus in* 5. *oppoſit.* doceant non valere ex regula actus, *ff. de regulis iuris*, & quia ſententia debet eſſe conformis libello, & quia ſententia non valet lata ſine cauſæ cognitione, ex aliis, de quibus ad Rubricam, *ſuprà*. † Ta- 15
men pro affirmatiua ſententia potius exiſtimo reſpondendum per Textum *in l.* 2. §. *biduum*, *ff. quando appellat. ſit*, vbi Gloſſa, & Bartol. Gabriel *concluſ.* 1. *titulo de ſententiis*, Oſaſcus *vbi ſupra deciſione* 146. Faquineus contrariis ſatisfaciendo, *in dicto libro* 11. *controuerſ. cap.* 17. ex eo quia, *in dicto* §. *biduum*, ait alias factum fuiſſe Iuriſconſultum, qui diſputando, à quo tempore appellandum ſit, vbi ſententia ſub conditione lata eſt, ſi neceſſaria non eſſet appellatio; eo quod huiuſmodi ſententia non valeret; & tanto magis, cum ibi, dicat ſententiam non eſſe ferendam ſub conditione, nam ſicut reprehendit huiuſmodi ſententiam, quæ ſub conditione fertur; ita ait credibile eſſe eundem Iuriſconſultum dicturum eſſe non valere, ſi reuera non valeret.

Nec obſtant adducta, *ſupra*, in verſicu- 16
lo *ad ſecundam*, de neceſſitate ſententiæ per verba, *abſoluo*, & *condemno*, quia non deficit hæc forma in ſententia ſub conditione lata, extrinſeca, aut reſolutiua.

Ad quartam quæſtionis partem, de ſenten- 17
tia lata ſub conditione Intrinſeca reſpiciente tempus præteritum, reſpondent Bartol. Alexand. Iaſon, & alij communiter, *in l. ait prætor*, §. *ſi Iudex*, *ff. de re Iudicata*, Oſaſcus *deciſ. pedemont.* 146. *num.* 10. Gabriel *concluſ.* 1. *num.* 21. *titulo de ſententiis*, valere ſententiam; & hanc dicunt communiorem ſententiam per Textum *in dicto* §. *ſi iudex*, *l. in ſumma*, *ff. eodem*, *l. à Diuo Pio*, §. *ſi in venditione eodem*, *l. qui teſtamento*, *ff. de excuſat. tutor*, *l. generaliter*,

Cod. de rebus creditis, l. cum Iudex, Cod. de ſent. & in-
terlocutionibus, omn. iudic. ex quibus iutibus, vt
docent alij conttatiam tenentes ſententiam;
nempe, vt non valeat ſententia Iudicis, qua teum
condemnauetit ſub tali conditione, vllo modo
probatnt, cum prædictæ leges loquantur de ſen-
tia Iudicis tefetente ſe ad aliud, & habente in
ſe conditionem inttinſecam, vel exttinſecam, in
his, in quibus nihil Iudici imputari poteſt, & in
quibus certa nihilominus eſt ſententia, & con-
demnatio; Cum autem vbi conditio totam ſen-
tentiam teddit incettam, vbi apparet Iudici non
liquete, provt accidit quando condemnat reum,
18 ſi probatum eſt; cum tunc dubius ſit Iudex. † Sed
vbi non liquet Iudici, nec pronunciate debet; l.
vbi, Cod. de falſis, l. hac autem ex quibus cauſis in poſ-
ſeſſ. eatur, Gloſſa in l. ſi de meis, §. vltimo, ff. de arbi-
tris, Gloſſa in cap. pen. de eo qui mittitur in poſſeſſio-
nem; etgo apparet, vt hæc vltima ſententia, debeat
amplecti, quam docent Cumanus, & Bajutius,
quos ſequitur Caſtrenſis in conſ. 424. lib. 1. & in
l. 2. §. biduum ff. quando appell. ſit, num. 7. inquam, &
Ripa inclinare videtur, in dicta l. ait prætor. §. ſi Iu-
dex, eam acertime defendit, Faquineus dicto lib. 11.
19 controuerſ. cap. 18. † Ex eo quia ſententia lata, ſi
probatum eſt, nihil definit; quod tamen fieri opor-
tet, ex l. penult. & vlt. Cod. de ſentent. quæ ſine certa
quant. profer. l. in ſumma, §. ſortis de re iudicata, l. 1 ff.
eodem, tit. l. 3. § tu magis, ff. de teſtibus, l. quinquaginta,
ff. de probation & in hoc caſu faciunt pro hæc ſen-
tentia adducta in dicto verſic ad ſecundam. huius
quæſtionis, & confirmatut, quia talis ſententia
ſic lata, videtur abſque cauſæ cognitione, cum ex
actis Iudex non cognouerit, an fuetit probatum,
nec nec; ergo non eſt cur valeat talis ſententia
iuxta Textum in l. 1. C. de ſent. experic. recit. c. indi-
cantem 30. q. 5.
20 Ad quintam quæſtionis pattem, & ſimili-
modo dicendum eſt, latam ſententiam ſub con-
ditione intrinſeca reſpiciente tempus futurum,
puta ſi probabitur, non valet, quia nihil certi con-
tinet: argum. l. 3. Cod. de ſentent. quæ ſine certa
quant. §. curare inſt. de actionibus, maxime cum
iſta conditio non ſtatim impleri poſſit, quemad-
modum illa, ſi iuraueris; quo caſu valet, vt in l.
generaliter, Cod. de rebus creditis, vt notar Gloſ-
ſa in l. cum index, Cod. de ſentent. & interlocutio-
nibus: docent Battol. in dicta l. cum Index, Ca-
ſtrenſis in l. continuus, Cod de verb. obligation. Oſaſ-
cus deciſ. pedemont. 146. Gabtiel concluſ. 1. tit. de
ſentent. num. 27. Faquineus dict. lib. 1. controuerſ.
cap. 19.
21 Et confirmatut, nam huiuſmodi ſententia vi-
detur peruettete ordinem Iodicij; debent enim
fieri ptobationes ante ſententiam, non autem
poſt, l. perempt. Cod. de ſentent. teſcindi non poſ-
ſe; imo nec poſſe dici latam cauſa cognita, cum
22 nulla probatio fuerit facta. † Et confirmatur
amplius, quia ſententia ferti ex probationibus
pattium factis, non ex fututis, niſi futuræ
probationes pertineant ad exequutionem, & li-
quidationem pronunciari: ita relati.
23 Sed pto conttaria opinione, quam defendunt
relati ab Oſaſco dicta deciſ. 146. Gabriel ſupra in
tit. de ſentent. eſt Textus in dicta l. 2. §. biduum,
ff. quando appell. ſit, & faciunt pro ea ſequentes
conſiderationes, prima quia probationes non
ſunt de ſubſtantia Iudicij ex l. cum putarem, ff fa-
milia erciſcundæ. Secunda quia hæc ſententia eſt
contta Ius litigatotis, nam actore non proban-
te, reus abſoluitur, l. qui accuſare, Cod de eden-
do, de quo dixi latiſſime, in cap. fin. de Iureiu-
rando, ergo valet, & appellare neceſſe eſt, ex
l. 1. ff. quæ ſententiam ſine appellationibus re-
ſcind.
Tettia quia parte non opponente incettitudo 24
non vitiat, vt notatut, in l. vlt. C. de annali except.
& facit etiam Textus, in cap. cum veniſſent de
conſtitution.
Adhuc verò nullo modo recedas à ptima 25
opinione, quâ tetentâ non obſtant ptoxime ad-
ducta, non Textus in dicto §. biduum, quia lo-
quitut de ſententia, quæ ſuſpendit, vt notat Ri-
pa in dict. l. ait prætor, § ſi iudex. ſed conditio de
qua nunc loquimut, ſi probatur, protſus incet-
tam, & aliam ſententiam ſpectat poſt ſe contta
Textum in l. iudex, ff. de re Iudicata. † Nec ob- 26
ſtat prima conſideratio relata, nam reſpondeo
eſſe de ſubſtantia ſententiæ, vt cauſam definiat,
quod iſta ſic lata non facit. † Minus obſtat ſe- 27
cunda conſideratio, quia potius videtur eſſe
contra Ius conſtitutionis, cum ea mandet pro-
bationes fieri anta ſententiam. † Non inquam 28
obſtat tettia, quia ex quo ſententia eſt ipſo Iu-
re nulla, ſemper eſt nulla, & ſi pars de nullita-
te, non opponat; nec appellet. † Alia tradit, 29
Faquineus pro reſponſ. dict. cap. 19. in fine, qui ad
Tertum in dict. cap. cum veniſſent, ait reſpon-
dendum eſſe ex adductis per Oſaſcum d. dec. 146.
in fine. & addit ſententiam latam ſub conditione,
ſi probabitur, eſſe notoriè iniuſtam; & ſic non
valere per Textum in cap. inter cæteras hoc tit. Ga-
briel tit. de ſent. concl. 10. Rota nouiſſim. deciſ. 85. in
parte 1.
Applicabis quæ dixi infra quæſt. 6. in cap. 15. 30
verſic. ad ſecundam, notabis autem quæ ſilentij
perpetui forma Iudicij non ſeruata etiam in mi-
nimo tota omnia tedduntur nulla probat cum
multis Siriacus cont. 186. n. 4. vbi tefett Plotum,
Borgnum, Rolan. Solam & deciſ. conſ. 12 num. 57.
tamen idem, num. 20. ait ſilentij perpetui & ſub-
ſtatio num Iudicia non videantur teddi nulla ex
quauis omiſſione ſed ex ea tantum quæ poſſit eſſe
alicui ex partibus præiudicialibus.

QVÆSTIO V.

An ſententia poſſit ferri prò fructibus decurrendis in cauſa cenſus, legati, debiti annui, & contractus, & quid in alimentis: Et an obtinens ſententiam contra Ius litigatoris peccet?

SVMMARIVM.

1 *Plus tempore peti nequit.*
2 *Sententia pro fructibus decurrendis cenſus, annui legati, & aliorum, qualiter valeat, & qualiter formetur, n. 5.*
3 *Iudex quando Iudicet de obligatione futura, & in legato anno, n. 4.*
6 *Condemnatio poteſt ſequi ratione adjuncti fallit, num 7.*
7 *Sententiam obtinens contra Ius litigatoris peccat mortaliter & tenetur reſtituere.*

Iam

1 IAm adductis quæſtionibus proaima eſt præ-
ſens,& quia congruit ad materiam.Textus oo-
ſtri, & quia oon eſt in hoc titulo alius vbi po-
natur oiſi poneretur io Rubrica : & ſuppoſitis
quæ adduxi ad Teatum *in cap.*1. *de plus petitioni-
bus*, vbi de petentibus plus tempore, ex quo vi-
detur, vt ea ferri ante tempus non poſſit, quaſi
ante tempus non poſſit agi ea *dicta cap.*1. com
concordaotibus, ea Bartulo, *in l. exceptionem in
add.In fine,n.*12. verſic *ſed ſi fuiſſet* Cagnol. *in l. in
omnibus obligationibus* 14. *n.*17. *&* 18 *ff. de regulis
Iuris* cum alij *ibi* adductis *in d,c.*1.

2 Tamen reſponderur quod quando debitum
eſt anoum,vel de ſemeſtri in ſemeſtre vt pro fru-
ctibusceoſus, vel ſimilis cootractus, licitum eſt
agere contra debitorem,vt condemnetur ad præ-
ſtandum fructus pro omoibus annuis, ſeu ſeme-
ſtribus futuris debitia tempotibus, nec ſemper
eſſe oeceſſum litem inſtituere adueniente anno,
vel die,vt docent Bartol. *in l.libertis,§.manumiſſis
in fine ff. de alim. & cibar. legatis*, Baldus *in l.*1.
*Cod de ſenſent.quæ ſine cert. quant col.*2. vbi multa
3 ootabilia. † Quando Iudea de obligariooe fu-
tura iudicit, Alexaod. *conſ.*95 *lib.*1.verſic *ſed reſ-
pondeo*, Surdus *de alimentis tit.*3. *quæſt.*9. *in fine,&
tit.*8 *priuileg.*25.*n.*7.vbi de legato anouo pro quo
datur actio pro futuro tempore, dorante legato,
ne cogator actor ſingulo anno de Iute ſuo expe-
riri, *l. malè agitur, Cod. de præſcript.* 30.*annorum*,
Bartol.*in l.de pupillo,§.ſi in pluribus, ff.de noui ope-
ris nuntiatione*. quæ procedunt, quamuis in coo-
tractu ſit cauſatum debitum, Simon de Pretis *in-
terpratatione* 2. *vltimarum voluntat.* vbi de eace-
ptiooe oppoſita in debito, primi anoi,ſeo primæ
paguæ, & rejecta per Iudicem, an poſſit opponi
iterum ad debita ſequentium aooorum,oon ob-
ſtante exceptione rei Iudicatæ;de qua per Ripam
in l.ita ſtipulatus 115 *n.*93. *col.penult.in princ.* ver-
ſic. *ſed quid. ff.de verb obligat.* Imola *conſ.*130.*col.
4 fin.n.*7. † Et quod in legato alimentorum poſ-
ſit peti pro futuro tempore, licèt nihil de præſen-
ti fuerit debitum, docent.Baldus *in l.in princ.*ver-
ſic. *nota ſpeciale in alimentis*, *Cod. de fideicommis*,
quod multum notaodum aduertit Surdus *de-
ciſ.*120.*in fine n.*15 verſic.*aduertendum.*

5 Et quomodo ſententia ſit formanda ponit
6 Ludouicus Peguer *deciſ.*54 † Et quod ratione
adjuncti poſſit ſeqoi condemnatio in prædictis,
tam pro fructibus decurſis, quàm decurrendis.
7 † Secus quando tantùm ageretur pro futuris
extra alimenta quia tunc nihil eſt in actione, vel
obligatione, ſuper quo poſſit quieſcere peti-
tio;docent Gratianus *diſcept. forenſ.cap.*151.*n.*40.
Oſaſcus *deciſ.*130.*n* 14.verſic.*nec*, Aſinus *exequut.*
§.7.*cap.*126.*n.*27.verſic *idem*. Bartol.*in l.*2.*in fine*,
verſic. *tamen,Cod.de fidicommmis.*

Ad vltimum ſuppoſitis, quæ dixi *ſupra in q.*1.
de ſententia latà, cootra Ius litiratoris dico nunc
quod etſi valeat tameo quod ſic eam obtioens,
vel obtinere procurans peccat & teoetur ad re-
ſtitutionem caſu quod qoidquam iniuſtè obti-
neret, Abbas *in cap. ſub n.*4 *de conceſſ.præb.* cum
multis, Ciriacus *tom.*2.*cont.*349.*n.*31. *&* 32. vbi
addit quod qui attente ſolùm ordine iudicario
omiſſis meritis defendit,vel obtinet ioiuſtè pec-
cat mortaliter, & obligatur ad reſtitutionem, &
ſic ait quod propter iſtud periculum ſit cognoſ-
cendum ſuper meritis.

AD TEXTVM
IN CAPITE II.
De Sententia & Re Iudicata, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

5 *Æquitas, & rigor poſſunt ſimul eſſe, cum
verba legis tendunt ad idem, n.*6 *&* 7.
8 *Æquitas, ſeu Epicheia, quando faciat locum,
vbi de interpratatione remiſſiuè.*

VErba Textus noſtri, quæ ſub compendio 1
referuntur à Gregorio *hic*, noo minimam
materiam amplectuntur; imò potius latam,cum
per eam incidamus in materia Textus *in c. finem
litibus de dolo, & contumacia*, & io titulum de di-
lationibus litigantibus concedendis, item & in
materiam Teatus *in c. venerabilis* 20. *de Iudiciis*,
vbi egi latiſſimè de tempore, quo litis inſtantia
finitur. † Iuxta quæ debent verba hìc *celeri ſen- 2
tentia terminare* accipi,& moderari,nam ibi dicta
conuenit vt ad materiam Textus noſtri appliceo-
tur,& quæ reuera cooueniuot æquitati,& rigori.
† Et an æquitas, ſiue rigor debeaot io Iudicio 3
atteodi, videbis quæ latè dico *in c.fin. de tranſa-
ctionibus*, adjunges quæ adducit *hic* Balboa, Gra-
tianus *reg.*110.111.*& regula* 44. † De diſtinctio- 4
ne æquitatis, & rigoris, Couar.*in reg.poſſeſſor.p.*2.
§ 6 *à n.*5.an rigor proferatur æquitati, Faquineus
*lib.*1. *cont.*3.*& lib* 11.*c.*3.† Vnde,& ſi latè præfati 5
loquantur,& eaiſtimet Tiraquel.*de retractu tit.*1.
§ 35.*gloſſa* 2.*n* 4 *&* 12.*&* 11.uoo poſſe ſimul eſſe
rigorem,& æquitatem. Tamen Maynerius rectè
videndus oſtendit *in l in omnibus*, *n.*8 *ff ff de reg.
Iuris*, poſſe ſimul inueniri,vti contingit in præ-
ſenti quod ſit, quando verba legis tenduot ad
idem,quia tunc poſſint eſſe ſimul.

Et enim cum Textus noſter ſpectet ad profe- 6
tendam ſententiam, vt lites abbreuientur aſſi-
gnat,vt celeri ſententia hoc fiat,oam id coouenit
rigori,& æquitati. † Rigori quia ſic terminis ob- 7
ſeruatis ſtatuitur in Iure,æquitati quia conuenit
vt lites non protelentur, adhibitis dilationibus,
& probationibus competentibus, ne veritas ob-
umbretur, iuxta ea,quæ latiſſimè diai ſub titulis
de prob & teſtibus.

Quando faciat locum æquitas, ſeu Epicheia, 8
Vaſquez *in* 2,2. *D.Thom. q.*96.*per totum*, de Epi-
cheia qoàm Iudex ſequitur, ſeu Doctor,an idem
ſit, quod interpretatio, & quo pacto circa leges,
& priuilegia procedat, diai *in c. cum veniſſent de
Iudiciis q* 4.*& q.*5 remiſſiuè an æquitas præferatur
legis rigori,de quo,& de aliis dico,quia multùm
conducunt ad perfectam tractationem de ſen-
tentia,& re Iudicata:de Epicheia videbis quæ tra-
dit Salcedus *de lege polit. lib.*2 *c.*5. de legibus, &
æquitate ad Iudicandum Donellus *lib.*26. *com-
ment. cap.*2.*ibi* Oſualdus, & de extenſione,& re-
ſtrictione legum idem Oſualdus ad Donellum
*lib.*1.*commentar.cap.*14. *littera A*, ad quæſtionea
Gratianus *regul.*411, Sanchez *in clement.*2. *de te-
ſtibus*, *à num.*150. Queſada *quæſtion. illuſtr* 1.*c.*26.

Morla *in emporio,p.1.tom.1.quaſt.11.* pro intelle-
ctu Teatus noſtri leges quæ nouiſſime ſcribit,
Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p. 4. pagina* 142.

Qvæstio I.

An Iudex teneatur Iudicare ſecundùm leges ſcriptas, vel ſecundùm epicheiam: Et an æquitas præferatur rigori: Qualiter accipiatur in delictis: Et in quo diſtinguantur æquitas, & rigor: Et quomodo intelligitur arbitrium?

SVMMARIVM.

1 *Iudicare index tenetur ſecundùm leges continentes Ius naturale: quid ſi leges poſitiua continerent aliquid iniuſtum,n.2.*
3 *Iudex nunquid poſſit mitigare Iuris, ſiu legis rigorem in iudicando: & an debeat exprimere cauſam,n.4.*
5 *Iudex inferior,etſi ſecundùm leges ſcriptas teneatur iudicare,interdum poterit recedere ab eis ſi conſtat aliam eſſe mentem legiſlatoris,niſi dubium ſit de ea,n 6.*
7 *Æquitas quando præferatur rigori in iudicando,n.11.*
L. ſi ita conueniat, ff. de pactis dotal. l. ſi ita ſcriptum, ff. de lib. & poſt, l. Panonius, ff. de acquirenda hæreditate, l. ſi ſeruum 91. ff. de verb. oblig. l. in omnibus,ff.de reg.iur.l.placuit, C.de iudic.& num. 11.
8 Lex quamtumuis dura obſeruanda eſt expenditur,n.9.
9 L.proſpexerit, ff.qui & à quibus.
10 *Arbiter ſequitur æquitatem in indicando.*
11 L. etſi quis, § idem labeo, ff. de religioſ. ſumptibus funer, l. quod epheſi, §. interdum, ff. de eo, quod certo loco: l. ſi me,& Titium,ff ſi certum petatur.
12 Lex dubie determinans, eſt declaranda à Principe.
L.1 & l.fin. Cod.de legib.
14 *Æquitas præfertur rigori in delictis.*
L.perſpiciendum, ff. de pœnis cum aliis.
14 L.1.ff.ad Turpilianum.
15 L.aut facta,ff. de pœnis.
16 *Pœna legis quæit ex cauſa à iudice moderari.*
17 *Æquitas, & oppoſita rigori, & ſtricto iuri, & quæ ſit.*
18 *Æquitas eſt admirabile legum quoddam temperamentum, quod ex perfecta ratione omnia moderatur,abſque iuris læſione.*
19 L.cum patronus,Cod.de iniuriis.
20 *Ius ſtrictum quid ſit vocaturque ſubtile, oppoſitum humana, ac benigna interpretationi, n. ſequent.*
21 *Ius ſummum à quo dicatur ſumma iniuria, num 22.14.*
22 Cicero lib.1. officior. & in oratione pro Cecinna.
23 *Summum ius, ſæpe ſumma malitia appellatur.*
24 *Clauſula*, arbitrio Rotæ, *qualiter intelligatur, & quod per eam poſſit recedi à regulis iuris, num.* 25.

AD primam quæſtionis partem, per conclu- 1
ſiones reſpondeo,& dico quod ſi leges ſcri-
ptæ continent Ius naturale,vt quod patri ſit obe-
diendum, & alienum non retinendum, tunc te-
neri vtique iudicem,ſiue ſupremum,ſiue inferio-
rem Iuxta illas Iudicare,quia nunquam licet à iu-
re naturali recedere, cum contrarium talis Iuris
ſemper ſit iniquum: docent Salon 2. 2. *quaſt.*60.
*art.5.concluſ.*1. Sairus *in claui regia lib.* 12. *cap.*9.
*num.*2.Leſſius *lib* 2.*de iuſtit.cap.*29. *dubio* 5. *n.*45.
Filiuc.*tom.*2.*tract.*40.*cap* 6. *q* 7. Trulench *in opere*
*moral.lib.*8 *cap* 1.*dub.*5.*num.*1. † *num.*2.addit quod 2
ſi leges poſitiuæ ratione temporis, vel loci ali-
quid iniquum contineant, erit iniquum ſecun-
dùm eas Iudicare, vt ſi v. g. lex obſeſſa ciuitate
præciperet ne portæ aperirentur,& contingat ci-
ues foris extantes,eſſe hoſtes que fugientes, ſe in
ea recipere conantes,debent nihilominus aperiri,
vt docuit Salon *ſuprà concluſ.*3. ſed ſi lex eſt in-
ſta teneri iudicem ſupremum, ſecundùm eam iu-
dicare;decuerunt D.Thomas 2. 2. *quaſt.*60. *art.*5.
Filiucius *vbi ſurà,num.*177.Bonacina cum aliis,*to-*
mo 2. *diſput.*10.*q.*2.*punct.*4. niſi bono communi
expediret;vt diſpenſaret in lege poſitiua;& quod
relaxaret legis rigorem,vt pœnam mitigaret: ita
Trulench. *vbi ſuprà num.* 3. & tradit Villalobos
*in ſumma p.*2.*tract.*14.*dif.*17.*n* 1. † Vbi poſtquam 3
dixit ex D Thoma 2.2. *q.*97. *art.*4 quod quando
pars non dimitit offenſam,non poſſit Index infe-
rior, ſiue ſuperior mitigare legis rigorem, cum
teneatur æqua lance Iuſtitiam miniſtrare:tamen
hoc fallere vbi conuenientiſſimum eſſet com-
muni bono vt relaxaretur pœna poſſe fieri à Iu-
dice ſuperiori,cum bonum commune,præferatur
particulari: ſic ex Teatu *in cap. pœnituerit* 2. *q.*7.
Et licet ex D.Thoma,*vbi ſuprà*, dicat, *num.*3. hoc
non ita concedi Iudici inferiori,quia debet ſupe-
rioris mandata obſeruare. Tamen ex bono com-
muni poſſe epicheia,vti tradunt Salcedus ad Ber-
nardum Diez *in pract.cap.*144.verſic.*moderari poſ-*
ſunt,Aragon.in D.Thom.*vbi ſupra dict. art.*4.Fra-
ter Emanuel *q reg q* 21,*art.*1. † Et aduertit Ber- 4
nardus in hoc caſu debere Iudicem exprimere in
ſententia cauſam talis relaxationis, ſeu mitiga-
tionis, vt excuſetur, ſed ſi eam non exprimat
valere ſententiam docent; ita vt ſufficiat dicere
in ſententia ex iuſtis cauſis id facere,quibus fuit
motus. † Quibus accedit Iulius Clarus *in pract.* 5
*quaſt.*85. verſic. *vlterius quære*: optime expendit,
Trulench.*vbi ſupra dicto dubio* 5.*num.*4. vbi dicit
quod etſi Iudex inferior,ſecundùm leges ſcriptas
teneatur iudicare,poſſit, interdum à lege ſcripta
recedere, quando ſcilicet conſtat mentem legiſ-
latoris eſſe aliam, nec voluiſſe hunc caſum ver-
bis legis eſſe comprehenſum; ita vt magis tenea-
tur ſequi legiſlatoris mentem, quæ eſt legis ani-
ma;& addit non teneri tunc conſulere legislato-
rem,quia id tantùm requiritur,quando eius mens
non conſtat; quo in caſu conſuli debet, ſi eius
additus facilis ſit, & abſit moræ periculum.
† Tamen ſi vtrimque ſit dubium æquale, & 6
Princeps conſuli nequeat: tunc ait Leſſius *lib.* 2.
de inſt. cap. 29. *dubio* 1. *num.* 41. teneri Iudicem
inferiorem iudicare ſecundùm verba legis; & ſic
ex dictis Filiucius, *vbi ſuprà* docet, & Tru-
lench. *ſub num.* 5. refert quinque caſus, in
quibus Iudex inferior ſecundùm Epicheiam
poteſt

Google

potest Iudicare, non iuxta legis rigorem, quorum quatuor ex dictis deprehenduntur; & quintus eſt, veluti quando diſpenſatum eſt a ſuperiori in lege ſcripta cum cauſa iuſta; extra illos vero caſus docet Salgado *in claui regia lib.* 12. *c.* 9. *num.* 5. *&* 6. Iudicandum eſſe ſecundùm leges ſcriptas.

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, etſi vt reſpondeant Doctores plura ſoleant comminiſcere in ſedanda difficultate, an æquitas præferatur rigori, ſeu è contra rigor æquitati; & de hoc dubio late repetat Balboa *hic à num.* 14. vbi pro parte æquitatis adducit Textum *in l. ſi ita conuenerit, ff. de pactis dotalibus, l. ſi ita ſcriptum ſit, ff. de liberis, & poſth. l. Pamonius, ff. de acquirenda hereditate, l. ſi ſeruum* 91. *ff. de verborum oblig. l. in omnibus, ff. de reg. Iuris, l. placuit, Cod. de re iu-*

8 *dicata*, & ex aliis, *ibi*, adductis, *num* 16. † [illegible] pro parte vt rigor præferatur æquitati adducit Textum *in l. proſpexit, ff. qui, & à quibus*, quatenus probat, vt quamtumuis lex dura ſit ſemper debeat ſeruari; Et ex eo quia cum lex ſit regula, ab ea recedere non liceat ex regula Textus *in l.* 1 *Cod. de legibus*, & ex eo etiam quia æquitas, & rigor ab ſtricto Iure non differunt, nam cum Ius à iuſtitia deſcendat, & ſit ars boni, & æqui, *l.* 1. *in princ. ff. de iuſt. & iure*, & ſit ordinatio rationis, in bonum commune, vt ait D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 6. *art.* 4. ſequitur dicendum, vt rigor, & æquitas in Iure non differant, quod idem videtur ex noſtro Textu probari; nam dum Pontifex ſcribit, *iurgantium controuerſias ceſſari ſententia terminare*, quod debet fieri, iuxta terminos Iuris, addit verba ſequentia, *& æquitati commendo & rigori* has voces ſimul iungendo, quaſi nihil diuerſum ſignificantes.

9 Tamen vt ſubterfugiam nonnullos modos dicendi, & exponendi hanc difficultatem ego exiſtimo tribus concluſionibus eam exponere; primo quod vbi verba legis adeo clara ſunt, vt ſalua ratione recti ſermonis, nequeant interpretationem recipere, quæ ex bono, & æquo adhiberi poteſt: tunc eſſe ſeruandam legem, quamtumuis duram, ad quod reſpexit Vlpianus *in dict. l. proſpexit*. Erant enim in ea lege verba legis ſatis clara, vt perpendit, *ibi*, Vlpianus dicens ibi *quia ita verba faciunt, vt ne eum quidem ſeruum, qui extra miniſterium eius mulieris fuit, vel in agro, vel in prouincia. poſſis manumittere, vel alienare*, & addit verba, *per quam durum eſt; ſed ita lex ſcriptum eſt*. Et huc pertinent rationes aliæ ad-

10 ductæ in confirmationem, *num. præcedenti.* † Et quod adducit Auguſtin. *diſt.* 4. *cap.* 3. reſpondet poſtquam leges ſcriptæ ſunt, non de ipſis iudicari oportere, ſed ſecundùm ipſas; & illud Ariſtotelis *lib.* 1. *rethoric. cap.* 13. vbi hanc inter arbitrum, & Iudicem differentiam ſtatuit, quod Iudex legem ſcriptam ſequi debeat; arbiter verò æquitatem. Et illud Ciceron. *in oratione pro ligario*, quatenus dicit Populo, & ſenatui permiſſum eſſe, non autem Iudicibus à verbis legis recedere.

11 Secundò quod vbi verba legis, non ſint adeo clara, atque adeo generalia, vt excludant interpretationem ex bono, & æquo, tunc eam interpretationem valere, ac Iuris rigori præferendam: ſic percipitur ex iam, *ſupra*, adductis, *à num.* 1. & ſecundùm hoc ſunt intelligendæ leges pro æquitate præferenda adductis; quibus accedunt Iura ſequentia, *l. & ſi quis*, §. *idem labeo, ff. de religioſ. & ſumptib. funer, l. quod ephebi*, §. *interdum, ff. quod certo loco, l. ſi me, & Titium, ff. ſi certum petat.* cum aliis multis.

Tertiò quoties verba legis tam clara, & præ- 12
ciſa non ſunt, vt interpretationem ex bono, & æquo reſpuant, varùm tamen certum, & expeditum quid bonum, quid æquum exiſtat: tunc Principem conſulendum, ad eundemque exiſtimo ea iam, *ſupra*, adductis; quo pacto accipi debet Textus *in l.* 1. *& vltima, Cod. de legib.* vel ſi quæ aliæ ſunt leges, & authoritates, quibus aſt Iudicibus prohibitum, ne à verbis legis recedant: ita expendit Faquineus *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 3. dicens aliter à Cardinali Bolognero explicari, & de hac quæſtione videbis præter claſſicos D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 120. *art.* 1. Franciſcum Conanum *lib.* 1. *comment. cap.* 7. & eundem Bolognetum *in commentar. de lege Iure. & æquitate, cap* 23. alia adducit Balboa *hic num.* 18. vbi vbi refert, Soto *de Iuſtitia, & Iure; lib.* 1. *quæſt.* 6. *art* 8. Roberto *lib.* 3. *ſententi. cap.* 12. dicentibus æquitatem ſcilicet ſcriptam præferri rigori, ſecus ſi ea ſcripta non ſit, vt docent Maynerius *in dicta l. in omnibus, ff. de reg. Iuris*, Decius, & Cagnolus, *ibi*, ſic intelligentes: leges quæ faciunt pro præferenda æquitate, quod non admittens, Balboa, aliter expendit, *à num.* 21. qui *n.* 25 ait quatuor de cauſis præferri debere æquitatem rigori, qui reducuntur ad diſtinctiones *ſuprà*, iactas *à num* 1.

Ad tertiam quæſtionis partem, quid inde 13
lictis videtur reſpondendum vtique præferendam eſſe æquitatem rigori, vt ſatis probatur, ex Texto, *in l. perſpiciendum, ff. de pœnis*, vbi ait Martianus *in grauioribus pœnis ſeueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequantur, in leuioribus delictis proniores ad lenitatem; Iudices eſſe debent, l. præſes, l. interpretatione eodem titulo, cap. diſciplina, cap. namque* 45. *diſtinctione, cap. vera, cap. licet ibidem*; ita docent plures adducti à Farinacio *titulo delictis, & pœnis, quæſt.* 17. *num.* 4 † Sed quia multi ab eo- 14
dem relati contradixerunt per Textum *in l.* 1. *ff. ad Turpilianum, ibi, facti quidem quæſtio*, dicitur eſſe in arbitrio iudicantis, ſed pœnæ perſequutio reſeruatur legi, *& in* §. *oportet in Authentico de Iudicibus*, & ex multis aliis teſtimoniis ab eo relatis, ideo cum Faquineo, *lib.* 11. *controuerſ. cap.* 5. exiſtimo diſtinguendum, iuxta; *ſuprà* dicta eſſe ſpectandam rationem legis, & iuſtitiæ, & vbi illa exigit modo rigorem, modo æquitatem amplectendam, vt latiſſimè docet, Tyraquellus *in tractatu de pœnis legum temp.* † Iuxta verba, Iul. Clar. *in l. aut* 15
facta, ff. de pœnis, dum ait, *ſpectanda eſſe audita, aut ſcripta, aut conſilia, & hæc ſeptem modis conſideranda eſſe, cauſa, perſona, loco, tempore, qualitate, quantitate, & euentu*. Ex quibus patet certam quidem regulam tradi non poſſe: tamen ex dictis colligi fere in omnibus æquitatem eſſe ſequendam. Et de ratione qualiter pœna à lege, vel ab homine ſit infligenda: Videndus Couarruuias *libro* 2. *variarum, cap.* 9. † Vbi addit, *numero* 8. quod ſi 16
lex certam pœnam ſtatuat, poſſit, Iudex ex cauſa illam moderare, vel augere ipſum: *ibi*, latè Videndus, *& in cap.* 8. vbi agit de alio dubio, an Iuſtum ſit aliquem ob alterius culpam puniri.

Ad quartam partem quæſtionis, in quo di- 17
ſtinguamus

ſtinguantur æquitas, & rigor, iam ex dictis
non parum patet, ſed vt vberius pateat, accipies
quæ ſequuntur; etenim æquitas rigori exiſtimo
Iuri eſt oppoſita, nam illa eſt mitigatio Iuri ſcri-
pti, ex aliqua iuſta cauſa, circunſtantia perſona-
rum, rerum, aut temporum; quemadmodum de-
ducitur ab Ariſtotele *lib.5. Æthicorum cap.16.* &
author eſt Conſulius *in l. bona fides, ff. de expoſitu,*
qui exempla huic dicto ſuppeditat: ſic & Quin-
tilianus *lib.7. inſtitut.cap.7.* eo exemplo vtitur, quo
& Michaël Epheſius *ſuper Ariſtotel. in dict. cap.10.*
de lege ſtatuente, quod Peregrinus muros aſcen-
dens occidatur, cuius legis verbis, & rigori ſtricto
ſubeſt Peregrinus muros aſcendens, hoſtes vr-
bem inuadentes eiecit, & fugauit; ſed tamen ad-
eſt æquitas quæ legem *ſupra* ſcriptam interpreta-
tur, & dictat hunc Peregrinum occidendum
non eſſe.

18 Vnde conſtat æquitatem eſſe admirabile quod-
dam temperamentum, quod ex perfecta ratione
omnia moderatur, *l. Diuus, ff. de in integ reſtit. l.
ſi ſeruo fideicommiſſar. ff de hered. inſtituend.* explicat
Ioannes Corraſius *lib.5. Miſcellan. cap.18.* Furtu-
nius, & Budæus *in l.14. ff. de Iuſtitia.* Et hinc fieri
vt hæc moderatio ab æquitate deducta Ius ipſum
non violet, ſi legiſlatoris mentem inſpiciamus,
ſicuti manifeſtum eſt; imò addit Couartuuias *in
reg. poſſeſſor. 2. p. § 6. num 3.* vt æquitas iſta proferat
Iuſtitiá, authore Conſulto *in l.1 ſi. de Iuſtitia,* vbi
ſcriptū eſt ius eſſe artem boni, & æqui, vti ex plu-
ribus legibus iam eſt dictū; quo fit vt æquitas ſit
moderatria, quæ à Iure non diſſentit; nam & Ci-
cero *ad Herenniū lib.3. Iuſtitia,* inquit, *eſt æquitas ius
vnicuique tribuēs pro dignitate cuiuſque,* & idem Ci-
cer. *lib.1. offic.* inquit, *in primis operam dabunt, vt Iu-*
19 *ris, & Iudiciorum æquitate ſuum quiſque teneat.* † Vti
etiam probat Textus *l. cum nec Patrones, Cod. de
iniuriis,* quod ſi quando æquitas à Iure, vel à
Iuſto diſtingui videatur: tunc eam diſtinctio-
nem, vel referendam eſſe ad Ius ſtrictum, &
ad Iuſtum, quod à ſcripta lege deſcendit, vel
ad æquitatem, quæ remiſſio potius benigna ſit,
& ad indulgentiam quandam atque humanitatem
quæ ad Ius ipſum ſpectet.

20 Ex his infero Ius ſtrictum dici quod prædu-
rum ſit, ita & aſperum, à quo non liceat, nec la-
tum vnguem diſcedere cuique nihil addi, nec de-
trahi poſſit, niſi quod ſcriptura loquitur, *l. ſi
alij, ff. de vſufructu legato, l. contractus, Cod. de
fide Inſtrumentorum.* Hoc inquam Ius, ſtrictum,
quod nullam admittit interpretationem ſubtile
appellatur, & benignæ, atque humanæ inter-
pretationi, æquitatique opponitur *l generaliter,
§. ſiquis ſeruo, ff. de fideicommiſ. libert.*

21 Et ex hac ratione talè Ius nullam admittens
interpretationem, & intelligens prædure leges,
& conſtitutiones, iuxta litteram à veteribus au-
thoribus dictum eſt ſummum Ius; quod idem
ſumma iniuria cenſetur cum nimis durè, atque
ſeuerè, abſque nullo temperamento, ex eo leges
accipiantur; etenim ſummum Ius appellatur,
quoties de verbis tantùm legis contenditur, nec
ſpectatur quid ſenſerit qui ſcripſit, aut qui lo-
quutus eſt; quo in genere plerumque ſub autho-
ritate Iuris, perniciosè erratur, dicta *l. ſi ſeruum,
§. ſequitur, ff. de verb. oblig.*

22 Et hinc Cicero *lib.1. officiorum exiſtunt,* inquit,
*etiam ſæpè iniuriæ calumnia quadam, & nimis calli-
da Iuris interpretatione ex quo illud ſummum Ius
ſumma iniuria, factum eſt, iam tritum ſermone pro-
uerbium,* hactenus Cicero qui & *oratione Cecinna,*
eleganter ſcribit, cæteri tum ad iſtam hortatio-
nem decurrunt, cum ſe in cauſa putant habere
æquum, quod defendant, ſi contra verbis, &
litteris, vt dici ſolet ſummo Iure contendunt,
ſolent huiuſmodi iniquitati, & boni, & æqui
nomen, dignitatemque opponere meminere, &
huius prouerbij, Columella *lib.1. rei Ruſticar.
cap.7.* † Et Valerius Maximus *lib 8. cap.2.* & 23
Terent. *in Heauton.* dixit *ſummum Ius ſæpè ſumma
malitia,* & hoc in Iure ſæpè appellatur Ius ſubti-
le, vt *in l. ſi ita ſcriptum in princip. ff. de liberis, &
poſthumis, l. in libello, §. Codicilli, ff. de captiuis,
l. ſiquis ita ſcripſerit, §. 1 ff de manum. teſtam. l.
ſi tibi, ff. de donation. l. filio præterito, ff. de iniu-
ſto rupto, l. per fundum, ff. de ſeruitut. Ruſticor.
prædior.* hocque Ius æquitati opponitur, de qua
iam diximus, quæ dictat talè Ius alioqui ex variis
cauſis interpretandum, & moderandum in ma-
ximam Reipublicæ vtilitatem.

Ad vltimam quæſtionis partem, quomodo 24
intelligatur arbitrium dico, plerumque accidere
ſuper clauſula ſolita apponi in reſcriptis *arbitrio
Rotæ,* quæ etiam apponi ſolet in commiſſioni-
bus cauſarum, quæ diriguntur Iudicibus, &
intelligitur illa clauſula; ideſt omiſſo rigore Iu-
ris, & ſeruata æqualitate Iuris gentium: ſic no-
tant pulchre Beninten. *in decif.35.* Rotæ Bono-
nieſ. Riccius *collect.1297.* vbi refert ſic tentum
per Rotam in vna Cathanienſ. illegitimitatis de
anno 1583. coram Fel. Rec. Clemente Papa
Octauo, tunc auditore, & quamuis hæc clau-
ſula *arbitrio, &c.* importat, prout de Iure,
Cæſar. de Graſſis *in deciſione 8. hoc titulo,* cum
ſimilibus. † Tamen eſt verum quod dat facul- 25
tatem aliqualiter diſcedendi à regulis Iuris, Creſ-
cent. *in decif.4. de teſtam.* maximè quando reſcri-
bitur illi qui alia habebat Iuriſdictionem, & ſic
facultatem procedendi, prout de Iure, quia tunc
videtur magis accedere ad liberum arbitrium,
ne alias, ſi redigatur ad meros Iuris terminos, illa
commiſſio fiat ſuperflua, vt fuit latè in Rota re-
ſolutum in vna romana Corrini 6. Martij 1606.
coram Sacrato, reſoluit Riccius *ſuprà,* quod
adjunges pro majori intellectu, Textus *in cap.
prudentiam de officio delegati,* cum *cap. cum di-
lectu de reſcriptis,* de quibus aliqua adduxi *ſuprà
in cap.1. hoc tit.*

QVÆSTIO II.

*An in opinionum conflictu ſit ſequenda æqui-
tas, aut rigor: An in caſu dubio detur lo-
cus Epicheia: Et quid debeat Iudex facere
in dubio pari?*

SVMMARIVM.

1 *Opinio probabilior, eſt à iudice ſequenda.*
2 *Variari fere omne poteſt, tempore loco.*
3 *Iuſtinianus ſuo tempore admiſit vſuras, & re-
pudia.*
4 *Dicterium quot capita, tot ſententiæ à quo habuit
ortum.*
5 *Pictoribus orbis, tot ſunt mores, quot in orbe
figura.*
6 *Opinio vna quare ceſſet, propter aliam.*
7 *Æquitas eſt præferenda rigori in opinionum
conflictu, & varietate.*

8 *Æquitas*

8 *Æquitas eſt omnium plenior, & certior modus interpretandi leges.*
9 *Practica eſt legum intellectrix.*
10 *Opinio, quæ nititur poſterioribus fundamentis, præfertur alijs, n. 11.*
11 *Opinio communis plurium Doctorum corroborata authoritate, & rationibus præfertur.*
12 *Doctori ex propoſito ſcribenti in aliquo puncto, plus creditur, quàm aliis obiter alloquentibus.*
13 *Opinio, vſu, & conſuetudine recepta, ſequi debet, cum plures Doctores diuersè ſentiunt.*
14 *Opinio totius integri collegij anteponitur, & quæ dimanat ab auditoribus Rotæ, n. 15.*
16 *Bartoli opinio in Hiſpania anteponitur alijs, ſi probabili fundamento nitatur.*
17 *Opinio gloſſæ præfertur in concurſu diuerſarum.*
18 *Epiebeia locus eſt in dubio ſpeculatiuo; non ſic in practico, n. 19. vbi quid fiat.*
20 *Iudex in pari dubio pendulus fauet poſſidenti, & quid ſi nullus poſſideat.*
21 *Gratificationi locus eſt in Iuſtitia diſtributiua, non ſic in commutatiua.*
23 *Iudex pro amico nequit Iudicare in varietate opinionum, niſi, in caſu, quo abſtractus à titulo amicitiæ, & affectu, ſic pro eo exiſtimet Iudicandum in conſcientia, num 24. & 25.*
26 *Iudex tenetur iudicare ſine retardatione, & ſecundum probabiliorem ſententiam iuxta*, l. 6. tit. 5. lib. 2. recop.

1 AD primam quæſtionis partem, vt vberius
reſpondeas adjunges, quæ adduxi *ſuprà in
cap. Capellanus 4. de ferijs, quæſt 4.* vbi an vltima
opinio præualeat antecedentibus, vbi quid de
opinione minus probabili: quam opinionem teneatur
ſequi Iudex, &c. Vnde iam ſuperuacaneum
videtur vlterius agere, cum debeat opinio
probabilior à Iudicè ſequi, vide *infrà n. fin.*
cumque in hoc latiſſimo Iuriſprudentiæ campo,
2 nihil firmum, nihil conſtans ſit, imo vt † Inquit,
cooſultus parum ſit, quod ſubuerti non
poſſit, ex *l omnis definitio, ff. de reg. Iuris*, & hac
de cauſa varientur interdum leges deficiente ratione
primæua, quæ à principio leges ipſas peperit,
atque produxit, & mutantur circa rationem
ipſam naturalem, quæ nullo circunſcribitur
loco, nec tempore, ſecundùm conditionem,
exigentiam locorum, hominum mores diuerſos,
3 rerumque ipſarum viciſſitudinem. † Ob idque
Iuſtinianus corruptiſſimi ſui temporis, neceſſitate,
impellente vſuras, & repudia (duo in Republica
deteſtanda mala) admiſiſſet, actor eſt Bernard.
in cap. Imperator 10. *diſt.* poſſentque rerum
ſimilium prope infinita exempla commorari.
4 † Iodéque ortum cum homines ſint faciles ad
diſſentiendum; illud dicterium, *quod capita, tot
ſententia*, iuxta illud Portij relatum à Gloſſa in
verbo *multo magis, l. Barbarius, ff. de officio
prætoris.*

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

5 Nam vt etiam, Ouidius 1. *de arte amandi in
fine*, aſſerit.

Pictoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ.

Comprobat Gloſſa *in cap. quia diuerſitatem de
conceſ.* præbendæ verbo *diuerſitatem*, pulchre
Burgos de Paz *in proœm. leg. Tauri ex n. 177.* optimè,
Ceuallos *in proœmio pract. quæſtion. ex n. 127.*
Zenedo *in pract. quæſt. 8. n. 1.* † Vbi ait inde oriri, 6
quod vna opinio, quæ olim magis fuit communis,
hodie ſit ſublata, & cootraria, recipiatur
dicunt Iaſon *in l. venditores, de verb. oblig.* aduertit
Queſada *cap. 16. ex num 4.* & ab hinc Doctores
laborare quænam ſit opinio ſequenda, vbi
earum adeſt conflictus, ouquid quæ æquior, vel
quæ rigorem continet.

Vnde primo exiſtimo reſpondendum ex ad- 7
ductis quæſtione præcedenti, quod in opinionum
conflictu, & earum varietate, ſi commodè
fieri poteſt vtique pro æquitate contra rigorem
pronunciandum ſit; ita vt benignior opinio,
debeat præferri, iuxta Teatum *in l. ea quæ
§. in re dubia, ff. de reg. Iuris, l. ſi fuerit in fine*, ibi
hoc valere, benignum eſt, ff. de leg. 3. l proximè,
verſic. *ſed in re dubia, ff. de his, quæ in teſtam. delentur*,
Ceualloa *in præfation. quæſt. pract. n. 41.
& 42.* Menochius *conſ 4*[illegible] *n. 119.* tradunt Natta
conſ. 36. num. 10. & conſ. 452. num. 43 Cagnol. *in l.
non poteſt videri improbus, num 5. ff. de reg. Iuris*,
Decius *in l. ſi tibi pecuniam, num. 6. ff. ſi certum
petatur*, Roiandus *conſ. 64 volum. 3. ex num. 13.*
Leuizan latè *in ſilua nuptial. lib. 5. n. 68.* Farinacius
in praxi crimin. lib. 1. quæſt. 27. n. 116. nam æquitas
proferiur rigori, ea *l placuit, ff de Iudiciis*,
Iaſon *in l. ſtipulati ſumus in 4. notab. ff. de verborum
obligatione*, Morla cum aliis *in emporio p. 1.
tit. 1. quæſt. 11. num. 33.* † Æquitas enim, eſt 8
omnium plenior, & certior modus interpretandi
leges, vt inquit, Baldus *in l ſi defunctus, Cod.
de ſuis, & legitimis col. vltima*, verſic. *& noto
quod æquitas*, & ex Textu *ibi*, notant omnes canoniſtæ
in cap. fin. de tranſact. Felinus *in cap. ex
parte el 2. num. 3. de officio delegati*, & ſatis liquet
ex ante adductis *ſuprà tota quæſt. 1.*

Vnde infero, vt cum conſuetudo ſit optima 9
legum interpres, de cuius efficacia dico *in tit.
de conſuetudine:* aliqua *ſuprà in cap 8. de Iudicijs*,
& in aliis Iuribus, & practica ſit vera legum
intellectrix, quia tunc intelliguntur leges, quando
practicantur, vt notant Bartol. *in cap. 1. de
feudis ſine culpa. non amit. in princ* & ex aliis multa
congerens de excellentia practicæ: referunt
Marſilius *in princ. ſuæ pract crimin.* Aymon *conſil
118. num. 2.* Simon de Prætis *in proœm. vltimar
voluntat. n. 32.* Cauallin. *in milleloquio 140*,
pulchrè Ceualios *in præfatione practic. ex num. 71.*
& alij relati à Zenedo *dicta quæſt 8. n. 5.* † Ideò 10
omiſſis modis dicendi circa eligendas Doctorum
opiniones, quos ipſe refert, exiſtimo nulla habita
diſtinctione, ſiue opinio reperiatur in conſiliis
ſiue lecturis, vel tractationibus Doctorum,
illa inquam ſit præferenda, quæ potioribus nititur
fundamentis, vt iam *ſuprà* diai *in dicto cap.
Capellanus de feriis ſub dicta quæſt. 4.* quare cum latè
ibi, & in hoc puncto ſcribat Zenedus *dicta
quæſt. 8.* ideo non repetendo quæ cum multis ipſe
ſcribit: ſic ego ſub laconiſmo difinio.

Nam ſi ſententiæ contrariæ reperiuntur ſu- 11
per aliqua re, ſiue in lecturis, tractatibus, vel
conſiliis illa opinio præferenda eſt, quæ communis
dicitur, vel quæ plurium Doctorum authoritate
corroboratur, præſumitur verior, ſed
rationes earum ſunt attendendæ. † Ob idque 12
Doctori ex profeſſo aliquam quæſtionem ad
partes agitatam, ſiue in lecturis, ſiue in conſiliis
majot

major fides eſt adbibenda , quàm Doctori , qui
13 per tranſennam de illa aliquid dieat. † Tamen
ſi ſint Doctores plures , qui ex propoſito quæ-
ſtionem , ſeu opinionem pertractent , & ſint
inter ſe deſidentes , ſiue in lecturis, vel tracta-
tibus illam ſententiam eſſe anteponendam , quæ
vſu , & conſuetudine prouineiæ approbatur,
14 † Et ſie inter opiniones contrarias proferendam
eſſe illam , pro qua reſpondit totum vnum inte-
grum collegium ,maxmè, quando eſt ſapientiſ-
15 ſimorum virorum. † Et in conflictu opinio-
num eſſe anteponendam eam , quæ dimaoat ab
auditoribus Rotæ , ob ſummam eorum autho-
16 ritatem. † Imò Bartoli opinio anteponitur aliis
in Hſpania , etiam ſi communis alia ſit, in con-
trariom ; quod intelliges ſi probabili ,& ſolido
17 fundamento nitatur. † Item quod opinio Gloſ-
ſæ in eoneurſu diuerſarum opinionnm ſit præfe-
renda : alia ex multis videnda congerit Zenedus
*vbi ſuprà dicta quæſt.8 à num.*10. vbi ex propoſito
dubium noſtrum agitat. Quare nunc amplius
non inſiſto ; & quia iam alibi nonnulla adduxi,
& leges Gomezium *in l.1.Tauri.*

18 Ad ſecundam quæſtionis partem , quia Tho-
mas Sanchez *lib.2. de matrim.diſput* 41.*à num.*37.
repetit de dubio , nunquid in dubiis locus ſit
Epicheiæ; & quia de ea adduxi ſub *c.12.de Iudi-
cijs*,vbi etiam ad quem ſpectet explanatio legum,
& priuilegiorum;item & interpretatio;ideo nunc
breuiſſimè reſpondeo , quod etſi Ioannes San-
chez *in ſelectis diſp.*43. *num.*8. Mordicus teneat
negatiuam ſententiam , quia iniuſtum eſſet ius
dubium ab Epicheia dictari , præferendumque
eſſe iuri eerto , Sotus *de Iuſtitia lib.*6. 1. *quæſt.*6.
artic 8. Vaſquez *in 3.p. D. Thom. tom.3. diſp.*219.
*cap.*8.*n.*43. Suarez *de legibus lib.6.c* 8.*n.*10. Morla
*tom.1.diſput.3.corrol.7.n.*128. & ſic recurrendum
eſſe ad ſuperiorem , vt declarat , ſi voluerit ad
illum caſum , legem ſuam extendi , quam ſequi-
tur Diana *p.*4. *tract.3.reſol.*23.

19 Verùm exiſtimo quod quando dubium eſt
ſpeculatiuum , & incomplete practicum , quan-
do dubium, v.g. adeſt , an ſuperior in illo caſu
velit obligare aliquem,poterit ipſe ad vitandam
incommoditatem ſequi partem minus tutam ,
quia vt ait Enriquez *lib.*14 *cap.3.n.3.in gloſſa lit-
tera X* , æquitas , & Epicheia ſuadet temperan-
dum legis rigorem in dubio iuxta præſumptam
intentionem legiſlatoris , quia in dubio melior
eſt conditio poſſidentis innocentiam ſuam. Ve-
rùm ſi dubium eſt complete practicum ; ita vt
de intentione legiſlatoris non eſt cur dubitetur
exiſtimant Doctores primam ſententiam tutio-
rem : vide Syluestrum , verbo *Papa q.16. diſt.2.
in fine* , & verbo *diſpenſatio quæſt.*4. Cordubam,
in quæſtionibus lib. 3. *q.*13. *ante regul.*2. Salas *in* 12
*tom. tract.2.diſp.vnica ſect.*15 *num.*160.Et videtur
ſuaderi ex dictis *ſuprà quæſt. præced.* alia dicit vi-
dendus Caſtrus Palaus *tomo 1.diſp.3. punct.*8 *n.*4.
cum aliis.

20 Ad tertiam quæſtionis partem , quid ſentien-
dum in pari dubio ; & quia iam alibi non pauca
adduxi , dico primo exiſtente pari dubio Iuris
vtriuſque partis; ita vt omnino Iudex ſit pendu-
lus , teneatur Iudex poſſidenti fauere,nec ipſam
poſſe cogere , vt partem reſtituat, quia Ius reti-
21 nendi habet poſſidens in hoc dubio. † Sed ſi neu-
ter poſſideat , teneri Iudicem inter vtromque di-
uidere , quia æquum eſt vtriuſque Ius.Petrus de
Ledeſma *de matrim. q.*45.*art.1.dub.2.ad* 3. primæ
ſententiæ docet rem indiuiduam poſſe Iudicem
applicare , cui voluerit , vt duobus æque dignis
petentibus beneficium poſſit Epiſcopus eligere
quem maluerit,quia indiuiduum eſt. † Sed hoc 22
exemplum non facit , quia loquitur in Iuſtitia
diſtributiua , in qua locus eſt gratificationi, non
æque in commutatiua , de qua nunc loquimur,
& ex Sanchez impugnat , hoc Ioannes Salas
in 12. tract 8 *diſp.vnica ſect.*23.*n* 240. dicens ſor-
te diuidendum , quia lex iuſtitiæ , & hanc vt
inter eos diuidatur docet Salas ſed tu ad eam reſ-
pondebis ex his quæ latè adduxi *in cap. licet.9.de
probat.quæſt.*1.cum aliis , vbi de duobus poſſeſſo-
ribus,vel neutro poſſidente, rem aliquam peten-
te : de hac quæſtione ſcribunt, Valer.*in different.
vtriuſque fori* , verbo.*opinio differentia* 3.Tuſchus
verbo , *medium concl.*270. Homobonus *in conſult.
caſuum conſcient. p.7. reſp.26.vol.* & videbis quæ
dixi *ſub c.9 de prob. q.*1.

Vnde infero ad dubium , an in dubio æquali 23
poſſit Iudex vni gratificare parti , & vt latè diſ-
ſoluas leges quæ adduxi *ſuprà in d.cap.licet.9. de
probation ſub quæſt.*1. & ex propoſito *in cap.in no-
ſtra 32. de teſtibus q* 2. verſic *ad primam* Et vt v-
genius eam tractes quæſtionem leges.Zenedum
in d.q.8. practicarum , vbi reprehendit Doctores
tenentes in conflictu opinionum poſſe iudicem
pro amico pronunciare ex rationibus ab ipſis te-
latis , eo quod poteſt iudex ad libitum , quam
velit opinionem ſequi , quando magnus eſt Do-
ctorum conflictus , vt pluribus relatis tradunt
Menoch. *de arbitrijs caſu* 177.*n.*7.& de retinenda
*remed.3.n.*764 Burgos de Paz *in procem.leg Tauri,
n.*162 *&* 402.Maſcardus *concluſ.*1138.*n.*20Ceual-
los *in præfat.pract.quæſt.*101.Morla *in emporio 1.p.
tit.2.q.5.n.*15.*&* 30.inferentes bonum eſſe habe-
re iudicem fauorabilem ; & ſic Gloſſa *in cap.ve-
nerabilem de electione*,docet verbo *fauere* , vt cum
cauſa fuerit ambigua , poſſe Iudicem fauere lici-
te cui voluerit,parte fauere,ex Textu *l.ſi quis ſer-
uum, §.ſi inter duos, ff. de leg.*1.Tamen vt dixi, Ze-
nedus *dicta quæſt.*8.*n.*21.Ioannes Garcia *de nobili-
tate , in initio, n.*11. irrident eos , qui exiſtimant
in Iure eſſe quæſtiones pro amico. † Non enim 24
Iudex debet moueri amicitia,vel alio animi mo-
tu , ſed Deum ſolùm ſpectando declinare debeat
in eam partem,quam in ſui conſcientia,veriorem
eſſe exiſtimat,ita animaduertens,vt quamuis iu-
ra debeant in re dubia pro reo,pro dote,pro ma-
trimonio, pro religione , pro teſtamento, & Ec-
cleſia , ac pro aliis cauſis ſimilibus Iudicandum
fore ; non tamen Iubent Iudicandum pro amico
vt pulchrè aduertit Menochius *de arbitrarijs ca-
ſu* 339.*n.*32. Dixit etiam Zenedus *collect.*134 *n.*2.
† Et ſic in varietate opinionum poterit iudex 25
eligere quam maluerit , ſi abſtrahatur à titulo,
& affectu amicitiæ , Salon.2. 2. *q* 63 *art.*4. cum
aliis , Zenedo *dict.q* 8.*n.*22. vbi cum Tyraquello
de priuilegijs pia cauſa , reſpondet ad Textum *in
cap. niſi in pract. de officio delegati* , vbi Papa cui-
piam pœnam peccati remiſit ratione ſpecialis
dilectionis , vbi ordinarij , quia aliud eſt reſpe-
ctu remiſſionis pœnæ aliud tamen cum ſit di-
cturus ſentiam inter partes , &c.

Et adjunges alia quæ notaui *ſub præmiſſo cap.*2. 26
*de conſtit. à n.*5. & verba *legis Regia* 6. *tit.*5.*lib.*2.
Recopilationis , vbi loquens de Iuramento præ-
ſtando ab auditoribus Regi inter alia iurant
iuxta , verſic. *illius legis* 16. *Otro ſi que en los pley-
tos que ante nos vinieren los libraremos lo mas ay
no*

Google

na y mejor que podieremos bien y lealmente por las leyes de los fueros y derechos por denarios de vueſtros reynos no por amor ny des amor, ny miedo, ny per don, ny promiſſo de ma enos de la verdad, ny del derecho, quibus verbis iactatur à paucis Iudicem debere iudicare ſecundùm probabiliorem opinionem, de quo dixi *in dicto cap. 4. de feriis q.4.* verſ. ad tertiam.

AD TEXTVM
IN CAPITE III.
Non poteſt, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. QVATENVS in Textu noſtro agitur de deponendo Sacerdote, & quod non fiat ſine iuſta cauſa; Ideò applicabis quæ latè adduxi *ſuprà in cap. at ſi Clerici 4. & in cap. cum non ab homine* 10. *de Iudiciis*, vbi nonnulla adduxi de depoſitione, ſeu degradatione Sacerdotum, & docet Barboſa intelligi Textum de verbali depoſitione.

II. Et ibi *non poteſt*, quid hoc verbum *non poteſt* importet dico *infrà in cap.1. de Regulis iuris lib. ſexto.* Pro intellectu, & materia ſcribit nonnulla legendus nouiſſimè Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis parte 4. pagina 143. ad Textum hunc.*

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
Ea quæ hoc Titulo.
PRÆMISSVM

I. HIc agunt DD. de confirmanda ſententia per Papam ab inferiori lata, de quo adiunges quæ dico *infra de confirmatione vtili, vel inutili.* II. Item adiunges infrà referenda *in cap. 7. de appellationibus*, vbi ago de quæſtione, vtrum ab inferiori omiſſo medio appelletur licitè ad Papam. III. Et adiunges quæ dico *infrà in cap. in cauſis 19. hoc tit.* vbi quod Papa in ſententiis, quas profert ordinem iuris ſeruat. IV. Et pro exornatione nouiſſimè lege ad Textum hunc Matthæum Collerum *de proceſſibus executiuis p. 4 pag.* 144. vbi *num.* 5. dicit quod ſuperabundans cautela non nocet, & *n.* 6. quod petitio confirmationis habet triplicem effectum, primò vt faciat rem confirmatam maioris authoritatis ex Textu *in c* quis neſciat, *diſt.* 11. Secundò ſi actus minus eſt validus reddit eum validum, ſi ea certa fiat *cap.1. de tranſact.* quia geminati actus plus operatur quam ſimplex l. *Baliſta 32. ff. ad Senatuſconſult. Trebell. Auth ſi mulier, C. ad Senatuſc. Velleianum.* Tertio ſi ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione ſententia prima fuerit confirmata, non poteſt poſtea inferior Iudex contra illum iudicare ex Gloſſa hic in verbo *roborentur*, *& ex cap. 1. & 2. de confirmat. vtile*, nam alia dicit Felinus.

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
De Cætero, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. TExtvs iſte agit de facultate iudicum executorum, quibus mandatum eſt exequi ſententiam, cumque Textus iſte videatur confundi cum deciſione Textus, *in cap. cum conſultationem 15. hoc tit.* in vltima eius parte in verſic *ſed nec exequutionem*; ideo aduerte ibi agi de actu ſententiam latam exequendi à Iudice pronuntiante quando, & quot modis contingat. II. Hic tantùm agitur de iudicibus executoribus, ſiue mandatariis, qui pertinent ad tractationem tituli *de officio deleg.* de quibus expreſſim *in cap. paſtoralis, §. quia vero igitur*, cum de natura & officio horum Iudicum executorum hic agant Doctores; Ideo exiſtimaui hic nonnulla prælibare, quæ conducunt ad praxim noſtri Textus, vtpotè quo ordine executor ſe gerat in exequendo, & in cognoſcendo de aliis incidentibus Articulis obiectis à parte condemnata, & ab aliis tertiis. III. Et pro perfecta explicatione, an appelletur de executore Iudice videbis ſuprà *in cap. exhibita de Iudiciis q 3.* infrà *de appellationibus in Rubrica quaſt. 4.* verſic. *ad quartam*. & quæ dico infrà *in cap. nonnis 43. de appellationibus.* Adiunges pro exornatione, quæ ad hunc Textum nouiſſimè ſcribit Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p. 4. pag* 146 vbi poſtquam *n.* 9. ait quod omnes exceptiones, etiam peremptoriæ ante concluſum in cauſa proponendæ ſunt, non autem poſt ſententiam ponat fallentia octo veluti nullitatis, & fraudis, ac ſimilibus in exceptione nouiter orta emergente quæ demum incipit competere poſt demandatam executionem, & in exceptionibus quæ non concernunt ipſam cauſam, ac in aliis ab eo relatis, quarum nonnullas infrà expendo.

QVÆSTIO I.

Quare Iudex deputatus pro executione ſententia admittat exceptiones nullitatis, ſeu fraudis, cum executor vllam exceptionem queat admittere oppoſitam, imò & ſi eam admittit de ea cognoſcat, nec ad Iudicem ſuperiorem remittat cognoſcendam: An in executione Sententia partis citatio deſideretur: Et an requirere poſſit vnus, vt alius eius ſententiam exequatur?

SVMMARIVM.

1 L. ſi vt proponis, l. executorem, Cod. de executione rei iudicatæ. n. 11.
2 L. 1. ff de Iuriſdict. omn. Iudic.
3 *Executor poteſt cognoſcere de veritate, ſeu falſitate precum.*
4 *Executor admittit exceptiones nullitatis, ſeu fraudis.*

5 *Executores Iudices quare vocentur extraordinarij.*
6 *Executores ſunt in triplici differentia meri facti, aut Iuris, aut mixti numeris ſequentibus.*
7 *Merus executor, propriè executor dicitur, de quo intelligitur, Textus noſter n 8. & 11.*
9 *Mixtus executor quis dicatur, & verus eſt Iudex, n.10.*
11 *Merus executor, nullam habet cognitionem, nec exceptione admittere poſt & de eis Iudicare.*
12 Cap com contingat de reſcriptis
13 Cap. paſtoralis, § quia vero de officio delegati, n.14.
15 *Executor in executione ſententiæ, nunquid neceſſario debeat citare partem, n.16 & 17.*
18 *Requirere poteſt Iudex vnus, vt alter exequatur eius ſententiam.*

1 AD ptimam quæſtionis partem, & contra deciſionem Textus noſtri inſurgunt ſequentia, primò Teatus *in l. vt proponis, l. executorem, Cod. de executione rei Iudicata*, vbi executor non
2 poteſt exceptionem aliquam admittere. † Secundò ſi contingat vt exceptionem admittat, de ea cognoſcere poſſe patet, cum exeat illius cognitionem ad ſuperiorē ſemittere, ergo ex vtroque latere, videtur Textus hic claudicare: ſic colligitur ex Textu *in l. 2. ff de iuriſdict cap. præ-*
3 *terea cap. prudentiam de officio delegati.* † Et ſic videmus quod poſſit executor cognoſcere de veritate, ſeu falſitate precum, vt patet ex Textu *in l. & ſi non cognitio. Cod. ſi contra Ius, vel vtilitatem publicam, cap. dicomi, §. & ſi non cognitio 25. quæſt. 1.* imò & ſunt alia quibus hæc deciſio labefactari videtur.

4 Sed reuera ea eſt defendenda deciſio, quæ confirmatur ex Teatu *in l. ſi prætor 35. in princ & in §. Marcell ff de Iudiciis*, Textus optimus *in d. l. ſicut proponis, Cod de executione rei Iudicata, c. paſtoralis, § quia verò de officio deleg.* tradunt & alia Iura congeſta à Graña *hic*. Balboa, & alij ordinarij citati à Barboſa, quibus ea modernis adducur, Vantius *de nullit. tit. coram quo, n. 22.* Menoch. *de arbitrarijs q. 38.* Roland. *conſ. 37.* Grañs *dec. 207. à n. 6.* Albertinus *de agnoſcend q. 22. à n. 6.* Couar. *lib. 1 variar. c. 1. n. 10* Matant. *de ordine, diſp. 1. n. 18.* Bobadilla *in polit. lib 2. cap 20. n. 47* Scaccia *de appellat. q 17. limit. 10. n. 37.* Grat *diſcept. forenſ c. 146. num. 10.*

5 Vt tamen clariùs pateat adnotandum eſt hos Iudices executores extra ordinarios vocari, nam ſunt qui ex ſacra iuſſione. & forma dentur, qui Iudices propriam iuriſdictionem non exercent, ſed ſibi commiſſam ab habente poteſtatem, quo pacto extraordinarij appellantur; vt reſoluunt Pax *in praxi temp. 1. num 50.* Rodriguez *de examinando proceſſu, n. 43. in fine.*

6 Et hi verò ſunt in triplici differentia, nam vel Executor eſt merus facti cui ſcilicet merum factum executionis committitur abſque aliqua cognitione, quoniam iam omnis cognitio præceſſerat, tam ſuper principali negotio, quàm ſuper aliis accidentibus; & ſuper ipſa executione, *l. Executorem, Cod. de executione rei iudicata* notant Bartolus *in l. à Diuo Pio num. 10. ff de re*
7 *Iudicata*, Abbas & Felinus *hic, num. 5.* † Et iſte ſolus reuera propriè Executor dicitur, vt ex *dicta l. Executorem.* rectè oſtendit Gloſſa ibidem verbo *executorem, cap. ſuper quæſtionum de officio delegati*, cui tantùm competat curare, vt ſeotentia è Iudice prolata exequatur abſque eo, quod tali executiooi fiat impedimentum; alius dicitur Eexecutor Iuris, altus miatus.

Vt ſe exiſtimo Textum noſtrum intelligi in 8
mero Executore, cui in auxilium iuriſdictionis integra adhuc, non diſcuſſa ſeotentiæ executio committitur, nam cum Textus hic agat de executore, qui propter diſcuſſionem cauſæ principalis, tantummodò poteſt cognoſcere de exceptionibus ſententiam infringentibus ad effectū vt ſemittat, non verò vt definiat, vt probant præter relata iura Textus *in cap. fin. §. fin. de officio deleg. cap ſi quando, cap ſane 2. eiusdem tituli. cap. ex qui, §. ab Executore 2. q. 2 cap. 2. de crimine falſi cap ſolicitudinem 54. verſic ſi verò* de appellationibus, & iſte eſt ille, qui vocatur Executor iuris, de quo Textus hic intelligitur, nam iſte Executor ioris eſt ille, cui ius executionis committitur, & habet ſuper executione ipſa iuriſdictionem; nam quoad illam adhibita non fuit à Iudice ſuperiore cognitio *l. pen ff. de confeſſ. dicta l. à Diuo Pio in princ. & § ſi ſuper rebus, ff. hoc tit dicta l ſi Prætor, ff de Iudiciis*, aduertit Abbas *hic n 4. & in d. c. Paſtoralis, §. quia vero. de officio delegati, n. 3.* probant Balboa hic *n. 18* contra Gloſſam hic volentem intelligi ſolùm de mero Executore; etenim dicendum eſt Textum noſtrum intelligi de prædicto iuris Executore, cui committitur executio de qua non fuerat cognitum per Pontificem: ſequitur etiam Barboſa *hic n. 2.* qui hunc intellectum probat, etiam ex verbis hic *à nobis latam*, ex quibus apertè conſtat ſentētiam, de cuius executione tractatur, eſſe prolatam à Romano Pontifice, cui quidem ad illam exequendam non deficit Iuriſdictio ex regula Textus *in cap per mundum 9 q. 3* ac proinde neceſſario dicendum eſſe Executorem in hoc Teatu, non in defectum, ſed in auxilium Iuriſdictionis, & ita ad faciliorem expeditionem fuiſſe conſtitutum; & vlterius probat ex illis verbis ibi *ſententiam præcipimus per aliquem executioni mandari*, quibus conſtat fuiſſe delegatam ſententiæ executionem integram, & adhuc non ventilatam.

Item notabis mixtum Executorem eſſe illum, 9
cui commiſſum eſt tam ius cauſæ principalis, quam executionis, vel quia id venit ex natura negotij vel quia expreſſim id ei commiſſum eſt Abbas & Felinus hic, Decius 382. n. 2. vbi docet quod quoties alicui committitur alicuius facti executio, ſuper quo nulla fuit lata ſententia, cum ad executionem peruenire non poſſit, niſi præcedente cognitione *l. 1. Cod. de executione rei indicata*, committendo executionem, videtur etiam
cauſæ cognitio commiſſa. † Et ſic Barb. ex Gloſſa 10
ibi, *Executor talis eſſet ordinarius in d. c. ſuper quæſtionum, n. 15.* dicit quod executor mixtus verius eſt Iudex: ſic Nauarrus *in cap cum contingat de reſcriptis cauſa 1. nullit. n. 1.* & in hoc caſu intelliguntur iura, quæ dicunt poſſe Iudicem Executorem cognoſcere, vt *infra* expendo *q. 3.* & iterùm quis merus, quis mixtus Executor dicatur Barboſa declarat cum multis *in cap. nouit 44. de appellation* ibi videndus *à n. 5.* vbi de vtroque exemplificat.

Ex his patet merum Executorem nullam ha- 11
bere cognitionem, de quo intelligitur Teatus *in dicta lege ſi vt proponis dicta lege Executorem de exception. rei Iudicata* loquuntur enim hæc

Iura

Iura in mero executore facti, qui propriè dicitur ille, cui nudum factum executionis committitur, veluti nuntius, cui committitur aliquem in poſſeſſionem mittere, poſtquam cauſæ cognitio præceſſerit ſuper principali negotio, & ſuper executione, vt declarat Bartol. *in d.l.à Diuo Pio*, *n.*10 Balb *hic n* 42. qui dicit textũ noſtrum procedere in executore Iuris, non enim merus executor queit cognoſcere de Iuſtitia, vel iniuſtitia cauſæ, quia hoc non ſpectat ad eius officium, ſed ſolùm exequi cum multis Barboſa *hic*, inter quos Sigiſmundus, Scaccia *de appellat q.*17. *limitat.*10. *n.*37. vbi *num.ſeqq* multa tradit ad hanc materiam conducentia, non enim habet Iuriſdictionem, neu cognitionem, Salgado *de protectione regia tomo* 1. *p.*4.*c.*3.*n.*11. Gratian. *reg.*178. & cum aliis etiam idem Barboſ. *in d c paſtoral. de offic. delegati*, *n.*11 in verſic. *quod ſi non cognitio* Et ſic notat ibi Felinus *ibi à n.*16. Abbas *a n.*3. Cardin. *quæſt* 8. Couarruu. *in pract. quæſt* 16. *num. vltim.* quod merus executor, nequit exceptiones admittere, nec de eis Iudicare.

12 Sed obſtat Text. *in d c cum contingat de reſcript.* vbi ordinarius, cui non cognitio, ſed meri facti executio fuerat commiſſa, vt patet in princ. Text. ibi *denuncies excommunicationis*, & ibi *denuncies abſolutam*, poſteſt de reſcriptorum validitate, & vtriuſque delegati cognoſcere; ita vt ea his, quæ cognouerit exequi, vel ſuper ſedere debeat: tamen Imola *ibi*, cum aliis, Zabar. *in d.c. paſtor. c. quia verò* Butr. *n.*13. Nauarr. *in d.c. cum conting. cauſa* 9. *nullitatis*, dicunt Text. illum, vt ex hoc conſtat non agere de cognitione iuriſdictionali, nec de illa, perquam diſcutitur Iuſtitia, vel Iniuſtitia man-

13 dati. † In qua ſpecie procedit Text. *in d.c. paſtor.* §. *quia verò*, quem etiam Barb. intelligit procedere in mero Iuris executore in auxilium Iuriſdictionis, dato *hic n.*3. ſed tantum de informatione, & inſtructione quadam extraiudiciali per ſolam litterarum inſpectionem, quæ ex bona prouiſione, & authoritate illius Text. neceſſario exhibenda ſunt ordinario, vt conſtat in littera ibi, *ex ipſarum tenore reprehenderis euidenter*, *& ibi ex litterarum inſpectione* iunctis illis verbis, *quas tibi authoritate præſentium præcipimus exhiberi.*

14 Imò & Nauarrus *in dict. c cum contingat rem.* 1. *num.*7. refert Textum *in dicto* § quia verò loqui de executore, & habere locum in Iudicè, à quo petitur auxilium ab Eccleſiaſtico, qui non eſt ipſius executor, ſed par eius, Suarez *de pace in proxi*, *tom.*2. *in præludio*, *n.*7. verſic. *quando Iudex*, Gailius *lib.*1. *obſeruat* 115. *num.*4 *&* 6. Azeuedus *in l.*15. *tit.*1. *lib.*4. *recop. num.*6. Franciſcus Molin. *de brachio ſæculari cap.*11. *num* 15. latè Farinacius *in praxi crimin. quæſt* 97. *à num* 67. vbi *num* 73. aſſerit non procedere in criminalibus, Salced. ad Bernardum Diez *in pract. cap.*154. *n.*12. verſic. *decimo.*

15 Ad ſecundam quæſtionis partem, ſuppoſitis multis iam adductis de neceſſitate citationis *in cap. penult. de foro competent. in Rubrica de cauſa poſſeſſ.* & ibi, *cap.*1. & *in cap.*2. *de teſtibus*, & alibi, nunc iam breuiter in ſpecie huius difficultatis reſoluendum eſt, & Gloſſa *in l.*1. *prope finem*, *Cod. de Iudiciis*, diſponit ſententiam mandari executioni, ſine partis cognitione. Et ſic inferunt Doctores citati à Gabriel *commun. opinion. de citatione concluſione* 1. citationem non

16 eſſe neceſſariam. † Sed vt citatio prærequiratur, tanquam æquius, & humanius, tenuit Caſſa-

dor. *in deciſ.*6. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* quam ſententiam aliàs fuit Rota ſequuta, coram Cardin. Blanqueto in cauſa Taurienſ. Capellaniæ 14. Februarij 1589. & iterum in vna barchinonen bonorum 16. Februarij 1587. coram Seraphino, & ampliat Ioſeph. Lodouicus *in deciſ.*10. id locum habere, quamuis fiat executio ſuper eadem re, ſuper qua fuit Iudicatum, & inter eaſdem perſonas, inter quas fuit pronunciatum: ſequitur Riccius. *collect.*1168. *ad relatam gloſſam d l.*1. *Cod. de Iudiciis*, vbi refert ſic fuiſſe tentum per Rotam in vna Romana S. Thomæ 17. Decemb. 1564. coram Couino, & dicit hanc quæſtionem eſſe minus controuerſam. † Sed in praxi, & in mero exe- 17
cutore facti exiſtimo, priorem eſſe in vſu receptam, quia non multùm curatur de ea citatione cum iam coram Iudice ſententiante, facta fuerit ad omnia.

Ad tertiam quæſtionis partem, an requirere 18
poſſit vnus, vt alter eius ſententiam exequatur, vt amplius agas de hac Iudicũ requiſitione, adjunges plura, quæ adduxi *ſuprà in c. poſtulaſti*, *de foro comp* & adjunges quæ adduxi *ſuprà de teſtib. in c. ſi qui teſtium* 8 *q.*3 *&* 4. vbi de remiſſorialibus, ad teſtium examen, & aliis. Quibus ſuppoſitis nunc breuiter dico quod poteſt vnus Iudex alterius Iuriſdictionis Iudicem requirere, vt eius ſententiam exequatur, vt notant Doctores per Text. *in d.l.à D. Pio*, § *ſententiam*, *ff. de re Iudicata*, ibi Bart. Alex. Iaſon & Ripa Decius *ad leg fin. n fin. Cod. de edicto D. Adriani tollendo*, Iaſon *in l. cum quidam ff. de Iuriſd. omn. Iudicum* Menoch. *in tract lib.*1. *q.*38. *n.*16 Bald. *conſ.*221. *vol.*3 ob idque Gailius dixit *pract. obſeruation. lib.*1. *obſeruation.*115. *num.*2. Iuriſdictiones ſibi in viam mutuas operas ac manus præſtare, qui agit de puncto, vt in executione, Iuriſdictio vna aliam inuocet; ſit enim executio per mutua diuerſorum Magiſtratuum ſubſidia, vt docent relati, & Sebaſtian, Neuius *in ſyntegma d* § *ſententiam*, vbi attingit *n.*3. cum eodem Gailio *d. obſeru.*115 *lib.*1. *n* 7. an Iudex ſæcularis ad inuocationẽ Eccleſiaſtici brachium huic porrigat. Sed quia de hoc egi plenè *ſuprà in c. cum non ab homine* 10. *de Iudiciis à q.*33. ideo ad *ibi* dicta te remitto, vt intelligas quid quid deſideraueris de hac inuocatione brachij.

Qvæstio II.

An Iudex requiſitus, vt exequatur ſententiam, poſſit cognoſcere de nullitate, aut æquitate ſententiæ latæ à requirente: Et an in executione præfatæ ſententiæ, ſit ſeruandus ſtylus curiæ Iudicis requirentis, aut requiſiti: Et an ſi executor excedat modum, in exequendo, appelletur ad ſuperiorem primi Iudicis Iudicantis, vel ad ſuperiorem Iudicis auxilium dantis: Et an poſſit executor ſe abſtinere, ab executione ſententiæ, quando eſt notoriè iniuſtæ?

Svmmarivm.

1 *Executor non cognoſcit de viribus ſententiæ: limitatur in Iudice requiſito in Iuris ſubſidium, num.*2.

2 *Iudex requiſitus, poteſt de nullitate ſententiæ cognoſcere, ſi non requirit altiorem indaginem, ſi altiorem, remittet eam ad ſuperiorem, n.3. fallit, n.4.*

4 *Executor poteſt differre executionem, ſi ex ea, ſequeretur irreprobabile damnum, & exceptio nequit incontinenti probari.*

6 *Appellatio ab executore modum excedente in executione, ad quem interponetur; & in quibus ab executore appellatur, n.7.*

8 *Appellatio ab obligatione camerali, eſt prohibita.*

8 *Executor merus tenetur exequi ſententiam Iudicis, etiam iniuſtam, n.10. niſi nulla ſit notorietate facti, n.11. 12. 13. 14. expenditur, num. 13.*

12 *Carnifices martyrum, peccabant exequendo ſententias Iudicum.*

13 *Executor poteſt ſe abſtinere, ab executione ſententia, quæ notorie nulla eſt.*

14 Cap. paſtoralis, §. quia verò de officio delegati, n.15.

15 L. ſi vt propoſuit, Cod. de exceptione rei Iudicatæ.

16 Cap. 2 de crimine falſi, n.17.

17 L. ait prætor 75. § Marcellus, ff. de Iudiciis.

18 Cap. cui eſt illata, cap. ſi Dominus, cap. Iulianus 11. quæſt. 3 cap. Inquiſitioni 44. in principio de ſententia excommunicationis, cap. per tuas, ei x. de ſimonia.

19 Cap. ſi quando de officio delegati, n.20.

20 *Delegato exequenti, non eſt reſiſtendum violenter, ſed eſt requirendus eius ſuperior, n.21. & n.22.*

22 *Iudex ordinarius nequit reſiſtere violenter Principis delegato, vbi quid faciet.*

24 *Nullitas notoria dicitur, & euidens quando ſic conſtaret exactis, n.28.*

25 *Defectus patens, dicitur qui apparet ex actis; alias quod in eis non reperitur fingitur non factum.*

26 *Legata non facta probantur ex facie teſtamenti.*

27 *Nullitas probanda in continenti, impendit executionem.*

1 VT ad primam partem quæſtionis reſpondeam, dicendum eſt ex noſtro Textu executorem de viribus ſententiæ non cognoſcere, concordat Textus *in l. & ſi non cognitio, Cod. de exceptione rei Iudicata*, Riccius *collect.* 1160 ad Textum noſtrum, qui limitat in Iudice requiſito in Iuris ſubſidium, quia poteſt cognoſcere de viribus ſententiæ per alterum Iudicem prolatæ; Guido Pap. *deciſ.* 23. & 574. Iaſtedus *in deciſ.* 88. & Minſing *obſeruatione* 69. *centuria* 3. & faciunt *d. quæſt præced.* in verſic. *ad primam*, & iuxta hoc dixit Guido Pap. *in deciſ.* 419. & 174. iam relata, Iudicem requiſitum non cognoſcere de nullitate, aut æquitate ſententiæ: ſequitur. idem Riccius *collect.* 1323.

2 Quod limitat, Antonius Faber *in deciſ* 1. *Cod. de executione rei Iudic.* vbi ait, vt quando diſcuſſio ſententiæ exequendæ, non continet altiorem indaginem, poſſit Iudex requiſitus de illius nullitate cognoſcere: facit Textus *in l. ſi prætor*, §. 1. ibi, *liquido, ff. de Iudiciis*; quæ probat Balboa, *hic n.* 35. cognoſcere executorem poſſe, quoties exceptio nullitatis, quæ opponitur probanda in continenti, altiorem indaginem non exigat, quia in omni exceptione, quæ opponitur ſit id conſiderandum eſſe, iuxta Textum *in l. fin. Cod. ſi ex falſis inſtrum.* Couarruu. *in pract. cap.* 25. & facit Textus *in l.* 2. *tit.* 21. *lib.* 4. *compilat.* & *in l.* 64. *Tauri.* † Tamen ſi exceptio nullitatis oppoſita, 3
altiorem requirat indaginem, ait admittendam eſſe, & remittendam ad ſuperiorem; ſic vt interim executor proſequatur executionem, vt probat Textus, & *ibi*, Bartol. *in l fin. Cod. de ordine cognition.* † Niſi quando ex tali executione re- 4
ſultaret irreparabile damnum, veluti ſi pœna corporalis eſſet imponenda quo caſu differendam eſſe ſententiæ executionem, quamuis exceptio non poſſit in continenti probari: argumento Textus *in l.* 2. *Cod. de appellation.* Suarez *in l.* 2. *tit. de los gouiernos, lib.* 3. *fori q.* 4. *n.* 36. Ripa *in l.* 4. §. *condemnatum, n.* 21. *de re Iudicata.* Sed quando dicatur exceptionem altiorem indaginem requirere, dixi *ſuprà in cap.* 1. *de ordine cognitionum, & in cap. litteras de reſt ſpoliat.* Nec obſtat his Textus *in cap. paſtoralis*, §. *quia verò de officio delegati*, quia de illo, & de aliis loquimur, *infrà* in hac quæſtione in verſic. *ad quartam.*

5 Ad ſecundam quæſtionis partem, quia iam ex alibi adductis poteſt latè diſputari, ideo breuiter reſpondeo cum Riccio *dicta collect.* 1323. verſiculo *ſecundo*, & cum Guido Pap. *deciſ.* 23. & cum Mariliano *deciſion.* 16. & Treuiſ. *deciſion.* 32. *p.* 2. ſeruandum eſſe ſtylum curiæ Iudicis requiſiti.

6 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſi executor exceedat modum in exequendo, appelletur ad ſuperiorem primi Iudicis, an verò ad ſuperiorem Iudicis auxilium dantis; in quo dubio reſpondetur, vt ſi Iudex alius exequitor, ad litteras alterius ſit appellandum ad ſuperiorem illius exequentis, ſi verò ipſe non exequitur, ſed exequenti præſtat auxilium: tunc ſiquidem præſtat auxilium Iuris, puta excommunicando, vel interdicendo, vel Iuriſdictionem denegãdo: tunc ab ipſo appellatur, quoniam ipſe actus eſt, qui me lædit, ſin autem præſtat auxilium facti, puta concedendo primo Iudici familiam, milites, & ſimilia, tunc à primo Iudice requirente appellatur, quia ipſe actus eſt; qui lædit miniſterio alterius: ſic in terminis decidit, & tenet Capella Toloſ. *in deciſ.* 340. Ricc. *collect.* 1323. *in fine*, videndus etiam *in collect.* 982.
7 † Vbi quamuis per Textum *in l. ab executore, C. quorum appell. non recipiantur*, dicat quod ab executore non eſt appellandum, ſed illud limitat quando executor non admiſit compenſationem; item ſi fiat ab executore mixto; & quod poſſit appellari, à ſententia, qua pronunciatum eſt, procedendum eſſe ad executionem inchoatam, & quando executor exceſſit fines mandatis; item & poſſe ab executore appellari, ſi contra Ius exiſtat aliqua regionis conſtitutio, & de his loquitur cum Fabro *deciſ.* 18. *de appellat.* Raud. *deciſ.* 29. Franciſco Marco *in deciſ.* 376 & 391. Balbo *deciſ.* 300. Fabro *deciſ.* 33.
Bellamera *deciſ.* 31. † Et idem Ricc. *collect.* 1907. 8
probat quod appellatio eſt prohibita ab obligatione cameralis obligationis: ſic Galles *q.* 37. *n.* 4. *fol.* 118. firmat eum multis ampliationibus, & limitationibus; & probatur ex aliis deciſionibus traditis à Riccio *vbi ſuprà* videbis *infrà in cap. quoad conſultationem.*

Ad quartam quæſtionis partem, an poſſit exe- 9
cutor ſe abſtinere ab executione ſententiæ, quando eſt notorie iniuſta, videtur vt non poſſit, ſe

abſtinere,

abſtiucre, cum teneatur exequi ſententiam iudi-
cis iniuſtam, vt probat Textus *in d.cap paſtoralis,*
§. quia vero de officio delegati, cum ad ſubditum
nou pertineat deciſio Iuſti, vel ioiuſti ſuperioris
præcepti eo quod ſatiſſit, quod apparenter ſit
iuſtum, vel ita præſumatur,*cap. in iſtis diſt.4. cap.*
*qui reſiſtit.*11. *quaſt.*3.*cap. quo iure* 8. *diſt. cap. infe-*
rior 21.*diſt.cap.omnis anima de cenſibus; cap.mag-*
10 *num* 11. *quaſt.* 3. † Et ſic Arcbidiaconus, Ioan-
nes, Andreas, Domioicus, Francus, & Mona-
chus *in cap. ſi eo tempore de reſcriptis,lib.*6. Alcia-
tus *in cap.*1.*num* 108.*de offic. ordinary* Affli&tis *de-*
ciſ 310.Rolandus *conſ.*137. *num.*7. *lib* 2. Maranta
*diſput.*1 *à num* 4.Gig *de crim laſa maieſt.tit. qualiter*
*in crimine laſa maieſtatis procedatur,quaſt.*16.Bellu-
ga *in ſpeculo Princip Rub.*12.*§.tractandum, num* 4.
ad finem, Iacob. de Graſſis *in aureis, dec.p.*2. *lib* 2.
*cap.*10.*num.*23.docent merum executorem poſſe
iniquam exequi ſententiam; nam ipſe, & ſi vi-
deat, ſententiam iniuſtam, & exequendu eam
faciat contra propriam coofcientiam, nnn ta-
men per hoc debeat retardare dictam executio-
nem,cum nullam habeat cognitionem
11 Sed quia Felinus *hic col.*1, Gratianus *reg.*482.
*num.*8. Abbas *in dicto §. quia vero, num.*2. Imola,
*num.*3.Rolandus *conſ.*37.*n.*13.verſic.*quinto*, Fran-
ciſcus Mulinus,*de brachio,cap.*11. *num.*39. Salce-
dus *cap.*154 *num* 2.. verſie. *verum*. Menochius *de*
*arbitrariis,quaſt.*48.*num.*21.docent per Gloſſam *in*
dict.§ quia verò,verſic *ſecus ſi ſciat illam nullam*, vt
merus executor non teneatur exequi ſententiam
notoriè iniuſtam,contineotemque nullitatem, vel
intolerabilem errorem.
12 Imo ſanctus Thomas 2.2. *quaſt.*64 *art.*6.*ad ter-*
tium,dicit quod eo nomine peccabant martyrum
carnifices, quod ſententias intolerabilem erro-
rem, & notoriam iniuſtitiam continentes exe-
quebantur,vt probant Abbas *hic num.* 5. Felinus
num 4 quod intelligit Barboſa *in dict § quia verò*
cum Præceptore Correa *ibi*, quando iniuſtitia
notoria eſt notorietate facti inexcuſabili, quæ
nullam requirit probationem, aut excuſatio-
nem admittit; & vſque adeo verum eſſe, vt non
poſſit buiuſmodi ſententia exequi; quod in fe-
cerit, poſſit licite eidem; & impunè reſiſti per
inde, ac priuato vim inferenti,vt probat Textus
in l prohibitum.& ibi Gloſſa. verbo *reſiſti*, *Cod. de*
Iure fiſci,lib 10.Afflict *lib* 1.*conſtit.Rub.*8. *num* 56.
Dueñas *reg.*190. *ampliatione* 8. Menocbius *rem* 8.
de recuperand.num 9 additio ad Bernardum Diex
*reg.*38 *a.limit.*1.& ſic Nauarrus *in cap cum contin-*
gat.de reſcriptis, *rem* 4. *num.*1. & Gloſſa *in dict §.*
quia vero,in verſic. *item nota quod ſemper*, dicunt
quod executor, noo ſemper tenetur exequi ſen-
tentiam.
13 Vnde dicendum ex eodem Nauarro *in dict. c.*
*cum contingat,rem.*4.Scaccia *de appellat.quaſt.*17.*li-*
*mit.*10.*num.*38.Surdo *conſ* 405 *n.*26. verſic. *quinto*
reſpondetur, Stephano Gratiano *dicept forenſ.c* 146.
*à num.*10.Barboſa *hic num.*7.executorem poſſe ſe
abſtinere ab execurione,quando ſententia eſt no-
torie nulla;ita vt ſi ſtante ſententia iniqua Iudex
velit illam exequi,dicat Menoch.*conſ.*28.*n.*12. &
poſſit reſiſti conuocatis amicis.
14 Et inde iam dicendum eſt, quod etſi Textus
in dict.cap.paſtoralis § quia verò.procedat in mero
executore, qui nullam notionem babet; & per
hoc poſſit,& debeat exequi ſententiam,Iuxta no-
tata in princ.huius dubij Tamen ille Textus eſt
iotelligendus, quando ſcilicet allegatur ſcnten-

tiam fuiſſe ioiuſtam,contra Ius litigatoris latam:
ſic Balboa *hic num* 34. † Vbi dicit ita procedere 15
Textum *in l ſi vt proponis,Cod de exceptione rei Iu-*
dicata:ita ille,vbi addit exequutorem reuera noo
debuiſſe exequi ſententiam nullam, quod aliud
eſt iuxta ſpeciem noſtri Textus, & Graña *hic ſub*
*num.*8. expendens Textum *in dict. cap. paſtoralis,*
§.quia verò:dixit cum Felino, Abbate,& Barboſa,
quod cum delegatus Pontificis fuiſſet ſuperior,
& ordinarius inferior, iuſta cauſa noo potuerit
ordinarius de ſententia Iudicis delegati,etiam in-
iuſta cognoſcere,ſed diligenter abſque mora exe-
qui,nam iuſta præſumitur.ex eo quod in rem Iu-
dicatam tranſierit, qua de cauſa, ſi forte virium
babuiſſet purgatum,cenſeretur ex tacito conſen-
ſu condemnati, ob lapſum appellationis ter-
minum: argumento Textus, *in l fin. Cod. vt*
lite pend. dict. l. ſi vt proponis, *l ſi prator* 75. *ff. de*
Iudiciis.
Sub qua Doctrina, & diſtinctiooe accipit lu- 16
cem Textus *in cap.*2 *de crimine falſi*, vbi habetur,
quod ſi coram iudice executore,exceptio falſita-
tis fuerit oppoſita, videlicet per falſas litteras
fuiſſe ſententiam prolatam.non poſſe executorem
in executione procedere,quia præter Gloſſæ ex-
plicationem,*ibi*,& bonum alium intellectum ad-
ductum à Barboſa *hic num.* 14. reſpondebis cum
Balboa *hic num.*33. Textum illum ſolum probare
executorem non debere exequi ſententiam latam
prætextu falſarum litterarum: nam quoties nul-
litatis exceptio contra ſententiam opponitur, vt
in ſpecie Textus noſtri.& *d cap* 2. *de crimine falſi*;
executor debet ad ſuperiorem remittere, & inte-
rim ſuperſedere in negotij executionem, vt pro-
bat Gloſſa.& *in dict.§ quia verò* dicunt commu-
nem Bartol.*in dicta l.à Diuo Pio.Cod.de ſent.& re*
Iudicata, vbi Iaſoo *num.* 12. † Quo in ſenſu in- 17
telligunt Textum *in dict.l.ait prator.*75 §. *Marcel-*
lus,ff.de Iudiciis, & fit ex eo, nam pendente rela-
tione,nibil eſt innouandum,*l.ex illo.Cod.de appel-*
lation cap.licet de officio delegati,cap.bona el 2. *§.nec*
nocebit.de poſtulatione pralatorum Et ſic Graña *hic*
*num.*7.reſoluit Textum *in dict. §.*2. non probare,
vt executor nequeat illam exceptionem admit-
tere. ſed tantum ne ſententiam exequatur; do-
nec de nullitate ipſo apud ſuperiorem conſtiterit.
Vnde infero ad interpretationem Textus *in c.* 18
cui eſt illata,cap ſi Dominus cap. Iulianus 11. *quaſt* 3.
cap.inquiſitioni 44.*in primo reſponſo de ſent.excom-*
municat per tuas el 2.*de ſimonia*, quibus probatur
non eſſe parendum iniuſto præcepto ſuperioris,
quia illa iura generaliter intelliguntur, non tan-
tùm de ſententia iniuſta, ſed etiam nulla, vel
quia tale præceptum repugnat omnino præ-
cepto Dei, vt latè expendit Graña, Videndus *hic*
num 9 & 10.
Nec dicendum eſt huic doctrinæ aduerſari 19
Textum *in cap ſi quando de officio delegati*, vbi eui-
dens, & certa iniuſtitia ſententiæ Iudicis delega-
ti fuit;& nihilominus iudex inferior debuit eam
executioni mandare iuxta verba ibi, *non debet iu-*
dicis delegati mandato reſiſtere. † Sed reſpondetur 20
ibi,non aſſerere Pontificem, ſententiam euiden-
ter iniquam, ab inferiore exequendam eſſe, ſed
tantùm conſilium referre,vt videlicet non ſit re-
ſiſtendum violenter ipſi delegato,eo quod eſt ſu-
perior.cui maxima reuerentia debetur;et ſi mani-
feſte iniuſtum præciperet,ſed ſubter fugere illius
executionem meliori modo; quo poſſit, ſuperio-
rem conſulendo, & veritatem iniqui reuerenter,

& ſopplleiter inſinuando, vt indicant verba, ibi,
21 *non debet ei reſiſtere violenter* † Sed apud impium inſtare, vt differat eas poſſeſſionem mittere, donec rei veritas innoteſcat: multis adductus probat Barboſa *ibi, n. 1. & n. 5.*
22 † Et Maranta *diſput.* 1. incipit, *plerumque num.* 13. notans, qood ordinarius oequit reſiſtere violenter de legato Principis, voleoti eaequi ſententiam, ſed quod debeat præcibus apud eum inſtare: vt reſcribatur Principi, ſi ſenteotia apparet ioiuſta, quod argumento Teatus *in cap. ſi quando de reſcriptis*, confirmatur, & illis, quæ adduxi, *in c. cum veniſſent de Iudiciis.*

23 Verùm adhuc his obſtant ſequentia, nam etſi executot oon poſſit pronunciare ſuper nullitate ſeotentiæ, ſed debeat remittere ad iudicem, qui eam tulit ea hoc noſtro Textu, ea Iaſone, & Bartulo *in dicta l. à Diuo Pio.* Tamen ſi nullitas ſit notoria poſſe eaecurorem de ea cognoſcere, & pronunciare: teouerunt Felinus *hic num* 4 Romanus *conſ.* 51. Imola *conſ.* 127. *num.* 3. Gigas *de penſion. quaſt fin, num.* 22. tradit Ceuallos *de cognitione per viam viol quaſt* 126. *num.* 2. qui aduertit vt id probari videatur per Textum *in dicta l. ſi prætor,* § 1 *ff. de Iudiciis.* ea nempe ratione, quia ideo executor non pronunciat de nullitate, ne inferior infringat factum ſuperioris, Bart. *vbi ſupra; num.* 9. quæ ratio ceſſat, quando nullitas eſt notoria, quia tuoc ipſa ſeotentia ſe infringit, argum. *l. vetere ff. de itinere, actuque priuato,* quo caſu doceot Baldus *in l. aduersùs, num.* 1. *Cod. ſi aduersùs rem iudicatam,* Socinus *conſ.* 83. *num.* 23. *lib* 4. quod hoc caſu inferior intromittit ſe de facto ſuperioris: tamen hæc intelligo procedere iuxta diſtinctionem, *ſupra,* iactam, & iuxta eamdem eſſe iotelligendos Doctores in hoc eodem caſu, negantes tali executori cognitionẽ, & ſolùm cõcedentes ei, quod teneatur ſuſpendere eaecutionem, & nullitatis exceptiooem remittere cognoſcendam Iudici, qui ſentontiam tulit, ad notata hic, *& in dicta l. à Diuo Pio,* per Doctores & *ſuprà*, in verſic. *vt ad primam,* inter exceptionem quæ requirit altiorem indaginem, & eam non requirentem, & Ceuallos *vbi ſuprà,* hanc poſtremam opinionem, vt cumque veriorem dicit nempe vt eaecutor ſemper teneatur remittere exceptionem nullitatis oppoſitam.

24 Quod ſi dubites quaodo reuera nullitas dicatur notoria, & euideos, reſpondeo, ſic talem dici qnando conſtaret ex actis, vt ſentit Bartolus *in l.* 4. § *condemnatum, ff. de Iudiciis,* cum multis videndus Ceuallos *dict. quaſt.* 126. *à num.* 1. *& n.* 2. verſic. *intelligo,* Couartuuias *practicar. quaſt.* 25. eſt enim nullitas patens, & manifeſta, ea quæ patet ex facie actorum; quia ex actis fit nototium, nec comprehenditur in ſtatuto de nullitate, vt tradit Soeinos *conſ.* 3 *lib.* 1. *num fin & ibi,* additio vbi plu-
25 ra ad hanc rem. † Et quod defectus euidenter ea actis appareat, & dicatur, defectus patens, Alexand. *conſ.* 219 *num.* 25. Felinus *in cap. inter cæteras, hoc tit.* & io hoc noſtro Texto Neuixanus *conſil.* 70. *num.* 3. & quod *ibi*, non reperitur factum non præſumitur, eritque concludens, & legitima probatio, quia negatiua coarctat ad certam ſcripturam probabilis, per oculorum inſpectionem: nam illud, quod non reperitur in actis, nec io proceſſu, præſumitur, ac fingitur non factum ea Textu *in c. cum ad ſedem de reſtit. ſpol.* in verſic. *prioris. cap* 1 *de litis conteſt. l. fin. Cod. de rebus credi-*
26 *tis.* † Ob idqoe legata ooo fuerint facta probatur ex facie teſtamenti, vbi ſcribentes, *& in dict. § condemnatum* vbi Bart. Ripa *num* 11. *&* 28. Alexander *conſ.* 53 *in fine, lib.* 1. † Qui dicunt nullita- 27
tem probandam in continenti, impedire eaecutionem: pluribus adductis tradit Ceuallos *in dict. quaſt.* 126 *num.* 1. verſic. *quoniam*, dicens eſſe bonum eaſum Textus *in dicta l. fin. Cod. ſi ex falſis inſtrumentis.* † Qui etiam addit, *num.* 4. videndus 28
cum multis, quod etſi per ſtatutum diceretur, vt aliquid valeret, etiam remota oullitate, ouoquam eacluſa videretur nullitas, ex facie actorum reſultans, cum talis dicatur euidens, & notoria, quæ omnem malitiam, & calumniam excludat, *c. inter cæteras, hoc tit. c. qua fronte, c. paſtor de appellat. c. veniens de teſt.*

Qvæstio III.

An executor debeat exequi ſententiam aduersùs quam eſt oppoſitum de fraude, & dolo: Et an cognoſcere de falſitate precum oppoſita, ſeu de earum veritate: Et an executores gratiarum apoſtolicarum, debeant cognoſcere: Vbi ad alios caſus de executore cognitionem non habente?

Svmmarivm.

1 *Executor cognoſcit de fraude coram ipſo commiſſa; ſecus ſi coram ſuperiori; & de quibus exceptionibus n.* 2.
3 Cap. olim in fine de exceptionibus, & n. 4.
4 *Iudex, ad quem, propter incompetentiam iudicis, à quo tenetur ſuperſedere in negotio principali*
5 *Executor merus tantum cognoſcit de exceptione nullitatis, vt eam remittat cum negotio ad ſuperiorem.*
7 *Executores reſcriptorum, & gratiarum, ſunt tantum meri, niſi adſit intruſus, vel appareat contra dicta; & tunc ſunt mixti, n* 8.
9 *Executores gratiarum, ſiue reſcriptorum, vel ſunt in forma gratioſa, ſeu in forma dignum, & de eorum differentia, n.* 10.
10 *Executor in forma dignum: quid ſuper promiſo ad beneficium inquirat.*
11 *Executor poteſt cognoſcere de veritate, vel falſitate, precum, & de dolo, & fraude.*
12 *Executor poteſt cognoſcere de diminutione penſionis.*
13 Cap. ſuper litteris de reſcriptis.
14 Cap. 1. de litis conteſt. lib. 6.
14 *Executores ad quos caſus ſe extendant, vel non n.* 16. 17. 18. 19 20.

AD primam quæſtionis partẽ, quod eaecutor diſputans de executione ſententiæ admittat exceptionem fraodis: notat Riccius ad Textum noſtrum, quem celebrem vocat, *in collect.* 1160. cum Bellamera *in deciſ.* 21. Et ſic non eſt mirum, quod ſi fraus aliqua coram ipſo executore committatur, poſſit ipſe executor de ea cognoſcere per Teatum *in l. cum fideicommiſſum penult. ff. de confeſſis, de reſcriptis*; vbi reſpondetur tunc verum eſſe, vt poſſit cognoſcere eaecutor, ſi fraus fuerit commiſſa, coram ipſo; ſecus tamen ſit commiſſa coram Iudice ſuperiori, de quo tantum intelligitur Teatus noſter per verba, ibi, *fraus interuenerit;* 1
quæ

Google

quæ verba idem denotare ait Graſsā *hic num. fin.*
cum Abbate *num.* 3. at ſi Textus dixiſſet, ſi fraus
2 iam apud ſuperiorem interueniſſet.† Et ſic reſò-
luitur executorem, poſſe cognoſcere de exceptio-
nibus concernentibus executionem ipſam; non
non autem de oppugnantibus definitiuam ſen-
tentiam.

3 Sed obſtat Textus *in c. olim. in fine de exceptio-
nib.* vbi cum Iudices in cauſa appellationis da-
ti eſſent eis, præcipit ſummus Pontifex, vt quo
caſu appellationem legitimam declarent, in ne-
gotio principali ſuperſederent, qui ſimul cum
declaratione Gloſſæ *ibi*, in verbo *ſuperſedere*, de
exeqoutoribus loquitur datis ad quaſdam ſuſpē-
ſionis ſententias exequendas, lata poſt appellatio-
nem legitimam: & ſic videri vt etſi executores, eſ-
ſent; adhuc cognitionem habuiſſe ſuper appella-
tione; etſi in principali negotio ſuperſederent, vt
exiſtimarunt, *ibi*, Felin. *num.* 4 & ibidem Hoſtien-
ſis, & Cardinalis, quod ſi dicas Textum illum
procedere in iudicibus appellationis, vt volue-
runt Abbas *ibi*. & Imola, & Balboa *in c. vt debitus
honor de appellationib. n.* 51. tunc obſtat illos Iudi-
ces debuiſſe in cauſa procedere, & non ſuperſe-
dere, ſi vt volunt, iſti erant appellationis iudices.

4 Verum Felinus, Abbas, Decius, Pariſius *in dict.
cap. olim*, exiſtimant quod quando exceptio, ob
quam appellatur, interponitur ſuper defectu cō-
petentiæ iudicis, à quo; ita vt ſit excluſiua ſuæ iu-
riſdictionis; tunc tali exceptione probata tenea-
tur iudex ad quem in negotio principali ſuper-
ſedere, vt in ſpecie Textus *dict cap. cum olim*; ex eo
quoniam Iuſtificata appellatione, iudex ad quem,
ſuccedit loco iudicis à quo, & ideo ſi iudex à quo
non erat Iudex in cauſa principali, nec etiam Iu-
dex ad quem Iudex erit, ita vt conſequente non
poſſit, amplius in negotio procedere: argumento
Textus *in l ſi eum, § qui iniuriarum, ff ſi quis cautio-
nibus*, cum ſubrogatus ſapiat naturam eius, cuius
ſubrogatur, ob idque Gloſſæ intellectum *in dict.
cap. olim*, diuinatorium vocat Balbos, *vbi ſuprà*,
5 *num.* 50 † Nam præterquam quod merus execu-
tor admittere poſſit exceptionem nullitatis & de
ea cognoſcere, vt exiſtimaront Felinus, *ibi*. Bart.
Alex & alij, *in dict l. à Diuo Pio, ff de re Iudicata*.
hoc tamen ſolùm procedere ait quoad effectum,
vt ſuperſedeatur in exequutione, & negotium
ad ſuperiorem deferat. vt communis opinio
hic agnoſcit, iuxta adducta, *in* 1. *&* 2. *quæſtione
ſupra*

6 Ad ſecundam quæſtionis partem, quæ etiam
ſpectat ad dicenda, *infra*, in verſic. *ad tertiam*, de
exequotoribus reſcriptorum, & gratiatum, ex *ibi*,
dictis ſatisfit.

7 Ad tertiam quæſtionis partem de executori-
bus reſcriptorum, & gratiarum, vt reſpondeam
aduerto prædictos executores eſſe meros, & non
mixtos, vt tradunt Garcia *de beneficiis, p.* 6. *cap.* 2.
num. 106. Flores de Mena *practic q* 4. *num* 2. *&* 3.
& 71. Naſarrus *in cap cum contingat. de reſcriptis*,
Gomez. *in cap ſtatutum de reſcript lib.* 6 *n.* 75. *&* 76
8 vbi agunt de hoc puncto. † Quod fallit, niſi adſit
intruſus, vel compareat contra dicta. Et ſic ex no-
ſtro Textu, dico iſtos non habere maiorem Iuriſ-
dictionem, quam habent cæteri exequutores, co-
gnoſcentes de cauſa nullitatis. Verùm ſi adſit in-
trurſus, vel comparest cōtradictor legitimus, ſunt
mixti exequutores, & debent aſſumere partes iu-
dicis, ac iudicialiter procedere cum cauſæ cogni-
tione quidquid dicat Flores *dicta quæſt.* 4. *d. n.* 35.

42. 44. *&* 59. *&* *in quæſt.* 12. *à n.* 9. videndus de his
exequutoribus; imo & poterunt definitiuè ſen-
tentiare, iuxta notata per Doctores communiter
in cap. fin. de præſumpt. vbi Butrius *num.* 7 Abbas ex
num. 11. *ad* 14 Felinus *ex num.* 16. 23. 27. 33. *&* 34.
Verolus *conſ.* 13. *vol.* 1. Flaminius Pariſius *lib.* 11.
quæſt. 10. *num.* 15. 21. 33 *&* 34. Marcus Anton. Ge-
nuenſ *cap* 83. *num.* 4. *ſeu cap.* 84. *num.* 4. *&* *in annot.*
num 16. Mandos *de inhibition. quæſt.* 46. Leo *in the-
ſauro fori Eccleſiaſticè, cap.* 17 *à num* 8. *&* 18 & plu-
ribus decis, Rotæ, probat Garcia Vidend. *à n.* 111.
vbi *n.* 107 *&* 108. expendit qualiter iſti iudicea
excommunicent.

Iſti enim exequutores, vel ſunt in forma gra- 9
tioſa, ſeu in forma in dignum dati, executores in
forma gratioſa non tenentur verificare aliquid
pro exequotione facienda: nam ad capiendam
poſſeſſionem, nequaquā probatio requiritur, Fla-
min Pariſius *de reſignat. lib.* 10. *q.* 3. *n.* 54 qui ait eſ-
ſe communem, & receptam Doctorum ſententiā
in ſtylo obſeruatam, quam ſequitur Garcia *vbi
ſup §* 2. *à num.* 156. contra Zerolam *in praxi Epiſ-
copali*, contrarium dicentem reſignatarios cape-
re poſſeſſionem beneficij reſignati in curia, vel
extra abſque verificatione narratorum, & quo-
modo cognoſcatur exequotores dati in forma
gratioſa, ſeu in forma dignum, præter relatos no-
uiſſimè expendit Tondorus *r* 1. *p.* 2. *c.* 4 §. 2. *n.* 1.

Vbi *num.* 4. dicit executorem in forma dignum, 10
debere duas facere inſpectiones; primo videre,
vtrum narrata ſint vera. Secundo examinare, vtrū
prouiſus ſit idoneus ad beneficium; quibus duo-
bus verificatis, debet illi, qui in litteris nomina-
tus eſt, beneficium conferre, non propria, ſed apo-
ſtolica Authoritate, vt notat Pariſius *de reſignat.
lib.* 8. *q.* 7. *n.* 198. latè expendit Garcia Vidend. *ſup.
ſub d. §* 2. *à n.* 156.

Vnde iam ad adductum in ſecunda difficulta- 11
tis parte de verificandis precibus ab executore,
reſpondeo, quatenus per Textum *in l. etſi non co-
gnitio Cod ſi contra Ius, vel vtilitatem publicam, c.
dicenti, §. etſi non cognitio* 25. *quæſt.* 2. probatur exe-
quotorem poſſe cognoſcere de veritate, vel fal-
ſitate precum; & ſic de dolo, & fraude id contin-
gere, reſpectu, mixti exequutoris, cum clau-
ſula illa ſolita in ſcriptis, ſeu bullis apponi, *ſi
ita eſt ſi conſtiterit*, indicet vt non poſſit ſolùm
exequutor cognoſcere de veritate precum, vt
exequutio impediatur, ſed etiam ſi fraus in reſ-
criptio interuenerit, quoad principale nego-
tium, vt docent, Gloſſa *in dicto cap. dicenti*,
§ etſi non cognitio 25. *quæſt.* 2. *cap. paſtoralis*,
§. quia verò de officio de leg. Bartolus *in dicta l. à
Diuo Pio, num.* 4. *ff. de re Iudicata*, Cujacius *in
paratit. ad titulum, Cod ſi contra Ius. vel vtilita-
tem publicam*: notant, *hic* Barboſa *num.* 27. Ab-
bas *num.* 3. Baldus, & Iaſon *in dicta l. etſi non co-
gnitio.* † Etenim exequutor poteſt etiam co- 12
gnoſcere de diminutione penſionis, vt docet
Riccius *dicta collect.* 1169. in fine ad noſtrum
Textū, ipſe late *in dec.* 29 curiæ Archiepiſc. quod
intelliges de mixto exequutore ex dictis, quod
cognoſcitur, quando adeſt clauſula, *conſtito*. quæ
facit de mero mixtum exequutorem, ſecundum
Rotam *deciſ.* 31. de reſcriptis, in antiquis eodem,
deciſ 15. de dolo & contumacia in antiquis. & re-
fert deciſum Riccius *in d. l. etſi cognitio collect.* 748
in fine in vna mileuitana, coram Seraphino
quam notat ad Textum *in cap. nonit. de ap-
pellation.*

13 Nec huic ſententiæ, & intellectui obſtat
Textus *in cap. ſuper litteris de reſcriptis*, in verbis
ibi, *nullatenus de cauſa cognoſcat*, vbi probatur
quod ſi delegato fuerit facta fides; fraudis reſ-
cripti, non poſſit vlterius procedere in cauſa
ſibi commiſſa. Quia reſpondet Fulgoſius *in l.
præſcriptione, num.8. & in l. etſi legibus, num.1. C.
ſi contra Ius*, quod Textus *in dicto cap. ſuper lit-
teris*, procedit in ſubreptione concernente im-
14 petrationem. † Secus ſi merita cauſæ reſpice-
ret, vt *in cap.1. de litis conteſt. lib. 6.* quia in pri-
mo caſu, detecta ſubrogatione, Iudex amplius
virtute reſcripti procedere, non poteſt, quaſi ex
defectu Iuriſdictionis, ſecus in ſecundo caſu:
nam cum in eo falcitas reſpiciat merita cauſæ,
non impedit quominus Iudex poſſit de veritate
Iudicare, vt *in d.cap.1.de litis conteſt. lib.6.* Balboa
n.18. Graña *hic n.6.* & alij communiter.
15 Ad vltimam de aliis caſibus ſpectantibus ad
exequutores, breuiter dico eos colligi, & ex-
pendi à Riccio *in collect. ad Textum in dicta l. etſi
cognitio. Cod. ſi contra ius collect.784.* nam quate-
nus ex ea habetur exequutorem, nullam habere
cauſæ cognitionem, vt tradit etiam Guid. Pap.
16 *deciſ.70.* † Ampliat primo Antonius Faber *in
deciſ.46. Cod. hoc tit.* vt executor datus à ſenatu,
non poſſit cognoſcere de tertij præiudicio, ſed
17 ad ſenatum remitti debeat. † Secundo ex Bal-
bo *in deciſ.99.* quod pronunciatio executoris, non
infringit pronunciatum; quod notat, ad Tex-
tum *in l. ſi vt proponis Cod. de exequutione rei iu-
18 dicata* † Tertio quod non poteſt requiſitus Iu-
dex cognoſcere de nullitate ſententiæ ſi nullitas
non à Iure communi dependet, ſed ab alia cau-
ſa, de qua Iudex requiſitus cognoſcere non po-
teſt, Seraphinus *in deciſ.579.* Anton. Faber *in de-
19 ciſ. 29. Cod. de exequut. rei iudic.* † Quarto non
poteſt cognoſcere de æquitate, & nullitate ſen-
tentiæ Anton. Faber *in deciſ.1. Cod de exequut. rei
20 iudic.* † Nec poteſt admittere aliquas exceptio-
nes Rota *anniuerſ. in dec.229.* quod reponit Ric-
cius ad Textum noſtrum, vbi etiam ait cum Fa-
bro *ſupra in deciſ.10.* quod exequutor admittens
exceptionem, quemadmodum; non debuit, &
ita deliquit, in officio condemnari debet. Et in
quibus cognoſcatur mixtus exequutor dico *infra
in cap. n uit 43. de appellat.*

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Cum aliquibus, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Plura remiſſiuè, quæ huic textui applicantur, n.2.
3.4.5.*
6 *Textus noſter intelligitur, num. 7. & 8. & 14.
23.24.25.*
7 L. contrahitur, ff. de pignoribus, l. pignus, ff de
pignoratitia actione.
8 *Pignora dando non ſatisfacit, qui per ſententiam
condemnatus eſt ad iudicatam alius poſſeſſio-
nem tradere, vel reſtituere, etiamſi ea dederit,
pro æſtimatione, numero 10. aut maioris
valoris ea ſint, numero 11. cum aliis.*
9 *Lite diſcuſſa, alias lis non debet ſuper ea ſuſ-
citari.*
12 *Soluere condemnatus, non ſatisfacit dando pigno-
ra, vel fideiuſſores.*
13 L. ſi ſeruus 34. ff de ſtatu liber. reſcripto 6.
§. plane, ff. de muner, & bonor.
15 Titius, Cod ſi cauſa iudicati 16.
16 *Exequutio ſententiæ, quando in quantitate, &
æſtimatione facienda eſt.*
17 *Sententia per æquipollens non adimpletur*, n. 19.
l. ſi mater Cod de inſtitution. & ſubſtitu-
tionibus, l mulier, Cod. ad ſenat. conſ tre-
bel. n 19 & 20.
18 L. à Diuo Pio § in venditionibus, ff. de
re Iudicata, l. 1. Cod. ſi in cauſa iudi-
cati, l ſi quis à liberis, § ſi quis ex his. ff. de
lib. agnoſc. n. 21
20 *Soluere, & dare pignora, non ſunt æquipol-
lentia.*
22 *Debitor præciſe liberatur rem ipſam dando, non ſi
intereſſe præſtet.*
25 *Poſſeſſio frequentius corpore, & actu traditur.*

OCcaſione huius Textus poſſent hic quam- 1
plura pro eius doctrina moueri, nam qua-
tenus docet quod qui ex lata ſententia poſſeſſio-
nem dare debet, non ſufficiat dare pignus: ad-
iunges quæ adduxi, *ſupra de litis conteſt. q. fin.* vbi
de pluribus cautionibus, quæ præſtantur. † Et 2
quæ adduxi, *in c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſionum, & fru-
ctuum*, vbi ago de quæſtione, an pignus, vel fide-
iuſſor dari debeat, ex quo lex præcipit, cum cau-
tio nulla non ſufficiat, de quo etiam Gratian. cum
pluribus, *reg. 191.* † Et quæ adduxi, *ſup. in c quoniam 3
frequenter, § in aliis, vt lite non conteſtata. q. 3.* vbi egi
de quæſtione, an ſufficiat pignora præſtare, quan-
do aliquis miſſus eſt in poſſeſſionem cauſa rei
ſeruandæ.
Item applicabis quod adduxi, *in cap. 1. ſupra de 4
iureiur.* an Iuramentum debeat adimpleri in ſpe-
cie, ſeu ſufficiat per æquipollens. † Etiam adiun 5
gi valet quæſtio illa quotidiana, & iuridica, an
aliud pro alio, inuito creditore ſolui poſſit; ita vt
debitor adimpleat ſoluendi obligationem, de quo
in tit. de ſolutionib. † Quare nunc ad Textum no- 6
ſtrum, qui ſatis expendi poteſt per ſupra dicta,
aliud non repeto, cum eius materiam in puncto,
de quo loquimur tractent nouiſſimè Barboſa,
Balboa, & Graña adducentes alios plures, & alia
quamplura Iura concordantia. † Et explicantes 7
alia Iura, quæ ſolent in contrarium adduci veluti
Textus *in l. contrahitur ff de pignor l. pign. de pignor.
action.* Quæ, & alia habent locum in pignore con-
uentionali; noſtrum verò Textum loqui in præ-
torio pignore cauſa cognita, veluti cum res alicui
per ſententiam adiudicatur, quo in caſu tenetur
victus rei poſſeſſionem tradere vt notant Ripa *in
l. 4 §. 1. n. 4. hoc tit.* Tiraq. *de retract. tit. 1. § 3. Gloſ-
ſa 3 num. 15.*
Ratio autem veriſſima ad Textum noſtrum, ea 8
debet eſſe verior, quia qui per ſententiam tene-
tur adiudicatam aliis poſſeſſionem tradere, vel
reſtituere, non ſatisfacit dando pignora verbis
ſententiæ quæ proprie, & præcisè debent intel-
ligi, vt notat Bartolus communiter receptus, *in l.
Iulianus num. 5. ff. de condit. indebiti* Menochius
de arbitriis, quæſt 69. num 15. † Quia cum Iudex 9
velit; vt ſuper lite diſcuſſa, nulla alia lis ſuſci-
tetur ſuper pignoribus, *l. terminato, in fine, Cod.
de*

Google

de fructibus lege 4. §. 1. *ff. hoc titulo* , ſequitur
vt aliter , quam tradendo poſſeſſionem rei per
ſententiam adiudicatæ Victori non impleatur
Iudicis intentio ; tradit Barboſa *hic ſub n.* 4. vbi
*num.*5. ampliat procedere , etiamſi Victor , cui
poſſeſſio adiudicatur acceptet huiuſmodi pigno-
ra , quæ ad cautionem , & ſecuritatem præſtan-
tur , quia nihilominùs niſi alias facta ſit noua-
tio , non ſufficere ſit huiuſmodi pignorum da-
tionem , vt ſatisfiat ſententiæ poſſeſſionem ad-
10 iudicanti. † Ampliat ſecundò , etiam ſi con-
demnatus det pignora pro æſtimatione rei adiu-
dicatæ , vt ex illis ſatisfiat Victori , tam de va-
11 lore , quàm de eo quod intereſt. † Imò etiam
ſi pignora multo maioris valoris detur pro re
ipſa , vel poſſeſſione adiudicata , quia adhuc id
non ſufficit , niſi Victor conſentiat , nec libere-
tur victus à traditione ; quippe cum non ſatis-
fiat ſententiæ , nec Victori , cui inuito aliud
in quantumcumque in ſe vtilius præſtari non
poteſt ex *Regulo Textus in l.* 2. §. 1. *ff. ſi certum*
12 *petatur* , *l. vlt. ff de vſu, & habitatione.* † Ob id-
que Textus *in dicta l.*4 §. 1. *hoc tit. l. promiſſor* 21.
§. 1. *ff de conſtituta pecunia* , dixerunt , vt qui per
ſententiam ſoluere tenetur , non ſatisfacit dan-
do pignora , vel fideiuſſores , vt notant *ibi* Do-
ctores , Bald. *hic* , Decius , & Cagnolus *num.* 3.
in l. nemo dubitat , *ff. de Reg. Iuris* . Neguzant. *de*
pignoribus p. 5. *membro* 1. *num.* 4. Tiraquellus *de*
retractatu tit 1. §. 3. *à num.* 14. Rota Bonon. *de-*
ciſ. 77. *num.* 3.

13 Nec prædictis obſtant Textus *in l ſi ſeruus* 34.
in fine . ff de ſtatu liber , *l. reſcripto* 6. §. *plane* , *ff.*
de muneribus , *& honoribus* , cum aliis , vbi vide-
tur , vt condemnatus ſoluere ſufficiat ſi pignora
præſtet , quia , vt docent *hic* , Graſia *num.*4. Bar-
boſa *num.*6. *in fine* , Textus noſter , & alij con-
cordantes intelliguntur quando condemnatus
tenetur ſoluere quantitatem liquidam ; Alioqui
ſi Teſtis non ſit , dicunt prædicti , Angelus, Ia-
ſon , Ripa , & Communis *in dicta l.* 4. §. 1. &
multi per Tiraquellum *dicto tit.* 1 *de retractu* §. 1.
Gloſſa 19. *num* 1. ſatisfacere ſi pignora , vel fi-
14 deiuſſorem præſtet † Textus inquam noſter
intelligitur , vbi res certa , vel poſſeſſio adiudi-
catur tradenda , ſeu reſtituenda , & id exiſtat ;
itavt Victor lætari queat corporali eius poſſeſ-
ſione , vt Textus habet , & tenet Barboſa *hic*,
*num.*5 *in fine* , vbi reſpondet ad illud vulgare,
quod ſolet referri *ex l. ſi rem* 58. *ff de verb. obli-*
gat. l. ſi quis 13. §. *vlt. ff hoc tit* de quibus etiam
Graña *hic* , *num.* 6. & Balboa , quibus cauetur,
vt nemo præcisè compellitur ; ſed liberatur
præſtando intereſſe , quod & ſi verum ſit , de-
bet limitari ex ſententia Iudicis , vel ex man-
dato ſuperioris , qui poteſt præcisè cogere , &
ad dandum ſicut & ad faciendum, ex *l. qui reſti-*
tuere 68. *ff. de rei vindic.*

15 Nec obſtat Titulus , *Cod. ſi cauſa Iudicati*, vbi
pignoribus, ſeu illorum æſtimatione ſatisfit Vi-
16 ctori † Quia reſpondent Graſia *num fin.* Bar-
boſa *ſub num.* 5. & Balboa dictum titulum , &
Iura ſimilia procedere , vbi executio non in re
certa , ſed in quantitate facienda eſt, veluti cum
Reus quantitatis debitor ad eandem perſoluen-
dam condemnatur , vel etiam vbi rem certam
per actionem realem , vel perſonalem tradere,
vel dare condemnatus eſt , & nihilominùs , quia
res illa non exiſtit in eius defectum , venit fa-
cienda executio in æſtimatione ex *dicta l. qui re-*
ſtituere ; His enim in caſibus pignora in cauſam
Iudicati capiuntur , & ſufficiunt , vt ex illis di-
ſtractis per ſolutionem ſatisfiat Victori.

Tamen omnibus obſtat pro concluſione , & 17
intellectu noſtri Textus adductis , vt ſententia
lata queat adimpleri per æquipollens: argumen-
to Textus *in l. ſi mater* , *Cod. de inſtitut. & ſubſti-*
tut. , *l. mulier* , *Cod. ad Senat. conſultum Trebellia-*
num ; Ergo mirum non eſt ſi datio pignoris,
quod debiti ſecuritatem æquiualeat dationi
poſſeſſionis , §. *furti* , *Inſt. de obligat. quæ ex de-*
licto naſcuntur. † Et ſic videmus , vt condem- 18
natus præſtando pignora ſatisfaciat in ſpeciebus
iuris , *in l. à Diuo Pio* , §. *in venditionibus cum*
ſequentibus . ff. hoc tit. l. 1. *Cod. ſi in cauſa Iudicati*,
l. ſi quis à liberis , §. *ſi quis ex his* , *ff. de liberis*
agnoſcendis,

Sed reſpondetur ad primum reuera ſenten- 19
tiam non poſſe per æquipollens adimpleri , nec
id probari in relatis iuribus , quia aliter patet,
tum ex Textu noſtro . & ex doctrina *leg. non po-*
teſt , *l. quod ſi non* , *l. debitor* , §. *fin. ff de pignora-*
titia actione , *l. quemadmodùm* , *ff de acquirenda*
poſſeſſione , *l licet* , *l. nemo* , *Cod. eodem l. tradi-*
tionibus , *Cod. de pactis* : *l. vnica Cod. de rei vxoria*
actione Auth. hoc niſi debitor , *Cod. de ſolutionibus*,
l 5. § 1. *ff. de vſufructu* , *l. ſi partim* , *quemadmo-*
dùm ſeruitutes amittantur , *l. ſolutam* , *ff de ſolu-*
tionibus dicta l. promiſſor 21. *ff. de conſtituta pecu-*
nia , *dicta l. qui reſtituere* , *ff de Rei vindic.* Tum
etiam *ex l. pecuniam in fine . ff vt in poſſeſſionem*
Legatorum eatur. † Præcipue quia ſoluere, & dare 20
pignora non ſunt æquipollentia , *l. item libera-*
tur , §. 1. *ff. quibus modis pignus* , *dicta l. promiſſor*,
§ *fin. ff de conſtit.* eo quod virtute ſententiæ
poſſet quis compelli rem ipſam tradere *ex dicta*
l. qui reſtituere , vt notant hic iam citati Docto-
res. † Ad Textum *in dicto* §. *in venditionibus cum* 21
dicta l. 1. *&* § *ſi quis ex his* , reſpondetur hæc iu-
ra locum habere in pignoribus iudicialibus, quæ
dantur pro executione ſententiæ publicis mini-
ſtris interuenientibus , vt ex illis fiat ſolutio
Creditori , ſed Textus noſter agit tantùm de
pignore dato pro ſecuritate Victoris , quo in
caſu non ſufficit præſtare pignora in exequutio-
ne , vt in illis etiam diſtractis fiat ſolutio , cum
Debitor teneatur rem ipſam tradere. † Vt indi- 22
cant verba Textus noſtri ibi , *adiudicata poſſeſſio*,
quæ denotant debitorem compellendum eſſe
præcisè rem ipſam tradere ; Itavt intereſſe dan-
do non liberetur : Sic docent relati , & in ter-
minis Antonius Gomez. *tom.* 2. *variar.* *cap.* 10.
num 22. Antonius Faber *in rationali ad Textum*
in dicta l. qui reſtituere , *ff de Rei vindicat.* viden-
di Cujacius *lib.* 1. *de obſeruation* , *cap.* 30. *idem*
*lib.*9 *cap.* 37. Menochius *de recuperanda rem.* 15.
num 644. *& de Arbitrariis q.*69. *num.* 15. Donel-
lus *in dicta Auth. niſi Debitor* , *Cod. de ſolution.*
Gutierrez *de Iuram. cap.* 29. *p.*1. Parladorius *re-*
rum quotid. lib. 2. *cap. fin. p.* 5. §. 17. Sarmient,
lib 1. *ſelectar. cap.*8. *num.* 22. Tiraquellus *de re-*
tractu tit. 1. § *Gloſſa* 3. *num.* 15.

Ex his enim inferunt Hoſtienſis , Abbas , & 23
alij hic iam adducti Textum noſtrum intelligi de
pignore prætorio , de quo *in tit. de prætorio pi-*
gnore , *& in l. miſſio* , *ff. pro Emptore* , explicant
Cujacius *dicto lib.*5. *obſeruat. cap.* 30. *& lib.* 9.
*cap.*37. Mainus *lib.* 2. *actionum cap.*14. & Butrius
hic. † Vel intelligi forſan , cum aliquis v. g. à 24
Iudice cauſa cuſtodiæ , vel rei ſeruandæ in poſ-

ſeſſionem,

ſeſſionem mittitur iuxta iam *ſuprà* aſſignata *in princ.* Itavt non ſufficiat io his termiois dari pigoora, ſed oporteat corporalem poſſeſſionem tradi. Tamen Barboſa *hic ſub num* 4 ea doctrina Textus *in cap. Abbate*, verſic. *adindicare hoc tit. lib.6.* dicit, quod & ſi prædictus intellectus verus ſit, reſtringit tamen caſum noſtri Teatus, & Titulum, ſub quo collocatur; tum quia verba hic poſita *adindicata poſſeſſione*, propriè, & ſimpliciter importaoi poſſeſſionem abſolutè, & in totum adiudicatam; id eſt applicatam alicui per ſeutentiam, tanquam ipſius propriam.

Deiode venit declarandos Teatus ooſter per
25 verba illa *corporali poſſeſſione*, quod & ſi exclodantur pignora, non ioquam excludi poſſeſſionem quibuſcumque modis legitimis tradendam, & licet de corpotali poſſeſſiooe egerit, quia frequentiùs corpore, & actu traditur, & acquiritur ea adductis *ſuprà in Rubr. de cauſa poſſeſſ.* ſed non voluiſſe hic Pootificem eacludere reliqoos modos legitimos, & minùs frequentes iuxta Gloſſam, *Clem.* 1. *de praſcription* verbo *Praſidentes*, cum aliis latè adductis à Tiraquello *de retractu tit.* 1. §. 10. *num.* 4. *&* 6. & aliis præſertim, quia etiam per alios modos vera poſſeſſio acquiritur: argumento Teatus, *in lege quod meo* 16. § 2. *in fine*, *ff. de acquirenda poſſeſſ.*

Et ſic etiam ea doctrina iam addocta verba
26 Textus noſtri ibi, *adindicata poſſeſſio* poſſunt iotelligi: vel pro re ipſa, & proprietate iuata Textum, *in l. interdum* 78 *ff. de verborum ſignificatione*, *cap. poſſeſſiones de rebus Eccleſia*, vel etiam pro vſu, & poſſeſſione rei, iuata Titulum de acquirenda poſſeſſiooe, vt notant Tiraquell. & Menochios iam *ſuprà* adducti, Barboſa *hic*, *n. fin. & dicto num.*4. *in fine.* Adiouges quæ repetis nouiſſimè ad Teatum bonc Matthæus Cullerus *de proceſſibus executiuis p.*4. *pag.*142.

Qvæstio I.

An ſententia condemnatio, debeat à condemnato inpleri in ſpecie rei adiudicata, aut per æquipollens poſſit ſatis impleri?

VT hanc quæſtionem perfectè tractes, legea proximè dicta ad hoc Textum noſtrum.

AD TEXTVM
IN CAPITE VII.
Lator, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

1 DE materia huius Teatus, qoatenùs agit quod ſententia lata io cauſa Matrimonij oon traſiſſ in rem iudicatam, ago *infrà in cap. conſanguinei* 11. *hoc tit.* de cuius intellectu diai *ſuprà in cap.* 1. *vt lite non conteſtata q.*1. *à num.* 11. *& in cap.*2, *vt lite pend.* II. Et io verſic. *quod cum quandam mulierem legitimè diſpenſaſſet, & carnalis eſſet copula ſubſequuta.* Per hæc verba recurres ad Teatum, *in cap. ii qui fidem* 30. *de ſponſalibus*, vbi ſponſalia de futuro tranſeunt per copulam carnalem in Matrimonium; ſed quæ hodie requiraotur adducit Trident. *ſeſſ.*24. *cap.*1. vbi expoſitores.

III. Et io verſic. *ſcandalum eſt ſubortum, cuius occaſione debitum eſt ſubſtractum*, quid ſcandalum io ſua propria ſignificatione ſit, egi *in cap.* 1. *de praſcriptionibus*, & quale ſufficiat ad ſubtrahendum debitum ago *infrà de nuptiis*; oonnulla adduxi *in cap. litteras de reſt. ſpol.*

IV. Et ibi in verſic. *conſanguinei*, vſque ad verſic. *ſeparati*, continentur aliqua impedimenta velot metus, & vis, & impotentiæ ratione ætatis, de quibus ſob *tit. de ſponſalibus*, præcipue *in cap. cum locum*, *& in cap. veniens* 13. *& in tit. de deſponſatione impuberum*, vbi agitur de ætate.

V. Item per verba ibi, *quoniam idem cupiebat agere deſolutam*, an adulterium viri ſufficiat ad diſſoluendum Matrimoniuoi, ſicut Vxoris *infrà in cap gaudemus*, *& in cap. quamo*, *& cap. ex litteris de diuortiis*, aliqua *in dicto cap. litteras de reſt ſpoliat.*

VI Et io verſic. *volentes*, qua ſolemoitate fiat tori ſeparatio, & Matrimonij diſſolutio: egi nonuulla ad praxim *ſuprà in cap. fin. de libelli oblatione q.* 4. §. 14. vbi qualiter formetur proceſſus ſuper Matrimooio, & eius diuortio.

VII Pro iotellectu huius Teatus etiam præter notata adiunges quæ oooiſſimè ſcribit Matth. Collerus *de proceſſibus executiuis p* 4. *pagina* 149. vbi poſtqoam proponit aliqua argumenta contra deciſiooem hanc, primoro quod ſententia oon ſuſpenſa appellatione remota tranſit io rem Iudicatam, & qood res ſemel iudicata habetur pro veritate, & quod allegans propriam turpitudinem ampliùs non audiatur; dicit quod coniugia debeot eſſe libera, & voluntaria, & quod nemo prohibetur faoori pro ſe introducta renuntiare: Item qood oopta ante 12. annos, tone erit vxor quando 12. annum compleuit, & quod legitimè coniuncti nunquam ea leuitate ſint ſeparandi, quæ omnia ſatis expenduntor *infrà ſub dicto cap. conſanguinei* 11. *infrà hoc tit.*

AD TEXTVM
IN CAPITE VIII.
Cum cauſa, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Cauſa Eccleſiaſtica eſt terminanda ſecundùm bonam terra conſuetudinem.*

AD Textum hunc qoateoùs agit de retractanda ſeutentia prætextu iniquæ 1
conſuetudinis lata cootra Eccleſiam: applicabis dicta *ſuprà hoc tit.* & quæ infrà *dico in cap. ſuborta de cauſis*, *quibus ſententia lata retractari valet.* Interim præter ea, quæ ex multis *hic* adducit Barboſa, adiuoges quæ ego adduxi *in cap.* 8. *de Iudiciis*, *& in cap. quod Clericus* 9. *de foro comp.* Applicabis quæ adducuntur ad Teatū *in c.*7. *&* 10. *de conſt.* & quæ adduxi *in c.* 1. *de Iud.*

Et

2 Et cauſam Eccleſiaſticam eſſe terminandam
ſecundùm bonam terræ conſuetudinem : agit
Balboa *in dicto cap. 2. per hunc Textum de Iudiciis*
*à num.*89. & ego de hoc Textu ibi egi *in dicto*
3 *cap. 2. q. 3. & ibi n.9.* † Et quod Eccleſia ex con-
ſuetudine nequeat : tradit ex multis Gratianus
per hunc Textum *Reg.*155. alia de conſuetudine
dixi *in cap. 2. de probat.*

4 Et *ibi* , in verſic. *ſententiam contra nos ſpreta*
forma Canonum , ſecundùm eandem terræ conſuetu-
dinem : Per hæc verba recurres ad dicta *in dicto*
cap. 1. *hoc tit.* & ad relata de conſuetudine , &
adiunges varios per huoc Textum agentes , *in*
cap. nulli de rebus Eccleſiæ non alienandis , an va-
leat conſuetudo in alienandis rebus Eccleſiæ ſi-
ne conſenſu Superiorum.

5 Et in verſic. *nos autem conſiderantes quod licet*
vſus , vel conſuetudinis non minima ſit authoritas,
nunquam tamen veritati , aut legi præiudicat , per
hæc verba poteſt de valore conſuetudinis , &
quod tantam vim habeat ; vt valeat vincere le-
gem ſcriptam , de qua dixi *in dicto cap. 2. de pro-*
bat. q. 3. vbi de aliis

6 Et ibi *vos ab impetitione abſoluentes* , de abſo-
toria ſententia poterat hic agi , de qua plura vi-
debis notata *ſuprà ante principium Rubricæ huius*
Tituli , & ſub cap. 13 *de Iudic. & in cap. fin. de*
7 *Iureiur.* † Per hunc Textum agit Guttiertez de
quæſtione , an lex tollens conſuetudinem tollat
præteritam tantum *lib. 3. pract. q.*35. de qua ego
adduxi *in dicto cap.* 2. *de prob. dicta q.* 3. verſic.
ad ſecundam , & de intellectu huios Textus dixi
in cap. 2. de Iudic. q. 3. & ibi num. 9 Quod ſi ali-
qua notabilia pro intellectu cupis , leges quæ
ad hunc Textum repetit nouiſſimè Matthæum
Collerum *de proceſſibus executiuis parte 4. pa-*
gina 150.

AD TEXTVM

IN CAPITE IX.

Inter Cæteras , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Sententia non redditur nulla ex errore , qui ex actis colligitur.*

6 *Clauſula* appellatione remota , *nihil operatur, vbi euidenter , & iniqua ſententia.*

8 *Clauſula* , ſi quid exequendum exequatis, *quos habeat effectus , & n.*9.

1 MATERIA huius Textus ſatis tractata
manet *ſuprà in cap.* 1. *hoc tit.* & quæ ad-
duxi *ſuprà in cap.* 5. *de ſententia non exe-*
quenda propter iniquitatem , ſeu nullitatem manife-
ſtam , poſſunt applicari, vide Gloſſam *hic* verbo
manifeſtam. Et pro hac Gloſſa eſt videndus Fe-
linus *in cap. 5. num.* 1. & 2. ad quæſtionem le-
2 ges Theſaurum *deciſ.*128. † Item ad Gloſſam
hic ſententia non redditur nulla ex errore , qui
ex actis colligitur , agit Gratianos *Reg* 417. vbi
plura adducit legenda iuxta hunc Textum , de
quibus plura dixi *in dicto cap.* 1. & dico *infrà* , *in*
cap. ſuborta , dum ago de retractanda ſententia.

† Et quatenùs per hunc Textum agit Couarru- 3
uias *lib. 1. var. cap. 1. n. fin.* verſic. *vltimo* de quæ-
ſtione firmans concluſionem , quod exequutor
requiſitus , vt ſententiam exequatur , non poſſit
iuſtè , nec teneatur eandem exequi , quoties no-
toriam iniquitatem , aut intolerabilem errorem
habeat, & per Textum , *in cap. paſtoralis , § quia*
vero de offic. delegati : leges quæ dixi *in dicto cap*
de cætero hoc tit.

Ex hoc Textu poteſt agi de quæſtione an ſen- 4
tentia iniqua reddat Victorem tutum in con-
ſcientia de qua agit Couarr. *in 4. p 2. cap.* 8. §.
fin. n. 19. & ago *infrà* † Item occaſione huius 5
Textus agit Couarr. de alia quæſtione , *in cap.*
Alma mater , de ſententia excommunicat. 1 *p.* § 11.
*num.*14. an abſolutio ab excommunicatione ob-
tenta ex falſa cauſa , ſeu excommunicatio , ſiè
lata teneat, de qua *ſuprà* dixi *in d. c. 1. hoc tit. ſub q.* 2.

Et in verſic. *item cum aliqua cauſa appellatione* 6
remota committitur de effectu huius clauſulæ dixi
ſuprà in cap. 4. de foro comp q. 41 Sed quatenùs
hic probatur clauſulam *appellatione remota* , nihil
operari , vbi euidenter eſt iniqua ſententia , ad
hoc probandum plures adducit *hic* Barboſa *n.*2.
† Per hunc Textum agi valet de nullitate ſen- 7
tentiæ , de quo dico *in dicto cap. ſuborta infrà*, ali-
qua *in cap. 1. & in cap. quinto.* & nouiſſimè Mat-
thæus Collerus infrà citatus ponens hanc nota-
bilem clauſulam, vt regulariter appellatione re-
mota remoueatur omnis appellatio dicit *à n.*17.
vt procedat in manifeſta , & notoria iniuſtitia,
& fallat in tertio appellante , & in appellatione
quæ non obſtante dicta clauſula reciditur à ſu-
periore , & delegante ex certa ſcientia , & tunc
debeat medio tempore Iudex ſuperſedere ab exe-
cutione donec cauſa appellationis ventilatur ex
cap. paſtoralis , §. *præterea de officio delegati.*

Et quia in hoc Textu *num.* 8. Abbas agit de 8
effectu clauſulæ , *ſi quid exequendum exequaris,*
& reſpondeo vt primò operetur , quod ſenten-
tia mandetur executioni in ea parte , in qua eſt
iuſta, vt fuit dictum in cauſa Romana pretij do-
mus de Balellis 16. Iunij 1579. coram Oldoba-
dimo , vt patet *in deciſ.*224. *num.* 1. & intelligi-
tur proui de Iure , quatenùs executioni locus
ſit , vt fuit deciſum in cauſa Romana Cenſus de
Vellis 21. Aprilis 1597. coram Cerdone , & in
vna Tudertina officij Cancellariæ 19. Ianuarij
1597. coram Lancelloto , quæ Riccius declarat
procedere ad effectum , vt detur executio ; quia
hoc caſu debet iuſtificari ex eiſdem actis ; ſecùs
ad effectum , vt non ſit locus executioni ; quia
tunc ſufficit , quod detur iniuſtitia ex nouiter
deductis , vt fuit dictum in vna Tudertina offi-
cij coram Lanceloto , & eſt *deciſ.*31. *p.* 3. *diuerſ.*
† Imò idem Riccius *ib collect.* 954. aduertit cum 9
Bellamera *deciſ.*41. & cum Caſſador *deciſ.*8. *n.*5
de reſcriptis quod prædicta clauſula cenſetur in
omnibus commiſſionibus repetita , vt fuit re-
ſolutum circa eam in vna cauſa Romana ſocie-
tatis 3 Ianuarij 1577. coram Blanqueto , vt pa-
tet *in deciſ.* 321. *p.* 1. *diuerſor.* Repetit latè ad
hunc Textum nouiſſimè Matthæus Collerus *de*
proceſſibus executiuis p. 4. pagina 152. vbi ponens
*à num.*6. quod ſententia continens manifeſtam
iniquitatem eſt ipſo iure nulla , & quod error
facti circa calculationem expreſſus in ſententia
ipſo iure eam vitiat , amplians quadrupliciter,
& ponens *n.*10. indicium ex ſtipulatione conſan-
guinis, ponit etiam tres fallentias.

AD

AD TEXTVM IN CAPITE X.

Tenor, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

5 *Anulli ſubarratio, quando ſit ſufficiens Iudicium Matrimonij, remiſſiuè.*

1 TExtvs hic comprobat ſententiam latam ſuper Matrimonio, noo tranſire in rem iudicatam: adiunges notata *ſuprà in cap. lator 7. hoc tit.* de qoo ago *infra in cap. conſanguinei*, ſed quia ea eius littera nonnulla poſſunt moueri adiunges ſequentia.

2 Ibi in verſic *idem eundem Roder*; *muliere abſente ab impeſitione ipſius abſoluit*: per hæc verba agi poteſt de citatione neceſſaria ad proferendam ſententiam, dixi latè *ſuprà in Rubrica q. 2.*

3 Et ibi *dictus verò Rodericus à te vocatus ad cauſam infirmitate prætenſa non adfuit*: numquid per hæc verba agi poſſit de contumacia, in non comparendo adiunges adducta *in capite 1. de Iudiciis.*

4 Et ibi, *ſed quia nocte ſequenti aliam ſibi copulare præſumpſit in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti.* Per prima verba poteſt aliquid adnotari de his; quæ dico *infrà de Clandeſtina diſponſatione*, & ſi non rectè, & meliùs de quæſtione an licitè pendente cauſa ſuper validitate Matrimonij poſſit aliquis ad alia vota, ſeu Matrimonium tranſire, de quo videbis *in cap. cum Apoſtolica 18. de Sponſalibus.*

5 Et ibi *mulier ſuos Teſtes offert ad probandum, quod idem Rober. eam diſpenſationis à nullo publicè ſubarraſſet*, quando ſubarratio anuli ſit ſufficiens ſponſaliorum, aut Matrimonij Iudicium agunt Doctores *hic*, & Barboſa adducit nonnullos, *n. 4.* inter quos Sanchez *de Matrim. lib. 1. diſp. 22.* & latè Franciſc. Molin. *de ritu nuptiarum lib 1 c. 11. per totam*, & propriè in titulo de ſponſalibus Et pro hoc puncto videbis quæſtionem *in cap 4. de præſumptionibus. quæſtione 4.* verſic *ad ſecundam: n. 3* vbi remiſſiue egi, an annuli immiſſio in digitum mulieris induat Matrimonium, alia adducit Barboſa *hic n. 2. & 3. & n fin.*

6 † Et pro plena explicatione leges quæ reperit nouiſſimè ad hunc Textum Matthæus Collerus *p. 4. de proceſſ. execut. pag* 1. 5. vbi ait quod Matrimonium per expreſſum conſenſum partium contractum diſſolui non poteſt, addit *n fin.* quod Sponſus pendente lite ſuper Matrimonio per verba de præſenti aliam ſibi copulans abſtinere debet à ſecundo thoro, donec de primo ſententionato aliter ſit cognitum.

7 † *Imò num. 8. & 9.* addit quod ſubarratio per deſponſationis annulum probat Matrimonium ſaltem præſumptiuè, & quod iuuenes non facilè digitis mulierum annulos ſuos iniiciant, ad quod adiunges dicta *ſuprà in cap. illud de præſumpt.*

AD TEXTVM IN CAPITE XI.

Conſanguinei, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PRomisi in hoc Textu agere de ratione quare ſententia ſuper Matrimonio aut ſuper eius diuortio ritè lata adhuc non tranſeat in rem iudicatam, quin poſſit reuocari veritate comperta, qoam vt ſcias leges, quæ addux *ſuprà in cap 1. vt lite non conteſtata quæſt. 1. num. 11. & in cap. 2. vt lite pendente.* II. Item applicabis quæ adduai *in cap. 4. de probat. q 5.* vbi egi an ſententia in omnibus cauſis, præter coniugales, quæ deciduntur per Teſtimonia periitorum tranſeat in rem iudicatam vel queat retractari, ſeu ab ea apellari, item applicabis nonnulla adducta *in capite litteras de reſtitutione ſpoliat.*

III. Et quia alia ex verbis noſtri Textus poſſunt inquiri, ideò in verſic. *compaternitatem inter ipſ m, & virum ſuum legitimè probauerunt.* Per hæc verba poſſunt adiungi quæ ſpectant ad impedimentum cognationis ſpiritualis, de qoo in eius Titulo *infra lib. 4.*

IV. Et ibi in verſic. *cum ſit tibi poſt modum confeſſa, quod eius Commater ante ſententiam in veritate non fuiſſet.* Et ibi *quod propter ſolam confeſſionem mulieris non eſt recedendum é ſententia per Iudicium Eccleſiæ rationabiliter promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur.* Per hæc verba applicabis dicta *in dicto cap. 4. de probationibus, q. 1.* vbi egi de qoæſtione quare potiùs creditur vxori iuranti ſe non eſſe cognitam, & non viro contrarium aſſerenti cum Iuramento. V. Et applicabis alia conducibilia ad hanc tractationem quæ adduai *in cap ſuper eo 22. de Teſtibus q 1.* vbi egi de teſtimonio matris pro filia circa Matrimonium, & de aliis, videbis notata *ſuprà in cap. lator, & cap. tenor hoc tit.* Ad Textum hunc video poſt infrà ſcripta, quæ latè ſcribit Mathæus Collerus *de proceſſibus executiuis p. 4. pagina 157.*

QVÆSTIO I.

An ſententia diuortij tranſeat in rem iudicatam: Et an ſententia ſuper valore Matrimonij, tranſeat etiam in rem Iudicatam: Et an ſententiæ, quæ vertuntur in animæ periculum tranſeant in rem iudicatam, nec ne: Et quid circa dotem, & alia à Matrimonio dependentia, ſeu illi contingentia: An ſententia corporis afflictiua tranſeat in rem iudicatam?

SVMMARIVM.

1 *Diuortij ſententia tranſit in rem iudicatam, in his, quæ ſunt in odium Adulteri ſecus in fauorem, n. 2. & 3. 4. 5. 6. 7.*

3 *Adulter*

2 *Adulter tranſacto tempore ad appellandum non admittitur.*

3 *Exceptio rei iudicatæ non profuit ei, contra quem iudicatum eſt.*

9 *Matrimonij ſententia nunquam tranſit in rem iudicatam, ſiue lata pro, aut contra n.9.*

10 *Sententia, quæ continet iniuſtitiam litigantium poteſt retractari num.11.*

11 *Sententia ſuper non Matrimonio legitimo, quod reuera legitimum eſt, continet iniuſtitiam litigantium, & retractatur n.12.*

13 *Sententia Matrimonij à qua decendio appellatum non eſt querela remedio quit retractari, & ſi non appellatione, num. 28. ibi qualiter ad id agatur.*

14 *Sententia ſuper Matrimonio, non tranſit in rem iudicatam quoad veritatem, ſed quoad ſubtilitatem benè, & ſic eam impugnans debet allegare aliquam rationabilem cauſam, numero 15. de qua Iudex cognoſcet prius, num. 16.*

17 *Sententia ſuper Matrimonio, quare non tranſeat in rem iudicatam; alia verò ſententia ſic tranſacto tempore ad appellandum impugnatur, n.19. & 20. ſatisfit, n.21.*

21 *Sententia quæ poſſunt in rem iudicatam tranſire ſunt in duplici differentia.*

22 *Sententia pœna corporalis damnans, à qua non eſt appellatum; tranſit irreuocabiliter in rem iudicatam.*

23 *Pœna mortis quis nequit expreſsè conſentire, ſecus tacitè.*

24 *Sententia nunquam tranſit in rem iudicatam, vbi adeſt peccati materia, vel vbi Ius per partes non eſt remiſſibile, dum conſtat de hoc, & à num.31.*

25 *Retractare poteſt Iudex ſententiam, quoties de errore certior factus fuerit.*

29 *Sententia præſumitur iuſta, quando ab ea intra legitima tempora non eſt appellatum. & allegantj iniuſtitiam incumbit probandi onus, num. 27.*

27 *Sententia iniuſtitia poteſt probari tam reſpectu meritorũ cauſæ, quam ordinis proceſſus, n.28.*

28 *Sententia ſuper Matrimonio tranſacto tempore ad appellandum quoad inſtantiam cauſæ tranſit in rem iudicatam.*

29 Cap. ex litteris, de reſt. ſpoliat.

30 *Querela ſuper nullitate, aut validitate Matrimonij, coram quo Iudice ſit proponenda.*

31 *Sententia in qua vertitur periculum animæ etiam ſi excommunicationis ſit, non tranſit in rem iudicatam n.32. & in quolibet alio caſu, n.34.*

33 *Lex, Priuilegium, Iuramentum ceſſant vbi adeſt periculum animæ.*

35 *Allegans turpitudinem ſuam audiri declaratur, n.36 fallit, num 37.*

38 *Sententia ſuper dote, quando tranſeat in rem iudicatam, num. ſequent.*

39 *Sententia in ſponſalibus de futuro, qualiter tranſit in rem iudicatam, probato aliquo impedimento.*

40 *Sententia in cauſa Matrimoniali reſpectu tertij illud impugnantis, tranſit in rem iudicatam, alij contra num.41.*

42 *Sententia circa expenſas, in matrimoniali litigio factas, tranſit in rem iudicatam.*

43 *Sententia in cauſa matrimonij lata detecto errore etiam poſt annos 40. retractari queis.*

44 *Sententia lata in cauſa criminali tranſit in rem Iudicatam vbi n.45. & 46. expenduntur* l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam l. vnius t8. § penult. ff. de quæſtionibus.

AD primam quæſtionis partem, quod ſententia diuortij tranſeat in rem Iudicatam, ita vt illa ſemel lata tranſacto tempore ad appellandum, nempe decem dierum, neutri liceat reclamare conjugi: videtur docere Abbas *in c. lator, hoc tit. n.11 ibi*, Alex. de Neuo *n.12*. Bellarm. *n.3*. & ratio eſt quia in ſeparando matrimonio, non eſt cur timeri queat peccatum inter conjuges, ſi fortè ſine iure coïrent, & commiſcerentur; ſicut à contrario accideret, ſi ſententia lata fuiſſet pro valore matrimonij iuxta Textum *in d. c. lator hoc tit* de quo *infrà* dico in verſic. *ad ſecundam*, ſententia enim diuortij conſeruantis, poteſt vterque conjux à fornicatione abſtinere ergo venit dicendum id priuilegium matrimonij, vt eius ſententia non tranſeat in rem Iudicatam, minimè ad diuortij ſententiam protrahendam † Sed Hoſtienſ. *in c. ex litteris n 2. de diuortiis*, vbi Ioannes Andreas *n.10*. Antonius *in d. c. lator hoc tit n. fin.* Imola *in fine*, docent non tranſire in rem Iudicatam, donec alteruter coniux ſeparatos mutauerit ſtatum, v.g. profitendo in aliqua religione, vel aſſumendo ordinem ſacrum primo ex doctrina *d. c. lator*, quia ſententia ſuper diuortio, reſpicit ad ipſum matrimonium. Secundo quia lata diuortij ſententia, nec ſtatu coniugum variato, poteſt Innocens agere, ad adulterij inuiti coniugis reconciliationem quod non eſſet, ſi ſententia diuortij, tranſiret in rem Iudicatam. 1 2

Verùm exiſtimo reſpondendum eſſe ſub diſtinctione, nempe ſententiam diuortij, non tranſire in rem Iudicatam, in his, quæ ſunt in adulteri coniugis fauorem; benè tamen in his quæ in eius odium, & Innocentis fauorem cedũt, ac proinde minimè audiendum illum, tranſacto termino ad appellandum, volentem allegare Iniuſtiam ſententiæ, reconciliationemve petẽtem, at innocentem ſemper audiendum eſſe, agentem ad reconciliationem adulteri, nec adultero ſuffragari exceptionem rei Iudicatæ: docent Hoſtienſ *in c. de illa de diuort n.3*. vbi Ioan Andr. *n.3*. Anton. *n 4*. Præpoſitus *n.7*. Alex. de Neuo *n.9*. Enric. *in c quãto, n.7 de diuort* Felin. *in d c lator hoc tit* fauet Abb. *in d. c. in litteris de diuort* vbi ait ſententiam diuortij; non tranſire omnino in rem Iudicatam: docet Sanch. *de matrim. lib.10 diſp 9. n.4* vbi refert in fine aliquos ex præcitatis Doctoribus, & ſi ita teneant diſſentire in modo dicendi & exponendi. 3

Et ratio quare hæc ſententia, ſic eſt tenenda, ea nempe videtur, quia cum ſententia diuortij feratur in fauorem Innocẽtis, & ad eius inſtantiam, & in odium adulteri, cui nullo modo vult Eccleſia facere, æquitas poſſit ne in fauorem rei, tranſeat in rem Iudicatam, & Innocentis perniciem, quia vt ait Conſult. *in l exigendi ff de except rei Iudic.* Iniquiſſimum eſt proficere rei Iudicatæ exceptionem ei, contra quem Iudicatum eſt. † Secundo quia ſi omnino ſententia illa tranſiret in rem Iudicatam, quamuis poſſet Innocens iniuriam adulteri condemnare, atque ita reconciliari ſibi adulterum volentem; ipſo tamen retinente minimè poſſet coram Iudice agere ad illius reconciliationem; obſtante ſibi exceptione rei Iudicatæ, & proinde tunc foueretur peccatum. † Tertio quia cum diuortium pertineat ad matrimonium, non tamen illius vin- 4 5 6

culũ ſoluẽs,ſed ab obligatione Thori,& habita-
tione abſoluens æquum eſt, vt non omnino, ſed
aliquatenus,eius priuilegium participet ſententia
in diuortij cauſa, non ex toto, ſed partim in rem
7 iudicatam tranſeunt. † Et ſub hac diſtinctio-
ne exiſtimo intelligendum Cousrruuias *in 4. p. 2.
cap. 8. §. 12. num.* 20. qui videtur inclinare ſen-
tentiæ huic,quatenus dicit ſententiam latam,quo
ad Thori ſeparationem,in fauorem eius, qui ſe-
parationem poſtulauit : ita tranſire in rem Iudi-
catam, vt ſi ipſe velit alterum coniugem petere
coniugale conſortium, & ſibi reconciliare poſſit,
cap. ex parte de ſponſalibus, ſed quod victus, qui
non appellauit,non poſſit comperto errore illius
ſententiæ reuocationem petere, cum poſſet in
hanc matrimonij ſeparationem conſentire, *cap.
quod Deo pari* 33.*quaſt.* 5.ita ex Abbate, & Felino
*in cap.lator,hoc tit.*vtroque addente procedere,niſi
ſi timor eſſet fornicationis in ipſis coniugibus,ita
ſegregatis, quia tum poſſe ait ex officio Iudicis
cognoſci de errore,quo cognito, coniuges coge-
re ad cohabitandum.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem,reſpondebis
ex dictis,& aſſignatis *ſupra in præmiſſo,dicti cap.te-
nor,cap.lator*,& hic ſpeciali iure ſtabilitum eſſe;vt
ſententia in coniugali cauſa lata,quacumque cir-
cunſpectione præmiſſa,ſiue bis ab ea prouocatum
fuerit,confirmataque ſit, ſiue lapſus terminus ad
appellandum ſit,nuſquam tranſeat in rem Iudica-
tam ; ac proinde,non ita efficacem authoritatem
ſortiatur,quin retractanda ſit, quoties compet-
tum fuerit eam errore quodam latam fuiſſet : ita
patet ex prædictis iuribus, & præcipue ex verbis
Textus *in dicto cap. lator*, in verſic. *mandamus* : ſic
docent in prædictis iuribus interpretes ordinarij,
& in cap fraternitatis de frigidis,& maleficiatis, qui-
bus accedunt Couarruuias *in 4. p. 2. cap.* 8. §. 15.
num. 12. Marcus Antonius *variar. reſolution. lib.* 1.
reſolutione 93.*num.*7 Ioannes Valerius *de differen-
tiis inter vtrumque forum*, verbo *ſententia differen-
tia* 5.*num.* 5. Bernard. Græuæ *ad pract.camer. impe-
rial.lib.*1.*concluſ.*112. Veun *tom.*5. *commun.opinion.
lib.*7.*tit.*14.*num.*178.*pag.*271. Sanchez *de matrim.
lib.*7 *quaſt.*100 Ioachin. Beuſt. *tract. de matr.c.*39.
Hyeron. à Lautent. Auenion. *deciſ.*70. *num* 3. San-
tius in *repetit ad Textum in clem.* 2. *de teſt. num.*50.
Menochius *de arbitrariis,caſu* 103. Tiraquellus *de
retractu tit.* 2 §. 1. *Gloſſa* 2. *num.*37. Mãranta *de ordi-
ne iudicior.p.*3.*à num.*147. Oſualdus ad Donellum
9 *lib.*21.*cap.*12.*littera,F.* † Quod intelligit Gloſſa
verbo,*permanere*,ibi,id eſt, *cum in gradu prohibito*,
vt procedat ſiue ſententia ſit contra matrimo-
nium,vt quia pronunciat non eſſe matrimonium,
vel non eſſe legitimum,quod in rei veritate legi-
time contractum eſt,vt accidit in propoſito, *dict.
cap. lator*, ſiue pro matrimonio, veluti quia pro-
nunciat eſſe legitimum, vel admittit illud, quod
in veritate iure contrahi,prohibetur, nam vtro-
que in caſu, veritate comperta, debet retractari
ſententia,quantumcunque tranſierit in rem Iudi-
catam: docent,Felinus hic communis,*in cap.iura-
uit de probat.* Palscios *in repetit. cap. per veſtras de
donat.inter virum,& vxorem,num.*50. Gabriel *com.
opinion.tit.de teſtibus, concluſ.*5. *num.*69. Couarru-
uias *in dict.p.*2.*de ſponſalibus,cap vltimo,*§.*vlt.*§.*vl-
tim num.*9. verſic.*ſecundo*, Barboſa *in dict.cap.lator,
num. fin.* & hoc quidquid contrarium intendat,
Gloſſa magna, *in dict. cap. iurauit*, Gloſſa vltima,
in cap. ſeries 26. *& in cap. cum in tua* 44. *de teſti-
bus.* Et quidquid etiam dicat Gloſſa *in dicto cap.
fraternitatis de frigidis*, verbo, *fornicario*, in
fine, quam tranſcribit, Monaldus *tract. de ma-
trimonio, titulo de impoſſibilitate coeundi quid ſit,
col.* 3. quæ videtur contrarium ſentire, cum re-
ferat triplicem tantum ſententiam eſſe feren-
dam, nec tertio appellare licere ; & ſic, vt
tranſeat in rem Iudicatam, quando duplici ſen-
tentia eſt confirmata, quam quaſi hoc ſentien-
tem impugnat, Antonius *in dict. cap. fraternita-
tis*, quæ reuera non ſentit contrarium, ſed tan-
tùm vult tranſire in rem Iudicatam,ad hunc ſen-
ſum, vt per viam appellationis, nequeat am-
plius retractari, ſed per viam quærelæ, vt mul-
tis adductis probat, Sanchez *d. lib.*7.*de matr.n.*4.
Abbas *in d.c.fraternitatis, n* 21. Præpoſitus *n.*19.
Alex. de Neuo §.*quatenus, n.*56. & Barboſa *in dict.
cap.lator.n* 7.

Et confirmatur nam ſi quis pronunciet non 10
eſſe matrimonium, quod eſt legitimum, vel quæ
Iure prohibitum, admittit, non ita tranſit in rem
Iudicatam, cum veritate comperta poſſit omni
tempore retractari,quia ſententia,quæ iniuſtitiam
continet litigantium conſenſu,irremiſſibilem, nõ
ita tranſit in rem Iudicatam,quin poſſit, veritate
comperta retractari,*Gloſſa ſumma* 35.*Gloſſa vlt. in
c.inter,hoc tit.*vbi omnes reſoluunt, Abbas *n.*9. Fe-
lin. 16.*in d. cap. lator*, Maranta *de ordine iudicior.*3.
*p.*6.*n.*147. Tiraq. *de retract tit.*2. §. 1. *Gloſſa* 2. *n.*37.
Barboſa *in d.c.lator,n.*4.

Sed ſententiam pronuncians non eſſe matri- 11
monium contractum,vel legitimum cum rei veri-
tate legitimum ſit, continet iniuſtitiam litigan-
tium conſenſu irremiſſibilem, eo quod remittere
non poſſunt vitium, & iniuſtitiam illorum, quæ
non ſunt in poteſtate ipſorum, & ad ſuperiorem
ſpectant:arg. Textus *in clem.* 1. *in princ.* verſic. *nos
inter de elect cap. vlt in fine de pactis* : ergo. † Et 12
confirmatur vlterius quia vterque litigans ſciens
ſententiam iniuſtam, grauiter peccat, ſi illi obe-
diat,cum potius teneatur oppoſitum facere : ar-
gumento eorum,quæ dixi,*in cap. litteras de reſtit.
ſpoliatorum.* Et facit dictum Abbatis *hic num.*8.aſ-
ſerentis quod ſententia, quæ non tantum contra
Ius priuatum, ſed etiam contra Ius Reipublicæ
promulgatur,poteſt veritate comperta retractari
ex Textu *in l Imperator.*35.*ff.hoc tit.*& notat Gloſ-
ſa *in c.* 1. 35. *q.* 9. ſed ſententia in terminis noſtræ
loquutionis, non tantùm eſt contra Ius litigato-
ris,verùm & contra Ius,& bonum Reipublicæ:ar-
gum.dictorum,*ſupra in c.*1.eo quod publice inter
eſt matrimonia legitime contrahi,& contracta,ad
publicam tranquillitatem perdurare,& illegitima
omnino euitari ; taliter vt quilibet de populo ad
hoc vt id fiat admittator ex *cap. fin. in princ.* vbi
Gloſſa verbo, *voluerit*, de clandeſtina de ſponſa-
tione,*cap vlt qui matrim. accuſare poſſunt*, vti ob-
ſeruat Abbas *in dict.cap tenor,hoc tit.n.*7. ergo.

Hæc tamen ſic corroborata ſententia intelli- 13
gitur de ſententia,non ſolùm quæ duplici ſenten-
tia cõfirmata eſt, ſed de ea à qua decendio appel-
latum non eſt,nam eo tempore tranſacto,etſi re-
medio appellationis aduerſùs eius iniuſtitiam
dici non poſſit, ſed remedio querelæ poterit re-
tractari, aduerſùs eam allegando, & ſolùm aſ-
ſumere, dicendum eſt, authoritatem rei iudi-
catæ, vt prætextu appellationis corrigi ne-
queat. † Ob idque dixit Hoſtienſis *in dicto cap.* 14
tenor, hoc titulo in fine, ſententiam matrimonij,
non tranſire in rem Iudicatam,quoad veritatem ;
bene tamẽ quoad ſubtilitatem, à quo prædictum
intellectum,

Google

intellectum ſequuntur, Antonius *in dicto cap. lator*, vbi Abbas *n. 10.* Imola *n. 7. in initio*, & verſic. *item videtur*, Alexander de Neuo *n. 10. & 11.* Felinus *num. 4. declarat. 30. & n. 5. declar. 4.* idem Abbas *in cap. ſua de pœnis num. 7.* vbi Decius ampliat 4. *n. 16.* in noua editione idem Imola *clement. 1. n. 1. hoc tit.* Francus *in cap. venerabilibus, §. porro n. 2. de ſentent. excommunic. lib. 6.* & tradit Gloſſa *in dicto cap. fraternitatis de frigidis, & maleficiatis*, vti eam iam præcitati intelligunt, & *ibi*, Abbas *n. 21.* Præpoſitus *n. 19.* Alexander de Neuo *§. quamuis, n. 47.* idem tenet Gloſſa *in cap. ad reprimendum*, verſic. *ſuſpendatur de officio ordin.* vbi Abbas *num. 6.* Couarr. *in 4 p. 2. dicto cap 8. §. 12.* verſic. *ſententia vero*, Sanchez *dicto lib. 7. de Matrim. diſp. 100. num. 3.*

15 Secundò venit intelligenda, vt quamuis non omninò tranſeat in rem iudicatam, tranſeat tamen quoad hoc vt non diſcriminatim eam impugnare volens audiatur, ſed oporteat allegare aliquam iniuſtitiæ cauſam veriſimilem, quæ iure optimo Iudicem ad id credendum ducat, ne infinitum pars contrauenjens audiatur; cum valde eſſet abſurdum quod paſſim audiretur, contraueniens ſententiæ lapſo appellandi tempore, vel iam confirmatæ duplici pronunciatione definitiua.
16 † Et ob id præmittendam eſſe cognitionem à Iudice de cauſæ iniuſtitia, vt pars poſſit audiri: docent Innocent. *in dicto cap tenor, nam. vnico ad med. hoc tit.* vbi Hoſtienſis *in princ.* Ioannes Andreas *n. 1. fin.* Anton. *n. 14.* Cardin. *n. vnico*, verſic. *oppono ad hoc*, Bald *n. 1.* Ancharranus 4. Imola 7. *fin.* Abbas *in cap. fraternitatis de frigidis num. 21.* ibi Præpoſitus *num. 19.* Alex. de Neuo, verſic. *quamuis n. 16* idem Abbas *in cap. fin. de clandeſtina diſponſat.* vbi Alexander de Neuo *in fine*, idem Abbas *in dicto cap lator hoc tit. n. 11.* vbi Cardin *fin.* Alex. de Neuo *n. 11.* Felinus *n 6. declarat. 5.* Sanchez *de Matrim. dicto lib. 7. diſp. 100. n. 4.* videndus Balboa *in dicto cap. lator num 13. 14. & 15.*

17 Sed iam pro vera ratione huius doctrinæ, & deciſionum iurium *in dicto cap. noſtro, cap. tenor, cap. lator hoc tit. dicto cap. fraternitatis de frigidis, & maleficiatis, cap. quod Deo 35. q. 9 cap. cauſam Matrimonij penult. de probat. cap. ſeries 26. cap. ſicut nobis ex tenore 35. cap. cum in tuo 44 c. conſtitutus 46. de Teſt.* vbi Doctores eam comprobare ſolent, & vt Sanchez *dicto lib. 7. de Matrim diſput. 100. ſub n. 1.* in verſic. *ratio*, conſtituat rationem differentiæ, quare in cæteris aliis ſententiis fere tranſacto decendio ad appellandum ſuccedat authoritas retractabilis rei iudicatæ, & non ſic in cauſa Matrimoniali eam eſſe dicit, quia ex quo omittitur appellatio debito tempore cẽſetur cõſentire ſentẽtiæ ratione cuius conſenſus accipit vires ſententia iuxta Text. *in c. conſultationem hoc tit.* ibi, *cum per hoc videatur per interpretationem iuris lata ſententia paruiſſe*, ſed in Matrimoniali cauſa nequit conſenſus omittentis appellatione efficere, vt Matrimonium cum impedimento dirimenti initum ſit validum, vel vt legitimè contractum diſſoluatur. Et ſic Balboa longè agens *in dicto cap. lator, & à num. 8. de ratione diſcriminis*, ait *n. 9.* inter vtramque ſententiam illud diſcrimen conſtitui, nam ſententia lata extra caſus Matrimonij habet in bono publico fũdamentum, ne tranſacto decendio de iure Canonum, aut alio termino de iure Ciuili & Regio dierum quinque queat retractari, vt finis litibus . *Fermoſin. de Exceptionibus.* imponatur, eo quòd in talibus caſibus partes omnes Ius ſuum remittere cenſeantur; quod non ſic contingit in caſu, de quo loquimur, in quo partes non habent Ius remittendi, & renunciandi poteſtatem.

Prædictæ tamen rationi, vltra argumenta, quibus videtur probari, vt etiam ſententia in cauſa matrimoniali queat retractari, ſi aut confirmata duplici pronunciatione vel ab ea intra decẽ dierũ ſpatium non appellatur, quæ ſcribunt Balb. *hic à n 2.* & Graña *à n. 3.* per Textum *in c. Iurauit de probat d. c conſtitutus 46 de teſtibus cap. ex litteris de diuortijs. cap. bona el primero, § porro de elect. cap. ut qui fidem de ſponſalibus, ex l § viduum. ff. quando appellandum ſit l. eos § ſi autem. Cod de appellat d. cap quoad conſultationem hoc tit* cum aliis, quæ ipſe diſſoluunt, & intelligunt, & quorum non eſt difficilis intellectus in ſuis ſpeciebus admiſſa ratione ſpecialitatis noſtri Textus & aliorum Iurium. 18
19 † Obſtat ſequens conſideratio, nempe vt ſi conſenſu vtriuſque coniugis ceſſat culpa, & matrimonium conſtare poſſit tunc ſi non appellatur in tempore legitimo ſententia tranſit in rem Iudicatam, ita vt ea amplius ob eam rationem, nequeat retractari: ita docet Henric *in d c. lator. n. 3. & 4* Ioannes Andreas *in fine*, Butrius *n. 8.* Balb *n 3* Panormit. *n. 9.* Felin. *n. 2. declarat. 1.* Abbas de Neuo *n 8* Scaccia *de appellat. q. 17. num. 6* Caleſat *inter conſilia matrimonialia, conſ. 76. num 1.* Couarruuias *in 4 dicto § 12. cap 8. num 12* verſic *ex quibus*. Sanchez *dicta quaſt 100. n. 13* dicentes, vt ſi v. g. litigetur, an aliquod fuerit legitimum matrimonium, allegante altero metum, vel conditionem ſeruitutis alterius coniugis, à ſe ignoratam, ſuccubuit hic, & ſententia pronunciatum valuiſſe coniugium.
20 † Et ſic Marens Anton. Genitenſ. *variar. reſolut reſolutione 93. num 8* quem ſequitur Barboſa *in dicto cap. lator, ſub num 3.* ait ſententiam latam in fauorem, & pro validitate matrimonij, tranſire in rem Iudicatam, Bernardus Diez *regula 24.* Sanchez *vbi ſuprà num 11.* Alexander de Neuo *inter conſilia conſilio 38. numero 1.* ergo non eſt efficax relata doctrina, & diſtinctio.

21 Deinde tamen, vt ab impugnatione doctrinam defendas, aduertes quod ſententiæ quæ poſſunt in Rem Iudicatam tranſire, ſunt in duplici differentia, nam aut continent vitium, quæ ab ipſis partibus remitti poteſt, aut continent vitium per partes irremiſſibile, vel non, & ſi ſententiæ acquieſcunt litigantes, nihilominus peccarent, quia tunc reuera, remiſſio nihil poteſt; vt exemplis exornat Balboa *in dicto cap lator, ſub num 8.* qui *n. 10* & Graña *hic n. 3.* docent quod cum ſententia in cauſa matrimoniali non contineat Ius aliquod per partes remiſſibile, ideo eam non poſſe in rem Iudicatam tranſire affirmant, ad effectum illum, vt poſtea retractari non poſſit; non enim matrimonium ſemel ritè, & legitimè contractum, poſtea partibus conſentientibus diſſolui valet vt habetur Matthæi *cap. 9 & in c. licèt ex quadam de teſtibus* videndus Couar. *dicto § 12 cap. 8. n. 13.* Barboſa *in dicto cap lator, n. 3. in princ.* qui ait concluſionem illius Textus & aliorum, intelligi, quando ex illius ſententiæ obſeruantia nutritur peccatum; ita vt nec conſenſu vtriuſque partis poſſit ceſſare culpa, vt ſi lata ſit contra legitimum matrimonium, declarans id eſſe irritum

ant in fauorem Matrimonij, inito cum impe-
dimento dirimenti, quia tunc ratione peccari
nequit ſententia tranſire in rem iudicatam in ca-
ſibus, vbi non debet, nec poteſt dari remiſſio
litigantium, aut partium: Sic docent Abbas
in cap. nouit, num. x1. *de Iudiciis*, vbi tradidi non-
nulla conducibilia, Mantua *lib.* 3. *Dialogo* 52. *ad
finem*, Bonacos *comm. crim p.* 1. verbo *ſententia,
folio* x50. verſo Bernard. *Regula* 25. *limit.* 5. Ti-
raquell. *de retractu tit.* 2. §. 1. *Gloſſa* 2. *n.* 37. Ioan-
nes Valerios *de differentiis vtriuſque fori*, verbo
ſententia, differentia 5. *num.* 2.

22 Nec obſtabis ſi opponas dicendo; quod ſentẽ-
tia pœnæ corporalis damnans à qua non appel-
latur tranſeat in rem indicatam; Ita vt reuocar ne-
queat comperta Rei innocentia, niſi ſpeciali
Principis indulgentia *l.* 1. *ad finem, ff. de quaſtion.
l. Diui, ff. de pœnis*, ſed pœnæ mortis nemo aſ-
ſenſum præſtare poteſt ex Textu, *in l. liber homo,
ff. ad legem Aquil.* quia nemo propriæ vitæ do-
minium habet ex his quæ adduxi *ſuprà in cap.* 9.
de Iureiur. ergo videtur dici relatam rationem
decidendi, ſiue contineat ius per partes irremiſ-
ſibile, ſiue peccatum non eſſe adæquatum, cum
in hoc caſu vbi vtrumque inuenitur, adhuc ſen-
23 tentia tranſit in rem Iudicatam. † Sed quia
Balboa *in dicto cap. lator*, videndus *à n.* 26. diffi-
cultatem diſſoluit ex Decio *in cap. iurauit de pro-
bat.* vbi latè agit *num. ſequentibus*, vbi *à n.* 30. agit
de alia difficili quæſtione, ideò ego cum San-
chez *dicta diſp.* 100. *lib.* 7. *de Matrim. ſub num.* 1.
& cum Couarr. *in dicto* §. 11. *à n.* 16. reſpondeo
vt quamuis expreſſus conſenſus nihil operetur
vt poſſit quis corporaliter puniri, at tacitus con-
ſenſus, ſeu potius patientia ea, qua non appel-
lans, ſinit ſententiam tranſire in rem iudicatam
ei valde nocet iure ſic diſponente, nec tunc adeſt
peccati materia, vt contingit in eo qui poſtquam
bona fide præſcripſit, ſi deinde præſcriptione
impleta, mala fides ſuperueniat, adhuc tutus ma-
net lege ſuperueniente, & vberius expendo *in-
frà*, in verſic. *ad vltimam*, *& in cap.* 15. *q.* 4. ver-
ſic. *ad ſecundam*.

24 Itaque dico, quod vbi adeſt peccati materia,
& vbi per partes ius non eſt remiſſibile, nun-
quam tranſeat ſententia in rem iudicatam, quin
poſſit ſine appellatione, ſiue alio remedio re-
tractari, vbi de eius iniuſtitia, & iniquitate con-
ſtiterit; & ſic contingit in aliis etiam caſibus
extra matrimoniales, vt dico *infrà* in verſic. *ad
tertiam*. Tamen ſi ſit dubium, numquid talis ſen-
tentia ſit iuſta, audiri debet allegans quod ani-
mæ periculum vertatur iuxta Textum *in cap. cum
ſpeciali*, §. *fin.* verſic. *exceſſu quoque dubio de ap-
pellat.* Hoſtienſis *in cap. tenor, hoc tit. num.* 2. Ioan-
nes Andreas *n.* 11. *fin.* Anton. *n.* 11. Ancbarran.
n. 4. Cardinalis *n. vnico.* verſic. *quare circa*, vbi
etiam ſubdit, vbi etiam ſubdit, vt ſi Iudex, non
præmiſſa cognitione ſummaria, non citato Ad-
uerſario de cauſa allegata, non iuſta ſit, & au-
diat petentem ſententiam reuocari non poſſe ad-
uerſarium opponere, nec appellare, ſed poſſe
puniri Iudicem à Superiore, atque poſſe etiam
diei integrum eſſe Aduerſario opponere, & ap-
pellare.

25 Notabis etiam poſſe Iudicem ex officio, parte
inuita procedere ad retractandam huiuſmodi
ſententiam, vbi de errore certior factus fuerit,
quia ſua intereſt auferre peccata. ſed eſt grauiſſi-
mum illegitimè coniunctos in Matrimonio per-
ſeuerari, aut legitimè coniunctos ſeparari, vt
conſtat, *in cap. porro in fine de diuortiis* ibi *tui of-
ficij intereſt Matrimonia illa adhibita grauitate diſ-
ſoluere, quæ illicitò contracta noſcuntur*, & vt dicit
Sanchez *d. diſp.* 100 *lib.* 7. *n.* 2. ad id teneri ex illo
Textu: benè Cardinalis *in d. c. lator n. vnico Gloſſa
fin.* vbi Abbas *n.* 11. & Alex. de Neuo *n.* 11. Felinus
n. 6. *declarat.* 5. dicunt arbitrio iudicis relinqui
attenta cauſa, quæ coram eo allegatur, cum cer-
ta regula dari nequeat, vt volens prædictam ſen-
tentiam impugnari audiatur.

Notabis ſecundò præſumi pro ſententia, ac 26
iuſtitia proceſſus, quando ab ea intra legitimum
tempus non eſt appellatum, donec eius iniuſtitia
conſtiterit; quare eius iniuſtitiam allegaturi in-
cumbit onus probandi: ſic docent Innoc. *in d. c.
bona el primero de elect. n.* 8. Arcbid *x. q* 6 *in ſumma
n.* 3 Ioann. Andr. *in d. c. lator hoc tit. n.* 3. vbi Anto-
nius ad finem, Abbas *n.* 3. *&* 11. Imola *n.* 3. *&* 7.
verſic, *item tranſit*, Alex. de Neuo *n.* 3. *&* 11. Co-
uar. cum aliis, *in* 4. *p.* 2. *d.* §. 8. *n.* 12. verſic. *ex quibus
conſtat.* † Sanchez *d. diſp.* 100. *n.* 7. vbi *n.* 2. cum eo- 27
dem Abbate *in d. c. lator n.* 5. Alex. *ibi n.* 4. ait quod
in his ſententiis non tranſeuntibus in rem Iudi-
catam, poteſt probari iniuſtitia ſententiæ, tam
reſpectu meritorum cauſæ, quam reſpectu ordi-
nis proceſſus per acta cauſæ quamuis tranſierint
decendium à tempore ſententiæ.

Sed tunc reuera id continget non per appella- 28
tionem, quæ iam tractando termino ad appel-
landum ceſſat, ſed ex noua querela, nouoque li-
bello, in quo petat damnatus eam cauſam coniu-
galem ſemel iam definitam, iterùm ad Iudicium
deduci, & ſententiam reuocari, ratione erroris
delicti: nam vt iam dixi quo ad inſtantiam cauſæ
illa ſententia, omiſſo termino appellationis tran-
ſiuit in rem iudicatam, vt docent Hoſtienſ. *in c.
ex litteris n.* 13. *de reſt. in integrum*, Abbas *in d. c. la-
tor n.* 12. *ibi*, Alex. de Neuo *n* 11. Felin. *n.* 8. *decla-
ratione* 7. Henric. *n.* 2. & Imola *n* 7. & in noſtro
Textu *in fine*, Couar. *in* 4. *d.* 2. *p. c.* 8. *n.* 12. verſic. *ſe-
cundo* †. Sanch. *vbi ſuprà n.* 8. id deducens cum 29
præcitatis ex *d. c. ex litteris* in verbis *ibi. & ad au-
dientiam reſtituimus eam pro Matrimonio poſtulan-
tem*, vbi non dicit Textus contra ſententiam re-
ſtituimus, quod ea nunquam tranſierit in rem iu-
dic. quantum ad veritatem, ſed ait *ad audientiam
reſtituimus*, vt perinde audiatur, ſicut poterat au-
diri ante ſententiam, & pro maiori enodatione
leges Balb. *in d. c. lator à n.* 19. *vſque ad* 31. vbi plu-
ra intelligit, *& n.* 13.

Tamen ſi dubites de Iudice, coram quo talis 30
querela ſit præſtanda tibi, reſpondeo eam non
eſſe proponendam à ſubditis Epiſcopi ſuffraga-
nei coram Epiſcopo, vtpotè qui inter eos ſolùm
eſt Iudex in cauſa appellationis, & non per viam
quærelæ iuxta Textum expreſſum *in cap.* 1. *de of-
ficio deleg. c. paſtor. in princ. de offic. ordin. c. venerabi-
lis in princ. de ſentent. excom. in* 6. quamobrem quæ-
relam eſſe coram eo Iudice, qui adiri poteſt per
ſimplicem querelam, & iſte eſt ille qui ſenten-
tiam tulerat Pontifex, etiam vel eius legatus, vt
habetur *in cap.* 1. *de officio legati*, docet Ale-
xander de Neuo *in dicto cap. lator hoc tit.* Ab-
bas *num* 10. Felinus *num.* 4. *declaratione* 3. Ale-
xander *hic*, *num.* 16. Couarruuias *in* 4. *dicto
capite* 8. *parte* 2. §. 12. verſiculo *tertio*, Sanchez
dicto lib. 7. *de Matrimonio*, *diſputatione* 100.
num. 9. Balboa *in dicto cap. lator*, *num.* 14. Imò
addit Sanchez videndùs *numero* 10. non poſſe
Archiepiſco

Digitized by Google

Archiepiſcopum cognoſcere de retractatione il-
lius ſententiæ, ſiue coram eo proponeretur nul-
litas principaliter, ſiue incidenter notat Couar-
ruuias *in dict. num. 12*, verſic. *quarto*, quamuis ali-
ter Abbas diſtinguat, *in dict. cap. ex litteris, num. fin.*
dicens quod ſi principaliter ponitur, ſit in ele-
ctione petentis, eligere iudicem: alia videbis, *n.
ſequentibus.*

31 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſenten-
tiæ, quæ vertunt in animæ periculum tranſeant
in rem Iudicatam, poterit reſpondere ex iam
adductis, & in verſic. *itaque dico*, quod non
tranſeunt ex ratione, & exemplis iam adductis
de matrimonio; etenim Petrus Barboſa *in l. Ti-
tia, num. 54. ff. ſoluto Matrimonio*, Valaſcus *conſ. 12.*
docent quod ſententia in cauſa vſurarum lata
32 non tranſit in rem Iudicatam. † Et ſic Balboa
cum Hoſtienſi agens de vtili quæſtione, *in c. 12.
de executionibus, num. 16. & 17.* an v. g. excommu-
nicatus actor, ſiue reus per ſententiam condem-
natus, à qua non appellauit, poſſit petere in inte-
grum reſtitutionem aduersùs ſententiam, & reſ
pondet quod ſi petatur reſtitutio ex clauſula ge-
nerali, tali cauſa expreſſa, & probata; quod ſi
ei non ſubueniretur, vel condemnaretur inno-
cens, vel alias animæ periculum eo caſu eſſet,
proculdubio, non obſtante excommunicatione,
audiendus: argumento Textus *in cap. cum in-
ter de except.* ex eo quia, vbi adeſt animæ pericu-
lum, nunquam tranſit ſententia in rem Iudica-
33 tam. † Nam ſemper excommunicatus debet au-
diri, quoties agitur de periculo animæ, quia in
tali caſu ceſſat omne periculum, & omnis lex,
& conſuetudo; imo, & omne Iuramentum; &
communiter notatur, *in cap. extirpandæ de præ-
bendis:* aduertit Ioannes Andreas *in dict. cap. 11.*
& Felinus, *& Gloſſa in cap. inter dilectos de do-
nation.* Et quod ſicut ſuper matrimonio ſenten-
tia non tranſit in rem Iudicatam; ſic, & lata ſu-
per excommunicatione, voluerunt Ioannes An-
dreas *in cap. venerabilibus paulo poſt princ.* verbo,
quirimoniam de ſentent. excommunicat. lib. 6. & *ibi*,
Anchartanus *in princ. notabili 3. num. 9.* Domini-
cus *in § porro, num. 5.* verſic. *quæro de qua quirimo-
nia* Francus *eodem §. num. 2. notab. 5.* Antonius *hic
ad finem.* & Abbas *num 9.* Alex. de Nouo *num. 16.*
Imola *ad finem*, idem Abbas *in cap. ad reprimen-
34 dam, num. 7. de officio ordinary.* † Et ita generali-
ter Abbas *in dict. cap. nouit de Iudiciis, num. 21.*
Mantua, Bonacos, Bernard. Tiraq. Ioannes, Vale-
rius, iam, *ſuprà*, relati, dixerunt generaliter ſen-
tentiam ratione peccati; non tranſire in rem Iu-
dicatam.

35 Et in tantum procedit, vt audiatur quilibet
allegans turpitudinem ſuam per Textum no-
ſtrum, & *in dicto cap. tenor. & cap. lator, hoc tit.* Bal-
boa *vbi ſupra, num. 17.* & ſic Gloſſa *in dict. cap. la-
tor*, verbo *in ſimulatione*, verſic. ibi, *in quibus ver-
titur periculum animæ*; voluit maritum, de quo, *ibi*,
contra factum proprium, & propriam turpitu-
dinem allegantem audiri, propter periculum
animæ, & peccatum, in quo perſiſtebat matri-
monio, alias legitimo per fraudem illegitimè
diſſoluto: ſic ibi communiter Doctores ſequun-
tur, & Gloſſa, verbo *turpitudinem*, *in cap. in-
ter dilectos de donation. Gloſſa 2. in cap. tertio loco
de probat.* vbi Felinus *num. 6.* Mantua *dialogo 52.
lib. 3.* Bernardus *reg. 24.* verſic. *quinto*, ſecundùm
quos refert Barboſa *in dict. cap. lator, num. 8.* limi-
tari regulam, *dict. cap. inter dilectos*, & legis.

cum profitearis, *Cod. de reuocandis donation.* de
qua late Felinus *in princ. & vbi ſupra*, Tiraquell.
de retracta tit. 1. §. 1. Gloſſa 13. num. 20. & à n. 24.
† Sarmiento *lib. 3. ſelectar cap. 13. num. 5. & 11.* 36
qui ex aliorum ſententia, & mente recte aduer-
tit regulam procedere tantum in materia, in qua
turpitudinem allegans liberam habet poteſta-
tem, & poteſt de Iure exponere; tum enim, ne
eidem turpitudo patrocinetur contra Textum *in
cap. ex tenore 15. de reſcriptis*, non auditur illam al-
legans, de quo late dixi, *in cap. quemadmodum 25.
de Iureiurando, quæſt. 5. §. 1.* verſic. *ad tertiam, n. 38.*
ſecus ait Barboſa *in dict. cap lator, hoc tit. ſub dict.
num. 8.* liberam poteſtatem non habeat prout
contingit, vbi principaliter in Reipublicæ Eccle-
ſiæ, tertij alicuius, vel etiam animæ bonum,
propria turpitudo allegatur, ad quæ reduci ait
omnes fere limitationes congeſtas à Felino, &
Bernardo, *vbi ſupra.* † Imo addit Barboſa in pro- 37
prio caſu ex alio capite allegationem turpitudinis
proprie non obeſſe, quia agebatur contra parti-
cipem eiuſdem turpitudinis, vt ex dicto Textu
probat, ibi, *vtriuſque ſtudio interueniente*, iuncta
l. de tutela, Cod. de integrum reſtitut. minor. vbi Do-
ctores communiter, vt per Bernardum, *dicta re-
gula 24 limitat. 1.* cum ſequent Felino *in dicto cap.
lator, numero 1. & in dict. cap. tertio loco de
probation.*

Ad quartam quæſtionis partem, an circa do- 38
tem, ſententia tranſeat in rem Iudicatam vt
reſpondeat adiunges quæ adduxi, *ſupra in cap.
tuam de ordine cognit. quæſt. 1. num. 14. & quæſt. 11.
num 3. & 5.* vbi expendit Textum *in cap. de pru-
dentia de donation. inter*, vbi patet quam dependen-
tiam habeat dos à validitate matrimonij, ratione
cuius poteſt dici, vt quoties ſemel contractum,
retractatur matrimonium, & itidem retractetur
dotis datio: tamen ſi ſola lis ſit ſuper dote, ma-
nente matrimonio, exiſtimo ſententiam ſuper
dote tranſire in rem Iudicatam, vt colligi valet
ex dicendis.

Nam tranſit in rem Iudicatam in ſponſalibus 39
de futuro, quando ea, ſcilicet diſſoluuntur,
probato aliquo impedimento, nec à ſententia
appellatum eſt, quia poſſunt partes ſibi præiudi-
care, non appellando, cum etiam poſſunt, omni
ſententia ceſſante diſſoluere ſponſalia, abſque
aliquo peccato; ſecus ſi lata ſit ſententia in fa-
uorem ſponſalium, non probato impedimen-
to, dirimenti matrimonij, quia foueretur pec-
catum compellendum, virtute illorum ſponſa-
lium ad matrimonium irritum ineundum; vti
docent Antonius *in dicto cap. Iurauit, num. 6.
de probation.* Abbas *ibi, num. 5.* Decius *in noua
editione, num. 18. concluſ. 2.* Thomas Sanchez
*dicto lib. 7. de Matrimonio diſput. 100. num. 13. in
fine.*

Tranſit etiam ſententia in rem Iudicatam, 40
etſi non reſpectu coniugum, vt late dixi, in ver-
ſic. *ad ſecundam*: tamen reſpectu tertij contra
matrimonium agentis; ob idque ſi quidam
tertius oppoſuit impedimentum, & ſuccumbit,
ſententia contra ipſum lata, à qua non appella-
uit legitimo tempore: ita tranſit in rem Iudica-
tam vt nemo deinceps audiatur volens id impe-
dimentum proponere, quod actio populari vno
agente conſumetur, *l. eum qui, § in popularibus ff. de
Iureiur.* ſic docuit Gofredus *in cap. de clandeſtina
deſponſatione.* † Tamen Hoſtienſis *hic num. 3.* Fe- 41
linus *in dicto cap. lator, n. 13. declarat. 11.* Antonius

*hic n.*21. *q.q.*7. Abbas, Alex de Neuo, & Præpoſitus *n.*4. quoa ſequitur Saochez *dicto lib.*7. *de Matrim. diſp.*100. *num.*12. prædictam limitationem impugnaot, quia ea retenta foueretur peccatum ſuſtinendo Matrimooium irritum.

42 Tranſit etiam ſententia in rem ludicatam, quoad expenſas factas in litigio circa ipſum Matrimonium; nam ſi ſuccumbena, & non appellans à ſententia ſuper Matrimonio lata, & ſi ea non traoſeat in rem iudicatam, vt iam dixi in dicto verſic. *ad ſecundam*, tamen reſpectu expenſarum tranſiet; itavt noo reſtituaotur poſtea reclamanti alio remedio extra appellationem, & docenti errotem ſententiæ; Nam io expenſis ceſſat ratio peccati; propter quam ſententia ſuper ipſo Matrimonio nou traoſit in rem ludicatam quo ſit vt ſuper expeoſis ſententia ſortiatur naturam aliarum ſeotentiarum, quæ tranſeunt in rem iudicatam: ſic Felinna *in dicto cap. lator*, *num.*10. *in declaratione* 9. *de ſentent. & re iud.* Sanchez *dicta diſp.*100. *num.*11. qui cum multia dicit ſententiam excommunicationia non tranſire in rem iudicatam, vtpotè coniugalis ſententia non tranſit, & confirmatur ex adductia in verſic. *ad tertiam*, & ſic Hoſtienſis *hic in fine*, & Cardinalis dixerunt ſententias has tranſire in rem iudicatam, quoad vtilitatem priuatam; ſecùs quoad publicam; Etenim ſuper expenſis reſpicit ad litigantes ſuper Matrimonio ad animam.

43 Verùm quæ dicta ſunt de retractanda ſententia ſuper Matrimonio, à qua non eſt appellatum ſi de errore & eius inualiditate poſſit conſtare ita effectum poſſunt habere, vt etiam poſt longiſſimum tempus annorum quadraginta poſſit agere in tantùm vt probata veritate poſt illud tempus Matrimonium ſeparetur, & ſeotentia Matrimonialis, qua ſuſtinetur, retractetur: ſic colligitur ex Imola *in Clem.* 1. *hoc tit. num.* 10. Maranta *de ordine Iudicior. p.*6. *n.*154 & ſequitur Barboſa *in dicto cap. lator*, *num.*5. & 6 vbi dicit ſatis deprehendi ex Gloſſa vltima *ibi*; & ex eo quia ratio peccati irremiſſibilis per partea, de quo diximus iam non tollitur per illud ſpatium, imò augeri docet *ex Regula cap. fin. de conſuetudine*.

44 Ad vltimam quæſtionis partem an ſententia corporis afflictiua tranſeat in rem iudicatam, & videtur quod non ex *l. liber homo*, *ff. ad legem Aquiliam*, vbi nemo eſt Dominus membrorum ſuorum iuxta quæ dixi etiam *in cap.*9. *de Iureiur.* item ex *l. vnius* 18 *§. penult. ff. de quæſtionibus*; vbi probatur quod in cauſa criminali Reus condemnatus quandocumque venit probaturus aliquid de ſua Innocentia audiri debet iuxta verba ibi, *quamuis defenſionem quocumque tempore Reo poſtulante negari non oportet*, de quo dubio longè non dico, *infrà in cap.*15. *q.*4. verſic. *ad ſecundam* ago, & *ſuprà n.*22.

45 Verùm dici debet, vt talia ſenteotia tranſeat in rem iudicatam: ſic vt nequeat retractari regulariter propter aliquam iniuſtitiam, quæ deinceps apparet, vt docent Panormit. *hic*, *num.* 12. Felin. *num.* 4. Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p.*4. *ad Textum hunc pag.*158. *num.* 15. qui reſpondet ad Textum *in d. l. liber*; Nam & ſit liber homo ex contractu obligare ſe nequeat per ſolam conuentionem: argum. eorum quæ dixi *in dicto cap.*9. *de Iureiur.* ſecùs autem in ſententia, vbi concurrit duplex vinculum, authoritas ſcilicet ludicati ſuper probationibus, vel veris, vel ſaltem vero ſimilibua, & conſeoſua ludicati qui condemoationi acqoieſcit, ſic vt tacitè oon appellando videatur confiteri delictum, & crimen ei intentatum. Felin. *hic num* 8. per Textum *in l. furti à contrario ſenſu*, *ff. de his, qui notantur infam. l. qui ſententiam, Cod. de pœnis* & ad Textum *in dicta l. vnius*, *§. penult.* dicena verba illa intelligenda eſſe de defenſiooe; ſcilicet quatenùs propooitur defenſio ante concluſum in cauſa ex *l. peremptorias*, *Cod. ſent. reſcindi non poſſe.* Et ponit ibi *à num.* 16. Matthæus Collerus excellentias quinque, vt in indulto Principis. Item quod executionem dilationia donec conſulatur Princeps 16. *quæſt* 4. verſic. *ad ſecundam*.

Item quando ſententia lata fuit præſumptione ioteruenieute *ſup. in* 2. *cap. nonne de præſumpt.* etenim ſententia coodemnatoria, quam apparet ex falſia probationibus latam, vt *infrà capite ſuborta* 21. item ſi lata eſt ex probatione ſpeciali alicuius ſtatuti, vel conſuetudinis, illa eoim non tranſit io rem iudicatam: videbia Felinum *ſub n.* 9. 10. & 11. & probat vltimum, quia faciliùs tollitur priuilegium ſpeciale quam iua commune *l. eius militis*, *§. militia*, *ff de militari Teſtam.* 46

QVÆSTIO II.

An vt retractetur ſententia ſuper Matrimonio lata, ſufficiat vtriuſque partis confeſſio: Et an tranſeat ſententia Matrimonij in rem iudicatam, quoties coniux allegans eſſe irritum ratione impotentiæ alterius, non allegauit ſpeciem impotentiæ, ſed in genere: Et an ſententia in fauorem Matrimonij lata tranſeat in rem iudicatam: Et an ſi per ſententiam ſemel ſeparato primo Matrimonio, & ſecundùm initum ſit ab aliquo ex litigantibus, vel ab vtroque, poſſit nihilominus retractari ſeparationis ſententia: Et an ſententia iniqua reddat Victorem tutum in conſcientia?

SVMMARIVM.

1 *Sententia ſuper Matrimonio lata non retractatur, etiam ex confeſſione, in cuius fauorem eſt lata, & errorem allegat, & de ratione, num.* 3.

2 *Sententia in aliis cauſis, vbi tranſit in rem iudicatam: poteſt retractari ex confeſſione eius, pro quo fuit lata.*

4 *Sententia ſuper Matrimonio lata non tranſit in rem iudicatam, allegato impedimento impotentia, n.*5. *&* 6.

7 *Sententia in fauorem Matrimonij lata non tranſit in rem iudicatam, allegato impedimento dirimenti: ſecùs de alio num.*8.

9 *Sententia in cauſa Matrimoniali prolata contra veritatem, vt vitium continens per partes irremiſſibile retractatur, etiam ſi poſt ſententiam, ſecundũ fuerit contractum, n.*10 *&* 11.

10 Cap. ſicut 9. de Teſtib. cap. fin. 33. q. 1. n. 11.

12 *Sententia*

Google

12 *Sententia iniqua non fouet Victori in foro conſcientiæ.*
13 *Iudicio iniquo vtens ſcienter peccat.*
14 *Condemnatus ex iniqua ſententia conſentiens, nec ab ea appellans non peccat.*
15 *Condemnatus, ac victus ex iniqua ſententia in cauſa Matrimoniali non appellans, & ei obediens peccat.*
16 *Matrimonium nequit ab eo contrahi, qui lata pro ſe iniqua ſententia, matrimonium verum dirimenti ſcienter ſecundum contrahit.*
17 *Coniuges, qui certo ſciunt nullum eſſe eorum Matrimonium nequeunt cohibitare etiam ex ſententia lata pro Matrimonio.*

1 AD has difficultates ea iam adductis, *q. præcedenti*, facilis adeſt reſponſio, & ſic ſuppoſita doctrina quæſtionis præcedentis, præcipuè in verſic *ad ſecundam*, & in verſic. *ad tertiam*, *& quartam*, reſpondeo ad primam partem difficultatis non ſufficere ad retractandam ſententiam matrimonialem confeſſionem coniugis, pro qua lata eſt, etiamſi dicat in ea fuiſſe errorem, & veritatem fuiſſe in contrarium; Imò nec ſatis eſſe vt per confeſſionem vtriuſque coniugis ita declaretur, quia ſuppoſita ſententia, pro qua ius præſumit contra illos eſt præſumptio, & timor coluſionis: ſic docent Gloſſa *hic*, vbi Barb. *n.* 6. Abbas *in c. ſuper de eo, qui cognouit conſang. vxoris ſuæ*, Menoch. *de arbitr. caſu* 103. *à princ.* Couarr. *in* 4. *p.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num* 4.

2 Nec obſtat quod in reliquis cauſis, in quibus ſententia tranſit in rem iudicatam, & irretractabilis eſt, ſufficit ad retractationem confeſſio illius, pro qua lata fuit, vt notant Innocent. *in cap. plerique n.* 3. *de immunit.* quem recipit Decianus *in cap quoniam contra*, vbi Bernius *de probat.* Valaſc.
3 *de iure emphyt. q.* 7. *n.* 32. † Quia reſpondeo doctrinam illam Innocent. procedere tantum, vbi fit confeſſio circa ea, quæ pendent à libera voluntate, & poteſtate confitentis, & ipſius tantum reſpiciunt præiudicium, nec vllatenùs iuri repugnat confeſſio; ac ſubinde veroſimilis præſumitur: ſecùs verò ſi confeſſio emanet ſuper his, quæ non ſunt in poteſtate confitentis, & alterius præiudicium contineat, vel vbi confeſſio repugnat iuri communi, itavt non veroſimilis, ſed per coluſionem facta præſumatur, vt *in d. c. ſuper Gloſſa pen. de raptoribus*, Menoch. Couarr. & Barb. *vbi ſuprà* & intelligo, quia in caſu, de quo loquimur adeſt peccati materia; non enim coniuges poſſunt ſuo conſenſu Matrimonium, aliàs validum, irritum reddere, vt iam adduxi *in dicta quæſt.* 1. ſub verſic. *ad ſecundam.*

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, videtur dicendum quod tranſeat in rem iudicatam allegato impedimento impotentiæ, generaliter tenent Abbas *in cap fin. de frigid. n.* 4. Alex. de Neuo *n* 6. Præpoſit. *n.* 1. Ioann. Andr. *n.* 2. Antno. *n.* 6. Cardinalis ſtatim *in princ.* Anchar. *n.* 1. *notab.* 3. ex eo quia in hoc caſu ceſſat animæ periculum, ratione cuius non tranſit; nam ſi nequeunt vt coniuges habitare ratione veræ impotentiæ poſſunt vt frater, & ſoror, *ex cap. conſultationi de frigidis, & maleficiatis.* Tum etiam quia ſuccumbens in hac generali petitione non poſſet. poſtea allegare aliquam impotentiæ ſpeciem vti poſſet, ſi ſolam ſpeciem aliquam allegaſſet.

5 Sed exiſtimo nullo modo relatam doctrinam poſſe in caſu, de quo loquimur ſuſtineri, nam certum eſt quod ſi illa ſententia nequiret veritatis errore probato retractari; vtique manerent coniugati ſub periculo mortalis peccati, eo quod eſt declaratum validum Matrimoniũ, quod reuerà nullum eſt, ſtante impedimento dirimenti. Nec obſtat ſine peccato habitare poſſe, vt fratres; nam Eccleſia non declarat eos vt fratres habitare, ſed vt veros coniuges, cum tamen tales eſſe nequeant; tum etiam quia idem procedit ſtante conſanguinitate, aut quouis alio impedimento dirimenti, nunquam enim docet Sanchez *de Matrim diſp.* 100. *lib.* 7. *ſub n.* 15. ea tranſitu talis ſententiæ in rem iudicatam, foueretur peccatum, cum ſemper poſſent abſque peccato habitare, vt frater, & ſoror, & ita falſam eſſe deciſionem Rotæ aſſerentium ſententiam in cauſa coniugali non tranſire in rem iudicatam, Deinde quia etiam allegata ſpecie impotentiæ ſi allegans damnetur, nec appellet, cum tamen vera eſſet impotentia poſſet abſque culpa habitare tanquam frater cum ſorore. Et tamen in hoc caſu Aduerſarios fateri ſententiam non tranſire in rem iudicatam.

Vnde ex his videtur nullo modo admittendam primam ſententiam, & ſi Abbas *in d. c. fin. de frigidis*, *n.* 4. & expreſſiùs Alex. de Neuo *n.* 7. eam limiter, niſi petenti imminetet periculum incontinentiæ; nam tunc ait, eo quod foueret peccatum non tranſiret in rem iudicatam, nec ex ſolo dicto Felini *in cap. lator hoc tit. n.* 2. *declarat.* 1. dicentis in caſu huius periculi doctrinam illam eſſe dubiam & fortè dici poſſe Iudicem ex officio eſſe prouiſurum, nam reuerà iſtæ declarationes, ſeu intellectus ad dictam primam ſententiam, reſpectu ſecundæ iam relatæ non debent placere, vbi non placent Sanchez *vbi ſuprà.* 6

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia in fauorem Matrimonij lata, tranſeat in rem iudicatam iam *ſuprà* reſpondi *ſub q.* 1. verſic. *ad ſecundam*, & ſi aliqui, quos tacito nomine refert Felin. *in dicto cap. lator, n.* 3. *de re Iud declarat.* 2. dicant eam tranſire in rem iudicatam, quia cum non tranſire emanatet in fauorem Matrimonij, non debet contra illud operari ex *l. quod fauore Cod. de legibus.* † Tamen idem Felin & Hoſtienſ. 7
in dicto cap. lator in fine, Anton. *in cap. ſeruet*; *n. fin. de Teſtibus*, & Abbas 6. Sanchez *dicta q.* 100. *de Matrim lib.* 7 *n.* 14 docent prædictam doctrinam tantùm eſſe veram quando is qui Matrimonium impugnat non allegat impedimentum dirimens; quia tunc poſſunt partes conſenſum nouum præſtare in Matrimonium; ſecùs ſi impedimentum dirimens allegaretur ex dictis *n. præcedenti*, quia tunc quamtumuis in fauorem Matrimonij emanaret ſententia declarando id eſſe validum, nequibit tranſire in rem iudicatam, eo quod peccatum fauoretur, & quia ita eſt Matrimonij fauor irritum diſſoluere, ac validum tueri, vt iam adduxi in dicto verſic. *ad ſecundam* 8

Ad quartam quæſtionis partem reſpondeo, vt ſententia in cauſa Matrimoniali prolata contra veritatem vitium continens irremiſſibile per partes veritate legitimè probata poſſit retractari, etiamſi poſt ſententiam ſecundùm Matrimonium ab vtroque, vel altero coniuge contractum proponatur, vt notant omnes in præſenti per verba ibi, *ad ſecundas nuptias conualuit*, *& in c.* 1. vbi Gloſſa verbo *retractare*, *in cap. laudabilem in fine de frigidis*; Obſeruat Gloſſa penultima, vbi omnes *in cap. ſicut* 9. *de Teſtibus*, *Gloſſa in* 9

ſumma 35.q 9. & vtrubique commonis, vt notat, & tenet Barboſa *hic num.* 3. ex ea nempe ratione iniuſtitiæ irremiſſibilis, iuxta dicta ab ipſo, *in dicto cap. lator*, qui illum Textum ampliat procedere in iſto caſu, ſi quidem multò magis concludit, vbi ſecundum matrimonium contractum eſt, & manet cum peccato, ſi aliud in rei veritate legitimum exiſtebat.

10 Sed huic doctrinæ videtur obſtare Iura *in dict. cap ſicut 9. de teſtibus, & in cap. vltimo* 33. *quæſt.* 1. nam præter ſolutionem Gloſſæ *in dicto cap. ſicut*, dientis, ſupplendam eſſe particulam, *maxime*, vt ſequuntur Doctores *ibidem*, eam tamen impugnando Barboſa *hic num* 4. reſpondet, in verſic. *vnde*, ex mente Ioannis Andreæ, Butij, Imolæ, Aretini, & aliorum, ibi, ex Dominici, *conſ.* 27. in ſpecie illius Textus non tertactari ſententiam ſequuto ſecundo matrimonio, quia non conſtabat legitimè de veritate contra illam pro vt requiritur in præſenti, & in ſimilibus: nam licet teſtes aſſeruerint, ſe corruptos falſum perhibuiſſe teſtimonium; illis tamen (vt Textus habet) non creditur, & ita venit intelligendus Textus ille, in verſic. *ſuper quo*, alia congeris Barboſa *hic*, Videnda cum Felino *num* 30. & Decio *num.* 20. *in cap licet de probat.* alia dico, *q. ſequenti.*

11 Nec obſtat Textus *in dicto cap. vlt.* 33. *quæſt.* 1, in verſic. ibi, *reconciliare nequibit*: nam vltra Gratianum *Gloſſa vltima*, & alios, *ibidem*, ex mente Gloſſæ 3. & *in dicto cap.* 5. *Gloſſa vltima*, & *in dicto cap. laudabilem*, Gloſſa verbo, *Diuinum*, & *in dicto cap fraternitatis*, *dicto tit. de frigidis, & maleficiatis*, D. Thom. *ad* 3. *part. quæſt.* 48. *art.* 2. communis, *in* 4. *diſput.* 34. vbi Sotus *q.* 1. *art.* 3. Cappella Tholoſ. vbi latè, *additio* 380. reſpondetur Textum illum ſpeciatim agere de maleficio, quod cum ſua natura probetur, & ſis impedimentum reſpectu vnius tantùm; non verò quoad alios, & propterea Iure concedatur impedito facoltas contrahendi cum altero, merito, dum is contractu ſecundo matrimonio potens apparet: ſic Barboſa *hic num* 5. vbi dicit non conſtare de veritate contra ſententiam, vel Eccleſiam deceptam eſſe; quippe, quæ non Indicauit illud ſimpliciter, & abſolutè impedimentum, reſpectu omnium, ſed tantùm reſpectu illius, cum qua primo contraxerat id, quod ſecus eſt in impedimento frigiditatis, de quo, *in d. cap.* 1. *& in dicto cap. laudabilem in fine, & in dicto cap, fraternitatis*; in hoc enim aduertit Abbas *in d c.* 1 *in fine*. probata potentia, conſtat de veritate contra ſententiam, quæ abſolutè, quoad omnes pronunciauit coniugem impotentem, quod eſt de omnium mente.

12 Ad quintam quæſtionis partem, an ſententia iniqua reddat victorem totum in conſcientia, videtur, vt poſſis reſpondere ex his, quæ adduxi *in cap.* 1. *hoc tit. quæſt.* 4. vbi egi de quæſtione, an ſententia Iudicis iniuſta obliget in foro conſcientiæ; ſed viſis ibi adductis, nunc ad propoſitum huius dubij, reſpondeo, quod is, qui ſententiam, iniquam obtinuit à qua condemnatus, non appellanit, minime totus eſt, in conſcientiæ foro, ſi ſciat ſententiam iniquam fuiſſe, quia Ius pro ſententia præſumit, quæ præſumptio in iudicio interiori ceſſat; quæ doctrina eſt generalis, tam in coniugali lite, quam in alia dioerſa, contra id, quod exiſtimauit Abbas *hic col. penultima.* 13 † Quia conſenſus tacitus illius, qui non appellando permittit ſententiam tranſire in rem Iudicatam, non tollit peccatum illius, pro quo, ſententia lata eſt, nec eum vllo modo excoſat cum moraliter peccet vtendo Iudicio iniquo, ſcienter: ſic docent Innocentius *in cap. quia plerique de immunitate Eccleſiaſt.* vbi Doctores Alexand. *in l. nemo poteſt, num* 23. *ff. de leg.* 1. & notatur, *in l. Iulianus ff de condic indebiti*, explicat Fortun. *in l. veluti col.* 6 *ff. de Iuſtitia, & iure*, Abbas *in cap* 1 *num.* 30 *de præſcription.* Silueſter verbo *ſententia*, § *fin.* quam opinionem fatetur communem eſſe Phitrus poſt Areliæ conſuetudines ſequitur Couatruuias *in* 4 *p.* 2. *cap.* 8. §. 12. *num.* 19. cum Adriano *in quodlibeto* 6. *art.* 15. verſic. *ex quo infero.* † Vbi ait condemnatum ex iniqua 14 ſententia, licitè poſſe ei parere & ſoluere, abſque donationis titulo & animo dandi pecuniam quam Iudex. ſoluere iuſſit; id enim agit, ad euitandas moleſtias iudiciales, Abbas autem *in dict. cap. plerique*, exiſtimat illud condemnato, non licere, ne peccatom victoris foueat, quem improbat Couartuuias cum hic damnatus, non foueat peccatum victoris; ſed tantùm obediat iudicis præcepto; victor enim peccat ex ſua propria malitia, non ex obedientia damnati, cum cauſam victori præbeat condemnatus obediens, ſi quidem victor paratus erat, eandem pecuniam recipere: arg eorum, quæ adduxi, *in c. debitores, de Iureiur. de vſuras ſolnente.*

Vnde infero ad materiam matrimonialem, de 15 qua hic inquiritur, vt victus appellationem omittens, ſciens ſententiam iniquam peccat mortaliter, & obediens; ob idque tenetur pro viribus eius reuocationem diligenter procurare, cum alioquin ex ſententia iniqua ipſe à crimine mortali non excuſetur: ſic Couatruuias *in dict.* §. 12. *ſub num.* 19. vbi addit inde ſequi, vt nec eius tacitus conſenſus; eum poſſit in peccato defendere; & patet ex late adductis, *quæſt. præced.* † Imo 16 idem Couarruuias infert, *dict. num.* 19 in verſic. *ex quo*, vt lata ſententia iniqua, quæ matrimonium verum, ac legitimum dirimat, minime poſſit aliud matrimonium contrahi, ab eo, qui certo ſcit, vel dubitat ſententiam illam erroneam eſſe niſi dubium deponat in eo caſu, quo dubius erat: nam tunc poterit contrahere aliud matrimonium; nunquam tamen ſi ſit certus de errore ſententiæ. † Et addit Couatruuias *dict. num.* 19. 17 verſic. *ſecundo*, vt lata ſententia iniqua, quæ matrimonium inter conſanguineos contractom, validum, & firmum eſſe, decernit minime poſſe in eodem coniugio manere, ac vitam agere coniugalem, eum qui certo ſciat ſententiam erroneam fuiſſe: hæc; & alia adducit Couartooias, de quibus etiam latè, *in d. quæſt.* 1. verſic. *ad ſecundam*, dixi, & de dubitante dixi ibi, nonnulla, & late ipſe Couartuuias dicit, *in* 4. *dict.* 2. *p. cap.* 7. §. 2. ibi videndus: alia videbis, ſub ſequenti quæſtione.

Quæstio

QVÆSTIO III.

An ſi lata diuortij ſententia conſtet Eccleſiam fuiſſe læſam, & deceptam, vt quia inuentum eſt coniugem, condemnatum fuiſſe innocentem, vt vtrumque pariter nocentem, ſit retractanda, & coniuges ad priſtinum ſtatum reſtituendi: Et an ſententia, quæ ex conſenſu coniugum Iudicauit fuiſſe matrimonium contractum: ab ea non fuit appellatum, tranſeat in rem Iudicatum: Et an ſententia diuortij lata per teſtes corruptos, probata poſtea corruptione, retractari poßit: Et an reus condemnatus, poßit agere ad ſententiæ reſciſionem, vel ſolum veniat retractanda Iudicis officio?

SVMMARIVM.

1 *Diuorij lata ſententia, ſi conſtet Eccleſiam fuiſſe læſam qualiter retractetur, vel non diſtinguitur tripliciter*, n.2.3.4.5.6 7.& 8.
9 *Sententia, quæ ex conſenſu coniugum Iudicauit matrimonium eſſe verum non retractatur, & ſi metus interueniſſet*, n. 10.
11 *Sententia diuortij lata per teſtes corruptos, probata corruptione, retractari valet: quid in aliis ſententiis.*
12 Cap. licet cauſam de probationibus, cap. ſicut 9. de teſtibus, & n.13.
14 *Condemnatus poteſt petere, vt retractetur ſententia diuortij, etiam tertio confirmata, conſtito de veritate: & an beneficio reſtitutionis*, n.15.16.17.
16 *Sententia extra matrimonium iniuſta tempore tranſacto, ad appellandum reſtitutione petito, queunt reſcindi: quid in matrimonialibus.*
18 *Index non debet reconſiliare coniuges, ſi periculum adſit fornicationis, quando ſententia diuortij fuit iniuſta.*
19 *Coniux factus ſacerdos, poſt latam diuortij ſententiam, nunquid reſtituatur Innocenti, & nunquid ab altero coniuge, debeat peti reſtitutio.*
20 *Profeſſio coniugis ex cauſa diuortij ſeparati, an valeat, vel non: & nunquid iniuſte profeſſum poſſit religio inuitum retinere*, n.21.

1 AD primam quæſtionis partem, latè agens
omnino videndus Thomas Sanchez *de matrim. lib.*10.*diſp.*9.*à n* 6.& quæ multum dependet
à dictis *ſuprà q.*1.*in princ.* exiſtimat triplicem eſſe
diſtinguendum caſum. Primus ſi neuter ſtatum
mutauerit coniux, nec caſtitatem vouerit. Secundus
quando alter mutauit ſtatum vouens caſtitatem,
aut factus Sacerdos, religioſuſve. Ter-
2 tius quando vterque ſtatum mutauit. † Et primo
caſo reſpondet ex doctrina adducta *d. q.*1. *à n.*1.
vſque ad verſic. *ad ſecundam*, vbi retulit diſtinctionem,
qualiter ſententia diuortij tranſeat in
rem Iudicatam. Et ſic Paludanus *in* 4.*diſt.*39 *q.*2.
*art.*2.*n.*18.& Sanchez *ſuprà* aſſerens nullum contradictorem
inuenisse affirmant, vt ex quo res,
eſt integra ex parte vtriuſque coniugis, quia neuter
ſtatum mutauit retractādam eſſe ſententiam,
coniuges reconciliando, quia ſententia diuortij
ſolùm tranſit in rem Iudicatam in fauorem Innocentis,
& odium rei, & in hoc euentu aut neuter
eſt Innocens, ſed ſimili erat labe infectus ante
ſententiam, aut vterque Innocens erat, ac proinde
ſententia illa non potuit tranſire in rem Iudicatam,
ſed eſſe reuocandam ait. † Et ſic infert 3
Sanchez *n.*8. cum Palud. *d.diſt.*35 *q.*2.*art.*2.*n.*18.
D.Anton. 3.*p tit.c.*11.§.6 *ad finem*, alterum coniugem,
in cuius fauorem lata eſt diuortij ſententia,
vbi veritatis Innocentitiæ alterius coniugis
conſcius fuerit teneri in foro conſcientiæ
ad ſuum conſortium coniugale illum reuocare,
cum nequeat iuuari ſententia lata, quam ſibi conſtat
inniti falſæ præſumptioni.

In ſecundo autem caſu Diui Thomas *in* 4. 4
*diſt.*35. *quæſt. vnica art.*5.*ad tertiam.* Aſtenſis *lib* 8.
ſumme 2.*p tit.*34.*art.*2.*quæſt* 3 Abulenſ. *in cap.* 19.
Matthæi quæſt 76. *art.*5. Sotus *in* 4. *diſt.*36. *quæſt.
vnica art.*3. Stephanus de Gareta *in repetit. ad
Textum in cap. ad limina* 30.*q.*1.§ 1.*n.*225. Graſſio
2.*p.deciſ.lib.*1.*c.*12.*n.*62. Sanchez cum aliis ab eo
relatis *diſp* 9. *de matrim. lib.*10. *num.*9 docent, vt
quando iam Innocens mutarat ſtatum factus
profeſſus in religione approbata, cognita falſitate
ſit reſtituendus, ſimiliter alteri coniugi, cui
debitum reddere tenetur, ſed non poſſe ab eo
exigere, quia votum illud caſtitatis in profeſſione
emiſſum obligauit illum in quantum ille ſe
obligare potuit, abſque alterius coniugis præiudicio,
vti in ſimile habetur *in c. places de conuerſ.
coniugat. de coniuge, qui exiſtimans alterum defunctum
eſt profeſſus.* † Et idem dicendum eſſe pro- 5
bant relati, ſi vir erat iam ſacro ordine initiatus,
quia eadem eſt ratio, vt tradunt Bonauentura
in 4.*diſt.*35 *in expoſit lit n.*5. Ioannes de Triburg
ſumma confeſſorum lib 4. *tit* 19.*q* 4. Roſella
verbo *diuortium*, *n* 6. Silueſter *eodem verbo q.*21.
*n.*24. Armila *n.*16. Tabiena verbo *matrimonium* 4.
*q.*5.*n.*6. & idem dici debere ex eadem ratione,
quamuis ſimplici caſtitate voto aſtrictus ſit, vt
notant Sotus *vbi ſuprà* Triburg. *lib.*4 *tit.*22 *q.*14.
& Sanchez vbi *num.*10. agit de quæſtione, an ad
hanc reſtitutionem petendam deſideretur, vt alter
coniux repetat, de quo dico *infrà* in verſic. *ad
quartam.*

In tertiò verò caſu quando ſtatum vterque mu- 6
tarat docent nonnulli licere ei qui mutauit, v.g.
profeſſionem faciens, ideo quod exiſtimaret diuortium
iuſtè celebratum, alias minimè mutaturus
repetere alium, quia iam profeſſus erat, aut
ordine ſacro initiatus, & ita ſi vterque ea falſa
cauſa inductus, profeſſus licere vtrique alterum
repetere: ſic Roſella verbo *diuortium*, *n.*7. id probans
eo quod illa profeſſio, non errore facta ſit
nulla, & in ſimili idem dicit Aſtenſis *lib* 8 *ſumm.*
2.*p.tit.*34.*art.*2. *art.*5. vbi relata contraria ſubdit
Hugonem ſentire, quando vterque coniux profeſſus
eſt exiſtimans, alterum obijſſe licere vtrique
alterius repetitionem quia neuter eo animo
religionem ingreſſus eſt vt Monachus fieret altero
ſuperſtite. † Verùm Sanch *d lib.*10 *de matrim.* 7
*diſp.*9.*n* 12. Ioannes de Triburg. *in ſumma confeſſ.
lib.*4.*tit.*19.*quæſt.*6 Silueſter verbo *diuortium q.*22
*n.*25. vbi Armila *n.*16. docent neutrum poſſe alterum
repetere, quia falſum eſt profeſſionem, cui
falſa cauſa anſam præbuit eſſe irritam, de quo latè
ipſe Sanchez. Et ex eo quia vterque ſciens alterius
ingreſſum, videtur facto ipſo licentiam
concedere; ſecus quando ignorantia alterius
ingreſſus adeſſet, vt in ſimili ſcribit idem
Thomas

Digitized by Google

Thomas Sanchez *lib. 7. de Matrimonio, diſp. 35. num. fin.* quando vterque coniux profitetur licentia non petita ipſum leges ad plura alia conducibilia sd noſtrum Textum; & ſic circa votum:& Iuramentum ex falſa cauſa, an obliget ex *num.* 13. eum aliis ſequentibus.

8 Ad ſecundam quæſtionis partem, reſpondet Couarruuias *in 4 de ſponſalibus p 2. cap* 8 § 12 *ſub num.* 19. verſic. *tertio*, ſententiam erroneam, quæ matrimonium ex conſenſu contractum fuiſſe iudicauit, non propoſita prouocatione ab ipſo victo omnino tranſire in rem Iudicatam; cum ex eo nouus ad coniugium præſtetur conſenſus ſaltim præſumptus à lege Iuris, & de iure præſumptione, qui quidem conſenſus antea præſtitus non fuerat, & litigantes nullo iuris impediente matrimonio coniugi poterant ex Gloſſa ab omnibus comprobata, *in cap. lator, hoc tit.* vbi optime Felinus *num.* 2. & Abbas *conſ.* 60 *volum.* 2. quod ego intelligo ex dictis, *ſupra quæſt.* 1. ſub verſic. *ad ſecundam*, quando ſcilicet conſenſu vtriuſque, poteſt ceſſare culpa, & matrimonium conſtare.

9 Vt ſi litigetur an aliquod fuerit matrimonium legitimum allegante altero metum, vt ibi adduxi, vel allegante conditionem ſeruitutis alterius coniugis à ſe ignoratam, ſuccubuit hic, & ſententia pronunciatum eſt valuiſſe coniugium: nam tunc ſi condemnatus non appellauit legitimo tempore, tranſit in rem Iudicatam, ita vt amplius ob eam rationem retractari nequeat, quia ex obſeruatione illius ſententiæ, nulla conſurgit culpa, cum poſſint partes denuo conſentire, & compellentur non deſiſtere ex dicto Couarruuias cui accedunt Anton. *in dicto cap. lator, num.* 8 Baldus *num.* 5. Ioannes Andreas, fin. Alex. de Neuo *num* 8. Henric. *num.* 3. & 4. præter Abbatem, & Felinum, iam dictos, *ibi*, idem Anton. *in cap. iurauit, num. 6. de probat.* & *ibi*; Abbas *num* 5. Decius *in noua addition num* 18 *concluſ.* 2. Sanchez *de matr. lib. 7. diſp.* 10. *ſub num.* 13.

10 Ad tertiam quæſtionis partem, an lata ſententia diuortij per teſtes corruptos probata poſtea corruptione, poſſit reuocari, & vt ad hanc difficultatem reſpondeas præmittes plura, quæ adduxi de reuocãda ſententia lata ad dictum corruptorum, ſeu falſorum teſtium, *in cap ſicut 9. de teſtibus.* Quibus ſuppoſitis nunc ad punctum noſtri dubij, quod ſpectat ad materiam Textus noſtri, reſpondent Abbas; *ibi*, *in dicto cap. ſicut, num 6.* Felinus *num.* 5. Imola *num* 7 Balbus 7. Bellamera, & Anania, *ibi*, vbi Mynſing *num.* 13. & alij. & Gloſſa verbo; *opponi in cap. licet de probationibus, & ibi*, Abbas *num.* 24. Decius *num.* 30 Bartolus *num.* 9 Alexander *num.* 19 & Iaſon *num* 27. *in l. Diuus ff. hoc tit.* & alij relati à Velaſco *conſ.* 51. *num.* 14. exiſtimantes ſententiam diuortij in cauſa matrimonij latam per teſtes corruptos, probata poſtea corruptione, reuocari, ita per Textum *in dicto cap. ſicut de teſtibus*, quod intelligunt, *dict. num.* 6. Decius *in dict. cap licet. num.* 20. procedere ex eo, quia in ſpecie illius non ſolùm fuit propoſita corruptio, & probata, ſed etiam falſitas, ab eiſdem teſtibus relata, per quæ dico diuortium

11 pronunciatum fuiſſe. † Tamen alij ex relatis, vt Felinus, Bartolus, Alex. & Iaſon; exiſtimant faciendam eſſe differentiam inter corruptionem ſimpliciter; & ita in genere; & ſic ab aliquo quocumque modo factam, & illam, per dationem pecuniæ fieri ſolet; ita vt priori caſu probatio illius non ſufficiat ad reuocandam ſententiam diuortij, pro vt ſic intelligunt Textum *in dict. cap. licet cauſam de probationibus* ſecus autem in poſteriori caſu, in quo ſolum ſufficit corruptionis probatio, ſicut etiam requiritur. † Sed 12 Barboſa *in dicto cap. ſicut ſub num.* 1. verſic. *ego*, ait Textum illum ſpecialiter procedere in cauſa matrimoniali, in qua licet de falſitate non conſtet, probata tantummodo corruptione, in ſe tim dum ſecundum matrimonium non contrahitur, reſultat præſumptio falſitatis propter quam ſuppoſito fauore matrimonij, ſententiam diuortij reuocandam eſſe tradit ad effectum, vt ſeparati coniuges, Iterum coniungantur, quorum coniunctione minus præiudicium reperiri ait reducendo illos ad ſtatutum antiquum, in quo ante ſententiam permanebant. Et ita hunc intellectum confirmat ex finalibus verbis, ibi, *in hoc caſu, &c.* quaſi ſentiat Textus extra hunc caſum, id eſt matrimonij teſtimonium eſſe ſuſtinendum, & ſententiam non eſſe tractandam ex defectu probationis, circa ipſam falſitatem; licet conſtaret de corruptione, ex quo ait ceſſare difficultatem, *d. c. licet cauſam de probat.* de cuius intellectu, quatenus agit de corruptis teſtibus dixi; *in d. c. ſicut de teſt. q.* 1. & 5.

Ad quartam quæſtionis partem, an reus condemnatus, poſſit agere ad reſciſionem ſententiæ ſuper diuortio, vel veniat retractanda Iudicis officio. 13 Hæc difficultas poteſt abunde intelligi ex adductis, *ſupra in dicta quæſt.* 1. ſub verſic. *ad ſecundam*, vnde breuiter dico vt quamuis audiri nequeat, ſi ex antiquis actis, & allegatis nitatur, ſententiam illam impugnare; eo quod præſumatur tranſire in rem Iudicatam aduersùs ipſum; poſſe tamen illum audiri aduersùs illam ſententiam ex nouis teſtibus, aut ex antiquorum falſitate, volentem probare antiquæ ſententiæ iniuſtitiam, petito beneficio reſtitutionis ex clauſula generali, *Si qua mihi cauſa iuſta ſubeſt*, cuius meminit conſultus, *in l.* 1. §. *fin. ff. ex quibus cauſis maiores*, quod beneficium conceditur quibuſcumque maioribus, vt retractetur ſententia, quæ in rem iudicatam tranſierit, vt cum pleriſque tradit Gregorius Lopez *in l.* 19. verbo *contra el Rey*, *tit.* 22. *p.* 1. Padilla *in l. ſub prætextu, num. 17. Cod. de Iuſ. & facti ignorantia*, Gutierrez *de Iurament. 3. p. cap. 7. num.* 8. Ioannes Garcia *de nobilitate Gloſſa 6. §. 2. num* 8 Ceuallos *in pract. quæſt.* 542. *à num.* 3. Sanchez *dicto lib.* 10. *de matrimonio, diſput.* 9. *ſub num.* 7. vbi dicit cum eodem Garcia *num.* 5. & Ceuallos *numero 3. &* 4. Id locum habere, ſiue adſit vna ſententia, quæ in rem Iudicatam tranſierit, ſiue tres ſententiæ; declarans etiam prædictam reſtitutionem, tam reo, quàm actori, vt contra Paulum docent Gregorius, Lopez, Padilla, Gutierrez, Ioannes, Garcia, *num.* 11. & 12. & Ceuallos *num 7. vbi ſuprà.* † Imo addunt 14 idem Ceuallos *num.* 6. & Garcia *num* 10. cum pluribus aliis late probantes, idem eſſe probata denuo veritate, ſiue ex inſtrumento, ſiue ex teſtibus, vel probata antiqua falſitate inſtrumentorum, vel teſtium, & ſi fere omnes Doctores eam reſtitutionem concedant, quando noua allegant inſtrumenta prius ignorata.

Sed cum ad Textum noſtrum, & ad Textum 15 *in cap. lator, & cap tenor cum aliis. hoc tit.* iam, *ſupra*, dictum ſit, ex communi Doctorum ſenſu, *q.* 1. in verſic. *ad primam*, & verſic. *ad ſecundam*, cum aliis in

in illis iuribus ratione matrimonij, conſtitui
ſpecialitatem: sune obſtant proxime dicta, qui-
bus probaui etiam aduersùs alias ſententias in-
iuſtas competere reſtitutionem;ergo non eſt cor
dicatur adeſſe aliam ſpecialitatis rationem in
matrimonialibus cauſis, ac adeſt in aliis quibuſ-
16 liber. † Sed reſpondeo id eſſe ſpeciale;quoniam
etiam conſtante veritate, ad omnes ſententias,
quæ tranſeunt in rem Iudicatam, retractandas
non audietur reclamans aduersùs eas, niſi petito
beneficio reſtitutionis, ex clauſula generali iam
adducta, ſed ſi veritas aliunde conſtaret contra
diuortij ſententiam, poſſet coniux damnatus abſ-
que eo beneficio reſtitutionis reclamare, imo &
Iudex ex officio aduersùs eam venire, eo quod
in eo euentu non tranſierit in rem Iudicatam;ve-
rùm dum id non conſtiterit, cum præſumatur
pro iuſtitia ſententiæ, & tranſitus in rem Iu-
dicatam, aduersùs reum, audiri minime pote-
terit, contrarium volens probare ex nouis actis,
niſi beneficio reſtitutionis, ex clauſula generali
petito.
17 Vnde Ipſe Sanchez non amplectitur, *d. diſp. 9. lib. 10. de matrim. n. 7. in princ.* Abbatis intellectum
in d. c. later, num. 12. & Alex de Neuo *num.* 12. Feli-
nus *ibi, num.* 8. dicentium debere tunc iudicem re-
cõciliare coniuges, ſi periculum adſit fornicatio-
nis, vt illud vitetur: tum quia etiam quando iam
coniux Innocens eſt profeſſus, reſtituendus eſt
priori coniugi, & ipſo petente, vt *infra dice num. ſequent* & ita dari actionem coniugi reputato reo
tum etiam quia Doctores allegati, *ſupra,* in verſic.
ad primam, in verſic. *in ſecundo autem caſu,* non di-
cunt hanc reſtitutionem faciendam, ob pericu-
lum incontinentiæ, & ſolùm eo exiſtente, ſed ge-
neraliter docent retractandam eſſe ſententiam il-
lam tanquam cognitam iniuſtam, & ex errore
procedentem, tanquam non tranſierit in rem Iu-
dicatam in eo euentu.
18 Et ab hoc infertur reſponſio ad aliud dubium
vt cognita deceptione, poſt quam innocens mu-
tauit ſtatum, factus ſacerdos, vel voto ligatus, vel
religioſus, ſit reſtituendus, de quo dixi in hac
quæſtione, verſic *ad primam,* in verſic. *in ſecundo caſu,* an ad hanc reſtitutionem faciendam deſide-
retur, vt alter coniux repetat, & Roſela, verbo *di-
uortium, num.* 6. ſentit iuncto, *num.* 7. eam repetitio-
nem minime deſiderari, & Sotus videtur tenere,
in 4 diſt 36. q vnica, à n. 1. vbi ait hanc reſtitutio-
19 nem faciendam, maxime altero petente. † Et
hæc ſententia placet Thomæ Sanchez *de matrim. d. diſp. 9. n. 10. lib.* 10. quia ea profeſſio tanquam ſine
licentia, & abſque vera cauſa facta, fuit omnino
irrita; ac proinde, non potuit valere, abſque ratifi-
catione, ac tanquam non profeſſus, poterit coniux
propria authoritate, ceſſante ſcandalo exire, &
repetere manentem in ſæculo, vt de profeſſo abſ-
que licentia, dicit Ipſe Sanchez *lib. 7. de matrim.*
20 *diſp. 14. n. 15.* † Vbi agit, *n. 16.* an ſi hic profeſſus,
mala fide deciperet religionem, poſſet religio eum
inuitum retinere, altero coniuge non repetente, in
fraudis pœnam, & concludit, *ibi, & in dict. diſp 9. n. 10. in fin* vt ipſe non teneatur, donec damnetur;
ſed Ioann. de Triburgo *in ſumm. confeſſ. lib. 4. tit.* 19.
q. 5. Aſtenſis *lib. 8. ſumm.* 2. *p. tit.* 34. *art.* 2. *q.* 4. D. An-
ton. 3. *p. tit. 4. cap.* 21. § 6. Graſſis 2. *p. deciſ. lib.* 1. *c.* 12.
n. 62. contrarium tenent ex eo, quod ea profeſſio
tenuerit in vouentis præiudicium.

AD TEXTVM
IN CAPITE XII.
Cum Olim, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Diſtributiones Eccleſiaſticæ debentur duplicatæ ei, qui dignitatem, & canonicatum habet in Eccleſia.*

3 *Collatio beneficij facta à Pontifice, non valet, contra ſententiam ab ipſo prolatam ſi in collatione de ea mentio facta non fuit.*

5 *Citatio in notoriis, & cum non competit abſenti, defenſio neceſſaria non eſt, n. 7. 8. 9.*

7 *Textus noſter intelligitur.*

SOLENT moderni omittere tractatio- 1
nem, ſeu repetitionem huius Textus,
quaſi non multùm ſpectantem ad titulum de
ſententia, & re Iudicata, ſed de nonnullis tra-
ctant, *hic* Barboſa. † Nam in verſic. *niſi prius* 2
duplici ſibi voce, docet cum multis diſtributiones
duplicatas deberi ei, qui in eadem Eccleſia dig-
nitatem, & canonicatum habet ex vi conſuetu-
dinis, ſeu diſpenſationis, de qua quæſtione dico,
infra ad tit. de clericis non reſidentibus, *in cap de cætero.*

Et ibi, in verſic. *in irritum reuocauimus*, infert 3
non valere collationem beneficij à Pontifice fa-
ctam contra ſententiam ab ipſo prolatam, cuius
in collatione mentio facta non fuit; de cuius ra-
tione ipſe docet, & nos dicimus, *in c. ſuper litt. & alibi,* de reſcriptis: aliqua ad propoſitum, *infra in c. inter monaſter.* 20 *hoc tit.*

Et in verſic. ibi, *cum aliquid fuerit ſubreptum, poſ-* 4
ſit in melius commutari, de ſubreptione latè, *in d. c. ſuper litt de reſcriptis.*

Et in verſic. *& licet abſenti:* per hunc dicit quod 5
citatio in notoriis non requiritur, *ibi, n.* 3. & red-
dit rationem ad Textum, *ibi n.* 5. per verba Textus
hic *cum de ſubreptione liquido conſtet*, quibus con-
ſiderat Pontifex ſubreptionis notorietatem, velut
cauſam procedendi contra abſentem, qui ſe in
defenſum conqueri non poteſt, quando notorium
eſt ei nullam competere defenſionem; quo caſu
poſſe Principem contra abſentem procedere ſine
vlla citatione: dixerunt *hic* Abbas *n.* 10. & Felinus
n. 11. Menoch *de arbitrar. lib. 1. q. 17. n. n.* 15. Vantius
de nullit. tit de defectu citationis, & aliis, de quibus
Zenedus *ad decretales collect.* 94. *n.* 4. & plures ad-
ducti à Farinacio *in praxi crim. quæſt.* 21. *à num.* 70.
† Quare poteris adiungere quæſtionem, de qua 6
Balboa *in c. 1. de cauſa poſſeſſionis, & propriet.* vbi
cum per illum Textum *à n.* 59. longe agat de illa
quæſtione, an contra partem indefenſam, & in
auditam, ſententia ferri poſſit id negans ex regula
generali, vbi *à n.* 60. agit de poteſtate Principis in
auferenda citatione: tamen *à n* 85. reſpondet Tex-
tui *in c. cum ſit Romana, §. fin. de appellationibus*, de
cuius intellectu dixi, *in cap. 1. de iudic. q. 23. à n. 4. & 5.* † Et *à n* 90. reſpondet ad Textum noſtrum, 7
de quo aliquid ego dixi, *in c. 2. de Teſtib. q. 1. n* 48.
vbi refero, vt licet ſententia contra abſentem
lata valeat, de quo iam dixi, *ſupra ad Rubricam,*

non lude colligi in Textu noſtro citationem non
fuiſſe præmiſſam; imo eam præſumi ex Textu *in
l. de vnoquoque*, *ff. de Iudiciis*, & hoc pacto io-
terpretatus fui ibi Text. noſtrum; & ſic hoc re-
tento non erit, cur ſit admittendus alius intel-
lectus, quem tradit ipſe Barboſa *n.*4.quem, &
ipſe non admittit; nempe vt Papa poſſit ſine
cauſa auferre ab aliquo beneficium, de quo vi-
debis *in cap. penult. de Clericis non reſidentibus*,&
expendi *ſuprà in cap.*1. *de cauſa poſſeſſ. q.*1. *n.*12.
& 13.

8 Plura etiam de citatione videbis *ſuprà in c.*1.
*de Iudiciis in cap.pen.de foro compet.in cap.*1.*de cau-
ſa poſſeſſionis. & in cap* 2 *de teſtib.* Et quod ſenten-
tia feratur eum monitiooe triplici, aut vna pro
tribus, dixi *ſuprà in Rubrica q.*1. verſic. *ad quar-
tam*, & an in ſententia contra abſentem præſu-
mantur omnia ſolemniter facta, ſi acta proceſ-
ſus non inueniantur *ibi* in verſic. *ad vltimam.*
9 † Hinc applicabis quæſtionem,an citatio ſit ne-
ceſſaria in notoriis,de qua *in cap. de cauſa poſſeſſ.*
& an ſit nulla parte præſente, & non citata *ibi
quaſt.*3.Item & applicabis quæſtionem an abſens,
& irrequiſitus poſſit excommunicari *ibi in dicto
cap.*1. *de Iudiciis quaſt.*16. Et pro verò intellectu
Textus noſtri,& *dicti cap.cum ſit Romana,de appel-
lationibus, & cap.dudum* 21.*de electione* cum aliis
Iuribus, quibus probatur io notòriis non eſſe
neceſſariam citationem, videbis *in dicto cap.*1 *de
cauſa poſſeſſionis quaſt.*1. *à n.*10.cum aliis. Et item
applicabis quæſtionem, de qua *ibi in d.cap.*1.*q.*8.
an aſſerenti Principi ſe ex Iuſta cauſa motum
procedere ſine citatione, ſit adhibenda fides: &
quid in dubio *ibi.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XIII.
Cum inter,hoc Titulo,
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

4 *Sententia temporis antiqui, dicitur rite, qua lata.*

5 *Sententia,quæ tranſit in rem Iudicatam,facit Ius, & habetur pro veritate.*

1 PRo exacta, & vera intelligentia huius
Textus reperies, quæ *ſuprà* adduxi *in c.*1.
hoc tit.& *ibi*, quæſtione vltima de ſenten-
tia cenſuræ, vel abſolutionis latæ contra Ius le-
gis, vel litigatoris: alia notat videnda *hic* Bar-
2 boſa. † Et quia in verſic.ibi(*cum nulla fuerit ap-
pellatione ſuſpenſa*:) applicabis nonnulla *dict. in c.
conſanguinei*, & de tempore ad appellandum,quo
deſinat ſententia tranſire in rem iudicatam, &
effugiat exequutionem *infrà in cap. quoad conſul-
tationem hoc tit. & in tit de appellationibus.* Et qua-
tenus ex noſtro Textu deducont Doctores quod
ſententia lata contra Epiſcopum, vel Abbatem,
præiudicet ſucceſſori; ideo recurres ad dicta *in-
frà in cap. per hoc tit.* vbi de ſententia inter alios
lata, quibus præiudicet; itemque adjunges di-
cta *in cap. quia v. de Iudiciis*, vbi plures quæſtio-
nes ſcripſi, quibus probatus ſucceſſorem teneri
ex facto prædeceſſoris.

Et quatenus hic in verſic. *quæ præſumitur ritè*, 3
dicit Barboſa, *num.fin.* quod ſententia propter
antiquitatem temporis, dicitur ritè, rectéque
lata, & talis præſumitur per relata à Tiraquello
de præſcript §.1. *gloſſa* 4. verſic. *trigeſimo ſecundo*;
ideo applicabis quæ dixi *ſuprà in cap.*13 *de pro-
bationibus*, vbi plura de probatione per libros,
& inſtrumenta antiqua: aliqua *in cap. indicante
de præſcript.*& applicabis dicta *in cap. illud de præ-
ſumptionibus.*

Et ibi *cum nulla fuerit appellatione ſuſpenſa*, 4
communiter notant Doctores relati à Barboſa
ſa *hic n.*4.quod ſententia, quæ tranſit in rem iu-
dicatam facit Ius, & habetur pro veritate; ſed
qualiter contingat videbis in contrarium addu-
cta *ſuprà in cap. conſanguinei* 11. *hoc tit* Et quia
vltra proximè notata ſcribit nonnolla Matthæus
Colletus *de proceſſibus executiuis ad Textum hunc
p.*4. *pag.*159. vbi *a num.*33. dicens quod ſenten-
tia debet eſſe conformis libello ponens fallen-
tias decem: & alia notabilia quæ non difficul-
ter explanantur ex dictis *in cap* 1. *cap.*11. *hoc tit.*
& *in cap.*1.*&* 2.*de libelli oblatione*,& *ſuprà ad Ru-
bricam*, ideo non repeto.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIV.
Cauſam, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellari poteſt à Iudice dato de partium con-
ſenſu,num.*2.3. *& à ſententia arbitri, & ad
quem,n.*5.

4 Cap. à Iudicibus 2. q. 1.

6 *Appellari queis à Iudice, cuius Iuriſdictio de
partium conſenſu. fuit prorogata.*

7 L. Epiſcopale,Cod. de Epiſcopali audientia,
num.8.

8 *Appellari queit à ſententia Epiſcopi.*

9 *Sententia valet lata contra formam illam, ſi
Pontifex commiſerit cauſam, vt ſi actor ta-
lem rem probauerit, in eius fauorem pronun-
cietur,n.*10.*&* 11.

10 *Iudicis animus, non adſtringitur ad vnam ſpe-
ciem probationis.*

11 *Textus noſter intelligitur.*

12 *Iudex, cui committitur, vt ferat pro vno alium
condemnando, poteris, ſit cauſa commiſ-
ſa non eſt probata aliam abſoluere, & ſi
nihil de abſolatione caueatur in commiſſione.*

POſt antiquos Balboa ſcribit, dicens mul- 1
tum interpretes laborare, in aſſignanda
vera huius Textus ratione; & vt explicet
ex littera deducit duas concluſiones; prima vt
poſſit appellari à Iudice dato de partium conſen-
ſu. Secunda quod ſi Pontifex commiſerit cau-
ſam, vt ſi actor talem rem probauerit, in eius
fauorem pronuncietur, valet ſententia contra
huiuſmodi formam lata. † Primam probat ex 2
Textu *in l. ex conſenſu*, *ff. de appellationibus*,
cum adductis à Marania *de ordine Iudiciorum* 6 *p.
cap. de appellation. n.*145. & rationem reddit,quia
partes

Google

partes approbando perſonam Iudicis,non viden-
tur approbare ſenteotiam ab eo proferendam,vt
coutiogit in teſte, cuius perſona à producente
approbats, sdbuc contra eius dictum poteſt ali-
quid ab opprobante allegari,ad eius reprobatio-
nem ea *c.præſent.de teſt.c.ſi teſtes.§.ſi quis teſtibus 4.
q.3.l.ſi quis,Cod de teſtib.*Barboſa *hic ſub n.2.* cum
pluribus ab eo relatis, dicentes prædictam do-
ctrinam fallere. in arbitro electo ex communi
partium cooſeoſu,à quo nequit appellari ex Tex-
tu *in c.à Iudic.2.q.6.& l.1.C.de arbitr.* qui Textus
loquuntur in arbitris compromiſſariis.

3 Sed adhuc, & in illis appellationem admitti
probant relati ex adductis à Ripa *in l.nemo poteſt,
n.91.ff.de leg.1.*vbi Gutierrez *n.485.*arg Textus *in
cap.2.de arbitr.* imo & Iure Ciuili procedere poſt
deciſionem Textus *in l.penult. C de arbitr.* vt ad-
uertunt Bart.*in d.l.1.C.eodem,n.3.*& hoc quemad-
modum à pleriſque actibus extra Iudicialibus
appellari licet ex *c. conſultationi de appellat. lib.6.*
niſi oppoſitum cautum eſſet Principis reſcripto,
4 Iuxta *d.l.2.*†Et hoc ſic relato expendens Barboſa
Textum *in d.c.a Iudicib.2.q.1.* docet non ibi agi
de Iudicibus conſenſu partium delegatis, ſed de
arbitris,qui ab eiſdem eliguntur, & paſſim Iudi-
ces appellantur,*l.ſi minor.21 ff.de minor.l qui nec ff.
de iud* prout intelligit Gloſſa,vbi Doctores *in c.ab
arbitr.de offic deleg. lib.6.*

5 Dubitabis verò ad quem tunc appellandum
ſit,declarat optime Couarruuias *lib.2.variar.c.22.
à n.2.*de quo,*infra ſub tit.de appellat & in d.c.2.de
arbitr.*imo quamuis per leges partitæ, non poſſit
appellari à ſententia arbitri, vt habetur, *in l fin.
tit.4.p.3. & in l.17. tit 23.p.3* hodie autem rectè
appellari aduertit Gregor.*in l.fin.Gloſſa 1.*arg.Tex-
tur *in l.4.tit.21.lib.4 recop.*

6 Et ex dictis etiam infertur,quod à Iudice,cu-
ius Iuriſdictio partium conſenſu, fuit prorogata
queit appellari:ſic colligitur ex Bart.*in d l ex con-
ſenſu de appellat & in d.l.1.C.de arbitr.* docent, *hic*
Panormit.*n.2.* & Balboa *n.6* id colligens per ar-
7 gumentum ab ſpeciali.†Ex Textu *in l.Epiſcopale,
Cod.de piſcop audientia,*vbi cauetur ſpeciale eſſe in
Epiſcopo, propter dignitatem Epiſcopalem vt
ab eius ſenteotia lata in prorogatione iuriſdi-
ctionis,non poſſit appellari, vti Iudicatum fuiſſe
teſtatur Grammat.*deciſ.9.ex d l. Epiſcopale*; ita vt
talis ſententia ex prorogatione lata, ſemper ſit
8 exequenda remota appellatione †Sed hunc intel-
lectum indiſtinctè non admittit Balboa *hic n 7.*
cum à ſententia Epiſcopi regulariter appelletur,
ex *c paſtoralis de officio ordin.& ex c.Romana de ap-
pell.lib.6 in 2.reſponſo,*& ſic imperatorem priuile-
gium ſpeciale conceſſiſſe Epiſcopo in Iuriſdictio-
ne prorogata, & hoc reſpectu laicorum, quibus
potuit Imperator per ſuum priuilegium præiudi-
care;non autem reſpectu Clericorum,quia ſi Cle-
rici de Iure Canonico. poſſunt à ſententia Epiſ-
copi appellare; quando ipſe inter ſubditos pro-
nunciat, multò melius appellare poſſe ait à ſen-
tentia lata in prorogatione: De natura proroga-
tæ Iuriſdictionis dixi latè,*ſup. in cap.ſignif. de foro
compet.*& conducunt dicta,*de prorogatione iuram.in
c.pen.de iureiur.*

9 Secundam tamen concluſionem relatam, *ſub
n.1.*probat Balboa *hic n 12.*cum Panormit.*n 9.* ex
ſententia Gloſſæ primæ hic,quod actor in ſpecie
Textus noſtri, quamuis prima facie probaſſe vi-
deretur;non tamen probauit; & ideo ſatis fuiſſe
ad confirmationem ſententiæ, quod nihil conti-
neret iniquum.Nec huic doctrinæ obſtat dicere,
quod h c Textus denotat ab actore fuiſſe proba-
tum. † Dum ait Iudicis animum, non eſſe ad 10
vnam probationis ſpeciem adſtrictum, *c. in præ-
ſentia de renunciatione,cap ſi teſtes 4. q.3. l. ob car-
men § fin.de teſtibus, cap. in noſtra 32. eodem*, nam
etſi ea allegatio præſupponat aliquam probatio-
nis ſpeciem,prima fronte validam in actis.potuiſ-
ſe nihil hominus,Iudicem potuiſſe illam non ple-
nam,aut concludentem Iudicare; præcipuè quia
in ſpecie Textus noſtri minor eſt dubitatio: nam
concurrentibus tribus illis circunſtantiis,de qui-
bus hic ſit mentio, præſumendum eſſe pro ſen-
tentia docent,primo quod ſententia nihil conti-
neat iniquum,Secundo quod communi conſenſu
partium cauſa fuit commiſſa. Tertio quod pars
requiſiuit Iudicem,vt ferret ſentẽtiam;& ſic cre-
dendum eſſe Iudicem in eo caſu contra actorem
pronunciaſſe ex iuſta cauſa,quamuis in attentio-
nibus apparuiſſet probaſſe; & ſic Balboa tenens
ex doctrina Panormit.*n.7.* reprehendit, *hic n 12.*
doctrinam Innocentij, & Butrij, aliter exponen-
tium Textum noſtrum.

Imo idem Balboa *ſub. n. 9* exiſtimat quod in 11
Textu noſtro,non fuit lata ſententia contra for-
mam mandati.& reſcripti,nam vt aduertit Inno-
centius Iudici mandatum fuerat in reſcripto, vt
ferret ſententiam pro Clerico actore,ſi probaſſet
ſe à maiori parte capituli electum fuiſſe, & im-
probans dictum Innocentij, nempe per teſtes vi-
les probaſſe, & corruptos. & dictum Butrij non
admittentis Innocentium.& dicentis ideo factum
quia Iudex præciſe non cogitur ad vnam ſpeciem
probationis, animum ſuum applicare; ob idque
non potuiſſe retractari ſententiam; quoniam
acta proceſſus non concludunt apertam iniuſti-
tiam; quod nimis eſſet periculi plenum; ideo
inſiſtunt dicendo ſatis fuiſſe, vt in Textu noſtro
nihil contineretur iniquum,ad hoc,vt confirma-
retur ſententia.Et ſic non obſtat dicere ex regula
Textus *in cap.cum dilecta de reſcript.l.diligenter,ff.
mandati*, hic tuliſſe Iudicem ſententiam contra
formam mandati; & ſic non potuiſſe valere, de
quo aliqua dixi *ſupra in cap.de cætero,hoc tit.ſub q.1*
& expendens illa Iura *cum cap prudentiam de offi-
cio de legati*, quia reuera. vt dictum eſt in ſpecie
noſtra, non fuit lata ſententia contra formam
mandati.

Vnde infero quod ſi commiſſum, & delega- 12
tum ſit Iudici, vt ſi quis coram eo probet in-
tentionem, ferat ſententiam pro eo, alium con-
demnando,& nihil dictum ſit de abſolutione; ſi
tamen intentio, vel cauſa commiſſa non eſt pro-
bata; poſſe etiam condemnare, & aduerſarium
abſoluere ſic Barboſa *hic* ex verſic. ibi, *commiſi-
mus terminandam:*tradunt Menoch.*de arbitr q 43.
n.7.*Antonius Gomez.*in l.76 Taurs,n.14.volum.1.*
Felinus *in cap.cum inferior.n 4.de maioritate.& obe-
dientia* Vincent.Herculanus *in l.1 ff.de ſententia.&
re Iudicata,n.9 col fin* argum. Textus *in l.2. ff. hoc
tit.cap.præterea de officio de legati:*Imo ex dictis exi-
ſtimo poſſe pro perfecta noſtri Textus tractatio-
ne, circa hanc ſecundam concluſionem adiungi
quæ adduxi,*in d.cap.in noſtra 32 de teſtib.* vbi late
agi, ad quam ſpeciem probationis debeat Iudex
attendere: Aliqua quæ ex notatis & dicendis, à
q. 1. explanantur ſcribit, Mathæus Collerus ad
Textum hunc, *p. 4. de proceſſibus executiuis*,
pagina 164.

QVÆSTIO I.

An ſententia lata de partium conſenſu, ſit appellabilis: An ſententia valeat, ſi Iudex mandetur à Pontifice, vt pronunctet in fauorem actoris probantis, & pronunciet pro reo: An Iudex magis ad vnam ſpeciem probationis attendere poſſit, quam ad aliam, vel neceſſario pronunciare in fauorem habentis firmiores, & validiores teſtes pro ſe: Et an Iudices ex partium conſenſu electi, poſſint à partibus ipſis recuſari: Et an producens teſtem, ſeu inſtrumentum pro ſe, poſſit eam contra ſe reprobare?

SVMMARIVM

3 *Recuſare nequeunt partes Iudicem ab ipſis approbatum, niſi ex noua cauſa.*

4 *Teſtem producens pro ſe, nunquid contra ſe in eodem, aut alio in caſu in probet negatiuè. num. 5.*

5 *Teſtem pro ſe producens, approbat & eius perſonam.*

6 *Inſtrumentum producens, videtur approbare notarium, qui illud confecit*

7 *Scriptura minus ſolemnis, probat contra producentem.*

8 *Inſtrumentum, ſeu ſcriptura, nunquid impugnari queat à producente ſub pretextu, quod non ſunt in forma probante, n. 9*

10 *Teſtis perſona approbata à producente, nunquid ſit iam pro tempore futuro ſed & pro præterito, n. 11.*

11 L. ſi quis teſtibus, Cod de teſtibus,

12 *Teſtis perſona, num à producente cenſeatur approbata, ex ſola productione verbali.*

1 CItra ea, quæ de appellatione poſſent hic referri reſeruata ad titulum de appellationibus, poſſunt nihilominus per litteram Textus noſtri, & eius intellectu prælibatæ difficultates agitari, Sed quia de primis duabus manet dictum à principio huius noſtri Textus in verſic *ad primam*, & in verſic *ad ſecundam*; ideo ad iam dicta recurres.

2 Ad tertiam an Iudex magis ad vnam ſpeciem probationis, quam ad aliam & recurres ad ea, quæ longè ſcripſi *ſup. in c. in noſtro de teſt.* per plures quæſtiones egi de æſtimandis partium litigantium probationibus.

3 Ad quartam, de qua Barb. *hic ſub d. n. 1.* & Balb. *ſub n. 5.* ad motiuandam rationem decidendi ad primam noſtri Text. concluſionem obiter tangũt dicentes, vt partes per cõſenſum ex noſtro Text. approbando Iudicis perſonam, de qua certi ſunt, non poſſunt illum niſi ex noua cauſa recuſare ex *c. ſuper q. §. verum* vbi Gloſſ. & Doct. *de offic deleg.* & ideo recurres ad ea, quæ adduxi *in c. 4. de foro comp q.* 18. vbi egi de quæſtione, an poſſint recuſari illico Iudices, qui per ſortitionem de conſenſu partium eliguntur; & *ibi q. 9. à n. 6. & à n.* 10. vbi de recuſatione arbitrorum, & quid de adiuncto, de electo ab ordinario, de arbitris nominatis, ſecundùm formam Text. *in c. cum ſpeciali de appell.*

4 Ad quintam, & vltimam partem quæſtionis, an producens inſtrumentũ pro ſe, vel teſtem, poſſit contra ſe reprobare. De his duobus, & præcipuè de teſte obiter etiam, vt reddant rationẽ ad Text. noſtrum, Balb & Barb. *hic ſub d. n 5 & 1.* affirmant vt quemadmodũ teſtis à me in vno Iudicio productus, ſi in alium contra me ipſum producatur, non potero aduersùs eius perſonam allegare, niſi oſtendam inimicitias inter nos de nouo ortas, vel aliam iuſtam cauſam ex Text. *in l ſi quis teſtibus C. de teſtib.* vbi Donell *n. 3.* expendens ait id ibi procedere, nam qui teſtibus antea vſus eſt, vtendo, illos tales approbauit, quales tunc erant quos ſemel probatos, poſtea improbari non poſſe reſoluit, & facit regula *in c. quod ſemel de reg Iur lib. 6. l. Ponpon ff de negot. geſt. l vxor. §. fin. ff. ad leg. Iul de adult.* imò *in n. 7.* idem Donell ait illos approbare videor, quales eo tempore erãt non quales eo poſtea ſunt, quia ex cauſa noua, ſicut teſtis ſuſpectus recuſatur: ſic & in noſtro Text. potuit Iudex ex noua recuſari cauſa, nam quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio ex *l de ætate §. ex cauſa, & § qui iuſto ff de interrogation in Iure faciendis.*

Vnde in propoſito huius dubij dicendum eſt 5 quod producens teſtem pro ſe, non poteſt illum reprobare, cum per eius productionem, cenſeatur perſonam illius approbare, vt docent Stephanus Grat. *diſ ep forenſ. c. 51 ad 13.* Paz *in praxi tom. 1. p. 1 temp. 9 n. 26.* Amator Rodrig. *de ordin. proceſſ. c. 9. n. 6* verſic. 1. Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumptione 45. n 3. & conſ. 60. n* 17. Ludou. Miranda *de ordine Iudic. q 24 art. 7.* Azeued *in l. 4 n 46. tit 8. lib. 4. recop.* Gutt. *in l. nemo poteſt ff deleg. 1. n.* 127. vidẽdu, Doctores & Barb. *n. 8.* per Text *ibi in c. præſentiũ de teſt.* & facit ordinatio Luſit. *lib. 3. tit. 55. §. vlt.* non nulla faciunt quæ dixi *in c teſtimon. 54. eod. tit.* vbi latè ago de oppoſitionibus contra teſtes. Et applicabis quæ *ſupra* dixi *in c quemadmod. de Iureiur. §. 1. q. 5.* In verſic. *ad quartam* Item & applicabis aliam quæſtionem, an poſſim reprobare teſtem, quem in Iudicio pro me produxi, ſed examinatus non fuit, de qua Gutt *in d. l. nemo poteſt à n.* 130. quam vtilem vocat in praxi ſed de ea dixi *ſuprà ſub tit de teſtib.* item & applicabis aliam, de qua *in d. c. teſtimonium*, an ſi tempore teſtimonij teſtis eſt requiſitus idoneus tamen actualiter criminoſus, & in peccato perſeuerans, ſit admittendus in teſtem *ibi q. 2.* verſic. *ad tertiam.*

Vnde infero ad alium caſum, de producente 6 inſtrumentum, vt videatur approbare notarium, qui illud ſcripſit, vt notant Maſcardus *de probationibus concluſ* 1235. *n.* 16. Azeuedus *in c. l 1. n. 51. lib. 4. recopilat. tit* 8. † Et ſic euenit, vt ſcriptura minus ſolemnis probet, contra producentem, vt tenuit Baldus *in l. alias n. 3 Cod. de his, quibus vt indignis*, Alexand. *conſ* 184. *num. 2. lib* 7. Beroius *conſ. 90. num. 10. volum. 3.* cum aliis per Crauetam *de antiquitate temp p. 1. § viſo de verbis, num 36. & conſil. 275. num. 2.* verſic. *rurſus*, Oſaſcus *decif pedem. 39. num. 23. &* 24. Bartol. *in Authentica ſi quis in aliquo, num.* 14 & ibi Alexand. *n. 4. Cod. de edendo.* Addentes ad Alexand. *conſ* 108. *lib. 5. ſub littera D*, vbi quod hæc opinio, ſit verior, & magis communis, Iaſon *conſil.* 181. *num. 12. ad finem & ſequent. lib.* 2. Pariſius *conſ* 125. *num.* 10. vbi de communi *lib.* 1. Surd. *dec.* 268 *n.* 1. Coccin. *dec. 450 n 2.* Greg. 13 *dec 452. in fine quæ inrecentior eſt decif 274 p 2* & fuit reſolutum in Monopolitana hebdomadæ 5. Dec. 1614. coram Cardin. Verospio, & in alia Menopolis beneficij Capell. 6. Iun. & 14. Nou. 1612. coram. R. P. D. Merlin. vt

vt refert Barboſa *in dicto cap. præſentium, dicto n.8. in fine de teſtibus.*

8 Dubiom verò eſt, an prnducens ſcripturam, vel inſtrumentum, poſſit impugnare illam ſub prætextu, quod non ſit in forma probanti, & quod eam ſic producens, eam nequeat impugnare tefert Terent. *in annot. ad deciſ.* 381. *Buratti*; docent

9 Barboſa & videtur ex dictis ſuſtinendom. † Sed contrarium, nempe, quod prnducens inſtrumentum, vel aliam ſcripturam, quæ non eſt in forma prnbanti, ſibi non præjudicet, quin poſſit illam impugnare, ex quo productio eatenus noceat, quatenus ſcriptura prnbat, tenent, Bat. *in l. poſt legatum. n.* 2. verſic. *reſponde ff. de his, quibus vt indignis*, Alex. ſibi contrarius *conſ.* 108. *n.* 5. verſic. *& idem, lib.* 5 Afflictis *deciſ.* 25. *n.* 5. *&* 6. Caputaq. *deciſ.* 199. *p.* 1. Greg 15 *deciſ.* 432. *n* 4 Rota *deciſ.* 159. *n.* 1. *p.* 2. *diuerſ.* eadem Rota in Ellerd. Canon, 19. April, 1614. Coram R.P.D. Pirnuann, Beltram *in annot. ad Alex* 15. *ſub n.* 15. *limit.* 1. Mateſcot *variar. reſol lib.* 1. *cap.* 82. *à n.* 17.

10 Item dobium eſt, an ita cenſeatur apprnbata perſona teſtis à producente, vt nedum ſit pro tempore futuro ſed & pro præterito hoc examine futuro, aut præterito; ideo quod contra eum, non poſſint objici objectiones perſonales, quamuis contra illius dictum, ſeu teſtimonium poſſit opponi, & notabiliter negat poſſe reprnbari, ſeu in teſtem objici; Gratianus *diſcept. forenſ. c.* 151.

11 *à n.* 25. † Sic interpretatus Textum *in dicta l. ſi quis teſtibus. Cod. de teſtibus*, ex ea ratione, quia nolla probabilis differentia, videtur eſſe inter caſum dictæ legis, reſpectu futuri examinis, vel præteriti, imo magis cenſeri teſtẽ approbatum, reſpectu præteriti, quàm futuri temporis, quia præterita ſunt magis nota, & futura incerta, & quia Iuri de futuro facilius renonciatur, quàm Iuri præterito, maximè, quia fides teſtis eſt indiuidua; ita, vt ſemel approbatus, non poſſit amplios reprnbari, niſi ea cauſa ſuperueniente, vel de nouo detecta, prnvt in ſpecie quoad vtrumque tempus eſt deciſ. Rotæ per Cardin Seraphin. 4. Maij 1576. vbi quod ita fuit per tres vices prnpoſita, intelligendo in expreſſa approbatione, quæ reſultat in productione ſecus ea tacita, quia in hac non procedit diſpoſitio dictæ legis ſi quis teſtium, reſpectu facti examinis, prnvt concludit Salicetus *ibidem, n.* 9. verſic. *quæro nunc ſexto.*

12 Et quando ſufficiat productio teſtium verbalis, vt cenſeatur apprnbata perſona teſtis, ſicot realis, Alex. *conſ.* 191. *ad finem, n.* 4. verſic *hac ratio videtur militare in propoſito lib.* 7 & nulla quoad teſtium approbationem videnda apud Farinac. *de teſtibus q.* 62. *limit.* 10. *à n.* 211. de oppnſitione contra perſonas teſtium.

AD TEXTVM
IN CAPITE XV.
Quod ad Conſultationem, hoc Titulò.

PRÆMISSVM.

1 DVas continet partes Textus iſte principales; prima quæ incipit à principio litteræ, pertinet ad terminum, intra quem appellatio, ſit *Fermoſin. de Exceptionibus.*

opponenda, de aliis affectibus appellationis, circa ſuſpendendum, vt ſententia, à qua appellatur, tranſeat in rem Iudicatam, & licèt de hoc puncto plura ordinarij tractent, quia potius eſt *de Rubrica. & tit ſequenti de appellat.* iden ad ibi longe aſſignata, & dicta te remitto. † Secundò, quæ 2
incipit à verſic. *ſed nec executionem ſententiæ*, ſpectat ad tempus modum, ſeu praxim exequendi ſententiam iam ſemel tranſactam in rem Iudicatam, & cum de Iudicibus executoribus, latæ ſententiæ, iam *ſuprà* dixerim, *cap de cætero* 5. *hoc tit.* ideo nunc de ſpectantibus ad ſententiæ executionem, vel de exceptionibus aduersùs eam oppoſitam tractabo.

Interim ad verba Textus noſtri notabis ſequentia in Textu ibi *Vtrum appellationi ſit Clerici deferendum, qui purgationem indictam ſibi per ſententiam. &c* quid ſit purgationis pœnam in dicere *infrà ad titulum de vulgari & ad titulum de purgatione Canonica*, & nunquid ab ea appellatio admittatur, dico *ibi*, aliqua *infrà in cap. cum ſit Romana* 3 *de appellationibus*, § *fin.* 3

Et ibi *Ad diem venie s, conſequenter appellas cauſam non exprimens appellandi.* Per hæc verba, etiam de duobus valet inquiri, an in vltimo diei termino appellatio poſſit interponi, & qualiter is terminus computatur & an qui appellat debeat cauſam exprimere appellandi, de quibos *infrà in Rubrica de appellat.* 4

Et ibi *Taliter duximus reſpondendum, quod tum poſt 10. dierum ſpatium ſententia in authoritatem rei tranſeat Iudicata, &c.* Per hæc verba diſpoſitum eſt, vt de Iure Canonico, ſit locus decem dierum ad appellandum: quid tamen de Iure Ciuili, & Regio, dico *infrà in Rubr. de appellat.* ſed obſtant dicta *in c. conſanguinei* 11 *hoc tit.* 5

Et ibi, *quid id arctari*, & ibi, *& etiam prorogari*, de facultate prorogandi, ſeo arctãdi terminum ad prnbandum, dixi latè *ſuprà ſub Rubr. & tit. de dilationibus* & ad punctum, *in c.* 1. *q* 9. & ibi, *q.* 2. *&* 3. 6

Et ibi, *Qui à principio ſponte recipit terminum breuiorẽ, imputari ſibi, debet, tum ex hoc videatur beneficium contempſiſſe vnde talis non audietur appellans, &c.* Per hæc verba poteſt etiam de duobus inquiri, an partes litigantes, ſeu earum aliqua poſſit renunciare dilationes ſibi competentes. Et quid de termino ad appellandum. *infrà*, dico *in Rubr & tit. de appellat.* Et an audiatur appellans à termino breui, applicabis quæſtionem: appellatio an admittatur à termino nimis breui aſſignato, vt partes compareant in Iudicio, de qua *in c.* 1. *de dilat. q.* 1. 7

Et *ibi*, in verſic. *Niſi fortè aduerſùs eum modus executionis Canonicum excedatur*, de quo aliqua retuli *in dicto cap. de cætero hoc tit.* vbi de executore excedente, & dico *infra nonnulla.* Præter notata prnxi nè & quæ dico *in ſequentibus quæſtionibus*, ſcribit ad Textum hunc Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p.* 4. *pag.* 165. vbi videbis. 8

Digitized by Google

QVÆSTIO I.

An ſententia propriè dicatur tranſire in rem Iudicatam, quando ab ea nequit appellari: Et an valeat Principis reſcriptum impediens executionem ſententiæ, ſupremi Magiſtratus: An pendente in integrum reſtitutione fieri poſſit executio, ſeu quo ordine fiat: Et nunquid fiat, appellatione pendente: ſeu intra tempus appellationis?

SVMMARIVM.

1 *Ad 10. Sententia, quoad executionem remiſſiuè aliqua quæſtiones.*
14 *Sententia propriè dicitur tranſacta in rem Iudicatam, quando ab ea nequit appellari.*
15 *Sententia dicitur res Iudicata, quando iam ab ea nequit appellari.*
17 *Res Iudicata, dicitur, quæ accipit finem controuerſiarum.*
18 *Executio vocatur vltimus actus Iudiciarius, qui coram Iudice adito expenditur.*
19 *Res Iudicata nondum dicitur, vbi appellari poteſt, & n.20.*
20 *Sententia, à quo appellari poteſt, dicitur abuſiuè*
21 *Sententia tranſit in rem Iudicatam, quando qui appellauit non fuit appellationem proſequutus coram ſuperiore.*
22 *Sententia peritorum criminalis, & matrimonialis, non tranſit in rem Iudicatam, etiam poſt tempus.*
23 *Reſcriptum Principis impediens executionem, Magiſtratus non valet, nec reuiſio eam impedit, n.25 Vide n.33. vbi fallit.*
42 *Authoritas in rebus Iudicandis, debet eſſe illæſa curiis ſupremis.*
26 *Executio ſententiæ, minimè retardatur pendente lite ſuper retractatione, & de caſu, n.27.*
28 *Reſcriptum, quod deuiat à Iuſtitiæ tramite, non debet, à delegato adimpleri.*
29 *Princeps tollere poteſt impedimentum parti ad iterum litigandum: & qualiter hoc mandet, n.30.*
30 *Princeps dicendo fiat Iuſtitia, vel ſequatur, non aperit oſtium ad iterum litigandum, niſi conceſſa eſſet reuiſio cauſæ.*
31 *Conſequens qui vult, videtur velle, & antecedens.*
32 *Sententia non eſt veritas, ſed pro veritate habetur.*
33 *Princeps poteſt ex certa ſcientia ſuo reſcripto ſententiam rectè latam, reſcindere, & reuocare; item ſi precibus factus, cum clauſula,* non obſtante, *n.34.*
35 *Princeps poteſt remittere omnes pœnas tam corporales, quàm pecuniarias, etiam ſi ſententia tranſlata ſit in rem Iudicatam, ſi interueniat partis concordia: fallit in condemnatione parti applicata, n.36.*
37 *Reſtitutus à Principe, quando recuperet bona applicata fiſco per ſententiam n.38. & 39.*
40 *Res ſemel acquirens aliquam qualitatem, perpetuo durat, & conſeruatur in ſuo eſſe.*
41 *Res ſemel ab obligatione liberata hypotheca, non reincidit in primam obligationem, cauſa ceſſante.*
42 *Actus perfectus, & conſũmatus, non vitiatur; licèt peruenerit ad caſum primæuum: exemplificatur, n.43.*
44 *Nullitas aut reſtitutio in integrum principaliter petita, nunquam impedit executionem: fallit, n.47. & 48.*
45 *Cauſa ſemel extincta, non debet amplius ſuſcitari.*
46 *Liberatus per ſententiam, ſemper remanet liberatus.*
47 *Executionem ſententiæ ſuſpendit, ſi reſtitutio petita queit incontinenti probari, nec requirit altiorem indaginem, n.51. & n.49 vbi etiam in criminalibus, & ciuilibus.*
48 *Reſtitutio habet naturam appellationis.*
50 *Executio ſententiæ ſuſpenditur, interim dum nuntius miſſus ad Regem pro reſtitutione venerit, etiam ſi habeat damnum irreparabile.*
52 *Reſtitutio tantum aufert, quantum abſtulit læſio.*
53 *Reſtitutio in integrum, habet effectum ſuſpenſiuum, ita vt attentet qui exequitur, ea petita, etiam ſi in commiſſione ad ſit clauſula,* quod exequatur, ſi quid exequendum.
54 *Reſtitutionis exceptio, contra inſtrumentum, vel ſententia quando allegãda, & probanda.*
55 *Capellania, nunquid conferatur, nonobſtante appellatione, vel reſtitutione.*
56 *Reſtitutio aduerſus ſententiam, vt admittatur, requiris concludentem probationem læſionis, maximè ſi imploretur aduerſus tres ſententias.*
58 *Exequendi ſententia ordo, qualis in rebus mobilibus, & immobilibus, & nominibus debitorum, vbi de nullitate defectus formæ: & quid de ſtylo contrario, & de praxi Regni Franciæ, n.59.*
60 *Executio in Iudicio executiuo, in quibus rebus ordinatim procedat.*
61 *Executio in nominibus non fit ſtabilibus ſtantibus, nec in bonis hæreditariis, nec dotalibus, & de aliis.*
62 *Executio ſententiæ, non fit appellatione pendente, etiam per tertium, n.63. etiam ſi eſſet deſerta, propter inopiam, n.64. etiam ſi videretur iniuſta, n.65 n.66.*
66 *Executio ſententiæ, non obſtante appellatione fit multis in caſibus, num. ſeqq.*
70 *Appellans debet detineri in carceribus Iudicis à quo, & quid ſi carceratus petatur à Iudice Eccleſiæ n.71.*
72 *Sententia non exequitur intra tempus proponendæ appellationis, & n.73.*

ANtequam præſignatas, & alias quæſtiones ſubſequentes ſpectantes ad executionem ſententiæ ſcribam duxi hic adnotare aliquas ad executionis materiam ſpectantes, de quibus, iam *ſuprà* egi ſuis in locis competentibus. 1

Executio ſententiæ ſuper incorporalibus, veluti electionibus, qualiter fieri debeat dixi *in cap. fin. de Iudiciis q.6.* vbi dixi vt fieri queat abſque litis conteſtatione. 2

Executio an fieri poſſit per Iudicem ſæcularem in prædio, & poſſeſſione, ſpecialiter obligata, & hypothecata à laico, cum pacto de non alienando, quæ ex aliquo titulo tranſiuit in Eccleſiaſticam perſonam, dixi *in cap. quia v. d. Iudic. q.9.* vbi dixi vt debeat fieri coram Eccleſiaſtico. 3

Executio an poſſit fieri in pecoribus Clericorum, quæ damnum dederunt in prædio alieno, dixi *in d. c. quia v. de Iudiciis, q.9.* verſic. *ad ſecundam, à n.9.* vbi negaui ſi fiat à laico. 4

Executio

Google

5 Executio tributorum ex lege Ciuili, an poſſit
fieri à laico ex commiſſione Eccleſiaſtici, dixi, *in
c.qualiter,& quando de iudic. q.6.* & negaui. & ad
ſaturitatem dico *in cap. Eccleſia Sancta Maria de
conſtitutionibus.*

6 Executio inſtrumenti executiui, an peti debeat
coram Iudice, vbi deſtinata eſt ſolutio, & de aliis,
in c.dilecti 17.de foro comp.q.10. & affirmaui ſi pro-
7 prio foro renunciauerit. † Et plura qualitet ſcri-
ptura, ſeu inſtrumentum habeant executionem
paratam addoai, *ſub c.1.de fide inſtrum. à q.5. cum
aliis.*

8 Exequi an poſſit Eccleſiaſticus ſententiam
ſuam contra laicum, dixi *in c. ſi Cleric. laicum de
foro compet.q.9.* verſic. *ad vlt.n.24.* affirmaui ſi con-
tra delinquentem laicum ſacrilegum.

9 Executio an poſſit fieri contra Clericos in fru-
ctibus beneficiorum: & an quando Clericus con-
uenitur ex maleficiu, vel quaſi babeatur, ratione
egeat dixi, *in c.olim.de reſt.ſpoliat.16. q.2. remiſſiuè.*

10 Executio an habeat locum poſt motam com-
miſſam ex inſtrumento publico, in quo aliquod
factum commiſſum eſt, *in c.1.de fide inſtr.q.7 à n.1.*

11 Et de aliis inſtrumentis, quæ merentur execu-
tionem, dixi *in tom.de probationib.* vt videbis, *in in-
dice generali quaſt.ibi, in eo tom. adductarum,* verbo
*cautio, ſcriptura, inſtrumentum, clauſula, ra-
tiocinia, reſcriptum, teſtamentum, liber, rationes, error,
calculi,* de quibus, *ſub d. c.1. de fide inſtrum.* multa
12 adduxi. † Item & de confeſſione iudiciali, & extra-
iudiciali, qualiter habeat executionem, dixi *ſuprà
ſub Rubr.& tit.de confeſſis, in d tom.de probat.*

13 Ex quibus fere integra tractatio, quæ ſpectat
ad probationes, quæ merentur executionem poſ-
ſet, *hic,* in Textu noſtro inuolui, cum ex eius lit-
tera appareat de ſententia, quæ dum eſt tranſacta
in rem Iudicatam, meretur executionem, ac quod
libet aliud inſtrumentum, quantumuis quarenti-
gium: & de nonnullis quæſtionibus dico, *infra,*
iam ergo reſpondeo ad propoſitas difficultates.

14 Ad primam difficultatis partem, de ſententia
propriè dicatur tranſire in rem Iudicatam quan-
do ab ea nequit appellari; reſpondeo ex dictis,
ſup in cap. 1.cap.de cætero, & in aliis Iuribus eſpo-
ſitis nempe, vt lata ſententia tranſacta in rem Iu-
dicatam, executionem mereatur, quia aliàs fruſtra
ferrerentur ſententiæ, niſi debitæ mandarentur
executioni, vt communiter docent Doctores per
Textum noſtrum. & *in l.minor 25. annis,* cui fidei
commiſſum eſt, *ff. de minoribus:* ſic docent Meno-
chius *de præſumptionibus, lib.1. præſumpt.91. num.1,*
Barboſa *hic num.* 10. Couarruuias *pract. cap. 23.
num 2.* verſic. *illud.*

15 Dicentes ſententiam dici rem Iudicatam, quan-
do iam ab ea nequit appellari, vel non fuit ap-
pellatum intra decem dies; & ſic eſſe ea ſe exe-
quendam, quando iam eſt lapſa in Iudicatam rem
imo (vt aiunt) docet Parladorius *lib.2. rerum quoti-
dianarum, cap.22.§.1.in princip.* rem eſſe lipſis, &
tonſoribus notam: ſic tenent poſt Speculatorem,
in tit. de executione ſententia in principio, Maranta
*in ſpeculo aduocatorum, p.6.tit.de executione ſenten-
tia, num.3.* late regulam hanc proſequitur Mat-
thias Collerius *in tract.de proceſſib.executiuis 1.p.
cap.2. num.1. & 2.* cum aliis ſequentibus, & ele-
ganter Gregorius Lopez per Textum *ibi, in l.15.
tit.4.p.3.Gloſſa* 1. & notat Azebedus *in Rubr. tit.21.
lib.4.recop.* ex doctrina Gloſſæ Rubricæ, *C.de exe-
cut.rei iudic.*

16 Vnde euenit dicendum proprie dici ſenten-
tiam tranſiſſe in rem Iudicatam, quando ab ea
nequit appellari, veluti ſi pronunciata ſit in ca-
ſibus, in quibus de Iure appellatio denegatur, vt
ex doctrina Gloſſæ, verbo *denegata,* communiter
à Doctoribus recepta, *in cap.non ſolum de appella-
tionibus, lib.6.* tradit Couarruuias alios referens, *in
practicis cap.15.num.3.* quorum aliquos rectè con-
geſſit Auendaños *de exequendis mand.Regum, c.6.
ex num.4.p.1.* quam veram doctrinam confirmare
videtur Textus *in cap.cum inter hoc,* cuius ſenten-
tia, cum multa fuerit, appellatione ſuſpenſa,
tranſit in rem iudicatam; pro quo etiam facit
Textus *in l.1.ff.hoc tit l executore, Cod.de executio-
ne rei Iudicata,* ibi, *rei Iudicata vigorem ad effectum
videtur adducere.*

Quibus probatur rem Iudicatam dici, quæ 17
finem controuerſiarum accepit: tradit Amator
Rodriguez *de executione, cap. 1. de executione
ſententia, ſub num. 2.* † Vbi ex iam adductis, 18
Doctoribus, *num.* 1. executionem autem eſſe,
& nos vocare vltimum actuum Iudiciarium,
qui coram Iudice addito expeditur, ſiue in Iu-
dicio plenario, ſiue ſummario, quo nimirum
mediante creditor, aut Dominus, id, quod ipſi
quomodocumque debetur conſequi, vel rem
ſuam recuperare intendit, ſicut definitionem
hanc explicans, defendit Matthias Colerius, vbi
proxime *in præfatione ex n.9.*

Tamen vbi appellari poteſt, nondum dici rem 19
Iudicatam, patet ex noſtro Textu, & aliis, quia
nondum accepit finem controuerſia, cum adhuc
non ſit res Iudicata perfectè; quod ſi appellatio
ſubmoueatur, res Iudicata dicetur, cum iam ex
tali ſententia controuerſia finiatur, & Iuſte
executioni mandetur, ex *l. penult. Cod. de exe-
cutione rei Iudicata,* vti poſt Couarruuias do-
cet Parladorius *dicto lib.2.cap.21. n 4.* † Vnde 20
euenit, vt licet ſententia, à qua poteſt appellari,
& interim dum appellatio pendet, res Iudicata
dici poſſit, per Textum *in l. poſt rem Iudica-
tam. ff. de tranſact. & in l. litigatoribus, Cod. eo-
dem;* id tamen procedit abuſiue, & in larga
ſignificatione; quia etſi latine res Iudicata di-
catur poſt ſententiam diffinitiuam, etiam intra
tempus conſtitutum ad appellandum, quia
poſt ſententiam, res, vel cauſa Iudicata fuit.
Tamen vt dictum eſt nos rem Iudicatam acce-
pimus cum effectu pro cauſa taliter deciſa, vt
finem acceperit controuerſia, & ſententia poſ-
ſit executioni mandari, omni prorſus appel-
lationis remedio ſublato, vt rectè tradit Co-
uarruuias ita, *dict. l.1.ff. hoc tit.* intelligens, *di-
cto cap. 15. pract. num.3. in fine;* & probat Tex-
tus *in l. eleganter,* verſiculo *ſi poſt rem Iudica-
tam,* iuncta Gloſſa *ibi,* verbo *attentari poteſt,
ff. de condit. indebiti:* quare optime Parlador.
dicto cap. 22. §. 1. num. 4. animaduertit ad hanc
iuris ambiguitatem fugiendam Iuris conditores
apertius loquentes pro re Iudicatâ, quæ ſtatim
paratam habet executionem, dicere ſententiam
tranſire in rem Iudicatam, vt in noſtro Tex-
tu, & *in dicto cap. cum inter, hoc tit. in cap. cum
dilectus in fine de elect.* & ante eum Maranta *vbi
ſupra dict. tit. de executione ſententia, num.* 2.
Rodriguez *dicto cap. 1. num. 5.* & ſic notant,
Rebuffus 1. *tomo comment. legum Francia in præ-
fatione, num. 6.* Sarmiento *lib. 1. ſelectar. cap. 3.
in princ.* Pax *in praxi 1. p. temp. 12, à num. 1.*
praxim communem, & ſtylum hanc loquendi ra-
tionem admiſiſſe.

21 Aliter etiam contingit, vt ſententia tranſeat in rem Iudicatam, nempe quando ab ea fuit appellatum. Sed tamen quia appellans, non fuit proſequutus appellationem, coram Iudice ſuperiore; ideo certo tempore tranſacto poterit executioni mandari à iudice inferiore, qui eam tulit, dum tamen præcedant nonnullæ diligentiæ Iudiciales; & quod appellatio declaretur deſerta, de quo puncto ſeu modo, etſi hic optime poſſet agitari, id propius ſpectat ad Textum *in c. perſonas, & c. cum ſit Romana, de appellat.* vbi dico latè Vnde iam concludendo dico præfatam ſententiam non turbari ex regula Textus *in cap. lator, cap tenor, c. conſanguinei, hoc tit.* vbi ſententia ſuper matrimonio, non tranſit in rem Iudicatam, quia iam, *ibi*, adduxi ſpecialitatem illorum Iurium & aliorum.

22 † Et ſic poſtquam Riccius *in collect.* 752. ad Textum noſtrum ampliat procedere doctrinam relatam, vt tranſactis decem diebus ſententia etiam peritorum in arte, tranſeat in rem Iudicatam, ſicut cæteræ tranſeunt ex Theſauro *in deciſ. Rota pedemont.* 25. quam notat Riccius ad ampliationē, Textus *in c. propoſuit 4. de probat.* vbi dixi late ille limitat in ſententia nulla, & in cauſa matrimoniali in ſententia cauſæ criminalis, & in ſententia quæ profertur, ſecundùm conſilium ſapientum, de quibus aliqua, *infra*, & dixi, *in dicto cap. conſanguinei.*

23 Ad ſecundam quæſtionis partem, an valeat principis reſcriptum impediens executionem ſententiæ ſupremi Magiſtratus; & reſpondeo ex Doctoribus, & per Doctrinam Textus *in l. apud, ff. de manumiſſis vindicta*, non valere Principis reſcriptum, impediens ſupremi Magiſtratus executionem ſententiæ, *l. reſcripta. Cod. de precibus imperat. offerendis*; ex eo quia iuſtum, & incibile eſt reſcriptum, per quod rei Iudicatæ tollitur effectus, Guido Papæ *dec.* 220. referens quod de ſtylo Parlamentorum Franciæ non ſtatur reſcripto Principis indulgentis ſententiam non mandari executioni, donec de meritis cauſæ, in reuiſione ſit cognitum, cui nec vnquam obtemperatum fuiſſe: tradit Riccius *collect.* 1953. *ad Textum in d. l. apud*, aliquid ſuper prædictam materiam adducit Velaſcus *in deciſ.* 51. *n.* 29. Anna *ſing. deciſ.* 448. Maſul ad Capicium *deciſ.* 169 de Franch *deciſ.* 128. *n.* 104.

24 † Et ratio rationis, ea nempe eſt quia integra, & illæſa eſſe debet curiis ſupremis in rebus Iudicatis authoritas. Giurba *dec.* 7.

25 Nec hoc caſu reuiſio ſui natura ſuſpendit executionem, vt tradit Tyleman *deciſ.* 5. *vota* 7. Franc. Marcus *in deciſ.* 83 *p.* 1. & aliquid per eundem, *in deciſ.* 315. *p.* 2 Magun *deciſ.* 120. *n.* 14. *&* 15. aliquid per Afflictum *deciſ.* 231. *n.* 2. *deciſ.* 141. *num.* 1. *deciſ.* 58. Guido Pap. *in dec.* 50.

26 Vnde Minſing *cent.* 1. *deciſ.* 48. voluit quod ſi lis pendet ſuper retractatione, quam olim aduersùs ſententiam præfecti prætorio, vſitatam legimus, executionem, minime retardari; idem Minſingerius *cent.* 6. *& deciſ.* 15. Gaylius *dec. ſeu obſeruat.* 47. *lib.* 2. aliquid per Seceam *dec.* 40 & per Guid Pap.
27 *dec.* 69. † Et ita Giurba *deciſ.* 7 dixit ex prædictis fuiſſe reſolutum in prætorio Regni ſiciliæ in caſu, de quo ibi, prouiſionem illam non eſſe ſeruandam, dicto que deputatos In reuiſione audiendos non eſſe, niſi ſoluto prius debito, ad quod fuerant per ſententiam condemnati, vt per illuſtres viros & praxi apprimè verſatos, ſæpius deciſum vidimus, & ſic fuiſſe executum, vt refert Riccius
28 *d. collect.* 1954. in varſic. *ex his.* † Nam reſcriptum quod deuiatur à tramite iuſtitiæ, non debet delegatus implere, cum res Iudicata ſuo effectu carere non debeat, & legis; atque conſtitutionis virtus, & quia finis in executione conſiſtit, vt iam dixi, & probat Gailius *in deciſ.* 17. *lib.* 2. de pace publica; & facit Textus *in cap. in cauſis, hoc tit. vbi ſupra*, in ſententiando ordinem Iuris ſeruat.

Sed his omnibus ſit impugnatio ex ſequenti- 29
bus, quia Princeps, poteſt tollere impedimentum parti, ad iterum litigandum, aduersùs quem fuit ſententia tranſlata in authoritatem rei iudicatæ: ſic Baldus, *in l.* 1. *& fin. Cod. de ſent pacis, & reſtitutis*, Carlos de Tapia *in Rubrica de conſtitutionibus, in princ num* 66. quod notat, vt ſingulare Ceuallos *in pract. q.* 906 *à n.* 373 *para los pleytos de las mil, y quinientas*, quia non obſtante quod non detur recurſus poſt latam ſententiam, poteſt tamen Princeps tollere impedimentum, vt pars læſa de nouo audiatur, vt explicat Antonius de Amatis *dec.* 8. *num* 8. eleganter Vincent. de Franchis *deciſ.* 700. *n.* 2 vltra eam Ioannes Petrus Bimi *con-*
ſil. 98. *num* 33. † Vbi dicit qood licet Princeps 30
poſſit mandare, vt res Iudicata, & in iudicatum tranſacta, iterum videatur, & perpendatur, vt ſi quid abſtulit iniuſtitia, reſtituat Iuſtitia. Tamen quando non dat nouos Iudices, ſed ſulùm dicit, *fiat iuſtitia*, vel *ſequatur iuſtitia*: tunc ait vt non cenſeatur aperire Oſtium clauſum ad litigandum tamen ſi dicat Princeps, *fiat Iuſtitia*, dando nouos Iudices; tunc illa datio Iudicum, nihil operaretur, niſi conceſſa eſſet cauſæ reuiſio, vt tradit Decius *conſ.* 198. *num.* 3. ex ea ratione, quam ſequi-
tur, *vbi ſuprà*, Ceuallos *à n.* 399 † Quia qui vult 31
conſequens, videtur etiam velle & antecedēs, per quod venitur ad illud ex Textu *in l. ad rem mobi-*
lem, l. ad legatum, ff. de procurator. maximè. † Quia 32
ſententia non eſt veritas, ſed pro veritate habetur, *l. ingenuum ff. de ingenuis, & manumiſſis.* Et ſic Princeps non rigorem rei Iudicatæ, ſed ipſam veritatem ſpectare ſolet. Vnde non inique agit, ſi non obſtante re Iudicata mandet de veritate cognoſci; & quid importet clauſula, *hagaſe iuſtitia*, prolata à Rege, expendit Caualcanus *de brachio regio in princ.* & Ceuallos *n.* 381. *&* 382. tradit quod vbi eſt excluſa appellatio, ſeu ſupplicatio; non cenſetur excluſa reſtitutio, *en los caſos de las mil y quinientas.*

Iam ergo facilis eſt explanatio ad difficultatem 33
nam ſi ex certa ſcientia reſcriptum concederetur à Principe, qui de plenitudine poteſtatis inhiberet moleſtari condemnatum: tunc reuera reſcriptum, de quo, in verſic. *ad ſecundam*, validum, & obſeruandum eſſet, quia vltra alia, quæ Princeps poteſt ex ſuprema ſua poteſtate, de quibus longiſſime agit cum multis *per totam, q.* 906 *pract.* vbi videbis, poteſt ex ſuprema ſua poteſtate ſententiam recte latam, quæ in rem iudicatam tranſiuit reſcindere, & reuocare, & ſententiam ſuo reſcripto abolere, vt docent Rub. *deciſ.* 1. Riccios *dict.*
deciſ. 1951. † vbi cum Guidone Pap. *dec.* 420. & 34
Gailio *lib.* 2. *obſeruat.* 48. declarat ſecundo, vt non procedat concluſio, ſi in precibus Principi oblatis, facta ſit mentio cum clauſula non obſtante.

Vnde infero poſſe Principem remittere omnes 35
pœnas, tam corporale quàm pecuniarias; etiamſi ſententia fuerit tranſlata in rem Iudicatam, vt docet Gluſſa *in l.* 2. *Cod. de in Ius vocando*, Carlos de Tapia *ſup. cap* 3 *num.* 3. Proſper, Farinac. *tit de inquiſit. q.* 6. per totam videndus, quod eſt intelligendum, ſi interueniat partis concordia, de qua

debet

Google

debet conſtare per inſtrumentum publicum, vt
docent Grammat. *voto 35. num. 8. & conſ. 34. n 15.*
Iulius Clarus *receptarum ſententiarum, quaſt 59. n. 3*
Gregor. Lopez *in l. 12. tit. 8. p. 3.* verbo *ca el Rey lo-*
36 *quisa.* † Et tunc temporis non poſſe regem tolle-
re condemnationem parti applicatam: docent Af-
flictis *in cap. 1. bona, num. 50.* quæ ſint regalia, &
Doctores per Textum *in dicta l. a. Cod. de in Ius*
vocando.

37 Sed quid dicendum ſi bona fiſco per ſenten-
tiam applicata fuerint, in quo caſu ſi reus fuerit
reſtitutus ad bona, & illa ſint alienata, docent
Bartol. *in l fin. n. 7. Cod. de ſent paſſiſ. & in l. Gallus,
§. & quid ſi tantum. n. 13. ff. de liberis. & poſthumis,*
Lucas de Pena *in l. ſi coloni, q. 15. Cod. de agricolis,
& cenſ. lib. 15.* Decius *conſ. 352. & 347. n. 3.* Platea
in l. ſi quando, n. 9. Cod. vnde vi, Pariſius *conſ 5 n 21.
lib. 4.* Farinacius *ſuprà, num. 33.* Menoch. *conſ 103.
n. 25. vol. 1.* Acoſta *in dict. § & quid ſi tantum,* verbo
quid enim ſi aqua, n. 96. Iulius Clarus *in pract. dicta
q 56. n. 6.* tunc non poſſe reum virtute illius gra-
38 tiæ recuperare bona à fiſco alienata. † Non enim
reſtitutio trahitur ad fructus perceptos, vt *in au-
thentica idem eſt de Neſtorianis, Cod. de hæreticis l.
cum allegatis, Cod. de re militari, l. 12.* Anton. Gomez
variar. cap. 3. n. 35. de tortura reorum. Gregor *in l. 2.
tit. 32. p. 3.* verbo *primer eſtado:* dicit communem
Burſatus *conſ. 54. vol. 1. n 13.*

39 Quod intelligunt Couarruulas *lib. 1. variar. c. 3.
n. 15. & cap. 5. n. 7* Platea *in dict. l ſi quando, C. vnde
vi, n. 10.* Ceuallos *pract. dict. quaſt. 906. n 388.* in re-
ſtitutione gratiæ; ſecus in reſtitutione iuſtitiæ,
quia tunc reſtitutio comprehendit omnia alie-
nata, vt *in dict l. fin. C. de ſent. paſſiſ. & in d. §. & quid
ſi tantum.*

40 Ad tertiam quæſtionis partem, admodum in
Iure vtiliſſimæ, & quæ ſæpius in praxi contingit,
vti multum neceſſaria, iuxta mentem Ioann. Gar-
ciæ *de nobilitate Gloſſa 6 §. 2. n. 17.* qui tamquam
tunc temporis fiſci patronus plures caſus de fa-
cto ſibi contigiſſe narrat, & pro negatiua ſenten-
tia videtur ratio Textus *in l. videamus,* verſic. *ſuffi-
cit, ff. de eo quod metus cauſa,* vbi res. quæ ſemel ac-
quiſiuit, aliquam qualitatem perpetuo durat, &
conſeruatur in ſuo eſſe, & non mutatur per cau-
ſam ſuperuenientem, vt contingit in caſu *legis fin.*
41 *Cod. de remiſſione pignor.* † Vbi deducunt Docto-
res, quod res ſemel ab obligatione liberata hypo-
thecæ, non reincidit in primam obligationem,
cauſa ceſſante, etiamſi reuertatur in debitoris po-
teſtatem, cuius bona præſentia, & futura genera-
42 liter obligantur. † Eo quod actus perfectus, &
conſummatus, non vitiatur; licet peruenerit ad
caſum primæuum ex *l. fin. Cod. de nuptiis,* & ſic li-
cet reſtitutio, ſit in priſtinum ſtatum rei poſitio,
l quod ſi minor, § reſtitutio, ff de minoribus; non ta-
men debebit virtute ipſius ſententiæ impediri
executio, quia aliàs lites fierent immortales, &
vitas hominum pene excederent: argum. Textus
43 *in cap. 2 hoc tit. & ibi,* dictis. † Et confirmatur ex *l.
penult. ff. de colluſ. detegenda,* vbi cauſa ſemel finita
per ſententiam, ſi reſuſcitetur per viam colluſio-
nis, qua mediante petitur reſciſſio ſententiæ quod
in iſto caſu lite pendente ſuper colluſione, debet
perſona ingenua manu teneri in poſſeſſione; ita
vt ſententiæ executio, non impedietur per collu-
ſionem, Et ſic à fortiori, nec per reſtitutionem in
integrum, & iterum facit deciſio Textus bene
conſiderata, *in l. 1. C. de in integrum reſt.* vt ea po-
ſtulata nihil noui fiat.

Hanc opinionem ex prædictis, & aliis docent 44
Bertoius *conſ. 119. vol. 3.* vbi reſoluit quod nun-
quam nullitas, nec reſtitutio in integrum princi-
paliter petita, impedit executionem, Baldus *in l. 1.
Cod ne liceat tertio prouocare, n 56* cuius dictum
declarat Ioannes Garcia *ſup. n. 28. cum ſequentibus,*
Sforcia *de reſt. p. 1. q. 15. art. 3. n. 35 in quaſt. 42. art. 7.
& q. 43. art. 1.* † Non enim cauſa ſemel extincta, 45
debet amplius ſuſcitari, *l. qui rot § aream. ff. de ſolu-
tion. l. Inter ſtipulantem, §. ſacram ff de verb oblígat. l.
eius qui delatorem, § fin ff. de Iure fiſci, Textus nota-
bilis in l ſeruus la 2 ff de action. & obligation.* vbi ſi
homo liber effectus ſit ſeruus propter pœnæ de-
lictum, & ad libertatem poſtea ex Principis be-
neficio ſit reſtitutus, non reincidit in primæuam
obligationem creditor. † Quia ſemel liberatus per 46
ſententiam, ſemper remanet liberatus, *l. cum ſeruus
ff. de adimendis legatis* Rebuffus etiam ſequitur, *in
tract. de liter. ciuil. art. vlt Gloſſa 6 n. 13.* & facit, *lex
ordin. 4 tit 8 l. 3 tit. 21. lib. 4. recop.*

Exiſtimo quod his non obſtantibus, adhuc ſi 47
reſtitutio petita aduersùs ſententiam, non requi-
rat altiorem indaginem: tunc poſſet ſuſpendi, ita
vt impediatur ſententiæ executio, cum cauſa re-
ſtitutionis, poſſit in continenti probari; ſecus ſi
requirat altiorem indaginem, faciunt nonnulla,
quæ adduxi, *ſupra in c. 1 hoc tit. & in cap de cætero,
& textus in l. ſi prætor, § Marcellus ff de iudiciis, l. 2.
Cod. de falſis* ibi, *ſalua executione criminis debitorem
ad ſolutionem compelli debere.* † Et Imola *in l 4 §. cō-* 48
demnatum, ff. hoc tit. ſine vlla diſtinctione reſoluit
quod reſtitutio petita impediat executionem,
quia reſtitutio habet naturam appellationis, *l.
vnica ff & C. nihil nouari appell: pend.* ergo cum ap-
pellatio ex noſtro Textu ſuſpendat executionem
ſententiæ, ſequitur vt reſtitutio, *l præſes, ff. de mi-
noribus Textus bonus in l. ſi cauſa cognita, C. de tran-
ſact.* ibi, *appellationis vel in integrum reſtitutionis
ſolemnitate ſuſpenſa non eſt.* Textus *in l pen ff de au-
thoris. praſt.* vbi reſtitutio impedit executionem
ſententiæ: ſequitur Romanus, & Alexander *in l. 3.
§ ſi ſeruus, ff. de acquir. idem,* Imola, *in l qui à latroni-
bus, §. 1. ff de teſtamentis,* Baldus *in Rubrica de edi-
cto Diui Adriani,* & multi alij, quos refert, & ſe-
quitur Ceuallos *in pract q. 830. à n. 16.* vbi *n. 30.* di-
cit hanc eſſe veriorem Iure regio in Iudicando, &
conſulendo. † Et quod non ſolùm procedit in 49
cauſis ciuilibus; verùm & in criminalibus, in qui-
bus à communiter accidentibus executio eſſe
ſolet maioris præiudicij, docent Romanus *in l.
poſſeſſori, §. ſi ſeruus ff de acquirenda poſſeſſione,* Pau-
lus *in d. §. condemnatum.* vbi Alexander *n. 29.* Boer.
deciſ 65. n. 9. Cappell. Tholoſ. 420. & 54. vbi Au-
frec Roderic. Suarez *in l a tit. de los gouiernos lib. 3,
fori,* verſic. *quarto quæritur* † Quod late Miles de- 50
clarat, etiam ſi nuncius ſit miſſus ad Regem ad
petendam reſtitutionem, quia eſt ſpectandus nun-
tius taliter vt interim non fiat executio, quod
malè adiunt Iudices perquiſitores, qui totam fe-
licitatem ſuæ commiſſionis collocant in execu-
tione ſententiæ, etiam ſi habeat damnum irre-
parabile, quia ex hoc ad apicem maioris dignita-
tis accendere intendunt, & ſæpe verſa vice con-
trarium illis contingit.

Et quod reſtitutio impediat ſententiæ execu- 51
tionem, etiam ſi requirat altiorem indaginem,
docent contra Bartol. & Paulum *in dict l 4. §. con-
demnatum ff. hoc tit.* & contra Boer. *dec 65.* Suarez
in l in d l 2. Lancelotum *de attentatis a p c. 8. n. 20.
& 15.* & alios ſolū admittentes procedere quando

incontinenti poteſt probari, Cummanus, *in dict.*
§. condemnatum, Alex. qui dicit iſtam eſſe magis
communem, ſecundùm canoniſtas, per Textum
52 *ibi in cap.ſuſcitata de in integrum reſtitutione.* † Eo
quod tantùm aufert reſtitutio, quantum abſtulit
læſio, ex *l.quod ſi minor, § reſtitutio ff.de minoribus,*
l.fin.Cod.de ſentent paſſiſ melior Textus *in l. ſi ex*
cauſa, ff.de minoribus, qui expreſsè decidit iſtam
quæſtionem, quam ponderat Otolota *de nobilita-*
*te 3 p.cap.6.num.*18.vbi dicit, quod hæc opinio, eſt
magis Iuridica, quamuis in regali Cancellaria ali-
quando contrarium fuerit Iudicatum, & ſtante
lege regni relata, hanc opinionem ſequuntur Pax
in praxi 4 *p.tom* 1.*cap.*3.*num.*9.alij relati à Ceual-
los *in pract.*48.*num.*16.tenet eam Axeuedus *in l.*1.
*tit.*21.*lib.*4.*recopilat.* vbi tenet cum Alexandro eſſe
magis communem, etiam ſi reſtitutio requirat al-
tiorem indaginem, ſiue loquamur ad impediendã
executionem ſententiæ, ſiue inſtrumenti publici.
53 Et pro ea facit, *deciſ* 85 Beniot.*num.*15.vbi di-
cit reſtitutionem in integrum habere effectum
ſuſpenſiuum; ita vt dicatur attentare Iudex, qui
procedit ad executionem ſententiæ, perita re-
ſtitutione, vt tradit Francus *in cap.bona, num.*36.
de appellat & pro hac opinione fuiſſe iudicatum
refert Mohedam *deciſ.*179.*Rub.de integ.reſtit.* Pe-
trus, Robertus, Lancelotus *tit de in integr.reſtit.*
*num.*15.*&* 18 Couartuuias *pract. cap* 25. *num.*7.
verſ 12 Ceuallos cum aliis *dict. quæſt.*810. *n.*28.
54 † Vbi ait, *n.*36.quod reſtitutionis exceptio de Iu-
re Regio contra inſtrumentum, vel ſententiam,
intra decem dies, eſt allegenda, & probanda, &
*n.*39 quod reſtitutio conceditur de Iure Canoni-
co, ceſſante calumnia, & *n.*43.quod ſententia nõ-
dum exequuta, petita reſtitutione, non exequetur
& *n.*41. quod facta iam reſtitutio, ſit deneganda,
55 † Sed quod Cappellania ſit conferenda non ob-
ſtante appellatione, vel reſtitutione, ibi tradit de
communi ſtylo, de quo dico, *infra in cap.* 1.& aliis
de appellat vbi ago de attentatorum materia, quia
Iudex in beneficialibus. non dicitur attentare.
56 Vnum tamen notabis quod vt admittatur
prædictum reſtitutionis beneficium, requiritur
probatio concludens læſionis, maxime, ſi aduer-
sùs tres ſententias conformes, imploretur, vt tra-
dit Rota *de reſt.in integrum*, in antiquis *deciſ.*5.Pa-
leotus *deciſ.* 304 quem refert, & ſequitur Lance-
lotus, *ſup. num.* 35. vbi hanc dicit magis commu-
57 nem. † Et ampliat etiam ſi in commiſſione ſub-
ſiſtat clauſula, *quod exequatur.ſi quid exequendum,*
quia etiam ſi petatur reſtitutio in integrum, &
Iudex procedat ad executionem, dicitur nouare,
& attentare, quod dicit Ceuallos eſſe mirabile,
& mente tenẽdum in exequutionibus penſionum
vbi ſemper adijcitur clauſula, *ſine retardatione ſo-*
lutionis. quia ſi petatur reſtitutio ex cauſa legiti-
ma, & probetur læſio, non ſunt exequendæ litte-
ræ penſionis, vti refert reuocatum fuiſſe, in vna
cauſa toletana penſionis in hac regali Cancella-
ria & refert alia; *à n.*3.*d.q.*830.
58 Ad quartam quæſtionis partem quia multi
ſcribunt de ordine exequendæ ſententiæ; ideo
breuiter referam aliquas deciſiones, & primo,
quod debet fieri in mobilibus; deinde in immo-
bolibus, & demum in omnibus debitorum; & or-
dine præfato prætermiſſo nullitatem parere, re-
fert deciſum Afflict.*in dec.conſ.Neapol.*358 Ric-
cius *collect.ad Textum in l à Diuo Pio, §. in vendit.*
*ff de re Iudic.collect.*1156.vbi refert ſic pariter de-
ciſum fuiſſe in cauſa Comitis Caſertæ; & credito-
rum Ducia Agriæ in anno 1552. vbi fuit annul-
lata executio, non ſeruato ordine, ſecundùm quod
refert, Viſil.*dec.*358.imo ampliat Anton.Faber *in*
*dec.*26.*C.de execut.rei Iudicata*, vbi loquitur de non
ſeruata ſtatuti forma, & aliter ipſe, *dec.*48. vbi ait
quod executio aliter facta, nullius dicitur mo-
menti; etiam ſi negetur per creditorem vlla eſſe
bona mobilia, quia neceſſaria adhuc erit omni-
moda inquiſitio.
Tamen ſi exiſtat ſtylus contrarius in vſu, ali- 59
ter dicendum eſſe Guid.Pap.*dec.*281.qui ait quod
in Regno Franciæ poſſunt capi debitores mobi-
lia, aut immobilia in cauſa Iudicata ad electionem
creditoris: ſic *dec.*568.imo Rota Romana, vt tra-
dit Mohedan *dec.*7.*hoc tit.* Iudicauit quod peruer-
ſio ordinis, adhibita per exequutorem, non indu-
cit nullitatem, ſed tantùm iniuſtitiam, ex qua de-
cis, infert Riccius *ſupra ad aliam* 60 *Veralli*, *p.*2.
quod huiuſmodi peruerſio ratione iniuſtitiæ illa-
tæ, grauat partem & propterea appellari poterit.
Sed inquiſitio huius difficultatis, ſpectat, non 60
tam ad executionem, ſententiæ tranſactæ in rem
Iudicatam, ſed ad illud longum Iudicium, quod
ſolet dici via executiua, ad quam pertinent in-
ſtrumẽta guarentigia, rationes, diſpũctæ reſcripta
& alia aſſignata, *in c* 1. *de fide inſtrum* & *ſup.* ante
principium noſtræ quæſtionis principalis; ideo ad
longum hanc quæſtionem nõ repeto, interim vi-
debis de ordine exequendi, & in quibos rebus
Roderic.Suarez *in repetit.Textus in l. poſt rem iud.*
in declarat.legis Regni, *limit.*12. *n* 2.*&* 3. & per
Auendañum *in explicat.leg.*4.*&* 5.*tit* 8 *lib.*3.*ordin.*
*n.*16.verſic.*his omnibus* Couarruuias *lib.*2. *variar.*
*c.*11 *n.*3.Didacum Perez *in l* 4.*tit.*8.*lib.*1. *ordin.* in
Gloſſa verſic.*dubitari*, Pax *in praxi* 4 *p.tom.*1 *c.*2.*à*
n 18.Azeued *in l.*19 *tit.*21.*lib* 4 *recop.* bene Parla-
dor.*lib.*2.*rerum quotidianarum*, *c.*5.§.1 à quo tradit
author Curiæ Philipicæ 2 *p.*§.13.& præter alios
longe Amator Rodriguez *de exequut.c.*5 vbi plu-
res examinat quæſtiones, per plures etiam nouiſ-
ſime Carleual.*de iud.* omnino Videndus *p.*2.*tit.*3.
vbi agit de Iudicio exequotiuo. † Et videbis laco- 61
nicè ad plures caſus Riccium *in collect.*386 *in d l.*
à Diuo Pio, §.in vendit ff.hoc tit. vbi dicit non fieri
in nominibus debitorum, ſtãtibus ſtabilibus; nec
in bonis hæreditariis, in præiudicium vſufructua-
rij lata ſentẽtia contra hæredes, nec in bonis do-
talibus pro debito vxoris poſt dotis conſtitutio-
nes contracto, ſed bene in bonis paraphernalibus
extra dotem, ſi quæ habeat, ſin minus tenebitur
vxor cauere de ſoluendo ſoluto Matrimonio, ſed
et ſi cauere non valet, ſufficiet cautio Iuratoria,
Guid.Pap.*dec.*447.nec in diſtributionibus quoti-
dianis Canonicor, Maynard.*dec* 87.*lib.*1. nec pro
penſione in bonis depoſitis penes conductorem,
nec in bonis hypothecatis in præiudicium relu-
ctantis, nec in bonis aduentitijs filij, in quibus
quæritur patri vſufructus, nec in aliis, & contra
alios tertios, *ibi*, de quibus latè iam adducti.
Ad quintam quæſtionis partem; numquid fiat 62
exequutio ſententiæ appellatione pendente, iã ſa-
tis ex dictis *à n.*1.reſponsũ præbui ex noſtro Text.
& aliis: quare nunc breuiter pro doctrina decla-
rãdo per ampliationes, & limitationes; igitur qua-
tenus executio ſentẽtiæ fieri non poteſt appella-
tione pendente ex noſtro Textu, & aliis itẽ & ex
Textu *in l.non tantum, ff.de appellationib*, vbi DD.
† Applicabis primo etiam ſi per tertium appel- 63
latio eſſet interpoſita ſecundum Rotam *in dec.*50
de appellat. † Secundo etiam ſi appellatio propter
inopiam

Digitized by Google

inopiam eſſet de certa, Bo herins *in deciſ.* 347.
65 † Tertiò etiamſi appellatio videretur iniuſta,
quia nec tunc exequutio eſt facienda, vt notat
Riccius *collect.* 1457. ad Teatum *in dicta lege non*
tantum, tradit aliquid Boërius *deciſ* 153.
66. Sed fallit Regula ea noſtro Teatu, & aliis,
quando Is qui appellaſſet eſſet confeſſus,& con-
uictus, quia tunc non obſtante appellatione, &
alia pendente poteſt contra eum fieri executio,
Guid. Pap. *deciſ.* 74. *in fine*, Capella Tholoſana
deciſ. 176. Balbus *deciſ.* 400. quæ omnes confe-
runt ad Textum *in l.* 2. *Cod. quæ appell. non reci-*
67 *piantur.* † Nec quando periculum eſt in mora,
vt tradit Boërius *deciſ.* 153. *a num.* 5 Riccius *vbi*
ſuprà, qui infert, quod ratione periculi, po-
teſt Iudea caequi, & deinde proceſſum ſeribere.
68 † Deinde fallit Regula quando ſumus in ap-
pellatione interpoſita à Iudice, à quo non po-
teſt appellari, nam vt ait deciſ. Tolet. 500. ge-
nerale eſt quod executio non ſuſpenditur per
appellationem interpoſitam in caſibus à iure
69 prohibitis. † Deinde limitatur quando ſumus
in appellatione à carceratione, & à ſententia,
quod quis detineatur in carceribus, nam etiam
pendente appellatione is detinetur in carceribus
& ſic ſucceſſiua quædam executio fit ſententiæ
contra appellantem, non obſtante ſua appella-
tione; Ita in propriis terminis Guid. Pap. *de-*
ciſ. 135. *& deciſ.* 238. & aliquid *in deciſ.* 436.
70 † Quibus in locis ponit etiam quod appellans
debet detineri in carceribus Iudicis, à quo, ad
quod dictum, & ad limitationem relatam vide-
71 bis eleganter deciſionem Franc Marci 919 † Cir-
ca quam notat Riccius *dicta collect.* 1457. in fine
non eſſe omittendam, vt ſi Clericus fuerit per
Iudicem laicum captus; & à capto appellauerit
ad Parlementum, & Epiſcopus petat illum tan-
quam Clericum ſibi remitti, quod conditio iſta
an benè, vel male fuerit carceratus ſit apud Par-
lamentum, ex ſententia Ioannis Galli *in deciſ. Pa-*
riſ. 354. pro qua poteſt facere doctrina longè
adducta, *in cap. fin. de Iudiciis*, q 2. vbi quod lai-
cus cognoſcit de facto rei ſpiritualis, & Eccle-
ſiaſticæ, ſed ipſe Ricclua ſentit contrarium, &
ego verius exiſtimo Clericum eſſe remittendum
ad Iudicem Eccleſiaſticum per tradita *ſuprà*, *in*
cap. cum non ab homine 10. *de Iudiciis*, & alibi
ſæpius.
72 Ad vltimam quæſtionis partem, an executio
ſententiæ poſſit fieri intra tempus appellationis;
hoc eſt intra decem dies ad appellandum iam
ex adductis reſpondebis, & ex noſtro Teatu
cam concordantibus; Nam cum aliud ſit ſen-
tentia, aliud quod ſit tranſacta in authoritatem
rei iudicatæ ex adductis *ſuprà ad Rubricam*, *&*
in cap. 1. *ſap. de cætero.* Et in hac quæſtione prin-
cipali *à num.* 1. ideò fit, vt niſi tranſactis decem
diebus ſententia non dicatur tranſacta in rem
Iudicatam, quod neceſſarium eſt, vt exequi va-
leat, ſi ipſa à principio ſit appellabilis; Ideò
quid mirum ſi nondùm termino illo tranſacto
nequeat executioni mandari: Et quia ex verbis
Textus noſtri ibi, *licet ad hoc agendum quadrime-*
ſtre tempus regulariter ſit ſtatutum, & quia id arcta-
ri, & etiam *prorogari* ſecundùm notata *ſuprà in*
præmiſſo, ideò ad perfectam cognitionem hic ad-
iunges quæ ex multis tradit Oſualdus ad Donel-
lum *lib* 11. *comment. cap.* 4. *qui in cap.* 3 egit latiſ-
ſimè de executione, & actione iudicati, & in
aliis capitibus alia refert ad materiam omninò
videnda. † Et quod ea non mandetur execu- 73
tioni intra tempus appellationis, tenet cum in-
finitis Gratian. *Reg.* 445. Gloſſa vnica in verbo
nouare, *ff. nihil nouari appell. & in cap. non ſolùm*
verbo *nouata de appellationibus lib.* 6. *Gloſſa in cap.*
periculosè de pœnis. dict. 3. plures caſus congerit
Antonius Gomez. *tomo* 3. *variar cap* 13. *n* 35.
17. Speculator *de except. ſi autem* 5. *poſtremò*: plu-
res congerunt alij relati *ſuprà* à Gratiano, de
quibus *infrà in cap.* 5. *de appellationibus*, *& alibi*
in eo titulo.

Qvæstio II.

An ſententia lata aduerſus debitorem exe-
quatur aduerſus fideiuſſorem: Et an exe-
cutio poſſit fieri in re non contenta in ſen-
tentia, ſeu contra non nominatum in ea
an ab executione incipiatur: Et in quibus
rebus executio fiat: Et an appellante fi-
deiuſſore à ſententia lata contra eum,
cuius eſt fideiuſſor, impediatur executio:
Et an ſententia lata contra emphyten-
tam noceat damno directo ſcienti?

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra principalem debitorem, poteſt exequi contra eius fideiuſſorem ſine nouo proceſſu*, n. 4. *& quæ cognitio ſuper exceptionibus ab iſto oppoſitis* n 2 vide *num.* 15. *&* 16. *& de præcepto Iudicis, quod præcedit vt conſtituatur in mora*, n 17.

3 *Appellatio locum non habet à mandato de exequendo.*

6 *Executio ſententiæ nequit fieri contra nominatum in ea.*

7 *Exceptio quando admittatur contra inſtrumenta publica, quæ ex ſtatuto habent paratam executionem.*

8 *Incipi non debet ab executione: fallit in nonnullis num* 9. *cum aliis.*

10 *Obligatio cameralis: paratam habet executionem.*

11 *Littera Cambij paratam habens executionem, fallit, num* 12.

13 *Legatarius agit via executiua pro conſequendo legato.*

15 *Fideiuſſor nequit impedire ſententiæ executionem.*

17 *Fideiuſſor condemnatus propter principalem, prius monetur antequam aduerſus eum executio fiat.*

18 *Executio debiti guarentigij ante tranſactos aliquot dies non rectè petitur: quid ſi debiti inſtrumentum habet pactum: vt ante diem certificetur debitor, num.* 19.

AD primam quæſtionis partem reſpondeo 1
ſecundùm communem praxim, quod ſen-
tentia lata contra principalem debitorem, po-
teſt exequi contra eius fideiuſſorem ſine nouo
proceſſu; Itavt ſi aliquas exceptiones habeat
fideiuſſor hic ſine nouo alio Iudicio debeant
examinari, docent Bartolos *in l.* 1. *num.* 2. verſic.
puto quod contra fideiuſſorem, *ff. iudicatum ſolui*,
&

Digitized by Google

& *ibi*, Gloſſa, & ſic de fideiuſſore iudicati ſol-
uendi faciuor verba *dict.l.1.* ibi, *in ſpeculatione*
iudicatum ſolui poſt rem iudicatam, ſtatim dies ca-
dit, ſed exactionis tempus Reo principali indultum
differtur, ex quo Textu ptobat Ioannes Guttie-
rez *conſ.*29: *num.*5. eſſe dandum buiuſmodi fi-
deiuſſori terminum principali iodultum; Itavt
illo tranſacto debeat fieri execotio aduersùs fi-
deiuſſorem abſque nouo proceſſu; Imò Rude-
ricus Suarez *in lego 2. tit. de los emplacamientos,*
*lib.2 fors num.*2. dicit quod iam ipſe motus æqui-
tate conſuluit, quod Iudex lata ſententia contra
Reum, ſi producatur coram eo inſtrumeotum
publicum, in quo quis fideiuſſerit iudicatum
ſolui prædicto Reo, quod tooc dicto fideiuſſore
a citato mander in eo exequi ſeoteotiam. † Et ſi
fideiuſſor alleger aliquas exceptiones pendente
executione ſummariè examinentur, & decidan-
tur: Et refert ita practicaſſe io duobus negotiis.
3 † Et facit pro hac parte, quia à mandato de
exequendo non habet locum appellatio; ſic
tradit ex commoni Doctorum Maranta *de ordi-*
ne Iudiciorum p.6. cap. de appellatione, num. 249.-
*fol.*612. referr plures ſic tenentes Roderic. Sua-
rez *in l. poſt rem iudicatam in declaratione dicta le-*
gis Regia, verſic *quæro vtrum n.2. & 3. ff. de re*
*iudicata, fol.*257.*& ſequeat.* licet ipſe cootratium
doceat in hoc caſu; Verùm additio ad eum illum
ſatis impugnando reſpondet pro Maranta, do-
cens ab eo non eſſe recedendum in iudicando
& conſulendo ex Teſtimonio Alex. *conſ* 95. in-
cipit, *viſis lib. 2. in 2. columna*, & refert Gut-
tierrez fuiſſe poſtea iodicatum placentiæ, eo
quod iuſſum fuit procedi per Iudicem in execu-
tione vſque ad vltimam pignoris licitationem,
vulgò *ſentencia deremate*, & ſolui principale de-
bitum Actori com expenſis,
4 Et facit Textus *in lege fin §. fin. Cod. de vſuris*
rei iudic. & ibi Gloſſa ſecundùm Bartol. *in dicta*
*l.*1. & communem amplectuntur prædictam
opinionem Paulus de Caſtro *in l. duobus, §. ex-*
ceptio num.5. ff. de iureiur. Iaſon *in §. ergo ſi quis*
ipſius legis n. 2. & teoet Gloſſa magna *in cap.1. ad*
*finem de iniuriis lib.*6. ſequitur plurimos allegans
Boërios *decis.*177. *n.*3. eſt communis vt latiſſimè
tradit Rodriguez *in dicta l.2. lib.2. fori à num.*5.
& ſtatur Abiles *in capitibus pretor,* in Gloſſa *exe-*
cucion num 41. doceot etiam Antonius Gomez.
2. *tom. variar. cap.*13. *num* 1. Maſcardus *de pro-*
*bation. concluſ.*707. Caldas Pereira *de emptione,*
*& venditione cap.*33. *num.*7. Barboſa *in dicto c. 1.*
*de iniuriis lib.*6. ſic per dictam Gloſſam in verſic.
pragrauetur, ibi *an condemnato debitore, intelliga-*
tur condemnetur fideiuſſor, dicentes vt principali
condemnato poſſit ſine oouo proceſſu, & Iudi-
cio mandari executioni ſententia cootra fideiuſ-
ſorem debitoris coodemnati.
5 Ad ſecundam quæſtionis partem, an execu-
tio poſſit fieri in re non conteota in ſententia, vt
expendas adiunges quæ adduxi *ſuprà in cap. cum*
aliquibus hoc tit. ſed quatenùs tertios poſſit im-
pedire illam executionem dico *infrà in cap pen.* &
notant DD. *in cap.*17. *hoc tit.*
6 Ad tertiam, an ſententiæ executio poſſit fie-
ri contra non nominatam in ea, & reſponde fie-
ri noo poſſe, vt expreſsè notat Baldus *conſ.*149.
idem *in l ſi pro te in fine. Cod de dotis promiſ.* idem
& Ioannes de Immola *in l. ſi bina. ff. de iniuſto*
rupto, vbi tradunt, qood is, qui non reperitur
in inſtrumento non poteſt ex illo prætendere

executionem, nec actiuè, oec paſſiuè, qoamuis
ex eo iotereſſe prætendat, & facit Textus cum
ſua materia *in dicta l. à Diuo pio, §. ſi ſuprà re-*
bus, ff. de re iudicata.
Et quod tenet Iaſon *in l. iuris gentium, §. Præ-* 7
tor ait, num.9. ff. de pactis, vbi inquit quod ſi ex
ſtatuto publica inſtrumenta ſtatim paratam ha-
beant executiooem, & contra eam nulla poſſit
opponi exceptio, illud vrique intelligendum ſit
quando agitur contra illum, cum qoo factum
fuit ioſtrumentum; ſecus contra tertium, quam
ſententiam ante eum tenuit Angel. *in leg. ſi vnus*
§. ante omnia. ff. de pactis, Ioaones de Immola
in Clem. 1. *num.*11. *ff. de re iud.* eandem que te-
nuit idem Iaſon *in lege certè conditio, §. quoniam,*
num 10. *ff. ſi certum petatur* idem Iaſon *in dicto*
*§. ante omnia num.*4. *& in l. Imperatorem in princ.*
num.2. ff. de tranſact. Ceuallos *de cognit. per viam*
violentia p.1. q.26. num 20. & ad aliam quæſtio-
nem an inſtrumentum poſſit exequi contra ter-
tium dico *infrà, & in cap.17. & pen.* quare vlte-
rius noo progredior, & an fiat executio pro de-
bito mariti in bonis vxoris, Riccius *decis.*1914.
vbi tradit nonnulla.
Ad quartam quæſtioois partem, ao ab exe- 8
cutione incipiatur, & reſpondendum eſt ex
Textu noſtro, & aliis iam *ſuprà* adductis ab ea in-
cipi non poſſe, nam cum executio dicat ordi-
nem ad ſenteotiam, vel ad alia inſtrumeota,
cuius occaſiooe ea prooeoit non eſt cur ab exe-
cutione incipi poſſit, & docent DD. commu-
niter per Textum *in l. ſi cum, ff. hoc tit.* † Ta- 9
men hæc Regula fallit in nonnullis primo con-
feſſio proprio ore facta, licet detur terminos
aduerſus confeſſionem, Vibius *decis.* 68. Ric-
cius *collect.* 600. vbi com Iafredo *decis.*51. limi-
tat in crimine Notario, vel vbi quis in fragranti
crimine eſſet captus.
Et ſic etiam paratam habent executionem 10
obligatio cameralis, inſtrumentum guarenti-
gium. † Litteræ Cambij pulchrè Maſtrillus *in* 11
*decis.*9. quam ampliat Rota Genueoſ. tam con-
tra ſcribentem, quam contra acceptantem. † Ta- 12
men ſi litteræ deperditæ eſſent; tunc non mere-
rentur executionem, vt tradit de Venint. *in de-*
*ciſ. Rota Bonon.*58. † Item legatarius pro con- 13
ſequendo legato poteſt agere via executiua, Vi-
bius *decis.*464. Sed cum de his, & de aliis ſuprà
tradiderim *ſub cap.1. & cap.3. de fide inſtrument.*
Ideo non vltra progredior de obligatione ca-
merali dixi *ibi*, etiam, de qua cum aliis loquitur
Riccius *collect.*1490. & 1907. vbi quod appel-
latio eſt prohibita in obligatione cameralia
obligationis.
Ad quintam quæſtionis partem, in quibus 14
rebus executio fiat dixi latè *ſub cap. 1. de fide in-*
ſtrumentorum.
Ad ſextam quæſtionis partem, quæ depen- 15
det ex dictis *in hac quæſtione*, in verſic *ad primam*
reſpondeo quod & ſi omnes intereſſe habentes
poſſent, vt tertij impedire executionem ſenten-
tiæ, ſeu ab ea appellare; Tamen in caſu, de qoo
loquimur non poterit fideiuſſor impedire execu-
tionem ea ratione, eum ſententia lata non fue-
rit contra ipſum, ſed contra Reum principalem
debitorem, cuius reſpectu tranſiuit in rem iudi-
catam, & fideiuſſor ſe adſtrinxit iudicatum ſol-
ui: ergo cum ſit iudicatum, & ſententia tran-
ſierit in rem iudicatam, nullo modo appellan-
do poterit impedire executiooem ſententiæ,
quia

quia ipſe eſt obligatus virtute decreti iudicialis & guarentigiæ. Et ſic Doctores relati in dicto verſic. *ad primam*, concludunt, quod hæc fideiuſſio ſimul cum dicta ſententia habet executionem paratam, quia ſi admittenda eſſet prædicta fideiuſſoris appellatio, & ſententia prædicta tranſacta in rem iudicatam, non exequeretur ſimul cum dicta fideiuſſione, eſſet procedere via ordinaria, & cum nouo proceſſu, quod eſt cõtra opinionem adductam id dicto verſic. *ad primam.*

16 † Item contingeret, vt idem fideiuſſor daret alium fideiuſſorem de iudicato ſoluendo, & per conſequens fideiuſſure primo condemnato deberet ille ſecundus conueniri via ordinaria, & poſſet appellare, & poſtea alius, & ſic res procederet in infinitum, quod eſt abſurdum, vt præter cæteros adducunt Rodericus *in declaratione dicta leg. 2. tit. de los emplazamientos lib. 2. fori, à n. 4. & à folio* 289. Ioannes Guttierrez *dicto conſil. 19. num. 2.*

17 Sed notabis quod etſi fideiuſſor ſit obligatus in prædicto caſu guarentigiæ; quia in ipſius fideiuſſione non fuit oppoſitus dies certus ſolutionis; tamen oportet vt præcedat præceptum Iudicis, vt intra certos dies ſoluat quantitatem contentam in ſententia ſub pœna executionis, quod fit ad conſtituendum eum in mora, vt *in l. ſi debitori, ff. hoc tit* vbi Bartol. & Doctores *in l. ſi domus, §. in pecunia, ff de leg.* 1. & in terminis executionis docent Rodericus Suarez *in dicta l. poſt rem iudicatam in 7. notabili* verſic *ſextus caſus in fine*; & idem *in 3. notab. eiuſdem legis 2. num. 1.* pro quo eſt bona lex 13. *tit* 11. *p. 3.* præcipiens quod ſi debitum eſt parum, debet aſſignari terminus ſolutionis arbitrio Iudicis, de quo eſt etiam videndus Antonius Gomez. 2. *to-*
18 *mo variarum de qualit. contract. num. 1.* † Et confirmatur quia ſi in inſtrumento guarentigiu non apponitur dies; non poteſt virtute eius peti executio, antequam petatur debitum, & tranſeant aliqui dies, quibus debitor ſoluere poſſit vt *in l. ſi decem cum petiero, ff de verb. obligat.* Felinus *in cap. licet Heli num. 2. & 3 de Simonia*, Guttierrez *dicto conſ 29 ſub num. 4.* & Gregorius Lopez *in l. 8. tit. 14. Gloſſa 2. ad medium parte 5.*

19 † Vbi amplius dicit quod licet inſtrumentum habeat diem certum ſi adſit pactum, quod ante diem debeat fieri certificatio per Actorem non poteſt exequi tale inſtrumentum, niſi conſtet de certificatione, & de dilatione ad abſoluendum poſt condemnationem, Couarr. *in Reg. peccatum, p. 1. à num. 1.* ad idem vide, *ſuprà in c. 26. de officio delegati.*

20 Ad ſextam quæſtionis partem an ſententia lata contra emphytheutam noceat Domino directo ſcienti? Et applicabis hic, quæ *infrà dico in cap. cum ſuper 17. hoc tit.* vbi de Regula *res inter alios acta*, in quo dubio breuiter reſpondetur ſententiam latam ſuper poſſeſſorio contra Emphytheutam, Vaſſallum, vel fructuarium non nocere directo Domino, etiam ſcienti, niſi citato, & cauſam defendenti; quia ſententia lata contra ciuiliter poſſidentem, non nocet, vt docent Doctores per Gloſſam magnam *in l. Pomponius, §. ſi is qui precario, ff. de acquirenda poſſeſſione* & ita intelligitur Bart. *in l. ſæpe num 6 ff. de re iud* vbi Angel. & Alex. *num* 106. Afflictis *deciſ. 380. num 4.* Couarr. *in pract. cap. 13. num. 8.* Pompon. *conſ 126.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. q 38. n. 33.* Camill. Dellat, *conſ. 1. num. 45.*

Et ſic econtra lata ſit ſententia contra Dominum directum ſuper poſſeſſione Ciuili, non nocebit emphytheutæ, Vaſſallo vſufructuario, & ſimilibus ſi tantum ſuper poſſeſſorio ciuili lata ſit, eo quod iſti tantùm naturaliter poſſident, & iure proprio, non autem pro Domino directo; vt de emphytheuta docent Gloſſa, Bart. Paul. de Caſtro, & alij *in l 3. §. ex contrario, ff. de acquirenda poſſeſſ.* vbi Alex. *num. 6. &* 8n. Iaſon *n.* 44. Gloſſa *in l. ſi vt certo, §. ſi duos, ff. commodati*, & Bart. *num. 4.* Bald. *col 5. in l. 2. Cod de iure emphyt.* & poſt alios antiquiores Aret. Fulgoſ. & Alciatum, Salicet. Couarrou. *in Reg. poſſeſſor, p. 2. §. 4 in princ.* Gregor. Lopez *in l. 5. tit. 30 p. 3.* Aluar. Valaſc. *ſuprà q. 18.* Anton Gomez. *in l. 45. Tauri*, vbi *num.* 10. enumerat omnes perſonas, quæ habent naturalem tantum poſſeſſionem, quas iam adduxi *ſub tit. de reſtit ſpoliat. & de cauſa poſſeſſ & propriet.* Afflictis *deciſ* 380 *num* 4. Bolognet *conſ* 10. *num* 21. Ponte *conſ.* 147. *n.* 6. *vol. 1.* Fontanella *de pact nuptial. clauſ. 5. Gloſſ. 8. part. 15. num 65. fol. 304. volum. 2.* 21

Et de vſu fructuario, quod naturaliter poſſideat ipſam rem, Proprietarius vero ciuiliter dixerunt Doctores cum Gloſſa communiter probata *in l. naturaliter, ff. de acquirenda poſſeſſione, & per leg. poſſeſſio in princip. ff eodem*, Couarr. *ſuprà* 5. *p. in princ. num. 5.* & D. Ioannes del Caſtillo de Sotomaior plenè cum multis *de vſufructu lib. 1. cap. 6. num* 27. Anton Gomez. *variar. reſol. de contract. cap. 15. num. 25.* vbi cum aliis pluribus *num.* 56. eius Additionator Haillon, idem plenius *in dicta l. 45 Tauri dicto num* 100. & cum aliis Amato *reſ 79. n 1. & 2* qui *num.* 4. cum Accurſ. & Alex *num* 13 *in dicta l.* Papin. *§. ſi is qui; & cum Gloſſa in Rubrica, ff de Rei vindic.* vbi Iacob. *n.* 15. reſoluit concluſionem propoſitam, quam & ſequitur Afflict *in cap 5 §. ſi Vaſſall. in l. 3 num. 6. ſi de feud fuer. contr* Zabarell. *in cap. penult. de re iudic* Bart. & Paulus de Caſtro *num 6. in dicta l ſæpè ff eodem*, Coraſius *in dicta l. naturaliter. § nihil commune, ff. de acquirend. poſſeſſ num. 17. & 28.* Aluar. *d. q. 18. num.* 18. Caſtillo *in l. 17. Tauri n 92.* 22

Tamen ſi Iudicium fuerit agitatum cum emphytheuta, Vaſſallo, vel fructuario, data Domini ſcientia ſuper dominio, tunc ſententiam Domino nocere, ſi Reus in ſe onus probandi ſe eſſe Dominum aſſumpſerit, & ſententia declaratoria dominij pro ipſo conuento contrà emphytheutam fructuariam, vel Vaſſalum lata ſit, fueritque cauſa defenſa, & de dominio plenè cognitum, & diſcuſſum, alias non nocere dicunt Bart. *in dicta l. ſæpe num 6. laudo n.* 3 Roſental *de feud. cap 9. num 456. vol 1. memb. 1 concluſ. 23.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 38. num.* 33. 23

Et ſic conuento emphytheuta ſuper dominio, vel reali actione, aut Hypothecaria ſententiam contra eum latam nocere Domino directo, ſaltem ſcienti, vel citato, ſi de dominio fuerit cognitum, itaque deducta dixerunt Angel. Paul. de Caſtro, Raphael Cuman, & Alex. *num. 105. in dicta l. ſæpe*, vbi Imola *col.* 15. verſic. *fortè poteſt dici.* † Nam emphytheuta, vel 24
alius vtilis Dominus dicitur à directo in rem ſuam Procurator conſtitutus, qui poteſt cauſam defendere, quique dicitur legitimus contradictor, vt *in l. 1. § fin. ff de noui operis nunc.* docuerunt Afflictis *dicta deciſ.* 380. Anna Rol *conſ. 91.* 25

*conſ.*92. *n.*5. *&* 13 *lib.*4. cum multis aliis Amato *dicta reſ.*69. *num.*6.7. *&* 8.

26 Indeque econtra ſententiam latam contra dominum directum nocere emphyteutæ ſciendi, dixerunt etiam Doctores per Gloſſam 1. *in cap. quamuis hoc tit. de re Iud. & per l. ſæpe eodem* Bart. & Alex *ibi*, *num.*108. Caldas Pereira *de renou. emphyt. lib.*1. *q.*10. *num* 28 Pariſ. *conſ.*28. *à n.* 13. *vol.*1. Iſernia *in dicto* §. *ſi Vaſſallus num.* 11. & per eandem rationem ſententiam latam contra vſufructuarium in Iudicio reali, vel rei vindicatorio, & contra Vaſſallum proprietario ſcienti, vel citato nocere, docent Paul. de Caſtro, & Imola *in dicta l. ſæpe*, & cum Gama, Achiles, & Graff. Corſeto, Coſta, & aliis Amato *dicta reſ.*79 *num.*9.10 *&* 11 Couarr. *d. c.* 13. *pract. num* 8. & contra proprietarium latam nocere vſufructuario ſcienti, vel citato, aliàs ſecùs proprietario tamen ſe defendente, & non per contumaciam forte condemnato, dixerunt etiam Bart. *in dicta l. ſæpe*, *q.*4. *&* 5. Imola *n.* 27. Alex. *num.*108. Afflict. *deciſ.*139. *n.*6. Trentacinq. *variar. reſ. lib.*1. *de peculio reſ.*6 *num.*3. *in fine* Achilles de Graff. *deciſ.*10. *hoc tit. de re iud.* Tiraquel. *de retractu conuent* §. 1. *Gloſſa* 6. *num.*29. Mantica *deciſ.*146. *num.* 6. & cum aliis Amato *dicta reſ.* 79. *num.* 15. Gayto *de credito cap* 2. *tit.*3. *à num.* 410. vbi an etiam obſtet tranſactio? Et quando legendus D. Ioann. del Caſtillo, Sotomajor *de vſufructu*, *cap.*14. *num.* 6. alios plures referens.

27 Hæc tamen dicta de ſententia contra emphytheutam, vſufructuarium, aut Vaſſallum; exiſtimamus nocere Domino iuxta proximè dicta, ſi duo ſcilicet concurrant, primu quod fuerit in Iudicio contra emphiteutam de iuribus Domini directi, exactè cognitum, & diſcuſſum cum ſit generale dici non poſſe deciſum, niſi illud quod eſt cognitum, & diſcuſſum ex Bart. *in l. receptitia*, *ff. de conſt pecun.* Socin *conſ.*94 *n.*3. Lambert. *contract. Gloſſa.* 16 verbo *non valeat*, *num.*17. *in fine*, Mantica *deciſ.*66. *num.*2. Franc. *deciſ.*178. *n.*6. *& deciſ.*367. *num.*14 Lanar. *conſil.*73 *num* 11. Vincent. de Anna *allegat* 102. *n.*2.

28 † Et quod Iudicium ab emphytheuta ſit defenſum quacumque ſuſpicione colluſionis penitùs ceſſante, cum ſimus in materia ſuſpecta propter regreſſum euictionis, qui competeret contra directum Dominum: ſic vt per coniecturas illa valeat probari; Imo quod ſufficiat vna colluſionis per Gloſſam, *in cap. audiuimus de colluſ. deteg.* vbi Doctores, & Farinac. *deciſ.*40. *num.* 4 *in in primis recollectis*, *& num.* 5. alias directo Domino penitùs non nocere ſententiam per colluſionem latam contra emphytheutam, Vaſſallum, aut vſufructuarium, ſicut nec latam contra legitimum contradictorem per colluſionem aliis non nocere, quibus aliàs nocuiſſet, dixerunt Doctores *per leg. ſi ſeruus plurium* §. *ſi hereditatis Iudex. ff. de leg.* 1. Zin. Bald. & Albericus *in l. ingenuum*, *Cod. de ſtatu homin.* Abbas. Imola, & Felin. *in dicto cap. cum ſuper* 17. *hoc tit.* Alciatus *conſ.* 44 & in terminis Amato *dicta reſ.* 79. *à num.*13. cum DD. *in dicta l. ſæpe ff. de re ind* Couarr. *in dicto cap.*15. Zephalo *conſ.* 307. Valaſc. *quæſt.*38. *de iure emphit. num* 12. Roſin. *de feud. cap.* 9. *membro* 1. *dicta concluſione* 23. *ſub num.*10. vbi ſic dicit poſſe accipi *leg. offic. conſilio* 10. *num.* 25.

29 Et quod reputetur coniectura non minima ad colluſionem detegendam in hoc puncto erit ſi principalis victus non curauerit diligenter iura deducere, vel exhibere, vel iuris etiam allegationes omiſerit, vt ex *dicta l. ſi ſeruus plurium*, §. *ſi quis ante*, *ff. de leg.* 1. vel minùs plenè defendit cauſam, vel ſub colore litis paſſus fuerit vinci, vel ſi per Conuentum Dominus laudatus non fuiſſet, qui potuerat melius cauſam defendere, magis de iuribus inſtructus, vel ſi non fuerit appellatum, vt docent ibi Doctores Claſſici, Molin. *de primog lib.*4. *cap.* 8 *num* 9. vbi eius Additionator Gregorius Lopez. *in lege* 20. *tit.*22 *p* 3. *Gloſſa* 4. verſic. *quod forte*, Valenzuela *conſ.* 60. *num.* 67. Cujac. *in addition. ad Gloſſ. in Rubr. ff. de colluſ. deteg.* cum infinitis Amato *dicta reſ.* 79. *à num.*12 qui & *n.* 25 refert alios plures. 30 † Dicentes ſententiam latam non haberi pro ſententia, nec mereri allegari; imo & eſſe ipſo iure nullam, nec nocere, cui alias conſcripta de iure non noceret per colluſionem latam, & amplius putaſſe ſententiam colluſiuè latam, nec ei nocere contra quem lata eſt principaliter, inter quos Giurba *deciſ.* 91. *n.* 15. Caſtill. *deciſ.*89. *num.*32. Seraphin. *deciſ.*763. *num.*9. *& deciſ.*120. *num.*4. Seſſe *deciſ.*5. *num.*6. Faber de Anna *conſ.*104. *num* 18. *lib* 2. Molin. *de primog. lib.*4. *dict. cap.* 8. *num.* 8. vbi Additionatores Intrig. *l. de ſubſtitut. cent.* 3. *q.*73. *num.*126. Guid Pap. *conſil.*147 *num.*5. verſic. *licet dictæ partes*, Majar *de fideicommiſ. quæſt.*72. & alij.

31 Huc vſque dicta procedunt, quando ſententia lata eſt citato Domino, aut eo ſcienti, verum ſi Iudicium cum emphiteuta vſufructuario, vel feudatario ſit agitatum, & inſtitutum propter dominium actione reali, vel Iudicio rei vindicatorio, data tamen quomodolibet ignorantia directi Domini, nunquam illi ſententiam nocere Doctores omnes adducti, & alij plures, & magis communiter affirmant per Textum *in d. l. ſæpe ff. de re Iudicata*, Amato *dicta reſ.*79. *num.* 5. & ſic etiam procedere, quantumuis colluſio etiam modica, vel nulla reperiatur.

QVÆSTIO III.

An petens tempus ad ſoluendum, videatur appellationi renuntiare, & ſententiam approbare: Et an terminum recipiens, licet videatur appellationi interpoſita renuntiare; non tamen interponenda: Et an appellari poſſit à præcepto de ſoluendo: Et an ſententia, & inſtrumenta etiam mandatorum, de ſoluendo habeant executionem paratam, quoad non expreſſa?

SVMMARIVM.

1 *Renuntiare quando videatur appellationi, qui petit tempus ad ſoluendum, n.* 2. *&* 3.

4 *Renuntiare appellationi interpoſita videtur terminum recipiens, non interponendæ.*

5 *Appellari quando poſſit, vel non à præcepto de ſoluendo, num.* 6. *&* 7. *vbi de quadam cautela.*

8 *Sententia, & inſtrumenta exequi valent pro expreſſis, & tacitè dependentibus, num. ſequent. fallit à n.*17. *&* 18.

9 *Expreſſum*

Digitized by Google

9 *Expreſſum, aut explicitum ſeu tacitum virtualiter ſunt propria.*
10 *Sententia, quæ v.g. declarat aliquem eſſe debitorem Titij, licet non condamnet, meretur executionem num. ſequent.*
11 L. ſi eum tibi 4. Cod. de re iudicata.
12 L. Pompon. 40. §. ſed & is qui, ff. de procur.
13 L. ſi inter me, & te 15. ff. de except. rei iudic.
14 L. ſi quis rem 24. ff. eodem.
15 L. 1. §. ſed non vtique, *verſic.* ſi autem pronuntiauerit, ff. ad Senat. conſult. Turpilianum.
16 *Sententia eſt ſtricti iuris, & eius verba ſtrictè ſunt accipienda.*
17 *Omiſſum in ſententia cenſetur pro omiſſo.*
18 *Sententia exequi nequit pro tacitis non dependentibus ab expreſſiſſima, & de ratione n. 19.*
20 *Statutum de exequendis inſtrumentis eſt ſtrictè intelligendum.*
21 *Inſtrumenta merentur executionem, etiam in tacitis dependentibus ab expreſſis, ſecus ſi non dependeant, n. 24.*
22 *Inſtrumentum dotale & ſi expreſsè non obliget ad reſtituẽdam dotem, ad id extenditur, n. 32.*
25 *Executionem qualiter debeant habere inſtrumenta mandatorum de ſoluendo, vulgò* librãças *num. ſequent.*
27 *Prouiſiones expedita aduerſus Theſaurarios Regios, ſeu receptores redituum, habent executionem paratam.*
27 *Theſaurarij Regij, ſeu depoſitarij ſunt executiuè obligati ratione officij ad ſoluendas liberãtias.*
28 *Depoſitarius, qui rem depoſitam habet, aut inſtrumento, aut authoritate iudiciali eſt ad reddendum executiuè obligatus, n. 29. 30. 31. vbi limitatur.*
29 *Executio locum habet aduerſus tertium, qui rem habet à debitore depoſito. vel commodato.*
31 *Mandatum de ſoluendo non dicitur executiuum, ſi debitor non eſt executiuè obligatus, etiam in inſtrumento publico.*
31 *Inſtrumentum mandati de ſoluendo, cum non habeat clauſulam guarentigiam, non mandatur executioni.*
33 *Sententia Iudicis iubentis reſtituere malè expenſum, habet executionem paratam.*
34 *Sententia contra abſentem poteſt pronuntiari, & executioni mandari.*

1 AD primam quæſtionis partem poteſt in vno contextu reſponderi; igitur quoad primam Ceuall. *in pract. q. 732.* refert duas contrarias opiniones, vnam Innocentij, & Felini *hic*, affirmatiuam ſequentium ea Textu, *in l. fin. C. de temp. appellat. l. ab eo. Cod. quomodo, & quando Iudex ex eo,* quia paria ſunt non appellare, vel appellare & poſtea appellationi conſentire, ſeu quieſcere, ex *l. ad ſolutionem, C. hoc tit.* quem ad propoſitum ſingularem dicunt Hypolit. *ſing. 136.* Rota *deciſ. 2. in tit. de appellat.* Marant. *de ordib. Iudic. in a act. princ. partis vls. n. 306. & 312.* declarant Ant Gabriel *de appellat. concluſ. 3. fol. 141.* Matienc *in l. 14. tit. 10. Gloſſa a. n 9. lib 5 recop.* & conduci poteſt Textus *in l. poſtquam liti, C. de pact.* ibi, *actionem finitam inſtaurari poſſe, nulla ratio permittit.* Et ſic Innocentius reſoluit, quod petens dilationem ad ſoluendum, dicitur ſententiam approbare; huius ſen-
2 tentiæ adducit alios plures Ceuallos. † Et alteram Butticatij in contrarium *hic*, cuius fundamenta ex pluribus aliis refert Ceuall. per Gloſſam, *in dicta l. ad ſolutionem* verbo *acquieuiſſe*, & Fermoſin. de Exceptionibus, cum multis ex Doctoribus, qui videntur idem ſequi, ac Innocentius.

Quare Ceuall *ſuprà à n 8.* concordando dicit cum Abbate *hic n. 15.* vt ſecunda opinio procedat quando condemnatus ipſe, vel eius Procurator terminum ad ſoluendum petiiſſent ſponte & prima Innocentij, & aliorum procedat, quando appellatio fuit interpoſita; tamen Iudicis metu ad redimendam vexationem, fuit facta ſolutio, quia alias detineretur in carcere Reus, donec ſolueret; ita vt licet poſtea Aduerſarius coram Superiore opponat hanc exceptionem taciti cõſenſus non audiatur; imo vt admittatur appellans ad proſequendam appellationem; ſic cum Baldo *in cap. fin. de appellation.* vbi videbis quæ ego dixi. 3

Ad ſecundam ex dictis breuiter reſpondeo cum Felin. *hic n. 2.* Innoc. & Panormit. item cum Imola *in l 4. §. ſi quis condemnatum, ff. hoc tit.* & *ibi* Alex. *col. fin.* vt terminum recipiens, licet appellationi interpoſitæ renuntiare videatur, non tamen interponendæ, ſed Socin. limitat quinque modis *in Reg. 25.* quatuordecim Aufter. *in Capella Tholoſ q. 193.* & quindecim modis reſtringit Præpoſit. *in cap ſolicitudinem n. 18. de appellation.* benè etiam de Regula Anton. de Butr. *in cap. gratum in fine de offic. deleg.* Roman. *in Rubr. de arbitr. 24. colum.* verſic. *& adde quod lata ſententia*, & *conſ. 8.* Petrus de Anchar. poſt Ioannem Andr. *in cap fin. de appell. lib 6. col. penult.* Dominic. de Rota *deciſ. 287. tit. de renunc. & appellat. in nouis.* Iaſon *in l. ſi conuenerit n. 20. ff hoc tit.* Guid. Pap *in ſingulari 497.* §. Franc. Felin. *in d. c. gratum, n. 7. & in c. ſignificauerunt, n. 2. de Teſt.* qui in noſtro Textu dupliciter ampliat Regulam dictam, Gratian *Reg 454.* Imola *conſ. 144.* Hypolit. *conſ. 126.* Marant. *de ordine Iudiciorum 6. p.* verſic. *appellatio, num 412.* 4

Ad tertiam quæſtionis partem, an appellari poſſit à præcepto de ſoluendo, & quia de ea agit Felin. *hic, columna 8.* ideo reſpondeo quod cum agitur de præcepto, quod vocatur mandatum de ſoluendo, ortum nempè ab inſtrumento guarentigio, ſeu ſententia tranſacta in rem iudicatam, non debet appellatione ſuſpẽdi ex Gloſſa Textus *in l. ſi cum except. §. hac autem ff. quod metus cauſa,* Felin. *hic*, cum multis Alex. *conſ. 93. n 4 vol. 2. & conſ. 181. n. 11. vol. 6.* ſequitur Bern. Diez, & Lugo *in Reg 45* Rodetic. Suar. *in l. poſt rem iudic. ff. hoc tit. in declarat. l Regni q 6. n. 3.* Didac Perez *in l. 5. tit 8. lib. 3. ordinam Gloſſa 2.* Sarmient. *ſelect. cap. 8. n. 4.* Paz *in praxi p. 4 tom. 1. num. 38.* verſic. *rurſus* 5

Sed hanc communem traditionẽ tribus modis limitat *hic*, Felin quem ſequitur Bern. Diez de Lugo, & Roder. Suar *vbi ſuprà*, & limitat etiã Paz quando negatiuè pronuntiatum eſſet à Iudice, vt puta ſententiam, vel inſtrumentum non eſſe exequendum, nam huiuſmodi grauamen reparari non poteſt per appellationem interpoſitam à diffinitiua, quia nulla alia ſententia ſeparatur; ita Rodetic. Suar *vbi ſuprà q 6. n. 4* poſt Antel. *in l quiſquis, C. quorum appell. non recipiantur,* & ita tenendum eſt, quamuis Gloſſa *in l. ab execut. C quorum appell. & in l. ab execut. ff. de appell.* & plures relati *à ſupra* adductis teneant contrarium. 6

Verùm optima erit cautela Angeli, quam ſequuntur Zepola *cautela 44.* & Socinus *Reg 26. fallentia 5.* Rodericus *in dicta q. 6. n. 3.* Paz *ſub dicta n. 38. in fine*, nempe quod Iudex realiter mandet 7

executioni ſententiam, vel inſtrumentum ſine
pronuntiatione ſuper executione præcipiendo,
quod mandatum detur ad hoc, vt alquaxeli, &
miniſtri Iudicis capiant pignora, & perſonam de-
bitoris pro quantitate debita, & expenſis, imò
Pax conſuluit Iudicibus quod ita obſeruent ad
euitandam dictam appellationem, & ſedandas
opiniones Doctorum.

8 Ad quartam quæſtionis partem an inſtrumē-
ta habeant executionem paratam non ſolùm
quod expreſſa, ſed quoad tacita ſuppoſitis his,
quæ adduxi *ſupra in c. 1. de fide inſtrum.* vbi pluta
de inſtrumentis, & aliis, quæ merentur executio-
nem: reſpondeo ex communiori, & practicabi-
liori DD. ſententia, tam ſententiam, quam inſtru-
menta poſſe executioni mandari, non ſolùm pro
expreſſis, ſed etiam pro tacitis virtualiter con-
tentis, & reſultantibus ex ſententia, aut inſtru-
9 mētis ex ea ratione. † Quia paria ſunt aliquid eſſe
expreſſum, & explicitum, vel eſſe tacitum vir-
tualiter contentum implicitum, & ſubintellectū
in expreſſo: nam id etiam habetur pro explici-
to, & expreſſo, *l. iam hoc iure 4 C. de vulgari, & pu-
pillari ſubſtit. l. cum quid 3. ff. ſi certum petat.* De-
cius *conſ. 15. n. 6. & conſ. 68. n. 3,* Crauetta *conſ. 149.*
Zephal. *conſ. 152. n. 76. lib. 2. ad leg connub. l. 16.
Gloſſa 7. n. 179.* Roderic. Suar *in l poſt rem iudic. in
declarat. legis Regni, § ſecundo extende n. 1. & 2. ff.
hoc tit.* Parlador. *lib. 2. rerum quotid. c fin. p. 1. §. 11,
in 4. ampliat. n. 18. & 19.* Giurba *deciſ. 45. ex n. 2.*
Carleuall, *de Iudic. p. 2. tit. 3. cap. 5. n. 1. & 10.*

10 Vnde exemplis declarando conſtat, vt ſi v. g.
ſententia declaret Sempronium eſſe debitorem
Titij, vel Titium debitorem Sempronij, ſed non
condemnat Titium ad ſoluendum Sempronio,
ea mereatur talem executionem, vt cum · ff. &u
11 ſoluat Titius, ſeu econtra Sempronius. † Vt pro-
bat Textus *in l ſi cum tibi 4. C. de indic.* quem *ibi*
commendat Bart. dicens neſcire ſe alibi ita clarè
12 diſponi † Item probat Text. *in l. Pomponius 40. §.
ſed & is qui ff. de procur* ibi, *nam cum indicatur rem
13 meam eſſe ſimul indicatur illius non eſſe* † Textus *in
l ſi inter me, & te 15 ff de except. rei ind.* ibi, *quia eo
ipſo, quo meam eſſe pronuntiatum eſt ex aduerſo pro-
14 nuntiatum videtur tuam non eſſe.* † Textus *in l. ſi
quis rem. 24 ff. eodem*, vbi poſſeſſor rei petente
domino abſolutus; ſi à poſſeſſione cadat, & ad
dominum reuertatur, iuuat ſe ad obtinendum in
hoc ſecundo Iudicio exceptione iudicati reſul-
15 tante ex prima abſolutione. † Deinde ex Textu
*in l. 1. §. ſed non vtique verſic. ſi autem pronuntiaue-
rit calumniatus eſt, condemnauit eum, & quamuis de
pœna nihil ſubiecerit, tamen legis poteſtas aduerſus
eum execerbitur. ff. ad Senatconſ. Turpil.* docent in
hoc puncto præter ordinarios Bald *in l ſi Præ-
tor 75. n. 1.* poſt Text. & Bart. *ibi ff de Iudic.* Afflict.
deciſ. 157 Surd. *deciſ. 212. n. 12. & 13.* Magon. *de-
ciſ. Florent. 3 ex n. 19.* Cbachert *deciſ. 64 n. 3. & ſe-
quent.* Robit. *deciſ. 60* Hypolit. de Marſil. *in Rubr.
de fideiuſ. q 25. n. 219.* Aſin, *in praxi iudiciorum, §. 31.
c. 2. ampliat. 2.* Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. c. 445.
n. 20. & tom. 5. c 833. ex n. 28.* Axeued *in l. 22. tit 6.
lib. 5 recop. n. 9.* Abiles *in c. 1. Prætor*, verbo *manda-
do, n. 17.* Tuſch *littera E, concl. 491. n. 13. & litte-
ra S. concl. 128. & 129. num. 16.*

16 Nec obeſt dicere quod ſententia eſt ſtricti iu-
ris; taliter vt eius verba ſint ſtrictè accipienda,
ex his, quæ adduxi per Textum *ibi, in c. cum ali-
quibus hoc tit* & vbi ceſſant eius verba, ceſſet eius
diſpoſitio *l. dies cautioni 4. toties ff. de damno infe-
cto* nec comprehendere ea, de quibus non fuit
expreſſum. † Imò quod omiſſum in ſententia 17
cenſeatur pro omiſſo ex *l. Diui 27. § rectè, ff. de li-
berali cauſa, l. ſi a te 9. in princ ff. de except. rei ind.
l. 1. C ſi plures vna ſententia,* Bartol. *in l. Iulianus 6.
n. 5. ff. de cond. indebiti, & in l. ſi expreſſim 19 n. 2.*
verſic. *quandoque ſententia prima, ff. de appellat.* De-
cius *in l. 1. n. 50. ff. de officio eius, cui mand. eſt iu-
riſdictio,* Roland. à Valle *conſ. 79. ex n. 10. vol. 3.*
Crauetta *conſ. 188. n. 6.* Menocb *conſ. 110 ex n. 13.
lib. 2.* Surdus *conſ. 189 ex n. 37. lib 2.* Cbacbart.
deciſ. 64 n 1. & 2. & poſt longam plurimorum al-
legationem tradidit Tuſch. *littera S, concl. 126. ex
n. 57. ad 63.* † Ergo ſententia non poterit execu- 18
tioni mandari, niſi pro expreſſis in ea. Et Baldus
*in l. iuris gentium 7. § quod fere ff. de pact. & in l. ab
Anaſtaſio 23. n. 4 C. mandati,* Alex. Iaſon, Decius, &
Otoſc. *ibi,* Butr. *in c. tranſlato 3. de conſtit. num 8.*
Imola, & idem Decius *ibidem,* & Cancer. *variar.
reſolut 2. p. c. 3. n. 87. & 88.* docent ſententias, aut
inſtrumenta habentia paratam executionem pro
expreſsè contentis, & promiſſis, & pro expreſſa
obligatione. † Sed reſpondetur veram eſſe hanc 19
doctrinam, quæ procedit in tacitis, quæ non ve-
niunt in neceſſariam conſequentiam, reſpectu
verborum ipſius ſententiæ. Tamen vbi, & ſi ver-
ba expreſsè non exprimant, ſententia vtilem ef-
fectum nequit habere, niſi extendatur ad non
expreſſum, vt in exemplo *ſuprà* poſito reuera
eſt procedendum iuxta noſtram ſententiam iam
relatam.

Vnde infero ad aliud exemplum de inſtrumē- 20
tis reſpondendum eſſe eodem metro, quia & ſi
ex *l. minor annis 15. cui fideicommiſſum 40 ff. de mi-
nor.* dicatur quod ſtatum de exequendis inſtru-
mentis ſit contra ius, & ob id ſtrictè intelligen-
dum ex *l. quod vero 14. ff. de leg.* vt notant Bart. &
DD. *in l 3. § hac verbo, el ſegundo ff. de negot geſt.* &
ob id idem Bart *in l. cum ſtipul. ſim. 121. n. 4. ff. de
verb. oblig.* Dec. *in l. cum quid 3. in 1. lect. n. 4. & in 2.
lect. n. 3 ff. ſi certum petat.* dixerint quod vbi inter
partes non ſit conuentum vltra expreſſa, ita vt ſi
in obligatione facti nihil fecerit conuentum de
intereſſe: quia illud conuenit ex diſpoſitione le-
gis non competere viam executiuam. † Tamen 21
quoties ex verbis, & tenore ipſius inſtrumenti
cenſetur, vt concedatur vis executiua quoad ea,
quæ non ſunt expreſſa in eo, ſed virtualiter, &
implicitè continentur in eo, & ſunt connexa cum
expreſſis, tunc reuera procedit, vt executio ad
tacita, & non expreſſa extendatur, nam iſta vidē-
tur etiam expreſſa, & explicita; quia circa ea, quæ
tacitè, & virtualiter reſultant ex contractu iuxta
legis diſpoſitionem, interuenit vtriuſque cōſen-
ſus, & de illo cenſentur contrahere partes, & fa-
cere inſtrumentum executiuum, quod poſſit exe-
cutioni mandari pro omnibus in eo, quomodo-
libet contentis per Textum *in l. ſi duo 38. ff. de ac-
quir hered l heredes mei 57. §. cum ita,* & ibi Ripa
n 57. ff ad Trebel. Menocb. *lib. 4 præſumpt 202.*
Pelaez *de maiorat. 2. p. in initio a n. 170.* Barb. *in l.
ſi cum dotem 22. in princ. n. 50. circa medium, ff. ſoluto
Matrim.* Tuſch. *littera C, concl. 151.* Surd. *conſ. 42.
n 6.* Carleuall. *dicta 2. p. tit. 1. cap. 5. num. 12.*

Itaque ſi verbi gratia ponamus maritum fa- 22
cere inſtrumentum dotale, quo confiteatur, vel
conſtat re ipſa recipere dotem, ſed non obligaſ-
ſe ſe ad dotem reſtituendam, & dixerint relati
in principio dicti verſiculi *vnde infero,* non poſſe
hoc inſtrumentum executioni mandari contra
maritum

Digitized by Google

maritum, vt dotem reſtituat, quia hoc non eſt
23 expreſſum in Inſtrumento. † Tamen in eodem
caſu Bald. dicit contrarium *in l. ad probationem 21.*
n.3. Cod de probat vbi dicit ſe ſic conſuluiſſe, &
fuiſſe primum conſillum, quod dederit; & *in l. 1*
§. vt plenius n.6. per Textum *ibi, C. de rei vxoria*
actione, Imola *in l. 1. n.6. ff. de his quæ in Teſtam.*
delentur, Andreas Barbatia *in repet. leg. acutiſſi-*
mi, n 176. Cod. de fideicommiſſar. Cattar *de execu-*
tione inſtrument. q 29. n.64. Baldus *no cel. de dote*
p.6. privig 2. n.10. Roderic. Suarex *in d l. poſt rem*
rem iudicatam in declaratione legis Regni, §. ſe-
cundo extende n.1 & 2. ff. hoc tit. Anton. Gomez.
in l.64. Tauri n.6. Menoch. *de adipiſc. poſſ ff. re-*
medio 4. n.125. Axeuedus *in l.1. num. 11. tit. 21.*
lib.4. recopil. & num.10. loquitur generaliter de
omnibus tacitè incluſis, & virtualiter conten-
tis in contractibus, Pax etiam generaliter loqui-
tur idem exemplum commemorans *in praxi to-*
mo 1. p.2. cap 1. n.13. & 14. Parladur. *lib. 2. re-*
rum quotid. cap. fin. 1 p. § 15. amplias. 4 n. 10. lo-
quens in ſpecie de hoc exemplo, & generaliter
de omnibus ea *n. 18.* Et facit Textus *in l. ſi duo*
Patroni, §. Marcellus, ff. de iureiurando, qui ſpe-
24 ctat ad relatum exemplum. † Et quod vniuer-
ſim inſtrumenta poſſint executioni mandari,
etiam quoad tacitam, & virtualem obligatio-
nem in eis implicitè contentam, ſenſerunt Imo-
la *in dicta l. 1. n.6. ff. de his. quæ in teſtam. delen-*
tur, Aretinus *in l. ſi in Teſtam, 5. ff. de vulg pu-*
pil. ſubſtit. ſuprà *in l. vltima n. 54 Cod. de edicto*
dui Adrian. Tollend. Barcius *tract. de quarentigia*
p 1. q.9. poſt medium, & q 10. & 11. Surd. *deciſ. 214.*
n.39. Patianus *de probat* latè agens *lib. 1. cap 26.*
ex n.65. Ruginel. *practic quæſt. cap. 20.* qui exa-
minat exſpecificè Colerus *de proceſſ execut p. 2.*
cap. 3. ex n 487. Gratianus *diſc. ept. forenſ. tomo 1.*
cap. 37. n 46 & 37 & cap. 115. ex n. 27 Ceual-
los *in pract q. 146* Parlador *rerum quotid. 1 p.*
dicto §. 11. dicta 4. ampliat. ex num 18. Gelaſius
de obligatione camerali & ad eum Zachias *q. 31.*
n 16 17. Franchis *deciſ 325.* villadiego *in politi-*
ca c.2. n.17. Heuia Tolano *in Curia Philipica 2.*
p. § 7. n.4 optimè examinat Rodriguez *de exe-*
cutione cap. 1. § 3. de inſtrument. execut. à n. 32. &
de executione inſtrumentorum adduxi plura. *in*
cap. 1. de fide inſtrument à q.5 vbi; & applicabis
dicta q.9 & ibi in verſic. *ad ſextum*, vbi de par-
cellis non neais, & ſeparatis.
25 Ad vltimam quæſtionis partem de inſtrumen-
tis mandatorum de ſoluendo, quæ vulgò vocan-
tur *libranzas, ſeu liberantias* quibus, vel Debi-
tori, vel depoſitario ærario Campſori, & ſimili-
bus mandatur, vt ſoluat alicui aliquam certam
pecuniæ quantitatem; numquid habeant execu-
tionem paratam, & quia video quod Carleualius
nouiſſimè latè dicat, præter alios multos, quos
ipſe congerit *de iudiciis p. 2. tit. 3. de executione*
26 *diſp 6* per totam. † Ideò reſumptiuè dico quod
de Iure Caſtellæ prouiſiones expeditæ aduerſus
Theſaurarios, ſeu receptores Regiorum redi-
tuum, habent paratam executionem ex *l. 14. tit. 7.*
lib. 9. recopilat. vbi de Iure hoc ſtatuitur liberan-
tias expeditas in Concilio Regij Patrimonij à
computatoribus maioribus habere contra præ-
27 dictos executionem paratam. † Quia prædicti
Theſaurarij, ſeu Receptores, vt Depoſitarij ſunt
executiuè obligati ratione officij reſtituere pe-
28 cuniam Regiam, quæ eſt apud ipſos. † Qui-
cumque ergo depoſitarius executiuè poteſt con-

Fermoſin. de Exceptionibus.

ueniri ad reſtituendum depoſitum; argumento
Textus, *in l eum pro quo 17. ff de in ius vocando*, &
eſt Textus expreſſus *in l. ſi quis 21. in princ. ff. de-*
poſiti; dum tamen conſtet de depoſito ex inſtru-
mento publico, quod facit notorium, vel ex
Chirographo recognito, ſed Mantica *de tacit. &*
ambig. convent. lib. 19. tit. 10. ex n. 1. non exigat
ſcripturam, ſed probationem quamcumque
fidem faciat; quia probato qualitercumque de-
poſito, ipſum depoſitum ex natura ſua produ-
cit actionem, & obligationem executiuam; vt
planè voluit Parlador. *lib 2. rerum quotid cap fin.*
§ 5 n.12. † Dum ſtatuit executionem locum ha- 29
bere aduerſus tertium, qui rem habet à debito-
re depoſito, vel commodato: ſequitur Rodrig.
de execut. cap 4 n 55. † Et ſic ſi Iudex interue- 30
niente Actuario, ſeu Scriba expediat ex proceſſu
mandatum, quo iubet ſolui pecuniam alicui
creditori ex depoſito facto à Debitoribus eius,
vel iubet Debitori Debitoris, vt ſoluat ſui Cre-
ditoris Creditori, quod interdùm facere poteſt
ex *l non intelligitur 3. § multa, ff. de iure Fiſci*,
tale mandatum habebit executionem paratam,
non quidem virtute ipſius mandati, ſeu liberan-
tiæ, ſed virtute obligationis depoſitarij, qua te-
netur reſtituere depoſitum, docent poſt anti-
quos, & nonnullos alios depoſitores Rodrig. *in*
tract. de concurſu, & priuileg. Creditor 1. p. art. 6.
n 43. Colerus *de proceſſibus executiuis p. 3. cap. 1.*
ex n 23. Aſinius *in praxi in tract de executionibus*
§ 1. cap. 4. ex n. 1. Mantica *vbi ſuprà dicto tit. 10. ex*
n. 1. Pax in praxi *tom. 3. cap 6. §. 6 n. 26.* Scaccia
de Iudiciis lib. 1. cap. 62. num 11. Graſſis *de exce-*
ption, in præiudicio ex n 3 Campeg. *de dote p 5,*
q 115. & alij quos ſequitur videndus Carleual.
vbi ſuprà n 2. & de librantiis expeditis à Conſi-
lio Regij Patrimonij, Parlador. *lib. 2. rerum quo-*
tid. cap fin 1 p §. 5. n 19. Curia Philippica *2. p.*
§ 10. & §. 11. n.6 † Quod limitat cum multis 31
Carleual quoties debitor, cui fuit mandatum, vt
ſoluat, non eſt obligatus executiuè ad ſolutio-
nem: Nam tunc mandatum de ſoluendo, ſeu li-
berantia, etiamſi ſit inſtrumentum publicum,
non habebit paratam executionem; itaut con-
tra mandatarium nequeat agi via executiua.
Sed quia vt iam dixi plura adducat cum plu- 32
ribus Carleuallius ipſum leges pro exacta expe-
ditione huius difficultatis; Vnum tamen cum
eo notabis *n. 10.* & cum Auendaño *de exequend.*
mand. 2. p. cap 10 Bobadilla *lib. 2. polit cap. 4 ex*
n 6. Villadiego *in politica cap. 5. § 30. & 32. ex*
n. 50. de ratiociniis, tom. 1. ex cap. 21. ad 17. quod
ſi ex ſtatuto in inſtrumento requiritur clauſula
guarentigia, vt poſſit executioni mandari libe-
rantia, ſeu inſtrumentum mandati de ſoluendo
etiamſi conſtet ex ipſius tenore eſſe iniuſtum, &
deſtinatum in expenſam inutilem, ſeu damno-
ſam Fiſco vniuerſitati Eccleſiæ, vel pupillo
non poſſe executioni mandari contra mandan-
tes, eo quod hoc inſtrumentum mandati nun-
quam habet clauſulam guarentigiam contra
mandatarium, nec in eo ſoleat inſeri huiuſmodi
clauſula & ſic non poſſe habere executionẽ pa-
ratam; licet ex illo agi poſſit contra mandantes
viâ ordinariâ ſummariâ, conceſſo termino, intra
quem poſſent ſe defendere.
Iterum notabis ad noſtrum Textum quod ſen- 33
tentia Iudicis reſtituere iubentis male expen-
ſum habet executionem paratam; itavt nec
ab ea poſſit appellari, vt appellatio habeat

effectum ſuſpenſiuuom ; docet Scobar *de ratiocinijs*, loquens in malo Adminiſtraiote *tomo* 1. *cap.*31 *num.* 11. *infine*, Catlebalios *dicto cap.*6. *tit.* 3. *lib.*2. *de Iudicijs ſub num.* 18. probans ſiogulatiter ex Textu *in l.* 2. *§ quod de frumentaria, ff. de adm. rerum ad Ciuitat. pertinent.*

34 Vt contra abſentem poſſit pronuntiari ſententia, & executioni maodari, de qoo eſt videndus idem Scobat *dicto cap.*31. *ex num.*22. Bobadilla *lib.*5. *polit. dicto cap.* 4. *num.*83. Redin. *de majeſt. princip* vetbo *ſed etiam per legitimos tramites num.*98 Belluga *de ſpeculo Princip. Rubr* 37. *§ inhumanum, num.* 2. Auendañus *de exequend. mand. p.*1. *cap.*9 *num.* 3. *& p.*2. *cap* 10. *num.* 36. & quid diſpoſitum ſit de Iure Caſtellæ, *leges l.* 79. *cap.*4. verſic *y en quanto tit.*4. *lib.* 3. *recopilat* vbi de modo exequendi aliquas partitas, appellatione non obſtante iuxta tationes redditas ad Oeconomo, vel depoſitario, ſeu detentore pecuniæ vniuetſitatis.

QVÆSTIO IV.

An executia liquidationis fiat appellatione remota: An executio ſententiæ in criminalibus differatur: Et an indiſtinctè executio ſit nulla, ſi hora in ea non opponatur: ita vt non debeatur decima: An liceat appellari à ſententia Iudicis, quæ pronuntiat ſententiam exequendam eſſe?

SVMMARIVM.

1 *Liquidationis executio, numquid admittat appellationem num. ſequent. & de praxi, num* 14.15.

2 *Liquidum per ſe, aut per informationem ſummariam factam virtute inſtrumenti publici, ſeu executoriam paria ſunt.*

3 *Executio fit liquidatione facta qualiter n.*11.

4 *Inſtrumentum, & non liquidum vt executionem mereatur, quid fiat.*

5 *Appellatio admittitur in dubio in omni caſa.*

6 *Statutum quot tribuit inſtrumentis executionem intelligitur de liquidis.*

7 *Exceptio non liquidi admittitur aduerſus inſtrumentum.*

8 *Inſtrumentum non liquidum, non eſt probatio probata; & ſic ordinariè ſuper eo procedetur.*

9 *Liquidationis negotium eſt diſtinctum à principali, & non habet executiuum priuilegium.*

10 *Statuta prohibentia appellationem, reſtringuntur ad deciſoria litis, non ad emergentia, & incidentia, num.*13.

11 *Appellatio admittitur à ſententia Iudicis ſuper liquidatione inſtrumenti, & ſuper fructibus & conditione, num.*14.

12 *Appellatio & ſi non detur in poſſeſſorio, datur verò in emergentibus.*

13 *Statutum appellationem prohibens, strictè interpretatur.*

14 *Appellatio locum non habet, ſi Iudex abſque ſententia ſolum ex probationibus decernit mandatum, num* 15.

15 *Liquidatio, de qua conſtat per probationem, ſi per Iudicem exequi mandetur, non admittit appellationem.*

16 *Executio ſententiæ in criminalibus defertur donec ſit lapſum tempus ad appellandum, & n.*17. *vbi de bannito, & num.*19.

18 Cap.2. de purg vulgati n.27.28 29.

19 *Bannitus ad opponendum contra ſententiam non admittitur, niſi reſtitutus à Principe, vel à Senatu.*

20 *Sententia tranſactis diebus datis ad appellandum adhuc ſuſpendi poteſt, vt exequatur, vt in prægnante muliere n. ſeq. & de aliis n* 24.

21 *Sententia lata in die feriato differtur exequenda die non feriata.*

22 *Sententia in rem iudicatam tranſacta qualiter non exequitur Meretrix aliquem in maritum petens.*

23 *Sententia Arbitri, pendente reductione non exequitur.*

24 *Sententia exequi incepta in cauſa decapitationis quando ſuſpendatur, quando ex remiſſione proceſſus, num.*25.

26 *Hæreticus traditus comburendus ab inquiſitoribus, venit comburendus abſque aliqua alia cognitione laici, etiam ne ſub prætextu iniuſtitia fiat ſuſpenſio.*

27 *Sententia lata poteſt optimè retractari prætextu fallaciæ, & fraudis.*

28 *Sententia quandoque retractari poteſt, quoties eius cauſa redditur ad non cauſam errore detecto.*

30 L. vnius. §. fin. ff de quæſtion,

31 *Executio qualiter annulletur, nec decima debeatur, ex eo quod hora ab Executore in ea non ſit appoſita, n.*31.33.34.

32 L 22. tit.21. lib.4 recopil.

33 *Hora in executione ſi poſita non eſt, eam non impedit ſi aliter conſtet de ſolutione, n.*34.

35 *Appellari nequit ab executione econtra, à n.* 39. *expenditur, num.*40.

36 *Pronuntiatio de exequendo eſt verbalis executio, à qua non licet appellari, & eſt præambulum executionis, num* 37.

37 *Prohibito vno cenſetur prohibitum id, per quod peruenitur ad id.*

40 *Appellatio à pronuntiatione facta per Iudicem ſententiam eſſe exequendam: qualiter admittatur.*

AD primam quæſtionis partem, qoia ſæpe 1
contingit in Iudicio vt producatur inſtrumentum noo liquidũ, vel conditionale, & Actor
petit fieri liquidatiooem ſummariè reo citato &
Iudex profert ſententiam intetlocutotiam ſuper
liquidatiooe, à qua Reus iutetponit appellationem, Iudex ea noo obſtante procedit in cauſa
executiuè. † Et quod locus oon ſit appellationi 2
videtut ex eo probari, quia paria ſunt, quod
quid ſit liquidum per ſe, vel pet liquidationem
ſummatiam virtute inſtrumeoti publici factam,
vel per executotiam, vt ſæpe etiam in exequenda ſeoientia contingit: docent Iaſon *in l. certi cõditio n.*20 *ff de rebus credit.* Parladot. *lib.* 2. *rerum
quotid c.*6 *§* 1. *n.*11. † Vbi teſoloit quod facta li- 3
quidatione ſit facienda executio Paz *in praxi p.*4.
*tom.*1. *cap.*1. *n.*15 vbi dicit. † Quod habeos io- 4
ſtrumentom iocertum, & ooo liquidum, producat illud coram Iudice, petens executionem recepta infotmatione ſummaria ſuper liquidatione citato Reo, & tonc Iudex debeat maodare executioni prædictum ioſtrumentum plura pro hac ſententia in confitmatiooem adducit Ceuallos

uallos *de cognit. per viam viol. quaſt.* 39. *p.* 2. *à*
num. 1.
5 Sed quod talis executio liquidationis non
auferat appellationem multi tenuerunt; primo
quia in dubio eſt admittenda appellatio, quæ
in omni cauſa eſt permiſſa, niſi expreſſe prohi-
beatur, iuxta Textum *in l. & in maioribus*, *Cod.*
de appellationibus, ſed ſuper inſtrumento non
liquido adeſt Doctorum diuerſitas, quoad eius
executionem, ergo debet dari locus appellatio-
ni à ſententia ſuper liquidatione ex doctrina,
Bartoli *in l. proinde*, §. *notandum*, *ff. ad legem*
6 *Aquiliam.* † Vbi com dicit ſtatutum tribuit in-
ſtrumentis executionem, intelligitur de liquidis,
non vero de non liquidis, cuius liquidatio re-
7 quirit altiorem indaginem. † Et ſic dicit Bal-
dus, quod ſi nulla exceptio poteſt opponi con-
tra inſtrumentum; ea tamen admittitur, qua di-
citur illud non eſſe liquidum: ſic Corneus *con-*
ſilio 296. *num.* 11. *vol.* 3. Alex. *conſ* 115. *num.* 10.
vol. 7. Decius *conſ.* 322. *num.* 3. Aſſinius *de exe-*
cutione, *p.* 1. *cap.* 29. *num.* 5. *&* 18. Becius *conſ.* 5.
8 *num.* 6. † Rurſus quia inſtrumentum non liqui-
dum, non eſt probatio probata, cum requita-
tur extrinſeca probatio pro liqoidatione ita De-
cius *conſ.* 414 Nata *conſ.* 211. *num.* 14. ergo cum
debeat proferri libelius, & hinc inde ſint diuer-
ſiæ probationes faciendæ, per inde eſt ac ſi viâ
ordinariâ ageretur vt docet Bartol. *in l* 3. *num* 15.
Cod. de pignoribus. Baldus *in l.* 2. *num.* 7. *Cod. de*
executione rei Iudicata, Antonius de Canario *q* 14.
9 *num.* 33. † Socinus *conſ.* 51. *vol.* 1. Maſa *tit. de*
liquidatione, *num.* 2. vbi dicit quod liquidatio-
nis negotium, eſt diuerſum à principale, & non
habet executiuum priuilegium; ob idque eſſe
locũ appellationi; maxime quia via executioa eſt
odioſa, *l. minor* 25. *annis*, cui fideicommiſſum,
ff de minoribus, & ſic eſſe reſtringendem ſecun-
dùm Baldum *in l. ſi ex cauſit*, §. *nunc videndum*,
10 *ff. de minor.* vbi dicit. † Quod ſtatuta probi-
bentia appellationem, reſtringuntur ad deciſo-
ria litis; non autem ad emergentia, & in-
cidentia, ſic Peruſinus *in cap. paſtoralis de*
appellationibus. Decius *in l. penult. num.* 35. *ff de*
pactis, Boſſius *in ſua praxi crimin. tit. de appellat.*
n. 20 & ex aliis hanc partem refert Ceuallos *dict.*
q 39 *de las fuer*, *à n* 10.
11 Ego tamen cum iam de hoc puncto egerim;
ſupra in cap. 1. *de fide inſtrument.* ſcilicet qoate-
nus ad praxim exequendi inſtrumentum non li-
quidum, & conditionale, *ibi*, *quaſt* 6. verſic.
ad tertiam, & in verſic. *quod ſi*. & in verſic. *ad*
quartam; ideo te remittendo ad *ibi*, dicta quoad
Iudicialia, quibus illa liquidatio fiat, vt exe-
quatur inſtromentum: tamen quia ibi, nihil
actum ſit, numquid à ſententia iudicis, ſuper
illa liquidatione admittatur appellatio; ideo exi-
ſtimo poſteriorem proxime relatam eſſe verio-
rem ex rationibus, *ibi*, adductis; tum quia di-
uerſa eſt ratio inter id, quod liquidè probatum
eſt per inſtrumentum, & illud, quod eſt extra
inſtromentum probatione egens, quia executio
dabitur inſtrumento, non aliis probationibus,
ex longe adductis, *in dicto cap* 1. *de fide inſtru-*
12 *mentorum à quaſtione* 6. cum aliis. † Deinde quia
etiam ſi in Iudicio poſſeſſorio; non detur appel-
latio, vt *in l. vnica*, *Cod. ſi de moment. poſſeſſ.* fue-
rit appellatom: tamen in emergentibus licebit
appellare, Baldus *in l. poſt ſententiam*, *num.* 8. *Cod.*
de ſentent. & alij, quos refert Conradus *in dict.*
Fermoſin. de Exceptionibus.

l. vnic. limit. 4. *num.* 1. vbi generaliter dicit qood
in materia odioſa, nonquam acceſſorium ſequi-
tur naturam ſui principalis. † Quia ſtatutom 13
appellationem prohibens, eſt ſtrictè interpre-
tandum, vt docent Decius *conſ.* 44. *num.* 3. Ze-
phaius *conſ.* 209. *num.* 13. *vol* 1. Surdus *conſ.* 271.
n 17. *& in deciſ.* 26. *num.* 4. verſic. *detulit*, vbi reſo-
luit quod ſenatus Mantuam detulit appellatiooi
in quadam liquidatione.
Quare Iudex proferat ſententiam liquidatio- 14
nis, ſuper fructibus, vel conditionis: tunc re-
uera ſit admittenda appellatio ad vtrumque ef-
fectum, ſed ſi Iudex, non profert ſententiam
ſuper liquidatione, ſed factis probationibus,
decernit mandatum executorium pro qoantita-
te liqoida: tunc non dari locum appellationi in-
terpoſitæ dicendum eſt, & in hoc ſenſu habe-
re locum primam ſententiam: docet Ceuallos
Legendus *dict quaſt.* 39. *à num.* 25. vbi ait Iudi-
cem in tali caſu vim non facere exeqoando ap-
pellatione remota; quam reſolutionem, & di-
ſtinctionem commendat memoriæ tenendam,
vti vſofrequentiſſimam, tam in foro Eccleſia-
ſtico, qoàm ſecolari, tam in executione inſtru-
menti, non liquidi, quàm rei Iudicatæ, in qua
ueniunt fructuom liquidationes ab vtraque per
legitimas probationes. † Et ne tollatur vis exe- 15
cutionis, ait Ceuallos non deberi ſententiam
proferri, ſuper liquidatione, ſed ſtatim factis
probationibus decernere mandatom exequu-
tinom pro quantitate liquida cuius executio non
impeditur per appellationem; quæ reſolutio col-
ligitur ex doctrina Petri Surdi *conſ.* 271. *num.* 17.
& ex *deciſ. eiuſdem* 26. *num.* 8. ibi, *ſed poſt quam*
pronunciatum eſt, *ea eſſe liquida*; *& ſic in pronun-*
ciatione conſiſtit damnum, *& tollitur vis*, *ac pote-*
ſtas executionis, *vt etiam videtur ſentire*, Paz *in*
praxi 4 *p. tom.* 1. *cap.* 1. *num.* 17. *ibi*, *caueat tamen*
actor, *ne ſuper tali liquidatione ſententiam interlo-*
cutoriam pronunciet. Aliqua vide *infra ſub q.* 6. ver-
ſic. *ad ſecundam.*
Ad ſecundam quæſtionis partem, an execu- 16
tio ſententiæ in criminalibus differatur, dixi
nonnulla, *in cap. conſanguinei* 11. *hoc tit.* vbi ex
propoſito dico, ſed nunc ex doctrina, Bartoli
& aliter, ſeu in alia ſpecie, quam ſupra tetigi,
reſpondeo, per *l. qui vltimo de iure eſſe*, vt exe-
cutio ſententiæ in criminalibus ſit differenda,
donec lapſum ſit tempus ad appellandum: tradit
Riccius *collect.* 1914 & ampliat Rub, *in deciſ* 60.
† Vbi exceptio oppoſita per bannitum, non 17
differt executioni mandari, quoties agitur con-
tra bannitum captum extra territorium; ergo
ex his infertur nullum habere priuilegium cau-
ſam criminalem, præter alias, cui ſententia,
ſit executioni mandanda tanquam non tranſacta
in rem Iudicatam, vti de matrimoniali cauſa; &
de aliis dixi, *in d. c. conſanguinei.*
Verum obſtat Textus *in cap.* 2. *de purg. vulga-* 18
ri, vbi ſententia, ſemel lata in cauſa criminali,
etiam poſtquam tranſierit in rem Indicatam de-
tecto errore, retractari poteſt, & iuuatur ex
deciſ. Textus *in l vnius*, §. *fin. ff. de quaſtioni-*
bus, in illis verbis, *quocumque tempore*, & èccon-
tra facit Clari doctrina in praxi, *quaſt.* 96. & con-
tra tempus decem dierom noſtri Textus, cum
dicat ſententias capitales, immediatè immitti
executioni, non ſpectatis dictis decem diebus,
vti in ſpecie in Patria delphinal; ita ſeruari af-
firmat Guid. Pap. *in deciſ.* 74. *in fine.* † Imo, *num.* 5. 19

ait va numquam bannitus audiatur ad oppouen-
dum, oiſi ſit à Principe, vel à ſenatu, ad oouas
defenſiones admiſſus. Et ſic ſeruari in ſenato
Medionalenſi; & *num.* 6. aſſerit ſi vidiſſe plures
bannitos, captos io territorio alieno, & remiſ-
ſos ductos contra eotum voluntatem, in terri-
torium Iudicis bannientis deeapitari, & ſuſ-
pendi, quioimo refert recordari ſuperioribus ao-
nis, quod quidam ſicarij banniti ab illo ducato
quitradiri fuerunt, non à Iudice, ſed à Carceratio
loei Vlanolæ Agri Btigienſis Prætori Cremonæ
iuſſi fuerunt illico ſupendi 19. Iunij 1556.

20 Adhuc verum dicendum eſt aliquos dari ca-
ſus, in quibus ſententiæ executio differenda eſt
etiam tranſactis illis decem diebus ad appellan-
dum, veluti in muliere prægnante coodemnata
ad ſupplicium ex vulgatis iuribus in terminis
Clarus *in praxi*, *quæſt.* 97. refert ita iuſſiſſe ſerua-
ri ſenatum in quadam Vrſina Meteta capitaliter
condemnata, quam mandauit cuſtodiri, donec
pareret 27. Iunij 1548. quod lucum habet ſe-
cundùm eundem, non ſolùm iu pœna vltimi
ſupplicij, ſed iu quacumque alia pœna corporali;
& ſic refert de quadam alia agnata, quæ fuerat
condemnata in fuſtigatione, cum reperta eſſet
grauida fuit iuſſu ſenatus in pace dimiſſa 6. Apri-
21 lis 1554. Videbis Reuuert. *in decif.* 14. *lib.* 4. † Item
vt ait Franciſcus Marcus ſi ſentenia corporalis
pronuocietur in die feriato: tunc eius execu-
tionem ait differendam eſſe; qui tamen, *in de-
ciſ.* 409. dicit in enormiſſimis delictis, ſoleat
22 fieri in eis capitalis executio. † Et Paponius
lib. 24. *tit.* 10. *arreſto* 44. teſtatur fuiſſe in facti
contingentia ſeruatum io Parlamento pariſienſe
vt aliquo condemnato ad ſupplicium compara-
uit meretrix petens illum in maritum; tunc non
ſolùm dilatam fuiſſe ſententiæ executionem, ve-
rùm & liberatum delinquentem: quod applica-
bis ad tradita per Doctores *in cap. inter opera cha-
ritatis de ſponſalibus per Textum ibi.*

23 Quartus caſus erit in ſententia arbitri, quæ
pendente reductione non debet executioni man-
dari, Iaſredus *in deciſ.* 361. Riccius *dicta col-
24 lect.* 1924. *in fine.* † Quintus caſus ſecundùm,
Papon *lib.* 24. *tit.* 17. *arreſto* 14. eſt quoties in
actu executionis contingit, quod ſecuris non
poſſit caput amputare condemnato; vel laqueus
rumpatur; ita vt non potuerit remanere ſuſpen-
ſus, qui refert ita io facto Iudicatum: Et Cla-
rus *in praxi*, *quæſt.* 98. refert quod Cremone qui-
dem Marcheius Capiſtrus; laqueo ſuſpenſus,
& pluries à carnifice pedibus calcatus cum ex-
piraſſe crederetur, cecidit facto laqueo, qui à
ſe ipſo ſurrexit incolumis, & ſenatus iuſſerit, vt
per dies aliquot ſuſpenderetur, intra quos poſ-
ſet, & pacem, & gratiam impetrare; & ita ha-
babita gratia à Principe dimiſſum fuiſſe 10.
Maij 1546.

25 Sextus caſus eſt ſecundum Iaſredum *in deci-
ſion.* 105. quoties ſit remiſſio delinquentis, quia
Iudex, cui ſit remiſſio, noo tenetur ſtare pro-
ceſſui remittentis Iudicis, ad tradita, *ſupra*,
in cap. at ſi Clerici de Iudiciis, *&* *in cap. de
cætero*, *hoc titulo*, *cap. poſtulaſti de foro com-
petenti.*

26 Tamen in crimine hæreſis, in quo ab ioqui-
ſitoribus, ſeu ab alio Iudice ſit remiſſio, non
debet aliquo modo ſententiæ executio ſuſpendi,
quia ſtatim quod hæreticus remittitur abſque ali-
qua cognitiune executorum, debet tradi com-
burendus flammis, vt referunt deciſum Boerius
deciſ. 9. Clarus *quæſt.* 96. *in praxi*, vbi dicit ſic
ſenatum exequi iuſſiſſe in cauſa Vinceut. Gam-
mat. 2. Iulij 1594. & ita Iudices laici, quibus
relaxaudi, & concremandi traduntur, non de-
bent vllo prætextu ſuſpendere executionem,
etiam nec ſub prætextu iniuſtitiæ vt ſæpius cum
multis nouiſſimè reperit Catena *de officio inqui-
ſit* 2. *p. tit.* 1. *&* 2. Diana *tractatu* 8. *p* 4. *reſ.* 26.
bene Farinacius de Caſtro Palao *in opere mora-
li, tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 8. *punct.* 14 *à n* 5. *&* 6.

Ex his enim iam reſpondeo ad Textum *in dict.* 27
cap. 2. *de purg. vulg.* omiſſo intellectu Deeij, *in
cap. iurauit. de probation.* Aretini *in cap. quoniam
contra eodem* 45. qui plures alios intellectus præ-
ſtant, & omiſſo alio, Panormit. *in dict. cap.* 2.
& Hoſtienſis: nempe quod cum in illa ſpecie fuiſ-
ſet ſententia lata prætextu reprobatæ proba-
tions, & fallacis, optime potuerit retractari ſen-
tentia: argumento Textus *in c. cum venerabilis de
exceptionibus*, *&* *per totum*, *Cod. ſi ex falſis inſtru-
mentis*; hunc verò conuincit Balboa *in cap. lator*,
hoc tit. ſub n. 31. dicens, quod tempore Textus ad-
mittebatur probatio per duellum.

Vnde Panormitanus, *ibi*, alios duos intell- 28
ctus præſtat, *in dicto cap.* 2. primo quod ſen-
tentia per duellum lata, cenſetur ex non inte-
gra probatione; & ſicut ſententia lata ad Iu-
ramentum, ſolùm parti delatum, poſtea com-
perta veritate retractatur, vt notatur, *in l. ad-
monendi*, *ff. de iureiurando*, ſimiliter in ſpecie
dicti cap. 2. debuerit errore detecto retractari 29
ſententia. † Et rectius idem Panormit. reſpon-
det quod vbicumque cauſa ſententiæ, redditur
ad non cauſam, detecto errore, ſententia po-
terit ratractari, & probat ex Textu *in l. ſi fullo*,
ff. de conditione ſine cauſa, vbi ſi quis dedit pan-
nos lauandos, & ipſe eos perdidit; ideoque fuit
condemnatus ad eorum æſtimationem illis à
Domino repertis, retractatur ſententia, quia
cauſa reddit ad non cauſam; Et ſic in ſpecie, *dict.
cap.* 2. illi fuerunt condemnati, quia præſumeban-
tur illas res ſubtraxiſſe: ergo illis repertis; ceſ-
ſat ſententia; ita vt nec ad æſtimationem te-
nerentur.

Nec obſtat Textus *in dict. l. vnius*, §. *fin. ff.* 30
quæſtionibus, in verbis, *quocumque tempore*, quia
illa verba referri debent ad tempus aptum; vide-
licet antequam ſententia tranſeat in rem Iudica-
tam, vt ibidem aduertit Hypolitus, *num.* 19.
Felinus *in dict. cap. conſanguinei*, *hoc tit. nume-
ro* 8. Balboa *in dicto cap. lator*, *numero* 91. *in
princ.*

Ad tertiam quæſtionis partem, an executio in- 31
diſtincte ſit nulla; ita vt nec decima executionis
debeatur, ſi in ea hora non apponatur; & quod in
iudicio executiuo hora, qua ſit citatio ſoleat ap-
poni, & quare ita ſit neceſſarium dixi, *ſup. in c.* 1 *de
cauſa poſſeſſionis*, *&* *prop. ſub quæſt.* 1. *&* *ſub quæſtio-
ne* 3. verſic. *ad quartam*, vbi quid in illis Iudi-
ciis. † Nunc anſam præbent verba legis Regiæ 32
factæ in curiis, *de Madrid.* anno 1573. in cuius
cap. 22. cauetur, *que pagando eldeudor dentro de
vndi a natural ladenda, porque le vbieren echo exe-
cucion, no ſea obligado à pagar decima por razon de
ella, y el eſcriuano ante quien paſare aſiente la ora
en que ſe hiciere la dicha execuzion, por qui ſe vea
y entienda natural, ſo pena de pagar el daño ala par-
te y que la tal execution ſea en ſi ninguna*; & ad
alia verba pergens ait, *que depoſitando el deudor
dentro*

dentro de veinte y quatro oras deſpues que fue reque-
rido ladeuda porque es executado en perſona lega y
abonada ante vn Alcalde y en ſua vſenzia ante vn
Regidor y no ante otra perſona , que de libre de pa-
gar dezima , ni otro derecho de execucion , conque
aſucoſta dentro de tercero die deſpues de echo el de-
poſito , lo haga ſauer à la perſona , acuyo pedimen-
to es executado , loqual ſe entienda no auiendo obli-
gazion de hazer lapala en algun lugar particular, quæ
eſt, *lex.22. tit.21. lib.4 recop.*

33 Et licet practici communiter agant de prædi-
cto dubio per verba relata , vti videre eſt per
Guttierrex plures referentem , *lib.1. pract. quæ-*
ſtion. 33. & Vberius, ac proprius, *lib. 3. quæſt.22*,
vbi expendit Textum *in l. 32. tit. 4. lib. 3. recop.*
& late agens defendit , vt nihilominus in pra-
xi valida ſit executio;& ita ſe pronunciaſſe, *man-*
dando hacer y poſar el Tomate , por principal coſtas
y decima , aunque no eſtaua pueſta la ora de la exe-
cuzion , ni dado fee de ella , *&c.* primo quia ratio
finalis , *in dict. cap. 32.* eſt , *porque ſe vea y en-*
tienda quando ſecumple y acaua el dia natural : quæ
verba ait , niſi aliud obſit , denotant executio-
nem eſſe validam : Et deinde probat ex aliis
verbis , *que el eſcriuano de la execution aſiente la-*
ora ſo pæno de pogar el daño , *&c.* per quæ pro-
bat quod ſi ſcribaad damna tenetur : ergo defi-
ciente hora ſi aliter conſtare poſſit de ſolutione
debiti , non eſt cur executio inualida ſit , nam
illud , quod eſt , *aſentar la ora* , debet prius veri-
ficari per ſuppoſitum ; hoc eſt , *que ſe hyo la pa-*
ga , Iuxta Gloſſam *in l. mancipia*, verbo *auo-*
candum . Cod. de ſeruis fugitiuis , quam vltra ordi-
narios ſingularem , & vnicam vocat Romanus
ſingul. 489. Philippus Decius *conſ.* 201. *num* 2.
& conſ. 233. *num.* 6. & in aliis pluribus conſi-
liis eiuſdem Meaia *in l. Regia Toleti de los termi-*
nos in 4 fundamento 2. p. num. 2. Franciſcus Bec-
cius *conſil.* 53. *num.* 7. *& conſ.* 62. *num.* 5. idem
Gutierrez *dict. quæſt.* 22. *ſub num.*3. vbi *n.*4 ad-
dit , quod non eſt neceſſaria horæ executionis
appoſitio in ciuitatibus, & locis , vbi decima de
conſuetudine non exigitur.

34 Nec obſtat dicere per verba dictæ legis Re-
giæ , & *cap. 32. que la execuzion ſea enſi ninguna*,
quæ verba cum præſupponant horam per tabel-
lionem apponendam , ſi in forma defectum eſt,
cur non currat executio : argumento Textus *in*
l. de precio cum ſimilibus . ff. de publiciona in rem
actione ; quia reſpondet idem Gutierrex *dicta*
num. 3. *in fine :* tunc teneta executionem annul-
lari ; quando intra præfatum ſpacium 24. hora-
rum ſolutio debiti facta non eſt , nec vere obla-
ta cum effectu : nam ſi hæc præceſſerint , & ſo-
lum horæ appoſitio deficeret , non debet ex eo
ſolùm executio annullari , cum probata ſolu-
tione poſſet aliter probari ſolutio,ſeu eius obla-
tio , requiſitio , aud depoſitum , Iuxta teno-
rem dictæ legis : & videbis præter alios Vo-
laños in Curia Philipica 2. *p.* §. 23. *nu-*
mera 14.

35 Ad quartam quæſtionis partem , an liceat
appellari à ſententia Iudicis , quia pronuncia-
nit ſententiam exequendam eſſe , in qua diffi-
cultate, quæ plurimum ad materiam Textus no-
ſtri , conducit , inuenio diuerſas Doctorum ſen-
tentias , negatiua fundatur , quia ab executio-
ne appellari non poteſt ex *l. ab executione , Cod.*
quorum appellat. recopil. l. ab executore , ff. de ap-
36 *pellat.* † Ergo nec à pronunciatione de exe-
quendo , quia pronunciatio de exequendo , ni-
hil aliud eſt , quàm verbalis executio , à qua
non licet appellari. † Secundo quia talis pro- 37
nunciatio nihil aliud eſt , quàm præambulum
ipſius executionis ; ergo lex , quæ prohibet ap-
pellationem ab executione , videtur etiam pro-
hibere ab huiuſmodi pronunciatione de exe-
quendo , cum ſit eadem ratio , & lex non ſit
poſita verbis , ſed rebus , ex *l. 2. Cod. comm.*
de legatis. † Tertio quia prohibito vno cenſe- 38
tur etiam prohibitum , id , per quod peruent-
tur ad illud , *l. oratio , ff. de ſponſalibus* , ſed pro-
hibita eſt appellatio ab executione ; ergo etiam
videtur prohibita à pronunciatione de exequen-
do , per quam peruenitur ad ipſam execu-
tionem.

Alij verò exiſtimarunt contrariam ſenten- 39
tiam eſſe veriorem , eo quod ab omni ſenten-
tia licet appellare , *l. & in maioribus , Cod de*
appellat. ergo & ab huiuſmodi pronunciatione
de exequendo , & licet ab executione appellari
non poſſit ; eſt tamen ratio differentiæ , quia
executor , non poteſt grauare partes , niſi mo-
dum excedat ex dictis , *ſuprà in cap. de cætero ,*
hoc titulo , cum eius officium ſit in exequendo ,
ſed qui pronunciat ſententiam eſſe exequendam,
prius cognoſcere debet , an ſit exequenda ; &
ſic facile accedere poteſt , vt perperam pronun-
ciet ; eſt enim appelatio licita ab illo , qui male
ſententiam interpretatur , vt *in l. ab executore,*
ff. de appellationibus , & relation. † Ego verò 40
cum iam late , *in dicto cap. de cætero*, dixerim
eſſe executorem merum , à quo nulla datur ap-
pellatio ; eo quod non cognoſcit de ſententia ,
ſed tantùm latam exequitur : reſpondebo , quod
ſecundùm hanc partem prima ſententia eſt veriſ-
ſima ; reſpectu autem mixti executoris , qui co-
gnitionem habet , poteſt locum habere ſecunda
ſententia , vt dixi , *in dicto cap. de cætero.* Et ſe-
cundùm hanc diſtinctionem , ita interpretatur
præſentem difficultatem Faquioeus *lib. s. con-*
trouerſ. cap. 74. ex regula Textus , in cap. ſuper
quæſtionum de officio de leg. in illis verbis , *non tam*
cognitorem , & ſic concluditur quod ſi prædicta
diſtinctio recipiatur , non obſtant in contrarium
adducta , cum vtraque ſententia poſſit eſſe vera;
imo & de noſtro Iure Canonico , fere nullam
dubitationem dicit , quoniam eo Iure inſpe-
cto appellari licet ab omni ſententia , & inter-
locutione Iudicis : Et de hoc dubio videbis
fuſe agentem , Gabriel *comm. concluſ. titulo*
de appellationibus , concluſione 4. à quo argu-
menta , & rationes, relatæ deſumuntur : vi-
debis quæ noto , *infra in cap. 43. de appella-*
tionibus.

Digitized by Google

Qvæstio V.

An ſententia mereatur exeentionem contra vnum ex carreis, qui non appellauit, ſi ab alijs appellatio fuit interpaſita: Et quid ſi non fuit appellatum, coram pronunciante ſententtam, ſed tantùm coram Iudice appellattonis: Et an ſententia lata cantra hareticos, debeat exequi ſeelnſa appellatiane: Et an differendum ſit ſupplicium reo dicenti ſe habere ſecretum Principi reuelandum: Et quid de heretico comburendo, qui iam in patibulo dicit ſe pænitentia ductus velle fateri?

Svmmarivm.

1 *Appellatio facta per vnum ex correis, prodeſt cateris non appellantibus, niſi ſententia canſentiant, n 3 quid in renocatione, n. 5.*
2 *Execucio ſententia impeditur appellatlone interpoſita ab vno ita vt contra correos non procedat.*
4 *Sententia expreſsè ſen tacitè approbata, tranſit in rem Iudicatam*
5 *Sententia renocatio facta poſt appellationem, correi non prodeſt ei tacitè, aut expreſsè conſentientibus.*
6 L. 5. tit. 23. p. 3. *verſic.* acaeciendo.
8 *Haretici non appellam à diffinitina ſententia; bene autem ab interlocutoria, vt à* totiota, *num. 9. nec etiam per viam recurſus apnd nas Hiſpanos, n. 10.*
10 *Haretici damnati ad relaxandum non ſit executio, niſi habito conſilio ſupremi conſilij.*
11 *Executio ſententia non differtur eo quod damnatus dicat habere ſecretum Principi reuelandum de caſu. n. 12.*
13 *Hereticus poſitus in patibulo, vt comburatur, ſi petat miſericordiam, quando queat execntio ſuſpendi.*

1 AD primam quæſtionis partem ex communi
Doctorum calculo, & per Textum *in l. ſi
vnus ex pluribus appellauerit, & in l. fin. Cod eodem,
tit.* ibi, *ſi in vna, eademque cauſa vnus appellauerit,
eiuſque iuſta appellatio pronunciata eſt,
ei quoque prodeſt qui non appellauerit*, receptum
eſt, quod vbi cauſa eſt communis ſententia lata
fauore vnius prodeſt alteri; & ob id appellationem
ab vno interpoſitum impedire executionem:
& ſic Greg. Lopez *in l. 5. tit 23. p. 3.* vbi
mouens & ſoluens hanc quæſtioaem, verbo *to-*
2 *dos.* † Dicit illud eſſe notandum, quod appellatione
vnius ex ſociis impeditur executio ſententiæ
contra alterum, qui non appellauit, vbi
allegat Imolam *in l ſi quis ſeparatim, §. fin ff. de
appellationibus*, per Textum *in l. 1. ff. nihil nouari,
appellatione pendente:* ſequuntur Lancelotus
de attentatis ampliatione 11. Gratianus *deciſ.* 142.
num. 5. vbi hoc declarat Albarus Velaſcus *tom* 1.
conſult. 53 *num.* 24. Sigiſmundus, Scaccia *de appellat.
quaſt.* 5. *num.* 38. vbi hanc dicit communem
opinionem Ceuallos *de cognit. per viam violentia,
q.* 120 *p.* 2. *n.* 3.
3 Tamen ſi correus conſentit, ſeu approbat
ſententiam contra eum latam, ſiue tacitè, ſiue
expreſsè: tunc appellatio conſocij nihil ei proderit;
ita vt aduersùs non appellantem procedet
recte ſententiæ executio: docent Francus *in
cap. vna ſententia*, verſic. *ſeptimo requiritur*, de
appellationibus, Lanfrancua *deciſ.* 460. † Eo 4
quod ſententia expreſsè, ſeu tacitè approbata,
tranſit in rem Iudicatam, vt colliges ex noſtro
Textu, & ex iam adductis, in terminis Aymon
Crauetta *conſ.* 165. *num.* 14. † Et in tantum 5
procedit, vt licet prima ſententia, a qua vnus
appellauit ſit reuocata, talis reuocatio non proſit
ei, qui ab ea non appellauit; ſeu ſententiæ
contra ſe latæ conſenſit tacitè, aut expreſsè, ſi
conſtet de approbatione, vt tradit deciſum
Gratianus *dicta deciſ.* 142. per illa verba ibi,
*vnde non mirum, ſi non debent gaudere appellatione,
quam ignorarunt, & per conſequent non proderit
victoria ſententia lata in cauſa appellationis,
ad fanorem vnius appellantis illis, qui non appellarunt,
nec nocebit aliis, contra quos fuit appellatum.*
† Et ſecundùm hanc declarationem menti 6
tenendam, ſunt intelligenda verba, *dicta leg.* 5.
titolo 23 *p.* 3. verſiculo *acaeciendo*, vbi dicitur
prodeſſe appellationem alteri correo: applicabis
dicta, *infra in Rubr. de appellat. q.* 3. verſic. *ad
tertiam.*

Ad ſecundam difficultatis partem, quæ ſpectat 7
ad noſtram deciſionem ago proprius, *infra in tit.
de appellat. in c.* 5.

Ad tertiam quæſtionis partem de ſententia 8
lata contra hæreticos, reſpondeo breuiter,
quod hæretici non poſſunt appellare à diffinitiua;
bene autem ab interlocutoria, ſi grauamen
continet ſecundùm Canoniſtas, *in cap vt
inquiſitionis de hareticis, lib.* 6. vbi Barboſa *numero*
6. Roſas *ſingulari* 1. *num.* 19 Farinacius
de hareſi, quaſt. 185. *num.* 227. Paramo *de origine
inquiſitor. lib.* 3. *quaſt.* 4. *num.* 58. Diana
reſol. moral. p. 4 *tractat.* 8. *reſol.* 20. & 32. Caſtro
Palao *in opere morali, tom.* 1. *tract.* 4. *diſputatione*
8. *puncto* 7. *num.* 1. Souſa *in aphoriſm.
lib.* 2. *c.* 35. *à n.* 2. † Et ſic cum tortuiæ decre- 9
tum ſit ſententia interlocutoria, ab eo admittetur
appellatio vt tradit, Diana cum multis,
vbi ſupra, tract. 6. *reſol.* 20. niſi appellatio eſſet
calumnioſa; idem Diana *reſolut.* 32. verſic.
notandum, Pet. Maſim. *in praxi, p.* 10. *aſſertione*
193.

Et licet Caſtrus Palao, *vbi ſuprà, num.* 3. 10
& Diana, *dicta reſ.* 32. Carena *de officio inquiſitorum,
p.* 3. *tit.* 14. *num.* 7. dicant quod interdicta
in cauſa hæreſis appellatione, non videatur
interdictus recurſus ad ſacram congregationem
per viam querelæ: tamen hoc poſſet practicari
in inquiſitionibus Italiæ, non in inquiſitionibus
Hiſpaniæ, vbi ſolùm incondemnatis per inquiſitores
ad relaxandum, & comburendum non fit
executio, niſi habito conſilio, & voto ſupremi
conſilij, & Domini inquiſitoris generalis; in aliis
autem, vbi votorum non adeſt diſcordia, abſque
vlla appellatione, ſeu querela, ſententia mandatur
executioni, & ita vide practicari in Valliſoletana
tribunali: & in hoc conſilio ſupremo
alia cum aliis tradunt relati, ibi, videnda, ſed
alij ſunt caſus, vbi abſque remiſſione ad conſilium
concors ſententia inquiſitorum non exequitur
ſtatim, veluti reſpectu Clerici damnati:
Vide dicta *in Rubrica de appellat. quaſtion.* 2. verſic. *ad quartam*, vbi de remiſſione ſententiæ,
& *in cap.* 71.

Sed

Google

11 Sed an à ſenteotia qua quis vt hæteticos fuit combuſtus, ſeu reconciliatus Eccleſiæ; aot pœnitentiatus publicè vel ſecrete, à qua ipſe oon appellauit poſt multos annos poſſit eios hæredes appellare, ſupplicare, aut petere remiſſionem, ſeu reſciſiooem, vt inoocentiæ rei aſcendentis conſulatur eius famæ, item & ſuotum deſcendentium, ſic vt poſſint obtinere honores quibus potiti ſolent ſanguine puri ac uobiles in quo dubio exiſtimo dari locú tali reoiſioni, reſciſioni ac declarationi tantú in caſu quo ex actibus proceſſus reuiſis ab Inquiſitore generali, & cóſilio ſupremo Inquiſitionis conſtiterit malè ab Inquiſitoribus iudicatum, ſi ex illis actis conſter de innocentia rei condemnati & qui non appellauit imò & ſententiæ cooſenſit, vel ſi teſtibus non è ptoptia familia, nec ſuſpectis in fide, ſed fidei alias celatoribus qui probent reum, v.g. hæreticalia verba aut facta perpetraſſe, cùm eſſet in mente non ſana, & quod nec antea fuerit ſuſpectus vel diffamatus de hæreſi. Iuxta doctinam textus, & ibi Doctores *in cap filij vel hæredes 3 de hæreticis, lib.* 6. qui caſus eiſi tarus ſit contigit in Pattono fiſcali in hoc Conſilio Supremo Madtiti hoc anno 1657. in menſe Maij in perſona nepotis cuiuſdam publicè pœnitentiati, multis retro annis, aliàs fidelis, purus ac uobilis, teſtibus variis damnatus.

12 Ad quartam quæſtionis partem, etiam breuiter dico, non poſſe ſupplicium differre ob eam cauſam, nec in reo hæretico, nec in aliis quibuſcumque cauſis, ex *l. ſi quis fortè ff. de pœnis,* ibi, *Cæterum, vt mea fert opinio prorsùs eos, non debuiſſe poſtquam ſemel damnati ſunt audiri, quid quid allegent, quis enim dubitat ait Iuris Conſultus eludendæ pœnæ cauſa ad hæc eos decurrere magiſque eos eſſe puniendos, qui tam diu conticuerunt, quod pro ſalute Principis habere ſe dicere iactant; nec enim debebant tam magnam rem tamdiu retinere.*

13 † Et ita in facti contingentia Iudicaſſe Senatum Sabaodiæ die 14. Auguſti 1599. atteſtatur, ex dicto Textu præſes ab auo de teatibus. *quæſt* 29. *à num.*60. quem tefert, & ſequitur Careoa *de officio inquiſit. dicta 3.p. de pœnis ſalutaribus tit.* 16. *num fin.* in qundam milite qui paulo antea geſtabat arma pro hoſtibus ſereniſſimi Ducis Sabaudiæ, & cum eſſet abjiciendus torturæ dixit ſe Principi velle denunciare ſecretum pro ſua, & patriæ ſalute: quare cum eodem ſereniſſimo, & eius Senatus communicata fuit torturæ ſuppoſitus, & laqueo ſuſpenſus, nec vltra de dicta ſalote auditus.

14 Vude io foro ad aliud quid de hæretico, ſeu Iudeo comburendo pertinaci, qui poſitus in publico patibulo, antè, vel poſteaquam lecta fuerit in eum ſententia relaxationis miſericordiam poſtolaus, affert ſe confiteri veritatem: oonquid ſeotentia, nihilominus ſit exequenda, ſeu debeat iterum ad carcerem reduci, vt declaret eoorta ſe, ſeu complices alios; in quo dubio, quod pluries valet contingere, & in reſolutione momentanea inquiſitores in ttono poſitos de facili turbare. Ideo pro diſſolutione huius difficultatis opponam verba, quibus vtitur D. D. Ferdinandus Baldes Inquiſitor Generalis, *in ſuis inſtructionibus inſtruct.* 44 loquens vernaculo ſermooe, vt ſequitur. *Muchas vezes los Inquiſidores ſacan al tablado à algunos reos, que por eſtar negatibos ſi determinan de relaxarlos, y porque en el tablado antes de la ſentenzia, ſe conuierten, y dizen ſus culpas, los rezinen à reconciliazion, y ſobreſe en la determinazion de ſus cauſas, y parece, cauſa muy peligroſa, y de que ſe deue ſoſpechar, lo hazen mas con temor de la muerte que conuerdadero arrepentemiento. Pareze que ſe debe hazer pocas vezes, y con muy particulares conſideraciones. Y ſi alguno notificandole la noche antes de el auto que ſe confieſe por que ha de morir confeſſare Iudicialmente ſus delitos en todo o en parte de tal manera que parezca conuiene ſobreſeer la execuzion de la ſentencia que eſtaua acordada nole ſaquen al tablado, pues ſu cauſa noſe ha de determinar. Y de ſalir al tablado teniendo complices, ta ſus delitos ſe ſiguen muy grandes inconuenientos, por que oye los ſentenzias de todos y vee quales ſon condenados, y quales reconciliados, y tiene tiempo de componer ſu confeſion a ſu voluntad, y a ſemelantes perſonas ſe les deue dar muy poca fee, en lo que dixeren contra terzeras perſonas y ſe deue dudar mucho de lo que de ſi miſmos confeſaren, por el graue temor de muerte que obieren.* Ex quibus verbis patet quantum iſte caſus decernatur prudentia Dominorum Inquiſitorum. Et in terminis agens Catena *de officio Inquiſitor. part.* 2. *de Hæreticis pœnitent. p.* 2. *tit.* 2. §. 1. *n.*6. de dubio quid faciendum quando Reus traditus ad comburendum brachio ſæculari petit miſericordiam, & dicit cum Burſato *conſ* 90. *n.* 34. *vol.* 1. Fatio. *de hæreſ. q* 93. *n.* 6a. alios allegante hoc totum relinqui iudicis arbitrio refert ex Eimerico caſú cuiuſdam Clerici Catalonuæ, qui cùm cœptus comburi, petens miſericordiam, ad illam fuit receptus, & poſt 14. annos fuit iterum in eo deprehenſus & combuſtus, referunt Peña 2 *p. d. rectorij, comment* 36. *ſub littera E,* & 3. *p com.*46. *ſub littera H,* latiùs Albertinus *cap.* 1. *de Hæret. q.* 12. *n.*16. Rojas *p* 2. a. 193. Simancas *de Catholicis Inſtit. t.* 46. *n.* 40. latiſſimè Azeued. *l.* 3. *à n.* 10. *lib.* 8. *tit* 3. *recop.* Diana *p.* 4. *tract.* 7. *reſ* 34. *verſiculo* ſed teſtat, Souſa *Aphoriſmo Inquiſitor. lib* 2 *cap.* 34. *n* 8. & alij. penes eos *Director. Inquiſit. p* 3 *in decimo modo terminandi proceſſ n.* 204. *verſic.* & de facto.

Qvæstio VI.

An exceptio nullitatis rei Iudicatæ, poſſit opponi in executione ſententiæ, vbi plura etiam de nullitate ſententiæ, quando, & coram quo Iudice opponi poſſit: Quid de ſententia quæ condemnat ad certam quantitatem detractis quibuſdam partcellis an executioni mandetur?

Svmmarivm.

4 *Sententia quæ condemnat ad certam quantitatem detractis quibuſdam quando exequatur nec poteſt exequi niſi facta liquidatione.*

5 *Et Executio ſententiæ non debet ſeparari à liquidatione nec ſeparatur à conditione, & de aliis, n.*6. & 7.

AD primam quæſtionis partem, dixi *ſuprà in Rubr. de exceptionibus quæſt.* 2. verſic. *ad quartam* & applicabis etiam quòd adduxi *ibi quæſt* 3. verſic. *ad tertiam*, vbi de exceptionibus modificatiuis aduersùs ſententiam, & in verſic. *ad quartam*, de exceptionibus peremptoriis. Item applicabis ad noſtrum Textum qood *ibi*, dixi *q.* 3. in verſic. *ad ſecundam*, exceptio rei Iudicatæ, quem effectum producat, 1

Ad

2 Ad alia de nullitate opponenda, & quando,
3 iam alibi dixi, & nonnulla *in cap.* 9. † Et *in-
frà in cap. ſub orta*, vbi de retractanda ſententia.
4 Ad ſecundam partem, video Ciriacum age-
re, & ſi non explicitè *tom.* 3. *cont.* 424. de ea quæ-
ſtione an ſententia, quæ condemnat ad certam
quantitatem de tractis, tamen quibuſdam par-
cellis, & detracta dimidia quæ apparebit ex cal-
culis ineundis in executione ipſius ſententiæ
cum participatione ipſius Iudicis poſſit exequi
antè factos dictos calculos pro ſumma certa Et
quod ſi creditor offerat fideiubere, vel calculi
requirant altiorem indaginem, & ſuppoſitis quæ
dixi ſuprà, in hoc Textu de ſententia lata, &
executione liquidationis videtur reſpondendum.
5 † Quod cum conditio faciat actum indiuiduũ, &
executio ſententiæ non debeat ſeparari à condi-
ditione ſub qua effectum ſortiri debeat, *Ex l qui
duob.* 23. *l. cum fundus* 55 *ff. de condit. & demonſtr.*
6 Surdus *deciſ.* 7. *n.* 37. † Ciriac. cum Craueta *ſuprà
n.* 34. *&* 35. qui *num.* 36. *&* 37. ait, quod ſententia
incerta propter liquidationem faciendam non
poteſt exequi, niſi prius facta liquidatione, qua
mediante certificatur, & quod executio non po-
teſt fieri de debito non liquido & certo, donec
liquidatur quantitas certa quæ de eo tractanda
7 eſt, & *n.* 39. † Quod nec fieri poſſit quando in-
choandus eſt calculus & computandæ ſunt ra-
tiones ante ſolidationem computorum cum Seo-
bar *de ratiocin. cap.* 21. *n.* 12. Menoch. *conſ.* 7. *n.* 2.
& alijs. Et addit Ciriacus *n.* 16. *&* 17. cum Surdo
conſ. 186. *n.* 9. *&* 13. & Socino Iun. *conſ.* 67. *vol.* 1.
n. 8. *& ſub n.* 16 quod ſi lata eſt ſententia ſub con-
ditione ſemper opponi poteſt de ea non impleta:
quãdo condemnat ſub aliqua limitatione & mo-
dificatione, retardatur executio donec cognitum
ſit de limitato Iure. etiamſi actor velit fideiubere.
Applicabis dicta ſub *cap.* 144. vbi an debeat ſen-
tentia lata ſub conditione.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVI.
Sicut nobis, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Sententia poteſt probari per teſtes, & num lata ſit, an non, n.* 2. *Etſi non deponant de cauſa, num.* 3.
4 *Textus noſter intelligitur.*
17 *Rotæ deciſiones Ius faciunt.*
19 *Sententia vt valeat non debet continere rationes quæ Iudicem mouent.*

1 COMMVNIS Doctorum doctrina ex noſtro
Textu ea nempe eſt, quod ſententia poteſt
probari per teſtes, licèt non diſponant de cau-
ſis, quæ ſolent Iudicem mouere ad ſententian-
dum, ex qua conclusione poſſunt applicari non
pauca, præcipuè vnum, nam ſicut probatio per
teſtes eſt inter omnes præcipua, vt latè dixi in
Rubrica, & Titulo de Teſtibus; ita ſimiliter, &
habilis ad quamcumque probationem facien-
2 dam erit. † Poteritque probari per teſtes num-
quid ſententia lata ſit, necne, & à quo Iudice.
† Item quod etſi teſtes non deponant de cauſa, 3
ex qua Iudex ad ſententiandum motus fuerit, ad-
huc illa probatio valeat. Vnde venit dicendum
quod etſi teſtis videatur non adſtringi ad red-
dendam rationem ſui dicti, niſi de ea fuerit in-
terrogatus ex Gloſſa 2. hîc, & ex Gloſſa verbo *de
cauſis. in cap. cum cauſam de teſtibus, & in cap ſi te-
ſtes, § ſolum* 3. *q.* 4. & tradit Gloſſ, & communia
in l ſolam, Cod. de teſtibus, Crotus *de teſtib. à n.* 305.
Menochius *de arbitrariis, q.* 25 Zaſ. *lib ſingularium
reſponſo* 6. † Sed quia iam *ſuprà* latè dixi *in cap.* 4
cum cauſam 37. *de teſtibus*, qualiter interrogatus,
vel non teſtis teneatur reddere rationem ſui di-
cti: tamen vtcumque ſit, quatenus pertinet ad
ſpeciem Textus noſtri, animaduertes Textum
non agere de ratione, vel cauſa teſtimonij, ſed
ſententiæ, ſuper qua teſtes deponebant; cumque
malè potuiſſent ſcire teſtes Iudicis motum, non
eſt cur ipſi interrogarentur de cauſa, quæ Iudi-
cem mouerit ad ſententiandum, cùm illa con-
ſiſtat in animo: tunc quia verba, vt Textus ad-
uertunt in verſic. *verum*, & in verſic. *cum autem*;
eo quod Iudices in ſententiis non ſoleant, nec
debeant exprimere ea, quibus non mouentur ad
proferendam ſententiam, ſufficit nuda teſtium
depoſitio: an ſententia lata ſit, necne, ad hoc ſi
lata ſit ſufficienter maneat probata ſententiæ
Iudicialis pronunciatio, vt omnes agnoſcunt,
hîc expendit optimè Barboſa in verſic. *quaſi nu-
dè prolatum*, & in verſic. *non exprimatur in ſen-
tentiis*, & ante eum nouiſſimè Balboa, & ambo
cum multis ex Antiquis & Modernis.
Vnde iam ad paraphraſim Textus noſtri ve- 5
nio, ibi, *per annos ſingulos exoluendos*: per hæc
verba poteſt adjici, quod adduxi *ſuprà in cap. de
quarta, de præſcriptione, quæſt* 3 *in princ.* vbi egi de
illa quæſtione, an in præſtationibus annuis, ſuf-
ficiat vna præſcriptio.
Et ſic in annuis præſtationibus vna ſententia 6
lata obliget in ſingulos annos venturos, dixi
ſuprà.
Et ibi, *Cum alia vice ſuper hoc conuentus fuerit* 7
& ſententialiter abſolutus: per hæc verba de duo-
bus valet inquiri, numquid inſtantia, ſeu cauſa
ſemel ſententiata valeat de nouo inſtaurari, dixi
ſuprà in cap. pen de Iudiciis, q. 15. & applicabis ali-
qua dicta *in cap.* 15. *eod. de ſententia abſolutoria à
quæſt.* 20.
Item applicabis quæſtionem, de qua dixi *in* 8
Rubr. quæſt. 3. an ſit pronuncianda ſententia per
verbum *abſoluo*, aut *condemno*, aut ſufficiat aliis
æquipollentibus verbis, dixi *ſup. ſub Rubrica.*
Et ibi, *Quod oſtendere voluit duorum teſtimo-* 9
nio, &c. per hæc verba inquiritur de præcipua
difficultate Textus noſtri, numquid ſententia
poſſit per teſtes probari, de qua agunt relati, Bar-
boſa & Balboa, & poteris applicare aliam quæ-
ſtionem, numquid ſententia poſſit teſtibus re-
probari, de qua dixi *in cap.* 7. *de probat q.* 5. *à n.* 1.
Sed quot ſint neceſſarij ad reprobationem, po- 10
teris expendere per dictum in alia quæſtione in-
ſtrumentum, quibus teſtibus improbetur, de qua
dixi *ſuprà in cap. cum Ioannes, de fide inſtrum. q.* 1.
verſic. *ad ſecundam.* Item applicabis quæ adduxi
de numero teſtium ad probandum quemlibet
actum, numquid contingat per duos tantùm te-
ſtes, de quo videbis dicta *in cap.* 28. *de teſtibus*,
vbi latè.
Et ibi in verſic. *verum*, verſic. *cum autem*, & ibi, 11
Propter

Google

Propter authoritatem Iudiciariam præſumi debet omnia legitimè præ eſſiſſe, per hæc verba poteris applicare *dicta in cap.1. hoc tit.* & dictum *ibi, quæſt* 1. in verſic. *ad quartam*, an ſententia lata ex falſa cauſa ſit nulla, & dicta *in Rubric.quæſt.*1. verſic. *ad vltimam*, & qualiter pro Iudice præſumatur in caſu hîc, dixi *in cap. quoniam* 11. *de prob. quæſt.*1. *num.*1. *&* 35. & applicabis dicta *in cap.*28.*de teſtibus q.*1.

12 Item communiter agunt Doctores per Textum noſtrum noſtrum, an ſit neceſſarium, vt ſententia in ſcriptis proferatur; ad quod videbis adducta *ſuprà in Rubr toto q* 4. principali vbi de aliis dubiis.& an requiratur ſcriptura ad probationem libelli dixi in eo titulo.

13 Et per vltimam verba hîc poteſt agi de quæſtione, an præſumendum ſit interueniſſe conſenſum ſummi Pontificis in alienatione rerum Eccleſiaſticarum 30.vel 40.agit Faquin. *lib.controu. c.*44.de qua ego dixi *in c* 3. *de probat in fine*

14 Item per eadem verba vltima Textus noſtri ſolent agere Doctores de quæſtione,an & quando ſolemnitas requiſita in aliquo actu præſumatur interueniſſe,de quo agit,Anton.Gomez. abunde *lib* 2.*variar.*c.11.& hîc Baldus agit.

15 Et ad quæſtionem quomodo Clericatus probatur,Couar.*pract c.*35 *à n.*3. & ad Gloſſ.Textus noſtri,de qua quæſtione agit,Parian.*de prob.lib.*2.

16 Item per hunc Textum agit,Ceuallos de quæſtione, an in perſonalibus obligationibus remedia poſteſſoria competant *in pract quæſt.*165. vbi videbis.

17 Et quod deciſiones Rotæ faciant Ius probat ex contextura Textus noſtri Riccius *collect. deciſ* 1957. ad Textum *in c fin.*20 *diſt* quare ex hoc dicto de Iuribus,ad quæ recurrere debeant Iudices pro deciſione cauſarum dixi *ſuprà ſuc tit.de teſtib. & Rub de conſtitutionib.* vbi addaxi quando per deciſiones totales, eſt ſententia ferenda; ſed quia prædicta non plurimum ad Text. noſtrum faciunt; ideo ſufficit ea attigiſſe,& aſſignare Doctores, à quibus valeas prælibari, pro vberiori tractatione huius Textus

18 Et quia in Textu noſtro Felinus *n.*34 agit de
de quæſtione,an diuturnitas temporis, faciat,vt
omnia ſolemniter acta præſumantur; ideo ad
quam plures caſus videbis quæ addaxi *ſupra in c.*
19 *illud* 11.*de p æſumpt.q* 2 verſic *ad quartam.* † Et
quia bene Textum noſtrum expendit nouiſſimè,
Matthæus Colleus *de proceſſibus executiuis p.*4.
pag 171. vbi *n* 7 *&* 8 ponens concluſiones quod
Iure ſaxoniæ quando per teſtes eſt probatum debitum ordinaria tela opus eſt item vt non ſit neceſſarium in ſententia exprimere rationes quæ mouent Iudicem ad ita pronunciandum, ponit *à n.*9.falleotias ouuem veluti in ſententia lata ſuper ineptitudine libelli, in refutatione appellationis cui Iudex deferre recuſat in ſententia abſolutoria ab inſtantia Iudicij in ſententia excommunicationis in cauſa appellationis vbi rertactatur ſententia pripris Iudicis exouſis actis in a inſtantia productis in ſententia condemnatoria per quam poteſt lædi alicuius honor in cauſa criminali & in aliis,&c.ad quos caſus,Panorm.*hic n.*12. 13.*&* 14. Felin.*n.*13.24.*&* 28.

AD TEXTVM

IN CAPITE XVII.

Cum ſuper,hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

2 *Contradictor legitimus datur, etiam reſpectu venientium ex teſtamento, aut ab inteſtato.*

6 *Contradictor quis propriè dicatur legitimus, num ſeqq.*

7 *Contradictor legitimus dicitur ille,qui audiendus eſt ad docendum de Iure ſuo.*

8 *Contradictoris legitimi conditiones quæ ſint, aut circa quod conſiderentur.*

9 *Contradicendi modos,duos hîc enumerari,aut directus, aut indirectus Doctores docent,vbi de vtroque.*

10 *Contradicendi finis, & effectus eſt quadruplex, vt hîc.*

11 *Contradicendi tempus triplex.*

12 *Contradicendi effectus eſt impedire eum,cui contradicitur.*

13 *Sententia lata in cauſa ſtatus,facit Ius.ſi ſit cum legitimo contradictore*

14 *Sententia lata ſuper Iure decimarum, citato rectore titulum non habente, non nocet ſucceſſoribus.*

PEr contexturam Textus noſtri, non ſo- 1
lùm moderni, verum, & antiqui agunt
de tertio contradictore ad Iudicium ve-
niente pro ſuo intereſſe; ſed quia Balboa Gra-
ña Barboſa *hic* latè agunt, & nouiſſimè vnum
integrum tractatum ſcripſerit de legitimo con-
tradictore Cæſar Argel Ideo exiſtimaui hic p-
ponere ſequentes remiſſiones, ex quibus poteris
ad congruum de materia huius Textus præliba-
re. † Igitur hîc in Textu noſtro ſpecifice de 2
tertio contradictore ſententiam impugaote, &
eius executionem agit Pontifex, de quo *infrà*,
per quæſtiones exacte actum videbis; ſed quia
legitimus contradictor datur etiam reſpectu ve-
nientium ex teſtamento, aut ab inteſtato, tum
in fideicommiſſariis, tum in legatariis, & aliis,
ideo leges Argelum ſuprà longe agentem per
14 quæſtiones, in pluribus earum articulis ad
explicationem Textus *in l fin. Cod. de edicto Diui*
Adriani tollendo. † Et rota *quæſt.*15. agit de legi- 3
timo contradictore in beneficialibus. † Et de 4
legitimo contradictore reſpectu bonorum em
phyteoticorum tota quæſtione 16. † Et de le- 5
gitimo contradictore in bonis feudalibus ipſe
à quæſtione 17. vſque ad finem tractatus. Et de
hac materia agit plura mano videndus Carrocius
de exceptione 123. & ad dilucidationem materiæ, Rota diuerſorum Bononieſ 14. & de requiſitis, vt dicatur legitimus contradictor, Rota in Romana Caſal. Lunæ 12. Iunij 1574. coram Robuſterio In recollectis Farin *deciſ* 476. etiam habetur in nouiſſimis *diuerſ.*103. *p.*1. & in Roman. Salon. 14. Nouembris 1575. coram Cardinalis Seraphino habetur *in deciſ.illius* 271. *p.*1. prius impreſſa, in nouiſſimis diuerſ. *p.*1. *in deciſ* 565 & quæ agent de tertio contradictore congetis

Digitized by Google

gerit Carleuallius *de Iudiciis p.3.diſp.12.n.1.* vide-
bis Riccium *collect.* 1872.

6 Er antequam ad quæſtiones proprias noſtri
Textus deſcendam, generaliter duxi præmitten-
dum contradictorem in ſenſu communi eſſe, qui
cnntradicit ex vi vocis ; in ſenſu autem legari
eſſe, qui ex legis præſcripto contradicit ; & in
materia dictæ leg. fin. dici illum, qui impedir
aduerſarium, qunminus in poſſeſſinnem petitam
immittatur. Ob idque legitimus contradictnr
eſt, qui potiora, & meliora oſtendir Trentacinq.
*variar.reſolutionum fol.*11.vel allegans quid, quod
ſit excluſiuum Iuris hæredis, & in cntinenti
7 probandum, Nnuar. *deciſ.*167. † Seu dicitur
ille, qui audiendus eſt ad docendum de Iure ſua,
& qni admiſſus impediat immiſſinnem, ſeu re-
medium datum, & inductum per dict. *l. fin. Cod.
de edicto Dini Adriani tol.* Parlador. *rerum quotid.
lib.2. cap.5.n.2.& 3.* alias referunt deſcriptiones
Donellus *ad dictam l. fin.* Antonius Gomez. *ad
leg.45. Tauri ex n.*145. Caſtillus *controuerſ. c.24.
p.3. n.9.* & legitimi contradictoris cnnditinnes,
8 optimè † expendit idem Cæſar. Argelus *q.1.
in princ. à n.9.* vbi ait circa quinque cnnſiderari
legitimi contradictnris conditiones, nempe
circa modum, cauſas, tempus rem ſeu materiam
ſubjectam, finem ſeu effectum, & hnrum aliquo
deficiente, nullum eſſe legitimum contradicto-
rem ait.

9 Vnde quoad modos contradicendi, docet duo
tantum eſſe, alterum directum, quoquis primn,
& per ſe dicitur contradicere, quandn, v.g. recta
via hæredi petenti immiſſinnem eam conceden-
dam negat, quod ſnlet cnntingere ad inſtar exce-
ptinnis Alterum eſſe indirectum, ſeu obliquum,
veluti ſi quis voluerit immiti in poſſeſſionem,
vel quia aliud, v. g. teſtamentum oſtendat, vel
alio inquam modo, vt exemplis in materia *dicta
leg fin. declarat*, qui etiam *à num* 12. de ſingulis
etiam expendit qualiter aſſumantur.

10 Sed egn ſolum de fine, & effectu conſidero
quadrupliciter pnſſe contingere : nam contra-
dictor ad bunc finem cnntradicere poteſt, vt ab-
ſolutè, & ſimpliciter immiſſinnem impediat,
omninóque à conſequutinne bnnorum præten-
ſnrum, aduerſarium excludar ; qund contingit,
ſi v. g. titulum, & poſſeſſionem à viuente de-
functo acquiſitum allegaret, aut nnn abſnlutè
impediat rei prætenſæ conſequutinnem, ſed
ſolùm viam exequutiuam, efficiáque cauſam
ordinariè tractari, veluti ſi alleget pnſſeſſio-
nem, & parem titolum, aut nec, vt viam exe-
cutiua præcludat, ſed vt cogat hæredem, vt
ſecum prius de potioritate Iurium agat, ante-
quam immittatur, veluti, ſt quis ex en ſolùm
cnntra dicat, quia citatus, aut tandem, vt im-
pediat durationem effectus ipſius immiſſionis,
quia inſter immiſſionem reuocari, vt exempli-
ficatur in eo, qui poſt immiſſionem venit ad
contradicendum.

11 Quare cnnſequens eſt dicere de tempore ad
contra dicendum, vt poſſit cnnſiderari tripli-
citer ante ſententiam poſt ſententiam, ſed an-
tè immiſſinnem poſt ſententiam, & immiſſio-
nem; etenim Argelus ſcribit dicto *artic.2. quæſt.1.
num.*14. ſingulis his temporibus quam ad con-
tradicendum venite poſſe ; licèt non ad eun-
dem effectum, & finem : nam pro diuerſita-
te temporum diuerſos conſequitur effectus per-
inde, ac etiam pro diuerſitate cauſarum, &
modorum ; ſit ergn varietatem effectuum pen-
dere à varietate cauſarum, temporum, & mo-
dnrum, quibus quis contradicere pnteſt, variá-
que earum cnnjunctione, vt apparet ex *ſuprà*, præ-
libatis materiis, in quibus directus, ſeu obliquos
contradictor dari pnteſt.

Cumqne effectus contradicendi ſit eum im- 12
pedire, cui contradicitur ; quo minùs optatum
finem cnnſequatur, & ex Text. noſtro cum aliis,
reperiatur illud legitimi contradictnris genus
illius, nempe cnntra quem, aut pro quo ſen-
tentia lata, non ei ſolum ; ſed aliis etiam in
eadem conditinne, ſeu ſtatu verſantibus no-
cet, vel prndeſt, vti ſolet non raro continge-
re, vt multis exemplis infrà declarabo, & con-
tingit in ſententia, qua quis nobilis, vel
ignobilis declaratur : nam talis ſententia fa-
cit Ius inter alias perſonas, ſecundùm Tira-
quellum *de nobilitate, cap.*17. ſi ſit lata cum
iuſtn, & legitimn contradictore ; hnc eſt
cum en, cuius partes eſſent cauſam tueri,
vt latè idem Tiraquellus *dicto capite* 34. *nu-
mero* 4.

Item etiam in cauſa ſtatus, in quo ſententia 13
lata ſuper ſtatu vnius, facit quoad omnes, *l.
ingenuum, Cod. de ſtatu homin.* quod pariter
erit verum, quandn ſententia lata fuerit cum
legitimo contradictnre, vt refert deciſum Ar-
gelus latè in vna Barchionen. illegitimi 31.
Maij 1613. coram Reuerendiſſimo Patre Do-
minn Caranelio. † Et ſic infert idem Arge- 14
lus, quod ſententia lata ſuper Iure deciman-
di, citato rectnre, cuius titulus non erat va-
lidus, non faciat Ius qunad omnes nec no-
ceat ſucceſſnribus, cum nnn fuerit agitatum,
cum legitimn contradictnre argumentn Tex-
tus *in l. cum non iuſto*, vbi Gloſſa, *ff. de col-
luſione detegenda*, Alexander *in l ſæpè num.*76.
ff. hoc titulo, & refert Argelus, *dicto num.*9.
articulo 1. *in fine*, ſic fuiſſe deciſum in vna
Pampilonenſ. decimarum 14. Ianuarij 1591. co-
ram Comiculn, de quibus exemplis, & de
aliis, quibus materia Textus nnſtri optimè
eſpendatur, *infrà* agn per quæſtipnes ſequen-
tes, Et quibus expenditur illa regula, de
qua, *hic & in capite penultimo res inter alios
acta aliis non nocet*, aliqua tangit prn hnc Tex-
tu videndus, Matthæus Collerus *de proceſſibus
executiuis p.4 pag.*174.

QVÆSTIO I.

*An tertius poßit impedire executionem
ſententia : Et an ſententia inter alios
lata, tertio, qui non litigauit præjudi-
cet : Et an clauſula* appellatione remo-
ta, *operetur tertium, non eſſe admitten-
dum ad impediendam executionem : Et
an ſententia lata, taliter executioni man-
detur cauſa cognita, vt aduerſus eam,
tertius non admittatur?*

SVMMARIVM.

1 *Tertius comparens, poteſt impedire executionem
trium ſententiarum conformium, etiam.n.2.
diſtingue, vt n.6.*

3 *Tertius*

Digitized by Google

3 *Tertius ratione pleni, vel qualis qualis præiudicij, poteſt executionem impedire, & de nullitate dicere, & eam proſequi, n. 4.*

4 *Tertius poteſt de nullitate actorum dicere, ſiue nunc fuerit vocatus, ſiue ad cauſam pro ſuo inter eſſe comparuerit, item & appellare, n. 5. & 18.*

6 *Tertius ſe opponens executioni, quando eam impediat, vel non, n. 7 & 8.*

7 *Executio, quæ fit ſuper re, ſuper qua cognitio præceſſit, & ſententia lata eſt; non impeditur à tertio ſe opponente, illi verò cauetur de indemnitate.*

9 *Tertius ſe opponens executioni ſententiæ latæ ſuper beneficialibus, eam non impedit, præſtita victo cautione de eum defendendo contra tertium.*

10 Cap. omnis oppreſſus 2. quæſt. 1. leg. s. in principio, ff. de appellationibus, n. 21. & 22.

11 *Iniuria non infertur ab aliquo aduersùs quem non cognoſcit.*

12 Leg. à ſententia, ff. de appellationibus, num. 21.

13 *Tertius veniens ad Iudicium ad defendendum, vel quoad iuuandum, aſſumit litem in eo ſtatu, ac principalis pro ſe qui debebat.*

14 *Tertius comparens, vt excludat priores litigantes, auditur de nouo, ſed non impedit litis examen inter eos, numero 15. & 16.*

17 *Textus noſter intelligitur, numero 21. 22. & 23.*

18 *Tertius poteſt pro ſuo intereſſe ſemper appellare, ſi inſtam allegauerit cauſam, ſecus ſi non ei inter eſt, n. 21.*

20 *Tertius appellans, debet ſaltim ſummariè, & ſummarie cauſam appellationis probare.*

22 *Appellatio tertio eſt neceſſaria, quando omnino ei præiudicat, etiam præſumptiuè.*

24 *Sententia inter alios lata tertio, qui non litigauit non præiudicat.*

25 *Clauſula*, appellatione remota, *non impedit, vt tertius appellet intelligitur tantum inter litigantes, n. 16.*

27 *Tertius impedit ſententiam exequi, quæ appellatur* de trance y remate.

28 *Sententia notoriè iniuſta, in qua conſtat de manifeſto grauamine, ex actis proceſſus, non exequitur etiam, ſi adſit clauſula*, appellatione remota, *etiam ſi commiſſio fuerit ampliſſima, n. 29. & 30.*

30 *Appellatio à ſententia notoriè iniuſta, habet vtrũque effectum.*

31 *Appellationis remotio, non impedit appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur.*

32 L. 46. Tauri.

33 *Appellationis prohibitio in litteris commiſſionis, non tollit appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur.*

34 *Sententia lata, cauſa cognita executioni mandatur, nec impeditur à tertio, ſed illi cauetur de indemnitate: limitatur, n. 36. & 37. cum aliis.*

35 *Tertio ſe opponenti, cauetur de indemnitate, licet ei opponatur de nullitate Iuris ſui, de quo ſufficit, vt apparenter oſtendat.*

36 *Tertius ſe opponendo, poſt tranſlatam ſententiam in rem Iudicatam, non impedit eius executionem.*

37 *Executio ſententiæ differtur in re, quæ non eſt diuiſibilis abſque peccato.*

38 *Tertius impedit executionem rei, ſuper qua non litigatur.*

29 *Tertius impedit executionem, ſi partes litigent contra ipſum, & quando ipſe poſſideret, n. 40. & dum agitur actione perſonali, num. 41.*

41 *Contradictor quilibet impedit executionem, dum agitur actione perſonali, puta mutuo, vel locato.*

41 *Tertius ſi opponens executioni non admittitur, quoties adſit ſuſpicio fraudis, aut calumnia.*

43 *Tertius non admittitur opponens, quando ſcit litigium, etiam data cautione.*

44 *Sententia inter alios lata, non impeditur exequi à tertio, qui dum ſciuit litem acquieuit, donec ea lata fuit.*

AD primam quæſtionis partem, reſpondeo 1
quod etſi executio trium ſententiarum conformium impediri non poſſit per victum, etiam ſi alleget illarum nullitatem: tamen tertius comparens pro ſuo intereſſe, poterit impedire: ſic notant Doctores per Textum noſtrum, & poſt antiquos, & Ioannem Andream *hic in principio*, Antonium *in 2. notabili*, tenent additio Auſterij ad Capellam Toloſanam *deciſion. 430. in fine*, Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ parte 2. quæſt. 126. num. 15.* Parladorius *libro 2. rerum quotidianarum parte 5. §. 11. numero 58.* Couarruuias *practicarum capite 16. numero 1.* Barboſa *in leg. ſi alienum, numero 19 ff. ſoluto matrimonio*, Menochius *de adipiſcend. remed. 4. quæſt. 110. numero 847.* Boërius *deciſion. 79. numero 1.* Dueñas *regula 275.* verſiculo *ſexto limita, & reg. 277.* verſiculo *quinto limita.* † Salgadus *de protectio-* 2
ne regia tomo 1. part. 4. cap. 8. ex num. 14. cum multis aliis Barboſa *hic num. 5.* qui *num. 6.* hoc ampliat, vt poſſit tertius interuenire ad impediendam executionem trium conformium ſententiarum. † Poteſt enim tertius ratione pleni, 3
vel qualis qualis præiudiciis executionem impedire, & de nullitate dicere, vt comprobat eleganter Vantius *de nullitate Rubr. 3. cap. quis poſſit dicere de nullitate à n. 3.*

Illudque generale eſt, vt tertius poſſit obji- 4
cere nullitatem, & de nullitate actorum dicere quæ inter alios acta ſunt perſona in actu, vel in Iudicio, principaliter non comprehenſa, ſiue perſona huiuſmodi fuerit neceſſarius defenſor, puta quod ab aliquo ex litigatoribus in Iudicio nominatus extiterit iuxta *l. 2. Cod. vbi in rem actio, & cap. quoniam frequenter, § in aliis, vt litè non conteſt,* & per Baldum *in Authentica nunc ſi heres col. 1. Cod. de litigioſ.* ſiue nunc fuerit vocatus, ſiue pro ſuo intereſſe ad cauſam ſponte ad executionem impediendam acceſſerit ratione ſui inter eſſe, ac proprij præiudicij nullitatem proponere, vel eam impoſitam proſequi poterit: argumento *leg. ille à quo, §. 1. iuncta l. ita tamen, § quoties, ff. ad Trebel.* & ibi Bart. *& in l. ſi quis libertatem, ff de petitione hereditatis, l. Titia, ff ſoluto matrim.* † Prout talis perſo- 5
na poſſit ratione præiudicij appellare, vt habetur

in l. ſuſpecta , ff. de inofficioſo teſtam , l. ſi perlu-
ſorio , & l. ſi à creditore , & Vtrobique DD. ff. de
appellationibus , l. ſi Diuo Pio , §. ſi ſuper rebus , ff.
hoc titulo , l. ſi parentes , Cod. de euiction. cap. 2.
in fine , vt lite pend. & in cap. noſtro , & latè per
ſcribentes in cap. veniens , col. 2. de teſtibus , po-
nit Rota deciſ. 282. nota qualiter , in antiquis Ale-
xand. conſ. 101. in princ. lib 5. Ceuallos vbi ſuprà
dicto n. 15. in fine.

6 Sed quia in materia executioois, an tertius
ſe opponens, eam poſſit impedire mibi non diſ-
plicet diſtinctio , Minſing. cent. 3. obſeruat. 73.
vbi communiter Senatorum ſenteoria tres caſus
diſtinguit , videlicet ſi fiat in re vacante execu-
tio , id eſt à oemine poſſeſſa , aut in re per
alium poſſeſſa , aut ſi condemnatio in vna re-
facta eſt , & in alia fit executio , in primo enim
caſu tertius contradictor illam impediet ; &
ſic procedit , Textus in dicto cap. veniens de
7 teſtibus. † In ſecundo autem caſu ; tunc non
obſtante tertij contradictione , executionem
fieri poſſe , probatur ex Textu in l. ſticho ,
ff. de rei vindicatione , tamen victor de de-
ſtituendo cautionem præſtabis : ſi tertium
obtinere contingat , cui dicto ſuffragatur Iu-
ris regula , quæ habet qnod quando executio
fit ſuper re , ſuper qua cognitio proceſſit , &
ſententia lata eſt , non impeditur à tertio ſe
opponente , ſed illi eaueruт de indemnitate.
Quam regulam probat Textus in l. is à quo ,
& l. ſequenti , ff. de rei vindicatione , & l. cum
idem , ff. de petione hereditatis. Et ita per
illa Iura concludit Bartolus notabiliter in
dicta l. à Diuo Pio , §. ſi ſuper rebus , ff. hoc
titulo , & in dicta l. cum idem , idem Barto-
lus in l. ſi alienam rem , ff. de ſolutionibus , &
in l. ita tamen , §. quoties num 2. ff. ad Tre-
bellianum , Innocent hîc num. 4. Felinus num. 11.
& in dicto cap. veniens el num 7. de teſtibus,
Iaſon in dicto §. ſi ſuper rebus num. 17. & ibi,
Alexand. num. 24. & Vincentij de Herculan.
num. 32. tradit , Antonius Gomezius in ad-
dition ad octanianum , lib 5. iſagoga , cap. vl-
timo , num. 16. fol. 151. verſic. quam regulam,
ſcripſit Bernardus Diez reg. 266. & poſt eum
8 Petrus Dueñas regula 274. † In tertio autem
caſu tertius executionem impedit , rectè Bar-
tolus in dicto §. ſi ſuper rebus , eui adhæret
Imola in dicto cap. veniens , ſequitur Ceual-
los in dicta quæſtione 126. lib. 2. de cognit. per
viam violentia , num. 19. eam diſtinctiooem ,
& ſi non ſic fulcitam refert , & ſequitur,
Antonius Grabat in addition. ad Octauian. lib. 5.
Iſagoga in cap. vltimo num. 26. ad medium. Et
has diſtinctiones videtur amplecti , Balboa hîc
num. 32. & 33. videndus , vbi loquitur quan-
do tertius non appellando , ſed aliter oppo-
nenda contra ſententiam , & executionem , &
tunc ex Inoocentio in dicto cap. veniens , ait ad
hibendam eſſe diſtinctionem , vel reſpectu poſ-
ſidetur , & tunc non habere locum , aut non
poſſidetur & tunc ſic.

9 Vnde ſecundum reſolutionem ſecundi caſus
contingit vt in beneficialibus tertius ſe oppo-
nens executioni ſententiæ latæ ſuper beneficio,
non impediat executionem præſtita cautione
victo de eum defendendo contra tertium : ſic
docet Innocentius , hîc idem , & Ioannes An-
dreas , & Doctores in cap. 1. de conceſ. preb. lib. 6.
Felinus in dicto cap. veniens de teſtibus , n. 7. verſic.
tertia concluſio , Iaſon. in dicto §. ſi ſuper rebus,
n. 17. Afflictis in cap. ſi à due homines n. 33. de pace
tenenda , & eius viol. & in vſibus feudor , & in cap.
Imperialem , §. preterea inter duos , n. 69. de proh.
feud. alien. per Federic. Anton. Granat. vbi ſupra
num 26.

His omnibus obſtat regula illa generalis , ex 10
cap. omnis oppreſſus cum aliis 2. quæſt. 1. l. 1. in princ.
ff. de appellationibus , vbi conſtat , quod appella-
re non poteſt is , qui ſententia opponens , nec
grauatus eſt , ſed in ſpecie Textus noſtri per
ſententiam latam pro Epiſcopo Aurienſi contra
Monaſterium, non fuit grauatus Epiſcopus Oue-
tenſis , ſiquidem cum Ouetenſi Epiſcopo non
litigabatur. † Ergo cum nemo poſſit iniuriam 11
inferre in eum , quem non cognouit , l. eum qui
nocentem . §. fin. ff. de iniuriis , non eſt cur Oue-
tenſis Epiſcopus appellare poſſit. † Et confir- 12
matur ex Textu in l. à ſententia , ff. de appellat.
vbi probatur , quod vt tertius appellans admit-
tatur debet prius de iuſta cauſa conſtare , quem
Ouetenſis Epiſcopus hîc non probauit , & vide-
tur colligi ex verſic. hic abſque Ouetenſis Eccleſia
præiudicio.

Tamen vt ad hæc reſpondeam , aduerto pro 13
doctrina de tertio oppoſitore ad Iudicium ve-
niente , ſæpè contingere , vt duobus in Iudicio
litigantibus , tertius aliquis litis examini ante
ſententiam , ſe aliquando opponat , & offerat
eo quod ille cauſam illam , vel defendere , vel
proſequi voluerit. Et in hoc articulo Doctores
vt certum fatentur , quod ſi tertius veniat, non
vt Ius litigatorum excludat , ſed ad coadiuuan-
dum reum , vel actorem : tunc proſequetur
cauſam in eo ſtatu , quo proſequebatur princi-
palis litigator. Et in hoc ſenſu poterit is tertius
oppoſitor omnia probare , & allegare , quæ nec
allegauit principalis , nec probauit quæ neceſſa-
ria ſint ad cauſæ defenſionem dum tamen tertius
voluerit allegare , & probare intra terminum
principali datum ad probandum , Gloſſa in d. l.
ſi ſuſpecta , ff. de in officioſo teſtamento , & in c. 2. de
procurat. lib. 6. & ſic communi Doctorum calcu-
lo habetur in hoc caſu , non poſſe tertium illum
oppoſitorem probare, & allegare in Iudicio, poſt
factam publicationem , vel concluſum in cauſa,
quia is tertius non admittitur , niſi ad ſumen-
dam litem in eodem ſtatu , in quo ipſam in-
uenerit tempore oppoſitionis : ſic docent hîc In-
nocentius, & Butrius , Balboa n. 13. probans ſic
eſſe receptum in omnibus tribunalibus, quidquid
Bart. dixerit in l ſi perluſorio , ff. de appellationibus,
Abbas in dicto cap veniens & 2. de teſtibus n. 7. Fe-
linus n 18. Afflictis deciſ. 235.

Vel autem tertius oppoſitor venit ad Iudicium 14
lite inter alios pendente , non ad coadiuuandum
Ius alterius litigantis, ſed vt excludat vtrumque
à rebus , aut Iuribus ſuper quibus litigatur :
nam tunc ad cauſam agendam ab initio audien-
dus erit ; ita vt cum illo omnia ſint de nouo
repetenda ; taliter vt is tertius , non teneatur
litem aſſumere in eo ſtatu , in quo eam in-
uenerit inter ipſos litigantes tempore oppo-
ſitionis copioſè reſoluit , Couarruuias in pract.
cap 13. per totum.

Sed tunc, & ſi reuera ſi de nouo audiatur : ta- 15
men ipſe ita debet audiri , vt nullatenus li-
tis examen pendente inter reum , & acto-
rem , ſuſpendatur , quoad ipſorum commo-
dum , & præiudicium : probat Textus in dicta
l.

l. is à quo 57. *ff. de rei vindicatione*, & facit Textus *in l. penultima*, *ff. de petit. hæredit.* Sequuntur Innocentius, & Butrius *num.* 24. Bella-
16 mera *num.* 11. Felinus 17. † Qui retulit Rotæ deciſionem in antiquis, qua deciſum fuit examinationem, aut definitionem litis, quæ inter duos tractatur, non eſſe impediendam ex oppoſitione alterius tertij petentis rem illam litigioſam ſibi dari, ſed potius inter Reum, & Actorem cauſa illa definienda eſt, ſine tertij præiudicio oppoſitoris, quod ita ſæpè pronuntiatum eſſe in Granatenſi Senatu, teſtatur Couarr. *in pract. cap.* 14. *in fine.*

17 His ergò premiſſis venit intelligenda deciſio Textus noſtri; Ideò nempe tertium poſſe à ſententia appellare, ſeu eius executioni ſe opponere ſi ei interſit ſententiæ executionem impedire.

18 † Poteſt enim tertius pro ſuo intereſſe ſemper appellare; vt per Felinum *conſ.* 94. *num.* 9. Ceuallos *dicto lib.* 2. *de cognit. per viam violentia cap.* 126. *num. num.* 18. vbi addit quod & ſi appellatio prohibita ſit; quoad principalem, & eius hæredes; non tamen quoad tertium, nam licet à principali remoueatur appellatio, non tamen à tertio, vt tradit Rebuffus *tom.* 1. *ad leg Gallicas tit. de litter. oblig. art.* 1 *Gloſſa* 10. *num.* 1. idem *eodem titulo art.* 2. *Gloſſa num* 63. & 64. vbi dicit quod ſi tertius appellet impeditur executio de quo dico *infra* in verſic. *ad tertium*, videdis hic latè agentem, & explanantem Balboam *à num.* 11. & 19. vbi dicit quod interpoſita attento appellatione eſt differenda executio ſententiæ, nam ea eſt appellationis natura, vt ſuſpendat ſententiæ executionem, *ex cap venientes de Iureiurando*, *l.* 1. & *per totum ff. nihil nouand. appel. pend.* & colliges ex adductis *ſuprà in c quoad conſultationem*, aduertit Abbas *hic*, *num.* 5. Butrius *num.* 11. Imola *n.* 2.

19 Quod tamen locum debet habere, ſi tertius appellans iuſtam appellandi cauſam alleganit ex *dicta l. a ſententia*, *ff. de appell.* tradit Balboa *in dicto cap* 19. Abbas *hic num.* 5. Felinus 10. Marheſtlanus *ſingul.* 124. non vt inquit Couarruu. *dicto cap.* 15. *pract. in princ.* vbi appellatio, quæ contra iuris regulam proponitur, non aliter admittetur, quam ſi expreſſa cauſa iuſtificata fuerit propter doli præſumptionem, vt aduocauit Gloſſa celebria, *in cap. Romana*, § *ſi autem de appellat. lib.* 6.

20 Imò debebit tertius appellans, ſaltim ſemiplenè, & ſummariè cauſam appellationis probare, vt *in dicto cap. veniens el* 2. *de Teſtibus* & *ibi*, Felinus *num* 13 & *hic*, *num.* 19. Decius *in l fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo num.* 46. denotat Textus noſter ibi, *ſi conſtiterit*, vt notant Abbas *hic*. *num* 7. Butrius 10. Cumanus *in dicta l. à ſententia*, *num.* 1. *ff. de appellation.* quæ appellatio proponenda eſt intra decem dies à tempore ſententiæ latæ computandos per ea, quæ adduxi *in dicto cap. quoad conſultationem hoc Titulo*, & tradit Couarruuias *in dicto capite* 15. *num.* 2.

21 Ex his patet ſolutio argum. relati *ſuprà*, in verſic. *his omnibus*, ex Regula *in dicto cap. omnis oppreſſus* 2. *quaſt.* 6. *l.* 1. *ff de adpellationibus*, quia ea iura locum habent, vbi nulli alij præiudicium gerat lata ſententia, niſi per eam condemnato tamen ſi ea redundet in tertij præiudicium, vt contingit in ſpecie Textus noſtri; Ideò appellans debet admitti, vt patet de Epiſcopo Obetenſi, in cuius præiudicium illa ſententia lata erat; Nam ſi in fauorem Epiſcopi Aurienſis exequeretur magna iniuria, & plurimum grauamen Epiſcopo Obetenſi irrogaretur, ſic ex præcitatis reſoluit *hic* Graña, *num.* 6. ante cum
Balboa *dicto numero* 18. & 19. cum aliis. † Eſt 22
enim appellatio tertio neceſſaria, quando ſcilicet ei omninò præiudicat iuxta deciſionem Textus, *in lege ſæpè* 63. *ff. hoc Titulo*, aliquando verò vtilis eſt tertio appellare, & ſi neceſſarium non ſit, omnino, quando ſcilicet ſententia contra alium lata tertio præiudicat, ſaltim quoad præſumptionem, vt aduertit Gloſſa magna hic, verbo *habiturum*. per Textum *ibi*, *in l. ſi duo* 13. *ff. de Iureiurando*, cum adductis à Couarruu. *in pract. dicto cap.* 13. *num.* 4. Tiraquello *in tractatu res inter alios acta*, *limitatione* 19. vel quia irrogaretur tertio præiudicium ſi executioni ſententia mandaretur, vt in ſpecie Textus noſtri.

Et mentem Textos noſtri declarabis cum Iaſone *in l. ſi his qui*, § *fin. num.* 2. & 3. *ff. de Iureiurando*, Socino *Regula* 10. in verſiculo *ſecundo fallit*, quod quemadmodùm hic Epiſcopo Obetenſi non nocet ſententia; Sic nec acta nocebunt, Surdus *deciſione* 256. *num.* 5. & ſic ex contrariis omnibus, quibus ſententia, & res iudicata præiudicat pariter omnia acta proceſſus, & Iudicij noceant, & præiudicent, vt Doctores docent per Textum, *in cap. cauſam qua el.* 1. *de Teſtibus*, Barboſa *hic*, *num.* 10. Afflictis *deciſione* 396. *num.* 3. & 7. Salgadus *de Regia protectione parte* 4. *cap.* 8. *num.* 301. Et Alexander Treoracinq. *variarum reſolutionum*, *lib* 2. *tit. de re Iudicata*, *reſolut.* 10. *à num.* 1. ait quod ſi tertius ex ſua voluntate, abſque alia ſpeciali citatione, vel generali venit, & comparet, dicitur Actor. 23

Ad ſecundam quæſtionis partem, an ſententia inter alios lata tertio, qui non litigauit præiudicet, & videtur quod non ex Regula illa res inter alios acta, aliis nocere non debet, nec poſſit, *ex cap. quamuis hoc Titulo*, & ex hoc noſtro Textu, ex *l* 1. & *per totum*, *Cod. res inter alios acta*, *leg.* 1. & *per totum*, *Cod. quibus res iudicata non noceat*, *dicta lege ſæpè*, *ff hoc Titulo*, comprobat Textus, *in capite inter dilectos de fide inſtrumentorum*, *cap. veniens de tranſact. dicto capite veniens*, *el* 2. *cap. conſtitutus de Teſtibus. capite* 2. *de exception. cap. ſuper eo de officio delegat. cap. cum olim de cauſa poſſeſſionis*, & *prop. dicta leg. à ſententia*, *l. ab Executore*, § *alio*, *ff. de appellationibus. leg. de vnoquoque*, *ff. hoc Titulo*, *l. is qui fundum*, *ff. de vſufructu*, *leg. l. ſeruuns plurium*, §. 1. *ff. delegatis* 1. *leg Modeſtinus cum aliis*, *ff. de exception. l. quia*, *leg. nam & poſtea*, *ff. de Iureiurando*, *l.* 1. & 2. *Cod. ſi vnus ex pluribus l.* 1. *Cod. de exception l.* 2. *Cod. de fide inſtrumentorum*, *l. Claudius*, *ff. qui potiores in pignore habeantur*, *l. optimam*, *Cod. de tranſact. l. circa*, *Cod de locato*, *leg* 4. & 7. *Titulo* 22 eiuſdem partitæ exornat Cardoſo *in praxi*, verbo *exceptio*, *num.* 21. & verbo *res*, *num.* 25. & verbo *ſententia*, *num.* 63. Tiraquellus *de retractu*, *capite res*, inter alios acta in princ. Duarenus *ad Titulum de re Iudicata*, *in dicta leg. ſæpè relect.* 43. Gratianus *diſcept. forenſ. tomo* 4. *capite* 736. *numero* 5. Maſcardus *de probation. concl.* 394. *num.* 29. & *concl.* 1243. & 1267. *num.* 2. Cujacius *lib.* 2. *obſeruation. cap.* 7. & *lib.* 2. *cap.* 26. 24

Donellus *lib.* 27. *comment. cap* 1. *& lib.* 5. *cap* 21. Oſualdus *ad eundem lib.* 11. *cap.* 13. *littera A*, Antonius Faber *in rationali ad Textum*, *in l. nam poſtquam* 7. *l. quia* 10 *l dno Patroni*, *l. in duobus cum ſuis* §§. *ff. de Iureiur.* de qua Balboa *hic à num.* 20. vbi numeris ſequentibus congerit iura prædicta, & poſt eum Graña *hic*, *num.* 1. cuius Regulæ occaſione ad plures caſus, quibus alius præiudicatur agunt Doctores, quas congerunt relati Balboa, & Graña *hîc*, & citati ſuis in locis, & Barboſa *hîc*, *à num* 11. Et pro ampliatione multos adiunges caſus; & quæſtiones, quas adducat *ſuprà in cap quia V. de Iudiciis*, vbi an facta à Prædeceſſore noceant Succeſſori, & de multis caſibus, qui ſolent occaſione huius dubij notari, videbis penes Balboam, & Barboſam *hic à num.* 13 quorum plures eg repeto *infrà*, *in cap pen. de hoc tit* interim leges quos vberrime congerit, nouiſſime Gaiius *de credit. cap* 1. *tit.* 3. *de lib. mercatorum à num.* 224 *articulo* 5. *& art* 2. *à num.* 339. & *toto art.* 3. *à num* 376. vbi infinita congerit hic applicanda.

25 Ad tertiam quæſtionis partem cum latè *ſuprà* diacrim de effectibus clauſulæ, *appellatione remota in cap.* 4. *de foro compet. quæſt* 44 hic breuiter dico, vt cum lata ſententia opponatur de nullitate, & iniuſtitia, ea inſpectione Actorum, vel tertius pro ſuo intereſſe in Iudicio comparuit, tunc reuera illam clauſulam non tollere defenſionem grauati, aut tertij: De tertio probatur, quia effectus illius clauſulæ ſolùm intelligitur quoad nominatos, non quoad tertios; quia non obſtante quilibet tertius poteſt appellare, vt *in cap. ſuper eo*. vbi notant Cardin. *in* 7. *notabili*. Abbas, & Decius *num.* 4. *de officio deleg* Menochius *de adipiſcenda rem.* 4. *n.* 896 Scacc. *de appell. q.* 16. *limit.* 6 *n.* 42. *membro* 6. ſic iudicauit Rota 15. Iunij, 1598. vt refert Marta *in tractatu de clauſulis*, *clauſula* 11. *num* 5. Lancelotus *de attentatis* 2. *p cap.* 12 *limit.* 8. *num. fin* Ceuallos *de cognit. per viam violentiæ*, *quæſt. fin. à num.* 1.

26 Ex eo quia quælibet lex, vel ſtatutum, quæ excludit appellationem intelligitur inter ipſos contrahentes; non vero reſpectu tertij, vt tradunt Cardin. Abbas, & Felinus, & Decius *in dicto cap ſuper eo*, Alexander *conſ.* 84. *num.* 13. *& conſ.* 84 *num.* 8. *volum.* 4 Decius *conſ.* 198 *n.* 4. *in fine*. Pariſius *conſ.* 107. *num* 125. *volum.* 3. Menochius *vbi ſuprà num.* 848. quod eſt generale quia quotieſcumque tollitur appellatio, intelligitur reſpectu litigantium; non autem reſpectu tertij, qui non litigauit, Corſetus in ſuis ſingularibus, verbo *appellatio*: in principio *in* 4. *fallentia*. Menochius *ſuprà rem* 4 *num* 846. quod intelligitur à ſententia interlocutoria, non à diffinitiua, vt explicat cum Zenedo idem Ceuallos.

27 Et in ſententia, quæ dicitur *de trance y remate* illud Doctores notant, quia licet *lex* 64. *Tauri*, ſit exequenda *appellatione remota*, illud intelligitur reſpectu rei, ſecùs verò reſpectu tertij, qui comparuit in Iudicio pro ſuo intereſſe; quia tunc quoad vtrumque effectum habet locum appellatio, vt docent Rebuffus *in tit. de liter obligator. art.* 1 *Gloſſa* 10 *num* 10. Gutierrez *in repetitione legis nemo poteſt*, *ff. de leg* 1. *num.* 350. Parladorius *rerum quotid* §. 15 *n.* 2. Acevedus *in l.* 19. *tit.* 2. *num* 140 *lib* 4 *recopilationis* Rodriguez *de executione*, *cap.* 6. *num.* 52. Ceuallos *vbi ſuprà dicta quæſtione fin numero* 3.

In ſecundo autem caſu quando ſententia 28
eſſet notoriè iniuſta, & conſtaret de manifeſto grauamine ex actis proceſſus: Tunc illam clauſulam *appellatione remota* nihil operari, nec reſpectu litigantium, nec tertij qui pro ſuo intereſſe comparuit, docent Gloſſa *in cap. ex conqueſtione de reſtit ſpoliatorum*, verbo *poſt appellationem*, Abbas *in cap. inter cætera hoc tit.* & *in cap Paſtoralis*. *num* 14 *de appellation.* Ripa *in cap.* 1. *num.* 9. *de reſcriptis*. Lancelotus *de attentatis appel. pend. limit.* 8 *cap.* 12. *num* 24. cum aliis multis Ceuallos *dicta quæſtione fin. à num.* 4. *& quæſt* 125. *num.* 4. & ſic iudicatum fuiſſe per Rotam 2. Maij 1562. vt tradit Lancelotus *vbi ſuprà*: Alias deciſiones refert Marta pro hac ſententia de clauſulis *dicta clauſula* 11. *num* 7. *in fine*.

Vbi *num* 8 ampliat etiamſi commiſſio fue- 29
rit ampliſſima cum clauſula *omni*, *& quacumque appellatione remota*, quia illa non obſtante Domini reſoluerunt non operari in illo caſu, in quo adeſt notoria iniuſtitia: docet etiam Barboſa *in l. ad peremptorium*, *à num. fin. ff de Iudiciis*.

Vnde dicit quod appellatio habebit in hoc ca- 30
ſu effectum ſuſpenſiuum; & deuolutiuum, non obſtante clauſula *appellatione remota*, Gloſſa vbi Doctores *in dicto cap. ex conqueſtione* vbi
Abbas † dicit enim quod remotio appellatio- 31
nis non impendit appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur: Sic *ibi*, Barboſa *num fin.* videndus Hypolitus *in l* 1. § *ſerui qu. ſi num.* 10. *ff. de quæſt.* & *ſingul.* 592. & *conſ.* 89 *num.* 11. Perez *in l.* 2. *Gloſſa* 1 *pag* 5 2. *col* 2. *tit.* 3. *lib.* 3. *ordinam* Farinacius Rotæ Romanæ *deciſ.* 59. *num* 4. *in l. collect.* nouiſſime Menochius *de adipiſcenda remedio* 4. *num.* 850. Gratianus *diſcept. forenſ. p.* 1. *cap.* 76. *num.* 76. *num.* 8. qui adhoc ponderat Teatum, *in cap.* 20. *ſeſſ* 24. *Trid. reformat.* quia remota appellatione, non excluditur illa, qua quis manifeſtè grauatur, vt tradit Abbas. *conſil.* 44. *volum.* 1. Surdus *deciſ.* 36. *num.* 13. *vſque ad* 17.

Ex quibus cum multis refert Ceuallos *dicta* 32
quæſtione fin. num. 5. notabilem declarationem ad Teatum *in leg* 46. *Tauri*, vbi ſententia quæ dicitur *de remate*; eſt exequenda appellatione remota, vt non procedat, quando ex actis conſtaret de iniuſtitia notoria ſententiæ; quia tunc non eſt exequenda, ſed ſuſpendenda: Sic cum Gutierrez *lib.* 1. *pract. quæſtione* 119. vbi dicit, quod ita practicatur Gaſpard. Rodriguez *de annuis redditibus*, *cap.* 16. *num.* 66. Rodriguez *de executione cap.* 6. *num.* 52. verſiculo *alter caſus*, ſic probantes. † Ea Regula Teatus 33
in dicto cap. ex conqueſtione, vbi diſponitur remotionem appellationis prohibitæ in litteris commiſſionis non impedire appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur, vt *in cap. vt debitus honor de appellat* Et ita tradunt Rolandus *conſilio* 29 *num.* 37. *lib.* 1. Natta *conſ.* 51. *num.* 21. Menochius *de adipiſcenda rem.* 4. *num.* 850. Ioſeph Ludouicus *deciſ. Peruſina* 39. *num.* 9. Gratianus *diſcept. Forenſium* 1. *parte cap.* 41. *num.* 7. *& fin. & cap* 102. *num* 18. omnia eſſe reuocanda, quæ poſt appellationem legitimam executioni tradita ſunt, & eſſe à tali ſententia admittendam appellationem.

Ad quartam quæſtionis partem reſpondeo, 34
quod

quod ſententia lata cauſa cognita executioni mandatur, ſi traoſacta fuit in rem Iudicatam, nec à tertio oppoſitore impediri, ſed illi cauendum de indemnitate per Textum *in l. pen. ff. de petitione hæredit. & in l. is à quo fundus eum, l. ſequenti, ff. de rei vindic.* per quæ iura tenet, Bartol. *in l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de re Iudicata, & in l. ſi alienam rem, ff. de ſolution.* Baldus *in cap. 1. §. ſi duo de pace tenenda in vſibus feudor.* ſequuntur multi quos refert Salced. in addition. ad Bernard. Diez *in reg. 266.* vbi Bernard. limitat duobus modis, cum Iaſone *in dict. § ſi ſuper rebus*, eandem cum duobus ampliationibus, & aliis duabus reſtitutionibus aſſig-
35 nauit Petrus Dueñas *regula* 274. † Et Felinus hic limitat quinque modis, *num.* 7. vbi addit, quod tertio ſe opponenti, debet caueri de indemnitate; licet ei opponatur de nullitate Iuris ſui, & ſufficere quod de Iure ſuo apparenter oſtendat: docuit etiam Hypolitus multos ad id referens, *in conſ.* 274. Innocentius *in cap. veniens el 2. de teſtibus*, Gratianus Videndus *reg.* 418, *num.* 1. & probatur relata doctrina ca *l. 6. tit. 10. p.* 3. vbi bene Gregor. Lopez loquitur, Barboſa *hic num.* 4.

36 Verùm prædicta Doctrina, venit multis modis limitanda, ſeu declaranda, primo quando, pendente Iudicio, tertius ſe oppoſuit; ſecus ſi poſt latam ſententiam, & in rem Iudicatam tranſlatam; quia tunc etiam ſine cautione indemnitatis, poteſt ſententia executioni maodari, Gloſſa a. *hic in fine*, & Felinus *dict. num.* 7. & Doctor. Bernard *vbi ſupra, limit.* 2. Boëtius *in dec.* 79. *num* 3. & eſt communis ſecundùm Couar. *in pract. cap.* 16. *num.* 3.

37 Secundo vt non ptucedat in re, quæ non eſt diuiſibilis, abſque periculo peccati, vt eſt vaor, de qua litigatur, quia noo traditur vxor primo vincenti, ſed differtur executio, donec de Iure alterius apparuerit, Innocent. *in cap. cum inhibitio de clandeſt. de ſponſ.* idem, *in Rubrica de ſponſ. dotv.* Felinus *hic limit.* 2. Bernardus, etiam, *li-*
38 *mit.* 2. † Tertiò quando executio fieret, non in re illa, ſuper qua litigatur, ſed in alia loco pignoris; quia tooe tertius impedit executionem: ſic Innocent. *hic n.* 3. vbi omnes Grat. *dict. reg.* 418. *num.* 7.

39 Quarto limitatur ſi partes inter ſe nihil litigent, ſed ſolùm contra tertium poſſeſſorem, vt ſi vnus petitor infringit contra petitorem objiciendo ſe ſibi ita, quod res ſuper qua litigatur vacat, Innocent. *in dict. cap veniens el 2. de teſtibus*, quem ſequitur Baldus *in cap. 1. § ſi duo, col. 2. de pace tenenda, & in l. penult. ff. de petitione hæredit.* Felinus *hic limit.* 3. Couarruuias *dicto cap.* 16. *pract. num.* 3. Ferrata *in ſua practica in forma executionis ſententiæ diffinitiua, Gloſſa* 1. *num.* 36.

40 Quinto limitatur, quando tertius oppoſitor poſſideret, Innocent. *in dicto cap. veniens.* Baldus *in dicta l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo*, Imola *in l. à ſententia, in princ. col. 5. ff de appellat.* Alex. *in dicta l. à Diuo Pio, dicto §. ſi ſuper rebus, ff. hoc tit.* Felinus *hic limitat.* 4. dicit idem communem, *in dicto cap veniens, num.* 11. *&* 12. Petrus Dueñas *dicta reg.* 274. *in fine limit.* vel ſi tertius; & quidem ea litigatoribus poſſiderent, vt per Paulum *conſ.* 199. *num.* 21. *lib.* 1. Conar. *dict. cap* 16. *num.* 3. Ferrata *in dict pract. Gloſſa* 1. *num.* 16.

Seato limitatur, dum agitur actione perſo- 41
nali, puta mutuo, vel locato: nam tunc quilibet contradictor impedit executiooem, vt per Innocent. *in dict. cap. veniens.* Ferrata *in dict. pract. in forma executionis ſententia diffinitiua, n.* 16. ſic loquitur Didacus de el Caſtillo *in l.* 64. *Tauri, num* 69. qui contrariam regulam adduxit, & bene declarauit; nam vt ait Gratianus *dicta regula* 418. *n.* 8. ea ſunt declaranda, ſecundùm iſtam limitationem, vel in eo, cui non ſatis datur Videndus, qui bene tradit Couar. *dict. cap.* 16. *num.* 4.

Septimo limitatur quoties præſumi poſſet ca- 42
lumnia tertij ſe opponentis; quia tunc nec ei cauetur, vt *in cap. ſuſcitata de in integ. reſtit.* Abbas, Felious, & Decius *in dict. cap. ſuper eo de officio de leg.* quæ eſt communis ſententia, ſecundùm Couarruuias *dicto cap.* 16. *pract. num.* 2. qui id intelligit, dum oppoſitionem non offerat ſe continenti, & ſummatim probaturum, vbi *num.* 5. bene tradit, apud quem Iudicem hæc tertij oppoſitio facienda ſit: videbis Iaſonem *in l. 4. §. condemnatum, num.* 10. *ff. hoc tit.* Michaelem Graſſ. *tom. 2. commun. lib. 7. tit.* 16. *num.* 119. *pag.* 183. Menochium *de recuperand. à num.* 325. Valaſcum *de partition. cap.* 39. *num.* 49. dicentes quod ſi adſit ſuſpicio calumniæ, non eſt admitteodus tertius opponens ſe executiooi; videndus Riccius *collect.* 188. vbi plures caſus refert, io quibus petitio reſtitutionis in integrum non impedit ſententiæ executionem.

Octauo limitatur, vbi interueniſſet ſcientia 43
ipſius tertij; quoniam ſi ſcit, & pro ſuo intereſſe, non comparet, ooo auditur, etiam data cautione, per Teatum *in cap. quamuis, hoc tit. & in l. ſæpe, ff. eodem*, Antonius, Panormitanus Felinus, *in cap. veniens. el 2. de teſtibus; num.* 16. quam communiter receptam eſſe inquit Alexander *in dict. l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff hoc tit. num* 24. Dueñas *in dict. reg* 274 *limit.* 1. Couar. *dict. cap.* 16. *pract. n.* 2. Afflictis *in deciſ. Neapol.* 380. *num.* 5. *&* 6.

Et ſic ſi tertius ſciniſſet litem agitari, & ac- 44
quieuiſſet, donec ſentcotia eſſet lata: tunc aduersùs eum executionem competere dixerant, Gabriel *tit de execut. rei Iudicatæ concl.* 1. *num.* 20. Mynſing. *in dict. cap. veniens* 39 *num.* 9. Surdus *conſ.* 334. *num.* 11. *&* 13. cum aliis Barboſa *hic num.* 8. vbi cum aliis idem limitat, quando victor præſtaret cautionem de reſtituendo ad Iudicatum, tertio in caſu, in quo vinceret, Videndus ſub *num* 6. *in fine.*

QVÆSTIO II.

An tertius comparens pro ſuo intereſſe in cauſa, poſſit in quacumque parte Iudicij, in qua comparuit, exceptiones dilatorias opponere: Et an tertius veniens ad cauſam audiri debeat, in ſuſpenſione petitorij, & intentare poſſeſſorium in omnibus interdictis: Et an tertius comparens, impediat fieri reſtitutionem ſpoliati ante omnia An exceptio de Iure tertij detur in Iure: Et quid de tertio citato?

1 AD primam quæſtionis partem dixi, *in Rubrica de Exceptionibus, quaſt.* 4. verſic. *ad vltimam.*

2 Ad ſecundam quæſtionis partem; dixi *in c. paſtoralis de cauſa poſſeſſionis, & propriet. q.* 3. verſic. *ad ſecundam.*

3 Ad tertiam qoæſtionis partem, dixi, *in c.* 5. *de reſt. ſpoliator. quaſt.* 4. aliquid, *in cap.* 1. *quaſtion.* 2. *num.* 26.

4 Ad quartam dixi, *in Rub. de Except. q.* 2. verſic. *ad ſecundam.*

QVÆSTIO III.

An tertius, qui poteſt pratendere ſua intereſſe, poſſit litem deſertam, à principali litigatore reaſſumere in caſibus famam tangentibus: Vbi in quibus, & quando aliquis dicatur legitimus contradictor?

SVMMARIVM.

2 *Contradictor legitimus eſt, qui retinet res, quando petitur miſſio; & quando eas poſſidebat tempore mortis defuncti, n.* 3.

4 *Hares quando mittatur in poſſeſſionem virtute,* leg. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo. n. 5.

6 *Contradictor legitimus eſt, qui habuit titulum à defuncto: & qui poſt mortem teſtatoris habet titulum verum, habilem ad tranſlationem, num.* 7.

7 *Adipiſcenda poſſeſſionis remedium, non datur contra titulo poſſidentem.*

8 *Contradictor legitimus, eſt qui dicit ſe filium, vel ſucceſſorem ab inteſtato, & diceret teſtamentum nullum.*

9 *Contradictor legitimus eſt qui allegat aliud teſtamentum ſolemne, quod dereget priori.*

1 AD ptimam quæſtionis partem. dixi, *ſuprà in cap. penultimo de foro competenti quaſtione* 18. *à num.* 1.

2 Ad ſecundam difficultatis partem, vt reſpondeas, adiunges oonnulla adducta in præmiſſo huius Textus, quibus addo elaritatis gratia, quæ ſequuntur; eumque ſit maxima difficultas, & valde neceſſaria, quis reuera dicatur legitimus eootradictor, & quando dicatur babere Iura petiora; etſi Gloſſa *in l. fin. Cod. de edicta Diui Adriani tollende*, in verbo, *legitimo*, & omnes Doctores, tam antiqui, quàm moderni, nimis variauerint: tamen teſpondeo breuiter, vt primo dicatot legitimus contradictor ille, qui detinet, vel poſſidet illas tes, quan-
3 do petitor miſſio. † Et ſimiliter habebat, & poſſidebat eas tempore mortis defuncti; & in eis non poterit fieri miſſio; argumento Textus, *in dicta l. fin. earum rerum, qua teſtatoris tempore*
4 *mortis fuerunt.* † Vbi probatur qood ita demum hæres debet mitti in poſſeſſionem virtute illius legis, quando bona poſſidebantur, vel detinebantur à defuncto tempore mortis, ſecundùm ea, qoæ late tradit Argelus de legitimo eontradictore circa teſtamenta, & bæreditates, ac legata, & fideieommiſſa: argumento eorum, quæ adduxi, *ſupra in cap. fin. de foro compet.* vbi debeat hæres conueniri pro rebus prædeceſſoris defuncti: doeent bane Doctrinam, Bartol. *in dicta l. fin. num.* 12. Paulus, *ibi, numero* 12. Corneos *num.* 14. Baldus *num.* 43. Deci a *num.* 40.

Ex qua Doctrioa infert Matieneus *in l.* 2. 5
tit. 9. *lib.* 5. *recopilat. Gloſſa* 3. *num.* 20. quod ſi hæres in teſtamento loſtitotos ex remedio, *dicta leg. vltima, Cod. de edicto Diui Adriani tollendo*, petierit ſe mitti in poſſeſſionem bonorom defuncti, quæ tempore mortis relinquit, non poterit mitti in poſſeſſionem dimidiæ bonorum partis, conſtante matrimonio, acquiſitorum; quippe quorum Domina erat, & poſſeſſor vxor in vita defuncti & cum miſſio petitur ipſa poſſidebat: refert Anton. Gomez. *in l.* 45. *Tauri, n.* 147.

Secundo erit legitimus contradictor ille, qui 6
habuit titulum à defuncto, & de eios voluntate occupaoit poſt eius mortem, poſſeſſionem propria aut horitate, Iuxta Gloſſam, & communem opinionem, *in l. Titia cum teſtamento, Lucius Titius, ff. de leg.* 2.

Tertio erit legitimus contradictor ille, qui 7
poſt mortem teſtatoris habet titulum verum, & habilem ad traoslationem dominij, & ſimiliter poſſeſſionem ab aliquo tertio, etiam ſi tempore mortis teſtatoris fuerint penes eum, quia eum iſtud remedium ſit adipiſcendæ poſſeſſionis, non datur eootra titulum poſſidentem, vt probat Textus *in dicta l. fin.* ibi, *non autem legitimo modo ab alio detinentur*; & idem in remedio quorum bonorum, & petitioois bæreditatis.

Quarto erit legitimus contradictor ille, qui 8
diceret ſe filium, vel ſucceſſorem ab inteſtato, diceret teſtamentum nullum, ratiooe præteritionis, vel diceret nullum ex defectu perſooæ teſtantis, vel diceret teſtamentum falſum, & offerret ſe incootinenti probare, quia tunc impeditur miſſio, vt probat Textus *in l.* 2. *C. de edicto Diui Adriani tollendo*, & *ibi*, Gloſſa ordinaria, & communiter DD.

Quinto erit legitimus contradictor ille, qui 9
allegaret, aliud teſtamentum ſolemne, quod deroget priori: ita probat Textus *in dicta l. fin.* ibi, *& hac poſſeſſio acquiratur, qui potiora, ex legitimis modis Iura oſtenderit.* Et occaſione huius quærunt, *ibi*, Gloſſa, & Doctores, de ſubtili quæſtione, ſi duo, vel plura teſtamenta ſunt contraria, in quibus diuerſi bæredes ſunt inſtituti, an admittetur vterque, vel oullus, de qua agit bene Videndus Antonius Gomezius *in dicta l.* 45. *Tauri, ſub num.* 147. in verſiculo *quinto*, ibi, *occaſione cuius*, & *num.* 148. & 149.

QVÆSTIO

Q v æ s t i o IV.

An ſit legitimus contradictor ille, qui habet titulum habilem ad tranſlationem dominij ab aliquo tertio in vita teſtatoris vel poſt eius mortem, ſi nunquam habuit poſſeſſionem, nec ſibi fuit tradita, ſed poſſidebatur, vel detinebatur à defuncta tempore mortis: Et circa, dict. l. prædictam, fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo, *quis ſit Iudex competens: An Iudex loci, vbi teſtator deceſſit, vel hæredis, vel vbi bona ſunt, cum hæres petit eius virtute, ſe immitti in poſſeſſionem, & appareat aliquis contradictor: Et ad quæſtiones, an hæres debeat conueniri, vbi defunctus debuit?*

S V M M A R I V M

1 *Contradictor legitimus non eſt qui licet habuerit ab aliquo titulum, non habuit poſſeſſionem, nec impedit, vt hæres mittatur in poſſeſſionem bonorum defuncti, n. 2. 5.*

3 *Contradictor legitimus non eſt qui licet ſit verus & titulatus Dominus rerum teſtator eas poſſidebat & de ratione, n. 4.*

6 *Gloſſa ordinaria*, in l. 2. C. de edicto Diui Adriani tollendo.

7 *Miſſio in poſſeſſionem ſolet impediri nonnullis exceptionibus.*

8 *Miſſio in poſſeſſionem bonorum defuncti, cum apparet aliquis contradictor, a quo Iudice fiat n. 9. 10. & 11.*

1 AD primam quæſtionis partem reſpondeo, vt
non ſit legitimus contradictor, quia tunc
ex eo quod habeat titulum, & incontinenti ve-
lit probare, non impeditur miſſio; imo hæ-
res inſtitutus mittendus erit in poſſeſſionem;
& ille non erit legitimus contradictor, quia ille
titulus ſibi produxit actionem perſonalem con-
tra obligatum, qui titulum conceſſit; non verò
contra defunctum poſſeſſorem; vt *in l. fin. §. fin.*
cum ſimilibus ff. de contrahendu emptione, ergo ſimi-
liter non dabitur contra eius hæredem, & ſic nõ
2 impeditur miſſio. † Imo licet ab ipſo defuncto
habuerit titulum; non tamen habuit poſſeſſio-
nem, non erit legitimus contradictor; imo etiam
hoc in caſo hæres debet mitti in poſſeſſionem,
quia ab ipſo defuncto, vel eius hærede, oportet
per viam Iuris petere poſſeſſionem, & traditio-
nem, nec propria authoritate occupare poterit, vt
in l. ſi ex ſtipulatione, ff de acquir. poſſeſſione, cum
ſimilibus; ergo etiam hoc caſu hæres mittendus
eſt in poſſeſſionem, nec eam ille tertius poterit
impedire: ſic videntur decere, Bartol. etſi ſic non
declaret, *in dict. l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo colum. penult.* verſic. *aut allegat titulum*, vbi Paulus *in 5. colum.* verſic. *breuiter mihi videtur*, Baldus *columna 12.* verſic. *tertio per inſtrumentũ diſſimiliu* Corneus *colum. ante penult. in medio*, verſic. *recolligendo itaque concludas*, Decius *colum. 12. num. 40.* Antonius Gomez *in l. 45. Tauri, num. 150.*
3 Vnde ex prædictis etiam reſoluendum eſt, vt
licet ille contradictor ſit verus Dominus rei, vel
rerum, quia habuit titulum à Domino, & ſimiliter
poſſeſſionem, vel traditionem in vita ipſius teſta-
toris: tamen teſtator eam, vel eas poſſidebat, vel
detinebat tempore ſuæ mortis; & tunc tempore
contradictionis; & ſic ſi poſt mortem defuncti
nõ eſt in actuali, & reali poſſeſſione, vel de rẽta-
tione, non erit legitimus contradictor, nec pote-
rit impedire miſſionem in poſſeſſionem, etiam ſi
vellet incontinenti probare prædictum Domi-
nium eius. † Et ratio vera, & mentalis eſt quia 4
licet vere ſit Dominus: tamen ſuam actionem
realem, hoc eſt rei vindicationem, debebat pro-
ponere contra ipſum defunctum in vita, tanquam
poſſeſſorem viâ ordinariâ, & ipſe defunctus de-
beret eſſe in ſua actuali poſſeſſione; donec lis, &
cauſa proprietatis decideretur, vt *in l. 1. ff. de alien. Iur. mut. cauſa fact. in toto tit. ff. & Cod. de rei vindicat.*, & expreſſius, *in l. ordinariis Cod. de rei vindicat. l. incerti Iuris, Cod. de interdictis, §. retinendu inſt. de*
interdictis, cum ſimilibus. † Ergo ita eodem mo- 5
do nunc hæres debet mitti in poſſeſſionem rei,
vel rerum, quæ erant penes defunctum mortis
ſuæ tempore, non obſtante Dominio contra-
dictoris, & in ea debet defendi, donec per
actionem realem, & Iudicium proprietatis
auocet ab eo res.
Nec obſtat Gloſſa ordinaria, & commu- 6
nis opinio, *in l. 2. Cod. de edicto Diui Adriani
toll.* vbi habetur quod ſi Dominus, & contradi-
ctor in continenti probat de dominio ſuo, impe-
ditur miſſio, quia debet intelligi, quando ille,
qui allegat exceptionem Dominij, eſt in actuali
poſſeſſione; non verò aliàs per rationem ſu-
periorem.
Nec etiam ſecundo obſtat, quod aliæ exce- 7
ptiones, puta nullitatis, teſtamenti, vel falſitatis,
impediunt miſſionem, quia illæ exceptiones om-
nino aduerſantur teſtamento, & per conſequens
excludunt Ius agentis; hoc eſt hæredis inſtituti,
ex eo, quia eſt Ius incompatibile cum dictis ex-
ceptionibus, ſed iſta exceptio Dominij, non ad-
uerſatur teſtamento, vel hæredi, nec per eam ex-
cluditur Ius agentis, cum bene ſtat, quod con-
tradictor poſſit eſſe Dominus, & hæres poſſit eſſe
poſſeſſor, ſicut defunctus erat: ſic ex prædictis,
Bart. Paulo, Gomez. & aliis ſubtiliter videtur te-
nendum.
Ad ſecundam difficultatis partem quis ſit 8
Iudex competens, & reſolutiuè dicendum eſt,
quod ſi quidem quando hæres petit ſe mitti in
poſſeſſionem virtute, *dict. l. fin. Cod de edicto Diui
Adriani tollendo*, appareat aliquis contradictor, cu-
ius perſona ſubeſt illi Iudici, coram quo petitur,
vt pronunciet de mittendo: tunc talis Iudex
cenſetur competens, & poteſt pronunciare,
& executionem remittere ad Iudicem loci, vbi
res hæreditariæ ſunt: argumento Textus cum
materia, *in l. à Diuo Pio, §. ſententiam Romæ. ff.
hoc tit. & in l. cum vnus, §. penult. ff de bonis authorit. iudic. poſſid. & in l. properandum, §. ſin autem, Cod. de Iudiciis, & in cap. Romana,
§. contrahentes de foro compet. lib. 6.* notatur
per Gloſſam, & Doctores, *in l. hæres abſens, §. 1. de iudiciis.* † In quibus locis ha- 9
betur, quod per litteras Iudicantis diffini-
tiuè, vel etiam interlocutoriè, debet fie-
ri executio per Iudicem alterius territo-
rij; in quo bona ſunt. † Si verò nullus 10
appareat contradictor, tunc miſſio debet

peti coram Iudice illius territorij, vbi ſunt res, & ille erit Iudex competens, vt poſſit pronunciare, & mittere in poſſeſſionem; alter verò Iudex, vel originis, vel domicilij hæredis, non erit Iudex competens, non ratione perſonæ, cum non ſit perſona, contra quem dirigatur, non ratione rerum, quia non ſunt in ſuo territorio argumento Textus *in l. fin. ff. de Iuriſdictione omnium Iudicum*, & in expreſſo iſtam ſententiam docent Doctores per Textum *in l. vnica, Cod. vbi de hæreditate agitur*, Bartol. *in dicta l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tollendo, col. 6. num. 13.* Paulus Caſtrenſis *ibi col. 4. num. 10.* qui dicit quod eſt pulchrum, & ſubtile, Baldus *col. ante penultima, quæſt. 7.* Salicetus *col. 2. num. 8.* Alexand. *col. 4. in fine*, Iaſon *col. 6. num. 17.* Decius *col. 9. num. 31.* Paulus de Caſtro notat, *in dicta l. vnica, Cod.* vbi de hæreditate, & *ibi*, Baldus, & ante omnes, Azo *in ſumma*, Antonius Gomez. *ſupra*, qui hanc vocat communem opinionem, pro qua ego adduco dicta, *in cap. ſane 3. de foro compet.* vbi de Iudice ratione rei ſitæ; & *in cap. fin.* vbi de Iudice ratione originis, & domicilij, *in d. l. Tauri, n. 151.* ex qua regula agit etiam idem Gomez.

11 De illa quæſtione, quod ſi hæres intentat interdictum adipiſcendæ, quorum bonorum, vel petitionem hæreditatis, cum ſint remedia, quæ requirunt res aduerſariorum; & ſic perſonam, contra quem dirigantur, quod illa poſſunt intentari in loco, vbi res ſunt; licet vbi reus non habeat domicilium, & in loco, & domicilio ipſius rei continenti, etiam ſi ibi non ſint res, vt probat Textus *notab. in dict. l. vnic. Cod. vbi de hæred.* in verſic. *fin.* vbi Gloſſa fin. & *ibi*, Azo *in ſumma*, Petrus de Bellapertica, Baldus, Salicetus, Paulus, & communiter Doctores alia tradit in confirmationem videnda Gomezius, quæ ſatis expenduntur à me, *in dicto cap. ſane, & in dicto cap. fin. de foro comp. & alibi.*

12 Ad tertiam quæſtionis partem, vt explices videbis quæ adduxi, *in dicto cap. fin. de foro comp. quæſt. 10. 11. 12. 13. 14.* vbi ad longum videbis, an hæres debeat conueniri, vbi defunctus debuit, quas applicabis pro ampliori tractatione de tertio contradictore, cum hærede agente.

QVÆSTIO V.

An tranſlata poſſeſſione rei litigioſæ in tertium gaudentem priuilegia fori, poſſit Iudex, qui ſententiam tulit eam executioni mandare: Et an poſſeſſio rei litigioſæ transferatur in nouum poſſeſſorem, in Iudicium non vocatum; qui tamen ſubditus eſt eiuſdem Iudicis cognoſcentis, poſſit nihilominus ſententia lata contra talem poſſeſſorem executioni mandari: Et quid ſi transferatur litigioſa res in aliquem ſubditum alteri Iudici ordinario, &c.

1 AD has tres quæſtiones, quæ ſpectant ad Iudicium cum tertio, leges quæ adduxi, *in c. penult. de foro comp. q. 14. 16. & 17.*

QVÆSTIO VI.

An Iudicium ceptum ex inſtantia vnius poſſit ex inſtantia alterius terminari: Quid de poſſeſſore Clerico, virtute Iudicis laici: Et quid ſi laicus iubeat ſua ſententia ſolui Clerico, aut eum immitti in poſſeſſionem bonorum debitoris, circa præiudicium cæterorum contradictorum, vel oppoſitorum?

DE his duabus quæſtionibus, quæ etiam ad materiam ſpectant de tertio, videbis adducta *in d. c. penu. de foro compet. q. 18 & q. 19. & q. 15.* dixi de illa, an Iudex laicus poſſit exequi inſtrumentum cenſus, aduersùs clericum ex titulo particulari ſucceſſorem hypothecarum in ſpecie cenſus obligatorij, ibi remiſſiuè. 1

QVÆSTIO VII.

An ſi tertius veniat in Iudicium poſt publicatas atteſtationes, aut poſt concluſum in cauſa, aut poſt ſententiam, ſit admittendus: Et an tertius accedens ad Iudicium actorem, vel reum, aut vtrumque à re petita excluſurus cogatur aſſumere litem in ſtatu, quo verſatur, & ad quem effectum: Et an inſtrumentum confectum inter duos, probet contra tertium: Vbi de requiſitis, vt tertius contradictor admittatur?

SVMMARIVM.

1 *Tertius auditur ſe opponens, cum duo litigant ſuper dominio, aut poſſeſſione, n. 2. & 3.*

4 *Tertius vt admittatur ad litigandum, debet prius nonnulla probare ſeu legitimare.*

AD primam quæſtionis partem reſpondebis ex dictis, *ſup. quæſt. 1* verſic. *ad primam*, in verſic. *tamen.* & in verſic. *vel autem*, vbi ſub diſtinctione reſponſum præbui, & illis addo, quod vbi contingit, quod inter duos litigatur de rei alicuius dominio, ſeu poſſeſſione, & tertius ad Iudicium veniat, ac petat ſibi rem adiudicari, ac ita ſe litigatoribus opponat, omnes docent eum admittendum, & audiendum eſſe, ex *l. bona fides, ff. depoſiti*, & ex aliis pleriſque Iuribus: ſic Faquineus *lib. 1. controuerſ. cap. 5. in princ.* illud tamen aduertas poſt ſententiam non admitti, niſi in ſecunda appellationis inſtantia ex adductis, *ſup. d. q. 1.* in verſic. *ad tertiam*, & verſic. *ad quartam.* 1

Ad ſecundam quæſtionis partem, & ſimiliter reſpondebis ſub diſtinctione, de qua, *in dict. q. 1.* verſic. *ad primam*, vbi in verbo, *tamen*, & verbo, *vel autem*, de quo longe agit Videndus Couar *in c. 14. pract. n 4* & ego dixi non ita late in dicto verbo *vel autem.* 2

Ad tertiam quæſtionis partem, an inſtrumentum inter duos, probet contra tertium dixi, *ſup. in Rubr. de fide inſtrum. q. 5.* 3

Ad

4 Ad quartam quæſtionis partem, quatenùs fatemur, vt tertius veniens in cauſa, audiatur ex dictis *ſuprà*, vt locum habeat, debent nonnulla concurrere. Primò quod tertius de ſuo intereſſe ſaltim ſummariè probet. Secundò quod audiatur in illis terminis, in quibus reperitur cauſa. Tertiò vt veniat vno ſaltem de tribus modis, & aſſiſtat; ſcilicet ne fiat colluſio, velut cauſam adiuuet ad Victoriam, ſeu aſſumendo in ſe litem quæ ad eum pertinet principaliter: hæc omnia recolligit Riccius *collect.* 986. ad Textum, *in l. ſi pro luſorio*, §. 1. *ff. de appellat. recipiend.* & primo caſu Ioſeph. Ludouic. *deciſ. perus.* 26. Doctores de Rota *in deciſ.* 56. *de Iudic. in antiquis*, Creſcent. *in deciſ.* 13. *de reſcriptis*, Rota Romana *in deciſ.* 1. *dicto tit. in antiquis*, Rota Genuenſ. *in deciſ.* 143. De ſecundo benè Afflict. *in deciſ.* 15. De tertio Gailius *obſeruat.* 70. *lib.* 1. Benint. *in deciſ.* 75. quæ omnia latè explanantur *ſuprà in hoc Textu, & in quæſtionibus ſequentibus.*

QVÆSTIO VIII.

An ſi minor, & Eccleſia litigent, non tanquam principalis, ſed tanquam tertius oppoſitor reſtituantur teſtificationibus publicatis: Et an quando tertius ſpoliauit furem, ſit ipſe reſtituendus?

AD primam quæſtionis partem dixi, *in cap. præſentium* 31. *de Teſtibus quæſtione.* 2. verſic. *ad quartam.*

Ad ſecundam quæſtionis partem dixi *in cap* 4 *ad tertiam.*

QVÆSTIO IX.

An Iudicium inter priores litigatores inchoatum queat tertius impedire, ſeu retardare; itaut Iudex debeat vna ſententia omnium trium perſonarum controuerſiam, ac litem dirimere: Et an tertius Venditor comparens ad defenſionem Emptoris, hoc non appellante à ſententia contra ipſum lata, poſſit appellare: An ſententia lata in fauorem vnius ex delinquentibus liberet alios: Et quid dicendum quando aliquis eſſet condemnatus ad mortem, & tertius compareret, dicens condemnatum eſſe ſibi obligatum ad reddendam rationem alicuius negotiationis?

SVMMARIVM.

1 *Tertius ſe opponens non impedit proſequi Iudicium cœptum inter litigantes, dum tamen, cui adiudicatur caueat de reſtituendo, n.* 2. 3. 4.

2 L. is à quo, ff. de rei vindic. l. pen. Cod. de petit. hæred. n. 3.

5 *Venditor vt tertius optimè appellet, Emptore victo non appellante: fallit vbi tres ſunt ſententiæ, Venditore ſciente. n.* 6. 7. 8. 9.

6 L. ab Executore, §. alio, ff. de appellat. l. ſi parentes, Cod. de euictionibus.

8 *Emptor victus ſemper tenetur appellare.*

9 *Venditoris appellatio, non reddit deteriorem cauſam Actoris.*

11 *Sententia lata in fauorem vnius ex delinquentibus prodeſt aliis in delictis connexis: quid, ſi condemnatoria n.* 2. *quid in non connexis à num.* 20.

12 L. denuntiaſſe, §. fin. ff. de adulteriis.

13 *Sententia condemnatoria aduerſus delinquentem principalem, nocet alteri, qui tenetur in conſequentiam.*

14 *Sententia lata contra occiſores defuncti, præiudicat hæredibus, ſed qualiter, n.* 15.

16 *Sententia lata contra principalem, delinquentem à quo tempore noceat bonorum poſſeſſoribus in delictis, vbi prohibita eſt alienatio à die commiſſi delicti.*

17 *Sententia lata contra ſeruum ex delicto capitali, nocet Domino; itavt eo non citato exequatur.*

18 *Sententia lata contra filium, quatenùs præiudicet patri in legitima.*

19 *Nocens non liberatur à pœna, eo quod innocens alius non nocens reputaretur, fuit occiſus & damnatus à Iudice.*

20 *Delinquentes in delictis non connexis ſigillatim plectuntur, nec ſententia aduerſus vnum aliis officit.*

21 *Solutio facta per vnum ex pluribus, qui ad rem, vel intereſſe tenebantur liberat alios, ſecus ex delicto, num.* 22.

23 *Delinquentes plures poſſunt accuſari in vno, eodemque libello.*

24 *Sententia poteſt à Iudice proferri contra vnum ex pluribus accuſatis in eodem libello, & cauſa proſequi; deinde contra alios, & vno appellante non exequitur n.* 25.

26 *Sententia mortis lata in aliquem, per quod tempus exequi, ſuſpendatur tertio comparente, & dicente ſibi eſſe obligatum damnatum ad reddendam rationem, n.* 27.

AD primam difficultatis partem reſpondent Felinus *hic, num* 11. *in* 3. *limitat.* & Imola, Alciatus *in l. bona fides, ff. depoſiti*, Baldus *in cap.* 1. §. *ſi duo de pace tenenda, & eius violatoribus* Innocentius *in cap. veniens el* 2. *de Teſtibus*, Alex. ad Bartolum *in l. is à quo, ff. de rei vindic.* Afflictis *in dicto* §. *ſi duo*, Vrſillus ad Afflictum *deciſ.* 235. Iacobus Menoch. *in conſ.* 488. *lib.* 5. dicentes vna ſententia omne negotium terminandum eſſe, & tenuerunt Bartol. *in l. ſi quis libertatem, n.* 1. *ff. de petit. hæredit.* Anguiſola *in conſ.* 62. Vincent. de Anna Neapolit. *in allegatione* 76. *n.* 6. *lib.* 2. qui affirmat ſic obſeruatum fuiſſe in cauſa Illuſtriſſimorum Fratrum de Gonzaga. 1

Cæterùm Faquin. *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 5. prædictos referens, & cum non ſit in animo eorum ſententiam refutare; Exiſtimat enim tertium comparentem, ac ſe opponentem, audiendum quidem, & admittendum eſſe; & ſi meliorem cauſam habuerit, rem illi adiudicandam fore, & colligit ex Conſulto *in dict. l. is à quo, ff. de rei vindic.*, *& in l. pen. ff. de pet hæreditatis*: quid in tali ſpecie Iudicem ſeruare oporteat, nempe vt priori, qui actionem inſtituit per ſententiam res adiudicetur, ea cautione præſtita, vt ſi aliter fundum euincat, illum reſtituat. Et licet verba *dicta leg.* is à quo dicat Menochium *ſuprà*, loqui quando agitur de ſententiæ executione ex Gailio *lib.* 1. *obſeruat. cap.* 70. *num.* 15. 2

Sed

Digitized by Google

3 Sed tanti viri pace ooo rectè ſic intelligi affatur Faquin. quia repugnaot dictæ legia verba, ibi, *quarebatur ſi alteri eorum fundum Iudicis iuſſu reſtituiſſet, &c. reſpondi vt priori Iudex adiudicaret* ex quibus dicit indicati ſententiam proferendam noo autem executionem ſeuteoriæ, provt & ſequentia, *eum oportere ita petitori fundum reſtitui iubere*, quæ verba conuenire ait ſententiæ dictioni, nou execurioni; & ſic repudiata priori ſententia, hanc rem ſunt ioterpreratí Antonius de Burrio, Bellamera, Felinus, & Angelus, quoa refert, & ſequitur Couarr. *pract. cap. 14. num 4.* Rota *deciſ. 4. tit. de Iudiciis in antiquis*, incipit *tres venientes ad cauſam*. Ioſeph Ludouic. *deciſ. Perus 26. n. 26.* Ioannes Marcus Aquilin. *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff de acquirend poſſeſſ. num 48 in p. 1.*

4 Qua retenta opinione ad ſententiam contrariam teſpondet idem Faquineus *dicto cap. 5. in fine*, quia & ſi tertius admittendus ſit, & audiendus, non tamen ſequi eum impedire, & retardate poſſe cauſæ prius inſtitutæ exitum, ſed impedire reſtitutionem ipſius concedit, ſi de iure ſuo docuerit, antequam ſententia à Iudice profetatur inter priores litigatores, nam ſi tardè ad Iudicium venetit, oon eum expectare, donec cauſam inſtruat Iudex iubetur, ſed petitori rem adiudicate cautione præſtita; ita ille addens contrariam ſeutentiam niti in ſola Innocentij authoritate ita dicentis ex qoadam Textus Canonici interpretatiooe, quam nec ipſe ſequutus eſt, uec alij.

5 Ad ſecundam quæſtioois partem videtur pro negatiua ſenteoria, vt venditor noo poſſit appellare, ex eo, quia ſententia non eſt lata cootra Venditorem, ſed contra Emptorem, & quia Venditor venit pro defenſione Emptoris, deberque ſuſcipere cauſam in ſtatu, & terminis, in quibus reperitur; itavt non poſſit reddere duriotem Actoris actionem: argumento Textus, *in l. 1. §. defendi, ff. ex quibus cauſis in poſſeſſ. eatur*, ſic Couarruuias *cap. 15. pract. num. 4.* ante Caſtrenſis *in lege ab executione, §. alio, ff. de appellation.*

6 Tamen Dominicus Zephalus *in conſ. 106.* ex Vrſullis ad Afflict. *deciſ. 10.* Faquin. *lib. 11. controuerſ. cap. 5.* dieunt quod ſi tertius comparens ſit Venditot, qui veniat ad defenſionem Emptoris, cui lis ſuper proprietate mota fuit ex lata ſententia contra Emptorem ipſe non appellat, & ſic tranſeat in rem iudicatam, vt noſtri loquuntur poſſit Venditor appellare ex *dicta l. ab Executore § alio, ff de appellat.* ibi, *item ſi Emptor de proprietate victus ſit, eo ceſſante author eius appellare poterit*, & *in l. ſi parentes, Cod. de euict.* ibi, *ſi appellationem non interpoſuiſtis*, venditoribus licet appellare, quod intelligont quando Emptor victus non appellauit; Nam ſi Emptor appellauit, poreſt Venditor eius adhærere, & hoc eſſe, qnod dicitur *in dicto §. alio*, ibi, *eo ceſſante author eius appellare poterit.*

7 Vode ad coorrariam ſententiam reſponderi dieont, quod & ſi ſententia lata ſit contra Emptorem, liceat tamen Venditorj pro ſuo intereſſe ab ea appellare, & prouocare, vt dicitur *in dicto §. alio*. nec ob id Venditor appellans Emptore ceſſante, dicitur minùs ſuſcipere Iudicium in ſtatu, & terminis, in quibus reperitur, qoia iam fuit admiſſus in defenſionem, vel admitti potuit, ac debuit, nec de hoc nunc agi, ſed ag de alio, ne ſcilicet culpa Emptoris, ac negligentia in appellando ei oocear.

Noo enim ſemper tenetur appellare Emptor victus, iuxta notata per Bald & alios. *in l. Herennius, § Caia, ff de euictionibus*, & *ideò Venditoris intereſt appellare.* † Nec reddit cauſam Actoris deteriorem appellatio Venditoris, quia nullum ei ius perit, quod enim ipſe appellat, Emptore non appellante, ooo reddit ius deterius, ſeu cauſam deteriorem, alioquin nunqoam liceret appellare Venditori, Emptore ceſſante; quod repugnaret *dict. l. ab Executore, §. alio, & dict. leg. ſi parentes, Cod. de euiction.* 8 9

Fatetur etiam Faquin. vt ſi tres ſententiæ fuerint latæ aduersùs Emptorem appellaotem non liceat Venditori appellare ſi ſciebat cauſam agi, vt declarat Bartol. *in l. à ſententia, num 8 ff. de appellation.* & hoc eſſe, quod voluit dicere Textus *in dicta l ſi parentes*, ibi, *ſi appellationem non interpoſuiſtis*, & benè Amedeus *conſ. 24 num. 28. lib. 1.* eſſet enim abſurdum, vt Actor, qui tres conformes tetulit ſententias contra Emptorem deberet de nouo alias tres expectare contra Venditorem. 10

Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia lata io fauorem vnius ex delinqueotibus liberet alios: Reſpondeo per quatuor concluſiones, prima quod in delictis coonexis ſententia abſoluta lata iu fauorem vnius. prodeſt alij Textus *in l. denunciaſſe, § fin. ff de adult.* † Sed addit Antonius Gomez *lib. 3. variar. cap. 1. ſub num. 8.* verſic. *ſecunda*, illum Textum eſſe iotelligendum ſpecialiter in adulterio propter fauorem, & decos Matrimonij, vnde ſecùs eſſe io aliis delictis etiam connexis, vt in crimioe inceſtus, ſtupri, Sodomiæ, & ſimilibus ex Bartolo *in dicta l. denuntiaſſe, § fin. & ex l. 19. tit. 17 p 7* quæ ſic debet intelligi, & quæ hodie idem diſpooit, & alia addit Gomezius in verſic. *item adde*, qui *num 89.* ait quod ſententia condemnatoria lata contra vnum, noo præiudicat alteri, etiam in delictis coonexis, imo etiam in Adulterio, vt eſt caſus, *in dicta l. denuntiaſſe, § fin. & in dicta l. partita*, per rationem, quam ibi ponunt illa iura. 11 12

Secunda coocluſio eſt, quod quando delictum eſt commiſſum ab vno principaliter, & pœoa bonorum peruenit ad alium in conſequentiam, ſententia, & condemnatio principalis nocet alteri, qui tenetur in conſequentia, ſic probat Textus *in l. 1. Cod. vbi cauſa fiſcales, l. quiſquis §. filij vero, Cod. ad leg. Iul. Maieſt.* per quæ iura iſtam Theoricam, & doctrinam ponit Bartolus *in l. cum Filiis famil. ff. de verb. obligationibus, col. 2. & ibi* Angel. de Perus, Imola; Alex. Socin. Iaſon, & communiter DD. 13

Ex qua primò infert Bartol. *in dicta l. 1. Cod. vbi cauſ. fiſcal.* per Textum ibi idem Bart. *in l. 1. Cod. de his, quibus, vt indignis*, quod ſententia lata contra occiſores alicuius defuncti, nocet, & præiudicat hæredibus. Huic dicto eſt contrarius Paulus, *in l. 1. Cod. vbi cauſa fiſcales*, quia imo proceſſus de oouo agitari cum hæredibus eo quod fortè ignorauerunt. quod defunctus fuit interfectus, vel aliam iuſtam cauſam defenſionis habuerunt. † Sed Corneus notabiliter *in dicta lege 1. Cod. de his, quibus vt indignis col. 2.* ootabiliter concordat dicendo. quod ſententia contra occiſores lata, nocet hæredibus, quaotùm ad hoc, vt conſtat defunctum eſſe occiſum, & ampliùs non requirarur probare, non 14 15

tamen

Digitized by Google

tamen præiudicet quo ad hoc, vt ſtatim bona auferantur ab hæredibus, ſed tunc requiratur proceſſus, citatio, & ſententia cum eis.

16 Secundó infert Bart. *in dicta l. cum filiusfamilias, ff. de verb. oblig. col.* 2. & *ibi* Doctor commun. quod ſi delictum eſt tale, ex quo prohibetur alienatio bonorum à die commiſſi criminis, ſententia lata contra principalem delinquentem præiudicat poſſeſſoribus, in quibus bona reperiuntur alienata, vt probant Textus *in l. quiſquis § filij vero, Cod. ad leg. Iuliam Maieſt.* Textus *in cap. cum ſecundum leges de hæret. lib.* 6. ſequitur Gomezius *dicto lib.* 3. *variarum num.* 70. dicens eſſe notabile pro extenſione Textus cum materia,

17 *in l. poſt contractum, ff. de donat.* † Vbi infert tertio; quod ſententia lata contra ſeruum, qui commiſit aliquod delictum capitale, nocet & præiudicat Domino non citato, nec vocato, & poſſit mandari executioni contra ſeruum.

18 Et infert quarto Bartolus *in dicta l. cum filiusfamilias, ff. de verb. oblig. col.* 2. & communiter Doctores, & idem Bart. *in quæſtionibus ſuis q.* 3. docens quod ſi ex forma legis, vel ſtatuti Pater tenetur ſoluere pœnam pecuniariam filij, quatenùs tangit legitimam ſuam, ſententia lata contra filium nocet, & præiudicat Patri non vocato, nec citato; Secùs tamen eſſe, ſi proceſſus principaliter ordinetur contra ius tertij, & in eius præiudicium, vt quando fit diſcuſſio in bonis debitoris ad effectum, vt perueniatur in tertium poſſeſſorem pignorum, vel fideiſſorem; quia tunc requiritur eorum citatio, vt notant Angelus *in dicta l. cum filius, ff. de verb. oblig. in fine, & ibi* moderni.

19 Tertia conclusio, & quæ à fortiori ex Superioribus procedit, eſt quod ſi innocens, qui commiſit delictum ex ignorantia, vel malitia Iudicis, vel Teſtium condemnatus, & occiſus eſt, & poſtea reperiatur, & vero conſtet de illo qui maleficium commiſit, quod pœna innocentis non liberet illum, ſed teneatur pœna delicti: ita vt ſibi debeat imponi pœna mortis; ſic Gomez *in dicto cap* 1. *n.* 9. verſic. *quarta.*

20 Maius dubium eſt quid dicendum in delictis non connexis à pluribus commiſſis, in quo videtur reſpondendum; vt in connexis iam dixi ex eo quod quando plures tenentur inſolidum ex vno, eodemque facto, vel obligatione ſolutio vnius liberat alios, vt *in l.* 2. *ff. de duobus Reis, & in l.* 1. *Cod. eodem tit.* ſed reuera aliud eſt dicendum in delictis, non connexis à pluribus commiſſis; quia tunc vnuſquiſque principaliter, & de per ſe tenetur; ita tunc ſententia lata, ſiue abſolutoria, ſiue condemnatoria in perſona vnius, nec noceat, nec proſit aliis, nec pœna ab vno ſoluta corporalis, nec pecuniaria liberet alios ex *l. ſi quis ad quod, §. fin. cum lege ſequenti. ff. de iuriſdictione omnium Iudicum, & ex l. fin. ff. eodem tit. & ex l. idem mela, §.* 1. *ff. ad leg. Aquiliam, & ex l.* 1. *in principio, Cod. de conſ. fur.* docet Antonius Gomez. *dicto lib.* 3. *variar. cap.* 1. *num.* 88. ex eo quia in qualibet perſona cenſetur proprium delictum principaliter, & de per ſe.

21 Ex quo infero quod ſi plures teneantur etiam ex delicto, vel dolo ad rem, vel intereſſe, & non ad pœnam ſolutio vnius benè liberet alios ex Textu, *in leg.* 2. *in* 2. *p. Cod de confuſ.* & ex Textu *in l.* 1. *§. ſi plures, ff. de eo per quem factum erit*, quia tunc pertinet ad contractus, in quibus omnes tenentur reſpectu vnius intereſſe rei, vel ſummæ deductæ in obligatione, vnde ſolutione facta ab vno merito alij liberantur. in quo caſu accipitur in principio huius dubij dictum.

† Secus tamen eſſe quando tenetur ex delicto 22 principaliter ad pœnam, quia tunc ſolutio facta ab vno, non liberat alios, quia videtur ſoluere pro ſuo proprio, & diſtincto delicto.

Vnum tamen notabis quod omnes prædicti 23 dicti delinquentes poſſunt accuſari ſimul in vno eodemque libello, iuxta Textum *in l.* 1. *Cod. ſi Reus, vel accuſ. mort. fuerit* Textus *in l. qui pupillam, §. fin ff. de adulter. & in l. vim paſſam in fine, ff eodem.*

Quo caſu benè poterit Iudex ferre ſententiam 24 contra vnum ſi liquet de caſu, & contra eum exequi ſententiam, licet proceſſus inſtantia adhuc duret contra alios, vt probat Textus *in l. de vnoquoque, ff. hoc tit.* † Item etiam ſi contra 25 plures feratur ſententia. & vnus appellauit, alter non poterit Iudex ſtatim ſententiam mandari executioni contra non appellantem; contra alium vero non, ſed durabit inſtantia appellationis ex Textu *in l. minoribus, Cod. de his, quibus, vt indignis* notat Gomezius *dicto num.* 88. in verſic. *vnum.*

Ad quartam quæſtionis partem non deſunt 26 qui dicant differendam eſſe executionem, donec ratio negotiationis reddatur, ſeu adminiſtrationis reddat condemnatus ſic voluit Cinus *in l.* 1. *notab.* 1. *Cod. de bonis proſcriptor. notab.* 2. Cepola *cautela* 5. licet dicat non ſeruari, quod ſi verum eſſet nimis ſingulare videretur, ſed vera non eſt, nec approbata hæc opinio, & in praxi inuſitata, vt atteſtantur Angelus, & Imola *in dicta l.* 1. *Cod. de bonis proſcrips.* Pariſ. de Puteo *de ſyndicatu cap* 1. *num.* 1. *fol.* 146 *& pract.* Carrer *fol.* 352. † Tamen Gratianus *Regula* 418. 27 *in fine*, cum Iulio Claro *in pract crim. lib.* 5. *§ fin. q.* 97. *num.* 1. *&* 2. dicit non eſſe denegandam breuem dilationem bidui, vel tridui, ſi non appareat illam oppoſitionem malitioſam eſſe.

QVÆSTIO X.

An condemnatus in criminalibus ſi non appellat audiatur tertius pro eo: An Iudex Eccleſiaſticus faciat vim exequendo litteras requiſitorias contra Clericum tertium poſſeſſorem bonorum Rei condemnati, appellatione remota: Et an agi poſſit contra tertios poſſeſſores: Et an executio competat aduerſus tertium poſſeſſorem?

SVMMARIVM.

1 *Tertius appellans pro condemnato in criminalibus non appellante, fallit in confeſſis, & conuictis n.* 2. 3. *hodie conſanguineus tantùm admittitur, num.* 2.

2 *Conſanguineus admittitur, appellans pro condemnato non appellante.*

3 *Damnatus ad mortem, non eſt illico ad ſupplicium trahendus, niſi in conuicto confeſſo, & in notorio crimine exorbitanti, num.* 4.

4 L. 16. tit. 23. p. 3. l. 101. 143. ſtyli.

5 *Damnatus etiam in notoriis admittitur allegans aliquas excuſationes legitimas.*

6 *Damnatus qui ſententia conſentit, & poſtea appellat, qualiter audiatur.*

7 *Clericus appellans pro condemnato, numquid admittatur remiſſiuè.*

8 *Tertius poſſeſſor eſt admittendus, vt legitimus contradictor, quoties litigium eſt ſuper poſſeſſione, & ſi dominium non habeat, numero* 10. 11.

9 *Nemo amouetur à poſſeſſione abſque citatione Iudiciali.*

11 *Contradictor mouens quaſtionem ſuper poſſeſſione, poteſt impedire ſententia executionem, num.* 12.

12 *Condemnatus in vna re, ſi executio fiat in alia, poteſt ſe opponere, & executionem impedire.*

13 *Poſſeſſio probatur ſummaria rei cognitione.*

14 *Executio de facto facta debet reuocari de facto.*

15 *Tertius poſſeſſor à ſua poſſeſſione eiectus poteſt eam in continenti recuperare propria authoritate, etiamſi eſſet prædo, n.* 17.

16 *Miſſio facta per Iudicem in poſſeſſionem non citato poſſeſſore eum non priuat à poſſeſſione, etiamſi eſſet prædo, n.* 17.

17 *Spoliatus & eiectus eſt ante omnia ad poſſeſſionem reſtituendus in priſtinum ſtatum.*

18 *Tertius poſſeſſor regulariter non conuenitur, niſi excuſſo prius principali: fallit ſi aliud ex pacto, num.* 32. & 33.

19 *Excuſſionis exceptio, quando etiam poſt litem conteſtatam opponi poſſit, & in quibus non admittatur, n.* 20. 21. 22. 23. 24.

21 *Notorium quod quis non ſit ſoluendo, probatur per librum æſtimi.*

28 *Tertius poſſeſſor regulariter non exequitur, etiam ex contractu guarentigio; ſi tamen non eſt hæres, vel ſucceſſor, num.* 19.

30 *Executio porrigi poteſt aduerſus tertium titulo nullo, aut dolo poſſidentem, vel ſi ſimulatum contractum celebraſſet, & eorem fuerit nactus, num.* 31.

1 AD primam quæſtionis partem docent Pa-
normit. & alij *hic*, & optimè Iulius Clarus
in practica criminali lib. 5. § *fin. q.* 94. *num.* 5. &
audiatur tertius appellans, ſi condemnatus in
criminalibus non appellat iuxta Textum, *in lege
non tantùm, ff. de appellation. & in l. addictos, Cod.
de Epiſcopali audientia*, & Felinus *hic, col.* 1. am-
pliat ſex modis, & dupliciter reſtringit: ita de-
ſcribunt etiam Bernard. Diez de Luco *in Regu-
la* 44. vbi Salcedus *in addition.* cum pluribus ab
2 eo relatis Gratianus *Regula* 81. † Qui ex eodem
Salcedo, & per Textum, *in l.* 6. *tit.* 23. *p.* 3. ait
prædictam Regulam non habere locum niſi in
conſanguineo; Nam bis hodie tantùm admitti-
tur appellando, & non alius *ibi*, videndus Gre-
gorius Lopez, ſed hoc declarat Gratianus in-
telligi ſecundùm Felinum *hic*, & præſidem Pa-
dillam *in l. transigere, Cod. de transactionibus n.* 9.
quando quis eſt damnatus ad membri abſci-
ſionem.

3 Et pro declaratione prædictæ ſententiæ Feli-
nus *in cap. quærenti n.* 4. *de officio deleg.* cum Bart.
in l. non tantùm, ff. de appellationibus, ait quod
condemnatus ad mortem non poteſt ſtatim ad
ſupplicium duci; imò debeant dies decem ap-
pellationis ſpectari, quia intra illos poſſet qui-
libet de populo appellare, & hanc communem
ſententiam dicit, quam limitat aliquibus modis
veluti ſi Reus eſt confeſſus, & conuictus, vel ſi
ſit crimen exorbitans, in quo licet quis non ſit
confeſſus, Reipublicæ intereſt, vt executioni
mandetur, vt latè tradit Montalbus *in l.* 1. *tit.* 15.
lib 1. *fori*, Gloſſa *de iuſtitia*, & idem *in confeſſo, &
conuicto*, vt placuit Hypolito *conſ.* 48. *num* 6. &
in l. 1. §. *Diuus Antonius, num* 13 *ff. de quæſtioni-
bus*. † Et eſt Textus *in l.* 16. *tit.* 23. *p.* 3. qua le- 4
ge corrigitur *l.* 101. & 143 *ſtyli*, quibus iuribus ca-
uebatur, quod in criminalibus appellatio non
admittitur, ſed Gratianus *dicta Regula* 81. *num.* 5.
cum Panormitano *in cap. conſuluit, de appellatio-
nibus*, & Balb. *in deciſ.* 450. † Docet quod in noto- 5
riis delictis, in quibus non ſpectatur appellatio
vt *in cap. cum ſit Romana, cap. pernenit, dicto cap.
conſuluit, de appellat.* ſi delinquens habeter ali-
quas excuſationes probabiles, debeat ei appel-
latio admitti; itavt ſententia non mandetur exe-
cutioni.

Et addit Gratianus *dicta Regula* 81. *n.* 3. ex 6
dicta Regula ſumi ſententiam, & practicam, vt
quando quis expreſsè conſenſit ſententiam, &
poſtea appellat, dicens quod conſenſit ob vexa-
tionem carceris redimendam, ſi ex meritis cau-
ſæ conſtat eam iniuſtam, & benè appellatum
ſemper appellans audiatur, quia Reus nequit
renuntiare termino defenſionis, ex Baldo *in lege
cuſtodias, ff. de public. Iudic.* Angel. Aretinus *de
maleficiis*, verbo *qui Iudex*, § *an autem*; *num.* 5.
Felinus *in dicto cap. quærenti de officio delegat. n.* 4.

Sed an Clericus admittatur appellans pro 7
condemnato in criminalibus, ſi non appellat:
tractat videndus Iulius Clarus *in practicis lib.* 5.
dicto §. *fin. quæſt.* 94. *num.* 5. & 6.

Ad ſecundam quæſtionis partem, vt reſpon- 8
deam, præmittes quæ dico *infrà*, in verſic. *ad
quartam*; Et quod Iudex Eccleſiaſticus vim fa-
ciat exequendo requiſitoriam contra tertium
poſſeſſorem, primò quia ſententia non eſt man-
danda executioni contra tertium poſſeſſorem,
vt *ibi* dico, & patet ex noſtro Textu in verſic.
mandamus, & facit Textus *in l. à Diuo Pio*, §. *ſi
ſuper rebus* verſic. *ſed & illud ff. hoc tit. & Tex-
tus in l* 2. *Cod. quando Fiſcus, vel priuatus*, quia
iſte tertius poſſeſſor, nec fuit Iudicio auditus,
nec aduerſus eum Iudicio principali aliquid fuit
petitum: tradit Couarruuias *in cap.* 16 *pract. n.* 3.
Ioſeph. Ludouicus *deciſ. peruſina* 26. *num.* 15.
eo quod vbi perſona mutatur, requiritur alia
cauſæ cognitio, vt *in l. cum quæritur, ff de execu-
tione rei iudicatæ*: pluribus rationibus ſequitur
Ceuallos *de cognit. per viam violentiæ p.* 2. *q.* 26. *à
n.* 6. prima ſententia eſt ſtricti iuris, nec exten-
denda, *l. Paulus reſpondit. hoc tit. l.* 1. *Cod. ſi plu-
res vna ſententia.* † Secunda quia nemo eſt 9
amouendus à ſua poſſeſſione abſque citatione,
& actu Iudiciali, *cap. licet Epiſcop. de præb. lib* 6.
l. de vnoquoque, ff. de re iudicata. † Et in tan- 10
tùm extendit, vt habeat locum, etiamſi tertius
poſſeſſor non habeat dominium in re poſſeſſa,
ſed ſolùm nudam poſſeſſionem, quia adhuc ſen-
tentiæ executio eſt impedienda, vt docet Gloſſa
verbo *fiat*, *in dicta l. à Diuo Pio*, § *ſi ſuper rebus*
quam ſequitur Bart. *in dicta l. fin Cod ſi per vim,*
vel alio modo, quia poſſeſſor non conuentus;
nec citatus non debet in ſua poſſeſſione turbari,
etiam ex Principis reſcripto, vel Iudicis inter-
locutione.

11 Ex quo infert Iaſon *in dicto § ſi ſuper rebus,n.1.*
quod quando mouetur quæſtio de ſola poſſeſ-
ſione, ipſa ſola per ſe debet impedire executio-
nem ſententiæ, ſequendo Gloſſæ ſententiam, *in*
dicto §. ſi ſuper rebus, quam dicit eſſe commuui-
ter probatam; idem tenet Abbas *hic*, vbi dicit
quod quaodo contradictor mouet controuer-
ſiam ſolùm ratione poſſeſſionis, poteſt impedire
executionem ſententiæ cum cootradictio, &
oppoſitio tertij ſolùm reſpiciat poſſeſſiouem, &
non rei dominium.

12 Et quemadmodùm ſi coodemnatus in vna re,
ſi executio fiat in alia, poteſt ſe oppooere, &
impedire execotiooem; argumento Textus *in l.*
ſi quis ſtipulatus fuerit decem in mille, ff. de ſolutio-
nibus, ſimiliter etiam condemnatio facta coorra
tertium, non debet mandari executioni coutra
Semprouium, & ſi de facto maodetur erit legi-
timus contradictor ad impediendam executio-
13 nem ſententiæ. † Et ad probandam poſſeſſio-
nem, ſufficit ſummaria rei cognitio, vt tradit
Couarr. *pract. cap.*16. *n.*4. Abbas *hic, num.*7. per
Textum *in cap. veniens de Teſtib.* Natta *conſ.*412.
*n.*8. *vol.*1. Rolandus *conſ.* 3. *lib.*2 D. Ludouicus
Peguera *deciſ.* 215. *num.* 7. ibi, *& conſtando de*
dicta poſſeſſione, etiam ſemiplenè eſt impedienda
executio ſententia, quia ſolùm cognoſcitur de mero
14 *facto poſſeſſionis.* † Et Iaſon *vbi ſuprà num.*9. ait
qood ſi executio de facto facta fuerit, de facto
reuocari debet.

15 Imò & poterit iſte tertius à ſua poſſeſſione
ſic ejectus illam ineootioenti recuperare pro-
pria authoritate, vt *in l.*3. *§. cum igitur. ff. de vi,*
& vi armata Rolandus *conſ.*5. *num.*12. & faciunt
quæ longè adduxi *ſuprà in cap. olim* 12. *de reſtit.*
ſpoliat. quia Iudex nunquam habet animum præ-
iudicandi tertio poſſeſſori, & ſic dicitor in his
16 caſibus, *ſine præiudicio tertij poſſeſſoris.* † Et ob
hanc cauſam dicit vnom ootabile idem Iaſon *in*
l. iuſtè poſſidet, ff. de acquir. poſſeſſ. num. 9. *in fine,*
quod miſſio facta per Iudicem in poſſeſſionem,
non citato poſſeſſore non priuet eum ſua poſſeſ-
ſione ex defectu voluntatis, & intentionis ipſius
Iodicis, qui non intendit tertio præiudicare, vt
in l. fin. Cod ſi per vim, vel alio modo: Ita Baldus
conſ 149. *lib.* 3. *in fine* Crauera *conſ.*235. *in* 2. *p.*
Roland. *dicto conſ.*5. *num.*12. *lib.*1.

17 Quod ampliatur etiam ſi iſte tertius poſſeſſor
eſſet prædo, & iniuſtè poſſideret iuxta ea, quæ
adduxi *ſuprà in cap. in litteris* 5. *de reſtitutione ſpo-*
liatorum, quia eo non audito, nec citato, noo de-
bet, neque poteſt per executionem rei iudicatæ
à ſua poſſeſſione expelli; imò ſi ſpolietor eſt an-
te omnia reſtitueodus, vt dixi *in d. c. in litteris,*
& probat Textus *in l. colonus, & in l. cum fundus,*
*ff. de vi, & vi armata, l.*1. *§. qui vi, ff. eodem tit.*
tit. vbi qui vi deiectus eſt, debet damoum recu-
perare, & reducendus eſt ad priſtinum ſtatum,
in quo erat antequam fuiſſet dejectus; ita Me-
nochius *de recup. poſſeſſ. remedio* 1. *n.* 11. qui lo-
quitur de prædooe, Anton Gabriel *de citatione*
*concl.*1. *n.*69. *limit.*9. Guid. Pap. *conſ.*13. Neuizan.
conſ 81. Hypol. de Marſil. *in l. de vnoquoque n.*37.
ff. hoc tit. Ceuall. *de cog. per viam viol. dicta* 2. *p.*
*dicta quaſt.*16. *num.*20.

18 Ad tertiam quæſtionis partem dico regolari-
ter agi non poſſe contra tertios poſſeſſores, niſi
excoſſo principali poſſeſſore, deciſum teſtatur
Capic. *deciſ.*54. Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Perus.* 45.
Andr. Gail. *obſeru.*27. *lib.*2. quo loco ampliat Re-
Formoſin. de Exceptionibus.

gulam in ſex caſibus. † Tamen excuſſionis ex- 19
ceptio com dilatoria ſit opponi debet ante litem
conteſtatam, Oſaſc. *deciſ* 44. Guid. Pap. *deciſ.*570.
Capel. Tholoſ. *deciſ.*81. Rota Genoenſ. *deciſ.*78.
aliquid per Boër. *deciſ.*221. Papon. *lib.* 10. *tit.*4. *ar-*
reſto 22. Gaillius *obſeruat.*27. *lib.* 2. Ricclus *col-*
*lect.*1079. *ad Textum in l. hoc ſi debitor, Cod de pi-*
gnor. Et quid ſi opponatur poſt litem conteſta-
tam, Puteus *deciſ.*188. *lib.* 1. † In nonnullis ta- 20
men caſibus opponi non poteſt exceptio hæc
pro vi primo ſtante iurameoto Borg. *deciſ* 27.
licet contrarium teneat Capella Tholoſana, *in*
*deciſ.*139. pro cuius contrarietatis conciliatione
videbis Theſaur. *deciſ.*166. † Secundò ſi debitor 21
principalis ſoluendo non ſit notorie, Afflictis *de-*
ciſ 318. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 197. Verall. 272.
*p.*2. & notorium quod quis non ſit ſoluẽdo pro-
batur per librum æſtimi, Goid. Pap. *deciſ.* 432.

Tertiò non poteſt opponi, quoties agitor in- 22
ter Mercatores; Boërius *deciſ.* 221. aliquid per
Ludouicum *dicta deciſ* 45. *n* 12. † Item ceſſat ſi 23
illi ſpecialiter foerit renuntiatum, idem Guid.
Pap. *deciſ* 94. † Item quaodo adeſt difficultas 24
in exigendo. † Item fideiuſſores de iudicato 25
ſolueodo Boër. *deciſ.* 227. Papon. *lib.* 10. *tit.* 4.
arreſto 24. *&* 26. † Item vbi in inſtrumento 26
adeſſet pactum de capiendis bonis propria ao-
thoritate, Capicius *deciſione* 54. Guido Pap.
deciſ. 432.

Item contra abſentem non poteſt opponi ex- 27
ceptio diſcuſſionis, Ioſeph. Ludouic. *deciſ.* 21.
Gaillius *obſeruatione* 27. *lib.*2. & quis dicatur ab-
ſens, vide Rotam Genoenſ. *deciſ.*49. & quomo-
do probetur, vide Franciſcum Marcum *deciſio-*
ne 231. *parte* 2.

Ad quartam quæſtionis partem an aduersùs 28
tertios poſſeſſores execotio procedat, regulariter
reſpondetur ex adductis *n. præcedenti* in verſic. *ad*
tertiam, igitur tertius ſingularis poſſeſſor exe-
qui non poteſt, non enim aduersùs tertium exe-
cutio locum habere poteſt, ſiue ea ex re iudica-
ta, ſiue ex contractu guarentigio petatur, cum
conſtet ex noſtro Textu rem inter alios actam,
aliis non nocere, *l. ſæpè* 63. *ff. hoc tit. & in Cod.*
res inter alios actas, vel iudicatas, aliis non noce-
re, *l.*20. *tit.*22. *p.*3. Bartol. *in l.*3. *Cod. de pignor.* vbi
dicit ſic procedere, ſiue ex perſonali, ſiue ex rea-
li actione agatur, Parlador. cum aliis 4. *p* § 5. fa-
ciunt iuta *in l. nam poſtea* 4 *§ fin. & l. ſeq ff. de iu-*
reiur. l ſi ſuperatus 3. *§.*1. *ff. de pignor. l.*1. *&* 2. *C qui-*
bus res iudicata non noceat; videndus Pichard. *in*
*manuduct ad prax.*2 *p. præcepto* 2. *& ibi n.*6. † Vbi 29
accipit tertium poſſeſſorem hoc loco, qui non
eſt hæres, vel ſucceſſor ex aſſe, vel ex parte illius
in quem exequendi ius competit, ſed rem ſingu-
lari titulo nactus eſt, vt Legatarius, Donatarios,
Emptor, & ſimiliter ex ſententia Textus *in l. quæ-*
dam 8. *§. nihil intereſt. ff. de edendo, l ſi hæredit* 32 *ff.*
mandati, *§ legatariis inſt de Teſtam ordin.*

Verùm cum is, qui ex titulo nullo, & à lege 30
probato poſſidet pro poſſeſſore non ſit, & aliena-
tio habeatur, ac ſi non fuiſſet facta eo caſo, Bart.
in d l 9. *n.*23. ſcripſit aduersùs eum executionem
dandam, ita ſuperiorẽ regulam limitando. Et ſic
ſecundo porrigitur executio aduerſos tertiũ dolo
poſſidentem, ſeu naſciſcentem rem aliquam, Zin.
*in l.*1 *q.*9. *C. de alien. iudic.* ſi dolus in executionis
fraudem, & quando iam lis pendebat commiſſus
fuit, nec aliàs obſtet Bart. doctrina *in d l* 3 *n.*23 *C.*
de pig. † Item & tertio locum habebit executio 31

aduerſus tertium poſſeſſorem, qui ſimulatum
contractum celebraodo rem fuerit nactos, cum-
talit ſit nulliut momenti ex *l. nuda 65. ff. de con-
trahenda empt. l. 2. Cod. plus valere*, quod agitur, &
aliis nonnullis modis limitatur à Pichardo *dicto*
32 *præcepto* a *à n. 7.* videndus vſque ad finem. † Qui
n. 17. & 18. ait vt quamuis aduerſut tertios op-
poſitores, noo poſſit agi Hypothecaria, niſi ex-
cuſſo prius principali debitore, *Auth. hoc niſi de-
bitor, C. de Pigner.* videodus Parlador. *lib. 2. rerum
quotid. 4. p. §. 7.* vbi longè agit de executione: ta-
meo ſi pactum de ooo alienaodo adiiciator, ait
tunc tertium poſſeſſorem, etiam priocipali, non
excuſſo conueniri poſſe ex Bart. Roderic. Suarez,
34 Baldeſ. Gottierr. & aliis. † Idem Pichard. video-
dss *à n. 29. 30. & 31.* vbi quando aduerſus ter-
tium oppoſitorem in coottactu cenſuali locum
haberi poſſit, vbi vberrimè hæc & alia ſcribit
videndot *in toto illo præcepto 2.* alia applicabit
quæ dico *q. ſequenti.* verſic. *ad primam.*

QVÆSTIO XI.

*An ſi tertius habuit notitiam litis, & contro-
uerſia, & noluit comparere pro ſuo intereſ-
ſe ſibi præiudicet tali modo quod ſi poſtea
compareat pro ſuo intereſſe ad impedien-
dam executionem non ſit audiendus: Et an
tertius impediat executionem, qui habeat
contra Reum ſimiliter viam executiuam,
dum contendit ſe eſſe priorem, & potiorem
quam ille qui contra eundem Reum exe-
cutionem petierit, & obtinuerat, vbi de
tertiis oppoſitoribus via executiua?*

SVMMARIVM.

1 *Sententia tertiò præiudicat quando lis eſſet inter alios, & ſuper re tertio tangenti, ſi ipſe ſciat, & taceat.*

2 *Tertius vt præiudicetur, etiam ſciens, tutus eſt vt citetur, & n. 3. 4. & 5. remiſſiuè de nonnullis dubiis.*

6 *Tertius oppoſitor quis remiſſiuè. & n. ſequent.*

7 *Executiua via impeditur à tertio oppoſitore petente in Iudicio, & allegante ſe habere cauſam potiorem, quam alij creditores, & proceditur via ordinaria, num. 8. & 10. limitatur numero 11.*

9 Cap. conſtitutos de Teſtibus.

10 *Tertius oppoſitor hodie non habet neceſſe, vt audiatur ſummatim probare de iure ſeu intereſſe, quod habet, niſi alleget bona eſſe ſua, vt non debitoris executati, num. 11.*

12 *Oppoſitor tertius non impedit viam executiuam ſi calumnioſè ſe opponat, vt retardetur executio, vel ſi debitor eſt ſoluendo omnibus ſuis creditoribus, n. 13. vel ſi primus litigator tantũ peteret pignora in cauſã iudicati, n. 14. 15.*

15 *Tertius ſe opponens, prætendens ſolum ius pignoris, & prioris hypotheca, non impedit executionem factam ad petitionem alterius poſterioris.*

16 *Via executiua facta ordinaria & oppoſitione tertij non omninò extinguitur quoad deciſionem cauſa, vbi de praxi à Iudice procedendi, numero 17. 18.*

18 L. 41. tit. 4. lib. 3. recopilat.

AD primam quæſtionis partem video di- 1
ſcordare DD. nam Boërius, & ab eo citati,
in deciſ. 79. expreſsè reſoluunt tertium io hoc ca-
ſu oon eſſe admittendum probata ſcientia, tamẽ
Couarr. *pract. c. 13. n. 7. & 8.* dicit quod ooo nocet
tertio ſcientia ſententiæ, ſi in Iudicio oon tracte-
tur de iure ipſius, ita declarans Textum *in c. pen.
huius tit.* & Textum *in l. ſæpè. ff. hoc tit.* ſed Ceuall.
de cognit. per viam violentiæ p. 2. q. 16. à n. 12. vt cõ-
cordet has opioiones, dicit quod tunc ſententia
tertio præiodicat, quando in Iudicio inter debi-
torem, & creditorem ageretur de iure tertij, quia
tunc taciturnitas, & ſcientia litis habetur pro
conſenſu, & ſibi imputet tertius ſi non contra-
dixit; ſi vero in Iudicio oihil actum ſit de iure
tertij; tunc ſcientiam, vel ignorantiam litis mo-
tæ illi oon præiudicare ait; ſic teoent Alex. *in
d. l. ſæpè* verbo *ſed ſcientibus n. 8.* per Textum *in c.
quamuis*, vbi Felin. *n. 5. hoc tit.* † Et ſic ait in tali 2
caſu tutiùs eſſe, vt tertius poſſeſſor rei litigioſæ
citetur, vt vna ſententia omnes condemnentur,
& tuoc non dicetur tertius, ſed Reus condemna-
tus, vt teoet Andr. Gayl. *in obſeruat. 70. n. 26 & 27.*
dicens quod ita io camera imperiali practicatar,
& eſſe ſalutare conſiliam, ſi Actor de Iure ſuo
oon dubitet aliàs ſecùs, & videbis latè agentem
eundem Ceuall. *d. q. 15. à n 26. & 28.* & 38. † Vbi 3
quid dicendum ſi lis mota ſit ſuper actione per-
ſonali ſuper recuperatione alicuius debiti, vt pu-
ta; qoaodo agitur contra debitorem, vt ſoluat
pecuniam. † Et quid ſi actio deducta ſit realis, & 4
ipſa res ſit affecta ratio reali, & litigioſa, & oihi-
lomioùs alienetur io fraodem creditoris lite pen-
dente. † Et quid ſi cootingat dictam alienatio- 5
nem ex mandato Iudicis factam fuiſſe, & ſic non
ex cauſa voluntaria debitoris, ſed ex cauſa neceſ-
ſaria, & idem Ceuall. *ibi n. 42.* affirmat exequi
oon poſſe ſententiam contra tertium, qui poſſi-
det rem debitoris lite pendente.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quia in ter- 6
minis longè agit Carleb. *de Iudic. p. 2. lib. 1. tit. 3.
diſp. 11.* Ideò ad illum recurres, vbi iofinitos re-
fert agentes de oppoſitoribus, quos in fine huius
tractatiooit referam, & pro coronide de tertiis
oppoſitoribus circa impediendam viam executi-
uam: videbis quæ ſubſequuntur.

In quo aduertendum eſt primò proceſſum; 7
ſeu cauſam executiuam agitatam inter credito-
rem eius hæredes, vel ſucceſſores ſolere aliquan-
do per aliam tertiam perſonam comparentem in
Iudicio turbari, eo quod alleget ſe aliquod Ius
ſpeciale habere aduersùs bona debitoris execu-
tati à principali creditori, veluti ſi alleget ſe ha-
bere cauſam potiorem. † Et tunc praxis eſt, vt 8
ſuſpendatur terminus viæ executiuæ, & in cauſa
cum tertio oppoſitore proſequatur via, & for-
ma ordinaria; itavt termioi ordinarij reſpectu
ipſius tertij oppoſitoris datur creditori, & aliis,
& articuli porrigantor; & teſtes, & inſtrumen-
ta producuntur, docent Caſtillus *in l. 64. tauri,
n. 65.* Auendañus *de exequend. cap. 16. n. 6. p. 6.*
Parlador. *rerum quotid. cap. fin. p. 5. §. 10. num. 22.*
Paz *in praxi c. 4. n. 5.* Guttierr. *in l. nemo poteſt ff. de
legatis 1. n. 390.* verſic. *ſecundo ex illo.* † Dicens 9
pro hac ſententia facere Textum *in c. conſtitutus
de Teſtib.* quem quotidie practicari affirmat Sua-
rez *in repetitione, leg. poſt rem Iudicatam in de-
claratione legis Regni, limitat. 2. numero 2. ad
finem*, vbi eſt caſus quod ſi tertius compareat
pro ſuo iotereſſe ad proceſſum agitandum inter
duos poteſt producere Teſtes poſt publicationẽ.

Et

10 Et licet ad praxim prædictam doceant Co-
uarr. *pract. cap.*16. *num.*1. Parladorius *dicto lib.*2.
*quotid. cap. fin. p.*5. §. 11. *n.* 59. Pax *vbi ſuprà c.* 4.
*n.*2. vt debeat procedere aliqua informatio ſum-
maria de tertij intereſſe; ita vt ille tertius intra
breue tempus de iure ſuo doceat per Textum,
in cap. veniens 2. *de Teſtibus*, vbi Panormit. & re-
liqui ordinarij: tamen ex Iure Regio nouiori, *in*
l. 41. *tit.* 4. *lib.* 3. *recop.* non eſt neceſſe, vt tertius
hic oppoſitor antequam audiatur, doceat ſum-
matim de iure ſuo, ſed cauſa incontinenti re-
cipitur ad probationem cum termino ordinario,
& de via executiua efficitur ordinaria: ſic iam
citati, & Azeuedus *in dicta l.* 41. *n.* 1. Rodriguez
*de executione cap.*8. *num.* 4. qui alia adducit ex
11 multis. † Vbi *num* 11. ait quod ſi tertius oppo-
ſitor executioni factæ in rebus debitoris compa-
reat in Iudicio, aſſerens bona illa, in quibus
facta eſt executio ſua eſſe, & non debitoris, &
ſic ſuper hoc controuerſia moueatur; tunc ſum-
matim Iudicem de hac cognoſcere, & verita-
tem inquirere; ſic ex Conſulto *in l. à Diuo Pio*
§. *ſi ſuper rebus* verſ. *eſt illud, ff. hoc tit. l.* 3. *tit* 27. *p.* 3.
12 Relata tamen doctrina, nempè, vt ex com-
paritione tertij oppoſitoris via executiuè tracta-
ta reddatur ordinaria limitatur tripliciter. Primò
ſi oppoſitio tertij ſit calumnioſa eo fine facta,
vt retardetur executio; tunc enim nec eſt ad-
mittenda oppoſitio ex Textu *in cap. ſuſcitata* 6.
de in integ. reſtit. ſic Couarr. *dicto cap.* 16. *num.*2.
Auendaņus *de exeq. p.*1. *cap.*16. Parlador. *ſuprà*,
Rodriguez *dicto cap.*8. *num.* 2. verſic. *cæterum*, vbi
alios refert; præter quos Peguera *deciſ.* 7. *n.* 22.
*p.*2. Gayl. *pract. lib.*1. *obſeruat.*69. *n.*5. *&* 6. *&* *obſer-*
*uat.*70. *n.* 26. Mareſc. *variar. reſol. lib.* 2. *c.* 121. *n.* 15.
13 Secundò limitatur in caſu, quo debitor eſt
idoneus, & ſoluendo vtrique Creditori, & ha-
bet plura bona, quam capta in cauſam iudicati
in prima executione; nam tunc ſunt relinquen-
da pignora controuerſa, & alia capienda iuxta
Textum, *in dicta l. à Diuo Pio*, § *ſed & illud*, &
ibi tradita à Doctoribus. Cum quo Textu de
Iure Caſtellæ conuenit *l.* 3. *tit.*27. *p.* 3. & ita fa-
ciendum eſſe tradit Parlador *lib.* 2. *rerum quotid.*
*cap. fin. p.*5. *n.*60. Carleual. *dicta diſp.*12. *tit.* 3. *p.* 2.
de Iudiciis, *num.* 15. vbi dicit quod in iſto caſu
non impeditur prima executio per oppoſitio-
14 nem tertij. † Tertiò ſi primus litigator non pe-
teret ſibi ſolui, ſed pignora in cauſam iudicati
capta vendi, vt de pretio ſatisfiat ei, qui paucio-
ra iura habuerit auditis ſuper pretio, tam ipſo,
quam tertio oppoſitore, non debet impediri bo-
norum venditio à quocumque petatur, etiamſi
alter contradicat: Nam cum actus venditionis
ſit omnibus vtilis, qua fronte poterit recuſari,
impediri, aut contradici; ita ex Textu *in dicta l.*
à Diuo Pio, §. ſed & illud in verſic. *quod ſi res*:
tradunt Neguſant. *de pignor. p.*6. *membro* 1. *n.*30.
poſt Bartol. Alex. & Iaſonem Fabrum *in l. ſi eo*
tempore n 4. *Cod. de remiſ. pignor.* Tuſchus *littera*
C, *concluſ.* 1059. *num.*4. *&* *littera E*, *concluſ.* 489.
15 *num.*2. † Et ſic elegantiſſimè Gregorius Lopez
in l. 15. *tit.*14. *p.* 5. *in Gloſſa* 1. *in fine*, ait quod
ſi tertius ſe opponat prætendens ſolùm ius pi-
gnoris, & prioris hypothecæ ſibi competere in
bonis debitoris, & controuerſia ſuper hoc oria-
tur, non impediri executionem factam ad peti-
tionem alterius creditoris, licet ſit poſterior in
hypotheca, nec etiam rei captæ in cauſam iudi-
cati venditionem impedire poterit, ſed ex pretio
ipſius ſatisfiet priori creditori, & reſiduum con-
uertetur in ſolutionem ſecundi, qui petiit exe-
cutionem, tradit Rodrig. *dicto cap.* 8. *num.* 11.
verſic. *ex cuius*, de executione.
Notabis autem quod & ſi ex oppoſitione ter- 16
tij de via executiua intentata, & proſequuta
inter Creditorem & Debitorem fiat ordinaria
quoad ordinem procedendi, ex *dicta l.* 41. *tit.*4.
lib. 3. *recopilat.* tamen quoad deciſionem cauſæ
ſi is, qui petiit executionem fuerit præferendus
præcipiet Iudex, quod in executione petita pro-
cedatur ſententiam additionis; hoc eſt *de trance,*
y remate pronunciando.
Idemque obſeruandum eſſe in quocumque 17
gradu, & loco, in quo inter Creditores, qui ſe
oppoſuerunt, potiùs fuerit ille, qui executio-
nem petiit; Nam reſpectu eius, & quoad ſolu-
tionem debiti, ſemper Iudex pronuntiare debe-
bit, quod in executione procedatur, vt ſibi ſol-
uatur, nec appellatio ab aliis creditoribus in-
terpoſitam impediet executionem, ſed ei erit
ſatisfaciendum, vt reſoluunt Pax *in praxi dicto*
*cap.*4 *num.*7. Curia Philippica 2. *p.* §. 26. *n.* 23.
Rodriguez *dicto cap.*8. *num* 12 vbi ſatisfacit ob-
iectioni Panormitani *in cap. ſuper ea de offic. dele-*
gati, exiſtimantis, vt ſtatutum remouens appel-
lationem, quod inſtrumentum guarentigium non
cenſeatur remouere quoad tertium oppoſito-
rem. † Nam *dicta l.* 41. *tit.*4. *recop.* loquitur tan- 18
tùm quoad ordinem procedendi, vt dictum eſt

QVÆSTIO XII.

An tertius oppoſitor poſſit ſe opponere execu-
tiuæ ſententiæ, vel inſtrumenti coram
Iudice requiſito, aut executore: Et an eo
caſu Iudex requiſitus, ſeu Executor de-
beat proceſſum oppoſitionis inſtruere, &
remittere ad Iudicem requirentem, ſeu
principalem, an verò potius poſſit cauſam
oppoſitionis definire: Et an exceptio à ter-
tio ſit proponenda coram Iudice ordina-
rio, qui ſententiam tulit, vel coram de-
legato, vel ordinario ipſius ſententiæ: quid
de exceptione falſitatis, & qui Doctores
agant de tertiis oppoſitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Tertius ſe opponere poteſt coram Iudice requiſito*
aut executore, & diſtinguuntur duo caſus
n. 2. 3. *&* *ſigillatim à n* 4.
4 *Requiſitus Iudex cognoſcit, cum tertius ſe oppo-*
nens allegat ſe poſſidere bona, in quibus à Iu-
dice requiſito, ſeu executore facta eſt execu-
tio, & de omnibus exceptionibus.
6 *Executor poteſt decidere controuerſiam ſuper pi-*
gnore capto in cauſam iudicati.
7 *Executor nequit cognoſcere etiam requiſitus cum*
tertius oppoſitor allegat, & contendit ſibi de-
beri, & cum prælatione, & tunc debet cauſam
remittere ad Iudicem requirentem, & ſi co-
*gnoſcat de oppoſitione n.*8.
9 *Continentia cauſæ in concurſu creditorum non eſt*
diuidenda.
10 *Exceptiones quæ contingunt cauſam principalem*
non ſunt tractandæ à Iudice requiſito, ſed à
requirente, & num 11.

12 *Executori non committitur cauſa cognitio, cognoſcit tamen de exceptione, quod res non eſt debitoris, ſed propria.*

13 *Executores poſſunt cognoſcere de dominio, & de illis rebus, in quibus facienda eſt executio num. 14.*

15 *Executor quit admittere exceptiones falſitatis oppoſitas, aut nullitatis à tertio oppoſitore, non vt cognoſcat, ſed vt remittat ad requirentem Iudicem*

16 *Tertij oppoſitoris materiam qui tractent.*

1 AD primam difficultatis partem, ſuppoſito tanquam vero, & indubitato poſſe tertium qui ſe opponit executioni, proponere oppoſitionem ſuam coram Iudice requiſito, aut Executore, & ab eo audiri & de exceptionibus eiuſdem oppoſitis contra executionem ab eo cognoſci, iuxta quæ latè tradit Menochius *de arbitrariis lib.1. q 58.* reſpondeo diſtinguendos

2 diſtinguendos eſſe duos caſus. † Primus quando tertius ſe opponens executioni allegat ſe poſſidere bona, in quibus à Iudice requiſito, ſeu Executore facta eſt executio, & ſic eſſe executum in bonis alienis, non propriis debitoris condemnati.

3 Secundus caſus eſt cum tertius opponit, & allegat exceptiones tangentes ſententiam, & cauſam principalem, vt ſi allegaret nullitatem ſententiæ, vel inſtrumenti; vel diceret ſe eſſe præferendum ei, pro quo ſententia lata eſt, & qui impetrauit litteras hortatorias ad Iudicem requiſitum pro facienda executione, ſeu commiſſionem datam Executori; Et ſic iſte Executor prætenderet habere priorem hypothecam in rebus debitoris, quam litis victor apud requirentem.

4 In primo autem caſu poterit Iudex requiſitus non ſolùm de oppoſitione cognoſcere, ſed etiam eam decidere, & definire; ita vt opus non ſit remittendi cauſam ad Iudicem requirentem, ex eo quia iſta exceptio non impugnat ſententiam, nec ei aduerſatur, ſed illam quaſi modificat, & ſic fruſtrà haberetur recurſus ad Iudicem requirentem longiſſimè fortaſſis diſtantem cum maximo oppoſitoris diſpendio, qui nec Iudici requirenti ſubditus eſt, nec ſe illi ſubiecit, aut ſubmiſit: ſic docent Zaſius *in l. à Dino Pio, § ſententiam, n.5.* verſic. *& ita de ſimilibus caſibus, ff hoc tit,* Menoch. *dicta q. 38. n.8.* Couarr. *pract. cap.16. n 5.* Larrea *deciſ 82. ex n.4.* Salgadus *de Regia protect. p.4. cap.6. n 85.* Paz *in praxi tom. 1. 4 p. cap. 4. n. 7.* verſic. *aduerte etiam*, qui dicit ſe ſemel, & iterùm in praxi obtinuiſſe: ſequitur Carlebalius *de Iudiciis p.2. tit.3. diſp.17. n. 20.* vbi dicit quod duo vltimi DD. loquuntur de hoc caſu, & comprobat ex Ignacio del Villar *in ſilua reſponſ. lib.2. reſponſ.16. cap.4 n.20.* Peguera *deciſ. 8. ex n.3. p.2.* Cancer. *variar. cap 1. p.2. n. 146.* verſic.

5 *quare 38 & n.147.* † Azeued. *in l 6. n. 6.* ex verſic. *ibi bagalo executar* cum *n.7. & 8. tit. 17. lib.4. recop.* qui loquitur generaliter de omnibus exceptionibus allegatis à tertio oppoſitore coram Iudice requiſito, etiam de nullitate, & Couarr. cenſet hoc probari, ex *dicta l. à Dino Pio, § ſi ſu-*

6 *per rebus*, cum quo conuenit *l.3 tit.27. p.3.* † Vbi Executori conceditur, vt poſſit decidere controuerſiam ortam ſuper pignore capto in cauſam iudicati, & Iudici requiſito, Bartolus *in dicta lege à Dino Pio, numero 6.* quæ comprobantur ex adductis *ſuprà in capite 5. hoc Titulo.*

In ſecundo autem caſu, quamuis iſte tertius 7
oppoſitor non directò impugnet ſententiam latam pro victore per indirectum ei aduerſatur, quatenùs contendit non potuiſſe iuſtè ferri, ſi ipſe opportuniùs coram requirente comparuiſſet & quod conſequens eſt iſta exceptio tangit cauſam principalem, in qua tractatum eſt an debeatur, & cui debeatur, iſte autem oppoſitor contendit ſibi deberi, & deberi ſibi cum prælatione alterius, cum iſta quæſtio non veniat in examinatione executionis, vt rectè docuit Bartol. *in l. cum fideicommiſſum 7. n.3 ff. de confeſſis.* † Ideò in 8
hoc caſu cenſeo Iudicem requiſitum, aut Executorem poſſe cognoſcere de oppoſitione, non vt eam definiat, ſed vt proceſſum inſtructum remittat ad Iudicem requirentem, aut principalem vt eum definiat, & cauſam oppoſitionis decidat ad eundem enim Iudicem pertinet agere de concurſu creditorum, qui Reum habentem plures Creditores condemnauit, & conſtituere quemlibet in ſuo loco, & gradu reſpectu bonorum debitoris, ex quibus ſunt ſatisfaciendi. † Non 9
enim debet diuidi continentia concurſus plurium creditorum, *l.1. & 2 ff. de quibus rebus ad eundem Iudicem eatur, l. nulli. Cod de Iudiciis* de quo latè Carlebalius egit *dicta parte 2. de Iudic. tit.2. diſp.2. n.1. & 5.* & hanc reſolutionem iuxta hunc caſum ſecundum colligit ipſe, ſeu comprobat, *dicto tit.3. diſp.17 n.21.* ex dictis *ibi, n.12. & 13.*
† Vbi agit de exceptionibus recipientibus merita cauſæ, & de reſtitutione nullitatis, aut reſtitutionis contra ſententiam de quibus egi ſub Rubrica *de exception.* quæ cum tangant cauſam principalem, non ſunt decidendæ à Iudice requiſito, ſed requirente, vt iam dixi ſuprà *in dicto cap.5. hoc tit* tenent Larrea *deciſ.81. n.3. & 9.* Peguera *dicta deciſ.8. n. 6. & 7. p. 2.* Ignacius del Villar *dicto reſponſo 16. n 4. & 10.* & hoc eſt verum, & ſi Azeuedus *vbi ſuprà in d. l.6. lib. 4. recopil.* ſine fundamento contra communem Doctorum ſententiam protuperit, 10

Ad ſecundam quæſtionis partem quæ eſt illatio, ſeu ſequela procedentis, communiter docent DD. non eſſe proponendas exceptiones coram Iudice Executore, ſed coram ordinario, qui ſententiam tulit, ad quem omnia acta ſunt remittenda, & ſpectanda eius determinatio, interimque in executione eſſe ſuperſedendum per Teatum *in dicto cap. de cætero 5. hoc tit.* vbi Abbas *n 8. & in cap paſtoralis, §. quia verò n.3. in fine de officio deleg* Bartol. *in l. ſi Prætor num. 1.* per illum Teatum, *ff de Iudiciis,* Vantius *de nullitate ſententia tit.* coram quo nullitas proponenda ſit, *n.12.* cum aliis Andreas Gaylius *obſeruat.123. n.7.* Ceuallos *de cognit. per viam viol. p 2 q.16. n.43.* ante omnes Speculator *tit. de executione ſententia, § fin. n.11.* † Et ratio eſt quia Executori non committitur cauſæ cognitio, ſed executio, quod qualiter procedat dixi *ſuprà in dicto cap. de cætero,* alia longè adducit idem Ceuallos, & *à num. 44.* vbi probat, ſeu temperat in exceptione, quod non debitoris eſt, ſed propria, de qua dicit eam proponi poſſe coram Iudice executore ad impediendam requiſitoriam. 11 12

Et addit *n. 45.* quod Executores poſſunt cognoſcere de dominio, & proprietate rerum, 13
quia hæc cognitio non aduerſatur ſententiæ, ſic ex Bartolo *in dicta l. à Dino Pio num. 6.* de quo teſtatur Couarr. *dicto cap.16. pract. num. 5.* comprobat

probat ex aliis multis Ceuallos, qui *num.* 47. ex
14 eodem Bart. *in d.l. à Diuo Pio, num.* 16. † Ait quod executor ſententiæ ab alio latæ, & cui executio tantum commiſſa eſt, poteſt cognoſcere de illa quæſtione, in quibus rebus ſit facienda executio, quia iſta non reſpicit merita cauſæ principalis, nec illo modo aduerſatur ſententiæ, nec opponitur Iuriſdictioni ſuperioris Iudicis, vel æqualis, vt *in l.* 1. *Cod. de iuris, & facti ignorantia*, & Videndus eſt Menoch. *de arbitr. dict. quaſt.* 38. *num* 8. *&* 16. & *in ibi, & in dict. quæſt.* ſea caſus diſtinguit, ad quem Iudices, & aduocati poſſunt recurrere, cum lis de facto contingat: Videndus Cancerius *variar. reſol. cap.* 2. *de iuriſdict. num.* 147. Chacherranus *deciſ.* 8. *num.* 14. Ioſeph. Lodouic. *dec.* 26. *num.* 15. D. Ludouic. Peguera *in deciſ. ciuil. in deciſ.* 138. *per totam.*

15 Ad tertiam partem, & ſimiliter ea dictis reſpondetur, vt ſi exceptio falſitatis oppoſita ſit coram executore per tertium oppoſitorem, ſeu nullitatis exceptio: tunc poſſit executor eas admittere, non ad effectum Iudicandi, ſed vt omnia remittantur ad Iudicem; qui ſententiam tulit: ſic Bartol. *in dict. l. à Diuo Pio, num.* 9 Aleſander *num.* 10. Iaſon *num.* 16. Felinus *in dict. cap. paſtoralis*, §. *quia vero*, *& in dict. cap. de cætero*, *hoc tit.* vbi ego late adduxi, & alibi facit Textus *in dict. l. ſi prætor*, §. *Marcellus*, *ff de iudiciis*: alia adducit Videnda ipſe Ceuallos *ſupra d.q.* 16. *n.* 50. vbi impugnat, *n.* 51. *&* 52. opinionem Imolæ *in d. l. Diuo Pio*, in contrarium loquentis.

16 Ad vltimam de Doctoribus, qui agunt de tertiis oppoſitoribus, vt vberius hanc materiam attingas Videbis Couarruuias *in pract. cap.* 13. 14. 15. *&* 16. Tiraquellum *lib.* 2. *variar. tit. de iudiciis reſol.* 16. Gayliom *lib.* 1. *obſeruat.* 70. 71. *&* 72. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 1. *caſu* 18. Tepatum *in compendio variar. tit.* 90. *& tit.* 278. *cap.* 9. Scaccia *de appellat quæſt.* 17. *limit.* 6. *memb.* 4. *ex n.* 51. Roland. *conſ.* 5. *vol.* 2. Barboſam, *in l. ſi alienam* 12. *ex n.* 16. *& in l. Titia* 35. *n.* 7. verſic. *item & ſecundo, ff. ſoluto Matrim.* Bernard. Diez *in reg.* 266. Dueñas *reg.* 174. Riccius *collect.* 1237. Beninten. *deciſ.* 75. Chacherranos *deciſ.* 38. Caualcan *deciſ.* 17. *n.* 37. Ioſeph. Ludouic. *deciſ peruſ.* 26. Franchis *dec.* 261. *& dec.* 492. Cartarius *deciſ.* 52. Surdus *deciſ.* 335. Peguera *deciſ.* 7. *&* 61. *p.* 2. Caſtillo *deciſ.* 220. *lib.* 3. Valaſcus *conſult.* 53. Fabius de Anna *conſ.* 97. *&* 98. *lib.* 2. D. Franciſcus Merlinus *controuerſ. forenſ. c.* 30. Salgadus latiſſime, *de reg. protect. p.* 4. *cap.* 0. *ex n.* 36. Giz Zarell. *deciſ* 41. & Doctores legiſtæ tractant, *in l. cum idem penult. ff. de petitione hæreditatis*, *& in l. à quo* 57. *ff. de rei vindicat. & in d. l. à Diuo Pio* 15. §. *ſi ſuper rebus*, *&* §. *ſed & illud*, verſic. *quod ſi res*, *ff. hoc titulo*, Canoniſtæ *in cap. veniens* 38. *de teſtibus*, *& in Textu noſtro*, vbi Felinus tradit ſea limitationes ad Textum, *in dicta l. à quo.*

Qvæstio XIII.

An tertius poßit finire Iudicium cæptum, cum aliquo principali defuncto in cauſis nobilitatis, ſeu puritatis ſanguinis?

Svmmarivm.

1 *Puritas ſanguinis quibus probetur remiſſiuè.*
2 *Tertius oppoſitor queat finire Iudicium cum aliquo defuncto, ſeu viuo deſiſtente ſeu inuito, vt finiat, ſi ſua intereſt.*
3 *Defuncti ſtatus agitur, non propter defunctum, ſed propter viuentes.*
4 *Conſanguineis intereſt informationes puritatis cœptas finiri, ne poſteris relinquatur memoria iniuſta generationis.*

IAm *ſupra in cap.* 33. *de teſtibus, quæſt.* 2. verſic. *ad ſecundam, à num.* 10. egi de numero teſtium, quo ſanguinis puritas queat probari; item *& in c.* 47. *quæſt.* 3. *à num.* 1. egi de quæſtione an per teſtes de auditu, & an Iudices electores in cauſa nobilitatis, ſeu puritatis ſanguinis. poſſint inquirere poſt ſententiam, dixi *in cap. cum dilectus de fide inſtrum. quæſt.* 3. verſic. *ad ſecundam num.* 10. item ad propoſitum noſtri dubij applicabilia quæſtionem, de qua *in cap penult. de foro compet* an Iudicium cœptum ea inſtantia vnius, poſſit ex inſtantia alterius terminari, *ibi*, *quæſt.* 18. & ad aliam, *quæſt.* 19. item. 1

Vnde iam reſpondeo in caſu noſtri dubij poſſe tertium, cuius intereſt finire Iudicium cœptum cum aliquo principali eo defuncto, aut viuo, & deſiſtente, aut etiam eo inuito Iudicium ſuſcipere, & reaſſumere ad illud finiendum ex *l.* 1. vbi Aluericus, *l. cognitio* 8. *l. ſi pariter* 9 *ff. de liberali cauſa, l. principaliter* 14. *l. principalis* 19. *& ibi, Gloſſa vltima, Cod eod.* idem probat Textus *in l. ſi ſuſpecta* 29 *ff. de in offic. teſtam.* vbi Gloſſa verbo *ad eſſe*, item Textus *in l. quamuis* 3. *C. ne de ſtatu defunctor l ſi is qui* 3 *l. quamuis* 3. *C. ſi pend. appell. mort interu. l. vlt. C. de aſſert. toll.* facit, Textus *in l ab executore* 4. §. *actio condemnato*, *ff. de appell.* ſentit Fulgoſ. *in l. ad proband* 18. verſic. *ex l principaliter C. de liberali cauſa*, Bald. *ibi n.* 5. † Vbi ait, *nota quod de ſtatu defuncti poteſt agi, non propter defunctum, ſed propter viuentes*, & *in l princip la* 2. *num.* 1. ait: *tu nota iſtam ſolemnem, quod quoties aliqua cauſa agitur cum aliquo, cuius euentus mihi præiudicare poteſt, poſſum ego probationem inducere, etiam inuito eo, cum quo negotium principaliter agitur*: facit etiam Doctrina Felini *hic num.* 11. verſic. *etiamſi*, & in ſpecie hac docent cum multis Valenzuela *conſilio* 95. *ex num.* 27. Ponte *conſ.* 6. *ex num* 31. *vol.* 1. *ibi ex num.* 39. tradit qua forma ſit proferenda ſententia pro tertio, Otalora *de nobilitate* 2. *p.* 3. *princ. cap.* 6. congerit alia Carleual *de iudic p* 1 *tit.* 2. *diſp.* 3. *n.* 3. 4. *&* 5. † Eo quod intereſt omnium conſanguineorum informationes cœptas exitum habere, ne poſteris relinquatur memoria iniuſtæ generationis, iniquitatis, & impuritatis nota: faciunt optima Iura *in l. filio* 31. § *Seia, ff de adimendis legatis*, qui vnicus eſt iniure, *l.* 1. §. *quoties*, *ff. de iniuriis.* 2 3 4

QVÆSTIO XIV.

Tertius an, & quando admittatur ad impediendam executionem inſtramenti, docendo de eius Dominio, & poſſeßione rei per creditorem diſtrahenda ante addictum pignus: Et an ſi tertius citatus ſuâ putauerit intereſſe Iure proprij fori declinatoriam opponat: Et petat principaliter citari, quamuis Clericus, vel alieni fori eſſet: Tertius de Dominio opponens, an poßit impedire executionem cauſatam ſuper eius bonis: Et an aduersùs tertium opponentem de Dominio, & poſſeßione, poßit replicari de nullitate tituli: Et an adiudicatio facta per creditorem, citato quatenus pro ſuo intereſſe tertio, poßit per eundem tertium executiue infringi, ſed alia via?

SVMMARIVM.

1 *Pignus addictum cenſetur, quando per Iudicem eſt adiudicatum, & ſi eius poſſeſſionis nondum ſit facta, etſi aliud dicat Giurba, n.3.*

2 *Licitator, emptor, ſiu creditor pœnitere nequit cum pignus eſt diſtractum, vel adiudicatum, vel liberatum.*

4 *Tertius debet Ius ſuum opponere ante addictum pignus, tuncque ſummarie cognoſcendum de eius iurè.*

5 *Tertius ſe opponere poteſt de Dominio, & poſſeſſione ante addictum pignus; ſic vt impediat executionem, ſi celeriter, & in promptu doceat ex actis de Iure ſuo aliàs non, vt n.6 & 7.*

7 *Tertius docens in promptu de ſua poſſeſſione tantum, vel de Dominio, impedit executionem, & ſufficit quod ſummarie doceat, vt num.8.*

8 *Tertius ſi venit docens de poſſeſſione, & Dominio, impedit executionem trium ſententiarum: fallit ſi iudicium iam penderet, vt n.9.*

10 *Tertius opponens de poſſeſſione ſui Coloni, & conductoris, impedit inſtrumenti executionem.*

11 *Clericus tertius oppoſitor debet coram laico comparare, cognoſcetur de cauſa, vt executionem impedire valeat.*

12 *Tertij aliena Iuriſdictionis intereſſe habentes poſſunt citari, vt compareant coram Iudice alieno qui de cauſa cognoſcit, & n.13.*

13 *Clericus litigaturus contra laicum, citatus à Iudice laico, vt pro ſuo intereſſe compareat, non offendit Iuriſdictionem Eccleſiæ nec admittitur declinatoriam opponens, vt n.14.16.& 17.*

15 *Clericus per viam competentiæ legitima exceptionis prouocatus, conſtringitur comparere.*

16 *Poſſeſſio poſt Iudicium inceptum cum vitio litigioſi affecta, non ſufficit, vt tertius valeat declinatoriam opponere.*

17 *Poſſeſſio cum vitio litigioſi dicitur attenta, & poſſeſſor intruſus.*

18 *Clericus poſſeſſor cum citatur à laico iudice, habet poſſe declinatoriam opponere, quia dicitur reus.*

19 *Tertius de Dominio opponens, poteſt impedire executionem, ſi apparenter, vel probationes obtulit.*

20 *Nullitas tituli valet replicari aduersùs tertium opponentem de Dominio, & poſſeſſione.*

21 *Inſtrumentum rectè exequitur contra tertium titulo nullo, & lege improbante poſſidentem.*

22 *Tertius nequit executionem impedire, ſi principalis cum vitio litigioſi, aut dolo deſierit rem poſſidere, & ſi in promptu doceat de Dominio, & poſſeſſione: fallit, vt n.23.*

24 *Tertius vt impedire valeat creditoris executionem, debet iuſtam oſtendere poſſeſſionem.*

25 *Tertius contra quem proceſſit contractus cenſualis executioni opponere ſe non poteſt de Dominio, & poſſeſſione nec de hypotheca tantum ſe opponens, vt n.26. nec impedit de perſonali ſe opponens, n.27.*

28 *Tertius opponens de hypothecaria cum conſtituto impedit executionem, & depoſiti reſtitutionem & de ratione, n.29.*

30 *Citatus quatenus non poſſidet, ſed habet aliud intereſſe, gaudet remiſſione.*

31 *Adiudicatio facta à tertio, quatenus ſua putauerit, intereſſe infringi non poteſt, nec reuiderì ad inſtantiam tertij, cui adiudicatio præiudicabit: fallit, n.32.*

33 *Tertius dum non ſe opponit de poſſeſſione, & Dominio, ſed tantùm de hypotheca, tunc via ordinaria proſpicitur. Et quid ſi in promptu doceat de Dominio, & ſolet interloqui, ſtent, vt num.34.*

35 *Declaratoria nullitatis, num debeat procedere contra tertium poſſidentem cum vitio litigioſi.*

AD primam quæſtionis partem, vt reſpon- 1
deamus ſuppono primo addictum pignus
Iuxta veriorem ſententiam dici, quando per In-
dicem ex ſecundo decreto eſt adiudicatum; etſi
eius poſſeſſionis apprehenſio nondum ſit facta,
vel ante captam poſſeſſionem non eſſet Domi-
nium rei venditæ translatum ad Textum *in l. tra-
ditionibus, Cod. de pactis*, quia ſecundùm decre-
tum eſt perfectio adiudicationis, & diſtin-
ctionis. † Et ſic licitator, emptor; ſeu credi- 2
tor, cum pignus eſt diſtractum, vel adiudi-
catum, ſeu liberatum, pœnitere nequibit, &
pignus ſtabit eius periculo, Iudexque dicitur
iam functus officio; & perfecta diſtractio, &
venditio; pro quo applicabis plura, quæ ad-
duxi de effectibus primi, & ſecundi decreti, *in
cap. quoniam frequenter, §. in aliis de litis conteſt.*
in terminis, Amato *reſ.95. ſub n fin.*

Et quamuis Giurba *deciſ.* 64. concludat pi- 3
gnus tantùm dici addictum poſt apprehenſio-
nem realis poſſeſſionis, quaſi tunc dicatur perfe-
cta diſtractio, referens ita deciſum in conſiſto-
rio, multa allegans pro vtraque parte, ſed aliud
quandoque reſponſum eſſe, & quidem Iuxta Iu-
ris regulas per Gloſſam Mag. *in l. à Diuo Pio,
§. ſi poſt, ff. de re iudic.* in verbo *ceſſabunt*, vbi
dicitur pignus eſſe addictum, ſiue tradita ſit iam
poſſeſſio, ſiue non; dummodo contracta, &
perfecta ſit venditio; & ſic quia à Claſſicis di-
cta Gloſſa canonicatur; pro vt docent Ioan. de
Imola, Angel. & Alex. *ibi*, ac ſequuntur ex ver-
bis, Bartol. *in ſummarium ad dict. Text. in prima
oppoſitione*. & Pauli de Caſtro, Iaſonis, & om-
nium ſcribentium, & firmat Antonius Faber, *C.
de Iure emphyt lib.4. tit.43 definit.65 n.9.* & ſentiunt
cum aliis pluribus Cumia *ritu* 99. *n*.107. Ballus *ad
pragm. de cenſib lib.5. q.2 n.2.* Maſtrill. *dec.253. n.7. in
princ. vol.* 3. ideo ſecundùm decretum ſufficiens
dici, vt *n.1.* dictum eſt.

Secundo

4 Secundo ſupponitor quod ad impediendam creditoris executionem antè addictum pignus, tertius debet Ius ſuum opponere iuxta Textum *in d.l. à D. Pio*, § *ſi poſt additũ*, cum tunc quando antè addictum pignus, tertius venit ſummariè, cognoſcendom ſit de Iure huius tertij, & quod eius cauſa pariter ſit executiua, ſicut, & principalis, de quo, ſeu, an ordinariè procedatur dico *infrà* in verſic. *ad quartam.*

5 Vnde iam dicendum eſt, vt poſſit tertius quandocumque ſe opponere de Dominio, & poſſeſſione antè addictum pignus, ſic vt impediat executionem inſtrumenti, ſi de ſuo Dominio, vel poſſeſſione rei diſtrahendæ doceret, tunc quæ pariter de Iuribus ipſius tertij, eſſe pariter cognoſcendum, & determinandum, docet Peruſin. *deciſ.*26. Couar. *in pract. c.*16. *num.*3. verſic. *tertius*, Soler, Dueñas *regul.*274. Socin. *conſ.*106. *lib.*4. Petrus Antonius Anguiola *conſ.*13. *num.*35. *lib.*4. Monaldus *conſ.*49. Scaccia *de appell. lib.*3. *c.*2. *quæſt.*17. *limit.*6 *memb.*4. *à n.*51. Farinacius *deciſ.*604. *num.*3. *p.*1. *tom.*2. Giurba *deciſ.*62. Amato cum Carp. Roland. Crauetta, Gregor. Lopez, Barboſa, Abiles, Anna, Molan, Maria, Entrigliolo, Balb. Rota, & aliis *reſ.*94. *art.*4. *&* 5. Cauer. *variar. reſ.*3. *c.*17. *de ſentent. & execut. n.*416. *&* 548. *& reſ.*2. *c.*16. *de Iur. tert. n.*63. Sola *ad Decretum Sabaudiæ tit. quomodo procedendum ſit in executione gloſſ.*3. *à n.*1. *& tit. de pignor. ſubhaſta gloſſa* 6. *n.*1. Coſta *de re integra diſt* 95. *num.*6.

6 Quod intelligunt ſi ille tertius coleretur, & in promptu doceret ex actis, & publicis documentis ſecus ſi in continenti ſic non doceret, tunc enim non eſſe retardandam executionem, & cauſæ expeditionem principalis creditoris, cum tertius non veniat ad iudicium paratus, vt debet, & quia aliàs eſſet dare materiam eludendi executionem, vel dilatandi iure creditorum, docent Octauian. Corſetus *lib.*2. *quæſt.*4 *forenſ.* verſic. *ſecundus caſus*, Monta *ritu* 110. *num.*26. *& deciſ.*26. *num.*5. Intrigl *ſingulari* 173. *num.*22. *lib.*2. Cartarius *deciſ.*52. *num.*6. Giurba *deciſ.*62. *num.*1. Oſaſcus *deciſ.*57. Rota Lucenſ. *diuerſ. deciſ.* Ball. *ad pragmat. de cens, quæſt.*2. *lib.*3 *n.*3. Cartoc. *de remedio contr. ſent. except.*69. *num.*27. Auiles *in c. prætor* 16. Gloſſa *exequutio, n.*2. Barboſa *in l. ſi alienam. n.*20. *ff. ſolut. matr.* Amato *d. reſ.*94. *n.*5. Couar. *d. c.*16. *pract. n.*3. Gregor. Lopez *ad l.*11. *Gloſſa* 2 *tit.*14 *p.*5. firmanter tunc in praxi ſolere Iudices mediam aſſumere viam iuxta hanc diſtinctionem.

7 Et in tantum procedet oppoſitio in promptu, vt docens tertius de ſuo Dominio tantùm, vel de ſua poſſeſſione tantum, impediat executionem, vt docent Iaſon *in* §. *ſi per rebus, d. l. à Diuo Pio, n.*1. *in fine, & num.*9. Cuma *ritu* 17. *num.* 107. *&* 109. Entrigliol *ſingul.*173. *n.*18 *&* 19. Monter *deciſ.*20. Couar. *d. c.*16. *num.*3. *&* 4. Boërius *deciſ.*255. *n.*5. Milan *dec.*12. *num.*2. *&* 65. *lib.*2. Amato cum aliis, *d. reſ.*94 *num.*9. qui & *num.*7. *&* 8. cum Felino *hic* in Textu noſtro, *n.*18. Puto *dec* 226. *p.*2. Milan, &

8 Cumia relatis illo, *à n.*3. iſto, *n.*109. † Ait quod ſi tertius veniret aduersùs exequutionem trium ſententiarum conformium, & rei Iudicatæ, docendo de ſuo Dominio, & poſſeſſione, impediret exequutionem eius, etiam; imo quod ſufficit, vt de Iure ſuo ſummariè doceat ad impediendam dictam exequutionem, quamuis non plene firmat unt Crauetta *conſ.*997. *n.*21. *lib* 6. Roland. *conſ.*5. *à n.*2. *lib.*2. Gratus *conſ.*16. *lib.*2. Gozadin *conſ.*103. *n.*10. Cart. *dec.*56. *n.*11. Milan *dec.*12. *à n.*3. *& n.*66. *lib.*2. late Trentacinq. *var. reſ. lib.*2. *tit. de Iudice reſ.*16. *num.*10. Cumia *ritu* 58. *num.*26 Gratian. *diſcept. forens. c.*439 *à n.*21. Iacob de Laurent. *de ind. ſuſpecto cap.*15 *num.*175.

Quod ſi quando tertius venit docendo de ſuo 9
Dominio, vel poſſeſſione, aut de intereſſe, Iudiciũ quomodocumque penderet, ſeu poſt ſententiam in prima inſtantia Iudicij executiui ad fauorem creditoris prolatam, tunc exequutionem ſententiæ non impediri, etſi in promptu per tertium de Iure ſuo doceatur, docent DD. per Text. *ibi, in l. is à quo, ff. de rei vind.* dicentes tunc exequutionem ſententiæ, non impediri, ſi per creditorem, vel cũ, qui ſententiam obtinuit, fideiuſſio de reſtituendo rem in caſu ſuccumbentiæ in fauorem tertij præſteretur: ſic Couar. *d. c.*16. *ſub n.*2. verſic. *his tandem*, Perus *deciſ.*16. *per tot. & n.*12. poſt Caſſan. *in conſ. Burgundiæ, Rubr.*5. §. 3. *col.*7. Boërius *deciſ.*79 *n.*2. Dueñas *reg.* 274. Riccius *collect.*619. Vrſil. ad Afflict. *dec.*215. Anguiola *conſ.*62 Menoch. *conſ.*488. Anchar. Regiens *lib.*2. *q* 42. Amat. *d. reſ.*94 *à n.*30. dicens Textum illum procedere in beneficialibus & feudalibus cum Felino, Flauio Amendula à D. Franc. Cartocio, Afflict. & aliis, qui & alios refert pro dicta limitatione late, & bene Faq *lib.*1. *contr. c.*5. Grat. *diſcept forenſ. c.*439. *n.*3. *&* 8. *& cap.*261. *n.*28. Cartoc. *de remed. contr. ſent. except.*69. *n.*41. *&* 42. Gaylius *lib.*1. *obſeru.*70. *n.*15. *&* 21. Mynſing. *cent.*5. *obſer.*74. *n.*5. Trentacinq. *var. reſ. lib.*2. *de ind. reſ.*16. *n.*5. verſic. *mouentur*, Farin. *dec.*604. *n.*2. *p*1. *t.*2. Surd. *dec.*355. *lib.*2. Anna *alleg.*76. *n.*6. *lib.*2. qui etiam diſtincta docent, quando, & in quibus, caſibus procedat deciſio *d. l. is à quo.*

Sed an poſſeſſio actualis, quæ non ſit penes ter- 10
tium opponentem, ſed penes colonum, & conductorem eius, poſſit impedire exequutionem, ex oſtenſione inſtrumenti locationis, & dicatur ſuã poſſeſſionem in promptu probaſſe, firmat poſt Couar. Cartoc. *de remed. contr. ſent. except.*69. *n.*36. imo Farinac. *dec.* 63. *num.*3. *p.*1. inſuper firmauit poſſe hanc tertij poſſeſſionem ab alio allegari, & excipi ad impediendum executionem.

Ad ſecundam quæſtionis partem, ſuppoſitis 11
nonnullis, quæ dixi, *in c. penult. de foro comp.* circa inſtantiam cum laico cœptam proſequendam cum Clerico, & de aliis, *ibi* Et ſuppoſito etiam, ne à limitibus dubij reſoluti, *hic à n.*1. diſcedamus, quod etiam ſi tertius opponens de Dominio, vel poſſeſſione, eſſet Clericus, deberet nihilominus coram Iudice laico comparere ad impediendam creditoris executionem, qui coram laico ſedi exerat, vt notant Apoſtilla ad Gulielm. Benedict *in c. Raynucius*, verbo *vxorem nomine Adalaſiam*, *num.*416. *apoſtilla*, incipiendo, *via reconuentionis*, de teſtament. Miranda *in conſtitution. Regni*, in aliquibus, in verſic. *comitum*, & *Baronium*, *col.*3. verſic. *ſicuti*, *num.*10. *fol.* 27. Vincent. de Franch. *dec.*545. *num.*10. *p.*4. Aufrerius *de poteſt. ſæculari ſuper Eccleſiaſt. perſon. in reg.* 2. *fall* 10. late Graff. *de effectibus Clericatus effectu* 1. *à n.*925. Viuius *dec.*387. *n.*1. *&* 2. Amato *dict. reſ* 94. *n.*29. Ambroſin. *de immunit Eccleſiaſt cap.*20 *n.*34. Giurba *dec* 62. *n.*2. *in fine*, & ante illos Ancharran. *conſ.*332 *ad dubia colum.* 2. verſic. *ex quibus in iſto primo dubio.*

Iam ad dubium dicendum eſt, vt quoties inter- 12
eſſe ſpectare valet ad alios alienæ Iuriſdictionis, poſſint quidem citari, vt compareant pro ſuo intereſſe, defendendo, aut conſequendo coram Iudice, qui de cauſa incœpit

cognoſcere, etſi eitandus ſit Cleticus: nam in
caſu quo iſti noo poſſident, ſunt actores petituri,
& litigatuti cotam Iudice otdinatio loci; & ſic
Catdinalis Tuſcus *concluſ.* 139. *num.* 11. *littern*,
13 *C*, *vol.* 1. † Dixit, vt quoties laicus poſſidet,
& eſt contta eum Iudicium principaliter funda-
tum, poſſet Cleticus citati, quatenus ſua puta-
uerit intereſſe, nec tutbari Iuriſdictionem Ec-
cleſiaſticam, ex quo Cleticus non poſſidens pro
intereſſe, quod haber, ſemper debet eſſe actot
contta laicum, & per coofequens forum tei; &
ſic ſæcularis ſequi, ſi vult ſua Iura experisi con-
14 tta laicum poſſeſſorem. † Sic vt noo admitta-
tur declinatoriam opponens, in terminis teſta-
tut deciſum, *anno* 1603. Caſtil. *deciſ.* 2 *ſub n.* 15.
Amato *reſ.* 32. *num.* 8. dicens etiam deciſum in
Curia Prætotiana pto Octauio de Fotte contta
œconomum conuentus S. Franciſci de Paula *an-
no* 1613. ex Gtamm. *dec.* 21. & docent Mareſcot.
in praxi lib. 2. *p.* 1. *Gloſſ. intimato*, *n.* 34. Muta *ritu* 97.
ſub n. 45. *in fine*, Rota Geouæ *deciſ.* 143. *n.* 6 & 7.
Nata *conſ.* 99. *n.* 8. & alios affert Giutba *deciſ.* 1 *ſub
num* 34. & 35.
15 Et confirmatut latiſſime pet illa, quæ ſctl-
pſi, *in cap. ſi Clericus Laicum de foro comp.* vi-
denda, & applicanda hic; item vt alij DD. fir-
mant per Textum, *in l. ſi contendat*, *ff. de fide-
iuſſorib.* & *l. diffamari*, *Cod. de ingenuis*, & *ma-
numiſ.* in quibus Clericus, vel alienæ Iuriſdi-
ctionis pet viam competentiæ legitimæ exceptio-
nis prouocatus conſtringitut compatare, cum
actor dicatur cotam laico.
16 Et procedit in tantum, quod ſi poſſeſſio poſt
Iudicium iocœptum cum principali vitio litigio-
ſi effecta, tranſietit interitum, quatenus ei in-
tereſſe putauerit, citatum nihilominus prohi-
beatur opponere declinatoriam, etſi ſit alienæ
Iuriſdictionis; qui nec Iudicij impedit proceſ-
ſum, quo minus vno, eodemque Iudicio hu-
iuſmodi tettij poſſeſſoris cognoſci, & terminari
debeat: ſic in terminis Decius *conſ.* 187. *ſub n.* 4.
Rota *conſ.* 89. *à num.* 18. Cranera *conſ.* 14. *num.* 6.
Benind. *in dict. deciſ.* 75 *ſub num* 5. & 6. Port. *con-
ſilio* 172. *à num.* 11. nihil de Graſſ. *deciſ.* 185. Rota
Rom. *deciſ.* 4. *in antiquis*, & *deciſ.* 24. & 25. *de re
iudicata*, Ioſeph Ludouicus *deciſ. Peruſin.* 26. *n.* 26.
17 & 27. & in Lucenſ. *deciſ.* 239 *à num.* 2. *lib.* 3. † Qui
dicit poſſeſſionem prædictam attentatam, & ter-
tium iutruſum eſſe, & ſic quod ipſo Iute venitet
reuocanda, Cabalo *deciſ.* 15. *ſub num.* 38. verſic.
tertius eſt caſus, *numero* 36. 40. 46. & 59. *p.* 4.
Lancellotus *de attent. p.* 1. *cap.* 3. *à num.* 16 & *à
num.* 24. & *n.* 70. Fetret. *conſ.* 352. *n.* 10. Couat. *pract.
q. c.* 15 *ſub n.* 6. & 7.
18 Verum ſi citatus, quatenus ei putauerit intet-
eſſe poſſidet, tunc de Iuta eſt in fauorem Cleri-
ci excipientis, & opponeotis declinatoriam,
reſpondendum; quia iſte tatione poſſeſſionis
dicitut, vt reus indiſtinctè conuentus, & non
eſt actor voluntatius, vt eſſe ſolet, quatenus ci-
tatus; & ſic debeat cotam ſuo Iudice principa-
liter citari, quod eſt verum per illa, quæ dixi,
in dict. cap. ſi Clericus Laicum, & alibi ſub eo, *tit.
de foro compet.* ſæpius, & in terminis in tribuna-
li ſanctæ inquiſitionis Siciliæ fuiſſe deciſum te-
ſtatur Giurba *d. dec.* 1. *num.* 15 *in fine*, inter Mariam
Scarfilliteo cum Betnardina Viuiacito, & io ma-
gna Regia Curia intat Hieronium Babara, cum
D. Lautea Ballo Baroniſſ. Callatani, & docent Ca-
pic. *dec.* 8. *num.* 8. Cardinal Tuſch. *concluſ.* 239. *n.* 11.
littera, *C*, Amatu *reſ.* 32. *p.* 4. cum Decio, Crautta.
Gtammatico, Ancharran. Roland, Aleaand. Franc.
Matc. & aliis, Maſulla ad Capic. *dict. dec.* 8. *num.* 8.
Caſt. *dec.* 2, *à n.* 8. Fatin. *q.* 8. *in praxi*, *n.* 88 & *dec.* 56.
ſub n. 4 *p.* 1 *tom.* 3. & *dec.* 185. *eod. tit. n.* 1. Amato *de-
ciſ.* 48. *n.* 8. & 15. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 1. *caſu* 17.
n. 16. Muta *ritu* 97. *ſub n.* 47. & alij communitet.
Ad tertiam quæſtioois partem, an tertius de 19
Dominio opponens, poſſit impedire aaecutio-
nem cauſaram ſupet alua bonis? teſpondeo bre-
uitet per dicta *ſup.* ſub verſic. *ad primam*, vbi affir-
maui; & docent Grammaticus *conſ.* 91. *à num.* 3.
Franc. Marc. *dec.* 510. *num.* 8. Decius, Abbas, Felin.
& alij, *in c. ſuper eo de offic. de leg.* Couat. *lib.* 1. *pract.
c.* 16. *n.* 1. Sutdus *conſ.* 181. *n.* 23. *lib.* 2. dicentes, vt
ſufficiat tettio ſaltim apparenter, vel ſi probatio-
nes obtulit; dummodo per calumniam non fece-
rit, vt puta deferendo probare, & quod ſufficeret
verbalitet; quia licat ſtatuta, & iura dictent pro-
hibendo excipi, & executionem tetardari non
poſſe; id non habere locum contra tertium op-
ponentem pto ſuo intereſſe, diaetunt Imola *in l.
fin. à quibus appell. non liceat*, *col.* 10. verſic. *aduerte
tamen*, ex propoſito Muta *dec.* 55. *n.* 27. Legendus
à n. 1. vbi ſic concludit de filiis donatariis; de
quibus, *ibi*, dicendo, illos potuiſſe ſa opponere pro
ſuo intereſſe, tamquam tertium aduatsùs execu-
tionem cauſatam, & ſic cum aliis, & cum Carolo
Ruino *conſ.* 509. *n.* 21 Ball. *in ſuo tract. var. lib.* 5. *tit.
de pragm. Reg. ſuper Bulla. q.* 2. *n.* 3. ex Dom. Cotſet.
Caualc. Natt. Milan. & Caſtill. *dec.* 35. *n.* 4. & 5. re-
fett pluries deciſum, & præcipue io cauſa Dom.
Fabij, & D. Anton. Giuffra contta D. Iſabell. de
Afflict. aono 1615. in curia Prætotis.
Ad quattam quæſtiouis partem, an aduersùs 20
tertium opponentem de Dominio, & poſſeſſiona,
poſſit teplicari de nullitate tituli; affirmatiuè reſ-
pondetur, ſi titulus ſit iouahdus, & eiuſdem nul-
litas euidens, & nototia ſit, non ſic ſi aliquo
modo colotata eſſat tituli nullitas, vt de ptimo
teſtantut Calderin. *conſ.* 161. *alias* 6. *tit. de pro-
bat.* Bartol. *in l. filio præterito*, *ff. de iniuſto rupto,
& irrito teſtament.* Bellamera *deciſ.* 49. & 50.
Zuchard, *in l. fin. num.* 196. *ff. de edicto Diui
Adriani tollendo*, Vaotius *de nullit. tit. de qui-
bus modis nullitas propon. num.* 10. Menochius *de
adipiſc. poſſeſſ. rem.* 4. *num.* 614. Petſonal, *de adi-
piſcend. poſſeſſ. num.* 67. *de vtroque caſu*, Amato *d.
reſ* 94. *à num.* 34. Tuſchus *littera*, *T*, *concluſ.* 82.
num. 2. & 3. *volum.* 8. Giurba *dict. deciſ.* 62. *num.* 11.
vbi dicit ita pencedere dicta pet Patlador, *lib.* 1.
rerum quotid. cap fin. p. 4. §. 5. *num.* 4. † Qui voluit 21
inſtrumentum recte aaequi contra tertium, titu-
lo nullo, & lege improbato poſſidentem; & ſic
practicatum dicit ſignantet idem Amato. De ſe-
cundo verò caſu negant Zabar. centum manibus
ſignandus, *in cap. Textu noſtro*, quam, *ibi*, refert Fa-
lin *n.* 6. *de re Iud.* & *in cap. veniens el* 2. *col.* 4. verſic.
quinta concluſio de teſtibus, Gozadinus *conſ.* 103.
num. 10. Bald. *in l. fin. Cod. de edicto Diui Adriani
toll.* Hypolit, de Marſill. *ſingul.* 174. & *de bannitis*,
verbo *nullitas*, *num.* 72. Puteus *deciſ.* 266. *in fine*,
lib. 3. Cartar. *deciſ.* 47. *num.* 4. Monter *deciſ.* 42.
num. 96. Abba Mandel. *conſ.* 91. *n.* 5. & 6. Maſtrill.
ad Petr. Greg. *de conſ. q.* 6. *n.* 95. *in fin.* Roland. *con-
ſil.* 5. *n.* 2. *lib.* 2.
Quare èconttra dicandum eſt, vt ſi tertius vitio 22
litigioſi, vel ſi dolo deſiderit principalis tem di-
ſtrubendam poſſidere, nequeat eaequutionam
impedire, quamtumuis in promptu doceat de
Dominio

Dominio, & poſſeſſione Gozardin conſ. 103. n. 10. Pernſin deciſ. 16. n. 9. Giurba deciſ. 52. à n. 3. Amato d. reſ. 94. à num. 16. vt quia rem acquiſierit poſt interpoſitionem primi decreti, & poſt ſubhaſtationes factas quibus omnibus innocuit rem diſtrahendam fore, Bartol. lib. 1. in fine, Cod. de litigioſ. Ripa communiter receptus in l. §. ſi hered. num. 21. & 22. ff. ad Trebell Cumia ritu 185. à num. 37. Surdus conſ. 405. num. 11. & conſ. 553. num. 5. Sole ad Decretum Sabandiæ tit. quomodo proced. ſit in exequutione ſentent. gloſſ. 3. num 7. Oſaſcus deciſ. 64 num. 3. refert plores Giurba d. deciſ. 62. num. 5. 10. 11. 13. & 20. Carter. dec. 35. num. 3 § 4 & ſeqq & hoc procedere dicunt Ioannes Aloyſius de Setim per cum ſuprà à num 37. Intring. deciſ. 46. num. 6. Anna ſingul. 28 Giurba

23 d. deciſ. 62. num. 20. † Niſi rei alienatio poſt primum decretum anteriorem, & verum creditorem facta fuiſſet, com tunc vitium litigioſi non contrahatur, nec in fraudem paratæ executionis poſſit dici facta rei tranſlatio, nec debitorem dolo deſiiſſe poſſidere, indéque tertium benè opponere de ſuo Dominio, & poſſeſſione ad impediendam executionem.

24 Vnde cum poſſeſſio in vim tituli inualidi acquiſita, nullius ſit momenti, ſequitur quod ad impediendam creditoris executionem, debet tertius iuſtam oſtendere poſſeſſionem, vt reſoluunt ex Baldo in l. ob maritorum, Cooarruuias in pract. d. c. 16. num 4. verſic. ſextum, Zephalus conſ. 215. num. 24. Craueta conſ. 134. num. 23. & conſ. 151. num. 3. Peregrinus conſ 3. num 91. volum. 1. Cartoc. de remed. contr ſent. except. 69. à num. 31. Bim. conſ. 12. num 43. volum. 1. Giurba d. deciſ. 62. à num. 3. Amato d. num. 94. num. 13. & hoc quidquid dicant, Roin. conſ. 128. num. 5 Hypolitus de Marſil ſing. 174. Goazdin. conſ. 103. Craueta conſ. 978. Sola ad conſ. Sabandiæ tit. de pignor. & ſubhaſt. gloſſ. 6. num. 2. Coſta de ſcient. & ignor. cent. 1. diſt. 57. à num 12 per Textum in l. fin. Cod ſi per vim c. litet de prab lib. 6. dicentes talem tertium poſſe impedire executionem; etiam ſi exceptio non eſſet legitima, & iuſta, ſed quomodo libet vitioſa, vel nulla ex nullo inualido titulo procedente.

25 Alia cum Mil. Maſtrill. Vall. Graſſ Caballeano, Dueñas, Tuſcho, Giurba, Cancerio, Anna, Oſaſco, Theſauro, Cartario, Intrigliol, Philippo Paſchalio, Surdo, Caſtillo, Fontanella, Ambroſin. Trentacinq Suarez, Scaccia, Gratiano, Carp Saliceto, Manrica, Minatdo, Franch, Diuio, & aliis, reſoluit videnda idem Amato d. reſ. 94. à num. 20. ad 29. nempe quod tertios, contra quem proceſſit executio vigore contractus, cenſualis non poteſt ſe opponere de Dominio, & poſſeſſione ad impediendam exe-

26 cutionem. † Nec quod eam impedit de hypotheca tantum ſe opponens aduersùs executionem, cum non reperiatur Iure cautum, vt docent contra alios Oſaſcus deciſ. 64. num. 6. Tuſchus concluſ. 86. num. 25. Littera T. volum. 4. Giurba legendus deciſ. 91. vbi reſpondet Cancerius reſ. 2. c. 16. de Iure tertij, num. 65. & reſ. 3. c. 17. de

27 Sent. execut. & alij. † Et quod nec impedit de perſonali ſe opponens, Giurba d. deciſ. 61. n. 18. Balh. ad pragmat de cenſ q. 2. n. 7. Coſta de re integra diſt. 95. n. 8.

28 At ſi tertius opponat de Hypotheca cum conſtituto, impediet executionem, qui & impediet executionem, & diſtractionem nominis debitoris, ſi tantùm de hypotheca ſe opponat. Et quod depoſiti reſtitutio impedietur per tertium ratione hypothecæ rei depoſitæ, vt de primo ad inſtar habentis veram poſſeſſionem, reſoluunt DD. in l. quod mee, ff. de acquirenda poſſeſſ. relati à Giurba d. deciſ. 61. num. 20. Fontanella de pactis clauſula 4. gloſſ. 27. Surdus conſ. 73. num. 44. & conſ. 162. num. 26. Caſtillo deciſ 74. num. 7. Petrus deciſ 29. num. 7. Tiraquellus de conſtitut. p. 3. limit. 16 à num. 5. & p. 2. ampliat. 2. à num. 1. † De 29
ſecundo eſt ratio, quia per exactionem nominis à creditore fiendam, extingueretur hypotheca tertij oppoſitoris ſe opponentis, & hypothecarij creditoris, Ius efficeretur deterius; imo penitus periret, adque euaneſceret hypotheca, & quoad tertium de hypotheca, & opponentem de irreparabili præiudicio ageretur, Alexander conſ. 15. à num. 4. lib. 6. & conſ. 17. num. 4. lib. 1. Giurba deciſ 61. num. 11. Ambroſio. deciſ. 2. n. 41. Gratianus diſcept. forenſ cap. 439. num. 7. Trentacinq. lib 3. variarum tit. de ſolut. reſolut. 29. n. 1. & 8. & alij de tertio ratione rei depoſitæ ante, vel poſt depoſitum ſpecialiter hypothecatæ, reſoluunt Mantica de tacitis & ambig. conuent. volum. 1. lib. 10. tit 10. n. 21. & 22. Salicetus in l. penult. n. 3. Cod. depoſiti, Amato de omnibus d. reſ 94. n. 25. 26. & 27.

Ex quibus euenit pro ampliori enodatione, 30
verſic. ad ſecundam, & de hypotheca, quod ſi citatus, quatenus non poſſidet, ſed habet alicui intereſſe ratione, vel alterius Iuris, DD. vacillent, num declinatoria competat, veluti pro remiſſione clerici alteriuſve tertij alienæ Iuriſdictionis abdicatiuè, & affirmatiuè pro remiſſione concludunt Phanut de inuent. p. 3. num. 23. verſic. & præterea aduerte, Mitta de Iuriſd. p. 4. caſu 37. à num. 16. & caſu 122. à num. 4. Ambroſin. de immunit. late cap 20 n. 73. Surdus deciſ. 21. ex num. 11. Maſtrill. deciſ. 79. num 2. qui teſtatur deciſum, Farinac. quaſt 8. à num. 90. Ceſareus Vaſquez deciſ. 106 ſub n. 12. & 13. Viuius dec. 30. à num. 1. Amato reſ. 32. num. 7. cum Capicio deciſ. 8. num. 3. Cartoc. deciſ. 19. à num. 7. Menoch. de recuperand. remed. 15. num. 251. Ioſeph. Ludouic. concluſ. 5. verbo & in caſu Intrigliol. ſing. 191. lib. 2.

Ad vltimam quæſtionis partem, an adiudicatio 31
facta per creditorem, citato quatenus pro ſuo intereſſe tertio, poſſit per eundem tertium executio infringi, ſed alia via? Iam ex dictis breuiter reſpondeo (& ſi longè agat, confusè quidem, Marius Muta deciſ. 16.) nempe, vt ſi adiudicatio eſt facta à dicto tertio, quatenus ſua putauerit intereſſe, non poſſit infringi, nec rem deti ad inſtantiam tertij, cui adiudicatio præiudicabit, ex quo fuerit citatus, & ex quo cum eo principaliter fuerit proceſſum, ex Iudicio illo tunc tentato per doctrinam, Alexand. conſ. 56. volum. 2. Franc. de Ponte conſ. 75. num. 3. non enim erat amplius tempus dicendi ſtent.
† Dummodo non impediatur executio, ex quo 32
non poterat impediri, dum ſuum effectum operata fuit, eſſet qui dare nouam praxim, vt exemplificando tradit idem Muta n. 6.

Itaque dicendum eſt, quod dum tertios non 33
ſe opponit de Dominio, & poſſeſſione, ſed tantùm de hypothecis, vt dictum eſt, tunc non aliâ viâ dicatur poſteriori cautum, niſi vt veniat viâ ſuâ ordinaria, ex quo dum eſt poſterior, nullâ aliâ, quam illa eſt ei reſeruata, niſi remedio Iuris offerendi

offerendi, ſi quod haberet, & ſi eſt anterior viâ hypothecaria; ita idem Muta *num.5.* cum Couarruuia. Corſetio *quaſt.4.* Milan. *deciſ.1. n.173. & 174. lib.2.* & cum Giurba idem Muta relatus, & *in deciſ.24. à num 4.* item & *in ritu 110. n.26. tom 4.*
34 † Vbi dicit, quod ſi doceretur de Dominio, & poſſeſſione, in promptu, ſolet interloqui *ſtent*, ſin alias non doceretur, dici ſolere *ſtent*, dummodo non impediatur executio ad effectum, vt vel demonſtrent, & probent in cauſa oppoſitoria per teſtes, & retractetur ipſa executio. Alia dixit hîc applicanda, Amato *ſub d. reſ.31. & 94.*

35 Sed an poſſit procedere contra tertium poſſidentem cum vitio litigioſi abſque declaratoria nullitatis ſui tituli, poſſeſſionis, vel non latè dixit, & diſtinguit legendus Giurba *deciſ.62. ex n.6. ad 10.* cum iuſſioitis, & ſic non immoramur.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVIII.
Cum Bertoldus, hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Præſentatio circa Ius patronatus elucidatur remiſſiuè.*

4 *Delegatorum Iudicium nonnulla remiſſiuè.*

6 *Præſentatio patroni dat Ius ad beneficium remiſſiuè.*

12 *Sententia lata contra Ius litigatoris à qua non eſt appellatum tranſit in rem Iudicatum nec retractus, fallit in decem caſus remiſſiuè.*

1 EX littera huius Textus, ſolent plura excitari à Doctoribus, & quia de eius intellectu latè ſcribunt poſt antiquos Ioannes de Balboa, Mogrouejo, Graña, & Barboſa cum multis vtriuſque Iuris prudentiæ; ideo ad illos te remittendo eius contexturam tantùm adnotabo.

2 In verſic. ibi *cum Bertoldus miles curiam ſuam, ſiue fundum P. militi obligaſſet*, de Iure acquiſito ex pignore, latè *infrà in tit. & Rubric. de pignor.*

3 † Et per verba ſequentia, à verſic. *eodem*, agitur de præſentatione facta ab vno, qui ſuccedit in pignus, eo quod pignori erat annexum Ius patronatus, & de præſentatione facta in alium à prædicto Bertoldo, qui curiam dedit in pignus, & dubium erat quæ præſentatio valeret. Vnde quia huius dubij occaſione non pauca poſſent adjungi; ideo recurres ad ea quæ adduxi, & ſignaui *in c. quanto de Iudiciis*, & ad Iura, vbi ibi promiſi tractare quæſtiones circa præſentationem factam à ſequeſtro, ab vſufructuario, donatario & aliis veluti à creditore, ſeu ab habente fundum in pignus, ſuper quo eſt Ius Patronatus; & quando cenſeatur cum fundo vendito, ſeu cum bonis, tranſire Ius patronatus: latè *infrà in c. ex litteris de Iure patronatus*: Interim videbis Garciam *de beneficijs p.5. à num.9. & c.6 & c.9.* vbi latè de patronis.

4 Et ibi *Remenſ. Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus Iudicibus negotium delegauit, &c.* Occaſione horum verborum plura de Iudicibus delegatis, & ſubdelegatis, ſolent DD. inquirere, de quibus ago *ſub tit. de officio Iudicis delegati*, interim de quæſtione, an ſubdelegare non poſſit legatus inferioris à Principe, Gratianus *reg.442. & 443.* an delegatus à Principe poſſit vnum articulum ſubdelegare, Ceuallos *quaſt.284.* an delegatus legati de latere poſſit ſubdelegare, Ceuallos *quaſt.314.* ad aliam quæſtionem applicabis ipſum 316. & an articulum examinandi teſtes poſſit delegatus ſubdelegare *de teſtibus quaſt.77. n.150.* de qua *alibi* dixi.

Et ibi *dictus T. nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparare curauit*. quod principalis perſona, aut per ſe, aut per procuratorem poſſit agere in Iudicio, dixi latè *in c.14. de Iudiciis* 5

Et ibi, *Quod præfatus A. in poſſeſſione Iuris patronatus exiſterat eam eundem ad prædictam Eccleſiam præſentauit*; & ibi, *Niſi quod pro quodam Iure, quod de illa Eccleſia conſueuit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim decem ſolidos acceperunt*: ex his verbis poteſt applicari materia Textus *in cap. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſionis, & propiet.* quatenus *ibi*, adduxi de Iure acquiſito electoribus ex actibus eligendi, ſeu præſentandi, & quod per præſentationem patroni acquiritur Ius in beneficio, Riccius per hunc Textum *collect.1661.* & alij communiter, item applicabis quod dixi de præſcriptione Iuris patronatus, *ſuprà in c.7. de præſcript.* vbi Balboa *à n.33.* 6

Et ad quæſtiones circa hunc Textum videbis Gratianum *reg.76.* Farinacium *de hæreſi quaſt.186. §.2. à n.29. & 39.* & Couarruu. *lib.3. variar. c.10. à n.5. & 10.* vbi explicat Textum *d.n.10.* verſic. *ſuper eſt*, & in *n.11.* an ſequeſter bonorum, vbi eſt Ius patronatus, poſſit præſentare, Zenedo *in pract. q.10.* idem Garcia *d.5.p.c.6.* 7

Et de intellectu noſtri Textus dixi *ſuprà in c.1. de cauſa poſſeſſionis & propriet. q.7 ſub n.22.* 8

Et quatenus hîc agitur de citato non comparente; & an ſententia eo obſtante lata valeat necne applicabis quæ adduxi *ſuprà in c.1. de Iudic.* aliqua dixi *ſuprà in Rubr.* cætera tamen videbis plenè agitata hîc à Balboa, Graña, & Barboſa, & ab aliis per eos relatis: quare inſiſto in planiori, & vberiori explicatione huius Textus, alias difficilis. 9 † Et quia hîc agitur de retractanda ſententia, ex iuſta abſentiæ cauſa, quia de puncto retractationis egi *in c.1.* & in aliis huius tituli; item & *in c. ſuborta 21. & in c. ad probandum 23.* ideo ad *ibi* dicta recurres. 10 † Alia notat hîc Barboſ. *n.5.* nempe vt proteſtatio non eſt neceſſaria, vbi impeditus non fecit id, quod tenebatur, & *n 6.* quod præſentatio, ſeu electio eſt fructus Iuris patronatus; de quo *infrà de Iure patronatus*: de proteſtatione dico *infrà in c. fin. de appellationibus.* 11

Ad Textum hunc videndus eſt, Matthæus Collerus *de proceſſibus executiuis p.4 pag.276.* vbi quatenus ibi *n.6.* ponit concluſionem vt ſententia lata contra Ius litigatoris non ſuſpenſæ per appellationem regulariter tranſeat in rem Iudicatam nec poſſit retractari & ponat fallentias decem *à n.7.* ideo applicabis quæ dixi *ſuprà in c.1.* 12

AD

AD TEXTVM
IN CAPITE XIX.
In cauſis, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

3 *Poteſtas Principis in quibus remiſſiuè.*
4 *Veritas, & æquitas obſeruatur in conſiſtorio Papa, & vnius cuiuſque.*
5 *Sententia Papæ, ſeu Principis Ius facit, & n. 6. vbi fallit quadrupliciter.*

1 EX huius Textus littera, quam plura de ſummo Pontifice, & de eius poteſtate in Iudicando poſſem adjicere; ſed quia hîc adjicit Innocentius III. quod Papa in ſententiis, quas profert ordinem Iuris ſeruat; ideo applicabis adducta *in cap. 5. de probationibus*, vbi qualiter Princeps, ſeu Papa contrahens cum ſubditis obligentur: item alia plura, quæ adduxi *ſuprà in cap. cum veniſſent 12. de Iudiciis*, & plura *in cap. dilecti 6. eodem.*

2 Et ibi, *Niſi fortè aliquid cauſâ neceſſitatis, & vtilitatis inſpecta duxerit diſpenſatiuè ſtatuendum:* per hæc verba ſatis apertè conſtat poſſe Pontificem multa diſpenſare; & ſic recurres ad dicta *in c. 10. de voto*, ad Thomas Sanchez *toto lib 8. de matrim.* & ad Dianam nouiſſimè plura de diſpenſatione ſuperioris congerentem, *toto tract. 3. p. 8.* vbi ad plures caſus cum multis.

3 Ad quæſtiones an poſſit Princeps citationem, ſeu appellationem auferre, egi *ſuprà in cap. 2. de cauſa poſſeſſ. & prop.* vbi Balboa *à n. 59.* ita vt ſic ordinem Iuris non ſeruet, de quo etiam Faquin. *lib. 1. contr. c. 62.* Et de Poteſtate Principis circa tollendum Ius quæſitum, idem Faquinaus *lib. 8. controu. c 63.* & dico *infrà in c. venerabilibus, qui filij ſint legitimi.* Et quod Princeps ex ſua priuata vtilitate non vult tollere Ius alterius, Riccius *collect. 1858.* ipſum ad Textum videbis *collect. 1283. & in collect. 1953.* & quod pro bono publico tollit *collect. 1967.* & ipſe per hunc Textum *collect. 1480.* agit de nullitate ſententiæ, de qua *ſuprà in Rubrica & in c. 1.*

4 Item applicabis quæ adduxi *ſuprà in c. 1. hoc tit.* vbi egi, an rigor, an verò æquitas præferatur, & quæ adducit Pichardus *in § eadem ratione 6.* & vltimo *inſt. quibus modis teſtamenta infirmantur.* Et barboſa *hîc n. 2.* probat quod æquitas & veritas rei obſeruatur in conſiſtorio Papæ, & vnius
5 cuiuſque. † Et *num. 3.* quod ſententia Papæ, vel Principis vim legis habet, & facit Ius & *n. 4.* quod exemplo optimi Principis firmiter eſt Iu-
6 dicandum, quæ ex multis probat. † Pro ampliori adiunges quæ ad Textum noſtrum ſcribit nouiſſimè Matthæus Colletus *de proceſſibus executiuis p. 4. pag 179* vbi ponens *à n. 11.* quod ſententia principis facit Ius non tantum inter partes ſed etiam vbique ponit *à n. 12.* fallentias quatuor veluti ſi nec in corpore Iuris redactum ſit eius placitum item in ſententia lata ſine cauſæ cognitione quantumuis lata ſit à Principe & in ſententia Principis cuius tenor non patitur extenſionem; & in ſententia Iudicum inferiorum à Principe vt Duces, Comites, Marchiones, Barones, & alij ſimiles Magiſtratus, videbis Felin. *hîc num. 3. 5. & 8.* Panormitan. *num. 4.* alios refert Colletus *dict. num. 12. 13. 14. & 15.* vbi Iuribus probat & expendit.

AD TEXTVM
IN CAPITE XX.
Inter Monaſterium, hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Sententia prima non ſubſiſtit, ſi in ſecunda inſtantia ſit lata alia, & contraria, & num. 10.*
4 *Suſpicionis exceptio eſt allegenda, antè litem conteſtatam, in praxi aliter.*
5 *Litteræ impetratæ, debent facere mentionem de lite, & proceſſu, ſuper materia, in qua impetrantur; aliàs non valent.*
6 *Iuriſdictio prorogatur, non oppoſita declinatoria exceptione, & ſi alia opponantur remiſſiuè.*

QVATENVS ex Textu iſto colligitur, vt 1
prima ſententia non ſubſiſtit in primo Iudici, ſi ſecunda ſententia lata in ſecunda inſtantia ei ſit contraria, applicabis quæ dico *infrà in c. 4. & 5. de appellationibus*, aliqua *ſuprà in c. quod ad conſultationem* † Item & quatenus adhuc 2
vera, & legitima ſecunda ſententia, etiam ſi ſit iniuſta, applicabis dicta *ſuprà in cap. 1. hoc tit.* quatenus *ibi*, latè egi de ſententia contra Ius litigatoris lata, quæ optimo Iure valet.

Et in verſic. *Tum quia cauſa ſuſpitionis in Iure* 3
propoſita friuola videatur: de recuſatione Iudicum ob ſuſpicionem videbis ad ſaturitatem *in cap. 4. de foro compet.*

Et quia per verba Textus noſtri ibi, *Quas* 4
etiam tanquam dilatorias ante litis ingreſſum opponere debuiſſent; Barboſa dicat hic exceptionem ſuſpitionis tanquam dilatoriam eſſe allegandam antè litis ingreſſum, quia regulariter omnis exceptio dilatoria, eſt opponenda, & probanda antè litem conteſtatam, ideo recurſus *ad ſuprà* dicta *in Rubrica de exceptionibus*, vbi latè egi de tempore, in quo debeant dilatoriæ opponi; item & exceptio recuſationis, ſeu incompetentiæ *q. 2.* & per hunc Textum Riccius agit *collect. 1082.*

Et *ibi*, in verſic. *Nihil in ſecundis litteris dice-* 5
batur, quod impetrans litteras ad delegatum, debeat facere mentionem de proceſſu, & litis pendentia, quæ eſt ſuper tali cauſa, ſuper qua poſtulatur reſcriptum; ita vt aliàs commiſſio ſit nulla dixit *hîc* Barboſa *n. 4.* cum Peregrin. *ad tit. 1. in princ.* verſic. *hinc infertur lib. 5. ordinam. pag. 449. & lib. 6. quæſt. 43.* verſic. *quid autem tis 12. eodem lib. 5. pag 701.* quaſe occaſione huius verſiculi poteris applicare materiam Textus *in cap. 4. & 20. de reſcriptis*, & de reſcripto non faciente mentionem proceſſus, Balboa *in cap. 10. de exceptionibus, à num. 8.* aliquid notaui *ſuprà in cap. 12. hoc titulo.*

Et in verſic. ibi, *Quibus coram delegatis iiſdem* 6
ſub

ſubeundo Iudicium renunciaſſe videntur : per hæc verba notat Barboſa *n.5. hic* quod quando reus conuentus coram Iudice non ſuo, non oppoſuit exceptionem declinatoriam ante litem conteſtatam, ſed ſolùm oppoſuit aliàs exceptiones dilatorias, vel peremptorias; hoc ſanè caſu conſenſiſſe, & prorogaſſe Iuriſdictionem illius præſumatur cum Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſumptione 19. num. 6.* Sed quia ego latiſſimè egi de modis Iuriſdictionis prorogandæ *in cap. 1. & cap. ſignificaſti 18. de foro competenti*; ideo *ibi*, dicta adjunges
7 *hic.* † Et quando exceptio Iudicis declinatoria ſit opponenda, dixi *ſuprà in dicta Rubrica de exceptionibus* & de incompetentia, *ſub Rubrica de foro competent.*

8 Et in Gloſſa *confirmantes*, in verſic. ibi, *vbi vertitur periculum animæ*; notat hîc Barbuſa, quod ſententia nunquam tranſit in rem Iudicatam, vbi vertitur periculum animæ cum aliis ab eo relatis ſed de ratione huius dicti adjunges quæ notanter adduxi *in cap. latè cap. tenor*, & quæ latè ſcripſi *in cap. conſanguinei 11. hoc titulo.*

9 Et in verſic. ibi *cum ſub prætextu nouorum inſtrumentorum, lites non debeant inſtaurari* : de hoc, ſeu quando poſſit retractari ſententia dico *infrà in*
10 *cap. ſuborta ſequenti*; & videbis *in cap. 1.* † Ad Text. hunc latè & benè repetit videndus Matthæus Colleros *de proceſſib. executiuis p. 4. pag. 180.* vbi ponens *à num. 16.* vt ſententia contra ſententiam quæ in rem Iudicatam tranſit lata non valeat ponit *à n. 17.* fallentia octo de quibus etiam Felinus *hic à num. 18.* Buir. *à num. 13.* & alij.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXI.
Suborta, hoc Titulo.
PRÆMISSVM
SVMMARIVM.

4 *Sententia retractatio indicatur remiſſiuè per plures quæſtiones, & n. 11.*

1 DE intellectu huius Textus, aliàs difficilis in verſic. *Vt Epiſcopo in quaſi poſſeſſionem obedientiæ reſtituto*, & antè in verſic. *quaſi* egi *in cap. cum ad ſedem 15. de reſtit. ſpoliat. quæſt. 1. num. 12.* vbi leges.

2 Et *ibi* in verſic. *Quia per confeſſionem partis*, infert Barboſa, quod procuratoris vera, & non ficta confeſſio præiudicat Domino; item & *n. 3.* oſtendit quando confeſſio Prælati, ſeu alterius procuratoris de Eccleſiæ; eidem præiudicet, recurres ad ea, quæ dixi *ſuprà in cap. fin. de confeſſis quæſt. 1.* verſic. *ad ſecundam*, vbi de confeſſione Prælati, & *quæſt. 2. à num. 2.* vbi de confeſſione procuratoris.

3 Et in verſic. ibi *prætextu priuilegij de nouo reperti* : occaſione huius, pleráque de retractatione ſententiæ ſolent Doctores ſcribere : quare ego ne amplam repetitionem faciam cum aliis conducibilibus ſuprà ſcriptis, ideo libuit *hic* adnotare nonnullas quæſtiones *alibi* ſcriptas.

4 Sententia lata ex falſis inſtrumentis an ſit ipſo Iure nulla, aut veniat retractanda, dixi *in cap. 4. de fide inſtrument. quæſt. 1.* verſic, *ad quintam.* Sententia lata ad dictum corruptorum teſtium, an ſit retractanda *in cap. ſicut vobis 9. de teſtibus quæſt 1.* & ad alias videbis *ibi quæſt. 2.* Et an ſententia queat retractari prætextu periurij, dixi *in cap. breui 17. de Iure iurando quæſt. 2.* verſic, *ad ſecundam à num 31.* Et an ſententia iniuſta, ſiue præſcriptio retractentur poſt tempos tranſactum ad appellandum prætextu denunciationis Euangelicæ; dixi *in cap. nouit de Iudiciis q. 44.* Et an delegati Iudices poſſint reſtitutionem concedere aduerſùs ſuam ſententiam diſinitiuam conſtito de læſione Eccleſiæ, vel alterius communitatis gaudentis beneficio reſtitutionis, dixi *in cap 2. vt litè non conteſtata quæſt. 6.* & quoties locum habet reſtitutio aduerſùs ſententiam, debeant reſtitui omnia, quæ ſententiæ occaſione occupata ſunt *in dicto cap. 2. quæſt. 7.* Reſtitutio aduerſùs ſententiam an detur, ſi teſtes falſo non depoſuerunt, corrupti tamen fuerunt præcibus, vel pecunia ad falſum deponendum dixi *in cap. ſicut 9. de teſtibus quæſt. 1.* verſic, *ad tertiam*, in quo Textu egi de aliis dubiis ad propoſitum.

Et quia de renunciatione priuilegij agi poteſt 5
ex hoc Textu, infra aliqua notabo.

Et per hunc etiam Textum poteſt agi de 6
nonnullis ſequentibus dubiis; primo de dubio quid probare debeat agens de interdicto recuperandæ: per hunc Textum Faquin. *lib. 8. contr. c. 9.* de quo dixi, *in cap. in litt. 5. & alibi, tit. de reſtit. ſpoliat.*

Et in verſic. *per confeſſionem partis*, qualem pro- 7
bationem faciat hæc confeſſio, abunde dixi, *in Rubrica*, & *in c. 1. & 2. de confeſſ.*

Per hunc Textum etiam, & alios diſputat 8
Balbua *in cap. 5. de cauſa poſſeſſ. & prop. à num. 38. & ibi, num. 43. 66. 67. & 68.* an poſſeſſorium, & petitorium poſſint, cumulari, vel prius de poſſeſſorio pronuncietur, dixi, *in cap. 2. & in cap. cum dilectus de cauſa poſſeſſ. & prop.* & aliqua, *in cap. 1.* vbi Balboa agit de petitorio, & poſſeſſorio, *à numero 54. & in dicto cap. 2.* vbi de Iudice definiente prios cauſam poſſeſſionis.

Et applicabis quæſtionem an teſtes reprobati 9
per ſententiam, fidem faciant, vel non de qua dixi *in cap. teſtimonium 54. quæſtion. 6. à numero 1. de teſtibus.*

Et quia occaſione huius Textus ſolent aliqui 10
mouere quæſtionem : an Iudex teneatur ſuper exceptionibus pronunciare; imo Felinus *hic*, in principio affirmet quod exceptio peremptoria, quæ non impugnat ſententiam, ſed tantùm limitat, poſſit opponi poſt ſententiam, de quo Gratianus ex multis, *reg. 348.* ideo recurres ad ea, quæ dixi, *in cap. 1. de ordine cognit. & in cap. de cætero, hoc tit.*

Textum noſtrum repetit Matthæus Coilerus 11
de proceſſibus executiuis, p. 4. pag. 184. vbi dicens *quæſt. 26.* quod ſententia quæ ſemel tranſit in rem iudicatam deinceps non reſcindatur, excipit, *à n. 7.* quatuor caſus qui ex dicendis; *à q. 1.* diluantur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO I.

An aduerſùs rem Iudicatam detur reſtitutio, propter inſtrumenta nouiter reperta, cum quis ex iuſta, & probabili ignorantia, ea non produxerit: Et an Eccleſia audienda ſit aduerſùs rem Iudicatam, propter inſtrumenta de nouo reperta: Et an ſententia lata prætextu Iuramenti retractetur prætextu inſtrumenti de nouo reperti: Et an reſtitutio in integrum ex clauſula generali detur aduerſùs rem Iudicatam, prætextu inſtrumenti nouiter reperti?

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio aduerſùs rem Iudicatam negatur ei, qui non præſentauit inſtrumenta ex ignorantia, n.2.3 4 & 5.*
3 *Iudicatarum rerum authoritas illudi non debet.*
4 *Læſus ex fortuito caſu non reſtituitur, etiam minor.*
5 L.1.ff. ex quibus cauſis major.
6 L. ſi mater, ff. de except. rei Iudicatæ.
7 L. Argentarius, §. fin. ff. per quem factum erit, n.8.
8 *Argentario, & ei per quem factum erit, ne aliquis in Iudicio ſiſtat. competit actio reſtitutoria, ex n 9.*
10 *Eccleſia propter inſtrumenta de nouo reperta reſtituitur, aduerſùs latam ſententiam ex iuſta cauſa.*
11 *Eccleſia vtitur Iure minoris, qui etiam reſtituitur.*
12 *Textus noſter intelligitur.*
13 *Sententia lata in prætextu Iuramenti, reuocari valet, & quæ fundatur præſumptione, n.14. & 15.*
14 L. ſi quando, Cod. vnde vi, n 16.
14 *Sententia prætextu nouorum inſtrumentorum retractatur, ſi ea producens Iuret, ac probet ſe illis nunquam notitiam habuiſſe: & quid prætextu ſolutionis ex inſtrumento nouiter reperto n.18.19.20 & 21.*
16 *Probatio relinquitur ſolo Iuramento illius, qui damnum paſſus eſt in odium violentiæ: Et an aduerſùs tale Iuramentum admittatur probatio in contrarium, n 17.*
19 *Solutio oppoſita ex inſtrumento nouiter reperto, facit, vt retractetur ſententia antea lata, n.20. vbi contra tres ſententias, ſi victus habet probabilem ignorantiam.*

1 AD primam quæſtionis partem, video interesſe Doctores pugnare, affirmatiuam ſententiam, tenent Innocent, Imola, Ioannes Andreas, Baldus, & Panormitanus *in c. vltra tertiam de teſt.* & alii, quos refert Sforc. Odd. *de in integ. reſtit. q.72. art.3.* quorum fundaméta ſunt iura *in l.1. ff. ex quibus cauſis maior*, vbi reſtitutio in integrum conceditur, ex iuſta cauſa, etiam maioribus 25. annis, & *in l. ſi mater ff. de except. rei Iudicatæ in verbi ſibi ſi peteret rurſùs hæreditatem, ob ſtatutam exceptionem rei Iudicatæ. Neratius ait ego exceptionem, obeſſe ei rei Iudicatæ non dubito, ſed ex cauſa ſuccurrendum erit ei*, & *in l. argentarius, §. vltimò, ff. de* Formoſio, de Exceptionibus, *edendo iuncta l. vlt. ff. de eo, per quem factum erit.*

Sed verior videtur negantium ſententia per Textum *in l. Imperatores, ff. hoc tit.* vbi loquens de ipſa reſtitutione ſic ait, *Imperatores Verus, Antoninus reſcripſerunt. quanquam ſub obtentu nouorum inſtrumentorum reſtitui negotia minimè oporteat*, & Clarius *Textus in l. ſub ſpecie, Cod. hoc tit.* ibi *ſub ſpecie nouorum inſtrumentorum poſtea repertorum res Iudicatas reſtaurari exemplo graue eſt.* † Non enim debet eludi rerum Iudicatarum authoritas *l. ſeruo inuicto, §. cum Prætor. ff ad Trebellianum*, † Tum etiam; nam is, qui fortuito caſu læditur in integrum non reſtituitur, etiam ſi minor ſit, *l. verum. §. ſi locupleti, ff. de minoribus*, ſed is, qui victus eſt in Iudicio, propter ea, quod inſtrumenta non produxit ex ignorantia, vel alio impedimento, videtur caſu fortuito victus; ergo non eſt reſtituendus in integrum: ſic docent Cumanus *in d. l. Imperatores*, Fulgoſius *conſ.181. & in l. arbitrio: §. dolo ff. de dolo malo*: Faquineus *lib.1. contron. c.51.* qui prædicta Iura intelligit, vt porrigantur ad caſum, vbi adeſt ignorantia: & applicabis quæ adduxi *ſuprà de præſcript. in c.10. q.1. à n.1.* vbi an contra ignorantem currat præſcriptio. 2, 3, 4

5 Nec obſtant Iura pro contraria ſententia, non Textus *in d. l. ex quibus cauſis*, quia & ſi majores in integrum reſtituantur ex iuſta cauſa, quoad per leges, plebiſcita, Senatuſconſulta, vt ibi cauetur, ſed per leges hoc in caſu, non licèt, quia ignorantia non eſt iuſtum impedimentum, & iuſta reſtitutionis cauſa majorum eſt, quando ſunt in verſiculis, vel in hoſtium poteſtate, vel cauſa Reipublicæ abſunt, *in d. l.1. & tota tit.* non autem, quando inſtrumenta, & Iura ſua ignorauit.

6 Nec obſtat Textus *in d. l. ſi mater*, quia loquitur, quando ex vna tantùm cauſa quis egit, & cum alia ſubeſſet, mater ibi bona filij vindicabat tanquam inteſtati defuncti; & quia putabat patrem alium in teſtamento ſubſtituiſſe filio ſuo, dicebat ruptum eſſe teſtamentum patris; & ſic ſubſtitutioni locum non eſſe, quia verò teſtamentum ruptum non erat ſuccubuit, Poſtea apparuit nullum in eo teſtamento ſubſtitutum fuiſſe, ait Conſultus ſuccurrendum eſſe ei, quæ vnam tantùm cauſam egit rupti teſtamenti, vt nempe aliam cauſam deducare poſſit, vt ibi, quæ facti ſpecies longè diſtat à caſu noſtro.

7 Nec vltimum obſtat ex *d. l. Argentarius, § vlt. cum d. l. vlt. ff. per quem factum erit*, quatenus ex vtriuſque ſpecie, apparet, vt ſi condemnetur is, per quem factum erit, ne aliquis, in Iudicio ſiſtat, vel Argentarius ſuccumbens, propter ea quod alicui rationes non edidit. † Tamen ſi vterque ſoluendo non ſit, actio reſtitutoria competit, quo argumento Sforcia Oddus nimis vrget, iam *ſuprà* adductus. 8

9 Tamen id procedere, quando ſoluendo non ſunt; item quando argentarius dolo feciſſet, quominus rationes ederet, ne ſcilicet ex eius dolo, debitor lucrum faciat. Et ſic ait Faquin *ſup. d. c 51. in fine* multa in ea ſpecie concurrere, ſed nos loqui abſolutè, & ſimpliciter an iniuſta ignorantia quis reſtituatur ex inſtrumentis nouiter repertis.

10 Ad ſecundam quæſtionis partem, an Eccleſia audiatur, aduerſùs rem Iudicatam; & ſi ſint qui negent, & qui affirment, vt videre poteris ex Iaſone *in dicta leg. Imperatores, ff. hoc titulo, num.8.* & ex Sforcia cum multis

de in integrum reſtit.p.2. q.75.art.2. Tamen exiſtimo Eccleſiam de iuſta cauſa; propter inſtrumenta da oouo reperta, reſtituendam eſſa ex *d.l.Imperatores*, vbi dicitur in negotio publico ex cauſa permitti, vt qois aduerſùs rem Iudicatam, nouis ioſtromeotis viatur, ſi in cauſa, & negotio publico; id eſt permiſſum, ergo & in negotio Eccleſiæ id erit permittendum, quia videtur publicum: argumento Textus *in cap. Ius publicum diſtinct.1.* imò Eccleſia, & Ciuitas, ſolent notari *in cap. fin. de Sacroſanctis Ec-*

11 *cleſiis.* † Et confirmatur quia Eccleſia vtitur Iure minoris *cap. 1. de in integrum reſtitutione* ſed minor reſtituendus eſt: ergo & Eccleſia de minore patet *in leg. minor 37. ff. de minoribus*, & faciunt quæ adduxi *ſuprà in præmiſſo*, in verſiculo *ſub prætextu*: & quando ſenteotia per inſtrumenta, ſeu priuilegia de nouo reperta retractari poſſit agunt, Molina *de Iuſtitia tractatu 2. diſputatione 568. num.6.* Peregrinus *de Iure fiſci libro 7. titulo 4. num.4.* Gutrierrex *de Iuram part.3. cap.7. num 7.* Gregorius *in l.23. tit.14. p.5.* Suarez *tom.2. comm. opinior. lib.7.tit.8. num 9. pag.387.*

12 Nec obſtat prædictæ ſenteotiæ Textos noſter ibi *ſi vero non fuerit coram exhibitum prætextu priuilegij de nouo reperti, non debet ſententia retractari*, quia Textus iſta intelligitur regulariter ſi reperiatur inſtrumentum; ſecus ſi, adeſt, cauſa iuſta vt iam dixi ex *dict. l. Imperatores*, & docet Faquin.*lib.1.contr.cap 53.*

13 Ad tertiam quæſtionis partem, de qua accurarius, Sforcia Oddos *de reſt in integrum p.2.q.74.* Meooch. *de arbitrarijs caſu 190. & 241.* Seraphinus *de priuilegijs Iuram priuileg.38.* Cujacius *lib.18. obſeruat. cap.15.* Donellus *lib.24. comment.cap.19. ad finem*, vbi multa Oſualdus, Antonius Faber *de erroribus pragmat. errore 5. decade 19.* accurate, Cottaſius *in l. admonendi per Textum ibi.* Exiſtimo dicendum reuocandam eſſe ſententiam latam prætextu Iuramenti, vt tenent Ripa *ibi num 69.* faciunt quæ adducit, Tiraquellus *de retractat. lib.1 § 4. gloſſa 1. à n 28.*

14 *29.* & *32.* Ceuallos *in pract. quæſt.97.* † Ex eo quia diſpoſitio dictæ legis ſi quando, *Cod. vnde vi*, per quam contrariam ſententiam docent, Bartolus *ibi n.9.* Iaſon cum aliis *in lectura n.47. & in repetitione num.44 & 303. & 304.* dixit communem, fundatur in præſumptione, quæ ceſſat per probationem, & inſtrumenta in contrarium *l. filium quem pater, ff. familia erciſcundæ, ne imagine naturæ veritas obumbretur*, declarat optimè Ludouicus Peguera *in cap.23. per totum in quæſtion. crimin.*

15 Et verum eſt, licèt repugnent adducta *ſuprà*, in verſic *ad primam*, quia quoties ſententia fundatur in præſumptione, facilius debet retractari, quam quæ in veritate. Addo tamen veram eſſe noſtram ſententiam, ſi producens inſtrumenta, iuret ſe notitiam eorum inſtrumenmentorum, quæ de nouo ſe repeiſſe, ait non habuiſſe ex Guido Pap. *deciſion.201. num.1. & deciſion.243. num.3.* Antonius Fabro *decade 19. errore 4.* Item ſi probet ſe prius diligentia vſum io illis perquirendis, cui probationi, ſi leuior ſit, & indiciis tantùm, ſiue præſumptionibus, præcipuè iubetur, ne ſtetor, contrarium aduerſarius probare poterit, nimirum nec oooua, nec de nouo reperta inſtrumenta aſſe ea, quæ hodie producit: alia tradit Pichardus ex *§. ſi quis poſtulante de action. à num. 105. & à num. 107.* latè examinet Felious *hic num.18. fallentia 5.* Et videbis cum moltis pro vtraque opinione Faquineum *lib. 11. controuerſ. c.27.* ad caſum Textus *in dict. l. admonendi de Iure Iurando.*

Et ſic prolatiori explicatione, *dict. l. ſi quando*, dico in odium violentiæ relinqui probatiooem ablatorum ſolo Iuramento illius, qui damnum paſſus eſt ex *dicta leg. ſi quando & in cap. fin. de his, quæ vi, metuſue, caſu, fiunt, leg.5. tit.18. part.3.* vbi Gregorius, verbo *que Iure, & in leg.5. tit.11. part.3. leg 4. tit.7. part.5.* in qoibus legibus damnum probatur per Iuramentom, vt tradit Caſſaneus *in conſuetudinibus Burgundiæ Rubrica 1. §.5. num.176.* † Et an aduerſùs hoc Iuramentum admittatur probatio in contrarium, tradit Tiraquellus *ſuprà dicta gloſſ.1. de retractu, §.4. à num.28.* plura Salcedo *in addition* ad Bernard. Diez *regul.186. limitation.10.* vbi affirmatiuè illud reſoluit per Gloſſam *in l.2. §. ſi abſens, ff ſi ex noxali cauſa agatur.* 16 17

Ad vltimam quæſtionis partem, videtur vt ſententia non retractetur, repertis nouis ioſtrumentis, nec reſtitutio io integrum cootingat aduerſùs eam ex clauſula geoerali, per Textum noſtrum, *l. ſub ſpecie, Cod. de executione rei Iudicatæ*, vbi Baldus, & Paulus, & per Textum *in dict. l. Imperatores, ff. de re Iudicata*, vbi Bartol. & Iaſoo & Felinus *hic n.12.* Iaſon *in dict. l. admonendi, ff. de Iure Iurando*, & per Textum de Iure Regio *in l.19. tit.12. p.3.* vbi Gregorios verbo *monſtrando deſpues cartas*, Alexander *in dict. l. Imperatores, num. fin.* Baldus *in dict. l. argentarius, §. cum autem num.3. ff. de edendo.* 18

Et ſic ſi contingat, vt aduerſùs ſeotentiam, quæ tranſiuit io rem Iudicatam, oppooatur ſolutionis exceptio per inſtrumeotum oouiter repertum, petita prius reſtitutione in integrum ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa, de qua *in l.1. §. fin. ff. ex quibus cauſis maior*; doceot io hoc caſu Abbas hîc in verſic. *aduerte*, Gloſſa in verſic. *aut omiſſam, Cod. de ſententiis contra fiſcum latis, non retractandis lib.10.* Zinus, & Baldus *in l.1. ff hoc tit.* prædictam ſententiam non eſſe retractandam, & Aretinus dicit eſſe communem *in cap. vltra tertiam, de teſtibus*, & confirmatur ex dictis in verſic. *ad primam*, vbi dixi etiam ex capite ignorantiæ non retractari. 19

His tamen noo obſtantibus in præſenti dubio contrariam amplector ſententiam; ita vt petita reſtitutione ex clauſula generali, admittatur exceptio ſolutionis per inſtrumentum nouiter repertum, etiam contre ſententiam tranſlatam in rem Iudicatam, & contra tres ſententias conformes; maximè quando victor habet probabilem ignorantiam, ſuccedens in Iura alterius, vel ſi fuit aliqua occupatione implicitus; ita quod non potuit vti illo inſtrumento: ſic Baldus *in dict. l. Argentarius*, Alexander *num. fin. in dicta l. Imperatores*, vbi Angelus, Paulos, Iaſon, *num.12.* & Imola; idem Paulus *in dict. l. ſub ſpecie.* Et pro hac ſententia conſuluit Alexander *coſil. 194. volum. 1.* Zaſiua *conſil.15. num.62. volum 2.* Socinus *conſil.194.* Matthæus de Afflictis *in deciſion. Neapolit.61.* Boërius *deciſion. 107. volum.1.* qui dicit communem opioionem, Ceuallos *in pract. quæſt 542. à n.3.* & hanc eſſa magis communem teſtatur 20

Antonius

Antonius Gabriel *lib.2. commun. concluſ.2. tit. de reſtitutione in integrum:* tradit Gutier. *de Iureiurand. confirm.p.3.c.7.num.*8, cum aliis ab eo relatis: & ſic fuiſſe Iudicatum ſecundùm Padillam *in dict. l ſub prætextu, num.17. Cod. de Iuris, & facti ignorantia*; & idem dixit Ceuallos ex aliis *quæſt 48. in fin. pract.* qui *d. quæſt.542. n.1.* refert caſum, quo aduersùs tres ſententias conformes; ita fuit Iudicatum petita reſtitutione ex clauſula generali, eo quod hæres cuiuſdam aduersùs quem litigatum erat oſtendit inſtrumentum ſolutionis; imo & Ioannes Garcia *de nobilitate gloſſ.6. §.2. à num.5.* ſic obtinuiſſe de facto refert, cum eſſet meritiſ-
21 ſimus fiſci patronus. † Nec turbatur ex dictis in verſic. *ad primam*, quia hìc procedit, quando adeſt cauſa legitima, præter ignorantiam, ibi autem ſola ignorantia non fuit legitima cauſa, ad retractandam ſententiam.

Q V Æ S T I O II.

An ſententia retractari poßit prætextu Iuramenti nouiter reperti: Et an retractari poßit per depoſitionem teſtium nouiter repertorum: An vt retractetur ſententia, prætextu falſi inſtrumenti procedat ipſo Iure, vel per reſtitutionem in integrum: Et an retractetur executio ſententiæ?

S V M M A R I V M.

1 *Sententia ex Iuris rigore non retractatur prætextu teſtamenti nouiter reperti, ſecus de æquitate, numero ſequenti expenditur, à num.14.*

3 *Sententia lata contra Regem, ſeu eius perſonas queit retractari.*

5 *Sententia, & tranſactio æquiparantur, n.10.*

6 *Tranſigi nequit de his, quæ pendent ex teſtamento, niſi eius verbis perſpectis, n.11.*

7 L. ſi mater, ff. de exceptione rei Iudicatæ, num.12.

8 *Iuramentum, & ſententia æquiparantur.*

10 *Tranſactio quare queat retractari.*

11 *Iudex nequit ferre ſententiam de his, quæ pendent ex teſtamento, niſi cognitis verbis teſtamenti.*

13 *Iuramentum retractatur per teſtamentum nouiter repertum.*

16 *Sententia queit ex cauſa retractari teſtibus de nouo repertis.*

17 *Sententia lata prætextu falſi inſtrumenti, nunquid ipſo Iure, aut ope reſtitutionis retractetur*

18 L.15. tit.11. p.3. *verſic.* cael.

20 L. admonendi, ff. de Iureiurando.

21 *Sententia vulgò* de remate, *reuocatur inſtrumento nouiter reperto.*

22 *Inſtrumenta liquida de nouo reperta, poſſunt produci, ad impediendam executionem, & etiam contra tres ſententias, n.23.*

1 AD primam quæſtionis partem, videtur reſpondendum, vt non retractetur ſententia prætextu teſtamenti nouiter reperti, vt expreſsè docet Gloſſ[illegible] *l.3. §. ſi legatarius*, verbo *euicerit, ff. cum pluſquam per leg falcid.* quam ſequitur Alexand. *in l. ſic prætextu col.2. Cod. de tranſact. & in l. Imperatores, ff. hoc tit.* Curtius *in l. admonendi, ff. de Iureiur. num.5.* vbi dicit quod ita communiter tenent Doctores, & rationem aſſignat, quia Iudex, & teſtamentum æquiparantur, *l. non eſt mirum ff. de pignoratitia actione*, & par in parem non habet imperium, *l. ille à quo, § Tempeſtiuum, ff ad Trebell. l. nam & celſus, de receptis arbitriis.* † Et 2
facit quia generaliter cautum eſt ex noſtro Textu, & aliis adductis *in dict. quæſt.1*, ſententiam retractari non poſſe prætextu inſtrumentorum nouiter repertorum ex *l. ſub ſpecie 4. Cod. hoc tit. l. ſub prætextu la primera, Cod. de tranſaction. l. Imperatores, ff. hoc tit. l.19. tit.22. p.3. l.15. tit.11. p.3.* ſed teſtamentum dicitur inſtrumentum *l.1. ff de fide Inſtrum. ergo.*

Et facit argumentum ab ſpeciali Textus *in* 3
dict. l. Imperatores, & in dict. l. partita, ibi, *fueras en de ſiel Iuiçio fuere dado contra el Rey, o contra ſus preſonas, l.1. Cod. de ſentent. aduerſus fiſcum latis lib.10.* Vnde cum illud ibi ſpecialiter procedat in cauſa fiſci, ſequitur, quod in contrarium ſit regula, *l. nam quod liquide, § fin. ff de penu legatu, l cum Prætor, ff. de Iudiciis.*

Nihilominus alij acerrimè defendunt præ- 4
textu teſtamenti nouiter reperti eſſe retractandam ſententiam inter quos Baldus *in l 4 §.1, ff. de tranſact.* Romanos *ſingul.198.* & alij, quos refert, & ſequitur Sfortia Oddus *de reſtit. in integrum p.2. quæſt.37. art.4.* Felinus *hic n 12.* & cum infinitis aliis Ceuallos *in pract. quæſt 838. à n.8.* per Gloſſam communiter approbatam *in l.1. §. ratio quemadmodum teſtamenta aperiantur*, Gloſſa *in l. ſi mater in princ.* verbo *ex cauſa* in fine, *ff. de exceptione rei Iudicatæ*, Gloſſa *in l.3.* verbo *de Iure in §.1. ff. de tranſactionibus*, Gloſſa *in l.2. ff. de exceptione rei Iudicatæ.*

Et fundamenta potiora huius ſententiæ ſunt, 5
primum quia ſententia, & tranſactio æquiparantur *l. non minorem, Cod. de tranſaction.* ſed tranſactio retractatur prætextu teſtamenti nouiter reperti, *l. Imperatores, §. cum tranſactio l. non eſt ferendus, ff de tranſactionibus ergo.*

Secundum nam de his, quæ pendent ex 6
teſtamento, ſicut tranſigi non poteſt, niſi perſpectis, cognitiſque verbis teſtamenti, *l. de his ff de tranſact.* ita nec Iudicari poterit ex *dict. l 1. § ratio, ff. quemadmodum teſtam. aperiantur*, igitur ſententia non valet, & conſequenter ob teſtamentum nouiter repertum retractandam eſſe.
† Tertium ex *l. ſi mater, ff. de exceptione rei. Iu-* 7
dicatæ, vbi mater, contra quam fuit Iudicatum admittitur: tamen ad petendam hæreditatem ex teſtamento, in quo apparuit nullum fuiſſe datum ſubſtitutum. † Quartum nam iuramentum, & 8
ſententia æquiparantur, *l. nam & poſtea, §. quid temporali, ff. de Iureiurando*; ſed Iuramentum retractatur, propter teſtamentum nouiter repertum, *l. fin. Cod. de rebus creditis*: ergo.

In hoc ergo conflictu; Ceuall. alia adducens ſe- 9
quutus ſecundam hanc ſententiam; ait primam procedere de ſtricto Iuris rigore; ſecus autem de æquitate ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa ex dictis *ſuprà dicta quæſt.1.* in verſiculo *ad quartum*, cum Ioanne Garcia, & aliis *ibi*, dicens ita Iudicari non ſolum in cauſa fiſci, & Eccleſiæ, & minoris; ſed in cauſa priuati, vt tenent Gregorius pluribus citatis *in dicta l.19. tit.22. p.3.* verbo *contra el Rey*, vbi hanc dicit communem opinionem, & quid non ſit facienda differentia reſpectu

actoris, vel rei contra Paulum Caſtrenſem *con-*
*ſil.*257. *vol.*1. contra quem fuit Iudicatum, vt
tradit Boërius *deciſ.*307. *in fine*, & facit contra
Paulum Textus de Iure Regio *in l.*13. *in fine*,
*tit.*22. *p.*3.

10 Sed quia Faquineus *lib.*1. *controuerſ.cap.*52. vi-
deatur amplecti primam relatam ſententiam, ſin-
gulariter reſpondens, ad fundamenta iacta pro
ſecunda; ad primum nempe tranſactionem ideo
retractari, quoniam tranſigentes de eo tantùm
cogitaſſe cenſentur, quod in ea ſcripiura tabula-
rum, qoas tunc noorunt, continebatur quæ ra-
11 tio non habet locum in ſententia. † Ad ſecun-
dum nihil aliud eo probari, niſi quod Iudex fer-
re ſententiam, nequeat de his, qoæ pendent ex te-
ſtamento, niſi cognitis verbis teſtamenti: quod ſi
teſtamentom viderit, & ſuper eo pronunciauerit,
non debet res Iudicata retractari, quamuis aliud
12 teſtamentum poſtea repertum fuerit. † Ad ter-
tium ait Textum *in d. l. ſi mater loqui*, cum quis
egit ex vna cauſa, deinde vult agere ex alia; licèt
ex eadem facto. Quo in caſu ſuccurri ei, vt agere
poſſit, ob idque matrem, quæ cauſa teſtamen-
ti agere intentauerat, ex teſtamento agere poſ-
ſe, quod ruptum non eſſe pronunciatum eſt,
qoia nullus in eo datus fuit ſubſtitutus, ſicoti
mater ipſa putaoit, ob quam cauſam, & teſta-
mentum ruptum eſſe dicebat, ſed in noſtro caſu
non item, cum tantùm agatur, quando res Iudi-
cata directè impugnatur ex teſtamento nouiter
13 reperto. † Ad quartom reſpondet Ioramentum
retractari per teſtamentom nouiter repertum,
quia Iuramentum eſt ſpecies tranſactionis, *l.*2.
ff.de Iure Iurando, & tranſactio retractatur, vt
dictum eſt ex teſtamento nouiter reperto *l. non
eſt ferendus, ff.de tranſactionibus*, ad quod applica-
bis *dicta ſuprà quæſt.*1. verſic. *ad tertiam*, & per
Doctores *ibi*.

14 Ideo ego cum eodem Faq. vt hanc difficulta-
tem explanem dico duobus modis, potiſſimum
accidere poſſe dictam controuerſiam ex teſta-
mento nouiter reperto, primo ſi quis petat cer-
tam quantitatem teſtamento ſibi relictam, & ſe-
cundum eum pronunciatum ſit; deinde aliud te-
ſtamentum proferetur, in quo major quantitas
relicta ſit; quo in caſu agi poterit ex nouo teſta-
mento, re Iudicata non obſtante, quia noua peti-
tio eſt, & nouum Iudicium diuerſum à primo
*l.*2 *ff.de except.rei Iudicata, l.ſi ex teſtamento ff. eod.*

15 Secondo ſi quis agat ex teſtamento, & ex Iu-
diciis ſententia conſequatur legatum, vel hæ-
reditatem, & poſtmodum appareat aliud teſta-
mentum, quo illud prius reuocatum ſit, & hoc in
caſu retractandam non eſſe rem Iudicatam, ſub
prætexto talis teſtamenti nouiter reperti, qnia ex
tali teſtamento nihil aliud conſtat, quam nihil
deberi ei, pro qoo eſt pronunciatum, nam tanta
eſt rei Iudicatæ authoritas, vt reſcindi non poſſit
etiam ſi conſtet poſtea nihil deberi, nec reperi
poterit, quod in debito ſolutum authoritate rei
Iudicatæ, ex *l ſi fideiuſſor. §. in omnibus ff mandati,
l.*1.*Cod de condict. in debiti*, quod in poncto Iuris
verius exiſtimo, & ſi de æquitate aliud ſentien-
dum ſit ex iam dictis, & ne obſtant relata *ſuprà in
dicta quæſt* 1. verſic. *ad vltimam.*

16 Ad ſecondam quæſtionis partem, reſpondeo
breuiter ex caoſa admittendos eſſe teſtes ex nouo
repertos, ne veritas obumbretur, vt docent Bart.
& Iaſon *in l.Imperatores, ff hoc tit.* argum. Textus
in l.in exercendis litibus, Cod.de fide Inſtrum. & di-
cont eſſe opinionem æquitate pleniſſimam, vt ve-
ritas detegatur: ſequuntur Boërius *deciſ.*107 Ce-
uallos *in pract. q.*542. *à n.*6. qui dicit hoc verum
eſſe, ſiue ſententia ſit contra reum, ſiue con-
tra actorem aduersùs Gregor. *in l.*19. *tit.*22. *p.*3. &
Padill. *in l.ſub prætextu n.*19. *Cod. de Iuris, & facti
ignorantia*, Gutt. *de Iurament. confirm.p* 3.*c.*7.*n.*5.
qui dicit communem, cum militet eadem, ratio,
ac in inſtrumento nouiter reperto, quod ex clau-
ſula generali, de qua quæſtione præcedenti facit
retractari ſententiam, quam æquitatem, probat
Ioannes Garcia in vtroque caſu *de nobilitate gloſ-
ſa* 6. §.2. *à num.*5. & 10.

Ad tertiam quæſtionis partem, communiter 17
docent Doctores *in l.admonendi, ff.de Iure Iurando*,
Socin. *in c fin.eod.* Roman. Fulgoſ. & Cacialup. *in
d l.admonendi, n.*7. Corraſ. *n.*37. Ripa *n.*15. Iaſ. *n.*10.
fieri vt prætextu falſi Inſtrumenti lata ſententia
ipſo Iure retractetur, & non per reſtitutionem, &
faciunt verba *d. l. admonendi*, ibi, *conſtitutionibus
Principum ex integro cauſam agere.* ergo ſi illud ca-
uetur ex Principum conſtitutionibus; ſequitur
quod de Iuris rigore procedat retractatio, & non
petita reſtitutione in integrum. Secondo qoia ſi
neceſſaria eſſet reſtitutio in integrum, ſequeretur
quod illius legis remedium de nihilo ſeruiret,
cum alias pro reſtitotionem reſcindatur ſenten-
tia ex inſtrumento nouiter reperto, vt dico *infrà*;
& ſic verba dictæ legis diriguntur ad partem, &
non adiudjcem ibi, *ex integro cauſam agere*, quæ
verba referuntor ad partem, vt ſentit Ceuallos
*in pract. quæſt.*840. *ſub n.*1. † Et confirmatur ex 18
Textu *in l.*19. *in medio tit.*12. *p.*3. *Cael pleyto que es
librado por Iura ſe podria reuocar por cartas que fue-
ſen falladas de nuebo ſciendo a tales que por ellas ſe
pudieſſe aberigar el contrario de aquello que Iurara
el que venzio el pleyto por la Iura*, quam ponderat
Ceuallos dicens per eam reſcindi ſententiam
abſque beneficio reſtitutionis per inſtrumenta
nouiter reperta.

Contraria autem ſententia, nempe, vt median- 19
te reſtitutione reſcindator ſententia videtur ful-
ciri ex verbis Textus *in d.l.admonendi* ibi *ex inte-
gro cauſam agere*; & ſic mediante reſtitutione, quæ
eſt repoſitio in ſtatum priſtinum *l. quod ſi minor,
§.reſtitutio ff de minoribus*: ſic Bartolus, Baldus, &
Alexander *in d.l.admonendi*, vbi Albericus, dicit
communem, Zaſius *in l.Diuus n.*4. per illom tex-
tum, *ff hoc tit.* & dicit magis communem Mantica
*ſingul.*370. quem, & alios refert Sforcia *de reſt.*2.
*p.quæſt.*74. *art.*5. *n.*45. vbi de hoc latè declarat re-
ferens duas communes & pro hac adducitur
Textus *in l.ſeruo inuito, §.cum Prætor*, vbi Gloſſa
*ff. à Trebell. l. Diui fratres, ff. de pœnit.arguendo à
fortiore*: & Ceuallos omnino videndus *practicar.
dicta quæſt.*840. *à n* 27. longè defendit, vt ipſo Iu-
re reſcindatur ſententia lata ex falſis inſtrumen-
tis: ſic defendens contra aliam communem ſen-
tentiam cuius fundamentis reſpondet ſigillatim.
† Et Textus *in d. l.admonendi*, dicens illum lo- 20
qui in ſententia lata prætextu falſi Iuramenti
quod multum diſſimile probat; ſecus ſi ex falſis
inſtrumentis, & teſtibus; & ſic non debet obſta-
re idem Ceuallos qui *in quæſt.*838. *à num.*11. in
retractanda ſententia reperto teſtamento de no-
uo, debeat eſſe per reſtitotionem; ipſum vtrobi-
que leges, & attente, & tu adiicies quæ adduxi
*ſuprà in cap.*9. *de teſtibus quæſt.*2.

Ad quartam quæſtionis partem, breuiter di- 21
co ſententiam vulgò *de remate*, reuocari ex in-
ſtrumento

22 ſtrumento nouiter reperto.† Ita vt in via execu-
tiua, tranſactis decem diebus, & lata illa ſen-
tentia, *de remate*, poſſint produci inſtrumenta
liquida de nouo reperta ad impediendam execu-
tionem: ita Gregorius *in l. 33. tit. 14. p. 5.* ver-
bo, *allegation.* ſequuntur Gitonda de Gabelis 4.
p. §. 2. num. 25. Ceuallos *in practicis, quaſt.650.*
23 *in fine.* † Qui etiam, *quaſt. 838. à num. 13.* ait vt
hæc exceptio impediat viam executiuam contra
tres ſententias conformes, quia in tali caſu, præ-
ſumitur erronea ſententia, & exceptio erroris
impedit viam executiuam: docet Padilla *in l. er-
ror, num. 17. Cod. de Iuris, & facti ignorantia*, &
eo non citato Parlador. *lib. 2. rerum quotid. dict.
cap. fin. p. 5. cap. 40. num. fin.* & Muñoz *de ratio-
ciniis, cap. 38. num. 3.* Gutierrez *de Iuramento con-
firm. p. 1. cap. 40. num. fin.* & probat de Iure Re-
gio Textus *in l. 4. tit. 20. p. 3.* ibi, *eſſo miſmo de-
cimos quando fueſſe pueſto yerro en la ſentencia, ſo-
bre laquenta de marauediſes, ocoſtas queſe vbi eſſen
dedar que mager, noſe alcaſen de eſtos iuicios pue-
denſe reuocar quando quier, eno deben obrar por ellos
bien, anſi comoſino fueſſen dados.*

Qvæstio III.

*An poſt concluſum in cauſa producantur te-
ſtes, vel inſtrumenta de nouo reperta:
An exceptio falſi poſſit opponi ante quam
obtineatur reſtitutio aduerſus ſenten-
tiam: An petens reſtitutionem aduersùs
ſententiam latam ex falſis probationibus
obtinere debeat, ſi ſe adſtringit ad pro-
bandum teſtes falſum ſponte dixiſſe, &
pecunia corruptos, & ſolum falſitatem
probauerit: Et quid ſi teſtes falſum non
depoſuerint, corrupti tamen fuerint: Et de
aliis breuiter?*

Svmmarivm.

1 *Teſtes, & inſtrumenta, etſi de iure controuerſum
ſit, vt poſt concluſum in cauſa queant produci,
n. 2. hodie licet, n. 3.*
7 *Sententia non reuocatur prætextu priuilegij noui-
ter reperti.*
8 *Priuilegium à principio exhibitum, contra quod
Iudex pronunciauit, cenſetur reuocatum,
num. 9.*
9 *Textus noſter intelligitur.*
10 *Exemptus renunciat vt ex priuilegio ſuo non offi-
cit pontificio iuri.*
11 *Teſtes eneruatis, & reprobatis, quanta fides per
ſententiam adhibeatur*, remiſſiuè.

1 AD primam quæſtionis partem, quæ ex di-
ctis infertur, etſi eius materia ſpectet ad
Textum *in cap. cum dilectus 9. de fide inſtrument.*
& in eo dubio dicas inuenio contrarias opinio-
nes, & prima fundatur in regula, *dicti cap. cum
dilectus*, quia cauetur, vt poſt concluſionem in
cauſa non poſſint produci teſtes, aut inſtrumen-
ta: facit Textus de Iure regio *in l. 34. tit. 16. p. 3.*
& vltra limitationes, quas adducit Franciſcus
Curtius *in repetitione Textus, in l. admonendi, à
num. 69. ff. de Iureiurando.* Felinus *in dicto cap. cum
dilectus*, limitat Bartol. *in dicta l. admonendi, num. 2.*
Fermoſio, de Exceptionibus,

quando inſtrumenta eſſent de nouo reperta; &
idem procedere in teſtibus, tenet Iaſon *in l. Im-
peratores, ff. hoc tit.* Curtius Senior Videndus *in
dicta l. admonendi, num. 67.* & Iaſon *in l. 1. num. 48. in
repetitione, & in 2. lectura, à num. 50.* opinionem,
Bartoli, dicit communem Ripa *ibi, num 45. & 48.*
† Sed Romanus reprobat, *ibi* Bartoli opinionem 2
num. 16. & 25. qui reſoluit quod poſt concluſum
in cauſa, non poſſunt produci inſtrumenta, etiam
de nouo reperta: ſequitur idem Curtius Senior
ibi, n. 23. dicens quod communiter reprobatur
Bart. opinio.
Sed has contrarias opiniones concordat Ripa 3
vbi ſuprà, num. 48. ſcilicet quod quando concluſio
fuit facta à Iudice, vel ſtatuto, procedat Bartoli
limitatio, & quando concluſio fuit facta ex con-
ſenſu partium, non procedat; quam concordiam
aſſignat Felinus *in cap cum dilectus, num. 22. limi-
tat. 11.* (ſed in alio propoſito) & *ibidem in limita-
tione 13. num. 16.* dicit omnes allegare Bartol. pro
prima opinione; non tamen apparet an illum om-
nes teneant, vel tranſeant cum eo: hodie tamen
in quacumque parte litis admittuntur inſtrumen-
ta cum Iuramento producentis pro de nouo ad
eius notitiam venerunt, vt *in dicta l. 34. tit. 6. p. 3.*
ibi Gregor. *Gloſſa fin. l. 2. tit. 5. lib 4 recop. l 1. tit. 2.
& l. 1. tit. 5. lib. 4. recop.* & vtrobique Azeuedus,
Ceuallos *in pract quaſt. 605.* Paz *in praxi, p. 1. t. 1.
tempore 8 num. 178.* quod quidem procedit etiam
in via executiua, vt adduxi, *ſupra in fin. quaſt.
præcedentis.*
Ad ſecundam quæſtionis partem dixi, *ſup. in* 4
c. 9. de teſt. q. 2. verſic. *ad primam.*
Ad tertiam quæſtionis partem dixi, *ſup. in dict.* 5
c. 9. de teſt, q. 1. verſic *ad ſecundam.*
Ad quartam quæſtionis partem dixi, *in d. c. 9.* 6
de teſt. d q. 1. verſic. *ad tertiam.*
Ad vltimam pro complemento Textus noſtri, 7
& eius intellectu, dico ſecundùm Ceuallos *in pra-
cticis, quaſt 840. num. 43. 44. & 45.* ideo in Textu
noſtro ſententiam latam aduersùs Eccleſiam non
retractari prætextu priuilegij nouiter reperti, quia
cenſetur Iudex à Papa delegatus, tacitè illud pri-
uilegium reuocare ex doctrina Textus noſtri, qui
loquitur non de aliis inſtrumentis nouiter re-
pertis, ſed de priuilegio nouiter reperto; in quo
aliud eſt, cum priuilegium ſit lex priuata, *cap. vt
priuilegium diſt. 1.* & ſic contra Ius commune, &
per conſequens magis odioſum, quod eſt de Ia-
ſonis menta; *in dicta l. Imperatores, ff. hoc tit. n 6.*
ita Abbàs, & Doctores *hic* idem Abbas *in c 1. de
re iudic.* cuius materiam applicabis ad hoc di-
ctum, & *in cap. conſiderabimus*, per illum Textum
de electione notab. 2. † Zebal. *vbi ſuprà*, vbi dicit 8
quod licet illud priuilegium fuiſſet à principio
exhibitum in Iudicio, & præſentatum; ſi tamen
Iudex protuliſſet ſententiam aduersùs eum, ta-
lem ſententiam eſſe validam; eo quod cenſeatur
tacitè illud priuilegium fuiſſe reuocatum.
Vnde etſi hic poſſem nonnulla adiungere de 9
renonciando priuilegio ab exempto, & dicere
cum Veroio *in cap. 1. de iudiciis, num. 117.* † Exem- 10
ptum non poſſe ſori priuilegio renunciare, quoad
Pontificis priuilegium; ſecus quoad præiudi-
cium ipſius exempti ex verbis Textus noſtri, ibi,
*ita tamen, vt nullum per hoc Apoſtolicæ ſedi præiudi-
cium generetur, quo minus ſi voluerit, ſuam iuſtitiam
proſequatur:* tamen reuera hoc ex dictis verbis
non probatur; ſolùm enim docent ea verba ſen-
tentiam latam contra priuilegium, quando ſuper

eaemptione erat controuerſia, à qua oon eſt appellatum per eondemnatum, tranſire in rem Iudicatam,eſſeque irretractabilem,ita vt eaemptionem intendens, non ſit amplius audiendus, nec verba, *in dicto*, verſic. *ita tamen*, faciunt ad rem, cum ſolùm denotent quod ſententia lata eontra eaemplum litigatorem, & in rem Iudicatam tranſlata, ſedi Apoſtolicæ nocere non poſſit, quo minus ipſa quandocumque voluerit, poſſit de Iure ſuo diſputare, quaſi res inter alios acta aliis nocere non poſſit, ea reg. Teatus *in cap cum ſuper* 17. *& in cap. pen. hoc tit.* vbi late diai: ita Balboa *in c. 1. de foro compet q. 1. n. 40.* & 42. vbi dicit in hoc noſtro Textu, nec vllum verbum renoneiationis reperiri, quem videbis in tota illa quæſtiooe.

11 Item per hunc Textum poteſt diſputari de fide teſtium eneruatorum, & reprobatorum per ſententiam, de quo latiſſime Seobar *de ſanguinis puritate, p. 1 quaſt. 13. §. 3. & num. 26.* vbi ex Gloſſa hic ibi, *ſe præfati Innocentij priuilegium Alexandro fuit in iudicio præſentatum, & ipſe tulit ſententiam, contra illud intelligitur reprobaſſe.* Occaſione huius egi *ſupra in cap. teſtimonium 54. q 6 à n. 1.* de quæſtione illa an teſtes reprobati ſententiam fidem faciant, vel non ad alias plures leges eundem Seobar latiſſime, §. 4.

QVÆSTIO IV.

An habens rem Iudicatam pro ſe in quæſtione nobilitatis, ſi poſtea conueniatur in proprietate releuetur ab onere probandi in ea?

1 QVia ad contexturam noſtri Textus condocit quæſtio præſens, poterat hic Innecti; ſed quia de ea latiſſime ſeripſit Videndus Gutterrez *lib. 3. pract. quaſt. 19. ad Textum in l. 8. tit. 11. lib. 2. recop.* ipſum leges: Et quæ, *ſupra*, adduai ad Textum *in cap. veniens 38. de teſtibus*, vbi egi, nunquid atteſtationes receptæ in ſummario, fidem faciant in plenario, & *in cap. 50.* applicabis quæ adduxi, *ſup. in c. fraternitatis 17 de teſtibus, q 2.* vbi publicatio teſtium in ſummario an impediat examen teſtium in plenario poſſeſſorio, aut petitorio.

QVÆSTIO V.

An reſtitutio in integrum concedatur aduersùs ſententiam prolatam in tempore minoris ætatis, Iudicio cum minori incæpto: Et quid in termino reſtitutorio, ſi concluſionis tempore, minor maior factus ſit; ſic vt ſemper in Iudiciis initium ſit ſpectandum?

SVMMARIVM.

1 *Minor læſus ex communi iuris regula, iuuatur reſtitutionis beneficio.*

2 *Minor, maior factus reſtitutionem petens prætextu iniuſtitiæ non reſtituitur aduerſus ſententiam, ſecus ſi prætextu erroris proprij, vt numero 3. declaratur, à numero 4.*

4 *Minor ſi eſt actor, & ab initio adeſſet temporis anguſtia vſque ad concluſionem, vt interim propter terminos datos, reus maior eſſet factus, reſtituitur tunc in integrum aduersùs latam ſententiam; item ſi cauſa fuerit aduerſarij calliditate protellata ad tempus maioris ætatis, vt n. 5.*

6 *Minor reſtituitur, etiam maior factus aduersùs ſententiam, quoties finis habet connexionem cum initio exemplificatur, n. 7. aliter vero non, vt n. 8.*

7 *Initium eſt expectandum in iudiciis, quando finis, & id, quod progreditur habet neceſſarium antecedens cum principio, niſi cauſa ſucceſſiua, ſucceſſiuum producat effectum, & effectus ceſſat pro tunc, vt n. 8.*

8 *Maior ſi promiſit ſub conditione poteſtatiua, quæ tempore maioris ætatis implementum habet, non reſtituitur.*

9 *Minor renunciando probationibus, iam maior factus, non reſtituitur aduersùs ſententiam, nec aduersùs probationes.*

10 *Minor factus maior non reſtituitur aduersùs ſententiam modo dicto, niſi calliditate aduerſarij læſus eſſet; & eo quod protellarit Iudicium vſque ad maiorem ætatem, etiam ſi contingat iudicio facto, vt n. 11.*

AD hanc quæſtionem, an reſtitutio in integrum concedatur aduersùs ſententiam prolatam tempore minoris ætatis, Iudicio cum minori inecepto, Et quid in termino reſtitutorio, ſi mioor factus eſt maior: Et licet cōmunis, & cognita Iuris regula ſit minorē læſum reſtitutionis in integrum beneficio Iuuari aduersùs ſententiam difinitiuam; eiuſque executionem per, *l. 1. & tot. tit. Cod. ſi aduerſus rem indicatam, l. præfecti, & l. ſeq. ff. de minoribus, cap. 1. de reſtitution. in integr. lib. 6. cap. ſuſcitata eodem tit.* Molla *in emporio iuris tit. de reſtit. in integr. quæſtion. 3. à num. 12.* Surdus *conſilio 79. num 13.* Turrer. *conſilio 54. n. 3. lib. 3.* Sfortia Oddus *de reſtitut. in integrum, quaſt. 71, art. 3. lib. 3.* Burſatus *conſ. 101. n. 25.* tamen in puncto noſtri dubij; non caret difficultate, cum alij negent, alij verò affirment. 1

Quare nos exiſtimamus ſub diſtinctione rem hanc eſſe ſedandam: nam vel maior factus reſtitutionem petit prætextu iniuſtitiæ ipſius ſententiæ aduersùs ſententiam vel prætextu erroris proprij, & in primo caſu illum non reſtitui; quia contra eum iam maiorem factum lata fuit; ob idque nequeat de ſua imprudentia recte conqueri, quod Iudicari permiſerit, antequam Iudex melius de actis, & proceſſu fuerit inſtructus, docent DD. per Textum *in l. 3. §. 1. ff. de minor 25. ann & l. 1. C ſi aduersùs rem indicatam*, Caldas Pereira *in l ſi curatorem*, verbo *implorare, num. 50.* Maurit. *de reſt. in integ. c. 196.* Vrſil. *deciſ. 210 n. 1. & 3.* Maſtrill. *dec, 268. lib. 3. n. 5.* Sfortia Odd. *d q. 72. art. 5 à n. 76. vbi n. 78.* † In ſecundo autem caſu illi reſtitutionem concedi dicunt idem Sfort *ſup. n. 62.* Amat *reſ. 65. n. 3. & 4.* poſt Bart. Bald, & Alberic. *in d. l. 3. §. 1. ff de minor.* pro quo faciunt quæ diai late ſub *c. 1. noſtri tituli.* 2

Sed idem Amat. *n. 5. & 6. d. reſ. 65.* duobos modis hanc partē exiſtimat declarari poſſe. †Primo 3
cum minor eſt actor, & ab initio litis vſque ad 4
concluſum, adeo eſſet in temporis anguſtia, poſitus, vt dando terminos reo inata naturam cauſæ ab initio litis neceſſariò, concluſionis tēpore, maior efficeretur, & tūc reſtitutionem in integrū aduersùs

aduersùs latam ſeotentiam indulgendam eſſe, eum tunc ea conelufio habeat neceiſariam conſequentiam ad actum factum in mioori ætate, ini-
5 tiumque fore ſpectandum. † Secundò in caſu, etiam, quo minor conuentus fuiſſet, per illumque concluſum fuerit in lite tempore maioris ætatis, fueritque tunc cum aduerſariis calliditate, & malitiæ cauſæ concluſio prolata ad tempus majoris ætatis, adhuc etiam veniet reſtituendus per *d. l.3. §.2. ff de minor*, ita videntur etiam docere Angel, *in d. l.1.* Aretin. per illum Textum, *Cod ſi aduersùs rem Iudicatam*, Iacob. de S Georg. *ibi, n.*10. Fulgoſ *in l.1.n.1.ff.de minor, quos* ſequitur, Sfort, Odd. *d.art 5.n.76.* Pereira *d.n.50.in d.l.ſi curatorem*, Maurit *d c.196.col fin.*

6 Et omnium horum ratio fundamentalis eſt, ſi finis habeat neceſſarium antecedens cum principio: nam quidquid minor, maior factus egerit, ſubjacet, vt ſi feciſſet in minori ætate, eum principium ſpectandum ſit Iuris indubitati, vt ſi probationes omiſerit, vel aliquid aliud: nam eſt de eſſe principati, ſicut pars de eſſe totius, quod ſpectatur, ſicut fundamentum, & prædominat, quemadmodum initium attendi, vbicumque quid in executionem præcedentis actus fit, vt probaot, Anchartan. *conſ* 28. *n.*3. Bald *conſ.*153. *n.*154. *lib.*4. Afflict. *deciſ* 210. Maurit *d c.*196. *col. fin.* Pereira *d.n.*50. Ponte *deciſ.*21. *n.*19. Tuſch. *concluſ* 705. *à num.*16. *littera P*, Anton. Faber *in Cod. lib.3. tit. de inofficioſ. teſtam. definit.*25. *n.*20. *in allegatis*, Surdus *deciſ.*197. *n.*12.

7 Et confirmatur: nam adeo in iudiciis ſpectandum eſt initium, quando finis, & id quod progreditur habet neceſſarium antecedens cum principio, vt ſi vidua, pupilla, vel alia perſona miſerabilis vtatur beneficio *l vnica, Cod. quando Imperator inter pupill. & vid* tempore illo viduitatis, aut minoris ætatis, durante, eligat forum Principis, & inde vidua nubat, vel pupillus major effectus ſit, aut ceſſet miſerationis priuilegium, adhuc in foro Principis cauſa manere debeat, Fallerius *in conſt. ſtatuimus, num* 27. Menoch *de arbitr. caſu* 66. *n* 28. Franch *deciſ.*257. *in fine*, Theſaur. *deciſ.* 177. Giurba *deciſ* 82. *n.*15. *& in conſuet. Meſſan. c.*10. *gloſſ* 4. Cumia *ritu* 45. *n.*2. Ritc. *collect.* 300. Burg. *de laudemio p.*5. *inſpect.*4. *n* 2. Torus *in compend. deciſ.* verb. *viduam*, Muta *in conſuet Panormit. c.*3. *n* 47. Maſtrill. *deciſ.*268 teſtant deciſum in magna curia, Nouarius *de elect & variat fori quaſt.*7. *n.*4. *ſect.*1 *& quaſt* 10. *n.*1. *ſect.*1. Aluar. Velaſc *deciſ* 57. reſpondens ad regulam ceſſante cauſa, vt non ceſſet effectus iam conſummatus, ſi aliqui eſt Ius quæſitum, ad Textum *in l fin. ff. vnde liberi*, Surd. *conſ.*250. *n.*24. *& deciſ.*18. *n.*12. Giurba *deciſ.*81. cum multis aliis Amata *d. reſ.*65. *n.*51. *&* 51. vbi *n.*53. cum Monter, Caſanat. Hondedon Ganca, & aliis, limitat contra alios, niſi cauſa, ſiue momentanea, ſucceſſiuum producat effectum; quia tunc faltem pro futuro, ceſſante cauſa, ſemper ceſſat effectus: alia inquam refert videnda idem Amato *à num* 54. *ad finem: & ante à n* 17. quæ ſufficienter ex dictis explanantur, & faciunt quæ longiſſimè dixi de foro priuilegiato viduarum, pupillarum, & aliarum & miſerabilium perſonarum *in c. ex parte de foro compet.* hîc applicanda, eum aliis adductis de cauſa ſemel incœpta in vno Iudicio, *ibi* proſequenda non obſtante mutatione ſtatus perſonæ, vt ſub *c. penult. dixi*, & *alibi eo titulo*, & præter adductos, ſunt legendus Treotacinq. *var. reſol. lib.*2. *tit. de cit. reſol.*2. *n.*15. V.ncent, de Franc. *deciſ.*719. *n* 1. *&* 2. *lib* 4. Gratus *conſ.*63. *n* 37 *lib.*1. Didacus Perez *lib.*5. *ordinam. tit.*5. *ſub Rubr. de las recuſaciones, quaſt* 5. *n.*569. Tiraquell. *in l. ſi vnquam*, verbo *ſuſceperit liberos, num.*158. & ceſſante cauſa limitat. 12. Intrigliol. *de ſubſtitut. cent.*3. *quaſt.*73. *num.*357. & alij.

8 Tamen ſi actus ſit geſtus in majori ætate conſequentiam neceſſariam non habeat ad actum in minori ætate geſtum, ſed tantummodo voluntariam, puta, ſi à minori quid promiſſum ſub conditione poteſtatiua, quæ tempore maioris ætatis implementum habuerit, vel ſi minor hæreditatem adiiſſet, & factus maior, legata exoluiſſet, tunc denegari, nec ei competere reſtitutionem probant idem Sfort. Odd *de reſt q.*25. *art.*6. *n.*62.
9 Amato *d. reſ.*65. *n.*12. † Item quando ipſe major factus, in cauſa concluſerit, qui tunc cenſetur tacite per concluſum, probationibus renonciaſſe, ſibique debeat imputare, quod ita voluerit errorem, & defectum probationum ſic renunciando confirmare, Bart. Bald. & Alberic. *in d.l.*3. *§* 1. *ff. de minor.* idem Amato *ſuprà ſub n* 4. vbi *n.*15. & Lancelot *de attent c* 4 *limit.*20. *n.*15. Afflictis *deciſ* 210. ampliant procedere, nedum in reſtitutione obtinenda aduersùs ſententiam, ſed etiam aduersùs probationes poſt concluſum fieri omiſſas, inſiſtendo dictioctioni, Sfortia Oddus *ſuprà num.*78.

10 Hæc de reſtitutione deneganda maiori de minori facto procedunt, niſi calliditate aduerſarij id actum eſſe, probaretur etiam ſi leuior in hoc aduerſarij ſuſpicio calliditatis ſit, quod eius dolo vſque in maiorem ætatem minoris, & ferendæ ſententiæ tempus, Iudicium protractum ſit, vt Vlpian. ſtatuit *in d. l.*3. *§.*1. *ff. de minor. l intra vtile, ff eodem* Sfortia *d.q.*72. *art.*5 *n.*79. *& q* 25. *art.*4. *n.*32. Cald. Pereir. *de reſt in integ.* verb *implorare, num,*50 *fol* 157. Maurit. *de reſt. in integ. c.*196. Molfes *in conſuet. Neapol. tom* 1. *p.*4 *de ſucceſſ ab inteſtato q* 6 *n.*4 imo, addunt, Molfeſ *diſt. q* 6 *n* 4. Caldas *d n.*50. Giurba *deciſ.*82. *n* 10. Afflict. *diſt. deciſ.*210 *n.*5. Amato *dict. reſ* 65. *n.*13. *&* 14 vt quod Conſultus ſubdit de aduerſarij calliditate, extendendum quoque eſſe ad factum Iudicis, ſi id eius facto, & culpa, etiam eueniat. Cum quibus manet ſufficienter explanata difficultas, nec ad aliud porrigimus, ad quæ præcitati nonnulli porrexerunt.

AD TEXTVM

IN CAPITE XXII.

Cum I. & A. hoc Titulo.

PRÆMISSVM

SVMMARIVM.

1 *Sententia retractatur ad dictum teſtium conſpiratorum.*

2 *Teſtes contradicente parte quid probent, remiſſiuè.*

7 *Teſtis inhabilitas, quæ non fuit oppoſita in prima inſtantia, queit poni in ſecunda.*

1 MAteria huius Textus terminator ex dictis, *in cap. præcedenti*, vbi actum eſt, *de retractatione ſententia* & *in cap. 1. & in cap. cum inter* 13. Et quia hic habetur retractaodam eſſe ſententiam latam ad dictum conſpiratorum teſtium, ſi ab ea appellatum eſt: applicabis quæ adduxi, *in c. 9. de teſt.* vbi de retractanda ſententia lata ad dictum corruptorom teſtiom: Et quid probent teſtes recepti, contradicente parte.

2 Et adionges dicta, *in c. teſtimonium* 54. *de teſt.* vbi de oppoſitione aduersùs teſtes.

3 Ibi, in verſic, *Hos Chatalem. Epiſcop. dedimus in mandatis, vt ad Eccleſiam perſonaliter accedentes, tam in capite, quam in membris corrigerent corrigenda*, & ibi, *correctione membrorum delata, quam tunc non poterant expedire*: per hæc verba poteris adiungere nounulla dicta *ſub p. 2. cap. nouit de Iudiciis à quæſtione* 17. *cum aliis*, vbi de correctione ſubditorum, ſeu prælatorum; & late, *ibi*, explicui quaodo, & qualiter correctio expediat fieri.

4 Ibi, *tum quia iudices lite non conteſtata in ipſo negotio proceſſerunt*: per hæc verba adiunges dicta *in Rubrica de litis conteſt*, *& ibi*, *quæſt.* 2. vbi egi de quæſtione, an litis conteſtatio ſit actus ſubſtantialis Iudicij, à qua pendet obiectio oppoſita aduersùs ſententiam probationis, de qua *hic*.

5 Et ibi, *tum quia iuramenta conſpiratorum*, & ibi, *depoſitionibus coram partibus minime publicatis nec oſtenſis eiſdem, &c.* de neceſſitate Iuramenti per teſtes dixi, *in cap. 5. teſtib.* & quod teſtis conſpirati Iurameotum non probet, ſed tamquam iniquum reijciatur; adiunges dicta *in c. 12. §. 1. & in cap. quintauallis, & alibi* dicta de Iureiurando iniquo reijciendo: Item de neceſſitate publicandi dicta teſtium, & dandi copiam vulgo, *tranſlado*; alteri parti, dixi latè: Et an hoc ſit de ſubſtantia proceſſus, late dixi, *in cap. præſentium* 31. *de teſtibus*. & plures adducit, *hic* Barboſa *n. 2.*

6 Et ibi, *ea tamen per alterum dicta fuerant ſufficienter oſtenſa*: per hæc verba Tiraquellus ceſſaote cauſa, *limitatione* 62. *numero* 54. Barboſa cum eo, *hic num fin.* dicont quod ſententia, quæ nititur duobus fundamentis, vno vero, & altero falſo, ſuſtinetur in vero, de quo, *in hoc tit.*

7 Et per huuc Textom Panormit. poſt Innocent. *num* 13 *hic*, Gratianus *reg.* 39. *num.* 3. dicunt inhabilitatem, & probationem teſtis primæ inſtantiæ opponi in cauſa appellationis; ex eo quod ſit exceptio quaſi peremptoria; & ita vſu ſeruari; ad quod applicabis dicta, *in c. teſtimonium* 54 *de teſtibus. quæſt.* 4. vbi de quæſtione; an exceptio, quæ non fuit appoſita contra teſtem, poſſit oppooi in ſecunda inſtantia.

8 Iterum *verſic. 1. num. 2.* in verbis, ibi, *perſonaliter accedentes*: applicabis dicta, *ſupra in cap. 4. de probat.* vbi de probatione per viſum mattonatum, & *cap.* 13. *eodem de probat finium*; item & dicta *in cap. 9 de præſcript.* vbi de eodem, & dicta *in cap. fin. de libelli oblatione*, *quæſt.* 4. §. 18. vbi de proceſſu inſtitoendo in viſitatione, & §. 19 vbi de proceſſu inſtituendo à Magiſtratibus, inuiſentibus delicta, terminos, vel officia locorum; & §. 20. *de proceſſu in carcerum viſitatione, & §* 22. *de proceſſu contra vehentes merces, & earum regiſtrationione*: quæ omnia pendeot ab approbatione viſus.

Et quia in verſic. *de poſitionib. coram partibus*, 9
agit, *hic* Barboſa *n. 2.* an & quando teſtium publi-
catio, ſit de ſubſtantia Iudicij, vbi cum moltis; id-
eo leges quæ ego adduxi, *in cap præſentium* 31. *de*
teſtib. q. 1. ad alia, *in c. 17. eod. q. 2.* † Aliqua nota pro 10
hoc Textu, Matthæus Colleius *de proceſſib. execut.*
p. 4 pag. 186. vbi *n. 3.* dicit quod conſpiratores &
capitales ioimici æqoiparantur & quod publica-
tio teſtimoniorum non eſt de ſuſtantia ideoque
omiſſa non vitiet proceſſum ad primum Videbis
in c. per tuas 35. *de ſimonia*, *c. repellantur de accuſationibus*, ad ſecundùm, *ſupra ſub tit. de teſt. in c. præſentium* 31.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXIII.
Cum te, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Damnatus in actione iniuriarum, infamis eſt, & à Papa valet reſtitui num. ſequent. & quæſt. 1. num. 1.*
2 *Iniuria non tam facto, quam verbis irrogatur.*
3 *Iniurians tenetur actione iniuriarum, etiam quod dicat verum, etiam ſi proueniat culpa iniuriam paſſi.*
8 *Famoſi libelli author flagellatur.*

LIttera huius Textus probat qood damnatus 1
in actione ioiuriatum, infamis eſt, & per Pa-
pam poteſt fama reſtitui: Ad primam partem,
quod damnatus in actione iniuriarum infamis
ſit, qualiter ioiuria irrogetor dico, *infra*, latè, *in tit.*
de iniuriis, & ex pluribus plora congerit, *hic* Bar-
boſa *à n. 5.* † Vbi dicit quod ioiuria, non facto, 2
quàm verbis irrogatur, & qood dicitur ea noo
tantum, quæ verbis; ſed qood ſcribendo fit. † Et 3
quod iniurians tenetur actione iniuriarum, etiam
quod dicat verum, & etiam qood proueniat cul-
pa ioiuriam paſſi. Sed quia de iſtis, & aliis dico
late *infra in d. tit. de iniuriis*; ideo interim præter
adductos ab eodem Barboſa leges Couar. *lib.* 1.
var. c. 11. de iniuria, quæ verbis fit, & ea quæ veri
criminis obiectione irrogatur Pichard. *inſt. ad tit.*
de iniur. vbi expendit ex pluribos. † De ſcriptis, di- 4
ctis, & famoſis Reuardus *lib.* 1. *coniect. c.* 18 Gom.
tom. 3. var. c. 7. ad bonas quæſtiones, Faquin. *lib.* 9.
contr. à c. 7. cum aliis Riccius *coll.* 49. idem, *coll.* 138.
vbi plura de actione iniuriarum. † Et quibus 5
competat Ius quærelandi, ipſe *coll.* 176. † De obla- 6
tione ex delicto iniuriæ Oſualdus *lib* 15. *comm.*
Donelli *c. 23. cum aliis.* † De tractatione Trulench. 7
in opere morali. lib. 5. c. 10. ex dub 1. 2. 3. leges eoodem
Riceium *coll.* 1875. & 1984. † Et author famoſi li- 8
belli flagellatur, idem, *coll.* 1630. de famoſo libello
Pius V. de quo Scortia *epitom.* 121.

Da ſecunda parte Textus noſtri, qoæ 9
pertinet ad reſtitutionem famæ à Principe,
ſeu Papa contra ſententiam, aliqoa dico, *infra* &
ſic pro prima parte leges quæſtionem ſequeotem
quæ eſt propria Textus noſtri.

QVÆSTIO

QVÆSTIO I.

An condemnatus pro minima iniuria notetur infamia: Et an de minimis ſit curandum: Et an furtum de re minima irroget infamiam?

SVMMARIVM.

1 *Infamia pro minima iniuria, numquid irrogetur, n.2.reſoluitur à num.3.*
3 *Parua rei nulla habetur ratio, nec curatur de minimis.*
4 *Minima in conſideratione non ſunt, cum agitur de iure ſpeciali contra Regulas Iuris, ſecus vbi agitur de Iure Canonico, num.3.6.7.8. & num. 13. caſus plures remiſſiuè fallit, num. 14.*
9 L. ſcio, ff. de in integ. reſtit.l. ſi oleum, §. fin. ff. de dolo malo.
Leg.Senatus Petrus Marcellus, ff. deleg. 1. leg. metum, ff. quod metus cauſa cum infinitis.
10 *Simonia non committitur in rebus minimis.*
11 *Solemnitas Iuris in cauſis breuioribus eſt remiſſa.*
12 *Expenſa modica non ſunt in conſideratione inter virum, & vxorem.*
13 *Donatio non reuocatur modica iniuria.*
14 *Curandum de minimis pluribus iuribus. & caſibus remiſſiuè exemplicatur.*
15 *Appellari licet propter grauamen minimum.*
16 *Rehibitoria datur pro re minima.*
17 *Filius Patre ſuperſtite vno momento facit deficere conditionem ſi ſine liberis.*
18 *Filius ex teſtamento Patris, vt heres dicatur ſatis eſt vt momento ſuperuixerit.*
19 *Heres tenetur legatorum nomine caueri, licet res minima ſit legata.*
20 *Seruus peculiaris dicitur, qui minimum habet peculium.*
22 *Furtum committit, qui detinet lucrandi animo animalia manſueta.*
23 *Actio pro minima re, aut pro minimo furto non datur criminalis.*
24 *Reſtitutio non conceditur pro minima re, quando maiori ſit praiudicium.*

1 REgola enim eſt ea Textu noſtro, quod iniuriarum condemnatus notetur infamia, vt ea multis probat Farinacius *in praxi crim. p 3. q.105.à n 61.* Ferdinandus Graue *lib 2.concl.102. in practica Camera Imperialis*, Clarus *in § iniuria, num. 5.* ſed dubium eſt an pro minima iniuria infamia irrogetur; in quo dubio ait Tiraquellus quod illa ex leui iniuria non irrogatur *in tractatu de Iudicio in rebus exiguis* verſic. 64. Et ſic videmus deciſum in Textu noſtro in verſic. *nos autem conſiderantes* ea minima facta iniuria ſententiatum, infamia non notari. Et ſic Gloſſa hic ſectatur actionem iniuriarum pro modico non eſſe admittendam, & aduertit Balboa *in cap.11. de appellat. num.8.*

2 Sed quia ex hoc Textu dicat Barboſa *num fin.* contrarium potiùs deprehendi eo quod fuerit opus reſtitutione in integrum, ad hoc vt condemnatus pro minima iniuria infamiam non incurreret: ob idque inferat cum Claro *in dicto §. iniuria, num.9.* verſic. *item condemnatus*, Farinac. *dicta quaſt. 105. num. 63.* Suar. *in Theſauro recepiar. ſentent. littera I, num.29.* ideò opere pretium eſt recurrere ad ſecundam partem, & ad tertiam quæſtionis, vt hæc dubitatio ſatiùs intelligatur.

Ad ſecundam partem, an de minimis ſit curandum, & quod non ſit curandum, & quod paruæ rei nulla habeatur ratio iuſta plena manu ſcripta per Corſetum *lib. ſingulari de modicis*, vbi habetur *in tractatu Doctorum en los dieas y ocho cuerpos volum. 1. fol. 324.* 3

Imo & Tiraquellus *de Iudicio in rebus exiguis*, ait quod minima non ſint in conſideratione, quando ſcilicet agitur de iure ſpeciali contra iuris communis regulas, puta per viam reſtitutionis, quia tunc de minimis nulla ſolet eſſe Prætoris cura: nam pro modica læſione à iure communi, non recedimus. † Sed vbi agitur de iure communi curatur de minimis, etiamſi ſimus in pœnalibus, puta in furto quod committitur in anſere, aut gallina, hæc & alia tradit videnda Barboſa *in Axioma* 150. cum infinitis, præter quæ, & quos addo ſequentia. 4 5

Vnde quia in multis caſibus, etiam de minimis curandum ſit, qui ad certam Regulam reduci non poſſit, ſicut econtra dictum eſt, vt de minimis non ſit curandum. Ob id exiſtimo dicendum cum Butrio *in cap. ſi proponente de reſcriptis*, & cum Balboa *in dicto cap. 11. de appellationibus n. 11.* quod ſi loquamur de iure communi; Tunc de minimis curandum, ſin autem de iure ſpeciali, vt iam dixi curandum non eſſe iuxta Bartoli doctrinam *in l. ſi proprietarius, ff. de damno infecto, & in l. ſcio, ff. de in integrum reſtitutione*, Imola *in cap. de maioribus de prabendis.* † Quod verum eſt etiamſi Panormit. *in dicto cap. 11. de appellationibus eodem tit.* dicat quod quando in minimis eadem ratio militat; ac in maioribus de minimis iure noſtro curatur, ſicut de maioribus, ſequitur Aretinus *in l ſi ſeruum §. Prater ait, ff de acquirenda hereditate.* † Et quamuis etiam idem Panormitanus aliter expendendo dicat quod in extraordinariis remediis regulariter de minimis non curetur; ſecùs vero in ordinariis, tamen hoc dictum eſt concordandum cum noſtra diſtinctione, eo quod ſi loquamur de iure ſpeciali, & extraordinario, quod eſt contra Ius commune, in quo continetur omne remedium, quod reſtitutionem concedit eo caſu non curaretur de minimis ex iam adductis. 6 7 8

Et ſecundùm hanc partem, qua docemur de minimis non eſſe curandum ſunt intelligendi Textus *in l. ſcio, ff. de in integ reſtit.* vbi pro minima læſione, non datur reſtitutio, *l. ſi oleum, §. fin ff. de dolo malo*, vbi actio de dolo malo in re modica non attenditur, & in alio propoſito, aut dubio probat Conſultus *in leg. Senatus, §. Marcellus, ff delegatis 1. l. metum, ff quod metus cauſa, l. res bona fide, ff. de contrahenda emptione, l 2. ff. quod cum eo, l. ſi ex cauſa in principio, ff de minoribus, l. ſi quis, §. ſed & ſi quis ff de pigneraticia actione, l. 1. ff. de coniug. cum emancipato liberis. l licet, §. fin. ff. de adim. legatis, l. lex Cornelia niſi tamen, ff de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciuer. l. vlt. § idem reſcripſit, ff. de manum Teſtam. l. qui habebat, l ſi quis ante, § fin. l. ſi quis conduxerit, ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, §. vlt. Inſt. de Iudiciis.* † *Cap. & ſi quaſtiones de Simonia*, vbi in rebus minimis Simonia non committitur. 9 10

Siq

11 Sicetiam in caoſis breuioribus, iutls ſolem-
nitas remiſſa eſt, *Auth. niſi breuiores, Cod. de ſen-*
tent. ex pericnlo recitandis, & in l. lenia, ff. de ac-
12 *cuſationibus.* * Et Textus *in l. omninò ff. de impenſis*
in rebus dotalibus factis, vbi de modicis, etiam ex-
13 penſis ioter vitum, & vxorem non curatur.* Imo
& pro modica iniuria doontio non reuocatur,
vt *in l. fin. Cod. de reuocand. donation.* & adducit
Corſetos, *vbi ſuprà lib. ſingulari de modicis* 79.
caſus, in quibus de minimis non curatur, & alios 94.
retulit Tiraquel. *vbi ſuprà, in quibus de minimis*
non curatur.

14 Econtra tamen Regola, quæ dicit de mini-
15 mis curandum, confirmatur. * Vt pota in mi-
nimis cauſis; in qoibus, & propter minimom
grauamen appellari licet ex Textu *in dicto c.* 11.
16 *de appellationibus.* * Secundo ex *l. ſi tamen, §. fin.*
& ibi Gloſſa verbo *ſimplicem, ff. de edilitio edicto,*
17 vbi pro re minima datur rehedibitoria. * Ter-
tio *ex l. ex falſo, l. ſi quis autem, ff. ad Trebell.* vbi
Filios Patri ſuperſtes vno ſolo momento facit
deficere conditionem, ſi ſine liberis deceſſerit.
18 * Similis Textus *in l. ſi duos, §. fin. ff. de rebus*
dubiis, vbi ſatis eſt filium Patri momeoto ſuper-
uixiſſe, vt ex eius Teſtamento hæres eſſe dica-
19 tur. * Quarto ex *l. quamuis, ff. vt in poſſeſſionem*
legatorum eatur, vbi qoamuis minima res ſit le-
gata, teoetur hæres legatorom nomioe cauere,
aut legatarius mittatur in poſſeſſiooem bono-
20 rum. * Quinto ſeruus peculiaris datur, qui mi-
nimum habet peculium, vt aduertit Archidia-
conus *in cap. non debet de prabendie lib* 6. & alios
caſus vſque ad quadraginta, & tres, de quibos
Corſetus *vbi ſuprà*, de Iudicio in rebus exiguis
In quibus apertè conſtat de minimis curandum
eſſe, habebit locum iuxta præfatam diſtinctio-
nem, de qua in verſicolo *vnde*, & in verſic. ad
ſecundam.

21 Ad tertiam quæſtionis partem, an furtum de
re minima irroget infamiam, vt latè reſpondeas
repetes pro affirmatiua, & negatioa ſententia
omnia dicta in verſic. *ad ſecundam*, cum aliis;
item videbis latè de hac quæſtione Bartol. *in l.*
ſi proprietarius 22. vbi bonus Textus in fioe prin-
cipij, *ff. de damno infecto*, Iaſon *in leg. ſciendum,*
*n.*8. *ff. qui ſatis dare cogantur*, Abbas *in cap. dile-*
*cti de Iudiciis num.*2. Tiraqoell. *vbi ſuprà, tracta-*
tu de Iudicio in rebus exiguis ferendo, Meneſes *in*
l. quamuis in lucro num. 4. *Cod de Iuris, & facti*
ignorantia, Portium *lib.*3. *concluſ.* 30. Couarruu.
*lib.*1. *variar. cap.*3. fere per totum, Pinelum, *in*
leg. 1. *p.* 1. *cap.* 1. *num* 25. *Cod. de reſcindenda*
venditione.

22 Omnium tamen opinionibos omiſſis, quoad
tamen Textum, *in l naturale* 7. *§. gallinarum, ff.*
de acquirendo rerum dominio, l. vulgaris 21. *l. pa-*
uonum 37. *ff. de furtis, §. gallinarum inſtit. de re-*
rum diuiſione, cap. vulgarie de pœnit. diſt. 1. *l.* 24.
*tit.*28. *p.*3. *l.* 17 *l tit.* 4. *lib.*3. *fori*, quibus proba-
tur furtum committere illum; qui animo lu-
crandi detinet animalia manſueta, vt ſunt galli-
næ, & anſeres manſuetæ.

23 Qood dictom impognatur ex iam addoctis
exemplis, vbi de minimis non curatur, nec
pro eis actionem de dolo dari, ex *dicta lege ſi*
oleum 10. *§. fin. ff. de dolo*; Et ſic nec dari furti
actionem, cum ſit iniquum pro minima re eam
dari, quod tamen intelligo ſic actionem de dolo
quæ famoſa eſt; Item nec furti criminalem pro
re minima dari non poſſe, vt *in dicta l. ſi oleum,*
cum ſimilibus, dari tamen actionem furti ciui-
lem, vt damnum illatum reſarciatur ex dictis iu-
ribus, quæ contrarium videntur denotare, vt
conſiderat Pichardus *in dicto §. gallinarum, n.* 3.
de rerum diuiſione, vbi cum Pinelo *in dicta l.* 2.
*Cod. de reſcind. n.*26. ait quod & ſi ex *dicta lege*
ſcio 4 *ff. de in integrum reſtitutione*, volgo probe-
tur adducta Regula in verſic. *ad ſecundam*, nempe
vt de minimis non curet, Prætor tamen ipſe ex
eius littera eam vulgarem allegationem oon
probet. * Sed illud tantùm ſcilicet pro mioi- 24
ma re, quando majori ſit præiodicium; reſtitu-
tionem noo eſſe concedendam; alias enim pro
minima minorem reſtitoi, alia pro hac diffi-
cultate dico latè *in Titulo infrà de furtis, &*
de iniuriis.

Qvæstio II.

An infamis poſſit in integrum per Principem ad famam reſtitui: Et an gratia à Principe conceſſa ad bona extendatur confiſcata: Et an reſtitutus in integrum ex gratia Principis recuperet pretium bonorum, à Fiſco alienatorum?

Svmmarivm

1 *Infamis num queat ad famam reſtitui in integrum per Principem remiſſiuè.*
2 *Beneficia Principum ſunt latiſſimè interpretanda.*
3 *Reſtitutio in integrum à Principe facta differt à gratia, ſeu indulgentia, n.*45.
4 *Gratia à Principe conceſſa non extenditur ad bona confiſcata, num.*5.
6 *Verba dubia intelliguntur, vt ſonent reſtitutionem magis, quam indulgentiam queſt. ſequenti, num.*10.
7 *Reſcrèpia Fiſco damnoſa ſunt, ſi ſtrictò accipienda.*
8 *Gratia decreti pleniſſima eſt, & continet bonorum reſtitutionem.*
9 *Reſtitutus à Principe ex gratia recuperat pretium bonorum à Fiſco alienatorum, n.*14.
10 *Poſſeſſor bonæ fidei tenetur quatenus locupletior factus eſt, ex pretio rei hæreditariæ, quam vendidit.*
11 *Fiſcus cum bona ſunt confiſcata bonæ fidei poſſeſſor eſt, & loco hæredis habetur.*
12 *Gratia, ac diſpenſationes Principis reſtringendæ ſunt, quominus Fiſco præiudicent, vt delinquentes aliquam pœnam ſuſtineant.*
13 L. ſed & ſi, §. item ſi rem diſtraxit, ff. de petit. hæred. ſuprà nom. 11.
14 L. 1. & fin. Cod. de ſent. pacis 15.
15 *Gratia Principis non extenditur ad bona alienata.*
16 L. fin. Cod. de repodiatione hæreditatis.

HÆc pro ſecunda noſtri textus parte bic an- 1
nectuntur, dum alia de contrahenda infa-
mia aduertas ex annotatis *ſuprà in cap.* 1. *de Iudi-*
ciis in cap. 1. *de except. & in cap. Teſtimonium* 54.
de Teſtibus per totum, vbi *q.*6. verſic. *ad quartam,*
egi de prima parte noſtræ quæſtionis.
Ad ſecundam quæſtionis partem reperio duas 2
contrarias Doctorum, nam quidam exiſtimant,
vt

vt ſi Princeps delinquenti fecerit gratiam plenè reſtitutum videri, & ob id bona confiſcata recuperare; eo qood Principum beneficia ſunt latiſſimè interpretanda, ex *l. beneficium, ff. de conſtit. Principum, & ex leg. 1. § ſi quis vltro, ff. de quaſtion.* ibi, *poteſt itaque decreti gratiam facere,* & rurſùs ibi, *hac Epiſtola ſignificatur quaſi ſeruus damnatus, ſi fuiſſet reſtitutus*: ſic docuerunt Clarus *in praxi q. 59.* verſic. *quaro numquid*, Boſios *de remediis ex ſola Clementia Principis num. 5.* Bonaeoſe *lib. 1. comm. opinion.* verſic. *gratia, ſeu remiſſio*, ex Bartoli doctrioa *in l. vltima circa finem, Cod. de ſentent. paſſiſ.* cuios mentionem facit Iaſon *in dicta l. beneficium, col. 4.* verſic. *perpetuò.*

3 Sed Cynus, & Salicetus *in l. fin. Cod. de ſentent. paſſis* Angel. *inter conſilia criminalia vol. 1. conſ. 76. n. 104. & 107. lib. 1.* Burſatus alios citans *conſ. 84. num. 10. lib. 1.* Rolandus à Valle alios ſimiliter adduceos *conſ. 45. num. 2. lib. 4.* Farinac. *tit. de inquiſitione q. 5. num. 28.* Faquinens *lib. 9. controuerſ. cap. 17.* Peregrious *de iure Fiſci lib. 5. tit. 2. num. 17.* dicentes nec veram eſſe præfatam ſententiam, nec communem.

4 Et veram oon eſſe probant ex eo qond leges diſcrimen conſtituont inter gratiam, ſiue indulgentiam, & reſtitutionem; Nam reſtitoere in integrum eſt honoribus osdini, & cæteris omoibus reſtitoere, *l. 1. Cod. de ſent. paſſis. indulgentia reſtitutio bonorum, ac dignitatis vno nomine amiſſorum omnium eſt recuperatio, l. vltima, Cod.*
5 *eodem.* † Indulgentia verò, ſiue gratia ſimplex liberat tantùm à pœna, niſi ſpecialiter bonorum reſtitutionem quis impertauerit, *l. 2. Cod. de ſententiis paſſis l. 4. 3. eodem tit. l. 3. Cod. de generali abſolutione l. 2. ff. eodem tit.*

6 Et ego ſic teneo; itavt ſenteotism Bartoli dictum *in dicta l. vltima circa finem, Cod. de ſententiis paſſis*, ſic prorumpentis, *Ciuitas ſtatuit quod banniti rebanniantur; an iſtud rebannire habeat vim indulgentia, an reſtitutionis, & breuiter dico quod de hoc eſt caſus, quod verba dubia debent intelligi quo ſonent reſtitutionem magis, quam indulgentiam, l. 1. §. penult. ff. de quaſtion.* Non enim ex his verbis probatur prima ſententia, cum ſolùm dicat ſi non cooſter, an Princeps reſtitoere vel gratiam facere voluerit beneficium Principis latiſſimè interpretandum vt contineat reſtitutionem; nec dicit vt gratia idem ſit, ac reſtitutio, cum omnes loquamor in claris terminis gratiæ conceſſæ; Ideò illa taotùm liberabit à pœoa, nec extenderur.

7 Vnde & ſi beneficiom Principis ex Regula generali ſit extendendum, tameo locum non haber, vbi ſpecialiter loqoitur de gratia abſque reſtitutione; Etenim reſcripta Fiſco damnoſa ſunt ſtrictè accipieoda: argumento Textos, *Cod. de precibus imperat offerendis*; quo pacto diſſoluoiur cootrariæ ſententiæ fundamenta. Nec ad rem pertiner aliud adductum, *ex dicta l. 1. §. ſi quis vltro*, quia loquitur de Reo Innocente.
8 † Gratia decreti proculdobiò pleniſſima eſt, vt & bonorum reſtitotiooem contineat, ſi quæ ablata eſſent, quia iniquum eſt ionoceotem puniri bonorum amiſſiooe.

9 Ad tertiam quæſtionis partē exiſtimant multi vt reſtitutos à principe in integrum ex gratia, licet bona alienata à Fiſco non recoperet, recuperare tamen pretium, qood ad Fiſcum peruenit, vt doceot Bartol. *in l. vltima, num. 7. Cod. de ſent. paſſis*, Iaſon *in leg. Gallus, & quid ſi tantum, num. 57. ff. de liberis, & poſthumis*, Sforcia Oddus alios citans *de reſtitutione in integ. p. 2. q. 99. art. 5,* videndus *à quaſt. 91.* vbi longiſſimè agit de reſtitutis ad famam, & per qnos id contiogat, & per qoæ verba intelligatur talis reſtitutio quoad famam, iura, & actiones, & per qoæ quoad famam, ſeo quoad pœnam taotùm, vbi plena manu.

Et videbis ad noſtrum dubium Peregrinum *de iure Fiſci lib. 5. tit. 2. num. 27.* ita teoentem ex *l. ſed & ſi legem, §. item ſi rem diſtraxit, ff. de petitione hereditatis*, vbi patet bonæ fidei poſſeſſorem teneri, quatenùs ex pretio hæreditariæ rei, quam vendidit locupletior factus eſt. † Nam cum bona confiſcata ſunt, Fiſcus bonæ fidei poſſeſſor eſt, & loco hæredis habetur *l. Tutoris, ff. ad leg. Iul. de vi.* 10 11

Sed Alciatus *in dicta lege Gallus, §. & quid ſi tantùm, num. 122 ff. de liberis, & poſthumis*, Aotonius Gomez. *3. tomo variarum cap. 13. num. 39.* & Clarus *in praxi q. 39.* verſic. *item quaro*, Farioacius *de inquiſit. q. 6. poſt num. 43.* docent contrariam ſeotentiam per Textum *in l. vltima, Cod. de repud. hæredit.* & quia gratiæ, ac diſpenſationes odioſæ ſunt, & reſtringendæ, ne Fiſco præiudiceot, & vt delinquentes aliqoam pœnam ſuſtineaot, quo magis homioes à criminibos abſtineant, & ſic Aodreas Gaillius *lib. 2. de pace publica cap. 19. num. 21.* dicit ſeruari in Germania, & Nellus *tractatu de bannitis in prima parte tertij temporis q. 6.* dixit io Italia non ſeruari eorum ſententiam, qui reſtitoendum à Fiſco pretium voluerunt. 12

Et dicit valdè Infirmum eſſe fundamentom contrariæ ſententiæ, quia dictum *§. item ſi, §. diſtraxit*, ad rem non pertioet, eo qood loqoitur de reſtitutione, quæ iore commoni fit ex iuſtitia, cum ſcilicet hæres verus hæreditaria iura recuperat; quo caſu bonæ fidei poſſeſſor in quantum locupletior factus eſt, tenetur ex Senatuſconſulto, quod recenſetur *in l. & non tantum, §. prater hac, ff. eodem tit. de petitione hereditatis*, at verò in noſtro dubio tantùm loqui de reſtitutione, quæ fit ex Principis gratia, quæ non tam fauorabilis eſſe debet, ſicut qoæ ex Iuſtitia fit. 13

Pro prima tamen ſententia acerrimè facit Faquineus *lib. 9. controuerſ. cap. 18.* eo quod in iotegrum reſtituere nihil aliud eſt quam honoribos ordini, cæteriſque omnibos reſtituere, *l. 1. Cod. de ſentent. paſſis*, item *indulgentia reſtitutio bonorum, ac dignitatum vno nomine amiſſorum omnium recuperatio eſt, leg. vltima, Cod. eodem tit.* 14
† Et licet ad bona alienata non exteodatur, quia gratia vni conceſſa non debet alteri præiudicare *l. 2. §. merito, ff. ne quid in loco publico*, ſed nihil tamen proponi qooad pretium bonorum venditorum quoad Fiſcum peruenit, porrigi noo debeat. † Nec obſtare ait fundamenta Alciati, & aliorum, noo Textus *in dicta lege vltima, Cod. de repud. hæredit.* eo quod illa ad rem non facit cum tantùm loqoatur de Filio abſtinente ab hæreditate, & poteſtatem habente, rurſùs eam adeundi, ſi res non ſint venditæ: alia congerit idem Faquineus, cuius ſententiam ego libenter admittam ex forma, & modo, ſeu ex verbis, quibus gratia reſtitutionis à Principe facta ſit, vt ex quæſtione ſequenti apparet, & his omnibus, & aliis ſequentibos adiunges, qoæ ſcribit Ripol. *de Regalibus toto §. 23.* plura ex modernis 15 16

Digitized by Google

detnis omninò videndus *de remiſſionibus delicto-
rum*, Maſtrillus *de Magiſtratibus tom. 1. lib. 3.
cap. 7. & cap. 10.* vbi *de Iuribus Regalibus, Regi
competentibus.*

QVÆSTIO III.

An reſtitutio facta per verbum reſtituimus *abſque verbo* in integrum, *operetur pleniſſimam reſtitutionem famæ, & bonorum: Et an ſi fiat per verbum* indulgemus, *ſeu* gratiam facimus: *Et quid ſi quid fiat per hæc tantùm, ſeu condemnationem cancelamus: Et ad quid ſi porrigatur Principis mandatum, quod aperiantur Carceres?*

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio à Principe plenè datur, ſi loquatur per verbum* reſtituimus, *ſeu per verbum* reintegramus, num. 3.
2 L. ſi Pater, Cod. de ſent. paſſis.
4 *Reſtitutio facta ad ea omnia, quæ occaſione criminis amiſſa ſunt, eſt pleniſſima.*
5 *Reſtitutio plenaria non conceditur, cum Princeps loquitur per verbum* indulgemus.
6 *Reſtitutio plena non fit à Principe loquente per verbum* gratiam facimus, n. 8. *ſecus dicento plenam gratiam facimus, n. 9.*
7 *Gratiatus dum eſt in patibulo, recuperat feudum ſecundùm aliquos.*
8 *Indulgere verbum eſt pœnæ gratiam facere tantùm.*
10 *Reſtitutio plenaria conceditur ſi Princeps loquatur per verba* reſtituimus, & indulgemus *vel* reſtituimus, & gratiam facimus.
11 *Verbum quod importare quit gratiam, aut reſtitutionem, & num. 12.*
13 Cap. 1. de poſtul. præl. lib 6,
14 Indulgeo *verbum acceptum in genere determinatur à verbo reſtituo, ſecus ſi in ſpecie, num. 16.*
15 *Verbum commune iunctum directo, quando in compendioſa determinetur à directo.*
17 *Reſtitutio integra conceditur à Principe, ſi loquatur bannum, ſiue condemnationem cancelamus, ſiue rebannimus ex certa ſcientia, numero 18. 19. & 20. non liberat ab irregularitate, num. 14.*
22 *Rebanniti, quando à Principe dicantur in integrum reſtituti.*
23 Cap. vorum 12. quæſt. 1. cap. manifeſta 2. quæſt. 1.
15 *Rebellis reſtitutus, ampliùs non dicitur proditor.*
16 *Reſtitutio tantum fit quoad pœnam, quando Princeps dicit aperiantur carceres exemplificatur lege antiqua.*
27 *Reſtitutionis effectus à Principe condemnati nonnulli aſſignantur remiſſiue.*

1 AD has difficultates, quæ multùm ſpectant
pro elucidatione noſtri Textus, breuiter
reſpondeo ad primam per illud verbum *reſti-
tuimus* plenam dari reſtitutionem, vt colligitur
ex iam antedictis ſub quæſtione 2. verſic. *ad ſe-
cundam*, & in terminis, quod quando Princeps
dixit in integrum reſtituimus plenariam reſti-
tuimus concedi, docent omnes per Textum
in leg. 1. Codice de ſentent. paſſis. Imò & ſi
ſimpliciter dicat *reſtituimus*; idem eſſe exi-
ſtimo per Gloſſam *in l. 1. §. penult.* in verbo *exi-
mi, ff. de poſtulando*; Andreas de Iſernia *in cap. 1.
n. 2. in tit. de Vaſſallo decrepito ætatis*, Aldobrand.
tit. quibus modis ius patria ſoluat, §. 1. à num. 45.
Sfortia Oddus plenè *de reſtitutione in integrum,
p. 1. q. 1. art. 3.* idem *p. 2. q. 93. art. 1. num. 3.* ſic
probans ex Textu expreſſo, *in l. videamus, §. in
Fabiana, ff. de vſu*, & in propoſito huius reſti-
tutionis, *in dicta l. 1. Cod. de ſent. paſſis.* † Nec 2
obſtare ait Textum *in l. ſi Pater. Cod. de ſent. paſ-
ſis.* Ex quo tenuit contrarium Ioannes Faber vir
eximiæ ſcientiæ, qui videtur tenere, etiam *in §.
1. Inſt.* quibus modis ius patriæ poteſtatis ſolui-
tur non eſſe idem in integrum reſtituimus ac re-
ſtituimus ſimpliciter, cui reſpondet facilirer Al-
dobradin. *dicto §. 1. num. 43.*

Quod idem dici debet quando Princeps allo- 3
quutus eſt per verbum *reintegramus*, cum reſti-
tutionem plenariam hæc loquutio importet, vt
docent Alexander *conſ. 86. num. 3. lib. 7.* Sfortia
Oddus *dicta p. 2. q. 93. num. 4.* quia idem eſt in-
tegrare, quod in integrum reſtituere, vt latè
ipſe Sfortia tradit *lib. 1. q. 1. art. 1. 2. & 3.* † Imo 4
& ſi reſtitutio fiat ad ea omnia, quæ occaſione
criminis omiſſa fuerunt, idem dicendum eſt; vt
tenet idem Sfortia *dicto art. 1. q. 93. num. 5.* Car-
dinalis Albanus *in l. non ſolum, § idem ait in fine,
ff. de Procuratoribus*, cum aliis ab eo relatis.

Ad ſecundam quæſtionis partem ſi Princeps 5
loquatur per verbum *indulgemus*, reſpondeo ex
adductis *in dicta queſt. 2*, non concedi plena-
riam reſtitutionem, ſed ſimplicem indulgen-
tiam, ſeu pœnæ remiſſionem, *l. Indulgentiam,
Cod. de ſent. paſſis*, & ſimilibus in ſpecie Boni-
fac. vita *in ſua praxi tit. de benefic. & indulgentiis
Princip.* Sfortia Oddus *dicta parte 2. q. 93. art. 2.
num. 7.*

Majus dubium eſt ſi Princeps alloquatur per 6
verbum *gratiam facimus*, & licet Aleiatus *in l.
Gallus, § & quid ſi tantum, n. 130. ff. de liberis, &
poſth.* cum Bartulo *in l fin. Cod. de ſent. paſſis*, qui
etiam allegatur à Boſio, & in terminis Petrus
Gil. *de relata carcer. tit. de beneficiis Principum in
2. queſtione*, teneant vt plenaria concedatur re-
ſtitutio ex doctrina Textus *in l. 1. §. fin. ff. de queſt.*
& per id, quod notant Baldus, & Afflictis *in c. 1.
verſic. non venerit, num. 2. tit. hic finitur lex Fede-
rici.* † Dum dicunt quod ſi quis, dum fuerit in 7
patibulo, gratiatus fuerit, recuperat etiam feu-
dum, quod quidem non recuperaret is, qui ſim-
plicem indulgentiam conſequutus fuiſſet, & ſic
videatur tenere Bartol. *in dicta l. 1. §. fin. ff. de
queſtionibus.*

Tamen contrariam ſententiam, vt commo- 8
niorem defendunt Doctores, quia verbum *in-
dulgere*, eſt pœnæ *gratiam facere*, ſed qui indul-
get non plenè reſtituit, vt dictum eſt: ergo ita
in terminis docent Salicetus *in dicta l. fin. Cod. de
ſent. paſſis* contra Bart. *ibi*, & Felinum *in cap.
inter quatuor ad finem de maioritate, & obedientia.*
Caſaneus *ſuper conſuetudinibus Burgundia in Ru-
brica des Iuſtices, num. 144. carta 58.* Boſius *de
remed. ex ſola Clem. Principis*, Marſil. *ſingula-
ri 246.* Barbatia *in cap. eam te. num. 33. de reſcri-
ptis*, qui dicit ſe ita conſuluiſſe caſu cuiuſdam
banniti, qui fuerat receptus in principis gra-
tiam,

tiam, Angelus in verbo *gratia*, *num.* 1. vbi latè Rolandus à Valle *conſ.* 41. *n.* 29. *lib.* 4. *cum concord.* Menochius *conſ.* 103. *in* 2. *dubio à num.* 18. & facit Textus *in l. Tutor, Cod. de ſent. paſſis*, vbi quod priùs vocauerat indulgentiam Imperator mox vocat gratiam, quod ex communi vſu loquendi paſſim recipitur, vt verbum *facere gratiam delicti* ſit pœnam dumtaxat Indulgere non delinquentem in integrum per omnia reſtituere.

9 Et hac tenenta opinione limitabis, niſi eſſet dictum à Principe *plenam gratiam facimus*, quia tunc plenaria reſtitutio erit conceſſa, non ſimplex indulgentia vt vult Felinus *in dicto cap. inter quatuor*, *num.* 7. *in fine* poſt Salicetum per allegatum, Baldus *de pace conſtantia* in verbo *de plenitudine gratia noſtra*, Cardinalis *in cap. quia de electione*, Caſaneus *vbi ſuprà*, *n* 146. poſt Iaſonem *in l. poſthumo, column fin. Cod. de bonor. poſſeſſ. contra Tabulas*, & *in l. ſi tibi decem*, §. *quadam*, *num* 5 *ff. de pactis*, & alios per eum Sfortia Oddus *dicta* 2 *p. de reſtitutione in integr. dicta quaſt.* 93. *num.* 10. Pariſius *conſ.* 1. *num.* 38. *lib.* 4. Rolandus à Valle *dicto conſ.* 55. *num.* 29. Marſilius *ſingulari* 142.

10 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo vt ſi Princeps loquatur per verba *reſtituimus*. & *indulgemus*, *ſiue ex indulgentia reſtituimus*, vel *reſtituimus*, & *gratiam facimus*, & tunc reuera dicendum eſt plenariam concedi reſtitutionem per Textum *in l. ſi quando*, *ff. de leg.* 1. ſecundò quia in beneficiis pleniſſima interpretatio eſt facienda, *cap. dilecti de donat. l. fin.* vbi Bart. *ff. de conſtitut. Principum*

11 Tertio quia quando verbum aliquod poteſt vtrumque importare, id eſt tam ſimplicem indulgentiam, quam reſtitutionem in integrum trahitur ad reſtitutionem non ad indulgentiam ſimplicem: tenent poſt Bartol. *in l.* 1. § *ſi quis vltro*, *ff. de quaſtionibus* per Textum *ibi*, Hypolit de Marſil. Aldoband. *in* §. 1. *pra alleg. num.* 47. & in terminis hanc ſententiam defendunt Angelus *in l fin. col* 2. verſic *ſi autem dixit*, *Cod. de ſent. paſſis* poſt Bart. *ibi*, Aldobrad. *Inſtitut. quibus modis ius patria poteſtatis ſoluitur*, §. 1. *n.* 46 Petrus Grill. *de relaxatione carcerat. in tit. de beneficiis Princip. q.* 1. *n* 4. Sfortia Oddus *de reſtit. dicta* 2 *p. q.* 93. *à n.* 11. Bonifacius de Vital. *in ſua*
12 *praxi in tit. de beneficiis Princip* † Et confirmatur ex eo, nam verba in dubio debent interpretari, vt ſignificent plenariam reſtitutionem Bartol. *in dicta l fin Cod. de ſent paſſis*, & *in dicta l.* 1. §. *ſi quis vltra*, *ff. de quaſtion.* Alex. *conſ.* 95. *n.* 3. *lib.* 7. Port. *inſt. de capitis diminut. num.* 37. Ruinus *conſ.* 86 *num.* 6. verſic *praterea dico lib* 5. *per dict.* §. *ſi quis vltro*, & *ibi Gloſſa*, & *per leg* 1. *in fine*, *Cod. de ſent paſſis*, & *per leg filio*, *ff. de liberis*, & *poſthumis*.

13 Nec obſtat dicere quod in dubio videatur conceſſa ſimplex indulgentia per Textum *in c.* 1. *de poſtulatione Prælat lib.* 6. vbi verba illa *reſtituenda indulgeo*, & illa *indulgendo reſtituo* pro Indulgentia ſimplici ponuntur, quia reſpondeo ibi non dici, quod præſuppoſitum eſt; videlicet quod verba illa *poſtulo eligendo*, ſiue illa *eligo poſtulando*, reſoluantur in ſenſum minùs plenum & efficacem; id eſt *poſtulo*, ſed ibi dici quod huiuſmodi poſtulatio eſt nulla, quia hæc verba tanquam contraria implicant ſimul, & ſemel duas contrarias petitiones, vnde in nihilum reſolui, ſed hic ſecus quia verbum *indulgeo*, & verbum *reſtituo*, non ſunt contraria, ſed diuerſa ſicut duæ ſpecies eiuſdem generis.

Quo fit, vt ſi accipiatur verbum *indulgeo* in 14
genere, tunc determinetur à verbo *reſtituo*, & copula & pro *id eſt*, videatur poſita inter ſpeciem, & genus, vt in Rubrica. *Cod. de ſeruit. & aqua*, & illo Euangelij Matthæi *cap.* 11. *dicite Diſcipulis*, & *Petro*, ſic declarat Sfortia Oddus
p. 2. *de reſtit. dicta q.* 93. *art.* 3. *n.* 15. † Pro quo 15
adducit quod dicunt Soc. Claud. de Seyſ. Gahaul. & aliis *in l. Centurio de vulgari*, & *pupillari*, dum diſputant de compendioſa facta per verba duplicia, videlicet directa, & communia ſimul, & dicunt quod quando verbum commune eſt iunctum verbo omnino directo, & quod obligari non poſſit, videlicet ſubſtituo Titium hæredem meum, tunc verbum commune determinari à verbo directo, & intelligi ſubſtitutionem directam tantùm.

Quod ſi accipiatur verbum *indulgeo* in ſpecie; 16
tunc cum minùs ſit in ſpecie indulgere, quam reſtituere in integrum non auferri potentiam ſignificationis ipſi verbo *reſtituo* per verbum *indulgeo*, ſed illam eſſe ſignificationem, & gratia in integrum reſtituo, quia verbum indulgere, & gratiam facere idem ſignificant in hac materia per Textum *in l. Tutor, Cod de ſent. paſſis*.

Ad quartam quæſtionis partem & ſi nonnulli 17
exiſtiment idem importare *cancellatio*, quod remiſſio pœnæ, quia bannum in pœnam delicti datur, ob idque his verbis ſimplicem tantùm indulgentiam conceſſam eſſe exiſtiment Baldus *in l. ſi adempti, Cod. de ſent. paſſis*. Alban. *in l. fin. Cod. eodem*, prout refert, & ſequitur Boſius *in tit. de remediis ex ſola clementia Principis in princ.*
n. 2. Felinus *in dicto cap. vergentis* † Tamen idem 18
Bald. *in d. l ſi a C de ſent paſſis*, & ibi Bartol & Iacobus Butrig. Felinus *in dicto cap inter quatuor de maiorit. & obed.* Gozadin *conſ.* 95 *n.* 9. Boſius *vbi ſuprà*, & cum aliis Sfortia Oddus videndus *dicta* 2. *p. de reſtit. q.* 93. *art* 3. *à n.* 16. plenam re-
ſtitutionem concedi exiſtimant. † In tantùm vt 19
procedat etiam ſi dictum fuerit per Principem, quod talis ab anno extrahatur: nam per hoc, etiam dicitur plenaria reſtitutio conceſſa, & hoc
niſi aliquod Fiſco confiſcatum fuerit. † Etiam- 20
que procedere non ſolùm ſi ſententia dicat ban-
nitum exinde pro cancellato haberi. † ſed etiam 21
ſi cancellandum mandet Baldus ſingulariter *conſ* 145 *lib.* 2 *n.* 15. item procedere quoad bona alienata, quando tamen adeſt clauſula *quod nihil de tali banna poſſit obyci* Rim. Sen. *conſ* 68. *poſt medium* & *in ſpecie ſub n.* 22 *lib.* 1. verſic. *ſecundo*.
† Et notabiliſſimè vt procedat etiam in reban- 22
nitione, quæ fit vigore ſtatutorum rebannientiũ occidentes bannitos; nam ſic rebanniti dicuntur in integrum reſtitui, videndus Sfortia Oddus *dicta quaſtione* 93. qui *num.* 21. limitat, & intelligit pluribus modis, vbi *num.* 25. putat quoad crimen læſæ Maieſtatis, ſeu falſi non extendi plenariam reſtitutionem ex generali cancellatione banni, ſi Princeps illud ignorat; aliter vero ſi ex certa ſcientia, cum non ſit diſputandum de potentia Principis, & eius liberalitate,

Quo pacto intelligitur Textus *in cap. vol* 11. 23
q. 1 & Textus *in cap. euidentia*, & *cap. manifeſta* 2. *q.* 1. quibus aliqui conantur dicere rebelles, & Proditores patriæ, vel Principis in integrum non reſtitui, cumulat alia Sfortia.

24 Sed quod reſtitutiu in integrum non liberet
bannum ab irregularitate ; ducet Decius *in cap.*
25 *quia diligentia de electione.* † Sed quud rebellis
reſtitutus non poſſir dici amplius pruditor, te-
nent Batbatia *in cap. at ſi Clerici*, §. *de adulteriis*
n.86. de Iudiciis, Ferretus *conſ.12. num.3.* Sfurtia
Oddus *de reſtit. ſ.p. q.100. art.3. n.10. & 11.*
26 Ad quintam quæſtiunis partem, quud per
mandatum Principis quud aperiantur carceres,
pruvt in noua aliqua lætitia fieri ſolet, tunc tan-
tum ſimplex indulgentia cunceſſa dicatur, id eſt
remiſſiu pœnæ, vti accidir in his, qui cruci cun-
demnantur in die Sacruſanctæ paſſiunis Dumi-
ni nuſtri Ieſu Chriſti, quia pœnam tantùm re-
mittere eſt intentio eius Principis ad exemplum
dimiſſionis illius, quæ de vnu delinquente fie-
bar Pupulo Hebræu in tali die, vt in Euangelio
paſſionis legitur : tradit idem Sfurtia Oddus
27 *dicta quaeſt. 93. à n.34.* † Vbi *q. 94.* per plures
articulos agit de effectibus reſtitutiunis gratiu-
ſæ ſimplicis, & quuad in validatiunem eorum
quæ interim validè geſta fuerunt, & eeoutra ;
item *q.96.* de reſtituriune gratiuſa quuad recu-
peratiunem bonorum graduum, dignitatum, &
pærrogatiuarum, & *q.97.* quuad reeuperationem
iurium, actiunum, aliarumue rerum iocorpura-
lium, & *q.98.* quoad recuperatiunem bonurum
allodialium, & præſertim alienaturum.

Qvæstio IV.

An reſtitutio Principis gratioſa in integrum impediat interim executionem ſententia: Et an ſit tranſiaa ad heredes : Et an hæreticus reuerſus ad Catholicam fidem, & porpterea plené reſtitatus recaperet bona ſaa Fiſco incorporata : Et an non ſolùm Princeps Sapremus, & Pontifex concedat prædictam reſtitutionem, ſed etiam alia perſona in dignitate conſtitata : Vbi an poßit Inquiſitor eum, qui de crimine hæreſis infamatus eſt, ad famam reſtituere?

Svmmarivm.

1 *Reſtitutio à Principe conceſſa, gratioſa interim impedit executionem, quidſi interim dum ſupplicatio pendet, n.2 & 3.*
3 *Bannitus non eſt offendendus, dum pendet petitio reſtitutionis, aut gratia coram Principe.*
4 *Mortui in banno queunt reſtitui.*
5 *Reſtitutio à Principe facta banni, quando tranſeat ad sius hæredes, & filios ; etiam quoad honores famam, & boni, num.6.*
7 *Filius Patris reſtituti non recuperat ius legitimandi quod Patri competebat.*
8 *Hæreticus reſtitutus plenè recuperat etiam bona.*
9 *Reſtitutiones delictorum, & bonorum, à quibus concedi valeant, n ſequent.*
10 *Imperatar reſtituis ad famam, & ad bona.*
11 *Papa concedit reſtitutionem pœna, & bonorum in ſpiritualibus, quid in temporalibus, numero 12.*
14 *Princeps quilibet ſupremus poteſt reſtituere delinquentes in integrum 15.*
15 *Reges, Marchiones, Comites, Duces & alij non recognoſcentes ſuperiorem poſſunt reſtituere delinquentes ad famam iuris, quid ad famam facti, num.16.*
17 *Epiſcopus nequit reſtituere delinquentes ad famam, num.18.*
18 *Index inferior nequit delinquentes reſtituere, etiamſi de Innocentia conſtaret banniti, niſi competat reſtitutio legis remedio, n.19.*
20 *Senatus Romanus, Rectores, & Gubernatores aliarum Ciuitatum, & Præſides Prouinciarum non poſſunt ad famam reſtituere.*
21 *Inquiſitor damnatum de crimine hæreſis ad famam non reſtituit, nec mitigat pœnas hæreſis impoſitas, quod ſolum eſt proprium Inquiſitoris Generalis in Hiſpania, n.22.*
23 *Inquiſitores nequeunt bona confiſcata relinquere hæreticis pœnitentibus.*

AD primam quæſtionis partem, vt reſpon- 1
deas duus caſus diſtingues, primus puſt
obtentam reſtitutiunem, & tunc executiunem
impediri dieu ; quia per umnia reponit banni-
tum in priſtinum ſtatum, in quo erat ante ban-
num, ſed priùs euntra eum executiu aliqua ca-
pitalis fieri nun poterat ergu.
Secundus caſus eſt quando reſtitutiu nun eſt 2
adhuc obtenta, ſed ſupplicatiu eſt Principi por-
recta, & ſic pendet rei exitus an Princeps gra-
tiam facturus ſit, vel ne, & tunc Doctores di-
eunt executiunem nun impediri, & ſic ſi ban-
nitus infortiam curiæ capite mulctaretur, Iaſon
in l. quod ſi non obtulit, §. *condemnatum*, *n.4. 27.*
& 28. ff. de re iudicata : idem *in l. num. 4. Cod.*
de precibus Imperat. offerendis, Cardinalis *in cap.*
ex litteris in 8. oppoſit. in integ. reſtitut. & in cap.
ſuſcitata in 6. eodem ; vbi ponit duas pulchras
rationes Bellamera *in dicto cap. ex litteris, num. 9.*
eodem tit. Benedict *deciſ.85. num.12.*
Sed limitabis primu vt non procedat quoad 3
uffenſiunem banniti, quia pendente petitione
huius reſtitutiunis, & gratiæ, nun poterit inte-
rim impune uffendi bannitus ad tradita *ſuprà vt*
lite pendente nihil innouetur : docent in terminis
poſt Imul. Socinus, Senior *in l.3. §. ſi ſeruus n.15.*
in princ. ff. de acquir. poſſeſſ. qui de communi idem
teſtatur, Nell. *de bannitis in 4.p. tertij tempor. n.6.*
Sforc. Odd. *d lib.7 de reſt q.100 art.1.n 4.* vbi *n.5.*
cum Cummanu *in l. ſi quis à filio*, §. *hij autem* ſed
illum Text. *ff. de iniuſto teſtam. limitat* ſecundo
niſi ſpectaretur reſtitutio à Principe per viam
Iuſtitiæ.
Ad ſecundam partem quæſtionis, ſo ſit tran- 4
ſitoria ad hæredes, huc eſt, an hæredes banniti,
& infames reſtituti puſſint petere poſt mortem
eius, vt ille reſtituatur in gratiam Principis, &
licet affirmet Loffr. *ſing. conſ.8. n.23. & ſequentib.*
quia puſſunt reſtitui mortui in bannu, ita vt di-
cantur, ſiue ſingantur mortui fuiſſe teſtabiles;
item etiam, & ſi neget Boſius *de remedijs ex ſola* 5
Clementia Principis, n.14. † Ego ſic ſtatuo quod
ſi Principi ita videtur, videlicet, vt etiam banniti,
& rebelles iam defuncti intelligantur in inte-
grum reſtitui, & Cancellara memoria banni, &
rebelliunis eurum, hoc facere puſſit, præſertim
ex cauſa publicæ vtilitatis, & pruptcrea filij il-
lurum, ſint reintegrati ad bona parentum
ſuorum bannitorum, vel rebellium, quod fie-
ri puſſe, teſtantur Angelus *conſ.356. col.1. & 2.*
Boſius *met. in tit. de reſtitut quæ fiunt à Principe poſt*
bellum, n.2. Sforcia Oddus *dict. q.100. à n.8.* vbi ſic
ait procedere *conſ. Loffr. 8. à n.23. & 35. & 36.*

Alias

Google

6 Alias ioqoam nihil ad hæredes tranſire poſſe teſtantur ; quia iſtius reſtitutionis nulla ſpes competit, quæ tranſmitti poſſit, niſi ex iuſta cauſa petenda veniret, puta Innocentiæ : Nam tunc ad hæredes poſſet dici tranſitoria, quia ſpes de iure competeret, non autem à mera Prin-
7 cipis gratia penderet. † Sed quod filius Patris rebellis reſtitutus ea gratia ad bona Patris à Fiſco occupata non recuperet ius legitimandi, quod Pater habebat niſi io reſtitutione dictum eſſet in omnibus, & per omoia docent ſingulariter Roin. *conſ* 109. *lib.* 3. *n.* 24. Sfortia Oddus *dicta quaſt.* 100. *art.* 3. *num.* 12.

8 Ad tertiam partem quæſtioois de hæretico reſtituto ad fidem reuerſo qoidam, quos citat Pariſ. *conſ.* 2. *lib.* 4. *n.* 186. negatiuè reſpondent, ſed idem Pariſ. *n.* 188. dicit vt in integrum intelligatur reſtitutus, etiam quoad bona Fiſco incorporata : & hoc ſi reſtitutio ſit plena, non autem in gratia ſimplici iuxta Petr. Grill. *de heret. q.* 6. *n.* 1. *&* 2. ſic ſeotire videtur Sfortia Oddus *dicta quaſt.* 100. *num.* 13.

9 Ad quartam quæſtionis partem, vbi agitur de perſoois, quæ præfatas reſtitutiones concedunt dico primò de Imperatore, quod io terris Imperij poteſt abſque dubio ad famam reſtituere, & hoc ipſe ſolus, vt *in l.* 1. §. *pen. ff. de poſtul.* alibi
10 vero oon. † Et ſic debet intelligi Azon. qui *in Rubrica, Cod. vbi, & apud quem*, dixit abſolute quod Imperator, & Senatus hoc facere poterant docent in termiois Henric. Boye *in c. cauſam* 11. *de reſtitutione in integrum*, Paulus *in l.* 1. *n.* 1. *C. de his, qui veniam ætatis impetrauerunt*, Abbas *hic*, *n.* 17. Turrecrem. *in c. ſi quis n.* 9. 6. *q.* 1. dum inquit quod reſtitutus ab Imperatore oon poteſt promoueri, niſi Papa quoque huic reſtitutiooi conſenſerit, & ſic ſequens Sfort. Oddus *dicto lib.* 2. *de reſtit. in integ. q.* 92. *art* 7. *n.* 79. concludit vt hodie oon poſſit oiſi ſuos ſubditos ad famam reſtituere.

11 De Papa idem dicendum eſt, nam & ſi Gelaſius Papa dixerit per hæc verba *infamiam abolere non poſſumus* tamen quia Papa poteſt ea omnia in ſpiritualibus, & temporalibus, quæ poteſt Imperator in Regno ſuo, vt docent Baldus *in d. l.* 1. §. *eum qui ff. de poſtulando n.* 1. & Bald. *conſ.* 40. *Imperator n*, 1. *lib.* 4. ideo dicendum eſt vt poſſit diſpenſare, quod tamen ſic explico, nam quateoùs ſpectat ad dignitates ſpirituales Papa poteſt vbique terrarum, & vndecomque quis originem tractat illum habilitare, qui infamis eſt, vt eas obtinere poſſit, ac ſi infamis non eſſet, Bartol. *in dicta l.* 1. § *de qua re, ff. de poſtulando*, Innoc. in præſenti in fine, & Abbas *n.* 10. Lucas de Peña *in l. fin. col. pen. Cod. de his qui muner. ſubeunt lib.* 10 Turrecrem. *in c. Euſemium* 2. *q.* 3. *à n.* 4. Angelus in verbo *infamia*, & ſic dixerunt idem Innoc. *hic*, Abbas *n.* 11. Felin. 10. Turrecrem. proximè citatus *n.* 6. & *ibi* Archidiac. quod ſi Papa vellet reſtituere non ſubditum ad hoc, vt poſſet ad Clericatum promoueri poſſet, ſicut etiam legitimare ad hunc effectum poteſt, & faciunt dicta *in cap. nouit. de Iudic. à quaſt.* 1.

12 Tameo de temporalibus dignitatibos, & honoribus non ſic latè, quia hoc tantùm poterit in terris Eccleſiæ ſibi ſubjectis, alibi vero non, vt docent Innoc. *his in fine* Abbas *n.* 10. Bald. *n.* 4 & Boch. *n.* 11. qui dicit hanc ſaniorem Ancharran. *n. fin.* Turrecrem. *in dicto cap. Euſemium* 2. *q.* 3. *n.* 4. *&* 6. Angelica in verbo *infamia n.* 12. *&* 13. D. Tomas 2. 2. *q* 68. *art.* 3. *in fine*, Sfortia Oddus *dicta quaſt.* 92. *lib.* 2. *de reſtit. num.* 44 *per Textum in dicto cap. Euſemium*, Bartol. *in dicta l.* 1. *ff. de poſtulando dicto* §. *de qua re*, vbi Albericus clarè affirmat *n.* 1. *&* 3. Bartol. *in l. infamem n.* 3. *ff. de publicis Iudiciis*, & ſic Baldus *hic n.* 1. *&* 3. Bartol. *in l. infamem n.* 3. *ff. de publicis Iudiciis*, *&* Baldus *hic* 4. dixit, vt nec Papa poſſit reſtituere in iotegrum laicum io territorio immediato Principi ſæculari, qood oon ſubeſt immediate io temporalibus iurisdictioni Eccleſiaſticæ.

Dubiũ vero eſt an reſtitutus ad famã per Imperatorem ſit habilitatus ad iura ſpiritualia, de quo *infrà* dico *quaſt ſequenti*. 13

Quod dictum eſt de Imperatore, & de Papa, porriges ad quemlibet alium Principem ſupremum, qui io eo loco, vel Ciuitate, vel Prouincia, ad quam vult reſtituere ſuperiorem noo recognoſcit, Afflictis *in tit. quæ ſint Regalia à n.* 13. & procedit hæc concluſio ſioe dubio, vt omnes fatentur, & ſic Barboſa hic *n.* 6. dixit generaliter cum Felino, Decio, Couarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 3. *n.* 3. & aliis ſolum Papam vel Principem poſſe principaliter ad famam reſtituere, quod ampliat Sfortia Oddus *dicta quaſt.* 82. *num.* 13. etiam ſi vtile tantum dominium habeat, cuius tamen vigore exerceat immediate merom, & mixtom imperium, & Regiam poteſtatem ex ea ratione, quia ipſi, quorum Majeſtas immediatè offenſa eſt, immediatè quoque iniuriam, & offenſam 14
remittere debent. † Et ſic generaliter dico omnes Principes, Reges, Marchiones, Duces, Comites, & cæteros Dominos Ciuitatis non recognoſcentes ſuperiorem io temporalibus, & in ſuo territorio poſſe ad famam in integrum reſtituere, vt contingit io poteſtatibus Italiæ, qui licet contingat, vt Imperatorem recognoſcant, vel Eccleſiam in Dominos directos : tameo virtute poteſtatis ſibi conceſſæ. & ex vſu, & conſuetudine illam reſtitutioné faciunt, tradit idem Sfortia *d. n.* 13 *& art.* 9 *à n.* 99. vbi alia congerit. 15

Quæ tameo omnia procedunt, quoties agimus de infamia iuris auferendæ; ſed an æque verum ſit ſi agatur de infamia facti, non eſt leue dubium, de qoo videbis quæ congerunt Tiraquell. *de conſtit. p.* 3. *limit.* 7. *n.* 20. Romanus *ſingul.* 469. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q* 6. *n.* 45. verſic. *in propoſito*, Sfortia Oddus *dicta p.* 2 *de reſtit. in integrum q.* 92. *ſub art.* 4 *à n.* 29. Balboa *in c.* 2. *de except.* aliqoa ego notaui *in cap. Teſtimonium, de Teſtibus q. fin.* 16

De Epiſcopo dicendum eſt ooo poſſe, vt fatentur hic communiter DD Abbas, *n.* 14. Fel. 11. *n.* 144. Boch. *n.* 11. *in fine*, *&* *n.* 12. Ancharran. *n.* 6. Nam ſi Papa non poteſt, niſi quatenùs ſunt eius ſubditi in temporalibus ; ergo non eſt cur Epiſcopus eam diſpeoſationem facere queat, vt latè cum aliis idem Sfortia Oddus *dicta quaſt.* 92. *à n.* 55. *art.* 5. ſed applicabis nonnulla quæ ego adduxi *in cap. at ſi Clerici de Iudiciis*, *in* §. *in adulteriis*, in his verò ſpiritualibus, in quibus poſitiuo aliquo iure, & ratione ſui populi terrendi infamiam pro aliqoo crimine induxiſſet ; tunc ad famam Epiſcopus reſtituet illum, qui in crimen incidiſſet, vel quando Epiſcopus haberet iurisdictionem temporalem, io qua ſuperiorem immediatom non recognoſceret, idem Sfortia *vbi ſuprà*, *num.* 57. *&* 58. & patet ea iam dictis. Alia congerit videnda, idem Sfortia, vbi *à numero* 69. agit de quæſtione, 17

an poſſit Epiſcopus reſtitoere Clericum depoſitum, vel degradatum, de quo nonnulla *in dicto cap. at ſi Clerici circa finem.*

18 De Iudice autem inferiore dicendum eſt, vt non poſſit reſtitutionem facere, vt paret ex integro titulo, *Cod. de ſentent. paſſis, & de reſtit.* & per Textum *in l. 1. ff. de quaſtion* & hoc etiam ſi Innocentia banniti conſtaret, quia etiam in hoc caſu inferior à Principe nequit reſtitutionem concedere ex Textu *in dicta l. 1. §. ſi quis vltro, ff. de quaſtion.* vbi Marſilius *num.* 46. poſt Bart. & alios *ibi*, & Ruin. *conſ.* 21. *lib.* 4. *num.* 2. Sequitur Menochius *de arbitrariis lib.* 2. *q.* 92. *n.* 4. qui *n.* 6. poſt Bartol. procedere etiam dicat ſi bannum ex cauſa Ciuili datum eſſet, & ratio horum eſt, quia Principis maieſtas offenſa fuit, obidque ad eum ſolùm ſpectare huius offenſæ gratiam facere: ſequitur Sfortia Oddus *dicta* 2. *p. de reſtitut.*
19 *q.* 92. *art.* 3 *à num.* 20. † Vbi limitat quando iſta reſtitorio gratioſa concedenda veniret remedio legis, quod expendit *ibi à num.* 13. alia adducens
20 qui *à num.* 83. agit de dublo. † An ſcilicet Senatus Romanus poſſit hodie ad famam reſtituere, ſicut olim poterat vbi *n.* 88. negat, & *n.* 89. infert quod hodie Rectores, Gubernatores, & Poteſtates Ciuitatum, & etiam Præſides Prouinciarum non poſſunt ad famam reſtituere, quia loco Prætorum, & Præſidum ſunt, quibus hoc non eſt iure datum, & *à n.* 96. *art.* 10 agit an Ciuitas vel populus queat ad famam reſtituere.

21 Ad quintam de Inquiſitore, an poſſit damnatum de crimine hæreticæ prauitatis ad famam reſtituere, & reſpondeo negatiuè eo quod id pertineat ad Papam, ſeu D. Inquiſitorem generalem, qui poterit pœnas agratiare, prout quotidie practicatur cum cauſa legitima commutando pœnas in alias deprecatiuas orationes, ſeu ieiunia ad arbitrium Inquiſitorum, vbi Reus punitus fuit, niſi ex priuilegio particulari, etiam Inquiſitori inferiori conceſſum eſſet, vt concludit Albericus *in Rubrica, Cod. de ſent. paſſis*, dicens non niſi Papæ hoc de iure competere ex Texto noſtro: tradit Sfortia Oddus *dicta q.* 91. *Art.* 6. *num.* 69. vide Textum *in cap. vergentis de hæret.* verſic. *nec ad eos bona*, vbi Ancharranus, Felinus, Abbas, & Farinac. *q.* 190. *n.* 114. non enim reſtitutio intelligitur facta, niſi de ea fiat mentio expreſſa cum aliis nouiſſimè Bordonus *de officio inquiſit. cap.* 12. *q.* 37. *n.* 131. vbi addit quod Fiſcus habita apprehenſione bonorum, & eis in contractum deductis cum tertio, non ſolet ea condonare hæretico pœnitenti, ſpemque durare quoad ſententiam, poſt vero nullum auditi iuxta Textum, *in c. ad abſoluendam de hæret.*

22 Et de praxi hodierna in Hiſpania, & in Curia Romana ſcribit Diana videndus *p.* 4. *reſ* 37. verſic. *notanda tract.* 7. Et Auſonius eius compilator, verbo *Inquiſitores n.* 20. vbi tradit pœnam in Hiſpania poſſe mitigari, & agratiari ab Inquiſitore Generali; iam in hoc abolita diſpoſitione Textus *in cap. commiſſi*, §. *nec non de hæret. lib.* 6. quo permittebatur Inquiſitoribus fidei vna cum Epiſcopo mutare, ſeu mitigare ſententias in hæreticos iam prolatas, alia tradunt relati, & alij per Dianam, & Rojas *ſingul.* 155.
23 *n fin.* † Inquiſitores verò nequeunt bona cõfiſcata relinquere pœnitentibus hæreticis, Cantera *quaſt crimin. cap.* 1. *de hæreticis num.* 18. Rojas *ſingul.* 27. *n.* 4. Conrad. Brun. *de hæreth. lib.* 5. *cap* 6. *n.* 10. cum aliis Diana *p.* 4. *tract.* 8. *reſ.* 44. verſic. *verum*, videndus contra Pariſ. *lib.* 4. *conſ.* 2. *n.* 184. Vmbert. locatum *in praxi Inquiſit.* verſic. *Inquiſiter num.* 33. Zanchin. *de hæreth. cap.* 23. *n.* 3. Zaſium Burſat. & alios, quos citat Riccius *in tract. de iure perſ. lib.* 5. *cap.* 41. *n.* 2. dicentes & ad id teneri Inquiſitores, ſed in Hiſpania, vbi confiſcata bona Hæreticorum applicantur Fiſco reali, non eſt verum ex iam dictis.

QVÆSTIO V.

An quis poſſit per ſe, aut per Procuratorem petere famæ reſtitutionem, & an Proreges poſſint pro eorum arbitrio agratiare delinquentes, qui Accuſatorem non habent, & pro dictis gratiis pecuniam accipere: Et an pars accuſatrix teneatur remittere Reo pœnam mortis à Iudice inflictã ſi Iudex ex parte ſua eam remittat?

SVMMARIVM.

1 *Infamatus per ſe, aut per Procuratorem poteſt petere reſtitutionem, & debet per ſe, ſi extra carcerem exiſtat, num.* 3.
2 *Supplicatio non eſt actus iudicialis.*
4 *Reſtitutio prodeſt abſentibus, & ignorantibus.*
5 *Bannitus exiſtens extra mare, cenſetur reuerſus à die reſtitutionis.*
6 *Reſtitutio gratioſa trahitur retro ad tempus gratia facta.*
7 *Proreges nequeunt delinquentes ad famam reſtituere, nec eorum agratiare delicta n.* 8. *vbi niſi bono communi expediat.*
9 *Comes de Lemos Prorex Neapol. agratians delicta pecuniis carpitur, num.* 11.
10 *Princeps peccat ſi ſine rationabili cauſa minuat delinquentium pœnas, & etiam ſi condonet paſſim delicta leuia facineroſis, niſi raro ob minorem ætatem, aut ſeruitutem infirmam, aut in delicto ſine animo commiſſo, vel in arte perito.*
11 *Proreges nequeunt pecunias recipere pro condonatione delictorum, & an officia vidére, n.* 12.
13 *Accuſatrix pars, an teneatur remittere pœnam mortis à Iudice inflictam, ſi Iudex eam remittat, num.* 13.

AD primam quæſtionis partem reſpondeo vt tam per ſeipſos regulariter, quam per Procuratorem etiam non habentem ad hoc ſpeciale mandatum poſſit quilibet infamatus petere, & obtinere reſtitutionem, Speculator *in tit. de reſtit. in integr.* § *quis autem in princ. n.* 23 Baldus *in l.* 1. §. *eum qui in fine, ff. de poſtul. & in repet. in* 2. *lect. n.* 3. Felin. *hic num.* 15. † Ex eo quia ſupplicatio non eſt actus iudicialis *l.* 1. *Cod. de precibus Imperat. offerend.* expendit Sfortia Oddus *de reſtit. q* 92. *art.* 1. † Vbi putat quod Reus principaliter debet eſſe conſtitutus in carceribus pro gratia obtinenda ex *l.* 1. § 1. *ff. de quaſt.* Et tunc poſſe eius Procuratorem gratiam petere, quod ſi extra carceres degat, tunc ait, vt debeat Reus perſonaliter comparere; quod mihi arridet ex his quæ adduxi *in cap.* 14. *de Indiciis à quaſt.* 3. vbi quando poſſit Procurator in criminalibus petere. † Imò addit Sfort. *ibi à n.* 7. quod reſtitutio proſit etiam abſentibus, & ignorantibus ex doctrina DD. *in l fin. Cod. de ſent. paſſis*, vbi Bart. *num.* 5.

Albericus

Albericus *num.* 10. Salicetus *col.* 2. verſic. *nunc quære.*
5 † Et hoc quidquid alij ab eo relati ſentiant, qui etiam, *num.* 10. infert, quod ſi bannitus eſſet vltra mare, ſtatim, eodemque die, qua fuit reſtitutus, habent pro reuerſo, ſecundum Albericum præallegatum; *num.* 10. & idem tenet, & tribus rationibus confirmat Socinus Senior, *in l. quidam relegatorum, num.* 4. *ff. de rebus dubiis,*
6 poſt Bart. *in dict. l fin.* † Et confirmantur prædicti inferendo, & ampliando per id, quod dixit Baldus *conſ.* 64. incipit, *punct. lib.* 1. *n.* 1. videlicet quod reſtitutio gratioſa trahitur retro ad tempus gratiæ factæ.

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, etſi Maſtrillus *de Magiſtratibus tomo* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 147. videatur affirmatiuè his verbis, *Pro Rex poteſt de criminibus & pœnis gratiam facere; dummodo adſit partis remiſſio*, vt clare colligit ex eius patente ibi, & ibi, *deſit partis inſtantia, pœnas remittere, relaxare, prout nos facere poſſemus,* docet etiam Seſſe
8 *de inhibition. cap.* 1. §. 4. *num.* 10. † Tamen ego exiſtimo id non poſſe frequenter facere, nec pro ſuo arbitrio aggratiare delinquentes, ſi accuſatorem non habent, cum debeant attendere ad qualitatem delicti, quod eſt remittendum, & ad cæteras circunſtantias concurrentes ex quibus omnibus eſt iudicandum; num bono communi expediat, aut certe cum illo, non repugnet tale delictum tunc remitti, quod in terminis docent Molfeſius *in ſumma tom.* 1. *tract.* 9. *n.* 4. Ledeſma *in ſumma tom.* 2 *tract* 8. *cap.* 22. *difficult.* 5. *concluſ.* 6. Aragon *in* 2. 2. *D. Thom. quæſt.* 67. *art.* 4.
9 Azor *tom.* 3. *lib.* 13. *cap.* 23. *quæſt.* 3. † Diaña *p.* 6. *tract.* 6. *reſ.* 1. vbi refert patrem Ferdinandum de Mendoca ſocietatis Ieſu acriter carpentem, *comitem de lemos*, Pro-regem: tunc temporis Neapolitanum de facili, & pretio aggratiantem, & eius verba refert; quam ſententiam probat Diana, quia bene vt aduertit, D. Thomas 2. 2. *q.* 67. Bañez, Siluius, & cæteri expoſitores, *ibi poſſe*, Principem pœnas delinquentibus minuere, & in totum relaxare arbitrio ſuo videbis Villalobos *in*
10 *ſumma tom.* 2. *tract* 14. *dif.* 17. *num.* 2. † Conſtat enim legiſlatorem ex bono communi poſſe pœnam remittere delinquenti. Quod ſi princeps id faceret ſine rationabili cauſa, peccaret, cum eſſet in magnum Reipublicæ nocumentum, cuius intereſt delicta punire ex *l. ſi ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil.* cum aliis. Ergo debebit id facere ex rationabili cauſa, quando magis hoc procedit in Pro Rege? Quare etſi etiam ſemel pœnam remitteret delinquenti facinoroſo, vt homicidæ, ex induſtria alicui, ſicario, aſſaſſino, &c. Vel ſi paſſim delicta leuia condonaret peccaret mortaliter, cum talis remiſſio, ſemper vergeret in damnum Reipublicæ; & ſic raro Diana admittit ſententiam contrariam, niſi aliquando ob minorem ætatem, aut ſenectutem infirmam, aut in delicto ſine animo deliberato commiſſo, ſed ex impetu, item ſi delinquens eſſet nimis arte peritus, ſeu ars Reipublicæ neceſſaria, & aliis modis, & caſibus, de quibus Taſſonius *in pragmat. de Antifato, verſ.* 12. *obſeruation.* 1. *à numero* 125. Sanchez *in opuſculo, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. *dubio* 21. *numero* 11. & adiunges Farinacium *in praxi tom.* 1. *de pœnis tempor.*

11 Vnde quamuis Maſtrillus *tom.* 1. *de Magiſtratibus, lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 53. videatur tenere, vt poſſit Prorex recipere pecunias pro tali condonatione, & gratia; tamen verius exiſtimo id non poſſe, tum ex fundamentis relatis, quia Rex Proregi non tribuit; imo prohibet, vt recipiat pecunias pro condonando reis pœnam, & hoc quidquid in contrarium Proreges praxi obſeruent: ita docent Ferdinandus Mendoſa, & cum eo Diana omnino Videndus *dicta reſ.* 6. à verſiculo, *ſed an Proreges*, vbi plura tradit.
† Qui etiam Videndus eſt, *reſ.* 3. *dict. tract* 6. 12
p. 6. ad aliam quæſtionem, *an Proreges poſſint vendere officia, & pecunias ſibi ipſis applicare:* & contra aliquos negatiuam ſententiam defendit, cuius fundamenta faciunt pro perfecta reſolutione.

Hic poſſes adiungere quæſtionem, ſcilicet, 13
an pars accuſatrix, teneatur remittere reo pœnam mortis à Iudice inflictam, ſi Iudex ex parte ſua eam remittat? De qua dico, *infra in Rubrica de pœnis:* interim leges Dianam *p.* 10. *tract.* 16. *reſ.* 43. Patrem Arriagam *in curſu Theolog. tom.* 5. *diſputat.* 39. *ſect.* 3. *num.* 16. Trulench. *in decalog. tom* 1. *lib.* 5. *dub.* 5. *à num.* 7. qui affirmare videntur cum lata ſententia, ſit ſatiſfacta Reſpublica, & per conſequens pars accuſatrix; ergo, Iudice tunc remittente, non eſt cur pars accuſatrix remittere nequeat; tamen non ſic in praxi video receptum: Et adiunges Cyriacum, *p.* 1. *contr.* 20. vbi agit quando Princeps poſſit facere gratiam delinquenti in vita parte offenſa, vide *infra*, de pœnis.

QVÆSTIO VI.

An officialis Iuſtitiæ (vt Alguacelus,) qui tale officium emit, ſuſpenſus per ſententiam Iudicis reſidentiæ, quam Iudices ſupremi caſtellæ, confirmarunt, queat tranſacto tempore ſuſpenſionis, ſine exilij ſibi impoſiti redire ad exercitium abſque alia licentia Iudicum: Et an ſi ſuper eadem confirmatoria ſententia Princeps, ac Rex conſulatur, interim idem officialis adhuc exercere valeat in ſuo officio? Seu an quia per reſidentiam fuit condemnatus, eo ipſo debuiſſet ſententia executioni mandari; ſic vt damnatus tantum haberet Ius proſequendi appellationem ſuper deuolutiuo: Et num condemnato in exilium, computetur tempus carceris pro ſibi aſſignato in ſententia?

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſuſpenſus ab officio nequit in praxi redire ad exercitium ſine licentia ſui ſuperioris, vt n.* 2.

3 *Inquiſitores, aut officiales ſemel ſuſpenſi, nunquam finito tempore ſuſpenſionis viſi ſunt redire ad exercitium ſine licentia D Inquiſitoris generalis communicata cum Dominis de Conſilio.*

4 *Suſpenſus officialis ab officio ante ſententiam, vel poſt ſententiam, quando non obſtante appellatione nequeat exercere officium, quando autem appellatio illi proſit; late diſcutitur, n.* 5. *&* 6. *facta diſtinctione inter ſuſpenſũ extra ſyndicatũ, vel in illo, & viſitatione, vt n.* 6. 7. 8 9 10.

8 *Suſpenſus nequit prouideri ad nouam dignitatem, quouſque determinetur cauſa.*

11 *Suſpenſus per ſententiam extra ſyndicatum, etſi appellando non amittat exercitium officij vt ſub, n. 7. 8. 9. & 10. at fallit in pragmatica depoſitorum.*

12 *Caſus delictorum plures priuant iudices, & officiales ab exercitio in officiis & recenſentur, num. 13.*

14 *Iudex ſemel ab officio priuatus, non eſt illico admittendus ad illud, nec aliud ſimile, niſi ex certa ſcientia Principis.*

15 *Iudices ne de facili priuent, atque ſuſpendant officiales ab officiis, &* & exercitio.

16 *Carcer non minuit in delinquente exilij tempus.*

17 *Tempus vnius ſuſpenſionis debet finiri priuſquam ſubintret terminus alterius.*

1 AB his omnibus breuiter reſpondendo liberabimur per nonnulla, *hic* dicta, & ſub, *tit. de appellat.* Fuit igitur in menſe Decemb. anni 1658. diſcuſſum ſuper præſentibus dubiis apud magnificos Iudices noſtræ Caſtellæ; inter quos, adhuc non leue diſſidium eſt, pungit occaſio aliquid doctrinaliter in medium proferre, donec ſciam definitionem. Et pro affirmatiua ſententia faciunt verba legis Imperator 8. *ff. de poſtulando*, ibi, *Imperator Diuus Antonius reſcripſit eum cui aduocationibus in quinquennium interdictum eſt, poſt quinquennium pro omnibus poſtulare non prohiberi*, Mareſcoto *lib. 2. variar. cap.* 4. Ioanues Baptiſta Coſtu *conſ.* 70. Martio. Magero *de aduocatia armata, cap. 6. num.* 354. Oſualdus *in notis, lib.* 18. *comm. cap.* 8.

2 Sed tenera dicendum eſt non poſſe, ſic ſuſpenſum finito tempore ſuſpenſionis reaſſumere exercitium ſui officij abſque autboritate Iudicis declarantis terminum ſuſpeoſionis fuiſſe completum: ita Montano *de Regalibus Gloſſa de Regalibus officiis, num.* 54. & refert deciſum Moles, Regios ſcilicet officiales ſuſpenſos ad certum tempus non poſſe reaſſumere officium elapſo tempore abſque licentia Regis ratione reuerentiæ illi debitæ; ſicque practicari in conſilio ſupremo cameræ quotidie videmus, cuius ſupremis Iudicibus data eſt facultas agratiandi, & remittendi, atque diſpenſandi, vt breuiter notaui, ad *cap. fin. de tranſlat. Epiſcopi ſub quæſt. fin.* dum, *ibi*, actum eſt de quæſtione, an liceat frequens tranſlatio Epiſcoporum ad maiores Diœceſes proponi Domino noſtro Regi per iſtos
3 Conſiliarios de Camera. † Imo quotidie videmus Inquiſitores, atque officiales ſanctæ inquiſitionis ſuſpenſos ad tempus, qui non reaſſumpſerunt vnquam officia in illis inſeruiendo, niſi præmiſſa licentia Domini Inquiſitoris Generalis, communicato prius proceſſu cum conſiliariis noſtri Conſilij ſupremi, quod frequentatus eſt quotidie, me præſente, *Illuſtriſſimus D. Didacus de Arce Reynoſo Epiſcop. Placent. iam per* 18. *annos inquiſitor generalis litteratiſſimus pyſſimus, & iuſtitia amantiſſimus.*

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, numquid officialis, quæ à prima ſeotentia ſuſpenſionis appellauit, interim poſſit in officio, à quo per eam ſuſpenditur exercere? Et pro affirmatiua ſenteotia facit Doctrioa generalis Iuris, *in l.* 5. *§. fin. ff. ad Turpilian.* ibi: *quia prouocationis remedio condemnationis extinguitur pronunciatio, l. 2. §. vlt. ff. de pen. l. furti, ff. de his, qui notant infamia, l. ſi quis filio, §, hi autem, ff. de iniuſto rupto.* Tum etiam quia regulariter appellatio ſuſpendit, atque extinguit ſententiam quoad vtrumque effectum, vt patet ex, *l. præcipimus 32. Cod. de appellat.* ibi: *eorum enim ſententiis appellatione ſuſpenſis, l. ſi cauſa 32. Cod. de tranſaction. l. vltim. Cod. de ſent. reſcind. non poſſ. cap. cum inter 13. de ſententia, & re iud* ibi: *cuius ſententia cum nulla fuerit appellatione ſuſpenſa*, de quo late ſub illo, *tit. & hoc de appellat.* de quorum Iurium intelligentia Petrus Gregor. *lib. 6. de appellat. cap.* 21. *num.* 4. Aodreas Gaylius *lib. 6. obſeruat. cap.* 14. Couarruuias *pract. cap. 23. num.* 1. Oſualdus *in notis ad Donell. lib. 28. comment. cap. 4. littera, A*, Fontanella *de pactis Gloſſa* 10. *p.* 1. *à num.* 68. Giurba *deciſ. 29. num.* 2. & faciunt quæ dico late, *infra in c. paſtoralis, §. verum de appellat.* vbi quod applicatio ſuſpendit, aut aufert effectum ſententiæ excommunicatioois, ſuſpenſionis, ac interdicti, vt ibi dictum eſt.

Contra hoc faciunt plura, quæ dixi; *in c.* 12. 5
de appellat. vbi habetur in multis caſibus, non obſtante appellatione, ſententiam eſſe exequendam, & inſuper ex proxime dicendis de officialibus ſuſpenſis per Iudicem ſyndicatus, & ex Doctrina Azeuedi *in l. 17. tit. 8. lib. 3. recopilat. num.* 1. & 2. quem ſequitur Maſtrill. *de Magiſtrat. cap. fin. lib. 6. num.* 13. vbi ponens quando Competere poſſit reuiſio ſeu ſupplicatio, quid ſit in Iudice ſyndicato per alium quam eum ſub cuius poteſtate officium exercuit; vel in noſtris Regnis Hiſpaniæ, vbi etſi appellatio admittatur in omni crimine, & delicto, etiam in officio commiſſo, ſiue condemnatio ſit ciuilis, ſiue criminalis, intelligi dici procedere appellationem, admittique tantùm quoad effectum deuolutiuum, non autem ſuſpenſiuum, ſicut, & ante eum dixerant, Auiles *in cap. 9. ſyndic.* verb. *appellat. & in cap. 9. Præter. num. 4. lib.* 1. Auendañus *de exequend mandat. lib. 1. cap. 2. numero* 10. verſic. *& contra Miniſtros*, & *num.* 14. verſic. *nec ab huiuſmodi*, videturque colligi ex litteris viſitatoribus datis per verba ſequentia: *y no ſuſpendiendo las ordenas, decretos, y otros actos, que por raçon de eſta viſita, y comiſion ſe hizieren por ningun acto de apelaçion, recurſo, o ſimples querellas, que ſe interpongan, los quales quiero que ſe executen, no embargante la tal apelacion, recurſo, ò otra qualquier coſa, como ſi fuera dado por mi ſupremo conſejo*, vt refert idem Maſtrill. *ſupra dicto cap. fin. lib. 6. de Magiſtrat. ſub num.* 16. & hoc quidquid ſit in terminis Iuris communis, de quo Paris de Puteo *in tract. de ſyndicatu*, in verbo *aſtante*, qui videtur tenere contrarium, data cauſa legitima ad not. per Baldus *in l. incerti, Cod. de interdict.* vbi ait quod licet non appelletur à ſententia lata in poſſeſſorio, poteſt appellari ab emergenti, vel incidenti ſecundum, Innocentium, *in cap. ſignificauerunt de teſtibus*, Auiles *in dicto cap.* 10. *ſyndicat. numero* 3. qui hoc intelligit, quando emergens non habet naturam principalis, vt quia examinatur Iuſtitia eius ſeorſum à principali ad Textum, *in l. ſi ex cauſa. §, nunc videndum, ff. de minorib.* vbi Baldus.

Vnde, quia ad praxim de officialibus, atque 6
Miniſtris viſitatis, reſidenciaris, atque Syndicatis, eſt *lex Regia 14. tit. 7. lib. 3. recopilat.* qua diſponitur, vt ſi per Inquiſitionem vulgò *perquiſa ſecreta*, appatet culpa aduersùs aliquem

ex

ex Decurionibus, ex fidelibus vulgò *feſmeros*, ex Procuratoribus, Tabellionibus, aut aliorum officialium Senatus, Iudex illos ſuſpendat ab officiis cuius legis rigor, etſi in praxi non cuſtodiatur, non alias adminiſtratio Iuſtitiæ, aliorumque negotiorum expeditio ceſſaret contra bonum Reipublicæ gubernium ex doctrina Textus *in c. tum litteris*, §. 1. *de Teſtibus*, *cap. conſtitutus de exceſſibus Prælatorum*, Puteus *de Syndicatu*, verbo *accuſatus*, *cap. 1. à num. 2*, Grammat. *conſ. 10. à num. 1.* idem *de ritu magnæ curiæ*, *lib. 2 fol. 78. num. 15*, Didacus Perez *in l. 3. per textum, ibi tit. 13. lib. 2. ordinam. col. 323.* Azeuedus *in l. 2. tit. 7. lib. 3. recopilat.* Gloſſa *eſten*, *num 8. in princip. & l. 2. tit. 1. lib. 8. recopilat.* proprius *in Authentic. de adminiſtrat.* §. *fin.* verſiculo *non enim*, & *in cap. peruenit* 58. *de appellation.* Gloſſa verbo *moriente in clem. ne Romani*, §. *ſanè de elect.* Tamen eius obſeruantiam practicari in magnis nonnullis caſibus, in quibus culpati appareant, aut per notorietatem, vel ſi ita potentes forent negotiatores, atque rixoſi, vt conueniret de hoc conſtito vt ſuſpenderentur tales officiales, durante relata inquiſitione ſecreta ex Gregor. Lopez doctrina *in l. 7. tit. 6. p. 7.* verbor. *de belas*, & *l. 6. tit. 25. lib. 4. recopilat.* Auendaños *in cap. 2. Prætor*, *num 10. in fine*, Azeuedus *in l. 5. tit. 7. num. 17. lib 3. recopilat.* vbi citat alios, & *in l. 14. à num. 1. eodem*, *tit. & lib.* Caſtillo, & Bobadilla *lib. 5. politic. à num.* 190. legendus, vbi referens ſuſpenſionem quam fecerit in *Metimna del campo*, licent *de la Mota*, primus Tabellionum viſitator ab initio dictæ inquiſitionis ſecretæ illos incarcerando, ait practicari in Audientiis, & Cancellariis Regiis viſitatores mandando, vt aliquis ex auditoribus, aut ex iudicibus criminum. Vulgò *Alcalde*, ſuſpectus ex dictis cauſis pergat à populo exeundo, & à territorio per tot leucas, nec ibi aſſiſtat, viſitatione durante. Qui etiam refert ſe aliquoties vidiſſe practicari in viſitationibus Gubernatorum Indiarum ob magnam viſitandorum potentiam.

7 Ex quo ſuppoſito idem Caſtillo, & Bobadilla ad partes diſputauit, *dicto cap. 1. lib. 5. à n. 191.* de quæſtione, an dicti officiales ſuſpenſi ab officiis per Iudicem reſidentiæ, durante lite, ſiue ante ſententiam, ſiue poſt, durante appellatione, valeant in officiis exercere, & reſoluit cum Boërio *decis. 150. à num. 15.* Paulo *conſ. 168. n 4. volum. 1.* Azeuedo *in l. 5. tit. 7. à num. 16 & in l. 14. num 3. ibi lib. 3. recopilat.* nempe vt durante dicta Inquiſitione ſecreta, & ante ſententiam habitura ſit effectum prædicta ſuſpenſio in iam relatis caſibus, ſed poſt ſententiam priuationis, aut ſuſpenſionis aduersùs Iudicem, Decurionem, Tabellionem, aliumve officialem latam, refert, practicam Concilij eſſe dari ſcilicet Regiam prouiſionem, vt Iudices ordinarij illos non admittant ad exercitium propriorum officiorum, quovſque viſitationes vulgò *las reſidancias* ſin finitæ, viſæ, atque determinatæ. Et hanc praxim defendit Caſtillo, de Bobadilla *dicto cap. 1. lib. 5. num. 192.* præſtans intellectum primæ adductæ legi Recopil. per alias, etiam legi Recopil. ſcilicet *l. 1. & 2. tit. 5. lib. 3. recopil.* vbi cauetur ex eadem ratione culpæ non eſſe prouidendum ad aliud officium gubernij Prætorem, cuius reſidentia nondum fuerit determinata, & ex *l. 100. tit. 53. lib. 7. recopil.* qua cautum eſt ex eadem ratione officialem publicum priuatum, ſiue ſuſpectum per ſententiam viſitationis, ſiue reſidentiæ duraturum fore in ſua vacatura, & in interdicto ſui officij, quovſque illius cauſa determinetur: cui opinioni, & ſi ſub dubio refert inclinaſſe Abileſium *in cap. 7. Syndicat.* Gloſſa *ſuſpende*, in fine referentem vulgarem eam doctrinam, nempe quemlibet ab officio ſuſpenſum non poſſe prouideri ad nouam Dignitatem, & honorem.

Et confirmatur, quia nec promouebitur accuſatus de culpa graui quovſque etiam eius determinetur cauſa per Textum *in l. reus delatus*, *ff. de muneribus, & honoribus*, *l. vnica*, vbi Bartol. & Platea, per Textum *ibi*, *Cod. de reis poſtulandis lib. 10. l. qui de libert. ff. de liberali cauſa*, *cap. omnipotens*, *de accuſation. l. 5. tit. 5. p 3.* Bartol. *in l. Barbarius*, *num. 27.* & ibi Oroſcius *num 20. col 395. ff. de officio Prætor*, Boërius *dicta decis. 150. num. 15.* Maſcardus *de probation. tom. 1. conclus 57. num. 1. & 6.* Gregorius Lopez *in dicta l. 7. tit 6. p. 7.* verb. *de velos perder*, per Textum *ibi* Abiles *in cap. 5. Prætor*, Gloſſa *ſuſpendidas*, *num. 4.* Azeuedus *in l. 5. num. 8. & 16. tit. 7. lib. 3. recopilat. & conſ. 83. volum 1.* 8

Acerrimè tamen Azeuedo, quem refert idem Caſtillo, & Bobadilla *ſub dicto num. 191. in fine*, contra Auendaño *in dicta l. 14. tit. 7. lib. 3. recopil.* Gloſſa *la ſuſpenda*, *à num. 3.* dicit prædictam legem Regiam tantùm committere Iudici reſidentiæ, vt poſſit ſuſpendere culpatos, durante Inquiſitione vulgò *la peſquiſſa ſecreta*, ſeu decreto interlocutorio vſque ad ſententiam difinitiuam, ſed non inde induci, nec diſponi *in dicta lege*, quod ſi ſuſpenſi per latam difinitiuam ſententiam appellauerint, maneant interdicti, atque ſuſpenſi ab officij exercitio, quovſque cauſa terminetur, nec vt careant vniuerſali illo Iuris remedio, de quo latiſſimè dixi *infrà ſub dicto tit. de appellat.* & nonnulla *ſub cap. 15. hoc tit.* nempe appellationem ſuſpendere effectum ſententiæ, vt nihil innouetur, ea pendente, iuxta quæ latiſſimè dixi ſub *cap. bonæ 51. de appellat.* aliquid *ſub cap. 1. eodem*, *& ſub titulo*, *vt lite pendente nihil innouetur*: nam iuſta Iuris regulas ſuſpenſus ſeu priuatus ab aliquo officio, ſiue Dignitate, appellans, manet illæſus in eadem Dignitate, eodemque honore, quo antea fruebatur ſecundùm communem Doctorum opinionem, ex Gloſſa *in cap. ſæpè* verbo *ſententia in fine*, *de appellat.* communiter approbata, ſecundùm Abbatem *ibi* & Iaſonem *in l. 1. num. 10. ff. de re Iudicata*, & Gloſſa *quod autem in ſumma 8. quæſt. 4.* Albericus, & Bartolus *in lege furti*, *ff de his, qui notantur infamia*, & alij in recitatis locis, & alibi. 9

10 Has inquam opiniones conatur idem Caſtillo, & Bobadilla componere *dict. cap. 1. lib. 5. Politicæ, num. 193.* vt prima Boëtij, & aliorum ſententia, quam, & ipſe amplectitur, ſcilicet, vt appellatio non ſuſpendat effectum ſententiæ, priuationis, aut ſuſpenſionis, intelligatur tantùm in ſententia lata in reſidentia, & Syndicatu, aut viſitatione, non verò ſi extra illam ordinarius quilibet alius Iudex, aut delegatus ſuperior, priuet, ſiue ſuſpendat Iudicem, Decurionem, aut miniſtrum publicum occaſione alicuius criminis, etſi ſit de delicto commiſſo in ſuo officio, ſiue procedat ad petitionem partis aut ex officio: nam in tali caſu ait appellationem ſuſpendere effectum ſententiæ; & ſic teſta-

tur vidiſſe practicatuum in hoc conſilio ſupremo Iuſtitiæ, denegatamque ſuiſſe relatam prouiſionem ſolitam in conſilio expediri anno 158n. aduersùs quendam Decutionem Ciuitatis Guadelexaræ ſuſpenſum ab officio per certum Iudicem commiſſionis, in quem prætendebat Decutionem ne vteretur dicto ſuo officio; lite durante; & ſecundùm hanc doctrinam, atque diſtinctionem ait intelligi Bertrandi *conſ.* 83. *vol.* 1. & Auendañus *in cap.* 19. *prætor*, *p.* 1. *num.* 25. verſic. *Decimus caſus*, Azeuedus *in dicta l.* 2. *tit.* 7. Gloſſa *citen*, *n.* 8. 9 *&* 12. *lib.* 3. *recop. & in l.* 11. *tit.* 5. *Gloſſa* 1. *n.* 2. *eod. lib.*

11 Solum tamen excipit idem Caſtillo de Bobadilla *d. lib.* 5. *cap.* 1. *Politica*, *n.* 194. caſum quendam ſpecialem, *leg.* 9. *tit.* 5. *lib.* 7. *recop.* in quo eatts reſidentiam, inquiſitionem vulgò, *perquiſa*, Item & extra viſitationem, in quo ait eſſe ſententiam exequendam ſuſpenſionis, aut priuationis, non obſtante appellatione, quando ſcilicet per transgoſſionem pragmaticæ depoſitorum aliquis fuerit ſuſpenſus aut priuatus ab officio, ſicut diſponit in verbis ſequentibus ibi: *que las Iuſticias ſean obligadas à luego executar en ellos las dichas penas, ſo*
12 *pœna, que pagaran los daños, e intereſes.* † Qui *num.* 196. refert plures caſus priuationis, ſuſpenſionis deſignati in legibus ciuilibus, & Regiis; item & à Doctoribus, inter quos Iaſon *in l. fin. Cod. de fideicommiſ.* Auiles *in cap.* 9. *Prætor. Gloſſa* 1. *à num.* 1. Azeued. *in l.* 9. *in fine*, *tit.* 5. *lib.* 3. *recop.* Latios *in l.* 23. *tit.* 25. *lib.* 4. poſt Gregor. *in l.* 1. *tit.* 9. *p.* 1. *Gloſſa* 5. Doctores *in l. ſi quos*, *Cod. de offic. Præfect. Prætor.* Batt. *in l. Iudices*, *Cod. de annonis*, *& tribut. lib.* 10. Iulius Clarus *in praxi*, §. *fin. quæſt.* 73. *à num.* 1.

13 Quorum quidem breuiter placuit receníere, primo, ſi Iudex malitioſè procederet per *leg.* 2. *tit.* 31. *p.* 2. & quæ tradit Auendañus *in c.* 2. *Prætor*, *num.* 3. verſic. *& omnis Iudex*, vel ſi ſit nimis ſeuus atque crudelis, Cathaladiu *de ſyndicatu*, *quæſt.* 256. *num.* 171. *fol.* 32. Guid. Papæ *ſingul.* 564. poſt Bartol. *in l. de Iure in fine ff. de his qui notantur infamia*, ſpecialiter ſi committeret ſubornatinnum delicta vulgò, *baraterias*, ex Doctrina Baldi *in l.* 2. §. *Dominorum*, *num.* 2. *ff. de his*, *qui ſunt ſui*, *vel alieni Iuris*, vel ſi incorrigibilis fuerit: argum. eorum quæ de Clerico incorrigibili dixi, *in cap. cum non ab homine* 10. *de Iudiciis*: in terminis Conrad. *in templo Iudicum*, *lib.* 1. *num* 6. §. 2. *fol.* 21. *& num.* 10. vel ſi fuerit negligens multum; argumento eorum quæ dixi, ſub *cap. qualiter*, *& quando* 17. *de Iudiciis. & ſub tit. de ſupplenda negligentia Prælator*: in terminis Caſtillo de Bobadilla *dict. lib.* 5. *Polit. cap.* 1. *num.* 153. *& ſub num.* 196. vbi idem dicit de illo, qui eſt inobediens Regiis mandatis cum Puteo *ſupra de ſyndic.* aut ſi ſit vilis, & abiecta perſona, idem Puteus, vel ſi non euitat, atque effugit quæſtiones rixoſas, Cathald. *vbi ſuprà* Bald. *in l. nullus*, *C. de ſumma Trinit. & fide Cathol.* Puteus *de ſyndicatu*, verb. *negligentia*, *cap.* 5. *num* 8. *fol.* 241. item per furta, vulgò etiam, *Coechos*, *y baraterias*, & ignauiam à legibus habent priuationis officiorum pœnam, in quibus Doctores dicunt poſſe Prætorem, aut officialem publicum amnueri ab officio ante reſidentiam, & viſitationem, tempore durante ſuæ adminiſtrationis Iuxta, *l. iubemus*, *Cod. ad leg. Iull. repetund.* Baldus *de pace conſtantia*, §. *fin.* Vincentius Cygaul *in opere aureo*, in verſiculo, *Iudic. fol.* 114. *col.* 3. Amadeus *de ſyndicatu*, *numero* 42. *fol* 43. incipit, *an officiales poſſint durante officio conueniri*: Puteus *in eodem tractatu*, verbo *durante officio*, *cap.* 2. *numero* 12. *fol.* 174. & verbo, *varateria*, *numero* 2. *fol.* 233. & *ibi*, *additio*, *l. ſi quis*, *Codice de officio Præfect. Prætor.* Otoſcius *in l. iubemus*, *Codice de Dignit. lib.* 10. idem Caſtillo de Bobadilla, *ſupra dicto numero* 196. vbi cum Hilleſcas *in Hiſtoria Pontificali*, *libro* 6. *cap.* 9. *fol.* 37. *col. fin.* dicit nec ex hoc mirandum cum conſtet voluntate Boniſacij IX. Pap. fuiſſe amotum ab Imperio Venceſlao Imperatorem propter eius maximam deſidiam, ignauiam, & negligentiam, vitia, comeſtiones opiparas, atque ambitionem, à Principibus, atque ſtatibus Alemaniæ, & *Francfordia.*

Pro complemento addo, quod Iudex, aut Miniſter ſemel ab officio priuatur per aliquam ex culpis adductis, aut aliis grauiſſimis, non eſt iterum admittendus ad ſeruiendum in illo, nec ad obtinendum aliud eiuſdem generis, ac miniſterij, in tantum, vt nec poſſit illud petere, nec acceptare, ſi ei illud concedatur ex proprio motu, niſi reſtitutus, habilitatos, atque agratiatus ille fuiſſet ex certa Principis ſcientia per dicta iam ſub hoc Textu de reſtitutis, & agratiatis: nam qui ſemel ſe habuit, atque geſſit male in officio, præſumitur idem futurus, ac perpetraturus in poſterum, vt docent Platea *in l. ad ſplendidioris*, *Cod. de diuerſ. offic. lib.* 11. Puteus *de Syndicat.* verbo *Iudices cap.* 8. *fol.* 109. *in princip. & numero* 1. Dulcetus *in eodem tractat. numero fin. fol.* 360. Tiraquellus *de pœnis tempor. cauſa* 58. *verſic.* 6. *à num.* 7. & notant Doctores per Textum *in l. ſi aliquod de ſuſceptor. & arcar. lib.* 11. *l. fin. ff. de offic. procurator. Caſ. l.* 7. *tit.* 7. *lib.* 3. *recopil.* vbi Azeued. poſt Baldum *in l.* 2. *ff. de Senatorib.* Caſtill. & Bobadilla *ſuprà num.* 197. præſtant *in Gloſſa littera O*, rationem, quia boni homines debent diligi, cum Deus diligat eos; & quia boni ſemper vincunt, & mali homines debeat expelli ab omni honore, eo quod ſeruiunt Diabolo, & ſunt ſine conſcientia faciunt plora quæ dixi *ſub c. ex ſtudiis*, *c. penult. & fin. de præſumpt.* & quæ DD. adducunt ad regul. Iuris ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali: quam praxim obſeruauit ab hinc 18. annis D. Inquiſitor generalis non reſtituens ſemel priuatus ab officiis Inquiſitionis; imò nec paſſus eſt diſpenſare cum multis eorum, quos propter exceſſus ſuſpendit ad tempus metuens illos redditoros ad vomitum; potiuſque pauperibus, ex illis condonat aliquas portiones Eleemoſinatias, vt ſubleuentur in propriis neceſſitatibus. 14

Et ob hæc idem Caſtillo, & Bobadilla cum infinitis, *d. c.* 1. *lib.* 5. *Politica ex gloſſa penult. c. fin de Iure patron. communiter approbata*, *& ex verb. l.* 1. *&* 9. *tit.* 27. *in Cod. Theodoſ.* ex Plutarcho *in politica*, & per illa quæ refert *in d. ſua polit. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 50. & vtrobique cum infinitis mouet Iudices ordinarios, aut delegatos, alios ve ſuperiores, ne inconſulto, & præcipitanter procedant ad priuandom aliquos Iuſtitiæ Miniſtros ab officiis, aut ad ſuſpendendum illos, niſi in caſibus expreſſis in Iure: relati in dicta Gl. fin. & hoc cum ſit inhumanū ſpem auferre illius, qui leuiter deliquit per verba Oſſorij *lib.* 18. *de Regis, inſtit.* 15

ioſtit ibi : *Quia in officio ſibi commiſſo deliquerint, & honore priuentur, & grauem pœnam peccati luant, niſi ſit eiuſmodi paccatum, mediocri pœna corrigi, & emendari poſſit. Inhumanum enim eſt ſpem de illo, qui leue aliquod flagitium admiſit abjicere; quis enim eſt qui vita curſum ſine aliquo lapſu poſſit conficere? Magni tamen refert qua laſus extiterit, qui enim pecunia corruptus, aut malitia, & improbitate cæcatus, malè ſuum officium gerit, acerrime plectendus eſt, malum enim quod præſumitur, vix ſanari poteſt, is autem qui per rei alicuius imperitiam, aut in curia errauit, facilè poteſt ad officium reuocari.*

16 Ad vltimum, num coodemnato in exilium competetur tempus carceris? Breuiter omiſſis quæ ſolent Doctores adducere, an carcer datus ſit ad pœnam, vel ad cuſtodiam? videntur in propuſito affirmatiua fulciri ſententia per capitalem *leg. omnes* 23. *Cod. de pœnis*, Tiraquell. *de pœn.* Antonius Gomez *lib.* 3 *variar. de exilio c.* 8. *n.* 2. vbi plures adducit, Haillon, cum Solorzano *de parricid. lib.* 1. *c.* 23. Raguera *in crimin. c.* 21. & alia pro negatiua, quod ſit inſtitutus ad cuſtodiam: DD *per l.* 6 & 7 *ff. de cuſtodia reorum, l. aut damnum §. ſolent, ff. de pœnis, l. mandatis ff. eodem, l. in credibile, Cod eodem, l.* 1. & *per tot. Cod de cuſtodia reorum*, Simancb. *de Cathol. inſtit. c.* 16. Petrus Gregorius *ſyntagmat lib.* 3. *c.* 33. Doctore *in l* 4. *Cod. de cuſtodia reor.* latè Bobadilla cum multis *lib.* 3 *politic. ſub c.* 15. *de cuſtodia reorum*, Farinac. *in praxi, in tract. de carcerib.* cum infiuitis videndi, ad ſaturitatem diſtinguentes, atque reſoluentes quando carcer imputetur loco pœnæ, aut partis illius, quando verò ad cuſtodiam tantùm, quod multum, vt quotidie videmus pendet ab arbitrio Iudicum. præcipuè quaodo delicta non ſunt ex atrociſſimis, aut atrocioribus, & quando carcer diuturnus fuit: argumentum eorum, quæ dixi ſub *c fin. de conſuet. quæſt.* 1 & 2. hîc applicanda; & ſic non immoramur, cum Gotofred Bald. Salicet. & Fulgoſ. latè expliceot *in d. l. omnes, aut in d. l. aut damnum, § ſolent, & §. ſi quis*, quem explicat, & Intelligit D. Gomez *ſuprà n.* 2. vbi Odofred. *littera V, & A*, eruditè de Franc. *deciſ.* 317. curia Philipica 2. *p. § prælation. n.* 65. vbi item & quod coodemnatus in eſilium, debet illud implere, non obſtante incarceratione pro debito.

17 Quare cum dubitari ſoleat in materia, de qua loquuti ſumus, ſi ſuſpenſus ob diuerſos caſus, atque capitula in diſtinctis temporibus, vt v. g. ex vno capitulo per ſex menſes, & in alio per integrum annum, an tempore currente, vnius ſuſpenſioois, currat interim tempus aliorum capitulorum de Syndicatu? & iuxta doctrinam Bart *in l. Senatus, § quamquam, ff. ad Turpilian*, reſoluentis, tempus pro vnaquaque ſuſpenſione currendum, atque finiendum eſſe, quo finito aliud ſubintret, eo quod ſuſpenſiones, & exilia debent eſſe ſucceſſiua, & continuata vnum poſt aliud, quod ex multis probat Salacar. *de vſu, & conſuetudine, c.* 6. *n.* 22. *fol.* 92. ſeqoitur, & Bobadilla *dict. lib.* 5. *politic. c.* 1. *n.* 195. dicens ita in conſilio ſupremo Caſtellæ practicari; ex quo videtur vt potius in atrociſſimis carcer datus ſit ad cuſtodiam.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXIV.
Ad probandum, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

6 *Sententia lata à Iudice excommunicato, eſt nullius momenti, etiam ſi inter plures, vnus ſit ligatus, num.* 7. & 8. *etiam ſententia interlocutoria, num.* 9. *intellige vt quæſt.* 1. *num* 7.

AD Textum iſtum quatenus agit de reuocata 1
ſententia, ob defectum Iuriſdictionis, applicabis
vniuerſaliter dicta *in cap.* 1. *cap.* 3. *cap.* 4.
cap 8. *cap.* 10. *cap nouit* 13. *cap. qualiter de Iudice,*
& *in toto tit. de foro compet.* vbi de Iudicum incapacitate,
& incompetentia. † Alia applicabis 2
ex *cap.* 1. *cap. ſuborta, hoc titulo*, vbi de retractanda
ſententia ex cauſis ibi poſitis. † Item appli- 3
cabis dicta *in cap. intelleximus de Iudiciis*, vbi de
actore excommunicato agente in Iudicio non
audiendo. † Item & quæ adduxi *ſuprà in cap.* 4
quæſt. 7. *de probation*, vbi quod procurator excommunicatus
à procuratione repellitur. † Item 5
applicabis quæ notaoter dico *ſuprà in cap. illa
quotidiana* 39. *de electione*, vbi an electio Canonica
facta ab electoribus, vbi ſi vnus, aut plures
ſint excommunicati, ſit nulla, aut veniat
annullanda. † Ex littera huius Textus Barbo- 6
ſa *hîc à num.* 2. primo dicit quod ſeotentia lata à
Iudice excommunicata, eſt nullius momenti,
iuxta Gloſſam hîc, verbo *inodatus*; & *num.* 1.
ampliat. 1. ſiue excommnoicatus exerceat Iuriſdictionem
ſolus, ſiue ſimul cum aliis; nam ſufficit,
quod vnus tantum ſit excommunicatus;
ad hoc, vt actus, & ſententia vitietur in totum
iuxta Textum hunc. † Et *num* 4. *ampliat.* 2. vt 7
procedat etiam ſi plures Iudices fuiſſent dati
cum clauſula *quodſi non omnes*, quia etiam procedendo
cum vno excommunicato inficiunt
propriam Iuriſdictionem. vbi dicit verum in
delegatis; ſecus in ordinariis Iudicibus, & procedere,
quando Iudices, non excommunicati
ſcienter admittunt excommunicatum; ſecus ſi
ignoranter, quia tunc ſententia ſuſtinetur ex
authoritate eorum, qui non erant excommunicati:
ita es Ricciulo *de Iure perſonarum extra gremium
Eccleſiæ exiſtent. cap.* 18. *num.* 8. & 9.
† Et idem Barboſa *num.* 5. *ampliat.* 3. dictum, vt 8
procedat dictum in arbitro Iudice, electo à
partibus, vt Iudicis partes ſuſcipiat, & ſeruato
Iuris ordine procedat, pariter arbitri excommunicati
ſententiam nullios eſſe mouenti, ſic
cum eodem Ricciulo *dicto lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 3.
& cum Reginaldo *in praxi fori pœnitent. lib.* 32.
num. 3. verſicul. *ſeptimo*, omoino videndo, Guttierrez
Canonic. lib. 1. *cap.* 1. *num.* 74. *cum ſequent.*
† Et ampliat, *num* 6. Barboſa, vt procedat, 9
nedum in ſententia definitiua; verum, & Interlocutoria,
& in ſimplici decreto: ſic cum eodem
Ricciulo *d. c.* 18. *n.* 2. Imo idem Barboſa *n.* 7.
hoc ampliat, ſiue Iudex fuerit excommunicatus
à principio, ſiue medio tempore, de quo idem
videndus *in c. ſciſcitatus* 13. *n.* 5. *de reſcriptis.*

Et

Digitized by Google

10 Et quatenus *hic*, ex verſic. *ipſa cauſata iterum cognoſcatis*, poſſunt, DD. agere de quæſtione an en, quod veniat annullanda ſententia, ordine Iuris, aut Iudiciis, non ſeruato, ſit iterum de nouo in actis agendum à partibus: applicabis plura, quæ adduxi *ſuprà in c. examinata 15. de Iudicijs*, vbi longè dixi, quod ſi actio, intentio, ſeu libelli, ſunt inepti, abſoluitur reus ab inſtantia Iudicij; ita vt actor iterum de nouo audiatur, ſi ipſe agere velit.

QVÆSTIO I.

An ſententia lata à Iudice excommunicato, ſit nulla, aut veniat annullanda: Et an extante extrauaganti ad euitanda ſuſtineatur decíſio Textus noſtri: Et an ſententia lata à publico excommunicato, non denunciato, valeat: Et an omnis actus Iuriſdictionis ab excommunicato factus, ſit nullus: Et an excommunicatus ita ſit priuatus ſpirituali Iuriſdictione fori contentioſi, vt omnis eius actio ipſo Iure, ſit irrita: Et an actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem, ab excommunicato factus, ſit validus: An excommunicatus poſſit valide in Iudicem eligi, vel creari?

SVMMARIVM.

1 *Conducibilia quedam ad primam partem queſtionis.*

2 *Sententia lata à Iudice excommunicato, eſt ipſo Iure nulla, ſed quando expenditur, à num. 4.*

3 *Electio ab excommunicato facta, eſt ipſo Iure nulla: latè* quæſt. 2. *verſic.* ad quintam, *à num. 15.*

4 *Reſcriptum ab excommunicato impetratum, non valet, nec collatio.*

5 *Excommunicatus Iure antiquo, non poterat teſtificari.*

Extrauagans ad euitanda ſcandala late intelligitur.

7 *Excommunicatus, etiam publicus hodie non venit vitandus, niſi ſit denunciatus, aut Clerici notorius percuſſor.*

7 *Sententia lata à publico excommunicato, nondum denunciato, eſt valida: quid ſi pars, in cuius fauorem lata eſt, ſciat illum eſſe excommunicatum, n. 8.*

9 *Actus ab excommunicato denunciato, facti ſunt nulli, ſi ſint Iuriſdictionis, n. 10.*

10 *Subditus nequit vti licentia ei data à Iudice excommunicato.*

11 *Actus Iuriſdictionis facti ab excommunicato occulto, ſunt validi.*

12 *Excommunicatus publicus de Iure antiquo, publice erat vitandus, occultus tantùm occultè.*

13 *Actio ab excommunicato, non denunciato facta; & ſi ſit alij nociua, adhuc valet, num. 14.*

15 *Actus habentes originem à lege poſitiua, & ſi diuina, valent ab excommunicato non denunciato facti, vt profeſſio, ordinis ſuſceptio, n. 16. & 17.*

18 *Excommunicatus alium excommunicare n. eqt. eſt enim priuatus ſpirituali Iuriſdictione forì contentioſi, n. 20.* vide *quæſt. 2.* verſic. *ad ſecundam.*

19 *Sententia excommunicationis lata ab excommunicato occulto, & tollerato, valida eſt.*

21 Cap. 1. de officio Vicarij lib. 6.

22 Cap. ſi is cui de officio delegati lib. 6.

23 Cap. 1. de ſupplenda negligentia prælatus, lib. 6. & alia,

24 *Excommunicatus non denunciatus, poteſt facere plures actus Iuriſdictionales, vt hic num. 25.*

25 *Excommunicatus, quare ſit interdictus ab vſu Iudicandi.*

26 *Excommunicatus Iudex queit mittere in poſſeſſionem beneficij, ante excommunicationem collati: fallit ſi ad id faciendum exerceret Iuriſdictionis actum, n. 28.*

27 *Excommunicatus nequit accipere poſſeſſionem beneficij ſibi collati ante excommunicationem.*

29 *Excommunicatus nequit in Iudicem eligi, vel ad dignitates Iuriſdictionem habentes aſſumi: expende, vt n. 10. & 31. ſecus ad alios actus particulares, vt n. 32.*

30 *Temporalia non eque prohibentur excommunicato, ſicut ſpiritualia.*

32 *Excommunicatus facere queit actus priuatos.*

33 *Doctoratus gradus collatus excommunicato validus eſt.*

AD primam quæſtionis partem, vt reſpondeas, adiunges nonnulla, quæ adduxi, *ſupra in cap. 1. queſt. 1. 2. 3. 4. hoc titulo*, vbi de ſententia ipſo Iure irrita, aut annullanda, *& in cap. 4. de fide inſtrument. quæſt. 1.* vbi an ſententia lata ex falſis inſtrumentis ſit ipſo Iure nulla, aut veniat annullanda: Et *in cap. 4. de foro compet. quæſt. 39.* an ſententia lata à Iudice poſt recuſationem, ſit ipſo Iure nulla: Et *in cap. ſicut. 9. de teſtibus*, an ſententia lata ad dictum corruptorum teſtium ſit ipſo Iure nulla, *ibi q. 2.* Vnde quia ex prædictis, & dicendis ad difficultatem, poteris congrue reſpondere, & vno verbo poſtea quam de aliis dubiis huius difficultatis dixerim reſpondebo. 1

Igitur communis eſt Doctorum aſſertio, vt ſententia lata à Iudice excommunicato, ſit nullius momenti, probant Doctores per Textum *in cap. audiuimus 24. quæſt. 1.* Geminianus *in c. 1. col. pen.* verſic. *in ea Gloſſa de officio vicarij, lib. 6.* vbi Franchis *num. 7.* Socinus *in cap. ſacris, numero 264. de ſentent. excomm.* Barboſa *in dicto c. audiuimus, num. 2.* Antonius Ricciul *de Iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſt. lib. 4. c. 18. num 4.* & Villalobos *in ſumma, p. 2. tractat. 17. difficult. 5. ſub num. 1.* dicit ex dicto, *cap. audiuimus*, vt quod ſit ab excommunicato, ſit ipſo Iure nullum, & ex noſtro Textu, ex quo probat non ſolùm ſententiam latam ab excommunicato Iudice, ſed latam à pluribus coniudicibus, quorum vnus eſt excommunicatus eſſe caſſandam, verùm ex eo videtur, vt potius veniat annullanda, quod ex infra dicendis vberius expenditur. 2

Ad ſecundam partem quæſtionis, an ſtante extrauaganti, ad euitanda, ſuſtineatur deciſio 3

Textus

Textus noſtrl,& videtur quod ſeotentia, ſit Ipſo Iure nulla primo quia electio ab excommunicato facta, etiam, vt priuatus, eſt ipſo Iure nulla, vt probat Innocentius *in cap cum dilectus de*
4 *conſuetudine*, Felinos *hic num.*1. † Deinde quia
reſcriptum ab excommunicato impetratum oon valet, nec collatio facta excommunicato, valet, *cap. poſtulaſti de Clerico excommunicato miniſtrante*; & hoc ſicut, & alia quælibet gratia impetrata, *cap. cum parati de appellat.* ſed hæc nulla ſunt, etiam priuata authoritate petita ab excommunicato; ergo fortius erit in Iudice ſententiam ferente etiam ſi adhuc non ſit deoun-
5 ciatus. † Imo & Couarruuias *in cap. alma mater 1. p. art. 1. de ſentent excommunic.* exiſtimauit quod ſicut Iure antiquo eacommunicatus à teſtimonio repellabator, *cap. veniens* 28. *de teſtibus*, *cap. decernimus de ſentent excommunicationis*, ſic etiam poſt dictam eatrauagantem, poſſit etiam teſticari, nam ea conſtitutio Martioi V. nihil induxit in excommunieati fauorem; quam partem probat Balboa *in cap.* 2. *de exceptionibus*, legendus à *num.* 44. vbi expendit, *dict. extrauagantem*, & *ibi*, *num.* 52. vbi contra alios ita tenent,' eo quod eacommunicatus, etiam ante denunciationem iofamis eſt, quamuis fidelibus non ſit prohibitum, cum nullo commercium, *cap. illi 6. quæſt.* 1 non enim io teſtem admittitur infamis infamia Canonica, *cap. infamis 6. quæſt. cap. conſtituimus* 3. *quæſt.* 5.

6 Sed adhuc exiſtimo vt ſtante dicta extraoag. quæ docet quod non tenemur vitate quemcumcumque excommunicatum, etiam publicum, & notorium. niſi ſit denuntiatus, vel niſi ſit Clerici percurſor notorius, ſententia ab excommunicato lata, valida ſit ipſo Iure, quia deciſio Textus noſtri. & aliorum hodie ſeruanda ſunt; adhuc non obſtànte dict. extrauaganti, etiam in quolibet eacommunieato; dum tamen occulto, quia etſi eacommunicatus ad quoſcumque actus à lege poſitiua inductos, debet inhabilis reputari; ita vt irriti Iudicentur: tamen ſi adeſt ratio publicæ vtilitatis & æquitate attenta ſuſtinebuntur: quare fit; vt proceſſus cum eacommunicato geſtus; antequam ei ſit obiecta eacommunicationis eaceptio ſuſtineatur, *cap* 1. *de exceptionibus*, *lib.* 6. quod vetum eſt ad Teatum noſtrum; etſi reuera actus de quibus. *num præcedenti*, ſint ipſo Iure nulli.

7 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia à publico excommunicato lata, ſi nondum ſit denunciatus valeat, reſpondeo talem ſententiam, validam eſſe, vt docet Conatruuias *in dicto cap. alma mater de ſententia excommunicat.* *p.*1. §.7. verſic *ſimiliter actus*, vbi hanc dicit communem opinionem, quia in pertinentibus ad officium publicum nequaquam ipſis nocet ſententia, excommunicatiouis, in quos publica poteſtas exercetur: hane ſequitur, Cenallos *in pract. quæſt* 902. docens eam eſſe veram; & ita in praxi obſeroari, ſine aliqua controuerſia, itavt ob hanc cauſam ſe vnquam vidiſſe ſententiam eſſe nullam; & ita ea Textos
8 ooſtri mente ſequor. † Et ſi Abbas *in cap. dilectus*, *num.* 11. *de prob.* Albericus *in l. Barbarius*, Philippus *num.* 33. *ff. de efficio Prætor*, & Decius communem dicens *in dicto cap. poſt ceſſionem de probat*. affirment ſententiam latam in fauorem partis ſcientis Iudicem eſſe excommunicatione nullam eſſe; & ita ſequitur Balboa cum alijs *in dicto cap.* 2. *num.* 57 58. & 59.

Ad quartam quæſtionis partem, an omnis 9
actus Iuriſdictionis ab excommunicato factus ſit ipſo Iure nullus; in quo dubio reſpondent communiter Doctores diſtinguendo, actus geſtus ab excommuoicato publico, vel ſimpliciter, Iuata Ios antiquum, vel Iuxta nouum à manifeſto Clerico percuſſore, aut nominatim denunciato irritos eſſe, & nullius momenti: ſic probat Suarez *de cenſuris diſput.* 14. *ſect.* 1. *num.* 4. ex Textu ooſtro; vbi non tantùm ſententia lata ab vno Iudice excommunicato, ſed etiam lata à multis; ex quibus vnus tantùm excommunicatus eſt, ceſſanda dicitur, vbi Gloſſa aduertit caſſandam dici, quia cauſa, & irrita declaranda eſt, nam ſi valida fuiſſet, non eſſet eut irritaretur, propter ſolam culpam Iudicantis, cum illa culpa non eſſet contra Iuſtitiam, nec contineret defectum eſſentialem, & alia longe ſcribens Suarez addit. *ibi*, *num.* 5. reum non ligari ſententia à tali Iudice lata, vtpote ipſo Iure nulla, nec ſubditum teneti ad parendum ſuperiori eacommunicato, aliquid præcipienti; imo nec poſſe ei obedire in his,
quæ vt prælatos præcipit. † Et ſic fieri, vt 10
multò minus debeat, aut poſſit talis ſubditus vti licentia, diſpenſatione, aut Iuriſdictione delegata à tali ſuperiore excommunicato, quia omnes iſti, ſunt actus Iuriſdictionis; & conſequenter inualidi; ita ille, vbi & *num.* 6. alia addit videnda, & probat ex eo, *ſub dicto n.* 4. verſic. *ratio autem eſt*, quia Eccleſia per excommunicationem prohibet huiuſmodi actus quantum poteſt, & expendit ob bonum Eccleſiæ regimen, vt huiuſmodi cenſura timeatur, ſed Eccleſia poteſt hoc prohibere, auferendo Iuriſdictionem, quantùm ad talem actum ſeu; pro illo tempore, & poſtquam eacommunicatus publicus eſt, nihil aliud eapectari poterat ad hunc effectum, Iuxta antiqua Iura, & Iuxta dict. extraoag ad euitanda, idem & nunc poſt ſpecialem denunciationem: ergo ſine dubio talis excommunicatio inducit efficaciter hunc effectum, & ſuſpenſionem Iuriſdictionis.

Sin autem actus Iuriſdictionis geſti ſint ab 11
excommunicato occultè; tunc reuera illi erunt validi, quia dum aliquis ſuſtinet, & eaercet in Republica munus publicum; licèt habeat defectum occultum acta eius ex eiuſdem Reipublicæ interpretatione, & conceſſione valida erunt: ſic docent in propoſito Ricardus *diſt.*18. *art* 7. *quæſt.* 1. Baldus *quæſt* 2. *art.* 3 & *quæſt* 4. Soto *diſt.*22. *quæſt.*2. *art.*1. *circa finem*, Nauarrus *in ſum*, *cap.*27. *num.*21. idem ſentit *cap.* 9. *num* 8. Couarruuias *in dicto cap. alma p.*1. §. 11. *num.*4. Suarez *vbi ſuprà dicta ſect.*1. *diſput.* 14. *de cenſ.* *num.*8 & 9. qui hoc etiam probat à contrario ſenſu ex noſtro Textu, propter verbum illud *ſi publicè excommunicationis vinculo irrititus ſit*, vbi Abbas, Felinus, & alij notant, ſi non ſit publicè irrititus; non infirmari eius ſententiam, & ipſe improbat ſententiam Gloſſæ *in* §. *verum tamen* poſt *cap infamis* 3. *quæſt.* 7 Silueſtri verbo *excommunicatio* 1, *num* 6. *in fine* & *excommunicatio* 2. *num.* 1. cum aliis dicentes omnia acta ab huiuſmodi eacommunicato inualida eſſe, qoantumuis occultus ſit.

Et confirmatur noſtra ſententia, quia Iure Canonico antiquo ſtatutum eſt publicum eacommunicatum

communicatum poblicè eſſe vitandum, occul-
tum verò tantùm occultè, *c. cum non ab homine de
ſent. excommunic.* quod non in fauorem excom-
municatorum, ſed Reipublicæ Chriſtianæ pro-
uidentia, non irritantur; id eſt, vt dicit Sua-
rez *ſub dicto num. 7x9.* noo vitantur, vbi iterum
probat, tum ex pari ratione, ſeu neceſſitate;
tum quia ſi fideles non tenentur publicè vitare
excommunicatum, etiam ſibi cognitum priua-
tim, hoc ipſo habeot Ius vt acta ab illo valeant
quia ſi ille eſt v. g. Iudex, & noo eſt publicè
excommunicatus, debent coram illo petere Ius
ſuum: ergo oportet, vt alter valide illud dicere
poſſit, alios inæqualis, & iniqua eſſet coo-
ditio.

13 Dices autem quod & ſi prædicta vera ſint,
de his nempe actis, quæ in aliorum vtilitatem
facta ſuot, non verò de iis, quæ cedunt in gra-
uamen, uel detrimentum aliorum, quandoqui-
dem hoc priuilegium, non ipſi excommunica-
to, ſed aliorum vtilitati conceditur, ob idque
dicitur *in l. Barbarius, ff. de officio Pratoris*, va-
lere huiuſmodi acta, *Propter vtilitatem eorum,
qui apud eum geruntur.* Sed reſpondeo hoc Ius
non concedi, propter vtilitatem priuatam hu-
ius, vel illius perſonæ, ſed propter publicam
14 Reipublicæ, vel Eccleſiæ. † Et ideo licet con-
tingat actionem huiuſmodi excommunicati, eſſe
alicui nociuam, vel oneroſam; nihilominus va-
lida erit, quia ad commune bonum Reipublicæ
ita expendit, & de facto procedit ab eo, qui ab
Eccleſia habet poteſtatem tolleratam: ita Sua-
rez *ſuprà num. 10.*

15 Notabis autem quod ſi actus aliunde ha-
beant originem, quam à lege poſitiua, veluti
à Iure naturali, & gentium, & ab excommu-
nicato geruntur, validi erunt, quamuis ipſe
gerens peccet ſe prohibita ingerendo commu-
nione: ita Balboa *in dicto cap. 2. de except. ſub
num. 33. in fine*, vbi infert vt omnes contractus
ab excommunicato geſti, validi ſint & addit
procedere hanc doctrinam, etiam in actibus à
16 lege diuina pendentibus. † Et ſic valere ait
excommunicati profeſſionem: nam obſeruatio
voti, eſt Iuris Diuini, quamuis ſolemnitate ad
Ius Canonicum pertineat, *ex cap. vnico de vo-
17 to lib. 6.* † Et ait ſic etiam valere ordinis ſuſce-
ptionem factam ab excommunicato, *ex cap. cum
illorum de ſententia excommunic.* ſed vt vides iſti
actus non ſunt Iuriſdictionis ex parte dantis, de
quibus nunc, aut hic, non diſputamus.

18 Ad quintam quæſtionis partem, an excom-
municatus; ita ſit priuatus ſpirituali Iuriſdi-
ctione fori contentioſi, vt omnis eius actio, ſit
ipſo Iure irrita: videtur ex dictis optime ſatis
fieri; ſed ego hanc conſtituo regulam genera-
lem, nempe vſum talis Iuriſdictionis eſſe pro-
hibitum excommunicato, Iuxta Doctrinam,
dict. cap. audiuimus 24. quaſt. 1. vbi dicitur ex-
excommunicatum non poſſe alterum excommu-
nicare, quod non alia ratione dicitur, niſi ob
defectum Iuriſdictionis: quare nunnulli ſenſe-
runt ſententiam excommunicationis ab excom-
municato, etiam occulto prolatam eſſe nullam
Iuxta Gloſſam *in cap. in ſumma 24. quaſt. 1.* Ia-
ſon *in dict. l. Barbarius, num. 61. ff. de officio Pra-
toris*, S. Dominicus *in cap. is, cui in princ. de of-
ficio de leg lib. 6.* eo quod excommunicatus alium
excommunicare non poteſt, cum propter ex-
communicationem omni Eccleſiaſtica Iuriſdi-
ctione probibetur: tradit Balboa *in dict. cap. 2. de
except. n. 58.* Suarez *de cenſ. d. diſp. 14. ſect. 1. ſub n. 10.*
ex Abbate *hic n. 12.*

Sed tenera dicendum eſt, vt quemadmodum 19
ſententia aliqua quælibet lata ab excommunica-
to tollerato, & non denunciato, valet ex di-
ctis, & ex Panormitano *in cap. veritatis, nume-
ro 33. de dolo, & in cap. ab excommunicato de
reſcriptis*, Cooarruuias *in dicto cap. alma ma-
ter 1. p. §. 11. num. 4.* ita ſimiliter procedat in
ſententia excommunicationis, lata à Iudice ex-
communicato, quia licet ſententia excommu-
nicationis ab excommunicato lata nulla ſit;
hoc tamen noo procedit io excommunicato oc-
cultè, cum, vt dixi publicæ vtilitatis cauſa re-
ceptum ſit hoiuſmodi ſenteotiam, & Iudicia ſu-
ſtineri, ne lites iam finitæ cum tanta Reipubli-
cæ vexatione ſuſcitarentur: argumeoto Textus
in dicta l. Barbarius, ff. de officio pratoris, ex re-
gula Textus, *in l. ita vulneratus 52.* verſiculo,
*cum multa, ff. ad leg. Aquil. l. 3. ff. ad Macedon.
§. ſed ſi cum aliquis inſtit. de teſtament. cap. ſi tibi
conceſſo x6. de prabendis, lib. 6.* explicet Balboa
ſupra, num. 59. & Frechilla *de excommunicat.
p. x. art. 2. num. 8.* † Et addit Suarez *dict. diſ- 20
put. 14. ſect. 1. ſub num. 10. in fine*, quod licet
ſimpliciter excommunicatus, non poſſit excom-
municare; nihilominus excommuoicatio lata ab
excommunicato occulto valida ſit: nam etſi
quatenus eſt excommunicatus, ſit priuatus vſu
Iuriſdictionis: tamen quateous eſt miniſter pu-
blicè tolleratus, recipit alia ratione illum vſum,
noo, vt illi liceat per ſe loquendo exercitium
eius, ſed vt valorem habeat, ſi de facto illum
exercuerit: vide *infra quaſt. x.* io verſic. *ad ſe-
cundam.*

Et ſub hac doctina, *infero 1.* intellectum ad 21
Textum *in cap. 1. de officio vicarij, lib. 6.* vbi dici-
tur qui vices gerebat alicuius officialis, ſeu Iu-
dicis Eccleſiaſtici hoc excommunicato exiſtente,
oon poſſe munera illius officij exercere, quia per
excommunicationem ſuſpenditur principalis Iu-
riſdictio, in eo, qui excommunicatur; inde-
que fieri noo deriuari ad illum, qui illius vices
gerit.

Infero ſecundo ad Textum *in cap. ſi is cui de* 22
officio de leg lib. 6. quando delegatus excommu-
nicatus eſt carere ſub delegatum Iuriſdictionis
vſu, & ideo non ad illum, ſed ad ſedem Apo-
ſtolicam eſſe appellandum. † Quod idem ſo- 23
let probari ex Textu *in cap. 1. de ſupplenda ne-
gligentia pralat. lib. 6.* vbi dicitur excommunica-
to Epiſcopo, Iuriſdictionem non deuolui ipſo
Iure ad Archiepiſcopum: vnde ait Suarez *d.
diſput. 14. de cenſ. num 1.* ſupponi quod Iuriſdi-
ctio tollatur, & ad aliquem de voluatur; licèt
negetur deuolui ad talem perſonam, & idem
probat, ex Textu *in cap. decernimus de ſenten-
tia excommunic. lib. 6.* & ex *dicto cap veniens el 2.
de teſtibus*, & ex aliis, quibus probatur excom-
municatum nec teſtem, nec actorem eſſe poſſe
io Iudicio, de quibus adduxi *in dicto cap. ve-
niens, & in cap. intelleximus de Iudiciis*, vb latiſ-
ſimè, & reddit illam generalem rationem, quia
excommonicatus priuatus eſt omni Eccleſiaſti-
ca communione.

Ex his infero tertio, vt prædicta regula ex- 24
tendatur ad omnes actus, qui propriæ Iuriſ di-
ctionis ſunt, quales ſunt omnes illi, qui ſunt
propriè iudicis, & ſuperioris Eccleſiaſtici, vt ſunt
præcipere

præcipere, aut leges ferre, vel in latis diſpenſare, ſeu licentiam præbere ad quodlibet munus Eccleſiaſticum exercendum, & ferre Iudicium, & alij ſimiles, qui numerantur; *in cap. accedentibus de exceſſibus prælator*, *in cap. dilectus filius de officio ordinarij*, & inter hos actus annumeratur conceſſio indulgentiæ, vt notat, Nauarrus *in commentario de Iubileo notab.* 31. *numero* 10. Silueſter verbo, *indulgentia*, *numero* 13. Abbas *in dicto cap. accedentibus*: Eſt enim eadem ratio de his omnibus; nam licet Iura interdum loquantur de Iuriſdictione ſimpliciter, & abſolute, ad quam propriiſſime per-
25 tinent omnes dicti actus. † Et ratio ob quam interdictus eſt vſus Iudicandi excommunicato; non eſt ob ſpecialem naturam illius actus, ſed ſimpliciter ob ſuſpenſionem, ab officio, & ab omni actu Iuriſdictionis, quam excommunicatus incurrit: ſic hunc effectum, explicant omnes Iuriſperiti in locis adductis, & *in cap. cum dilectus de conſuetud.* ſpecialiter Innocent. & Abbas *in dicto cap. veritatis de dolo*, & hic in Textu noſtro, Theologi *in* 4. *diſt.* 18. *&* 20. ſummiſtæ verbo, *excommunicatio*, ſpecialiter Caietanus *in ſumm.* verbo, *excommunicatio*, *cap. quod excommunicato plura ſunt prohibita*, Nauarrus *in ſumm. cap.* 27. *numero* 21. Suarez *dicta diſput.* 14. *de cenſ. ſect.* 1. *num.* 2. vbi *numero* 3. probat quod excommunicatus Iuriſdictionem exercens peccat mortaliter: Quæ omnia intelligo ſecundùm, *ſuprà*, dicta.

26 Ad ſextam quæſtionis partem; an actus intromittendi aliquem in poſſeſſionem ab excommunicato factus, ſit ipſo Iure nullus, ſeu validus, & Abbas *in dicto cap. veritatis de dolo, & contumacia*, *numero* 42. *& in cap. pro illorum de præb. numero* 16. docet quod talis poſſeſſio collato ab excommunicato tradit Ius poſſeſſori; Ita vt validus ſit ille actus, quod intellegit Suarez *de cenſuris dicta diſput.* 14. *ſect.* 1. *num.* 33. de collatione poſſeſſionis quantum ad merum actum recipiendi, vel conſtituendi aliquem in poſſeſſionem ſui officij, aut beneficij, quod per collationem, ſeu electionem iam quoad totum Ius, & Dominium obtinuerat, ex ea ratione, quia per talem poſſeſſionem, non datur aliquod Ius, ſed ſolùm datur alicui quod ſuum eſt; quapropter ait talem actum nonſolùm validum eſſe, ſed etiam licitum ſi alioqui neceſſarius ſit, quia excommunicatus non prohibetur ſoluere debitum, nec dare alicui quod ſuum eſt: Hanc ſententiam ſequitur Villalobos *p.* 1. *tract.* 17. *diſt.* 13. *n* 4.

27 E contra autem excommunicatus non poterit poſtulare poſſeſſionem beneficij ſibi debiti, quia etſi ante excommunicationem plenum, & confirmatum Ius obtinuit beneficij, & quod reliquum eſt, ad factum tantùm pertineat, vt dixi: tamen diſpar eſt ratio in excommunicato recipiente poſſeſſionem, ac adeſt in Iudice excommunicato eam conferente: nam cum in excommunicato, cui traditur poſſeſſio, magna vtilitas conſideretur, & qui excommunicatus eſt, ſit ſuſpenſus ab omni vſu ſui beneficij, & priuatus omnibus fructibus, & commodis eius, ſequitur, vt etiam ſit priuatus à poſſeſſione capienda, ſi illam non habet, quia non eſt dubium, cum ille ſit vſus valde vtilis, & commodus beneficij: nam licet poſſeſſio non conferat nouum Ius; multum tamen illud firmat, & ſecurius reddit: ita Suarez *ſupra*, *numero* 34. qui denique probat ex eo, quia actus ille, ex parte eius, qui poſſeſſionem accipit Iuris ſpiritualis exiſtit, & ideo ſi ipſe excommunicatus ſit, illi prohibitum dicit, ac inualidum eſſe.

Quod æque non militat reſpectu Iudicis ex- 28
communicati poſſeſſionem dantis, qui nullam in ſe conſiderare poteſt vtilitatem; verùm ſi in illa poſſeſſione conferenda, neceſſe eſſet aliquem Iuriſdictionis actum exercere, vt cum Iudex Eccleſiaſticus poſſeſſione ſua vtitur ad admittendum aliquem in poſſeſſionem: tunc ſi ſit excommunicatus id facere non poterit, nec ille actus ex ea parte robur aliquod, vel valorem accipiet, quod verum dicit Abbas *in cap. fraternitatis de teſtibus*, *num.* 9. etiam ſi talis Iudex ſolùm ſit executor Iuriſdictionis vſum habens, iuxta dicta, *ſuprà*, *in cap. de cætero* 5. *hoc titulo*, nam omnis vſus Iuriſdictionis, per excommunicationem ſuſpenſus eſt: ſequitur Suarez *ſupra dicto numero* 33. *in fine*. contra additionem ad Abbatem, *in cap. pro illorum de præbend. num. fin. littera*, *B*, ſolum ergo dicit receptionem, vel collationem poſſeſſionis validam eſſe, prout à priuatis perſonis fieri poteſt, abſque vlle Iuriſdictione, etiam ſi talis perſona excommunicata ſit.

Ad vltimam partem quæſtionis, an excom- 29
municatus poſſit valide in iudicem eligi, vel creari; cui dubio generale reſpondent Butrius *in cap. per venerabilem* 34. *de electione*, *num.* 11. *&* 13. Abbas *num.* 11. & alij relati, per Ricciulum *de Iure perſonarum*, *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 1. & per Caldas Pereyra *de renouatione emphyteuſis*, *quæſt.* 7. *num.* 1. prope finem dicendo in Iudicem vel ad dignitates ſæculares, quibus ſit annexa Iuriſdictio aſſumi excommunicatum non poſſe; & ſic communiter Doctores docent, quod videtur ſequi ex illo principio, *cap. vlt. de Clerici, excom. miniſtr.* per quod nemo poteſt eligi ad munera ordinata, ad actiones, de quibus per Sacros Canones prohibitus eſt, quia excommunicatus prohibitus ab actione Iuriſdictionis temporalis; & ob id videtur prohibitus; ne ad illam Iuriſdictionem accipiendam, eligi valeat, & Doctores cum Gloſſa *in dicto cap. venerabilem*, verbo, *electus*, ſentiunt talem electionem eſſe nullam ipſo facto, & Suarez omnino videndus *de cenſuris*, *diſputat.* 16. *ſect.* 2. *numero* 5. infert ad minus talem electionem irritandam eſſe, vt apertè dicitur, *in dict. cap. vlt.* ſed an ipſo Iure Irrita ſit, maxime dubitat; eo quod nullum fundamentum videat ad aſſerendum collationem huiuſmodi, & electionem eſſe ipſo Iure nullam.

Nec obſtat dicere collationem dignitatum 30
Eccleſiaſticarum eſſe ipſo Iure irritam, de quo, *quæſt. ſequenti*, aliqua dico: ergo idem de electione Iudicis debeat dici: nam reſpondeo in ſpiritualibus Iura Canonica directè diſponere, vt nulli excommunicato dignitates conferantur, ſed de temporalibus nulla eſt talis generalis diſpoſitio cuius ratio fortaſſe ea potiſſima eſt, quia temporalia non directè cadunt, ſeu prohibentur per excommunicationem, ſicut ſpiritualia: proſequitur, Suarez *vbi ſupra*, *n* 4. 5. *&* 6. vbi ſignatim loquitur de dignitatibus, quæ ad Iuriſdictionis

24 *Suſpenſus ab officio, nec eligere, nec eligi poteſt.*

26 *Reſignatio beneficij facta ab excommunicato, etiam non tollerato, ſimpliciter valet; ſecus ſi fiat ad fauorem tertij, n 27, & 28.*

29 *Excommunicatus publicus & denunciatus in vno loco valide exercet Iuriſdictionem in alio loco, vbi reputatur, non ſic excommunicatus, aut ſuſpenſus, n. 29. & 30.*

31 *Denunciatio excommunicati in vno loco facta, porrigitur ad alia, ſi ibi ſciatur, vt ſit denunciatus.*

32 *Excommunicatus denunciatus in vno loco, vitandus ne ſit in alio. vbi ſcitur, quod ſit ſic excommunicatus remiſſiuè.*

1 AD primam quæſtionis partem, vt reſpondeam dico excommunicatum non poſſe etiam eſſe Iudicem in ſæculari Iudicio, ſaltim ob eam rationem communem, quod ab humana communicatione excluſus eſt, & alij à communicatione cum illo; item, & quia excommunicatio vim ſuam exercet, etiam in ſæculari foro, vt probat, Suarez *de cenſ. diſp 16 n 1 ex textu in c. decernimus de ſent. ex communic. lib* 6. vbi de actore patrono, & teſte, ſermo eſt, quod magis militat in Iudice, quod Balboa docet *in c. 2. de exceptionib n.* 11. videndus *à n.* 12. vbi plura adducit in puncto quæſtionis, de quibus latè loquutus fuit idem Suarez *d diſp.* 16. *à n.* 2. & nouiſſimè videndus cum aliis pluribus, Diana *p 3. tract. 9 reſol* 108 agens de quæſtione an effectus excommunicationis, quoad priuationem vſus Iuriſdictionis habeat locum in Iudice excommunicato non tollerato.

2 Igitur Malderus *tract. 6 de Iuſt. c. 1. dub.* 11. cenſet non ſatis probari ex Canonibus ſententiam Iudicis ſæcularis excommunicati eſſe irritam: nam capitula, quæ ſolent citari, aperte loquuntur de Iudice Eccleſiaſtico, & alia ſolùm agere de excommunicatis, propter certas cauſas, vt *in c. aduerſus de immunitate Eccleſiaſt* vbi decernuntur irritæ ſententiæ conſulum, & rectorum ciuitatum, qui excommunicantur propter exactionem factam ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis. Et *in §. credentes de hæreticis lib. 6. c. excommunicamus*, non annullatur ſententia excommunicatis in genere, ſed excommunicati, propter hæreſim: ergo.

3 Et facit pro hac ſententia quæ adducunt Suarez *vbi ſuprà à n. 3. & 4.* & Balb. *in d. c 2. de exceptionib. n* 11 & 14. vbi adducunt relata Iura, & deinde duplicem aliam rationem; prima quia ferre ſententiam in ſæculari Iudicio, eſt actio mere temporalis, quæ Iure gentium in omni Republica, tam fideli, quàm infideli politicè benè inſtituta introducta eſt. Secunda quia ex generali commercij prohibitione non ſequitur probatio Iuriſdictionis, cum ſæpè prohibeatur actus illius, abſque vlla priuatione, præcipuè quando actus prohibetur in genere, non in ſpecie, videndus Victoria *in ſumma excommunic. n* 16.

4 Adhuc verò dicendum eſt Iudicem ſæcularem, propter excommunicationem, non ſolùm eſſe prohibitum, verum & ſuſpenſum, & priuatum Iudicare; taliter vt ſententia à laico ſic excommunicato lata nulla ſit, vt probatur ex antiqua Eccleſiæ conſuetudine, ſeu traditione, quæ ſufficit ad inducendam, vel tollerandam Iuriſdictionem c. *irrefragabili de officio ordinarij*, itaque probatur ex Textu *in c. præſidentes de hæreticis lib. 6.* vbi aliis deficientibus datur poteſtas peculiaris in Iudicibus excommunicatis procedendi contra hæreticos ad inſtantiam ordinariorum ſupponitur enim *ibi*, vt Pontifex alias impediat eorum poteſtatem, ratione excommunicationis; docent Præpoſitus *in 3 p quæſt. 2. de excommunic. dubio 12 num* 75. Hurtado *diſp. 8. de excommunic. difficult. 2. num.* 3. Turrianus *lib 2. diſp* 14. *lib* 1. Suarez *diſput.* 16. hanc ſententiam probat ex conſenſu, & conſuetudine Eccleſiæ. † Eamque etiam colligit *ex cap penult. & vltim.* 15 *q* 6. vbi ſubditi abſoluuntur ab obligatione obediendi ſuperioribus excommunicatis Diana *d. p 3. tract 9 diſp.* 108. *in fine* Balboa *in d. c. 2 de exceptionibus, n.* 5. vbi infert ex dictis Iuribus fatendum eſſe omnia acta à Iudice excommunicato eſſe nulla, tanquam ab eo qui nullum habet exercitium Iuriſdictionis, quod non ſolùm procedere ait in ſententia, ſed in aliis actibus ad Iuriſdictionem pertinentibus, vt ferre leges priuilegia & diſpenſationes concedere, Iudices delegare, vt vulgò traditur in textu noſtro, & *in c. veritatis de dolo & contumacia*, & Theologi *in 4. diſt.* 18. Suarez *vbi ſuprà de cenſ. diſp* 16. *ſect* 1 *num.* 6. qui debent intelligi de excommunicato denunciato, ſeu publico Clerici percuſſore. 5

6 Vnde & ſi inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem magna adſit differentia, ita vt quatenus de Iudice Eccleſiaſtico, nulla ſit dubitatio ex Texto noſtro, & *c. ſanta de exceſſib. prælator. d. c. audiuimus* 24. *q.* 1. & *in c. Pia de exception lib.* 6. quæ Iura referunt idem Balb *in d. cap. 2. de exception n.* 13. Suarez *d. diſp.* 16. *de cenſ ſect* 1. *n* 2. ex quorum contextura, nihil de Iudice laico excommunicato percipitur tamen, vt dictum eſt, non eſt cur recedamus à prædicta ſententia.

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, an excommunicatus Iudex poſſit alium excommunicare, vt benè reſpondeas videbis adducta *quæſtione præcedenti*, in verſiculo *ad quintam* & *ibi*, dictis addo quod ſi excommunicatio eſt occulta: tunc communis Doctorum ſententia, ducet apud Bizozerium *in ſumma de excommunicatione parte* 2. *capite* 1. *numero* 5. Dianam *dicta parte* 3. *tractatu* 9. *reſolutione* 50. Iuriſdictionem excommunicandi, vel ſuſpendendi, non tolli, niſi per manifeſtam ſententiam; quod verum mihi videtur, & ſi Angelus *in ſumma verbo excommunicati* Ledeſma ſequutus Gloſſam 24. *quæſtione* 1. Gaſpar Hurtado *de excommunicatione difficult* 2. *diſputatione* 7. aſſerant talem Iudicem non habere authoritatem excommunicandi; ita aut ſi tentet excommunicare, excommunicatio ſit nulla.

8 Itaque ex his reſpondeo ad ſententiam Suarez dicens *diſputat* 24. *ſection* 2. *num.* 14 Hurtadi *vbi ſuprà*, Laiman *lib. 2. tractatu 3 parte 2. capite* 5. *num.* 7. probantium ex extrauaganti conſtantienſi nullum Iura, fauorem, aut licentiam datam eſſe ipſis excommunicatis, niſi quatenus cedit in gratiam, commodum, aut petitionem aliquorum fidelium, & ſic prædicti negant Iudicem excommunicatum, tolleratum alium poſſe valide excommunicare; in quo caſu contrarium

diei debet ex adductis à Guttierrez *in Canonicis, lib. 1. cap. 1. num. 82.* Coninch. *de Sacram. diſput. 14. dub. 10. num. 91.* Diana *p. 5. tract. 9. reſol. fin.* quod probo ea late antea adductis, *quaſt. 1.* quia eodem modo quo ad exercitium Iudicialium actuum, iam ſe habet excommunicatus occultus, nam eodem modo à parte rei habet vterque impeditam Iuriſdictionem, & tamen eius actus, valide exercet, Eccleſia ſupplente eius defectum, tum etiam, nam ſicut tali Iudici olim reus tenebatur obedire, niſi contra eum legitime exciperet, vt patet, *in cap. 1. de exceptionibus, lib. 6. & in cap. exceptionem 12. eodem*, & ſimili modo tenebitur obedire malo tollerato, etiam publice excommunicato.

9 Ex quo notabis vt poſſit quis talis Iudicia Iudicium declinare opponendo excommunicationem; & tunc ſi Iudex excommunicet, excommunicatio ſit nulla, quia ille non erit contumax non obediendo, Præpoſitus *in 3. p. queſtion. 2. dubio 12. num. 78. & 79.* qui cenſet dicta de excommunicato vitando, videlicet, ſi talis transferat ſe ad alium locum, vbi paſſim ignoratur, quod ſit nominatim excommunicatus, denunciatus, vel publici Clerici percuſſor, & eligatur in Iudicem acta valere in fauorem publicum tradit Diana *d. p. 5. tract. 9. reſ. 109.* Auſonius eius recopilator, verbo, *excommunicatio 51. & 52.*

10 Ad tertiam quæſtionis partem, de legato à delegante excommunicato, reſpondeo cum Suarez *de cenſ. diſput. 14 ſect. 1. ſub num. 2.* verſic. *an verò*, vt Iuriſdictio delegata ante excommunicationem delegantis, ſuſpendatur propter ſuperuenientem excommunicationem, ſi res ſit integra, non verò ſi inchoata iam, Iuxta Doctrinam Textus *in cap. gratum*, & relatum, *de officio deleg.* agnoſcunt Doctores, *in cap. 1. de officio vicarij in 6.* vbi Barboſa cum multis, *n. 3. 4. & 5. & 6.* dicit procedere quando delegati Iudicis Iuriſdictio pendet à Iuriſdictione delegantis; ſecus ſi dependeat à lege, vel à Principe, & omnibus à Barboſa adductis, addo Villalobos *p. 1. ſum. tractat. 17. dif. 11. num. 2.* Videndus *tractat. 16. de cenſ. dif. 6. numero 2.* & Doctores, *in cap. ſi is, cui de officio deleg. lib. 6.* vbi Barboſa.

11 Ad quartam quæſtionis partem; an excommunicatus poſſit beneficia conferre, cum hæc inquiſitio ſpectet ad actum Iuriſdictionis; ideo ſolent Doctores diſputare de hoc dubio, & aliis ſequentibus in hoc Textu noſtro, & quod excommunicatus tolleratus, poſſit valide beneficia conferre, item & electionem: docent Leſſius *lib. 2. de Iuſtitia cap. 29. dubio 7. num. 62.* Hurtado *diſput. 7. de cenſuris difficultate 1.* item, *& diſput. 8.* Suarez *de cenſ. diſput. 14. ſect. 2. à num. 1.* vbi longe ſcribit; etenim extra prædictum caſum cum tolleratus non eſt, exiſtimo, vt nequeat valide excommunicatus conferre beneficia, Abbas cum aliis, *in cap. poſtulaſtis de electione*, Couarruuias *in cap. alma mater 2. p. §. 7. num. 9.* & patet ex Textu, *in cap. tanta de exceſſibus prælator, cap. quia diuerſitatem de conceſſ. prabendæ*, quod ex eo, verum eſt, quia talis actio procedit à Iuriſdictionis vſu, Iuxta Gloſ-
12 ſam, *cap. transmiſſa de electione.* † Tum etiam quia vtait alia Gloſſa, *in cap. cum olim de maiorit. & obedientia*, collatio annumeratur inter beneficij fructus, à quibus excommunicatus abeſt priuatus: docet late Videndus Suarez *vbi ſuprà*, qui hoc probat ex Textu, *in cap. 1. ne ſede vacante, lib. 6.* vbi ſermo eſt de Epiſcopo, vel capitulo ſuſpenſo à beneficiorum collatione, quæ in excommunicatione includitur, vt probat ex verbis ibi, *Si omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo enodari contingat.* Quam Gloſſam impugno ſatis ſupra *in cap. 8. de maiorit. de obedient. quaſt. 2.* verſic. *ad ſecundam*, vbi dico ſolum eſſe fructus Iuriſdictionis & non beneficij.

Quapropter ſic prouiſus de beneficio, ſo- 13
let potius intruſus appellari, Iuxta ſtylum curiæ, & ſumitur ex Textu, *in dicto cap. tanta de exceſſibus prælat.* in verbo illo, *in tranſit.* tradit idem Suarez *dicta ſect. 2. ſub numero 2.* vbi addit quod talis intruſus tenetur in conſcientia tale beneficium relinquere abſque alia condemnatione, quia nec poteſt iuſtè retinere rem non ſuam, nec illius fructus percipere, & aliunde iniuriam facit, Eccleſiæ beneficium retinens, ſine vero titulo: alia congerit videnda idem Suarez, *ibi, à numero 3.* Villalobos *ſupra tractat. 17. dif. 12. num. 1.* & de hoc Barboſa *in cap. cum inter 16. de electione, numero 6. & 7.* Balboa *in dicto cap. 2. de exceptionibus, num. 54.*

Ad aliis quæſtiones an collatio beneficij, fa- 14
cta excommunicato tollerato, ſit inualida, vel facta ſuſpenſo; vel interdicto, & an excommunicatus, cui facta eſt collatio beneficij, poſſit poſt abſolutionem retinere, vel acceptare illud ſine noua collatione, vel acceptare valide beneficium, ſi ante excommunicationem fuerit ei collatum, vel an excommunicatus ſit inhabilis ad recipiendas penſiones, vel an excommunicatus priuetur fructibus beneficij, ante excommunicationem legitime obtenti, & quam pœnam incurrant conferentes beneficia excommunicato dico alibi, & quia hæ non ſpectant ad iudicem excommunicatum, actum Iuriſdictionis exercentem, ſed ad eum, cui cum ſit excommunicatus beneficium confertur; ideo de his quæſtionibus non ago; interim videbis Dianam *p. 5. tractata 9. reſ. 99.* 100. 101. 102. 103. 104. & 107. de quibus & aliis quæſtionibus de ſuſpenſo dixi, *ſupra in cap. 8. de ætate & qualit. ordin. ſub, q. 1. 2. & 3.*

Ad quintam quæſtionis partem, de electio- 15
ne facta ab excommunicato Iudice ſeu quando ſunt plures electores, quorum vnus, aut plures ſunt excommunicati, Suarez præter alios ex Textu noſtro longiſſime diſputat, *de cenſ. diſputat. 14 à numero 6.* omnino legendus, de quo dubio ego ago, *in cap. illa quotidiana eſt quæſtio 39. de electione*, ſed nunc breuiter dico electionem factam ab excommunicato denunciato, ſeu notorio Clerici percuſſore, eſſe nullam, *cap. conſtitutis 1. de appellat. cap. cum inter 1. de electione*, vbi ſermo eſt de electione facta à ſuſpenſis, & caſſanda dicitur; id eſt caſſa declaranda, vbi Gloſſa exponit, & *in cap. cum dilectus de conſuetud.* & ratio eſt quia excommunicatus ſuſpenſus eſt omnino à beneficio, & officio; & ideo nihil eorum agere valet, quæ ratione officij, aut beneficij illi conueniunt,
quorum vnum eſt electio. † Item quia electio 16
computatur inter actus Iuriſdictionis quatenus eſt actus cuiuſdam publicæ poteſtatis, & ad

commune

commune boonm, & regimen ſuo modo ordinatur: ergo ſicut alij actus iuriſdictionis, ita & electio ab excommunicato facta irrita eſt; quo fit vt ſi electio ab vno tantum facienda ſit, & ille ſit excommunicatus, vel à multis, vel à capitulo, cuius ſingulæ perſonæ, omnes excommunicatæ ſint, electionem eſſe irritam; quia omnia, & ſingula ſuffragia inualida ſunt; idqoe etiam à ſimili ſumitur ex *dicto cap. vnico, ne ſede vacante libro 6.* docent in terminis Gloſſæ in prædictis Iuribus Innocentius, Abbas, & alij *in cap. poſtulaſti 2. de poſtulat. prelator,* Couarruuias cum aliis *in cap alma mater part.1 §.7. num.8.* Silueſter verbo *electio, num.5.* Suarez *vbi ſupra dict. num.6* Villalobos *dicta diffinit.12. num.1*

17 Dubiom tamen eſt an electio facta à ſuſpenſis, ſit etiam ipſo Iure nulla, in quo dubio ex dictis breuiter reſpondeo, quod ſiue quis ſit ſuſpenſus ab officio, & beneficio ſimul, ſiue ab officio tantùm, nequit eligere: docent Redina *in promptuario receptarum ſentent. tom.1. titulo 41. num.51.* Ricciulus *in tractatu de Iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſt. libro 4. cap.3. num.9.* Tamburin *de Iure Abbatum tomo 1. diſputation.5. quæſt 8. num.13.* Iulius Laborius *variarum lucubrationum tomo 2. titulo 4. cap.15. num.61.* 18 † Qnod idem eſt quando quis ſuſpenſus eſt ſimpliciter nulla facta mentione officij, & beneficij, quia ſic ſuſpenſus intelligitur ab officio, & beneficio, vbi contrarium ex verbis, aut intentione ferentis, aliud non intelligeretur, Gloſſa verbo *à ſuſpenſis in dicto cap. cum dilectus de conſuetudine*, vbi Innocent. *numero 4.* Panormitanus *num.18.* Baldus *num.14.* Seraphinus *deciſion 860. num.6* Barboſa *in dicto cap. cum dilectus, num.12.* idem *in dicto cap. cum inter, num.16. de election. num.4.* qui tamen hoc limitat, ſi ſit ſuſpenſus ſolùm à beneficio, niſi vox competeret ratione illius beneficij, à quo aliquis reperitur ſuſpenſus: rectè tradunt Nauarrus *in man. cap.27. n.163. verſic. 6.* Henriquez *in ſumma lib.13. de excommunic. cap 35. § 4.*

19 Sed aliud dubium eſt, non leue, an prædicta doctrina vera ſit, quando electio facienda ſit à pluribus, vel capitolo, & quidam eorum excommunicati ſunt, alij verò habiles, & videtur ex noſtro Textu, vt notat Suarez *dicta diſput.14. num 7.* vt talis electio ſit nulla, quia hîc ſententia à pluribus Iudicibus lata, ex quibus vnus excommunicatus erat, irrita declaratur, & facit Textus *in cap. ſuper Abbatia de officio delegati*, vbi factum à duobus, pro infecto habetur; eo quod alter eorum poteſtate carebat: ergo idem in propoſito dici debet.

20 Ego autem, & ſi longè videam à Doctoribus agi, de hoc puncto, & plura præter alios referant Doctores in prædictis Iuribus, & *in dicto cap. illa quotidiana 39. de elect.* & *ibi* Barboſa, vbi *num.6.* ait indefinitè, vt qui maioris excommunicationis nodo adſtricti ſunt, nullum Ius eligendi habeant: videndus idem Suarez *ſuprà à num.8.* reſpondeo breuiter, nempe vt ſi eligentium habilitas maior ſit in numero ſuffragiorum iſti concurrentes ad electionem eam validam eſſe, ſecus autem, ſi vt adimpleretur ex habilibus vltimus eorum eligentium, qui eis adjungitur, eſſet excommunicatus; verùm ſi ſine illo voto numerus aliorum adimpleret electionem, votum excommunicati adjuncti, eſſet tanquam ſi non accideret. 21 † Tamen ſi illa electio fieret per ſuffragia ſecreta, tunc inſpici debet exceſſus habilium; & ſi tantus ille ſit, vt Abbatis, ac remotis excommunicatis; adhuc manet numerus ſufficiens habilium, valet electio, alias non item, niſi appareret, quod excommunicati non dederunt ſuffragia pro electo: nam tunc tales excommunicati habentur, tanquam ſi electioni non interfuiſſent docent Ricardus *in 4 diſt.18. articulo 7. quæſt.1. ad tertium,* Suarez *vbi ſuprà,* latè, vbi addit ſecundùm communem Canoniſtarum opinionem, quod electio facta ab illis, qui ad eum voluntariè admittunt aliquem excommunicatum eſt nulla per Textum *in capite finali de procurator* Innocentius, & Gloſſa *ibi*, tradit Villalobos *in ſumma dicta 1. parte tract.17. diſinitione 12. ſub n.2.*

Sed prælibata doctrina non intelligitur, nec locum habet in electione Pontificis, cui non obeſt excommunicatio iuxta *Clementinam, ne Romani, §. cæterum de electione*, vbi Doctores, in qua nec admittitur vlla exceptio ne detur locum fraudibus, *cap. licet de elect* hoc idem docet Villalobos *dicto tractatu 17. p.1. ſumma dicta diff. 12. num 2. in fine.* 22

Probat enim *dict. Clement.* quod Cardinales per exceptiones excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ab electione Papæ non repelluntur, quod idem ſtatutum fuit à Pio V. in ſua conſtitutione, incipit *in eligendis*: ſub data 9 Octobr. 1561. In verſic. *& ne diſſentiones*, & à Gregorio V in ſua Bulla incipit *Gr g. Epiſcop.* in verſic *volumus etiam & decernimus*; ſub data 17. Kalend. Decembris Anno Incarnation 1621. confirmata per Sanct Vrban VIII. in ſua Bulla, incipit *ad Romani Pontificu prouidentiam,* ſub data 5. Kalend. Februarij 1625 refert Iulius Laborius *variar. lucubrat. tom. 2 tit. de conclaui cap. 3. num.18. & tit. 4. de elect. cap. 6. numero 23* Barboſa *in dicto §. cæterum dict. Clement. num. 27. & 28.* 23

Itaque Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnitent lib.31. tract. 2. num.18.* Barboſa *de poteſt. Epiſcopi p. 1. tit. 1. cap.3. num 23* cum aliis idem *in dicto cap. cum dilectus de conſuetudine num. 15.* notat in dubio noſtro quod ſuſpenſus ab officio, nec eligere poſſit, quia is eſt actus officij, nec eligi poſſit, quia nequit exercere officium ad quod tenetur electus, quæ omnia intelligo de excommunicato denuntiato, aut publico Clerici percuſſore, ſecundùm iam dicta de collatione, & aliis. 25 † Et ad quæſtionem an electio, excommunicati excommunicationis minoris ad beneficium ſit irritanda ſi electores illam ignorent: agunt Conarr. *in c. alma mater p.1. §.8. n.3.* Suarez *de cenſ. diſp.24 ſect 1. n 18* Coninch *de ſacram.* Laym. & alij, quos refert Diana *p.5. tract.9. reſ.132.* legendus, de quo alibi dico, quia hæc non pertinet ad actum Iudicialem Textus noſtri. 24

Ad ſextam quæſtionis partem: quid de reſignatione ab excommunicato facta, de hoc dubio agunt nonnulli *infrà*, referendi; & videtur dicendum reſignationem valere, quia non eſt actus Iuriſdictionis, ſed actio omnino priuata, 26

& proprio, ac perſonali dominio. Tum etiam quia reſignatio, nec eſt inſtitutio, collatio nec præſentatio, nec electio, & patet ex dictis ſolùm ergo vult reſignans relinquere beneficium ſub conditione, vt detur alteri. Et licèt iſte poſſet peccare in communicatione: tamen non apperet Ius, ob quod dicimus nullam eſſe reſignationem ita docet Turrianus *lib. 2. diſp. 15 dub. 3.* quod verum exiſtimo cum Diana *p. 5. tract. 9 reſol.* 106. in verſic. *notandum*, ſi ſimpliciter fiat reſignatio, quia eſt merum factũ & res pendens à volũtate.
27 † Tamen ſi reſignatio fiat in fauorem tertij exiſtimo cum Couarr. *in d c. alma mater p. 1. §. 7. n. 9.* verſic. *quid autem reſpondendum ſit* renunciationem eſſe nullam, Suarez *n. 35. diſp. 14. de cenſ. ſect. 2.* videndus *ibi n. 36.* Barb. *in d. c. cum inter 16. n. fin. de elect.* ſic intelligendus Filiuccius *tom. 2. tract. 10. c. 6. n. 163* Diana *vbi ſuprà*, quorum ratio ea nempe eſt, quia reſignatio facta in fauorem tertij a reſignante, facit, vt reſignans concurrat, etiam ad collationem beneficij nominando, determinando perſonam, & reſignando cum conditione, dummodo detur illi, & non alteri: vnde acquititur aliquod Ius nominato, & æquiualet præſentationi, ſed excommunicatus & priuatus omni Iure ſpirituali: ergo & ſic in hoc caſu refert Turrianus *vbi ſuprà*, vt aliqui Doctores Iudicent non eſſe eam reſignationem validam, id probantes, quia excommunicatus eſt priuatus omni vſu beneficij: ergo multo magis poteſtate donandi, deinde quia reſignatio in fauorem tertiæ perſonæ, videtur eſſe quædam præſentatio, cum deſignet perſonam, tum etiam quia ſic facta pertinet ad Iuriſdictionem, alia Doctores tradunt.

28 Notandum vero eſt quod & ſi Couarrun. *vbi ſuprà*, intelligat, prædictam ſuam ſententiam, procedere, etiam in excommunicato occulto reſignante, dum ait collationem beneficij, quæ fit ab aliquo, vt priuato, & non ratione publici muneris eſſe nullam, ſi ille ſit excommunicatus, etiam occultus. Tamen ego cum Suarez *d. diſp. 14. ſect. 2 n. 36. in fine*, ſentio poſt extrauagans, ad euitanda, & ex iam dictis *q. 1. & 2.* ſolùm reſignationem in fauorem tertij factam ad excommunicato vitando, ſcilicet denunciato, ſeu publico Clerici percuſſore: tamen ſi ille non eſt vitandus, & ſi publicus ille ſit dicendum cenſeo idem, ac de collatione, & de electione, aut aliis actibus Iuridicis dixi, & ſentit etiam Diana ſub dicto verſic. *notandum d reſ* 106 dum ait *in eo autem, qui vitandus non eſt, non videtur, nec inualida, etiam ſi fiat in fauorem tertij, quia potius eſt in fauorem reſignatarij, nec illicita, quando requiritur ab alijs, vt enim non eſt videndus in alijs actibus; ita nec in hac de propterea ſeruatus id quod dicitur in extrauag, ad euitanda, vt non releuetur in aliquo ipſemet excommunicatus ſed alij tantùm*, ita cum Filiucio iam citato, & tenet Villalobos *dict. p. 1. tract. 17. difficult. 12. num. 5.*

29 Ad vltimam quæſtionis partem, an excommunicatus electus in Iudicem, vbi ignoratur denunciatus valida Iudicet, & videtur quod non, quia ſi ita contingeret aperiretur via fraudibus; & ſic quiſque publicè excommunicatus, ſecundùm Ius antiquum, aut poſt *dict. extrauag. ad euitanda*, quilibet denunciatus, aut publicus Clerici percuſſor in vno loco de facili diceretur, ignoratus in alio, ex quo eueniret, vt al-
30 legaretur omnia ab eo acta valida eſſe. † Tamen in contrariam loquuti ſunt Canoniſtæ, & Panormitan. *in c. ad noſtram 3. de Iureiurando, n. 6. & in c. ſciſcitatus de reſcriptis, n. 23.* ſequitur Suarez *de cenſ. dicta diſp. 14. ſect. 1. n. 16. & 17.* id probans quia cum accidere poſſit, vt vnus, qui denunciatus eſt excommunicatus in vno loco, in alio autem loco pro excommunicato publicè habeatur, uel etiam in eodem loco pro diuerſo tempore, vt ſi iam denunciatio memoria excidit, vel iam publicè creditur abſolutus, cum reuera non ſit; ideo in eo caſu acta huiuſmodi excommunicati valitura, cumque quoad hunc effectum occultum cenſeri, non tam ex Iure, nouo, quàm ex antiquo, quod in nulla re per nouum reſtrictum eſſe ait, ſed amplificatum
tantùm † Et addit vt quod dicimus, iuxta 31
antiquum Ius de excommunicato publico in vno loco; nunc etiam procedat de percuſſore Clerici notorio in vno loco, & occulto in alio: nam quoad hunc Ius antiquum in integrum manſit, nihilque immutatum eſſe, idemque procedere in excommunicato denunciatu ex *d. extrauag ad euitanda*, vbi denunciatus nominatim, & publicus Clerici percuſſor æquiparantur excommunicatus cum quolibet publicè excommunicato de Iure antiquo, & ſic cum ante prædictam extrauag. excommunicatus publicus in vno loco; licèt ibi denunciatus eſſet, ſi in alio loco eſſet occultus, in illo procederet doctrina
dicta, quæ generalis eſt ex iam dictis. † Itaque 32
vt explicet fundamenta contraria, ſub *num. 57.* Idem Suarez dicit non eſſe neceſſarium, vt denunciatio vbique, & in ſingulis prouinciis, ſeu locis fiat, ſeu ſicut excommunicatus alicubi, vbique excommunicatus eſt, ita denunciatus alicubi per ſe, & ex vi denunciationis, vbique denunciatus ſit, quia ſolùm requiritur, vt per publicam famam cenſura, & denunciatio ad alia loca peruenerit, & ſic econtra dici debet quod vbi excommunicatus ignoratur, valide Iudicet. Et hæc omnia docet Suarez per doctrinam Textus *in l. Barbarius ff. de officio Prætor*, videbis Trulenq. *in opere morali p. 2. lib. 8. cap. 1. dubio 9 num fin.* & Bonacina *de cenſ. diſput. 2. quæſt. 2. puncto 5.*

Ex his poſſem deſcendere ad dubium: an te- 33
neatur in alio loco, vbi delictum eſt occultum, vitare denunciatum, vel Clerici publicum percuſſorem, qui talis eſt in vno loco in quo dubio agunt Bonacina *de cenſ. diſp. 2. quæſt. 2. puncto 6. § 2. num. 48.* Sanchez *in ſumma tom. 1. lib. 2. cap. 11. n. 20.* Vaſquez *de excommunicatione dubio 8. num. 2.* Henriquez *lib. 13. cap. 24. num. 11.* Gaſpar Hurtado *diſput. 9. difficult. 4.* Diana *p. 5. tract. 9. reſol.* 134. Præpoſitus *in 2. p. quæſt. 2. de excommunic. dubio 16. num* 114. Et alij pro affirmatiua, & negatiua diſputantes, ſed quia hæc Inquiſitionem ſpectat ad actum Iudicialem noſtri Textus, ideo cum omitto.

Qvæstio

QVÆSTIO III.

An Clericus excommunicatus valide præſentet ad beneficium: Et quid de patrono laico: An excommunicatus telleratus Iudicium exercens, peccet mortaliter: Et an vſurpando Iudicium peccet: An excommunicatus Epiſcopus poßit dare licentiam audiendi confeßionem: Et an nominatim excommunicatus poßit valide, abſoluere à peccatis: Quid de parrocho non tollerato: An excommunicatus vitandus ex metu mortis, poßit miniſtrare Sacramenta?

SVMMARIVM.

1 *Præſentatio facta à patrono Eccleſiaſtico, nominatim excommunicato denunciato, eſt nulla: quid ſi ſit occultus: & quid ſi a patrono laico, n. 2. & 3. vbi idem aliter, n. 4.*

4 *Præſentatio facta à laico, eſt meri facti; ſecus ſi fiat à Clerico, quia eſt quid Iuris.*

5 *Præſentatio, quæ fit à laico poteſt mutari, non ſic quæ fit ab Eccleſiaſtico, hæc dat Ius præſentato, n. 6.*

7 *Præſentatio à laico excommunicato facta, etſi valida, poteſt ab Epiſcopo non admitti, n. 8.*

9 *Epiſcopus poterit cui voluerit collationem beneficij facere, ſi patronus excommunicatus ſit in mora præſentandi, aut eius præſentatio non admittatur.*

10 *Præſentatio ab excommunicato tollerato, nulla eſt.*

11 *Poſtulatio, & nominatio ab excommunicato facta, nulla ſunt, vt præſentatio: quid ſi Epiſcopus nominationem acceptet, n. 12.*

13 *Inſtitutio, ſiu confirmatio facta ab excommunicato nulla ſunt, quia ſunt, actus Iuriſdictionis ſpiritualis.*

14 *Excommunicatus Iuriſdictionem exercens, qualiter peccet & n. 15. 16. 17.*

18 *Excommunicatus, vſurpans Iudicium, qualiter peccet, & num reſtituere teneatur, diſtinguitur inter publicum, occultum, aut denunciatum, & de Iure antiquo, & nouo n. 19. 20. 21.*

21 *Excommunicato Iudici partes ſe ſubijcere valent, n. 22.*

23 *Epiſcopus excommunicatus, nunquid valide præſtet licentiam audiendi confeſſiones, num. ſequent.*

24 *Excommunicatus, etſi ſacramenta nequeat adminiſtrare, poteſt tamen in articulo mortis, n. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.*

27 *Abſolutio excommunicato lata in articulo mortis valet, item & hæretico ſchiſmatico, nondum excluſo in totum ab Eccleſia. n. 28.*

29 *Abſolutio ſacramentalis præſtita ab occulto excommunicato, valet.*

30 *Excommunicatus ſacerdo, poteſt à venialibus abſoluere ſecundum aliquos, & ſecundum alios non n. 31.*

32 *Parochus excommunicatus valide aſſiſtit matrimonio, ita vt peccet, n. 33. 34. 41.*

35 *Parochus excommunicatus valide, & ſine peccato, dat alij ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio, n. 36. 37.*

38 *Parochus excommunicatus, nequit adminiſtrare etiam in mortis articulo Sacramenta matrimonij ordinis, & vnctionis fallit, n. 39. 40. 41.*

42 *Excommunicatus vitandus, nunquid metu mortis licitè abſque peccato Sacramenta adminiſtret n. 43. 44. 45.*

46 *Excommunicatus denunciatus, aut publicus percuſſor Clerici, in aliquibus caſibus valide Sacramenta adminiſtrat.*

AD primam difficultatis partem, quia plu- 1
ra, quæ dixi ſupra de collatione, & electione ad beneficia per excommunicatum: faciunt ad deciſionem huius dubij; ideo exiſtimo reſpondendum, quod ſi præſentatio fiat à Clerico patrono beneficij, ſi præſentans ſit nominatim denunciatus, eius præſentatio nulla ſit, eo quod electio, & præſentatio æquiparantur, colligitur ex Textu *in c. vltimo*, iuncta Gloſſa *ibi, de electione, lib 6.* & ſic quemadmodum nequit eligere qui nominatim denunciatus eſt, aut Clerici publicus percuſſor, ſecundùm dicta *ſupra, quæſt. 2. verſic. ad quintam*, ita nec præſentare docent communiter Doctores, Couarruuias *in c. alma mater, §. 7. p. 1.* poſt Abbatem, & communem. *in c. à nobis de Iure patronatus*, longe agit de tota difficultate legendus Suarez *de cenſuris, diſput. 14 ſect. 1. à num. 21.* vbi *à numero 22.* refert in puncto tres ſententias, reſpectu cuiuſlibet patroni, & refert tertiam ſententiam diſtinguentem, *à num. 25.* inter Iua patronatus laicorum, & Clericorum, ſed tu breuiter de Clerico excommunicato præſentante, tene ſic vt docet etiam Villalobos *in ſumma p. 1. tract. 17. dif. 12. num. 3.* † Imo Barbo- 2
ſa *in c. cum inter 16. de elect. num. 8*, ait quod præſentatio facta à patrono Eccleſiaſtico, etiam occulto, ſit nulla, & huius dicti refert nonnullos, qui etiam dicunt quod ſi fiat à patrono laico, etiam publico excommunicato ſit valida cum Gomez *de expectatiu.* Zerola *in praxi Epiſcop.* verbo *beneficium 55. dub. 3.* cum aliis, quos ſequitur Garcia *de beneficiis, p. 5. c. 4 n 317.* Diana *p. 5. tr. 9. reſol. 105*

De patrono autem laico maius dubium eſt, 3
& in puncto hoc, in quo Turrianus *lib. 2. diſput. 15. lib. 3.* negatiuam ſententiam docet; imo, & Gaſpar Hurtado *diſput. 7. de excommunicatione difficult. 2. num. 9* ait quod præſentatio acta ad beneficia à Patrono excommunicato, etiam laico, eſt nulla, & illicita, vel etiam ſi fiat à Clerico, vt laico, quia per præſentationem, non ſolùm facta à Clerico, ſed etiam per eam, quæ fit à laico, confertur Ius ad beneficium, quod non poteſt ab excommunicato conferri, nec licite, nec valide, cum beneficium ſit bonum commune omnibus membris Eccleſiæ, & excommunicatus ſit extra eam, & in vtroque caſu inualidam exiſtimant præſentationem, Couarruuias *in cap. alma mater, p. 1. §. 7. num 9.* dicens non poſſe congruam diſcriminis rationem aſſignari, Lambertinus *de iure patron. 3. p. lib. 1. q. 3. art. 4.*

Ego autem exiſtimo aliter dicendum eſſe reſ-
pectu patroni laici, ac dictum eſt de patrono 4
Eccleſiaſtico, vt diſtingunt Iam, *ſupra* adducti, quibus addo Cornejo *in 3. partem, tract. 5. de excommunicatione diſput. 10 §. 5. dub. 5.* Balboa *in c 1. de except. num. 55.* & ſic Rota obſeruatum fuit anno 1533. in vna cauſa ciuitatis Camæ, vt tenent

Couat. *ſuprà*, Gomexius *in tract. expectatiu. numero 6.* Rebuffus *in cap. peſtulaſti*, *num.* 104. *de Clerico excommunic. miniſt.* & dicunt omues, vt ratio diſcriminis ſit, quia præſentatio, quæ fit à laico, eſt meri facti, & non fit ratione publici officij, ſed Iure priuato, & à perſona tanquam priuata: tamen quando inſtitutio fit ad præſentationem Eccleſiaſtici excommunicati diuerſum eſt, nam Ius præſentandi beneficium Clerici annexum eſt, & in ea ſpecie præſenta-
5 tio fit ratione publici officij. † Tum etiam quia præſentatio, quæ fit à laico poteſt mutare; interim, dum pendet inſtitutio non differt ab electione: ita Abbas, alij relati à Villalobos; &
6 Diana, *vbi ſuprà.* † Dicentes quod præſentatio Clerici dat Ius præſentato, non ſic ſi laicus præſentans; eo quod iſte nequeat præſtare Ius ſpirituale, quale eſt Ius ad beneficium; & ſic concludit Balboa *dicto num. 5. in fine*, quod cum per excommunicationem priuatus ſit fructibus beneficij, inter quos præſentatio computatur, vt *in cap. cum Bertoldus*, *hoc tit.* non ſit mirum vt præſentatio ab eo facta ſit ipſo Iure nulla: Et vt ait Hurtadus, *vbi ſubrà*, in patrono laico verum eſt Ius collatum ab eo, ita vſque ad inſtitutionem, ſeu collationem factam ab Epiſcopo manere pendens in conſeruari ab ipſo patrono laico, vt ipſe pro libito poſſit abſque iniuria præſentati, alterum præſentare, vt deducit ex Textu *in cap. cum autem 24. de Iure patronatus.*

7 Dubium tamen eſt, an prædicta præſentatio facta à laico ſit ita valida, vt teneatur Epiſcopus eam admittere, in quo dubio docet Garcia *de beneficiis dicta p. 5. cap.* 4.319. verum eſſe poſſe Epiſcopum non admittere præſentationem factam à patrono laico, quem ſcit eſſe excommunicatum, cum ille male faciat præſentando cum non ſit denunciatus; etſi eſſet denunciatus, debet illam repellere, aliàs peccaret, ſaltim venialiter, propter communicationem cum illo; & conſequenter, ſi aliàs legitime non præſentaret infra tempus datum ad præſentandum, daretur deuolutio, vt recte ait Suarex *de cenſuris dicta diſput.* 14. *ſect.* 2. *num.* 28 refert Barboſa *in dicto cap. cum inter* 16. *de electione ſub dicto num.* 8. *in fine.*

8 In terminis noſtri dubij docet Cornejo *in 3. p. tract. 5. de excommunic. diſput.* 10. 5. *dubio* 5. quod Epiſcopus non tenetur admittere talem præſentationem factam à laico excommunicato, etiam ſi perſona præſentata digna ſit, & ſola excommunicatio præſentantis obſtat ex eo, quia cum iſte patronus, peccet præſentando poteſt Epiſcopus licite, imo tenetur eius præſentationem non admittere, ne eam admittendo cum excommunicato communicet: quare ait Cornejo, vt quamuis vt talis illicita præſentatio ſufficiens ſit Epiſcopi acceptatio accedat, vt inſtitutio, & collatio, & ſit valida, non tamen ſit efficax.

9 Ex quo fieri vt ſi patronus excommunicatus in mora ſit præſentandi, aut ſi Epiſcopus nolit præſentationem ab eo factam, acceptare poſſit Epiſcopus alteri, cui voluerit collationem beneficij facere, quoniam ob moram Ius præſentandi ad Epiſcopum deuoluitur, propter quod exiſtimat Suarez *de cenſuris dicta diſput.* 14. *ſect.* 2. *num.* 21. valorem ſopra dictum, quem habet præſentatio facta ab excommunicato, quando ab Epiſcopo admittitur, non prouenire ab ipſa præſentatione, ſed acceptione Epiſcopi, in quem eſt virtualiter deuolutum Ius præſentandi, & Iuxta hanc Doctrinam dicit Diana *dict. reſ.* 105. *in fine*, eſſe intelligendam opinionem Couarruuias *vbi ſuprà*, adducti, vt expendit idem Cornejo relatus *d. diſp.* 10. *dub.* 5. §. 5.

Et quoad hoc idem quidquid Vaſquez *de excommunic. dub.* 5. Couarruuias *in dict. cap. alma mater. dict. p.* 1. §. 7. dicant, dicendum eſt, quod etiam ſi patronus ſit excommunicatus toleratus, quia cum illi nullus fauor fiat per *dict. extrauag. ad vitanda*, illicita ſit præſentatio ab eo facta, niſi Iure aut alia Iuſta cauſa, fuerit ab ipſo præſentato poſtulata, atque ad eo non erit efficax, vt cogat Epiſcopum eam acceptare: nam quamuis licitum ſit cum tali excommunicato communicare; nullus tamen ad hoc obligatur: ita Cornejo *vbi ſuprà*, & Præpoſitus *in 3. p. q. 2. de excommunicatione dubio* 11. *num.* 69. Hurtado *dict. diſput. 7. de excommunic. difficult.* 2. *num.* 9. & dixit Cornejo, quem refert Diana *dict. reſ.* 105. *in fine de cenſ.* ideo illum dixiſſe ita procedere, niſi ab eo ſit poſtulata, quia in eo caſu iam erit licita: leges eundem Suarez *dicta ſect.* 2. *à num.* 28. vbi aliqua dicit de hoc puncto, *num.* 3. 10

Ex his infero breuiter idem, quod dictum eſt, iam, *ſupra*, de præſentatione, & electione dicendum eſt de poſtulatione, nomiuatione: nam hæ ſunt quodammodo præſentatio: docent late Doctores, *in tit. de poſtulatione prælator*: tradit Villalobos *in ſumma dicta p.* 1. *tract.* 17. *diffinitione* 12. *n.* 4. & expendit Suarex *dict. diſput.* 14 *de cenſ. ſect.* 2. *ſubnum.* 32. vbi dicit nominationem, & poſtulationem ad conferendum Ius ſpirituale eſſe inefficaces, & inualidas, etiam ſi alioquin poſſent illud conferre, quando cum ſolemnitate fiunt, vt docet Abbas *in cap.* 1. *de poſtulat. prælator.* vbi Barboſa dixit *n.* 3. cum Couat. *d.* § 7 *n.* 1. *in c. alma p.* 1. Rebuffo. Alterio, & Riciulo excommunicatum non poſſe poſtulari. 11

De ſimplici autem nominatione dicit Suarex quod, etſi non producat vim cogendi Epiſcopum propter rationem iactam; tamen ſi ipſe velit acceptare exiſtimat factum teneri, ob eadem fundamenta. 12

De inſtitutione autem, ſeu confirmatione idem exiſtimant dicendum Villalobos *vbi ſuprà*, *dict. num.* 4. quia hæ ſunt actus Iuriſdictionis; & de inſtitutione dicit idem Suarez *dict. num.* 32. *in fine*, *ſect.* 2. idem eſſe Iudicium, quod de collatione beneficij: nam licet hæ à Iuris peritis diſtinguatur ab illa re: tamen vera eſt collatio quædam, ſed accommodata eſt illa vox, ad ſignificandam collationem beneficij pertinentis ad Ius patronatus, quæ non eſt omnino libera collatori, ſed facere illam debet in perſonam nominatam, ſeu præſentatam, vt expoſuit Abbas *in titulo de inſtitution. cap. ex frequent.* & aliis, vbi Doctores. Conſtat enim, vt ait Suarex inſtitutionem eſſe proprie actum poteſtatis ſpiritualis, ac proinde factam ab excommunicato nullam eſſe: Et idem Iudicat de confirmatione beneficij, quæ eſt actus Iuriſdictionis ſpectans ad electionem, vt omnes autumant; ſicque procedere in omnibus aliis actibus ſimilibus. 13

Ad ſecundam quæſtionis partem, an excommunicatus tolleratus Iudicium exercens, peccet mortaliter; vt vberius reſpondeas leges dicta 14

infra

infrà in verſic. *ad tertiam*, an peccet excommunicatus vſurpans Iudicium; etenim Ledeſma *de excommunicatione dubia* 9. Caietanus verbo *excommunicato vetita*, Nauarrus *cap.* 29. *in manuali à num.*28. Gaſpar. Hurtado *diſp* 9. *difficult.*2. Iudicem excommunicatum toleratum iudicantem cuius acta valida ſunt, vt iam adduxi *q.* 1. peccare tantùm venialiter ex eo quia Concilium non ſuſpendat talem Iudicem ab officio, nec priuet vſu iſtius poteſtatis, ſolùm videtur illum actum prohibere, quatenùs communicatio quædam humana, non autem præcisè quatenùs eſt actus Iuriſdictionis, & poteſtatis iudiciariæ hanc ſententiam, vt probabilem dicit Leſſius *de Iuſtitia lib.*2. *cap.*29. *dubio* 7. *num.*59. Laiman *lib.*2. *tract.*5. *p.*2. *cap* 3. *num.* 2. nouiſſimè Trullenq. *in opere morali lib.*8.*cap* 1. *dubio* 9. *num.*4. vbi refert, ſed ipſe dicit peccare mortaliter, quod limitat ſi ſe ingerat, & irrequiſitus iuriſdictionem exerceat; ſecùs autem ſi requiſitus exerceat; quia tunc gaudet fauore non excommunicatorum.

15 Sed Suarez, vt iam *ſuprà* notaui *dicta diſp.* 14. *de cenſuris ſect.*1. *n.*3. ait peccare grauiter excommunicatum, quoties actus iuriſdictionis exercet, quod ſine dubio es genere ſuo, & in indiuiduo ferè ſemper eſſe peccatum mortale, quia & materia huius præcepti grauis eſt, & pertinens ad directam, & primariam priuationem excommunicationis, & in indiuiduò rariſſimè contingere poſſe, vt ex leuitate materiæ peccatum hoc veniale ſit, quamquam interdum eſſe poſſet, vt ſi daret licentiam in re parui momenti.

16 Imò & Egidius Coninch. *de Sacramentis, diſput.* 14. *dubio* 14. *& dubio* 148. ait excommunicatum toleratum peccare mortaliter contra hanc prohibitionem, ſi extra caſus, quibus ob aliorum commodum, ac inſtantiam, aliaſque rationes ad hoc neceſſitatus, beneficia conferat, aut eligat ad ea, aut Iudicium ſeculare, aut etiam Eccleſiaſticum exerceat, quia hi actus ſunt valdè honorifici excommunicato, cumque ſupra cæteros fideles à quibus vt putridum membrum præciſus eſt extollunt, ob idque magnam indecentiam continere multumque repugnare rationibus huius prohibitionis, & ſic in his actionibus non videtur dari materiam paruam; quia eorum repugnantia non tam conſiſtit in duratione actionis, quam in dignitate, quæ ſtatui excommunicati repugnat, quæ neceſſario ineſt omnibus iſtis actibus.

17 Secùs autem eſſe dicit de actibus aliis iudicialibus, v. g. Aduocati Procuratoris, Actoris, & Teſtis, & ſimilibus, quia hi non continent illam dignitatem, nec repugnantiam ita grauem cum fine illius prohibitionis: quare de his ferè iudicandum eſſe, ſicut de humana conuerſatione; tradit Diana *p.*5. *tract* 9 *reſ* 131. Laiman, & Leſſius Iam *ſuprà*, adducti, & addit Suarez vt quantùm attinet ad obligationem ipſius excommunicati, quantùm ad ipſum pertinet eſſe hanc actionem peccaminoſam in omni excommunicato, ſiue publicus ſit, ſiue occultus, ſiue ex iure antiquo, ſiue poſt nouum ex *dicta extrauag. ad euitanda*, quia illi nullum eſt priuilegium conceſſum, requiri tamen, vt verè, ſeu validè ſit excommunicatus.

18 Ad tertiam quæſtionis partem de excommunicati peccato vſurpantis Iudicium, reſpondebis ex dictis *ſuprà*, & adiunges quæ adduxi *in Rubrica de foro competenti q.* 2. vbi quinam peccent vſurpatione Iudicij, & ſic hic tantùm nonnulla pro maiori intelligentia præcedentis dubij notabo. Primò enim dico quod Iudex Eccleſiaſticus, ſeu ſæcularis excommunicatus vitandus peccat mortaliter vſurpatione Iudicij, quia violat Eccleſiæ prohibitionem in re graui ex dictis; imò & eius acta eſſe nulla; docent Doctores, quia Concilium Conſtantienſe hos prohibe vitare, & eos à Iuriſdictione ſuſpendit, quare dum iudicant hi ſine authoritate, & Iuriſdictione iudicant, ac proinde, ſententia, & acta ſunt irrita; quod procedit, tam de Iudicibus ſæcularibus, quam Eccleſiaſticis propter rationem ſuperiùs dictam, probat latè Leſſius *vbi ſuprà dub.*7. *num* 6.

19 Indeque fieri vt teneatur ad reſtitutionẽ damni ſequuti ſi proferat ſentẽtiam aliàs iuſtam ſuſpendendi latronem, & eam exequatur ſecundum probabiliorem opinionem: Tamen Sanchez *in conſiliis* 1. *p. lib.* 3. *cap vnico*, *dubio* 18. Egidius Trullenq. *in opere morali dicto lib* 8 *dubio* 9 *n* 6. *cap.*1. oppoſitum referat, vt probabile & tutum vt in ſimili docuit ipſe, *lib.* 1. *cap.*11. *dubio* 5. *de immunit Eccleſ.*

20 Secundò dico quod ſi excommunicatus ſit publicus, non tamen adhuc nominatim denuntiatus, nec manifeſtus Clerici percuſſor, peccabit ſecundùm ius antiquum vſurpatione Iudicij, & ſententia erit irrita, quia tales excommunicati tunc erant ſuſpenſi ab officio, & iuriſdictione; tum & vitandi, ita Trullenq. *dicto dubio* 9. *num* 3. qui id probat ex noſtro Textu; ſed poſt dictum Concilium Conſtantienſe, aliter probat, vt iam dixi, quia & ſi peccet, eius tamen ſententia erit valida; imò & ab eo acta quandiu toleratur ab Eccleſia, eo quod Concilium Conſtantienſe *in dicta extrauag. ad euitanda*, ſolùm prohibuit communicationem cum denuntiatis, & manifeſtis Clericorum percuſſoribus, & conceſſit, vt cum aliis fideles communicare poſſent, tam in Diuinis, quam in humanis, tam in publicis, quam in priuatis, ergo tacitè voluit, vt acta eius valida eſſent: Sic Nauarrus *in manuali cap.*27. *num.*7. Henriq. *de excommunicat. cap.*7. Salon 2. 2. *q.*67 *art* 1. *controuerſ.*3.

21 Vnde iam ex dictis tertio dico, quod excommunicatus non denuntiatus, nec manifeſtus Clerici percuſſor ſi occultus ſit, non peccat vſurpatione Iudicij, & ſententiam cæteraque eius acta, tam in foro exteriori, quam interiori & pœnitentiæ eſſe valida, quia non eſt hic ſuſpenſus à Iuriſdictione, nec à communione vitandus, cum per Canones tantum publici excommunicati ſuſpendantur; aliàs enim ſequerentur grauiſſima incommoda, tum in Eccleſia, tum in Republica, quæ nullo modo poſſent vitari, itavt innumeræ ſententiæ, præſentationes, electiones, & collationes beneficiorum, & officiorum deberent reſcindi cum damno, & perturbatione innocentium contra Regulam Textus *in dicta l. Barbarius*, *ff. de officio Prætoris, & in cap. infamis* 3. *q.*7. docent Leſſius *dicto dubio* 7. *de iuſtitia num.*14. Silueſter verbo *excommunicatio* 3. *num.*3. *&* 5. Pilicius *tract* 40. *cap.* 6. *q.*2. Trulenc. *dicto dubio* 9. *cap.* 1. *lib* 8. *num.* 2. qui *num* 5. dicit vt non teneamur admittere Iudicem excommunicatum, non vitandum, itavt poſſimus contra eum excipere dicendo eſſe excommunicatum,

communicatum, ex Textu *in cap.* 15. *de except.* modo tamen excommunicatio publica ſit, vel probari poſſit, quia & ſi Concilium concedat,
22 non tamen cogit. † Verùm ſi partes tali Iudici excommunicato ſe ſubjecerint, tunc ſenteotia iuſtè lata non erit cur ob excommunicationem Iudicis proferentis debeat reſcindi, quia ei ſe voluntariè ſubiecerunt.

23 Ad quartam quæſtionis partem an excommunicatus Epiſcopus, & denuntiatus validè licentiam præſtet audiendi confeſſiones; de quo dubio agit in terminis Naldos *in extrauag. & ſi deceat de maioritate*, verſic. *audiui*, cui dubio reſponderi poteſt, tum ex dictis *ſuprà quæſt.* 1. *&* 2. in verſic. *ad tertiam*, vbi dixi de delegato nominato à Iudice excommunicato, an validè iudicet, tum etiam in proximè dicendis in verſic. *ad quintam.*

24 Ad quartam quæſtionis partem, an excommunicatus publicè denuntiatus validè abſoluat à peccatis, in quo dubio, aut loquimur extra caſum neceſſitatis, aut in caſu neceſſitatis, aut de excommunicato abſoluente tantùm à peccatis venialibus. In primo caſu cum iſte ſit actus iuriſdictionis exiſtimo ex iam dictis nullo modo
25 poſſe abſolutionem impendere. † Tota ergò difficultas adeſt in ſecundo caſu: nam D. Thom. *in 4. ſentent. diſt.* 17. *q* 3. *art.* 3. *q.* 1. *ad ſecundum, & diſt.* 19. *q.* 1. *art.* 2. *ad* 3. *& p.* 3 *q.* 82. *art.* 7. *ad* 2. & communis omnium Theologorum ſententia, docet Sacramentum Baptiſmi in caſu neceſſitatis validè, & licitè poſſe ſuſcipi ab hæretico, & excommunicato non ſic Sacramentum Pœnitentiæ, & Sacramentalem abſolutionem & Couarr. *in cap. Alma Mater p.* 1. §. 6. *n.* 8. ait quod excommunicatus publicè denuntiatus, quique per Eccleſiæ conſtitutiones vitandus eſt; non poteſt Sacramentalem abſolutionem, etiam exiſtenti in articulo mortis miniſtrare, qui hoc probat, quia his ſacerdos iuriſdictione neceſſaria quoad ſe, & quoad alios priuatus eſt, vt ipſe anteprobat, & ſic dicit abſolutionem ab eo non poſſe dari, quia cum careat iuriſdictione ob excommunicationis defectum non eſt cur abſolutio ab eo præſtita valida ſit; ſequitur Ioannes à Medina *tract.* 2. *de confeſſione neſcienter facta excommunicato*, & Melchior Cano fatetur *in relectione de pœnitent.* 5. *p. fol* 85. eſſe commo-
26 nem opinionem. † Sed quia longè eum moitis Diana *p.* 5. *tract.* 9. *difficult.* 76. agit de quæſtione an excommunicatus poſſit conferre Sacramenta, & affirmet in §. *igitur in articulo mortis*, poſſe in articulo mortis excommunicatum, etiam non toleratum conferre Sacramentum Baptiſmi, pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, ideo ad vberiorem explanationem huius dubij eum leges.

27 Tamen multi alij exiſtimant in caſu neceſſitatis, & mortis articulo poſſe abſolutionem impendi ab excommunicato; & nominatim denuntiato quaſi Eccleſia Catholica eo in caſu non abſtulerit excommunicato iuriſdictionem, quam quilibet Sacerdos Iure Diuino habet non tantùm proprius curam animarum exercens, cum quilibet alius Sacerdos Iure Diuino authoritatem habeat abſoluendi conſtitutum in mortis articulo, vt ſentit Diuus Thomas *in* 4. *q.* 1. *diſt.* 20. vbi Paludan. *art.* 2. & *ibi* Diuus Thomas *diſt.* 19. *q* 2. vbi Durandus ſic hanc ſententiam acerrimè diſputando defendit Cano, *vbi ſuprà*, quia Sacramentum Pœnitentiæ in caſu neceſſitatis licitè poteſt recipi ab hærede, & ſchiſmatico: ſic cum Palud. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. Silueſtro verbo *confeſſor* 1. †. *vlt.* refert Couarr. *vbi ſuprà.* Imo & Gloſſa fin. *in cap. non eſt vobis* 11. *de ſponſalibus*, vbi Barboſa *num. fin.* cum Angelo, Roſela, & Azorio *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 11. *p.* 15. Valerio Reginaldo *in praxi fori pœnitent lib.* 1. *num.* 60. Egidio Coninch. *de Sacrament. & cenſur. tomo* 12. *diſp.* 14 *à n.* 134. dicentes quod Catholicus recipere poteſt in caſu neceſſitatis Sacramentum pœnitentiæ ab hæretico contra Couarr. Nauarrum *in manuali cap.* 26. *num* 26. *& in cap.* 1. *de pœnit. diſt* 6 *num.* 87. *&*
in §. *laboret*, *num.* 5. † Sed vt ait Couarruu. & 28
idem Barboſa docet omnium ſententia componitur, nam ſi Hæreticus, & Schiſmaticus fuefuerit omninò ab Eccleſia expulſus, & condemnatus eius abſolutio non teneat, & quia poteſt in eo adeſſe periculo ſubverſionis, ſecus in non ſic repulſo ab Eccleſia; leges Guttierrez *in Canonic. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 67.

Vnde exiſtimo ex iam ante dictis *q.* 1. 2. *&* 3. 29
improbandum Paludanum, & alios cum eo, qui *in* 4. *ſentent. diſt.* 17. *q* 6. *art.* 1. *concluſ.* 4. & Silueſtrum verbo *confeſſor*, *q. vlt.* dicentes Sacramentalem abſolutionem præſtitam ab excommunicato; etiam occulto nondum denuntiato ei qui excommunicationis ſcientiam habet inualidam eſſe; atque ideo iterandam eſſe confeſſionem; quia vt ait Couarr. *dicto* §. 6. *ſub num.* 8. verſic. *ex his*, cum Calderino, & aliis in hoc debet procedere in excommunicato occulto, ſeu denuntiato, qui adhuc Iuriſdictionem retinet, iſte enim validè abſoluit eum adhuc priuatus non ſit, etiam ſi abſolutos ſciuerit abſoluentem taliter eſſe excommunicatum, quod probatur ex iam latè adductis.

In tertio autem caſu an nominatim excom- 30
municatus poſſit validè abſoluere à venialibus, videtur quod ſic, quia Sacerdos Iure Diuino habet iuriſdictionem; & materiam applicatam reſpectu venialium; ſed ſic eſt quod quilibet Sacerdos poteſt validè abſoluere abſque approbatione ſui Prælati à venialibus, ſeu à mortalibus, iam iterùm abſolutis ex communi Doctorum ſuffragio, quia hæc materia tantum eſt voluntaria, non neceſſaria, ergo & dictam ſententiam: docet Vaſq. *in* 3. *p. tom.* 4 *q.* 93. *art* 1. *dubio* 6. *num.* 8. cuius ſententiam probabilem putat Diana *p* 4. *tract.* 4. *reſ.* 84. quam ego libenter admitterem quia datum à Iure Diuino, non ſuſpenditur per cenſuram; Cumque Sacerdos ratione ordinis poſſit abſoluere à venialibus, à quo Iure Diuino habet habitualem abſoluendi poteſtatem; licet non in actu, docet D. Thom. *in* 4. 18. *q.* 1. *art.* 3. *& in addition. quæſt.* 8. *art.* 4 & Theologi *ibi*, Villalobos *in ſumma p.* 1. *tract.* 9. *diff.* 44 *num.* 10. id probans ex Textu *in cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnitent.* vbi dicitur & peccata mortalia confiteantur proprio Sacerdoti; ex quo colligitur vt venialia poſſint confiteri cuilibet Sacerdoti, ſic contra Medinam *in Cod. de pœnitentia* ſequitur vt validè excommonicatus abſoluat.

Sed Præpoſitus *in* 3. *partem q.* 1. *dubio* 8. *n.* 49. 31
Raynaudus *de monit. p* 2. *cap.* 2. *num.* 13. Abila 2. *p.* 2. *cap.* 6. *diſp* 3. *dubio* 1. *concluſ.* 3. & Diana *ſuprà*, vt verius contrarium exiſtimant dicentes nullo modo nominatim excommonicatum poſſe validè abſoluere à venialibus, & hoc probant

ſuppo

nendo Iuriſdictionem reſpectu etiam venialium Iure Eccleſiaſtico Sacerdoti competere, eamque poſſe ab Eccleſia ſuſpendi, ergo cum ſuſpendat apertè Iuriſdictionem nominatim excommunicati, ſequitur vt nullo modo excommunicatus nominatim poſſit ne dum à mortalibus, verum nec à venialibus abſoluere, cum hæc facultas pendeat à Iuriſdictione data ab Eccleſia, quæ per eam tali excommunicato ablata eſt; quæ ſententia ſecurior, & verior erit; dato quod talis Iuriſdictio quoad abſolutionem venialium, procedat tantùm à Iuriſdictione data per Eccleſiam de Iure poſitiuo.

32 Ad ſextam quæſtionis partem an Parochus non toleratus validè, ſed illicitè aſſiſtat Matrimonio, ſeu validè licentiam conferat Sacerdoti, vt aſſiſtat Matrimonio, ad primum reſpondeo contra Abilam *de cenſuris p. 2. cap. 6. diſp. 3. dubio 1. concluſ. 5.* Siluestrum Nauarrum negatiuam ſententiam docentes, eo quod actus quos excommunicatus exercet ratione publici officij, ſunt nulli iuxta dicta *quæſt. 1. & 2.* & *ſupra* in hac quæſtione nullo modo prohibitum eſſe talem excommunicatum aſſiſtere Matrimonio, quia talis aſſiſtentia Parochi non eſt actus ordinis, nec actus Iuriſdictionis vt latè probat Sanchez *lib. 3. de Matrim. diſp. 3.* ſed ſolum eſſe eius præſentiam, vt authoritatem præſtet Matrimonio: ita docent Diana *p. 5. tract. 9. reſol.* 78. Raynaudus *de monit. p. 2. cap. 2. num. 23.* Hurtad. *diſp. 5. de Matrimonio difficult.* 8. *num.* 26. Coninch. *de Sacrament. diſp.* 27. *dubio* 2. *num.* 24. Pontius de Leon *de Matrim. lib 5. cap.* 16. *§. vnico num.* 9. vbi citat pro hac ſententia Vaſquez & Sanchez omnino videndus, qui reſpondet fundamentis contrariæ.

33 Sed dubium eſt an ſic Parochus aſſiſtens peccet mortaliter, & idem Baſilius Pontius *de Matrimonio dicto lib. 5. cap. 17. §. vnico, num.* 11. cum aliis acerrimè defendit Parochum excommunicatum aſſiſtentem Matrimonio peccare mortaliter ex vi eius iuris, in quo prohibita eſt communicatio excommunicati cum fidelibus, quia dici nequit Parochum tunc communicare in re neceſſaria cum Sacramentum Matrimonij, non videatur eſſe neceſſitatis, vt ſtatim dico verſic.

34 *notandum.* † Sed verius eſt vt nec venialiter peccet etiam ſi toleratus non ſit, quia quamuis in his duobus communicet cum aliis; id tamen efficit ob vtilitatem Eccleſiæ; imò ob neceſſitatem contrahentium, quia abſque eo, aut abſque eius licentia nequeunt contrahere: Vnde nec ipſi contrahentes peccant, dum coram ipſe contrahunt, ita teneo cum Diana *dicta 5. parte tract. 9. reſ.* 79. Hurtado *diſp. 5. de Matrim. dif.* 8. *num.* 27.

35 Tamen in ſecundo caſu ſi Parochus non toleratus det licentiam, vt alius Sacerdos aſſiſtat Matrimonio, & ſi Ledeſma *de Matrim. q. 45. art. 9. puncto 3. dubio 4.* & Coninch. *de Sacramentis diſp. 27. num.* 25. negatiuam ſententiam teneant, quia talis licentiæ actus eſt Iuriſdictionis, cuius exercitio priuatus eſt nominatim ex-

36 communicatus ex longè antea adductis. † Tamen ex dictis contrariam affirmatiuam ſententiam teneo, quia collatio dictæ licentiæ non eſt actus Iuriſdictionis, quia non eſt inſtitutio, ſiue creatio Iudicis, ſed tantùm eſt quædam deſignatio Spectatoris Matrimonij, vt poſſit de eo teſtificari facta extraordinatione Tridentini, quo Sacerdos dicta deſignatione ſuppoſita accipit poteſtatem ad id, & non à Parocho, quia ea ſuppoſita Sacerdos qualificatur à Tridentino ad id, ſicut & ipſe Parochus, & non à Parocho quatenùs Parochus eſt, ſed à Tridentino, itaque teneo. † Et addo non ſolùm validè hanc 37 licentiam præſtari à Parocho excommunicato non tolerato, imò & licitè abſque peccato ex iam dictis, & docent Diana *dicta 5. p. tract. 9. reſ.* 80. Hurtado *de Matrimonio dicta difficult.* 8. *num.* 27. contra Baſilium Pontium *vbi ſuprà*.

Notandum vero eſt nec hoc Sacramentum 38 Matrimonij; nec Sacramenta ordinis Extremæ vnctionis, aut Confirmationis poſſe dari, aut adminiſtrari, etiam in mortis articulo, eo quod hæc Sacramenta non ſunt neceſſaria ad ſalutem ita docent Cornejo *in 3. p. tract. 5. de excommunic §. 1. dubio* 4 Gaſpard. Hurtado omnino legendus *de Sacramentis diſp.* 4. Diana *dicta p. 5. tract. 9. diff. 83. in fine*, vbi dicit ſic procedere regulariter loquendo.

Nam poſſent contingere aliqui caſus, qui 39 poſſint ab excommunicato non tolerato miniſtrari, veluti ſi nequeat abſolutio Sacramentalis dari moribundo, quia ſigna contritionis non potuit in mortis periculo monſtrare poterit ei Sacram vnctionem miniſtrare Parochus non toleratus, ex eo quia iam in tali caſu moraliter Sacramentum vnctionis eſt neceſſarium moribundo ad ſalutem. † De Sacramento ordinis, ve- 40 luti ſi in aliqua prouincia remota eſſet Sacerdotum penuria, & non eſſet niſi vnus Epiſcopus & ille eſſet excommunicatus, denuntiatus, aut publicus Clerici percuſſor, in quo caſu licitè poſſe ſine damno communi ab ipſo Sacramentum Ordinis miniſtrari. † Tertium in Matrimo- 41 nio poteſt contingere, veluti quando Parochus denunciatus aſſiſtit Matrimonio eius, qui in articulo mortis duxit vxorem, quam anteà habuerat Concubinam, quia ita expedit ſaluti ſpirituali ipſius infirmi, vel temporali commodo filiorum, tum quia hæc neceſſitas eſt grauiſſima, tum quia etiam Parochus non eſt verus miniſter huius Sacramenti, ſed contrahentes vt omnes agnoſcunt iuxta Trid. decretum *ſeſſ. 24. de reformatione cap.* 1.

Ad vltimam quæſtionis partem, an excom- 42 municatus vitandus ex mortis metu poſſit miniſtrare Sacramenta, & in denuntiato, & nominatim publicato, Siluester verbo *excommunicatio 5. num. 6.* Nauarrus *in cap. inter verba 11. q. 3. pract. 3. art. 8.* & alij negatiuam ſententiam docent, alij autem affirmatiuam tenent ad vitandum periculum mortis, quia lex non obligat eum tanto periculo; ſic exprimit Hurtado *diſp. 9. diff.* 4. † Et vtramque ſententiam, vt 43 veram amplectitur Diana *dicta p. 5. tract. 9. reſ.* 96. & pro ſecunda refert licitam eſſe, non quia licitum ſit manente excommunicatione, ſed quia pro tali euentu Eccleſia, non vult aliquem excommunicare.

Vaſquez tamen *dubio 7. numero* 15. illud refe- 44 rens ait *l. 2. diſp. 161. cap. fin. num. 21. & tom. 4. in 3. p. q 93. art. 1, num, 16. vbi num.* 17. refert varios philoſophandi modos ſub diſtinctione in Sacramentis licitam non eſſe talem communicationem, nec illi licere adminiſtrare, quia ſemper datur, vel recipitur ab indigno, ab excommunicato; & eſſe de Iure Diuino, naturali hoc præceptum, ac proinde nunquam licere.

Notabis

45 Notabis autem cum Philippo Fabro *de cenſ. in 4. ſentent. diſt. 25. q. 1. diſp. 4. cap. 4. num. 165.* excommunicatum denuntiatum, & publicum Clerici percuſſorem peccare mortaliter adminiſtrando aliquod Sacramentum, & probatur ex longè ante adductis *q. 1. 2. 3.*

46 Sed eſt difficultas ſpecialis, an in aliquo caſu excuſetur à peccato, ita quod poſſit ſine periculo miniſtrare; & reſpondeo affirmatiuè ex iam ante addictis ſub verſic. *notandum*; Item ſi adſit naturalis obliuio, vel inaduertentia, ſeu ignorantia inuincibilis; item & in graui aliqua neceſſitate, vt in caſibus *ſuprà* poſitis, vti exemplificat etiam Faber *ſuprà* relatus, cuius verba refert Diana *dicta p. 5. tractatu 9. reſſ. 96.* in verſic. *non deſinam*, quem leges.

AD TEXTVM

IN CAPITE XXV.

Quamuis Regulariter, hoc Tit.

PRÆMISSVM

I. HVius Textus materia vbertimè tractabitur ſi legas quæ *ſuprà* adduxi *in cap. cum ſuper 17. hoc Tit.* vbi de tertiis litigantibus venientibus ad Iudicium. II. Vbi dixi nonnulla *ſub quæſtione* 1. de Regula res inter alios acta, aliis non noceat; de qua hic intendo tractare tanquam in proprio loco; & applicabis ad materiam quæ adduxi *ſuprà in cap. quia V, de Iudiciis.*

QVÆSTIO I.

Quare res inter alios iudicata aliis non noceat, cum hic Pontifex limitet in caſu, quo quis paſſus eſt illum litigare, cui ſecundo loco competebat actio, vel defenſio: vel à quo cauſam in iure iudicato habuit & in aliis caſibus?

SVMMARIVM.

1 Cap. ad petitionem 22. de accuſat. n. 20.
2 Cap. cum olim de cauſa poſſeſſionis, & prop. num. 22.
4 L. ſæpe 64. verſic. *veluti*, ff. de re iudicata à num. 10. 11. & 23. latè quæſtione 2. num. 1.
5 L. ex contractu 44. ff. de re iudicata n. 24. l. ſi Patroni, ff. ad Trebell. §. fin. 24. l. Iudicatæ 29. ff. de exception rei iudicatæ num. 25.
5 L. ingenuum, ff. de ſtatu hominum n. 39. l. 3. §. ſi plures, ff. de lib. exhibend. n. 32. l. ſicut, §. 1. ff. de accuſat. num. 32. l. 1. §. fin. l. 2. ff. de agnoſcend. liberis n. 32.
6 *Res inter alios acta, aliis non nocet, & quæ concurrant vt verificetur hæc regula à n. 7. num. 9. 10. de ratione à n. 13.*
8 *Res inter alios acta non nocet alteri, etiamſi queat prohibere cauſam illam ab alio tractar in Iudicio niſi tractetur de eo quod quis ab ipſo habuit, qui cauſam agit, vel defendit num. 11. 12.*
9 *Res inter alios acta affert præiudicium illi, qui primas habens actiones, vel defenſionis partes paſſus alium, à quo cauſam habuit de eo iure tractari. num 10.*
13 *Citatus debet eſſe aliquis, vt ei ſententia præiudicet.*
14 *Facto alieno aliquem onerari iniquum eſt, quando nihil eſt: quod ei impugnari poſſit. num. 15.*
15 *Geſta debent ad Actores ſuos reſtringi, non ad alios extendenda.*
16 *Res inter alios acta non nocet eis, ad quos æque principaliter ſpectat, ſecùs ſi agatur cum eo contra quem negotium ſpectat; nam tunc nocebit aliis, ad quos ſecundario ſpectat.*
17 *Sententia inter alios lata regulariter aliis nocet, aut prodeſt quoad præſumptionem quandam, quæ oritur in fauorem eius, pro quo lata eſt, quæ præſumptio poſita eſt arbitrio Iudicis, num. 18.*
18 *Præſumptio quæ oritur ex ſententia inter alios acta locum habet in connexis, n. 21.*
21 Cap. hæc quippe 36. *vbi Gloſſa*, cap. tantis 81. dict. Gloſſa fin. cap. ordinatos, Gloſſa 1. diſt. 56 cap. cupientes, § cæterum *Gloſſa verbo* nullum, de elect. lib. 6.
25 *Sententia cohæredi nocet fauore libertatis* 28. *vide* quæſtione 2. *verſic. ad tertiam*, n. 12. *verſic.* ad tertiam, n. 12.
26 Leg. à ſententia ff. de appellationibus, & num. 28.
27 L. quidam 12. ff. de euict. num. 29.
30 *Reus abſolutus non poteſt ab altero accuſari in populari actione.*
31 *Popularis actio non eſt conſtituta, vt ſinguli ex Ciuibus cum ea experiantur, ſed vt ſemel quiuis de populo.*
33 *Textus plures remiſſiuè pro Regula res inter alios acta.*

DIfficilis ſit concluſio noſtri Textus ex ſe- 1
quentibus, primo ex Textu *in cap. ad petitionem 13. de accuſationibus*, vbi ſententia inter
alios alia aliis nocet, quod ſententia reſtitutionis Abbatis propter iuris ordinem non ſeruatum præiudicet electo in eius locum. † Secun- 2
do ex Textu *in cap. cum olim de cauſa poſſeſſ. & proprietatis*, vbi ſententia lata in Iudicio poſſeſſorio contra electum, vel præſentatum præiudicat electori, ſeu præſentanti.

Tertio de Iure Ciuili Regula Textus noſtri 3
labefactatur ex Textu *in l. ſæpe 63.* verſic. *veluti*, *ff. hoc tit.* vbi ſi lis cum debitore ſuper pignoris proprietate fuerit diſceptata ſententia contra
debitorem lata, nocet ipſi creditori. † Textus 4
in l. contractu 44. ff. hoc tit. l. ſi Patroni 55. §. fin. ff. ad Trebel. vbi ſententia contra inſtitutum lata nocet ſubſtituto Textus *in l. Iudicata 29. ff. de exceptione rei iudicatæ*, vbi ſi duo hæredes poſſideant ſeruum, & ſeruus contra vnum ex hæredibus agat aſſerens libertatem ſibi per fidei commiſſum fuiſſe relictam, & eum condemnet libertus efficitur, & alteri cohæredi ſententia nocet.

Et Textus *in l. ingenuum. ff. de ſtatu hominum*, 5
vbi ſi de ingenuitatis ſtatu actum fuerit, & ſi pro ingenuitate fuerit pronuntiatum ſententia illa

illa omnibus nocet, Textus *in l. 3. §. ſi plures, ff. de liberis exhibendis*; vbi ſi quis populari actione egerit, & victus fuerit, tunc alius de ea agens non audiatur, quod idem probatur ex Textu, *in l. ſicut, §. 1. ff. de accuſat* & deinde Textus *in l. 1. §. olsimo, l. 2. ff. de agnoſcendis, & alendis liberis*, vbi ſi maritus negauerit ex ſe quam vxorem prægnantem eſſe, & noluerit cuſtodes ad partum mittere, & ſi maritus non comparuerit, ac Iudex pronuntiauerit ſuper partu ea marito vxorem grauidam eſſe, ſententia illa fratribus, & conſanguineis noceat, & ſi ipſi in Iudicio non interuenerit, faciunt alia iura, & caſus in quæſtionibus ſequentibus aſſignati ergo.

6 Sed reuera non eſt recedendum à ſuprà dicta, generali, & communi Regula, vt res inter alios acta aliis non noceat, in cuius confirmationem plura Iura, & Doctores adduxi *ſuprà, in dicto cap. 17. hoc titulo quaſt. 1.* in verſic. *ad ſecundam*, vbi obtuli hic agere de intellectu prædictæ regulæ, vt potè in loco aptiori. 7 † Quare vt facilis exiſtas ad ſolutionem prædictorum, & aliorum Iurium aduertes tunc ſententiam inter alios latam, aliis nocere, cum tria concurrunt ſimul, non alias regulariter. Primum ſcientia illius, cui nocere debet ſententia; oportet enim quod his ſciat cauſam agi, & tractari. Secundùm quod huius litis, & controuerſiæ defenſio; & actio primo loco, & præcipuè, ac directè ſpectet ad illum, non ad litigantem, etiam ſi eius interſit Victoriam obtinere. Tertium quod in hac lite tractetur de iure, & dominio litigantis, à quo velut ab Actore proprio conſtat ius, vel dominium ipſius, qui patitur litem iſtam cum alio tractari.

8 Quo fit non eſſe ſatis, vt res inter alios acta alteri noceat, quod poſſit quis prohibere cauſam illam ab alio tractari in Iudicio; hoc enim non ſufficit, niſi de eo tractetur; quod quis ab ipſo habuit, qui cauſam agit vel defendit, quæ omnia, vt infrà videbis probantur ex intellectu Textus, *in dicta l. ſæpe cum ſuis §§. ff. hoc Titulo*; Nam Conſultus cenſet ſatis eſſe, vt ſententia inter alios lata aliis non noceat, etiam ſcientibus quod non poſſit quis agentem, vel defendentem prohibere actione, vel defenſione vel, de quo longè præter alios agit Couarruuias *pract. cap. 13. ſub num. 7. & 8.* cum aliis.

9 Vnde aperitur intellectus ad ſententiam noſtri Textus, in quo, & duo caſus videntur excipi à dicta Regula, vt res inter alios acta aliis non noceat: Tamen reuera vnicus tantum caſus, vt vnica tantùm exceptio continetur, quæ deducitur à Iuris Conſulto *in dicta l. ſæpè*, verſiculo *ſed ſcientibus*: à qua breuem, & compendioſam ſententiam deducit Gregorius Pont. 9. *hîc*, nam cum *in dicta l. ſæpè*, de qua optimè *dict. lib. pract. cap. 13. ſub num. 7.* Cujacius *lib. 24. obſeruat. cap. 36.* Balboa *in dicto cap. cum ſuper hoc tit, num. 35.* Conſultus *ibi*, à verſic. *ſcientibus* ad verſic. *nam & ſi libertus* hanc rem exemplis declarat, veluti in Creditore, & Debitore, Socero, aut Vxore, & Marito, Venditore, & Emptore, de quibus *infrà*, ex quibus conſtat ſcientibus aliquando nocere ſententiam inter alios datam ex ea tantùm ratione, quod quis patiatur priorem dominium, quam ſequentem appellat de iure eius tractare, quod ex eius perſona habuit.

Ideo optimè Pontifex *hîc*, ex priori exceptione infert ſecundam, qua prior ſit aptior in hunc ſanè ſenſum, vt in vtraque exceptione præiudicium ex ſententia inter alios lata conſtituatur illi, qui primas habens actiones, vel defenſionis partes paſſus eſt alium, à quo ius & cauſam, ac dominium habuit de eo iure tractare, quod in ipſum iam transtulerat. 10

Etenim dum Conſultus *in dict. l. ſæpè in vltima parte illius reſponſi*, ſcribit hæc verba *nullum tamen præiudicium patior, quia nec ex eo iure, quo Titius victus eſt vendica, nec potui Titio interdicere, quominus iure ſuo vtatur*. Hæc enim verba vt ſententia noceat per coniunctionem, requirunt, & exigunt duo. primum quod poſſim ego interdicere alteri, ne vel actione, vel defenſione vtatur, quia mihi primo loco defenſio, aut actio ſecundùm quod in ea lite tractetur de iure quod ipſe ab altero litigante habui, & obtinui, & expendans Couar. *ſub d. n. 7. in fine, c. 13. p. act.* ait hæc duo ad vnum redigi, ſi exactè intelligantur, quoſ. *ibi* tractatur de iure, quod in me Titius tranſtulit, in quo poſſum ego ipſe Titio interdicere, ne pro eo iure agat, vel defendat primas opiniones. Iitis ac defenſoris partis, tametſi me inuito liti, & cauſæ aſſiſtere, quia plerique eius maximè intereſt. 11

Vnde cum Pontifex hic adiiciat ſequētia verba, *ei tamen qui cum ſibi primum de ea re actio, vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere, & alij etiam, qui paſſus eſt eum, à quo cauſam habuit expediri eſt præiudicium generatum*. Per quæ non aliam ſententiam voluit ſignificare, quam priùs ſignificauerat Conſultus *in d. l. ſæpè*, ſequitur, vt duo de quibus hic videtur loqui ad vnum, & ibi redigantur; itàvt prior exceptio per poſteriorem aptior ſit in ſenſum iam *ſuprà* adductum, vt optimè ipſe Couar. declarat, & expendit *in dicto c. 13. p. act. n. 8.* dicens hoc idem conſtare ex rationibus, & exemplis Conſulti *in d. l. ſæpè* à quo deducitur omnino hæc Gregoriana deciſio, alioquin ait Couar. ſi quis exiſtimet priorem exceptionem à poſteriori diſtingui; & eam ſufficere ſimpliciter ad hoc, vt ſententia inter alios data alis præiudicet, multa vtique probaret, quæ admodùm eſſent aliena à vero Iuris Conſulti ſenſu, ab his, quæ ex aliis vtriuſque iuris reſponſis palam deduci poſſunt. 12

Ex his enim patet iam aſſignare rationem prædictæ regulæ. res inter alios acta, aliis non noceat, nam cum regulare ſit, vt ad eum actum ex quo quis lædi poſſit vocari debeat, quod ſi non ſit vocatus, ei non præiudicet, *l. nam ita diuus, ff. de adopt. l. de vnoquoque ff. hoc tit. l. fin. Cod, ſi per vim, vel alio modo. c. licet de maioris. & obedient. c. cum ex litteris de in integ. reſtit. Clem. paſtor. de re Iud.* ſecundùm quæ dixi *in c. pen. de foro comp. c. 1. de cauſ. poſſeſſion.* vbi dixi citationem eſſe initium omnium inſtituendarum actionum, *§. fin. Inſtitutis de pœna temerè litigantium*, ſine qua omnis alius actus corruit, cum ſit omnium ratio; Quoniam is qui non eſt ad iudicium vocatus illi ſubiectus non eſt, nec tanquam pars, nec tanquam adhærens, vel inſtruens cauſam; Ideo euenit vt cauſam ratificate videatur, quia vigor pronuntiationis ex Iudicio naſcitur, in quo incluſus erat. vt adnotauit Baldus *in lege 2. Cod. de fide inſtrumentorum, in 3. notabili, in lege ingenuum, ff. de ſtatu homin.* Balboa *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc tit. num. 34.* 13

14 Deinde facit ea naturalis ratio, quæ ſuadet iniquum eſſe quemquam facto alieno onerari, quando nihil eſt quod ei impugnari poſſit, cur ita actum, & iudicatum ſit, ſiquidem res, quæ culpa caret in damnum vocari non conuenit iuxta Textum *in cap. 1. de conſtitut.* Graña *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc tit. num. 1.* vbi addit quod ſi diuerſum eſt Iudicium, & inter diuerſas perſonas diſceptatur id facit, vt alia res, & alia quæſtio intelligatur, & ſic tanquam inter alios facta aliis non noceat, ex *l. cum quæritur, ff. de except. rei iudicatæ*, ex Donello *in dicta lege ſæpè, ff. hoc Titulo*, & ex Duareno *ibi, §. cur autem.*

15 Item facit, quia geſta debent ad Actores ſuos reſtringi, nec ad alios ſunt extendenda, *l. ſancimus, Cod. de pœnis cap. quæ ſint de his, quæ fiunt à maiori parte, cap. nam vt rectè*, Donellus docuit *in dicta lege ſæpè*, iniquum eſſe quemquam alieno facto onerari, quando nihil eſt, quod ei imputari poſſit, cur ita actum, & Iudicatum ſit; argumento Textus *in l. in cauſa, ff. de Procuratoribus.*

16 Ex his enim ſit vt res inter alios iudicata non noceat aliis, ad quos æquè principaliter ſpectat, vt in ſpecie Textus, *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc tit. & in dicta leg. ſæpè, ff. eodem*, ſecùs verò ſi agatur cum eo, ad quem negotium ſpectat principaliter: Nam in eo caſu ſententia lata contra principalem aliis nocebit, ad quos minùs principaliter, & ſecundario ſpectat negotium: quia quotieſcumque lis tractatur cum legitimo contradictore, de quo dial latè, *in dicto cap. cum ſuper*, ſententia lata etiam non litigantibus, & ignorantibus prodeſt, & nocet, vt probatur *in l. 1. §. fin. & in l. ſequenti, ff. de liberis agnoſcendis*, Couarruuias *dicto capite 13. pract. num. 3.* verſiculo *ſecundo*, cum moltis

17 Ex quo euenit vt ſententia inter alios lata regulariter aliis noceat, aut proſit, quoad præſumptionem quandam, quæ in fauorem illius, pro quo lata eſt ſententia oritur, notant Bartolus, & Gloſſa, & ordinarij communiter, *in l. ſi duo Patroni*, verſiculo *habiturum. ff. de iureiurando*, Abbas, Butrius, & Felinus hic, vbi idem Abbas, & addit, vt ad cognoſcendum quanta ſit hæc præſumptio, & quale præiudicium tertio irroget relinquendum eſſe Iudicis arbitrio, imo Balboa ita docens *in dicto cap. cum ſuper, num. 35. & 36.* ſubdit prædictam doctrinam euidenter procedere quoad eos, qui aliquam videntur habere in cauſa Communionem; & ſi non præiudicet illis ſententia quoad exceptionem rei iudicatæ, & quoad hæredes compatronos, & his ſimiles, vt *in dicta leg. ſi duo Patroni, ff. de iureiurando.*

18 Itaque Couarruuias *dicto cap. 13. pract. n. 4.* poſtquam comprobat prædicta ex aliis, vt Iaſon, Alexander, & Curt. & ea Gloſſa *in cap. interrogatum 3. quæſtione 5. & in cap. dilectus in 2.* verſiculo *dantes de Simonia*, ait ſibi non placere Bartoli impetrationem, *in leg. admonendi, ff. de iureiurando, num. 59.* dum opinatur ex ſententia inter alios lata, oriri quoad alios præſumptionem quandam, quæ efficiat ſemiplenam probationem, quia dicit Couarruuias non eſſe tanti effectus hanc præſumptionem, vt illum indicat; ob idque à Bartoli opinione diſſentire Aretinum *conſilio 165. col. 2.* Iaſon *in dicta l. admonendi, num. 242.* Imola *in dicta l. ſi duo Patroni*, vbi optimè Iaſon. & aſſeuerat Ferdin. Loaces *in rep. l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de legatis 1. num. 329.* & Alexander *in dicta l. ſæpè num. 71.* ſatis dubitat an vera ſit opinio Bartoli, quæ non eſt ex præmiſſis temerè admittenda.

19 Vnde dici debet, quod & ſi nonnulli relati à Tiraquello *in tractatu res inter alios acta limitatione 22.* & per Gloſſam *hic*, vt Regula res inter alios acta non habeat locum in connexis, tamen verius eſt, vt hic intellectus non ſit ſuſtinendus iuxta Textum, *in l. denuntiaſſe, §. quæritur, ff. de adulteriis. cap. dilecto 25. in fine de præbendis, Gloſſa in cap. ad hæc 3. quæſt. 6.* Abbas *hic, num. 22.* & Balboa *in dicto cap. cum ſuper num. 100.* dicit communem Alexander *in dicta l. ſæpè num. 37. ff. hoc tit.* & ſic Felinus *hic num. 11.* Balboa *dicto num. fin. Gloſſa in dicto cap. 25. de præbendis*, vbi Barboſa *num. fin.* & Didacus Perez *in l. 4. propè finem*, Gloſſa *ſi e leſpoſo tit. 15. lib. 8. pag. 312.* docent quod ſententia lata contra vnum: non nocet alteri, qui non fuit in lite, nec ei parit præiudicium.

20 Quibus ſuppoſitis iam non obſtant iura in principio adducta, non Textus, *in dicto cap. ad petitionem 22. de accuſationibus*, quia Ius illius, qui in Abbatem fuerat electus pendebat à iure, vel non iure illius, qui amotus fuerat, in cuius locum fuerat electus ipſe, tumque ſententiam nocere, nam non inter alios, ſed inter eoſdem videtur Iudicium diſceptatum.

21 Et in hoc ſanè ſenſu accipit lucem Textus *in dicto cap. hæc quippe 36. quæſt. 6. & Gloſſa ibi* verbo *bis amotis*, & Textus *in cap. tantis, Gloſſa fin. 81. diſt. cap. ordinatos 2. Gloſſa diſt. 59. cap. cupientes, §. cæterùm, Gloſſa* verbo *nullum, de electione lib. 6.* quia iura hæc intelliguntur quoties qui cauſas habent connexas litigauerunt in eodem Iudicio, Felinus *hic, num. 11.* Balboa *in dicto cap. 17. n. fin. in fine*, & alij communiter.

22 Nec obeſt Textus *in dicto cap. cum olim de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis*; Nam præter ibi dicta reſpondent Couarr. *in practicis c. 14. n. 1. & 2.* Tiraquellus *in dicto tract. res inter alios acta declarat. 14.* Maſcardus *de probat. concluſ. 1168.* Abbas *ibidem n. 10.* & Graña *in d. c. 17. n. 31.* dicentes Regulam Textus noſtri, *& in dicto c. 17.* adaptari ad deciſionem Textus *in d. c. cum olim*, vt conſtat verbis vltimis illius Textus, & ita verum eſſe, vt ſententia lata contra Archidiaconum ibi non noceat Canonicis, nec quoad poſſeſſionem, nec quoad proprietatem, quominùs ſi velint, poſſint etiam de poſſeſſione litigare, nec obſtat facta ibi proprietatis reſeruatio Canonicis; quia Pontifex ideo ſolùm reſeruauit proprietatis cauſam; Nam prudenter credidit Canonicos contra Epiſcopum ſuper poſſeſſione illa non litigaturos, in qua propter Epiſcopi poſſeſſionem ſuccubuerant, quia ſi ab inſtituto vincuntur ab Epiſcopo etiam conſiderationem dicunt relati Pontificem ibi ſolùm Canonicis proprietatem reſeruaſſe, licet ſi voluiſſent poſſent de poſſeſſione illa iterùm agere.

23 Nec obſtat Textus *in dict. leg. ſæpè hoc tit.* in verſiculo *veluti*; quia præter quam quod intelligitur ea dictis *ſuprà*, à verſiculo *ſed reverà*: Tamen quia accipit lucem à quæſtione illa,

illa, numqoid ſententia lata ſuper pignnre contra Debitorem nnceat Creditnri ; Ideò recur-
24 res ad infrà dicta *quaſt. ſequenti.* † Nec Teatus *in l. ex contracta 44. ff hoc tit. l. ſi patroni 55. §. fin. ff. ad Trebellianum*, vbi ſententia contra inſtiturum lata nocet ſubſtituto, quia infrà etiam dico qualiter hoc cnutingat.

25 Non Textus *in dicta lege Iudicata 29. ff. de exceptione rei iudicatæ*, de qua ſub verſic. *tertio* in principio, quia & ſi ſtricto iuris rigore ſententia cohæredis nnn noceat cohæredi : Tamen fauore libertatis, quia ſeruitus eſt indiuidua ſententia illa alteri cohæredi nnceт : expendit Graña *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc tit. n 15.*

26 † Vbi dicit non nbſtate Textum *in l. a ſententia 5. ff. de appellationibus*, vbi etiam ſi cauſa nnn ſit libertatis, ſi cohæres ſit condemnatus ; alter cohæres tutus non remanet, cum eis ſit neceſſe à ſententia illa appellationem interponere.

27 † Nec Textum *in lege quidam 12. ff. de euictionibus*, vbi venditio facta ab vno hærede re euicta, venditio illa nocet cohæredi, vt de euictione teneatur.

28 Nam ad Textum *in dicto l. à ſententia*, reſpondet Duarenus *in dicta l. ſæpè hoc tit. prælectione 42.* quod quamuis cohæres ille abſque appellatione eſſet Tutus ea regula Teatus noſtri, & Textus *in dicto cap. 17.* Tamen propter connexitatem aliquod præiudicium ei generatum videri cum ſententia illa aduersùs cohæredem lata ſecum trahat aliquam præſumptionem contra alterum cohæredem iuxta notata *ſupra*, in verſic. *ex quo* ; cum tunc alter cohæres facilius condemnari poſſit, ob idque meritò propter illud præiudicium appellare ei permitti. Ad Teatum verò *in dicta l. quidam 12.* iden venditionem factam ab vno cohærede, alteri cohæredi nocere re euicta, quia hæres, qui vendidit pretium ex re vendita tradidit cæteris cohæredibus ob idque mirum non eſſe, vt omnibus noceat ; vide *infrà quaſt. 2.* verſic. *ad tertiam*, & verſic. *ad quartam.*

29 Non inquam obſtat Textus *in dicta l. ingenuum, ff. de ſtatu hominum*, de qua *ſuprà* ſub dicto verſic. *tertio*, quia eius intellectus infrà declaratur, cum ago de dubio an ſententia lata in cauſa ſtatus, aliis proſit, aut noceat.

30 Non inquam obſtat Textus *in dicta lege 3. §. ſi plures, ff de liberis exhib.* nec Teatus *in dicta l ſicut 31 ff de accuſationibus*, de quibus ſub dicto verſic *tertiò*, quia reſpondeo iura hæc procedere in populari actione, & publica accuſatione, in qua ſi Reus fuerit abſolutus, alter eum non poterit iterùm accuſare cum omnibus ſententia illa noceat quia cum illa popularis actio iam ſit ab altero in iudicium deducta, & nulla actio poſteriori remaneat ; iden ſit, vt poſtquam ab vno eſt intenta alter non audiatur.

31 † Cum actio popularis non ſit conſtituta, vt ſinguli ex Ciuibus com ea experiantur ; ſed vt ſemel quiuis de populo *leg. 1. ff. de popularibus actionibus*, vnde ſi vnus ex populis eam actionem intenderit, omnino extinguetur *dict. l. 3. § ſi plures*, notat Donellus *in dicta l. ſæpè, & lib. 27. comment. cap. 1. & lib. 1. cap 21.* Couarruuias *in practicis dicto cap. 13. 14 15. & 16.* cum eis Graña *in dicto cap. 17. num. 21*

32 Vltimo non obſtant iura adducta *ſuprà*, in dicto verſic. *tertio. in dicta l. 1. §. vltimo dicta l. 2. ff. de agnoſcendis, & alendis liberis*, quia ſolutio hutum pendet à dictis ſuprà *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc tit.* vbi de Iudicio litigato cum legitimo contradictore plura adduxi ; quare eum in relatis legibus Iudicium illud ſit diſceptatum inter legitimos contradictores, hoc inter filium in ventre incluſum, & eius nomine Matrem, & inter Patrem iuſta de cauſa iuſtitia *ibi*, lata præiudicat fratribus, & cognatis ipſius Patris, vt notant Donellus *in dicta lege ſæpe, ff. hoc Titulo.*

Pro interpretatione ad Teatum *in l. 1. §. ſed ſi agat, ff. de iudicis*, videndi ſunt Graña *ſuprà in dicto cap. cum ſuper hoc tit. num fin.* Antonius Faber *in rationali ad Textum in dicto l. 1.* Et pro interpretatione ad Textum *in l ſi rem aliquam 35. §. ſi duo, ff. de donation. l ſi duo 34 ff. de receptis Arbitris*, & videndi ſunt Teatus *in l. fideiuſſor, §. 1. ff de pignor.* eoi nbſtat Textus, *in l. Caius ſeius, ff. eodem*, de quibus idem Antonius Faber *in rationali*, ad relata iura idem videndus *lib. 1. coniect cap. 2. & pro lege ſi ſuperatus 13. ff. de pignoribus*, idem *in rationali* ad eundem, & Cujacius *ibi*, & adiunges Textum *in cap inter dilecto*, verſic. *ſecunda per inſtrumenta*, & nonnulla quæ *ibi* notaui *de fide inſtrument.* 33

QVÆSTIO II.

An ſententia lata ſuper pignore contra Debitorem, noceat Creditori : An ſententia contra inſtitutum lata, noceat ſubſtitutio : An lata contra vnum hæredem, noceat hæredi, vel legatariis, ſeu fideicommiſſariis : An ſententia lata ſuper inhabilitate Teſtatoris ad diſponendum, noceat ſubſtituto ?

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata ſuper pignore contra Debitorem quando noceat Creditori, num 23.*
5 L. ſi ſuperatus, ff. de pignoribus, l. Præſes Cod. eodem.
6 *Sententia lata contra Debitorem, antequàm cum Creditoribus contraxerit, nocet eis etiam neſcientibus, quid poſt contractam num. 7. & ad caſum, num. 10.*
8 *Sententia lata in iudicio Actorum ; nocet Creditoribus, cum Reus probauit de dominio.*
9 *Sententia lata contra Creditores, quando præiudicet Debitoribus.*
11 *Principalis in negotio præſumitur rectè defenſurus.*
12 *Sententia lata contra inſtitutum, nocet ſubſtituto, qualiter num. 27.*
13 L. poſthumus 6. § ſi quis primo, ff. de inofficioſo Teſtam.
14 *Teſtamentum pronuntiatum inofficioſum contra hæredes, nocet legatariis.*
15 L ſeruus plurium ; §. 1. ff. de inofficioſo Teſtam. l. ſi ſuper, §. fin. ff. de appellationibus, l. cum mater 18. ff. de inofficioſo, *de quibus n. 17. & 18.*
19 *Sententia lata contra hæredem, nocet legatariis, ſeu fideicommiſſariis, fallit ſi lata ſit propter hæredis contumaciam, num 17. 18. & 29.*

18 *Legata debentur, ſi filius à matre præteritus eſt.*
19 L.1. ff. de except. rei iudicatæ.
20 L. ſtatu liberis, §. Quiotos Mutios, ff. de ſtatu liberis.
21 L. Is qui fuodum 31. ff. de vſufructu legato, nom.22.
22 *Sententia contra hæredem Mariti lata non nocet vxori legatariæ.*
24 L. Modeſtinus 10. ff. de except.
25 *Sententia lata contra Venditorem hæreditatis nocet Emptori.*
26 *Sententia lata ſuper inhabilitate Teſtatoris nocet ſubſtituto.*
27 *Sententia lata contra hæredem nocet ſubſtituto, ſi ſciat litem agitari cum hærede.*

1 AD primam quæſtionis partem dixit Surdus
*deciſ.*159. *n.* 6. quod ſententia lata contra
Debitorem poſt contractum pignos vtique no-
ceat Creditori, quominùs ius pignoris retineat
ſi ſciuit cauſam agi, ſecùs ſi ignorauit. Sed
cum hoc dubium dependeat ab intellectu Tex-
tus *in l. ſæpè* 63. *ff. hoc tit.* vbi traditur exem-
plum de Debitore, qui paſſus ſit Creditorem
tractare litem ſuper proprietate pignoris, vbi
hæc ſententia præiudicat, vt noceat ipſi Debi-
tori, cui verè competit huiuſce quæſtionis de-
fenſio iuxta communem deductionem, quam
longè expendit omninò videndus Couarruuias
in practicis cap. 13. *à num.*7. verſic. *his igitur*, &
verſic. *ſed in ſpecie* vſque ad finem Balboa *in di-
cto cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. à num.* 95. qui ambo
dupliciter exemplificant Textum illum, & re-
ſident in exemplo iam poſito.

2 Et aliter dicunt, nempe ibi tractari de Cre-
ditore qui patitur litem cum Debitore tractari
ſuper proprietate pignoris, & tunc ſententiam
contra Debitorem latam præiudicare Creditori
quod non admittunt, quia iuxta veriorem le-
ctionem *dicta l. ſæpe* in verſic. *veluti*, exemplum
proponi debuiſſet, non in Debitore, ſed in
Creditore, vt in Pandectis Florentinis legitur
vt tenet Donellus *ibi*, ac ideò legendum eſſe ve-
luti *ſi Creditor*, non verò *ſi Debitor*, quaſi ſenſus
ſit, vt ſi Creditor patiatur litem cum Debitore
ſuper proprietate pignoris tractari; tunc ſen-
tentia contra Debitorem lata nocet ipſi Credi-
tori ex eo; nam tunc ſcientibus, & permitten-
tibus ſententia inter alios lata nocet, quoties
de ea re actio, vel defenſio priùs competebat,
& alios agere patiantur, & cum actio, & de-
fenſio pignoris priùs competebat Creditori, qui
Debitore excluſo poterat litem in ſe ſuſcipere
ex hoc Textu noſtro iuſtè ſi Creditor Debito-
rem agere patiatur ſuper proprietate pignoris,
aut Maritus Socerum, vel Vxoram de proprie-
tate rei in dotem datæ ſibi imputet; ex eo quod
agere paſſus eſt.

3 Et huius intellectus rationem aſſignat Mar-
tianus Iure Conſultus *in dicta l. ſæpè*, quia ex eo
ſolùm quod quis patiatur litigare, quem prohi-
bere potuit ſententia contra alium prolata ſibi
præiudicat cum dolo præſumatur tacuiſſe; ſed
ſi prohibere non potuit non præiudicat, veluti
cohæredibus. Quo pacto ait Couarruuias *dicto
lib. pract. cap.* 13. *num.* 7. verſic. *cæterùm*, ſic ad
concordiam Textum illum reduci debere, ſe-
quitur Graña *in dicto cap. cum ſuper num.* 7. vi-
dendus Cujacius *lib.*24. *obſeruat. cap.* 36. com-
probatur etiam ex Textu *in l.* 19. *&* 20. *tit.* 21.
*p.*3. & ſic etiam longè agens Balboa *in dicto cap.
cum ſuper à num.* 96. vbi communem referens
*num.*97. eam impugnat *n.*98. † Deinde *num.*99. 4
amplectens prædictum intellectum, addit hanc
doctrinam intelligi in proprio pignore, videli-
cet cum res tradita eſt Creditori reali traditio-
ne *l. ſi rem alienam*, §. *proprie*, *ff. de pigneratitia
actione*. nam ſi quis agere velit actione reali ad
rem iſtam, primo Creditorem ipſum conuenire
debet; nam defenſio, & actio pro hac re eidem
primo loco competit, *l. ſerui nomine. ff. de vſucap.*
ſed in vero hypothecæ iure obligata Creditori,
non tamen idem tradita, aliter dicendum eſſe
teſtantur Cumanus, & Alex. *in dicta l. ſæpè, n.*89.
quo caſu ſententia lata contra Debitorem non
nocet, etiam Creditori ſcienti, ob idque Con-
ſultus mire prædicta comprehendit *in dicta lege
ſæpè* à verſic. *ſed ſcientibus*, ad verſic. *nam, & ſi
libertus.*

Nec prædicto intellectui obſtant iura *in l. ſi* 5
ſuperatus, *ff. de pignoribus*, *l. Præſes*, *Cod. eodem*,
in quibus ſententia ſuper pignore contra Debi-
torem lata, non nocet Creditori, quia ex
Gloſſa *in dicta l. ſi ſuperatus* cum Couarr. *dicto
cap.* 13. *pract. num.*7. verſic. *ex quibus*, Antonio
Fabro *in rationali ad Textum in dicta l. ſi ſupera-
tus*, Cujacio *lib* 10. *quæſtion.* Pauli *ibidem*, poſt
quos video nouiſſimè Merlinum *de pignoribus
q* 38. 39 40. omninò videndum, vbi agit de tri-
bus illis. Primò an ſententia lata contra Debito-
rem in fauorem tertij noceat hypothecæ Credi-
torum. Secundò an ſententia lata aduersùs De-
bitorem præiudicet Concreditoribus, quando
lata fuit ad vnius Creditoris fauorem. Tertiò an
ſententia lata contra primum Creditorem, &
ad fauorem tertij præiudicet tertio, cui non
competit ius experiendi aduersùs tertium, de
quibus omnibus ipſe diſſerit per Textum *in d.l.
ſæpè*, ibi videndus, ſed ad propoſitum dictorum
iurium dico cum præcitatis multum referre an
Actor Debitor fuerit condemnatus in Iudicio
vindicationis per ſententiam ſimpliciter abſolu-
toriam abſoluendo eum contra quem agit, an
vero fuerit condemnatus per ſententiam decla-
ratoriam; videlicet declarando dominium rei
ei competere, aduersùs quem Debitor egit, itavt
in primo caſu quando ſententia eſt abſolutoria
eo quod Debitor non plenè probauit: Tunc
non noceat Creditori etiam ſcienti, ex eo quia
cum non plenè probauerit, non debet Credito-
ri nocere; & iuxta hunc ſenſum intelligi præ-
dicta iura non ſic in ſecundo caſu quando ſen-
tentia non eſt abſolutoria, ſed etiam declarato-
ria eſt dominij illius, contra quem Debitor egit:
Nam tunc ſi cauſa ex qua ille dominium proba-
uit antiquior ſit pignoris obligationi, & ita
erit declaratum in ſententia illa Creditori no-
cebit, vt notat Gloſſa s. & a. *in dicta lege ſi
ſuperatus.*

Ego tamen pro clariori intellectu huius du- 6
bij, exiſtimo conſtituendos eſſe caſus ſequen-
tes; Nam ſententia lata contra Debitorem: an-
tequam cum Creditoribus contraxit, nocet
eis, quia iam per ipſam ſententiam fuerunt
effecta ipſius Debitoris ante ius quæſitum Cre-
ditor: ſic probat Bartolus *in dicta lege ſi ſu-
peratus*, & probat idem Merlinus ex Textu,
in lege ſi Mater 11. §. *fin. de Exceptione rei
iudicatæ*, *Gloſſa in dicta lege ſæpè* 63. in verbo
experiri,

experiri, ff. hoc tit. Neguſantius de pignor. p. 6. n. 39.
memb. 3. & hoc verum eſſe, ſiue ſciuerit creditor,
ſiue ignorauerit ſententiam eſſe latam contra de-
bitorem, Surdus deciſ. 256. n. 6. Scaccia de re iudic.
Gloſſa 14. quæſt. 12. num. 28. Alex. in dict. l. ſæpe,
num 86.

7 Verùm ſi ſententia lata eſt contra debitorem
cõuentum poſt rem obligatam creditori, hoc ca-
ſu præiudicabit ſententia creditori, qui ſcit cau-
ſam motam eſſe, & ipſe patitur, nihilque opponit
ex dicta l. ſæpe, in verſic. ſed ſcientibus, vbi Bartol.
& Alexander, Neguſantius de pignoribus, p. 6.
memb. 3. num. 39. verſic. ſecunda, ex eo quia in-
tereſſe creditoris, dicitur eſſe dependens, &
conſequutiuum à Iure debitoris, cui incumbit
onus præſtandi defenſionem creditori; alia ad-
ducit Merlinus dicto lib 5. de pignoribus, quæ-
ſtion. 38. qui à num. 6. alios caſus diſtinguit, &
8 ponit. † Dicens, quod ſententia lata in Iudicio
actorum, nocet creditoribus, cum reus pro-
bauit de Dominio; ſed, numero 7. dicit fallere
quando ſuccubuit debitor, quia ipſe non pro-
9 bauit. † Deinde: numero 8. ait quod ſenten-
tia lata contra creditores, non præiudicat de-
bitori, niſi creditores ſint actores, & reus
probauerit ſe Dominum, & alia addit, vſque ad
n. 15. qui n. 16. docet etiam quod ſententia lata
contra creditorem, non præiudicat debitori in
10 ſimplici hypotheca † Sed an ſententia lata con-
tra debitorem præiudicet creditori, in re pigno-
rata, in fauorem ſcilicet tertij: agit Neguſant,
de pignoribus diſt. 6. memb. 3. à n. 38 quod idem
eſt, ac iam adductum, in quæſt. 38. Merlini.

11 Ad ſecundam quæſtionis partem; an ſen-
tentia lata contra inſtitutum noceat ſubſtituto,
videtur dicendum ex Textu; in l. ex contract. 44.
ff. hoc tit. l. ſi patroni 55. ff. ad Trebellianum.
12 † Eam ſententiam nocere ſubſtituto, quia prin-
cipalis, & legitimus contradictor, & defenſor
litis, eſt ipſe inſtitutus, & ideo ſubſtitutus vo-
candus non eſt, l. 1. §. denunciare, ff. de ventre
inſpiciendo; præſumitur enim, vt ille qui prin-
cipalis eſt in negotio, recte defenſurus, vt co-
piosè aduertit Pinelus in l. 1. p. 3. à num. 48. ff.
de bonis, maternis, Et docent Balboa in cap. cum
ſuper 17. hoc tit. num. 37. cum aliis Graña ibi nu-
mero 12. Cuiacius lib. 3. Pauli ad edictum, in l. ſi
vnus, ff. de pactis: argumento Textus, in l. 1.
§. fin. cum lege ſequenti, ff. de liberis agnoſcendis,
& patet ex aliis caſibus infra annumerandis; &
vt optime explicet leges Balboam in c. 17. hoc tit.
à n. 74. vbi expendit Textum, in d. l. ex contract. vſ-
que ad n. 82.

13 Ad tertiam quæſtionis partem, an lata con-
tra vnum hæredem noceat cohæredi, reſpon-
deo ex dictis, ſupra quæſt. 1. verſic. non Textus in
dicta l. Iudicata, ex quibus etiam accipit lucem
Textus in l. poſthumus 6. §. ſi quis primo, ff. de in-
officioſo teſtam. vbi ſi quis de inofficioſo egerit,
etſi ei quærela non competeret, ac aduersùs hæ-
redem obtinuerit ſententia illa aduersùs eam
prolata, noceat cohæredi ſed aliis litigantibus
prodeſſe, hoc eſt ab inteſtato venientibus, &
vt Anton. Fabec notat, in rationali, ibi, ideo il-
lud ſic ibi procedit, primo quia teſtamentum eſt
indiuiduum, ſecundo quia actum eſt ſuper ſtatu,
& conditione teſtatoris, hoc eſt an furioſus eſſet
necne, & præcipuè quia cum legitimo contra-
dictore, fuit in Iudicium diſceptatum, hoc
eſt cum hærede ſcripto, qui ſolus in cauſa,
erat legitimus litigator, cum ad ſe pertine-
ret hæreditatem ſemel additam defendere, l. 8. § ſi
condit. ff. de inoffic. teſtam.

Ad quartam quæſtionis partem; an noceat 14
legatariis, vel fideicommiſſariis, ſi lata ſit
contra hæredem, videtur dicendum, quod ſic,
primo quia ſi teſtamentum fuerit pronuncia-
tum inofficioſum contra hæredem, nocet le-
gatariis, l. Papinianus, §. ſi ex cauſa, ff. de inof-
ficioſo teſtament. ſi quidem principalis perſona
hæres reputetur, vt cum agi debeat, vt notat;
Couarruuias in pract. cap. 13. numero 5. † Sed 15
obſtat Textus in l. ſeruus plurium. §. 1. ff. de leg.
l. qui repudiatis, § fin ff. de inofficioſo, l. ſi ſuper,
§ fin ff. de appellationibus, in quibus Iuribus, ſen-
tentia contra hæredem lata non nocet legatariis.
Item obſtat Textus, in l. cum mater 18 ff de
inoffic. teſt. Vbi legata debentur; etſi teſtamentum
per quærelam ſit ruptum.

Adhuc tamen ſuſtinetur doctrina deſumpta, 16
ex dict. l. ſi Papinianus, § ſi ex cauſa, ff. de inofficio-
ſo, quia, vt ibi etiam dicitur, in §. fin ſi legitimus
hæres inofficioſum teſtamentum dicat, & con-
tra ſcriptum iudex pronunciauerit hæres ille rei
Iudicatæ, adeo victus manet, vt nec legata,
nec libertates debeantur, quod in dicto §. fin.
procedit, quia actum eſt, contra hæredem
inſtitutum, & hæres ab inteſtato ſucceſſurus
egit, qui legitimus actor eſt, vt de vniuer-
ſali Iure teſtamenti diſputet; Ob idque inoffi-
cioſo dicto teſtamento, cætera membra, tan-
quam ex illo capite pendentia periuiſſe, cum
hæres ſcriptus, tanquam caput teſtamenti pe-
reat: argumento Textus, in §. ante hæredis in-
ſtit. de legatis, & ab hinc naturali ratione pro-
ueniat, vt cætera membra, tanquam ex illo
capite pendentia pereant: videndi ſunt, Ful-
goſius in dicto §. fin. vbi Cujacius; & Anto-
nius, Faber, Donellus, lib. 22. commentar.
cap. 5.

Nec impedimento ſunt Iura, in dicta l. ſi ſer- 17
uus plurium, §. 1 ff. de legatis 1. l. qui repudiatis,
ff. de inofficioſo, dicta l. ſi ſuper, ff. de appellatio-
nibus, dicto § fin. quia ideo, ibi, non nocet le-
gatariis, quominus poſſent, non obſtante ex-
ceptione rei Iudicatæ, contra victorem agere,
& legata petere, quia non fuit lata contra hæ-
redem, propter eius contumaciam, vel collu-
ſionem, cuius culpa legatariis non nocet; ſecus
tamen procedere, ſi in alia culpa hæres fuiſſet,
veluti quia non prouocauit: nam tunc legatariis
ſententia illa nocet, ſi intra legitimum tempus
non appellauerint, Iuxta Textum in l ſuper luxo-
rio, l. abſentia, cum aliis de appellationibus,
notat Couarruuias in practicis dicto cap. 13. nu-
mero 9. Graña in dicto cap. cum ſuper ſub,
numero 12.

Non inquam obeſt his Textus in dicta l. cum 18
mater 28. ff. de inofficioſo, nam vt notant Cu-
jacius in dicto §. fin. dicta l. cum plures, & lib. 10.
obſeruat. cap. 22. Pacius centuria 3. quæſt. 35 ideo
enim ibi legata deberi, quia filius à matre præ-
teritus erat, ex eo quod mater exiſtimabat fi-
lium antea deceſſiſſe; & ideo filio duobus
modis ſuccurri, vel ex matris voluntate,
quia aliàs ſi ſciuiſſet viſum extitiſſe, non
præterijſſet, vel per remedium inofficioſi,
& primo caſu legata deberi, Iuxta Textum,

in d. l. cum mater, videbis Antonium Fabrum ad
Textum *in l. Titia 13. ff. de inoffícioſo teſtamento*,
& Panormitanum *in comment. ad eundem titulum cap.4.*

19 Vnde lucem accipit Textus *in l.1. ff. de exceptione rei Iudicatæ*, vbi ſententia inter alios
lata non valet, vt ſi ex teſtamento, vbi libertas
legata eſt, agi poſſit; licet ruptum, vel irritum dicatur teſtamentum, nec ſuperatus
fuerit legatarius, præiudicium fiat libertati;
quæ lex procedit, non quando hæres abinteſtato egit, ſed legatarij ipſi de Iure teſtamenti
egerunt; nam cum hi non ſint legitimi contradictores, vtpote particulares ſucceſſores,
ſic euenit, vt ſententia aduersùs eos lata non
officiat libertati: ſic docent Donellus *dicto
lib. 22. comment. cap. 5.* Cujacius, Antonius Faber, & Fulgoſius *in dicta leg. Papinianus*, §.
vltimo.

20 Secundo accipit lucem Textus *in l. ſtatu liberis*, §. *Quintus Mutius*, *ff. de ſtatu liberis*, vbi
ſi ſeruo libertas ſub conditione ſit relicta, ſi
decem dederit, & primo obtinuerit hæres ſcriptus, & ſeruus ei decem ſoluerit, etiam ſi hæres poſtea filio de inoffícioſo fuerit condemnatus legatum valet, & ſententia non nocet libertati, quia vt notat Gloſſa *in dicto*, §. *Quintus Mutius*, Cujacius *lib. 5. obſeruat. cap. 7.* lege
duodecim tabularum, cautum eſt conditionem
illam, quod libertatis ſtatum adimpleri poſſe in quacumque perſona, quæ quoquo modo
dominium acquiſierit, *leg. ſtatu libera*, §. *ſtatu
liber*, § *de ſtatu de liberis*: nam ſicut in emptore conditio illa adimpleri poteſt: ſic & in perſona victoris; vel alterius, cui Dominium in
ſeruo quocumque modo fuerit adeptus, & ſic
ſiue apud ſcriptum ante victoriam, ſiue apud
legitimum hæredem poſt victoriam legati conditionem adimpleri poſſe.

21 Tertio accipit etiam lucem Textus *in l. is
qui fundum 31. ff. de vſufructu legato*, vbi ſi maritus, qui communem habet, & eius vſufructum vxori legauit deceſſerit, & inter ſocium,
ac mariti hæredem, ſit interpoſitum communi
diuidundo Iudicium; ita vt inter eos fundus ſit
diuiſus: tunc ſententia contra hæredem mariti
prolata, non noceat, quominus, non partis,
ſed totius fundi fructus vxori debeantur; quia
vt Cujacius ait in commentariis ad illum Textum; ideo fieri, integreque fructus vxori deberi, & ſententiam contra hæredem mariti latam, non nocere vxori legatariæ, quia vxor legatum à morte teſtatoris acquiſiuit, etiam ſi
rei alienæ eſſet, cum ſciens maritus vxori ita
legaſſet, ac ideo cum vxor iam Ius in re haberet, & legatum ei deberetur, nihil mirum quod
22 ſententia illa ſibi non noceat. † Et ſecundùm
prædicta debet intelligi communis, quæ docet,
vt ſententia lata contra hæredem, præiudicet
legatariis, & fideicommiſſariis, vt tradunt
Mieres *de maiorat. p. 4. quæſt. 14. à num. 1. in nouis
impreſſis*, Peregrinus *de fideicommis. art. 52. à
num. 40.* & Barboſa cum aliis *in cap. 17. hoc titulo,
num. 15.*

23 Ex his, & ex dictis *ſuprà quæſt. 1.* in verſic.
non textus in d. l. Iudicata, & ex dictis *ſuprà hac
quæſtione* verſic. *ad tertiam*, interpretor Textum
in l. Modeſtinus 10. ff de exception. vbi loquens
Conſultus in perſona victi, dubitatur, an v. g.
contra Petrum lata ſententia, ſi poſtea, ipſe hæres extiterit Ioanni, & contra Ioannem nihil ſit
pronunciatum, noceat ipſi Petro, ita vt ſaltim
quaſi hæres Ioannis, non poſſit iterum in Iudicium venire, & reſpondet Conſultus, rei Iudicatæ exceptionem, Petro non obſtare, quia in
hoc ſecundo caſu, Petrus Iudicatur diuerſa perſona, cumque antea litigatum non fuerat: nam
in primo caſu egit Petrus proprio nomine, &
proprio Iure, & ex propria perſona, & ſecundo
caſu agit nomine, & Iure defuncti, cum quo
nunquam fuerit litigatum ita docent verba à
Iuris Conſulto prolata ibi *Nec ſi is, contra quem
Iudicatum erit hæres extiterit contra quem nihil eſt
pronunciatum hæreditariam ei litem inferenti præſcribi in ea ſententia poſſe, quam propriè nomine diſceptans, ante quam hæres exceperit.* † Videbis Bal- 24
boam *in d. c. cum ſuper 17. n. 88. & n. 83.* vbi interpretatur etiam Textum *in d. l. poſthumus*, § *ſi quis
ex his, ff. de inofficioſo*, & Text. *in d. l. Papinianus*,
§ *ſi ex cauſa, eodem, textum in l. ſi mater*, § *fin. ff. de
exceptione rei Iudicatæ, l. 2. §. ſolet quæri, ff. de petitione hæredit.* vbi ſententia lata contra venditorem
hæreditatis, nocet emptori. 25

Ad vltimam quæſtionis partem an ſententia
lata ſuper inhabilitate teſtatoris, noceat ſubſtituto, vt reſpondeas leges iam dicta à verſic.
ad ſecundam, & ſic breuiter reſpondeo cum
Menochio *conſil. 311. num. 28.* & Barboſa *in dicto
cap. cum ſuper 17. hoc titulo*, quod ſententia lata ſuper inhabilitate teſtatoris ad diſponendum, non noceat minimo citato, vel ſi noceat quoad quandam præſumptionem; imo addit Menochius *num. 94.* & Barboſa cum eo 26
num. 26 † Quod vt ſententia lata contra hæredem, noceat ſubſtituto, debet ipſe ſubſtitutus ſcire, litem agitari cum ipſo hærede; alioquin, ſi ignoret agi illam, non
præiudicare.

QVÆSTIO III.

An vnius rei ſtipulatio, acceptilatio, vel factum aliis noceat; vel proſit: An ſententia lata pro locatore, noceat, vel proſit conductori: Quid de ſententia lata contra Emphytheutam, vel Feudatarium, an noceat Dominis: Et an ſententia lata in fauorem Domini directi, proſit habentibus dominium vtile: An ſententia contra proprietarium noceat vſufructuario: Et an lata inter contrahentes noceat Domino, quoad Laudemij repetitionem?

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio, ſeu factum vnius quando aliis noceat remiſſiuè.*
2 *Sententia lata contra principalem, citato fideiuſſori præjudicat, n. 3.*
3 *Exceptio rei Iudicatæ, quæ venditori prodeſt, etiam eius fideiuſſoribus, n. 4*
4 L. ſi ate 9 §. fin. ff. de exceptione rei Iudicatæ.
5 *Sententia lata pro locatore, prodeſt, vel nocet conductori, ſic vt agere volentibus obſtat exceptio rei Iudicatæ.*
6 *Sententia pro locatore lata, non poteſt executioni mandari, ad inſtantiam conductoris.*

7 *Sententia*

Digitized by Google

7 *Sententia lata contra emphiteutam, vel feudatarium in poſſeſſione, non nocet Dominis, etiam ſcientibus.*

8 *Sententia lata pro Domino directo, prodeſt habenti dominium vtile ſi à directo cauſam habet.*

9 *Sententia lata contra proprietarium, nocet vſufructuario, ſcienti.*

10 *Sententia lata inter contrahentes, nocet Domino, quoad laudemij repetitionem.*

1 HVius quæſtionis dubia pertinent ad contractus, vbi an res, ſiue ſententia inter alios lata, noceat, aut proſit; & quoad primam difficultatis partem, vt eam intelligas, videbis Teatum, *in l. rem, §. ſi duo, ff. de donationibus*, cui obſtat Textus *in l. ſi vnus, ff. de pactis, & l. 5. §. ſi maritus, ff. de donationibus inter, l. fin. ff. de duobus reis, l. mora, §. fin. ff. de vſuris, l. ſi duo 34. ff. de receptis arbitris*, cui obſtat Teatus *in l. pen ff. de duobus reis.*

2 Ad ſecundam quæſtionis partem, breuiter etiam reſpondeo cum Surdo *deciſ.* 218. *num.* 11. *& deciſ* 256. *num.* 17. Cotta *in memorabil.* verba, *ſententia, pagina* 758. quod ſententia lata contra principalem, citato fideiuſſore illi præiudicat: ſequitur Barboſa *in cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num.* 19.

3 † Et probatur ex Teatu *in l. 7. §. 5. ff. de exceptionibus*, vbi exceptio rei Iudicatæ, quæ venditori prodeſt, etiam & fideiuſſoribus, cuius ea eſt ratio quia, etſi illæ diſtinctæ perſonæ ſint, inter quos res acta eſt: tamen quia in hoc caſu, & in caſu Textus *in l. ſi à te 9. §. fin. ff. de exceptione rei iudicatæ*, vbi exceptio rei Iudicatæ, quæ prodeſt venditori; & emptori continuatur, ſed is, qui in Ius ſuccedit alterius, eodem Iure, quo ille vti debet, cumque fideiuſſor conuentus non ſit pulſatus nomine proprio, ſed debitoris; ideo non diuerſæ, ſed vna, eademque per-
4 ſona cenſentur. † Ob idque notat, Donellus *lib. 22. comment. cap. 5.* & Graña *in dict. cap. cum ſuper* 17 *hoc tit. num.* 18. *in fine*, iuxta hanc Doctrinam interpretari Teatum *in l. 9. §. vlt. ff. de except. rei iudic.*

5 Ad tertiam quæſtionis partem, breuiter etiam reſpondeo cum Puteo *p. 5. deciſ.* 12. *num.* 2. *in antiquis*, & cum Barboſa *in cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num.* 21 quod ſententia lata pro locatore, prodeſt vel nocet conductori ab eo cauſam habenti; imò idem Puteus *dict. deciſ.* 12. *num.* 15. reſoluit quod ſententia pro locatore lata, tantùm conductori prodeſt, vt agere volentibus obſtet exceptio
6 rei Iudicatæ. † Et idem Puteus, *num.* 16. tenent quod ad inſtantiam conductoris, non poteſt ſententia pro locatore lata executioni mandari.

7 Ad quartam quæſtionis partem, etiam breuiter reſpondeo cum Valaſco *de iur emphyt. q.* 38. *num.* 33. & Barboſa *in dict. cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num.* 28. quod ſententia lata contra emphyteutam, vel feudatorium in poſſeſſione non noceat Dominis, etiam ſcientibus, quia ipſi poſſident ciuiliter; at emphiteuta, vel feudatarius naturaliter.

8 Ad quintam quæſtionis partem, an ſententia lata contra Dominum, vel in eius fauorem, proſit habentibus Dominium vtile; etſi lata ſit pro Domino, prodeſſe habenti Dominium vtile, maxime ſi cauſam habet ab ipſo directo Domino, probat Grauetta, *conſilio* 206. *num.* 5. ſequitur Barboſa *in dict. cap.* 17. *hoc tit. num.* 27.

Ad ſextam quæſtionis partem, etiam breuiter reſpondeo cum Puteo *p. 3. deciſ.* 356. *num.* 1. 9
Pinelo *in l. 1. Cod. de bonis maternis p.* 3. *num.* 68. Barboſa *in d. c.* 17. *hoc tit.* quod ſententia lata contra proprietarium, pariter vſufructuario ſcienti noceat, ſecus ignoranti.

Ad vltimam quæſtionis partem, reſpondeo 10
etiam breuiter cum Caldas Pereira *de reſolut. emphyteuſ cap.* 16. *num.* 70. & Barboſa *in dict. c.* 17. *hoc tit. num.* 23. quod ſententia lata de nullitate inter contrahentes cauſa plene cognita, nocet Domino, quoad laudemij repetitionem.

QVÆSTIO IV.

An ſententia lata contra prælatum, ſeu rectorem beneficij, præiudicet, ſucceſſori: Et an ſententia lata contra, reſignantem, noceat reſignatario: An ſententia lata contra ſubditum, ſeu vaſallum, noceat Domino, circa ſubiectionem: An ſententia lata contra ciues, vel homines alicuius loci, præiudicet omnibus ſequentibus, etiam ſi non ſint hæredes condemnatorum: Et quid de ſententia lata contra mercatores, & datarios gabellæ, ſeu pedagij: Et an ſententia ad fauorem, vel contra aliquos, alicuius artis, vel officij, proſit, aut noceat poſtea venientibus, & ſuccedentibus, licet in ſententia nominati non ſint?

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra prælatum, & rectorem beneficij, nocet, & præiudicat ſucceſſori & œconomo, & fiſco, & aliis ſucceſſoribus, num* 2. *q.* 5. *num* 51.

3 *Sententia lata ſimpliciter contra reſignantem, nocet reſignatario, & n* 4.

5 *Sententia lata contra vaſallum, ſeu ſubditum, nocet Domino circa ſubiectionem, quoad poſſeſſionem, non quoad proprietatem.*

6 *Sententia contra ciues, vel homines alicuius loci, præiudicat omnibus ſequentibus, etiam ſi non ſint hæredes condemnatorum.*

7 *Sententia lata contra mercatores, & datarios gabellæ, ſeu pedagij, præiudicat alijs ſucceſſoribus.*

8 *Sententia lata ad fauorem, vel contra aliquos alicuius artis, iuuat, vel nocet ſuccedentibus.*

9 *Sententia lata in fauorem vnius fratris inſtitutibus, iuuat alteri fratri conſanguineo.*

10 *Sententia lata contra legitimos adminiſtratores, ſucceſſoribus, & aliis præiudicat, ſi fideliter litem tractauerunt, ſecus ſi dolosè, & qualiter colluſio probetur, n.* 11.

11 *Colluſio probatur, eo ipſo quod principalis victus ſua iura non curauit deducere, & exhibere, aut appellare omiſit.*

1 HÆc omnes difficultates conducunt etiam pro buoa, integra, atque recta explicatione Textus noſtri, ſedquia nonnullæ iam alibi agitatæ ſunt, ex quarum doctrina, & fundamentis ſatis, ſuperque delucidari valent; ideò etiam breuiter reſpondebis ad primam difficultatis partem, quod ſententia lata contra Prælatum, ſeu Rectorem beneficij nocet, & præiudicat Succeſſori, vt docent Mieres *de maiorat. p.4. cap.14. num. 5.* in noua impreſſione, Tiraquell, *in tractatu de iure primog. q. 35. num. 17. & 18.* Iacobus Cancerius *variar. reſolut. p.2.c.19. num 100.* Salgado *de Regia protectione p.4 tom.1. cap.8. à n.315.* Pinel. *in l. 1. p.3. ſubn. 28. ante finem. Cod. de bonis maternis*, Barboſa *in cap. cum*
2 *ſuper 17. hoc tit. num 29.* † Imò addit Tiraquell, citatus *n.18.* idem eſſe de Epiſcopo Occunumo- & Fiſco, ac aliis ſuccedentibua in vniuerſali regimine, & adminiſtratione bonorum, ſeu iurium; itaque pro ampliori tractatione & doctrina adiunges adducta *ſuprà in cap. quia V, de Iudiciis q. 11.12.13. 14. 15.* & aliàa, & de ratione vide *infrà q. 5.* ſub verſic. *ad quintam*, à verſic. *ſed quia adhuc.*

3 Ad ſecundam quæſtionis partem breuiter etiam dico quod ſententia lata contra reſignantem reſpectu beneficij reſignati, vtique poſſeſſore patiente & ſciente parit exceptionem rei iudicatæ erga ipſum ſi agere velit, vt notat Puteus *lib.1. deciſ.12. num.19.*

4 Quod ſi ſimpliciter ſententia lata contra reſignantem ſit non nocebit reſignatario: docet idem Puteus *p.3. deciſ.80.* quem refert, & ſequitur Pariſ. *de reſignat. beneficior. lib. 1. q.16. n.25.* Barboſa *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc tit. n. 17.* quod videtur verum, quia vt ait nouiſſimè Fraeniſcus Tondutus *quæſt. benef. p.2. cap.4. §.7. de reſign. n.3.* reſignatio ſimplex ſtatim ius abdicat à reſignante.

5 Ad tertiam quæſtionis partem, etiam ex multis adductia *q.3.* reſpondeo breuiter vt ſententia lata contra Vaſſallum, ſeu ſubditum noceat Domino circa ſubiectjoeem quoad poſſeſſionem: non quoad proprietatem: docet Valaſcos de Iure Emphyteotico *q. 38. n. 33.* tradit Barboſa *in dicto cap. 17. hoc tit. num.28. in fine*; ad cuius intellectum, & doctrinam, adiunges quæ *ſuprà* adduxi *in cap.12. de præſcription. de præſcribenda ſubiectione.*

6 Ad quartam quæſtionis partem dico cum Menochio *conſ.390. ex num.10.* Peregrino *de fideicommiſſ. art.53. n.48.* Salgado *dicta cap 8. n.326*, cum Barboſa, & aliia; quod ſententia lata contra Ciues, vel homines alicuius loci præiudicat omnibus ſequentibos; etiam ſi non ſint hæredes condemnatorum, & pro latiori doctrina huius dubij, applicabis dicta *ſuprà in cap. veritatis 14. de Iureiurando*, vbi ſub *quæſt. 1.* an Reſpublica, Collegium, ſeu Confraternitas teneantur ſtare contractui à prædeceſſoribus inito, & *ibi quæſtione 2. & 3.* de aliis quæ poſſunt adiungi.

7 Ad quintam de ſententia lata contra Mercatores, & Datarius Gabellæ; ſeu Pedagij affirmatiuè reſpondent Menochius *conſ. 390. n. 57. & 58.* Guid. Papæ *deciſ. 549.* vbi expreſsè loquitur, & hoc dubiom determinatur per ſubſequentes.

8 Ad ſextam quæſtionis partem dico quod ſententia lata ad fauorem, vel contra aliquos alicuius artis, vel officij, nocet, & prodeſt etiam venientibus, & ſuccedentibus, licet in ſententia comprehenſi, & expreſsè nominati non ſint, idem Menochios *ſuprà*, Fontanella *de pact. nuptial. clauſula 4. Gloſſa 17. à num. 87.* Cancerius *variarum reſolutionum lib.3. cap. 17. de ſententia num.190.* & confirmatur ex adductis *ſuprà* in verſic. *ad quartam.*
† Et ſic ſententia lata in 9
fauorem vnius fratris in ſedilibus iuuat alteri fratri conſanguineo, refert deciſum Anna *ſingul.968. in Anno 1548. in cauſa delli Pandoni cum Sedill Capnano*, Riccius *collect. 835.*

Eſt igitor notandum pro relatis quæſtionibus 10
quod ſententia lata contra legitimos Adminiſtratores, Succeſſoribus, & aliis quibuſcumque præiudicat, quando ipſi fideliter litem tractauerunt; Nam ſi Succeſſor velit probare ſententiam, quæ ſibi obiicitur latam fuiſſe ob culpam, dolum, vel negligntiam eius, contra quem lata eſt, ita quod vel cum Aduerſario colludat, ſeu in lite ipſa negligenter ſe geſſerit, vel lis ob eius contumaciam eo abſente tractaretur, tunc reuera in his caſibus proſequuta lis ſequentibus ſucceſſoribos præiudicium non affert ex Textu *in l. in contractu, ff. hoc tit.* verſic. *niſi culpa Tutoris, l. ſi Sponſus, §. ſi vxor 2.* verſic. *ſi modo, ff. de donationibus inter*, Molina *de primogeniis, lib.4. cap.8. num.7.* Antonius Gomez. *in lege 40. Tauri num. 37.* Peregrinus *de fideicommiſſis art. 53. à num.57.* Otalora *de nobilitate 3. p.3. princ. cap. 8. à num.7.* Valaſcus *de Iure Emphyteutico q.10. n.7.* Salgado *de protectione Regia dicta 4. p. cap. 8. num.135.*
† Qui *num. 136.* ſubdit hanc colluſionem, ſeu negligentiam probari eo ipſo quod 11
principalis victus ſua iura non curauit deducere & exibere, *& num. 137.* addit idem eſſe dicendum, vbi appellationem omiſit in caſu quo illa permittebatur; vel etiam interpoſitam deſeruit: & alibi adduxi an ſententia lata contra Procuratorem præiudicet Domino, videbis aliqua ſub *cap. 12. de Iudiciis.*

QVÆSTIO V.

An ſententia lata in cauſa ſtatus præjudicet tertio, id eſt, lata in cauſa ingenuitatis ſeu ætatis: Et an ſententia lata in cauſa nobilitatis, faciat Ius inter ſucceſſores, & alios: An ſententia lata in cauſa filiationis inter patrem, & filium proſit, aut noceat omnibus aliis: An ſententia lata contra vnum ex agnatis ſuper feudo, noceat aliis, ad quos feudum pertinebat: An ſententia lata legitimè in cauſa maioratus contra poſſeſſorem, noceat ſucceſſori: Et an lata contra Regem, præiudicet eius filio primogenito, & de aliis?

SVMMARIVM

1 L. ingenuum, ff. de ſtatu hominum, & numer. ſequent. num. 12.13.

2 *Sententia lata in cauſa ſtatus, hoc eſt ingenuitatis cum legitimo contradictore facit ius quoad alios, num 3. & 4.* fallit *n.8 9.*

3 *Contradictor legitimus in cauſa ſtatus quis ſit.*

5 Senten

5 Sententia lata inter duos litigantes in cauſa ſtatus, præiudicat tertio.

6 Sententia lata, qua pronunciatum eſt quem eſſe hæredem cum beneficio inuentarij, nocet creditoribus, etiam non vocatis.

7 Sententia declarans beneficium eſſe patrimoniale, vel non facit fidem inter omnes.

8 Leg. 1. Cod. ſi libertus ingenuus eſſe dicatur.

9 L. duobus, ff. de liberali cauſa, l. patronum, ff. ſi liber eſſe ingen. dicatur, l. cum non iuſto, ff. de colluſ. deteg. Gloſſa in l. cognitio, §. 1. ff. de liber. cauſa, verbo nec variè.

10 Sententia lata, qua quis pronunciatur ſeruus, ſeu libertus Titij, non nocebit, quoad alios, non habentes Iura Titio.

11 L. Diui Fratres, §. 1. ff. de liberali cauſa remiſſiuè.

13 Sententia lata in cauſa ſtatus, nocet victo, quoad omnes, qui dixerint, & allegauerint, quod ille ſit ſeruus; vel libertus, ſi citati fuerint, aut ſciuerint litem, n. 14. & 15.

15 Sententia lata in cauſa ſtatus contra abſentem, non nocet aliis.

16 Sententia lata ſuper ætate non præiudicat aliis, & quare, n. 17.

18 Sententia lata in cauſa nobilitatis, ſi litigatur cum eo, ad quem negotium principaliter ſpectat, præiudicat aliis ſecus aliter, num. 19.

20 Nobilitatis executoria poſſeſſoria, etiam ſi ſit proprietatis, non prodeſt colateralibus, niſi quoad præſumptionem: quid in proprietate, num. 21.

21 Sententia, quæ declarat quem nobilem eſſe in ſanguine, prodeſt aliis, quia eſt Ius reale, non perſonale tantum, & prodeſt etiam collateralibus, n. 22. & 23.

23 Nobilis probatus vnus ex fratribus, cæteris ſufficit.

24 Res inter alios acta, facilius aliis prodeſt, quam nocet.

25 Sententia lata in cauſa filiationis cum patre prodeſt, aut nocet aliis, ſecus ſi lata ſine legitimo contradictore, num. 26. & 27. vbi quid in ea, an quis ſit filius legitimus, aut ſpurius.

27 Sententia lata in cauſa legitimationis, facit Ius quoad omnes.

28 Sententia lata contra vnum ex agnatis ſuper feudo, nocet, ſicut in maioratibus Hiſpaniæ, n. 29. & 30.

30 Sententia lata contra feudi poſſeſſorem, ſucceſſori pariter iuuat, vel præiudicat, n. 37. vide à n. 43. & 49.

31 Sententia lata ſuper maioratu, quando, & qualiter præiudicet ſucceſſoribus citatis, aut non citatis, latè diſcutitur, num. ſequens. & à num. 39.

33 Sententia lata contra vnum, prodeſt, vel nocet aliis. quando eſt eadem ratio vincendi, num. 56.

34 Citandus eſt in quocunque Iudicio ille, ad quem pertinet litis defenſio, non qui veniunt in conſequentiam, ſeu ſucceſſores, num 69.

36 Majoratus poſſeſſor nunquid, vt poſſit bona majoratus alienare, nec actiones exercere, num. 38.

38 L. ait prætor, ff. de Iure deliberandi.

39 Sententia lata ſuper ea controuerſia, an ſit maioratus, vel non, vel an bona, ſuper quibus litigatur ſint vinculata, vel libera, nocet ſucceſſor.

40 Sententia lata ſuper ſucceſſione maioratus, videtur vt non noceat ſucceſſoribus.

41 Succeſſor in maioratibus, venit à propria vocatione independenter à ſententia victi: Quid ſi hæres victi repræſentet defunctum, n. 42. qui in feudis, n. 43. & 55.

44 Sententia nocet tertio, qui habet vel habere ſperabat cauſam ab alio, qui ſententiam contrariam habuit, vel prodeſt tertio qui à vincente poteſt habere cauſam.

45 Majoratus ſucceſſor Ius habet à fundatore, ſicut omnes cæteri vocati; ita vt tot vocationes cenſeantur qui ſunt perſonæ.

46 Sententia lata non nocet in vim exceptionis ſucceſſoribus.

47 Sententia ſuper maioratu, aliter nocet hæredi, & ſucceſſori ſimul, ac ſoli deſcendenti.

48 Maioratus primus ſucceſſor, & ſi ſuccedat Iure hæreditario, non ob hoc ſequentes cenſentur hæredes vltimi poſſeſſoris, ſed inſtitutoris, n. 49. & 50.

51 Sententia lata contra Epiſcopum, vel Abbatem, præiudicat ſucceſſoribus in Iuribus realibus dignitatis, ſecus in perſonalibus, num. 54.

52 Sententia lata in ſucceſſione maioratus, ſeu adIudicatione, vel ſeparatione bonorum aliquorum, eius recipit differentiam, vt ſucceſſori noceat.

53 L. ex contractu, ff. de re Iudicata.

55 Succeſſor quilibet etiam poſt mille generationes ſucceſſor eſt fundatoris, non vltimi poſſeſſoris.

57 Inſtantia cœpta cum maioratus poſſeſſore, tranſit in ſequentes ſucceſſores; ſic vt lis non debeat de nouo cum eiſdem inchoari.

58 Sententia lata ſuper lite cœpta cum maioratus ſucceſſore, non nocet aliis ſequentibus viuente poſſeſſore, ſed lata inter ſucceſſorem, & poſſeſſorem maioratus, nocet aliis.

59 Sententia, & acta alia contra maioratus poſſeſſorem ſucceſſoribus nocent, aut proſunt, ſi litem proſequutus ſit cum bona fide; & contra dolum, n 60.

61 Sententia contra Regem lata præiudicat eius filio primogenito, ſi hæres ſit patri.

62 Rex poteſt alienare bona Regni ad libitum, & conſequenter ea in Iudicium deducere.

63 Primogenitus Regis habetur loco hæredis, & tanquam hæres obligatur.

64 Rex in Regno Iure hæreditario ſuccedit, potius quam ſanguinis.

65 Sententia lata contra poſſidentem, naturaliter, non præiudicat, poſſidenti ciuiliter.

66 Sententia inter alios lata: tunc nocet, aut prodeſt aliis quoad Ius publicum, ſi cauſa fuerit examinata, quo ad hoc commodum publicum.

67 Sententia inter alios lata, regulariter, non facit Ius, niſi quis ſit intruſus, lite pendente

68 Sententia lata contra principalem reum, poteſt executioni mandari, contra eum, qui rem litigioſam emit.

70 Reſolutio

70 *Reſolutio, Iure dantis, reſoluitur Ius accipientis.*
71 *Actus voluntarius in Iudicio, non nocet ſucceſſori. ſed neceſſarius nocet.*
72 *Alienatio voluntaria differt à neceſſaria, qualis eſt ea, quæ reſultat ex ſententia.*

1 AD primam quæſtionis partem, quæ pen-
det ea veto Intellectu Textus, *in l. inge-
nuum, ff. de ſtatu homin.* vt plene, & longe at-
tingas, & percipaa leges præter alios Couar-
ruuiaa com multia ex antiquis, *pract. cap. 13.*
2 *à num. 5.* † Vbi affirmat quod ſententia lata in
cauſa ſtatus, hoc eſt ingenuitatis, aut ſeruito-
tis, ſi ſit lata cum legitimo contradictore, fa-
ciat Ius quoad alioa omnes, ex *dicta l. inge-
nuum, l. Diui. §. 1. ff. de liberali cauſa, Gloſ-
ſa hic.*
3 Et pergit Couarruulas dicendo eum eſſe con-
tradictorem legitimum, qui verus eſt Domini
ſetuus, vel verus patroous liberti, Gloſſa in-
ſignis, communiter recepta, *in l. cum non iuſto,
ff. de colluſione deteg.* ob idque ſi ſententia lata
fuit eum principali intereſſato, aliis præiudicat,
docent Tyraquellus, *in tractatu res inter alios li-
mitat. 37.* Gutierrez *conſ. 1. num. 3.* Azeoedus
in l. 1. tit. 9. lib. 7. recopilat. num. 7. Goozalez *ad
regul. 8. Cancellaria, Gloſſa 9. §. 1. à num. 85.*
Peregrin. *de fideicommiſ. art fin. num. 44.* Marcus,
Antooius, *variar. reſolut. 108. num. 21.* Parla-
dorius *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. §. 1. num. 1;*
Solis *de cenſibus, lib. 3. cap. 2.* Ioannes Garcia
de nobilitate, Gloſſa 6. num. 48. & in terminis
ſtatuti legionem Mohedan *deciſ. 8.* Achiles *de-
ciſ. 5. de re Iudicata,* Creſcent. *deciſ. 18. de pro-
bat.* Alea. Ludouic. *deciſ. 498. num. 9.* & in de-
ciſ. legiooen, putitaris ſanguinis 16. Maj an-
no 1631. Coram R. P. D. Queipo, quibus
addo Balboam *in cap. cum ſuper 17. hoc tit. n. 39.*
qui refert Mathesilianum, Boërium, & alios,
Grañam *ibi, num. 20.* Donellum *in l. ſæpe 63. ff. hoc
tit.* Riccium *collect. ad Textum in dicta l. inge-
nuum 835.*
4 Igitur ſi qois cootendat ſe libetum eſſe, aut
ingenuæ cooditionis, & ea lis tracteiur cum
verò Domino, vel pattono; & ſic cum con-
tradictore legitimo ſententia in ea cauſa lata, qua
fuerit pronuoeiatus iogenuus, vel libertus, li-
ber, aut ſeruus, omnibus aliis proderit, vel
noeebit ea ea potiſſima ratione, quod ea Iure
illius, qui in hac controuerſia cum ſeruo; vel
liberto litigabat, Ius pendeat, & deducatur,
cum ille fuerit, aut dicatur verus Dominus, vel
patronos, cuius Dominij, aut patronatus ra-
tione hic ſeruos, vel ingenuus allegatur, vel
aſſeritur, liber ingenuus, ſeruus, aut libertus
hanc rationem ſumma commendat, Couar-
ruuias *ſub dicto num. 5. pract. cap. 13.* om-
nino videndus, quatenus pro dicta lege in-
genuum plures caſus diſtinguit, à verſiculo,
primum; & quia longe ad ſaturitatem agit;
ideo, *hic*, omitto breuiter ſequeotes caſus
ſcribendo.
5 Primus erit quod ſententia lata inter duos
litigantes in cauſa ſtatus, præiudicat etiam,
tertio, *deciſ. Rota Romana 24. hoc titulo,* in-
nouis, Riccius *dicta collect. 835.* verſiculo *in-
fero tertio.*
6 Secundus quia vt Faber exiſtimat, *deciſ. 15.
hoc titulo,* ſeotentia lata per quam pronuncia-
tum eſt quem eſſe hæredem cum beneficio le-
gis, & inuentarij, oocet omoibus creditori-
bus, etiam non vocatis, quaſi ſtatutum affi-
ciat, & conditionem perſonæ. † Tertiua qood 7
ſenteotia io cauſa ſtatus, puta declaraos beoe-
ficium eſſe patrimoniale, vel ooo, facit fidem
inter omnes: ſic Achiles de Graſſis *in deciſ. 5.
hoc tit. ad deciſ. Rota Romana,* Riccius *ſuprà dicta
collect. 835.* dicentes ea eo procedere, quia pari-
ter quoad omnes Ios facit.
Nec obſtat prædictis omnibus Teatus *in l. 1.* 8
Cod. ſi libertus ingenuus eſſe dicatur, vbi dicitur
liberti patronum audieodum eſſe, & ei ſeoten-
tiam non nocere, ea qua libertus alio contra-
dicente declaratos fuit ingeouus, quia reſpon-
deo ideo, *ibi*, ſententia Domioo non nocet,
quo miuus aduerſùs libertum agere poſſit, quia
libertus, non com patrono, ſed cum alio, qui
voluit intendere libertum illum ſuum eſſe; & ſic
ſententiam illam latam pro ingenuitate noo no-
cere vero Domioo, qui victus oon fuit, com
Ius, quod habet contra libertom non depen-
deat à iure alterios victi, ſed à ſe ipſo: ſic do-
ceot Couarruuias *lib. 1. variar. cap. 3.* verſiculo,
erit, Donellus *in dicta l. ſæpe, ff. hoc titulo,*
Graña *in dicto cap. cum ſuper 17. hoc titulo,
num. 20.*
Quo pacto accipiunt lucem Textos *in l. duo-* 9
*bus, ff. de liberali cauſa, l. patronum. ff. ſi liber
ingenuus eſſe dicatur, l. cum non iuſto, ff. de collu-
ſione detegenda, Gloſſa in l. cognitio, §. 1. ff. de
liberali cauſa,* verbo, *nec varie*, ex quarum ſpe-
cie colligitor ſenteotiam pro ingenoitate latam,
non nocere alteri, qui victus non fuit; vt v. g.
ſi victor ſit proprius ſeruus, aut libertus, quia
non eſt ſententia lata cum legitimo contradi-
ctore; ob idque talis ſententia ooo nocebit ei,
qui Ius à ſeipſo deducit, noo à vitio: notant
Alexaoder *in dicto l. ſæpe, ff. hoc tit. num. 65.* Co-
uarruuias *pract. dicto cap. 13. num. 5.* verſic. *ſe-
cundo.* † Vbi addit quod ſententia, quaquis 10
pronunciatur ſeruos, aut libertus Titij non ei
nocebit, quoad alios, qui ab eodem Titio Ius
non habent, nec ab illius Titij Iure propriam
intentionem probare contendunt, imo petunt
victum in propriam ſeruitutem, aut libertini-
tatem, ſeu Ius Ius patronatus. Quo pacto de-
bet meo videri intelligi, Innocentius *in cap. cau-
ſam qua qui filij ſint legitimi*, cum, *ibi col. 2.* exi-
ſtimet ſententiam latam pro ingenoitate in ea
controuerſia, in qua agitur, an quis ſit liber-
tus; & ſic de libertinitate, & ingenuitate non
nocere omnibus, nec quoad omoes prodeſſe ex
dicta l. duobus, dicta l. patronum, quia reſponſa
ibi, non hoc probant. vt vult Innocent. legea
Couarruuias *ſupra dicto cap. 13. pract. num. 5.*
verſic. *tertio.* † Qui io verſic. quarto expendit 11
Textum *in l. Diui Fratres, §. 1. ff. de liberali cau-
ſa*: alia vtiliſſima adduceos, *in verſiculis, ſe-
quentibus.*
Itaque concludo quæſtionem hanc dicendo 12
cum eo, in verſic. *tertio*, & io verſic. *primum,*
nihil referre ad Iuriſconſulti reſponſum, *in d.
l. ingenuum, ff. de ſtatu hominum,* quod quis agat de
libertate cõtraria ſeruituti, vel de libertate cõtra-
ria ingenuitati: nam ſiue qois pronuncietur liber,
aut ingenuus in controuerſia de ſeruitute, aut
iogenuitate obtinebit deciſio, *dict. leg. inge-
nuum*, vt notant, *hic* Felious *num. 10.* Imola,
& Aotooius, Doctores, *in dicta l. 1. ff. ſi li-
bertus*

hertum ingenuum eſſe dicatur., Alexander, & Imola,
13 *in dicta l.* 3. *num.* 56. † Et ſic tractetur lis ſu-
per ſtatu alicuius & is pronuncietur ſeruus, vel
libertus illius, qui cum eo litigat, talis ſenten-
tia nocebit victo, quoad omnes, qui dixerunt,
& allegauerint quod ille ſit ſeruus, aut libertus,
itaque è contrario, ſi quis per ſententiam fuerit
pronunciatus liber, aut ingenuus, talis ſententia
proderit ei, quoad omnes, & nocebit omnibus,
qui eum eſſe ſeruum, aut libertum dixerint; eo
quod fuit in vtroque caſu lata cum legitimo
contradictore, & optimam rationem adiungit
idem, Couarruuias, *in dicto*, verſic. *primum*,
14 Prædicta tamen omnia declarabis procedere,
nempe vt ſententia in cauſa ſtatus, faciat Ius
quoad omnes, nempe citati fuerint, vel ha-
buerint ſcientiam litis, ſecundum deciſionem
Rotæ Romanæ, de qua per, Mohedao *in de-
ciſ.* 8. *hoc tit.* Riccius *collect.* 835. *in fine*, di-
centes, quod ſententia lata in cauſa ſtatus; non
facit Ius, quoad omnes, niſi fuerint citati, vel
habuerint notitiam litis; quod an ſit generali-
15 ter verum; dubitari poteſt. † Sed videtur con-
firmari ex adductis ab eodem Couarruuias *dict.
lib. pract. cap.* 13. *num.* 2. *in princip.* verſic. *hac
ſane*, vbi probans regulam, *dict. leg. ingenuum*,
vt ſententia lata in cauſa ſtatus modo dicto no-
ceat, aut proſit quoad omnes, limitat, cum
ſententia non fuerit contra abſentem, nam in
in eo caſu non facit Ius inter alios, quia præ-
ſumitur abſens, potius condemnatus ex con-
tumacia, quam ex Iure, & Iuſtitia, *l. qui re-
pudiauerit*, *§. vltimo*, *ff. de inofficioſo teſtamento*,
Abbas *hic num.* 21. Bartol. *in dicta l. ſi ingenuum,
& in l. ſi ſuperatur*, *ff. de pignoribus*: alia adducit
videnda Couarruuias vbi commendat Videndam
*l. fin. Cod. de legibus, & l. ſi perluſorie, §. vlt. de appel-
lationibus.*
16 Ex regula *dicta leg. ingenuum concordatis*, reſ-
pondeo ad illud propoſitum in dubio primo de
ſententia lata ſuper ætate alicuius; quod etſi re-
uera, Abbas, Panormitanus *in cap. cum dilecti,
col. vltima de electione*, dicant idem in hoc caſu
procedere, ac in ſententia lata ſuper cauſa ſta-
tus, itavt omnibus præiudicet, ſicut illa lata
ſuper ætata ſententia, & hanc repetat opinio-
17 nem idem Panormit. *hic num.* 20. † Tamen
cum non videam rationem vrgentem, vt ſic
etiam procedat ſuper ætate ſententia, nec ſi-
milis ſit ei, qui fertur ſuper ingenuitate, &
ſtatu; ideo contrarium dici debere teneo cum
Couarruuias *in dicto lib. pract. c.* 13 *ſub n.* 5. verſic.
quinto; non enim in hoc poteſt dari ita contradi-
ctor legitimus, quo aliis proſit, aut noceat ſen-
tentia, ſicut in ea.
18 Ad ſecundam quæſtionis partem, an ſenten-
tia lata in cauſa nobilitatis, faciat Ius inter ſuc-
ceſſores, & alios: docent Otalora *de nobilita-
te* 2. *p.* 3. *partis*, *cap.* 8. *num.* 5. Tiraquellus *de
nobilit. cap.* 37. *num.* 7. quod ſi cauſa nobilitatis
litigatur cum eo, ad quem principaliter negu-
cium ſpectat, ſententia contra ipſum lata, præ-
iudicet aliis, ad quos minus principaliter ſpe-
ctat, veluti, ſi litigatur cum patre, præiudi-
19 cat filiis. † Secus ſi litigatur cum eo, ad quem
æque principaliter ſpectat, veluti ſi talis cauſa
cum fratre, ſit agitata, Surdus *deciſ.* 189. *n.* 17.
Cotta *in memor.* verbo, *ſententia pag.* 759. Bar-
boſa *in cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num.* 24. Balboa
20 *num.* 91. † Qui *num.* 94. concluſionem decla-
rat, vt executoria nobilitatis, poſſeſſoria etiam
ſi ſit proprietatis: tunc non proſit collaterali-
bus, quia non continet Ius reale, ſed perſo-
nale, tantum eius, qui poſſedit ex notatis per
Alexandrum *in dicta l. ſape*, *num.* 49. *ff. de re iu-
dicata*; ita vt eo caſu ſententia illa ſolum faciat
præſumptionem, in fauorem collateralium; non
vero probationem, quia poſſeſſio quid facti eſt,
& quid perſonale, *l. cum heredes*, *ff. de acqui-
renda hereditate*, *l.* 3. *§. ex contrario*, *ff. eodem*,
dicens ſic praxi ſeruari in tribunalibus.
Quod ſi res iudicata orta ſit ex ſententia lata 21
in cauſa nobilitatis: tunc reuera, ſi declarat
quem nobilem eſſe in ſanguine, vulgò *de ſangre,
y ſolar conocido*, quod facilè dignoſcitur ex for-
ma, & verbis ſententiæ, ea nempe, *le declara-
mos por hombre hijo dalgo*: tunc reuera cum hæc
ſententia ſit de Iuribus realibus generis, non
de perſonalibus litigantis; nihil aliud facit,
quam eum nobilem declarare, non enim ſen-
tentia facit eum nobilem, ſicut in actione reali
ſententia non facit victorem, Dominum fundi,
ſed Dominum eſſe declarat, *l. ex diuerſo*, *§. fin.
ff. de rei vindicatione*, ibi, *& Iudex ſententia de-
clarauit meum eſſe*, *l. Pomponius*, *§. ſed hic*, *ff. de
procurator*, ibi, *quod enim ſi in hoc Iudicio rem
meam eſſe pronuncietur*, *l. ſicuti*, *§. ſed ſi quæratur*,
ff. ſi ſeruitus vindicetur, ibi, *quia per ſententiam,
non debet ſeruitus conſtitui*, *ſed quæ eſt declarari*:
docet Otalora *de nobilitate ſupra dicta* 2. *p.* 3. *part.
cap.* 8. *num.* 6. † Ioannes Garcia *de nobilitate Gloſ-* 22
ſa 6. *num.* 48. vbi vulgari ſermone ait, *aunque la
executoria ſea de collateral*; *ſiee de ſolar à prouecha
al colateral*, *probata deſcendentia de la caſa y fami-
lia executoriada*, & reddit rationem, quia hoc
eſt ius reale, & naturale: & ſic intelligitur,
cum aliis Ceuallus *in practicis*, *quæſt.* 636. *num.* 12.
& 13. & Mieres *de maiorat.* 2. *p. illatione* 2.
num. 9. *&* 10.
Vnum tamen notabis, quod quando ſenten- 23
tia, non affert præiudicium, ſed commodum
poterit, aliis prodeſſe collateralibus: quare di-
xit Gregorius *in l.* 7. *tit.* 15. *p.* 4. in verbo, *los
otros hermanos*, quod vno ex fratribus probato
nobili, cæteris hoc ſufficit, in verbo, *los otros
hermanos*, dicens quod ſi ſint plures fratres ex
eodem patre nati, quorum vnus per ſenten-
tiam, ſit pronunciatus ciuis Perpſinus, quod
per iſtam ſententiam cenſeantur omnes pro-
nunciari ciues Peruſini, & ſtatim addit, *quod
vno ex tribus pronunciato nobili*, *hoc ſufficit cæteris
fratribus*, *quod eſt ſingulare.* † Quia vt expen- 24
dunt, Aymno. Crauet. *conſ* 206. Balboa *ſupra d.
cap.* 17. *hoc tit. num.* 92. facilius res inter alios
geſta, aliis prodeſt, quam nocet: videbis Sal-
gadum *de protectione regia tom.* 1. *p.* 4. *cap.* 8.
num. 312. vbi probat ex relato exemplo Ciuis
Mediolani: Et confirmatur prædicta Doctrina
ex *l. ſi quis liberos*, *Cod. de naturalibus liberis*, ibi,
*etſi vni ex multis filiis teſtimonium quodlibet ex præ-
dictis modis prabuerit cæteris, ex eadem muliere natis
ad legitima iura ſufficiet.*
Ad tertiam quæſtionis partem, an ſententia 25
lata in cauſa filiationis inter patrem, & filium,
noceat, ſeu proſit omnibus aliis, & reſponde-
tur affirmatiuè, ſi aliis ex ea radice Ius alioqui
competat, Iuxta Textum *in l.* 1. *§. fin. cum lege
ſequenti*, *ff. de liberis agnoſcendis*, Baldus *in l. ius
inter alios*, *Cod. quibus res Iudicata non noceat.* Alex.
in dicta l. ſape, *hoc tit. num.* 60. Panormitan. *hic
num.* 18.

Digitized by Google

*num.*18. Balboa *in dicto cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num.*38. ex eo quia hoc in caſu negotium factum eſt cum legitimo contradictore, videlicet cum Parte à quo cauſa filiationis in omnes alios deriuatur; ob idque talem ſententiam omnibus aliis etiam non vocatis, aut ignorantibus prodeſſe aut nocere, vt etiam probat Textus, *in leg.* 19. *tit.*22.*p.*3.

26 Quod ſi lis non fuiſſet cum patre acta, ſed cum aliquo ex tranſuerſa linea, ſententia aliis agnatis; cognatiſue non præiudicauit ex iam adductis dubio præcedenti: notant relati & probant ex *dict. l. Duobus, ff. de liberali, cauſa l. patronum, ff ſi libet ingen eſſe dicatur*, nam cum eo caſu omnes æque principaliter tangat negotium; videtur tantum actum eſſe de priuato commodu litigantis,

27 Vnde infero hoc idem dicendum eſſe in cauſa illa, in qua tractatur, an quis ſit eſſe filius legitimus alicuius, an ſpurius, vt tradit Couarruuias *dicto cap.* 13. *pract. num.* 5. *in princip.* Balboa *in dicto cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num.* 38. *in fine*, ob idque Rota diuerſ. *p.* 3. *deciſ.* 108. Riccius *dicta collect.* 835. *ad Textum, in dicta l. ingenuum, ff. de ſtatu hominum*, verſic. *infero*, quarto, dicunt quod ſententia lata in cauſa legitimationis, facit ius quoad omnes eo quod continet cauſam ſtatus.

28 Ad quartam quæſtionis partem, an ſententia lata contra vnum ex agnatis ſuper feudo, noceat aliis, ad quos feudum pertinebat. Verùm quia hæc difficultas connexitatem habet à Doctrina, quæ deſeruit pro vera intelligentia ſtatim ſequentis de maioratu Hiſpaniæ, eo quod Tiraquell. *de iure primog. quæſt.* 35. *num.*7. Boërius *deciſ.*255. Oldradus *conſ.*98. *num.*19. Gomezius *in l.* 40 *Tauri, num.*73. Couarruuias *in practicis dicto cap.*13. *num.*6. Molina *de primog. lib* 4. *cap.*8. *per totum*, dicunt ſententiam latam contra poſſeſſorem in bonis maioratus, aut feudalibus nocere illis, qui poſt victum ſucceſſuri ſunt; ideo ex dictis, ibi, veram huius dubij reſolutionem intelliges, & nunc tantum referam duas communes ſententias.

29 Prima ergo communis ſententia eſt, quod ſententia lata contra vnum ex agnatis ſuper feudo, nocet aliis agnatis, ad quos illo deficiente feudum veniebat, ſi non fuerint citati vel ſi neſcierint cauſam agitari, ſecundùm Iſerniam, *in c. ſi Vaſſallus*, ſi de feudo defuncti fuerit contentio inter Dominum, & agnatum, cum aliis, quæ allegat Felinus *in cap: humilis de maioritate, & obedientia.* Quam opinionem dicit communem Decius *con-*

30 *ſilio* 445. *num.* 29. † Et ſic Suarez *tom.*2. *comm. opinionum tractat. de feudis, tit.* a *num.* 216 *pag.* 609. Couarruuias *dict. cap.* 13 *num.* 5 Pinelus *in l.* 1. *q.* 1. *num.*48. verſic. *ſed econtrario, Cod. de bonis maternis*, dicunt quod ſententia lata contra feudi poſſeſſorem, ſucceſſori pariter iuuat, vel præiudicat. Noſtri dubij contrariam opinionem defendit, Alex. *in l filius familias*, §. *Diui col.* 3. *ff. de legatis* 1. qui ita, *vbi ſuprà*; tenet ex Iſernia, ſed fallitur, eo quod Iſernia potius, ſit pro prima opinione, vt bene defendit idem Decius *dict. conſ.*445. *dicto num.*29. tradit Ceuallos *in practicis, q.*520. & vtique Iſerniam defendit contra Alexand. Balboa *in dict. cap.* 17. *hoc tit. à num.* 60. Videndus *à num.* 51.

31 Ad quintam quæſtionis partem, an lata ſuper maioratu, præiudicet aliis ſucceſſoribus, non bene conueniunt Doctores: nam etſi Garcia *de nobilitate Gloſſa* 40. *à num.*9. Parladorius *rerum quotid. lib.*2. *cap. fin. p.*5. §.9. *num.*22. Gregorius *in l.* 20. verbo *ebora tit.* 22. *p.* 3. Didacus Perez *lib.* 5. *ordinadam ad tit.* 2 *p.*93. Gomezius *in l.* 40. *Tauri*, *num.*75. Suarez *num.*73. Suarez *allegatione* 27: *n.* 3. Burgos de Paz *conſ.* 140. *num.*69. Pinelus *in l.* 3. & *l.* 10. *num.*49. & 50. *Cod. de bonis maternis*. Padilia *in l. vnum ex familia*, §. 1. *num* 24. *ff. de leg.* 2. Menchaca *de ſucceſſionum creatione*, §. 16. *num.*27. & *quæſtion. vſufrequent num.*6. *cap.*6 Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion tit.* 17. *num.* 2. *pag* 285. Velaſcus *de iure emphyt. quæſt* 10 *num.*3. teneant vt ſententia in cauſa maioratus legitime lata pro, vel contra poſſeſſorem vtique nocet, vel iuuat poſſeſſori; idemque teneat Caldas Pereira *de emptione, cap.* 32. *n.* 29. vbi etiam tenet hoc fallere, ſi ſucceſſor, vellet probare ſententiam, quæ ſibi obijcitur latam fuiſſe ob culpam, dolum, vel negligentiam eius; contra quem lata eſt.

Et hanc defendunt multis adductis, Couarruuias *pract. dict. cap.* 13. *n.*6. *omnino*, Videndus Molina *de primogeniis, lib* 4. *cap.*8. & *ibi, à num.*3. cum infinitis, Mieres *de maiorat.* 4. *p. quæſt* 14. qui dicit, quod ita practicatur, ne iudicia procedant in infinitum modo, cum hoc poſſeſſore, & ſtatim cum eius ſucceſſore, & ſic deinceps litigando, Simancas *de primogeniis*, qui dicit quod ita ſeruatur in his Regnis, Otalora *de nobilitate* 2. *p.* 3. *part. cap* 8. *num.*7. Alciatus *reſponſo* 492. *num.*33. qui dicit ab ea non eſſe recedendum, & dixit magis communem, Boërius *deciſ.* 255. & *conſ.* 102. *volum.* 2. *num.* 46. Et huius ſententiæ alios patronos adducit Ceuallos *in practicis, quæſtion.*636. *num.* 2. dicens eam confirmari, *ibi numero* 4. ex ſententia Bartoli, *in l. ad diem*, alias in diem volentis, non eſſe citandum ſubſtitutum, ad examinationem cauſæ quæ tractatur cum inſtituto, & ſequuntur Angelus, & 32

Romanus. † Secundò nam ſententia lata contra inſtitutum, exequitur contra ſubſtitutum non citatum, ex *l. ex contractu, ff. hoc tit.* quia vbi eſt eadem ratio vincendi, ſententia lata contra vnum prodeſt, vel nocet alteri ex *l.* 1. *Cod. ſi vnus ex pluribus appellauerit*, *l.* 5. *tit.* 32. *p.* 3. vbi Gregorius, verbo *otro ſi decimos*, & eſt Gloſſa *hic* in noſtro Textu verbo, *eadem cauſa*. & amplius *à num.*5. confirmat ex aliis: & ſic in tantum cum aliis ab eo relatis, tenuit Molina *dicto cap* 8. *à num.* 3. vt dixerit quod ſententia cum maioratus poſſeſſore lata, præiudicet cæteris omnibus ſucceſſoribus in infinitum non citatis, nec etiam per generale proclama, vel edictum, vel aliàs certioratis, & probat ex Textu ex *l.* 1. §. *quamuis*, verſic. *denunciare*, & verſic. *denunciari*, quem dicit expreſſum, *ff. de ventre inſpiciendo, ex dicta l. ex contracta, l. ſi patroni*; §. *fin. ff. ad Trebellianum, l ſi ſuperatus*, verſic. *atqui, ff. de pignor. l. Papinianus*. §. *fin.* & *l. qui repudiantis*, § *fin.* & *in l. ſi ſuſpecta in principio, ff de inofficioſo.* † Et 33

tum demum probat ea eo Mulina *num* 4. *dicto cap.*8 quia regulare eſt in quocumque Iudicio illum ſolùm ad quem defenſio pertinet, citandum eſſe, nec exigi citationem eorum, qui ex eo Iudicio in conſequentiam lædi poſſunt, *l. de vnoquoque*, verbo, *quos cauſa, ff de re iudicata*, quam dicit ab omnibus aliis Doctoribus ſingulariter extolli. 34

Sed

35 Sed contrariam opinionem; vt ſucceſſori non citato talis ſententia minime noceat, docet ſub dubio Bartol. *in l. filiusfamilias, §. Diui, num. 19. ff. de legatis 1. per Textum, in l. in concedendo, ff. de aqua pluuia arcend. & in dicta l. ſæpe, ff. hoc tit. & per totum titulum*, res inter alios acta ſequitur ea profeſſo Andreas de Iſernia *in cap. Vaſallus, ſi de feudo fuerit controuerſia*, vbi Albarotus *col. fin.* Matthæus de Afflictis *num. 20.* Et quod hæc opinio habeat maximam æquitatem firmant Alex. *in dicto § Diui, n. 9.* & eſſe communem aſſerit Decius *conſ. 445. num. 19.* Ripa *in dicto §. Diui, num. 63.* Burgos de Paz *conſ. 14. num. 69.* & in ſententia lata per confeſſionem maioratus, tenet Mieres *4. p. q. 1. n. 31.* & huius ſententiæ Doctores alios congerit Ceuallos *dict. q. 636. num. 1.* alios adducit Couar. *vbi ſuprà.*

36 Quæ ſententia fundator ea ratione, quia cum poſſeſſor maioratus non poſſit bona alienare, pariformiter, nec actiones exercere, vt aſſignant Socinus nepos, *conſ. 131. lib. 2. num. 93.* Aymon Craoeta *conſ. 117. num. 7.* Tiraquellus *de Iure mariti, Gloſſa 5. num. 207.* quem ſequitur Cagnolus *in l. res Iudicata, ff. de regulis Iuris*: ſequitur Felinus *in cap. fin. de maioritate, & obedientia*, Capicius *deciſ. 20. num. 23.* Chacherranus *in deciſ. pedmont. per totam, & num. 7.* eamque defendunt plores relati à Couarruuias *dicto cap. 13. pract. ſub dicto num. 6.* Et videtur probari ex Textu *in l. ait prætor, ff. de Iure deliberandi*, ibi, *eſt enim abſurdum ei, cui alienatio*
37 *interdicitur permitti actiones exercere.* † Et ſic Decius docuit quod in feudis, & bonis ſimilibus reſtitutioni ſubiectis, qualia ſunt bona maioratus, ſententia lata contra aliquem, non noceat deſcendentibus ſucceſſoribus, quibus ſucceſſio defendenda eſt poſt mortem victi ex ratione adducta, qoia qui alienare non poteſt, nec actiones exercere: videbis Curtium *de feudis, p. 7. quæſtion. 11. num. 29.* Zaſium *de feud. alienat. numero 21.* Gregorios, *in lib. 16. titulo 26. p. 4.*

38 Si ergo reſideas io prima ſententia, quæ plauſibilior, & communior eſt, oon inquam obſtat fundamentum pro ſeconda deductum ex *dicta l. ait prætor, ff. de Iure de liber*, primo quia falſa eſt argomematio, quam Decios ex ea deducit: nam licet verba eius iam relata indiſtinctè, vt iacent allegentur, vt ex moltis aduertit Pinelus *num. 47.* tamen illa allegatio non eſt indiſtinctè vera, cum in multis caſibus ille, qui non poteſt alienare, poteſt agere in Iudicio, vt apparet in patre, & in tutore, & aliis adminiſtratoribus, & econtra poteſt quis aliquando in Iudicio agere, quamuis, non poſſit alienare, vt *in l. 1. Cod. de his, qui veniam ætatis impetrauer.* & ex aliis pluribus Balboa *in cap. cum ſuper à num. 40.* longe agens de hoc dubio ad *num. 82.* omnino videndus: Qui vt explicet neutram abſolute ſententiam amplectitur, niſi cum moderamine, eo quod probet, & affirmet fere nullum ex Doctoribus primæ ſententiæ probare ſimpliciter, & abſolutè, ſeo indiſtinctè ſententiam in cauſam maioratus, latam nocere ſucceſſoribus, ſed tantùm in illis caſibus, in quibus Ius ſucceſſoribus dependet à perſona victi; pro quo facere videntur adducta, *ſuprà, in c. 1. & aliis ſeq. quæſt.*

39 Quare videtur dicendum, vt quæſtio, de qua nos agimus, ſit proponenda ſub triplici ſpecie. Prima quando ſententia lata fuit in ea controuerſia, an ſit maioratus, vel non ſit maioratus. Secuoda, quaodo controuerſia, & lata ſententia fuit ſuper ea quæſtione; oempe an booa, ſuper quibus litigatur, ſint vinculata, vel libera. Tertia quando controuerſia fuit, & ſenteotia lata in quæſtione ſucceſſionis; videlicet an maioratus pertioeat ad hanc, vel illam familiam ex litigaotibus, hanc, vel illam familiam, hanc vel illam lineam, ſexum vel gradum, & in duabus primis ſpeciebus, proculdubio prima communis opinio, vt ſenteotia ſucceſſoribus noceat, etiam oon citatis videtur teneoda, vt defendit in ſpecie, Balboa *ſuprà num. 49.* colligens prædictam diſtinctionem ex Sarmiento, *in l. vnum ex familia, num. 4. ff. de leg. 2.*

Itaque etſi Doctores communiter de duabus 40
illis ſpeciebus, nihil diſtinguant, ſed communiter loquaotur de ſententia lata aduersùs poſſeſſorem: nunquid noceat eius ſucceſſori in maioratu, & *num. 51.* idem Balboa ex Decio *dicto conſ. 445. num. 23. 29. 30. 42. & 45.* propooit, vt indubitabilem ſequentem coocluſionem ſcilicet; *Sententiam latam in cauſa maioratus, quando lata eſt ſuper ſucceſſione, nullam facere rei Iudicatæ exceptionem, aduersùs ſucceſſorem victi, nec illum excludere à noua petitione, etiam ſi ſimile, vel idem Ius in iudicium deducat ex propria perſona, & propria vocatione; quod non dependet à perſona victi, ſed à Iure, quod ipſe vocatus habet à fundatore.* † Et probat ex multis, 41
primo quod io maioratibus Hiſpaniæ, ſicut etiam in feudis, in quibus vnuſquiſque venit ex propria perſona, & propria vocatione, independenter à perſona victi, ſententia lata contra litigantem oon nocet. † Quod ſecus 42
erit, quando hæres victi repræſentat defunctum victum ex celebri Doctrina Gloſſæ *in l. eandem, ff. de exceptione rei Iudicatæ, Auth. de Iureiur. à moriente præſtito, §. 1. l. heredes, ff. de regulis Iuris.* † Cum ergo in feudis, & maioratibus 43
ſucceſſor cauſam habeat à propria perſona, & vocatione independenter à perſona, & Iure victi, ſententia contra victum lata, non poterit ſucceſſori nocere; pro quo facit Textus *in l. poſthumus, §. ſi quis ex his, ff. de inofficioſo teſtamento*, & adducit Balboa *in dicto cap. cum ſuper, num. 54.* Teatum noſtrum, & Andream de Iſerniam *in cap. §. ſi Vaſallus*, in verſic. *ſed nunquid hæc ſententia*, ſi de feudo fuerit controuerſia inter Dominum, & agnatos, qui expreſsè loquitur in feudis, & ibidem Afflictis, *numero 5.* loquitur. † Et *Sic habes quod ſenten-* 44
tia nocet tertio, qui habet, vel habere ſperabat cauſam ab alio qui ſententiam contrariam habuit, vel prodeſt tertio, qui à vincente poteſt habere cauſam, & *à numero 55.* plura alia tradit Balboa cum Afflictis *in dicto §. ſi vaſallus*, vbi quæſtionem de feudo ad vtramque partem diſputans reſedit in prædicta ſententia.

Ob idque Balboa alia adducens, *à num. 56.* po- 45
ſtea, *à num. 59.* ait idem ex eadem ratione dicendum in ſententia lata in ſucceſſione maioratus, quæ nullo modo ſucceſſori nocere poteſt, quia is Ius habet à fundatore ſicut omnes cæteri vocati; ita vt tot cenſeãtur vocationes, quot ſunt perſonæ, ex Decio *d. conſ. 445. lib. 4. num. 7.* Socino *conſilio 38. n. 3. lib. 4.* Ruino *149. num. 14. lib. 1.* Molina *de primogeniis*, vbi additionator cum multis, *lib. 1. cap. 1. à n. 17.*

46 Ob idqoe Gama decis 174. num. 17. dixit ſen-
tentiam latam , non oocere io vim exceptionis
rei Iudieatæ ſueceſſoribus, Segiſmundus Lofre-
dus conſ.10. à num. 15. vbi propoſita quæſtione
noſtra ſic reſpondet. Sed in caſu , de quo quæritur,
non agitur de commodo publicos ſed priuato merito
dicendum eſt ſententiam filia non citata non nocere,
Pariſius coeſ 5. à num. 36. lib. 1. Beroius conſ. 102.
à num. 41. Bruous conſ. 367. num. 5. 7. & 16. ioter
eonſilia Purpurati, & in ſimili caſo ita fuiſſe Io-
dieatum in Rota refert Ferretus conſil. 105. n. 18.
lib. 1. dicens hane eſſe commuoem opinionem,
47 & ſemper in Iodicio ſeruatam. † Ob idque &
ex aliis multis collectis ex Menocbio conſ. 1.
tomo 6. à num. 1. & ex aliis Doctoribus idem
Balboa in dicto cap. cum ſuper, videndus à num. 68.
diſtinguens doos caſus ; nempe qoando is , qui
prætendit ſuecedere in maioratu , taotum eſt
deſcendens victi , ſeu quaodo eſt etiam deſceo-
dens , & hætes : nam & ſi io boc ſecuodo eaſu
eontrouerſum ſit no ſeoteoria cootra poſſeſſo-
rem , noceat ſueceſſori : tamen à num. 71. & 72.
quando taotum eſt deſcendeos , late defendit
cum pluribus ſenteotiam eontra partem latam,
tam io feudis , quam in maioratibus, non ooce-
re ſucceſſoribus , quia huiuſmodi filij , & deſ-
cendeotes , nihil habeot à patre , ſed à primo
toſtitutore , & in maioratibus Hiſpaniæ putat
ſine controuerſia hanc eſſe verlorem ibi n. 73. ex
adductis à Pinello in l. 1. p. 3. n. 99. Cod. de bonis
maternis; Gregorius Lopez in l. 4. tit. 15. p. 2. gloſſ. 1.
& l. 2. tit. 5. p. 2. in verbo ſino el hyo maior, Peral-
ta in l. 3. §. qui fideicommiſſum , ff. de heredibus inſti-
48 tuendis , n 48. & 52. † Et facit doctrioa Molioa
dict. lib. 1. de primogeniis , cap. 8. num. 10. oempe
quod ſi primus ſueceſſor maioratus , & poſſeſ-
ſor ſuecedit Iure hæreditario ſequentes non
eeoſeantur hæredes vltimi poſſeſſuris , ſed Iu-
re ſanguinis ex vi fondationis ; ita vt ni-
bil accipiant ab vltimo poſſeſſore , ſed to-
tum ab ipſo inſtitutore ; ob idque ſententiam
latam contra pattem , nullo modo oocere
filio,
49 Imo & ipſe Balboa reſponſum præbens ſi-
gillatim in dicto cap. cum ſuper 17. hoc titulo , ad
fundamenta communiſſimæ opinionis , quæ
iam retuli , videndus à num 74. ait num. 70. om-
nes authores eitaios pro illa communiori non
loqui in ſpecie prædictæ concluſionis relatæ
ſuprà ſub verſie. quare ; qoos omnes ait moueri
ex decis. textus , in dicta l. ex contractu , ff hoc
titulo , quam retorquet pro ſua ſeotentia ibi dicto
num. 71. vbi refert , & impugnat Gomezium in
dicta l. 40. Tauri , num 73. cum in propoſito
Balboæ , ſpecie contrarium probaoit , eiuſque
fundamenta impugnat à dicto num. 74. & de aliis
Doctoribos , non regnicolis , dicit ipſos loqui
in feudis hæreditariis , in quibus ſueceſſor ſi-
mul eſt hæres , quæ nullo modo ad natoram
maioratus debent applicari , vt oſtendit latiſſi-
mè videodos Molioa dicto lib. 1. de primogeniis,
cap. 8. in quibos filius , non ſuecedit patri , vt
bæres , ſed , vt filius iuxta formam voeatioois,
50 vt cum multis ex antiquis probat. † Quare
ſub dicto num. 78. reſoluit Balboa , qood cum
prædicti hæredes , & deſcendentes in maiora-
tibus , nibil babeaot à patre , à primo inſtitu-
tore , ſententiam illam nocere tantum patri,
& illis , qui ab ipſo victo cauſam habuerunt,
vt in l. ſi à te , §. Iulianus , ff. de exception. rei Iu-
dicata , l. penult. ff. de diuerſis , & temporalibus
præſcription. l. emptori , Cod. de euictionibus , l.
ſi mater , §. Iulianus , ff. de exceptione rei Iudi-
cata.

Sed quia adbue noo leue dubium reſtat, pro- 51
pter fundamenta contrariæ communiſſimæ ſen-
tentiæ : tom etiam qoia ſententia probatur con-
tra Epiſcopum , vel Abbatem præiodicat ſuc-
ceſſoribus , vt ſuprà dixi ſub quæſtione 4. & pa-
tet ex Textu in cap. cum inter hoc titulo , cap.
cum olim de præſcriptionibus , Titaquellus de præ-
ſcriptionibus , quæſt. 57. num. 17. & 18. Alberi-
eus in l. 2. Cod. de donationibus inter. Aymon
conſil. 10. num. 8. Paoormitaous conſil. 62. lib. 1
Ceuallos dicta quæſtione 636. practicarum num. 7.
& Crauera conſil. 10. num. 8. Tum etiam ex di-
dicendis infrà , in verſieulo ad ſextam , de ſue-
eeſſore Regis. † Ideo pro elariori iotellectu 52
poſterioris ſeotentiæ , dico differentiam eſſe
eonſtituendam inter ſententiam latam in ſuc-
ceſſione maioratus , ſeu in adiodieatiooe , aut
ſeparatiooe aliquorum bonorum eius ; ita vt
nullo modo poſſit fieri ab vno ad alterum ar-
gumentum oam in boc ſecundo caſu exiſti-
mo abſolutè dicendum , quod ſeotentia lata
cootra poſſeſſorem , nocet eius ſueceſſori , eo
quod tunc ſeotentia ſic lata ſuper adiudica-
tione , aut ſeparatione aliquorum bonotum
à maioratu , eum lata videatur contra ipſum
fuodatorem , & conſequenter omnibus ſue-
eeſſoribus oocear : nam tuoc patet , vt legiti-
mos maioratos , & bonorum eius defenſor ſi
ipſe maioratos poſſeſſor , qoi ſi victos ſit , cæ-
teri ſucceſſores ceoſeantur , & etiam victi. † Et 53
ſic putat Balboa in dicto cap. cum ſuper ſub n. 81.
& 82. iotelligi Textum in dicta l. ex contractu de
aqua , & aliis longiſſimè loquutus à dicto n. 74.
dicens in ſpecie illa hæredem fuiſſe coodemna-
tom ex contracto pateroo io certa quantitate,
ob idque Iure conſultum dicere qood eum bæ-
reditas ad ſubſtitutum delata eſſet , cum bæres
pupillus tutoribus autboribus ſe abſtiouiſſet,
ſeotétiam noeere ſubſtituto: nam eo caſu cenſe-
tor, contra defunctum teſtatorem lata, à quo ſub-
ſtitotus haber Ius ſuum, † Ob idque etiam io 54
exemplo prelati, & ſimili modo dicir debet, quod
eum Epiſeopus, ſeu Abbas, ſint legitimi admioi-
ſtratores ſuæ dignitatis, & tamquam tales, & vt
defenſores litem proſequantur, ſuper Iure digni-
tatis, quoties de eo agi contingat, eueoit vt ſen-
tentia oocear , aut proſit ſueceſſoribus in digni-
tate: eo quod ſit lata ſuper Ius reale eiuſdem di-
gnitatis, ſecus tamen fore ſi ſententia ſit tantum
perſonalis, vt v.g. ſuper particulari Iure Epiſco-
pi , aut Abbatis : tone enim non præiudicabit
ſucceſſoribus in dignitate , de cuius Iure actum
oon eſt ex doctrioa Textos in cap. dilecto 25. de
præbendis , vbi taotum fuit deductum Ius litiga-
toris , quia vt ait Gloſſa ibi in verbo non obſiſtat,
ſententia inter aliquos lata , aliis etiam paribus,
non præiudicat , cum vnuſquiſque habet Ius in-
dependeos ab alio : nam agendo contra voum,
non agitur de Iure alterius : facit Textus in l. 2.
Cod. de exception. l. 2. Cod quibus res Iudicata, Bo-
logninus conſil. 78. de euius intellectu iam ſu-
prà dixi.

Facit etiam , niſi aliud obſiſtat. nam quilibet 55
ſucceſſor haber Ius ex propria perſona , & pro-
pria vocatiooe, ordioe mortalitatis ſeruato, Bal-
dus in cap. 1. §. denique , quæ ſit prima cauſa
beoeficij

beneficij amittendi; Gama *deciſ.* 171. *num.* 17.
Pariſius *conſ.* 65. *lib.* 3. *à num.* 16. quia quilibet ſuc-
ceſſor, etiam poſt mille generationes, ſucceſſor
eſt fundatoris, non verò vltimi poſſeſſoris, Peral-
ta *in l.* 3. *§. qui fideicommiſſam, num.* 130. *ff. de hære-
dit. inſtituendis*, Molina *de primogenit. dicto lib.* 1.
cap. 8. *num.* 10. itaque dixit Sarmientus *in l.
vnum ex familia*, *§. ſi de falcidia*, *num.* 3. *ff. de
leg.* 3. reſpectu fundatoris, quemlibet eſſe ſuc-
ceſſorem habentem Ius proprium diſtinctum à
Iure alterius cuiuſcumque ſucceſſoris; & ob id
Balboa *in dicto cap. cum ſuper*, *num.* 80. & 81. vi-
detur deducere ex ante dictis, vt ex ſententia
lata aduersùs poſſeſſorem maioratus non fiat
præiudicium ſucceſſori in eo, eo quod, vt iam, *ſu-
prà*, dixi vnuſquiſque litigantium fundatur in
56 propria vocatione. † Sed ego adhuc pro prima
communiſſima ſententia, cum ſucceſſor depen-
det à Iure poſſeſſoris; cum quo litigatum fuit
probabiliter, & non minus crederem; in ea in-
ſiſtendum, ex fundamentis iam, *ſuprà*, addu-
ctis pro ea: & Minchaca *de ſucceſſ. creat. lib.* 2.
§. 15. *num.* 7. vtramque vocat probabilem, &
communem: videbis Mieres *de maiorat. dict.* 4 *p.
quaſt.* 14.
57. Pro complemento huius dubij aduertes cum
Molina *dict. lib.* 4. *cap.* 8. *de primogenius*, & cum
multis ab eo relatis, & aliis adductis per eius
additionatores ſequentes caſus; primus quod in-
ſtantia cœpta cum maioratus poſſeſſore, per-
tranſit in ſequentes ſucceſſores, ita vt lis non
debeat denuo cum eiſdem inchoari, ſed ſequens
ſucceſſor in eo ſtatu Iudicium ſubire debeat, in
quo ab ipſo maioratus poſſeſſore relictum fuerit
ex *l. in Iudicio, ff familiæ erciſcundæ*, pro cuius vera
pro doctrina adiunges dicta *ſup. in c. pen. de foro, d.
quaſt.* 18.
58 Sed ipſe Molina cum aliis, *num.* 11. ait quod
ſi lis cœpta fuerit cum maioratus ſucceſſore, vi-
uente poſſeſſore: tunc ſententia nullo modo ſe-
quĕribus ſucceſſuribus præiudiciũ afferat ſed tan-
tùm noceat litiganti, quod limitat, verſic *fin* in eo
caſu, quo ſucceſſor maioratus litiget cum eo-
dem poſſeſſore ſuper dilapidatione, alienatione
ve, ſeu alia cauſa: tunc præiudicabit ſucceſſori-
bus, cum Iudicium non ſuper Iure futuro, ſed
præſenti agatur.
59 Secundus caſus, eſt vt non ſolùm ſententia
cum maioratus poſſeſſore lata, ſed etiam omnia
acta Iudicij ſequentibus ſucceſſoribus præiudi-
cium afferat, ex *cap. inter dilectos*, verſic. *nec at-
teſtationes de fide inſtrument. l. ſed etſi poſſeſſor. §. fin.
ff. de Iureiurando*, melior Textus, *in l. lege Iulia,
ff. de manumiſſionibus ſingularis ad hoc*, ſecundum
Iaſonem *in l. de die in princ. ff qui ſatis dare co-
gantur*, Doctores, *in cap. cauſam quæ de teſtibus*,
& multis adductis probat idem, Molina *dicto
lib* 4. *cap.* 8. *num.* 3. Balboa tradit cum aliis, *in*
60 *dicto cap. cum ſuper hoc tit. num* 45. † Imo idem
Molina *num.* 7. 8. 9. & 10. declarat prædictam re-
gulam, vt ſententia lata contra poſſeſſorem ma-
ioratus, noceat ſucceſſori, dum tamen litem
proſequutus ſit; atque in ea bona fide, atque
citra dolum, & negligentiam ſe gerat; vel lis
ob eius contumaciam, eo abſente tractetur: ſic
probans ex multis, & procedere, probata frau-
de, & colluſione, quæ ſatis probatur eo ipſo, quod
principalis victus non curauit Iura ſua deducere,
vel exhibere, vel quando maioratus poſſeſſor, qui
diligentiſſime ſe geſſit in lite, victus à ſententia
non appellauit, vel vbicumque circa ſenten-
tiam verſabitur dolus fraus, negligentia, col-
luſio, omiſſio, vel actus voluntarius ſuccum-
bentis, de quo iam ex multis dixi, *ſup. in q.* 4.
verſic. *eſt igitur*, quæ omnia intelligi debent in
maioratu, ſecundùm primam huius dubij
opinionem.
Ad ſextam quæſtionis partem, an ſententia 61
lata contra Regem, præiudicet eius filio pri-
mogenito, vt late reſpondeas, præter iam di-
cta adiunges quæ adduxi, *ſupra in cap. quia v. de
Iudicis*, *quaſt.* 14. vbi egi de quæſtione illa, an
ſucceſſeſſor maioratus, ſeu Regni, teneatur ſtare
locationi prædeceſſoris, de qua aliqua cum mul-
tis adduxit Ceuallos *dict. quaſt.* 636. *in practicis, à
num.* 14. & ſic breuiter dico ſententiam contra
regem latam, eius filio primogenito præiudica-
re, ſi hæres ſit patri, vt docent Anchartanus *in
cap licet vniuerſit de voto*, Oldradus *conſ* 98. Bal-
Boa *in dicto cap. cum ſuper* 17. *hoc tit. num* 64. † Qui 62
infra, *ſub num.* 70. ſupponit cum Oldrado *conſ.* 44.
num. 11 Regem potuiſſe alienare bona Regni ad-
libitum, & conſequenter ea in Iudicium deduce-
re, in quo quaſi contrahitur, *l* 3 *§. idem ſcribit ff. de
peculio*, & ſequitur cum Oldrado Albericus *in
proœmio, § diſcipuli, n.* 17. & 18. & *in l. penult Cod. de
donationibus inter*. verſic. *pro parte filiorum*, & ver-
ſic. *ex quo concluditur*, Anchartanus *in dicto cap. li-
cet, num.* 17. † Supponunt enim Albericus, & An- 63
chartanus primogenitum Regis, haberi loco
hæredis, & tanquam hæredem obligari. † Ob 64
idque Tiraquellus *de primogeniis nervosè defendit*,
& Otalora *de nobilitate* 2 *p.* 3. *part. princip. cap* 8.
num. 1. 2. & 7. Regem in Regno Iure hæreditario
ſuccedere potius, quàm Iure ſanguinis: alia Do-
ctores adducunt, & ego alibi nonnulla dixi *in c.* 1.
de probat. in fine.
Vnde iam pro complemento materiæ Textus 65
noſtri, præter caſus iam adductos, dico primo
quod ſententia lata contra poſſidentem naturali-
ter non præiudicat poſſidenti ciuiliter, *Gloſſa vlt.
in fine, l. Pomponius §. ſi is qui precario. ff. de acquir.
poſſeſſ.* Imola, *in l. ſæpe n.* 26. verſic. *ſi autem fertur, ff.
hoc tit* Barboſa *in d. c cum ſuper, hoc tit ſub n* 15.
Secundo dico quod regula ex noſtro Textu 66
deducta, nempe vt ſententia inter alios lata; aliis
noceat, aut proſit, quoad Ius publicum, quoad
numera ſcilicet publica, quoties cauſa fuerit exa-
minata, quantum ad hoc publicum commodum,
l. eum qui. §. in popularibus, ff. de Iureiur. & confir-
matur ex exemplis adductis, *ſup q* 4. à verſic. *ad
quartam*, cum aliis, in terminis, Couar *d. lib. pract.
cap.* 13 *n* 5 *in princ.*
Tertiò regulam declaro cum Rota *deciſ.* 548. 67
Riccio *collect.* 835. *ad Textum, in l. ingenuum . ff de
ſtatu hominum*, vt regulariter ſententia inter alios
lata, non faciat Ius, niſi quis ſit intruſus lite pen-
dente.
Quarto vt ſententia lata contra principalem 68
reum, poſſit mandari executioni contra eum,
qui rem litigioſam emit, Alex Trentacinq. *variar.
reſolut. lib* 2. *tit. de Iudiciis*, *reſ* 17. *num.* 49. Bar-
boſa, *in dict. cap. cum ſuper* 17. *hoc titulo*,
num. 16.
Quinto Iure cautum eſſe, vt in quocumque 69
Iudicio, ſolus ille citandus ſit, qui primam
habet litis defenſionem; adeo vt ſucceſſorem
citare neceſſum non ſit, Gloſſa *in l. de vno-
quoque*, verbo, *quos cauſa*, *ff hoc titulo*, Tira-
quellus *in tractat. res inter alios acta, in princ.* Balboa

*in d.c.cum ſuper,n.*44.vbi ponit alia generalia huius regulæ.

70 Sexto idem Balboa *num.* 57. cum Decio *in l. aliud eſt vendere,§ fin.ff.de regulis Iuris*, Tiraquelin *de retractu linagier*,§.36.*Gloſſa* 2.*num.*19.per Textum *in l.lex vectigali,ff. de pignoribus* , *& in cap.* 1. §. *rurſus, quibus modis feudum admittatur* , ponit aliam Iuris regulam,qua docemur quod reſoluto Iure dantis,reſoluitur Ius accipientis.

71 *Septimo aduertendum eſt*,cum Bartol. *in l. diem, n.*2.*ff.de aqua pluuia,num.*1.vbi Cumanus , & cum Gomez.*in l.*50.*tauri,num.*32.in fine magnam conſtitui differentiam inter actum voluntarium , & neceſſarium , Iudicij: nam voluntarius,ſucceſſori non nocet;neceſſarius verò, qualis eſt, qui reſultat ex Iudicio, & re Iudicata ſucceſſori in nocuat. † Et ſic dixit Balboa *in dict. cap. cum ſuper hoc tit. n.*43.notabilem reſultare differentiam inter alienationem voluntariam,& neceſſariam, qualis eſt quæ reſultat ea ſententia,quæ fertur in inuitum. Ex quibus omnibus conſtituitur vera intelligentia regulæ Textus noſtri,& cum his finitur Textus Die 15.Maij 1654.in feſto ſancti Iſidori Agriculæ hic Valliſoleti.

His omnibus de regula res inter alios acta adijcies plura quæ ſcribit Gaitus *de credit*,cum infinitis,*cap.*2.*tit.*3. *art.*1.2. *&* 3. cum infinitis ab eo relatis.

AD TEXTVM

IN CAPITE FIN.

Duobus, huius tituli, de Re Iudicata.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonialis contractus omnes alios antecedit prærogatiuis.*

3 *Rei fauorabiliores ſunt,quàm actores.*

7 *Sententia quæ valeat lata à Iudicibus diſcordantibus*, *n.* 8. 9. 11.

8 *Sententia quæ profertur cum maiore parte votorum præfertur : quid in æquali Iudicantium numero.*

9 *Sententia in qua ſumma debeat intelligi, quando ex tribus Iudicibus,vnus condemnat in* 5.*alius in* 10.*in tertius in* 15.

1 LITTERA huius Textus ſub compendio verborum longam, & diuerſam materiam tangit , quam ſi ſigillatim tractarem longiores commentarij fieri deberent ; ſed quia de ſingulis eius partibus in aliis locis abundantius dico ; ideo hic breuiter adnotabis quæ refert ex multis Barboſa, de priuilegio ſententiæ circa matrimonium, & dotem, de quo applicabis aliqua dicta *in cap. cum conſanguinei* 11.*hoc tit.* quam de ſententia ferenda pro fiſco, pro libertate, ſeu in aliqualibet fauorabili , vt alimentorum , & ſic præter ea , & Doctores adductos à Barboſa *ibi* , quibus addo Riccium *collect.* 564. ad Textum noſtrum , vbi refert 17. priuilegia matrimonialis cauſæ, *ibi*, Videndus aliquid dixi,*ſuprà*, *in cap.ſuam de ordine cognit. quæſt.*10,11.12. *ibi*, vt cauſa Matrimonij,& dotis, debeat tractari coram Eccleſiaſtico,& quare non coram laico : De priuilegio Matrimonij,vt filij naſcantur legitimi dico *infra in cap.tanta qui filij ſint legitimi.*Et de dote plura,*in cap.plerumque de donat.inter virum,& vxorē* † Et quod matrimonij contractus omnes alios 1
fauoribus,& prærogatiuis antecedat dixit Franciſc. Molin *de ritu nuptiarum,lib.*1.*compar.*17. *n.*4. nam Iudicis officium in cauſis Matrimonialibus exuberat Treuiſanus Venetiæ *dec.*6.*n.*5.*lib.*1.Barboſa *in cap.dilectis* 39.*n fin appellat.*vbi etiam cum Robuſter *dec.*117.*n.*2.*&* 4.*part.* 1.*diuerſ.*dicit quod cauſa Matrimonialis, fauorem publicum concernit;ita vt ſit dote fauorabilior.

Hic etiam agitur de regula,quod fauorabiliores ſunt rei,potius quam actores ; & ſic in dubio 3
pro eis ſententiam eſſe ferendam:videbis ad regulam,*infra de reg.iur.lib.*6.*cap.*11.cum ſunt partium & *ibi*,Dinum , & cum multis Barboſa videndus, etiam Balboa *in cap.*1.*de probat.à n.*70.*&* 71.ego ipſe,*ſupra in cap. fin.de Iureiurando*, §. 1. *& fin.* vbi latiſſimè egi de regula , vt actore non probante, reus ſit abſoluendus, & *ibi*, dicta,hic debent magnopere applicari.

De priuilegio fiſci iam alibi dixi aliqua de 4
præferendo fiſco:late & bene agit videndus Couarruuias *lib.* 1. *variar. cap.*16. *num.*4. *&* 5. per hunc Textum nonnulla , *ſub cap.* 1. & aliis de præſcriptionibus.

De priuilegio libertatis;en quod pro ea potius 5
ſit ferenda ſententia;videbis quæ docent, *hic* Doctores communiter.

De alimentis , & aliis cauſis priuilegiatis , ſeu 6
ſummariis, applicabis dicta , *in cap. dilecti* 6. *de Iudiciis* , *quæſt.* 15. *&* 16. vbi de Iudicio in eis faciendo ; eo quod ſtatim iſtæ cauſæ exequantur , non obſtante appellatione : Videbis *ſupra in cap.* 15. *hoc tit. & infra in cap.* 7. *de appellationibus.*

Ad Textum hunc principalis concluſio eſt 7
quænam ſententia valeat lata à Iudicibus diſcordantibus,& facit Pontifex differentiam,à lata per Iudices ordinarios,& à lata per delegatos,ſeu arbitros;quæ inquiſitio pertinet ad Textum *in l.de die,§.ſi plures, ff.de arbitris, & ad Textum in cap.* 1. *hoc tit. lib.*6. & de Iudicibus diſparibus late cum multis Videndus Donel.*lib.*22.*comm.cap.*8.& Couarru.*lib.*1.*variar.cap.*2.*à num* 6.legendus,vbi agit de Iudicibus diſcordantibus;& ſic de arbitro nominando.

His ergo ſuppoſitis breuiter libuit adnotare 8
ſequentia; primo quod ſententia , quæ profertur cum maiori parte votorum, eſt præferenda, Afflictis *decif.*1.

Secundo quod inæquali Iudicantium numero 9
præfertur cauſa dignitatis,Theſaurus *decif.*1.Tertio quod ſi ex tribus Iudicibus primus condemnat in quinque,ſecūdus in decem,tertius in quindecim:tunc præferri ſententiam in decem, prout pluries Senatus Iudicauit,de quo qualiter verum, videbis ad Textum *in dicto cap.*1. *hoc tit.* & Oſaſchum *dec* 21.& Theſaurum *dict. decif.*1. *num.* 10. Videbis Maſtrilum *in decif.*183. Sed de Franchis decidit,*in decif.* 556. quod in ſententia in maiori ſumma,non eſt minor;ob idque Riccius,qui hæc, & alia coegerit,*collect* 512.*ad Textum id l.inter pares*, *ff. hoc titulo* , dixit hodie limitari diſpoſitionem , Textus , *in cap.* 1. *de arbitris* , *lib.*6. vbi dicit Textum , *in dicta l. inter pares* , &

eius

eius diſpoſitionem, ſetoaſi tantum in tribonali Regiæ Cameræ, & non in aliis, cum depoois *in deciſ.3.*

10 Per hune Textom poteſt etiam agi de quæſtiooe, an Iodex poſſit Iudicare, ſecundùm opinionem probabilem, selicta psobabiliori, de quo iam dixi *in cap.4 de feriis quæſt* 4.ioterim videbis Dianam cum multis ab eo relatis *p.5. tract.14. in addition. reſ 13.*

11 Et ad propoſitom ooſtri Textus, aliqoa omnino videoda adducit, Grarlanus *de probationi. p.2. cap.45. à num.69.* vbi quando ſententria pluſimorum præualeat, vbi *num.71.* quod ſententia maioris partis, valer in plusibus Iudicibus ordioariis quid ſi vnos ex collegis abſeos ſit ſub dicto *num.69.* & *dicto num.70.* vbi quod, ſententriæ atbitrorum io pari numero, non valent: videbis dicta ad Textum *in cap.prudentiam de officio delegati*; Et com hìs abſoluitur ſic ſummasiè iſta Inquiſitio.

AD RVBRICAM, ET TITVLVM, De Appellat Recuſat Supplicat & Relationibus.

SVMMARIVM.

1 *Partitio huius Rubricæ, & tituli.*

2 *Appellationis materia quibus in locis Iuris ſedeat, & à quibus ex propoſito tractetur, num.3.*

4 *Appellationis materia quæſtiones 26. iam alibi ex propoſito agitata deſignantur, ſub num ſequens à num.1. ad 27.*

1 HVIVS Tituli materia latiſſima eſt, & generalis, quam ego, vt nihil int ctum selinquam, tum ſub hac Rubrica, tum ſub Robro, & eius ſingulis capiribus tota breuitate, qua poſſim tractare conabor. Et quis in hoe situlo ſunt nonnulla Iura, in quibus agitur de Recuſarionibus Iodicum; ideò vt repetitionem fugiam, adjunges hîc quæ latè dixi *ſuprà in cap. 4. de foro compet.* vbi feiè pes quadraginta quatuor quæſtiones integram Recuſationis maseriam peregi. De materia inhibitionum, quæ ad banc tractationem ſpectar, ago *infrà in cap. vt noſtrum, hoc titulo.* De materia attentatorum ago *ſub cap. 1. & in cap. bona 51. hoc etiam titulo,* vbi latè videbis nonoulla quæ dixi *ſuprà,* vt lite pendente nihil innouetus; item alia quæ dixi in Titulo, vt lite non conteſtata, non procedatur ad teſtium seceptionem. Sub hoc titulo etiam agitos de nullitate, & teuocatione ſententiæ, de quo *ſuprà in cap. 5. & cap. ſaborib,* & in aliis Iuribus de ſententia, & se iudicata.

2 Et quia ſunt plures Doctores, tam practici, quam theorici, & etiam Theologi Morales, qui de hac materia titulos, capita, quæſtiones, ſeu integros tractus fecerunt, & compoſuerunt, ideo ante ingreſſum huius tractationis, vt ad vberiorem Inquiſitionem totius materiæ, poſſis peruenire, aſſigno ſequentes, cum pluribus aliis ab eo citatis. Et *Fermoſin. de Exceptionib* ante omnia in Iure antiqoo Ciuili, & Canonico, & noſtro Regio, aſſigno loca, vbi Doctores Claſſici, ſcholaſtici, antiqui, & neotherici haoc tsactationem peragunt. In pandectis eoim agitur de materia *lib 49 ff. ex titulo 1. ad 4.* to Codice Iuſtinianeo *ex titulo 62. ad tit.7. lib.7.* & *Nouell. conſtit. 21. 93. & 103.* De hoc noſtro Iure Canonico in hoc noſtro titulo, & in eiſdem *titulis lib.6.* & Clementinis, & in Grariani decreto, per totam cauſam ſecundam *quæſt.6.* de Iure noſtro Regio in practicis *ſub titulo 23. p 3. & in ordinamento reali titulo 16. lib.3 & in noua recopilat. titulo 28. lib.4.* De vſu appellationum ſcripſit eum moltis ab eo relatis Oſualdus ad Donellum *lib.28. comment. cap.3. de fine cap.4.* de introductione, & ratiooe appellationis *cap 7.* de Iudicis officio in appellatione *cap.9.* Quo Iure fuit intraducta appellatio ea mediante, vt recurratur per viam violentiæ ad Cancellarias, & audientias, ſiue conſilium teale ſupremum, Ceuallos *1. & 2. parte,* de cognitione pes viam violentiæ vberrimè Diuus Franciſcos Salgado *de regia protectione*; poſt eos Salcedo *de lege politica,* cum aliis, quos ego collegi *ſuprà in cap.2. de Iudiciis, quæſt.19.* cum aliis duabus.

3 Et prætor antiquos Doctores qoi ſcripſerunt de hac materia in præcitaris locis integros tsactatus fecerunt, Guido Pap. Federicus Schanch. & Ioannes Ferrara, qui inueniuntur *in tomo 14. tractatuum in antiquis Bonia Comruſ. tomo 5. tractatuum Doctorum folio 55.* Petrus Gregorius, Toloſanus *ſintagmat. libro 50. titulo 2.* Derodius, Iulius Cæſas, Buginellus, & Sigiſmundus, Scaecia *de appellation. temporum diuerſis,* Albericus Gentilis *de appellation. Eccleſiæ Africanæ, ad Romanam ſedem,* Marius Aotooius, *de Capella,* Diuus Ioannes de Narbona *de appellatione Vicarij ad Epiſcopum* latè Lancellotus, qui integrum fecit tractatum de attentatis, ſiue de appellationibus, Ioannes Vbameſius alterum ad titulum hunc

Petrus Rebuffus *tom 3. ad leges Gallicas , titulo de appellation. & altero titulo de appellation ab Abuſu* , Antonius Gabriel *tomo 3. commun. opinion.* Donellus, *libro 28. commentar. ex cap.4. ad 14.* Maſcard. *de probat. concl. 114. ad concl. 126.* Hierooimu Portoles *in additionib. ad Molinam 1. tomo , §. appellatio* , Seſſe *in tractatu de inhibition. cap.2. §.3. ex num.88.* videndus Guttierrez *de Iuram. confirmat. 3. parte , cap.5.* Alexander Trentacinq. *variarum reſolutionum libro 2. titulo de appellationibus* , Bellacomb. Viuao. & alij *tomo 2. commun. opinionum , lib.7. titulo 22. cum ſequent.* Brunor. à Sole *in locis communibus* , verbo *appellatio* , Cardoſus *in praxi Iudicum* eodem verbo , Galganetus *de Iure publico lib.1. titulo 40. cum ſequentibus* , Barboſa cum multis , Balboa , Graña ad ſingula noſtri tituli Iura , Ionnes Baptiſta Baoagier , & Andreas Valenſis ad Rubricam noſtri tituli plures quæſtiones congerunt ad praxim , Aotonius Pichardus *in manuduction. parte 4 per totam* , Amato Rodriguez *de ordinando proceſſu cap. fin.* Curia Philippica *tomo 1. parte 5. per totam* Regnicolæ, Gregorius Lopez *titulo 23. parte 3.* Didacus Perez *in ordinam. libro 3. titulo 6.* Azeuedus *tit.18. lib.4. recopilat.* Paa *in praxi 6, part. tomo 1, in proem. & per totam , & tomo 2. part. 5. cap. vnico* ad plurea quæſtionis Paa *in comment. leg.150. & ſequent. in legibus ſtyli* , Hugocelſus *in repertorio legum Regni littera A* , verbo *appellation. ex num.2. ad 33.* & quoad appellationes , quas dicimus *de menor quantia* quæ deferuntur ad decuriones Ciuitatum , lato ſermone ſcribunt , Didacus Perez *dicto titulo 16. libro 3. ordinam.* Gloſſa *Regidores* , Auendaño *in cap. prætor , cap.1. num.31. & reſponſ.26.* Abiles *in forma Syndicatus articulo 49.* Bobadilla *in politic. lib.3. cap.8. ex num.183.* Monterroſo *in practicar. 2. tractatu folio 13.* Gutierrez *ſuprà*. Et ad plura alia in praxi omnium criminalium , etiam alterius Regni , Robertus , Maranta *in praxi part.6. actu 1. ex num.1.* Couarruuias *de appellatione pendente nouata , & reuocatione attent. in pract. cap.23. & 24. cap.25. de nullit. objectione cap.26. de de recuſation.* & *infrà* ſub hac Rubrica plures alios refero, dum ago de nonnullis generalibus, & quæſtionibus ad eam ſpectantibus.

Quare eum ſtylus noſtri iuſtituti ſit non 4
repetere ad longum quæſtiones iam alibi adductas , quæ iuxta materiam capitum , vbi tractatæ maneot , ſunt ad longum poſitæ , hîc ſummarim refero ſequentes , ad quas recurres in locis proximè aſſignatis , vt ſubterfugias longos commentarios ; etiam ſi tibi parum moleſtum videatur eos inuiſere.

SVMMARIVM QVÆSTIONVM
aliis in locis tractatarum.

I. APpellatio, ſeu alternatiua, an admittatur, egi *in cap.2. de libelli oblatione*, verſic. *ad ſecundum*.

II. Appellatio an admittatur à termino nimis breui aſſignato , vt partes compareant , *in c.1. de dilationibus , quæſt.3.* in verſic. *ad vltimam , à num.7.*

III. Appellatio an admittatur à Iudice , qui inter loquendo pronunciat reum abſoluendum ab obſeruatione Iudicij , quia actor non probauit ante difinitiuam ſententiam , *in cap. examinatu 15. de Iudiciis , quæſt.26.*

IV. Appellatio , an licita ſit à ſimul cognoſcente de principali , & exceptionibus præiudicialibus , vel litè nondum conteſtata , teſtes recipiente , *in cap. exhibita de Iudiciis , quæſt.1.* vbi affirmaui.

V. Appellatio (de qua in quæſtione præcedenti) ſi pronuncietur iniuſta , an cognitio cauſæ debeat redire ad Iudices delegatos , de quibus *in dicto cap. exhibita* , ibi *quæſt.2.* vbi affirmaui.

VI. Appellatio an detur à ſententia mixti executoris , quis dicatur mixtus executor , & de aliis , *in dicto capite exhibita quæſtione 3.* vbi affirmaui ſecus de vero executore.

VII. Appellatio an legitima ſit , vel explodi debeat , eius , qui cum offerret , ſuam exceptionem probare , admiſſus á Iudice non fuit , *in dicto cap. exhibita quæſt.4.* & affirmaui ſi in tempore ordinario.

VIII. Appellatio an licita ſit à declaratione facta Iudicis ſuſpicionis recuſati , *in cap.4. de foro competent. quæſt.36. num.13.* verſic. *ad vltimam* , vbi reſolutiuè affirmaui.

IX. Appellatio , & recuſatio an ita æquiparentur . vt delegata cauſa, appellatione remota , intelligatur virtute huius clauſulæ , etiam ſublata recuſatio *in dicto cap.41. quæſt.* dixi vt æquiparentur per modum regulæ.

X. Appella

X. Appellatio an valeat ſtante conſuetudine appellandi de Iudice ſæculari ad Ecclesiaſticum, *cap.licet ex ſuccepto* 10. *de foro compet. quæſt.*13. affirmaui ſed non de Eccleſiaſtico ad laicum.

XI. An appellari poſſit à ſententia lata ſuper poſſeſſorio: & an ſit interlocutoria, vel diffinitiua latè *infrà in cap. fin. de Iudiciis*, *quæſt.*7. *plura infrà in cap.*11. *& ibi ad aliam quæſt.*8.

XII. Appellationis fatalia: an poſſint partes litigantes abbreuiare, ſeu prorogare; dixi *in cap.*1. *de dilation. quæſt.*3. in verſic. *ad vltimam*, *ex num.*13. & dico *infrà ſub cap*,4. *&* 5.

XIII. Appellationis libellus, an in die feriata porrigi poſſit, *cap.*1. *de feriis q.*3. verſic. *ad vltimum*, *à num.*7.

XIV. Appellationis Iudex condemnans ad expenſas, an videatur condemnare ad expenſas primæ inſtantiæ, *in capite finem litibus*, *quæſtione* 5. verſic. *ad vltimam.*

XV. Appellatione pendente an poſſit Iudex à quo procedere ad taxationem expenſarum, *dicto cap.finem litibus quæſt.*7 *num.*1.

XVI Appellatione pendente, an ſequæſtrum admittatur, *in cap.*2. *de ſequæſtrat. poſſeſſ. & fruct. quæſt.*2.

XVII. Appellans an poſſit prætextu interpoſitæ appellationis recuſare Iudicem à quo appellauit, *cap. ſi quis contra Clericum* 4. *de foro competent*, *quæſt.*36. & negaui *à num.*8.

XVIII. Appellandum an ſit ad Dominum feudi, *cap. cæterum de Iudic. quæſt.*14. vbi diſtingui.

XIX. Appellare an poſſit ſubditus à correptione prælati *in cap. nouit de Iudic. q.*50. vbi negaui ſi modus non exceditur.

XX. Appellare an poſſit Clericus ad Iudicem Eccleſiaſticum, quando litigat coram ſæculari *in cap. ex ſuſcepto* 10. *de foro compet. quæſt.*13. vbi affirmatur ſi laicus Iudex ſit Papæ ſubjectus.

XXI. Appellare an poſſit victor ab omiſſa expenſarum condemnatione *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia q.*6. *à num.*1.

XXII. Appellare an poſſit uictor ab abſolutione expenſarum. XXIII. Vbi de, appellante in eo, qui ſibi præiudicat, *in dicto cap. finem litibus quæſt.*6. in verſic. *ad tertiam.*

XXIV. Appellari an liceat à lata ſententia ſuper remedio *cap. reintegranda* 3. *q.*1. *in cap. ſæpè de reſt. ſpoliat. q*,4. verſic. *ad ſecundam.*

XXV. Appellari an liceat à Iudice recipiente teſtes nondum litè conteſtata, *in Rubrica vt litè non conteſtata, non procedatur ad teſtium receptior. quæſt.* 1. remiſſiuè.

XXVI. Appellari an poſſit à ſententia Iureiurando cauſam decidentis *in cap fin. de Iureiurando quæſt.*4. in verſic. *ad quintam.*

XXVII. De nonnullis aliis dico *ſuprà ſub textu in cap. quoad conſultationem hoc tit.* vt videre poteris in alphabeto generali quæſtionum.

XXVIII.. Appellatio à lege vel priuilegio an valeat; dixi *in cap.cum omnes* 6. *de conſtitution. quæſt.*3. verſic. *ad ſecundam.*

AD RVBRICAM

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis difinitio quæ, & ad quem finem.*

2 *Appellatio duplex, Iudicialis, aut extra Iudicialis, quæ vtraque. à numero* 4. *&* 5.

5 *Apppellatio extra Iudicialis, ſolet dici prouocatio, ad cauſam, & habet vim conuentionis, in quibus fiat, & ad quos Iudices, num.*6. *&* 7.

7 *Prouocatio extra Iudicialis ad quos Iudices interponatur, n.*8.

8 *Appellationes extraiudiciales vocantur vulgò*, requirimientos.

9 *Appellationes Iudiciales, ſiue extraiudiciales alia Iuſta alia friuola, & quæ iſta.*

10 *Appellatio fuit nimis neceſſaria, vt ſententia Iudicum inferiorum, grauamen inferentes renouarentur, ſeu moderarentur.*

11 *Appellatio eſt Innocentiæ præſidium, & defenſia à natura induta, remedium neceſſariſſimum, & mundo bonum, num.12.13. vbi de aliis Epithetis.*

12 *Sol Iuſtitiæ eſt prodens, ac redarguens opera tenebrarum.*

13 *Libertatis tutudæ artes duæ tributitium auxilium & prouocatio.*

14 *Iudicium hominum fallitur ſæpè, cum nemo mortalium omnibus ortis æque ſapere ſoleat.*

15 Appellare *verbum quas habeat ſignificationes, num.16.17.18.19.20.*

21 *Appellationis plura remiſſiuè inſinuantur.*

22 *Recuſationis materia ſpectat ad titulum hunc, & vbi plena manu tractata maneat.*

23 *Supplicatio à ſententia, quando fiat, & in quo differat ab appellatione.*

24 *Supplicatio prima, & ſecunda quando locum habeant, num.25.*

25 *Supplicatio non cenſetur prohibita, appellatione prohibita, vbi quando fallit.*

86 *Relatio habet affinitatem cum appellatione; nam ſicut iſta pendente: nihil nouandum ita illa pendente.*

27 *Relatio Iuris inferioris de iure dubitantis ad ſuperiorem tranſmiſſa conſultatio vt ſciat quid in Iudicio ſequendum, n.30.*

28 *Relatio interponitur ante ſententiam, exceptis cauſis Criminalibus.*

29 *Conſultationis exemplum dandum eſt partibus; vt poſſint opponere ſuas rationes, & refutatorios libellos Principi offerre, n 38.*

32 *Relationis vſus iam penitus eſt ſublatus, quid hodie apud nos hiſpanos n.31.*

32 *Relatia cauſa pluries ſolet fieri ad conſilium, qua durante ſuſpenditur iuriſdictio inferioris.*

33 *Conſultor poteſt cuncta rimari, & conſiderare.*

34 *Conſilium peti debet ante expeditionem alias actus erit nullus.*

35 *Relationes duæ in parte conformes; in qua ſumma mandentur executioni.*

36 *Relationes duæ conformes, ſi contineant iniquitatem manifeſtam; numquid queant mandari executioni.*

37 *Relationes duæ conformes pro Teſtium examinatione ſunt exequendæ, niſi eſſent nulla ipſo Iure.*

38 *Conſultatio differt ab appellatione, & relatione, eo quod conſiſtit in ſola nuda interrogatione ſuper aliquo iuris dubio.*

39 *Relatio ad ſuperiorem fit totius cauſæ explicatione tranſmiſſis actis.*

40 *Conſultatio maximam habet connexitatem cum Conſilio.*

1 ESt enim appellatio ab ioferiori Iudice ad Superiorem facta prouocatio ratione grauaminis illati; vel inferendi, & hoc etiam ſi Iudex extraiudicialiter procedat, fit enim ad reparandam ſententiæ, ſeu grauaminis iniquitatem, ſiue per malitiam, ſiue per ignorantiam acciderit, cuius defioitionis partes expendit Barboſa
2 hic, *ſub num.4.* † Eſt enim duplex, vna iudicialis, alia extraiudicialis, iudicialis dicitur illa quæ de rebus io Iudicium deductis, fit in quacumque Iudicij parte: extraiudicialis, quæ adhuc cauſa non cœpta interponitur, veluti à ſpoliatione, vel electione, ſeu ab aliis, quæ pertinent potiùs ad cauſam inchoandam; cum tamen ipſa uoo inchoet, nec per eius interpoſitionem fiat litis pendentia: lutè Francus *in cap. bona 51. hoc tit. deciſio Rotæ 763.* Pichardus *in manuductiou. p.4. in præiudicio num.16. & 17.* Andreas Valenſis *hic, num. 2. & 3.* expendit Balboa *in cap.1. hoc tit. à num.6.*

Vnde ſi plures, quos Petrus Gregor. recenſet 3
3. p. Sintagm. tit.2. lib.50. num 4. & 5. plures appellationum ſpecies conſtituant, ſed reuerà eas omnes ad duas prædictas referre dicendum eſt, vt reſoluunt etiam idem Petrus Gregor *dicto num 5.* Ferrarius *lib. 1. de appellat. cap.3.* Rebufus *in eodem tractatu num.53. in præfat:* Paz *in praxi p.5. tom.1. in proœmio num.8.9. & 10.* Azeuedus *in Rubr. tit. 18. num.4.* imo hæc diuiſio colligitur ſatis ex *cap. cum ſit Rom 4. hoc tit,* vbi Doctores agunt vberrimè, & ferè omoes iam ſuprà adducti.

Iudicialis dicitur propriè appellatio; imo & 4
ſtrictè, extraiudicialis vero dicitur appellatio latè ſumpta; illa eſt à ſententia, ſiue definitiua, ſiue interlocutoria, vt ea corrigatur Valenſis *dicto num.3.* imo dicitur illa, quæ de rebus iam in Iudicium deductis in quacumque Iudicij parte fit, quæ & illa membra continet; quæ alij conſtituunt, dũ aiunt eſſe *ante Iudic.* quæ ante litis conteſtationem fit, *c. ſignificante. c. Rodulph. 35. de reſcript.* dicunt etiam eſſe extraiudicialem; id eſt quæ interponitur à ſententia difinitiua; item aliam dicunt eſſe poſt iudicialem, quæ adjicitur executioni iuxta Textum *in cap. quoad conſultationem 15. l. ab executione, Cod quorum appell. non recipiantur, l. ab Executore 4. Cod. de appell.* videbis Balb. *in cap.1. hoc tit. à n 9.*

Extraiudicialis inquam eſt ea, quæ ſolet in- 5
terponi ab actibus extraiudicialibus, vt *in c. 1. cap. concertationi hoc tit. in 6. leg. 1. §. ſolent, ff. quando appellandum ſit,* & hæc ſolet dici prouocatio ad cauſam, & habet vim conoentionis,
dicto cap. num ſit Romana, §. ſi verò hoc tit. † Fit 6
enim hæc prouocatio, non tantum ab his, quæ geruntur per Iudicem, exequendo, vel ſtatuendo extra Iudicium, & contra alias partes, quam litigantes, ſed etiam ab his, quæ aliquis alius contra nos ſine Iudicio agit, quod frequenter contingit in electionibus, vt in contentione, & diſcordia eligentium; plures enim in ea interponi ſolent appellationes, vt *in cap. conſiderauimus 10. de electione,* de quibus vberius *in dicto capite 5.*

Et hæc prouocatio extraiudicialis deber fieri 7
ad Iudicem ordinarium, coram quo citandus, & vocandus eſſet Aduerſarius pro lite, dum eſt litigandum via ordinaria, *dicto cap. cum ſit Romana, cap. contentioni,* vbi Gloſſa verſic. *grauatum,* nec vnquam ſuſpendit executionem, nec cauſat attentata *cap. cum inter 22. de elect.* Gonzalez *in Regula* 8. Chancel. *Gloſſa 9. in annotat.* contra nullitates, & attentata, vbi ſubiungit hanc eſſe vnam differentiam inter appellationem extraiudicialem, & iudicialem ex quatuordecim, quas aſſignat Abbas *in cap. bona 51. hoc tit.* tradit Andreas Valenſis *ſuprà num. 3. in fine §. 1.* Qui rurſus *n. 4.* ait quod hæc extraiudicialis appellatio, ſiue prouocatio eſt duplex, aut non à Iudice, ſed à parte extraiudicium appellatur *ex dicto cap. bona memoria,* vel à Iudice extraiudicialiter procedente.

Notabis enim, quod prouocationes, ſiue ap- 8
pellationes, quæ extraiudiciales dicuntur, & fiunt vocantur vulgo *requirimientos,* in quibus ne

ne quid deſit in macera, & poſteriore parte vtile ſemper ſit adijcere illa verba *taliter ex nunc pro, vt ex tunc ſaluo iure nullitatis*, tanquam à grauamine comminato; vel veroſimiliter inferendo appellare ad eum, ad quem de iure poteſt, & debet, vt conſuluit Guid. Pap. *deciſ.* 436. *n.* 33. *&* 39. quoniam placuit etiam à futuro grauamine appellari poſſe quando imminet, & veroſimiliter timetur *l. & in multis* 25. *Cod. de appellat. Auth. de collator.* § *ſi quis autem putauerit collat.* 9. non alias iuxta doctrinam Guidonis Papæ *tract. de appellat. quæſt.* 26. & ea quæ latius ſcribit Speculator *tit. de appellat.* § 2. verſic. 37. *&* §. *qualiter*, verſic. *deeſſe*, Innocent. *in cap. ſignificauerunt de Teſtibus.*

9 Iterùm notabis appellationes, ſiue Iudiciales, ſiue extraiudiciales alias eſſe iuſtas, rationabiles, & legitimas; alias inquam fruſtratorias, friuolas, inanes, & leues, friuolas, vt quæ morandæ ſolutionis, vel ſuſpendendi iudicij cauſa *l. Tutor, ff. de vſuris*, friuolas, & leues, quæ pro miniſtris rebus interijciuntur; quæque vt tales, & temerariæ reijciuntur, & quas etiam reiicit Vlpianus *in l. ſi rem alienam*, §. *ſolutam autem, ff. de pignoratitia actione*, de quibus *infrà* ſub Rubro ſuis in locis, & adiunges quæ congerit hic Barboſa *ſub n* 5. in verſic *duplici.*

10 Fuit enim appellatio, per quam neceſſaria, cum frequenter eueniret, vt Inferiores Iudices; vel per malitiam, aut ignorantiam iniquas ferrent ſententias; obidque oportuiſſe, vt adhiberetur remedium, quo Iniquitas, vel imperitia Iudicantium corrigeretur, quamuis aliquando per accidens, & præter intentionem contingeret ſententias reformari in peius *l.* 1. *in princ.*
11 † Tradit Barboſa *hic*, *num.* 5. ponderat videndus Pichardus *in manudict. dicta* 4. *p. in præludio*, vbi poſtquam appellationem præſidium vocauit Innocentiæ *ex cap. omnis oppreſſus, cap. ideo* 2. *q.* 6. *l. à ſententia* 5. *ff. de appellat. l.* 1. *tit.* 23. *p.* 3. imò & defenſionem à natura indultam, *ex cap. cum ſpeciali* 61. §. *porrò*, *cap. dilecto* 63. *hoc tit. num.* 6. dixit cum D. Bernard. *lib. de conſiderat.* ad Eugenium appellationis remedium eſſe grande, & generale mundo bonum, & tam neceſſarium, quam Sol mortalibus.

12 Sol enim iuſtitiæ eſt prodens, ac redarguens opera tenebrarum, vt ex eodem retulit Grego-
13 rius Lopez in prooemio *d. tit* 23: *p.* 3. † Vbi Rex Alphonſus appellationem nuncupat tutiſſimum, ac tranquillum nauigantibus portum, victis militibus munitiſſimam arcam, & ſic Liuius *lib.* 3. quem refert Petrus Gregor. *lib.* 31. *Sintagm. c.* 10. *num.* 2. poſuit duas arces libertatis tuendæ *tribunitium* ſcilicet *auxilium*, & prouocationem, & Baldus *in l.* 1. *ad finem, Cod. ſi de momen. poſſeſſ. fuerit appell.* appellationem vocat tyriacam contra ſententiam primi Iudicij; ob idque iterùm Pichardus etiam in præludio ſub *num.* 21. dicens non tam vtilem, quam neceſſarium appellandi vſum ex *dict. l.* 1. *hoc tit.* ait inſtitutam, ne via defenſionibus præcluderetur, & vt ſolidius, & diligentius negotiorum merita in diuerſis Tribunalibus excuterentur iuxta eandem, *l.* 1. *l. ad dictos* 6. *Cod. de Epiſcopali audientia l. addict.* 29.
14 *Cod. de appell.* † Eo quod Iudicium hominum fallitur ſæpè cum nemo mortalium omnibus horis (vt eſt in prouerbio) æque ſapere ſoleat præcipue in Iuris, atque æqui, & boni dimenſu quem multi tramites, multi ambages in tranſuerſum agunt, ex *l. omnis definitio, ff. de Reg. iuris*, vt tradit idem Pichardus *suprà in præindicio*, *num.* 1.

Hinc prouenit ſcire breuiter quod *appellare*, 15
ſicut appellatio habet multiplicem ſignificationem, & præcipue tres; nam interdùm importat alium in Iudicio conuenire, vt accipitur apud Valerium *lib* 4. *cap* 8. ibi; *nec de ſorte quemquam Debitorum ſuorum, nec de vſura appellari à ſe paſſus eſt*, *&* lib. 5. *cap.* 8. ibi, *pro eo pecuniam ſpependi, quo nomine nunc appellor*, & apud Senecam *lib* 1. *de benefic.* ibi, *nemo beneficia in Chalendario ſcribit, nec auarus exactor ad horam, & diem Debitorem appellat*, *& lib* 2. *cap.* 6. *ſi appellatio, ſi ad Iudicem voce, incipit non beneficium eſſe, ſed creditum*, & Quintilianum *lib* 5. *cap.* 2. *pauper eras, & tam maximè à Creditoribus appellabaris*, eodemque ſenſu *Sponſorem appellare*, & apud Cicer. *lib.* 1. Epiſtola ad Atticum hunc, *& bona non appellando mala fieri*, & Sextus Alphius Fænerator crebris ſermonibus vſurpare ſolebat, & eſt videndus Textus *in l. qui prior* 29. *ff. de Iudic. l. fideiuſſor* 16. § *fin. ff. de fideiuſſor.*

Aliquando enim importat ſi non propriu, appellatiuu tamen nomine, dignitatis ſcilicet, vel 16
officij aliquem nominare, de qua ſignificatione agunt Doctores *in l. filia* 18. §. 1. *ff. de condit. & demonſtr. l. ſi quid*, §. *fin ff. de leg.* 3. *l. ſi hæres* 127. vbi Bartol. annotauit *ff. de leg.* 1. *cap. quoniam*, Abbas 14. *de offic. deleg.*, *cap requiſiti* 15. *ff. de Teſt.* §. *appellamus, Inſtitut. de actionibus*, Barboſa *num.* 2.

Imo aliquando *appellare* ſignificat accuſare, 17
vel ad Iudicium vocare, *dict. l. qui prior* 29. *ff. de Iudic.* ſic Barboſa *dicto num* 3. vbi ait quod in hoc ſenſu, idem eſt quod interpellare, *l. ſi fideiuſſor.* 17. §. *fin. de fideiuſſor*, ibi, *cum interpellatus Reus*, & ibi *cum interpellaretur*, poſt alios Couarruuias *in pract. cap* 39. *num.* 1. in verſic 3. *& num.* 7. verſic. *hinc etiam*, in qua ſignificatione intelligi ait Brabosa Textum. *in cap. de priore* 31. *hoc tit.*

Aliquando *appellare* ſignificat blando ſermo- 18
ne alterius pudicitiam attentare, quo ſignificato Valer. Max. *lib.* 6. *cap.* 1. *filiam de ſtupro appellare*, *& Cornicularium ſtupri cauſa appellare*, dixit Seneca *lib.* 2. *controuerſ.* Terent. *illum appellauit. de ſtupro adiectis pretiis* Quintilian. *in declam. pro milite contra Tribunum appellatis de ſtupro vim affert*, *& lib.* 4. *Inſt. Orator cap.* 1. *Vxor Marito dixit appellatam eſſe ſe de ſtupro à Tribuno*, & apud Vlpianum *in l. item apud.* 15. §. *ſi quis Virgines appellaſſet*, §. *appellare*, *ff de iniuriis.*

Aliquando tamen importat remedium pro- 19
uocandi de inferiore ad Iudicem ſuperiorem. vt conſtat ex definitione, & dicit Barboſa hîc, Imo Pichardus *in manudict dict* 4. *p. num.* 13. & Briſon. *lib.* 1. *verb. ſignif. pag.* 34. *& ſequent.* videndus; ſic intelligunt, ſiue prouocatio fiat voce, ſiue porrectis libellis, dicunt enim *appellare* ad Imperatorem, Principem, Præſidem,
† Appellare Iudicem Senatum, appellare Iu- 20
dices in Arbitros; appellare à Iudice, appellare Imperator Magiſtratus, appellare aduerſus aliquem, aduerſus ſententiam, appellare contra ſententiam, contra aliquem, contra Fiſcum appellare de ſententia, & multa alia, quæ paſſim offenduntur in digeſtis, & congerit Briſonius *ſuprà.*

Da aliis pro Rubricæ expoſitione, veluti 21
quia

quis appellare poſſit à quibus Iudicibus appelletur, à quibus ſententiis; ſeu actibus, coram quo Iudice appelletur, ad quos gradatim, vel omiſſo modo, quando, & à quo tempore, & qualiter interponatur appellatio, & ſub qua differentia fiat à diffinitiua ſententia, vel interlocutoria: De tempore petendi Apoſtolos, hoc eſt acta, quibus appellationibus deferatur; de tempore introducendæ appellationis, & de ſatalibus ad eam proſequendam, & de attentatis poſt appellationem; imò de aliis effectibus appellationis, & quæ liceant Iudici, aut partibus appellatione pendente, & de aliis multis dico *infrà* per quæſtiones tam ſub hac Rubrica quam ſub capitibus huius tituli.

22 Recuſationis materia continetur ſub Rubro huius tituli in nonnullis capitibus, ob idque ſcribitur de appellationibus, & recuſationibus. Sed quia de hac, & quando interponi debeat, qui Iudices recuſari queant, & quæ illa ſit, & ad quos effectus introducta latè iam dixerim, *in cap. 4. de foro competent.* Ideò ibi dicta videbis, vt ſic expendas Iura, quæ ſub hoc titulo de recuſatione loquuntur quæ ibi aſſignaui, & intellexi.

23 Supplicatio quid ſibi velit, & quando interponatur, ſolent Doctores expendere ſub hoc Rubro; ſed quia *ſuprà in cap. fin. de libelli oblatione q. 4. §. 2. à num. 22.* dixerim qualiter hæc introducta ſit in praxi, ad quem effectum; Ideò ibi videbis, & Paz *in praxi tom. 1. p. 7. §. vnico,* vbi latiſſimè *de ſupplic, 1. & 2.* & à quibus Iudicibus, & ad quos propriè tamen, & ſi ab omni Iudice queat appellari: Tamen à ſententia Principis, & ſuorum Tribunalium ſupremorum, cum eum repreſentent, fit ſupplicatio tantùm propter excellentiam, & dignitatem eorum, & quia cum appellatio propriè fiat de Iudice minori ad maiorem, & ſupplicatio tantùm ad eundem Principem, vel eius Conſiliarios ſupremos, qui primó cognouerunt, nec de eodem ad eundem detur appellatio, ſed ad alios Iudices ſuperiores, Ideo euenit, vt & ſi ſupplicatio ſit in effectu tanquam appellatio, verum quia hæc pendet à Principis voluntate per eum introducta, euenit, vt ab eo poſſit tolli; non ſic in appellatione. ex *l 17. tit. 27. p. 3.*

24 Et Azeuedus in procemio & *in lege 1. tit. 19. lib. 4. recopilat.* & Curia Philippica *5. p. 1. partis §. 4.* plura commemorat de prima ſupplicatione, de qua videbis *l. 4. tit. 4. lib. 7. recop. l. 9. tit. 17. lib. 4. recop l. 25. tit. 23. & l. 4. tit. 24 p. 3. l. 5 tit. 17. ex l. 2. tit. 19. lib 4. l 5. tit. 5. lib. 7. l. 4 tit. 19. lib 4. recopil. l. 3. tit. 17. lib. 3. recopilat. l. 4 tit. 11. lib 3. l. 9. tit 13. lib 8. l. 5. tit. 12. & 2. lib. 4. recopilat. l. 7. dicto tit. 17. lib. 4. recop. l 1. tit. 19. dicto lib. 4. recopilat. l. 1. tit. 20. eodem lib. 4. l. 14. tit. 14. p. 3. l. 1. & 7 dicto tit. 20. lib. 4. recop.* cum aliis congeſtis ab eodem Paz, Azeuedo, vbi ſuprà, in quibus latiſſimè agitur apud nos de prima, & ſecunda ſupplicatione quando locum habeant, & quando ceſſant, & ob id alios commentarios non facio: his agunt Guid. Pap. *q 189. n. 2. & q. 345.* Auendañus de ſecunda ſupplicatione, *num. 1. & 2* Gaillius *lib. 1. pract cap. 155. num. 3.* aliqua recolligit videnda Pichardus *in manuduct. dicta 4. p. § 22.* aliqua dixi *ſuprà in cap. 6. de re Iud. q. 3.* verſic. *ad quintam,* de reuiſione ſententiæ, & aliqua de ſecunda ſupplicatione, & reuiſione, congerit Riccius videnda *collect.* 2518.

ad Textum *in l. ſi quis aduerſus, Cod. de precibus imperat offendit.*

25 Et Riccius *collect.* 2069. dicit quod regulariter prohibita appellatione non cenſeatur prohibita ſupplicatio, Gratianus *deciſ.* 39. Tamen ſtatutum Bononienſe, de quo loquuntur quod aufert appellationem, comprehendit ſupplicationem Rota Bononienſ. *diuerſ. in deciſ 7.* quam limitat Franchis *in deciſ.* 148. Milaoen. *in deciſ. 2.* Maſtrillus *in deciſ.* 158. vbi conſtaret de notoria nullitate; nam tunc vtique ſupplicatio videtur admittenda.

26 Relatio vero affinitatem cum appellatione; quia ſicut appellatio fit ab inferiore ad ſuperiorem; ita & relatio, & ſicut pendente appellatione, ita & pendente relatione; Imo etiam promiſſa, dumtaxat nihil attentari, & innouari debere agnoſcunt Doctores per Textum *in cap. licet de officio delegati, l. 1. ff. nihil innouari, appel. pend. l. ex illo, Cod. appellation. l. ſi quando, Cod. de relationibus,* & ibi Baldus, quia ſicut per appellationem cauſæ cognitio deuoluitur ad ſuperiorem; ita & per relationem, ſic quod apud referentem, ſeu remittentem eſſe deſinat, *l. ad Principem 21. ff. de appellationibus, & relationibus.*

27 Eſt enim relatio, aliis omiſſis acceptionibus, de quibus Marta in praxi *p. 6. actu 2. num* 10. Iudicis inferioris de iure dubitantis ad ſuperiorem Pontificem, vel Principem, aut etiam Proconſulem, vel Præſidem tranſmiſſa conſultatio vt ſciat quis in iudicando ſequendum ſit *leg. eum quem, §. 1. ff. de Iudic.* Vueſenbech. videndus ad Titulum, *ff. de appellat. num.* 10. Andreas Valenſis *in Rubrica hic, § 20. num. 3.* vbi dixit ſic procedere, quando dubitatur in Iure, non in facto.

28 Qui etiam ait *num* 2. quod relatio differt ab appellatione, nam appellatio interponitur poſt ſententiam exceptis cauſis Criminalibus, *l. inter pœnas 6 ff. de interdictis, & relegatis, l. ſi quis filio, §. quid tamen, ff. de inofficioſo Teſtam.* Imo idem Valenſis *dicto §. 20. num. 4.* dixit hanc fieri dupliciter, aut implicitè, prout olim iuxta Canones in magna Iudicum ignauia, aut timiditate fieri ſolebat *cap. dudum electione cap.* 1. vt lite non conteſtata, vel addita declaratione eius in qua eſt referens.

29 Item etiam Vueſenbech *in dicta Rubrica, ff. hoc tit. ſub num.* 10. ait conſultationis exemplum dandum eſſe partibus, vt ſi fortè alicui minùs plena videatur poſſit apponere ſuas rationes; & refutatorios libellos Principi offerre, *l. 1. & 2. Cod. de relationibus,* quod Iudices in petendis hodie à ſede aliqua, vt loquuntur Scabinali, ſententiis facere conuenit.

30 † Et ſic Textus *in cap. intimali* 68. vbi Baraoſa cum multis *num.* 1. ait quod ſi Iudex dubius de iure vult conſulere ſuperiorem, debeat conſultationis copiam partibus dare, alter ei non credi; imo notat cum Gloſſa *ibi,* verbo *de inquiſitionis in tertio*: quod ſi Iudex inferior ad ſuperiorem referat quæſtionem facti, præſumitur vt faciat hoc cauſa ſe exonerandi, vt per alium Barboſam *in l. cum qui temerè, § fin. n. 32. ff. de Iudiciis.*

31 Vſus tamen relationis faciendæ, & ſi olim de Iure Ciuili frequens eſſet, & obuius, *dicta lege 1. & ſequent. Cod. de relationibus* atque etiam Iuſtiniani conſtitutionibus retentus, & ampliatus *nouel. 82. §. vlt. 133. 115. in princ* Sed per

Nouellam

nouellam 125. penitùs fuit ſublatus; Imo & Pontificiæ relatiooes, vſum quoque ſunm ferre amiſetuor, vt cooſiderat Andreas Valenſis *hic, dicto* §. 20. *num.* 5. eo argumento quod de relatione tantùm fiat mentio, *in dicto cap. intimaſti hoc tit.* & ooo in alio niſi quod in infetioribus Ruſticorum Tribunalibus, adhuc vtcumque retineatur, io quibus ad proxima ſuperiora Tribunalia fieri ſolet relatio.

32 Solet etiam hodie, pleriſque in locis relatio cauſæ fieri ad conſilium, vt vocaor Sapientis, & plerùmque Iueiſperitorum, qua relatione durante ſuſpeoditur Iuriſdictio Iudicis ioferioris, vt notant Doctores per Textum, *in cap. cum in veteri de elect.* Valeoſis *hic, dicto* §. 20. *num.* 5. *in fine*, & Barboſa *in dicto cap. cum inueteri num.* 2. Gonzalez *Regula* 8. Cancel. *Gloſſa* 46. *num* 40. Bertachio. *de Epiſcopo* 1. *p lib.* 3. *num.* 87. *&* 88. docent per verba ibi *non fuit ſpectatum conſilium* quod poſt requiſitum conſilium ſit ſpectao-
33 dum reſponſum pet tempus oeceſſarium. † Itavt Conſuliot poſſit cuncta timari, & conſiderare & idem Gonzalez. *in dicta Gloſſa* 46. *num.* 38. *& Gloſſa* 48. *à num.* 12. & Barboſa *in dicto cap cum in veteri num.* 2. per verbs Textus ibi, *licet*
34 *poſtea requiſitum fuerit.* † Dicuot quod conſilium debet præcedere, ac peti aute actus expeditionem; Itavt ſi poſt modum petatur actus ſit nullus, & hoc quamnis actus ſit delegatus ex Cabedo *deciſ.* 59. *p.* 1. *num.* 7. Rebuffo *in tract. nomin. q.* 8. *num.* 14. quæ doctrina vera eſt, & ſi conſilium nonobliget ad ſequendum iuxta Bartol. *in l. cum Prætor* 39 §. *mando, ff. deleg.* 2. Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *q* 33. *à num.* 25. Sanchez *de Matrim. lib.* 1. *diſp.* 34. *num.* 24. cum multis Barboſa *Axiom.* 92. *n.* Guttierrez *de Tutel.* 1. *p. cap.* 8. *cum.* 4.

35 Ex his quæro pro hac Rubrica, ao relationes duæ io parte conformes, ſi vna contineret ſummam Ducatorum 10. & alia decem, debeant executioni mandati pro ſumma Ducatorum 20. tantum; quia in maiori ſumma ineſt minor, & fuit deciſum quod mandentur eaecutioni tantom quoad decem; quia in illis ſunt conformes, & fuit exeqmntum ſic, vt tradunt Riccius *collect.* 1635. *ad Rubricam, Cod. de relation.* Afflict. *deciſ.* 362. de Franchis *in deciſ.* 720. *num.* 8. *&* 359. Theſaurus *in pedmom. deciſ.* 122. *num.* 10. Marcus Antou. de Amaris *in deciſ. Marchia Ancont.* 55. Peregrin. *in deciſ. patauia* 60. *n.* 1.

36 Secundo quæro pro eadem Rubrica cum eodem Riccio, an duæ relationes Magnæ Curiæ Vicar. conformes, ſi continerent manifeſtam iniquitatem, ſint executioni demandandæ, ſi ab eis fuerit appellatum, & refert deciſum affirmatiuè; Tamen ſi procedatur in cauſa appellationis, quod ſeruaris ſeruandis reuocabantur relationes tanquam iniuſtè latæ, & facta eaecutione præſtetur fideiuſſio, Afflictis *in deciſ.* 39. *&* 47. Cardinalis Puteus *in deciſ.* 401. *p.* 1.

37 Tertiò quæro an relationes duæ conformes ſuper Teſtium examinatione, parte non citata, ſint validæ, & eaecutioni poſſint demandari, & dicit Riccius pro eadem Rubrica *Cod. de relat. dicta collect.* 2655. affirmatiuè deciſum, nec retardari eaecutionem, niſi eſſent nullæ ipſo iure & nullitas vera eſſe debet ſecundùm Afflict. *in deciſ.* 28. ſed Farinacius *in deciſ. collect.* 77. tradit contra iſtam deciſionem fuiſſe deciſum.

38 Conſultatio eſt etiam in vſu, & licet io appellatioois materia plerumque confundatur cum relatione, eo quod per conſultatiooem fiat relatio, & per relationem conſultatio tranſmiſſis actis; ſed hæc Iuſtinianus ſeparauit titulo *Cod. de relation. & tit. Cod. de appellation. & conſultation. eodem*; eo quod cooſultatio in ſola nuda interrogatione ſuper aliquo iuris dubio plerumque conſiſtat. † Relatio autem in ex- 39
plicatione totius cauſæ, tranſmiſſis etiam actis notat Aodreas Valenſis §. 20. *num.* 7. per Textum *in l. fin. Cod. de relationibus, & l. ſciendum, ff. de appellat. recipiendis.*

Igitur vt mihi videtur ex iam dictis conſulta- 40
tio maaimam habet conneaitatem cum conſilio, de quo per Textum *in dicto cap. cum in veteri de elect.* Et va plura adiunges, vt ſcias ad quos Iudices Inferiores debeaot recurrere pro ſedandis dobiis priuilegiorum, & legum, recurres ad longè dicta *ſuprà in cap. cum veniſſent* 12. *de Iudiciis.*

Qvæstio I.

An appellatio taliter ſit inducta à iure naturæ, vt Princeps nequeat eius remedium auferre: An liceat excommunicato: An appellans probare debeat ſe iuſtè appellare, & perperam fuiſſe iudicatum: Et an Iudex teneatur regulariter admittere appellationem ab interlocutoria?

Svmmarivm.

1 *Appellatio eſt inuenta, vt Iudici iniquè iudicanti ampetetur materia, eſt que defenſionis ſpecies nemini deneganda, expende, vt numero 7. & 8.*

2 *Appellatio habet primordia ad defenſionem ob id: qui dicitur iuris naturalis expende, vt num 6. & 7.*

3 *Citatio competit vniquique iure naturæ, nec à Principe tolli poteſt, cum in his, quæ ſunt Iuris naturalis poteſtas Principis plena nihil operatur, & in quo differat appellatio, à num.* 5. *&* 10.

4 *Appellandi conſuetudo fuit introducta ab origigine mundi, & à tempore Luciferi fuit inuenta per Angelos bonos, & in Paradiſo à primo Parente, &c.*

5 *Appellatio poteſt tolli per Principem commiſſa cauſa appellatione remota: fallit n.* 7.

6 *Appellatio quoad inuentionem eſt iuris naturalis, quoad formam iuris Ciuilis.*

8 *Appellatio ſecundùm alios, non eſt propriè defenſio.*

9 Cap. 1. de reſcriptis, cap Paſtoralis 53. hoc Titulo.

10 *Lites non debent eſſe immortales.*

11 Clem. 2. de re iudicata.

12 *Citatio in nonnullis caſibus non prærequiritur.*

13 *Princeps quit interpretari naturale ius, & auferre modum defenſionis extraiudicialem, prout aufertur legitimè condemnatus ad mortem.*

14 *Excommunicatus quando appellare poteſt, numero* 15. 16.

17 *Appellanti incumbit probare ſe appellaſſe, & turris*

currit ei tempus à tempore ſcientia, ſi abſens fuit, *num.* 19.

18 Autb. de his qui ingrediuntur ad appell. §. illud.

21 *Appellanti habenti præſumptionem pro ſe non incumbit probare; ſed parti contraria n.*22.

23 *Appellatio admittitur ab interlocutoria ſententia, ſicut à diffinitiua ab appellante iuſta allegata cauſa, & dum interlocutoria vim habeat diffinitiua, n.*28.29. *vbi exemplificatur, num.* 30.31.32.34.

24 L.1. §. quæſitum, ff. de appellationibus, l.2. Cod. de appell. recip. l. ante ſententiæ tempus, Cod. quorum appell. non recipiantur, L. 2. Cod. de Epiſcopali aud. num ſequent.

27 *Iudex cui eſt interpoſita appellatio, nequit de de cauſa cognoſcere, & ſi non ſit inhibitus, dum tamen admiſerit appellationem.*

28 Concil. later. ſub Leone X. tom. 3. Concil. ſeſſione 10.

30 *Appellatio admittitur ab interlocutoria, qua quis declaratur minor, aut maior.*

31 *Appellatio admittitur à Iudice, qui ſe declarat competentem, ſi eius incompetentia allegetur, vel ſi pronuntiat deſertam eſſe appellationem, num.*33. *vel ſi pronuntiat non eſſe audiendum eum, qui intra terminum non egit, num.* 33.

34 *Appellari quit ab interlocutoria continente grauamen irreparabile, vel ſi difficulter n.*35.

36 *Sententia interlocutoria, quando contineat damnum irreparabile num. ſequent.*

38 *Appellari quit à ſententia interlocutoria tortura, & captura, aut actualis incarcerationis, num.* 38.

1 AD primam quæſtionis partem videtur dicendum, quod cum appellatio ſit inuenta, vt oppreſſi releuentur, vt ſuprà inſinuaui & Iudici iniquè iudicanti imputetur materia, vt *in l.* 1. *Cod. de appell.* cumque ſit talis defenſionis ſpecies, vt à nemine impediri poſſit, vt laiè conſiderat cum multis Salgadus *de protectione Regia p.*1. *cap.*1. *præludio* 3. *à num.*79. & ex aliis probat Ceuallos *in proœmio de cognit. per viam violentia cap.*11. *vbi à num.* 1. plura iura, & rationes adducens, probans *à num.* 10. illa omnia procedere ex principij iuris naturalis ex *l. ſcientiam*, §. *qui cum alter*, *ff. ad leg. Aquiliam Clem. Paſtoralis de re Iud. l. defenſionis facultas*, *Cod. de Iure Fiſci lib.*10.

2 Cumque appellatio etiam habeat primordia ad defenſionem, & ob id dicatur iuris naturalis, Andreas de Iſernia *in cap.* 1. verbo *committentium, num.* 17. & 18. quæ ſint Regalia in vſibus feudor. Alex. *conſ.*12. *volum.* 5. Vincentius de Annania *in cap.*1. *num.* 105. de Vaſſallo decrepitæ ætatis videtur dicendum: vt talis defenſio per Principem tolli nequeat, vt tradit Innoc. *in cap. cum inter de exceptionibus.*

3 Secundò facit, nam ſicut citatio tolli à Principe non poteſt; ita nec appellatio: Vtraque enim ad defenſionem ſpectat, competit enim vnicuique citatio iura naturæ ad defenſionem competentem, *l. vt vim de Iuſtitia, & iure*, *l.* 1. §. *cum arietes*, §. *ſi quadrupes pauperem feciſſe dicatur*, *cap cum inter de exception.* Sed citatio iuxta communem Doctorum ſententiam tolli à Principe nequit, adiecta etiam clauſula *ex certa ſcientia*, & *de plenitudine poteſtatis*, & *proprio motu*; quia in his, quæ ſunt naturalis iuris, poteſtas Principis plena nihil operatur, *cap. fin. de conſuet.* rectè Couarr. *lib* 3. *variar cap.*6. *num.*8. Molina *lib.*2. *de primog. cap.*8. *num.* 31. Theſaurus *in Pedmont. deciſ.*91. ergo & idem de appellatione cum eius primordialis natura ſit, ne via defenſionis præcluderetur inſtituta tanquam Innocentiæ præſidium *cap. cum ſpeciali*, §. *porro de appellat.* cum multis eam eſſe Iuris naturalis, probant adducta, tum de Iure, tum ex bonis Autoribus à Pichardo *in manudiction. p.* 4. *in prælud. à num.*21.

Et ſic Ceuall. ex multis *dicto cap.* 11. *in proœmio per viam violentia à num.* 11. probat ab origine mundi, appellandi conſuetudinem introductam eſſe, & à tempore luciferi fuerit inuenta per Angelos bonos: Item quod fuerit introducta in Paradiſo à primo Parente, eo quod fuit facta ab occiſo Abel, contra violentiam Caïn, & quod Paulus Apoſtolus appellauit ad Cæſarem, & quod Moyſes fuit Iudex conſtitutus à Deo inter Iſraelitas, & Phariſeos ad tollerandam violentiam. 4

Hic tamen; & aliis longè adductis à Doctoribus exiſtimo dicendum appellationem poſſe per Principem tolli commiſſa cauſa, appellatione remota ex Textu, *in leg.* 1. §. *interdum*, *ff. quando appell. non licet*, *cap.* 1. *de reſcript. cap. Paſtor.* 53. *de appellat. cap. ſuper eo* 13. *cap. ſuper queſtionum* 47. § *ſi vero de officio deleg. l.* 13. *ad finem tit.*23. *p.*3. & per conſequens non videri appellationem à iure naturali inductam, ſicut & citatio, quæ propria eſt Iuris naturalis, taliter vt nequeat à Principe tolli ex dictis, & patet ex *Clem.*2. *de re Iudicata*; videbis quæ latiſſimè adducit Balboa omnino videndus, *in cap.* 1. *de cauſa poſſeſſ. & propriet. à num.* 49. & 79. vbi agit de citatione, & appellatione Pichardus *ſuprà num.*17. & 28. 5

Ego autem vt hanc difficultatem expendam, exiſtimo dicendum inuentionem appellationis eſſe iuris naturalis, quoad formam vero iuris Ciuilis, vt colligitur ex Alciato *in practica Ciuili* 3. *p. tit. de appellationibus*: & ſic cum forma appellationis ſit de iure Ciuili; ſequitur quod defenſio quæ inducitur per appellationem ſit etiam Ciuilis, & per conſequens vt queant Princeps eam auferre, adhibita clauſula *appellatione remota*, ſequitur Ceuallos *dicto cap.*11. *in Proœmio à num.*13. ob idque multi adducti à Balboa *in dicto cap. de cauſa poſſeſſ. num* 81. dixerunt ideo citationem tolli non poſſe, quia naturalis eſt defenſio, appellatio autem, ideo à Principe tolli queat, quia eſt defenſio Ciuilis, quod idem Balboa improbare videtur, *à num* 82. & in prædictam diſtinctionem inclinat Pichardus ſuprà videndus *à dicto num.*21. *ad* 26. 6

Qui poſt multos authores addit *num.* 28. *in fine*, quod licet appellatio generaliter ſumpta defenſio ſit iuris humani, & poſitiui; ſed tunc demum ſit iuris naturalis, quoties omnino perpenſis negotij circumſtantiis, & qualitatibus neceſſaria ſit ad Iuſtitiam miniſtrandam, iuſque ſuum vnicuique reddendum. Et in hoc caſu ait Couarruuias à Principe tolli appellationem non poſſe: Videndus Mantua *in Rubrica*, *ff. de appellat. num.* 13. Rebuffus 2. *tomo tit. de reſcriptis in præfatione*, *num* 161. Pinelius in *Rubrica. Cod. de reſcind.* 1.*p. cap.* 2. *num.* 21. vltra ea quæ adducit 7

ducit Didacus, Conarr. doctè, & latè ſuprà citatus.

8 Verùm idem Pinellus *ſuprà 1. p. cap. 2. n. ar.* in verſic. *qua conciliatio*, dixit appellationem non eſſe propriè defenſionem, itavt remota appellatione defenſio non tollatur, quæ propriè eſt, vt plenè Reus audiatur, eique iniuria non fiat *ex dicta Clementina Paſtoralis de re iudicata*, quia an autem debeant eſſe plures inſtantiæ, vel plura Tribunalia, mere arbitrium eſt, nemo enim ſcire poteſt an in prima, an in ſecunda inſtantia iuſtior ſententia erit, tradit Balboa *in dicto cap. 1. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis, num.* 83. videndus *à num.* 84. vbi adducit Iura per quæ citatio non eſt neceſſaria, de quibus iam dixi ſub *dicto cap. 1. de cauſa poſſeſſionis.*

9 Ex his enim iam deducitur vera interpretatio Textum *in dicto cap. 1. de reſcriptis, dicto cap. Paſtoralis 53. de appellationibus*, & ad alios ſuprà adductos, quibus dictum eſt poſſe iuſtis de cauſis Papam, & Principem cauſas appellatione remota examinandas committere; nec ex eo defenſionem naturali iure inductam tollere, ſi cuiuſcumque cauſæ etiam grauis committat examinationem Iudici docto, & integerrimo, apud quem cum in prima inſtantia omnes hi, quos negotium principale tangit citentur, eorumque defenſiones audiantur, ſatis, ſuperque ſit iuri naturali ſubuentum, etiamſi appellatio non admittatur cum lites immortales eſſe non debeant

10 † Imo expediat Reipublicæ breuem litibus finem imponi, *l. properandum, Cod. de Iudiciis Trid. ſeſſ. 24. cap. 20. cap. finem litibus de dolo, cap. 2. de cauſa poſſeſſionis*, Pichardus *in dicto proœmio manuduct. ad prax. 4. p. num.* 29. & addic Balboa *in cap 1. hoc tit. num* 12. & 13. cum Couarr. *lib pract. cap.* 23. *n.* 6 appellationem quoad ſuam ſubſtantiam, & eſſentiam, & quatenùs reſpicit innocentiæ defenſionem eſſe iuris naturalis ex *dicto cap. cum ſpeciali* 61. § *porro, hoc tit.* ſed generaliter ſumptam reſpicere defenſionem iuris humani, qui à Principe tolli poteſt, & non tolli totalem defenſionem; ſicut ſi à Principe tolleretur citatio; quia hæc directè tendit

11 ad defenſionem iuris naturalis. † Quo in ſenſu loquitur *dicta Clem. 2. de re iudicata*, & poſt aliqua quæ congerit Barboſa *in cap. 3. hoc tit. à n.* 5. videnda videtur ſic reſoluere.

12 Et vt ego conſidero etiam hanc doctrinam poſſe; & ſi non ita frequenter accidere incitationes; Nam ſunt aliqui caſus, in quibus ea non prærequiritur, de quibus alibi dixi: & probant Doctores per Textum *in cap. Romana, §. fin. hoc tit. cap. cum autem de electione, cap. cum olim ad finem de re iudicata l. 1. §. quod de frumentaria. ff. de adminiſtr. ad ciuitat. pertin.* ex quibus colligitur contra Indefenſum, & non citatum procedi poſſe, & *in cap. dudum* 12. *de elect.* quibus ſingulis reſpondet Balboa dicendo, *in dicto cap. 1. de cauſa poſſeſſionis à n.* 85. ibi non fuiſſe ſublatam

13 citationem. † Sed ſub *dicto n.* 84. ait vt cum ad Principem ſpectat interpretari ius naturale: argum. Text. *in cap. venerabilis* 13. verſic. *rationibus qui filij ſint legitimi*, notat Couarr. *in 4. p. 2. cap. 6 §. 9. num.* 2. ipſum poſſe declarare, quando competit alicui iuſta defenſio, ob idque rectè poſſe modum defenſionis auferre etiam extraiudicialem, provt auferitur legitimè condemnatis ad mortem. ex D. Thom. *2. 2. q. 69. art* 4. Couar. *lib. 1. variar. cap 1. num* 13. Zenedo *ad decretales, collect. 43. n. 2.* ſiue etiam Iudicialem, eoque modo poſſe tollere exceptiones, vt dixi *ſuprà ſub Rubrica de exceptionibus*. appellationes, vt hic, & vt probo ex multis caſibus infrà, *in cap. 7. hoc tit.* & in aliis iuribus huius Tituli; Item recuſationes iuxta ea quæ adduxi *ſuprà in cap 4 de foro competenti, q.* 44. item & ex legitima cauſa citationes, vt dixi ſub *dicto cap. 1. de cauſa poſſeſſionis*, & alibi videbis adducta *infrà q.* 5. verſic. *ad ſextam.*

Ad ſecundam quæſtionis partem, an liceat 14
excommunicato appellare, videtur quod ſic ex *cap. cum inter, de exception.* & quod magis eſt etiamſi à principio Actor fuerit iuxta ea, quæ dixi videnda *in cap. intelleximus de Iudic. q.* 13. 14. & 15. etenim ſi quis ex ſententia condemnatur, indiget primo defenſione aduerſùs ſententiæ iniquitatem, & apprehenſionem ex *dicto cap. ad Romanam, el 1. el 2. 2. q. 6. cap. ſuggeſtum in principio hoc tit. l. 1. eodem*, è qua inquam defenſione, cum ſit iuris naturæ, nec excommunicatur priuari debet: tradit Pichardus *in manuduct. ad praxim p. 4. in proœmio n.* 26. & Balboa *in dict. cap. 1. hoc tit. n.* 12. dixit *ex dicto cap. cum ſpeciali* 61. *§. porro hoc tit.* per verba *ibi, ſed ad præſidium, innocentia inſtitutam* appellationem quoad ſubſtantiam & eſſentiam, quatenus eam defenſionem reſpicit eſſe iuris naturalis. † Et ob id di- 15
ci communiter licitam eſſe excommunicatis appellationem ex *dicto cap. cum inter de exceptionibus*: Nam eo ipſo quod quis ſententia condemnatur, indiget defenſione aduerſus oppreſſionem, vt dictum eſt Sed quia ſolemnitas appellationis eſt de Iure Ciuili inuenta ex *l. 1.* verſic. *exactis deinde Regibus*, ibi *lege lata factum eſt, vt ab eis prouocatio eſſet, ff. de origine iuris l. 2.* ibi *legum adminicula Cod. de ſenent. Præfectorum prætorio*, Balboa *ſupra*, & Pichardus videndus, *à num.* 21. vbi plura exempla ex bonis authoribus adducit, & *dicto n.* 26. cum Abbate Silueſtro, & Pax; Ideo euenit, vt excommunicatis, quandoque appellatio auferatur, ſicut & aliis ex dictis in hac quæſtione *à num* 1. † Et hoc pacto 16
intelligitur Valenſis hic, *§. 1. n.* 4 quatenùs dicit quod excommunicatus poteſt appellare iudicialiter, quia illa appellatio eſt ſpecies defenſionis, quam nequidem denegandam ſcribit Speculator; ſed quod appellare nequeat extraiudicialiter dicit, quia talis appellatio habet vim conuentionis; non enim excommunicatus alium conuenire poteſt, cum vt dixi *in dicto cap. intelleximus fungeretur vices Actoris excommunicato denegata.* Et adiunges quæ adduxi *infrà in cap. Paſtoralis §. verum q.* 2. verſic. *ad quartam, hoc Titulo.*

Ad tertiam quæſtionis partem Bartolus dixit 17
lege is qui ad Ciuilia, Cod. hoc Titulo, duos caſus eſſe diſtinguendos; primus eſt cum rite, hoc eſt an legitimo tempore fuerit appellatum. Secundus cum quæritur an iuſtè fuerit appellatum. In primo caſu ait Bartolus vt appellanti incumbat onus probandi: Sequitur Capella Tholoſana *deciſione* 341. & probare videtur Textus *in dicta l. & qui*, in verbis ibi.. *cum igitur ad munus vocatus appellaueris apud Præſidem Prouinciæ iuſtè appellaſſe oſtende*, & Bartolum ſequutus Faquineus *lib. 1. controuerſ cap.* 81. illum explicans dicit ab eo dictum verum eſſe, quando appellans fuit præſens ſententiæ latæ, qui cum ſcientiam habeat, tenetur appellare

intea decem dies ; ſed probare ſe id feciſſe, quia ooo præſumitue alitet factum : argumento *in l. quicumque* , *§. qui à pupillo* , *ff. de Publicana.*

18 Obſtat prædictæ teſolutlnni Imperatnr , *in §. illud in Authentica* , de his , qui ingrediuntut ad appellandum in illis verbis , *ita potiantur victores ſontentiis* , *ſi eas rectè habere monſtrauerint*; ob idque Rota *in deciſ.* 316. in nouis, *item ſi poſſeſſor.* decidit noo incumbere id nnus appellanti , vt doceat ſe intra decem dies appellaſſe , ſed aduetſario , vt cnntrarium demnnſtrat : docent Francus *in cap.* 1.*num.*11.*hoc tit & in cap.bona eo-*
19 *dem col* 8. verſic. *octauo debet appellans.* † Ex en fuodamentn quia tempus appellantl eurrit à die ſcientiæ ; nnn autem à die ſententiæ latæ *cap. concertationi hoc titulo, lib.6.* quia ignntantia præſumitur *ex l.verius, ff de probationibus* & hæc ſententia ne ſit contra Bartnlum , vera mihi videtur in eo caſu, quando rempore latæ ſententiæ appellaturus ab ea abſens fuerat : ſic Faquineus, *vbi ſuprà.*

20 Io ſecunda diſtioctinne Bartnli relata, ſi quæeatur an iuſtè fuerit appellatum , reſoiuit Barr. quod ſi ea negatione , fundatam babeat inteneionem , appellans ſufficiat ei dicere ſe iniuſtè enndemoatum, & acta eahibere; qund ſi ex teſtibus, & ioſtrumentis pendeat probatin tunc nnus prnbandi pertineat ad eum in cauſa ipſa priocipali : ſic ptobans *ex l.per hanc Cod.de tempor. appell.l.eos* § 1. *Cod.hoc tit.* Qund ſi ea litigatoribus vnus tantum proſequatur appellatinnem altero abſeote , tunc probare debeat is qui prnſequitur , iuxta Teatum *in dicto § illud, Authentica de his, qui ingrediuntur ad appell.*

21 Sed Faquio. vbi *ſuprà d lib.* 1.*controu c.*81.verſic. *quod verò* , etiam diſtinguit Bart. intelligendum in hoc ſecundn caſu, ſicut in primn: nam ſi appellans prn ſe noo habeat præſumptinnem, ac vt vulgò dicitur iotentionem fundatam : tunc is probare debeat ſe rectè appellaſſe , veluti actnr, qui ſe creditntem eſſe cnntendit in prima ſenteotia ſuccubuerit, & alia apppellauerit, nnn habet inteotinnem fundatam , ſed probare debet ſe ereditntem ; atque aden ſe iuſtè appellaſſe, & ſecundum hanc partem eſſe accipiendum Teat.
22 *in d.l.is qui*, vbi Bart. † Qund ſi is qui prnſequitur appellatinnem , altern abſente , ea ſola præſumptione ſeoteotiæ cnntra ſe latæ præſumptionem habent pro ſe, veluti ſi tanquam debitnr fuerit condemnatus , & ſi debitnrem eſſe oegat, tunc prnbare nnn debeat ſe inſtè appellaſſe, quia aduerſarius eius , qui eſt actor probare debet *l. actor quod aſſeuerat, Cod.de probationibus* & ſic Faquin. ait accipiendum eſſe Text. *in d. § illud Auth. de his, qui ingred ad appellandum.* videbis Mennch. *lib.*2. *de præſumpt. cap.*95. *lib.*2. & de hoc dubio agit Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ quæſt.*48.*à num.*15.

23 Ad qoartam quæſtionis partem , exiſtimo dicendom, vt ſicut à difinitiua debet per Iudicem à qun admitti appellatio; ita etiam ab interlncutoria, quia ſieut per difioitiuam appellans grauatus dicitur; ita & per interlocutoriam, vt infra latè dico : quare ſi talis cauſa ab eo fuerit allegata qui prnuocauit; quæ ſi fuiſſet vera meritn appellatin fuiſſet interpoſita; videtue vt Iudex debeat appellatinni deferee, iuxta Textum *in c. vt debitus honor* 59. *infrà hoc tit.* in verſic. *ſalem ex c.cordi hoc tit. lib.*6. vbi Pootifex docet aperte appellatinnem eſſe admittendam , ſi iuſtam cauſam appellans allegauerit. Et *ex c.Romana, §. quod ſi objiciatur eod. tit. lib.*6. vbi prnbatur appellationem admittendam non eſſe, vbi ex legitima cauſa interpoſitn nnn eſt, igitor ſi ea cauſa debebit admitti. Deinde quia appellationibus friunlis deferendum nnn eſt, *c.cum appellatione eod. tit* ergn legitimis eſt deferendum *ex c ſuper eo* 1n.*c.ſuper eo* 12. *hoc tit. c. cum ſpeciali §. porro, c. ſignificante* 69.*hoc tit.* ergn quoties iuſta, & rationabiiis adetit, appellandi cauſa , debet ab interlocutoria appellatin admitti *ex c. cum cauſam hoc tit. c.* 1.*eod tit.lib.*6. Hanc doctrinam defendit Faquin. *lib.*1. *controuerſ cap.*8n. & Doctores in præcitaris Iuribus.

Quæ tamen patitue nnn leues difficultates: 24
nam ex Textu *in l.* 1. *§ quæſitum, ff.hoc tit, l.*2.*ff.de appellationib. recipiendis, l.ante ſententia tempus, C. quorum appellationes non recipiantur* , ſatis aperte appatet ſententiam ante diffinitiuam eſſe immaturam. Deinde facit Textus *in l.*2.*Cod.de Epiſcopali audientia*, vbi appellans ante ſenrentiam difioitiuam quinquaginta librarum argenti multa punitur ; ergn appellans ab interlocotnria hanc pœnam incurret.

Qund ſi vt communiter Doctnres diſtingunt 25
reſpoodeas verum eſſe, vt de Iure Ciuili appellatio ab interlncutoria non admittatur: ſic intelligi Iure relata ; ſecus tamen contiogete de Iure nnſtrn Canonicn *ex dicto cap. ſuper ea* 12 vbi hoc expteſſe cauetor, & *in cap. non ita* 12.*q.*6. doceantque relati à Viuin *lib.*2.*comm.opinione* 17 Rebuffo *in l.quod iuſſit n.*221 *ff de re Iudicata,* Caſtrenſis *conſ.*234 *volum.*1. Alex.*conſ* 27 *volum.*3. Baldn *in dicta l.* 2. n 4 *Cod. de Epiſcopali audientia,* videndus Balboa latè diſputans *in dicto cap. vt debitus honor à num.*7.

Tameo illa diſtioctin labtfactari videtur ex 26
nnſtrn Iure Cannoico; nempe quia ſi appellationi deferte teneretur Iudex appellatione admiſſa vlterios ipſe Iudex nnn poſſet de cauſa cognnſcere *ex d c. cum appellationibus, hoc tit. lib.*6. ſed ſic eſt quod nnn nbſtante appellatinne , pnteſt Iudex adhoe in cauſa cognnſcenda prncedere, antequam inhibeatur , vt *in c.Romana, § ſi verò, & in c. non ſolum hoc tit. lib.*6. ergo fiet vt regulàritee Iudex nnn teneatur admittere appellationem intetpoſitam ab interlocutia ſententia , vt dncent Gloſſa, & Francus, *in c. de priore, hoc tit.* Bald. *in l. quoniam iudices, Cod eod.*

Sed reſpondeo eſſe , vt Iudex à quo eſt appel- 27
latum , nnn poſſit de cauſa cngnnſcere , pnſtquam appellationem admiſit, quia dicitur Iuriſdictinnem à ſe abdicaſſe , vt *in dicto cap. cum de appellationibus, hoc titulo :* verum ſi appellarinnem nnn admittat , tunc exiſtimn , vt poſſit procedere in cauſa , antequam inhibeator , taliter vt ennſtiterit vera cauſa appellàrinnis , proceſſus reuncetur , & attentatum pnſt eam , Iuxta dicenda , *infra in cap.* 1. *&* 51. *hoc titulo* , & in hoc caſu reſpondet , Faquineus *dicto lib.* 1. *controuerſ. cap.* 81. *in fine* , loqui Teatum *in dicto cap.* nnn ſolum tamen ſi mioos ratinnabiliter : tunc reuera appellans debeat remitti ad Iudicem inferiorem , à qun ſcilicet appellauit, & in expenſis condemnandus , *ex dicto cap. vt debitus* , & de ratione expenſarum , late agens expendit , Videndus *ibi* , Balbna *à num.*79.

Tamen eſt impedimentn ennſilium lateranen- 28
ſe *ſub. Leone X. celebratum* 3, *tom.concil, ibi, ſeſſ.*10.

vbi

Digitized by Google

vbi cum litigatores appellandi facultate ſibi conceſſa abuterentur, & experientia rerum doceret legalem prouiſionem vtiliorem eſſe Reipublicæ; ideo ſtabilitum fuiſſe circa hoc legales deciſiones in foro Eccleſiaſtico eſſe ſeruandas., quod poſtea præceptum fuit *in Regul.* 8. *Cancel.* 15. vt refert Gomez. *in Reg. de annali poſſeſſore q.* 1. & per Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. *de reformat. in fine*, cauetur ab interlocutoria appellationem non eſſe licitam; niſi quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ, idem *in c.* 24. *ſeſſ.* 10. taliter vt hodie in omnibus Tribunalibus iuris Ciuilis Regula ſeruetur, & confirmatur de Iure Regio *in l.* 13. *tit.* 23. *p.* 3. *l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *ordinament. l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *recop.* vbi cauetur diſpoſitionem legalem, & non Canonicam eſſe ſeruandam.

29 Hæc tamen omnia, & præcipuè Tridentinum exiſtimo non eſſe correctoria iuris Canonici, ſed tantum declaratoria, tam Iuris Ciuilis, & Regij, quam Canonici, nam & ſi in Tridentino caueatur; vt ab interlocutoria appellatio non admittatur hæc Regula; ſic generaliter ſumpta habet duplicem limitationem, quatenùs dicit appellationem eſſe admittendam ab interlocutoria, quando talis ſententia habet vim diffinitiuæ.

30 † Vt exemplificatur etiam de Iure Ciuili, *in l. intra vtile* 40. *ff. de minor.* vbi conſtat appellationem admitti à ſententia interlocutoria, qua aliquis minor, aut maior declaratur, vt ibi cum Gloſſa Bartol. oſtendit Robert. *lib.* 1. *ſentent. c.* 12. Menoch. *de arbitr. caſu* 167. imo dicit Textus *in dicta l.* 3. *tit.* 18. *lib* 4. *recop.* vt liceat appellari à ſententia qualibet interlocutoria habente vim

31 diffinitiuæ. † Et ſic fieri, vt ſi quis Iudex dicatur à partibus incompetens, & ipſe ſe incompetentem declaret poterit grauatus & oppreſſus à tali ſententia appellare, quæ verè interlocutoria eſt, ſed habet vim irreparabilem ſicut diffinitiua, nam ſemel lata adhuc nec ab eodem Iudice queat reparari, Bartol. *in l. quod iuſſit de re Iud. n.* 9. Alex. *n.* 12. Iaſon 13. Ripa 16. Acueed. *in tract. de ſecunda ſupplic. de las mil y quinientas*, *à num.* 1. videbis Gloſſam *in Auth. habita, C. ne filius pro Patre*, Bald. *in d. l.* 2. *C. de Epiſcopali audientia*; Bartol. *in l.* 1. *n.* 13 *ff. de appell. recip.* Rebuffum *in dicta l. quod iuſſit, n.* 43. & Textum *in l.* 3. *tit.* 4 *lib.* 4.

32 *recop.* † Aliter exemplificat *Gloſſa* 1. *in cap. cum dilecti de electione*, vbi Doctores, velut ſi Iudex

33 pronuntiat deſertam eſſe appellationem. † Item quando pronuntiat non eſſe audiendum eum, qui intra terminum non egit, vel Teſtes non præſentauit ex *l.* 3 Bart. *ff. de execut.* alios plures caſus congerit vſque ad 15. Barboſa *in d. c.* 20. *Trid. ſeſſ.* 24. *à n.* 19. *ad* 35. vbi probat cum multis, *n.* 20. refert quamplures Doctores agentes de multis caſibus, in quibus licita eſt appellatio ab interlocutoria, inter quos Salgadum *de protect. Reg. p.* 1. *cap.* 1. *à n.* 4. Gonzal. *in Reg.* 8. *Cancel. Gloſſa* 9. §. 1. *in annotat. à n.* 191. Scacciam *de appell. q.* 17. *limit* 47. Menoch. *rem* 4. *adipiſcend. q.* 9. *à n.* 812. videbis etiam quos congerit Pichardus *in manduct. ad praxim p.* 4. §. 11. *per totam*, vbi benè expendit.

34 Secunda inquam limitatio, ſiue declaratio Regulæ prædictæ, eſt vt quoties interlocutoria ſententia continet grauamen irreparabile per ſententiam diffinitiuam; tunc ab ea queat appellari, licet ex Textu *in dicta l.* 2. *ff. de appell. recip. cap. non ſolent*, §. *ante ſententiam* 2. *q.* 6. *dicto* Fermoſin, de Exceptionibus.

cap. 20. *Trid. ſeſſ.* 24. *d. l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *recop.* Socinus *Reg.* 33. *fall.* 1. Berojus *in dicto cap. ſuper eo, hoc tit.* Balboa *in d. c. vt debitus*, *num.* 22. Menoch. *de adipiſcend. rem* 4. *num.* 117. Idem *de arbitr. caſu* 490. *n.* 3. Decianus *reſp.* 62. *num.* 21. *volum.* 3. Petrus Gregor. *de appell. lib.* 1. *cap.* 4. Surdus *deciſ.* 36. *num.* 13. Stephanus Gratianus à Marchiæ *deciſ.* 202. Ceuallos *de cognit. per viam violentia Gloſſa* 7. *n.* 10 *& p.* 2. *q.* 49 *à n.* 1. *Sigiſm.* Scaccia *de appell. q.* 17. *limitat.* 47. *n* 85. Amator Rodriguez *de examin. proceſſu*, *cap. fin p.* 1. *n.* 4. verſic. *verumtamen*, Barboſa *in dicto Trid. decreto n.* 36. † Qui *num.* 37. addit hoc procedere, 35
etiamſi grauamen poſſit reparari, ſed non ex toto, vel magna cum difficultate, ſeu præiudicio partis, vt docent Dueñas *Reg.* 31. *limit.* 10. Surdus *deciſ* 39. *n.* 14. *&* 15. Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. cap.* 74. *n.* 12. *&* 13. *& cap* 77. *num* 9. Scaccia *de appell dicta quæſt.* 17. *limit* 47. Gonzalez *in Reg.* 8. *Cancellaria Gloſſa* 9. §. 1. *in annotat. num.* 177.

Dicitur tamen Interlocutoria damnum irreparabile continere, quando grauamen etiam ſi 36
ſententia diffinitiua obtineat adhuc grauatus, & læſus remaneret. † Veluti in ſententia In- 37
terlocutoria torturæ, quæ cum grauem irreparabile contineat certum eſt poſſe ab ea appellari *l.* 2. *ff. de appell. recip. l.* 13. *tit.* 23. *p.* 3. oſtendit Gomez. *tom.* 3. *variar. cap.* 13. *num* 13. latè Salgado *de protect. Regia* 1. *p.* Scaccia *dicta quæſt.* 17. *limit.* 48. *à num.* 143. Trentacinq. *variar. reſolut. lib.* 2. *reſolut.* 13. *n.* 15. Riccius *collect. deciſ.* 641. verſic. *ſecundo*, & in praxi rerum *fori Eccleſ. reſol.* 405. *num.* 4. verſic. *tertius*, Narbona *l.* 59. *tit.* 4. *lib.* 1. *recopilat. Gloſſa* 1. *n.* 108.

Sic etiam vt appellari poſſit à ſententia ca- 38
pturæ, ſeu etiam ab actuali in carceratione iniuſta, quia grauamen capturæ non poteſt per diffinitiuam reparari, quæ appellatio etiam intra decem dies poterit interponi; ex eo quia grauamen eſt continuum, & ſucceſſiuum, vt aduertit Alexander *in l. cum qui*, § *in popularibus n.* 12. *ff. de Iureiurando*, & relati à Gomezio *tomo* 3. *variarum cap.* 9. *num.* 10. alios etiam caſus ſimiles adducit *l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopilat.* In quibus appellatio ab interlocutoria licita eſt, tradunt relati à Dueñas *Regula* 52. Maranta *in praxi* 6. *p. actu* 2. *de appell. num.* 269. refert præfatos Balb. *in dicta cap. vt debitus hoc tit. num.* 22. quibus addo Ignatium de el Villar *in ſilua reſponſ. lib.* 1. *reſponſo* 15. *num* 6. Surdum *deciſ.* 56. Gonzalez *in dicta Reg.* 8. *Cancellaria*, *Gloſſa* 9. §. 1. *in annot à num.* 176. Scacciam *hoc tit. dicta quæſt.* 17. *limitatione* 47. *à num.* 159. Gratianum *diſcept. Forenſium cap.* 77. Salgadum *dicta p.* 2. *de protectione Regia cap.* 1. alios congerit Barboſa *in dicto Trident decreto cap.* 20. *ſeſſ.* 24. *num.* 38. videndus *à num.* 18. *&* 21. Et ad aliam quæſtionem an liceat appellari à ſententia interlocutoria lata in poſſeſſorio, dico *infrà in cap.* 12. *hoc tit.* & applicabis quæſtionem quam aſſignaui ſuprà ante Rubricam *ſub num.* 3. *appellatio an admittatur à Iudice, qui interloquendo.*

intra decem dies ; ſed probare ſe id feciſſe, quia non præſumitur aliter factum : argumento *in l. quicumque* , *§. qui à pupillo* , *ff. de Publicana.*

18 Obſtat prædictæ reſolutioni Imperator , *in §. illud in Authentica* , de his , qui ingrediuntur ad appellandum in illis verbis , *ita potiaatur victores ſententiis* , *ſi oas rectè habere monſtrauerint*; ob idque Rota *in deciſ.*316. in nonis, *item ſi poſſeſſor.* decidit ooo incumbere id onus appellanti , vt doceat ſe intra decem dies appellaſſe , ſed aduerſario , vt contrarium demonſtrat : docent Francus *in cap.*1.*num.*11.*hoc tit & in cap.boaa eo-*

19 *dem col* 8. verſic. *octauo debet appellans.* † Ex eo fuodamento quia tempus appellanti currit à die ſcientiæ ; non autem à die ſententiæ latæ *cap. concertationi hoc titulo. lib.*6. quia ignorantia præſumitur *ex l.verius, ff de probationibus* & hæc ſententia oe ſit cootra Bartolum , vera mihi videtur in eo caſu,quando tempore latæ ſententiæ appellaturus ab ea abſeos fuerat : ſic Faquineus, *vbi ſuprà.*

20 In ſecunda diſtinctione Bartoli relata, ſi quæratur an iuſtè fuerit appellatom , reſoluit Bart, quod ſi ea negatione , fundatam habeat intentionem , appellans ſufficiat ei dicere ſe iniuſtè coodemoatum,& acta eahibere;quod ſi ea teſtibus,& ioſtrumeotis peodeat probatio tunc onus probandi pertineat ad eum in cauſa ipſa priocipali : ſic probaos *ex l.per hanc Cod.de tempor. appell.l.eos§.*1. *Cod.hoc tit.* Quod ſi ea litigatoribus vnus tantum proſequatur appellationem altero abſente , tunc probare debeat is qui proſequitur , iuxta Textum *ia dicto § illud, Authentica de his,qui ingrediuntur ad appell.*

21 Sed Faquin. vbi *ſuprà d lib.*1.*controu c.*81.verſic. *quod verò* , etiam diſtinguit Bart. intelligendum in hoc ſecundo caſu, ſicut in primo:nam ſi appellans pro ſe noo habeat præſumptionem,ac vt vulgò dicitur intentionem fundatam : tunc is probare debeat ſe rectè appellaſſe , veluti actor, qui ſe creditorem eſſe contendit io prima ſententia ſuccubuerit,& alia apppellauerit,non habet inteotionem fundatam , ſed probare debet ſe creditorem ; atque adeo ſe iuſtè appellaſſe,& ſecundum hanc partem eſſe accipiendum Text.

22 *in d.l is qui*, vbi Batt. † Quod ſi is qui proſequitur appellatiooem , altero abſeote , ea ſola præſumptiooe ſententiæ contra ſe latæ præſumptionem habent pro ſe,veluti ſi tanquam debitor fuerit condemoatua , & ſi debitorem eſſe negat, tunc probare oon debeat ſe iuſtè appellaſſe,quia aduerſarius eius , qui eſt actor probare debet *l. actor quod aſſeuerat, Cod.de probationibus* & ſic Faquin.ait accipiendum eſſe Text.*ia d.§ illud Auth. de his,qui ingred ad appellandum.* videbis Menoch. *lib.*2. *de præſumpt. cap.*95. *lib.*2. & de hoc dubio agit Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ quæſt.*48.*à num.*15.

23 Ad quartam quæſtionis partem , exiſtimo dicendum, vt ſicut à difinitiua debet per Iudicem à quo admitti appellatio;ita etiam ab interlocutoria,quia ſicut per difinitiuam appellans grauatus dicitur;ita & per interlocutoriam,vt infra latè dico : quare ſi talis cauſa ab eo fuerit allegata qui prouocauit;quæ ſi fuiſſet vera merito appellatio fuiſſet interpoſita; videtur vt Iudex debeat appellationi deferre,iuxta Textum *ino.vt debitus honor* 59. *infrà hoc tit.*in verſic.*talem ex c.cordi hoc tit. lib.*6. vbi Pontifex docet aperte appellationem eſſe admittendam ,ſi iuſtam cauſam appellans allegauerit. Et *ex c.Romana,§.quod ſi obijciatur eod. tit. lib.*6.vbi probatur appellationem admittendam non eſſe,vbi ex legitima cauſa interpoſito oon eſt,igitur ſi ea cauſa debebit admitti. Deinde quia appellationibus friuolis deferendum non eſt, *c.cum appellatione eod.tit* ergo legitimis eſt deferendum *ex c ſuper eo* 10.*c.ſuper eo* 12. *hoc tit. c. cum ſpeciali §. porro, c. ſignificante* 69.*hoc tit.* ergo quoties iuſta, & rationabilis aderit, appellandi cauſa , debet ab interlocutoria appellatio admitti *ex c.cum cauſam hoc tit.c.*1.*eod tit.lib.*6. Hanc doctrinam defendit Faquin. *lib.*1. *controuerſ.cap.*80. & Doctores in præcitatis Iuribus.

Quæ tamen patitur non leues difficultates: 24
nam ea Textu *in l.*1. *§ quæſitum, ff.hoc tit.l.*2.*ff.de appellationib. recipiendis,l.ante ſententia tempus,C. quorum appellationes noa recipiantur* , ſatis aperte apparet ſententiam ante diffinitiuam eſſe immatoram,Deinde facit Textus *ia l.*2.*Cod.de Epiſcopali audientia*, vbi appellans ante ſententiam diffinitiuam quinquaginta librarum argenti multa punitur ; ergo appellans ab interlocutoria hanc pœnam incurret.

Quod ſi vt communiter Doctores diſtingunt 25
reſpondeas verum eſſe,vt de Iure Ciuili appellatio ab interlocutoria oon admittatur:ſic intelligi Iure telata ; ſecus tamen contingere de Iure noſtro Canooico *ex dicto cap ſuper eo* 12 vbi hoc expreſſe cauetur,& *ia cap.nonita* 12.*q.*6.docentque telati à Viuio *lib.*2.*comm.opinione* 17 Rebuffo *in l.quod iuſſit n.*221 *ff de re Iudicata,* Caſtrenſi *conſ.*134 *volum.*1. Alex.*conſ* 27 *volum.*3. Baldo *in dicta l.*2. *n* 4 *Cod. de Epiſcopali audientia*, videodus Balboa latè diſputans *in dicto cap. vt debitus honor à num.*7.

Tamen illa diſtinctio labefactari videtur ex 26
noſtro Iure Canooico;nempe quia ſi appellationi deferre teneretur Iudex appellatione admiſſa viterius ipſe Iudex oon poſſet de cauſa cognoſcere *ex d c.cum appellationibus,hoc tit.lib.*6. ſed ſic eſt quod oon obſtante appellatione , poteſt Iudex adhuc in cauſa cognoſcenda procedere, antequam inhibeatur , vt *in c.Romana, § ſi verò, & in c.non ſolum hoc tit.lib.*6. ergo fiet vt regulariter Iudea non teneatur admittere appellationem interpoſitam ab interlocuria ſententia , vt docent Gloſſa,& Francus,*in c.de priore, hoc tit.* Bald. *in l. quoniam iudices,Cod eod.*

Sed reſpondeo eſſe , vt Iudex à quo eſt appel- 27
latum , oon poſſit de cauſa cognoſcere , poſtquam appellationem admiſit, quia dicitur iuriſdictionem à ſe abdicaſſe , vt *in dicto cap. cum de appellationibus , hoc titulo :* verum ſi appellationem non admittat , tunc exiſtimo , vt poſſit procedere io cauſa , antequam inhibeatur , taliter vt conſtiterit vera cauſa appellationis , proceſſus reuocetur , & attentatum poſt eam , Iuxta diceoda , *infra in cap.* 1. *&* 51. *hoc titulo* , & in hoc caſu reſpondet , Faquineus *dicto lib.* 1. *controuerſ. cap.* 81. *ia fine* , loqui Textum *in dicto cap.* non ſolum tamen ſi minus rationabiliter : tunc reuera appellaus debeat remitti ad Iudicem inferiorem , à quo ſcilicet appellauit , & in expenſis condemnaodus , *ex dicto cap. vt debitus* , & de ratione expenſarum , late agens expendit , Videodus *ibi* , Balboa *à num.*79.

Tamen eſt impedimento conſilium lateranen- 28
ſe *ſub. Leone X. celebratum* 3.*tom.concil,ibi, ſeſſ.*10.

vbi

vbi cum litigatores appellandi facultate ſibi
conceſſa abuterentur, & experientia rerum do-
ceret legalem prouiſionem vtiliorem eſſe Rei-
publicæ; ideo ſtabilitum fuiſſe circa hoc lega-
lea deciſiones in foro Eccleſiaſtico eſſe ſeruan-
das., quod poſtea præceptum fuit *in Regul.* 8.
Cancel. 15. vt refert Gomez. *in Reg. de annali
poſſeſſore q.* 1. & per Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 1.
de reformat. in fine, cauetur ab interlocutoria
appellationem non eſſe licitam; niſi quando in-
terlocutoria habet vim diffinitiuæ, idem *in c.* 24.
ſeſſ. 20. taliter vt hodie in omnibus Tribunali-
bus iuris Ciuilis Regula ſeruetur, & confirma-
tur de Iure Regio *in l.* 13. *tit.* 23. *p.* 3. *l.* 3. *tit.* 18.
lib. 4. *ordinament. l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *recop.* vbi ca-
uetur diſpoſitionem legalem, & non Canoni-
cam eſſe ſeruandam.

29 Hæc tamen omnia, & præcipuè Tridentinum
exiſtimo non eſſe correctoria iuris Canonici, ſed
tantum declaratoria, tam Iuris Ciuilis, & Regij,
quam Canonici, nam & ſi in Tridentino caueа-
tur; vt ab interlocutoria appellatio non admit-
tatur hæc Regula; ſic generaliter ſumpta habet
duplicem limitationem, quatenùs dicit appella-
tionem eſſe admittendam ab interlocutoria,
quando talis ſententia habet vim diffinitiuæ.
30 † Vt exemplificatur etiam de Iure Ciuili, *in l.
intra vtile* 40. *ff. de minor.* vbi conſtat appellatio-
nem admitti à ſententia interlocutoria, qua ali-
quis minor, aut maior declaratur, vt ibi cum
Gloſſa Bartol, oſtendit Robert. *lib.* 1. *ſentent. c.* 12.
Menoch. *de arbitr. caſu* 167. imo dicit Textus *in
dicta l.* 3. *tit.* 18. *lib* 4. *recop.* vt liceat appellari à
ſententia qualibet interlocutoria habente vim
31 diffinitiuæ. † Et ſic fieri, vt ſi quis Iudex dica-
tur à partibus incompetens, & ipſe ſe incom-
petentem declaret poterit grauatus & oppreſſus
à tali ſententia appellare, quæ verè interlocu-
toria eſt, ſed habet vim irreparabilem ſicut dif-
finitiua, nam ſemel lata adhuc nec ab eodem Iu-
dice queat reparari, Bartol. *in l. quod iuſſit de re
Iud. n.* 9. Alex. *n.* 12. Iaſon 13. Ripa 16. Azeued. *in
tract. de ſecunda ſupplic. de las mil y quinientas*, à
num. 1. videbis Gloſſam *in Auth. habita, C. ne filius
pro Patre*, Bald. *in d. l.* 2. *C. de Epiſcopali audientia*;
Bartol. *in l.* 1. *n.* 13 *ff. de appell. recip.* Rebuffum *in
dicta l. quod iuſſit, n.* 43. & Textum *in l.* 3. *tit.* 4 *lib.* 4.
32 *recop.* † Aliter exemplificat *Gloſſa* 1. *in cap. cum
dilecti de electione*, vbi Doctores, velut ſi Iudex
33 pronuntiat deſertam eſſe appellationem. † Item
quando pronuntiat non eſſe audiendum eum,
qui intra terminum non egit, vel Teſtes non
præſentauit ex *l.* 1 Bart. *ff. de execut.* alios plures
caſus congerit vſque ad 15. Barboſa *in d. c.* 20.
Trid. ſeſſ. 24. *à n.* 19. *ad* 35. vbi probat cum mul-
tis, *n.* 10. refert quamplures Doctores agentes
de multis caſibus, in quibus licita eſt appella-
tio ab interlocutoria, inter quos Salgadum *de
protect. Reg. p.* 1. *cap.* 1. *à n.* 4. Gonzal. *in Reg.* 8.
Cancel. Gloſſa 9. §. 1. *in annotat. à n.* 191. Scac-
ciam *de appell. q.* 17. *limit.* 47. Menoch. *rem* 4. *adi-
piſcend. q.* 9. *à n.* 822. videbis etiam quos conge-
rit Pichardos *in manduct. ad praxim p.* 4. §. 11. *per
totam*, vbi benè expendit.

34 Secunda inquam limitatio, ſiue declaratio
Regulæ prædictæ, eſt vt quoties interlocutoria
ſententia continet grauamen irreparabile per
ſententiam diffinitiuam; tunc ab ea queat ap-
pellari, licet ex Textu *in dicta l.* 2. *ff. de appell. re-
cip. cap. non ſolent*, §. *ante ſententiam* 2 *q.* 6. *dicto*
Fermoſio, de Exceptionibus.

cap. 20. *Trid. ſeſſ.* 24. *d. l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *recop.*
Socinus *Reg.* 33. *fall.* 1. Berojus *in dicto cap. ſuper
eo, hoc tit.* Barboa *in d. c. vt debitus*, *num* 22. Me-
noch. *de adipiſcend. rem* 4. *num.* 117. idem *de ar-
bitr. caſu* 490. *n.* 3. Decianus *reſp.* 62. *num.* 21. *vo-
lum.* 5. Petrus Gregor. *de appell. lib.* 1. *cap.* 4. Sur-
dus *deciſ.* 36. *num.* 13. Stephanus Gratianus à
Marchiæ *deciſ.* 202. Ceuallos *de cognit. per viam
violentiæ Gloſſa* 7. *n.* 10 & *p.* 2. *q* 49 *à n.* 1. *Sigiſm.*
Scaccia *de appell. q.* 17. *limitat.* 47. *n* 85. Amator
Rodriguez *de examin proceſſu*, *cap. fin p.* 1. *n.* 4.
verſic. *verumtamen*, Barboſa *in dicto Trid. decre-
to n.* 36. † Qui *num.* 37. addit hoc procedere, 35
etiamſi grauamen poſſit reparari, ſed non ex
toto, vel magna cum difficultate, ſeu præiudi-
cio partis, vt docent Dueñas *Reg.* 51. *limit.* 10.
Surdus *deciſ* 39. *n.* 14. & 15. Stephanus Gratia-
nus *diſcept. forenſ. cap.* 74. *n.* 12. & 13. & *cap* 77.
num 9. Scaccia *de appell. dicta quæſt.* 17. *limit* 47.
Gonzalez *in Reg.* 8. *Cancellaria Gloſſa* 9. §. 1. *in
annotat. num.* 177.

Dicitur tamen interlocutoria damnum irre- 36
parabile continere, quando grauamen etiam ſi
ſententia diffinitiua obtineat adhuc grauatus,
& læſus remaneret. † Veluti in ſententia in- 37
terlocutoria torturæ, quæ cum grauem irrepa-
rabile contineat certum eſt poſſe ab ea appella-
ri *l.* 2. *ff. de appell. recip. l.* 13. *tit.* 23. *p.* 3. oſtendit
Gomez. *tom.* 3. *variar. cap.* 13. *num* 13. latè Sal-
gado *de protect. Regia* 1. *p.* Scaccia *dicta quæſt.* 17.
limit. 48. *à num.* 143. Trentacinq. *variar. reſolut.
lib.* 2. *reſolut.* 13. *n.* 15. Riccius *collect. deciſ.* 641.
verſic. *ſecundo*, & in praxi rerum *fori Eccleſ. re-
ſol.* 405. *num.* 4. verſic. *tertius*, Narbona *l.* 59.
tit. 4. *lib.* 1. *recopilat. Gloſſa* 2. *n.* 108.

Sic etiam vt appellari poſſit à ſententia ca- 38
pturæ, ſeu etiam ab actuali in carceratione iniu-
ſta, quia grauamen capturæ non poteſt per dif-
finitiuam reparari, quia appellatio etiam intra
decem dies poterit interponi; ex eo quia graua-
men eſt continuum, & ſucceſſiuum, vt aduer-
tit Alexander *in l. cum qui*, § *in popularibus n.* 11.
ff de Iureiurando, & relati à Gomezio *tomo* 3.
variarum cap. 9. *num.* 10. alios etiam caſus ſimi-
les adducit *l.* 3. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopilat.* in quibus
appellatio ab interlocutoria licita eſt, tradunt
relati à Dueñas *Regula* 52. Matanta *in praxi* 6. *p.
actu* 2. *de appell. num.* 269. refert præfatos Balb.
in dicto cap. vt debitus hoc tit. num. 22. quibus
addo Ignatium de el Villar *in ſilua reſponſ. lib.* 1.
reſponſo 15. *num.* 6. Surdum *deciſ.* 36. Gonzalez
in dicta Reg. 8. *Cancellaria*, *Gloſſa* 9. §. 1. *in an-
not à num.* 176. Scacciam *hoc tit. dicta quæſt.* 17.
limitatione 47. *à num.* 159. Gratianum *diſcept. Fo-
renſium cap.* 77. Salgadum *dicta p.* 2. *de protectione
Regia cap.* 1. alios congerit Barboſa *in dicto Tri-
dent decreto cap.* 20. *ſeſſ.* 24. *num.* 38. videndus à
num. 18. & 21. Et ad aliam quæſtionem an li-
ceat appellari à ſententia interlocutoria lata in
poſſeſſorio, dico *infrà in cap.* 12. *hoc tit.* & ap-
plicabis quæſtionem quam aſſignaui ſuprà ante
Rubricam *ſub num.* 3. *appellatio an admittatur à
Iudice ante interloquendo.*

Qvæstio II.

An licent appellari à ſententia latu ſecundum opinionem probabilem : An appellationi poßit renuntiari : Et num à decreto tortura appelletur : Quid in Sancto Officio Inquiſitionis : Et an ſententia migrandi : An reiectione appellationis detur appellatio : Et faciat vim Eccleſiaſticus non admittendo appellationẽ intra decem dies?

Svmmarivm.

1 *Appellatio à ſententia lata ſecundum opinionem probabilem , non licet ſecundum aliquos , n.2. & 3. contraria eſt verior praxis, etiamſi Index pronuntiet ſecundum probabiliorem opinionem , ſi appellandi aſſiſtat alia probabilis , num.4.5.*

2 *Iudicare tenetur Index ſecundum probabiliorem opinionem ; aliter docent Doctores n.6.*

3 *Botantes Conſules quoad Iuſtitiam Tributorum, & donatiui tenentur ſequi probabiliorem opinionem aliter , num.7.*

5 *Opinio qua inferiori Iudici viſa eſt probabilior, poteſt ſuperiori videri minus probabilis.*

8 *Appellatio qualiter à partibus queat renuntiari, num. ſequent.*

9 *Appellatio tolli poteſt ex partium conſenſu , & pacto de non appellando , num.10.*

10 *Pactum de non appellando valet quando fuit facta obligatio de ſtando vnica ſententia.*

11 *Appellationi in Criminalibus , nec tacitè , nec expreſiè renuntiatur , niſi cum crimen eſt notorium expende num. 12.*

13 *Renuntiari poteſt ex pacto nullitati Actorum, vel ſententia.*

14 *Exceptio renuntiaſti appellationi impedit litis ingreſſum.*

15 *Appellationis renuntiatio valet , ſi res ſit integra , non aliter , & tendat in fauorem appellantis num.16.*

17 *Procurator nequit appellationi renuntiare ſine conſenſu Domini , vt nec donare.*

18 *Appellatio locum habet , ſi grauamen eſt notorium, non obſtãte Appellatoris renuntiatione.*

19 *Appellaturus poterit in ſyndicatu agere contra Iudicem ex mala iudicatura.*

20 *Reductio ad arbitrium boni viri nequit renuntiari . ſi laſio eſſet in quantitate magna.*

21 *Denuntiatio appellationis , vt valeat debet eſſe expreſſa , & non ſic ea intelligatur , cum partes conuenerint ſtare ſcientia Iudicis ferenda,* quæcumque illa ſit.

22 *Renuntiationis appellationis caſus qui ſint.*

23 *Appellans quando renuntians appellationi adhuc appellato proſequenti appellationem condemnatur in expenſis , num. 24. 25. quando non condemnetur , num. 26.*

27 *Appellatio licet à decreto tortura , non tantum cum Iudex declarat Reum torquendum in principali , ſed ad habendum reſponſum affirmatiuum, aut negatiuum, n.28. nec interim nouandum eſt n.29.*

29 *Appellari licet à comminatione tortura.*

30 *Inquiſitores debent admittere appellationem à ſententia tortura, niſi appellatio eſſet friuola, aut calumnioſa , num.31.*

32 *Appellatio friuola , & calumnioſa qua dicatur, ponitur in Iudicis arbitrio, & num 33.*

33 *Appellatio dicitur friuola cum conſtat clarè de appellantis calumnia.*

34 *Appellatio non admittitur à mandato migrandi cum requirat celeritatem, & expeditionem.*

35 *Appellatio à reiectione appellationis quando detur , vel non num.36.*

37 *Appellari quit à Iudice ; qui interpoſitam appellationem in die feriata non admiſit.*

38 *Actus quilibet extraiudicialis poteſt exerceri die feriato.*

40 L. dies Feſtos Cod. de feriis, l.34. tit.2.p.3.

41 *Appellatio in dubio iudicari debet , non deſerta.*

42 *Dies non currit de momento ad momentum , nec dies feriati computantur in termino.*

VT ad primam difficultatis partem reſpondeas ſuppooes quæ adduxi *ſupra in cap. 4. de feriis p.4.* vbi de opinione probabili, an quem reddat tutum in conſcientia relicta probabiliori, vnde quia hæc quæſtio eſt curioſa, referam prius DD. diuerſas ſententias, & ex eis eligam in praxi veriorem , etenim pro negatiua ſententia ſunt Petros de Ledeſma *in ſumma tomo 2. tract. 8. c. 24. concluſ. 8. difficult. 2.* qui cum Orellana dixit appellationem non licere , etiamſi ſint duæ opiniones æque probabiles ; eo quod Iudex protulit iuſtè ſententiam , nec vllum parti grauamen intulit ; alias lites enim fierent immortales contra Regulam Textos *in cap. finem litibus de dolo,* ibi adductis , & Villalobas cum Baõex *in ſumma tom. 2. tract. 16. diff. 8. num 4.* ait non poſſe Reum appellare cum Iudex ſequutus fuerit probabiliorem opinionem, aut æque probabilem. 1

Et hæc opinio confirmari videtur, quia Iudex tenetur Iudicare ſecundùm probabiliorem opinionem , docent Layman *de Theologia morali, lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 16.* Sanchez *in ſumma tomo 1. lib. 3. cap. 10. n. 7.* cum aliis ab eo relatis Villalobos *p. 1. ſum. tom. 1. tract. 1. diff 15. n. 9.* Malderos *in 2. 2. p. D Thom quaſt. 19. art. 5. diſp. 86. circa finem* Tannet. *in 2. 2. D. Thom. diſp 4. q. 4. dubio 6. num. 128.* Decanus *in ſumma tomo 2. tract. 1. cap. 4. q. 9. n. 13.* Filiuc. *tom. 2. tract. 21. c. 4. n. 144.* alios congerit Diana *p. 1. tract. 3 reſ. 20* 2

Confirmatur ſecundo nam Conſules inſtantes in Parlamento , ſiue conſiſtorio quoad iuſtitiam donatiui , imò & alij Miniſtri Regij, quoad Iuſtitiam Tributorum tenentur ſequi probabiliorem opinionem , relicta probabili , eo quod tales conſtituuntur Iudices inter Regem , & populum, vtrum donatiuum ſit probandum, necne docent Vaſq. *de reſtit. cap. 5. §. 3. dubio 5. num. 57.* Molfer. *in ſum. tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 75.* & hanc tutiorem vocat Diana , & probabiliorem , *p. 1. tractatu 3. reſ. 20.* 3

Adhuc vero & ſi prædictæ opiniones in ſuis ſpeciebus probabiliores, & tutiores ſint , tamen in caſu hoc de appellatione interponenda à condẽnato in Iudicio, reſpondeo non ſolùm in cauſis capitalibus , ſed etiam in Ciuilibus licitum eſſe appellare, etiamſi Iudex inferior ſententiam tulerit ſecundum opinionem probabiliorẽ, dum tamen opinio, quæ appellanti aſſiſtit ſit probabilis, docent Salon. *in 2. 2. D. Thom. 2. q. 69 art. 3 concluſ. 2. §. inde dico in primis* Ioanes de la Cruz *in direct. p. 1 precepto 8. articulo 3. dubio 11. concluſione 2.* qui licet teneant ſic procedere tantùm quando ſit appellatio à cauſa ſanguinis ; 4

verùm

verùm debet etiam procedere in qoibuſlibet cauſis Ciuilibus ; nam alias innumera committerentur peccata per Reos Aduocatos, & Procuratores in diſquirenda magis probabili npinione ; docent hanc ſententiam Turrianus *in* a. 2. *tom.* 2. *diſp.* 51. *dubio* 1. *n.*4. contrariæ fundamentis reſpondent Diana *p.* 1. *tract.* 5. *miſcel. reſ.* 104. eam videtur tenere Hurtado *diſp.* 4. *difficultate* 10. Syluius *in* a.2. *D. Thom. quæſt.* 69. *Articulo* 3.

5 Et probatur quia reſpectu rei ſunt fauorabiliora iura : argumento Textus *in cap. fin. de re Iudic.* cum concordatis ; deinde quia illa opinio quæ viſa eſt probabilior Iudici inferiori, poteſt reſpectu contrariæ probabilis apparere Iudici ſuperiori minus probabilis : argum. Textus *in l.*2. §. *ſed denique*, *Cod. de veteri iure enucleando*, noo enim ex multitudine Authorum, ſed ex vberiori ratione, opinio magis probabilis decernenda eſt, cuios caoſa inter Iudices poteſt eſſe non minima diſſeorio.

6 Hæc ſunt vera, & ſi fundameota contrariæ opinionis probabiliora & rotiora ſint in ſuprà relatis ſpeciebus, tamen in practica iouenio plures DD. etiam in illis contrariom tenere. Nam de indicando ſecoodùm probabiliorem relicta probabili, video Martinez *in* 1.*p. D. Tom.* 1. *q.* 19. *art.*6. *coaclnſ.*2. Gaſpard. Hurtado *diſ.*21. Lorcam *ibidem diſp.*39. *n* 2. Aluarez *ibidem. diſp.*80.*n.*12. Martinom Bonacin. *de legibus diſp.*2 *q.*4 *punct.*9. Scnt. *in ſelect. diſp.*44. *n* 50. del Rium *in diſquiſit. magnis, lib.*6. *q.* 1. §. *quotieſcumque*, vbi aſſerit eſſe commonem ſententiam Caſuiſtarum, & ex noſtris Morla *in Emporio iuris p.* 1. *tit.* 2. *q* 2. Diana *p.* 2. *tract.* 13. *reſol.* 3. vbi ad plures caſus infert in verſic *ex his*; vbi hanc veram arbitretur contra Vaſq. *p.*2. *tom.* 1. *diſp.*64. *num.*5. etiam in Iudice Supremo.

7 Imo & in caſu de Parlamento, & Conſulibus ſeu aliis Miniſtris Regis circa concedenda donatiua, & imponenda Tributa, dicunt multi poſſe eos probabilem opinionem ſequi eo quod Iudex videtur prudenter facere, ſequendo probabilem opinionem, relicta probabiliori docent Morla *in Empor. Iur. p.* 1. *tit.* 2. *q.* 2. Lorca *in p* 2. *tom.* 1. *diſp.*19. *membro* 2. Gaſpar. Hurtado *diſp.*4. *de conſcient. diff.* 21. Aluar. *in* 2.2. *diſp* 80. *num* 12. Martinez *ibi p.*2. *tom.* 1. *q.*19 *art.* 6. *dubio* 6. *concluſ.* 2. Sancius *in ſelect. dict diſp* 44. *num.* 50. & 51. Fagundex *in precept. Decalog.* 2. *lib.* 3. *cap* 2. *num.*5. cum aliis Diana *p.* 1 *tract. de Parlamento reſ.*20. vbi addit vt ob id non videatur Iudex perſonarum acceptor, quia opioio illa probabilis contulit illi facultatem iudicandi, iuxta quam maluerit opinionem ; itaque non damnat Miniſtros concedentes Tribut- Regi, & donatiua ſecundùm probabilem opinionem circa Iuſtitiam Tributi, ſeu donatioi, alias ioquam ait quod haberent maximum onus, multiſque ſcropulis implicaretur ad cognoſcendum probabilem, & probabiliorem opinionem, de quo videbis Leſſium *lib.* 2. *de Iuſtitia cap.* 33. *dubio* 11. *n.*42. Hieronimum de Rua *in ſuis controuerſ. Scholaſtic. tom.* 2. *controuerſ.* 2. del Rium *diſquiſit. Magicar. n.* 151. § *quia quotieſcumque*, Suarez *de reſtitut lib* 3 *cap.*1. *n* 168. & 269. Et adiunges quæ ſuprà adduxi *in cap.* 1. *de re Iudicata*, *vbi qualem debeat in dubio eligere opinionem Iudex.*

8 Ad ſecundam quæſtionis partem, an appellatiooi poſſit renuntiari : poteſt ad vtramque partem diſputari ex adductis *ſuprà in cap.* 1 *ſi diligenti de foro compet.* vbi dixi an quis poſſit priuilegio reounriare, item ex adductis *ſupra in hac Rubr. p.* 5. *à n.* 1. nam ſi dixeris appellationem competere vt remedium iure naturæ inuentum dices fortè à partibus rennotiari non poſſe, eo quod Iura oaturalia immutabilia ſunt ; Sed amiſſis, quæ hic poſſent diſputari reſpoodeo per cooclusiones ſequentes.

Fermon. de Exceptionibus.

Prima conclofio appellatio tolli poteſt ex 9
partium conſenſu, & conuentione Textus, *in l fin.* §. *finali*, *Cod. de tempore appell. l.* 1 §. 1. *Cod. ff. à quibus appellari non licet*, benè per Ripam *in l. nemo poteſt, n.* 78. *ff. de leg.* 1. Decius *in cap. interpoſita*, §. *ille denique hoc tit.* & *in cap. ex ratione col.* 5. *poſt princip. ium hoc eodem tit.* Gratiaous *Regula* 41.

Secunda concluſio, pactum de oon appellan- 10
do valet taliter vt hæc renuntiatio non ſuſpendat executionem ſententiæ, Guid. Pap. *in tract. de appellat. q.* 106. Lanclor. *de attent. p.*2. *cap.*20. *num.*20. vel quando fuit facta obligatio de ſtando voicæ ſententiæ ; nam hæc conuentio de iure validari puratur iuxta Textum *in l. fin. Cod. de tempor. appell.* Francus *in dicto cap. interpoſita*, §. *ille denique*, *n.* 2. Felinus *in cap. ex parte el.* 2. *n.*6. *de reſcriptis*, & *in cap. ſi diligenti num.* 7. *de foro competenti*, Pariſ. *conſ.*34. *lib.* 1. *num.* 25. Salgadus *de Regia protectione p.*3. *cap.* 9. *num.* 229. & 230. vbi etiam eum aliis *dicto num* 219. ait per Doctores *in l. poſtquam liti*, *Cod. de pactis* expreſsè appellationi renuntiari, tam interiectæ quando per tranſactionem receditur à lite, Lancelotus *vbi ſuprà cap.*12. *in præfat. num* 19. Doctores *in l ſi contra maiores*, *Cod. hoc tit.*

Et licet appellationi in Criminalibus, nec 11
tacitè, nec expreſsè renuntiari queat, Boërius *deciſ.*257. *ſub num.*6. Francus *in cap. cum ſpeciali*, §. *porro n.*6. *ante medium*, verſic. *ſed certe hoc tit.* Lancelotus *de attentatis p.* 2. *cap.* 11. *ampliat.* 2. *num.*8. & firmet Farinacius ſic communiter per Doctores teneri *in praxi crimin.* 3. *tom. q* 101. *cap.* 1. *à num* 2. Tameo ipſe *à n* 20 hoc limitat quando delictum ſit notorium : ſequitur Salgadus 3 *p. cap.* 14. *num* 9 dicens tunc valere renuntiationem appellationis, & ſic & ſi Gloſſa *in l. pactum inter heredem* : *ff. de pactis*, Baldus *in cap. cum non de Iudic.* Couarruuias *in* 4. 2. *p.c.* 8. §. 13. *num* 16. Matiencus *in Dialogo relat.* & *aduocat* 3 *p. cap.*49. *circa finem*, & cum aliis Gratianus *dicta Reg* 41. *num.*4 exiſtimant renuntiationem appellationis ooo admitti in cauſa Criminali.

Sed hoc intelligit Gratianus *ibi num.*5. proce- 12
dere, ſi renuntiatio fiat ante ſententiam ; ſecùs ſi poſt ſententiam prolatam, qoia tunc Reus poſſet expreſsè conſentire, & ita ait quotidie practicari, & hoe licet poſt conſenſum appelletur, & ibi aduertit quod tali caſu, quando poſt conſenſum appelletur, ſemper incipiuntur merita cauſæ principalis.

Ex dictis etiam infero primo vt poſſit etiam 13
renuotiari ex pacto Actorum nullitati, vel ſententiæ, Angelus *in l. tale pactum*, §. *qui prouocauit*, *ff. de pactis*. Bernardus Diex de Luco *in Regula* 498. vbi benè eius Additionator, Abiles *de ſyndicatu cap.* 3. Gloſſa *el deſcargo num.* 2. Gratianus *dicta Regula* 41. *num.* 1. cum aliis multis ab eo relatis, Boërius *deciſ.* 184. *n.* 18. † Imo dicit 14

Ll 3 Pattus

Petrus Anchattanus conſ. 371. quem ſequuntur
Felin in c.exception.n.30.de excepi Grat. d.reg.41.
n.1.quod iſta exceptio, renunciaſti appellat. impedit
litis ingreſſum.
15 Prædicta ſeutentia declaratur forma ſequenti,
nam ſi res ſit integra, valet appellationis renun-
ciatio, nō inquam valebit ſi integra res non ſit; ex
l ſi quis libellos, C.de appell. dict. cap. interpoſita, §. ille
denique, hoc tit. per quæ Iura aliquibus ſublimita-
tionibus conſuluit, Bartol. Socin conſ. 46. volum. 1.
16 num 12. † Qui etiam addit, d. num. 12. in fine, &
cum aliis Grat. dict. reg. 41. num. 6. & 7. tunc reuera
appellaturus poſſit appellationi renunciare, qua-
tenus appellatio tendit ad fauorem; ſecus ſi ad
ſuum odium ex Bart. & aliis, in d. l ſi quis libellos,
Cod. hoc tit.
17 Notabis verò prædictam ſeuteuriam fallere in
procuratore rei, nam etſi habeat mandatum cum
libera, non poterit ſine ſui Domini conſenſu ap-
pellationi renunciare, quia pactum procuratoris,
ſine ſpeciali mandato Domino nocere non poteſt
vt in l. nam & docere ff. de pactis, cap qui ad agen-
dum de procurat. lib 6 bene Decius conſ 308 num 11.
Baldus in l. fin. § fin. Cod. de tempor. appellat. Angelus
in l. 1. §. 1. ff. à quibus appellare non licet, Iaſon in l.
praſes, num. 13. Cod de tranſactionibus & applicabis
dicta, ſub cap. 9. de Iudiciis, à quaſt. 3. optime Ric-
cius collect. 902. in fine, cum de Franch in dec 597.
p. 4 Balbo in deciſ. 53. ex eo quia renunciatio, eſt
ſpecies donationis, quam procurator facere ne-
quit, ſecundum Fabrum in deciſ. 59. Cod. de pro-
curator.
18 Item aduertes quod ſi grauamen eſt notorium
tunc non obſtante renunciatione, poterit graua-
tus appellare, etiam ſi appellationi renuncietur,
Gloſſa in c. ex conquaſtione, verbo, appell. de reſtitut.
ſpoliat Hypolitus conſ. 16. num. 6 & conſ. 89. n. 18.
& conſ. 64. num. 27. Gratianus dict. reg. 41. num. fin.
idem Hypolitus in l. 1. § ſerui quaſi, num. 10. ff. de
quaſtionibus, & ſingulari 598. Farinacius Rota Ro-
mana, deciſ 59 num. 4. in 1. collect. nouis, Perez in l. 2.
Gloſſa 1. pag. 572. col. 2. titulo 5. libro 3. or-
dinament.
19 Secundò aduertes quod, etſi appellationi poſ-
ſit renunciari, tamen appellaturus poterit in ſyn-
dicatu agere contra Iudicem ex mala Iudicatura,
Bald. in l fin. § fin. Cod. de temp. appellat. idem in cap.
ſape columna penultima, hoc tit. Socinus conſ. 24.
lib. 1. num. 9. cum aliis Gratianus dicta regula 41.
num. 8.
20 Tertio etiam aduertes quod licet appellationi
poſſit renunciari, ſed non reductioni ad arbi-
trium boni viri, Gloſſa in l. quidam cum filium, ff. de
verborum obligation. ibi, Bartol. ad Iaſon num. 21.
22. & 23 quod intelligit Grat. dict. reg. 41. num. 13.
quando læſio eſſet; in magna quantitate; ſecus
alias, ſecundùm Bartol. in l. ſocietatem, § arbitror. ff.
pro ſocio; ita practicatur, vt ait Padilla in l. 1. ff. de
leg. 1. n. 38.
21 Et Bartolus in l. ſi cognouerit, ff de re Iudicata, &
Iaſon ibi, in fine, quos refert Gratianus dicta regu-
la 41. num. 15. dicunt tunc renunciationem ap-
pellationis valere, ſi expreſſa ſit, ſecus ſi taci-
ta: Vnde dubium eſt, quid ſi partes conuene-
rint ſtare ſententiæ Iudicis ferendæ quæcumque
illa ſit, propter illud verbum, quacumque, ſed
Gloſſa in l. tale pactum, §. qui prouocauit, Gloſſa
magna 2. p. ff. de pactis, & Doctores, ibi, Ia-
ſon in dicta l. ſi conuenerit, num. 23, & 24. Gratia-
nus dicta regula 41. num. 15. docent illis verbis
induci veram renunciationem appellationis; ita
vt à ſententia lata, præmiſſa tali renunciatione,
nequeat appellari. † Et de pluribus caſibus, 22
quibus cognoſcitur, vt ſit appellatio renuncia-
ta, videbis Ricciom in collect 902 ad Textum, in l.
fin. § fin. Cod. de temporibus appellat. veluti ſi intra
tempus à Iudice præſcriptum non petiit appel-
lationis Apoſtolos; item renunciat qui ſoluens
ſponte, & qui petiit executionem ſententiæ & in
aliis ſex caſibus, quos congerit ipſe Riccius ex
Oſaſco Mainar. Mangonio, Cappella Tholoſana,
& aliis, & cum pluribus aliis Pichard, in manud.
p. 4. §. 6. per totum, Legend. Donel. lib. 28. comm. c. 6.
Tuſcus tom. 1. pract. concl. 386. iterum ipſe Riccius
ad Textum in cap. ſolicitudinem 54. hoc titulo,
collect. 1488.
Notabis verò ex dicto cap. interpoſita de appel- 23
lat. 79. § ille, & ibi Barboſa num 7. Scaccia de ap-
pellationibus, quaſt. 17, limit. 2. num. 111. & 113.
& 114 & cum Petro Barboſa in l. cum qui temere
n. 188 ff de Iudiciis, quod ſi appellans, renunciet
appellationi, etiam inuito appellato, & re in-
tegra, vel non, & appellatus in proſequendo
appellationem, quouis modo eam proſequutus
ſit; & ob id coactus fuerit facere aliquas ex-
penſas: tunc debere appellationem condemnari
in expenſis. † Et idem ſi appellatus non recepe- 24
rit renunciationem appellationis, niſi appellans,
Iuſtam haberet cauſam appellandi; quia tunc
illa cauſa Iuſta illum excuſabit à condemnatio-
ne expenſarum. † Vel quando renunciat appel- 25
lationi conditionaliter pariter etiam, quando ap-
pellatus nullas expenſas fecerit occaſione appel-
lationis. † Sed dumtaxat occaſione deſertionis, 26
quam appelanti licuit deſerere, illique tacitè re-
nunciare, & expreſſe re integra appellato etiam
inuito, & contradicente, quia appellans non te-
netur ad iſtas expenſas tradit Scaccia ſup. n. 113.
& 124 qui dixit, n. 114. teneri illum ad expenſas:
qui cedit liti: notant Decius, Perrus, Barboſa iam
citati, & Aſſinius in praxi Florentia, § 32. cap. 2.
ampliatione 1.
Ad tertiam quæſtionis partem, an à decreto 27
torturæ appelletur; in quo dubio Gloſſa, vbi
communiter ſcribentes, in l pen. C. quorum appell.
non recip. dicunt admitti debere appellationem à
tali decreto, & conſtat ex dictis, ſup q. 1. verſic. ad
quartam, in verſic. dicitur: continet hæc ſententia,
vt ibi, dixi grauamen irreparabile: habetque vim
difinitiuæ: tradit etiam Riccius collect. 1777. vbi
ait procedere etiam abſque inſertione cauſæ gra-
uaminis, Franciſc. Marc. in dec. 60. in tantum vt
& ſi alias per appellationem ab interlocutoria,
non ſint ligatæ manus Iudicis, qui poſſit ante in-
hibitionem ſuam exequi ſententiam, & in cauſa
procedere, Iuxta terminos Textus in c. non ſolum,
hoc tit. lib. 6. ex deciſ. Guid. 436. ſed vbi agitur de
tali damno irreparabili, prout eſt tortura per ap-
pellationem, executio impeditur, etiam ante in-
hibitionem, idem Riccius dicit, vbi ſup. & in de-
ciſ. 52 imo Guid. Pap in dec. 74. & Franciſ. Marc. d.
deciſ. 60. n. 5. dicunt ita obſeruari de ſtylo Curia-
rū, tam Parlamenti, ſuperioris, quam inferioris.
Quæ Doctrina venit amplianda, non ſolùm 28
quando Iudex pronunciat reum eſſe torquedum
ſuper delicto principali, ſed etiam quando tor-
quetur ad habendam reſponſionem affirmati-
uam, Iuxta deciſionem Capitij 145.

Secundo

Digitized by Google

Secundo ampliatur non ſolùm interpoſita appellatione, à decreto torturæ, vbi Iudex debet ſuperſedere, & nihil innouare, verum, vt nec aliquid poſſit innouare, pendente termino ad appellandum & ſic per decem dies poſt decretum, ſecundùm Franciſcum Marcum *in deciſ.*907. & facit regula quod ſicut, appellatione pendente, nihil eſt innouandum, ita etiam pendente termino ad appellandum, vt dico *ſub cap.*1. *&* 51. huius tituli, & docet Capicius *in deciſ.*167.

29 Tertio ampliatur, vt ſit etiam licitum appellare à comminatione torturæ, Riccius *deciſ.* 91. *& dicta collect.* 1777. verſiculo *amplia quinto*, Grammaticus *ſuper Cupud. Regni fol.*133. *n.*4. *in fine*, qui dicit ita ſemper ſe vidiſſe ſeruari in magna Curiæ Vicariæ, & Guido Pap. dixit *in deciſ.*136. vt ſicut per appellationem: à decreto de torquendo ligantur Iudicis manus; ita etiam ligantur per appellationem à comminatione.

30 Ad quartam quæſtionis partem, an inquiſitores debeant admittere appellationem à ſententia torturæ, & ex dictis reſpondeo affirmatiue, & Doctores docent per Textum *in l.* 2. *Cod. de appellat. recip. l. pen. Cod. quorum appell. non recipiantur*, Diana *p.* 4. *tract.* 6. *reſol.* 20. idem, *tractat.* 8. *dicta p.* 4. *reſ.* 31. in verſic. *notandum*, *Gloſſa in clem.* 2. verſiculo, *ipſo Iure*, *de hæreticis*, Simancas *de catholicis inſtitut. tit.* 52. *num* 11. *& titulo* 65. *numero* 2. Catena *de officio inquiſit. p.* 3. *titulo* 16. *numero* 5. Eimericus *in directorio inquiſit. p.* 3. Rubrica *de appell. num.* 121. vbi Peña *commento* 3. *littera pag.* 487. Farinacius *de hæreſi*, *quæſt.* 185. §. 15. *num.* 135. Barboſa *in dicta clementina* 1. *num.* 22. & idem Pegna ait quod appellatio ab interlocutoria; ſeu grauamine, quo reus ſe grauari dicit, debeat duo præcipue continere, primum grauamen, à quo appellatur; *cap. cum ſit Romana, hoc titulo*, alterum cauſa grauaminis; ita vt non ſufficiat illa ingerere, ſpecifice eſſe explicanda, de quo dico, *infra*: tradit, Diana *dicta reſ.* 20. *tract.* 6. verſic. *nota tamen.*

31 Sed relata ſententia fallit quando appellatio à decreto torturæ fuiſſet calumnioſa, & friuola; nam tunc poterunt inquiſitores procedere ad vlteriora, abſque attentatorum vitio: docent Simancas, Diana, Barboſa, Farinacius, & Catena, *vbi ſuprà*, relati, Souſa *in aphoriſm. lib.* 2. *cap.* 35. *num* 6. Paz *in praxi tom* 1. *p.* 5. *cap.* 3. §. 12. *num.* 81. Sanchez *in opuſculo tomo* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *dubio* 15. *num.* 4. Miranda *in ordine iudicior. tom.* 2. *quæſt.* 26. *art.* 15. *col.* 2. Queuedo *lib. de indiciis*, *& tortur. cap.* 13. *num.* 6. Villadiego *in politica*, *cap.* 3 *num.* 324. Sebaſtianus, Guazzinus *in defenſ. reorum tom.* 2. *lib.* 1. *defenſ.* 30. *cap.* 2. *num.* 11. Menochius *de arbitrariis*, *lib.* 2. *caſu* 197. *num.* 2. ob idque Pegna *in direct. inquiſit. p.* 3. *comment.* 31. Diana *d. tract.* 8. *reſ.* 32. ſub verſic. *notandum*, qui afferunt reſolutionem madrilianam.

32 Quod ſi dubites quando dicatur appellatio friuola, & calumnioſa, id arbitrio Iudicis relinquitur, vt quando viderit in proceſſu apparere legitima ad torquendum indicia, & ea non fuiſſe purgata in termino conceſſo, ad defendendum; & ad praxim eſt videnda inſtructio toletana anno 1561. *num* 50. ſic loquens, *deben los inquiſidores mirar mucho que la ſentencia del tormento ſea iuſtificada y procediendo legitimos indicios, y en caſo que de eſto tengan eſcrupulo, o duda, por ſer el perjuicio irreparable, pues en las cauſas de hereſia ha lugar apelacion de las interlocutorias pero en caſo que eſten ſatisfechos de los legitimos indicios, que de el proceſſo reſultan eſta iuſtificada la ſentencia de el tormento, pues la apelacion en tal caſo ſe reputa friuola, deben los inquiſidores proceder à la execuzion de el tormento ſin dilazion alguna., y aduertir que en duda an de otorgar la apelazion*, & loquens Pegna de hac praxi, *in direct. inquiſitor p.* 3. *comment.* 31. *num.* 121. ait hæc tutiſſima, & æquiſſima eſſe deſiderans, vt vbique in praxi obſeruarentur, & ego qui in hoc Valliſoletano inquiſitionis Tribunali; dum hæc ſcribo ſum inquiſitor, & antea per ſex annos promotor fiſcalis, nunquam vidi ab vllo reo appellationem fuiſſe interpoſitam; etſi quamplures torturæ ſubiecti fuerint, qui nunquam appellarunt ab ipſo decreto torturæ notificato, & id factum fuit, quia propter legitima indicia, & probationes fuerunt damnati.

Et quando appellatio à ſententia torturæ dicatur friuola, explicant Scaccia *de Iudiciis tom.* 1 *lib.* 1. *cap.* 97. *num.* 85. Farinac. *q.* 38. *in praxi crim. n.* 27. *&* 28 Caranita *in ritu magnæ curiæ* 259. *n.* 10 Guazinus *vbi ſuprà*, qui dicunt procedere quando conſtat de calumnia appellationis clarè, ſecus autem in dubio tam Iuris, quam facti, quia tunc inquiſitores debent ſuperſedere in tortura, & ſpectare quid ſuper appellatione pronunciet Iudex ad quem, qui in Hiſpania eſt concilium ſupremum ſanctæ inquiſitionis. 33

Ad quintam quæſtionis partem dico breuiter vt appellari non poſſit à ſententia, qua cogatur quis migrare, ex eo quia tale mandatum requirit celeritatem, & expeditionem; vt tenuit Grammat. *in dec.* 58. ob idque dixit del Caſtillo *in dec.* 42. qui ad hanc materiam plura cumulat procedi in prædicto cauſa die feriata. Secundo quia cum hæc cauſa concernat poſſeſſorium, Balbus *dec* 4. & à poſſeſſione nõ detur appellatio, Afflict. *in dec.* 269. aliquid per Capicium *in dec.* 34 de Franchis *in deciſ.* 136. & patet ex dicendis *infra in c.* 11. *hoc tit.* ſequitur, vt relata Doctrina vera ſit, quàm tenent Doctores *in l.* 1. *in fin ff. ſol. matr.* Riccius *col.* 1810. 34

Ad ſextam quæſtionis partem, an detur appellatio à reiectione appellationis, & Bart. *in l.* 1. *Cod. quorum appell. non recipiantur*, Contardus *in l. vnic. q.* 5. *C. ſi. de moment. poſſeſſ. fuerit appell.* dicunt appellationem dari, ſed Grat. *deciſ.* 8. *n.* 1. reſoluit quod cum in Rota fuiſſet dubitatũ de hoc dubio, omnes ipſos Iudices ſtetiſſe pro negatiua ſententia. 35

† Ceuall. tamen de cognitione per viã Violentiæ *p* 2. *q.* 108. diſtinguit dicendo quod ſi iudex cauſa cognita reiecit appellationem, tunc ſit admittenda appellatio appellationis denegatæ, Grat *ſup. d. dec.* 8 *in fin* quod ſi pars ſit citata & cauſa cognita, tunc reuera non admittetur appellatio ad effectum retardandæ executionis, vt docent Bart. *ſup. n. fin.* Matheſelian. *ibi, n.* 4 Natta *conſ* 529. *n.* 30. Zephal *conſ.* 185 *n.* 3. *lib.* 2. Contardus *in l. vnica*, *q.* 5. *n.* 9. *& q.* 1. *n.* 27. *vſque ad* 31. vide *infra in c.* 4. *q.* 2. verſic *ad tertiam, an à deſertione detur appellatio.* 36

Ad vltimam quæſtionis partem, quæ de facto contingit, multoties dicendum eſt vim fieri, ſi iudex non admittat appellationem intra decem dies, eo quod ſit interpoſita die feriato, & ratio eſt quia vt iam dixi, *ſub cap.* 1. *de feriis*, cum appellatio ſit actus omni tempore permiſſus fiet, vt etiam in die feriata & in Dei honorem 37

38 ea permittatur, Abbas *in cap fin. de feriis:* † Baldus *in dict. cap. de feriis*, Felinus *in cap. cum M. Ferrarienſis, num 56. de conſtitution.* vbi eam uempe rationem aſſignat, quia omnis actus eatraiudicialis poteſt fieri die feriato, *l. dies feſtos, Cod. de feriis*; ſed appellatio eſt actus eattaiudicialis, quæ valet interponi à ſenteutia diſinitiua extra Iudicialiter, etiam io domo, cum in ea, noo requitatur partis citatio; quæ aliàs eſſet uecesſaria, ſi eſſet actus Iudicialis, *cap. nos in qaemquam 2. q. 6. cap. inter quatuor de maioris. & obedient.* docet Ceuallos cum multis, *de cognit. per viam, violentia, à num. 3.* vbi tradit ſic fuiſſe deciſum per Rotam *in*
39 *deciſ 4. de appellat. in nouiſ.* ergo. † Et probat etiam quia ſicut die fetiata poteſt appellatio interponi; ita, & admitti, quia conceſſis eatremis, conceduntur media, *l. tria prædia ff. de ſeruitutibus, l. oratio, ff. de ſpoaſ. l. ad rem mobilem, ff. de procurator*, Salicetus *in l. 1. ad finem. n. 4. de feriis*, Felinus *in cap. ſignificanerunt*, verſic. *decimo*, in ſeata declaratione de Iudieiis.

40 Nec obſtant verba Textus *in d. l. dies feſtos, C. de feriis*, ibi, *dies feſtos Maieſtati altiſſimi dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari, nec vllis vexationibus profanari*, idem, *in l. 34. tit. 2 p. 3.* quia ſatis reſpondetur ea dictis, & ea adductis, *ſup. in d. c. s. de feriis.*

41 Ob idque Ceuallos *ſup. num. 7.* teſtatur de praxi io noſtra Hiſpania, & addit quod in dubio eſt Iudicandum, quod non ſit deſerta appellatio, pro-
42 pter lapſum temporis. † Et Menochius *lib. 2. de præſumptionibus, in præſ. 95.* dicit quod dies non currit de momento ad momentum, nec quod dies feriati ſint in termino computandi, & fuit reſolutum apud Gratianum *deciſ. 124. num. 1. & fin.* tenet Paulus de Caſtro *in l. 1. ff. ſi quis cantionibus*, Decius *conſ. 54. num. 5.* quod eſt mente tenendum.

Quæstio III.

An in cauſa appellationis ſit licitum deducere id omne, quod in prima inſtantia: Et an appellatus poſſit appellationi adhærere, quoad expenſas, quando primus Iudex, nec abſoluit, nec condemnauit: Et an ter liceat prouocare: An à mandato executorio, liceat cuilibet appellare pro paupere: Vbi de ætate appellantis, & eius, cui intimatur appellatio?

Svmmarivm.

1 *Deductum iam in prima inſtantia, non eſt deducendum in cauſa appellationis.*

2 *Teſtes, & articuli directo contrarij, poſſunt poſt publicationem præſentari in cauſa criminali, ſicut in matrimoniali.*

3 *Articuli in prima inſtantia agitati, non deducuntur in ſecunda. n. 4.*

4 *Allegari non allegata, & non probata, probari poſſunt in ſecunda inſtantia, ſi dependeant, aut reſpiciant actionem iam motam, num. 5.*

5 *Actio noua eget nouo Iudicio in prima inſtantia, ita vt in cauſa appellationis, nunquam agitetur, & coram Iudice eius.*

6 *Appellatus poteſt appellationi adhærere, quoad expenſas, quando primus Iudex non abſoluit, nec appellantem condemnauit, ſi ſint cum quatuor requiſitis, vt numero 7. 8. 9. 10. 11.*

13 *Appellatio à mandato executorio lata ſententia pro paupero in cauſa alimentorum, ſeu mercedis, non ſuſpendit effectum executionis.*

14 *Appellare poteſt maior 14. annorum vel non habens curatorem, vel ſi eius curator non vult appellare, n. 15. aliàs non item, n. 16.*

AD primam quæſtionis partem, quæ mul- 1
tum dependet à dictis, *ſuprà in cap. fraternitatis 18. de teſtibus, quæſt. 1. à num. 1.* vbi egi de quæſtione, *an facta teſtium publicatione in prima inſtantia poſſint alij teſtes examinari in cauſa appellationis*: breuiter reſpondeo cum de Franchis *in deciſion. 668.* Riccio *collect. 1333.* qood in cauſa appellationis oon eſt licitum deducere illud, idem, quod fuit deductum in prima ioſtantia, quia eſſent articuli impertinentes, Iuxta deciſionem Vrſil. 7. Capicij 15. & 62. Guid. Pap. 585.

Et quia etiam pleraque diai, *in cap. cum cla-* 2
mor 53. de teſtibus de his, quæ Riccius hic mouet pro eaoruatione prædicti dubij, *& in dicto cap. fraternitatis, quæſt. 2. & 3.* ideo nunc breuiter cum eo, & cum Afflictis *in deciſ 33. & 89. & 216.* vbi congerit caſos plures, in quibus poſt dedicita teſtificata, poſſuot teſtes produci, de quibus, Guid. Pap. *dec. 124.* dico ea de Franchis *dec. 470.* Capicio 81. Vrſil. 231. in cauſa criminali pro defeoſione poſſe articulos, & teſtes directo contrarios præſentari poſt publicationem; quemadmodum in cauſa Matrimooiali, teſtatur Theſaur. *in dec. 262. in fine*, Faber *in dec. 5. de probat.* alia congerit Riccius.

Quare ego occaſione huius dubij diai opere 3
pretium inſerere ſequentem tractationem, nunquid in inſtantia ſecunda, poſſit coguoſci de articulis, iam in prima inſtantia agitatis, aut de aliis
de nouo allegantis, ſeu probandis. † Eſt commu- 4
nis concluſio, quod in caoſa appellationis interiectæ diffinitiua ſenteutia, poſſint nou allegata allegari, & non probata probari, *l. per hanc, Cod. de temp. cap. cum Ioannes de fide inſtrument. dict. cap. fraternitatis 17. de teſtibus*, quod tamen ſic limitatur in dictis Iuribus, vt tunc demum noui admittantur articuli, ſi à veteribus depeodeant, & motam actionem reſpiciant, vt io exemplo Textus *in dict. cap. cum Ioannes*, quæ cahibent Bald. *in dicta l. per hanc col. 4. & in dicto cap. cum Ioannes, num. 17.* Pichard. *in manu diction. ad praxim 4. §. 19. num. 2.* addit quod ſi ita per ſe articuli, ſubſiſtant, vt nouam videantur cauſam continere, ſint repellendi.

Quo ſit vt ſi, vel res diuerſa petatur, vel 5
noua intendatur actio de nouo, lis agenda ſit, nec in cauſa appellationis eius examini ſit locus, adnotarunt Bartol. & Paulus *in dicta l. per hanc*, Maranta *de ordine Iudicior. 6. p. tit. de appellationibus, num. 563.* imo dicunt Francus *in cap. fin. numero 4. de teſtibus*, Andreas Gailius 1. *pract. cap. 128.* oportere, vt eius naturæ, ſiot in prima inſtautia omiſſi articuli, in qoibus ſententia lata principali cauſæ faceret præiudicium; alioqui ſi omnino noui ſint articuli, admittendi uoo ſint, quamtumuis eorum probationem pars offerat, nec enim probationem ſuper eis admittendam, probat Fatinacius *de teſtibus*,

ſtibus, tit. de oppoſitione contra examen Teſt. q. 75. num. 317.

6 Ad ſecundam quæſtionis partem an appellatus poſſit appellationi adhærere quoad expenſas; igitur Magon *deciſ. Florentina* 55. & Doctores ſuper Textum *in l. fin. Cod quando provocare non eſt neceſſe*, *collect.* 1467. dicunt quod appellatus poteſt appellationi adhærere quoad expenſas, quando primus Iudex, nec abſoluit, nec appellantem condemnauit, & hanc adhæſionem appellationis efficere, vt adhærens cenſeatur vnus ſpiritus cum appellante; imo Balbus *in deciſ.* 300. addit operari etiam; vt iudex poſſit de toto negotio cognoſcere.

7 Prædicta ergo aſſertio vera videtur ſi concurrant quæ ſubſequuntur: primo quod adhæſio fiat intra tempus præfinitum ad appellandum, cum appellatio poſt adhæſionem fiat communis Surdus *deciſ.* 143. & ſic Guidus Pap. *deciſ.* 13. *& in deciſ.* 78. *&* 457. dixit non poſſe tunc

8 eidem renuntiari, inuito appellato. † Secundò quod adhærens non appellauerit ſeorſum, quia hoc ipſum remedium datur in ſubſidiũ & cum quis appellat ſtatim arguitur non contentus ap-

9 pellatione alterius, Rubinus *deciſ.* 30. † Tertiò quod appellatio, cuius adhæſio intenditur, non ſit limitata, Franciſcus Marcus *deciſ.* 143. *p. a.* Botgiun. *deciſ.* 15. *p.* 1. *n* 10. Surdus *dicta deciſio-*

10 *ne* 143. † Quartò quod fiat adhæſio, per cuius

11 intereſt Riccius *in deciſ.* 14. *& vbi ſupra.* † Quintò vt intimatio illius dirigatur ad ordinarium, Hattan. *deciſ.* 3. *hoc tit.* Riccius *dicta collect.* 1467. *in fine*, vbi ait in verſic. *verum* paria eſſe appellationi non adhærere, vel minùs legitimè adhærere, ſicut non appellare, vel minut legitimè appellare, Rota Lucco. apud Magon *in deciſ.* 9. *num.* 29.

12 Ad tertiam quæſtionis partem, an ter liceat prouocare, dico *infrà in capite ſua nobis* 65. *hoc Titulo.*

13 Ad quartam quæſtionis partem an à mandato executorio, liceat cuilibet appellare pro paupere Velaſcus *p.* 1. *de priuileg. pauper. cap.* 50. agit de quæſtione illa an à ſententia alimentorum quoad effectum, ſaltem ſuſpenſiuum in fauorem pauperum lata, vel à ſententia mercedis, eiuſque taxatione appellari poſſit, cumque longè agat *ibi* videndus reſoluit ſub *n.* 4. verſic. *veritas*, denegari in diuite; ſecùs in paupere dicens, vt nequaquam tunc appellatio ſuſpenſionem operetur; itavt ea non obſtante executioni mandetur, non enim admitti debet appellans, quam ſi ante parti alimenta ſoluat, vt docet Petrus Surdus *de aliment. tit.* 8. *priuileg.* 96 *num* 1. eo quod tunc res dilationem non patitur; ſecùs autem procedet, vbi alimentandus ſuccubuerit; Nam tunc ſuſpendetur executio, & habebit locum appellatio quoad vtrumque effectum, Menochius *de adipiſc. rem.* 4. *n.* 878. Petr. Surd. *de aliment. priuileg.* 60. Guiurba *in conſuet. Senat.* Meſſanens *c.* 7. *Gloſſa* 15. *n.* 16. Marques *de commiſ.* 1. *p.* §. 1. *de commiſ. appellat. in cauſa aliment. à n.* 166. Scace. *de appellat. q.* 19. *limit.* 7. *à num* 12. & eſt ratio cum res dilationem non patitur, tunc appellatio non datur ex *l. fin. ff. de appell. recip. l.* 1. *ff. de feriis c. fin.* a. *q* 6. *& in l. de Pupillo* 5. §. *ſi quis vinos ff. de noui operis nuntiat. l.* 6. *tit.* 18. *lib.* 4. *recop.* Quod idem probat de ſententia mercedis pro paupere lata; idem Velaſcus *d. c.* 50. *n.* 22. talis cauſa celeritatem requirat, ſitque periculum in mora, Scaccia *dicta quaſt.* 17. *limit.* 7. *n.* 9. cum aliis per eot relatis; & apparet ex bis quæ infrà iatè dico ſub *cap.* 31. *hoc Titulo.*

Ad vltimam quæſtionis partem de ætate appellantis, & eius cui intimatur appellatio, Narbona *in annalib. q.* 23. *anno* 14. Etenim nonnulli exiſtimant ſolum appellare poſſe, qui legitimam ætatem ſtandi in Iudicio habent, vtpote qui vigeſimum quintum annum expleuerint cum molrit Sigiſmundus, Scaccia *de appellationibus*, *q.* 5. *art.* 1. *n.* 93. Nicolaus *tract. de concordia Gloſſar. concordia* 6. *fol.* 110. *n.* 146. *in fine tom.* 18. *fol.* 197. *l.* 2. *tit.* 23 *p.* 3. vbi ideo ſeruus non appellat, quia non habet perſonam ſtandi in Iudicio. 14

Sed reuerà cum iam ſuprà dixerim appellationem poſſe interponi; etiam die feriato, quia eſt actus extraiudicialis; ideo rectè dicendum venit, vt maior quatuordecim annorum non habens Curatorem, aut Tutorem poſſit appellare, vel ſi Curator eius nequeat appellare, aut ab appellando ceſſauerit; quia tunc ipſe minor 25. & maior 14. appellare poterit, *l. fin.* §. *fin. ff. hoc tit. l. fin. Cod. an per alium cauſa appellatio*, *leg.* 1. *Cod. ſi ſæpius in integrum reſtitutio poſtul.* agnoſcit Parlamentum Pariſienſe 1533. die 2. Maij, vt ex Rebuffo refert Narbona *anno* 24. *q.* 23. vbi *ſub n.* 6. ait illum non poſſe proſequi appellationem ex *l. ſi Præſes* 6. *Cod. quomodo, & quando Iudex*: alia tradit Mejia *in l. Toleti p.* 2. *fundam.* 10. *num.* 3. Itaque Oſualdus *lib.* 28. *comment. Donelli cap.* 6. *littera H*, dixit minorem ſine Curatore appellare poſſe, id eſt ceſſante Curatore, eoque non appellante. † Extra caſus verò relatos minor 25 ann. appellandi ius non habebit, *Antbent.* 23. *hoc tit. cap.* 1. *cap. anteriorem* 2. *q.* 69. & in prædicto ſenſu accipiuntur qui dicunt appellationis tempora minoribus currere, vt ex multis refert Narbona *n.* 4. id eſt quia minor ætate à 24. annis appellationis legitima eſt. 15 16

QVÆSTIO IV.

An contumax audiatur appellans: An admittatur appellatio à Reo conuicto, & confeſſo: An à ſententia Arbitri: Et an aduerſus ſententiam mixti Executoris: Et An detur reclamatio aduerſus ſententiam Præfecti Prætorij: An à ſententia Cardinalium, vbi de Epiſcopo?

SVMMARIVM.

1 *Appellare nequit contumax verus, nec auditur appellans*, numero 2. & 3. fallit, numero 4. 5. 6.

2 *Appellans non auditur, qui vocatus legitimis edictis abſens ſit condemnatus*, n. 3.

3 *Appellare poteſt, qui ex quo non exhibuit inſtrumenta fuit condemnatus.*

4 *Contumax verus appellans auditur, ſi inſtam alleget cauſam.*

5 *Contumax quando per viam nullitatis audiatur.*

6 *Contumacia nullitas poteſt per amicum, & conſanguineum proponi, ſi ex eodem proceſſu, & citatione probari poſſit.*

7 *Confeſſus, & conuictus non auditur appellans, ſi*

ſi clara probatione conuictus eſt, n.9. & 10. & de ratione ſub n.14.

8 *Confeſſio ſpootanea in criminalibus tollit appellationem, non ſi fiat in tortura.*

9 *Confeſſio poſt ſententiam in criminali cauſa, non impedit appellationem.*

10 *Confeſſus tantum, & non conuictus, poteſt appellare, & è contra, n.13.*

11 Cap. cum ſit Romana 3. §. fin. de appellat. lib.6. l.2. Cod. quorum appellat. oon recipiantur.

12 *Appellatio à confeſſo, & conuicto interpoſita, non admittitur ad impediendum executionem ſententia.*

14 *Confeſſio cum qualitate, aut erronea, non impedit appellationem.*

15 *Appellatio à ſententia arbitri non datur, ſi ſit compromiſſarius; ſecus ſi ſit arbiter Iuris, n.16. Vide n.17.*

16 L. dum proferre, §. ſtari, ff. de arbitris, l. fio. ff. qui & à quibus appellet. leg.25. tiiulo 14 parte 3. cum lege 2. & 4. Cod. de arbitris, leg. arbitrio, ff. qui ſatis dare cogaotur.

17 *Nullitas allegata actorum, quando à Iudice non admittatur; eo quod dicatur calumnioſa, num.18*

19 *Appellatio admittitur à ſententia meri, & mixti executoria.*

20 *Appellari nequit ab executione, vt ea ſuſpendatur, niſi modus excedatur.*

21 *Appellatio non licet à ſententia lata per Senatum, & conſilium ſupremum, vbi de prefecto pratorio, num.22. & num.23. & 32.*

22 *Reſtitutio conceditur minoribus poſtulantibus à ſententia lata à Principe, ſiu prafecto.*

23 *Reclamatio conceditur aduerſus ſententiam prafecti pratorio, & ſacri conſilij, & in incidentibus, n.24.*

25 *Reclamatio admittitur aduerſus Regis ſententiam pronunciantis, iuxta alterius relationem & nondum facta ſententia executione, n.16. Vide n.30.*

27 *Appellatio non admittitur à ſententia Principis, niſi contineret manifeſtam iniquitatem, n.29. & n.30.*

28 *Appellatio non admittitur à ſententia Papa, niſi in caſibus, in quibus ſubeſt Concilio vniuerſali.*

31 *Appellatio non denegatur, veluti ſi ad relationem alterius Princeps reſcripſerit.*

32 *Appellatio non admittitur à ſententia Cardinalium ſecundùm aliquos, & verum ſi lata ſit à toto catu Cardinalium; ſecus ſi ab vno, aut altero n 34. & 35.*

35 *Cardinales Regibus aquiparantur, & ſic iniuriantes in eos puniuntur, & rei laſe Maieſtatis.*

35 *Appellatio admittitur à ſententia Cardinalis legati Papa.*

36 *Dux Lerma Cardinalis fuit creatus, & quando.*

37 *Appellatio non admittitur à ſententia Epiſcopi, cuius Iuriſdictio fuit prorogata de conſenſu partium; ſecus in aliis Iudicibus inferioribus.*

1 AD primam quæſtionis partem, ſuppoſitis aliis de contumace, & coofitente *ſuprà ſub Rubrica de litis conteſtatione*, & *alibi* breuiter reſpondeo cum Riccio, & Doctoribus *in leg. pen. §. ad crimen ff. de publicis Iudiciis collect.* 856. quod contumax non auditur appellans, quod intelligit, Valenſis *hic* §. 4. *ſi verus contumax eſt ex leg 1. Cod. quorum appellationes non recipiantur, l. ex conſenſu 23. §. fin. ff. hoc titulo*, ratio eſt quia appellatio datur oppreſſo, & grauato à Iudice; noo autem ei, qui Iudici rebellis eſt, vbi eſt verus contumax, videodus Scaccia *de appellationibus, quaſt 27. limit. 3. num.4*, & probatur hoc ex dictis *ſuprà in cap. 1. de Iudiciis*, vbi pleráque dixi de contumace citato, oon venien-te ad Iudicium. † Itaque qui legitimis vocatos edictis ad agendam cauſam, abſens ſit con- 2
demnatus; ſiquidem abſuerit per contumaciam, eios recipi non poteſt *l & poſt edictum 73. §. fin. ff. de Iudiciis, l. ex conſenſu 23. § fin ff. de appellation. l. 1. l.4. in fine, Cod. quorum appellat. non recipiantur l.9. tit.23. part.3. l.5. tit.16 lib.3. ordinamenti, l.4. tit.18. lib.4. noua recopilationis*, vbi Doctores.

Planè quoad rem hanc attinet, hoc Ius, con- 3
ſtitutum eſt aduersùs eos tantùm, qui per contumaciam abſunt, quia non comparendo, Iudicem videntur contemnere; quod ſi quid aliud in Iudicio per contumaciam quis non faciat, veluti, ſi non exhibeat ioſtrumenta nihilominus eo nomine condemnatus appellaſe poterit, *l. creditor 29. §.1. ff. hoc titulo dicta leg.9.* verſic. *pero ſi el demandado tit.23. part.3.* explicant in propoſito videndi Federicus *de appellationibus, num.27. 28. & 39.* Vbameſius *in cap. cum ſpeciali 61. §. porro, num.9. hoc tit.* Lancellotus *de attentatis 1. part. cap.4. limit.18. n 1. & cap.11. num 12. & part.3. cap.28.* Maranta *in pract. tit. de citatione, num.70.* Dueñas *reg.152.* poſt Gregorium Lopez *in dicta l.9.* & Azenedos *in dicta l.4. recop.* Didacus Perez *in dicta l.5. ordinamenti*, Socinus *reg.73.* Capicius *deciſ.139.* Guido Pap. *deciſ.436. n.70.*

Dubium vero eſt, an ſi qois contumax ve- 4
rus aliqoam iuſtam alleget cauſam, audiatur appellans, & reſpondeo affirmatiuè ex his, quæ cum multis traddit, Ceuallos *in pract quaſt.149. quaſt.266. 412. & 612.* quatenus agit de contomace audiendo, vel oon ex qoo Iure tenent, Azeuedus *in l.10. tit.17. lib.4. recop. num.83.* Iulios Clarus *lib.5. receptarum ſententiarum, § fin. quaſt.94.* Baiordus *ibi*, Tuſchus *concluſ.419. & 417. Littera C*, Pichardus *in manud. part.4. §.1. num 6. in fine*, & videbis qoæ dixi *ſub Rubrica de litis conteſt. quaſt.14.* vbi quæ remedia ſupperant contumaci, & confiteoti, in non conteſtando litem.

An vero contumax aodiatur, per viam nul- 5
litatis; ita vt ipſe dicere poſſit de oollitate in quo articulo Seſſe *in deciſ.128.* Aragon. *p.2.* refert deciſum pro affirmatiua opinione, & de Franchis *in deciſ.180.* quem refert Maſtrillus *in deciſ.181. num.18.* refert deciſum, qood in caſu, quo nullitas ex eiſdem actis appareat, poſſit per agnatos, & alios nomine inquiſiti allegari, ſecus autem, quando altiorem indaginem requireret; licèt Clarus *in deciſ.20.* referat contrarium deciſum in illo Senatu, ſcilicet vt nullus admittatur dicendo de nullitate, niſi ſi ſe perſooaliter conſtituit.

Sed an nullitas contumaciæ contractæ, poſ- 6
ſit per amicum, vel conſanguineum propooi,

cum

cum pro contumace nemo loquatur, fuit per
colater, Conſil. deciſum, quod ſic quando nul-
litas contumaciæ propoſitæ ex eodem proceſſu,
& citatione probari poſſit, de Franchis *deciſio-
ne* 237. *in fine*, & nouiſſimè refert Riccius *di-
cta collect.* 1856. in fine fuiſſe Iudicatum in cau-
ſa Ducis ſanctæ Agatæ, cum Marchione Vallis
ſiculæ.

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, vt ſatius
reſpondeas, adiunges quæ adduxi, *ſuprà in cap.
at ſi Clerici* 4. *de Iudiciis*, an conuictus, & con-
feſſus æqualiter puniendi, *ibi quæſt.* 17. nunc ve-
ro breuiter dico quod confeſſus, & conuictus,
non auditur appellans, nec à Iudice, qui ſen-
tentiam pronunciauit, nec ab eo ad quem pro-
uocatum eſt, Couarruuias *in pract. cap.* 23. *n.* 5.
verſic. *prima concluſio*, Lancelotus *p.* 2. *cap.* 12.
de attentatis, *appel. pend. ampliatione* 4. *num.* 13.
Dueñas *regula* 156. Scaccia *de appellationibus*,
quæſt. 17. *limit.* 4. *num.* 30. Antonius Sanchez
variar. tom. 3. *cap.* 13. *num.* 31. *poſt. med.* late
Don Franciſcus Salgado *de regia protectione*, *t.* 1.
cap. 14. *p.* 3. *à num.* 17. vbi *num.* 12. ſubdit, quod
confeſſus & conuictus in criminalibus, & pro-
8 nunciariis cauſis non auditur appellans. † Et
num. 13. aduertit, vt confeſſio tollat in crimi-
nalibus appellationem, requiratur ſpontanea,
9 non per torturam, aut illius ſimilitudinem. † Et
num. 17. dicit quod confeſſio poſt ſententiam
in criminali cauſa, non impedit appellationem;
idem tenet Valenſis *hic* §. 4. *num.* 7. vbi dicit re-
latam doctrinam procedere in eo; qui clara pro-
batione conuictus eſt. Non verò ſi dubia pro-
10 batione. † Aut confeſſus ſolùm fuerit, & non
conuictus, vel contra, quia tunc appellare
poſſet, eo quod illa duo copulatiue, requiran-
tur de Iure, non tantùm ciuili, ſed & Cano-
nico tam in ciuilibus, quam in criminalibus, vt
tradit Maranta 6. *p. actu* 2. *n.* 192.

10 Vbi declarat quo pacto intelligendum ſit, *cap.
Romana* 3. §. *ſin autem*, *hoc tit. lib.* 6. quo innui
videatur confeſſum, & non conuictum audien-
dum non eſſe; ex quo aliqui differentiam inter
11 Ius Canonicum, & ciuile deſumunt. † Iterum
Riccius tradit, *collect.* 621. *ad Textum*, *in l.* 2.
Cod. quorum appellationes non recipiantur, vbi di-
cit procedere in notorio conuicto, & confeſſo;
ſecus ſi non eſſet manifeſtè conuictus, & ratio-
nem reddit, Pichardus *in manud. p.* 4. *in princ.
num.* 31. vbi cum multis, de qua, *numero ſe-
quenti.*

12 Notatur vero quod appellatio à reo confeſſo,
& conuicto interpoſita, non eſt admittenda ad
impediendum executionem ſententiæ, Cappel-
la Tholoſana *in deciſ.* 176. aliquid per Grammat.
in deciſ. 39. *num.* 29. *& in deciſ.* 31. *num.* 7. ex
eo quia per confeſſionem in Iudicio factam per
reum de delicto, de quo inquiritur, delictum
eſt notorium, & propterea rejicitur appellatio,
Guid. Pap. *deciſ.* 446. Afflictis *in deciſ.* 176. de
Franchis *in deciſ.* 210. *n.* 4. Riccius *collect.* 1511.
13 *ad Rubricam*, *ff. de appellationibus.* † Vbi limi-
tat primo quando quis eſſet conuictus, non ta-
men confeſſus; quia tunc auditur appellans;
non obſtante quod per, Rit. M. C. V. rejiciatur
Minado *in deciſ.* 27. aliquid per Capicium *in*
14 *deciſ.* 144. *num.* 2. † Item etiam limitat, Ric-
cius cum de Franchis *in deciſ.* 556. quando con-
feſſio eſſet cum qualitate, quæ minueret deli-
ctum; ad quod applicabis dicta, *in Rubrica de
confeſſis*, *quæſt.* 1. idem Riccius *collect.* 621. vbi
addit, quod confeſſus tantùm poteſt appella-
re, ſi in appellatione dicat ſe confeſſum per er-
rorem, vel aliam legitimam cauſam contra con-
feſſionem alleget, Maynard. *deciſ.* 22. *lib.* 2. &
faciunt quæ dixi, *in cap. fin. de confeſſis*, & Pi-
chardus *vbi ſuprà*, *dicto num.* 31. expendens Tex-
tum, *in dicta l.* 2. *Cod. quorum appellat. non reci-
piantur*; dicit conuictum, & confeſſum appel-
lantem, minime audiri, nec per Iudicem à quo
nec ad quem in quocumque negotio ciuili, ſiue
criminali; probans cum Couarruuias *ſuprà*,
Aretino, & Abbate, ex eo quod cum in prima
inſtantia, citato, & defenſo reo, ita teſtibus
ſit conuictus, vt dici poſſit legitimè, plenè, &
integrè probatum eſſe delictum, & huic legiti-
mæ, & luce meridiana probationi clariori acce-
dat ipſius de crimine confeſſio non infringi Ius
naturale; ex non admiſſa eius appellatione ad-
dens ſumme conueniens eſſe Reipublicæ, &
maxime neceſſarium delinquentem, minime
appellantem audiri, & addes quæ dixi, *ſu-
pra*, *in cap. fin. de confeſſis*, *quæſtion.* 6. ver-
ſiculo, *ad ſecundam*, *vbi an qui confitetur audia-
tur appellans.*

Ad tertium an ſententia arbitri appellatio 15
admittatur, dico à tali ſententia non appellari,
vt conſtat, *in l.* 1. *&* 4. *Cod. de arbitris*, *l. diem
proferre*, *ſtari*, *ff. eodem*, Videndus Vlpianus,
in l. fin. ff. à quibus appell. l. 25. *tit.* 14. *p.* 3. do-
cent Romanus *conſ.* 27. *&* 400. Menochius *de
arbitrariis*; *quæſt.* 54. *num.* 31. & ad arbitratio-
nem inter duos, *quæſt.* 70. *num.* 11. ſol. 15. mo-
dis limitans, *regula* 715. Tuſchus *concluſ.* 413.
verbo, *appellat.* Mantua *in Gloſſa*, *claſſica* 9. *c.* 21.
† Quod in compromiſſariis arbitris locum ha- 16
bet, quia ex eorum ſententia, non oritur actio
Iudicati, *dicta l.* 1. ſed non extenditur hæc re-
ſolutio ad arbitros Iuris; eos nempe, qui à Ma-
giſtratibus eliguntur, vt docent Alciatus 2. *pa-
rad. cap.* 5. hi enim, & recuſati poſſunt, Ioan-
nes Garcia *de expenſis*, *cap.* 24 *num.* 27. & ab
eis appellari, *dicta l. fin. l. ex conſenſu* 23. *hoc tit.
vbi circa compromiſſum*, ſic legendum admonet
Pichardus *in manudictionibus*, *p.* 4. §. 7. *num.* 9.
Cujacius *in poſthum. ad eam legem ſub Papin lib.* 19.
reſponſ. vt alij perhibent, *circa compromiſſum*,
l. arbitro, *ff. qui ſatis dare cogantur*, & Petrus
Gregorius *lib* 50. *cap.* 2. *num.* 24. Parlador. *lib.* 2.
rerum quotidianarum, *cap. fin. p.* 1. §. 2. *num.* 2.
& addentes, *num.* 23. monent prædicta iura ſic
eſſe componenda cum, *dicta l.* 1. & ſimilibus
iam allegatis: & ſic Andreas Valenſis §. 3. *n.* 6.
cum Maranta 6. *p. actu* 2. *princip. à num.* 262.
& 4. *p. princ. dict.* 6. verſic. *quæro an coram arbi-
tro*, admittit regulam relatam, niſi fuerit arbiter
Iuris.

Quare Riccius *collect.* 1521. in verſic. *notan-* 17
dum tertio, ſuper Rubrica, *ff. hoc tit.* ait quod
appellatio à ſententia arbitrorum admitti de-
bet; ſed Minand. *in deciſ.* 19. dicit exequi non
poſſe: tamen Riccius dicit hoc intelligi debere;
quando eſt dictum de nullitate, cum exceptio
nullitatis impediat executionem ſententiæ; ma-
xime quando de nullitate fuit oppoſitum infra
tempus legitimum ſecundùm deciſionem Ro-
tæ Aragon fin. apud Seſſe. † Riccius autem 18
aduertit in Regno Neapol. extare pragmaticam
regiam editam ſub die 11. Maij 1612. in qua
diſponitur quod deciſa cauſa principali, quando
dicitur

dicitur de nullitate actorum, huiuſmodi oullitas, oon debeat admitti per Iudicem, quia quando acta fuerunt fabricata ante ſententiam & partes, conſenſerunt determinari cenſeatur nullitas opponi calumnioſè, & hodie, Pichard. *ſupra*, per Textum *in l 24.tit.21.lib.4 recop.* ait ea ſententia arbitri detracti appellationem admittendam eſſe.

19 Ad quartam quæſtionis partem, ſuppoſitis quæ late adduxi, *in cap. de cætero 5. de ſententia & re Iudicata*, vbi dixi de mero, & mixto executore, breuiter dico, vt à ſententia mixti executoris detur appellatio: ſic Riccius *in collect.* 1726. *ſuper cap. exhibita de Iudiciis*, Rota *in deciſ.* 30. *de reſcriptis in nouis, & in dec.* 204. *p.* 1. *diuerſ. & dec.* 35. *p.* 2. Achiles de Graſſis *in dec.* 384. & ſic fuit tantum in vna paletmitana Archidiaconat. 15. Iunij 1590 coram Pegna: refert Riccius *ſuprà*, qui limitat quando ob aliquam cauſam quis declaratus fuiſſet conuictus, & confeſſus cum Rota *deciſ.* 1549. *p.* 3. quod confirmatur ex adductis *ſuprà* in verſic. *ad ſecundam*, & videbis quæ dixi *in c. exhibita de Iudicijs, quæſt.* 3.

20 Notabis verò ab executione appellari oon poſſe, *l. ab executione cum ſimilibus, ff hoc tit. l.* 3. *eodem in Cod. Theodoſ.* Paulus *lib.* 3. *ſentent tit.* 35. ſaltim, vt executio ſuſpendatur, niſi modum in executione excedat, Suarez *in l. poſt rem Iudicatam in fine, q.* 6. *n.* 3. Gailius *de arreſtis, c.* 11. *n.* 10. Guttiert. *in pract. c.* 124. *n.* 7. Paz 1. *tom. p.* 4. *n.* 38. Auaned. *in l.* 1. *n.* 29. *& in l. fin n.* 139. *tit.* 21. *lib.* 4. latè Tuſchus *concluſ.* 410. & 411. Faquin *lib.* 1. *controuerſ. c.* 74. Ceuall. *q.* 190. Parlador. *d. c. fin.* 2 *p.* § 3. *n.* 9. qui omnes diſputant, an à mandato de exequendo ſit admittenda appellatio: tradit Pichard. *d. l.* 4. *part. in manud.* § 7. *n. fin.* de quo *infrà* dico.

21 Ad quintam quæſtionis partem, vt reſpondeam præmitto non licere appellationem à ſententia conſilij, & Senatus ſupremi; docent Doctores per Textum *in l iubemus*, *& ſequent. Cod. hoc tit.* ex eo quia nec Princeps Iudicat ad tantum faſtigium dignitatis euectos inique Iudicare ea *l* 1. *ff. de officio præf. prætor*, imo Caſiad. docet eos Iudicare voce ſacra; id eſt Imperatoris, *in Epiſt.* 6. ſequitur cum aliis Pichard. *in manuductionibus* 4. *p. d.* § 7. *n.* 4 vbi addit hoc idem extendere Imperatores *in l ſi quis, Cod. hoc tit.* ad præfectum prætorio: vide *infrà*, verſic. *ad vltimam.*

22 Sed quia, & ſi à ſententia Principis, ſeu præfecti non detur appellatio: attamen reſtitutionis beneficium minoribus poſtulantibus conceditur ex *l.* 1. *Cod. ſi aduerſùs rem Iudicatam l. præfecti, & ſeq. ff. de minoribus, c. auditis, c. tum ex litteris de reſtit.* proſequitur cum aliis Morla *in emporio tit.* 5. *cap.* 3. *per totam*, non enim in petenda reſtitutione detegitur iniquitas Iudicis, ſed litigantis error, qui ætatis lubrico, ſe deceptum fateretur; tum etiam quia appellatio interponitur ad maiorem Iudicem, ſed reſtitutio ad eundem, qui Iudicauit, vt proſequitur Donellus *lib.* 21. *comment. cap.* 11. Pichardus *dicto* § 7. *in manud. part.* 4. *num.* 6. ſic enim Andreas Valenſis *hic* § 3. *num.* 3. ait appellationem non admitti in ſupremis conſiliis, quia eorum ſententia, cenſetur Regis, aut Principis.

23 Vnde iam ad difficultatẽ reſpondeo dari aduerſus ſententiam præfecti prætorij reclamationem vt tradit Riccius *collect.* 1527. ad Textum *in l. ſi quis aduerſus, Cod. de precibus Imperatori offerend.* & infert reclamationem admitti aduerſus decretum Sacri Concilij, circa remedium capitulorum Regni Neapoli. † Et de Franchis *in deciſione* 637. tradit deciſum, quod reclamatio permittitur in incidentibus cauſæ criminalis, à qua per ſententiam; altàs non dabatur; quoniam tractabatur de damno irreparabili: alia tradit, Riccius *ſuprà*, cum de Franchis *deciſ.* 470. *n.* 6. 24

25 Ex his infero poſſe reclamari à ſententia Regis pronunciantis, Iuxta alterius relationem, vt per Præſidem prouinciæ, vel alterius; Grammat. *in deciſ.* 35. & eſt ratio, quia tunc diceretur prouocatum aduerſus errorem, imperitiam, ſeu dolum relatoris male informantis, Maſtrillus *in deciſ. Siciliæ* 32. *num.* 3. & 6. de Ponte *conſ. deciſ.* 1. *num.* 82. Riccius *ſuprà*. † Qui addit vt admittatur reclamatio, & per conſequens ſit committenda, nondum facta executione ſententiæ latæ, vt refert deciſum Anna *allegat.* 63. & faciunt dicenda, infra de ſupplicatione, *in cap. in ſua hoc tit.* 26

27 Hinc etiam infero quod etſi à ſententia Principis appellari non poſſit ea *l.* 1. *à quibus appell.* Romanus *conſ.* 521. Alex. *lib.* 1. *conſ. num.* 20. Tuſchus, verbo, *appellatio, concluſ.* 454. Morla *in emporio ſuprà*, *num.* 13. Donellus *lib.* 28. *comment. cap.* 6. Scaccia *de appellation. quæſt.* 8. *n.* 85. quia de ſubſtantia appellationis eſt quod fiat de minori ad maiorem, qualem non habet quia alium non recognoſcit ſuperiorem, Valenſis *hic* § 3. *num.* 1. † Et ob eandem rationem, nec à Pontificis ſententia appelletur, ea *cap ipſi D. Canones* 9. *quæſt. vltima*, niſi quibus in caſibus vniuerſali ſubdit Concilio, ſecundùm quæ dixi ſupra, *ſub cap.* 1. *de Iudiciis*, & docens Abbas *q.* 1. *à num.* 17. *& quæſt.* 2. *col.* 12. *&* 14. Pichardus *in manuductionibus*, *dicta p.* 4. § 7. *num.* 2. *&* 3. & hoc verum ſit, ſiue à ſententia diffinitiua, ſiue ab interlocutoria, vt docet Angelus *conſ.* 180. *num.* 2. quia vtrobique læditur maieſtas ſuperiorum perſonarum, admiſſa appellatione, vt tradit Pichardus *ſuprà*, *num* 4. *in fine*, in verſic. *hac vera*; eo quod nec poteſt non ſuggillari authoritas eius, cuius arguitur iniquitas. 28

29 Tamen ceſſante hac ratione appellatio non denegabitur; nam ſi ſententia Principis ſæcularis contineret manifeſtum iniquitatem, poſſet ab ea ad Papam appellari argumento Gloſſæ *in c. ex tranſmiſſa de foro compet.* quia Papa ratione peccati omnium talium Principum, eſt Iudex competens, vt patet ea his quæ longe adduxi *ſub c. nouit de Iudiciis*, & tradit Valenſis *hic d.* § 3. *n.* 2. † Vbi dicit, etiam appellari à Principe pronunciante ad aliorum relationem, aut ab eo malè informato, vt melius informetur quæ propriè dicitur reclamatio, vt iam dixi. 30

31 Item non debet denegari appellatio; veluti ſi ad relationem alterius Princeps reſcripſerit; placet enim aduersùs Principis reſcriptum appellari poſſe *l.* 1. § 1. *ff. hoc tit.* Socinus *conſ.* 195. *lib.* 20. *n.* 4. *&* 5. Bald. *lib.* 20. *conſ.* 354. Donell. *d. lib.* 28. *commentar. c.* 6. Pichard. *d.* § 7 *p.* 4 *in manuduct n.* 5. ea eo quia magis appellans conqueri videtur de falſitate relationis, & conſulentis mendacio, quam de iniquitate ſententiæ; & idem dicit cum Abbate *d. q.* 1. *col.* 13. ſi à Principe malè in prima inſtantia informato ad eundem benè informatum appellatio interponatur: & ſic Plutarch. refert, vt tradit Pichardus *dicto num.* 5. *Ab Alexandro dormiente ad eundem experrefactum appellaſſe Machetam.*

Ad

52 Ad vltimam quæſtionis partem, videtur ex dictis appellationem non admitti à ſententia Cardinalis, tum quia vt dixi ea non datur à præfecto prætorio ex *l.1.ff de officio prætoris*, ſed Gloſſa *ibi*, ſubjungit Cardinalem præfecto compatari: ergo, cum ergo Rugenellus *tract. de appellationib.* §.2.*cap.*2.*n.*35. Farinacius *quæſt.*101. *limit.*14. *num.*72. Rolandus à Valle *lib.1.conſ* 94 *num.*1 & alij communiter aſſerant à ſententia præfecti prætorio. non appellari: quare appellandum veniar à ſententia Cardinalis, cum Cardinales æquiparentur præfecto prætorio, vt docet Alexander *in Rubric. huius tituli num.*39. verſic. *ſed quid de Cardinalibus.*

53 Et confirmatur, quia cum Cardinales Regibus æquiparentur, ob idque *in c. felicis de pœnis, lib.*6. inferentes iniuriam Cardinalibus, tanquam rei Læſæ Majeſtatis puniantur; imo Reges vocentur vt obſeruat Gonzal. *in reg* 8 *Cancellariæ gloſſ* 24. *num.*14. Iaſon. *in l. centurio. ff de vulgari, & pupillari*, & alij quos citat, & ſequitur Barboſa *tom.*1. *decret. lib* 1. *tit.*3. *cap.*21 *num.*5. Bonacina *in tract. de electione ſummi Pontificis diſp.*1. *quæſt* 1. *punct.*1. §.2. *n.*2. ergo cum de Principe, & Rege ſententiante appellatio non admittatur, vt dixi: ſequitur vt nec à ſententia Cardinalis pronocetur.

54 Sed reuera, vt appellatio à ſententia vnius Cardinalis admittatur: docent Albanus *de Cardinal. quæſt* 42 *priuileg.*3. Iacobatius *de concil. lib.*1. *fol.*38 *col* 2. *littera B*, Manfredus *de Cardinalib in deciſ.*30. Laudenſis *de Cardin. quæſt.*66. & 67. Azorius *tom.*2. *lib.*4. *mor. cap* 4. *quæſt.*20. Tuſchus *inſtitut. Canon. lib.*2. *tit.*4 *num.*61. & 62. Ceuallos *de cognititione per viam viol. p.*2. *quæſt.*131. Zachina *de Republic. Eccleſiaſt. tit.*3. *de Cardinal. num* 9. *priuileg.*4. Lorichius *in Theſauro*, verbo *Cardinal.* §.7. *priuileg.*10. Diana *p* 5. *tract. reſ.*36. vbi dicit hanc opinionem communem, quæ fallit, ſi ſententia lata eſſet à toto Concilio Cardinalium.

55 Et hanc doctrinam veram eſſe exiſtimo, etiam ſi Cardinalis eſſet Papæ legatus, vt docet Scacc. *de appellationib quæſt.*8. *num.*99. & *quæſt.*16. *num.*1.
56 *limit* 3. idem Ceuallos *ſuprà*. † Vbi refert die 15. Aprilis 1618. fuiſſe electum Cardinalium Ducem de Lerma, Rojas, & Sandobal poſtquã fuerit per plures annos Regi Philippi III. Collateralis in gubernio, hoc eſt *ſupriuado* quam vidi anno 1620. celebraſſe in cænobio D. Pauli hîc Vallisoleti primam rem ſacram.

57 Sed Epiſcopo, cuius Iuriſdictio fuit prorogata, non datur appellatio, *l. Epiſcopali, Cod. de Epiſcopali audientia*, quod dicit Valenſis *hic dicto* §. 3. *num.*4. ſpeciale eſſe in Epiſcopo, quia ſecus obtinet in alio Iudice prorogato, vel dato de communi partium conſenſu, *l. ex conſenſu* 23. *hoc tit.* & *n.*5. quid delegato Principis cum clauſula appellatione remota, dico *infra in c. paſtor.* §3. *hoc tit.*

QVÆSTIO V.

An eiuſdem naturæ ſit cauſa appellationis, ac fuit eius cauſa principalis: Et an appellatio producat aliquos effectus: An liceat appellari à ſententia Iudicis, qua pronunciat ſententiam exequendam eſſe: Et an in proponenda appellatione ab interlocutoria, ſeu à diffinitiua, ſit in praxi forma diuerſa; vbi de libellis dimiſſoriis: Et an poſſit Princeps appellatione remota, cauſam committere: Et an hæreticus poſſit appellare à ſententia.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis cauſa eſt eiuſdem naturæ, ac fuit eius cauſa principalis exemplificatur, n.* 2.3. *fallit, n.*4. *ampliatur, à n.*5.
2 *Incidentia, & dependentia, ac emergentia, ſunt eiuſdem naturæ, ac eius cauſa principalis, & appellationis.*
4 *Prorogatio primæ inſtantiæ, non porrigitur ad appellationis cauſam.*
5 *Officium Iudicis, ſicut durat, vt perempta inſtantia, poſſit condemnare in expenſis partem, cuius culpa contingit: ſic durat in cauſa appellationis.*
6 *Conſenſus paternus præſtitus filio agenti, extenditur ad appellationis cauſam.*
7 *Procurator conſtitutus poteſt appellare, & proſequi cauſam.*
8 *Fideiuſſor Iudicij in prima inſtantia datus in cauſa ſuccumbentiæ pro expenſis tenetur etiam in appellationis cauſa.*
9 *Fideiuſſor de Iudicato ſoluendo in cauſa principali præſtitus, tenetur ad id, quod in cauſa principali, Iudicatum fuerit.*
10 *Teſtes non repulſati in prima inſtantia, quando queant in ſecunda inſtantia repulſari, n.*11.
12 *Appellationis cauſa per horas ſequi debet, quando in cauſa principali, fuit aduerſus condemnatum per horas proceſſum.*
13 *Appellatio producit effectus, extinguit pronunciatum, ſuſpendit iuriſdictionem, vnius Iudicis Iuriſdictionem ad alium, eam tranſmittens: expenditur, n.*17.18.
14 *Appellatio non ſuſpendit executionem in caſibus poſſeſſorij, decimarum, alimentorum mercedis, in Iudicio aſſiſtentiæ, in decretis affirmatiuis, &c. n* 15.
16 *Appellatio in quibus caſibus, non operetur effectum, remiſſiuè.*
17 L.1.§ fin. ff. ad Turpilianum.
19 *Sententia in appellatione lata etiam ſi confirmet primam, eſt quæ ſola actionem ex Iudicato producit.*
20 *Appellatio vt operetur ſuos effectus, debet eſſe Iudici intimata, & parti, limitatur in extraiudiciali, n* 21.
23 *Appellatio ab interlocutoria fit in ſcriptis, & à diffinitiua ſufficit. viua voce dicendo, appello; item & ab interlocutaria, habente vim diffinitiuæ, & quando, n.*16.
24 *Appellatio à diffinitiua fit in ſcriptis ſi illico non fuit ab eius pronunciatione appellatum viua voce.*

25 *Appellatio à ſententia in ſcriptis, quibus verbis interponatur. & num exprimi debeat nomen Iudicis à quo, & ad quem appellatur.*

27 *Appellatio, vt valeat, debet eſſe certa, & certum deſignare Iudicem expende, vt n.29. & 30.*

28 *Appellatio poteſt vbique porrigi; nec deſiderat, vt Iudex à quo ſedeat pro tribunali.*

31 *Appellatio à diffinitiua ex nonis cauſis, & actis, aut probationibus, quis luſtificari ab interlocutoria ex antiquis, niſi aliquid de nouo veniat, n.32.*

33 *Apoſtoli, ſeu dimiſſorij libelli, qui dicuntur appelationis pars, ſunt litteræ dimiſſoriæ, quas Iudex à quo transmittit ad Iudicem ad quem, in teſtimonium, & fidem appellationis interpoſitæ.*

34 *Libelli dimiſſorij dimittuntur ad Iudicem ad quem intra 30. dies, & quoties peti poſſint, quod ſi non petantur ſit appellatio deſerta, n.35.36.& 40.*

37 *Appellans debet proteſtari, ſi eum petit Apoſtolos, Iudex à quo eos non recipit, & illum conuenire poſt elapſum tempus, & ſi Iudex à quo procedat, ſit proceſſus inualidus ab illo tempore; idemque eſſe, ſi non reſpondeat petiori Apoſtolis, n.38.& 39.*

40 *Terminus breuior quis à Iudice appellato deſignari ad concedendos Apoſtolos aſſignate, & ſi non petantur ex tranſacto, fiat appellatio deſerta, & poterit prorogari ab eo terminus datus, n.41.*

42 *Apoſtoli appellationis interpoſitæ, antiquitus intra dies quinque petendi erant.*

43 *Apoſtoli appellationis, & ſi in vltima 30 dierum die peti queant, tutius eſt, vt petantur ſimul cum appellationis libello, & petitis, iam Iudex à quo, nequit in cauſa procedere.*

44 *Apoſtoli etiam petuntur in appellatione extraIudiciali.*

45 *Apoſtoli apud tribunalia ſæcularia, videntur in deſuetudinem abijſſe, non ſic apud Eccleſiaſtica.*

46 *Dies, intra quos Apoſtoli, peti debent, currunt à die ſcientiæ, latæ ſententiæ, & ſunt communes parti, & Iudici, n.47.*

48 *Apoſtoli appellationis dantur expenſis appellantis.*

49 *Sumptibus proprijs quis aliquid offert.*

50 *Libelli copia danda eſt ſumptibus actoris.*

51 *Libelli dimiſſorij, Apoſtoli dicta ſunt, etiam reuerentiales, & refutatorij, & qui omnes, & conuentionales, & teſtimoniales, n.52.*

53 *Refutatorij libelli qui ſint, & refutatoriæ preces quæ, n.54.*

55 *Iudex rejiciens appellationem, debet adjicere cauſam.*

56 *Princeps poteſt cauſam committere, cum clauſula,* apdellatione, *ſeu* recuſatione remota, *ſeu de ratione, n.57 & 58.*

58 *Grauatus in ſententia Iudicis pronunciantis cum clauſula,* appellatione remota, *poteſt quæri, & reſtitutionem petere.*

59 *Clauſula* appellatione remota, *excludit appellationes, quæ Iure permittuntur, non eas quæ à Iure expreſſe indulgentur: & quid de appellationibus friuolis, n.60.*

61 *Appellatio quando tacitè ſublata intelligatur.*

62 *Hereticus an queat à ſententia appellare remiſſiuè.*

AD primam quæſtionis partem, reſpondeo 1
affirmatiuè per Tearum, vbi Doctores *in*
l.1. ff. an per alium cauſa appellationis, & cum
Riccio *in collect.620. ad illum textum*, vbi dicit
eiuſdem eſſe naturæ cauſam appellationis cuius
eſt cauſa principalis; ob idque dixit Seſſe *in de-*
*ciſ. Rota Aragon.*81. quod ſi cauſa principalis po-
teſt agi per procuratorem; ita & appellationis
cauſa. † Imo & Franchis *deciſ.513.* dixit inci- 2
dentia emergentia in cauſa; principalis eſſe eiuſ-
dem naturæ, cuius eſt cauſa principalis, & ap-
pellationis. † Itaque Maynardus *in deciſ. 39.* 3
lib.2. dixit quod ſicut cauſa principalis, & ſum-
maria, ſic & cauſa appellationis; quod notat
ad ampliationem *Clement. diſpendioſa de Iudiciis*,
Riccius *ſupra verſic. infertur ſexto.* † Tamen 4
Mynſingerius *cent.3. obſeruat.49.* limitat præ-
dictam regulam in prorogatione inſtantiæ quia
licet conſenſu partium inſtantia prorogari poſſit,
ſecus tamen eſſe ait in inſtantia appellationis.
Hic adjunges adducta *ſuprà in c. venerabilis* 18.
*de Iudicijs quæſt.5. & quæſt.*2. item & quæſtionem,
de qua *in c. 2. de foro comp. quæſt.*3. vbi an prima in-
ſtantia ad alios Iudices ſpectet.

Ea his enim pro ampliatione præfatæ regulæ, 5
adjunges caſus ſequentes; primus quod ſicut
perempta inſtantia in cauſa principalis officium
Iudicis durat, vt poſſit partem, cuius culpa hoc
contingit in expenſis condemnare; ita & in cau-
ſa appellationis. † Secundus quod conſenſus pa- 6
ternus in cauſa principali præſtitus filiofamilias
agenti, extenditur ad cauſam appellationis, &
hoc non alia prorſus ratione, quia eiuſdem eſt
naturæ, Iafredus *in dec.*484. quod notat Ricc. *in*
*d. collect.*626. verſic. *infertur quarto*, ad ampliatio-
nem Teat. *in l. fin. §. neceſſe. Cod. de bonis quæ liberis.*
† Et idem Iafredus ex eadem ratione *in dec.*482. 7
extendit hoc dictum ad procuratorem ſimplici-
ter in cauſa principali conſtitutum, qui cenſetur,
& pariter conſtitutus in cauſa appellationis.

Quatenus nam fideiuſſor Iudicij in prima in- 8
ſtantia datus in cauſa ſuccumbentiæ pro expen-
ſis, tenetur etiam in cauſa appellationis: pulchre
Theſaurus *in dec.*202. vbi circa hoc nonnullos
diſtinguit caſus; quod notat Ricc. *d. collect.*620.
verſic. *infertur* 10. pro ornatu Teat. *in l. generaliter*
Cod. de Epiſcopis, & clericis. † Quintus quod fide- 9
iuſſor de Iudicato ſoluendo in cauſa principali
præſtitus; tenetur ad id, quod in cauſa appella-
tionis Iudicatum fuerit, de Franchis *in dec.*208.
quod notat Ricc. *ſuprà* in verſic. *infertur ſeptimo*,
ad ornatum Teatus *in l. cum apud ſempronium, ff.*
Iudicatum ſolui.

Dubium tamen eſt de teſtibus non repulſatis 10
in prima inſtantia; quia de his docet Afflict. *in de-*
*ciſ.*166. poſſe de falſo in cauſa appellationis re-
pulſari: contrarium tamen decidit Rota Pedem.
teſte Theſauro *in dec.*259. † quod limitat Ricc. 11
ad Teat. *in d. l. per hanc, Cod. de temporibus appell.*
*d. collect.*620. verſic. *infertur* 8. equidem ipſe The-
ſaurus limitat quando capita repulſæ fuerunt
producta in prima inſtantia, ſed non proba-
ta, quia poſſunt in cauſa appellationis, Gui-
do Pap. *in deciſione* 500. ſed pro hoc ducio ad-
junges quæ dixi *ſuprà in capite teſtimonium de*
Teſtibus, quæſt.4 à num 1. vbi dixi de quæſtione
an exceptio criminis, quæ non fuit oppoſita in
prima inſtantia, poſſit opponi in ſecunda.

Imo & Franchis videndus *deciſ.*520. pul- 12
chrè loquutus, dicit quod quando in magna
Curia

Curia Vicariæ proceditur per horas contra
committentes grauiora delicta,& condemnatur
Inquiſitus , & interponitur appellatio ad Sac.
Conſil debeat ibi procedi ſimiliter per horas.
13 Ad ſecundam quæſtionis partem , an appel-
latio producat aliquos effectus , affirmatiuè
reſpondeo , nam appellatio extinguit pronun-
ciatum , ſuſpenditque Iuriſdictionem Doctores
per Textum *in l.1. in fine , ff ad Turpilianum,*
Riccius *in collect 168. ad illum Textum* ; Ob id-
que Doctores agnoſcunt duplicem eſſe appel-
lationis effectum ſuſpenſiuum ſcilicet , & diuo-
lutiuum ; interjecta enim appellatio , non tan-
tum inferioris Iudicis iuriſdictionem ſuſpendit,
qua abdicata nihil poſſit euertere , aut immura-
re , cum eius Iuriſdictionis litigantes exiſtiman-
tur , *cap venientes de Iureiurando,c dilectis,hoc tit.*
ſed & cognitionem cauſæ transfert ; tranſmit-
titve ad Iudicem ſuperiorem , *c paſtoralis , hoc
tit.* notant omnes ſub hac Rubrica , Paz *in praxi
1.tom.p 6 in proœmio n.11* Dueñas *reg 4* . Vvames
in c.1.& in c.cum teneamur hoc tit. Pichard.*in ma-
nud. 4.p § 15 n 1* & ſic Andreas Valenſ hic agens
de hoc dubio, §.15 ait regulariter appellatione
pendente nihil nouandum : videbis *l.præcipimus,
Cod de appellationib ſi cauſa cognita, c.1.de re Iud.*
Sed quia *infrà in c 11.de appellationibus*,aſſigno
14 caſus in quibus appellare non licet ; ideo nunc
breuiter dico prædictam regulam limitari in ſe-
quentibus caſibus , primo in cauſa poſſeſſorij,
ſecundo in cauſa decimarum , tertio in cauſa
alimentorum quarto in cauſa mercedis,quinto
in Iudicio aſſiſtentiæ , ſexto in decretis affirma-
tiuis , puta in alienatione prædij minoris ; in his
enim caſibus deciſum eſt , ne per appellationem
retardetur executio , vt colligit Riccius *vbi ſu-
prà d collect.*168. & Gratianus *in deciſ.*100. Veta-
lo *in deciſ 39.p.1.* Rota *in deciſ 64 p.1 in nouiſſi-
mis* Gratiano *in deciſ 53.* Anna *ſingul.42.* Afflictis
*deciſ.*261. † Imo & Franchis *in dec.*108.*&* 703.
15 *p.4.* declarat practicatum decreto M. C. V. lato
infrà ſummam 150.vbi porrigit ad caſum , quan-
do prædicta ſumma ſit,nec plus,aut minus 150.
Sed quibus in caſibus appellatio nullum ope-
16 retur effectum , docent Couarr. *in pract. c.23.
n.1.* Paz *ſuprà n.13.v.* & colligit Pichard. *in d.
§ 15. p.4. manud. n 3. & 4. ex l 3. & 19. tit.21.
lib 4.recopil.* vbi ad ſententiam additionis,quam
nos *de remate*, appellamus , Interiecta appella-
tio diuolutiuum effectum operatur , ſuſpenſiuo
omnino ſublato : proſequuntur Parladorius
lib.2. quotid. c fin. 5 p. §.15. alia exempla videbis
in l.6.tit.18 lib 4. recopil. vbi Azeuedus, Couarr.
ſuprà n.7. Lanzelotius *de attentatis 2.p. c.12. li-
mit.2. n.1.* vbi probant Doctores quod , & ſi
in illis cauſis auferatur ſuſpenſiuum effectum:
tamen ab illis appellatio admittit diuolutiuum
effectum.
His tamen omnibus obſtat Textus *in d. l.1.*
17 *§. fin. ff. ad Turpilianum* , vbi probari videtur
appellatione ſententiam Iudicis inferioris ex-
tingui : ergo malè dicitur eam ſuſpendi tantùm;
ſed imo omnino eius effectum extingui : qua-
re inter Iuris Cæſarei , & Pontificis interpretes
adeſt pugna , quibus ſuccenſet Tuſchus ver-
bo appellatio *concluſ.*397. *qui num* 7. id probat,
quod placuit Corraſio *in l 4 § 2.num.5 de ſeruit.*
Horoſcio *in l tale pactum , § qui prouocauit,
num 16. hoc tit.* Couarruuias *in pract. d c.13.*
Paz *ſuprà* , qui dicunt præſenti ſtatu attento ,

extinguatur ſententia ; & ſi futuro inſpecto
ſuſpendatur confirmata ; ſiquidem ea , vel de-
ſerta appellatione vires capiat ; quod cum eue-
nire poteſt ſuſpenſa magis , quàm extincta cen-
ſenda erit Iuriſdictio ita præfati autumant
Doctores.
Sed Pichard. *in manuduct. d p 4 § 15 ſub n.2.* 18
exiſtimat in hac parte præfatis non eſſe inhæren-
dum ; eo quod cum Caldas Pereira *in l ſi curato-
rem.* verbo *per quod priſtinum,n.45 Cod de in inte-
grum reſtitutione minor* , putat finiri quidem futu-
ro,e iam conſid. rato tempore,& euentu,& ſen-
tentiam,tunc demum in ſuſpenſo eſſe,cum ſuprà
Iudice non addito vel addito,& nondum tamen
fatalibus elapſis temporibus incertum eſſe,an in
rem Iudicatam tranſitura ſit, deſertam enim ap-
pellationem,proinde Iuris fictione haberi ; ac ſi
nunquam fuiſſet interpoſita;proindeque ex pri-
ma agi ſententia, cum ſecunda non ſubſequatur
† Sed ſi ſententia ſubſequatur tunc non ex 19
prima , ſed ex ſecunda actionem naſci , etiam
ſi confirmatoria primæ ſit ; probat Textus *in
l furti* , ibi *hodie notari puto, ff de his,qui non infic.*
facit,*l.9 tit.16.lib.3.ordinam.l.9.* vbi Azeued *n.3.
tit.17. lib.4.recop.* videbis Pichard. *in manud.p 4.
§.14* vbi agit an ſententia confirmatoria confir-
mata mandetur executioni : ex his enim liquet
regula.
Et quia proximè dicta pertinent ad dicenda 20
*de attentatis ſub c.1.c.cum teneamur 10 & c.51.hu-
ius tituli*, ideo breuiter pro explanatione prædi-
ctorum , vt appellatio operetur effectus , debet
eſſe intimata Iudici, & parti:nam aliàs Iudex. &
pars ignorantes appellationem poterunt de Iure
procedere in cauſa,ita vt per attentata,ab eis fa-
cta,non reuocentur. Marant. *de ordine Iudic.p 6.
actu 2.n 4.* † Qui id limitat *n 403.* in extraiudi- 21
ciali in qua reuocantur,licet appellato non fuerit
intimata;tradit Valenſis *d.§ 15 n 7* videndus *ibi
de effectibus appellationis* : & applicabis ad quæ-
ſtionem Pichard.*in manud.p.4 § 18.* vbi an infe-
rior poſſit cognoſcere de aliis articulis,appella-
tione interpoſita in principali,de quo *infrà.*
Ad tertiam quæſtionis partem,an liceat appel- 22
lari à ſententia Iudicis , qua pronunciat ſenten-
tiam exequendam eſſe:de hac dixi ſuprà *in c quo-
ad conſult. de ſentent. & re Iudic. quæſt 4.* in ver-
ſic *ad quartam.*
Ad quartam quæſtionis partem,an in propo- 23
nenda appellatione ab interlocutoria,ſeu diffini-
tiuà ſit forma diuerſa in praxi conſtituta, igitur
non eadem in omnibus appellationibus obſerua-
tur quia ab interlocutoria ſententia,oportet ap-
pellare in ſcriptis libello appellationis , porre-
ctoque ea ratione nuncupatur *l 1 § fin l cum qui-
dem ff hoc tit.* ſed à diffinitiua ſententia, etiam fa-
cta appellatio , viua voce ſufficit,dum tamen ea-
dem,die,& pro tribunali ſedente Iudice interpo-
natur *l.2.l.5.fin.hoc tit litigator.Cod eod.c.is,qui 2.
q.6.* obſeruant Marant.*de ordine Iudiciorum 6.p.
hoc tit.n.124 & 141.*Bald.*conſ 146.lib.3 n.1* Petr.
Greg. *lib.50. ſyntag c.2.ex n.25.* Donellus *lib.18.
comment. cap.7.* Tuſchus verbo *appellatio , con-
cluſ.57. per totam , & concluſ 358.n.7.*Paz *in pra-
xi p.6. in proœmio ex num 19.* Socinus *regula 29.*
Valenſis *hîc §.9.* vbi *num.1.* dicit quod à ſen-
tentia diffinitiua ſufficit dicere *appello ex dicta
l.2.* & hoc ſcribit in actis per notarium.
Quod ſi à diffinitiua non ſit ſtatim in conti- 24
nenti viua voce appellatum:tunc debebit ſcripto

appellatio interponi, *l. 3. ff. eodem*, exceptis cauſis breuioribus, de quibus, *in Authent. breuioribus, Cod. de ſentent. ex breui loco recit.* in quibus poteſt viua voce appellari, Maranta *dicta 6.*
25 *p. actu 2. num. 143.* † Qui *num. 135.* dicit quod debent in appellatione poſita ſcripta inſeri ſequentia verbo, *prouoco, appello*, aut æquipollentia veluti, *ſubmitto me protectioni, & tuitioni talis Iudicis*; ab interlocutoria autem ſemper, vt dixi, appellantur in ſcriptis, ſiue incontinenti, ſiue non appellatio interponatur: probatur ex dictis, & in terminis Valenſis *dicto §. 9. num. 2.* vbi dicit non eſſe neceſſario exprimendum nomen eius, contra quem appellandum eſt, *cap. 1. hoc tit. lib. 6. cap. vt circa, cap. quamuis de elect. lib. 6.* exceptis aliquibus caſibus, de quibus Philipus Francus *dicto cap. 1.* Præpoſitus *in cap. vt debitus 59. hoc tit.* etiam ſi appelletur ad alium, quam ad Papam, Rebuffus *in l. quod iuſſit, ff. de re Iudicata*, verſic. *nota 2. num. 134 in fine*, vbi plene ſcribit, & addit Valenſis fieri porrecto libello appellatorio, quia non ſufficit dicere notario ſcribe, *qualiter appello, ſeu quod appellem.*
26 † Verùm ſi ſententia interlocutoria habeat vim diſinitiuæ ait Valenſis *dicto §. 9. num. 1.* poſſe ab ea incontinenti viuâ voce appellari, quia in ea omnes ſolemnitates ſeruari debent, quæ in appellatione à diſinitiua, cui æquiparatur, & Barboſa cum aliis, *in cap. 5. hoc tit. lib. 6. num. 2.* ait ex interuallo ſemper appellationem eſſe in ſcriptis proponendam, ſiue ſit ab interlocutoria, ſiue à diffinitiua ex Calda Pereira *de empt. & vendit. cap. 6. num. 18. in medio*, Michael de Graſſis *tom. 2. comm. opinion. lib. 2. tit. 21. numero 91. pagina. 307.*

27 Sed an expreſſio cauſæ prærequiratur in vtraque appellatione, vel tantum ab interlocutoria, dico *infra in dicto cap. vt debitus honor, hoc titulo.* Tamen notandum eſt ad valorem appellationis deſiderari, vt certa ſit, certuſque ab appellante deſignetur Iudex non enim incerta appellatio ſuſtinetur; qua ratione appellationem alternatiuam inualidam eſſe fatentur omnes, vt conſtat ex Ioanne Andrea, *in cap. is cui de officio delegati, lib. 6.* Romanus *conſ. 360.* Alexander *conſ. 164. 167. 183. lib. 2. & conſ. 12. eodem, lib.* Pax *ſuprà, num. 39.* Pichardus *p. 4. in manuductionibus, dicto §. 9. num. 3.* niſi intra terminum à Iure appellatus præfixum declararet appellans, ad quem Iudicem appellauit Alexand. *ſuprà*, Angelus *conſ. 336. num. 5.* Tuſcbus 6. hanc regulam conſtituens, *concluſ. 352. ex n. 72.* & faciunt quæ, *ſuprà*, adduxi de generali, ſeu alternatio libello, *in cap. 1. de libelli oblatione*, ibi, Videnda *dico infra in cap. 7. quaſt. 1.* verſiculo *ad vltimam.*

28 Maranta *6. p. actu 5. num. 134.* & Valenſis *hic §. 8. num. 1.* dicit in primis ita eſſe interponendam appellationem, vt de ea interpoſita appareat: tamen non eſſe neceſſe illam Iudici præſentari ſedenti pro Tribunali, ſed poſſe vbique præſentari, ad hoc, vt ſententiam non tranſeat in rem Iudicatam; imo ſufficere illam præſentare actorum Magiſtro, ſeu notario abſque Iudice.

29 Et licèt nomen Iudicis ad quem non exprimatur, tamen cenſetur ad eum prouocatum, ad quem de Iure prouocari debet *l. 1. §. ſi quis in appellatione, l. imperat. ff. hoc tit.* ob idque dixit Valenſis, qui videtur contrauenire dictis *n. praced.* addens *d. §. 8. n. 3.* huiuſmodi appellationem generalem, etiam de Iure Canonico ſubſiſtere, quia illo quoque Iure gradatim appellari debet, exceptis paucis caſibus ſpecialibus, nam in dubio videtur quis vti velle Iure communi, non ſpeciali, Imola *in dicta l. 1. num. 16. hoc titulo*, Decius *in cap. 12. num. 4. hoc titulo*, ait enim Valens quod incertitudo, ſi quæ ſit in huiuſmodi appellatione, aptiſſime declaratur, dum appellans ſuam appellationem introducit, & proſequitur. † De 10
expreſſione iudicis à quo, etſi commodiſſimum foret, vt eius nomen exprimeretur, vt intelligi poſſet à quo Iudice, à qua ſententia appelletur, & an ordine debito, & plerumque in vſu ſit, vt in libello appellatorio exprimatur nomen Iudicis à quo, Iudicis ad quem, & aduerſarij, *l. 1. §. libelli, ff. hoc titulo*, tamen vt dixi talis expreſſio non videtur omnino neceſſaria; ita vt ſi quid iſtorum omittatur, metuenda ſit præſcriptio, *l. ſcia 3. in princ. ff. hoc tit.* proſequitur, Pichardus *dict. 1. p. in manuductionibus*, vbi cum multis, *num. 4. & 5.* ſcribit de hoc dubio.

Prædictis adjunges quod appellatio à diſinitiua ex nouis actis Iuſtificari poſſit; item ex nouis 11
cauſis, ſeu probationibus *l. eos §. 1. Cod. hoc tit. l. per hanc, Cod. de tempore*, & reparat appellationum, ſed appellationem ab interlocutoria iuſtificari ex antiquis actis *clem. appellanti hoc tit.* docet Valenſis *hic d. §. 9. n. 6. & 7.* quia iſta iniuria nequit detegi, niſi ex eiſdem actis, non autem de nouo deducendis. † Niſi aliquid de nouo ve- 32
niat in notitiam appellantis: argum. *c. inſinuante de officio deleg.* vel niſi ſententia contineat grauamen, vt ſi Iudex pronunciaret aliquem torquendum, aut aliàs habeat vim diffinitiuæ, aut appellans obtulerit cauſas grauaminis, & probationis coram Iudice à quo, & non fuerit admiſſus, aut ſententia lata ſit contra contumacem: nam his caſibus iuſtificari poteſt ex nouis actibus.

Ad quintam quæſtionis partem, de libellis di- 33
miſſoriis, quod idem eſt, ac interrogare de tempori petenti Apoſtolos, qui ſint, & vnde dicantur breuiter reſpondeo; igitur, vt Scaccia *de appellat. quaſt. 12. num. 24.* latè dicit Apoſtoli, qui etiam ſunt appellationis pars, dicũtur litteræ dimiſſoriæ, quas Iudex à quo appellatum eſt, tranſmittit ad iudicem ad quem appellatum eſt in teſtimonium, & fidem appellationis interpoſitæ, & expendens Andreas Valenſis *hic §. 10. num. 5.* ait Apoſtolos dici; id eſt nuncios à Græco, quod eſt *mitto*, quia mittuntur ad Iudicem ad quem, vt de cauſa appellationis inſtrui poſſit; dicique dimiſſorias litteras, quia per eas cauſa tranſmittitur ad Iudicem ad quem & Pichardus *dict. §. 9. p 4. in manuduction. ad praxim num 6.* dicit libellos dimiſſorios eſſe, quia interpoſita appellatione à Iudice à quo, ad Iudicem, ad quem, dimittantur inde dimiſſoriæ littere nuncupatæ, & dicti Apoſtoli quibus teſtificetur ab appellante appellationem interpretandam *l. 1. ff de litteris dimiſſoriis* & Barboſa *in cap. 1. hoc tit. lib. 6. num. fin.* in Gloſſa *petat Apoſtolos*, refert Apoſtolos dici ab *apo*, quod *eſt de & ſtolon*, quod eſt miſſio, quaſi miſſio, quam facit vnus Iudex ad alium: latè Scaccia *de appellationib. q. 13.* Marqueſanus *de commiſſ. appell. c. 1. n. 15.* † Sunt ergo prædicti libelli mittendi ad 34
Iudicem ad quem intra 10. dies, intra quos ſimiliter

liter inſtanter,& ſæpius, ſaltim in vno contextu
peti debeant,non tamen geminaris, & ſeparatis
libellis,quia vna cum Inſtatia facta petitio dum-
taxat requiritur,cap.ab.eo,cap.vt ſuper,hoc tit lib 6.
Iuxta clem quamuis eodem, vbi Barboſa, Baldus,
conſ.171. lib.5. Lapus allegat.9.num.7. Guido de-
ciſ 25.Paz,in praxi p 6.in procemio à num 40. Tuſ-
chus verbo, Apoſtoli,concluſ 427. Valenſis hic ſub,
35 num. 4. † Vbi addit quod ſi intra triginta dies
appellans,non petat Apoſtolos,vel non recipiat,
cenſeatur appellationi renunciaſſe; ita vt efficia-
tur appellatio deſerta,cap ab eo 2 quaſt 6. d.clem.
quamuis,hoc tit.cap 6 eodem,lib.6 l Iudicibus 24 C.
36 eodem,dict. l.vnica, ff.de libellis dimiſſoriis. † Si-
militerque,deſertam appellationem fieri, ſi Apo-
ſtolos ablatas intra idem tempus recipere recu-
37 ſet,dict clem.quamuis,§.verum. † Quod ſi per Iu-
dicem à quo ſtet quo minus eos recipiat,debebit
de eo proteſtari,dict.clem.quamuis, vbi Doctores;
etſi abſque cauſa intra eos dies dederit, punien-
dus ſit, dicta l. Iudicibus, quinimo ait idem Va-
lenſis, vt poſſit appellans poſt elapſum tempus
conuenire Iudicem à quo,coram Iudice ad quem
prouocauit per Textum in l. ſi appellationem 31.
Cod.eodem.non enim ſi denegantur Apoſtoli à Iu-
dice,debeat res eſſe fraudi appellanti, ex l.vnica,
§.fin.ff. de libellis dimiſſoriis, perindeque haben-
dum;ac ſi Iudex appellationis detuliſſet, dict.cap.
ab eo 2 quaſt.6.dict.clem.quamuis,§ fin. docent Se-
nis conſ.95.& 191.n.2 Baldus conſ.44.lib.3. Vba-
38 mes in cap.cum. ceſſante, hoc tit. † Et Barboſa in
dict.clem.quamuis, num fin. cum Lanceloto de at-
tentatis,p 2.cap.11.num.6.per Gloſſam ibi,ſub ver-
bo,deneganti,& ibi,contra Iudicem. quod ſi Iudex
congruo loco, & tempore requiſitos Apoſtolos
denegauerit expreſse,aut malitia,vel negligenter
tradere omiſerit ex tunc, ſi in cauſa procedat,
39 omnino ſit proceſſus inualidus. † Idemque eſſe
Pichardus ait, dicto §.9. num.7. ſi petitis Apoſto-
lis,non reſponderit, dict §.fin. vel ſi intra termi-
num,quem præfiuluit eis concedendis,non dede-
rit,vt obſeruat,Gloſſa in dicto §.fin.verbo ex tunc
40 Senis conſ 187.Cappella Tholoſana deciſ.44.† Et
Valenſis dicto §.9.num.6.vbi ait poſſe à Iudice ap-
pellato breuiorem terminum aſſignari,ad conce-
dendum Apoſtolis appellanti; quo tranſacto, ſi
non fuerint petiti, non minus fieri deſertam ap-
pellationem;ac ſi 30.dies fuiſſent tranſacti, quia
eiuſmodi terminus à Iudice aſſignatus ſuccedit
in vicem termini Iuris,& eiuſdem parit effectum
ex cap.ex inſinuatione 50. hoc tit applicabis multa
41 dicta,ſub Rub ſuprà de dilationibus. † Et Cappel-
la Tholoſana dicta deciſ.44. dicit non poſſe Iudi-
cem à quo aſſignare terminum longiorem 30.
dierum ad petendos Apoſtolos;ſed Barboſa cum
aliis,in dict clementina quamuis.num.7. dicit quod
Iudex poſſit ex cauſa terminum à ſe datum pro-
rogare; pro recipiendis Apoſtolis, ſic cum Ti-
raquellus de retractu tit. 2. §.1 Gloſſa 7. num 29.
quod ego intelligo; dummodo non excedat præ-
dictos 30.dies.
42 Sed primo notandum eſt antiquitus, & olim
in petendis, & recipiendis Apoſtolis, ac Iudici
ad quem porrigendis, fuiſſe tantùm præſcri-
ptos dies quinque; refert Paulus V. ſentent tit.4.
& Textus in dicto cap. ab eo 2. quaſt. 6. Valenſis
dict § 9. num.4. vbi dicit intra hos dies de Iure
Canonico inſtanter,& ſæpius vno contextu peti
debuiſſe, quos poſtea ſublatos fuiſſe, refert, &
Fermoſin.de Exceptionibus.

loco eorum aſſignatos relatos dies triginta: do-
cet Pichardus ſuprà dicto § 9.num 6. Petrus Gre-
gorius in hoc tit.lib.7 ſyntagm. c.7. n.11. & lib.50.
cap.2 num.28.
Et addit Valenſis dicto §.9.hic,quod & ſi ſuf- 43
ficiat intra præfatum terminum Iuris dierum 30.
ſiue hominis Apoſtolos petere, etiam in vltima
die,ſed tutius eſſe eos incontinenti, & ſimul cum
appellatione petere,quia ſi appellatum eſt à dif-
finitiua,Iudex à quo poſt petitos Apoſtolos, ne-
quit vlterius procedere,niſi prius dederit refuta-
torios,quamuis appellatio eſſet mere friuola: ta-
men non petitis Apoſtolis poſſe vlterius proce-
dere quando appellatio eſt friuola.
Dubium tamen eſt an in appellatione ex- 44
traiudiciali, debeant Apoſtoli peti, & quam-
uis, Scaccia de appellationibus, quaſtione 13.
art. 2. num. 32. dicat, ſiue à Iudice appelle-
tur, ſiue à parte, ſi ſit, quæ dare poſſit, pe-
tendos eſſe Apoſtolos; & hoc tutius eſſe; ve-
rum Valenſis diſtinguit, quod ſi appellatio in-
terponatur à Iudice extraiudicialiter proceden-
te: tunc peti debeant ab appellante, quia eſt
Iudex, qui eos dare poſſit; ſecus ſi à parte,
quæ eos dare non poteſt. † Pichardus inquam, 45
dict. 4. p. manud. dict. §. 9. num 8. in fine, cum
Azeuedo in l. 20. num. 68. tit. 17. lib 4 compila-
tionis, ait apud tribunalia ſecularia prædictam
Apoſtolorum petitionem in deſuetudinem abiiſ-
ſe; etſi in Eccleſiaſticis tribunalibus adhuc fre-
quentetur.
Notabis primo prædictos dies currere à die 46
ſcientiæ, quo quis ſententiam latam eſſe intel-
lexerit; & à quo habuit facultatem appellandi,
ne aliàs procluderetur tempus petendi ab igno-
rante Apoſtolos, cui nundum præcluſum eſt
tempus appellandi, Maranta p. 6. acta 2 nu-
mero 130 Pichardus vbi ſuprà dicto § 9. num. 6.
in fine, Paz dicta 6. p. cap. 1. n. 6. Gloſſa clem. 5.
verbo à die, hoc titulo, Barboſa in dicta clement.
quamuis eodem, numero 6. cum Guido, & Ve-
ſtrio † Et, num. 5. ait prædictum ſpatium eſſe 47
commune parti, & Iudici: nam ſicut appellans
petere: ſic Iudex intra illud Apoſtolos exhibere
teneatur,vt probant Veſtrios lib.7.cap.4.num 33.
Suarez de Paz tom.2.in praxi,p.1.num 6 Franc per
Textum ibi,in cap ab eo,hoc tit.lib.6.& ſic Andreas
Valenſis interpretatur,dict §.9 hic num.5.Textum
in dicta l.Iudicibus, Cod. hoc tit. quatenus definit
currere tempus à die latæ ſententiæ; id eſt à quo
appellans habuit notitiam ſententiæ latæ,vel in-
continenti à ſententia lata viua voce appellauit,
ſic concordando eam legem cum dicto,cap.ab eo,
hoc tit.lib 6 & d clem quamuis.quæ volunt currere
à die appellationis interiectæ.
Notabis ſecundo Apoſtolos exhibendos ex- 48
penſis appellantis, vt ſeruat communis Docto-
rum opinio, de qua Tiraquellus de retractu,
tit. 1. §. 2. numero 107. Gloſſa 10. & Gloſſa 17.
numero 7. Afflictis lib. 2. conſtitut Rubric. 45.
numero 22. Boërius deciſ 305. numero 5. Paz in
pract. tom. 2. p 5. cap. vnico, num. 7. Scaccia
de appellationibus, quaſt. 14 num 114. Maranta
dicta 6. p acta 2. num. 124 Valenſis hic dict. § 9.
num 8.Barboſa per Gloſſam in dict.clem. quamuis,
hoc tit.verbo,ablatos.ibi,communis feraat. quod ex-
penſis appellantis. † Ob idque idem Barboſa,n.9. 49
Tiraquellus d.Gloſſa 17. num.7. dicunt quod cum
quis offerre debet aliquid, intelligitur ipſius of-

 ferentis,

ferentis,ſumptibus, & impenſis noo illius, quæ
50 oblatio fieri debet. † Et Duchas *reg. 5.* verſic. *tertio limita*,obſeruat,vt copia libelli debeat dari ſumptibus actoris, alia in confirmationem adiunges,ex his quæ adduxi ſub Textu,*in cap finem litibus de dolo, & contumacia*, vbi de litium expenſis.

51 Notabis tertio litteras; libelloſue dimiſſorios ſeu Apoſtolos, de quibus hic eſſe in triplici differentia; nempe vt ſint dimiſſorij; reuerentiales, & refutatorij. Dimiſſorij ſunt, vt *ſuprà*, adduxi litteræ ad Iudicem appellatum directæ, & teſtificantes de appellatione interpoſita coram Iudice à quo, vel honeſtis perſonis. Reuereotiales inquam, quando non cauſæ Iuſtitiam, ſed ſolùm ob reuerentiam ſuperioris, ad quem appellatur Iudex à quo defert appellationi, *cap.* 1.
52 *hoc tit. lib.* 6. † Vbi Barboſa *num.6*, cum Scaccia *hoc tit. de appellationibus, quæſt.*13. dicit eſſe Apoſtolos conuentionales,teſtimoniales.&.prædictos tres, de quibus explicitè loquitur Scaccia *dicta quæſt.* 13.

53 Libelli, ſeu Apoſtoli refutatorij ſunt, quibus Iudex à quo ſignificat Iudicem ad quem ſe non admiſiſſe appellationem, de quibus, *in l. fin.* §. *in refutatoriis,Cod.hoc tit.Gloſſa in dicto cap.*1. in verſic. *exhiberi*, Valenſis, *hic ſub dicto num* 3. § 8.Pichardus tamen,*in manud. dict.* §. 9. *ſub num.*9.videtur,*huic*,dicto non aſſentire contra Pax,& Tuſ-
54 chum. † Quia ipſe didicit refutatorias præces, non à Iudice, ſed ab appellante pro fiſci ex *l. à proconſule, Cod. hoc tit.* ibi, *acta cum refutatoriis partium*; cum enim Iudex opinioni ſuæ exemplum, hoc eſt ſententiam ſuam, ſimul cum cauſæ relatione Iudici ad quem dimittere teneretur, vt omni fide conſtaret, relatio appellanti ea debetur, *l. eos*, §. *ſuper*, ibi, *appellantem*, edita, *Cod.hoc tit.l.*2.*& 3 Cod de relationibus*, quaſi meodacij arguere appellans volebat quia ea ratiooe refutatorias præces continere dicebatur, depræcabitur non appellans, ne ei relati fides haberetur, quibus conſequens eſt refutatorias præces litigantibus offerri, eiſdemque volentibus; nec enim cogebatur relationes refutate; eo quod res perjiſſe videtur, *l. quoniam nonnulli, Cod. hoc tit. ibi nec iam opiniones,& refutatas praces curant petere, vel offerre vni non petere*, ad cauſam opiniones referre oportet quod à Iudice petendum erat verbum offerre ad præces refutatas; hæ non enim appellante proficiſcerentur; is eas offerebat, non poſtulabat à Iudice: proſequitur Donellus *lib.* 28. *comment. cap.*7. hæc tradit Pichar-
55 dus. † Sed Valenſis *ſub dicto num.*3. *in fine*, dicit quod quando Iudex appellationem rejicit, debet adjicere cauſam, *dicto cap hoc tit.lib.6 l. pen. Cod de appell. non recip.* aliàs, ſi recuſet abſque cauſa punitor, vt dixi ſupra, & probat Textus, *in l. quoniam Iudices, Cod. eodem*: Alia videbis,*infra in c.*5.*q.*3.verſic. *ad ſecundam: vbi quid Iure Regio.*

56 Ad ſextam quæſtioois partem, an poſſit Princeps appellatione remota cauſam remittere, vt reſpondeas adiunges quæ,*ſuprà*,adduxi,*quæſt.*1. *à num.*1.& quæ adduxi,*ſupra in cap. 4. de foro comp* vbi de clauſula,*appellatione*,ſeu *recuſatione remota quæſt.*44 igitur ex *l* 1.§.*interdum,Cod.à quibus affirmatiue reſpondetur*; poteſt enim ſolus Princeps prædictam clauſulam in additione Iudicum adhibere, & ea addiecta, appellationem remouere, ex *cap.paſtoralis* 53.vbi Doctores;*hoc tit. cap.*1.*de reſcriptis,cap ſuper eo,cap.ſuper quæſtion.*§.*ſi vero de officio deleg.* notat Gregorius *in l.* 13. *tit.* 23. *p* 3. *g.*60.*Iuzgador*, Goncalez *in regula* 8. *cancellaria*, §.9.*n*,115.Idque procedere noo ſolum io ciuilibus ſed & in criminalibus cauſis,poſt numeroſam allegationem affirmat Pinelus *in Rub.C. de reſcind. p.*1 *cap.*2.*num.*22.*&* 23.Couarruuias *pract. c.* 26.
† Pichardus *in manuductionibus p* 4 §.7. *num* 7. 57
vbi reddit rationem, quia hic non tollitur defenſio,ſicut in citatione,eo quod in prima inſtantia, poteſt litigator de iure ſuo docere. † Et quia 58
etiam ſi ſublata ſit appellatio, adhuc grauato ſuper ſunt defenſiones,cum apud ſuperiorem,quæri poſſit,Gloſſa *in cap quarela de procuratoribus.l.6. tit.*18. *lib.*4. *recopil.* de nullitate agere Gailius 1. *pract.cap.*135.Iudicem recuſare,*cap poſtremo, hoc tit.*ſecundùm dicta,*in dicto cap* 4.*de foro*:alia tradit Pichardus,cum Laoceloto, Pax, Tuſcho, & Couarruuias.

Vnum notabis qood clauſula, *appellatione remota*,excludit tantùm appellationes eas,quæ Iure 59
permittuntur generaliter, non quæ expreſsè à Iure indulgentur, quarum exempla deſumi licet, ex *dicto cap.ſuper quæſt.cap.poſtremo,cap ex parte,c. ſignific.hoc tit.cap.ex conquæſtione de reſtitut. ſpoliat.* agnoſcit Vbameſius *interpretans*, Textum,*in dicto cap.paſtor.* tradit Pichardus *ſuprà n.* 8. vt interim caueamus à Petro Gregorios.† Qui *lib.*50. *ſynta-* 60
*gmat.cap.*1.*num.*18.friuolas tantùm appellationes remouere credidit,cuius ſenteotiam palam coouincit Pontifex *in dict. cap.paſtoralis*,& ſemota ea clauſula, friuolas appellatiooes deferre Iudex noo tenetur; ſed eo tamen caſu ſeotentiam illius procedere poſſe, ait quo mulcta cauſæ cognitione præuia clauſula, *appellatione remota*, adjiceretur, vt tradit Gregorius *in l.*70 *tit.*18 *p.*3. *Gloſſ.*4. Puteus *deciſ.*328.*num.*1,*lib.*1.Lancelotus *de attentatis p.*2.*cap.*12.*num.*42.Gonzalex *dict reg.*8 *Cancellaria* §.9.*num.*244.† Notabis ſecundo ex Tex- 61
tu *in cap.perſonas* 4 *hoc tit.*verſic.*ſine contradictione aliqua*,quod per illa verba tacite ſub intelligitur ſublata appellatio,Salgado *de protectione regia tom.*1.*cap.*8.*p.*2. *n.*107. Gonzalex *in dict. regula* 8. *Cancellaria,Gloſſa* 9.*in annot.ſua num.*118. ex aliis, Barboſa *in dicta cap.* 4. *num. fin.* Ad quæſtionem videbis, *infra in dict. cap. poſtremo, hoc titulo, quæſt.* 1.

Ad vltimam quæſtionis partem, an hæ- 62
reticus poſſit à ſententia appellare, dixi, *ſuprà, in cap. quoad conſultationem de re Iudicata ſub quæſtione* 5. *in fine, & ſup.quæſt.*2.verſic.*ad quartam.*

QVÆSTIO

Qvæstio IV.

An appellanti viua voce cum facultate poſtea appellandi in ſcriptis, currat tempus proſequendæ appellationis, à prima, vel ſecunda appellatione: An quilibet poſſit appellare: An appellatio vnius, proſit conſocio: An ſi in vno articulo, ſit appellatio interpoſita, poſſit nihilominus Iudex inferior procedere in principali negotio, & aliis eius articulis: Et qui articuli in appellatione tractentur: Et an ſi pendente appellatione appellans, ſeu appellatus moriatur ſit in lare cuntum ad quem ſpectet litis proſequatio: Et an adhaſionis Remedio altera pars vti poſſit quandocumque etiam poſt decem dies vel deſertam propriam Appellationem in capitibus connexis ſi ab vno quatenus, & in quantum appellatum fuerit?

Svmmarivm.

1 *Appellanti viua voce illico currit tempus, num. 3.*
2 *Dilatio legalis data aliquibus ob aliquam cauſam, ſi cauſa finitur ante, & ipſa ceſſat.*
4 *Legitimatio perſonæ litigantis ante omnia requiritur in Iudicio.*
5 *Appellare poſſunt à ſententia omnes quorum intereſt, & quando, n. 6. 7. & quando, & quibus intereſt, n. 8. 9.*
7 *Legatarij quando appellare queunt à ſententia lata contra hæredem.*
10 *Appellare quilibet poteſt pro damnato ad mortem.*
11 *Appellare nequit non grauatus, vt conuictus confeſſus, aut qui friuole appellat.*
12 *Mater quando appellet nomine filij, ſeu conſanguineus, & in quibus cauſis, n. 13.*
14 *Appellatio Domini, prodeſt ſubdito, & procuratoris habentis mandatum generale, n. 15. 16. & 17.*
16 *Procurator quando tenetur litem proſequi: quid ſi à ſententia non appellauit.*
18 *Appellare nequit ille, cui non intereſt in cauſa.*
19 *Appellatio permittitur omnibus, qui experti ſunt in ſua cauſa, niſi conditio, aut aliud obſtet.*
20 *Appellatio pacto, aut conuentione partium, colli queit, aut renunciari.*
21 *Promittens non appellare ante ſententiam coram Iudice perdit prouocationis remedium, non nullitatis.*
22 *Appellare queit victus à Iudice dato ex conſenſu litigantium.*
23 *Appellatio denegatur cui obeſt perſona conditio vt ſeruo, ſed competit ſupplicatio, n. 24.*
25 *Appellatio ratione delictorum, perſonis multis denegatur, & quare, & quæ iſta perſona ſint, num. 26.*
26 *Appellare nequeunt publici latrones, ſeditionum concinatores, duces factionum homicidia, venefici, maledici, adulteri, committentes violentiam manifeſtam, & aliis, ſub n. 22. 28.*
29 *Appellatio vnius, quando aliis correis in cauſa proſit, & num. 30. fallit, num. 31. extenditur ad correos in criminalibus, n. 32. & vide, n. 36. & 37.*
30 *Appellatio duplex deſideratur in vna cauſa, vbi lata eſt vna ſententia ſortis, alia vſurarum.*
33 *Appellatio vnius prodeſt tertio pro ſuo intereſſe.*
34 *Priuilegium vnius, alteri ſuff agatur in cauſis indiuiduis & communibus.*
35 *Appellatio vnius aliis prodeſt litigantibus ex cauſa diuerſa.*
38 *Reſcriptum in vna cauſa pluribus commune, omnibus prodeſt, etſi vni eorum ſoli dirigatur.*
39 *Sententia complectitur omnes condemnatos in ea.*
40 *Reſtitutio vnius alteri non prodeſt.*
41 *Articuli, qui in cauſa appellationis queant examinari, n. 44. & qui repellantur, n. 45. 46. & num 47.*
42 *Appellatio à definitiua totam cauſam deuoluit, non ſic ab interlocutoria.*
43 *Allegari, & probari poſſunt in ſecunda inſtantia, non allegata & probata, & quare, n 46.*
47 *Exceptiones, quæ in cauſa appellationes proponantur.*
48 *Crimen an extinguatur morte accuſatoris, vel rei, id eſt mortalitate, num. 51. fallit in crimine perduellionis & in aliis grauiſſimis, n 52. vbi quid pecuniaria pœna aut in bonorum quæſtione, n. 53. 54.*
49 *Lis transfertur in hæredem mortuo eo qui appellauit a ſententia in negotio ciuili, & n 50.*
51 L. ſi pater, Cod. ſi pendente appellat. & l. fin. eodem, l. quanquam 15. ff. de excuſatione tutor, l. cum antiquioribus, Cod. de iure deliberandi, l. 28. tit. 23. p. 3. remiſſiue.
55 *Bonorum repetitio ſcelere quæſitorum, non perimit; etiam ſi ſententia abſolutus ſit reus.*
50 L. 1. Cod. ſi pendente appell.
57 *Appellatus habet adhæſionis remedium in connexis per appellationem appellantis etiam poſt decendium aut deſertam appellationem, non ſic in ſeparatis capitulis, vt n. 58.*
59 *Connexa aut ſeparata capitula quando & ex quibus cognoſcantur & de Iudicis arbitrio.*

AD primam quæſtionis partem, Marantà *de ordine Iudicior p. 6. actu 2. n. 132. ad 140.* late agit, & ad vtramque partem diſputans, ſequitur, *num. 40.* eam opinionem, quæ docet currere tempus à prima appellatione, voce interpoſita, quia ſi appellaturus vellet in ſcriptis appellare, non appellaſſet antea in voce; ſed ſolùm proteſtaretur ſe in ſcriptis appellaturum; redditque rationem, *num. 133.* † Nam vbicumque dilatio legalis datur aliquibus ob aliquam cauſam, ſi illa cauſa finitur ante finitam dilationem; finitur etiam, & dilatio Textus, & *ibi*, Bartol. *in l. filia, § alumno, ff. ad Trebellianum, l. ſi quis hæres la 2* & *ibi*, Aretinus. *ff. de acquirendæ hæreditate*: ergò ſi appellauit viua voce, & appellatio viua voce, incontinenti, eſt finita cauſa appellationis; ſcilicet ad illud idem; ergo debet eſſe finita dilatio; ſcilicet, vt non poſſit iterum eamdem appellationem facere. † Nam dicta appellatio viua voce facta, ex quo 2 3

fuit ſortita ſuum effectum ſuſpenſiuum; ſcilicet
& diuolutiuum ad ſuperiorem, alia appellatio-
ne opus non fuit circa idem: argumento, *l. qui-
bus idem, ff. de verb oblig.* ac per inde tentari poſ-
ſit, vt ſecunda appellatio facta circa idem cen-
ſeatur interpoſita extra terminum: multa alia
adducit videnda reſpondens, *à num.* 136. Ale-
xand. & aliis contrariam tenentibus ſententiam.
Et Iuxta praxim *l.* 1. *&* 3 *tit.* 19. *lib.* 4. *recopil.*
conformem ſtylo Caſtellæ ſupremi ſenatus ſæ-
pius eſt reſolutum in hoc inquiſitionis ſupre-
mo ſenatu nempe quod etſi in voce ac in actis
appellet condemnatus ſi intra decem dies à de fi-
nito non porrigat libellum grauaminum & illum
præſenter ſaltem tradens notam cauſæ Et ſi poſt
tempus tranſactum momentum veniat adhuc nõ
audiatur & ſententia confirmatur ſupplicatio-
ne ſola generali ante facta ab appellat qua confir-
mata ſopitur lis & executioni mandatur &
ſic contigit me præſente vt fiſcali eiuſdem
conſilij.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, cum *ſuprà
ſub Rubrica de Iudiciis*, dixerim regulam eſſe
certiſſimam in omnibus inſtantiis, ante omnia
legitimationem perſonarum requiri litigantium,
ne aliàs Iudicia illuſoria reddantur, quo reſpi-
cit titulus. *Cod. qui legitimam perſonam habeat
ſtandi in Iudicio, l licet* 24 *Cod. de procuratori-
bus, l. clarum* 4. *Cod de Auth. præſt. l. acta* 45.
§. fin ff. de re Iudicata, l. 1. *tit.* 3. *p.* 3. *l.* 2. *tit.* 2.
p. 3 de qua cum multis Farinacius *in praxi* 3. *p.
quæſt.* 81 *cap.* 10. *ex num.* 1. & nominatim cum
aliis obſeruat Pichardus *in manuduction. ad pra-
xim, p* 1. *§.* 1. *numero* 1. *&* 2. idem, *p.* 4. *§.* 1.
ſub, numero 1. ideo legitimè hic venit agen-
dum, quibus perſonis licita ſit appellatio.

5 Et quia de nonnullis iam ſupra tetigerim,
veluti de excommunicato procuratore, &c.
ideo nunc breuiter reſpondeo poſſe appellare,
quorum intereſt ſententiam corrigi, vel emen-
dari, etiam ſi litem, aut controuerſiam ege-
rint, vel non, *cap. non ſolent* 2. *quæſt.* 6. *cap. cum
inter* 16. *de electione, cap. ſuper eo* 15 *de officio de-
legati. cap. cum ſuper* 17. *de re Iudicata*, vbi non-
nulla de tertio ad Iudicium venienti adduxi, *l.
ab executore* 4. *§* 1. *à ſententia* 5. *ff hoc tit. l.* 1. *in
principio. ff de appellationibus recip. l.* 4. ibi, *ma-
ſuntodos los otros aquien vineſe la pro, o el daño de
aquel Iuyio, tit.* 23. *p.* 3. vbi Accurſius, Barbu-
ſa, Federicus, Schench. *de appellat. num.* 5. *&* 6.
Donellus *lib.* 28. *comment. cap.* 6. omnino vi-
dendus.

6 Notabis autem tunc demum, cuius inter-
eſt appellare poſſit, ſi is ceſſet, qui victus eſt,
vel ſi is non ex fide cauſam egiſſet: nam tunc,
ſi victus non appellauit, poterit cui intereſt pro-
uocare quod ſi appellauit victus: tunc cui in-
tereſt non appellat de nouo, ſed committitur ei
cauſæ defenſio; ac ſi ipſe appellaſſet, vt nota-
tur ex *dict. l. ab executore* 4 *§.* 1. *hoc titulo, l.* 4.
tit 23. *p.* 3. quæ Iura ponunt alia exempla in
creditore, & fideiuſſore: tradit Pichardus *di-
7 cta p.* 4. *In manud §.* 1. *num* 9. † Qui *num.* 10.
addit quod & ſi pronuncandi Ius, non pertineat
ad eos, quibus teſtamento inofficioſo, quid
datum, ſeu relictum eſt, quamuis interſit eo-
rum hæredem ſcriptum non vinci; eo quod ex
tali teſtamento, nec libertates, nec legata de-
beantur, *l. Papinianus* 8. *§. fin. ff. de inofficio-
ſo, l. ſi proluſorio* 14. *§.* 1. *ff. hoc titulo, l.* 7. *ti-
tulo* 23. *p.* 3 tamen ſi dicant per colluſionem
eſſe pronunciatum, aut tranſactum cum hæ-
rede inſtituto, poterunt prouocare, ex *dicta
l. à ſententia, §.* 1. *dicta l. qui proluſorio, ff. hoc
titulo, l. ſuſpecta* 29. *ff. de inofficioſo*, quin-
imo, & cauſam apud primum Iudicem ex
integro agere: applicabis nonnulla quæ addu-
xi, *ſub cap penult. de ſententia, & re Iudica-
ta*, vbi expendit de hoc, & regulam res inter alios
acta.

Secundo notabis appellationem, tunc per 8
intereſſe alicuius licere, quando reuera appel-
laturus pateretur, vel commodum pecunia-
rium de re familiari, vel in commodum famæ,
& æſtimationis ad eum peruenirer, vt puta pa-
tri intereſt eius filium non pronunciari ſer-
uum, aut libertum, quia inde pater dedecus
pateretur. † Intereſt etiam propinquis, ne ali- 9
quis eorum propinquus capite damnetur; his
enim in caſibus licet appellatio ex *l.* 2. *§ ſi is, qui
& §. vltimo, ff. hoc tit. dicta l,* 2. *l* 4. *l.* 6. *tit.* 23.
p. 3. conducunt quæ late agit de tertio oppoſito-
re, Couarruuias *pract. cap.* 23. cum aliis. & quæ
dixi *in dicto cap pen de re Iudicata*: videbis Tex-
tum *in l.* 4 *tit.* 18. *lib* 4. *recop* vbi Azenedos Pi-
chardus, *dicto §.* 1. *num fin.* Andreas Valenſis
hic §. 2. *num.* 1. † Vbi addit humilitatis ratione 10
receptum eſſe, vt pro damnato ad ſupplicium
prouocare quilibet poſſit ex *l.* 6. *hoc tit.* quaſi
omnium interſit Innocentem defendi. & ho-
minem hominis beneficio affici, *l. ſeruus, ff.
de ſeruis exportandis*; & hoc etiam nolente con-
demnato, *l. non tantum, ff. hoc tit l. addictos* 29.
Cod. eodem, Pichardus *dicto §.* 1. *ſub num.* 3. ver-
ſic. *hoc amplius.*

Item non grauatus non appellat, vt de con- 11
uicto, & confeſſo iam ſuprà dixi *ſub quæſt.* 4.
verſic. *ad ſecundam*: tradit *hic* Valenſis *dict. §* 2.
n. fin. & ob id autem verus contumax non ap-
pellat ex dictis *ſuprà in dicta quæſt* 4 *à num.* 1.
tradit idem, Valenſis *dicto §.* 2. *ſub num fin.*
vbi addit quod, & friuola appellans audiri non
debet, cum grauatus non ſit, ſed alium gra-
uare ſtudiat; indeque euenire, vt poſſit ex-
communicari, & mulctari. † Alia congerit vi- 12
denda Pichardus *in dicta §.* 1. *ſub dicto num* 3.
& 4. vbi agit de caſu, quando mater nomine
filij, & in quibus caſibus poſſit, ex *dicto cap.
non ſolent* 2. *quæſt.* 6. *dicta l.* 1. *ff. de appell. reci-
piendis, l* 2. *§* 1. quando appellandum ſit *l.* 1. *ff.
de liberali cauſa*, ibi *quoniam ſeruitus eorum ad
dolorem noſtrum, iniuriamque noſtram porrigitur*
ex *l.* 6. *dicto tit.* 23. *p.* 3. ibi *per que ſi empre fin-
ca la mancilla en ſu linaze.* † Item extendit Pi- 13
chardus ad caſum ſententiæ ſanguinis, aut
aliàs famoſæ ad cauſas nobilitatis, vt in eis
quilibet etiam conſanguineus, cui ea ſen-
tentia præiudicium generatur, poſſit appel-
lare.

Domini tamen appellatio ſubdito prodeſt, ſi 14
ſi ſubdito tamen per conſequentiam interſit: ar-
gumento Textus *in c. dilect.* 55 *hoc tit.* Valenſi. *hic
dict §* 2 *num.* de excommunicato iam, *ſuprà*. dixi,
ſub quæſtione 1. tradit Valenſis *hic dicto §.* 2.
num. 4.

De procuratore autẽ iã *ſup.* dixi, vt poſſit appel- 15
lare, ſi habeat mãdatũ generale; hocq; ſufficere, cũ
appellatio ſit de proſecutione primæ inſtantiæ,
&

& in tantùm eſt, vt teneatur appellare, & appellationem à ſe interpoſitam Domino denunciare in illis caſibus, quibus proſequi non tenetur *cap. penult. de procurator*, Valenſis *in dicto* §.2. *n*.5. Etenim id facit quia ad lites expertus eſt; fit ergo litè conteſtata Dominus litis *l*.4. §. *fin ff. hoc titulo*, *l*.19. *tit*.5. *l*.2. *&* 3. *titulo* 23. quibus in locis Gregorius latè, & Ioannes Ferrat. *tract. de appellat. lib*.2. *ex a*.111.

16 An autem, & quando poſſit, vel teneatur litem proſequi: videbis Scacciam *de appellat. quaſt*.5. Caluolum *in praxi* §. *procurator concluſione* 13. Quod ſi procurator meus à ſententia aduersùs me lata non prouocauit (quod negligentia, vel malitia ſæpè contingit) potero ipſe inter legitimum tempus à die ſcientiæ computandum prouocare *dicta l*.2. *partita*, vbi Gregorius *gloſſ*.16. tradit Pichardus *in d*. §.1. 4 *p. manud. ſub num*.3. *in fine*, dicens menti tenen-
17 dum. † Et addit ex *d*. *l*.1. *&* 3. *partita*, procuratorem non ſolùm poſſe; *verùm*, & teneri appellare, quamuis mandatum ad lites tantùm habeat, ſed aperte proſequi non teneri, Caſtrenſis *conſil*. 36. *num*.3. *lib*.1. *col* 4. Tuſchus *practicarum*, *coll. littera A*, *concluſ*.362. vbi idem in fideiuſſore contractus, & emptore reſoluit.

18 Etenim ei qui expertus non eſt in aliena cauſa, ſi eius intereſt, vt iam dixi, non licet appellare *l*.2. verſic. *ſed dicendum*, quando appellandum ſit quod ſic accipies, aut niſi ei mandatum ſit, aut cum appellaſſet Dominus ratum habuerit *l*.1. *in princ*. *ff. de appellationi-*
19 *bus recip*. vbi Accurſ. † Tamen omnibus, qui capaces ſunt in ſua cauſa, permittitur appellatio, niſi cui conditio perſonæ aut contumacia, aut delicti genus, aut conuentio ſua, aut conſenſus obſtet: de contumacia iam dixi *in d. q*.4. *à num*.1.

20 Et primò de conuentione, ſeu pacto reſpondeo ex *l. vltima*, § *fin. Cod. de temporibus, appell.* poſſe inter litigatores effici, nec vi eorum appellare liceat, & faciunt quæ *ſuprà* adduxi *quaſt* 2. verſic. *ad ſecundam*, vbi egi de dubio, an appellationi poſſit renunciari, & ratio eſt, nam ſi quis poteſt appellationi interpoſitæ renunciare, vt ibi dixi longè tamen magis poterit à prouocatione abſtinere; idque pacto comprehendere, *l. ſi quis libellos* 28 *Cod. hoc tit. cap quamuis* 10 *de electione lib*.6. quod autem limitat Gregorius *in l*.13. *tit* 2. *p* 3. Gloſſa *ficieren poſtura, in fine*, ſi cauſa eſſet criminalis, vel liberalis, ſiue ſtatus ex ratione Textus *in l*.1. § *fin*. cum legibus ſequentibus, *ff. de liberali cauſa*, *l. liber homo* 13. *ff. ad legem Aquiliam*.

21 Imo ſi nihil inter eos conuenerit, ſi tamen quia ante ſententiam profeſſus fuerit ſe à Iudice non prouocaturum prouocandi auxilium perdet ex *l*.1. §. *ſi quis* .*ff. à quibus apppell. non licet*, conſonat Textus *in d l*.13. *partita*, vbi verè explicat Gregorius. Verùm ex huiuſmodi pacto, non excluditur nullitatis remedium, ſi ſeorſum ab appellatione in Iudicio deducatur, quod dicit Pichardus *d* 4. *p. manud*. §.1. *ſub num* 8 *eſſe*-
22 menti tenendum. † Tamen à Iudice ex conſenſu litigantium, dato victum poſſe pronunciare: tradit Pichardus *ſuprà d. num*.8. *in fine*, *ex l. ex conſenſu* 23. *ff hoc tit*.

23 Secundo de eo, cui obeſt perſonæ conditio, dico ei appellationem denegari, & ſic ſeruus talis de negatur facultas; eo quod, vt iam latè *alibi* dixi *in c*.9. *& ſub c*.11. *de Iudicijs* ſerui in Iudicio ſtare non poſſunt *l. ſeruus* 6 *Cod. de Iudiciis*, *l*.8. *tit*.2. *p*.3. & ſic cautum reperitur de eis in criminali cauſa *in l ſerui* 13. *ff. hoc tit*. conſonat in omnibus *l*.2. *tit*.23. *p*.3. † Vbi Gregor. 24
gloſſ.4. ait eum in hoc caſu non appellare, ſed ſupplicationem interponere poſſe; refert ex aliis Ferratius *in tract. de appell. lib* 4. *c*.1. *ad finem*; Pichardus *in d*. §.1. *num*.5. Legendus, §.23. *d. part*.4. *manud*.

Tertio verò dico ratione delictorum, multis 25
inquam perſonis appellandi facultatem auferri; & ratio eſt, quia cum in prima inſtantia, ſoleant delinquentium legitimæ defenſiones audiri iuſtiſſimè, vt dixi *ſupra quaſt*.1. *a num*.1. *& quaſtione* 5. verſiculo *ad ſextam*, poterit eis remedium appellationis auferri, propter enormium delictorum qualitatem, quæ iuxta Reipublicæ benè inſtitutæ vtilitatem, non patitur impediri executionem ſententiæ prætextu interpoſitæ appellationis, cum idem Reipublicæ expediat, ne delicta maneant impunita, *l. locatio*, § *quod illicitè*, *ff. de publicanis*, *& vectigal*. *l. ſi ita vulneratus* 51. *ff ad legem Aquiliam*, vbi Gloſſa verbo *impunita multa*, ad idem cumulat, & adducit iura, Couarruuias *pract. c*.23 *num*.6. verſic. *ſexto infertur*, iſtæcque perſonæ referuntur *in l. conſtitut*. 26. *ff hoc tit*. *l*.2. *&* 3. *Cod. quorum appellat. non recipiantur*; quibus conſonat, *l*.16. *hoc tit*. 23 *p*.3. quæ ex eis ſumpta eſt, *l. ſi quis filio exharedato* 6. §. *hi autem ad finem*, *ff. de iniuſto recepto*, *l*.1. § *ſi autem*, *Cod. de rapta virgin*. *l*.1. *Cod. de falſa moneta*.

Itaque explicite loquendo ex prædictis Iuri- 26
bus, & ex *d. l*.16 *parte*, reperies Inſignes, & publicos latrones; item ſeditionum concionatores, Duces factionum homicidas, Veneficos, maleficos, adulteros; item eos, qui manifeſtam violentiam commiſerunt, appellare non
poſſe. † Item nec officialem à ſuo Iudice con- 27
demnatum, ob delictum in ſuo officio Commiſſum, raptores Virginum, Monialium, & quarumlibet honeſtarum fœminarum, falſum Monetam fabricantes, litteras regias, ſiue Apoſtolicas corrumpentes, vel ſimulantes, quos placuit damnatos, ſtatim puniri debere, quia publicè intereſt eorum appellationes non recipi; ſed ita demum, ſi non ſolùm legitimis probationibus conuicti, damnati ſint; ſed ſi etiam voce propria vitium ſcelus confeſſi ſint, *d. l. quorum appell. non recipiantur*, cui legi potius ſtandum tradunt Pichardus *d*. §.1. 4. *p. manud*. § 1. *ſub n*.7. quam *dicta legi* 16. *partita*, Iulius Clarus *lib*.5. *receptarum ſententiarum quaſt* 94. *num*.1. ſed Valenſis *in Rubr. hic* §.4. dicens, vt appellare non poſſit damnatus de crimine falſæ Monetæ ex *l* 1. *Cod. de falſa Moneta*, *l. Maieſtatis*, *l conſtitutiones*, *ff. hoc tit*. item, & de crimine hæreſis, *c. vt Inquiſitionis de hareticis lib* 6. de quo *in Rub. quaſt*.5. *in fine*, aut de raptu Virginis, de quo *in l. vnic* §. *ſi autem*, *Cod. de raptu Virgin*. tamen dicit appellari poſſe ante ſententiam.

Et an vero *d. l*.5 *& d l* 16. *partita*, in aliis 28
etiam caſibus, ſint recipiendæ: ſcribit latè Acendaños *de exequendis mandatis p* 1. *c*.6. Ceuallos *in pract*. *c*.509. cum multis. Imo & eſt videndus Bobadilla *in polit. lib*.5. *c*.3. *ex num*.65. vbi piè, & doctè Iudices inſtruit, qualiter ſe gerant iuxta executionem ſententiæ in criminalibus

pellation

Bartol. Maranta *de ordine Iudicior.6. p. tit. de appellationibus n.* 159. & Pichardus *in manud.*§.19.
43 *n.s.* † Qui *n.2.* ait quod in cauſa appellationis à diffinitiua poſſunt non allegata allegari, & non probata probari ex Textu *in leg. per hanc, Cod. de tempor. appell. dicto cap. fraternitatis, cap.*
44 *cum Ioannes de fide inſtrument.* † Vbi etiam dicit, tunc demom nouos Articulos admitti, ſi à veteribus dependeant, & motam actionem reſpiciant, vt in exemplis *dicti cap. cum Ioannes.*& aliis adductis per Bald. *in dicta l. per hanc. col.* 4. *& in dicto cap. fraternitatis à num.* 6. Felinus *in dicto cap. cum Ioannes num* 17.

45 Quod ſi per ſe Articuli ſubſiſtant, & nouam videantur continere cauſam, erunt repellendi itaque ſi res diuerſa; vel noua intendatur actio, de nouo erit agenda lis: itavt in cauſa appellationis ſit locus examini eius, vt rectè annotarunt Bart. & Paulus *in dicta l. per hanc*, Maranta *ſuprà num.* 163.

46 Nam Articuli in prima inſtantia omiſſi oportet, vt ſint eius naturæ, in qoibus ſententia lata in principali cauſa præiudicium faceret Francus *in cap fin. num.*14. *de Teſtibus* Gailius 1. *pract.* 128. altoqui ſi oouiſint articuli; non eſt cur admittantur, quamtumuis pars offerat eorum probationem. Farin. *de Teſtibus, tit. de oppoſitione contra examen Teſtium q.* 75. *n.* 317. alia ex multis tradit videnda Pichardus *ſuprà, dicto* §.19 *num.*4. verſic. *vt noui*, vbi ampliat in cauſa appellationis non admitti probationes ſuper aiſdem Articulis, aot directo contrariis ex Teſtium depoſitione, ne daretur ſuſpicionis ſubornatio ex Regula Textos *in dicto cap. fraternitatis*, vbi latè adduxi, & *Clem.*2. *de Teſtibus Auth. at qui ſemel, Cod. de probat.* Vide Textum *in l.4 tit* 9.
47 *lib.* 4. *recopilat.* † Et addit quod licet in cauſa appellationis nouæ exceptiones proponi poſſint non obtinet in dilatoriia *l ita demum, Cod. de Procurator.* quia harum eſt terminus præfixus vſque ad litis conteſtationem paucis exceptis ſecundùm quæ adduxi *ſuprà in Rubrica, & tit. de exceptien.* videbis dicta *infrà in cap.*7. *q.*2. verſic. *ad vltimam.*

48 Ad vltimam quæſtionis partem, cuius occaſione referunt Doctores illam vtiliſſimam quæſtionem, an morte Accuſatoris, vel Rei crimen extinguatur, tam quoad delictum, quam quoad pœnam, de qua ſuprà in Rubrica *de re iudicata q.*2. Gomexius *lib* 3. *variar. cap.*1. *ex num.* 38. *& ex num* 80. Iulius Clarus, & eius Additionator Baiardus *lib.*5. *in praxi*, §. *fin. q.*51. *num* 9. *&* 12. Bobadilla *in politica lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 143. Pichardus *in manud.* 4. *p* §.2. *à num.* 1. Placa *de delictis lib.*1. *cap.*38. *à num.* 1. & alij *in tit. ff. ſi pendente appellation. mors interuenerit*; *& Cod. ſi Reus vel Accuſator mortuus fuerit, quibus conſonat l.* 28.
49 *&* 29. *tit.*23. *p.*3. *l.*7. *l.*8. *l.*13. *tit.*1. *p.*3.

Vnde iam breuiter reſpondeo ad dubium ſub diſtinctione; Nam mortuo eo, qui appellauit à ſententia in negotio Ciuili lis transfertur in hæredem, Perinde ac ſi prior in Iudicio mors ei contigiſſet, *l.* 1. *Cod. ſi pendente appellatione*. & ſic ex *l. pen. Cod. eodem, & vtique* 16. *Cod. de Rei vindicat.* probatur morte hominis, cuius de proprietate lis agitur, pendente appellatione, vel etiam priori Iudicio litem durare propter peculium fructus partus, & ſtipulationem de euictione.

50 Quamuis ad condemnationem interſit multùm inter bonæ fidei, vel malæ fidei poſſeſſo e n ex *d.l.*29.*tit.*13.*p* 3. vbi congeſſit plura Greg. Lop. & licet prædicta reſolutio labefactari videatur ex adductis à Pichardo *dicto* §.4. *ſub num* 6. *ex l. ſi puter, Cod ſi pendente appellatione*, vbi ſi ad ciuilia munera, vel decurionatum quis fuerit euocatus, & à nominatione prouocauerit, prouocationeque pendente deceſſerit ea quæſtio morte finita ſit, leges ipſum Pichardum; vbi expendit cum Cujacio *lib de diuerſ. tempor. præſcript. cap.* 16. cum *l. quamquam* 15. *de excuſat. Tutor.* cum Gloſſa *ibi*, verbo *examinanda*, & cum *dicta l fin. Cod. ſi pendente appellatione*, & l. *cum antiquioribus, Cod. de iure deliberandi*, & *dicta l.* 28. *tit.*23. *p* 3 verbo *e porque los herederos*, conducunt quæ adduxi *ſuprà in cap. fin. de foro* vbi de hærede conueniendo, vbi defuncta debuit. Aliqua videbo *infrà in cap* 3. *q* 3. verſic. *ad vltimam* vbi de dubio, *an pœna condemnatio tranſeat ad Heredes.*

De criminalibus autem cauſis aliter videtur 51
dicendum; ſed iterum ſub diſtinctione, quia Regula generalis eſt quod morte rei crimen extinguitur; id eſt mortalitate ex Textu, *in l. vlt. ff. ad leg. Iul. Maieſt.* & ſic per Textum *in dict. l.*1. *ff. ſi pendente appellatione l.*8. *&* 21. *tit.*23 *p.*3. ſit vt appellatio ex inſtantia cum toto Iudicio euaneſcat, quando mortuo Reo accuſato, aduerſùs quem lata fuit ſententia, de cuius viribus diſputatur, appellatione interpoſita, qood eſt intelligendum, ſi ſententia Rei perſonam, ſiue ſtatum reſpiciat.

Fallit in nonnullis caſibus grauiſſimis, & 52
atrocibus, vt in crimine perduellionis *leg. penult. & fin. Cod. ad legem Iuliam Maieſt. l.*4. *Cod. de hæreticis, leg.* 1. *in fine. ff. de requirendis quod morte non extinguitur*, & Peregrinus *de Priuilegiis Fiſci* congerit decem, & ſeptem caſus, vbi crimen morte non extinguitur *lib* 4 *tit.* 5. *à n.*6. quoad pœnam reſpectu bonorum Fiſco applicandorum, & reſpectu pœnæ pecuniariæ, videbis etiam Iulium Clarum, & Gomezium iam relatos, & Bobadilla *in Politica lib.* 3. *cap.*15. *dicto num* 143. congerit nonnullos etiam caſus in quibus etiam cadaueribus pœnæ exequuntur & Sorlorzano *lib.* 6. *de pœna Parricidij* legendus, & ad omnes videbis *in dictis legibus Regiis ſuprà* adductis.

Vnde quia eſt etiam Regula generalis, quod 53
ſi ſententia reſpiciat ad bona inſtantia morte Rei non euaneſcat ex *dicta l.* 1. *ff ſi pendente dict. lege* 8. *&* 21. *p.*3. iden ex proxime dictis, iterùm diſtinguo; Nam ſi priori ſententia, contra quam Reus appellauit, bona item eius expreſſim publicata ſunt, tunc & ſi morte Rei crimen extinguatur; tamen non extinguetur bonorum quæſtio ſpecialiter publicatorum, ex *dicta l.* 1. *ff ſi pendente appellatione, & l.*8. *partita.*

Verùm ſi tacitè, veluti ſi deportatus ſit nullo 54
alio adiecta, reuera crimen, & bonorum quæſtio extinguentur, taliter, vt bona tranſmittantur ad hæredes ex *dicta l.* 1. *Cod. ſi pend. appell.* & videbis *l fin. Cod. ſi Reus, vel accuſator mortuus fuerit.*

Vnum tamen notabis repetitionem ſcelere 55
bonorum quæſitorum nunquam perimi, nec ſi priori ſententia abſolutus ſit Reus, ſic nec bonorum ſpecialiter publicatorum. † Nec facit 56
contra hoc Textus *in l.* 2. *Cod. eodem*, quia vt colliges ex *l.*1.2. *&* 3. *ff. de requirendis Reis.* & ex

Vbeſem

Digitized by Google

perſonas veritatem , & famam loci. Per hæc verba adiungi valet Teſtium idoneorum materia , de qua latè *ſub Rubrica , & tit. de Teſtibus cogendis,*
8 † Et in tantum Teſtes idoneos requiri , quod Teſtis alias illegitimus , etiam in cauſa ſummaria appellatur , tradit Barboſa *hic, n.2.* cum Maranta *de ordine Iudic. p.6. art. 13. n. 54.* Afflictis *deciſ.355. n.9.* Nec obſtant adnotata *ſuprà in c. veniens 38. de Teſt.* eo quod ibi dicatur, quod atteſtationes receptæ in ſummario fidem non faciant in plenario , quia non eruitur inde , vt minùs fideles Teſtes requirantur in Iudicio
9 ſummario. † Item agi poteſt de probatione per formam loci , & viciniæ , ad quod applicabis quæ dixi *ſuprà in cap. quoſdam 7. cap. quanto 8. de præſumptionibus.*

10 Barboſa notat per Gloſſam verbo *grauamen,* in verſic. *deberet n.3.* quod Iudex non admittens appellationem ſi cauſa eſt criminalis deponitur ſi eam admittere deberet , de qua quæſtione videbis.

11 Et idem Barboſa in Gloſſa *poſt appellationem,* verbo *quæ ſi legitima* affirmat quod ſententia alicuius cenſuræ lata poſt appellationem interpoſitam eſt ipſo iure nulla , de quo dico *infrà , in cap. Paſtoralis, §. verum hoc tit.* vbi plura ad propoſitum. Et qualiter noſter Textus intelligatur tradunt Balboa , & Graña hic cum multis , & ego dico *in cap. cum teneamur 17. & dicto cap. 51. hoc Titulo.*

AD TEXTVM

IN CAPITE II.

Inter Cætera , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. DOCTORES communiter agunt per Textum noſtrum an appellatio generalis vaga, & incerta valida ſit , de quo ago *infrà in cap 8. hoc tit.* Et pro ampliatione adiunges quæ adduxi *ſuprà in cap. 2. de libelli oblat.* vbi plura de libello incerto , & generali ſuſtinendo, vel non in Iudicio. II. Et ſic adiunges aliam quæſtionem , an pro forma appellationis deſideretur Iudicis , & cauſæ expreſſio , vt talis valeat appellatio , de quo *in dicto cap. 18. hoc tit.* aliqua adduxi *ſuprà in Rubr. quæſt. 5.* verſiculo *ad quartam.*

AD TEXTVM

IN CAPITE III.

Ad noſtram , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. VT Textum iſtum in ſua principali concluſione abundè poſſis expendere , & ne iam dicta vlterius repetam , leges quæ adduxi *ſuprà in cap. nouit. de Iudiciis , q. 50. vbi egi an à correctione Prælati poſſit ſubditus appellare* Fermoſin. de Exceptionibus,

vel admittatur exceptio à denuntiatione , & adiunges dicta *ibi q.51.* plura de correctione fraterna *ibi , à q.17.* occaſione huius Textus poſſunt adiungi plures caſus , in quibus appellatio non permittitur , de quibus *infrà in cap. de appellation. 11.* Sed ad propoſitum videbis quæ ſubſequuntur.

QVÆSTIO I.

An Religioſus poſſit appellare omiſſo medio ? An Epiſcopus poßit procedere contra Religioſum , & proceßum Superiori remittat : An à decreto viſitationis admittatur appellatio : Et ad quem fiat : Et an Prælati regulares poßint recuſari : An Regulares vi oppreßi poßint auxilium Regium implorare : Et an ſi Prælatus modum excedat in corrigendo liceat appellatio : Quid in correctione Clerici ſecularis ?

SVMMARIVM.

1 *Præmiſſum ad quæſtionem.*
2 *Religioſus numquid gradatim , vel omiſſo medio ad Superiorem queat appellare n. 3. & ſi malè tractetur in eo quit à Religione exire, num. 4.*
4 *Appellatio ab exceſſu quando alias, & nimis ſeuerus interponitur ad capitulum 5.*
6 *Epiſcopus qualiter procedere poſſit contra Religioſum delinquentem , ſiue incarcerando aut denuntiando ſuo Prælato, n.7.8 9.10.11.*
9 *Regulares circa perſonas degentes intra ſepta Monaſterij ; aut circa clauſuram delinquentes , poſſunt ab Epiſcopo loci, vt Sedis Apoſtolicæ delegato puniri , contrarium n. 10. in caſu negligentiæ , quid num. 11.*
11 *Religioſi delinquentis remiſſio qualiter fiat ad ſuum Prælatum per Epiſcopum.*
12 *Appellatio decreto viſitationis , quando habeat effectum deuolutiuum, & num deſideret cauſæ expreſſionem, n.13.15.16.19.*
14 *Appellatio à mandato de reſidendo , datur tantum tantum quoad deuolutiuum effectum.*
15 Cap. 10. Trid. de ſeſſione 24.
17 *Appellatio admittitur , ſi Epiſcopus procedat in exemptos.*
18 *Geſta appellatione pendentes reuocantur, vbi apparet de Priuilegio, aut exemptione.*
19 *Appellatio interpoſita à viſitatione de correctione non ſuſpendit executionem , & licet dato exceſſu. num. 21. 25.*
20 *Carcerati appellantes à quo de prætenſo exceſſu in corrigendo cognoſcantur.*
22 *Appellatio à decreto viſitationis , ad quem interponatur Iudicem,*
23 *Prælati regulares recuſari nequeunt viſitantes niſi excedant modum.*
24 *Regulares numquid auxilium Regium implorare queant negatiuè reſpondetur , ſeu poſſit permittere ad ſedandos eos in ſuis electionibus affirmatiuè.*
25 *Appellatio licet ſi Prælatus excedat modum in corrigendo ; ſecùs ſi non , ſiue ſit compilatus proceſſus num. 27. & 28.*
26 Cap. 4. Trid. ſeſſ. 25. de Regul.

29 *Religioſus poteſt adire Superiorem ſine licentia Prælati, & ad eum recurrens, videtur appellare.*

30 *Clericus ſecularis nequit appellare à correctione quam in eum facit eius Superior.*

1 VT prædictas difficultates expendas, poteram hic cum Balboa *à n. 1.* repetere non-
nullas quæſtiones, nempe an ad Abbatem ſpe-
ctet correctio ſubditi Religioſi; vel an compe-
tat Prælato ſimul cum ſuo capitulo; & ſic adiun-
ges quæſtiones ſequentes, de quibus dixi *in dict.*
cap. nouit, de Iudiciis, nempe q. 23. vbi an Prælati
regulares poſſint inquirere peccata ſubditorum, vt
illa corrigant fraternè, vbi de aliis, & q. 24. vbi an
Prælati poſſint corrigi à ſubditis. Ad aliam *q. 28.*
vbi *an in Religionibus ſine prenia correctione poſſit*
peccatum occultum ab aliquo denuntiari ſuo Præ-
lato tanquam Patri.

2 Ad primam difficultatis partem reſponderunt
Laurentius Portel. *in dubiis regul.* verbo *appella-*
re n. 3. Remigius Scofra *in opuſculo de inualidi-*
tate profeſſionis dubio 25. & 26. quod poteſt Re-
ligioſus omiſſa appellatione ad ſuum Prouincia-
lem, & ab hoc ad Generalem, ab hoc ad Prote-
ctorem Cardinalem ſtatim, & illicò ad Papam;
ſeu Nuncium appellare; quod apud Hiſpanos
ſæpe vidi in praxi obſeruari cum ſæpios contin-
gat Religioſos appellare ad Nuncium Apo-
ſtolicum.

3 Contrariam tamen ſententiam, nempe vt gra-
datim de Guardiano ad Prouincialem, deinde ad
Generalem, & ab hoc ad Protectorem Cardi-
nalem, poſtremo ad Papam, vel eius Nuncium
fiat appellatio, dixerunt Spartarius *in praxi tra-*
ctatu 10. p. 4. c. 1. n. 3. Peitinus *de Religioſo ſubdito*
tom. 1. q. 1. cap. 20. alij penes ipſos, tradit Dia-
na *p. 3. tract. 2. reſ. 54.* Fr. Ioannes à Sancta Maria
in Tribunali Religioſ. tract. 5. cap. 10. num. 3. itaque
diſpoſitum referunt ex Sacra congregatione
Cardinalium, & ex decreto *Clem. 8. de appell.*
omiſſo medio dico latè *infrà in cap. ſi duobus, §.*
denique hoc tit. quare *ibi*, dicta proportionabili-
4 ter applicabis ad præſens dubium. † Et Scac-
cia *de appellat. q. 17. limit. 27. num. 14.* cum Fran-
co *in c. reprehenſibilis hoc tit. n. 13.* Decio *n. 3.* ait vt
appellatio ab exceſſu quando Abbas eſt nimis
ſeuerus in corrigendo ſit interponenda ad capi-
tulum; hoc eſt debet tunc adhiberi capitulum,
& dicit Nauarrus *comment. 3. de Regular. n. 5.* li-
berum eſſe Religioſo appellare ad Superiorem
5 cum malè tractatur. † Et ſequens Azor. *inſtit.*
mor. p. 1. lib. 12. cap. 18. q. 8. quæſt. 7. ait quod Re-
ligioſus à Superiore iniquè tractatus poteſt iu-
ta conſcientia è Monaſterio exire in ſuo, vel eo-
dem Superiore inuito. Vidabis quæ congerit
Barboſa *in cap. 4. Trid. ſeſſ. 25. de Regul. à n. 10.*

6 Ad ſecundam quæſtionis partem, an Epiſco-
pus poſſit procedere contra Religioſum vt pro-
ceſſum remittat Prælato, reſpondeo ſuppoſitis
quæ adducit Barboſa ex multis per Tridentini
decretum, *ſeſſ. 25. regul. cap. 14.* vbi agit quando
regularis delinquens poſſit ab Epiſcopo incarce-
rari, aut puniri, quandove debeat ad ſuum Præ-
latum remitti, ſunt enim qui negant Diana *p. 3.*
tract. 2. reſ. 332. Villalob. *in ſumma p. 2. tract. 35.*
difficult. 5. n. 5. vbi ait Religioſos ſubiici Epiſco-
po, quatenùs ad correctionem illius, qui habi-
tans in Cœnobio committit extra illum ſcan-
daloſum delictum, ſed non poſſe incarcerari.

† Tamen Barboſa *in paſtor. p. 3. alleg. 106. n. 19.* 7
Portel. *in addit. ad dub. regul.* verbo *punitio, Re-*
lig. extra Conuentum n. 27. Naldus *in ſum.* verbo
Epiſcopus n. 18. & Piaſecius *in praxi, Epiſcop. p. 2.*
cap. 3. n. 43. docent poſſe regularem in tali caſu
deduci ad carcerem Epiſcopi, & ſumpta infor-
matione ſuper delicto, dummodo ſine mora ſu-
matur, remitti cum copia proceſſus ad ſuum Su-
periorem puniendum cum præfinitione termi-
ni ad puniendum. Et hanc partem defendunt
Vgolinus *de Epiſc. p. 1. c. 20. §. 8. n. 2.* Lezana *in*
ſum. quæſt. regul. c. 16. n. 27. cum aliis Barb. *in dicto*
Trid. decreto cap. 14. ſub num. 2.

Tamen Hieronimus Rodriguez *in compendio* 8
quæſt. regul. reſ. 62. n. 8. reſpondens ad argumen-
ta contraria, & ad declarationes Cardinalium
quos adducit Barboſa, ait non poſſe Epiſcopum
in tali caſu formare proceſſum contra Religio-
ſos ſic delinquentes inſtans contra Portel. &
alios poſſe Epiſcopum inſtare, & benè inſtare
certiorem faciendo per ſuas literas Prælatum
regularis de notorietate delicti à Religioſo ita
commiſſi, vt nulla tergiuerſatione celari potuiſ-
ſet; ad quod vt refert Diana, *vbi ſuprà* non eſt
neceſſarius proceſſus Iuridicus ab Epiſcopo for-
matus; Imò videtur nullus ex defectu iuriſdi-
ctionis; quod videtur ſtabiliri de proceſſu à Iu-
dice Laïco facto contra Clericum, de quo dixi
ſub Textu *in cap. 4. cap. 10. de Iudic.*

Nouiſſimè vero Gregor. XV. *in ſua conſtit.* in- 9
cipit *inſcrutabili* ſub data Nonis Februarij 1622.
ſtatuit vt regulares circa perſonas intra ſepta
Monaſterij degentes, aut circa clauſuram ipſam
delinquentes poſſint ab Epiſcopo loci tanquam
ad hæc Sedis Apoſtolici delegato puniri, & cor-
rigi, & Lotet. *de re benefic. lib. 1. q. 24. num. 66.*
& 67. ait non intelligi de notoriis tantùm deli-
ctis, & quæ ſcandalo ſunt Populo quaſi quod
conſtitutio debeat ſumere hanc interpretatio-
nem ab hoc decreto, ſed de omnibus indiſtinctè
cũ in legibus indefinita oratio æquipolleat vni-
uerſali: refert Barboſa *in d. Trid. decreto 14. n. 3.*
verſic. *nouiſſimè.* † Vbi ex Chocbiei Peitino, re- 10
fert quod ſi regularis delinquat ita inter clau-
ſtra, vt delictum extra clauſtrorum metas exiens
generet in populo ſcandalum, non per hoc poſſe
tamen ab Epiſcopo in caſu negligentiæ ipſius
Superioris puniri, nec poſſe Epiſcopum in tali
caſu Prælato inſtare, vt talem delinquentem pu-
niat, quia hoc delictum non eſt commiſſum ex-
tra clauſtra quod eſt neceſſarium ad hoc, vt poſ-
ſit Epiſcopus inſtare Superiori, vt puniat.

Ad ſecundam hoc vltimum exiſtimo veram 11
eſſe doctrinam Fuſci *de viſit. lib. 2. cap. 17. n. 11.*
dum dicit quod quando fit remiſſio delinquen-
tis Religioſi, Epiſcopus ſcribat litteras Su-
periori Monachi delinquentis delicto commiſ-
ſo, & de exceſſibus, de ſcandalo Populo illa-
to, Poſſitque inſtare, vt intra terminum ab
Epiſcopo præfixum velit Prælatus ipſum puni-
re, & de punitione facta ipſum Epiſcopum cer-
tiorem reddat: Alias ipſo Superiore negligen-
te poſſe Epiſcopum punire ipſum, & tradit
Fuſcus, vt ſi Epiſcopus ex communi praxi faciat
illas litteras, quas requiſitorias vocamus de pu-
nitione Monachi delinquentis aſſignari in præ-
ſentia duorum Teſtium.

Ad tertiam quæſtionis partem an à decreto 12
viſitationis admittatur appellatio, quæ eſt etiam
de materia Textus noſtri, reſpondent Felin. *hic,*
in

Google

in fine, & Ceuallos per Textum noſtrum *lib. de*
cognitione per viam violentiæ, *num.* 12. quod cum
viſitatio reſpiciat morum correctionem; tunc
appellationem non habere effectum ſuſpenſi-
uum ex hoc noſtro Textu Francus, *in cap. re-*
prehenſibilis 26. *num.*9. *hoc tit.* clariùs diſpoſitum
eſt *in cap.*10 *Trid ſeſſ.*24. *ex cap.* 1. *ſeſſ.* 22. quod
debet obſeruari ad vnguem, dum ſententia ſo-
lum contineat viſitationem perſonæ, & morum
correctionem, ſecùs ſi priuationem adminiſtra-
tionis, vel beneficij; quia tunc appellatio ad-
mittenda eſt ad vtrumque effectum, de quo di-
co *infrà in fine huius quæſtionis.* Et ratio eſt quia
viſitatio morum eſt cauſa executiua, & ſumma-
ria, in qua nec admittitur appellatio: nec re-
13 cuſatio. † Et Vveyms *ad conſtitutiones* 24. *de Iure*
antiquo deſumptas, *& per Concil. Trid innouatas*
conſtitutione 17. *n.* 14 *pag* 195. *num.*15. ait vt dum
appellatur à decreto viſitationis admitti non
debeat appellatio, niſi ſpecifice, expreſſæ fue-
rint cauſæ grauaminum, vt deſpicere poſſit Vi-
ſitator, à quo appellatio Interponitur, an cau-
ſæ ſint friuolæ, an iuſtæ an ſuſpendere, vel mu-
tare debeat ſuum decretum, an verò prouiſio-
naliter exequi refert Barboſ. *ſeſſ.* 13. *de reforma-*
tione cap. 1. *ſub num.* 5.

14 Vnde fit vt non detur appellatio à mandato
de reſidendo in viſitatione quoad effectum ſu-
ſpenſiuum; ſed tantùm quoad deuolutiuum,
prout deciſum referunt Armendar. *de viſitat.*
*tit.*6. *num.* 2. Marcus Antonius Genuens *variar.*
*lib.*1. *reſolut.*85. *n.* 10. *& reſol* 119. *n.*14. Aloiſius
Riccius *in praxi fori Eccl. reſol.* 476. *num.* 5. *in*
fine, *& in praxi aurea reſol.* 7. *in fine*, Barboſa *in*
Paſtorali allegat. 73. *num.*37.

15 Quod ſi in viſitatione procedatur ordine iu-
diciario, ſeruato compilato proceſſu, tunc: &
recuſationem, & appellationem admitti quoad
vtrumque effectum, tradit Ceuallos *vbi ſuprà*
*num.*14. vbi *n.*15. ait cum Gratiano *in deciſ. Ro-*
tæ Marchiæ 188. *num* 4. Amatis *deciſ.* 25. *num.* 6.
ſic eſſe intelligendum *dict. cap.* 10. *Trid. ſeſſ.* 24.
itaque fuiſſe declaratum per Sacram. congrega-
tionem Barboſa *in paſtorali dicta allegatione* 73.
16 *ſub num* 82. † Vbi *num* 33 cum multis addit à
ſententia diffinitiua, tantùm admitti appellatio-
nem, quæ ſuſpendit iudicatum cum Salgado *de*
protectione Regia p 2. *cap.*15. *n.*61. Curia Philip-
17 pica *p.*1. §.7. *num.*10. & cum aliis multis. † Item
etiam appellationem admitti ſi Epiſcopus pro-
cedat in exemptos, ſeu alios priuilegiatos con-
tra eorum priuilegia, Marcheſanus *de commiſ.*
p. 1. *de commiſ. appell. extra Curiam Romanam c* 6.
*n.*78. Salgado *ſuprà cap.*16. *num.*68. Barboſa cum
18 aliis *dicta allegat.* 73. *num.*34. † Idem Barboſa
cum aliis *in Trid. ſeſſ.*13. *de reformat. cap.* 1. *n.*5.
in fine, & Lancelotus *de attentatis p.*2. *cap.* 12. *li-*
*mit.*18. *à num.*2. ait quod vbi apparet de exem-
ptione, ſeu priuilegio geſta appellatione pen-
dente, reuocantur.

19 Itaque concluſio ſuprà relata procedit, dum
Epiſcopi procedunt ſine proceſſu, & ſine ſcri-
ptis, etiam carcerando, & carceratos detinen-
do, ſicque vbi de viſitatione, aut correctione
agitur non ſuſpendi executionem, etiamſi ap-
pellatio ſit interpoſita ad Sedem Apoſtolicam,
Lancelotus *de attentatis*, *& innouatis appellat. pen-*
*dente limit.*18. *princ. n.*6. Marcheſanus *ſupra dict.*
cap 6. *num.*78. Aloiſius Riccius *in praxi aurea.*
*reſ.*7. *num.*1. Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana*

*p.*2. *lib.*2. *cap* 3. *num.*32. *pag.* 45. Marcus Anton.
Genuenſ. *in praxi Neapoli cap.* 21. *num.* 5. Gra-
tianus *in deciſ. Marchiæ* 188. *num.*1. Ciarlin. *con-*
*trouerſ. forenſ. lib.*1. *cap.*65. *num.*19. Barboſa *dicta*
alleg. 73. *num* 32. † Vbi addit quod ſi carcerati 20
appellauerint, poterit Iudex appellationis co-
gnoſcere de prætenſo exceſſu in corrigendo,
ſed non ob id interim executionem impedire,
aut ſuſpendi eorum quæ ab ordinario fuerint
decreta.

Et ex eo intelligitur Barboſa *hic num.*2. *in fi-* 21
ne dum cum Nauarro *conſ.*2. *de appellat & Apo-*
*ſtolo de Iudiciis cap.*1. *num.*121. aduertit quod li-
cet à viſitatione non appelletur ex Trident. ta-
men ſi Viſitator modum excedat appellationem
licere.

Ad quartam quæſtionis partem, ad quem fiat 22
appellatio in caſu præcedentis dubij, breuiter
reſpondeo quod quando contigerit appellari ab
Epiſcopo ſuffraganeo, etiam tanquam Sedis
Apoſtolicæ delegato debeat appellari ad Me-
tropolitanum, quoad deuolutiuum, non quoad
ſuſpenſiuum, ex eo quia propter dictionem illam
etiam, quæ vnum caſum exprimit, & alium in-
cludit, vt tenent plures; quos citat Barboſa *de*
dictionibus, *& clauſulis dictione* 95. vtramque
poteſtatem, ordinariam ſcilicet; & delegatam
Epiſcopus habere dicitur iuxta longè adducta
per Barboſam cum multis ab eo relatis *in Paſto-*
*rali p.*3. *allegat.* 92. ipſe docet *allegatione* 73.
*num.*35. *&* 36 Zerola *in praxi Epiſcopali p.* 2.
verbo *viſitat* §.3. Piaſeclus *in ſimili praxi p.*2. *c.*3.
num 61. Riccius *in praxi aurea reſ* 449. *num.* 2.
propè finem Chochier. *de iuriſdictione ordinarij*
*in exemptos p.*2. *q.*14. *num* 5 Thomas Valaſcus *al-*
*legation. iuris tom.*1 *allegatione* 70. *num.* 5. *in fine*,
& confirmatur ex aliis infrà dicendis *in dicto*
*cap.*7. §. *fin. hoc tit.* & applicabis dicta *ſuprà q.* 1.
in fine.

Ad quintam quæſtionis partem an Prælati re- 23
gulares poſſint recuſari; quia *ſuprà* de ea dixi
in cap 4 *de foro comp. q.*33. vbi dixi an Epiſco-
pus viſitans poſſit recuſari, ſeu an Prælati regu-
lares; ideò ad ibi dicta te remitto; & negat Bar-
boſa *hic*, *n.*10. & Gloſſa *minus* ibi, nec docet, cum
Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*6. *cap.* 8.
n. 111. & probat *hic* Hoſtienſis *n.* 9. Innocent.
in cap. cum ſpeciali 71. *num penult. hoc tit.* vbi
alij ex antiquis, & Barboſa, idem Barboſa cum
multis optimè expendit *dict. alleg.* 73. videndus
*n.*38. vbi ait accuſari non poſſe, niſi modum in
viſitando exceſſerit, vel ſi procedat compilato
proceſſu, & faciunt dicta de appellatione in ver-
ſic. *ad tertiam.* Et videtur recuſationem & ap-
pellationem exequare Ceuallos *ſuprà dicta* 2 *p.*
de cognitione per viam violentiæ, *quæſtione* 123.
num 13.

Ad ſextam quæſtionis partem, an regulares 24
vt oppreſſi poſſint auxilium Regium implora-
re de hac quæſtione agit omnino videndus,
Salcedo *de lege Politica lib.* 1. *capite* 12. viden-
dus etiam *ibi*, §. 1. Ceuallos *de cognitione per*
*viam violent. p.*2. *q.* 96. *à num.* 22. vbi probat ex
*l.*40. *tit* 5. *lib* 2. *recopil.* quod cauſæ Religioſo-
rum non poſſunt per viam violentiæ ad Tribuna-
lia Regia trahi; ergo dicendum eſt ex dictis *ſuprà*
*in cap.*9. *de Iudiciis à quæſt.* 2. non poſſe regula-
res vi oppreſſos ire ad Iudicia ſecularia pro re-
dimendis vexationibus, & violentiis Superio-
rum ſuorum ex *lege* 40. *Titulo* 5. *lib.* 2. *recopilat.*

quia aut decet vt regularium cauſæ ad ſeculare Iudicium adducantur *por raçon de el ſecreto quo conuiene tenerſe de lo que en ellos ſetrata:* Sic idem Salzedo latiſſimè agens *dicto cap.* 11. *& ibi n.* 4. ex D. Bern. & ex Diuo Hieronimo, & *ibi n.* 32. cum aliis ex Rodriguez *de redditibus lib.* 2. *q.* 17. *num.* 75. videndus latè Salgadus *de Regia protect. p.* 1. §. 5. *cap.* 2. *à n.* 5. Igitur leges ipſum Salzedum *dicto cap.* 12. §. 1. quatenus ibi agit de iure quo liceat Principibus Præſides; aſſiſtenteſve mittere ad electiones Superiorum regularium, ſecundùm diſpoſitionem Remiſ. *tit.* 6. *lib.* 1. *recopil.* & procedit ea en, quia tranquilitas, & quies ſubditorum ad Principes ſpectat, & ad Magiſtratus, ex *l.* 1. §. *quiete, ff. de officio Præfecti vrbis*, Theſaurus *lib.* 1. *quæſt. foren. q.* 26. *n.* 2. Giurba *conſ.* 49. *num.* 4. & ſic dum rixæ imminent rectè à Principe officium impartiri ad ſubditorum corroborandum vnitatem; Videbis Salgadum de ſupplicatione ad Sanctiſſimum *p.* 1. *cap.* 4. *per totum, præcipuè num.* 44. *&* 45. & plura adducit videnda Salzedus ipſe.

25 Ad ſeptimam quæſtionis partem contra deciſionem Textus noſtri, & pro limitatione eius doctrinæ reſpondeo quod ſi Prælatus in corrigendo modum excedat; tunc ab eo legitimè appelletur ex iam dictis; & docent Doctores *hic*, per Textum, *in cap. de priore hoc tit.* vbi prior regularis, qui appellationi Religioſi non detulit grauiter puniri iubetur, & ex *cap. licet de officio ordinarij*, vbi quamuis in corrigendis exceſſibus ſit appellationis refugium interclusum non eſſe ſuæ intentionis remedium appellationis omnino excludere quaſi id concedat, vbi in correctione exceditur, docet Gloſſa finalis *hic*, Innocent *n vnico*, Hoſtienſis *n.* 7: Zabarela *n. fin.* Alexander de Neuo *n.* 13. Franchis *n.* 3. Decius *n.* 1. cum aliis quos congerit Barboſa *hic*, *num.* 2. inter quos videndus Scaccia *de appellationibus*, *q.* 17. *limit.* 28. *num.* 8. latè, & eleganter Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib* 6. *cap.* 8. *num.* 102

26 † Vbi dicit non obſtare Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regul. cap.* 4. quia non interdicit appellationem ad ſuperiorem, ſed receſſum à Monaſterio prætextu Superioris adeundi: his addo Balboam *hic, num fin.* vbi expendit Textum *in dicto cap de priore*, latè, & benè Ceuallos cum pluribus ab eo relatis *de cognitione per viam violentiæ* 2 *p. q.* 95. omninò videndus, vbi *à num.* 2. expendit Textum *in dicto cap. de priore n.* 4. dictum Trid. decretum, & *num.* 16. Textum noſtrum, *& n.* 23. *l.* 40. *tit.* 5. *lib.* 2. *recop.*

27 Vnde, & ſi dubium ſit, an prædicta doctrina procedat, ſiue iudicialiter, aut extraiudicialiter tamen Abbas *in dicto cap. cum ſpeciali*, §. *fin. hoc tit. num.* 3. Alexander de Neuo *n.* 8. Præpoſitus *in fine* Sanchez *ad præcepta Decalogi tomo* 2. *lib.* 6. *dicto cap.* 8. *n.* 103. reſoluunt in vtroque caſu integrum non eſſe appellare, quando ſuperior non excedit Regulæ limites; ſecùs quando illos tranſgreditur, quod ante verum ſit, ſi iudicialiter procedat, compilato proceſſu; dixi *ſuprà*.

28 † Alia tradit videnda Barboſa *in dicto cap. de priore* 31. *hoc tit. n.* 3. per Gloſſam ibi *comprenſi*, ibi, *ex hoc patet* cum pluribus *ibi num* 1. 2 *&* 3. qui probat benè admitti appellationem, quando Prælatus modum excedat in correctione; Tradunt Maranta *de ordine Iudicior. p.* 6. *actu* 2. *ſub num.* 23. verſic. *& quandoque limit.* 7. Petrus Gregorius *hic lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 1. *cap.* 2. *num.* 13. Franciſcus Gilet. *in tractatu de Iudice regular. cap.* 15. *num.* 56. Rodericus à Cuña *in commentar. ad Textum in cap. quando* 4. *num.* 2. *diſt.* 86. Quaranta *in ſumma Bullary*, verbo *Archiepiſcopi auctoritas*; *Author* 18. *num.* 20. §. 5. verſic. *concluſionem.* Ruginel *in ſimili tractatu*, §. 2. *cap.* 3. *n.* 229. Scaccia *de appellationis q.* 17. *limit.* 27. *num.* 12. Salgado *de protectione Regia p.* 1. *cap.* 2. §. 5. *ex num.* 18.

Et Ceuallos *vbi ſuprà dicta quæſt.* 94. *à n.* 10. 29
dicit quod Religioſus poteſt adire Superiorem ſine licentia Prælati, & *num.* 12. ait, quod qui recurrit ad Superiorem videtur appellare. Vnum tamen notat Barboſa *in dicto cap. de priore ſub num.* 3. cum Franchis *hic*, *num.* 4. quod in prædicta appellatione debet exprimi cauſa grauaminis, ſiue ad correctionem procedatur in Iudicio, ſiue extra Iudicium, ſiue ante ſententiam, ſiue poſt ſententiam.

Ad vltimam quæſtionis partem iam ex dictis 30
reſpondeo breuiter quod Clericus ſecularis non poteſt appellare à correctione, quam in eum facit eius Superior: docent *hic*, Innocent. *num. vnico*, Baldus *num.* 2. Abbas 7. *&* 8. Alexander de Neuo 13. *&* 14 Rebuffus *ad leges Gallicas ſub hoc tit. art.* 7 *Gloſſa* 2. *num.* 24. *verſic.* 11. Petrus Gregorius *tract. de appell. lib* 2 *cap* 10. *n.* 7. verſic. *in Gallia*, Scaccia *in hoc tit. dicta quæſt.* 17. *limit.* 26. *num.* 9. & facit Trid. *ſeſſ.* 22. *de reformatione cap.* 1. ibi, *nec appellatio executionem hanc, quoad morum correctionem pertinet ſuſpendat.* tradit Barboſa *ibi*, *& num fin. & hic num* 4. & in votis deciſiuis Canonicis *lib.* 1. *voto* 4. *num* 37. non inquam appellatio poſt diffinitiuam ſuſpendit executionem Narbona *in l* 59. *Gloſſa* 1. *n.* 119. *tit.* 4. *lib.* 2 *recopilationis.* Iterùm videndus cum multis ipſe Barboſa *ſeſſ.* 13. *de reformatione cap.* 1 *cap.* 5.

QVÆSTIO II.

An aliquæ Religiones habeant priuilegia, vt nullo modo à correctione liceat ſubditis appellare: Et qualiter hæc priuilegia obligent: Et an poſſit Prælatus corrigere ſubditos abſque conſilio ſui capituli?

SVMMARIVM.

1 *Prælatus nequit appellationem auferre ſuis ſubditis Religioſis; ſecus ex Pontificio priuilegio à num.* 2.

2 *Appellatio poteſt auferri à Religioſis ex Pontificio Priuilegio exemplificatur, numero ſequent.*

3 *Religioſis Dominicanis, Franciſcanis, Auguſtinianis, Carmelitanis quando appellare non liceat à correctione & cauſis ſuorum Prælatorum, num* 4. 5. 6. *&* 7.

4 *Profitens Religionem renuntiat iuri, quod habet & alligatur votis.*

8 *Priuilegia quibus appellatio Religioſis, ſolet auferri, intelliguntur iuxta ius commune, non ſi Prælati modum excederent*, n. 9. 10.

9 *Priuilegia operari aliquid vltra ius commune, qualiter intelligantur*, num 10.

10 *Religioſus nequit appellare, niſi exceſſus Prælati ſit manifeſtus.*

11 Cap. reprehenſibilis, §. fin, hoc tit. n. 14.

12 *Epiſco*

12 *Epiſcopus non corrigit ſine Authoritate capituli in atrocioribus, è contra eſt praxis.*

13 *Corrigere queunt Abbates, & regulares prælati ſuos ſubditos abſque conſilio ſui collegij, aut conuentus, niſi aliter ex conſuetudine, & ſtylo, n. 15.*

1 AD primam difficultatis partem, videtur dicendum, quod cum appellatio ſit de Iure naturæ, vti adduxi, *ſuprà, quæſt. 1. in princ.* ſi prælatus refert Iuſtas appellationes à ſe appreſſorum, nec eas admitteret, deberet acriter puniri ex *dicto cap. de priore, hoc tit.* eſſetque iniquitatem, iniquitati apponere per illos, qui non admittunt, nec dant licentiam proſequendi appellationem, & litem, & adeundi ſuperiorem, & peſſima malis accumulare, qui non ſolùm negant prædicta; ſed etiam conjiciunt in carcere duros inedia torquendos; donec appellatione renuncient; quod eſt contra pietatis rationem, & Iuris naturalis principia: tradit Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, p. 2. quæſt. 95. num.* 17. & patet ex iam conſideratis, *ſupra dicta quæſtione* 1. ergo minus debent tollerari priuilegia conceſſa aliquibus religionibus, ſi abſolutè auferant appellationis remedium.

2 Nihilominus autem cum iam, *in dict. quæſtione* 1. multa, *ibi*, dicta ſubeunt pro contraria Doctrina, & appateat ex dictis *ſuprà*, verſic. *ad ſextam*, vbi egi de alia quæſtione an poſſit Princeps, appellatione remota, cauſam committere, ſintque caſus plures, vbi appellatio de Iure non admittitur, quorum nonnullos adduxi, *ſub Rubrica quæſtione* 6. & de aliis dico, *infra in c. 7. §. 1. hoc titulo*, ideo dicendum eſt licare Pontifici concedere religionibus priuilegia, quibus ſubditi nequeant à correctione, ſeu

3 ſententia prælati lata appellare. † Et ſic ſanctiſſimè in conſtitutionibus Illuſtriſſimi ordinis prædicatorum, interdicitur ipſis religioſis appellatio, nam licet oppreſſis Ius naturale ſubueniat per appellationis beneficium. Tamen quicumque poteſt, *ſi vult*, huic Iuris naturalis ſubſidio renuociare ex dictis, *ſuprà quæſt.* 2. *dict. Rubric.* verſiculo, *ad ſecundam*, imo paciſci, ſeu promittere non appellare, aut prouocationem proſequi, vt dixi, *alibi ſub dict. Rubric. quæſtion. 6.* ergo eo ipſo quod aliquis in prædicta religione promiſſionem emittit, & ſecundùm illius religionis leges, & conſtitutiones, viuere vult, videtur priuilegiis denegantibus, & auffetentibus appellationem aſſentiri.

4 Et confirmatur quia qui profitetur religionem, vouet caſtitatem; & per hoc renunciat Iuri, quod habet ad contrahendum Matrimonium, & manet alligatus ad viuendum in ſtatu celibatus, & vouens etiam paupertatem; dum profitetur, ſimiliter renunciat Iuri naturali ſibi competenti poſſidendi, & obtinendæ bona temporalia, & adſtringitur viuere in paupertate perpetua; ſimiliter etiam per votum obedientiæ, renunciat libertati ſibi competenti, & ſubditus alligatus, aut religatus manet; ergo idem dici debet de appellatione; facitque pro hoc dicto Textus noſter, nam ſi Pontifex vellet in omnibus caſibus religioſis appellationem auferre, eſſet conſtitutio Iuſta, ſed qualiter hoc ſit dico, in verſiculo, *ad ſecundam.*

In hoc autem caſu dicit Ceuallos *dict. quæſtion. 95. ſub num. 19. in fine*, quod Bonifacius Papa IX. quibuſdam ſuis litteris datis Romæ anno 1502. eas appellationes abſtulit à prædicto Sacro prædicatorum ordine; imo & Barboſa *hic ſub num.* 3. refert Iulium Pap. II. prohibuiſſe fratribus, & ſororibus ordinum prædicatorum appellare à mandatis, & ordinationibus prælatorum dicti ordinis, & ante eum Sorbus *in compendio priuilegiorum mendicantium*, verbo *appellare.* 5

Sic etiam videmus, vt referunt idem Barboſa, & Sorbus in locis relatis ſtatuiſſe Bonifacium VIII. non licere religioſis Franciſcanis à correctionibus prælatorum eiuſdem ordinis appellare; & Quaranta *in ſumm. Bull.* verbo, *monaſteria, & conuentus*, Barboſa *hic dicto num. 3. in fine*, dicunt quod fratres Sancti Franciſci de obſeruantia, non poſſunt appellare ad protectorem, aut ſuperiores regulares, quando à generali, à miniſtris Prouincialibus, vel guardianis pro culpis leuibus, diſciplinas, vel alia pœnitentia in refectorio, vel alibi facienda iniungitur ſub pœna tridoani, carceris, mancipationis, ac ieiunij in pane, & aqua. 6

Similiter etiam Sorbus, & Barboſa referunt Sixtum Quartum conceſſiſſe Auguſtinianis, & Carmelitanis, vt generalis eorũ poſſit ſuum munus obire, reiecta quamuis appellatione, ab eius præceptis, monitionibus, ordinationibus, & mãdatis, vel decretis, & quod aliquæ religiones habeant priuilegia ſummi Pontificis interdicentia religioſis appellare: docet Sanchez *in ſumm. t. 2. lib. 6. c. 8. ſub n.* 10. ſentit Diana *p. 3. tract. 2. reſ.* 54. verſic. *notandum.* 7

Ad ſecundam partem quæſtionis, in qua conſiſtit verus intellectus, & practica præfati; reſpondeo cum Azor, *inſtitut moral p. 1. lib. 12. q. 8. c. 11.* Fr. Emanuel Rodriguez *quæſtion. regular. tom. 1. quæſt. 29 art. 2. & quæſt. 53. articulo* 10. Sayro *in clauis Regia lib.* 12. *cap. 17. à num.* 38. Petrus de Ledeſma *in ſumm. p. 2. tract.* 8 *cap.* 24 *immediate* 8. *concluſio*, Sanchez *in ſumm. tom. 2. lib. 6. dicto cap.* 8. *num.* 10. Diana *p. tractat. 2. reſol.* 54. verſic. *notandum*, quod priuilegia prædicta ſint intelligenda, ſecundùm Ius commune; id eſt eo modo, quod Ius commune appellationem dictis religioſis denegat, nempe quando prælati corrigentes, ſeu punientes ſubditum, non excedunt limites religioſæ diſciplinæ: nam tunc minimè grauant; ſecus quando grauant eos limites prætergrediendo, & patet ex adductis *ſub q.* 1. 8

Nec obſtat dicere quod priuilegia debent operari aliquid vltra Ius commune ex *c. Abbate d. verb. ſignif.* quia reſpondeo cum Sanchez *de Matrimonio lib. 2. diſput. 37. num fin. ad vltimum*, aliquando nihil nouum continere, ſed maioris gratia expreſſionis concedi, alias inquam fieret generaliſſimo priuilegio, quale eſt iam adductum prædictis religionibus conceſſum auferri omnimodam appellationem, quod credi non debet, niſi modo dicto, & intelligit Ceuallos *dict. quæſtion. 95. ſub num. 20. lib. 2. de cognitione per viam violentiæ*, procedere appellationem denegatam ex prædictis priuilegiis, & conſtitutionibus religionum, vt nullo modo appellatio interpoſita ſuſpendat executionem ſententiæ, à prælato lata; non tamen auferat deuolutiuum appellationis remedium, quia tunc quando eſt grauatus ſubditos, admittenda eſt appel- 9

latio,Iuxta Gloſſam *hic*, *& in cap. reprehenſibilis,*
§ fin. verbo, *nec ſubiecti, hoc tit.* vbi reſponder ad
Regiam *l. 40. tit. 5. lib. 2. recop.* de qua dixi, *dict. q. 1.*
verſic. *ad ſextam.*
10 Notabis vero quod Sanchez *in ſumma d. tom. 2.*
lib. 6. cap. 8. num. 10. Diana *dict. reſolut. 54. in fine,*
putant dicta prioilegia hoc amplius continere,
vt ſobditos non poſſit appellare, niſi exceſſus
prælatorum ſit manifeſtus, quia pax, & ſim-
plicitas, & obedieotia religioſorum hoc po-
ſtular.
11 Ad tertiam qoæſtionis partem, vt reſpon-
deam, aduerto ex Textu *in dict. cap reprehenſibi-*
lis, § fin. qood verba, ibi, *præcipuè verò hoc in reli-*
gioſis volumus, obſeruari, ne monachi. ſiue quicunque
alij religioſi, cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigen-
di contra regularem prælati ſui, & capituli diſci-
plinam appellare præſumant, ſed humiliter, ac de-
bitè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua, fuerit eiſdem
iniunctum, & ſic videtur quod prælatus cum
12 capitulo corrigere non valeat. † Videmus enim
ex Textu; *in cap. nouit de his, quæ fiunt à præla-*
to ſine conſenſu capituli, vt Epiſcopos oon cor-
rigat ſioe Authoritate capituli; & ſic videntur
tènere, Abbas *in cap. cum contingat. à numero 21.*
de foro competenti, & in cap. Ioannes de regulari-
bus, à num. 2. Corneus *conſ. 193. à num. 11. vo-*
lumine 2. Romanus *conſ. 375.* Guid. Pap. *deci-*
ſion. 559. Pureus *deciſ. 239. lib. 3.* Cappella Tho-
loſana *deciſ. 309.* Clarus *in praxi, lib. 5. §. fin.*
quæſt. 35. num. 15. Menochius *de præſumpt. lib. 2.*
præſumptione 18. à n. 21. latiſſime Bellamera *con-*
ſil. 5. Foilerus *in praxi, vlt. part. cap. 36. tit. de modo*
procedendi contra monachos, à num. 39. Scapa *de Iu-*
re non ſcripto, lib. 1. cap. 42. & Balboa *hic ſub num 6.*
fatetur ſæpe expedire in his correctionibus adhi-
bere conſenſum capituli, vbi correctio eſt atro-
cioris delicti ad exemplum, & terrorem; In praxi
oon video etiam in atrocioribus exigi conſen-
ſum capituli.
13 Sed alij docent abſolutè Abbatibus, & præ-
latis regularibus, Ius eſſe corrigendi monachos
abſque ſui mooaſterij, collegij, ſeu conoentus
Conſilio, Panormitanus *in dict. cap. reprehenſibi-*
lis 16. hoc tit. vbi Doctores, & Barboſa *num. fin.*
Abbas *num. 11.* Franchis 12. Zauarela 16. Sigiſm.
Scaccia *de appellationibus. quæſt. 17. limitat. 26. nu-*
mero 10. in princ. Azor *inſtit. moral. p. 1. lib. 12.*
cap. 20. quæſt. 23. & Balboa *hic num. 6.* circa me-
dium fatetur poſſe prælatum cum conſenſu ca-
pituli, ſi voluerit facere: ad id tamen cogi non
poſſe; ſitque verius vt ſolis prælatis regulari-
bus hæc correctio pertineat ex *dicto c. cum Ioan-*
14 *nes de regularibus.* † Et hoc in ſenſu interpre-
tatur verba Textus *in dict. cap reprehenſibilis*, quaſi
intelligenda ſint de hipotheſi, & facti contin-
gentia dicens hanc interpretationem eſſe prædi-
ctis verbis veriorem, quam ſit aliorum, varie
textum illum interpretantium, nam quidam per-
peram intelligunt materialiter de loco, videlicet
capitulari, in quo ſolet plerumque Monachi cau-
ſa diſcuti; itaque Azor *vbi ſuprà*, dixit reſpon-
dens ad Textum *in dict. cap. reprehenſibilis*, dum
meminit capituli in correctione Monachi, vt ibi
capitulum ſumatur, pro collegio, ſeu loco, vbi ſit
correctio; alij inquam ea re ferunt ad generale
capitulum ordinis; alij ad regulas, & diſciplinas
15 capitulares; ſcilicet monaſticas. † Et ego exiſtimo
praxim illius Textus deſumendam eſſe ex con-
ſuetudine cuiuſque ordinis, circa corrigendos
ſuos ſubditos, tam in legibus, quàm atrocioribus
delictis, vel à ſolis prælatis, vel ſimul cum capi-
tulo, vel cum aliquibus patribus ſignatis in
conſilium prælati corrigentis, & ſubditos pu-
nientis.

QVÆSTIO III.

An prælati regulares, poſſint compellere ſubditos ad obſeruantiam religionis, & conſtitutionis: Et an poſſint eos compellere poſt profeſſionem, ad ſtrictiorem vitam agendam: Et an correctio, de qua in noſtro Textu, poſſit immediate ad Epiſcopum pertinere, ſaltim in aliquo caſu: Et an Iuriſdictio, quam habent Abbates, & prælati regulares in ſuos ſubditos ſit ordinaria: Et an monachi correctio, contineat pœnæ indictionem, aut condemnationem delicti: An pœnæ condemnatio, tranſeat ad hæredes?

SVMMARIVM.

1 *Regularium correctio, ad quos immediatè ſpectet quadrupliciter opinatur, hic n. 3. 4. & 5. reſoluitur, n. 6.*

6 *Prælati regulares ſunt Iudices ad corrigendum delicta domeſtica regulari cognitione, n. 7. & 8.*

7 *Prælati regulares habent ſubiectionem immediatam de ſuis ſubditis.*

8 *Epiſcopus non debet ſe interponere in monaſteriis, in quibus viget regularis obſeruantia, niſi in delictis excedentibus modum regularis obſeruantiæ, n. 9.*

10 *Epiſcopus cognoſcit de regularibus delinquentibus, ſi eorum prælati extiterint negligentes, vbi quam monitionem faciat prius, vel ob incorrigibilitatem regularis, n. 12. & de pluribus caſibus remiſſiuè, n. 16.*

11 *Monaſteria, quæ generalibus capitulis non ſubſunt, qualiter ſubdantur Epiſcopo.*

14 *Apoſtatæ regulares, ſeu fugitiui poſſunt data negligentia prælati in eos recolligendos, Epiſcopi recolligere: vide n 14.*

14 *Archiepiſcopus qualiter in prouincia moneat ſufraganeos, vt recolligant Apoſtatas.*

15 *Regularis degens extra monaſterium, ſi delinquit, poterit ab ordinario corrigi, & viſitari, aut puniri.*

17 *Regulares antiquitus ſpectabant ad Iuriſdictionem Epiſcopi, n. 18.*

19 *Abbates vtuntur Iuriſdictione ordinaria in ſuos ſubditos regulares, & ſub n. 22.*

20 *Regulares fere omnes pontificij priuilegij, ſunt exempti ab Epiſcopi Iuriſdictione.*

21 *Monaſteria his temporibus habent Iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem.*

22 *Prælati monachorum poſſunt exercere ea omnia in ſubditos, quæ Epiſcopi in ſuos.*

23 *Iuriſdictio prælatorum regularium in ſubditos, eſt ordinaria.*

24 *Regulares religionum. à quibus Pontificibus ſint exempta à Iuriſdictione ordinaria*

25 *Correctio monachi continet pœnæ indictionem; id eſt executionem. à qua regulares non appellant; niſi ſuperiores excedant in mandatis, & correctionibus.*

26 *Appellatio*

Google

26 *Appellatio à condemnatione delicti facta per prælatum, licet regulari (niſi) non à pœna, ſed à mulcta, n. 27. 28.*
27 L. ſi qua pœna, ff. de verbor. ſignif.
28 *Appellari non licet à lege, à qua imponitur pœna, & de ratione, n. 36.*
29 *Legis grauamen, vere grauamen non eſt, ne appellandi cauſam præſtet, n. 45.*
30 *Correctio vicem obtinet pœna, à qua non appellatur.*
31 *Conſtitutio, & pœna ordinis habetur pro lege.*
32 *Religioſorum vita eſt arctior; & ſtrictior.*
33 *Appellatio permittitur à declaratione pœnæ.*
34 *Appellans non debet dicere appello à tali pœna mihi à Iudice inducta, ſed appello, quia non commiſi tale delictum, vel non conſtat me aliquam pœnam incidiſſe.*
35 *Pœnæ declaratio à Iudice fieri nequit, niſi parte citata.*
36 *Appellatio quare non licet, & à condemnatione liceat, n. 37.*
37 *Pœna eſt noxæ vindicta, & delicti coercitio.*
38 *Sententia qualibet condemnatoria, ſecum trahit executionem.*
39 *Appellatio non permittitur à ſtatuto, ſeu à lege pœnali, nec à lege generali, num. 40. fallit, num. 41.*
40 *Conuictus, & condemnatus, aut falſi notatus, illico meretur pœnam, & legis Corneliæ.*
41 *Appellatio permittitur à ſtatuto facto in odium alicuius particularis, & à ſententia lata vigore ſtatuti, ſeu legis, n. 42.*
43 *Appellatio permittitur, quando per legem, tolluntur bona priuatorum.*
44 *Statuti iniquitas non tranſit in rem Iudicatam.*
46 *Appellatio non admittitur à Iudicio ſortis, vel futura*
47 *Prælati, & Abbates infamati confeſſi, & à capitulo moniti, ſi nolint relinquere prælaturam appellare nequeunt.*
48 *Pœna tranſit ad hæredes damnati mortui in tempore ad appellandum; non ſic mulcta.*
49 *Mulcta ſtatim non debetur, ſicut pœna.*

1 AD primam, & ſecundam quæſtionis partem, de quibus, *hic* Balboa *num* 7. & 8. ago, *infrà* proprius, *in cap. ſuper eo de regularibus*.
2 Ad tertiam quæſtionis partem, an regularium correctio, poſſit ad Epiſcupum pertinere, dixi aliqua, *ſub quæſt.* 1. Vide que Balboam *hic ſub num.* 5. referre quatuor dicendi modos. Primus nam nonnulli exiſtimant huiuſmodi poteſtatem abſolutè pertinere ad Epiſcopum ex regula Textus
3 *in cap. cum Epiſcopus de officio ordinarij* † Secunduus vt hæc Iuriſdictio abſolutè ſpectet ad ſolos Abbates, & prælatos regulares, ex *cap. fin de ſtatu*
4 *monachorum, cap. Abbates* 16. *quæſt.* 2. † Tertius, vt cognitio, aut correctio extraiudicialis ſemper ad prælatum regularem ſpectet, Iudicialis verò ad Epiſcopum: ſic Innocentius *in cap. quanto de officio*
5 *ordinarij.* † Quartus vt in atrocioribus delictis cognitio ſpectet ad Epiſcopum; in leuibus verò ad prælatum ex communi Doctorum ſententia, *in d. cap. quanto*.
6 Ego tamen ſic dico quod prælati regulares, ſunt Iudices veri ad cognoſcendum, & corrigendum delicta domeſtica, & monaſtica, regulari cognitione, argumento Textus in *l. reſpiciendum, §. furta domeſtica, ff. de pœnis*, quia domeſtica delicta, niſi grauia ſint, non ſunt publicè vindicanda, id eſt apud Iudicem, vt *in dicto § furta, l. ſerui, & filij, ff. de furtu l. congruentius, Cod. de patria poteſtate.* † Deinde dico quia cum 7
prælati regulares habeant immediatam ſubiectionem, de ſuis ſubditis regularibus, vt in praxi videmus: ſequitur vt prælatus poſſit, non ſolum leuiora crimina, ſed & atrociora corrigere, etiam ſi excederent correctionem patrisfamilias in filios, aut Domini in ſeruos iuxta Textum *in l. 1. C. de emendat. propinquorum, cap. Ioannes de regularibus.*
Et confirmatur ex eo, quia Epiſcopus, 8
non debet ſe interponere in Monaſteriis, in quibus viget regularis obſeruantia: refert deciſum cum nonnullis Barboſa *in cap.* 8. *ſeſſ.* 21. *Trid. num.* 10. ipſe etiam, *in paſtorali allegat.* 34. *ſub, numero* 16. Azeuedus *in additionibus ad recopilationem, leg. Nauarra*, & alij per eum vtrobique relati.
Sed quia ſunt caſus nonnulli, in quibus Epiſ- 9
copi habeant cognitionem in regulares iuxta Tridentini decretum, *ſeſſ.* 5. *cap.* 2. quos etiam præter Barboſam, *ibi. & in paſtorali allegat.* 105. vbi latè; recenſet Villalobos *in ſumma tract.* 15. *p.* 5. *difficultate* 5. exiſtimo vt in eis poſſit Epiſcopus immediatè de religioſis excedentibus, aut delinquentibus cognoſcere, ſed qualiter non refero, Itaque euenit, vt ſi Monachi crimen tale eſt vt eius pœna modum iuriſdictionis prælati excedat, qualis eſt degradatio, vel actualis, vel verbalis; *cap. degradatio de pœnis, lib.* 6. *c. tranſmiſſ. de electione*: tunc reuera cognitio ad Epiſcopum ſpectet, vt pote de hæreſi, & contra exemptos permiſſum habetur, *in c. ad abolendam de hæreticis*, de quo tantùm in Sancto officio, etiam contra quoſcunque proceditur.
Deinde hæc cognitio ſpectabit ad Epiſco- 10
pum, ſi prælatus in correctione negligens extiterit, vt probant Doctores per Textum, *in c. quanto de officio ordinarij*, & in Tridentino, *dicta ſeſſ.* 21. *c.* 8. vbi Barboſa *num. fin. & ſeſſ.* 25. *c.* 14. Etenim ipſe Barboſa *in paſtorali dict. alleg.* 74. *num.* 16. ait quod quando in monaſteriis viget obſeruantia regularis, debet monere Epiſcopus eorum ſuperiores, vt viſitent, & corrigenda corrigant, qui ſi intra ſex menſes viſitare neglexerint, Epiſcopus ipſe viſitare poſſet, & corrigere nullo priuilegio, aut appellatione obſtante; ita patet, ex *dicto c.* 8. *Trid.*
† Et ex *dict. ſeſſ.* 25. *c.* 8. patet vt Monaſteria, 11
quæ generalibus capitulis, non ſubſunt, nec ſuos habent viſitatores regulares, ſi monita intra congregationes, non ſeſe redegerint in omnibus Epiſcopi Iuriſdictioni ſubiecta ſint: videbis Laurentium de Franchis *de controuerſ. inter Epiſcop. & regul. cap.* 6. *verſic.* 10. Stephanus Vvcyms, *ad conſtitutiones* 24. ex antiquo, *Iure deſumptas, & ſuper Trid. concil. innouatas, conſtitutione* 17. *num.* 9. Campanill. *in diuerſ. Iuris, Canon. Rub.* 12. *c.* 13. *num.* 50. tradit, Balboa
hic ſub n. 5. † Vbi addit ſimiliter ad Epiſco- 12
pum pertinere correctionem, quando Monachus, data negligentia prælati, adhuc eſt Incorrigibilis; vel propter ſuorum amicorum potentiam, vel propter eius fugam, aut vagationem vt *in d. c. quanto de offic. ordinarij.*

13 Ex bia infero ex *d.cap.quanto*, pet verba ibi
ſi Prælati eorum, quod & ſi cura recolligendi
fratres ſugitiuos, & apoſtatas, ſpecialiter ſpe-
ctat, & principaliter ad eorum Prælatos reſ-
pectiuè: tamen in caſu, quo ipſi in re tanti
ponderis, & momenti negligentes, extiterit ad
Epiſcopum pertinere: ſic Ludouicus Miranda
14 *in manuali prælat tom.1. quæſt.32. art.3.* † Vnde
infert Barboſa *ibi ſub num 5.* quod Archiepiſco-
pus poſſit monere in tota Prouincia Mona-
chos, & alios regulates vagabundos, & apo-
ſtatas, vt redeant ad ſua Monaſteria, mouen-
do prius Epiſcopos ſufraganeos, vt id exe-
quantur. Deinde regulatium ſuperiores, vt eos
reducant; quibus negligentibus ipſe compellet
regulares, & etiam ſupetiotes, Marcus An-
tonius Genuens *in praxi Curiæ Archiepiſc. Neap.
cap.70. num.20.*

15 Infero ſecundo quod ſi regularis extra Mona-
ſterium degat riuus, non erit etiam prætextu
priuilegij ſui ordinis, quominus ſi delinquerit
ab ordinario loci tanquam ſuper hoc à ſede
Apoſtolica delegato poſſit, & valeat viſitari,
corrigi, & puniri, ſecundùm Canonicas San-
ctiones, Barboſa *in dicto cap. quanto dicto num.5.
in fine*; ipſe Barboſa latiſſimè videndus cum
multis *in paſtorali p.3. allegatione* 105. *à num.*14.
16 cum pluribus ſequentibus. † Vbi congerit ca-
ſus 52. in quibus habet Epiſcopus cognoſce-
re de religioſis, & de prædicto caſu eſt locus
Trident. *ſeſſ. cap.3. de reformatione* tradit Mar-
cus Antonius Cuchus, *lib.2. inſtitutionum mo-
ral tit.6. n.*163. Paulus Fuſcus *de viſitatione lib.2.
cap 17. à n.7.* Zenedus *pract.quæſt. lib.1.quæſt.26.
num.35.* Marcellus Vulpe *in praxi Iudicior. fori
Eccleſiaſtici cap.42. à num.21.* Campanil. *in di-
uerſ. Iuris Canon. Rubric.* 12. *cap.* 13. *à princ.*
Aloyſius Riccius *in deciſion. Curiæ Archiepiſc.
Neapolitan. deciſion.228. part.1. num.4. & deci-
ſion.231. part 4.*

17 Ad quartam quæſtionis partem, videtur reſ-
pondendum, vt Iuriſdictio, quam habent Præ-
lati regulares in ſuos ſubditos, ſit potius de-
legata, quàm ordinaria, eo quod attento Iure
communi omnes Monachi fuerunt Epiſcopis
ſubjecti, in quorum Diœceſi Monaſteria ſita
erant *cap. Abbates, cap. Monaſteria* 18. *quæſt.*2.
ita vt Epiſcopi, veluti generales Monacho-
rum quoſdam ad profeſſionem admittere, alios
repellere potuiſſent *cap. qui verè* 16. *quæſt.*1.
cap. viduitatis 17. *quæſt.* 2. *dicto cap. Abbates*,
Gloſſa verbo *ſi Prælati in dicto cap. quanto de
officio ordinarij*. qui propterea de ipſo Iure com-
muni intentionem fundatam, tàm in Ciuili-
bus, quàm in Criminalibus, contra Abba-
tes, & regulares habent, Ioannes Andreas,
Butrius, & alij, atque Decianus *in cap. ſua
nobis, num.16. de confirmat vtili*, Gonzalez *in
regula* 8. *Cancellariæ*, *gloſſa* 23. *num.*24. Rota
Romana, *deciſ.*78 *part.1. diuerſorum*, cum mul-
tis tradit Barboſa *dicta allegatione* 105. *num.*1,
18 † Imo docent Abbas *in cap. dilectus, num.*17. *de
Capellis, Monachorum*, Laurentius de Franchis
*in controuerſ. tam inter Epiſcopos, quàm regula-
res, quæſt 2. in princip.* vt quod attinet ad Iuriſ-
dictionem, & gubernationem religioſorum,
cœnobia erant Epiſcopo ſubjecta; licet præſ-
bytero Parrochiali eſſent ſubjecta in receptio-
ne Sacramentorum, quando regulares, non
erant Clerici.

Tamen iam in prædicto dubio dicendum eſt, 19
quod Abbates vtuntur in ſuos Monachos Iu-
riſdictione ordinaria; quippe quod Iuriſdi-
ctio propria, ſit muneris ſui functioni adhæ-
rens: docent Victorinus Manſo *de modo pro-
cedendi in cauſis regular. cap.* 2. *num.*2. Baptiſt.
Confett. *ſumma priuileg. titulo* 11. *cap.*1. Aldre-
te *de religioſa diſciplina tuenda lib* 1. *cap* 3. *num.*4.
& ideo Clerici regulares, ſeu Monachi indiſtin-
ctè coram ſuo Abbate, ſunt conueniendi, vel
accuſandi; præter quam de grauiſſimis crimi-
nibus depoſitione dignis, vt dixi *ſuprà*, & di-
cunt Boërius *deciſ.*271. *num.* Franc. Emanuël
Rodriguez *quæſt. regular. tom.2. quæſt* 62. *art.*1,
vbi tenet quod attento Iure communi, nullum
eſt in hac re conſtituendum diſcrimen, inter
Clericos ſæculares, & regulares, vt iam dixi,
num. præcedenti,

Sed hodie attentis ſummorum Pontificum 20
priuilegiis, omnes ferè regulares ſunt exem-
pti ab ordinariorum poteſtate, ſiue priuile-
gia directè, ſiue indirectè per communicatio-
nem, talem largiantur exemptionem. † Et 21
conſequenter Monaſteria his temporibus ha-
bent Iuriſdictionem pleno Iure, quaſi Epiſ-
copalem, iuxta doctrinam, Gloſſæ receptæ
in Clementina I. de rebus Eccleſiæ, verbo *pro-
prij*, Nauarrus *in capite non dicatis* 12. *quæ-
ſtione* 2. *num.* 63. verſiculo *addo ſecundo*, vbi
Gloſſam illam ſingularem dicit, Cauedus *di-
uerſorum Iuris, argumentis libro* 3. *capite* 18 *in
principio*, Cochier. *de Iuriſdictione ordin. in exem-
tos part.1. quæſt.27. num* 9. *&* 25. cum aliis Bar-
boſa *dicta allegatione* 105. *in paſtorali*. *num.*2.
& Zenedus *in collect. ad decretal* 157. *num.* 2.
& Barboſa *in capite licet* 12. *de officio ordina-
rij, numero* 4. dicunt quod nullum eſt Mo-
naſterium, in quo non ſit obtentum priui-
legio, vel conſuetudine, vt Prælatus cognoſ-
cat etiam priuatiuè ad Epiſcopum de delicta
ſuorum ſubditorum Regularium.

Itaque Laurentius de Franchis *in controuerſ.* 22
*tam inter Epiſcopos, & regulares, quàm inter
regulares, & Laicos quæſtione* 2. verſiculo *In-
re tamen nouo*, Cochier *vbi ſuprà dicta quæ-
ſtione* 19. *numero* 23. Nauarrus *conſilio* 23. *de
priuilegijs in nouis*, Saitus *in floribus deciſio-
num, ſub eodem titulo, deciſione* 25. docent
quod ſuperiores Monachorum, poſſunt exer-
cere ea omnia in ſuos, quæ Epiſcopi in ſub-
ditos. † Ergo fluit, vt Prælatorum regu- 23
larium Iuriſdictio ſit ordinaria, cum nimis
generalis ſit, iam in ſubditos ſuos: plura
tradit videnda, Barboſa *vbi ſuprà.* † Vbi *à* 24
numero 21. à quibus Pontificibus ſingulis re-
ligionibus, data ſit in ſubditos Iuriſdictio,
improbans dictum aliquorum dicentium re-
gularium Monaſteria Gregorio I. fuiſſe exem-
pta à poteſtate Epiſcoporum *in capite quam ſit
neceſſarium, quæſtione* 2. cuius ſubſcripto in-
cipit à Gratiano; idem Gregorius *omnibus
Epiſcopis de libertate Monachorum*, vbi ex-
pendit Gregorij Epiſtolam, reſoluitque non
à tempore Gregorij, ſed per eius ſucceſſo-
res, omnes Monachorum congregationes ſpe-
ciali ſedis Apoſtolicæ gratia, & ſummorum
Pontificum benignitate plenariam ac omnimo-
dam exemptionem obtinuiſſe, vt ipſe Barboſa
pluribus notat *ſub d.n.*12. videndus ex ipſis libris
priuilegiorum ſingulorum ordinum, & *à n.*13

videndus;

videndus recenſet, deinde factum, vt per conſti-
tutiones ſummorum Pontificum, & per Triden-
tinum multis in locis prædictam exemptionem
in aliquibus caſibus reſtrictam eſſe.

25 Ad quintam quæſtionis partem, an Monachi
correctio contineat pœnæ indicationem, aut
condemnationem delicti, & iuxta Textus no-
ſtri materiam, & intellectum, reſpondeo, vt
quod vulgò dicitur à correctione appellari, non
poſſe non referri ad condemnationem ex deli-
cto, ſed ad pœnæ indictionem, quæ eſt veluti
executio ex textu *in cap reprehenſibilis 26 § fin.
hoc tit. cap. licet in corrigendis de officio ordinarij*,
non ergo poſſunt regulares appellare, à ſuorum
ſuperiorum iuſtis mandatis, & correctionibus,
quæ fiunt ſecundùm ſtatuta regulæ, vel ordi-
nis, aut effugiendam diſciplinam regularem,
niſi excedant ſuperiores in corrigendo, vt dixi
quæſt.1.& tradunt Barboſa, *in dict cap.licet in cor-
rigendis, num fin.*Sairus *in claui Regia lib.12.c 17.
n.38.* D. Emanuël Rodriguez *quæſt regul. tom.1.
quæſt.29. art.2.* Nauarrus *conſ.2. de ſententia & re
Iudicata, in antiquis, & conſ.5. ſub hoc tit. in no-*
26 *uis.* † Et ſic Balboa *hic ſub num.14.* ait condem-
natione rectè appellari niſi, vel crimine ex fa-
cti euidentia ſit notorium, vel reus confeſſus ſit,
*cap. cum ſit, §. fin. cap. peruenit el 1. cap propo-
ſuit hoc tit. cap. Romana, ſi autem hoc tit.lib 3.* vi-
debis dicta *ſuprà in Rubrica quæſt.4.* vers ſic, *ad ſe-
cundam.*

27 Sed vt hoc intelligas aduertes ex textu *in l.
ſi qua pœna, ff. de verb ſignif.* de pœna prouoca-
tionem non eſſe, quamuis de mulcta ſit prouo-
28 catio; à pœna enim non prouocatur. † Ex eo
quia à lege, vel ordinatione imponitur, à qua
prouocare non licet quando eſt edita ab illo, à
quo non licebat appellari, veluti à ſupremo
Principe, *l. ſi reſ.* & ibi Bartol. *ff de appell. re-
cip.* Decius *in cap. conſuluit el 3. hoc tit.* facit Tex-
tus *in l. 2.* verſic. *exactis deinde de Regibus, ff. de
origine Iuris*, ibi *Nec prouocatio ab eis, ſi at à re-
liquis Magiſtratibus, quibus Ius ſummum, erat
datum ad corrigendum, & interpretandum leges
prouocatio ſublata erat*: tradit Rebuffus *de con-
29 ſtit.* vbi late. † Et eſt ratio, nam cum omnes
ad legum teneamur obſeruantiam, legis graua-
men, verè grauamen non cenſetur, nec conſe-
quenter appellandi cauſam præſtat *l. leges, Cod.
de legibus, Authent. vt omnes obediant Iudicibus
prouinciar. col.7. §. arripiat.*

30 Vnde euenit, vt ſi à pœna legis non appel-
letur & minùs à correctione, quæ vicem obti-
net pœnæ; & ſic quod dicitur de pœna legis,
id in Textu noſtro ad pœnas transfertur, quæ
aduersùs religioſos, ſeu Monachos ex regula
ordinis, ſtatutis, aut conſtitutionibus præſcri-
ptæ ſunt vt conſiderat *hic* Balboa *num 14* Le-
gendus à *num.10.* dicens quod ſpecies Textus
noſtri, eſt de regula Sancti Benedicti, ex inſtitu-
31 tionibus ordinis. † Cumque habeatur pro lege
regula, & conſtitutio ordinis, & pœna in ea con-
tenta, contrauenienti ſit imponenda *l.fin.ff.de de-*
32 *cretis ab ordine faciend.* † Sequitur vt cum reli-
gioſorum arctior, & ſtrictior vita ſit, humilita-
tiſque, & obedientiæ, major neceſſitas ad ſit
in eis; ideo in hac re minorem illis concedi re-
clamandi licentiam, *cap. qualiter el 2 de accuſa-
tionibus cap. per tua de ſimonia.* Et ſic debent
Monachi humiliter, & deuotè ſuſcipere quod
eis potius pro ſalute, quàm pro pœna in-
jungitur *dicto cap. reprehenſibilis.*

Prædicta tamen doctrina, non abſolutè pro- 33
cedit: nam à declaratione pœnæ, quæ tunc
propriè potius de hominis ſententia, quàm le-
gis, ab ea appellari permittitur iuxta Gloſſam
ſingularem *in cap. cupientes, §. quod ſi per viginti,*
verbo *priuatos de electione lib.6.* ibi *qui à pœna
legis, vel Canonicis non appellatur*: benè autem
docent Guttierrez *pract. lib.1. quæſt.50. num.2.*
vbi prædictam Gloſſam dicit ſingularem, &
legiſtis incognitam ſecundùm Curtium Iunio-
rem plures allegantem *in l. vnica in princ. n 41.
ff. ſi quis Ius dicenti non ob temperau.* Barboſa *in d.
cap cupientes, n.26.* qui idem dicit ſi conſtat eum
pœnam non incidiſſe, vel eſt dubium: tradunt
Doctores *in cap. quia nos 32. hoc tit.* vbi refero,
an poſſit appellari à lege, vel ſtatuto: tradunt
Romanus *ſingulari 213.* Curtius Senior *conſ.1,
num 57.* Felinus *in cap. Rodolphus de reſcriptis in
fine, & in cap. non ab homine circa finem de Iudiciis.*
† Vbi ex Baldi ſententia *in l. vnica, Cod. ex deli- 34
ctis defunct.* aduertit vtiliter ad praxim, quod
appellans non debet dicere appello à tali pœna
mihi à iudice indicta, ſed appello quia vel non
commiſi tale delictum, vel non conſtat me ali-
quam pœnam incidiſſe: tradit Balboa *hic n.13.*
docet prædictam ſententiam Gratianus cum aliis
regul.55. num.3.

Vnum tamen notabis ex Gloſſa celebri *in 35
Clement. cupientes*, verbo *conſtiterit, de pœnis* quod
declaratio pœnæ fieri non poteſt à Iudice, niſi
parte citata: docent Felinus plenè *in dicto cap.
Rodolphus, num 41. de reſcriptis*, Doctores com-
muniter *in cap. cum ſecundum leges de hæreticis
lib.6.* & faciunt adducta *in cap.1. de Iudiciis &
in cap. penult. de foro compet in cap.1. de cauſa
poſſeſſionis, & proprietatis & in cap.2. de Teſtibus*,
vbi dixi plura de neceſſitate citationis.

Notabis ſecundo ad rationem præfatæ con- 36
cluſionis; ideo à pœna non appellari, & à con-
demnatione, ſic quia legalis pœna grauamen
non continet. † Eſt enim pœna noxæ, vindicta, 37
& delicti Coercitio, *l. aliud eſt fraus, ff de ver-
borum ſignif.* eaque nihil aliud eſt quàm legis
executio, & ſicut ab executione appellari non
licet *l. ab executione, Cod. quorum appellat non
recipiantur*, ſic nec à pœna. † Quia ſicut quæ- 38
libet ſententia condemnatoria ex crimine ſe-
cum trahat pœnæ executionem; eo quod pœna
ſit ex authoritate legis, cum ſingulis delictis
ſingulæ pœnæ ſtatutæ ſint, euenit, vt ſicut à
Principe prouocari non licet, propter eius ſu-
premam authoritatem *l.1. ff. à quibus appellare
non licet*; ſimiliter nec à pœna ſuprà quam nihil
aliud eſt.

Ex his infero primo quod à ſtatuto, vel à 39
lege pœnali non appellatur ex *dicto cap. quia
nos 32. hoc titulo*, vbi plures refert Barboſa per
quem ita voluit. Baldus *in dicta l vnica, Cod ne
ex defunct. delictis*, Gloſſa *in dicto cap. cupientes*,
dicto verbo *priuatos*, Bernardus Diez *in reg.41.
& ibi* Salçedo *in addition.* Alexander *conſ.170 &
conſ.57. in fine col.2.* Ioannes de Anna *conſ.81.*
Barbatia concupiſcentiam *col 5. de conſtitut. &
conſ.183. col.3. volum.2. & conſ.108 col 3. vo-
lum.4.* † Quia à lege generali non appellatur 40
ſecundùm, Bartolum *in l. ambitioſo cenſum, ff de
priuilegijs creditorum*, Alexander *conſ.189. vo-
lum 2.* Gratianus *regula 55. num.1.* Balboa *hic
ſub num. 11.* vbi in fine addit quod eo ipſo quod
quis conuictus, & condemnatus eſt, illico
meretur

Digitized by Google

meretor criminis pœnam ſtatotam, veloti ſi quis crimine falſi notatus, eoque conoictos ſit ſtatim incidit pœuam, *legis cornelia de falſis*, §. *nam l. ex Cornelia inſtituta de publicis Iudiciis*, nam cum pœna in eo caſu aperta ſit, ceſſat prorſus appellationis vſus, *l. ſi conſtat*, *ff. de appellationibus*, vt rectè notat cum Hermenopolo *in prochiro Iuris*, *lib.6. in fine*: vide quæ congerit etiam Pichardus *in manuductioonibus ad praxim part.4. §.14. à num 4.* cum Tuſeho, Vbameſio, & Farinacio *in praxi*, *quæſt.* 101. *num.65.* & aliis.

41 Hæc tamen coucluſio, prætetquam qood limitatur, vt dixi quando appellatur, à declaratione pœnæ, etlam limitatur ſequcutibus modis, primo quando ſtatoıom fuiſſet factum in odium, vel præjudicium alicuios particulatis perſonæ, nam tonc poſſet ab co appellari ex Bartoli doctrina *in l. omnes populi*, *num 55. ff. de Iuſtitia*, *& Iure in l. fin. num.3. ff. de appellationibus recip*, Philippus Decius *in cap. cum omnes*, *lect.1. num.15. de conſtit.* & *ibi* Felinus *num.1.* Iaſon. *in l.1. num.3. cum ſequent. ff. de legibus*. Gregorius Lopez *in l.9. tit.1. p.1.* & hanc limitationem ponit pro regula cum multis ampliationibus Petrus Dueñas *in reg.46.*

42 Secundo nam, & ſi non poſſit appellari à pœna legis, ſeu ſtatuti, à ſententia tamen lata vigora prædictæ legis, ſeo ſtatuti, benè poſſe appellari: tant Baldus *in capite ceſſante col. penultim. & in l. quiſquis*, *Cod. de appellationibus recip.* Socinus *in regula* 20. *fallentia* 1. Gratianus *dicta reg.35. num 4*

43 Tertio appellator quando per legem generalem tolluntur bona prioatorum quia tonc debet eis pretium ſolui, iuxta Textum *in leg. venditor*, §. *ſi conſtat*, *ff. communia prædiorum*; docent Iaſon. *in leg. Barbarius*, *ff. de officio Præſidis*, Afflictis *in deciſione Neapolitan. deciſione* 321. *num.17.* Gratianus *dicta regula* 35. *num. fin.* varias etiam limitationes tradunt Socinus *regula* 33. Abbas *conſilio* 55. Cepola *cautela* 44. Caſtrenſis *conſilio* 25. *& conſilio* 525.

44 † Non enim iniquitas ſtatuti tranſit in rem Iudicatam: notat Seaccia *de appellationibus quæſtione 17. limitat. 20. num.14.* vbi *num.15.* tenet quod à ſtatuto, appelletur, ad eum qui poſſit illum eorrigere.

45 Vnde pro regula in foto, quod com iam dixi, vt legis grauamen, verè grauamen non ſit, aot cenſeatur; ob idqoe nec appellandi cauſam præſtat, ex *dicta leg. leges*, *Cod hoc titulo*, *Authentica vt omnes obediant Iudicibus*
46 *prouinciarum*, *colon.7. §. arripiat.* † Ideo ex eadem prorſus ratione à Iudicio ſortis, vel fortunæ nunquam appellabitur; eo quod ex ea non inferatur grauamen, alicui; imo tale neqoit grauamen inferri, vt inquit Baldus *in leg. fin. Cod. communia de ſucceſſionibus*: tradit Balboa *hic dicto num.13.* in fine ex ee ratione, quia ſors, & fortuna nullum habent in mundo ſoperiorem.

47 Etiam infero ſecundo quod cum appellatio non habeat locum in notoriis delictis, vel contra regulatem correctionem ex dictis *ſuprà in Rubrica*, *quæſtione* 4. & in hoc Textu noſtro: ſequitur vt ſi Abbates infamati, & confeſſi à capitulo moniti nolint relinquere prælatiooem: tonc appellate non poſſint, vt colligunt ordinarij per textum *in dicto capite quia nos* 31. *hoc titulo*, & præter illos à Llagona *in compendio Iuris Canon. pag.331.* Viuianus *in rationali ſecundi libri Iuris pontificij pag.309.*

Ad vltimam qoæſtiouis partem, an pœnæ 48
codemnatio tranſeat ad hæredes vt reſpondeas videbis quæ *ſuprà* adduxi *in Rubrica quæſtione 6.* verſiculo *ad ſextam*, vbi egi de quæſtione, *an morte accuſatoris, vel rei extinguatur delictum, etiam quoad pœnam*, & quæ adduxi *ſuprà in Rubrica de re Iudicata*, *quæſt.2.* vbi egi de quæſtione *an ſententia lata pro mortuo*, *ſiue contra*, *ſit nulla*, & in verſic. *ad ſecundam*, an in corpos mortuum poſſit adnimaduerti. Igitor diceodum eſt (ſi damnatus deceſſerit, pendente apppellandi tempore) pœnam ad hæredes tranſire, cum ſtatim, debeatur: argomento Textus *in d. l. ſi qua pœna* 244. *ff. de verborum ſignificatione*, *& in l. ex Iudiciorum*, *ff. de accuſationibus*, explicat Antonius Concius *ad legem Iuliam Maieſt. cap.12.* Bartol. *in l. qui à latronibus*, §.1. *num.2. ff. de teſtam. & in l. vnica num.2* & ibi Baldus *Cod. ne ex delictis defunct.* Gregorius *in l.2. tit.4. p.5. gloſſa 7. & in l.7. tit.1. p.7. gloſſa 4.* Gomezius *tom.3. variarum cap.1. num.80. & num.84. cap.2. num.2. & num.11. per totum.* Et hoc procedit ex dictis *ſuprà* in verſic. *ad tertiam*, quia à pœna legis non datur appellatio.

Secus tamen erit in eo, qui condemnatus eſt 49
ad mulctam, qui ſi deceſſerit pendeote tempore ad appellandum, mulcta ad cohæredes non tranſit, cum ea imponatur Iudicis, & hominis arbitrio, quæ propriè dicitur condemnato, à qoa licet appellare *cap. cum ſit Romana*, *num. fin. infrà hoc titulo*, *l. non tantum hoc titulo*, Aoſterios *ad Cappellam Tholoſanam deciſ.440.* Romaoua *conſ.489. num.9.* Balboa *hic ſub num.10. & 11.* vbi *num.12.* dicit licitam eſſe prouocationem à ſententia mulctæ, ob idque mulctam non deberi ſtatim, ſicut pœna ex *dicta l. ſi qua pœna*, & in praxi ſeruandum exiſtimat, Baldus *in dicta l. vnica*, *Cod. ne ex delictis defunct.* vt in vtroque caſu, ſiue pœnæ, ſiue mulctæ, condemnatione facta hæres teneatur ex *dicta l. ex Iudiciorum*; cum ea tamen differentia, vt in ſententia mulctæ, poſſit condemnatus proſequi appellationem, & non aliter ſententiam eſſe exequendam, niſi, vel deſerta ſit appellatio vel prima ſententia in ſecunda inſtantia ſit confirmata: reſoluit Boërius *deciſ.64.* Balboa *dicto num.12. in fine.*

QVÆSTIO IV.

An religioſi poſſint appellare, ſeu recuſare ad ſuperiores ſine Prælatorum ſuorum licentia?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus egrediens religionem ſine licentia Prælati violat clauſuram; item proficiſcendo vltra mare, & ad eunda Curias Principum.*

2 *Religioſus nimis à Prælato vexatus, quoit ſine eius licentia appellare, ſeu ire ad ſuperiorem.*

Vt

8 VT vberius hanc difficultatem expendas, adjunges dicta *ſuprà in cap.9. de Iudiciis, & in cap.16. eodem:* vbi de religioſis, & pro negatiua ſententia facit, quia religioſus egrediens religionem ſine licentia Prælati, violat clauſuram, item profitendo vltra mare ſine eius licentia. Tertia adeundo Curias Principum in Conſulto ſuperiore, Suarez *de cenſuris diſput.23. ſect.5.* Filiuccius, Bonacina, & alij relati à Barboſa *in cap.4. ſeſſ.25. Trident. à n.4.* tradit Diana præter eos agens de noſtro dubio *tom.3. reſolut.56. tract.2.* & probatur ex eodem Tridentini decreto.

9 Sed ſi ex graui cauſa religioſus adiret ſuperiorem, veluti ſi nimis è Prælato fuiſſet grauatus: tunc reuera ſine Prælati licentia poſſet ire, & appellare, vel quia metuit eam petere, aut petitam Prælatus negauit, vel quia iniuſtè è carcere conjectus fugit, non enim conſenſus petendus eſt ab eo, qui vexat inique, ſolùm Concilium vetat religioſos exire de clauſura ſine tali licentia; ſed non quando adeſt vexatio ſuperioris, quam inferior intendit mederi, itinere arrepto, ad ſuperiorem, Santarelus *de apoſtatis cap.3. dubio 1. num.11.* Nauarrus *de regular. com.2. num.61. & com.3. num 51.* Azorius *tom.1. lib.12. cap.11. quæſt.7.* alij relati à Diana: benè cum aliis multis Barboſa *ſuprà num.9.* qui de iuſtè Carcerato, *num.fin.* contra Bañes exiſtimat, non poſſe exire de carcere, etiam ad ſe præſentandum ſuperiori, nec ad impetrandam pœnæ veniam.

AD TEXTVM

IN CAPITE IV.

Perſonas, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

5 *Appellationis tria ſunt tempora, & quæ.*

1 HVIVS Textus littera, quatenus agit de termino aſſignato ad proſequendam appellationem; & qualis iſte terminus ſit, & à quo aſſignetur. De primo applicabis plura in genere *in Rubrica de dilationibus, & in cap.1.* vbi egi de termino aſſignando porrigendo, ſiue abbreuiando ad probationem faciendam per litigantes, vbi *in cap.1. quæſt.1.* egi de quæſtione, an appellatio admittatur à termino nimis breui. Et *ibi quæſt.*10. tempus dilationis conceſſæ à Iudice, vel ab homine, à quo tempore currat, ibi verſic. *ad tertium*, leges etiam *ibi quæſt.2. & 3.* & *dicta quæſt.*10. verſic. *ad ſecundam*, tempus datum ad aliquem actum faciendum, an debeat eſſe continuum, vel ſufficiat interpellatum. Et *ibi dicta quæſtione* 10. *à numero* 1. an dies termini computetur in terminis.

2 De ſecundo qualis debeat eſſe terminus ad appellationem proſequendam, dico *infrà in ſequenti.*

3 Tertio à quo talis terminus aſſignatus, an à Iudice appellatio, vel à Iudice, ad quem appellator, ago ſub littera illius Textus.

4 Et ibi in verſic *ſi autem*, quatenus agit de pareodo ſententiæ latæ, à qua, vel non fuit appellatum intra decem dies de Iure Canonico, vel quinque de Iure Regio, dixi *ſuprà in capite quoad conſultationem 15. de ſententia & re Iudicata*, tranſacto enim termino ad appellandum ſententia venit exequenda, vt *ibi* adduxi: alia congerit hic videnda Barboſa.

5 Et hanc rem de facili comprehendas, aduerto circa appellationem, eſſe tria potiſſimum tempora, tempus nempe introducendæ, & interponendæ appellationis de quo hic ago. Tempus petendi Apoſtolos hoc eſt, recurrendi ad ſuperiorem cum teſtimonio appellationis, de hoc dixi *ſuprà in Rubrica, quæſtione 5.* in verſic. *ad quartam*, & proprius in verſic. *ad quintam*, vbi de libellis dimiſſoriis. Tertium, & vltimum tempus eſt proſequendæ, & finiendæ appellationis, de quo ago *infrà in cap.5. hoc tit.*

QVÆSTIO I.

An in termino appellandi, ſit in Iure ſtatutum tempus diuerſum: Seu an in proponenda appellatione, ſit ſtatuta forma diuerſa: An aſſignatio termini fiat per Iudicem à quo aut Iudicem ad quem? An poſſit Iudex terminum appellationis proſequendæ abbreuiare: An appellatio deſerta cenſeatur, ſi die aſſignata à Iudice à quo ad audiendam reſponſionem, ſuper admiſſione, vel rejectione appellationis appellans non compareat?

SVMMARIVM.

1 *Appellandi tempus diuerſum fuit Iure antiquo ab indito hodie Iure Regio, & Canonico, atque authenticorum, n.2.3 & 4.*

2 *Appellatio fiebat intra decem dies, à lata ſententia authenticorum, & partitarum Iure.*

3 *Appellatio Iure nouiori Regio intra quinque dies à lata ſententia interponitur, etiam à tertio volente litigare, num.4. & extenditur ad laudum, ſeu arbitri ſententiam in cauſa feudali, & in reſtituto ad appellandum ſub n.7.*

4 *Tertius volens adhærere appellationi alterius, id facit intra quinque, aut decem dies à lata ſententia.*

5 *Appellationis interponendæ tempus extenditur ad beneficialia.*

6 *Procurator appellat ſicut Dominus intra idem tempus, n.9.*

8 *Supplicatio à ſententia diffinitiua, ſeu interlocutoria, intra quos Dies interponatur.*

9 *Appellatio interponi queit à non habente mandatum, ſi intra decem dies interponatur.*

10 *Appellatio ſine præfinitione temporis interponi queit, dum durat grauamen, & cauſa appellandi, vt ab incarceratione, excommunicatione, & interdicta, & in citato ad locum non tutum, n.11. & in aliis, n.12 fallit ſi ſuper iſtis, & aliis ſimilibus ſit ꝑ enunciatum, n.17.*

12 *Appella*

12 *Appellatio à ſtatuto, à comminationibus, à delatione Iuramenti, à ſententia lata dolo Iudicis, ex cauſa paupertatis, & ſi pendet articulus, an ſit deſerta, vel non, & in reductione ad arbitrium queit interponi ſemper.*

13 *Minor non appellans in tempore, reſtituitur ad appellandum: quid de tutore, num. 14.*

15 *Appellatio quandocumque interponitur à ſententia, quæ non tranſiit in rem Iudicatam, & de aliis caſibus remiſſiuè, n. 16.*

17 *Appellatio ab in carceratione loco non tuto, & aliis, ſi ſuper illis ſit lata ſententia fiet intra decem dies, ſeu quinque.*

18 *Tempus ad appellandum, iam utile iam continuum eſt, & quid utrumque utile numeratur à ſcientia latæ ſententiæ, & intimata, numero 19. & 20.*

21 *Tempus continuum currit de momento ad momentum.*

22 *Tempus impedito appellare non currit, & quali impedimento.*

23 *Tempus ad appellandum, non currit pendente cauſa ſuper nullitate ſententiæ, nec agenti ſuper attentis, n. 24.*

25 *Impedimentum ad appellandum, qualiter probetur.*

26 *Appellanti incumbit probare ſe appellare intra tempus decem, vel quinque dierum, & ſub, num. 29.*

27 *Appellans in ultima die, debet exprimere horam diei, qua appellas, & de praxi curiæ Romanæ.*

28 *Dies ad appellandum incipiunt ab illo puncto, & momento, & quo recitatur ſententia qui in dubio non cenſentur tranſacti, num. 30.*

20 *Sententia tranſit in rem Iudicatam, & fit appellatio deſerta ab illo tempore, quo tranſacti ſunt dies.*

32 *Termini aſſignatio ad appellandum fit à lege, ad proſequendam appellationem, fit ab homine.*

33 *Dies appellandum nequeunt per Iudicem abbreuiari, nec prorogari, etiam ex Iudicis permiſſione, aut partium conſenſu, num. 46.*

34 *Dies ad appellandum poſſunt ſuſpendi.*

35 *Statutum aut ſtylus augens, vel diminuens appellandi tempus valet.*

37 *Deſerta appellatio qualiter intelligatur.*

38 *Tertius ſi appellat intra decem dies, & intra illos ratificatur appellatio faciet Iudex Eccleſiaſticus vim, ſi eum non admittat appellantem.*

39 *Renunciatio appellationis, eſt facienda intra decem dies.*

1 AD primam, quæſtionis partem, reſpondeo aliud de Iure Ciuili antiquo, aliud de nouo, & de Iure Regio, aliud de Iure Canonico; igitur olim de Iure antiquo, *ff. & Cod. poterat quis in cauſa propria appellare intra biduum*, in cauſa aliena; intra triduum dumtaxat, & non vltra, *l. ſi quidem*, *§. biduum*, *§. dies*, *& §. in propria*, *ff. quando appellandum ſit*, *l. eos 6. § fin. autem, Cod. hoc tit*, Andreas Valenſis *in Rubr. hic*, *§. 7. num. 2.* Pichardus *in manud. ad praxim*, *p. 4. §. 10.*

Hodie inquam de eodem Iure Ciuili nouiori, 2
poteſt appellari intra decem die latæ ſententiæ, *Authent. hodie*, *Cod. hoc tit.* quod obtinet etiam de Iure noſtro Canonico per Textum, *in cap. ſignificauerunt de teſtibus*, *cap. quoad conſultationem de re Iudicata*, & de partitarum Iure *in l. 22. tit. 23. p. 3.* Gailius *lib. 1. pract. cap. 139.* Andreas Valenſis & Pichardus *ſuprà*, Marantia *de ordine Iudiciorum*, *p. 6. actu* 2. principali verbo, *& quando, quo appellatur*, *quæſtion. 3. princip. num. 213. 414* Minſingerius *cent. 3. obſeruat. 11. num. 1.* Menochius *de præſumptionibus*, *lib. 2. præſumpt. 95. num. 1.* Maſcardus *de probationibus concluſ. 114. num. 6. & 7.* Lancelotus *de attentatis*, *p. 2. cap. 12. de attent. appellatione pendente*, *limit. 50. princip. num. 38. & p. 3. cap. 26. de probationibus*, *attent. num. 18. & 19.* Ioannes Ferrara *de appellat. lib. 2. cap. 4. num. 135.* Scaccia *de appellationibus*, *quæſtion. 12. num. 2.* Ignatius de el Villar *in ſylua reſponſo 15. quæſtion. 4.* Alexander Trentacinc. *variar. reſol. lib. 2. de appellat. à num. 13.* Barboſa cum aliis multis; *in dicto cap. quoad conſultationem*, cum aliis, *ſub num 3.* Riccius *collect. 276. ſuper dict. Auth. hodie de interpoſitione appellation.* Oſualdus cum multis, ad Donell. *lib. 28. comment. cap. 6.*

De Iure autem Regio nouiori, & practicabi- 3
le, id redactum eſt ad terminum quinque dierum ex *l. 1. tit. 1. tit. 18. lib. 4. recepil.* cuius deciſionem in extraiudiciali etiam appellatione procedere affirmat Azeuedo *ibi. num.* 60. qui terminus quinque, ſeu decem dierum, tam de Iure hoc Regio nouiſſimo, quàm de Iure Canonico, & ciuili nouo obtinet tam in diffinitiuæ ſententiæ appellatione, quam interlocutoriæ, ſiue alterius grauaminis extraiudicialis, *Authent. hodie*, *Cod. hoc tit. dicit*, *c. quoad conſultationem*, *c. cum dilectus*, *§. fin. de electione*, & aliis ſimilibus Gailius *obſeru.* 139. Pichardus, & Valenſis *ſuprà*, & iſte ait hoc ita procedere, ſine diſcrimine alienæ, propriæue cauſæ, licet etiam ſententia ſit lata ſub conditione, *dict. l. 1. §. biduum*, *ff. quando appell. ſit*, *c. biduum* 2. *q.* 6. Scaccia *de appell. q. 12. n. 111.*

Hæc aſſertio, & concluſio extenditur ad ca- 4
ſus ſequentes; primo ad tertios volentes adhærere appellationi, Scaccia *dict. quæſt. 12. num. 69.* idem docet Valenſis *in dict. §. 7. num. 5.* dicens quod ſi tertius aliquis pro ſuo intereſſe, velit adhærere appellationi per alium interpoſitæ, vel appellationem ab alio abſque mandato legitimo, nomine ſuo interpoſitam ratificare; id etiam facere tenetur intra decem dies, *c. vt circa de elect. lib. 6.* Gailius *lib. 1. obſeruat.* 122. Barboſa *in dict. c. quoad conſultationem de re Iudic. in principio.*

Item extenditur prædicta Doctrina ad cau- 5
ſam beneficialem: ita Scaccia *dict. quæſt. 12. hoc tit. num. 103. & num. 107.* ad omnem proteſtationem, quæ debet interponi coram honeſtis perſonis: Et *num.* 114. etiam ad laudem, ſeu ſententiam arbitri electi ex forma ſtatuti, ſeu legis. † Et *num.* 118. etiam ſi ſententia lata ſit 6
præſente procuratore, cum quo cauſa agebatur, quia adhuc procurator, ſeu dominus debet appellare infra illos decem dies latæ ſentẽtiæ; & *n.* 242. dicit etiam procedere in cauſa feudali, & in cauſa criminali. † Ampliatur etiam concluſio in eo, qui fuit reſtitutus ad appellandum;

nam

nam & is tenetor appellare infrà decem dies à die latæ ſeotentiæ ſuper reſtitutiooe : ita Scaceia *ſuprà num.*141. refert Barboſa *in dicta cap.*15. *de re Iudic.ſub num.*8.

8 Dubium tamen eſt an prædicta conclnſio procedat etiam in ſopplicatione à ſenrentia, ſicut in appellatione ; & Seaccia *dicta quaſtione* 12. *hoc titulo* , *numero* 83. dicit etiam in ea procedere : refert idem Barboſa *dicto numero* 8. Sed Pichardus *dicta* 4.*part. in manud. dict.* §. 10. *ſub numero* 1. Paz *in praxi part.*6. *capite* 2. *numero* 2. & 3. dieont eam doctrinam decem dierum oon extendi ad ſupplicationem , quia huie in ſeoteotiis ioterlocutoriis triduo præſcribitur , io diffinitiois decem dierum curriculo ex *leg.* 1. *titulo* 18. *libro* 4. *recopilation.* quod de Iote Regio ſic ſtatutom videtur , com *in dicta Authentica hodie* , *Cod. hoc titulo* , *exequari* , videatur tempus ad appellandum , & ſupplicandum à litigantibus. Videbis Valenſem *dicto* §. 7. *ſub numero* 1. *per Authenticam* , *qua ſupplicatio* , *Cod. de precibus Imperator. offerendis*, & per Gloſſam *in cap. ſignificauerunt de Teſtibus*, vbi ſic teoet.

9 Item prædicta doctrina procedit non ſolùm eodem appellante . ſed etiamin habente mandatum ad appellaodom , vt dixi , verùm in non habeote maodatum qoia & ſi is appellet, & rata habeatur poſtea appellatio intra illos decem dies debet interponi : argumento Textus *in l. penult.ff. rem ratam haberi* , vt defendunt Azeuedus *in dicta l.*1. *tit.*18. *lib.*4. *recopilationis à n.*57. Maranta *de ordine Iudiciorum* 6. *p. tit. de appellationibus actu* 2. *num.*23. Tuſchus verbo *appellatio concluſ.*354.*n.*18.& facit dictum de Domino , & procuratore.

10 Prædicta tamen conclusio videtur in nonnullis limitari , etenim ea vera eſt qooties fit appellatio à grauamine momeotaoeo ; ſecus quando ſententia habet tractum ſucceſſiuum, & cauſam habet continuam : docent Maranta *ſuprà num.*26. Piehardos *dict.* §.10. *p.*4. *manuduct. ſub num.*4. Angelus *in dict. Authentic. hodie* , *Cod. hoc titulo* , Sigiſmundus Scaccia *hoc titulo* , *dict. quaſt.* 12. *num.*144. Andreas Valenſia *in Rubrica huius tituli dicta* §.7. *num.*6. vbi exemplificat in carceratione , excommunicatione, & interdicto : nam tunc qoamdiu durat ſine præfinitione temporis , quaſi à præſenti , & continoo grauamioe appellare licet, & ſi ioearceratum ſemper appellare poſſe etiam vltra menſes : nam habet cauſam continuam grauaminis

11 ſucceſſiui. † Item exemplificat io citato ad locum non tutum , de quo latè adduxi, *ſub cap.*4. *vt lite non conteſtata* , quia iſte poterit ſemper appellare ; eo quod graoamen quod patitur habet caoſam continuam , & quoties de nouo citatur , toties de nouo grauatur.

12 Item limitatur ſecundùm Scacciam *dict.* .*q.* 12. *de appellat. num.* 158. in appellatione , quæ interponitur à ſtatoto ; item in appellatione, quæ interponitur à comminationibos , *ibi num.*159. nec procedis relata doctrina in appellatione , quæ interponitur à delatione Iuramenti , & in ſententia lata doto Iudicis ; idem Scaceia *dicta quaſt.*12. *num.*161. limitat etiam in paopere , qui non potuit appellare intra decem dies ob ſuam paupertatem *dict. q.*12. *num.*162. Riccius *dict. collect.*276. in verſic.*num*, cum Grattiano *deciſ.*34. dico latè *infrà quaſt.*2. verſic. *ad ſecundam.* Item quoties pendet articolus an appellatio ſit deſerta , vel oon , *ibi n.*171. nec in reductione arbitramenti ac arbitratoris , ad arbitrium boni viri *ibi num.*174.tradit etiam Barboſa *in dicta cap.*15. *de re Iudicata, num.*8. *in fine.*

Dubium tameo eſt , an etiam limitatur in 13
remediis extraordinariis in Iure , & idem Scaccia limitat *dict. quaſt.*12. *num.*173. Et ſic patet quod ſi minor paſſus eſt labi appellationis tempora , vt ſi reſtitoat , aduersùs omiſſam appellatiooem , implorato in integrum beneficio , vt obſeruant Abbas *conſ.*77. *lib.*2. Tuſchus *dicta concluſ.*354. verbo *appellatio num.*12. Piehardus *dicto* §.10. *p.* 4. *manuduct. num.*6. probat de Iore Regio Textus *in l.*2. *tit.* 25. *p.*3. & faciunt adducta *ſuprà in Rubr. de litis conteſt. q.*15. *à n.*1 .*vbi minor contumax in conteſtando*, *qualiter ſuccurratur* , & *in cap.*1. eodem *an minor poſitionibus non reſpondent* , *vtatur appellationis* , *ſeu reſtitutionis remedio* , ibi *quaſt.*8. *à num.*2. Et quod aduersùs lapſum decem dierum ad appellandum poſſit quis reſtitui videbis Fab. *deciſ.*47. *hoc tit.* Riccius *dicta collect.*276. vbi dicit interim non tranſire ſeotentiam in rem Iudicatam , & io verſic. *num* , dicit quod reſtitotos ad appellandum, debet appellare à die reſtitutionis infrà decem dies.

Et quidem ſi totor ſoluendo non ſit , nulla 14
alia probata Læſione , quam tranſcurſu temporis , cuius lapſus læſionem inducit , vt contra Bartol. & alios probat Azeuedus *in dicta l.*1. *tit.*18.*lib.*4. *recop. n.*38. addens *n.*40. dieens qoadriennium concedendum ad petendam hanc reſtitutionem ; & ita praxi obſeruari , Afflictis *deciſ.*175. *num.*5. & 6. Pichardus *dicta n.*6. *in fine.*

Item ſi ſententia in rem Iudicatam non tran- 15
ſierit ; tone etiam appellatorus oon eſt obnoxius id facere intra decem relatos dies : ſic Iaſon poſt alios *in l. admonendi* , *ff de Iureiurando* , *num.*7. & 45. Azeuedus *in dicta l.*1. *num.*60. quando autem ſententia in rem Iodicatam non tranſeat , prolixe adduxit Tuſchus verbo *ſententia concluſ.*373 . † Et de moltis aliis caſibus, 16
in quibus tempus decem dierum aut qoinque interponendæ appellationis non obſeruatur, colliges ex *l.*9. *tit.*13. *lib.*8. *recopilationis* ex Tuſcho *dicta concluſ.*354.*ex num.*22. Cepola *cautela* 117.*num.*4.Bobadilla *in ſua politica lib.*5.*cap.*5. *num.*3.

Sed quod de prædictis limitationibus dixi, 17
exiſtimo locum non babere ; poſteaqoam ſuper illis ſit pronunciatum , veluti ſi Iudex eſſet interloquutus , aliquem eſſe iuſtè carceratum, aut locum eſſe tutom , vel quod minor oon debet frui beneficio reſtitutionis , &c. quia tunc intra prædictos decem dies à die interlocotionis appellandum eſſet ; aliàs inqoam ſententiam tranſire in rem Iudicatam ita vt vlterius appellare non liceret , quia ſententia contra ios partis lata ſi ab ea non appellatur , tranſit in rem Iodicatam , *leg. cum prelatis* , *ff. de Iudiciis* , dixi latè *capite* 1. *de ſententia & Re Iudicata* , propterea, quæ tempus prædictum ad appellandum decem dierum in caſu noſtro , dici fatale ; probat Valenſis *in Rubrica hic dicto* §.7. *ſub num.*6. verſic. *hoc tamen* , Andreas Gailius *obſeru.*139. *num.*14.

loquentes de incarcetatione,& loco non tuto ad
appellandum dixi *ſuprà*, cum Scaccia *de appel-
lationibus dicta quaſt.*12. *num.*141. Barboſa *dicto
cap.*15. *de re Iudicata*, *ſub num.*8. tunc enim iam
in prædictis caſibus non agitur de illo ſucceſſi-
uo, & continuo grauamine.

18 Vnd iam pro exacta prædictorum explana-
tione dico hoc tempus ad appellandum præfi-
nitum, iam vtile iam continuum Iudicari, vtile
Iudicari in ſui initio, non enim incipit numerari
à ſententia lata, ſed ab ſcientia illius ſenten-
tiæ ex *l.*2. *§. fin. ff. quando appelland. ſit*, Ma-
ranta *de ordine Iudicior. part.*6. *tit. de appella-
tionibus*, *num.*215. Salicetus *in dicta Authentica,
hodie*, *Cod. hoc titulo*, Cardinalis & Felinus *in
cap.*1. *vt litè non conteſtata*, Donellus *lib.*18.
*commentar. cap.*6. Oldtadus *conſ.*130. *num.*12.
Maſcardus *de probat. concluſ.*120. vbi diſputat
quando ea ſententia præſumatur,Tuſchus verbo
*appellatio concluſ.*354. *n.*16.*&* 26.*& concluſ* 355.
Gailius *pract.cap.*136. *n.*70. Gonzales pulchram
limitationem ſubjunges *in reg* 8.*Cancellaria,gloſ-
ſa* 1. facit *dict. l.*22. *tit.*23.*p.*3. *Faſta los diez dias
deſda el diag. lo ſupiero*, vbi Gregorius nedum
19 abſentiæ. † Sed à die intimatæ appellationia
tempora numeranda: docet, & praxi obſeruari
20 docet, Pax *in praxi p.*6. *cap.*2. *num.*20. † Et
ſic Valenſis *hîc ſub n.*3.dixit illud tempus ab ini-
tio eſſe vtile,quia non currit impedito,vel igno-
ranti, niſi ſit verè contumax; poſteáque fieri
continuum, cum multis Barboſa *in dicto cap.*15.
*de re Iudicata,num.*5. Et addit Valenſis *dicto n.*3.
in fine, ita procedere, vt includantur etiam fe-
riæ ſolemnes ex *l.*1. *Cod. de feriis*, *l. ſiue pars*,*§.
feria*, *Cod. de dilat.*

21 Ob idque tunc dicetur tempus continuum;
poſtquam ſemel cœpit, vt ſit verum dicere cur-
rere de momento ad momentum, vt docent ci-
tati ex *dict. Authentic. hodie*, *Cod. hoc titulo dicto
cap.quoad conſultationem gloſſa in Clement. ſicut de
appellationibus* in verſic. *die* Minſigerius *cent.*6.
*obſeruat.*12. *n.*1.*&* 2. Hoded.*conſ.*83.*num.*86.Vi-
uius *deciſ. Neapol.*266. *num.*2.Hieronymos Lau-
rent.ad Vinon. *deciſ.*53. *ſub n.*10. Ignatius de el
Villar. *in ſilua reſponſ. lib.*1.*reſponſo* 15. *q.*4. *n.*16.
Alexander Trentacinq. *variar. reſol. lib.*2. *de ap-
pellationibus reſ.*6. *à n.*4. latè Scaccia *de appella-
tionibus quaſt.*12. *num.*40. Barboſa *in dicto cap.*15.
de re Iudicata, *num.*4. Pichardus *in manud. dicto
n.*3.verſic.*continuum*: & de hoc loquitur Riccius
dicta collect. 276. *in dict. Authentic.hodie*, *Cod.hoc
tit.* vbi Cuuiuio *deciſ.*266. docet prædictos de-
cem dies eſſe continuos.

22 Et quod *ſuprà* dixi non currere tempus ad
appellandum impedito, intellige non ſolùm
ſi ſit impeditus adire Iudicem, à quo appella-
turus eſt; ſed ſi impeditus ſit adire Iudicem
ad quem, Sigiſmundus, Scaccia, *de appellatio-
nibus q.*12. *n.*48. & cum non currat impedito fa-
cto Iudicis facta proteſtatione: dicit Ignatius de
el Villar *ſuprà dicta quaſt* 4. *n.*11.*& quaſt.*5. *n.*22.
vbi tenet nec currere impedito facto aduerſarij
& quod impedimentum, excuſet, niſi ſit facta
proteſtatio: dixit Menochius *conſ.*100.*num.*118.
Maſcardus *de probationibus concluſ.*116. *à num.*7.
Flamin.*de reſig. lib.*11. *q.*13. *n.*20.

23 Vnde infero non currere prædictum tempus
ad appellandum, pendente cauſa ſuper nullita-
te ſententiæ, quando videlicet nullitas prin-
cipaliter deducitur, Tiraquellus *de retractu
linagier*, *§.*4.*gloſſa* 3. *num.*3. Perez *ad titul.*15.
*lib.*3. *ordinamenti pagina* 737. Scaccia *de appel-
lationibus dicta quaſtione* 12. *num.*160. Suarez
*de paco in praxi part.*1. *tom.*1. *temp* 12. *num* 9.
Cardinal. Pereira *de renouatione emphyteuſ. qua-
ſtione* 7. *num.*14. Ignatius de el Villar. *dicta qua-
ſtione* 4. *num.*12. de hoc latè diſputat videndus
Amator Rodriguez *de fulminando proceſſu cap.
fin. p.*17. *à n.*45. & iuſta ratione hoc fiat, &
quia adeſt iuſta litigandi cauſa. † Nec currit 24
agenti ſuper attentatis, aut pendente compro-
miſſo, Bellarm. Comb. *tom.*2. *commun. opinion.
lib.*7. *tit.*32. *num.*19. *pag.*319. Scaccia *dicta qua-
ſtion.*12. *num.*110.

Dubium tamen eſt quomodo ſit probandum 25
impedimentum; ad quod reſpondeo, quod qui
vult illud probare, debet probare duo, pri-
mo, quod impedimentum fuerit tale vt illud
remouere non potuerit, Crauera *conſ.*270. *n* 2.
Cardin. *conſ.*38. *n.*1. Socin.Iunior.*conſ.*76. *n.*79.
*volum.*1. Menochius *conſ.*101. *n.*116. Et ſecun-
do debet probare impedimentum allegatum
fuiſſe, cauſam immediatam, non faciendi il-
lud, de quo quæritur, Caputaquen. *deciſ.*40.
*num.*5. *p.*2. Boërius *deciſ.*40. *num.*4. latè & vi-
dendus Salgado *de protect. Regia tom.*1. *cap.*13.
*à num.*253.

Item incumbit appellanti probare ſe appel- 26
laſſe intra illud tempus decem, vel quinque
dierum. Vincent. Obded. *dicto conſ.*83. *num.*87.
Bertacolus *in tractatu de clauſul. inſtrument.*1.
gloſſa 5. *n.*26. Maſcardus *de probationibus con-
cluſ.*214. *num.*14. *& concluſ.*1351. *num.*10. quia
appellatio non præſumitur intra decendium in-
terpoſita, Obded. *dicto conſ.*83. *à num.*83.Maſ-
cardus *dicta concluſ.*114. *num.*11. Lancelotus *de
attentatis p.*2. *cap.*12. *de attent. limit.*50. *n.*197.
& 199. Menochius *lib.*2. *de præſumpt. præſum-
ptione* 25. *num.*5. *& num.*11.

Ex his notabis primo quod is, qui appel- 27
lat in vltima die, debet exprimere horam
diei, qua appellat: docet Sigiſmundus Scac-
cia *de appellationibus*, *quaſtione* 22. *num* 50.
qui *num* 53. declarat hoc non procedere Ro-
mæ ex diſpoſitione Bullæ Innocentij VIII. ſub-
data Rom. Idus Ianuarij 1487. quia ſatis eſt ap-
pellare vltima die decendij, etiam ſi lapſum ſit
vltimum momentum, quod mihi in praxi ve-
rum videtur ex adductis *ſupra de dilat capite* 1.
quaſtione 10. vbi exi de quæſtione an dies ter-
mini computetur in terminum. † Et tenens 28
Barboſa *in dicto capito* 15. *de ſententia & re In-
dicata*, *num.* 5. dicit prædictos decem dies
datos ad appellandum non ſolùm numerari
à recitatione ſententiæ, *capite anteriorem* 2.
quaſtione 6. ſed eorum initium incipere ab il-
lo puncto; & momento, quo recitatur ſen-
tentia, & currere vſque ad vltimum pun-
ctum, & momentum decendij; ſed hoc in-
telliges modo iam dicto data ſcientia, & abſque
impedimento appellationis.

Secundo notandum eſt quod ſi intra illud 29
tempus, non appelletur, ſententia tranſit in
rem Iudicatam, efficique appellationem deſer-
tam ex *dicta Authent. hodie*, *Cod. hoc tit. & d.cap.
quoad conſultationem* 15. *de re Iudicata*, *dicto cap.
ſignificauerunt de Teſtibus*, vbi Doctores ita ve
iam etiam dixi non ſufficiat appellanti, ſi pro-
bet ſe appellaſſe niſi etiam probet ſe intra de-
bitum tempus appellaſſe. † Sic Valenſis *in*

Rubrica

Digitized by Google

Rubrica hic dict.§.7.num 4.cum Scaccia *dict.q.*12. *num.*40. addens qood iu dubio an lapſum ſit vltimom momentum decendij: Iudicandum ſit non eſſe lapſum, & conſequentet appellationem non eſſe deſertam, oe Ius alterius pereat, & ſie fieri vt dubio etiam ſit defeiendum appellationi: Alia ad propoſitum dico, *quaſt.* 2. verſic. *pro complemento.*

31 Ad ſecundam quæſtionis partem, an io proponenda appellatione, ſit ſtatuta forma diueiſa, vt reſpondeas adiunges dicta *ſup.in Rubr.q.*5.verſic.*ad quartam*, vbi qualiter à diffinitiua, qualiter ab interlocutoria.

32 Ad tertiam quæſtionis partem, an aſſignatio termini ad proſequendam appellationem fiat per Iudicem ad quem, vel a quo, vt reſpondeam, aduerto aliud eſſe loqui de termioo, intra quem ſit appellandum, de qoo vt vidimus, *in cap. huius principalis quaſtionis*, non fiat aſſignatio Iudicis, ſed legis: quare dubium hoc ſpectat ad terminum aſſignandum ad proſequendam appellationem, de quo dieo latè, *in c ſeq.* etſi de hoe dubio recte hic agi poſſet.

33 Ad quartam quæſtionis partem, an poſſit Iudex terminum appellatioois proſequendæ abbreuiate, dico etiam *in cap.ſeq.* ſed ounquid ad propoſitum primi noſtri dubij, an terminum ad appellandum deeem, vel quinque dierum poſſit abreuiare, breuiter reſpondeo oegatiuè ex Gloſſa *in cap.ſequent.* & Gailio *lib.*1 *obſeruat* 139. *n.*6. ita vt nec ex Iudicis permiſſione, aut partium conſenſu, poſſit prorogari, Valenſis *in Rubric.hoc tit* § 7.*cum.*2.*in fine*, Pichardus *p.*4 §.10. *n.*2. *manud. ad praxim*, vbi dicit præcludi litigantibus facultatem protogandi tempora, etiam ſi ambo conſentiant: notam io litigantibus Doctores congeſti à Barboſa *in clem. ſi appellationem, hoc titulo.*

34 Et ſi aotequam prætereant ſuſpendere, non prohibeantur, vt tradit Menchaca *de ſucceſſ.creatione* 1.*tom* §.7.*num.*4. Gutierrea *de Iuram. confirmat.*3 *p. cap.*5. *num.*15. Paz Iunior *in l.* 150. *ſtyli*, Gregorius *in l.*12.*tit.*23.*p.*6. verbo, *decem dies*, per Textum *in clem ſi appell.hoc tit.* † Et ſic Valenſis *ſup dict.num.*2. dicie valere ſtatutum, ſeu ſtylum, augens, vel diminuens appellandi tempus Et vt amplies Doctrinam adiunges adducta, *in cap* 2.*de dilation.quaſt.*2. & 3. vbi, *An dilationis terminus poſſit à Iudice abbreuiari, ſeu prorogari*, & ibi, *q* 4. *An decem dies dati in via executiua, vt reus impediat executionem, poſſint prorogari, tam reſpectu rei, quã actoris* & *in d q.*3. verſic. *ad ſecundam, an poſſit Iudex ex iuſta cauſa terminum appellationis abbreuiare*, & quod dixi ibi, in verſic. *ad vltimam an poſſint partes litigantes fatalia appellationis ſuſpendere vel prorogare.*

35 Et quod Iudea terminum ad appellandum augete oon poſſit, docet Maranta 6.*p de ordine Iud. hoc tit.n* 249. Scaccia *q.*15.*n.*214. eum alijs Barboſa *in c.*5 *hoc tit n.*17.

36 Ad quintam quæſtionis partem, an deſerta cenſeatur appellatio, ſi die aſſignata à Iudice, reus non compareat ad audiendam reſponſionem, ſuper admiſſiooe, vel reiectione appellatioois, ſi reus non compareat, Cacherranos *deciſ.*7. qui licet ex pluribus videatur probare, *num.*2. non eſſe appellationi renonciatum: tamen *poſt*, *num.* 3. in verſie. *contraria*, probat appellationem eſſe deſertam ea Textu, *in clementina quamuis rigor*, verſie. *verum*, de appellationibus, vbi ſi Iudea à qoo fuit appellatum, certum termioum appellanti conſtituat ad recipiendum Apoſtolos, & appellans in dicto termino non compareat, nec Apoſtolos petat appellationi ſuæ renunciaſſe videtur. Et Gloſſa io verbo, *videtur*, dicit hoc etiam poſſe proeedere, ſi appellans iret, vel mitteret ad proſequendam dictam appellationem, *c.ab eo hoc tit. lib.*6. & tradit rationem Chacherranus quia per huiuſmodi aſſignationem certi termini, videtur petitio Apoſtolorom primo facta, ab appellante ſuſpenſa ad termioum aſſignatum à Iudice; ideo oe videatur ab ea receſiſſe, debet petere de oouo, vt concludit Cardioalis *in d.* §. *verum*.verſie.*oppono*.& Gemin *in d.cap.ab eo tradit, not.*5 qood ea quo, aliàs raoquam negligens adimplere ſolemnitates à Iore reqoiſitas ad appellandum in termino aſſignato; videtor actui renunciaſſe; & probat ea aliis Cacher. cui addo Caſadot *deciſ.*8.*ſub num.*1. *hoc tit.* Rota *deciſ.* 57. *aliàs* 160.*ſub num.*4. eodem Sigiſm. Scaccia *de appellationibus, quaſt.*13.*num.*25. verſic.*extendo primo* Matic.*dec* 92 vbi ampliat, quatenus die 31. pro Apoſtolis reuerſus fuerit, & *deciſ.*128.*num.*3. vbi reſoluit quod appellans, qui non redijt, pro Apoſtolis appellationi renunciaſſe videtur, niſi intra terminum Iuris, ei aſſigoatum, cauſam commiſerit; quia oon renebatur amplios reddere: ſic eum Creſcent.*dec.*65.*lib.*1.

Nuoquid tamen Iudex Eccleſiaſticus, faciat vim non admittendo appellatiooem à tertio, ſine mandato admitti debeat, ex *l.non tantùm* 6.*hoc tit.* Sigiſm. Scaccia *de appell.q.*5.*ex n.*44.*extenſione* 5. cum pluribus, ſic iociuilibus procedere plures Doctores putant; dummodo à parte legitima decem dies ratificetur: refert Ceuallos *de cognit per viam violentia*, *q.*152. Petrus Velapertica *in l. tuto* 27.*n* 2.*ff.hoc tit.* Speculator, *eodem, tit.*§ 1.*n.*7. Rugelious *lib.*2.*eod.tract* c.1. §.2.*n.*81. ſic vt elapſis decem diebus, de nihilo ratificatio ſeruiret, Guid.Pap.*dec.*13.*hoc tit.q.*76. Maranta *p.*6. *act.n* 2. *num.*218. Scaccia *ſup.d q.*5.*n.*43. ſed idem Speculator *n.*14. Bertachinus *de Epiſcop.* 5. *p. lib.*4.*ſub. num.*31. Scaccia, & Ceuallos ſupra teoeut coutra, eo quod ſi pars non ratificat appellatiooem iotra decem dies, eſt nulla: ergo ratificatio dat vires appellationi, aliàs erit nulla, nihilque operari; ob idque Iudieem vim oon faeere, eam non admittendo. 37

Vnùm tamen notabis quod renunciatio appellationis eſt facienda iotra præfatos decem dies, de quibus, *ſup.dub.*1. *à n.*1. doeent in terminis *d.collect* 276. Antoo. Faber *dec.*8.*de tempor ad appellandum.* 38

Ad vltimam partem qoæſtioois, an à reiectione appellationis detur appellatio, dixi *ſup.in Rubr. quaſt.* 2. verſic. *ad ſextam*, vbi in verſic. *ad vltimam*, egi de alia quæſtione, *An Eccleſiaſticus vim faciat non admittendo appellationem intra decem dies.* 39

QVÆSTIO II.

An ex eo, quod ſit appellationi renunciatum, poſſit illico exequi ſententia: An paupertatem non appellans, vel non proſequens, appellationem audiatur: An à deſertione appellationis detur appellatio: An currat tempus ad appellandum interim, dum agitur de nullitate; & de aliis remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 *Sententia qualiter valeat exequi à tempore renunciata appellationis, num. 2. 3. ob id quid quando appellatio eſt alteri parti communis.*

2 *Appellans nequit ſua appellationi renunciari, ſi alia pars non appellans fuit citata, vt compareret.*

4 *appellatio alteri parti communis non eſt, cum ſententia eſt lata contra reum abſentem.*

5 *Abſens rebellis non auditur appellans non enim queit adire Iudicem, dum eſt in fuga.*

6 *Appellatio prodeſt, & eſt communis, quando pars fuit præſens, nec Iudex ex officio ſupplebit.*

7 *Pauper auditur non appellans, vel non proſequens appellationem.*

8 *Deſertio appellationis quibus contingat modis.*

9 *Appellatio admittitur à pronunciatione deſertionis, contrarium, num. 10. vbi qualiter verius ſit; & quando primum verius, num. 11.*

10 *Deſerta appellatione ſententia perducitur ad effectum, & cum appellans Iudicatis ſtaret.*

11 *Appellari poteſt à ſententia, quâ declaratur non adeſſe nullitatem appoſitam.*

13 *Procuratoris negligentia in non appellando infra decem dies, Domino non nocet: quid in reclamatione, n. 15.*

14 *Appellatio in dubio præſumitur interpoſita.*

16 *Appellatio appellantis, ad plures Iudices, vt valeat debet appellans intra decem dies eligere, coram quo velit litem proſequi, contrarium verius in praxi.*

1 AD primam quæſtionis partem, ſuppoſito quod dixi, *ſuprà*, ſub verſic. *ad quintam*, & in verſic. *vnum*, videtur affirmatiuè, & abſolutè reſpondendum per dicta, *ſupà ad Rubric. quæſt.* 2. verſic. *ad ſecundam*, quia cum appellans, poſſit ſuæ appellationi renunciare, vt *vbi* dixi, & probant communiter Doctores per Textum *in l. libellos* 28. *ff hoc tit.* Aymon *conſ.* 115. *num.* 12. ſequitur, vt cauſa deuoluatur ad eum ſtatum, ac ſi à principio non eſſet appellatum: ergo quemadmodum eſſet exequenda ſententia tranſlata in rem Iudicatam, ita & eodem modo licet à principio ſit interpoſita appellatio, ſi tali appellationi per appellantem ſit renunciatum.

2 Adhuc tamen in hoc puncto video Doctores diſtinguere, nam vel pars aduerſa adhæret appellationi aduerſarij, vel non, & in primo caſu docent Doctores, vt non poſſit exequi ſententia, licet appellationi ſit renunciatum, quia in hoc caſu appellatio eſt communis, & vtrique parti eſt Ius quæſitum: docent Immola *in cap. interpoſita*, §. *illi*, *hoc tit.* Afflictis *in conſtitut.* verbo *appellationum tempora*, in fine *lib.* 2. *Rub.* 41. & ſic nihil operari renunciationem in præiudicium tertij: docet Baldus *in l. omnem honorem*, *C. quando prouocare non eſt neceſſe*, Tiraquellus *de vtroque retractu in fine tituli*, §. 30 *num.* 25. Gomezius *de triennali*, Ceuallos *de cognitione per viam violentia p.* 2. *quæſt.* 110. *à num.* 1. vbi ſubintelligit re integra, quia ſi appellans ſe præſentauit coram Iudice appellationis: tunc per hanc citationem eſſe Ius quæſitum parti non appellanti, taliter, vt eo inuito nequeat appellans ſuæ appellationi renunciare: docet Rota Prouinciæ Marchiæ *dec.* 21. *n.* 1. apud Gratianum Et ita concludit Ceuall. ſecundùm prædictam diſtinctionem poſſe Iudicem Eccleſiaſticum vim facere, ſic notum *in l* 9 ſæpe de facto contingit: videbis Textans, quia *tit.* 23 *p* 3. vbi Gregor. Lopez.

Vnde infero ad dubium aliud, numquid præ- 3
dicta ſolutio, quando appellatio ſit alteri parti communis, ſit executioni mandanda ſententia, vel ſuſpendenda, & licet videatur ex dictis ſuſpendi abſolutè. Tamen adhuc video Doctores diſtinguentes: nam aut pars appellata adhæſit expreſsè appellationi aduerſarij, vel non, & in primo caſu dicunt non poſſe exequi ſententiam licet appellationi ſit renunciatum; quia in hoc caſu appellatio eſt vtrique parti communis eiſque Ius quæſitum, vt *in l. ampliorem in princ. C. hoc tit. dict. l.* 9 *tit.* 23. *p.* 3. vbi Gregorius: docet Sigiſmundus Scaccia *de appellationib. quæſt.* 1. *limitatione* 2. *num.* 102. quod iterum probat Ceuallos Videndus *ſup q.* 160. ſubintelligens re integra, modo iam dicto.

Quod ſi ſententia fuerit lata contra reum 4
abſentem, & actor appellauerit, tunc appel-
lationem non eſſe communem, docent *infra*,
referendi, quia abſens rebellis non poteſt ac-
ceptare appellationem. † Nec auditur appel- 5
lans, vt *in l.* 1. *Cod. quorum appellat. non reci-
piantur*, quam legem procedere de hoc Iure
noſtro Canonico: tradit Scaccia *de appellatio-
nibus*, *quæſt.* 17. *limit.* 3. *num.* 1. vbi allegat de-
clarationem Pontificis anno 1600. quia non po-
teſt addire Iudicem, dum eſt in fuga, Antonius
Gomezius *in l.* 76. *tauri*, *num* 8. *l.* 5. *tit.* 10.
lib. 4. *recopil.* vbi Azeuedus. & Gutierrez *lib.* 1.
pract. quæſt. 66. *per totam*, Surdus *deciſ* 143. *n* 4.
quod fuit ea mente Baldi *in dict. ampliorem* † Vbi 6
dicit quod tunc prodeſt appellatio, & eſt com-
munis, quando præſens fuit; & quod aliàs Iu-
dex ex officio non ſupplebit, probat *dict. l par-
tita*, verbo *vſo miſmo*, vbi Gregorius Gloſſa *fue-
re reuelde*, Scaccia *dict. quæſt.* 17. *limit* 3 Et pro
declaratione, *dict. l. ampliorem*, videbis Ludo-
uicum Peguera *in pract. Rub.* 27. *hoc tit. num* 47.
Azeuedum *in l.* 4. *tit.* 8 *lib.* 4. *recop. num.* 53. Anto-
nium Gomezium *lib* 2 *variarum*, *cap.* 11 *num.* 16.
Matiencum *in l.* 12. *tit.* 11. *Gloſſa* 2. *num.* 5. *lib.* 5. *re-
copilationis.*

Ad ſecundam quæſtionis partem an non ap- 7
pellans, vel non proſequens appellationem audiatur; reſpondebis, vt dixi, *ſup. quæſt.* 1. in verſic. *item limitatur ſecundo ſecundùm Scacciam.* Et quia de hoc dubio late agit Velaſcus *p.* 1. *priuileg. pauper*, *quæſt.* 31. ideo nunc reſpondeo, quod inopiæ, & paupertatis impedimentum contingens in appellatione, illum excuſat, ſi

propter

propter ipſius paupertatẽ fuerit impeditus proſequi appellationem, de quo ago, *infrà in cap. ſequenti*, vbi de tempore ad proſequendam appellationem: hic vero tantùm ago de tempore ad appellandum.

8 Ad tertiam quæſtionis partem, an à deſertione appellationis, detur appellatio, vt reſpondeas adiunges dicta, *ſupra in Rubrica, quæſtion.* 2. verſic. *ad ſextam, an à reiectione appellationis, detur appellatio*: contingit ergo poſt litem finitam, vel quia ſententia fuit tranſlata in rem Iudicatam, eo quod intra decendium ab ea non fuit appellatum ex Textu, *in cap. quoad conſultationem* 15. *de re Iudic.* vel quia appellatio fuit deſerta, vel tres ſententiæ conformes fuerunt pronunciatæ, vt Iudex pronunciet appellationem fuiſſe deſertam, & ſententiam tranſlatam in rem Iudicatam ex *l.* 2. *tit.* 11. *lib.* 4. *recopilationis*, ibi, *paſa da encoſa Iuzgada*: tradit Couarruuias qui, *pract. cap.* 15. *num.* 2. *& cap.* 33. *num.* 2. dicit tunc ſententiam tranſire in rem Iudicatam, quoties nullus recurſus appellationis remanet, Caſſadorus *tit. de reſcriptis deciſ.* 8. 9 *num.* 3. † Et à pronunciatione deſertionis eius eſſe locum appellationi: tradunt Philipus Francus *in cap. ex ratione* 8. *hoc tit.* Lanfrancus *in cap. quoniam contra de probation. num.* 14. Maranta *in praxi, p.* 6 *actn* 1. *de appellationibus, num.* 190. ex eo quia illa interlocutoria eſt quædam ſententia, quæ habet vim diffinitiuæ, cum totam cauſam definiat, & ponat finem liti, & ſic videtur, vt Iudex Eccleſiaſticus, vim non faciat, admittendo appellationem, Iuxta ea, quæ tradit Ceuallos *in pract. lib* 4. *q.* 1. *à n.*899.

10 Contrarium verò ſententiam docent Faquineus *lib.* 1. *cont. cap.* 79. *littera, B*, Oſaſcus *deciſ.* 28. Didacus Perex *in l* 3. *ordin* verbo, *ſinque firme*, Paladot. *lib.* 2. *rerum quotid cap.* 1. *fin. in p.* 1. §. *& cap* 22. *num.* 11 *in fine*, vbi dicit quod ita practicatur, ex *l fin. tit* 8. *l.* 1. *tit.* 27. *lib.* 4. *recopil.* & facit Textus, *in l. fin.* § *illud, Cod. hoc tit.* vbi cauetur appellatione deſerta ſententiam, ad effectum perduci debere, perinde, ac ſi à principio appellatum non fuiſſet. Item facit Textus noſter, quo cauetur, appellatione deſerta, compellendum eſſe appellantem ſine contradictione aliqua, Iudicatis ſtare, & Textus, *in cap. ſequenti*, vbi qui intra fatalia tempora appellationem non fuerit proſequutus, non eſt amplius audiendus appellans ſuper eodem negotio. Et hanc veram eſſe Iudico, quando tranſiuit ſententia in rem Iudicatam, eo quod ab ea appellatum non fuit, vel quia pronunciatæ fuerunt tres ſententiæ conformes, à quibus non liceat prouocare.

11 Quod ſi autem ſententia tranſiuit in rem Iudicatam, propter deſertionem appellationis: tunc non æque abſolutè dicendum eſt; quia tunc potius Iuxta primam opinionem à declaratione talis deſertionis, admittenda eſt appellatio, vt iam dixi, & docent in terminis Scaccia *de appellationibus, quæſt.* 11. *art.* 5. *num.* 148. vbi ſic diſtinguit, & ita docent Ceuallos, *vbi ſuprà, quæſt.* 9. *lib.* 2. *num.* 12. probat ex traditis per Guttierrez *lib* 1. *pract. quæſt.* 10. *num.* 4. de quo dico, *in cap. ſequenti*; probat, *ibi*, Guttierrez Iudicem in dubio non debere appellationem eſſe deſertam pronunciare: tradit Ceuallos *in practicis, quæſtione* 1. *numero* 24. *& quæſt.* 857.

vbi reſoluit in caſu ſimili ſic fuiſſe Iudicatum per viam recurſus in hac Valliſoleti Cancellaria; dixit etiam de cognitione per viam violentiæ, *p.* 2. *dicta quæſtion.* 9. *in fine, & p.* 1. *Gloſſa* 11. *numero* 14. Afflictis *deciſion.* 79. *&* 175.

Ad quartam quæſtionis partem, an currat tempus ad appellandum, interim, dum agitur de nullitate, de quo iam dixi, *ſub quæſt.* 1. verſiculo, *vnde infero*, vbi dixi non currere modo, *ibi*, dicto; & addo in hoc caſu, etſi proferatur ſententia, qua mediante declaretur, non adeſſe nullitatem; poſſe tunc in quinque dies de Iure ciuili, & Regio noſtro conſtitutos, & decem de Iure Canonico appellari ab ipſa ſententia, à qua actum erat de nullitate; ſic Baldus *in l. contra maiores. ff. de in officioſo teſtament.* Hypolitus *ſingulari* 157. quos refert, & ſequitur Didacus Perex *in l.* 2. *tit.* 15. *lib.* 3. *ordinam. Gloſſa* 1. verſiculo *ſciendum*, recte declarat, & intelligit, Azeuedus *in l.* 2. *tit* 17 *lib.* 4. *recopil. à num.* 18. apud quem poteris nonnulla legere de nullitate praxi vtilia, & in legibus ſequentibus late Sebaſtianus Vantius *in tractatu de nullitatibus proceſſuum, ac ſententiarum*, de quo bene Rodriguez *de ordin. proceſſu, cap.* 12. in ſecunda eius parte omnino Videndus *à num*, 1. nonnulla dixi ſuprà, *ſub tit. de ſent. & re Iudic. in cap.* 1. & in aliis. 12

Procomplemento aduerto negligentiam procuratoris, in non appellando infra decem dies, Domino nocere, ſecundùm Rotam *in deciſion.* 27. Riccium *collect.* 176. verſiculo, *numquid* † Vbi cum eodem Rota *deciſion.* 39. *hoc titulo in nouis*, dicit quod in dubio præſumitur appellatio interpoſita infra decem dies ſecundum dicta, *ſuprà quæſtion.* 1. Et quomodo in materia appellationis ſint dies computandi, dixi ſub. *dicta quæſtione* 1. & tradit Gratianus *deciſione* 1241. Cumque ex *Authentica hodie, Cod. hoc titulo, & ex dicto cap.* 15. *de re Iudicata*, tempus appellationis interponendæ ſit decem dierum, vt dixi, *dicta quæſtione* 1. *à numero* 1. ideo præter, *ibi*, dicta limito regulam in laudo, cum Afflictis *deciſione* 132. † Secundo in reclamatione à ſententia Senatus Conſulti; quia ſi infra decem dies non fecerit procurator tunc Dominus poterit, & non currunt decem dies, niſi à tempora ſcientiæ idem Afflictis, *deciſione* 144. 13 14 15

Notabis autem quod ſi quis appellat ad plures Iudices, debet vt teneat appellatio, infra decem dies eligere, coram quo velit litem proſequi, Oſaſcus *deciſ.* 30. ſecundùm quem ait Riccius *dicta collect.* 176. *in fine*, ſe iudicaſſe in Curia Archiepiſcopali Neapoli. Sed Gratianus *deciſione* 199. & Rota *deciſ.* 33. *hoc titulo, in nouiſ.* aliter docent, quod mihi conſentaneum praxi videtur, cum ſemper in qualibet Curia fiat appellatio ad ſuperiorem, ad quem de Iure, poteſt appellare grauatus: ergo ſi plures habeat Iudices, poterit ſe præſentare coram Iudice, quem maluerit in tempore de Iure, aut à Iudice aſſignato, ſecundùm dicta latè *in Rubr. quæſtion.* 5. verſiculo, *ad quintam*, vbi de Apoſtolis, & libellis dimiſſoriis dixi. 16

Cætera ad hunc Textum conducibilia dico, *infra in c.5.hoc tit.& in c.3.& 8.*

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
Cum ſit Romana, hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

4 *Sententia habet Authoritatem rei Iudicata, ſi appellans non proſequatur intra tempus legis, aut Iudicis.*

5 *Prouocatio eſt illa, quæ fit ante litis ingreſſum.*

1 LITTERA huius Textus videtur claudere
tres præcipuas concluſiones. Prima ex primis eius verbis; nempe, vt appellans habet annum ad proſequendam appellationem, & ex cauſa bienniam; imo & plus, vt in verſic. *niſi* ſi ex di-
2 ſtantia locorum Iudici viſum fuerit. † Vnde ne diuerſis repetitionibus inuoluatur hæc tractatio adiunges pro exornatione huius concluſionis, quæ tractaui, *ſupra in c. venerabilis* 20. *de Iudiciis*, vbi per plures quæſtiones adduxi qualiter litis inſtantia proſequatur, & intra quod tem-
3 pus finiri debeat. † Et ibi, *ſub quæſt.* 2. verſic. *ad ſecundam*, pro explicatione Textus noſtri, & *c. perſonæ præcedentis*; dixi de quæſtione an non ſolùm inſtantiæ duratio intelligatur de prima, ſed etiam de appellationis inſtantia, & per plures alias quæſtiones nonnulla adduxi, *q.* 3. 4. 5. vbi an ex partium prorogation, Iudex poſſit perempta inſtantia pronunciare: & de aliis, *quæſt.*6. aliquid, *quæſt.*11. Et circa hoc nonnulla dico infra de fatalibus.

4 Secunda concluſio, quæ deducitur ex verſic. *intra quod*, probat quod ſi appellans non proſequatur intra tempus legis, aut Iudicis litem, eo tranſacto, ſententia tenet; ita vt amplius non audiatur appellans; pro hac concluſione adduces dicta, *ſuprà in cap. præcedenti*, quatenus dixi tranſactis decem diebus, ad appellandum, ſententiam latam habere authoritatem rei Iudicatæ, de quo latè, & de eius executione dixi, *ſuprà in cap. quoad conſultationem* 15. *de re Iudicata.*

5 Tertia inquam concluſio deducitur, ex verſiculo, *ſi verò à grauamine*, quatenus ex verbis ibi probatur poſſe appellari ante litis ingreſſum quæ appellatio vocatur prouocatio, & extra-Iudicialis, de qua dixi, *ſuprà in Rubrica in principio*, ſub verſiculo, *vnde ſi plures*, & in verſiculo, *extraiudicialis*, cum aliis ſequentibus.

6 De tertio fatali dico, *infra in c.ex ratione* 8. *hoc titulo.*

QVÆSTIO I.

Tempus ad proſequendam appellationem: An, & cur dicatur fatale: Et an detur primus annus præciſus ad eam proſequendam: Et an iſtud tempus ſit breuius in nonnullis cauſis: Et ex qua cauſa, poſſit fatale prorogari, pro ſecundo anno, vel tertio?

SVMMARIVM.

1 *Tempus ad proſequendam appellationem, quale de iure aſſignetur anni aut biennij, ſiue triennij ex cauſa reſtitutionis, n* 2.3.

4 *Annus ſecundus ad proſequendam appellationem integer indulgetur, etſi appellant toto primo anno impeditus non fuerit, numero* 5 6.

6 *Ius præſumit quemlibet appellantem poſſe quamlibet appellationis cauſam etiam arduam intra biennium peragere.*

7 *Appellant, ſufficit vt incipiat appellationem proſequi in primo anno, dum tempus ſuperſit arbitrio Iudicis, vt eam finiat.*

8 *Annus primus, non eſt præciſe fatalis: expende, num.* 15.

9 *Fatalia in appellationibus quid ſibi velint, & ſub, n.*23.

10 *Fatales dies non differunt à temporibus fatalibus.*

11 *Vita hominis in facto ſtari dicitur ex philoſophis, & porrigitur ad lites.*

12 *Fatalis annus incipit currere à die interpoſita appellationis à diffinitiua ab interlocutoria, à die illati grauaminis.*

13 *Dies qua interponitur appellatio, non computatur in termino fatali.*

14 *Annus primus datur ad finiendum appellationem num.*15.

15 *Appellatio habetur pro deſerta, ſi appellans non finiuit appellationem in toto primo anno.*

16 *Sententia appellatione deſerta, reddit ad Iudicem qui eam tulit, & ad quem effectum manet apud Iudicem ad quem.*

17 *Appellatio olim debebat proſequi. & finiri ſpatio duorum menſium, vt quando appellabatur à nominatione ad munera.*

18 *Temporis reparatio poterat peti, non introductis appellationibus, n.*19.20.

19 *Dies fatales fuerunt quatuor.*

20 *Reparatio tertia dabatur aduerſus tranſactos fatales, & temporales mox quarta; deinde quinta, & quando, n* 21.

21 *Fatales ad proſequendam appellationem qui Iure noſtro Regio, & n.*22.

22 *Tempus quartum aſſignatum ad proſequendam appellationem eſt anni ex cauſa biennij fallit in cauſis ſummæ, parue, n.*23.

23 *Appellatio in cauſis non excedentibus ſummam decem millium marapetinorum interponitur ad conſiſtoria intra quinque dies, & finitur intra triginta.*

24 *Appellatio ad conſiſtorium ciuitatis, vel villa, habet locum, quando ex ſtatutis pro damnis montium, paſtuum, aut vinearum, imponitur*

pœna

pœna partim applicata cuſtodibus, partim conſilio, partim Iudici.

25 *Appellationes ſtatuto debent breuius anno finiri, & apud luſitanos ſex menſibus proſequuntur, & in criminalibus ab Eccleſiaſticis, debent finiri ſex menſibus.*

26 *Biennium quando ad proſequendam appellationem conceduntur, concurrunt quatuor cauſa, n. 27. 28. & 29.*

28 *Appellans probare debet cauſam Iuſtam, non proſequuta appellationis, & Iudex declarabit competere ei ſecundum annum datum à lege, ſi adfuerit iuſtum impedimentum.*

29 *Appellans debet docere de diligentia aufferendi impedimentum, quominus appellatio proſequuta non eſſet.*

30 *Biennio tranſacto appellationis proſequenda, poteſt Iudex à quo ſententiam exequi, parte citata: vide, n. 38.*

31 *Impedimentum non proſequuta appellationis, quando appellantis Iuramento probetur, numero 33. regulariter non probatur, niſi duobus teſtibus, numero 34. quid aſſertione Iudicis, num. 35. quid de apparitoro, n. 37.*

32 *Iuramentum vltroneum, nec à Iudice, nec ab aduerſario delatum, nequit ſeruire pro probatione.*

35 *Iudici aſſerenti fuiſſe cauſam impedimenti, quominus appellans proſequeretur appellationem non creditur.*

36 *Appellatus poteſt contrarium probare, ac fuit probatum ab appellante, Iuxta impedimentum, non proſequuta appellationis.*

37 *Apparitori creditur aſſerenti pro impedimento non praſequuta appellationis.*

38 *Impedimentum in perſonam appellantis contingens, facit locum biennio in pluribus caſibus, qui reparabitur eo elapſo.*

39 *Appellans non proſequens appellationem: ex quibus cauſis excuſetur à deſertione eius num. ſequent. ratione impedimenti ſui, aut Iudicis, item paupertate, numero 40. & numero 41.*

41 *Tempus proſequenda appellationis, non currit tempore peſtis; nec compromiſſi pendentis, num. 43. aut ex prorogatione partium, num. 45.*

42 *Compromiſſum facit eo pendente ſilere tempus proſequendæ appellationis, & quamdiu duret.*

43 *Fatalia non currunt ad proſequendam appellationem in auditorio Principum, n. 45. aut mortuo appellante, n. 46.*

46 *Fatalia non currunt, ſi propter doloſum procuratorem, appellatio non proſequitur, & aduerſus eum datur actio mandati.*

46 *Fatalia non currunt hæreditate iacente.*

48 *Fatalia non currunt appellanti ſuper attentatis.*

49 *Fatalia ſuſpenduntur impedimento ſtante partis aduerſa, cauillantis, & mortuo vno ex litigatoribus n. 51.*

51 *Fatalia non concurrunt in cauſis reclamationum à ſententiis præfecti pratory Neapoli quid hodie.*

52 *Fatalia minori non currunt, ſicut nec tempus ad appellandum.*

53 *Minori datur reſtitutio aduerſus lapſum fatalium proſequenda appellationis.*

54 *Fatalium petens reſtitutionem num debeat probare ſe læſum, affirmant nonnulli, aly negant, n. 56. aly diſtinguunt, 57.*

57 *Fatalia num computentur in cauſis minoribus, aut in cauſis ſpiritualibus, n. 59.*

59 *Fatalium reſtitutio, quando contingat remiſſiuè.*

VT tractationem primæ partis noſtri Tex- 1
tus facilius comprehendas, aduerto apud
antiquos duplicia fuiſſe tempora conſtituta ap-
pellantibus; vnum ad appellaodum, de quo di-
xi latè, *ſuprà in c. præcedenti, quæſt. 1. à num. 1.*
ſecundùm, & alterum ad proſequendam ap-
pellationem, & finiendam cauſam, de quo
nunc eſt inquiſitio, itaque tempus de Iure or-
dinario, eſt vnius anni, & ex cauſa biennium,
quod ſicut Iuſtinianus nouiori Iure conſtituit
*in l. fin. §. in his, Cod. de tempor. appellationum,
& in nouella 49. de his, qui ingrediuntur ad appel-
landum, & in nouella 93. hoc tit ſimiliter*, & hoc
noſtro Iure Pontificio ex Textu noſtro. & ex
*c. conſtitutis 45. c. ex ratione 8. eodem, c. ei qui 2.
quæſt. 6. clem. ſicut hoc tit. l. 11. tit. 16. lib. 4. re-
cop.* Octauianus *in pedemontanis, deciſ. 28.* Fa-
quineus *lib. 1. controuerſ. c. 79.* Greña *hic num. 1.*
Balboa *ſub num. 4.* cum pluribus Barboſa *in præ-
dictis locis*: igitur primus annus conceditur ad
proſequendam appellationem ſimpliciter, &
integer ipſo Iure, à lege ſine miniſterio Iudi-
cis, & ſine alia conſideratione, vt docet idem
Barboſa *in dicto c. ex ratione, num. 2.* † Secun- 2
dus annus, conceditur etiam integer, & ipſo
Iure à lege; ſed tamen ex cauſa, vt loquitur
Textus noſter. † Tertius verò non ipſo Iure, 3
ſed per viam reſtitutionis à Iudice, vt colli-
gunt Doctores ex noſtro Textu, & ex *dict. c. ex
ratione*; & quod tertius annus competat per re-
ſtitutionem in integrum officio Iudicis ex clau-
ſula, *ſi qua mihi iuſta cauſa*, docent Rugenel *de
appell. tit. 10 Gloſſ. 1. num. 19.* verſic. *exiſtente*,
Scaccia *hic quæſt. num. 8. in fine*, vbi *num. 32.* ad-
uertit quod hic tertius annus, qui concedi po-
teſt via reſtitutionis in integrum, propter im-
pedimentum, quod fuit in ſecundo anno, non
debet eſſe integer, ſed ſolùm ad tantundem
tempus, quantum fuit impedimentum. Qui
anni fatales nuncupantur, & dicuntur, vt tra-
dunt relati; de quo dico *infrà*.

Sed hoc dictum, quoad ad integritatem 4
ſecundi anni, videtur inter Doctores eſſe diuer-
ſum; eo quod integer ſecundus annus conce-
datur, quando toto primo anno, fuit impedi-
tus agere appellans, vel diligentiam debitam
adhibuit; licet impedimentum parùm durauerit, Scaccia *de appellationibus, quæſt. 15. art. 5.*
verſic. *primus caſus*, cum ſeq. Tamen quando non fuit toto anno impeditus, ſed tempore aliquo tantum; tunc dubium eſt, non leue, nunquid concedatur appellanti totus integer ſecundus annus. Et pro hac parte facit adductum de tertio anno. Secundo quia de Iure annus primus aſſignatur ad proſequendam, & finiendam appellationem, niſi cauſa exigente aſſignetur annus Secundus: ergo ſi toto primo anno appellans proſequi, non fuit impeditus, non eſt cur habeat integrum ſecundum annum, ſe illum dari, non vt indiſtinctè

eo toto appellans vti poſſit, ſed vt inde tantùm deſumat, quantùm in priori anno per quodcumque Iuſtum impedimentom, ei fuit ademptom: argum. *ab hoſtib. §. ſed quod ſimpliciter ff. ex quibus oauſis.*

5 Adhoc verò ex adductis exiſtimo in praxi, & in foro, præſertim Eccleſiaſtico propter quodcumque impedimentum primi aooi dari ſecuodum integrum modo extat aliqua diligentia appellantis, & totus primos annus non fuerit lapſus negligentia, ſiue potuerit, ſiue non potuerit appellans deducto impedimeoti tempore io reliquo cauſam appellationis peragere, quia tale impedimentum, non debet appellanti ad damnum referri, ſed appellato ad pœnam, *oap. ſignificante 69. hoc titulo*. Capella Tholoſana 9. *& deciſion.* 331. Valenſis *in Rubrica hic*, §. 14. *numero* 8. & probat ex Texto, *in Authentio. ſi appellation. Cod. hoc titulo*, vbi dicitur, quod ad obtinendum hoc ſecondum annom, ſi vel nooiſſima Iudiciarum die appellans ad agendam caoſam, coram Iudice comparear: Videndus Scaccia *d. q. 15. art. 5.* vbi alia dicit.

6 Nec obſtat adductum de tertio anno, qol integer, & præciſus oon datur, ſic, vt ſecondus, quia reſpondeo Ius præſumere quemlibet appellantem poſſe, quamlibet appellationis cauſam, quamtumnis arduam intra biennium peragere, modo ſumma ope, ſummoque opere; pro vt lex reqoirit, ad hoc nitator, eo qood in vſu id ſit frequentius, fieri poſſit: argumento Textus ex *l. ex his cum l. ſequenti, ff. de legibus*: ſic Andteas Valenſis *ſuprà dicto* §. 14. *numero* 10. vbi addit ideo præciſè bennij tempus præſcribi ad proſequendam appellationem, vt tanto certior, celeriorque, ſit litium finis.

7 Notabis verò quod totos primus annus, eſt io arbitrio appellantis, quando velit incipere, & proſequi appellationem, modo ſuperſit ſibi tempus ſufficiens ad eam finiendam arbitrio Iudicis determinandum, Iuxta Oldradum *conſilio 6. numero* 3. verſiculo, *quod ſi impeditus*, Scaccia *vbi ſuprà quæſt. 15. art. 5.* Valeoſis *dicto*
8 *numero* 8. *in fine.* † Qui *numero* 9. in verſiculo,
inſuper, addit quod totus primus anous, non ſit præciſè fatalis, ſed ſolùm ſub conditione, ſi nulla iuſta interueniente cauſa, quæ appellantem impediuerit, quia ex tali cauſa, datur ſecuodus annus, qui eſt præciſè fatalis.

9 Vnde iam, vt ad propoſitas difficoltates reſpondeam anni, & biennij, dico tempora fatalia nominari, quia eorom lapſus fatum, hoc eſt mortem appellationibus ingerunt, Vbameſius *hic numero* 2. Donellus *lib. 28. comment. oap.* 7. Cujacios *de præſcript. cap.* 16 *& lib. 16. obſeruat. cap.* 9. Petrus Gregorius *lib. 50. ſyntagmat. oap. 2. numero* 31. *& in tractatu de appellation. lib. 6. cap. 10. & lib. 8. cap. 2. numero* 7. vbi dies hos Græcis mortiferos dici docet, vt ſic mori dicatur iis, quemadmodum, & viuere: videbis Pichardum *in manud. p.* 4. §. 21. *numero* 6. Coiaciom *lib. 18. obſeruation. cap.* 31.

10 Et ſic Balboa Legendus *hic numero quinto*, vbi bene tradit, qui ſint fatales dies, ait nullum eſſe diſcrimen inter fatalem diem, aut tempora fatalia, quamois inter hæc ex vna parte, & inter annum, aot biennium ex alia, diſcrimen ſit; ita vt ex errore huius diſcriminis ortum habuerit, aotiqoorum interpretum placitom, vti diligenter explicuit, Cujacios *lib. de diuerſis præſcript. dicto cap.* 16. Melius *lib. 12. obſeruat. cap.* 4. & hoc quidqoid dixerit, Do-
nellus *dicto libro 28. cap.* 7. † Et ſic concludit, 11
Balboa *hic numero* 6. quod ſicut vita hominis ex Philoſopborum placitis, in facto ſtare dicatur, & fato finiri dicator; ſimiliter etiam metaphoricè liti, que in Iudicio exercetur; quædam adſcribatur vita, & mors, qoæ fatum litis non immerito dicitur; taliter, vt terminos à Iure præſcriptos introduceodæ, aot exercendæ appellationis, pro fato habeatur, qoo finito, lis dicatur mortua, Iuxta *legem cum litem mortua, ff. Iudicatum ſolui*: explicat Paterios, *de verbis Iuris*, verbo, *fatales dies*, Azeuedos *in l. 11. titulo 18. lib. 4. recopilat. num.* 4.

Et ita colliges ad primam difficoltatis partem apertum reſponſum, ob id, ſi quæras à quo tempore incipiat primum fatale currere; etſi Iure Commoni fuerit ſatis controuerſum, vt diſputat, Gloſſa *in clem. ſicut, hoc titulo*, verbo, *à die*: tamen ex eius deciſione annus fatalis incipit currere à die interpoſitæ appellationis, vt adoertunt, Abbas, & Præpoſitus *in dicta cap. ex ratione 8. numero* 2. Tiraquellus *in tractot. ceſſante oauſa, p. 1. à numero* 82. quod etiam cautum eſt de Iure Regio *in dict. l. 11. titulo 18. lib. 4. recopilat.* Azeuedus *numero* 1. tradit Balboa *hic numero* 4. dicens ſic procedere in Iodiciali appellatione. Sed in extraiudiciali, quæ ſit à futuro grauamine, (*Iuxta ea, qua dixi in principio Rubrica*,) ait vt annus fatalis, non incipiat currere à die interpoſitæ appellationis, ſed à die illati graoaminis, vt docuit, Azeuedus *ſuprà numero* 2. quod contrariom videtur dicere, *dicta clement. ſicut*, vbi Barboſa *numero* 1. qui, *ſub numero* 3. refert, Doctores agentes de prædicto dubio, Riccios *collect.* 545. *in fine*, Puteus *libro 1. deciſion.* 15. *&* 154. Vide Pichardum *ſuprà, numero* 7. à quo Balboa videtur hoc vltimum dicere. 12

Et docet, Balboa ex *Gloſſa fin. in l. vbi lex* 102. *ff. de regulis Iuris*, Bartol. *in l. 1. ff. ſi quis oautionibus*, Matienco *in l. 7. Gloſſa numero 1. titulo 11. lib. 5. compil.* diem illam, quæ appellationi interponitur oon computari io termino fatalis anoi, quia dies termioi, non compotatur in terminum, vt tradit ex pluribus Tiraquell. *de retract lib. 1. §. 1. Gloſſa 11. num.* 18. 13

Ad ſecundam difficoltatis partem, an datur primus annus præciſus ad appellationem proſequendam; reſpondebis ex dictis, *à numero primo*, huius quæſtionis: facit tamen dubiom, *dicta olement. ſicut*, *hoc titulo*, vbi dicitor non tantum dari fatale tempus anoi ad proſequendam appellatiooem, ſed & eam finiendam, quia reſpondeo Textum noſtrum, dum diſponit appellantem habere vnum annum, & ex cauſa bienniom ad proſequendam appellationem, ſuppleri, & daclarari per dictam clementinam 14

elementinam ſicut, quatenùs ait terminum illum aſſignati, etiam ad finiendam appellationem.

15 Et confirmatur quia infrà tempus datum ad proſequendam appellationem, appellans non proſequitur, appellatio habetur pro deſerta, & rata manet ſententia: tradit Barboſa *hic num* 4. & dicit Andreas Valenſis *in Rubrica hic*, §. 13. *num*. 8. per lapſum termini: tunc à Iure, quam ab homine deſertam fieri appellationem, ſi conſummatum ſit tempus vtriuſque termini, ſeu vltimus dies, quia ipſe ſpectandus eſt quamuis iam conſtet ante fieri non poſſe proſecutionem appellationis, Vbameſius *in cap. præcedenti*, Pichardus *ſuprà*. 4. *p. manud*. §. 21. *à num*. 8. ſic docens cum Saliceto, & Alexandro). & quod appellans ſummè debeat finem cauſæ imponere intra curricula, aliter deſertam eſſe appellationem, ſi per eum ſteterit, quominùs eo tempore cauſa peroretur; quia deſidia eius hoc modo plectitur ex noſtro Textu; & *dicto cap*. 4. *hoc tit*. docent Guid. Pap. *deciſ*. 77. Maranta pluta ira dena *de deſertione appell. de ordine Iudic. cap*.6. *tit. de appellationibus à n*.48.

16 Quæ tamen dicantur, vt appellatio dicatur deſerta, & ſententia in rem iudicatam tranſeat, latè dicit Petrus Gregorius *lib*. 8. *Syntagmatum cap*.2.& 3. plures caſus referens, quibus appellatio deſerta habeatur Tuſchus *littera D*, *concluſ* 222. *cum ſequent* Effectus autem huius deſertionis erit, vt nec à principio interpoſita videatur appellatio, vt iam dixi *ſuprà ſub cap. præcedenti*, docet Gomez *in Regula de Trienniali q*.54. Didacus *in l*. 2. *tit*. 16. *lib*. 3. *ordinamenti*; Etenim omnis ſententia appellatione deſerta reddit ad Iudicem, à quo Iuriſd. reddit, quæ dumtaxat penes prouocatum Iudicem manebit quoad eum effectum; vt deſertione non obiecta primam ſententiam confirmet, qui reſtitutionis aduerſùs lapſum beneficium, quo ſe tueri poterat, appellans excludat, vt ſuper allegata deſertione ſententiam dicat, plenè examinat Gailius *lib*. 1. *pract. cap*. 137. Pichardus *dicto* §.21. *n*.14. *circa finem*.

17 Ad tertiam quæſtionis partem, an tempus primi anni ad proſequendam appellationem ſit breuius in nonnullis cauſis, & vt de pluribus dicam breuiter præmitto ex antiquitate cum Balboa *hic*, *à num*.7. & à Pichardo *in manud. dicta* 4. *p* § 21. *à num*.1. à quo quaſi per eadem verba tacito nomine, deſumit Balboa antiquitus varia tempora pro inducendis appellationibus fuiſſe conſtituta, & hoc pro Iudicum & locorum diſtinctione ex *l*. 2. *cum anterioribus*, *Cod. de tempor. appellat*. fuit vnum duorum menſium quando ſcilicet appellabatur à nominatione ad ad munera ex *l* 1. *eodem tit*. quod qualiter accipiendum ſit, Cujacius *obſeruat. in paratb. & poſthumis ad eum Titulum*, & facit de Iure Regio, *lex* 23. *Titulo* 23. *parte* 3. vbi Gregorius *Gloſſa* 1.

18 Sin autem non introductis appellationibus tempora laberentur, poterat peti temporis reparatio, eaque lapſa alteri intra quadrimeſtre concedi omnia alia poſt terminum lapſum reparatione deneganda, vt benè Cujacius *lib*. 12.
19 *obſeru. cap*. 4 *& lib*.16. *c* 7. † Et videtur facere Textus *in dicta l* 2. *Cod. de temp. appell*. qua con-
20 ſtat quatuor fuiſſe fatales dies. † Et præter fatale, ſeu temporales fuiſſe quoque reparationes ideſt lapſi temporis peragendæ appellationis, redintegrationem & reſtaurationem; quoi dies, & ſi aliqui autumaſſent ſublatos fuiſſe, & abrogatos per Iuſtinianum: Tamen verius eſt tempore ipſius durare, vt conſtat ex illo Titulo Iuſtin. *in ſcriptis*, *Cod. de temporibus*, *& reparationibus appell* tradit Balboa *hic ſub dicto n*.5.

Deinde autem ex *dict l*. 2. pro reparatione ſi 21
fatales & temporales dies tranſacti, & elapſi eſſent, vnus concedebatur menſis; vt patet ex *dicta l*.1. & tradit Pichardus non vnus annus, vt tradit Balboa. Et poſt ſecundum hunc lapſum tertia reparatio, mox quarta concedebatur, quarum vnaquæque conſtabat 30. diebus. Sed quota non aliter concedebatur, quam ſi intra tres menſes à Principe impetraretur; itavt proximus poſt quamcumque reparationem fatalis dies eſſet cuius loco Iuſtinianus cum facilè fatalem vnum diem obſeruari cerneret, decem fatales conſtituit, & ſubſequenter 5. totidemque antecedentibus diebus *dicta l. cum anterioribus*, *Cod. de tempor. appell* vbi *in* § *cum antea*, docent Doctores, & proſequuntur Cujacius *ſuprà de præſcript c*.7. *&* 16 Godofredus *in notis ad dictam l* § 1. Donellus *dicto lib* 28 *comment. cap*.7.

Sed Iure autem noſtro in dicendis, & præ- 22
ſentandis appellationibus certa ſunt conſtituta tempora, vt *in l*.2. *tit*.17 *lib*. 4. *recopil*. vbi Azeuedus, & Guttierrez *pract. lib* 1 *q*.103.*& q*. 104. vbi diſputat de quæſtionibus, quibus terminis appellans teneatur coram Iudicibus ſuperioribus, & ſub quibus pœnis, & an ſit deſerta appellatio, ſi tantum litteræ teſtimoniales ſint præſentatæ in termino à Iudice deſignato, & non totus proceſſus, de quibus videbis quæ adduxi *ſub Rubr. q*.5. verſic. *ad quintam*.

Denique vero quartum, & vltimum fuit tem- 22
pus aſſignatum ad appellationes proſequendas; annus videlicet, & ex cauſa biennium, aut plus, vt iam adduxi *à n*.5 per Textum noſtrum, *dicto cap*.4. *& dicto cap. ex ratione hoc tit. & ex l. fin*. §. *illud*, *& Auth ei qui*, *Cod. de tempor. appellat. ex dict Clem* 2. *ſicut hoc tit. & ex dict. l*. 11. *tit*. 18. *lib*. 4. *compilat*. expendunt relati *vbi ſuprà*, & Cujacius *in nouella* 93 Menochius *de arbitrariis caſu* 446 Oſaſcus *in Pedemont. deciſ* 48. Gaillius *in pract. lib*.1. *cap* 141 Petrus Gregorius *lib*. 10. *Syntagm cap*.2. *n*.31. *& de appellat lib*.6. *cap*.10. *& lib*.8. *cap*.2. *à n*.7. Azeuedus *in dicta lege* 11. Balboa *hic num*.8. Pichardus *dicto* §.21. *n* 5 *&* 6. dicentes anni & biennij tempora dici fatalia, Riccius *collect* 245. ad Textum noſtrum *in dicta Auth ei qui*, *Cod. hoc tit*.

Excipiuntur ab hac Regula caſus, *legis* 7. 23
tit.18. *lib* 4 *recopilat*. vbi cauetur; quod in caſibus non excedentibus ſummam decem millium marapetinorum appellatio ad conſiſtoria Ciuitatum interponi poſſit, vbi eliguntur duo decuriones, qui ſimul à Iudice, à quo de cauſa cognoſcant, & in his debere appellantem quinque dies ad appellandum, & triginta ad appellationem proſequendam, intra quos tenetur cauſam diffinitiuè concludere, tradit Balboa *hic num*.10.

Et latè ſcribens Guttierrez *pract. lib*.1.*q*.107. 24
agit de quæſtione alia, an appellatio ad Ciuitatis Conſiſtorium, vel Villæ habeat locum. quando ex ſtatutis Ciuitatum, & Villarum pro damnis montium, & paſtuum, aut vinearum imponitur pœna, cuius pars applicatur cuſtodibus, vel denuntiatoribus, & pars Ciuitatis, aut Villæ

Concilio,

Concilio, parſque Iudici ſententiam proferenti eamque reſoluit affirmatiuè latè corroborans, *num. ſequentibus*, Videndos, & *q.* 2. agit de alia *infrà* ſcribenda, &de prælata quæſtione à nobis propoſita, benè; & latè agit videndus *tot. à quæſt.* 9.

25 Etenim poteſt ſtatuto primi anni fatale breuius conſtitui, docet Maſcardus *de probationibus, concluſ.* 117. *num.* 21. tradit Barboſa *hic num.* 2. addens apud Luſitanos per ordinem Regium *lib.* 3. *tit.* 70. §. 3. tempus ſex menſium aſſignari ad proſequendam appellationem, & ſic poſt ſtatutum Capitolinum *lib.* 1. *cap.* 81. fatalia in ſecunda inſtantia eſſe ſex menſium. & Naldus *in cap. ab eo cap. hoc tit. lib.* 6. dicit appellationes in criminalibus expediendas eſſe intra ſex menſes per Eccleſiaſticos Iudices ex conſtitutione Pij V. quæ incipit *licet Iuri*,

26 Ex his enim iam videbis; & ex dictis *ſuprà* in primo fatalis anno eſſe finiendam appellationem, quod ſi Iudex delationi cauſam dederit, aut ineuitabilis alia ratio fecerit moram ex Texto noſtro, & *dicta l. fin.* §. *illud*, *Cod. de temporib. appellat.* Gregorius *in l.* 14. *tit.* 23. *p.* 3. verbo *el Juzgador* Balboa *hic num.* 13. aliis adductis Pichardus *dicto* §. 21. *à n.* 9. tunc reuera fieri locum biennio ipſo iure ex Textu noſtro; itavt nulla reſtitutione opus ſit, & hoc ſi modo cauſa ab appellante allegetur, & probetur, vt docent Abbas, & Decius *col.* 1. Berojus *num.* 10. *hic*, Balboa *hic dicto num.* 13. Datur enim ſecundus annus ex cauſa; cum multis Barboſa *hic n.* 3. vbi reſoluit cum Scaccia *de appellationibus q.* 15. *n.* 27. & 28, & Sfortia Oddo *de reſt. q.* 70. *art.* 6. & 7. *ſub num.* 35. & 36. vt cum annus concedatur ipſo iure non poſſe concedi per viam reſtitutionis ante lapſum primi anni, nec alibi quod tempus per viam reſtitutionis in integrum.

27 Et vt concedatur ſecundus annus, quatuor debent concurrere, primò quod appellans non potuerit ex neceſſaria, ſeu iuſta cauſa impeditus proſequi & terminare appellationem in primo fatali. Secundo quod ipſa cauſa iuſta, & neceſſaria ſit euidens. Tertio quod ſi non fuerit toto tempore impeditus, fecerit aliquid in primo anno. Quartò vt lapſus omninò ſit totus primus annus; Nam eo non elapſo non conceditur ſecundus; refert: Guid. Pap. *tract. de appell. q.* 101. *num* 64.

28 Qui dicit quod finito primo anno debet appellans probare cauſam impedimenti; quæ ſi iuſta ſit Iudex declarabit ei competere ſecundum annum datum à lege, & ipſe Barboſa *in cap.* 8. *hoc tit. num.* 3. cum Scaccia *dicta quæſt.* 15. *num* 146. & Maſcardo *de probat. n.* 116. ait appellanti impedito incumbere onus probandi: quare illam non ſit proſequutus intra legitima tempora, & de prædictis requiſitis loquitur Andreas Valenſis *in Rubrica hic*, §. 15. vbi *n.* 1. & 2. dicit quod debet eſſe iuſtum impedimentum ineuitabile; ſeu inexorabile, & non affectatum: Nam ſi appellans illud affectatet, vel ſua culpa illi cauſam præbuerit, æquum non eſſe eum in hac parte ſubueniri ex *l.* 1. § *ſi quis tamen, ff. ſi quis cautionibus*, cumque in facto conſiſtat, & ex facto dependeat, ait vt non debeat præſumi ex *cap.* 1. *de conſtitut. lib* 6. *cap. cum in iure de officio delegati*, ſed omninò, & plenè, atque euidentiſſimè eſſe probandum ex *dicta l. vltima. C. de tempor. appell.* & *dicto cap. ex ratione* 8. *hoc tit.*

tradit etiam Pichardus *dicto* §. 21. *manud. p.* 4. *ſub num.* 10.

Notabis autem non ſufficere ſolam impedimenti probationem, niſi vltra appellans de diligenti ſua doceat etiam ad impedimentum amouendum; quia tunc demum dicitur ex iuſta, & neceſſaria cauſa impeditus: quando facta diligentia remanet impedimentum, & qui poteſt facere, vt poſſit iam dicitur poſſe *l.* 135. *de Regulis Iuris*, nec dicitur impeditus, qui facilè poteſt impedimentum amouere; imò dicitur illud volens pati, vt tradunt Scacia *de appellat. dicta quæſtione* 15. *Articulo* 16. Valenſ. *dicto* §. 14. *num.* 6. 29

Etenim ſi de impedimento non conſtiterit euidenter, nec appareat de proteſtatione, de non lapſu fatalium poterit Iudex, à quo lapſo termino ſententiam ſuam velut deſerta appellatione executioni mandare, quod vt de primo anno iam ſuprà adduxi, ſic & de hoc ſecundo procedet, ſed hoc parte citata, vt tenet Baldus *in l. ſi contra*, *Cod. hoc tit.* & *in l.* 2. *in fine*, *Cod de temp. appell.* & Francus *in dicto cap.* 8. *hoc tit.* ſed ait Maranta *p.* 6. *in praxi actu* 2. *de appell. num.* 23. procedere non ſpectato lapſu biennij, quia lex non dat biennium, niſi iuſta ſubſiſtente cauſa, & quidem euidenter probata; tum quia primum annum lex appellat primum fatale, & ſecundum annum vocat ſecundum fatale, *dicta l.* 2. & ibi, *Cod. de temporibus appellat.* Sed ego exiſtimo, vt ſicut ad deſertionem appellationis pro primo fatali deſideratur, vt primus integer annus elapſus ſit; Sic etiam, & in fatali anni ſecundi, vt patet ex iam dictis *ſuprà*. 30

Dubitabis primo an prædictum impedimentum poſſit probari iuramento appellantis, & Rota *ſub hoc tit. deciſ.* 15. *in nouis* Pichardus *dicta p.* 4. *manud. dicto* §. 21. *ſub n.* 10. ex Speculatore, & Guidone affirmat, eoque modo euidentiſſimè probari, ſecundum quo requirit Imperator *in dicto* §. *illud*; Nam ſatis credimus factum ſi modo impedimentum probare volens adiiciat ſemoto eo cauſam ſe proſequuturum, vt obſeruat Gailius *dicto lib.* 1. *pract. cap.* 143. *n.* 1. Tamen Andreas Valenſis *dicto* §. 15. Rub. hic hoc ſi abſolutè non admittit *num.* 3. niſi in cauſis fortè modici præiudicij. † Quia iuramentum præſertim vltroneum, nec à Iudice, nec ab Aduerſario delatum, non poteſt ſeruire pro vllo genere probationis, eo quod quando eius vſus permittitur; eſt potius exoneratio, quam probationis ſpecies ex *dicta l. vltima*, §. *illud*, *C. de temporibus appellat.* de quo dixi plura *ſub tit de Iureiurando*, & *ibi in cap fin de laso iuramento.* † Et videtur prædictum admittere Barboſa *in cap.* 8. *hoc tit. ſub num.* 3. *in fine* dum cum Maſcardo *dicta concluſ.* 226. *n.* 15. admittit eam probationem per iuramentum, dummodo non agatur de magno præiudicio, & homo ſit integer, quando impedimentum non poſſit per Teſtes probari, Iterum idem Barboſa *hic*, *num.* 8. vbi *num.* 7. cum Maſcardo *dicta concluſ.* 126. *num.* 12 refert quod ſi impedimentum eſt facto Iudicis, debet appellans proteſtari, ſi vero facto ipſius appellantis, non item Ignatius de el Villar *ſylua reſp. q.* 4. *num* 11. 31 32 33

Et video eundem Valenſem *ſub dicto num.* 3. §. 15. dicere quod cum Iuſtinianus requirat, *in dicto* §. *illud* euidentiſſimam probationem non ſufficiat iuramentum appellantis, cum vnius 34

Teſtis

Teſtis Teſtimonio, quia quando à iure, vel Canone liquida, ſeu euidens (& à fortiori quando euidentiſſima) probatio requiritur, ea non poteſt coofici ex coniuoctione duarum imperfectarum (de quo dixi *ſuprà ſub Rubrica de prob.* agens de dubio, an duæ ſemiplenæ probationes coniuogantur) quare in propoſito ait Valenſis; vt huiuſmodi impedimentum debeat probari, vel per duos Teſtes idoneos, vel per partis aduerſæ confeſſionem, vol per inſtrumentum, oiſi alias ſit notorium euidentia facti.

35 Quare idem Valeoſis *in Rubr. hic dicto* §. 15. *num.*4. ait nec Iudici credi aſſerenti tale impedimentum, etiam ex propria perſona, vt ſi fateatur ſe ob valitodinem non potuiſſe vacare cauſæ cognitioni, aut pro Tribunali ſedere, ne facile fraus fiat *l. ſi fortè ff. de caſtrenſi peculio*, neve in Iudicio, tam iudicantia, quam teſtificantis perſona fungatur, *cap. ex litteris de probat. in l. fama, ff. de verborum ſignific* adeò vt licet in Iudicio Teſtis vnus probet ſemiplenè; Tamen Iudici io Iudicio non aliter credatur, quam per acta iudicialia, vel aliàs conſtet per legitima documenta, ex dictis *ſuprà in cap. quoniam contra* 11. *de probationibus*, *& in cap. à nobis* 28. *de Teſtibus.* Et hant fieri, vt licet facilis ſit præſumptio iuris pto iuſtitia ſententiæ latæ à Iudice, *cap. bona de electione*, de quo aliqua dixi *in cap. ſicut* 16. *de ſent. & re Iud.* ſed non pto Iudicis facto.

36 Alij inquam exiſtimarunt prædicti impedimenti probationem pendere à Iudicis arbitrio, eique relioqui: ſic cum multis Scaccia *de appellation.q.*15. *n.*147 Flamioius *de reſignatione lib.*11. *q.*13. *à num.* 21. & concludo vt cumque hoc ſit quod appellatus poſſit contrarium probare, ac fuerit probatum ab appellante, Maſcardus *de probat. concluſ.*884. *num* 11. Bernardus Graue *ad practicam Camera Imperialis, lib.* 1. *concluſ.* 143. *conſi ler.* 1. *num.*2. Barboſa *in dicto cap. ex ratione*
37 *ſub dicto num* 3. † Sed quod apparitori credatur ad probandum impedimentum proſequandæ appellationis, & vt non currant fatalia tempora; tradit Antonius Faber, *Cod. de appell. deciſion.* 10. Riccius *collect.* 245. verſiculo *limita tertiò.*

38 Ad quartam quæſtionis partem: ax qua cauſa poſſit fatale primi anni prorogari pro ſecundo sono, vel tertio iam ex dictis apparet. Etenim impedimentum in perſona appellantis contingens facit locum biennij in pluribus caſibus, quod ſi adhuc ex eiſdem impedimentis biennio appellans excludatur; iterùm reparabitur ei lapſus reſtitutione in integrum petita, vt dixi *ſuprà in princ.* & ootat communis *in dicta Auth. ſi qui. Cod. hoc tit.* Abbas *in dicto cap ex ratione* 8. *hoc tit. n.*3. *&* 9. Decius *num* 32. Præpoſit. *n.*33. noo quidem; itavt tràſacto biennio alter ei concedatur annus, ſed vt reſciſius tempus præfiniatur, quo ioiecta biennij mota reparari poſſit Abbas *ſuprà n.* 9. Afflictis *deciſ.*175. Benin. Caſius *de priuileg. paupert. priuilegio* 3. *num.* 18. cum aliis Picbardus *ſuprà in manud. p.*4. *dicto* §. 21. *ſub num.* 10. *&* 11.

39 Itaque fiet in ſequentibus caſibus appellantẽ excuſari à deſertiooe appellationis; ex eo quod non proſequatur appellationem: primò ratione impedimenti ſui, aut Iudicis. Secundò ratione paupertatis: probat hic cum multis Barboſa à *num.* 10. & præter illos Petrus Gregorius *de appell cap.* 2. *num.* 14. Gaillius 1. *pract. cap.* 142. vbi diſputat quis dicatur pauper, de quo plures alij relati à Barboſa *hic num.* 11. Menochius *de arbitrariis caſu* 65. Morla *in emperio tit.* 12. *q. vltima*, refert Pichardus *ſupra dicto* §. 21. *in manud. p.*4. *ſub num.*10. Riccius *collect.* 245. Boërius *deciſ.*246. & qualiter pauper quis probetur dixi *ſuprà in cap. ſi qui Teſtium* 8. *de Teſtibus*, vbi videbis applicans *ibi* dicta, pro hoc dubio aliqua adduxi *ſuprà ſub cap.*4. *hoc tit.* † Vel ratio- 40
ne infirmitatis Valenſis *in Rubrica hic*, §. 14. *n.* 2. vbi *n.*1. dicit varias poſſe concurrere cauſas, vel ex parte appellaotis, vel ex parte appellati, vel ex parte vtriuſque; vel Iudicis, vel alicuius tertij, vel denique ex caſu, & fortuna, vbi de quocumque *num. ſequentibus* exemplificat, & ego adiicio ſequentes caſus, & de paupertate *ibi, num.*3. dicit excuſare, quando opus ſumpto aliquo, ſecùs contra, vbi dicit, vt nec videatur opus proteſtatiooe pauperis maximè ſi ſit oora Iudici.

His præhabitis abſque diſputatione, & ſo- 41
lum doctrinæ gratia adiungo caſus ſeqoentes. Primò vt prædictum tempus non curtat tempore Peſtis, Antonius Faber *in deciſ.* 3. *de temporibus appell.* Ricc. *in collect. ad noſtrum Textum* 245. ad comprobandum hunc caſum adiunges dictum *ſuprà in cap. ex tranſmiſſa* 10. *cap. cum vobis* 24. *de præſcript.*

Secundo pendente compromiſſo, dummodò 42
hæc pendentia probetur per Scripturas, Antonius Faber *in deciſ.* 2. *Cod. de temporibus appellat.* Riccius *ſupra* verſic. *limita ſecundo*, dicens vt nec ei debeat currere tempus, qui ſemper litigat; licet coram arbitro quod notat *ad Auth. ſi tamen, Cod. de tempor appellat.* Barboſa *hic, num.*9. cum Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.*7. *Trid.* 32. *num.*19. *pag.*319. videndus Scaccia *de appellationibus q* 12. *num.* 110. Balboa *hic, num.*17. *ex nouella* 23. *de appellation.* dicens hoc in caſu elapſo biennio poſſe Iudicem de appellationis cauſa cognoſcere, ſi deſerto compromiſſo litigatores ad Iudicem reuertantur, quibus vtiliter cedet tempus, quod tempore compromiſſi ex anno, vel biennio ſupererat. Et addit hoc etiam tranſlatum eſſe ad Ius noſtrum Pontificium ex *Clem quandiu hoc tit*, vt ſiue ab homine, ſiue à iure tempus præſcriptum ſit, non decurrat, quandiu cauſa in compromiſſo hæret. probat Barboſa *in dicta Clem. num.* 1. *&* 2. cum multis ab eo relatis, & Guttierrez *de iuram p* 3. *cap.*5. *num.*15. ſic declarandus Valenſis *in Rubrica hic*, §. 12. *num.*2. vbi dicens durante compromiſſo, prædictum tempus curſum oon habere ex *dicta Clementina, ex Auth. ſi tamen, Cod. de tempor. appellat.*

Tertiò vt ſi facto Principis Litigator appel- 43
lationem proſequi ooo potuerit, vt *in Auth. ſed lis Cod. temp. appellationum*, Theſaurus *in deciſione* 135. cum eis Riccius *dicta collect.* 245. verſic. *limita quarto* Vnde Balboa *hic, num.* 16. ait curſum fatalium, tam in primo, quam in ſecundo anno ſiſti, in manere in ſuſpenſo v. g in appellatione, quæ ſit ad Principem, eiuſve Sacrum Conſiſtorium, quia cum contingat. vt ibi ob negotiorum multitudinem non poſſit lis concludi *l. præcipimus C de appell.* ſufficiat appellanti coram ſuperiore cauſam introducere, eo quod ex ſola introductione perpetuabatur cauſa, vt probat Text. *in l. fin.* § *ſi tamen C. de temp. appell. nouell* 23.

§. ad

Digitized by Google

§ *ad hæc ſancimus de appellat.* & intra quæ tempora, Quam quoque rationem pontifex tranſtulit ad appellationes, quæ ad ſacrum Papæ Auditorium deferuntur ex *cap. inſinuatione* 50. *hoc tit.* vbi in verſic. *lis quæ in Conſiſtorio Principis,* notant Doctores, quod in ſupremo Principis Auditorio non datur inſtantia, nec currunt fatalia Menochius *conſ.* 790. *num.* 8. *vol.* 8. Grammat. *deciſ.* 13. *in fine*, cum aliis Barboſa *in dicto cap.* 50. *n.* 3. *&* 4. & ſentit Valenſis *ſuprà dicto* §. 14. *ſub num.* 9.

44 Quartò ſi hæc inſtantia fuerit partium conſenſu prorogata Minſing. *centuria* 3. *obſeruat.* 49. de quo qualiter contingat dico *infrà* Pichardus *ſuprà dicto* §. 31. cum Petro Gregorio, Gaillio, & Cujacio.

45 Quintò vt fatalia non currant mortuo appellante, Creſcent. *deciſ.* 4. *hoc tit.* Riccius *ſuprà dicta collect.* 245. verſic. *limita octauo*; Nam vt iam dixi ex iuſto impedimento appellantis elapſo termino ad appellandum non officit appellaturo, aut appellanti, & exiſtente iuſto impedimento cum proteſtatione, & probatione per Teſtes ſi cauſa ſit talis, vt nequeat per Procuratorem expediri, Ioſeph. Ludouicus *in deciſ. Peruſ.* 56, Minſing. *cent.* 3. *obſeruat.* 59.

46 Limitabis ſextò propter doloſam Procuratoris negligentiam in non proſequendo appellationem, Creſcentius *deciſ.* 8. *hoc tit.* Caſador *in deciſ.* 5. *eodem*, Riccius *ſuprà*, & faciunt dicta *ſuprà in cap.* 4. *de Procuratore negligente ad appellandum*, quid ſi negligens ſit; non tamen doloſus *infrà q.* 2. verſic. *ad quartam*, & Valenſis *in dicto* §. 14. Rubrica *hic ſub num.* 10. ait contra Procuratorem dari actionem mandati, ſi ſoluendo ſit, ex *l. ſi remunerandi*, §. 1. *l. ſi Procuratorem*, *& l. à Procuratore*, *ff. mandati*, *l. ſi Procurator, Cod. de Procuratoribus.*

47 Septimò vt non currant fatalia hæreditate iacente, donec hæreditati iacenti detur Curator, Mohedan *in deciſ.* 10. pro quo videbis quæ dixi *ſuprà de præſcriptione hæreditatis iacentis, & vacuæ, in cap.* 8. *de præſcriptionibus q.* 3. verſic. *ad ſecundam.*

48 Octauo limita vt non currant facta alia appellanti ſuper attentatis, quia perſecutio attentatorum impedit curſum fatalium, Rota *in deciſ.* 15. *&* 29. *hoc tit. in nouis*, Riccius *dicta collect.* 245. verſic. *limita vndecimo*, de quo plura notaui *ſuprà in cap.* 1. *hoc tit.* & *infra* ago latè.

49 Nonò etiam ſuſpenduntur fatalia ſtante impedimento proueniente ex partis aduerſæ cauillatione Maſtrillus *in deciſ.* 185. quod dicit verum Riccius *ſuprà* in verſic. *limita* 12. licet ille loquatur in prima inſtantia.

50 Et ſic euenit vt mortuo etiam vno ex litigatoribus, teneatur alter ſuperſtes prorogare fatalia, ne ei currant, Mohedan *deciſ.* 10. *ſuprà*, & cum eo Riccius *dicta collect.* 245. ſub verſic. *limita* 10. videbis Valenſem *in Rubrica hic*, §. 14. *n* 4 *&* 5 de his duobus caſibus ſcribere.

51 Limita decimò, vt non currant fatalia in cauſis reclamationum à ſententiis Præfecti Prætorio, vt in Senatu Conſulto Neapoli, Afflictis *in deciſ.* 78. aliquid Capicius *deciſ.* 109. faciunt dicti de appellatione ad Imperatorem, Papam, ſeu ſupremum Conſilium, ſeu in prædicto caſu refert Riccius *dicta collectanea* 245. in verſic. *limita* 15. hodie prædictam limitationem non habere locum ex decreto nouiter interpoſito per eundem Senatum Conſultum, vt apparet ex *deciſ.* 13. Grammatici, & ex ſimili ſtatuto Senatus Gratianopoli, vt per Guid. Pap. *deciſ.* 535. alias duas limitationes refert Riccius *ſuprà*, verſic. *limita* 13. & verſic *limita* 14. de quibus iam *ſuprà* adductum eſt.

Vndecimò limitabis in minore, cui datur reſtitutio ex iam dictis *ſuprà cap. præcedenti*, nam ſicut ei non currit tempus ad appellandum; Sic nec fatalia currunt ei ad proſequendam appellationem. Et pro ampliori tractatione adiunges dicta *ſuprà*, an minor, vel ruſticus, ſeu mulier reſtituantur aduerſus omiſſam litis conteſtationem, *in Rubrica de litis conteſt. q.* 15. Et an reſtituantur aduersùs omiſſam probationem *ſuprà in cap.* 11. *de Teſtibus q.* 2. verſic. *ad quartam.* 52

Ob idque in terminis, & reſolutiuè dico ob negligentiam Tutoris cauſarum dari minori reſtitutionem aduersùs lapſum fatalium proſequendæ appellationis, quamuis Tutor ſoluendo extiterit, ſic Barboſa *hic, num.* 12. cum Franchis *in deciſ. Neapol.* 475. *n.* 3. quidquid Ignacius de el Villar. *in ſylua reſponſo* 15. *q.* 5. dicat quod minor reſtituitur aduersùs lapſum temporis datum ad appellandum quando Tutor, vel Curator non eſt ſoluendo, tradit Barboſa. † Qui *num.* 13. refert plures agentes de illa quæſtione an reſtitutionem petens fatalium, debeat ſe probare læſum. Et pro affirmatiua, quam tuentur Minſing. Chanceran. Vincent. Alex. Laudenſ. Vincent. Cala & alij probatur ſatis *ſuprà* ex adductis de appellante, qui neceſſe habet probare impedimentum non proſequutæ appellationis. Alij inquam negatiuè reſpondent, inter quos Maſcardus *de probationibus concluſ.* 1573. *n.* 47. Amator Rodriguez *de modo examinandi proceſſum cap.* 8 *à num.* 22. de quo iam dixi ſub dicta quæſtione an minor reſtituatur aduerſus omiſſam probationem. † Alij inquam diſtinguunt nam ſi minor eſt Reus in appellando reſtituatur, aut eſt Actor, & tunc non appellando non dicatur læſus abſque alia probatione, ſic Romanus, & Chachertanus, quos refert Barboſa, & pro hac faciunt notata *in cap fin. de re indicata* & latè, *in cap fin* § *fin. de Iureiurando.* 53

54

55

56 Sed alij inter quos Menochius *lib.* 3. *de præſumpt. præſumpt.* 92. *ſub num.* 9. & Sfortia dicunt quod ſi loquamur de aliqua probatione ſummaria, ad docendum de bono iure petentis reſtitutionis in integrum, tunc veram eſſe communem ſententiam iam relatam, ſcilicet vt ſit neceſſaria probatio. Sin autem de probatione facienda ſuper bono iure minoris in cauſa principali hoc in caſu non eſſe neceſſariam, & ſic procedere ſecundam negatiuam, quemadmodum dicendi declarant Sfortia Oddus *de in integrum reſtitutione q.* 63. *art* 4. *ſub num.* 36. *p.* 1. Maſcardus *de probationibus concluſ.* 1253. *num.* 46. vt in caſu quo ipſe minor neceſſe non haberet probare læſionem, Appellatori tamen integrum ſit probare minorem non eſſe læſum; ſeu ius non fouere.

57 Iam pro complemento huius dubij quæritur num fatalia computentur in cauſis minoribus, & deciſum affirmat de Amatis *in deciſ.* 56. refert Riccius *dicta collect.* 245. *circa finem.* Sed de iure noſtro videtur in dubium ex dictis *ſuprà de appell. ad Concilia Ciuitatum.* † Et an tempus fatalium, tempus habeat in cauſis ſpiritualibus; item reſpondeo affirmatiuè cum eodem Amato 58

in

59 *in decif.* 69. & eodem Riccio. † Ad plures verò quæſtiones de reſtitutione fatalium, tam aduersùs primum annum, quàm aduersùs ſecundum, eſt videndus Sfortia Oddos longè ageos, *de reſtitutione in integrum parte* 2. *quæſtione* 70. *& quæſtione* 71. per ſeptendecim Articulos omninò videndos, vt de fatalium prædicta conceſſione, optimè reſpondens; Ad alia de tertio fatali loco *infrà, in capite* 8. *hoc Titulo.*

Q V Æ S T I O II.

An Iudex appellationis faciat vim proferendi ſententiam diffinitiuam poſt lapſum temporis ad proſequendam appellationem: Et an Eccleſiaſticus faciat vim exequendo ſuam Sententiam poſt terminum datum à Iudice ad proſequendam appellationem: An poßit fieri executio Sententia dato tempore ad appellandum, ſeu an mandari queat intra tempus appellationis: An deferatur appellatio Procuratore negligente in proſequendo etiam, quod ſoluendo non ſit: Et an vt cauſa non dicatur deſerta, ſufficiat, vt commißio cauſæ eſſet poſita in banco Curſorum infrà decem dies, vbi ad plures caſus, & de eius deſertione, an terminus, ſiue dilatio currat articulo diſſenſus, vel alio praiudiciali pendente ſi opponens ſuccumbat, & quid ſi habeat iuſtam cauſam litigandi, & fuerit ab expenſis abſolutus?

S V M M A R I V M.

1 *Appellans, nec appellatus non admittuntur poſt terminum à iure conceſſum, tanquam ſi ab initio non fuiſſet prouocatum, numero* 2.

3 *Sententia lata poſt lapſum temporis proſequenda appellationis non valet, vt latam à non ſuo Iudice.*

4 *Iudex Superior vim facit pronuntians poſt temporis lapſum, niſi conſtaret de impedimento.*

5 Cap. licet de ſententia excommunicationis lib. 6. latè ſub cap. Paſtoralis, §. verum hoc tit. q. 4. à num. 14.

6 *Terminus vterque parificatur, ſiue legis, ſiue hominis, ſi in eo appellatio non ſit proſequuta.*

7 *Iudex Eccleſiaſticus exequendo ſuam ſententiam, poſt terminum ad appellandum, & proſequendam appellationem, vim facit.*

8 *Declaratio Iudicis, & pronuntiatio in tempore ad appellandum, & proſequendam appellationem, erit verbum legis.*

9 *Iudex, à quo poteſt tempus anni reſciſſus moderari: Item, & biennij ad proſequendam appellationem, & præfigere terminum ad introducendam appellationem, non ad proſequendam appellationem.*

Fermoſin, de Exceptionibus.

10 *Exequutio ſententiæ fieri nequit dato tempore ad appellandum, n.* 11.

12 *Appellatio deſerta dicetur, ſi non probetur dolus Procuratoris eam non proſequentis procedet etiam per viam reſtitutionis.*

13 *Dominus ſuccurritur ſi Procurator, vel tertius ſoluendo non ſit.*

14 *Appellatio deſerta non dicetur, ſi commiſſio appellationis poſita ſit in banco Curſorum, n.* 17. *vel ſi iter arripiatur num.* 15. *vel per ſolum actum impetrationis reſcripti, numero* 16. 18.

19 *Appellatio cenſetur deſerta ex pluribus cauſis, & aſſignantur ſeptem caſus, n. ſequentibus.*

27 *Iudex in dubio debet pronuntiare appellationem non eſſe deſertam.*

28 *Deſerta cenſetur appellatio, quoties reddi eas pro Apoſtolis habuit reuerentiales, & infrà decem dies, non fecit committere cauſas.*

29 *Deſerta cenſetur appellatio, vbi appellans penes regentem loco vice Cancellarij non inſtiterit pro ſignatura commiſſionis obtinenda, & ad Curſores præferenda infrà viginti dies.*

30 *Deſerta cenſetur appellatio, quando appellans infra annum, ſi habuit Refutatorios, non obtinuit committi cauſam appellationis, & citari ad dicendum.*

31 *Deſerta cenſetur appellatio, quoties appellans cui datus eſt terminus iuris infrà eum non reddit pro Apoſtolis, vel cauſam commiſit.*

32 *Deſerta appellatio, quibus diebus cenſeatur ex conſtitutione Regni Neapolis, & quando de nullitate agatur, num.* 4[illegible]

33 *Nullitatis tractari poteſt appellatione deſerta iuxta terminos conſtitutionis Neapoli, vbi de qua nullitate.*

34 *Deſerta appellatio quos pariat effectus n.* 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41.

42 *Deſertio appellationis attendi debet, & ſuper ea pronuntiandum.*

43 *Deſerta appellationis cognoſcit Iudex, à quo extitit appellatum.*

44 *Sententia ſuper deſertione appellationis eſt interlocutoria.*

45 *Princeps poteſt appellationem deſertam admittere ex aliqua præſumptione veriſimili, & reparare non alias inferior, numero* 46.

AD primam quæſtionis partem, quæ idem habet, ac ſecunda quæſtionis pars, breuiter reſpondeo ex ea adductis *hic, quæſtione* 1. & ex dictis *cap.* 5. *ſuprà hoc Titulo.* Et ego claritatis gratia diſtinguo inter lapſum termini iuris, & hominis. Et quoad primum dico quod poſt terminum à iure conceſſum ad proſequendam appellationem, non admittitur appellans nec appellatus cum appellatio remaneat deſerta, probat *Clementina ſi appellationem hoc titulo,* & probatur ex eo quia, vt iam dixi appellatio cenſetur deſerta, quoties appellans eam non ſit proſequutus intra tempus à iure præſcriptum v. g intra annum. 1

Retro enim fingitur nunquam appellatum eſſe, vt iam dixi, & *lege fin. §. illud, Cod. de tempore appellationis,* tanquam ſi ab eo minime fuerit prouocatum: Sic Maranta *in praxi, parte* 6. *actu* 2. *ſub hoc Titulo, numero* 109. 2

verbo *innouata hoc Titulo lib. 6. leg. 5. titulo 27. p.3.* vbi benè Gregor. Lopez *& l. 7. tit.15. lib.2. for.*,& ibi Muntalbus Gratianus *regula* 180. Philippus Francus *in dicto cap. non ſolùm* vbi ampliat vno modo, & limitat ſeptem modis, & Speculator *tit. de exequutione ſententia*, congerit ſeptemdecim caſus, quibus impeditur ſententiæ executio, *in §. poſtremo, num.* 1. cum aliis alios congerit Rebuffus *ad conſtitutiones Regias Galliæ tit. de ſentent. exequutoriis, art. fin. Gloſſa fin. à num.*12. Petrus Dueñas *in Reg.*273

11 Et licet Bartolus *in l. qui vltimo fin ff. de pœnis*, affirmat prædictam Regulam non ſeruari, ſed Gratianus *Regula* 445. veram eſſe præcipuè in multis caſibus, quos congeſſit Antonius Gomezius *tom. 3. variar. cap.* 13. *num.* 35. Videbis Couarruu. *in pract. cap.* 23. 24. *&* 25. Afflictis *decis. Neapol.* 341. *num.* 4. *&* 5. Felinus *in dicto cap.*15. *de re iudicata num.*23. verſic. *limita* 3, qui *in cap. ſequenti num.*5. *de officio delegati*, eam regulam ponens cum tribus limitationibus congerit duodecim caſus, in quibus executio, vel differtur, vel aufertur, benè Calderinus *tit. de ſent.& re indic. conſ.*1. alios adducit idem Gratianus *dicta Regula* 445, & videbis quæ congerit Riccius *collect.*1457. ad Textum *in l. non tantum ff. hoc titulo*, de quo *in dicto cap.* 15. *de re iudicata.*

12 Ad quartam quæſtionis partem ex iam adductis *quæſt.* 2. *& in dicto cap.* 4. *hoc titulo*, dico vt Procuratore negligente in proſequendo appellationem, etiam quod ſoluendo non fuerit, ſi dolus non probatur, appellationem deſertam dici; itavt Domino non ſuccurratur, tradit Riccius *collect.*1619. ad Textum, *in cap. cum veniſſent*, vbi Gloſſa de inſtitutionibus, quod ampliat procedere etiam per viam reſtitutionis in integrum, vt iudicaſſe Rotam teſtatur Creſcent. *in deciſione* 7. *hoc Titulo*, Rota *in deciſione* 27. *de Procuratoribus*, in antiquis, vbi dicit etiam quod Procurator non ſit ſoluendo;
13 videndus Caſſador. *in decis.* 5. *eodem.* † Et Valenſis *in Rubrica hic*, §. 14. *ſub num.* 10. *in fine*, quod vt Dominus ſibi imputet neceſſum eſſe, vt negligentem Procuratorem elegerit, ex *cap. ſæpè* 44. *hoc Titulo*, *l. ſetet ſi*, §. *fin. ff de inſtitut.* *l. cum mandato*. §. *fin. ff. de minor.* additque vt ſi tertius, vel Procurator ſoluendo non ſit ſuccurratur, & per reſtitutionem in integrum, ex Gloſſa *in cap.*8. *hoc Titulo l. properandum*, §. *fin. Cod. de Iudic.*

14 Ad quintam quæſtionis partem, an vt appellatio non dicatur deſerta ſufficiat fuiſſe poſitam commiſſionem cauſæ appellationis in Vauca curſorum infrà decem dies, & Creſcentius *in deciſione* 1. *hoc Titulo refert deciſum*, quod excuſet à deſertione, & Caſſadorus *in deciſione* 7 *&* 8. *de appellation.* dicit ſic pluries fuiſſe per Rotam ampleaum, teſtatur Faſtol. *in deciſione* 37. reddit rationem Creſcentius *deciſione* 88. *eodem Titulo.* Quia in dubio non cenſetur appellatio deſerta. Item etiam quia tempus datum aſſignetur, ad proſequendam, & inchoandam, non ad finiendam appellationem, ex Rota *in deciſione* 85. *hoc Titulo in nouis*, ſufficiet intra illud tempus inchoare, vel incipere, eadem Rota *in decis.* 85. *in antiquis, & in deciſione* 25. *eodem titulo in nouis.*

15 Et ob id dicit Riccius *in collect. ad Textum, in lege* 1 *ſi quis cautionibus*, vbi Caſtrenſis 1620. Fermoſin. de Exceptionibus.

ſecundum prædictas diuiſiones ſufficere in appellationibus extra Curiam iter arripere, Rota *in deciſione* 13. *eodem, in nouis, & decis.* 20. *eodem in antiquis*, Bellamera *in deciſione* 719. Valenſis *in Rubrica hic*, §. 13. *numero fin. in fine*, dicens quod ſi Iudex, à quo prout fieri ſolet, ſimpliciter præfixerit terminum ad appellationem proſequendam, ſufficiat qualitercumque proſequi, etiam per ſolam itineris arreptionem
† Vel per ſolum actum impetrationis 16
reſcripti, licet non doceatur de litteris impetratis, niſi conſuetudine, vel ſtatuto, aliud obtineat *ex cap. ex parte hoc Titulo, capite dilectus de reſcriptis*, aliquid *infrà* dicā, *in fine quæſtionis.*

Et licet in Curia aliquid vltra requiratur 17
ſufficiet tamen diligentiam facere coram Regente Cancellariæ pro commiſſiona ſignanda, Creſcentius *in deciſione* 8. *hoc Titulo.* † Imo 18
Bellamera *in deciſione* 249. quem ſequitur Riccius *dicta collect.* 1620. dicit quod per ſolam impetrationem reſcripti appellationis, dicatur, quis appellationem proſequi, *ex cap. ex parte. cap. dilectus hoc tit.*

Ad vltimum de caſibus deſertionis, & de 19
eius effectu ſatis patet ex dictis *ſuprà quæſtione* 1. verſic. *ad quartam*, & *in Rubrica ſub quæſtione* 2. cum ergò iam *ſuprà* ſub hac principali quæſtione dixerim ex noſtro Textu, quod proſequutio appellationis deſertæ non impediat, quin ſententia tranſeat in rem iudicatam; ideò nunc inquiro, quando, & ex quibus cauſis appellatio cenſeatur deſerta, & ex dictis breuiter.

Reſpondeo deſertam appellationem cenſe- 20
ri, quando ſententia non pronuntiatur infrà fatalia; licet concluſum ſit in cauſa, Rota *in deciſione* 25. *hoc Titulo in antiquis, & in deciſione* 38. † Item vt dixi, cenſetur deſerta per 21
lapſum fatalium, Beſigner *in deciſione* 1. *eodem Titulo.* † Tertiò quando appellans aliquid at- 22
tentet appellatione pendente, Mynſing. *cent.*2. *obſeruatione* 50.

Quartò appellatio interpoſita per coniun- 23
ctum intelligitur deſerta ex eo quod non fuit ratificata intra decem dies, Rota Marquiæ penas de Amatis *in decis.*3.

Quintò appellatio ab interlocutoria non ad- 24
miſſa, niſi etiam ab iſta non admiſſione prouocetur, habetur pro deſerta Mynſinger *centuria* 2. *obſeruatione* 49. † Sextò dicitur pariter 25
deſerta, ſi non fuit appellatum intra decem dies; qui dantur ad appellandum, idem Mynſinger. *centuria* 3. *obſeruatione* 22. dixi *ſupra in cap.*4. *hoc Titulo.*

Item dicitur deſerta, ſi in primo anno cau- 26
ſa tantùm ſit commiſſa ſecundùm Achilem de Graſſis *in deciſione* 11. *de appellationibus*, hæc congerit Riccius *collect.*645. *ad Clem. ſi appellantem hoc Titulo*; vbi dicit procedere etiam in caſibus Capellæ Thuloſanæ *decis.*394. & Guid.Pap. *in deciſione* 437.

In dubio inquam, vt iam adduxi debet Iu- 27
dex pronuntiare appellationem non eſſe deſertam, vt pulchrè aduertit Maynardus *in decis. Rota Tholoſ.*411 *lib.*2. Mynſing. *centuria* 3. *obſeru.*21. quas notat Riccius ad originale dictum Caſtrenſis *in dicta l.* 2. *ff. ſi quis cautionibus*, idem Riccius *ad collect. lege* 1. *ff. eodem* 1620. idem ſuper Gloſſam *dict. l.*1. *in collect.*1273.

28 Item addo caſibus iam relatis; Nam etiam cenſetur appellatio deſerta, quotieſcumque reddens pro Apoſtolis habuit reuerentiales, & infra decem dies non fecit committere cauſas, Rota *deciſ fin. de appellat.* Caſſador. *deciſ. 4. eodem tit.* Creſcent. *deciſ. 25.*

29 Item etiam vbi appellans penes Regentem loco Vicecancellarij, non inſtiterit pro ſignatura commiſſionis obtinenda, & ad Curſores perferenda infra viginti dies poſt appellationem, Puteus *deciſ. 389. lib. 2.* Guido Papæ *deciſione 39.* & tenuit Rota in vna Tarracin. Molendini 13. Nouembris 1592. coram Seraphino.

30 Deinde dicitur deſerta quando appellans infra annum, ſi habuit refutatorios non obtinuit committi cauſam appellationis, & citari ad dicendum contra Achiles de Graſſis *deciſ. 11. hoc tit.* Additio ad Rotam *deciſ. 7. in nouis*, Riccius *dicta collectanea* 1273. vbi refert deciſum in vna Placentina *de Portillo* 17. Aprilis 1564. coram fel. rec. Clement. VIII. tunc Auditore, & iterum in vna Romana pecuniaria 17. Maij 1595. coram Licta.

31 Iterùm deſeritur appellatio, quoties appellans, cui eſt datus terminus iuris infra dictum terminum; non reddit pro Apoſtolis, vel cauſam commiſit Creſcent. *deciſ. 63.* Caſador. *deciſ. 4. hoc tit.* Riccius *ſuprà*, vbi limitat prædictam concluſionem ſi adeſſet exceptio modici temporis; videlicet vnius diei tantum, quia talis exceſſus non habetur in conſideratione, Rota Pedemont. *deciſione 12. num. 9.* Mohed. *deciſione 79.*

32 Vnde ego addo cum eodem Riccio *in collect.* 1734. agente ſuper conſtitutione Regni Neapol, vbi quinquaginta dies ſtatuuntur ad præſentandum proceſſum, alias deſeratur appellatio, in quo idem dicit aliter procedi ex æquitate Sen. Neapol. Nam quotieſcumque ab aliis ex Curiis Regni ad Sacrum Conſilium appellatur, etiam ſi poſt 50 dies præſentetur proceſſus antequàm ſit interpoſitum decretum declaratorium appellationem eſſe deſertam reuidetur cauſa ex eiſdem actis, provt de ſtylo S. C. teſtatur Afflictis *in deciſ. 79. & 143. in fine*, & ex hòc inoleuit praxis, quod datur terminus ad non poſita ponenda, vt deciſum refert Tapp. *in dicta conſtit. num. 9.* alia tradit Riccius.

33 Dubium tamen eſt an deſerta cauſa iuxta terminos prædictæ conſtitutionis, & aliarum poſſit de nullitate tractari, & ex illa conſtitutione habetur quod poſſit procedi ad deciſionem nullitatis ſententiæ, ſed quoad ſententiam Senatus Conſ. *ibi*, tradit Afflictis non ſufficere quamlibet nullitatem, vt ſententia Senatus Conſulti, ſuam non obtineat exequutionem, ſed eam quæ continet defectum iuris naturalis, refert Riccius *ſuprà dicta collect.* 1738. *in fine.* Item Afflictis deciſum teſtatur *in deciſ. 283.* & de Franchis *in deciſ. 143.* quæ doctrina poteſt ad plures caſus huius Regni applicari.

34 De effectibus inquam appellationis deſertæ,
iam ex dictis in locis clareſcit, de quibus videbis Textum, *in l. 2. Cod. de temporibus appellat.*
præter quos infero breuiter ad ſequentes. Primò
nam appellatio deſerta operatur quod appellans dicatur acqui eſciuiſſe ſententiæ latæ, Ma-
35 ſtrill. Rot. Sicil. *in deciſ* 166. † Secundo quia
habetur, ac ſi nunquam fuiſſet appellatum, vt
dixi *in principio huius quæſtionis*, & *cap.* 4. Batæ
Rotæ Bonon. *in deciſ.* 51. † Tertiò quia ſicut 36
non interpoſita appellatione ſententiæ executio
non impeditur; ita interpoſita, ſed deſerta de
Amatis Rotæ Marquiæ *in deciſ.* 38. † Quoniam 37
nec attentata per modum attentatorum appellatione deſerta reuocantur Rota *in deciſ. 1. hoc tit.*
in nouis, quam notat Riccius *collect.* 664. *ad Textum in dicto cap. non ſolum hoc tit. lib. 6.* † Quin- 38
tò quia Iudex appellantis poſt appellationem
deſertam poteſt pronuntiare ſe non Iudicem,
Rota *in deciſ. 2. de appellation. in antiquis*, & *in*
deciſ. 7. eodem. † Sexto quia appellatio licet ſit 39
deſerta, poteſt tamen Iudex confirmare primam
ſententiam; Eadem Rota *in deciſione 4. eodem Titulo*

40 Septimo quia non poteſt pronuntiare ſuper deſertione appellationis ſine ſpeciali mandato eadem Rota *in deciſ. 72. in antiquis*, quæ *in deciſ. 76.* ait quod Auditor poſſit pronuntiare ſine alia commiſſione ſuper deſertione.

41 Octauò quia proceſſus factus poſt appellationem deſertam, dicitur nullus Grat. Rotæ March. *in deciſ. 49.*

42 Et pro vlteriori expoſitione addo quod deſertio appellationis attendi debet, & ſuper ea eſt pronuntiandum, & non ſuper negotio principali, etiamſi pars de ea non opponat, alioquin ſententia eſt nulla ex defectu iuriſdictionis, vt deciſum refert Mynſing. *cent. 2. obſeruatione 59.* vbi allegat Textum *in dicta Clem. ſi appellationem hoc tit.* vbi Doctores tradit Riccius *dicta collect.* 1273. *in fine*, dicens cum Capella Tholoſana *deciſ. 244.* hoc procedere, etiam quod partes, quæ non poſſunt Iuriſdictionem prorogare ad materiam: Videbis nonnulla ad praxim bona per Mynſing. *cent. 2. obſeruat. 60.* & additionem ad Capellam Tholoſanam *in dicta deciſione 244.*

43 Et de appellationis deſertione cognoſcit Iudex, à quo extitit appellatum Rota *in deciſ. 19. hoc tit.* Riccius *dicta collect. 664 in fine.* Verum Balboa *hic* videndus *n. 46.* diſtinguit.

44 Video tamen Guid. Pap. *in deciſ. 436.* & cum eo Riccium *dicta collect. 664.* verſic. *tertio* dicere non eſſe neceſſariam declarationem ſuper deſertione, & hanc amplectitur Balboa *hic*, *n. 43.* cum Menchaca, Rebuffo, & Maranta, Azeuedo *in dicta l. 2. tit. 18. lib. 4. recopil. num. 16.* addens vt quantumcumque ſententia ſit iniuſta, & contra ius litigatoris non ſit pronuntiandum ſuper iuſtitia cauſæ, ſed ſuper deſertione, quia deſertio ipſo facto, & iure reſtituit iuriſdictionem Iudici, à quo Gloſſa *in l. eos, Cod. hoc tit.* Verum dico quod quoties talis ſententia ſuper deſertione profertur appellationis, ea dicitur interlocutoria ſententia non diffinitiua, Rota *in deciſ. 87. hoc tit. in antiquis* Riccius *ſuprà dicta collect. 64.* ſub verſic. *octauo.*

45 Notandum ergo eſt pro complemento poſſe Principem appellationem deſertam admittere ex aliqua veriſimili præſumptione, Balbus *in deciſ. 22.* quod porrigunt Guid. Pap. latè loquens *in deciſ. 156* & Riccius cum eo *dicta collect.* 1734. In medio ad Sacr. Conſ. Neapol. propter Regis aſſiſtentiam; Et quia S. C. ibi gerit vicem Præfecti, Prætorij, poſſe appellationem deſertam reparare; quod ſecus dicunt procedere in aliis Tribunalibus.

46 Nec in alio quolibet Senatu Principem non repreſentante, Riccius *ſuprà*, Guid. Pap. *in deciſ. 185.*

deciſione 185. Balboa *hic num.* 43. *in fine*, vbi dicit nullum alium præter Principem poſſe ſupplere defectum deſertionis, Azeuedus *num.* 29. *cap.* 4. *Prætor* verſic, *ſicut. n.* 12. *lib.* 1.

Qvæstio III.

An appellans à quocumque grauamine teneatur acta omnia ad Iudicem proferre: Et intra quæ tempora appellans teneatur ſe præſentare, vt deſertionem appellationis effugiat: An litigatores poſſint terminum appellationis proſequendæ, non ſolum ſuſpendere, ſed & prorogare, aut abbreuiare, quid de Iudice: Et an ſtatuti breuioris termini dies ſit ſpectandus?

Svmmarivm.

1 *Appellans à quocumque grauamine tenetur acta omnia ad Iudicem transferre, vt nullitas inde proueniens non excuſetur præſumptione boni iuris, num.* 2.

3 *Sententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis, eſt nulla, & ſi in commiſſione adſit clauſula, quam, & quas numero* 4.

5 *Acta ſunt tranſportanda ad Iudicem, ad quem à quocumque Iudice, etiam Eccleſiaſtico, & quibuſlibet cauſis.*

6 *Acta tranſportata non habent neceſſe produci coram Iudice appellationis parte citata, fallit num.* 7. *&* 8.

9 *Appellans intra quem terminum teneatur ſe præſentare coram Iudice, ad quem, & coram Rege, num.* 10.

11 *Terminus ad ſe præſentandum appellans coram Iudice ad quem, nec ſit cum proceſſa cauſa, num.* 12.

Leg. 2. titulo 18. lib. 4. recopilationis, & num. 13. 14.

12 *Promiſſio, & compulſoria datur appellanti ad transferendum proceſſum.*

13 *Deſerta cenſetur appellatio, ſi poſt terminos appellans ſe præſentauit, & conſtiterit de iniuſtitia Sententiæ, & pars opponat de deſertione, ſed etiam ex officio Iudicis, n.* 14. 18.

14 *Deſerta appellatio cenſetur ipſo iure, tranſacto termino, reſpectu Iudicum inferiorum, non ſic reſpectu ſupremorum.*

15 *Litigatores num poſſint ſuſpendere terminum appellationis proſequendæ, aut prorogare, n.* ſequenti. 16.

16 *Prorogandi terminus proſequendæ appellationis conſenſum partium, nequit ſecundum quoſdam, affirmant alij, n.* 17. 18.

18 Cap. oblatæ infrà hoc tit. l nemo, Cod. de temporibus appellat

19 *Terminus proſequendæ appellationis poteſt per partes coarctari, & abbreuiari: quid per Iudicem. n.* 20. 21. 24, *aut in Rota, n.* 21.

21 *Rota poteſt ſemel, bis, aut pluries terminum proſequendæ appellationis prorogare, item & abbreuiare.*

22 *Iudex poteſt terminum appellationis proſequendæ abbreuiare, itavt alias cenſeatur deſerta appellatio, & Sententiam ſuam mandari executioni, num.* 23.

Fermoſin. de Exceptionibus.

24 *Iudex poterit arctare terminum appellanti ad petendum Apoſtolos.*

25 *Iudex à quo nequit ad definiendam appellationem terminum breuiorem aſſignare, & Iudici ad quem illum præſcribere, vide numero* 29.

26 *Finire cauſam non eſt in poteſtate appellantis.*

27 *Terminus legis, ſeu ab homine aſſignatus proſequendæ appellatione differuat.*

28 *Iudex Eccleſiaſticus poterit præfigere terminum, vt appellans ſe præſentet, & ex tranſacto declarare appellationem deſertam.*

29 *Iudex à quo cognoſcit de cauſa, ſi appellans eam non proſequatur, & reaſſumit iuriſdictionem tranſacto termino à ſedato, num* 30.

31 *Iudex à quo poteſt breuiorem terminum præſcribere, vt appellans proſequatur appellationem, etiam quando appellationem reiecit: & poſtquam detulit appellationem, num.* 31.

33 *Iudex à quo, qui coarctauit terminum appellationis proſequendæ, poterit eo tranſacto prorogare, eo tamen tranſacto non admittere moræ purgatio, num.* 34.

35 *Terminus appellationis proſequendæ, non dicitur tranſactus, vt appellatio cenſeatur deſerta, ſi appellans miſit nuncium, aut arripuit iter.*

VT primam difficultatis partem abundantius exornes: Adiunges nonnulla dicta *ſuprà in cap. at ſi Clerici de Iudiciis*, aliqua *in capite* 1. *& in capite quoniam contra falſam de probationibus*: Quare nunc breuiter dico, quod ſi quis in caſibus à iure permiſſis appellauerit, aut de aliquo grauamine conqueſtus fuerit, teneatur acta omnia ad Iudicem appellationis, transferre, præſertim hodie ſtante Trid. diſpoſitione, *ſeſſione* 24. *capite* 20 §. *præterea de reformatione*, quod procedit in quocumque Iudice, vt cenſuit Rota in vna Placentina adminiſtrationis Sacramentorum, primo Decembris 1567. coram Lancelloto; Et iterum in vno Maiorg. Officij Pœnitentiariæ 1591. coram Illuſtriſſimo Blanqueto: Tradit Riccius *Collect.* 1356 ſic in praxi ſeruari ſuper *lege* 2. vbi Gloſſa, & Bartolus *Cod de edendo*. 1

Et addit vt talis nullitas non excuſetur præſumptione Iuris; Sed parte opponente debeat prius Iudex de ea cognoſcere, Puteus *deciſione* 72. *lib* 3. ſi ſæpius cenſuit Rota Romana, præſertim in vna Pontium decimarum 4. Iulij 1576. coram de Graſis in Veſulana Spolij 5. Maij 1586. coram illuſtriſſimo Plato, & iterum in vna Venetum illegitimitatis 26. Februarij 1597. coram Pennia. 2

Congerit plures Barboſa *in dicto capite* 20. *Trid. numero* 68 dum ait quod ſententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis eſt nulla. 3

Quod ampliabis procedere, quamuis in commiſſione appellationis adſit clauſula *quam, & quas*, Statil. Pacificus *deciſione* 30. Riccius *ſuprà*, & ea ratione; quia poſt Tridentinum Concilium ſignatura, & Rota intelligunt dictam clauſulam; vt non operetur niſi tranſportato proceſſu in cauſis appellationum, vel ab eis dependentium Rota in vna 4

Valentina Parochialis 13. Ianuarij 1580. coram illuſtriſſimo Blanqueto: tradit plura cum pluribus Barboſa *in dicto cap.* 20. *Trid. à num.* 60. Farinacius *conſ.* 69. *num.* 3. & 4. Stephanus Gratianus *diſceptation. Forenſium cap.* 121, *num.* 15. Riccius *in deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. p.* 4. *deciſione* 334. *num.* 1. Giurba *deciſione* 29. Nauarrus *in ſingul. Iuris Canon. concluſione* 7. Narbona *in lege* 33. *Gloſſa vnica, num.* 5. *tit.* 25.
5 *lib.* 4. *recopilationis.* † Et Gratianus *ſuprà à numero* 18. reſoluit procedere, etiam in actis factis in partibus coram Iudice delegato, & Riccius *ſuprà dicta collect.* 1356. Gratianus *ſuprà à num.* 10. Alexander Ludouicus *deciſione* 508. *num.* 11. ibi Beltram: *num.* 15. dicunt procedere in quocumque Iudice, & in Eccleſiaſtico, & in cauſis tantum Eccleſiaſticis cenſuit Romana Signorum 23. Iunij 1603. coram Cardinali Sacrato, & ex aliis deciſionibus probat Barboſa *num.* 62. qui *num.* 63. probat etiam procedere in cauſis prophanis vertentibus coram Iudice Eccleſiaſtico, vt ex ſententia Sanctæ Congregationis Concilij firmauit, Rota in Laudien. dominij Deſtenordia 13. Iulij 1623. coram Coccino Decano reprobata, *deciſione* 106. *in princip. parte* 4. *diuerſ.* in qua dictum erat Concilium *in dict. cap.* 20. §. *præterea* habere locum, etiam in prophanis, prout econuerſò diſpoſitio Concilij intrat in omnibus cauſis Eccleſiaſticis vertentibus coram quocumque Iudice: etiam non Epiſcopo; licet verba Concilij videantur ſonare in cauſis vertentibus coram Epiſcopo ex Coccino *deciſione* 274. *num.* 3. & D. Rota Leodien. Alia videnda *à num.* 64. refert idem Barboſa vſque ad 80. de quibus iam alibi.

6 Et etiam aduertendum eſt pro materia præfati dubij, & materiæ, quod quando acta fuerunt tranſportata, non eſt neceſſe vt producantur coram Iudice appellationis, parte citata; Ad quod pulchrè, & omninò videnda eſt deciſio Rotæ diuerſorum 688. *parte* 1. & iterum in vna Tholoſana primitiarum 27. Februarij 1581. coram Seraphino, vbi fuit declarata Bartoli authoritas *in lege naturaliter*, §. *nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ.*

7 Vt procedat quando non conſtat, quod acta fuerunt tranſportata, vel quando ſumus in diuerſa cauſa coram eodem Iudice, Riccius *ſuprà*
8 *dicta collectanea* 1356 *in fine.* † Vbi addit ita quoque intelligi debere, Rotam *in deciſione* 1. *de fide inſtrumentorum in nouis*, dum voluit, quod reproductio fiat cum partis citatione; quia non procedit, vbi acta ſunt tranſportata: Aliqua dixi *ſuprà in Rubrica quæſtione* 5. ſub verſiculo *ad quintam*, quæ conducunt dubio, de quo hîc.

9 Ad ſecundam quæſtionis partem, intra quæ tempora appellans teneatur ſe præſentare coram Iudice ad quem; vt deſertionem effugiat, vt ſatius reſpondeas repetes quæ latè adduxi *ſuprà in Rubrica dicta quæſtione* 5. toto verſiculo *ad quintam*, quare nunc quid de Iure Regio obſeruetur; aſſigno igitur *l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopilationis*, vbi cauetur quod appellans ſe præſentare debet coram Iudice appellationis intra terminum à Iudice à quo ei deſignatum; Sin autem deſignatus non ſit id facere tenebitur coram Rege, vltra portus intra quadraginta dies, citra portus vero intra quindecim dies.

Si vero Rex ſit in Ciuitate, vel appelletur 10
à Iudicibus Oppidi ad Iudicem Superiorem in eodem Oppido cõmorantem intra tertium diem à Iudicibus vero termini terræ, & Iuriſdictionis ad Iudices Oppidi intra nouem dies, & die quo fuerit appellationi delatum, quod ſi in his diebus, & terminis appellans, nondum ſe præſentauerit ſententia tranſibit in rem iudicatam.

Et addo quod terminus ad ſe præſentandum 11
poterit etiam à Iudice pro cauſæ qualitate mutari, vt conſtat ex *dicta lege* 2. *Titulo* 18. *lib.* 4. *recopilationis*, ibi *al plaço que el Iuzgador lo puſiere*, vbi notat Azeuedus *num.* 3. quod ſi terminus præſentationis à Iudice non ſit aſſignatus; tunc ſeruabitur terminus legalis.

Quæ præſentatio regulariter fit abſque pro- 12
ceſſu, & ſtatim appellanti datur prouiſio Regia, quæ vulgò vocatur *mejora*; quæ eſt citatoria; Nam per illam pars appellata citatur, *lege* 5. *Titulo* 18. *lib.* 4. *recopilationis*, & compulſoria namque illa compellitur Tabellio, tranſumptum proceſſus parti appellanti dare, tradit hîc Balboa ſub *numero* 31. de cuius praxi dixi *ſuprà in cap. fin. de foro competenti, quæſt.* 4. *ſub* §. 2.

Dubium vero eſt; an ſi facta per appel- 13
lantem præſentatione poſt dictos terminos, & ea admiſſa conſtauerit de iniuſtitia ſententiæ, à qua fuerit appellatum, ſi pars de deſertione oppoſuerit, ſit eo caſu ſeruandus, *dicta leg.* 2. *Regia*, ſtylus, & Rigor, & hanc difficilem vocans Gutierrez *libro* 1. *pract. quæſtione* 103. reſpondet eo caſu proculdubio deſertam eſſe appellationem, & ſententiam tranſiſſe in rem iudicatam, à qua reſolutione, quamuis nimiam contineat ſeueritatem, putat Balboa *hic. ſub numero* 11. recedendum non eſſe, quia dicta lex Regia formam circa præſentationem coram Superioribus ſeruandam, præſcripſit cum clauſula *decreti irritantis*; hoc eſt deſertionem appellationis inducentem; Nam ſibi imputare debet appellans quod intra proximum à lege terminum non ſe præſentauerit, & pro reſolutione faciunt quæ longè adduxi *ſuprà*, & notaui *quæſt.* 2. *præced. in fine.*

Obſtat dicere Iudicem ad vtilitatem priua- 14
tam non poſſe officium ſuum impertire, *ex lege* 4. §. *hoc autem*, vbi Doctores, *ff. de damno infecto*: Ergo ſi appellatus non oppoſuerit deſertionem, non debebit Iudex appellationem deſertam eſſe, declarare: Sed reſpondeo cum Maranta adducente plures *de ordine Iudiciorum, parte* 6. *hoc Titulo, numero* 398. & cum Balboa *hic, numero* 12. quod Iudex ex officio parte non opponente debet declarare appellationem eſſe deſertam: quia cum ex lege ipſa iam ſit deſerta, & ſententia tranſierit in rem iudicatam, non eſt cui poſſit iterum cognoſcere de re iam finita; Et ſic ſeruandum, & practicandum à Iudicibus inferioribus, reſoluit Balboa, ſecùs à ſuperioribus; Quod vltimum in Cancellariis, & Supremis Conſiliis video practicari, ad quod adiunges quæ dixi *ſuprà, quæſtione* 2. *numero fin.* Ita reſoluit deciſio Senatus Luſitaniæ 38. *numero* 1. *in* 1. *parte*, & latè agens, diſſoluens fundamenta contraria; ipſe Gutierrez omninò videndus.

15 Ad tertiam quæſtionis partem, an poſſint litigatores, non ſolùm ſuſpendere terminum appellationis proſequendæ, ſed, & prorogare, aut abbreuiare, & ſuppoſitis quæ adduxi *ſuprà in cap. venerabilis* 20. *de Iudiciis an poſſit Iudex pronunciare, inſtantia perempta, ex partium prorogatione* & agens Balboa *hic* duas contrarias refert, *num.* 18. quam ſuprà retuli *in cap.* 4. *& ſu-*
16 *prà ſub quæſtione* 2. † Et ſic breuiter in propoſito refero aliam negatiuam tenentes opinionem, nempe vt nequeat terminum prorogare, Bartolus *in Authentica ſi tamen*, *num.* 3. *Cod. de temporibus appellat.* Veſtrius *in praxi lib.* 7. *cap. vltimo*, *num.* 18. vbi Granat. *num.* 42. in verbo *licet tempora* Matheſil. *ſingulari* 24. Tiraquellus *de retracta*, §. 7. *gloſſa* 2. *num.* 14. Auendaños *reſponſo* 2. *num.* 6. Scaccia *de appellationibus*, *quæſtione* 14. *num.* 50. Bobadilla *in politica lib.* 3. *c.* 8. *num.* 190. Ignatius de el Villar *in ſylua reſponſo* 15. *à num.* 1. ſequitur cum aliis Barboſa, quorum ratio eſt ne lites fiant immortales contra publicam vtilitatem, ex longè dictis *ſuprà in*
17 *cap. finem litibus de dolo.* † Et affirmatiuam tenentes, quos improbat Barboſa, ſunt Maranta *de ordine Iudiciorum part.* 6 *actu* 2. *hoc titulo*, *num.* 236. Socinus *regula* 226. *in fine*, Theſaurus Pedem. *deciſione* 244. *num.* 7. Chachetanus *deciſione* 88. *num.* 16. videbis Sigiſmundum, Scaccia *ſuprà quæſt.* 15. *num.* 118. & probant Doctores ex Iuſtiniano *in l. fin.* §. *fin. Cod. de tempor. appellat.* vbi expreſſè cauetur pactis litigantium fieri, vt nullus ſeruetur fatalis in verſic. *legum.* Et Valenſis *in Rubrica hic* §. 14. *à num.* 5. ait pacto, & Mutuo conſenſu partium poſſe terminum ſuſpendi; eo quod tempus proſequendæ appellationis detur vtrique parti. Et ſic hoc iure noſtro eis permitti ſuſpenſionem fatalium ex *Clementina quamdiu hoc titulo*, item & prorogationem ex *dicta l. fin.* § *fin. Cod. de temporibus appellationum. l. quod ſi nolit.* § *ſi quid ita ff. de ædilitio edicto*, *cap. de cauſis* 3. *de officio deleg.*

18 Nec obſtat Textus *in cap. oblata hoc titulo*, quia loquitur in Iudice, cui permittitur abbreuiare, ſed non prorogare. Nec Textus *in l. anno*, *Cod. de temporibus appellat.* quia loquitur de reparatione quæ fit finito tempore: hic tamen de prorogatione, quæ fit durante tempore, ex *l. ſed etſi manente* 5. *de procurator*, videbis latè Marantam *p.* 5. *in praxi n.* 23. Gaillium *lib.* 2. *obſeruat.* 141. & Valenſem *ſuprà n.* 6. vbi alia adducit videnda.

19 De ſecundo membro an poſſint litigantes breuiare, & coarctare terminum proſequendæ appellationis, breuiter reſpondeo, poſſe ipſum appellantem ſibi breuiorem præſcribere terminum, prout præſcribere poteſt, *cap.* 24. *cap.* 57. *cap.* 64. *hoc titulo*, modo tamen is ſit congruus, & conueniens *cap.* 14 *hoc titulo*, Andreas Valenſis *in Rubrica*, §. 13. *num* 5. vbi ait quod appellatus non permittitur nimis accelerando terminum, aut appellantem præuenire ex *dicto cap.* 44. *in fine*, vide *dicta quæſt.* 4. *de his duobus dubiis* dixi *in cap.* 2. *de dilationibus*, *quæſt.* 3. verſiculo *ad vltimam.*

20 Ad quartam partem, an Iudex poſſit prorogare terminum appellationis proſequendæ reſpondeo ex dictis *ſuprà in cap.* 4. verſic. *ad quartam*, vt ſub noſtro Textu & prolatiori tractatione repetes quæ latè dixi *in cap.* 1. *de dilationibus à quæſtione* 2. cum aliis.

Sed quod in Rota Romana extet ſtylus, & 21
praxis ex conceſſione Innocentii VI. vt auditores Rotæ poſſint prorogare fatalia appellationis, ſemel, bis, ter, & quoties arbitrio Auditori videbitur: tradunt Scaccia *de appellationibus dicta quæſt.* 15. *num.* 120. citat poſt alios Veſtrium *in praxi lib.* 3. *cap.* 5. *ſub num.* 4. Barboſa *hic num.* 17. *in fine*, Marcheſanus *de commiſſione* 7. *prorog. fatalium*, *cap.* 1. *num.* 8. Reginel. *in tractatu de appellationibus* §. 10. *gloſſa* 1. *num.* 5.

Sed an poſſit terminum abbreuiare affirma- 22
tiuè reſpondeo ex iam adductis *hic & in cap.* 4. item & *ſub cap.* 2. *de dilationibus*, vbi longè adduxi ad alium propoſitum: quare nunc breuiter dico ex hoc Textu Iudici permitti terminum abbreuiare, taliter vt appellatio maneat deſerta, ſi appellans intra tempus illud, non introduxerit, & proſequutus fuerit eandem aliquo, & qualicumque modo, & ſententiæ, ac Iudicio Iudicis ſtare compelletur, iuxta Textum *in dicto cap. perſonas* 4 *hoc titulo*, perinde, ac ſi per lapſum termini Iure definiti, in cuius locum ſuccedit terminus à Iudice præſcriptus, Gloſſa *in Clement. ſicut hoc titulo*, Innocent. *in cap ex ratione* 8. *& in dicto cap. perſonas*, *num.* 3. *&* 4. *& hic num.* 4 Gaillius *obſeruat.* 104. *num.* 2. Andreas Valenſis *in Rubrica hic d.* §. 13. † Vbi 23
addit quod poteſt Iudex lapſo termino à ſe præſcripto ſententiam ſuam mandare exequutioni, etiam non ſpectato lapſu termini Iuris ex *dicto cap. perſonas* ibi *ex tunc Iudicio ſuo ſtare compellas* nam dictio *ex tunc* extremum temporis momentum ſignificat *l.* 4. *ex vltimo*, *ff. de condit. & demonſtrationibus*, *l. in ſubſtitutione*, *ff. de vulgari, & pupill. l. vltima*, *ff. de fideicommiſ. libert.* cum multis de ea loquitur Barboſa *dictione* 118. vbi de aliis ad dictam dictionem ſpectantibus.

Itaque poterit Iudex à quo arctare terminum 24
appellanti ad proſequendum, ſeu petendum Apoſtolos, illumque limitari de quo Zerola *in praxi Epiſcop. p* 2. verbo *appellatio* Scaccia *de appellationibus dicta quæſt.* 15. *à num.* 214.

Dubium tamen eſt an ad finiendam appella- 25
tionem poſſit Iudex à quo terminum breuiorem appellanti aſſignare, & breuiter negatiuè reſpondeo, quia nequit Iudici ad quem præſcribere terminum, vt cauſam appellationis expediat Abbas *hic num* 11. *&* 12. Francbis *num.* 2. *mcab.* 2. Decius *num.* 15. *fallent.* 5. † Scaccia *dicta quæſt.* 15. 26
num. 118. qui reddit rationem, quia finire cauſam appellationis, non eſt in abſoluta voluntate, & facultate appellantis, cum dependeat etiam à Iudice appellationis, qui eſt ſuperior Iudice à quo, cui talem legem imponere non poteſt, probat Textus *in cap. ex inſinuatione* 50. vbi Barboſa, cum multis Valenſis *dicto* §. 13. *num.* 5. † Qui ait cum Vvameſio *in dicto cap. perſonas hoc* 27
titulo, in hoc differre terminum ab homine aſſignatum à termino Iuris, quod iſte ſit etiam non ſolùm ad proſequendam, ſed etiam ad finiendam appellationem: idem docent Barboſa *in dicto cap. ex inſinuatione*, & Scaccia *ſuprà* in verſic. *tamen*, dicentes ideo procedere, quia illa coarctatio, ſeu termini elongatio concernit Ius partis.

Itemque poterit Iudex Eccleſiaſticus appel- 28
lanti præfigere terminum, vt intra illum coram

Iudice ſuperiore ſe præſentet cum proceſſu, & eo tempore elapſo declarare appellationem eſſe deſertam, Ducñas *regula 42. limitat. 22.* Maranta *de ordine Iudicior. p. 6. actu 2. num 235.* Rebuffus *tom. 3. ad leges Galliæ, hoc tit. art. 15. gloſſa 1. num 13.*

29 Itaque abſolutè verum eſt, vt Iudex à quo præfigat terminum appellanti ad appellationem proſequendam, Riccius *collect.* 1743. ad Textum *in cap. reprehenſibilis 16. hoc titulo.* Addens ex hoc prouenire, quod idem Iudex à quo non obſtante, cognoſcat de cauſa, ſi appellans non proſequatur, Lanfranch. *in deciſione* 23. 30 facit Textus *in cap. ad hæc hoc titulo.* † Et inde etiam infert Riccius cum Hartam, quod Iudex à quo elapſo termino à ſe dato reaſſumat Iuriſdictionem, ſi appellans non proſequatur, & deſinat labi terminum.

31 Hinc etiam vt verius admitto poſſe Iudicem à quo hunc terminum breuiorem præſcribere, non ſolùm quando admiſit appellationem, verùm & quando eam reiecit, quia id facit ad celeriorem cauſæ expeditionem, ne ſententia à ſe lata maneat diutius in ſuſpenſo, & vt occurratur malitiæ, appellantium ad exequutionem ſententiæ differendam, ac tanto citius per ſuperiorem cognoſcatur rectè ne appellationem admiſerit, vel reiecerit, de quo iam *ſuprà.*

32 Item etiam verius eſt Iudicem à quo poſtquam detulit appellationi, poſſe huiuſmodi terminum præſcribere, ex interuallo, *cap. 1. verſic. poſt hoc titulo, lib. 6.* Valenſis *in dicto* §. 13. *num. 6. in fine.*

33 Facilius etiam erit ei Iudici poſtquam breuiorem terminum præſcripſerit eundem, priùs quàm lapſus ſit, prorogare *l. ſed etſi* 5. *ff. de precario,* quaſi quamdiu decurrit is in eius ſit poteſtate, & ad illum perduret Iuriſdictio, Rota *de iſtine* 15. *aliàs* 384. *in antiquis* Decius *in dicto* 34 §. 13. *dicto num. 6.* verſic. *facilius.* † Vbi addit quod ſi lapſus ſit ante prorogationem ſententia immutabiliter tranſeat in rem Iudicatam, *dicto cap. perſonas l. vltima, §. fin. Cod. de temporibus appellation.* nec vllam admitti purgationem moræ, quia cum terminus ille ſit peremptorius, *cap. ſæpè. 44. hoc tit.* euenit vt mora contracta, ſtatim ſubintret legis diſpoſitio, hoc eſt desertæ appellationis effectus.

35 Vnùm tamen notabis, vt certo termino, conſtituto à Iudice à quo ad proſequendam appellationem, ſufficiat quod appellans, infrà illud tempus mittat nuncium ad Iudicem ad quem cauſa introducendi Capella Tholoſana *deciſione* 445. Riccius *collect.* 1743. verſic. *quæritur ſecundo,* dicentes fuiſſe deciſum, quod ſufficiat itineris arreptio ad ſatisfactionem termini ad appellationem proſequendam.

Qvæstio VI.

An Iudex ad quem poſſit appellanti præfigere terminum ad appellationem proſequendam: Et illum abbreuiare: An appellatus poſſit appellanti præfigere terminum: Vel an poſſit præueniendo appellantem intra terminum præfixum impetrare Iudicem, ſeu commiſſionem cauſæ: Et quando dicatur nimium præcurriſſe in impetranda commiſſione cauſæ: An eo ipſo, quod Iudex præfigit terminum ad proſequendam appellationem cenſeatur illam admittere, ſi à principio non fuiſſet recepta: Et an debeat terminum aſſignare in eodem contextu admiſſæ appellationis: Vbi de aliis dubiis, & quæſtionibus remiſſiuè?

Svmmarivm.

1 *Iudex ad quem nequit præfigere terminum appellanti, vt proſequatur appellationem niſi in magna cauſa, num. 2. aut ſi periculum immineret, vt in electionibus, num. 3. & cauſa matrimoniali, num. 4.*

5 *Appellatus nequit appellanti præfigere terminum, vt proſequatur appellationem nec legem illi imponere.*

6 *Appellatus nequit præueniendo appellantem impetrare Iudicem, ſeu commiſſionem cauſæ, niſi in ea faciat mentionem de termino: expenditur, n. 7.*

8 *Terminus à neutra parte præueniri ſtatutus à Iudice.*

9 *Commiſſio impetrata ab appellato præuento appellante, eſt nulla.*

10 *Appellatus poterit præueniendo appellantem impetrare Iudicem, & commiſſionem cauſæ non coactus facere expreſſionem, ſi nec Iudex, nec appellans ſibi præfixerit terminum dummodo nimium non properet, & num Senatus cognoſcat, n. 11.*

12 Cap. oblatæ 57. hoc tit. *de non præueniendo partem appellantem non habet locum in curia, vbi ſtatim datis Apoſtolis, pars appellata poteſt impetrare commiſſionem ſuper apellatione.*

13 *Appellatus, ſi renunciat puncto appellationis, poteſt Iudex ſuper principali cognoſcere, prætermiſſo articulo appellationis.*

14 *Appellatus quando dicatur nimis præcurriſſe tempus, relinquitur arbitrio Iudicis: quid vel ante menſem anni, aut in vltimo menſe, n. 15.*

16 *Iudex eo ipſo, quod præfigit terminum, vt appellans proſequatur appellationem, non cenſeatur appellationem admittere.*

17 *Iudex à quo, non tenetur præfigere terminum appellanti, in eodem contextu, quo ei appellationem defert.*

18 *Iudex à quo abſque vitio attentatorum, elapſis fatalibus primi, & ſecundi anni, exequitur ſententiam.*

19 *Appellãs à ſententĩa lata extra Romanã Curiã, non aſſignato termino à Iudice, nec à ſe ipſo, habet annum ad proſequendum ex cauſa bienniũ.*

20 *Quæſtiones nonnullæ pro materia hic aſſignantur remiſſiuè.*

AD

1 AD primam quæſtionis partem breuiter re-
ſpondeo non poſſe Iudicem præfigere ter-
minum à iure ſtatutum : Sic Andreas Valenſis
in Rubrica huius tituli, §. 13. *num.* 7. tradit deci-
ſum Capella Tholoſana *in deciſ.* 197. ex eo Ric-
cius *collect.* 1743. ad Textum *in cap. reprehenſibi-
lis hoc tit.* verſic. *quæritur primo*, vbi dicit id non
poſſe ſine cognitione cauſæ, & adducit Textum
2 *in cap. oblata*, §. *ſuperiore* 57. *hoc tit.* † Ob idque
eadem Capella Tholoſana *deciſ.* 426. ait poſſe ea
3 eadem cauſa terminum aſſignato. † Et ſic Va-
lenſis *dicto num.* 7. ait quod vbi periculum ea ni-
mia dilatione immineret, & in cauſis ſpiritua-
libus electionum, poſtulationum, & aliis bene-
ficialibus, quæ eum cauſam publicam aliquo
modo continent, debent accelerari, poteſt iu-
4 dex ad quem terminum abbreuiare. † Sicut &
in cauſa Matrimoniali ob periculum inceſtus,
vel Adulterij iuxta Textum *in cap. quoniam fre-
quenter*, §. 1. *vt lite non conteſtata*; etenim in
cauſa alimentorum ob periculum vitæ *l. necare*,
ff. de agnoſc. liber.

5 Ad ſecundam quæſtionis partem an appellatus
poſſit appellanti terminũ præfigere breuiter re-
ſpõdeo negatiuè, ne in illius ſit poteſtate, vt *ſuprà*
adduxi appellantem nimium coarctata, & Ad-
uerſario ſuo legem ponere Ioannes Andreas, &
Panormitanus *in cap. perſonas* 4. *hoc tit.* ſicut nec
nimis accelarando permittitur terminum, nec
appellantem præuenire, *ex cap. ſæpe* 44. *hoc tit.*
Valenſis *in Rubrica*, §. 13. *ſub num.* 4. & confir-
matur ex dicendis.

6 Ad tertiam quæſtionis partem reſpõdeo quod
cum à Iudice, vel ab ipſo appellante fuerit præ-
fixus terminus (nam vt iam quæſt. præcedenti
dixi, poſſit appellans ſibi breuiorem terminum
aſſignans) appellatus non poterit præueniendo
appellantem impetrare Iudicem, ſeu commiſſio-
nem cauſæ, niſi ipſe in commiſſione faciat men-
tionem de termino, quia non facta iſta mentio-
ne commiſſio, ſeu reſcriptum eſſet ſubreptitium
& ideò non valeret, Scaccia *de appellationibus*
7 *q.* 14. *n.* 53. † Vbi etiam cum Franco *in dicto cap.
oblata* 57. declarat hoc procedere, quando im-
petratur Iudex extra Curiam; ſecùs ſi impetra-
tur in Curia, quia tunc poteſt impetrari, etiam
8 nulla mentione facta de termino. † Addens *n.* 54.
cum Francho *in dicto* §. *oblata num.* 20. *in fine*,
neutram partem poſſe præuenire terminum ſta-
tutum à Iudice, vel ab appellante, Barboſa *in di-
cto cap. oblata*. *& in cap. ſæpe num.* 4. ita docet.

9 Ex quo primò notandum eſt commiſſionem
ſcilicet impetratam ab appellato præuento ap-
pellante non eſſe nullam ipſo iure, ſed venire
annullandam ope exceptionis, & ideò ſi pars op-
poſuerit proceſſum eſſe nullum, quia illa com-
miſſio ſtante oppoſitione non tribuit iuriſdictio-
nem; ſecùs ſi pars non oppoſuerit; quia tunc
quamuis ſit ſubreptitia tribuit iuriſdictionem
ob id proceſſum valere, docent *dicta q.* 14. *n.* 53.
Marcheſanus *de commiſ. p.* 1. *cap.* 26. *de commiſ. ap-
pell. vigore cap. oblata n.* 3. *&* 4. *in* 2. *impreſſione.*

10 Secundò notandum eſt, quod ſi nec Iudex,
nec appellans ſibimet præfixerit terminum, in-
deque procedere vt remaneat terminus legalis
tunc tenetà appellatus poſſe præueniendo ap-
pellantem impetrare Iudicem, & commiſſionem
cauſæ, nec cogi aliquam facere expreſſionem
termini legalis in commiſſione, dummodò ni-
mium non feſtinat, vt appellantem in commiſ-
ſione ſupplantet, & Iudicem ſibi amicum impe-
tret, Marcheſ. *in dicto cap.* 26. *ſub num.* 2. *fol.* 284.
Scaccia *dicta q.* 14. *num.* 56. † Et Surdus *deciſio-* 11
ne 175. *num.* 10. & Barboſa *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 5.
in fine, dicunt indiſtinctè Senatum cognoſcere
de meritis, etiamſi appellatio non deuolueretur
vel eſſet malè appellatum, quando appellatus
impetrat commiſſionem, per quam totum ne-
gotium demandatur.

Tertiò notandum eſt quod Textus, *in dicto* 12
cap. oblata, 57. *hoc tit.* quatenùs loquitur, de non
præueniendo partem appellantem, in impetra-
tione reſcripti non habet locum in Curia, vbi
ſtatim datis Apoſtolis pars appellata, poteſt im-
petrare commiſſionem ſuper appellatione; Te-
ſtantur Seraphinus *deciſ.* 445. Stephanus Gratia-
nus *diſcept. forenſ. cap.* 1. *à num.* 10. Barboſa in
dicto cap. oblata num. 6. vbi *num.* 7. refert quod
Legatus in Portugalia derogat tempori illius
Textus, & Marcheſanus *p.* 2. *de commiſ. c. vnico,
num.* 34. *& num.* 35. ait in commiſſionibus cau-
ſarum extra Curiam non derogari prædicto ca-
piti ne continentia cauſæ diuidatur.

Quartò notandum eſt quod ſi appellatus 13
puncto appellationis renuntiat, poteſt appella-
tionis Iudex ſuper principali cognoſcere, præ-
termiſſo appellationis articulo, Bernard. Grau.
ad pract. Cameræ Imperialis lib. 1. *concluſ.* 136.
conſideratione 1. *n.* 1. Barb. *in dicto cap.* 1. *hoc tit. n.* 5.

Ad quartam quæſtionis partem quando dica- 14
tur appellatum nimis præcurriſſe tempus in ca-
ſibus dubij, verſic. *ad tertiam*, breuiter reſpon-
deo hoc reliqui Iudicis arbitrio, qui conſidera-
re debebit qualitatem perſonæ, & cauſæ ad di-
ſtantiam loci, vt iam *ſuprà* adduxi ad alium pro-
poſitum in hoc Textu: docent Ancharranus *in
dicto cap. oblata num* 5. *not.* 5. Abbas *ſub num.* 10.
Barboſa *num.* 5. Alexander *conſ.* 19. *lib.* 1. *ſub n.* 5.

Scaccia *de appell. q.* 14. *num.* 57. vbi in verſic. 15
tertia, intelligit ſi appellatus vult impetrare Iu-
dicem ante vltimum menſem anni; quia tunc
relinquitur Iudicis arbitrio, an & quando di-
catur nimium præcurrere, ſin autem appellatus
impetret Iudicem in vltimo menſe anni, non
dicetur nimium præueniſſe, tuncque ceſſare
penitus arbitrium ait, & hoc forſan in caſu re-
fert Barboſa intelligi Præpoſitum *in dicto cap.
oblata*, *num* 10. verſic. *in Gloſſa*, & videbis quæ
ibi adiungo *in dicto cap. oblata.*

Ad quintam quæſtionis partem, an eo ipſo 16
quod Iudex præfigat terminum cenſeatur ap-
pellationem admittere, & Scaccia *de appellatio-
nibus*, *dicta q.* 14. qui poſtquam agit, *num.* 15. de
dubio, an poſſit Iudex, qui non detulit appel-
lationem præfigere terminum appellanti ad pro-
ſequendam appellationem, de quo iam affirma-
tiuè reſpondi *ſuprà quæſt. præcedenti*, etiamſi re-
iecißet appellanti, vt affirmat Valenſis *dicta Ru-
brica hic* §. 13. *n.* 6. Tamen idem Scaccia poſtea
num. 16. agens de noſtro dubio, ait vt eo ipſo
quod Iudex præfixit terminum ad proſequen-
dam appellationem, cenſeatur admittere appel-
lationem, licet appellatio non fuerit recepta, ſic
cum Rota *deciſ.* 23. *alias* 243. Veſtrio *in praxi,
lib.* 7. *cap. vltimo ſub num.* 3. & quod Iudex cen-
ſeatur admittere appellationem, quando ſimpli-
citer præfigit terminum, non admittendo, nec
reiiciendo appellationem, ex eo quia qui vult
antecedens vult conſequens cum multis, ſic re-
ſoluit Scaccia contra alios.

Ad

17 Ad ſextàm quæſtionis partem, an Iudex à quo, deber præfigere terminum in eodem contextu, quo defert appellationi, videtur ad id non teneti ex dictis *ſuprà ſub quæſtione præcedenti*, vbi adduxi, non incontinenti Iudicem poſſe terminum aſſignare appellanti, vt proſequatur, & in terminis agent, Scaccia *dicta quæſt*. 14. *num*. 21. *cap*. 5. §. *ſi verò num*. 6. *hoc tit. lib*. 6. Franch *in c*. 4. *hoc tit. ſub num*. 9. verſic. *non obſtat*, Decius *hic ſub num*. 15. verſic. *ſubjicit*, dicentes id poſſe etiam ex interuallo, & Rota *deciſ* 40. *aliàs* 356. quam refert, & ſequitur Veſtrius *in praxi lib*. 7. *cap. vltimò, ſub numo*. 3. verſic. *dixi quoque* ſequitur hanc opinionem in caſu, quo Iudex præfigat terminum poſt tres dies, quod verum eſt aduersùs contrariam opinionem, quam referunt, Scaccia, eadem Rota.

18 Procomplemento huius tractationis fatalium primi, & ſecundi anni, dico poſſe Iudicem à quo elapſo termino ad docendum de proſequutione appellationis ſuam ſententiam exequi citra vitium attentatorum, iuxta ea, quæ iam *quæſt*. 2, & 3. adduxi de deſertione appellationis, refert Riccius *dicta collect*. 1743. verſic. *quæritur tertiò*, tractat Seraphinus *in deciſ*. 1335. qui *in deciſ*. 505. tractat de tempore à quo incipiat præfatus terminus, quod reſolues, ex adductis *ſuprà in præcedentibus quæſtionibus*.

19 Notabis ſecundo, quod appellans à ſententia lata extra Romanam curiam ei, non aſſignato termino à Iudice nec à ſemetipſo appellante, habet annum ad committendam, ſeu proſequendam appellantionem in curia, & ex cauſa biennium: docent Scaccia *de appellat. dicta quæſt*. 14. *nume*. 19. Marcheſanus *de commiſ. p*. 1. *cap*. 26. *de appellatione vigore. cap. oblata. num*. 2 *fol*. 274. *in* 1. *impreſſ*. Barboſa *ibi num*. 2.

20 Ad aliàs quæſtiones practicabiles iuxta *l*. 1. 2. 4. 6. & 7. *tit*. 18. *lib*. 4. *recop*. videbis Gutierrez *libro* 1. *pract. à quæſt*. 102. *ad* 109. quæ ſatis pro latiori explanatione Textus noſtri poſſunt hîc adjungi.

Ad §. Præterea, hoc Titulo.

SVMMARIVM.

1 *Criminoſus appellans, quando audiatur, vel non, remiſſiuè.*

2 *Abſens num citatur ad ſententiam, quando eius delictum notorium eſt remiſſiuè. ſeu an queat condemnari, num*. 3.

1 TExtus iſte duplicem continet tractationem; vnam de appellatione criminoſi admittenda, vel non, dico *infrà in cap*. 4. & 13. & qui criminoſi appellantes, non audiantur, dixi *ſuprà in Rubrica, quæſt*. 4. ſub verſic. *ad ſecundam*, & *quæſt*. 6. toto verſic. *ad ſecundam* & de latronibus, & aliis facinoroſis delinquentibus, aduersùs quos ſtatim ſententia exequitur non admiſſa eorum appellatione, breuiter de pluribus dixi *ſuprà ſub dicta quæſt*. 6. dicto verſic. *ad ſecundam*, ibi in verſic. *tertiò*, & verſic. *itaque*, de aliis pluribus caſibus, etiam ciuilibus in quibus ſtatim exequitur ſententia, non obſtante appellatione dico *in cap*. 13 *hoc tit*.

2 Alteram verò difficultatem, quam verbis huius Textus deprehendimus de non citando abſente, quando eius delictum eſt notorium, dixi 2
latè pro explicatione huius Textus *in cap*. 1. *de Iudiciis, quæſt*. 26. *à num*. 4. & 5. † Et ad aliam 3
quæſtionem, an abſens condemnari poſſit, latè
in cap. veritatis 8. *de dolo quæſt*. 7.

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Ad hæc, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſare num poſſit appellans Iudicem à quo appellauit remiſſiuè, num*. 2. & 3.

2 *Appellatio interpoſita ſuper vno articulo ſeparato, non ſuſpendit Iuriſdictionem Iudicis à quo.*

TExtus iſte quatenùs agit de recuſandi 1
iudicis materia ſatis, ſuperque explanatur
ex dictis *ſuprà in cap*. 4. *de foro compet*. Balboa *hic*
à num. 3. agit de illa quæſtione difficillima, an
appellans poſſit prætextu interpoſitæ appellationis
Iudicem à quo appellauit, quaſi ſuſpectum
recuſare, ſi pendente appellationis cauſa coram
eodem Iudice ſuper alio negotio conueniatur
quare ne longior ſim prolixis repetitionibus,
quas, vt iam videbis ex ſuprà traditis, te remitto
pro intellectu huius Textus, & dubij ad Textum
in dicto cap. 4. *de foro competenti quæſt*. 36.
vbi egi de quæſtione an appellãs poſſit prætextu
interpoſitæ appellationis Iudicem à quo appellauit,
quaſi ſuſpectum recuſare. † Item & quæ- 2
ſtionem 35. an Iudex recuſari poſſit in vna cauſa
qui grauauit in alia.

Et ad quæſtionem huic capiti congruentem, 3
nempe an appellatione in vno articulo interpoſita,
poſſit inferior Iudex in principali negotio,
aut in aliis eius articulis procedere, dico *infrà in*
cap. ſuper eo 10. *hoc tit*. † Et ad quæſtionem 4
principalem huius Textus, videbis Salgadum *de*
protectione Regia tom. 1. *p*. 3. *cap*. 15. *num*. 10. quatenus
docet, quod appellatio interpoſita ſuper vno
articulo ſeparato, non ſuſpendit Iuriſdictionem
Iudicis à quo ſuper aliis ſeparatis, &c. An
appellatio ab vno articulo includat totam cauſam,
dico *infrà in dict. cap*. 10.

AD TEXTVM
IN CAPITE VII.
Si Duobus, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. SVb littera huius Textus agunt Doctores de Iudicibus, ad quos de Iudice inferiore, qui tulit ſententiam, eſt appellandum. II. Et *in* §. *denique*, dicitur quod à ciuili Iudice, qui non eſt de temporali Iuriſdictione Eccleſiæ, non appellatur ad Papam,

pam, de quo etiam *hic* ago. Sed poſt perfectam tractationem aſſignabo rationem cur ita fiat, & in quibus de Iudice Laïco appellatio ad Eccleſiaſticum interponatur. & quare.

QVÆSTIO I.

An appellatio omiſſo medio valeat, facta ad ſuperiorem, vel debeat gradatim fieri: An à delegato Epiſcopi appelletur ad Papam, vel ad Metropolitanum; vt ad quos inter alios Iudices appelletur in praxi: An omiſſo medio in terris Dominorum poſſit appellari ad Regiam Cancellariam: Et an Baro prohibere queat ſubditos ſuos Principem adire: Et an appellatio alternatiua valeat?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio fit ab inferiore Iudice ad eius ſuperiorem.*
2 *Appellatio de Iure Ciuili, eſt gradatim facienda, & non omiſſo medio, alias eſt nulla, & remittitur Iudici incumbit cogneſcere, n.4. & qualiter, n.5.*
3 *Princeps non facilè adimit Iuriſdictionem ab ordinariis Iudicibus, niſi in caſibus vocatis* de corte, *& cum Iudex immediatus ſuperior, eſt impeditus, n.7.*
6 *Iuriſdictiones non debent confundi.*
8 *Appellatio à quocumque Iudice interponi poteſt ad Papam, & ad eius legatum, n.9. & Nuncium Hiſpaniæ, n.10. & 11.*
10 *Legatus Papæ gerit vices eius, & concurrit cum quolibet ordinario.*
11 *Appellatio omiſſo Epiſcopo non fit ad Metropolitanum, & regulariter fit ad proximum ſuperiorem, niſi aliud conſuetudo decernat.*
12 *Papa concurrit cum omnibus ordinariis, non ſic Princeps.*
13 *Appellatio gradatim, & non omiſſo medio qualiter contingat, & inter quos Iudices, n.14. & num. 15.*
16 *Appellatio de Iure Regio ſæpè contingit, vt omiſſo medio ſtatim interponatur ad Principem.*
18 *Appellatio omiſſo medio permittitur, vbi ſuperior Iudex proximior eſſet inhabilis, vel ſi appellatur ad curiam ſupremam, n.19. vel ſi appellatur ad maiorem, n. 20.*
21 *Princeps adiri poteſt per viam querelæ omiſſo medio.*
22 *Scholaris poteſt appellare à quocumque Iudice ad Imperatorem*
23 *Viduæ, & pupilli poſſunt ad Principem appellare.*
24 *Appellatio omiſſo medio, queit fieri ad Patriarchas.*
25 *Appellatio omiſſo medio per errorem, non eſt inutilis.*
26 *Appellatio omiſſo medio permittitur, cum concurrit Iuriſdictio mediata & immediata.*
27 *Appellatio omiſſo medio permittitur quando Epiſcopus litigaret cum ſubdito.*
28 *Apppellari queit omiſſo medio à Iudice, qui habet Iuriſdictionem à perſona Eccleſiaſtica.*
29 *Appellatio omiſſo medio permittitur cum Iudex immediatus ſuperior denegat Iuſtitiam, vel ſua ſponte cauſam remittit ad ſuperiorem.*
30 *Appellatio omiſſo medio, licet quoties ſic extent conſuetudo, & præſcriptio, aut ſtatutum ac priuilegium.*
31 *Appellandi omiſſo medio praxis laudata, & ſi in Principe contrariam laudat ſpeculator, & in Papa eam laudet, Abbas n.32.*
33 *Papa ſolet remittere cauſam ad ſe appellatam alio Iudici inferiori.*
34 *Appellatio de Iure Canonico interpoſita omiſſo medio, non eſt nulla, parte appellata non opponente; item, & Iure Ciuili, n.35.*
36 Cap. dilecti. hoc tit.
37 *Appellatio ab Epiſcopo Papæ delegato, num ad Metropolitanum, ſeu ad Papam interponatur, numeris ſequentibus.*
38 *Appellatur ab Epiſcopo Papæ legato in viſitatione ad eius Metropolitanum.*
39 *Legatus ordinarius authoritate Apoſtolica, quæ facit authoritate ordinaria facit.*
40 *Dictio* tanquam *regulariter denotat improprietatem; ſæpius proprietatem, & omnimodam ſimilitudinem, niſi ratio aduerſitatis obſtet, num.42.*
41 *Appellatio à delegato, ad delegantem interponitur? & ſic ad Papam, n.42. & 48.*
43 *Appellatio ab Epiſcopo Papæ delegato, fit omiſſo medio ad Papam, ſi ratione talis delegationis mutata ſic, aut addita in aliquo ordinaria Epiſcopi Iuriſdictio; ſecus ſi delegatio ſit iuxta Iuriſdictionem, quam antea habebat, n.44. etiam ſi commiſſio fiat per verbum committimus, aut præcipimus, n.45. 46 & 47.*
46 Cap.10. Tridentin. ſeſſ. 24. de reformatione 48.
41 *Delegatus Principis, & ſi dignior ſit ordinario, tamen ordinarius firmiorem habet Iuriſdictionem.*
49 *Appellatur ab Epiſcopo ad Metropolitanum à Patriarcha, ad Papam, aut eius Nuncium.*
50 *Appellatio à Vicario generali Epiſcopi, non ad Epiſcopum, ſed ad Metropolitanum fit ſecus à Vicario foraneo.*
51 *Appellatio ab Archidiaconis fit ad ipſum Epiſcopum, & etiam de aliis inferioribus.*
52 *Appellatio à Iudice ordinario delegante ſuſpecto excommunicato, mortuo, ſuſpenſo, hæretico longe abſenti, non fit ad ipſum à ſententia ſui delegati.*
53 *Appellatio eſt interponenda in foro ſæculari ad proximum ſuperiorem, niſi fieret ad Regem, vel Cancellarias.*
54 *Appellatio de Iudice alicuius Domini, aut de locum tenente prætoris, interponitur ad alios ſuperiores.*
55 *Appellatio à Iudice vulgo* Alcalde ordinatio, *fieri poteſt ad Dominum, ſeu eius prætorem.*
59 *Appellatio à Iudice, vulgò* Alcalde de la hermandad, *ad quem fiat.*
57 *Appellatio à locis & oppidis vicinis curiæ intra quinque leucas interponitur ad Iudices Prouinciæ, vulgò* Alcaldes del crimen.
58 *Appellatio Iudicis delegati ſæcularis, ſeu ſubdelegati, ad quem interponitur.*
59 *Appellatio à delegato Principis interponit queit ad Cancellarias, niſi in caſibus in quibus fit*

ſit ad ſuprema Concilia, à quibus Iudices dimanarunt: & quid in reſidentiis apud Indos, n.60.

61 *Appellatio à Iudice bonorum confiſcatorum Sanctæ Inquiſitionis interponitur ad ipſum tribunal Inquiſitionis, vbi egit & quando ſupplicari valeat ad ſupremum Inquiſitionis Concilium: quid in aliis cauſis, n.62.*

63 *Appellatio à Iudicibus ſubdelegatis Sanctæ Cruciatæ, interponitur ad Concilium eius ſupremum.*

64 Lea Guadalazaræ 23. Aprilis 1390. num.65. 66.& 68.

65 *Appellatio in terris Domini Vaſſallorum, queit illico omiſſo medio interponi ad Regales Cancellarias accumulatiuè, n.66.*

67 *Appellatio à Iudice conſtituto per Dominum Vaſſallorum, ad audiendas appellationem, cauſas aliorum inferiorum, interponitur ad Regem.*

69 *Baro num prohibere queat ſubditos ſuos Principem addire, & quando ad Regia tribunalia appellatur, num.70. 71.& 72.*

73 *Remiſſio cauſarum Vaſſallorum, debet fieri abſque vinculo, & comminatione expediendi caſam.*

75 *Appellatio alternatiua eſt nulla ſed de Iure Canonico permittitur, n.75. 76. 77. 78. 79. & n.80. vbi quid de ciuili, & Canonico Iure in praxi.*

74 *Appellatio alternatiua valet, ſi in actu eius concurrit dubitatio Iuris vel facti.*

76 *Appellatio interpoſita ad Archiepiſcopum, vel ad Papam eſt valida, & qualiter ab Epiſcopum, n.77.*

78 *Appellatio alternatiuè concepta, eſt valida de ſtylo curiæ.*

79 *Appellatio alternatiua valet, quando infra decem dies certificatur appellatus de Iudice, de quo ſenſit appellans, n.8 .81. vbi quod alias ſit nulla.*

81 *Appellatio alternatiua non vitiatur, eo quod vnus Iudex ad quem ſit incompetens, quia competens eſt adeundus.*

1 Præter antiquos Balboa longam ad hunc Textum repetitionem facit, & deinde Barboſa aliqua notat, ſed ego & ſi tetigero eorum aliqua etiam alia de nouo addo practicabilia. Et vt ad propoſitas difficultates reſpondeam, præmitto dicendum ex iam adductis ſub Rubrica, & *in capite 4. & 5. hoc titulo*, quibus colligitur ſemper eſſe appellandum de inferiore Iudice pronunciante, & ſententiante ad eius ſuperiorem, quod etiam confirmo ea ſequentibus, nam vt iam latè adduxi ea eſt appellationis natura, vt ad ſuperiorem, ſcilicet Iudicem interponatur, qui inferioris iniquitatem corrigat. *cap. cum inferior de maioritate, & obedientia*, & probaui iam *in Rubrica*: tradit *in Rubrica hic* Andreas Valenſis, §. 6. *numero* 1. Pichardus *in manuduct. ad praxim parte* 5. §. 8. *numero* 1. cum aliis Zepæus *ſub Rubrica hic*, & alij communiter Doctores *in cap. Romana* 3. *hoc titulo cap. non putamus de conſuetud. lib* 6. vbi plura congerit Barboſa tradit Balboa cum multis, *numero* 4. per Teatum *in cap. anteriorum* 2. *quæſtione* 6. *leg.* 18. *titulo* 23. *parte* 3. latè Tuſchus verbo *appellatio concluſione* 351. inde ad dubia.

Ad primam quæſtionis partem, vt reſolutiuè 2
reſpondeam, exiſtimo conſtituendam eſſe diſtinctionem Iuris Ciuilis, Canonici, & Regij; igitur de Iure Ciuili nemini dubium eſt appellationem eſſe gradatim faciendam, & non omiſſo medio: docent Doctores per Textum in *l. Imperatores, ff. hoc titulo*, vbi nec Princeps poteſt prouocari poſt alios Gsilua *de Arreſto cap.* 13. *num.* 15. Non enim facilè 3
Princeps adimit Iuriſdictionem à Iudicibus ordinariis, maximè cum grauioribus detineatur negotiis, qua ratione, nec ad ſe additum in prima inſtantia facere apperit, paucis exceptis caſibus, quos nos *Caſos de corte*, appellamus, de quibus latè, Couarruuias videndus *in practicis capite* 5. & de quibus aliqua iam *ſuprà* adduxi. † Et in tantùm hoc 4
verum eſt, quod ſi omiſſo medio, contingat appellari, appellatio ſit nulla, taliter vt debeat remitti ad quem de Iure pertineret, *dict. leg. Imperatores, l.1. §. ſi quis eoſdem*, docent Baldus *conſilio* 99. *libro* 3. Caſtrenſis *conſil.* 194. *libro* 10. Pichardus *in manuduct. dicta* 4 *parte* §. 8. *num.* 6. & 7. Riccius *collect.* 903. ad Teatum *in capite dilecti filij* 93. *hoc titulo*. † Balboa *hic* 5
ſub numero 12. vbi dicit illam appellationem non eſſe nullam omnino, ſed tantùm, quoad Iudicem, ad quem omiſſo medio fecit interpoſita, Andreas Valenſis *in Rubrica hic* §. 7. *numero* 1. & 3.

Curia Philippica *tomo* 1. *parte* 5. §. 1. *numero* 8. 6
reddit rationem Valenſis quia non debent Iuriſdictiones confundi ea *leg. nemo, Cod. de Iuriſdictione omnium Iudicum*, Gloſſa *ibi*, in verbo *auxilium*, probant cum pluribus Barboſa *in capite dilecti* 66. *hoc titulo, numero* 1. & 2. † Cum aliis idem *in cap. ſi is cui de officio delegati*, vbi limitat hanc concluſionem non procedere, quando ſuperior ille immediatus proponitur impeditus ſic cum Scaccia *hoc titulo quæſtione* 7. *à num.* 37. Gailio *lib.* 1. *obſeruation.* 119. & aliis.

De Iure autem Canonico ea noſtro Textu 7
aliter contingit, eo quod vnus ex litigantibus interpoſuerit appellationem ad Papam, *cap. ſolicitudinem* 54. *hoc titulo, cap. antiqua de priuileg. cap. ad Romanam* 2. *quæſtione* 6. Guido Pap. *deciſione* 221. *numero* 5. & *deciſione* 536. *numero* 49. Pichardus *ſuprà numero* 8. Balboa *hic dicto numero* 12. Etenim ea *dicto cap. antiqua*, à quocunque Iudice, etiam Patriarcha, interponi queit ad Papam appellatio, *cap. licet ex ſuſcepto de foro competenti, cap. ad Romanam* 2. *queſtione* 6. quod dicit Balboa procedere non ſolùm quando fit ad Papam appellatio, verùm & ſi interponatur ad eius legatum, Guido Pap. *deciſione* 221. *numero* 5. & *deciſione* 366. *numero* 49. Vvames *hic numero* 2. nonnulla dixi *ſupra ſub cap* 2. *hoc titulo de appellatione regularis*, ad quos ſuperiores regulariter fiat. † Et ad 8
legatum de latere in prouincia ſibi commiſſa & decreta exiſtentem probat Valenſis *dicto* §. 7 *ſub numero* 3. *ex cap.* 1. *de officio delegati* vbi Panormitanus, & Maranta *parte* 6. *in praxi hoc titulo actu* 2. *numero* 171. quia gerit vices Papæ, & concurrit cum quolibet ordinario in Prouincia

uincia ſibi decreta, & ſic de inferiori fit appel-
latio quotidie ad Nuncium Papæ legatum Ma-
triti exiſtentem, Curia Philipica *dict.* 5. *tom.* §. 1.
num. 3. vbi de delegato legati Papæ appellandum
ad ipſum legatum, Paz *in praxi tom.* 2. *p.* 5. *cap. uni-
co, num.* 4.

11 Hæc tamen appellatio permittitur, omiſſo
medio, ſi fiat de inferiori ad Papam, vel lega-
tom de latere; ſecus tameo erit ſi fiat appella-
tio ad Metropolitanum omiſſo Epiſcopo quæ
non admittitur, *cap. dilecti* 66. *hoc titulo*, Cal-
derinus *conſ.* 1. & 2. *ſub, hoc titulo*, Abbas *con-
ſilio* 45. *libro* 1. Et ſic relati dicunt, & Valenſis,
dicto numero 3. *in fine*, regulariter etiam de Iu-
re Canonico appellandum eſſe ad proximum ſu-
periorem, niſi forte conſuetudo loci, quæ Iu-
riſdictionem tribuit, *cap. cum contingat de foro com-
pet.* aliud tribuat, *cap.* 3. §. *ab Archidiacono, hoc* tit.
lib. 6.

12 Quod ſi dubites de ratione diuerſitatis inter
Ius Canonicum, & ciuile, ea oempe eſt, quia
ſummus Pontifex, eſt omnium Iudicum infe-
riorum ordinarius, & cum omnibus ordinariis
obſedis Apoſtolicæ prorogatiuam concurrit ex
hoc noſtro Textu & aliis ſimilibus, ex ex dict.
Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de reformat.* vbi cum mul-
tis Barboſa, nec commuoicando aliquibus Iu-
riſdictionem ordinariam, vel delegatam, ab-
dicat à ſe ſuam Iuriſdictionem; ſecos verò di-
cit, Valenſis *dicto* § 7. *numero* 4. eſſe in Prio-
cipe, qui *in dict. l. Imperatores*, abdicauit à
ſe Iuriſdictionem coonceſſam Iudicibus infe-
rioribus.

13 Dubitabis, autem hoc quod eſt appellare
gradatim, & non omiſſo medio qualiter intel-
ligitur, & reſpondeo id contingere, quaodo
appellatur ad eum, qui eſt ſuperior, & proxi-
mior Iudici qui tulit ſententiam, id eſt ſubal-
ternatus Iudici à quo, vt puta ab Epiſcopo ad
Metropolitanum illius Epiſcopi, tradit Barboſa
in dicto cap. dilecti 66. *ſub num.* 2. Scaccia *de ap-
pellat. num.* 3.

14 Qui *num.* 4. declarat ſecondo gradatim noo
omiſſo medio dicatur appellari, & ideo teneat
appellatio, etiam quando eſt interpoſita ſim-
pliciter, non expreſſo Iudice ad quem,
quaodo Iudex appellationis, eſt certus.

15 † Qui etiam, *numero* 14. declarat vt non
omiſſo medio dicatur appellatum, quan-
do eſt appellatum ad Iudicem competen-
tem, quia talis appellatio valet, vt dixi,
*ſupra in cap. fin. de libelli oblation. quæſtion.
fin. ſub*, §. 2.

16 De Iure tamen Regio antiquato Ciuili Iure
ſæpe videmos, vt ad Priocipem valeat appella-
tio interponi ex *l.* 18. *tit.* 23. *p.* 3. *l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 4.
recopilationis. Sed quia etiam de Iure Ciuili præ-
dicta regula poteſt limitari; ideo exiſtimo quaſi
exæquatam eſſe praxim omnium Tribunalium;
conſtat enim, vt omiſſo medio, queat appella-
17 ri io ſequentibus caſibus. † Primo in ſummo
Pontifice, vt iam dixi, quod probatur Iuxta
Ius noſtrum Canooicum ex *dicto cap. dilecti* 66.
Couarruuias *pract. cap.* 4. *num.* 9. Marania *dicta
p* 6 *actu* 2. *hoc titulo*, *ſub numero* 469 Scaccia
quæſt 7. *hoc titulo*, *numero* 46. citat plures Bar-
boſa *in dicto cap. dilecti*, *num* 3. & *in dict. cap.
antiqua de priuileg num.* 25. vbi reſpondet con-
trariis, diſtinguens cum pluribus modo dicto
inter Ius Ciuile, & Canonicum, & in lega-

to, à latere; vt dixi; tradit, Riccius *col-
lect.* 903.

Secundo & generaliter limitatur prædicta 18
regula, vbi ſuperior proximior immediatus, eſ-
ſet inhabilis, quia tunc poſſet omiſſo medio ap-
pellari ad alium magis ſuperiorem, Abbas *in
dict cap. dilecti, num.* 15. *caſu* 9. Barboſa *dict. num.* 3.
verſic. *limita ſecundo*, Socinus *reg.* 23. *fallent.* 15.
Mynſing *cent.* 1 *obſeruat.* 67. *num.* 2. Maraoia *ſuprà*,
num. 375. Gailius *lib.* 1. *obſeruation.* 119. *ſub num.* 2.
Bredet. *in tract. huius tituli*, *p.* 1. tit. 18. *omiſſo medio
an*; & io verbo *ſi medius inhabilis*, & prædicti ad-
do Riccium *collect.* 905. ad Textum *in d. c. dilecti*,
cum eodem, Mynſing. *dict. centuria* 1. *obſer-
uatione* 77.

Tertio limitatur quando appellator ad ſu- 19
premam Curiam, vt deciſum refert, Paponius
libro 1. *titulo* 9. *arreſto* 32. idem Riccius
ſupra.

Quarto oam vbi appellatur ad maiorem 20
omiſſo medio, valet, non tamen quoad effe-
ctum deuolutiuum Balbus 445 Riccius *ſuprà*,
quam notat ad Gloſſam *in l.* 1. §. *ſi quis in appellat.
ff hoc tit.*

Quinto, vt etiam poſſit adiri Princeps omiſ- 21
ſo medio ad eum appellando per viam quærelæ
Franciſcus Marcus *in deciſione* 346. Sexto & in
Regno Neapol. à quocumque Iudice appella-
tur ad Regiam, vel magnam curiam vicariæ, Scac-
cia *hoc tit.* q. 7. *n* 99.

Septimo in ſcholari, qui poteſt omiſſo me- 22
dio appellare à quocomque Iudice inferiore ad
Imperatorem, Idem Scaccia *dict. quæſt.* 7. *n.* 102.
† Octauo io viduis, & pupillis; idem Scaccia, 23
qui *dict. quæſt.* 7. *num.* 113. hoc multipliciter de-
clarat; ad quod videbis quod ego adduxi, *ſup. in
c ex parte de foro comp.*

Nono procedit etiam in Patriarcha Conſtan- 24
tioopolitano, & Alexandrioo, ad quos omiſſo
medio appellatur; idem Scaccia *dict. quæſtion.* 7.
num. 104. † Decimo quando appellatur per er- 25
rorem, omiſſo medio; tunc enim appellatio
non eſſet inutilis; idem Scacia 96. *dict quæſt.* 7.
quod intelligit Valenſis *in Rubrica hic* §. 6 *n.* 7.
ſi ad alium maiorem prouocauerit; nam tunc
appellanti error oon nocet; ſecus ſi appellaſſet
ad alium minorem, *dict. l.* 1. §. *ſi quis in princ. ff.
hoc tit.*

Vndecimo, quando concurrit Iuriſdictio me- 26
diata, & immediata, idem Scaccia *dicta quæſt* 7.
num 16.

Duodecimo quando Epiſcopus litigaret cum 27
ſubdito, idem Scaccia *num.* 107. Iuxta quæ *ſuprà*,
adduxi de recuſando Epiſcopo litigante pro ſuo
intereſſe cum ſubdito, *in cap.* 4. *de foro compet.
quæſt.* 3.

Decimo tertio quando appellatur à Iudice, qui 28
habet Iuriſdictionem à perſona Eccleſiaſtica quia
poteſt ab ea appellari omiſſo medio ſecundum
Canones; idem Scaccia *d. q.* 7. *n.* 48.

Decimo quarto quando immediatus Iudex 29
proximior ſupremus, denegat Iuſtitiam, vel ſua
ſponte cauſam remittit ad ſuperiorem. Gail *lib.* 1.
obſeru. 119. *ſub n.* 2. Barboſa *in dicto cap. dilecti* 66.
dict. num. 3. verſiculo, *limita tertio*, Scaccia Vi-
dendus ad alias Limitationes, *dicta quæſt.* 7. *à
num.* 43.

Decimo quinto, quando extaret conſuetudo 30
appellandi omiſſo medio, vel adeſſet præſ-
criptio, aut priuilegium, ſeu ſtatutum, Scaccia

28 Item addo caſibus iam relatis; Nam etiam cenſetur appellatio deſerta, quotieſcumque reddens prò Apoſtolis habuit reuerentiales, & infra decem diès non fecit committere cauſas, Rota *deciſ. ſin. de appellat.* Caſſador. *deciſ. 4. eodem tit.* Creſcent. *deciſ. 25.*

29 Item etiam vbi appellans penes Regentem loco Vicecancellarij, non inſtiterit pro ſignatura commiſſionis obtinenda, & ad Curſores perferenda infra viginti dies poſt appellationem, Puteus *deciſ.* 389. *lib.* 2. Guido Papæ *deciſione* 39. & tenuit Rota in vna Tarracin. Molendini 13. Nouembris 1592. coram Seraphino.

30 Deinde dicitur deſerta quando appellans infra annum, ſi habuit refutatorios non obtinuit committi cauſam appellationis, & citari ad dicendum contra Achiles de Graſſis *deciſ.* 11. *hoc tit.* Additio ad Rotam *deciſ.* 7. *in nouis*, Riccius *dicta collectanea* 1273. vbi refert deciſum in vna Placentina *de Parillo* 17. Aprilis 1564. coram fel. rec. Clement. VIII. tunc Auditore, & iterum in vna Romana pecuniaria 17. Maij 1595. coram Licta.

31 Iterùm deſeritur appellatio, quoties appellans, cui eſt datus terminus iuris infra dictum terminum; non reddit pro Apoſtolis, vel cauſam commiſit Creſcent. *deciſ.* 63. Caſador. *deciſ. 4. hoc tit.* Riccius *ſuprà*, vbi limitat prædictam concluſionem ſi adeſſet exceptio modici temporis; videlicet vnius diei tantum, quia talis exceſſus non habetur in conſideratione, Rota Pademont. *deciſione* 12. *num.* 9. Mohed. *deciſione* 79.

32 Vnde ego addo cum eodem Riccio *in collect.* 1734. agente ſuper conſtitutione Regni Neapol, vbi quinquaginta dies ſtatuuntur ad præſentandum proceſſum, alias deſeratur appellatio, in quo idem dicit aliter procedi ex æquitate Sco. Neapol. Nam quotieſcumque ab aliis ex Curiis Regni ad Sacrum Conſilium appellatur, etiam ſi poſt 50. dies præſentetur proceſſus antequàm ſit interpoſitum decretum declaratorium appellationem eſſe deſertam reuidetur cauſa ea eiſdem actis, provt de ſtylo S. C. teſtatur Afflictis *in deciſ.* 79. & 143. *in fine*, & ex hòc inoleuit praxis, quod datur terminus ad non poſita ponenda, vt deciſum refert Tapp. *in dicta conſtit. num.* 9. alia tradit Riccius.

33 Dubium tamen eſt an deſerta cauſa iuxta terminos prædictæ conſtitutionis, & aliarum poſſit de nullitate tractari, & ea illa conſtitutione habetur quod poſſit procedi ad deciſionem nullitatis ſententiæ, ſed quoad ſententiam Senatus Conſ. *ibi*, tradit Afflictis non ſufficere quamlibet nullitatem, vt ſententia Senatus Conſulti, ſuam non obtineat executionem, ſed eam quæ continet defectum iuris naturalis, refer Riccius *ſuprà dicta collect.* 1738. *in fine*. Item Afflictis deciſum teſtatur *in deciſ.* 283. & de Franchis *in deciſ.* 243. quæ doctrina poteſt ad plures caſus huius Regni applicari.

34 De effectibus inquam appellationis deſertæ,
iam ex dictis in locis clareſcit, de quibus videbis Teatum, *in l.* 2. *Cod. de temporibus appellat.*
præter quos infero breuiter ad ſequentes. Primò
nam appellatio deſerta operatur quod appellans dicatur acqui eſciuiſſe ſententiæ latæ, Maſtrill. Rot. Sicil. *in deciſ.* 166. † Secundo quia
35 habetur, ac ſi nunquam fuiſſet appellatum, vt
dixi *in principio huius quæſtionis*, & *cap.* 4. Batæ
Rotæ Bonon. *in deciſ.* 51. † Tertiò quia ſicut 36
non interpoſita appellatione ſententiæ executio
non impeditur; ita interpoſita, ſed deſerta de
Amatis Rotæ Marquiæ *in deciſ.* 38. † Quoniam 37
nec attentata per modum attentatorum appellatione deſerta reuocantur Rota *in deciſ.* 1. *hoc tit.*
in nouis, quam notat Riccius *collect.* 664. *ad Textum in dicto cap. non ſolum hoc tit. lib.* 6. † Quin- 38
tò quia Iudex appellantis poſt appellationem
deſertam poteſt pronuntiare ſe non Iudicem,
Rota *in deciſ.* 2. *de appellation. in antiquis*, & *in*
deciſ. 7. *eodem*. † Sexto quia appellatio licet ſit 39
deſerta, poteſt tamen Iudex confirmare primam
ſententiam; Eadem Rota *in deciſione* 4. *eodem Titulo*

40 Septimo quia non poteſt pronuntiare ſuper deſertione appellationis ſine ſpeciali mandato eadem Rota *in deciſ.* 71. *in antiquis*, quæ *in deciſ.* 76. ait quod Auditor poſſit pronuntiare ſine alia commiſſione ſuper deſertione.

41 Octauo quia proceſſus factus poſt appellationem deſertam, dicitur nullus Grat. Rotæ March. *in deciſ.* 49.

42 Et pro vlteriori expoſitione addo quod deſertio appellationis attendi debet, & ſuper ea eſt pronuntiandum, & non ſuper negotio principali, etiamſi pars de ea non opponat, alioquin ſententia eſt nulla ea defectu iuriſdictionis, vt deciſum refert Mynſing. *cent.* 2. *obſeruatione* 59. vbi allegat Textum *in dicta Clem. ſi appellationem hoc tit.* vbi Doctores tradit Riccius *dicta collect.* 1273. *in fine*, dicens cum Capella Tholoſana *deciſ.* 244. hoc procedere, etiam quod partes, quæ non poſſunt Iuriſdictionem prorogare ad materiam: Videbis nonnulla ad praxim bona per Mynſing. *cent.* 2. *obſeruat.* 60. & additionem ad Capellam Tholoſanam *in dicta deciſione* 244.

43 Et de appellationis deſertione cognoſcit Iudex, à quo extitit appellatum Rota *in deciſ.* 19. *hoc tit.* Riccius *dicta collect.* 664 *in fine*. Verum Balboa *hic* videndus *n.* 46. diſtinguit.

44 Video tamen Guid. Pap. *in deciſ.* 436. & cum eo Riccium *dicta collect.* 664. verſic. *tertio* dicere non eſſe neceſſariam declarationem ſuper deſertione, & hanc amplectitur Balboa *hic*, *n.* 43. cum Menchaca, Rebuffo, & Maranta, Azeuedo *in dicta l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopil. num.* 16. addens vt quantumcumque ſententia ſit iniuſta, & contra ius litigatoris non ſit pronuntiandum ſuper iuſtitia cauſæ, ſed ſuper deſertione, quia deſertio ipſo facto, & iure reſtituit iuriſdictionem Iudici, à quo Gloſſa *in l. eos*, *Cod. hoc tit.* Verum dico quod quoties talis ſententia ſuper deſertione profertur appellationis, ea dicitur Interlocutoria ſententia non diffinitiua, Rota *in deciſ.* 87. *hoc tit. in antiquis* Riccius *ſuprà dicta collect.* 64. ſub verſic. *octauo*.

45 Notandum ergo eſt pro complemento poſſe Principem appellationem deſertam admittere ex aliqua veriſimili præſumptione, Balbus *in deciſ.* 12. quod porrigunt Guid. Pap. latè loquens *in deciſ.* 156 & Riccius cum eo *dicta collect.* 1734. in medio ad Sacr. Conſ. Neapol. propter Regis aſſiſtentiam; Et quia S. C. ibi gerit vices Præfecti, Prætorij, poſſe appellationem deſertam reparare; quod ſecus dicunt procedere in alijs Tribunalibus.

46 Nec in alio quolibet Senatu Principem non repræſentante, Riccius *ſuprà*, Guid. Pap. *in deciſ.* 185.

deciſione 185. Balboa *hic num.* 43. *in fine*, vbi dicit nullum alium præter Principem poſſe ſupplere defectum deſertionis, Azeuedus *num.* 29. *cap.* 4. *Prætor verſic, ſicut. n.* 12. *lib.* 1.

QVÆSTIO III.

An appellans à quocumque grauamine teneatur acta omnia ad Iudicem proferre: Et intra quæ tempora appellans teneatur ſe præſentare, vt deſertionem appellationis effugiat: An litigatores poſſint terminum appellationis proſequendæ, non ſolum ſuſpendere, ſed & prorogare, aut abbreuiare, quid de Iudice: Et an ſtatuti breuioris termini dies ſit ſpectandus?

SVMMARIVM.

1 *Appellans à quocumque grauamine tenetur acta omnia ad Iudicem transferre, vt nullitas inde proueniens non excuſetur præſumptione boni iuris, num.* 2.

3 *Sententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis, eſt nulla, & ſi in commiſſione adſit clauſula, quam, & quas numero* 4.

5 *Acta ſunt tranſportanda ad Iudicem, ad quem à quocumque Iudice, etiam Eccleſiaſtico, & quibuſlibet cauſis.*

6 *Acta tranſportata non habent neceſſe produci coram Iudice appellationis parte citata, fallit num.* 7. *&* 8.

9 *Appellans intra quem terminum teneatur ſe præſentare coram Iudice, ad quem, & coram Rege, num.* 10.

11 *Terminus ad ſe præſentandum appellans coram Iudice ad quem, nec ſit cum proceſſu cauſæ, num.* 12.

Leg. 1. titulo 18. lib. 4. recopilationis, & num. 13. 14.

12 *Prouiſio, & compulſoria datur appellanti ad transferendum proceſſum.*

13 *Deſerta cenſetur appellatio, ſi poſt terminos appellans ſe præſentauit, & conſtiterit de iniuſtitia Sententiæ, & pars opponat de deſertione, ſed etiam ex officio Iudicis, n.* 14. 18.

14 *Deſerta appellatio cenſetur ipſo iure, tranſacto termino, reſpectu Iudicum inferiorum, non ſic reſpectu ſupremorum.*

15 *Litigatores num poſſint ſuſpendere terminum appellationis proſequendæ, aut prorogare, n.* ſequenti. 16.

16 *Prorogandi terminus proſequendæ appellationis conſenſum partium, nequit ſecundum quoſdam, affirmant alij, n.* 17. 18.

18 Cap. oblatæ infrà hoc tit. l. nemo, Cod. de temporibus appellat.

19 *Terminus proſequendæ appellationis poteſt per partes coarctari, & abbreuiari: quid per Iudicem. n.* 20. 21. 24, *aut in Rota, n.* 21.

21 *Rota poteſt ſemel, bis, aut pluries terminum proſequendæ appellationis prorogare, item & abbreuiare.*

22 *Iudex poteſt terminum appellationis proſequendæ abbreuiare, itaut alias cenſeatur deſerta appellatio, & Sententiam ſuam mandari executioni, num.* 23.

Fermoſin. de Exceptionibus.

24 *Iudex poterit arctare terminum appellanti ad petendum Apoſtolos.*

25 *Iudex à quo nequit ad definiendam appellationem terminum breuiorem aſſignare, & Iudici ad quem illum præſcribere, vide numero* 29.

26 *Finire cauſam non eſt in poteſtate appellantis.*

27 *Terminus legis, ſeu ab homine aſſignatus proſequendæ appellatione differunt.*

28 *Iudex Eccleſiaſticus poterit præfigere terminum, vt appellans ſe præſentet, & ex tranſacto declarare appellationem deſertam.*

29 *Iudex à quo cognoſcit de cauſa, ſi appellans eam non proſequatur, & reaſſumit iuriſdictionem tranſacto termino à ſtatuto, num.* 30.

31 *Iudex à quo poteſt breuiorem terminum præſcribere, vt appellans proſequatur appellationem, etiam quando appellationem reiecit & poſtquam detulit appellationem, num.* 31.

33 *Iudex à quo, qui coarctauit terminum appellationis proſequendæ, poterit eo tranſacto prorogare, eo tamen tranſacto non admittere moræ purgatio, num.* 34.

35 *Terminus appellationis proſequendæ, non dicitur tranſactus, vt appellatio cenſeatur deſerta, ſi appellans miſit nuncium, aut arripuit iter.*

VT primam difficultatis partem abundantius exornes: Adiunges nonnulla dicta *ſuprà in cap. at ſi Clerici de Iudiciis*, aliqua *in capite* 1. *& in capite quoniam contra falſam de probationibus*: Quare nunc breuiter dico, quod ſi quis in caſibus à iure permiſſis appellauerit, aut de aliquo grauamine conqueſtus fuerit, teneatur acta omnia ad Iudicem appellationis, transferre, præſertim hodie ſtante Trid. diſpoſitione, *ſeſſione* 24. *capite* 10 §. *præterea de reformatione*, quod procedit in quocumque Iudice, vt cenſuit Rota in vna Placentina adminiſtrationis Sacramentorum, primo Decembris 1567. coram Lancelotto; Et iterum in vno Maiorg. Officij Pœnitentiariæ 1591. coram Illuſtriſſimo Blanquero: Tradit Riccius *Collect.* 1356 ſic in praxi ſeruari ſuper *lege* 2. vbi Gloſſa, & Bartolus *Cod de edendo.* 1

Et addit vt talis nullitas non excuſetur præ- 2
ſumptione Iuris; Sed parte opponente debeat prius Iudex de ea cognoſcere, Puteus *deciſione* 72. *lib* 3. ſi ſæpius cenſuit Rota Romana, præſertim in vna Pontium decimarum 4. Iulij 1576. coram de Grafis in Veſulana Spolij 5. Maij 1586. coram illuſtriſſimo Plato, & iterum in vna Venetum illegitimitatis 26. Februarij 1597. coram Pennia.

Congerit plures Barboſa *in dicto capite* 10. 3
Trid. numero 68 dum ait quod ſententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis eſt nulla.

Quod ampliabis procedere, quamuis in 4
commiſſione appellationis adſit clauſula *quam, & quas*, Statii. Pacificus *deciſione* 30. Riccius *ſuprà*, & ea ratione; quia poſt Tridentinum Concilium ſignatura, & Rota intelligunt dictam clauſulam; vt non operetur niſi tranſportato proceſſu in cauſis appellationum, vel ab eis dependentium Rota in vna

Digitized by Google

Valentina Parochialis 13. Ianuarij 1580. coram illuſtriſſimo Blanqueto: tradit plura cum pluribus Barboſa *in dicto cap.* 20. *Trid. à num.* 60. Farinacius *conſ.* 69. *num.* 3. & 4. Stephanus Gratianus *diſceptation. Forenſium cap.* 121, *num.* 15. Riccius *in deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. p.* 4. *deciſione* 334. *num.* 1. Giurba *deciſione* 29. Nauarius *in ſingul. Iuris Canon. concluſione* 7. Narbona *in lege* 33. *Gloſſa vnica, num.* 5. *tit.* 25.
5 *lib.* 4. *recopilationis.* † Et Gratianus *ſuprà à numero* 18. reſoluit procedere, etiam in actis factis in partibus coram Iudice delegato, & Riccius *ſuprà dicta collect.* 1356. Gratianus *ſuprà à num.* 20. Alexander Ludouicus *deciſione* 508. *num.* 11. ibi Beltram: *num.* 15. dicunt procedere in quocumque Iudice, & in Eccleſiaſtico, & in cauſis tantum Eccleſiaſticis cenſuit Romana Signorum 23. Iunij 1603. coramm Cardinali Sacrato, & ex aliis deciſionibus probat Barboſa *num.* 62. qui *num.* 63. probat etiam procedere in cauſis prophanis vertentibus coram Iudice Eccleſiaſtico, vt ex ſententia Sanctæ Congregationis Concilij firmauit, Rota in Laudiem. dominij Deſteuordia 13. Iulij 1625. coram Coccino Decaco reprobata, *deciſione* 106. *in princip. parte* 4. *diuerſ.* in qua dictum erat Concilium *in dicto cap.* 20. §. *præterea* habere locum, etiam in prophanis, provt econuerſò diſpoſitio Concilij initat in omnibus cauſis Eccleſiaſticis vertentibus coram quocumque Iudice: etiam non Epiſcopo; licet verba Concilij videantur ſonare in cauſis vertentibus coram Epiſcopo ex Coccino *deciſione* 274. *num.* 3. & D. Rota Leodien. Alia videnda *à num.* 64. refert idem Barboſa vſque ad 80. de quibus iam alibi.

6 Et etiam aduertendum eſt pro materia præfati dubij, & materiæ, quod quando acta fuerunt tranſportata, non eſt neceſſe vt producantur coram Iudice appellationis, parte citata; Ad quod pulchrè, & omninò videnda eſt deciſio Rotæ diuerſorum 688. *parte* 1. & iterum in vna Tholoſana primitiarum 27. Februarij 1581. coram Seraphino, vbi fuit declarata Bartoli authoritas *in lege naturaliter*, §. *nihil commune. ff. de acquir. poſſeſſ.*

7 Vt procedat quando non conſtat, quod acta fuerunt tranſportata, vel quando ſumos in diuerſa cauſa coram eodem Iudice, Riccius *ſuprà*
8 *dicta collectanea* 1356 *in fine.* † Vbi addit ita quoque intelligi debere, Rotam *in deciſione* 1. *de fide inſtrumentorum in nouis*, dum voluit, quod reproductio fiat cum partis citatione; quia non procedit, vbi acta ſunt tranſportata: Aliqua dixi *ſuprà in Rubrica quæſtione* 5. ſub verſiculo *ad quintam*, quæ conducunt dubio, de quo hîc.

9 Ad ſecundam quæſtionis partem, intra quæ tempora appellans teneatur ſe præſentare coram Iudice ad quem; vt deſertionem effugiat, vt ſatius reſpondeas reperes quæ latè adduxi *ſuprà in Rubrica dicta quæſtione* 5. toto verſiculo *ad quintam*, quare nunc quid de Iure Regio obſeruetur; aſſigno igitur *l.* 2. *tit.* 18. *lib.* 4. *recopilationis*, vbi cauetur quod appellans ſe præſentare debet coram Iudice appellationis intra terminum à Iudice à quo ei deſignatum; Sin autem deſignatos non ſit id facere tenebitur coram Rege, vltra portus intra quadraginta dies, citra portus vero intra quindecim dies.

Si vero Rex ſit in Ciuitate, vel appelletur 10
à Iudicibus Oppidi ad Iudicem Superiorem in eodem Oppido cōmorantem intra tertium diem à Iudicibus vero termini terræ, & Iuriſdictionis ad Iudices Oppidi intra nonem dies, & die quo fuerit appellationi delatum, quod ſi in his diebus, & terminis appellans, nondum ſe præſentauerit ſententia tranſibit in rem iudicatam.

Et addo quod terminus ad ſe præſentandum 11
poterit etiam à Iudice pro cauſæ qualitate mutari, vt conſtat ex *dicta lege* 2. *Titulo* 18. *lib.* 4. *recopilationis*, ibi *al plaço que el Iuzgador lo puſiere*, vbi notat Azenedus *num.* 3. quod ſi terminus præſentationis à Iudice non ſit aſſignatus; tunc ſeruabitur terminus legalis.

Quæ præſentatio regulariter ſit abſque pro- 12
ceſſu, & ſtatim appellanti datur prouiſio Regia, quæ vulgò vocatur *mejora*; quæ eſt citatoria; Nam per illam pars appellata citatur, *lege* 5. *Titulo* 18. *lib.* 4. *recopilationis*, & compulſoria namque illa compellitur Tabellio, tranſumptum proceſſus parti appellanti dare, tradit hîc Balboa ſub *numero* 31. de cuius praxi dixi *ſuprà in cap. fin. de foro competenti, quæſt.* 4. *ſub* §. 2.

Dubium vero eſt; an ſi facta per appel- 13
lantem præſentatione poſt dictos terminos, & ea admiſſa conſtauerit de iniuſtitia ſententiæ, à qua fuerit appellatum, ſi pars de deſertione oppoſuerit, ſit eo caſu ſeruandus, *dicta leg.* 2. *Regia*, ſtylus, & Rigor, & hanc difficilem vocans Gutierrez *libro* 1. *pract. quæſtione* 103. reſpondet eo caſu proculdubio deſertam eſſe appellationem, & ſententiam tranſiſſe in rem iudicatam, à qua reſolutione, quamuis nimiam contineat ſeueritatem, putat Balboa *hic, ſub numero* 11. recedendum non eſſe, quia dicta lex Regia formam circa præſentationem coram Superioribus ſeruandam, præſcripſit cum clauſula *decreti irritantis*; hoc eſt deſertionem appellationis inducentem; Nam ſibi imputare debet appellans quod intra proximum à lege terminum non ſe præſentauerit, & pro reſolutione faciunt quæ longè adduxi *ſuprà*, & notaui *quæſt* 2. *præced. in fine.*

Obſtat dicere Iudicem ad vtilitatem priua- 14
tam non poſſe officium ſuum impertire, *ex lege* 4. §. *hoc autem*, vbi Doctores, *ff. de damno infecto*: Ergo ſi appellatus non oppoſuerit deſertionem, non debebit Iudex appellationem deſertam eſſe, declarare: Sed reſpondeo cum Maranta adducente plures *de ordine Iudiciorum, parte* 6. *hoc Titulo, numero* 398. & cum Balboa *hic, numero* 12. quod Iudex ex officio parte non opponente debet declarare appellationem eſſe deſertam: quia cum ex lege ipſa iam ſit deſerta, & ſententia tranſierit in rem iudicatam, non eſt cui poſſit iterum cognoſcere de re iam finita; Et ſic ſeruandum, & practicandum à Iudicibus inferioribus, reſoluit Balboa, ſecùs à ſuperioribus; Quod vltimum in Cancellariis, & Supremis Conſiliis video practicari, ad quod adiunges quæ dixi *ſuprà, quæſtione* 2. *numero fin.* Ita reſoluit deciſio Senatus Luſitaniæ 38. *numero* 2. *in* 1. *parte*. & latè agens, diſſoluens fundamenta contraria; ipſe Gutierrez omninò videndus.

Ad

15 Ad tertiam quæſtiouis partem, an poſſint li-
tigatores, non ſolùm ſuſpeodere terminum ap-
pellationis proſequendæ, ſed, & prorogare,
aut abbreuiare, & ſuppoſitis quæ adduxi ſuprà
in cap. venerabilis 20. de Iudiciis an poſſit Index
pronunciare, inſtantia perempta, ex partium proro-
gatione & agens Balboa hic duas contrarias re-
fert, num. 18. quam ſuprà retuli in cap. 4. & ſu-
16 prà ſub quæſtione 2. † Et ſic breuiter in pro-
poſito ſefero aliam negatiuam tenentes opinio-
nem, nempe vt nequeat terminum prorogare,
Bartolus in Authentica ſi tamen, num. 3. Cod. de
temporibus appellat. Veſtrius in praxi lib. 7. cap.
vltimo, num. 18. vbi Grauat. num. 42. in verbo
licet tempora Matheſil. ſingulari 24. Tiraquellus
de retractu, §. 7. gloſſa 2. num. 14. Auendañus
reſponſo 2. num. 6. Scaccia de appellationibus, quæ-
ſtione 14. num. 50. Bobadilla in politica lib. 3. c. 8.
num. 190. Ignatius de el Villar in ſylua reſpon-
ſo 15. à num. 1. ſequitur eum aliis Barboſa, quo-
rum ratio eſt ne lites fiant immortales contra
publicam vtilitatem, ex longè dictis ſuprà in
17 cap. finem litibus de dolo. † Et affirmatiuam te-
nentes, quos improbat Barboſa, ſunt Maranta
de ordine Iudiciorum part. 6 actu 2. hoc titulo,
num. 236. Socinus regula 226. in fine, Theſaurus
Pedem. deciſione 244. num. 7. Chacheranus de-
ciſione 28. num. 16. videbis Sigiſmundum, Scac-
cia ſuprà quæſt. 15. num 118. & probant Doctores
ex Iuſtiniano in l fin. §. fin. Cod. de tempor. ap-
pellat. vbi expreſſe cauetur pactis litigantium
fieri, vt nullus ſeruetur fatalis in verſic. legum.
Et Valenſis in Rubrica hic §. 14. à num. 5. ait pa-
cto, & Mutuo conſenſu partium poſſe termi-
num ſuſpendi; eo quod tempus proſequendæ
appellationis detur vtrique parti. Et ſic hoc
Iure noſtro eis permitti ſuſpenſionem fatalium
ex Clementina quamdiu hoc titulo, item & pro-
rogationem ex dicta l. fin. § fin. Cod. de tempo-
ribus appellationum. l. quod ſi nolit. § ſi quid ita
ff. de ædilitio edicto, cap. de cauſis 3. de officio
deleg.
18 Nec obſtat Textus in cap. oblatæ hoc titulo,
quia loquitur in Iudice, cui permittitur abbre-
uiare, ſed non prorogare. Nec Textus in l. ne-
mo, Cod. de temporibus appellat. quia loquitur
de reparatione quæ fit finito tempore: hic ta-
men de prorogatione, quæ fit durante tempo-
re, ex l. ſed etſi manente §. de procurator, videbis
latè Marantam p. 5. in praxi n. 23. Gailium lib. 2.
obſeruat. 141. & Valenſem ſuprà n. 6. vbi alia ad-
ducit videnda.
19 De ſecundo membro an poſſint litigantes
breuiare, & coarctare terminum proſequendæ
appellationis, breuiter reſpondeo, poſſe ipſum
appellantem ſibi breuiorem præſcribere termi-
num, prout præſcribere poteſt, cap. 24. cap. 57.
cap. 64. hoc titulo, modo tamen is ſit congruus,
& conueniens cap. 14 hoc titulo, Andreas Valen-
ſis in Rubrica, §. 13. num 5. vbi ait quod appel-
latus non permittitur nimis accelerando termi-
num, aut appellantem præuenire ex dicto cap. 44.
in fine, vide dicta quæſt. 4. de his duobus dubiis dixi
in cap. 1. de dilationibus, quæſt. 3. verſiculo ad vl-
timam.
20 Ad quartam partem, an Iudex poſſit proro-
gare terminum appellationis proſequendæ reſ-
pondeo ex dictis ſuprà in cap. 4. verſic. ad quartam,
vt ſub noſtro Textu & pro latiori tractatione re-
peter quæ iſtè dixi in cap. 1. de dilationibus à quæ-
ſtione 2. cum aliis.
Sed quod in Rota Romana extet ſtylus, & 21
praxis ex conceſſione Innocentij VI. vt audito-
res Rotæ poſſint prorogare fatalia appellationis,
ſemel, bis, ter, & quoties arbitrio Auditori uide-
bitur: tradunt Scaccia de appellationibus dicta
quæſt. 15. num. 220. citat poſt alios Veſtrium in
praxi lib. 3. cap. 5. ſub num. 4. Barboſa hic num. 17.
in fine, Marcheſanus de commiſſione 7. prorog. fa-
talium, cap. 1. num. 8. Reginel. in tractatu de appel-
lationibus §. 10. gloſſa 1. num. 5.
Sed an poſſit terminum abbreuiare affirma- 22
tiuè reſpondeo ex iam adductis hic & in cap. 4.
item & ſub cap. 2. de dilationibus, vbi longè ad-
duxi ad alium propoſitum: quare nunc breuiter
dico ex hoc Textu Iudici permitti terminum
abbreuiare, taliter vt appellatio maneat deſer-
ta, ſi appellans intra tempus illud, non intro-
duxerit, & proſequutus fuerit eandem aliquo,
& qualicumque modo, & ſententiæ, ac Iudi-
cio Iudicis ſtare compelletur, iuxta Textum
in dicto cap. perſonas 4 hoc titulo, perinde, ac ſi
per lapſum termini Iure definiti, in cuius lo-
cum ſuccedit terminus à Iudice præſcriptus,
Gloſſa in Clement. ſicut hoc titulo, Innocent. in
cap ex ratione 8. & in dicto cap. perſonas, num. 3.
& 4. & hic num. 4 Gailius obſeruat. 104. num. 2.
Andreas Valenſis in Rubrica hic d. §. 13. † Vbi 23
addit quod poteſt Iudex lapſo termino à ſe præ-
ſcripto ſententiam ſuam mandare exequutioni,
etiam non ſpectato lapſu termini Iuris ex dicta
cap. perſonas ibi ex tunc Iudicio tuo ſtare compellas
nam dictio ex tunc extremum temporis momen-
tum ſignificat l. 4. ex vltimo, ff. de condit. & de-
monſtrationibus, l. in ſubſtitutione, ff. de vulgari,
& pupill. l. vltima, ff. de fideicommiſ. libert. cum
multis de ea loquitur Barboſa dictione 118. vbi
de aliis ad dictam dictionem ſpectantibus.
Itaque poterit Iudex à quo arctare terminum 24
appellanti ad proſequendum, ſeu petendum Apo-
ſtolos, illumque limitari de quo Zerola in praxi
Epiſcop. p 1. verbo appellatio Scaccia de appellatio-
nibus dicta quæſt. 15. à num. 214.
Dubium tamen eſt an ad finiendam appella- 25
tionem poſſit Iudex à quo terminum breuiorem
appellanti aſſignare, & breuiter negatiuè reſ-
pondeo, quia nequit Iudici ad quem præſcribe-
re terminum, vt cauſam appellationis expediat
Abbas hic num 11. & 12. Franchis num. 2. mcab. 2.
Decius num. 15. fallen. 5. † Scaccia dicta quæſt. 15. 26
num. 118. qui reddit rationem, quia finire cau-
ſam appellationis, non eſt in abſoluta volunta-
te, & facultate appellantis, cum dependeat etiam
à Iudice appellationis, qui eſt ſuperior Iudice
à quo, cui talem legem imponere non poteſt,
probat Textus in cap. ex inſinuatione 50. vbi Bar-
boſa, cum multis Valenſis dicto §. 13. num. 5.
† Qui ait cum Vvameſio in dicto cap. perſonas hoc 27
titulo, in hoc differre terminum ab homine aſ-
ſignatum à termino Iuris, quod iſte ſit etiam
non ſolùm ad proſequendam, ſed etiam ad fi-
niendam appellationem: idem docent Barboſa
in dicto cap. ex inſinuatione, & Scaccia ſuprà in
verſic. tamen, dicentes ideo procedere, quia illa
coarctatio, ſeu termini elongatio concernit
Ius partis.
Itemque poterit Iudex Eccleſiaſticus appel- 28
lanti præfigere terminum, vt intra illum coram

Google

Iudice ſuperiore ſe præſentet cum proceſſu, & eo tempore elapſo declarare appellationem eſſe deſertam, Dueñas *regula 41. limitat. 22.* Matanza *de ordine Iudicior. p.6. actu 2. num 235.* Rebuffus *tom. 3. ad leges Galliæ, hoc tit. art. 15. gloſſa 1. num 13.*

29 Itaque abſolutè verum eſt, vt Iudex à quo præfigat terminum appellanti ad appellationem proſequendam, Riccius *collect.* 1743. ad Textum *in cap. reprehenſibilis 26. hoc titulo.* Addens ex hoc prouenire, quod idem Iudex à quo non obſtante, cognoſcat de cauſa, ſi appellans non proſequatur, Lanfranch. *in deciſione 13.* 30 facit Textus *in cap. ad hac hoc titulo.* † Et inde etiam infert Riccius cum Hartam, quod Iudex à quo elapſo termino à ſe dato reaſſumat Iuriſdictionem, ſi appellans non proſequatur, & deſinat labi terminum.

31 Hinc etiam vt verius admitto poſſe Iudicem à quo hunc terminum breuiorem præſcribere, non ſolùm quando admiſit appellationem, verùm & quando eam reiecit, quia id facit ad celeriorem cauſæ expeditionem, ne ſententia à ſe lata maneat diutius in ſuſpenſo, & vt occurratur malitiæ, appellantium ad exequutionem ſententiæ differendam, ac tanto citius per ſuperiorem cognoſcatur rectè ne appellationem admiſerit, vel reiecerit, de quo iam *ſuprà.*

32 Item etiam verius eſt Iudicem à quo poſtquam detulit appellationi, poſſe huiuſmodi terminum præſcribere, ex interuallo, *cap. 1. verſic. poſt hoc titulo, lib. 6.* Valeoſis *in dicto §. 13. num 6. in fine.*

33 Facilius etiam erit ei Iudici poſtquam breuiorem terminum præſcripſerit eundem, priùs quàm lapſus ſit, prorogare *l. ſed etſi 5. ff. de precario,* quaſi quamdiu decurrit is in eius ſit poteſtate, & ad illum perduret Iuriſdictio, Rota *deciſione 15. aliàs 384. in antiquis* Decius *in dicto* 34 *§. 13. dicto num. 6.* verſic. *facilius.* † Vbi addit quod ſi lapſus ſit ante prorogationem ſententia immutabiliter tranſeat in rem Iudicatam, *dicto cap. perſonas l. vltima, §. fin. Cod. de temporibus appellation.* nec vllam admitti purgationem moræ, quia cum terminus ille ſit peremptorius, *cap. ſæpè. 44. hoc tit.* euenit vt mora contractu, ſtatim ſubintret legis diſpoſitio, hoc eſt deſertæ appellationis effectus.

35 Vnùm tamen notabis, vt certo termino, conſtituto à Iudice à quo ad proſequendam appellationem, ſufficiat quod appellans, infrà illud tempus mittat nuncium ad Iudicem ad quem cauſa introducendi Capella Tholoſana *deciſione* 445. Riccius *collect.* 1743. verſic. *quæritur ſecundo,* dicentes fuiſſe deciſum, quod ſufficiat itineris arreptio ad ſatisfactionem termini ad appellationem proſequendam.

QVÆSTIO VI.

An Iudex ad quem poſsit appellanti præfigere terminum ad appellationem proſequendam: Et illum abbreuiare: An appellatus poſsit appellanti præfigere terminum: Vel an poſsit præueniendo appellantem intra terminum præfixum impetrare Iudicem, ſeu commiſsionem cauſa: Et quando dicatur nimium præcurriſſe in impetranda commiſsione cauſæ: An eo ipſo, quod Iudex præfigit terminum ad proſequendam appellationem cenſeatur illam admittere, ſi à principio non fuiſſet recepta: Et an debeat terminum aſſignare in eodem contextu admiſſa appellationis: Vbi de aliis dubiis, & quæſtionibus remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 *Iudex ad quem nequit præfigere terminum appellanti, vt proſequatur appellationem niſi in magna cauſa, num. 2. aut ſi periculum immineret, vt in electionibus, num. 3. & cauſa matrimoniali, num. 4.*

5 *Appellatus nequit appellanti præfigere terminum, vt proſequatur appellationem nec legem illi imponere.*

6 *Appellatus nequit præueniendo appellantem impetrare Iudicem, ſeu commiſſionem cauſa, niſi in ea faciat mentionem de termino: expenditur, n. 7.*

8 *Terminus à neutra parte præueniri ſtatutus à Iudice.*

9 *Commiſſio impetrata ab appellato præuento appellante, eſt nulla.*

10 *Appellatus poterit præueniendo appellantem impetrare Iudicem, & commiſſionem cauſa non coactus facere expreſſionem, ſi nec Iudex, nec appellans ſibi præfixerit terminum dummodo nimium non properet, & num Senatus cognoſcat, n. 11.*

12 Cap. oblatæ 57. hoc tit *de non præueniendo partem appellantem non habet locum in curia, vbi ſtatim datis Apoſtolis, pars appellata poteſt impetrare commiſſionem ſuper appellatione.*

13 *Appellatus, ſi renunciat puncto appellationis, poteſt Iudex ſuper principali cognoſcere, prætermiſſo articulo appellationis.*

14 *Appellatus quando dicatur nimis præcurriſſe tempus, relinquitur arbitrio Iudicis: quid vel ante menſem anni, aut in vltimo menſe, n. 15.*

16 *Iudex eo ipſo, quod præfigit terminum, vt appellans proſequatur appellationem, num cenſeatur appellationem admittere.*

17 *Iudex à quo, non tenetur præfigere terminum appellanti, in eodem contextu, quo ei appellationem defert.*

18 *Iudex à quo abſque vitio attentatorum, elapſis fatalibus primi, & ſecundi anni, exequitur ſententiam.*

19 *Appellās à ſententia lata extra Romanā Curiā, non aſſignato termino à Iudice, nec à ſe ipſo, habet annum ad proſequendum ex cauſa bienniī.*

20 *Quæſtiones nonnulla pro materia hic aſſignantur remiſſiuè.*

1 AD primam quæſtionis partem breuiter re-
ſpondeo non poſſe Iudicem præfigere ter-
minum à iure ſtatutum : Sic Andreas Valcoſis
in Rubrica huius tituli, §. 13. *num.* 7. tradit deci-
ſum Capella Tholoſana *in deciſ.* 197. ex eo Ric-
cius *collect.* 1743. ad Textum *in cap. reprehenſibi-
lis hoc tit.* verſic. *quæritur primo*, vbi dicit id non
poſſe ſine cognitione cauſæ, & adducit Textum
2 *in cap. oblata. §. ſuperiore 57. hoc tit.* † Ob idque
eadem Capella Tholoſana *deciſ.* 426. ait poſſe ex
3 eadem cauſa terminum aſſignare. † Et ſic Va-
lenſis *dicto num.* 7. ait quod vbi periculum ex ni-
mia dilatione immineret, & in cauſis ſpiritua-
libus electionum, poſtulationum, & aliis bene-
ficialibus, quæ cum cauſam publicam aliquo
modo contineant, debent accelerari, poteſt iu-
4 dex ad quem terminum abbreuiare. † Sicut &
in cauſa Matrimoniali ob periculum inceſtus,
vel Adulterij iuxta Textum *in cap. quoniam fre-
quenter*, §. 1. *vt lite non conteſtata*; etenim in
cauſa alimentorum ob periculum vitæ *l. necare,
ff. de agnoſc. liber.*

5 Ad ſecundam quæſtionis partẽ an appellatus
poſſit appellanti terminũ præfigere breuiter re-
ſpõdeo negatiuè, na in illius ſit poteſtate, vt *ſuprà*
adduxi appellatorem nimium coarctare, & Ad-
uerſario ſuo legem ponere Ioannes Andreas, &
Panormitanus *in cap. perſonas* 4 *hoc tit.* ſicut nec
nimis accelerando permittitur terminum, aut
appellantem præuenire, *ex cap. ſæpe* 44. *hoc tit.*
Valenſis *in Rubrica*, §. 13. *ſub num.* 4. & confir-
matur ex dicendis.

6 Ad tertiam quæſtionis partem reſpõdeo quod
cum à Iudice, vel ab ipſo appellante fuerit præ-
fixus terminus (nam vt iam quæſt. præcedenti
dixi, poſſit appellans ſibi breuiorem terminum
aſſignans) appellatus non poterit præueniendo
appellantem impetrare Iudicem, ſeu commiſſio-
nem cauſæ, niſi ipſe in commiſſione faciat men-
tionem de termino, quia non facta iſta mentio-
ne commiſſio, ſeu reſcriptum eſſet ſubreptitium
& ideò non valeret, Scaccia *de appellationibus*
7 *q.* 14. *n.* 51. † Vbi etiam cum Franco *in dicto cap.
oblata* 57. declarat hoc procedere, quando im-
petrator Iudex extra Curiam; ſecùs ſi impetra-
tur in Curia, quia tunc poteſt impetrari, etiam
8 nulla mentione facta de termino. † Addens *n.* 54.
cum Francho *in dicto §. oblata num.* 10. *in fine*,
neutram partem poſſe præuenire terminum ſta-
tutum à Iudice, vel ab appellante, Barboſa *in di-
cto cap. oblata. & in cap. ſæpe num.* 4. ita docet.

9 Ex quo primo notandum eſt commiſſionem
ſcilicet impetratam ab appellato præuento ap-
pellante non eſſe nullam ipſo iure, ſed venire
annullandam ope exceptionis, & ideò ſi pars op-
poſuerit proceſſum eſſe nullum, quia illa com-
miſſio ſtante oppoſitione non tribuit iuriſdictio-
nem; ſecùs ſi pars non oppoſuerit; quia tunc
quamuis ſit ſubreptitia tribuit iuriſdictionem
ob id proceſſum valere, docent *dicta q.* 14. *n.* 53.
Marcheſanus *de commiſſ. p.* 1. *cap.* 26. *de commiſ. ap-
pell. vigore cap. oblata n.* 3. *&* 4. *in* 2. *impreſſione.*

10 Secundò notandum eſt, quod ſi nec Iudex,
nec appellans ſibimet præfixerit terminum, in-
deque procedere vt remaneat terminus legalis
tunc tenerà appellatus poſſit præueniendo ap-
pellantem impetrare Iudicem, & commiſſionem
cauſæ, nec cogi aliquam facere expreſſionem
termini legalis in commiſſione, dummodò ni-
mium non feſtinet, vt appellantem in commiſ-
ſione ſupplantet, & Iudicem ſibi amicum impe-
tret, Marcheſ. *in dicto cap.* 26. *ſub num.* 2. *fol.* 284.
Scaccia *dicta q.* 14. *num.* 56. † Et Surdus *deciſio-* 11
ne 175. *num.* 10. & Barboſa *in cap.* 1. *hoc tit. n.* 5.
in fine, dicunt indiſtinctè Senatum cognoſcere
de meritis, etiamſi appellatio non deuolueretur
vel eſſet malè appellatum, quando appellatus
impetrat commiſſionem, per quam totum ne-
gotium demandatur.

Tertiò notandum eſt quod Textus, *in dicto* 12
cap. oblata 57. *hoc tit.* quatenùs loquitur de non
præueniendo partem appellantem, in impetra-
tione reſcripti non habet locum in Curia, vbi
ſtatim datis Apoſtolis pars appellata poteſt im-
petrare commiſſionem ſuper appellatione; Te-
ſtantur Seraphinus *deciſ.* 445. Stephanus Gratia-
nus *diſcept. forenſ. cap.* 1. *à num.* 10. Barboſa *in
dicto cap. oblata num.* 6. vbi *num.* 7. refert quod
Legatus in Portugalia derogat tempori illius
Textus, & Marcheſanus *p.* 2. *de commiſſ. vnico,
num.* 34. *& num.* 35. ait in commiſſionibus cau-
ſarum extra Curiam non derogari prædicto ca-
piti ne continentia cauſæ diuidatur.

Quartò notandum eſt quod ſi appellatus 13
puncto appellationis renunciat, poteſt appella-
tionis Iudex ſuper principali cognoſcere, præ-
termiſſo appellationis articulo, Bernard. Grau.
ad pract. Cameræ Imperialis lib. 1. *concluſ.* 136.
conſideratione 1. *n.* 1. Barb. *in dicto cap.* 1. *hoc tit. n.* 5.

Ad quartam quæſtionis partem quando dica- 14
tur appellatum nimis præcurriſſe tempus in ca-
ſibus dubij, verſic. *ad tertiam*, breuiter reſpon-
deo hoc relinqui Iudicis arbitrio, qui conſidera-
re debebit qualitatem perſonæ, & cauſæ ad di-
ſtantiam loci, vt iam *ſuprà* adduxi ad alium pro-
poſitum in hoc Textu : docent Ancharranus *in
dicto cap. oblata num* 5. *not.* 5. Abbas *ſub num.* 10.
Barboſa *num.* 5. Alexander *conſ.* 19. *lib.* 1. *ſub n.* 5.

Scaccia *de appell. q.* 14. *num.* 57. vbi in verſic. 15
tertia, intelligit ſi appellatus vult impetrare Iu-
dicem ante vltimum menſem anni; quia tunc
relinquitur Iudicis arbitrio, an & quando di-
catur nimium præcurrere, ſin autem appellatus
impetret Iudicem in vltimo menſe anni, non
dicetur nimium præcurriſſe, tuncque ceſſare
penitus arbitrium ait, & hoc forſan in caſu re-
fert Barboſa intelligi Præpoſitum *in dicto cap.
oblata*, *num* 10. verſic. *in Gloſſa*, & videbis quæ
ibi adiungo *in dicta cap. oblata.*

Ad quintam quæſtionis partem, an eo ipſo 16
quod Iudex præfigat terminum cenſeatur ap-
pellationem admittere, & Scaccia *de appellatio-
nibus*, *dicta q.* 14. qui poſtquam agit, *num.* 15. de
dubio, an poſſit Iudex, qui non detulit appel-
lationem præfigere terminum appellanti ad pro-
ſequendam appellationem, de quo iam affirma-
tiuè reſpondi *ſuprà quæſt. præcedenti*, etiamſi re-
ieciſſet appellanti, vt affirmat Valenſis *dicta Ru-
brica hic* §. 13. *n.* 6. Tamen idem Scaccia poſtea
num. 16. agens de noſtro dubio, ait vt eo ipſo
quod Iudex præfixit terminum ad proſequen-
dam appellationem, cenſeatur admittere appel-
lationem, licet appellatio non fuerit recepta, ſic
cum Rota *deciſ.* 23. *alias* 243. Veſtrio *in praxi,
lib.* 7. *cap. vltimo ſub num.* 3. & quod Iudex cen-
ſeatur admittere appellationem, quando ſimpli-
citer præfigit terminum, non admittendo, nec
reiiciendo appellationem, ex eo quia qui vult
antecedens vult conſequens cum multis, ſic re-
ſoluit Scaccia contra alios.

Ad

17 Ad ſextàm quæſtionis partem, an Iudex à quo, debet præfigere terminum in eodem contextu, quo deferi appellationi, videtur ad id non teneri ex dictis *ſuprà ſub quæſtione præcedenti*, vbi adduxi, non incontinenti Iudicem poſſe terminum aſſignare appellanti, vt proſequatur, & in terminis agens, Scaccia *dicta quaſt.* 14. *num.* 21. *cap.* 5. §. *ſi verò num.* 6. *hoc tit. lib.* 6. French *in c.* 4. *hoc tit. ſub num.* 9. verſic. *non obſtat*, Decius *hic ſub num.* 15. verſic. *ſubjicit*, dicentes id poſſe etiam ex interuallo, & Rota *deciſ.* 40. *aliàs* 356. quam refert, & ſequitur Veſtrius *in praxi lib.* 7. *cap. vltimò, ſub nume.* 3. verſic. *dixi quoque* ſequitur hanc opinionem in caſu, quo Iudex præfigat terminum poſt tres dies, quod verum eſt aduersùs contrariam opinionem, quam referunt, Scaccia, eadem Rota.

18 Pro complemento huius tractationis fatalium primi, & ſecundi anni, dico poſſe Iudicem à quo elapſo termino ad docendum de proſequutione appellationis ſuam ſententiam exequi citra vitium attentatorum, iuxta ea, quæ iam *quæſt.* 2, & 3. adduxi de deſertione appellationis, refert Riccius *dicta collect.* 1743. verſic. *quæritur tertio*, tractat Seraphinus *in deciſ.* 1335. qui *in deciſ.* 505. tractat de tempore à quo incipiat præfatus terminus, quod reſolues, ex adductis *ſuprà in præcedentibus quæſtionibus*.

19 Notabis ſecundo, quod appellans à ſententia lata extra Romanam curiam ei, non aſſignato termino à Iudice nec à ſemetipſo appellante, habet annum ad committendam, ſeu proſequendam appellantionem in curia, & ex cauſa biennium: docent Scaccia *de appellat. dicta quæſt.* 14. *nume.* 19. Marcheſanus *de commiſſ. p.* 1. *cap.* 26. *de appellatione vigore. cap. oblata, num.* 2 *fol.* 284. *in* 2. *impreſſ.* Barboſa *ibi num.* 2.

20 Ad aliàs quæſtiones practicabiles iuxta *l.* 1. 2. 4. 6. & 7. *tit.* 18. *lib* 4. *recop.* videbis Gottierez *libro* 1. *pract. à quæſt.* 102. *ad* 109. quæ ſatis pro latiori explanatione Textus noſtri poſſunt hîc adjungi.

Ad §. Præterea, hoc Titulo.

SVMMARIVM.

1 *Criminoſus appellans, quando audiatur, vel non, remiſſiuè.*

2 *Abſens non citatur ad ſententiam, quando eius delictum notorium eſt remiſſiuè, ſeu an queat condemnari, num.* 3.

1 TExtus iſte duplicem continet tractationem; vnam de appellatione criminoſi admittenda, vel non, dico *infrà in cap* 4. & 13. & qui criminoſi appellantes, non audiantur, dixi *ſuprà in Rubrica, quæſt.* 4. ſub verſic. *ad ſecundam*, & *quæſt.* 6. 1010 verſic. *ad ſecundam* & de latronibus, & aliis facinoroſis delinquentibus, aduersùs quos ſtatim ſententia exequitur non admiſſa eorum appellatione, breuiter de pluribus dixi *ſuprà ſub dicta quæſt.* 6. dicto verſic. *ad ſecundam*, ibi in verſic. *tertiò*, & verſic. *itaque*, de aliis pluribus caſibus, etiam ciuilibus in quibus ſtatim exequitur ſententia, non obſtante appellatione dico *in cap.* 11. *hoc tit.*

2 Alteram verò difficultatem, quam verbis huius Textus deprehendimus de non citando abſente, quando eius delictum eſt notorium, dixi latè pro explicatione huius Textus *in cap.* 1. *de Iudiciis, quæſt.* 26. *à num.* 4. & 5. † Et ad aliam 3
quæſtionem, an abſens condemnari poſſit, latè *in cap. veritatis* 8. *de dolo quæſt.* 7.

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Ad hæc, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſare non poſſit appellans Iudicem à quo appellauit remiſſiuè, num.* 2. & 3.

2 *Appellatio interpoſita ſuper vno articulo ſeparato, non ſuſpendit Iuriſdictionem Iudicis à quo.*

TExtvs iſte quatenùs agit de recuſandi iudicis materia ſatis, ſuperque explanatur ex dictis *ſuprà in cap.* 4. *de foro compet.* Balboa *hic à num.* 3. agit de illa quæſtione difficillima, an appellans poſſit prætextu interpoſitæ appellationis Iudicem à quo appellauit, quaſi ſuſpectum recuſare, ſi pendente appellationis cauſa coram eodem Iudice ſuper alio negotio conueniatur quare ne longior ſim prolixis repetitionibus, quas, vt iam videbis ex ſuprà traditis, te remitto pro intellectu huius Textus, & dubij ad Textum *in dicto cap.* 4. *de foro competenti quæſt.* 36. vbi egi de quæſtione an appellàs poſſit prætextu interpoſitæ appellationis Iudicem à quo appellauit, quaſi ſuſpectum recuſare. † Item & quæ- 2
ſtionem 35. an Iudex recuſari poſſit in vna cauſa qui grauauit in alia.

Et ad quæſtionem huic capiti congruentem, 3
nempe an appellatione in vno articulo interpoſita, poſſit inferior Iudex in principali negotio, aut in aliis eius articulis procedere, dico *infrà in cap. ſuper eo* 10. *hoc tit.* † Et ad quæſtionem 4
principalem huius Textus, videbis Salgadum *de protectione Regia tom.* 1. *p.* 3. *cap* 15. *num.* 10. quatedocet, quod appellatio interpoſita ſuper vno articulo ſeparato, non ſuſpendit Iuriſdictionem Iudicis à quo ſuper aliis ſeparatis, &c. An appellatio ab vno articulo includat totam cauſam, dico *infrà in dict. cap.* 10.

AD TEXTVM
IN CAPITE VII.
Si Duobus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. SV a litera huius Textus agunt Doctores de Iudicibus, ad quos de Iudice inferiore, qui tulit ſententiam, eſt appellandum. II. Et *in* §. *denique*, dicitur quod à ciuili Iudice, qui non eſt de temporali Iuriſdictione Eccleſiæ, non appellatur ad Papam,

pam, de quo etiam *hic* ago. Sed poſt perfectam tractationem aſſignabo rationem cur ita fiat, & in quibus de Iudice Laïco appellatio ad Eccleſiaſticum interponatur. & quare.

QVÆSTIO I.

An appellatio omiſſo medio valeat, facta ad ſuperiorem, vel debeat gradatim fieri: An à delegato Epiſcopi appelletur ad Papam, vel ad Metropolitanum; vt ad quos inter alios Iudices appelletur in praxi: An omiſſo medio in terris Dominorum poſſit appellari ad Regiam Cancellariam: Et an Baro prohibere queat ſubditos ſuos Principem adire: Et an appellatio alternatiua valeat?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio fit ab inferiore Iudice ad eius ſuperiorem.*

2 *Appellatio de Iure Ciuili, eſt gradatim facienda, & non omiſſo medio, alias eſt nulla, & remittitur Iudici incumbit cognoſcere, n.4. & qualiter, n.5.*

3 *Princeps non facilè adimit Iuriſdictionem ab ordinariis Iudicibus, niſi in caſibus vocatis* de corte, *& cum Iudex immediatus ſuperior, eſt impeditus, n.7.*

6 *Iuriſdictiones non debent confundi.*

8 *Appellatio à quocumque Iudice interponi poteſt ad Papam, & ad eius legatum, n.9. & Nuncium Hiſpaniæ, n.10. & 11.*

10 *Legatus Papæ gerit vices eius, & concurrit cum quolibet ordinario.*

11 *Appellatio omiſſo Epiſcopo non fit ad Metropolitanum, & regulariter fit ad proximum ſuperiorem, niſi aliud conſuetudo decernat.*

12 *Papa concurrit cum omnibus ordinariis, non ſic Princeps.*

13 *Appellatio gradatim, & non omiſſo medio qualiter contingat, & inter quos Iudices, n.14. & num.15.*

16 *Appellatio de Iure Regio ſæpè contingit, vt omiſſo medio ſtatim interponatur ad Principem.*

18 *Appellatio omiſſo medio permittitur, vbi ſuperior Iudex proximior eſſet inhabilis, vel ſi appellatur ad curiam ſupremam, n.19. vel ſi appellatur ad maiorem, n. 20.*

21 *Princeps adiri poteſt per viam querelæ omiſſo medio.*

22 *Scholaris poteſt appellare à quocumque Iudice ad Imperatorem.*

23 *Vidua, & pupilli poſſunt ad Principem appellare.*

24 *Appellatio omiſſo medio, queit fieri ad Patriarchas.*

25 *Appellatio omiſſo medio per errorem, non eſt inutilis.*

26 *Appellatio omiſſo medio permittitur, cum concurrit Iuriſdictio mediata & immediata.*

27 *Appellatio omiſſo medio permittitur quando Epiſcopus litigaret cum ſubdito.*

28 *Apppellari queit omiſſo medio à Iudice, qui habet Iuriſdictionem à perſona Eccleſiaſtica.*

29 *Appellatio omiſſo medio permittitur cum Iudex immediatus ſuperior denegat Iuſtitiam, vel ſua ſponte cauſam remittit ad ſuperiorem.*

30 *Appellatio omiſſo medio, licet quoties ſic extent conſuetudo, & præſcriptio, aut ſtatutum ac priuilegium.*

31 *Appellandi omiſſo medio praxis laudata, & ſi in Principe contrariam laudet ſpeculator, & in Papa eam laudet, Abbas n.32.*

33 *Papa ſolet remittere cauſam ad ſe appellatam alio Iudici inferiori.*

34 *Appellatio de Iure Canonico interpoſita omiſſo medio, non eſt nulla, parte appellata non opponente; item, & Iure Ciuili, n.35.*

36 Cap. dilecti, hoc tit.

37 *Appellatio ab Epiſcopo Papæ delegato, non ad Metropolitanum, ſeu ad Papam interponatur, numeris ſequentibus.*

38 *Appellatur ab Epiſcopo Papæ legato in viſitatione ad eius Metropolitanum.*

39 *Legatus ordinarius authoritate Apoſtolica, quæ facit authoritate ordinaria facit.*

40 *Dictio* tanquam *regulariter denotat improprietatem; ſæpius proprietatem, & omnimodam ſimilitudinem, niſi ratio aduerſitatis obſtet, num.42.*

41 *Appellatio à delegato, ad delegantem interponitur? & ſic ad Papam, n.42. & 48.*

43 *Appellatio ab Epiſcopo Papæ delegato, fit omiſſo medio ad Papam, ſi ratione talis delegationis mutata ſit, aut addita in aliquo ordinaria Epiſcopi Iuriſdictio; ſecus ſi delegatio ſit iuxta Iuriſdictionem, quam antea habebat, n.44. etiam ſi commiſſio fiat per verbum committimus, aut præcipimus, n.45. 46 & 47.*

46 Cap.10. Tridentin. ſeſſ. 24. de reformatione 48.

41 *Delegatus Principis, & ſi dignior ſit ordinario, tamen ordinarius firmiorem habet Iuriſdictionem.*

49 *Appellatur ab Epiſcopo ad Metropolitanum à Patriarcha, ad Papam, aut eius Nuncium.*

50 *Appellatio à Vicario generali Epiſcopi, non ad Epiſcopum, ſed ad Metropolitanum fit ſecus à Vicario foraneo.*

51 *Appellatio ab Archidiaconis fit ad ipſum Epiſcopum, & etiam de aliis inferioribus.*

52 *Appellatio à Iudice ordinario delegante ſuſpecto excommunicato, mortuo, ſuſpenſo, hæretico longo abſenti, non fit ad ipſum à ſententia ſui delegati.*

53 *Appellatio eſt interponenda in foro ſæculari ad proximum ſuperiorem, niſi fieret ad Regem, vel Cancellarias.*

54 *Appellatio de Iudice alicuius Domini, aut de locum tenente prætoris, interponitur ad alios ſuperiores.*

55 *Appellatio à Iudice vulgo* Alcalde ordinario, *fieri poteſt ad Dominum, ſeu eius prætorem.*

59 *Appellatio à Iudice, vulgò* Alcalde de la hermandad, *ad quem fiat.*

57 *Appellatio à locis & oppidis vicinis curiæ intra quinque leucas interponitur ad Iudices Prouinciæ, vulgò* Alcaldes del crimen.

58 *Appellatio Iudicis delegati ſæcularis, ſeu ſubdelegati, ad quem interponitur.*

59 *Appellatio à delegato Principis interponi queit ad Cancellarias, niſi in caſibus in quibus ſit*

uincia ſibi decreta, & ſic de inferiori ſit appellatio qootidie ad Nuncium Papæ legatum Matriti eſiſtentem, Curia Philipics *dict. 5. tom. §. 1. num. 3.* vbi de delegato legati Papæ appellandum ad ipſnm legatom, Paz *in praxi tom. 2. p. 5. cap. vnico, num. 4.*

11 Hæc tamen appellatio permittitor, omiſſo medio, ſi ſiat de inferiori ad Papam, vel legatum de latere; ſecus tamen erit ſi fiat appellatio ad Metropolitanum omiſſo Epiſcopo quæ non admittitur, *cap. dilecti 66. hoc titulo*, Calderinos *conſ. 1. & 2. ſub, hoc titulo*, Abbas *conſilio 45. libro* 1. Et ſic relati dicunt, & Valenſis, *dicto numero 3. in fine*, regulariter etiam de Iure Canonico appellandum eſſe ad proximum ſuperiorem, niſi forte conſuetudo loci, quæ Iuriſdictionem tribuit, *cap cum contingat de foro compet.* aliud tribuat, *cap. 3. §. ab Archidiacono, hoc tit. lib. 6.*

12 Quod ſi dubites de ratione diuerſitatis inter Ius Canonicum, & ciuile, ea nempe eſt, quia ſummos Pontifex, eſt omnium Iudicum iofeziorom ordinatius, & com omnibus ordinariis obſedis Apoſtolicæ prorogatiuam concurrit ex hoc noſtro Textu & aliis ſimilibos, ex ex dict. Trident. *ſeſſ. 24. cap. 5. de reformat.* vbi cum multis Barboſa, nec communicando aliquibus Iuſiſdictionem ordinariam, vel delegatam, abdicat à ſe ſuam Iuriſdictionem; ſecus verò dicit, Valenſis *dicto § 7. numero* 4. eſſe in Principe, qui *in dict. l. Imperatores*, abdicauit à ſe Iuriſdictionem conceſſam Iudicibus inferioribus.

13 Dubitabis, autem hoc quod eſt appellare gradatim, & non omiſſo medio qoaliter intelligatur, & reſpondeo id contingere, quando appellatur ad eum, qui eſt ſuperior, & proximior Iudici qui tulit ſententiam, id eſt ſubalternatus Iudici a quo, vt puta ab Epiſcopo ad Metropolitanum illius Epiſcopi, tradit Barboſa *in dicto cap. dilecti 66. ſub num.* 2. Scaccia *de appellat. num. 3.*

14 Qui *num. 4.* declarat ſecundo gradatim non omiſſo medio dicatur appellari, & ideo teneat appellatio, etiam quando eſt interpoſita ſimpliciter, non expreſſo Iodice ad quem, quando Iudex appellarionis, eſt certus.

15 † Qui etiam, *numero* 14. declarat vt non omiſſo medio dicatur appellatom, quando eſt appellatum ad Iudicem competentem, quia talia appellatio valet, vt dixi, *ſuprà in cap. fin. de libelli oblation. quæſtion. fin. ſub, §. 2.*

16 De Iure tamen Regio antiquato Ciuili Iure ſæpe videmus, vt ad Principem valeat appellatio interponi ex *l. 18. tit. 23. p. 3. l. 1. tit. 1. lib. 4. recopilationis.* Sed quia etiam de Iure Ciuili prædicta regula poteſt limitari; ideo exiſtimo quaſi exæquatam eſſe praxim omnium Tribunalium; conſtat enim, vt omiſſo medio, queat appella-

17 ri in ſequentibus caſibus. † Primo in ſummo Pontifice, vt iam dixi, qood probatur Iuxta Ios noſtrum Canonicum ex *dicto cap. dilecti* 66. Couarruuias *pract. cap. 4. num.* 9. Marania *dicta p. 6 actu 2. hoc titulo, ſub numero* 469 Scaccia *quæſt. 7. hoc titulo, numero* 46. citat plures Barboſa *in dicto cap. dilecti, num* 3. *& in dict. cap. antiqua de priuileg. num.* 25. vbi reſpondet contrariis, diſtinguens cum pluribus modo dicto inter Ius Ciuile, & Canonicum, & in lega-

to, à latere; vt dixi: tradit, Riccius *collect.* 903.

Secundo & generaliter limitatur prædicta regula, vbi ſuperior proximior immediatus, eſſet inhabilis, quia tunc poſſet omiſſo medio appellari ad aliom magis ſuperiorem, Abbas *in dict cap. dilecti, num. 15. caſu 9.* Barboſa *dict. num. 3.* verſic. *limita ſecundo*, Socinus *reg. 23. fallent. 15.* Mynſing *cent. 1 obſeruat. 67. num. 2.* Maranta *ſuprà, num. 375.* Gailius *lib. 1. obſeruation. 119. ſub num. 2.* Breder. *in tract. huius tituli, p. 1. tit. 18. omiſſo medio an*, & in verbo *ſi medius inhabilis*, & prædicti addo Riccium *collect. 905.* ad Textom *in d. c. dilecti*, cum eodem, Mynſing. *dict. centuria 1. obſeruatione* 77. 18

Tertio limitatur quando appellatur ad ſupremam Curiam, vt deciſum refert, Paponius *libro 1. titulo 9. arreſto* 32. idem Riccius *ſupra.* 19

Quarto nam vbi appellator ad maiorem omiſſo medio, valet, non tamen quoad effectum deuolutiuum Balbus 445 Riccius *ſuprà*, quam notat ad Gloſſam *in l. 1. §. ſi quis in appellat. ff hoc tit.* 20

Quinto, vt etiam poſſit adiri Princeps omiſſo medio ad eom appellando per viam quærelæ Franciſcus Marcus *in deciſione* 346. Sexto & in Regno Neapol. à quocumque Iudice appellatur ad Regiam, vel magnam curiam vicariæ, Scaccia *hoc tit. q. 7. n* 99. 21

Septimo in ſcholari, qoi poteſt omiſſo medio appellare à quocumque Iudice inferiore ad Imperatorem, idem Scaccia *dict. quæſt 7. n. 102.* 22

† Octauo in viduis, & pupillis; idem Scaccia, qui *dict. quæſt. 7. num. 113*, hoc multipliciter declarat; ad qood videbis qood ego adduxi, *ſup. in c. ex parte de foro comp.* 23

Nono procedit etiam in Patriarchis Conſtantinopolitano, & Alexandrino, ad quos omiſſo medio appellatur; idem Scaccia *dict. quæſtion. 7. num.* 104. † Decimo quando appellatur per errorem, omiſſo medio; tunc enim appellatio non eſſet inotilis; idem Scaccia 96. *dict quæſt. 7.* quod intelligit Valenſis *in Rubrica hic § 6 n. 7.* ſi ad alium maiorem prouocauerit; nam tunc appellanti error non nocet; ſecus ſit appellaſſet ad alium minorem, *dict. l. 1. §. ſi quis in princ. ff. hoc tit.* 24 25

Vndecimo, quando concurrit Iuriſdictio mediata, & immediata, idem Scaccia *dicta quæſt. 7. num. 16.* 26

Duodecimo qoando Epiſcopus litigaret cum ſubdito, idem Scaccia *num. 107.* Iuxta quæ, *ſuprà*, adduxi de recuſando Epiſcopo litigante pro ſuo intereſſe cum ſubdito, *in cap. 4. de foro compet. quæſt. 3.* 27

Decimo tertio qoando appellatur à Iodice, qui habet Iuriſdictionem à perſona Eccleſiaſtica quia poteſt ab ea appellari omiſſo medio ſecundum Canones; idem Scaccia *d. q. 7. n.* 48. 28

Decimo quarto quando immediatos Iudex proximior ſupremus, denegat Iuſtitiam, vel ſua ſponte cauſam remittit ad ſuperiorem. Gail *lib. 1. obſeru. 119. ſub n. 2.* Barboſa *in dicto cap. dilecti 66. dict. num. 3.* verſiculo, *limita tertio*, Scaccia Videndus ad alias Limitationes, *dicta quæſt. 7. à num* 43. 29

Decimo quinto, qoando extaret conſuetudo appellandi omiſſo medio, vel adeſſet præſcriptio, aut priuilegiom, ſeu ſtatutum, Scaccia 30

dict. quaſtion. 7. *numero* 93. Benint, *deciſ* 96. qui
idem dicit in ſtatuto in contrarium exiſten-
te : ſequitur Riccius *dicta collect.* 903. *in
fine.*

31 Vnde infero quod, etſi Speculator *in titulo de
appellat.* §. *nunc tractemus, in princ. libro* 2. lau-
det, & benedicat impeiatori; eo quod non
admittat appellationem, omiſſo medio in præ-
iudicium Inferiorum ordinariorum, & in dam-
num, & laborem inæſtimabilem litigantium,
ſi ad illum appellarent : tamen idem Scaccia *di-
cto tractat. de appellationibus, quaſtion.* 7. *à nume-
ro* 46. cohoneſtans praxim Eccleſiæ, plutibus
rationibus, non tantum ait procedere, vt ma-
iorem curiam babeat Papa, Iuxta id, quod dice-
re videtur, Bartol. *in dict. l.* 1. §. *ſi quis in ap-
pellatione, ff. hoc titulo*, ſed etiam procedere, vt
ſic ſobditi appellantes ad Papam, omiſſo me-
dio, releueotur ſumptibus, & laboribus, qui-
bus Eccleſia maxime intendit oboiare, Iuxta
Textom *in cap. hoc titulo*, litibus ſcilicet, & dif-
ficultatibus, quæ paſſim oriri ſolent, cum diſ-
putatur quis ſit Iudex mediatus, vel proximus,
quibus addo, vt excuſetor moleſtia recurrendi
gradatim de Iodice inferiore ad alios ſuperio-
res, qui multi ſunt ad caoſas Eccleſiaſticas.

32 Nec obſtat etiam Abbas qui *in d. cap. anti-
qua de priuilegiis, numero* 8. dixit melius forte
prouiſum eſſe, ſi Pontifex non permltteret ad
ſe appellare, omiſſo medio, ſic Imperator,
quem etiam alij ſequuntur, vt refert, Barboſa
33 *ibi ſub numero* 26. quia. † Reſpondent Scaccia
dict. quaſtion. 7. *numero* 83. idem Barboſa, Re-
buffus *ad leges Gallicas, hoc titulo, artic.* 2. *Gloſ-
ſa, vnica à numero* 9. & alij relati ab Scaccia ſo-
lere Pontificem ſecundùm ſtylum Romanæ Cu-
riæ, cauſam remittere ad ſuum Iudicem, niſi
intelligat Iuſtam ſubeſſe cauſam, ob quam de-
beat eam in Curia retioere, ſi pars petat appel-
lata, vt eam remittat; faciunt aliqua, quæ
notaui, *ſuprà in cap. fin. quaſtion.* 4. *de foro
competent.* §. 8. *&* §. 9. Et ſic ceſſate ait Bar-
boſa præiudicium ordinariorum, & Iudi-
cum inferiorum, quod conſiderabat Specu-
lator.

34 Vnùm tamen notabis, quod de Iure Ca-
nonico appellatio omiſſo medio, & à proxi-
mo Iudice, non eſt nulla, parte appellata,
non opponente, docent Abbas *in dicto cap di-
lecti* 66. *numero* 7. Franchis ta. Barboſa *fin.* Ma-
ranta *dicta* 6. *p. actu* 2. *limitatione* 4. *numero* 373.
Brederoc. *de appellationibus, p.* 1. *titulo* 18. *omiſ-
ſo medio*, verbo, *ſi nihil opponatur*, & verbo, *ta-
ceat*, Rebuffus *ad leg. Galicas in hoc tractat. Gloſ-
ſa vnica artic.* 2. *tom.* 3. *num.* 5. *&* 12. Scaccia *d.
q.* 7. *n.* 18 *&* 115.

35 Quod etiam de Iure Ciuili procedere exi-
ſtimo, nam valebit, dum aduersùs eam nihil
opponatur, ſeu excipiatur, ex Gloſſa *in di-
cto cap. dilecti*, Valenſis *in Rubrica, hoc titulo* 6.
numero 5. quia partes prorogare poſſunt in ſe Iu-
riſdictionem alterius Iodicis, etiam ſine coo-
36 ſenſu Iudicis prioris. † Et ſecundum hæc in-
telliguntur, Calderinus *conſ.* 207. *aliàs* 1. *ſub
hoc titulo*, Tuſchus verbo, *appellatio, concluſio-
ne* 352. *numero* 96. Et ſic interpretantur, Tex-
tum *in dicto cap. dilecti* 66. Vbameſius *ibi*, Pi-
chardus *in dicto* §. *manuduction. ad praxim, p.* 4.
num 9.

37 Ad ſecundam quæſtionis partem, an à dele-
gato Epiſcopo appelletur ad Papam, vel ad
Metropolitanum; in qua difficultate ſunt tres
ſententiæ; Prima, quæ docet ad Metropoli-
tanum appellari; eo quod huiuſmodi Epiſcopi
delegati à Canone, vel à lege, non proprie de-
legati appellantur, ſed ordinatij, qoia videntur
habere Iuriſdictionem ordinariam, à Canone,
vel à lege tributam, vt tenet Gloſſa *in cap. ir-
refragabili*, §. *caterum de officio ordinarij*, Beroius
in Rubrica de officio delegat. numero 57. *ad finem.*
Zabarela *in clem. vnica, numero* 4. *oppoſ.* 5. *de
ſupplenda negligentia pralator.* & *ibidem*, Anchar-
ranus; etenim iuriſdictio, quæ tribuitur à le-
ge, noo delegata, ſed ordioaria dicitur; &
ſic talis commiſſio Canonis, potius excita-
tio Iuriſdictionis ordinatiæ, quam noua de-
legatio appellari meretur, Felinus *in cap. litet,
à numero* 1. & Abbas *numero* 3. *de officio ordina-
rij*, Crotus in *l.* 1. § *ſi quis ſimpliciter, ff. de verb.
oblig.* Anchartanus *conſ.* 201. niſi illud mandare-
tur, *appellatione remota*, quia tonc videtur alterari
Iuriſdictio ordinatia.

Et confirmatur, qoia ſi in viſitatiooe, ap- 38
pellari contingat ab Epiſcopo ſuffraganeo, etiam
tanquam Apoſtolicæ ſedis legato, provt in
Sactum Tridentinum Concil. *ſeſſione* 24. *cap.* 10.
de reformat. debet appellari ad Metropolita-
num, qooad deuolutiuum, non quoad ſuſpen-
ſiuum provt, *ſeſſ.* 22. *cap.* 1, *de reformatione*, ex
eo, quia quæ in viſitatione ſuffraganeos facit
Iure ordinario facit, Piaſecius *in praxi Epiſco-
pali, p.* 2. *cap.* 3. *numero* 61. Zerola *in praxi Epiſ-
cop. p.* 2. verbo, *viſitatio*, §. 3. Aloiſius Ric-
cius *in praxi aurea reſol.* 449. *numero* 2. *prope finem*
Barboſa *in dicto Trid. decreto, cap.* 10. *numero* 9.
idem, *in paſtorali allegat.* 73. *numero* 35. *& alle-
gat.* 92. *num.* 14. Zeoedus *in pract. q.* 34. *n.* 4. *circa
finem.*

Confirmatut ſecundo, quia legatus ordina- 39
rius, authoritate Apoſtolica, licet ſit effectus
legatus; ea tamen, quæ facit, vt legatus Au-
thoritate ordinaria facit, quia eſt ordinarius,
cap. 2. *de officio ordinarij*, Hoſtienſis *in ſumma,
titulo de officio ordin.* §. *ſunt autem quadam*, vbi
dicit quod quando committitur Epiſcopo, id
quod pertinebat ad ipſum Iure ordinario, id
fieri, vt magis timeatur, *cap. quis neſciat di-
ſtinct.* 15 facit Textus deciſio, *in cap ad abolen-
dam de hareticis in fine*; vbi ſcribentes docent,
qood quaodo aliquid committitur Epiſcopis,
procedant, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati,
& aliquid faciant, videatur tribui eis facultas,
ſolum io exemptos, vt expedite, & abſque
impedimento aliquo procedant. † Tum quia 40
dicto, *illa tanquam*, regulariter, & de ſui na-
tura, denotat improprietatem, & fictionem,
Iuxta Gloſſam, verbo *tanquam*, *in cap. ſolita*,
& *ibi*, Felinus *de maioritate, & obedientia*, cum
multis Barboſa *dictione* 403. Tuſchus *in practic.
tom.* 2. *littera, D concluſione* 385. *numero* 1. vbi, *nu-
mero* 2. declarat, niſi illud improprium omnino
ait æqoiparatum, quia tonc vere dicitur, &
propria eſſe tale: vide Textum *in l. ſi pecunia,
ff. ſi certum petatur, l. iubemus*, §. *ſane* 1. *Cod. de
Sacroſanctis Eccleſiis* : tradit eum aliis, Ze-
nedo *ſuprà numero* 5. *dicta quaſtione* 34. in-
ferens, quod cum dictio illa denotet impro-
prietatem, & fictionem merito delegatum à
Canone potius ordinatium, quam delegatum
cenſeri.

In

41 In contrarium tamen eſt regula illa genera-
lis, quæ docet à delegato appelandum eſſe ad
delegantem, cap. ſuper quæſtionum, §. porro de
officio deleg. in 6. vbi Doctores congeſti à Bar-
boſa, de qua quæſtione agunt, Fuquineus li-
bro primo controuerſ. cap. 78. Gnueanus libro pri-
mo, variar. cap. 46. Quintana Ducñas de iure,
& Imperio, libro ſecundo cap. 7. à numero 29. Mor-
la in imperio, tit. 2. in præludiis, à numero 90. Bal-
bus hic latè diſputans, à numero octauo, de qua
ego, in dicto §. porro. itaque in propoſito noſtri
dubij, Abbas in cap. irrefragabili, § cæterum, nu-
mero 1. vbi Ancharranus num. 10. ad finem,
de officio ordinarij, Abbas in dicto cap. ad abolen-
dum de hæreticis, numero 15. & 16. vbi Anania,
numero 25. Felinus numero tertio, Zabarela in cle-
ment. 1. numero quarto, oppſit. 5 & numero 14. de
ſupplenda negligentia prælator, & ibi Bonifacius
num. 31. Imola omnino Videndus num 18. lariſ-
ſimè Zabarella in dicto cap. ad abolendam, §. 1.
ex num. 2. Alex. in l. maiorum, num. 14. ff de Iu-
riſdict. omn. Iudicum, & in l. 1. num. 8. ff. de offi-
cio eius, Nauarrus libro tertio, de regular. conſi-
lio 83. numero 6. in fine, Portules ad Mulin. §.
Index, numero 19. ducent appellationem, de
qua in dubio noſtro eſſe faciendam, non ad
Archiepiſcopum, ſeu eius metropolitanum,
ſed ad ſummum Pontificem, quia tales delega-
ti, legis, vel Canonis dicuntur delegati, & non
42 ordinarij. † Reſpondentes ad dictionem, tan-
quam, ſupra adductam, dicendo eam ſæpius
ſignificare etiam proprietatem, & veritatem,
& non ſimilitudinem ex Gloſſa verbo, tanquam
in cap. cum pro cauſa de ſentent. excommunic. vbi
Abbas numero 2. in cap. ex parte de ſponſalibus,
Archidiaconus in cap. 1. num. 2. verſic. tanquam
de homicidio, libro ſexto, Boërius deciſione 44.
numero 29. Zenedus in pract. dicta quæſtione 14.
numero 6. in fine, Tuſchus littera, D, concluſio-
ne 375 dicens quod importat omnimodam ſimi-
litudinem, niſi ratio aduerſitatis obſtet, alij
relati à Barboſa dicta dictione 403. numero ſecun-
do, & probant Iuta in l. 1. ibi, tanquam adula-
tionem, Cod. de hæredibus inſtituendis, in l ſæpe ff.
de verborum ſignificat & in l item Mela, § ſi plures,
ff. ad legem Aquiliam, l. ſi familia, ff. de Iuriſdict. omn.
Iudicum.

His tamen non obſtantibus reſpondeo ſub
43 diſtinctione, nam ſi cauſa committitur Epiſ-
copo a lege, vel à Canone, al quid addendo, vel
minuendo ſuæ ordinariæ iuriſdictioni, quàm
non ita omnimodam habebat, antequam ei fuiſ-
ſet commiſſa; tunc reputari Epiſcopum Iudi-
cem delegatum, & non ordinarium; & ſic ap-
pellandum eſſe de eo ad Pontificem. Itaque ſi in
commiſſione adiecta fuerit clauſula, Authori-
tate noſtra, vel tanquam delegatus à nobis, aut
ſimiliter; tunc videtur, vt ſuperior iuriſdi-
ctionem motat inferioris, Menoch de arbitra-
riis, quæſt. 12. à numero 4. Barboſa in l. cum præ-
tor, §. 1. num. 35. de Iudiciis, Eraſmus Chochier
de Iuriſdict. ordin. in exemptos, p. 2. quæſt. 14. Ric-
cius collect. 413. & cum aliis, Barboſa in cap. licet
44 de officio ordinarij, numero 2. in fine. † Quod ſi
cauſæ cognitio indiſtinctè de Iure Communi
pertineat Epiſcopo: tunc reuera dico per illam
delegationem, & commiſſionem, excitatam
eſſe eius Iuriſdictionem; & ſic iuſſum eam com-
miſſionem potius vocari, quam delegationem,

ob idque appellationem eſſe interponendam ad
metropolitanum, cum non cenſeatur reuocata
ordinaria Epiſcopi poteſtas, nec Pontifex vi-
deatur ab eo auferre Ius argumento Textus; in
l. 2. § merito, & §. ſi quis a Principe, ff ne quid
in loco publico, ducent hanc concordiam, Ma-
tania de ordine Iudiciorum, p. 4 diſtinct. 5. nu-
mero 77. Felinus in cap. licet in corrigendis ex prin-
cipio de officio ordinarij, & in cap. cum te, nume-
ro vndecimo, verſiculo, quarta differentia de reſ-
criptis, & in cap. cum ex officij ex numero 19. in
fine de reſcript. Matheſil ſingul. 89 vbi late Ga-
briel Sairus in addit. Mandoſus in Gloſſa facul-
tatis in § ſit que. verſiculo, ordinarius in fine, Boë-
rius deciſione 151. ex numero 5. Iaſon in l.
ius ciuile, ex numero 2. ff. de iuſtitia, &
iure, Alciatus regula 3. præſumptione 31. nume-
ro 3. Menoch. lib. de præſumpt. 16. numero 14.
Auiles in capitibus prætor, cap. 9. in verbo; com-
miſſion, Portales in §. commiſſion ex numero 1.
Zenedus omnino Videndus in practicis di-
cta quæſtione 34. per totam, & numero 7. &
in caſu caſu huic ſimili, idem tenet alius allegans
Bobadilla in politica, libro ſecundo, cap. 21. nu-
mero 16. littera, B, & quos cummulat Paulus
Granotius theorem 21. videbis, Zenedum in col-
lect. 157. numero 1. & ea his habet vim pri-
ma ſententia. † Et ſic Barboſa in dicto cap. 45
licet de officio ordinarij, numero 2. Meno-
chius libro 2. præſumpt. 16. numero 14 Bar-
boſa in dicto §. prætor numero 34. & alij dicunt;
vt quando Papa committit id, quod ſemo a
commiſſione ad illius ſpectabat iuriſdictionem
non delegatam, ei de nouo tribui, ſed tan-
tùm excitari ordinariam, quàm iam habebat;
ita vt ab Epiſcopo in his terminis appelletur ad
metropolitanum: Et relati ampliant, etiam ſi
commiſſio fiat per verbum, præcipimus, per
Textum in dicto cap. licet, vbi Abbas, numero
octauo, Felinus numero tertio, ibi, recipit in
mandatis, cum aliis, Pichardus in manud. di-
cta 4. p. §. 8. numero tertio, Et de hac quæſtione,
etiam adiunges, Ceuallos de cognition. per viam
violentiæ. quæſtion. 15. qui ſic diſtinguendo reſo-
luit, num. 7.

itaque quando concilium Trid. ibi, in dicto 46
cap. 10. ſeſſione 24 de reformatione, dicit tanquam
ſedis Apoſtolicæ delegatus, hoc facit eſſe vt ma-
iori Authoritate fiat illud, quod præcipit, &
magis teneatur, non verò, vt deroget Iuriſdi-
ctioni ordinariæ, Zerola in praxi, p. 1. §. viſita-
tio, verſiculo, tertio, in fine Zenedus dicta
quæſtione 34. numero ſeptimo, in fine. † Nam 47
quamuis delegatus Principis dignor ſit ordina-
rio, tamen ordinarius firmiorem habet Iuriſdi-
ctionem, vt optime aduertit Alex. in Rub. de
officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio, num. 1. Meno-
chius lib 2. præſumptione 17. ex num. 2. Bobadilla
dicto lib 2. polit. cap. 21. num. 30. Videndus Zene-
dus dicta quæſtione 34. numero octauo, vbi re-
prehendit, Gratianum in reg 155. dum di-
cit actum valere, potius ea Iuriſdictione de-
legata Iudicis, quam ea ordinaria, quam
habet.

Tamen ſi Epiſcopus procedat ex dicto Tri- 48
dentini decreto, c. 10. ſeſſ 14 vti ſedis Apoſtoli-
cæ legatus in cauſis, quæ ſub eius iuriſdictio-
ne, non comprehenduntur, non poterit ab eo
niſi ad ſedem Apoſtolicam appellari; tradit

Barboſa, *ibi*, *numero decimo*, addens cum Garcia *de beneficiis*, *p. 4. cap. 5. numero* 12. ex hoc nullum fieri præiudicium Iudicibus infe-rioribus.

49 Ex prædictis infero breuiter ab Epiſcopo appellanduum eſſe ad Archiepiſcopum, Metropolitanum, & à Patriarcha, ſeu primate ad Papam, aut ad eius nuncium, vel legatum, Iuxta *leg.* 10. 11. 15 *tit.* 5 *p.* 1.

50 De vicario autem generali Epiſcopi, non ad
Epiſcopum eſt apppellandum quia eſt vnum, &
idem Tribunal, ſed de vicariis foraneis Epiſcopi
fit appellatio ad ipſum Epiſcopum, idem à dele-
51 gatis Epiſcopi. † Item etiam appellandum eſt
ad ipſum Epiſcopum, de Archidiaconis, ſeu aliis
prælatis ipſi Epiſcopo inferioribus, Paz *in pra-*
xi 2. tom. p. 5. cap. vnico, num. 4. Curia Phili-
pica *p. 5. tom. 1. §. 1. num.* 4. docent communi-
ter Doctores Tuſchus verbo, *Epiſcopus concl.* 300.
cum aliis, Pichardus *in manud. p. 4. dicto* §. 8.
num. 2.

52 Quod ſi ordinarius delegans, cauſam delegaret, quia ſuſpectus, tunc non ad ipſum delegantem, ſed ad immediatum eius ſuperiorem appellabitur, aut niſi delegans totius cauſæ Iuriſdictionem delegaret, *dicto cap. ſuper quæſtionum dicto* §. *porro de officio Iudicis deleg.* vbi Doctores tradit, Valenſis *in Rubric. hic dicto* §. 6. *num.* 6. Et videbis Barboſam *in cap. cap. ſi is cui de officio delegati*, *lib. 6. num. 4. 5. & 6.* vbi dicit idem dicendum, quando ſit delegans excommunicatus, vel quando eſſet mortuus, vel ſuſpenſus, aut hæreticus, vel abſens, notabili diſtantia; & quando Epiſcopus delegans ſit recuſatus, probat ibi cum multis.

53 In foro autem ſeculari interponenda eſt appellatio, etiam ſi de minori ad primam ſuperiorem, non omiſſo medio, vt dixi, niſi illico fieret appellatio ad Regem, vel eius Cancellarias, audientias regales, aut Tribunalia ſuprema, Iuxta *l.* 8. *tit* 23 *p.* 3.

54 Item de Iudice alicuius Domini Vaſallorum, & de locum tenente Prætoris, non fit appellatio, nec ad Dominum, nec ad Prætorem, quia idem Tribunal eſt, vt tradunt, Couarruuias *in practic. quæſtion.* 4. *num.* 6. & 8. Azeuedus *in l.* 10. & 11. *numero* 4. *tit. lib.* 3. *recopilat.* Curia Philipica *dict.* 5. §. 1. *numero* 9. faciunt latè quæ adduxi, *ſuprà in cap. 4. de foro compet. quæſtion.* 13. vbi numquid recuſato Epiſcopo, vel prætore, cenſeatur recuſatus Vicarius, aut locum tenens.

55 De Iudice vulgò, *alcalde ordinario*, fieri
poteſt appellatio ad Dominum, ſeu eius Præ-
torem, vulgò *Alcalde mayor*, quia ſunt illius
Iudices ſuperiores, Couarruuias *dicto cap. 4.*
pract. numero ſexto, & *ſeptimo*, de quo, Fuſcus
56 *infrà*, in verſiculo, *ad tertiam*. † Sed de alio
Iudice, qui vocatur apud nos, *alcalde de la*
Hermandad. non appellatur ad prætorem, niſi
tantùm à ſententiis prouinciariis ſex millium
marapetinorum, & infra, de quibus poteſt ap-
pellari de illo Iudice in territorio regali ad
Prætorem eiuſdem territorij; et ſi non adeſt
Prætor, fiet appellatio ad viciniorem; ta-
liter, vt ſententia ab eo prælata illico ſit exe-
quenda, non admiſſa appellatione, ſed de
maiori quantitate, aut qualitate appellatio
ad Regiam Cancellariam illius territorij,

Iuxta *lib. 48. titulo 13. libro 3. recopilat.*

Item appellationes ciuilium litium, ſolent interponi de Iudicibus oppidorum, ſubſiſtentium intra quinque leucas ad Iudices prouinciæ, qui ſunt in locis, vbi adſunt, Cancellariæ, vulgò, *los callades de el crimen*, vt hic Valliſoleti, Iuxta *l. 4. titulo ſeptimo*, *libro ſecundo*, *recopilat.* 57

Deinde appellatio Iudicis delegati ſecularis interponitur ad delegantem, & ea quæ fit à ſubdelegato, interponitur ad delegantem, niſi ſit ſubdelegatus delegati Iudicis ordinarij, tunc interponetur non ad delegatum, ſed ad ordinarium, qui delegauit, *l. 21. titulo* 23. *p.* 3. 58

Verùm de delegato Principis, ſeu eius 59
conſilij, & ſenatus, tunc interponetur ad au-
dientias, & Cancellarias regales, præter caſus,
in quibus neceſſum eſt, vt interponatur ad
conſilium, veluti accidit in executoriis, quæ
ab eo dimanant, & de perquiſitoribus no-
minatis à conſilio ſupremo, qui facultatem
non afferunt ſententiandi, aut reſidentiandi
Iuxta, *leg. 20. titulo quarto*, & *l. 12. titulo quin-*
to, *libro primo recopilationis*, Curia Philipica,
vbi ſuprà, *dicto* §. *primo*, *numero vndecimo.*
† Vbi dicit quod de reſidentiis, quæ apud In- 60
dos fiunt ordine Vice-regum interponitur
appellatio ad audientias regias illius terri-
torij.

De Iudice bonorum confiſcatorum ſanctæ 61
inquiſitionis fit appellatio ad inquiſitores illius
inquiſitionis, vbi ſtylus eſt, quod per ſenten-
tias primam vulgò, *de viſta*, & per aliam ſe-
cundam, vulgò *de reuiſta*, vt hic Valliſoleti
vidi practicari, me patrono fiſcali, ſententia
confirmatoria exequatur inſtar ſententias Can-
cellariæ Regiæ, in appellationibus interpoſi-
tis à Iudicibus inferioribus locorum; quod ſi
cauſa non excedat quantitatem ducentorum,
non eſt locus ſupplicationi, ad conſilium ſupre-
mum Sanctæ inquiſitionis, † In cæteris verò 62
cauſis, quæ diſcutiuntur, ſiue ciuilibus, ſiue
criminalibus interponitur appellatio à prima
ſententia ad ſupremum ſanctæ inquiſitionis con-
ſilium, vt iam alibi dixi.

De Iudicibus Sanctæ Cruciatæ, qui vulgò vocantur, *ſubdelegados de la ſanta cruzada*, qui ſemper nominantur Canonici, aut dignitates Cathedralium à præſide cruciatæ fiet appellatio ad eundem præſidem cruciatæ, eiuſque conſilium ſupremum; & ſic de aliis Iudicibus inferioribus interponetur ad proximum ſuperiorem eorum, vt patet ex dictis. 63

Ad tertiam quæſtionis partem, an omiſſo medio, poſſit appellari in terris Dominorum ad Regiam Cancellariam, omiſſo Domino; & videtur quod ſit primo appellandum ad ipſum Dominum ex dictis; poſtea vero ab ipſo ad Regem, ex *l. Guadelaxara* 26. *aprilis* 1390. cuius litteram nondum typis mandatam referunt Auiles *in capitibus prætor*, *cap.* 38. *Gloſſa ante nos*, *numero tertio*, *folio* 234. vbi commemorat plures ſchedulas regias, latas in obſeruantiam dictæ pragmaticæ directas regalibus auditoribus, nec cognoſcerent deinceps, nec admitterent appellationes à Vaſallis prælatorum, & Eccleſiarum ad 64

dictos

dictos auditores regios, niſi prius ſe præſentauerint ante dictos prælatos, & alios Dominos dictorum locorum in gradu appellationis, & prouocationis; vel coram ipſorum Iudicibus appellationis, ac ipſi Iudices ante ſententiam protulerint in dicto gradu appellationis, & ab eis appellatum fuerit, refert Guttierrez *in pract. lib.* 1. *quaſt.* 42. *num.* 1. verba enim dictæ pragmaticæ ſunt; *Ordenamos y mandamos que quando los veynos, y moradores en los lugares de los ſeñores ſe ſentieren por agrauiados de alguna ſententia que diere el alcalde, Oalcaldes en que el derecho otorque apelacion, que apelen para ante el ſeñor, o ſu lugarteniente que vbiere de oir de ſus apelaciones, o de Iſu alcalde, o alcaldes ſe ſintieſſem agrauiados, que puedan apelar para ante nos.*

65 Sed contrarium tenendum eſt; ita vt poſſit appellari, omiſſo medio ad Regem, pater, *ſuprà*, verſiculo, *de Iudice*, vulgò, *alcalde*, & ex *l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 4. *recopilat. l.* 18. *tit* 23. *p.* 3. cuius verba refert, Gutierez *dict. quaſtion.* 42. *num.* 2. etenim quotidie practicatur, vt omiſſis Dominis appelletur ad regia Tribunalia, Azeuedus *in dict. l.* 1. *titulo* 1. *lib.* 4. *recopilat. numero* 39. & patet, ex *l.* 14. *titulo* 18. *lib.* 4. *recopilat.* Dueñas *de Iuriſdictione, & imperio, lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 35. Couarruuias *dict. cap.* 4. *pract.* Videndus latè diſputans, *cap.* 6. *&* 7. Balboà *hic*, dicit procedere ſine controuerſia, *numero* 12. *in fine*, dicens cum eodem Couarruuias *per l.* 5. *titulo* 3. *p.* 3. in aliis Iudicibus locorum regalium, appellationem omiſſo medio non admitti, niſi in quibuſdam caſibus, quo dicimus, *caſos de corte*: Videbis Gregorium Lopez *in dict. l.* 18. *p.* Gloſſa, *para el Rey*, vbi ſe alio
66 loco refert. † Nec obſtare aduertunt dictam pragmaticam, *Guadalaxara*, quia procedit accumulatiuè; id eſt vt poſſit appellari ad Dominum vel ad regem, non inquam priuatiue, quia Rex concedens ſimpliciter Dominis locorum, vt ad ipſos appelletur, non aufert à ſe cognitionem appellationum, ſi grauati ad Regem appellari maluerint, eiuſque curias regales, quam ad Dominos.

67 De Iudice tamen per Dominum alicuius oppidi conſtituto ad audiendum appellationum cauſas, omnino ad Regem, & non ad ipſum Dominum erit appellandum: ſic regulariter docent de Iure Communi; & Regio Doctores, Couarruuias, *dicto cap.* 4. *pract. numero ſeptimo*, verſiculo, *quarta concluſio*, Azeuedus *in dict. lib* 1. *numero* 40. 41. *recopilation.* Gutierrez *dicta quaſtione* 42. *libro primo practic.* docentes ſic procedere, non obſtante quacumque conſuetudine in contrarium.

68 Et licet Auiles *in dicto cap.* 38. *prætor.* referat quoſdam intelligere, *ſub dicto numero tertia*, dictam pragmaticam, *Guadalaxara*, quando appellatur à Iudicibus ordinariis poſitis, & electis per dictas villas, & loca, ſecus quando ponuntur per dictos Dominos; ſed ipſe reliquit ſuper hoc vltimo cogitandum.

69 Ad quartam quæſtionis partem, an Baro prohibere queat ſubditos ſuos Principem adire, & ad hanc difficultatem, de qua Ioannes Faber. *in l.* 1. *Codice de officio præfecti vrbis*, probat Riccius *collect.* 1923. quod Baro non prohibet Vaſallos adire Regia Tribunalia, ſed notat quod licet fuerit dubitatum aliquando Vaſallos Regia Tribunalia adire, tamen hodie non poſſe, quando Barones ſecundas, & tertias cauſas haberent, imo ſtatim, quod comparent in tribunalibus Regiis cauſæ remittuntur, & aliquando Baronibus recurrentibus ad collaterale conſilium Neapoli regias prouiſiones ſub pœna prohibitiuas Vaſallis, ne Baronalia Tribunalia deludant hæc ille, qui dixit in principio relatam concluſionem intelligi limitatam, ſi in præiudicium ſuæ Iuriſdictionis Vaſalli ad Tribunalia Regia irer, at Boërius *in deciſione* 214. qui ait ſe vidiſſe determinari in Tribunalibus Sereniſſimæ Reginæ Poloniæ prohibens Vaſallis Cruptaliarum adire Regia Tribunalia, Anna, *ſingular.* 62.

Tamen ſi Vaſallus habet aliquam Iuſtam cauſam, tunc Baro ſuſpectus in cognitione, & non ſuſpectus in delegando, remittetur cauſa, dummodo Baro prouideat, & Iudicem eligat in ciuitate ipſa Neapolis, vel ſi terra Baronis, & Vaſalli longe diſtat, aut timetur de mala Iuſtitiæ adminiſtratione, docet Amendot *in deciſ.* 519. 70

Et ſic de Franchis *in deciſion.* 519. voluit Vaſallos Baronum ſe grauatos prætendentes à curiis eorum in incidentibus cauſarum ad ſacrum conſilium, & magnam Curiam appellantes, ſi vtriuſque partis interueniat conſenſus, quod apud Iudicem appellationis procedatur in cauſa principali, nec fieri præiudicium Baroni, tradit idem Riccius alia adducens. 71

Vnum tamen aduerte quod remiſſio cauſarum Vaſallorum, debet fieri abſque vinculo, & comminatione expediendi cauſam infra tot dies, Anna *in ſingularib. deciſionibus* 269. 270. 271. quod limitat Vrſillus *deciſione* 71. niſi de malitia, vel maxima negligentia Baronis dubitetur, qualiter hæc applicentur ad praxim noſtræ Hiſpaniæ, iam eſt viſum, *ſuprà ſub quæſtione præcedenti.* 72

Ad vltimam quæſtionis partem, an appellatio alternatiua valeat, quia iam, *ſuprà*, aliqua dixi, quibus ſatis explanatur hæc difficultas, & *in cap.* 5. *de libelli oblatione*, verſiculo, *ad ſecundam*, *quaſt* 5. vbi de appellatione generali, & quid de alternatiua, & aliquid dixi, *in Rubric. quaſt.* 5. ſub verſic. *ad quartam*, verſiculo, *ſed an.* Ita nunc reſumptiue dico receptam eſſe concluſionem, apud omnes appellationem alternatiuam eſſe nullam, vt notat Gloſſa *in cap. ſi is cui de officio delegati, libro ſexto*, probant, Franchiſ. *ibi*, *numero* 4. Domin. V. ſcribentes, *in Rubric. noſtri tituli*, vbi Cardinalis *numero* 31. Franchiſ. *numero* 8. *& in cap. dilect. el* 3. *eodem*, *ibi*, *à numero* 59. Cardin. *numero* 24. *&* 25. Legiſtæ *in l* 1. §. *ſi quis*, vbi Paulus *numero* 6. Aretinus *numero* 15. *hoc titulo*, Beroios *conſilio* 7. *à numero* 16. *lib.* 1. Villad. *in tractat. de legato*, *p.* 1. *quaſtion.* 8. *à numero* 36. Gauant. *in ſimili tractat. lib.* 8. *quaſt* 6. *num* 114. Lancelotus *de atten. p.* 2. *cap.* 12. *limit* 50. *numero* 124. *&* 125. Scaccia *de appellat. quaſt.* 9. per totam, *ibi*, Videndus Tuſchus *littera*, *A*, *concl.* 353. 73

Fermoſin. de Exceptionibus.

à num. 60. & alij, quos citaui, *ſub dicta quæſt.* 5. *Rubrica.*

74 Sed ſi in ipſo actu appellationis concurrat
probabilis dubitatio Iuris, vel facti, ad quem
ſit appellandum, dicunt relati, quod tunc de-
75 beat ratione illius dubij appellatio valere.† Item
fallit prædicta regula de Iure Canonico, nam
cum hoc Iure, omiſſo medio, poſſit appellatio
interponi, valebit generalis, & alternatiua,
tum etiam, quia hoc Iure, Iudex ſemper eſt
certus, ob idque alternatiua reſoluitur in ſim-
plicem poſſeſſionem; ita vt videatur appella-
tum ad competentem; docent Cappell. Tho-
loſ. & *ibi*, latè Aufret. *deciſion.* 474. Riccius
collect. 1744.

76 Limita etiam in caſu, *deciſ. Bellamera* 479. vbi fuit dictum interpoſitam ab Epiſcopo, ad Archiepiſcopum appellationem, vel ad Papam, validam fuiſſe, quia talis appellatio ſolita eſt recipi à Papa, quamuis appellans infra tempus proſequendæ appellationis, non elegerit, proſequi apud Papam.

77 Quarto limita quando etiam de Iure Canonico eſſemus in caſu, in quo non poſſit appellari, niſi ad vnum de nominatis in appellatione, puta quia appellatur à ſuffraganeo ſubdito ad Epiſcopum, vel Archiepiſcopum, nam ad Epiſcopum erit valida appellatio, Aufretius citata, *deciſ.* 540. Thomingulus *deciſ.* 140. Riccius *ſupra in fine.*

78 Quinto nam de ſtylo Curiæ Romanæ, eſt valida appellatio alternatiua concepta, Rota *in deciſ.* 30. *de appellationibus*, *in nouiſ.* vbi etiam dicitur, quod curia indiſtincte admittit talem appellationem, & ſtylus Curiæ Romanæ, eſt ab omnibus ſequendus, Franc. Marcus *deciſione* 270. *p.* 1. Bellamera *in deciſion.* 879. Guido Pap. *in deciſione* 170. Macerat. Rota *lib.* 2. *deciſione* 38.

79 Sexto limitabis quando infra decem dies certificaretur appellatus, de quo ſenſit appellans Rota *in dec.* 243. *in nouiſ.* Riccius *ſuprà*, ad cuius ornamentum videbis pulchram, *deciſ.* Guido Pap. 4016.

80 Regula verò adducta, ſolum habet locum de Iure Ciuili, vt tradunt relati, *ſuprà in principio*, Barboſa *in dicto cap. ſi is cui de officio delegati, lib.* 6. *ſub num fin.* & idem Riccius, quod probatur ex iam adductis, *ſub hac quæſtione*, principali, cum eo Iure non admittatur appellatio, omiſſo medio, ſed in praxi dico valere, ſi intra decem dies ad appellandum, appellans, declaret ad quem Iudicem appellat; ſecus ſi non declarauerit, quia tunc, & de Iure Canonico dicit Riccius *dicta collect.* 1744. *in princ.* ſic Iudicatum appellationem deſertam in Curia Archiepiſc. Neapol. & iterum ipſe firmat, *in deciſion.* 400. eiuſdem Curiæ; quibus enim adiunges quæ congerit, Diana *p.* 5. *tractat.* 10. *reſolut.* 18. in verſic. *ſed quid*, vbi referens negatiuam, & affirmatiuam, in verſiculo, *ego verò*, concludit alternatiuam, non adeo eſſe inutilem, vt pro non ſcripta habeatur, niſi tranſacto tempore ad appellandum, ſi adhuc qui ſic appellauit, non declarauit Iudicem, ad quem appellauit, *l. fin. Cod. de tempor. appellat.* Baldus *conſ.* 320. *per totam*, *lib.* 4. Alexander *conſ.* 101. *lib.* 2. *num.* 2. *& conſ.* 164. *&* 167. *& conſ.* 79. *volumine* 1. ex multis, quos ipſe retulit, & ex Gloſſa *in cap. ſi cui de officio delegati in* 6.

Et ſecundum hæc etiam procedet regula, vbi 81
copulatiuè fuerit appellatum, *dict.* Rota Mac-
ceratem *lib.* 2. *in deciſ.* 38. idem Riccius *dicta de-
ciſ.* 1744. vbi ampliat iſtud tempus decem die-
rum, quod indulgetur appellanti, alternatiuè
eſſe de ſubſtantia taliter, quod ſi infra iſtud non
declarauerit, appellatio cenſeatur nulla ipſo fa-
cto, teſtatur Chacherranus *in deciſ.* 130. fuiſſe
Iudicatum in curia Senatus Pedemont. † Et 82
Diana ſupra ex Panormitano, refert non vitari
appellationem, quando appellans alternatiuè
adiecit vnum Iudicem incompetentem; quia tunc
valet ire ad competentem, qui certus eſt ex,
l. Prætor, §. quod autem, ff. de teſt. tutela.

QVÆSTIO II.

An appellantes à Pontifice ad concilium generale, actu exiſtens, incidat in bullam cœnæ: An Pontifex faciat vim, non admittendo appellationem, ad concilium generale: Quid è contra: An à ſeruatoribus appelletur ad concilium Toletanum: An vicarius generalis poßit inhibere foraneum: An faciat vim Iudex appellationis, ſi cognoſcat de capitulis, ſuper quibus non eſt appellatum?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non imponitur à Papa ad concilium generale, & vide à n.* 6. *& qui appellant ſunt excommunicati, n.* 7.

2 *Conſulentes appellare ad futurum concilium, num incurrant excommunicationem bulla in cœna Domini, n.* 3. 4. 5.

6 *Pontifex non admittendo appellationem ad concilium generale, vim non facit.*

8 *Appellatio à ſententia Papæ male informato, ad ipſum bene informatum valet.*

9 *Concilium generale, num poſſit Papam Iudicare* remiſſiuè.

10 *Concilium generale vim faciet non admittendo appellationem ad Papam, idem de prouinciali, n.* 11. 12.

12 *Appellari non poteſt ad Papam à Concilio generali, ſi Papa præfuerit in Concilio.*

13 *Appellatio ad Papam, non permittitur à Concilio congregato, ſuper ſucceſſione Papæ, patus.*

14 *Appellatio à Iudicibus conſeruatoribus, Archiepiſcopatus Toletani, non interponitur ad conſilium Archiepiſcopi, contra Narbonam, cuius fundamentis ſatisfit, numero* 15. 16.

15 *Archiepiſcopus Toletanus eſt Hiſpaniarum Primas, & conſeruator ſupremus.*

16 *Conſilium Archiepiſcopi Toletani ex indulto cognoſcit de religioſis Diui Iacobi, quod in praxi non ad eſt, vide,* q. 3. n. 24.

18 *Iudex appellationis nequit cognoſcere ſuper capitulis ſeparatis ab illis, de quibus appellatum eſt, n.* 19. 20. *ſecus ſi ſint connexa, n.* 21. 22.

19 *Appellans poteſt conſentire in parte, & in alia parte appellare.*

21 *Pars*

21 *Pars vna appellabilis trahit ad ſe aliam.*
22 *Connexio ſemper procedit ab eadem cauſa & radice.*

1 Liboit hic de his dubiis tractare, quia non multum diſtant ab inſtituto materiæ Textus noſtri, & ob id breuiter, & reſolutiue quid ſentiam aſſignabo; Ad primam ergo difficultatis partem, videtur negatiue reſpondendum, quia lex pœnalis non excedit proprium caſum, ſed pœnalis eſt iſta lex, & non loquitur, niſi de appellantibus, ad futurum concilium generale: ergo non eſt extendenda ad appellantes ad generale præſens, vel ad Prouinciale, ſiue præſens, ſiue futurum, ſic docent Caſtrus Palaus *tom. 6. diſput. 3. puncto 3. numero 6.* Souſa *in bulla cænæ, cap. 3. diſput. 21. num. 2.* Diana *p. 9. tract. 7. miſcel. reſolut. 66. in principio*, ſic ſequutos contra Cambacurtam *de excommunicatione bullæ, cap. 2. num. 21.* & Vgolinum *de bulla cænæ can. 2. §. 1.* verſic. *quinto*, cum aliis id tenentes, quia appellatio hæc, ſicut quæ fit ad futurum generale concilium, eſt occaſio ſchyſmatis, quia vtraque videtur concilium conſtituere ſupra Papam.

2 Hinc infero an conſulentes appellare ad futurum concilium, incidant in bullam cænæ, & ſunt duo contrariæ opiniones probabiles ſatis, quæ negat habet fundamentum, quia nudum conſilium, nec eſt auxilium, nec fauor ergo nudus conſiliarius non excommunicatur in hoc caſu, quia in clauſula bullæ ſolùm agitur de præſtantibus auxilium, & fauorem, cumque conſilium differat ab eis, eo quod iuuat ab extrinſeco dirigendo, & inſtruendo rationem eius cui datur, & auxilium, & fauor, ſint actus directi, ad executionem operis; ſequitur, vt in tali pœna non fiat ampliatio ad caſum non expreſſum, cum Pontifex in ea de conſilio mentionem non fecerit, hanc docent Suarez *de cenſuris diſp. 21. ſect. 2. n. 17.* Bonacina *tom. 3. diſp. 1. q. 3. punct. 2. n. 6.*

3 Sed aduertit Diana *dicta 9. p. tractat. 7. dicta reſolut. 66. circa finem*, quod eſto prædicta ſententia ſit vera, tamen conſiliantes incurrere in aliam excommunicationem reſeruatam, latam à Pio II. *in bulla*, quæ incipit, *execrabilis*, confirmata à Iulio II. *in extrauag. ſuſcepti regiminis*, vt adnotarunt bene Viualdus, Sairus, & Bonacina, *ſuprà*, quinimo in dicta conſtitutione Iulij excommunicantur decernentes, deliberantes ſeu vocem dantes, & approbantes appellationem, quod optimè fieri poſſe ait Bonacina *dicto puncto 3. num. 9. in fine*: tametſi appellatio non ſubſequatur.

4 Affirmatiuam verò docent, Nauarrus *in manuali, cap. 27. num. 58.* Toletus *in ſumma, libro 1. cap. 20.* Graffis *lib. 4. deciſ. cap. 18. numero 47.* Vgolinus *in Bulla cænæ dicto can. 2.* ad illa
verba, *nec non eos*, verſiculo, *excipiuntur*, di-
centes manere excommunicatos dantes conſi-
lium, ſi appellatio ſequatur ex eo, quia in præ-
dicta Bulla excommunicantur dantes auxilium,
aut fauorem: ergo cum conſilium ſit quidam
fauor, eo quod qui conſilium præbet, non
parum iuuat ad operandum; ſequitur vt con-
5 ſulentes excommunicentur. † Sed eſto ſequa-
ris hanc partem, adhuc cum Suarez *ſuprà nu-
mero 16.* & Diana *dicta reſolut. 66. in fine*, dico
approantes appellationem factam; vel præſtantes auxilium, vel fauorem appellantibus; poſt appellationem, non ligari prædicta clauſulæ; excommunicatione, quia verba legis ſolùm appellantes, & auxilium ad appellationem præſtantes comprehendunt.

Ad ſecundam quæſtionis partem an faciat 6
vim Pontifex non admittendo appellationem ad concilium generale, & licet pro affirmatiua ſententia adſint nonnulla fundamenta, quæ oriuntur ab ipſa natura appellationis, quatenus eſt defenſio iuxta adducta, *ſuprà in Rubrica quæſt. 2.* Tamen reuera dicendum eſt, quod cum Pontifex non habeat ſuperiorem in terris, iuxta longe adducta, *ſuprà in cap. nouit de Iudiciis, in cap. 1.* ideo de eo ad concilium nequeat appellari; & probatur quia de ſubſtantia appellationis eſt, quod interponatur de minori ad maiorem Iudicem, vt in dicta Rubrica, & hoc Textu noſtro probatum remanet, *quæſt. præcedenti*, & reſoluit, Scaccia *de appellat. quæſt. 16. num. 1. & 6.* ſed Pontifex non habet ſuperiorem, *cap. cuncta per mundum 9. quæſt. 3.* ergo ab eius ſententia, non poteſt appellari, docent, Rebuffus *de appellationibus, artic. 3. Gloſſa vnica, num. 8.* non enim à Papa ad concilium appellari poteſt, vt docet Iacobat, *de concilio libro 1. art. 1. num. 35. vſque ad 90.* vbi dicit quod tenere contrarium eſſet hæreticum, quia eſſet conſtituere duo capita, in Eccleſia Dei: tradit Ceuallos *de cog. per viam viol. p. 1. quæſt. 129. à num. 4.*

Imo quod qui appellant ſint excommunicati 7
per Bullam in cæna Domini; tradunt Rugeli-
nus *in hoc tractatu. §. 2. num. 10.* verſiculo, *regu-
la*, Scaccia *in eodem, tractatu quæſt. 8. num. 63.* 8
† Sed fallit hæc ſententia, ſi appelletur à Papa
male informato, ad eundem bene informatum,
vt ipſemet corrigat, quia hæc appellatio, ſiue
ſupplicatio, eſt admittenda, vt tradit Cardi-
nalis Iacob. *in tractatu de concil. lib. 10. art. 1.
num 59.* Martinus Lauden *in tractat. de Principe
quæſt. 42.* Rota diuerſ. *deciſ. 50. num. 10. tom. 2.*
Cardinalis Albanus *in tractatu de poteſt. Papæ 2.
p. num. 1.* Scaccia *ſuprà, numero 65.* quia ipſe
cunctos Iudicaturus eſt, & à nemine eſt Iudi-
candus.

Et videbis quæ adduxi, *ſuprà in cap. 1. de* 9
Iudiciis, quæſtion. 6. vbi dixi de quæſtione an concilium generale poſſit Papam Iudicare, & in cap. 12. quæſt. 8. & ibi, in d. cap. 12. vbi dixi de quæſtione, an poſſit Pontifex ab aliquo Iudicari: & quid in foro interiori.

Ad tertiam quæſtionis partem, an è contra, 10
concilium vim faciat, non admittendo appella-
tionem ad Papam, & vt breuiter reſpondeam
ſuppono quod dixi, *ſuprà in dicto cap. 1. de In-
diciis*, vbi *à quæſtione 4.* aliqua adduxi, de con-
ciliis generalibus, prouincialibus, nationali-
bus, & ſynodalibus, & de eorum poteſtate.
† Vnde ſi prouinciale impediret appellatio- 11
nem ad Papam, ſuam exequendo ſententiam,
male faceret, nam appellatur ab eo ad Papam,
cap. ſicut excellentium 13. quæſt. 4. Cardinalis
Alexandrin. *in Rubrica de appellat. num. 34.* ver-
ſiculo, *ſed quid*, Petrus Gregorius *in tractat. de
appellationibus, lib. 3. cap. 6. num. 2.* verſic. *ſed
certo*, Rugineld. *ſup. §. 2. cap. 2. num. 14.* Ceuall. *ſup.
quæſt. 130.*

Imo etſi ipſum concilium generale congre- 12
getur de voluntate Papæ, ſi in eo Papa, non

præfuerit, poteſt ad ipſum Papam appellari, vt tradit, Iacob. *de concil. ſuprà art.* 2. *in fine*, *num.* 7. Tamen ſi præfuerit in concilio: tunc non eſt admittenda appellatio, cum tota determinario concilij tribuatur Papæ, qui non habet ſuperiorem, ad quem liceat appellari, vt iam dixi, & docent, Alexandr. *in Rubric. hoc titulo*, *num.* 36. *in fine*, Rebuffus, & Gregorius, Tholoſ. *ſuprà*, Sigiſm. Scaccia *de appellat. quæſtion.* 8. *num.* 100. verſic. *limita primo, & quæſt.* 16. *limit.* 2.

13 Verùm ſi concilium ſit generale, & legitimè congregatum ſuper ſucceſſione Papatus, tunc à dicto concilio non appellatur ad Papam, cum non habeat ſuperiorem in Eccleſia; eo quod deficiente Papa, non ſit aliquis ſuperior concilio generali, quod in tali cauſa, Iudicat de Papatu, vt tradunt Cardinalis, Iacobatius *de concil. lib.* 10. *art.* 2. *num.* 5. *&* 6. Scaccia *dicta quæſtione* 8. *hoc tit. num.* 10. in verſiculo, *limita ſecundo.*

14 Ad quartam quæſtionis partem, an à conſeruatoribus appelletur ad conſilium Toletanum; plura de poteſtate horum Iudicum conſeruatorum, dixi *ſuprà latè*, *in cap. ſi Clericus contra laicum* 5. *quæſtion.* 12. *de foro compet.* & de aliis dubiis, *in cap.* 1. *quæſt.* 20. *& in cap.* 4. *quæſt.* 43. Quibus ſuppoſitis licet videam in hac difficultate duas opiniones pugnantes conciuium D. Ioannis de Narbona *de appellatione vicarij ad Epiſcopum*, pro affirmatiua reſpondentis, *p.* 2. *fundam.* 2. *num.* 5. alteram negatiuam, quam amplector; de Ceuallos *p.* 7. *de cognitione per viam violentiæ*, *quæſt.* 121. cuius ratio potiſſima eſt, quia licet Iudices conſeruatores, cognoſcant tanquam ordinarij in prima inſtantia de cauſis Eccleſiaſticis, vt dixi, *ſuprà in locis citatis*, & teneat in terminis, Nauarrus *conſ.* 3. *de officio legati*, *p.* 1. tamen illud eſt quoad effectum, vt comprehendantur in ſuis cognitionibus, & violentiis, ſub diſpoſitione concilij, Trident. *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. ſed in ſe illorum Iuriſdictio eſt Apoſtolica, delegata à Pontifice; idem Nauarrus *d. conſ.* 3. *num.* 3. ergo & ſic ab eorum ſententiis non eſſe appellandum ad Metropolitanum, nec ad legatos natos, vel de latere; docent additio ad Speculatorem, *titulo de Iudice de legato*, § *fin. num.* 24. verbo, *ventum*, Ancharranus *conſ* 131. *in primo dubio*, Mandoſius *in praxi ſignatura*, verbo, *conſeruatoria*, Natta *in addition. ad Alex. conſ.* 12. *lib.* 6. & ideo cum ſint delegati Apoſtolici ex Trident. *ſeſſ.* 20. *cap.* 14. ibi, *tanquam in hoc ab ipſa ſede delegatis*, *cap. de officio delegati*, ibi, *conſeruatores; quos plerumque concedimus à manifeſtis iniuriis, vel violentiis*, *l.* 1. *tit.* 2. *lib.* 8. *recopilat.* ibi, *los conſeruadores dados por my nueſtro Sancto Padre*, ſequitur, vt cum ſint maiores quolibet ordinario etiam legato de latere ex Textu, *in cap. ſtuduiſti de officio delegat.* vt appellatio non poſſit interponi de eis ad alios Iudices, nec ad conſilium Archiepiſcopi Toletani, poſſit interponi de ſententiis latis per conſeruatores, ibi, exiſtentes, quia aliàs eſſet admittere appellationem de maiore ad minorem, vt *infrà*, dico quod prohibitum eſt, vt abſurdum.

15 Nec obſtat dicere cum prædicto Narbona conſilium Toletanum eſſe ſuper alios Iudices; eo quod Archiepiſcopus Toletanus Hiſpaniarum primas, eſt ſupremus conſeruator omnium conſeruatorum ex Bulla Pij V. vbi Archiepiſcopus Toletanos, *conſeruator ſupremus appellatur*, nam aliud eſt quod ſit conſeruator ſupremus, aliud quod poſſit cognoſcere in gradu appellationis à ſententiis Iudicum conſeruatorum inferiorum, quia licet ſint plures Iudices conſeruatores, vnus ſuperior, & alter inferior, non poteſt vnus, licet ſuperior in gradu appellationis ſe intromittere in Iuriſdione alterius, niſi habeat ſpecialem Papæ commiſſionem; aliàs inquam daretur maxima confeſſio, ſi vnus Iudex conſeruator poſſet reuocare ſententiam latam ab alio conſeruatore.

Nec obſtat aliud Narbonæ fundamentum, 16
quatenus dicit, quod cum religio Diui Iacobi habeat, quod ad quærelam, & petitionem, ipſorum per certam Bullam pontificiam, ſublata fuerit dicto concilio Toletano; vt de religioſis eius cognoſceret inferens ab ſpeciali, poſſe prædictum concilium de aliis ſententiis latis à cæteris conſeruatoribus cognoſcere, quia reſpondeo non eſſe efficax tale fundamentum, nec conludens, quin potius probari noſtram concluſionem, quia cum regula ſit contra Dominum Archiepiſcopum ſuccedit, vt ſpecialitas dictæ D. Iacobi religionis, potius firmet regulam noſtram, vt benè conſiderat idem Ceuallos *dicta quæſt.* 121. *num.* 22. *&* 23. Videndus etiam, *quæſt.* 15. affirmans ita in tali concilio practicari, vt ſe vidiſſe per 30. annos, aduocationis illius Curiæ, Iudices prædicti conſilij ſemper reſpuiſſe, nunquamque admiſiſſe tales appellationes.

Ad quintam an vicarius generalis, poſſit in- 17
hibere foraneum, dico *infrà in cap. vt noſtrum hoc titulo.*

Ad vltimam quæſtionis partem, an Iudex ap- 18
pellationis poſſit cognoſcere ſuper capitulis, quibus non eſt appellatum, vt hanc difficultatem componas mittes adducta, *ſuprà in Rubrica quæſt.* 6. in verſic. *ad quartam*, vbi egi de dubio *an ſi in vno articulo ſit appellatio interpoſita, poſſit inferior procedere in principali negotio, & in aliis eius articulis.* Itaque breuiter conſtituo pro regula, quod cum appellatio ſolùm deuoluat cauſam ab eo capitulo ſententiæ; à quo fuit appellatum; non verò, quoad alia capitula ſeparata, vt docet, Bartolus *in l appellanti*, *ff. hoc tit. & in l. à patre*, §. 1. vbi Gloſſa verbo, *audiendus*, *ff. de minoribus*, vbi Baldus, Iaſon, *in l. ſcire debemus, num* 5 *de verb.* Decius *conſ.* 344. Guid. Pap *in hoc tractat. num.* 46. Pariſius *conſ.* 66. *artic.* 3. 4 5 *&* 6. *volum.* 1.

Et quia non eſt inconueniens, vt appellans 19
poſſit conſentire in parte, & appellare in alia parte, Baldus *in l. præſes*, *num* 3. *Cod. de ſentent. & interlocutionibus omnium Iud cum.* Romanus *ſingul.* 273. Corſetus *in ſuo ſingulari*, verbo, *appellatio*, ideo fieri, vt Iudex ad quem nequeat cognoſcere de aliis capitulis, præter illa, à quibus fuerit appellatum, cum ſuperior in tantùm ſit Iudex, in quantùm appellatur ad eum, & non vlterius: ſic docent communiter omnes ex prædictis, & in terminis Rota Lucen. apud D. Bernaue de Carnacani *in deciſ.* 63. *numero* 1. *&* 5. Videndus Peguer *in deciſ.* 19. Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ*, *quæſtion.* 105. *p.* 2.

Sed prædicta ſententia debet intelligi, quan- 20
do capitula ſunt ſeparata, eo quod continent

ſactum

factum diuerſum, vt docent Baldus *in l. ampliorem, num. 6. Cod. hoc tit.* Felinus *in cap. cum inter de re Iudicata*, Graueta *conſilio* 23. *volum.* 1.
21 † Secus tamen ſi capitula fuerint connexa, veluti quando ex conſequentia factorum, non recipiunt ſeparationem, quia tunc fiet, vt Iudex, ad quem eſt appellatum, etiam cognoſcat de illis quia quoties vna pars eſt appellabilis, trahit ad ſe aliam, Franchis *hic num* 2. & eſt bonus Textus *in cap. cum. eiuſdem.* §. *fin. ff. de edilitio edicto*, Gratianus *in decion. Marcia* 60. *num.* 6. & commendat menti tenendum, Ceuallos *d. quæſt.* 105. in fine, ad ſententias reſidentiæ, & capitulorum, quæ opponuntur aduerſùs perſonas Eccleſiaſticas vbi ſententiæ ipſæ cõtineant diuerſa capitula quia appellatio ab vno non præſtat Iuriſdictionem in
22 aliis, niſi ſint annexa, & indiuidua. †Connexio in quam ſemper procedit ab eadem cauſa, & eadem radice, Imola *conſ.* 134. Eugenius *conſ.* 70. *num.* 11. Hic applicabis quæ de connexis, & ſeparatis diai, *ſup. ſub tit. de reſt. ſpol.*

Qvæstio III.

An vtraque pars poßit appellare à ſententia ſuper eodem negotio prolata: An à legato proconſulis appelletur ad eundem: An nobiles Iuriſdictionem habentes, habeant Ius, vt ab ordinariis, ad illos apelletur: An feudatarius appellet ad Dominum feudi: Et an quando vterque litigator appellat vnus ad Papam, alius ad Metropolitanum, præferatur ille, qui ad Papam: Et quid ſi tempore hæc ſit poſterior: Et quid ſi appellatus ſit ab Archiepiſcopo: Et an conſuetudine, ſeu priuilego, effici poßit, vt valeat appellatio ad Iudicem inferiorem, aut æqualem?

Svmmarivm.

1 *Appellare poterit quilibet litigantium, cuius intereſt, ſiue actor, ſiue reus, numero* 2. *& quando ſententia continet diuerſa capitula, poteſt appellari ad Iudices diuerſos, n* 3.

4 L. 2. ff. quis, & à quo appellat. numero 5.

5 *Appellari poteſt à legato ad proconſulem.*

6 *Appellatio à vicariis generalibus Toleti, & compluti fit ad conſilium Archiepiſcopi, & quare, n.* 7.

8 *Appellatio ob ordinariis, an ad nobiles admittatur*, remiſſiuè.

9 *Feudatarius num appellet ad Dominum feudi*, remiſſiuè.

10 *Appellatio facta od Papam abſorbet appellationem interpoſitam ad alium Iudicem ei inferiorem in capitulis connexis, num.* 11. *etiam ſi inferior præueniſſet in cognoſcendo Papam, num* 12. *contra Decium, num.* 13. *expende vt, num.* 15.

14 *Ordo intellectus regulariter præfertur ordini ſcripturæ*

15 *Archiepiſcopus citans appellatum, eum compellit comparere, ſi neſcit aliam appellationem fuiſſe interpoſitam ad Papam.*

16 *Reus citatus ab incompetente Iudice, tenetur coram eo comparere, ſaltim vt alleget Iudicis incompetentiam.*

17 *Geſta à Iudice incompetente ſe competentem pronunciante non valent.*

18 *Iudex qui citauerit, non poterit excommunicare à ſe citatum non comparentem, ſi citatus compareat, deinde, & alleget ſe ad Papam appellaſſe.*

19 *Appellatio de Iudice æquali ad æqualem, non valet, nec ad inferiorem ſeclusa omni conſuetudine, num.* 20. 21. *reſpondetur contrariis, num.* 22. 23. 24.

20 *Par non habet imperium imparem.*

22 Gloſſa in l. 1. § ſi quis in appellatione, *verbo* minorem, ff. de appellat.

25 *Appellatio ad æqualem, vel minorem ex ſtatuto, ſeu priuilegio bene valet, quia iam tunc maior fit.*

AD primam quæſtionis partem, quæ ſatis 1
eſt generalis, & quæ à tam longe dictis, *ſupra*, dependet, reſpondeo breuiter quod cum omnibus, quorum intereſt ſit appellatio permiſſa, ideo quilibet litigantium poſſit appellare, vt grauamen, quod patitur latæ ſententiæ per ſuperiorem corrigatur, ex *l. ab executore* 4. §. 1. *l. a ſententia* 5. *ff. hoc titulo. l.* 1. *ff. de appellat. recip. l.* 4. *tit.* 2. *p.* 3. *cap. cum inter* 16. *de electione, cap. ſuper eo* 15. *de officio delegat. cap. cum ſuper* 17. *de re Iudicata*, vbi Doctores.

Ergo cum ſæpius contingat, vt ab eadem 2
ſententia, tam actor, quàm reus ſe grauatos
profiteantur: ſequitur, vt apparet ex noſtro
Textu vtrumque litigatorem poſſe appellare
docet, Scaccia *de appellation. quæſtion.* 10. *à numero* 4. vbi, *numero* 5. intelligit quando vtra-
que pars poteſt prætendere ſe grauatam. † Et 3
num. 7. reſoluit cum, Zabarella *hic num.* 11. & Franch. *num* 6. *&* 11. quod quando ſententia continet diuerſa capitula ſeparata, vtraque pars poteſt appellare ad diuerſos Iudices, quia quot ſunt capitula, tot cenſentur eſſe ſententiæ, vt *ſuprà*, dixi, *in tit. de ſententia, & re Iudicata, & alibi.*

Et quod appellatio, poſſit appellari, ſeu conſociis in lite, iam *ſuprà*, dixi, *ſub Rubrica*, quæ poſſunt hic applicari.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an à lega- 4
to proconſulis appellatur ad eundem pro conſulem hæc difficultas pendet ab intellectu, *l.* 2 *ff. quis, & à quo appell.* dum docet à legato proconſulis poſſe ad proconſulem appellari, quod difficile eſt, cum vtriuſque ſit vnum tribunal, vnumque auditorium, vt contingit in appellatione interpoſita de Vicario generali Epiſcopi ad Epiſcopum ipſum, quæ eſt prohibita, vt adduxi, *ſub quæſtione* 1. Cui dubio reſpondet, Pichardus *in manud ad praxim, p.* 4. §. 8. *numero* 3. *verſic. ſecundo*, Goueanus *primo variar. cap.* 46 dicentes prædictam legem ſpecialiter accipiendam eſſe, in mulctis, quos ſuæ Iuriſdictioni non obtemperantes legibus infligit, à quibus appelatio nulla concedi poteſt, ſed eas nulla appellatione præuia proconſul, vel in totum tollere non per viam appellationis aditus, ſed alio modo de earum iniquitate cognoſcens: refert etiam

Balbo

Balboa *hic numero vndecimo*, Legendus *à num.* 8.

5 Sed Cujacius *libro ſeptimo obſeruationum, cap.* 21. exiſtimat optima ratione à legato ad proconſulem appellari poſſe, quia etſi legatus proconſulis, nihil proprium habeat, antequam ei à proconſule Iuriſdictio mandetur, vt *in l. legati, ff. de officio proconſulis*, ſed mandata Iuriſdictione, iam tunc proprium habere dicetur: ergo mirum non eſſe dicet, quod à legato ad proconſulem appelletur, vt *in dicta l.* 2. non enim debemus dicere vt ſentit, *hic* Balboa *dicto num.* 11. *in fine*, in propriam fuiſſe conſulti locutionem, *in dict. l.* 2. quod abſurdum eſſet, niſi legatus aliquid proprium haberet, quia legatus Iuriſdictionem Iure ſuo habet, licet non antequam ei à proconſule mandetur; & ſic exiſtimo liberum eſſe Menochium *de arbitrariis libro ſecundo, quæſtion.* 54. *caſu* 7. *obſeruatione* 21. quem impugnat Pichardus *vbi ſuprà.*

6 Nec implicat etiam dicere contra id, quod adduxi de appellatione vicarij generalis ad Epiſcopum prohibita in Archiepiſcopatu Toletano frequenter contingere, vt de ſententiis vicariorum generalium, quales ſunt Tholoſanus, & complutenſis appelletur ad concilium ipſius Archiepiſcopi, qui eſt ei inferior, ex doctrina Textus *in cap.* 2. *de conſuet. libro ſexto.*

7 † Quia hoc procedit ea ratione primatiæ, non Iuriſdictionis ordinariæ: ſic docent, & approbant, Doctores Ioannes de Narbona *de appellation. vicarij ad Epiſcopum, p.* 2. per plura fundamenta, vbi loquitur de appellatione vicarij ad conſilium Archiepiſcopi: ſequitur Ceuallos *de cognit. per viam viol. p.* 2 *quæſtion* 15. *numero* 9. dicens procedere in ſententiis ordinariorum, etiam ſi ſint delegati Apoſtolici, dum aliàs de Iure habeant Iuriſdictionem, non obſtante dicta commiſſione, vt reſoluit, *ibi, numero* 7. de quo ego adduxi, *ſub dict. quæſtione* 1. *hic*; ſecus tamen eſſe de appellatione Iudicum conſeruatorum, vt dicit, *ibi*, Ceuallos *in fine*, de quo iam dixi, *dict. q.* 2. verſic. *ad quartam.*

8 Ad tertiam quæſtionis partem, an nobiles Iuriſdictionem habentes, habeant Ius, vt ab ordinariis ad eos appelletur, longè ait Couarruuias Videndus *in pract. quæſt.* 4. *à numero* 6. *&* 7. Sed quia ſatis reſpondebis ex his, quæ adduxi, *ſuprà quæſtione* 1. ſub verſiculo, *ad ſecundam*, & ibi, in verſiculo, *ad tertiam*, & ibi, in verſiculo, *ad quartam*, ideo non repeto.

9 Ad quartam quæſtionis partem, an appellare teneatur feudatarius ad Dominum feudi, vt explices videbis quæ dixi, *ſup. in c. cæterum, q.* 14. *de Iudiciis.*

10 Ad quintam quæſtionis partem, quæ pertinet principaliter ad Textum noſtrum, Balboa *hic n.* 16. probat ex textu noſtro potiorem eſſe appellationem ad Papam; ita vt hæc quaſi ad maius Tribunal interpoſita, ad ſe trabat aliam, quæ ad ordinarium inferiorem interponitur: argumento Textus *in l. contra pupillum, ff. de re Iudicata, l.* 2. *in fine, titulo* 7. *p.* 3. vbi Gregorius, *Gloſſa fin.* quod ego ex iam adductis intelligo in ſententia, quæ continet Capitula connexa, quia tunc ſi vnus, v. g. appellet ad legatum, & alter ad Papam, cognoſcat Papa Franchis *hic num* 3. verſic *quid autem ſi vna pars*, Barboſa *ſub numero*, Gamb. *de authoritate legati de latere, lib.* 8. *quæſt.* 25. *num.* 112. † Et ſic 11
Abbas, & Franc. *hic num.* 2. *notabili* 2 Oſalc. *deciſ.* 131. *num.* 14. Sigiſm. Scaccia *de appellationibus, quæſtion.* 10. *à num.* 10. docent quod vbicumque à diuerſis partibus interponitur appellatio ad diuerſos Iudices quorum vnus ſit ſuperior altero; tunc Iuriſdictio ſuperioris abſorbeat Iuriſdictionem inferioris in ipſa cauſa appellationis, quod iterum intelligit, Scaccia, *num.* 14. quando ſententia habet connexa capitula ex Textu noſtro, vbi tantum vnum negotium agebatur, ſi ſententia, à qua appellatur, vt iam dixi haberet diuerſa capitula.

Ad ſextam partem quæſtionis, quæ fluit ex 12
antecedenti, exiſtimo reſolutiue eſſe reſpondendum, etiam relatam Doctrinam procedere in caſu, quo vna pars prius appellaſſet, & per inferiorem Pontifice eſſet iam inceptus proceſſus, docent, Beroius *conſ* 6. *num.* 4. *lib* 6. quam refert, & ſequitur Lancelotus *de attentatis, p.* 2 *cap* 12. *de attent. appellat. pend. ampliatione* 11. *in principio, num.* 23 Panormitanus, & Balboa *hic num* 17. dicentes indiſtinctè appellationem interpoſitam ad Papam, etiam tempore poſteriorem præferendam eſſe, vt ſemper minor maiori cedat. Eſt enim generaliter verum, quod in concurſu plurium Iudicum, cum apud omnes ſimul cauſa agitari non poſſit, qui maior eſt, ſemper præferatur minori, *dicta l. contra pupillum*, §. *fin. ff. de re Iudicata.*

Nec obſtat Decius, qui in præſenti acer- 13
rimè defendit præferendam eſſe appellationem quæ fuit interpoſita per vnam ex partibus ad Metropolitanum, vel legatum, probans huiuſmodi dubij reſolutionem, non ex maioritate Iudicis, aut Tribunalis; ſed ex ordine, & prioritate ſcripturæ decerni, probans præferri hic appellationem ad Papam in noſtro Textu, quæ prius fuit interpoſita: argumento Textus, *l. qui prior, ff. de Iudiciis*, vbi qui prior appellat, prior agit, ſed hoc fundamentum eſt futile in hoc puncto, tum ex late adductis, vbi appellatio ad Papam, fit etiam omiſſo medio. † Tum 14
etiam quia regulariter ordo intellectus præfertur ordini ſcripturæ, *l.* 1. §. *prius, ff. de vulg. l. talem, ff. de hæredit. inſtit. præcipue*, nam quando diſponentis mens, certa eſt ordo ſcripturæ non attenditur, *l. in iis*, §. *fin. ff. de ſolutionibus.*

Ad ſextam quæſtionis partem, reſpondent, 15
Scacia *dict. quæſt.* 10. *de appellat. num.* 15. & Barboſa *hic ſub, num.* 2. *poſt medium*, quod licet appellatio interpoſita ad ſuperiorem, puta ad Papam, præualeat: tamen ſi qui appellauit ad Papam fuerit citatus coram Archiepiſcopo, ad quem aduerſarius appellauerit, tenetur comparere, aliàs ſi non comparuerit, poſſet, vti contumax excommunnicari ab Archiepiſcopo, iuxta Textum noſtrum, quem bene declarat, Franc. *à num.* 13. nam Archiepiſcopus habet Iuriſdictionem, ſedelidibilem ope exceptionis; ob idque donec exceptione, non elidatur, poſſit præcedere, vt declarant, *hic* Zabarela *n.* 3. verſic. *nota ex Textu*, & Decius *num.* 5. *notab.* 3. Barboſa *dicto num.* 2. *in fine*, qui id intelligit, quando Archiepiſcopus ignorabat appellationem interpoſitam ad Papam, prout loquitur

Teatus

Digitized by Google

Textos hic, ſecus ſi Archiepiſcopus ſciebat, quia iſto caſu excommunicatio non teneret, Zabarela, *num.* 5. Decius *notab.* 4. *numero* 6. *hic*.

16 Et confirmatur ex alibi dictis, nam reus, qui citatus ab incompetenti Iudice tenetur coram eo, comparere, ſaltim allegaturus eius incompetentiam; ad quod leges quæ late ſcribit, *hic* Balboa *numero tertio*, *&* *à numero* 24. omnino videndus pro exacta explicatione noſtri Textus probans ea eo; quod pars non tenetur allegare Ius alterius partis; ad quod, vt Abbas aduertit, *hic num.* 10. vulgò allegatur Textus noſtri, ſed ſi citata eſt à Iudice ordinario, quæ habeat priuilegium, vt coram alio Iudice litiget; adhuc, vt dixi tenetur comparere coram ordinario citante, vt priuilegium ſuum alleget, & Iudex æſtimet, an ſua ſit Iuriſdictio, vt probat, *hic* Balboa *ſub dicto numero* 17. & patet ex his, quæ adduxi, *ſuprà de foro comp. ſub c. pen.*

17 Sed ſiècontra Iudex ſciat reuera non eſſe Iudicem competentem in aliqua cauſa, & nihilominus pronunciauit ſe eſſe competentem in ea geſta, in hoc caſu non valebunt, cum certus ſit de carentia ſuæ iuriſdictonis docet, Barboſa *in l. ſi quis ex aliena*, *numero* 97. *ff. de Iudiciis*, & ob id altet Barboſa *hic numero* 5. Nouarius *in coll. cum contingat de reſcript.* 11. *cauſa nulliatis*, à principio, docent proceſſum contumaciæ punitiuum Iudicis ſcientis, vel dubitantis ſe non habere Iuriſdictionem eſſe nullam.

18 Vnde euenit, Iuxta Textum noſtrum, vt quamuis prouocatus Iudex poſſit non comparentem excommunicare; tamen id facere non poterit ſi citatus compareat coram eodem Iudice, & alleget ſe ad Papam appellaſſe; idemque eſſe, ſi Iudex ordinarius prouocatus cognouiſſet appellatum eſſe ad Papam: ſic Balboa *numero* 17. *in fine*, qui dicit nihil intereſſe, an Iudex appellationem interpoſitam cognoſcat allegante appellatore, vel non allegante, quia in vtroque caſu Authoritati Pontificis, tenetur reuerenter deferri, qui enim certus eſt, amplius certior eſſe non poteſt; *l.* 2. *in fine*, *ff. de actionibus empti*, ita ait nihil intereſſe pletumque vnde ſcientia comparetor.

19 Ad vltimam quæſtionis partem, an fieri poſſit, vt valeat appellatio de æquali Iudice ad alium æqualem, vel ad alium inferiorem; & pro affirmatiua ſententia facit dictum, *ſuprà hic* verſiculo, *ad ſecundam*, in verſiculo, *ſed neque*, vbi adduxi valere appellationem de vicariis generalibus toletanis ad concilium Archiepiſcopi. Sed contraria ſententia eſt tenenda ea adductis, *ſuprà ad Rubricam*, nam ſemper appellatio interponitur de minori ad maiorem Iudicem; non enim poteſt appellari de maiori ad minorem, vel æquali, ex *cap.* 2. *de conſuetudine*, *lib.* 6.

20 † Et quia nec par habet imperium, imparem, nec minor in maiorem, *l. nam*, *&* *magiſtratus*, *ff. de receptis arbitris*, *l. ille à quo*, *§. tempeſtiuum ff. ad Trebellian. cap. inferior. de maiorit. & obedientia*, docent, Ceuallos *de cognition. per viam violentia. quæſt.* 121 *à num.* 10. Balboa *hic ſub num.* 4.

21 Et in tantùm verùm eſt, vt nec conſuetudine effici poſſit, vt ad inferiorem, vel æqualem appellatio interponeretur, vt omnes agnoſcunt per Textum, *in dicto cap.* 2. *de conſuet. libro* 6. Barboſa *hic ſub dicto numero* 4. Præpoſitus *in cap. dilecto*, *hoc titulo*, Gozadinus *conſ.* 661. Aymon *conſ.* 148. *numero* 4. Decius *in cap. ſuſceremo*, *numero* 8. *de prab.* eſt enim contra ſubſtantiam appellationis appellare ad Iudicem inferiorem, ex *cap. cum contingat de foro competenti*, *cap. conqueſtus* 9. *quæſtion.* 3. tradunt, Gratianus *deciſion.* 24. *num.* 12. vbi *num.* 10. reſoluit non valere conſuetudinem, quod appelletur à maiori ad minorem, Ancharranus *conſ.* 132. Præpoſitus *in dict. cap. dilecto*, Gozadinus *conſ.* 76. Aymon *conſil.* 148. *n.* 4.

His enim obſtat, Gloſſa *in l.* 1. *§. ſi quis in* 12
appellatione, verbo, *minorem*, *ff. hoc titulo*, dum docet quod etſi ad minorem, vel æqualem Iudicem appellari non liceat; ſi tamen appellatur, valeat appellatio, ſed Balboa *hic numero* 5. dicit quod ſublata conſuetudine, talis appellatio improbabilis eſt: ergo ſentit, quod conſuetudine bene poteſt introduci, vt de minori appelletur ad maiorem; imo expreſsè dixit, *ſub dict. numero* 4. in verſiculo, *niſi*. valere tamen eam appellationem, ſi ſimul eadem conſuetudine eſſet introductum, quod in cauſa appellationis, ad quem pro ſuperiore haberetur, vt in oppidis minorum particularum, *adonde el Alcalde mayor ſuel conocer en primera inſtancia con los ordinarios y tambien conoce en ſegunda en grado de apelacion.*

Verom prædictam Gloſſam expendens Bal- 13
boa *ſub dicta numero* 5. intelligit, vt valeat appellatio, Iuxta eam adæqualem, non vt ipſe de cauſa cognoſcat, ſed vt cognitionem remittat ad Iudicem maiorem, ad quem appellandum erat, & probat ex Textu, *in l.* 18. *titulo* 23. *p.* 3. vbi verbo, *ygual*, Gloſſa reſoluit eo in caſu appellationem valere, Villalobos *in erario commun. littera*, *A*, *num.* 129. quod ſi ad minorem appellaretur, ea *dicta l.* 18. non valeret appellatio: ſic Gregorius *ibi*, in Gloſſa *ygual*, declarat Doctrinam Gloſſæ, *dict. l.* 1. *§. ſi quis*, verbo, *minorem*, & verbo *conſules*, quæ aliàs communiter reprobatur, vt procedat; dummodo Iudex ad quem appelletur æqualis Iudici à quo, ſit eiuſdem Regni, & Dominij, alias eum non poſſet cauſam ad ſuperiorem remittere, non valeret appellatio, ſed haberetur pro deſerta, & ſententia tranſiret in rem Iudicatam, vt probare videtur Textus *in dicta l.* 18. alia docet Balboa videnda in confirmationem, *numero* 6. *&* 7.

Nec obſtat adductum de appellatione, quæ 14
interponitur de vicariis generalibus Toleti ad conſilium Archiepiſcopi, ibi exiſtens, quia reſpondeo ea adducta Doctrina illud conſilium eſſe ſaltim æquale; & ſic poſſe ad eum appellationem interponi, ratione primatiæ in caſu, de quo iam diſputaui antea, *in dicto*, verſic. *ſed neque*. Verùm Ceuallos, qui illud ampleaus loco, *ibi* adducto defendit, *in dicta quæſtion.* 121. *in fine*, cum Scaccia *de appellat. quæſtion.* 8. *numero* 89. *declar.* 2. dices quod ſi ordinarius Toletanus procedat in aliqua cauſa, cum Authoritate ordinaria, & Apoſtolica, vt in diſpenſationibus, & cæteris commiſſionibus contigit, ſi tunc ferat ſententiam non appel-

latur

lctur ad primatem,& per conſequens, nec ad dictum conſilium.

15 Verùm ſi ſtatutu, priuilegiuve factum eſſet, vt de vno Iudice ad alium appellaretur, qui reuera eſſet minor, vel æqualis: iuoc quoties appellatio valere contiogeret, quia tunc ille Iudex ad quem in illo caſu, eſt reputatus ſuperior, vt colliges ex his, quæ adduai, *ſupra in cap. cum contingat 13. de fore compet.* quo in caſu admitto Balboam *hic*, iam relatum, quatenus dixit valere conſoetudinem, & ſtatutum, ſic probans cum Rebuffo *ad leges Gallicas tom. 3. ſub hoc tit. num. 6.* & ait Balboa probatum videri ea *l. 14. tit. 18. lib. 4. recopilat.* dom diſponit ſeruandas eſſe conſuetudines appellandi ad Tribunalia, ad quæ aliàs de Iure non eſſet appellandum ea defectu Iuriſdictionis cognoſcendi ſuper illis litibus; infert ergo Balboa valere talem conſuetudinem, quaſi eius prætextu, illi Iudices maiores efficiantur Iudici à quo. Et ſic reſoluimus conſuetudine effici poſſe, vt Iudex, qui aliàs erat minor, conſtituatur maior; & ob id poſſit ad eum appellari, ſed non ſi adhuc remaneat minor, aut æqualis reſpectu Iudicis à quo appellatur; quia tunc talis conſuetudo, vt irrationabilis repellitur ea iam dictis.

Q v æ s t i o IV.

An Principes queant de facto conſtituere aliquod Tribunal, à quo non detur appellatio, nec ad ipſos: An appellatio ad Romanum Pontificem habeat ſemper locum in omnibus cauſis fori Eccleſiaſtici: Et an appellandi ad Papam facultas, poſſit præſcriptione; aut conſuetudine tolli: Vel an priuilegium aliquod potens ſit, vt non appelletur ad Papam?

S V M M A R I V M.

1 *Principes ſolent conſtituere aliquod Tribunal, à quo non detur appellatio: vbi de Neapoli, & Hiſpania Tribunalibus, & num. 2.*

2 *Appellatio in cauſis inquiſitionis, non eſt ad Romanam Curiam, ſed ad ſupremum Tribunal inquiſitionis: Et quare, n. 16.*

3 *Tribunalia ſuprema, quæ in Regnis Hiſpaniæ.*

4 *Papæ authoritas ſemper intelligitur præſeruata in conceſſionibus officiorum.*

5 *Perſona loquentis cenſetur excepta in conceſſione.*

6 *Superioritatis Ius remanet ſemper Principi.*

7 *Princeps non præſumitur concedere contra ſe.*

8 *Subditi queunt recurrere ad Principem grauati à ſupremis Tribunalibus, & numero 10.*

9 *Suprema Tribunalia habent poteſtatem à Principe, precario qui poteſt ad libitum diminuere, & n. 10. & 14.*

11 *Authoritas Papæ eſt incommunicabilis, cum ſit totius Eccleſiæ; & ſit indiuidua: Et quia eſt Chriſti, num. 12.*

12 *Appellatio quare à ſupremis Tribunalibus non detur.*

13 *Querela remedium datur contra Iudices ſupremos, ſiue recurſus ad Principem, quando quis notabiliter grauatur.*

14 *Princeps poteſt minuere poteſtatem Iudicandi aliis datam, quantumuis prægnantibus clauſulis.*

15 *Princeps auferendo omnem recurſum, ſeu appellationem, intelligitur de ordinariis.*

16 *Sanctæ inquiſitionis Tribunalia, nihil iniquè præſumuntur exequi.*

17 *Princeps non alienat ea, quæ ad Regiam poteſtatem ſpectant.*

18 *Pontifex non alienat Iura Pontificiæ Coronæ, quale eſt Ius appelaindi: & quare, numero 26.*

19 *Appellatio cuilibet licet ad Papam.*

20 *Pontifex prohibet cauſas agitari in prima inſtantia apud Peregrinos Iudices, & vult quod pateat recurſus ad ſedem Romæ, n. 21. 22.*

23 *Pontifex, ſeu Princeps ſupremus non poteſt eſſe ſine ſuprema poteſtate: Nec aufert Ius appellationum ad ſe, numero 24.*

25 *Princeps concedens aliquid cum omnimoda poteſtate, non intelligitur conceſſiſſe eam, quanta eſt in ſe.*

26 *Pontificis ſuprema poteſtas, eſt vicarij, & ſic Chriſti.*

27 *Appellandi Ius ad Papam quare nec præſcribatur, nec conſuetudine acquiratur? num. 28. 29. 30. 31. ſatisfit contrariis, num. 32.*

28 *Appellationes fuere populo reſeruatæ lege velleia Regibus excluſis.*

29 *Præſcribi nequit quod non poteſt auferri à Domino, nec conſuetudine induci, quod non poteſt lege, aut pacto.*

30 *Appellationum Iura Principi conueniunt in ſignum ſupremæ poteſtatis.*

32 *Subditus qualiter poſſit acquirere Ius ſuperioritatis.*

33 *Princeps dicitur talis ex quo Iudicat ſubditos.*

34 *Subiectis ad Romanum Pontificem nequit præſcribi.*

35 *Vicarius Chriſti quoad Iudicia habet eandem poteſtatem.*

36 *Pontifex facit idem conſiſtorium cum Chriſto.*

37 *Appellationes apud Belgas de facto excluduntur: explica vt à n. 45.*

38 *Appellatio ad Papam, nec vllo priuilegio tollitur.*

39 *Pontifex accepit poteſtatem non in deſtructionem ſed in ædificationem.*

40 *Princeps qui rationem non ſequitur, non vtitur plenitudine poteſtatis, ſed tempeſtatis.*

41 *Priuilegium continet ſpeciale beneficium conceſſum à Principe, circa ea, quæ poſſunt, à Principe concedi tantum.*

42 *Appellationis abdicatio concedi nequit à Principe priuilegium.*

43 *Appellationis*

43 *Appellationis actus ſublatus, ne detur ad Papam, dicitur irrationabilis.*
44 *Pontificia Dignitatis, eſt inſeparabile, quod ſit caput omnium fidelium.*
45 *Belgis conceſſum priuilegium à Leone X. &c. qualiter intelligatur in materia appellationum, num. 46. & 47. vbi de quadam Declaratione.*
48 *Appellationis Ius apud Belgas non fuit ſublatum.*
49 *Priuilegia non præſumuntur, quibus totaliter appellatio ad Papam ſit ſublata; imo ſubreptitia cenſetur.*
50 *Princeps auferendo appellationem, non auffert in notoriis grauaminibus recurſum ad ipſum.*
51 *Priuilegij conceſſe irrationabilis, nihil innat.*

1 AD primam quæſtionis partem, præmiſſo
quod dixi *ſuprà quæſtione 2. An Baro queat
prohibere ſubditos ſuos Principem adire*, & ſoleant
Principes conſtituere ſupremum Tribunal.
Senatumve, à quo non detur appellatio
vt de collaterali Regni Neapolitan. notat Regens
de Ponte *de poteſtate Pro Regis titulo 12. numero 5.*
à cuius ſententia non detur appellatio,
eo quod procedat cum Iuriſdictione, & poteſtate
ſuprema, nec adſit ſuperius aliquod
tribunal ipſo, ad quod detur appellatio, & paſ-
2 ſim conſtet in aliis Regnis. † Sitque inter
nos Hiſpanos noſtrum ſupremum Sanctæ Inquiſitionis
Tribunal, à quo non appellatur ad ſedem
Romanam ex commiſſione plurium ſummorum
Pontificum, nempe Innocentij VIII.
anno 1485. & 1486. Alexander IV. anni 1518.
Clement. VII. anno 1525. Pauli III. anno 1539.
& 1544. Iulij III. anno 1551. Gregorij XIII.
anno 1572. & Clement. VIII. anno 1599.
3 † Et ſic de aliis Regnis verificari valet, vel
etiam in his Regnis patet reſpectu Regum tot
tribunalia ſuprema, vt ſunt hic Matriti Regium
Caſtellæ ſupremum ad lites Iuſtitiæ,
ſupremum aliud ſupremum Regni Aragoniæ,
aliud Portugaliæ, aliud Flandriæ, aliud Italiæ,
Supremum pro Regnis Indiarum, aliud
etiam Eccleſiaſticum Sanctæ Cruciatæ, vbi
cauſæ, quæ ad illud pertinent ibi finiuntur
abſque alia appellatione; ideo de hac quæſtione
hic peragere libuit.
4 Sed quia Regula Iuris eſt, quod in conceſſionibus
officiorum ſemper intelligitur præſeruata
authoritate Papæ, vt dixerunt Baldus
in leg. qui ſe Patris, Cod. vnde vi, Sutdus
in conſilio 152. numero 16. Camilus Curtius
part. 1. diuerſor. Iuris, feudat. poteſt, numero 5.
Nota *conſilio 580. numero 4.* Ferdinandus Vaſquez
de ſucceſſion. creatur. libro 2. §. 17. nume-
5 *ro* 88. † Quia in omni ſcilicet conceſſione,
ſemper intelligitur excepta perſona loquentis,
leg. Inquiſitio, Cod. de ſolution. vbi Doctores
& *l. g. mercedem, §. fin. ff. de action. empti*,
6 vbi Gloſſa, Bartolus, & alij. † Semperque
maneat Principi ſaluum Ius ſuperioritatis. Baldus
conſilio 327. numero 7. libro 1. Mozzius *de
feudis, titulo de natura, ſub numero 25.* Menochius,
Tyberius, Decianus, Mandellus, Chacherranus,
Oſaſcus, Zaſius, Ruinus, cum
aliis Maſtrillus *de Magiſtrat. libro 1. capite 18.
numero 13.* Sixtinus *de Regalibus libro 1. cap. 5.*

num. 112. Rolandus, Afflictis, & alij. † Nec 7
Princeps contra ſe concedere præſumatur ex *leg.
peculium, §. ſicut, ff. de pecul. leg. & cap. 1. in fine,
de prohibita feudi alienat.* & vt tradunt Doctores
in l. Cod. an ſerui ex ſuo facto.
Inde Doctores inferunt vt ſemper intelligatur 8
præſeruatum, etiam Ius ſubditorum recurrendi
ad Principem, ſi ipſe apud ſuprema tribunalia
grauamen euidens, & notabile patiantur; quia
id eſt ab eis inſeparabile, ſicuti Ius ſuperioritatis
à principe, & à fortiori. † Eo quod ſu- 9
prema Tribunalia procedant nomine Principis,
habeantque poteſtatem precario, & conſequenter
conſiſtentem ſub plena eius diſpoſitione; ita
vt poſſit ad libitum eam minuere, vel auferre,
vt dixerunt Bartolus *in leg. hoc Tyberius, ff. de
hered. inſtitut.* Baldus *in leg. qui ſe Patris, numero 10.
Cod. vnde liberi*, Caſtrenſis *conſilio 288.
numero 2. volumine 1.* Brunus *conſilio 97. numero 2.*
Menochius *conſilio 1. numero 181. de arbitrar.
in ſcholiis ad quæſtione 95. numero 5.* Belluga
in ſpeculo Principe Rub. 26. numero 3. Peña
de poteſt. Princicip. capite 29. numero 1. & 2.
Cabed. *deciſione 85. numero 1. part. 2.* Giurba *conſilio
89. numero 12.* Theſaur. *in præm. deciſione
numero 10.*
Cum ergo dicta ſuprema Tribunalia non poſ- 10
deant ſupremam Principis poteſtatem, ſed tantùm
habeant merum exercitium; ita vt non
poſſit illam exercere ſine authoritate Principis,
euenit quod ad libitum poſſit Princeps circa illud
diſponere, & quod quiſque apud huiuſmodi
Tribunalia grauatus, poſſit recurrere ad Principem,
tanquam ad eum, à quo exercitium
poteſtatis, dependent Magiſtratus dictorum
Tribunalium: ſic Doctores per Textum *in capite
quod tranſlatione de officio legati*, Baldus *in dicta
leg. qui ſe Patris*. Petrus Gregorius *de conceſſ.
feudi parte 1. quæſtione 7. num. 4.* Cabedus *deci-* 11
ſione 9. numero 1. & 2. parte 2. Iacobus Gallus
conſilio 225. numero 19. Camil. de Curte *diuerſ.
feudor. parte 1. §. 10. numero 7.* Peregrinus *conſilio
2. numero 1. & conſilio 3. numero 16. libro 1.*
Et quod multo magis habeant locum in ſu- 11
premo Eccleſiæ Præſule docent Decius *conſilio
307.* Guillelmus Benedictus *in capite Raynutius
de teſtam. verbo ad vxorem*, Carolo
Graſſ. *libro 2. Regal. franc. Iure 14.* Anaſtaſ.
Germon. *de ſacror. immunit. capite de indultis Cardinal.
§. Epiſcopi numero 29.* Grammaticus *deciſione
3. numero 4.* Menochius *conſilio 479. numero 9.*
Ioannes Garcia *de nobilitate gloſſa 35. numero
59.* quia authoritas Papæ eſt incommunicabilis,
cum ſit authoritas capitis totius Eccleſiæ,
& proinde indiuidua, ſicut vnum tantùm, & indiuiduum
poteſt eſſe caput. † Et cum ſit an- 12
thoritas ipſius Chriſti cuius vices in terris gerit
iuxta quæ dixi latè *in capite nouit de Iudiciis*,
cumque dicta Tribunalia procedant nomine
Regio, vel Pontificio, repræſententque perſonam
ſummi Pontificis, vel Principis, cum
ſint loco ipſius, & ipſius Iuriſdictionem ſupremam
exerceant, vt dictum eſt, adhuc etſi
appellatio in conceſſione ſublata ſit; quia &
in multis caſibus de Iure contingit; vt dixi
in capite 1. & in capite 11. hoc titulo, quia ſunt
tribunal, & Iudicium proprium Principis, eiuſque
Senatores ſunt pars corporis ipſius Principis,
ſeu membra quorum ipſe Princeps eſt

caput, vt *in l. quiſquis, Cod. ad leg. Iuliam Maieſt.* ibi *nam & ipſi pars corporis noſtri ſunt, in quo nos ipſos numeramus*, & corpus habere motum non poſſit, niſi à capite cenſeatur, vt quod quid ipſi faciunt, fiat ab ipſo Principe, quia ſemper exiſtimatur ipſe interuenire tanquam caput, ne quidem mirum ſit, vt appellatio auferatur; quia Sententiæ Conſiliariorum cenſeantur ipſius Principis ex *l. vnica, §. 1. ff. de officio Præfect. Prætor.*

13 Nec inquam ex quo de facto Pontifices, aut Principes ſoleant conſtituere talia Tribunalia Suprema, à quorum ſententiis denegetur appellatio, quamtumuis eorum ſententiis ipſi acquieſcant ex fundamentis iactis, denegatur ad Papam, ſiue Principem ſecularem aliud ſcilicet remedium quærelæ, & recurſus ex doctrina Gloſſæ, *in capite ſtatutum, §. acceſſorem de reſcriptis, lib. 6.* Nam licet non adſit aliud Tribunal ſuperius ipſis, tamen in ipſis locum recurſus ad Papam, ſeu Principem pro obtinenda prouiſione Iuſtitiæ, ſi quis euidenter, & notabiliter grauetur; Quia & ſi Senatoribus ampliſſimam facultatem concedant, cenſentur inquam maiorem ſibimet reſernaſſe vt Doctores profitentur per Textum, *in capite dudum de præbend. lib. 6.* vbi Gemin. & Barboſa cum multis, alter Petrus Barboſa *in lege 1. ff. de Iudiciis*, Couarruuias *quæſtione 4. practicar.* Sixtinus *ad Regul.* 8. Cancellar. §. 2. *procem. num. 2.* Sixtinus, *conſil. Marpurg. 9. num. 11. volum. 1.* Thomas del Bene cum infinitis *de immunit. Eccleſ. parte 1. capite 8. dubit. 47. ſect. 7. ibi, nu-*
14 *mero 6. & 7.* † Qui & *num.* 15 *& 16.* ait quod & ſi ampliſſimis conceſſionibus, & prægnantibus clauſulis aliquibus concedant, vt ipſius nomine iuriſdictionem exerceant remouendo appellationes, &c. adhuc poſſent talem iuriſdi-
15 ctionem limitare † Imò addit quod & ſi auferat etiam recurſum, id intelligatur de appellationibus, & recurſu ordinariis, & regulatibus, in quibus ſcilicet non præſumitur malitia in his, qui procedunt nomine Principis, ſed non auferri concludit extraordinarium recurſum in caſu, quo contingeret grauamen euidens, & notabile.

16 Quare vt ad caſum tot Bullarum Pontificum *numero 1.* adductarum, quibus prohibentur appellationes, aliæve proclamationes in cauſis fidei, vt *in capite vt inquiſitionis cum vulgatis de Hæret. libro 6.* & extra, nec datur ad Papam, ſed ad Supremum Tribunal Conſilij, & eius Inquiſitorem Generalem, & in Bulla Alexandr. IV. quam refert Eimericus & *ibi*, Pegña *comment. 3.* Diana *parte 4. tractatu 8. reſolut. 32.* reſponderur factum eſſe à Pontificibus, tot in fauorem Inquiſitionum Territorij Domini Inquiſitoris Generalis pro his Regnis, tum propter maximam circunſpectionem, & grauitatem, quibus Tribunalia Sanctæ Inquiſitionis, & Supremum hoc Conſilium decernnnt, maturè admodùm videndo cauſas fidei, tum ne patiantur diſpendium aliquod in dilatione, & ſecreto, ſi proceſſus tranſmitterentur ad Sedem Apoſtolicam; Et quia Tribunalia hæc, quibus valdè confidit Sanctiſſimus Paſtor, nihil iniquè exequi præſumantur.

17 Ad ſecundam partam quæſtionis, an appellatio ad Romanum Pontificem locum habeat ſemper in omnibus cauſis fori Eccleſiaſtici? Facilis eſt reſponſio ex proximè dictis, Et quia quemadmodùm Regius Princeps non poteſt alienare ea; quæ ad Regiam poteſtatem ſpectant, *ex capite intellecto de Iureiurando* vbi notaui.

Sic nec Pontifex poſſit alienare iura Re- 18
giæ, & Pontificiæ Coronæ, quale eſt ius appellationum, & ſic facere, quod non poſſit quis quando eſt iuſta appellatio ad ipſum appellare, cum teneatur ſeruare illibata, quæ pertinent ad Regiam, & Pontificiam poteſtatem, ex *dicto capite intellecto, & capite grandi, de ſupplenda negligentia Prælator. libro 6.* † Et 19
ſic communiter affirmant Doctores, vt in omnibus dictis cauſis poſſit ſemper vnuſquiſque ad Apoſtolicam ſedem appellare, nec poſſit ab hac re facienda ab aliquo impediri, vt deſumitur ex *c. ſi quis veſtrum, c. ſi quis putauerit, c. ad Romanam. 2. cap. ideò huic, cap. arguta 2. quæſtione 6.* Et ex Concilio Sardicenſi *Can. 7. & ex Epiſt. 3. decret. capite* 2. vbi Fabianus Papa prohibens peregrina Iudicia excipit Sedem Apoſtolicam ex verbis ſequentibus: *Peregrina verò Iudicia ſalua in omnibus Apoſtolica authoritate generali Sanctione prohibemus; quia indignum eſt ab exteris, vt iudicetur, qui Prouinciales, & à ſe electos debet habere Iudices, niſi fuerit appellatum.*

Ex quibus patet pontificem prohibere ſo- 20
lùm cauſas in prima inſtantia agitari apud Peregrinos Iudices, & velle quod ad Romanam Sedem ſemper pateat recurſus, cum adeo proprium ſit Apoſtolicæ Sedis, vt poſſit Pontifex per aliquam conceſſionem abdicare à ſe ius cognoſcendi cauſas per appellationem omnium Fidelium, vt inſeparabile à Suprema eius poteſtate; ſicut vniuerſaliter de Supremo Principe docent Ioannes Andreas *in capite cum Epiſcopus de offic. ordinarij, libro 5.* Menochius *ibidem*, Plotus *in lege ſi quando, numero 288. Codice vnde vi*, Iaſon *conſilio 161. volum. 2.* Couarruuias *pract. capite 4. numero 1.* Maſtrillus *de magiſtratibus libro 3. capite 8. numero 19.* Lucas de Penna *in lege Sacris, Codice de proxim. Sacror. ſcriniar.*

Et de Pontificio docent in terminis Doctores 21
in capite bona 2. de poſtulat. Prælator. & alij Canoniſtæ *in capite 2. de Cleric. non reſid. & in capite venientes de Iureiurando*, Ioannes Andreas *in cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtit.* Socinus *conſilio 275. volumine 1.* Baldus *in lege cum multa, Codice de bonisque liberis*, Recentiores *in capite cum contingat de foro competenti*; Franciſcus Barb. *de Epiſcopor. Iuriſdict.* cum Gloſſa *in capite 1. de Clerico agrot. in 6.* Seraphinus *in deciſione 615. numero 5.* Sanctus Thomas *in 2. diſtinctione 44. in expoſitione litteræ in fine.*

Et hæc doctrina deſumitur etiam ex *Epiſto-* 22
la 2. decret. capite 3. vbi Innocentius I. alloquitur ſequentibus verbis: *ſi qua autem cauſa, vel contentiones inter Clericos, tam Superioris Ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, vt ſecundum Synodum Nicenam congregatis eiuſdem Prouinciæ Epiſcopor. iurgium terminetur, nec alicui liceat Romana Eccleſia, cuius in omnibus cauſis debet reuerentia cuſtodiri, relictis his Sacerdotibus; qui in eadem Prouincia*

Dei

Dei Eccleſiam nutu Diuino Gubernant. ad alias connolare Prouincias, quibus etiam conſtat ſemper fuiſſe conceſſum recurſum ad ſedem Apoſtolicam; eo quod appellatio tendit ſemper ad ſuperiorem, ex *leg 1. §. ſi quis, ff. de appellation.* & ex Texto noſtro, & *capite 31. de appellation.* iuxta quæ dixi *in Rubrica, & titulo noſtro*; itavt vbicumque eſt ſuperioritas, vbi locum habeat appellatio.

23 Mon enim poteſt eſſe ſupremus Princeps, vel Pontifex ſine ſuprema poteſtate reſpectu ſuorum ſubditorum, cum ſuprema poteſtas ſit forma, & ſubſtantia ſupremi Principatus, infinitis comprobans, Thomas del Bene *de immunit. dict. parte 2. capite 8. dubitat. 47. ſection. 2.* vbi cumulans alia, & plurimos ſic tenentes concludit, vt cum Princeps non poſſet oppreſſionem à ſubditis tollere remota appellatione, nec proprium munus Principis exercere, & Ius appellationum ſit Ius ſuperioritatis (vt iam dixi.)

24 Nec ſibi auferre Ius appellationum, quo miſeri, & oppreſſi aduerſus iniuſtitiam, & oppreſſionem præſidium Innocentiæ conſequuntur, ex Doctrina Textus *in capite cum ſpeculo §. porro, capite ſugeſtum hoc titulo, leg. 1. ff. de appellation. leg. 2. §. ex actu, ff. de origin. Iuris.*

25 Vnde fit vt cum Princeps ſupremus concedat aliquid alicui cum omnimoda poteſtate, non intelligitur concedere cum illa omnimoda poteſtate, quæ eſt apud ipſum ex Innocent. *in capite dudum de electien. & in capite inter Monaſterium de ſtatu Monach.* Baldus *in leg. teſtamenta, Cod, de teſtam.* Ruin. *conſilio 104. numero 13. volumine 3.* Riminal. Iunior. *in leg. 1. numero 141. ff. de officio eius*, quia non poteſt abdicare à ſe ſupremam poteſtatem, atque adeo, nec Ius appellationis, inde eueniat ſpecialiori ratione, vt locum non habeat in Pontifice.

26 Siquidem eius ſuprema poteſtas ipſius eſt poteſtas Vicarij, & ſic principaliter ſit poteſtas Chriſti, vt capitis Eccleſiæ, cuius ipſe Pontifex eſt Vicarius in terris habens eandem poteſtatem cum eo, cuius eſt Vicarius *ex capite 1. de officio Vicarij, libro 6.* vbi Gloſſa verbo *ipſius*, *capite 2. de conſuetud. cap. Romana de appellat. libro 6.* vbi Doctores. Ergo quia habet à Chriſto Pontifex ſibi commiſſam poteſtatem tamquam Vicarius, non eſt cur poſſit in aliquo præiudicare tali poteſtati, nec à ſe abdicare reſpectu cuiuſcumque, quæ ſunt talis poteſtatis, vt eſt Ius appellationum; quia quando eſt Ius, & poteſtas propria complicata cum Iure, & poteſtate alterius non poteſt quidquam quis ei detrahere, cum hoc redundet in præjudicium alterius, cumque eſt Ius complicatum, ex *cap. cum tempore de arbitris, capite cum olim, nos igitur de priuileg.* Felinus *in capite cum dilecta de reſcript.* Abbas *in capite ſignificaſti, numero 12. de foro competenti*. Tuſchus *Littera P, concluſione 759. numero 4.* Gaſpar Guillelmus *in Apolog. feudat. capite 8. numero 31.* Seraphin. *deciſione 324. numero 5.* Nouar. *in praxi electien. for. quaſtione 7. numero 17. ſection. 3.* Thomas del Bene cum aliis *dict. ſection. 2. numero 13. & 14.* vbi dicit hoc præſertim in Papæ Iure, quod non ſolum eſt implicatum cum alieno Iure, ſed eſt Ius alterius, nempe Dei, & Chriſti, cuius vices in terris gerit, &c.

Ad tertiam quæſtionis partem, an hæc appellandi poteſtas ad Papam poſſit tolli præſcriptione, ſiue conſuetudine? Et adjunctis dictis hîc *in capite cauſam 7. de præſcription.* vbi num Ius decimandi poſſit præſcribi, ſeu acquiri ab incapaci? Et *in capite 8. de Iudiciis*, & alibi ſæpè; pro parte affirmatiua faciunt Doctores *in capite non liceat de præſcription.* vbi Abbas *numero 5.* & ego, quatenus dixi de illo dubio, an ſubditi poſſint præſcribere obedientiam aduersùs Prælatum, & alia, vbi *quæſtione 1. à numero 1.* egi de illa: *an Iuriſdictio ſuprema Regum poſſit præſcribi* & ibi verſiculo *ad vltimam, an poſſit præſcribi Iuriſdictio ſuprema Regum faciendi Iuſtitiam?* Et quia ibi ex multis patet res ad Principem pertinentes poſſe præſcribi, & etiam in materia iuriſdictionis; & ſic poſſe præſcribi Ius ſuperioritatis tenuerunt Romanus *conſilio 371.* Decius *conſilio 277. libro 1.* Purpuratus *in leg 1. numero 4 ff. de officio eius*, Couarruuias *in regula peccatum part 2. § 9. num. 9.* & faciunt alia, quæ *ibi*, addux.. 27

Sed communis eſt Doctorum ſententia, vt Ius appellandi ad Papam per viam recurſus, vt iniuria Iudicis inferioris aboleatur; nec præſcribi;, nec conſuetudine acquiri poſſe; primo quia Ius appellandi eſt de impreſſo mero, quod nequit præſcribi iuxta quæ dixi *in dicta quæſtione 2. à numero 30.* vbi & *numero 35.* quod appellationes fuerunt populo reſeruatæ Lege Velleia, Regibus expulſis, & *numero 46. 47. & 48.* vbi dixi quod Iuriſdictio faciendi Iuſtitiam, hoc eſt vt grauati non appellent ad Regem. nequit præſcribi, quia appellatio eſt fundamentum pupillatis libertatis; & ad propoſitum eſt Textus expreſſus *in capite bona 2. de poſtulation. Prælat.* vbi habetur quod non valeat conſuetudo, vel præſcriptio contra Ius Diuinum. † Item quia vt dixi non poteſt præſcribi, quod non poteſt auferri à Domino, nec poſſit per conſuetudinem induci, quod non poteſt per legem, vel ſtatutum, ſed non poteſt ſubditus quamdiu manet ſubditus auferre ſupremam poteſtatem à Principe, nec lex, vel ſtatutum facere quod ſubditus, manendo ſubditus non recognoſcat in Principe ſupremo poteſtatem ſupremam, cum impoſſibile ſit, vt ſubditus quamdiu talis manet, non habeat in ſe ſubjectionem, & ea, quæ eam conſequuntur; & quod Princeps ſupremus ſit talis, & quod non habeat Iura ſupremæ poteſtatis; ergo apparet euidenter cum ſuperioritatis Ius, quod eſt in Principe, in quo includitur Ius appellationum & recognitio ſubjectionis cum his, quæ ſunt intrinſeca ratione ipſius, non poſſint præſcribi. 28 29

30 Et docent in terminis Pelinus *in dicto capite cum non liceat, & in capite cum nobis de præſcription.* Iaſun. *conſilio 70, libro 3.* Curtius Iunior. *de feudis parte 2.* Innocent. *in dicto capite bona de poſtulation. Prælat.* Butrius *in capite cum contingat, de foro competenti*, Bartolus *in leg. omnibus, ff. de diuerſ. & temporalib. præſcription. & in lege infamem, ff. de publicis, Iudiciis. lege 1. ff. de aqua pluuia arcenda, & in lege hoſtes, ff. de captiuis*, Couarruuias

practic. capite 4. numero 1. & in regula poſſeſſor. parte 2. §. 2. numero 8. loquens in ſpecie de Iure appellationis, Socinus *conſilio 275. libro 2.* loquens in ſpecie de poteſt. Pontificis, Tuſchus *Littera P, concluſione 369. & 370.* Valenzuela *conſilio 20. numero 49. & 50. & conſilio 93. numero 42.* Paulus Chriſtianeus *deciſione 254. numero 14. & 15.* Suarez *in defenſ. fidei libro 4. capite 3. numero 10.* Barboſa cum aliis *in dicto capite cum non liceat* Dinus Ioannes del Caſtillo *de tertiis, capite 22. numero 5.* Merola *tomo 3. diſp.7. cap.1 dub 13. n.159* Riccius *collect.778* Maſtrill. *de Magiſtratibus, lib.1. cap.19. num.1. & 2.* Peregrinus *de Iure fiſci, lib.3. tit 8. num.12.* Sixtinus *de Regalibus, lib.1. cap.5, à num.136.* Thomas del Bene *de Immunit. part.1. cap.8. ſect.3.* cum Ioanne de Lignidiano, Purpurato, Belluga, Craueta, Gutierrez *de Gabellis, quæſtione 5. num 26.* Mieres *de Maiorat. parte 4. quæſt 22. num.79* Burgos de Paz *conſilio 15. numero 21.* Maſcardus *de*
31 *Probationibus, concluſ.215. num.50.* & alij. † Merito id tenentes, quia cum Iura appellationum (vt dictum eſt) conueniant Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis, vt notant etiam Baldus *in Authentica quas actiones, Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis,* Couarruuias *in dicta regula poſſeſſor. dict. §.2. num 8.* Craueta *conſ.209. volum.2.* Oldrad. *conſilio 171. & conſilio 244.* Petra *de Poteſt. Princip. cap 6. num.96.* Merola *tom 3. diſputatione 7. cap.1. numero 139. in fine*, ſequitur quod non poſſint præſcribi, nec poſſit contra ipſas præualere conſuetudo in oppoſitum; & quod alioquin eſſet Princeps ſupremus ſine debita obedientia reſpectu ſubditorum.

32 Iam ergo non obſtant adducta in principio dicti verſic. *ad tertiam*, quia ſatisfit ex multis, quæ ſcripſi ſub diſtinctione, *in dicto cap. cum non liceat 12. de præſcription & ibi dict. quæſt.2.* per totam; & quia licet poſſit ſubditus acquirere Ius ſuperioritatis abjiciendo ſubjectionem, & ſe ſubtrahendo à Dominio Principis; vt ibi dictum videtur; ſed non poterit ex dictis manendo ſubditus præſcribere ius ſuperioritatis, vt non poſſit ſcilicet ad Principem appellare; quia implicat, quod ſubditus ſit talis, & non habeat ſubjectionem, & ſic non poſſit appellare.

33 Et quod Princeps ſit Princeps, ſeu ſuperior & non poſſit ſubditum Iudicare & recognoſcere quæ à ſuis ſubditis fiunt circa Iuſtitiæ adminiſtrationem, vt adnotarunt rectè Oldradus *conſ.154. & conſ.244.* Couarruuias *dict. parte 2. §.2 num.8.* Thomas del Bene *dicta ſection.3. in fine*, & alij inferentes.

34 Non poſſe præſcribi vllo modo ſubjectionem ad Romanum Pontificem, vt Chriſti Vicarium, cui non poteſt non ſubjici omnis fidelis, ſiquidem ex inſtitutione Chriſti omnis ſubjicitur per illud, Matthæus *cap.16. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, & Ioannes 21. *Paſce oues meas*, & ſic nec præſcribi Ius appellationum per ſubjectionis deſtrionem.

35 Habet enim Chriſti Vicarius quoad Iudicia eandem poteſtatem, vt notant Abbas *in cap. ſi quis contra, num.32. de foro competenti*, Pariſ. *conſilio 99. num.4.* Pauinus *de poteſt capit ſede vacante, quæſt.10. & num.14.* Rota *in deciſ.371. in nouis.*

36 Facit inquam Pontifex idem conſiſtorium cum Chriſto, quaſi vnum conſiſtorium cum Deo ex dictis *ſuprà*, & vt tenens Gonzalez *in reg. de menſ. & altern. §.1. præm num.33.* Azor. *p.1. moral. lib 4. cap.7.* Franc. Marc. *deciſ 457. num 16.* & alij *ſuprà*.

Ad quartam quæſtionis partem, an poſſit 37
priuilegio vllo acquiri quod non appelletur ad Papam? Et videtur quod ſic; ſiquidem de facto excluduntur apud Belgas appellationes ad Romanum Pontificem ratione priuilegij, vel concordatorum ex quodam priuilegio conceſſo à Leone X. ad inſtantiam, Caroli V. Item quia quæ præſcriptione, aut conſuetudine præſcribi non poſſunt priuilegio acquiruntur ex dictis *in dicto cap. cauſam de præſcriptione & in cap quanto de Iudiciis quæſt 5.* & alibi ſæpius, poſſunt inquam Pontifices circa Iuriſdictionalia Laicis concedere poteſtatem à qua aliàs erant incapaces, vt dixi *in toto titulo de foro competenti, & de Iudiciis.* Ergo præcipuè ex dictis *ſuprà ad Rubric. quæſt 1. à num.1.* vbi egi de ea, *an appellatio taliter ſit de iure natura indulta, vt nequeat Princeps eius remedium auferre.*

Sed in puncto, de quo loquimus reſpon- 38
dendum eſt, nec priuilegio vllo acquiri quod non appelletur ad Papam in aliqua prouincia, ſeu loco quando adeſt iuſta appellandi cauſa; quia etſi Pontifex habeat plenitudinem poteſtatis ex *cap. ad honorem de vſu pallij, cap. Decreto 2. quæſt 6. & cap fin. 9. quæſt.3.* Tamen quia non ſit poteſtas illa, niſi quæ rationabilis eſt iuxta *dicta leg. 2 ff. earum rerum, quæ vſu conſumunt, leg. penultim. ff de furtis, l. reprehendenda, Cod. de inſtitut. & ſubſtitut. cap. ſunt quædam 25.*
q.1. præſertim in Pontifice, † qui poteſtatem ac- 39
cepit à Chriſto, non in deſtructionem, ſed in ædificationem 2. Corinth 10. *verſ. 8. cap. 2. de donation.* & inde euenit.

Vt Princeps, qui rationem non ſequitur, non 40
vtatur plenitudine poteſtatis, ſed tempeſtatis vt dixerunt Baldus *conſilio 453.* Probus *in cap.1. num.1. ne ſede vacante, lib.6.* Rolandus *conſilio 8. num.113. lib.3.* Rolandus Iunior. *conſilio 5. n.129.* ſequitur quod Pontifex non concedat priuilegium ad ipſum non appellandi, quia & ſi eius poteſtas ſit ſumma, eſt tamen coarctata ad limites rationis ex dictis *ſupra*, in verſic. *ad primam* & verſic. *ad tertiam.*

Et confirmatur, quia & ſi priuilegium conti- 41
neat ſpeciale beneficium conceſſum à Principe, vt probaus, DD. per Textum *in cap priuilegia diſtinct.2. cap. in his de priuileg cap Abbate, & cap. olim. de verborum ſignificatione* & ex his, quæ dico *ſupra in titulo de reſcript. & infrà de priuilegiis*, tamen non poteſt concedi, niſi circa ea, quæ à Principe concedi poſſunt, non inquam circa abdicationem eorum, quæ ſupremam poteſtatem concernunt.

Vt eſt appellationum Ius, quæ à Principe con- 42
cedi non poſſunt, vt patet ex adductis *in dictis verſic.* in terminis Thomas del Bene *de immunit. dicto cap. 8. dubitat.47 ſect.4.*

Vbi ait quod ſi Pontifex concordaret, ne ap 43
pellaretur ad Apoſtolicam ſedem eſſet actus irrationabilis, eſſetque diſſipator Iurium Vicarius Chriſti, imo & renunciaret Iuri, quod eſt inſeparabile ab Apoſtolica ſede.

Sicut eſt inſeparabile quod Pontifex manens 44
Vicarius Chriſti, non ſit caput, & ſuperior

omnium

Digitized by Google

omnium fidelium, vt apparet ex iam adductis in relatis, verſic. *ad primam*, & *ad tertiam*.

45 Nec obſtant adducta *numero* 1. de illo priuilegio Leonis X. eo quod Belgæ, non habeant aliud priuilegium, cui illud conceſſum à Leone X. ad inſtantiam Imperatoris Caroli V. ſub nonis Iulij 1515. vbi conſtat tale priuilegium conceſſum eſſe tantum quoad prima inſtantias, & in beneficialibus taxatne ab beneficia non excedentia valorem 24. ducatorum de Camera quoad prouentus, non inquam in appellationibus, & vt declarat Thomas del Bene *ſuprà ex numero* 22. adducens litteram dicti priuilegij, vbi *numero* 21. dicit reperire tantum quod Princeps Belgarum cogitauerit ſolùm quod cauſæ in prima inſtantia non euocarentur; & ſic quod Archidux anno 1437. menſe mai die 20. vt habetur in libro edictorum Religiorum folio 209. inhibuerit ſuis Vaſſallis, ne alterum Vaſſallorum traherent extra Prouinciam in cauſa beneficiali, niſi in prima inſtantia fuiſſet terminata, & quia nouiſſet prædictum ſuum ſtatum inualidum eſſe, miſerit ſede vacante ad curiam Romanam legitimos Procuratores, quod electo Pontifice peterent ab ipſo confirmationem; quam tamen non conſtaret obtenta fuiſſe ait.

46 Et addit idem Thomas del Bene ex *numero* 10. *dicta ſection* 4 *capite* 8. *dub* 47. vt & ſi reperiatur quædam mentio concordatorum circa cauſas, appellationes non committendas, ait illam non abrogare Ius appellando ad Papam, ſed diſponere, vt non ſint committendæ Iudicibus exteris, & tantum Iudicibus Patriæ in quadam ſupplicatione porrecta Sanctæ Congregationi Concilij Tridentin. anno 1615. & quod in reſponſione Sanctæ Congregationis non fiat mentio concordatorum, ſed quod ſolùm declaratur per facultates Nuncio conceſſas, ibi non cenſeri derogatum ſtatutis, & priuilegiis, de quibus cauetur *in cap.*20. *Tridentin. de reformat. ſeſſ.*24. item & quod eadem declaratione diſponitur dictum decretum non habere locum in cauſis, quæ iuxta Canones pertinent ad ſedem Apoſtolicam.

47 Nec aliud conſtat ex verbis prædictæ declarationis quæ ſubſequentur ibi: *cum in Burgundia, Brabantia, & Flandria, & alius Belgij partibus, Diuo Alberto Archiduci Auſtria ſubiectis, inter alia Archiepiſcoporum Synodalia ſtatuta ex immemorabilibus conſuetudinibus concordatis, & priuilegiis notoriis earundem partium huc vſque in viridi tantùm, & obſeruatum ſit omnium incolarum coram exteris Iudicibus nullatenus euocabilium cauſas; præſertim appellatorias Iudicibus ſynodalibus, Patria dumtaxat committi, & nihilominus inter alias Nunciorum Apoſtolicorum Belgij facultatibus incertum aſſeratur indultum eaſdem cauſas generaliter committendi, & cognoſcendi Ideo per Philippum Menſium pro eodem Alberto hic reſidentem, queritur, ant per dictas facultates Nunciorum Apoſtolicorum hic annexas, poſſit dictis ſtatutis, & priuilegiis, aliquatenus derogatum cenſeri iuxta caput Tridentin. ſeſſ.* 24. *& Sancta Congregatio Cardinalium Concilij Tridentin. interpretum facto prius verbo cum Sanctiſſimo Domino noſtro Paulo Papa V. reſpondi eiuſdem Sanctiſſimi, & Patrum dict. Concilij intentionem non fuiſſe; nec eſſe ſtatutis, & priuilegiis huiuſmodi derogare; firma tamen ad alia illaſa permanente dict. cap.*20. *ſeſſ.*24. *diſpoſitione Romæ* 23. *Iunij* 1615. *Cardinalis Lancelotus.*

48 Patet ergo ex dictis verbis quod prædicta declaratio nihil iuuat ad tollendum Ius appellationum ad Romanum Pontificem apud Belgas; & ſic ait idem Thomas del Bene *dicta ſection.* 4. *numero* 12. in ea diſponi quod dictum Decretum non habeat locum in cauſis, quæ iuxta Canones pertinent ad ſedem Apoſtolicam, & caueri ibi quod ſalua maneat authoritas ſummi Pontificis quando ſibi videtur ex rationabili cauſa per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ alicui committere, & alias ex *num.*14. adducens.

49 Ait *numero* 20. quod priuilegia excludentia totaliter appellationem à ſummo Pontifice non præſumantur ex iam adductis, & ſi quæ extent, vel eſſe ſubreptitia, vel extorta, & ſic vim vllam habentia.

50 Et quia faciunt pro tractatione hac quæ adduxi *in capite* 1. *de foro competenti, quæſtione* 3. vbi de cauſis, quæ etiam in prima inſtantia apud ſedem Apoſtolicam ſunt tractandæ; ideo dico etiam ad aliud dubium adductum ex traditis *in dicta quæſtione* 1. *à numero* 1. huius Rubricæ; quod & ſi Princeps appellationem poſſit auferre, vt ibi reſolui, ſed non ſequi, quod in notoriis grauaminibus auferat ad ſe recurſum modo dicto in dicto verſiculo *ad primam*: & verſiculo *ad tertiam*, vt hic, & licet differant inter ſe priuilegia, conſuetudines, & præſcriptiones, vt dixi *in dicto capite cauſam de præſcription. & in titulo, de conſuetudine, ac in dicto titulo, de Iudiciis, & foro.*

51 Tamen quoties conceſſio priuilegij eſt irrationabilis, nihil iuuat ex proximè dictis, &c.

AD TEXTVM
IN DICTO §. DENIQVE huius Textus.

QVÆSTIO I.

An ab Epiſcopo ad Regem ſit appellandum: An appellare poſſit Clericus ad Iudicem Eccleſiaſticum, quando litigat coram ſæculari: Et an per viam recurſus, licita ſit appellatio de Eccleſiaſticis Iudicibus, ad Regia Tribunalia, vbi de aliis remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non interponitur ad Papam à Iudice Ciuili, qui non eſt de temporali Iuriſdictione Eccleſiæ.*

2 *Appellandum eſt ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, quando Clericus litigat coram ſaeculari, niſi aliter conſuetudine, aut priuilegio diſponatur, num.3. 4.*

5 *Clericus non appellare poſſit ad ſecularem, quando litiget coram Eccleſiaſtico* remiſſiuè.

6 *Recurſus ad Regia Tribunalia aſſignatur* remiſſiuè.

7 *Laici de terris Eccleſiæ debent viuere ſecundum Canones* remiſſiuè.

8 *Appellatur de Eccleſiaſticis Prælatis à Rege iuriſdictionem habentibus ad ipſum Regem.*

9 *Appellatio de iuris rigore non valuit hic.*

1 ISte Textus probat quod à Ciuili Iudice, qui non eſt de temporali iuriſdictione Eccleſiæ, non appellatur ad Papam, quamplura poſſent per verba hîc excitari de incompetentia, & incapacitate Iudicum ſecundum dicta *in toto Titulo de Iudiciis & foro comp. cap.*2. 3. 4.8. 13. 17. & aliis *de Iudiciis, & in cap. ſi diligenti, & in cap.*10. *cap. ex ſuſcepto, cap. cum contingat, cap. ex parte de foro comp. & in cap.*5. *eodem*, & quod data negligentia Laici Iudicis cognoſcere poſſit Eccleſiaſticus, dixi *in cap. qualiter* 17. *de Iudiciis, cap. ex parte*, & aliis *de foro compet.* Quibus omne breuiter præhabitis, iam præter ea, quæ notant hîc Doctores Antiqui, & nouiſſimè Balboa, & Barboſa *à num.*6. & in quibus Laici ſint de Iuriſdictione Eccleſiæ dixi *ſuprà in dicto cap. nouit* 13. *de Iudiciis, & in cap cum ſit generale* 8. *de foro*: aliqua *in cap* 5. *eodem*, vnde iam ad propoſitas difficultates reſpondeo.

2 Ad primam difficultatis partem, an ab Epiſcopo ad Regem appellari queat, ſolent Doctores de hac difficultate agere per Textum, *in cap. Romana* 5. §. *debet hoc tit. lib* 6. vbi dicunt ab Epiſcopis in cauſis, in quibus iuriſdictionem temporalem habent appellandum eſſe ad Archiepiſcopum, niſi ex conſuetudine, priuilegio, vel ex alio Iure ſpeciali ad alium ſit appellandum, Barboſa *ibi*, *num.* 17 Suarez de Paz *in praxi, tom.*2. *p.*5. *num* 4. *ad finem, cap. vnico*, Ita in terminis agens Couarruu. de quæſtione noſtra, *in pract. cap* 4. *num.*2. omninò videndus.

3 † Etenim iam *in cap. caeterum de Iudiciis*, dixi, quod poſſit de Iudice Eccleſiaſtico appellari ad Dominum feudi, etiam ſæcularem; Poteſt enim Laicus inter Eccleſiaſticas perſonas cognoſcere in multis caſibus, vt annotaui *in dicto cap.* 2. *de Iudiciis.*

4 Sed ſto quod conſuetudine appelletur (de qua hîc permittitur) ad Regem poteris intexere quæ latè dixi *ſuprà in dicto cap.* 2. *q.*2. & 3. *& in cap.* 8. *per totum, & in cap. cum contingat de foro* vt apprehendas quid poſſit conſuetudo introducere, ad hoc, vt Laicus poſſit inter Clericos cognoſcere.

5 Ad ſecundam quæſtionis partem, an poſſit Claricus appellare ad Iudicem, quando litigat coram Eccleſiaſtico: de hac dixi *ſuprà in cap. licet ex ſuſcepto* 10. *de foro comp. q.* 13.

6 Ad tertiam quæſtionis partem, cum per verba Textus noſtri poſſet exactè agi de recurſu, qui fit ad Regia Tribunalia de Iudicibus Eccleſiaſticis; Ideo repetes quæ dixi *ſuprà in dicto c.*2. *de Iudiciis q.*19. cum aliis.

7 Et quatenùs *hic* Barboſa *num.* 6. notat quod Laici qui ſunt de terris Eccleſiæ, debent viuere ſecundum Canones, & non ſecundum leges, vt exactè intelligas, repetes quæ adduxi *ſuprà in cap. quod Clerici* 9. *de foro comp.*

8 Itaque de Iure noſtro Regio cautum eſt, *in l.*8. *tit.* 3. *lib.* 1. *recop.* vt de Prælatis Eccleſiaſticis iuriſdictionem habentibus temporalem à Rege ſit appellandum de eis non ad Superiores ſuos Eccleſiaſticos, ſed ad Regia Tribunalia, & ad Regem Curia Philippica *p.*5. *tom.*1. §. 1. *n.*6. de quo aliis in locis iam abondè dixi.

9 Et quatenùs hîc in Textu noſtro in verbis ibi *ſecundum iuris rigorem credimus non tenere*, poſſit quæſtio moueri, an rigor præferatur æquitati, vel econtra iuxta tradita longè, & notata, *in cap.*2. *de ſententia, & re indicata*, tamen prædicta verba habent intelligi, vt appellatio, de qua hic non valeat de iuris rigore, id eſt iuxta iuris regulas, vt ponderat hîc Balboa *ſub num.*5. videndus.

AD TEXTVM
IN CAPITE VIII.
Ex ratione, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. TExtus iſte connexam habet materiam cum Textu, *in c.* 4. *c.* 5. & aliis huius Tituli, vt agitur de termino aſſignando ad proſequendam appellationem, cumque iam latè dixerim *in dicto cap.*4. & 5. de hac aſſignatione, quæ de Iure prima eſt vnius anni, & ex cauſa, ſecunda aſſignatio eſt biennij, de quibus latè dixi, præcipuè *in dicto cap.* 5. & *ibi* etiam addiderim ex aliis rationibus, vt etiam pro tertio termino ſoleat aſſignatio fieri, & quod ad hanc textus noſter ſpectet, quæ vocatur tertium fatale, quid ſibi velint fatalia, etiam ibi dixerim *ſub quæſtione* 1. Ideò nunc ad tractationem huius tertij termini ad proſequendam appellationem, accipies quæ ſubſequuntur.

QVÆSTIO I.

An, & quare tertius terminus fatalis aſſignetur in Textu noſtro cum certum ſit ſecundum annum fatalem aſſignari, etiam ad proſequendam, & finiendam litem, & hoc data cauſa: An totus integer annus detur ipſo iure, aut ope reſtitutionis: & quæ ſint iuſta cauſa dandi, & an totus integer annus reſtitui debeat, vel tantumdem temporis, quantum læſio abſtulit: & an forma ſit ſententia proferenda ſuper hac reſtitutione?

SVMMARIVM.

1 Leg nemo, Cod. de temporibus appellat. num. 3.

2 *Fatale tertium conceditur ad proſequendam appellationem.*

3 *Lapſus prima inſtantia, minus præiudicat, quam ſecunda*

ſecunda, & ſi difficilius ſuccurratur aduerſus lapſum prima, num.4.

4 *Inſtantia prima nequit ex conſenſu partium prorogari ſecus ſecunda.*

5 *Annus tertius ad proſequendam appellationem datur reſtitutionis ope ſub diſtinctionibus, n.6. de quibus à n.7.*

7 *Fatale tertium ope reſtitutionis conceditur, quando adfuit impedimentum, non proſequutæ appellationis in ipſo Actore appellante num. 8. quid ſi contingat ab Aduerſario n. 9. & quid ſi contingat ab ipſo Iudice, n.28.*

10 *Fatale tertium non ipſo iure, aut ope reſtitutionis detur appellanti, ſi proſequi impeditus fuit ab aliquo tertio ſub diſtinctione, n 11.12. vbi quid ſi à Procuratore, & Tutore appellantis, & n.13, vel ab Aduocato, n.14. quid ſi à caſu fortuito n.15.16.*

16 *Debitor, qui dolo fecit legitimis tranſactis temporibus dies actionis periret, qualiter mulctetur.*

17 *Fatale tertij anni, ex qua cauſa concedatur, vt proſequi poſſit appellatio, n.18.19.20.*

19 *Appellans vt ſuccurratur ad tertium fatale, debet probare diligentiam feciſſe pro proſequenda appellatione, & quod probet, vt ſi impeditus non fuiſſet, eam eſſet proſequutus, num. 20.*

21 *Annus tertius integer non conceditur pro proſequenda appellatione, vt hic, & n.2..*

22 *Reſtitutio in integrum non plus reſtituit, quam abſtulit læſio.*

24 *Fatalis vt concedatur, ſemper requiritur lliqua ſententia, & qualiter, n.21.26.2-. vbi quid ſi ſit pronuntiatum appellationem eſſe de ſertam, & ad quantum tempus Iudex reſtitutionem concedat.*

1 HAs omnes difficultates ſatis in præeitatis locis, & ſi reſolutiuè manent ſedatæ nunc verò vt proprius, & abundantiùs pereipi poſſint, vt in loeo congruo duxi; & ſi breoiter de eis ſeribere. Ad primam ergo difficoltatem videtur dicendum nuoquam deeiſioni Textus noſtri locum ex Texto *in l. nemo, Cod. de tempor. appell* vbi poſt omnium fatalium lapſum nullum appellanti remediom ſupereſt: ergo eom lapſo primo fatali vnios anni; non niſi caoſa detor ſeeundom ſeqoitur. vt ad aſſignandum tertiom terminum nulla poſſit in iore ſubeſſe cauſa. Et ſic eontingit in lapſu primæ inſtantiæ, ſi culpa Iudieis perit, *l properandum*, io fine à ſpeciali ſecuodum Doctores communiter.

2 Tamen contrariom decidit expreſsè hic Textos noſter, & Gloſſa *in Auth. vt ſponſalitia largitas, §. hac quoque*, verbo *die*, docent hie communiter, probant Doctores, quos adduxi *ſuprà in dicto cap. 5.* & hic Barboſa eum multis, quos ipſe refert, quibus addo Sfortiam Oddum *de in integrum reſtitutione p.2. q 71. art.2. à num.15.* & Deeius *hic* latè refereos dicta Doctorum *ſub num.25.26.27.* expendens Textum *in dicto § ad hac*, dieit, quod & ſi reuera ſeeuodum fatale de Iure faciat præiudicium tertio fatali, de quo *hic* tamen non denegari docet appellaori remedium amplius appellationis proſequendæ, quod coocceditur iuxta diſpoſitionem Textus noſtri.

3 Nec obſtat dictum de lapſu primæ inſtantiæ quia reſpondeo minus præiudieialem eſſe lapſum primæ quam ſecundæ, vt tradunt Salieetus, & Abbas, quos ſequitur Sfortia *ſuprà num. 16.* Maranta *p.6. in praxi num. 258. hoc tit.* ex eo; quia perempta prima inſtantia ſupereſt Actoribus iterum agendi, vt *in dicta leg. properandum, §.1.* ſed perempta ſecuoda inſtantia, perit tota cauſa *Clem. ſi appellationem hoc tit.* Bart. *in l. petenda, C. de temp. in integr. reſtit.* † Ergo & hanc 4
dieit Sfortia, quod prima inſtantia oon poteſt ex conſenſo partiom prorogari, ſecunda ſic, & ob id etiam dixit Aymoo *conſ.270. num. 4.* quod difficilius ſuceorritur aduerſùs lapſom primæ ſententiæ, quàm ſecondæ.

Ad ſecuodam quæſtionis partem, an detur 5
tertios annus ipſo iure, vel ope reſtitutionis, iam *ſuprà ſub dicto cap.5. hoc tit. q.1.* dixi dari reſtitotionis ope, & probat hie Barboſa eum moltis *ſub num. 2.* Alij inquam dixerunt ipſo iore aſſignari tertiom fatale & horum ſenteotia habet fundamentum in littera noſtri Textus, in euius contextota nihil dictum eſt.

Verum ego, vt rem elariorem faeiam, diſtin- 6
go quatuor caſus, primus quando impedimentum non proſequutæ appellationis in biennio prouenit ab ipſo Actore appellante, nempe quia ipſe fuit cauſa legitima impeditos, quominùs in ſecondo aono potuerit appellationem ſuam proſequi. Secundus quando impedimentom proceſſit ab Aduerſario, qui io prima inſtantia vicit. Tertius quando proceſſit ab aliquo tertio extraoeo. Quartus quando contigerit à caſu fortuito.

Et licet quantum ad primum eaſum, Anchar- 7
tanus hie, *num. 3.* ſentiat ipſo iore impedito competere fatale tertij anni, & ad id Sfortia Oddus *dicta q.71. de reſtitutione in integrum, n.31. & 32 art. 5.* verbum Textus noſtri ibi *per impotentiam*, quod propriè ad impedimentum ex propria perſona deſcendens refertur, vt *in cap. 2. de frigidis, & maleficiatis, & in cap. quamuis, verſic. niſi de ſent excommunic.* & adiuncto illo cum aliis eiuſdem Textus ibi *nolumus quod Iuſtitia veſtra debeat praiudicium generale*, videtor non ad caſum reſtitutionis recurrendum eſſe, vt tertiom fatale aſſignetur, ſed ad ipſum ius dato impedimento. † Tamen ſententia communis, eſt in 8
eoorrariom, nempe vt tertij anni aſſignatio fiat per reſtitotionem, vt iam adduxi *ſuprà, ſub dicto cap. 5. quaſt, 1.* vbi dixi eum multis adductis à Barboſa hic *ſub num. 2.* dari oon ipſo iure, ſed ope reſtitutionis in integrum, & Iudicis officio ex elauſula *ſi qua mihi iuſta cauſa*, probat Gloſſa *in Auth ei qui, Cod. de tempore appellat.* Bart. ſimpliciter ſequitur *num. 3.* Zinos *in principio* Baldus *num 3.* Salieetos *in Auth. ſi appellatione in fine, Cod de tempor. appellat.* ad idem Gloſſa *in l. arbitrio, § ſi cuius, ff. de dolo*, Bart. *in Auth. de his, qui ingrediuntur ad appell. num.5. Gloſſa hic*, & eom multis Sfortia Oddus *dicto art. 5. quaſt. 71. num. 30.* dicens, & reſpondens *num. 33.* quod verbom *praiudicium* pro contraria parte ponderatum, poteſt etiam ad reſtitutionis beneficiom referri, ibi legendos ad alios iotellectus.

In ſeeundo vero caſu quando impedimentum 9
proceſsit ab Aduerſario, breuiter reſpondeo qood ſi impedimento Aduerſarij lapſus fuit ſecundus annus interueniente dolo ipſius Aduerſarij: Tunc duret adhuc ille ſeeundus annos pro appellante, quod ſi oon dolo Aduerſarij contingat, tunc reuera lapſus ſecundi fatalis, ſit legitimus, & opus ſit appellantem ſuccurri reſti-

tutionis beneficio, expendit Sfortia *dicta q. 71. dicto art. 5. num. 35.* videndus *quæſt. 67.* Franch. *hic, num. 36.* videndus Baldus *in dicta Auth. ei, qui, Cod. de tempore appellat.* Salicetus *ibi*, verſic. *quæro quinto*, in fine illius quæſtionis, Bart. *in dicta Auth. de his qui ingrediuntur ad appell. num 15.* ita intelligendi ſub prædicta diſtinctione, quatenùs dicunt Appellatori ſuccurri ipſo iure.

10 In tertio vero caſu, quando impedimentum
proceſſit ab aliquo tertio extraneo, & in hoc
caſu reſpondeo ſub ea diſtinctione iuxta deciſio-
nem Textus *in l. arbitrio, §. ſi cuius dolo, ff. de*
dolo vt ſi tertius impediens eſt ſoluendo; itavt
contra eum regreſſus dari poſſit, tunc ceſſet re-
ſtitutio appellanti impedimento agere conce-
denda, quod ſi ſoluendo non ſit, vel autem ſi
ſoluendo ſit, ; non verò ſit facilis aduerſùs eum
regreſſus in fauorem ipſius læſi, tunc reſtitutio
appellandi in ſubſidium debeat dari, vt docet
Gloſſa *ibi in fine Gloſſa magna*, vbi omnes *Gloſſa*
in Auth ſi appellatione in fine, Cod. de tempor. ap-
pellat. Paulus de Caſtro *in leg. ſi vnus, §. ſi fons,*
num. 5. ff. de ſeruitut. Ruſticor. prædior. Bartol. &
alij *in dicta Auth. ſi appellatione*, facit Textus *in*
l. fin. ff. de eo per quem factum erit, & in l. prope-
randum, §. fin. Cod. de Indic. Sfortia Oddus *de*
11 *reſtit. in integrum p. 1. q. 13. art. 10. num. 64.* † Qui
à num. 65. ampliat in caſu quod impedimentum
tertij oriatur ex culpa leui, etiam ſi tertius ſol-
uendo ſit, vel ſi ſit aliquis potens, vel bannitus,
vel trinus, vel vagabundus, quive aliqua de
cauſa ſui copiam non faciat iuxta vnum intelle-
12 ctum textus *in c. ex litt. de in integr reſt.* † Vel puta
ſi Procurator læſit Dominum ex ignorantia
Actorum ab aliis, vt per Benintend. *deciſ. 26.*
num. 7. & in terminis docet idem Sfortia Oddus
dicta q. 71. art 5 p. 2. à n. 36. per Gloſſam magnam
hic, & cum Franco *num 40.* Præpoſito *num. 24.*
Ancharrano *num 3.* & aliis.

13 Vnde infert ſub prædicta diſtinctione exten-
dendam eſſe relatam doctrinam ad Procurato-
rem, ſi culpa eius, vel facto impedimentum
proceſſit Franchus *hic num. 41. & 42.* Præpoſi-
tus *num 17.* Ferrara *de appellation. lib. 2. cap. 9.*
num. 159. † Et addit Sfortia *num. 39.* quod idem
procedit in Tutore, quando facto eius impedi-
mentum aderit; Nam tunc erit in electione mi-
noris; an contra eum agere velit ad intereſſe:
An tertium fatalem conſequi, vt determinat
benè Præpoſitus *hic num. 20.* & facit Tit. *Cod.*
etiam ſi Tutor, vel Curator, & ad id videbis quæ
latè adducit idem Sfortia *p. 1. de reſtit. quæſt. 22.*
14 † Imò extendit hanc eandem doctrinam de
Procuratore dictam ad Aduocatum, & Noto-
rium, ſi per aliquem eorum impedimentum con-
tingat ibi, *dicta q. 71. num 40.*

15 In quarto autem caſu quando impedimentum proceſſit à caſu fortuito, reſpondeo quod ſi Decius hic diſputando *col. 20. in 2. quæſt. princip. num. 46.* nitatur probare quod ipſo Iure dabitur tertius annus, tamen ſecurior ſententia eſt, vt opere reſtitutionis detur etiam in hoc caſu tertius annus, ſicut regulariter datur in caſibus præcedentibus, prout de communi teſtatur idem Decius in ſpecie, docent Præpoſitus *hic, num. 25.* Signor. de Homod. *conſ. 264.* in quæſtione *vertente col. 2.* quem refert, & ſequitur Porporatus inter conſilia feudalia *conſ. 70.* idem Sfortia Oddus *dicta quæſtione 71. num. 41.*

Et hæc doctrina generaliter abſque diſtinctione
caſuum, breuiter adducitur à Balboa *in dicto*
cap. 4. & 5. hoc Titulo num 15. qui *ſub num. 14.*
reprobans Accurtium, & Bartolum *in dicta leg.*
arbitrio, §. de dolo, ita tenet inſurgens contra
eos; eo quod dixerint Aduerſario impendente
non dari appellanti tertium fatale, nec reſtitu-
tionem aduersùs lapſum ſecundi anni, ſed veluti
deſerta appellatione ei tantum dari actionem de
dolo aduersùs impedientem. † Exemplo Debi- 16
toris, qui dolo fecit, vt legitimis tranſactis
temporibus dies actionis periret, *in dicto §. dolo*
vel inſtantia bienni in criminali cauſa *l. 1. & 2.*
Cod. vt intra certum tempus, vel in Ciuili trien-
nalis, *dicta leg properandum, Cod. de Iudiciis*,
quia cum ſit lis mortuo, reſtitutio non conce-
ditur, *l. cum lite, ff. Iudicatum ſolui*, ſed tantùm
actio ad id, quod intereſt, videbis adducta *in*
cap. 20. de Iudiciis, an inſtantia perempta, lis
mortua inſtauretur.

Ad tertiam quæſtionis partem quæ ſint iuſtæ 17
cauſæ concedendi prædictam reſtitutionem ter-
tij anni fatalis, vt reſpondeas: adiunges non-
nulla quæ adduxi *ſuprà ſub dicto cap. 5. hoc titulo*
quibus ſatis colliges quæ ſint cauſæ iuſtæ præ-
dictam reſtitutionem concedendi. Sed cum
Textus hic, ſecundùm communem Doctorum
ſenſum iuſtiſſimam exigat cauſam: Ideo dico
quod erit impedimentum quodlibet, propter
quod non potuerit cauſam ſecundo anno expe-
diri, & vt benè explicat Sfortia Oddus *de reſti-*
tutione in integrum p. 1. q. 87. art. 1. † Debet eſſe 18
affectatum, vt reſtitutio appellanti procedat.
† Item requiritur quod appellans vſus fuerit 19
omni eius diligentia; vt impedimentum re-
moueret (vt iam dixi *dicto cap. 5.*) & quod re-
mouere non potuerit Laurent. Silua *conſ 68.*
num. 8 lib. 2. Neuizan *conſ. 42. à num. 5.* quod
temperat Sfortia Oddus *dicta 2. p. de reſtitut.*
quæſt 71. num 22. art. 3. dummodo impedimen-
tum per ſe notorium non eſſet, quod humana
diligentia ſeparari non poteſt, qualia eſt infir-
mitas, hoſtium incurſu, peſtis, tempeſtas, & alia
huiuſmodi, quæ humana vi euitari nequeunt;
Ait enim in prædictis caſibus ſatis probatum
eſſe cauſam impedimenti, ſi allegata fuerit, &
negligentia ex Aduerſo non fuerit probata.

Et addit *num. 23.* requiri quod Appellator 20
probet; quod ſi impeditus non fuiſſet, appella-
tionem proſequutus fuiſſet & ante eum Decius
hic, num. 61. & 62. de quo videbis eundem Sfor-
tiam *p. 1.* & addit *dicta quæſtione 71. num. 24.* quod
ſi impedimentum procedit à Iudice, Actor ap-
pellans proteſtatur, ſecundum formam *Clem.*
quamuis hoc Titulo, de qua iam latè dixi, *ſub*
dicto cap. 5.

Ad quartam quæſtionis partem, an totus 21
integer annus reſtituatur appellanti, an vero
tantum temporis, & quantùm abſtulit læſio Et
quia iam *ſuprà in dicto cap. 5.* cum Barboſa *hic,*
num. 2. in fine, & cum Scaccia *de appellationibus,*
quæſt. 15. n. 32. dixi tantumdem concedi, quan-
tum in ſecundo anno fuit impedimenti ad non
proſequendam appellationem, & reddit ratio-
nem Sfor. Odd. *dict. 2. p. de reſt art. 4. n. 28. in fine.*

Quia reſtitutio in integrum non plus reſti- 22
tuere poteſt, quam abſtulit læſio, vt repetit in
toto illo tractatu, pluries docent ex antiquis,
Balbus *in dicta Authentica ei, qui in principio,*
Cod de temporibus appellat. Albericus *ibi, num 1.*

verſic.

verſic. *quidam dicunt*, Paolus de Caſtro *num.* 2. & 7. Salicetos *in princip.* & verſic. *quæro quinto*, vbi de communi Innocent. per Textom noſtrum *col.* 2. *in fine*, verſic. *ſed ſecus eſt*, Anch.rranos *num.* 8. Hoſtienſis *col* 3. Cardinal. *in quinta col. q.* 7. Francus *num* 64. Boich. *num.* 7 Præpoſitus Alea. *num.* 1. verſic. *ſeptimo præmitto*, & *num.* 25. & 3. Felinus, & Decius *num* 48. Beroius *in dicto cap.* 5. *hoc tit. num* 41. eum multis aliis idem Sforria Oddos *deciſ Rota* 60. *de appell. in antiquis*, di-
23 cens quod i.a tenet Sacrum Palarium. † Et præter illos addo Balboam *in dicto cap.* 5. *hoc tit. ſub num* 15 *in fine*, Affl:ctis *deciſ.* 175. Beninc. *de priuileg. paupertatis*, *priuilegio* 3. *num.* 18. Azeuedus *in l.* 1. *tit.* 17. *lib* 4. *recop* vbi Meſiom *in dicto cap.* 5 *hoc tit. num.* 10. dicentes traoſacto biennio non io integrom annum concedi, ſed quod iniecta biennio mora reparari poſſit, & confirmatur ex Regula Iurium *in l.* 1. *ff. de diuerſ. & tempor. præſcription. & in l. petenda, Cod. de tempor. in integr. reſtit.*

24 Ad quintam quæſti nis partem de ſententia profeienda in puncto de quo agimus, video Innocentium, & Imolam *hic*, Lapum *allegat.* 125. dicentes poſſe Appellatorem, qui fuit impeditus in primo anoo proſequi appellationem in ſecundo, & ſi opponatur de deſertione, poſſe ab Appellatore replicari de impedimenio, docent etiam Aufrerius *in addition ad Capell. Tholoſan. deciſ* 321. & Sforiia Oddus *de reſtit. p.* 2. *dicta quæſt.* 71. *art* 7. *num.* 64. dicentes ſemper requiri aliquam ſententiam, quoties ſit concedendus ſecundos, vel tertios fatalis appellaori auxilio reſtitutionis, de quo erit applicandus Sfortia, qui longè loquitur, *parte* 2. *quæſt.* 4. *articulo* 1. eum aliis.

25 Etenim Doctores ſolent diſtinguere, Nam aut appellans reſtituitur ad proſequendam appellationem, aut ipſe iure ſi ſit impeditus eam vult proſeqni; itavt in ſecundo caſu dicant relari, ſaltim deſiderari ſententiam declaratoriam ipſius impedimenti, & addit Ipſe Sfortia in verſic. *quinimo dicto art.* 7. ſi opponitur de deſertione, & replicitur de impedimento, & quatenos opos ſit petatur reſtitutio inoidenter per viam replicationis aduerſus lapſum fataliom, tunc Iudicem non debere ſententiam diffinitiuam ſuper petita reſtitotione, ſed per interlocutoriam mandare ad vlteriora procedi, non obſtante exceptione deſertionis; & confirmatur ex his, quæ ipſe addneit *dicta quæſt.* 49. *art. penult. num.* 18 *limit.* 2. & ſic ex dictis concludo in vtroque caſu ſemper requiri ſententiam ſaltim declaratoriam.

26 Infero ea his ſi ſit pronuntiatum appellationem eſſe deſertam, & appellator veniat petendo reſtitutionem, vt ſufficiat concedi reſtitutionem ſuper impedimeoto aduerſus lapſum fatalium, nec reqoiri, vt Iudex reuocet expreſsè pronunciatum ſuper deſertione, cum hæc ſeotentia potius ſit prioris ioris declaratiua, quam inductiua, motiou docet ſic Sfortia *dicta* 2 *p. quæſt.* 71. *art.* 7. *num.* 66. Rota *tit. de reſtitutione in integrum in antiquis deciſ.* 1 *in fine.*

27 Infero ſecundo neceſſum eſſe, vt in ſententia, quæ profertur ſuper tali reſtitutione fatalium, ſit neceſſum, vt Iudex declaret ad quantum tempus eam reſtitutionem indulget, itavt aliàs ſententia ſit nolla, docent Bellamera *deciſ.* 216. Sfortia *dicto art.* 7. *ſub num.* 57. verſic. *ſed verior*, ob idqoe cum eis exiſtimo non ita eſſe ſecuram ſententiam dicentium, abſque expreſſione Iudicis intelligi tandundem temporis intelligi, quantùm durauit impedimentum appellantis, quia illud eſt de iore, & ſin minùs ſecondum quoſdam dari aonom, non ergò ſufficiet, vt Iodex dicat *illum reſtituimus, ſi & prout de iure* debet inquam relatam expreſſionem temporis aſſignare.

Infero tertio ea adductis *ſub dicto cap.* 5. *& hic*, 28
in Textu noſtro ad aliam quæſtionem, an ſcilicet ille tertios annos concedatur ipſo Iure, vel ope reſtitutionis ſi impedimentum proceſſit à Iudice, quam reſolues ex dictis *ſub dicto cap.* 5. Sed ſi loogè deſideres eam agitatam perlegere, videbis eundem Sfortiam Oddum *de reſt. in integram dicta quæſt.* 72. *p* 2. *art.* 6. qoi ex multis ad vtramque partem diſputat concludens, & reſoluens ipſo iure competere, tunc appellanti reſtitutionem tertij anni fatalis, ſi impeditos appellans proteſletur noo iure per ſe; ſed per Iudicem, ſi verò non fuiſſet proteſtatus, tunc ei dari ope reſtitutionis in integrum, de quo ibi, *à num.* 53. dic tamen, vt iam *ſub dict. cap.* 5. reſului.

AD TEXTVM
IN CAPITE IX.
Meminimus, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

1. DE Textus huios materia, qoatenùs agit de appellarionibus; & iter arripientibus ad Papam dico *infrà in c.* 1. *Clericis peregrinantibus* 11. Et *ibi*, in verſic. *Poſt citationem*, cum aliis poteris adiungere plura quæ adduxi *ſuprà in cap. pen. de foro comp.* vbi an citatione perpetuetur iuriſdictio, & pro affirmatiua faciont verba hìc, *non minus poteris in negotio ſecundùm iuris formam procedere.*

AD TEXTVM
IN CAPITE X.
Super eo, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Inſtantia proſequendæ appellationis non currit, dum appellatus impugnat appellationem, ſeu dicit eſſe deſertam*
3 *Inſtantia proſequendæ appellationis non currit pendente nullitate*
4 *Fatalia ad proſequendam appellationem, non currunt appellandi, qui agit ſuper attentatis.*

TExtvs iſte pertinet in ſua materia prin- 3
cipali ad attentata, appellatione interpoſita, ob idque meminetis eorum, quæ dico infrà

2 *de attentatis, in cap. bona 51. hoc tit.* † Ob idque
Batboſa *hic, à num.* 2. tria reſoluit, quod dum
Appellatus impugnat appellationem, ſeu dicit
eſſe deſertam, non currit inſtantia proſequen-
dæ appellationis, ſicut non currit pendente com-
promiſſo, quod vt caplices reperes nonnulla
adducta *ſuprà ſub cap.* 5 *hoc tit.* vbi quando fa-
talia currunt, quando, & ex quibus cauſis ſu-
3 ſpendantur, de quo etiam *in cap.* 8. *hoc tit.* † Et
n. 3. dicit inſtantia proſequendæ appellationis
non currit, pendente nullitate ſententiæ, quan-
do videlicet nullitas principaliter deducitur, de
4 hac etiam dixi *ſub dicto cap.* 5. *hoc tit.* † Et *n.* 4.
reſoluit fatalia ad proſequendam, & finiendam
appellationem non currere Appellanti, qui pro-
ſequitur, & agit ſuper attentatis, de quo aliquid
dixi *ſub dicto cap.* 5. & infrà dico cum ago *de at-
tentatis in dicto cap. bona* 51 *hoc tit.*

5 Item ex contextura, & littera Textus noſtri
apparet aliquid agi de lite ſuper exceptione, à
qua ſi appelletur ſuperſedetur in ea, qualiterque
cognitio ſuper principali, ſimul cum ea contin-
gat: Pro vberiori tractatione adiunges plura,
quæ addidi, *in cap.* 1. *cap* 2. *cap.* 3. *de ordine cogni-
tionum*, vbi plura de exceptionibus, quæ ſimul
cum negotio principali diſceptantur, aut priùs
de eis Iudicium fit, vnde iam deſcendo ad non-
nulla dubia propria huius noſtri Textus.

6 Applicabis priùs aliqua notata *in cap.* 15. *de
reſtitut. ſpoliatorum, & in cap. ſignificauerunt* 36.
de Teſtibus.

QVÆSTIO I.

*An appellatio ab vno Articulo includat to-
tam cauſam: & an inferior Iudex poſſit
procedere in principali negotio, & aliis
eiuſdem cauſæ Articulis, ſi appellatio ſit
interpoſita in vno articulo: An appellans
à futuro grauamine audiatur, & ad alias
quæſtiones remiſſiuè?*

SVMMARIVM.

1 *Appellationis Iudex in Articulo non appellato,
non eſt Iudex, ex num* 3.
2 *Sententiæ tot, quot capita,*
3 *Inhibitio non operatur vltra caſum, in quo ap-
pellatio eſt interpoſita.*
4 *Vim facit Iudex Eccleſiaſticus inhibendo Iudici,
à quo in tota cauſa, & in omnibus Articu-
lis, in quibus non fuit appellatum.*
5 *Attentata non committuntur, niſi ex parte illius
capituli, vel ſecundæ, à qua fuit appellatum.*
6 *Suſpendere Iudex ad quem tantum poteſt totam
cauſam Iudici, à quo in Articulis connexis
non in ſeparatis, & num.* 7.
7 *Iuriſdictio Iudicis, à quo non ſuſpenditur in to-
tum ex appellatione interiecta à diffinitiua
ſententia in ſeparatis Articulis, num.* 8.
*fallit ſi iſti terminari nequeant abſque ap-
lantis, num.* 9.
10 *Articuli connexi ſunt, qui aliis Articulis pa-
rant exceptionem rei iudicatæ.*
11 *Appellatio interlocutoria lata ſuper Articulo,
cum quo eſt connexa, ſuſpendit in totum iu-
riſdictionis Iudicis, à quo etiamſi appellatio
ſit ante litem conteſtatam, exemplificatur,
num.* 12. 13. 14.
16 *Appellatio num ſit licita à ſimul cognoſcente de
præiudicialibus, vel lite non conteſtata Teſtes
recipiente, vel eius, qui cum offerret ſuam
exceptionem probare admiſſus non fuit à Iudi-
ce remiſſiuè.*

AD primam quæſtionis partem, vt reſpon- 1
deam, præmitto Regulam iuris; nempe vt
in tantùm appellationis Iudex poſſit in cauſa
procedere in quantum eſt appellatum, quis in
Articulo non appellato non eſt Iudex; vt tradit
Paulus Pariſius *conſ.* 66. *num.* 5. & 9. *lib.* 1. reſol-
uens quod vbi ſententia continet plura capitu-
la ſeparata ſi appellatur ab vno in reliquis, tran-
ſit ſententia in rem Iudicatam.

Et mittetur executioni, quia tot capita, quot 2
ſententiæ, & ſic licet multa capita ſint diffini-
tiua vnico contextu, & vnica ſcriptura proba-
tionis, ſententiæ tamen tot eſſe ſententias quod
ſunt capita, tradit Ceuallos *de cognitione per
viam violentiæ p.* 2. *q.* 547. † Addens quod inhi- 3
bitio non debet operare effectum vltra caſum, in
quo appellatio eſt interpoſita, de quo dico *infrà
in cap. vt noſtrum, hoc tit.* & ſic Pichardus re-
ſoluit, *in manud. ad praxim p.* 4. §. 18. *num.* 2. *in
fine*, improbans contrariam opinionem dicen-
tium inhibitionem eo caſu impeditutam litis
proſequutionem in Articulis, cum ea non aliter
permittatur, quam ſi integrum negotium deuo-
lutum conſtet *cap. non ſolùm*, §. 1. *hoc Titulo,
lib.* 6.

Vnde Francus *hîc, num.* 5. dicit vim facere 4
Iudicem Eccleſiaſticum inhibendo Iudici, à quo
in tota cauſa, & in omnibus capitibus, à quibus
non fuit appellatum; Imò Lancelotus *de atten-
tatis p.* 1. *limit.* 2. *ſub num.* 17. *p.* 2. *cap.* 12. quod ſi
inter partes litigeros ſuper diuerſis prætentio-
nibus, vel ſuper diuerſis pecuniarum ſummis ex
cauſa ſeparata debitorum non committantur at-
tentata, niſi ex parte illius capituli, vel ſummæ,
à qua fuit appellatum.

Et hanc partem ſequitur Ceuallos *ſuprà dicta* 5
quæſt. 147. *in fine*, Scaccia *de appellationibus q.* 18.
limit. 47. *membro* 1. *num.* 27. dicentes Iudicem ap-
pellationis vim facere inhibendo in Articulo
deuoluto, & non appellato, niſi cauſæ ſint
connexæ, & adiunctæ iuxta aliqua, quæ iam
ſuprà dixi de ſeparatis, & connexis *ſub tit. de
ſentent. & re iudicata, in cap.* 17. *quæſtione* 9. ver-
ſic. *ad ſecundùm, & in hoc noſtro Titulo, in Rubr.
& alibi.*

Itaque & ſi Rota *deciſ.* 1. *alias* 838. *de officio* 6
delegati, & deciſ. 65. *alias* 461. *hoc tit.* quas ſe-
quitur Lancelotus *dicto cap.* 12. *de attentatis, li-
mit.* 29. *num.* 2. dicant iudicem, ad quem poſſe
ſuſpendere iuriſdictionem in tota cauſa, etiam
quoad Articulum ſeparatum, in tantùm quod
proceſſus à Iudice à quo cauſatus poſt dictam
inhibitionem ſit ipſo iure nullus, vt tenet etiam
Alex. *conſ.* 89. *lib.* 1. *num.* 9. Tamen aduertes cum
eodem Scaccia prædictas deciſiones Rotæ pro-
cedere tantùm in Articulis connexis, non ſepa-
ratis, & ob id non debent admitti Decius *in di-
cto cap. ad hæc*, nec Butrius, & Imola hic dicen-
tes, tam in ſeparatis eandem iuriſdictionem eſſe,
quorum doctrinam vocat Pichardus infrà cita-
tos *ſub. num.* 2. periculoſam.

Ad ſecundam quæſtionis partem, etiam ex 7
dictis

dictis reſpondetur ; Nam ex noſtro Textu à
contrario ſenſu probant Doctores *infrà* referen-
di,vt ex appellatione interiecta à diffinitiua ſen-
teotia , non cenſeatur in vniuerſum iuriſdictio
Iudicis , à quo ſuſpenſa , & ſic placere vt ea in-
terpoſita in vno Articulo ; non dabeat facere,vt
Iudex inferior ſuperſedeat in cæterorum cogni-
tione Articulorum , & principalis cauſæ , facit
etiam Textus *in cap. ad hæc el* 1. vbi communis
hoc tit. tradit Pich. *in manud. ad praxim p.4* §.18.
*ſub num.*1. vbi id probat ex dictis Rotæ deciſion.
& ex Alex. & Lanceloto in locis proximè ad-
ductis , & ex Petro Gregor. *Synoagm.cap.* 2.*n* 47.
Boërio *deciſ.* 73. Tuſcho verbo *appellatio , con-
cluſ.* 376. *num.* 8. *&* 9. & reſoluit contra Cuja-
cium , & Vbameſium hîc , vt ſuſpenſa in vno
Articulo propter appellationem iuriſdictione,
& in reliquis , & in cauſa principali Iuriſdictio
maneat : argumento Textus *in l. qua tamen de re-*
8 *ceptis arbitris.* † Sed hæc non ſic indiſtinctè am-
plectitur Pichardus *ibi , num.* 2. Sed iuxta rela-
tam diſtinctionem ſeparatorum, & connexorum
de quibus ſub dubio præcedenti ; eum videbis
cum pluribus ab eo relatis ; Ob idque amplius
non inſiſto.

9 Vnum tamen noto , quando etiam Iudicem
in caſu , de quo loquimur procedere , prohibi-
tum cenſeri , veluti ſi interiecta in vno Articu-
lo appellatione in aliis principalis cauſa ante eius
Articuli deciſionem terminari non poſſit : Ita
Doctores ex Textu noſtro , & docet *ſuprà* Pi-
chardus *dicto* §. 18. *num.* 2. *in principio* , præter
proximè relata.

10 Et ſi dubites , quando connexi , aut ſeparati
Articuli ſint cauſæ , in qua lata proponitur ſen-
tentia, reſpondeo cum Decio *conſ* 33.*num.* 4.*lib.*1.
& Lanceloto *de attent. p.*2.*cap.*12.*limit* 7.Pichar-
do *dicto* §.18. *ſub num.* 2. cauſam annexam hac in
parte eſſe , in qua lata ſententia aliis Articulis
pareret exceptionem rei iudicatæ , & ſi Meno-
chius *de arbitrariis, caſu* 95. poſt alios Iudicis ar-
bitrio hoc relinquat.

11 Ex prædictis infero primò cum Abbate *hic*,
*num.*2. Franco *num.* 1. & Scaccia *hoc tit. quæſt.* 17.
*limit.*47. *membro* 2. à principio , quod appellatio
interlocutoria lata ſuper Articulo , cum quo eſt
connexa : ſuſpendit in totum iuriſdictionem Iu-
dicis, à quo quod extendit etiam Scaccia *num.*2.
etiam ad appellationem ante litem conteſtatam,
vt probat Gloſſa hîc , verbo *appellationem* , idem
12 *ibi num.* 4. † Et *n.* 5. idem Scaccia exemplificat
in exceptionibus peremptoriis , quæ opponun-
13 tur poſt litem conteſtatam. † Imò & *n* .6.exem-
plificat etiam in exceptione præſcriptionis , &
in qualibet alia ſimili peremptoria, ſine qua ne-
14 gotium principale expediri non poteſt † Et
idem etiam Scaccia *ſuprà num.* 3. vt refert hîc
Barboſa *num fin* exemplificat,quando opponitur
reſcriptum eſſe ſubrepritium , vel Iudicem eſſe
excommunicatum , quaſi Iudex interloquendo
grauet , poſſit appellari , & appellatio ſuſpendet
Iuriſdictionem in tota cauſa. Hæc enim omnia
ex prænotatis ſub præmiſſo poſſunt ad Textum
noſtrum ſatis extendi.

15 Ad tertiam quæſtionis partem , an appellans
à futuro grauamine poſſit hic ex propoſito agi
cum Ioanne Andrea , & Innocentio in præſenti ,
negatiue reſpondentibus;Sed de hoc aliqua dixi
ſuprà , & dico *infrà in cap. dilectos hoc tit.*

16 Ad alias quæſtiones , an licita ſit appellatio à
ſimul cognoſcente de principali , & exceptioni-
bus præiudicialibus , vel lite nondum conteſta-
ta Teſtes recipiente, dixi, *in cap. exhibita de Iudi-
ciis quæſt* 1. & ad aliam *ibi q.* 2. & ad aliam *ibi q.*4.
vbi an appellatio ſit legitima , vel debeat explo-
di eius, qui cum offerret ſuam exceptionem pro-
bare admiſſus à Iudice non fuit.

AD TEXTVM

In §. Si Autem , dicto capite X. hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Sententia exequitur , ſi appellatio ab ea extiterit friuola.*

I. HVivs §. verba , quæ ſic ſe habent *ſi autem aduerſa pars falſi ſuggeſtione in appellatione prorupit , non eſt ſententia ſuper hoc deferenda* ; quibus ſuperque poſſet agi de omnibus appellationibus , quæ cum friuolæ, & impertinentes ſint , appellanti non ſuccurri-tur ; Imò potius in eum per Iudicem , à quo illico ſententia executioni mandatur , vt de confeſſis , conuictis , notoriis , & aliis , iam ſub Rubrica notaui ; Notant Doctores per Textum , *in cap. cum appellationibus friuolis lib.* 6. de pluribus etiam dico *infrà , cap. ſequenti* , quæ non obſtante appellatione executioni mandatur , & ſi temerà , quod ad effectum deuolutiuum admittatur appellatio.

AD TEXTVM

IN CAPITE XI.

De Appellat. hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio admittitur etiam à Sententiis minimarum cauſarum , & de ratione n.*2.*&* 3.
2 *Appellationis cauſa non eſt quantitas litis , ſed iniquitas Iudicis.*
3 *Modicum non differt à magno, quando illud non eſt fundamentum ſuper quantitate rei, ſed ſuper iniuſtitia.*
4 *Regula de minimis non curat Prætor remiſſiuè.*
5 L.& in minoribus, Cod. de appellat.
6 *Cauſa maiores, & minores differunt in ordine ad appellandum ſuper eis ad maiores Iudices.*
7 *Minima cauſa in iure qua dicatur , &* quæſt. 1. à num, 1.
8 *Appellari licet in Criminali , ac in Ciuili cauſa*
9 *Appellari licet in Fiſcalibus , ſicut in priuatis cauſis , & in multis , ſicut in pœnis.*

I. HVivs Textus eſt quædam generalis concluſio , nempe , vt admittatur appellatio , etiam à ſententiis minimarum cauſarum,

Digitized by Google

ſarum, ſicut ſi interponeretur ſuper maioribus. Igitur quemadmodum locus iſte aptus eſt ad recenſeodos caſos minimarum cauſarum, à quibus admittitur appellatio, ſic etiam, & ad numerandos caſus earundem cauſarum, in quibus denegatur appellationis admiſſio; Sic ſingulariter præter ſcribentes receoſet Riccius *collect. ad hunc Textum* 166. cum quo coocordat Textus *in l. & in minoribus, Cod. hoc tit.*

2 Sed cum appellationis cauſa non ſit quantitas litis, ſed loiquitas Iudicis finis appellationis ſit; ſtavt quod iniquè, aut malè iudicatum eſt emendetur, & corrigetur ex dictis ſuprà in Rubrica & alibi per Textum *in l. 1. ff. hoc Titulo*: Sequitur, vt cum Iudex queat peccare, etiam lædendo minimum magis, quam appellans à minimo appellando euenit ex hoc noſtro Textu, vt rectè appellatio, etiam in minimis admittatur: docent præter ordinarios hîc Rebuffus *tom. 1. ad leges Gallicas, tractatu de ſententia executione, art. 4. Gloſſa* 1. *num.* 5. Ruginel. *de appellat.* § 2 *cap. 3. num.* 604. verbo *modicum.*

3 † Scaccia *de appellat. q. 18. limit. 40. à num. 1.* qui teſtatus eſt etiam *ibi, num* 4 de relata ratione ad appellandum io minimis; eo quod modicum non differt à magno, quando illud non eſt fuodamentum ſuper quantitate rei, ſed ſuper iniuſtitia. & iniquitate, vt tradit Gerardus *ſingul.* 19. *num.* 3.

4 Nec obſtat dicere iure noſtro de minimis curandum noneſſe, de qua Regula dixi *ſuprà, in cap. cum te 33. de re Iudicata. ſub quæſtione* 1. præcipuè ſub verſic. *ad ſecundam.*

5 Nec obſtat ſecundo Textus, *in dicta l. & in majoribus, Cod. hoc Titulo*: Vbi tantùm ſit mentio de maioribus, & minoribus cauſis; non inquam de minimis: ergò quemadmodùm de Ciuili iure de minimis cauſis licitè denegari debet appellatio, ſic & in noſtro Textu: Tamen reſpondeo, quod & ſi communiter à Doctoribus ea aſſigoetur diſtinctio, vt noſtro iure Canonico appellatio etiam ſuper minimis admittatur; ſecus autem de Iure Ciuili, quo Iure contrarium admitteretur contra appellationis naturam, cum vt iam aſſignaui de minimis, noo curet Prætor, adhuc exiſtimo cum Balboa *hîc, num.* 12. etiam Iure Ciuili in minimis appellatiooem admitti, quia ratio generalis noſtri Textus amplectitur mioimas cauſas, in quibus Iudicis iniuſtitia inſpicitur, ſicut & Iure Canonico.

6 Solùm ergò io vſu appellatioois verum eſt dicere minimas cauſas à maioribus ſeparari reſpectu Iudicum, ad quos prouocatur, vt in minimis maiores Iudices, & magiſtratus non appellentur, ſed inferiores tantùm ſecundùm ordinem à Iuſtiniaoo præſcriptum *in nouella* 23. §. *illud etiam, hoc tit.* & intra quæ tempora vt iam de nonnullis dixi *ſub cap. perſonas 4. hoc tit.* Etenim *nouella §. ſi tibi, Cod. de mandatis Princip.* vbi ſententia in exiguis ſine ſcripto profertur, quod ſtatuit in vilioribus cauſis minuendorum ſumptuum cauſa; ſecus in maioribus tradit Balboa *hîc, num fin in fine.* Sed an hoc verum omniò poſſit eſſe leges dicta *in Rubr. de Sententia & re Iudicata.*

7 Nunc verò iam dubitabis, quæ dicatur in iure cauſa minima, & Gloſſa hîc verbo *minimis*, dicit minimam cauſam, quæ non excedit duorum Aureorum ſummam, pro quo actio de dolo non datur, *l. ſi eleum, § fine ff. de dolo, vel decem aureorum*, vt *in l. 3. §. quamuis, ff. ſi cui plus quam per legem falcidiam*, vbi cauetur legatarios quibus ibi minuta alimenta relicta ſunt, præſtare cautionem non debere contra id, quod in aliis maioris momenti diſpoſuerat Conſultus, *in dicta l.* ob idque in cauſis minimarum quantitatum denegari appellationem dicunt communiter Doctores, tam prædicti, quam Theorici. Et ita poteris applicare, quæ dixi *ſuprà in cap. dilecti 6 de Iudic. quæſt. fin.* vbi *à num.* 14. egi de cauſa ſummaria, & quæ illa dicatur ad hoc ve ordo iuris poſſit omitti, ſeu non ſic punctualiter ſeruari; ſicut io rebus magnæ quantitatis.

Habetur ergo in conſideratione qualitas negotij, indeque euenit, vt liceat appellari in Criminali, atque Ciuili cauſa, *l. non tantum, ff. hoc tit. leg. eos, §. ſuper his .l. litigatoribus, Cod eodem, cap. lices, de officio ordinarij.* † Et ex eo in Fiſca- 8 9
libus, ſicut in priuatis cauſis appellari licebit, *leg. 1. Cod. de pœna Iudicis, qui male Iudicauit*; & in mulctis, ſicut in pœnis appellari, *l. & in multis hoc tit.* quod vltimum reſolues iuxta diſtinctionem, de qua ſub *cap. 4. hoc tit. in fine quæſtionis* 3. ſub verſic. *ad tertiam*, vbi de differentia *pœna, & mulcta.*

QVÆSTIO I.

An magna: vel parua cauſa, ſeu quantitas à qua appellatio admittitur, ſeu denegatur ſit de iure, vel pendeat ab arbitrio Iudicis: & quænam cauſæ admittant appellationem, quæ vero non: Et an vna cauſa ſufficiat ad appellandum, vel deſideretur concurſus plurium cauſarum?

SVMMARIVM.

1 *Cauſa quæ ſunt parua, aut magna quantitatis, ſunt in iure ſcripta, & inſinuantur, num. ſequent.*

2 *Cauſa minima dicitur, quæ ad ſumptus Iudiciales non ſufficit.*

3 *Appellatio ex diſpoſitione ſtatutorum Vrbis Romæ non admittitur in cauſis non excedentibus quinque Ducatos aurei de camera. & in cauſis à decem ſcutis ventilatis coram Senatore.*

4 *Signatura ex ſtyle recepto, & Pontificia conſtitutione, non committit appellationem cauſarum non excedentium valorem Ducatorum ſexdecim aurei de camera.*

8 *Cauſa minima in iure non ſcripta dependet ab arbitrio Iudicis iuxta perſonarum qualitatem & negotium.*

9 *Negotia ardua, quæ dicantur, ſi in iure non ſint ſcripta, dependet ab arbitrio Iudicis.*

10 *Appellatio in quibus caſibus admittatur, & in quibus non expenditur, num. ſequent. & à num.* 12.

11 *Appellatio regulariter eſt in iure fauorabilior ſententia.*

12 *Appellari poteſt à tenuta, à delegato Apoſtolico à ſententia miſſionis, num.* 13. 14.

15 *Appellari poteſt ab omiſſa condemnatione expenſarum, à reiectione probationum numero* 16.

à

ſententia ſequeſtrationis mulieris, num. 17.

18 *Appellari poteſt à ſententia Arbitrorum à ſententia ſuper competentia, n. 19.*

20 *Appellari poteſt à præſtatione iuramenti, & in cauſa finium regundorum, n. 21.*

22 *Appellari poteſt à Iudice reuocante ſententiam, & à decreto de euacuando, & n. 23.*

24 *Appellari poteſt à ſententia lata de Conſilio peritorum, & de partium conſenſu, & à ſententia legati de latere, num. 25.*

26 *Appellari poteſt à ſententia inſtrumenti guarentigiati.*

27 *Appellari poteſt à ſententia abſolutoria ab obſeruatione Iudicij.*

28 *Appellatio admittitur à Saluiano interdicto, & de aliis caſibus remiſſiuè, num. 19.*

30 *Appellatio non admittitur à prouiſionibus ciuilibus in cauſis Fiſcalibus, in ſententia reductionis ad arbitrium, num. 31.*

32 *Appellatio non admittitur à ſententia declaratoria interlocutoria à ſententia præſtationis alimentorum, num. 31.*

34 *Appellatio non admittitur in cauſa dotis, & ſalarij in cauſa decimali, num. 35. & numero 41.*

36 *Appellatio non admittitur à ſententia interdicti retinendæ, nec à ſententia exfractionis, num. 36.*

37 *Appellatio non admittitur à ſententia peritorum.*

38 *Appellatio non admittitur à ſententia per quam Iudex ſe competentem pronuntiat.*

39 *Appellatio non admittitur à ſententia conſeruatorum, nec in cauſa præcedentiæ, n. 40.*

42 *Appellatio non admittitur à ſententia exequente primam, nec à decretis in cauſis ſuſpitionum.*

43 *Appellatio non admittitur ab expulſione in anno militari, nec à dilata, nec à denegata iuſtitia, nec à taxatione expenſarum.*

44 *Appellatio non datur à mandato de exequendo nec à reiectione appellationis num. 45.*

46 *Venditor non appellat à ſententia lata contra Emptorem, nec is cuius nihil intereſt.*

47 *Appellatio negatur ei, qui acquieuit iudicato, item conuicto, & confeſſo, n. 48.*

49 *Appellatio non admittitur à decretis affirmatiuis*

50 *Fiſcus non appellat, licet habeat recurſum.*

51 *Appellatio num admittatur à pronuntia cauſam eſſe in deciſorio.*

52 *Appellatio vbicumque prohibita eſt de iure communi prohibetur etiam recurſus, ſed non ita ſi ſit prohibita vigore priuilegij, vel præminentia Tribunalis.*

53 *Officialis alicuius Iudicis pro geſtis in officio condemnatus non appellat: Item & in Sindicatu idem de condemnato pro debito publico, & aliis.*

52 *Appellatio introduci poteſt ex vna legitima cauſa ſi de ſe ſufficiens ſit.*

1 AD primam quæſtionis partem videtur ex iam adductis dicendum ſcriptas eſſe in iure
cauſas, quæ ſunt paruæ, aut magnæ; vt patet ex
dicta l. ſi ſolenm, §. fin. ff. de dolo, & ex *dicta lege* 1.
§. quamuis. ff. ſi cui plus, quam per legem falcidiam.
Vbi conſultus vocat minuta alimenta ea, quæ
ſunt aureorum decem, ea quæ de cauſa cautio-
2 nem legatariis remitti. † Facit argumentum
Textus *in cap. anteriorem, §. illud* 2. *q.* 6. vbi cauſa

Fermoſin. de Exceptionibus.

minima dicitur, quæ ad ſumptus iudiciales non
ſufficit, & ſic vt iam dixi *ſuprà in dicto cap. 6. de
Iudiciis, q. 17. fin. à num.* 14. cauſa ſummaria ad
cognitionem Iudicialem dici eam, quæ ſpectat
ad paruam quantitatem, & qualitatem ſecun-
dum caſus plures, quos ibi de iure expreſſo aſ-
ſignaui.

Et confirmatur quia ex diſpoſitione ſtatuto- 3
rum vrbis Romæ *lib.* 1. *cap.* 96. non admittitur
appellatio, nec datur in cauſis non excedenti-
bus quinque ducatos auri de Camera ventilatis
coram Vicario eiuſdem, docent Veſtrius *in pra-
ctica lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 5. Ruginel. *de appellat.* §. 2.
cap. 2. *n.* 53. Scaccia *in eodem tract. q.* 17. *limit.* 41.
Item & in cauſis à decem ſcutis infrà ventilatis
coram Senatore, & eius Collaterale, refert
Barb *hic*, *n.* 3. quod declarat Scaccia *limit.* 42. *à
n.* 1. & 2. habere locum, non ſolùm in cauſis
pauperum, & miſerabilium perſonarum, ſed etiam
in cauſis diuitum, & perſonarum non miſera-
bilium.

Confirmatur ſecundò, quia vt docent idem 4
Scaccia *dicta q.* 17. *limit.* 43. Marcheſan. *de commiſ-
ſionibus p.* 1. *in commiſ. auocat. cauſ. cap.* 1. *n.* 7. *in
fine fol* 68. ſignatura ex ſtylo recepto, & Ponti-
ficia conſtitutione non committit appellationes
cauſarum non excedentium valorem ducatorum
ſexdecim auri de Camera.

Item Neapoli ex diſpoſitione ritus 257. in 5
cauſis quæ non excedunt valorem duarum vnci-
ciarum, & ſunt ciuiliter intentatæ, non datur ap-
pellatio, qui ritus, & ſi ſecundum Marant. *in praxi
p.* 6. *act.* 1. *hoc tit. limit.* 21. *in fine, ſub n.* 326. verbo
& quando appellatur, non ſit in vſu: tamen Ca-
rau *in d. rit. ſub n.* 1. teſtatur eſſe in viridi obſer-
uantia. † Sicque referens Barb in præſenti ſcri- 6
bit *n.* 8. in Regno Luſitaniæ, vt non ſit cauſa
appellabilis ad Senatum, niſi excedat ſummam
quatuor millium Regalium, non ex vno Senatu
ad alium niſi excedat ſummam octoaginta mil-
lium Regalium. † Imo Scacc. *dicta q.* 17. *limit.* 44. 7
in fine. Rugin. *d.* § 2. *c.* 3. *ſub n.* 605. verſic. *de iure,
& ſtatutorum.* docent in ducatu Mediolanenſi;
non appellari à ſententia lata abſque Conſilio
Sapientis à libris decem infrà, & à libris viginti
quinque infrà quando eſt lata cum Sapientis
Conſilio.

Et ego ſic ſtatuo vt in caſibus, in quibus iu- 8
re noſtro determinatum eſt quæ ſit magna cauſa
quæ verò minima iuris diſpoſitioni ſtandum ſic
in aliis inquam vbi ius ſcriptum non reperitur;
Tunc Iudicis arbitrio relinqui ſecundùm qua-
litatem perſonarum, negotiique varias circun-
ſtantias, vt Gloſſa notabilis oſtendit *in lege il-
licitas*, *§. ne tenuis*, *ff. de officio Præſidis*, &
Gloſſa in lege ſed & ſi ſuſcepit, *ff. de Iudiciis*,
vbi cum territorium donatum eſſet, quamuis
magnum aliquantulum terræ donatum dicitur
ea ratione; quia modicum erat reſpectu donan-
tis perſonæ: tradit hîc Balboa *num.* 4. ex Phi-
lippo Franco concludentes, & cauſa quæ à
iure non expreſsè deciſa, vt magna, vel parua
hæc Iudicis relinquatur arbitrio: Nam magna
cauſa, vel parua dicitur habito reſpectu ad
qualitatem perſonarum, vt docuit Gloſſa *in capi-
te finali de Iudiciis*, *libro* 6. & facit per argu-
mentum Textus, *in capite & ſi quæſtiones de
Symonia.* Et iuxta hæc debet intelligi Gloſ-
ſa *in dicta lege licitas*, *§. ne tenuis*, qua-
tenùs vocat cauſam magnam, quæ de re

minima eſt inter tuſticos, & paupetes perſonaa.

9 Ex quo infertut quod vbi certatum ſit, quæ dicantur ardua negotia, dicaur Ioannes Andreas *in cap. fin. de officio deleg.* Imola *in cap. fin. de donat.* Felin. *in cap ſi pro debilitate de officio deleg. n.5.* ibi Deciua *n. 4.* Palacios Rubios *in Rubr. de donat. inter,* § 11, *n.* 12. Matſil. *in l. quæſtionis modum n.421 ff. de quæſt.* tandem obtinuiſſe hoc Iudicis arbitrio relinqoendum eſſe. Quam doctrinam egu intelligo, vbi aliter deciſum, aut ſcriptum non reperiatur, ob idque deſcendo ad ſecundam partem noſtræ quæſtionis, vbi ſummatim tibi refero caſus in quibus appellatio conceditur, qui poſſunt dici magnæ quantitatis, ſeu qualitatis, & ad eos quibus deoegatur, qui poterunt dici paruæ.

10 Ad ſecundam quæſtionis partem, vt abſque faſtidio de plutibus queas informari pro latiori doctrina noſtri Textus, ſecundùm quæ ſcribit Ricciua *dicta collect.* 266. ad noſtrum Textum accipies cum eo, & aliis per eum relatis caſns, in quibua admittitur appellatio, & caſus, in quibus deuegatur præter alios teferendos hîc in aliis quæſtionibua deputatis.

11 Et in primis cum iam ea noſtro Texto diaerim ſuprà in principio regulariter poſſit appellari à quacumque ſententia, & in quibuſcumque caſibua, ſiue Ciuilibus, ſiue Criminalibua, *cap. cum ſit Romana 5. hoc tit.* niſi inueniatur à iure prohibitum, Rebuffus *tract. de appellationibus in præfatione n 72.* quia regulariter appellatio eſt magis fauorabilis, quam ſenteotia Gonzalea *in regul. 7. Cancell. in annotation. ad Gloſſam 9. contra nullitates. & attinentia, n.* 25. & hoc cum diſcrimine inter Iua Ciuile, Canonicum, Tridentinum Concilium, & ſententiam diffinitiuam, & interlocutoriam ſecundùm aliqua quæ iam diai *ſuprà ſub Rubr q.5.* verſic *ad quartum*, vbi egi de quæſtione *an in proponenda appellatione ab interlocutoria ſeu diffinitiua, ſit in praxi forma diuerſa*, & ſingulariter ad propoſitum, de quo hîc benè Andreas Valenſis videodus *in Rubr. huius tit.* § 4. *à n. 1.* cum tribus ſequentibus, vnde iam caſus deciſos à quibus appellatur reſolutione aſſigno.

12 Primò enim appellatur à ſententia, in qua confirmatur tenuta: ſic Gratian. *in deciſ. 9.*

13 Secundò appellari poteſt à ſententia delegati Apoſtolici, idem Gratian *deciſ. 60.*

14 Tertiò appellatur à ſententia miſſionia in poſſeſſionem, idem *deciſ. 60*

15 Quartò appellari poteſt ab omiſſa condemnatione expenſarum: Gama *in deciſ. 65.* Guid. Pap. *in deciſ. 42.* & applicabis quæ adduxi *ſuprà in cap. finem litibus de dolo, & contumacia q. 6. à num. 1.* vbi egi de quæſtione, an poſſit Victoria appellare ab omiſſa condemnatione expenſarum vel ab abſolutione expeoſarum ibi *dicta q. 6.* verſic. *ad tertiam.*

16 Quintò appellatur à reiectione probationum, Surdus *in deciſ.* 59. applicabis quæſtiones, de quibus *ſuprà ante Rubricam n. 2. & 4. & n. 7.*

17 Sextò appellatur a ſententia ſequeſtrationia mulieris, Anna *in allegat. 82.*

18 Septimò à Sententia arbitrorum, Mynſinger. *cent 5 obſeruat 45* de quo diai *ſuprà in Rubr. q. 4.* verſic *ad tertiam.*

19 Octauò a ſententia ſuper competentia; idem Mynſinger *cent 3. obſeruat. 35.*

20 Nonò appellari poteſt a præſtatione iuramenti, idem *in obſeruat. 39. cent. 1.* & ad hoc applicabis plura adducta *ſuprà in cap fin. de Iureiur. q. 3. & 4.* vbi an poſſit recuſari Iuramentum delatum & quod *ibi dict. quæſt.* adduai, verſic. *ad quintam*, an poſſit appellari à ſententia Iureiurando cauſam decidentis.

Decimò appellatur in cauſa finium regundo- 21
dorum de Annatis *in deciſ.* 19. & de natura huius cauſæ & aliorum familiæ erciſcundæ, & communi diuidundo dixi *ſuprà in cap. 3. de probationibus.*

Vndecimò appellatur à ſententia Iudicia pro- 22
nuntiantis ſententiam eſſe reuocandam, idem de Amatis *in deciſ. 75.*

Duodecimò à decreto de euacuando, Seba- 23
ſtianus de Medicis *in deciſ. 25.*

Decimo tertio appellari poteſt à ſententia la- 24
ta de Conſilio electorum de partium conſenſu, & voluntate, Iafredus *in deciſ. 453.* & applicabia quod adduxi *ſuprà in cap. 4. de foro compet.* an recuſari poſſint Iudices electi de partium conſenſu *ibi q. 29.* Applicabia dicta de Iudicio petitorum *in cap. 4. de prob.*

Decimo quarto appellari poteſt à ſententia 25
legati de latere, Franciſcua Marcus *in deciſ.* 345. & applicabis dictum *ſuprà in Rubrica, quæſt. 4.* de appellatione à ſententia Cardinalis, ſeu Præfecti Prætorij.

Decimo quinto appellari poteſt à ſententia 26
inſtrumenti guarentigiati, idem Franciſcua Marcus *in deciſ. 395*, de quibus inſtrumentis dixi plura ſub Textu *in cap. 1. de fide inſtrum.*

Decimo ſexto appellari poteſt à ſententia ab- 27
ſolutoria obſeruatione Iudicij, Creſcentiua *deciſ. 6.* Applicabis plura de hac ſententia, quæ dixi *in cap. examinata de Iudiciis à quæſtione* 20. & ibi *quæſt.* 261. egi de quæſtione, *an appellatio admittatur à Iudice, qui interloquendo pronuntiat Reum abſoluendum eſſe ab obſeruatione Iudicij, quia Actor non probauit ante diffinitiuam.*

Decimo ſeptimo dicit Ricc. *dicta collect.* 166. 28
in verſic. *ſic denique*, cum Gratiano *in deciſ. 284.* dari appellationem à Saluiano interdicto prove in caſu, de quo ſcribit idem Gratianus, de quo interdicto iam *ſuprà* diai *ſub tit. de reſtit. ſpoliator.*, vbi plura de omnibus interdictis poſſeſſoriis.

Iſti enim ſunt caſus omnes deciſi, quoa te- 29
ſtatur ipſe Riccius *vbi ſuprà*, qui de illia ex propoſito ad noſtrum Textum fecit prædictam collectaneam, quibus adiunges alios, de quibus ego iam dixi *ſuprà ſub Rubr. à quæſt. 1. & in cap. 3. hoc tit.* alioa aſſigno ante ipſam Rubricam quos poteria applicare.

Econtrario caſus deciſos, de quibua teſtatur 30
ipſe Riccius *dicta collect.* 166. noſtri Textus à verſic. *caſus* autem ſequentes recolligit. Primus vt non appelletur à prouiſionibus ciuilibus in cauſia Fiſcalibus, Maſtrillus *in deciſ. 32.* † Item 31
à ſententia lata per Iudicem in caſu reductionia ad arbitrium boni viri, Beuinten. *in deciſione 15.*

Tertiò à declaratoria interlocutoriæ, Flamin. 32
Curt. *in deciſ.* 129. Etenim per Tridentinum non appellatur ab interlocutoria, niſi habente grauamen irreparabile, aut vim diffinitiuæ, de quo aliqua dixi *in Rubrica ſub quæſt. 5.* verſic. *ad quartum.*

Item à ſententia præſtationis alimentorum 33
quoad effectum ſuſpenſiuum (de quo dico *infrà* hîc, Verallus *in deciſ. 39. p. 1.* & Viuiua *in deciſ. 73.*

34 *deciſ.73.* † Eodemque modo in caſu dotis, &
ſalarij, Gratianus *in deciſ.*53. Rota diuerſ. *in de-*
*ciſ.*764. *p.*1. & Anna *ſingul.*52. de quo *quæſt. fin.*
35 verſic. *ad ſextam.* † Sic & in cauſa decimali,
provt intelligit Gratianus *in deciſ.* 100. de quo
in cap. tua nobis de decimis; Item nec appellatur
à ſententia interdicti retinendæ ad eundem ef-
fectum ſuſpenſiuum, Afflictis *in deciſione* 169.
36 † Et ſic nec à ſententia exſtractionis, Gram-
37 maticus *in deciſione* 58. † Sic à ſententia peri-
torum Rotæ Lucenſ. *in deciſ.* 38. applicabis di-
cta *ſuprà, in cap.* 4. *de probat.* vbi de peritis &
38 Mattonis. † Item à ſententia, per quam Iu-
dex ſe competentem pronuntiat, Grammaticus
*in deciſ.*159. de Amatis *in deciſ.* 86. Sed hæ duæ
deciſiones ſunt contrariæ, vt leges apud Myn-
39 ſing. *dict. cent.* 3. *obſeruat.* 35. † Nec appella-
tur à ſententia conſeruatorum, Gratianus *in de-*
40 *ciſ.* 170 † Sic à ſententia lata in cauſa præce-
41 dentiæ, idem Gratianus *in deciſ.* 132. † Et à
ſententia lata in cauſa dotis; idem *in deciſ.* 72.
42 † Nec à ſententia ſecunda exequente primam
appellatur, à qua non poterat appellari, idem
in deciſione. 74. Sic à decretis in cauſis ſuſpicio-
num Iudicis de Franchis *in deciſ.* 408. Nec ap-
pellatur ab expulſione manu militari, Cornaz
*in deciſ.*131. provt nec à delata, nec à dene-
gata iuſtitia Mynſinger *centuria* 3. *obſeruat.* 57.
43 Nec à taxatione expenſarum, Cam. in ver-
bo *appellatio*; Iterùm repetes quæ adduxi *ſuprà*
de Textu in dicto cap. finem litibus de dolo q. 6. *à*
44 *n.*1. & ibi in verſic. *ad tertiam.* † Nec à man-
dato de exequendo, Veraſius *in deciſ.*40. ad quod
adiunges dicta *ſuprà in Rubrica q.* 5. verſic. *ad*
tertiam; an liceat appellare à ſententia Iudicis,
qua pronuntiat ſententiam exequendam eſſe.
Et quæ dixi *ibi q.* 3. verſic. *ad quartam*, vbi de
quæſtione *an liceat appellare à mandato executo-*
45 *rio.* † Item à reiectione appellationis, non ap-
pellatur; idem Gratianus *in deciſ.* 8. de quo
dixi *ſuprà in Rubrica ſub quæſt.* 2. verſic. *ad ſex-*
46 *tam.* † Nec venditor appellat à ſententia lata
contra Emptorem, Idem Grat. *deciſ.* 1567. Sicut
nec is, cuius nihil intereſt, Antonius Faber
*in deciſ.*5. *quorum appellation. non recipiantur*, vt
probare poteris ex adductis *in cap.* 17. *de re iu-*
dicata, & ſuprà ſub hoc tit.
47 Nec is qui acquieuit iudicato; Idem Faber
in deciſ. 12. *eodem tit.* quod confirmabis ex ad-
ductis ſuprà *in cap.*15. *de ſentent. & re Iudicata, &*
48 *ex dictis in cap.*4. *&* 5. *hoc tit.* † Nec conuictus,
& confeſſus appellat Iafredus *in deciſ.*40. de qui-
bus dixi iam *in Rubrica q.*4. verſic. *ad ſecundam.*
49 † Item non appellatur à decretis affirmatiuis,
vt putà in alienatione prædij minoris, & ſimi-
50 libus, Afflictis *in deciſ.* 161 † Nec Fiſcus ap-
pellat, licet habeat recurſum Grammaticus *in*
*deciſ.*14. Minad. *in deciſ.*27. & Gratianus *deciſ.*51.
51 † Sed nunquam appelletur à pronuncia cauſam eſſe
in deciſorio videndus, & venit *in deciſ.* 40. vt
refert Riccius *ſuprà.*
52 Hæc ſunt, quæ recolligit idem Riccius circa
denegatam appellationem, & concludit de ea
deſeruire poſſe ad Textum noſtrum, & ad Tex-
tum *in d.l & in maioribus per ampliationes, & li-*
mitationes & addit cum Maſtrillo *in deciſ.* 157.
vbicumque eſt prohibita appellatio de iure com-
muni prohibetur etiam recurſus, ſed non ita ſi
ſit prohibita vigore priuilegij, vel præemi-
Formoſin. de Exceptionibus.

nentiæ Tribunalis: quia tunc ſit benè admitti.
† De aliis verè caſibus dixi *ſuprà ſub Rubrica*, & 53
addo etiam alios in quæſtionibus ſequentibus.
& breuiter addo ſequentes primo, quod officia-
lis alicuius Iudicis condemnatus pro geſtis in
officio à ſuo Iudice non appellat *l. nulli, Cod quo-*
rum appell. non recip. ſicut, nec quilibet officia-
lis condemnatus in Syndicatu ad effectum re-
tardandæ executionis, Valenſis *in Rubr. hic*, §.4.
n. 55. qui *n.* 10. idem dicit de condemnato pro
debito publico, ſeu Fiſcali, *l.*4. *l. fin. Cod. eodem,*
cap. ei qui appellat, §. *quoties* 2. *q.*6. quod proce-
dit, quando Fiſcus certat de damno vitando
non de lucro captando, & *n.* 13. quod quis non
appellat ab actu, quem probauit *l. ab eo, Cod.*
quom. & quando Iudex, nec in caſibus commiſ-
ſis *appellatione remota ibi, ſub n.* 15. vide *ſuprà in*
*Rubrica q.*1. alios tradit Valenſis *dicto* §. 4. alios
Barboſa *in cap.*59. *hoc tit. à num.* 14.
Ad vltimam quæſtionis partem breuiter re- 54
ſpondeo, vt ſufficiat ad appellandum vna ſola
legitima cauſa; ſi de ſe ſufficiens ſit, itavt non
deſideretur concurſus, aut accumulatio plurium
cauſarum *l. appellari, ff. quis, & à quo appelletur*
tradit *hic* Balboa *ſub n.* 6. *in fine.* & probatur ſa-
tis ex longè adductis *in Rubr.* plura de concurſu
actionum retuli *ſuprà ſub cap.* 15. *de Iudic.*

Qvæstio II.

An liceat appellari in cauſa momentanea poſſeſſionis, & generaliter in cauſis poſſeſſoriis, & an detur appellatio à remedio retinendæ & an à ſententia, per quam hæres in poſſeſſionem bonorum hæreditatis mittitur, appellatio ſit permiſſa, & an à Sententia poſſeſſorij ſummariſſimi vulgò del interim, *& an à ſententia manutenendi capitulum Cathedralis Eccleſiæ contra Fiſcum, & an licita ſit appellatio & citatio ad Iudicium Dei in valle Ioſaphat?*

Svmmarivm.

1 *Appellatio à ſententia momentanea poſſeſſionis non admittitur Iure Ciuili intelligo in poſſeſſorio momentaneo n.*4*: limita vt n.*5.
2 *Appellatio prohibita eſt in cauſis, quæ non recipiunt dilationem,*
3 *Supplicatio non admittitur in cauſis, quæ non recipiunt dilationem,*
6 *Reſtitutio in integrum admittitur à ſententia in poſſeſſorio, num.*14.
7 *Appellatio regulariter admittitur à meris poſſeſſoriis de Iure Canonico.*
8 Cap fin. *verſic.* de poſſeſſ. 2.q.6.
9 *Decretum Iudicis in poſſeſſorio plenario habet vim diffinitiua, & in aliis interdictis,*
10 *Executio vt locum habeat Iure Canonico ſententia duæ requiruntur de Iure Regio, quid n.* 11.
12 *Sententia in poſſeſſorio poteſt argui de nullitate.*
13 *Nullitatis exceptio admittitur, & ſi non admittatur à mandato de exequendo appellationem.*
15 *Appell. in cauſis poſſeſſoriis generaliter admittitur, & ſi executio ſententia non prohibeatur expē-*

ditur, num. 16. 17. 18, vbi quid in caſu Egidianæ conſtitutionis.

19 *Appellatio non detur à remedio retinendæ, numero 20.21.*

21 *Attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeſſionis, nec reuocantur in data poſſeſſione hereditatis, num. 24.*

22 *Appellatio non permittatur à ſententia, per quam heres in poſſeſſionem bonorum hereditatis mittitur, & num. 23. vbi quid in praxi, & num. 25. 26.*

23 *Appellatio quoties à lege non admittitur, intelligitur de ſuſpenſiua, non autem de deuolutiua.*

25 *Appellationi locus non datur de Iure communi, & Regio à datione poſſeſſionis, quæ fit ex legis ſoriæ remedio: Item & Iure Canonico, num. 26.*

27 *Appellatio à Iudicio ſummariſſimo vulgò* de el interim, *non ad aliquem effectum admittatur, num. 28. 29. 30.*

31 *Manuteneri non poſſit Capitulum Cathedralis Eccleſiæ contra Fiſcum, affirmatur numero 32. & 37.*

32 *Priuari nemo debet ſua adminiſtratione, niſi cauſa cognita ſit, & citato Poſſeſſore.*

33 *Miſſio in Poſſeſſorem non valet, facta etiam contra poſſidentem de facto, ſi non fuit citatus.*

34 *Rex, aut Cardinalis, ſi facit aliquid ſuperioritatis Iure inferior non admittit ſui iuris, quaſi poſſeſſionem.*

35 *Regia manus non priuat aliquem ſua poſſeſſione eo quod eum de facto priuet.*

36 *Manus Regia, quæ ad commodum partium ſolet apponi, non debet in eorum detrimentum tendere.*

38 *Appellatio, & citatio ad Iudicium Dei in valle Ioſaphat, non licita, vel prohibita.*

1 AD primam quæſtionis partem; ad quam ex ſequentibus dubiis latiùs reſpondetur generaliter reſpondeo Iure Ciuili attento non eſſe admittendam appellationem à ſententia lata momentaneæ poſſeſſionis, vt ſenſit Gloſſa 1. *in capite 1. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis*; eo quod celeriter reſtitutio facienda eſt, & abſque vlla commutatione, vt *in lege ſi Coloni, Codice de Agricolis, & cenſitis lib. 11. lege 1. Codice ſi per vim, vel alio modo*, videtur probari expreſsè *in lege vnica, Codice de moment. poſ-*
2 *ſeſſ. cap. ei cui, §. de poſſeſſione 2. quæſtione 6.* † Et procedit, quia regulariter cautum eſt, vt in cauſis, quæ alias non recipiunt dilationem prohibita ſit appellatio, *leg. fin. ff. de appellat. recipiendis, leg. quiſquis, Cod. quorum appellat. non recip. Gloſſa in cap. cum ad Sedem de reſtitutione ſpoliatorum*, verbo *interdictum*: Probant relati à Couarruu. *in practicis cap. 23. numero 8.* Antonius Gomezius *in lege 45. Tauri, numero fin.* Ceuallos *in practicis quæſtione 15.* cum multis ab eo relatis *num. 1.* Guttierrez *Canon. capite 34. numero 86.* Felicianus *de cenſibus libro 3. capite 1.* Molina *de primogeniis libro 3. cap. 13. numero 9.* Gratianus *Regula 413.* vbi cum mul-
3 tis aliis agit de prædicta Regula. † Et in tantum verum eſt ſecundum prædictos, vt nec ſupplicatio admittatur à dicta ſententia, vt eſt de mente Bartoli *in lege 2. ff. de appellationibus recipiendis* Abbatis *in dicto capite cum ad Sedem*, refert Ceuallos *dicta quæſtione 15. numero 1.*

Et licet relata doctrina ſecundùm Ius Ciuile 4
generaliter loquatur in omni Iudicio poſſeſſorio; Sed verius eſt vt ea tantùm locum habeat in Iudicio poſſeſſorio momentaneo: Nam in hoc ſenſu loquuntur iura allegata ſecundùm mentem Balbi *in capite 1. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis, num. 11. in fine* dicentis cum Ripa *in cap ſæpe de reſtitutione ſpoliator.* & Socino *Regula 24.* in aliis Iudiciis procedere Regulam Textus *in lege & in maioribus, Codice hoc Titulo* de qua dixi *quæſtione præcedenti.* Et Cyriacus cum multis *tom. 2. cent. 366.* ait vt non detur appellatio à ſententia lata in ſummariſſimo poſſeſſorio, nec ad effectum deuolutiuum, nec ſuſpenſiuum, ſiue ſententia conſtituat vnum poſſeſſorium, ſiue confirmet ſequeſtrationem factam à Iudice, auocando ad ſe poſſeſſionem ſic cum Ruginel. Menoch. Contardo plenè, Ioſeph. Badu. *in deciſ. peruſ. 10.*

Prædictam verò Regulam limitat Socinus 5
in Regula 18. quinque modis, & Iaſon *in lege 1. col. 2. Codice de bonorum poſſeſſione* ſecundùm Tabal. limitat aliis tribus modis, & Decius *ibi*, ponit ſex limitationes. Et Bernard. Diez *in Regula 36.*, vbi Salcedo in additionibus limitat aliis quatuordecim modis, & Bartolus *in lege 1. ff. de appellationibus recipiendis*, quem ſequitur Panormitanus *conſ. 5. col. 1. limitatione 1.* duobus modis ſingularibus reſtrinxit, & Maranta *de ordine Iudiciorum, parte 6.* verſiculo *appellatio, num. 294.* limitat vndecim modis, videbis benè Baldum *conſilio 426. parte 2. & conſil. 84. parte 1.* Ripam *in lege fin. à numero 8. ff. quorum bonor* Guid. Pap. *in ſingul. 336. per totum, & in deciſione Curiæ Parlamenti, quæſtione 132.* Petrum Dueñas *Regula 44.* & vltra plures, quos refert Gratianus *dicta Regula 113. ſub numero 1.* verſiculo *hanc*, videbis Hieronymum Gratum *conſil. 16. lib. 1. num. 14.* † Et 6
notat Gratianus *numero 5.* cum Carolo Molin. *conſilio 9. numero 2.* quod licet appellatio non admittatur à Sententia in poſſeſſorio; Admittitur tamen in integrum reſtitutio, de quo videbis Couarruuiam *in practicis quæſtione 28. numero 8.* Gratum *conſil. 110. lib. 2. numero 15. & conſ. 163. per totum eodem lib.* Baldus *in lege exigendi circa finem, Cod. de Procurat.*

De Iure tamen Canonico regulariter à meris 7
poſſeſſoriis admittitur appellatio quoad vtrumque effectum deuolutiuum, & ſuſpenſiuum, Dueñas *Regula 94.* Couarruuias *pract. cap. 17. ſub num. 7.* Maranta *ſupra num. 295.* Lancelotus *de attentatis 2. parte, cap. 12. limitatione 15. numero 18.* Oſaſcus *in deciſione Pedmont. 25. numero 18. in fine* Ioſeph. Ludouicus *Peruſina deciſione 20. numero 19. & 20.* Solis *de cenſibus libro 3. capite 1. ſub numero 11.* Cæſ. Contar. *in dicta lege vnica, Codice de moment. poſſeſſion. numero 2. limitatione 3.* Pontanus *de ſpoliat. libro 4. capite 1. numero 41.* verſiculo *verum*, Menochius *de adipiſcend. remedio 4. quæſtione 100. numero 840.* Achil. *perſonal. de adipiſcend.* verſiculo *& quamuis, numero 346. pagina 1269.* Marcheſanus *de commiſſion. pagina 142. num. 86. parte 1.* † Nec obſtat Textus *in capite fin.* ver- 7
ſic. *de poſſeſſ. 2. q. 6* quia continet verba Gratiani, ac proinde non habet vim Canonis Contard. *in dicta l. vnica in 2. ratione decidendi, num. 31.* Scaccia *de appellat. quæſt. 17. limitat. 3. mem. 7. num. 2.*

numero 2. Salgado *de protectione Regia tom.* 1. *parte* 3. *capite* 12. *num.*76.

9 Quia decretum Iudicis in poſſeſſorio plenario habet vim diffinitiuæ, vt cenſuit Rota *deciſ.*217 *n.* 3. *p.* 1. de quo *infrà* Pichard *infrà* referendus §. 1. *p.*4 *manud. n.*6. vbi cum multis, vbi tradit procedere in interdictis omnibus, ſiue adipiſcendæ, ſiue retinendæ, aut recuperandæ poſſeſſionis ex Guttierr *Canon. cap.* 35. *num.* 86. & 87. Alia addit ex *num.* 88. dictus Pichardus *dicto num.*6. *in fine*, alia videbis, quæ tradit Riccius *collect.* 167. & *collect.* 1530. ad Textum, & Gloſſam *in dicta l. vnica*, *Cod ſi de momentan. poſſeſſione appelletur*, de quibus dico nonnulla *infrà*, in verſic. *ad quintam.*

10 Imò de hoc Iure Canonico ad hoc, vt executio locum habeat duas ſententias eſſe neceſſarias, nec vnam tantùm exequi dixerunt plures per Clem. vnicam de ſequeſtratione poſſeſſ. & fructuum: tradit idem Gratianus *dicta Regula* 413. *ſub n* 1. verſic. *de iure tamen.*

11 De Iure autem Regio idem dicunt Doctores per Textum, *in leg.* 3. *tit.*7. *lib* 4. *recopilationis*: Oſtendit benè Antonius Gomez. *in l.*45. *Tauri*, *in fine*, vbi & ſex modis Regulam limitat Couarr. *in pract. q.* 23. *num* 8. Salcedus ad Bernard. Diez *dict Reg.* 36. *in fine limit.* Gratianus *dicta Reg.* 413. *ſub num.* 1. & quod de Iure Regio, quoad vtrumque effectum ſuſpenſiuum, & deuolutiuum, habeat locum appellatio: docent etiam Guttierrez *in Canon. q.* 35. *à num.* 97. vbi vbi limitat, & declarat hanc concluſionem Ceuallos *in pract. dict. q.*15. *num.*7. *in fine*, Ioannes Garcia *de Hiſpan. nobilitate Gloſſa* 1. §. 2. *num* 5. nouiter *dict. leg vnicam. Cod. ſi demon.* poſſeſſione interpretatur, tenentes quod ſit impediendα executio ſententiæ interpoſita appellatione ex *lege* 9. *tit.* 7. *lib.*5. *recopilat. quæ fuit pragmat.* 42.

12 Notant verò Doctores, quod & ſi de Iure communi Ciuili à ſententia in poſſeſſorio non poſſit appellari, poſſe tamen talem ſententiam argui de nullitate ſecundum Curtium Iuniorem
13 *conſ.* 163. *num.*9. † Et ſic hodie ex *l.* 64. *Tauri*, licet non admittatur appellatio à mandato de exequendo, vt notant ibi Doctores, & Azeuedus *in l.* 3. *tit.* 21. *lib.* 4. *recop. num.* 2. Bernardus Diez *in Regula* 43. Tamen allegetur nullitas notoria, prove eſt defectus Iuriſdictionis, vel quod perſona, contra quam ſit mandatum de exequendo non eſt contenta in obligatione: tunc licet non admittatur appellatio ad ſuſpendendam executionem admittetur nullitaria exceptio, Couarr. *in pract.* Azeuedus *in dict. l.* 3. *tit.*21. *lib.*4. *recopil. num.*6. Gomezius *tom.*3. *variar cap* 12. *num* 8. *in fine* tradit cum aliis Gratianus *dict. Regul* 413. *num.*3. vbi etiam probat ex *lege* 8. & *ibi*, Montalb. *Gloſſa fin. tit.* 15. *lib.* 2. *fori*, bene Alex. *conſ.* 2. *lib.* 5. *col. pen.* & circa prædictam quæſtionem de poſſeſſione, & de nullitate adiunges quæ cum multis tradit Pichard. *in manud. ad praxim p.*4. §. 12. & *ibi num.* 3.

14 † *Et* 4. vbi docet etiam quod reſtitutionis beneficium aduersùs ſententiam, habet locum in cauſa poſſeſſionis, Tuſchus, verſic. *appellatio concluſ.*407. *à num.*42.

15 Ad ſecundam quæſtionis partem videtur ſatis reſpondendum ex adductis in proximo dubio de appellatione à Poſſeſſione momentaneá & ſic reſolutiuè referam opiniones diuerſas, vnam, quæ abſolutè negat appellari poſſe, & huius ſunt Bartol. Caſtrenſis, & cæteri antiquiores, & Cæſar Contard *in dict. l. vnic. Cod. ſi de moment.* per verba Textus *ibi*, & ex eo, quia præiudicium, quod irrogatur per ſententiam in poſſeſſorio latam poteſt reparari in Iudicio poſſeſſorio.

Secunda Sententia, & opinio diſtinguit, vt ſuprà inter Ius Ciuile, & Canonicum; ita vt hoc Iure admittatur appellatio permiſſa à ſacris Canonicis. Et ex Textu *in dicto cap. cum ad Sedem de reſtit. ſpoliator.* vbi à ſententia poſſeſſoria lata fuit appellatum ad Papam, & per eum reformata ſententia. Tertio ex *cap. ex conqueſtione eiuſdem Tituli*, & *ex capite ſignificauerunt de Teſtibus*, vbi agebatur de cauſa poſſeſſoria, & præſupponi videtur appellari potuiſſe à ſententia lata. Quartum ex *Clementina* 1. *de cauſa poſſeſſionis*, & *propriet.* ibi, *tam appellanti*, *quam appellato licere decernimus*, *ne dum petitorem*, *ſed & poſſeſſorem intentare.* Vltimò ex *dicta Clem vnica de ſequeſtr. poſſeſſ. & fructuum*, vbi in eius ſpecie videtur Pontifex iudicare appellationem eſſe permiſſam in cauſis poſſeſſorij. 16

Tertiò docet, tam Iure Ciuili; quam Canonico licitam eſſe appellationem in cauſis poſſeſſoriis, ſed non ſuſpendi executionem rei iudicatæ, quod idem eſt, vt appellari liceat ad effectum deuolutiuum, non vero ſuſpenſiuum: ſic docent Archidiaconus *in cap. ſi qui* 2. *q.* 6. Bartolus *in lege* 1. *ff. de appellationibus recipiendis* Angelus *conſ* 107. Couarruuias *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 75. Nam ex dicto Iure Ciuili non dicit lex appellationem prohiberi, ſed ſententiam latam effectum ſortiri, *in dict. lege* 1. *Cod. ſi de momem.* ibi, & *ſi appellatio interpoſita fuerit*, *tamen ſententia lata ſortitur effectum*, quam legem inſeruit Gratianus *in dicto cap. ſi qui*, §. *ſi quis autem fuerit* 2. *q.*6. & ob id ait Faguineus aliquam deſumi conjecturam, vt non ſit diſcrimen inter vtrumque ius Ciuile, & Canonicum, eo quod nullo loco Iuris Canonici expreſsè caueatur appellationem eſſe permiſſam quoad effectum ſuſpenſiuum: Etenim Iura relata pro ſecunda opinione, tantùm ait euincere appellationem dari; ſed non euincere, vt executio ſententiæ appellatione ſuſpendatur videndi ſunt Lancelotus *de attentatis appell. pend. ampliat.* 7. Afflictis *in deciſ.* 98. & ſecundum hoc iam ad plures quæſtiones poteris reſpondere. † De hoc 18 latè Balboa cum multis, *in dicto capite* 1. *de cauſa poſſeſſionis*, & *proprietatis à num.* 12. *vbi numero* 6. & 17. agit de differentia Iuris Canonici, & Ciuilis, probans *numero* 19. in Curia Romana, & in cæteris locis Sedi Apoſtolicæ ſubiectis non admitti appellationem à Sententia in poſſeſſione lata, nec quoad deuolutiuum effectum in caſu Ægidianæ conſtitutionis confirmata à Paulo III. Et addo Ceuallo, *de cognitione per viam violentia parte* 2. *quæſtione* 126. *numero* 14. vbi quando appellatur à Sententia lata in poſſeſſorio. 17

Ad tertiam quæſtionis partem an detur appellatio à remedio retinendæ poſſeſſionis videtur dicendum quod ſic ſicut in aliis interdictis vt dixit Pichardus *ſuprà* citatus *in manudict. p* 4. §. 12. *ſub num.* 6. & Guttierr. *Canon. cap.* 35 *n.*76. & 87. ſic tenentes, niſi vbi de retinenda poſ- 19

ſeſſione agitur notoriam, actoris poſſeſſionem nullam allegatio peremptoria excludat, vt Iu-
20 dicatum affirmat, *num.* 88. † Er ſecundum hanc limitationem exiſtimo admitti contrariam negatiuam ſententiam, quam refert, & ſequitur Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ p.*2.*q.*28. dum dicit appellationem non admitti in interdicto retinendæ poſſeſſionis, vbi *num.* 3. probat dictum Guttierrez *Canon. cap.* 34. *num.* 88. qui loquitus in debitore annui cenſus, ea quo fundata erat quædam Cappellania; & cum prima ſententia fuiſſet executioni mandata, ab ea fuit appellatum, & proceſſus ad Cancellariam hanc remiſſiuè vbi iterum viſa cauſa fuit; iterum remiſſus ad Iudicem Eccleſiaſticum executorem, qui ambo referunt remiſſionis verba: faciunt additio Cappellæ Toloſ. *deciſione fin.* verſic. *quod intellige*, Puteus *deciſione* 287. *in p.* 2. *num.* 1. & eſt optima deciſio Ioſephi Ludouici 69. *num.* 7.

21 † Vbi dicit, quod attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeſſionis, quod dicit notandum cum ſæpè de facto contingat.

22 Ad quartam quæſtionis partem, an appellatio ſit permiſſa à ſententia per quam hæres in poſſeſſionem bonorum hæreditaris mittitur: de hac quæſtione agunt relati. à Paquineo *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 76. & cum multis Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, part.* 2. *quæſt.* 12. vbi agit de ea, an fiat vis, ſi exequatur ſententia miſſionis in poſſeſſionem, ex edicto Diui Adriani, qui latè agens refert *à num.* 1. per Textum *in leg. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tol.* non admitti appellationem à ſententia interlocutoria, vel diffinitiua lata fauore hæredis ſcripti per quam mittitur in poſſeſſionem bonorum, ea edicto Diui Adriani, vt cauetur *in l. vltim. ff. de appellat. recip. leg. quiſquis*, *Cod. quorum appellationes non recipiantur*, in tantùm quo non ſolùm, quo ad effectum ſuſpenſiuum, ſed etiam quoad deuolotiuum, prohibitam eſſe appellationem ſcripſerunt Auguſtinus Boërius *quæſt.* 44. Petrus Benrendus *deciſione* 97. *num.* 7. Ioſeph. Ludouicus *deciſione peruſ.* 20. *num* 50. quibus aſſentitur Paquineus *ſuprà*, per Textum *in dicta l. quiſquis*, vbi facit tale argumentum ex illa lege: nam & ſi appellanti, & Iudici appellationem admittenti, pœna irrogetur nullo diſcrimine adhibito, ſequitur indiſtinctè appellationem eſſe prohibitam, quia etſi permiſſa eſſet, quod effectum deuolotiuum, nec appellans, nec Iudex puniendus eſſet, liceret aliquo modo, & appellare, & appellationi deferre, & ibi ſatisfacit fundamentis contrariæ opinionis ſub quadam generali reſponſione, nempe vt non ſit alibi lex aliqua ſicut præcedens, quæ tam defertè appellationem prohibeat cum pœna.

23 Mihi tamen in praxi contraria ſententia verior eſt, eo quod prædicta lex non excludit appellationem deuolutiuam, ſed tantum ſuſpenſiuam executionis poſſeſſionis, quia quoties lex diſponit, quod appellatio non admittatur, intelligitur de ſuſpenſiua, & non deuolutina: tradunt, Menochior *de adipiſcenda poſſeſſ. rem.* 4. *num.* 877. Scaccia *de appellationibus*, *quæſt* 17. *limitat.* 6. *membro* 4. *num.* 9. quod ampliat, *num.* 9, etiam ſi petatur poſſeſſio ex teſtamento nuncupatiuo, & etiam ab inteſtato, quia non impeditur executio poſſeſſionis per appellationem: refert *ſuprà* Faquineus *dicto cap* 76. *in princ.* at in Menochio *ſuprà*, Salcedo ad Bernardum Diez *regula* 36. verſic. *ſublimita*, & Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, part.* 2. *dicta quæſt.* 12. *num.* 4. † Dicentes, quod in tribu- 14
nalibus Hiſpaniæ, vſu receptum eſt, vt non fiat reuocatio attentatorum, appellatione pendente, ab ea ſententia, quæ lata fuit ſuper immiſſione bonorum fauore hæredis iuxta *dicta fin. Cod. de edicto Diui Adriani tol.*

Imo Parladorius *libro* 2. *rerum quotidian. ca-* 25
pite 5. *numero* 31. docet à poſſeſſionis datione quæ fit ex remedio *dicta leg. fin. Cod. de edicto Diui Adriani tol. & legis ſoria*, non fore locum appellationi de Iure commoni, nec Regio ad effectum ſuſpenſiuum. latè Caſtillo, *libro* 3. *controuerſ Iuris*, *capite* 24. *numero* 109. Peregrinus *de fideicommiſ. articulo* 48, latè agens Lancelotus *de attent.* 2. *parte capite* 12. *de appellat. pend. capite* 25. *limitat.* 1. Spino *de teſtam. gloſſa* 34. Simon de Pretis *vltimarum voluntat. libro* 5. *interpretatione* 2. *dubitat.* 5. *num.* 35. Afflictis *deciſ.* 154. & alij communiter, & Verallus *parte* 1. *deciſ.* 223. dicit ita fuiſſe Iudicatum per Rotam, tradit etiam Viuius *deciſ.* 409. *num. fin.*
† Et licet aliqui per noſtrum Textum, & alios 26
exiſtimauerint quoad vtrumque effectum in hoc caſu admitti appellationem de Iure Canonico tamen hoc Iure idem dicendum eſſe exiſtimo; & ita Baldus *conſilio* 203. docet procedere in hoc Iudicio poſſeſſorio, ea edicto Diui Adriani tol. ſequitur: Couarruuias *pract. cap.* 38. *n.* 8. Salcedus *dicta regula* 36. verſic. *ſublimita in fin.* Hypolitus Remiualdus *conſil.* 494. *num.* 5. *volum.* 5. vbi per totum conſilium proſequitur materiam noſtri dubij, Franciſcus Viuius *deciſ.* 409. *lib.* 3. *num.* 26. & dicit, quod eſt opinio Sanctiſſima, *deciſ. Peruſ* 20. Marcus Eugenius *conſ.* 71. Mandoſius *ad conſilium Romani* 324. & Mohedan. *deciſ.* 5. *aliàs* 47. *de conſtitutionibus*, teſtatur ſic Iudicatum à Rota Romana: videbis Pichardum *in manud. part.* 4. §. 12. *num.* 7. vbi cum aliis reſoluit.

Ad quintam quæſtionis partem an detur à ſen- 27
tentia poſſeſſorij ſummariſſimi vulgò *de el interim*, de hoc Iudicio, ſummariſſimo, & de eius effectibus iam diximus *ſuprà in cap. licet.* 9. *de Probationibus*, *ſub quæſt.* 4. & ſic breuiter circa poſſeſſionem huius interdicti reperio etiam duplicem ſententiam, vna quæ docet negari appellationem, quoad vtrumque effectum, quia cum poſſeſſio, quæ procedit ex hoc Iudicio ſummariſſimo non ſit nociua; item ſitque præambula ad Iudicium poſſeſſorij ordinarij vt dixi *ſubtit. de cauſa poſſeſſ & prop.* de quo vt de facili queat reformari; ideo denegatam eſſe appellationem. Et in hoc ſanè ſenſu videtur procedere, Couarruuias *pract. cap.* 17. Sarmientus *lib.* 1. *ſelect. cap.* 13. *num.* 9. Antonius Gomez. *in l fin. Taurs*, *num. fin.* Menochius *de retin. poſſeſſ. rem. vltimo*, Molina *de primogeniis lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 70. & 71. Gutierrez *Canon. dict. c.* 34. *à num.* 103. qui etiam dicit *n.* 112. nec ſupplicationem admitti in hoc ſummariſſimo interdicto: multis adductis Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, p.* 2. *q.* 29. vbi dicit, quod ſi de iure Eccleſiaſtico in hoc interdicto *de el interim*, interponatur appellatio, & proteſtetur auxilium Regium, debet remitti proceſſus ad Iudicem cauſæ, quia cum res celeritatem requirat, non eſt admittenda appellatio, vt probat textus, *in l. quiſquis. Cod. quorum appellat. non recip.* Menoch. *ſuprà n.* 4. Pariſius *conſ.* 39.

*conſ.*39. *n.*3. vbi dicit quod appellatione pendente; poteſt quis continuare ſuam poſſeſſionem: nec ex hoc dicatur attentare, vel innouare, Rodriguez *de annuis redditibus, lib.*1. *q.*17. *à n.*91. vbi refert practicam huius Senatus Valliſoletani; Videbis quæ cum multis adducit Cenallos *in pract. p.*4. *q.*1. *à n.*942. vbi de praxi huius ſummariſſimi interdicti: tradens *n.*944. ex Couarr. Menoch. & aliis, nec ſupplicationem in eo admitti, donec prima ſententia ſuper poſſeſſorio ordinario lata fuerit: legendus *à n.*948. & Barboſa *in cap. vt debitus hoc tit. numero* 23. *&* 24.

28 Verum idem Rodriguez relatus docet quod appellatio ab interdicto *de el interim*, non ſuſpendit, ſed deuoluit cauſam id limitans in ſupplicatione: tamen idem Gutierrez. & Ceuall. *ſuprà*, cum aliis nullam in hoc caſu præſtant differentiæ rationem totat appellationem, & ſic Riccius *dicta collect.*7. in verſic. *vt etiam*, & Beninten. *deciſ.*79. dum dicunt de Iure Canonico in poſſeſſorio, ſeu ſummario, in quo ſententia lata, dicitur interlocutoria, ab ea appellari non poſſe, ſaltem quoad effectum ſuſpenſiuum per textum, *in cap. fin. de poſſeſſione* 2.
29 *quæſt.*6. † Igitur quoad deuolutiuum etiam in hoc *de el interim*, ſummariſſimo appellationem admittunt: ſed idem Riccius videndus *dicta collect.*1520. agens de regula, quod licet à poſſeſſorio denegatur appellatio, admittatur autem reſtitutio in integrum; ſed hoc non procedere in poſſeſſorio ſummariſſimo, & extraordinario, in quod nedum appellatio verumetiam in integrum reſtitutio denegatur: ſic Beninten. *ſuprà*, Capicius *in deciſ.*13. *&* 55. vbi refert ita bis fuiſſe per ſacrum conſilium iudicatum, & tradunt rationem Riccius *ſuprà*, de Amatis *in deciſ. Rota Marchia* 77. *n.*14. quoniam illud damnum, quod affertur ex illa ſententia, dicitur modicum, & leue, quod explicat Maſtrillus *in deciſ.* 34. dicens modicum eſſe præiudicium, quando ſententia non parit præiudicium in via Iuris, ſed in via facti, ne de facto procedatur,
30 inuita parte. † Et adiunges *infrà q.*3. *verſic. ad ſecundam*; quæ tamen ſiunt cauſæ ſummariæ tradit Ripol. *variar. cap.* ... *à num.*236. de quibus dixi, *in cap.*6. *de Iudiciis, quæſt. fin.* ea videbis, vt conducibilia ad noſtrum textum, quia de plano ſolent decerni: & ſic illico executioni mandari, & agens Pichardus de prædicto dubio cum multis, *in manud. p.*4. §.12. *n.*8. referens controuertentes, docet nullo modo in poſſeſſorio, *del interim*, ſuſpendi executionem per appellationem.

31 Ad vltimam quæſtionis partem de, manutenendo capitulum Cathedralis Eccleſiæ contra fiſcum, Valenzuela *part.*1. *conſ.*58. qui plura ex multis congerens affirmat in caſu, de quo lo-
32 quitur capitulum eſſe manutenendum. † Quia cum non debeat quis adminiſtratione priuari, niſi cum cauſæ cognitione ex *cap. qualiter, & quando &* 2. *cap. pen. de accuſ.* tradens cum Ioan. Ferrero *conſ.*184. *à num.*11. quod capitulum Eccleſiæ Cathedralis, vel alius adminiſtrator hoſpitalis, non poſſit à pacifica poſſeſſione adminiſtrationis amoueri, niſi eo citato, & Iuris ordine ſeruato, *cap. licet Epiſcopus de preb.* vbi Doctores, *cap. in litteris de reſtitut. ſpoliator*, Lapus *allegatione* 130. Achiles de Graſſis *deciſione Rota* 32. *de appellation. n.*4. Romanus *conſ.*69.

† Vbi dicit quod non valet miſſio in poſſeſſionem, facta etiam contra poſſidentem de facto, 33
ſi non fuit citatus, *l. ſi deſerta, Cod. ſi propter publicam penſitationem*, *iuncto cap. in litteris de reſtit. ſpol.*

Et facit doctrina Bald. *in cap. dilectus*, per textum, *ibi n.*3. de officio delegati, dicentis quod 34
ſi Rex, vel Cardinalis aliquid facit Iure ſuperioritatis, inferior non amittit ſui Iuris quaſi poſſeſſionem, quia non eſt actus derogatiuus, ſed prorogatiuus cuiuſdam ſuperioritatis. † Imò 35
& voluit Cynus *in l. vnica, n.*2. *Cod. de prohibit. ſequeſtrat. pecun.* manum regiam, non priuare aliquem ſua poſſeſſione, eſto quod eum de facto priuet: & tenuerunt Henriq. Boyc. *in cap. examinata de Iudiciis*, Felinus *in cap. illud de præſcript.* Caſſaneus *conſ.*47. *n.*5 & ex aliis ſic probans ſuprà; idem Valenzuela *in n.*23. aſſerens id firmum eſſe in forenſi iudicio, & inter pragmaticos. † Quia manus Regia quæ ad commo- 36
dum partium opponi ſolet, non debet tendere in detrimentum eorum, ex *l. quod fauore de legibus.* † Ob idque *n.*25. in facti ſpecie ſibi pro- 37
poſita, tenuit decanum, & capitulum Eccleſiæ Guadixienſis manutenendos in ſua poſſeſſione adminiſtrationis Hoſpitalis, ſuperque fuit dubium ex *cap. querelam de electione*, *cap. conſultationibus de iurepatronatus*, Caſſador. *deciſ.*8. *in fine de reſtitutione ſpol. & deciſ.*10. *n.*7. *in fine de reſcript.* Paulus Æmil. *deciſ. Rota* 310. *num.*3. *&* 4. *p.*1.

Pro coronide huius quæſtionis principalis vi- 38
detur licita appellatio ſeu citatio ad Iudicium Dei in Valle Ioſaphat, eo quod vt exornat variis exemplis, Mathias Stephanus *de Iuriſdictione tom.*1. *p.*1. *lib.*2. *cap.*1. *memb.*2. *n.*189. dicens inueniri appellatum à Iudicio maiorum Magiſtratuum & Regum à quibus alias lege humana prohibitum inuenimus, & prouocatum ad tribunal, & Iudicium Dei, qui eſt Rex Regum, & Dominus Dominantium. Et inter exempla refert à nobis Hiſpanis vnum quando Rex Ferdinandus IV. filios Sanctij IV. duos nobiles perduellionis Reos ex altiſſima turri præcipitari iuſſiſſet illique conſtanter crimen negarent eóque confugerant, & dicerent ſe diuinum tribunal appellare proinde meminiſſe ad dies 30. Iudicio ſiſtere, propterea qua Ferdin. trigeſimò die cum dormire crederetur infata conceſſit vt ſcribit Ricc. *de Regib. Hiſpan.* & Fulgoſ. *lib.*1. *cap.*6. negatiuè tamen reſponderunt Boſſ. *in praxi crim. tit. de extract. crim. n.*9. Menoch. *de arbit. Iud. cent.* 4. *caſu* 388. Clarus *ff.* 5. *crim.* §. *fin. q.*33. *n.*7. videndus, & licet affirment Camerarius da Ruis Carena; Siſenardus, relati à Diana *p.*10. *tract.*10. *Reg.* 9. qui ſic reſoluit vt ſi citatio, & appellatio fiat non odio & vindicta, ſed bona fide vt innocentia appareat, & vt infamia à familia arceatur, tunc ſit licita alias non item, & non diſſonat Hermog. *in diſcurſu de appellat. n.*167. & ſi dicat periculoſum eius Sanctis talem citationem facere, leges Dianam *ſuprà*.

Digitized by Google

QVÆSTIO III.

An ſi in ſententia poſſeſſoria conjungatur proprietatis actus, detur appellatio ab executione: Et an ab ea, per quam confirmatur tenuta, & ſubaſtatio bonorum: Et an cauſa executiua in prima inſtantia, non executa mereatur executionem in ſecunda: Et an Eccleſiaſticus exequi poſſit ſuam ſententiam iniuſtam in Iudicio poſſeſſorio: Et an poſſit exequi appellatione remota in fructibus Iudicij poſſeſſorij?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio admittitur à ſententia lata in cauſa poſſeſſoria, ſi eſt connexa proprietatis cauſæ.*

2 *Appellari poteſt, quoties duæ ſunt complicatæ cauſæ. vna appellabilis, alia non.*

3 *Appellatio non admittatur à ſententia, per quam confirmatur tenuta, & ſubaſtatio bonorum, n.4.*

4 *Subaſtationis actus, & ſi tangat proprietatem eſt conſequutiuus poſſeſſionis.*

5 *Poſſeſſionis actus in eius continuationem, non ſunt attentati poſt appellationem, cum non innouet eam continuans.*

6 *Cauſa ſemel effecta ordinaria, ea ſemper talis erit.*

7 *Sententia ſecunda eſt exequibilis, ſi prima talis erat, n.10.*

8 *Sententia* de remate *reuocata in gradu appellationis, non reuocat effectum executionis.*

9 *Summaria cauſa in prima inſtantia talis eſt, vt executiua in ſecunda.*

11 *Sententiæ duæ, quarum ſecunda eſt executio primæ, ſi ab hac non appelletur, nec à prima.*

12 *Appellatio non admittitur in poſſeſſorio, etiam ſi cauſa fuerit facta appellabilis in prima inſtantia.*

13 *Appellari poteſt à ſententia meri poſſeſſorij, ſi ſit iniuſta.*

14 *Appellatio nunquam cenſetur prohibita, data notoria iniquitate.*

15 *Appellatio datur ab ordinario proceſſu, quoties Iudex procedit inordinate in poſſeſſorio Iudicio.*

16 *Appellare quis poteſt à condemnatione fructuum, num.17. ſecus à taxatione fructuum, num.18. & 19. quid in cauſa appellationis reuocatoria primæ, n.20.*

19 *Taxatio, & liquidatio non eſt noua condemnatio, ſed prioris condemnatio.*

1 AD primam quæſtionis partem Francus hic ait, quod ſententia lata in cauſa poſſeſſoria, eſt connexa, quæ procedit ab eadem ratione; eo quod pars appellabilis trahit ad ſe in connexis partem non appellabilem. Vnde & ſi communiter ex dictis, & ex *dicta l. vnica. Cod. ſi de moment. appellat.* traditum fuerit ſententiam in Iudicio poſſeſſionis tradi executioni, non obſtante appellatione, vt tradunt etiam Caputaq. *deciſ.226. lib.1.* Gratianus *deciſ.55.* & ita in terminis quoties in poſſeſſoria cauſa, eſt etiam implicita cauſa improprietatis appellari poſſe, tradunt ipſe Gratianus *in deciſ.156.* † Riccius 2
collect.167. verſic. *fallit ſecundo*, vbi idem docet de poſſeſſorio, in quo agitur de amiſſione proprietatis, aut de pœna, vt in remedio *legis ſi quis tantùm, Cod. vnde vi,* Iafredus *in deciſ.576.* Et poſt multa, quæ congerit Ceuallos ex pluribus *de cognitione per viam violentiæ, quæſt.114. part.2.* addit vt quoties duæ ſunt ſimul complicatæ cauſæ quarum vna admittit appellationem, alia non, ſi ſententia ſimul feratur, ſub vtraque poſſe appellari, tam ab vna, quam ab altera: docent Baldus *conſ.141. lib.2.* Menochius *de adipiſc. poſſeſſ. remedio 3. num.187. & de recuper. remedio 9. num.319.* Contardus *in dicta l. vnica*, verbo *complicatio*, *num.10. & 16.* dicens quod duæ cauſæ complicatæ, habentur pro vna maximè quando reſpiciunt vnum, eundemque effectum, & quando aliqua cauſa connexa eſt adjecta, & non ſeparata: alia refert videnda, Ceuallos *ſuprà*, in confirmationem, vbi tradit, *num.3.* quod non poteſt dici nudum poſſeſſorium, cum Iudex in ſententia aliquid addit, vltrà poſſeſſionem, quia efficitur mixtum ratione alterius cauſæ; & faciunt tradita *in cap.3. de Iudiciis.*

Ad ſecundam quæſtionis partem, vt reſpondeas adjunges dicta *ſuprà quæſt.2.* verſic. *ad quintam*, & per adductum in præcedenti dubio, plerique reſpondent, vt quando poſt latam ſententiam in cauſis poſſeſſionis executiuis, alia ſententia profertur, quibus mandantur bona ſubaſtari, & plus offerenti concedi: tunc appellatio admittatur, quoad vtrumque effectum, quia in hoc caſu, vt in præcedenti ſunt duæ cauſæ complicatæ nempe poſſeſſionis emptoris, & dominij priuationem debitoris: & pro hac opinione tradit Contardus *in dicta l. vnica, Cod. ſi de moment. limitat.2. num.45. in fine*, pluries fuiſſe, Iudicatum in Rota, Gratianus *in deciſione Rotæ 9. num.1.* vbi dicit illud procedere maximè ſi detur expenſarum condemnatio, cum in dubio appellationi ſit deferendum, vt tradit Socinus *conſ.39. lib.4.*

Alij contrariam ſententiam docent; eo quod 4
iſte actus ſubaſtationis, & venditionis bonorum, licet tangat proprietatem, eſt conſequutiuus poſſeſſionis; ita vt ſine eo poſſeſſio eſſet fruſtratoria, & parui effectus, & fortaſſe damnoſa. † Ob idque Quintilianus Mandoſius 5
in tit. de inhibition. quæſt.22. à num.4. & 13. refert plures deciſiones, in quibus fuit Iudicatum actus poſſeſſorios factos in continuationem poſſeſſionis non eſſe attentatos poſt appellationem; & inhibitionem; & ſic Ceuallos cum eo *de cognitione per viam viol. part.2. quæſt 9. num.5.* ait recto Iure deciſum eſſe, vt Iudex non attentet qui exequitur actum conſequutiuum poſſeſſionis, & vt qui eam continuet non innouet; ſed *num.7.* limitat ſi conſtaret ex propriis actis de iniquitate ſententiæ cum Alexand. *conſ.106. num.17. lib.5.* Menochius *de adipiſcend. num.850. rem 4.* Et applicabis quæ tradit idem Ceuallos *quæſt.61. à num.6.*

Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo, aliis 6
omiſſis breuiter, vt licet Gonzalez *in regula 8. Cancell. gloſſa 6. num.202.* ex pluribus deciſionibus Rotæ dicat quod ſi aliquod inſtrumentum

guarenti

guarentigium fuit vulneratum ex imperitia Iu-
dicantis proferendo ſententiam in via ordinarie
à quā fuit appellatum tunc ſemper cauſa rema-
neat ordinaria ex eo quod Ioſeph. Ludouicus *de-*
ciſ. Peruſina 121. *a num.* 9. dicet cauſam ſemel ef-
fectum ordinarium per appellationem ſemper
7 remanere ordinariam. † Tamen verior eſt con-
traria ſententia, docens ſecundam exequendam
ſi prima erat exequibilis: nam quoties prima ha-
bet executionem paratam non obſtante appella-
tione, multò magis ſecunda confirmatoria pri-
8 mæ. † Vt in caſu fortiori: tradit Parladurius
lib. e. *rerum quotid. p.* 5. §. 15. *num.* 4. verſic. *ſed illa*
difficilis, tenens quod licet prima ſententia *de Ne-*
mare, reuocetur in gradu appellationis; eius ve-
rò effectum executionis ſemper durare, vſque
9 per diffinitiuam terminetur. † Sicque videmus
in cauſa; quæ eſt ſummaria in prima inſtantie,
pariter debeat eſſe executiua, & ſummaria in ſe-
cunda, vt eleganter reſoluit Vincentius de Fran-
10 chis *deciſ.* 136. à parte prima. † Dicens quod
ſtatutum magnæ Curiæ dans executionem ſen-
tentiis, quando ſunt datæ ſuper Iudicio aſſiſten-
di non obſtante appellatione; quod ſi poſt ap-
pellationem deuolutiuam talis ſententia, quæ
fuit executioni mandata, reuocetur in ſecunda
inſtantia, non obſtante appellatione, ſit exequen-
da ſecunda, ſicut in prima probat Ceuallos *in*
11 *pract. p.* 4. *quæſt.* 1. *num.* 895. † Idem *dict.* 2. *p. de co-*
gnit. per viam viol. quæſt. 116. ex ea ratione finali,
quia quando duæ ſententiæ ſic ſe habent, quod
ſecunda eſt executio primæ, ſi non appellatur à
prima nec à ſecunda, tanquam habente neceſſa-
riam conſequentiam à prima Baldus poſt Gloſ-
ſam *in l. cum exceptione*, § *hac autem actio*, *ff.*
quod metus cauſa, Felinus *in cap. quoad conſultatio-*
nem, *num.* 8. *de re Iudicata*, *deciſ.* 1. *num.* 2e. ver-
ſic. *alia autem ratio*, & *deciſ.* 34. *num* 2. Lancelo-
tus *de attentatis limit.* 53. *n.* 35. & 36.

12 Notat verò Riccius *collect.* 177. *in fine*, ed Tex-
tum *in dicta l. vnica*, *Cod. ſi de moment. appellat.*
quod appellatio non admittitur in poſſeſſorio,
etiam ſi cauſa fuerit facta appellabilis in prima
inſtantia cum Graziano *deciſ.* 204.

13 Ad quartam quæſtionis partem aliquid dici
cum Riccio *in collect.* 177. in verſic. *fallit tertio*, ſu-
prà ſub verſic. *alij contrariam*, in fine, & vt ibi
iterum dico, quod & ſi ex lete dictis per Textum
in dicta l. vnica, Cod. ſi de moment. appellatione, ſen-
tentia lata in Iudicio poſſeſſorio, ſit exequende,
appellatione remota: tamen prædictam regulam
fallere, ſi notorie ſententia fuerit iniuſta, quia
tunc poteſt appellari à ſententia meri poſſeſſorij:
docent Ioannes Baptiſta, Puntenus *lib.* 4, *cap.* 3.
num. 5. Contardus *in dicta l. vnica limit.* 9. *num.* 2.
dicentes nunquam prohibitam eſſe appellatio-
nem, reſpectu in Iuſtitiæ notoriæ.

14 Bartolus *in l.* e. *ff. de appellat. recip. num.* 5. di-
cens, quod reſpectu notoriæ iniquitatis, nunquam
cenſetur appellatio prohibita; & quod poſſum
appellare, ſi contra Iuſtitiam auferetur mihi
poſſeſſionis Ius, quia excluſio poſſeſſionis in poſ-
ſeſſorio Iudicio intelligitur de ſententia iuſta, &
non de iniqua, vt tradunt Scaccia *de appellat.*
quæſt. 18. *limit.* 6 *membro* 7. *à num* 79. Ceuallos *de*
15 *cognitione per viam violentiæ, p.* 1. *quæſt.* 132. † Qui
num. 6. etiam dicit cum Menochio, Marqueſano,
Grammatico, Couarruuias & aliis appellatio-
nem dari, ab inordinato proceſſu, quoties Iudex
procedit inordinate in poſſeſſorio Iudicio, quia
grauamen inordinati proceſſus non poteſt re-
parari per appellationem à diffinitiua ſuper poſ-
ſeſſorio, Contardus *in dict. l. vnica limit.* 18. *ſub*
num. 2e. Scaccia *de appellat. quæſt.* 17. *membro* 7.
num. 113.

Ad vltimam quæſtionis partem, an poſſit exe- 16
qui ſententia, appellatione remota lata in fructi-
bus Iudicij poſſeſſorij, & Afflictis *in deciſ.* 77. *in*
fine, quem ſequitur Riccius *dicta collect.* 177.
verſic. *denique* ducet quod licet in cauſa poſſeſſo-
rij non retardetur executio per appellationem
interpoſitam, adhuc non poſſit executio fieri
ſuper fructibus; & licet etiam Sigiſmundus, Scac-
cia *de appellation. dicta quæſt.* 17. *limit.* 6. *memb.* 9.
num. 3. hanc dicat practicandam, & eam doceat
Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ quæſt.* 154.
omnino Videndus, quia longè diſputat, & eam
doceant ab eo relati *à num.* 1. inter quos Couar-
ruuias *in pract. cap.* 23. *num.* 8. verſic. *idem* Meno-
chius *de adipſc. rem.* 4. *quæſt.* 100. *declarat.* 7. *n.* 869.
Tamen ipſe Ceuallos multipliciter diſtinguit in-
ter fructus pendentes, aut collectos, & inter in-
duſtriales, & naturales *ibi à num.* 10. de quibus
dixi latiſſimè ſub Textu *in cap. gratiæ de reſt. ſpolia-*
tor. † Et ſic ego ne detur turbatio inter tot ſub- 17
diſtinctiones, indiſtinctè teneo relatam ſenten-
tiam cum Bartol. *in l. fin.* § *viſis in fine*, *num.* 4. *ff.*
de appellat. Baldo, qui loquitur in condemnato
ad intereſſe *in dicta l. vnica, Cod. ſi de moment. n.* 9.
dicente quod ſi aliquis in Iudicio poſſeſſorio ſit
condemnatus ad intereſſe, & ad fructus, quod
poteſt à condemnatione fructus appellare, tradit
Capell. Tholoſ. *in deciſ.* 92. vbi Additionator.

Nec obſtat contraria ſententia dicentium non 18
admitti appellationem ſicut nec in eius princi-
pali quam tenent, Butrius *in cap. quintauallis*,
num. 48. *de Iureiurando*, Contardus *in dicta l. vnica,*
Cod. ſi de moment. num. 14. Ruginel. *de appellat* §. 1e.
gloſſa e. *cap.* 5. & alij relati à Ceuallos *ſuprà dicta*
quæſt. 154 *à num.* 6. quia ea tantùm poterit habere
locum ſi appellaretur à taxatione fructuum, quia
ea appellatio illam taxationem non ſuſpendit.
† Eo quod taxatio, & liquidatio, non ſit noua 19
condemnatio, ſed prioris declaratio, quæ fieri
poteſt, non obſtante, vt docent Guido Pep. *in*
hoc tract. quæſt. 116 *num* 8. idem Ceuallos, *num.* 5.
qui *num.* 21. tradit de praxi Curiæ Romanæ.

Dubium tamen eſt an procedat in ſententia 20
lata in cauſa appellationis reuocatoria primæ, à
qua tamen iterum fuerit appellatum, tangit
Franchis *in deciſ.* 288. *in fine*, qui inclinat in par-
tem negatiuam, & Riccius *dicta collect.* 177. *in fine*,
dicit vt poſſit fieri executio ſuper fructibus, non
obſtante appellatione, aduertens in hoc habere
quæſtionem tacite implicitam, vt ſicut actori
obtinendi licet mandare ſententiam executio-
ni, non obſtante appellatione, ſic & reo, qui
poſtea obtinuit, non obſtante appellatione acto-
ris cum de Franchis *ſuprà* & *deciſ.* 136.

Quæſtio

QVÆSTIO IV.

An appellatio ſuſpendat executionem ſententia ſuper alimentis lata; Et an ſuper ſolatione penſionis: Et an ſuper ſolatione excuſati, & ſubſidij: An ſuper congrua ſuſtentatione: Et an ſuſpendat eam, qua fertur ſuper ſolattotione dimidiarum an natarum, & ſalariorum: An detur appellatio à mandato de exequendo: Et an appellantes ab ordinationibus Pontificiis, ſint excommunicati per Bullam cœna: Et de aliis remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio admittitur quoad effectum deuolutiuum à ſententia lata ſuper alimentis futuris, non ſic de præteritis, vide n.4.*

2 *Alimentorum cauſa queit tractari diebus feriatis.*

3 L.fin.ff de appellat. recipiend.

5 *Inhibitio ſuperioris non ſuſpendit præſtationem alimentorum.*

6 *Alimenta ſunt præſtanda etiam poſt delictum commiſſum, appellatione pendente.*

7 *Penſionis executor poterit procedere ad exequendas bullas Apoſtolicas penſionis, appellatione remota: limitatur, n.8.*

9 *Penſionis debitor eſt cogendus ſoluere eam, etiamſi penſionarius non ſit in poſſeſſione exigendi adhuc oppoſito de nullitate.*

10 *Penſionis nullitas eſt proponenda coram ordinario Iudice, qui nequit inhiberi ab Apoſtolico.*

11 *Subſidij, & excuſati ſolutio eſt facienda appellatione remota nec admittitur recurſus per viam violentia. num.12. fallit in ceſſione, num.13.*

12 *Bullarum Cruciata ſolutio, fit appellatione remota, abſque recurſu per viam violentia, fallit ſi debita cedantur in fauorem aliorum, num.13.*

14 *Congrua ſubſtentatio debet ſolui rectori, à penſionario, appellatione, & exceptione remota, num.15. & 16.*

15 *Epiſcopus in aſſignatione congrue, procedet iuxta ſuam conſcientiam.*

15 *Congrua qualis debeat aſſignari, pendet ab arbitrio, inſpecta qualitate loci, & perſonarum.*

17 *Annata ex fructibus beneficii vacantis, quæ dimidia pars eſt vnius anni ſoluitur appellatione remota, vbi de portionariis: Eccleſia Toletane, n.18.*

18 *Venter non patitur dilationem*

19 *Salaria famulorum, ſunt ſoluenda, non obſtante appellatione, n.20. & 21.*

22 *Appellatio à mandata de exequenda, num admittatur remiſſiuè.*

23 *Pontifex excommunicare appellantes à ſuis ordinationibus, etiam ſi ſint promulgata ab eo, tanquam temporali Domino, num.24. 25. & 26.*

27 *Pontifex excommunicare poteſt ſubditos, quatenus eſt Dominus temporalis.*

28 *Appellari nequit pluribus in cauſis*, remiſſiuè, *num.30. & 34.*

34 *Appellari nequit à legis ſententia, nec à pœna Iuris, nec à Iudice decernente pœnam Iuris.*

31 *Appellandi Ius, quoad vtrumque effectum auffertur ſpoliatori manifeſto, quid de appellante ſuper remedio* cap. reintegranda, n.32. remiſſiuè.

33 *Reſtitutio in integrum admittitur à ſententia ſuper poſſeſſorio, & in ſpolio, & in caſibus, vbi prohibetur reclamari, ſupplicari, & recurri.*

AD primam quæſtionis partem an in ſententia alimentnrum appellatin ſit permiſſa, & 1
ſuppoſitis adductis *ſuprà in cap. 6. de Iudiciis, quæſt. fin. à num.14* vbi annumeraui alimenta inter cauſas ſummarias, reſpondeo poſſe appellari, & ſi non quoad effectum ſuſpenſiuum, tamen quoad effectum deuolutiuum, tum ex iam adductis, tum ex noſtro Textu, & *in dicta l. & in maioribus, Cod. hoc titulo*. docent Ioannes Andreas *in additionibus ad Speculatorem in Rubrica, de appellationibus, Nouell. de dote p 8. priuileg.7.* ſcilicet ſi de futuris alimentis agatur; ſecus enim ſi de præteritis, vt iam alibi dixi, & tradunt Lancelotus *de attent. lite pend. limit.24. num.7.* Faquin. *lib.1. controuerſ. cap.77.* * Cum multis Surdus *de alimentis titulo 1. quæſt.120. num.13.* qui etiam dicit diebus feriatis hæc cauſa poſſit terminari, vt dixi *ſuprà in cap.1. de feriis*, & probatur ex Textu *in l.2. ff. de feriis*, Bartol. & Doctores *in l. mela, ff. de alimentis, & cibariis legatis*, Ceuallus *de cognitione per viam viol. part.2. ſub quæſt.38.* Faquineus *ſuprà in fine*, docet etiam Pichardus *in manud. part.4. §.14. à num.2.* cum Tuſcho *in pract. Littera A, concluſ.286. ex n 42. & concluſ.402. ex num.17.* latè Surdus *de alimentis, titulo 8. priuileg.60. per totum*, Guttierrez *in pract. cap.106. ex num.2.* Et probat *l 6. tit.18. lib.4. recopilat.* quæ remouet apppellationem alimentorum præſtandorum in cauſis pupillorum.

Nec prohibitam eſſe illam appellationem, probat Textus *in l. fin. ff. de appellationibus recipiendis*, quia loquitur de alia cauſa alimentorum videlicet ne frumentum in vſum militum annonæ ſubſidia contrahatur, & ſic cum agitur de alimentis, quæ militibus debentur; eſt enim cauſa alimentorum, quæ moram, nec dilationem patitur, nedum ipſa appellationis cauſa pendet; atque diſcutitur alimentarius fame moriatur.

Et ita tenendum, quando res dilationem 4
non recipit, & ſi Speculator aliter diſtinguant, Bartolus *ad dicta leg. fin ff. de appellat. recipien.* Speculator *ſuprà*, verſiculo *octauo quando res dilationem non recipit*, dicentes, aut alimenta peti Iudicis officio; & tunc à ſententia Iudicis appellationem prohiberi, quia incidenter, & ſummatim cognoſcit, *leg. ſi Iudex, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni Iuris, leg. ſi quis à liberis, §. ſilens, ff. de liberis agnoſcendis, capite ex parte, & capite penultimo de accuſat*, aut actionis Iure petuntur, & tunc appellationem permitti, quoniam Iudex procedit, vt fit in ordinariis Iudiciis; videbis etiam quæ ex multis repetit Ceuallus *ſuprà quæſt.38.* * Vbi an

num.fin

num. fin. cum Mandoſio *de inhibit. quæſt.* 110.
quod inhibitio ſuperioris non ſuſpendit præ-
6 ſtationem alimentorum. † Et addit quod ſunt
præſtanda alimenta, etiam poſt delictum com-
miſſum, appellatione pendente, Suedus *ſuprà*
tit. 9. *quæſt* 32. *à num* 6. Ceuallos *num.* 14. *&* 15.
dicta quæſt. 48.
7 Ad ſecundam quæſtionis partem an non ob-
ſtante appellatione, executioni mandetur ſen-
tentia ſuper ſolutione penſionis; vt diſtinctè
reſpondeas leges quæ adduxi *ſuprà in cap. quia*
v. de Iudiciis, quæſt. 16. *&* 20. nunc verò bre-
uiter reſpondeo, quod poterit executor penſio-
nis procedere ad exequendas Bullas Apoſtoli-
cas penſionis, appellatione remota, taliter,
vt ea non obſtante exequatur eius ſententia,
& ſi deuolui poſſit cauſa ad ſuperiorem, vt do-
cen Gigas *de penſionibus, quæſt.* 85. Flaminius
Pariſius *lib.* 10. *de reſignatione part.* 2. *quæſt.* 6. *à*
num. 64. Flores de Mena *variarum, quæſt. lib.* 1.
quæſt. 12. *à num* 41. tradit Ceuallos *in practicis,*
8 *part* 4. *quæſt.* 1. *num.* 905. * Vbi *à num* 907. ait
cum eodem, Gigante *ſuprà deciſ* 333. hoc limi-
tari, eamque ſententiam non habere executio-
nem paratam, quando ex Bullis penſionis ſic
opponatur exceptio incompetentiæ, vel quia
gratia eſt ſubreptitia, vel ſi probatur alia legi-
tima exceptio, quæ executionem impediat, vel
quia oritur ex natura gratiæ, quæ eſt conditio-
nalis; in his enim caſibus appellationem habere
locum quoad vtrumque effectum deuolutiuum,
& ſuſpenſiuum.
9 Verùm, Franciſcus Tondutus *tomo* 1. *part.* 2.
capite 1. §. 4 *à num.* 6. ait tantam eſſe vim litte-
rarum Apoſtolicarum in hac penſionum Eccle-
ſiaſticarum materia, vt quamuis penſionarius
non eſſet in poſſeſſione exigendi penſionem,
tamen debitor ſit cogendus ad ſolutionem,
non obſtante exceptione nullitatis per eum
oppoſita; imo & litteras Apoſtolicas, non
obſtante tali oppoſitione, eſſe executioni man-
dandas, etiam ſi talis exceptio reſultat ex ven-
tre ipſarum litterarum, & reddit rationem cum
Rota *deciſione* 901. *parte* 1. *diuerſorum*, quia
creditor penſionis multas poteſt habere repli-
cationes, & rationes, aduerſùs huiuſmodi ex-
ceptiones; & ſic interim propter honorem lit-
terarum Apoſtolicarum eſſe decernendam exe-
cutionem; taliter, vt non retardetur per illas
exceptiones. Sed quia Nicolaus Garcia *de be-*
neficiis, parte 1. *ſub capite* 5. *toto* §. 4. *à num.* 442.
agit latè de Iudicio proſequendo, circa ſolu-
tionem penſionis, & qualiter exceptiones au-
10 diantur; ideo nunc non longius ago. * Addit
tamen Ceuallos *ſuprà dicta parte* 4. *quæſt.* 1. quæ
in ordine eſt 897. *numero* 909. *&* 910. cum mul-
tis ab eo relatis, vt Iudex ordinarius non poſſit
inhibere Iudici Apoſtolico, nec è conuerſo
Apoſtolicus Eccleſiaſtico, coram quo lis verti-
tur ſuper nullitate penſionis; & quod penſio-
nis nullitas eſt proponenda coram Iudice or-
dinario.
11 Ad tertiam quæſtionis partem, an appella-
tio ſuſpendat ſententiam latam ſuper ſolutio-
ne ſubſidij, & excuſati: de hac agit, Cenal-
los *in pract.* 4 *parte quæſt.* 1. *à numero* 281. vbi
numero 286. ad longum refert Schedulam Re-
giam circa ſolutionem ſubſidij, & excuſati:
vnde ego breuiter cum Rebuffo *de penſioni-*
bus, quæſt 95. *numero* 3. Ruginellus *in tract. de*
appellat. §. 2. *capite* 3. *numero* 278. & cum
Scaccia *in hoc tractatu quæſtione* 17. *numero* 6.
& Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, par-*
te 2. *quæſtione* 133. teneo, quod ſolutio ſub-
ſidij, & excuſati, eſt facienda, appellatione
remota.
Et ſic patet ex predicta Schedula Regia lata 12
anno 1583. cuius litteram refert ad longum,
Ceuallos *ſuprà dicta numero* 276. qui *ſub nume-*
ro 287. dicit eius prouiſionem non habere præ
manibus, nec ſub eius *titulo* 10. *libro* 1. *reco-*
pilation. vbi agitur de Bullis, & ſubſidiis, de-
prehenditur ideo tantùm ſequentia verba re-
fero ad propoſitum conducentia ibi, *Per loquar*
noſole ſe excluyo apelaçion. pero no ſe puede lleuar
el proceſo por via de fuerça à ningun tribunal, y
lo miſmo es para la cobrança de la limoſna de las
Bullas de cruzada con inhibiçion de los demas tri-
bunales, como ſe contiene en la dicha cedula, y
an ſi los dicho Iuezes no haçen fuerça executando
ſus ſentençias ſen embarge de apelazion. * *Pero* 13
ſi la cauſa fueſſe temporal, por ſer deuda ciuil,
y contra leges çedsendo vn Eccleſiaſtico ſu deuda,
no ſe deue en eſte caſo entender la dicha çedula Real
porq. redundaria la dicha çeſion en ofenſa de la Iu-
riſdicçion Real, y de ſus ſubditos. Et in his cau-
ſis, cum eſſem Iudex, tam in Eccleſia Aſtu-
ticenſi, quam in hac Valliſoletana, ſic vidi
practicari, & obſeruari, & *leg.* 8. *dicto titulo* 10.
libro 1. *recopilationis*, præcipitur, vt Cancella-
riarum, aut audientiarum regalium Iudices,
non cognoſcant de prædictis cauſis.
Ad quartam quæſtionis partem dico non ſuſ- 14
pendi executionem ſententiæ latæ ſuper ali-
mentis congruæ ſuſtentationis Rectoris Ec-
cleſiæ, appellatione interpoſita, cum con-
grua ſit aſſignanda Parocho ex fructibus be-
neficij onerati cum penſione ex Bulla P. j V.
& ex Tridentino *capite* 16. *ſeſſione* 7. vbi eius
expoſitores, & eſt ratio, quia hæc portio,
quæ ratione congruæ aſſignatur, eſt de natu-
ra alimentorum, & in ſimili fuit reſolutum
per Rotam, vt tradit Lancelotus *de attentatis*
limitatione 24. *numero* 6. *&* 7. ſequitur Ceual-
los *de cognitione per viam violentiæ parte* 2. *ca-*
pite 162. eo quod venter non patitur dilatio-
nem, & quia nec Iuri, nec æquitati conue-
nit, vt penſionarius ſine labore conſequatur
integram penſionem, Parochus verò pereat:
videndi ſunt Gratianus *diſceptation. forenſ. capi-*
te 399. *numero* 11. vbi declarat quandam de-
ciſionem Rotæ, & reſoluit in hac congruæ aſ-
ſignatione, non comprehendi diſtributiones,
quia non ſunt certæ, nec liquidæ. Et prædi-
ctam reſolutionem teneo; etiam ſi Flores de
Mena *variarum quæſtionum* 14. poſtquam reſ-
ponderit pro noſtra opinione, poſtea id re-
linquet arbitrio Iudicis, an nempe ſententiæ
ſuper congrua: videbis etiam Tridentinum *ſeſſio-*
ne 15. *capite* 8. *& ſeſſione* 24 *capite* 4. vbi ap-
pellatione remota deſignetur congrua, vt tra-
ditur *in Clementina* 1. *de Iure patronatus*, vt
declarat, Lambertus 3. *parte lib.* 2 1. *quæſtione* 10.
articulo 9. *&* 10. Rebuffus *in tractat. de con-*
grua capite 4 * Vbi probatur quod Epiſco- 15
pus in aſſignatione congruæ debet procedere
ſecundùm conſcientiam ſuam ſemotis om-
nibus exceptionibus, & allegationibus ſic
remota

remota appellatione, vt *in dicto capite 7. Trid. ſeſſione 7.* ibi *appellationibus*, multa alia in comprobationem adducit Ceuallos videndus *in practicis parte 4. quaſt.* 1. aliàs 897. *à n.* 912. *ad* 491.

16 Vnum tamen notabis, vt iam alibi dixi quod & ſi commune ſit dicterium, vt Rectori aſſignentur centum ducata pro congrua de beneficio grauato penſione, dico hanc partem relinqui Iudicis arbitrio, qui conſiderata qualitate perſonarum, locorum, & temporum iudicabit, vt in ſimili ſcribit, *conſilio* 35. *& in capite ſicut de ſupplenda negligentia Prælatorum, & in capite 1. de præbendis, libro 6.* Menochius *de arbitrar. caſu* 26. *numero* 12. Oieda *de beneficiis incompatibilib. 1. parte capite* 19. *à numero* 33. *vſque ad finem*, Ceuallos *de cognition. per viam violent. parte* 1. *reſol.* 150. *numero* 27. *&* 28. ſubdens cum eodem Menochio iam relato, quod prudens Iudex poterit iudicare illud beneficium eſſe tenue, aut paruum, cuius redditus non ſufficiunt pro neceſſario victu Clerici, ſuæque Familiæ, ſoleteque de ſtylo Curiæ pro congrua ſuſtentatione centum pro Rectore deſignari, qualiter præfatum dicterium intelligo à communiter accidentibus, & in quo conſiſtat hæc ſuſtentatio congrua, dico in dubio ſequenti.

17 Ad quintam quæſtionis partem an appellatione remota, & exequatur ſententia lata ſuper ſolutione dimidiarum annatarum: Et vt reſpondeam præmitto quod annata datur pro congrua ſuſtentatione, & habet naturam alimentorum. Hæc enim ſubdeducitur ex fructibus cuiuſtiber beneficij vacantis, expreſsè cauetur, quod ex quacumque vacatione beneficij, dignitatis, vel præbendæ ſoluatur annata, cuius litteram refert Ceuallos *de cognitione per viam violentia, parte 1. quaſtione* 136. omninò videndus, vbi dicit *à numero 6. & 7.* cum aliis ſententiam latam in hoc caſu exequi, appellatione remota.

18 Cum venter non admittat dilationem, vt tradit etiam Cabedus *in deciſione 66. & numero 7.* Ceuallos idem dicit docens *numero* 22. quod congrua ſuſtentatio conſiſtit in dimidia annata, & quod annata eſt ſoluenda de omnibus fructibus beneficij, & quoties continget beneficia vacare, niſi accideret bis in eodem anno, nec deberi ait *ibi, numero* 25. quando beneficium non excedit viginti quatuor ducata auri, *de Camera*, & *numero* 28. ait quod annata dicitur dimedietas beneficij deductis oneribus laudans, *numero* 29. conſuetudinem eam ſoluendi, & *à numero* 30. ait annatam eſſe Ius reale conſiſtens in fructibus beneficij, & quod eius ſolutio præfertur omnibus præſtationibus, ſicut decimæ: Alia quamplura addit, & de quibus non ſoluatur *ibi*, videnda, & ad propoſitum ſatis dictum eſt; Nam & ſi Ceuallos nominatim loquutus de hiſce annatis debitis portionariis Eccleſiæ Toletanæ ex dicta Bulla Leonis III. & ex alia Nicolai Pontif. & ex alia Sixti Papæ ibi *opportuna remedia appellatione poſtpoſita*, quas refert idem Ceuallos, ego extendo ad alias dimidias annatas, quæ ſolent ex aliis Bullis; & inueterata conſuetudine applicari fabricæ, aut menſæ Cathedralis Eccleſiæ, &c. quia hæ annatæ aſſignantur, & ſoluuntur pro congrua ſuſtentatione Miniſtrorum ipſius.

Ad ſextam quæſtionis partem de ſententia lata ſuper ſalariis famulorum Aduocati Procuratoris, & aliorum præoiſis, quæ adduxi de præſcriptione aduersùs præfatos in dictis ſalariis *ſuprà in capite 1. de præſcription. quaſtione 4. per totam*, nunc breuiter reſpondeo generaliter à Doctoribus traditum prædictam ſolutionem faciendam, & exequendam eſſe abſque retardatione, appellatione remota, eo quod cauſa petentis mercedem eſt pia, vt tradit Rota diuerſor. *deciſione* 764. *num.* 3. *parte* 5. refert, & ſequitur Ruginel. *in hoc tractatu* §. 2. *capite* 3. *numero* 380. Ceuallos cum aliis *de cognition. per viam violentia, parte 2. quaſtione* 134. & ampliat Sigiſmund. Scaccia *de appellation. quaſtione* 37. *limitat.* 8. *numero* 9. etiamſi non conſter de paupertate famuli; quia illud, non tam ex paupertate, quam ex ſeruitio procedit; Quia ſcriptum eſt de Iure Diuino, *non morabitur opus Mercenarij tui apud te vſque ad mane*, Rebuffus *in Articulo 3. Gloſſa 7. numero 1. & 2.* qui dicit non habendam eſſe conſiderationem, an indigeant mercede ad ſe alendum, docent in terminis etiam Gratianus *diſcept. forenſ. capite* 257. *numero* 44 vbi eleganter, & magiſtraliter hanc materiam declarat. Videbis Flores de Mena latè dictis ſalariis agentem *libro 1. variarum quaſt* 8. *per totam* Mandoſius *in tract. de Monitoriis quaſt.* 56. 19

Tamen Rodriguez *de executione capite 1. Articulo 3. numero* 55. quem potiùs amplectitur Ceuallos *vbi ſuprà*, dicit quod reſpectu appellationis, de qua hic eſt conſideranda qualitas petita, & qualitas petentis; Ob idque relinquere hoc iudicantis arbitrio, dum petitio non excedat triennium ex *lege 9. titulo 15. libro 4. recopilationis.* 20

Sed mihi prima vberior, & practicabilior videtur, præcipuè in famulorum ſalariis, ſi antecedenter ſuper eis ſit concordatum cum Dominis, & confirmatur; quia hæc eſt laboris, & alimentorum, ſeu veſtium aſſignatio: cuius ſolutio, vt tradit Gratianus *ſupra dicto capite* 257. *numero* 26. debet omnibus præferri; Et ita practicatur Paz *in praxi, parte 4. tom. 1. cap 1. num.* 56. & aliis communiter. 21

Ad ſeptimam quæſtionis partem, an admittatur apellatio à mandato de exequendo, vt reſpondeas applicabis *dicta ſuprà in cap* 15. *de ſententia, & re iudicata quaſt.* 3. verſiculo *ad tertiam*, vbi egi de quæſtione an admittatur appellatio à mandato de ſoluendo, & ſub *d. cap.* egi de aliis caſibus exequendis, & *ibi ſub quaſtione* 4. in verſic. *ad quartam*, vbi egi de quæſtione, an liceat appellari à ſententia Iudicis, qua pronuntiat ſententiam eſſe exequendam, & de aliis *ibi quaſtione* 5. & in Rubrica hoc Titulo *ſub quaſtione* 2. verſic. *ad tertiam*, egi de dubio an à decreto torturæ liceat appellari. Et ſub *quaſt.* 3. verſic. *ad quartam*; de dubio an à mandato executorio liceat cuilibet appellare pro paupertate, ſicque remiſſiuè ad plures declarationes, & limitationes; leges Scacc. *hoc tit. q.* 17. *limit.* 10. vbi colliges huius dubij veram practicam: 22

Ad octauam quæſtionis partem, an appellatores ab ordinationibus Pontificiis, ſint per Bullam in cœna Domini excommunicati; & ſic hæc quæſtio poſſet tractari conuenientiùs *infrà ſub capite Paſtoralis*, §. *verum hoc Titulo.* Tamen hic agimus de ſuſpendenda executione ſen- 23

tentiæ

tentiæ, media appellatione, & ordinationum promulgatio, ad idem tendat; ideo llbuir de hoc dubio hic ſcribere, & teſpondeo de appellatiooibus ab ordinationibus pontificiis, quatenus decretis à Pontifice, vt io ſpiritualibus Domino nemioi dubium erit incurrere in prædictam excommnnicationem, quia Pontifex poteſt excommunicare appellantea à ſuis mandatis, vel otdinationibus, quatenua Pontificis ſunt, vt omoes fatentur, dubium verò eſt an idem procedat, quateous eſt Dominus temporalis.

24 Et in hoc vltimo dixerunt Reginaldus *tomo 1. lib. 9. num. 263.* & Caſtrus Palaus *tom. 6. diſput. 3. puncto 3. num. 5.* ſic à talibus otdinationibus appellante s non incurrere in prædictam excommunicationem; quia etſi ita appellantes à mandatis pontificiis iniutiam irrogenr ſi ipſe in illis cauſis ſupremus Pontifex ſit ſed cum id ex Pontificis munere, non inferatur, neceſſario; ſi quidem poteſt in illis cauſis, alij Principi ſubiectus eſſe; vt pote, qui ſub ea conditione dominium temporale conceſſit; non inquam videtur, vt Pontifex in Bulla cænæ comprehenderet prædictos appellantes, cum ſibi iniuriam taotum per accidens inferant.

25 At, exiſtimo etiam incuttete prædictam excommunicationem, quia Pontifex ob Iniutiam ſibi factam in hac appellatione excommunicationem profert; ſed hæc iniuria Pontifici irrogatur per appellationem à quocumque
26 illius mandato: ergo. † Tum quia Pontifex poteſt etiam excommunicare ſubditos, quatenus eſt Dominus temporalis, ſicut excommunicat Pitatas in ſuo mari Pontificio diſcurrentes; tum quia id cedit in eius fauorem; denique quia excommunicatio in prædicta Bulla fertur contra appellantes; abſque vlla limitatione: ergo cum Pontifex vti queat omni ſua Iuriſdictione, ſiue temporali; ſiue ſpirituali; in pœnis imponendis: ſequitur, vt ſic appellantes excommunicati cenſeantur, per prædictam Bullam cænæ: docent, Bonacina *tom 1. diſput. 1. quæſt 3. puncto a num. 3.* Diana *p 9. tract. 7. miſ. reſ. 66.* verſic. *ſed maior*, & in verſic. *bis*.

27 Ad plutes alias difficultates eiuſdem matri, reſpondebis ex iam adductis interim videbis, Ceuallos *de cognitione per viam violentia tota a. parte*, vbi de plutibus dubiis concernentibus; & abunde, Salgadus *in ſuo tractat. de probatio-*
28 *ne Regia.* † Et quod appellari à legis ſententia, noo liceat; docent Doctores per Textum, *in cap. reprehenſibilis, hoc titulo*, Nec appellari à pœna Iuris; etſi appellare liceat à Iudice, qui decernit locum habere pœnam legis; item & appellari poſſe, à mulcta, de quo tradit, Pichardus *in manud. p. 4. §. 14. à num. 4.* vbi, *numero 6.* ait, vt liceat appellari à Iudice, qui ſententiam, ſiue pœnam legis excedit; & adiunges quæ adduxi, *ſuprà in cap. 3. quæſt. 7. in fine*, de hac appellatione, & de differentia pœnæ,
29 mulctæ. † Et de pluribus aliis caſibus leges, Marantam *de ordine iudicior. p. 6. tit. de appellation. à num. 169.* Couarruuias cum aliis, *pract. cap. 23. num. 5.* Petrum Gregorium *ſyntagmat. iuris, cap. 2. num. 11.* Farinac. *in praxi, q. 101. per totam*, Tuſchum *littera, A, concluſ. 401. 403.* Caldas *in l. ſi curatorem*, verſic. *per quos preſtianum*, Fermoſin. de Exceptionibus, *num. 31.* Rebuſſum *in conſtit. regal. tom. 3. art. 8. Gloſſa 2.* & allegant alios, Pichardus *in manud. dict. p. 4. §. 1. num. 5.* Bernard. Diez *reg. 354. & 38.* Antoo. Gomez. *3. tom. variar. cap. 3. numero 31.* Paz, *in praxi, tom. 1. p. 6. in proœmio, num. 17.* Douellus *lib. 28. commentariorum, c. 6.* Speculator *de appellat. §. in quibus*, & aliis communiter.

Notabis inquam quod Ius appellandi, quo- 30
ad vtrumque effectum aufertur ſpoliatori manifeſto, *cap. Romana, § preterea de appellation.* ſequitur per eum, Romanus *conſ 324. num. 33.* Pichardus *in manud. p. 4. §. 11. num. 6. in fine*; & probatur ex his, quæ longe dixi, *in tota tit. de reſtit. ſpoliat.*

Et an appellari liceat à lata ſententia ſuper 31
remedio, *cap. reintegranda 3. quæſt 1.* dixi, *ſuprà in cap. ſæpe de reſtitutione ſpoliatorum, quæſt. 4.* verſic, *ad ſecundam.*

Et Riccius *collect. 1530.* ad Gloſſam, in iam 32
ſæpius relata, *l. 1. Cod ſi de momem* tradit regulam, quod licet à poſſeſſorio denegetur appellatio: tamen admitti in integrum teſtitutionem: ſicque teſtatur decisum in Rota Romana Cardinalis Puteus *in deciſ. 31. lib. 1.* pleniſſime Capella Tholoſana, vbi bona additio, *in deciſ. 106.* Et ampliatur, vt detut io ſpolio, ſicut datur appellatio; Afflictis *in deciſ. 169.* Caualcanus *in deciſione 44. p. 1.* & conceditur etiam in caſibus, vbi prohibetur reclamari, ſupplicari; & recurri: refert deciſum Cæſar Barz, *in deciſ. Bonon. 74.* Riccius ſupra limitat iu poſſeſſorio ſummariſſimo, de quo, *ſuprà ſub quæſt. 3. in fine*, & quando poſſeſſorium inferret plenè damnum; ſecus ſi enormiſſimum ibi eum videbis cum aliis.

Alios caſus, à quibus appellare ooo licet con- 33
gerit Andteas valenſis *in Rubr. hic toto*, §. 4. de quibos, *ſuprà, & infra ſub hoc tit.* de aliis dico, *infra ſub cap. 17.* verſic, *& confirmatur*, 1. & verſic, *confirmatur ſecundo.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XII.
Super Eo, hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Appellari poteſt ſecundùm canones ante, & poſt litem conteſtatam, & in prolatione ſententia, & poſt.*

2 *Recuſatio, & appellatio æquiparantur, cumulatiuè.*

3 *Terminus aſſignatus ad cauſam decidendam, incipit à præſentatione reſcripti.*

4 *Dies interpoſita appellationis non computatur in tempore ſtatuto ad eam proſequendam.*

5 *Iuriſdictio Iudici acquiritur per præſentationem reſcripti, aut priuilegij, nec datur in acta ante exceptionem, numero 7. & 8.*

6 *De legatus nullius cauſa habet poteſtatem, ante litterarum præſtationem.*

8 ***Litterarum originalium præſentatio, debet fieri, vel alias authenticarum; ita vt transſumptum non ſufficiat.***

1 HVius Textus littera claudit tres concluſiones. Prima quod ſecundum Canones appellari poteſt ante, & poſt litis conteſtationem, & in prolatione ſententiæ & poſt. Occaſione huius poteſt longè agi de appellatione ab interlocutoria ſententia ſeu grauaminibus, qualia ſunt tortura Iudicia incompetentia, & alia, quæ licet colligere ex *l. intra, & l. 39. ff. de minoribus, l. arbitrio, ff. qui ſatiſdare cogantur, l. 2. Cod. vt lite pend.* ex Rebuffo *in tract. de ſent. & re Iudic. Gloſſa 1. à num.* 10. Ducñas *reg.* 42. Maranta *in praxi ſub hoc tit. p. 6. à num.* 269. Lancelotu *de attent. 2. p. cap. 15. limit. 1. num.* 57. Mynſing. *cent. obſeruat.* 5. Remin. *conſ.* 68. *lib* 5. *& conſ. 1. num. 4. lib. 4.* Rota *deciſ.* 419. *in nouiſ.* Menochius *de retinenda rem. 4. à num.* 810. *vſque ad* 856. ſed quia latè dixerim, *ſub cap. exhibita* 19. *& cap. venerabilus* au. *de iudiciis*, de differentia inter Ius ciuile, & Canonicum, & quid in praxi, & per Tridentinum ſit ſtatutum & nonnulla hic ſcribat Balboa, & latè, *in cap. vt debitus honor, hoc tit.* ideo amplius non inſiſto in explanatione prædictæ concluſionis. Et quænam ſit de Iure differentia in proponenda appellatione ab interlocutoria, & à diffinitiua, cum multis retuli, *ſuprà ſub Rubrica huius tituli, quæſt.* 5. verſiculo, *ad quartam*, quæ omnia conducunt pro enodatione prædictæ primæ concluſionis.

2 Secunda verò concluſio deducitur, ex verſic. *in cauſis*, vbi videtur, vt recuſatio, & appellatio æquiparantur; ſed quia de hac æquiparatione iam dixerim, *ſuprà, in cap. 4. de foro competenti, quæſt.* 41. & de tota materia recuſationis, *ibi, à quæſtione* 1. ideo non inſiſto.

3 Tertia autem concluſio eſt, quod terminus ſeu tempus aſſignatum ad cauſam decidendam, incipit currere à tempore præſentationis reſcripti: ſic colligitur, ex verſic. *ſi autem*, ex quo de tribus inquiri poteſt. Primum de tempore intra quod debet procedi in cauſa appellationis; & ſic repetes dicta *ſuprà in cap. 4. cap. 5. & cap. 8. hoc tit.* Secundum de illo dubio, an dies termini, an computetur in terminum; de quo dubio Barboſa *hic num.* 7. vbi affirmat non computari, de quo iam ego latè dixi, *in cap. 1. de dilationibus, quæſt.* 10. & *ibi*, in verſic. *ad tertiam*, egi tempus dilationis conceſſæ à Iudice,
4 vel ab homine, à quo tempore currat. † Itaque ex ibi, adductis ad propoſitum noſtri Textus, dico quod dies interpoſitæ appellationis, non computatur in tempore ſtatuto ad eam proſequendam, Tiraquell. *in tractat, ceſſante cauſa, num.* 82. Gutierrez *pract. lib. 1. quæſt.* 108, Guido Papæ *deciſ.* 436. *num.* 3. Socinus *reg.* 127.
5 verſic *ſeptimo fallit*, Barboſa *hic num. fin.* † Tertium, & vltimum agi poterit de eo dubio, an reſcriptum valeat à tempore præſentationis, tempore eius datæ, cuius occaſione applicabis materiam Textus, *in cap. cæterum, cap. capitulum ſanctæ Crucis de reſcriptis, cap. 2. de officio de leg.* Et ſic Barboſa *hic num. 4. 5. & 6.* diait quod Iuriſdictio eſt acquiſita Iudici per præſentatio-
6 nem reſcripti, aut priuilegij. † Et quod delegatus nullius cauſæ habet poteſtatem, aut exercitium ante litterarum præſentationem. † Nec 7
Iuriſdictionem in actu ante expeditionem: videbis quæ congerunt Nicolaus Garcia *de benef. p. 6. cap. 2. à num. 7. & 61.* Molina *de iuſtitia tomo 3. diſput. 599. num.* Salgadus latè *de protectione regia tom. 1. p. 4. cap. 6. ex num. 43. & numero 6.* vbi per totum caput leges, multa de executore carente Iuriſdictione, addens idem procedere in quolibet delegato, vt ante præſentatas litteras delegatorias non habeat exercitium Iuriſdictionis, probat, *à num.* 61. cum
infinitis. † Et quod debeat fieri præſentatio 8
litterarum originalium, vel alias authenticatum, nec ſufficiat tranſumptum factum à Notario, ſeu ſubſcripta, expendit Garcia *dict. 6. p. cap. 5. à num.* 16. de quo ego dixi latè in quadam allegatione Iuridica, pro Eccleſia Aſturicenſ. cum eſſem ibi, Canonicus Doctoralis; ne reciperetur D. Didacus Salcedo Beancos in gubernium, & adminiſtrationem Epiſcopatus, etiam cum ſchedula, & prouiſione Regia Regis Philippi IV. & eius conſilij de camera anno 1640. teſtificante de expeditione litterarum Epiſcopatus illius, ad quem ipſe Don Didacus fuit electus; & ſic donec ſe ad capitulum præſentauit cum litteris originalibus, non fuit admiſſus ad exercitium Iuriſdictionis: Et applicabis dicta, *infra in cap. vt noſtram 56. quæſtion.* 3. verſiculo, *ad ſecundum*: Et quæ notæ, *ſub cap. 9. & 15.* de electione.

AD TEXTVM.

IN CAPITE XIII.

Peruenit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

DE huius Textus intellectu cum, *§. verum, cap. paſtoralis, hoc titulo*, ibi dico quatenus agitur de effectibus appellationis interpoſitæ ab occulto ſeu publico excommunicato, propter iniuriam, & manus violentas iniectas in Clericum conuento in Iudicium; & interim applicabis quod dixi, *ſuprà in Rubrica hoc tit. quæſt.* 1. verſic. *ad ſecundum*, vbi egi de dubio, an liceat excommunicato appellare. Et applicabis pleraque dicta, *ſuprà in cap. intelleximus 6. de Iudiciis, & in cap. ad probandum 24. de ſent. & re Iudicata*, quæ proportionabiliter faciunt: Et vide *infra c. ſeq.* vbi de Notorio.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIV.
Conſuluit,hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non datur in notoriis: fallit in deuolutiuo effectu, n. 4 in nonnullis aliis, in quibus admittitur, n. 5 6. 7. 8. 10.*

3 *Notorium quid, & de quæſtionibus ſuper Notorio, remiſſiuè.*

9 *Appellatio admittitur in manifeſtis.*

10 *Appellatio non admittitur in Notorio præſumptionis, & fictionis, prout ſurgit à facto Notorio, & n. 11.*

11 *Condemnatus ex præſumptione iuris, & de iure appellat, non ſi ex ſola præſumptione iuris.*

12 *Notorius delinquens dicitur captus in flagranti delicto; & non poteſt appellare.*

13 *Citari debet pars, quando profertur ſententia declaratoria pœnæ incurſæ, niſi timeatur de fuga num 15.*

14 *Excommunicatio lata ſine citatione, & ſine monitione tenet, ſed non eius declaratoria ſententia, niſi ſit ſuper Notorio.*

1 LITTERA huius Textus, quatenus conſimilem habet reſolutionem de excommunicato appellante, exornabis, vt *in c. 13. præcedenti*; de intellectu huius Textus dixi, *in cap. de cauſa poſſeſſionis, & propriet. quæſtion 1. num. 24.*

2 Et quia ibi, in verſic. *Sed cum multa dicantur Notoria, quæ non poſſunt, prohibere debes, ne quod dubium eſt pro Notorio videaris habere:* Quare præter plura, quæ tradit, *hic* Barboſa cum multis, *à num. 2. ad 8.* vbi ponit concluſionem, quod in Notoriis non datur appellatio, de quo latiſſimè Salgadus *de protectione Regia p. 3. tom 1. cap. 14 à num. 54.* Sigiſm. Scaccia *de iudiciis cauſar lib. 1. cap. 97. num. 119 & hoc tract. de appellationibus, quæſt. 17. limit. 1. à num. 1.* Dueñas *reg. 32. num. 12. limit. 2.* Antonius Gregorius *tom. 3. variarum cap. 1. num. 47.* Clerus *in praxi, §. fin. num 94. verſic. ſolet etiam dici,* Lancelotus *de attentat. p. 2. cap. 12. limit. 9 num. 1.* Maranta *de ordin iudic. p. 3. part. 6 princ. quæſt. à num. 125.* Ca-
3 pt. *in tract. de Notorio membro 4. à n. 95.* † Ad quæſtionem de Notorio Gratianus *reg. 19 & 63. num. 7. & 8. num. 5.* Et de Notorio excommunicato, an vitando abſque denunciatione, Couarruuias *in c. alma mater p. 1. §. 2. à num 8.* verſic. *quinto*, in medio, & ad aliud, *ibi dict. §. 1. à num. 8* verſic. *quinta*, vbi etiam de Notorio excommunicato vitando in principio: & de Notoriis videbis quæ congero, *in c. veſtra de cohabitatione Clericorum:* Item ad propoſitum applicabis dicta, *ſup in Rubr quæſt 4. à num. 1.* & verſiculo, *ad ſecundam*, vbi an contumax audiatur appellans; item an admittatur appellatio à reu conuicto, & confeſſo (in quibus adeſt Notorium.)

Frmoſin. de Exceptionibus.

Tamen prædictam regulam limitant relati, 4
vt non procedat quoad effectum deuolutiuum;
in quo appellatio procedet: ſic Lancelotus *ſupra num. 3 in fine*, Scaccia *num. 9.* † Dicentes 5
etiam, *num 1. & 65.* & Salgado *ſuprà num 65.*
vt etiam poſſit appellari à declaratione Notorij.
† Et item ſi in appellatione exprimatur cauſa, 6
quæ habeat offuſcare rationabiliter Notorium,
Scaccia *num. 93.* Salgado *num. 60.* Farinacius,
quæſt. 101. in praxi, num. 64. idem docet Valenſis *in Rubr. hic num. 8.* ex hoc noſtro Textu ex
Gloſſa *in c. Romana 3. §. ſin autem, hoc tit lib 6.*
quia conſtat reum condemnatum de crimine
Notorio, ſi appellet tantùm appellare differendæ pœnæ cauſa, quod admitti non debet;
cum dicat. Pontifex *in c. cum ſpeciali 6 §. porro, hoc tit.* appellationem non eſſe remedium ad iniquitatis defenſionem, ſed ad præſidium innocentiæ, vt iam in Rubrica dixi. † Dicunt etiam 7
poſſe appellari ab exceſſu pœnæ, etiam in notoriis, Salgado *dicto c. 14. num. 61.* Farinac *numero 110.* verſic *ſublimita 4.* Scaccia *dict. limitatione 4. num 96.* † Item quod appellans audirur in 8
notorio probationis, & in notorio iuris, & in
notorio per famam, Barboſa *hic num. 7.* cum
Lanceloto, Rota, Farinacio, & aliis, *vbi ſuprà.* † Item docet, *num. 8.* dari appellationem 9
in manifeſtis, cum ſit aliud Notorium, aliud
manifeſtum, vt tradunt, Scaccia *dict. limit 4. num. 10* Salgado *dict c. 14. num 64.* Ruginel *de appellation. §. 2. cap. 3.* in verbo, *manifeſtum*,
num. 598.

Aliqua notaui ad Textum noſtrum, *in c. 5.* 10
§. præterea, vbi quod latrones, & publici criminoſi appellantes non audiantur: & Scaccia
de appellation. dict. quæſtion. 17. limit. 4. numero 86. reſoluit quod in notorio præſumptionis, & fictionis; prout ſurgit à facto notorio, non admittitur appellatio. † Item, 11
numero 87. tenet quod condemnatus præſumptione iuris, & de iure appellat; non autem
ſi ſit condemnatus ex ſola præſumptione iuris
ſic Farinacius *in praxi dict. quæſt. 101. num 124.*
Menochius *de præſumptionibus, lib. 1. præſumptione 76. num. 1. & 2.* Ruginel *in hoc tit. §. 2. cap. 3.*
verbo; *præſumptio, n. 829* & de differentia harum
præſumptionum dixi, *in c. 1. & 2. ſuprà de præſumpt.*

Cumque captus infraganti delicto dica- 12
tur notorius delinquens, ideo illum appellare non poſſe docent Cornax *deciſion. Incenſ. 193. ſub, numero quarto*, verſiculo, *tertio*, Matebeſanus *de commiſ. in commiſ. appell. pend. p. 2. cap. 2. ſub numero 33.* Scaccia *dict. limit. 4. numero 88.* & probatur ex
dicto §. præterea, cap. 3. hoc titulo, & ex
his, quæ adduxi, *in Rubrica, quæſtione quarta*, ſub verſiculo, *ad ſecundam*,
ſub verbo *tertia*, vbi numeraui perſonas, quæ ratione delictorum appellare
nequeunt.

Item applicabis ad hos Textus quæſtio- 13
nem, de qua, *ſuprà in Rubrica quæſtione ſecunda, à numero 1.* an liceat appellare à ſententia lata ſecundùm opinionem probabilem?
Et aliam quæſtionem, an liceat appellare in caſu
dubio, de qua dixi. Item applicabis quæ tradit,
Riccius *collect. 869* vbi probat ex Gloſſa celebri,
in clementina præſenti de cenſibus, quod debet

Tt 2 para

Digitized by Google

pars citari, quando profertur ſententia declara-
14 toria pœna incurſæ. † Ad eo vt etſi excom-
municatio lata ſine citatione, & ſine monitio-
ne, vel Iuris ordine, teneat, quamuis iniuſta,
cap. 1. cauſa 11. quaſt. 3. tamen ſi non præceſſit
partis citatio, erit nulla ipſa ſententia declara-
toria excommunicationis à Iure lata, niſi de-
claratoria excommunicationis fiat ſuper exceſſu
Notorio, quia tunc non erit opus citare ex-
communicatum, Balbus *in deciſ.* 39. quam no-
tat Riccius ad Textum, *in cap. prouenit* proxi-
me præcedenti, cuius deciſio eſt ſimilis deci-
15 ſioni noſtræ. † Et addit etiam Riccius proce-
dere concluſionem, niſi ſit dubium de fuga ci-
tandi, quia tunc poteſt declarari incurriſſe pœ-
nam omiſſa citatione, ipſe, *in deciſ. curia Ar-
chiepiſc. Neap.* 122. quam reponit ad originale
dictum Panormit *in cap. cum non ab homine de iu-
diciis in* 12. *columna*, & hæc ego addo pro am-
pliatione, an appellatio permittatur à pœna le-
gali, ſeu à mulcta, vel à declaratione illius incur-
ſus ſecundùm dicta, *ſuprà in dicto cap. 3. hoc
tit.* verſiculo, *ad tertiam*, & in verſiculo, *ad vl-
timam.*

16 Et ad Textum noſtrum, in verſic. *illos autem, qui appellant à præſentia tua cogere debes intra tempus conueniens appellationem proſequi, &c.* applicabis quæ Iste dixi; *in c. 4. c. 5. c. 8.* de tempore, intra quod appellans debeat proſequi, & finire cauſam.

AD TEXTVM
IN CAPITE XV.
Sugeſtum, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Friuola appellationes, & calumnioſa, non admittuntur; imo regulariter à iudice poſſunt reijci, & ad vlteriora progredi, abſque vitio attentatorum.*

1 IN Textu iſto agunt Doctores de appellatione per iter arripientes ad Papam, de quo dico late, *infrà in c. vnico de clericis peregrinantibus.* Per verba huius Textus agi queit de inſtitutione, & natura appellationis; & quod præſidium innocentiæ eſt ſtabilita, de quo In principio Rubricæ huius tituli, & alibi, & cum multis mouet, *hic* Barboſa *n. 3. & 4.* in verbo *ad præſidium.*

2 Et in verſic. *aduerſary eius*, de comprimenda malitia eorum, qui impediunt appellantes: poteſt per hunc verſiculum diſputari, de quo alibi, & Doctores per Textum *in c. cum de appellationibus 5. hoc tit.* per quem appellationes friuolæ, & calumnioſæ non admittuntur, imo regulariter à Iudice poſſunt reijci, & ad vlteriora procedi, abſque vitio attentatorum, Oſcaſus *deciſion. 5. num.* 8. Farinacius *in praxi criminal. quæſt* 38. *num.* 23. Maſcardus *de probationibus concluſione* 148. *numero* 31. Et applicabis quæſtionem, de qua, *ſuprà*, in Rubrica an appellans probare debeat ſe iuſtè appellaſſe, & perperam fuiſſe Iudicatam, *ibi, quaſt. 1.* verſic. *ad ſecundam.*

Et in verſic. *in vocem*, Gloſſa ibi notat, quod 3
regulariter appellatio proponitur coram Iudice
à quo; ita vt ſi coram eo, non ſit interpoſita,
appellatio ſit nulla de hoc plura dixi in princi-
pio Rubricæ, & *ſub c. 4. 5. & 8. hoc tit.* docente
Gottierrez *lib. 1. pract. quæſt.* 102. *num.* 1. Scac-
cia *de appell. q. 6. n. 6.* cum aliis Barboſa *hic n. fin.
& infra, c. vt debitur.*

Quo tempore appellans, debeat ſe præſen 4
tare ad Iudicem, ad quem appellat, etiam
idem Guttierrex, *quaſt.* 103. ad aliam, *quaſtion.* 104. de quibus dixi ſub dictis Iuribus, & in Rubrica, *quaſt.* 5. vbi de libellis dimiſſoriis, & quando apppellans, debeat ſe præſentare cum Apoſtolis, hoc eſt teſtimonio appellationis, & numquid ſi ſe non præſentet, dicatur appellatio deſerta; idem Guttierrez *dict. quaquæſtion.* 104. de quo etiam In locis adductis.

QVÆSTIO I.

An appellatio poſſit interponi Iudice à quo abſente: Et an friuolè appellans puniatur, & à quo Iudice: Quid in criminalibus?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio debet proponi coram iudice à quo, ne vlterius procedat; aliàs ab eo facta, vt attentata reuocentur: Et quid amplius proponatur, n. 2. fallit iudice abſente, num. 3.*

3 *Appellatio iudice à quo abſente, rectè coram honeſtis perſonis proponitur, & coram iudice ad quem, iudici, & parti intimandam, num. 4.*

5 *Abſens, vt dicatur iudex ad appellandum ſatis eſt vt requiratur in loco publico.*

6 *Appellatio incipit effectum habere à tempore, quo iudici à quo eſt intimata.*

7 *Appellatio valet, iudice abſente quando quis ob eius metum, non auderet in eius appellare præſentia, & tunc iudici, non eſt neceſſe intimari.*

8 *Appellatio extraiudicialis in abſentia aduerſary debet intra menſem ei, vel eius procuratori intimari.*

9 *Appellatio à ſententia lata à pluribus iudicibus debet omnibus intimari, aut eorum maiorè parti, quod ſi nequeat habere aliter fiet, numero 10. 11. 12.*

13 *Appellatio non ſufficit porrigi in Tribunali, ſine iudicis præſentia.*

14 *Friuole ac temere, ſeu calumnioſè non auditur, appellans imo punitur, & qualiter antiquitus & hodie, n. 15. 16. 17.*

16 L. ab executione, §. fine, Codice quorum appellat, non recipiantur.

17 *Appellans temere, à quo iudice puniatur, numero 19. & punitur extra ordinem à iudice*

à

à quo, num. 22. & poteſt à iudice ad quem, num. 23.

19 *Appellandum eſt cum reuerentia iuudicis à quo num 20.*

20 *Honor debitus Iudicibus, eſt exhibendus.*

21 *Iniuria iudicis, eſt ab eo recedere.*

24 *Appellans iniuſtè, & cum conuitio iudicis, vltra pœnam illata iniuria æſtimandam ſecundum qualitatem iudicis: venit puniendus pœna decem marapetinorum aureorum; id eſt ſexcentorum, numero 28.*

25 *Marapetinus aureus, valebat ſex, tempore Regis Alfonſi, decimi hodie, decem, n. 26. & in praxi quilibet valet ſexaginta, numero 27.*

L. fin. in fine, Cod. quando prouocare non eſt neceſſe, n. 19.

29 *Iudex à quo iniuſtè appellatum eſt, habet aduerſus appellantem actionem iniuriarum.*

30 *Appellans friuolè in criminalibus, num puniatur vt in ciuilibus.*

1 AD primam quæſtionis partem, de qua ſolent dubitare Doctores per Textum *in cap. vt debitus honor 49. hoc tit.* vbi Balboa *n.* 37. per Textum noſtrum, *num.* 37. vt reſpondeam aduerto, vt iam; *ſuprà in Rubrica*, diai, & *ſub cap. 4. & 5. hoc tit.* appellationem eſſe proponendam ab appellante coram Iudice à quo appellat, & coram eo, qui ſententium tulit, quia illi debet innoteſcera appellatio, ad hoc, vt vlterius non procedat, etſi proceſſerit reuocentur per eum acta, tamquam attentata: doceut Andreas Valenſis *in Rubrica hic* §. 5. *num.* 1. Mandoſius *in additionibus ad Lapum, allegatione* 38. in verbo *in præſentia*, Rota in vna ſalarnitata contributionis 14. Nouembris 1614. coram Dieno Zetto, apud Farinacium *deciſ.* 594. *num.* 2. *p.* 2. *recent. praxis Epiſcop. p.* 1. verbo, *appellatio*, §. 3. *pag.* 20. vbi etiam per Teatum, *in cap. dilecti el. 2. hoc tit.* dicit ſufficere appellare de facto; id eſt per arreptionem itineris ad ſuperiorem; & ita ſe vidiſſe practicari in multis curiia metropolitanis. Sed turius eſſe practicari Textum *in d. c. vt debitus.*

2 Per quem dicit Maranta *de ordine Iudicior. p. 6. hoc tit. num.* 153. non ſolùm appellationem debere opponi coram Iudice à quo, ſed cauſas grauamiois, ſpecialiter idem Maranta *num.* 133. Lancelot. *de attent. p. 2. cap. 12. de attentatis, & innouatis appellat. pendente, ampliat. 15. princip. 1. & limit. 50. num.* 184. verſic. *tertia cauſa*, Ioannes Ferratus *in hoc tit. lib. 2. cap. 3. numero* 130. *verſ. fin.* Sigiſmund. Scaccia *eodem tit. quæſt. 6. à princ.* Veſtrius *in praxi, lib. 7. cap. 3. num.* 27. vbi Grauat. *in additionibus, num.* 57. Nicel *in concordantiis Gloſſ. concord. 6. fallent. 54. num.* 85. Et prædicta concluſio comprobatur etiam ea Teatu *in cap. biduum 29. 2. quæſt. 6. & in clement. 1. hoc tit.* & reſoluunt præter ordinarios, *ibi decem*, & iu noſtro, Teatu Capella Tboloſana *deciſ.* 428. Pax *in praxi 6. p. tom. 1. in proœmio, num.* 53. & relati à Guttierrea *in pract. lib. 1. quæſt.* 101. & probatur ex *l. 22. tit. 23. p. 3.* ibi; ibi, *equando diere el eſcrito debele le erante el Iuez.*

3 Tamen prædicta concluſio limitatur, In ca-

Fermoſin. de Exceptionibus.

ſu, quo Iudex ipſe haberi non poſſit; nam tuoc bene Iuata propoſitom in quæſtione, Iudice à quo abſente, poterit ab appellante granato, ſeu rondemnato appellatio proponi: docent relati, & præter illos Guid. Papæ *in deciſ.* 436. Mandoſius *dicta allegatione* 38. in verſiculo, *ſi quis*, Andreas Valenſis *in dict.* §. 5. *num.* 2. Grauat. ad Veſtrium *lib. 7. in praxi, cap. 3. num.* 58. io verſic. *cæterum*: latè Sigiſm. Scaccia *ſuprà, hoc titulo, dicta quæſtione 6. numero* 18. Barboſa *in dicto cap. vt debitus honor numero 5. poſt medicum*, Balboa *ibi, dict. num.* 38. verſiculo, *qua Doctrina*, vbi dicit eo caſu Iudice abſente coram honeſtis perſonis recte appellationem proponi poſſe, vt *in dicto cap. biduum 2. quæſtione 6. l. 1. §. ſi quis ipſum, ff. quando appellandum ſit*, Gloſſa celebris *in element. 1. hoc titulo*, verbo, *appellandum*, & verbo, *maiori*, & relati à Paa, *ſuprà, numero* 53.

4 Et addunt, Scaccia *dicta quæſtione 6. à numero* 31. Idem Valenſis *dicto numero* 2. poſſe etiam eam appellationem coram ſopetiore Iudice, ad quem proponi vtrique, & Indici, & parti intimandam ad hoc, vt ſuſpendarur Iuriſdictio Iudicis, à quo niſi aliter ad eorum notitiam peruenerit, vt late proſequitur idem, Scaccia *ſuprà.* † 5 Qui etiam *dicta quæſtione 6. numera* 19. addit quod, vt dicatur Iudicis, præſentiam haberi non poſſe, non ſit requirendus Iudex in horto, vel in villa, ſed ſatis eſſe, quod perquiratur in loco publico.

6 Limitatur eadem prædicta concluſio, etiam quando appellatio, abſente iudice interpoſita, poſtea eidem intimatur ex dictis: argumento, Textus noſtri in illis verbis, *appellationi eius non deferas*, & *ibi*, Decius *num.* 4. Balboa *in dicto cap. vt debitus dict. num.* 38. verſiculo, *ſecundo*, vbi ait hanc appellationem ea tunc incipere effectum habere, ex quo iudici à quo ſit intimata, vt oſtendunt Francus *in cap. fin. hoc tit.* Butrius *hic num* 3. Lapus *dicta alleg.* 38.

7 Tertio limitatur prædicta concluſio, quando ſcilicet propter metum Iudicis, non auderet quis in ipſius præſentia appellare, iuxta Textum *in cap. fin. hoc tit.* de qua, *ibi*, dico quia tunc abſente iudice, valet appellatio, vt probant iura, ibi referenda, vt docent Balboa *in dict. cap. vt debitus dict. n. 38. in fine, verſ.* 3. Valenſis *qui dict. §. 5. in Rubrica numero 2. in fine*, ait quod talis appellatio non eſt neceſſe, vt io tali caſu iudici abſenti intimetur.

8 Sed ſimiliter addit, *ex clement cauſam 3. de electione*, vt appelletur extraiudicialiter in abſentia aduerſarij, debet intra menſem ei, vel eius procuratori intimari.

9 Vnde pro ampliatione prædictæ aſſertionis quid faciendum, quando plures iudices de cauſa cognouerint, & ſententiam dixerint; ad quod reſpondeo, vt debeat appellans coram omnibus ſimul collectis, vel ſi omnium copia haberi non poſſit coram ſingulis, vel maiori parte ipſorum ſeparatim appellari, *dict. element. 1. hoc titulo*, vbi cum pluribus, Barboſa, Scaccia *hoc titulo, dicta quæſtione 6. numero* 2. Valenſis *in Rubrica dicto §. 5. ſub numero* 1. † Vbi addit 10

quod ſi nequidem maioris partis copia nequeat
haberi, ſufficiat appellare coram eo, vel iis
quorum, vel cuius copia haberi poteſt, adie-
11 cta proteſtatione. † Verùm ſi denique nullius
copia haberi nequeat, aut etiam coram Iudice
à quo, ob iuſtum metum appellare non audeat
tunc proteſtatione ſuper hoc interpoſita, &
cauſis appellationis in genere expreſſis coram
probis viris, vel coram Notario, & teſtibus,
etiam extraiudicialiter appellare poſſe ait ex *d. c.*
12 *fin.* & *ibi*, Gloſſa, & Franco, *hoc tit.* † Vel adire Iu-
dicem ad quem porrigendo ei appellationem
ſuam.

13 Imo relatam concluſionem declarat, Scaccia
dict. quaſt. 6. hoc tit. num. 4. vt non ſufficiat por-
rigere, ſeu interponere appellationem, in Tri-
bunali Iudicis, ſine præſentia ipſius Iudicis: tra-
dit ex eo Barboſa *in dict. cap. vt debitus, ſub
dict. num.* 5. verſiculo, *extendit ſecundo.*

14 Ad ſecundam quæſtionis partem, quæ col-
ligitur ex dicto verſiculo, *aduerſarij*, an friuolè
appellans puniatur, vt exactius tractes adiun-
ges quæ ſolent Doctores docere de pœna teme-
re litigantium, de quo aliquid dixi, *ſuprà in
cap. 3. & 4. de Iuramento calumniæ, quaſt.* 6. vbi
videbis: quo ſuppoſito; iam in terminis ad du-
bium reſpondeo, vt non ſolum malitioſe, ſiue
friuole, aut temere, atque calumnioſe, appel-
lans, non audiatur. Verùm quod plectatur,
& comprimatur oſtenditur, ſiquidem Iure Ciuili
variis pœnis diſtinctione temporis temere appel-
lantes affecit; olim verò nos vrgebat ad ſolutio-
nem, quam ſe ſoluturos tempore appellationis
expondebant, conſtat ex Paolo V. *ſent. tit.* 33.
15 † Poſt modum eo Iure antiquato Diocletia-
nus leuiori pœna plecti iuſſerunt, *in l. eos*, § *ne
temere*, *Cod. hoc tit.* quam proinde arbitrariam
cum Accurſio rectè crediderunt omnes, *ibi.*
16 † Et ad 50. auri libras extendendam putane-
cunt, Ferrar. *tractat. de appellat. lib.* 2. *cap.* 2.
Montalb. *de except. art.* 24. *num.* 5. huc pertine-
re exiſtimantes, Textum *in l. ab executione*, §. *fin.
Cod. quorum appellat.* In qua ſententia perſtitit,
Petrus Gregorius *ſyntagm. cap.* 2. *lib.* 50. verùm
Pichardus *in manud. ad praxim*, *p.* 4. §. 25. *fin.*
Vbames *in cap.* 2. *hoc tit. num.* 8. Menochius *de
arbitrariis caſu* 449. *num.* 4. & 5. prædictam le-
gem non procedere vltra ſpeciem ibi propoſitam
dicunt.

17 De Iure autem noſtro Canonico, & Regio,
ſolùm in expenſis carpitur, & comprimitur
appellantis malitioſa appellatio, *cap. repreben-
ſibilis dicto cap. vt debitus honor*, *hoc tit.* Docto-
res; quod idem eſt de noſtro Iure Regio ex *l.* 9.
tit. 16. *lib.* 3. *ordinam. l.* 7. *tit.* 17. *lib.* 1. *tit.* 28.
lib. 4. *recopilationis*, ſiue in exordio litis, ſiue
poſt facto malitioſe ſe gerat appellans: tradunt
Azeuedus *in prædictis locis*, Pichardus cum mul-
tis, *vbi ſuprà*, Videndus, & etiam videbis quæ
ego adduxi, *ſuprà in cap. finem litibus de dolo
& contumacia*, vbi de aliqua, quando quis poſ-
ſit appellare à facta condemnatione expenſa-
rum, & quando victor appellare queat à Iudi-
ce victum in expenſis non condemnante, vel ab
expenſis abſoluente: aliqua notaui inter quæ-
ſtiones ante principum Rubricæ huius tituli
ſignatas: videbis nonnulla, *infrà*, in verſiculo,
ad quartam, & videbis Scacciam *de appellat. q.* 2.
num. 52. verſic. *at appellatio*, & in verſic. *ſi quid-
quid.*

Ad tertiam quæſtionis partem, à quo Iudi- 18
ce temere appellans ſit plectendus, & Reſpon-
deo, ex latè adductis, *ſuprà in cap.* 4. & 5. ab
ipſo Iudice, à quo temere appellauit, poſſe pu-
niri, quia ei irrogauit iniuriam & à Iudice ad
quem, qui cognoſcit de appellatione.

Et confirmatur ex Doctrina Textus *in dict.* 19
cap. vt debitus 59. *hoc tit. in princip.* ex quo infer-
tur eſſe appellandum cum reuerentia Iudicis à
quo, *l. illud* 8. *ff. hoc tit. l. Iudici* 42. *ff. de iniu-
riis*, *l.* 26. *p.* 3. & *ibi*, Gregorius *Gloſſa* 1. *l.* 12.
tit. 16. *lib.* 5. *ordinamenti*, *l.* 12. *tit.* 18. *libro* 4.
compilat. vbi Azeud. Paz *in praxi p.* 6. *tom.* 1. *in
proœmio*, *num* 45. † Cumque Iudicibus debi- 20
tus honor ſit exhibendus; ita, vt ab eis proceſ-
ſus ſine expreſſione iuſtæ, & rationabilis cau-
ſæ non auferatur, quia ſi adhuc friuola, & in-
iuſta appellatio ſufficeret fruſtra Iuriſdictio in-
iuria afficeretur Iudex, nec ipſi debitus ſerua-
retur honor ex *l. fin. in fine*, *Cod. quando prouo-
care non eſt neceſſe.* † Et quod à Iudice recedere 21
ſit reperta illius iniuria ex noſtro Textu, & ex
l. litigatores 11. *in princip. ff. de receptis arbitris.*
† Ergo ſi appellans Iudici à quo appellauit de- 22
bitum honorem non ſeruauit, ſeu detulerit in-
iuſtè, aut friuolè appellando, debet extra or-
dinem puniri ſecundum Bartol. *in l. illud*, *ff.
hoc tit.* Gregorius Lopez, *in l.* 16. *tit.* 23. *p.* 3.
Gloſſa 1. imo eo caſu ex ſententia Angeli, *in d. l.
illud*, poterit appellans puniri à Iudice à quo,
quaſi eo caſu contra illum procedat ex noua
cauſa cum iniuria ei facta in Iudicio iniuſtè ap-
pellando ſit notoria, *cap.* 1. *de pœnis*, *lib.* 6.
Baldus *in l. vnica*, *num.* 2. *Cod. ne quis in propria
cauſa*, Auendañus *de exequend.* 1. *p. cap.* 1. *n.* 14.
Balboa *in dict. cap. vt debitus*, *num.* & 3. vbi
etiam dicit à Iudice ad quem appellauit, poſſe
appellantem puniri: videbis quæ congerit,
Barboſa *in dict. cap. vt debitus*, *n.* 2. & 3.

Ita iniuſtè appellans de Iure antiquo punie- 23
batur; nunc verò ſecundùm praxim aliter ob-
ſeruatur; ſi quidem appellans cum iniuria, &
conuicio Iudicis, vltra pœnam extraordina-
riam illatæ iniuriæ, ſecundùm qualitatem Iudi-
cis æſtimandam, puniendus venit pœna decem
marapetinorum ex verbis Textus *in l.* 12. *tit.* 18.
lib. 4. *recopilat.* ibi, *peche al Alcalde diez mara-
ue por la oſadia*, ad idem antea, *in l.* 15. *lib.* 2.
fori, quod venit intelligendum de aureis mara-
petinis. † Quorum plerumque fit mentio in 24
veteribus conſtitutionibus huius Regni, quo-
rum quilibet ſex valebat marapetinos monetæ
currentis tempore Regis Alfonſi decimi: ſic fa-
cere videtur Textus *in l.* 114. *ſtyli*, lo verbis ibi,
eficolos peſar con ſu moneda, *y por peſo fallaron que
los ſeis marauedis de la moneda de el Rey que peſa-
uan vn marauedi de oro.*

Quilibet tamen marapetinus Alfonſi Regis 25
illorum qui dicebantur boni pro decem vale-
bat eorum, quibus his temporibus vtimur, vt
probatur ex *l.* 1. *tit.* 9. *lib.* 4. *ordinam.* ibi, *ſeiſ-
cientos marauedis de los buenos que ſon ſeis mil mara-
uedis de eſta moneda*, quæ hodie eſt, *lex* 1. *tit.* 10.
lib. 4. *compilationis.* † Sed nunc conſtat quem- 26
libet aureum marapetinum illius antiquæ mo-
netæ, de quibus loquitur, *dict. l. fori*, corre-
ſpondere ſexaginta marapetinis, quibus nunc
vtimur ex ære, vt oſtendunt, Couar. *lib.* 1. *var. c.* 12.
n. 4 & *de veterum numiſmatum*, *c.* 5. *n.* 4 Paz plura
adducens ad leges ſtyli, *in d. l.* 114. *per totum.*

Vnde

27 Vnde ad noſtrum propoſitum, cum Balboa *in dict. cap. vt debitus 59. hoc tit. num. 4. in fine*, dico quod decem relati marapetini, quibus puniendus venit appellans, cum conuicio Iudicis, debent hodie æſtimari ſecundùm valorem ſexcentorum marapetinorum noſtri temporis, quæ condemnatio procedit ex iniuſta appellatione, ex qua non leuis iniuria Iudici irrogatur, ex *l. fin. in fine, Cod. quando prouocare non eſt neceſſe*; adeo vt Maranta exiſtimet, *in praxi, p. 6. actu 2.*
28 *num. 328.* † Et ante eum Accurſius *in dict. l. fin.* Iudicem à quo iniuſtè appellatum eſt habere aduersùs appellantem actionem iniuriarum. Nec aliud colligitur ex Textu *in l. & in maioribus, Cod. hoc tit.* dum videtur ex ea probari non oportere, vt Iudex exiſtimet iniuriam ſibi fieri eo quod litigator ad prouocationis auxilium conuolauerit, quia Textus ille loquitur iniuſta appellatione, ſecundùm quæ longe adduxi de eius intellectu, *in c. 11. hoc tit.* & ſecundùm Textum *in l. 1. ff. hoc tit. l. præfecti prætorio, ff. de minor.*

29 Ad quartam quæſtionis partem, numquid appellans friuolè; & calumnioſè in criminalibus, etiam puniatur ſicut in ciuilibus cauſis; in quo dubio præmiſſis quæ adduxi, *ſuprà*, in verſiculo, *ad ſecundam*, & in terminis noſtri dubij docet, Franch. *in cap. vt debitus, hoc tit. num. 43. verſus finem*, verſiculo, *in Gloſſa*, verbo, *in expenſis*, quod ſi appareat in cauſa criminali fuiſſe appellationem interpoſitam; nunc appellans perdat litem: refert Scaccia *de appellat. quæſt. 2. num. 2. num. 52.* verſic. *at appellatio* qui verò, in verſic. *ſed quidquid ſit de Iure Ciuili*, ait vt calumnioſè, vel temerè appellans de Iure Canonico ſolùm puniatur in expenſis, vt docuit Franchus *in dict. cap. vt debitus honor, n. 43. in fine.* Et conſuetudine ita videri ſeruatum dixit idem Scaccia, quod ego ſic quotidie video practicari, etiam in criminalibus cauſis.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVI.
Ad Præſentiam, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

I. AD materiam huius Textus, quatenus pertinet ad eam, quæ eſt de attentatis dico late *infra in cap. bona 51. hoc tit.* II. Et quatenus agit de excommunicato abſoluendo, pendente cognitione appellationis, applicabis quæ longe dico, *infrà in c. paſtor. §. verum, hoc tit.*

III. Et in verſic. ibi, *Licet non eſſet excommunicatus de Iure; de facto tamen fecerunt eum abſolui*: per hæc verba agunt Doctores de abſolutione cenſuræ, & excommunicationis ad cautelam, de quo, *alibi*, & *ſub tit. de ſententia excommunicationis.*

IV. Et ibi, *Quod poſt excommunicationem contra appellationem factam diuina cantauit nullatenus inquietis*: per hæc verba poſſet de pluribus inquiri; quæ ſunt prohibitis agi ab excommunicatis circa ſpiritualia, de quibus *ſub tit. de ſent. excomm.* aliqua, *in c. ad probandum de re Iud.*

V. Et ibi, *Nullatenus inquietes ſed ad eum ſtatum reducas omnia, in quo erant appellationis emiſſæ tempore*: per hæc agi valeat de reuocandis attentatis, appellatione pendente, de quo dico, *in dict. cap. bona 51. hoc tit.* plura notaui, *ſuprà in c. 1. hoc tit.* De hoc Textu dixit Balboa *ſub d. c. 1. hoc tit.* & *in cap. præterea 40.* alia notat, Barboſa; quæ latiori calamo diluuntur in locis iam dictis.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVII.
Cum Teneamur, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 L. nulli, Cod. de Iudiciis, *remiſſiuè*, numero 3. & 4.

PRæcipua etiam, & principalis concluſio pertinet ad reformationem attentatorum, 1
appellatione pendente, de quibus notaui, *ſupra in cap. 1. hoc tit.* & ex propoſito dico, *infra in cap. bona 51. hoc tit.* expendit Balboa *in dict. c. 1. à n. 52. & in c. 1 de cauſa poſſeſſionis, & prop. n. 58.*

Et quia Doctores ſolent per hunc Textum 2
agere de reformanda poſſeſſione turbata à Iudice ad quem facit dubium regula, *l. nulli, Cod. de Iudiciis*, vt continentia cauſæ non diuidatur, de qua dixi latiſſimè, *ſub cap. fin. de Iudiciis, quæſtione 1.* Et ad plures caſus huius regulæ leges Riccium *collect. 368.* ad Textum, *in dict. l. nulli.* † Eum etiam videbis, & applicabis, 3
in collect. 992. ſuper cap. 1. de foro compet. lib. 6. quatenus docet, quod Iudex appellationis, non poteſt articulum omittere, & cauſam principalem cognoſcere, vbi ad plures alios caſus, & ad Textum noſtrum, *infrà in cap 17.* † De 4
turbatis, ſeu ſpoliatis in ſua poſſeſſione reſtituendis, aut protegendis dixi plura, *ſub tit. de reſt. ſpoliat.* quæ hic applicari valent, conducunt *d. in c. 11. hoc tit.* vt *infra*, apparet, à verſic. *vnde iam*, ex dictis.

QVÆSTIO I.

Quare Iudex à quo poßit reformare poſſeßionem turbatam, ſuper qua appellatum eſt, cum iam appellatione pendente Iudex eſſe deſierit, & cauſa appellata pertineret ad Iudicem ad quem: Et an Iudex ad quem poßit inhibere Iudici à quo in Iudicio poſſeſſorio: Et an ex eo quod appellans petat à Iudice à quo, vt reformet poſſeßionem turbatam, appellatione pendente, cenſeatur appellationi renunciaſſe: Et an Iudex ad quem poßit omittere aliquid circa quod fuit appellatum: Et an terminus inutiliter detur pendente appellatione ab interlocutoria ſuper articulo præiudiciali lata?

SVMMARIVM.

1 *Argumenta proponuntur, n. 2. 3. & 4. diluuntur, n. 39. 40.*

5 *Intellectus plures reformantur ad Textum noſtrum,*n.ſeq.*primus.*

6 *Ordinarius iudex poteſt in articulis ſeparatis procedere non obſtante appellationε , & num.* 7.

7 *Intellectus ſecundus , & impugnatur , numero* 8.

9 *Intellectus impugnatur,n.* 10.

*Iudex à quo poteſt omnia,quæ tendunt ad faciliorem exitum facere,abſque periculo atten:ati,n.*12.27.29.

11 *Intellectus quartus Hoſtienſis.*

12 *Intellectus quartus Baldi improbatur , numero* 13.

*Iudex à quo reſpectu tertij turbantis poteſt reformare poſſeſſionem turbatam,n.*15.

14 *Intellectus quintus vbamiſij improbatur.*

15 *Intellectus ſextus improbatur,n.*16.

17 *Intellectus ſeptimus Balboe.*

18 *Intellectus octauus improbatur,n.*19.

20 *Intellectus nonus Balboaimpugnatus.*

21 *Intellectus decimus Panormitani.*

22 *Intellectus vndecimus.*

23 *Præmiſſa aliqua ad verum intellectum , n.* 24. 25 26.27 28.

24 *Iudex debet procedere ſine mora in reformatione turbatæ poſſeſſionis , & non obſtante appellatione in cauſis , quæ celeritatem deſiderant, n.*25.16.

26 *Excommunicatio propter periculum tranſitus ad ſecundas nuptias,tenet etiam pendente appellatione.*

28 *Iudex à quo poteſt cognoſcere,an ſit deferendum, vel non appellationi,etiam ſi canonice fuiſſet inhibitus.*

29 *Iudex à quo tanquam magis inſtructus poteſt turbatam poſſeſſionem reformare , ſi Iudex ad quem eam æque de facili nequeat reformare, num.*38.54.

30 *Sequeſtratio fructuum rei poſſiſſa tenet non obſtante appellatione.*

31 *Prælatus queit non obſtante appellatione compellere ad reſidentiam , & conſtituere vicarium ſubſtitutum , abſoluere excommunicatos , & vt impenſæ funeralium ſoluantur;exequitur viſitationis præcepta , prouidet Eccleſias habentes curam animarum , & alia , n.*32.33.

32 *Iudex à quo poteſt mandare , vt appellans caueat de damno infecto, vt teſtes valitudinarij recipiantur, vt mortui ſepeliantur , prouidet minori de tutore,iubet inuentarium fieri.*

33 *Iudex à quo auffert à prodigo bonorum adminiſtrationem , & ſeni decrepito , reficit pontes , & itinera , & capit debitorem ſuſpectum , præſtat famulis ſalaria , & facit alia,*remiſſiuè,*n.*34.

35 *Iudex à quo ad reformandam poſſeſſionem turbatam, habet plenam iuriſdictionem procedendo ordine ſummario , n.* 36. *expenditur, num.*37.

36 *Intellectus ad Textum noſtrum.*

37 *Summariſſimum iudicium vocatum del interim certum ordinem expoſcit.*

39 *Poſſeſſio turbata aliquo modo defert à cauſa appellata , nec comprehenditur in appellationis iudicio,n.*40.

41 *Inhibere poteſt iudex ad quem iudici à quo:ſollit, num.* 43. *vbi de facilitate inhibendi in Roma.*

42 *Appellatio in iudicio poſſeſſorio admittitur,quando appellandi ratio eſt in promptu.*

43 *Appellatio , quæ legitima non eſt ex contentis in in ipſo proceſſu , non retardat executionem.*

44 *Appellans petens coram iudice ad quem turbatam poſſeſſionem , reformari non cenſetur appellationi renunciare , numero* 45.46.

45 *Renunciatio appellationis,non inducitur ex petita reformatione poſſeſſionis turbatæ coram iudice à quo.*

46 *Factum ad vnum finem , non debet contrarium effectum operari.*

47 *Permiſſum fauore appellantis,non debet retorqueri in odium.*

48 *Iudex appellationis non debet eius articulum omittere , nec cauſam delegare , num.* 49. *nec de cauſa principali cognoſcere , num.* 51. 52. 53.

50 *Iudex appellationis ſi appellatum eſt à ſententia ſuper poſſeſſorio , petitorio ſuſpenſo , nequit ſuper vtroque pronunciare.*

54 *Iudex grauaminis , quando non obſtante appellatione cognoſcat de eo , & de cauſa & num.*55.

56 *Iudex inferior , quid cauſa appellationis habet ius cognoſcendi , non poteſt vigore appellationis ab interlocutoria retinere cognitionem principalis negocij , nec de eo tractare.*

57 *Terminus nulliter datur pendente appellationem articulo præiudiciali vero niſi pars non inſtet tunc enim iudex valide procedet ad vlteriora in cauſa principali vel ſi articulum deſpiciat,n.*58.

58 *Appellatio ab interlocutoria in articulo præiudiciali non ligat manus.*

AD primum,dubium faciunt ſequentes con- 1
ſiderationes;prima quia Iudex à quo, nihil
poteſt appellatione pendente innouare,ampliuſ-
ve de cauſa cognoſcere,*l.* 1.*& toto tit.ff.nihil noua-
ri appell.pendente, c. non ſolum, hoc tit.lib.*6. † Se- 2
cundo quia ſi Iudex à quo detulit appellationi
ſuſpenſa , & quaſi abdicata manet eius Iuriſdi-
ctio , *cap. cum appellationibus friuolis , cap. ſi à iu-
dice , hoc tit. lib.* 6. *cap. paſtoralis* 28. §. *præterea,
cap. ſuper quæſtionum* 27. §. *fin. de officio delegati.*
† Tertia quia totius cauſæ cognitio Iudici ad 3
quem appellatum eſt,deuoluitur , *cap. vt debitus
honor , hoc tit. dict. c. cum de appell.* † Quarta 4
quia ſi poſt receptam appellationem aliquid
aliud in cauſa impedimento factum fuerit , cum
adire Iudicem oportebit ; quem appellare quis
debet,vt docet Vlpianus à parte,*in l.ei* 5. verſic.
*ſed etſi,ff.hoc tit.*ergo ſi ad Iudicem ad quem ſpe-
ctat cognitio ſuper negocio principali, item ſu-
per turbata eius rei poſſeſſione,alias diuideretur
cauſæ continentia , contra manifeſtas regulas
Iuris, de quibus latè dixi , *in c. fin quæ.* 1. *de iu-
diciis.*

His, & aliis redditur nimis difficilis noſtri 5
Textus deciſio : quare in eius declarationem re-
feram nonnullos intellectus à Doctoribus ſcri-
ptos , & authumatos , ſit primus iuxta Gloſſam
hic,quæ exiſtimat Textum noſtrum loqui de ar-
ticulis ſeparatis , & diſtinctis ab appellatione.
†In quibus poteſt ordinarius à quo,non obſtante 6
appellatione

appellatione procedere, eum in eis, non ſit
eius Iuriſdictio ſuſpenſa, Iuxta Textum, *c. ad
hac 6. hoc tit. c. praterea 12. c peruenit* 24. *eodem*,
& eum articulus de poſſeſſione turbata, de quo
hic fuiſſet diſtinctus à cauſa proprietatis, de
qua in appellationis Iudicio agebatur, *l. natu-
raliter*, *§. nihil commune*, *ff de acquirenda poſſeſ-
ſione*, de quo plura, *in d. c fin. de iudiciis*, & *ſub
Rubr. & tit. de cauſa poſſeſſionis*, & *prop.* ſequi-
tur vt pro turbatione poſſeſſionis prædictæ, po-
tuiſſet adiri Iudex à quo; Iuxta quem intelle-
ctum veniunt ponderanda verba hic, *eo, de quo
appellatio interpoſita eſt prætermiſſo*, quibus vide-
tur fuiſſe diſtinctum, & ſeparatum articulum;
itaque ſi hæc eſt vera declaratio, ſatis confirma-
bitur ex his, quæ adduxi, *ſup in Rubr. quaſt. 6.*
ſub verſic. *ad quartam*, & *in c. 7. hoc tit. q* 2. verſic.
ad vltimam, vbi dixi de Iudice qui cognoſcit ſu-
per articulis, à quibus non fuit appellatum.

7 Et ſecundam prædictum intellectum video,
hic Barboſam *ſub num.* 4 verſic *ſed facilius*, cum
Scaccia *de appell. quaſt.* 11. *num* 17. & 29. va-
riis caſibus exemplificante illum præſtare, &
cum Decio *n.* 1. *in fine*, hic eo quod reſoluatur
difficultas relata ex illo, in quam principio, vt
per appellationem tantùm ſoſpendatur inferio-
ris Iudicis Iuriſdictio; & ad ſuperiorem deuo-
luatur; quoad cauſam, & articulum ſuper quo
appellatum eſt, non ad alios articulos, vel cau-
ſam diuerſam; eo quod hic fuerit appellatio
propoſita ſuper proprietate, tantùm, diuerſuſ-
que fuerit articulus turbatæ poſſeſſionis, ſu-
per quo nec Iudex inferior pronunciauerat, nec
ad ſuperiorem de eo ſit appellatum.

8 Ab hac tamen declaratione, etſi communi,
& ſecundùm regulas Iuris recedunt communi-
ter Doctores; tum quia diuinatoria eſt; tum
quia non conſtat fuiſſe definitum tantùm ſuper
proprietate, & à tali pronunciatione appella-
tum; tum quia probabilius eſt de vtroque poſ-
ſeſſorio, & petitorio actum fuiſſe; & ob id ap-
pellatum fuiſſe ſuper eis, & tota cauſa, quæ
vertebatur; tum quia ex iam adducta regula ge-
nerali, *l. nulli Cod. de iudiciis. c.* 1. *de cauſa poſ-
ſeſſionis*, & *propiet.* Iudex ad quem, qui iam de
proprietate cognoſcebat; debebat etiam de poſ-
ſeſſionis turbatæ reformationis cognoſcere, nec
continentia cauſæ diuideretur.

9 Alij inquam dixerunt, quod quoties appel-
latus, aliquid in præiudicium appellantis atten-
tat, v. g. ſi illum in ſua poſſeſſione turbaſſet Iu-
dex à quo abſque periculo attentati, poſſit re-
formare poſſeſſionem ex regula Textus noſtri;
eo quod Iudex à quo poteſt omnia, quæ ten-
dunt ad faciliorem appellationis exitum facere
ſine periculo attenti, Maranta *in ſpeculo p.* 3.
part. 6. *princip. quaſt.* 8. *num.* 183. Dueñas *re-
gula* 41. *num.* 16. Lanclotus *de attent. c.* 12. *li-
mit.* 4. *per tot.* quia vt etiam dicit cum pluribus
Salgado *de protectione Reg. p.* 1. *c.* 4. *n.* 257. Due-
ñas *ſup. limit.* 17. aſſerentes id neceſſe attentatum
nec vt tale reuocari.

10 Ab hac tamen communi ſententia recedunt
multi; quos refert Vbameſius hic exiſtimans, vt
in noſtro Textu nullum Ius ſingulare verſetur.
Et quia, vt iam dixi per appellationem ſuſpen-
ditur Iuriſdictio inferioris in totum, & ad ſu-
periorem deuoluitur ex *c. ſi à iudice cum vulga-
tis*, *hoc tit. lib.* 6. ob idque Decius *hic dict. n.* 1.
validè hanc impugnat, eo quod Textus hic mi-
nime conſiderat faciliorem appellationis expe-
ditionem, quia per reformationem poſſeſſionis
priuatæ, appellatione pendente; non ideo faciliùs
articulus ipſe appellationis expeditur, vt contin-
git. *in c.* 1. *de matr. contracto contra interdictum Ec-
cleſia*, de quo Sahagun *in c.* 1. *de ſequaſtr. poſſeſſ &
fruct n.* 114.

Hoſtienſis autem, quem refert Vbameſius *hic* 11
dixit turbatam appellantis poſſeſſionem, non
eſſe à Iudice à quo reformandam, ſed à Iudice
ad quem; & ſic ex particulari ratione hic re-
formatam fuiſſe à Iudice à quo videlicet ex con-
ditione illius, ad quem illa decretalis Epiſtola
dirigitur, quaſi iure ſingulari hæc poteſtas re-
formandi turbatam poſſeſſionem, appellatione
pendente, ex Pontificis indulgentia eſſet con-
ceſſa generaliter Archiepiſcopo Cantuarienſi,
vt cum longa eſſet ex Anglia ad ſedem Apoſto-
licam via appellantibus ad illam Archiepiſcopus
ipſe poſſet ſuccurrere, ſi aliquid in contem-
ptum appellationis innouatum eſſet, quaſi poſ-
ſet id facere Archiepiſcopus ex delegatione
Pontificis. Hanc autem interpretationem, quam
ſecutam poſſemus dicere, Doctores communi-
ter non admittunt, cum extrictius interpreten-
tur verba Textus noſtri, quam ipſa pa-
tiuntur.

Baldus verò hic exiſtimauit Textum noſtrum 12
loqui de tertio turbante poſſeſſionem appellan-
tis, non de Iudice, vel appellato: nam tunc
poterit Iudex a quo turbatam poſſeſſionem re-
formare, quia appellatio reſpectu tertij, qui in
cauſa non litigauit, non ſuſpendit eius Iuriſdi-
ctionem argumento Textus *in l. creditor* 60. *in
principio*, *ff mandati*, *c. ſuper eo* 15. *de officio de-
leg. c. conſtitutus* 30. *de teſtibus*, *c. Romana*, *§ in
alium*, *hoc tit. lib* 6. argumento eorum; quæ dixi
latè, *in c.* 17. & *c. penult. de ſent & re iudic.* † Sed 13
hanc interpretationem ad intellectum noſtri
Textus improbant communiter etiam Docto-
res, quia hic non apparet tertium poſſeſſorem
turbaſſe; etſi de tertio eſſet intelligendus, ſu-
perflua eſſent relata verba, *ibi eo de quo appella-
tio interpoſita eſt prætermiſſo*, cum articulus appel-
lationis tertium non tangat, quia nec litigauit,
nec appellauit.

Et Vbameſius *hic*, quem ſequitur Balboa *in* 14
dict. c. 1. *hoc tit. num.* 53. *in fine*, dicit neceſſum
eſſe, vt Textus noſter intelligatur de poſſeſſio-
ne appellantis ab appellato turbata; quoniam
nec verba patiuntur, vt intelligantur de poſſeſ-
ſione ab ipſo appellante turbata, cum eo caſu
maius eſſet appellantis periculum, ſi non defer-
ret propriè appellationi, *c. conſtitutus* 46. *hoc
titulo.*

Alij etiam exiſtimant, vt cum neceſſum ſit 15
noſtrum Textum intelligi inter appellantem tur-
batum, & eum contra quem appellatur turban-
tem, debet noſter Textus intelligi de turbata
poſſeſſione, non eius rei, de qua in appellatio-
nis Iudicio quæſtio erat, ſed de alia quaſi pro-
pter connexitatem cauſæ difficilius poſſet de ea
cognoſci, prætermiſſo appellationis articulo.
† Tamen hoc etiam intelligi non poteſt, nam 16
ſicut verum eſt, quod appellans, non eximitur
à Iuriſdictione Iudicis à quo, niſi in cauſa, in qua
appellatum eſt, ſic etiam, & eſt verum, quod po-
terit aduerſarium coram eodem Iudice ex ordi-
naria Iuriſdictione de alia re conuenire. † Ob id- 17
que Balboa *ſuprà in dict. c.* 1. *hoc tit num.* 54. intel-
ligit

ligit Textom noſtrum, eum communi, vt loquatur de poſſeſſione turbata appellantis ab appellato eiuſdem rei, de qua tum in poſſeſſorio, tum in peritorio Iodicio in cauſa appellationis quæſtio agebatur.

18 Alij etiam voluerunt Teatom noſtrum intelligere, videlicet, vt Iudea à quo potuiſſe reformare poſſeſſiooem turbatam, quia cum de proprietate cognouiſſet, debuerat etiam cognoſcere de poſſeſſione, ne continentia cauſæ
19 diuideretur ex iam adductis. † Sed hæc ioterpretatio commuoiter repellitur ex eo quia diuinatoria eſt, cum ex Teato noſtro non eooſtet, an fuerit appellarum ſuper poſſeſſione, vel ſuper proprietate; & quia ſi Iudea ad quem de proprietatis cauſa cognoſcebat, debuit etiam de reformatione poſſeſſionis cognoſcere ex eadem ratione, oe continentia cauſæ diuideretur.

20 Balboa inquam, *in dict. cap. 1. hoc tit. dict. num. 54. in fine*, reſoluit ex communi, vt quamuis Iudici, ad quem pertioeat attentatorum reuocario, vt *in cap non ſolum*, *hoc tit. libro 6.* nibil vero repugnare rationi, ſi Iudici à quo permittatur eiuſdem turbatæ poſſeſſionis reuocatio: nam, etſi lata ſemel ſententia functos ſit officio ſuo, *l. iudex poſtea quam*, *ff. de re Iudic.* eiuſque Iuriſdictio interpoſita appellatione ſuſpendatur, *l. 1. ff. nihil nouari appellatione pendente*; adeo vt nec poſſit compellere litigaotes, vt poſt appellationem coram ipſo compareant, *c. ſi à iudice*, *hoc tit. lib. 6.* nihil autem vetare, quominus, ſi velit quaſi renonciando Iuri ſuo ad eum, à quo appellauit reuertere, petendo abſque periculo deſertæ appellatioois, vt ſibi per aduerſarium turbata poſſeſſio reformetur, ſi malit, quod hæc reuocatio à Iodice ad quem fiat, vt nec in tali caſu Iudici à quo id permittatur: ita ille. Hæc etiam interpretatio vt multùm etiam laborat ea iam conſideratis.

21 Sed Panormitanus *hic numero* 4. Philippus Franeos *num.* 2. Maranta *de ordine iudicior. 6. p. num.* 185. Herculanus *de attentatis*, *c.* 30. Couarruuias *in pract. cap.* 23. *num.* 2. Guido Pap. *conſ.* 4. *num.* 6. *& conſ.* 124. *num.* 3. Afflictis *deciſ.* 98. *& deciſ.* 352. & relati à Menochio *de recuperanda remed.* 17. *num.* 37. dicunt vt hic attentatorum hodie æquitas pontificia poſſeſſionis reformationem ordinario commiſerit, qui ad hoc poteorior eſt; ita tanquam pinguius remedium ei concedatur, qui pendente appellationis remedio in poſſeſſione turbatur: Hæc tamen videtur habere ſingularitatem, cum attentatorum reuocatio ex *dicto cap non ſolum*, *hoc titulo*, *lib.* 6. pertioeat de Iure Iudici appellatioois.

22 Abbas verò *hic numero* 5. *&* 6. iſtos intelle-
23 ctus retulit ad Teatum noſtrum. † Sed vt ego eius deciſionem imperatam de Iure videam, imo quaſi conſtituentem regulam generalem duat ad verum eius intellectom nonnulla prælibare. Primo inaoem eſſe inter Iuris interpretes diſputationem, an ſuper poſſeſſione, vel proprietate in Textu noſtro fuiſſet appellatio interpoſita, qoia etiam ſi ſuper poſſeſſione, adhue ex Teatu noſtro poſſet Iudex à quo eam reformare, vt *infrà*, dico.

24 Secundo quod in reformatione poſſeſſionis turbatæ, debet Iudea procedere ſine mora, aut vlla cunctione breoiter, & ſummarie, quia cauſa turbatæ, vel amiſſæ poſſeſſionis celeritatem deſiderat, ad hoc vt turbatus, & ſpoliatus ſtatim reſtituatur, aut deſinat ioquietari in tali poſſeſſione ex looge adductis, *in cap. in litteris* 5. *cap. conquerente cum aliis de reſtit. ſpoliator. cap. fin. de ordine cognit. l. momentariæ*, *Cod. vnde vi*, *l. ſi quis*, *Cod. ad legem Iuliam de vi.*

Tertio quod in cauſis, quæ celeritatem de- 25
ſideraot, poteſt Iudea procedere, oon obſtante appellatione, vt patet ex longe adductis,
ſuprà in Rubrica, *& in c.* 11. *hoc tit.* † Facit, 26
Textus *in dicto c. ſecundo de matrimonio contracta contra interdictum Eccleſiæ*, vbi propter periculum tranſitos ad ſecondas nuptias tenet excommuoicatio, etiam pendente appellatione, qoia breue remedium hoc in caſu deſideratur: argumento eorum quæ dixi *ſuprà in cap. litteras de reſtit. ſpoliat* & quæ adduxi, *ſuprà in cap 6. de iudiciis, quæſt. fin.* vbi de ordine procedendi in cauſis ſummariis.

Quarto quod Iudex à quo poteſt facere ea 27
omnia, quæ tendunt ad faciliorem exitum appellationis; ita vt ad hoc oon cenſeatur eius Iuriſdictio ſuſpenſa per appellationem, vt tenet Gloſſa hic; obidque poterit appellanti præfigere termioum ad proſequendam appellationem, vt latè iam dixi, *in c.* 4. *cap.* 5. *& cap.* 8. *hoc titulo*

Quinto Iudex a quo poteſt cognoſcere, an 28
ſit, vel non ſit deferendum appellationi ea dictis, *ſuprà in Rubrica*, *& in dicto cap.* 11. *hoc tit.* Francus *hic num.* 18. quod procedit etiam ſi Iudex à quo Canonicè fuiſſet inhibitus per Iudicem ad qoem, quia poteſt Iudex à quo poſt prædictam inhibitionem facere ea, quæ tendunt ad faciliorem exitom Octauianus Veſtrios *in praxi*, *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 7. Lancelotus *de attentatis*, *cap.* 12. *limit.* 4. *num.* 19. Et ex eadem ratione poterit reuocare interlocutoriam ſententiam etiam poſt appellationem, *cap. vt debitus honor*, *cap. ceſſante*, *hoc titulo*, & alia plæraque.

Vnde iam ex dictis exiſtimo animum Ponti- 29
ficis Alex. III. hic fuiſſe ſolum intendere, vt Iudex à quo tanquam magis inſtructus, poſſet turbatam poſſeſſionem, quaſi remedio attentatorum reformare; eo quod prædicta reformatio negotium non tangeret principale; imo tenderet in faciliorem exitum cauſæ appellationis, quod celerem reformationem requirebat, cum ſcandalum, vel periculum in mora timeatur, & oon facilis ſit ad ſuperiorem recurſus: pro qua interpretatione loquontur Abbas, & Decius *hic*, Francus *num.* 7. Præpoſitus *num.* 19. Octauius *in praxi Curiæ Romanæ*, *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 3. Couarruuias *pract. dicto cap. cap.* 23. *num.* 1. *in fine*, Nauarr. *in cap. cum contingat de reſcriptis*, *rem* 4. *num.* 3. *& rem.* 5. *in princ.* Maranta *de ordine Iudicior.* 6., *p acta* 2. *num* 196. Menochius *de recup. remedia vltimo*, *num.* 37. Cuiacius *in ſcholiis huius Textus in operibus poſthumis*, faciunt deciſiones Iurium, *in dicto cap.* 2. *de Matrimon. contracto contra interdictum Eccleſiæ ex dicto cap.* 5. *hoc titulo*, *cap. peruenit el* 2. *capit. cum ceſſante eodem*, *capit. venientes de Iureiurando.*

Et

30 Et conſirmatur primo ex Lanceloti Doctrina, *dict.cap.*11. *num.* 15. *de attentatis*, *appellatione pendente*, *num.* 1. dicentis ex eadem ratione teneri. ſequeſtrationem fructuum rei poſſeſſæ, non obſtante appellatione, ſi fructus diſſipentur, vel adſit timor diſſipationis, quia talis cauſa celeritatem deſiderat.

31 Secundò confirmatur: nam poteſt prælatus, non obſtante appellatione compellere Clericos ad reſidentiam, *cap. ex parte*, *cap. qualiter*, *cap. fin. de Clericis non reſidentibus.* Item conſtituit vicarium ſubſtitutum in Eccleſia propter non reſidentiam Clerici, *cap. peruenit* 28. *hoc tit.* Item abſoluit excommunicatos, præcipuè in mortis articulo, *cap. quafronte*, *hoc tit.* vbi Francus *num.* 18. & cum multis Barboſa. Facit etiam, vt impenſæ funeralium ſolnantur, *l. ſunt perſonæ*, *l. nec corpora*, *ff. de religioſis domibus*, *l. fin. ff. de mortuo inferendo.* Facit etiam vt teſtamenta aperiantur, *l. fin. ff. de appellationibus recipiendis.* Exequitur etiam viſitationis præcepta pro morum correctione, vt dixi, *ſuprà in cap.* 3. Prouidet Eccleſias curam animarum habentes per motum proprium Pij V. incipit, *in conferendis*, docet Garcia *de beneficiis tom.* 2. *p.* 9. *cap.* 2. *numero* 139. Hæc ſunt exempla de his, quæ appellatione pendente poteſt præcipere Eccleſiaſticus Iudex à quo appellatur.

32 Imo ipſe, ſeu Iudex laicus, appellatione pendente, poteſt, ea non obſtante, ex cauſa celeritatis, ſeu periculi multa facere, & exequi quia oportet, vt in eorum cognitione, ſine villa mora procedat, veluti apparet ex pluribus exemplis adductis, *ſub Rubrica huius tituli*, *& in dict. cap.* 11. *hoc tit.* vbi de multis ſcripſi prætorquam leges relata & quæ ſubſequuntur. Nam primò poteſt mandare Iudex à quo, vt appellans caueat, *de damno infecto ex l.* 1. *ff. de damno infecto.* Secundò vt teſtes valitudinarij recipiantur, & ſenes ex dictis, *in ſupra in cap. quoniam frequenter*, *vt lite non conteſtata*, Maranta *de ordine Iudiciorum*, *p.* 3. *ſexta partis princ. q.* 2. *num.* 195. Dueñas *reg.* 24. *num.* 23. Tertio præcipit, vt mortui humi tradantur, *deciſio Rota* 8. *in antiquis*, *vt lite pendente.* Quarto prouidet minori de tutore, *l.* 1. *ff. quando appellat.* Quinto iubet inuentarium fieri, *Authentico de*
33 *haredib & falcid.* §. *huic nobis collatione.*† Aufert prodigo bonorum adminiſtrationem, *l. Iulianus*, *ff. de curatore furioſi*, & item furioſo frenetico amanti, *l.* 1. *Cod. eodem.* Et ſeni deliro, ſeù decrepito, Rota *deciſ.* 866. *in antiquo*, *dicto tit.* Reficit pontes, & itinera: *argumento leg de pupillo*, § *ſi quis riues*, *ff de noui operis nunciatione.* Capit debitorem ſuſpectum de fuga, *argumento leg. ait prætor*, §. *ſi debitorem*, *ff. quæ in fraudem credit.* Præſtat famulis ſalaria, vt dixi, *in dict. cap.* 11. & operariis mercedem, ex illo Leuitici, *cap.* 19. Deuteronom. *cap.* 24 Tobiæ,
34 *cap.* 4. † Alios plures caſus congerunt Rebuffus *tractat. de ſententiam paſſis in prælatione*, *à num.* 39. *ad* 60, & in ſententiis prouiſionalibus fere per totum Maranta, & Petrus Dueñas *vbi ſuprà*, Lancelotus *de attentatis* 2. *p. in limitationibus dict. cap.* 12. Scaccia *hoc tit in limitationibus* 17. *quæſtion.* & alij iam adducti, *ſub dicto cap.* 11.

35 Verùm hæc, & alia exempla, non videntur propria, aut confirmatoria noſtræ deciſionis cum relata à Iudice à quo exequantur ex natura cognitionis, & ſuæ primæ inſtantiæ, virtute cuius habet in relatis cauſis, non obſtante appellatione, à grauato interpoſita cognoſcere, poteſt quæ ad executionem ſuæ ſententiæ procedere; imò & in aliquibus cauſis non deferre appellationi, etiam quoad effectum deuolutiuum, vt iam, *ſua dict. Rubric. quæſt.* 5. verſiculo, *ad quartam*, & *ſub dicto cap.* 11. *hoc titulo*, aſſignaui, in quo iam aliquis ordo Iudiciarius non exigitur in dicto Iudice à quo. Sed cum in Textu noſtro ibi, *ordine Iudiciario tibi licebit*, deprehendatur, vt ad reformandam turbatam poſſeſſionem, de qua *hic*, ordo Iudiciarius ſeruandus: ſequitur dicendum in ea reformanda habere, atque retinere Iudicem à quo, nonobſtante appellatione, plenam Iuriſdictionem, Iuxta ea, quæ dixi, *in cap. dilecti de Iudiciis*, *& ibi.*

Tamen reſpondetur præfata noſtri Textus 36
verba, non eſſe intelligenda de ordine Iudiciario, qui in cauſis ordinariis obſeruari debet, Iuxta quæ latè dixi, *à tit. de libelli oblatione cum aliis*, *& in dicto cap. dilecti de Iudic. à quæſtion* 7. ſed tantum de alio ordine ſummario, & extraordinario, qui aſſueſcit in cauſis, quæ breuiter, celeriter, & de plano ſolent diſcuti, qualiter adduxi; & expoſui, *in dicto cap. dilecti de Iudiciis*, *quæſtion.* 16. *& quæſtione* 17. *fin.* vt ſcilicet, vt ibi, ſic & hic ad reuocationem attentorum, hoc eſt ad reformandam poſſeſſionem turbatam appellantis, citatur coram Iudice à quo appellatus turbans; & quod attentata & innouata breui termino probatur, & verificatur, & alia præcedant, quæ ſolent ad expeditionem cauſæ ſummariæ, Iuxta tradita à Lanceloto *de attentatis* 3. *p. fere per totam.* † Et Iux- 37
ta ea, quæ ego dixi de manu tenendo quem in poſſeſſionem ſummariſſimam, quæ vocatur, *de el interin*, vbi, etſi in ea procedatur ſummariſſimè, & de plano, admodum tamen deſideratur, vt in illius Iudicij proſecutione, vt aliquis ordo iudiciarius obſeruetur, Iuxta ea, quæ adduxi de illo Iudicio, *ſub cap. licet*, *quæſtion.* 4. *de probationibus*, *& alibi*, cum Couarruuias *practic. cap.* 17. Poſtio, Alexandro, Ludouiſio, & Beltramino diuerſis in locis, & ea, quæ adduxi, *in toto titulo de reſtitutione ſpoliatorum*, vbi dixi de celeritate, qua turbatus in poſſeſſione, ſeu ab ea ſpoliatus, debet manu teneri, ſeu reſtitui;

Sed hæc omnia ad declarationem noſtri Tex- 38
tus, & ne vulnerentur regulæ generales, *ſuprà in principio*, in contrarium adductæ ex viſceribus noſtri Iuris exiſtimo diſpoſitionem noſtri Textus procedere quoties non ſic æque facilis, adſit recurſus appellantis in poſſeſſione turbati ad Iudicem, ad quem appellauit, vt eam turbatam reformaret, nam ſi à iudice ad quem ita de facili, & celeriter poſſet reformari, exiſtimo fallere Textus noſtri regulam, per ea, quæ in contrarium adduxi, *numero primo*. tunc enim à cauſa ceſſante debuit effectus Textus noſtri ceſſare ex regula, *legis adigere*, §. *quamuis de Iure patronat. dict. cap. cum ceſſante*, *hoc titulo*; *& ſic dicta ſuprà*, in verſiculo, *Hoſtienſis*, in ſe vera

ſunt

Digitized by Google

ſunt ad declaratiooem Tearus noſtri, quem etiam non ſic ſtrictè, vt Hoſtienſis exiſtimanit. ego ptacticarem; imo etiamſi cnotingeret, quod Iudex ad quem appellatur; eo quod non ſit io eodem loco, nec manualiter poſſet poſſeſſiooem turbatam teſormare abſqoe laboribos, & expenſis appellanti turbati, ſicut Iudex à quo appellatum eſt, qui tunc ad faciliorem exitum cauſæ ptincipalis, poterit rutbatum maou teoete; eius poſſeſſionem ab appellato turbatam reformandam.

39 Nec obſtant in contrarium conſiderata, quibus ſatisfit ea proximè adductis pro vera noſtri Tearus decıſione, & declaratione; poſſumus enim aliquo modo exiſtimare cauſam turbatæ poſſeſſionis ab appellato, appellatione pendente, eſſe ſeparatam, diſtinctam, & nouam, & ob id potuiſſe ex prædictis rationibus ſecundùm regulas Iudicis adiri Iudex à quo vt eam teformatet, vt circuitus, & ſumptus, dilationes, atqoe diſpeodia mederentur appellantis torbati.

40 Et coofirmatur, quia, etſi voluiſſes impugnate dicendo ſic appellantem comparendo pro reformanda ſua poſſeſſione turbara, videri ab appellatione deſtitiſſe, eique renunciaſſe, ſiue tacite, ſiue exptesſè, Iuxta dicta in vltimo dubio huius quæſtionis: tamen reſpondeo, vt ibi, ſcilicet atticulum turbatæ poſſeſſionis non comprehendi in appellationis Iudicio.

41 Ad ſecundam qoæſtionis partem, an Rex ad qoem poſſit, *Inhibere iudici à quo in iudicio poſſeſſorio*, breuiter reſpondeo cum diſtinctione, quia, aut inhibitiooe exprimitur aliqua Iuſta cauſa appellandi, qoæ conſtat ex actis, & tunc appellatio debet admitti, quoad effectum ſuſpenſiuum, & deuolutiuum; ob idque inbibitionem recto Iure ptocedere, docent Bartolos *in l. fin. num.* 2. verſicolo, *ſequitur*, *ff. hoc titulo*, Baldos *in l. quiſquis*, *numero* 1. *in fine*, *Cod. quorum appell. non recipiantur.*

42 Et quod appellatio admittatot in Iudicio poſſeſſorio, quando ratio appellandi eſt in promptu: tradit Conrard. *in l. vnica*, *Cod. ſi de moment. quaſt.* 1. *num.* 8. Et ſecundùm hoc debent intelligi Aufrerius ad Cappell. Tholoſanam *deciſ. fin. numero* 5. Laocelotus *de attentatis* 2. *p. cap.* 12. *limit.* 25. *numero* 16. *&* 17. dicentes, vt debeat in caſu quæſtionis propopoſitæ Iudea à quo retatdare exeeotionem.

43 Quod ſi appellatio non ſit legitima ex cauſis contentis in ipſo proceſſu: tunc execution non retatdabitot; imo Iudex ad quem male faciet inhibendo Iudici à quo, vt tradunt, Contardos *dict. quaſt.* 1. *numero* 37. Sigiſmundus Scaccia *hoc titulo*, *quaſt.* 17. *limit.* 6. *membro* 7. *numero* 104. & in verſiculo, *infero*, ſingulariter id tradens, *para las inhibitorias que ſin viſta de el proceſſo da la Rota, y el auditor de la camara*, quæ non ſunt patendæ, niſi prius eis cooſtiterit de meritis Iudicij poſſeſſorij, viſo proceſſu, quod dicit; Cenallos *de cognitione per viam violentia*, *p.* 2. *quaſt.* 145. ſe habuiſſe de facto, & obtinuiſſe, qoia, vt refert ex eodem Scaccia *quaſt.* 10. *art.* 4. verſiculo, *imo*, tanta eſt Inducitur facilitas Iobibendi Io Roma, vt Notarij in ſuis Iodicibus ponaot decretum, *quod Iudex inhibuit*, & quod volunt ex hoc appellantes introducete ſtylum.

Ad tertiam quæſtionis partem, an petens, 44
qui appellauit io ſpecie noſtri Teatus, vt Iudex a quo reformatet poſſeſſionem turbatam, cenſeatur appellationi renunciaſſe. Et vt hoc vberius explices, adiunges quæ *ſuprà*, dixi, *in Rubric. quaſt.* 4. verſiculo, *ad ſecundam*, an appellationi poſſit renunciari, vbi adduxi caſus, quibus etiam tacite appellatio renunciari poteſt quibus ſatis expediuntur, quidam quæ reperiuntur hic à quodam iotetprete diſtinguente inter renunciationem expreſſam, & tacitam inter qoos ponit comparitionem appellantis ſuper negocio appellato coram Iudice à quo appellauit, qui etiam dicit in caſu noſtri Teatus non induci renunciationem tacitam, cum vt, iam dixi; articulus turbatæ poſſeſſionis non comprehendebatur in appellationis Iudicio, ex quo nulllum præiudicium ſequebarot appellationi, ſed io ſuo ſtatu permanebat, ob idqoe nullam induci eius renunciationem per petitionem reformationis, coram Iudice à quo factam: vide ad alia qoæſtionem, *ſuprà in cap.* 4. *hoc tit. quaſt.* 2. *à numero* 1. vbi egi de quæſtione, an ea eo qood ſit appellationi renunciatum poſſit illico exequi ſententia: Et adiunges dicta, *infra in cap. ſolicitudinem* 54. *hoc titulo.*

Et confirmatur, nam quotieſcumque po- 45
teſt capi alia coniectura, quam renunciationis ea ſumenda eſt, Decius *in cap. gratum*, *numero quarto*, *de officio delegat.* qoia in dubiis non præſumitur velle quemlibet Iuri ſuo renunciare, Bottios *in cap. accedentibus de priuilegiis*, Surdus *tom.* 1. *conſil.* 35. *per totam*, & quod appellans facit circa poſſeſſionis reformationem, cum non reſpiciat ad appellationem, non debeat inducere eius renunciationem, quia aduerſis oon ſit illatio, *l. Papinianus exuli*, *ff. de minoribus*, & actus agentis non debet operari, vltra eius intentionem, *l omnis*, *ff. ſi certum petatur.*

Et quod ſit ad vnum finem, non de- 46
bet contrarium effectum operari, *l. legata inutiliter*, *ff. de legat.* 3. † Et quod fauo- 47
re appellatis permittitur, non debet in eius odium retorqueri, *l. quod fauore*, *Codice de legibus*: ergo cum hic appellans ad ſuperiorem grauamen ſentiret ſuper negocio, à quo appellauit, ſi interim pendente appellatione appellata pars appellantem in ſua poſſeſſione turbauit, quàm iſte voluit, vt Iodex à quo reformaret reſtituendo eum, aut manu tenendo in eo ſtatu, in quo ante appellationem erat, clare conſtat noluiſſe ab appellatione interpoſita deſiſtere, nec ei renonciare, imo potius io ea perſiſtendo tantum voluiſſe, vt abſque circuitu mederetur in poſſeſſione turbata.

Ad quartam quæſtionis partem, quæ 48
ſpectat ad veram materiam Textus *in cap.* 1. *de foro comp. libro ſexto*, de quo, *alibi*, vbi

vbi Barboſa *n.* 1.2. & 3. enm pluribus ab eo relatis breuiter ego ſequentes caſus adduco, primum, quod Iudex appellationis, nun poteſt articulum appellationis omittere, & cauſam principalem
49 cognoſcere. † Et hinc euenite, vt non poſſit ipſe appellationis Iudex cauſam delegaſe, Bellamera *deciſ.* 14. quia ſolùm cognoſcet ſuper deuolutis per appellationem, Paponius *lib.* 19. *tit.* 1. *arreſto* 5. quam ootar Riccius *collect.* 992. *ad Clement. appel-*
50 *lanti hoc tit.* † Secundo quod ſi fuerit appellatum à ſententia lata ſuper poſſeſſorio, petitorio, ſuſpenſo non poſſit Iudex appellationis ſuper vtroque pronunciare, Rota *in deciſ.* 15. *de re Iud. in antiquis,* quia primo eſt pronunciandum ſuper cauſa appellationis, quam ſuper principali. Buërius *de-*
51 *ciſ.* 257. † Tertio quod Iudex appellationis ab interlocutoria, non debet omiſſo appellationis articulo de cauſa principali cognoſcere, vt eſt deci-
52 ſum apud Laurent. Auinion. *deciſ.* 101. † Et hoc quamuis verba reſcripti includerent etiam cognitionem negotij principalis, Bellà *in. deciſ.* 419.
53 † Imo & ſimile commiſſiones emanarent ſuper negotio principali quia non cenſetur commiſſum niſi Rota *in deciſ.* 67. *hoc tit.* Quæ ſunt vera nam cenſetur grauare Iudex, quia articulos partis aduerſæ tacitè rejecit procedendo in cauſa principali, vt voluerunt Rota Peruſ. *deciſ.* 38. Rota Bonon. *deciſ.* 7. Senat. Pedemont. *deciſ.* 26. Auinon. *dec.* 101. Et an Iudex appellationis faciat vim ſi cognoſcat ſuper capitolis ſuper quibus non eſt appellatum, dixi *ſuprà in cap.* 7. *hoc tit. q.* 2. verſic. *ad vltim.*

54 Hæc tamen aſſertio limitatur primo, nam Iudex grauaminis, coram quo etiam de negotio principali, actum fuit debet de grauamine prius, ſeù de toto negotio principali cognoſcere. Et ſic videtur contra noſtrum Textum dicendum ipſum debuiſſe de grauamine turbatæ poſſeſſionis cognoſcere, quod eſt verum, vt iam dixi, quando vterque Iudex appellatus, & appellationis eſſent eiuſdem loci, ſeu eſſet facilis ad Iudicem ad quem recursùs, relatam limitationem probant, deciſio Trineſ. 6. & Riccius, *ſub dicta collect.* 992.
55 † Secondo limitatur, nam commiſſio appellationis tribuit Iuriſdictionem, vt poſſit pronunciari, tanquam in prima inſtantia, omiſſa appellatione, quando habet clauſulam, & *totius negotij principalis*, voluit Borgin. Ceuall. *in deciſ.* 17. & Guido Pap. *deciſ.* 36. dixit pro limitatione doctrinæ adductæ *ſuprà*, vt Iudex appellationis habeat Iuriſdictionem in territorio ordinarij.

56 Vnum tamen notabis pro complemento, quod Iudex inferior, qui de cauſa appellationis habet Ius cognoſcendi, non poteſt vigore appellationis ab interlocutoria, niſi ab ea fuerit appellatum; retinére cognitionem negotij principalis, nec de eo tractare, etiam ex conſenſu litigantium, Couarruuias *practic. cap.* 9. *num.* 6. Scaccia *hoc titulo* 17. *limitat.* 47. *memb.* 3. *n.* 9. & 11.

57 Ad tertiam quæſtionis partem, an terminus nullitet detur pendente appellatione ab interlocutoria ſuper articulo præjudiciali lata, & dari Doctores tenent quia articulus ſi appellatio debebat admitti velut præjudicialis eſt quo pendente non poteſt procedi in cauſa principali niſi nulliter Magondeus 37. Lancelotus *de attent. appellat. pend. ampliat.* 19. Giurb. *deciſ.* 30. *num.* 13. & *deciſ.* 31. *reſ. ainat reſ.* 39. aut dicens interim ſuperſedendum eſſe in cauſa principali vſque quo articulus decidatur quod procedit ſi pars inſtet vt pronuncietur

Fermoſi. de Exceptianibus.

ſuper illo præjudiciali ad ea quæ adduxi latè *in cap. tuam de ordine cognit.* alias ſi non inſtet certum eſt poſſe Iudicem ad vlteriora procedere non obſtante præjudiciali articulo nam quando pars non inſtat quod apponatur littera P, quæ aliud non denotat niſi quod pendet cauſa vel ſi Iudex habet illum articulum pro non releuanti, & pro calumnioſo, & non apto impedire proceſſum tunc enim Iudex & ſi pars proteſtata ſit decidi in ſcriptis, poteſt nihilominus procedere ad vlteriora, Innocent. *in cap. poſt. de conceſ. præb.* Maſtril. *deciſ.* 120. *numero* 15. & 16. Iorrigol. *ſingul.* 83. *libro* 2. Giurba *deciſione* 36. *à numero* 13. idem Amato *Reg.* 93. *numero* 9. & 10. qui *à numero* 4. cum multis probat diceos cum infinitis *à numero* 5. quod appellatio ab interlocutoria in articulo præjudiciali non ligat manus Iudicis à quo vt non progrediatur ad vlteriora in cauſa principali niſi poſt Canonicam inhibitionem Iudicis ad quem ſic vt interim geſta non reuocentur tanquam attentata ex Doctrina *capita non ſolum hoc titulo, in* 6. *Clementina* 1. *de ſequeſt. poſſeſ. Clementina* 1. *de Iudiciis*, vbi Doctores pro qui faciunt dicta hic & quæ dico *infrà in cap.* 51.

AD TEXTVM

IN CAPITE XVIII.

Conſuluit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Appellari non poteſt à futuro grauamine, niſi eſſet irreparabile, vel quando trahit originem à grauamine iam illato, vel ſi eſſet comminatum per Iudicem, & in appellatione extraiudiciali, num.* 4. 5. & 6.

TEXTVS iſte agit de appellatione vaga, & generali, admittanda, vel non ad quod 1
applicabis quæ dixi *ſupra in cap.* 2. *de libelli oblatione; quaeſt.* 3. verſic. *ad ſecundam.* Et de hoc dixi remiſſiuè *ſuprà in cap.* 1. *hoc tit.* & an valeat appellatio alternatiua *in cap.* 7. *hoc tit. q.* 1. verſic. *ad vltim.* & applicabis plura dicta in toto illo Textu, quæ conducunt ad appellationem generalem vagam, alternatiuam, & quæ fit omiſſo medio.

Et quatenus ex hoc Textu agit Balboa *in c. vt* 2
debitus honor hoc tit. n. 3. & 30. de quæſtione an ſit neceſſaria cauſæ expreſſio ad appellandum, ab interlocutoria: applicabis quæ dixi *ſuprà in Rub. hoc tit. q.* 5. verſic *ad quartam*, vbi egi de dubio, an in pruponenda appellatione ab interlocutoria, ſeu diffinitiua; ſit in praxi forma diuerſa.

In verbis ibi *ab omni grauamine:* notant hic 3
Doctores, quod à futuro grauamine appellari non poteſt, probant Barboſa *hic num* 2. enm Scaccia *hoc titulo quaeſtione* 2. *num.* 43. & *quaeſt.* 5. *num.* 101. de quo dixi *ſuprà in cap.* 10. *hoc titulo*, vbi *num.* 110. *limitat.* vt non procedat in caſu quo grauamen eſſet irreparabile, per appellationem ſubſequentem. † Et *num.* 113. li- 4
mitat, quando futurum grauamen trahit ori-

V v ginem

Digitized by Google

ginem à grauamine , iam illato , & appellatio
5 interponitur ratione vtriuſque. † Et *num.* 114.
pariter limitat , quando futurum grauamen eſſet
comminatum per Iudicem , quia tunc à futu-
6 ro huiuſmodi grauamine poſſet appellari. † Et
limitat denique , vt non procedat in appella-
tione extrajudiciali.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIX.
Cum Parati , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

4 *Rex num queat punire Epiſcopos , non venientes ad ſuum rogitum* , remiſſiuè.

1 NONNVLLA , quæ ad appellationem friuo-
lam ſpectant dixi *ſuprà in cap. cap. ſuge-*
2 *ſtum* 15. *hoc titulo* , *quæſt.* 1. † Et quate-
nus prima noſtri Textus verba denotant , quod
Iudex à quo , non obſtante appellationa fri-
nola teneatur obedire ſuperiori ; ideo applica-
bis , quæ dixi *ſuprà in cap. ſugeſtum* 15. *in prin-*
cipio , *& quæſtione* 1. vbi dixi , quod citatus , vt
litiget coram Iudice non ſuo , aut in compe-
tenti , tenetur comparere , ſaltim ad allegan-
dam incompetentiam , poſſunt applicari non-
nulla quæ dixi *ſupra in cap.* 7. *hoc titulo.* Et ap-
plicabis ad quæſtionem *in cap.* 1. *de Iudiciis* , *quæ-*
ſtione 14. an Iuſta cauſa de non comparendo
excuſet citatum à contumacia , & alibi.
3 Et in verſiculo ibi *cumque* , & ibi *quod in le-*
gatione Regis eſſet ; *& ideo non potuiſſet ad vo-*
cationem prædicti Cardinalis accedere : per hæc
verba applicabis plura dicta *ſuprà ſub cap. pe-*
nultimo , *& fin. de foro competenti* , quatenus in le-
gatione occupatus , durante , non teneatur com-
parere in Iudicio vocatus , & *in dicto capite fin.*
à quæſtione 20. plura de priuilegio legati , quo ad
forum Iudiciale.
4 Et in verſiculo ibi *te ſuus Nuncius inueniſſet* ,
qualiter nuncio aſſerenti , ſeu teſtificanti ſe ali-
quem citaſſe , aut vocaſſe , credatur dixi latè
ſupra in capite 7. *de Probationibus* , *& in cap.* 11.
eodem quæſtione 4. *à numero* 1. & *à numero* 9.
& tradunt Balboa *in cap.* 4. *de probation. à nume-*
ro 10. & an curſori credatur , Menochius *de*
arbitrariis , *libro* 2. *cent.* 2. *caſu* 112. notat ex pluri-
bus Barboſa *hic* videndus , congerit Riccius plura
collect. 1169. vbi ponit etiam limitationis ſeptem ,
& duos caſus notabiles.
5 Et quia Gloſſa *in legatione Regis* , ibi *tunc*
Regi obtemperandum , *& ſi ab eo obtineat regalia* ;
per hanc Doctores agunt de dubio , an ſi Re-
ges vocauerint , ad ſe Epiſcopos teneantur ei
obtemperare , & præter congeſta à Barboſa *hic*
numero fin. adjunges quæ ego dixi *ſuprà in cap.* 2.
de Iudiciis ; vbi egi de quæſtione an ſi Reges
vocauerint ad ſuum rogitum Prælatos Eccle-
ſiaſticos , ſi non compareant , poſſint eos pu-
nire : & quid ſi eodem tempore vocentur à Pa-
pa , vel ab Archiepiſcopo , cui prius debeant
obedire *ibi à num* 9. & applicabis dicta *ibi quæſt.* 17.

AD TEXTVM
IN CAPITE XX.
Ad hæc , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Appellationem poſſit qui promiſit cum Iuramento ſtare ſententiæ à Iudice lata , vel ferenda.*

AD Textum hunc applicabis quæ latè 1
dixi *in capite* 16. *&* 17. *de Iureiurando* ,
quatenus agunt de promittente ſtare Iu-
dicio Eccleſiæ ſub Iuramento , & quatenus
exiſtat obligatus : alia conducibilia dixi *ibi*
in capite 7. *& in capite cum contingat* , *& in*
capite penultimo , *eodem titulo.* † Et ad ma- 2
teriam noſtri Textus , an appellare poſſit ;
qui promiſit cum Iuramento , vel qui pro-
miſit ſtare ſententiæ à Iudice latæ , aut fe-
rendæ : de hoc cum pluribus agit Barboſa
à numero 2. ad quod applicabis quæ dixi
ſuprà de illo , qui pacto appellationi renun-
ciauit *ſub Rubrica* , *quæſtione* 4. verſiculo *ad*
ſecundam in capite præcedenti , verſiculo *ad*
tertiam , & *in capite* 4. *hoc titulo quæſtione* 1.
à numero 1. & faciunt adducta *in Rubrica* ,
quæſtione 1. *à numero* 1. videtur enim , quod
& ſi appellatio publicè ſit introducta , poſſit ap-
pellaturus ei renunciare. Et pro intellectu huius
Textus dixi *in dicto cap.* 17. *breui* , *de Iureiurando* ,
quæſtione 1. *num.* 3.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXI.
Quæſtioni , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. HVIVS Textus materia ſatis expenditur per notata *in capite præcedenti.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXII.
Præterea , hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. HVIVS Textus materiam explanabis ſatis per notata *ſup. in cap.* 6. *hoc tit.* & per notata *in capite cum teneamur* 17. *ſuprà hoc titulo.* Et faciunt dicta *in cap.* 1. *&* 2. *de foro competenti* , quæ ad propoſitum applicabis , & *infrà in cap.* 24.

AD

AD TEXTVM
IN CAPITE XXIII.
Conſtituti; hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. AD textum iſtum quatenus in verſiculo illo *ideoque* , & ibi *Archidiaconus poſt appellationem , & denunciationem excommunicationis ad nominationem ſæpè dicti* , *&c.* Ad hæc verba adiunges , *infrà dicta in cap. paſtoralis, §. verum hoc titulo* , vbi qualiter appellatio ſuſpendat effectus cenſuræ & excommunicationis. Alia præter antiquos notat hic Barboſa. II. Et ego ad Gloſſam hic de eligendo digniori ad beneficia dico *infrà in cap. graue de prab.* de quo dubio agit præter alios , Couarruuias *in regula peccatum 2. parte §. 7. numero* 3. per noſtrum Textum.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXIV.
Propoſuit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Iudex in delictis notoriis non recuſatur* , remiſſiuè.

1 HVIVS Textus materia quatenus agit de Iudice ordinario appellato adhuc cognoſcente contra appellantem de aliis cauſis præteritis , ſiue futuris , & de nouo ortis , non deductis in Iudicio notabis dicta *in cap.6. & in cap.22. hoc titulo* , videbis Lancelotum *de attentatis part.2. cap.12. de attentatis appellatione pendente in præfatione , num.*109. Scacciam *hoc titulo, quæſt.*3. *num.*46.

2 Et in verſiculo *Iudex tamen à quo appellatur, quia illi omnino ſuſpectus eſt , cum non debet ad reſpondendum , ſuper aliis compellere , niſi pro crimine ad eo graui , & manifeſto , quo ipſe actu merito ſit damnandus* : per hæc verba de duobus inquiri valet primò de Iudice recuſato , & ſuſpecto, de quo lariſſimè dixi *in cap.*4. *de foro competenti.*
3 † Item quod in delictis notoriis , & manifeſtis Iudex non recuſatur : ad quod applicabis dicta *ſuprà in Rubrica , quæſt.*4. *in princ.* de quo dixi *in dicto cap.4.quæſt.*10. & notanter docent Barboſa *hic num.fin.* Farinacius *in praxi quæſt.*21. *num.*126. Antonius Gomezius 3. *tomo variarum* , *capite* 1. *num.*47. aliqua de notorio dixi *ſuprà in cap.*14.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXV.
Qua Fronte, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Abſoluendus ne ſit reus antequam audiatur qui citatus ab actore , venit in Iudicium* , remiſſiuè.

AD materiam huius textus applicabis quæ 1
notaui *ſuprà in cap. peruenit* 23. *hoc tit.* de hoc Textu egit Balboa *in cap.1. hoc tit.* cum tractauit attentatorum materiam , & præterea , quæ notat *hic* Barboſa addo ea quæ noto *in cap. præterea* 40. *hoc titulo ; & in cap. paſtoralis, §. verùm eodem* , & de attentatis ago latè *infrà in cap. bonæ* 51. *hoc titulo.*

Et in verſic. ibi *ſanè* , applicabis quod addixi a
*ſuprà in cap.1. de Iudiciis , quæſt.*29. & 30. vbi de ſatisfactione præſtanda ab excommunicato , vt abſoluatur. Et an ſi nullam præſtiterit , valeat
abſolutio † Et applicabis alia dicta *ſub cap. intel-* 3
leximus de Iudiciis , & præcipuè ibi *quæſt.*24. vbi egi de dubio , an reus excommunicatus , qui citatus venit ab actore in Iudicium, ſit abſoluendus, antequam audiatur. Et per hunc Textum qualiter abſolutio excommunicato ſit danda, benè Couarruuias *in cap. alma mater de ſentent. excommunic. lib.9.1.p.§.11. à num.*11.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXVI.
Reprehenſibilis, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicare Prælatus nequit ſubditos , niſi monitione præmiſſa* , remiſſiuè , *num.*2. 3. & 4.

TEXTVS hujus littera diuerſam continet 1
materiam , quam ſigillatim , remiſſiuè tanquam , vt pote alibi longè agitatam ; igitur in primis verbis Textus continetur ea generalis concluſio , vt Prælatus ſubditum ſuſpendere, vel excommunicare non debeat , niſi monitione præmiſſa, & præter quam quod ex multis *hic* Barboſa *à num.*3. tractat de monitione , an vna, ſiue trina ; adjunges quæ dixi *ſuprà in cap.1. de Iudiciis, à quæſt.*11. *ad* 17. de qua etiam dixi *in cap.7. eodem, & in cap. ad probandum de re Iudicata* : adjunges dicta *in cap. paſtoralis* , §. *verùm hoc titulo.*

Et ibi in verſic. *Non ſubjecti contra diſcipli-* 2
nam regularem in vocem appellationis : & ibi *præcipuè in religioſis volumus* , *&c.* per hæc verba agitur de alia concluſione quod religioſi ne-

queunt appellare à correctione ad quem videbis quæ latè adduxi *ſupra in capite* 3. *hoc titulo.*

3 Et in verſiculo ibi , *ſi vero quiſpiam* , agitur de alia generali concluſione , nempe quod Iudex à quo præfigit terminum ad appellationem proſequendam , qua non proſequuta , Iudex a quo procedet in negotio , ad quam videbis quæ latè ſcripſi *ſupra in cap.*4. *cap.*5. *& cap.*8. *hoc titulo.*

4 Et in verſic. ibi *ſi autem in quocumque negotio*, deciditur quod ſi appellans , non comparet ad proſequendam appellationem,& appellatus comparuit , ſit condemnandus appellans in expenſis, vt timore perterritus , non facilè quis appellat in grauamen alterius de quo etiam dixi *ſupra dicto cap.*4. *&* 5. item & *alibi ſub hoc titulo.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXVII.
Ad hæc, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſatio Iudicis ſuſpecti*, remiſſiuè.

1 LITTERA huius Textus duas materias comprehendit , in prima parte quod Iudex à quo cognoſcit de cauſa ſi appellans non proſequitur appellationem ; iuxta dicta *in cap.*4. *cap.*5. *& cap.*8. *hoc titulo.* Applica dicta *in cap. cum teneamur* 17. *hoc tit.* videbis ad quæſtiones à quo Iudice ſententia eſt exequenda *infrà in cap. ad aures* , de quibus Riccius ex noſtro Textu agit *collect.* 1809.

2 Et in verſic.ibi, *aut ſi alterutra partium te ſuſpectum habuerit te inſiſtente Iudicem eligant , &c.* occaſione huius verſiculi agi poteſt de integra materia recuſationis Iudicis ſuſpecti , de qua dixi latè *in cap.*4. *de foro competenti* , Sed quis, aut qui loco Iudicis recuſati , debeant in Iudices eligi, & an interuentione , ad inſtantiam ipſius Iudicis recuſati , dixi latè, *ibi ſub dicto cap.*4.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXVIII.
Peruenit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Non proſequens appellationem Canonicus , qualiter priuetur præbenda* . remiſſiuè.

2 *Reſidentiam monitus non faciens qualiter priuetur beneficio , & præbenda* , remiſſiuè.

3 *Canonico appellante , num prouideatur Vicarius vt pro eo ſeruiat de fructibus beneficij* , remiſſiuè.

AD Textum iſtum , quatenus agit de ſtatuendo termino , vt Canonicus , de quo hic appellationem proſequatur ; ita vt 1
ſi appellationem non proſequatur , priuetur præbenda , propter non reſidentiam : adjunges dicta *ſupra in capite* 4. *capite* 5. *& capite* 8. *hoc titulo.*

Et de monito ad reſidendum in beneficio, 2
ſeu Epiſcopatu puniendo , & priuando , dico latè *in cap. conquerente* 6. *de Clericis non reſidentibus*, & de praxi procedendi in Iudicio , aduersùs eos dixi *ſuprà in cap. fin. de libelli oblatione* , *quæſt.*4. §. 23.

Ad aliam partem , quæ agit de attentatis, 3
nempe vt non obſtante appellatione à Canonico interpoſita adhuc Iudex à quo poſſit prouidere , vt fructibus præbendæ nominetur Vicarius , qui in eo ſeruiat ; & qua ratione hoc contingat , dico *infrà in cap. bona* 51. *hoc titulo* , vbi ago de attentatis reuocandis , aut non.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXIX.
Conſuluit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Appellari nequit à ſententia lata , ſecundum Canones , leges , aut ſtatuta generalia.*

3 *Appellari poteſt à ſententia declaratoria , quod ſtatutum ſit in viridi.*

VT Textum hunc abunde explices qua- 1
tenus agit de non appellando a Iudice Iuriſdictionem exequente : applicabis quæ longè dixi *ſupra in cap.*1. *cap. de cætero* 5. *cap. quoad conſultationem de ſententia , & re Iudicata* , quatenus *ibi* , latè dixi de executore ad ſententiam : an ab eo appelletur , & ab eius executione nonnulla dixi *ſuprà in Rubrica quæſtione* 4. verſiculo *ad quartam* , & ibi in verſiculo *notabis* , & *in capite* 18. *quæſt.*4. verſiculo *ad ſeptimam.*

Et ibi in verſiculo *non conuenit* , diſputant *hic* 2
à Barboſa traditi , *numero* 2. 3. *&* 4. de quæſtione appellationis factæ contra leges , Canones vel ſtatuta , & decreta , ad quod videbis quæ adduxi *ſuprà in cap.*11. *hoc titulo* , vbi egi de dubio , *An ſint excommunicati appellantes ab ordinationibus Pontificis* , *quæſtione* 4. verſiculo *ad octauam.* Itaque breuiter reſpondebis vt cum Ius neminem grauet , nequeat appellari à ſententia lata ſecundùm leges , Canones , ſtatuta generalia , & decreta Iuris , iuxta , quæ latè tradunt , Salgadus *de Regia protectione tomo* 1. *parte* 3. *capite* 6. *à numero* 1. Farinacius *in praxi quæſtione* 101. *limitatione* 12. *numero* 65. Scaccia *hoc titulo quæſtione* 17. *limitat* 13. nec à Iudice exequente.

Idem tamen Scaccia *limit.*20. *num.*13. Rugi- 3
nel. *hoc tit. num.*89. *cap.*3. limitant dicendo poſſe appellari à ſententia declaratoria , quod ſtatutum ſit in viridi obſeruantia. Sed quia hic dubitans

dubitant Doctores, an à pœna legis poſſit appellari, applicabis quæ dixi, *ſupra in cap.3. hoc titulo, quæſt.3.* verſic. *ad tertiam.* Item adjunges quæſtionem de qua *ſupra in Rubrica, quæſt. 2. à numero* 1. an liceat appellari à ſententia lata ſecundum opinionem probabilem.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXX.
Ad hæc, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio num citatione radicetur*, remiſſiuè.

1 DVo præcipua continere videtur littera noſtri textus diſputatione digna. Primum an citatione radicetur Iuriſdictio, de quo dixi latiſſimè, *in cap. penultimo de foro compet. à quæſtione* 1. Doctores, *in cap. gratum, & relatum, de officio, & poteſt Iudicis delegati*; quæ diſquiſitio ſuadetur ex verbis textus noſtri, ibi *reſpondemus, ſi ei conſtiterit appellantem, antequam partes eſſent citatæ, vel delegatio cauſæ perueniſſet ad ipſum.* &c.

2 Secundum, nempe de appellatione ad Papam per nuntium, aut itineris arreptionem: de hac dico *in cap. vnico de Clericis peregrinantibus*; & videbis notata *ſupra in cap. meminimus* 10. & *in cap. ſuggeſtum* 15. *hoc tit.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXI.
De priore, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PEr textum hunc poteris agere de appellatione; quæ interponitur ad Papam, cui Iudex à quo tenetur deferre; & ſic applicabis nonnulla de his, quæ adduxi, *ſupra in cap.7. hoc tit.*

II. Item quatenus hic Doctores monent tractationem per vltima verba textus ibi, *de tanto exceſſu ſatisfacturum*, nempe qua pœna plectantur non deferentes appellationi interpoſitæ, & iuxta Gloſſam hic, quam notabiliter exornat Barboſa *num. fin.* adjunges quæ ſolent adduci de pœnis, quibus plectuntur attentantes poſt appellationem interpoſitam, de quibus dico infrà *in cap. bona* 51. *hoc tit.* Aliqua etiam adjunges ex dictis *ſupra in cap.17.*

III. Et in verſic. *contempſit*, occaſio cuius Gloſſa affirmat; quod ſi Prælatus modum excedat in correctione, benè admittatur appellatio à correctione præter plures, quos hic adducit Barboſa: adiunges quæ latè adduxi *in cap. 3. hoc Titulo.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXII.
Quia nos, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. DE huius Textus materia ſatis dixi *in cap. 3. hoc tit.* & ad quæſtionem *ibi, q. 3.* verſic. *ad tertiam*, vbi de appellatione à lege, vel à ſtatuto pœnali aliqua notanter dixi *ſuprà in cap. conſuluit* 29. *hoc tit.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXIII.
Ad aures, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I QVon Iudex à quo poſſit præfigere terminum appellanti ad proſequendam appellationem, quo lapſo reaſſumit iuriſdictionem, vt hic probatur ſatis patet ex his quæ latiſſimè ſcripſi *ſuprà in cap.4. cap. 5. cap. 8. hoc tit.* vbi videbis, probat Riccius *in collect. ad Textum in cap. ad hæc 27. hoc tit. ſub collect.* 1809. cuius occaſione agit de nonnullis dubiis, quæ ſubſequuntur in quæſtione ſequenti.

QVÆSTIO I.

An Sententia lata, à qua appellatum fuit exequatur per iudicium à quo, vel per Iudicem ad quem?

SVMMARIVM.

1 *Executio ſententiæ à qua appellatum eſt quando fiat à Iudice à quo, aut à Iudice ad quem n. 2. 3. & 4. vbi ſub diſtinctione.*

5 *Iudex à quo exequitur ſententiam, ſi ſcriptura non ſint introducta coram Iudice ad quem.*

6 *Executio ſententiæ quæ fuerit cœpta infra annum, poteſt fieri poſt annum infra triginta annos.*

HÆc inquiſitio deducitur ex neceſſaria conſequentia à diſpoſitione prædictorum iurium, nam quoties à ſententia lata interponitur appellatio quæ in ſecunda inſtantia proſequitur ſi in ea prima confirmetur ſententia, dubium eſt à quo Iudice executioni mandetur, in quo dubio breuiter, & ſub diſtinctione exiſtimo reſpondendum. Primo nam aut ſententia eſt expreſsè confirmata per Iudicem appellationis, & tunc ipſe appellationis Iudex exequitur, quia agitur ex confirmante. 1

Aut ipſa ſententia fuit tacitè confirmata, puta per lapſum inſtantiæ, aut aliam ſolemnitatem omiſſam, iuxta ea, quæ notaui, *in cap. venerabilis pen. de Iudiciis, & in dicto cap.4. 5. & 8. hoc titulo*, & tunc Iudex competens erit 2

Formoſin. de Exceptionibus. Vu 3 primus,

primns, qui ipſam ſententiam primo tulit, Iudex ſcilicet à quo: tradit Myoſinger. *Cent.* 5. *deciſione* 94. ſequitur Riccius *dicta collect.* 1809.

3 Secundo dico quod, vel appellans recedit ſponte ab ipſa appellatione, vel per viam pacti, & conuentionis partium, iuxta ea, quæ adduxi *ſuprà in Rubrica quæſtione* a. verſiculo *ad ſecandam*, & *in cap. cum teneamur* 17. *hoc tit.* verſiculo *ad tertiam*, & tunc etiam ſub diſtinctione procedit; nam aut petitur executio ſententiæ in vim pacti; & tunc exequetur ille, coram quo pactum eſt factum: ita Copiu. *in deciſione* 23. & Riccius *ſuprà* verſiculo *aut vero*, aduertit quod pactum iſtud debet ordinari ad tollendam appellationem, & confirmandam ſententiam; ſecus autem, ſi ad appellationem tollendam tantùm, quia tunc primus Iudex exequetur: ſiecum del Caſtillo *in deciſ. Rota Sicilia* 84.

4 Vel tertio petitur executio ſententiæ; & tunc dicunt Riccius *ſuprà*, & de Franchis *in deciſ.* 335. *&* 510. quod quilibet poteſt, primos ſcilicet, quia prima ſententia manet firma, & ex ea oritur actio: tamen Rota Genuenſ. vt teſtatur Cattarius *in deciſione* 70. decidit exequendam eſſe per Iudicem ad quem, qui poteſt aliquid ſupplere, ſi fuerit omiſſum per iudicem à quo, quando ſententia continet capitula ſeparata, vt ait de Franchis *deciſione* 467. & faciunt dicta *ſuprà q.6. ad Rub. ſub* verſic. & *in cap.7. quæſt.1.* verſic. *ad vltimam.*

5 Notat verò del Caſtillo, *deciſione* 83. Riccius *vbi ſuprà dicta deciſ.* 1809. *in fine*, quod Iudex à quo exequitur ſententiam; ſi Scripturæ non ſint introductæ coram Iudice ad quem, etiam quod non fuerit deciſum ſuper deſertione appellationis, quamuis vt ſententia faciat tranſitum in rem iudicatam, ſit neceſſaria pronuntia ſuper deſertione appellationis, latè Magon. Rotæ Florent. *in deciſ.* 55. *n.9. &* 10. itavt debeat etiam citari aduerſarius ad dicendum cauſam *quare*, *&c.* tradit etiam idem Riccius *in de-*
6 *ciſione* 93. *Curia Archiepiſcop. Neapoli.* † Et addit, *dicta collect.* 1809. *in fine*, cum del Caſtillo *in deciſ.* 85. quod executio ſententiæ, quæ fuerit cœpta infra annum poſſit etiam poſt annum, & infrà 30. annos exequi.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXIV.
Ad audientiam, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio præſumptiua, ſeu tacita qualiter contingat* remiſſiuè.
2 *Litis conteſtatio quibus actibus contingat* remiſſiue.
3 *Prolatio ſententiæ, num requirat à Iudice, vt vtatur condemnationis verbo*, remiſſiuè.
4 *Conſenſus tacitus, vt præſumatur conſentire Epiſcopus, vt partes in alium Iudicem conſentiant*, remiſſiuè.
5 *Verbum* tenere *quando latam condemnationem contineat.*
6 *Regia protectio, vbi tractetur*, remiſſiuè.
8 *Submittens ſe Iuriſdictioni ſuperioris, quando pro appellante habeatur*, remiſſiuè.

QVatenus hic in textu noſtro agitur de appellatione præſumptiua, quæ non interponitur verbis expreſſis, ſed tantùm inducitur ab ipſo actu, ſubjicientis ſe protectioni ſuperioris, vt patet ex verbis ibi, *quia tamen poſtquam, & ſua noſtra protectioni ſubiecerat*; ideo poſſemus hic exemplificare, qualiter hæc tacita appellatio contingat; ad quod faciunt notata, *ſuprà in cap.* 10. & *in cap.* 15. *& alibi de arripientibus iter ad Apoſtolicam Sedem, ſeu ad ſuperiorem*, iuxta ea quæ dico *infra in cap.* 1. *de Clericis peregrinantibus.* 1

Vnde applicabis ad materiam, quæ adduxi *ſupra in Rubrica de litis conteſtatione à quæſt.7. cum ſequentibus*, vbi dixi de actis, quibus inducitur litis conteſtatio. † Item quod adduxi *ſupra in cap.1. de Iudiciis, quæſt.*28. vbi dixi de dubio an Iudex in prolatione ſententiæ, debeat vti condemnationis verbo, aut ſatisfit, ſi vtatur aliis verbis æquipollentibus, ſeu demonſtratione ſententiam ſignificante. † Item applicabis quæ adduxi *ſupra in cap.1. de foro compet. q.5.* quatenus ibi dixi de tacito conſenſu, quo Epiſcopus præſumitur conſentire, vt partes in alium Iudicem conſentiant: expendit textum noſtrum Scaccia *hoc tit.* † Et quod verbum *tenere*, de quo vtitur Pontifex hic, de ſui natura, ſi præcedat negatio Vniuerſalis latam ſententiam contineat: tradit ex Tyraquello, & Sairo, Barboſa *hic num. fin.* Farinacius *in fragm. crimin. p.*2. verbo *lex num.*44. 2 3 4 5

Et quia etiam hic poſſet adjungi tractatus de protectione, qua in his Regnis, & aliis practicatur oppreſſis à Iudicibus Eccleſiaſticis; ideo adjunges quæ adduxi, *ſupra in cap.*2. *de Iudiciis, q.*19. cum aliis. 6

Item quia occaſione huius textus poteſt agi de materia attentatorum per verba ibi, *non debuit. Sine cauſa cognitione*, & ibi, *ſententiam quam præfatus Epiſcopus in eundem Presbyterum tulit denunciet non tenere*; ob quod Balbus *ſub c.*1. *hoc tit.* hunc textum expendit; ideo recurres ad ea, quæ *infra* dico *in cap. bona* 51. *hoc tit.* vbi ago de reformandis attentatis, appellatione pendente. 7

Et quatenus reſumptio textus noſtri eſt illa, quod ſi præcedente grauamine quis ſubmmittit ſe protectioni ſuperioris, habeatur pro appellante, dummodo, ſeruauerit ea, quæ in appellatione ſunt neceſſaria; id eſt expreſſerit, cum non ſatis ſit ſe, & ſua bona ſubmittere protectioni Papæ, ſed debeant omnia alia neceſſaria adhiberi, vt expendit idem Scaccia *d. quæſt.*4. *n.*21. cum Franch. *hic n.*2. *notab. vlt.* Ideo quæ iſta ſint perpendes ex adductis *ſup. in Rub.q.*3 *à a.*1. vbi dixi, an in cauſa appellationis liceat deducere id omne, quod in prima inſtantia, & proprius quod dixi, *ibi q.*5. verſic. *ad quartam*, vbi de proponenda appellatione ab interlocutoria, & à diffinitiua, & quæ debeant exprimi; item *ibi*, & in verſic. *ad quintam*, vbi dixi de diligentiis, quas debet appellans præmittere, vt eius appellatio ſubſiſtat, & exinde poteris applicare dicta *ſupra in cap.*4. *cap.*5. *& cap.*8. *hoc tit.* 8

AD

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXV.
Accepta, Hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. QVATENVS ait Textus noſter, vt cauſa non ſit à Iudice à quo remittenda appellatione adhuc non iuſtificata, niſi de partium conſenſu, applicabis quæ adduxi *ſuprà in Rubr.* quatenùs dixi de pluribus caſibus, in quibus appellationi non defert Iudex à quo ad idem, & latiſſimè *in cap. 11. hoc tit.* Et applicabis dicta *ſuprà in eadem Rubrica q. 5.* verſic. *ad quartam,* & verſic. *ad quintam*, vbi de his, quæ debent exprimi, & fieri ad hoc, vt appellatio iuſtificetur notaui *in cap. praecedenti.*

II. Iſte Textus etiam poteſt introduci in attentorum materia, quatenùs Iudex à quo non deferens appellationi interpoſitæ videatur poſſe innouare, & attentare, & ſic Balboa expendit *ſub cap. 1. hoc Tit.* vbi agit de attentatis reuocandis, vel non, quare adiunges notata *ſuprà in capite* 5. & quæ latè dico *in cap. bona 51. hoc Titulo.*

III. Et quatenùs Barboſa hîc, *num.* 5. cum Gratiano *diſceptationum forenſium cap.4. num.* 21. & ex Surdo *conſ.465. num.*10. dicit ex hoc Textu quod Iudex cauſæ principalis non poſſit iudicare in cauſa appellationis, niſi partes conſentiant ſaltim tacitè; ideò applicabis quæ adduxi de appellationi renuntiando ſuprà *in Rubrica, quaſt.*2. verſic. *ad ſecundam*, & *in cap. cum teneamur* 17. *hoc Titulo, quaſtione* 1. verſiculo ad *tertiam.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXVI.
Poſtremo, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Recuſatio Iudicum, & conſanguineorum qualiter contingat* remiſſiuè.

2 *Appellatio, & recuſatio, num æquiparentur* remiſſiuè.

1 TExtvs iſte claudit recuſationis materiam & quia egi de ea latiſſimè ſuprà *in cap. 4. de foro competenti*, Ideò recurres ad ibi dicta, & propriè de recuſando Iudice delegato, ſeu alio Iudice commiſſionis *ibi ſub quaſt. 9. & 15. & 27.* item de recuſandis Iudicibus conſanguineis, & de aliis recuſationis cauſis latè ibi, *quaſt.* 30. & *quæſtione* 38.

2 Et ibi *quamuis appellatione remota fuerit ei negotium delegatum* de vi huius clauſulæ dixi ibi, *in dicto cap.4. q.4*1. vbi de quæſtione, an ita æquiparentur appellatio, & recuſatio *quod delegata cauſa appellatione remota*, intelligatur virtute huius clauſulæ, etiam ſublata recuſatio, & quando vtraque verificetur: aliquid dixi *ſuprà in Rubrica quaſt.* 1. verſic. *ad primam*, vbi egi an Princeps queat remedium appellationis auferre & ibi *q.5.* verſic. *ad ſextam*, an poſſit Princeps appellatione remota cauſam remittere. De recuſatione Aduocati, qui aduocauit in negotio, ne Iudex eſſe poſſit, dixi *in dicto cap.4. ſub q.*11. & alibi ibi.

QVÆSTIO I.

An quando cauſa mandatur Cardinali cum clauſula appellatione remota *cenſeatur excluſa appellatio iuſta.*

SVMMARIVM.

1 *Clauſula* appellatione remota *ſolet in reſcriptis poni magis de ſtylo generali, & intelligitur ſolùm de friuola num. 2. & 4. fallit ſi cauſa mandatur Cardinali cognoſcenda, &* num. 3.

5 *Cardinali ſemel cauſa deciſa, & ab eo non deciſa, non committitur alij, & qua clauſula Papa* vtatur, num.6.

7 *Cardinales Iudices num recuſentur* remiſſiuè.

VT haoc quæſtionem expendas, leges quæ 1
adduxi *ſuprà in Rubrica*, *q. 5.* ſub verſic. *ad*
ſextam, verbo *vnum*, quibus ſuppoſitis addo
notata *ſuprà* per Doctores *in cap. de reſcriptis*, &
ſuppono etiam in reſcriptis dictam clauſulam
apponi potius de ſtylo generali, quam de mi-
niſterio ſpecialis; ſonat enim potius in quan-
dam monitionem, videlicet vt non deferatur
appellationi fruſtratoriæ, quam quod in aliquo
deroget iuri communi. † Vnde Zenedus cum 2
multis *in practicis queſtion. q* 45. *num.* 43. Lan-
celotus *de attentatis p.2. cap.*12. *limit.* 8. *num.* 39.
& 40 dicerunt quod clauſula ſuprà dicta appel-
latione remota intelligitur ſolùm de Friuola;
non autem de vera; & reali; quia talis clauſula
tollit tantùm friuolas, non autem appellatio-
nes legitimas: ſequitur Ripol. *variar. reſolut.*
*cap.2. de recuſatione omnium Iudicum, n.*122

Ad difficultatem iam reſpondebis, quod præ- 3
dicta generalitate non obſtante, vt quando Car-
dinali mandatur cauſa *appellatione remota*, non
friuola tantum, ſed quæcumque alia appellatio
cenſeatur vetita iuſta: vel iniuſta, docent Fa-
rinac. *in frag. crimin. p.*2. verbo *Index, num.*963.
Tuſchus *concluſ.*400. *num.* 11. Barboſa *clauſula* 9.
num. 17. Zechius *de Republica Chriſtiana tit.* 3. *de*
*Cardinalibus num.*9. Iacobatius *de conciliis lib.* 1.
fol. 38. *col.*1. *lit. B*, Lorich. *de Theſauro*, verbo
Cardinalis, §. 7. *priuileg.* 9. Manfredus *de Cardi-*
*nalibus deciſ.*156. Albanus *de Cardinalibus q.* 45.
*priuileg.*4. † Vbi ſic ait clauſula *appellatione re-* 4
mota in commiſſionibus appoſita, friuolas tan-
tum appellationes reiicere videtur; ſecus ta-
men eſſe quando in commiſſione Cardinali ap-
poſita eſſet, quod dicit Ceuallos *in pract.q.*897.
num. 938. hoc magis procedere ex priuilegio
Cardinalium, quam de Iure.

Solent ergò pro complemento huius dubij 5
notate Doctores pro præſtantia dignitatis Car-
dinalitiæ, quod cauſa ſemel commiſſa Cardinali,

& ab eo non deciſa, non committitur alteri inferiori à Cardinali propter illius honorem: ſic Manfredus *dicta deciſ. Cardinal. deciſ.* 179. Iacobat. *de Conciliis dicto lib.* 1. *fol.* 38. *col.* 1. *littera B*, tradit Diana *p.* 5. *tract. de poteſt Cardinal.*
6 *reſ.* 37. *in fine.* † Vbi addit cum Zech. *de Republica Chriſtiana tit.* 3. *de Cardinali num.* 9. *priuileg.* 11. Chuchn *Inſtit. Canonic. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 77. in ſignaturis, & Iudiciis cum Papa eis cauſas delegat, non ſoleat opponere clauſulam, *vt iuſtitiam faciant*, ſed tantum *vt audiant*, *&* *decidant* ne eis cum his verbis iniuriam inferre videatur.
7 Occaſione præfati dubij poteris applicare quæſtionem, de qua *in dicto cap.* 4. *de foro competenti*, *quæſtione* 8. An Cardinales Iudices recuſari poſſint.

AD TEXTVM

IN CApITE XXXVII.

Ad hæc, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. DE materia huius Textus ago *infrà in c. Paſtoralis*, §. *verum hoc Tit.* videbis notata *in cap. præterea* 40. *eodem*, & applicabis quæ dixi de interdicto Eccleſiaſtico *ſuprà in cap.* 9. *de iureiur. quæſt. fin.* ad quæſtiones an ceſſatio à Diuinis ſuſpendatur appellatione, dicit per hunc Textum Couarr. *in cap. Alma mater* 2. *p.* §. 2. *à num.* 1. & ad Gloſſam *hic ibi agit à num.* 4. de alia quæſtione, an cenſura per appellationem interim ſuſpendatur, nec celebrans iudicetur irregularis: de his ago etiam ſub dicto verſic. *verum*, *dicto cap. paſtoralis infrà hoc Titulo.*

AD TEXTVM

IN CAPITE XXXVIII.

Cum Eccleſia, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ad quem remittit Iudici, à quo friuolè appellantem* remiſſiuè n. 2. 3. 4.

1 QVATENVS ex hoc Textu probatur quod Iudex ad quem ſi ſibi conſtiterit de iniuſta appellantis prouocatione debeat eum remittere ad Iudicem, à quo appellauit, adiunges quæ dixi *ſuprà de friuolis appellationibus reyciendis*, *in cap. cum parati* 19. *hoc tit.* item applicabis plura quæ adduxi *ſub Rubrica & in cap.* 11. *hoc tit.* vbi dixi de pluribus caſibus, in quibus non obſtante appellatione Iudex à quo exequitur ſuam ſententiam, & inde deſcendere vt ſi Iudex ad quem videat iniuſtam eſſe appellationem, debeat remittere iniuſtè
2 appellantem Iudici, à quo appellauit. † Et adiunges quæſtionem ſecundam, de qua *in cap. exhibita* 19. *de Iudiciis*, vbi egi de quæſtione an ſi appellatio pronuncietur iniuſta, debeat cauſæ cognitio redire ad Iudices, de quo ibi.

Textum hunc expendit Balboa ſub *cap.* 1. *hoc tit.* vbi egit de reuocatione attentatorum, & in quibus appellatione attentata non reuocentur quæ poſſunt deſeruire pro intellectu Textus noſtri, quatenùs ex eo benè infertur vt ſi in ſpecie hac quoties iniuſtè appellatur Iudex appellationis aliquid faceret non reuocaretur attentatorum prætextu, cum ſemper Iudex fuerit de cauſa, etiam appellata; argumento eorum, quæ adduxi *ſuprà in cap. cum teneantur* 17. *hoc tit.* 3

Et ad vberiorem tractationem huius Textus poteris adiungere quod dixi *ſuprà in Rubrica quæſtione* 2. verſic. *ad ſextam*, vbi dixi de dubio an detur appellatio à reiectione appellationis. 4

AD TEXTVM

IN CAPITE XXXIX.

Directè nobis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo quando non proſequuta appellatione procedat in cauſa* remiſſiuè.
2 *Appellationum permittatur à Iudice cognoſcente de principali, & exceptionibus, quid ibi opponitur conſanguinitas, num.* 3.
4 *Teſtes ad conſanguinitatem probandam* remiſſiuè.
7 *Appellari quis de Iure Canonico ſeptuageſies, & amplius* remiſſiuè.
8 *Renuntiare non intelligitur appellationi futuræ, qui cum appellauit comparuit coram Iudice à quo, nec qui appellauit à grauamine vult appellare à diffinitiua, num.* 9.
10 *Renuntians appellare à ſententia lata ſuper diuortio adhuc appellare quis.*

MATERIA præcipua huius Textus eſt ea, de qua iam latè dixi *in cap.* 4. *capite* 5. *cap.* 8. *ſuprà*, nempè, vt ſi appellans, præfixo termino appellationem ſuam non ſit proſequutus Iudex, à quo in cauſa procedat, qui primò de ea cognoſcere cepit, quod contingit, vel tranſacto termino aſſignato ad appellandum, vt dixi *in dicto cap.* 4. vel ad proſequendam appellationem, vt adduxi, & expendi *in dicto cap.* 5. *&* 8. vel ſi fiat recedente parte appellante ab appellatione, vel ea renuntiante tacitè, ſiue expreſsè iuxta ea quæ adduxi *ſuprà in Rubrica q.* 2. verſic. *ad ſecundam*, & *in cap.* 17. *q.* 1. verſic. *ad tertiam*, & ad alia videbis *in cap.* 54. *hoc Titulo.* 1

Et ibi in verſic. *poſt modum*, & ibi *tu in cauſa cognitione procedens de parentela teſtimonia recepiſti* ex hoc verſiculo poteſt dici primam appellationem, de qua hic vel fuiſſe interpoſitam à futuro grauamine, vel à ſententia interlocutoria continente grauamen irreparabile, ſeu habente vim diffinitiuæ, vt denotant prima Textus noſtri verba *quod cum in tua præſentia cauſa cuiuſdam* 2

Matrimonij

Digitized by Google

Matrimonij tractaretur, in qua pars viri conſanguinitatis vinculum opponebat, & pars mulieris ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet: Ideò adiunges quæ latè adduxi *ſuprà in cap. exhibita 19. de Iudiciis ibi ſub quæſt. 1.* vbi egi de quæſtione *an licitè appelletur de Iudice cognoſcente de principali, & exceptionibus præiudicialibus, vel lite nondum conteſtata Teſtes recipiente*.

3 Quid quæſo ad litem notam ſuper Matrimonio contrahendo ſit magis præiudiciale; quam oppoſitio conſanguinitatis inter ipſos contrahentes; & quod namque Matrimonio contrahendo plus præiudicij afferat iuxta ea, quæ dico *ſub titulo de conſanguinitate, & affinitate*; Ad quod applicabis nonnulla vtilia quæ adduxi *in cap. litteras de reſtitut. ſpoliatorum, & in cap. tuam de ordine cognitionum*, vbi nonnulla de exceptionibus præiudicialibus, quid offi-
4 ciant cauſæ principali. † Et de teſtibus ad conſanguinitatem probandam, & qualiter, vt probent Teſtes de auditu ſæpe ea procedatur: Adiunges quæ adduxi *ſuprà in cap. ſuper eo 27. & cap. licet ex quadam 47. de Teſtibus*.

5 Et quod appellatio interponatur à futuro grauamine, & à ſententia interlocutoria, modo dicto, adiunges quæ latè dixi *in dicto cap. exhibita 19. de Iudiciis ſub dicta quæſt. 1.* & vbi eius *in cap. venerabilis 20. eiuſdem Tituli, quæſt. 1.*
6 *à num.* 15. 17. cum aliis. † Item quæ adduxi *ſuprà in Rubrica q. 6.* verſic. *ad quartam*, vbi de differentia proponendæ appellationis à diffinitiua, vel interlocutoria.

7 Et in verſic. *tamen quia iterùm appellauit* (cùm ſecundum iura ei licuit in eadem cauſa bis appellare) *ſe à iuriſdictione tua fecit exemptam*. Horum verborum prætextu de duobus valet inquiri. Primum quoties in vna, eademque cauſa valeat prouocari, de quo dico *infrà in cap. ſua nobis 65. hoc tit.* vbi ago de dubio, an ter liceat prouocare in vna, eademque cauſa: aliquid dixi ex Rebuffo *ſuprà in dicto cap. venerabilis 20. hoc tit. q. 1. num. 15.* vbi quod de Iure Canonico
8 ſeptuageties, & amplius appellari quit. † Secundum quod, etſi ſemel appellauerit pars iterum à ſententia diffinitiua, & ab eodem Iudice; à quo ſuper eodem negotio, potuit grauatus appellare; quia & ſi quis comparendo coram Iudice, à quo cenſeatur regulariter renuntiaſſe appellationi interpoſitæ; vt iam adduxi in locis citatis, ſed non renuntiaſſe appellationi interponendæ, id eſt iuri appellandi: Sic Felinus *in cap. gratum. 20. ſub num. 20. de officio delegati n. 6.* Gabriel. *lib. 2. comm. opinion. de appellat. concl. 2. limit. 1. n. 5.* & 6. Scaccia *de appell. q. 17. limit. 1. à num. 26.* vbi refert alios contrarium ſentientes, quos ego intelligerem de appellante à diffinitiua, non à grauamine futuro, ſeu ab interlocu-
9 toria. † Quia vt iam expedi ex hac litterà prima appellatio fuit à grauamine, cuius deſertio, ſeu renuntiatio, non aufert ius appellandi à diffinitiua poſtea lata ſuper eodem negotio; quia huic nunquam videtur renuntiatum, nec aliud probat Textus noſter; potuerunt ergo hic duæ interponi appellationes, vna à grauamine irreparabile, alia ad diffinitiua.

10 Et in verſic. ibi *præſertim cum hic ad ſeparationem Matrimonij, quod eſt res fauorabilis*: Ex his verbis exiſtimo nullam ſpecialitatem induci ratione cauſæ Matrimonialis; Nam & ſi vt latiſſimè dixi *in cap. conſanguinei 11. de ſententia, & re indicata*, ſententia lata ſuper diuortio non tranſeat in rem iudicatam; Imò ſemper impugnari poſſe ex ibi dictis propter ſpecialitatem, de qua ibi quæ rectè hic applicari valet, ad hoc vt non obſtante renuntiatione appellationis interpoſitæ adhuc valeret grauatus iterùm appellare; Tamen hic ſecundùm latam iam explicationem conſtituitur quædam regula generalis ad alias etiam cauſas extra Matrimonium; alia notat *hic* Barboſa *num. 3. de fauore Matrimonij*, de quo dixi aliquid *ſuprà in cap. fin. de ſententia, & re Iudicata*.

AD TEXTVM
IN CAPITE XI.
Præterea, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Fictionis materia* remiſſiuè.
3 *Debitor, cui Creditor diſtulit ſolutionem in tempus prolixius non incidat in excommunicationem* remiſſiuè.
4 *Abſolutio ad rei incidentiam* remiſſiuè.

HVius Textus materia quatenus probat quod appellatio interpoſita ante conditionis euentum à ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub conditione ſuſpendat effectum cenſuræ latè dico *infrà in cap. Paſtoralis, §. verum hoc tit.* nam occaſione illius, §. ago de intellectu Textus noſtri quatenus ad prædictum. 1

Et quia *hic* Balboa latè fictionis materiam tractauit ex *num. 28.* eam inducens occaſione materiæ Textus noſtri tu vt benè expendas leges quæ adduxi *ſuprà in Rubrica de præſumptionibus q. 1.* verſic. *ad quintam*, vbi dixi de quæſtione an fictiones legum habeant locum in foro conſcientiæ, & quando admittantur de fictione legis Corneliæ, & poſtliminij: Videbis quæ ſcribit Balboa *hic*, & latè *in cap. 8. de præſcript. à n. 19.* Et de fictione tranſlatiua egit ipſe *in cap. penult. de foro compet. à num. 77.* de qua ego dixi *ibi q. 9. num. 5.* vbi quod hæc fictio deſiderat extremum à quo habilè, verè, & realiter, & extremum ad quod deſiderat in potentia. Et quod fictio in cenſuris non admittatur ad Textum *hic*, & *in dicto §. verum*, dixi ſuprà *in cap. 1. de Iudic. q. 55. n. 2. & 3.* vbi *à num. 1.* quis dicatur fictus contumax: quis vero fictus dixi latè ſub Rubrica *de litis conteſt. q. 12.* verſic. *ad tertiam*, quod fictio naturam imitetur, dixit Gratianus cum multis *Reg. 196.* vbi de ampliationibus, & limitationibus, quem videbis. 2

Et hic ex verſic. *niſi Sempronio intra 20. dies* 3 *ſatisfecerit*, & ibi *ad diem ſtatutum minime ſatisfecerit*, aliqua dixi *in cap. 17. de foro; & in cap. ſi cautio de fide inſtrum.* item *hic* Barboſa *num. 5.* cum Scaccia *de emptione, & vendit. cap. 23. n. 66.* ait quod debitor, cui Creditor in tempus prolixius terminum ſolutioni præſtitum prorogauit, & diſtulit dilatione priore pendente in excommunicationis ſententiam non incidit, à qua fuerat

fuerat prius cum reincidentia abſolutos à Iudice Eccleſiaſtico. † Ob idque ſi velis aliqua hîc adiungere de hac abſolutione ad reincidentiam, ſeu ad cautelam : Notabis quæ iam notaui *in cap. Apoſtolica 9. de exceptionibus à num. 3.* & quod ibi dixi *in cap. venerabilis 6. q. 4. à num. 1.* & in verſic. *ad ſecundam*, de quibus ago *in cap. per tuas 40. de ſententia excommunic.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XLI.
Secundò requiris, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum in quo committuntur plures Articuli connexi appellatione remota in vno num intelligatur remota in aliis* remiſſiuè.

2 *Animi interna ex verbis intelliguntur* remiſſiuè.

1 EX contextura litteræ huius Textus deducitur quod ſi per reſcriptum committantur plures Articuli connexi : & in vno remoueatur appellatio, intelligatur etiam in aliis remota. Ad hanc concluſionem expendendam adiunges quæ *ſuprà* adduxi *in Rubrica q. 6.* verſic. *ad quartam*, & ibi verbo *Articuli*, vbi egi de quæſtione an ſi in vno Articulo ſit appellatio interpoſita, poſſit nihilominùs Iudex inferior procedere in principali negotio, ſiue in aliis articulis non appellatis, vbi de capitulis connexis, aut ſeparatis, & iterùm applicabis ad idem quæ dixi *ſuprà in cap. 7. q. 2.* verſic. *ad vltimam*, vbi egi de dubio an Iudex appellationis faciat vim ſi cognoſcat de capitulis, ſuper quibus non eſt appellatum.

2 Et in verſic. ibi *Inquiſitioni*, & ibi *verba intentioni deſeruiant.*, quod animi interna ex verbis intelliguntur, docent communiter *hîc* Doctores *& in cap. intelligentia 6. de verb. ſignificat.* tradit hîc Barboſa *num. 2.* ex Tiraquello *in lege ſi vnquam*, verbo *libertis num. 18. Cod. de donat:* latè ipſe *in dicto cap. intelligentia* : Et applicabis quæ dixi *ſuprà de præſumption. in cap. 6. & in cap. 9.* vbi quod ex præteritis præſumitur circa futura; & ibi dicta *in cap. cum in iuuentute*, vbi quod talis quis præſumatur, qualis fuerit : Applicabis etiam quæ dixi de verbis enuntiatiuis, an probent *in cap. illud de præſumpt. q. 3.*

3 Et in verſic. *nihil enim intereſt, an iubeatur prime, an ſecundo medio, an fine cum ea, quæ in principio ad medium, & ad finem ; Illa verò, quæ in medio ad finem, atque principium ſæpe referri ſoleat* Ex his communiter docent Doctores adducti *hic* à Barboſa *num. 3.* quod clauſula in fine poſita refertur ad præcedentia, & etiam quod clauſula in medio poſita poſſit ſeruire præcedentibus, & ſequantibus, quod intelligit Tuſcus *tom. 1. littera C, concluſ. 190.* & ibi *num. 5.* quando eſt poſita inter plures Articulos connexos, & dependentes ab vno principali : ſic & alij relati per iſtos Brun. à Sole *de locis communibus*, verbo *clauſula num. 9.* Marc. Alterius *decens tom. 1. diſp. 13. lib. 5. cap. 3. littera E*, Ioannes Garcia *de nobilitate Gloſſa 2. num. 2. & 11.* Burgos de Paz *in l. 3. Tauri p. 1. concluſ. 2. n. 67.* Matienc. *ad dict. l. 2. Gloſſa 2. tit. 4. lib. 5. recopilationis* : de his, & aliis dico infrà *in cap. Inquiſitioni 71. hoc tit.*

Ordo Scripturæ non attendatur, dixi *ſub tit. de fide inſtrumentorum*, & applicabis dictum *ſuprà de Iudiciis in cap. exhibita 19. q. 7. num. 5.* vbi quod ſi omittatur Ordo vnius cauſæ, ad ſeipſam vitiatur proceſſus. 4

AD TEXTVM
In §. Tertio poſtulas eiuſdem cap. X L I. hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſatio quo tempore, & coram quo Iudice* remiſſiuè.

PER Textum hunc ſolent Doctores plenè agere de materia recuſationis Iudicum, Sed quia de ea latiſſimè dixi *ſuprà in cap. 4. de foro compet.* Ideò ad ibi dicta te remitto, tam vt ſcias coram quo Iudice proponenda ſit recuſatio, *à q. 1.* de tempore quando proponi debeat *ibi q. 28. à num. 1.* 1

Et in verſic. ibi, *ſed partes in aliquos valdè remotos conueniant*, applicabis quæ adduxi *in dicto cap. 4. q. 18.* vbi egi de quæſtione, an Iudices electi de partium conſenſu, poſſint illicò recuſari. 2

Et in verſic. *quia ſuſpecti, & inimici*, per hæc verba poteris diſputare de diuerſis cauſis recuſationis, quas retuli *ſuprà in dicto cap. 4. 30. & q. 36.* vbi etiam de inimicitia. 3

Et in verſic. ibi, *coram quibus ſi cauſa ſuſpicionis intra terminum competentem probata non fuerit: tunc demum authoritate ſua Iudex vtetur.* Occaſione horum verborum adiunges dicta *ſuprà in cap. 4. 5. & 8.* vbi quod elapſo termino ad appellandum, vel ad proſequendam appellationem, Iudex à quo procedit in cauſa ; Et ſic etiam procedet Iudex recuſatus, ſi cauſa aduerſùs eum ſuſpicionis oppoſitæ, non probetur in termino ; & de aliis ibi inuenies ; Interim adiunges quæ ex multis *hic* refert Barboſa *à n. 4.* 4

AD TEXTVM
IN CAPITE XLII.
An ſit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi ab alio interpoſita non deferens, non gaudet beneficio appellandi, niſi appellatus proſequatur, num. 4.*

Appella

3 *Appellationi illius, qui ea interpoſita alium ſpoliauit, non defertur.*

5 *Appellatus debet incontinenti probare moleſtiam ab Aduerſario ſibi illatam, clauſula* incontinenti, *quos effectus habeat,* remiſſiuè.

6 *Renuntiare videtur appellationi, qui poſt appellationem interpoſitam aliquid attentauit.*

7 *Priuilegiatus actum contrarium faciens cenſetur renuntiare ſuo priuilegio.*

1 HVius Textus materiam, vt ſpectantem ad materiam attentatorum expendit Balbus *ſub cap. 1. hoc tit.* vbi videbis, & ad ipſam tractationem dico longè *infrà ſub cap. bona 51. hoc Titulo.*

2 Et quatenùs generalis aſſertio Textus noſtri eſt, vt appellationi ab eo interpoſitæ, non deferens, non gaudeat beneficio appellandi, ob idque puniatur in eo quod delinquit; Ideò vice verſa applicabis quod adduxi *ſuprà in Rubrica q. 6. verſic. ad tertiam,* vbi egi de quæſtione, an appellatio vnius proſit conſocio, & applicabis aliam, de qua dixi *in cap. quoad conſultationem 15. de ſentent. & re iudicata quæſt. 5.* vbi an ſententia mereatur executionem contra vnum ex Correis qui non appellauit, ſi ab aliis fuit appellatum. Adiunges hic Textum *ſuprà in cap. 13.* Et applicabis quod dixi *ſuprà in Rubrica q. 2. verſic. ad ſextam,* an à reiectione appellationis detur appellatio.

3 Et quatenùs Barboſa *hic, num. 2.* colligit ex multis non eſſe deferendum appellationi illius, qui illa interpoſita appellatum ſpoliauit ex Menochio *de arbitrariis q. 16.* Couarruuias *cap. 23. pract. à num. 1.* Lancelloto *de attent. p. 3. cap. 3. à num. 127. & 133.* Scaccia *de appellat. q. 5. art. 1. num. 75.* Ideò applicabis quæ dico *infrà in dicto cap. bona 51. de reuocandis attentatis,* & quæ dixi *in cap. 1. cap. in litteris cum aliis, de reſtit. ſpoliator.* applica *dicta in cap. 17. hoc Titulo,* & de ratione, *infrà in cap. 54. hoc Titulo* ſub verſic. *ſed ad propoſitam.*

4 Et quatenùs ex Rebuffo dicit, quod licet appellans appellationi non poſſit eam proſequi; Si tamen appellatus proſequatur, poſſit vti appellans, & fauore appellati: applicabis etiam dictum *ſuprà in Rubrica q. 3. verſic. ad ſecundam.* Et quod appellatio vnius ex litigantibus proſit, Aduerſario ſuo, quoad capitula, in quibus appellatus grauatus exiſtit, dixi iam *ſuprà ſub hoc Titulo, & Rubrica.*

5 Et in verſic. *paratus eſt incontinenti conuincere,* probat ex hoc verſiculo Barboſa cum Menochio *de arbitrariis dicta caſu 16. num. 3.* & Maſcardo *de probationibus, concluſ. 1065. à num. 2.* quod appellatus debet incontinenti probare moleſtiam ab Aduerſario ſibi illatam, & de effectibus clauſulæ *incontinenti,* de qua latè Barboſa *de dictian. & clauſul. dictione 133. alias 155.* ſecundùm Lugdun. impreſſionem: Applicabis quæ latè dixi, notaui *ſub cap. litteras de reſt. ſpoliat.*

6 Et ad hunc Textum notabis, quod, ſi appellans aliquid poſt appellationem attentauerit, v. g. ſpoliando Aduerſarium ex Regula Textus noſtri videtur appellationi renuntiaſſe ex Gloſſa magna *in cap. non ſolùm hoc Tit.* Francus *hic, n. 8.* Decius *conſ. 109.* Angelus *in l. fin. Cod. de tempor. appellat.* Matheſilan. *ſingulari 28.* Bellonus *conſ. 18.* & relati à Menochio *de recuperand. remed. 17. num. 39.* Balboa *in cap. 1. hoc tit. num. 41. in fine.* † Vbi dicit optima ratione procedere 7 nam Priuilegiatus actum contrarium faciens ſuo Priuilegio cenſetur illi renuntiare, vt notant Doctores *in l. 2. Cod. de iure Dominij impetrando,* & notabis adducta *in cap. pen. de præſcript. & ſuprà in Rubrica quæſt. 2. verſic. ad ſecundam, & cap. 17. q. 1. verſic. ad tertiam,* & facit hic Textus quatenùs inquit, vt in eo quis puniatur, in quo deliquit.

AD TEXTVM

IN CAPITE XLIII.

Nouit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* nouit, qui nihil ignorat, *quid velit* remiſſiuè.

4 *Recuſari num valeat merus Executor, ſeu appellans recuſare Iudicem, à quo appellauit* remiſſiuè.

TExtus iſte quatenùs ad verbum ibi *nouit ille qui nihil ignorat,* quid ſibi velit intelliges ex his quæ dixi *ſuprà in cap. nouit in princ. de Iudiciis.* 1

Et quatenùs agit de mero Executore, aut mixto, adiunges plura, quæ adduxi ſuprà tradidi, & notaui *in cap. de cætero 5. de Sententia, & re iudicata.* 2

Et ibi *vnde cum ſecundùm ius ab Executoribus appellari non poſſint, niſi forſan modum excederent in exequendo;* Ideò adiunges quæ ſcripſi *ſuprà in Rubrica quæſt. 3. verſic. ad quartam,* vbi egi de dubio an à *mandato executorio liceat cuilibet appellare,* & *ibi quæſt. 4.* verſic. *ad quartam, an aduerſùs ſententiam mixti Executoris,* & videbis quæ adduxi *in cap. exhibita de Iudiciis q. 3.* alia adiunges ex dictis *ſuprà ſub cap. 11.* ad quæſtiones an à Sententia Iudicis de exequendo poſſit appellari, dixi *ſuprà cap. 15. de re iudicata q. 4. in fine,* aliqua notaui *ſuprà in cap. 29.* interim videndus Ceuallos cum multis ab eo relatis *q. 190. in pract.* vbi per hunc Textum aliqua dico *infrà in hoc Textu quæſtione 1.* 3

Et ibi à verſic. *de ſufficiente autem obiecta,* agitur de materia recuſationis, ad quam videbis quæ dixi *ſuprà in cap. 4. de foro compet.* & ad quæſtionem, de qua hic an merus Executor recuſari valeat dixi ibi aliquid *ſub q. 1. n. 17. & ibi q 27.* vbi de Iudicibus, ſeu compulſorialibus. Et ad aliam quæſtionem propoſitam per verba ibi, *& ſi fuiſſet per appellationem interpoſitam,* egi *in cap. 4. de foro compet. q. 36.* vbi an appellans poſſit prætextu appellationis interpoſitæ recuſare Iudicem à quo appellauit. 4

Q V Æ S T I O I.

An ab executione ſententiæ facta per merum Executorem poſſit appellari, ſi exceſſerit in exequendi modo, & quando dicatur quod excedit modum, & an ab Executore Bullarum Apoſtolicarum poſſit appellari, & quibus cognoſcatur, quod quis eſt merus, aut mixtus Executor?

S V M M A R I V M.

2 *Appellatione quit à pronuntia ſententia de exequendo, nec à ſententia Iudicis de exequendo num,* 2.

3 *Appellari poteſt à mero executore, quoties excedit exequendi modum, & ab executione exceſſiua, num.* 4. *& ad quem effectum, numero* 5, *&* 6.

7 *Appellatio, quæ remouetur, conceditur ratione exceſſus, ſi de eo conſtet, num.* 8. *& qualis debeat eſſe num.* 33.

7 *Appellans habet contra ſe præſumptionem, & ſic tenetur exprimere cauſam.*

9 *Appellari non licet ab actione comprehenſa virtualiter in via executiua, & ſine qua ſententia, vel contractus exequi non poſſint.*

10 *Appellatio deuolutiua in via executiua, liquida, erit deuolutiua, & non ſuſpenſiua, niſi detur exceſſus, vel grauamen.*

11 *Appellari non licet ex declaratione qualitatum, & circunſtantiarum in re iudicata.*

12 *Appellatio ſuſpenſiua non admittitur à ſententia, quæ non auget, nec minuit circunſtantiam, nec qualitatem ſententiæ principalis.*

13 *Appellatio ſuſpendit negotium, ſi ſententia contineat grauamen, vt in decreto executorialium, niſi committatur Cardinali,* appellatione remota.

15 *Appellatio ab Executore Bullarum Apoſtolicarum, qualis, & num denegetur numero* 16. 17. *&* 18.

17 *Executor Apoſtolicus cum clauſula* in forma dignum, *non exequitur ſuam ſententiam, appellatione remota: intelligitur de mixto.*

18 *Proceſſus meri Executoris remiſſus ad Curiam Regis, iterum reuertit ad ipſum, niſi modum excedat.*

19 *Executor merus, ſeu mixtus, in quibus cognoſcatur, num. ſequent.*

30 *Clauſula* vocatis vocandis *operatur vt merus Executor efficiatur mixtus, & ſubintelligitur, quando alius eſt in poſſeſſione beneficij num.* 21.

22 *Delegatus Aduerſario poſſidente, tenetur aſſumere partes Iudicis citando, & alia faciendo, num.* 29.

23 *Executor datus ad prouidendum in forma dignum, eſt mixtus, & quando intelligatur hæc forma, num.* 24.

25 *Commiſſarius ad prouidendum delegare quit vices ſuas alteri.*

26 *Executor ſi datus eſt ad conferendum in forma Iuris, dicitur mixtus, vel cum clauſula* & amato illicito de tentatore, n 2-.

28 *Executor mixtus dicitur, ſi datus fuerit ſuper impetratione.*

29 *Executor mixtus dicitur ille, cui executio rei iudicatæ ſuper negotio principali, & executorialium ab eo emanatorum committitur nulla præcedente, nec facta cauſa ſupeo ea, nec diſcuſſis exceptionibus, aut aliis qui proprius merus dicitur, num.* 30.

30 *Executor qualis dicatur, quando quis conqueſtus de ſpolio fuit facta commiſſio.*

31 *Executor non dicitur mixtus per verba illa* conſcientiam tuam oneramus.

32 *Executor debet admittere exceptiones, quæ deducuntur ante collationem impediendam, & tenetur citare poſſeſſorem ſtante clauſula* ſi conſtiterit.

33 *Exceſſus, cuius occaſione ab Executore poſſit appellari, ex quibus cognoſcatur, & n.* 34. *vbi de multis modis.*

34 *Appellatio quæ interponitur ab Executore modum excedente, potius dicitur recurſus,*

35 *Appellari poteſt ab Executore non excedente modum in pronuntiatione de exequendo inſtrumento, vel ſi in appellatione cauſa exprimatur, & in pronuntiatione negatiua de non exequendo, vel in executione peruerſa.*

PEt Textum noſtrum diſputant diſperſim Do- 1
ctores de his dubiis, & quoad primam diffi-
cultatis partem, ſuppoſitis quæ ſuprà in præ-
miſſo noto, & quæ ex multis diuerſo modo ſen-
tientibus, refert Ceuallos *in practicis quæſt.* 190.
adducens Doctores ſentientes quod à pronuntia
ſententiæ de exequendo nequeat appellari per
Textum *in l. ab Executore, ff. quorum appellat.
non recipiantur, l. ab executione, Cod. eodem* iuxta
Gloſſam *ſi cum exceptione, §. in hac actione, ff. quod
metus cauſa.* † Quæ etiam tenuit, vt nec ap- 2
pelletur à ſententia Iudicis de exequendo, quod
de Iure Regio, vt verius confirmatur *in leg.* 52.
tit. 18. *p.* 3. *& l.* 161. *ſtyli*, & alios ibi, *num.* 2.
contra ſentientes *num.* 2. per Gloſſam *in dicta l.
ab executione*, dicentes poſſe appellari à pronun-
tiatione de exequendo, de quo iam *ſub Rubrica*
adduxi, & ſub *dicto cap.* 15. *de re iudicata ſub
quæſtione* 4.

Tamen reſpondeo, vt quoties à mero Exe- 3
cutore, modus executionis exceditur: Tunc
poſſit ab eo appellari iuxta noſtrum Textum, vt
docent Doctores hîc: Sic cum multis, docet
Barboſa *hîc num.* 2. qui *num.* 3. id intelligit in
mero Executore, qui nullam habet cognitio-
nem, ſed tantùm executionem ex ea ratione,
quia is qui mandatum Iudicis exequitur nul-
lum grauamen infert, vbi *n.* 3. ſubdit quis me-
rus, quis mixtus Executor dicatur, de quo ego
dixi *ſuprà in dicto cap. de cætero ſuprà de re iudi-
cata*, & ad hanc concluſionem probandam, præ-
ter adductos hîc à Barboſa, inter quos Lancel-
lot.Ruginel. Parlador. Suarez. Scaccia *de appel-
lat. q.* 17. *limit.* 10. *num.* 1. & alios; addo Dueñ.
Regula 41. *limit.* 1. qui tradit ad ſupradictam Re-
gulam aliis ſeptem limitationes, vltra quinque
traditas per Socinum *Regula* 16 & in quæſtio-
ne principali duas communes, tradit Antonius
Gabriel *comm. tit. de appellat. concluſ.* 4. Bernar-
dus Diez *Regula* 43. Ceuallos, & cum aliis mul-
tis *dicta quæſtione* 190. *à num.* 3. qui dicit hanc
opinionem eſſe magis communem, & ſeruan-
dam eſſe in iudicando, & conſulendo † Vide 4
quæ ex multis docet *hîc* Barboſa *à num.* 7. vbi
num. 8. dicit quod etiam appellari poteſt ab exe-
cutione

tione exceſſiua : ſic probans cum moltis ,
alios refert Scaccia *de appellationibus*, *quæſtio-
ne* 17. *limitat*. 10. *numero* 28. vbi *numero* 29.
extendit, in eo, qui lucauit oon appellare,
& exquibus deprehendatur exceſſus, dico *in-
frà* in fine.

5 Sed hæc videtur ſubintelligi, quoad ef-
fectum ſuſpenſiuum, ſecus quoad deuolutiuum,
iuxta caſus, quos congeſſi, *ſuprà in capite* 11.
hoc titulo, & io terminis docent Antonius
de Canario *de executione inſtrumenti*, *quæſtio-
ne* 46. & 47. Guttierrez *in lege nemo poteſt*,
numero 447. *de legat*. 1. Parladorius *rerum quo-
tidianarum*, *libro* 2. *capite fin. parte* 5. §. 2. *nu-
mero* 12. Azeuedus *in leg. final. titulo* 21. *nu-
mero* 139. *libro* 4. *recopilatione*, Ceuallos *ſuprà
num. final*. qui ducet ab hac obſeruantia non
eſſe recedendum in iudicando, & conſulen-
do, quia via executiua efficeretur longior or-
dinariâ, & lites fierent immortales, contra
communiſſima iura, tradita; *ſuprà in cap. finem
litibus de dolo*, & contumacia & probatur ex *l* 4.
titulo 21. *libro* 4. *recopilatione*, ibi, *que dandoſe la
ſentencia en ſu fuerza y vigor*, *aſta que ſe de ſen-
tencia en Reuiſta*.

6 Sed idem Ceuallos *in practicis*, *parte* 4 vi-
dendus, *quæſtione* 1. *in ordine* 197. *à num*. 925.
agens de dubio ſecundo, quando dicatur
quod executor modum excedat in exequen-
do, probans etiam, cum Thomas Decio
conſil. 71. *numero* 19. Simon de Prætis *conſ*. 116.
numero 3. Capiccio *deciſione* 34. *numero* 1. &
aliis, vt ſi executor modum excedat in exe-
quendo admitatur appellatio quoad vtrúm-
que effectum, quia io caſu exceſſus, appel-
latio eſt legitima, & non friuola, vt io ter-
minis Tridentio. Concilij *capite* 1. *ſeſſione* 13.
& *capite* 8. *Seſſione* 21. quatenus, etſi à viſi-
tationis ſententia, non ſit locus appellatio-
ni, vt iam adduxi, *ſub capite* 3. *hoc titulo*,
tamen ſi viſitator modum excedat ipſa lo-
7 cum habeat, quoad vtrumque effectum. † Sic
Nauarrus *conſil*. 2. *ſub hoc titulo*, à Coſta *de
Iudiciis capite* 1. *numero* 211. Lancellotus *de
attentatis lite pendent. limitatione* 8. *numero* 40.
& alij plures relati ab eodem Ceuallos, di-
centes, vt quoties remouetur appellatio, con-
ceditur ea ratione exceſſus : ſic Doctores *in
dicta lege ab executore*, *Digeſtis*, *quorum appel-
lat. in recip*. Et ſic Rota Romana *in deciſio-
ne* 100. *parte* 1. *numero* 8. tradit deciſum,
quod etiam in ſummariis, & executiuis, vbi
datur exceſſus ibi appellari liceat : ſicque
quando executor modum excedit, licitam eſſe
appellationem, iuxta eandem Rotam *hoc titu-
lo*, *deciſione* 45. *in nouiſſ. alias* 346. ex eo, quia
in exceſſu grauatur pars, & non eſt iudex, vt
in dicta deciſ. 100. *num*. 17.

8 Et debet euidenter conſtare de exceſſu, &
grauamine, & non probabiliter, & veriſ-
ſimiliter, vt tradunt Innocentius *in capite
in noſtra numero* 5. & 6. de procuratoribus
Bellamera *in capite conſtitutis* 1. *hoc Titulo*, *nu-
mero* 31. Imola *in capite bona*. *numero* 15. De-
cius *à numero* 9. & 24. *hoc titulo*, exectatio-
ne, quia appellans habet contra ſe præſum-
ptionem; & ſic tenetur exprimere cauſam;
ſed data identitate rationis, & negotij prin-
cipalis, & incidentis, clauſula enim *appel-*

Fermoſin.de Exceptionibus.

latione remota, operatur io omnibus : aliâ ex
multis refert Ceuallos *dicta quæſtione* 897. *nu-
mero* 933. † Vbi *à numero* 934. dicit, vt non 9
liceat appellari, datione comprehenſa, vir-
tualiter in via executiua. & ſine qua ſenten-
tia, vel contractus executioni mandari non
poteſt. † Et ſic appellatio in via executiua 10
eſt deuolutiua, & non ſuſpenſiua : ſimiliter
appellatio liquida, erit deuolutiua, & non
ſuſpenſiua, niſi detur exceſſus, vel graua-
men, vt fuit reſolutum, *in dicta deciſione Rota
Romana* 100. *num*. 3.

Ex his infero, vt non liceat appellari à de- 11
claratione qualitatum, & circumſtantiarum
in re iudicata comprehenſarum, docet *dicta
deciſione Romana* 100. *numero* 32. *hoc titulo*.
† Et ſic nec admittitor appellatio ſuſpenſiua 12
à ſententia, quæ non auget, nec minuit cir-
cunſtantiam, nec qualitatem ſententiæ prin-
cipalis. vt tradit Roman. *in conſ*. 45. *numero* 2.
vbi bona additio eſt deciſio *Rota Romana* 271.
numero 2. in prima parte, quæ loquitur in ſen-
tentia liquidatoria. † Quod ſi ſententia con- 13
tineat grauamen, ſuſpendit negotium appel-
latio, vt in decreto executorialium tradit Rota
Romana *deciſione* 208. *parte* 3. *numero* 1. & *in
deciſione* 197. *libro* 2. *numero* 1. & *deciſione* 218.
libro 3. *numero* 5. & *deciſione* 204. *eodem libro* 3.
numero 2. Ceuallos *vbi ſuprà*, *numero* 938. vbi
commendat videndum Antonium Chucbum
libro 1. *Inſtitutione Moral. titulo* 4. *numero* 103.
vbi hoc limitat, quando hoc committitur Car-
dinali, appellatione remota, quia etiam iuſta
appellatio ratione exceſſus, non admittitur,
quod dicit Ceuallos magis procedere ex priui-
legio illorum, quam de iure, vt iam dixi, *ſuprà
cap. poſtremo* 36. *quæſt* 1.

Ad ſecundam difficultatis partem iam dixi 14
io primo dubio à verſiculo *ſed idem Ceuallos*.

Ad tertiam quæſtionis partem, an ab execu- 15
tore Bullarum Apoſtolicarum, detur appella-
tio; ſed quia ad reſolutionem huius dubij operæ-
pretium erat etiam repetere iam dicta, vt idem
Ceuall. exiſtimat, ſeu indicat de cognitione per
viam violentiæ, *parte* 2. *quæſtione* 6. *num*. 1. &
probet *ibi* ex noſtro textu; quod merus execu-
tor, poſſit exequi ſuam ſententiam appellatione
remota ex texto noſtro. † Ob idque Flaminius 19
Pariſius *de reſignatione beneſic. parte* 2. *lib*. 10. *q*. 6.
parte 6. *num fin*. dixerit ab executore exequente
litteras Apoſtolicas, non dari appellationem:
ſicque fuiſſe iudicatum referat anno 1588. ſe-
quitur Garcia *de beneficiis*, *parte* 6. *capite* 2. *à
numero* 133. vbi *à numero* 40. refert quinque
notabiles limitationes, Beroius *conſ*. 4. *num*. 1.
volum. 1. quia talis appellatio non habet effe-
ctum ſuſpenſiuum, ſed deuolutiuum, vt refert
Hieronymus Gonzalez *in regula* 8. *Cancellaria*,
gloſſa 9. in annotationibus, *à num*. 210. & docet
vbi ſupra, Ceuallos *num*. 7. contrariam expo-
dens opinionem.

Nec obſtat deciſio Rotæ 807. apud Seraphi- 17
num *in volum*. 1. *deciſion*. vbi dicitur quod exe-
cutor Apoſtolicus cum clauſula *in forma dignum*,
non poteſt exequi ſuam ſententia, appellatione
remota, quia reſpondetur illum eſſe mixtum
executorem, cum illa clauſula, ſed in noſtro
caſu non item, cum loquamur in mero executo-
re, qui non habet cauſæ cognitioné cum clauſula,

deiecto aliqualibet detentatore: Sicque appellari
à mixto, vt iam expendi locis annotatis in
præmiſſo, & reſoluit Rota apud Seraphinum
in deciſione 1471. *numero* 2. qui loquitur in poſ-
ſeſſione Canonicatus capta poſt appellationem,
& Ceuallos ſequitur *ſuprà numero finali*, com-
mendans menti tenendum; quia ſæpè de facto
18 contingit.
Et docet cum eodem Garcia *vbi ſuprà dicto
numero* 40. *ibi à num.*4. quod licet appellatio in-
terponatur à ſententia Executoris, & proceſ-
ſus remittatur ad Curiam Regis per viam vio-
lentiæ, & recorſus debet iterum remitti ad
dictum Executorem declarando quod non facit
vim exequendo ſuam ſententiam poſtpoſita
appellatione, niſi conſtiterit, quod excedat
modum, quia in exceſſu non eſt iudex, vt iam
ex noſtro Textu *à num.*1. probaui.
19 Ad quartam quæſtionis partem in quibus
nempè cognoſcatur quod quis eſt merus, ſeu
mixtus Executor præter exempla iam tradita
& quæ refero *in dicto capite de cætero, de ſenten-*
20 *tia, & re iudicata.* † Dico primò quod tunc
cognoſcitur an quis fuerit merus, vel mixtus
Executor efficiatur, ex clauſula *vocatis vocan-
dis*, quæ operatur vt merus Executor efficia-
tur mixtus, Rota *in deciſione* 56. de conceſſione
præbendæ in antiquis, & prætetea fieri: vt
meri Executoris efficiantur veri Iudices: itavt
teneantur procedere cum cauſæ cognitione,
vt per eandem Rotam *in deciſione* 32. de reſcri-
ptis in antiquis.
21 Quæ clauſula ſubintelligitur, quando alius
eſt in poſſeſſione beneficij: Sequitur Riccius
in collect. 1304. ad Textum noſtrum, & *deciſio-
ne* 13. Curiæ Archiep. Neapol. ex Textu, *in*
22 *cap. licet de præbendis.* † Deducens hinc fuiſſe
reſolutum per Rotam Romanam, quod Ad-
uerſario poſſidente tenetur delegatus aſſume-
re partes Iudicis, citare poſſeſſorem, & illum
audire, vt pluries Rota tenuit: & ſignanter in
vna Neapolit. S. Andreæ 14. Februarij 1569.
coram Fitero.
23 Secundò dignoſci mixtum Executorem ſi
fuerit datus ad prouidendum in forma dignum,
vt fuit deciſum per Rotam Romanam in vna
nullius Capellaniæ 1578 coram Aldobrandi-
no poſtea Clem. VIII. & patet ex dictis ſub
verſiculo *ad tertiam*. in verbo *nec obſtat*; Tra-
dit etiam Riccius *dicta collect.* 1305. verſiculo
24 *dignoſcitur.* † Vbi addit tunc dici in forma di-
gnum: quando fit gratia, & committitur ſi
inuentus fuerit idoneus ex Rota *in deciſione* 53.
de conceſſione præbendæ in antiquis: expendit la-
tè, & cum multis idem Garcia *dicta* 6. *parte be-
nefic. capite* 2.
25 Sed an talis commiſſarius poſſit vices ſuas
alteri demandare, affirmauit Rota *in deciſ.* 63.
eodem in antiquis, & Gratian. *in deciſ.*157.
26 Tertiò dignoſcitur ſi fuerit datus ad confe-
rendum in forma iuris per vacationem contra-
ctam per Simoniam, Rota in vna Auerſana
5 Iulij 1595. coram Seraphino, vt patet in *eius
deiſione* 1045.
27 Quartò etiam cognoſcitur, ſi fuerit datus
cum clauſula *& amoto illicito detentore*; Et
quod verificato valore expreſſo conferat bene-
ficium: Nam talis tanquam mixtus Executor
tenetur aſſumere partes Iudicis; Bal. *in deciſ.*29.
& fuit in Rota deciſum in vna aſſeriens ariten-
tatorum vigeſimo Decembris 1593. coram Se-
raphino, vt patet *in eius deciſione* 1056.
Quintò dignoſcitur mixtus, eo quod quis 28
fuerit datus ſuper impetratione certo modo, præ-
ſertim ſi adiicitur clauſula ſuprà poſita, ſcilicet
amoto qualibet illicito detentore; Idem Seraphi-
nus ſuprà *deciſione* 1471. & denique Scaccia
hoc titulo quæſtione 17. *limitatione* 11. *numero* 1.
dixit mixtum eſſe Executorem, ab eoque poſſe
appellari illum dici, qui citat, aliaque facit
ex neceſſitate actos, vel quia eſt datus cum
clauſula vocatis vocandis, qui debet adhibere
cauſæ cognitionem.
Et Bobadilla *in ſua Politica lib.* 2. *capite* 20. 29
numero 48. ſubdit mixtos Executores dici illos
quibus executio rei iudicatæ ſuper negotio
principali, & executorialium ab eo emana-
torum committitur, nulla præcedente; nec
facta cauſæ cognitione ſuper ea, nec diſcuſſis
exceptionibus; aliiſve, quæ in executionis diſ-
curſu accidere ſolent, ac ſint in ea admittenda
in proceſſu, ac via executiua, ex quo colligit
Barboſa hic cum aliis *numero* 5. à mixto Execu-
tore appellari poſſe.
Sed ego prædictum modum Bobadillæ po- 30
tius ad merum Executorem applico, à quo non
appellatur, vt dixi *in dicto capite de cætero.* Nec
implicat ipſe Bobadilla, quia potius *dicto nu-
mero* 48. dat ei cauſæ cognitionem cum illo
exemplo, veluti quando quis conqueſtus de
ſpolio fuit facta commiſſio; Si ita eſt cum
reſtituas, aut quando, vt dixi datur cum clau-
ſula *vocatis vocandis*, & in aliis caſibus, in qui-
bus ab auditoribus Regiis; ſeu aliis Iudicibus
committuntur ſententiarum executiones, qui
ſolùm poſſunt admittere exceptiones vulgò *de
paga ò quita* iuxta *legem* 1. & 2. *Titulo* 21. *li-
bro* 4. *recopilationis*, & de his mixtis, ſeu me-
ris Executoribus ad praxim videbis dicta per
eum ibi *à num* 45.
Vnde infero primò quod verba illa *conſcien-* 31
tiam tuam oneramus directa Executori non fa-
ciunt illum eſſe mixtum; quia referuntur tan-
tum ad idoneitatem prouiſi Apoſtoli, vt fuit
dictum latè in vna auerſana 5. Iulij 1583. co-
ram Seraphino, Riccius *dicta collectanea* 1305.
verſiculo *verba.*
Vbi ad materiam executionis animaduertit 32
quod Executor admittere debet exceptiones
quæ deducuntur ante collationem impedien-
dam, vt fuit reſolutum in vna Florentina Pa-
rochialis 2. Nouembr. 1569. coram Seraphi-
no, vt *in deciſione eiuſdem* 85. itavt teneatur
citare poſſeſſorem ſtante clauſula *ſi conſtiterit*,
Seraphinus *in deciſ.*1041.
Pro complemento ad Textum noſtrum no- 33
tabis exceſſum, cuius occaſione ab Executo-
re mero poſſit appellari ex pluribus dignoſci
nam poteſt contingere tot modis, quot po-
teſt aliquid dici plus: argumento eorum quæ
adduxi ſuprà *in cap. vnico de plus petitionibus*
exempla ſunt, veluti quando immiſſio fit in
poſſeſſionem rei magnæ, cum ſufficeret immiſ-
ſio in poſſeſſionem rei modicæ, vel quando
exequitur in alia re, quam fuerit iudicata,
vel quando executio fiat ante tempus, vel
quando exequitur contra perſonam, quæ
non tenetur in pluſquam facere poteſt ex eo
quia Executor in eo quod excedit deſinit eſſe
Executor Petrus Gregor. *de appell. lib.* 2. *cap.* 11.
num. 2.

Digitized by Google

num. 2. verſiculo *quod maximè*, Scaccia *dicta quaſtione* 17. *limit.* 11. *ſub numero* 6. videndos *limit.* 10. *à numero* 30. Salgad. *de protectione Regia tom.* 1. *parte* 4. *capite* 3. *numero* 62. & quod in exceſſu careat iuriſdictione, & deſinat eſſe Iudex: Tenuit Rota *deciſione* 100. *numero* 17. *p.* 1. *diuerſ.* Ceuallos *in pract. quaſtione* 896. *ſub numero* 931. caretque poteſtate Menochius *remedio* 8. *recuper. numero* 13. & 27. & *conſilio* 69. *ex numero* 75. Sanchez *de Matrim. lib.* 2. *diſp.* 40. *numero* 17. aliis adductis Barboſa hîc, *ſub numero* 7. & 8.

34 Iterùm notabis appellationem quæ interponitur ab Executore modum excedente, potiùs dici recurſum ad Superiorem, quam appellationem: tradit ipſe Barboſa *ſub dicto numero* 7. & Scaccia *hoc Titulo dicta quaſtione* 17. *limitatione* 11. *à numero* 8. vbi etiam dicit tunc executorem excedere modum quando aliquid doloſè egerit, vel quando pars dolo Sententiam obtinuerit, vel quando Executor aliquid iniurioſè agit: putà ſi lectos captos, vel dolia capta executionis cauſa malitioſè fregerit, vel quando faceret executionem in rebus prohibitis, vt puta in libris Breuiario, & ſimilibus, & quibus aliis modis iſte exceſſus committatur: tradit Salgados *dicto tom.* 1. *de protectione Regia p.* 4. *cap.* 3. *à n.* 72. vbi videbis.

35 Denique notabis quod & ſi à mero Executore extra exceſſum non appelletur, limitat Scaccia etiam *dicta quaſtione* 17. *hoc titulo limitatione* 10. *numero* 8. in pronuntiatione de exequendo inſtrumentum, qui contrarium ibi ſequitur, & ibi *numero* 20. limitat etiam quando in appellatione exprimit cauſam iuſtam appellandi, & *numero* 21. limitat etiam in pronuntiatione negatiua de non exequendo, & *numero* 23. limitat etiam in executione peruerſa, alia deduces ex iactis ſuprà *in dicto capito exhibita de Iudiciis* & *in dicto cap. de catero*, *dicto capito quoad conſultationem* 15. *de re Iudicata.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XLIV.
Sæpè, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari nimm poſſit Dominus contumaciaſui Procuratoris* remiſſiuè.

1 TExtvs iſte ſatis expenditur per ea, quæ adduxi de termino præfixo, ad hoc vt appellans teneatur definitiuè proſequi appellationem; Sin autem Iudex à quo exequatur ſententiam à qua appellatum eſt *in capite* 4. *capite* 5. & *capite* 8. *hoc titulo*, & alibi *ſub hoc Titulo* vbi etiam videbis quod Iudex à quo præfigit terminum appellantibus ſecundum quod probat *hîc*, *numero* 2. Barboſa cum Scaccia, Azeuedo, & Didaco *in lege* 2. *per Textum ibi*, *in lege* 2. *Gloſſa* 1. *Titulo* 16. *lib.* 3. *ordinum.* & *l.* 8. *Gloſſa* 2. *eodem tit.*

Fermoſin. de Exceptionibus.

Plura ad litteram huius Textus mouet, & agitat Gloſſa hic, & ad quæſtionem in verbo *rata manet*, dico infrà *in cap. paſtoralis*, §. *verum hoc titulo*, & ad bonam dixi *in capite* 1. vt lite non conteſtata *q.* 6. An Procuratoris contumacia ita Domino noceat, vt poſſit excommunicari. 1

QVÆSTIO I.

An citatus, qui miſit Procuratorem non comparentem in Iudicio, contumax reputetur, & an terminus præfixus ad proſequendam appellationem, reputetur peremptorius: An appellationi renuntians, quando fuit iniuſtè condemnatus poſſit agere iuſtè contra Iudicem in Sindicatu?

SVMMARIVM.

1 *Citatus qui miſit Procuratorem non comparentem contumax reputatur, & non Procurator niſi citatus ſit ad audiendam ſententiam, quam Procurator fuit proſequutus, num.* 2 & 3.

4 *Contumax fictus eſt tantum Dominus citatus eius Procuratore miſſo, non comparente.*

5 *Clauſula* quantum de iure poterimus, *habet vim peremptorij.*

6 *Renuntians appellationi, quando fuit iniuſtè condemnatus, nequit petere contra Iudicem in Sindicatu, numero* 7. *ſecus ſi tacitè dicatur renuntiaſſe; num.* 8. & 9.

9 *Agere poteſt in Syndicatu contra Iudicem, qui non appellauit à ſententia iniuſta.*

AD primam quæſtionis partem, de qua legitimè inquiritur per verba Textus noſtri *ibi propter defectum partis alterius, &c.* communiter reſpondetur quod citatus, qui miſit Procuratorem non comparentem in Iudicio, contumax reputatur, & non Procurator: docent in terminis Bartol. *in l. cum filius*, §. *in hac*, *ff. de verb. oblig.* per Textum ibi, *in l. ſi Procuratorem*, §. *ſi Tutores*. *ff. mandati*, Iaſon *in l. ſancimus*, *Cod. de Iudiciis num.* 7. ſequitur, & alia ſingularia adducit in materia Petrus Rebuff. ad leges Gallicas *tract. de contum. & defect. in præfatione num.* 20. *pag.* 95. *tom.* 3. *conſt. Franciæ*, Bartolus & Iaſon *in l.* 1. §. *ſi Procurator*, *ff. ſi quis ius dicenti n.* 1. Alex. *conſ.* 115. *lib.* 1. Panormitanus aliqua bona in materia tradens *in cap.* 1. *vt lite non conteſtata à num.* 17. & ibi Felinus *n* 8. & faciunt nonnulla quæ adduxi ſub *cap.* 9. *de Iudic. à quaſt.* 3. tradit Gratianus *Reg.* 71. qui *n.* 1. ampliat prædictum cum Bartol. per Textum ibi *in l. ſi quando*, *Cod. de dilat.* & cum Panormit. *in cap. coram de reſtit. in integrum n.* 3. etiamſi Procurator compareat; dum tamen comparauerit extra terminum citationis. 1

Verùm in noſtro Textu Abbas *numero* 2. ait quod ſi cauſa agitata per Procuratorem, Dominus citetur ad audiendam Sententiam, ſi non compareat, non dicetur contumax, ex eo quod per Procuratorem liti- 2

gauit;

gauit, & is erat citandus; Sic Bartolus *in lege finali numero* 3. *Digeſtis de in integrum reſtitutione.*

3 Imò & idem Abbas *dict.* 3. limitat ſuprà relatam Regulam quando per Procuratorem eſſet lis conteſtata: Quia tunc ſi Procurator citatur ipſe contumax cenſetur, & non Dominus: Sic dixit Baldus vtrumque caſum referens, & alia ſingularia ſcribens *in Margarita ſua in reperto-*
4 *rio, in non verbo Procurator quæſtione* 10. † Qui etiam *in Authentica hodie in fine* 1. *col. Codice hoc Titulo*, ait quod licet verum ſit in caſu prædictæ Regulæ Dominum eſſe contumacem, ſed non vt verus contumax dicatur, ſed ſictus contumax reputetur: Ad quod adiunges nonnulla, quæ dixi ſuprà.

Etenim prædictam Regulam aliis quatuor modis limitant Zepola *cautela* 57. *numero* 2. quem referunt Ioannes Oroſcius *in dicta lege* 1. §. *penultimo*, *ff. ſi quis ius dicen. non collat.* 16. Gratianus *dicta Regula* 72. *ſub dicto numero* 1. verſiculo *limita Regulam*, nihil aliud afferendo.

5 Ad ſecundam quæſtionis partem, an terminus præfixus ad proſequendam appellationem dicatur peremptorius: Reſpondebis ex adductis ſuprà *in dicto cap.* 4. 5. *&* 8 *hoc Titulo*, vbi de hoc termino, & fatalibus. Et ſic tantum addo cum Antonin *hic*, *col.* 8. & cum Felino alios referente *in capite cauſam quæ de reſcriptis*, *num.*6. nempe vt clauſula *quantum de Iure poterimus*, non habeat vim peremptorij: Probat cum multis Gratianus *Regula* 351. ſed idem Felinus ſuprà, & Apoſtilla ad Abbatem *numero* 4. *littera* C. Speculator *Titulo de diſput. & allegation.* § *primo*, verſiculo *vel illud eſt*, Cardinalis *in Clementina* 1. §. 1. *de priuileg.* Ioannes de Imola *in capite cum dilecti* verbo *& nota quod in peremptorio*, & verbo *an autem facta citatione ſuper toto cauſa* de dolo, & contumacia Salicetus *in lege ſi ea*, *penult. col. Codice qui accuſare non poſſunt* Matth. Mateuut 8. Felinus *in cap. conſuluit de officio delegati*, *numero* 15. tripliciter limitant Regulam prædictam, & ſemel tantùm limitat Iaſ. Balb. *in deciſione* 181. ad quod applicabis nonnulla quæ dixi *ſub capite penultimo de foro competenti*, & *ſub capite* 1. *de cauſa poſſeſſionis*, vbi quando dicatur citatio peremptoria.

6 Ad tertiam partem quæſtionis, ſuppoſitis quæ adduxi de renuntiante appellationi ſuprà *in Rubrica ſub quæſtione* 2. verſiculo *ad ſecundam*, *& in capite* 17. *hoc Titulo* verſiculo *ad tertiam.* Ad propoſitum inuenio duas oppoſitas opiniones; quando expreſſè appellans renuntiauit appellationi. Prima nempe Baldi *in lege finali*. §. *ſin autem*, *numero* 2. *Codice de tempore appellation.* & hîc in noſtro Textu Angelus *in lege* 1. *ff. hoc Titulo*, aſſerentium Iudicem in caſu noſtri dubij poſſe à grauato in Sindicatu conueniri pro iniuſta condemnatione; & hanc opinionem dixit communem Barbatia *conſ.* 12. *col.* 3. *volum.* 4.

7 Tamen verior eſt contraria ſententia, quam tuetur Balbus (ſibi contrarius, ſeu immemor ſui) *in* 5. *Iudices cap.* 1. *col. penultima de pace iuramento firmanda*, Alexander dicens hanc magis communem *in lege* 4. §. *finali*, *ff. de damno infecto*; ſequitur Ceuallos *in practicis quæſtione* 154. *numero* 3. ex eo quia propter expreſſam renuntiationem cenſetur Iuri ſuo renuntiaſſe *lege poſtquam liti*, vbi Iaſon. *Codice de pactis*, *lege quæro*, §. *remittentibus*, *ff. de ædilitio edicto*: Sequitur Auendañus *reſp.* 11. *numero* 2. Abiles *in capitibus Prætor capite* 1. *numero* 19. vbi allegat Regiam pragmaticam pro hac opinione.

Sed ſi quis appellauit, & poſtea appellationem deſeruerit, quod eſt tacitè renuntiare, vt apertè probatur ex iam adductis, & melius iuxta noſtrum Textum, *& ex doctrina dict. capit.* 4. 5. *&* 8. *hoc Titulo.* Vbi ſi appellans non ſit proſequutus appellationem in termino aſſignato, videtur tacitè ſuæ appellationi renuntiaſſe: Et ſic reputari, ac ſi non appellaſſet: docent Abbas *hic numero* 47. Decius *numero* 7. Innocentius, & Præpoſitus *numero* 47. quod ſi quis appellauerit, & appellationem deſeruerit poſſit contra Iudicem agere in Sindicatu; quando fuit iniuſtè à Iudice condemnatus. 8

Et probant ex eo etiam, quia non appellans à Sententia Iudicis iuſta, vel iniqua poteſt contra Iudicem agere in Sindicatu, vt docet Gloſſa verbo *noui Iuris* in verſiculo *quid autem in lege* 1. *ff quod quiſque Iuris*, per quam idem tenent Bartolus ibi, *numero* 9. *& in lege item ſi res numero* 3., *ff de alienatione Iudicij*, cauſa facta, *& in lege* 1. *ff. hoc Titulo*, multis aliis adductis ex antiquis Ceuallos, *dicta quæſtione* 153. *numero* 3. Benardus Diez *Regula* 363. Couarruuias *in* 4. *parte* 2. *capite* 8. §. 12. *numero* 18. 9

AD TEXTVM

IN CAPITE XLV.

Conſtitutus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere, ſiue Cardinalis poſſunt ſe intromittere de appellatione interpoſita Iudici inferiori ad Papam, qui eam, nequit committere expreſſo nomine proprio, n.* 2 *&* 3.

HVIVS Textus præcipuè materia expenditur *ſub capite* 4 5. *&* 8. huius Tituli, vbi quod Iudex à quo ob non 1
proſequutam appellationem per negligentiam appellantis cognoſcit de cauſa, & in caſibus in quibus eius officium cauberat, vt in electione, de qua hic, & præter antiquos videbis quæ mouet Gloſſa hic: Nonnulla refert Barboſa; Nam *numero* 2. dicit quod legatus de latere, ſiue Cardinalis legatus poteſt ſe intromittere de appellatione interpoſita inferiori ordinario ad Papam, & cauſam inſtructiorem ad eum mittat: Videbis quæ etiam congerit Scaccia *hoc Titulo*, *quæſtione* 7. *numero* 60. *&* 61. Et ad hoc applicabis plura, quæ adduxi *in capite* 7. *hoc Titulo de appellatione* omiſſo medio. † Vnum 2
tamen notat Nauarrus *de foro competenti*, *conſil.* 1. *num.*6. ex Ioanne Monacho, quod inſtru-
ctio

Digitized by Google

ctio, quam in hoc Textu facit ille legatus de latere fuit facta de facto, & non de iure, vel de conſenſu partium; Etenim vt ait Scaccia *dicto num.* 61. eis conſentientibus poterit de
3 illa cognoſcere legatus. † Addit etiam Barboſa *num.*4. ex Velaſco *Conſult.*62. *num.*2. *&* 7. quod ſi appellatio ſit interpoſita ad Summum Pontificem, expreſſo nomine proprio legatus non poſſit cauſam committere, niſi qualitas cauſæ, & perſonarum id poſtulet.

AD TEXTVM
IN CAPITE XLVI.
Conſtitutis, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. HVIVS Textus materia pertinet ad eam quæ de attentatis dico *inf. in c. bonæ* 51. *hoc tit.* & ad eius intellectũ debet diſtingui inter appellationẽ iudicialem, & extraiudicialẽ ſecundum quam non reuocantur attentata, vt ibi dico, alia mouent hic videnda Gloſſa Doctores antiqui, & Barboſa quæ non pertinent ad rigorem concluſionis huius deciſionis.

II. Et ibi in verſic. *quem Eccleſia magis vtilem, & idoneum reputauerint.* De eligendo digniori ad beneficia, ſeu officia dico *infrà in cap.* 29. *de preb.* Et cum pluribus hîc Barboſa *num.* 2.

III. Ad quæſtionem debentis impedimentum probare, dicit Balboa *in cap.* 10. *de præſcript.* de quo plura dixi ibi, *& in cap.* 8. agens de impedito in materia præſcriptionis.

AD TEXTVM
IN CAPITE XLVII.
Ex Parte, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Citatus ad locum non tutum comparere non tenetur* remiſſiuè, *& de exceptione loci non tuti*, *num.* 2.
3. *Proteſtatio vnica num ſufficiat vt ſtare dicatur per Iudicem, quominus cauſam expediat.*
4 *Reus promittens ſub certa pœna ſtare intra certum tempus, num eo tranſacto incidat in eam* remiſſiuè.
5 *Appellari num poſſit ſemper iniuſtè captus, & detentus* remiſſiuè.

1 PEr hunc Textum agunt Doctores de appellatione propter locum non tutum, quod citatus ad locum non tutum accedere, ſeu comparere non teneatur dixi latè *in cap.* 4. vt lite non conteſtata, vbi de exceptione loci non tuti, & ſic Gratianus cum multis egit Regula 493. De illa, & Paz *in praxi tomo* 1. *tempore* 5. *num.* 61. *&* 62. egit de tempore, quando poſſit opponi *Fermoſin. de Exceptionibus*, exceptio loci non tuti: Videbis Balboam *in cap. exceptionem, de exceptionibus, num.* 33. 34. *&* 35.
† Et quatenùs hæc exceptio dicatur emergens: agit Faquineus de illa generali, an Iudex de emergenti debeat pronuntiare *lib.* 1. *controuerſ. cap.* 33. de quo latè dixi *in cap.* 1. *de ordine cognitionum.* 2

Ad quæſtiones cum Abbate hîc egit Chachertanus *deciſione* 12. de illa; an proteſtatio ſeu interpellatio vnica ſufficiat, vt dicatur ſtare per Iudicem quominus cauſam expediat. † Et an ſi Reus promittit ſub pœna certa ſe præſentare infrà certum tempus, tranſacto illo tempore incidat in prædictam pœnam ſi non ſit præſentatus: tractat cum multis Gomezius *lib.* 3. *variar. cap.* 9. *num.* 9. applica dicta *in cap. cum dilecti de dolo, & contumacia.* † Et an iniuſtè captus, & detentus poſſet ſemper appellare, etiam poſt decem dies, Abbas, & alij Doctores hîc cum aliis Gomezius ſuprà *dicto cap.* 9. *lib.* 3. *variar. num.* 10. aliqua dixi ſub *cap.* 4. *hoc tit.* dico infrà *in cap fin. q.* 2. quis dicatur locus non tutus dixi *in dicto cap.* 4. Barboſa *hîc, num.* 3. & de metu dico *infrà in capite fin.* aliquid Barboſa *hîc numero* 4. 3 4 5

AD TEXTVM
IN CAPITE XLVIII.
Significauit nobis, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

2 *Littera ſigillata quam authoritatem habeant* remiſſiuè, *quid de litteris Epiſcopi, numero* 2.
3 *Iudici quando credatur* remiſſiuè.
4 *Sigillo vt credatur debet eſſe deſtinatum ad illum vſum, ad quem adducitur, & quid per ipſum probatur.*

LITTERA huius Textus in ſe pertinet ad reuocationem attentatorum, appellatione pendente, vt indicant verba finalia ibi *reuocare in irritum quidquid poſt appellationem huiuſmodi noueritis eſſe factum.* 1

Et ibi in verſic. *in quarum Sigillo continebatur Sigillum* de authoritate litterarum ſigillatarum, & an eis credatur dixi ſuprà *in cap.* 3. *de fide inſtrumentorum quæſt.* 2. *verſic. ad ſeptimam à num.* 30. 2
† Et *in cap.* 7. *de probat. quæſtione* 5. verſiculo *ad vltimam, num.* 8. litteræ Epiſcopi an credantur in ſpectantibus ad eius officium in actu extraiudiciali. Et *ibi dicto cap.* 7. *q.* 2. *à num.* 1. an litteris Epiſcopi cum eius Sigillo credatur quando contra Epiſcopum adeſt præſumptio fraudis. 3
† Et ibi *numero* 2. quid de Epiſtolis, vnde quatenùs Barboſa hic dicit verſiculo *Iudices*, quod præſumitur pro Iudice in his, quæ ſpectant ad eius officium: Sic probans cum multis; Ideò adiunges dicta ſuprà *in cap* 28. *de Teſtibus*, tradit etiam Barb. *num.* 2. *& fin.* † Quod vt Sigillo credatur, debet eſſe deſtinatum ad illum vſum, ad quem adducitur; Item quod per 4 5

Sigillum probatur cognitio citationis, vel alterius actus: Item applicabis quæſtionem an Signum Tabellionis ſit de ſubſtantia Scripturæ, de qua *in cap. 1. de fide inſtrumentorum*, *quæſtione* 10. *à num.* 1.

6 Et ibi in verſic. *quendam conſtituebat Actorem* per hæc verba, & antecedentia agi poteſt de ſufficienti mandato procuratorio ad agendum pro alio in iudicio, de quo aliquid *ſub Rubr. de Iudiciis*, *& in cap. 9. à quæſtione 5. & ſub cap.* 14. & alibi.

7 Et ibi in verſic. *quod authoritate litterarum*, & *ibi non debuit per litteras poſteriores: in quibus nulla fuerat mentio de prioribus conuenire*: Per hæc verba adiunges materiam Textus *cap. cæterum 4. de reſcriptis*; & alia alibi dicta *in cap. 3. de fide inſtrument.* & in aliis locis.

AD TEXTVM

IN CAPITE XLIX.

Significantibus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. TExtvs huius materia, ſeu littera eadem eſt cum ea, quæ habetur ſuprà *in cap. 2. de libelli oblatione*; quare ad tractationem ibi poſitam te remitto, & de hoc Textu ibi dixi, & Balboa *in cap. 2. eodem à num.* 9. applicabis notata ſuprà *de appellatione vaga, & generali in cap. 2. & cap. 18. hoc tit. & in cap. bonæ 51. hoc Titulo.*

AD TEXTVM

IN CAPITE L.

Ex inſinuatione, hoc titulo.

PRÆMISSVM.

1. DE Materia huius Textus dixi vbertimè, *in cap. 4. cap. 5. & cap. 8. hoc Tit.* vbi de termino ad proſequendam appellationem, & quis Iudex illum aſſignet, an ad totam cauſæ proſecutionem; An ad hoc, vt appellans ſe præſentet coram Iudice ad quem.

AD TEXTVM

IN CAPITE LI.

Bonæ Memoriæ, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

6 *Attentatum non reuocatur reſtitutione petita.*

5 *Cauſa proprietatis, & poſſeſſionis quam communionem habeant, & qualiter ter nuncientur remiſſiuè.*

REſeruari ſuprà *in cap. 1.* agere hîc de attentatorum reuocatione, lite pendente, & quando locum habeat, interim adiunges ad hanc materiam notabilia quæ hîc ſignaui ex multis bonis Authoribus; nunc verò ante eius tractationem accipies ad litteram Textus noſtri ſequentem paraphraſim. 1

In verſic. *ibi nequis eum ſuper poſſeſſione Eccleſiæ præſumeret moleſtare*: Per hæc verba poteſt adiungi quidquid dixi *ſuprà de reſtitutione ſpoliatorum, de interdicto retinendæ, in cap. accepta* 4. & alibi aliqua *in cap. 9. de probat.* 2

Et ibi *cumque aliquandiu prædictam Eccleſiam pacificè poſſediſſet quidam laici Cantuarienſis Diœceſis ipſum Abbatem, & Monachos de poſſeſſione ipſius Eccleſiæ per violentiam eiecerunt*, per hæc verba, & alia poſſunt adiungi plura quæ adduxi *ſuprà in cap. 1. cap. in litteris* cum aliis pluribus eodem Titulo vbi de interdicto recuperandæ poſſeſſionis 3

Et ibi *ac fructus medij temporis præſcriptos cenſuimus partier aſſignandos eidem*: Per hæc verba adiunges multa quæ dixi *ſuprà in cap. grauis eodem Titulo de reſtit. Spoliator.* vbi egi *de reſtitutione facienda à Poſſeſſore malæ fidei*, & adiunges nonnulla *ibi dicta q. 7.* verſic. *ex his.* 4

Et in verbis ibi *præmiſſis, &c.* & ibi *proprietatis parti vtrilibet ſaluo iure*: Per hæc verba poteſt agi de nonnullis quæ adduxi ſuprà *in cap. fin. de Iudic. præcipuè q. 1.* vbi de communione quam habet cauſa poſſeſſionis cum cauſa proprietatis. Et ad propoſitum noſtri Textus vberius, videbis quæ adduxi ſuprà *de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis in Rubrica, & in cap. 1. 2. 3. cap. paſtoralis 5. cap. cum dilectus* 6. in quibus iuribus latè dixi quando poſſeſſorium, & petitorium queant terminari, & quando priùs procedatur ſuper poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio; Ad quæ reſpiciunt verba relata *proprietatis parti vtrilibet* (*ſaluo Iure.*) 5

Ad Textum noſtrum in vltimo notabili plura congerit Riccius *collect.* 1330. de quo dixi *in cap. grauis de reſtit. ſpoliat. q. 7. à num.* 9. vbi in quibus fructibus condemnetur attentans vide infrà *q. fin.* verſic. *ad ſecundam* quando attentata veniant reuocanda, dico infrà, & videbis Valent. Velaſq. *p. 1. conſ. 45. in fine, & conſ.* 85. Aliqua remiſſiuè Cyriacus *tom. 3. ſub contr.* 481. vbi *à num.* 6. quod attentatum dici non poteſt factum poſt petitam reſtitutionem in integrum quando illa eſt permiſſa à lege: Alia ibi expendens, quæ ex ſequentibus patent, vbi enumerat caſus, in quibus non reuocantur attentata. 6

QVÆST.

QVÆSTIO I.

An non ſolùm attentata, & innouata appellatione pendente Iudiciali debeant reuocari; Sed etiam pendente appellatione extraiudiciali, Et an hæc Regula vtique vera ſit: non ſolùm in innouatis, ſeu attentatis circa poſſeſsionem: vt hic; Sed etiam circa cauſas beneficiales: matrimoniales, aliaſve ſeculares, aut Eccleſiaſticas: Et in quibus conſiſtant attentatorum priuilegia, qualiterque ſuper eorum cognitione procedatur?

SVMMARIVM.

1 *Attentatum non dicitur, niſi lite pendente; aut appellatione pendente, & ceſſat ea ceſſante, num. 2.*

3 *Attentatum non dicitur quando appellatio fuit nulla, nec vbi lex non eſt, num. 4. & quando quis poſſidet ante litem motam, num. 5. nec habet locum in Iudicio ſummariſſimo retinendæ num. 6. & niſi poſt litem conteſtatam num. 7.*

8 *Attentata non dicitur, qui vtitur poſſeſſione, qua anteà vtebatur, nec continuans poſſeſſionem,* & q. 2. ſub num. 14.

9 *Attentati reuocatio ceſſat, vbi conſtat ſpoliatum ius non habere, & in alijs caſibus remiſſiuè.*

10 *Attentata non æquè reuocantur in appellatione extraiudiciali, ac iudiciali num. 11. & 12. impugnatur, n. 13. & 14. & num. 16.*

11 *Appellatio extraiudicialis non ſuſpendit iuriſdictionem, ex quo extraiudicialiter procedatur.*

12 *Appellatio extraiudicialis, eſt quædam prouocatio ad cauſam inchoandam.*

14 *Appellatio ab vno Articulo non ſuſpendit iuriſdictionem in alio.*

16 *Collationes factæ poſt appellationem reuocantur vt attentatà, & quid de beneficialibus numero 19. & 23.*

17 *Attentata appellatione pendente extraiudiciali non reuocantur ante omnia, ſed dependent à futuro euentu.*

19 *Innouatum appellatione pendente, reuocatur quoad poſſeſſionem, & fructus interim perceptos.*

19 Cap. Paſtoralis 19. de iurepatron. 24. 26. & q. 2. num. 15. 16.

20 Cap. conſtitutis 46. hoc Tit. n. 24. & 55.

21 *Appellatio à prouiſionibus beneficij factis per Epiſcopum non cauſat attentata.*

22 Cap. peruenit 28. hoc tit. num. 54.

23 *Attentata in cauſis beneficialibus, appellatione pendente ſunt reuocanda, ſi procedatur Iudicialiter.*

25 *Electio contra appellationem facta reuocatur.*

26 *Appellans ab inſtitutione ab Epiſcopo denegata non inducit attentatum, niſi alius inſtitueretur in beneficio ſibi præſentato vide q. 2. n. 5. 6. & 7.*

27 *Appellari & ſi poſſit ab electione facta; aut facienda, & à confirmatione electionis, ſed non ſic poſt factam electionem à traditione futuræ poſſeſſionis, ſeu inueſtituræ, expeditur num. 28.*

28 *Appellatio extraiudicialis, quæ non ſuſpendit actum præcedentem, ſic nec ſubſequentem.*

29 *Attentatum non datur, ſi appellatione pendente taxentur expenſæ, aut fructus ſequeſtrentur, n. 30. & de alijs n. 31. 32. & 33.*

31 *Iudex à quo poteſt prouidere de alimentis appellatione pendente, & ne animalia pereant in ſtabulo, & de alijs num. 32.*

34 *Attentatum non dicitur mandatum ab Epiſcopo, vt Canonicus reſideat, niſi habeat priuilegium contrarium, num. 35.*

36 *Innouata appellatione pendente à viſitatione Epiſcopi non reuocantur, nec in alijs, vt attentata, vbi appellatio locum non habet, num. 37.*

38 *Attentatorum priuilegia in quibus conſiſtant num. ſequent. & quo ordine procedatur in eis num. 47. 48. 49. 50. 51. & 52.*

39 *Exceptio nulla proprietatis, aut potioris iuris nequit opponi agenti, vt attentata reuocentur nec Excommunicationis exceptio, n. 40.*

40 *Attentati reuocandi Iudicium, ut magis priuilegiatum, quam ſimplex ſpolij, & habet triplicem inſpectionem, num. 48.*

41 *Attenta reuocari petenti tria incumbit probare.*

43 *Attentatorum remedium eſt extraordinarium.*

44 *Sententia ſuper attentatis lata quodam modo ſapit naturam meri poſſeſſorij: & qualiter.*

45 *Attentatorum reuocatio poteſt peti in qualibet parte Iudicij ſi ſint attentata ante concluſionem, quid ſi poſt, num. 46.*

47 Cap. non ſolum hoc tit. lib. 6. & ſub quæſtione 5 à num. 1.

48 *Iudex celeriter debet reſcindere attentata, aliter peccat, num. 49. quid probari debeat, in Iudicio extraordinario, n. 50. 51.*

53 *Appellatione pendente qualiter queunt partes non propoſita proponere, & non probata probare, ſeu exceptiones opponere.*

54 *Attentata, vt reuocentur, non requiritur Tituli probationem, nec poſſeſſionis, benè tamen detentationis.*

55 *Electio, collatio, inſtitutio, præſentatio, confirmatio quando ſint actus iudiciales, vel extraiudiciales.*

AD primam difficultatis partem, & ad cæ- 1
teras huius materiæ, vt facilius reſpon-
deam, præmitto nonnulla generalia huius tra-
ctationis, nempe quod attentatum non dicitur,
niſi lite pendente iuxta ea, quæ adduxi ſuprà in
Titulo vt lite pendente nihil innouetur hìc pro-
portionabiliter applicanda; item niſi appella-
tione pendente de quo nunc ſub hac tractatione
inquirimus. † Quod ceſſat vbi appellatio inter- 2
poſita eſt in caſibus, in quibus non licet appel-
lare; quia attentata ceſſant appellatione ceſſan-
te iuxta caſos plures quos adduxi *in Rubrica, &*
in cap. 11. & cap. 17. hoc tit. in terminis Lancelo-
tus *de attentatis p. 1. cap. 12. limit. 25. à num. 1.* Ro-
landus *conſ. 77. num. 20. lib. 2.* Rota Bononien.
deciſ. 76. num. 1. diuerſ. Surdus *deciſ. 160 num. 54.*
Rota Romana *deciſ. 183. ſub num. 3. in fine p. 2.*
Recenſior, Valaſcus *conſ. 91. in princ.* Cabed. *in*
deciſione 120. n. 5. & alij communiter.

Secundò non dicitur attentatum, quando ap- 3
pellatio fuit nulla, Rota *deciſ. 75. hoc tit. in anti-*
quis. † Tertiò nec vbi lis non eſt, vt per Rotam 4

 apud

Digitized by Google

apud Farinacium *deciſione* 693. *num.*1. *in prima*
5 *collect. nouis.* † Quarto nec quando quis poſſi-
det ante litem moram, vt hic in textu noſtro,
reſpectu Abbatis, qui hic turbatus eſt, ſeu ſpo-
liatus: videndus Lancellotus *de attentatis, lite
pendente, cap.*4. *declaratione* 4. *num.*55. *& limit.*1.
6 *num.*11. *alias* 78. † Quinto etiam docet Anto-
nius Menochius *deciſ. bonon.*30. *num.*22. quod re-
medium attentatorum, non habet locum, nec
datur in Iudicio ſummariſſimo poſſeſſorio reti-
nendæ; ad quod applicabis aliqua, quæ dixi
de hoc remedio, *ſub dicto cap.*17. *hoc titulo, &*
7 *vberius ſub cap. licet* 9. *de probàt.* † Item dicit
quod hoc remedium attentatorum non habet
locum, niſi poſt litem conteſtatam fuerit inno-
uatum; idem Antonius Menoch. *dicta deci-
ſione* 30. *numero* 23. ad quod faciunt relata, *ſub*
8 *dicto titulo, vt lite pendente.* † Septimo nec di-
citur attentare ille, qui vtitur poſſeſſione, qua
antea vtebatur, Lancellotus *de attentatis, part.*2.
*cap.*4. *limitat.*1. *à numero* 1. Flaminius *de reſignat.
libro* 1. *quæſtione* 3. *numero* 72. *&* 29. Velaſcus
*conſultat.*156. *numero* 6. Menochius *rem.*17. *recu-
per. numero* 49. *&* 50. Continuans enim poſſeſ-
ſionem, non videtur attentare, Lancelotus
dicta 2. *parte in præfatione à numero* 48. *& limit.*26.
& parte 3. *cap.* 4. *quæſtione* 20. Flores de Mena
variarum libro 1. *quæſtione* 10. *numero* 67. Flamin.
dicta quæſtione 3. *numero* 29. Maſcardus *de Pro-
bat. concluſione* 148. Surdus *deciſione* 16. *num.*23.
& *deciſione* 45. *numero* 79. Antonius Menoch.
dicta deciſione 30. *numero* 3. Burattus 424. *num.*1.
9 Marcus Antonius *deciſione* 30. *numero* 12. † Octa-
uo etiam ceſſat attentati reuocatio, vbi noto-
riè conſtat ſpoliatum Ius non habere Cabedus
Luſitan. parte 1. *deciſione* 15. *numero* 18. Et ita
vbi notoriè conſtat de bono Iure attentantis
per confeſſionem partis, vel per rem iudicatam
attentatorum purgationi locum non eſſe cen-
ſuit Rota apud Farinacium *deciſione* 682. *parte* 1.
recent. numero 3. alios plures caſus recenſet Gloſſa
in cap. non ſolum, verbo *caſibus hoc titulo libro* 6.
quatenus ex ea probatur reuocationem atten-
tatorum in multis caſibus locum non habere,
videlicet in omnibus, in quibus appellatio non
admittitur, quorum plures refert hic Barboſa *à
numero* 30. quos non repeto, cum iam latè de
pluribus dixerim, *ſub Rubric. & in dicto cap.*11.
*& cap.*17. *hoc titulo*, vbi videbis, de aliis vero
notabilibus ad veram materiæ attentatorum ex-
peditionem infra dico ſub quæſtionibus ſequen-
tibus, & ſub hac quæſtione.

10 Igitur vt ſupra dixi in Rubricæ principio,
duplex eſt appellatio, vna iudicialis; alia vero
extraiudicialis, vbi ſcripſi quæ vtraque ſit, ſeu
exemplificetur; quo ſuppoſito quoad reuoca-
tionem attentatorum, ſolent Doctores diſtin-
guere inter vtramque appellationem, dicentes
quod in iudiciali reuocantur omnia innouata,
attentata; licet non ſint directè contra appella-
tionem; ſed in extraiudiciali ea dumtaxat quæ
ſunt directè contra appellationem, & non alia,
ex ea ratione quod appellatio iudicialis, etiam
in vno articulo, ſiue habeat connexitatem cum
tota cauſa, ſiue non in totum, & quoad to-
tam cauſam ſuſpendit iuriſdictionem Iudicis.
11 † Sed quia appellatio extraiudicialis non ſuſ-
pendit iuriſdictionem, ex quo extraiudicialiter
proceditur; ideo efficit vt reuocetur, dumtaxat
quod eſt in grauamen appellationis, ſeu con-
tra appellationem: docent Maranta *de ordine iu-
dicior.* 6. *parte, actu* 2. *numero* 4. Valenſis *in Ru-
brica hic*, §.15. *numero* 5. † Eſt enim hæc ap- 12
pellatio extraiudicialis quædam prouocatio ad
cauſam inchoandam, quæ non ſuſpendit iuriſ-
dictionem eius, à quo interponitur, ſed tan-
tum eo articulo, de quo ſpecialiter eſt appella-
tum, iuxta textum, *in cap. cum ſit Romana, §. verò
hoc titulo*, Lancellotus *libro* 3. *de attent. cap.*12.
*limitat.*3. *numero* 6. *&* 9. Couarruuias *in practic.
cap.*24. *numero* 5. Gratis *hic ſub numero* 3. & anto
eum cum multis optimè loquitur hic Balboa *à
numero* 27.

Quæ doctrina labefactari videtur, tam in ap- 13
pellatione iudiciali, quam extraiudiciali in iu-
diciali, quia vt iam dixi, *in Rubrica quæſtione* 6.
ſub verſic. *ad quartam, & in cap.*7. *quæſt.*2. verſic.
ad vltimam, conſtituitur differentia inter con-
nexa, & ſeparata, ad hoc vt appellatio in vno
articulo deuoluat totam cauſam, vel tantum
articulum appellatum de Iudice à quo ad Iudi-
cem ad quem. Ergo cum ibi Iudex à quo poſſit
cognoſcere ſuper articulis ſeparatis, non ap-
pellatis, & ſi cauſa reſpectu articuli appellati
pendeat, ſequitur vt innouata, ſeu attentata à
Iudice à quo circa articulos non appellatos,
non reuocentur, quia ſuper his nullam habet
iuriſdictionem Iudex ad quem, qui ſolet atten-
tata reuocare. † Quare & ſi Gloſſa, & Abbas 14
in cap. ſuper eo 10. *hoc tit.* ſecundum, præſertim quam
ſequitur Andreas Valenſis *in dicta Rubrica hic,
§.*15. *numero* 5. verſiculo *dixi*, ea appellatio iu-
dicialis omnino ſuſpendit, ſiue ſit connexus
articulus, ſiue non ex ea oratione, in arbitrio
Iudicis relinquatur quæ ſint connexa, quæ non;
& ſic facile inclinerit ad iudicandum pro con-
nexitate, vt ſic totam cauſam ad ſe trahat, vbi
commendat videndum Scacciam *hoc titulo, quæ-
ſtione* 17. *limitat.* 47. *membro* 2. *numero* 15. Ta-
men quia ſupradictum ſecundum Ius legitimè
procedit, nempe vt appellatio ab vno articulo
non ſuſpendat iuriſdictionem, niſi reſpectu il-
lius articuli tantum: ſequitur, vt attentata ſu-
per articulis ſeparatis, & non appellatis, nec
debeant, nec poſſint reuocari, quia cum hæc
reuocatio ſit facienda per Iudicem ad quem, *ex
dicto cap. non ſolum hoc titulo, libro* 6. & iſte nul-
lam iuriſdictionem habeat ſuper non appellatis:
euenit veram eſſe doctrinam, quam ſequimur,
contra iam relatos Doctores.

In ſecundo vero caſu de appellatione extra- 15
iudiciali, etiam labefactari videtur relata do-
ctrina in verſiculo *igitur*, ex textu *in cap.*1. *hoc
titulo*, nam cum ea interponatur in actibus, de
quibus dixi in principio Rubricæ, veluti in poſ-
ſeſſionibus, electionibus, præſentationibus, ſeu
aliis actibus extraiudicialibus, vt exemplifi-
cant deciſiones Pontificiæ, *in cap. conſtitutis* 33.
hoc titulo, in cap. concertationi hoc titulo, libro 6.
euenit, vt cum omnes textum, *in dicto cap.* 1.
hoc titulo, intelligant loqui de appellatione ab
actu extraiudiciali, quod hæc appellatio ex-
traiudicialis non efficiat attenta reuocatione
digna.

Sed retenta relata doctrina reſpondetur in 16
ſpecie, *dicti cap.*1. *hoc titulo*, appellationem fuiſ-
ſe interpoſitam, ne collationes beneficiorum
ab Archiepiſcopo Eboracenſe fierent in præiu-
dicium

Digitized by Google

dicium appellaotis : quare collationes poſtea factæ non ſolum poſt appellationem , ſed contra appellationem innouatæ dicuntur , & conſequenter remedio attentatorum eſſe reuocandas : ſic Graña *hîc ſub dicto numero* 3. Balboa *hîc num.* 39. & 45.

17 Tamen notabis quod attentata appellatione extrajudiciali pendente , non reuocaotur ante omnia , ſed pendent ex futuro euentu, quia reuocantur cum probata fuerit vera appellandi cauſa : ſic docent , Couarrunias *in practicis capite* 4. *numero* 25. *in principio* , vbi dicit quod in præſenti probatus fuit veritas cauſæ appellandi , ad reuocationem attentatorum , quamuis ad appellationem ipſam iuſtificandam ſatis eſſet probare appellationem ex cauſa veriſimili , & probabili propoſitam fuiſſe : tenet etiam hic Barboſa *numero* 3.

18 Ad ſecundam quæſtionis partem per verba Textus noſtri ibi *in eum ſtatum in quo tempore appellationis* , dico quod innouatio appellatione pendente , non ſolum retractatur ad quæ reuocatur quoad appellationem , Sed etiam quoad fructus interim perceptos iuxtà ea , quæ dixi *in dicto capite grauis de reſtitutione ſpoliatorum* , & *in terminis hîc* , Barboſa *numero* 2. Lancelotus *de attentatis parte* 3. *capite* 31. *de pœnis attentator. à numero* 10. Vibius *tomo* 2. *commun. opinion. libro* 7. *capite* 21. *numero* 281. verſiculo & *hinc eſt pagina* 314. & adjunges quæ benè aduertit Riccius *collect.* 1330. ad Textum noſtrum in vltimo notabili , quem videbis.

19 Et quod idem dici debeat , etiam circa cauſas beneficiales probatur ex Textu *in dicto capite* 1. *hoc titulo* , *cum concordatis* ; ſed videtur obſtate Textos *in capite paſtoralis* 29. *de Iure patronatus* , vbi cum Epiſcopus noluiſſet admittere ad Eccleſiæ vocantem quemdam à patrono præſentatum , ipſe præſentatus appellauit antequam alius ab eodem patrono præſentatus inſtitueretur per eundem Epiſcopum , cui facta fuit præbendæ , ſeu beneficij collatio , & inſtitutio , non obſtante appellatione primi præſentati ; quæ reuocata non fuit : igitur in beneficialibus Ius attentatorum non debet practicari ſicut nec in aliis caſibus practicari debet , vt iam dixi.

20 Et confirmatur ex doctrina Textus *in capite conſtitutis* 46. *hoc titulo* , per quem nouiſſimè , Franciſcus Tondutus *parte* 1. *quæſtione* , & *reſolutione benefic. capite* 7. cum Couale. *deciſione* 26. *numero* 56. *parte* 3. Mareſcotus *libro* 2. *variarum reſolutionum* , *capite* 64. *numero* 10. Lancelotus *de attentatis capite* 12. *limitation.* 49. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancel-*
21 *lar.* §. 9. *in annotat. numero* 27. & 29. † Qui probant quod appellatio à prouiſionibus beneficij factis per Epiſcopum non cauſat attentata , cum dicatur extrajudicialis. Et ſic Barboſa *in dicto capite conſtitutis* , *numero fin.* Salgadus *de protectione Regia tomo* 1. *capite* 5. *numero* 105. & *parte* 3. *capite* 12. *numero* 32. idem Lancelotus *parte* 2. *capite* 17. *limitat.* 39. *numero* 4. & 5. & *limitat.* 40. *numero* 6. & 7. & *limitatione* 49. *numero* 5. Garcia *de beneficiis, parte* 9. *capite* 4. *numero* 9. dixerunt quod quando proceditur extrajudicialiter , appellatio ex aduerſo interpoſita , non ſuſpendit collationem , nec poſſeſſionis traditionem.

Item ex Textu *in capite peruenit* 38. vbi appellatione interpoſita à monitione de reſidendo , poteſt Iudex à quo vlterius monere Clericum , vt vel reſideat , vel appellationem proſequatur ; & ſi negligat alium ei ad tempus ſubſtituere , qui eius vicem ſuppleat. 22

His tamen non obſtantibus verum eſt dicere in cauſis beneficialibus etiam reuocanda eſſe attentata , appellatione pendente , cum proceditur Iudicialiter , & per viam contentioſæ Iuriſdictionis , vt tradit Tondutus , vbi *ſuprà dicto capite* 7. *numero* 2. ipſum videbis plura dicentem *in tractatu de præuentione Iudiciali* , *capite* 32. *à numero* 24. tamen ſi tantum procedat tanquam collator ordinarius , dixit Gonzalez *vbi ſuprà* , *regula* 8. §. 9. *numero* 36. vt non debeat admitti appellatio , quæ ſuſpendat executionem , & cauſet attentata , quia tunc procedit dumtaxat vti collator , non vti Iudex. 23

Nec obſtat Textus *in dicto capite paſtoralis* , *adductus ſuprà* in verſiculo & *quod idem*, quia , & ſi ei variè reſpondeant , Beroius in *capite* 1. *hoc titulo* , *numero* 27. Lambertinus *de Iure patronatus* 2. *parte libro* 2. *quæſtione* 7. *articulo* 20. & ſit receptiſſimus intellectus Abbatis *ibi numero* 5. dicentis , ideo *in dicto capite paſtoralis* , attentatum inſtitutionem , & collationem non reuocari , quia non tendebat ad negandam collatoris poteſtatem , vt ex eius littera conſtat ſecus *in dicto capite* 1. *hoc titulo* , in quo fuit interpoſita appellatio, ad negandam poteſtatem Iudicis collatoris ; & tunc collationem factam poſt , & contra appellationem non reuocari. † Tamen iſte intellectus impugnatur aperte *ex capite cum à nobis de electione* , vbi appellatio propoſita fuit ad negandam eligentium poteſtatem ; & nihilominus fuit reuocata electio poſt , & contra appellationem facta. 24 25

Quare exiſtimo verius dicendum collationem beneficij , de qua loquitur Textus *in dicto capite paſtoralis* , factam fuiſſe poſt appellationem , non tamen contra appellationem , quia primo præſentatus à patrono laico , & ab Epiſcopo non inſtitutus ſolum appellauit à denegatione inſtitutionis , non inquam petiit ab Epiſcopo , quod alius non inſtitueretur , etiam ſi de nouo alius præſentatus fuiſſet interponendo appellationem , ex tunc ſi contrarium factum fuiſſet , quo caſu dicendum eſſet præſentationem , & collationem factam ſecundo præſentato poſt , & contra appellationem factam eſſe , & inde remedio attentatorum eſſe reuocandam : ita Balboa *in dicto capite* 1. *hoc titulo* , *numero* 46. de cuius intellectu præter ordinarios ibi videbis quæ ſcribit Salgadus *de protectione Regia parte* 2. *capite* 13. *numero* 1. ad aliæ conducibilia pro doctrina *dicti capitis paſtoralis*, videbis *infrà, quæſtione* 2. verſiculo *ad ſecundam*, & verſiculo *ad quartam* , ibi & *ſimiliter*. 26

Vnde non obſtat confirmatio ex Textu *in dicto capite conſtitutis* 46. *hoc titulo* , de cuius intellectu Graña *in dicto capite* 1. *numero* 8. dicit quod , & ſi ab electione facta aut fa- 27

cienda

Digitized by Google

cienda , & à confirmatione electionis appellari poſſit ex *dicto capite cum nobis de electione capite concertationi hoc titulo , libro* 6. Tamen poſt factam electionem , aot confitmationem, non poſſe appeliationem interponi à ſutura poſſeſſionis , ſeu inueſtituræ traditione ita vt operetur attentatorum effectum *ex dicto capite conſtitutus* , ne dignitas diei vacate videatut conita tegulam Textus *in capite vt circa de electione :* ſie de Iute ſingulari , & communi probat ali. dicens.

28 Sed Balboa *in dicto capite* 1. *numero* 47. aliter , & Clarius intelligit illum Textum ex adductis per Laneelotom 2. *partes capite* 12. *limitat.* 40. *à numero* 1. argumento Textus *in lege* 1. *ff. de Iuriſdiction. omn. Iudicum leg.* 6. *titulo* 31. *parte* 3. nempe vt quemadmodum extrajudicialis appellatio non ſuſpendit actum præcedentem *ex dicto capite cum à nobis de electione* , ita ſimilitet non ſuſpeudat , nec efficiat attentatum actum ſubſequentem conſecutiuum , & connexum , ſine quo actus præeedens non habetet effectum : qnalis eſt itaditio poſſeſſionis , & inueſtitutæ , poſt couſirmatam electionem.

29 Et ob id exiſtimo non dari attentatum , ſi appellatione pendente taxentur expenſæ , Capella Tholoſana *deciſione* 465. Vnde Anna *ſingulari* 81. dicit , quod in anno 1552. in Sacro conſilio fuit deciſum quod poterat Iudex Cauenſis taxare expenſas abſque grauaminis reputatioue , & de aliis caſibus dico inſtà.
30 † Item quod appellatione pendenta poteſt
fructus tei petitæ ſequeſtrati , Riccius *collect.*646. *in fine* , notans id ad Taxtum *in leg.*
31 *Imperatores* , *ff. hoc titulo.* † Item quod appellatione
pendeute poreſt Iudex à quo prouidere
de alimentis , & ne animalia pereant
in ſtabnlo , quia hæc ſunt acceſſoria , Maynardus
in deciſione 91. *libro* 3. imo & Rota *in*
deceſione 17. *hoc titulo* , in antiquis decidit , vt
appellatione pendente poſſit Iudex teſtes ad
ſututos recipete , alium caſum tefert Guido
32 Pap. *in deciſione* 164. † Et aliis omiſſis dieo
generaliter poſſe Iudieem à qno , pendente appeliatione
omnia illa facete , quæ tendunt ad
ſaciliotem exitum cauſæ appellationis , dummodo
ſe non imminniſſet appellationis dummodo
ſe nou immiſceat appellationi , vt in
prædictis exemplis ; nou enim expenſas io continenti
declatando aliquid innouat , nec interloquitut ,
ſed pronuuciata declatat , poteſt
etiam appellanti ſtatuere certum terminum ad
recipiendos Apoſtolos ; & ad alia ſecundum
addncta *in Rubrica ſub quaſtione* 5. *& in capite* 4. *&* 8. *hoc titulo* ,
itadit Valenſis *in Rubrica hic* , §.17. *numero fin.*
33 † Et licet quod
dictum eſt de taxatione expenſatum in praxi ,
difficile ſateatur Balboa *in capite* 1. *hoc
titulo* , tameo noſtrum dictum defendit cum
multis ab eo telatis *in capite* 1. *hoc titulo, ſub numero* 32.

34 Nec afficit Textus *in dicto capite peruenit* 28. *hoc titulo* , adductus ſuprà in verſiculo *item ex Textu* , quia regulas , de qua loquimur fallit in ſpecie illa de qua *in dicto capite peruenit* , nempe quoties interponitur à Canonico , alio vi Clerico , appellatio à mandadato de reſidendo facto per ordinarium loci , qoo caſo Interim dom appellatio pendet, poteſt Epiſcopus Vicatium ponere , aliàs aleudum ex fructibus beneficij ex ea tatione quia ibi cum fuiſſet poſita appellatio cauſa dilationis tantum fruſtratoriè poſita dicitur , & eo etiam quia vlterius fauor Eccleſiæ , & cultus diuini couſideratur : explicant Maranta *in ſpeculo* 3. *parte ſexta partis principalis* , *quaſtione* 2. *numero* 184. Dueñas *regul.* 42. *numero* 19. Menochius *de arbitrariis libro* 2. *centuriâ* 1. *caſu* 69. *numero* 11. Pauin. *in tractatu de viſitat. parte* 1. *quaſtione* 10. *numero* 7. Cardinalis *in Clementina vnica de notab.* 9. *hoc titulo* , Balboa *in dicto capite* 1. *hoc titulo* , *numero* 51. vt id extendit ad alios ſimiles caſus , & ad idem tendit iotellectus , Graſſæ *in dicto capite* 1. *hoc titulo* , *numero* 6. non enim debuit Eccleſia fraudari ſeruitio iuxta notiſſima Iura.

Verum ſi aliàs sppellans docuiſſet de priuilegio exemptionis , tunc tenerà quod factum ſuit *in dicto capite peruenit* , eſſet attentatum reuocarione dignum , vt expendit Lancellotus *de attentatis* 2. *parte capite* 12. *limitat.* 18. *numero* 3. affirmans ſic intelligi illum Textum , ptaxi quæ ſetuatum in Rota dicit communem Antonius Gabriel *libro* 1. *commun. ſub titulo* , *de acquirenda poſſeſſ. concluſion.* 5. *limitat.* 1. 35

Hinc prouenit non eſſe appellandum à viſitatione Epiſcopi iuxta notata *in capite* 3. *hoc titulo* , & ſic teſolnit Oldradus *in conſilio* 89. non reuocari innouata in illo caſu , appeilatione pendente , & probatut ex Tridentino *capite* 10. *ſeſſione* 24. 36

Vnda prouenit . vt cum ſuprà *in Rubrica*, & vberius *in capite* 11. *hoc titulo* , congeſſetim plutes caſus , in quibus etiam appellatio non admittitur non ſolum in rebus profanis, ſed etiam Eccleſiaſticis , veluti mattimonialibus , decimalibus , & aliis . attentatum non dicatur , niſi vbi appellatio locum habens , ea pendente , aliqnid ſit innouatum iuxta regulam Textus *in dicto capite non ſolùm hoc titulo* , *libro* 6. quia ex quo ea nuilum habet effectum , non dat Iudici ad quem Iuriſdictiouem , reſpectu cuius , vt iam dixi dicitur attentatum : quare euenit , vt qnoties appellatio prohibetur , nuiius ſit locus attentatorum mateiiæ. 37

Ad tettiam quæſtioois partem , in quibus 38
conſiſtant attentatorum priuilegia , dico primò
hoc remedium frui potiori priuilegio,
eſſeque longè promptius remedium ſpoliato,
ſeu turbato in ſua poſſeſſione , quam interdictum
vnde vi , qnia & ſi ſpoliatus , vt
iam dixi *in capite* 1. *capite in litteris* , & aliis
de reſtitutione ſpoliat. ante omnia ſit teſtituendus ;
ita vt attentata , & innouata aote omnia
ſint reuocanda *ex dicto capite non ſolùm
hoc titulo libro* 6. vt ibi cum multis probat
Barboſa *numero* 1. † Tamen agenti , vt at- 39
tentata tenocentur , non poteſt opponi vlia
exceptio proprietatis , aut potioris Iutis Afflictis
deciſione 351. ſed ſufficere , vt conſtat
quoquomodo aduerſus attentatnm , & innouatum
fuiſſe , expendit Panormitanus *hic* , &
ad alia pluta Andreas Valenſis *in Rubrica hic*,
omnino videndus §. 16. *à numero* 1. vbi *à
numero* 2.

numero 2. ait ad procedendum in hoc remedio nullam requiri prioris ſtatus Iuſtitiam,
40 nec ordinem Iudiciarium. † Ita vt agenti remedio attentatorum, nec poſſit opponi exceptio excommunicationis, imo & hoc remedium dari dicit aduerſus quemcumque poſſeſſorem; quæ omnia non ſic procedunt in prædicto interdicto, vt abunde adduxi *ſuprà in titulo de reſtitutione ſpoliatorum*, & Rota in verſiculo *ſecus deciſione* 2. *de reſtitutione ſpoliatorum in nouis*, quam ſequitur Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, parte* 2. *quæſtione* 81. *numero* 4. Decius *conſilio* 200. *numero* 2. dixerunt quod hoc Iudicium eſt magis priuilegiatum, quam ſimplex Iudicium ſpolij.

41 Tamen adhuc petenti attentata reuocari incumbit tria probari, nempe fuiſſe ſententiam ſeu definitiuam, & appellatum, & fuiſſe attentatum, Maſcardus *de probationibus concluſione* 1278. *numero* 1. Barboſa *in dicto capite non*
42 *ſolùm numero* 9. † Imo etiam hoc remedium habet triplicem inſpectionem, primam Iudicij ſummariſſimi, eo quod in eo ſummarie proceditur, Egidius *deciſione* 111. Afflictis *deciſione* 351. Lancellotus *de attentatis* 3. *parte*
43 *capite* 25. *numero* 27. † Secundam Iudicij extraordinarij ex Afflictis *dicta deciſione* 351. nam quotieſcumque in Iudicio proceditur implorando Iudicis officium, vt in remedio attentatorum appellatur Iudicium extraordinarium *lege* 1. *ff. de variis, & extraordinariis cognitioni-*
44 *bus, leg. quintus, ff. de annuis legatis.* † Tertiam Iudicij poſſeſſorij, ſaltim indirectè, non verò principaliter propoſiti; adeo vt ſententia ſuper attentatis lata, quodammodo ſapiat naturam meri poſſeſſorij Rota *in antiquis deciſione* 11. & 113. Egidius *deciſione* 72. Balboa *in dicta capite* 1. *numero* 17. vbi dicit hoc intelligendum, quando remedio attentatorum agitur pro recuperatione poſſeſſionis, appellatione pendente, occupatæ, ſecus verò in aliis actibus poſſeſſionem non reſpicientibus: videbis Marantam probantem ſecundam inſpectionem Iudicij extraordinarij *in ſpeculo* 4. *p. princip. diſtinctione* 10.

45 Reuocatio namque attentatorum poteſt peti in quacumque parte Iudicij vſque ad concluſionem in cauſa, non vitra Maranta *de ordine Iudiciorum parte* 6. *actu* 2. *numero* 6. Gailius *libro* 1. *obſeruat.* 146. *numero* 10. Rota *deciſione* 17. *licet pars in nouis hoc titulo*, Andreas Valenſis *in Rubrica*, §. 15. *numero* 7. vbi hoc intelligit quoad attentata ante concluſionem, ſecus autem in commiſſis poſt concluſionem. Et ſic eſt intelligendus Afflictis *deciſione* 352. dum dixit attentata poſſe reuocari poſt concluſum in cauſa.

46 Et de tempore petendi reuocationem attentatorum, cum multis Balboa *in dicto capite* 1. *hoc titulo*, *numero* 13. Et quamuis ſecundum aliquos dicat in ſecunda inſtantia id peterdum antequam lis conteſtetur ex doctrina, Couarruuias *in practic. capite* 23. *numero* 1. Sed verius dicitur poſſe peti, vſque ad cauſæ concluſionem, probat cum multis & melius eſſe ait ſi appellans in libello grauaminum petat reuocari attentata.

47 Num vero cauſa attentatorum taliter ſit priuilegiata, vt in ea non ſit ſeruandi termini in cauſis ordinariis, negat Gratianus *deciſione* 70. videbis Rotam *deciſione* 78. *hoc titulo in antiquis*, ſed cum Bella *comm. tomo* 2. *comm. opinionum*, *libro* 7. *titulo* 28. *numero* 181. *pagina* 315. & Michaël Graſſis ibidem *numero* 192. *pagina* 316. dicant attentata ante omnia eſſe reuocanda in caſibus, in quibus appellatio Iure non eſt admittenda: ſequitur, vt abſque vlla dilatione fieri attentatorum reuocationem præcipiatur *in dicto capite non ſolùm hoc titulo.* † Nam ad offi- 48
cium Iudicis pertinet, vt celeriter attentata reſcindat, obſeruant Afflictis *deciſione* 98. *numero* 1. Petrus Gregorius *libro* 7. *ſyntagmat. capite* 9. *numero* 3. Vuameſius *in capite ex parte* 67. *numero* 7. *hoc titulo*, expendit Balboa *in dicta capite* 1. *hoc titulo*, vbi explicat Textum *in leg. cum ex cauſa* 11. *ff. hoc titulo.*
† Et addit *numero* 27. cum multis ex do- 49
ctrina *dicti capitis non ſolùm*, vt Iudex ad quem non reuocans celeriter, & ante omnia attentata peccet mortaliter, propter iniuriam parti appellanti illatam. Et hoc procedere ſecundum diſtinctionem appellationis interpoſitæ à diffinitiua, ſeu ab interlocutoria, vt dixi cum in reuocatione attentatorum poſt appellationem ab interlocutoria, debeat prius probari vera appellandi cauſa, Couarruuias *in practicis dicto capite* 24. *à principio*, Riccius *in collect. deciſione parte* 5. *collect.* 1745. Barboſa *in dicto capite non ſolùm*, *numero* 7. quod vt abundè expendas leges Balboam *in dicto capite* 1. *hoc titulo*, *à numero* 68. *ad* 70. vbi benè hoc intelligit, & explicat expendens illum Textum, cum *dicto capite non ſolùm*, quatenus ibi loquitur de ſententia interlocutoria extrajudiciali; Textum verò *in dicto capite non ſolùm de interlocutoria Iudiciali*, in qua cauſæ probatio eſt neceſſaria, non ſic in extrajudiciali.

Et adducunt Doctores rationem, nam 50
quando Iudex Iudicialiter procedat, debet ſeruare Iudicij ordinem, & partium audire exceptiones, ideoque præſumi inſtè proceſſiſſe, iodeque oriri, vt qui ab interlocutoria appellat, iuſtificare debeat ſuam appellationem, & veritatem cauſæ expreſſæ, coram ſuperiore probare, vt *in dicta capite non ſolùm*: tamen ſi Iudex extrajudicialiter procedat, quaſi quidam priuatus, non tenebatur partium exceptiones audire, nec Iuris ordinem ſeruare; quando enim appellatur ab interlocutoria Iudici iniuria irrogatur, ſecus autem quando appellatur ab actu extrajudiciali, reſpectu cuius etiam Iudex cenſetur priuatus.

Et ſecundùm hanc diſtinctionem exiſtimo 51
metiri quæ de ordinando Iudicio in eis reuocandis ſubſequuntur; nempe vt ex Rotæ *deciſione* 18. *hoc titulo in antiquis*, in reuocatione attentatorum pars citanda eſt. Secundò quod, vt attentata in Iudiciali appellatione reuocentur neceſſe ſit quod appellatio fuerit intimata Iudici, & parti: nam alias Iudex, & partis ignorantes appellationem; poſſunt de Iure procedere in cauſa, nec reuocabuntur: tunc per attentata Maranta *dicta*
6. *parte*

Digitized by Google

6. parte numero 4. ſecus in extrsjudiciali, in qua noo reuocantur licer non fuerlt intimata appellatio, vt ibidem tradit *numero* 403. verum Afflictis *in deciſione* 351. quem ſequitur Riccius videndus *collect.* 336. *ad Rubricam nihil nouandum appellatione pendente*, dicit quod repulſa teſtium oon habet locum in cauſa attentatorum.

52 Deinde etiam & ſi pendente appellatione nihil nouandum ſit ex dictis: tamen vtrique parti licebit noo propoſita proponere, & ooo probata probare, atque exceptiones opponere, modo tamen actionem, & cauſam coram Iudiee à quo propoſitum reſpiciant, & ei connexa ſint *leg. per hanc, Cod. de tempore appellat.* Valenlis *in Rubrica hîc dicto* §. 17. *numero* 1. alia tradit omniuò videoda *ibi à numero* 2.

53 Quod in reuocandis attentatis non requiratur titoli probaiio, dixit Ruta *deciſione* 14. *de reſtitutione ſpeliatorum in nouis*, nec etiam requiri probationem poſſeſſionis, Rota *in deciſione* 56. *de cauſa poſſeſſion. & proprietat. in antiquis*; licet requiratur probatio deteorationis, & ſtatus, in quo quis erat tempore attentationis Bellam. *deciſione* 101. Gratianus *deciſiene* 91. Riccius *dicta collect.* 336. *in principio*, ad alios plures caſus tàm appellatione, quàm inhibitione pendente, in nouatis videbis *infrà hîc, & in capite vt noſtrum* 56. *hoc titulo.*

54 Pro complemento dubitabis, quando confirmatio, electio, collatio, inſtitutio, & præſentatio, ſint actus Iudiciales, aut extraiudiciales, ad quod reſpoodeo, vt quando prædicta præcedunt cum oppoſitore in Iudicio contradictorio cum cauſæ cognitione, tunc ſint actus Iudiciales, vt de coofirmatione electionis, probatur *in capite fin. de electione libro* 6. ſi verò ſimpliciter fiant, & abſque aliqua contradictione Iudiciali, eruot actus extrajudiciales, vt exemplo præfati exempli, de quo Doctores *in dicto capite fin.* Ioannes Andreas *in capite auaritia de electione libro* 6. Abbas *in capite conſtitutis* 46. *hoc titulo*, *numero* 14. Franeus *numero* 9. Balboa *in dicto capite* 1. *hoc titulo*, *ſub numero* 47. dicentes quod electioois confirmatio, de qua loquitur Textus, *in dicto cap. conſtitutis*, fuit actus extrajudicialis, & quoad cætera de collatiooe, ioſtitutione, & aliis ſatis probatur *in dicto cap.* 1. *hoc titulo.*

QVÆSTIO II.

An durante competentia reuocentur attentata: An poſſeſſio poſt appelllationem ab inſtitutione ſit attentata: Et an innouatio fieri poſſit contra tertium: Et an quæ poterant fieri, & innouari pendente cauſa principali dicantur attentari, & innouari pendente appellatione?

SVMMARIVM.

1 *Attentata durante competentia reuocantur, ſiue ſit inter laicum, & Eccleſiaſticum, ſiue iſtum, & conſernatorem, n. 4.*

2 *Attentata non dicuntur quæ fiunt Iudice nulliter procedente, & nulliter inhibente.*

3 *Citatio Clerici coram Iudice laico nunquid ſit nulla, & cauſetur contumacia.*

5 *Poſſeſſio poſt appellationem ab inſtitutione facta eſt attentata.*

6 *Inſtitutio facta poſt appellationem eſt ipſo Iure nulla, & attentata, n. 7.*

8 *Attentatum non dicitur factum à tertio, appellatione pendente, nec ſi fiat per partem vna cum tertio, n. 9. niſi habeat cauſam à tertio, n. 11.*

10 *Innouatio contra tertium quando fiat.*

12 *Attentari, & innouari poſſunt pendente appellatione quæ poſſunt fieri pendente cauſa principali.*

13 *Poſſeſſor appellatione pendente, fruitur commodo poſſeſſionis, nemo enim propter contradictionem alterius debet carere fructu poſſeſſionis, n. 14.*

15 *Patronus, cui competit plures præſentare, vno præſentato, & appellante, poterit nihilominus præſentare, n. 16.*

AD primam quæſtionis partem, ao durante 1
competentia, reuocentur attentata, vt latè expendas adjunges plura, quæ adduxi de competentia Iuriſdictionis *in Rubrica de foro competenti, & in illo titulo*, item & *in capite at ſi Clerici, & alibi de Iudiciis*, & in terminis Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ parte* 2. *quæſtione* 80. ageos de ea quæſtione, an Eccleſiaſticus faciat vim procedendo ad vlteriora in caſibus competentiæ Iuriſdictionis; & nunquid attentata ſtatim ſint reuocanda cum cauſa, deuoluitur ad Iudicem ſæcularem, duas contrarias opiniones refert. Prima vt ſi dum tractatur de remiſſione cauſæ ad ſæcularem, dum durat competeotia cum Eccleſiaſtico Iudice, ipſe Eccleſiaſticus aliquid attentauerit aote omnia ſic attentatum eſſe reoocandum per euodem Iudicem, quando cauſa venit remittenda, dixit Guillermus Benedictus *in capite Raynutius*, verſiculo *& vxorem el* 1. *num.* 141. quia attentata debent reuocari ſolo Iudicis officio, Gloſſa *in capite cupientes*, verbo *gratia de collect. libro* 6. Gloſſa *in capite non ſolum de appellat. hoc titulo libro* 6.

Sed contra hanc opinionem eſt Marta *de Iu-* 2
riſdictione

Google

riſdictione 4. p. cent. 2. caſu 157. *num.* 5. verſiculo, *ſed Doctrina Guillermi*, vbi dicit quod attentata non cauſantur, quando Iudex nulliter procedit; & ſic quod attentata appellatione pendente, quæ nulla eſt non ſint reuocanda, etiamſi inhibitio præcedat, quia Iuriſdictio non deuoluitur, quando nulliter appellatur, Iuata ea, quæ dixi, *in cap.* 21. *hoc tit.* & vbi nulliter inhibetur, non operatur reuocationem attentatorum appellatio ea Bellamera *deciſ.* 22. Ruta *deciſ.* 45. *hoc tit. in nouiſ. & in* 43. *&* 54 *eodem, tit.* Vxutius *de null. tit. quando, & intraque tempora, n.*48.

3 Ea quibus infert quod quando Clericus citatur coram Iudice ſeculari, vel Iudex Eccleſiaſticus inhibetur quod non poteſt dici contumax cum citatio ſit ipſo Iure nulla, ac propterea non dicatur Iodea attentare ſi vlterius procedat, & ad alia adducens Marta reſoluit, *numero* 15. contra laicum non procedere Iudicium attentatorum, pendente remiſſione, quia Iudex ſæcularis, reſpectu Clerici habetur vt priuatus; & ſic facta per Iudicem Eccleſiaſticum poſt eius citationem, & inhibitionem non poſſe dici attentata, lite pendente, imo addit quod non ſunt reuocanda à Iudice Eccleſiaſtico nec ſæculari.

4 Sed Aloiſius Riccius *collect.* 1469. Ludouicus Peguera *deciſ. ciuil.* 189. & Ceuallos *dicta* 2. *p. de cognitione per viam violentia. p.* 2. *quaſt.* 8. *à num.* 13. primam relatam ſententiam docent Peguera, dicendo Ita Iudicatum fuiſſe in regali audientia ab anno 1591. & Ceuallos probat ex verbis, Trident. *cap.* 4. *ſeſſ.* 14. vbi data competentia Iuriſdictionis inter Iudicem Eccleſiaſticum; & conſeruatorem ait nihil eſſe innouandum per verba, *ibi ſi qua inter ipſos Iudices conſeruatorem, & ordinarium, contentio ſuper competentia Iuriſdictionis fuerit orta, nequaquam in cauſa procedatur, donec ſuper ſuſpicione. aut Iuriſdictione competentia fuerit Iudicatum.* Vnde ea identitate rationis idem dicendum ait Ceuallos quando inter Eccleſiaſticum, & ſecularem fuerit competentia, dicens hoc eſſe iuri, & rationi conſonum, & alias quilibet eſſet Iudea in propria cauſa contra, *leg.* 1. *Cod. ne quis in ſua cauſa ius ſibi dicat*, addens etiam quod actus illud verbum, *nequaquam*, Trident. inducit nullitatem, ſi contrarium attentatum fuerit ea *l. etiam*, §. *ſi quis abſentis*, *ff. de petitione hereditatis*, *l. Iulia*. §. *ſed cum in facto*, *ff. de actionibus empti*, imo impognans ſententiam Martæ dicit, *ſub num.* 12. quod ſi illa eſſet vera, conſiſteret ſemper in manu Iudicis Eccleſiaſtici allegare nullitatem inhibitionis, vt ipſe libere poſſet in cauſa procedere, & ſic nunquam daretur caſus competentiæ inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem, nec reuocatio attentatorum procederet, quia ſemper Iudea Eccleſiaſticus diceret cauſam ad ſe pertinere, & citationem eſſe nullam, quæ comprobari videntur ea adductis *ſuprà in cap cum ſit generale* 8. *& in cap.* 5. *de foro compet.* vbi de cauſis mixtis ad vtrumque Iudicem ſpectantibus.

5 Ad ſecundam quæſtionis partem, an poſſeſſio poſt appellationem ab inſtitutione facta ſit attentata, & adiungendo, *hic*, quæ adduai, *ſuprà quaſtione* 1. ſub verſiculo, *ad primam*, pro intellectu *cap. paſtoralis* 29. *de iure patron. cum cap.* 1. *hoc titulo*, verſiculo, *& quod idem*; & in verſiculo, *his tamen*, iam breuiter dicendum eſt, vt talis poſſeſſio ſit attentata ſecundùm Rotam diuerſ. *deciſ.* 6. *p.* 2 ea eo quia regula Textus, *in cap. non ſolum, hoc titulo, libro* 6. locum habet etiam in inſtitutione præſentati, Saroenſ. *in deciſ.* 31. Guido Bononienſ. *in deciſ.* 104. ex quo cum eodem infert, Riccius *collect.* 1814. quod poſſeſſio capta ab inſtituto eſt attentata referens ſæpius in pluribus caſibus per Rotam fuiſſe iudicatum, & ſignanter in vna calaguritana beneficij 7. Maij 1577. coram Blanqueto, & in terminis poſſeſſionem captam ab inſtituto, pendente appellatione interpoſita ab inſtitutione attentatam eſſe, refert tentum à Dominis in vna Neapol. Capellaniæ 3. Decembris 1562. coram Oradino.

Infertur deinde prædictam inſtitutionem eſſe nullam ipſo Iure ex regula attentatorum, vt dicit in terminis Bellamera *in deciſ.* 84. *& in deciſ.* 673. *& in deciſ.* 707. & ſic procedere iſtud in omnibus contingentibus articulum à quo eſt appellatum, quia quoad omnia dicuntur attentata, Achilles de Graſſis *in deciſ.* 30. *& in deciſ.* 31. *de attentatis.* † Ob idque euenire, vt præfata inſtitutio habeatur, vti attentata, etiam ſi appellatio eſſet deſerta, Rota *in deciſ.* 1. *hoc titulo, in nouiſ.* Creſcent. *in deciſion.* 194. Chiſanen. *in deciſion.* 181. quamuis regulariter in dubio præſumatur pro non deſertione appellationis, vt fuit pluries per Rotam reſolutum, & ſignanter in vna Barcharenſ. Monaſterij 14. Maij 1558. coram Iuſto, & in vna Calagurrit. beneficij 7. Maij 1577. coram Seraphino: vide *infra*, verſiculo, *ad quartam*, ibi, *& ſimiliter*. 6 7

8 Ad tertiam quæſtionis partem, quod tertius non dicatur attentare, nec poſſit contra eum remedio attentatorum vti, tenuerunt, Lancelot. *de attent. p.* 2. *cap.* 3. *à num.* 4. Menochius *de recuper remedio* 17. *num.* 44. Puteus *deciſ.* 74. *p.* 2. *in antiquis*, Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 1. *quaſt.* 16. *num.* 44. Seraphinus *deciſ.* 582. *num.* 2. Mantica *deciſ.* 322. *num.* 15. Barboſa cum aliis, *in cap. fin. hoc titulo*, *num* 35. vbi hoc limitat quando tertius habet cauſam ab attentante, quia tunc & ipſe dicitur attentare, Cæſar. Graſſis *deciſ.* 6. *num* 9. *&* 22. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Afflictis *deciſ.* 354. *num.* 2. 1. & fuit dictum in Cametin. Iuris Patronat. 15. Nouemb. 1599. coram Cardinali Sacrato, & in Placentina Cappel. 31. Maij 1601. coram Cardinali Pamphilo; tradit Burat. *deciſ.* 406. *num.* 2. Achilles de Graſſis *deciſ.* 30. *hoc titulo.* † Riccius *collectanea* 177. *ad Textum in cap. non ſolum, hoc titulo*, verſiculo, *tertio*, & addit idem procedere in attentatis per partem vna cum tertio quia non veniunt per modum attentatorum reuocanda, *d. collect.* in verſic. *item limita* Biſegnet. *deciſ.* 3. *eodem*. 9

10 Sed quod poſſit innouatio fieri contra tertium, etiam ſuper eadem re ſi nihil interſit appellantis eam innouationem: tradit Andreas Valenſis *in Rubrica hic* §. *numero* 17. 2. exemplificans, vt ſi ea duobus reis debendi inſolidum, vnus conuentus, & condemnatus appellauerit, non obſtante ea appellatione alium

conuenlri, & aduerſùs eum æque à Indice poſſe procedi ſcribit per Textum, *in l. creditor*, *in princ. ff. mandati*, quia res inter alios acta aliis non præiudicat, *cap. Romana*, §. *in aliis*, *hoc titulo*, *lib.* 6. Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 114. ad quam regulam applicabis dicta, *in cap.* 17. *& in cap. penult. de ſenteat. & re Iudicata*, & ſicut exceptio ſpolij, ita & attentatorum alicui tertio opponi non poterit, Gloſſa *in dict. l. creditor.* in verſiculo, *poſſe*, io fine, modo non habeat cauſam ab ipſo ſpoliante, vel attentante, vt dictum

11 eſt. † Verùm ſi tertius habeat cauſam à paste quidquid attentet, debet ante omnia senocari, Afflictis *in dec.* 354. Rieclus *collect.* 1414. in veſſic. *amplia ſecundo.*

12 Ad qoattam qoæſtionis pattem breniter reſpondeo, vt ea poſſint atteotari, & inoonati, pendente appellatione, quæ poterant fieri, & innouati pendente cauſa principali, quale eſt compeliere litigantem ad canendom, vt *in l. poſt quam haret*, *Imperator.* & *ibi*, Bastolus, *ff. vt legat. & fideicomm. nomine caneatur.*

13 Hinc prouenit vt poſſeſſor, pendente appellatione, fruatos commodo poſſeſſionis, recteqoe continuet ſuam poſſeſſionem, non enim qui continnat ſuam poſſeſſionem, lite pendeote, dicitur attentate, Capicius *decif.* 72. Riecius *collect.* 336. *ad Rub. nihil*, *nou. appell. pend.* in verſic. *nam. continuans*, Ioannes Monachos *in clem. cupientes de elect. lib.* 6. *n.* 138.

14 Vbi dicit vt nemo ob conttadictionem, vel appellationem alterius debeat carere fructu poſſeſſionis ſuæ; & Valenſis *in Rubric. hic dict.* §. 17. *numero* 3. ait non attentare illum, qui Ius ſuum proſequitur continuando poſſeſſionem ſuam, fructuſque percipiendo, cum poſſit Iure veteri vti, ex *cap.* 1. *vt lite pend.* tradit, Gail. *lib.* 1. *obſernat. cap.* 147. & hanc concluſionem probant etiam multi, qoos sefert, Barboſa *in cap. non ſolùm*, *hoc titulo*, *libro* 6. *num.* 24.

15 Et ſimiliter etiam patronus; cui competit Ius præſentandi plurea ad beneficium vacans præſentato vno poterit ſecundum præſentare, non obſtante appellatione, quia ante appellatiooem, erat ei licita huiuſmodi præſentatio, non enim debuit ipſe priuari ea facultate per appellationem prius præſentati: tradit, *ſup.* Valenſis *d. n.* 3.

16 Nec obſtat Doctrina Textus, *cap. paſtoralis*, de quo, *ſuprà quaſt.* 1. in loco relato hac in quæſtione, verſic. *ad ſecundam*, quia ibi eſt aliua caſus.

Qvæstio III.

An ſequeſtratio facta poſt appellationem interpoſitam, dicatur attentata: An procurator attentare dicatur, ſeu poßit attentata purgare: An appellatione pendente, à cenſura poßit denunciari excommunicatus ſeu priuari fructibus beneficij: Et innouata poſt appellationem dicantur attentata quando periculum eſſet in mora: Et an videatur attentatis renunciaſſe qui paſſus eſt pronunciari ſuper iuſtitia ſententia?

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtratio num dicantur attentata facta appellatione pendente*, remiſſiuè.

2 *Innouata per procuratorem non habentem mandatum, non reuocantur attentatorum remedio, non enim cauſat attentata.*

3 *Mandatum quale dicatur, ſufficiens vt procurator innouans, cauſet attentata.*

4 *Procurator abſque mandato, nequit purgare attentata.*

5 *Denunciari num poſſit excommunicatus, ſeu priuari beneficij fructibus abſque periculo attentati.*

6 *Attentata non dicuntur poſt appellationem quando periculum eſt in mora, vt ſi Iudex à quo abſoluat excommunicatum conſtitutum in periculo mortis*, *n.* 7. 8. 9. 10.

7 *Iudex à quo non obſtante appellatione, poteſt excommunicare teſtes valetudinarios, aut ſenes abſque periculo attentati.*

8 *Probationes tempore peritura recepta non reuocantur, vt attentata.*

9 *Debitor à condemnatione appellans, ſi ſit periculum non ſoluendi, poteſt compelli non obſtante appellatione; idem & in alimentorum cauſa & n.* 10.

11 *Attentatis renunciare videtur, qui paſſus eſt pronunciari ſuper iuſtitia principali, numero* 12. *&* 13.

12 *Renunciaſſe videtur attentatis, qui paſſus eſt tranſire ſententiam in rem Iudicatam.*

13 *Attentata non cenſentur renunciata deſertione appellationis.*

AD primam quæſtionis partem, reſpondebis ex latè dictis, *ſuprà in Rubr. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. quaſt.* 2. aliquid *ſuprà quaſt.* 1. *num.* 30. 1

Ad ſecundam quæſtioois partem, an procuratos attentare dicatur; eſt igitur verùm, vt innouata per procuratorem, non habentem ſpeciale mandatum, non ſint reuocanda attentatorum semedio, Caputaquen. *decif.* 53. *p.* 3. Riecius *collect.* 273. verſiculo, *limita primo*, Rota *deciſion.* 705. *num.* 4. apud Farinacium *p.* 1. *recent. & decif.* 562. *numero* 3. *p.* 2. *etiam recentior.* vbi dicit, quod procurator abſque tali mandato non poteſt cauſase attentata. † Et vt mandatem dicatur ſufficiens, debet eſſe ſpeciale quod dicitur tole quando eſt ad reuocandom attentatis, nec eſſe neceſſatium ad renunciandum talibus attentantibus, dixit Rota in paduana ſedilium 28. Aprilis 1617. coram Cardinali Sactato. 2 3

Vnde euenit vt procurator abſque illo mandato, nequeat purgare attentata, nam ad hoc deſideratur, vt mandatum ſit legitimum, & ſufficiens, Lancelotus *de attent. capit.* 29. *numero* 30. Gregorius XV. vbi Beltram. *deciſion.* 486. *numero* 19. Barboſa *in cap. fin. hoc titulo*, *ſub numero* 36. Rota *deciſion.* 722. *ad finem*, *lib.* 3. *diuerſ. p.* 3. quod probatur ex generali Doctrina, de qua, *ſuprà in cap.* 9. *de Iudiciis*, *à quaſtione* 5. *& ſub cap.* 14. *eodem.* 4

Ad

5 Ad terriam quæſtionis partem, an appellatiooe pendente à cenſura poſſit denunciari excommunicarus, ſau priuari fructibus beneficij abſque periculo atteotati, dico latè, *infrà in c. paſtor. §. verum, hoc tit.*

6 Ad qartam quæſtioois partem, an ionouata poſt appellationem dicantur atteorara quaodo periculum eſt in mora, & non dici attentata, taliter, vt egeant reuocatione, reſoluunt Ripa *in l. admonendi, num. 193. ff. de Iureiurando*, Aſinius *in praxi, §. 31. cap. 2. limit. 1. num. 7.* nam ſi, v. g. Iudex à quo io mortis articolo abſoluerit excommunicarum conſtirutum io mortis articulo, pendeore appellatiooe, oihil attentar, vt teſtatur Francus *in cap. qua fronte, num. 18. hoc titulo,* quia periculum eſſet io mora, ſi dilata fuiſſet abſolutio, Balboa *in cap 1. hoc tit. n. 33.*

7 Inde fir, vt abſque periculo attentati, poſſit Iudex à quo, ooo obſtante appellatiooe teſtes valetudinarios, & ſenes examioare, abſque periculo attentati, per latè dicta *in cap. quoniam frequenter, vt lite pendente, non procedatur ad teſt. recept.* & in terminis reſoluunt Dueñas *regula 42. num. 23.* Afflictis *conſtitut. lib. 2. cap. 32.* Rolandus *conſ. 23. num. 19. lib. 3.* eo quod periculom eſt io mora.

8 Noo enim probationes tempore perituræ receptæ, appellasione ioterpoſita, reuocantur attentatorum remedio, Marſilius *ſingulari* 87. *&* 258. de qua re plura copioſè Menochius *de recuperanda poſſeſſ. remedio* 17. *num.* 46. Boërius *deciſ. 153. num. 3. & deciſ. 259. num. 5.*

9 Et ex eodem fronte oriror, vt ſi debiror, v. g. conuentus eſſet, & ad collectæ ſolutionem condemnatus, quæ ſi celeriter non exigeretur eſſet in mora pericolum, vtique etiam peodeote appeilatione, ad ſolutionem illios coilectæ cogeodus venit, reſoluit eleganter Oſaſcus *in pedement. deciſione* 86. *per totam*, Balboa *in dicto cap. 1. hoc titulo, num. 33. in fine.*

10 Vbi *num.* 34. etiam hoc exemplificat in alimentorum cauſa, qoin vt iam dixi *ſub cap. 11. hoc titulo*, hoc non patitur dilationem, ne alimentandus fame pereat, dum ipſa cauſa ſuper alimentis pender; Iuxta rationem textus *in l. 2. ff. de feriis*, reſoluit Faqoinetus *lib. 1. controuerſ. cap. 77.* erudirè Surdus *de alimentis, tit. 8. priuilegio 60. per totum,* Tuſchos *in practicis littera A, concluſ. 286. à num. 2. & concluſ. 402. à num. 17.* facir Textus *in l. fin. ff. hoc tit.*

11 Ad quintam quæſtionis partem, an videatnr attentatis renunciaſſe qui paſſus eſt pronunciari ſuper iuſtitia ſenteoriæ, & præmiſſis quæ dixi de renunciatione appellatiooe racita, ſiue expreſſa *quæſtione 2.* verſiculo *ad ſecundam, in Rubrica huius tituli, & in cap. cum teneamur 17. quæſtione 1.* verſicuio *ad tertiam*, affirmaodom eſſe docet Rota apud Farinacium, *deciſ. 586. parte 4. recent.* qui intelligit procedere vbi quix prius oppoſuit de attentatis, & paſſus eſt cognoſci de bono Iore, & *ibi, deciſione 562. num. 4. & deciſ. 79. num. 2.* ait quod attentatorum priuilegio renunciatom cenſetur, quando attentans fuit admiſſus ad probaodum bonum, & illud probauit, intelligendo provt ibi.

12 Et ſic dicendum eſt, vt qui paſſus eſt ſententiam tranſire in rem iudicatam, videatur attentatis renunciaſſe, Creſcent. *deciſ.* 140. Riccios *collect. 327.* verſiculo *limita quarto*, vbi dixit etiam cum Rota *deciſione 1. hoc titulo in nouis*, vt attentata non veniaot reuocanda, quando ſeotentia tranſiuit in rem iudicatam.

Sed dubium eſt, an per deſertionem appella- 13
tionis attentata videaotur renunciata, & ſuppoſitis etiam quæ adduxi *ſuprà in dicta Rubrica hoc titulo, quæſtione 2.* & alibi, Maſcardus dixit *de probat. concluſ. 148. num. 18.* non præſumi iuri attentatorum renunciatom, per deſertionem: refert Barboſa *in dicto cap. fin. hoc titulo, num. 42. in fine.* Et Cæſar Graſſis, *deciſ. 2. hoc tit.* Riccius *dicta collect. 227.* verſiculo *limita quinto*, dixeruot attentata non reuocari appellatiooe deſerta: vide *infra q. 5. n. 14.*

QVÆSTIO IV.

An Remedium attentatorum fundetur in Iure naturali, qualiter diffiniatur: Et an innouata in cauſis criminalibus ſint, reuocanda, vt attentata? Et an ſicut reuocantur, pendente appellatione, ita etiam cauſa pendente, vel tempore ad appellandum: Et qua actione attentatum reuocari petatur: Et qualiter Iudex in eorum reuocatione ſe gerat: vbi de nonnullis remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 *Attentatum non dicitur factum à Principe, vel authoritate Apoſtolica appellatione pendente.*

2 *Attentatorum remedium eſt inuentum Ciuili Iure dictante naturali ratione.*

3 *Princeps poteſt tollere ſubſtantiam, & eſſentiam attentati confirmando actum qui aliàs prætenditur attentatus.*

4 *Attentatum, & innouatum dicitur, quod fit pendente lite; vel appellatione.*

5 *Attentata reuocantur etiam in criminalibus, fallit in notoriis, num. 6. & 7.*

6 Leg. 2. Cod. quorum appellatione oon recip. cap. ei qui 41. *verſiculo*, nullas 2. quæſtione 6. leg. 16. titulo 23. parte 3. qui à leg. latronibus, §. fin. de teſtam. leg. 15. ff titulo 1. parte 3. & num. 7.

7 *Condemnati appellatio in delictis notoriis non ſuſpendit executionem ſententiæ.*

8 *Attentata reuocantur in delictis, in quibus extra notorietatem, appellatione ſuſpenditur eorum executio quoad pœnam, ſeu mulctam; & etiam ſi conſtet friuolè appellaſſe, n. 9.*

10 *Attentata tempore ad appellandum à ſententia lata, reuocantur, ac reuocantur appellatione iam interpoſita, num. 12. fallit ſi appellatio non ſit interpoſita ſed reuocantur iure nullitatis, n. 11.*

12 *Auferri ſpes ad Ius nequid ſinit, nec ipſum Ius quæſitum.*

13 *Attentata reuocari valent; vel Iure appellationis, vel Iudicis officio illius nempe cuius maieſtas fuit læſa.*

14 *Attentatorum remedium pinguius eſt, quam appellationis.*

15 *Attentata ſunt renocanda per iudicem ad quem exceptis caſibus ſignatis, ſub numero 16.*

17 *Attentatum non reuocatur, niſi ab aliquo ex litigatoribus petatur: quid ſi habeat titulum coloratum, aut de ſue Iure non conſtet, num. 19.*

18 *Decretum irritans, tunc nullitatem actus operatur ſi à parte petatur.*

20 *Attentatum, aliter reuocatur, ſi ſit ab appellante, ac ſi fiat ab appellato, & n. 21.*

22 *Exceptio excommunicationis ob recurſus ad iudices laicos, non obſtat petenti attentatorum reuocationem, vbi de caſu Rota.*

23 *Attentata Notoria reuocantur iudicis officio ſola citatione, & de plano, aliis ſolemnibus omiſſis.*

24 *Attentata plus lędunt Iudicem, quam partem.*

25 *Attentata quando committantur, vel non exemplificatur, num. 26. 27. 28. & à n. 35.*

30 *Attentata non reuocantur, ſi nequeunt reuocari citra euidentem iniuriam, nec talia dicuntur ab ignorantibus.*

32 *Attentata reuocantur ante omnia, pendente nullitatis cauſa.*

37 *Attentata non probantur per remiſſionem ad partes.*

38 *Sententia declarans attentata eſſe reuocandâ, eſt interlocutoria.*

39 *Attentatum dicitur feudum datum, lite pendente; quid in attentatis ſuper remedio retinenda, num. 40.*

41 *Attentatum ſi fuerit in cauſa recuperanda, interim ſuper attentata non proceditur, ſed capitur informatio.*

42 *Attentata taliter reuocantur ante omniā vt procedat, etiam ſi reuocatio ſit commiſſa Rota arbitrio.*

43 *Attentata non dicuntur purgata, niſi etiam reficiantur damna, & expenſa.*

44 *Attentata cenſentur purgata per ceſſionem in iudicio factam, & per renunciationem Iudicialem liberam, n. 45.*

46 *Nunciatus de noua opere procedens in eo attentat.*

1 AD primam quæſtionis partem, vt longe
reſpondeas, adiunges notata, *ſuprà in Rubrica quæſt.* 1. *à num.* 1. an Princeps poſſit auferre
appellationem, cumque ad noſtrum propoſitum communiter dicatur, vt nunquam Princeps attentare dicatur, Rota *deciſ.* 293. *num.* 11.
p. 1. *recent.* nec attentatum dicatur quod fuit factum, lite, vel appellatione pendente Authoritate Apoſtolica, eadem Rota *in deciſ.* 411. *numero* 2. apud Farinacium *p.* 2. *recentior.* Barboſa
2 *in cap. fin. hoc tit. num.* 37. † Sequitur, vt poſt
varios Doctorum dicendi modos; verius ſit dicere hoc remedium Iure Ciuili introductum fuiſſe, dictante ratione naturali, nam cum pertineant ad defenſionem oppreſſi, Ius naturale reſpicere videtur, ſicut etiam apparet in recuſatione, cuius forma: & modus Iuris Ciuilis eſt, *l. apertiſſimi, Cod. de Iudiciis*, & cum defenſionem contineat ad Ius naturale pertinere dici debet, ex *clem. paſtoralis de re Iudicata*, dicta ratione naturali inducta, *cap. ſecundo requiris*, §. 1. *hoc tit.* reſoluunt, Rebuffus *de recuſat. quæſt.* 2. & 3. *num.* 5. Balboa *in cap.* 1. *hoc*
3 *tit.* † Vbi *num.* 16. id comprobat ex dicto de
Principe, qui poteſt tollere ſubſtantiam, & eſſentiam attentati confirmando actum, qui alias attentatus prætenditur quod facere non poſſet, ſi attentatorum remedium pertineret ad Ius naturale principaliter, de quo plura congerit, Lancelotus *de attentatis in præfatione*, *p.* 1. *à numero* 62. Et adiunges etiam quæ dixi, *in Rubrica*, *quæſt.* 5. verſiculo, *ad ſextam*, vbi egi de dubio, an poſſit Princeps committere cauſam, apppellatione remota.
Vnde iam de facili videre poteris quid ſit 4
attentare, ſeu attentatum in propoſito de quo loquimur; igitur, *attentare*, dicitur id; quod de nouo lite pendente fit; Iuxta adducta, *in tit. vt lite pendente*, vel quod innouatur pendente appellatione in contemptum Iudicis, & & partis præiudicium: tradit Balboa *in dict. cap.* 1. *hoc tit. num.* 15. vbi refert alias ſignificationes Iuridicas definiens attentatum, & explicans ſingula difinitionis verba quæ ſatis declarantur ex iam *ſupra*, adductis.
Ad ſecundam quæſtis partem, an attenta- 5
ta in cauſis criminalibus, ſint reuocanda, & reuera eadem, quæ de ciuilibus etiam in criminalibus procedunt, ex *l. non tantum*, *ff. hoc titulo*, *l. vnica*, verſiculo, *ſi quis ergo*, *ff. nil nouari appellatione pendente*, vbi communiter
Doctores docent. † Nec obſtant Iura, *in l.* 2. 6
Cod. quorum appellat. non recipiantur, *cap. ei-qui* 41. verſiculo *nullus* 2. *quæſt.* 6. *l.* 16. *titulo* 23. *p.* 3. vbi damnari ob maleficium, homicidium, adulterium, aut violentiam manifeſtam, quibus probatur irrogandam eſſe pœnam ſic delinquentibus, non obſtante appellatione interpoſita audiuntur. Et ſic non dari locum reuocationi attentatorum, lite, ſeu appellatione pendente: Et Balboa *in dicto cap.* 1. *hoc titulo*, *numero* 21. expendit Textum, *in l. qui à latronibus*, §. *fin ff. de teſtamentis*, & *l.* 15. *titulo* 1. *p.* 3. vbi validum dicitur teſtamentum illius, qui damnatus ad mortem ciuilem, vel naturalem appellauit, aut deceſſerit in tempore ad appellandum, & hodie videbis, *l.* 4. *Tauri*, & *l.* 3. *tit.* 4. *lib.* 5. *recopilationis*, & *ibi*, expoſitores.
Sed quia hæc Iura ſunt intelligenda de 7
Notoriis delictis, in quibus appellatio condemnati, non ſuſpendit executionem ſententiæ in eis prolatæ, Iuxta ea, quæ adduxi, *ſuprà in Rubrica*, *hoc titulo, quæſtione* 4. in verſiculo, *ad ſecundam*, vbi egi de quæſtione, an admittatur appellatio à reo conuicto, & confeſſo, & *ibi à num.* 1. vbi de contumaci, & melius de publicis, & Notoriis delictis, *ibi in dicta Rubrica*, *quæſtione* 6. *ſub*, verſiculo, *ad ſecundam*, nam dum, *ibi*, egi an quilibet poſſit appellare; deinde, in verſiculo, *tertio*, aſſignaui crimina in quibus appellatio, interpoſita, non impedit, vt Iudex à quo ad vlteriora procedat abſque metu attentatorum, de quo etiam notaui, *in cap.* 5. *hoc titulo*, *ſub* §. 1. Vnde cum in Notoriis delictis fruſtratoria dicatur appellatio ratione Notorietatis; contumaciæ, aut confeſſione delinquentis, vt *ibi*, dixi, & notant, Lancelotus *de attentatis* 2. *p. cap.* 22. *limitat.* 9. Sigiſmundus Scaccia *de appellat. quæſt.* 3. *articulo* 2. Oſuaidus ad Donellum,
libro 28. *commentar. cap.* 6. *littera*, *K*, & *y*. † Se- 8
quitur dicendum extra notorietatem etiam
in

Digitized by Google

in delictis in qoibus eorum executio quoad pœnam, ſeu mulctum ſuſpenditur per appellationem, ita ea interpoſita debeant reuocari attenta ex dictis Iuribus *l. non tantum, & l. vnica cum vulgatis*, ſtu docent communiter Doctores, & tradit Graña *in c. 1. hoc tit. num. 18.*

9 Et ex hac diſtinctione intelliguntur Barboſa *in l. ſi deni, num. 144. ff. de Iudiciis*, quatenus dixit reuocationem attentatorum procedere etiam ſi Notorium ſit friuolè, & iniuſtè appellaſſe; & Caued. *luſit. deciſ. 15. num. 18. p. 2.* dicens prædictum ceſſare, vbi conſtat ſpoliatum non habere Ius, refert Barboſa *in cap. non ſolum hoc titulo, numero ſecundo, in fine.*

10 Ad tertiam qoæſtionis partem, reſpondeo attentata appellationis tempore, ad appellandum pendente, iuxta ea, quæ addoxi, *ſupra in cap. quoad conſultationem de ſentent. & re indic. & in cap. 4. hoc tit.* reuocanda eſſe, quemadmodum reuocantur, ea iam interpoſita, docent, Couarruuias *in pract. cap. 23. num. 2.* Petrus Gregorius *lib. 7. ſyntagmat. cap. 4. num. 12.* Pichardus *in manud. ad praxim, p. 4. §. 16. numero 12.* quem videbis cum multis agentibus de hac attentatorum materia, *in toto illo*, §. expendit etiam, Balboa *in cap. 1. hoc tit. num. 20.* ex ea ratione, quia cum Iuris benficio illud tempus, nempe dierum 10. inter Eccleſiaſticos, & quinque in ſæcularibus conceſſum ſit ad interponendam appellationem, vt iam dixi in locis relatis, euenit, vt eo tempore pendente nihil debeat nouari ne beneficium à Iure indultum illis damnoſum ſit aut penitus ſuperfluum, *cap. indultum de regulis iuris, libro ſexto.*

11 Et Barboſa *in cap. non ſolum, hoc titulo, libro ſexto, ſub num. 41.* in fine dicit cum multis quod quamuis regulariter geſta pendente termino ad appellandum, ſint attenta, ac proinde reuocanda; quando tamen appellatio non interponitur intra eundem terminum, non dicuntur attentata; & licet non reuocentur priuilegio attentatorum, reuocati tamen ſaltim, per viam nullitatis, Gregorius XV. *deciſion. 91. numero 8.* Lancelotus *p. 2. capit. 11. numero 42.*

12 Et confirmatur ex eo, nam ſicut alicui Ius aliquod competens, ſeu quæſitum auferri non poteſt, ita nec auferri queat ſpes ad illud Ius ex Textu, *in l. ſi vſusfructus 9. in princ. ff. vſusfructuar quemadmodum caueat, l. ſi vxor 13. verſic. Diui ſeruus, & Antonius, ff. ad legem Iuliam de adulter.* ita ſimiliter in noſtro caſu; nam cum regula generalis ſit, vt attentata appellatione pendente, veniant reuocanda, ſic etiam attentata, dum pendet ſpes ad appellandum: late proſequitur, Lancelotus *de attentatis 2. p. capit. 10. per totum.* Et ita docent, Bellacomb. *tom. 2. communa. opinion. lib. 7. tit. 21. num. 182. pag. 313. & num. 187. pagina 315.* Oſaſcus *deciſ. 5. num. 1.* Riccius *p. 2. collect. 777.* Gunzalez *ad regul. 8. Cancel. Gloſſa 9. §. in annot. à numero 203.* cum multis aliis, Barboſa *in cap. non ſolùm, hoc titulo, libro ſexto, ſub numero 2.*

13 Ad quartam qoæſtionis partem qua actione veniant attentata reuocanda, breuiter dico duplici Iure ad ea reuocanda procedi poſſe, vel Iure appellationis, vel Iure attentatorum, implorato Iudicis officio, vt reſoluunt Petrus Gregorius *lib. 7. ſintagmat. cap. 2. num. 42.* Balboa *in dict. cap. 1. hoc titulo, num. 24.* probans ex Textu *in l. minime, Cod. hoc titulo*, quare dixit, Rota *p. 1. deciſ. 329. num. 2.* Barboſa *in cap fin. hoc titulo, numero 40.* attentata quandoque reuocari poſſe remedio ordinario, quandoque extraordinario Iudicis officio, illius ſcilicet, cuius maieſtas, læſa fuit, ob ſpretum inhibitionis; eadem Rota *p. 1. deciſ. 264. num. 3. in fine*, videbis Valenſem *in Rubrica hic §. 15. num. 8.* vbi expendit tunc remedio appellationis reſcindi ſcilicet proſequendo eam, dicens eo in caſu reuocari poſſe ante ſententiam diffinitiuam; quamuis ſuper libello attentatorum fuerit lis conteſtata, niſi talia ſint, vt non poſſint reſcindi, niſi per ſententiam, quæ eſt ſpectanda, vt *in l. Chirographus, §. 1. ff. de adminiſt tutor.* Gail. *obſeru. 148.*

Nec obſtat dicere attentatorum extraordinarium remedium, non poſſe concurrere cum ordinario appellationis auxilio, ex vulgaris regulis, & argumento eorum, quæ adduxi, *ſuprà ſub cap. 15. de Iudiciis*, vbi late de concurſu actionum; ſed reſpondeo attentatorum remedium pinguius eſſe, quam ſit remedium appellationis, cum in eo non ſeruetur Iuris ordo, habeatque alia vberrima priuilegia, quæ expendit Vbameſius, *hic*, & Lancelotus *de attent. in præfatione, à num. 79. & percipies ex dictis, ſuprà ſub quæſtione 1.* in verſiculo, *ad tertiam*, Pichardus *in manud. ad praxim, p. 4. §. 16. num. 9.* 14

Ad quintam quæſtionis partem, à quo Iudice ea reuocentur, & qualiter ſe gerat reſpondeo ad primum attentata generaliter reuocanda eſſe per Iudicem ad quem, & coram eo eſſe per Iudicem ad quem, & coram eo eſſe petendum ſuper eorum reuocatione, ita vt nec per alium fieri poſſit, etiam ſtante commiſſione cum facultate reuocandi attentata, quia intelligitur, prout de Iure, & ſic non niſi per Iudicem appellationis: ſic Rota *p. 2. recent. deciſ. 592. num. 2. & 3.* Barboſa *in dict. cap. fin. hoc titulo, num. 41.* Dueñas *regula 42.* Afflictis *deciſ. 98.* Couarruuias *in practicis, cap. 23. num. 1.* Barboſa *in dict. cap. non ſolum, hoc titulo, num. 1. & 2.* cum multis per Textum, *ibi.* 15

Tamen iuxta Doctrinam Textus, *in cap. cum teneamur 17. hoc tit.* & quæ, *ibi*, dixi: fallit prædictum in caſibus, vbi appellatione pendente poteſt Iudex à quo aliquid facere, quia & ibidem poterit ad faciliorem exitum cauſæ innouata reſcindere: ſic Couarruuias *in practicis, cap. 23. num. 1.* Balboa *in dicto cap. 1. hoc titulo, num. 25.* Pichardus *vbi ſuprà dict. §. 16. numero 10 & 11.* 16

Vnde præter dicta, *ſub quæſt. 1.* de nonnullis Iudiciarij ordinis circa reuocationem attentatorum infero primo non aliter fieri reuocationem attentati per Iudicem, quam ſi ab aliquo ex litigantibus petatur, vt tradit ex multis Gonzalez *in regula 8 Cancel. Gloſſa 56. à n. 63.* Balboa *in dicto cap. 1. hoc titulo, numero 21.* † Nam etſi decretum irritans actus nullitatem operetur, id tamen intelligitur parte patente, & opponente, vt copioſe tradit Gomezius *in regula de* 17 18

triennali poſſeſſ.quæſt 49. Puteus 340. *num.4.lib.1.*
Mandoſius *in regal.7.quæſt.4.n.6.* nam ex eo quod
pars nihil petit, videtur Iuri ſuo renunciaſſe, &
conſequenter facile actum ſoſtiueri, expenduot
exemplis, Balboa *ſuprà*, & Gonzalez *dict. Gloſ-
ſa* 56. *à num.* 63. *vſque ad* 109. Lancelotus *de at-
tent. p.* 3. *cap. fin. ex num.* 100. Pichardus *in ma-*
19 *nud. ad praxim* 4. *p. dict.* §. 17. *num.* 2. † Imo
Achiles de Graſſis *deciſ.* 25. *hoc tit.* & Riccius
collect. 336. verſic. *num attentata*, dicunt atten-
tata reuocari inſtante eo, qui non habet titu-
lum coloratum: Sed idem Riccius *collect.* 277.
verſic. *limita octauo*, dicit ea non reuocari ad
inſtantiam illius, de cuius Iure clarè non con-
ſtat: Item & vbi conſtat de non Iure pe-
tentis, idem Riccius *in dict. collect.* 277. *in fine*,
de Laurent. *deciſ.* 8. vel vbi conſtat de nullitate
appellationis, & non intereſſe partis, Rota *de-
ciſ.*75. *in antiquis, hoc tit.* Riccius *dict. collect.* 277.
verſic *limita ſeptimo.*

20 Infero ſecundò vt cum attentata fiant aut per
partem, aut per Iudicem, & vtroque caſu ante
omnia ſint reuocanda, prout late tradit Mona-
chus *in cap. cupientes*, *à num.* 132. *de electione*,
lib. 6. multùm intereſt vtrum appellans, an
appellatus attentet, quia ſi appellans aliquid
attentet, quod ſit contra propriam appellatio-
nem, veluti ſi appellatione pendente aduerſa-
rium ſua poſſeſſione, quæ controuertitur, ſpo-
lietur, eo ipſo tanquam ſibi contrarius cenſebi-
tur, non deferre propriæ appellationi, & Ius
ſibi ipſi dicendo Iudicem contemnere, ſicque
indignum ſe facere appellationis beneficio,
cum fruſtra legis imploret auxilium, qui con-
tra legis nititur voluntatem, *cap. bona memoria
de electione*, *l. auxilium*, §. *fin. ff. de minoribus*,
ac proinde ſententiam, à qua ſtatutum tranſi-
re in rem Iudicatam, eamque Iudicem à quo
poſſe ſtatim executioni mandare, perinde, ac
ſi nunquam fuiſſet appellatum, *cap. conſtat. hoc
tit.* tradit Andreas Valenſis *in Rubr. hic* §. 15.
21 *num.* 9. † Vbi dicit ſecus eſſe ſi attentata non
ſiot contraria appellationi, quia eo caſu reuo-
cari debent: tradit Gailius Videodus *obſeru.* 146.
vbi tradit quo pacto pronunciari debeat, quan-
do appellatus, vel Iudex à quo pendente appel-
latione attentat.

22 Infero tertiò quod exceptio excommunica-
tionis ob recurſus ad Iudices laicos non obſtat
petenti reuocationem attentatorum, Lancelo-
tus *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 13. *& p.* 3.
cap. 24. *quæſtion.* 3. *num.* 10. Magon. Lucenſ. *de-
ciſ.* 71. *in principio*, Gonzalez *ad regul.* 8. *Can-
cel.* §. 7. *procem. num* 234. Ricciulus *de iure per-
ſonar. extra grem. Eccleſiæ exiſtentium, lib* 4. *c.*32.
num 21. *&* 22. vbi ſuddit quod cum hæc mate-
ria in facti contingentia, fuiſſet in Rota venti-
lata in vna Chouchenſ. Archipræsbiteratus 14.
Nouemb. 1605. coram bonæ memoriæ Penia
reſolutum fuerit attentata reuocanda eſſe ad in-
ſtantiam excommunicati, non quidem Iure
actionis, ſed Iudicis officio, quod ego aperte
confirmari exiſtimo ex multis, quæ addu-
xi, *ſuprà*, *in cap. intelleximus de Iudiciis.*

23 Item infero quod in reuocatione attentato-
rum, ſi Notoria ſunt, non requiritur ordo Iu-
diciarius, nec ſit opus litis conteſtatione, ſed
implorato Iudicis officio mercenario, de plano
procedi cum ſola citatione, & cauſæ cognitio-
ne; aliis ſolemnibus omiſſis ex *cap. fin. de ordine
cognit. cap.* 1. *vt lite pendente*, *lib.* 6. Gaillus *li-
bro* 1. *obſeruat.* 146. quoties enim Iudicis officio
mercenario aliquid explicatur, non eſt opus li-
bello, ſed de plano proceditur, Doctores *ad
Rubricam de interrogator. actionibus*; imo Iudex
ex officio ſuo, & parte non petente. † Et ſic 24
non Iure actionis poterit talia attentata reuoca-
re, quia per attentata plus Iudex, quàm pars
læditur, & lex prohibens, lite pendente ali-
quid innouari contemnitur, Gailius *dicto loco*,
& Andreas Valenſis *in dict. Rubr. hic* §. 16. *ſub
num* 3. idem, *ibi*, *n. fin.* §. 5. vbi probat atten-
tatum grauius eſſe, quàm ſpoliatum ex prædi-
cta cauſa, etiam ſi ſine ſpecie delicti fieri
poſſit.

Infero quintò remiſſiue ad plures alios caſus 25
in hac materia contingentes & Afflictis *deci-
ſion.* 131. negat cauſam attentatorum impedire,
quominus procedatur in cauſa principali.
† Item Rota *deciſ.* 534. *hoc tit. in nouiſ.* negat, 16
vt dicatur attentare, is qui exequitur contra
appellantem, cui Ius Commune reſiſtit, Ve-
rallus *deciſ.* 25. † Et num impetrans monito- 27
rium in beneficialibus, negat Achilas da Graſſis
*in deciſ.*24. *hoc tit.* & quo dicantur attentata poſt
citationem ad dicendum affirmat idem Achi-
les *in deciſ.* 27. *&* 89. vbi dicit de ſtylo Rotæ
omnia eſſe attentata, facta poſt inhibitionem,
† Et quod attentata non præſumantur in du- 28
bio, dixit Creſcent. *deciſ.* 1. *de cauſa poſſeſſ. &
propriet.*

Nec dicitur attentatum quod factum fuerit 29
ob aliam rem, quam de qua lis pendet, Anto-
nius Faber *deciſ.* 8. *vt lite pendente*, nec in diuer-
ſis, Verallus *deciſ.* 59. *p.* 1. † Imo attentata 30
non ſunt reuocanda ſi circa euidentem iniuriam
reuocari nequeant; idem Faber *in deciſ.*16. Ric-
cius *ſuprà.* † Qui cum Camera imperiali, in 31
verſic. *attentata*, reſoluit non dici attentata ab
ignorantibus. † Sed dicit, *ibi*, cum Ioſepho, 32
Ludouico *deciſ. lucenſ.* 59. ante omnia reuocari
attentata, pendente nullitatis cauſa: alia tradit,
ibi, in verſic. *limita ſecundo*, de attentatis poſt
ſententiam interlocutoriam, vel poſt appellatio-
nem extraiudicialem, vel à grauamine, de qui-
bus, *ſub q.*1.

Sed quæ concurrere debent, vt dicatur at- 33
tentatum, tradit Valaſcus *deciſ.* 91. de quo iam
aliquid dixi. † Et quando reuocationi atten- 34
tatorum obſtet exceptio poſſeſſionis nullæ, Gra-
tianus *in dec.*50.

Et num dicatur attentare is, qui exequitur 35
contra appellantem cui Ius commune reſiſtit
negatiuè reſpondet, Rota *in deciſ.* 234. *de ap-
pellat. in nouiſ.* Verallus *deciſ.* 25. *p.* 1. † Nec 36
dicitur attentare, nec attentat in caſatione fa-
cta Bullæ de mandato expeditorum de regiſtro
† Sed num attentata probantur per remiſſio- 37
nem ad partes negat, Rota, *deciſ.* 7. *de probatio-
nibus in antiquis*. Riccius *dict. collect.* 336. *in
fine.* † Qui cum Achilles de Graſſis *deciſ.* 31. 38
hoc tit. Rota *in deciſ.* 80. *hoc tit. in antiquis*, dicit
quod eſt interlocutoria ſententia ea, quæ decla-
rat attentata eſſe reuocanda.

Infero etiam, & ſextò, adeo attentata, ante 39
omnia eſſe reuocanda, pendente appellatione;
quod ſi lite pendente fuerit conceſſum feudum
alieni, qui ſe conſtitueret, precario nomine
poſſidere, & lite pendente reuocauerit præ-
catum poſſeſſionem capiendo, hoc ſit, vt at-

tentatum

tentatum reuocandum, vt probat deciſum Af-
40 flictis *in dec.* 131. Riccius *collect.* 1414. † ſed li-
mitat in attentatis, lite pendente ſuper reme-
dio retinendæ poſſeſſionis, vt docent Capicius
deciſ. 72. Vrſilis *deciſ.* 156. Ioſephus Ludouicus
in deciſ. peruſinm 69. ex ea ratione, quia huiuſ-
modi interdictum retinendæ poſſeſſionis, eſt
talis naturæ remedium, vt is qui poſſidet, vt
vincat qui tempore litis conteſtatæ poſſidet,
Cauale. *deciſ. frui* 23 *p.* 2. & faciont nonnulla, *ſu-
prà*, dicta, & quæ adduxi per Textum, *ibi in c.* 17.
hoc tit.

41 Circa quod dices quod ſi fuerit attentatum in
cauſa recuperandæ, interim ſuper attentatis,
non eſt procedendum, ſed eſt capienda infor-
matio, ſuper Iudicio ſummario, omiſſo Iudi-
cio ordinario poſſeſſorij: ſic Piſanel, ad Affli-
ctis *deciſ.* 156. vbi probat ſic fuiſſe dictum,
refert, Riccius *dicta deciſione* 1414. *in fine.*

42 Infero etiam ſeptimo taliter eſſe attentata
ante omnia reuocanda, vt procedat etiam co-
rum reuocatio, etiam ſi ſit commiſſa arbitrio
Rotæ, niſi ex cauſa, Rota *deciſ.* 235. *num.* 1.
p. 1. *recent*, Barboſa *in cap. non ſolum. hoc tit. li-*
43 *bro* 6. *à num* 38 † Vbi addit non dici purga-
ta attentata, niſi etiam reficiantur damna, &
intereſſe: ſic cum eadem Rota *dict. p.* 1, *deciſ.* 723.
num. 2.

44 Sed an attentata cenſeantur purgata per con-
ceſſionem in Iudicio factam affirmant Achiles
de Graſſis *deciſ.* 33, *hoc tit.* Riccius *ſub dict. col-
lect.* 336. verſic. *attentum, an purgata*, Seraphi-
nus *deciſ.* 864 Caualer. *deciſ.* 138. *num.* 1. Rota
Barchinonenſ patrochialis 27. Martij 1612. co-
45 ram Cardinali Sacrato. † Dicentes idem eſſe
per renunciationem Iudicialem, quod eſt ve-
rum, dummodo ceſſio ſit libera, non autem
conditionalis, quia aliàs non cenſentur plene
purgata, Lancelot. *de attent. p.* 3. *c.* 29. *n.* 31. Gre-
gor. 15 *deciſ.* 486 *n.* 14. *&* 15. Rota *deciſ.* 371. *n.* 1.
coram Reuerendiſſimo Coccino.

46 Notabis quod ſi nunciatus procedit in opere
poſt præceptum Iudicis nulliter agit, omnia-
que hoc priuilegio attentatorum, ſint reuocan-
da, Gratian. *diſcept forenſ. c.* 84. *n.* 4.

QVÆSTIO V.

An vt attentata reuocentur ſit neceſſum, vt inhibitio præcedat, vbi multa de attentatis inhibitione pendente: Et an attentantes, vltra fructuum reſtitutionem, puniantur aliis nonnullis pœnis in iure, & in praxi: vbi quid de iudice attentante?

SVMMARIVM.

1 *Attentata poſt appellationem, veniunt reuocanda, ſi inhibitio præceſſerit, & fuerit actualiter præſentata, non ſi decreta: numero* 2. *etiam obtenta vigore appellationis nulla, numero* 15. *& etiam ſi aliàs actus ante fuiſſet licitus*, num. 16. & num. ſequent. *vbi quid amplius requiratur.*

3 *Citatio tantùm decreta, non efficit, niſi etiam ſit notificata, & exequuta.*

4 Cap. dilectæ 10. de exception. & cap. non ſolum, hoc titulo, libro 6. & num. 5.

5 *Inhibitio emanata cum clauſula*, ſine præiudicio litterarum apoſtolicarum, *facit vt innouata non dicantur attentata, nec cauſat attentata circa ea, vbi lis non eſt: vbi qua requirantur, numero* 6.

7 *Executio facta poſt inhibitionem reuocatur, niſi ſit facta vigore obligationis Cameralis.*

8 *Attentare non dicitur qui poſt inhibitionem continuat poſſidere, etiamſi ſit inhibitus, n.* 9 *fallit, n.* 10.

11 *Inhibitio non eſt moderanda, vbi iam cœptum eſt cognoſci.*

12 *Inhibitiones emanatæ in cauſa matrimonij moderari non debent, niſi.*

13 *Attentata excludunt conſenſus partis.*

14 *Geſta poſt appellationem, & præſentationem inhibitionis queunt reuocari Iudicis officio, etiam ſi pars renunciet appellationi.*

17 *Inhibitio obtenta per aſſertum procuratorem vel per non procuratorem, vel ſi executio facta fuiſſet vigore litterarum apoſtolicarum, num pereat attentata, num.* 18. *&* 19.

20 *Proceſſus non validatur poſt inhibitionem, etiamſi per iudicem ad quem, qui inhibuerat pronuncietur male appellatum.*

21 *Inhibitio facit attentata, etiam ſi eſſemus in geſtis pendente recurſu, & etiam reſpectu alium, numero* 22. *& etiam ſi pars fuiſſet inhibita, n.* 23.

24 *Inhibitio facit attentata, etiamſi emanaſſet vigore commiſſionis conditionalis, & habentis clauſulam*, conſtito quod penſio ſit conditionalis, *& procedit in criminalibus, n.* 25.

26 *Inhibitio parit attentata, etiamſi inſtrumentum inhibitionis careat die, anno, & Pontificatu, & etiam ſi eſſet oretenus, ſine ſcriptura, etſi emanauerit vigore commiſſionis appellationis, num.* 27. *&* 28. *etiam ſi non fuerit Iuſtificata, numero* 29. *etſi emanauerit ad inſtantiam inſtruſi, num.* 30.

31 *Inhibitio parit attentata, etſi præſumatur perueniſſe poſt actum.*

32 *Excommunicatus, qui attentauit contra formam inhibitionis, non abſoluitur, niſi purgatis attentatis.*

33 *Clauſula appelatione poſtpoſita compeſcendo, quid operetur.*

34 *Attentans lite pendente, debet in fructibus condemnari, & in condemnatione expenſarum, num.* 36. *& ad omne, quod intereſt appellanti, nihil fuiſſe nouatum, numero* 37. *& in eo quod nulliter facit*, numero 40. & in aliis, vſque ad 44.

35 *Appellans ſi innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis.*

37 *Spoliator ad omnem cauſam tenetur; & numero* 39.

38 *Attentans offendit eodem tempore Ius, iudicem & partem.*

39 *Fructus & omne, id quod intereſt, continetur in iudiciis reſtitutoriis.*

40 *Contractus ſuper litigioſa re facti, nullius ſunt momenti.*

41 *Nullitas actus agentis, reſpicit quodam modo pœnam, ſi fiat in odium partis ſecus ſi reſultet ex aliquo defectu proceſſus.*

42 *Attentans ſpoliatur poſſeſſione adeptâ ex attentato.*

43 *Poſſeſſio attentata reſtitutionem non meretur.*

44 *Attentans, ſi iudicio pendente finium regundorum rem ſuper qua litigatur attentando innaſerit, tenetur eam reſtituere, & tantundem attentandum reſtituere paſſo attentatum de ſuo.*

45 *Attentans Iudex ſi male agit punitur ſeuerius in criminalibus, & exemplificatur, de Iure ciuili, non ſic punitur de Iure Canonico, num. 46. qualiter in ciuilibus, num. 47.*

47 *Iudex attentans in ciuili, qualiter puniatur, qui ſi pendente inhibitione innouet, punietur pœnis in inhibitione contentis, num. 48.*

1 AD primum, vt & pro intellectu Textus, *in cap. non ſolum de appellation. lib. 6.* adiunges quæ hic ſubſequuntur. Eſt igitur in hac materia attentatorum, alia etiam regula generalis, vt nouata poſt appellationem: tunc veniant reuocanda ſcilicet, ſi inhibitio præceſſerit; id eſt ſi attentata fuerint poſt inhibitionem, per Textum, *in dicto cap. non ſolum:* ſic Balboa *in cap. 10. de exceptionibus, à num.* 10. quo hoc declarat, *ibi. à num.* 12. de appellatione ab interlocutoria ſententia: videbis, Balbum *in deciſion.* 171. Riccium *collect. 1745. ad Textum in l.*
2 *appellatione, Cod. hoc tit.* † Qui addit cum Seraphino *in deciſ. Rota Romana* 1046. inſuper eſſe neceſſum, vt ipſa inhibitio fuerit actualiter præſentata, & executioni mandata, nec ſufficere eſſe decreta. Et addit Seraphinus hoc etiam procedere, datâ notitiâ decreti, & relaxationis, inhibitionis, ſecundùm Lanfrancum
3 *in deciſ.* 122. † Pro vt dicitur de citatione, quæ tunc quantum ad citandum, inducit litem, ſi fuerit executa etiam, quod citandus habuerit decreti notitiam Rota in vna Albaracinenſis portionis 17. Decembris 1574. coram Lauretano. Quod etiam procedit pariter in vniuerſitate, quæ legitime eſt citanda, Rota diuerſ. *in deciſ. 530. p. 3. lib. 3.* & hoc notabls ad tradita, *ſuprà in cap. penult. de foro comp.* Iterum videbis Riccium *collect.* 1469. ad Textum *in dicto cap. non ſolum*, & melius, *ſub collect.* 1818. *ad Rubr. vt lite pendente.*

4 Huic tamen regulæ obſtare videtur Textus, *in cap. dilecta* 10. *de exceptionibus*, in eo diſtinctè reuocatur excommunicatio lata poſt appellationem ab interlocutoria, vt colligitur ex verbis ex finalibus illius Textus: Sed reſpondetur vltra plura, quæ ſcripſerunt Innocentius, & Panormitanus *ibi*, & alij relati à Balboa, *ibi, num.* 11. dicendo regulariter conſtitutionem, *dicti cap. non ſolum*, obſeruandam eſſe, ad renocanda attentata poſt appellationem ab interlocutoria, videlicet inſpiciendum eſſe tempus inhibitionis; ſed eam conſtitutionem reſtringi, quoties in reſcripto Pontificis contraria præſcribitur forma quæ proculdubio erit obſeruanda, non obſtante conſtitutione dicti capituli non ſolùm, vt in ſpecie, *dicti cap. dilecti de exceptionibus*, in quo non attenditur tempus inhibitionis, ſed appellationis, vt ibi expreſſum eſt & conſtat ex littera Textus ibi, *appellatum fuiſſe, ab interlocutoria, & a ſufficienti grauamine:* ita Balboa intelligit, *dict. num.* 12. vbi alia, *num.* 13. *&* 14. tradit, & colligit ex mente Couarruuiæ *in practicis, cap* 23. *& cap.* 24. Rolandi *conſ.* 772. *volum.* 8. Oſaſci *in pedemont. deciſ.* 5. *& deciſ.* 25. Menochij *de recuper. remedio vltimo*, Bologneti *in l.* 1. *à num.* 48. *ff. de noui operis nunciatione*, Riminaldi *in l.* 1. *p.* 1. *à numero* 138. *ff. quod cuiuſque vniuerſitatis.*

Et ſic ex *ſuprà* relato intellectu Textus *in 5
dicto cap. dilecti 10. *de exceptionibus*, cum, *dicto cáp. non ſolùm*, infero ad alias limitationes prædictæ regulæ generalis. Primo ſi inhibitio eſſet emanata, cum clauſula, *Sine præiudicio litterarum apoſtolicarum*, quia præfata clauſula operatur, vt innouata poſt appellationem, & inhibitionem, non dicantur attentata, Seraphinus *deciſion.* 1003. *p.* 2. Puteus *deciſion.* 323. *libro* 3.

Deinde ſecundo dico quod inhibitio non 6
cauſat attentata circa ea, in quibus non eſt lis Bellameta *in deciſ.* 55. Vnde Rota Romana, *in deciſ.* 40. dixit duo requiri, vt ſit attentatum, nempe quod ſit innouatum, & quod lis pendeat. Et propter ea dicebat, Caſſadot *in deciſ. 4. de reſtitution. ſpoliator.* attentata non dari abſque litis pendentia, vt voluit, Seraphinus *dicta deciſ.* 1003.

Tertio in caſu, Seraphini *deciſ.* 385. vbi fuit 7
dictum executionem factam poſt inhibitionem eſſe attentatam, & reuocari debere, niſi eſſet facta vigore obligationis cameralis, propter priuilegium Auditoris Cameræ: tradit Riccius *dicta collect.* 1745. verſiculo, *limita quinto.*

Quarto ex eodem fonte prouenit, vt non 8
dicatur attentare is qui poſt inhibitionem, ſuam poſſeſſionem continuat, Mandos *de inhibitionibus, quæſt. 9. ſub num. 3. & quæſtion.* 23. Hieronimus Gabriel *conſ. 57. lib. 1. num.* 17.
† Nec ille qui inhibitus ſuam poſſeſſionem con- 9
tinuat lite pendente, Lancelot. *de attentatis p. 2. cap. 4. limit. 2. num.* 2. Menochius *rem.* 17. *recuper, quæſt. 17. num.* 49. cum aliis Barboſa *in*
dicto cap. non ſolum, num. 15. *&* 16. † Verùm 10
ſi contraueniens inhibitioni vtatur ſua poſſeſſione, non eo modo, quo vtebatur ante litem ſed diuerſo, non excuſabitur eo quod dicat ſe ſuam poſſeſſionem continuare: docent Lancelotus *p. 2. de attent. cap. 4. limitatione* 1. *num.* 70. Beroius *conſ.* 118. *à num. 7. & num.* 24. *lib.* 3.

Quinto limitatur regula, nempe quod inhi- 11
bitio, non ſit moderanda, vbi iam cœptum fuit cognoſci in cauſa, ſuper qua fuit inhibitum, vt voluit Rota in vna Cæſaraugustana Iuris eligendi 28. Nouembris 1567. *n.* 1.

Sexto limitat Riccius *dict. collect.* 1745. dicens 12
vt inhibitiones moderari non debeant, emanatæ in cauſa matrimonij, niſi cauſa à Iudice ſæculari ad Eccleſiaſticum prius tranſmiſſa, Iuxta formam Textus *in cap. lator qui filij ſint legitimi*, Seraphinus *in deciſion.* 903. aliqua dixi, *ſuprà in cap. tuam, de ordine cognit.*

Septimo limitatur regula in caſu, quo ad- 13
eſſet conſenſus partis in contrarium, quia tunc præfatus conſenſus excludit attentata,

Creſcent.

Creſcent, *deciſ.* 17. Et inde Riccius iofert cum Seraphino *dicta deciſ.* 1003. qood per ratificationem partis exciuduntur attentata, & hæc confitmantur ex aliis dictis, *ſuprà de attemtatis appellatione pendente.*

24 His ergo ſic adductis pro limitatlone prædictæ regulæ; nunc ergo pro eius ampliarione, & vera intelligentia circa attentata, poſt inhibitionem reuocatione digna, videbis quæ ſubſequuntur, nam geſta poſt appellationem, & inhibitionis præſentationem, taliter vt attentata veniant reuocanda, quod hoc fiat vti & alia per Iudicem ex ufficio renocari poſſint; licet para appellationi expreſsè, vel tacitè renunciauerit: docet Rota *deciſ.* 235.*num.*7.*p.*1. & *deciſ.* 79.*num.*2.*p. recentior.* & in Barcinonenſ. beneficij ſanctæ Matiæ 15. Maij 1610. coram bonæ memoriæ Patriarcha Mancando, in qua attentata fuit, & declarata ſententia lata poſt præſentatam Iudici Inhibitionem; licet pars poſtea coram eodem Iudice comparuerit, quo caſu tacitè appellationi, & inhibitiuoi renunciaſſe videtur, Antonius Gabriel, *comm. titulo de appellat. concluſione* 2. *numero* 1. Scaccia *in tractatu de appellation. quæſt.* 17. *limitat.* 2. *num.* 14. Barboſa *in dict. cap. non ſolum, hoc titulo, lib.* 6. vbi refert ſic deciſum in ferrarien decimarum 28. Iulij 1921. coram bonæ memoriæ Vbaldo, ſen, vti colligit, ex Terent. *in annotation. ad deciſ.* 406. Burati *littera*, *A*, Et Riccius *collect.* 1469. verſiculo, *amplia ſecundo*, dicit procedere etiam, ſi appellationi, cuius vigore emanauerat, inhibitio fuerit per appellantem tacite, vel expreſsè renunciatum ex Rota *in deciſ.* 131. *hoc titulo in nouiſ.* Boërius *in deciſ.* 256. Bellameta *in deciſ.* 624. & eodem, Rota *deciſione* 3. *hoc titulo, in nouiſſim.* & Riccius *dicta collect.* 1469. verſiculo, *amplia quinto*, vide, *ſuprà quæſtion.* 3. verſiculo, *ad quintam.*

25 Et quod vltra appellationem ad cauſandum attentata; ſit Inhibitio neceſſaria, adeo verum dicitur ex prædicta regula, quod procedit etiamſi fuiſſet obtenta vigore appellationis nullæ Maceratenſ. *in deciſ.* 14. *lib.* 1. cuius appellationis nullæ exemplum referunt, Rota *in deciſ.* 225. *in nouiſ.* Guido Papa *in deciſ.* 13. 78. & 436. Riccius *in dicta collect.* 1745. verſiculo, *amplia.* vt, ſi iam interpoſitæ non inhæruerit infra decem dies, licet appellatus poſſit præuenire appellantem obtinendo, cauſam committi, & Inhiberi, iuxta terminos Textus, *in capit. oblata*, vbi omnes, *hoc titulo*, de quo diximus, *ſub cap.*5. & docet, Rota *in deciſion.*104. *dicto titulo, de appellation. in nouiſ.*

26 Ampliatur ſecundo vt procedat etiam, ſi actus, qui diceretur geſtus poſt inhibitionem, fuiſſet aliàs antequam inhiberetur licitos facienti; inhibitio enim facit illicitum, Guido
27 Papa *deciſ.* 213. Riccius *dict. collect.* 1469. † Vbi ampliat tertio procedere etiam in inhibitione obtenta per aſſertum procuratorem, cum cautione de rato, Puteus *deciſ.* 24. *vt lite pendente*, Verallus *deciſ.* 43. *p.* 2. Achilles de Graſſis *deciſ.* 5. *de attent.* Et ita cenſuit pluries Rota, & ſignanter in vna ſenogallienſ. parrochialis 1559.
28 coram Oradino 9. Iunij. † Et ampliatur quarto etiam ſi ſententia tranſiſſet in rem Iudicatam, Rota *deciſ.* 51. *hoc tit. in nouiſ.* Ampliatur quinto, vt quoad præfatum effectum reuocandi attentata intimatio non habeat vim inhibitionis, maxime ſi fieret per non procuratorem, Bellamera *in deciſ.* 422. & 59 vel per eum, de cuius mandato non conſtaret; idem, *deciſ.* 58 Riccius *dict. collect.* 1745.

Ampliatur ſexto, etiamſi executio facta fuiſ- 19
ſet vigore litterarum executorialium, & brachij ſæcularis legitimè obtenti: nam dicitur attentata, ſi fiat poſt inhibitionem, vt fuit dictum in vna Portugallenſ. Parrochialis 19. Octobris 1565. coram Oradino, quod ſubampliatur etiamſi executoriales, emanaſſent vigore trium conformium, vt fuit dictum in vna Toletan. Matrimonij 24. Ianuarij 1555. coram eodem.

Septimo ampliatur etiam ſi per Iudicem ad 20
quem, qui inhibuerat pronuncietur male appellatum, & benè per Iudicem à quo proceſſum, quoniam per talem pronunciationem, non validatur proceſſus factus poſt inhibitionem, Rota *in deciſ.* 58. *de appellat. in nouiſ.* ſe-
quitur Riccius *dicta collect.* 1469. † Vbi am- 21
pliat octauo cum Magon. in Rota Lucenſ. 23. dicens vt inhibitio faciat attentata, etiam ſi eſſemus in geſtis pendente recurſu, quæ regulariter non dicuntur attentata.

Nono regula procedit taliter, vt inhibitio 22
non ſolùm faciat attentata reſpectu appellantis, verùm etiam reſpectu aliorum, Gailius
obſeruatione 126. *lib.* 3. *per totam.* † Et itidem 23
decimo procedere, etiamſi non Iudex, ſed pars fuiſſet inhibita Rota diuerſ. *in deciſ.* 375.
lib. 3. † Vndecimò procedere etiam ſi inhi- 24
bitio manaſſet vigore commiſſionis conditionalis, & habentis clauſulam, *conſtito quod penſio ſit conditionalis*, quoniam de rigore talis
inhibitio afficit, Puteus *deciſ.* 12. † Imo & præ- 25
dicta regula procedit duodecimo, etiam in criminalibus, Guido Pap. *deciſ.* 74. Cappell. Tol. *in dec.* 176.

Decimo tertio ampliatur etiamſi Inſtrumen- 26
tum inhibitionis careat die, anno, & Pontificatu, vt fuit dictum in vna merend. Parrochia-
lis 18. Iunij 1555. coram Chiſanenſ. † Et de- 27
cimoquartò etiam ſi inhibitio oretenus ſine ſcriptura eſſet facta, Caſſador. *in deciſ.* 2. *de*
penſion. † Et etiam decimoquintò ſi inhibitio 28
emanauerit vigore commiſſionis appellationis, quæ ob non redditionem pro Apoſtolis prætenderetur deſerta; vt fuit dictum in vna nuceriu attentatorum 16. Maj 1568. coram Lanceloto.

Decimſextò ampliatur procedere etiam ſi non 29
fuerit iuſtificata cauſa in appellatione expreſſa,
Achilles de Graſſis *in dec.* 17. *de attentatis.* † Deci- 30
moſeptimò procedit etiam, ſi inhibitio emanauerit ad inſtantiam intruſi contra diſpoſitionem; *capitis ſi contra quos. vt lite pend. lib.* 6. Creſcentius *in deciſ.* 142. Riccius videndus *ſub d. collect.* 1469.

Qui etiam, *dicta collect.* 1745. intelligit pro- 31
cedere regulam quamuis in dubio inhibitio præſumatur, ſuperueniſſe poſt actum pro eius validitate. Achilles de Graſſis *in deciſ. fin hoc tit.* Seraphin. *dec.* 1116. Theſaur. *deciſ.* 48 Hartaman *hoc tit.*

Ex prædictis infero quod excommunicatus 32
qui attentauit contra formam inhibitionis

totalis,

Digitized by Google

rotalis, noo abſoluitur, niſi purgatis prius attentatis, vt fuit in Rota reſolutum in vna aquioat. beneficij 11. Decemb. 1579. coram Illuſtriſſimo Seraphin. vt patet io eius, *deciſ.* 432. refert Riccius ſub dicto, verſieolo, *quamuis dicta, deciſion.* 1745. qui in verſiculo, *tandem*, pro ornamento materiæ attentatorum, alia tradit aduertit iam ſupra in præfatis quæſtionibus expedita.

33 Vnum tamen notabis quod clauſula illa, *appellatione propoſita compeſcenda*, operatur; vt poſſit fieri executio, quæ nou veoiat per viam atteotati reuocanda, Caputaqueo *in deciſ.* 134. *p.* 3. Riccius *ſub dicta collect.* 1743. alia de inbibihibitioon videbis, *ſub cap. vt noſtrum, hoc titulo.*

34 Ad ſecundam qoæſtionis partem, qoibos pœois puniatur attentans, & Iuxta Textum noſtrum ex Doctrina Baldi, & Riceij, Iuxta ea, quæ dixi, *ſuprà ſub cap. grauis de reſtit. ſpoliat. quæſt.* 7. *à num.* 9. videbis io quibus fructibus puniatur: & Rota *deciſ.* 34. *de ſententia, & re Iudicata in antiquis*, quam ſequitur Riccius *collect.* 336. *in fine*, dieit quod attentans lite peodeote debet in fructibus condemnari, tam perceptis, quàm eorum, qui percipi potueront Iuxta ea, quæ de ſpoliante dixi, *in dicto cap. grauis*, late, hæc eoim fructuum condemnatio rectè pœna appellatur argumeoto, Textus *in l. nemo rem*, §. *ſi poſt moram*, *ff. de verb. obligat.* Puteus *deciſ.* 3. Caſſador. *deciſ.* 6. *num.* 3. *ſub titulo de prabend.* ociati à Menoehio *de recuperanda remed.* 10. *à num.* 35. cum aliis Balboa *in cap.* 1. *hoc tit. ſub num.* 41. Lancelot. *de attent. p.* 3. *cap.* 31. *à num.* 17.

35 Item ex Gloſſa *in dict. cap. non ſolum, hoc tit.* verbo, *reducendum*, io verſieulo, *dictamen*, appellans ſi inoouet aliquid, appellatione pendente priuatur beneficio appellationis, & in cauſa principali procedi poterit appellatione non obſtaote, Bonacoi *tom.* 2. *comm. opin. lib.* 7. *tit.* 21 *num.* 2. *pag.* 303. Barboſa *in dicto cap. non ſolum, hoc tit. num.* 18. eum multis Barboſa *in dicto cap.* 1. *num* 41. ſub verſieulo, *ſexto*, ex Textu, *in cap. an ſit* 42. *hoc tit*, vbi Doctores.

36 Item attentans debet puniri io condemnatiooe expenſatom quas ſoluere tenetor appellanti: ita Caſſador. *deciſ.* 13. *num.* 2. *ſub hoc titulo de reſcriptis*, qui praxim eſſe Rotæ teſtatur, vt in cauſa attentatorum fiat expenſarum condemnatio, quoties teuocantur attentata per dicta, *in dicto cap. grauis ſub dicta quæſt.* 7. *à num.* 9. & ex dictis latè, *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia*, & earum coodemnatio fit à Iudice etiam parte noo peteote, Guido *dec.* 405.

37 Quarto tenetur attentans, ad omne id, quod intereſt appellanti, nihil fuiſſe nooatum, nec id, intereſt, appellatione fructoum eootioetur vt declarat Aſſignius *in praxi*, §. 32. *cap.* 4. & facit quod dixi etiam de ſpoliatore, qui etiam ad omnem cauſam tenetur, *in dicto cap. grauis de reſtitut. ſpoliator.* docent, Ripa *in l. naturaliter*, §. *nihil commune*, *ff. de acquirenda poſſeſſ.* Pariſius *conſ.* 1. *à num.* 146. *lib.* 1. Rolaodus *conſ.* 53. *nu-*
38 *mero* 25. *lib.* 2 Paleotus *deciſion.* 272. † Et facit quia maius eſt iu attentantis odium, quam ſpoliatoris, vt iam ſupra dixi, cum attentans ſimul, & eadem tempore Ius, Iudicem, & partem offeudat, vt vulgò notatur, *in cap.*
39 *cordi, hoc tit. lib.* 6. † Sed io Iodiciis reſtitutoriis certum eſt fructus, & omne id quod intereſt venire, eum ſit reſtitutio io priſtinum ſtatum repoſitio, Iuxta vulgata Iura, quæ adduxi *ſuprà in Rubric. cap.* 1. *cap.* 5. cum aliis, *de reſtitution. ſpoliator.* ergo & in attentatis id potius venire dici debet.

Quioto punitor in eo quod attentans nulliter agit, reſoluit Balboa *in dict. cap.* 1. *hoc tit. num.* 41. *in princ.* ex eo etiam induces contractus ſuper re litigioſa factos, oullius momenti eſſe Iure ipſo regulariter ex *l. fin. Cod. de litigioſis*: argumeuto eorum, quæ addoxi, *ſuprà in Rubr & tit. vt lite pendente, & in cap. pen. de foro compet.* *q.* 14. 16. & 17. 40

Sed nollitas actos agentis pœnam quodam modo videtur reſpicere vt ootatur, *in c. diſpendia* § *fin. de reſcriptis lib.* 6. *l. ſenatus. ff. de contrahenda emptione*, & aduertunt, Caſſiodor *deciſ.* 6. *ſub tit. vt lite pendente*, Alciatus *reſponſ.* 2. *num.* 27. *lib.* 2. Mandoſius *in regula de minoribus. quæſt.* 6. *num.* 1. Boërius *deciſion.* 1. *num.* 16. vbi rectè aduertit: tunc nullitatem pœnam eſſe, quaodo fit io odium partis; ſecus verò quando nullitas reſultat ex aliquo proceſſus defecto. 41

Sexto in eo punitur attentans, quod ſi atteotaodo poſſeſſionem alicuius adeptus ſit, cadem poſſeſſione ſpolietor, quamuis ſpoliatus alias etiam fur, & prædo eſſet reſtitueodus io odium tamen attentatis, & in eius pœnam Iura huiuſmodi intruſo reſtitutiooem denegaut, vt reſoluit Caſſador. *deciſ.* 3. *ſub tit. de reſtit. ſpoliator. & deciſ.* 9. *num.* 3. *ſub tit. de cauſa poſſeſſionis.* 42
† Quoniam poſſeſſio attentata reſtitotiooem meretur, vt reſoluit Aymoo Crauera *conſ.* 148. *num.* 5. *lib.* 1. quod ita ſæpe Iudicarum fuiſſe, à Rota, ex multis retulit Laocel. *dict. cap.* 31. *n.* 180. cum multis ſequeotibus. 43

Septimò punitor atteotans, nam ſi Iudicio pendente finium regundorum rem ſuper qua agitur attentando inuaſerit, non ſolom reoebitur rem occupatam, verum etiam tantumdem de ſuo ei qui fuerat paſſus attentata reſtituere, vt probat Textus *in l. ſi conſtituit*, *Cod. finium regund.* ibi tantum, *agrimodum*, *quantum adimere tentauit*: tradunt Iulius Frontinus, *in Cod. Theodoſiano pag.* 170. Hieronimos de Moote *de finibus regundis, cap.* 34. *num.* 9. Menoch. *de recup. rem.* 9. *q.* 50. *n.* 132. 44

Ad tertiam, & vltimam quæſtionis partem, in quo Iudex attentans puniatur, ſuppoſito eo quod dixi, *in cap. cum teneamur* 17. *hoc tit. & ſuprà*, quateoos Iudex à quo poteſt innouare appellatione pendente, abſque periculo attentatorum; ad propoſitum verò noſtræ quæſtionis quando male agit attentando; reſpondeo quod ſi ionouet in eriminalibus, debet, puniri pœnis ſeuerioribus, quia ſi v. g. reum condemnatum ad mortem, necauerit, mortive tradiderit, pendente appellatione, lege Iulia, *la* 1. *ff. ad l. Iuliam de vi publica*, vel ſi illum verberauerit, iuſſeritve qoid fieri; Etenim legis Iuliæ pœoa erat damnato, à qua, & igni interdicere, *l. qui dolo*, *ff. ad leg. Iuliam de vi publica*, cuius loco ſucceſſit deportatio, vt ibi declarat Gloſſa in verbo, *aqua, & igni*, Pichardus per Textum, *ibi in* §. *item lex Iulia de vi* 7. *de publicis Iudiciis*. Et hanc Doctrinam mirabilem dicit Guido Papæ *tract. de appellat. quæſt.* 2. & *quæſt.* 120. Boërius 153. *num.* 4. quod intelligit Balboa *in d.*
c. 1 *hoc tit, num,* 42. † Sie de Iure Ciuili, nam Iure 45
46

Canonico

mitius agitur, cum Iudice attentante poſt appellationem, ſi quidem eo caſu ſola depoſitionis pœna plectendus eſt ex *cap. decreto 2. q. 6.* Vide Doctores *in cap. de priore 31. hoc tit.*

47 In cauſis verò ciuilibus Iudex attentans, pendente appellatione; punitur in 30. pondus auri, *l. quoniam Iudices*, vbi omnes *Cod. de appellation.* Romanus *conſ. 501. num. 2.* quamuis hoc ſolùm Iure Ciuili procedat, vt dicit Balboa *in dicto cap. 1. hoc tit. num. 43.* addens Iure Canonico eſſe arbitrariam pœnam applicandam Iudici attentanti, ex textu *in cap. de priore hoc tit.* vbi Barboſa *num. 4.* agit de pœna depoſitionis contra non admittentem appellationem in cauſa criminali.

48 † Quod ſi Iudex pendente inhibitione innouaret, incurreret pœnas in ipſa inhibitione expreſſas, de quibus agit latè Lancelotus *de attentatis, p. 2. c. 20. de attentatis poſt inhibitionem præfatione q. 5. n. 188.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LII.
Dilecti, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Appellari poteſt iudicialiter, & extraiudicialiter à præcepto facto, ſub pœna excommunicationis.*

1 PEr Textum hunc poteſt agi de appellantibus ad ſedem Apoſtolicam; ad quod applicabis dicta *ſuprà dicto cap. 7. hoc tit.*

2 † Item & de accipientibus iter ad eam, quod eſt appellare de facto, de quo latè dico *infrà in cap. vnico de Clericis peregrin.* notaui plura *in cap. meminimus 9. in cap. ſugeſtum 15. & alibi in hoc tit.*

3 Et quatenus hic Barboſa *num. 4.* dicit, vt poſſit iudicialiter, & extraiudicialiter appellari à præcepto facto ſub pœna excommunicationis. Et quod appellatio ſuſpendat in tantum, vt ſi Iudex excommunicaret, excommunicatio eſſet nulla: ad vberiorem cognitionem adiunges quæ dico *infrà in capite paſtoralis, §. verum hoc titulo.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LIII.
Paſtoralis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PEr Textum hunc late poteſt agi de clauſula *appellatione remota*, & de aliis clauſulis ad idem tendentibus; ſed vt hoc benè intelligas, adjunges quæ dico *infrà in cap. inquiſitioni 71. hoc tit.*

Ad §. verum, eiuſdem Textus.

PRÆMISSVM.

I. AD hunc Textum poſſunt adjungi vniuerſa, quæ egi de attentatis, appellatione pendente, *ſuprà in cap. bona 51. hoc tit.* ſed quia hic Textus exorbitat à regula generali de reuocandis attentatis, appellatione pendente, & determinet, quod etſi excommunicatus ab excommunicatione appellet, poſſit nihilominus denunciari, & beneficij reditibus ſpoliari; ideò adjunges plura notata *ſub quæſt. 1.* & aliis eiuſdem Textus *in dicto cap. bonæ memoriæ*, quibus patet multa, appellatione pendente, poſſe fieri à Iudice à quo abſque periculo attentatorum, ex Iuribus ibi adductis, etiam in Eccleſiaſticis cauſis; imò, & in reformatione poſſeſſionis turbatæ, vt latè tractaui, *in cap. cum teneamur 17. hoc tit.*

II. Et quatenus hic agit Textus de pœna priuationis fructuum contra excommunicatos, & alios cenſura inodatos impoſita, de quo plura ex pluribus ſcribit, *hic* Barboſa, quæ magis ſpectant ad tractationem, *de ſententia excommunic. & eius effectibus*, & à quibus priuet; ideò ad *ibi*, dicenda te remitto in eo titulo; interim applicabis plura quæ ſcripſi ſub repetitione Textus *in cap. 1. de Iudiciis*, aliqua *in cap. cum non ab homine 10.* plura, *in cap. intelleximus 6. eodem*, *alia ſub tit. de exceptionibus*, & alia inquam, *in cap. ad probandum 24. de ſententia & re iudicata*, & *alibi*, ſæpiùs diſperſim, vbi de pluribus dubiis.

III. Et an excommunicato liceat appellare, nec ne adjunges quæ adduxi *ſuprà in Rubrica quæſtione 1. verſic. ad ſecundam.*

QVÆSTIO I.

Quare interpoſita appellatione, poſſit Iudex à quo declarare, ſeu denunciare aliquem eſſe excommunicatum cum appellatione pendente, nihil nouandum eſſet: Et quare ea pendente potuiſſet priuare excommunicatum appellantem à fructibus ſui beneficij, & aliis prouentibus cum ex tali facto denegata appellanti excommunicato defenſione exiguum, & attentatum admitteretur contra Iuris regulas?

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus renunciari quaſi etiamſi appellauerit à ſententia excommunicationis fructibus beneficij priuari, numero 2.*

3 *Appellatio à ſententia cenſurarum non operatur effectum ſuſpenſiuum.*

4 *Cenſura prolata poſt interpoſitam appellationem eſt omnino nulla, nec impedit vt presbyter celebret, & n. 5.*

5 *Irregularis*

Digitized by Google

5 *Irregularis Clericus non fiet, qui poſt appellationem à ſententia excommunicationis contra ſe latam, appellat, exiſtimans valide appellare, etſi pronunciatum fuerit inualide appellaſſe.*

6 *Excommunicationis lata ſententia ante appellationem valet ipſo Iure.*

7 *Appellatio, à ſententia excommunicationis, permittitur cum effectu deuolutiuo, & de ratione num. 8.*

9 *Denunciatio excommunicationis iam lata non ſuſpenditur per appellationem, & refert ſe ad ſententiam canonis, n. 10. 12. 13. 14. vbi ad caſus.*

10 *Declarans nihil noui addit.*

11 *Declaratio non mutat eſſentiam, aut naturam depoſitionis.*

12 *Appellatione pendente à cenſura lata, non ſolùm poterit fieri denunciatio, ſed & poterit Iudex venire ad agrauationem, abſque periculo attentati.*

15 *Excommunicatus maiori excommunicatione, priuatur fructibus beneficij, nec lucratur quamdiu eſt in ea, itidem priuatur decimis, & obligationibus perſonalibus mercenariis, & emolumentis, num. 17. etiam ſi prætendat ſe per iniuriam, & iniuſtitiam excommunicatum, num. 18. quid in praxi, num. 20.*

16 *Prouentuum appellatio eſt generalis, & comprehendit naturales, induſtriales, ac artificiales fructus, imò & penſiones, & diſtributionum etiam.*

19 *Excommunicatus, ne fame pereat, eſt alendus ex fructibus ſui beneficij, etiam ſi ab eis ſit priuatus.*

20 *Excommunicatus non priuatur beneficij fructibus ante excommunicationem obtentis.*

1 HÆc duo dubia ab vna radice pendent, & ſic ſub voa declaratione, & interpretatione, venient intelligenda; imo & ab eadem pender intellectus nonnullarum difficultatum, quæ ſubſequentur, igitur contra deciſionem huius Textus, & aliorum ſimilium, faciunt quæ longo calamo congeſſi, *ſub cap. bona 51. hoc titulo*, vbi de innouatis, appellatiooe pendente, reuocandis quare nunc reſtat dicere de fundamento Pontificis in oostro Textu, quod ſatis deprehendi videtur ex verbis, ibi, *Nos itaque quod cum executionem excommunicatio ſecum trahat, & excommunicatus per denunciationem, amplius non ligetur ipſum excommunicatum denunciare poteſt, vt ab aliis euitetur.*

2 Ob idque Doctores communiter docent, quod etiam ſi appellatom ſit à ſententia excommunicatioois, excommunicatus poſſit denonciari, & fructibus beneficij priuari, vt obſeruant latè, Couarruuias *in cap. alma mater 1. p. §. 10. num.* 4. Guttierrez *in quæſtionibus Canonicis, lib. 1. cap. 1. à num.* 90. Soarez *de cenſuris, diſputat. 3. ſection. 6.* Auila *de cenſuris 2. p. cap. 5. diſput. 5. dubitatione* 11. Balboa *in cap. 5. hoc titulo, à numero* 55. Graña *ibi, num.* 12. Farinacius *in praxi crimin quæſt.* 101. *limit.* 13 *num.* 66. & 68. latè Alex. Trentacinq. *reſolution. lib 2. ſub hoc tit. reſol. 5 à princ* & Scaccia *de appell. q* 17. *limit.* 22. cum pluribus aliis, Barboſa, *hic*, Videndus *à n.* 5.

3 Et ad clariorem explicatiooem prædictæ concluſionis, & eius veram decidendi rationem, præmitto dicendum quod appellatio à ſententia cenſurarum, non operatur effectum ſuſpenſiuum, in quarum vſu peculiariter aliqua obſeruantur quæ in ſententiis, & appellationibus aliarum rerum, non ita obſeruantur; vt obſeruat, Vbameſius *hic*. † Primum 4
quod ſi poſt interpoſitam appellationem proferatur, cenſuræ ſententia erit omnino nulla, ita vt noo indigeat appellationis remedio ex Textu *in cap. ad præſentiam ſuprà, hoc titulo*, vbi poteſt ſic excommuoicatus, ſi Clericus fuerit preſbyter, pendeote appellatione, ſine alicuius irregularitatis incurſu celebrare; & proſequi officium ſuum in diuinis, vt tradunt, Francus *ibi, num.* 3. 4. & 5. Lancelotus *de attentatis, p. 2. cap. 12. limitation.* 26. *num.* 5. Sigiſmund. Scaccia *de appellat. quæſt. 17. limitat.* 22. *num.* 54. Farinacius *in fragment. criminal. p. 2. littera, I, n.* 327.

Vnde ſequitur quod nec etiam cenſeatur Clericus irregularis, qui poſt appellationem illegitimam ab excommunicationis ſententia contra ſe latam exiſtimans validam eſſe ſuam appellationem ante abſolutionem obtentam celebrauerit, etiam ſi poſtea fuerit pronunciatum ſuam appellationem non habuiſſe firmitatem ex Gloſſa ſiogulari verbo, *in officiis, cap. ſolet de ſentent. excommunic. lib.* 6. Nauarrus *in cap. cum contingat. de reſcriptis, remed.* 5. verſiculo, *ſecunda*, Salcedus ad Bernardum Diez *in pract. cap. 33 littera, A*, verſiculo, *nec etiam Clericus, in nouiſ.* editione, Lancelotus *ad decretales collect.* 25. *num.* 6. Spino *de teſtamentis Gloſſa* 11. *Rubrica num.* 19. verſiculo, *patet igitur*, & *n.* 44. 5

Secundùm nempe quod ante appellationem lata ſenteotia excommunicationis ipſo Iure valet, adeo; vt eius effectus, (v. g. denonciatio) ſequeoti appellatione noo impeditur, oec ſuſpenditur, quamois in aliis cauſis omnem executionem remoueretur appellatio, *cap. venientes de Iureiur.* Iuxta commuoem Doctorum ſenteotiam, *hic*, vt iam retuli, quibus addo Dueñas *regula 42. num.* 8. Maraota *in ſpeculo, p. 3. partis 6. princ. quæſt. 2. num.* 267. non enim amplius per denunciationem excommunicatus ligatur, vt tradunt, Romanus *conſ. 48. in ſecundo dubio*, Suarez *de cenſuris diſp. 3. ſect. 10. ſub num.* 16. Ioannes Valer. *de different. inter. vtrumque forum*, verbo, *excommunicatio differentia* 11. 6

Quare pro vera decidendi ratione: et ſi Accurſius *in l. fin. Cod. ſi à non compet. Iudice*, exiſtimet in caſu, de quo loquimur, omnino appellationem denegari: tamen verius eſt appellationem à ſententia excommuoicationis permitti cum effectu deuolutiuo, Iuxta plura, quæ aſſignaui, *ſup. in Rub. & in cap. 15. hoc titulo*, vbi anumerando caſus infinitos, in quibus denegatur appellatio, hoc eſt reſpectu effectus ſuſpenſiui, nunquam, verò quoad effectum deuolutiuum, & in terminis noſtris probat Textus, *in c. per tuas de ſent. excomm.* 7

Ex ea ratione quia ſic Iure Pontificio ſtatutum eſt, propter Eccleſiæ Authoritatem, & clauium, quæ in vſu cenſurarum cooſiſtunt, vt magis timeantur, habeanturque in maiori reuerentia, ne ex cootemptu ipſarum amplius ligetur contemnens: docet Balbua *in d. c. 1. hoc tit. ſub n.* 56. inferens ideo excommunicationem dici medicinalem, *ex c. 1. de ſent. excomm. lib. 6.* proſequitur Graña *in d. c. 1. ſub n.* 12. dicens item procedere, quia eſt etiam data in correctiooem eius, qui excommunicatur, 8

nicatur, ne prætextu friuolæ appellationis im-
pediatur correctio, indeque ſublatam eſſe appel-
lationem, vt in omni correctione *cap. ad no-
ſtram 3. cap. reprehenſibilis 26. hoc tit.*
9 Ex quo fit ad noſtrum textum, vt denuncia-
tio excommunicationis latæ hic per appellatio-
nem, non impediretur: nam cum ſit actus conſe-
quutiuus ad excommunicationem quaſi quid ex-
communicationi annexum, & acceſſorium per
appellationem, non eſt cur ſuſpenderetur, ſicut
nec ſuſpenditur excommunicatio lata ante præ-
dictam appellationem, vt latius conſiderat Bal-
lamera *deciſione* 411. qui aliam adjicit ratio-
nem, ſcilicet denunciationem non eſſe actum
Iuriſdictionalem, Aſinius *in praxi*, §.7. *cap.* 5.
10 *limitatione* 136. † Etenim denunciatio, hoc eſt
declaratio ſe refert ad ſententiam Canonis, &
retrotrahitur ad illam, adnotata *in cap. cum tu*,
& ibi Doctores, *de vſuris*, Ioannes Miles, ver-
bo *declaratio retrotrahitur*, Pariſius *conſil.* 65. *n.* 5.
volumine 1. via ergo declarationis virtualiter,
continetur in ipſa excommunicatione, iam lata,
quia declarans nihil noui addit. *l. hæredes palam*,
§. 3. *ſed etſi notam*, vbi Bartol. Paulus de Caſtro
& aliis, *de teſtamentis*, Pariſius *conſil.* 65. *num.* 5.
& 6. Socinus *conſil.* 95. *num.* 75. *&* 76. *volum.* 3.
Menochius *conſil.* 753. *n.* 10.
11 Et confirmatur quia declaratio non mutat
eſſentiam, aut naturam diſpoſitionis, Rolandus
conſil. 15. *num.* 27. *volum.* 3. Menochius *conſil.* 331.
num. 100. & *conſil.* 360. *num.* 5. & *conſil.* 443. *n.* 7.
Barboſa *hic ſub num.* 5. verſic. *excommunicatus.*
12 † Et ex eadem ratione, pendente appellatione,
non ſolùm poterit fieri denunciatio, ſed, & po-
terit Iudex venire ad aggrauationem, abſque
periculo attentati, docet Balboa *in d. cap.* 1. *n.* 57.
hoc tit. ex Lancelloto *de attentatis*, *p.* 1. *limita-
tione* 21. *num.* 13.
13 Imò, & plures relati, *hic* à Barboſa *n.* 6. dixe-
runt quod appellatio non impedit, quin is, con-
tra quem lata eſt ſententia excommunicationis,
poſſit denuntiari excommunicatus, vt ab omni-
14 bus euitetur. † Et adjunges quæ ex multis re-
fert Ceuallos *in pract. q.* 897. *ex num.* 1005. *vſque
ad* 1019. vbi *à n.* 1010. dicit quod declaratoria
non ſuſpenditur per appellationem, quia eſt actus
executionis ibi videndus, vbi agit de caſu quo-
dam nimis litigato in Eccleſia Toletana.
15 Ad ſecundam quæſtionis partem, iam ex dictis
facilis eſt intellectus; eſt enim verum quod ex-
communicatus priuatur fructibus beneficiorum,
nec eos lucratur, quamdiu eſt in excommuni-
catione, ſcilicet maiori, etiam occulta, licet id
in ſententia non exprimatur: tradunt Couarruu.
lib. 3. *Var. cap.* 13. *num.* 8. Lancellot. *de attent. lite
pend. cap.* 12. *limit.* 28. Becellencin. *de charitatiuo
ſubſidio q.* 33. Suarez *de cenſ. diſput.* 13. *ſect.* 1. An-
tonius Ricciulus latè videndus *de iure perſonar.
lib.* 4. *cap.* 14. *à princ.* cum multis aliis Barboſa
hic n. 7. qui *n.* 8. cum Mandoſio in Gloſſa *faculta-
tem*, verbo *prouentus*, Gonzalez *ad regul.* 8. *Can-
cellar.* §. 7. *proœm.* 197. & cum Garcia *de benefi-
ciis* 1. *parte*, *cap.* 5. *à num.* 131. *&* *parte* 7. *cap.* 13.
16 *num.* 114. † dicit quod cum prouentuum ap-
pellatio, de qua hic ſit lata, & generalis ſub tali
voce comprehendi omnes fructus, non ſolùm
naturales, & induſtriales, ſeu etiam artificiales;
& ſic fructus penſionis; imò & diſtributionum
quotidianarum; eo quod veniant appellatione
prouentuum Eccleſiaſticorum, vt docent Co-

Fermoſin. de Exceptionibus.

uarruuias *dicto cap.* 13. *ſub numero* 8. verſiculo *duo-
decimo*, Marcus alterius *tractatu de cenſuris*, *tom.* 1.
libro 5. *diſputatione* 6. *cap.* 8. verſiculo *ad dubita-
tionem*, Moneta *de diſtribution. quotid. p.* 2. *cap.* 15.
num. 13. † Ricciulus *dicto cap.* 14. *num.* 7. *&* 8. 17
qui reſoluit etiam pariter priuari omnibus, &
quibuſcumque redditibus, qui ex bonis Eccleſiæ
proueniunt, vt ſunt decimæ, obligationes
etiam perſonales, mortuaria, & emolumenta
ſigilli.
Imò addunt Panormitanus *hic num.* 6. Fran- 18
chis *num.* 4. *&* 17. Barboſa *num.* 9. Suarez *dicta
ſectione* 1. *ante num.* 10. Moneta *dicta quæſtione* 15.
numero 9. Ricciulus *d. cap.* 14. *num.* 13. hæc omnia
procedere etiam ſi prætendat ſe excommunica-
tum per iniuriam, & iniuſtitiam, & propterea
ab excommunicatione ſit interpoſita appella-
tio, quia nihilominus appellatione pendente
prædictis omnibus priuatur, vt clarè probare
videtur ex noſtro textu. † Et quando ſic ex- 19
communicatus alendus veniat ex prædictis fru-
ctibus, nonnulli hic agunt, & Gloſſa *hic* ver-
bo *ſubtrahuntur*, dicit quod ſi non habet aliud
vnde viuat ei interim prouidendum eſſe, & ſic
Surdus *de alimentis titulo* 8. *priuilegio* 81. *num.* 14.
Velaſcus *conſult.* 1. *n.* 3. Suarez *dicta ſectione* 2.
à numero 15. docent excommunicatum fame pe-
riturum, eſſe alendum de redditibus beneficij:
alia tradit omnino notanda Barboſa *hic* ex multis
à num. 10.
Maius dubium eſt an priuetur fructibus be- 20
neficij ante excommunicationem obtenti, & af-
firmatiuam ſententiam ex noſtro textu docent
Filliucius *tomo* 1. *tractatu* 12. *cap.* 5. *n.* 129. Vgoli-
nus *de cenſuris tomo* 1. *cap.* 12. Couarruuias *lib.* 3.
variar. cap. 13. *num.* 8. Suarez *de cenſuris diſp.* 13.
ſect. 1. Toletus *lib.* 1. *cap.* 13. Sed Coninch. *de Sa-
cram. diſput.* 14. *dubio* 9. *num.* 81. Hurtado *diſput.* 6.
de excommunicat. difficult. 1. *num.* 8. cum Vaſquez
& Nauarro, dicit excommunicationem maio-
rem non priuare fructibus beneficij, ac proinde
excommunicatum poſſe adhuc licitè percipere
fructus ſui beneficij, dummodo poſſe, aut per
vicarium ſatisfaciat officio, & merito quia ex-
communicatio ex eo quod generaliter eſt pri-
uatio communionis fidelium, non priuat dictis
fructibus, quia perceptio eorum, non eſt com-
municare cum fidelibus, non enim excommuni-
catio priuat illis Iure aliquo particulari, quia ſi
aliquo maximè ex textu noſtro, in quo id con-
tineri negat, cum tantum fiat hic ſermo de ſub-
tractione facienda per Iudicem media ſententia
noua, ſuper addita excommunicatione, quia
Pontifex tantum interrogat de primo dubio, iam
à num. 1. agitato, ſupponit excommunicatum
ſpoliari, non inquam ipſo facto ſpoliatum, &
addit Hurtado quod, etſi de rigore Iuris excom-
municatus eo ipſo abſque noua ſententia Iudicis,
eſſet priuatus fructibus beneficij, non tamen con-
ſuetudine priuatur. Hanc opinionem, vt probabi-
lem admittit Præpoſitus *in* 3 *p q* 1. *de excommuni-
cat dub.* 11. *num.* 68. & Marcetius *in* 4 *p q.* 21. *dub.* 8.
num. 6. & ſi contrarium ſequatur dicit tamen non
ſolere excommunicatum priuari, & ſic poſſe ſe
conformari huic conſuetudini, videbit Dianam
p. 3. *tract.* 9. *re.* 104.

Digitized by Google

QVÆSTIO II.

An appellatio à declaratoria incurſus cenſurarum, vel denunciatione operetur ſuſpenſionem: An declaratus per cedulones: incurriſſe aliquam excommunicationem, ſi iatra terminum appellauit, poßit liberè cum omnibus communicare: Et an poſt recuſationem dormitet excommunicatio: Et an petenti reuocationem attentatorum poßit obijci excommunicatio, vbi de aliis ad Textum?

SVMMARIVM.

1 Cap. peruenit 13. hoc tit. n.2.

2 *Appellatio à ſententia, qua quis declaratur excommunicatus, ſuſpendit declarationem, ſecus ſi declaratur, vt euitetur, & de differentia vtrinſque: n.3.4. & n.7. & 11.*

3 Cap. is cui, § fin. de ſententia excommunicat. lib 6. & in hoc, §. verum, num.4. 5. 6. 7. & 8.

4 *Excommunicatus notorius, non obſtante appellatione poterit declarari, non ſic, ſi dubius ſit, n.5. & 6.*

6 *Appellatio à ſententia declarationis, ſeu denunciationis potentior eſt, quam ea, quæ interponitur ante ſententiam excommunicationis.*

8 *Appellatio à pœna legis non admittitur, benè tamen à ſententia Iudicis declarantis aliquem in eam incidiſſe.*

9 *Appellatio, quæ impedit, de Iure declarationem cenſuræ, non impedit, vt Iudex laicus inhibeat Eccleſiaſticum.*

10 *Declaratus vt excommunicatus per cedulones, poterit cum omnibus communicare, ſi intra terminum appellauit.*

12 *Appellatio à ſententia Iudicis declaratoria, ſuſpendit, & deuoluit cauſam.*

13 *Recuſatio facit ſuſpendere excommunicationem, & cenſuram ac appellatio.*

14 *Excommunicatio num queat opponi petenti reuocationem attentatorum, & n.15.*

16 *Exceptio excommunicationis, poteſt objici agenti interdicto.*

17 *Appellatio interpoſita, antequam Iudex ferat excommunicationem impedit incurſionem eius, niſi Iudici conceſſum ſit, vt ea non obſtante procedat.*

18 *Excommunicatio lata poſt appellationem eſt nulla, vtpotè lata, non Iudice.*

19 *Appellatio ab excommunicatione admittitur ad effectum deuolutiuum, cum Iudex ad quem poſſit excommunicatum abſoluere.*

20 *Appellari poteſt à precepto facto, ſub pœna excommunicationis.*

21 *Apppellatio admittitur quando excommunicatio contineret intolerabilem errorem, item ſi ſit lata poſt legitimam appellationem.*

22 *Retractatio locum non habet quando extrema ſunt vitioſa.*

23 *Fictio non operatur, niſi manente æquitate.*

1 AD primam difficultatis partem, & ſi ex doctrina Textus noſtri, & eius generalitate, videatur dicendum excommonicatum, non obſtante appellatione poſſe denunciari, vt iam dixi *quæſt.1.* vt ab aliis euitetur eo quod ſecum trahit executionem paratam, vt ibi dixi, nec per denunciationem amplius excommunicatum ligari quod videtur turbari ex Textu *in cap. peruenit* 13. *hoc titulo*, quatenus ex eo deprehenditur, ſcilicet quod appellatio à declaratoria operetur effectum ſuſpenſiuum, ſi clarè conſtat, & notoriè declarandum, incidiſſe in excommunicationem, quod ſi dubium eſſet an inciderit, vel eius exceſſus publicus non ſit, & notorius deferendum eſſe appellationi ait Textus *ibi*, & cauendum à declaratoria.

Verùm vt hæc difficultas clareſcat, ac ſedetur, 2
exiſtimo faciendam eſſe diſtinctionem inter appellationem à ſententia, qua quis declaratur, ſeu denunciatur excommunicatus, aut in excommunicationem incidiſſe, & inter appellationem à ſententia, qua quis denunciatur excommunicatus, vt euitetur; ita vt in primo caſu, ad quem reducitur deciſio Textus *in dicto cap peruenit*, appellatio à declaratoria ſuſpendat declarationem ipſam; ita vt appellatione pendente ſic declaratum exequi omnia valere, quæ poſſent, ſi declaratio non præceſſiſſet, vt tenet gloſſa verbo *priuatos in cap. cupientes, §. quod ſuper viginti de electione lib.6.* Zabarella *in Clem.1. in fine de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct.* vbi Imola *in fine*, Decius *in cap. reprehenſibilis, à num.20. hoc tit.* Couar. *in cap. alma mater p.1. §.10. num.4.* verſic. *& eſſe*, Suarez *de cenſuris diſp.3. ſect.6. ſub num.6.* Bonacina *eodem tract. diſp.2. quæſt.3. punct.1. §.1. ſub num.2.* verſic. *quarto*, Lancelotus *de attentatis p.2. cap.12. limit.22. poſt num.18.*

Sed obſtat Textus *in cap. is cui, §. fin. de ſentent.* 3
excommunic. lib.6. & in dicto §. verum hic quatenus ex his deprehenditur illa verò concluſio quod appellatio à ſententia pronunciante aliquem eſſe excommunicatum, non ſuſpendit ipſam excommunicationem. Sed reſpondent Doctores longè diſſimiles rationes conſiderari inter appellationem à ſententia excommunicante, & appellationem à declarante incurriſſe cenſuram, inter quas præeminet illa quod ſententia quotieſcumque fertur excommunicationis: iam conſtat apertè illum, in quam lata eſt deuinctum eſſe excommunicatione ita prolata, quæ ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda vtique eſt, *c. ſacro de ſent. excommunic.* cum vero declaratoria profertur, quia denegatur crimē petratum, ob quod cenſura infligitur à Iure, in cuius criminis probatione, & declaratione error contingere potuit, nimirum ſi appellatio non ſuſpendit ſententiam excommunicantem, vtique verò declarantem, incurſam eſſe cenſuram Iuris: ſic Felin. *in c. præterea*, verſic. *& ideo, n.6. de ſponſalib. & in c. Rodulphus, n.43. de reſcriptis*, & ſic Barboſ. *in d. cap. peruenit, ſub n.5.* reſoluit Textum illum loqui iuxta hanc primam reſolutionem, cumque eſſe declarandam prædictam reſolutionem; ita vt procedat, quando eſſet dubium, an inciderit quis in excommunicationem: nam tunc appellatio à declaratoria incurſus cenſurarum ſuſpendet ipſam declarationem, vt præcitati reſoluunt.

At ſi notoriè conſtet incidiſſe quem in excom- 4
municationem, veluti ob manifeſtam Clerici percuſſionem, vel ob tranſgreſſionem alterius legis, poterit non obſtante appellatione declarari, vt facilè deprehenditur ex verbis Textus illius ibi, *Non permittas, quin eos excommunicatos denuncies, ipſoſque facias ſicut excommunicatos*

cautius

Google

cantius euitari, quia vt Barboſa *ibi*, expunit *dicta num.5. circa finem*, Textus ilic loquitur in ſecundo caſu de publico, & notorio delinquente, quia conſtituit duo capita alterum, vt denunncietur alterum, deinde vt denunciatus vitetur intelligendo verbum illud *denuncias*, denunciatione, quæ ſapit declaratoriam, ita quod niſi denunciatio reſpiceret declaratoriam incurſus, ſed publicationem per cedulones fruſtra adjicerentur illa verba, *ipſoſque facies ſicuti excommunicatos euitari*, concludit enim vt primo declarat incurriſſe, deinde verò vt faciat euitari.

5 Vnde cum Felinus *in capite cum non ab homine non de Iudiciis*, Dueñas *regula* 41. *numero* 8. Francus *hic numero* 27. *quæſtione* 6. Capicius *deciſione* 1. *numero* 19. Balboa *in capite* 1. *hoc titulo*, *numero* 59. dixerint, vt doctrina Textus noſtri non procedat quando quis appellaſſet à declaratoria ſententia, qua Iudex à quo declarat aliquem incidiſſe in excommunicationem à Iure vel ab homine latam, quia à declaratione excommunicationis incurſæ appellatio admittitur, & ſi non admittatur à ſententia excommunicationis, vt copioſè probat Antonius Gabriel *libro* 6. *commun. ſub titulo de regulis Iuris*, *concluſione* 3. *numero* 101 vt probant etiam relati a Zened. *in practic. quæſtione* 45. *ſub numero* 45. videtur intelligendos ſub prædicta diſtinctione, & quo pacto hoc intelligatur declarat optimè videndus Lancelotus *de attentatis* 2. *part. cap.* 12. *limitat* 11. *ex num.* 21. & videbis etiam quæ adducit idem Zenedus *collect.* 42. *ad decretal. n.* 2. vbi quo pacto appellatio impediat denunciatio-
6 nem. † Et aduertit *dicta quæſt.* 45. *num.* 46. vt potentior ſit appellatio à ſententia denunciationis, vel declarationis, quam illa, quæ interponitur ante ſententiam excommunicationis, colligens ex Cardinal. *in Clementina* 1. *§. ſi quis quæſt.* 11. *de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct.* aliis oſtendit Humada *in l.* 21. *tit.* 9. *gloſſa* 1. *num.* 10.

7 In ſecundo autem caſu, videlicet quando quis appellat à ſententia, qua denunciatur excommunicatus, adhoc, vt euitetur nulli dubium eſſe aduertunt Doctores his talem appellationem, non ſuſpendere huiuſmodi denunciationem, ex aperta deciſione noſtri Textus, Dueñas *d. reg.* 42. *limit.* 8. Lancelotus *dict. cap.* 12. *limit.* 21. *in princ.* Couarr. *in cap. alma mater part.* 1. *cap* 10. *n.* 4. *verſic. & eſſe hanc opinionem*, Gutierrez *Canonic. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 90. *cum ſequent.* Scaccia *de appellation. quæſt.* 71. *limitatione* 22. *num.* 4. Campanil. *in diverſorio Iuris Canonici Rubric.* 1. *cap.* 15. *à num.* 41. cum aliis idem Barboſa *hic num.* 1. idem *in dicto cap. peruenit*, *num.* 6. & ſub relata diſtinctione exiſtimant intelligi Textum *hic*, & Textum *in dicto cap. peruenit*, Mateus Alterius *de cenſuris, tom.* 1. *diſp.* 1. *lib.* 3. *c.* 3. *verſic quarto dubitari poteſt*, Vgolin. *de cenſ. tabula* 1. *cap.* 11. *§.* 1. *ſub num.* 10. agens de hoc, de Textu illo præcipuè quando reſpondet Textui noſtro, ſupponens Textum illum loqui in declaratoria, & noſtrum Textum in denunciatione vt euitetur, ſupponens etiam deciſioni illius Textus, prætetea extra caſum notorij per appellationem impedimenti denunciationem faciendam non aduerſari Textui noſtro habenti locum in denunciatione per cedulones, qua non amplius illa ligetur, & propterea non impediatur per antecedentem prouocationem, & Suarez *de cenſuris* id ipſum ſignificat, *de cenſ. diſp.* 3. *ſect.* 15. *ſub num.* 6.

Nec his omnibus obſtat dicere ex prædicta doctrina poſſe appellari à ſententia Iuris, ſeu à pœna legis contra id, quod adduxi *ſupra in cap.* 3. *hoc tit. quæſt.* 3. *circa finem*, ex Texto *in cap. quia nos hoc tit. & l. ſi qua pœna, ff. de verb ſignif.* quia reſpondeo hoc in caſu potius eſſe appellare à ſententia hominis declarantia illum incidiſſe in pœnam Iuris, vt aduertunt Abbas *hic num.* 6. Barboſa *num.* 3. *in fine*, Vgolinos *de cenſuris tab.* 1. *cap.* 11. *§. ſub n.* 10. quia licet à ſententia Iuris non appelletur, benè tamen queit appellari à ſententia Iudicis declarantis aliquem in pœnam legis incidiſſe, vt notat Nauarrus *de cenſuris conſilio* 6. *num.* 5. *in fine*, iuxta diſtinctionem allatam de appellante a lege, vel à declaratione pœnæ ipſius legis, dixi *in dicto capite* 3. *hoc titulo*, *ſub quæſtione* 3. verſic. *ad tertiam.* 8

Pro complemento infero quod vbi prædicta appellatio impedit de Iure denunciationem, hoc eſt declaratoriam prædictam, poterit Iudex ſæcularis concedere inhibitionem aduersùs Iudicem Eccleſiaſticum ne ipſum denunciet, ſic vt verius exiſtimauit, Zenedus *in practicis*, *quæſt.* 45. *ſub num.* 46. cum iuſtè appellanti, non ſit denegandum brachium ſæculare, quo tutius à violentia Iudicis Eccleſiaſtici liberetur per dicta *ſuprà in cap.* 2. *de Iudiciis*, *quæſt.* 19. & per Aufred. *in Clement.* 1. *de officio ordin.* 9

Ad ſecundam partem quæſtionis cuius reſolutio pendet ex dictis, reſpondeo poſſe illum, qui declaratus eſt per cedulones incurriſſe in aliquam excommunicationem cum omnibus communicare, ſi intra terminum appellauit, docent Marcellus *in praxi Iudiciali fori Eccleſiaſtici capite* 1. *numero* 5. ante illum Genuenſis *in praxi Archiepiſcopali capite* 21. *numero* 1. omnino videndus Ioannes Valerius *in differentiis vtriuſque fori*, verbo *excommunicatio differentia* 6. Megalios *in* 3. *parte libro* 1. *quæſtione* . *capite* . *numero* 7. Bonacina *de cenſuris diſputatione* 1. *quæſtione* 2. *puncto* 2. *num.* 8. Gordono *in ſumma tom.* 1. *lib.* 7. *q* 3. *cap.* 1. *num.* 31. Bajola *in aphoriſmo littera E*, verbo *excommunicatio*, §. 8. † Et ex Theologis Abila *part.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 11. *concluſ.* 2. vbi ſic aſſerit appellatio ſuſpendit declarationem excommunicationis, vt ſi v. g Iudex declarat me incurriſſe in excommunicationem latam ab homine, vel à Iure, & ego appello à declaratione, allegans quod non feci id propter quod erat impoſita excommunicatio, vel quod factum eſt dubium; talis appellatio ſuſpendit declarationem, iuxta relatam Gloſſam *dict. cap. cupientes*, *§. quod ſi per viginti*, verbo *priuatis de elect. lib.* 6. Diana cum aliis multis relatis à Zenedo *ſuprà quæſt.* 45. *n.* 45. deducens ſic denunciatum non eſſe vitandum poſt appellationem, addens cum eodem Abila, & Nauarro *conſ.* 32. *et conſ.* 10. *de ſent. excommunic.* quod licet à facto verò notorio non poſſit appellari poſſit tamen appellari à ſententia Iudicis declarantis factum eſſe notorium, quia poſſet Iudex hoc iniuſtè declaraſſe. 10 11

Imo & Hurtado *de excommunicatione diſput.* 3. *difficultate* 4. ait quod appellatio à ſententia Iudicis declaratoria, non ſolùm deuoluit cauſam ad ſuperiorem ſed etiam ſuſpendit eam ſententiam, quia ſententia declaratoria, non ſecum trahit executionem. 12

Ad tertiam quæſtionis partem, an poſt recuſationem dormitet excommunicatio, ſuppoſitia, quæ adduxi latè *cap.* 4. *de foro competenti*, de 13

Digitized by Google

effectibus recuſationis. & qualiter æquipareotur
appellatio, & recuſatio, vt *ibi quæſt*.41. dicen-
dum eſt; & ſicut Francus *in cap. cum ſpeciali col.
fin. hoc titulo*, negatiuam ſententiam ſequatur,
idem procedete in recuſatione, ac in appellatio-
ne ex Nauarti doctrina *in cap. cum contingat de
reſcriptis col*.134. eo quod dormitat Iuriſdictio,
iuxta noſtrum Textum, & ex dictis *ſuprà quæſt*.1.
& patet *ex l*.29.*tit*.9. *part*.1. vbi Gregorius verbo
ſtalce, Dueñas *regul*.41. *num*.8. Ceuallos *in pract.
quæſt*.228. quibos addo Dianam *dict. part*.5. *tra-
ctat*.9. *reſol*.30. vbi dicit quod idem quod dictum
eſt *ſuprà in præcedenti dubio*, de appellatione dici
debet, de recuſatione Iudicis excommunicantis,
quia eadem eſt ratio: & cum multis aliis idem
Ceuallos *quæſt*.897.*num*.1018.& 1019.

14 Ad quartam quæſtionis partem, an petenti
reuocationem attentatorom poſſit objici ex-
commooicatio. Et in boc poncto dicit, Decios
conſ.200. *col. fin.* verſiculo *ſecundo*, vt petenti
attcotatorum reuocationem, non poſſit objici
excommunicationi exceptio, quia iſta petitio,
ſaltim in appellatione iudiciali, ſapit naturam
defenſionis, quæ excommunicato permittitur,
vt patet ex Textu *in cap. intelleximus de Iudiciis*,
& ex his, quæ ego latiſſimè dixi, & coofirma-
tur ex adductis *ſuprà in Rubrica quæſt*.1. verſiculo
ad ſecundam, ſequitor Andreas Valenſis *in Ru-
brica hîc* §.16. *ſub num*.3. verſieulo *rurſùs*, vbi ex-
pendens, *num*.4. ait ſic procedere in appellatio-
ne iudiciali, quia cum extrajudiciali appellatio,
præſertim quæ à parte interponitur, non tam
ſit appellatio, quam prouocatio ad cauſam. *cap.
cum ſit* 5. verſiculo *ſi verò hoc titulo*, & pro actio-
ne magis ſit *leg. qui appellat*.19. *ff. de Iudiciis*.
15 † Verius videri qood in huiuſmodi extrajudicia-
li appellatione petenti reoocationem attentato-
rum obſtet exceptio exeommunicationis, quia
illa verè agenti objicitur, non autem defen-
denti, ſecus aotem in ea, quæ à Iudice impo-
nitur præſertim in mixta executione, quia cum
ſit quoque ſpecies defenſionis verios videtur
exceptionem excommunicationis noo poſſe mo-
16 rati attentati reuocationem. † Verùm addit
quod agenti interdicto, poteſt objici exceptio
excommonicationis; quia pro actore habetur,
iuxta Textum *in dicto cap. intelleximus*, & *in cap.
cum inter de except*.

17 Notandum verò eſt pro majori intellectu Tex-
tus noſtri appellationem legitimam, id eſt fa-
ctam ex rationabili cauſa, antequam Iudex fe-
rat abſolotè exeommonicationem ipſo facto,
ob peccatum factum impedire incurſionem ex-
communicationis maioris, niſi quando Iudici
conceſſom eſt, vt noo obſtante appellatione
procedat in cauſa, vt conſtat ex Textu noſtro
in principio, quia, vt hic dicitur per appella-
tionem à poncto appellationis, eximitur quia
qooad eum articolum à poteſtate Iodicis, &
eius poteſtas dormitat, & vt dicitur *in cap. ſi*
18 *à Iudice* 10. eius Iuriſdictio ſoſpenditur. † Et
ſic infert Diana *dicta parte* 5. *tractatu* 9. *dicta
reſolut*.30. *in fine*, excommonicationis latiooem
poſt appellationem factam eſſe nullam, vt
pote factam à non Iudice, ſeu à Iodice ſuſpen-
ſo, & dormitante: ita illa ex Textu noſtro.

19 Deciſionem, ſeu regulam noſtri Textus li-
mitat Scaccia *de appellation. quæſtione* 71. *limi-
tatione* 22. *numero* 34. quem ſequitur *hîc* Barbo-
ſa *ſub numero* 3. primo, vt appellatio admit-
tatur ad effectum deoolotiuum vt iam dixi
ſub quæſtione 1. in tantom, qood ſoperior ad
quem eſt appellatum; poteſt excommonicatum
abſoluere, nec tenetur illum remittere abſol-
uendom Iudici à quo, qood ſi velit poterit il-
lum remittere.

Et idem Scaccia *limitat. numerò* 47. In præ- 20
cepto factoſub pœna excommunicationis, quia
ab hoiuſmodi præcepto p teſt Iudicialiter ap-
pellari, & extrajodicialiter, taliterque appel-
lationem ſuſpendere præceptom illom, quod
ſi iudex excommunicaret, excommunicatio
eſſet nulla, & confirmatur ex dicendis infrà
de excommunicatione lata ſub conditione.

Item *numero* 53. ipſe Scaccia limitat quan- 21
do excommunicatio contineret intolerabilem,
& patentem errorem, & expendit Gratia-
nus *regula* 172. *numero* 5. veloti ſi dixiſſet ex-
communico te, quia credis in Deum, vel quia
facis eleemoſynam.

Qoartò *ibi*, Scaccia *dicta quæſtione* 71. *li-* 22
mitatione 22. *numero* 54. limitat in ſententia ex-
communicationis lata poſt legitimam appel-
lationem, & patet ex dicta *quæſtione* 2. & li-
mitat *ibi numero* 6. In Interdicto. Alias plures
limitationes refert Gratianus *dicta regula* 171.
& 172. ibi videndas, quas colligit à Grego-
rio Lopez *in lege* 6. *lege* 13. *parte* 1. *titulo* 9.
Felino *in capite* 2. *de ſponſalibus*, *numero* 4.
& agens de regula Bernardos Diez, & Luco
in regula 39. ponit Felinum, qui quatuor
modis eam limitat *in capite Parochianos de
ſententia excommunicationis*, qoem aliter inter-
pretatur idem Graaianus *dicta regula* 17. *ſub
numero* 1. alia adducens per ſex, num. ſe-
quent. vbi pooit ſex limitationes, ſiue de-
clarationes.

Adjonges hîc, & ad Textum *in capite præ-* 23
terea 40. *hoc titulo*, quæ congerit, Riccius
collect. 1172. *ad Textum in leg. fin. ff. rem ra-
tam haberi*, vbi dicitur, vt retrotractio lo-
cum non habeat, qoando extrema ſunt vi-
tioſa. quia huiuſmodi retrotractio non fit niſi
per fictionem. † Fictioque non operatur; niſi 24
manente æquitate ex Caſſad. *in deciſione* 3. nec
procedere in præjudicium tertij, cui medio
tempore Ius quæſitum eſt, Magon. *deciſ. lu-
cenſ*.22. Peguer. *in deciſione* 48. quod etiam in-
telligit ſecundo in conditione cauſali, & mix-
ta, ſecus in poteſtatiua, quæ non retro-
trahitur, & 3. intelligit in caſu, Afflictis,
deciſione 287. Applica hæc addicta *infrà quæſt*.4.
verſic. *ad ſecundam*.

QVÆSTIO

Qvæstio IV.

An ſi in puncto, & momento concurrant ſimul excommunicatio, & appellatio præſumatur, quod excommunicatio præceſſerit: Et an ſi per denunciationem excommunicationis latæ in plus ligaretur appellans ſuum effectum, operetur appellatio: Et an appellatio ſuſpendat, quominus abſolutio ab excommunicatione valeat: Et an appellatio impediat incurſionem ſuſpenſionis, ſeu interdicti Eccleſiaſtici: Et an ceſſatio à Diuinis ſuſpendatur appellatione interpoſita?

Svmmarivm.

1 *Appellatio non currens cum ipſa excommunicatione, præſumitur poſterior in foro conſcientiæ: quid in foro exteriori, n.2.*

3 *Appellans cum Iudex legit ſententiam, antequam accedat ad Verbum* excommunico, *vel econtra, dum exprimit appellans Verbum appello Iudex de excommunicat.*

4 *Iudex cum clauſula* appellatione remota, *poteſt probabiliter excommunicare appellantem.*

5 *Probare debet referens ſe excommunicatum poſt appellationem.*

6 *Appellatio præcedens declaratoriam num impediat, vt Iudex vltrò procedat.*

7 *Appellatio ſuſpendit excommunicationis effectum, ſi per denunciationem excommunicatus ligaretur in plus.*

Cap. tua de ſententia excommunic.

8 Cap. quia fronte 25. hoc tit.

9 *Appellatio non impedit, quominus abſolutio ab excommunicatione lata ſuum operetur effectum, & quod excommunicatus, humiliter eam petens abſoluatur, n.10.*

11 *Excommunicatus ſi appellat, poſt decem dies, debet, Iudex, ex æquitate admittere eius appellationem, ſed non defendet ſe in expenſis parti debitis.*

12 *Excommunicatus, ſi non appellat intra decem dies, dempto abſolutionis effectu, auditur tantùm per viam querelæ, & ad quos effectus & num.13.*

14 *Appellatio à cenſura ſuſpenſionis, non æquè operatur ac in excommunicatione, à numero 21. vbi cum diſtinctione: & quid de denunciatione, ſeu declaratione, num. 22. 23. & 24.*

18 *Appellatio ab interdicto Eccleſiaſtico, cum non ſuſpendit in ſpiritualibus, non ſic in temporalibus, n.19.*

20 *Ceſſatio à Diuinis quid, & in quo differat ab interdicto, n.21.*

21 *Appellatio ſequens non ſuſpendit ceſſationem à Diuinis.*

22 *Ceſſatio à Diuinis poſt appellationem, non eſt nulla, non ſic interdictum, niſi ceſſatio habeat Iuris effectus, n.23.*

1 AD primam quæſtionis partem, quia benè Decius *in capite ſuper eo numero 2. hoc titulo,* Ioannes Baptiſta *in ſuo ærario commun. littera A,* Fermuſin. de Exceptionibus, verbo *appellatio, numero* 199. quos refert Gratianus *regula* 171. *numero* 4. latè agunt benè differentes, nunquid appellatio, nunquid verò excommunicatio, prius præſumatur; ideo iam breuiter reſpondeo cum Sigiſmondo, Scaccia *de appellatione, quæſtione* 17. *limitat.* 22. *num.* 57. vbi dicit quod ſi in puncto, & momento ſimul concurrant appellatio, & excommunicatio præſumatur quod excommunicatio præceſſerit, ob idque appellationem reddi ſine effectu ſuſpenſiuam in foro conſcientiæ, quia in iſto foro ſemper præſumitur pro validitate excommunicationis. † Sed in foro Iudiciali ait præſumi 2
quod præceſſerit appellatio; quia debet fieri benigna interpretatio. † Et *numero* 58. expli- 3
cat quid in caſu, quo Iudex legebat ſententiam excommunicationis, & para antequam proferret Verbum *excommunico* appellauit, vel è contra, dum para appellabat exprimendo ſuam appellationem, Iudex eum excommunicauit. † Qui 4
etiam *numero* 56. reſoluit Iudicem cum clauſula, *appellatione remota*, poſſe etiam excommunicare probabiliter appellantem, quando illa appellatio, non reperitur expreſsè approbata: refert etiam Barboſa *in cap. ad præſentiam* 16. *hoc titulo, num. fin.* † Qui *ſub numero* 4. cum Rebuffo *in* 5
tractat. nominat. quæſtione 14. *numero* 23. & eodem Scaccia *dicta limitat.* 22. *num.* 57. ait quod referens ſe excommunicatum poſt appellationem, debeat hoc probare ad tradita *ſuprà in cap. fin. de Iureiurando.* Ex quibus probatur.

Et ad aliam quæſtionem quid autem, ſi appel- 6
latio præceſſerit declaratoriam, vt puta ſi citatus quis fuerit ad videndum declarari incurriſſe in excommunicationem Iuris, & appellauerit an Iudex vltrò procedere, & declaratoriam proferre poſſit: de qua difficultate agunt Alterius *de cenſuris, diſputatione* 5. *libro* 3. *capite* 3. verſiculo *quarto dubitari poteſt*, Campanilus *in diuerſorio Iuris Rubrica* 11. *capite* 15. *numero* 60. verſiculo *quod ſi*, quæ omnes difficultates ſatis intelligendæ veniunt ex dictis *ſuprà difficultate* 1. & 2.

Ad ſecundam difficultatis partem, reſpon- 7
dent Doctores quod quando per denonciationem, excommunicatus in plus ligaretur, tunc appellatio ſuſpendat effectum eius; ita vt limitetur Textus noſtri doctrina, vt v. g. in ſpecie Textus *in capite tua de ſententia excommunicationis*, vbi ſecundiarij, & alij, de quibus *ibi*, eo plus ligantur per denunciationem, & publicationem, quod ex tunc abſolui non poſſunt, niſi à Pontifice, & ideo talia denunciatio fieri non poſſet, appellatione pendente, vti doctè conſiderat Francus *hic quæſtione* 4. *numero* 25. Balboa *in capite* 1. *hoc titulo, numero* 58. & eſt ratio, nam in his caſibus verè videtur innouare Iudex à quo denunciando excommunicationem, cum ex ea denunciatione plus grauetur, quam antea in excommunicatione grauatus erat, quod pendente appellatione, fieri non poteſt; & ſic Zenedus *ad Decretales, collect.* 42. *numero* 3. referendo plures Doctores, atteſtantes excommunicatum poſt appellationem denunciari poſſe ait procedere quando per talem denunciationem in plus non ligatur.

Ad tertiam quæſtionis partem, quæ depen- 8
det ab intellectu Textus *in capite quia fronte* 25. *hoc titulo*, vbi Doctores plura ſolent dicere, ſed ad

9 propoſitum noſtri dubij. † Raſpoodetur ſpeciale eſſe, quod appellatio nou impediat, quominus abſolutio excommunicationis valeat, vt copioſè eaplicat Lancellotus *de attent. appellat. pend.c ap.12. limit.23. per totam,* nam ſicut excommnnicatio ſemel lata ligat, non obſtante appellatione, poſtea interpoſita; ſic etiam abſolutio verè abſoluit, non obſtante appellatione, deinceps ſubſequuta, quia pari paſſu currunt abſolutio; & excommunicatio; imò fauorabilior debet eſſe abſolutio: argumento textus, *in l. Arrianus, ff. de actionibus, & obligat.* vt rectè explicat Vuemeſius *in d. cap. qua fronte*, Balboa *in d. cap.1. numero* 61. & hunc intellectum ſequutus Graña ex eodem Lancelloto *in d. cap.1. num.*14. defendit prædictum Ius ſingulare ea dicta *l. Arrianus.* Secundò quia nullius intereſt excommunicatum noo abſolui, cum per abſolutionem nihil noceat, propter cautionem, de qua ibi. Tertio propter periculum, quod ea mora imminet, nec in peccato homo decedat.

10 Et verum eſt etiam qood non obſtante appellatione eacommunicatus humiliter contumaciam remitteos abſolui poterit, nam cum excommunicatio medicinalis ſit ad reprimendam excommunicati contumaciam, *cap. multi 2. quæſtione* 1. æquum eſt, vt remiſſa contumacia excommunicatio relaaetur; quæ omnia inde oriuntur, nam excommunicationis ſenteutia, nunquam tranſit in rem Iudicatam, quominus ſemper poſſit retractati, *capite ad reprimendam de officio Iudicis Ordinarij*, nulla obſtaote conditiooe.

11 Notabis verò pro complemento huius dubij, quod eacommunicatus ſi appellet poſt decem dies, debeat Iudex ex æquitate admittere appellationem, vt per praxim Epiſcopalem, verbo *appellatio*, §.11. *pagina* 13. tradit Barboſa *in dicto cap. ad reprimendam, numero* 5. non inquam poterit ſe defendere in expenſis parti aduerſæ debitis ratione contumaciæ vt docet Antonius Ricciulus *de Iure perſonarum, & extra grem. Eccleſia exiſtent. lib.4. cap.*63. *n* 20.

12 Secundò notatur, *ex dicto cap. ad reprimendam in gloſſa ſuſpendatur*, ibi, *per appellationem*, quod excummunicatos, niſi appellet intra decem dies, dempto abſolutionis effectu, uoo auditur per viam appellationis, ſed per viam ſimplicis querelæ. Abbas *ibi numero* 6. verſiculo *ſed quoad alios effectus*, & *in cap. conſanguinei de ſentent. & re Iudic, num.*9. vbi Felinus *num.*2. Antonius Ricciulus *d. libro* 4. *cap.*63. *num.*8. *&* 9.

13 † Intelligentes quoad effectus tantùm concernentes partis intereſſe: alia addit videnda Barboſa *in d. cap. ad reprimendam, n.*8. *&* 9.

14 Ad quartam quæſtionis partem, an appellatio impediat incurſionem cenſuræ, ſuſpenſionis, aut interdicti Eccleſiaſtici, & communiter Doctores reſpondent idem, ac de excommunicatione dictam eſt: ſic Haumada *in l.*11. *tit.*9. *p.*1. *gloſſa* 1. *numero* 10. Zenedus *in practicis, quæſt.*44. *num.*46. & idem eſſe dicentes in alijs cenſuris interdicti, ſuſpenſionis, quæ licet noo ſuſpendantur per appellationem poſtea interpoſitam: tamen ſuſpendere dicuot denunciatiooem, hoc eſt declarationem cenſuræ; & ſic ſi declaratus ſe ingerat diuinis, non efficietur irregularis.

15 Ego tamen exiſtimo reſpondendum eſſe ſub diſtinctiooe, nam & ſi Turrianus *libro* 4 *diſputatione* 41. *dubio* 2. notat abſolutè ſuſpenſionem non eſſe validam, ſi feratur poſt interpoſitam appellationem, iuxta communem opinionem Doctorum, *in cap.*1. *de ſentent. excommunicat. libro* 6. vt habetur, *in cap. is cui eodem*, vbi ſi appellatio ſequatur poſt latam ſuſpenſionem, noo impedit effectum, & hanc opinionem dicat probabilem Diana *parte* 5. *tractatu* 10. *reſolut.*16. quia videtur ſermo de ſuſpenſione, ſicut de excommunicatione, Faber *de cenſ. in* 4. *ſentent. diſtinct.*25. *quæſtione* 1. *diſputatione* 6. *cap.*1. *numero* 47. vbi aſſerit requiri, vt ſuſpenſio feratur ante appellationem, vt tollatur iuriſdictio; ſi autem appellatio ſeqoatur ſeotentiam, uoo impedire effectum ſuſpenſioois, ſicut nec excommunicationis ex *d. cap. is cui.*

16 Tamen in ſuſpenſione non æquè abſolutè prædicta opinio, ſicut de appellatione ab excommunicatione ſequenda eſt, & ſic procedendum cum ea diſtinctione, nempe quod ſuſpenſio ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ, uon ſuſpenditur per appellationem ſubſequentem quia ſecum executionem defert, vt patet ex *d. cap. is cui.* Tamen de ſoſpenſione à beneficio, vt ex eodem *capite colligitur*, nam cum ibidem ſingulariter dicatur ſuſpenſionem ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ noo ſoſpendi per appellationem ſubſequentem, cæt de aliis ſuſpenſionibus contrarium dicendum: quare Nauarrus dixit omnem ſuſpenſionem per appellationem ſubſequentem ſuſpendi, præter ſuſpenſionem ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ, docent Coninch. *de Sacrament. diſputatione* 4. *dubio* 4. *numero* 29. Auila *de cenſ. parte* 3. *diſputatione* 3. *dub.*4. *concluſione* 1. vbi etiam docet quod ſuſpenſio à voce actiua, & paſſiua ſuſpeoditur per appellationem legitimam ſubſequentem, & idem tenet Hurtadus *de cenſuris in communi, difficultate* 15. *numero* 110. vbi excipit ſuſpenſionem à beneficio, & ab aliis diſtinctis ab officio, & ingreſſu Eccleſiæ per ſequentem appellationem ſuſpenditur, vt *in d. cap. is cui el* 2. 10. dum dicitur ſuſpenſionem, & beneficio Eccleſiæ non impediti per ſequentem appellationem, & id tacetur de ſuſpenſione à beneficio, & ab aliis: docet etiam Alterius *de cenſuris, tomo* 1. *lib.*3. *cap.*1. *quæſtione* 7. *& tomo* 2. *diſputatione* 3. *capite* 2. vbi docte hanc petractat quæſtionem, & hoc pacto intelliguntur Lapus, Abbas, Archidiacon. Geminian. Ioannes Andreas, Ancharranus, Dominicus Monach. Franciſ. Stephanus Coſta, & Barboſa *in d. capite is cui, numero* 2. Viuianus *in rationali, libro* 5. *pagina* 318. Alagona *in compendio pag.*782. Ximenez *in concord. p.*1. *&* 2.

17 Et licet etiam quidam Doctores iam citati diſtinguant inter ſuſpenſionem à beneficio, & à fructibus beneficij, dicantque ſecundam ſoſpendi per appellationem ſubſequentem, non tamen primam, ſed non inſpicitur Ius in quo fundetur, vt autumat Diana *d. reſolut.*16. *poſt medium*, & viceuerſa ego admitterem ex textu noſtro. Nec etiam eſt Abbas admittendus, dum *in cap.*2. *de Clerico excommunicato miniſtr.* & *in cap. ſapè hoc tit. libro* 6. voluit eſſe intelligendum de ſola ſuſpenſione, quæ fertur ob contumaciam, non de illa, quæ eſt pure pœna: ita Diana *d. reſolut.*16. *in princip.* vbi dicit hanc diſtinctionem aliis non placere.

18 Et pro complemento uoto cum eodem Hurtadu *de cenſ in communic. dicta diffic.*15. *num.*100. quod appellatio facta poſt latam ſententiam

cenſuræ

Digitized by Google

ceoſuræ (id eſt vt ego intelligo ſuſpenſionis) eam neqaeat impedire modo dicto, ſic & nec eius dennotiatiooem; qois denuntiatio eſt qoid acceſſoriom ipſius eenſuræ incurſæ ante appellationem, ac proinde eam ſequi, iuxta dicta *ſuprà ſub quaeſt.* 1. per Tearum noſtrum; & hoc iuxta diſtinctiones ſuſpenſionis à beneficio, vel officio & ingreſſu Eccleſiæ.

19 Adquiomm de interdicto dices quod cum relata porrigantat ad interdictum Eceleſiaſticum poſt quod ioterponitur appellatio, tamen quoties interdictum reſpicit ad temporalia ad beneficiam, ad Pontificalia, & vſam Pallij, quia in iſtis appellatio ſuſpenderet ſenteotiam interdicti, de quo Batboſa bic, *ſub num.* 5. verſicalo *pariter limitat* Sigiſmuod Scaceia *de appellat. quaeſt* 61. *limit.* 22. *numero* 6. *& ipſe quaeſtione* 3. *num.*97. *&* 98.

20 Et econtra tamen his exceptis proeedet in eo, ſicut in exeommanicatione ex Teata *in cap. ad hac* 37. *hoc Titulo*, vbi Franchis *num.* 3. declarat, vt procedat in ſententia interdicti in ſpiritualibus, & diuiois officiis, quia io iſtis oon impeditur effectas per appellationem: Sequitor Seaeia *de appellat. q* 3. *num.*65. *&* 67. & eum aliis Batboſa *in dicto cap. ad hac*, *num.*1. *&* 2. vbi ex eodem Scaccia *num.*68. *& quaeſt* 17. *limit.* 25. *num fin.* limitat quoties ioterdictum reſpiceret alia vnde ſi Iudex interdixiſſet tibi ingreſſum ciuitatis, ſeu Palatij; appellando à tali interdicto ſoſpenderetor effectus ſententiæ; Item idem procedere in interdicto à beneficio, aut à Pontificalibus, ſeu ab vſu Palatij.

21 Ad ſextam quæſtionis partem an ceſſatio à Diuiois ſuſpendatur per appeliationem poſtea interpoſitam, & videbatur dicendum idem, quod de interdicto; Eſt eoim ceſſatio ſimilis admodum interdicto Eccleſiaſtico, quia eſt ſuſpeoſio organorum Diuinæ laudis locum decreta. vt colligitur ex *cap. irrefragabili de officio ordinarij in* §. *caeterum cap. ſi Canonici*, *cap. quamuis eodem tit. cap. dilect.* 35. *hoc tit.* vbi Abbas refert alios Couarr. *in cap. Alma mater p.* 2. §. 2. *num.* 1. vbi addit in multis differre interdictum & ceſſationem.

22 Vide infero cum Panormitano *in dicto cap. dilectis colum pen.* ceſſatiooem à Diuiois per appellationem ſequentem nou ſuſpendi; quia eſt quid facti, non item ioterdictum ex dictis, quod eſt quid iuris; illa enim & ſi ſuſpeodat Officia Diuina, ſed non reddit, aut efficit ipſum locum interdictum, quod ſecùs in interdicto, vt docent præcitati, & Panormit. & alij *in dicto cap. dilectis*, videbis Gonzal à Villadiego *de irregularitate cap. de interdicto ad finem*, Couarr.

23 *ſuprà* in verſic. *ex quo.* † Vbi accipit eam opinionem in eum ſenſum, vt ceſſatio à Diuinis poſt appellationem decreta minime ſit nulla ipſo iure, cum ad factum pertineat, & ideo habeat effectum; Siquidem non obſtante appellatione, nihilominùs à Diuinis ceſſatur, noo item in interdicto, quod cum iuris ſit eius effectus ipſo iure ceſſat ſi poſt appellationem decretum fuerit.

24 Et addit ipſe Couarr. vt quoties ipſa ceſſatio à Diuinis habuerit aliquos iuris effectus; tunc erit inanis per appellationem præcedentem; Et ſic ait eam eſſe ſolùm differentiam qaod ceſſatio à Diuinis oullum, aut paucos ioducit iuris effectus, interdictum autem aliquot excommunicatio plures ſic intelligens quod de ceſſatione ſolet adnotari poſt Panormitanum, & alios.

Q V Æ S T I O IV.

An Sententia excommunicationis in abſentem latam, habeat illico executionem paratam: Et an excommunicatio ſub conditione lata ſuſpendatur, interpoſita appellatione: An excommunicatio conditionalis retrotrahatur: Et an vbi Sententia per appellationem ſuſpenſa eſt, conualeſcat per deſertionem appellationis: Et an Debitor ſit excommunicatus, elapſo termino prorogationis à Creditore facta: vbi de abſolutione data ſub conditione: Quid ſi cenſura ſub forma diſiunctiua feratur?

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatio in abſentem lata habet executionem paratam.*

3 *Appellatio ſuſpendit effectum excommunicationis lata ſub conditione, etiamſi Iudex eam tuliſſet ſub ea forma* niſi ſatisfeceris intra menſem ex nunc ſit excommunicatus, n. 3. & *& etiam ſuſpendit præceptum eius & obligationem exequendi n.*4. *fallit niſi debitor conſenſerit, num.*5.

4 *Appellatio taliter ſuſpendit effectum lata cenſura ſub conditione, vt nec peccetur non exequendo mandatum.*

5 *Appellatio à cenſura ſub conditione lata poteſt interponi illico, & medio tempore, conditione pendente, num.*7.

8 *Appellatio à cenſuris poteſt interponi poſt tempus præfixum à iure; ſecus in aliis ſententiis vbi de differentia: Et idem procedet poſt deſertam appellationem, & renuntiationem eius, num.*9.

10 *Cenſura lata ſub conditione non ligat illum in quem lata eſt ſi mutet forum ante conditionis euentum; & idem procedit ſi interim Iudex, qui eam tulit moriatur, num.*11. *vel deſinat eſſe Iudex, n.*12.

13 *Cenſura lata ſub conditione de futuro omninò impertinens ſub Iudice eſt, an nulla, an tantum ſit iniuſta.*

14 *Sententia lata circa res extra cenſuras; conualeſcit appellatione deſerta*, num ſequent. *& quæ ſit differentia.*

15 Cap. licet 14. de ſentent excommunicat. libro 6. *latè intelligitur* num. ſequent. & num. 24.

16 Cap. 5. cap. ſæpè 44. hoc Titulo Clem. ſicut eodem, l. ſi Præſes, Cod. quomodo, & quando Iudex, authentica ei qui l. fin. §. illud: Cod. de tempor. appellat. l. 2. tit. 36. lib. 4. recopilat.

17 *Impedimento reſiſtente actui ſublato, nihil proponitur quod impedimento eius validitatem.*

18 *Damnatus furti ſi appellet, & appellationem deſerat, retro infamis cenſetur: &* n. 25.

25 L. furti, §. ſi autem ſuprà num. 18.

26 *Cenſura à Iudice lata, ſi Debitor intra certum terminum non ſoluat eo tranſacto non obligat; ſi ante Crediter Debitori terminum prorogaſſet num 27. ſecus ſi poſt, vide n.30. vbi de abſoluto ad reincidentiam.*
28 *Prorogatio termini à Creditore facta, vt ſoluat eo tranſacto liberat Debitorem, vt incurrat cenſuram à Iudice antea latam, vt intra certum terminum ſolueret, & de ratione, num.29. & 30.*
31 *Abſolutio Sacramẽtalis data ſub conditione nulla eſt, non ſic abſolutio à cenſura num. 32. & de ratione differentia, n.34.*
33 *Abſolutus pro certo tempore. ſi eo elapſo reincidat ſi non ſatisfecerit eſt licita.*
35 *Abſolutio à cenſura ſub conditione non eſt actus illorum, qui non recipiunt diem nec conditionem.*
36 *Sententia diffinitiua nequit ferri ſub conditione, ſecus interlocuteria; quid ſi ſub conditione extrinſeca num.37. & 38.*
37 Cap viduum 2. q. 6. l.1. §. viduum, ff. quando appellandum ſit.
38 Cap præterea 40. hoc tit.
39 *Abſolutio de futuro valet excommunicationis, veluti* ſi intra menſem ſatisfeceris.
40 *Cenſura poteſt fieri ſub forma diſiunctiua.*
41 *Abſolutus ad reincidentiam, num ne incidat in cenſuram vtrumque probabile.*

1 DE excommunicatione in abſentem lata notaui *ſuprà in cap.5. §. præterea*, & ad primam quæſtionis partem reſpondebis ex dictis *ſuprà in cap.1. de Iudiciis q.26*, vbi affirmaui ſententiam excommunicationis latam in abſentem habere etiam executionem paratam, etiam ex doctrina Textus noſtri, & *cap. præterea* 40. *hoc Titulo*. Et vt vberius expendas leges quæ adducit Balboa *in dicto cap.1. de Iudiciis à num.47. & à num. 51.*

2 Ad ſecundam quæſtionis partem, an excommunicatio ſub conditione lata ſuſpendatur appellatione, quod idem de aliis cenſuris inquirimus, & breuiter iuxta Doctorum mentem, *in cap. præterea* 40. *hoc tit.* dicendum eſt effectum cenſuræ non procedere, aut conſequi, etiam conditione impleta, quaſi appellatum eſſet ante excommunicationem: Nam ſi in contractibus conditio poſtea retrotrahatur, ſecùs vero in excommunicationis ſententia: vt *in dicto cap. præterea*, aduertunt Baldus, & Francus; Lapus *allegat.* 73. *num.* 4. Ioannes Andreas *in cap. is cui* 10. *de ſentent. excommunic. lib.6.* Balboa *in dicto cap. præterea*, omnino videndus vbi alij repetentes longè agunt, idem *in cap.* 1. *hoc Titulo num.*60. pluribus adductis Barboſa *in dicto cap. præterea num.*4. cum Couarr. Guttierrez, Lanceloto, & aliis, & cæteris cumulatius Vgolinus *de cenſuris tab.1. cap.* 13. §. 18. *num.* 10. probat etiam hanc concluſionem Textus *in cap. Romana*, §. *caueant hoc tit. lib.6.* quibus omnibus addo Dianam *p.5. tract.9. reſol.64.* vbi ait non de hoc dici ſuſpenſam cenſuram vſque ad aduentum conditionis, cum ſolùm cenſeatur habere effectum, quando conditio exitit, & tunc cenſetur proferri à Iudice, & non tempore pronunciationis, vt docent Couarr. *in cap. Alma mater* 1. *p.* §. 10. *num.6.* Vgolinus *ſuprà tab.* 1. *cap.*5. §.1. *num.*3. notabis dicta *ſuprà q.* 2. *in fine*, verſic. *adiunges*, vbi de retrotractione, & tatio eſt; Nam cum prior ſententia conditionalis nihil ſit operata ante expletam conditionem & tempore quo conditio impletur per appellationem ſit iam ſuſpenſa iuriſdictio, rectè dicitur appellationem cenſuram ſuſpendere, vtpotè ſi lata fuiſſet poſt appellationem interpoſitam, iuxta iam dicta *à quæſt.* 1. & colligitur ex *dicto cap. præterea, cap. cum contingat de officio deleg. cap. per tuas de ſententia excommunicationis cap. ſolet eodem tit. lib.6.* tradit Balboa *in dicto cap. præterea à num.*21. & ibi *num.*24. Hurtado *de excommunicatione diſp.*13. *difficult.*4. *num.* 11. Auila
*p.2. cap.5. diſp.5. dub.*11. *concl.*3 † Qui docent cum 5
Gutt. *in Canon. lib.1. cap.4. n.*20. hanc doctrinam procedere etiam ſi Iudex dicat niſi v. g. ſatisfeceris intra menſem ex nunc ſit excommunicatus; Nam licet verbum *ex nunc* ſit præſentis temporis, denotat tamen futurum effectum; Sic etiam docent *in dicto cap. præterea, Innocent. num* 4. verſic. *item eligendo*, Abbas *num.* 11. Barboſa *ſub num.*4. Ancharranus *conſ.*158. *à num.*20. 3
*& conſ.*213. *num.*5 Cardinalis *conſ.*159. *poſt n.*4. Decius 213. *num.*5.

Et adcò verum eſt, vt per huiuſmodi appel- 4
lationem, non ſolùm ſuſpendatur cenſura, ſed eius præceptum, aut obligatio exequendi id quod ſub cenſura præcipitur; itavt impleto termino in tali ſententia præſcripto non ſolùm non incurratur cenſura, ſed etiam non peccetur, non exequendo mandatum; quia appellatio ſuſpendit vtrumque; vt docent Franciſcus Suarez *de cenſuris, ſect.6. diſp.* 3. Balboa *in dicto cap. præterea ſub dicto num.*24. Barboſa *dicto n.*4.
in verſic. *amplia*. † Et limitat cum Guttierex 5
dicto cap.4. lib.1. Canon. num. 26. niſi Debitor ab initio conſenſiſſet, vt poſt diei vel conditionis euentum, ſi non ſoluerit poſſit excommunicari ponens exemplum in penſione.

Dubium tamen eſt an prædicta appellatio 6
poſſit fieri toto tempore, quo conditio non eſt impleta, vel ſolùm intra decem dies, vt fieri ſolet aliarum ſententiarum appellatio ex *cap. quoad conſultationem de re iudicata*, & videtur negatiuè reſpondendum iuxta quæ latè adduxi *in cap.4. hoc tit.* & Abbas dicit *in dicto cap. præterea* faciendam eſſe intra decem dies, quia eſt ius generale.

Sed contrarium docuit Gloſſa *ibi*, quam ſe- 7
quuntur Nauarrus *in cap. cum contingat de reſcriptis cauſa* 18. Præpoſitus *in dicto cap. præterea num.*15. Mar. Socinus *in cap. ſacro, num.*125. *de ſent. excommunic.* Couarr. *in dicto cap. Alma p.* 1. §. 10. *num.*6. Marcus Elterius *de cens tom.*1. *diſp.*5. *lib.*3. *cap.* 1. verſic. *quinto dubitatur*, & vt ſatis tutam, & probandam magis dicit Suarez *diſp.*3. *ſect.*6. Diana *dicta p.5. tract.9. reſ.*64. ſub verſic. *ſed difficultas*, quam probat per verba *dict. cap. præterea* ibi *medio tempore*; hoc enim dicit eſt totum illud tempus, quo conditio non eſt impleta, antequam ſententia illa non eſt ſimpliciter ſententia, ſed ſecundùm quid, ob id mirum non eſſe docens ſi non comprehendatur ſub iure, & lege generali. Cornejo *in* 3. *part. Diui Thomæ tract.* 5. *de cens, ingen. diſp.* 4. *dubio* 2. *q.* 2. Turrianus *de cens lib.*1. *diſp.*3. *dubio* 3.

Vnde Auila *de cenſuris dict. p.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 5. 8
dubio 11. *concluſ.*3. notat quod licet ab aliis ſententiis appellandum ſit intra tempus à iure præfixum, ſcilicet intra decem dies, ſed ab excommunicatione ſufficiat appellari poſt tempus præfixum

fiaum à iure ad appellandnm : Sequitur Diana *dicta reſol. 64.* verſic. *vnde*, & traduor differeotiæ rationem, quia ad eacommnoicatiooem requiritur contumacia, quæ reperitur tempore impletæ conditiooi s, & ooo retrottahitor ad sempus, io quo prolata eſt ſenteotia. Nec debet audiri Vguiinus *de cens. tab.* 1. *cap.* 20. §. 6. *num.* 3. Qui ab hac doctrioa M. ſeotit ptopter diuiſiooem *dicti cap. quoad conſultationem de ſent. & re iud.* vbi oppoſitum videtur ſtatui, qood vt obſeruat Cornejo *dict. tract. 5. de conſ. diſput.* 4. *dubio* 2. *q.*1. deciſio illius Textus eſt iotelligenda de aliis ſententiis Iudicialibus, in quibus noo interuenit aliqua cenſura.

9 Er Auila *de cenſuris dict. p.*2. *cap.* 3. *dubio* 11. verſic. *contrarium tenendum*, Booacina *eodem tract. diſp.* 1. *q.* 2. *puncto* 2. *num.* 3. Zened. ad ſeatum *collect.*8. *in fine*, docent idem obſernandum eſſe poſt deſertam appellationem, & renuntiatiooem illi factam, de qua deſertione, ſeu appellatione diai *ſuprà ſub cap.* 17. *hoc tit. q.* 2. verſic. *ad tertiam*, & *in Rubrica quæſtione* 2. verſic. *ad ſecundam*.

10 Ea quibus ioſero quid ſit dicendnm ad dubium, an ſi pendente cooditione ille : io qoem ceoſura lata eſt fotum mutet, aduenieote cooditiooe cenſuràm nihilhomioùs iocurrat : Et quid ſi conditione pendente Iodea moriator, & ad primam eam oon iocurrere dicendum eſt; qnia ſi appellatiooe interpoſita eam non iocurrit, & multomelius fotum mutando ad ea, quæ dixi *ſuprà in cap. pen. & fin. de foro compet.* & de hac diai *ibi quæſt. fin.* quam reſolues, & *ibi*, de Balboa *in cap.*40. *hoc tit. num.*37. & ſi Diana aliter ſeotire videatur *vbi ſuprà*.

11 Et ex eadem ratione idem videtur reſpondendum; qnia mortuo Iudice noodum effectom ſortita cenſura ceſſat omnind à ceſſaote Iudice proferente. Et ſic ex multis rationibus oegatiuam ſequitur ſententiam Cornejo *in 3. p. Diui Thomæ de cenſuris in genere tract.*5. *diſp.*4. *dubio* 3.

12 *q* 3. & 5. † Sed de hoc dubio latè Balboa *in dicto cap. præterea* 40. *hoc tit. à num* 43. qui etiam *num* 47. agit de alia quid qnando Iudea & ſi non moriatur deſinit eſſe Iudex ante cooditionem impletam, & ſimili modo reſoluit; illum videbis.

13 Infero ſecundo ad aliud dubium quod ſi conditio eſſet de futuro, & omninò impertineos ao cenſora èſſet valida, & idem Cornejo negatiuè reſpondet cum Hugolino, & Suarez *vbi ſuprà*, quia hoc eſſet abuſus poteſtatis ſpiritualis; cui ratiooi Turrianos *de cens. lib* 1. *diſp.*3. *dub.*3. non aſſentitur, cum videatur probare talem eacommunicatiooem non eſſe nullam, ſed tantùm illicitam; quia Iudex poteſt facere ſuum cooſenſum depeodentem à qualibet conditione : ergo talis actus cum alias oon ſit irritus poſitiuo iure habebit effectum, Diana eaiſtimat vtramque ſententiam probabilem eſſe, *dicta reſol.*64. *in fine p.*5. *tract.*10. quod noo apparet quo iure irritus ille actus.

14 Ad tertiam quæſtionis partem ao appellatione deſerta conualeſcat ſententia, & quod ſententia excommunicatiooi s ſub cooditiono lata non conuaieſcat, iam ſuprà probaui in verſic. *& Auila*, quod verum eſt qoantumuis alia quælibet ſententia, appellatione ſuſpenſa, ea deſertaconualeſcat ea adductis *ſuprà ſub cap.* 4. & 5. & alibi *ſub Rubr.* ad quod videbis Balboam *in cap.*4. *eodem*, *à num.*43. & 45. Et ad propoſitum *num.*48. & 49. † Et boius dnbij vera reſpooſio 15
pendet à vero intellectu Textus *in cap. licet* 14. *de ſent. excommunic. lib.*6. *cum dicto cap.* 4. & 5. *hoc tit.* probat enim Textns ille qnod ſententia eacommnnicationis lata poſt appellationem legitimam, etiam poſtea appellatione deſerta non cooualeſcit.

Et licet *ſuprà* de vero iotellectu iam dixerim, 16
cum ei obſteor iura *in dicto cap.* 5. *cap. ſæpè* 44. *hoc tit. Clem. ſicut eodem*, *l. ſi Proſes*, *Cod. quomodo, & quando Iudex Auth. ei qui l. fin.* §. *illud Cod. de tempor. appellat l.*2. *tit.*18. *lib.*4. *recopilat.* quibus probatur, qnod ſi appellans ooo proſequatur appellationem In termioo præſcripto maneat firma ſententia, & tranſeat in rem iudicatam; Etenim qui debito tempore appellationem oon proſequitur eſt, ac ſi à principio non appellaſſet ex *dicto cap.* 4. *cap.* 5. *hoc tit.* vt ibi diai, ſed non data appellatione abſque dubio valet excommuoicatio ergo.

Er confirmatur, quia ſublato impedimento 17
actui reſiſteote nibil proponitur quod impediat illius validitatem, vt in propoſito aduertit Gloſſa verbo *prouocationis in l. furti*, *ff. de his qui notantur infamia*, cum ergo lea appellationem remouerit, quæ impediebat eacommunicationis validitatem omoinò debnit conoaleſcere.

Confirmatur ſecundò, quia ſi alias damna- 18
tus furti appellet, & poſtea appellatiooem deſerat retro infamis efficitur, *dict. l. furti.* §. *ſi autem iuncta dict. Gloſſa* verbo *prouocationis*, quæ Teatnm iotelligit de rempore lapſo ad proſeqoendam appellatiooem ergo ſimiliter excommunicatns, qui appellationẽ noo fuit proſeqnntos retrò eacommnnicatus debuit cenſeri, vt per Gloſſam *in dicto cap. licet*, verbo *conualeſcat*, & Gloſſa verbo *ſententia in dicto cap. ſæpè* 44. *hoc tit.*

Balboa inquam *in dicto cap.*4. & 5. *hoc Titulo* 19
*num.*48. refert nonnullos communes Intellectus, primus vt Textos *in dicto cap. licet* loquatur de eacommuoicatione lata poſt interpoſitam appellatiooem, quæ vt iam dictnm eſt, cum nulla ſit à priocipio deſerta appelatione non potuit conualeſcere : Textum verò *in dicto cap.* 5. *hoc titulo* cum aliis loqui tantùm de ſenteotiis latis, à quibus ante earum executionem fuit appellatum; Nam ſi contingat vt appellatio deſeratur; Tunc renera manebit ſententia exeqoibilis, ac ſi ab ea appellatnm non eſſet : Ita communiter Doctores *in dicto cap. licet*, Lapus *allegat.*1. *num.*10. Domin. *conſ.*99. *num.*4. Conatr. *in cap. Alma Mater* 1. *p.* §. 10. *num.* 6. Nauarr. *in cap. cum contingat re reſcript. rem.* 2. *n.*10.

Huoc intellectum imptobat ipſe Balboa *in di-* 20
*cto cap.*4. & 5. *hoc tit. num.*49. Nam ſi verus eſſet ſequeretur quod ſi ante ſententiam diffinitiuam appellatum eſſet, eo caſu ſententia poſt appellationem lata etiam ſeqnuta deſertiooe oon conualeſceret, quia talis ſententia proculdubiò nulla fuit Iure Ciuili attentato *l. ante ſententiam, Cod. quorum appellat.* quod eſt contra Teatum *in dicto cap.*4. & 5. Siquidem talis ſeotentia deſerta appellatione conualeſcit : Vode Balboa iure ſingulari interpretator Textum *in dict. cap. licet*, dicens ipſnm, & alia iura ſimilia ooo procedere in ſententia excommunicationis, qoæ fertur ioterpoſita appellatione, & poſtea ſequatur deſertio, affertque differentiæ rationem; qui In aliis ſententiis appellationis deſertio

operatur

Digitized by Google

operatur validitatem ſententiæ ratione cuiuſdam retrottactiuæ fictionia, qua retro fingitur nunquam fuiſſe appellatum, de quo ipſa latiſſimè proſequitur *in dicto cap. præterea* 40. *hoc tit. à num.* 21. quam non admittit in ſpiritualibus præcipuè in cenſuris, vbi veritas attenditur, & vbi fictioni locus non eſt, vt notarunt Archidiaconus *in cap. vnico de voto lib.*6. Couarruuias, & Nauarrus, vbi idem Nauarrus *in manuali cap.*27. per Textum *in dicto cap. licet*, quam ponderat idem Balboa *ſuprà in dicto cap.*4.

21 Et pro hac ſolutione ponderatur alla peculiaria ratio, nam fictio in æquitate fundatur, *l. poſtliminium* 19. *ff. de captiu. & poſtlim. reuerſ. l. qui in vtero* 7. *ff. de ſtatu homin.* Bartolus *in l. ſi is qui pro emptore*, *num.*67. vbi omnes, *ff. de vſucapionibus*, ſed iniquum eſſet retrottahere excommunicationem ad tempus latæ ſententiæ, à quo tempore is, qui excommunicatur non fuit contumax, at ſic eſt quod contumacia ad excommunicationem omninò deſideratur *cap. Epiſcopi* 8. *& ibi gloſſa* 11. *quæſt.*3. & dixit laic per Textum *in cap. de Iudiciis*, ibi ergo mitum non eſt quod ſequuta deſertione excommunicationis ſententia conualeſcat quæ amplius iuuantur ex doctrina Textus noſtri, & vera eius decidendi ratione adducta *ſub quæſt.* 1.

22 Verùm Barboſa *in dicto cap. licet de ſententia excommunicationis ſub num.* 3. aliter his intallectibus non admiſſis, Textum illum interpretatur, nullam nempe conſtituens differentiam inter ſententiam excommunicationis, ſeu alias cenſuras addens prædictas ſolutiones rem non aperte autumans ex illo Textu ſatis deprehendi, vt per appellationem legitimè interpoſitum, de qua ibi, ſuſpendatur Iudicis iuriſdictio à quo, & ſic durante eius ſuſpenſione actus quoſcumque factos à iudice nullos eſſe, iuxta doctrinam Gloſſæ verbo *ſuſpenſi in cap. cum non ab homine illo* per Textum *titulo in cap. cum dilectus* 8. *de ætate. & qualit. ordin.* verſic. *quia nobis*, vbi Gloſſa verbo *ceſſauimus*, de conſuetudina, ac proinde tam excommunicatio; vel quæuis alia cenſura, quam cæteros actus geſtos ab eodem valere non poſſe ait, & per conſequens nec ex poſt facto conualeſcere, vt colligit ex illo Textu; & ex regula non firmatur.

23 Et prædictum intellectum dicit verum eſſe ſenſus illius Textus abſque ſpeciali ratione, vt ſatis voluerunt Gloſſa ibi dicto verbo *conualeſcat*, & dicto verbo *ſententia*, & *ibi*, communiter Doctores, Lapus etiam, *vbi ſuprà*, Præpoſitus *in dicto cap. ſæpè num.*36. *hoc titulo*, dicit etiam Barboſa eſſe de mente Nauarri *vbi ſuprà*, & impugnat relatam explicationem Balboæ, & Couarruuias, ex eo quia *in dicto cap. licet*, cenſura non valuit propter defectum Iuriſdictionis in excommunicante, vt pote lata à Iudice ſuſpenſo modo reſoluto, dicens ad propoſitum illius Taxtus nihil facere quod cenſura patiatur necue fictionem,

24 Et idem Barboſa ſic reſoluens reſpondet etiam ad Iura, & fundamenta contraria, iam adducta ad primum dicens non eſſe ſublatum impedimentum quando appellatio deſeritur, quamuis enim ſublatum fuerit reſpectu illorum, quæ Iudex à quo ex poſt facto iam ſuſpenſus temere geſſit in præjudicium appellationis, quam ſupponit legitimè interpoſitam fuiſſe.

25 Nec pugnate ait ſecunda difficultas ex *dicta l. furti*, cum fateatur damnatum furti, ſi appellauerit, & poſtea appellationem deſeruerit retro, infamem fieri, qua infamia illa à principio ſimul cum ipſa condemnationa injuncta eſt in quibus terminis habetur proinde, ac ſi non appellaſſet, ex ao, quod appellationem deſeruerit; non enim in illis terminis ipſe loquitur, ſed in excommonicationa, quæ non à principio, ſed poſt appellationem legitimè interpoſita, ex poſt facto fuit prælata, iuxta Textum *in dicto cap. licet*, ſed præter *ſuprà*, adductos illum Textum interpretatur Graña *in dicto cap.*4. *&* 5. *hoc titulo*, *num.* 11. iuxta differentiam relatam à Couarruuias, Balboa, & aliis, quæ ad eſt inter ſententiam excommunicationis & alias ſententias, præter cenſuras, in quibus fictio retrottactationis admittitur.

Ad quartam quæſtionis partem de creditore terminum prorogante, ſunt diuerſæ opiniones, ſi v. g. Iudex præcipiat Petro, quod Ioanni ſoluat centum intra 20. dies ſub excommunicationis pœna; & poſtea debitor creditori termini prorogationem Concedat, etenim Decius, & Innocent. *in dicto cap. præterea* 40. *num.*4. & Balboa *num.*36. Baldus *in cap. venerabilem* 34. *num.*16. *de electione*. Felinus *in cap.*2. *num.*5. *de Iureiurando*, dicunt excommunicationem non incurri à debitore à die termini per Iudicem aſſignati, ſed à die termini à creditore prorogati per Textum *in l. cum ſtipulatus ſententiam* 130. *ff. de verb. obligat.* vbi termini prorogatio impedit obligationis effectum, & pœnam ſtipulationis committi notat Alciatus *in l.*63. *Parerg. cap.*10. *l. ſed & ſi manente* 5. *ff. precario l. qui ad certum* 15. *ff. locati*, vbi prorogatio termini non percenſetur facta cum omnibus qualitatibus præcedentis obligationis ad quod dictum applicabis plura quæ adduxi *ſuprà ſub cap.*1. *& Rubr. de dilation. & ſub cap.*1. *& penult. de Iureiurando.* † Et ſic Hugolinus *de cenſuris tab.*1. *cap.*20. *§.*6. *num.*5. dixit poſſe creditorem terminum prorogare; ita vt adueniente conditione, & primo termino à Iudice conceſſo, cenſura non obliget, docent etiam Nauarrus *in manuali cap.*27. *num.*14. Siluester verbo *excommunicatio* 2. *num.*1. *caſu* 13. Gaſpar Hurtado *difficult.* 5. *de cenſ.* & alij communiter. 26 27

Tota ergo difficultas eſt, quid ſi debitor non ſoluat in ſecundo termino prorogato, & in hoc puncto reſpondent omnes ferè Doctores non incurrere talem cenſuram, ſi prorogatio facta fuit à creditore Iudice ignorante, quia prorogare, aut ſuſpendere cenſuram, eſt actus Iuriſdictionis, quam non habet creditor: latè idem Vgolinus *lib.*1. *de cenſ. cap.*11. *num.*20. cum multis, quos ſequitur. Et abſolutè hanc opinionem docent Bartolus poſt alios *in l.*1. *§. & poſt operis*, *num.*6. *ff. de noui operis nunciatione*, vbi Alexand. & Iaſon. hanc quæſtionem exornat, dixit communem Couarruuias *in cap. quamuis pactum in princ. num.*6. Gutierrez *de Iuramento confirmat.* 1. *part. cap.* 49. *num.* 11. Spino *de teſtamentis gloſſa* 11. *Rub. num.* 43. cum aliis Ceualios *in pract. quæſt.* 493. ſic tenens contra Innocentium *in dicto cap. præterea*; cuius opinionem dixit communem Cardinalis *in Clement.* 1 *§. nos itaque*, *quæſt.*6. *num.*18. *de Iureiurando*, *& conſ.*9. 28

Et hæc mihi vera videtur in praxi admittenda quando ante diem termini fuit facta prorogatio, ſecus ſi iam dies ceſſit, Felinus *in dicto cap. de Iureiurando*, *num.*5. verſic. *ad idem*, & ita in Rubrica 29

brica de Iudiciis num. 3. Guttierrez *in can. quaſt.* 1. *p. cap.* 1. *num.* 2. *&* 3. Çeuallos *ſuprà*, non enim vt ego exiſtimo intereſt ad talem termini prorogationem ſcientia, aut ignorantia Iudicis; quia ex quo Creditor ſuſpendit terminum, creditur vtique ſuſpenſum à Iudice; eo quod Creditor ad cuius inſtantiam lata fuit excommunicatio, voluit prorogare terminum; Ob idque ait Cornejo *in* 3. *p. Diui Thomæ, tract.* 5. *de cens. in genere diſp.* 4. *dubio* 2. *q.* 3. illam effectum habere ſi in ſecundo termino prorogato debitor non ſoluat vt alia ratione motus docet Suarez *de cens. diſp.* 3. *ſect.* 6. *num.* 11. Diana verò *p.* 5. *tractatu* 9. *reſol.* 65. vtramque dicit ſententiam non carere ſua probabilitate.

30 Itaque Barboſa *in dicto cap. præterea* 40. *n. fin.* cum Caldas Pereira *de emptione, & venditione cap.* 13. *num.* 66. dixit quod Debitor, cui Creditor prolixus terminum ſolutioni præſtitum prorogauit, & diſtulit, dilatione priore pendente in excommunicationis ſententiam non incidat à qua prius fuerat cum reincidentia abſolutus à Iudice Eccleſiaſtico.

31 Ad quintam de abſolutione ſub conditione lata, vt benè diſſoluas dubium eſt, an ſicut *in dicto cap. præterea* 40. *hoc tit.* ſententia excommunicationis ferri poteſt ſub conditione, poſſit etiam ferri ſub conditione abſolutio; adeo vt ſicut impleta conditione, cenſura incurritur eadem impleta contingat abſolutio, & dubium facit pro negatiua; quia ſicut abſolutio Sacramentalis data ſub conditione nulla eſt; ita & abſolutio à cenſura; quia vtraque abſolutio eſt actus legitimus, non recipiens diem, aut conditionem: Quo argumento talem abſolutionem ſic poſſe fieri, negarunt Antoninus *in* 3 *p. tit.* 24. *cap.* 77. §. 1. Silueſter verbo *abſolutio el* 1. *num.* 10. *& abſolutio el.* 3. ſimpliciter affirmantes abſolutionem ſub conditione dari non poſſe in futurum, & Auila *de cenſuris p.* 2. *cap* 7. *diſp* 3. *dubio* 15. docuit abſolutionem ſic factam eſſe illicitam; quia eſt contra rationem; quod manet in ſuſpenſo eſſe tamen validam, vtpotè nullo iure irritam. Et in hanc videtur inclinare Villalobos *in ſumma tractatu* 16. *tom.* 1. *difficult.* 22. *num* 3.

32 Sed verior eſt contraria ſententia, nempe poſſe abſolutionem cenſuræ impendi ſub conditione; Nam ſicut excommunicatiò ita fertur ſic & abſolutio, eſt enim vt *ſuprà* dixi fauorabilior abſolutio excommunicatione: docent Nauarrus *in cap.* 1. *de pœnit. diſt.* 6. *in princ. & num* 64. *& in manuali cap* 26. *num.* 12. Couarr. *in cap. Alma mater* 1. *p* § 11. *num* 6. quos ſequitur Suarez *de cenſuris diſp.* 7. *num.* 3. *ſect.* 8. *num.* 7. Balboa *in dicto cap. præterea num.* 49. Tamburin. *de cenſ. lib.* 2. *diſp* 24. *dubio* 1. Hurtado *de excommunic. diſp.* 14. *dif.* 1 *n* 1. Coninch. *de Sacram. diſp* 14. *num.* 218. Præpoſitus *in* 3 *p. q.* 5 *de cens. in communi dub.* 15. *num* 110. Enriq *lib.* 13. *cap* 19. *n* 4.

33 Et probat Pater Vazquez quem refert Diana *p.* 5 *tract* 9. *diſp.* 14. à ſimili de eo, qui abſoluit pro certo tempore, quo elapſo reincidit, ſi non ſatisfecerit, eſt enim abſolutio tali modo conceſſa; non ſolùm valida, ſed licita; quia abſolutio ſic facta nullo irritatur iure, ac proinde impleta conditione, ſub qua fuit facta habebit effectum tollendi excommunicationem, & probatur nec eſſe prohibitam iure poſitiuo, cum nullum ſit quod eam impediat, nec naturali; quia ſic abſoluere non eſt contra rationem, ſicut nec excommunicare ſub conditione *ex dicto cap. præterea.*

34 Nec obſtat æquiparatio de abſolutione Sacramentali, quæ non impenditur ſub conditione: Hæc enim nunquam ſic impenditur, quia nunquam forma Sacramentalis effectus pendet à futuro, cum vel illicò dum profertur proſit, aut non: Hæc enim procedit ab inſtituto Chriſti non ab intentione Miniſtri, quod non procedit in cenſura quæ eſt quædam humana ſententia iure poſito introducta, ſicut & ipſa ſententia cenſuræ: Et ideò eius effectus pendet à voluntate ipſius abſoluentis, qui effectum conditione adiecta ſuſpendere poteſt, tuncque talem abſolutionem pendere vſque ad tempus conditionis.

35 Nec iſte dicitur actus legitimus; qui nec recipit diem, aut conditionem; quia Regula hæc ſolùm procedit reſpectu nonnullorum actuum, veluti emancipatione, acceptilatione, & aliorum quos enumerat Gloſſa *in l. actus legitimi de Reg iuris* tradit Balboa *in dicto cap. præterea n.* 50. *in fine, & num.* 10.

36 Nec his obſtat dicere ſententiam excommunicationis ferri non poſſe ſub conditione ex *cap. biduum* 2. *q* 6. *l.* 1 §. *biduum, ff. quando appell. ſit*, quia reſpondeo procedere in ſententia diffinitiua lata ſub conditione, non inquam in ſententia interlocutoria, quam ſub conditione ferri poſſe teſtatur Gloſſa *in dicto cap. biduum*, Bart. *in l. a Diuo Pio*, §. *in venditione num.* 1. & *ibi* Iaſon *num.* 17. cum aliis Balboa *in dicto cap. præterea num* 19. dicens Textum illum loqui de interlocutoria qualis eſt excommunicationis ſententia, vt probat Gloſſa verbo *ſententia in dicto cap. biduum, Gloſſa in ſumma* 2. *quaſt* 2. *Gloſſa in cap. decernimus* 3. *quaſt.* 9. Abbas *in dicto cap. præterea num.* 14. Felinus *in Rubrica de re iudicata num.* 15. † Et reſpondetur ſecundò contraria loqui de ſententia lata ſub conditione extrinſeca, quæ non eſt neceſſaria de natura actus, v. g. ſi Iudex ſoluere iuſſerit, ſi nauis ex Aſia venerit

37

38 Sed Textum *in dicto cap. præterea*, cum ſimilibus loqui quando ſententia fertur ſub conditione intrinſeca, quæ omninò ad actum eſt neceſſaria, vt ſi iuſſerit intra 20. dies ſoluere ſub pœna excommunicationis, & hoc modo, vt *ibi* aduertunt Abbas *num.* 10. Decius 9 Balbua 19. *in fine* ſententia diffinitiua poteſt ferri ſub conditione: argumento Textus, *in lege à Diuo Pio, § in venditione, ff. de re iud.*

39 Itaque Barboſa *ibi num.* 3. reſoluit cum multis ex adductis *ſuprà*, & cum Marco Alterio, & Antonio Ricciulo *de Iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *cap.* 66. improbant Silueſtrum Angelum, quod valet excommunicationis abſolutio ſub conditione de futuro, veluti ſi intra menſem ſatisfeceris.

40 Ad ſextam quæſtionis partem, an cenſura feratur ſub forma diſiunctiua, iuxta Inquiſitionem *dicti cap. præterea*, videbis Suarez *de cens. diſp.* 3. *ſect.* 2. *à num* 10. vbi & ſi referat nonnullos dicentes nihil operari, ſic latam ob incertitudinem, vt ſi dixerit Iudex *maneat excommunicatus, vel ſuſpenſus*, vel ſub determinata ſpecie, vt ſi ſuſpendat ab officio, vel à beneficio, inter quos Hugolinus *de cens. tab.* 1. *cap.* 20, §. 3. *numero* 4. Nauarrus *capite* 27. *numero* 161.

mero 161. qui citat Panormitan. Tamen reuera affirmatiua ſententia ſequenda eſt; quia intentio Iudicis ea eſſe videtur, vt altera partium executioni mandetur eam relinquens eligendam arbitrio rei, vt quam maluerit partem illius pœnæ eligat, & accepiet: Sic accipitur ex *dicto capite præterea hoc Titulo*, in verſiculo *niſi Sempronio, & in capite à crapula de vita, & honeſt. Clericorum*, in verſiculo *ſi quis autem*; Etenim ſi quis condemnetur, vt ſoluat centum, vel publicè flagelletur, ad vnum præciſè tenetur: probat omninò videndus Suarez *vſque ad num.* 61. *dicta ſectione* 2. vbi etiam ſic practicari in præſtandis indulgentiis, aut abſolutione Sacramentali.

41 Solent etiam Doctores per Textum *in dicto capite præterea de appellat. hoc Titulo*, diſputare de abſolutione cenſuræ ad reincidentiam, de quo Balboa *ibi, à numero* 51. Sed quia ego *ſuprà* de exceptionibus notauerim; vbi de hoc puncto, & cum vberius; & propriè agendum eſſet *in capite* 6. vbi notaui de exceptionibus, ideò interim videbis Dianam *parte* 5. *tractatu* 9. *reſol.* 15. vbi agit de eo dubio an vt abſolutus ad reincidentiam; in cenſuram reincidat, ſit neceſſaria noua culpa, & pro negatiua, & affirmatiua ſententia probabiliter loquitur cum Propoſito *in* 3. *parte quæſtione* 1. *de cenſuris in communi dubio* 15. *numero* 113. notant ergo Hurtado *de excommunicatione diſputatione* 14. *difficultate* 3. *numero* 31. Diana *vbi ſuprà in fine*, ex Suarez contra Auilam quod qui poteſt abſolutè abſoluere, poteſt etiam ad reincidentiam, quamuis excommunicare non poſſit, quia abſoluens ad reincidentiam, non eſt qui ſecundo excommunicat, ſed ille, qui ſecundo excommunicauit: Aliqua dico de quæſtione ſequenti in fine.

QVÆSTIO V.

An vbi cauſa non fuerit finita per executoriales excommunicatio lata pro executione prima, aut ſecunda Sententia, à qua appellatum fuerit, ſit nulla; An ſi Epiſcopus poſt ſententiam diffinitiuam depoſitus appellauerit à ſententia poſſit appellatione pendente ſuum officium exercere: vbi an hoc contingat in quolibet officiali, qui ab excommunicatione appellauit, & an appellans generaliter à ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ſuſpendat cenſuram: Et an ſublata verbi gratia ab Epiſcopo ſuſpenſione ad reincidentiam, ſi detur interim appellatio ſuſpendat ſententiam, ne poſtea ſuſpenſio contrahatur, & idem quæritur de interdicto, vbi de aliis dubiis remiſſiuè?

SVMMARIVM.

1 Cap. ad præſentiam hoc tit.
Excommunicatio lata pro executione, aut ſecunda ſententia à qua appellatum eſt nulla ſi cauſa fuerit finita per executoriales, non ſic abſolutio num. 3.

2 *Dictio* niſi feceris, niſi comparueris intra tres dies *eſt conditionalis.*

3 *Appellans abſolutus ab excommunicatione, manet, non obſtante appellatione Aduerſarij.*

4 *Epiſcopus depoſitus poſt ſuam interpoſitam appellationem, poteſt ea non obſtante depoſitione ſuum officium exercere, non ſic in excommunicato num.* 6.

5 *Canonicus quia appellauit à ſententia depoſitionis interim poteſt eligere, & teſtimonium ferre, limitatur; num* 6.

7 *Suſpenſus licet appellet adhuc remanet ſuſpenſus, niſi ſuſpendatur in pœnam. n.* 8.

9 *Officialis quilibet appellans à cenſuris, nequit officium exercere, nec ſi appellet à ſententia ſuper officiis temporalibus num.* 10.

11 *Appellatio generalis, & vaga ab excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicto ante eorum probationem eſt valida.*

12 *Appellatio interpoſita ab Epiſcopo ſublata ſuſpenſione ad reincidentiam facit vt iterum non contrahatur ſuſpenſio, numero* 13. *niſi num* 14.

15 *Appellatio interpoſita, ſublato interdicto loci, aut perſona ad reincidentiam num procedat, ac in ſuſpenſione.*

16 *Abſolutus ad reincidentiam, vt reincidat in cenſuram, opus eſt noua Iudicis declaratione.*

17 *Appellari poteſt iudicialiter, & extraiudicialiter à præcepto facto ſub pœna excommunicationis, & in qualibet cenſura lata ſub conditione num.* 18.

19 *Excommunicatus eſt qui non appellat, ſeu non paret præcepto facto ſub pœna excommunicationis, niſi per impotentiam non paruerit.*

20 *Iudex Eccleſiaſticus declarando aliquem eſſe excommunicatum poſt interpoſitam appellationem, an faciat vim, vel abſoluenda Reum à cenſuris, non obſtante appellatione* remiſſiuè.

21 *Iudex Eccleſiaſticus, an faciat vim procedendo per declarationem in cauſa executorialium, appellatione remota, vel procedendo ad taxationem expenſarum, poſt appellationem à ſententia executionis.*

22 *Canonicus excommunicatus poſt appellationem percipit diſtributiones quotidianas, ſeu alia cenſura innodatus, num.* 24.

23 *Expulſus à capitulo ſi appellat, aut incarceretur percipit ſicut antea.*

25 *Declarari poteſt poſt excommunicationem, non obſtante appellatione poteſt non parens litteris Apoſtolicis, quid de declaratione excommunicationis contenta in iure, vel hominis præcepto, n.* 6. *quid ſi publicetur ab ordinario vel delegato, num.* 7.

AD primam quæſtionis partem excommunicationem eſſe nullam reſoluunt Doctores per Textum *in cap. ad præſentiam hoc Titulo*, vbi Francus *& in cap. ſæpè*, vbi Gloſſa verbo *rata, num.* 8. *& in cap. peruenit in* 3. *notab. eodem Titulo*, Lapus *allegat.* 1. *num.* 2. Angelus *conſil.* 188. Franchis *in cap. ſolet de ſent. excommunic. lib.* 6. Rota *in deciſione* 20. *de appell. in nouis*, 1

quod

quod procedit etiam ſi appellatió fuerit extraiudicialiter interpoſita, quia interim excommunicatio fulminata, nulla eſt ipſo Iure, Franch. *in cap. bona concluſ.* 2. *num.* 35. *hoc tit.* idemque dicendum, ſi appellatio fuerit interpoſita ab interlocutoria: nam cenſuræ poſtea fulminatæ non ligant, & veluti attentatæ reuocantur, tam coram Iudice ordinario appellationis, quàm per viam violentiæ, cum Iudex Eccleſiaſticus faciat vim exequendo, appellatione remota, vt pluries fuit Iudicatum in Rota, & tradit Lancelot. *p.* 2. *cap.* 12. *ampliatione* 8. *numero* 3. quæ intelliges de cenſura fulminata poſt appellationem, quia ſi purè lata eſſet ante appellationem valeret ex Textu noſtro, & ex iam dictis, niſi lata eſſet ſub conditione ex *cap. præterea* 40. *de appellat.* de quo latè dixi, *quæſtione præcedenti*: cum multis reſoluit, Ceuallos *in præ-*
2 *cticis, quæſt.* 897. *à num.* 14. † Quia illa dictio, *niſi feceris, niſi comparueris infra tres dies*, eſt conditionalis, vt tradunt Decius *ibi in* 2. *notabili* per illum Textum, Lapus *alleg.* 73. *n.* 4. Rota *in fine de dolo in nouiſ.*

3 Hanc vero concluſionem non procedere in abſolutione ab excommunicatione, quia interim appellatos remanet abſolutus, non obſtante aduerſarij appellatione: docent Francus *in cap. quæ fronte, quæſt.* 4 *num.* 35. & hic in vltima quæſtione per Textum noſtrum; Ceuallos *ſuprà numero* 1017. vbi addit nec à tali ſententia abſolutionis debeat admitti appellatio, vt tradit Guid. Pap. poſt Innocentium *in cap. ab excommunicatione de reſcriptis*, Antonio Nicoli. *de ſententia excommunicationis*, quia ſemper Iura ſunt fauorabiliora ad abſoluendum, quam ad condemnandum, & per conſequens nec per viam violentiæ appellans debeat audiri, cum nullum damnum patiatur in cauſa principali, propter abſolutionem, vt iam etiam, liquet in *ſuprà* adductis.

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, breuiter Gloſſa ſub verſic. *rata manet ſententia*, *in cap. ſæpe* 44. *hoc tit.* verbo, *ſed pone Epiſcopum aliquem*, dicit quod Epiſcopus qui poſt ſententiam depoſitionis appellauit depoſitus poſſit pendére appellatione ſuum officium exercere, & ad hoc hanc Gloſſam dixit notabilem, & ſingularem Couarruuias *lib.* 1. *variar. cap.* 16. *num.* 11. *ad finem*, Lancelotus *de attent. p.* 2. *cap.* 12. *de attent. appellat. pend. limit.* 16. *num.* 6. Barboſa *in dict. cap. ſæpe num.* 6. Sigiſmund. Scaccia *de appellat. quæ-*
5 *ſtion.* 13. *num.* 72. † Vbi ſimiliter idem reſpondit de Canonico, qui per ſententiam fuit depoſitus, quia poteſt appellatione pendente eligere, & teſtimonium ferre, Guttiertez *in pract. p.* 1. *quæſt.* 39. *num.* 9. late, & bene Azeuedus *in l.* 1. *num.* 16. *tit.* 7. *lib.* 2. *recep. & in l.* 14. ibi ſic tenens contra Auendañum: tamen idem Guttiertez dicit vt ſi conſiderentur, *leges* 12. *tit.* 5. *lib.* 3. *recopilat. l.* 26, *tit.* 23. *lib.* 4. quæ diſponunt *en los Alguaciles, y Iueces reſidenciados*, quid ſit faciendum.

6 Et hæc, quæ procedunt in depoſito, appellatione pendente depoſitionis, vt poſſit depoſitus exercere ſuam Iuriſdictionem, limitantur vt non habeant locum in ſententia excommunicationis quia licet excommunicatus appellet, non inquam poterit continuare, Lancelotus *dict. cap.* 12. *limit.* 26. *num.* 7. ideoque licet appellet, remanet excommunicatus ex Textus noſtri ratione, iam *quæſt.* 1. adducta, &

in ſequentibus: & ſic Lancelot. *in præf. n.* 99. Scaccia *d. q.* 3. *n.* 76.

Deinde limitatur in ſententia ſuſpenſionis, quia 7
licet ſuſpenſus appellet, appellatione pendente, remanet ſuſpenſus, Abbas *in dict. cap. ſæpe n.* 15. Barboſa *num. fin. in fine*, Lancelotus *dict. cap.* 12. *in præfatione*, *num.* 104. *limit.* 1. Miles verbo, *appellatio*, ſicut, *ſub num* 27. Scaccia *dict. quæſtion.* 3. *num.* 77.

Vbi *numero* 78. ſub limitat, vt nec procedat, quando ſuſpenſio infligitur alicui in pœnam, & hæc late vera eſſe apprehendes ex iam adductis. *q.* 1. 2. *&* 3. 8

Ad tertiam quæſtionis partem, an hoc contingat in quolibet officiali, qui ab excommunicatione appellauit, & quantùm ad alias ſententias præter cenſuras, nemini dubium eſt, vel ſi officialis appellet, in tempore ad appellandum, conſtituto nullo modo amittat ſui officij exercitium, de quo longe agens, eſt videndus 9
Ioannes Guttiertez *pract. p.* 1. *quæſt.* 39. † Dicit 10
verò, *num.* 4. quod ille, qui priuatur ab honoribus futuris, etiamſi appellet ad noua officia eligi, vel aſpirare non poſſit, & *num.* 4 quod officialis condemnatus, etiam appellans in illis officiis, quæ curſu temporis conſumuntur, non eſt ſuſtinendus in eis quia alias eſſet illuſorium Iudicium: alia expecificans refert Videndus idem Guttiertez de quo aliquid dixi, *ſuprà*, in latrone appellante, & in aliis, ſed de officiali poſt cenſuram appellante facilis eſt reſolutio ex iam ante actis à quæſtione 1.

Ad quartam quæſtionis partem, an ſi quis appellet generaliter à ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti, ſuſpendat cenſuram, dubium faciunt adducta, *in cap.* 1. *de libelli oblatione*, *& in cap* 2 *hoc tit.* vbi de appellatione generali, & vaga, admittenda, vel non, de qua etiam *ſub cap.* 7. vbi de appellante ad diuerſos Iudices. quibus ſuppoſitis, & ſecundùm principia adducta in illis locis, quorum nonnulla repetit Diana *p.* 5. *tractat.* 9. *reſol* 12. vbi reſpondet ſecundùm diſtinctionem Iuris Ciuilis, aut Canonici, vt ſecundùm illud valeat, ſecundùm noſtrum Canonicum Ius, non item ibi enim refert Decium dicentem, *in cap. conſuluit*, *num.* 4. *&* 5. *hoc ti* illam appellationem in vſu Iuris Pontificij inutilem non eſſe, huiuſmodi enim appellatio generalis facta ſimpliciter ad Iudicem competentẽ, etſi omiſſo medio ad Papam fieri poſſit, vel ad eius legatum, tamen in dubio præſumitur facta ad proximum Iudicem ſuperiorem, cum voluntas appellantis non debeat præſumi ſuſpenſa, & in determinata, eo in caſu hanc Doctrinam probabilem vocat Diana *ſuprà*, & valde probabilem quia qui appellat verbis generalibus, debet adire Iudicem competentem proxime ſuperiorem, non verò maiorem, omiſſo medio, etiam ſi ad illum prouocare potuiſſet: alia tradit de appellatione alternatiua, *ibi*, in verſic. *ſed quid*, de qua dixi, *ſup. in cap.* 2. *de libelli oblat.* 11

Ad quintam quæſtionis partem, an v. g. ſublata ab Epiſcopo ſuſpenſione ad reincidentiam, ſi detur interim appellatio, ſuſpendat ſententiam, ne poſtea contrahatur ſuſpenſio, & licet negatiuam ſententiam loquens de interdicto, dicat Alterius, *de cenſuris*, *tomo* 2. *diſputat.* 8. *cap.* 6. cum Caldetino *de interdicto p.* 2 *in fine*, *num.* 31: 12
† Tamen idem Alterius *diſput p.* 2. *in dubio de ſuſ-* 13
penſione, & Bonacina *de cenſ. diſput.* 3. *puncto* 1.

Digitized by Google

num. 4. docent affirmatiuam, nempe interpoſita
appellatione ſuſpendi ſuſpenſionis effectum, quia
Epiſcopus nunquam poteſt tollere ſuam cenſu-
ram, niſi eam penitus tollat; quare ſi appelletur,
& iuſta ſit appellatio, cenſura manebit ſuſpenſa.
† Deinde quia in ſententiia cenſuratum primus
actus non poteſt ſeparari à ſecundo, ideſt ſubſtan-
tia ſententiæ, quæ eſt primus actus, ſeiungi ne-
quit ab effectu eiuſdem ſententiæ, qui eſt ſecun-
dua actus, quia cenſuræ, vt iam ca Teatu noſtro
dictum eſt, trahunt eaecutionem paratam, & id-
circo Epiſcopus non poterit tollere effectum
ſententiæ, remanente ſubſtantia.
14 Quare ſi ſuſpendit ſententiam, eam penitus
extinguit; & ſic ſi poſtea ſuſpenſua appellet, talis
appellatio habebit vim, ne ſuperior poſſit iterum
ferre cenſuram, niſi antea cognoſcatur de appel-
latione, Iuxta Teatum *in c. dilectis, §. quia vero. hoc
tit.* & ſic tenent Diana *p. 5. tract. 10. reſol. 18. in fine,*
cum Abbate *in c ad hæc n. 5. hoc tit.* dicens contra-
riam eſſe probabilem, ſed potius huic ad-
hærere.
15 Vnde etiam de interdicto Eccleſiaſtico idem
dicendum eaiſtimo ex Doctrina Textus noſtri
ob eandem rationem, ac de ſuſpenſione dictum
eſt; etſi Calderinus *in d. tract. de interdicto p. 2. in
fine, num.* 31. dicat quod interdictum perſonæ ſuſ-
pendi non poteſt, ſicut nec excommunicatio, ſed
tantum interdictum loci; & *num.* 32. addit appel-
lationem interpoſitam in caſu propoſito, nō poſ-
ſe ſuſpendere effectum interdicti pro tempore
futuro, ea ea ratione, quia quando interdictum
non tollitur, ſed remanet habitu, & impeditur, ne
producat effectum in actu; ob idque tranſacto
tempore ſuſpenſionis, non ferri nouum interdi-
ctum, ſed illud idem numero, quod erat ante ſuſ-
penſionem, & remanſit, ſaltim habitu; ligans, ope-
ratur ſuos effectus, ſicut prius, indeque ſequi, vt
appellatio ſit ſequens interdictum, quæ cum ſe-
quens ſit nunquam, vt ex Teatu noſtro apparet,
ſuſpendit cenſuram, adhuc tamen, etſi vtraque
ſententia probabilis ſit, eaiſtimo pendere ab illa
quæſtione, quam *ſuprà*, quæſtione præcedenti no-
taui ex Diana *d. p. 5. tract. 9. reſol. 15. an vt abſolutus
ad reincidentiam, reincidat in cenſuram ſit neceſſaria
noua culpa.*
16 Et pro vtraque ſententia adducit Doctores, &
adhuc magis vrget Balboa *in c. 40. hoc tit.* legend.
à num. 51. & melius, *a num.* 54. vbi agit de dubio,
an ſic abſolutus, tranſacto, ipſo Iure, reincidat, aut
deſideretur noua iudicis declaratio. & licet, ex *c.
ad reprimendam de officio ordinarij, & c. ad noſtram
el. 1. de iureiur. cap. quæſt.* 21. *hoc tit. lib. 6.* pro ſecun-
da ſententia, nempe, vt deſideretur noua decla-
ratio, definiri videatur: tamen ipſe, *n.* 55. probat ex
multis ipſo Iure incurri; at cum nihil loquatur de
appellatione interpoſita, medio illo tempore, quo
abſolutus eſt à cenſura, ideo reſoluet vt di-
ctum eſt.
17 Pro complemento notabis appellari poſſe Iu-
dicialiter, & eatra Iudicialiter à præcepto facto
ſub pœna eacommunicationis, vt iam dixi; *ſuprà*
taliterque appellationem prodeſſe, vt ſi Iudea ex-
communicaret, eſſet nulla excommunicatio, Mar-
ta *de iuriſdict. 3. p. c. 12. n. 3. & 4.* Salgado *de protect.
Reg. p. 2. cap. 5. num.* 19. Farinac. *in praxi, quæſt.* 101.
num. 70. Barboſa *in c. dilecti 52. hoc tit. n.* 4.
18 Et Scaccia *de appell. quæſt. 17. limit. 22. num* 47.
vbi *n.* 49. ampliat locum habere in qualibet ſen-
tentia cenſuræ Eccleſiaſticæ lata ſub conditione,
quia ſuſpenditur, ſi ante conditionis euentum ap-
pelletur. vt dixi, *quæſt* 3. † Et *n* 50. declarat quod 19
licet quis non appellando, & non parendo præ-
cepto facto ſub pœna excommunicationis ſit ex-
communicatus tamen non ſit eacommunicatus
ſi per impotentiam illi non paruerit, *& num* 51.
declarat vt excommunicatus ſub conditione, non
dicatur eacommunicatus, ante conditionis euen-
tum, de quo iam diai, *ſub dict. quæſt* 3. ad Textum,
in d. c. præterea 40. hoc tit.
Item poſſes applicare ad hanc tractationem ſe- 20
quentes quæſtiones, quas refert, & tractat, Ceual-
los *de cognit. per viam violent, p. 2. quæſt.* 139. vbi
an iudea Eccleſiaſticus declarando aliquem eſſe
eacommunicatum, poſt interpoſitam appella-
tionem, faciat vim: & an faciat vim abſoluen-
do reum à cenſuris, non obſtante appellatione,
quas quidem de facili reſolues, ex iam adductis
in præcedentibus quæſtionibus, & de prima di-
xit etiam, *quæſt.* 35. † Et ad aliam, *ibi quæſt.* 36. 21
an iudex Eccleſiaſticus faciat vim procedendo
per declaratoriam in cauſa executorialium, ap-
pellatione remota, ſed eam etiam de facili reſo-
lues ea dictia, *vbi ſuprà*, & ipſum ibi videbis; &
ipſum etiam videbis, *quæſt.* 159. an Iudex faciat
vim procedendo, ad taxationem eapenſarum poſt
appellationem interpoſitam à ſententia eaecu-
tionis, de qua, *hic* Decius in verſic. *poſtremo*, Bu-
trius *num.* 4.
Item Riccius *in collect. 696.* ſuper Textum, *in* 22
dict. cap. dilecti 2. hoc tit. agens quod eacommu-
nicatio lata poſt appellationem, eſt ipſo Iure
nulla, infert quod Canonicus taliter eacom-
municatus, percipit diſtributionea quotidianas,
Monalius *conſ* 110. *p.* 2. quod notat Riccius ad
ornatum Gloſſæ *hic.* † Addens procedere quem- 23
admodum percipit etiam expulſus à capitulo,
qui inſeruire alias ei ſolebat, non obſtante quod
in carceratus inſeruire ei non poſſit. † Et am- 24
pliat procedere in qualibet cenſura in ſpecie cum
Sairo *in deciſ. 3. hoc tit.* † Sed limitat primo in 25
contemnente parere notorie litteris Apoſtolicis,
quia etiam poſt appellationem excommunica-
tus declarari poteſt: pulchre Veral. *in deciſ.* 324.
† Limitat ſecundo vt declaratio eacommunica- 26
tionis contentæ in Iure, vel in hominis præ-
cepto, ſuſpendatur per appellationem: refert
deciſum ipſe, *in deciſ.* 18. *Curia Archiep. Nea-
pol.* 28. limitat etiam 3. vt non obſtante appel-
latione, poſſit excommunicatus publicari,
quando fit per ordinarium, ſecus in dele-
gato, Achilles de Graſſis, *in deciſion. 4. de
ſententia excommunicat.* Cappell. Tholoſ. *in de-
ciſion.* 299. & de ratione diuerſitatis pul-
chrè Maynardus *libro tertio, deciſion.* 28.
& cum his finitur Textus iſte die 31.
Iulij 1654.

A D

AD TEXTVM
IN CAPITE LIV.
Solicitudinem, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. SVa littera huius Textus comprehenditur materia, *in cap. paſtoralis in §. verùm*, à verſic. *ſane*, & ibi, *appellantem reputans contumacem ipſum excommunicationis vinculo innodauit*, & ibi, *Quod poſt appellationem legitime ad nos interpoſitam ipſum excommunicauerat.* II. Item de materia reuocandi attentata poteſt adiungi per verba ibi, *& petens ſe ad eum ſtatum*, de qua latiſſime egi, *in c. bona 51 hoc tit. & in c. 17.*

III. Item hic poteſt etiam adiungi, quæ latè adduxi, de appellatione ad Papam omiſſo medio, vt colligitur, ex verſic. ibi, *Duobus coram Epiſcopo litigantibus, alter eorum ad ſedem Apoſtolicam appellaſſet*, de quo dixi latè, *in cap. 7. hoc tit.*

IV. Et in verſic. *Si vero Notorium exiſteret, quod mandatum Epiſcopi indiſcretum fuerat, vel iniuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire*: adiunges quæſtionem, *in cap. olim 17. de reſtit. ſpoliator. quæſt.* 5. an excommunicationis ſententia à Iudice incompetenti lata, ſeu per aliquot dies obſeruatur à non ſubditis, tribuat incompetenti Iuriſdictionem.

V. Materia præcipua, quæ hic ſedet, pertinet ad illam, ex quibus præſumatur quem ſuæ appellationi renunciaſſe, & hic exemplificat in illo, qui coram Iudice inferiore ſuper concernentibus ipſam appellationem comparet; ad quod applicabis quæ dixi, *in d. c. cum teneamur 17. quæſt.* 1. verſic. *ad tertiam*, & alia, quæ congeſſi, *in Rubr. quæſt.* 2. verſic. *ad ſecundam.* & adiunges notata, *ſuprà in cap. dilecta 39. hoc tit.* & ad plura, *in c. 5. hoc tit.* verſic. *ad vltimam.*

VI. De proteſtatione, & eius vi agunt Doctores, *in c. cum M. Ferr. de conſt. & in c. fin. hoc tit.* vbi dico.

QVÆSTIO I.

An appellans, ſi compareat coram Iudice à quo appellauit, videatur appellationi renunciaſſe, etiam ſi proteſtetur ei non renunciare: Vbi de aliis renunciandi modis?

SVMMARIVM.

1 *Renunciaſſe videtur appellans ſui appellationi, ſi compareat coram iudice à quo ſuper tangentibus ipſam appellationem, etiamſi aliud præſtetur, ſecus ſi ſuper aliud negotium, num. 2.*

3 *Renunciatum tacitè appellationi videtur quoties appellans comparet coram iudice à quo, & petijt prorogationem, vel ſi cauſa non fuit commiſſa, n. 4.*

4 *Renunciatum appellationi videtur tacitè, ſi appellans compareat, & ſi iudex nihil fecerit, item etſi compareat coram alio iudice ſuperiore iudici appellato, num. 6. & etiam ſi eius procurator compareat, n. 7.*

8 *Renunciaſſe beneficio tacitè videtur qui conſenſit, vt alteri conferatur.*

9 *Renunciaſſe tacitè videtur rei iudicatæ, qui petijt vt poſt illam producantur iura, & dentur articuli.*

10 *Renunciaſſe tacitè videtur decimus qui conſentit, vt alius eas exigat.*

11 *Actus ſubſequens non præſumitur factus ex errore.*

12 *Pandecta, quæ in vſu non eſt ſeruanda.*

13 *Renunciaſſe videtur Dominus directus iuri dicendi de caducitate recipiendo Canonem.*

14 *Renunciare tacitè appellationi videtur, qui poſt appellationem petit terminum ad ſoluendum, vel ſi partem ſpoliat aduerſam, n. 15.*

16 *Puniri quis debet in eo in quo deliquit.*

17 *Priuilegio dignus non eſt qui eo abutitur.*

18 *Appellans ſemel, etſi redeundo ad iudicem, videatur renunciaſſe appellationi ſi poſtea grauatur in ſententia poterit nihilominus appellaſſe.*

19 *Renunciaſſe appellans non videtur, etſi reddat ad iudicem à quo in caſibus n. 20 21. 22. 23. 24 25 I*

27 *Priuilegium renunciatur, quando videatur, tacitè*, miſſiuè.

IAm in præfatis locis, ſatis ſuperque dixi qualiter appellãs cenſeatur ſiue appellationi renũciaſſe, ſiue expreſsè; ſiue tacitè nũc vero breuiter iuxta Textum noſtrum reſpondeo, vt ſi appellans compareat coram Iudice à quo ſuper tangentibus ipſam appellationem, videatur appellationi renunciaſſe, etiamſi proteſtationem mittat, quod non videatur prædictam comparationem ſe velle appellationi renunciare, quia prædicta proteſtatio, tanquam facto contraria non releuat. *l. cũ plures, § locator. ff locati.* † Si enim actus, ſuper quibus comparet, non ſunt omnino appellationi contrarij, veluti ſi poſt appellationem ab interlocutoria cum proteſtatione compareat appellans coram Iudice à quo ad proſequendum negotium principale vtilis erit talis proteſtatio ad excludendam appellationis renunciationem, vt optime docet Scaccia *de appell. q. 17. limit. 2. n. 43.* è contra tamen ſi compareat ſuper negotiis tangentibus ipſam appellationem, ei renunciaſſe videbitur coram Iudice à quo comparendo, vt docet Salgad. *de reg. protect. p. 1. c. 5. n. 76 p. 164.* Ruginel *de appel. §. 9. Gloſ. 1 n. 41.* verſic. *inſuper*, Lancel. *de attent. p. 2. c. 12. de attent. appel pend. in præf. à n. 15. & ampl. 2. in pr.* cum multis aliis Barb. *hic n.* 3. quibus addo Riccium *coll.* 1428. ad textum noſtrum, vbi reddit rationem, ſecundum Rubinum *in dec. 91.* quia per poſteriorem actum contrarium videtur receſſum à priori. 1 2

Vnde infero primo quod tacitè videtur renunciatum appellationi, quoties appellans comparet coram iudice à quo, & petijt prorogationem, vt fuit reſolutum in Rota Romana in vna Lucana caritatiui ſubſidij 27 aprilis 1551. coram ACoiá bono. & facit deciſ. Veralli 59. p. 1 † Imo ſecundo addit Riccius cum eodem Veral. *in dec. 31 & 35.* vt cenſeatur etiam tacite renunciatũ appellationi, ſi cauſa non fuit infra decem dies commiſſa † Et tertio ampliatur etiam ſi Iudex nihil fecerit, quia ſufficit, quod pars coram eo comparuerit: ſic Scaccia *dict. quæſtion. 17. num. 15.* † Et etiam ſi compareat coram alio Iudice illius Iudicis, à quo, ſuperiore ad quem: tamen non 3 4 5 6

7 ſit appellandum. † Et ampliatur quarto,etiamſi
eius procurator compareat coram iudice à quo,
ſic idem Scaccia *d.q.* 17.*n.*18.

8 Et Riccius ampliando, *in dict. collect.* 1428.
Textum noſtrum confirmat eius regulam, ex
ſequentibus, primo quod qui conſenſit, vt be-
neficium ſuum conſeratur alteri,tacitè vide-
tur renunciaſſe illud ex Rota *in dec.* 3. *de renun-*
9 *ciatione in nouiſ.*& Mohed *in deciſ.*335.† Secundo
quod tacitè cenſetur renunciaſſe rei Iudicatæ pa-
tiendo, vt poſt illam producantur Iura, & den-
tur articuli; *diuerſor. in deciſ.*39. & 114.*p.*1.Mo-
10 hed,*in deciſ.*39. † Tertio quod quis tacitè cen-
ſetur renunciaſſe decimis patiendo, vt alius illas
11 exigat, Veral.*in deciſ.* 241. *p.* 1. † Imo quarto
infert Riccius cum Caſtillo *in deciſ.* 34. quod
actus ſubſequens non præſumitur factus ex er-
22 rore. † Quinto quod pandecta, quæ non eſt in
vſu, vel vſum habet contrarium, non ſit ſeruan-
da;idem *deciſ.* 66. & Riccius cum eo,*ſuprà dicta*
23 *collect.* 1428. † Vbi ſcato cum Mooier, in de-
cis,Aragon 3. infert quod Dominus directus re-
cipiendo canonem,cenſetur, renunciaſſe Iuri di-
cendi de caducitate.

24 Sed ad propoſitum qualiter, & in quibus ca-
ſibus cenſeatur tacite appellatum renunciaſſe,
dixi *ſuprà in Rubric.dict. quæſtione* 2. verſiculo, *ad
ſecundam*, & colliges ex dictis, *in cap. perſonas.
cap.* 5. *hoc titulo*, Item tacitè renunciare videtur,
ſi poſt appellationem petat terminum ad ſoluen-
dam ſummam in ſententia comprehenſam, *l. ad
ſolutionem,C de re iud.*

25 Imo etiã tacitè renunciat, ſi poſt appellationẽ
partẽ ſpoliat aduerſã,quia ſi ille appellationi ſuæ
nõ defert,nec Iudex,nec pars aduerſa deſerre de-
bet,*c.an ſit* 42.*hoc tit.*vbi notaui,taliſque appella-
tionis renunciatio, eiuſque beneficij probatio,
16 maxima nititur ratione. † Quia in eo debet
quis puniri, in quo deliquit, & ſimilimodo la-
borans de eodem, non poteſt obijcere morbo.
17 † Nec dignus eſt priuilegio qui eo abutitur,*cap.
ſignificaſti de diuor.cap.perſonas* 20. *de teſtibus,cap.
fruſtra de vſuris,l.*2.*Cod.ſi minor ſe maior:*plura cu-
mulat ad propoſitum Gonzalex *in reg.* 8.*Cancel.
Gloſſa* 27.
18 Vnum tamen notabis ex Textu *in cap. dile-
cta* 31. quod qui ſemel appellauit, & poſtea re
deundo ad Iudicem à quo appellationi renun-
ciare videatur: tamen ſi deinde grauatur in
ſententia; poterit nihilominus in eadem cauſa
iterum appellare, ex ea ratione, quia licet quis
comparendo coram Iudice à quo, cenſeatur re-
gulariter renunciare appellationi interpoſitæ:
tamen non cenſetur renunciare appellationi in-
terponendæ, id eſt iuri appellandi, vt notaui,
ſup.in cap. dilecta 39 *hoc tit.* per Textum,*ibi*, vbi
Barboſa cum multis,*num.* 1. & 2. inter quos Fe-
linus *in cap.gratum de officio deleg ſub num.*6. Ga-
briel *lib.* 2. *commun opinion. ſub hoc tit.concluſ.* 2.
*limit.*1.*num.*5.& 6.Sigiſmund.Scaccia *de apllatio-
nibus,quæſt.* 17.*limit.* 2. *num.* 26.vbi refert alios
contrarium tenentes.

29 Vnde etiam relatam noſtri Textus regulam
etiam declarabis, nam non procedet, ſi Iudex
poſtquam grauauit, & pars appellauit, citet
appellantem ad videndum ſe grauari, & re-
grauari, & appellans compareat,& petat pro-
rogari terminum,quia tunc non videtur renun-
ciatum appellationi docet Scaccia *dict quæſt.* 17.
20 *limit.*2.*num.*29. † Sed videtur contradictum,*ſu-
prà*,in verſiculo, *vnde.* † Item Scaccia limitat, 21
*ſup. num.*11. etiam quoties appellans compareat
coram Iudice pro reuocatione grauaminis, &
ad docendum de grauamine, quod videtur con-
firmari ex dictis, *ſuprà in cap.* 17. *hoc tit.* † item 22
& *num.*26. limitat in appelatione interponenda.
† Et *num.* 51. quando Iudex à quo reijcit com 23
parationem. † Et quando Iudex à quo detulit 24
appellationi ibi,*num.*54. † Idem Scaccia *n* 57. 25
quando Iudex à quo doloſè induxiſſet appel-
lantem ad comparendum,& faciendum actum.
† Et *num.* 58. quando actus fieret ab aliquo ap- 26
pellantis amico,vel filio,& in aliis declarat num.
ſequent. repetit,*hic* Barboſa *num.*3.

Applicabis hic Textum,*in cap.ſuborta* 11 *de re* 27
iudicata,quatenus loquitur de renunciatione pri-
uilegij per vſum contrarium: aliqua dixi,*in cap.
pen de reſcript.& infra ſub tit.de confirmatione vtili
vel inutili.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LV.
Dilectis filiis, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

I. TExtvs iſte duo continet principalia,& generaliſſima materiæ, primũ quod appellatio legitimè interpoſita, facit, vt negotiũ principale cum acceſſoriis deferatur ad Iudicem ad quem,ad quod adiunges dicta *ſup. in Rub.& in c.*4.& 5.cum aliis, *hoc tit.* ſed an fallat videbis Textum,*in c.cum teneamur* 17. *hoc tit.* & quid in ſeparatis articulis adiunges dicta *ſub eadem. Rub.q.*6.verſic. *ad quartam*, ibi, *articuli & in c.*7.*q.*2.verſic.*ad vltimam.*

II. Alterum vero principale quod agitur in hoc Textu,eſt nempe quod ſententia excommunicationis.& interdicti lata poſt appellationem, non tenet;ſed quia hæc pars ſatis manet tractata,*ſup. in c.paſtor.*53.§.*verum,hoc tit.*ideo de ea nihil illud inquiro.III.Et ad bonam quæſtionem,an ſi Epiſcopus ſuſpendat in caſu, quo ſibi licet interdictum ad tempus & medio tempore fuerit appelpellatum, appellatio ſuſpendat interdictum:agit latè *hic* Barboſa Vidend. *n.* 7. ſed ſatis expenſum manet,*ſup.in d.§.verum ſub q.*4.vbi de abſolutione ad reincidentiam.

IV.Expendit huius Text.materiam Balboa *in c.*1. *hoc tit.& in c.præterea* 40.*eodem:*Et ad quæſtiones idem *in c.*2. *de ordine cognit.*

V.De ceſſione à Diuinis per hũc Text.an de ea intelligatur,Barboſa *hic à n.*8.& Cou. *in c alma mater,p.*2.*c.*1.§.1.*à n.*1. VI. Et ad quæſtionẽ, *hic in §. quia vero*,idem,*ibi à n.*4.VII.Ad aliam quæſtionẽ, *ibi in §.*4 *p.*1.*à n.*7.& ante. VIII. Et de interdicto Eccleſiaſtico dixi ſupra, *in cap.*9. *de iureiur.q.*6.& videbis quæ diſputat,*hic* Barb.*à n.*2.vbi diſputat an Epiſcopus ſuſpendere poſſit interdictum ad tempus, *vſque ad n.*6.

IX. Et ibi,in verſic.*cũ interim,appellatione interpoſita*, & ibi, *ad nos interpoſita nihil debuit innouari:* hic adiungere poteris integram attentatorum materiam,de qua,*ſup. in c.bona* 51.*hoc tit.*aliquid, *in cap* 27.

Digitized by Google

AD TEXTVM IN CAPITE LVI.

Vt noſtrum, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Innouata poſt inhibitionem, ſeu auocationem cauſarum reuocantur, ſicut ea, quæ appellatione pendente.*

2 *Inhibitoria conceditur cum cauſæ cognitione. ſeu nouo libello.*

3 *Inhibitionis aliquæ quæſtiones, iam tractata alibi hic aſſignantur.*

4 *Auocatio, & inhibitio differunt, & quæ vtràque, & à quibus iudicibus dimanent, num. 5.*

6 *Inhibitionis materiam qui Doctores tractent.*

7 *Auocationis materiam qui Doctores ſcribant.*

1 Hic ſedet materia auocationum, cauſarum, ſeu inhibitionum, Iudicum inferiorem per ſuperiorem factam, quæ multum ad ſimilatur naturæ appellationis; de qua latè in Rubrica, & titulo, hoc dicimus. Et quia ſicut appellatione pendente, ſeu interpoſita ad ſuperiorem, quidquid per inferiorem à quo innouatur, debet remedio attentatorum reuocari, ita ſimiliter continget, vt eodem remedio reuocetur quidquid poſt inhibitionem, aut auocationem cauſæ à Principe factam fuerit attentatum, ſeu innouatum, vt ſuadent verba Textus noſtri ibi, *Vt ſi poſt ſecundum mandatum*, & ibi, *traditionem ſigilli dicto H. à te cognoſcerent eſſe factam, eam decernerent irritam, & inanem, de quo late dixi in cap. bona 55. hoc tit.* & in terminis de attentatis, in-
2 hibitione pendente, ibi, *quæſt. 5. à num. 1.* † Et vt concedatur inhibitoria, requiritur cauſæ cognitio; ſeu nouus libellus, *in dict. quæſt. 12. c. tuam de ordine cognit.* verſic. *ad tertiam*, & verſic. *ad vltimam.*

3 Ad quæſtiones de auocatione, ſeu inhibitione videbis quæ iam alibi dixi: Et quod inhibere poſſit Iudex laicus, Eccleſiaſtico ne ſe ingerat in his, quæ ſpectant ad Iuriſdictionem ſecularem illi interdictam dixi in *cap. 3. de ordine cognit. quæſt. 12. à num.* 8. Et quod ſufficit cognitio ſummaria, vt inhibitoria diſcernatur ab Eccleſiaſtico contra laicum, dixi *dict. quæſt. 12. à num.* 14. Et qualiter inhibitionis litteræ diſcernantur contra iudicem à quo, & eius Tabellionem, *& de praxi in foro ſeculari*, & Eccleſiæ dixi *in cap. fin. de libelli oblat. quæſt. 4. §. 2. num. 15*; ad alia, *in dict. cap. 3. de ordine cognit. dict. q. 12.* Et an Iudex à quo poſſit inhibere Iudici à quo in Iudicio poſſeſſorio, dixi *ſuprà in cap.* cum teneamur 17. *hoc tit. quæſt.* 1. verſic. *ad ſecundam*: quod Prætor non poſſit auocare cauſas vulgò *de ſecat* de quibus eius locum tenens incepit cognoſcere dixi, *in dict. cap. fin. de libelli oblatione, quæſt. 4. §. 21. num. 11.* Applicabis quæ adduxi, *in c. 2. de iudic. quæſt. 19.* Et *in c. qualiter 17. eodem ſub q. 1. 3. & 5.*

4 Ad explicationem huius Textus dixi nonnul-
Fermoſin. de Exceptionibus.

là *in c. exhibita de iudiciis, quæſt. 2. à num. 1. & ibi; num. 9.* Sed quod auocatio, & inhibitio differant inter ſe patet, nam auocatio dicitur illa, quæ fit à Iudice ſuperiore, ſeu à Principe, reſpectu Iudicis eius inferioris, vt hic in Textu noſtro, inhibitio verò, vt apparet ex quæſtionibus citatis contingit de vno Iudice ab alio, qui cum ſit competens, vult alium, vt incompetentem expellere, & inhibere à cognitione, vt facile deprehendes ea longe adductis, *in tit. de iudiciis, & in tit. de foro compet.* & alibi ſæpè: Quod verum eſt; etſi videam promiſcue inter Doctores auocationis, & inhibitionis materiam tractari.
† Vel Iuridice dices inhibitoriam decerni inter 5
Iudices ordinarios à ſuperiore; videlicet contra inferiores, vt videbis ex Textu, *in cap. Romana hoc tit lib. 6.* in verſic. *ſi vero* & auocationem cauſæ ſolum fieri à Papa, ſeu à Principe manu ſuperiori, vt hic in Textu noſtro: argum eorum, quæ dixi ſupra, *in Rub. de ſupplicat.* à verſic. *ſupplicatio quid ſibi velit.*

De inhibitione, & quibus in caſibus fieri poſ- 6
ſit videndi ſunt Ioſeph. de Seſſe in ſuo ſpeciali tractatu de inhibitione, Couarruuias *in pract. cap. 35. num. 4.* verſic. *ſic etiam*, Parladorius *lib. 2. rerum quotid. cap. fin. p. 5. §. 11. num.* 29. Caldas Pereira *de poteſt eligendi, cap. 5. num.* 10. *& quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 25. num.* 27. Petrus Barboſa *in l. Titia, ff. ſoluto matrim. n. 38. & 54.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana, lib. 2. cap. 11. à num. 13.* Bernardus Grauæ *ad pract. Camera imperialis, lib. 1. concluſ. 144 ſequent.* Farinacius *in fragm. Crimin. p. 2. littera I, à num. 512.* vſque *ad* 539. Riccius bene, *collect. 204.* item latè agit Ripol *var. c. 3. de iudice incompetente*, poſt inhibitionem, Valenzuela *conſ. 95.*

De auocatione cauſarum agunt Doctores per 7
Textum noſtrum, & quod Princeps ſupremus cauſam motam coram inferiore ad ſe aduocare poſſit, docent Antonius de Petra *in tract. de poteſt.* Principis *cap. 6. num. 69.* Bernardus Grauæ *ad practicam imperial camera, lib. 1. concluſ. 4.* Barboſa *in l. ſi quis poſtea quam, num. 17. ff. de iudiciis*, & de auocatione cauſarum per Iudicem ſupremum, Narbona *in l. 59. tit. 4. lib. 2. recopil. Gloſſa 1. à num. 195.* benè, & diſtincte Couarruuias *pract. cap. 6.* alij referuntur infra, *quæſt. 4.* verſic. *ad vltimam*, igitur ſub noſtro Textu nonnulla de inhibitione Iudicum inferiorum, & de auocatione cauſæ dicam quibus fiet optime gradus ad intellectum harum tractationum: Et in nonnullis cauſis procedit reſeruatio, auocatio, vel cognitio per Pontificem, iuxta quæ adduxi per Textum noſtrum, & Trident. *in cap. 20. ſeſſ. 24.* dixi ſupra, *in cap. 1. de foro comp. quæſt. 3. & à num. 7.*

Et adiunges dicta *infra in cap. de confirmationibus 2. de confirm. vtili vel inutili, quæſt. 1.* verſic. *ad ſecundam*, vbi de auocatione per impoſitionem manus Papæ, & aliqua etiam vbi *ſub expendit.*

QVÆSTIO I.

An inhibitio detur per laicum contra Eccleſiaſticum, vel ècontra: Et an Vicarius Generalis poſſit inhibere foraneum: Et qualiter à conſeruatoribus detur inhibitio: Quid poſſit Iudex incompetens poſt inhibitionem: Et quando per appellationem Iudex ad quem inhibeat Iudicem à quo: Et de aliis?

SVMMARIVM.

1 *Inhibere poteſt Eccleſiaſticus iudex laicum in concernentibus ad eius cognitionem, & èconţra laicus Eccleſiaſticum in merè profanis cauſis, n. 2.*

3 *Inhibitio datur ſine cauſa cognitione in caſu notorio.*

4 *Inhibitio contra ius, & iuriſdictionem laici decreta, eſt nulla, nec cauſat attentata, nec ligat manus iudicis, ſi non Canonice decreta ſit, num. 5.*

6 *Inhibitio iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda, ſicut excommunicatio, & quando ſic procedat. num. 7. quid ſi cauſa ſit mixti fori, numero 8.*

8 *Laicus iudex poteſt cognoſcere, cum agitur de excludendo patrono ab ipſo iure patronatus: & num ſit competens ſuper cauſis beneficialibus, ſi collatio beneficij pertinet ad Regem, num. 10.*

9 *Inhibere num poſſit Eccleſiaſticus iudici laico, cum agitur de poſſeſſoriis beneficialium.*

11 *Vicarius Generalis Epiſcopi poteſt inhibere foraneum, n. 12. 13.*

12 *Vicarius foraneus reputatur pro delegato cum certa cauſa ſint ei comiſſa ſed Vicarius Generalis dicitur ordinarius iudex.*

14 *Inhibitio poteſt decerni à conſeruatoribus contra ordinarium, ſi non ſit dubium de ſuperioritate, ſecus ſi non conſtet, donec cauſa competentia fuerit determinata, num. 16.*

15 *Inhibitio trahit ſecum decretum irritans.*

17 *Inhibitio nulla, & iniuſta, & contra ius idem iudicium pariunt.*

18 Trident. cap 14. ſeſſ. 7. & cap. 10. ſeſſione 24. & in cap. 1. ſeſſione 13. remiſſiuè.

19 *Ordinarius iudex poteſt procedere contra conſeruatorem, ſiue delegatum excedentem metam ſuæ commiſſionis, & contra executorem deputatum pro bullis penſionum.*

20 *Dictorium quod par in parem non habet imperium, quando non tollat iudici ordinaria cognitionem.*

21 *Ordinarius iudex poteſt punire Principis delegatum delinquentem in cauſa proceſſu, & abutentem iuriſdictione.*

22 *Conſeruatores debent procedere, iuris ordine ſeruato.*

23 *Inhibere poteſt iudex laicus Eccleſiaſticum proferentem aduerſus laicum excommunicationem in diem, aut ſub conditione ſi interim ſit ab ea appellatum.*

24 *Inhibitiones à laicis non ſolent concedi aduerſus Eccleſiaſticos iudices, donec prius ex meritis proceſſus ſibi conſtet appellationes iniuſte denegatas fuiſſe.*

25 *Iudex ad quem, quando per appellationem inhibeat iudicem à quo*, remiſſiuè: *& quando poſſit inhibitionem decernere, id eſt quo tempore, n. 28.*

26 *Inhibitio, vt queat dici Canonica, debet habere citationem, quorum intereſt: & quando Canonica dicatur, n. 29.*

27 *Archiepiſcopus antequam inhibeat ſuffraganeo, quid prius conſideret.*

39 *Inhibitio ceſſat, cum iuriſdictio eſt dubia, item poſt concluſum in cauſa, n. 1.*

31 *Inhibitio ceſſat in perſonis extraneis: & quando nullitas fuit in iudicio deducta, n. 33.*

34 *Inhibitio ceſſat in Cardinalibus.*

35 *Inhibitio num locum habeat, quando eodem die, quo lata eſt ſententia reperiuntur littera inhibitionis præſentata.*

36 *Attentaſſe num dicatur, qui habita inhibitione à Rota ibit ad conſilium Regium pro manutentione ſuæ poſſeſſionis.*

AD primam quæſtionis partem, & ad alias 1
vt bene reſpondeas leges quæ dixi ſupra, *in
cap. tuam de ordine cognit. tota quæſt.* 12. *à num.* 1.
vbi egi de quæſtione, an Iudex Eccleſiaſticus
faciat vim inhibendo ſæculari, qui incidenter
cognoſcit de cauſa Matrimonij, vel è contra, *à
num.* 8. Igitur illis ſuppoſitis dicendum eſt breuiter
quod in criminalibus Eccleſiaſticis, & generaliter,
vbi Iudici Eccleſiaſtico eſt reſeruata
cognitio, non poſſit Iudex laicus, etiamſi præueniat
in cauſa cognoſcere de meritis ipſius; &
tunc rectè inhiberi eum poſſe ab Eccleſiaſtico
procedendo per cenſuram. † Sicut in caſu con- 2
uerſo, ſi Iudex Eccleſiaſticus procedat in cauſa
mere temporali, inter laicos poteſt Iudex laicus
Inhibere Eccleſiaſtico, taliter, vt ſi ipſe procedat
ad vlteriora, ſit caſus notoriæ violentiæ,
implorato Regis auxilio, voluit Ceuallos *in
pract. quæſt.* 897. *à num.* 986, probans prædictam
concluſionem ex Innocentio, quem allegat
Baldus *in margarita*, verbo *index*, & verbo,
laicus, Cepola *conſil. crimin.* 10. *num.* 2. Gloſſa
in cap. decernimus de ſent. excommunic. lib. 6. Boërius
deciſ. 114. *num.* 2. † Et addit, Ceuallos *nu- 3
mero* 988. quod etſi regulariter loquendo, nunquam
detur inhibitio ſine cauſæ cognitione:
tamen hoc fallere in caſu noſtro, quod expendes,
iuxta quæ dixi, *in d. c. tuam de ordine cognit. d. q.* 12.
verſic. *ad tertiam.*

Sed ſi inhibitio concedatur contra Ius, & ad- 4
uerſus Iuriſdictionem, de qua laicus eſt Iudex
competens, de Iure, vel de conſuetudine talis
inhibitio, vti non Canonicè facta erit nulla, &
per conſequens, & excommunicationis pœna;
qua iubetur Iudici ſæculari, vt deſiſtat à cauſa,
Baldus *in l. conſulta, num.* 1 *ff. de teſtament.* vbi Salicetus
num. 3. tradit, Marta *de iuriſdict. p.* 3. *c* 42.
num. 12. Et ſic inhibitio non canonicè facta, non
inducit actus nullitatem, nec cauſat attentata;
etiamſi adiecta inhibitione non fuiſſet appellatum:
docent, Abbas *in c. cum veniſſent, num.* 4.
de reſtit. in integrum, Decius *conſ.* 460. *num.* 20.
Pariſius *conſ.* 108. *num.* 11. *volum.* 1. Rolandus
à Valle *conſ.* 77. *num.* 26. † Quia inhibitio non 5
Canonicè decreta, non ligat Iudicis manus,

Rora

Rota *in deciſ.48. hoc tit. in nouiſ.* Pariſius *conſ.* 188.
num.9.& 21. maximè quando notoriè conſtat de
iuſtitia inhi bitionis, vt docet Rota *in deciſ.75. de
appell.* in antiquis.
6 Et quod dicitur nempe, vt inhibitio iuſta,
ſiue iniuſta eſt timenda, ſicut excommunicatio:
intelligunt Doctores, quando Iudex ſæcularis
habet Iuriſdictionem ab Eccleſiaſtico, & tan-
quam executor ſuorum mandatorum, vt tra-
duut Baldus *in l. 1. in fine, Cod quomodo, & quan-
do iudex*, Socinus *conſ.99. num.2. volum.3.* Marſil.
7 *ſingul.*490. † Sed Ceuallos *dict. quaſt* 897. *à nu-
mero* 993. vt verius intelligit procedere illam do-
ctrinam in caſibus prohibitis de Iure Canonico,
in quibus, nec habet Iuriſdictionem, nec præ-
uentionem, vt *in cap. ſi iudex laicus de ſententia ex-
8 communic. lib.6.* † At verò ſi cauſa ſit mixti fori
non eſſe validam talem inhibitionem, ait vt po-
teſt contingere in cauſa Iuriſpatronatus, quando
agitur de priuando patrono ob aliquam cauſam,
quia tunc Iudex laicus eſt competens, *vt in cap.
ſignificauit de electibus*, vbi Felin. Lambert. *de iure
patronatus lib.3. quaſt 9. in princ. articulo*, quia cum
tractetur de excludendo patrono ab ipſo Iure
patronatus laicus Iudex poteſt cognoſcere: alia
tradit videnda idem Ceuallos, quæ poteris de-
ducere ex his, quæ adduxi, *in cap. quanto 3. de in-
diciis*: & de multis caſibus mixti fori dixi *in c. cum
ſit generale de foro comp.* vbi prædicta Doctina va-
let exemplificari.
9 Alia etiam tradit videnda ibi, *à num.* 997. Ce-
uallos *dict quaſt.*897. nempe, vt Eccleſiaſticus ne-
queat inhibere laico cognoſcenti de poſſeſſoriis
beneficialium, quia huiuſmodi poſſeſſoria ſunt
temporalia, ad quod videbis quæ dixi ſuprà, *in c.
fin. de iudiciis, quaſt.2. per totam.* vbi latiſſimè dixi,
10 *de his poſſeſſoriis.* † Etiam addit ipſe Ceuallos *à
num.*999. eſſe Doctores exiſtimantes ſecularem
eſſe Iudicem competentem ſuper cauſis benefi-
cialibus, etiam de proprietate tractetur, dum-
modo collatio beneficiorum pertineat ad Re-
gem, & proſequitur vſque ad 1002. vbi dicit
contrarium practicari eo, vel maxime quod Ius,
ſeu priuilegium Pontificis, ſit ſolum præſenten-
di, aut nominandi tantum prælatos ad prælatu-
ras; ſed collationem præbendæ tantum pertinere
ad Eccleſiaſticum, vt aduertit, Marta *de iuriſdict.
p 2. c.39. & c.40.* & ibi, *à n.*17. omnino videndus;
ſed tu poteris reſoluere ex his, quæ adduxi ſuprà,
in d c. quãto 3. deind q.3. de ind q.5. vbi dixi de quæ-
ſtione, an laicus Iudex poſſit aliquando beneficia
cõferre, & eſſe Iudex ſuper cauſis beneficialibus.
11 Ad ſecundam quæſtionis partem, an Vica-
rius Generalis poſſit inhibere foraneum, & af-
firmatiuè reſpondetur, quia ſicut poteſt appellari
à ſententia eius ad Vicarium Generalem, vt tra-
dit, Rota *in deciſ.3. num 8. de officio Vicarij in no-
uiſ.* Abbas *in cap.* relatum, *num* 8. verſiculo, *hinc eſt
de officio delegati*, ſimiliter inhibitoriam conce-
dere poterit Vicarius Generalis aduerſus fora-
neum, quia in præuentione, & appellatione, eſt
ſuperior, Rota *diuerſor. deciſ.* 1131. *p.3.* Mohedan
deciſ.3. hoc titulo, Marchesanus *de commiſ.* 2. *com-
12 miſ. appellat. cap. 9. ſub num* 19. † Et confirma-
tur quia vicarius reputatur pro delegato, poteſt
appellari à Vicario foraneo, ad Vicarium Gene-
ralem ordinarium, vt tradit Baldus *in l. à procon-
ſulibus, num.1 in fine ff. hoc titulo*, & ex eo dicitur
delegatus quia cauſæ certæ ei ſunt commiſſæ
circa perſonas, vel res, vt tradit Anchatranus *in
clement.2. num.7. de reſcriptis.* † Quod non pro- 13
cedit in Vicario Generali ordinario, qui non ha-
bet cauſas limitatas, nec territorium, & ſic dici-
tur ordinarius Sigiſmund. Scaccia *de appellat.
quaſt.7. num* 28. dicit ſic Iudicandum quando ca-
ſus occurrat, Ceuallos *de cognit. per viam viol. p.2.
quaſt.* 148. vbi dicit ita de facto contigiſſe inter
Vicarium Generalem Toletanum, & Vicarium
Foraneum, *de cindad Real* ſuper quadam portio-
nariorum Toletanæ Eccleſiæ cauſa, in qua cum
per vim ad hanc Regiam cancellariam fuiſſe
allata, fuit remiſſa tota cauſa ad Vicarium Gene-
ralem Toleti.
Ad tertiam quæſtionis partem qualiter à 14
conſeruatoribus, detur inhibitio, vt bene, vt diſ-
crete expendas adiunges hic quæ iam late dixi
de poteſtate, & Iuriſdictione horum Iudicum
conſeruatorum, *in cap. de foro compet. quaſt.*12. *per
totam* & alibi: ſolent ergo à iudice conſeruatore
dari mandata inhibitoria, vt ordinarius non co-
gnoſcat in cauſa; & quia non eſt leue dubium
qualiter operentur, & quando, dico reſolutiue,
quod inhibitio conſideratur duplici modo; pri-
mo quando Iudex qui dat inhibitoriam eſt ſu-
perior, de cuius Iuriſdictione, & ſuperioritate
nulla eſt dubitatio, & tunc litteræ inhibitionis
erunt obediendæ, taliter vt omnia acta poſt inhi-
bitionem ſint nulla, & attentata, vt fuit Iudica-
tum, in vna toletana Canonicatus 1. Februa-
rij 1595. & in vna coſentina 1445. tradit Flami-
nius *de reſign lib.2 quaſt.3. num* 91 in tantum quod
ea quæ de Iure non ſunt attentata, ſubjiciuntur
huiuſmodi vitio poſt inhibitionem, vt probat
cum multis Ceuallos *in pract dicta quaſt.*897. *à
num.*744. vbi *à num* 748. dicit etiam procedere, ſi
ſententia ſit executoria, & inhibitio fuerit inti-
mata ante executionem, vt docet Theſaurus *de-
ciſ 49. per totam.* † Ex eo quia inhibitio trahit 15
ſecum decretum irritans & qui vt docet, Lance-
lotus *de attent. cap.* 50. *ampliat* 1. quod à princi-
pio erat licitum poſt inhibitionem ſit illici-
tum, & proſequitur idem Ceuallos cum
multis ab eo relatis, & probatur ex addu-
ctis, *in cap. bona* 51. *hoc tit. quaſt.5. à num.*1.
Secundo autem modo conſideratur inhibitio, 16
quando non conſtat de Iuriſdictione, imo ſuper
ea vergit lis, & controuerſia; & in hoc caſu non
poterit Iudex delegatus, nec conſeruator inhi-
bere iudici ordinario, donec cauſa competen-
tiæ fuerit terminata, & ſi de facto inhibitio data
fuerit, non eſt ei parendum, cum potius ordina-
rius, quam conſeruator habeat fundatam Iuriſdi-
ctionem: ſic Rota *in deciſ.58. hoc tit. in nouiſ. &
in 75. eodem in antiquis*, Surdus *conſ.*424. *num.*35.
lib.3. Mandoſius *in tract. de inhibitionibus, quaſt.*28.
*num.*2. Vantius *de nullit ex defectu Iuriſdict. n.*148.
Couarruuias *in pract quaſt.*14. *num.*3. † Et idem 17
Iudicandum de inhibitione nulla ſicut in-
iuſta, & contra Ius: docent Surdus *dict. conſ.* 424.
*num.*34. Abbas *in cap.* 2 *de in integrum. reſtitut.* per
Textum ibi, *num.5.* Marta *de iuriſdict.2. p. cap.4.*
vbi explicat an quilibet Iudex poſſit cognoſcere
an ſua ſit Iuriſdictio, & an poſſit ab altero inhi-
beri; ad quod adiunges, *d in cap. pen. de foro comp.
quaſt.*16.
Alia plura tradit Videnda Ceuallos; vbi ſupra 18
*à num.*754 expendens, *à num.*759 *Trid. in cap.*14.
ſeſſ. 7. ibi, *inhibitionibus aduerſus premiſſa nequa-
quam valituris, & in cap.* 10. *ſeſſ* 24. ibi nulla inhi-
bitio, *executionem quoque impediat, & in c.*1 *ſeſſ.*13.

ſibi, *Nec Epiſcopus nec Vicarius appellationi huiuſmodi tanquam friuolæ deferre teneatur, ſed ea, ac quæcumque inhibitio ab appellationis iudice emanata, nonobſtante, ad vlteriora valeat procedere*, quibus in locis eſt videndus Barboſa, & ante eum Fatiu ac, & Marcilla.

19 Poteſt enim ordinarius Iudex procedere contra Iudicem delegatum, ſiue conſeruatorem, qui excedit metam ſuæ commiſſionis, & Iuriſdictionis, vt tradit Gigas *de penſion. quæſt.* 70. contra executorem deputatum in bullis reſeruationis penſionis, quia ſi contra penſionatium nulliter, & de facto procedat contra formam mandati, tunc poterit adiri ordinarius, vt cognoſcat de prædicta nullitate: docent Dominicus *in cap. ſtatutum, §. fin. in fine de reſcriptis, lib.* 6. & Butrius *in cap ſtuduiſti num.* 6. *de officio delegati*, vbi dicit quod licet inferior Iudex non poſſit ſe intromittere de

20 geſtis à ſuperiore. † Quia par in parem, non habet imperium, nec minor in maiorem, vt dixi ſupra, *ſub cap.* 7. *hoc titulo*, & probat Textus, *in l. & eſt receptum ff. de receptis arbitris*, ſed illud procedere, vbi geſta per ſuperiorem ſunt valida, ſeruata forma commiſſionis, ſecus ſi nulla, quia tunc non tollitur ordinatij inferioris cognitio; & examinatio, vt quotidie practicatur contra Iudices executores Regios, qui excedunt tramitem ſuæ commiſſionis: tradit Auiles *in cap. prætor, cap.* 5. *num.* 33 Gloſſa *verlamando*, Montalbus *in l.* 4.

21 *tit.* 7. *lib.* 1. *fori leg. Gloſſa fin.* † Vbi tenet quod ordinarius poteſt punire delegatum Principis delinquentem in cauſæ proceſſu, & abutentem Iuriſdictione ex Textu, *in Authentica*, vt Iudices ſine quoquo ſufragio, §. *volumus collect.* 2. & cum infinitis alia adducens probat., Ceuallos *d. quæſtione* 897. *à num.* 765. adducens, *à num.* 772. rationem, quia quando talis delegatus, vel conſeruator excedit modum agendo contra Iuris formam, & ſuæ particularis commiſſionis, illud facit tanquam priuatus; & ſic ceſſat eius delegata Iuriſdictio.

22 Verum ad tollendas prædictas controuerſias inter Iudicem ordinarium, & delegatum, diſpoſuit ſacrum concilium, *in cap.* 14. *ſeſſ.* 14. de qua *dixi in dict. cap.* 5. *de foro competenti, à num.* 42. *& à num.* 43. quod debent conſeruatores procedere, Iuris ordine ſeruato; & quod poſſint recuſari dixi *in cap.* 4. *eodem titulo quæſtione* 43.

23 Ad quartam quid poſſit Iudex incompetens poſt inhibitionem, iam ſatis ex prædictis apparet, & comprobatur ex dicendis; ſed notabis ſequentia quod optime queit Iudex laicus inhibere Eccleſiaſticum, quando iſte aduerſus laicum profert ſententiam excommunicationis, non pure, ſed in diem, vel ſub conditione, ſi hoc, vel illud fecerit, ab huiuſmodique ſententia fuerit appellatum, ante diei, vel conditionis euentum, quam appellationem validam eſſe affirmant Lancelotus *de attent.* 2. *p. cap.* 12. *in præfat. n.* 101. *& limit.* 11. *ex num.* 30. Couarruuias *in cap. alma mater, p.* 1. *num.* 4. §. 10. verſic. *imo licet*, Guttierrez, *lib.* 1. *Canon. cap.* 4. *ex num.* 24. cum aliis, Zenedo *in practic quæſt.* 45. *num.* 47. inferentes, nam ſicut huiuſmodi appellatio ante aduentum conditionis interpoſita, ſuſpendit ſententiam excommunicationis prolatam; ita ſimiliter nec Eccleſiaſticum procedere poſſe; ob idque poſſe laicum illum inhibere, ne aduerſus ſic excommunicatum appellantem aliquid attentet.

Notabis ſecundo quod Iudices laici nunquam ſolent inhibitiones concedere aduerſus Eccleſiaſticos Iudices, niſi prius ex meritis proceſſus 24
ſibi conſtet iniuſte appellationes eſſe denegatas ab ipſis Eccleſiaſticis, quæ alias erant de Iure admittendæ, cenſent Couarr. *ſup. num.* 3. Portel *in ſchol ad Molin in* §. *iudex, num.* 24. Zenedus *ſuprà dict. quæſt* 45. *num.* 48. vbi alia tradit; *& n.* 49. docet de praxi Regni Aragoniæ ad tollendam inhibitionem.

Ad quintam quæſtionis partem, quando per 25
appellationem Iudex ad quem inhibeat Iudicem à quo: ex dictis ſufficienter colliges, & tradit, Riccius *collect.* 204. ad Textum, *in cap. Romana, §. ſi verò cum aliis, hoc tit.* igitur notabis ſequentia ad hoc, vt intelligas, quando habere poſſit, vel
non locum inhibitio. † Igitur ad hoc vt queat 26
dici legitima, & Canonica, debent partes, quarum intereſt citari, Michael Graſſis *tom.* 2. *comm. opin. lib.* 7. *tit.* 14. *num* 159. *pag.* 270. Vant. *de nullit. ex defectu iuriſdict. ordin. n.* 55. Auend. *de exequend. mandatis, p.* 1. *cap.* 22. *num.* 10. Couarr *in pract. c* 24. *num.* 3. Minſing, *cent.* 3. *obſeruat.* 87. Surd. *conſ.* 224. *num.* 41. Guttierr. *de iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 31. Gratian *reg.* 169. Bernard. *reg.* 376. tradit Riccius *vbi ſuprà*, verſic *quæro*, ex Rota *in deciſ.* 26. idem, Riccius confirmat, *collect.* 203 ad Textum, *in l. de vnoquoque, ff. de re Iudicata*, vbi congerens caſus, in quibus neceſſaria eſt citatio, idem de hoc aſſerit: Videbis Ripol *var. c.* 3. *à n.* 198.

Secundo antequam Archiepiſcopus inhibeat 27
ſuffraganeo, debet conſiderare, an per appellationem, ſit deuolutum negotium, & cauſa, & an appellatio ſit legitime interpoſita, Stephanus Quarantia *in ſumma Bull.* verb. *Archiepiſcopi authoritas, num.* 18. verſiculo, *ſecundo principaliter*, Barboſa *in d. c. Rom.* § *ſi vero, hoc tit lib.* 6.

Tertio quod in caſibus à iure prohibitis, poſ- 28
ſit Iudex ad quem inhibitionem decernere, ſtatim poſtquam cognoſcere cepetit, vtrum recipienda ſit appellatio: ſic probat Textus *in dict. c. Romana, § ſi autem*, vbi Barboſa, *num.* 12. dicit innouari, *per Trid ſeſſ.* 22. *de reform. c.* 7. tradunt, Abbas *in c. cum ſpeciali, §. porro, n.* 6 *hoc tit*, Octauian. Veſtrius *lib.* 7. *c.* 3. *n.* 11.

Quarto quod Canonica inhibitio, dicitur 29
quoties ea facta fuit præuia cauſæ cognitione, ad hoc vt appellatio ſit recipienda ex cauſa probabili, vt iam dixi, & docent Couarruuias *in d. c.* 24. *pract. num.* 3. verſic. *tertio*, Barboſa *in dict. cap. Romana, n.* 11. agit bene Ripol *var d. c.* 3. *à n.* 189. *&* 198. vbi dicit quod in notoria Iuriſdictione, non eſt neceſſaria cauſæ cognitio, vt potetiam explicui, in verſic. *ad ſecundam.*

Vnde euenit vt ceſſet inhibitio, primo quan- 30
do Iudicis Iuriſdictio eſt dubia, vt colligitur ex adductis in hac quæſtione; interim non eſt inhibendum, donec de Iuriſdictionis veritate cognoſcatur: docent Minſing. *cent.* 3. *d. obſeru.* 87. & iam relati, & Riccius *d. collect.* 204. in verſic. *ceſſat.*
† Qui dicit etiam ceſſare ſecundo poſt conclu- 31
ſum in cauſa ex Rota *dec.* 29. *ſub tit. de dolo, & contumacia in antiquis*, vbi id limitat in caſu eiuſdem Rotæ *dec.* 30.

Ceſſat etiam inhibitio in perſonis extraneis, 32
quia colligantibus tantum fit inhibitio idem Riccius ſupra ex eadem Rota *in d. tit. de dolo deciſ* 58. † Item ceſſat quando nullitas fuit in Iudicio deducta, & eius probatio requireret altiorem
indaginem Minſing. *cent.* 4. *obſer.* 64. † Ceſſat & 33

quinto

quinto in Cardinalibus,qui non iohibentur ob reuerentiam, Rota *in deciſ. 25. de dolo*, ſicut nec Cardinalis inhibet alteri Cardinali ibidem,*in deciſ.31*.eadem Rota,& Riccius ſupra.

35 Dubinm tamen eſt an locum habeat, vbi ſi lata eſt ſententia in eodem die,reperiuntur præſentatæ litteræ inhibitoriales, & non apparet de proprietate temporis; & in hoc caſu Rota cenſuit inhibitionem eſſe ſubſequotam, tum propter validitatem ſententiæ, tum etiam ad euitandum delictum,vt refert Achiles *in deciſ.fin.eodem tit.*ſed Riccius dicit *ſub dict.collect.*204.verſiculo, *quæro lata*, hanc deciſionem non eſſe ſine ſcrupulo, ideoque ſenatum Pedmont. attentata difficultate,voluiſſe ſequi quoadam mediam viā, tenendo prædictam opinionem,ſed cum temperamento,vt appellator ex officio in integrum reſtitueretur; & ſic reſtitutos fuit ad proſequendam appellationem,provt teſtatur Theſaur.*in deciſ.*40.tradit idem Riccius dicens,quod cum hæc quæſtio tractaret,ipſe cum aliis ſuperuenit, caſu Rom, Anibal, fontanerosa adoleſcens ſtudioſiſſimus,qui audita diſcuſſione allegauit,*deciſ.* 387. Afflictis quæ viſa fuit ab omnibus commendata.

36 Dubium etiam eſt, numquid dicatur attentaſſe, qui habita inhibitione à Rota ibit ad conſilium Regium pro manutentione ſuæ poſſeſſionis, & Achiles de Graſſis *in dec.36.hoc tit.*negat, ad quod geſta poſt inhibitionem vocentur,vt attentata, etiam ſi appellatio appareat friuola, & multo magis. ſi ſit dubium. dixit Peguera *in deciſ.*189. Riccius ſupra, verſic.*quæro num*,ad quod videbis adducta ſupra, *in cap. bona 51.q.5.à n. 5. hoc tit.*

Q V Æ S T I O II.

An ſi inhibitio fuerit notificata notario cauſa valeant geſta per iudicem ignorantem: Et an ſit differentia,inter inhibitionem ſimpliciter factam & inhibitionem cum clauſula irritanti: Et an inhibitio poſſit fieri ex ſolo iudicis officio qui ſint inhibitionis effectus,& de aliis remiſſiue: Et an Eccleſiaſticus inhibere queat ſub aliqua pœna: Et an concedatur inhibitio generalis?

S V M M A R I V M.

1 *Inhibitio,quæ non fuit notificata, non inualidat geſta per iudicem ignorantem,niſi facta fuerit motu propio ipſius inhibentis,n.2.*

3 *Inhibitio ſimpliciter facta non annullat geſta per iudicem primitiuum ignorantem eam,ſecus ſi fiat cum clauſula irritanti, n.4. & 5.*

6 *Inhibitio reddit nulla geſta poſt citationem, & facit illicitum,quod antea licitum erat, n.7.*

8 *Geſta appellationis cauſa,abſque inhibitione valent,& ſi veniant reuocanda, ſecus ſi præceſſeris inhibitio,n.9.*

10 *Corrigere poteſt iudex à quo ſententiam, ſi inhibitio,non interuenerit.*

11 *Inhibitionis tenor eſt ſemper attendendus, quia ſi ea reſpiciat certum locum,non porrigit effectum vltra.*

12 *Inhibitio non conceditur poſt rem iudicatam, ſi extra curiam petatur inhiberi iudex etiam ſi quis petat audiri per viam ordinariam, ans prætextu nouorum inſtrumentorum.*

13 *Inhibitio non iuuat tertium, ſed tantum collitigantes.*

14 *Inhibitus iudex nequit procedere ad vlteriora, ſi vna parte prætendente coram ſeculari,inhibitionem tolli,altera appellante.*

15 *Iudex Eccleſiaſticus inhibens poteſt laicum inhibitum mulctare pœna excommunicationis.*

16 *Inhibitio generalis non datur in cauſis Eccleſiaſticis.ſed tantum, vbi præceſſit ſententia diffinitiua,aut prouiſio habens diſinitiuæ vim.*

17 *Inhibitio quandoque reſoluitur in vim citationis.*

1 AD primam quæſtionis partem reſpondeo valere geſta per Iudicem ignorantem, cui non fuit notificata inhibitio etiamſi nota eſſet ſuo notario: docent Couart.*in pract.q. 9 n. 7.*verſic.*ſecunda concluſio*, circa medium,dicens neceſſariam eſſe ſcientiam huius inhibitionis: tradit, & ſequitur Ripol,*var cap.3.à n.*202.cum Decio *in cap.ſi duobus num.22. hoc tit.* Romano, *ſingul.57. & 566.*per Textum,*in l.ſi forte. ff. de officio præſidis*, cumque prædictus Iudex ignorauerit prædictam inhibitionem,eo quod ſibi non fuerat præſentata,clare dicendum venit geſta per iudicem poſt inhibitionem, ea ſibi non intimata,nec notificata valere. † Niſi facta fuiſſet motu propio 2 ipſius inhibentis, nam hæc ligat Iudicem ignorantem, & facit vt abſolutè, per eum geſta nulla Iudicentur,ſecundum plura, quæ ad hoc inſtitutum refert Couoart.*d.c.9.n* 7.verſic.*ſecunda concluſio.*

3 Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondeo magnam eſſe differentiam,quia ſi ſimpliciter inhibitio prouideatur non annullat geſta per iudicem primitiuum, ſi ipſe ignoraoit inhibitionem,Gloſſa communiter recepta,*in c.1.*verbo,*referri de conceſſione præbendæ, lib.* 6. Textus *in cap. dudum §.conſiderantes,& in cap. penult. de præbendis,lib* 6.Innocent.& Felin.*in c.2.de conſtit.*Decius *in c.cæterum de reſcriptis.*† Quod ſi fiat cum clau- 4 ſula irritanti, afficit negotium, etiam ignorante iudice inhibitionem,adeo omnia poſt eam facta fiot ipſo Iure nulla,ſiue hæc clauſula ſit appoſita motu proprio Iudicis, vel ad partis petitionem: ſic Ripol *d.lib. 1.var.cap.3. n.205.& 204* ex mente relatorum.

5 Ad tertiam quæſtionis partem, etſi ex dictis videatur,vt poſſit inhibitio decerni ex mero iudicis officio,tamen Egidius *deciſ.* 157. Petr.Gregor.*de appell.lib.2.c.14.n.21.*quos refert,& ſequitur Ripol *var.d c.3.n.227* docent eam eſſe decernendam ad partis inſtantiam, quia debet præiudicium à parte allegari, iuxta tradita per Bald.*in l.1.in fine.ff.quomodo & quando index.*

6 Ad quartam quæſtionis partem, qui ſint inhibitionis effectus reſpondebis ex dictis ſupra, & iterum diſcrete reſpondeo, primo quod geſta poſt citationem, & inhibitionem ſunt nulla, *ex c.non ſolum hoc tit. lib.6.*de quo dixi late ſupra, *in d.c.bona,q.5.à n.1.*probat cum multis,Ripol *d.c.3. var.n.*186 †Secondus effectus eſt, vt faciat illicitum,quod antea licitum erat,vt iam.*ſub q.1.dixi*, quia ligat manus perſonæ inhibitæ,cum inducat nullitatem actos facti poſt eam: tradunt Mandoſius *in tract de inhibition.q 1.n.3.* Lancelot.*de attentatis in præf.2 p.2.de attent.poſt inhibitionē.* Philippus

Digitized by Google

8 lippus Francus *in c.paſtor.hoc tit.n.5.* † Tertius effectus eſt, quod ſi introducta ſit appellationis cauſa; abſque inhibitione, valent omnia geſta; non obſtante appellatione, licet veniant reuocanda, de quo dixi ſupra, *in d. cap. bona ſub dict. quæſt.* 5.

9 Tamen ſi præceſſerit inhibitio, omnia poſt eam facta, nulla dicuntur ipſo iure, Philipus Francus
10 *in d.c.bona n.33.hoc tit.* † Et Ripol *ſup.d.c.3.n.286.* vbi addit ea Lancelot. *ſup.c.20.* vt poſſit Iudex à quo corrigere ſententiam, ſi inhibitio non inter-
11 uenit, ſecus ea non interueniente. † Quartus eſt quod ſemper ſit attendendus tenor inhibitionis, quia iuxta illius tenorem procedit effectus, veluti ſi inhibitio reſpiciat certum locum, nam extra illum non producet effectum aliquem, veluti ſi apponatur in inhibitione clauſula cum facultate inhibendi in curia, quia tunc non poterit inhibere extra curiam Caſador. *deciſ.4.n.1* Mandoſ. *de inhibit.q.3. n.3.* Ripol *ſuprà, num* 288.

12 His addo poſt rem Iudicatam, ſi extra curiam petatur inhiberi Iudex, non concedi inhibitionem, etiamſi petat quis audiri per viam ordinariam, *l.poſt rem ff.de re Iudicata*, vel prætextu inſtrumentorum de nouo repertorum, *l. ſub ſpecie, C.de re iudic.l.ſub prætextu, C.de tranſact.* & vtrobique Doctores, *c.ſuborta de re iud.* vbi dixi, *l.15. tit.11.p.3.* Zepola *conſ.180.n.5.p.2.& conſil.ciuil.13. n.9.* Ceuallos *in pract.q* 840.*n.*8. Puteus *deciſ.Rotæ 20.lib.1.dec.301.n.2.& 3.lib.2.* Valenzuela cum aliis, *conſ.68 n.38.*

13 Secundo addo quod ſi vnus euocauerit cauſã, & obtinuerit inhibitionem, ſi lis contra tertiũ moueatur, non poſſit tertius iuuari ea, quia hæc inhibitio ſolum liget colligantes, cum inter ipſos facta cenſeatur, ob idque tertio non iuuare quaſi res inter alios acta, *c.Rom.§.in alium, hoc tit. lib.6.* vbi Philippus Franc. Ripol, *var.d.lib.1.c.3.n.225.* Surd. *dec.307.*

14 Tertio addo quod ſi vna pars prætendat coram Iudice ſæculari tolli inhibitionem curiæ Eccleſiaſticæ, & pars, quæ inſtauit, inhibitionem à prouiſione inhibitionis, non poſſit Iudex inhibitus procedere ad vlteriora; docet Ripol *d. c. 3. lib.1. var. n.226.* extra dictis per Antonium *in c. tuam q.2.de ordine cogn.* Alea. *conſ.63.in cauſa & lite vertente.vol.3.* Iaſon *in l.1. col.1. C.de bonor poſſeſſ.* ſecundum tabulas.

15 Ad quintam quæſtionis partem, an dum Eccleſiaſticus laicum inhibet, poſſit aliqua pœna eum coercere; reſpondeo poſſe Iudicem Eccleſiaſticum ſub pœna excommunicationis inhibere Iudici laico: docent Innocent. quem Baldus allegat, *in ſua margarita*, verſic. *iudex*, & verſic. *laicus ſi reum*, Cepola *conſ.crim.10.n.2.* Gloſſ. *in c.decernimus de ſent.excomm.lib.6.* Bald. *in l. conſulta dualia n.1.C.de teſtament.* Boër. *dec.124.n.4.* Ripol *d lib.1. var.n.212.vbi n.223.* cum Rota *dec.58. hoc tit. in nouiſ.n.4.* ait quod ſi hæc excommunicatio Iuridice, & Canonice poſita non fuerit, non ligat manus Iudicis ſæcularis.

16 Ad ſextam quæſtionis partem, an generalis inhibitio admittatur, vt reſpondeas adiunges notata ſuprà, *in cap.2.& c.7.hoc tit.* item & *in c.2. de libelli oblatione*, vbi an admittatur appellatio generalis, ſeu alternatiua, & ſic breuiter ad dubium præſens reſpondeo in cauſis Eccleſiaſticis non dari inhibitionem generalem, ſolum enim datur, vbi præceſſit ſententia diffinitiua, aut prouiſio habens vim diffinitiuæ, cuius grauamen nequeat poſtea reparari, vt fuit deciſum per concilium; *trid.ſeſſ.14.cap.20.de reformat.* & ibi declarationes Sacræ Rotæ Romanæ congeſtæ per Balboam, verbo *à diffinitiua vim habente*, & verbo, *à diffinitiua reparari nequeat, n.19.* & in terminis, Ripol *d. lib.2.var.c.3.n.228.& 229.* ipſum videbis ad alios caſus, ſi legas ibi, *à n.173.ad 232.& à n.184.* † Qui (17)
n.220. dicit vt quandoque inhibitio reſoluatur in vim citationis, ſi pars comparcat coram Eccleſiaſtico Iudice de ſuo Iure deducens: & cum hic tranſeo ad auocationis materiam.

Q V Æ S T I O III.

An auocatio cauſæ ſemper fiat à Principe ſupremo, vel an poſſit exerceri inter alios Iudices inferiores: Auocatio cauſæ facta ad alterius petitionem quonam modo ſit intelligenda: Et an auocatio cauſæ, quæ fit cum decreto irritanti, operetur amplius, quam ea, quæ fit motu proprio: Et an auocatio cauſarum ſpiritualium, ad laica Tribunalia vetita ſit, ſub cenſura Bullæ cœnæ ſi cauſæ auocentur tantum à Iudicibus ſedis Apoſtolicæ: Et an iudices laici auocantes ad ſe cauſas Eccleſiaſticas excuſentur ex tolerantia ſummi Pontificis?

S V M M A R I V M.

1 *Auocationis definitio.*
2 *Auocatio proprie fit litis pendentis, n. 3.*
3 *Cognitio in quibus caſibus pertineat ad ſedem Apoſtolicam,* remiſſiue.
4 *Auocandi cauſarum ius tantum ſpectat ad Papam, & ad Principem ſupremum: & in praxi competit etiam aliis, à num. 6.*
5 *Papa concurrit cum quolibet ordinario iudice.*
6 *Epiſcopo queit auocare, cauſas quæ vertuntur coram ſuis vicariis: expenditur, numero 7.& 8.*
7 *Auocandi ius competit omnibus, quibus ius tollendi, & reuocandi facultas eſt, quæ auocatio eſt potius aſſumptio cauſæ, n.8.*
9 *Auocatio cauſæ à quo tempore ſortiatur effectum num.14.*
11 *Iuriſdictio acquiritur per præſentationem reſcripti.*
12 *Delegatus iudex non accipit iuriſdictionem, ante commiſſionis præſentationem.*
13 *Executor iuriſdictionem exercere nequit, dum ei litteræ præſentatæ non ſunt, etiamſi ſciat facultatem competere.*
14 *Executor gratiæ etſi acquirat iuriſdictionem à tempore, datæ illam, tamen exercere non poterit ante præſentationem litterarum.*
15 *Auocandi iudicis acta valent, dum auocatio ei intimata non ſit, etſi ſciat expeditas contra ſe litteras auocationis, n.16.17.*
16 Cap. audita de reſtit. ſpoliat.
17 *Auocatoriæ litteræ habent tacitam conditionem, ſi is, pro quo ſunt expeditæ, velit iis vti.*

18 Cap.a.

18 Cap 2. de officio deleg.
19 L. ſi forte, ff de officio Præſidis.
20 Cap. ſi duobus de appell. lib. 6.
21 *Auocatio cauſæ cum decreto irritante, actus annullat, & afficit ignorantes, & inſcios: expenditur, n. 22. & 23. etiamſi adſit iuſta ignorantia & probabilis, n. 24.*
23 *Clauſula* decreti, irritantis, *afficit ignorantes ſiue ad petitionem partis, aut officio iudicis, & operatur à die data, num. 25. etiam quoad Papam, niſi faciat contra decretum motu propio, num. 26.*
27 *Clauſura decreti irritantis in auocatione cauſæ extenditur ad executorem apoſtolicum, quocumque modo emanauerit, etiam cauſa non cognita.*
28 *Auocatione vti nolens, facit vt omnia geſta valeant, non obſtante decreto irritanti.*
29 *Decretum irritans nihil operatur, niſi is, pro quo fuit appoſitum acceptauerit, ac vti eo velit, & de eo opponat.*
30 *Decretum irritans non ampliat diſpoſitionem, nec operatur in fauorem tertij, n. 31.*
31 *Decretum irritans obtentum in gratia de aliquo beneficio obtenta, non afficit ordinarij manus, ſi non ſit reſeruatum, nec vltra alium modum, præter expreſſum, num. 32. & cenſetur ſub reptitium, poſitum in gratia ſubreptitia, num. 33.*
34 *Irritans decretum deficit non ſubſiſtente cauſa principali, cui cohæret, & adiectum conditionali diſpoſitioni redditur conditionale, n. 35. nec operetur, non verificata conditione, num. 36.*
37 *Auocatio cauſæ non procedit motu proprio, niſi habita ſcientia iudicis inferioris, a quo auocatur, n. 38.*
39 *Iuriſdictio ſemel data alicui, non cenſetur reuocata, donec ipſe habuerit reuocationis cognitionem. etiamſi fiat motu proprio, n. 40. niſi fieret propter delictum, n. 41.*
42 *Tempus quando currat iuxta clauſulam ex motu proprio.*
43 *Clauſula* motu proprio, *non tanti eſt effectus, ac clauſula decreti irritantis.*
44 *Auocatio cauſæ Eccleſiaſticæ facta à iudicibus laicis ſedis Apoſtolicæ, num prohibeatur, ſub cenſura Bullæ in cœna, n. 45.*
45 *Particula aliis non ſit repetitiua ſimilium.*
46 *Auocatio cauſæ non ſit à iudice laico ex negligentia iudicis Eccleſiaſtici.*
47 *Auocantes laici Iudices ad ſe cauſas Eccleſiaſticas, non excuſantur ex tolerantia ſummi Pontificis.*

1 VT ad primam quæſtionis partem, & alias
reſpondeatur præmitto dicendum quod
auocatio eſt litis pendentis coram inferiore ad
Principem, vel ad ſuperiorem, abſque prouoca-
tione, facta tranſlatio: ſic Rehuffus *in tractat. de
euocation. quæſt. 2. ſuper leges Regias*, Couarruuias
pract. cap. 9. num. 1. qui eam ſic definit ex Textu
noſtro, & ex *l. iudicium ſoluitur, ff. de iudiciis*, & ex
2 his, quæ vtrobique ſcripſerunt Doctores. † Dicit
enim vt litis pendentis fiat euocatio propria, ſi-
quidem lis, quæ nondum pendet, minime dice-
tur auocari: argument. Textus *in c. ad diſſoluendum
de ſponſ. impub. l. decem. ff. de verb. oblig.* Textus in
ſpecie iſta, *in c. Eccleſia in 2 vt lite pendente.*

Quare etſi iam late, *in cap. 2. de foro compet. ſub 3
quæſt. 3 à num. 7.* dixerim de caſibus, quibus in pri-
ma inſtantia ad ſedem Apoſtolicam, cognitio
pertineat, vel ad alios iudices ex commiſſione
ſpeciali præter Iudices ordinarios, vel in quibus
ordinarij non habent cognitionem: tamen reue-
ra ſolum ille caſus ſpectat ad Textum noſtrum,
& ad materiam de qua nunc loquimur, quando
ſcilicet iam cauſa pendente, coram Iudice infe-
riore fit auocatio à Principe, ſeu Pontifice.

Vnde iam ad primam difficultatis partem vi- 4
detur ex noſtro Textu dicendum non omnibus
iudicibus ſuperioribus, ſed tantum Papæ, aut
Principi hoc Ius auocandi pertinere. & facit,
Trid. locus, in c. 20. de reform. ſeſſ. 24. in illis verbis,
*Niſi ex vrgenti, & rationabili cauſa iudicauerit
ſummus Romanus Pontifex, per ſpeciale reſcriptum
ſanctitatis ſuæ manu propria ſubſcribendum commit-
tere, aut euocare*; quo in loco, cum agat de Iuriſdi-
ctione Iudicis ordinarij, dicit eũ nõ cognoſcere:
ſi alias à Papa alij cognitio cõmittatur vel cauſa,
quæ pendet iam coram inferiore per eum auoce-
tur ſuo ſpeciali reſcripto: ergo cum nulli alio
ſuperiori concedatur, facultas expediendi ſimile
auocationis reſcriptum ſit, vt tantum Papæ, aut
Principis ſupremo, hæc auocatio cauſæ pendentis
concedatur, & non aliis Iudicibus; & confirma-
tur ex adductis ſupra, *in cap. 7. hoc tit.* † Et ex eo 5
quia Papa concurrit cum quolibet Iudice ordi-
nario; eo quod omnium ſit ordinarius, & Iudex
ſupremus, vt tradit Ioannes Vbameſius *hic n. 3.*

Tamen etſi hæc vera ſint adhuc video Docto- 6
res tenere, vt hæc auocatio locum etiam habeat,
reſpectu etiam aliorum, veluti de vicariis Epiſco-
porum, à quibus Epiſcopi cauſas coram eiſdem
vicariis vertentes in qualibet Iudicij parte; adſe
auocare poſſunt, vt probat hic Abbas *n. 1.* Decius
n. 1. Franch. & alij, Gemin. *in cap. fin. de officio ordi-
narij, lib. 1.* Couarruuias *in pract. dict. cap. 9 num 1.
vertic, in imo hinc deducitur*, Auendaño *de exequendis
mandatis p. 1 cap. 5. num. 11.* Scaccia *de iud cap 64.
num. 10* circa finem, *lib. 1.* Iacob. Laorcus *de iudice
ſuſpecto. cap. 4 n. 7. ad med.* Gonzalez *in reg. 8. Can-
cel. Gloſſa 52. n. 28* fuit expreſſe deciſum per Ro-
tam in vna valent. Iuriſdiction. die 20. Maij 1591.
teſte Cardinali Seraphino *deciſ. 948. tom. 1 per
totam.*

Cuius rei hæc videtur ratio potiſſima, quia li- 7
cet huiuſmodi auocandi poteſtas, ſit ſupremæ
poteſtatis iudicium, vt proxime dictum eſt; nihil-
ominus ea poteſtas omnibus illis, quibus Iudi-
ces tollendi, & reuocandi facultas eſt, libere com-
competit, *dict. l. iud ſoluitur 38. ff. de iud.* Sed cum
Epiſcopus Vicarium ab eo deputatum ad libi-
tum reuocare valeat, vt communis ſententia pro-
fert, & tradit Narbona *in l. 59. Gloſſa 2. n. 200.* cum
pluribus aliis, *lib. 2. tit. 4. recop.* quod latiſſime com-
probabis ex his, quæ adduxi, *in c. 4. de foro compet.
q. 12.* vbi agẽs de illa quæſtione, an recuſato Epiſ-
copo, cenſeatur recuſatus eius vicarius, vel è con-
tra, ideo fiet, vt Epiſcopus auocet cauſas à ſuo
Vicario, cum vt ait Couarruuias *vbi ſuprà*, nam
cum libere Epiſcopus ſuo Vicario Iuriſdictio-
nem commiſerit; & ob id ſit idem Tribunal, non
eſſe mirum, vt Epiſcopus à Vicario ſuo poſſit cau-
ſam auocare; & ita in hoc caſu practicatur. † Et 8
mihi videtur hanc non eſſe proprie auocationem
cauſæ pendentis, ſed aſſumptionem cognitionis;
hoc eſt examinationis eiuſdem cauſæ à Vi-
cario agitatæ, qui vices gerit Epiſcopi in eodem
Tribunali

Tribunali vt poſtea de locum tenente prætoris, videbis quæſtione ſequenti ſecundum diſtiuctionem praais antiquæ,& modernæ.

9 Ad ſecundam qoæſtionis partem, qnomodo ſit intelligenda auocario cauſæ ad alterius petitionem, & multi exiſtimant ſufficere, vt Iudex inferlor,, cuius Iuriſdictio reuocatur, habeat ſcientiam hoiuſmodi reuocartionis: ſic Dominicus *conſ.* 47. Imola, & Decius *in cap. cæterum*, *num.* 8. & addit, Ripa *in cap. cum M. de conſtit. num.* 196. bane opinionem eſſe recepram, apud curiam Romanam, vt tandem aliud ſit coucedi à ſummo Pontifice imperanti ſecundum reſcriptum, & ſecundos Iudices ſimpliciter, aliud reuocari priorem Iudicum Iuriſdictionem, ab ciſque auocari cauſam, cum iu hoc poſteriori caſu ea Authoritate Textus noſtri, poſſit defendi, & probari, quod ſufficiat ſcientia huius reuocationis, vt Iudex non valeat vlterius de cauſa cognoſcere, nec tractate.

10 Cootrariam nempe opinionem, vt non tollatur Iudici cognitio, dooec qui impetraoit auocatiouem, & obtinuit, voluerit ea vti, hoc eſt donec fuerit per impetranrem reuocatio ei obiecta, & exhibita Iuxta Textum *in cap. audita de reſtit. ſpoliat.* tenent ibi Abbas, Innocentius, Antonius, Cardinalis, & Fclinus *in cap. cæterum de reſcriptis* ' hanc dicit communem Ripa, *vbi ſuprà*, Couarruuias *dict. cap.* 9. *pract. num.* 9. vbi dicit hanc magis conoenire reipublicæ vtilitati, ne illuſio fiat facilime cauſarum, litiumque difinitionibua, ſic deducens *ex cap. gratum de officio delegat. cap. ſuper eo el* 2. *hoc tit.* vbi Præpoſitus *notabili vltimo*, Archidiacon. *in cap. is qui de procurator in* 6. Baldus *in l. mandatum, colum. peanlt. Cod. mandati*, idem Baldus *in l.* 1. *Cod. vt lite pend.* Decius *conſ* 195 *col.* 2. imo, & Imola ſequitur expreſſim *in d. c. cæterum.*

11 Et confirmatur, nam per præſentationem reſcripti, aut priuilegij, eſt acquiſita Ioriſdictio Iudici, Garcia Gironda *de priuileg. ſeu exempt. numero* 1237. nec enim delegatus haber cauſæ poteſtatem, aut eaercitiom, ante litterarum præſentationem, Menochius *de adipiſc. remed.* 4 *à num.* 410. non enim Iuriſdictio in actu datur ante eapeditionem, Flamin. *de reſignat. benef. lib.* 7.
12 *quæſt.* 21. *num* 11. † Et demum quod quilibet Iudex delcgatus, non reſpicit poteſtatem, exercitium, nec Iuriſdictionem, ante commiſſionis præſentationem, vt tradunt Caſſan. *conſ.* 1. *numero* 18. Guid. Papæ *quæſt.* 286. Antonins Gabriel *comm. opinion. lib.* 2. *de executione rei Iudica-*
13 *ta concluſione* 3. *num.* 4. † Vbi *num.* 6. ſubdit hoc procedere etiam ſi executor ſciat facultatem ſibi competere, ſed nondum ſibi litteræ præſentatæ: late Salgado *de protectione Regia tom.* 1. *diſp.* 599. *num.* 1. & Nicolaus Garcia *de benef. p.* 6. *cap.* 2. *à*
14 *num.* 7. † Vbi addit quod licet eaecutor gratiæ acquitat Iuriſdictionem à tempore datæ; illam tamen exercere non poſſit ante præſentationem, & receptionem litterarum; & *num.* 61. tenet generaliter procedere in quolibet Iudice delegaro, vt pariter ante præſentatas litteras delegatorias, non habeat eaercitium Iuriſdictionis: refert, & ſequitur Barboſa *in cap.* 12. *hoc tit. à num.* 4. & faciunt quæ notanter dieo: *ſuprà in cap.* 9. *cap.* 15. *de elect. cap. auiritia eodem, lib.* 6. *& in clem. iniuſte de elect.*

15 Ita dixit, Rebuffus *tom.* 1. *ad leges gallicas tractat. de auocationibus, in præfatione, quæſtion.* 5. *num.* 23. quod ante præſentationem, & receptioncm litterarum, & voluntatis auocantis, non dicatur Iudex cognoſcens habere notitiam auocationis, & *num.* 24. reſoluit quod ſi Iudex auocationem ſciuerit ante litterarum præſentationem ei factam, adhuc acta valeant, imo *in tractat. nomin. quæſt.* 14. *num.* 71. dixit ſeutentiam latam à primis Iudicibus reuocatis, ante notitiam reuocationis valere: tradit Barboſa *in cap. audita* 4. *de reſtitutione ſpoliator. num.* 2. † Et 16
ſic colliges ex *dict. cap. audita*, iu verbis ibi, *nullatenus reuocare teneris*, valere proceſſum, & omnia acta, iuxta priores litteras per Iudicem reuocatum in litteris poſterioribus, ante earumdem litterarum præſentatiouem, & receptionem ex Gloſſa in verbo, *receptionem*, & *ibi*, Abbas, alij cum multis aliis, barboſa *num.* 4. *ex l. ſi forte* 17. *ff. de officio eius*, vbi intelligit procedere in quibuſcumque litteris euocatoriis.
† Huiuſmodi enim litteræ babent tacitam, & 17
ſubintellectam conditionem; ſcilicet ſi is, pro quo emanarunt eiſdem vti velit, vt colligitor ex *dict. cap. audita*, qui magis de expreſſa, quàm tacita reuocationi agit, vt ex eo uorant omoes, & *in dict. cap. cæterum*, & Couarruulas *in dict. c.* 9. *practic.* verſic. *quinta concluſio*, vel vt addit Barboſa dici poteſt dari reuocationem poteſtatis, & Iuriſdictionis interim tameu ſub illa tacita, & ſub intellecta conditionali, ſi ijdem litteris impetrans vſus fuerit: alia tradit in confirmationem *ibi*, in verſic. *amplia.*

Nec obſtat Teatus *in cap.* 3. *de officio delegat.* 18
per quem nonnulli dicunt ſufficere ſcientiam reuocationis aliunde collectam, quia reſpondetur verbum ibi, *innotuerit*, referendum eſſe ad notitiam legitimam, & ſecundùm Ius, quæ babetur, & colligitor ea præſentatione, & intimatione reuocationis. † Ita expendens Textom à con- 19
trario ſenſo, *in dict l ſi forte ff. de officio Præſid.*

Et ſecundo non obſtat Textus *in cap ſi duobus,* 20
in princ. hoc titulo, qoia ipſe non agit de reuocatione per litteras facta, ſed de Ioriſdictione ſuſpenſa per appellationem, apud Iudicem interpoſitam in qua ſpecie ſiquidem à conſenſu partis, non dependet meritò abſque alia intimatione, & oppoſitione litteratum, ſatis eſt quod Iudea ſciat citatum legitimè appellaſſe: ſic eius expoſitores intelligunt.

Ad tertiam quæſtionis partem, an auocatio 21
cauſæ, quæ ſit cum decreto irritanti, operetur amplius, quàm ea quæ ſit moto proprio; reſpondetur quod auocatio cauſæ, cum decreto irritanti, habet eam vim, vt acta Iudicis inferioris poſt illam etiam ignorantis, ſint omniuo nulla. hæc enim clauſula (vt vulgò dicitur) ea Gloſſa communiter recepta, *in c.* 1. verbo, *referri de conceſſione preb. in* 6. *& in c. ſi poſtquam de preb.* & Textus optimus *in c. dudum, §. conſiderantes, & in c. pen. eodem tit. lib.* 6. *c ſi eo tempore*, verbo, *ignoranter de electione, lib.* 6. ignorantes, & inſcios prohibitione afficit; notatur etiam, *in cap ſi beneficia de prebendis, lib* 6 probat cum multis Couarruuias omnino Videndos *dict. cap* 9. *pract. num.* 7. Staphilcus *de litteris gratia & iuſtitia fol.* 41. † Et addit Bar- 22
boſa omnino Videndus *clauſula* 40. *à numero* 7. eos afficere non ſolùm ſi adſint ea verba, *vel ignoranter contigerit attentari*, vt *in dicto cap. ſi eo tempore*, verùm etiamſi non adſint ex

dicto

dicto c. ſi poſtquam, *& dicto cap. dudum*, *& cap.
ſi beneficia de prabend.* Caſſador. *deciſione* 12. *n.* 5.
ſuper Reg. Couarr. *in cap. Alma Mater p.* 1.
§. 10. *à num.* 4. Bonacos *comm opinion. lib.* 1.
tit. 18. *num.* 5. Flamin. *de reſignation lib.* 5. *quaſt.* 6.
à num. 220. *& lib.* 11. *q* 4 *n.* 44. *& quaſt.* 13. *n.* 86.
Farinac. *in fragm. crim. p.* 1. *lit. C*, *num.* 672. Ce-
uall. *in pract. q.* 903. *num.* 13. & bi omoes cum
multis aliis.

23 Et in terminis noſtri dubij Panormit. Imola,
Felin. *n.* 18. & Decius *n.* 6. *in c. caterùm de reſcri-
ptis*, Ripa *in dicto c. bum M*, *de conſtit. n.* 196.
Abbas *in cap. audita de reſt. ſpoliat.* Dominicus
in cap. 1. §. *ex parte de conceſſione prabenda lib.* 6. ex
quibus deducitur idem eſſe, ſiue clauſula appo-
ſita fuerit motu proprio, ſiue ad petitionem par-
24 tis, qui litteras à Principe impetrauit. † Et am-
pliant Doctores non ſolùm procedere, ſi adſit
præſumpta ſcientia, verùm & ſi ſit ignorantia
probabilis, ac iuſta non excuſet ex *dicto c. ſi bene-
25 ficia.* † Taliter vt à die datæ huiuſmodi decre-
tum operetur ſuum effectum, etiam ante ſcien-
tiam priuilegiati, aut prouiſi, & etiam ante con-
ſtitutionis publicationem: quæ non requiritur
ad huiuſmodi effectum.

26 Et procedere dicunt Doctores, quos ſequitur
Barb. *dict. clauſ.* 40. *à n.* 8. etiam quoad Papam,
niſi faciat contra decretum motu proprio, vel ad
inſtantiam partis ex certa ſcientia cum clauſula
derogatoria ipſius decreti: Ita ille ex multis,
quos refert contra Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancell.
Gloſſ.* 67. *n.* 14. Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *cap.* 1. *à
n.* 19. *ad* 30. Mart. *clauſ.* 191. aliàs 255. *à num.* 1.
Men. *conſ.* 83. *n.* 23. Rice. *collect. deciſ. p.* 5. *col.* 1596.

27 Et ampliat idem Barb. *n.* 11. etiam quoad exe-
cutorem Apoſtolicum, & *ibi n.* 12. ait, vt procedat
ſiue decretum emanauerit motu proprio, ſiue ad
inſtantiam partis, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè, atque
etiam ſiue cauſa non cognita, vt poſt alios tra-
dunt Gabriel *comm. opin. lib.* 6. *de clauſ. concl.* 3. *n.* 3.
Monet. *de commut. vltim. volunt. c.* 7. *n.* 232. *&* 233.
& Barb. cum infinitis *dict. clauſ.* 40. *à n.* 13. limitat
quadrupliciter hunc caſum decreti irritantis, qui
n. 2. ponit vnum effectum, & *n.* 18. alium *n.* 32. *&
n.* 33. *& à n.* 34. expendit vſque ad decem effectus
prædictæ clauſulæ.

28 Quare iam ad propoſitum dicendum eſt quod
ſi is, cuius cauſa, & in cuius fauorem cauſæ auo-
catio fiat, ea nolit vti, aut eidem renuntiauerit,
tunc valere quidquid à Iudice factum fuerit, non
obſtante decreto, quod irrita decernit in contra-
rium acta, Dominic. *in c.* 1. *d.* §. *ex parte de conceſ.
praben. lib.* 6. *col. penult.* quem ſequi videntur Felin.
& Dec. *in d. c. caterum de reſcript.* cuius opinio-
nem probat latè Couarr. ex his quæ tradit *in c.
quamuis pactum lib.* 6. *de pact.* 2 *p.* §. 2. *n.* 6. ipſe *in
d. cap.* 9. *pract. ſub num.* 7. verſic. *quid ſi*, & faciunt
quæ longè adduxi *ſuprà in cap. ſi diligenti de foro
comp.* & facit etiam; quia conſtat, vt huius de-
creti vis remittatur ex Principis voluntate, ſi
ei pars renuntiet, cum pars in ſui ipſius fauo-
rem ſic obtinuerit; Ob idque parte renuntiante
debet in Principe, & legis Conditore idem ad-
mitti, cuius voluntas debet conſiderari, vt ad
eum effectum non obliget: Ea aliis probat vi-
dendus Couarruuias *ſub dicto num.* 7. *pract. c.* 9.
29 verſic. *deinde.* † Et confirmatur; quia decre-
tum irritans nihil operatur; niſi is pro quo fuit
appoſitum acceptauerit, ſecundùm Puteum *de-
ciſ.* 230. *num.* 3. *lib.* 1. *in correctis*, & eo vti velit,
Formoſin. de Exceptionibus.

ac de eo opponat Gonzalez *in Reg.* 8. *Cancella-
ria Gloſſ.* 67. *num.* 52. Barb. *in Clem.* 1. *de conceſ-
ſione prabenda num.* 7.

Notabis verò pro intelligentia prædictæ clau- 30
ſulæ, primùm quod decretum irritans non am-
pliet diſpoſitionem principalem; ſed tanquam
acceſſorium illius naturam ſequatur. Nec opere-
tur quando eſt ex cauſa falſa adiectum. † Item 31
quod poſitum in fauorem vnius operetur in fa-
uorem alterius; Et quod obtentum in gratia de
aliquo beneficio obtenta; vti de reſeruato, non
afficiat manus ordinarij, ſi non ſit reſeruatum.
† Quintò vt illud decretum irritans nihil ope- 32
retur, ad hoc vt expreſſo vno modo vacandi ve-
niat alius non expreſſus. † Et quod appoſitum 33
in gratia ſubreptitia, & nulla pariter ſubrepti-
tium ſit, & nullum tanquam dependens ab illa
Gonzalez *Gloſſ.* 67. *in dicta Regul.* 8. *Cancell. à
num.* 55. *ad* 67. cum aliis idem Barboſa *in dicta
clauſula* 40. *à num.* 47.

Iterùm notabis, vt non ſubſiſtente gratia 34
principali, cui cohæret decretum irritans, &
ipſum decretum deficiat Geminian. *in cap. pra-
ſenti in principio*, verſic. *nota quod* vbi Franc. *in
3. notabili de officio deleg. lib.* 6. Puteus *deciſ.* 108.
lib. 3. *in correctis* Gabriel *dict. concluſione* 3. *n.* 82.
† Barboſa *ſuprà* cum aliis *num* 54. qui *num.* 55. 35
addit cum Doctoribus per Textum *ibi in Clem.* 1.
de conceſſ. prabend. vbi Gloſſa verbo *per ordina-
rium*, Gonzalez *dict. Gloſſ.* 67. *num.* 52. Moneta
vbi ſuprà cap. 7. *num.* 254. & cum aliis quod de-
cretum irritans adiectum conditionali diſpoſi-
tioni, ipſum etiam conditionale reddatur, &
ſuſpendatur eius effectus in euentum con-
ditionis.

Et addit Rota apud Farinac. *deciſ.* 516. *num* 4. 36
p. 1. *recent.* vt non operetur in conceſſione con-
ditionali, non verificata conditione; Videbis
ipſum Barboſam cum multis aliis *in Clem.* 1. *de
conceſſ. prab. num.* 6.

In ſecundo autem caſu, quando fit auocatio 37
motu proprio expreſſè, & abſque decreto irri-
tanti dixerunt nonnulli, vt reddatur omninò
nullum quidquid poſt illam actum fuerit à Iudi-
ce inferiore, etiam ignorante: Sic Imola *in cap.
caterum de reſcript. & in cap. cum contingat eodem*,
Francus *hic*, *num.* 8. ex ratione reſponſi huius
Textus, Dominicus *conſ.* 47. quaſi hæc ſit ma-
xima huius clauſulæ *motu proprio*, dicit commu-
nem Petrus Rebuffus *ſuper leg. Regias tit. de euo-
cation quaſtione* 3. *num.* 19. Adducens ad hoc Fran-
cum *hic.*

Sed Abbas, Anton. Felin. & Decius *in dicto* 38
cap. caterum, Innocent. *in dicto cap.* 1. *de conceſſ.
prab. lib.* 6. Præpoſ. hîc *col. vltima*, Petr. Rebuff.
in dicta quaſt. 3 & Couarr. *dicto cap.* 19 *pract. ſub
num.* 7. verſic. *ſecundo* & in verſic. *ſed & falſum*,
docent neceſſariam eſſe ſcientiam huius auoca-
tionis, quoad Iudicem inferiorem, vt nullum
ſit, quod poſtea ipſe iudex fecerit; & compro-
batur maxima ratione. † Vt apparet ex Textu 39
in l. ſi fortè, *ff. de officio Præſidis* cuius meminere
Romanus *in ſingul.* 57. *&* 566. Felinus *in dicto
cap caterum num.* 11. Decius *in cap. ſi duobus hoc tit.
num.* 12. ſcilicet vt iuriſdictio ſemel data, & com-
petens alieni non cenſeatur ab eo reuocata, do-
nec ipſe habuerit reuocationis cognitionem, &
ſcientiam, & quia, vt ait Couarr. reprobans
contrariã opinionem, nullibi in iure huius clau-
ſulæ tantus effectus probetur † Et optimè, 40

ac ex propoſito agens in verſic. *igitur*, concludit
quod reuocatio iuriſdictionis, etiam ſi motu
proprio fiat non habet effectū, donec ipſe cuius
reuocarit poteſtas, eiuſdem reuocationis habue-
rit ſcientiam, ſic probans ex *c.* 1. §. *ex parte, de*
41 *conceſſione præbendæ lib.*6. † Quo in loco, *& in* §.
adyciebatur, adnotat prædictam Regulam non
admitti, vbi reuocatio fieret propter delictum;
quia in hoc caſu ipſo iure abſque vlla ſcientia;
etiam ignorante eo, cui nata erat iuriſdictio, tol-
litur omninò ea, & ab eo prorsùs aufertur, & re-
fert ad ſic probandum multos, & *n.* 8. alia dicit
explicans; vt non obſtent addens aliquid *ibi ſub*
*dicto n.*8. in verſic. *tertia concluſio.*

42 Vnde iuxta Textum *in clem.* 1. *de conceſ. præben-*
da, notauerunt Anton. Gabriel *comm. lib.*6. *tit. de*
*clauſ. concluſ.*5. *n.* 92. Moneta *de commut. vltimar.*
*voluntatum, c.*7. *n* 92 & Barb *in d. Clem. n.*11. quod
ex clauſula *motu proprio*, non currat tempus à die
notitiæ vacationis in loco, iuxta Textum *ibi*, ſed
43 tantùm à die ſuæ ſcientiæ. † Quare in propo-
ſito noſtræ quæſtionis dicendum eſt non tanti
effectus eſſe hanc clauſulam *motu proprio*, ac pri-
mam clauſulam decreti irritantis: multa de vtra-
que clauſula congerit videnda Barb. *dict. clauſu-*
la 40. *& clauſ.*79. *vbi n.*79 de hoc caſu.

44 Ad quartam quæſtionis partem, an auocatio
cauſarum ſpiritualium ad laica Tribunalia ve-
tita ſit ſub cenſura Bullæ Cœnæ, ſi cauſæ auo-
centur tantùm à Iudicibus Sedis Apoſtolicæ;
in quo caſu affirmatiuè reſpondent Alterius, &
Vgolin. quos citat, & ſequitur Bonacin. *in Bulla*
Cœna tom. 1. *diſp.* 1. *q.* 15. *puncto* 1. *num.* 7. quæ
Bulla vtitur his verbis *ab Auditoribus Commiſſa-*
riis noſtris, aliiſque Iudicibus Eccleſiaſticis, vbi
notanda eſt illa particola *aliis*, quæ eſt repetiti-
ua, & relatiua ſimilium, ex *cap. ſedes de reſcriptis,*
45 *& ex l. quidam relegatus, ff. de rebus dubiis.* † Ta-
men Filiucius *tom.* 2. *tract.* 16. *cap.* 10. *num.* 250.
Souſa *in Bulla Cœna c.*15. *n.* 1. Pichardus *can.* 14.
*q.*7. *num.*1. & Diana *p* 3. *tract.*2. *reſ.* 55. docent
contrariam ſententiam putantes dictam auoca-
tionem vetitam eſſe, etiam ſi cauſæ Spirituales
auocentur ab aliis Iudicibus Eccleſiaſticis, re-
ſpondentes ad argumentum contrarium prædi-
ctam particulam *aliis*, non ſemper eſſe repetiti-
uam ſimilium, vt patet *in l. ſi fundus ſub condi-*
tione 15. *l. libertas; ff de leg.* 1.

46 Dubium tamen eſt, an hæc etiam auocatio
cauſarum vetita ſit, etiamſi Iudices Eccleſiaſti-
ci ſint negligentes in cognoſcendo de huiuſmo-
di cauſis ſpiritualibus, & vt exactè reſpondeas
recurres ad ea, quæ latè dixi *in cap. qualiter, &*
quando de Iudiciis ſub quæſt. 1. à verſic. *nunc, &*
q. 3. *&* 6. & Diana *vbi ſuprà* negat cum Marta,
Reginaldo, & Duardo contra Ceuallos, Couarr.
Menochio, Diaz. vbi dicit non obſtare Textum
in cap filiis, vel nepotibus 16. *quæſt.* 7. *cap. ſi quis*
cum Clerico 11. *q.* 3. *cap. Adminiſtratores, cap.*
Princeps 23. *q.*5. eo quod inibi tantùm probatur
poſſe Principem Laicum admonere Eccleſiaſti-
cum de iniquè adminiſtrata iuſtitia, non autem
poſſe auocare ad ſe cauſam Eccleſiaſticam, vel
quod Canones illi ſunt abrogati, de quorum
verò intellectu, & aliorum iurium dixi *in dicto*
cap qualiter, & vbertimè *in cap.* 2. *quæſtione* 19.
vbi de auocatione cauſarum per viam recurſus
ad Regia Tribunalia.

47 Ad vltimam quæſtionis partem; an Iudices
Laici auocantes ad ſe cauſas Eccleſiaſticas ex-
cuſentur ex tollerantia Pontificis, vt benè ex-
pendas iterùm repetesquæ adduxi *ſuprà in dicto*
*cap.*2. *de Indic. quæſt.* 19. & hic tantùm referam
quæ tradit Diana *dict. p.* 3. *reſ.*56. *tract.*1. nempe
vt Coriolanus *in Bulla Cœna ad finem*, & alij
quos refert Ceuallos *de cognition. per viam vio-*
lentia, Gloſſa B, num. 42. affirment excuſari;
Sed ipſe cum Bonacina *in dicta Bulla tom.* 3. *di-*
ſputatione 1. *quæſtione* 15. *puncto* 4. §. 1. *num.* 5.
Alterio *de cent. lib.*5. *diſputatione* 15. *cap.* 2.
col 5. verſic. *animaduertis*, Duareno *in dicta*
Bulla can. 15. *quæſtione* 13. *num* 11. Filiucio *tom.* 3.
tract. 16. *num.* 150. negat quia ſimplex tolleran-
tia, ſaltem dum Superior commodè obſtare
non poteſt, priuilegium non inducit; ex *cap.*
cum iam dudum de præbend. Tum quia nulla
adeſt tollerantia, cum ſummi Pontifices in
Bullæ Cœnæ Domini excludant omnes præ-
textus.

Q V Æ S T I O IV.

*An auocatio cauſæ fieri queat à Prætore reſpe-
ctu ſui locum tenentis: An ab Archiepiſco-
po reſpectu ſuffraganeorum, An Audito-
res Regij, & legatus Romani Pontificis
habeat ius auocandi, & an Duces,
Marchiones, Comites, & alij domini Vaſ-
ſallorum queant auocare cauſas à ſuis Iu-
dicibus ordinariis per eos electis, ſeu con-
firmatis: An auocatio habeat locum in cau-
ſa Hæreſis: Et de aliis ad materiam ſpe-
ctantibus?*

S V M M A R I V M.

1 *Auocare poterat antiquitus Prætor cauſam à locum tenente: Quid hodie poſt legem Regiam n.*2. *& in praxi n.*3.

4 *Archiepiſcopus cognoſcit pluribus in cauſis ſuffraganeorum ex priuilegio num.* 9. *quid de auocatione num.*6.

5 *Auocatio cauſarum quis fieri à Iudicibus ſuperioribus quando adeſt iuſta cauſa.*

6 *Auocatio cauſa ab Epiſcopo, & eius Vicario non permittitur Archiepiſcopo, & Metropolitano, & de ratione n.*7.

7 *Iuriſdictionem quis non habet in ſubditis eius, qui ei ſubditus eſt.*

8 *Archiepiſcopus nequit ordines conferre intra Diœceſim ſuffraganeorum.*

10 *Metropolitanus vetus eſt, vt nequeat tractare nullitatis cauſam ſubditorum ſui ſuffraganei num.* 12. *vbi fallit in Superiore, qui poteſt adiri abſque appellatione.*

12 *Auocandi ius non habent Auditores Regij cauſas à Iudicibus inferioribus, niſi ex ſpeciali Regis decreto.*

13 *Auditores Regij poſſunt in prima inſtantia de pluribus cauſis cognoſcere.*

14 *Auocatio non ſolet fieri quando cauſa eſt inſtructa coram primo Iudice.*

15 *Auocare nequeunt Marchiones, Comites, Duces, & Domini Vaſſallorum cauſas pendentes coram ſuis ordinariis Iudicibus, fallit in locis ordinum militarium, numero* 16. *&* 17.

17 *Duces,*

Google

17 *Duces, Marchiones, Comites, & Domini Vaſſallorum queunt auocare cauſas à ſuis Iudicibus ordinariis, quando eorum eſt nominatio, & electio; ſecus aliter. num. 18.*

18 *Duces, Marchiones, Comites, & Domini Vaſſallorum nequeunt tractare principaliter cauſam nullitatis ſuper lite cœpta coram Iudice à populo electo.*

19 *Auocare nequeunt cauſas ab inferioribus, nec Papa legatus, etiam de latere, nec Nuncius, nec quilibet alius Gubernator.*

20 *Auocatio cauſæ ab Inquiſitoribus in cauſa hæreſis num habent locum, & quid de praxi Hiſpanica. num. 21.*

22 *Auocatio cauſarum eſt duplex expreſſa, aut tacita, n. 23. vbique vtraque, & n. 27.*

24 *Auocari cauſa intelligitur, ex quo Papa, ſiue Princeps ad ſe auocauit, ſeu illam delegauit, num 25. 26. & 27.*

25 *Manus inferiorum ligantur eo ipſo quod Papa ad ſe aliquod negotium reuocat, n. 26.*

26 *Papa manus impoſitio in cognoſcendo auocat cauſam, etiam in ſignatura, num. 28.*

29 *Collatio noua cenſetur reualidari, ex quo prima facta à Papa fuit nulla.*

30 *Auocatio à Principe facta non prorogatur ad Iudicē alium inferiorem abſque eius conſenſu.*

31 *Cauſa ſemel ad Curiam delatam nunquam exiit Curiam, niſi remittatur rurſus per Principem Iudicem ordinarium.*

32 *Auocata cauſa cenſetur per ſolam commiſſionem reuiſionis.*

33 *Auocatio cauſæ facta proprio motu diſtat à facta ad partis petitionem.*

34 *Auocatio debet fieri de tota cauſa, vt rectè Iudex ſucceſſor iudicet.*

35 *Auocatio vt valeat debet ſignari propria Pontificis manu.*

1 AD primam partem quæſtionis, vt exactè reſpondeas, adiunges quæ latè adduxi *in c. 4. de foro comp. q. 13.* vbi an recuſato Prætore, recuſatus cenſeatur eius locum tenens, quia idem eſt Tribunal quid hodie, eo quod locum tenentes Prætorum Regiorum nominentur à Conſilio Regis ſupremo, non ab ipſo Prætore, de quo *ibi*, & ſecundùm diſtinctionē, de qua latè *ibi* ad propoſitum noſtri dubij, & antiquitùs vt DD. docēt poſſe auocationem facere, id ſanè probant ab eadem doctrina; quia Epiſcopi auocant cauſas à ſuis Vicariis: ſic Couar. *in pract. c. 4. num. 3.* contra Auend. *de exequendis mandatis 1 p. c. 3.* qui in verſ. *ſexto deducitur*, affirmat etiam poſſe Correctorem ſeu Prætorem facere prædictam auocationem ſe intermittendo ad cognoſcendum quandocumque voluerit, præſertim cum poteſtas huius auocationis proueniat ex libera reuocandi facultate.

2 Sed cum iam hodie ex noua pragmatica ſanctione anni 1618. à Catholico Rege Philippo III. promulgata, adimatur Prætoribus facultas conſtituendi, & nominandi locum tenentes, ea tantùm reſeruata his, qui à Conſiliis Regis in ſupremo Caſtellæ Senatu ſunt, vulgò *a el concejo de Camara*, ideò fiet indubitatum ſecundùm Narbon. *in l. 59. gloſſ. 1. lib. 2. tit. 4. recop. num* 203. vt ſublata fuerit à Prætoribus prædicta facultas reuocandi locum tenentes, ac proinde auocandi cauſas eorum, cum iam ceſſet ratio, qua omnis auocandi poteſtas Correctori competens nitebatur; ita ille & confirmatur ex adductis *de recuſat ſub d. c. 4. de Fermoſin. de Exceptionibus.*

foro compet. q. 13. † Tamen in praxi audiui per ali- 3
quos Prætores contrarium practicari, & videtur
facere pro eorum fundamentali ratione, nam non
obſtante nominatione Conſilij, adhuc Prætor,
& eius locum tenens, ſunt idem Tribunal, cuius
ſuperior eſt Prætor ad ſimilitudinem Epiſcopi,
reſpectu Vicarij, vt dixi *in dict. quæſt. 13. & ſuprà
quæſtione* 1.

Ad ſecundam quæſtionis partem an poſſit 4
Archiepiſcopus cauſas ſuffraganeorum auocare
videtur affirmatiuè reſpondendum ex notatis
ſuprà in c. 1. de foro comp ſub. q. 3. vbi enumeraui
plures Iudices, qui præter Epiſcopos, & ordinarios
cognoſcunt de diuerſis cauſis in prima inſtantia,
& in terminis de Archiepiſcopo reſpectu
ſuffraganeorum Epiſcoporum, & ſubditorum
eorum, colligitur *ex c. paſtor. de officio ordin.* ex
Textu *in c. ſingulas el. 19. q. 3. & cap. ſingulas el. 29.
q. 3. & ex c. quin cognouimus 10. q. 3* & ex aliis quæ
adduxi *ſuprà in d. c. 1. de foro comp. ſub q. 1. à n. 4.
ad* 8. quibus probaui pluribus in caſibus cognoſcere
Archiepiſcopum in prima inſtantia; ergò
& poterit ad ſe ex iuſta cauſa auocare cauſas à
ſuis ſuffraganeis Epiſcopis.

Et comprobari videtur, quia Ciriac. *p. 3. con- 5
trou. 515. à n. 1.* abſque diſtinctione iudicum videtur
probare cum Lancel. *de attentatis p. 2. c. 10.
n. 56.* & Marbe. *in tract. commiſ. vtriuſque ſignaturæ
p. 2. tit. de commiſ. auocat. cauſ. c. 1. ſub n. 7. in prima
impreſſione & n. 20. in vltima*, à quibuſuis Iudicibus
ſuperioribus poſſe fieri auocationem cauſarum,
quando adeſt iuſta cauſa, veluti ſi ſit publica,
aut grauis & magna, vel quia ſubſit legitima
Iudicis ſuſpicio, vt notat Rebuff. *in tract. de euict.
art. 2. q. 6. n. 57. & q. 5. n. 66. tom. 1. ad conſt. Gallicas.*

Tamen in caſu noſtro dicendum eſt prædi- 6
ctam auocationem non permitti Archiepiſcopo
& Metropolitano, cum Archiepiſcopus ſit Iudex
quoad Epiſcoporum ſubditos tantùm ex cauſa
appellationis *c. Romana hoc tit. lib. 6.* vbi DD. ob
idque niſi ad Deum ſit appellatum, non poſſe
cauſas tractare inter ſubditos Epiſcoporum, qui
ad eius Metropolim pertinent, vt notant omnes
*in d. c. paſtor. de officio ordin. cap. 1. de foro compet.
lib. 6. cap. venerabilibus de ſent. excom lib. 6.*

Et facit, quia conſtat quem non habere iuriſ- 7
dictionem in ſubditos eius, qui ei ſubiectus eſt,
& ideò licet Epiſcopus ſit ſubiectus Archiepiſcopo
Metropolitano, non ex eo ſequitur quod
Archiepiſcopus habeat iuriſdictionem inter
ſubditos Epiſcopi; Aliàs quam per appellationem
probant DD. in præcitatis locis, & Couar.
multis adductis ad propoſitum *in c. 9. pract. n. 2.
per Textum in l. Modeſtinus* vbi Gloſſa, & Alciat.
ff de verb. ſignif. † Et per Gloſſam & Textum vbi 8
DD *in c. 1.* verbo *agant de offic. ordin. lib. 6* quæ ſcribit
Metropolitanū non poſſe dare Ordines intra
Diœceſim ſuffraganeorum ipſius ſuffraganei
ſubditis Domini per Textum *ibi in cap. cum
nullus, de tempor. ordin. libro 6.* Gloſſa inſignis
in Clementina fin. de priuileg. verbo *etiam
celebrare.*

Nec obſtat relata in principio, quia illa lo- 9
cum habent media appellatione, vel quando per
Priuilegium Archiepiſcopo datum ſit, vt cognoſcat
inter ſuffraganeos, hoc eſt ſubditos
ſui ſuffraganei Epiſcopi, iuxta dicta *in dicto
cap. 1. de foro comp. ſub dict. q. 1.* † Nec obſtant 10
etiam Panormit. qui *in c. in litteris de officio deleg.
& in c. dilecto hoc tit.* probare conatur aſſeveran-

Digitized by Google

do Metropolitanum tractare poſſe ioter ſubdi-
tos ſuffraganeorum de nullitatis cauſa principa-
liter abſque appellatione propoſita, quod vide-
tur annotare ea Bart. *in l ſi expreſſim, ff. hoc tit.*
col. pen. ſcribeote cauſam nollitatis poſſe non
tantum examioari apud Iudicem, qui ſenten-
tiam pronuntiauit, ſed & apud Superiorem, *l.*
11 *abſcatem, ff. hoc tit.* & aliis. † Sed reſpondetur
hoc verum eſſe in Superiore, qui poteſt adiri
abſque appellatione, non autem in eo, qui tan-
tum eſt Iudex ex appellationis cauſa, vt proba-
tur *in cap.1. de officio deleg.* ita aliis adductis re-
ſpondet Couarr. *dicto cap.9. ſub num 2.*

12 Ad tertiam quæſtionis partem an auditores
Regij, & legatus Pontificis habeant iuſſa vo-
candi, & reſpondendum eſt negatiuè, quia niſi
per appellationem nequeunt ad ſe auocare pen-
dentes cauſas apud alios Iudices ordinarios in-
feriores, docent Mootagoa, & Boërius *ia tract*
de authoritate magni conſilij, Rebuff. *ia tract. de*
oaecation. q 5. num.47. Couarr. *dict. cap. 9. pract.*
num 3. ſcribentes non ſolùm denegari reſpectu
Auditorum Cancellariarum Valliſoletanæ, &
Granatenſ. & aliarum audentiarum Regiarum;
ſed etiam reſpectu Concilij Regij Caſtellæ: &
Supremi: Non enim poſſunt Regij Iudices; etiam
Supremi auocare cauſas iam pendentes coram
aliis Iudicibus inferioribus abſque ſpeciali Re-
gis conſenſu, & decreto ex Textu optimo, *in l.*
ſolent, §. ſi autem ibi, *non autem debent inconſulto*
Principe hoc facere, & ſi fortaſſis magni conſilij
Iudicibus hoc ea conſenſu Principis permitti
videatur, com ſæpiùs ad ſe caoſas auocent.

13 Nec obſtat dicere poſſe Regios Auditores in
prima inſtantia de pluribus cauſis cognoſcere,
veluti in caſibus pupillorum; viduarum, miſe-
rabilium; & in aliis caſibus vulgò *de corte*, vt
diai *in c. ex tenore 11. c. ex parte 15. de foro comp.*
quia reſpondetur hoc verum eſſe; quia prima
inſtantia eis omninò eſt reſeruata, & oblata à
Iudicibus aliis ordinariis inferioribus; Sed nos
loquimur quoties iam cauſa pendente coram or-
dinario inferiore voluiſſent iſti Regij Audito-
res auocare, quia ex quo cœpta eſt debet ibi fi-
niri: argumento eorum quæ adduxi latiſſimè *in*
cap. pen. de foro comp. tradit Couarr. *ſuprà*, & fa-
cit quod nouiſſimè tradit Ciriac. *dict. controuer-*
ſia 515. a.9. dicens *ex cap. venerabili 37. de of-*
fic deleg. non potuiſſe aoocare cauſam, de qua
ipſe agit; quia non erat amplius integra cum
iam coram primis Iudicibus fuiſſet iudicatum
14 pro eodem examine. † Non enim auocatio cau-
ſæ ſolet fieri quando cauſa eſt inſtructa coram
primo Iudice, Marcheſan. *de commiſ. auocatio*
cauſar. c.1. n.5. Lancelot. *de attent. p.1. c.10. n.24.*
Ciriacus *ſuprà num. 12.*

15 Ad quartam an Marchiones, Duces, Comites,
& alij Domini Vaſſallorum poſſint cauſas auo-
care; & negatiuè reſpondetur; non enim poſ-
ſunt iſti cauſas pendentes coram Iudicibus or-
dinariis ſuis Vaſſallis ad ſe auocare, eo quod iſti
Iudices ordinarij ab eo firmam Iuriſdictionem
habeant, quod etiam ſi ad plebis electionem per
ipſum Dominum confirmentur, & conſtituan-
tur; nihilhominùs eis liberum ſit iudicare abſ-
que impedimento, & auocatione prædicto-
rum: non enim ante appellationem ad ipſos
propoſitam habebunt poteſtatem cognoſcendi
de cauſis coram Iudicibus ordinariis penden-
tibus, *Authentic. de defenſor. Ciuitatum, §. nulla,*
& §. iuriſiurandi, doceor Paul. Caſtrenſ. *in l. me-*
mo, Cod. de iuriſd. ſequitur Auend. *de exequendis*
mandatis Regiis c.6. n.28. Couarr. *dicto c.9. pract.*
n.4. vbi dicit taliter in Regiis Tribunalibus eſſe
receptum, vt paſſim auocatiooes iſtæ litteris ſub
Sigillo Regis decretis omninò prohibeantur.
† Niſi in quibuſdam locis, quorum iuriſdictio 16
militaribus ordinibus Diui Iacobi Calatrauæ, &
alcanteræ competit, quia in his certis olim diſ-
finitia caſibus auocatio permiſſa eſt, quæ dedit
cauſam inoumeris cootrouerſis quæſtiooibus, &
quærelis frequentiſſimè ad Curiam Regis de-
ferendis.

Verùm ſi Dux, Marchio, Comes, aut Domi- 17
nus voluerit auocare Iuriſdictionem, & caoſam
ab illo Iudice, cui aliquis eorum liberè, & ipſe
ſolus Iudicem conſtituit, ac creauit in oppido;
tunc quia tota ab eo dimanat iuriſdictio; ideò
ab eo poterit auocari abſque vlla Iudicis, & ſub-
ditorum iniuria: docent Ioann. Montagn. *in tract.*
de auth. conſilij, & *ibi* Boër. *n.158.* Angel. *ia l. Iu-*
dicium ſoluitur, ff de Iud. Couarr. *d.c. 9. pract. n.4.*
Rebuff *probat ration. ia tract. de euocat p.5. in princ.*
& faciunt dicta de auocatione, quam facit Epi-
ſcopus à ſuo Vicario, vt diai *ſuprà q. 1. in princ.*
nam quemadmodùm ſic Inter illos contingit;
quia eſt vnum, ac idem Tribunal: ita debet pro-
cedere in hoc caſu, nam tales Iudices ſic à Do-
minis creati vulgò vocati) *alcaldes maiores, o iue-*
zez de apelacion) eandem iuriſdictionem coosti-
tuunt cum ſuis Domiois.

Vnde euenit vt Dux, Marchio, Comes, qui iu- 18
riſdictionem habeot noo poſſiot cauſam princi-
paliter nullitatis tractare ſuper ea lite, quæ ſemel
apud Iudicem ordinarium ab ipſo populo ele-
ctum cœpta fuit, cum de hac cauſa noo poſſit
aliquis horum cognoſcere aliter, quam per ap-
pellationem, vt dixi in verſic. *ad quartam*: ſic do-
cent Couar. *d. lib.1. pract. c.9. ſub n.2. in fine* Auend.
de exequendis mandatis Regiis c.5 n.4. ſecùs tamen
procedere reſpectu aliorum Iudicum ab ipſis
nominatorum, vt in dicto verſic. *veram*, num.
præcedenti.

Delegatos verò Romani Pontificis dicendum 19
eſt non poſſe auocare ad ſe cauſas pendentes co-
ram Iudicibus ordinariis, cum ſit locus præuen-
tioni ioter eum, & ordinarios *c. ſi à ſede de preb.*
lib.6. Specul. docet expreſsè *delegato, § nunc oſten-*
dendum, verſ. *premiſſi*. Abbas *in c.1. de officio deleg.*
Domin *in c.1. de foro comp. lib.6* Ripa *in c. cum M,*
de conſt. n.195. Couar. *d c.9. pract. a.3.* verſic. *quarto*
Narb. *in l.59. tit.4. lib.2 recop. gloſſa 1 ſub n.198.* vbi
denegat, nec admittit prædictam auocationem io
legatis, etiam de latere, nec Nuociis, Gubernato-
ribus Eccleſiaſticis: aut aliis quarumcumque fa-
cultatum vigore viodicare voleotibus, cum id
expreſſim interdictum ſit in Trid. *ſeſſ.24. cap.20.*
io verſic. *Epiſcopos.*

Ad quiotam quæſtionis partẽ an auocatio ha- 20
beat locũ in cauſa hæreſis, reſpõdetur, vt cum in
aliqua ſpeciali cauſa eſſet aliquis deputatus in-
quiſitor, ſpecialiter tunc, & ſi aliis inquiſitoribus
collegis, eadem poteſtas competat generaliter;
tamen quia cenſetur per prædictam ſpecialem
delegationem interdicta poteſtas aliis Inquiſi-
toribus procedendi io illa ſpeciali cauſa com-
miſſa, & delegata, ideò omnes alij ſilere de-
beant; Itavt ſolùm procedat Inquiſitor ſpe-
cialiter in illa cauſa delegatus: Sic notant Do-
ctores ad Textum noſtrum, & ad Textum

in

in cap. ſi aduiſti de officio deleg. inter quos Declus
conſ. 137. *in princ.* Cater. *in tract. de hæreticis*
num 83. verſic. *item non poteſt procedere*, Fran-
ciſcus Pegña *in additioa. ad Eimericum in directo-*
*rio Inquiſitor.p.*3. *q.*46. verſic. *ſed obiter*, vbi am-
pliat hanc concluſiouem, etiam qnod Inquiſi-
tor generalis iam in illa cauſa procedere ince-
piſſet ante factam à Papa ſpecialem delegatio-
nem: proſequirur Parinae. *de hæreſi q.* 186. §. 2.
num. 25. addens vt tunc Inquiſitor ſpecialis ſic
deputatus poſſit vti omnibus actiraris, & in-
uentis ab altis Inquiſitoribus, eoſque compel-
lere ad ſibi exhibendum omnes proceſſus, &
ſcripturas; Sigiſmund. Scaccia *de Iudiciis cau-*
ſarum Ciuil. & Criminal. & Hæretical. cap. 67.
*num.*10. Alia addit idem Farin. *in dicto num.* 25.
verſic. *prima*, & in verſic. *nec obſtat.*

21 Sed an hoc queat obſeruari in praxi in Re-
gnis Hiſpaniæ, vbl cauſæ hæreſis taliter ad
Tribuualia Inquiſirionis ſpectant, & ad eorum
Inquiſitores: vt ſemper ibi tractentur, nec con-
tingat de aliqua ſpecialiter tractari per delega-
tionem, uec auocari à Domino Inqniſitore Ge-
nerali, & conſilio Sanctæ Inquiſitionis Supre-
mo, niſi aut remedio appellatiouis, vel habita
priùs cognitione per Inquiſitores, vel adiecto
conſilio petatur remiſſio, vel ab ipſis Inquiſi-
toribus fiat ſecundùm ſtylum Sancti Officij,
quem hic non refero, ſecundùm quem iam diu
vidi in boc Valliſoletano ſecreto obſeruari.

22 Ad vltimam quæſtionis partem, vt banc ma-
teriam abſoluam, ſuppoſitis quæ de materia
auocationis latè recenſent iam *ſuprà in princ.* ad-
ducti; videbis latè agentes de materia Aufrer.
*deciſ.*480. Guid. Pap. *deciſ.*440. Hieron Gonzal.
*ad reg.*8. *Cancel.Gloſſa* 52.*per totam*; Vbameſium
hic Marchen. *de commiſ.*1.*p. c.* 4. *de commiſ. auo-*
cat. cauſ. per totam, vbi lariſſimè Cirlac. *dict. con-*
trouerſ. 515. Azeued. nonnulla ad praxim addu-
centem *in l.* 11. *tit.*5. *lib.*3. *recop. à n.* 1. Riccium
*collect.*64. *ad Textum noſtrum*; Ideò nunc breui-
ter pro perfecta cognitione buius materiæ ad-
iungo ſequèntia.

23 Primò quod auocatio, de qua loquimur eſt
duplex, alia expreſſa, alia verò tacita, expreſſa
dicetur quoties Princeps cauſam coram aliquo
Iudice pendentem ab eo auocat, iuxta Teatum
noſtrum, Tacita quando ſcilicet Princeps cau-
ſam coram Iudice ordinario cœptam aliis ſcien-
ter delegat, & committit, ea hoc enim videtur
tacitè auocare à Iudice ordinario *c. cæterum de re-*
ſcipt. Innocent. & alij, præſertim Ripa *in c.cum*
*M. de conſt. n.*198. Rota *in nouis deciſ.*67 *hoc tit.*
Staphil. *de litteris gratia, & iuſtitia pag.*172. Couar.
*dict.c.*9.*pract.n.*4. verſic. *hic equidem* ibi videndus
*à n.*5. vbi multa vtilia congerit ad perfectam co-
gnitionem huius materiæ.

24 Secuudò quod vbi primum Princeps, aut
Pontifex auocauit ad ſe cauſam, & illam delega-
uit, ceoſetur ſuper illa ſubſtutiſſe omnem Iuriſ-
dictionem cuicnmque Iudici ordinario. Marania
*de ordin. Iudic. diſp.*6. *n* 21. Rebuff *tom.* 3. *ad leges*
25 *Galliæ, tract. auocat n.*110. Barb. *hic n.*6. † Et probat
Narbon. *in l.* 59 *lib.*2. *tit.*4. *recop Gloſſ.*1 *n.*169. di-
cens vt eo ipſo quod Papa ad ſe aliquod negotiũ
reuocat, ligantur manus inferiorum; ita vt validè
nibil ampliùs in ea cauſa per inferiores fieri queat
& hic vbi Innoc. Franc. Abbas *n.*1. Decius *n.*1. ſic
probans ea Textu *in c.*1. *c.*2. *de confirmatione vtili,*
vel inutili, & ea Textu optimo *in extrauag. ad Ro-*
Fermoſin. de Exceptionibus.

man §. *Rom. de prab. inter communes* quibus ita pro-
bat plura ſubtiliter congerens Gonzal. *ſuprà in*
*d.reg.*8.*Cancell.Gloſſa* 52.*præcipuè n.*7. Vbam. *hic,*
*n.*6. † Etenim Papæ manus appoſitio, ſeu auoca- 26
tio in cognoſcendo de aliqua cauſa, auocat illam
ab omnibus quibuſcumque inferioribus ordina-
riis, ita vt ab eiſdem poſt modum geſta nulla fir-
mitate reuocentur: ſic DD per Teatum *in c.licet*
de offic deleg. Innoc. *in c.cum M. de conſt.* Aufrer. *ad*
Cappell. Tholoſ. verſic. *& ideo ſicut Papa.* Lancelot.
de attent. p 2. *c.*10. *n* 13. Gonzal. *d.Gloſſa* 52 *n.*27.
Narbon. *ſuprà n* 198. dicens in Papa ſpecialiter
inductum, cum ab eo omnium inferiorum iuriſ-
dictiones dimanarent, videbis dicta *ſuprà in c.*1.
*de foro comp à n.*7. *&* 8.

Non inquam refert, vt auocatio ſit expreſsè 27
facta, nec oe, nam quamuis tacita fuerit auocatio
noo ſecùs ordioarij manus ligantur virtute illius
auocationis, ac ſi expreſsè facta fuiſſet, runcqua
fieri tacitè, vt iam dixi: veluti ſi Papa manus ap-
ponat in aliquo negotio, vel cauſa, quæ manus
appoſitio dicitur tacita reſeruatio, ita Gonzalez
*d.Gloſſ.*52.*n.*4. Narbon. *d. Gloſſ.*1. *n.*197. ob idque
Barb. *hic, n.*15. dixit cum eodem Gonzal. *d.Gloſſa*
52.*n.*31. Camil. Borrell. *in ſumma omnium deci-*
ſion tit. 4.*n.*11. quod ſi Papa manum appoſuit in
aliqua commiſſione ſignanda per talem ſignatu-
tam, voluit totum negotium ad ſe auocare, & in-
feriorum manus ligare. † Inferens *ibi* cum Flam. 28
de reſig. benef. lib. 2.*q.*20.*n.*6. & cum aliis.

Quod ſi prima collatio per Pontificem facta, 29
ob aliquod impedimentum fuit irrita, cenſeatur
reualidatio, ſeu noua collatio reſeruati eidem
Pontifici, etiam nulliter manus opponenti.

Tertiò quod vbi Princeps aliquod negotium 30
ad ſe auocauerit, & ſuæ cognitioni reſeruauerit
non admittatur prorogatio in alium quemcum-
que Iudicem ſine conſenſu Principis reſeruantis
ſic Barb. *n* 3. cum Petro Barb. *in l.*1 *ff de Iud. art.*4.
*n.*42. quod adiunges ad tradita *ſuprà in c. ſignifica-*
nit de foro comp. vbi plura de prorogatione. † Et 31
addit eum Couarr. *in pract d.c.*9.*n.*5. & cum Hy-
pol. *ſingul.*301. Menoch *conſ.*340.*n.*49. quod cau-
ſa ſemel ad Curiam delata, nunquam exit Cu-
riam, niſi à Principe rurſus ad Iudicem ordina-
rium remittatur, & ſic Puteus *in deciſ.*240.*lib.*2.
quem ſequitur Ricc. *collect.* 64. ad Teatum no-
ſtrum dicit vt cauſa ſemel auocata cenſeatur
ſemper auocata.

Quartò notatur quod per ſolam commiſſio- 32
nem reuiſionis cenſeatur cauſa auocata, & affir-
mat deciſum Magon. Ror. Flor. *in dec.*70. Ricc *in*
*collect.*64. *ad Textum noſtrum.* † Vbi addit cum Pe- 33
tro de Ben. *in dec. Bonon a* 42. quod auocatio cau-
ſæ facta proprio motu diſtat ab illa, quæ fit ad
partis petitionem, quod notabis ad dicta *ſuprà*
*q.*1. ſub verſic. *ad tertiam*, ibi *in ſecundo autem caſu.*

Quintò vt iam dixi notandum eſt quod auo- 34
catio ſoleat fieri de tota cauſa, vt Iudex ſucceſſor
queat rectè iudicare toto negotio perſpecto iux-
ta Teatum *in l.in ciuilo* 23 *ff. deleg.* tradunt Re-
buff. *in tract de auoc. art.*1.*n.*95.*t.*1.*conſt. Franc.* Ci-
riac. *d. contron* 515.*n.*13. *&* 14. † Et quod auoca- 35
tio vt valeat, debeat propria Pontificis manu
ſubſcribi dixi *ſuprà in d. c.*1. *de foro comp dict.q.*3.
n 8. & refert, ac tenet Narbona *in dicta l.*59 *tit.*4.
lib. 2. *recop. Gloſſa* 1. *num* 204. ex Trid. *in dicto*
*cap.*20. *ſeſſ.*24. verſic, *an cauſarum auocationes.*

Q V Æ S T I O V.

An beneficiam maneat affectam, ſeu auocatum per reſignationem factam in Curia, in qaa Papa ſemel manum appoſuit?

S V M M A R I V M.

1 *Auocatum beneficium ad Curiam quando cenſeatur* temiſſiuè.
2 *Deuoluta quando dicatur cauſa ad Curiam* remiſſiuè.

1 HAnc quæſtiooem mouet, & reſoluit agens ad vtramque partem *hic*, Barboſa *num.* 7. vbi videbis, interim videndi ſont Garcia *de beneficiis p.* 5. *cap.* 1. *à num.* 55. Gonzal. *in Regul.* 8. *Cancel. Gloſſa* 52. *num.* 49. Flamio. *de reſignation. lib.* 11. *q.* 2. *num.* 4. alios congerit Barboſa, vbi loquitur ſub diſtinctione.

2 Ad dubium quando cauſa dicatur deuoluta ad Coriam dico *infrà in cap. venerabilis de confirmat. vtili, vel inutili*, per quem agit omninò videndus Ricciuscollect. 1805. ad illum Textum.

A D T E X T V M
I N C A P I T E L V I I.
Oblatæ, hoc Titulo.
P R Æ M I S S V M.

I. HVius Textus materia quatenùs ſpectat ad terminum appellationis proſequcodæ: ſatis, ſuperque tractatur *in cap* 4. *cap.* 5. & *cap.* 8. *hoc Titulo*. II. Et quia hic agi poteſt de prorogaodo, aut coarctando termino ad proſequendam appellationem, dices, vt dixi in dictis iutibus, vbi notaui plura *ſub tit. de dilationibus*.

III. Et in verſic. ibi *noſtras ad vos litteras*, & & ibi *nulla in poſterioribus litteris de prioribus habita mentione*, &c. Per hæc verba adiunges materiam Textus *in cap. caterum de reſcriptis*: Applicabis ad quæſtiones ſuprà *in cap. fin. vt lite pendente nibil innouetur q.* 1. & 2.

IV. Et ibi *niſi poſſit eum legitimè recuſare*, de materia recuſationis, & de cauſa legitima dixi *in cap.* 4. *de foro compet.*

V. Et ibi *ſuperior Iudex terminum prouide moderari, ne gregi dominico diu deſit cura Paſtoris*, adiuoges ad hæc verba ootata ſuprà *in cap. peruenit* 28. *hoc Titulo*.

Q V Æ S T I O I.

An ſi appellant non proſequatur appellationem, poßit appellatus eum praeuenire ſupplendo appellantis negligentiam, vel Praeueniendo eius diligentiam, & an reſcriptum impetratum ab appellato praeueniēdo appellationem ſit ipſo iure nullum, & & debeat fieri mentio appellationis, & an prædicta praeuentio locum habeat, ſi minor, & breuior terminus quam ordinarius, ſit appellanti victo aßignatus?

S V M M A R I V M.

1 *Appellans damnatus debet defendi aduerſus aſtutiam appellantis num.* 2.
3 *Appellatus quando appellanti claudat viam proſequenda appellationis, & cuius Iudicis arbitrio num.* 4.
5 *Appellatus praeuenit appellantem reprehenſa eius negligentia, qui nec ad dimidium fatalis cauſam introduxit & coram Iudice prouocato, excepta recuſatione n.* 6. & 7.
7 *Appellatus praeueniens appellantem quibus gaudeat effectibus num.* 8.
8 *Appellatus, qui litteras impetrauit ſi non vult appellationem proſequi, poterit tunc eam proſequi Reus appellans coram Iudice impetrato, & econtra num.* 9.
10 *Praeueniri quit terminus appellationis, ſtatutus à lege, non ſi ab homine.*
11 *Praeſcriptum ab appellato impetratum, praeueniendo appellationem, non eſt nullum ipſo iure, ſed ope exceptionis.*
12 *Reſcripta ad lites, tunc erunt nulla, ſi opponatur.*
13 *Appellatus datis Apoſtolis, num ſtatim poſſit impetrare commiſſionem.*
14 *Breue appellationis à Nuncio Hiſpanico impetrato, qualiter practicetur.*
15 *Reſcripti, aut litterarum impetratio num debeat appellationis mentionem facere, num.* 16. 17. *vbi de differentia à diffinitiua, & ab interlocutoria num.* 18.
19 *Gloſſa hic intelligitur verbo* prioris.
19 *Praeuentio ab appellato cum appellante, num locum habeat quando terminus breuior ſit appellanti victo aſſignatus.*

AD primam difficultatis partem pro intellectu Textos noſtri, leges qoæ adduxi *ſuprà in cap.* 5. *hoc Titulo q.* 4. io verſic. *ad ſecundam*, in verſic. *ad tertiam*, & io verſic. *ad quartam*, & quia frequentiſſimos ſit caſus propoſitos in quæſtione, nec de eo ita caretor Iure Ciuili, ac cauetor Iore Canooico, nec cum dicta ſit ſententia hoc, vel illo quæſito colore, vt quia fortè Reus io expanſis qooque condemoatus non fuit, aot non maiori ſupplicio damoatus appellatus ipſe ioterponit quoque appellationes, & litteras impetrat, & cauſam ad ſuum Iudicem deferr veri Appellatoris, & Pontifex in præſenti inqoit vera appellatione, magno cum eius incommodo, & præiudicio ſupplantata. 1
† Ideò per noſtrum Textum celeri aſtutiæ appellari reſiſtitur, & verus appellans defenditur damnatus ad hoc, vt gaudere poſſit termino, 2
&

Digitized by Google

& dilatione, ad proſequendam appellationem ſibi indultis, vt latè explicaui *ſub dicto cap.4.5. & 8. hoc titulo*, conſiderauit ſpecialiter Pichardus *in manuduct. ad praxim parte* 4. §. 3. *per totum.*

3 Sed cum Victori appellato permittatur prædicta præueniendi poteſtas, ſi terminus vnius anni, aut biennij longior viſus ſit ad proſequendam appellationem ex noſtro Textu, ſed non quidem quandocumque in principio huius fatalis termini, ſed cum aliqua maturitate, vt non nimium appellatus præcurrat, vt habetur hic. Et quamuis ex conſtitutione Iuſtiniani *in Authent.de his qui ingredsuntur ad appellandum, §. volumus* ibi, *ita vt vnus fortè ſuperſit negotio menſis, collat.*5. conuenientiſſimum dicit Pichardus *vbi ſuprà dicto* §.3. *à num.*17. vt videatur accipi id de eo tempore quod ſub fine biennij eſt, non præcisè ad poſtremum illius menſem addens Iuſtinianum ibi verbo illo *fortè*, non reſtrictionis, ſed exempli cauſa meminiſſe, vt rectè aduertit Pontifex hic, vbi nullam fecit mentionem menſis huius, nec rem ad menſem reſtrinxit.

4 Et cum hic Pontifex dicat ita demum partem appellatam intra terminum conſtitutum à lege commiſſionis, litteras impetrare, *dummodo nimium non præcurrat, vt appellantem in commiſſione impetranda ſupplantet.* Ideo dicit Pichardus *in dicto* §.3. 4.*parte manud.ad praxim, ſub dicto num.*17. non ab errore, qui hoc arbitrio ſuperioris relinquat, qui perſonarum negotij, & temporis, qualitatibus inſpectis, pro ſua religione arbitretur, an nimium, vel non nimium præcurrere dicatur, de quo dixi *ſub dicta quæſt.*4. *cap.*5. *hoc titulo*, in verſic. *ad tertiam*, & verſic. *ad quartam*, & meminit *hic* Barboſa *n.*4. & 5. cum Scaccia, & aliis, & cum eo adduxi in locis relatis, qualiter practicetur in curia Romana.

5 Imo idem Pichardus dixit *in dicto* §.3. *ſub n.*5. *ad finem*, nihil vetare hanc præuentionem poſſe fieri, quandocumque poſt lapſum dimidium temporis aſſignati, quaſi tunc ſatis accidenter reprehenſa appellantis negligentia, qui nequidem ad dimidium fatalis temporis cauſam introduxit, ſic probans expreſſè ex Textu *in l.*1. §.*fin.* ibi, *Cum dicit tempus nec adiicit, diem ſine dubio oſtendit eſſe in Ius dicentis poteſtate quem diem præſtituat, ff. de Iure deliberandi*, & pro exordinatione commendat videri Felinum *in cap. ex tenore de reſcriptis*, Freder de Senis *conſ.* 28. Roman. *conſ.*483. Calderinum *conſ.* 14. *de reſcriptis* & quæ ipſe adduxit Pichardus *in diſputat. de mora, num.*101.

6 Igitur dicendum eſt poſſe in majori, & longiori appellantis negligentia, præuentionem ab ipſo appellato victore fieri, vel appellationem coram Iudice prouocato inducendo, & per agendo, aut litteras impetrando, non quidem ſuper ſententiæ obſeruatione, vt in caſu Textus noſtri nullo Iure factum fuiſſe oſtendatur, quia vt conſiderat Pichardus *in manud. ad praxim, dicta* 4. *part.* §.3. *num.*18. illius nulla vnquam poteſt eſſe præuentio, nondum deſerta appellatione, ſed ſuper commiſſione cauſæ ad aliquem Iudicem per ſuperiorem dandum, vel ſuper citatione ad comparendum coram prouocato.

7 Sed ſi dubites de effectu huius impetrationis, reſpondebo illum nempe eſſe, vt quamuis appellans in diligenti ſuæ appellationis proſecutione, potuiſſet, vel prouocatum Iudicem habere, vel alium ab eo ad poſtulationem ipſius, delegatum num debeat illum agnoſcere, & cauſam appellationis peragere coram eo, quem victor, ſeu appellatus, ſic præueniendo impetrauit; tamen illi ſupereſſe poteſtatem recuſandi, ſi ex iuſta cauſa eum ſuſpectum habeat, deducit Pichardus *dicto* §.3. *ſub dicto num.*18. *in fine*, deducens ſic, & patet ex Textu noſtro in verſic. *ita quod ſi appellans voluerit in cauſa appellationis procedere, oportebit eum agere ſub Iudice, ſic obtento, niſi poſſit eum legitimè recuſare.* † Et ego addo alium 8
effectum ex aliis ſequentibus verbis, nempe vt ſi appellatus, qui litteras impetrauit non vult proſequi appellationem; tunc ipſe reus appellans poſſit proſequi appellationem ipſam coram Iudice impetrato, vt patet ibi, *quod ſi agere noluerit appellatus, poteſt nihilominus proſequi cauſam ipſam maximè ſi ſentiat ſibi ex dilatione imminere grauamen.* † Quod idem poterit appellatus fa- 9
cere, ſi appellans non vult cauſam proſequi, coram Iudice impetrato, & hoc duplici modo interpretor verba prædicta.

Ad ſecundam quæſtionis partem poſtquam 10
Riccius *in collect.*1346. *ad Textum noſtrum*; dixit cum Maynardo *deciſ.*100. *lib.*1. quod poſſit præueniri terminus appellationis ſtatutus à Iure; ſecus verò ſi fuerit ſtatutus ab homine docet inferendo. † Quod reſcriptum impetratum ab ap- 11
pellato præueniendo appellationem iuxta Textum noſtrum ſit nullum ope exceptionis, non autem ipſo Iure: ſic cum Puteo *deciſ.*141. *lib.*2. & *deciſ.*9. *hoc titulo*, ex ea ratione, quia regulariter quando dicitur reſcriptum nullum, intelligitur ope exceptionis, niſi dicatur ipſo Iure quam rationem tradidit dicendo in propriis noſtris terminis, Creſcent.*deciſ.*4. *de reſcriptis.*

Et probatur ſecundo quia regulariter reſcri- 12
pta ad lites ita demum ſunt nulla, ſi opponatur, Beſignet *deciſ.*13. *hoc tit.* Deinde probatur, ac colligitur ex Textu noſtro ibi, *obtinere non debent aliquam firmitatem*: probat Riccius *ſuprà*, addens per verbum *infinitum*, quod importat exceptionem ad gloſſam *in l.criminali, Cod.de Iuriſdictione omnium Iudicum*; ita probari ſecundùm quam decidit Rota *in deciſ.*48. *de reſcriptis in antiquis*; & idem Riccius limitat hoc in caſu decis, Creſcent. 9. *hoc tit.*

Et quod praxis Textus noſtri ſuprà adducta, 13
non obſeruetur in Curia Romana, in qua appellans ſtatim datis Apoſtolis, poſſit impetrare commiſſionem: probat idem Riccius *dicta collect.* 1346. ex Rota eiuſdem vrbis in Cauilitana Iuris ingrediendi 1580. Aprilis 27. coram Seraphino, vt patet in eius *deciſ.*455. & ex Rota *in deciſ.*16. *hoc tit.* ex ea ratione, vt citius imponatur finis litibus, & circuitus euitetur, Iaſredus *deciſ.*458. & tradit *hic* Barboſa *num.*6. & 7. vbi tradit ex Marcheſano *de commiſſion part.*2. §.*vnico, num.*34. & 35. in commiſſionibus cauſarum extra curiam non derogari Textui noſtro, niſi vtraque pars appellauerit, quia derogari poterit, ne continentia cauſæ diuidatur, dixi iam *ſub dicto cap.*5. *hoc tit. ſub dicta quæſt.*4. † Tamen video 14
quotidie de praxi, vt ſi vnus v. g. appellat ab ordinario, ſeu Metropolitano, & impetrat litteras vulgò *breue*, ad vnum v g. Iudicem ſynodalem exiſtentem in vno Epiſcopatu, pars appellata ſolet aliud impetrare, primum reformando,

& tunc praxis , quam ſæpius expertus ſum , eſt vt nuncius cauſam reuocando illam faciat proſequi coram ſuo anditore : aut ibi in Curia Matrit nominat aliquem ex Protonotariis Cleticia ibi exiſtentibus , vt determinet ; deinde alium, & ad vltimam ſententiam eius auditor finit litem niſi pars condemnata appellet ad Rotam Romanam.

15 Ad tertiam quæſtionis partem an impertratione litterarum debeat fieri mentio , ſiue ab appellante , ſiue ab appellato. Et quod requiratur mentio probari videtur ex *cap. ex parte el* 1. *hoc titulo* , *lib.* 6. *in cap. bona in fine* , *de confirmat. vtili* , *vel inutili* , & probat Pichardus *in manud. ad praxim dicta* 4. *part.* §. 3. *num.* 10. indubitanter ſic procedere in appellatione ab interlocutoria, quæ non tam libero pede currit , nec eadem facilitate admittitur vt ipſe proſequitur *ibi in* §. 11. vt videbis infrà ex notatis *in cap. vt debitus hoc*
16 *titulo.* † Tamen in impertratione litterarum ſuper cauſa appellationis à diffinitiua eius mentionem non eſſe neceſſariam , magis probat Philippus Francus *hic* , vbi dicit , vt ſufficiat exprimeſe ſe habere cauſam contra talem , quia cauſæ appellatione , tam illa , quæ ex prouocatione, quam quæ ex prima actione , & inſtituitur continetur.

17 Verùm Pichardus agens ſuprà eius ſententiam non admittit , niſi fortè impertratione Iudicis à Papa , qui perinde ex appellatione , vt ex prima actione , omiſſis mediis adiri poteſt dicens in eo ſic impertrato poſſe tollerari ; in alio tamen ſuperiore prouocato , ſeu addito non æque permittendum videri , cum regulariter adiri non poſſit, niſi per appellationem , *cap. cum in Eccleſia* 38. *dicto cap. vt debitus hoc titulo* , nam tunc initum non erit , ſi appellationis mentio ; fieri debeat, vt inde euidentius conſtet an ad eum appellati potuerit , an appellandi occaſio fuerit , an potius ſimulata appellatio : confirmatur ex adductis *in cap. præcedenti à quæſt.* 3. vbi de anocatione cauſæ egi , item & de ratione differentiæ , adjunges quæ ſuprà adduxi *in Rubrica ſub quæſtione* 5. vbi dixi de differentia proponendi appellationem à diffinitiua , & ab interlocutoria ſententia.

18 Et ex prædictis apparet qualiter debeat intelligi Gloſſa *hic* . verbo *prioris* , per quam notat Barboſa *num.* 9. cum Palacios *in repet. capit. per veſtras de donat. inter* , *notab.* 4. *num.* 16. verbo *cogitatam* , quod vt valeat reſcriptum , oportet fieri mentio ſpecifica de appellatione , & ſic de ſtatu cauſæ , qua etiam de re , & quæ in impetratione reſcripti delegatorij exprimi debeant late Doctores *in cap. bona de confirmatione vtili vel inutili.*

19 Ad vltimam quæſtionis partem , an locum habeat præuentio , de qua hic cum à Iudice à quo breuior terminus pro proſecutione appellationis aſſignatur , vel poſſit appellatus illico eam præuenire , non expectato arbitrio Iudicis, vel tempore , de quo iam dixi *ſuprà* in verſic. *ad ſecundam* , quo in dubio ſcribit Pichardus *in dicto* §. 3. *manud. ad praxim part.* 4. *num.* 19. cum Fedesico de Senis *conſ.* 108. *&* 173. ſanè huic appellanti beneficium legitimi temporis , quod reliquum eſt liberum eſſe permittendum vt non poſſit præueniri nimium præcuttendo , anguſtias autem temporis per Iudicem præſcripti effectum eſſe ſortitas , per introductionem cauſæ ante breuius ſtatutum tempus , vt inde deſerta non poſſit dici appellatio , vſque adeo , vt eo caſu non ſit appellanti neceſſarium exprimere ſibi breuius tempus , ſtatutum fuiſſe , quia illius effectus iam conſumatus eſt , quo nondum conſumato , non poſſet petere litteras , non facta mentione breuioris temporis ſtatuti , quia neuter litigantium illum præuenire poteſt ex *cap. ſæpè* 44. *hoc titulo*, illo verò elapſo , nulla eſt exprimendi neceſſitas, nec reſidui legalis , quia nullo termino à Iudici ſtatuto , legitimus manet , & omni appellationi cohæret ita ille.

AD TEXTVM
IN CAPITE LVIII.
Per tuas, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Abſens quando condemnetur* , remiſſiuè *numero* 2. 3. *&* 4.

AD Textus huius materiam , quatenus 1
probat quod ſi altera pars ſe abſentat , poteſt Iudex principale negotium diffinire , ſi poſt litem conteſtatam fuerit appellatum adjunges quæ adduxi *ſuprà in cap.* 1. *de Iudiciis*, vbi latè dixi de Cobuldeo Epiſcopo contumaciciter abſente , & condemnato atque punito.
† Deinde adjunges quæſtionem de qua *in cap.* 2
veritatis de dolo & contumacia , vbi egi de dubio an abſens condemnari poſſit *ibi quæſt.* 7. † Et ad- 3
junges quæ notani *in cap. prout eodem titulo* , & *ibi* adducta *in Rubrica* , *&* *in titulo* , vbi egi de contumaci , non veniente ad Iudicium puniendo. † Ad quæſtionem , an deſerta cenſeatur ap- 4
pellatio , ſi die aſſignata , appellans non comparuit.

QVÆSTIO I.

An in cauſa appellationis requiratur litis conteſtatio?

SVMMARIVM.

1 *Conteſtatio litis num requiratur in cauſa appellationis* remiſſiuè.

HÆc eſt propria dubitandi theſis ad noſtrum 1
Textum , ſed de ea dixi *ſuprà in Rubrica de litis conteſtatione quæſt.* 4. agunt multi quos refert *hic* Barboſa *num.* 1. *&* 2. inter quos videbis Couarrunias *in cap. Rainaldus de teſtam.* §. 2. *num.* 1. vbi expendit

AD TEXTVM IN CAPITE LIX.

Vt debitus honor, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Interlocutoria ſententia, quando habeat vim diffinitiua: & an liceat proſequi cauſas: & de aliis quæſtionibus remiſſiuè, ſub num.4. 5. 6. & 7.*

5 *Appellaſſe in ſcriptis num videatur qui grauaminis cauſas expreſſit in ſchedula* remiſſiuè.

6 *Cauſa ſemel ad Curiam relata, num reddeat ad inferiorem: & quid vbi appellatio non eſt iuſtificata* remiſſiuè.

8 *Reſcripti validitas num reſpiciat ad tempus data, aut præſentata* remiſſiuè.

9 *Reſcriptum vbi impetratur, debet facere mentionem de lite pendente.*

10 *Appellatio cenſetur permiſſa, niſi in caſibus, vbi ſpecialiter prohibetur, numero* 11. 12. 13. & 14.

1 COmuniter docent Doctores textum noſtrum eſſe clauem appellationis materiæ; & ſic quæ dicta ſunt, & dici valent in ſequentibus Iuribus poterant hic peragi; ſed quia de adductis in eis, & in aliis capitibus diſperſim inuenies ſatis agitatum; ideo ex animo volui hic per verba, ſeu partes deſignare, quæ ad hanc tractationem ſpectant. Igitur in verſic. *vt debitus honor, deferatur Iudicibus*, quid ſibi velit, dixi *ſupra in cap. ſuggeſtum* 15. verſic. *ad tertiam.*

2 Etenim præcipua huius textus materis conſiſtit in iuſtificanda appellatione interpoſita ante ſententiam diffinitiuam, appellando ab interlocutoria, & quando id liceat quæ exprimi debeant, vt ea appellatio iuſtificetur, dixi *ſuprà in cap. exhibita, quæſt.*2. nonnulla, *in cap. Venerabilis* 20. *de Iudiciis*; item & *ſuprà in Rubric. q.*5. verſic. *ad quartam*, vbi de differentia interponendæ appellationis à diffinitiua, vel interlocutoria; aliqua notaui *ſuprà in cap.*12. *hoc tit.* quæ hic reſeruaui extendenda. Sed quia ex noſtris nouiſſimè plura iuta congerunt, & expendunt *hic* Balbos, & Graña, idem Balboa *in cap. ſuper eo* 11. ideo ad dicta per eos ter emitto, & addo quæ cum multis coogerit vtrobique Barboſa, in quo differant diffinitiua, & interlocutoria: & de materia textus noſtri Rodriguez *de ordin. proceſſu cap.*11. *à num.*2. *de appellatione ab interlocutoria:* latè Narbona *in l.*59. *tit.*4. *lib.*2. *recopilat. à*
3 *num.*104. *gloſſa* 1. † Quando interlocutoria ha-
beat vim diffiuitiuæ Riccius *collect.*293. & an li-
ceat proſequi cauſas appellatione ab interlocuto-
ria, vel grauamine minus expreſſas; idem Ricc.
*collect.*171. *ad aliam collect.* 642. ſuper Tridentin.
ſeſſ. 13. *can.*1. & de aliis caſibus, vbi appellatio
ab interlocutoria admittitur; idem Riccius *col-
lectanea* 1306. ad textum, *in l.*1. *ff. hoc tit.* Et an
appellari poſſit ab interlocutoria, habente vim
diffinitiuæ, & de caſibus, vbi ſic contingere po-
teſt, videbis benè per Barboſam cum multis ab
eo relatis, *à num.*4. & 5. cum ſequentibus vſque
ad finem. Et ad quæſtionem an Iudex Eccleſia-
ſticus faciat vim non admittendo appellatio-
nem abintetlocutoria; per quam tacitè, vel ex-
preſsè declaratur Iudex competens, Ceuallos *de
cognitione per viam violentiæ* 2. *p. q.*156. adjunges
Gratianum *diſceptat. forenſium, cap.*25. *à num.* 1.
de intellectu huius textus Graña *in cap. olim* 7.
*de except. num.*4.

Et per hunc textum egit de commiſſionibus appellationum Riccius *collect.* 1729. ſuper doctrina Franch. *hic*, an liceat appellare à quocumque grauamine de Iure Ciuili, aut Canonico; idem Riccius *collect.* 1980. ad textum *in l.* 2. vbi gloſſa *Cod. de Epiſcopali audientia*, & *in collect.* 204. ad textum, *in Clem. appellanti hoc tit.* vbi an ſententia interlocutoria queat iuſtificari ex nouis actibus. Item applicabis quæſtiones ſequentes, nempe an appellans probare debeat, ſi iuſte appellaſſe, &c. Vel an Iudex teneatur regulariter admittere appellationem abinterlocutoria: de quæſtionibus bis dixi, *ſuprà in Rub. quæſt.*1. verſic. *ad tertiam*, & verſic. *ad quartam:* 4
an appellans abinterlocutoria, debeat facere in
ſcriptis, videbis dicta *ſuprà in Rub. q.*6. *à num.*1.
† Et an ſi appellans viua voce grauaminis cauſas 5
in ſchedula proponat, videatur in ſcriptis appel-
laſſe, Cachertanus *deciſ.*6. & ſic applicabis dicta
*in cap.*1. *de libelli oblatione*, an ſit libellus in ſeri-
ptis offerendus, & ſic proferenda ſententia. De
cognitione ſententiæ diffinitiuæ, vel interlocu-
toriæ ſimul per ſuperiorem, Guttierrex *practic.
lib.*4. *quæſt.*45. & an fiat vis non admittendo ap-
pellationem ab interlocutoria qualiber. Ceuallos
*de cognitione per viam viol. p.*2. *q.*49. *vbi à num.*6.
declarat textum noſtrum, de quo etiam ego dixi
*ſuprà in cap.*1. *de dilat. quæſt.*1. *num.*11. applicabis
quæ congerit Barbuſa *in cap.* 20. *ſeſſ.*24. *Tridentin.*

Et ad bonam quæſtionem an cauſa ſemel ad Curiam delata reddat ad Iudicis inferioris cognitionem: & quid vbi appellatio non eſt iuſtificata, optimè Couarruuias *cap.* 9. *pract. num.*5. & 6. à verſiculo *prima concluſio*, vbi agit per textum noſtrum. 6

Et an tertius appellans à diffinitiua teneatur cauſam exprimere, diſputat Balboa *in cap.*17. *de re iud.* & colliges ex his, quæ *ibi* dixi. 7

Et ibi, *quod ad ſuperiorem Iudicem nuntium deſtinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, priuſquam delegato fuerint aſſignata:* adjunges ad hæc verba aliqua, quæ notaui *ſuprà in cap. oblata* 58. *hoc tit.* vbi de reſcripto, ſed an in eo tempus datæ, aut præſentatæ debeat præualere, videbis *ſuprà in cap. cæterum* 4. *cap. capitulum Sanctæ Crucis de reſcriptis*, & *in cap.*2. *de Officio deleg.* de quibus Doctores latè agunt *ibi.* 8

Videbis quæ, & quos congerit Gratianus *Regulà* 404. qui *regula* 405. agens etiam de regula, vt reſcriptum, vbi impetratur, debeat facere mentionem de lite pendente, id probat per noſtrum textum in verbo *ſi dicat*, ſed proprius de hoc egi *in cap. fin. vt lite pend. nihil innouetur q.*1. & 2. notaui *in cap. oblata* 58. *hoc tit.* ſed proprius de tempore datæ in reſcriptis, egit ipſe Gratian. *Regula* 451. 9

Et ibi, *cum autem ex rationabili cauſa*, ex hoc verſiculo poteris adjungere plura, quæ adduxi *in Rubrica hoc tit.* & *in cap.*11. vbi de caſibus in quibus Iudex ad quem, vel remittit cauſam Iudici à quo 10

quo; eo quod appellatio fuit friuola, vel quia non obſtante appellatione ipſe Iudex à quo exequitur ſententiam, à qua appellatum eſt; & ſic Barboſa *hic à num.*13. dixit quod etſi appellatio in omni caſu regulariter ſit permiſſa, niſi expreſsè reperiatur prohibita; ideo *num.*14. *vſque ad* 18. congeſſit caſus, in quibus, vel non defertur appellationi, ſeu ea non obſtante proceditur ad ſententiæ executionem, quæ ſatis ſunt declarata in locis relatis: ad intellectum videbis Ceuall. *de cognit. per viam viol. gloſſa* 6. *p. à n.*82. vbi intelligit textum hunc.

11 Et ibi, *in expreſſis alteri parti condemnet; alioquin ipſe procedet*: per hæc verba ſatis colligitur, vt friuolè, ſeu malè appellans, ſit in expenſis condemnandus: ad hoc adjunges plura, quæ adduxi de condemnatione expenſarum, *in cap. finem litibus de dolo*, & ibi, *ad quæſtionem quæſt.*6. *à num.*1. & ibi in verſic. *ad tertiam*: alia adduxi, *ſub cap. grauis de reſtit. ſpol.* nonnulla notaui, *ſuprà in cap. ſuggeſtum* 4. & alibi.

12 Et ibi, *ſanis conſtitutionibus cauſis ad Sedem*
Apoſtolicam referendis, quæ cauſæ in prima in-
ſtantia ſpectent ad Papam, dixi *ſuprà in cap.*1. *de*
13 *foro comp. q.*3. *à num.*7. † Et de quibus cauſis im-
mediatè, vel omiſſo medio appelletur ad Pa-
14 pam, dixi *in cap.*7. *hoc tit.* † Videbis nonnulla,
quæ annotaui, *ſuprà in cap. vt noſtrum* 56. *hoc tit.*
vbi egi de inhibitione Iudicis inferioris; item &
*à quæſt.*3. de auocatione cauſarum facta, vel à
Papa, vel à Principe.

AD TEXTVM
IN CAPITE LX.
Cum ceſſante, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Regula ceſſante cauſâ, ceſſat effectus, intelligitur de cauſa finali, etiam in foro animæ.*
2 *Suſpicio ceſſat ceſſante cauſâ ſuſpicionis.*
3 *Lex, aut priuilegium non ceſſat ceſſante vnâ de duabus cauſis, in quibus nititur. Ceſſatio obligationis qualiter contingat remiſſiue.*
5 *Iudex à quo appellatum eſt, ſi deſiſtit à grauamine impoſito, cuius ratione appellauit aliquis poteſt in cauſa procedere.*

1 IN primis huius textus verbis agitur de Bro-
cardico, *quod ceſſante cauſâ, ceſſet effectus*, de
quo latè Tiraq. *in tract. ceſſante cauſâ, & de Iure*
*primogen. quæſt.*40. *à num.*160. Dueñas *Regula* 82.
Caldas Pereira *de poteſtate eligendi cap.*10. *à n.*2.
Scaccia *de appellat. quæſt.*5. *à num.*127. Sanchez *de*
*Matrimon. lib.*8. *diſput.*30. *à num.*12. & *in præcepta*
Decalogi tomo 1. *lib.*4. *cap.*1. *num.*42. vbi intelligit
de ſola finali cauſa, & procedere etiam in foro
animæ Tiraquellus *d. tract. ceſſante p.*1. *num.*17.
cum aliis Barboſa *hic à num.*2. vbi *n.*3. ait cum
2 eodem Tiraquello *d. p.*1. *n.*226. † Et *à num.*127.
ceſſante cauſa ſuſpicionis, ceſſare ipſam ſuſpi-
3 cionem. † Et infert etiam cum Palacios Ru-
bios, vt ſi lex, vel priuilegium duabus nitatur
non remota, non ceſſat priuilegium: ad quod
adjunges dicta *in cap. cum dilect.*6. *de dolo, & con-*
*tumacia ibi quæſt.*1. † Et de ceſſatione obligatio- 4
nis dixit Barboſa *in cap.*8. *de Iureiur. à n.*75. *&* 80.
& ſic egi *ſuprà in cap. veniens* 16. *de Iureiur. q.*2.
verſic. *ad ſecundam*, & verſic. vltimam, vbi egi
de dubio, an votum inualidetur, quando culpa
vouentis ceſſauit cauſa finalis: & quid ſi reuiuiſ-
cat. Applicabis aliqua quæ dixi, *in cap. ſuper li-*
teris de reſcriptis, vbi de cauſa, *impulſiua & fin.*
& cap. veniens 16. *ſub quæſt.*1 *&* 2. vbi de cauſa
ceſſante impulſiua aut finali.

Et in verſic. *ſtatuimus*, & ibi, *& ſane vſus con-* 5
ſilio ab huiuſmodi comminationis effectu deſtiteris li-
bere in cauſa cognitione procedat, non obſtante, ſi à
tali, vel interlocutione fuerit appellatum: per hæc
verba præcipua concluſio noſtri textus eſt, vt
Iudex à quo, qui grauauit aliquem ex litiganti-
bus, non obſtante appellatione grauati; ſi ipſe
Iudex deſiſtat ab eo, quod interloquendo impe-
rauit; poteſt nihilominus procedere in cauſa
principali, quæ coram eo pendet, nam adhuc
Iudex extitit cauſæ; tum etiam quia ceſſante
cauſâ ceſſauit appellationis effectus.

Et occaſione præcedentium verborum, poſſu- 6
mus *hic* adjungere tractationem de appellatione
ab interlocutoria, ſeu diffinitiua; qua *ſuprà in*
cap. vt debitus hoc tit. aliqua notaui, *ſuprà in Rub.*
*quæſt.*5. verſic. *ad quartam.*

Et ibi, *dummodo, non ſit alia ex cauſa legitimè* 7.
ſuſpectus: hic poteſt adjungi materia recuſatio-
nis iudicum ad ſuſpicionem malè iudicantium, de
qua dixi latiſſimè, *in cap.*4. *de foro compet.* & vi-
debis notata, *in cap. ſeq.*

Et ibi, *ne proceſſus negotij friuolis appellationi-* 8
bus retardetur, Iudex à quo proſequitur cauſam,
non obſtantibus appellationibus friuolis, & no-
taui, *ſuprà in d. cap. vt debitus honor.* in verſic. *&*
ibi cum autem, de quibus late, *in Rubrica*, *& in*
cap. 11.

Ad quæſtiones nempe, vt ſententia interlocu- 9
toria bis confirmata, tranſit in Rem Iudicatam,
Gratianus *Regula* 419.

QVÆSTIO I.

An ceſſante ratione legis, ceſſet ipſa lex: Et in quibus cauſis ceſſante cauſâ, ceſſet eius effectus: An Iudex à quo poſſit reuocare ſententiam interlocutoriam à ſe latam: Et an diffinitiua reuocetur ab eodem?

SVMMARIVM.

1 *Lex ceſſat ceſſante legis ratione in generali, non in caſu particulari, n.*4.
2 L. quod pactum, ff. de pactis.
L. adigere, §. quamuis, ff. de Iurepatronatus.
3 L.1. in fine, ff. de Minoribus, n.4.
5 *Ceſſante cauſa priuilegij, compromiſſi, donationis, & aliorum caſuum, ceſſat eorum effectus, n.*6. 7. 8. 9. 10. 11. *&* 12. *fallit num.* 13. *&* 14.
13 *Pater immunitatem habens ob numerum liberorum fruitur ea, etiam eis mortuis.*
14 *Legatum relictum alicui ſub condicione ingreſſus, non debeatur, non facta profeſſione.*
15 *Sententia interlocutoria poteſt, quandoque ab eodem*

eodem Iudice ferente, reuocari etiam ſi ſit tranſacta in rem iudicatam n.16.& num.ſeq. Et an prima per ſecundam contrariam, cenſeatur reuocata, n.20. quid de lata conſenſu partium, num.23. aut ex relatione peritorum, n.24. num ex eiſdem actis, num. 29. fallit à n.30.

17 *Iudex à quo poteſt ſuam ſententiam interlocutoriam reuocare ſemel, & iterum, & non pluries, n.18. & 19. & etiam ſine cauſa, n.21. quid parte non citata, n.22. etiam ſi Iudex ſit delegatus, aut executor, n.25. & etiam contradicentibus partibus, n.26. & 27. quid de ſucceſſore, n.28. & n.38.*

31 *Sententia interlocutoria habens fataliter vim diffinitiua, vt poſt ſe non ſpectet ad aliam diffinitiuam, nequit ab eodem Iudice reuocari, & exemplificatur, n.32. non aliter, n.33.*

34 *Sententia interlocutoria executioni mandata, non reuocatur à proferente expenditur, & declaratur, n.35. 36. & 37.*

38 *Iudex poteſt reuocare, latam ſententiam interlocutoriam officio Iudicis mercenario, non nobili, ſed non vbi detulit appellationi, n.39. 40. & 41. niſi partes conſentiant, n.42.*

42 *Iudex à quo poſt inhibitionem Iudicis ad quem, non reuocat ſententiam interlocutoriam, niſi minus legitimè, n.43. vbi aliis modis.*

44 *Sententia interlocutoria, qua pronunciat Iudex ſe incompetentem, quando ab eodem reuocari queat, n.45. 46. & 47.*

48 *Sententia diffinitiua nequit reuocari ab eodem Iudice: fallit à n.49. in lata prætextu falſorum inſtrumentorum, n.50. vel contra notorium facti, n.51. aut ſi eſt nulla, & iniuſta, n.52. & 53. vel ſuſpecta de fraude, n.54. aut per falſos teſtes, & inſtrumenta, n.55.*

56 *Sententia lata ex præſumptionibus, poteſt retractari; item ex conſilio Doctoris, n.57.*

58 *Iudex poteſt eodem die ſuam ſententiam ſupplere in acceſſoriis, & reuocare latam incontinenti, n.56.*

59 *Iudex poteſt interpretari, & declarare ſuam ſententiam.*

60 *Reuocatio ſententiæ, contingit, quando parte non opponente Iudex admiſit aduerſarium ad probandum de iniquitate ſententiæ, & probauit eam.*

1 AD primam quæſtionis partem communiter Doctores reſpondent ex Textu *in l. quod dictum, ff. de pactis, l. adigere, quamuis, ff. de Iure patron.* quibus, & alus congeſtis ab Euerardo in centutia legati loco à ceſſatione rationis deducendo quandam regulam generalem, ſcilicet *vt ceſſante ratione legis, ceſſet ipſa lex.* Verùm quia Euerardus non ſat iſtam difficultatem attingat, exiſtimo eam procedere, quando ceſſat ratio legis generaliter, ſecus ſcilicet in caſu particolari, vt docent Aretinus *in l.2. col 5.* verſic. *tu autem aduerte, ff. de vulgari,* Tyraquellus *tract. ceſſante causâ limitat.*32. Couarruuias *in cap. cum eſſes, num.9. de teſtament. & in 4. de ſponſalibus parte 2. cap.6. §.9. num.8.* quorum fundamentum eſt *in Clementina ad noſtram de hereticis, & in l.1. in fine, ff. de minoribus.*

2 Sed huic intellectui obſtare videntur prædicta Iura *l. quod pactum, & in dicta l. adigere, §.quamuis*, quatenus loqui videntur in particolari caſu, in quo etiam alij Textus concordantes. Ergo ſi ceſſaret ratio in illis caſibus particularibus, ceſſaret legis diſpoſitio, quod fieri poteſt, vt declaratio ſubſiſtat, quia ſic cautum eſt, vt ceſſante ratione legis in vno actu particulari, non ceſſet lex. † Cumque hæc difficoltas diù torſerit, Faquineo *lib.10. controuerſiarum cap.75.* ex conſilio cuiuſdam diſcipuli ſui ſatisfacit ex doctrina Textus *in dicta l.1. in fine, ff. de minoribus,* quatenus *ibi*, cauetur, vt res minorum, ſoleant committi aliorum adminiſtrationi, licet rem ſuam benè gerant, nam cum id pertineat ad vnius, vel alterius minoris perſonam, euenitet vtrique, vt & ſi legiſlator ſciret aliquos fore minores induſtrios, atque ſagaces; voluit tamen res minorem ab aliis gubernari, quia plerumque fragile eſt minoris conſilium, & multis captionibus expoſitum, vt dicit Conſultus *in dicta lege 1.* 3

Vnde, & ſi v. g. in Titio ceſſet ratio iſta, vel in Caio minoribus propter ſagacitatem eorom, non tamen ceſſare legis diſpoſitionem dicendum eſt, quia ceſſat ratio in caſu particulari, non autem generaliter in omnibus, at *in dicta l. adigere, §. quamuis*, ratio legis non ceſſat in vno, vel altero caſu particulari, nec in aliis iuribus, quæ poſſunt in contrarium adduci: ſic reſoluit Faquineus *ſuprà.* Et vt vberius reſoluas leges quæ dixi *ſuprà in cap. tranſlato q.3. de conſtit.93.* verſic. *ad ſecundam*, & latis declaraui *ſuprà in cap. cum veniſſent 12. de Iudiciis. quæſt.3.* vbi quando ſcilicet lex negatiuè id eſt in caſu particulari, quando vero contrariè, id eſt, communi, vbi an epicheia & interpretatio ad leges idem ſint. 4

Ad ſecundam difficultatis partem, vt reſpondeam ad regulam, ceſſante causâ, ceſſat eius effectus, plures adducam caſus, quibus ea exemplificatur, igitur infertur primo quod ceſſante cauſa priuilegij, ceſſat & priuilegium, Maynardus *deciſ.29. lib.3.* † Secundo quod compromiſſum, quod vigore conſtitutionis Regni Neapol. inter affines, ceſſat affinitate extincta, vt colligitur ex Capicio *deciſ.7.* † Tertio quod donatio facta ob ingreſſum Monaſterij, ceſſat, cauſa non ſequuta, Gratianus Rota Marchiæ *in deciſ.42.* † Quarto infertur quod donatio facta ab eunte in bellum, reuocatur, eo reuerſo, Chacher. *deciſ.102.* cum ſequenti. † Quinto quod aſſenſus limitatus ad tempus, non extenditur vltra tempus, Surdus *in deciſ.189.* † Sexto quod licentia conceſſa ad tempus, ſimiliter vltra illud minimè extenditur; idem Surdus *in deciſ.203.* † Septimo quod minori ſuccedenti poſt concluſum in cauſa, non conceditur beneficium ex ea ratione, quia ceſſat læſio quæ eſt beneficij cauſa, Afflictis *in deciſ.112.* † Octauo quod beneficium denegatur minori, qui factus eſt maior lite pendente, hoc intelligit Riccius *collect.443.* ad Textum noſtrum alios caſus adducens in caſu Afflictis *in deciſ.100.* 5 6 7 8 9 10 11 12

Tamen hæc regula limitatur primò, vt minimè procedat immunitate, quæ alicui conceditur ob numerum duodecim librorum, quia etiam ipſis mortuis frui poteſt: tradit pulchrè Surdus *in deciſ.123.* quod notat Riccius *dicta collect.443.* ad ampliationem Textus *in l. ſi quis decurio, Cod. de decurionibus lib.10.* † Secundo in legato alicui ſub conditione ingreſſus relicto, quia debetur etiam non facta profeſſione, quod intelligit Riccius *vbi ſuprà in fine in caſu Gratiani, Rota* 13 14

Marchia

Digitized by Google

quo; eo quod appellatio fuit friuola, vel quia
non obſtante appellatione ipſe Iudex à quo exe-
quitur ſententiam, à qua appellatum eſt; & ſic
Barboſa *hic à num.*13. dicit quod etſi appellatio
in omni caſu regulariter ſit permiſſa, niſi ex-
preſsè reperiatur prohibita; ideo *num.*14. *vſque*
ad 18. congeſſit caſus, in quibus, vel non de-
fertur appellationi, ſeu ea non obſtante procedi-
tur ad ſententiæ executionem, quæ ſatis ſunt de-
clarata in locis relatis: ad intellectum videbis
Ceuall. *de cognit. per viam viol. gloſſa 6. p. à n.*82.
vbi intelligit textum hunc.

11 Et ibi, *in expenſis alteri parti condemnet; alio-*
quin ipſe procedet: per hæc verba ſatis colligitur,
vt friuolè, ſeu malè appellans, ſit in expenſis
condemnandus: ad hoc adjunges plura, quæ
addnai de condemnatione expenſarum, *in cap.*
finem litibus de dolo, & ibi, *ad quæſtiones quæſt.*6.
*à num.*1. & ibi in verſic. *ad tertiam:* alia adduxi,
ſub cap. grauis de reſtit. ſpol. nonnulla notaui, *ſu-*
prà in cap. ſuggeſtum 4. & alibi.

12 Et ibi, *ſatis conſtitutionibus cauſis ad Sedem*
Apoſtolicam referendis, quæ cauſæ in prima in-
ſtantia ſpectent ad Papam, dixi *ſuprà in cap.*1. *de*
13 *foro comp. q.*3. *à num.*7. † Et de quibus cauſis im-
mediatè, vel omiſſo medio appelletur ad Pa-
14 pam, dixi *in cap.*7. *hoc tit.* † Videbis nonnulla,
quæ annotaui, *ſuprà in cap. vt noſtrum* 56. *hoc tit.*
vbi egi de inhibitione Iudicis inferioris; item &
*à quæſt.*3. de auocatione cauſarum facta, vel à
Papa, vel a Principe.

AD TEXTVM
IN CAPITE LX.
Cum ceſſante, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Regula ceſſante causâ, ceſſat effectus, intelligi-*
tur de cauſa finali, etiam in foro animæ.
2 *Suſpicio ceſſat ceſſante causâ ſuſpicionis.*
3 *Lex, aut priuilegium non ceſſat ceſſante vnâ de*
duabus cauſis, in quibus nititur. Ceſſatio
obligationis qualiter contingat remiſſiue.
5 *Iudex à quo appellatum eſt, ſi deſiſtit à graua-*
mine impoſito, cuius ratione appellauit ali-
quis poteſt in cauſa procedere.

1 IN primis huius textus verbis agitur de Bro-
cardico, *quod ceſſante causâ, ceſſet effectus*, de
quo latè Tiraq. *in tract. ceſſante causâ, & de Iure*
*primogen. quæſt.*40. *à num.*160. Dueñas *Regula* 82.
Caldas Pereira *de poteſtate eligendi cap.*10. *à n.*2.
Scaccia *de appellat. quæſt.*5. *à num* 127. Sanchez *de*
*Matrimon. lib.*8. *diſput.*30. *à num.*12. & *in præcepta*
Decalogi tomo 1. *lib.*4. *cap.*2. *num.*42. vbi intelligit
de ſola finali cauſa, & procedere etiam in foro
animæ Tiraquellus *d. tract. ceſſante p.*1. *num.*17.
cum aliis Barboſa *hic à num.*2. vbi *n.*3. ait cum
2 eodem Tiraquello *d. p.*1. *n.*226. † Et *à num.*127.
ceſſante cauſa ſuſpicionis, ceſſare ipſam ſuſpi-
3 cionem. † Et infert etiam cum Palacios Ru-
bios, vt ſi lex, vel priuilegium duabus nitatur
vna remota, non ceſſat priuilegium: ad quod
adjunges dicta *in cap. cum dilect.*6. *de dolo, & con-*
*tumacia ibi quæſt.*1. † Et de ceſſatione obligatio- 4
nis dicit Barboſa *in cap.*8. *de Iureiur. à n.*75. *&* 80.
& ſic egi *ſuprà in cap. veniens* 16. *de Iureiur. q.*2.
verſic. *ad ſecundam*, & verſic. vltimam, vbi egi
de dubio, an votum inualidetur, quando culpa
vouentis ceſſauit cauſa finalis: & quid ſi reuiuiſ-
cat. Applicabis aliqua quæ dixi, *in cap. ſuper li-*
teris de reſcriptis, vbi de cauſa, *impulſiua & fin.*
& cap. veniens 16. *ſub quæſt.*1 *&* 2. vbi de cauſa
ceſſante impulſiua aut finali.

Et in verſic. *ſtatuimus*, & ibi, *& ſano vſus con-* 5
ſilio ab huiuſmodi comminationis effectu deſtiterit li-
bere in cauſa cognitione procedat, non obſtante, ſi à
tali, vel interlocutione fuerit appellatum: per hæc
verba præcipua concluſio noſtri textus eſt, vt
Iudex à quo, qui grauauit aliquem ex litiganti-
bus, non obſtante appellatione grauati; ſi ipſe
Iudex deſiſtat ab eo, quod interloquendo impe-
rauit; poteſt nihilominus procedere in cauſa
principali, quæ coram eo pendet, nam adhuc
Iudex extitit cauſæ; tum etiam quia ceſſante
causâ ceſſauit appellationis effectus.

Et occaſione præcedentium verborum, poſſu- 6
mus *hic* adjungere tractationem de appellatione
ab interlocutoria, ſeu diffinitiua, qua *ſuprà in*
cap. vt debitus hoc tit. aliqua notaui, *ſuprà in Rub.*
*quæſt.*5. verſic. *ad quartam.*

Et ibi, *dummodo, non ſit alia ex cauſa legitimè* 7.
ſuſpectus: hic poteſt adjungi materia recuſatio-
nis iudicum ad ſuſpicionem malè iudicantium, de
qua dixi latiſſimè, *in cap.*4. *de foro compet.* & vi-
debis notata, *in cap. ſeq.*

Et ibi, *ne proceſſus negotij friuolis appellationi-* 8
bus retardetur, Iudex à quo proſequitur cauſam,
non obſtantibus appellationibus friuolis, & no-
taui, *ſuprà in d. cap. vt debitus honor.* in verſic. *&*
ibi cum autem, de quibus late, *in Rubrica, & in*
cap. 11.

Ad quæſtiones nempe, vt ſententia interlocu- 9
toria bis confirmata, tranſit in Rem Iudicatam,
Gratianus *Regula* 419.

QVÆSTIO I.

An ceſſante ratione legis, ceſſet ipſa lex: Et in quibus cauſis ceſſante causâ, ceſſet eius effectus: An Iudex à quo poſſit reuocare ſententiam interlocutoriam à ſe latam: Et an diffinitiua reuocetur ab eodem?

SVMMARIVM.

1 *Lex ceſſat ceſſante legis ratione in generali, non*
*in caſu particulari, n.*4.
2 L. quod pactum, ff. de pactis.
L. adigere, §. quamuis, ff. de Iurepatro-
natus.
3 L. 1. in fine, ff. de Minoribus, n.4.
5 *Ceſſante cauſa priuilegij, compromiſſi, donatio-*
nis, & aliorum caſuum, ceſſat eorum effectus,
*n.*6. 7. 8. 9. 10. 11. *&* 12. *fallit num.* 13.
& 14.
13 *Pater immunitatem habens ob numerum libero-*
rum fruitur ea, etiam eis mortuis.
14 *Legatum relictum alicui ſub conditione ingreſſus,*
num debeatur, non facta profeſſione.
15 *Sententia interlocutoria poteſt, quandoque ab*
eodem

eodem Iudice ferente, reuocari etiam ſi ſit tranſacta in rem iudicatam n.16.& num.ſeq. Et an prima per ſecundam contrariam, cenſeatur reuocata, n.20. quid de lata conſenſu partium, num.23. aut ex relatione peritorum, n.24. num ex eiſdem actis, num. 29. fallit à n.30.

17 *Iudex à quo poteſt ſuam ſententiam interlocutoriam reuocare ſemel, & iterum, & non pluries, n.18. & 19. & etiam ſine cauſa, n.21. quid parte non citata, n.22. etiam ſi Iudex ſit delegatus, aut executor, n.25. & etiam contradicentibus partibus, n.26. & 27. quid de ſucceſſore, n.28. & n.38.*

31 *Sententia interlocutoria habens fataliter vim diffinitiuæ, vt poſt ſe non ſpectet ad aliam diffinitiuam, nequit ab eodem Iudice reuocari, & exemplificatur, n.32. non aliter, n.33.*

34 *Sententia interlocutoria executioni mandata, non reuocatur à proferente expenditur, & declaratur, n.35. 36. & 37.*

38 *Iudex poteſt reuocare, latam ſententiam interlocutoriam officio Iudicis mercenario, non nobili, ſed non vbi detulit appellationi, n.39. 40. & 41. niſi partes conſentiant, n.42.*

42 *Iudex à quo poſt inhibitionem Iudicis ad quem, non reuocat ſententiam interlocutoriam, niſi minus legitimè, n.43. vbi aliis modis.*

44 *Sententia interlocutoria, qua pronunciat Iudex ſe incompetentem, quando ab eodem reuocari queat, n.45. 46. & 47.*

48 *Sententia diffinitiua nequit reuocari ab eodem Iudice: fallit à n.49. in lata prætextu falſorum inſtrumentorum, n.50. vel contra notorium facti, n.51. aut ſi eſt nulla, & iniuſta, n.52. & 53. vel ſuſpecta de fraude, n.54. aut per falſos teſtes, & inſtrumenta, n.55.*

56 *Sententia lata ex præſumptionibus, poteſt retractari; item ex conſilio Doctoris, n.57.*

58 *Iudex poteſt eodem die ſuam ſententiam supplere in acceſſoriis, & reuocare latam incontinenti, n.56.*

59 *Iudex poteſt interpretari, & declarare ſuam ſententiam.*

60 *Reuocatio ſententiæ, contingit, quando parte non opponente Iudex admiſit aduerſarium ad probandum de iniquitate ſententiæ, & probauit eam.*

1 AD primam quæſtionis partem communiter
Doctores reſpondent ex Textu *in l. quod dictum, ff. de pactis, l. adigere, quamuis, ff. de Iure patron.* quibus, & aliis congeſtis ab Euerardo
in centuria legati loco à ceſſatione rationis deducendo quandam regulam generalem, ſcilicet
vt ceſſante ratione legis, ceſſet ipſa lex. Verùm quia
Euerardus non ſat iſtam difficultatem attingat,
exiſtimo eam procedere, quando ceſſat ratio legis generaliter, ſecus ſcilicet in caſu particulari, vt docent Aretinus *in l.2. col.5.* verſic. *tu autem aduerte, ff. de vulgari*, Tyraquellus *tract. ceſſante cauſâ limitat.32.* Couarruuias *in cap. cum eſſes, num.9. de teſtament. & in 4. de ſponſalibus parte 2. cap.6. §.9. num.8.* quorum fundamentum
eſt *in Clementina ad noſtram de hæreticis, & in l.1. in fine, ff. de minoribus.*

2 Sed huic intellectui obſtare videntur prædicta
Iura *l. quod pactum, & in dicta l. adigere, §.quamuis*, quatenus loqui videntur in particulari caſu,
in quo etiam alij Textus concordantes. Ergo ſi
ceſſaret ratio in illis caſibus particularibus, ceſſaret legis diſpoſitio, quod fieri poteſt, vt declaratio ſubſiſtat, quia ſic cautum eſt, vt ceſſante ratione legis in vno actu particulari, non
ceſſet lex. † Cumque hæc difficultas diù tor- 3
ſerit, Faquineo *lib.10. controuerſiarum cap.75.* ex
conſilio cuiuſdam diſcipuli ſui ſatisfacit ex doctrina Textus *in dicta l.1. in fine, ff. de minoribus*,
quatenus *ibi*, cauetur, vt res minorum, ſoleant
committi aliorum adminiſtrationi, licet rem
ſuam benè gerant, nam cum id pertineat ad
vnius, vel alterius minoris perſonam, eueniret
vtique, vt & ſi legiſlator ſciret aliquos fore minores induſtrios, atque ſagaces; voluit tamen
res minorem ab aliis gubernari, quia plerumque
fragile eſt minoris conſilium, & multis captionibus expoſitum, vt dicit Conſultus *in dicta lege 1.*

Vnde, & ſi v. g. In Titio ceſſet ratio iſta, vel 4
in Caio minoribus propter ſagacitatem eorum,
non tamen ceſſare legis diſpoſitionem dicendum
eſt, quia ceſſat ratio in caſu particulari, non
autem generaliter in omnibus, at *in dicta l. adigere, §. quamuis*, ratio legis non ceſſat in vno,
vel altero caſu particulari, nec in aliis Iuribus,
quæ poſſunt in contrarium adduci: ſic reſoluit
Faquineus *ſuprà.* Et vt vberius reſoluas leges
quæ dixi *ſuprà in cap. tranſlate q.3. de conſtit.93.*
verſic. *ad ſecundam*, & latis declaraui *ſuprà in cap. cum veniſſent 12. de Iudiciis. quæſt.3.* vbi
quando ſcilicet lex negatiuè id eſt in caſu particulari, quando vero contrariè, id eſt, communi, vbi an epicheia & interpretatio ad leges
idem ſint.

Ad ſecundam difficultatis partem, vt reſpon- 5
deam ad regulam, ceſſante causâ, ceſſat eius
effectus, plures adducam caſus, quibus ea exemplificatur, igitur infertur primo quod ceſſante
cauſa priuilegij, ceſſat & priuilegium, Maynardus *decis.29. lib.3.* † Secundo quod compro- 6
miſſum, quod vigore conſtitutionis Regni Neapol. Inter affines, ceſſat affinitate extincta, vt
colligitur ex Capicio *decis.7.* † Tertio quod do- 7
natio facta ob ingreſſum Monaſterij, ceſſat, cauſa non ſequuta, Gratianus Ruta Marchiæ *in decis.42.* † Quarto infertur quod donatio facta 8
ab eunte in bellum, reuocatur, eo reuerſo, Chacher. *decis.102.* cum ſequenti. † Quinto quod 9
aſſenſus limitans ad tempus, non extenditur
vltra tempus, Surdus *in decis.189.* † Sexto quod 10
licentia conceſſa ad tempus, ſimiliter vltra illud
minimè extenditur; Idem Surdus *in decis.203.*
† Septimo quod minori ſuccedenti poſt concluſum in cauſa, non conceditur beneficium ex ea 11
ratione, quia ceſſat læſio quæ eſt beneficij cauſa, Afflictis *in decis.112.* † Octauo quod bene 12
ficium denegatur minori; qui factus eſt maior
lite pendente, hoc intelligit Riccius *collect.443.*
ad Textum noſtrum alios caſus adducens in caſu
Afflictis *in decis.100.*

Tamen hæc regula limitatur primò, vt mi- 13
nimè procedat immunitate, quæ alicui conceditur ob numerum duodecim librorum, quia etiam
ipſis mortuis frui poteſt: tradit pulchrè Surdus
in decis.123. quod notat Riccius *dicta collect.443.*
ad ampliationem Textus *in l. ſi quis decurio, Cod. de decurionibus lib.10.* † Secundo in legato ali- 14
cui ſub conditione ingreſſus relicto, quia debetur etiam non facta profeſſione. quod intelligit Riccius *vbi ſuprà in fine in caſu Gratiani, Rota*

Marchiæ

Digitized by Google

Marchia in deciſ.53. commendans, vt videatur
ad hoc pulchra deciſio Surdi 123.
15 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo bre-
uiter, quod ſententia interlocutoria poteſt re-
uocari per eundem Iudicem ex hoc noſtro Textu;
vbi Doctores, *l. quod iuſſit, ff. de re Iudicata, l.*
diem proferre in principio, ff. de arbitris, & Iure
Regio ex l.2. tit.22. p.3. vbi benè Gregorius Lo-
pez *l.5. tit.13. lib.2. fori,* Gratianus *regula* 420.
vbi notat ex *l.3. tit.2. lib.2. fori,* id procedere, vſ-
que ad triduum, & ita practicari. Sed quod poſſit
quandocumque interlocutoria rettactari, docet
ordinatio Luſit. *lib.3. tit.65. in princ.* Surdus *de ali-*
mentis, titulo 9. quæſtione 7. numero 7. Gratianus
diſcept. forenſ. cap.147. num.15. & cap.155. à n.16.
Lancellotus *de attent. parte 2. cap.12. limitat.1. à*
num.12. Tuſchus *in pract. concl. tom.7. littera S,*
concl.115. Scaccia *de appellat. quæſt.19. rem.1. concl.5.*
ex num.13. & quæſt.17. limit.47. membro 1. ex n.30.
cum aliis Barboſa *hic n.22.* & faciunt iura, *in*
l. dicetur, § fin. cum l. ſequenti, ff. de arbitris, cap.
ſi à iudice hoc tit. lib.6. cap. qualiter, & quando
el 1. de accuſation. cap. fin. hoc tit. lib.6. l. poſt ſen-
tentiam, vbi Doctores, *Cod. de ſent. & interlocut.*
16 Gloſſa *in dicto cap. fin. de appellat.* † Compro-
bat pluribus Salgadus *de protectione Regia,* om-
nino videndus, *p.1. cap.5. à num.5.* Vbi refert
plures alios vnanimiter dicentes poſſe Iudicem
quandocumque poſt decem dies datos ad appel-
landum reuocare, & reponere ſuam ſententiam
interlocutoriam ante diffinitiuam, ex ea ratio-
ne quia quamuis quoad partes, tranſeat in rem
iudicatam, ſed nullo modo, quoad ipſum Iu-
dicem.
17 Imo & Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ.*
dicto cap.155. à num.16. poſt plures relatos dixit
quod Iudex non ſolum ſemel, ſed etiam plu-
ries, & ſi millies, poſſit ſuam interlocutoriam
reuocare; hancque opinionem ſeruare Cameræ
auditores Apoſtolicæ, de cuius ſtylo teſtantur
Veſtrius, *in praxi lib.8. cap. pen. vt lite pend.* Gal-
leſius *ad formam Cameræ oblig. Rub.* reliqua *de pro-*
ceſſu, num.29. Angelus, & aliqui, quos refert
Iaſon *in dicta l. quod iuſſit ſub num.43.* verſic. *ſe-*
cunda, Petrus Surdus *conſil.188. num.15.* Mando-
ſius, qui veriorem dicit, *in forma 9. commiſ.* in
18 verbo *admittit in fine.* † Sed Petrus Bezu *in d.*
dicta l. quod iuſſit, quem refert *ibi,* Iaſon *ſub*
num.33. verſic. *tertio fuit,* docet non poſſe eam
reuocare, niſi ſemel, refert Tiraquellus *in l. vo-*
nes, §. hoc ſermone, n.45.
19 Verùm Salgadus *dicto cap.5. à num.11. & 13.*
Scaccia *de appellat dicta quæſt.19. rem.1. concl.6.*
num.63. verſic. *infero,* Barboſa *hic ſub num.23.*
Tuſchus *practic. concl. littera S, concluſione 115.*
tomo 7. num.8. & alij docent non primam eſſe
amplectendam ſententiam, tanquam nimis la-
tam, nec ſecundam tanquam limitatam, ſed
quod ſemel; & iterum tantum poſſit Iudex re-
uocare ſuam interlocutoriam; ita vt ſi à graua-
mine appelletur illud reponat, etſi ab altera
parte à repoſitione appelletur, iterum repoſi-
tionem reuocare poſſit: ſic Bartol. *in dicta leg.*
quod iuſſit, num.17. col.3. verſic. *quæro an Iudex,*
& *ibi* alij, Socinus *in leg. poſt ſententiam col. fin.*
verſic. *quinto quæro,* quoties, *Cod. de ſent.* Cano-
niſtæ hic, Tiraquellus, *vbi ſuprà,* qui referens
dictas tres opiniones, nullam ſequitur.
20 Et hæc ſentētia intelligitur non ſolùm quan-
do Iudex expreſſe reuocauit interlocutoriam, ſed
etiam quando tacitè, nempe ſi faciat actum ei
contrarium, docuit Cardinalis Zabar. *conſ.31.*
num.3. pleniſſimè Alex. *conſ.84. conſideratis à*
num.9. verſic. *principaliter,* Tuſchus *in pract.*
concluſ. tom.7. littera S, concluſ.115. à num.2. vbi
num ſequentibus, plura conſtituit huius rei exem-
pla cum prædicto Alexandro, Salgadus *vbi ſu-*
prà dicto capite 5. à numero 17. Et an per ſecun-
dam interlocutoriam prima reuocata cenſeatur
ſcribunt Panormit. *conſ.20. num. 2. volum. 2. &*
ibi conſ.41. num.1. Felin. *in cap. inter monaſterium*
de re iudicata num.4. latè de materia Aretin. *con-*
ſil.20. & 106. & 1019. Alex. poſt Baldum *in l.*
ſi pacto quo, Cod. de pactis, & in l. 1. §. nunciatio,
ff. de noui operis nunciatione Ludouic. Roman.
conſ. 220.
Iterùm ampliatur: Nam vt ait Caldas Pereira 21
quæſtion. forenſ. lib.1. q.9. num.3. Iudex etiam ſine
cauſa poterit reuocare ſententiam interlocuto-
riam, & *num.4.* dicit quod appellatio interpoſi-
ta non impedit ſententiam interlocutoriam re-
uocari, & *num.5.* quod etiam Iudicis Succeſſor
reuocare poteſt; ſequitur Barboſa *hic num.14.*
dicens idem fuiſſe cautum apud Luſitanos *per or-*
din. Reg. lib.3. tit.65. §. 4. & 5. Sed multi rela-
ti à Gratiano *Regula* 420. probant ſine cauſa
reuocari non poſſe alias appellari valeat, contra
quos facit Barboſa *hic num. fin.* ex Textu noſtro
verſic. *liberè.*
Sed quoquid poſſit talis interlocutoria reuo- 22
cari parte non citata, negat Abbas *in cap. finem*
litibus de dolo num. 56. vbi benè agit. † Et quid 26
ſi ſententia lata fuit conſenſu partium, idem
Abbas eſt videndus *in cap. ſignificante num 4. & 5.*
de dolo. † Quid tamen de interlocutoria lata 24
ex relatione peritorum in arte, benè per Iafred.
Balbum *in deciſ. 241. & in deciſ. 264. ibi* vi-
dendum.
Igitur Salgados *dicto cap 5. à num.6.* dixit eam 25
reuocationem poſſe fieri non ſolùm à Iudice or-
dinario, verùm etiam à delegato ex Textu no-
ſtro, vbi omnes docent, & quod etiam id fa-
cere poſſit Iudex Executor mixtus ſecundùm
Ripam *in dicta l. quod iuſſit num.14 ampliatione 3.*
Scaccia *de appellationibus dicta quæſtione 19. rem. 1.*
concluſ. ſub num.22. ad quod applicabis quæ ad-
duxi de Executore mixto *in cap, 5. de re indic.* &
etiam Arbiter *l. dicetur, §. fin. cum l. ſequenti, ff.*
de Arbitris, ad quod adiunges quæ de iſtis Ar-
bitris dixi *in cap. quanto 3. de Iudiciis.*
Imò docent Doctores prædictam interlocu- 26
toriam poſſe illos Iudices reuocare, etiam inui-
tis renuentibus, & contradicentibus partibus
in his nempe caſibus, quibus ſibi reuocare licet
de iure, licet alias dicatur quod Iudex nullum
poſſit actum facere, niſi ad petitionem partis:
latè probat Philippus Francus per Textum no-
ſtrum in verbo *liberè num. 4.* per noſtrum etiam
Textum Bartol. *in dicta l. quod iuſſit,* & Bald. *in*
l.2. Cod. ſententiam reſcindi non poſſe, Scaccia *de*
appellat. q.16. rem.1. concluſ.5. num.17. Gratianus
diſcept. forens tom.1. cap.155. num.22. Petrus Sur-
dus *conſ.167. ſub num.19. tomo 2.* Caldas Pereira
dicto lib.1. quæſtion. forenſ. num.3. † Sed an par- 27
tes poſſint compellere Iudicem ad ſententiæ in-
terlocutoriæ reuocationem; benè Angel. *con-*
ſil.200. † Et an verò Succeſſor poſſit reuocare 28
ſententiam ſui Anteceſſoris, Angelus *conſ. 260.*
refert Gratianus *dicta Reg. 420. num. 2.*
Sed quod ex eiſdem actibus ſententia inter- 29
locutoria

locutoria poſſit reuocari, docent Matthæus de
Afflictis *deciſ. Neapol.79. num.3.* Gratianus *dicta
regula* 420. *num.1.*

30 Sed cum prædictam regulam duodecim modis
limitet Felinus *in dicto cap. qualiter, & quandò
el.1. de accuſation.* & antè eum eodem modo limi-
tauerit Alex. *in dicta l. quod iuſſit col.3.* vbi Ripa
vndecim modis ampliat, & limitat tredecim mo-
dis, & Philipp. Francus hic quatuordecim modis
reſtrinxerit, & Præpoſitus modis viginti duo,
de quibus latè loquitur Bernardus Diez *in regu-
la* 352. cum duabus ſequentibus & ibi Salced.
optimè ducens *ibi in addition.* ideo hic de non-
nullis fallentiis hic loquar.

31 Primo limitatur quando interlocutoria ſen-
tentia habeat vim diffinitiuæ, nam tunc Iudex
eam reuocare non poterit, quod eſt intelligendum
in ea ſententia interlocutoria, taliter habente vim
diffinitiuæ, vt poſt ſe non expectet aliam ſen-
tentiam diffinitiuam: ſic Salgadus cum pluribus
ab eo adductis *dicta cap.5. à num.16.* omnino vi-
dendus, qui componit deſidium Doctorum: ſe-
quitur Barboſa *hic*, nam ſi tenera interlocutoria
ſententia finem imponat Iudicio, aut proceſſui,
non eſt cur à prædicto Iudice queat reuocari, quia
per eam fuit Iuriſdictio finita Iudicis à quo, non
enim poteſt Iudex reuocare, & reponendo, Iu-
riſdictionem reaſſumere, & in cauſa procedere.

32 † Veluti ſeſe Iudicem incompetentem declarat
aut appellationem eſſe deſertam, aut non Iudi-
cem, aut quod ſuper libello, non ſit proceden-
dum, vel quando reus abſoluitur ab obſerua-
tione Iudicij, quia hæ interlocutoriæ habent
diffinitiuæ vim: videbis Abbatem, Philippum
Francum, & alios *hic*, & cum pluribus Salga-
dum *dicta cap.5 num.30.*

33 Et ſic etiam poterit reuocare Iudex ſententiam
interlocutoriam vim habentem diffinitiuæ, ſi
fuerit per grauatum ab ea appellatum; eo quod
tunc appellatio addat robur ad reuocandum, &
procedendum in cauſa, vt eleganter conſide-
rant Capicius *in deciſ.1.* incipit *cauſa*, *num.17.
& 29.* Lancellotus *de attentatis 1. part. cap.12. li-
mit.1. num.18. & 53.* Salgadus *dicto lib.1. de Regia
protect. dicto cap.5. num.29.* qui hoc dictum cor-
roborat ex aliis, quæ congerit *à num.30.* Et hoc
modo, etſi appellatum fuerit ab interlocutoria,
erunt intelligendi, Maranta *de ordine Iudicior.
5. part. part.6. princip. actu 1. de ſententia, num.7.*
Iafredus Balbus *in deciſ.459.* quos refert Gratia-
34 nus *dicta regula 420. num.9.* † Secundo limitatur
quando interlocutoria ſententia eſt executioni
mandata, Baldus *in dicta leg. quod iuſſit num.16.*
verſic. *quæro an inuitus*, Alexander *num.24. li-
mit.9.* Socinus *num.30. & 35.* Iaſon *ſub num.32.
Ripa num.19. ff. de re Iudicata*, Philipus Francus
hic num.20. limit.9. Barboſa *num.28. ex ordinatio-
ne* Luſitana *tit.65. & 66. §.3.* Salgadus *de Regia
35 protectione dicto lib.1. cap.5. à num.45.* † Quod
ampliatur, ſiue ſit executioni mandata à Iudice,
vel aperta, Cardinalis, & Alexander, & Francus
hic Scaccia *hoc tit quæſt.17. à num. 62.* allegat plu-
res alios Tuſchus *practicar. concluſ tom 7 littera S,
concluſ.115. n.45.* & cum aliis Salgado *dicto cap.5. à
num.48.* qui *num.50.* cum eodem Scaccia *num.66.*
36 Lancelloto *n.24. & 25.* † Declarat non procedere
quando ex partium conſenſu fieret reuocatio, vel
niſi reuocaretur cum cauſæ cognitione, ſecus
ſi abſque cauſæ cognitione, quia tunc à tali
37 reuocatione permitteretur appellatio. † Item quan-
do ipſa interlocutoria executioni mandata nulla
eſſet & inualida, vtputa ſi fuiſſet lata ſine cauſæ
cognitione, & ſine citatione, aut alium Iuris
defectum pateretur, quia tunc ipſam poterit Iu-
dex reuocare quantumuis ſit executioni mandata,
Felinus *in dicta cap. qualiter de accuſat.* Falleo-
tia 5. *numero 15. limitat.3.* Iaſon *in dicta leg. quod
iuſſit*, *numero 32.* verſiculo *limita, & intellige*,
Scaccia *de appellat. quæſtione 17. ſub numero 68.*
† Qui etiam, *q.19. num.1. concl.6. num.33.* & cum 38
eo Salgadus *ſuprà num.54.* docet vt poſſit Iudex
reuocare latam ſententiam interlocutoriam offi-
cio Iudicis mercenario deſeruiente actioni pro-
poſitæ; non tamen quando officio Iudicis nobi-
li, putà ſuper decretis interponendis; & ſic intel-
liges quæ docent Guid. Pap *ſingul.853.* Guttier-
rez *in Authentica Sacramenta puberum, num.37.*
& alij relati à Gratiano *dicta regula 420. ſub
numero 7.*

Item relata regula limitatur principaliter, vbi 39
Iudex appellationi ab interlocutoria detulerit,
eo quod à ſe abdicauit Iuriſdictionem, ſaltem
quoad exercitium, nam tunc interlocutoriam
reuocare non poterit, nec reponendo reaſſumere
Iuriſdictionem ſemel abdicatam, Abbas *hic n.15.*
Francus *num.14. limitat.5.* Scaccia *de appellat.
dicta quæſt.17. à n.42.* † Qui cum Geminiano, & 40
aliis id intelligit, ſiue ante traditionem Apoſto-
lorum delatoriorum, ſiue poſt, & Cardinalis
Tuſchus *practic. concluſione, tomo 7. littera S,
concluſione 115. numero 28. & 29.* in verſic. *ſub ex-
tende.* Secundo ampliat etiam poſt tempus dan-
dorum Apoſtolorum, quorum eorum negatio,
aut non datio, habet vim dilationis, vt dicit
idem Scaccia: tradit Salgadus cum multis *dicto
cap.5. à n.37.* † Vbi *num.39.* cum Scaccia *ſuprà* 41
num.64. dicit hoc non procedere, ſi de conſenſu
partium, Iudex reuocaret, vel quando deferre
non debuit, & minus legitimè, & ab huiuſmo-
di delatione fuerit appellatum: ſequitur Barboſa
hic num.26.

Etiam limitatur prædicta principalis conclu- 42
ſio, poſtquam Iudex ad quem inhibuerit, quia
tunc Iudex à quo minimè poterit ſuam reuocare
ſententiam. Scaccia *de appellat. dicta quæſt.17. n.59.*
Salgad. *dicta cap.5. à num.41.* † Vbi ſublimi- 43
tat, quando inhibitio eſt minus legitima, vel
nulla, ſicut nec poterit, vbi tranſacti ſunt de-
cem dies ex Gratiano *diſceptat. forenſ. dicta c.155.
num.35.* vel fuerit interlocutoria geminata, Cal-
derin. Pereira *de poteſt. nomin. cap.2. n.38.* Barb.
hic num.27. Lancellotus *de attentatis 2 p. cap.12.
limit.1. num.21.* Abbas *hic num.16.* & tenet Phi-
lippus Francus *num.16.* reſpondendo contrariis,
vbi dicit poſſe reuocare, non ſolùm poſt inhibi-
tionem, ſed & poſt citationem, Decius *num 53.*
licet vtramque opinionem videatur approbare
Scaccia *dicta quæſt.17. num.59.*

Dubium verò eſt, an Iudex, qui pronunciauit 44
ſe eſſe incompetentem poſſit eam interlocuto-
riam ſententiam reuocare, & negatiuè reſpon-
dent Abbas *hic ſub n.11. & 12.* Cardinalis Alex.
ſub num.40. fallent 2. Felin. *in dicta cap. qualiter,
el 1. de accuſat. ſub num.9. fallentia 7.* Guido Pap.
tract. de appellationibus, q.80. n.53. tom.3. fol.59.
Bartolus, Iaſon, & alij *in dicta l. quod iuſſit, ff.
de re iudicata*; ita vt ſi Iudex de facto reuocet,
iſtam interlocutoriam dicatur nulliter reuocari:
ſic Guido Pap. *vbi ſuprà*, Scaccia *hoc tit. quæſt.19.
rem.1. concl.6 à num.52.* qui *num.53.* hoc extendit

*Marchia in deciſ.*53. commendana, vt videatur ad hoc pulchia deciſio Suidi 123.

15 Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo breniter, quod ſententia interlocutoria poteſt reuocari per eundem Iudicem ex hoc noſtio Texiu; vbi Doctoies, *l. quod iuſſit, ff. de re Iudicata*, *l. diem proferre in principio, ff. de arbitris, & Iure Regio ex l.2. tit.22. p.3.* vbi benè Giegorius Lopez *l.5. tit.13. lib.2. fori*, Gratianus *regula* 420. vbi notat ex *l.3. tit.2, lib.1. fori*, id procedere, vſque ad triduum, & ita practieati. Sed quod poſſit quandocumque interlocutoiia retractari, docet ordinario Luſit. *lib.3.tit.65.in princ.* Surdus *de alimentis, titulo 9. quæſtione 7. numero 7.* Gratianus *diſcept. forenſ. cap.*147. *num.*11. *& cap.*153. *à n.*16. Lancellotus *de attent. parte 2. cap.12. limitat.1. à num.12.* Tuſchus *in pract. concl. tom.7. littera S, concl.*115. Scaccia *de appellat.quæſt.*19.*rem.*1.*concl.*5. *ex num.*13. *& quæſt.*17.*limit.*47. *membro* 1. *ex n.*30. cum aliis Barboſa *hic n.*22. & faciunt iuta, *in l.dicetur, § fin. cum l. ſequenti, ff. de arbitris, cap. ſi à iudice hoc tit. lib.6. cap. qualiter, & quando el 1. de accuſation. cap. fin. hoc tit. lib.6. l. poſt ſententiam*, vbi Doctores, *Cod. de ſent. & interlocut.*
16 Gloſſa *in dicto cap. fin. de appellat.* † Comprobat plutibua Salgadus *de protectione Regia*, omnino videndus, *p.*1. *cap.*5. *à num.*5. Vbi refert plures alios vnaoimiter diccntes poſſe Iudicem quandoeumque poſt decem dies datos ad appellandum reuocare, & reponere ſoam ſententiam intetlocutoriam ante diffiuitiuam, ex ea ratione qnia qoamois quoad paites, tranſeat in rem iudicatam, ſed nullo modo, quoad ipſum Iudicem.

17 Imo & Stephanus Gratianns *diſcept. forenſ. dicto cap.*155. *à num.*16. poſt plutes relatos dixit quod Iudex non ſolum ſemel, ſed etiam pluries, & ſi millies, puſſit ſuam interlocutoriam reuocare; bancque opinionem ſeruare Cameræ auditores Apoſtolicæ, de cuius ſtylo teſtantur Veſtrius, *in praxi lib.8.cap. pen. vt lite pend.* Galleſtus *ad formam Cameræ oblig. Rub.* reliqua *de proceſſu, num.*29. Angelus, & aliqui, quos refert Iaſon *in dicta l. quod iuſſit ſub num.*43. verſic. *ſecunda*, Petrus Surdus *conſil.*188. *num.*15. Mandoſius, qui veriorem dicit, *in forma 9. commiſ.* in
18 verbo *admittis in fine.* † Sed Petrus Bezu *in d. dicta l. quod iuſſit*, quem refert *ibi*, Iaſon *ſub num.*33. verſic. *tertio fuit*, docet non poſſe eam reuocare, niſi ſemel, refert Tiraquellus *in l. voues, §. hoc ſermone, n.*45.

19 Verùm Salgadus *dicto cap.*5. *à num.*11. *&* 13. Scaccia *de appellat dicta quæſt.*19. *rem.*1. *concl.*6. *num.*63. verſic. *infero*, Barboſa *hic ſub num.*23. Tuſcbus *practic. concl. littera S, concluſione* 115. *tomo* 7. *num.*8. & alij docent non primam eſſe amplectendam ſententiam, tanquam nimis latam, nec ſecundam tanquam limitatam, ſed quod ſemel; & iterum tantum poſſit Iudex reuocare ſuam interloeutotiam; ita vt ſi à grauamine appelletur illud reponat, etſi ab altera parte à repoſitione appelletur, iternm repoſitionem reuocate poſſit: ſic Bartol. *in dicta leg. quod iuſſit, num.*17. *col.*3. verſic. *quæro an Iudex*, & *ibi* alij, Socinus *in leg. poſt ſententiam col. fin.* verſic. *quinto quæro*, quoties, *Cod. de ſent.* Canoniſtæ hic, Tiraqnellus, *vbi ſuprà*, qui referens dictas tres opiniones, nullam ſequitor.

20 Et hæc ſentẽtia intelligitur non ſolùm quando Iudex expreſſe reuocauit interlocutotiam, ſed etiam quando tacitè, nempe ſi faciat actum ei contrarium, docuit Cardinalis Zabar. *conſ.*32. *num.*3. pleniſſimè Alex. *conſ.* 84. *conſideratis à num.* 9. verſic. *principaliter*, Tuſchus *in pract. concluſ. tom.*7. *littera S, concluſ.*115. *à num.*2. vbi *num ſequentibus*. plura conſtituit huius rei exempla cum prædicto Alexandro, Salgadus *vbi ſuprà dicto capite* 5. *à numero* 17. Et an per ſecundam interlocutotiam prima reuocata cenſeatur ſcribunt Panormit. *conſ.*20. *num.* 2. *volum.* 2. & *ibi conſ.*41. *num.*1. Felin. *in cap. inter manaſterium de re iudicata num.*4. latè de materia Aretin. *conſil.*20. *&* 106. *&* 1019. Alex. poſt Baldum *in l. ſi pacto quo, Cod. de pactis, & in l.* 1. *§. nunciatio, ff. de noui operis nuntiatione* Ludouic. Roman. *conſ.* 210.

Iterùm ampliatur: Nam vt ait Caldas Pereira 21
*quæſtion. forenſ. lib.*1. *q.*9. *num.*3. Iudex etiam ſine cauſa poterit reuocare ſententiam interlocutoriam, & *num.*4. dicit quod appallatio interpoſita non impedit ſenteoriam interlocutoriam reuocari, & *num.*5. quod etiam Iudicis Succeſſor reoocare poteſt; ſequitur Barboſa *hic num.* 14. dicens idem fuiſſe cautum apud Luſitanos *per ordin. Reg. lib.*3. *tit.*65. §. 4. *&* 5. Sed multi relati à Gratiano *Regula* 420. probant ſine cauſa reuocari non poſſe alias appellati valeat, contra quos facit Barboſa *hic num fin.* ex Textu noſtro verſic. *liberè.*

Sed nunquid poſſit talis interlocutoria reuo- 22
cari parte non citata, negat Abbas *in cap. finem litibus de dolo num.* 36. vbi benè agit. † Et quid 23
ſi ſententia lata fuit conſenſu partium, idem Abbas eſt videndus *in cap ſignificante num* 4. *&* 5.
de dolo. † Quid tamen de interlocntoria lata 24
ex relatione peritorum in arte, benè per Iafred. Balbum *in deciſ.* 241. *& in deciſ.* 264. *ibi videndom.*

Igitur Salgados *dicto cap* 5. *à num.*6. dixit eam 25
reuocationem poſſe fieri non ſolúm à Iudice ordinario, verùm etiam à delegato ex Texto noſtro, vbi omnes docent, & quod etiam id facere poſſit Iudex Executor mixtus ſecundùm Ripam *in dicta l. quod iuſſit num.*14 *ampliatione* 3. Scaccia *de appellationibus dicta quæſtione* 19. *rem.* 1. *concluſ. ſub num.*22. ad quod applicabis quæ adduxi de Executore mixto *in cap*, 5. *de re iudic.* & etiam Arbiter *l. dicetur, §. fin. cum l. ſequenti, ff. de Arbitris*, ad quod adiunges quæ de iſtis Arbitris dixi *in cap. quanto* 3. *de Iudiciis.*

Imò docent Doctores prædictam interlocu- 26
toriam poſſe illos Iudices reuocare, etiam inuitis renitentibus, & contradicentibus partibus in his nempe caſibus, quibus ſibi reuocare licet de iure, licet alias dicatur quod Iudex nullum poſſit actom facere, niſi ad petitionem partis: latè probat Philippus Francus per Textum noſtrum in verbo *liberè num.* 4. per noſtrum etiam Textum Bartol. *in dicta l. quod iuſſit*, & Bald. *in l.* 1. *Cod. ſententiam reſcindi non poſſe*, Scaccia *de appellat. q.*16. *rem.*1. *concluſ.*5. *num.*17. Gratianus *diſcept. forens tom.*1. *cap.*155. *num.*22. Petrus Surdus *conſ.*167. *ſub num.*19. *tomo* 2. Caldas Pereira
*dicto lib.*1. *quæſtion. forenſ. num.*3. † Sed an par- 27
tes poſſint compellere Iudicem ad ſententiæ interlocutoriæ reuocationem; benè Angel. *con-*
*ſil.*200. † Et an verò Succeſſor poſſit reuocare 28
ſententiam ſui Anteceſſoris, Angelus *conſ.* 260. refert Gratianus *dicta Reg.* 420. *num.* 2.

Sed quid ex eiſdem actibus ſententia inter- 29
locutoria

locutoria poſſit reuocari, docent Matthæus de
Afflictis *deciſ. Neapol.79. num.3.* Gratianus *dicta
regula* 420. *num.*1.
30 Sed cum prædictam regulam duodecim modis
limitet Felinus *in dicto cap. qualiter, & quando
el.1. de accuſation.* & antè eum eodem modo limi-
tauerit Alex. *in dicta l. quod iuſſit col.*3. vbi Ripa
vndecim modis ampliat, & limitat tredecim mo-
dis, & Philipp. Francus hîc quatuordecim modis
reſtrinxerit, & Præpoſitus modis viginti duo,
de quibus latè loquitur Bernardus Diez *in regu-
la* 352. cum duabus ſequentibus & ibi Salced.
optimè docens *ibi in addition.* ideo hîc de non-
nullis fallentiis hic loquar.
31 Primo limitatur quando Interlocutoria ſen-
tentia habeat vim diffinitiuæ, nam tunc Iudex
eam reuocare non poterit, quod eſt intelligendum
in ea ſententia interlocutoria, taliter habente vim
diffinitiuæ, vt poſt ſe non expectet aliam ſen-
tentiam diffinitiuam: ſic Salgadus cum pluribus
ab eo adductis *dicto cap.*5. *à num.*26. omnino vi-
dendus, qui componit diſſidium Doctorum: ſe-
quitur Barboſa *hîc*, nam ſi tenera interlocutoria
ſententia finem imponat Iudicio, aut proceſſui,
non eſt cur à prædicto Iudice queat reuocari, quia
per eam fuit Iuriſdictio finita Iudicis à quo, non
enim poteſt Iudex reuocare, & reponendo, Iu-
riſdictionem reaſſumere, & in cauſa procedere.
32 † Veluti ſeſe Iudicem incompetentem declarat
aut appellationem eſſe deſertam, aut non Iudi-
cem, aut quod ſuper libello, non ſit proceden-
dum, vel quando reus abſoluitur ab obſerua-
tione Iudicij, quia hæ interlocutoriæ habeat
diffinitiuæ vim: videbis Abbatem, Philippum
Francum, & alios *hîc*, & cum pluribus Salga-
dum *dicto cap.*5.*num.*30.
33 Et ſic etiam poterit reuocare Iudex ſententiam
interlocutoriam vim habentem diffinitiuæ, ſi
fuerit per grauatum ab ea appellatum; eo quod
tunc appellatio addat robur ad reuocandum, &
procedendum in cauſa, vt eleganter conſide-
rant Capicius *in deciſ.*1. incipit *cauſa*, *num.*27.
& 29. Lancellotus *de attentatis* 2. *part. cap.*12. *li-
mit.*1.*num.*18. *&* 53. Salgadus *dicto lib.*1. *de Regia
protect. dicto cap.*5. *num.*29. qui hoc dictum cor-
roborat ex aliis, quæ congerit *à num.*30. Et hoc
modo, etſi appellatum fuerit ab interlocutoria,
erunt intelligendi, Marauta *de ordine Iudicior.
5. part. part.6. princip.actu* 1. *de ſententia*, *num.*7.
Iaſredus Balbus *in deciſ.*459. quos refert Gratia-
34 nus *dicta regula* 420. *num.*9. † Secundo limitatur
quando interlocutoria ſententia eſt executioni
mandata, Baldus *in dicta leg. quod iuſſit num.*16.
verſic. *quæro an inuitus*, Alexander *num.*24. *li-
mit.*9. Socinus *num.*30. *&* 35. Iaſon *ſub num.*32.
*Ripa num.*29. *ff. de re Iudicata*, Philipus Francus
*hic num.*20. *limit.*9. Barboſa *num.*28. *ex ordinatio-
ne* Luſitana *tit.* 65. *&* 66. §.3. Salgadus *de Regia*
35 *protectione dicto lib.*1. *cap.*5. *à num.*45. † Quod
ampliatur, ſiue ſit executioni mandata à Iudice,
vel aperta, Cardinalis, & Alexander, & Francus
hîc Scaccia *hoc tit quæſt.*17. *à num.* 62 allegat plu-
res alios Tuſchus *practicar. concluſ tom* 7 *littera S,
concluſ.*115.*n.*45.& cum aliis Salgado *dicto cap.*5.*à
num.*48. qui *num.*50. cum eodem Scaccia *num.*66.
36 Lancelloto *n.*24. *&* 25. † Declarat non procedere
quando ex partium conſenſu fieret reuocatio, vel
niſi reuocaretur cum cauſæ cognitione, ſecus
ſi abſque cauſæ cognitione, quia tunc à tali
37 reuocatione permittetur appellatio. † Item quan-
do ipſa interlocutoria executioni mandata nulla
eſſet & inualida, vtputa ſi fuiſſet lata ſine cauſæ
cognitione, & ſine citatione, aut alium Iuris
defectum pateretur, quia tunc ipſam poterit Iu-
dex reuocare quantumuis ſit executioni mandata,
Felinus *in dicto cap. qualiter de accuſat.* Fallen-
tia 5. *numero* 15. *limitat.*3. Iaſon *in dicta leg. quod
iuſſit*, *numero* 32. verſiculo *limita*, *& intellige*,
Scaccia *de appellat. quæſtione* 17. *ſub numero* 68.
† Qui etiam, *q.*19. *num.*1. *concl.*6. *num.*33.& cum 38
eo Salgadus *ſuprà num.*54. docet vt poſſit Iudex
reuocare latam ſententiam interlocutoriam offi-
cio Iudicis mercenario deſeruiente actioni pro-
poſitæ; non tamen quando officio Iudicis nobi-
li, putà ſuper decretis interponendis;& ſic intel-
liges quæ docent Guid. Pap *ſingul.*853. Guttier-
rez *in Authentica Sacramenta puberum*, *num.*37.
& alij relati à Gratiano *dicta regula* 420. *ſub
numero* 7.
Item relata regula limitatur principaliter, vbi 39
Iudex appellationi ab interlocutoria detulerit,
eo quod à ſe abdicauit iuriſdictionem, ſaltem
quoad exercitium, nam tunc interlocutoriam
reuocare non poterit, nec reponendo reaſſumere
iuriſdictionem ſemel abdicatam, Abbas *hic n.*15.
Francus *num.*14. *limitat.*5. Scaccia *de appellat.
dicta quæſt.*17. *à n.*42. † Qui cum Geminiano, & 40
aliis id intelligit, ſiue ante traditionem Apoſto-
lorum delatoriorum, ſiue poſt, & Cardinalis
Tuſchus *practic. concluſione*, *tomo* 7. *littera S,
concluſione* 125. *numero* 28. *&* 29. in verſic. *ſub ex-
tende.* Secundo ampliat etiam poſt tempus dan-
dorum Apoſtolorum, quorum eorum negatio,
aut non datio, habet vim dilationis, vt dicit
idem Scaccia: tradit Salgadus cum multis *dicto
cap.*5. *à n.*37. † Vbi *num.*39. cum Scaccia *ſuprà* 41
*num.*64. dicit hoc non procedere, ſi de conſenſu
partium, Iudex reuocaret, vel quando deferre
non debuit, & minus legitimè, & ab huiuſmo-
di delatione fuerit appellatum: ſequitur Barboſa
*hic num.*26.
Etiam limitatur prædicta principalis conclu- 42
ſio, poſtquam Iudex ad quem inhibuerit, quia
tunc Iudex à quo minimè poterit ſuam reuocare
ſententiam. Scaccia *de appellat. dicta quæſt.*17.*n.*59.
Salgad. *dicto cap.*5. *à num.*41. † Vbi ſublimi- 43
tat, quando inhibitio eſt minus legitima, vel
nulla, ſicut nec poterit, vbi tranſacti ſunt de-
cem dies ex Gratiano *diſceptat. forenſ. dicto c.*155.
*num.*35. vel fuerit interlocutoria geminata, Cal-
derin. Pereira *de poteſt. nomin. cap.*2. *n.*58. Barb.
*hic num.*27. Lancellotus *de attentatis* 2 *p. cap.*12.
*limit.*1. *num.*21. Abbas *hic num.*16. & tenet Phi-
lippus Francus *num.*16. reſpondendo contrariis,
vbi dicit poſſe reuocare, non ſolùm poſt inhibi-
tionem, ſed & poſt citationem, Decius *num* 53.
licet vtramque opinionem videatur approbare
Scaccia *dicta quæſt.*17. *num.*59.
Dubium verò eſt, an Iudex, qui pronunciauit 44
ſe eſſe incompetentem poſſit eam interlocuto-
riam ſententiam reuocare, & negatiuè reſpon-
dent Abbas *hic ſub n.*11. *&* 12. Cardinalis Alex.
*ſub num.*40. *fallent* 2. Felin. *in dicto cap. qualiter,
el* 1. *de accuſat ſub num.*9. *fallentia* 7. Guido Pap.
tract. de appellationibus, *q.*80. *n.*53. *tom.*3. *fol.*59.
Bartolus, Iaſon, & alij *in dicta l. quod iuſſit*, *ff.
de re iudicata*; ita vt ſi Iudex de facto reuocet,
iſtam interlocutoriam dicatur nulliter reuocatis:
ſic Guido Pap. *vbi ſuprà*, Scaccia *hoc tit. quæſt.*19.
*rem.*1. *concl.*6 *à num.*52. qui *num.*53. hoc extendit

AD TEXTVM
IN CAPITE LXI.
Cum ſpeciali, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſationis plures quæſtiones hîc inſinuantur remiſſiue.*

1 COMMVNITAR per Texium noſtrum agunt Doctores de recuſationia materia, ſed quia abunde de ea egi *in cap.* 4. *de foro compet.* ideo ibi reperies quæſtiones literæ huius Teatus accommodius, quate de ea vlterius non ſcribo. Interim ad plures præter ordinatios hic, adjunges quæ etiam Doctores referunt *in cap. ſecundo requirus hoc tit.* Balboam *in cap.* 12. *hoc tit.* vbi agit de dubio, quod appellatio, & recuſatio æquparan-
2 tur. † An ſententia lata poſt recuſationem, ſit ipſo Iure nulla, Riceius *collect.* 1813. *collect.* 101. qualiter intelligatur ſuper Rubricam huius tituli.
3 † An tota Synodos recuſari queat, dixit Balboa
4 *in cap.* 1. *de Iudiciis, num.* 18. & 20. † An petitl queant recuſari, idem Balboa *in cap.* 4. *de probat.*
5 *à num.* 25. † Ipſe Balboa *in cap.* 6. *hoc tit. à num.* 3. agit de alia quæſtione, an poſſit aliquis ex eo quod appellauit in vna cauſa, Iudicem ipſum, vt ſuſ-
6 pectum recuſare. † An Çardinales ſi ſint Iudlces queant recuſari Diana *p.* 5. *tract.* 2. *reſolut.* 307. an per iuſtam recuſationem Epiſcopi, eius, Vicarius recuſetur, Narbon. *de appel. Vacary ad Epiſcopum part.* 2. *n.* 132. ad materiam Menochius *lib.* 3. *de arbitrio cent.* 2. *caſu* 121. Couatruu. *in pract. c.* 26. videbis Riccium *collect.* 83. de aliquibus cauſis re-
7 cuſandi ipſe *collect.* 445. † Ad nonnulla quomodo, & per quos cognoſcator de recuſatione Ipſe *collect.* 770.
8 Et quando exceptio recuſationis opponatur ipſe Riccius *collect.* 1082. dixi *in Rubr. de except.*

QVÆSTIO I.

An Iudex quilibet etiam Regius ſupremus recuſari queat, ſi ſe excuſet horis conſuetis à præſtandis audientiis vlli coram ſe litigatarum?

SVMMARIVM.

1 *Recuſationis materia ex propoſito tractata in* cap. 4 de foro competent. *tit. de caſu recuſati Auditoris Valliſoletani.*
2 *Suſpectus nolens gratas audientias horis debitis diei præſtare litigatoribus, vt ſuſpectus recuſari valet Iure ciuili, & Diuino, n.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.
3 *Porta aperta Iudicum ſunt litigatoribus, portus, & præſidium.*
4 *Dauid Rex petiit, os ad os loqui cum Deo.*
5 *Vox viua magis explicat animum.*
6 *Abſalon ad fores ciuitatis audiens accedentes, fuit cauſa diſturbij inter Regem eius Patrem, & Regnum.*
7 *Princeps inſtructus ad Iuſtitiam reddendo ſe difficilem Vaſſallis, redditur iniuſtus.*

Fermoſin. de Exceptionib.

8 *Audientia eſt à Iudicibus perſonaliter danda litigatoribus, n.* 9.
9 *Debitum ex officio præſtare negans, vim infert.*
10 *Iudex etiam ex leui, & modicà cauſa queit recuſari.*

LIcèt abunde recuſationis materiam tractanetim *ſuprà in cap.* 4. *de foro competent. per varios caſus & quæſtiones*, & pro decidendo hoc oblato faciant quæ *ibi*, dixi *quæſt.* 32. *num.* 19. *de recuſando Iudicè*, qui opinionem habet ſcriptam in libro quem compoſuit. Et *ibi quæſt.* 34. *num.* 2. de Iudice qui intempeſtinè declarauit votum ſuum. *ibi quæſt.* 11. *num.* 6. de Iudice, qui fuit ſolicitator, vbi *num.* 4. de illo, qui fuit aſſeſſor, vel conſultor, in cauſa, & de aliis cauſis inimicitiæ, vt ibi latè dixi in aliis quæſtionibus. Nec caſus iſte in mentem veniret, quouſque die 20. Februarij huius anni 1658. audiui à D. D. Chriſtophoro Moſcoſo, & Cordoba Conſilij ſupremi Caſtellæ & inquiſitionis condigniſſimo, prudentiſſimo, & litteratiſſimo Conſiliario ſuo tempore Valliſoleti oblatum, & interratum à D. Gregorio Gallo equite burgenſ. in ea cancellaria litigatore contra D. D. Antonium de Valentia Auditorem Regium (quem cognoui, & alloquutus fui noleotem ei horis conſuetis gratas audientias præſtare, illique reſpondentem, vt ſibi per Epiſtolam, aut per amicum dubia ſuæ litis propalaret; & quia tantus vir mutuauit mihi allegationem, quam tunc temporis ſcripſit; ideo ad literam referens eam, à difficultate me expediam. 1

Igitur ille vir doctus affirmans in terminis eam excuſationem præſtandi audientias gratas, eſſe iuſtam recuſandi cauſam, vt in terminis probarunt Scipion Rouito *conſil.* 8. *n.* 1. & 3. & Theſaurus *deciſ. pedmont.* 2. *num.* 35. diſcurſum probat, primo eo quod litigantes habent Iure omni Ius, vt gratis ab auditoribus, & Iudicibus coram quibus litigant, audiantur, apertia portis ſuarum domorum iuxta verba Imperatoris Theodoſij *in lib.* 1. *tit.* 7. *ſui Codicis*, ibi: *non ſit venale Iudicis verbum, non ingreſſus redempti, non vitio ipſa præſidis cum pretio æquè aures iudicantis pauperrimis, & diuitibus reſeruentur*; itavt in omni hora diei portæ debeant eſſe Iudicia apertæ omni litigatori, exceptis horis nocturnis, & meridianis prandendi, vt declarauit, *l.* 1. *Cod. Teodoſ. tit. de officio Iudicis*, ibi: *nec horis meridianis à litigantibus viſitantur*: ſic eum Ioanne Langleo 2. *Semeſtrium cap.* 1. *fol. ſibi* 88. 2

Secundo, quia vt refert Plutarchus *in ſuis Problem. Roman.* aſſueuerant etiam in nocte habere portas apertas, vt eſſent portus, & præſidium egentium, vt tradit Bobadilla *lib.* 3. *polit. cap.* 14. *num.* 95. cum aliis. 3

Tertio probat ille Doctor ex Diuino Iure per verba Pſalm. 142. ibi: *Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obſecrationem meam*: quibus Rex Dauid videtur ſignificare, quanta ſit differentia audiendi perſonaliter, aut per tertiam perſonam, quaſi expoſceret, tu Domine audi me, ne me remittas ad alium, quia idem non eſt; cum aliter eadem perſona, cui intereſt, ſit repræſentatora ſuum Ius neceſſitatem, & poſtulationem, quam alia tertia, cui intereſſe non aduenit: etenim, vt ait Borcholten *lib.* 2. *conſ.* 10. *fol.* 146. 4

Nulla eſt clarior probatio ea, quæ fit viuæ vocis oraculo; imò D. Hieronymus ait, *neſcio quid latentis energiæ viua vox habet.* 5

6 Quarto comprobat facto Abſolon prætenſoris Iſrael, qui attendens Patrem eius grauiter occupatum in Bellis, non poſſe Vaſallis gratas, & continuas audientias preſtare, nec eius familiares ad illas obligati, liberaliter præſtitiſſent ipſe tamen poſitus ad fores Ciuitatis, vbi negotiantes concuttebant, videns eos ægrè fereutes, quia non audiebantur, ſic alloquens blandè dicebat: *videntur mihi ſermones tui boni, & iuſti, ſed non eſt, qui te audiat conſtitutus à Rege*, & expendens cum Velazquez *Pſalmo* 100. *verſic.* 2. *lectione* 9. *num.* 6. *& lib.* 5. *annotat.* 15. & cum D. Ioanne de Solorzano *emblema* 60. ſine dubio mihi videtur veſtram rationem eſſe abundantem; ſed quia vos non audit qui debuerat, non vobis facit Iuſtitiam, ſacramque ſcripturam dicere ibi hac loqnutione, & facto Abſalon ſolicitare corda virorum, à quo rebellio magna fuit orta, qua Rex & Regnum pereclitabatur magnopere, ponderans tales effectus prouenire à grata audientia, præſtita ſiue negata.

7 Quinto ex his aliùs probans, adducit D. Moſcoſo verba D. Ambroſ. *lib.* 2. *de officiis* ibi, *licèt ſit Princeps inſtructus ad Iuſtitia opem, ſi difficilem tamē acceſſum faciat, erit tanquam ſi fons aquæ precludatur, quid etiam prodeſt habere ſapientiam, & iuſtitiam, ſi additum ad iuſt*[illegible]*m negat*, item adducit alia verba, quæ refert Petrus Gregor. *lib.* 50. *ſyntagm. c.* 1. *n.* 17. *de maximio Tyrio* ibi, *conſtituto Iudicio, reus agitatur, nimis oneroſus vtique erit is Iudex, qui minimè vtrique dicendi per ſe locum aſſignet in hoc potius*

8 *Tyrānum, quam Iudicem prebens.* † Etenim pergens ait audientiam præſtandam à Iudicibus futuram eſſe, vt partes illis alloquantur perſonaliter, non per Epiſtolam, aut tertiam perſonam, cum in ea loquutione aſſecuretur intelligentia negotij, & ſolatium litigatorum.

9 Quare vltimo vt comprobat ſententiam relatam, adducit doctrinam Barboſæ *de penſionibus, quæſt.* 6. *num.* 20. Seſſe *de inhibition. cap.* 9. *p.* 3. *n.* 33. Caldas Pereira cum aliis *lib.* 4. *de extinctione emphyteuſis. cap.* 3. *num. fin.* dicentium quemque, turbare, vimque inferre negantem debitum, nec velle ſoluere; & ſic Iudicem prætendentem ſe liberare à majori ſui officij penſione, quæ conſiſtit in audientia libenter præſtanda, ad quam ex relatis ſic obligatum dicit, vt aliter iuſtæ querelæ præbeat occaſionem, & manifeſtet euidentem indignationis ſuſpicionem cum litigature.

10 Et ego eam ſententiam amplectendo, amplius confirmo ex his, quæ cum multis dixi *in dicto cap. ſiquis contra Clericum* 4. *de foro comp. quæſt.* 38. *n.* 10. *&* 11. nempe cauſas legitimas recuſandi Iudicem, non ſolùm eſſe, eas quæ expreſsè in Iure reperiuntur, ſed quamlibet aliam ſimilem, expreſſam, aut majorem, verùm & modicam, ſiue leuem ſuſpitionis cauſam; quia nimis grauè, & perculoſum & coram Iudice ſuſpecto litigare. Quis inquam negare poterit illum D. Antonium de Valençia Auditorem Regium Valliſoletanum ſe grauiter ſuſpectum præſtitiſſe illi D. Gregorio Gallo equiti D. Iacobi negantem gratam audientiam ſuper ſua iurè præſtare, eique reſpondentem, vt per Epiſtolam, aut tertiam perſonam, animi ſui motum explicaret. Et pro latiori enodatione adjunges *hic* quæ dixi *ſub dicto cap.* 11. *de foro comp.* ubi de forma recuſandi auditores Regios latè.

AD TEXTVM

In §. Porro eiuſdem Textus,

PRÆMISSVM.

I. PER Textum hic primo dicitur, quod in notoriis non admittitur appellatio, de quo dixi *ſuprà in Rub. quæſt.* 4. verſic. *ad primam*, & verſic. *ad ſecundam*, alia dixi *in ea Rubrica*, *& in cap.* 11. *eodem*, in quibus non admittitur. II. Et quod in dubiis appellatio admittatur dixi *in eadem Rubr.* III. Et *ibi quæſt.* 2. vbi egi de illa, an queat appellari à ſenteutia lata ſecundum opinionem probabilem. IV. Et quod appellatio ſit defenſionis ſpecies dixi *in eadem Rubr. in princ.* aliqua *ſub quæſt.* 1. *à num.* 1. cum pluribus *hic*, Barboſa *à num.* 12. V. Et quod cauſa probabilis appellationis exprimi debeat, docet hic Pontifex in verſic. *probabilem*, ad quod notabis adducta *in c. vt debitus honor hoc tit.* 6. VI. Et ibi *& tunc, & habuerit aduerſarium intrà terminum vſque ad proſequatur*, adjunges quæ latè dixi *ſuprà in cap.* 4. *&* 5. *hoc tit* vbi de termino aſſignando ad proſequendam appellationem, quo tranſacto, Iudex à quo procedet.

VII. Et ibi, *nullo aduerſario comparente, Iudex ex officio procedet*, hoc reſolues per dicta in dictis Iuribus, & *ſuprà in cap. ſolicitudinem* 54. *hoc tit. & in cap. conſtitus* 45. *& alibi.*

VIII. Et in verſic. *ceterum has duas conſtitutiones præmiſſas, nolumus ad regulares extendi*, occaſione huius verſiculi adjunges dicta *ſuprà in c.* 3. *hoc tit.* vbi quod non appelletur à correctione regulati. IX. Ad quæſtionem ad excludendam partis appellationem, ſufficiat confeſſio Iudicialis, Balboa *in cap.* 4. *de Iudiciis num.* 54. & quæ *ibi*, dixi aliquid notaui *ſuprà in Rubr. quæſt.* 4. verſic. *ad ſecundam.*

AD TEXTVM

IN CAPITE LXII.

Cum Cauſam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

6 *Subdelegare poſſunt Papa, vel Principis legatus.*

DIVERSA poſſent hic agregari, tam de 1
litis conteſtatione per confeſſionem, de
qua dixi *ſub Rubr. de litis conteſtatione.* † Item de 2
reuocando errore, ſeu confeſſione erronea, *in
c. fin. de confeſſis.* † Item de proponendis in Iudi- 3
cio exceptionibus dilatoriis, vt *in Rubr. de except.*
† Item quod delegatus nequit alium ſubdelegare, niſi ad certos caſus, veluti ad recipiendos teſtes: notaui *ſuprà in cap.* 18. *de re Iudicata*, & vt per Iura nota *ſuprà de officio deleg.* alia notat *hic*, Barboſa.

Ad quæſtiones an Iure antiquo fuiſſet neceſſaria expreſſio cauſæ ab Interlocutoria: applicabis notata *ſuprà in dicto cap. vt debitus*, vbi Barboſa

Barboſa de illo dubio agit à *num.* 35. † Et quod ſub delegate poſſint delegatus Papæ, vel Principis, Gratianus *regula* 443. per noſtrum Textum.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXIII.
Dilecto Filio, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

I. AD Textum hunc applicabis notatas *ſuprà in dicto cap. vt debitus honor* de quo Barboa *ibi à n.* 35. II. Per hunc Textum agunt Doctores de modo interponendæ nullitatis, an principaliter, an incidenter, & videbis quæ latè adducit Couarruuias *in pract. cap.* 14. *num.* 7. & 8. & *toto cap.* 25. & applicabis nonnulla dicta *ſuprà in cap.* 1. *de re Iudicata*, aliquid de nullitatis exceptione, *ſub Rubrica de exceptionibus*. III. Et in verſic. *vel alias legitimas exceptiones coram ipſis executoribus*, &c. executores quas exceptiones admittant *ſuprà in cap. de cætero de re Iudicata*.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXIV.
Nicolao, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Mandatum procuratorium qualiter intendatur.*

1 PRÆCIPVA materia huius Textus reducitur ad ea, quæ dixi *ſuprà in cap.* 4. & *cap.* 5. & *cap.* 8. *hoc tit.* vbi de termino ad proſequendam appellationem, & ad illud, quod ſi appellans mittit procuratorem ad proſequendam eam, tantum in aliquo articulo condemnetur appellatio in expenſis, adjunges notata *ſuprà ſub hoc titulo*, vide *cap.* 26. & quæ adduxi de condemnatione expenſarum *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia*, expendit Barboſa *hic num.* 1.

2 † Ad intellectum, & quæſtionem qualiter mandatum procuratorium extendatur, egit Faquineus *lib.* 2. *controuerſiar. cap.* 94. per Textum hunc, vbi expendit dicens loqui hunc Textum de rebus, ac negotiis ſeparatis, ac diuerſis, nec ſe inuicem contingentibus, aut connexis, aliud eſt enim Iudicem impetrare, aliud verò litem inſtituere, quamuis impetratio Iudicis viam aperiat ad litis inſtitutionem; & ſic procurator non extendit ſuum mandatum, vt colliges ex Textu *in l.* 1. §. *igitur ff. de exercitoria actione*, *l. ſed ſi tantum*, & *l. ex hoc iure vtimur ff. de ſolutionibus*.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXV.
Sua nobis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PER Textum hunc competit agere de viribus ad appellandum permiſſis in Iure in qualibet cauſa, ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſæculari, cum eius littera videatur ad omnes apta, & ſic ego breuiter quæ in praxi admittuntur exponam. II. Et applicabis quæ adduxi *ſuprà in cap. vltra tertiam* 55. *de teſtibus*, vbi an quis ad probandum vltra tertiam probationem admittatur.

QVÆSTIO I.

An in vna cauſa, liceat tertio prouocare, ſeu quot vices: Et an admittatur ſecunda ſupplicatio: Et an aduersùs tertiam ſententiam, nullitas opponi poſsit, ita vt retractetur eius executio: An ſententia interlocutoria bis confirmata, tranſeat in rem Iudicatam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in vna cauſa bis tantùm permittitur, nec tertio prouocari licet etiam reſcripto Principis, aut Pontificis num.* 2. & 3.
4 *Appellatio tertia non admittitur, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum, & de pœna tertio prouocantis num.* 5.
6 *Appellatio tertia admittitur, ſi in eadem cauſa aliquid ſit ſuper additum iudicialiter, & quare num.* 7.
8 *Appellatio tertia admittitur à ſententia tertia lata ſuper deſertione appellationis, item ſi Iudex declarauerit in tertia ſententia, alias duas num.* 9.
10 *Appellari poteſt millies aduerſis ſententiis, ſi millies grauetur pars vtraque poteſt bis appellare.*
11 *Appellari poteſt à ſententia declarante, tres, vel duas eſſe conformes tertius poteſt quandocumque appellare: explicatur num.* 14. & 15.
16 *Supplicatio locum habet à ſententia Principis non appellatio.*
17 *Supplicatio habet locum, quoad effectum ſuſpenſiuum, in quibus caſibus non habet appellatio: fallit num.* 18. 19. & 20.
21 *Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia reuiſionis: fallit n.* 22. & *in quibus cauſis, n.* 23.
24 *Supplicatio ſecunda quando liceat in criminalibus, quando in ciuilibus de Iure noſtro Regio n.* 25.
26 *Valor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus porrecti actionis libelli.*
27 *Supplicatio ſecunda, quando admittitur eſt ſolùm ad Regem, & qui tunc Iudices nominentur.*
28 *Supplicare licet ſecundo in duobus caſibus in audientiis Regiis, n.* 29.
30 *Supplicatio non dicitur à ſententia prima con-*

firmatoria lata in Cancellariis duarum aliarum ſententiarum latarum in Iudicibus aliis inferioribus : fallit ſi ambæ, aut vna earum fuiſſet reuocata, n.31.

31 *Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia ſecunda confirmatoria, ſeu reuocatoria lata in Cancellariis Regis.*

33 *Executoria datur in fauorem eius, qui ſecundam obtinuit ſententiam in Cancellaria.*

34 *Sententiæ conformes quæ dicantur, n.35. & duæ faciunt rem Iudicatam, n.36.*

35 *Conformitatis effectus verificatur, ſi in ſubſtantia idem continetur.*

37 *Nullitas aduerſus tres ſententias conformes, non impedit earum executionem, & ſi poſt admittitur, niſi exactis manifeſtè conſtet, n.38. aut eſſet iniuſta, n.40. aut ſi victor patiatur, vt victus opponat de nullitate, numero 46.*

39 *Commiſſio ad exequendas tres ſententias conformes, intelligitur de validis.*

41 *Nullitas, quæ prouenit ex defectu Iuriſdictionis poteſt opponi contra tres ſententias conformes : expenditur, n.42. & 43.*

44 *Nullitatis exceptio quando impediat executionem ſententiæ.*

45 *Tertius poteſt opponere de nullitate ſententiæ, comparens pro ſuo intereſſe, & impedire executionem trium conformium.*

47 *Sententia interlocutoria bis confirmata, tranſit in rem Iudicatam, ſic, vt nec exceptio nullitatis admittatur, n.48. & n.49.*

50 *Reuocari ſententia interlocutoria, tantum bis poteſt, non millies, & ſemel in Portugalia, num.51.*

52 *Appellatio tertio denegatur, etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in rem Iudicatam.*

53 *Reſtitutio num elidat vim trium ſententiarum concordantium*

1 AD primam quæſtionis partem, & ſi Vba-
meſius hic contendat Iure Ciuili, nullum
eſſe præfixum numerum appellationum : tamen
conſtat de eo Iure, & de noſtro Pontificio per
Textum noſtrum eſſe taxatum numerum earum,
& cupiés Ciuile Ius litigatorum calumniam, qui
in numeris appellationibus interpoſitis in infi-
nitum, lites protrahebant cohibere, ſemel dum-
taxat appellare permiſit ; ita vt iubeat ſuper
actum gemino Iudicio, ſi appellauerit poſſeſſio-
ne decidere, iuxta Textum *in l. vnica de poſſeſſ.
ab eo qui bis prouocauit in Cod. Theodoſiano*, per
quem Textum notat Cujac. *in paratlitn, & poſth.
ad tit. cod. ne liceat in vna, eademque cauſa*, re-
pellit ergo Iuſtinianus tertiam appellationem.
2 † Quod itidem hoc Pontificio Iure, etiam ex
Textu noſtro videtur decretum, cui concinit
Textus *in cap. directè hoc tit.* & Textus *in l.55.
tit. 23. part.3. l.5. tit.17. l.2. tit.16. lib.4. recopi-
lat.* vbi id Iudicibus ſuperioribus tribuitur, vt ab
eorum ſententiis ſecundo ſupplicare nefas non
ſit : ſic ordinarij in prædictis locis, Couarruuias
pract. cap 15. & num.9. & cap.25. per totum, Paz
in praxi 1. tomo part.6. cap.3. num.9. Guttierrez
lib.1. pract. cap.96. num.5. & ſequent. Tuſchus in
verbo *appellatio concluſ.401. ex num.23. & con-
cluſ.403. per totum*, Donellus *lib.18. comment.
cap.1.* latè Gabriel *1. commun. tit. de executione
rei Iudicata concl.1.* alij relati à Zenedo *collect.19.
ad Clem.* Ceuallos *de cognit per viam viol. art.2.
cap.126. num. 11.* & alij relati à Doctoribus *hic*,
& in præcitatis Iuribus.

Et intantum verum eſſe docent, vt nec Papa, 3
nec Princeps per viam reſcripti ex ordinaria po-
teſtate poſſit concedere tertiam appellationem,
Marcheſanus *de commiſ. per nullitatem cap.2. ſub
num.1. fol.140.* Scaccia *hoc tit. quæſt.17. limit.1.
num.2.* qui *num.3.* extendit principalem reſolu-
tionem, tam in diffinitiua, quam interlocuto-
ria, de qua dico *infrà*, in verſiculo *ad vl-
timam.*

Ampliatur ſecundo, ita vt appellatio tertia 4
non admittatur, etiam quoad effectum ſuſpen-
ſiuum, ſi eſſemus in aliquo caſu, in quo liceret
appellare à tribus ſententiis conformibus, quia
nihilominus appellatio non impediret executio-
nem : ſic idem Scaccia *dicta quæſtione limitat 1.
num.11.* Barboſa *hic ſub num.5.* † Et quod ter- 5
tio non prouocetur de pœna aduerſus ſic pro-
uocantem cautum eſt, etiam Alarici Italorum
Regis edicto, vt teſtatur Caſiod. *lib.9.*

Hæc tamen dicta oportet, vt declarentur pro- 6
cedere quando ab vna, eademque ſententia, &
ſuper eodem negotio nihil addito, ſiue diminuto
appellatio interponeretur tertia, nam ſi contingat
vt tertia ſententia plus cótineat tum ſuper nouo
grauamine illato, reuera appellatio alia admit-
tetur. † Quia reſpectu illius eſt tantùm prima 7
ſententia, docet Maranta *de ordine iudicior. part.6.
tit. de appellat num.281.* Vbameſius, Paz, &
Couarruuias, *ſuprà*, Alexand. *conſ.77. lib.2.* Tuſ-
chus *dicta concluſ.403. num.2.* imo Couarruuias
rem hanc eruditè exemplis illuſtrat. Etenim ve
ait Vbameſius *hic num.4.* & Pichardus *in manuduct.
ad praxim part.4.§.13. à num.2.* vt procedat no-
ſtra concluſio requiritur, vt ſit vna, eademque
cauſa, nam incidentes articuli, non vnius, ſed
ſingularum cauſarum, ſingulæ vocem obtinent,
ac ſubſunt.

Obidque Rota decidit *deciſ.417. in antiquis*, 8
quam ſequitur Couarruuias *dicto cap.25. pract.
num.5.* quod ſi à duabus ſententiis, in eadem
cauſa latis appellatum ſit à tertia ſuper deſertione
appellationis lata, tunc reuera admittatur tertia
appellatio. † Imo & idem procedere, ſi Iudex 9
declarauerit in tertia ſententia alias duas præce-
dentes eſſe nullas, quia tunc à tali declaratione
appellare licet, vt probat *ſuprà* Pichardus *ſub
num.2.* & conſtat ex *deciſ. Rota 424. in antiquis,*
verbo *proximè.*

Vnde dixit Scaccia *dicto cap. 17. limitation.1.* 10
à numero 18. & 40. quod aduerſis ſententiis po-
teſt millies appellari, ſi millies grauaretur, etiam
in vna, eademque cauſa. † Et *num.* 42. addit 11
quod vtraque pars poteſt bis appellare. † Et 12
num.49. quod poteſt appellari à ſententia decla-
rante tres, vel duas eſſe conformes, & *num.50.*
quod poteſt inhæreri appellationi aduerſarij, de
quo dixi *ſub Rubrica quæſt.6. & num.62.* quod po-
teſt dici poſt tres ſententias de notoria nullitate,
& iniuſtitia.

Imo idem Scaccia *dicta quæſt.17. dicit num.63.* 13
quod poteſt tertius quandocumque appellare :
quare adjunges quæ latè adduxi *ſuprà in cap.17.
de ſententia, & re Iudicata*, vbi egi latè de tertio ad
Iudicium veniente. † Et in terminis, vt noſtra 14
procedat concluſio debet procedere in ea, qui
nominatim grauatus eſt ſententia, nam alioqui
ſi tertius voluerit impedire appellationis reme-
dio, executionem tertiæ ſententiæ benè po-
teſt,

15 terit. † Aut ſi id velit etiam nullitatis reme-
dio, Paz *vbi ſuprà*, qund procede: ſi tertius
loa ſibi competens antea ignoraſſet, quia ſi li-
tis conſcius fuiſſet, & denuo illam cauſam in-
ſtaurare deſideratet, merito repelli ſcribunt Pi-
chardus *d. §.13. p.4. manud. a.4.* Couatt. *dicto*
cap.15. n.8. & 9. videndus.

16 Ad ſecundam partem quæſtionis, ao admit-
tatur ſupplicatin ſecunda, vt capeodas, adjun-
ges quæ ootaui *ſuprà in Rubrica in princ.* in verſic.
ſupplicatio, cum num. ſeq. vbi diai quid ſit *ſup-*
plicatio. Sed quia communiter Doctores aduer-
tunt dari primam ſupplicationem, & aliquo-
ties ſecundam: duai ergo hic de vtraque bre-
uiſſimè prælibare; igitur à ſententia Priocipis
noo appellatur; vt contingit à ſententia alio-
rum ludicum inferiorum, ea eo quia cum non
detur alius Iudea Principe ſuperior, ideo ab eo
appellatur; ſed quia potuit controuerſiam fi-
niendo, vt homo, & male informatus grauare
aliquam ea partibus litigantibus; ideo nportuit,
vt remedio ſupplicationis ad ipſum moderetur
damnum parti illatum, colligitnt denoſtro Iure
Regio *in l.17. tit.23. part.3.* Doctores per argu-
mentum teatus, *in cap. ſi quando de reſcriptis.*

17 Vnde regulariter ſequitur dicendum, vt in
quibus caſibus habet locum appellatio, & quo-
ad effectum ſuſpenſiuum itidem ſupplicatio, &
è contra, Aaeuedus *in proœmio*, & *in l.1. tit.19.*
18 *lib.4. recop.* † Fallit in audientiis, vbi ſuppli-
catio nullitatis, ſeu recurſaa non admittitur à
ſententia; quas Iudices pronunciant cauſæ, *l.4.*
19 *tit.4. lib.7. recop.* † Nec quando declaratur ſu-
per vi ab Eccleſiaſtico illata, Curia Philippica
20 *p.1. de inſtantia, §.4. num.2.* † Qund idem con-
tingit in ſeotentia prima ſuper quantitate parua
ex *l.9. tit.17. lib.4. recopil.* argumento eorum, quæ
adduai, *ſuprà in cap.11. hoc tit.* alia adducit om-
nino videnda Curia Philippica *in d. §.4.* vbi à
quibus Iudicibus, & in quibus caſibus admit-
tatur, vel non prima, ſiue ſecunda ſupplicatio,
cum leges ad praxim.

21 Igitur regula eſt, vt fas non ſit ſecundo ſup-
plicate à ſententia reuiſionis, poſt aliam primam
ſupplicationem, Guido Papa, *q.189. num 12. &*
quaſt. 345. Auendañus *de ſecunda ſupplicatione,*
numero 1. & 5. Gaillius *lib.1. practic. cap.155.*
num. 3. facit textus, *in l.5. tit.17. l.2. & 19. lib.4.*
22 *recop.* † Fallit tamen in caſu, *l. Segouian.* quæ ea-
tat, *in l.1. & per totum, tit.20. lib.4. recopilat.*
vbi proſequitur Azeued. & latè Auendañ. *a n.2.*
ſuprà: fuſiſſimè loquitur Paz *in praxi 1. tomo p.7.*
cap. vnico, vbi videbis quæ deſideraueris, poſt
quos videbis Curiam Philippicam *dicta p.1. de*
ſecunda inſtantia, §.5.

23 Non enim in omnibus caſibus, ſeu cauſis;
nec ab omnibus licebit ſupplicare ſecundo, nec
ab omnibus ſententiis, & ſic docet Pichardus
in manud. p.4. §.21. n.1. & 5. quod debeant cau-
ſæ ciuiles eſſe ex, *l.11. tit.10. lib.4. recopilat.*
Auendañ. *ſuprà num.16.* item qund debeant eſſe
eius quantitatis, quam requirit, *l.9. eiuſdem ti-*
tuli, antiquata ea taaatione, quam induaerat,
l.7. eodem tit. obſeruat Paz *ſuprà à num 61. & 86.*
24 Aaeuedus *in dicta l.7.* † Et quod in criminali-
bus ſecunda ſupplicatio nona admittatur, quan-
tum ad pœnam earum, de qua agitur principa-
liter patet ea *l.9. tit.10. lib.4. recopilat.* ſed quan-
tum ad partis inter eſſe benè admittetur, cum
id patetur acceſſoriè, & incidenter, *l.3. dicto*
tit.20. Curia Philippica *dicto §.5. num.4.* qui ad-
dit in fine, vt, etſi in principali cauſa denege-
tur, ſecunda ſupplicatio admittatur in acceſſo-
ria, vt in liquidationibus, & aliis ſimilibus.

Et addit *num.9.* ea *dicta l.9.* quod in Iudicio 25
rei petitorio, noo habet locum ſecunda ſuppli-
catio, niſi cauſa ſit nimis ardua, & magni va-
loris ſimul; veluti apud *nos de treſmil doblas que*
cada vna valle, vn Caſtellaño, el qual vale diez
y ſeis Reales, Couarr. *de veterum numiſm. cap.6.*
num.3. apud Indos debet eſſe cauſa, *de diez mil*
peſos, ea *l.13. Iulia*, Curia Philip. *vbi ſup. n.5.*
† Et Paa *dicto cap. vnico, p.7.* docet, quod va- 26
lor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus
porrecti actionis libelli, & non de tempore
ſententiæ.

Etenim ſupplicatio ſecunda ſolùm permiſſa 27
eſt ad Regem, quando ea conceditur, & tunc
nominantur Iudices ſupremi eaiſtentes io Curia
Regia, Pichardus *vbi ſuprà dicto §.21. ſub n.4.*
vbi videtur dicere, vt in audientiis aliis ſic oon
procedat ea Paz *dicto cap. vnico, p.7. tom.1. a.21.*
† Tamen in dictis audientiis Regiis poſſe io 28
duobus caſibus ſecundo ſupplicari, primo
quando in ſecunda ſententia primæ confir-
matoria, adhibita fuit noua condemnatio,
ſeu declaratio ſuper aliqua noua petitione,
vel ſi fuit aliquis caſus omiſſus, ſuper quo non-
dum habita erat ſententia. † Secuodo quando 29
aliquis, qui non litigauerat, venit, vt tertius
oppoſitor, ſeu fuit citatus ad litigandum, tunc
enim, ille ſeu eius contrarius poterit ſupplica-
re, ſiquidem horum reſpectu illa fuit tantùm
ſententia primæ inſtantiæ: alia adducit videnda
Paa *in practica 1. tom. p.6. cap.2 n.1.* Curia Phi-
lippica *ſuprà dicto §.4. num.6.* & faciunt dicta
ſuprà in principio de appellatione.

Pro praai breuiter notabis ex *l.25. tit.21.* & 30
l.4. tit.24. p.3. l.5. tit.17. & *l.2. tit.19. lib.4. reco-*
pilatione, & *lege 5. titulo 5. libro 7. recopilation.*
quod ſi ab inferioribus Iudicibus, veluti *de*
los alcaldes ordinarios de los lugares, appelleruc
ad Cancellarias, ſeu Regias audientias, tunc ſi
prius ab inferioribus de gradu in gradum fue-
runt latæ duæ ſententiæ confirmatoriæ, & ab
vltima appellerut ad dictas audientias, & ioibi
ambæ, aliæ ſententiæ confirmentur, noo eſſe
admitteodam ſupplicationem ab ea; imò po-
tius eſt danda eaecutoria pro omnibus; nam ad-
uersùs tres ſententias coofurmes, nec admitti-
tur appellatio, nec ſupplicatio. † Tameo ſi 31
ambæ prædictæ ſententiæ confirmatoriæ fue-
rint in Cancellaria reuocatæ, ſeu vna eorum,
tunc à ſententia lata in audientia reali admitte-
tur appellatio, vel ſupplicatio, non autem erit
locus appellationi, ſeu ſupplicationi, à ſecunda
Cancellariæ ſententia reuocatoria, vel confir-
matoria.

Qund ſi lis ex noua actione, & libello inci- 32
piat agi in Cancellaria, vel audientia Regia, tunc
à ſententia prima, vulgò *de viſta*, eſt ſupplica-
tioni locus, ſed non à ſententia ſecunda confir-
matoria, vel reuocatoria iuaia teatum, *in l.1.*
tit.19. lib.4. recopil. † Ea quo prouenit cum 33
in audientia reali lis fuit determinata per ſen-
tentiam ſecundam volgò *de reuiſta*, ſtatim dan-
da eſt, & liberanda executoria, cuius virtute
executioni mandetur, iuxta textum, *in l.3. tit.17.*
lib 4. recopilat. non obſtante qualibet eaceptio-
ne, ſeu oppoſitione; etſi poſt eius eaecutio-

nem, debeat admitti, & ſupplicari, in caſibus
iam adductis per Curiam Philippicam *dicto* § 4.
num. 4. *&* 5. Alia inquam, quæ ſpectant ad hoc
dubium: præcitati agunt latiſſimè.
34 Sed ſi dubites quænam dicantur ſententiæ
conformes, reſpondeo illas verè dici, quæ con-
ueniunt in qualitate, & ſubſtantia, Ruginel *in*
hoc tract. de appellat. §. 12. *Gloſſa* 1. *num.* 10. ver-
ſic. *omneſque* Theſaur. Foſſan. *deciſ.* 228 *num.* 2.
Scaccia *q.* 17. *de appellat. limit.* 1. *num.* 21. Barboſa
35 *hic num.* 3. † Quia ad effectum, conformitatis
ſufficit quod in ſubſtantia idem contineat, Bal-
dus *in l. Creditor,* §. *cum de ſorte num.* 1. *ff. ſolut.*
Rota apud Farin. *deciſ.* 98. *num.* 4. *p.* 1. *recent.* &
quod non adſit deformitas circa ſubſtantiam, &
qualitatem principalem, Alex. *conſ.* 77. *num.* 3.
Verſic. *ſicut ergo lib.* 1. Rota *dicta deciſ.* 98. & in
vna Bracharenſ. fructuum 18. Aprilis currentis
anni 1625. coram R. P. D. Burato: Videbis Co-
uarr. *dicto cap.* 25. *pract. num.* 5. *&* 6. expendit
cum multis aliis Barboſa *in Clem.* 1. *de re indicata*
36 *num.* 11. † Et Barboſa *in dicta Clem.* 1. *num.* 8.
cum Rota apud Farin. *p.* 1. *recent. deciſ.* 647. *num.* 1.
dicit quod in Vrbe Romana duæ ſententiæ con-
formes faciunt rem iudicatam inter Ciues, &
credit ſic in omnibus Curiis obſeruari.
37 Ad tertiam quæſtionis partem, an aduersùs
tertiam ſententiam nullitas poſſit opponi; ita vt
tres ſententiæ confirmatoriæ; ſeu tertia execu-
tioni mandatæ queant reuocari, & quia de hoc
iam dixi *ſuprà in cap. quoad conſultationem de ſen-
tent. & re indic.* Ideò breuiter dico ex Textu *in*
Clem. 1. *de ſententia, & re indicata*, quod ſi quis
in beneficiali, vel alia qualibet cauſa tres repor-
tauerit ſententias contra ſe in petitorio, vel poſ-
ſeſſorio, non admittatur ad agendum de nulli-
tate ipſarum, vel alicuius ex eis, donec huiuſ-
modi ſententiæ plenariæ fuerint executioni man-
datæ; docent ibi antiqui Doctores, & hic; &
inter modernos Socin. *Reg.* 162. Olanus *in an-
tinom. lit E, num.* 23. Michael Graſſis *tom.* 2. *com-
mun lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 116. *pag.* 282. Pichard. *ibi-
dem lib.* 8. *tit.* 28 *pag.* 326. Gutierrez *pract. lib.* 1.
q. 96. *à num.* 5. Menoch. *de arbitrariis caſu* 9. *per
totum, & caſu* 202 *n.* 52. *& conſ.* 345. *à num.* 39.
& conſ. 353. *à num.* 40. Marcheſinus *de commiſ.*
p. 3. § 4. *cap* 4. *pag.* 139. cum aliis Maſcardus *con-
cluſ.* 686 *à num.* 3. Ceuallos *in practicis quæſt.* 808.
num 98. *&* 104. *& q.* 830. *num.* 52. latè Tuſchus
tom. 2. *lit. C. concluſ.* 374. *à num.* 1. vbi multiplici-
citer ampliat Stephanus Gratianus *diſcept forenſ.*
cap. 42. Gonzalez *in Regula* 8. *Cancel. Gloſſa* 56.
num. 67. Caldas Pereira *quæſtion. forenſ. lib.* 1.
q. 36. *num.* 7. quibus addo Ceuallos *de cogn. per
viam violentiæ q.* 126. *p.* 1. *à num.* 11. Pichardus *in
manud. ad praxim p.* 4 §. 13. *num.* 5. vbi reddit
rationem; Nam æque neceſſarium vt malitia
hominum obuietur.
38 Hæc tamen doctrina ſic firma fallit in caſu,
quo ex actis manifeſta conſtet nullitas: Sic Co-
uarruuias *dicto cap.* 25. *practicar. num.* 3 Mexia
ad legem Toleti ad 1. *fundam p.* 2. *num.* 26. Gut-
tierrez extendens hanc Regulam ad quoſlibet
alios caſus, eoque modo limitans, *vbi ſuprà* fa-
cit Textus *in l.* 2. *tit* 17. *lib.* 4. *recopilat.* optimè
expendit idem Ceuallos *dicta quæſt.* 126. *ſub dict.*
39 *num.* 12. à verſic. *vlterius* & *n.* 13. *&* 14 † Viden-
dus Barboſa cum multis *in dicta Clem.* 1. *de re
indicata num.* 5. vbi cum Gonzalez *in dicta Re-
gula* 8. *Cancell. Gloſſa* 57. *num.* 20. docet com-
miſſionem ad exequendum tres ſententias con-
formes intelligi de validis. † Et ſic dixit Ric- 40
cius *collect.* 1050. ex Franco ad Textum *in cap. di-
lecti hoc tit.* nullitatem quæ opponitur aduer-
sùs ſententiam Sacri Conſilij impedire execu-
tionem, vbi ex eiſdem actis eſſet cognoſcibilis;
ſecùs ſi requireret probationem extrinſecam, Io-
ſeph. Ludouic. *in deciſ. Rota Lucenſ.* 24. Gaillius
obſeruat. 4. *lib.* 1. Minſing. *deciſ.* 94. *cent.* 4. Intri-
gliol *deciſ.* 10. Sed ſi executio eſſet irretractabi-
lis, tunc etiam illa probatio eam impediet, Ru-
bin. *deciſ.* 91. & idem fore ſi eſſet euidenter iniu-
ſta; quia tunc æquiparatur nullitati, Barz *in de-
ciſ.* 23. in qua notoria nullitate poterit ſuper ea
pronuntiare: etiam parte non opponente, vt
deciſum refert Minſing. *deciſ.* 20. *cent.* 1. Riccius
ſuprà dicta collect. 250.
Secundò in nullitate quæ prouenit ex defectu 41
iuriſdictionis, quæ poteſt opponi etiam contra
tres conformes ſententias: Ita docent Anchar-
ranus *conſ.* 62. *num.* 3. verſic. *non obſtat* Gigas *de
penſion. q.* 100. *num.* 20. Hypolitus *conſ.* 81. *à n.* 37.
Couarr. *dicto cap.* 25. *num.* 4. Perez *in l.* 1. *tit.* 8.
lib 3. *ordinam pag* 600. Guttierrez *dicto lib.* 1.
pract. q. 96. *num* 8. Tuſchus *dicta concluſ.* 374. *n.* 5.
Franciſcus Mateus 469 *in fine p.* 1 Barboſa *in di-
cta Clem.* 1. *de re indicata num.* 7. idem cum aliis
probat Pichardus *dicto* §. 13. *num.* 7. † Sic ta- 42
men qui Iudex ſententiam tulit, nuſquam in ea
cauſa iuriſdictionem habuit, & ſi ſententiæ tem-
pore fuerit extincta, tunc nullitatis exceptio-
nem eſſe reiiciendam, vt poſt longam diſputa-
tionem diſtinguit Couarr. *dicto cap.* 25. *pract.*
à quo accepit Guttierrez. † Imò & Ceuallos 43
dicta quæſt. 126. *num.* 12. *declara tamen* dicit defe-
ctum iuriſdictionis talem eſſe debere, vt con-
ſenſu partium ſuppleri non poſſet; Alias enim
ait ſi coram Iudice incompetente lis ageretur,
videri inductam prorogationem, colligit ex
lege 1. *ff. de Iudiciis*, & cum multis ab eo
relatis.
Imò idem Ceuallos latè probans cum multis 44
ait exceptionem nullitatis impedire executio-
nem ſententiæ, quando executio retractari non
poſſit; licet alias non impediret, *& num.* 14.
idem dicit quando infertur præiudicium ir-
reparabile.
Tertiò limitatur prædicta Regula in tertio, 45
qui pro ſuo intereſſe comparet; quia iſte poteſt
opponere de nullitate ſententiæ, iuxta quæ latè
adduxi *ſuprà in cap.* 17. *de ſententia, & re indica-
ta*; poteſt enim impedire executionem trium
ſententiarum conformium, Couarr. *dicto cap.* 15.
pract. num. 9. Michael de Graſſis *tom.* 3. *commun.
opinion. lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 113. verſic. *ſecundo li-
mita, & num.* 120. Barboſa *in dicta Clem.* 1. *n.* 3.
idem Ceuallos *dicta quæſtione* 126. *à num.* 16. vbi
benè expendit.
Quartò limitatur ſi Victor eſt paſſus, quod 46
per victum probetur nullitas, quia ad impe-
diendam executionem ſententiæ, debet pronun-
tiari ſuper ipſa nullitate, & tunc impedietur exe-
cutio, tradit Barboſa *in dicta Clementina* 1,
de re indicata num. 4. Hypolit. *conſ.* 19. *n.* 9.
Ad vltimam quæſtionis partem an ſententia 47
Interlocutoria bis confirmata tranſeat in rem iu-
dicatam, & pro affirmatiua ſententia reſpon-
dendum eſt: Ita vt ampliùs reuocari nequeat ex
Gloſſa *in Clem. fin.* verbo *ſuper eam hoc tit.* Pa-
normit. *in cap. cum ceſſante col.* 4. *hoc tit.* Felinus
in

in cap. qualiter el 1. *de accuſation. num.* 13. vbi bis
limitat atteſtans ſe vidiſſe nullies in practica,
Matanta *de ordine Iudicior* 3 *p part* 6. *princip.*
primo actu de ſententia *num.* 9. communem te-
ſtatur Villalobes *in arario commun. opin.* verſic.
ſententia num. 31. cum multis alijs Gratian. *Regu-*
48 *l.s* 419. † Sic amplians vt nec exceptio nullita-
tis admittatur, vt communiter teneri docet Co-
uarr. *in practic. dicto cap.* 25. *num.* 3. verſiculo
quinto.

49. Et videtur prædictum confirmari ex adductis
ſuprà à num. 8. *de ſententia diffinitiua*, quare dixit
Sigiſmundus Scaccia *de appellat. q.* 17. *limitat.* 1.
num. 4. vt dictum de ſententia diffinitiua intelli-
gatur etiam in interlocutoria; Imò Pichard. *in
manud. dicto* § 4. §. 13. *num* 5. *in princ.* docens
tres ſententias conformes irretractabiles eſſe,
idem ſentit ſi id etiam contingeret in interlocu-
toriis, quia inter interlocutorias, & diffinitiuas
hac in parte nihil intereſt, Matantà *de ordine
Iudic ſuprà n.* 264. Cou. *dicto num.* 3.

50 . Et ſic licet Stephanus Gratianus *diſcept. fo-
renſ. cap.* 147. *num.* 11. *& in cap.* 154. *à num.* 16.
dixerit vt interlocutoria ſententia millies reuo-
cari poſſit; Tamen, vt iam dixi regulariter Iu-
dex non poterit, niſi bis ſuam ſententiam in-
terlocutoriam reuocare, Pichardus *tom.* 2. *com-
mun. opin. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 26. *pag.* 244. & Barbo-
ſa *in dicta Clem. fin. hoc tit. num fin.* dicit vt ſoleat
Gloſſa *ſuper ea*, de qua ibi notaui ad hoc quod
interlocutoria geminata reuocari amplius non
poſſit, quamuis alias ſemel pronuntiata reuoca-
ri rectè valeat, ſicut docent Caldas Pereira *de
poteſtate eligendi, ſeu nominandi cap.* 2. *num.* 38.
Stephanus Gratianus *dicto cap.* 155. *num.* 26.
51 † Sed attenta ordinatione Portugal *lib.* 3. *tit.* 65.
§. *vltimo* interlocutoria ſententia ſemel tantùm
reuocari poterit, vt teſtatur idem Barboſa ſic
adducens ex parente ſuo *in commentar. ad eun-
dem Titul.* 66. *in princ. num.* 3. videndus *ibi ſub
num.* 1.

52 Et Barboſa *hic* ex Scaccia *dicta quaſt* 17. *n.* 6.
dicit tertiam appellationem denegari etiam in
ſententiis, quæ non tranſeunt in rem iudi-
catam.

53 An verò reſtitutionis beneficium trium con-
cordantium ſententiarum vim elidat; Tradunt
Vbameſius *hic num.* 5. Azeuedus *in l.* 2. *tit.* 17.
lib. 4. *recopilat.* notat Pichardus *dicto* §. 13. *in fi-
ne*, & quid ſi aduerſùs ſententiam Sacri Conſi-
lij petatur reſtitutio in integrum, an impedia-
tur executio, latè Theſaurus *deciſion.* 181. de
quo dixi.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXVI.
Dilecti, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

1. HVIVS Textus omnimodam, & inte-
gram materiã, quæ ſpectat ad appel-
lationẽ omiſſo medio peregi *ſuprà in
cap.* 7. *hoc Titulo* 11. Et quatenùs in verſic. *quo-
circa mandamus, quatenus ſententias poſt huiuſmodi
appellationem latas in eos denuntietis penitus non*
tenere, repetes quæ de reuocatione attentato-
rum dixi *ſuprà in cap. bona* 51. *hoc tit.* & notata
in cap. 1. *eodem.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LXVII.
Ex Parte, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Mater poteſt eſſe Procuratrix filiorum ſuorum: quid in Iudicio remiſſiuè, & de alijs, numero* 2. 3. 4. *&* 5.

6 *Fœmina non incarceratur pro debito administrata Tutela.*

7 *Mater per tranſitum ad ſecundas nuptias amittit filiorum tutelam.*

8 *Pronuntiatio tacita ſufficit ex proceſſu ad vlteriora ſuper emergentibus.*

11 *Appellatio admittitur ſi Iudex pronuntiat ſe competentem tacitè, vel expreſſe Textus noſter intelligitur.*

AD hunc Textum plura adnotari poterant; 1
quia poteſt de illo diſputari, an mulier quæ
habet tutelam filiorum ſuorum poſſit eſſe Pro-
curatrix, & affirmant Dueñas *Reg.* 311. *limit.* 11.
Barboſa *hic num.* 2. ſed quia Gutierrez *de Tute-
lis p.* 1. *cap.* 8. agit de Matre, vel Auia Tutrice
relicta, eum *ibi* videbis nec ad longum ſcribo,
item pondero, quod & ſi reuera Tutrix eſſe
poſſit.

Dubium tamen eſt an Procuratrix in Iudicio 2
cum mulieribus id prohibitum vulgare in iure
reperiatur per ea quæ dixi *ſuprà in cap. cauſam* 9.
de Iudiciis, vbi adduxi illud quod mulieres pro-
hibentur eſſe in Iudicio, ne irreuerenter cogan-
tur eſſe in cœtibus virorum *ibi q.* 12. *à num.* 6.
† Ad quod etiam adiunges, & videbis quæ 3
latiſſimè adduxi *in cap. tam litteris* 33. *q.* 3. *per
totam*, vbi dixi de quæſtione an mulieres Teſtes
eſſe poſſint in Iudicio, & in verſic. *ad ſecundam
à num.* 37. quid in Teſtamentis, vbi expendi re-
latum antiquitatis dictorum; & an Teſtes poſ-
ſint eſſe contra Clericos dixi *in c. de cætero* 14. *eo-
dẽ tit. q.* 1. † Et an mulierũ conſuetudines faciant 4
ſtatuta, dixi *in cap. illud de præſumpt. q.* 4. † Et 5
an matres pro filiis, aut filiabus poſſint eſſe Te-
ſtes, dixi *in cap. ſuper eo* 11. *de Teſtibus*, ex qui-
bus omnibus proportionabiliter explicatis, re-
ſpondebis ad punctum adductæ difficultatis.
† Sed an fœmina pro debito pecuniario in car- 6
cerem mitti poſſit, etiam ratione adminiſtratæ
Tutelæ, agit ex Textu noſtro Couarr. *lib.* 2. *va-
riar. cap.* 1. *num.* 3. vbi negat: notabis dicta *infrà
ſub cap. cum dilecta* 4 *de confirmatione vtili* in ver-
ſic. *ibi qui vero.*

Et in verſic. *& prædicti filij eius ſub poteſtate*, 7
per quæ verba notant Doctores relati hic à Bar-
boſa *n.* 3. quod mater ipſo iure per tranſitum ad
ſecundas nuptias amittit filiorum Tutelam, de
quo dico latiſſimè *in cap. penultimo, & fin. de ſe-
cundis nuptiis.*

Et ibi in verſic. *ſed quia dicti Iudices* cum Do- 8
ctores ex hoc verſiculo notent, vt cum pluribus
refert

referet bic Barboſx *num.5.* qood ſuper emergen-
tibus ſuffieit taeitx pronootiatio ex proeeſſu xd
vlterioremactum, ideò videbis xd intellectum
Textus noſtri quæ adduxi *ſuprà in cap. exhibi-*
9 *ta 19. de Iudiciis q. 1. num 11* † Et de pronun-
tiatiooe ſuper exceptionibus emergentibus vi-
debis quæ adduxi *in cap. 1. & 2. de ordine cogni-
tion.* aliqua *ad Rubricam de exception.* videbis quæ
notat hìc Barboſa *ſub num.5.*

10 Et ibi *ideoque mandamus, &c.* ex hoe verſiculo
incidimos in materiam attentatorum, de qux
latiſſimè dixi *in cap. bona 51 hoc tit.* & notaui
plura *in cap. 1. eodem.*

11 Et ibi io verſic. *noſtram amdientiam appella-
nis* cum multis Barboſx hìc *n.* 6 probat appella-
tionem dari, ſi Iudex ſe pronuntiat competen-
tem tacitè, vel expreſſè, poteſt enim io hac
pronuotiatione adeſſe grauamen irreparabile,
iuxta quæ notaui *ſuprà in cap. vt debitus honor hoc
tit* & *ſuprà ſub Rubrica*, & *alibi* etiam ſub boe
Titulo: Alia notxt hìc Bxrboſa, quæ non ex
12 littera colliguntur. † Sed hie in Texto noſtro
docet Graña *in cap. olim 7. de exception. ſub n. fin.*
quod mulier hìc non aſſerebat Iudicem eſſe in-
competentem; Imò potiùs competentem eſſe
fatebatur; Sed affirmabat tantùm ipſxm oon eſſe
in reſcripto comprehenſam, ſiqoidem commu-
nicabatot vt Tutrix, quæ non erxt com finita
eſſet Tutela poſtquxm ſecundas contrxxiſſet
nuptias: argumeoro eorum quæ dico *infrà in
ap fin de ſecu n dis n upti is.*

AD TEXTVM

IN CAPITE LVIII.

Intimaſti, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſpondere ſolent Princeps, & Præſides de iure
3 dubitantibus Iudicibus*
*Iudex inferior referens ad ſuperiorem quæſtio-
nem facti præſumitur facere cauſa ſe exone-
randi.*
6 *Edere, & apud acta quid ſibi velit remiſſiuè.*

1 IN Textu noſtro ſedet propria mxteria
relationis & conſultationis, quæ ratio-
ne cauſæ dubiæ in iure remittitor de Iu-
dice inferiore ad ſuperiorem, vt ſuper illo de-
cernat: videbis quæ adduxi *ſuprà in principio
Rubrica* à verſic. *relatio*, & ibi io verſic. *conſul-
tatio.* Item adionges quæ xdducunt Doctores *in
cap. ſi quando de reſcriptis*, & quæ ego lxtiſſimè
ſcripſi *ſuprà in cap. cum veniſſent 1x. de reſcriptis.*
2 Et quod Princeps, & Præſides ſolent reſpon-
dere Iudieibus de iore dubitaotibos, ſcribit Pe-
trus Barboſa *in l eum qui temerè 78. § fin. ff. de
3 Iudiciis.* † Quod ſi Iodex inferior xd ſuperiorem
referat quæſtionem facti, præſumitur vt hoc
faciat eauſa ſe exoneraodi, idem Barboſa *in dicta
l. eum qui temere, § fin. num. 32. ff. de Iudiciis,*
4 ſequitor Auguſtinos Barboſx *hìc num. fin.* † Et
quod Iudex eum vult conſulere ſuper dubio iu-
ris debext illicò litigantibus apud acta conſulta-
tionis exemplom edere, & ad qoem effectum
dixi in dicta Rubriea ex Texto noſtro ſub ver-
ſic. *item etiam.*
Edere quid ſibi velit latè percipies ex addu- 5
ctis *ſuprà in cap. 1. de probationibus.* † Et quid
ſibi velit *apud acta*, in Texto noſtro expendes
ex adductis *ſuprà in cap. quoniam contra falſam 11.
de probationibus ſub.q.1.* & alibi.

AD TEXTVM

IN CAPITE LIX.

Significante, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellatur licitè ſi Iudex ante litem conteſta-
tam circa principale negotium aliquid inno-
nat, vel ſi diem aſſignatum ſine cauſa præue-
nit, num. 2. quid Procuratore non ſeruante
mandati formam num 3.*
3 *Procurator datus ad impetrandum ſuper appel-
latione, ſi non ſeruauit formam mandati, au-
ditur appellans poſt annum.*
4 *Textus noſter intelligitur.*
5 *Clerici habent ius vendendi carnes.*
6 *Priuilegium poteſt concedi, vt in tali loco car-
nes vendantur, aut piſcetur, & non alibi.*
7 *Molendini, ſeu Furni, num fieri queant à Do-
minis temporalibus, aut prohibere, vt vici-
ni eos faciant.*
8 *Taberna, aut hoſpitium, vt fiant per Vaſſallos,
num à Dominis, ſeu Barone prohiberi
queat.*

EX Textu noſtro duæ principales dedu- 1
cuntor concluſiones, prima *quod ſi ante
litem conteſtatam circa principale negotium, Index
aliquid innouat, vel ſi diem aſſignatum ſine cauſa
præuenit licitè appellatur.* Ad primam partem ap-
plicabis qoæ latè adduxi *ſub Rubr. & tit. vt lite
non conteſtata non procedatur ad Teſtium receptio-
nem.* † Ad ſecundam partem applicabis notata 2
de præuentione quam facit pars appellxta aduer-
sùs appellantem *ſuprà in cap. oblata 57. hoc tit. &
in cap. 4. & 5. eodem*, vt in termino xd appellan-
dum, & proſequendum appellatiooem, nihil
nouantor à Iodice, à quo; Ex quo ineides in
materiam reuocandi attentatx ſoprà poſt appel-
lationem, vel in tempore appellandi *in cap. bo-
na 51. hoc tit. & ibi* dictx de nouatis poſt inhi-
bitionem.

Secunda autem quod ſi Procurator datus ad im- 3
*petrandum ſuper appellatione non ſeruauit formam
mandati, auditur appellans etiam poſt annum:* Per
hæc verba extra ea qoæ dixi de Procuratore *in
cap. 9. de Iudiciis à quæſt. 5. & ſub cap. 14.* & quæ
notaotur *ſub tit. de Procuratoribus*, ad propoſi-
tum applicabis dicta *in cap. 5. hoc tit.* vbi quod
ex cauſa poteſt appellxns poſt annom proſequi
xppellxtionem: Applicabis notata *in cap. Nico-
lao 64. hoc tit.*

De intellectu buios Textus quxtenùs agit de 4
appellatione ab interlocutorix, docet Balboa *in
cap. vt debitus honor hoc tit.* & Graña *in c. olim 7.*
de

Google

de exceptionibus num ſin in fine, expendens Textum *in dicto cap. vt debitus, & in cap ex parte 67. hoc tit.* dicit Textum noſtrum agere de temporis exceptione, quæ non impedit quominùs de principali cauſa agatur.

5 Et quia hîc in verſic. *carnes vendere*, notant Doctores quod Clerici habent ius vendendi carnes, de quo Tiraquell. *de nobilitate cap. 27. n 8.* Boërius *deciſ. 125. num. 4.* Barboſa *hic num. 2.* ideò applicabis quæ longè noto *infrà in cap. pen. & cap fin. de vita, & honeſtate Clericorum.*

6 Et in verſic. *alibi quam in ſtallis hîc*, Barboſa *n. 3.* dicit cum Conarr. *in Reg. poſſeſſor p. 2. §. 4. num. 1.* Sebaſtiano Nebio *in l. ſi quiſquam 7. ff. de diuerſis, & temporalibus præſcriptionibus*, Gregorio Lopez *in l. 2.* verbo *otorgamiento tit. 3. p. 5.* quod poteſt concedi priuilegium, vt in tali loco, & non alibi carnes vendantur, vel quod quis ſo-

7 lus piſcetur in certa parte Maris. † Et occaſione huius verſiculi poſſunt hîc adiungi practicabiles quæſtiones, quas ad longum agitat Guttierrez *lib. 4. pract. q. 32. 33. 34. 35.* vbi in ſumma an Domini temporales poſſint facere molendinos; & furnos, & prohibere vicinos, & vaſſallos alios facere, vel ad alios ire ad coquendum, de quibus aliqua dixi *ſub tit. de conſtitut. cap. 6. & 10.* & de Macello carnium, ſeu Tabernæ *ibi q. 14. à num. 1.*

8 Et quod Baro non poſſit facere Tabernam, & cogere, vt omnes tranſeuntes eant ad hoſpitandum in ea prohibens omnibus ſuis Vaſſallis nequaquam etiam conſanguineum hoſpitio excipiat: tradit Barboſa *hic num. fin. in praxi Epiſcopi p. 1.* verbo *Barones §. 4.* & annotatum cum Guttierrez de molendinis, & furnis: tractatunt Hoſtienſ. & Ioannes Andreas *hic.*

AD TEXTVM IN CAPITE LXX.

Interpoſita, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

4 *Probatio incontinenti facta ad appellationem probandam eſt, cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum, item ſi ex actis reſultet num. 4.*

1 TExtvs huius materia ſatis expenditur in notatis *ſuprà in cap. vt debitus 59. hoc tit.* & in locis *ibi* aſſignatis, vbi de cauſa probanda ad iuſtificandam appellationem ioterpoſitam: aliqua notabilia refert Barboſa *hic.*

2 Et cum *num 5.* agat de oblata probatione, & eius prærogatiuis; Ideò adiunges quæ notaui, & dixi *ſuprà in cap. litteras., & alibi* de probatione incontinenti facta, à quibus teneuer, & ad

3 quid proſit. † Igitur ad propoſitum Barboſa *hic, num. 6.* cum Scaccia *de appellat.* & aliis; dicit etiam vocari probationem incontinenti ad appellationem proſequendam, cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum nondum de actis; quod & ſi requirat aliquam diſcuſſionem cauſæ; Tamen facit magnam præſumptionem.

Et quod ratio appellandi in promptu, dicitur ſi ex actis reſultet euidens iniquitas Sententiæ. Et Balboa *in cap. olim. 7. de exception. à n. 14.* agit de probanda cauſa coram Iudice appellationis. 4

Ad §. eidem, eiuſdem Textus

PRÆMISSVM.

I. AD §. hunc notabis dicta de Procuratore *ſuprà in cap. Nicolao, & in cap. ſignificante 69* & applicabis nõnulla adducta *ſub cap. 5. hoc tit.* & aliqua notata de litteris impetratis ad litigandum *in cap. 63. hoc tit.* & videbis *ſuprà in cap. 58.*

Ad §. ille denique huius Textus.

PRÆMISSVM.

I. PEr huuc §. agitur de appellante, qui renuntiauit appellationi, ad quod applicabis adducta *ſuprà in Rubrica q. 2. & in cap. 17. hoc tit. q. 1.* verſic. *ad tertiam*, & ſuprà *in cap. ad ſollicitudinem 54.* Et ibi *in legitimis expenſis condemnandus*: Ad hæc verba applicabis dicta in præcitatis locis, & *in cap. finem litibus de dolo*, & alibi *hoc tit.*

Ad §. Sanè parato huius textus.

PRÆMISSVM.

I. AD hunc §. applicabis notata *ſuprà in c. per tuas 58. hoc tit.* vbi de appellante, qui ſe abſentauit, & qualiter Iudex in negotio procedat, & ad quæſtionem *in cap. 4. hoc tit. quæſt. 1.* verſic. *ad quintam.*

II. Et in verſic. *quia*, & ibi *non eſt rigor iuris*, applicabis quæ dixi ſuprà latè *in cap. 2. de re iudicata.*, vbi an rigor, vel æquitas in Iudiciis præferatur.

AD TEXTVM IN CAPITE LXXI.

Inquiſitioni, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PEr Textum hunc agitur legitimè de effectu clauſulæ *appellatione remota*, de qua dixi latè *in cap 4. de foro competenti quæſt. 44.*

II. Et ad quæſtiones an Princeps poſſit appellationem tollere, vel committere cauſam cum clauſula *appellatione remota*, dixi *ſuprà in Rubr q. 1. à num. 1. & 5.* verſic. *ad ſextam*, & *alibi*, & *in cap. 11. hoc tit.*

QVÆSTIO

Digitized by Google

AD TEXTVM IN CAPITE LXI.

Cum ſpeciali, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſationis plures quæſtiones hîc inſinuantur* remiſſiuè.

1 COMMVNITAR per Textum noſtrum agunt Doctores de recuſationis materia, ſed quia abunde de ea egi *in cap.4. de foro compet.* ideo ibi reperies quæſtiones literæ huius Textus accommodius, quare de ea vlterius non ſcribo. Interim ad plures præter ordinarios hic, adjungea quæ etiam Doctores referunt *in cap. ſecundo requiris hoc tit.* Balboam *in cap.12. hoc tit.* vbi agit de dubio, quod appellatio, & recuſatio æquiparan-
2 tur. † An ſententia lata poſt recuſationem, ſit ipſo Iure nulla, Riccius *collect.* 1813. *collect.* 101. qualiter intelligatur ſuper Rubricam huius tituli.
3 † An tota Synodus recuſari queat, dixit Balboa
4 *in cap.1. de Iudiciis, num.*18. & 50. † An periti queant recuſari, idem Balboa *in cap.4. de probat.*
5 *à num.*25. † Ipſe Balboa *in cap.6. hoc tit. à num.*3. agit de alia quæſtione, an poſſit aliquis ex eo quod appellauit in vna cauſa, Iudicem ipſum, vt ſuſ-
6 pectum recuſare. † An Çardinales ſi ſint Iudices queant recuſari Diana *p.5. tract.1. reſolut.*307. an per iuſtam recuſationem Epiſcopi, eius, Vicarius recuſetur, Narbon. *de appel. Vicarij ad Epiſcopum part.*2. *n.*132. ad materiam Menochius *lib.3. de arbitrio cent.2. caſu* 121. Couarruu. *in pract. c.*26. videbis Riccium *collect.*83. de aliquibus cauſis re-
7 cuſandi ipſe *collect.*445. † Ad nonnulla quomodo, & per quos cognoſcatur de recuſatione ipſe *collect.*770.
8 Et quando exceptio recuſationis opponatur ipſe Riccius *collect.*1082. dixi *in Rubr. de except.*

8 *Audientia eſt à Iudicibus perſonaliter danda litigatoribus, n.*9.
9 *Debitum ex officio præſtare negans, vim infert.*
10 *Iudex etiam ex leui, & modicâ cauſa queit recuſari.*

LIcèt abunde recuſationis materiam tractauerim *ſuprà in cap.4. de foro competent. per varios caſus & quæſtiones*, & pro decidendo hoc oblato faciant quæ *ibi*, dixi *quæſt.*31. *num.*19. *de recuſando Iudicè*, qui opinionem habet ſcriptam in libro quem compoſuit. Et *ibi quæſt.*34. *num.*2. de Iudice qui intempeſtiuè declarauit votum ſuum, *ibi quæſt.*11. *num.*6. de Iudice, qui fuit ſolicitator, vbi *num.*4. de illo, qui fuit aſſeſſor, vel conſultor, in cauſa, & de aliis cauſis inimicitiæ, vt ibi latè dixi in aliis quæſtionibus. Nec caſus iſte in mentem veniret, quouſque die 20. Februarij huius anni 1658. audiui à D. D. Chriſtophoro Moſcoſo, & Cordoba Conſilij ſupremi Caſtellæ & inquiſitionis condigniſſimo, prudentiſſimo, & litteratiſſimo Conſiliario ſuo tempore Valliſoleti oblatum, & intentatum à D. Gregorio Gallo equite burgenſ. in ea cancellaria litigatore contra D. D. Antonium de Valentia Auditorem Regium (quem cognoui, & alloquutus fui nolentem ei horis conſueta gratas audientias præſtare, illique reſpondentem, vt ſibi per Epiſtolam, aut per amicum dubia ſuæ litis propalaret; & quia tantus vir mutuauit mihi allegationem, quam tunc temporis ſcripſit; ideo ad litteram referens eam, à difficultate me expediam. 1

Igitur ille vir doctus affirmans in terminis eam excuſationem præſtandi audientias gratas, eſſe iuſtam recuſandi cauſam, vt in terminis probat tunc Scipion Rouito *conſil.*8. *n.*1. & 3. & Theſaurus *deciſ. pedmont.*1. *num.*35. diſcurſum probat, primo eo quod litigantes habent Iure omni Ius, vt gratis ab auditoribus, & Iudicibus coram quibus litigant, audiantur, apertis portis ſuarum domorum juxta verba Imperatoris Theodoſij *in lib.1. tit.7. ſui Codicis*, ibi: *non ſit venale Iudicis verbum, non ingreſſus redempti, non vitio ipſa præſidis cum pretio æquè aures iudicantis pauperrimus, & diuitibus reſeruentur*; itavt in omni hora diei portæ debeant eſſe Iudicis apertæ omni litigatori, exceptis horis nocturnis. & meridianis prandendi, vt declarauit, *l.1. Cod. Theodoſ. tit. de officio Iudicis*, ibi: *nec horis meridianis à litigantibus viſitentur*: ſic cum Ioanne Langleo 1. *Semeſtrium cap.1. fol. ſibi* 88. 2

Secundo, quia vt refert Plutarchus *in ſuis Problem. Roman.* aſſueuerant etiam in nocte habere portas apertas, vt eſſent portus, & præſidium egentium, vt tradit Bobadilla *lib.3. polit. cap.14. num.*95. cum aliis. 3

Tertio probat ille Doctor ex Diuino Iure per verba Pſalm.142. ibi: *Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obſecrationem meam*: quibus Rex Dauid videtur ſignificare, quanta ſit differentia audiendi perſonaliter, aut per tertiam perſonam, quaſi expoſceret, ô Domine audi me, ne me remittas ad alium, quia idem non eſt; cum aliter eadem perſona, cui intereſt, ſit repræſentatura ſuum Ius, neceſſitatem, & poſtulationem, quam alia tertia, cui intereſſe non aduenit: etenim, vt ait Boreholten *lib.2. conſ.*20. *fol.*146. 4

Nulla eſt clarior probatio ea, quæ fit viuæ vocis oraculo; imò D. Hieronymus ait, *neſcio quid latentis energiæ viuæ vox habet.* 5

QVÆSTIO I.

An Iudex quilibet etiam Regius ſupremus recuſari queat, ſi ſe excuſet horis conſuetis à præſtandis audientiis vlli coram ſe litigatorum?

SVMMARIVM.

1 *Recuſationis materia ex propoſito tractata* in cap.4 de foro competent. *tit. de caſu recuſati Auditoris Valliſoletani.*
2 *Suſpectus nolens gratas audientias horis debitis diei præſtare litigatoribus, vt ſuſpectus recuſari vales Iure ciuili, & Diuino, n.*3.4.5.6.7.8.9. & 10.
3 *Portæ apertæ Iudicum ſunt litigatoribus, portus, & præſidium.*
4 *Dauid Rex petiit, os ad os loqui cum Deo.*
5 *Vox viua magis explicat animum.*
6 *Abſalon ad fores ciuitatis audiens accedentes, ſua cauſa diſturbij inter Regem eius Patrem, & Regnum.*
7 *Princeps inſtructus ad Iuſtitiam reddendo ſe difficilem Vaſſallis, redditur iniuſtus.*

6 Quarto comprobat facto Abſolon prætenſoris Iſtaël, qui attendens Patrem eius grauiter occupatum in Bellis, nun poſſe Vaſallis gratas, & continuas audientias preſtare, nec eius familiares ad illas obligati, liberaliter præſtitiſſent ipſe tamen poſitus ad fores Ciuitatis, vbi negotiantes concurrebant, videns eos ægrè ferentes, quia non audiebantur, ſic alloquens blande dicebat: *videntur mihi ſermones tui boni, & iuſti, ſed non eſt, qui te audiat conſtitutus à Rege*, & expendens cum Velazquez *Pſalmo* 100.*verſic.*2. *lectione* 9. *num.*6. *& lib.*5. *annotat.*15. & cum D.Ioanne de Solorzano *emblema* 60.ſine dubio mihi videtur veſtram rationem eſſe abundantem; ſed quia vos non audit qui debuerat, non vobis facit Iuſtitiam, ſacramque ſcripturam dicere ibi hac loquutione, & facto Abſalon ſolicitare corda virorum, à quo rebellio magna fuit orta, qua Rex & Regnum pericelitabatur magnopere, ponderans tales effectus prouenire à grata audientia, præſtita ſiue negata.

7 Quinto ex his altiùs probans, adducit D. Moſcoſo verba D.Ambroſ. *lib.*2.*de officiis* ibi, *licèt ſit Princeps inſtructus ad Iuſtitia opem, ſi difficilem tamẽ acceſſum faciat, erit tanquam ſi fons aquæ precludatur, quid etiam prodeſt habere ſapientiam, & iuſtitiam, ſi additum ad iuſt[illegible] negat*, item adducit alia verba, quæ refert Petrus Gregor. *lib.*50. *ſyntagm. c.*1.*n.*17.*de maximio Tyrio* ibi, *conſtituto Iudicio, reus agitatur, nimis oneroſus vtique erit is Iudex, qui minimè vtrique dicendi per ſe locum aſſignet in hoc potius*

8 *Tyrãnum, quam Iudicem prabens.* † Etenim pergens ad audientiam præſtandam à Iudicibus futuram eſſe, vt partes illis alloquantur perſonaliter, non per Epiſtulam, aut tertiam perſonam, cum in ea loquutione aſſecuretur intelligentia negotij, & ſolatium litigatorum.

9 Quara vltimo vt comprobat ſententiam relatam, adducit doctrinam Barboſæ *de penſionibus, quaſt.*6. *num.*20. Seſſe *de inhibition.cap.*9. *p.*3. *n.*33. Caldas Pereira cum aliis *lib.*4. *de extinctione emphyteuſis. cap.*3. *num. fin.* dicentium quemque, turbare, vinique inferre negantem debitum, nec velle ſoluere; & ſic Iudicem prætendentem ſe liberare à majori ſui officij penſione, quæ conſiſtit in audientia libenter præſtanda, ad quam ex relatis ſic obligatum dicit, vt aliter in ſe quærelæ præbeat occaſionem, & manifeſtet euidentem Indignationis ſuſpicionem cum litigatore.

10 Ergo eam ſententiam amplectendo, amplius confirmo ex his, quæ cum multis dixi *in dicto cap. ſiquis contra Clericum* 4. *de foro comp. quaſt.*38.*n.*10. *&* 11. nempe cauſas legitimas recuſandi Iudicem, non ſolùm eſſe, eas quæ expreſsè in Iure reperiuntur, ſed quamlibet aliam ſimilem, expreſſam, aut majorem, verùm & modicam, ſiua leuem ſuſpitionis cauſam; quia nimis grauè, & periculoſum & coram Iudice ſuſpecto litigare. Quis inquam negare poterit illum D.Antonium de Valençia Auditorem Regium Valliſoletanum ſe grauiter ſuſpectum præſtitiſſe illi D.Gregorio Gallo equiti D.Iacobi negantem gratam audientiam ſuper ſua lité præſtare, eique reſpondentem, vt per Epiſtolam, aut tertiam perſonam, animi ſui motum explicaret. Et pro latiori enodatione adjunges *hic* quæ dixi *ſub dicto cap.*11.*de foro comp.* ibi de forma recuſandi auditores Regios latè [illegible].

AD TEXTVM

In §. Porro eiuſdem Textus.

PRÆMISSVM.

I. PER Textum hic primo dicitur, quod in notoriis non admittitur appellatio, de quo dixi *ſuprà in Rub. quaſt.*4.verſic. *ad primam*, & verſic. *ad ſecundam*, alia dixi *in ea Rubrica*, *& in cap.*11. *eodem*, in quibus non admittitur. II. Et quod in dubiis appellatio admittatur dixi *in eadem Rubr.* III. Et *ibi quaſt.*2. vbi egi de illa, an queat appellari à ſententia lata ſecundum opinionem probabilem. IV. Et quod appellatio ſit defenſionis ſpecies dixi *in eadem Rubr. in princ.* aliqua *ſub quaſt.*1.*à num.*1.cum pluribus *hic*, Barboſa *à num.*12. V. Et quod cauſa probabilis appellationis exprimi debeat, docet hic Pontifex in verſic. *probabilem*, ad quod notabis adducta *in c.vt debitus honor hoc tit.*6. VI. Et ibi *& tunc, & habuerit aduerſarium intrà terminum vſque ad proſequatur*, adjunges quæ latè dixi *ſuprà in cap.*4.*&* 5. *hoc tit* vbi de termino aſſignando ad proſequendam appellationem, quo tranſacto, Iudex à quo procedet.

VII. Et ibi, *nullo aduerſario comparente, Iudex ex officio procedet*, hoc reſolues per dicta in dictis Iuribus, & *ſuprà in cap. ſolicitudinem* 54.*hoc tit. & in cap. conſtitus* 45. *& alibi.*

VIII. Et in verſic. *caterum has duas conſtitutiones præmiſſas, nolumus ad regulares extendi*, occaſione huius verſiculi adjunges dicta *ſuprà in c.*3. *hoc tit.* vbi quod non appelletur à correctione ragulari. IX. Ad quæſtionem ad excludendam patris appellationem, ſufficit confeſſio Iudicialis, Balboa *in cap.*4. *de Iudiciis num.*54.& quæ ibi, dixi aliquid notaui *ſuprà in Rubr. quaſt.*4. verſic. *ad ſecundam.*

AD TEXTVM

IN CAPITE LXII.

Cum Cauſam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

6 *Subdelegare poſſunt Papa, vel Principis legatus.*

DIVARSA poſſent hic agregari, tam de 1
litia conteſtationa per confeſſionem, de
qua dixi *ſub Rubr. de litis conteſtatione.* † Item de 2
reuocando errore, ſeu confeſſione erronea, *in
c.fin. de confeſſis.* † Item de proponendis in Iudi- 3
cio exceptionibus dilatoriis, vt *in Rubr. de except.*
† Item quod delegatus nequit alium ſubdelegare, niſi ad certos caſus, veluti ad recipiendos teſtes: notaui *ſuprà in cap.*18. *de re Iudicata*, & vt per Iura nota *ſuprà de officio deleg.* alia notat *hic*, Barboſa.

Ad quæſtiones an Iure antiquo fuiſſet neceſſaria expreſſio cauſæ ab interlocutoria: applicabis notata *ſuprà in dicto cap. vt debitus*, vbi Barboſa

Barboſa de illo dubio agit à *num.*35. † Et quod ſub delegato poſſint delegatus Papæ, vel Principis, Gratianus *regula* 443. per noſtrum Textum.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXIII.
Dilecto Filio, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

1. AD Textum hunc applicabis notatas *ſuprà in dicto cap. vt debitus honor* de quo Barboa *ibi à n.*35. II. Per hunc Textum agunt Doctores de modo interponendæ nullitatis, an principaliter, an incidenter, & videbis quæ latè adducit Couarruuias *in pract. cap.*14. *num.*7. & 8. & *toto cap.*25. & applicabis nonnulla dicta *ſuprà in cap.*1. *de re Iudicata*, aliquid de nullitatis exceptione, *ſub Rubrica de exceptionibus*. III. Et in verſic. *vel alias legitimas exceptiones coram ipſis executoribus, &c.* executores quas exceptiones admittant *ſuprà in cap. de cætero de re Iudicata.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LXIV.
Nicolao, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Mandatum procuratorium qualiter intendatur.*

1 PRÆCIPVA materia huius Textus reducitur ad ea, quæ dixi *ſuprà in cap.*4. & *cap.*5. & *cap.*8. *hoc tit.* vbi de termino ad proſequendam appellationem, & ad illud, quod ſi appellans mittit procuratorem ad proſequendam eam, tantum in aliquo articulo condemnetur appellatio in expenſis, adjunges notata *ſuprà ſub hoc titulo*, vide *cap.*16. & quæ adduxi de condemnatione expenſarum *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia*, expendit Barboſa *hîc num.*1.
2 † Ad intellectum, & quæſtionem qualiter mandatum procuratorium extendatur, egit Faquineus *lib.*2.*controuerſiar. cap.*94. per Textum hunc, vbi expendit dicens loqui hunc Textum de rebus, ac negotiis ſeparatis, ac diuerſis, nec ſe inuicem contingentibus, aut connexis, aliud eſt enim Iudicem impetrare, aliud verò litem inſtituere, quamuis impetratio Iudicis viam aperiat ad litis inſtitutionem; & ſic procurator non excedit ſuum mandatum, vt colliges ex Textu *in l.*1. *§. igitur ff. de exercitoria actione, l. ſed ſi tantum, & l. ex hoc iure vtimur ff. de ſolutionibus.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LXV.
Sua nobis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PER Textum hunc competit agere de viribus ad appellandum permiſſis in iure in qualibet cauſa, ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſæculari, cum eius littera videatur ad omnes apta, & ſic ego breuiter quæ in praxi admittuntur exponam. II. Et applicabis quæ adduxi *ſuprà in cap. vltra tertiam* 55. *de teſtibus*, vbi an quis ad probandum vltra tertiam probationem admittatur.

QVÆSTIO I.

An in vna cauſa, liceat tertio prouocare, ſeu quot vices: Et an admittatur ſecunda ſupplicatio: Et an aduersùs tertiam ſententiam, nullitas opponi poſsit, ita vt retractetur eius executio: An ſententia interlocutoria bis confirmata, tranſeat in rem Iudicatam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in vna cauſa bis tantùm permittitur, nec tertio prouocari licet etiam reſcripto Principis, aut Pontificis num.*2. & 3.
4 *Appellatio tertia non admittitur, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum, & de pœna tertio prouocantis num.*5.
6 *Appellatio tertia admittitur, ſi in eadem cauſa aliquid ſit ſuper additum iudicialiter, & quare num.*7.
8 *Appellatio tertia admittitur à ſententia tertia lata ſuper deſertione appellationis, item ſi Iudex declarauerit in tertia ſententia, alias duas num.*9.
10 *Appellari poteſt millies aduerſis ſententiis, ſi millies grauetur pars vtraque poteſt bis appellare.*
11 *Appellari poteſt à ſententia declarante, tres, vel duas eſſe conformes tertius poteſt quandocumque appellare: explicatur num.*14. & 15.
16 *Supplicatio locum habet à ſententia Principis non appellatio.*
17 *Supplicatio habet locum, quoad effectum ſuſpenſiuum, in quibus caſibus cum habet appellatio: fallit num.*18. 19. & 20.
21 *Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia reuiſionis: fallit n.*22. & *in quibus cauſis, n.*23.
24 *Supplicatio ſecunda quando liceat in criminalibus, quando in ciuilibus de Iure noſtro Regio n.*25.
26 *Valor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus porrecti actionis libelli.*
27 *Supplicatio ſecunda, quando admittitur eſt ſolùm ad Regem, & qui tunc Iudices nominentur.*
28 *Supplicare licet ſecundo in duobus caſibus in audientiis Regiis, n.*29.
30 *Supplicatio non dicitur à ſententia prima con-*

firmatoria lata in Cancellariis duarum aliarum ſententiarum latarum à Iudicibus aliis inferioribus : fallit ſi ambæ, aut vna earum fuiſſet reuocata, n. 31.

31 *Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia ſecunda confirmatoria, ſeu reuocatoria lata in Cancellariis Regiis.*

33 *Executoria datur in fauorem illius, qui ſecundam obtinuit ſententiam in Cancellaria.*

34 *Sententiæ conformes quæ dicantur, n. 35. & duæ faciunt rem Iudicatam, n. 36.*

35 *Conformitatis effectus verificatur, ſi in ſubſtantia idem continetur.*

37 *Nullitas aduerſus tres ſententias conformes, non impedit earum executionem, & ſi poſt admittitur, niſi ex actis manifeſtè conſtet, n. 38. aut eſſet iniuſta, n. 40. aut ſi victor patiatur, vt victus opponat de nullitate, numero 46.*

39 *Commiſſio ad exequendas tres ſententias conformes, intelligitur de validis.*

41 *Nullitas, quæ prouenit ex defectu Iuriſdictionis poteſt opponi contra tres ſententias conformes : expenditur, n. 42. & 43.*

44 *Nullitatis exceptio quando impediat executionem ſententiæ.*

45 *Tertius poteſt opponere de nullitate ſententiæ, comparens pro ſuo intereſſe, & impedire executionem trium conformium.*

47 *Sententia interlocutoria bis confirmata, tranſit in rem Iudicatam, ſic, vt nec exceptio nullitatis admittatur, n. 48. & n. 49.*

50 *Reuocari ſententia interlocutoria, tantum bis poteſt, non millies, & ſemel in Portugalia, num 51.*

52 *Appellatio tertio denegatur, etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in rem Iudicatam.*

53 *Reſtitutio non elidat vim trium ſententiarum concordantium*

1 AD primam quæſtionis partem, & ſi Vbameſius hic contendat Iure Ciuili, nullum eſſe præfixum numerum appellationum : tamen conſtat de eo Iure, & de noſtro Pontificio per Textum noſtrum eſſe taxatum numerum earum, & cupiẽs Ciuile Ius litigatorum calumnium, qui in numeris appellationibus interpoſitis in infinitum, lites protrahebant cohibere, ſemel dumtaxat appellare permiſit ; ita vt iubeat ſuperatum gemino Iudicio, ſi appellauerit poſſeſſione excidere, iuxta Textum *in l. vnica de poſſeſſ. ab eo qui bis prouocauit in Cod. Theodoſiano*, per quem Textum notat Cujac. *in paratlita, & poſth. ad tit. cod. ne liceat in vna, eademque cauſa*, repellit ergo Iuſtinianus tertiam appellationem.

2 † Quod itidem hoc Pontificio Iure, etiam ex Textu noſtro videtur decretum, cui concluit Textus *in cap. directè hoc tit.* & Textus *in l. 25. tit. 23. part. 3. l. 5. tit. 17. l. 2. tit. 16. lib. 4. recopilat.* vbi id Iudicibus ſuperioribus tribuitur, vt ab eorum ſententiis ſecundo ſupplicare nefas non ſit : ſic ordinarij in prædictis locis, Couarruuias *pract. cap 15. & num. 9. & cap. 25. per totum*, Paz *in praxi 1. tomo part. 6. cap. 3. num. 9.* Guttierrez *lib. 1. pract. cap. 96. num. 5. & ſequent.* Tuſchus in verbo *appellatio concluſ. 401. ex num. 23. & concluſ. 403. per totum*, Donellus *lib. 18. comment. cap. 1.* latè Gabriel t. *commun. tit. de executione rei Iudicatæ concl. 1.* alij relati à Zenedo *collect. 19. ad Clem.* Ceuallos *de cognit per viam viol. art. 2. cap. 126. num. 11.* & alij relati à Doctoribus *hic*, & in præcitatis Iuribus.

3 Et in tantum verum eſſe docent, vt nec Papa, nec Princeps per viam reſcripti ex ordinaria poteſtate poſſit concedere tertiam appellationem, Marcheſanus *de commiſ. per nullitatem cap. 2. ſub num. 1. fol. 140.* Scaccia *hoc tit. quæſt. 17. limit. 1. num. 2.* qui *num. 3.* extendit principalem reſolutionem, tam in diffinitiua, quam interlocutoria, de qua dico *infrà*, in verſiculo *ad vltimam.*

4 Ampliatur ſecundo, ita vt appellatio tertia non admittatur, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum, ſi eſſemus in aliquo caſu, in quo liceret appellare à tribus ſententiis conformibus, quia nihilominus appellatio non impediret executionem : ſic idem Scaccia *dicta quæſtione limitat 1. num. 13.* Barboſa *hic ſub num. 2.*

5 † Et quod tertio non prouocetur de pœna aduerſus ſic prouocantem cautum eſt, etiam Alarici Italorum Regis edicto, vt teſtatur Caſiod. *lib. 9.*

6 Hæc tamen dicta oportet, vt declarentur procedere quando ab vna, eademque ſententia, & ſuper eodem negotio nihil addito, ſiue diminuto appellatio interponeretur tertia, nam ſi contingat vt tertia ſententia plus cõtineat tum ſuper nouo grauamine illato, reuera appellatio alia admittetur.

7 † Quia reſpectu illius eſt tantùm prima ſententia, docent Maranta *de ordine iudicior. part. 6. tit. de appellat num. 281.* Vbameſius, Paz, & Couarruuias, *ſuprà*, Alexand. *conſ. 77. lib. 2.* Tuſchus *dicta concluſ. 403. num. 2.* imo Couarruuias rem hanc eruditè exemplis illuſtrat. Etenim vt ait Vbameſius *hic num. 4.* & Pichardus *in manuduct. ad praxim part. 4. §. 13. à num. 2.* vt procedat noſtra concluſio requiritur, vt ſit vna, eademque cauſa, nam incidentes articuli, non vnius, ſed ſingularum cauſarum, ſingulæ vocem obtinent, ac ſubſunt.

8 Obidque Rota decidit *deciſ. 417. in antiquis*, quam ſequitur Couarruuias *dicto cap. 25. pract. num. 5.* quod ſi à duabus ſententiis, in eadem cauſa latis appellatum ſit à tertia ſuper deſertione appellationis lata, tunc reuera admittatur tertia appellatio.

9 † Imo & idem procedere, ſi Iudex declarauerit in tertia ſententia alias duas præcedentes eſſe nullas, quia tunc à tali declaratione appellare licet, vt probat *ſuprà* Pichardus *ſub num. 2.* & conſtat ex *deciſ. Rotæ 424. in antiquis*, verbo *proximè.*

10 Vnde dixit Scaccia *dicto cap. 17. limitation. 1. à numero 18. & 40.* quod aduerſis ſententiis poteſt millies appellari, ſi millies grauaretur, etiam in vna, eademque cauſa.

11 † Et *num. 42.* addit quod vtraque pars poteſt bis appellare.

12 † Et *num. 49.* quod poteſt appellari à ſententia declarante tres, vel duas eſſe conformes, & *num. 50.* quod poteſt inhæreri appellationi aduerſarij, de quo dixi *ſub Rubrica quæſt. 6. & num. 62.* quod poteſt dici poſt tres ſententias de notoria nullitate, & iniuſtitia.

13 Imo idem Scaccia *dicta quæſt. 17. dicit num. 63.* quod poteſt tertius quandocumque appellare : quare adjunges quæ latè adduxi *ſuprà in cap. 17. de ſententia, & re Iudicata*, vbi egi latè de tertio ad Iudicium veniente.

14 † Et in terminis, vt noſtra procedat concluſio debet procedere in ea, qui nominatim grauatus eſt ſententia, nam alioqui ſi tertius voluerit impedire appellationis remedio, executionem tertiæ ſententiæ benè poterit.

15 terit. † Aut ſi id velit etiam nullitatis reme-
dio, Paz *vbi ſuprà*, quod proceder ſi tertius
Ius ſibi competans antea ignoraſſet, quia ſi li-
tis conſcius fuiſſet, & deouo illam caaſam in-
ſtaurare deſideratet, merito repelli ſcribuot Pi-
chardus *d. §.13. p.4. manud. n.4.* Couarr. *dicto*
cap.15. n.8. & 9. videndus.

16 Ad ſecundam partem quæſtionis, an admit-
tatur ſupplicatio ſecunda, vs espeodas, adjun-
ges quæ notani *ſuprà in Rubrica in princ.* in verſic.
ſupplicatio, cum num. ſeq. vbi disi quid ſit *ſup-
plicatio.* Sed quia communiter Doctores aduer-
sunt dari primam ſupplicationem, & aliquo-
ties ſecundam: duai ergo hie de vtraque bre-
niſſimè prælibare; igitur à ſententia Prioeipis
non appellatur; vt contingit à ſententia alio-
rum Iudicum inferiorum, ea eo quia cum non
detur alius Iudea Principe ſuperior, ideo ab eo
appellatur; ſed quia potuit controuerſiam fi-
niendo, vt homo, & male informatus grauare
aliquam ex partibus litigantibus; ideo oportuit,
vt remedio ſupplicationis ad ipſum moderetur
damnum parti illatum, colligitur denoſtro Iure
Regio *in l.17. tit.23. part.3.* Doctores per argu-
meutnm teatus, *in cap. ſi quando de reſcriptis.*

17 Vnde regolariter ſequitur dicendum, vs in
quibus caſibus babet locum appellatio, & quo-
ad effectum ſuſpenſiuum itidem ſupplicatio, &
è contra, Azeuedus *in proœmio*, & *in l.1. tit.19.*
18 *lib.4. recop.* † Fallit in audientiis, vbi ſuppli-
catio nullitatis, ſeu recurſus non admittitur à
ſententia; quas Iudices pronunciant cauſæ, *l.4.*
19 *tit.4. lib.7. recop.* † Nec quando declaratur ſu-
per vi ab Eccleſiaſtico illata, Curia Philippica
20 *p.1. de inſtantia*, §.4. *num.2.* † Quod idem con-
tingit in ſeotentia prima ſuper quantitate parua
ea *l.9. tit.17. lib.4. recopil.* argumenio eorum, quæ
addusi, *ſuprà in cap.11. hoc tit.* alia adducit om-
nino videnda Curia Philippica *in d.* §.4. vbi à
quibus Iudicibus, & in quibus caſibus admit-
tatur, vel non prima, ſiue ſecunda ſupplicatio,
eum leges ad praaim.

21 Igitur regula eſt, vt fas non ſit ſecundo ſup-
plicare à ſententia reuiſionis, poſt aliam primam
ſupplicationem, Guido Papa, *q.189. num.12. &*
quæſt. 345. Auendaňus *de ſecunda ſupplicatione,*
numero 1. & 5. Gaillius *lib.1. practic. cap.155.*
num.3. facit textus, *in l.5. tit.17. l.2. & 19. lib.4.*
22 *recop.* † Fallit tamen in caſu, *l. Segonian.* quæ ea-
tat, *in l.1. & per totum*, *tit.20. lib.4. recopilat.*
vbi proſequitur Azeued. & latè Auendaň. *à n.2.*
ſuprà: fuſiſſimè loquitur Paz *in praxi 1. tomo p.7.*
cap. vnico, vbi videbis quæ deſideraueris, poſt
quos videbis Curiam Philippicam *dicta p.1. de*
ſecunda inſtantia, §.5.

23 Non enim in omnibus caſibus, ſeu canſis,
nec ab omnibus licebit ſupplícare ſecundo, nec
ab omnibus ſententiis, & ſic docet Pichardus
in manud. p.4. §.21. n.1. & 5. quod debeant cau-
ſæ ciuilea eſſe ex, *l.15. tit.20. lib.4. recopilat.*
Auendaň. *ſuprà num.16.* item quod debeant eſſe
eius quantitatis, quam requirit, *l.9. einſdem ti-
tuli*, antiquata ea taaatione, quam induaerat,
l.7. eodem tit. obſeruat Paa *ſuprà à num 63. & 86.*
24 Azeuedus *in dicta l.7.* † Et quod in criminali-
bus ſecunda ſupplicatio nona admittatur, quan-
tum ad pœnam earum, de qua agitur principa-
liter patet ex *l.9. tit.10. lib.4. recopilat.* ſed quan-
tum ad partis inter eſſe benè admittetur, cum
id paretur acceſſoriè, & incidenter, *l.3. dicto*
tit.20. Curia Philippica *dicto* §.5. *num.4.* qui ad-
dit in fioe, vt, etſi in principali cauſa denege-
tur, ſecunda ſupplicatio admittatur in acceſſo-
ria, vt in liquidationibus, & aliis ſimilibus.

Et addit *num.9.* ea *dicta l.9.* quod in Iudicio 25
rei petitorio, non habet locum ſecunda ſuppli-
catio, niſi cauſa ſit nimis ardua, & magni va-
loris ſimul; veluti apud *nos de treſmil doblas que*
cada vna valle, vn Caſtellaňo, el qual vale diez
y ſeis Reales, Couarr. *de veterum numiſm. cap.6.*
num.3. apud Indos debet eſſe cauſa, *de diez mil*
peſos, ea *l.14. Iulia*, Curia Philip. *vbi ſup. n.5.*
† Et Paz *dicto cap. vnico, p.7.* docet, quod va- 26
lor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus
porrecti actioois libelli, & non de tempore
ſententiæ.

Etenim ſupplicatio ſecunda ſolùm permiſſa 27
eſt ad Regem, quando ea coocedirur, & tunc
nominantur Iudices ſupremi exiſtentes in Curia
Regia, Pichardus *vbi ſuprà dicto* §.21. *ſub n.4.*
vbi videtur dicere, vt in audientiis aliis ſic non
procedat ea Paa *dicto cap. vnico, p.7. tom.2. n.22.*
† Tamen in dictis audieotiis Regiis poſſe in 28
duobus caſibus ſecundo ſupplicari, primo
quando in ſecunda ſententia primæ confir-
matoria, adhibita fuit noua condemnatio,
ſeu declaratio ſuper aliqua noua petitione,
vel ſi fuit aliquis caſus omiſſus, ſuper quo non-
dum habita erat ſententia. † Secundo quando 29
aliquis, qui non litigauerat, venit, vt tertius
oppoſitor, ſeu fuit citatus ad litigandum, tunc
enim, ille ſeu eius contrarius poterit ſupplica-
re, ſiquidem horum reſpectu illa fuit tantùm
ſententia primæ inſtantiæ: alia adducit videnda
Paz *in practica 1. tom. p.6. cap.1 n.1.* Curia Phi-
lippica *ſuprà dicto* §.4. *num.6.* & faciunt dicta
ſuprà in principio de appellatione.

Pro praai breuiter notabis ex *l.35. tit.23.* & 30
l.4. tit.24. p.3. l.5. tit.17. & *l.2. tit.19. lib.4. reco-
pilatione*, & *lege 3. titulo 5. libro 7. recopilation.*
quod ſi ab inferioribus Iudicibus. veluti *de*
los alcaldes ordinarios de los lugares, appelletur
ad Cancellarias, ſeu Regias audientias, tunc ſi
prius ab inferioribus de gradu in gradum fue-
runt latæ duæ ſententiæ confirmatoriæ, & ab
vltima appelletur ad dictas audientias, & inibi
ambæ, aliæ ſententiæ confirmeotur, non eſſe
admittendam ſupplicationem ab ea; imò po-
tius eſt danda eaecutoria pro omnibus; nam ad-
uersùs tres ſententias cooformes, nec admitti-
tur appellatio, nec ſupplicatio. † Tamen ſi 31
ambæ prædictæ ſententiæ confirmatoriæ fue-
rint in Cancellaria reuocatæ, ſeu vna eorum,
tunc à ſententia lata in audientia reali admitte-
tur appellatio, vel ſupplicatio, non autem erit
locus appellationi, ſeu ſupplicationi, à ſecunda
Cancellariæ ſententia reuocatoria, vel confir-
matoria.

Quod ſi lis ea noua actione, & libello inci- 32
piat agi in Cancellaria, vel audientia Regia, tunc
à ſententia prima, vulgò *de viſta*, eſt ſupplica-
tioni locus, ſed non à ſententia ſecunda confir-
matoria, vel reuocatoria iuata teatum, *in l.2.*
tit.19. lib.4. recopil. † Ea quo prouenit cum 33
in audientia reali lis fuit determinata per ſen-
tentiam ſecundam vulgò *de reuiſta*, ſtatim dan-
da eſt, & liberanda executoria, cuius virtute
executioni mandetur, iuxta textum, *in l.3. tit.17.*
lib.4. recopilat. non obſtante qualibet eaceptio-
ne, ſeu oppoſitione; etſi poſt eius eaecutio-

Digitized by Google

nem, debeat admitti, & ſupplicari, in caſibus
iam adductis per Curiam Philippicam dicto § 4.
num.4. & 5. Alia inquam, quæ ſpectant ad hoc
dubium: præclarè agunt latiſſimè.
34 Sed ſi dubites quænam dicantur ſententiæ
conformes, reſpondeo illas verè dici, quæ con-
ueniunt in qualitate, & ſubſtantia, Ruginel in
hoc tract. de appellat. §. 12. Gloſſa 1. num.10. ver-
ſic. omneſque Theſaur. Foſſan. deciſ.228 num. 2.
Scaccia q.17. de appellat. limit.1. num.21. Barboſa
35 hic num.3. † Quia ad effectum, conformitatis
ſufficit quod in ſubſtantia idem contineat, Bal-
dus in l. Creditor, §. cum de ſorte num 1. ff. ſolut.
Rota apud Farin. deciſ. 98. num. 4. p. 1. recent. &
quod non adſit deformitas circa ſubſtantiam, &
qualitatem principalem, Alex. conſ. 77. num.3.
Verſic. ſicut ergo lib.2. Rota dicta deciſ. 98. & in
vna Bracharen. fructuum 18. Aprilis currentis
anni 1625. coram R. P. D. Burato: Videbis Co-
uarr. dicto cap. 25. pract. num. 5. & 6. expendit
cum multis aliis Barboſa in Clem. 1. de re iudicata
36 num. 11. † Et Barboſa in dicta Clem. 1. num. 8.
cum Rota apud Farin. p.1 recent. deciſ.647.num. 1.
dicit quod in Vrbe Romana duæ ſententiæ con-
formes faciunt rem iudicatam inter Ciues, &
credit ſic in omnibus Curiis obſeruari.
37 Ad tertiam quæſtionis partem, an aduerſùs
tertiam ſententiam nullitas poſſit opponi; itavt
tres ſententiæ confirmatoriæ; ſeu tertia execu-
tioni mandatæ queant reuocari, & quia de hoc
iam dixi ſuprà in cap. quoad conſultationem de ſen-
tent. & re iudic. Ideò breuiter dico ex Teatu in
Clem. 1. de ſententia, & re iudicata, quod ſi quis
in beneficiali, vel alia qualibet cauſa tres repor-
tauerit ſententias contra ſe imperitorio, vel poſ-
ſeſſorio, non admittatur ad agendum de nulli-
tate ipſarum, vel alicuius ex eis, donec huiuſ-
modi ſententiæ plenariæ fuerint executioni man-
datæ; docent ibi antiqui Doctores, & hic; &
inter modernos Socin. Reg. 162. Olanus in an-
tinom. lit E, num.23. Michael Graſſis tom. 2. com-
mun lib.7. tit.16. num.116. pag.282. Pichard. ibi-
dem lib.8. tit.28 pag.326. Gutierrez pract. lib.1.
q.96. à num. 5. Menoch. de arbitrariis caſu 9. per
totum, & caſu 202. n.52. & conſ. 345. à num. 39.
& conſ.553. à num. 40. Marcheſanus de commiſ.
p.3. § 4. cap.4. pag.139. cum aliis Maſcardus con-
cluſ.686 à num.3. Ceuallos in practicis quæſt.808.
num 98. & 104. & q. 830. num. 52. latè Tuſchus
tom. 2. lit.C. concluſ.374. à num.1. vbi multiplici-
citer ampliat Stephanus Gratianus diſcept foren.
cap.42. Gonzalez in Regula 8. Cancel. Gloſſa 56.
num. 67. Caldas Pereira quæſtion. forenſ. lib. 2.
q.36. num.7. quibus addo Ceuallos de cogn. per
viam violentiæ q.126. p.2. à num. 12. Pichardus in
manud. ad praxim p. 4 §. 13. num. 5. vbi reddit
rationem; Nam æque neceſſarium vt malitiis
hominum obuietur.
38 Hæc tamen doctrina ſic firma fallit in caſu,
quo ex actis manifeſta conſtet nullitas: Sic Co-
uarruuias dicto cap. 25. practicar. num. 3 Mexia
ad legem Toleti ad 1. fundam p. 2. num.26. Gut-
tierrez extendens hanc Regulam ad quoſlibet
alios caſus, eoque modo limitans, vbi ſuprà fa-
cit Textus in l. 2. tit 17. lib. 4. recopilat. optimè
expendit idem Ceuallos dicta quæſt.126. ſub dict.
39 num.12. à verſic. vlterius & n.13. & 14 † Viden-
dus Barboſa cum multis in dicta Clem. 1. de re
iudicata num.5. vbi cum Gonzalez in dicta Re-
gula 8. Cancell. Gloſſa 57. num. 20. docet com-
miſſionem ad exequendum tres ſententias con-
formes intelligi de validis. † Et ſic dixit Ric- 40
cius collect.2050. ex Franco ad Teatum in cap. di-
lecti hoc tit. nullitatem quæ opponitur aduer-
ſùs ſententiam Sacri Conſilij impedire execu-
tionem, vbi ex eiſdem actis eſſet cognoſcibilis;
ſecùs ſi requireret probationem extrinſecam, Io-
ſeph. Ludouic. in deciſ. Rota Lucenſ. 24. Gaillius
obſeruat. 4. lib.1. Minſing. deciſ.94. cent. 4. Intri-
gliol deciſ. 10. Sed ſi executio eſſet irretractabi-
lis, tunc etiam illa probatio eam impediet, Ru-
bin. deciſ.92. & idem fore ſi eſſet euidenter iniu-
ſta; quia tunc æquiparatur nullitati, Baiz in de-
ciſ.23. in qua notoria nullitate poterit ſuper ea
pronuntiare: etiam parte non opponente, vt
deciſum refert Minſing. deciſ.20. cent.1. Riccius
ſuprà dicta collect.250.
Secundò in nullitate quæ prouenit ex defectu 41
iuriſdictionis, quæ poteſt opponi etiam contra
tres conformes ſententias: Ita docent Auchar-
ranus conſ. 62. num.3. verſic. non obſtat Gigas de
penſion. q.100. num.10. Hypolitus conſ.81. à n. 37.
Couarr. dicto cap.25. num.4. Perez in l. 1. tit. 8.
lib 3. ordinam. pag 600. Gutierrez dicto lib. 1.
pract. q.96. num.8. Tuſchus dicta concluſ.374. n.5.
Franciſcus Marcus 469 in fine p.1 Barboſa in di-
cta Clem.1. de re iudicata num.7. idem cum aliis
probat Pichardus dicto §.13. num.7. † Sic ta- 42
men qui Iudex ſententiam tulit, nuſquam in ea
cauſa iuriſdictionem habuit, & ſi ſententiæ tem-
pore fuerit extincta, tunc nullitatis exceptio-
nem eſſe reiiciendam, vt poſt longam diſputa-
tionem diſtinguit Couarr. dicto cap. 25. pract.
à quo accepit Guttierrez. † Imò & Ceuallos 43
dicta quæſt.126. num.12. declarat tamen dicit defe-
ctum iuriſdictionis talem eſſe debere, vt con-
ſenſu partium ſuppleri non poſſet; Alias enim
ait ſi coram Iudice incompetente lis ageretur,
videri inductam prorogationem, colligit ex
lege 1. ff. de Iudiciis, & cum multis ab eo
relatis.
Imò idem Ceuallos latè probans cum multis 44
ait exceptionem nullitatis impedire executio-
nem ſententiæ, quando executio retractari non
poſſit; licet alias non impediret, & num. 14.
idem dicit quando infertur præiudicium ir-
reparabile.
Tertiò limitatur prædicta Regula in tertio, 45
qui pro ſuo intereſſe compareret; quia iſte poteſt
opponere de nullitate ſententiæ, iuxta quæ latè
adduxi ſuprà in cap.17. de ſententia, & re indica-
ta; poteſt enim impedire executionem trium
ſententiarum conformium, Couarr. dicto cap.15.
pract. num.9. Michael de Graſſis tom. 3. commun.
opinion. lib.7. tit.16. num. 115. verſic. ſecundo li-
mita, & num.120. Barboſa in dicta Clem. 1. n. 3.
idem Ceuallos dicta quæſtione 126. à num. 16. vbi
benè expendit.
Quartò limitatur ſi Victor eſt paſſus, quod 46
per victum probetur nullitas, quia ad impe-
diendam executionem ſententiæ, debet pronun-
tiari ſuper ipſa nullitate, & tunc impedietur exe-
cutio, tradit Barboſa in dicta Clementina 1,
de re iudicata num.4. Hypolit. conſ.19. n.9.
Ad vltimam quæſtionis partem an ſententia 47
interlocutoria bis confirmata tranſeat in rem iu-
dicatam, & pro affirmatiua ſententia reſpon-
dendum eſt: Itavt ampliùs reuocari nequeat ea
Gloſſa in Clem. fin. verbo ſuper eam hoc tit. Pa-
normit. in cap. cum ceſſante col. 4. hoc tit. Felinus
in

in cap. qualiter el 1. de accuſation. num. 13. vbi bis
limitat atteſtans ſe vidiſſe nullies in practica,
Maranta *de ordine Iudicior 3 p part 6. princip.*
primo actu de ſententia *num.* 9. communem te-
ſtatur Villalobos *in arario commun. opin.* verſic.
ſententia num. 31. cum multis alus Gratian, *Regu-*
48 *la* 419. † Sic amplians vt nec exceptio nullita-
tis admittatur, vt communiter teneri docet Co-
uarr. *in practic. dicto cap.* 25. *num.* 3. verſiculo
quinto.

49 Et videtur prædictum confirmari ex adductis
ſuprà à num. 1. *de ſententia diffinitina*, quare dixit
Sigiſmundus Scaccia *de appellat. q.* 17. *limitat.* 1.
num. 5. vt dictum de ſententia diffinitiua intelli-
gatur etiam in interlocutoria; Imò Pichard. *in*
manud. dictu p 4. §. 13. *num* 5. *in princ.* docens
tres ſententias conformes irretractabiles eſſe,
idem ſentit ſi id etiam contingeret in interlocu-
toriis; quia inter interlocutorias, & diffinitiuas
hac in parte nihil intereſt, Maranta *de ordine*
Iudic. ſuprà n. 264. Cou. *dicto num.* 3.

50 Et ſic licet Stephanus Gratianus *diſcept. fo-*
renſ. cap. 147. *num.* 11. *& in cap.* 154. *à num.* 16.
dixerit vt interlocutoria ſententia millies reuo-
cari poſſit; Tamen, vt iam dixi regulariter Iu-
dex non poterit, niſi bis ſuam ſententiam in-
terlocutoriam reuocare, Pichardus *tom.* 2. *com-*
mun. opin. lib. 7. *tit.* 8. *num.* 26. *pag.* 244. & Barbo-
ſa *in dicta Clem. fin. hoc tit. num fin.* dicit vt ſoleat
Gloſſa *ſuper ea*, de qua ibi notaui ad hoc quod
interlocutoria geminata reuocari amplius non
poſſit, quamuis alias ſemel pronuntiata reuoca-
ri rectè valeat, ſicut docent Caldas Pereira *de*
poteſtate eligendi, ſeu nominandi cap. 2. *num.* 38.
Stephanus Gratianus *dicto cap.* 155. *num.* 26.
51 † Sed attenta ordinatione Portugal *lib.* 3. *tit.* 65.
§. *vltimo* interlocutoria ſententia ſemel tantùm
reuocari poterit, vt teſtatur idem Barboſa ſic
adducens ex patente ſuo *in commentar. ad eun-*
dem Titul. 66. *in princ. num.* 3. videndus *ibi ſub*
num. 5.

52 Et Barboſa *hic* ex Scaccia *dicta quaſt* 17. *n.* 6.
dicit tertiam appellationem denegari etiam in
ſenteotiis, quæ non tranſeunt in rem iudi-
catam.

53 An verò reſtitutionis beneficium trium con-
cordantium ſententiarum vim elidat: Tradunt
Vbameſius *hic num.* 5. Azeuedus *in l.* 2. *tit.* 17.
lib. 4. *recopilat.* notat Pichardus *dicto* §. 13. *in fi-*
ne, & quid ſi aduersùs ſententiam Sacri Conſi-
lij petatur reſtitutio in integrum, an impedia-
tur executio, latè Theſaurus *deciſion.* 181. de
quo dixi.

A D T E X T V M

IN CAPITE LXVI.

Dilecti, hoc Titulo.

P R Æ M I S S V M.

I. HVIVS Textus omnimodam, & inte-
gram materiã, quæ ſpectat ad appel-
lationẽ omiſſo medio peregi *ſuprà in*
cap. 7. *hoc Titulo* II. Et quatenùs in verſic. *quo-*
circa mandamus, quatenus ſententias poſt huiuſmodi
appellationem latas in eos denuntietis penitus non
tenere, repetes quæ de reuocatione attentato-
rum dixi *ſuprà in cap. bona* 51. *hoc tit.* & notata
in cap. 1. *eodem.*

A D T E X T V M

IN CAPITE LXVII.

Ex Parte, hoc Titulo.

P R Æ M I S S V M.

S V M M A R I V M.

1 *Mater poteſt eſſe Procuratrix filiorum ſuorum: quid in Iudicio remiſſiuè, & de aliis, numero* 2. 3. 4. *&* 5.
6 *Fœmina non incarceratur pro debito adminiſtrata Tutela.*
7 *Mater per tranſitum ad ſecundas nuptias amittit filiorum tutelam.*
8 *Pronuntiatio tacita ſufficit ex proceſſu ad vlteriora ſuper emergentibus.*
11 *Appellatio admittitur ſi Iudex pronuntiat ſe competentem tacitè, vel expreſſe Textus noſter intelligitur.*

AD hunc Textum plura adnotari poterant; 1
quia poteſt de illo diſputari, an mulier quæ
habet tutelam filiorum ſuorum poſſit eſſe Pro-
curatrix, & affirmant Dueñas *Reg.* 311. *limit.* 11.
Barboſa *hic num.* 2. ſed quia Gutierrez *de Tute-*
lis p. 1. *cap.* 8. agit de Matre, vel Auia Tutrice
relicta, eum *ibi* videbis nec ad longum ſcribo,
item pondero, quod & ſi reuera Tutrix eſſe
poſſit.

Dubium tamen eſt an Procuratria in Iudicio 2
cum mulieribus id prohibitum vulgare in iure
reperiatur per ea quæ dixi *ſuprà in cap. cauſam* 9.
de Iudiciis, vbi adduxi illud quod mulieres pro-
hibentur eſſe in Iudicio, ne irreuerenter cogan-
tur eſſe in cætibus virorum *ibi q.* 12. *à num.* 6.
† Ad quod etiam adiunges, & videbis quæ 3
latiſſimè adduxi *in cap. tam litteris* 33. *q.* 3. *per*
totam, vbi dixi de quæſtione an mulieres Teſtes
eſſe poſſint in Iudicio, & in verſic. *ad ſecundam*
à num. 37. quid in Teſtamentis, vbi expendi re-
latum antiquitatis dictorum; & an Teſtes poſ-
ſint eſſe contra Clericos dixi *in c. de cætero* 14. *eo-*
dẽ tit. q. 1. † Et an mulierũ conſuetudines faciant 4
ſtatuta, dixi *in cap. illud de præſumpt. q.* 4. † Et 5
an matres pro filiis, aut filiabus poſſint eſſe Te-
ſtes, dixi *in cap. ſuper eo* 11. *de Teſtibus*, ex qui-
bus omnibus proportionabiliter explicatis, re-
ſpondebis ad punctum adductæ difficultatis.
† Sed an fœmina pro debito pecuniario in car- 6
cerem mitti poſſit, etiam ratione adminiſtratæ
Tutelæ, agit ex Textu noſtro Couarr. *lib.* 2. *va-*
riar. cap. 1. *num.* 3. vbi negat: notabis dicta *infrà*
ſub cap. cum dilecta 4 *de confirmatione vtili* in ver-
ſic. *ibi qui vero.*

Et in verſic. *& prædicti filij eius ſub poteſtate*, 7
per quæ verba notant Doctores relati hîc à Bar-
boſa *n.* 3. quod mater ipſo iure per tranſitum ad
ſecundas nuptias amittit filiorum Tutelam, de
quo dico latiſſimè *in cap. penultimo, & fin. de ſe-*
cundis nuptiis.

Et ibi in verſic. *ſed quia dicti Iudices* cum Do- 8
ctores ex hoc verſiculo noteút, vt cum pluribus
refert

Digitized by Google

de exceptionibus num fin in fine, eapendens Textum *in dicte cap. vt debitus*, *& in cap ex parte* 67. *hoc tit.* dieit Textum noſtrum agere de temporis eaeeptione, quæ non impedit quomioùs de prioeipali eauſa agatur.

5 Et quia hîc in verſic *carnes vendere*, notant Doctores quod Clerici habent ius vendendi earnes, de quo Tiraquell. *de nobilitate cap.* 27. *n* 8. Boërius *deciſ.*125. *num.*4. Barboſa *hic num.* 2. ideò applieabis quæ longè noto *infrà in cap. pen. & cap fin. de vita, & honeſtate Clericorum.*

6 Et in verſic. *alibi quam in ſtallis hic*, Barboſa *n.*3. dieit eum Couarr. *in Reg. poſſeſſor p.* 2. §. 4. *num.*1. Sebaſtiano Neblo *in l. ſi quiſquam* 7. *ff. de diuerſis, & temporalibus praeſcriptionibus*, Gregorio Lopez *in l.* 2. verbo *otorgamiento tit.* 3. *p.*5. quod poteſt concedi priuilegium, vt in tali loeo, & non alibi carnes veodantur, vel quod quis ſolus piſcetur in certa parte Maris. † Et oeeaſione huius verſiculi poſſunt hîc adiungi practicabiles quæſtiones, quas ad longum agitat Gutierrez *lib.*4. *pract. q.*32. 33. 34. 35. vbi in ſumma an Domini temporales poſſint faeere molendinos; & furnos, & prohibere vicinos, & vaſſallos alios facere, vel ad alios ire ad eoquendum, de quibus aliqua dixi *ſub tit. de conſtitut. cap.* 6. & 10. & de Macello earnium, ſeo Tabernæ *ibi q.*14 *à num.* 1.

7

8 Et quod Baro non poſſit facere Tabernam, & cogere, vt omnes tranſeuntes eant ad hoſpitandum in ea prohibens omnibus ſuis Vaſſallis nequaquam etiam eonſanguineum hoſpitio excipiat: tradit Barboſa *hic num. fin. in praxi Epiſcopi p.* 1. verbo *Barones* §. 4. & aonotatom eum Gutierrez de molendinis, & furnis: tractarunt Hoſtienſ. & Ioaones Andreas *hic.*

Er quod ratio appellandi in promptu, dicitur ſi ex actis reſultet euideos iniquitas Sententiæ. Et Balboa *in cap. olim.*7. *de exception. à n.*14. agit de probanda cauſa coram Iodice appellationis. 4

Ad §. eidem, eiuſdem Textus

PRÆMISSVM.

I. AD §. hunc notabis dicta de Procuratore *ſuprà in cap. Nicolao, & in cap. ſignificante* 69 & applicabis nonnulla adducta *ſub cap.*5. *hoc tit.* & aliqua ootata de litteris impetratis ad litigandum *in cap.*63. *hoc tit.* & videbis *ſuprà in cap.*58.

Ad §. ille denique huius Textus.

PRÆMISSVM.

I. PER hunc §. agitur de appellante, qui renuntiauit appellationi, ad quod applicabis adducta *ſuprà in Rubrica q.* 2. *& in cap.*17. *hoc tit. q.*1. verſic. *ad tertiam*, & ſuprà *in cap. ad ſollicitudinem* 54. Et ibi *in legitimis expenſis condemnandus*: Ad hæc verba applicabis dicta in præcitatis locis, & *in cap. finem litibus de dolo*, & alibi *hoc tit.*

Ad §. Sanè parato huius textus.

PRÆMISSVM.

I. AD hunc §. applicabis notata *ſuprà in c. per tuas* 58. *hoc tit.* vbi de appellante, qui ſe abſentauit, & qualiter Iudex in negotio procedat, & ad quæſtionem *in cap.*4. *hoc tit. quaſt.*1. verſic. *ad quintam.*

II. Er in verſic. *quia*, & ibi *non eſt rigor iuris*, applicabis quæ dixi ſuprà latè *in cap.* 2. *de re iudicata.*, vbi an rigor, vel æquitas in Iudiciis præferatur.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXX.
Interpoſita, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Probatio incontinenti facta ad appellationem probandam eſt, cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum, item ſi ex actis reſultet num.*4.

1 TExtvs huius materia ſatis expenditur in notatis *ſuprà in cap. vt debitus* 59. *hoc tit.* & in locis *ibi* aſſignatis, vbi de cauſa probanda ad iuſtificandam appellationem ioterpoſitam: aliqua notabilia refert Barboſa *hic.*

2 Et cum *num* 5. agat de oblata probatione, & eius prærogatiuis; Ideò adiunges quæ notaui, & dixi *ſuprà in cap. litteras.*, *& alibi* de probatione incontinenti facta, à quibus reliner, & ad

3 quid proſit. † Igitur ad propoſitum Barboſa *hic*, *num.* 6. cum Scaccia *de appellat.* & aliis; dicit etiam vocari probationem incontinenti ad appellationem proſequendam, cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum nondum de actis; quod & ſi requirat aliquam diſcuſſionem cauſæ; Tamen facit magnam præſumptionem.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXXI.
Inquiſitioni, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PER Textum hunc agitur legitimè de effectu clauſulæ *appellatione remota*, de qua dixi latè *in cap* 4. *de foro competenti quaſt.* 44.

II. Et ad quæſtiones an Princeps poſſit appellationem tollere, vel committere cauſam cum clauſula *appellatione remota*, dixi *ſuprà in Rubr q.*1. *à num.* 1. & 5. verſic. *ad ſextam*, & *alibi*, & *in cap.* 11. *hoc tit.*

Qvæstio

QVÆSTIO I.

An clauſula appellatione remota, *poſita in principio, aut in medio tantum operetur, ac poſita in fine quos effectus pariat, prædicta clauſula: An ſcriptum in principio, vel in fine, ſeu inter aliqua capitula referatur ad præcedentia, & ſequentia: Quid operetur clauſula in fine poſita: An prohibita appellatione concedatur reuiſio, Clauſula* non obſtante tali lege *quid operetur: Et an qui iurauit non appellare, audiatur appellans, vbi de repetitione clauſularum?*

SVMMARIVM.

1 *Clauſula* appellatione remota *nullus inferior à Principe vtitur, nec legatus de latere cum ea reſcribit, niſi ſpecialiter ei cõmittatur n.2.*

3 *Clauſula* appellatione remota *eſt maioris efficatia ad declarationem ſequentium, quam qualibet alia.*

4 *Clauſula* appellatione remota *num æque operetur poſita in principio, aut medio, ſicut in fine num. 5. vbi quid ſi poſita eſt in litteris ad vnum negotium concernentibus, ac comprehendit omnes appellationes ab incidentibus, & acceſſoriis, vbi eſt eadem ratio, & à num. 14.*

7 *Clauſula* appellatione remota *eſt onerosa, & conceſſa delegato non tranſit ad ſubdelegatum, reſpicit tantùm litigantes, non ad tertium, num. 8. & de effectibus huius clauſula, & num. 25.*

9 *Iudex datus cum clauſula* appellatione remota *deferendo appellationi ex ignorantia iuris, vel ex propria voluntate facit, vt ſententia ab eo lata ſuſpendatur, nec attentabit ſi ſuam ſententiam exequatur, appellatione pendente, num. 10.*

11 *Clauſula* appellatione remota *tantùm intelligitur de friuola.*

12 *Clauſula* appellatione remota *habet etiam locum in cauſa reconuentionis, quid in recuſatione, num. 13.*

14 *Scriptum in principio, vel in fine, ſeu inter aliqua capitula refertur ad præcedentia, & ſequentia, limitatur num. 15.*

16 *Clauſula generalis, ſiue in principio, ſiue in fine, ſiue in medio apponatur, nunquam ad ſignificata refertur.*

17 *Clauſula in fine poſita refertur ad omnia, & de aliis remiſſiuè.*

18 *Reuiſio non cenſetur prohibita, appellatione à ſententia Præfecti Prætorij, & datur appellatione deſerta, num. 19.*

20 *Reuiſio reuiſionis datur etiam ſi in reſcripto Principis caueatur, vt non detur.*

21 *Fatalia concurrant in cauſa reuiſionis.*

22 *Reuiſio poſt tres ſententias conformes non conceditur, & quare, num. 23.*

24 *Expenſarum condemnatio, in qua non auditur Appellans, niſi eis refuſis extenditur ad remiſſionem.*

25 *Supplicatio ad ſuperiorem non cenſetur ſublata, ex clauſula* appellatione remota, *vbi quod remiſſione petita non retardatur ſententiæ executio.*

26 *Clauſula* appellatione remota *in reſcripto poſita, nihil operatur, ſic littera ſunt nulla, quandiu nullitas durat.*

27 *Clauſula* omni, & quacumque appellatione remota, *ad omnes etiam remotas extenditur: tam in cauſa principali, quam acceſſoria.*

28 *Clauſula* non obſtante *verificatur in pluribus.*

29 *Clauſula* non obſtantibus, *non tollit priuilegia redacta in corpore iuris, nec qua tranſierunt in contractus.*

30 *Clauſula* non obſtantibus *quibuſcumque ſtatutis priuilegiis, vel conſuetudinibus contrariis non tollit iuratum, quid ſi per viam legis, num. 31.*

32 *Clauſula non obſtantibus non tollit conſtitutiones Conſiliorum.*

33 *Iurans non appellare, num audiatur appellans remiſſiuè.*

34 *Clauſularum præcedentium repetitio quadruplicem habet effectum, & quando ceſſet n.35.*

ET ſuppoſitis quæ ex pluribus latè congerit Barb. *de clauſulis, clauſ.* 9. vbi *n.1* congerit infinitus agentes de hac clauſula, & eius effectibus, & quod nullus inferior à Principe poteſt prædicta clauſula *appellatione remota,* vti vel ab aliis inferioribus Superiorem aliquem non recognoſcentibus caliter, vt legatus de latere cum illa reſcribere nequeat, & dicit Scaccia *de appell. q. 17. limit. 1. num.* 106. † Et 109. niſi ſpecialiter in facultatibus clarè habeat, vt declarat Marcheſanus *de commiſ. p. 1. c. 8. pag.* 302. *n.* 77. 1 2

Ideò ad propoſitum breuiter reſpondetur: quod & ſi clauſula præcedens ſit maioris efficaciæ ad declarationem ſequentium, quam alia quælibet, vt tradit Gloſſa, & Bart. *in l. quiſquis, ff. deleg.* 3. & Matienz. *in leg.* 7. *tit.* 11. *Gloſſ.* 13. *num.* 7. *lib.* 5. *recopil.* Gratianus *Regul.* 412. *in fine.* † Tamen videmus ex Textu noſtro, quod hæc clauſula *appellatione remota*, ſi ponatur in medio litterarum continentium plura capitula ſeu negotia, reſpicit ſolùm ſuperiora: Tamen ſi repetatur in fine, reſpicit omnia, ergò vt detur dicendum eſt vt nunquam clauſula prædicta in principio poſita operetur, ac poſita ſit in fine, docent hic relati à Barboſa *num.* 1. & 2. & cum Scaccia *de appell. quæſt.* 16. *limit.* 1. *num.* 79. quia quælibet alia clauſula in fine poſita, refertur ad præcedentia, vt per Menoch. *conſ.* 136. *num.* 6. Surdo *conſ.* 567. *n.* 4. Gutierrez *pract. lib.* 3. *c.* 29. *num.* 11. & 12. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 7. *num.* 17. Ceuallos *conſ. com. comm. quæſt.* 828. *num.* 131. 3 4

Ego tamen exiſtimo idem operari, quando prædicta clauſula poſita eſt in litteris ad vnum negotium concernentibus, quia ea operatur in omni cauſa, tam principali, quam incidenti, ex reſolutis per Ceuallos *tomo* 1. *pract. quæſtione* 1. *num.* 933. † Et ſic Marcheſanus *de commiſ. parte* 1. *pagin.* 301. *num.* 60. in ſecunda impreſſione ita tenens addit *num.* 72. quod comprehendit omnes appellationes ab incidentibus, & acceſſoriis, vbi eadem ratio militat. 5 6

Ad ſecundum quos effectus pariat prædicta clauſula, videbis ex ſuprà notatis locis; quare breuiter nunc aduerto, quod cum iſta clauſula ſit onerosa, eo quod auferat appellandi facultatem, 7

Digitized by Google

cultatem, in quantum eſt remedium auferendæ
opreſſionis, Iuxta dicta, *in princ. Rubr. & in di-
cto cap.* 7. Baldus *in cap. an ſit, num.* 2. verſic. *item
nota*, Marcheſanus *dict. p.* 1. *num.* 14. qui addit,
num. 94. quod conceſſa perſonæ delegati non
8 tranſeat ad ſubdelegatum. † Ideo tantum reſ-
picere ad litigantes, non quoad tertium, Co-
uartuuias *pract. cap.* 15. *num.* 5. Puteus *deciſ.* 147.
lib. 2. *in correct.* Barboſa *in dict clauſula* 9. *n.* 5.
& 6. & nouem effectus congeſſit idem Barboſa
dict. clauſula 9. legendus Riccius *collect.* 135. *ad
Textum, in l.* 1. §. *interdum, ff. à quibus appell. non
liceat, & collect.* 1081. ad Textum *in cap. paſtora-
lis*, §. *præterea de officio deleg.* & patent alij effe-
ctus ex locis iam aſſignatis, quos non tranſcribo
ſeu repeto.

9 Vnum tamen aduertendum eſt ſingulare, quod
Iudex datus, etiam cum hac clauſula deferendo
appellationi, ex ignorantia Iuris, vel ex pro-
pria voluntate faciat, vt ſententia ab eo lata ſuſ-
pendatur, pro quo ſunt conſulendi, Geminian
in cap. cum appellationibus, §. *ſi vero, num* 2. *hoc
tit lib.* 6 Francus *in cap. paſtoralis, num* 6. verſic,
quarto quaritur, & *ibi*, Imola *num.* 6. Ioan. An-
ton. de Sancto Gregor. *num.* 39. *hoc tit. in anti-
quis*, Anton. Gomez. *variar. tom* 3. *cap.* 13. *n.* 32.
Marcheſan. *dict p.* 1. *de commiſ. pag* 303. *num.* 81.
10 *in vltima impreſſione.* † Vbi addit quod ſi ſuam
ſententiam exequatur appellatione pendente,
11 non attentauit. † An tamen prædicta clauſula
intelligatur de omni appellatione, etiam legiti-
ma, an verò tantùm friuola, iam *ſuprà*, dixi
in locis relatis quod tantùm de friuola, &
quare explicui ſupra, *in c.* 15. *hoc tit.*

12 Sed quod ea clauſula habeat locum, etiam in
cauſa reconuentionis, notant Parlador. *rerum
quotidianarum, p.* 5. *lib.* 2. *cap. fin.* §. 10.
num. 14. Scaccia *de appellationibus, quæſt.* 17. *lib.* 17.
n. 23. Barboſa cum Marcheſano, *dict clauſula* 9.
num 4. Riccius in locis adductis, & alij com-
13 muniter. † Sed an per talem clauſulam intelli-
gatur ſublata recuſatio dixi *ſup. in c. poſtremo, hoc
titulo.*

14 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſcriptum
in principio, ſeu in fine, vel inter aliqua capi-
tula referatur: ad præcedentia, videtur diſtin-
guendum, *vt ſuprà, à num.* 1. Et ſic breuiter nunc
dico quod refertur ad præcedentia, & ſequentia
ex Textu *in l. quiſquis, Cod. ſi certum petatur*, &
ibi, Bald. *& in l.* 1. §. *filius inter medias, ff. de li-
beris, & poſthum. & in l fin.* & *ibi*, Bartol *ff de re-
bus dubiis, & in l. talis ſcriptura ff de leg.* 1. vbi no-
tant Bartol. & DD. Textus *hic, & in cap. ſecundo
requiris*, vbi omnes Bartol. & Baldus *in l. quiſ-
quis, ff. de leg.* 3. Bartol. *in l. antiain princ. ff. de
condition. & demonſtrat. & in l. ſi quis ex argenta-
riis*, §. *ſi initium, col.* 1. *ff. de edendo*, Roman.
conſ. 112. *num.* 3. *& conſ.* 480 *num.* 7. Doctores,
in l. ſi idem cum eodem, §. 1. *ff. de iuriſdictione om-
nium iudicum*, Matienc. *in l.* 2. *Gloſſ.* 1. *n.* 8 *tit.* 4. *lib.* 5.
recopil.

15 Hanc tamen regulam limitat ſeptem modis
Iaſon *in dict. l. talis ſcriptura, num* 37. octo mo-
dis limitat Felinus *in cap. cauſam à num.* 4. *de reſ-
criptis*, 12. modis limitat Iaſon *in l.* 1. *Cod. de li-
beris præteritis column.* 2. & limitat modis 21 Por-
tius *in ſuis regulis lib.* 2. *concluſ.* 38. *clauſula*, &
Anton. Gabriel *lib.* 6. *de clauſulis*, limitat mo-
dis 36. *concluſ.* 9. alios quamplures refert regu-
16 lam limitantes, Gratianus *regul.* 412. † Vbi,
num. 1. in verſic. *Aduertendum*, cum infinitis ab
eo relatis, aduertit quod clauſula generalis, ſiue
in principio, ſiue in fine, ſiue in medio appo-
natur, nunquam ad ſpecificata refertur, vt benè
oſtendit Iaſon *in l. doli clauſula, num.* 4 *ff. de
verbor. obligat. & in l. qui Romæ*, §. *duo fratres, eo-
dem titulo numero* 47. Igitur vt ad plura reſpon-
deas de clauſula in principio, vel in medio
vel in fine poſita, lege eum multis, Bar-
boſam *clauſula* 69. 70. *&* 71. vbi ad ſatu-
ritatem.

Ad quartum quid operetur clauſula in fine 17
poſita, iam videbis ex adductis: *ſuprà*, & bre-
uiter cum Riccio dico quod refertur ad omnia,
Riccius *collect.* 399. ad Textum *in dict. l. talis
ſcriptura, ff. de leg.* 1. vbi limitat cum Capicio *in
deciſ.* 108. vt colligitur ex prædictis, alias clau-
ſulas ponit, quas, *ibi*, videre poteris, & non
repeto, cum ad rem non faciant, & de illis,
ſicut de aliis multis bene loquatur Barboſa *in d
tract. de clauſulis*: & quia de hac clauſula lon-
giſſime dixit Barboſa *clauſul.* 71. ad illum te re-
mitto.

Ad quintam quæſtionis partem, an appel- 18
latione prohibita, concedatur reuiſio, dixi,
ſuprà, de reuiſione ſententiæ, *in Rubr. de re iu-
dic. quæſt.* 3. *à num.* 14. Vnde ad propoſitum bre-
uiter dico, vt prohibita appellatione à ſententia
præfecti prætorio, non cenſeatur prohibita reui-
ſio per Iura, *in l.* 1. § *his ennabulis, ff. de officio
præfecti prætor. & in l.* 1. *Cod. de ſentent. præfect.
prat.* ponit Riccius *collect* 255 exemplum in ſen-
tentia, S. C Neapol. cum Vincent. de Franch.
deciſ. 148. & Capicio *deciſ.* 144. item in ſenten-
tia Curiæ Delphin. Guid. Pap. *deciſ* 40. † Et 19
ampliat Maſtrillus *deciſ.* 158 circa medium, vt
etiam appellatione deſerta detur reuiſio, & re-
fert deciſum de ſtylo illius Senatus Neapol.
quando cauſa eſt deſerta, propter modicum
tempus.

Imo ampliatur vt detur reuiſio reuiſionis, 20
Theſaurus *in deciſ.* 246. quod ſubampliat Guid.
Pap. *in deciſ.* 365. etiam ſi in reſcripto Principis
caueatur; vt non detur, niſi vnica reuiſio. † Et 21
addit, Afflictis tempora fatalia non currere
in cauſa reuiſionis, *deciſione* 78. ſed hodie
ſecus, vt tradit, Grammat. *deciſ.* 23.

Sed quod reuiſio poſt tres ſententias confor- 22
mes, non concedatur, docent, Maſtril. *deci-
ſion* 158. Francus Marcus *in deciſ.* 55 Valaſcus
in deciſ. 51. vbi ponit quindecim alios caſus, in
quibus denegatur reuiſio. † Et eſt ratio quia 23
quando appellatio eſt prohibita de Iure, vt in
hoc caſu, tunc non habet locum reuiſio, ſecus
ſi ſit appellatio prohibita ob præeminentiam
Tribunalis, vt propriè loquuntur relata
Iura.

Vnde dubium eſt, vt ſi caueatur aliqua Re- 24
gia pragmatica, quod qui nihil probauit in
cauſa principali, ſi condemnetur in expenſis,
& appellauit non audiatur in cauſa appellatio-
nis, niſi refuſis expenſis, habeat locum in cau-
ſa reuiſionis, & negant Riccius *dict. collect.* 255.
in fine, Afflictis *in deciſ.* 231. alia de reuiſione
ſcribit Cirtaeus *tom.* 1. *cont.* 181. *&* 183. vbi an
aduerſarius poſſit adhærere reuiſioni ſententiæ
ab altera parte & obtinere reformationem illius:
Et quod reuiſione petita, non retardetur ſenten-
tiæ executio.

Vnde dubitabis an prædicta clauſula, *appella-* 25

AD TEXTVM IN CAPITE LXI.

Cum ſpeciali, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Recuſationis plures quæſtiones hic inſinuantur remiſſiue.*

1 COMMVNITER per Textum noſtrum
agunt Doctores de recuſationis materia, ſed
quia abunde de ea egi *in cap. 4. de foro compet.* ideo
ibi reperies quæſtiones litteræ huius Textus ac-
commodius, quare de ea vlterius non ſcribo. In-
terim ad plures præter ordinarios hic, adiungea
quæ etiam Doctores referunt *in cap. ſecundo re-
quiris hoc tit.* Balboam *in cap. 12. hoc tit.* vbi agit de
dubio, quod appellatio, & recuſatio æquiparan-
2 tur. † An ſententia lata poſt recuſationem, ſit
ipſo Iure nulla, Riccius *collect.* 1813. *collect.* 102.
qualiter intelligatur ſuper Rubricam huius tituli.
3 † An tota Synodus recuſari queat, dixit Balboa
4 *in cap. 1. de Iudiciis, num.* 18. & 20. † An periti
queant recuſari, idem Balboa *in cap. 4. de probat.*
5 *à num.* 15. † Ipſe Balboa *in cap. 6. hoc tit. à num.* 3.
agit de alia quæſtione, an poſſit aliquis ex eo quod
appellauit in vna cauſa, Iudicem ipſum, vt ſuſ-
6 pectum recuſare. † An Cardinales ſi ſint Iudi-
ces queant recuſari Diana *p. 5. tract. 2. reſolut.* 307.
an per iuſtam recuſationem Epiſcopi, eius, Vica-
rius recuſetur, Narbon. *de appel. Vacary ad Epiſco-
pum part.* 1. *n.* 132. ad materiam Menochius *lib. 3.
de arbitrio cent. 2. caſu* 121. Couarru. *in pract. c.* 26.
videbis Riccium *collect.* 83. de aliquibus cauſis re-
7 cuſandi ipſe *collect.* 445. † Ad nonnulla quomo-
do, & per quos cognoſcatur de recuſatione ipſe
collect. 770.

8 Et quando exceptio recuſationis opponatur ipſe Riccius *collect.* 1082. dixi *in Rubr. de except.*

QVÆSTIO I.

An Iudex quilibet etiam Regius ſupremus recuſari queat, ſi ſe excuſet horis conſuetis à præſtandis audientiis vlli coram ſe litigatorum?

SVMMARIVM.

1 *Recuſationis materia ex propoſito tractata* in cap. 4 de foro competent. *tit. de caſu recuſati Auditoris Valliſoletani.*

2 *Suſpectus nolens gratas audientias horis debitis diei præſtare litigatoribus, vt ſuſpectus recuſari valet Iure ciuili, & Diuino, n.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.

3 *Porta aperta Iudicum ſunt litigatoribus, portus, & præſidium.*

4 *Dauid Rex petiit, os ad os loqui cum Deo.*

5 *Vox viua magis explicat animum.*

6 *Abſalon ad fores ciuitatis audiens accedentes, fuit cauſa diſturbij inter Regem eius Patrem, & Regnum.*

7 *Princeps inſtructus ad Iuſtitiam reddendo ſe difficilem Vaſſallis, redditur iniuſtus.*

8 *Audientia eſt à Iudicibus perſonaliter danda litigatoribus, n.* 9.

9 *Debitum ex officio præſtare negans, vim infert.*

10 *Iudex etiam ex leui, & modicà cauſa queit recuſari.*

LIcèt abunde recuſationis materiam tractaue- 1
rim *ſuprà in cap. 4. de foro compet. per varios
caſus & quæſtiones*, & pro decidendo huic oblato
faciant quæ *ibi*, dixi *quæſt.* 32. *num.* 19. *de recuſan-
do Iudice*, qui opinionem habet ſcriptam in libro
quem compoſuit. Et *ibi quæſt.* 34. *num.* 2. de Iudice
qui intempeſtiuè declarauit votum ſuum. *ibi
quæſt.* 11. *num.* 6. de Iudice, qui fuit ſolicitator, vbi
num. 4. de illo, qui fuit aſſeſſor, vel conſultor, in
cauſa, & de aliis cauſis inimicitiæ, vt ibi latè dixi
in aliis quæſtionibus. Nec caſus iſte in mentem
veniret, quouſque die 20. Februarij huius an-
ni 1658. audiui à D. D. Chriſtophoro Moſcoſo,
& Cordoba Conſilij ſupremi Caſtellæ & inqui-
ſitionis condigniſſimo, prudentiſſimo, & litte-
ratiſſimo Conſiliario ſuo tempore Valliſoleti
oblatum, & incoatum à D. Gregorio Gallo equi-
te burgenſ. in ea cancellaria litigatore contra
D. D. Antonium de Valencia Auditorem Re-
gium (quem cognoui, & alloquutus fui nolen-
tem ei horis conſuetis gratas audientias præſtare,
illique reſpondentem, vt ſibi per Epiſtolam, aut
per amicum dubia ſuæ litis propalaret; & quia
tantus vir muniuit mihi allegationem, quam
tunc temporis ſcripſit; ideo ad litteram referens
eam, à difficultate me expediam.

Igitur ille vir doctus affirmans in terminis 2
eam excuſationem præſtandi audientias gratas,
eſſe iuſtam recuſandi cauſam, vt in terminis
probat Scipion Rouito *conſil.* 8. *n.* 1. & 3. &
Theſaurus *deciſ. pedmont.* 1. *num.* 35. diſcurſum
probat, primo eo quod litigantes habent Iure
omni Ius, vt gratis ab auditoribus, & Iudici-
bus coram quibus litigant, audiantur, apertis
portis ſuarum domorum iuxta verba Imperato-
ris Theodoſij *in lib. 1. tit.* 7. *ſui Codicis*, ibi: *non ſit
venale Iudicis verbum, non ingreſſus redempti, non
vitio ipſa præſidis cum pretio æquè aures iudicantis
pauperrimus, & diuitibus reſeruentur*; itavt in omni
hora diei portæ debeant eſſe Iudicia apertæ omni
litigatori, exceptis horis nocturnis, & meridia-
nis prandendi, vt declarauit, *l.* 1. *Cod. Theodoſ.
tit. de officio Iudicis*, ibi: *nec horis meridianis à li-
tigantibus viſitantur*: ſic cum Ioanne Langleo 2.
Semeſtrium cap. 1. *fol. ſibi* 88.

Secundo, quia vt refert Plutarchus *in ſuis* 3
Problem. Roman. aſſueuerant etiam in nocte ha-
bere portas apertas, vt eſſent portus, & præſi-
dium egentium, vt tradit Bobadilla *lib. 3. polit.
cap.* 14. *num.* 95. cum aliis.

Tertio probat ille Doctor ex Diuino Iure per 4
verba Pſalm. 142. ibi: *Domine exaudi orationem
meam, auribus percipe obſecrationem meam*: quibus
Rex Dauid videtur ſignificare, quanta ſit diffe-
rentia audiendi perſonaliter, aut per tertiam
perſonam, quaſi expoſceret, tu Domine audi
me, ne me remittas ad alium, quia idem non eſt;
cum aliter eadem perſona, cui intereſt, ſit repræ-
ſentatura ſuum Ius, neceſſitatem, & poſtulatio-
nem, quam alia tertia, cui intereſſe non aduenit:
etenim, vt ait Borcholten *lib. 2. conſ.* 20. *fol.* 146.

Nulla eſt clarior probatio ea, quæ fit viuæ vocis 5
oraculo; imò D. Hieronymus ait, *neſcio quid la-
tentis energiæ viua vox habet.*

Digitized by Google

6 Quarto comprobat facto Abſolon prætenſoris Iſraël, qui attendens Patrem eius grauiter occupatum in Bellis, non poſſe Vaſallis gratas, & continuas audientias preſtare, nec eius familiares ad illas obligati, liberaliter præſtitiſſent ipſe tamen poſitus ad fores Ciuitatis, vbi negotiantes concurrebant, videns eos ægrè ferentes, quia non audiebantur, ſic alloquens blande dicebat: *videntur mihi ſermones tui boni, & iuſti, ſed non eſt, qui te audiat conſtitutus à Rege*, & expendens cum Velazquez *Pſalmo* 100. *verſic.* 2. *lectione* 9. *num.* 6. *& lib.* 5. *annotat.* 11. & cum D. Ioanne de Solorzano *emblema* 60. ſine dubio mihi videtur veſtram rationem eſſe abundantem; ſed quia vos non audit qui deberat, non vobis facit Iuſtitiam, ſacramque ſcripturam dicere ibi hac loquutione, & facto Abſalon ſolicitare corda virorum, à quo rebellio magna fuit orta, qua Rex & Regnum periclitabatur magnopere, ponderans ſales effectus prouenire à grata audientia, præſtita ſiue negata.

7 Quinto ex his altiùs probans, adducit D. Moſcoſo verba D. Ambroſ. *lib.* 2. *de officiis* ibi, *licèt ſit Princeps inſtructus ad Iuſtitia opem, ſi difficilem tamē acceſſum faciat, erit tanquam ſi fons aquæ precludatur, quid etiam prodeſt habere ſapientiam, & iuſtitiam, ſi additum ad iuſtitiam negat*, item adducit alia verba, quæ refert Petros Gregor. *lib.* 50. *ſyntagm. c.* 1. *n.* 17. *de maximio Tyrio* ibi, *conſtituto Iudicio, reus agitatur, nimis oneroſus vtique erit is Iudex, qui minimè vtrique dicendi per ſe locum aſſignet in hoc potius*

8 *Tyrānum, quam Iudicem prabens.* † Etenim pergens an audientiam præſtandam à Iudicibus futuram eſſe, vt partes illis alloquantur perſonaliter, non per Epiſtolam, aut tertiam perſonam, cum in ea loquutione aſſecuretur intelligentia negotij, & ſolatium litigatorum.

9 Quare vltimo vt comprobat ſententiam relatam, adducit doctrinam Barboſæ *de penſionibus, queſt.* 6. *num.* 20. Seſſe *de inhibition. cap.* 9. *p.* 3. *n.* 33. Caldas Pereira cum aliis *lib.* 4. *de extinctione emphyteuſis. cap.* 3. *num. fin.* dicentium quemque, turbare, viuique inferre negantem debitum, nec velle ſoluere; & ſic Iudicem prætendentem ſe liberare à majori ſui officij penſione, quæ conſiſtit in audientia libenter præſtanda, ad quam ex relatis ſic obligatum dicit, vt aliter iuſtæ quærelæ præbear occaſionem, & manifeſtet euidentem Indignationis ſuſpicionem cum litigatore.

10 Et ego eam ſententiam amplectendo, amplius confirmo ex his, quæ cum multis dixi *in dicto cap. ſiquis contra Clericum* 4. *de foro comp. quæſt.* 38. *n.* 10. *&* 11. nempe cauſas legitimas recuſandi Iudicem, non ſolùm eſſe, eas quæ expreſsè in Iure reperiuntur, ſed quamliber aliam ſimilem, expreſſam, aut majorem, verùm & modicam, ſiue leuem ſuſpitionis cauſam; quia nimis grauè, & periculoſum & coram Iudice ſuſpecto litigare. Quis inquam negare poterit illum D. Antonium de Valençia Auditorem Regium Vallisoletanum ſe grauiter ſuſpectum præſtitiſſe illi D. Gregorio Gallo equiti D. Iacobi negantem gratam audientiam ſuper ſua litè præſtare, eique reſpondentem, vt per Epiſtolam, aut tertiam perſonam, animi ſui motum explicaret. Et pro latiori enodatione adjunges *hic* quæ dixi *ſub dicto cap.* 11. *de foro comp.* vbi de forma recuſandi auditores Regios latè [illegible].

AD TEXTVM

In §. Porro eiuſdem Textus.

PRÆMISSVM.

I. PER Textum hic primo dicitur, quod in notoriis non admittitur appellatio, de quo dixi *ſuprà in Rub. quæſt.* 4. verſic. *ad primam*, & verſic. *ad ſecundam*, alia dixi *in ea Rubrica*, *& in cap.* 11. *eodem*, in quibus non admittitur. II. Et quod in dubiis appellatio admittatur dixi *in eadem Rubr.* III. Et *ibi quæſt.* 1. vbi egi de illa, an queat appellari à ſententia lata ſecundum opinionem probabilem. IV. Et quod appellatio ſit defenſionis ſpecies dixi *in eadem Rubr. in princ.* aliqua *ſub quæſt.* 5. *à num.* 1. cum pluribus *hic*, Barboſa *à num.* 12. V. Et quod cauſa probabilis appellationis exprimi debeat, docet hic Pontifex in verſic. *probabilem*, ad quod notabis adducta *in c. vt debitus honor hoc tit.* 6. VI. Et ibi *& tunc, & habuerit aduerſarium intrà terminum vſque ad proſequatur*, adjonges quæ latè dixi *ſuprà in cap.* 4. *&* 5. *hoc tit* vbi de termino aſſignando ad proſequendam appellationem, quo tranſacto, Iudex à quo procedet.

VII. Et ibi, *nullo aduerſario comparente, Iudex ex officio procedet*, hoc reſolues per dictam dictis Iuribus, & *ſuprà in cap. ſolicitudinem* 54. *hoc tit. & in cap. conſtitutus* 45. *& alibi.*

VIII. Et in verſic. *ceterum has duas conſtitutiones premiſſas, nolumus ad regulares extendi*, occaſione huius verſiculi adjunges dicta *ſuprà in c.* 3. *hoc tit.* vbi quod non appelletur à correctione regulari. IX. Ad quæſtionem ad excludendam patris appellationem, ſufficiat confeſſio Iudicialis, Balboa *in cap.* 4. *de Iudiciis num.* 54. & quæ *ibi*, dixi aliquid notaui *ſuprà in Rubr. quæſt.* 4. verſic. *ad ſecundam.*

AD TEXTVM

IN CAPITE LXII.

Cum Cauſam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

6 *Subdelegare poſſunt Papa, vel Principis legatus.*

DIVERSA poſſent hic agregari, tam de 1
litis conteſtatione per confeſſionem, de
qua dixi *ſub Rubr. de litis conteſtatione.* † Item de 2
reuocando errore, ſeu confeſſione erronea, *in
c. fin. de confeſſis.* † Item de proponendis in Iudi- 3
cio exceptionibus dilatoriis, vt *in Rubr. de except.*
† Item quod delegatus nequit alium ſubdelegare, niſi ad certos caſus, veluti ad recipiendos teſtes: notaui *ſuprà in cap.* 18. *de re Iudicata*, & vt per Iura nota *ſuprà de officio deleg.* alia notat *hic*, Barboſa.

Ad quæſtiones an Iure antiquo fuiſſet neceſſaria expreſſio cauſæ ab interlocutoria: applicabis notata *ſuprà in dicto cap. vt debitus*, vbi

Barboſa

Barboſa de illo dubio agit à *num.*35. † Et quod ſub delegare puſſint delegatus Papæ, vel Principis, Gratianus *regula* 443. per noſtrum Textum.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXIII.
Dilecto Filio, hoc Tit.
PRÆMISSVM.

I. AD Textum hunc applicabis notatas *ſuprà in dicto cap. vt debitus honor* de quo Balboa *ibi à n.*35. II. Per hunc Textum agunt Doctores de modo interponendæ nullitatis, an principaliter, an incidenter, & videbis quæ latè adducit Couarruuias *in pract. cap.*14. *num.*7. & 8. & *toto cap.*25. & applicabis nonnulla dicta *ſuprà in cap.*1. *de re Iudicata*, aliquid de nullitatis exceptione, *ſub Rubrica de exceptionibus.* III. Et in verſic. *vel alias legitimas exceptiones coram ipſis executoribus, &c.* executores quas exceptiones admittant *ſuprà in cap. de cætero de re Iudicata.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LXIV.
Nicolao, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

2 *Mandatum procuratorium qualiter intendatur.*

1 PRæcipva materia huius Textus reducitur ad ea, quæ dixi *ſuprà in cap.*4. & *cap.*5. & *cap.*8. *hoc tit.* vbi de termino ad proſequendam appellationem, & ad illud, quod ſi appellans mittit procuratorem ad proſequendam eam, tantum in aliquo articulo condemnetur appellatio in expenſis, adjunges notata *ſuprà ſub hoc titulo*, vide *cap.*26. & quæ adduxi de condemnatione expenſarum *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia*, expendit Barboſa *hic num.*2.

2 † Ad intellectum, & quæſtionem qualiter mandatum procuratorium extendatur, egit Faquineus *lib.*2.*controuerſiar. cap.*94. per Textum hunc, vbi expendit dicens loqui hunc Textum de rebus, ac negotiis ſeparatis, ac diuerſis, nec ſe inuicem contingentibus, aut connexis, aliud eſt enim Iudicem impetrare, aliud verò litem inſtituere, quamuis impetratio Iudicis viam aperiat ad litis inſtitutionem; & ſic procurator non excedit ſuum mandatum, vt colliges ex Textu *in l.*1. §. *igitur ff. de exercitoria actione, l. ſed ſi tantum, & l. ex hoc iure vtimur ff. de ſolutionibus.*

AD TEXTVM
IN CAPITE LXV.
Sua nobis, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. PEr Textum hunc competit agere de viribus ad appellandum permiſſis in Iure in qualibet cauſa, ſiue Eccleſiaſtica, ſiue ſæculari, cum eius littera videatur ad omnes apta, & ſic ego breuiter quæ in praxi admittuntur exponam. II. Et applicabis quæ adduxi *ſuprà in cap. vltra tertiam* 55. *de teſtibus*, vbi an quis ad probandum vltra tertiam probationem admittatur.

QVÆSTIO I.

An in vna cauſa, liceat tertio prouocare, ſeu quot vices: Et an admittatur ſecunda ſupplicatio: Et an aduersùs tertiam ſententiam, nullitas opponi poſsit, ita vt retractetur eius executio: An ſententia interlocutoria bis confirmata, tranſeat in rem Iudicatam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in vna cauſa bis tantùm permittitur, nec tertio prouocari licet etiam reſcripto Principis, aut Pontificis num.*2. & 3.

4 *Appellatio tertia non admittitur, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum, & de pœna tertio prouocantis num.*5.

6 *Appellatio tertia admittitur, ſi in eadem cauſa aliquid ſit ſuper additum iudicialiter, & quare num.*7.

8 *Appellatio tertia admittitur à ſententia tertia lata ſuper deſertione appellationis, item ſi Iudex declarauerit in tertia ſententia, alias duas num.*9.

10 *Appellari poteſt millies aduerſis ſententiis, ſi millies grauetur, pars vtraque poteſt bis appellare.*

11 *Appellari poteſt à ſententia declarante, tres, vel duas eſſe conformes tertius poteſt quandocumque appellare: explicatur num.*14. & 15.

16 *Supplicatio locum habet à ſententia Principis non appellatio.*

17 *Supplicatio habet locum, quoad effectum ſuſpenſiuum, in quibus caſibus cum habet appellatio: fallit num.*18. 19. & 20.

21 *Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia reuiſionis: fallit n.*22. & *in quibus cauſis, n.*23.

24 *Supplicatio ſecunda quando liceat in criminalibus, quando in ciuilibus de Iure noſtro Regio n.*25.

26 *Valor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus porrecti actionis libelli.*

27 *Supplicatio ſecunda, quando admittitur eſt ſolùm ad Regem, & qui tunc Iudices nominentur.*

28 *Supplicare licet ſecundo in duobus caſibus in audientiis Regis, n.*29.

30 *Supplicatio non dicitur à ſententia prima con-*

firmatoria lata in Cancellariis duarum aliarum ſententiarum latarum à Iudicibus aliis inferioribus : fallit ſi ambæ, aut vna earum fuiſſet reuocata, n. 31.

31 *Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia ſecunda confirmatoria, ſeu reuocatoria lata in Cancellariis Regis.*

33 *Executoria datur in fauorem eius, qui ſecundam obtinuit ſententiam in Cancellaria*

34 *Sententiæ conformes quæ dicantur, n. 35. & duæ faciunt rem Iudicatam, n. 36.*

35 *Conformitatis effectus verificatur, ſi in ſubſtantia idem contineatur.*

37 *Nullitas aduersùs tres ſententias conformes, non impedit earum executionem, & ſi poſt admittitur, niſi ex actis manifeſtè conſtet, n. 38. aut eſſet iniuſta, n. 40. aut ſi victor patiatur, vt victus opponat de nullitate, numero 46.*

39 *Commiſſio ad exequendas tres ſententias conformes, intelligitur de validis.*

41 *Nullitas, quæ prouenit ex defectu Iuriſdictionis poteſt opponi contra tres ſententias conformes : expenditur, n. 42. & 43.*

44 *Nullitatis exceptio quando impediat executionem ſententiæ.*

45 *Tertius poteſt opponere de nullitate ſententiæ, comparens pro ſuo intereſſe, & impedire executionem trium conformium.*

47 *Sententia interlocutoria bis confirmata, tranſit in rem Iudicatam, ſic, vt nec exceptio nullitatis admittatur, n. 48. & n. 49.*

50 *Reuocari ſententia interlocutoria, tantum bis poteſt, non millies, & ſemel in Portugalia, num 51.*

52 *Appellatio tertio denegatur, etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in rem Iudicatam.*

53 *Reſtitutio num elidat vim trium ſententiarum concordantium*

1 AD primam quæſtionis partem, & ſi Vbameſius hic contendat Iure Ciuili, nullum eſſe præfixum numerum appellationum : tamen conſtat de eo Iure, & de noſtro Pontificio per Textum noſtrum eſſe taxatum numerum earum, & cupiés Ciuile Ius litigatorum calumnium, qui in numeris appellationibus interpoſitis in infinitum, lites protrahebant cohibere, ſemel duntaxat appellare permiſit ; ita vt iubeat ſuper actum gemino Iudicio, ſi appellauerit poſſeſſione excidere, iuxta Textum *in l. vnica de poſſeſſ. ab eo qui bis prouocauit in Cod. Theodoſiano*, per quem Textum notat Cujac. *in paratlita, & poſth. ad tit. cod. ne liceat in vna, eademque cauſa*, repellit ergo Iuſtinianus tertiam appellationem.

2 † Quod itidem hoc Pontificio Iure, etiam ex Textu noſtro videtur decretum, cui concinit Textus *in cap. directè hoc tit.* & Textus *in l. 25, tit. 23. part. 3. l. 5. tit. 17. l. 5. tit. 16. lib. 4. recopilat.* vbi id Iudicibus ſuperioribus tribuitur, vt ab eorum ſententiis ſecundo ſupplicare nefas non ſit : ſic ordinarij in prædictis locis, Couarruuias *pract. cap 15. & num. 9. & cap. 25. per totum*, Paz *in praxi 1. tomo part. 6. cap. 3. num. 9.* Gutierrez *lib. 1. pract. cap. 96. num. 5. & ſequent.* Tuſchus in verbo *appellatio concluſ. 401. ex num. 13. & concluſ. 403. per totum*, Donellus *lib. 18. comment. cap. 1.* latè Gabriel *1. commun. tit. de executione rei Iudicata concl. 1.* alij relati à Zenedo *collect. 19. ad Clem.* Cenallos *de cognit per viam viol. art. 2. cap. 156. num. 11.* & alij relati à Doctoribus *hic*, & in præcitatis Iuribus.

Et in tantum verum eſſe docent, vt nec Papa, 3
nec Princeps per viam reſcripti ex ordinaria poteſtate poſſit concedere tertiam appellationem, Marcheſanus *de commiſ. per nullitatem cap. 2. ſub num. 1. fol. 140.* Scaccia *hoc tit. quæſt. 17. limit. 1. num. 2.* qui *num. 3.* extendit principalem reſolutionem, tam in diffinitiua, quam interlocutoria, de qua dico *infrà*, in verſiculo *ad vltimam.*

Ampliatur ſecundo, ita vt appellatio tertia 4
non admittatur, etiam quoad effectum ſuſpenſiuum, ſi eſſemus in aliquo caſu, in quo liceret appellare à tribus ſententiis conformibus, quia nihilominus appellatio non impediret executionem : ſic idem Scaccia *dicta quæſtione limitat 1. num. 11.* Barboſa *hic ſub num. 2.* † Et quod ter- 5
tio non prouocetur de pœna aduersùs ſic prouocantem cautum eſt, etiam Alarici Italorum Regis edicto, vt teſtatur Caſiod *lib. 9.*

Hæc tamen dicta oportet, vt declarentur pro- 6
cedere quando ab vna, eademque ſententia, & ſuper eodem negotio nihil addito, ſiue diminuto appellatio interponeretur tertia, nam ſi contingat vt tertia ſententia plus cõtineat tum ſuper nouo grauamine illato, reuera appellatio alia admittetur. † Quia reſpectu illius eſt tantùm prima 7
ſententia, docent Maranta *de ordine iudicior. part. 6. tit. de appellat num. 281.* Vbameſius, Paz, & Couarruuias, *ſuprà*, Alexand. *conſ. 77. lib. 2.* Tuſchus *dicta concluſ. 403. num. 1.* imo Couarruuias rem hanc eruditè exemplis illuſtrat. Etenim vt ait Vbameſius *hic num. 4.* & Pichardus *in manuduct. ad praxim part. 4. §. 13. à num. 2.* vt procedat noſtra concluſio requiritur, vt ſit vna, eademque cauſa, nam incidentes attiauli, non vnius, ſed ſingularum cauſarum, ſingulæ vocem obtinent, ac ſubſunt.

Obidque Rota decidit *deciſ. 417. in antiquis*, 8
quam ſequitur Couarruuias *dicto cap. 55. pract. num. 5.* quod ſi à duabus ſententiis, in eadem cauſa latis appellatum ſit à tertia ſuper deſertione appellationis lata, tunc reuera admittatur tertia appellatio. † Imo & idem procedere, ſi Iudex 9
declarauerit in tertia ſententia alias duas præcedentes eſſe nullas, quia tunc à tali declaratione appellare licet, vt probat *ſuprà* Pichardus *ſub num. 5.* & conſtat ex *deciſ. Rota 424. in antiquis*, verbo *proximè.*

Vnde dixit Scaccia *dicto cap. 17. limitation. 1.* 10
à numero 18. & 40. quod aduerſis ſententiis poteſt millies appellari, ſi millies grauaretur, etiam in vna, eademque cauſa. † Et *num. 42.* addit 11
quod vtraque pars poteſt bis appellare. † Et 12
num. 49. quod poteſt appellari à ſententia declarante tres, vel duas eſſe conformes, & *num. 50.* quod poteſt inhæreri appellationi aduerſarij, de quo dixi *ſub Rubrica quæſt. 6. & num. 62.* quod poteſt dici poſt tres ſententias de notoria nullitate, & iniuſtitia.

Imo idem Scaccia *dicta quæſt. 17. dicit num. 63.* 13
quod poteſt tertius quandocumque appellare : quare adjunges quæ latè adduxi *ſuprà in cap. 17. de ſententia, & re Iudicata*, vbi egi latè de tertio ad Iudicium veniente. † Et in terminis, vt noſtra 14
procedat concluſio debet procedere in ea, qui nominatim grauatus eſt ſententia, nam alioqui ſi tertius voluerit impedire appellationis remedio, executionem tertiæ ſententiæ benè po-

terit,

15 terit. † Aut ſi id velit etiam nullitatis reme-
dio, Paz *vbi ſuprà*, quod proceder ſi tertius
Ius ſibi competens antea ignoraſſet, quia ſi li-
tis conſcius fuiſſet, & denuo illam cauſam in-
ſtaurare deſideraret, merito repelli ſcribunt Pi-
chardus *d. §.13. p.4. manud. n.4.* Couarr. *dicto
cap.15. n.8. & 9.* videndus.
16 Ad ſecundam partem quæſtionis, an admit-
tatur ſupplicatio ſecunda, vt expendas, adjun-
gea quæ notaui *ſuprà in Rubrica in princ.* in verſic.
ſupplicatio, cum num. ſeq. vbi dixi quid ſit *ſup-
plicatio.* Sed quia communiter Doctores aduer-
tunt dari primam ſupplicationem, & aliquo-
ties ſecundam: duxi ergo hic de vtraque bre-
uiſſimè prælibare; igitur à ſententia Principis
non appellatur; vt contingit à ſententia alio-
rum Iudicum inferiorum, ex eo quia cum non
detur alius Iudex Principe ſuperior, ideo ab eo
appellatur; ſed quia potuit controuerſiam fi-
niendo, vt homo, & male informatus grauare
aliquam ex partibus litigantibus; ideo oportuit,
vt remedio ſupplicationis ad ipſum moderetur
damnum parti illatum, colligitur de noſtro Iure
Regio *in l.17. tit.23. part.3.* Doctores per argu-
mentum textus, *in cap. ſi quando de reſcriptis.*
17 Vnde regulariter ſequitur dicendum, vt in
quibus caſibus habet locum appellatio, & quo-
ad effectum ſuſpenſiuum itidem ſupplicatio, &
è contra, Aceuedus *in proœmio*, & *in l.1. tit.19.*
18 *lib.4. recop.* † Fallit in audientiis, vbi ſuppli-
catio nullitatis, ſeu recurſus non admittitur à
ſententia; quas Iudices pronunciant cauſæ, *l.4.*
19 *tit 4. lib.7. recop.* † Nec quando declaratur ſu-
per vi ab Eccleſiaſtico illata, Curia Philippica
20 *p.1. de inſtantia, §.4. num.5.* † Quod idem con-
tingit in ſententia prima ſuper quantitate parua
ex *l.9. tit.17. lib.4. recopil.* argumento eorum, quæ
adduxi, *ſuprà in cap.11. hoc tit.* alia adducit om-
nino videnda Curia Philippica *in d. §.4.* vbi à
quibus Iudicibus, & in quibus caſibus admit-
tatur, vel non prima, ſiue ſecunda ſupplicatio,
eum leges ad praxim.
21 Igitur regula eſt, vt fas non ſit ſecundo ſup-
plicare à ſententia reuiſionis, poſt allam primam
ſupplicationem, Guido Papa, *q.189. num.15. &
queſt. 345.* Auendañus *de ſecunda ſupplicatione,
numero 1. & 5.* Gaillius *lib.1. practic. cap.155.
num. 3.* facit textus, *in l.5. tit.17. l.2. & 19. lib.4.*
22 *recop.* † Fallit tamen in caſu, *l. Segonian.* quæ ex-
tat, *in l.1. & per totum, tit.50. lib.4. recopilat.*
vbi proſequitur Azeued. & latè Auendañ. *à n.5.
ſuprà*: ſuſtiſſimè loquitur Paz *in praxi 1. tomo p.7.
cap. vnico*, vbi videbis quæ deſideraueris, poſt
quos videbis Curiam Philippicam *dicta p.1. de
ſecunda inſtantia, §.5.*
23 Non enim in omnibus caſibus, ſeu cauſis,
nec ab omnibus licebit ſupplicare ſecundo, nec
ab omnibus ſententiis, & ſic docet Pichardus
in manud. p.4. §.22. n.1. & 5. quod debeant cau-
ſæ ciuiles eſſe ea, *l.11. tit.20. lib.4. recopilat.*
Auendañ. *ſuprà num.16.* item quod debeant eſſe
eius quantitatis, quam requirit, *l.9. eiuſdem ti-
tuli*, antiquata ea taxatione, quam induxerat,
l.7. eodem tit. obſeruat Paz *ſuprà à num 63. & 86.*
24 Aceuedus *in dicta l.7.* † Et quod in criminali-
bus ſecunda ſupplicatio non admittatur, quan-
tum ad pœnam earum, de qua agitur principa-
liter patet ex *l.9. tit.10. lib.4. recopilat.* ſed quan-
tum ad partis inter eſſe benè admittetur, cum
id patetur acceſſoriè, & incidenter, *l.3. dicto*
tit.20. Curia Philippica *dicto §.5. num.4.* qui ad-
dit in fine, vt, etſi in principali cauſa denege
tur, ſecunda ſupplicatio admittatur in acceſſo-
ria, vt in liquidationibus, & aliis ſimilibus.
Et addit *num.9.* ex *dicta l.9.* quod in Iudicio 25
rei petitorio, non habet locum ſecunda ſuppli-
catio, niſi cauſa ſit nimis ardua, & magni va-
loris ſimul; veluti apud *nos de tresmil doblas que
cada vna valle, vn Caſtellaño, el qual vale diez
y ſeis Reales*, Couarr. *de veterum numiſm. cap.6.
num.3.* apud Indos debet eſſe cauſa, *de diez mil
peſos*, ex *l.13. India*, Curia Philip. *vbi ſup. n.5.*
† Et Paz *dicto cap. vnico, p.7.* docet, quod va- 26
lor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus
porrecti actionis libelli, & non de tempore
ſententiæ.
Etenim ſupplicatio ſecunda ſolùm permiſſa 27
eſt ad Regem, quando ea conceditur, & tunc
nominantur Iudices ſupremi exiſtentes in Curia
Regia, Pichardus *vbi ſuprà dicto §.25. ſub n.4.*
vbi videtur dicere, vt in audientiis aliis ſic non
procedat ex Paz *dicto cap. vnico, p.7. tom.1. n.15.*
† Tamen in dictis audientiis Regiis poſſe in 28
duobus caſibus ſecundo ſupplicari, primo
quando in ſecunda ſententia primæ confir-
matoria, adhibita fuit noua condemnatio,
ſeu declaratio ſuper aliqua noua petitione,
vel ſi fuit aliquis caſus omiſſus, ſuper quo non-
dum habita erat ſententia. † Secundo quando 29
aliquis, qui non litigauerat, venit, vt tertius
oppoſitor, ſeu fuit citatus ad litigandum, tunc
enim, ille ſeu eius contrarius poterit ſupplica-
re, ſiquidem horum reſpectu illa fuit tantùm
ſententia primæ inſtantiæ: alia adducit videnda
Paz *in practica 1. tom. p.6. cap.2 n.1.* Curia Phi-
lippica *ſuprà dicto §.4. num.6.* & faciunt dicta
ſuprà in principio de appellatione.
Pro praxi breuiter notabis ex *l.25. tit.53.* & 30
*l.4. tit.24. p.3. l.5. tit.17. & l.2. tit.19. lib.4. reco-
pilatione*, & *lege 5. titulo 5. libro 7. recopilation.*
quod ſi ab inferioribus Iudicibus veluti *de
los alcaldes ordinarios de los lugares*, appelletur
ad Cancellarias, ſeu Regias audientias, tunc ſi
prius ab inferioribus de gradu in gradum fue-
runt latæ duæ ſententiæ confirmatoriæ, & ab
vltima appelletur ad dictas audientias, & inibi
ambæ, aliæ ſententiæ confirmentur, non eſſe
admittendam ſupplicationem ab ea; imò po-
tius eſt danda executoria pro omnibus; nam ad-
uersùs tres ſententias conformes, nec admitti-
tur appellatio, nec ſupplicatio. † Tamen ſi 31
ambæ prædictæ ſententiæ confirmatoriæ fue-
rint in Cancellaria reuocatæ, ſeu vna eorum,
tunc à ſententia lata in audientia reali admitte-
tur appellatio, vel ſupplicatio, non autem erit
locus appellationi, ſeu ſupplicationi, à ſecunda
Cancellariæ ſententia reuocatoria, vel confir-
matoria.
Quod ſi lis ex noua actione, & libello inci- 32
piat agi in Cancellaria, vel audientia Regia, tunc
à ſententia prima, vulgò *de viſta*, eſt ſupplica-
tioni locus, ſed non à ſententia ſecunda confir-
matoria, vel reuocatoria iuxta textum, *in l.5.
tit.19. lib.4. recopil.* † Ex quo prouenit cum 33
in audientia reali lis fuit determinata per ſen-
tentiam ſecundam vulgò *de reuiſta*, ſtatim dan-
da eſt, & liberanda executoria, cuius virtute
executioni mandetur, iuxta textum, *in l.3. tit.17.
lib 4. recopilat.* non obſtante qualibet exceptio-
ne, ſeu oppoſitione; etſi poſt eius executio-

Digitized by Google

nem, debeat admitti, & ſupplicari, io caſibus
iam addoctis per Curiam Philippicam *dicto* § 4.
num. 4. & 5. Alia inqoam, quæ ſpectant ad hoc
dubium: præcitati agont latiſſimè.
34 Sed ſi dubites quænam dicantor ſententiæ
cooformes, reſpondeo illas verè dici, quæ con-
ueniont in qualitate, & ſubſtantia, Ruginei *in
hoc tract. de appellat.* §. 15. *Gloſſa* 1. *num.* 10. ver-
ſic. *omneſque* Theſaur. Foſſan. *deciſ.* 228 *num.* 2.
Scaccia *q.* 17. *de appellat. limit.* 1. *num.* 21. Barboſa
35 *hic num.* 3. † Qoia ad effectum, conformitatis
ſufficit quod in ſubſtantia idem contineat, Bal-
dus *in l. Creditor,* §. *cum de ſorte num* 1. *ff. ſolut.*
Rota apud Farin. *deciſ.* 98. *num.* 4. *p.* 1. *recent.* &
quod non adſit deformitas circa ſubſtantiam, &
qualitatem principalem, Alex. *conſ.* 77. *num.* 3.
Verſic *ſicut ergo lib.* 2. Rota *dicta deciſ.* 98. & in
vna Bracharenſ. fructuum 18. Aprilis currentis
anni 1625. coram R. P. D. Burato: Videbis Co-
oarr. *dicto cap.* 25. *pract. num.* 5. & 6. expendit
cum multis aliis Barboſa *in Clem.* 1. *de re indicata*
36 *num.* 11. † Et Barboſa *in dicta Clem.* 1. *num.* 8.
cum Rota apud Farin. *p.* 1. *recent. deciſ.* 647. *num.* 1.
dicit quod in Vrbe Romana duæ ſententiæ con-
formes faciunt rem indicatam inter Cines, &
credit ſic in omnibos Coriis obſeruari.
37 Ad tertiam qoæſtionis partem, an aduersòs
tertiam ſententiam nullitas poſſit oppooi; itavt
tres ſcotentiæ confirmatoriæ; ſeu tertia caecu-
tioni mandatæ queant reuocari, & quia de hoc
iam diai *ſuprà in cap. quoad conſultationem de ſen-
tent. & re indic.* Ideò breuiter dico ca Texto *in
Clem.* 1. *de ſententia, & re indicata*, quod ſi qois
io beneficiali, vel alia qualibet cauſa tres repor-
taoerit ſententias contra ſe impetitorio, vel poſ-
ſeſſorio, non admittatur ad agendum de nulli-
tate ipſarum, vel alicuius ex eis, donec huiuſ-
modi ſentētiæ plenariæ fuerint caecutioni man-
datæ; docent ibi antiqui Doctores, & hic; &
inter modernos Socin. *Reg.* 162. Olanos *in an-
tinom. lit E, num.* 23. Michael Graſſis *tom.* 2. *com-
mun lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 116. *pag.* 182. Pichard. *ibi-
dem lib.* 8. *tit.* 58 *pag.* 326. Gottierrez *pract. lib.* 1.
q. 96. *à num.* 5. Menoch. *de arbitrariis caſu* 9. *per
totum, & caſu* 202. *n.* 52. *& conſ.* 345. *à num.* 39.
& conſ. 353. *à num.* 40. Marcheſanus *de commiſ.
p.* 3. § 4. *cap* 4. *pag.* 139. com aliis Maſcardus *con-
cluſ.* 686 *à num.* 3. Ceuallos *in practicis quæſt.* 808.
num. 98. & 104. & *q.* 830. *num.* 52. latè Tuſchos
tom. 2. *lit.C. concluſ.* 374. *à num.* 1. vbi multiplici-
citer ampliat Stephanus Gratianus *diſcept forenſ.
cap.* 42. Gonzalea *in Regula* 8. *Cancel. Gloſſa* 56.
num. 67. Caldas Pereira *quæſtion. forenſ. lib.* 2.
q. 36. *num.* 7. quibos addo Ceuallos *de cogn. per
viam violentiæ q.* 126. *p.* 1. *à num.* 12. Pichardus *in
manud. ad praxim p.* 4 §. 13. *num.* 5. vbi reddit
rationem; Nam æque neceſſarium vt malitiis
hominum obuietur.
38 Hæc tamen doctrina ſic firma fallit in caſu,
quo caactis manifeſta conſtet nullitas: Sic Co-
uarruuias *dicto cap.* 25. *practicar. num.* 3 Mexia
ad legem Toleti ad 1. *fundam p.* 2. *num.* 26. Gor-
tierrez extendens hanc Regulam ad qooſlibet
alios caſus, coque modo limitans, *vbi ſuprà* fa-
cit Textus *in l.* 1. *tit* 27. *lib.* 4. *recopilat.* optimè
expendit idem Ceuallos *dicta quæſt.* 126. *ſub dict.*
39 *num.* 15. à verſic. *vlterius* & *n.* 13. & 14 † Viden-
dus Barboſa com multis *in dicta Clem.* 1. *de re
iudicata num.* 5. vbi cum Gonzalea *in dicta Re-
gula* 8. *Cancell. Gloſſa* 57. *num.* 20. docet com-
miſſionem ad exeqoendum tres ſententias con-
formes intelligi de validis. † Et ſic diait Ric- 40
cius *collect.* 2050. ex Franco ad Teatum *in cap. di-
lecti hoc tit.* nullitatem quæ opponitur aduer-
sùs ſententiam Sacri Conſilij impedire execo-
tionem, vbi ex eiſdem actis eſſet cognoſcibilis;
ſecùs ſi requireret probationem extrinſecam, Io-
ſeph. Ludouic. *in deciſ. Rota Lucenſ.* 24. Gaillius
obſeruat. 4. *lib.* 1. Minſing. *deciſ.* 94. *cent.* 4. Intri-
gliol *deciſ.* 10. Sed ſi caecutio eſſet irretractabi-
lis, tunc etiam illa probatio eam impediet, Ru-
bin. *deciſ.* 91. & idem fore ſi eſſet euidenter ioiu-
ſta; quia tooc æquiparatur nullitati, Batz *in de-
ciſ.* 23. in qua ootoria nullitate poterit ſuper ea
pronuntiare: etiam parte noo oppooente, vt
deciſum refert Minſing. *deciſ.* 20. *cent.* 1. Riccius
ſuprà dicta collect. 250.
Secundò in nullitate quæ prooenit ex defecto 41
iuriſdictionis, quæ poteſt oppoui etiam contra
tres conformes ſentcotias: Ita docent Anchar-
tanos *conſ.* 62. *num.* 3. verſic. *non obſtat* Gigas *de
penſion. q.* 100. *num.* 20. Hypolitus *conſ.* 81. *à n.* 37.
Cooarr. *dicto cap.* 25. *num.* 4. Perea *in l.* 1. *tit.* 8.
lib 3. *ordinam pag* 600. Guttierrez *dicto lib.* 2.
pract. q. 96. *num* 8. Tuſchos *dicta concluſ.* 374. *n.* 5.
Franciſcus Marcos 469 *in fine p.* 1 Barboſa *in di-
cta Clem.* 1. *de re iudicata num.* 7. idem com aliis
probat Pichardus *dicto* §. 13. *num.* 7. † Sic ta- 42
men qui Iudex ſenteotiam tulit, nuſqoam io ea
cauſa iuriſdictionem habuit, & ſi ſententiæ tem-
pore fuerit eatiocta, tnne nullitatis exceptio-
nam eſſe reiiciendam, vt poſt longam diſputa-
tiooem diſtinguit Couarr. *dicto cap.* 25. *pract.*
à quo accepit Guttierrez. † Imò & Ceuallos 43
dicta quæſt. 126. *num.* 15. *declara tamen* dicit defe-
ctum ioriſdictionis talem eſſe debere, vt con-
ſenſu partiom ſuppleri non poſſet; Alias coim
ait ſi coram Iudice incompetente lis ageretur,
videri inductam prorogationem, colligit ex
lege 2. *ff. de Iudiciis*, & cum multis ab eo
relatis.
Imò idem Ceuallos latè probans cum moltis 44
ait caceptionem nollitatis impedire caecutio-
nem ſeotentiæ, qoando executio retractari non
poſſit; licet alias noo impediret, & *num.* 14.
idem dicit qoando infertur præiudicium ir-
reparabile.
Tertiò limitator prædicta Regula io tertio, 45
qui pro ſuo ioterеſſe compareт; quia iſte poteſt
opponere de nollitate ſeotentiæ, iuata qoæ latè
adduxi *ſuprà in cap.* 17. *de ſententia, & re indica-
ta*; poteſt enim impedire caecutionem trium
ſententiarum conformiom, Cooarr. *dicto cap.* 25.
pract. num. 9. Michael de Graſſis *tom.* 3. *commun.
opinion. lib.* 7. *tit.* 16. *num.* 115. verſic. *ſecundo li-
mita, & num.* 120. Barboſa *in dicta Clem.* 1. *n.* 3.
idem Ceuallos *dicta quæſtione* 126. *à num.* 16. vbi
benè eapendit.
Quartò limitator ſi Victor eſt paſſus, quod 46
per victum probetur oullitas, quia ad impe-
diendam caecutionem ſententiæ, debet pronoo-
tiari ſuper ipſa nullitate, & tooc impedietur exe-
cutio, tradit Barboſa *in dicta Clementina* 1.
de re iudicata num. 4. Hypolit. *conſ.* 19. *n.* 9.
Ad vltimam quæſtionis partem an ſententia 47
interlocutoria bis confirmata tranſeat in rem iu-
dicatam, & pro affirmatiua ſententia reſpon-
dendum eſt: Itavt ampliùs reoocari nequeat ea
Gloſſa *in Clem. fin.* verbo *ſuper eam hoc tit.* Pa-
normit. *in cap. cum ceſſante col.* 4. *hoc tit.* Felinus
in

Digitized by Google

in cap. qualiter el 1. *de accuſation. num.* 13. vbi bis limitat atteſtans ſe vidiſſe millies in practica, Maranta *de ordine Iudicior* 3 *p pars* 6. *princip.* primo actu de ſententia *num.* 9. commonem teſtatue Villaloboa *in ærario commun. opin.* verſic. *ſententia num.* 31. cum multis alıs Gratian, *Regu-*
48 *la* 419. † Sic amplians vt nec exceptio nullitatis admittatur, vt communiter teneri docet Couarr. *in practic. dicto cap.* 25. *num.* 3. verſiculo *quinto*.

49 Et videtur prædictum confirmari ex adductis *ſuprà à num.* 5. *de ſententia diffinitiua*, quare dixit Sigiſmundus Seaccia *de appellat. q.* 17. *limitat.* 1. *num.* 3. vt dictum de ſententia diffinitiua intelligatur etiam in interlocutoria; Imò Pichard, *in manud. dicta p* 4. §. 13. *num* 5. *in princ.* docens tres ſententias conformes irretractabiles eſſe, idem ſentit ſi id etiam contingeret in interlocutoriis, quia inter interlocutorias, & diffinitiuas hac in parte nihil intereſt, Marantà *de ordine Iudic ſuprà n.*264. Cou. *dicto num* 3.

50 . Et ſic licet Stephanus Gratianos *diſcept. forenſ. cap.* 147. *num.* 11. *& in cap.* 154. *à num.*16. dixerit vt interlocutoria ſententia millies reuocari poſſit; Tamen, vt iam dixi regulatiter Iudex non poterit, niſi bis ſuam ſententiam interlocutoriam reuocare, Pichardus *tom.* 1. *commun. opin. lib.*7. *tit.*8. *num.*26. *pag.*244. & Barboſa *in dicta Clem fin. hoc tit. num fin.* dicit vt ſoleat Gloſſa *ſuper ea*, de qua ibi notaui ad hoc quod interlocutoria geminata reuocari amplius non poſſit, quamuis alias ſemel pronuntiata reuocari rectè valeat, ſicut docent Caldas Pereira *de poteſtate eligendi, ſeu nominandi cap.* 2. *num.* 38. Stephanus Gratianus *dicto cap.* 155. *num.* 26.

51 † Sed attenta ordinatione Portugal *lib.*3. *tit.*65. §. *vltimo* interlocutoria ſententia ſemel tantùm reuocari poterit, vt teſtatur idem Barboſa ſic adducens ex patente ſuo *in commentar. ad eundem Titul.* 66. *in princ. num.* 3. videodus *ibi ſub num.* 3.

52 Et Barboſa *hic* ex Scaccia *dicta quaſt* 17. *n.* 6. dicit tertiam appellationem denegari etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in rem iudicatam.

53 An verò reſtitutionis beneficium trium concordantium ſententiarum vim elidat: Tradunt Vbameſiua *hic num.* 5. Azeuedus *in l.* 2. *tit.* 17. *lib.*4. *recopilat.* notat Pichardus *dicto* §. 13. *in fine*, & quid ſi aduerſùs ſententiam Sacri Conſilij petatur reſtitutio in integrum, an impediatur executio, latè Theſaurus *deciſion.* 381. de quo dixi.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXVI.
Dilecti, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. HVivs Textus omnimodam, & integram materiã, quæ ſpectat ad appellationẽ omiſſo medio peregi *ſuprà in cap.*7. *hoc Titulo* II. Et quatenùs in verſic. *quocirca mandamus, quatenus ſententias poſt huiuſmodi appellationem latas in eos denuntietis penitus non tenere*, repetes quæ de reuocatione attentatorum dixi *ſupra in cap. bona* 51. *hoc tit.* & notata *in cap.* 1. *eodem*.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXVII.
Ex Parte, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Mater poteſt eſſe Procuratrix filiorum ſuorum: quid in Iudicio remiſſinè, & de aliis, numero* 2.3.4.*&* 5.
6 *Fœmina non incarceratur pro debito adminiſtrata Tutela.*
7 *Mater per tranſitum ad ſecundas nuptias amittit filiorum tutelam.*
8 *Pronuntiatio tacita ſufficit ex proceſſu ad vlteriora ſuper emergentibus.*
11 *Appellatio admittitur ſi Iudex pronuntiat ſe competentem tacitè, vel expreſſe Textus noſter intelligitur.*

AD hunc Textum plura adnotari poterant; 1
quia poteſt de illo diſputari, an mulier quæ habet tutelam filiorum ſuorum poſſit eſſe Procuratrix, & affirmant Dueñas *Reg* 311. *limit.* 11. Barboſa *hic num.* 2. ſed quia Gutierrez *de Tutelis p.*1. *cap.* 8. agit de Matre, vel Auia Tutrice relicta, cum *ibi* videbis nec ad longum ſcribo, item pondero, quod & ſi reuera Tutrix eſſe poſſit.

Dubium tamen eſt an Procuratrix in Iudicio 2
cum mulieribus id prohibitum vulgare in iure reperiatur per ea quæ dixi *ſuprà in cap. cauſam* 9. *de Iudiciis*, vbi adduxi illud quod mulieres prohibentur eſſe in Iudicio, ne irreuerenter cogantur eſſe in cætibus virorum *ibi q.* 12. *à num.* 6.
† Ad quod etiam adiunges, & videbis quæ 3
latiſſimè adduxi *in cap. tam litteris* 33. *q.* 3. *per totam*, vbi dixi de quæſtione an mulieres Teſtes eſſe poſſint in Iudicio, & in verſic. *ad ſecundam à num.*37. quid in Teſtamentis, vbi expendi relatum antiquitatis dictorium; & an Teſtes poſſint eſſe contra Clericos dixi *in c. de cætero* 14. *eodẽ tit. q.*1. † Et an mulierũ conſuetudines faciant 4
ſtatuta, dixi *in cap. illud de præſumpt. q.* 4. † Et 5
an matres pro filiis, aut filiabus poſſint eſſe Teſtes, dixi *in cap. ſuper eo* 11. *de Teſtibus*, ex quibus omnibus proportionabiliter explicatis, reſpondebis ad punctum adductæ difficultatis.
† Sed an fœmina pro debito pecuniario in car- 6
cerem mitti poſſit, etiam ratione adminiſtratæ Tutelæ, agit ex Textu noſtro Couarr. *lib.*2. *variar. cap.* 1. *num.*3. vbi negat: notabis dicta *infrà ſub cap. cum dilecta* 4 *de confirmatione vtili* in verſic. *ibi qui vero*.

Et in verſic. *& prædicti filij eius ſub poteſtate*, 7
per quæ verba notant Doctores relati hic à Barboſa *n.* 3. quod mater ipſo iure per tranſitum ad ſecundas nuptias amittit filiorum Tutelam, de quo dico latiſſimè *in cap. penultimo*, *& fin. de ſecundis nuptiis*.

Et ibi in verſic. *ſed quia dicti Iudices* eum Do- 8
ctores ex hoc verſiculo notent, vt cum pluribus refert

Digitized by Google

de exceptionibus num fin in fine, expendens Textum *in dicto cap. vt debitus*, *& in cap ex parte 67. hoc tit.* dicit Textum noſtrum agere de temporis exceptione, quæ non impedit quominùs de principali cauſa agatur.

5 Et quia hic in verſic *carnes vendere*, notant Doctores quod Clerici habent ius vendendi carnes, de quo Tiraquell. *de nobilitate cap. 27. n 8.* Boërius *deciſ. 225. num. 4.* Barboſa *hic num. 2.* ideò applicabis quæ longè noto *infrà in cap. pen. & cap fin. de vita, & honeſtate Clericorum.*

6 Et in verſic. *alibi quam in ſtallis hic*, Barboſa *n. 3.* dicit cum Couarr. *in Reg. poſſeſſor p. 2. §. 4. num. 1.* Sebaſtianu Nebio *in l. ſi quiſquam 7. ff. de diuerſis, & temporalibus præſcriptionibus*, Gregorio Lopez *in l. 2.* verbo *otorgamiento tit. 3. p. 5.* quod poteſt concedi priuilegium, vt in tali loco, & non alibi carnes vendantur, vel quod quis ſo-

7 lus piſcetur in certa parte Maris. † Ex occaſione huius verſiculi poſſunt hic adiungi practicabiles quæſtiones, quas ad longum agitat Guttierrez *lib. 4. pract. q. 32. 33. 34. 35.* vbi in ſumma an Domini temporales poſſint facere molendinos; & furnos, & prohibere vicinos, & vaſſallos alios facere, vel ad alios ire ad coquendum, de quibus aliqua dixi *ſub tit. de conſtitut. cap. 6. & 10.* & de Macello carnium, ſeu Tabernæ *ibi q. 14 à num. 1.*

8 Et quod Baro non poſſit facere Tabernam, & cogere, vt omnes tranſeuntes eant ad hoſpitandum in ea prohibens omnibus ſuis Vaſſallis nequaquam etiam conſanguineum hoſpitio excipiat: tradit Barboſa *hic num. fin. in praxi Epiſcopi p. 1.* verbo *Barones §. 4.* & annotatum cum Guttierrez de molendinis, & furnis: tractarunt Hoſtienſ. & Ioannes Andreas *hic.*

4 Et quod ratio appellandi in promptu, dicitur ſi ex actis reſultet euidens iniquitas Sententiæ. Et Balboa *in cap. olim. 7. de exception. à n. 14.* agit de probanda cauſa coram Iudice appellationis.

Ad §. eidem, eiuſdem Textus

PRÆMISSVM.

I. AD §. hunc notabis dicta de Procuratore *ſuprà in cap. Nicolao, & in cap. ſignificante 69* & applicabis nonnulla adducta *ſub cap. 5. hoc tit.* & aliqua notata de litteris impetratis ad litigandum *in cap. 63. hoc tit.* & videbis *ſuprà in cap. 58.*

Ad §. ille denique huius Textus.

PRÆMISSVM.

I. PEr hunc §. agitur de appellante, qui renuntiauit appellationi, ad quod applicabis adducta *ſuprà in Rubrica q. 2. & in cap. 17. hoc tit. q. 1.* verſic. *ad tertiam*, & ſuprà *in cap. ad ſollicitudinem 54.* Et ibi *in legitimis expenſis condemnandus*: Ad hæc verba applicabis dicta in præcitatis locis, & *in cap. finem litibus de dolo*, & alibi *hoc tit.*

Ad §. Sanè parato huius textus.

PRÆMISSVM.

I. AD hunc §. applicabis notata *ſuprà in c. per tuas 58. hoc tit.* vbi de appellante, qui ſe abſentauit, & qualiter Iudex in negotio procedat, & ad quæſtionem *in cap. 4. hoc tit. quæſt. 1.* verſic. *ad quintam.*

II. Et in verſic. *quia*, & ibi *non eſt rigor iuris*, applicabis quæ dixi ſuprà latè *in cap. 2. de re iudicata.*, vbi an rigor, vel æquitas in Iudiciis præferatur.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXX.
Interpoſita, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

3 *Probatio incontinenti facta ad appellationem probandam eſt, cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum, item ſi ex actis reſultet num. 4.*

1 TExtvs huius materia ſatis expenditur in notatis *ſuprà in cap. vt debitus 59. hoc tit.* & in locis *ibi* aſſignatis, vbi de cauſa probanda ad iuſtificandam appellationem interpoſitam: aliqua notabilia refert Barboſa *hic.*

2 Et cum *num 5.* agat de oblata probatione, & eius prærogatiuis; Ideò adiunges quæ notaui, & dixi *ſuprà in cap. litteras., & alibi* de probatione incontinenti facta, à quibus releuet, & ad

3 quid proſit. † Igitur ad propoſitum Barboſa *hic, num. 6.* cum Scaccia *de appellat.* & aliis; dicit etiam vocari probationem incontinenti ad appellationem proſequendam, cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum nondum de actis; quod & ſi requirat aliquam diſcuſſionem cauſæ; Tamen facit magnam præſumptionem;

AD TEXTVM
IN CAPITE LXXI.
Inquiſitioni, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. PEr Textum hunc agitur legitimè de effectu clauſulæ *appellatione remota*, de qua dixi latè *in cap 4. de foro competenti quæſt. 44.*

II. Et ad quæſtiones an Princeps poſſit appellationem tollere, vel committere cauſam cum clauſula *appellatione remota*, dixi *ſuprà in Rubr q. 1. à num. 1. & 5.* verſic. *ad ſextam*, & *alibi*, & *in cap. 11. hoc tit.*

Qvæstio

Digitized by Google

cultatem, in quaotom eſt temedium auſcrendæ
opreſſionis, luxta dicta, in princ. Rubr. & in di-
cto cap. 7. Baldus in cap. an ſit, num. 2. verſic. item
nota, Matcheſanus dict. p. 1. num. 24. qui addit,
num. 94. quod conceſſa perſonæ delegati non
8 tranſeat ad ſubdelegatum. † Ideo tantum reſ-
picere ad litigantes, non quoad tertium, Co-
uarruuias pract. cap. 15. num. 5. Puteus deciſ. 147.
lib. 2. in correct. Barboſa in dict. clauſula 9. n. 5.
& 6. & nouem effectus congerit idem Barboſa
dict. clauſula 9. legendus Riccius collect. 135. ad
Textum, in l. 1. §. interdum, ff. à quibus appell. non
liceat, & collect. 1082. ad Textum in cap. paſtora-
lis, §. præterea de officio deleg. & patent alij effe-
ctus ex locis iam aſſignatis, quos non tranſcribo
ſeu repeto.

9 Vnum tamen aduertendum eſt ſingulare, quod
Iudex datus, etiam cum hac clauſula deferendo
appellationi, ex ignorantia Iuris, vel ex pro-
pria voluntate faciat, vt ſententia ab eo lata ſuſ-
pendatur, pro quo ſunt conſulendi, Geminian
in cap. cum appellationibus, §. ſi vero, num 2. hoc
tit lib. 6 Francus in cap. paſtoralis, num 6. verſic.
quarto quæritur, & ibi, Imola num. 6. Ioan. An-
ton. de Sancto Gregor. num. 39. hoc tit. in anti-
quis, Anton. Gomez. variar. tom 3. cap. 13. n. 32.
Marcheſan. dict p. 2. de commiſ. pag 303. num. 81.
10 in vltima impreſſione. † Vbi addit quod ſi ſuam
ſententiam exequatur appellatione pendente,
11 non attentauit. † An tamen prædicta clauſula
intelligatur de omni appellatione, etiam legiti-
ma, an verò tantùm friuola, iam ſuprà, dixi
in locis relatis quod tantùm de friuola, &
quare explicui ſupra, in c. 15 hoc tit.

12 Sed quod ea clauſula habeat locum, etiam in
cauſa reconuentionis, notant Parlador. rerum
quotidianarum, p. 5. lib. 2. cap. fin. §. 10.
num. 14. Scaccia de appellationibus, quæſt. 17. lib. 17.
n. 23. Barboſa cum Matcheſano, dict clauſula 9.
num 4. Riccius in locis adductis, & alij com-
13 muniter. † Sed an per talem clauſulam intelli-
gatur ſublata recuſatio dixi ſup. in c. poſtremo, hoc
titulo.

14 Ad tertiam quæſtionis partem, an ſcriptum
in principio, ſeu in fine, vel inter aliqua capi-
tula referatur: ad præcedentia, videtur diſtin-
guendum, vt ſuprà, à num. 1. Et ſic breuiter nunc
dico quod refertur ad præcedentia, & ſequentia
ex Textu in l. quiſquis, Cod. ſi certum petatur, &
ibi, Bald. & in l. 1. §. filius inter medias, ff. de li-
beris, & poſthum. & in l. fin. & ibi, Bartol ff. de re-
bus dubiis, & in l. talis ſcriptura ff. de leg. 1. vbi no-
tant Bartol. & DD. Textus hic. & in cap. ſecundo
requiris, vbi omnes Bartol. & Baldus in l. quiſ-
quis, ff. de leg. 3. Bartol. in l. ania in princ. ff. de
condition & demonſtrat. & in l. ſi quis ex argenta-
riis, §. ſi initium, col. 1. ff. de edendo, Roman.
conſ. 112. num. 3. & conſ. 480 num. 7. Doctores,
in l. ſi idem cum eodem, §. 1. ff. de iuriſdictione om-
nium iudicum, Matiene. in l. 1. Gloſſ. 1. n. 8 tit. 4. lib. 5.
recopil.

15 Hanc tamen regulam limitat ſeptem modis
Iaſon in dict. l. talis ſcriptura, num 37. octo mo-
dis limitat Felinus in cap. cauſam à num. 4. de reſ-
criptis, 12. modis limitat Iaſon in l. 1. Cod. de li-
beris præteritis column. 2. & limitat modis 22 Por-
tius in ſuis regulis lib. 2. concluſ. 38. clauſula, &
Anton. Gabriel lib. 6. de clauſulis, limitat mo-
dis 36. concluſ. 9. alios quamplures refert regu-
16 lam limitantes, Gratianus regul. 412. † Vbi,
Fermoſin. de Exceptionibus.

num. 1. in verſic. Aduertendum, cum infinitis ab
eo relatis, aduertit quod clauſula generalis, ſiue
in principio, ſiue in fine. ſiue in medio appo-
natur, nunquam ad ſpecificata refertur, vt benè
oſtendit Iaſon in l. doli clauſula, num. 4 ff. de
verbor. obligat. & in l. qui Romæ, §. duo fratres, eo-
dem titulo numero 47. Igitur vt ad plura reſpon-
deas de clauſula in principio, vel in medio
vel in fine poſita, leg. 2 cum multis, Bar-
boſam clauſula 69. 70. & 71. vbi ad ſatu-
ritatem.

Ad quartum quid operetur clauſula in fine 17
poſita, iam videbis ex adductis: ſuprà, & bre-
uiter cum Riccio dico quod refertur ad omnia,
Riccius collect. 399. ad Textum in dict. l. talis
ſcriptura. ff. de leg. 1. vbi limitat cum Capicio in
deciſ. 108. vt colligitur ex prædictis, alias clau-
ſulas ponit, quas, ibi, videre poteris, & non
repeto, cum ad rem non faciant, & de illis,
ſicut de aliis multis bene loquatur Barboſa in d
tract. de clauſulis: & quia de hac clauſula lon-
giſſime dixit Barboſa clauſul. 71. ad illum te re-
mitto.

Ad quintam quæſtionis partem, an appel- 18
latione prohibita, concedatur reuiſio, dixi,
ſuprà, de reuiſione ſententiæ, in Rubr. de re iu-
dic. quæſt. 3. à num. 14. Vnde ad propoſitum bre-
uiter dico, vt prohibita appellatione à ſententia
præfecti prætorio, non cenſeatur prohibita reui-
ſio per Iura, in l. 1. § hic cunabulis, ff. de officio
præfecti prætor. & in l. 1. Cod. de ſentent. præfect.
præt. ponit Riccius collect 255 exemplum in ſen-
tentia, S. C Neapol. cum Vincent. de Franch.
deciſ. 148 & Capicio deciſ. 144. item in ſenten-
tia Curiæ Delphin. Guid. Pap. deciſ 40. † Et 19
ampliat Maſtrillus deciſ. 158. circa medium, vt
etiam appellatione deſerta detur reuiſio, & re-
fert deciſum de ſtylo illius Senatus Neapol.
quando cauſa eſt deſerta, propter modicum
tempus.

Imo ampliatur vt detur reuiſio reuiſionis, 20
Theſauros in deciſ. 246. quod ſubampliat Guid.
Pap. in deciſ. 365. etiam ſi in reſcripto Principis
caueatur; vt non detur, niſi vnica reuiſio. † Et 21
addit, Afflictis tempora fatalia non currere
in cauſa reuiſionis, deciſione 78. ſed hodie
ſecus, vt tradit, Grammat. deciſ. 23.

Sed quod reuiſio poſt tres ſententias confor- 22
mes, non concedatur, docent, Maſtril. deci-
ſion 158. Francus Marcus in deciſ. 55 Valaſcus
in deciſ. 51. vbi ponit quindecim alios caſus, in
quibus denegatur reuiſio. † Et eſt ratio quia 23
quando appellatio eſt prohibita de Iure, vt in
hoc caſu, tunc non habet locum reuiſio, ſecus
ſi ſit appellatio prohibita ob præeminentiam
Tribunalis, vt propriè loquuntur relata
Iura.

Vnde dubium eſt, vt ſi caueatur aliqua Re- 24
gia pragmatica, quod qui nihil probauit in
cauſa principali, ſi condemnetur in expenſis,
& appellaoit non audiatur in cauſa appellatio-
nis, niſi refuſis expenſis, habeat locum in cau-
ſa reuiſionis, & negant Riccius dict. collect. 155.
in fine, Afflictis in deciſ. 231. alia de reuiſione
ſcribit Ciriacus tom. 1. cont. 181. & 183. vbi an
aduerſarius poſſit adhærere reuiſioni ſententiæ
ab altera parte & obtinere reformationem illius?
Et quod reuiſione petita, non retardetur ſenten-
tiæ executio.

Vnde dubitabis an prædicta clauſula, appella- 25

tioneremota, cenſeatur ſublata ſupplicatio ad ſu-
periorem, & reſpondeo eam nun tollere, do-
cent Scaccia *de appell. quæſt.* 17. *limit.* 15. *num.* 8.
Marcheſ. *de commiſ. p.* 1. *pag.* 297. *à num.* 38.
26 † Tuſcus *littera*, *A*, *concluſ.* 400. *num.* 14. vbi
num. 12. puſt Lapſum ait, *alleg.* 123. *num.* 3. in
fine hanc clauſulam in reſcripiu nihil uperari,
ſi litteræ ſunt nullæ quamdiu nullitas durat: alia
27 tradit Barbuſa *dict. clauſul.* 9. *à num.* 28. † Vbi
num. fin. addit clauſula, *Omni, & quacumque ap-
pellatione remota*, omnes, & quaſcumque appel-
latiunes eſſe remutas, & quod prohibita appel-
latione in cauſa principali, ſtante hac clauſula,
cenſeatur prohibita in cauſa acceſſoria, &ècon-
tra, ita cum Scaccia & Marcheſano, & *nume-
ro* 29. dixit, quod illa clauſula, *appellatione
remota*, non auferat reſtiturionem in in-
tegrum.

28 Ad ſextam quæſtionis partem, clauſula *non
obſtante tali lege*, quid uperetur, & vt breuiter
reſpondeas, præmittes quæ longe ſcribit Bar-
boſa cum infinitis ab eo relatis; *clauſula* 82. vbi
de clauſula, *non obſtantibus*, *Et* 83. vbi declau-
ſula, *non obſtantibus priuilegiis. Et* 84. vbi de
clauſula, *non obſtantibus ſtatutis Eccleſiæ. Et* 85.
vbi de clauſula, *non obſtantibus quibuſcumque pa-
ctis.* Et 86. *non obſtante collatione alteri facta*
Et 87. *non obſtante quacumque conſuetudine*, Et 88.
non obſtante quacumque præſcriptione.

29 igitur ad propoſitum noſtri dubij Guttierrez
in l. nemo poteſt de leg. 1. *not.* 3. *à n.* 179. *&* 75.
vbi dicit quud clauſula, *non obſtantibus, &c.* non
tollit priuilegia redacta in corpore Iuris, nec
priuilegia Principis, quæ tranſierunt in vim
cuntractus, precio mediante, vel ubſeruitia,
vel ad pias cauſas; quinimo eis ſine iuſta cauſa
30 Principis derogare non puſſit. † Et *à num.* 166.
quod clauſula, *non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis*
priuilegiis, vel conſuetudinibus cuntrariis, con-
firmatione Apoſtolica; vel alia firmitate rouu-
catis, cum decreto, & aliis nun comprehendit
31 Iurata. † Et *num.* 170. Quod clauſula, *non ob-
ſtantibus*, per viam legis, ſiue iuris, tollat ſtatu-
32 ta iurata. † Et *num.* 173. quud clauſula, *non ob-
ſtantibus*, non tullat conſtitutiones conciliorum
nam vt illis derogetur, oportet earum fieri ſpe-
cialiſſimam mentionem: alia adducit, *à dict.
num.* 166. quæ à Barboſa abundantius recolliges
de quibus non plus loquor, cum deuient à clau-
ſula, de qua nos, *hic*.

33 Ad vltimam quæſtionis partem, an qui iu-
rauit non appellare, audiatur appellans, de hac
difficultate loquitur ex propuſito Ceuallos cum
multis ab eo relatis. Sed quia hæc quæſtio redu-
citur ad id, quod diximus, de eo, qui renun-
ciauit appellationi, *ſuprà in Rubr. ſub quæſt.* 2. *&
c.* 17. *quæſt.* 1. verſ. *ad tertiam*, & *in c. ſæpe* 44. *hoc
tit.* ideo ad *ibi* dicta recurres, quæ confirmari
poterunt, ex his, quæ adduxi, *in cap. ſi dili-
genti de foro compet.* vbi de renunciatione cum Iu-
ramento Iuri pro ſe introducto, & *in toto tit. de
iureiurando*, vbi qualiter Iurans obligetur ad-
implere.

34 Ex his iam ad effectus repetitionis clauſula-
rum poteras peruenire, ſed breuiter cum Ceual-
los longè agente, *quæſt.* 905. *in pract. à num.* 1. dicu
clauſularum præcedentiam virtutem eſſe qua-
druplicem, declarandi, reſtringendi, ſupplen-
di, ampliandi; Et quod qualitates poſitæ in vna
clauſula, repetitæ cenſeantur in aliis, vbi eadem
eſt ratio, vbi *num.* 10. ex quibus verbis indnci-
tur. † Dicens, *num.* 11. quod ob tres cauſas 35
repetitio excluditur. Prima quando eſt diuerſitas
orationis. Secunda quando eſt ſeparatio diſpo-
ſitionis & temporum. Tertia quando datur di-
uerſa, vel aduerſa ratio, probat cum multis vi-
dendus.

AD TEXTVM
IN CAPITE LXXII.
Vna ſententia, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

I. HVius Textus materiam in-
tellexit, præter ordinarios,
hic, Balbua; ſed quia iam, *in
Rubrica*, dixerim, *quæſtion.* 6.
verſiculo, *ad tertiam*, quud
appellatio vnius, proſit aliis
litis conſortibus: quando id contingat. II. Et
in c. quoad conſultationem de ſentent. & re iud. q. 5.
à num. 1. vbi numquid ſententia mereatur exe-
cutionem contra vnum ex correis, qui nun ap-
pellauit, ſi ab aliis fuit appellatio interpoſita;
ideo alia hic non ſubſcribo.

AD TEXTVM
IN CAPITE FIN. hoc Tit.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Metus iuſtus non obligat iurantem, & quibus
probetur teſtibus, n.* 2. 3. *&* 4.

COmmodè in hoc Textu per verba prima, 1
*Si iuſtus metus, quominus appellares te excu-
ſat*, poteris adiungere quæ latè adduxi, *in cap. ſi
vero, & in c. verum de iureiur.* vbi dixi de iuſto metu
qui iurantem nun obligat adimplere promiſſum:
& num teſtibus deponentibus de metu, plus cre-
datur, quam deponentibus de libertate, dixi *in c.
in noſtra* 32. *de teſt. q.* 24. *num* 45. verſic *alia.* † Item 2
adiunges ea quæ adduxi. *ſuprà in c.* 4. & 5. *ibi ſub
q.* 1. verſic. *ad quartam*, vbi de cauſis, ob quas fata-
lia prorogari poſſunt. † Item adiunges omnia 3
illa, quæ adduxi, *ſuprà in c.* 4. *vt lite non conteſtata*,
vbi de eo, qui propter locum non tutum compa-
rere citatus in iudicio non tenetur, notaui, *ſuprà*
ad noſtram materiam, *in c. ex parte* 48. *hoc tit.* † Et 4
ibi, *coram iudice à quo*, quod appellatio ſit inter-
ponenda coram iudice à quo, dixi *ſup. in dict. c.* 4.
hoc tit. aliquid de proteſtatione, *in c.* 4. *de except.
quæſt.* 1. verſic. *ad ſeptimam.* Et ſuprà, *in c. ſolicitudi-
nem* 54. vbi de renunciata appellatione ex facto
& contrario, & comprobatione coram iudice à
quo.

QVÆSTIO I.

Quare metus iuſtus, cadens in virum conſtantem, faciat, vt poſt tempus legis, quis poſsit appellare, cum certum ſit, vt valeant geſta per metum, etſi actione quod metus cauſa veniant reſcindenda: Et an carceratus iniuſte, poſsit poſt tempus appellare: Et an ſint aliæ cauſæ, quibus iuſtus incutiatur metus, ſeu impedimentum, ad hoc, vt poſt tempus legis, poſsit quis appellare: Et qualiter qui appellare non audet coram Iudice, debeat animum appellandi proteſtari coram teſtibus?

SVMMARIVM.

1 *Metu geſta reſcinduntur actione quod metus cauſa.*

2 *Appellaturus poſt lapſa tempora non admittitur.*

3 *Appellare deſinens à ſententia iudicis metu, habetur pro appellante.*

4 *Iudices impedientes, vt litigantes appellent, puniuntur.*

5 *Matrimonium, & ſponſalia metu facta non valent ipſo iure.*

6 *Appellare impeditus, ſeu proſequi appellationem tempus ad appellandum, auditur, num.7.*

7 L. fin. §. Illud, Cod. de temporibus appellat.

8 *Metus iuſtus excuſat appellantem, & eius conſanguineos, niſi iuſte incuteretur à iudice, num.9.*

10 *Metus iuſtus excuſat appellantem, non ſolum ſi à iudice inferatur, verùm, etſi ab altero & etiamſi cui opus eſt appellandi, fuerit cauſa ipſius metus, n.11.12.33. vbi de iuſta cauſa proteſtationis.*

11 L.27.tit.23.p.3.

13 *Carceris metus, qualis appellare deſinentem excuſet.*

14 *Appellare cenſetur impeditus paupertate, impoſsibilitate, & ex aliis cauſis.*

15 *Appellare non audens, debet allegare, & probare cauſam ſui impedimenti*, num. ſequent.

16 *Proteſtari debet non audens appellare, de incuſſo ſibi metu in præſentia bonorum virorum.*

17 *Proteſtatio habetur pro facta, ſi appellaturus, ob iuſtum metum, non audeat eam proponere coram iudice à quo.*

18 *Appellari regulariter queis coram honeſtis viris, & à n.20.*

19 L. cum quidam 7. ff de appell.

20 *Textus noſter intelligitur*, L. 1. Codice de his, qui per metum Iudicis, numero 21. 22. 23.

26 *Proteſtatio à non appellante, propter metum, non eſt cur debeat iudici intimari, niſi tantum vt reuocentur attentata, num. 27. & quid fiat in praxi, numero 28. & 35.*

29 *Proteſtatio non appellantis ob metum, debet fieri coram duobus ſaltim viris honeſtis; aut coram vna publica perſona, n.30.*

31 *Viri boni coram quibus proteſtatio fiat à non appellante: qui dicantur, relinquitur iudicis arbitrio.*

32 *Appellans coram honeſta perſona, & non coram iudice non inuento, aut cauſa metus, non tenetur repetere appellationem coram eo, ceſſante metu aut impedimento.*

33 *Impeditus comparere, propter impedimentum, tenetur proteſtari, ſi iuſtum eſt*

36 *Proteſtatio num, vt valeat aduerſus actus, debeat ſæpius repeti, n.37.*

37 *Proteſtatio vt valeat, debet eſſe circa rem, & factum, quod ea egit: expenditur, num.39 quid ſi compatitur cum ea, n.40 aut eſt contrarium, n.41. quid ſi fiat ad tollendam mentem, & præſumptionem, n 41. & qualiter intelligantur hæc n.44.*

42 *Proteſtatio non ceſſat ex actu dubio.*

Fermoſin. de Exceptionibus.

AD primam quæſtionis partem, videtur con- 1
tra Textum noſtrum reſpondendum, ex *l.*
metum 9. § ex hoc edicto, ff. quod metus cauſa, vbi
quod omnia, quæ metu facta ſunt actione quod
metus cauſa reſcinduntur: Ergo videtur vt alle-
gans metum, cuius cauſa non appellauit, nequeat
audiri, niſi obtenta prius ad appellandum reſtitu-
tione: Ergo ſi in tempore ordinario non appella-
uit à ſententia contra lata, ipſa merebitur execu-
tionem, vt tranſacta in rem iudicatam, ex addu-
ctis ſupra, *in cap. quoad conſultationem 15. de*
ſententia & re iudic. & in cap. 4. & 5. hoc tit.
† Non enim aliquis poſt lapſa tempora ad 2
appellandum, debet admitti ex Textu, *in l. 1.*
l. 2. Codice de his, qui per metum iudicis non
appellauerunt, non alia ratione, niſi quia me-
tus à Iudice non iuſtè allegatur, ſed vanus præ-
ſumitur, apud quem omnia tuta reputantur, nihil-
que credi ſuſpectum ex periculo metus, *l. non eſt*
veroſimile, ff. quod metus cauſa; imo etſi Iuſtus metus
fuiſſet non appellans haberet tranſacto tempore
ad appellandum rem Iudicatam aduerſùs ſe, & re-
gulam quod facta per metum valeant, etſi actione
quod metus cauſa, valeant reſcindi, iuxta quæ latè
ſcripſi, *in c. verum 15. de iureiur.*

Adhuc verò in propoſito, de quo loquimur di- 3
cendum eſt, quod qui iuſto metu conſtrictus non
appellat, habeatur pro appellante, *d. l. 1. Cod. de his,*
qui per metum iudicis non appell. l. 22. in fine tit. 23.
p. 3. Batt. *in l. 1. §. ſi quis ff. hoc tit*, Greg *in d. l. 22. &*
in l. 27. tit. 23. p. 3. & apparet ex verbis Textus no-
ſtri ibi, *ad appell reputaris beneficium commodaſſe*. Et
ratio quia cum omnibus grauatis, & oppreſſis in
cauſis maioribus, aut minoribus, aut criminalibus
liberum ſit litigantibus appellare per late dicta,
ſup Rubr & in c. 11. hoc tit. niſi ſpecialiter prohi-
beatur modus; de quibus, *ibi*, dixi. † Sequitur vt 4
cum prohibitum ſit Iudicibus vim, metum, mi-
naſve appellantibus inferre adeo, vt ſi quis
Iudex appellationem prohibuerit legum latores
ſe vltores eſſe profiteantur, *l. minime 12.*
l. ſi quis 30. Codice, hoc titulo, vt appella-
re libere impeditus ex cauſa metus, poſ-
ſit quandoque appellare, etiam tranſa-
cto tempore ad appellandum à Iure ſta-
bilium, de quo late dixi, *in cap. perſonas 4 hoc tit.*

Et cōfirmatur ex his, quæ de ſpōſalibus, & ma-
trimonio per metū factis, ſeu celebratis; quæ ipſo 5
Iure nulla ſunt, vt dixi, *in d. c. metū*, vbi etiā de alijs

 caſibus,

caſibus, in quibus omnimoda libertas deſideratur in operantibus, vt valida ſiot, ad eo vt metu interueniente, ſint nulla, & ſic cum appellandi actus ſit in ordine ad defenſionem, vt late iam dixi in Rubrica euenit, vt ex quo metus interuenit, propter quem grauatus non appellauit in termino, poſt terminum, ceſſante metu, ſeu impedimento, admittatur appellans; ita vt ei non ſit opus reſtitutione aliqua ex cauſa metus.

6 Vlterius confirmatur ex his, quæ late adduxi, *ſuprà in cap. 5. hoc titulo, ſub quaſt.* 15. verſiculo, *ad quartam*, vbi de caſibus, vbi qui proſequi appellationem non potuit in anno primo fatalium, vel in termino aſſignato, ſecundum qualitatem perſonarum cauſæ, & diſtantiam loci, poſt annum audiatur appellans; & idem, *in cap. ex ratione 8. eodem*, vbi qui in biennio proſequi appellationem non potuit per tempus aliud in triennio, poteſt eam proſequi.

7 Et ſic quamuis *in l. fin. §. illud, Cod. de temporibus appellat.* ibi, *vel aliam inexorabilem cauſam ſubſequutam*, & in præcitatis Iuribus, & *alibi ſæpe ſub, hoc titulo*, Iura loquantur in eo, qui propter impotentiam, vel aliud, quoduis iuſtum impedimentum, non fuit proſequutus appellationem, audiatur iterum, atque iterum, vt ibi dixi idem à paritate rationis eſt procedendum de eo, qui appellare non potuit intra triduum, intra quinque dies, ſeu intra decem, iuxta quorum dierum terminum appellaturo aſſignatus terminus appellandi, docet hic in terminis, Balboa *num. 9. ex reg.* Textus, *in l. ſi procuratorem* 8. *§. ſi ignorantes, ff. mandati*, ibi, *quid tamen ſi paupertas*, extendens id ad quodcumque aliud impedimentum: *argum. l. 2. §. quod diximus, ff. ſi quis cautionibus*, diſputant, Afflictis *deciſ.* 59. Decius *conſ.* 357. Tiraquell. *de retractu lınagier*, §. 9. *Gloſſa* 3. *& vltima, numero* 9. Maſcard. *de probat. volum.* 1. *concluſ.* 110. *à num.* 70. & de pluribus videbis, *ſuprà in dict. cap. 5. quaſt.*1. verſiculo, *ad quartam*, vbi videbis.

8 Itaque Barboſa *hic*, dum, *à num.* 3. refert modos quibus, Iuſtus metus incutitur dicit, *num.* 1. *&* 2. vt iuſtus metus incuſſus appellanti illum excuſet, ne appellet coram Iudice à quo: ſic ex Sanchez *lib. 4. de matrim. diſput. 4. n. 4. in fine.*

9 Vbi dicit idem ſi metus incutiatur conſanguineis appellantis, *& diſp.* 8. *n.* 8. reſoluit, quod ſi iuſtè Iudex metum incuteret non excuſaret appellantem.

10 Vnde iam incidimus in dubium, an Textus noſter intelligatur de metu incuſſo ab ipſo Iudice, qui cognouit de cauſa, vel etiam intelligatur, ſi ab altero litigante, vel aliunde metus appellaturo incutiatur, & in hoc dubio; & ſi ex *dict. l. 2. Cod. de his, qui per metum iudicis non appell.* & ex inſcriptione illius tituli, item & ex *l. cum quidam 7. de appellation.* & ex Textu noſtro tantùm de metu incuſſo à Iudice, ex cuius cauſa grauatus non appellat, ſit intelligendum reuera, ſi contingeret, vt ab altero metus, ſeu vis eſſet illata, ſeu appellaturus impediretur, detineretur ve, aut retineri mandaretur, aliove quouis modo minatus ſit, quominus non appellaret, reuera, etiam poſſit tranſacto termino appellare. Et comprobatur hic intellectus ex verbis Textus noſtri, vbi præcisè non apparet loqui de metu Iudicis, ſed indeterminate de iuſto metu, & conſequenter vtrumque comprehendere metum, ſcilicet à Iudice illatum, & ab altero ex litigatoribus. † Et 11 expreſſius ſic patet ex verbis, *dict. l. 27. tit. 23. p. 3* in verſiculo, *o decimos que ſi la parte agrauiada de el Iuiçio dixeſſe eprobaſſe que no oſo tomar dezada, oſequirla por miedo que le feriam, o mataria, o ls prenderiam, que le deue oir el Iuez, à ſi como ſi ſe vbiera alcado*: ita docet, *hic* Balboa, vbi *num. 6. in fine*, credit potius ex facto litigatoris, quam Iudicis hunc Textum intelligi, ſicut, & aliæ deciſiones, ne aliàs ex proprio facto, & fraude huiuſmodi commodum appellationis omiſſæ conſequatur: argumento Textus *in l. itaque fullo, ff. de furtis.* † Quod amplio 12 etiam ſi ille, cui opus eſt appellare, fuerit cauſa ipſius metus, ſiue inferatur à partibus, earumve conſanguineis, Franchis *hic num.* 2. *&* 4. Barboſa *num. 2. in fine*, Scaccia *de appellat. quaſt. 6. num.* 15. *&* 16.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an iniuſtè 13 carceratus, poſſit poſt tempus appellare, hæc difficultas pendet ab illa, an metus carceris iuſtus dicatur, de quo *in c. verum 15. de iureiur. ſub q fin.*

Et quamuis hac in re ſit controuerſia, numquid iſte metus iuſtus, & ſufficiens videatur, ac reputatur, illumque indiſtinctè iuſtum eſſe authumauerint relati à Corduba *in ſumma q.* 171. *puncto* 1. Gutierrez *de Iuramento confirm p. 1. c. 15. num.* 5. Matienco *lib. 5. comp. tit. 1. in Rubrica, Gloſſa num.* 189. Et ſic dixerit Antonius Gomez. *lib. 3. variar. cap 9. num.* 10. quod iniuſtè detentus, & incarceratus, etiam poſt decem dies à tempore mandati de capiendo, vel à tempore capturæ, poſſit ſemper appellare, quia grauamen eſt continuum, & ſucceſſiuum, vt ſingulariter docent Bald. *in l. 2. Cod. de Epiſcopali aud.* 3. *col. quaſtion.* 2. Doctores *in cap. ex parte el 1. hoc tit. & in c. dilectus el 2. de reſcriptis*, & alij multi ex antiquis relati ab eodem Gomezio, quomodo etiam Balboa *hic ſub num.* 3. interpretatur, de carcere ſcilicet diuturno, & vinculis atrocibus, vt oſtendit Sanchez *de matrimonio, lib. 4. diſput.* 5. *num.* 9. ad hoc nempe vt iuſtus metus reputetur, cadens in virum conſtantem: ſed concludit quod ad effectum appellandi cuiuſlibet metus carceris, Iuſtus reputetur ad appellandum; ob idque non amplectitur Salon *de iuſtitia & iure lib. 4. q. 2. art. 1. ad ſecundum*, & alios hunc caſum intelligentes de carcere perpetuo: vide quos *hic*, refert Barboſa *num.* 14.

Ad tertiam quæſtionis partem, breuiter 14 reſpondeo plures alias cauſas dari, in quibus, aut impoſſibilitate, paupertate, aliove impedimento, nequit aliquis proponere ſuam appellationem coram Iudice à quo intra terminum à lege decretum, iuxta quæ adduxi, *ſuprà in dicto cap. quinto, hoc titulo, quaſtione prima*, verſiculo, *ad vltimam.*

Ad vltimam quæſtionis partem, vt reſpondeatur aduertes, non inquam ſufficere allegationem partis dicentis ſe impeditum appellare intra tempus, ad tradita, *in cap. fin. de iureiurando*, niſi itidem probet metum, impedimentumve, aut cauſam non appellandi in termino. † Quare ad propoſitum, 16

vt

Digitized by Google

vt conſtet de metu appellaturo incuſſo, ne appellaret, intelliges variis modis deciſum reperiri, primo vt appellaturus faciat proteſtationem in præſentia bonorum virorum, vt voluit Imperator *in dict. l. 2. Cod. ſi per metum iudicis non appellat.* 17 † Quare ad praxim dixit Scaccia *de appellat. quæſtion. 6. numero 9.* quod ſi quis ob iuſtum timorem, timeat facere proteſtationem coram Iudice à quo, proteſtatio habeatur pro facta; ſatiſque eſſe, vt appelletur coram viris honeſtis, præmiſſa ea, ſcilicet proteſtatione, quod non 18 audet appellare coram iudice a quo. † Et ſic dixit Riccius *collect.* 1355. ad Textum noſtrum poſſe regulariter appellari coram honeſtis viris ex deciſione Rotæ relata à Caſſadoro *deciſ. 3. hoc tit.* & addit ex Cappella Tholoſana, vbi Aufrer. *in dec.* 28 huiuſmodi appellationem habere vim legitimæ, ac veræ appellationis.

19 Sed Textus inquam, *in dict. l. cum quidam 7. ff. hoc titulo*, dicit eam proteſtationem non ad bonos viros reddi, ſed publicè illam poſſe fieri ait, & hoc quando cumque, ſed intra legitima tempora ad appellandum conceſſa ex *dict. l. 2.* & ſic Balboa *hic ſub numero 7.* vt qui iuſto metu interueniente appellare non audet, proteſtetur de metu, & proteſtando metus cauſam alleget, adiuncta quoque cauſa, cur appellare velit, veluti in illis caſibus, in quibus cauſa rationabili expreſſa appellandum eſt, vt contingit regulariter in appellatione ab interlocutoria iuxta ea quæ notaui in locis adductis, *in cap. vt debitus honor, hoc tit.*

20 Hæc tamen omnia videntur turbari ex Textu noſtro, quatenus dicit hanc proteſtationem Iudici eſſe intimandam, ſi eius poſſit haberi copia, expreſſis appellationis cauſis, quas debet exprimere in ipſa antecedente proteſtatione, vt probat Textus *in dict. l. 2.* quare ad praxim docuit Scaccia *de appellationibus, dict. quæſt. 6. numero* 8. quod ſi condemnatus non audeat ob iuſtum metum appellare, tunc poſſet omitti appellatio, & ſufficere quod is dicat iudici à quo Domine Iudex grauaſti me in hoc, & hoc adducens talia grauamina ad illos, quibus liceat appellare, quia adductio talium grauaminum, habetur pro ſufficienti appellatione, ſtante iuſto appel-21 landi timore. † Et ſic videtur vt non prærequiratur præſtatio coram viris honeſtis, niſi fortè in caſu, quo Iudex à quo haberi non poſſit, vt inſinuant verba Textus noſtri ibi, *Coram iudice à quo appellaſſe volueris, vel ſi habere ipſius copiam nequiuiſti in præſentia bonorum virorum, conteſtatione ſuper hoc propoſita, cauſas appellationis exprimendas.*

22 Et ſic docuit Riccius intelligendum Textum noſtrum, *dict. collect.* 1355. *& in deciſ. Archiepiſc. Neapol.* 19?. quando copia Iudicis à 23 quo haberi non poſſet. † Secundo intelligit Textum noſtrum, ſi infra tempus non poteſt adire iudicem ad quem ex Rota Marchia *in deciſ.* 100.

24 Et quod quando Iudex non reperitur, ſufficiat facere diligentiam in domo Auditoris, & petere Apoſtolus à Notario, & dimittere appellationis ſchedulam, tantum eſt in Rota Romana in vna Canonic. Sancti Andreæ 4. Martij 1541. coram Rauellatenſ. vt patet in recollect. Puteus *in deciſ.* 17. † Tertio quod 25 talis proteſtatio intimetur Iudici, & parti, Riccius *ſuprà.*

26 Hæc tamen in praxi videntur difficilia, nam eſt in admiratione cur hæc proteſtatio coram Iudice fieri debeat, vel ſaltem ei intimare, nam qui coram Iudice à quo debet proteſtare ſe per metum non appellare, facilius appellationem formaliter interponeret; eo quod in vtroque idem ſit periculum: qua ratione dicit, *hic* Balboa *num.* 8 proteſtationem, etiam data Iudicis copia, faciendam non eſſe, ſed indiſtinctè coram honeſtis perſonis fieri poſſe ait, ex *dicta l. 2. Codice ſi per metum iudicis, & ex dicta l. 22. titulo 23. part. 3.*

27 Quod ſi admiſſo non obſtat dicere, quod talis proteſtatio, ſeu appellatio debeat intimari Iudici, aut parti quia hoc intelligitur ſic neceſſarium, quoad effectum, vt reuocentur attentata, vt dicit deciſum, *in deciſion.* 38. *hoc titulo in nouiſ.* & traduntur Riccius *dicta collect.* 1355. ſub verſiculo, *verum*, & Mynſing. *obſeruatione 44. cent* 4 ex ea ratione, nam ignorans non dicitur contemnere, Bellam. *deciſ.* 140 Rota *deciſ. 3. de cauſa poſſ. & propriet.* non enim dicitur attentare Iudicem, à quo, qui eſt ignarus appellationis interpoſitæ, iuxta quæ dixi latè, *in cap. bona 51 hoc titulo.*

28 Et ſic exiſtimo omnia præfata requiri, ea nempe digeſtione, ſeu ordine primo, vt appellatio ſit interponenda coram Iudice, ſi haberi poteſt, aliàs enim, vel ſi ob timorem iuſtum appellaturus non audeat accedere: tunc ſubſequitur, vt faciat proteſtationem coram honeſtis viris, hoc eſt coram publicis perſonis, aut coram Iudice cuiuſque fori, & tempore congruo infra decem dies, vt docet, Scaccia *de appellat. dicta quæſtione 6. à numero* 11. ſequitur Barboſa *hic num.* 23. Itaque pars iuſtè timens de Iudice, poteſt appellare coram probis viris, licet adſit Iudex, Surdus *conſilio* 318. *numero* 15. Scaccia *quæſtion. 6. num.* 11.

29 Dubium tamen eſt ex Textu noſtro, an ſufficiat vt hæc proteſtatio fiat coram vno tantùm, & videtur vt coram pluribus fiat, coram duobus ſaltem ad tradita, *ſupra in cap. 28. de teſtibus*, vbi dixi latè de numero teſtium ad probandum, & ſic Tiraquellus negat, vt queat fieri coram vno, *in l. ſi vnquam*, verbo, *ſuſceperit filios*, & probari videtur ex Textu noſtro, ibi, *In præſentia bonorum virorum conteſtatione ſuper hoc propoſita.* Tamen generali conſuetudine admiſſum eſt, & moribus receptum, vt coram quacumque publica perſona interpoſita appellatio, ſiue facta proteſtatio ſufficiens ſit, & hoc ſiue metus ſit additus, ſiue non ſiue ante lapſum temporis, quo appellare licuit, proteſtatio Iudici intimetur, ſiue non vt aduertunt, Decius *in cap. ſuggeſtum, hoc titulo*, Vbaneſius *hic num.* 5. Barboſa *num.* 21. Franeus *quæſt fin.* Abbas *num* 3. Butrius 14. Decius 4. Maranta *de ordine iudic. cap. de appellat. part. 6. numero* 133. *in fine.*

30 Quod ego intelligo cum Sigiſmundo Scaccia *de appellat quæſtion 6 numero* 23 nempe, vt ſit

Digitized by Google

proteſtatio fiat coram perſona publica, vt notario, Tabellione, tunc ſufficiat vt fiat coram vno, ſecus ſi fieret coram aliis honeſtis perſonis fidem publicam non habentibus, iuxta ea, quæ ſcripſi, *ſuprà in cap. quoniam contra* 11. *de probat.* in verbis ibi, *iudex ſemper adhibeat publicam perſonam, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant*, & idem Scaccia *num.* 24. agit de dubio numquid ſufficiat vnus, & Notarius.

31 Quod ſi dubites etiam boni viri qui dicantur dicit Menochius *de arbitrariis caſu* 69. *num.* 3. hoc Iudicis arbitrio relinqui: ſequitur Barboſa *hic num. fin.* vnde ſi honeſta perſona eſſet aliàs inhabilis, non ſufficeret proteſtatio coram ea facta, vt puta ſi eſſet excommunicatus quia tunc non poteſt dici vir honeſtus, Riccius *dict. coll.* 1355. verſiculo, *tertio*, ipſe *in deciſ.* 90. vbi allegat eundem Menoch. *de arbitr. cent.* 1. *d. caſu* 69.

32 Item dubitabis quid faciendum cum quis appellanit coram honeſta perſona, eo quia non inuenerit Iudicem, an ſi Iudex rederit, teneatur redire ad appellandum coram eo; & quid ſi quis appellauerit coram honeſtis viris, propter metum, & poſtea ceſſat metus, & cum in hoc ſecundo caſu non teneatur iterum appellare coram Iudice, vt tradunt Scaccia *dict. quæſt.* 6. *de appellat. num.* 27. Barboſa *hic ſub num.* 22. ſic videtur dicendum, etiam in primo; ſufficit enim appellanti ſuam interpoſuiſſe appellationem ſufficientem, ſecundum temporis occurrentia, ad hoc vt valeat videbis eundem Sigiſmundum *dict. q.* 6. *à num.* 25.

33 Vides ergo iam quod impeditus comparere, propter impedimentum, tenetur præſtari, ſi iuſtum eſt, vt per Caldas Pereira *de renouat. emphyteut. quæſt.* 6. *num.* 15. quia deficiente perſona, cum qua actus debuit geri; eſt neceſſaria proteſtatio, vt per Tiraquell. *de retractu tit.* 1. §. 9. *Gloſſa* 3. *n.* 2. Barboſa *hic num.* 26. Item requiritur, vt talis proteſtatio contineat cauſas iuſtas. Iuſta autem cauſa dicetur ſi ſub ſit metus iuſtus ex Textu noſtro, ſecundùm quem decidunt Rota *dec.* 50. Riccius *d. coll.* 1355. verſic. *quarto*, Scaccia *d. q.* 6. *n.* 11.

34 Item requiritur vt non ſufficiant decreta, quæ ſpectant ad Iudices, pro vt poſſunt admittere appellationem, ſi & in quantum literas citatorias, aut inhibitorias committere, quia hæ propriè ſunt Iudicis partes, vt eſt punctualis deciſio, & videnda de Amatis refert Barboſa *hic num.* 10. *in fine*, Riccius *dict. collect.* 1355. verſic. *tandem*, qui etiam dicit, in princ. quod innouata, pendente hac appellatione, ſunt etiam reuocanda, quemadmodum ſi eſſent innouata, pendente appellatione, iuxta dicta *in cap. bona* 51. *hoc tit.* in terminis Rota *deciſ.* 38. *aliàs* 309. *hoc tit.* quod intelliges, vt *ſuprà* dixi, ſi talis appellatio ſit intimata Iudici, vel eius aliquo modo habeat ſcientiam.

35 Notabis verò quod ſi in praxi ſoleant proteſtantes ſuam proteſtationem repetere, etiam ſub ea charta, aut ſcriptura dicendo ſe toties proteſtari; ita vt ſemper ſit vna plus proteſtatio, contra quemcumque actum, qui intenditur elidi proteſtatione: tamen reuera ſemper vna proteſtatio formiter facta, iuxta præquiſita adducta ſufficiet, docent Tiraquell. *de retractu dict. titulo* 1. §. 9. *Gloſſa* 3. *numero* 22. ſe-
36 quitur Barboſa *hic dict. num.* 26. *in fine*. † Et Scaccia *de appellat. quæſt.* 15. *à n.* 181. vbi videbis, agit de dubio, an & quando appellans impeditus ad euitandam deſertionē cauſæ appellationis, debeat proteſtari & ſæpius proteſtari; Rota verò apud Paulum de Rubeis *dec.* 29. *n.* 19. *& deciſ.* 21. *num* 12. *tom.* 2. *diuerſ. alias p.* 6. *recentior.* dixit quod proteſtans, ſi non repetat in omnibus proteſtationem, cenſetur ab eo receſſiſſe; quod non implicat dictis & adiunges dicta, *infra quæſt.* 3.

Notabis ſecundò quod vt proteſtatio valeat, 37
debet eſſe circa rem, & factum, quod ea eget, nam contraria facto, non valet, nec ſuffragatur Mantica *deciſ.* 100. *num.* 2. Surdus *deciſion.* 246. *num.* 4. Farinacius *p.* 4. *conſil.* 30 *num.* 111. Campanil *in diuerſ. iuris Canon. Rubr.* 11. *cap.* 13. *numero* 185. Marcus Antonius *variar. reſolut. lib* 1. *reſolut.* 55. *num.* 9. Barboſa *in cap. cum M. de conſtit. num* 4. & probat Textus *in l. cum plures*, § *locator*, *ff. locati*, *cap. grauem de officio deleg.* declarant multipliciter Surdus *conſ.* 371. *num.* 67. *volum.* 3. *& deciſ.* 70. *num.* 8. *& deciſ.* 246. *numero* 4. Cardinalis Tuſchus *pract. concluſ. tomo* 6. *littera*, *P*, *concluſ.* 499. *per totam*, Polyd. Ripa *obſeruat.* 194.

Vincent Caroc. *in ſingular. ſuis ſingul.* 178. vbi 38
intelligit quando proteſtatio vere facto contraria eſt, ſecus ſi præſumptiuè tantùm, & eſt ratio, quia proteſtatio tollitur, & ceſſat per actum ſubſequentem, contrarium Signor. *de homod. conſil.* 75. *num.* 21. *&* 25. verſic. *prætera non obſtant*, Surdus *conſ.* 8. *num.* 28. *& conſ.* 136. *num* 42. Menoch. *conſil.* 375. *n.* 275. *& n.* 28. Rota *dec.* 539. *n.* 6. apud Farin. *p.* 1. *recent.*

Sed ſi factum compatitur cum ipſa proteſta- 39
tione non tollitur. Surdus *conſ.* 143. *n.* 58. *&* 59.
vel quando ille actus fit cum proteſtatione de
non recedendo, Decianus *conſ.* 13. *num.* 25. *&* 26.
lib. 2. † Et ſic quod dictum eſt tolli proteſtatio- 40
nem per actum ſubſequentem, intelligitur, quan-
do eſt contrarium, & quando actus verè eſt con-
trarius. † Quod ſi fiat ad tollendam mentem, 41
& præſumptionem, quæ reſultaret ab ipſo facto
contrario, tunc bene operabitur, & valet, Alex.
conſ. 130. *in fine num.* 16. verſic *quia vt dicit*, *lib.* 4.
quem refert Cardinal. Tuſchus *littera*, *P*, *con-*
cluſ. 944. *num.* 38. ſequitur Barboſa *axioma* 194.
proteſtatio. † Vbi addit, *num.* 4. quod actus du- 42
bius, non facit recedere à proteſtatione: ſic
cum Bart. *in l. non ſolum*, § *morte*, *n.* 29. verſic. *tunc*,
vbi Alex. *num.* 15. *&* 16. Iaſon *num.* 14. *ff. de
noui operis nunciatione*, Tuſchus *ſup. n.* 23.

Hæc tamen intelliguntur vt non procedant in 43
his, in quibus factum dependet à voluntate ſola ipſius proteſtationis, quia tunc attenditur proteſtatio contraria facto in præiudicium ipſius proteſtantis, Bartol. *in l. qui in alienu*, §. *Celſus*, *ff. de acquirenda hæredit. in d. l. non ſolum*, § *morte*, cum aliis idem Barboſa *ſup. dict. axiom.* 194. *n.* 6. Vbi ſecus dicit quando factum non pendet totum à voluntate proteſtantis, vt refert Tuſchus *d. concl.* 944. *littera*, *P*, *num.* 41. de quo Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 97. *num.* 26. *& lib.* 3. *præſumpt* 45. *n.* 22. Sigiſmund Scaccia *de iud. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 58.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

An proteſtatio neceſſaria, ſit omni impedito, ſeu tantùm quando impedimentum procedit à metu, vel vi: Et an proteſtari queat abſque conſenſu eius, cui proteſtatur: An proteſtatio annullet actum ſequentem: Et an valeat facta, abſente parte: Et qualiter iudex ad mortem condemnans proteſtetur, vt fugiat irregularitatem?

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio appellaturo eſt neceſſaria omni impedito appellare metu, minis, iudicis toruo vultu, vel ex antecedente conſuetudine, male tractandi, & ex aliis impedimentis, num.2.3.*

3 *Proteſtatio non eſt neceſſaria ad excuſationem impediti, ſed vtilis.*

4 *Metus probatur proteſtatione.*

5 *Proteſtare an ſufficiat ſine conſenſu eius, cui proteſtatur expenditur.*

6 *Proteſtationi videtur conſentire qui tacet.*

8 *Proteſtatio annullat actum ſequentem, ſi fiat incontinenti in actibus dependentibus à voluntate proteſtantis: quid ſi ex interuallo, & num. 9.*

10 *Contractus ſequens declaratur ex contractu præambulo.*

11 *Præambulum factum ad actum, ſi alius actus ſequens ex interuallo fiat intelligitur præambulum repetitum.*

12 *Fœmina proteſtans non contrahere matrimonium ſine licentia patris, & quod alias ſit nullum, num ſi contrahat ſine prædicta proteſtatione ſit nullum.*

13 *Proteſtans ſe nolle matrimonium contrahere, aut profiteri liber manet.*

14 *Proteſtatio facta abſente parte, num præiudicet, num.15.16.*

15 L. cum plures, §. locator horrei, ff.locati, num.16.

17 *Proteſtatio qualiter, & quando ſit neceſſaria, reſpectu iudicum Eccleſiaſticorum, & inquiſitorum damnantium reos ad pœnam ſanguinis, cuius executio competit laicis Iudicibus*, num. ſequent. *& qua iſta ſit, numero* 18. *& numero* 24.

20 *Proteſtatio neceſſaria non eſt, quando accuſatio proponitur coram Eccleſiaſtico iudice.*

21 *Proteſtatus Clericus cum aliquem accuſat, ſi iudex pœnam ſanguinis impoſuerit contra iuſtitiam ab irregularitate excuſabitur, & num.24.*

22 *Prælatus etiam Epiſcopus temporalem iuriſdictionem habens non incidit in irregularitatem, quamuis alteri committat cauſam, in qua poſtea ingeratur pœna ſanguinis.*

23 *Inquiſitores cum tradunt reos hæreticos comburendos à iudicibus laicis, qualiter proteſtentur.*

25 *Proteſtatio facta ab accuſatoribus, & iudicibus, vt effugiant irregularitatem, ob pœnam ſanguinis, prodeſt etiam ſi fiat ficto animo, & quare, n 16 & 27.*

27 *Irregularitas non imponitur ob intentionem, & actum internum.*

28 *Proteſtatio non requiritur vt fiat in ſcriptis.*

29 *Proteſtans ſe non in iudicem conſentire, non impeditur eius declaratoria etiam ſi ante alia exceptione vſus ſit.*

30 *Proteſtatio conuenit vt fiat pluries.*

31 *Proteſtus ſe non petere quod plus in libello petitū excuſatur à pœnis impoſitis contra plus petentes.*

AD primam quæſtionis partem, videtur reſ- 1 pondendum, ex Textu noſtro, proteſtatio ſolum habeat locum, quando ex cauſa metus quis nequit actum facere, & ſic quod in metu ad eius probationem, & non ad aliud, ſit proteſtatio neceſſaria, affirmat communiter teneri, Hieronimus Cagnolus *in l. in omnibus, numero* 13. vbi Francus à Ripa *num.* 92. *ff. de regulis iuris*, refert Gratianus *regula* 395. *in fine*. Sed cum iam, *ſub q.* 1. dixerim Textum noſtrum procedere æquè, etiam in eo, qui propter impotentiam non appellauit, ex *l. fin. § illud, Cod de tempor. appellat. & c. ex ratione* 8. *hoc tit* bene Balboa *hic n.* 9. vbi etiam *num.* 4. dixit Textum noſtrum procedere, veluti ex minis Iudicis, toruo vultu, vel ex antecedente conſuetudine male tractandi, eos qui appellant in præſentia Magiſtratus, etiamſi vnicum eius rei extaret exemplum, ex qua poſſit etiam exemplum deſumi: argumento Textus *in l ſi quis fugitiuus, ff. de edilitio edicto*: videbis Sanchez *de Matrimonio lib.* 4. *diſputat.* 6. *quæſt.* 4. *num.* 24. & quod dicit, Alexand. *in l. de pupillo* 5. *ſi quis ipſi prætori, ff de noui operis nunciat.*

Cumque proteſtatio ſit neceſſaria impedito, 2 vt dixi *ſub dict. quæſt.* 1. & probent Panormit. per Textum *ibi in cap ſciſcitatus de reſcriptis*, Felinus *in cap. ex tranſmiſſa de præſcription.* vbi Panormit. poſt Innocent. Bernardus Diez de Luco *in regula* 325. vbi eius additionator, qui refert Petrum Rebuffum ſuper leges Gallicæ *in tractat. de excuſation. à num.* 51. *tom.* 3. vbi regulam contrariam ponens, ſcilicet quod impedito proteſtati non ſit neceſſarium, eam amplians quatuor modis, & bis limitans, vtpote defendit, & ſequitur eum Pinelo Mariene. *in l.* 8. *tit.* 11. *Gloſſa* 9. *num.* 6. *lib.* 5. *recopil.* quas regulas in ſuo ſenſu ambas veras eſſe dicit Gratian. *regula* 395. & primam limitat, Felinus *ſuprà*, modis tribus.

Ob idque ad declarationem dicendum eſt 3 proteſtationem non neceſſariam eſſe ad excuſationem impediti, ſed vtilem eſſe, quia ex proteſtatione impedimentum probatur, eo quod proteſtatio ſeruet ſua proteſtanti, vt bene tradunt, Hypolitus *conſ.* 92. *num.* 8. cum infinitis idem Gratianus *num* 1. in verſic, itaque, *dict. regula* 395. Balbus *de reſcript. p.* 2. *partis* 6. *princ* 5. *caſu num.* 6. Caſſaneus *in conſuetud. Burgundiæ Rubr.* 5. §. 20. Gloſſa *en quelle ait empeſquement, num* 1. cum aliis, Guid. Pap *ſingul.* 942. §. 2. Didacus Couarruuias *in* 4 *pen.* 2. *cap.* 8. §. 5. *num. fin.* † Vbi tradit metum probari proteſtatione, 4 bene Robertus Matant, *in praxi p.* 6. *in* 2. *acta de appellat. num.* 219. *&* 220. Boërius *deciſ.* 4. *num* 8.

latiſſimè Tiraquell. *lib. 1. de retractu, § 9. Gloſ-
ſa 3 à n. 19.*

5 Ad ſecundam partem quæſtionis dicunt Spe-
culator *titulo de fideiuſſore*, §. 1. verſiculo, *quod ſi
fideiuſſor*, Bartolus *in dict. l. non ſolum*, § *morte,
ff. de noui operis nunciat*, Antonius *in cap. cum
M. Ferrar de conſtitut. num. 6. & 8.* & alij, quod
proteſtare non ſufficit: niſi adſit conſenſus eius
cui proteſtatur: ſequitur Gratianus *regul.* 195.
hoc dictum limitat duodecim modis Præpoſitus
in cap. ſolicitudinem, collect. 19. hoc titulo, vi-
dendi Ludouicus Rom. *conſil.* 311. Franciſ.
Ripa *in dict. cap. cum M.* Alex. *conſ.* 78. alij ex
6 antiquis relati à Gratiano *ſuprà*. † Vbi ex Hy-
polito *in l. vnica, § fin. num. 39. ff. de quæſtion.*
tradit tacentem proteſtationi, videri conſentire,
de quo faciunt regulam in contrarium cum
quatuor limitationibus, Bartol. Socinus *reg.* 406.
proteſtatio, & melius Bernard. *in regula* 616. *pro-
teſtatio*, & *ibi*, Salced, quod latiſſime, prout ſolet,
deſcripſit. Couarruuias *in 4. decret p. 2. cap. 2.
num.* 3. videndus ipſe ad materiam, *p. 2. c. 3. § 5.
num. 12.*

7 Et Alciatus *in cap. cum contingat. num. 2. de iu-
reiurando*, ex Baldo *in l. Cleri, Cod. de fidei-
commiſ.* adducit metum reuerentialem vxoris er-
ga maritum, etiam proteſtatum in abſentia ma-
riti, contractum non reſcindere, de quo dico,
in verſiculo; *ad quartam*. Et in puncto noſtri du-
bij Gratianus *dict. regul.* 396. notat, *num.* 1. cum
Bartol. quod ſi proteſtatio ſit ad tollendum, ſeu
limitandam obligationem de futuro, & obliga-
tio contrahitur ex alicuius actus præcedentis ne-
ceſſitate, tunc in proteſtatione, non requiri con-
ſenſum illius, cui proteſtatur, & referens con-
trariā ſententiā ex Iaſone; ad quod videbis Gloſſ.
*in l fin. §. item ſi prædixerit ff. nautæ caupon. & ſta-
bular*: Bartoli tamen opinionem, & non cauil-
lando, defendit ipſe Gratianus ex *l 26. tit 8 p. 5.*
ibi, *el primero es ſi anteque lo reciua, le diçe que
guarde bien ſus coſas, que non quiere el ſeruenido de
las pechar ſi ſe perdieren.*

8 Ad tertiam quæſtionis partem, an proteſta-
tio annullet actum ſequentem, & in hoc pun-
cto videtur ex adductis, *ſub quæſtione* 1. acta
poſt eam eſſe nulla, aut reuocanda, vt atten-
tata, & nihilominus video duos dicendi modos
in hoc dubio, primum ita proteſtationem im-
pedire, & annullare actum ſequentem contra-
rium, ſi ea fiat incontinenti, & in actibus de-
pendentibus à voluntate proteſtantis, ſecus ſi
ex interuallo: argumento eorum, quæ adduxi,
in cap. litteras, cap. tranſmiſſa, vbi de effectu pro-
bationis oblatæ incontinenti, aut factæ ex in-
teruallo, & in terminis tenet Bartolus *in l. qui alie-
na, §. Celſus, ff. de acquirenda hæreditate*, vbi
Alexand. & Iaſon *numero* 8. dicunt hanc eſſe
communem, quam tenet etiam Bartolus *in l.
item quia, ff. de pactis, & in dict. l. non ſolum,
§. morte, ff de noui operis nunciatione*, vbi Alex. &
Iaſon *num.* 13. Ripa *in dict. cap. cum M. n. 101. de
conſtit.*

9 Sed quod dicta proteſtatio, etiam facta ex
interuallo, ſufficiat, vt annullet actum con-
trarium, tenet Baldus *in dict. § morte*, Baldus,
& Aretinus *in l. Titia, §. 1. ff. de verb.* idem Are-
tinus *in l. qui in aliena, §. Celſus. ff. de acquiren-
da hæreditate*, Baldus *in L. pacta nouiſſima, Cod.
de pactis*, Alexandrinus *in cap. ſolicitudinem, quæ-
10 ſtion. 6. verſiculo, ex interuallo, hoc tit.* † Et ra-
tio eſt ſecundum Angelum *in dict. l. pacta*, quia
contractu præambulo; idem Angelus *in l ſi
quis cum aliter, ff. de verb.* Baldus, & Salicetus
in l. per retentionem, Cod. de vſuris. † Vbi di- 11
cunt quod quando ſit aliquod, præambulum ad
actum, ſi alius actus ſequens ex interuallo fiat,
intelligitur præambulum repetitum in contra-
ctu ſequenti.

itaque ex prædicta ratione notabiliter Caſſa- 12
neus *in Cathal. gloria mundi in parte 12.* con-
ſideratione vltima, verſiculo, *hinc ſumpta*, di-
cit quod ſi fœmina proteſtetur non contrahere
vnquam Matrimonium ſine licentia patris, &
quod alias ſit nullum, & contrahat ſine præ-
dicta proteſtatione, cenſeatur virtualiter, &
eſſentialiter repetita, & Ceuallos *in practic.
quæſtion. 489 in fine*, affirmant ſemel habuiſſe
de facto, viſumque fuiſſe Iudici valde ſubtile,
& curioſum, licet pro contraria opinione iu-
dicauerit, quæ tutior eſt, & ſic mihi prima pro-
babilior, & magis iuridica videtur. † Et quod 13
proteſtans ſe nolle Matrimonium contra-
here, aut profiteri, liber manet, dixi *in
Rubrica de litis conteſt. quæſtione 9. numero ſe-
cundo.*

Ad quartam quæſtionis partem, de facta ab- 14
ſente parte quod non præiudicet, dixit Decius
in dict. cap. cum M. num. 30. de conſtitut. ſic in-
telligens, *l. cum pluribus, §. locator horrei, ff. lo-
cati.* † Sed Ripa *in dict. cap. cum M. numero* 39. 15
Paulus *in l. cum fundus, §. 1. ſi certum petatur*,
Iaſon *in dict. l. non ſolum, §. morte, num.* 13. Al-
ciatus *in l. 40. ff. de verb. ſignif* Gobeanus *lib. 2.
lectionum cap. 13.* Corraſius *in l. ſi tam Auguſti,
ff. de ſeruit.* Afflictis *deciſion. 365. num. 16.* Go-
mezius *in l. 61. Tauri, numero 5.* Ceuallos *in
pract. quæſt.* 490. aliter eam legem interpretan-
tur, nempe vt ibi non valuerit proteſtatio,
quia ſublata fuit per contrarium factum (ſci-
licet per acceptionem mercium) & faciunt di-
cta, *ſuprà quæſtione* 1. à verſiculo, *notatis*,
ſub verſiculo, *ad vltimam*: videbis Tex-
tum, *in l. 7. titulo 14. p. 7. lib. 26. titulo 8.
part. 5.*

Prima tamen opinio, etſi ad intellectus, *dict.* 16
l. cum plures non applicetur, videtur eſſe vera ex
dictis, *ſupra*, in verſiculo, *& Alciatus*, vbi
metus reuerentialis vxoris erga maritum prote-
ſtatus, etiam in abſentia mariti contractum
non reſcindit, quod ſingulare verbum vocat,
& communem deciſionem. Abbas *in cap. cau-
ſam matrimonij de officio delegat.* vbi moder-
ni, tradit Gratianus *dicta regula* 390. *in
fine.*

Ad vltimam partem quæſtionis, admodum 17
communiſſimam in iudicibus Eccleſiaſticis,
& inquiſitoribus damnantes reos ad mortem,
cuius executio ſit per iudices laicos Regios,
& proteſtantur timentes irregularitatem, ne
in eam incurrant, breuiter reſpondeo vſum hu-
ius proteſtationis eſſe communiſſimum. Et cum
de hac quæſtione agant Doctores per Textum,
ibi in cap. 2. de homicidio, lib. 6. quos congerit
Barboſa *num. 1. & 2.* loquentes de proteſtatio-
ne facienda ab accuſatore in cauſa ſanguinis.
† Quæ eſt ea nempe, *Domine peto coram mihi* 18
*ſatisfactionem, vel reſtitutionem exhiberi à Titio,
qui mihi damnum intulit, proteſtorque me nulla ra-
tione intendere pœnam ſanguinis, mutilationem,
vel mortem*: ſic Bonacina *de irregularit. diſ-
putat. 7.*

Digitized by Google

19 *putat. 7. punct. 9. num.* 2. † Barboſa cum eo, *in*
dict. cap. 2. *num.* 8. vbi dicit tacitam proteſta-
tionem non ſufficere, *ibi*, cum Salcedo *in praxi*
cap. 101. obſeruans praxim iam receptam eſſe,
vt proteſtatio fiat in limine querelæ, vel accu-
20 ſationis, qui etiam. † Barboſa *in dict. cap.* 2.
cum eodem, Salcedo *dict. cap.* 1b1, *num.* 14. di-
cit neceſſariam non eſſe proteſtationem, quan-
do accuſatio coram Eccleſiaſtico proponitur,
etiamſi delictum ſit enormiſſimum quia Eccle-
ſiaſticus Iudex non ſolet, imo tenetur effugere
condemnationem facere ad mortem, ſeu mu-
tilationem.

21 Vnde notatur quod Clericus accuſando ali-
quem pro delicto, quo pœna ſanguinis non im-
ponitur, præmiſſa proteſtatione, citra vindi-
ctam ſanguinis, ſi Iudex pœnam ſanguinis
impoſuerit contra iuſtitiam, ab irregularitate
excuſabitur, Farinacius *in fragm crimin. p.* 1.
22 *littera*, *C*, *à num.* 412. † Imo prælatus etiam
Epiſcopus temporalem Iuriſdictionem habens,
non incidit in irregularitatem, quamuis alteri
committat cauſam, in qua poſtea ingeratur
pœna ſanguinis, Farinacius *in frag dict littera*,
C, *num.* 385. Barboſa *in dict. cap.* 2. *de hom. lib* 6.
numero 12. *&* 14. Bonacina *de cenſ. diſputat.* 2.
quæſt 4. *punct.* 1, *num.* 25 vbi cum pluribus ab
eo relatis; multa inquam congerit videnda pro
intellectu, *dict. cap* 2 Couartuuias *in clem ſi furio-*
ſus, p. 2. *§.* 5 *à num.* 1 vbi loquitur de proteſtatione
ab aduocatis facienda in limine libelli accu-
ſatorij.

23 Iam ergo ad difficultatem de proteſtatione
facienda à Iudicibus Eccleſiaſticis damnanti-
bus ad mortem, vt contingit quotidie per in-
quiſitores aduersùs hæreticam prauitatem, reſ-
pondeo ſic in praxi conſtitui ex regula Textus
in cap nouimus de verb. ſignific. nempe quod poſt
condemnationem hæreticorum, eos tradunt
Iudici ſæculari, & eum rogant ne morte, aut
membri mutilatione eos afficiat, & probat Tex-
tus de Iure Regio *in l.* 60. *tit.* 6. *p.* 1. cuius pra-
xis meminit directorium inquiſitorum, dum
refert ſententiarum formulas, docet Couarru-
uias *in dict. clement. ſi furioſus*, *p.* 2 *§.* 5. *num.* 7.
verſiculo, *decimo quarto*, vbi & ſi ſatis tutum
appellet, ipſe tamen tutius ſcribit, ſi inquiſi-
tores non traderent ſic condemnatos Iudici ſæ-
culari, ſed eos condemnarent coram Iudice
laico, atque ita damnatos à propria Iuriſdi-
ctione dimitterent, & denique ſtatim Iudex
ſæcularis morti, & igni traderet, vt Henri-
quis notat, *in cap. ad abolendam de hæreticis*,
quem ſequitur Ioannes Igneus *in l* 1. *§. cum do-*
mus, ff ad Silanianum, *num.* 37. Et in terminis
agit Villalobos *p.* 1. *ſumm. tract.* 21. *de irregula-*
ritate dificult. 25. vbi *num.* 8. *&* 9. agens de hoc
caſu inquiſitorum allegans iuris praxim ex *dict.*
cap. noui, ex verſic. in verbo, *Clericus*, & in ver-
ſic. *pro quo*, ſed dicit cum Pegna in dict. directo-
rio, iam ex bullis Pauli V. & Pij V. non indi-
gere inquiſitores prædicta proteſtatione imo &
de rigore Iuris idem dicit etſi bonum ſit vt
proteſtentur.

24 Etenim licet Iudex iuſtiſſime aliquem morti
tradens proprio Iudicio, & ſententia abſque
dubio ſit irregularis: tamen Iudex qui delin-
quentem, iuxta Iuris regulas Pontificias, tradit
Iudici ſæculari, proteſtans ne eum morti tra-
dat, aut mutilatione membrorum puniat, ir-
regularis non eſt, cuius ea eſt ratio, quia cum
talis irregularitas ſit de Iure poſitiuo, eo-
dem Iure poteſt auferri: alia tradit videnda;
Couar. *ibi*, de eo, qui conſulit, vt aliquis marty-
rium ſubeat.

Sed ad propoſitum, etſi nonnulli exiſti- 25
ment, quod ſi ficto animo, tam accuſatores,
aut Iudices, quàm alij talem proteſtationem
faciendo, non excuſentur ab incurſu irregula-
ritatis, quia mendax, & falſa eſt, nec talis
Ius Canonicum requirit, ad irregularitatis la-
bem excuſandam, vt docet Nauarrus *in ma-*
nuali, *cap.* 27. *num.* 226. Salcedus *in praxi dict.*
cap. 101. *num.* 25. verſiculo, *ſed opinio*, Zene-
dus, & alij ab eo relati ad Sextum *collect.* 12.
num 2.

Tamen verior eſt contraria affirmatiua, nem- 26
pe vt ex proteſtatione, ſint liberi ab incurſione
irregularitatis, quia proteſtatio ficta tantùm va-
let apud Iudicem ignarum fictionis, quan-
tum valeret, ſi ex animo, & non fictè
fieret.

Secundò quia Eccleſia non imponit irregu- 27
laritatem ob intentionem, & actum internum,
ſed propter omiſſionem proteſtationis. Tertio
quia verſamur in materia pœnali, in qua beni-
gnior pars eſt accipienda: argumento, *cap.*
in pœnis de regulis Iuris, in qua benignior pars
eſt accipienda: quare ſic merito docent, Couar-
ruuias *in* 4. *p.* 2. *dict. §.* 4. *num.* 1. Vgolinus *de*
cenſ. & irregularit. cap. 6. *§.* 8. Molina *de iuſtit.*
tomo 2. *tractat.* 3. *diſputat.* 8. *num.* 4. Bona-
cina *de cenſ. diſputat.* 7. *dict. puncto* 2. *nu-*
mero 11. qui alia tradit, quæ repetit, Barbo-
ſa *in dicto capit.* 2. *de homicidio ſub nu-*
mero 9.

Vnùm pro complemento huius materiæ de 28
proteſtatione notabis non eſſe neceſſarium pro-
teſtationem fieri in ſcriptis, quia nullo Iure
probatur ſcripturam requiri: ſic tradit,
Vgolinus *ſuprà dicto capit.* 6. *§.* 7. Barboſa
in dict. cap. 2. *de homicidio*, *numero* 8. *in*
fine.

Et pro generali hac tractatione adiunges quæ 29
ſupra adduxi, *in cap. ſignificaſti* 18. *de foro comp.*
q. 3 *n.* 6. nempe quod proteſtans ſe in iudicem non
conſentire, nō impeditur eius declinatoria, etiāſi
alia exceptione vſus ſit: Et quod proteſtatio ne-
ceſſaria ſit, & quando fiat ad excuſandum im-
pedimentum, dixi *in cap. venerabilis* 10. *de iudi-*
ciis, *quæſt.* 3. *num.* 4. † Et *ibi num* 7. quod con-
uenit, vt pluries fiat, item & *in cap.* 4. *de foro* 30
compet. quæſt. 21. *num.* 19. dixit quod debet eſſe
ſpecifica in quolibet actu. † Et *in cap.* 1. *de plus*
petitionibus, quæſt. 4. *num.* 11. quod proteſtans ſe non 31
petere, quod plus in libello petit, excuſa-
tur à pœnis impoſitis contra plus petentes.

Quæſtio

QVÆSTIO III.

An proteſtatio, ſeu interpellatio vnica ſufficiat, vt dicatur ſtare per iudicem, quominus cauſam expediat?

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio, ſeu interpellatio non ſufficit vna, vt iudex conſtituatur in mora ſi cauſam non expedit.*

1 SVppoſitis quæ adduxi, *ſup quæſt. 1. n. 36.* nunc video in hoc dubio diſſentire Doctores, ſed praxi receptius eſt quod vt ſuperior requiſitus ab inferiore conſtituatur in mora, requiratur multiplex interpellatio, iuxta Textum, *in c. 1. de ſupplenda negligentia prælator* quem ad hoc notat, Butrius *in c. cum cauſa de officio deleg. & in c. ex litteris*, vbi Imola *de conſtit.* Ioannes Andreas *in cap. dilecto*, Abbas *in cap. ex parte, hoc tit.* concludentes poſſe appellari à negligentia Iudicis, ſi ter requiſitus diſtulerit pronunciare, concordat Textus *in cap. ſi quis ergo 2. quæſt. 7. & in Auth ſtatuimus in fine Cod. de Epiſcopis, & Clericis*: faciat etiam Textus *in l. fin. §. illud, Cod. de tempor. appellat.* vbi ſumma ope debet appellans niti, vt intra fatalia terminetur appellationis cauſa, quo fit, vt ſæpius debeat interpellare, quoniam is, qui ſemel interpellauit non dicitur ſumma ope niti, ſicut dicitur de petente Apoſtolos, quos appellans debet de iure inſtanter, & ſæpius petere, *l. vnica, Cod. de libel. dimiſſ. Canonicata in cap. poſt appell. 2. q. 6. cap. ab eo*, & *ibi*, Gloſſa *de appell. lib. 6.* per quæ iura hanc opinionem tenuit Baldus *in §. ſin autem vtraque*, verſic. *vt autem appareat, Cod. de iudiciis*, vbi dicit quod ad hoc vt appareat ſtare per iudicem, debet apparere de inſtantia, & ſolicitudine partis, ideoque erunt neceſſariæ proteſtationes, & requiſitiones. Et clare probatur ex *Anthentica ſi appellatione in fine, Cod. de temporibus appellat.* vbi reprobata opinione Bartoli dicit non ſufficere ſemel interpellare, cum hoc non ſit ſumma ope niti; ſequitur Rota *deciſ. 65. in fine, in nouiſ.* Salicetus *in dict. §. illud col. 2. in fine*, dicens hoc communiter tenere DD. & ex aliis multis fundamentis hoc ſequitur Chacherranus *deciſ. 11. à num. 6. vſque ad 9.* qui à verſiculo, *non obſtat*, reſpondet fundamentis contrariis Bartoli, & Paris de Puteo, & aliorum, quæ plena manu retulit; *à num. 1.* & ſic video in praxi receptum, & leges, Scacciam *de appellat. quæſtion. 15. à num. 181.* 2

AD TITVLVM ET RVBRICAM

De Clericis Peregrinantibus.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Titulus de Clericis peregrinis non ordinandis in quo differat à titulo de Clericis peregrinantibus.*

2 *Peregrinans in genere quis dicatur, & quis in ſpecie dicatur peregrinans, & peregrinare ad ſedem Apoſtolicam, n. 3. 4.*

4 *Peregrinare ſpecialiſſimè dicitur qui iter arripit ad ſedem Apoſtolicam cauſa appellandi.*

1 QVtu ad Rubricam ſpectat, *ſub lectura c. vnici huius tit.* expenditur, & licet, *ſuprà in lib. 1. decretalium*, harum ſit titulus 22. de Clericis peregrinis non ordinandis, non conuenit in aliquo cum titulo noſtro, eo quod ibi, agitur de Clericis peregrinis, hoc eſt alieni Epiſcopatus, & Iuriſdictionis non ordinandis ab eo Epiſcopo, qui eos ſubditos non habet. Titulus verò noſter agit de Clericis peregrinantibus reſpectu litium, quatenus reſpectu peregrinationis gaudent, vel non gaudent aliquibus litigantium priuilegiis: ſic Valenſis, & communiter alij, *in Rubr. de Clericis peregrinis non ordinandis, §. 1. in fine.*

Notabis verò quod peregrinans in genere dicitur quicumque per aliena loca peragrans proficiſcitur; etenim peregrini Romanis fuerunt qui ciues Romani non erant, *l. 6. §. ſolemus, ff. de heredibus inſtit. l. 1. Cod. eodem*, ſeu qui Ius ciuitatis non habebant, vt quia latinæ eſſent conditionis, vel penitus alienigenæ; indeque peregrinitas ſtatum, & conditionem peregrinorum ſignificat, Valenſis *hic ſub n. 1.* 2

Sed ad propoſitum de quo loquimur peregrinans ſpecialiter capitur pro eo, qui ad ſedem Apoſtolicam proficiſcitur, ſiue ex cauſa peregrinationis ad limina Apoſtolorum, vt dixi, *ſupra ſub c. 4. de iureiur.* ſiue ex alia, vt tradit hic, & *in c. meminimus 9. c. ſuggeſtum 15. c. dilecti 58. de appell.* propriè dicitur peregrinare qui iter arripit ad ſedem Apoſtolicam, cauſa appellandi, & proſequendæ appellationis in Curia Romana, ſecundum aliqua quæ adduxi *in c. 7. hoc tit.* & Barboſa *hic*, in præmiſſo congerit Doctores ſcribentes de hac Rubrica: Et pro ampliori enodatione adiunges quæ dixi, *in d. tit. de Clericis peregrinis.* 3

QVÆSTIO

Qvæstio I.

An vnus ex litigantibus eo quod à iudice inferiore, ſit condemnatus, cenſeatur ſe munire appellationis remedio, ſi ſolùm iter arripuit ad ſedem Apoſtolicam, abſque vlla alia proteſtatione, ſeu animi ſui declaratione: Et an debeat per ſe iter facere, aut ſufficiat mittere nuncium cum mandato: Et ſi illico intra decem dies iter non arripiat, cenſeatur appellationi renunciaſſe: Et numquid de hac itineris arreptione, debeat in ſcriptis apud acta conſtare: Et an innouata poſt itineris arreptionem, ſeu in tempore illud arripiendi, debeant, vt attentata reuocari: Et an arreptio ad alium iudicem, præter Papam, idem operetur?

Svmmarivm.

1 Cap. meminimus 9. de appellationibus, numero 10. cap. ſuggeſtum 15. eodem, num. 10.

2 *Accedentes ad ſedem Apoſtolicam cum rebus ſuis, ſunt ſecuri ſub eius protectione, & eis ablatum interim reſtituitur, & ſub num. 22.*

3 *Innouandum nil eſt contra peregrinantem ad ſedem Apoſtolicam.*

4 *Itineris arreptio quæ fit ad Papam ante cœptam cauſam, ſuſpendit iuriſdictionem inferioris, ſi fiat ex iuſta cauſa, n. 6. & n. 9. quid ſi ex malitia, n. 10.*

5 *Peregrinatio ad Papam habet vim appellationis.*

7 *Fugiens à carcere arripiendo iter ad ſuperiorem non dicitur fugere, ſed haberi, ac ſi ſuam appellationem interpoſuiſſet.*

8 *Itineris arreptio ad Papam, relenat ab onere petendi Apoſtolos, & ſufficit abſque verbo,* appello, *n. 20.*

9 *Priuilegium datum itineranti ad Papam locum non habet poſt citationem, aut poſt notitiam, quam habuit itinerans litterarum impetratarum ab aduerſario ſicus econtra.*

10 *Textus noſter intelligitur,* cap. dilecti, n. 12. 18. cap. 1. eod.

11 *Itineris arreptio prodeſt etiam ſi fiat per nuncium miſſum à parte, n. 12.*

12 Cap. ad hæc de appell. c. conſtitutus eod.

13 *Itineris arreptio ad Papam vim appellationis habebit, dum in ea ſeruentur ſolemnia quæ in appellatione, n. 14. 15.*

16 *Itineris arreptio ad Papam prodeſt etiam ſi de ea per ſcripturam non conſtet in actis, & quare, n. 18. 19. 20.*

18 *Facta magis efficaciora ſunt ad declarandum animum, quam verba.*

19 *Verba quandoque ſunt falſa, facta vero nunquam.*

20 *Itineris arreptio vocatur tacita, & latens appellatio.*

21 *Innouata poſt itineris arreptionem, debent attentatorum remedio reuocari.*

22 *Excommunicatio lata poſt itineris arreptionem, quaſi nulla reputatur.*

23 *Itineris arreptio, etſi ſupponat idem, quod appellatio debet ſemper ad Papam fieri, non ad alium iudicem inferiorem, n. 15.*

25 *Itineraria reparatio quæ remiſſiuè.*

His enim dubiis integra Textus noſtri, & tituli materia claudi valet ſufficienter; & quoad primum quatenus ex hoc Textu noſtra ſola itineris arreptio inducat, ac habeat appellationis effectum, videtur quod non ex Textu, *in c. meminimus 9 de appellat.* vbi etiam poſt itineris arreptionem procedi valet adhuc in cauſa. Deindè quia ſi peregrinaturus ad Papam iter arripiat poſt citationem, vel notitiam litterarum, delegatus Iudex in cauſa debet procedere, cuius Textus deciſio magis dubia redditur ex Textu *in c. ſuggeſtum 15. de appell.* dum probat non eſſe neceſſarium citationem præceſſiſſe arreptionem itineris, ad hoc vt delegati Iudicis Iuriſdictio ſuſpendatur. Et tunc etiam ex verſic. *quod ſi in dict. c ſuggeſtum*, dum probat vt non tantùm citatio ſufficiens ſit ad impediendum effectum itineris arreptionis, verùm ſufficere litterarum notitiam vt pars non poſſit Romam petere. 1

Vt ergo ad Textus noſtri materiam facilius accedas præmiſſis, *ſuprà in princ.* adductis dico quod qui accedunt ad ſedem Apoſtolicam cum rebus ſuis ſunt ſecuri ſub eius protectione, etſi quid eorum durante itinere ablatum fuerit eſt illis reſtituendum. † Quia contra peregrinantem ad ſedem Apoſtolicam, nihil eſt innouandum: ſic ex Textu noſtro colligunt Abbas Innocent. collect. Bellam. Ioannes Andreas Zabarela, Imola, Anan Hoſtienſ. Butrius, Ancharranus, Baldus, Viuianus, Graña, & Barboſa, Balboa *in c. ſuggeſtum & c. meminimus de appell.* 2 3

Notabis primo ex Textu noſtro quod arreptio itineris, quæ fit ad Papam ante cœptam cauſam, ſuſpendit iuriſdictionem inferioris, ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus, & tuetur Papa itinerantem, vt per Mil *in repertorio*, verbo, *appell. vim obtinet cl. 2.* Sigiſmund. Scaccia *de appell. quæſt. 6. num. 44* Barboſa *hic num 2.* † Habet enim talis peregrinatio, ſeu profectio effectum, & vim appellationis, quia ſicut appellans eximit ſe à iuriſdictione Iudicis à quo, & ſe confert in Iuriſdictionem, & tutelam Iudicis ad quem, vt late dixi, *ſub Rubr. & tit. de appell. & ibi c. 4. 5. & 7.* cum aliis, ita etiam qui poſt cauſam motam ad ſedem Apoſtolicam proficiſcitur, licet vere non appellet: tamen per inde ſe confert cum omnibus rebus in protectionem ſummi Pontificis, atque ſi vera appellaret, quoad articulum ſuper quo appellaret ex hoc noſtro Textu nam ex quo iter arripit cenſeatur appellare ipſo facto quod plus eſt appellare, quam verbis ex *c. dilecti 52. de appell.* Rota *dec. 54. alias 385 ſi appellatur, n. 1. de appell in nouiſ.* Franeus *in d. c. dilecti, n. 1.* Cardinalis *num 4.* 4 5

Dictum eſt enim vt itineris arreptio habeat vim appellationis ad Papam poſt cauſam cœptam, quia ſi fieret ante cœptam cauſam, non haberet appellationis vim, quamquam ſi ex iuſta cauſa facta fuerit, ſuſpenderet Iuriſdictionem iudicis inferioris; idem Valenſis videndus *hic in Rub § 1 ſub n. 2. & 4.* 6

Vnde fit vt qui fugit à carceribus iter ad ſuperiorem arripiendo non dicatur fugere, ſed haberi 7

Digitized by Google

beri ac ſi ſuam appellatlonem imerpoſuiſſet ad
eum: ſic *praxi Epiſcop. p.* 1. verbo, *carcer*, §. 10. Mar-
cus Antonius Genuenſ *in pract. Eccleſ quæſt.* 741.
à num. 3 Barboſa *in dict. c. dilecti de appell. n.* 3.

8 Item notabis quod prædicta itineris arreptio,
non ſolùm habet appellationis vim, ſed releuat
etiam ab onere petendi Apoſtolos de quibus di-
xi *in Rubrica de appell. ſub quæſt.* 5. tradit Scaccia
de appell. quæſt. 6. *num.* 42. Barboſa *in dict. cap.*
ſuggeſtum 15. *eodem.* Valenſis *ſup. ſub num.* 3. ſic re-
ferens ex Innocentio, & tenet Anchartanus *in*
c. 6. *n.* 3 *notab* 4. *de appell lib.* 6.

9 Deinde quod priuilegium datum leiuersntl
ad curiam Papæ, vt interim non poſſit in patria
conueniri, non habet locum quando iter arri-
pit, poſtquam fuerit citatus, vt dixi vel ha-
buerit notitiam litterarum, quas aduerſarius
impetrauit à Papa; ſed ſi iter arripiat antequam
ſit citatus, vel prius quam habuerit notitiam
litterarum, tunc habebit prædictum priuile-
gium, ne poſſit conueniri in patria, vt colligi-
tur, *dict. c. meminimus*, vbi Zabarella *num.* 2.
Decius *num.* 3. *& à num.* 9. Barboſa *num.* 1. Scac-
cia *de appell. quæſt* 5. *num.* 44. verſiculo, *ad-*
uerte ſecundo, applica dicta, *in c. fin. de foro*
compet.

10 Ex quibus facilis eſt Intellectus ad Textum
noſtrum cum, *dict. c. meminimus*, *& dict. c. ſug-*
geſtum: nam Textus iſte procedit quando quis
Romam petit iuſta quærella, & appellatione
tacita, ſeu præſumpta interueniente Iuxta Tex-
tum *in c. dilecti*, *& cap.* 1. *de appellat.* ſic Graña
hic num. 3. *in fine*, Textum vero, *in dict. c. me-*
minimus, cum eodem Textu *in c. ſuggeſtum*, à
quo recipit integram declarationem, vt recte,
& nouiſſime aduertunt Balboa *in dict. c. memi-*
nimus, *num.* 13. & Graña *hic* Videndus *à dict.*
num. 3. *ad* 7. quando poſt citationem, ſeu præ-
ueniam cauſam ab inferiore ordinario, ſeu de-
legato per citationem, aut litterarum noti-
tiam, dolo, malitiaue iter ad Papam arripere-
tur; alia pro intellectu dictorum iurium leges
apud ipſos, & Valenſis *in Rubr. hic num.* 3. in
verſiculo, *dixi*, in fine, vbi bene, & breui-
ter explicat, & ad caſus huius præuentionis ad-
iunges quæ latè adduxi, *in c. pen. de foro à quæſt.* 1.
aliqua dicunt Graña *dict. num.* 3. Balboa *ſuprà*
num. 6.

11 Ad ſecundam quæſtionis partem an peregri-
naturus ad effectum, de quo agimus debeat
ipſe itinerare ad Papam, vel eius curiam, an
autem ſufficiat, vt mittat nuncium, ſiue pro-
curatorem, & in hoc puncto dixit Scaccia *de*
appell. quæſt. 6. *num.* 43. quem ſequitur Valenſis
in Rub. hic ſub num. 3. *circa finem*, quod vt iti-
neris arreptio habeatur loco appellationis, de-
bet grauatus proficiſci, ad hoc vt Pontifex eum
tueatur, non autem eum, qui nuncium mit-
tit, quod ſuadetur ex titulo; & Rubrica hac.

12 Verum alij dicunt ſufficere hanc itineris ar-
reptionem fieri per nuncium miſſum ad Romam
ex cap. ad hæc, cap. conſtitutos de appellat: ſic
Balboa *in dict. cap. meminimus* 9. *eodem tit.* pro-
bant quia nihil intereſt per ſe, aut per nun-
cium quis iter ingrediatur, ex *l.* 1. *deieciſſe*, *ff. de*
vi, & vi armata, imo & Textum, *in dict. c. di-*
lecti eodem tit. loqui de nuncio miſſo ad ſedem
Apoſtolicam; non vero de appellante iter arri-
piente, de quo nulla ibi fuit quæſtio, vt hic

Et hoc mihi in iure conducibilius videtur: argu-
mento eorum, quæ adduxi *ſuprà in cap.* 7. *hoc*
titulo.

Ad tertiam quæſtionis partem, reſpondeo 13
quod ſicut ad hoc vt appellans audiatur co-
ram iudice ad quem appellat, debent aliqua in-
teruenire, vt hæc itineris arreptio habeatur ap-
pellationis loco, vt dixi, ſequitur vt quoties
itineris arreptio ad ſedem Apoſtolicam, habet
appellationis vim, debeant in ea ſeruari ſolem-
nia, quæ ſeruari debent appellatione. † Et ſic 14
ſicut ad hoc vt appellatio legitime procedat,
debet hoc noſtro Iure intra decem dies à pro-
nunciatione, & notificatione ſententiæ latæ
interponi, ex dictis *ſuprà in cap. perſonas* 4. *hoc*
tit. ita ſimiliter ea itineris arreptio, debet exe-
cutioni mandari intra illos decem dies ad appel-
landum datos, ſic in terminis docent, Scaccia
de appell dict. quæſt. 6. *num.* 42. Barboſa *in dict.*
c. ſuggeſtum de appell. num. 2. *in fine*, Valenſis
in Rubr. hic ſub num. 2. † Et ob id exiſtimo eſſe 15
obſeruanda ea quæ adduxi, *ſuprà in cap.* 5. *&* 8.
& alibi quæ ſpectant ad proſequendam, & ter-
minandam appellationis cauſam, item & quem-
admodum appellatio iudicatur deſerta de quo
dixi *ſub Rubr. in quæſt.* 2. *& ſub dicto cap.* 5. *&*
ſub cap. 17. *& c.* 44. ita accidat in eo, qui etſi
arripuerit iter, tamen non proſequatur cauſam,
cenſeatur renunciaſſe priuilegio Textus noſtri
indulto arripienti iter ad Papam, ſeu ad eius cu-
riam: aliquid Balboa *in dict. cap.* 9. *num.* 9. *de*
appell.

Ad quartam quæſtionis partem, an de tali 16
itineris arreptione, debeat in ſcriptis apud
acta conſtare, & videtur quod ſic ex dictis *ſu-*
prà in cap. quoniam contra falſam 11. *de probatio-*
nibus, *ſub quæſtione prima*, vbi dixi de actibus
Iudicialibus, qui ſolent in actis redigi: ali-
quid dixi, *ſuprà in Rubric. de appellat. quæ-*
ſtione ſexta, *numero primo*, & ſic dixerunt
multi neceſſum eſſe, vt ſcripto, expreſſis ap-
pellationis cauſis, id Iudici à quo intimetur,
& more ordinariæ appellationis petantur Apo-
ſtoli, Iuxta Textum *in cap.* 1. *de appellation.*
libro ſexto, reſoluit copioſe ex nouioribus Mar-
cus Antonius Natta *conſilio* 606. & confirma-
tur, nam alias ipſa nuda itineris arreptio
contineret in ſe non leue dubium, an vide-
licet ad Papam arripiens iter pergat appella-
tionis proſequendæ cauſa, an vero ob cauſam
alterius cuioſcumque rei argumento Textus
noſtri.

Tamen reſpondeo quod cum facta ma- 17
gis declarent voluntatem, quam verba, vt
colligitur ex verbis Textus, *in dicto cap.*
dilecti, ibi, *& in ipſos propter ipſam cau-*
ſam ad Romana Eccleſiam venientibus, vbi no-
tat Gloſſa, verbo, *non poſuerit*, & ibi,
Facto prouocare, *quam verbo*, vt tra-
dunt Balboa *in dicto capit. meminimus*,
ſub numero nono, Graña *hic ſub numero quar-*
to, Barboſa *in dicto capit. dilecti ſub nume-*
ro 2. vbi cum multis probat referens ex aliis
vt plus ſit aliquid aprobare factis, quam
verbis.

Item & quia facta ſunt magis effica- 18
ciora ad declarandum animum facien-
tis quam ipſa verba. † Et ex eo, 19
etiam quia verba quandoque ſunt falſa,
facta

facta verò nunquam. Ideò dicendum eſt quod ſi cooſter ex cauſa grauaminis illati grauatos iter arripiat ad Papam, ſatis intelligator animi ſui motum declarari, taliter vt ſi non exprimat verbum *appello*, ipſa itineris arreptio eum habeat pro appellante; vt iam adduxi ex Texto noſtro, & aliis, Guid. Pap. *deciſ.* 436. *num.* 104. & ſuprà relati.

20 Quare dixit Baldus *in dicto cap dilecti* 52. *de appell.* hunc appellandi modum per itineris arreptiooem vocari tacitam latentem, & ioterpretatiuam appellationem.

21 Ad quintam quæſtionis partem expreſsè reſpondetur in Textu noſtro, nempè vt innouata poſt itioeris arreptionem debeant attentatorum remedio reuocari ex doctrina eorum quæ latè adduxi *ſuprà in cap. bona* 51. *de appellation.* Sic docet Valenſis in Rubrica *hic num.* 3. id probans; Nam quemadmodum Iudex à quo pendente appellatione, ſeo tempore ad appellandum nihil nouare poſſit qooad Articulos eius, qoi Romam proficiſcitor ad Sedem Apoſtolicam; adeo vt quidquid poſt arreptum iter ablatum, vel ſubſtractum fuerit ei reſtitui debeat.

22 Sic etiam Balboa *in dicto cap. meminimus, num.* 8. *de appellation.* intelligit Textum *in dicto cap dilecti*, vbi excommunicatio Archiepiſcopi poſt iter arreptum qoaſi onlla reputetur: Nam in cenſuris Eccleſiaſticis id obſeruatur: vt latè poſt appellationem interpoſitam ooo ligeot ex his, quæ longè dixi *in cap. Paſtoralis*, §. *verum de appellationibus*, vbi videbis de ratione.

Ad vltimam quæſtionia partem, an hæc itineris arreptio ſupponat idem qood appellatio ſi fieret ad Iudicem alium ioferiorem à Papa, veloti ſi ex Epiſcopo ad Archiepiſcopum; itavt ea itineris arreptio habeatur taoquam appellatio, & pro affirmatiua ſenteotia faciont quæ dixi *ſuprà in cap.* 7. *de appellation.* vbi quod ooo eſt appellaodum omiſſo medio niſi ad Papam, ſeu Principem vt ibi dixi: ergo ſi appellatio ad proximum ſuperiorem interpooitur, & quæ dicimus de itineris arreptione eodem metro currant, eueoit, vt etiam habeat locom reſpectu Iudicum inferiorum. 23

Tamen, verios eſt io hoc caſu ex Texto noſtro *ex dicto cap. dilecti, dicto cap. meminimus, & cap. ſugeſtum de appellationibus* hanc itineris arreptionem per priuilegium conceſſom peregrinantibus ad Apoſtolicam Sedem fuiſſe conceſſam; itavt quiſquis peregrinetur ad eam, eo fruatur indulto, & non alius, vt expendunt communiter Doctores hic, & in aliis iuribus adductis, & in expreſſo inter modernos obſeruant Graña hic *num.fin.* ante eum Balboa *num.*11. vbi *num.*7. declarat iura prædicta, vt etiam *ſuprà in* 1. *p. quæſtionis* retuli, & ex his ad alia ſubtiliter poteris reſpondere quæ circa huoc pooctum diſputari offerantur. 24

Hic poſſes adiuogere quæ ſcribit Narbona de reparatiooe itinerum *in l.* 58. *tit.*4. *lib.*2. *recopilat. Gloſſa* 1. & 2. 25

AD RVBRICAM ET TITVLVM, DE CONFIRMATIONE VTILI, VEL INVTILI.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Titulus de confirmatione vtili, ſeu inutili quem ordinem dicat ad præcedentes, & n.4.*

2 *Confirmare ſignificat ſimul firmare, reprobare, & innouare, aliquando ſignificat confirmationem electionis num.3. & quid hic num.4.*

5 *Confirmatio ſententiæ vtilis, quæ dicatur, quæ inutilis n.6. & n. 10.*

8 *Confirmatio duplex. alia quæ dicitur communis, alia ex certa ſcientia num.9. & de vtriuſque differentia num.10. & 9.1.*

10 *Confirmatum ex certa ſcientia à Papa firmum manet.*

1 Existimo meliùs ſub hac Rubrica poſſe deelarari, quæ ad finem huius Tituli ſpectant, quam ex ſingulis capitibus ſob ea contentis; Nam eum ordo compilatotis deeretalium ſuerit præcipoe in hoc ſeeundo libro ordinatim proponere omnia quæ ſpectant ad lites io Iudicio aſſignatas, & diſeuſſas, & peruenerit ad titulum de ſententia & re indieata, aduersùs qoam ſolent partes grauatæ quætellare oullitatis exeeptionem allegantes, ſeu appellantes ex eauſa grauaminis ſibi illati ad Papam, ſeu ad alios Iudices eompetentes; ob idque eoouolet ad Titulum de appellationibus, ſub quo plura diai de Iudice Superiore à quo grauamen ſententiæ latæ ab inferiore repateiur, eontingatque vt iſte, ſeu alij Iudiees appellationis eoofirment ſententias in prima inſtantia latas vtiliter, vel inutiliter; Ideò optimè ordinem ſequendo Compilator deſeripſit hanc Rubricam, & Titulum.

2 Quare & ſi eonfirmare idem ſignifieet, ac ſimul firmare, & in iure aliquando idem ſignificet quod approbare, ſeu innouare, iuxta *cap.1. in princ. de locato cap. 1. de treuga & pace*, vbi Gloſſa verbo *confirmet*, & in hoc ſenſu videantur loqui aliqua capitula huius Tituli.

3 Aliquaodo ſignificet eonfirmationem, quæ fit eirca electionem, ſeu inſtitutionem alieuius beneficij, de euius natura *ſuprà in Titulo de electione, de inſtitutionibus, de conceſſione præbendæ & de Iurepatronatus.* Itemque accipiatur pro Sacramento Confirmationis; de quo *in cap. quanto de conſuetudine, & in capite 1. de Sacrament. non iterandis.*

4 Tamen propriè hie accipitur pro actu Iudieis appellationis, qui eonfirmauit Sententiam Iudicis ioferioris, à qua eoram eo erat appellatum: Sie ſentit Valenſis *hic num.* 1. vbi de prædicto ordine alloeutus addit ſæpè eõtiogere ſententiam, ſeu proeeſſum Iudicialem noo ſemper rettactari à Superiore Iudice, ſiue Sommus Pontifex ſit, ſiue alius ad quem appellatum eſt, ſed eeoutra eonfirmati ſeoteotiam in prima iostantia latam, veluti prouuntiatio Iudex Superior benè iudieatum, & malè appellatum.

5 Cumqoe hæc Rubtica inſcribatur de eonfirmatione vtili, vel inutili, exiſtimo iuxta prædicta ſie intelligendom, nempe quod ſi ſecundùm Iuris Regulas benè iodicauit Iudex à qoo, & Superior ſententiam ab illo latam eonfirmet, vtiliter faeiat, & hanc vocari eonfirmationem vtilem. 6 † Quod ſi Iudex à quo malè iudicauerit, & Iudex ad quem appellatum eſt confirmet ſie iudicatum inutiliter quidem faeiet, & ob id dicetor inutilis talis confirmatio, vt poteſt contingere iuxta dicta *in cap. 1. de ſententia, & re iudicata*, vbi egi de lata ſententia eontra ios legis, ſiue cooſtitutionis, ſeo eontra ius litigatoris. Iodeque orietur vt aduersùs ſententiam inutiliter confirmatam quætelletot, ſeu ſecundo appellet pars grauata, indeque veniat vt incidamos in Regulam Textus *in cap. ſua nobis 65. de appellationibus*, vbi egi de vieibus interponendi appellationem, vel ſupplieationem per litigantes grauatos.

7 Sed quia ſub Rubro hoios Titoli confirmatio ampliùs ſonet; Ideò ſecundùm eum nihil aliud erit, *quam per Superiorem facta corroboratio Iuris quocumque modo quæſiti*: Sie de mente Bartoli *in lege ſi expreſſim, num. 17. ff. de appellation.* Abbatis *in dicto cap. 1. numero 5. de treuga & pace, & in cap. 2. hoc Titulo* Caſtaldo *de Imperio quæſtione 17. numero 5. & quæſtione 5. numero 4.* Abileſio *in capitibus prat. 17. numero 13.* definit Barbuſa *hic numero 5. in fine, & in cap. 4. num. 8.*

8 Et pergens *à n.6* dieit prædictam confirmationem reperiri in dupliei diſcrimine, nam quædam eſt ſimpliciter facta, hoe eſt in forma communi

moni, vbi etiam intelligitor iu dubio, *ex dicto cap.2. hoc tit.* & hæc ſic dicitur veluti quando Superior non præcedente cauſæ coguitione actum ab ioferiotibus geſtum confirmat, & de hac dicit loqui Textum *in cap. examiaata 3. hoc tit.* & Textum *in cap. quia diuerſitatem in principio de conceſ. preb. cap.2.* vbi Gloſſa ne Sede vacante *cap. ex parte 12.* iuncta Gloſſa verbo *confirmat de conſtitutionibus cap. quia intentionis 29. de priuilegiis*, & qoaliter accipiator dico *quæſtione 1.*

9 † Alia dicitur confirmatio ex certa ſcientia, quando ſcilicet fit cum perfecta notitia totius negotij, & omnium earum circunſtantiarum, veluti quando teoor totios priuilegij, aot inſtrumenti inſeritur in ipſa confirmatioue, de qua loqoitor *cap.1. cap. veniens de tranſactionibus, cap. pen. hoc tit Clem.1. de Iudiciis* & de vtriuſque differentia dico *infrà ſub dicta quæſt. 1.* & præter alios de hac deciſione benè Riccius 1593. *ad hanc Rubricam.*

10 Nunc verò aduertes multùm intereſſe, an aliquid confirmetur à Summo Pontifice: An ab alio inferiore; Nam quod Pontifex ex certa ſcientia confirmauit, ſiue ſit ſententia, ſiue arbitrium, ſiue priuilegium, ſiue quid aliud illud firmum manet ex Textu *in dicto cap. dilecta 4. & dicto cap. pen. hoc tit.* nec mutari, vel de eo per inferiorem aliquem amplius cognoſci poterit; niſi ex ſpeciali Pontificis mandato, *cap. 1. & 2. hoc tit.* & hæc dicitor vtilis coofirmatio; Sic tradit Valcuſis *in Rubr. hic num. 1.* verſic. *multùm* inducens ex Textu *in cap. vt noſtrum 56. de appellationibus*; Sic etiam haberi, vt poſtquam Pontifex reuocauit ad ſe negotium aliquod, ita ligentur manus inferiorum, vt nihil vlterius validè in eodem negotio per eos fieri poſſit, de qua cauſarum auocatione dixi ibi latiſſimè quod ſi velles applicare ad hunc Titulum alia de materia coofirmationis 1 leges multa quæ congerit cum pluribus D. Iuan. del Caſtillo *ſub quæſt. 89. controuerſ. pag. 278.*

Qvæstio I.

An vbi confirmationis mentio non ſit, intelligatur de confirmatione ex certa ſcientia, vel in forma communi: Et quæ ſit differentia inter vtramque: Et an facta in forma communi præſtet præſcribendi cauſam: Et an confirmatio generalis extendatur ad illicita?

Svmmarivm.

1 *Confirmatio in dubio intelligitur de ea, quæ ſit in forma communi facta ex certa ſcientia ſit cum perfecta cognitione totius negotij, vel ſi inſeritur clauſula ex certa ſcientia num. 2. exemplificatur n. 3. & 4.*

5 *Confirmatio ex certa ſcientia, non cenſetur ex eo quod in lege, ſtatuto, ſeu reſcripto fiat mentio.*

6 Cap. Apoſtolicæ 31. de præbendis.

7 Cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ, & num. 10.

8 L. Priuilegia 11. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.

9 *Confirmatio communis non præiudicat, niſi in minimis, nec confirmat alium actum, quam alias validum, & num. 10.* Fermoſin, de Exceptionibus.

11 *Confirmatio communis quoad actum adminiſtrandi valet: & geſta ratione publici officij præſtat que authoritatem adminiſtrandi, quando alias adminiſtrari non poteſt ante confirmationem.*

12 *Confirmatio in forma communi, & ex certa ſcientia conueniunt, eo quod vtraque tribuit authoritatem actui, qui confirmatur, & vſucapiendi conditionem, num. 13. differunt n. 14. 15. & à n. 24. vbi latè.*

14 Cap. examioata hoc tit.

15 *Confirmatio ex certa ſcientia facit firmum, & validum actum: quamuis nullum.*

16 *Confirmatio dicitur fieri in forma communi quando Pontifex non benè inſtructus confirmat Contractum, & Priuilegium in eo ſtatu, vt antea erat.*

17 *Confirmatio dicitur in forma communi facta etiam ſi fieret ex certa ſcientia, dum tamen in eo non ſit inſertus tenor Priuilegij, vel Contractus, aut rei confirmata. & innotuerit Papa contra alios, num. 18. & 20. vbi expenditur.*

14 *Clauſula* motu proprio, *& ex certa ſcientia non tollit defectum intentionis.*

20 *Clauſula* ex certa ſcientia, *quos habeat effectus, & quibus clauſulis aſſimiletur.*

21 *Confirmatio ex certa ſcientia à Pontifice facta habet vim nouæ conceſſionis, quando confirmat id quod eſt inualidum.*

22 *Confirmatio in forma communi, & ſi confirmet actum, prout erat, vtilis eſt cum præſtet maiorem authoritatem eidem actui, & num Iudex inferior de confirmato à Principe in forma communi cognoſcat num. 23.*

24 *Confirmatio facta in forma communi num præſtet cauſam præſcribendi, & ſi eam præſtet ſi facta ſit ex certa ſcientia n. 25. 26. 28.*

27 *Innouatio priuilegij num addat aliquid confirmationi.*

28 *Confirmatio generalis non extenditur ad illicita, ſed ad ſtatuta licita, & honeſta, & iuri non contraria, num. 31. 32. 34.*

30 *Confirmatio generalis ſtatutorum, priuilegiorum, ſeu alterius diſpenſationis non confirmat aliquid illicitum, nec quæ ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

32 *Confirmatio generalis no dum facta in forma communi, ſed ex certa ſcientia ſolùm refertur ad ſtatuta quæ ſunt licita, & iuſta, vbi quid ſi fiat cauſa cognita.*

33 *Iuramenta ſuper illicitis non obligant.*

34 *Papa non præſumitur confirmare Simoniacam permutationem.*

35 *Scientia certa non præſumitur, niſi probetur quid eſſe confirmatum cum ea.*

AD primam quæſtionis partem ex hoc puncto verius eſt vt dicamus quod in dubio cenſeatur facta confirmatio in forma communi; Quia confirmatio tunc cenſetur facta ex certa ſcientia, quando fit cum perfecta notitia totius negotij, & omnium eius circunſtantiarum, vt iam dixi, vt quando tenor priuilegij, aut inſtrumenti inſeritur in ipſa confirmatione *cap. dilecta 4. & cap. pen. hoc tit.* ibi, *ad maiorem rei euidentiam litteris confirmationis tenor compoſitionis inſertus* Decius *in cap porrecta n. 15. hoc Titulo* Romanus *conſ. 336.* Molina *de primogenitis lib. 2, cap. 7. numero 9.* Maſcardus *de probationibus.* 1

concluſ.22. † Vel quod inſeratur clauſula *ex certa ſcientia*, Balbus *deciſ.*195. Riccius *collect.* 1592. ad hanc Rubricam Barboſa *in dicto cap. cum dilecta num,*13. vbi exiſtimat.

3 Vt ad hoc quod reſcriptum dicatur ex certa ſcientia duo copulatiuè requiruntur, vnum vt totius tenor inſeratur, vel clauſula *ex certa ſcientia*, alterum vt cum eo cauſæ cognitio concurrat; Alioquin vno iſtorum deficiente gratia in forma communi intelligatur obtenta, Pariſius *conſ.*33. *n.*51. *lib.*8. Alex. *conſ.* 128. *n.* 18. Abbas *in cap. examinata hoc tit.* vbi Decius *notab.*2. *n.*7. multis aliis probat ipſe Barb. *in d. c. cum dilecta n.*13. *&* 14. vbi *num.*15. refert ex *deciſ. Rota* 1619. apud Farin. *deciſ.* 192. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* ibi breue autem Clementis fuiſſe conceſſum ex certa ſcientia, & non in forma communi viſum fuit, tum quia in eo fuit narrata ſubſtantia breuis Leonis decimi in eo confirmati; tum etiam quia breue emanauit rematurè diſcuſſa ex Sententia S. D. N. Cardinalis Burgenſij, & Blancheti, & maximè ſtante clauſula *ex certa ſcientia* appoſita in ipſo breue, vt multis adductis Doctoribus comprobat ipſe Barboſa *dicto n.* 15. & multis aliis idem Barboſa *in dicto cap. venerabilis* 8. *hoc Titulo, num.* 2.

4 Sed in terminis: de quibus agimus nihil horum proponitur; quia ſumus in dubio, vt patet in propoſita quæſtione: ergò & confirmatur quia conceſſio Principis in dubio, dum aliud non exprimitur, ita interpretari debet, vt nullum præiudicium tertio irroget, ſed confirmatio conceſſio eſt, & ſumus in dubio, ergo irrogabitur tertiò maximum præiudicium, ſi intelligatur facta ex certa ſcientia; & probat Textus *in c. quia licet in corrigendis.* verſic. *quia tamen de officio ordinarij gloſſa penult. in c. dudum* 31. *de decimis*, & ſic in dubio cenſeri confirmationem in forma communi: probant Gloſſa *pen. in l. ex verbis* 14. *Cod. de donat. inter*, Innoc. communiter receptus *in d. c. dudum*, Felin. *in c. cum veniſſent de Teſtib. num.* 2. Decius *in c.* 2. *hoc tit. n.*7. vbi Barb. *n* 3. cum multis ab eo relatis, & iuuat maxime Textus *in c. ex parte* 12. *de conſt.* & Textus *in d. c. dudum*, vbi fit mentio confirmationis, & tamen non de illa, quæ ex certa ſcientia decernitur, ſed de illa, quæ in forma communi, & facit Textus *in cap.* 2. *de reſcriptis*, vbi ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, eſt de falſitate ſuſpectum.

5 Vnde non obſtant dicentes vt ſi in lege ſtatuto, reſcripto, aut alia diſpoſitione fiat mentio de confirmatione, intelligatur de confirmatione ex certa ſcientia, veluti ſi Papa dixiſſet ſimpliciter *confirmamus*, ex eo quia verbum hoc ex proprietatis ſermone importat quod res remaneat firma & ex Textu *in c. Apoſtolica* 22. *de præbendis lib.*6. vbi proponitur confirmatio Pontificis ſimpliciter facta, & tamen ibi inſinuatur factam ex certa ſcientia, item ex Textu *in cap. quia diuerſitatem* 5. poſt principium de conceſſione præbendæ. Quia reſpondeo ad primum verbum *confirmamus*, in dubio autem firmum reddere iuxta propriam ipſius actus naturam, vt ſi actus à parte antea valeat firmior reddatur; Sin autem ſit nullus talis permaneat interim dum aliud non apparuerit de poteſtate, & mente confirmantis; ſed non inde ſequi de confirmatione ex certa ſcientia eſſe intelligendum quæ ampliùs operatur, vt dico *infrà* in verſic. *ad ſecundam.*

6 Et ad Textum *in dicto cap. Apoſtolica* ibi vltra illud verbum *reperiri* alias coniecturas; quibus deprehenditur Papa ex certa ſcientia confirmaſſe prouiſionem legati, vt patet ex verbis ibi *authoritate noſtra*, vt intelligit Gloſſa ibidem, verbo *confirmamus*, Decius *in Rubr. hic n.* 3. † Et 7
ad Textum *in dicto cap. quia diuerſitatem*, dicidebet ibi non fuiſſe reſtrictiuè conceſſam confirmationem, vt ex aduerſo ponderatur, ſed ſolùm declarari naturam confirmationis in forma communi, quæ eſt confirmare res partium ſicut iuſtè, & pacificè poſſidentur; ita Barboſa *in cap.* 2. *hoc tit.* verſic *qua retenta num.* 4. *in fine*, vbi colligit ex illo relatiuo *qua* poſito in eo Textu.

Vnde infertur breuis intellectus ad Textum 8
in l. Priuilegia 12. *in princ. Cod. de Sacris Eccleſ.* dum ibi Imperator ſimpliciter confirmat priuilegia retrò conceſſa Eccleſiis, vt intelligatur de forma communi, vt per Bart. Alex. & alios, quos ibi ſequutus fuit Petrus Barboſa *in fragm. ad illum Textum*, cuius poſterior pars in hunc ſenſum traditur ab Auguſtino Barboſa *in dicto cap.* 2. *hoc tit. num.*4. *in fine.*

His tamen omnibus obſtat quod confirmatio 9
facta in forma communi ex certa ſcientia tribuit ius, & confirmat quod nullum eſt vt cum Cardinali, Abbate, & aliis reſoluit Decius *in dicto cap.* 2. *num.*6. *hoc tit* cui dubio reſpondet Gutierr. *conſilio* 1. Molina *de primog. lib.*2. *cap.* 7. *n.*16. 23. *&* 24. hoc dictum procedere quando eſt modicum præiudicium; Secùs ſi graue, ac enorme fuerit, & idem Gutierrez plenè fatetur *ibi*, *à num.* 5. confirmationem Pontificis, quæ eſt in forma communi nihil iuris tribuere; nec operari confirmationem actus nullius, ſed tantùm præſtare robur actui, alias valido: de quo Decius *in cap.* 2. *hoc tit. num.* 5. Gaillius *lib.* 1. *obſeruat.* 1. *num.* 3. † Cum multis aliis Barboſa *in* 10
cap. examinata 7, *hoc tit. num* 3. vbi reſoluit confirmatum ſic remanere in eo ſtatu, in quo erat de tempore confirmationis; Vide etiam dicta per Barboſam *in dicto cap. cum dilecta n.* 21. cum multis ab eo relatis. † Fallit tamen quia non 11
procedit quoad facultatem adminiſtrandi, nam eam tribuit, & valent geſta ratione publici officij, ex quo confirmatio putabatur legitima, Abbas *in cap. cum ſuper num.* 6. *de cauſa poſſeſſion. & prop.* quem ſequitur Rebuffus *ibidem in Gloſſa* 1. verſic. *quoniam ad confirmationem*, vbi quod præſtat authoritatem adminiſtrandi, quando alias confirmationem adminiſtrari non poſſet; & verſic. *quarta limitatio* dicit quod actus geſtus per confirmationem valeat: ſi fuit habitus pro tali.

Ad ſecundam quæſtionis partem de differen- 12
tia inter vtramque confirmationem, dico quod & ſi conueniant huiuſmodi confirmationes in eo, quod per vtramque tribuitur authoritas, & robur actui, qui confirmatur *in cap. quis neſciat* 21. *diſt. Gloſſa* verbo *communi in dicto cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ.* † Item, 13
& in eo; quia per vtramque tribuitur vſucapiendi conditio, vt dico *infrà* in verſiculo *ad tertiam*, ex Textu *in capite examinata hoc Titulo.*

Differunt tamen in eo quod confirmatio in 14
forma communi actui; alias nullo, non tribuit validitatem *ex dicto capite examinata*: Sic intelligendo, vbi Gloſſa 2. Abbas & Decius *numero* 2. Beroius 26. & omnes *ſub hoc tit. cap.*

ex

ex parte 2. *de conſtit. cap.* 2. *ne Sede vacante*, Bar-
boſa *hic num.* 8. *& in dicto c. cum dilecta* 4. *hoc tit.*
15 *num.* 21. vbi cum multis probat. † Sed confir-
matio ex certa ſcientia actum, quamuis nullum
firmum facit, & validum *c.* 1. *de tranſact.* Gloſſa
verbo *Eccleſia*, *in c. Eccleſia Sancta Maria de
conſtit.* Gloſſa verbo *confirmatum* poſt medium *in
c. cum acceſſiſſent eodem tit.* Paulinus *de officio, &
poteſt. capituli Sede vac. p.* 2. *q.* 8. *num.* 12. Pe-
trus de Vbaldis *de collect. num.* 44. Laudenſis *de
principibus q.* 490. Petrus de Biaxio *de electione
p.* 3. *cap.* 44. *ex num.* 10. Guttierrez *conſ.* 11. *ex
num.* 5. Barboſa *in dicto cap. cum dilectu n.* 18.

16 Igitur dicendum eſt vt confirmatio dicatur fieri in forma communi quando Pontifex de negotio non benè inſtructus confirmat contractum, & priuilegium in eo ſtatu, & prout antea erit vt iam dixi, vt probat Textus *in dicta c. quia poſt diuerſitatem de conceſſione prabenda*, in verſic. *non obſtante* ibi *ſub forma communi, qua confirmat beneficium, & prabendas, ſicut iuſtè, & pacificè poſſidentur, & in dicto cap. examinata* ibi, *confirmauerat illud ſicut prouidè latum*, Barboſa *in dicto cap. cum dilecta num.* 12.

17 Item addo tunc dici fieri in forma communi, etiamſi dicatur fieri ex certa ſcientia, dum tamen tenor priuilegij, vel contractus, aut rei confirmatæ incertus non ſit, reſoluit Barboſa *in dicto c. cum dilectu num.* 17. cum Garcia *de benef. p.* 3. *c.* 2. *num.* 230. & confirmatur ex dicto Guttierrez *dicto conſ.* 11. *num.* 6. qui cum Alex. *conſ.* 1. *num.* 35. *lib.* 5. dicit quod confirmatio facta probatur in forma communi, etiamſi in ea facta ſit mentio iuſtæ conceſſionis, & facit econtra, quia alias vt dicatur facta ex certa ſcientia debet innoteſcere Papæ totus tenor, Seraphinus *in Rota decif.* 981. *num.* 2. Barboſa *in dicto c. cum dilecta hoc tit. num.* 14. ipſe de dictionibus & clauſulis clauſula 25. latè Cauedus Luſitan. *decif.* 2. *in princ. p.* 1. vbi *à num.* 7. & per tres deciſiones ſequentes proſequitur tres confirmationis modos, alia multa refert Riccius omninò videndus *dicta collect.* 1592. *ad noſtram Rubricam.*

18 Vnde & ſi in propoſito dixerint nonnulli illam dici confirmationem ex certa ſcientia, in qua eſt inſertus tenor rei confirmatæ, vel ſaltem narrat eius ſubſtantiam ex Rota diuerſ. *decif.* 455. *nu.* 3. *p.* 2. & referat Riccius *d. collect.* 1592. pluries per Rotam deciſum ſignanter loquens imò & eadem diuerſ. *in decif.* 780. *p.* 1. teneat idem, vbi nec inſertus eſt tenor, nec narrata ſubſtantia ſi tamen ſit appoſita prædicta clauſula *ex certa ſcientia*: Tamen ex dictis hoc vltimum periclitari videtur niſi totus tenor innotuerit Papæ, præcipue ſi dicta clauſula ex certa ſcientia laboraret defectu intentionis ob tertij præiudicium, Rota in vna Calciaten 16. Ianuarij 1587. coram de Rubeis, Riccius ſuprà in verſic. *non tamen.*

19 Vbi refert ex vna Mediolan fructuum 24. Aprilis 1592. coram Blanquero fuiſſe reſolutum clauſulam *motu proprio* non tollere defectum intentionis: Bellamera *in decif.* 392. *&* 475. nec etiam clauſulam *ex certa ſcientia*; quia non operatur quoad ea quæ ſunt, ita Cardinalis Puteus *in decif.* 70. *num.* 4. *lib.* 3.

20 Sed Barboſa *in dicta c. cum dilectu num.* 17. *in fine*, Gabriel *comm. tit. de clauſulis concluſion.* 1. *num.* 71. Guttierrez *dicto conſ.* 11. *num.* 13. Mo-

Fermoſin. de Exceptionibus.

lina *dicta lib.* 1 *cap.* 7. *de primog. num.* 15. Sic
diſtinguunt quod vel agitur de dicta confirma-
tione ex certa ſcientia ad effectum confirmandi
actum nullum, & tunc rectè dici quod per eam
clauſulam actus nullus reddatur validus ſi Prin-
ceps vero ſimiliter de nullitate habeat notitiam;
ſecùs vbi agitur de ea clauſula ad effectum tol-
lendi defectum intentionis, & ſubreptionis, &
ſecundum hanc diſtinctionem procedere Sacræ
Rotæ deciſiones, & de pluribus effectibus præ-
dictæ clauſulæ: Tradunt Doctores per Textum
inſtà *hoc tit. in cap. venerabilis*, vbi cum infinitis
Barboſa *à num.* 7. *qui num.* 8. dicit eam æquipa-
rari clauſulæ *de plenitudine poteſtatis*, & habere
vim clauſulæ *motu proprio*, & clauſulæ *pro ex-
preſſis*, vbi *à num.* 9. ſcribit de effectibus, quos
operatur, & limitat *à num.* 11. quatuordecim
modis vbi definit operari quos ibi videbis. † Et 21
idem Barboſa *in dicto cap. dilectu num.* 19. *&* 20.
cum multis probat quod confirmatio *ex certa
ſcientia* à Pontifice facta habet vim nouæ con-
ceſſionis, quando confirmat id quod eſt inuali-
dum, & ob id non dici ſimplicem confirmatio-
nem, ſed ampliationem, & nouam conceſ-
ſionem.

Igitur reſoluer quod & ſi confirmatio in forma communi non reddat actum validum: Sed illum confirmet, prout erat, nec extendat confirmatum, nec augeat vltra quod in confirmato continetur, vt multis probat idem Barboſa *in dicto c. cum dilecta* 4. *hoc tit. n.* 20. *&* 21. ſed non dici inutilem, & otioſam huiuſmodi confirmationem, cum faciat actum, quem confirmat maioris authoritatis, id eſt magis timeatur per Textum *in c. quamquam.* 13. *dict. Gloſſ. in c.* 2. *hoc tit.* quia funiculus triplex difficile rumpitur *cap.* 1. *de trenga, & pace.* 22

Et quia per confirmationem videtur quod Princeps actum ſuum faciat ex *l.* 1. *C. de veteri iure enucleando*, & ſic videri vt Iudex inferior de tali confirmato in forma communi cognoſcere non poſſit iuxta Textum *in c.* 2. *hoc tit.* & ex adductis ſub *Rubr. hac in princ.* in verſic. *nunc verò*, & per tradita de auocatione ſuprà *in c. vt noſtrũ* 56. *de appell.* tamen Barb. *in d. c. cum dilectu ſub n.* 22. dicit hoc merito per communem contradici; aliterque intelligi Textum *in dicta cap* 2. *& in dicta l.* 2. tribuit etiam, vt iam dixi facultatem adminiſtrandi. 23

Ad tertiam quæſtionis partem an confirmatio facta in forma communi præter præſcribendi cauſam, & pro affirmatiua ſententia, nempe vt tribuat facultatem præſcribendi: docent Decius *in c.* 2 *n. fin. hoc tit.* Rebuff. *de forma mandati*, Gloſſ. *confirmatione in fine*, Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 54. *& c.* 7. *n.* 11. Gonz. *ad Reg.* 8. *Cancel. gloſſa* 45. §. 1. *n.* 46. Cord. *in praxi Iudicum*, verbo *confirmatio*, *n.* 4. Caued. Luſit. *decif.* 2 *n.* 2 *p.* 2. Fr. Eman. *q. Reg. tom.* 1. *q.* 8 *art.* 1. Barb. *in c. examinata hoc tit. n.* 4. qui *in d. c. cum dilecta* adducens aliquos huius ſententiæ *n.* 13. ſic probantes per Textum *in c. dudum de decimis in fine*, ex Innocentio, *in cap* 1. *eodem*, exiſtimat non eſſe firmum illius Textus fundamentum, eo quod Bertius intelligat Textum illum loqui ex certa ſcientia confirmantem, quem ſequuntur Alexander *conſ.* 39. *num* 10. *volum.* 4. Auilas *cap.* 23. Prætor verbo *praeter*, *num* 7. itavt ſi diligentiùs attendatur, magis probat eam confirmationem non tribuiſſe cauſam præſcriptionis. 24

25 Vnde Suarez *de legibus lib.8. cap.20. num.7.* & Frater Emanuel Rodriguez *dicta q.8. Art.2. in fine*, poſt Cordubam improbant effectum illum: ſcilicet vt interrumpat innouatio præſcriptionem inceptam contra priuilegium, veluti ſi non eſſet in vſu per ſpatium viginti annorum, & ſuperuenitet innouatio; Per eam enim videri de nouo incipere priuilegium, & opus eſſe, quod ex nunc noua incipiat præſcriptio, vel ſaltem tempus eius non computetur, niſi à facta
26 innouatione. † Et proſequens Barboſa *in dicto c. cum dilecta ſub n.23.* dicit quod & ſi talis obſeruatio notabilis, ſit quoad innouationẽ factam ex certa ſcientia, ſed minime applicari poſſe innouationi, ſeu confirmationi factæ in forma communi, quæ confirmat, ſeu innouat actum prout eſt, & nihil mutat de eo ſtatu, in quo antea erat, & conſequenter non auferre ius parti quæſitum ex inchoata præſcriptione, nec eam interrumpere, eſſe de intentione Pontificis innouantis iuxta rationem, cum innouatio ſit regulanda ad inſtar confirmationis factæ in forma communi, etiamſi gratiam, & conceſſionem ipſam recipiat nouum ius non tribui ex allegato Suarez *dicto cap. 20. num. 5.* vbi aduertit hunc modum innouandi priuilegia in vſu non eſſe.

27 Nec aliud ſignificat proprietas verbi *innouare*, quod videtur aliquid ſuperaddere confirmationi; quia reſpondet Barboſa *ſub dicto cap. cum dilecta num. 23. circa finem*, in verſic. *nec aliud* concedendo totum in innouatione, quæ ſit ex certa ſcientia, & reſpectu eorum, de quibus Pontifex, aut Princeps plenè fuit informatus, & notitiam habuit, & nihil concludere reſpectu eorum quæ ignorauit, atque ideo nec in confirmatione in forma communi, iuxta Regulam Textus *in l. cum Aquiliana, ff. de tranſact.* Nec etiam ait nouum eſſe, ſed ex ſtylo vſitatiſſimum Romanæ Curiæ geminare voces; quæ eundem habent ſenſum; veluti concedo fructus, redditus, emolumenta, &c. Et Rota *deciſ.114. p.2. recent. num. 4.* dicit confirmationem non operari circa non expreſſa, & circa quæ ſunt aliena
28 à mente confirmationis. † Itaque concludo, vt ſi ſit vera doctrina; nempe vt confirmatio facta in forma communi præſtet præſcribendi cauſam procedere ex alio fundamento, quam ex *dicta cap. dudum de decimis*; quo probant Doctores adducti.

29 Ad quartam quæſtionis partem an confirmatio generalis extendatur ad illicita; Igitur ex Textu *in cap. ad noſtram 5. hoc tit.* reſpondeo negatiuè, vt docent Alex. *conſ.39. num.10. vol. 4.* Auiles *ad cap. Prætor 17.* verbo *prouect. num. 7.* Ioſeph Se ſe Aragon *deciſ.93. num.5.* Imò nec intelligi confirmata per ſimplicem confirmationem; id eſt in forma communi, quæ ſunt iuri contraria, Dueñas *Reg 131. in princ.* Imò nullum dicitur quod confirmari nequit Menochius *conſil.351. num.19.* Molina *de primog. lib.2. cap.7. n.7.* Surdus *de aliment. tit.8. priuileg. 22.* Bernardus Graue *ad practicam Cameræ Imperial. lib. 2. concluſ.1. à num.32.* Caldas Pereira de poteſtate nominandi in reſponſo pro Duce Paſtranæ verſic. *qua ſententia.*

30 Vnde confirmatio generalis ſtatutorum, vel priuilegiorum, ſeu alterius diſpenſationis non confirmat aliquid illicitum: docent Felinus *in c. Eccleſia Sancta Mariæ de conſt. num. 4.* Baldus *in l. omnes populi n.37. ff. de iuſtitia, & iure*, vbi quod Papa in generali confirmatione ſtatutorum non cenſetur confirmare ea, quæ ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam: ſequitur Felinus
ſuprà. † Socinus Iunior *conſ. 32. num. 43. lib.3.* 31
vbi dicit quod confirmatio generaliter facta refertur ad ſtatuta licita, & honeſta, & non ad illicita, ſic loquens de confirmatione ſtatutorum Bononiæ, docet etiam Rolandus *conſ.29. à n.32. lib.1.* vbi quod non refertur ad ſtatuta iniuſta, & illicita, nec ad ea, quæ ſunt iuri contraria, cum intelligatur talis confirmatio per obreptionem impetrata, Bartol. *in l.1. num.1. ff. de his quæ ſunt ſui, vel alieni iuris*, vbi ait quod ſi Papa confirmat omnia Priuilegia alicui Eccleſiæ, ſeu Ciuitati conceſſa videatur confirmare quæ ſunt iuſta argumento *l.1. §. 1. ff. de his quæ in Teſtam. delentur cap. 1. de Iureiur. lib. 6.* Baldus *in cap. 1.* per quos fiat inueſtitura ſuper feudis.

Et hæc dicta non ſolùm procedent in confir- 32
matione generali; quæ ſimpliciter lata eſt in forma communi, ſed etiam ſi fiat ex certa ſcientia, nam ſi ſit generalis ſolùm referretur ad ſtatuta, quæ ſunt iuſta, & licita dixit Pariſius *conſ.53. lib.3. num.53.* vbi *conſ.106. num. 6. dicta lib.3.* ait quod vt contrarium dici poſſit requiritur, vt ſit ex certa ſcientia, & cauſa cognita: Nam alias dicta confirmatio generalis, etiam ex certa ſcientia non referretur ad ſtatuta, quæ diſponunt contra Ius Diuinum, Naturale, Canonicum, ſeu Ciuile, Cinus *in l. cum oportet num. 2. Cod. de bonis quæ liberis*, vbi quod ſi Princeps confirmat omnia Priuilegia videtur confirmare iuſta, non iniuſta: latè videndus Gutierrez *de iuramento confirmat. 1. p. cap. 38 num.6.* Idem docet Rota *deciſ. 780. p. 1. diuerſ. num. 6.* hæc & alia congerit videndus Barboſa *in dicto cap. ad noſtram hoc tit. num.4.*

Et in confirmationem, & longiorem tracta- 33
tionem adiunges quæ ſuprà retuli *de Iureiur. in diuerſis capitibus in cap.12. §. illi, cap. ſicut 13. c. veniens 16. c. quanto 17. cap. venientes 19. cap. ad noſtram 21. c. quintanallis 23. c. quemadmodum 25.* & ibi *in §. illud, cap. ſicut 27. & 29.* & in aliis illius Tituli, vbi dixi non obligare iuramenta
præſtita ſuper rebus illicitis, & iniuſtis. † Et 34
addo prædictis Caputaq. *deciſ. 204. p. 1.* & ſic Verallus *deciſ.203. p. 1.* Riccius *collect. 894.* ad Textum *in l. adoptio non iure facta, ff. de adoptionibus*, dicentes Papam non præſumi confirmare ſimoniacam permutationem.

Et pro complemento eorum quæ dixi in tota 35
hac quæſtione, aduerto dicendum quod certa ſcientia non præſumitur, niſi probetur per allegantem eum ea confirmatum eſſe à Papa, ſeu Principe confirmante, & in impetrante reſcriptum, ſeu confirmationem verius eſt, cum ſit aduerſus ipſum præſumptio, patet ex his, quæ docent Innoc. *n. 1.* Hoſtienſ. ad finem, Ioannes Andreas *n. 3.* Abbas in fine, Decius *n. 9. & 10.* Barboſa *num.2. in cap. porrecta 6. hoc tit.* Sanch. ad Præcepta Decalogi *tom.2. lib. 7. cap. 29. numero 144. in fine.*

Quæſtio

Digitized by Google

Quæſtio II.

An actus denominetur à Confirmante: An Papæ confirmatio, etiam ex certa ſcientia proſit in defectum ſubſtantialium: Et an ſuppleat omnino Confirmatio defectus exiſtentis in confirmato ſupplementum: Et an ſi Confirmatio ſit obtenta, ex certa ſcientia poſſit nihilominus de ea ab inferiori tractari: Vbi de nonnullis requiſitis, circa conceſſionem Confirmationis.

Svmmarivm.

1 *Confirmans quando faciat vt actus denominetur ab eo, vel non num.2.*

3 *Confirmatio Papæ ex certa ſcientia, non prodeſt in defectum ſubſtantialium nec verificatur in præiudicium tertij, num.4. niſi modicum ſit num.5. & expenditur num.6.*

6 *Confirmatio ex certa ſcientia ſupplet ſubſtantialia, & ſolemnitates ſanat, quando proceſſum eſt parte citata, & cum cauſa cognitione, alias non & num.7.*

8 *Confirmatio ex certa ſcientia diſpenſat ſuper inhabilitate, tollit citationem partis, & tollit omnis erroris præſumptionem num.9.*

10 *Iudex inferior non poteſt cognoſcere de confirmatione ſummi Pontificis, nec illam interpretari num.11. niſi fuerit de re litigioſa, vel fuerit ſubreptitia, num.14. vel ſi fiat ſpeciali mandato Papæ, num.15. & de ratione. num.16. expenditur, ſub num.17. & 18. limitatur, num.20. concluſio.*

11 *Præſcriptum Pontificis vera eſt conſtitutio.*

12 *Interpres legum eſt tantùm qui illis authoritatem præſtat.*

13 *Statuta confirmata à Papa dicuntur Papalia.*

15 Cap. illa ne ſede vacante, cap. quia diuerſitatem de conceſſione præb.

18 *Iudex inferior ſemper de ſubreptione reſcript cognoſcit, etiam ſi ex certa ſcientia, n.19.*

20 *Inferior poteſt agnoſcere de actibus ſeparatis à confirmatione Pontificia, n.21. & 22.*

21 *Poſſeſſor beneficij à ſede Apoſtolica confirmatus, ſi nouum crimen committat poterit coram inferiore accuſari, & ab eo puniri, & priuari.*

22 *Confirmatio Ius quæſitum corroborat, ſed ad illa, quæ de nouo accidunt, & ad ſeparata, & incognita, non extenditur.*

23 *Appellans ab ordinario poteſt de delicto commiſſo ab eo puniri.*

24 *Confirmata diſpoſitio à Principe ex certa ſcientia, nequit infringi, nullitate allegata.*

25 *Confirmatio ſuperioris, validat conceſſionem, nulliter obtentam.*

26 *Actus redditur maioris authoritatis confirmatione, etiam ſi fieret per inferiorem, n.27.*

28 *Citari debet pars ad videndum actum non confirmari ex mera principis liberalitate, num.29. aut in paruo præiudicio, n.30.*

31 *Penſionis modificatio facta ex certa ſcientia, non citata parte, valet.*

32 *Citatione opus non eſt, cum innouatur priuilegium, ſi fiat innouatio per eum, qui illud concedere poteſt.*

33 *Confirmationis tempus eſt attendendum.*

34 *Confirmatio Papæ operatur, vt pacta tendentia ad cultum Diuinum à Papa confirmata, debeant ab altera parte obſeruari, alia etiam contra dicente.*

35 *Confirmatio nihil operatur, ſi prima diſpoſitio ſit nulla, & quando actus eſſet nullus ex defectu conſenſus.*

36 *Clauſula ex certa ſcientia in quibus non operetur,* remiſſiuè.

AD primam quæſtionis partem an actus denominetur à confirmante, reſpondeo denominari, veluti cum actus non valet, & indiget approbatione, vt notat Bart. *in l. more, num.5. ff. de Iuriſdict. omn. Iudic.* 1

Tamen ſi illum confirmans prout eſt, non intendens de nouo facere tunc non denominari à confirmante, probat cum eodem Bartolus Fagnin. *lib.13. controuerſ. cap.29.* ſub verſic. *ſecundo.* vbi adducit Textum *in cap. examinata 7. & in cap. fin. hoc titulo.* 2

Ad ſecundam quæſtionis partem, an Papæ confirmatio etiam ex certa ſcientia proſit in defectum ſubſtantialium; cui difficultati, quia ex adductis *ſub quæſtione præcedenti*, ſatis reſponderi valet, iden generaliter reſpondebis Papæ confirmationem etiam ex certa ſcientia non prodeſſe in defectum ſubſtantialium, Rota *deciſ.230.* in nouis incipit *Papa confirmat*, Felinus qui multa extenuat *in cap.2. de reſcriptis num.31.* Gratianus *regula 336.* † Vbi *n.1.* ait ſic etiam confirmationem Papæ licet ex certa ſcientia nunquam in præjudicium tertij verificari, vt benè aduertit Ferdinandus Loaces ſuper noua paganorum conuerſione *reſponſo 5. colum.67. num.20.* de quo latè Ioannes Oroſius *in l.1. §. ſi is pro quo, ff. quod quiſque Iuris, num.8.* Burgos de Paz *conſ.23. n.45.* Molina *de primog. lib.2. cap.7. num.21.* Tuſchus *Littera C, concluſ.240. à n.38.* cum aliis. † Barboſa *in cap. penultim. hoc titulo*, vbi refert quod aliquid operatur, quando de modico, vel leui præjudicio partis, ſecus ſi de maximo, ſic *n.19.* cum aliis, & hoc quidquid dicas Modernus *de Iuriſdict. parte 4. cent.1. caſu 576. num.2.* & videbis quæ congerit, Barboſa *clauſula 59. n.29.* 3 4 5

Tamen Barboſa in puncto difficultatis noſtræ de clauſulis *clauſula 59. ſub num.44. & 45.* cum Gabriel Moneta, & Brunor, à Sole dicit eam non procedere quoties ſint ſubſtantiales defectus Iuris tantum poſitiui ſi conſtiterit de his, Principem notitiam habuiſſe, ſecus in defectibus naturalibus, quamuis etiam adſit clauſula *ſupplentes omnes, & ſingulos defectus*; imo ſuppleri ſubſtantialia, & ſolemnitates ſanatique quando proceſſum fuit parte citata, & cum cauſæ cognitione, alias non ipſe refert ex D. Brunor. † Quare benè ſtando in hoc puncto potuerunt Sebaſtianus Vantius *tract. de nullit. in Rubrica*, quibus modis ſententia nulla, *num.14.* & alij infiniti relati à Gratiano *dicta reg.336.* limitare duobus modis quod pro regula ſtabilitum fuit quod alias pro vna ex limitationibus ponit, Barboſa *in dicta clauſula 59. qui poſtquam, à num.1. poſuit 23.* effectus dictæ clauſulæ *ex certa ſcientia, à num.29. vſque ad 57. ponit.* 22. limitationes, in quibus illa clauſula non operatur; & deinde, *à num.58.* ponit modos, & præſumptiones, per quos prædicta clauſula in eſſe videatur, quæ omnia non repeto, cum ibi ad Saturitatem poſſis legere: aliqua congerit *in c.8. hoc tit. à n.7.* 6 7

Ad tertiam quæſtionis partem cum clauſula ex certa ſcientia diſpenſet ſuper inhabilitate, citationem patris tollat, actum nullum, & inualidum confirmet, remoueatque omne Iuris obſtaculum, vt ex multis refert & ſequitur Barboſa *in dicto cap. venerabilis 8 hoc tit. num.* 10. ſic videtur, vt operetur in confirmante ſupplementum defectus: vnde Tuſchus *in pract. Lit. C, concluſ.* 540. *num.* 17. à quo non diſſentit Marta *de Iuriſdict. p.* 4. *cent.* 2. *caſu* 876. *num.* 4. & cum aliis Barboſa *dicta clauſula* 59. *num.* 21. docet vt illa clauſula cenſeatur Princeps diſpenſare, cum impetrante ſuper inhabilitate, & ſic docet in terminis ad propoſitum dubij Riccius *collect.* 894. ad Textum *in l. ad-*
9 *optio non Iure facta, ff. de adoptionibus* † Etenim confirmatio ex certa ſcientia tollit omnis erroris præſumptionem, Barboſa *in dicta clauſula* 59. *num.* 25. & *in dicto cap.* 8. vbi *num.* 14. limitat ſi conſtet de errore, & *num.* 16. vbi etiam dicit, quod non ſupplet erroneam, vel falſam informationem.

10 Ad quartam quæſtionis partem an ſi confirmatio ſit obtenta ex certa ſcientia poſſit nihilominus de ea ab inferioribus tractari, & adiunctia ad hanc quæſtionis partem quæ adduxi *ſuprà in cap. cum veniſſent* 12. *de Iuriſdict. præcipuè q.* 2. vbi egi de illa an inferior poſſit cognoſcere de dubiis priuilegiorum, reſpondeo nunc breuiter ſub duplici diſtinctione, qua nonnulla Iura intelligentur. Eſt ergo regula conſtituta ex *cap.* 1. *cap.* 2. *cap.* 3. quod Iudex inferior non poteſt cognoſcere de confirmatione ſummi Pontificia, nec illam interpretari, & iuuant etiam Iura *in cap. præceptis* 12. *dicto cap. poſtquam* 3. *cap. cum in cunctis* 7. *§. cum verò cap. cum tranſmiſſam* 15. *cap. qualiter* 17. *cap. nihil eſt delectis*, *cap. ex parte de conſtitution. cap.* 2. *de reſcriptis*, *cap. quoniam*, Abbas *cap. paſtoralis*, *§. præterea de officio deleg. cap. ex litteris* 3. *c. accepimus* 4. *cap. inter intellectos* 6. *de fide Intrumentorum*, *cap. cum iam dudum de præbendis*, *cap. ſuper eo*, *cap. licet de crimin. falſis*, *cap. olim*, *cap. ex parte de verborum ſignificatione*, *cap. auaritiæ*, *cap. fin. de elect. lib.* 6. *l. Aurelius*, *§. teſtamento*, *ff. de liberali cauſa*, *l. ſi quis priore*, *ff. ad Trebellian. leg.* 3. *§. miſſum*, *ff. de Carboniano edicto.*

21 Et ratio primæ concluſionis partis ea eſt, quia cum reſcriptum Pontificis vera ſit conſtitutio *l.* 1. *ff. de conſt. §.* ſed quod Principi inſt. de Iure naturali, & de conſtitutione nulli liceat iudicare; *cap. in iſtis* 4. *diſt.* ita ſimiliter de reſcripto confirmatorio aliquem cognoſcere poſſe, ſeu illud interpretari dicendum eſt ex *dicto cap. olim, dicto*
12 *cap. ex parte de verborum ſignificatione.* † Cum ſolum legum ſit interpres qui illis authoritatem præſtat *cap. inter alia*, *§. vt igitur de ſententia excommunicationis*, *l. leges ſacratiſſimæ l. penultim. & fin. Cod. de legibus*: ſic docent communiter Doctores.

13 Et confirmatur quia ſtatuta confirmata à Papa dicuntur Papalia Honded. *conſ.* 5. *in fine*, *lib.* 1. Mareſcot. *variarum reſol. lib.* 2. *cap.* 6. *ex num.* 20. Seraphinus *deciſ.* 153. *num.* 1. *& deciſ.* 794. *num.* 16. *Rota deciſ.* 369. *num.* 3. *& deciſ.* 461. *num.* 1. *part.* 1. diuerſ. & in Balneoregien bonorum coram Cardinali Pamphilo apud Marcheſanum *de commiſ. p.* 1. *pag.* 152. *ſub num.* 1. verſic *& ceſſat* Caualerius *deciſ.* 257. *num.* 3. *& deciſ.* 423. *num.* 3.

14 Sed prædicta concluſio non procedit quando facta eſt confirmatio de re litigioſa, vel ea fuit ſubreptitia, quibus in caſibus poteſt cognoſcere inferior de tali Pontificia Confirmatione ex *d. cap.* 1. 2. *&* 3. *hoc tit.*

Vel ſi fiat de ſpeciali mandato Pontificis ex 15
ex d. cap. 2. *hoc tit.* quomodo lucem accipiunt textus, *cap. illa ne Sede vacante*, *cap. quia diuerſitatem de conceſſione præbendæ*, quatenus per illa iura ſolet dici, vt confirmatio Principis nunquam ſoleat impedire inferioris cognitionem; procedunt ergo ſic non obſtante Confirmatione in forma communi: ita Graña *in cap.* 1. *hoc titulo, num.* 4. *in fine.* † Nec obſtant quæ congerit Graña 16
in d. cap. 1. *hoc tit. à num.* 5. vbi ipſe reſpondet Iuribus, quæ his limitationibus videntur impugnare, qui *ſub num.* 1. præſtat rationem his, quia confirmatio rei litigioſæ ſeu ſubreptitiæ nulla eſt, *ex cap. cauſam quæ el de Teſtibus*, Gloſſa verbo *moniter*, & *cap. ad aures* 8. *cap. ſuper litteris de reſcriptis.*

Vnde cum numero præcedenti ex dictis Iuri- 17
bus ſcripta ſit exceptio regulæ in prædictis tribus caſibus, rei litigioſæ, ſubreptionis, ſine mandati, dicendum eſt firmam eſſe regulam, non poſſe inferiorem cognoſcere circa actum confirmatum, vt docet Gloſſa *ante pen. in cap. vlt.* 11. *diſt.* verbo *communi*, *d. cap. quia diuerſitatem*, vbi Imola *num.* 19. cum multis Graña *in d. cap.* 1. *quibus addo*, Barboſam ibi, *ſub num.* 1. & *ſub* verſic. *dum textus*, & ſuadetur ex eo, quia vbi Pontifex, vel ſimilis ſuperior manum apponit, cenſetur ad ſe negotium auocare, ac ſubinde auferre inferioribus cognoſcendi poteſtatem: argumento textus, *in cap. vt noſtram* 56. *de appellationibus*, vbi dixi latiſſimè de cauſarum auocatione, cum his, quæ Gigas *de penſionibus*, *q.* 69. *num.* 1. Couaruuias *pract. cap.* 9. *num.* 1. faciunt Iura, *in cap. nomen Preſbyteri* 2. *quæſt.* 1. *cap. multum ſtupeo* 3. *quæſt.* 6. *cap. licet de officio delegati*, *conſiderat.* Barboſa *in d. cap.* 1. *hoc tit.* quam doctrinam cum aliis ibi admittit Graña *num.* 6 eam limitans cum Abbate *num.* 2. Veroio *num.* 17. *&* 32. quando inferior cognoſcit, non de re ipſa, ſed de ſubreptione Confirmationis, ſeu priuilegiis, vel reſcripti, quia tunc cognitio illa non prohibetur inferiori.

Vnde quamuis proprium ſit, & peculiare ſo- 18
lius Confirmationis *ex certa ſcientia*, hunc producere effectum, ne inferior valeat, ſe intromittere circa cauſam confirmatam vt minus benè exiſtimauerint Gloſſa verbo *confirmatum in cap. cum acceſſiſſent de conſtit.* Gloſſa *vlt. in cap. ea*, *quæ de re iudicata*, vbi Abbas *n.* 3. Gloſſa verbo *Confirmatione*, *in cap. examinata hoc tit.* Gloſſa 2. *in cap. Venerabilis hoc tit.* Gloſſa 1. *in cap.* 2. *ne Sede vacante.* † Tamen quoad partem ſubreptionis 19
Graña, nullam conſtituit differentiam inter reſcripta, & Confirmationes ex certa ſcientia, quia ſemper Iudex inferior de ſubreptione cognoſcit, ſic probans ex generalitate, *d. cap.* 1. *&* 2. huius tituli: alia in comprobationem prædictæ regulæ adducit Barboſa *ſub dicto cap.* 1. *num.* 1. in verſic. *vnde fit.*

Ex his infero prædicta procedere tantum in 10
illis, quæ pertinent ad ipſam confirmationem, ſed limitari in his, quæ de nouo emergunt, & ab actu confirmato ſunt omnino ſeparata: argumento eorum, quæ adduxi, *ſuprà de appellat. quæſt.* 5. vbi de ſeparatis, & connexis, tunc enim poterit inferior, non obſtante quacumque Confirmatione de illis cognitionem aſſumere. † Ve- 21
luti

luti ſi poſſeſſor beneficij à ſede Apoſtolica confir-
matus nouum crimen committat, quia tunc po-
terit, non obſtante confirmatione coram inferio-
re accuſari, ab eo puniri, & priuari, Abbas *in*
*cap. per tuas de maioris. & obed. num.*4. Barboſa *in*
*dicto cap.*1. *hoc tit. ſub num.*1. verſic. *intellige*
22 † Vbi etiam probat ex eo, quia confirmatio, Ius
quæſitum corroborat, ſed ad illa, quæ de nouo
accidunt & ſeparata ſunt, non extenditur, nec
ad incognita, & colligit, *ex cap.*1. *de renunciatio-*
ne, cap. ſuggeſtum de decimis, cap. per tuas, juncta
23 *regula cap. fin. de officio Vicarij, lib.*6. †. Et con-
firmatur ex textu, *in cap. præterea* 22. *de appellat.*
vbi appellans ab ordinario poteſt poſtea de de-
licto commiſſo ab eo puniri: videbis quæ ibi
notaui: applicabis dictum *infrà in cap.*2. *quæſt.*11.
verſic. *ad ſecundam*, ſub verſic. *infertur quarto.*
24 Ad quintam partem de requiſitis vltis circa
conceſſionem confirmationis, iam ea adductis
ſatis percipies, & addo quod ſi Princeps confir-
mauerit aliquam diſpoſitionem ex certa ſcientia,
non poteſt amplius allegari nullitas illius diſpo-
ſitionis Min. *deciſ.*43. Riccius *collect.*894. ad Tex-
tum *in l. adoptio non Iure facta, de adoptionibus.*
25 † Obidque videmus vt confirmatio ſuperioris,
validet conceſſionem nulliter obtentam, Cappel-
la Toloſ. *in deciſ.*432. & per eam tuetur poſſeſ-
26 ſionem Balbus *in deciſ.*23. † Itaque fit vt ex con-
firmatione actus reddatur maioris authoritatis,
27 Franciſcus Marcus *deciſ.*330. † Quod procedit
etiam ſi confirmatio fieret per Iudicem inferio-
rem, Gailius *lib.*1. *obſeruat* 1.
28 Sed notabis ad propoſitum quod debet citari
pars ad videndum actus confirmari, Gailius *ob-*
ſeruat 3. *lib.*2. ſed tenuit contrarium Guido Pap.
*deciſ.*477. pro quo faciunt Abbas *in cap. cum olim*
de re Iudicata Romanus *conſ.*369. *in quinto dubio* &
alij quos refert Gabriel *lib.*2. *commun. tit. de cit.*
*concluſ.*1. *num.*26. *& tit. de clauſul. clauſula* 3. *n.*11.
29 vbi alios refert contrarium ſentientes. † Sed ip-
ſe prædictas opiniones conſiliat, vt hæc vltima
procedat in actu, qui ex liberalitate mera Prin-
cipis proficiſcitur, vt collatio beneficij, in qua
citatio non requiritur *cap. licet de probat. lib.*6.
poſterior in actu deciſiuo Iuris contradictoris, in
quo regulariter citatio requiritur *l. de vnoquoque*
ff. de re Iudicata, & iuxta ea, quæ adduxi *ſuprà*
30 *in cap. penul. de foro competent.* † Vel quod prior
intelligatur in magno præiudicio, poſterior au-
tem in paruo Romanus *conſ.*369. *circa primum*
num. 89 verſic. *non eſt dubium*, colligit, Cardina-
31 lis Tuſcus *lit. C. concluſ.*340. *num.*15. † dicens
modificationem penſionis factam, etiam non
citata parte valere ſi ex certa ſcientia: ſequitur
Barboſa *clauſula* 59. *numero* 8. & ſic intelliges
dictum Riccij *ſub dicta collect.*894. verſic. *ad*
praxim.
32 Notandum vero eſt quod ſi innouetur priuile-
gium, non eſt opus citatione partis, ſi innouatio
fiat per eum, qui de nouo illud concedere poteſt,
& in renouatione Ius tantum antiquum confir-
matur, Franciſcus Marcus *deciſ.*456. Balbus *de-*
*ciſ.*25. Riccius *ſuprà* verſic. *ſecundo* quod adiunges
ad Textum *in cap. cum dilecta hoc tit.*
33 Sed nunc tempus concordiæ confirmationis
attendatur, an autem ipſius concordiæ: videbis
Caputaquen *in deciſ.*105. *part.*1. qui *in deciſ.*109.
*part.*1. dicit eſſe attendendum confirmationis
tempus, refert Riccius *ſuprà* in verſic. *num autem*
34 † Vbi addit cum Creſcent *dec.*1. de pactis vt con-
firmatio Papæ operetur quod pacta tendentia
ad cultum Diuinum confirmata à Papa, de-
beant ab altera parte obſeruari, etiam alia con-
tradicere.

Verum ſi prima diſpoſitio ſit nulla, nihil 35
operabitur confirmatio, Rubinus *deciſ.*17. item
quando actus eſſet nullus ex defectu conſenſus,
cum tunc confirmatio ſubſequens nihil operetur,
Creſcent. *deciſ.*1. *de confirmatione vtili, vel inutili,*
Riccius *ſuprà*, & de alijs dixi *ſuprà*, aliaque plu-
ra. in quibus non operatur clauſula ex certa
ſcientia, ponit Barboſa *ſub dicta clauſula* 59. *ali-*
qua, ſub dicto cap. penult. hoc tit. ibi videnda.

QVÆSTIO III.

An confirmatio priuilegiorum referri queat ad ea, quæ in vſu non ſunt: Et an cauſa ſemel commiſſa in Curia, ſemper remaneat in ea, aut ex certa ſcientia extrahatur ab ea: Et an ſemper verum ſit, vt ſi confirmatio obtenta ſit ſubreptionem, vel obreptionem ex certa ſcientia, habeat Iudex inferior de ea cognoſcere: Et quid operetur contractum, ſeu priuilegiorum confirmatio: an priuilegiorum innouatio idem ſit quod confirmatio?

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio priuilegij ex certa ſcientia innouat illud, quod non eſt in vſu, ſecus ſi talis confirmatio eſſet generalis priuilegiorum, num.*2.

3 *Confirmatio generalis quæ poteſt referri ad priuilegia valida, & ad ea, quæ non ſunt in vſu, prima tantum claudit: expenditur, num.*4. *&* 5.

5 *Clauſula conſtito, requirit Iudicialem indagationem, & cauſæ cognitionem.*

6 *Cauſa ſemel commiſſa in Curia nunquam ab ea extrahitur, niſi ex certa ſcientia Papæ.*

7 *Cauſa ſemel affecta Curiali ſemper remanet.*

8 *Confirmatio obtenta per obreptionem, vel ſubreptionem, poteſt à Iudice inferiori competenti cognoſci.*

9 *Reſcriptum impetratum contra ſtylum, & conſuetudinem Principis eſt ſuſpectum.*

10 *Falſi ſuſpicio habetur pro falſitate ad tollendam fidem litteris, & ad puniendum.*

11 *Falſitatis ſuſpicio in litteris Apoſtolicis ſufficit ad capiendum & incarcerendum.*

12 Cap.2. de reſcriptis.

13 *Falſarios punire ſpectat ad Papam in rebus ad ſe pertinentibus.*

14 *Reſcripti falſitas ad delegatum ſpectat.*

15 *Confirmatio à religioſo obtenta ſuper adminiſtratione temporali, præſumitur ſubreptitia, vel adepta falſo reſcripto, & dicitur inutilis, num.*16.

17 *Confirmatio etiam Pontificis facta in fauorem regularis de aliquo beneficio manuali poteſt adhuc reuocari ab Abbate, & Prælato, niſi fieret ex certa ſcientia,* num.18. vide infrà cap.2. quæſt.1. num.9.

19 *Clauſula ex certa ſcientia, non tollit vitium ſubreptionis, niſi Princeps ſufficienter informatus proceſſerit.*

Digitized by Google

20 *Clauſula ex certa ſcientia non operatur in diſpenſationibus ſine cauſa factis*
21 *Clauſula ex certa ſcientia quando non operatur etiam de plenitudine poteſtatis.*
22 *Clauſula motus proprij non tollit falſitatem, & ſi purget vitium ſubreptionis.*
23 *Confirmatio facta per Papam ex certa ſcientia validat inueſtituram alias inualidam, & quando contingat.*
24 *Clauſula ex certa ſciētia non validat confirmationem ſubreptitiam, niſi in his quæ conſiſtunt in Iure; ſecus ſi in facto.*
25 *Confirmatio contractus quid operetur.*
26 *Conuentio inualida, conſenſu ſuperioris validatur id eſt confirmatur num.26. & 29.*
27 *Confirmatio priuilegij nullum ius tribuit, ſed quod antea erat conſeruat, & confirmat num.29.*
28 *Confirmans corroborat nil addens de nouo.*
30 *Innouatio priuilegiorum idem eſt ac confirmatio, quæ nihil addit de nouo; intelligitur à num.31.*
31 L. dies 4. ff. de damno infecto.
32 L. adoptio 30. de adoptionibus, l.1. ff. de confirm. tutore, l.12. & 3. Cod. eodem remiſſiuè.
33 Cap. veniens 8. de tranſact. cap. fin. de ſortilegiis, cap. ſi Apoſtolicæ 22. de præb.

1 IN *cap. cum dilecta* 4. *hoc tit.* agit Barboſa de prima quæſtionis parte, & de clauſulis, clauſulas *à num.*34. & vtrobique præſtat reſponſum ex alio Pontificia Iulij.2. incipiente *militantis Eccleſiæ agro*, relato à fratre Emanuel Rodriguez *tom.*1. Bullarum *pag.*570. vbi cum Sixtus IV. confirmaſſet ex certa ſcientia per illa verba, *& de nouo concedimus priuilegia minoribus fratribus conceſſa*, fuit ab eodem Iulio quæſitum, an huiuſmodi confirmatio comprehendat ea priuilegia, quæ iam in vſu non erant, cui dubio ipſe Iulius negatiuè reſpondet cui eſt contrarius collector priuilegiorum mendicantium provt refert Frater Emanuel Rodriguez *quæſt. regul. tom.*1. *quæſt.*8. *art.*2. ad finem.

2 † Sed ego in hoc dubio dicēdū exiſtimo, vt ſi appareat Pontificem ex certa ſcientia certioratum, quod aliqua priuilegia non erant in vſu ea confirmaſſe per illam clauſulam, *ex certa ſcientia innouamus, & de nouo concedimus*, aut per verba ſimilia nouum robur, nouamque validitatem eis tribuere: tunc illa priuilegia etiam non vſitata confirmare, etiam ſi de certa ſcientia aliundè non appareat, quando apponuntur in aliquo certo priuilegio: tamen ſi confirmatio ſit generalis, non ſpecificato aliquo priuilegio, hinc ea confirmatio per relata verba non ſufficiet eo quod referatur ad plura, inter quæ poſſunt eſſe valida priuilegia, & inualida: ſic Barboſa omnino videndus *vbi ſuprà*.

3 Et pro hac diſtinctione facit doctrina Antonij de Butrij, per Textum ibi, *in cap. dudum, num.*15. *de decimis*, & quod notat Abbas, & Doctores per Textum *in cap.*1. verſic *nec conſtitutiones*, de his, quæ fiunt à majore parte capit. & *in cap.*1. *de Iureiurando, lib.*6. nam quoties confirmatio generalis poteſt referri ad priuilegia valida, quæ in vſu ſunt, & ad inualida, vel quæ alias non ſunt in vſu circa illa tantum operabitur: videbis Alex. *conſil.*30. *num.*10. *volum.*4. Abiles *in cap.*17. *prætor*, verbo *prouter, num.*7. poſt alios, Caued. Luſit. *deciſ.*3. *n.*5. *p.*2. Rota *deciſ.*11. *n.*3. *p.*1. *recent*.

Nec obeſt dicere vt quoties Pontifex adiicit 4
confirmatæ *ex certa ſcientia*, intelligatur confirmaſſe omnia priuilegia retro lata; quia reſpondeo non ideo ſequi ex certa ſcientia feciſſe qualis debet adeſſe iuxta iam ſuprà adducta: nam ex illa confirmatione generali, & non ſpecificato aliquo priuilegio ſpeciali, non præſumitur ſatisfuiſſe de ſingulis informatum provt requiritur, aut expediebat econtra præſumi defectum intentationis reſpectu eorum, quæ vel iniuſta ſunt, vel per non vſum ſublata, quia vt iam adduxi clauſula *ex certa ſcientia*, non aufert defectum illum intentionis. † Et facit pro hac parte quod 5
dicunt Doctores de clauſula *cenſito*, quæ requirit Iudicialem indagationem, & cauſæ cognitionem, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*961. Rota apud Cencium *poſt ſuum tract. de cenſ. deciſione* 8. *n.*8. cum aliis Barboſa *clauſula* 25. *n.*5. qui ad propoſitum, *in dicta clauſula* 59. *n.*54. *in medio*, dicit, vt reſpectu eorum, de quibus Pontifex non habuit notitiam, magis reducatur ad confirmationem in forma communi, & iuxta hanc receptiſſimam traditionem reſpondiſſe Iulium II. & idem ad litteram tranſcripſit, *in dicto cap. cum dilecta hoc tit. à n.*28. & 29.

Ad ſecundam quæſtionis partem an cauſa ſemel commiſſa in Curia, ſemper remaneat in ea, aut ex certa ſcientia extrahatur ab ea, & ſuppoſitis quæ adduxi, *ſuprà in cap. vt noſtram* 56. *de appellat.* vbi de auocatione cauſarum reſpondeo ex Riccio *in collect.*1805. *ſuper cap. Venerabilis hoc tit.* quod ſemper remanet in Curia, & hic procedere, vt ab ea nunqnam extrahatur, niſi ex certa ſcientia Papæ: ſic tenet Rota *in deciſ.*48. *de reſcriptis in antiquis*, & *in deciſ.*1. *de elect. in nouis*, & *deciſ.*43. *de appellat. in nouiſ.* & 23. *eodem in antiquis*, & *deciſ.*3. *de appellat. in nouis*, nec amplius perago, cum de auocatione ad Curiam dixerim, *ſub dicto cap.*56. Aliqua dico infrà *in cap.*1. verſic. *ad ſecundam.* 6

Et Riccius *collect.*1452. *dicto cap.*1. & 2. *hoc tit.* verſic. *infertur quinto*, dicit quod manus appoſitio Papæ, facit quod cauſa ſemel affecta, ſemper remaneat curialis: ſic cum Mohed. *dec.*12. *de re Iudicata*, Rota *dec.*1. & *in deciſ.*45. *de appellat. in nouis in dec.*23. *de reſcriptis.* 7

Ad tertiam applicando *dicta ſuprà c.*1. verſic. 8
ad quartam, breuiter reſpondeo, vt ſi confirmatio ſit obtenta per obreptionem, vel ſubreptionem, poſſit quilibet Iudex inferior, & competens de ea cognoſcere per textum, *in cap. bonæ memoriæ, cap. ad noſtram, cap. porrecta, cap. examinata hoc tit.* quia quod Summus Pontifex re non ſatis cognita, provt ſe habet, aut habebat, ſed vel falſo narrato; vel vero ſuppreſſo confirmauit, non intelligitur confirmaſſe, qui ſi rem plene intellexiſſet, non fuiſſet confirmatus, *cap. ſuper litteris de reſcriptis* cum vulgaris Valenſis *in Rubr. hic n. fin.* verſic. *dixi.* † Quare Maſcardus 9
*de probat. concluſ.*1269. *num.*5. Flamin. *de reſig. lib.*8. *quæſt.*7. *num.*103. dixerunt quod reſcriptum impetratum contra conſuetudinem, & ſtylum Principia, eſt ſuſpectum de falſo.

Imò idem Maſcard. *concl.*747. *num.*2. Farinac. 10
*p.*4. *conſil.*60. *n.*114. dixerunt quod ſuſpicio falſi habetur pro falſitate, non ſolum ad tollendam fidem litteris, ſed etiam ad puniendum, & idem Farin. *de falſitate, q.*151. *p.*1. *n.*31. Rebuffus *in praxi benefic. tit. opponi quæ contra Bullam poſſunt, numero* 20. Bucaniuron. *de different. inter Iudicia*

ciuilia,

Digitized by Google

Ciuilia, & Criminalia differunt. 53. *num.* 8. Bar-
11 boſa *in dicto cap porrecta num.*3. dicunt. † Quod ſuſpicio falſitatis in litteris Apoſtolicis ſufficit ad capiendum, & incarcerandum ſuſpectum de tali falſitate.

12 His obſtat Textus *in cap.* 2. *de reſcriptis*, vbi dum opponitur falſitas contra reſcriptum, tunc Iudex inferior debet remittere impetrantem ad Pontificem, ſed reſpondetur ibi non fuiſſe factam remiſſionem, vt Pontifex de falſitate ipſa cognoſceret, de qua iam inferior cognouerat; Sed tantum fuiſſe factam remiſſionem, ad hoc vt qui falſitatem commiſit per Sedem Apoſto-
13 licam pœnis legitimis puniretur. † Cum ad Pontificem ſpectet falſarios punire in rebus ad ſe pertinentibus ex Textu *in cap. memoria* 3. §. 1. *diſt.* 19. *cap. ad falſariorum* 7. *de crim. falſi*, vbi
14 Doctores, & Giaña *in cap.* 1. *hoc tit. num.* 9 † Et quod ipſa reſcripti falſitas ad delegatum ſpectet, dixit Textus *in dicto cap. ſuper litteris, de reſcriptis.*

15 Ex dictis prouenit vt ſi Religioſus impetrauerit cõfirmationem ſuper adminiſtratione temporali tacitò quod eſſet regularis, non valeat tanquam ſubreptitia; quod ſi expreſſerit, dicendum eſt falſum præſumi reſcriptum; quia Summus Pontifex non conſueuit tale quid concedere *ex dicto cap. ad noſtram, & in dicto cap. porrecta*, vbi ordinarij antiqui, & moderni, pro quo faciunt quæ dixi *ſuprà in cap.* 9. *de Iudic à quæſt.* 1. *& cum aliis, & quæſt. fin. & in cap. ab eodem à q.* 1. docet Andreas Valenſis *in Rubr. hic*
16 *n. fin.* verſic. *hinc.* † Vbi verſic. *& hac*, addit hanc dici confirmationem inutilem; quia vt licet non ſtatim ſit ipſo iure nulla; Tamen per exceptionem repelli ſecundùm ea quæ dixit *in tit. de reſcriptis*, & ego aliqua ſub *tit. de exceptionibus.*

17 Vnde infero vt integrum ſit Abbati reuocare ad nutum ſicut antea licebat nominationem beneficij manualis, regularis, conceſſiunéve ab ipſo factam etiam ſi acceſſiſſet Pontificis confirmatio, quia per ſimplicem confirmationem non cenſetur Pontifex velle rei naturam variare, atque ita ex beneficio, & peculio ad nudum Prælati reuocabilis conſtituere rem ab illo irreuo-
18 cabilem. † Secùs quando Pontifex ex certa ſcientia confirmat, ſic docent per Textum, *in cap. porrecta hoc tit.* & per Gloſſam *confirmatur ibi niſi euidenter appareat quod ex certa ſcientia* Abbas ibi *num.* 4. Zabar. *in fine*, Decius *n.* 8. Barboſa *n.* 5. Miles *in repert.* verbo *beneficium num.* 9. verſic. *beneficia manualia*, licet per Papam Selua *de beneficiis p.* 3. *quæſt.* 68. *num.* 1. Rebuffus *de pacificis poſſeſſor. num.* 290. Gigas *de penſionib. q.* 15. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 22. *q.* 10. *& p.* 2. *lib.* 8. *cap.* 7. *q.* 11. Sanchez *in Præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 130. Frater Emanuel Rodriguez *quæſtione regular. tom.* 1. *quæſt.* 34. *Articulo* 2.

19 Igitur dicendum eſt etiam vt clauſula *ex certa ſcientia* non tollat vitium ſubreptionis, niſi Princeps ſufficienter informatus proceſſerit: quia tunc omne vitium ſubreptionis ceſſat, ſic intelligendi ſunt Garcia *de beneficiis p.* 3. *cap.* 2. *num* 233. & Rodolphin. de Supremа; ſeu abſoluta Principis poteſtate *cap.* 5. *num.* 13. & in terminis declarant Alex. *conſ.* 116. *volum.* 2. *in fine.* Corneus *conſ.* 313. *num.* 10. *volum.* 4. Cephalus *conſ.* 617. *num.* 27. *volum.* 5. Rodulphin. *dicto c.* 5. *num.* 13. Clorit. *reſp.* 1. *p.* 1. *num.* 30. Barb. *clauſula* 39. *num.* 50. † Vbi *num.* 51. cum Marta *de* 20
clauſulis, clauſula 73. *num.* 12. & cum Muneta addit prædictam clauſulam non operari in diſpenſationibus ſine cauſa factis.

Imò Guttierrez omninò videndus *conſ.* 11. *à* 21
num. 3. videtur ſentire cum Rolando à Valle *conſ.* 2. *num.* 157. & pluribus ſequentibus dicente quod confirmatio quamuis fuerit facta cum clauſula *ex certa ſcientia*, & de plenitudine poteſtatis ſi fuit ſubreptia, quia continebat falſa narrata, eo quod impetratione expreſſit non dicenda, & tacuit exprimenda, nihil operetur.
† Et ibi *num.* 263. in clauſula *motus proprij* con- 22
cludente, vt quamuis purget vitium ſubreptionis, non tamen tollat falſitatem cauſæ expreſſæ Imperatori.

Et *num.* 162. aſſerente cum Paulo de Caſtro 23
quod tunc confirmatio facta per Papam ex certa ſcientia validat inueſtituram, alias inualidam, tanquam inualidam, volens eam facere validam confirmaſſet, & volens alteri præiudicare, ſecus ſi illam confirmaſſet tanquam validam, ignorans illam inualidam, & ſe alteri præiudicare; quia non fuit aliquid expreſſum de inualiditate, vel de præiudicio quod alteri fiebat; Nam tunc non præſumitur tollere ſuppreſſos, & tacitos, & alicui præiudicare.

Et confirmatur ex dicto Baldi *in l. fin num.* 7. 24
Cod. de ſententiam paſſis, vbi tenet quod confirmatio ſubreptitia, etiam in clauſula *ex certa ſcientia* facta non valet; quia prædicta clauſula nihil operatur niſi in his, de quibus præſumitur habere ſcientiã certam, ſicut ſunt ea, quæ conſiſtũt in iure, non autem operatur in iis, quæ Princeps præſumitur ignorare, prout ea quæ ſunt facti: ſic Guttierrez *dicto conſ.* 11. *num* 17. videndus *num.* 18. & cum multis docet Mulina *de primog. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 15. etenim ſi preces veritate nituntur, valebit reſcriptum, alias ſecùs modo dicto, vt expreſsè docet Textus *in cap. venerabilis hoc tit.* ibi *mandamus.*

Ad quartam quæſtionis partem quid opere- 25
tur contractum, ſeu priuilegiorum confirmatio, & quatenùs ad contractus ſatis colliges ex his quæ adduxi ſuprà de Iureiurando, vbi plura de Iuramento confirmatorio ibi, *in cap.* 1. *cap. debitores* & in aliis illius tituli notaui reſolutiuè ad plures quæſtiones ibi *in cap. cum contingat*, &
nonnulla *in cap. ſi diligenti de foro comp* † Et 26
ſic videbis ex Textu *in cap.* 2. *de pactis* quod conuentio inualida per conſenſum Superioris validatur, id eſt confirmatur; aliquid dico infrà *in in cap.* 1. *q.* 1. *num.* 1.

Et eodem modo dicendum eſt confirmatio- 27
nem priuilegij nullum ius tribuere; Sed quod antea erat confirmare, & conſeruare ex Textu, *in cap. præſcriptis ibi, non nouum aliquid* 12 *diſtinct. cap. inter dilectos* verſic. *cæterum de fide inſtrum. ibi confirmari tanquam prius habita donari. cap. quia diuerſitatem in principio de conceſſione præbend.*
ibi non obſtante confirmatione. † Etenim qui con- 28
firmat corroborat nihil addens de nouo, vt docent Menoch. *conſ.* 191. *num.* 46. *& conſ.* 1. *n.* 6. *& conſ.* 351. *num.* 19. Guttierrez *pract. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 40. *& num.* 221. *& q.* 23. *num.* 6. Bernardus Graue ad practicam Cameræ Imperialis *lib.* 2. *concluſ.* 1. *num.* 11. Ioſeph Seſſe Aragoniæ *deciſ.* 15. *num. fin.* Cabed. Luſit. *deciſ.* 1. *num. fin p.* 2. declarando, vt per Rotam *deciſ.* 231 apud Farin.

p. 1.

p.1. recent. & patet ex iam adductis, *ſuprà in*
29 *principio huius Rubricæ.* † Sed vt videas quid operetur confirmatio contractuum, & priuilegiorum, & quando tribuat nouum Ius, vel non Gailius *lib.2. obſer.1.* per totum, vbi leges, & quæ Doctores adducunt in prædictis locis, & *in cap.1. cum dilecta 4. hoc tit.*

30 Ad quintam quæſtionis partem an priuilegiorum innouatio idem ſit quod confirmatio, & videtur dicendum quod ſit, nam ſicut dictum eſt quod confirmatio nouum Ius non tribuit, ſed ſolum antiquum, conſeruat, ſeu corroborat, ita ſimiliter innouatio priuilegiorum, quæ nouum Ius non tribuit, ſed ſolum antiquum conſeruat textus, *in dicta cap. cum dilecta 4. hoc tit. cap. ex parte 13. cap. quia intentionis 29. de priuilegiis*, docent Doctores ibi, & Abbas *in dicto cap. cum dilecta 4.* Socinus *à num.10.* Barboſa *num.5.* Graña bene diſputans Frater Emanuel Rodriguez *tom.1. regul.quæſt.8. art.2.* Suarez *de legibus lib 8.cap.20. per totum*, Menochius *de Arbitrariis caſu 101.* idem *conſil.191. num.96.* Gutierrez *lib.3. pract. quæſt.17, num.40.* Molina *de primogeniis dicto c.7. lib.2. num.4.* Gonzalez *in regula 8. Cancell. gl.45. §.1. à n.56.* Couarruuias *in pract. cap.15. num.6.* Maſcardus *de probat. concl.44.* & eſt ratio quia ſuperior priuilegium aliquod ignorat, ſeu aliquam rem confirmat, non habet in mente aliquid de nouo conſtituere, ſed tantum Ius prius quæſitum corroborare.

31 Et licet aui nominis *innouatio* videatur hoc turbari per textum, *in l. dies 4. in princip. ff. de damno infecto*, quæ nouam conceſſionem præſtat: tamen non difficulter reſpondebis dicendo nos loqui de caſu quando vetuſtate priuilegij charta ſub cura legentibus apparet, innouatur, quia tunc nihil aliud erit, quam ipſius priuilegij confirmatio ex his, quæ adduxi *in cap.2. & cap. fin. de fide inſtrum.* ſecus tamen eſſe quoties fiat innouatio pro ipſius gratiæ, & priuilegij validitate, nam tunc negari non poterit, vt aliquid noui addat: ita Graña omninò legendus *in cap.*
32 *cum dilecta num.3.* vbi *à num.4.* † Alia Iura in contrarium ponderata expendit veluti Textum *in l. adoptio 30. ff. de adoptionibus*, *l.1 ff. de confirm. Tutore*, *l.1.2. & 3. Cod. eodem*, vbi cauetur quod confirmatio ſæpe cadit ſuper actu inualido faciens illud validum, & reſpondet hoc impropriè contingere, & non iuxta naturam confirmationis, quæ nihil innouat, ſed tantum validum corroborat, quod ego intelligo de confirmatione, ſeu innouatione in forma communi, ſecus de ea, quæ fit ex certa ſcientia, & intentione ſpecifica confirmantis, iuxta tale adducta, ad quæ reducuntur quæ congerit Graña *in dicto cap. cum dilecta, num.4. & 5. & ſub diſtinctione ibi, num.6.* componit aliam difficultatem, *ex cap. Venerabi-*
33 *lis 8. hoc tit.* † Et *à num.7. & 8.* expendit alias ponderationes ex textu, *in cap. veniens 8. de tranſactionibus*, & *in cap. fin. de ſortilegiis*, vbi videbis, & *ibi num.9. 10.* expendit iura, *in cap. ſi Apoſtolica 12. de preb.* & *in cap. quia diuerſitatem de preb.* ad quæ reſponſum, & intellectum præbui, *ſuprà ſub quæſt.1.* & cum his ſatis explanata remanent quæ ſpectant ad hanc Rubricam, imò & ad veram ſpeciem, ſeu intellectum cuiuſlibet capitis noſtri tituli; ob idque ſi ſub littera cuiuſque alia videris quæ longè agi poſſint illa omnia apparebunt extranea, & impropria ad materiam Confirmationis vtilis, ſeu inutilis, de qua nos hucvſque egimus. Quare tantum de vnoquoque paraphraſim faciam aggregando nonnullos Doctores, qui aliquas quæſtiones agunt prætextu Iurium *ſub hoc tit.* contentorum.

AD TEXTVM IN CAPITE I. Hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Litigioſa res quæ propriè dicatur, & de aliis remiſſiuè n.3. 4. 5. & 6.*

QVæ ſpectant vt cognoſcat Inferior de re 2
confirmata Papa, & quando poſſit ratione rei litigoſæ, ſeu ſubreptionis reſcripti iam dixi,
ſuprà ſub quæſt.2. in verſic. *ad quartam*, & *ſub* 2
quæſt.3. in verſic. *ad tertiam.* † Sed quia occaſione huius textus in verbo *ſi quis rei litigioſa*, poſſumus agere de agnoſcendo quæ propriè dicatur res litigioſa, & de effectu litigij præter adducta hic à Barboſa, vbi non pauca congerit: leges quæ dico *ſuprà in Rub. & tit.* de alienatione
rei cauſa mutandi Iudicij. † Interim vide ad 3
quæſtiones quæ dixi, *ſuprà in Rubric. & tit.* vt lite pendente, & ibi *ſub cap.1. ſub quæſt.1.* an liti-
gioſi vitium duret, inſtantia perempta. † Et 4
an litigioſi vitium liget Clericos, etiam quoad pœnas ciuiles. Et ibi *in cap. Eccleſia 3. eodem tit.* an alienans rem litigioſam, teneatur aliam ſub-
ſtituere ibi *quæſt.2.* † Et ibi, *quæſt.1. cap. fin.* egi 5
de quæſtione an priuilegium impetratum, non faciens mentionem de litis pendentia irritum ſit. † Et *quæſt.2.* quid quando lis eſſet deſerta an valeat, non faciens mentionem de ea. Ad alia communia huic *cap. & cap.1. ſequenti*, dico ibi, & *ſub tit. de reſcriptis.*

AD TEXTVM IN CAPITE II. De Confirmationibus, hoc Tit.

PRÆMISSVM.

1. AD textum hunc applicabis eadem, quæ adduxi, *ſub cap.1. relato*, & quæ dixi, *ſuprà in cap. cum veniſſent 11.* & ibi, *quæſt.1. de Iudiciis*, & quæ dico, ſeu notant Doctores, *in cap. ſuper litteris 10. de reſcriptis*, vbi de impetratis per falſi ſuggeſtionem. Et *in cap. noſtrum de appellationibus*, vbi de auocatione cauſarum per Papam ſeu Principem.

QVÆSTIO

QVÆSTIO I.

An partes poſſint petere à Iudice confirmari contractum per eas celebratum: Et an ex appoſitione manuum Papæ ſuper diſpoſitione alicuius beneficij operetur, vt illud dicatur affectum, vbi de aliis?

SVMMARIVM.

1 *Hæres miſſus in poſſeſſionem bonorum defuncti, edicto Diui Adriani poteſt petere confirmationem miſſionis.*

2 *Contractus vt confirmetur à Iudice poteſt per partes peti.*

3 *Detentator rei à qua petitur reuocari per Aduerſarium ſi petit in detentatione confirmari ex cauſa legitima, Iudex eum debet confirmare.*

4 *Beneficium affectum dicitur ex appoſitione manus Papæ, vel ſi eum dat in commendam, etiamſi adminiſtratio, & commenda ceſſet, n. 5.*

6 *Beneficium remanet affectum eo quod Papa concedit alicui mandatum de prouidendo, & ex decreto appoſito per Papam de eo dimittendo in manibus eius num 7.*

8 *Deponi non poterit cauſa delicti per ordinarium, qui fuit ordinatus à Papa impugnatur n. 9.*

10 *Mentio in reſcripto debet fieri de affectione ratione manus appoſitionis Papæ, ſicut ex expreſſa reſeruatione.*

11 *Cauſa omnes ex Tridentino ſunt cognoſcendæ in prima inſtantia ab ordinario: fallit in beneficiis reſeruatis manus appoſitione.*

12 *Affectio per manus Papæ de beneficio ceſſat ex quo ſortita fuit ſemel effectum, & quando poſſeſſionem inficit vacantis, aut vacaturi beneficij num. 13.*

14 *Manus Pontificis appoſitio non derogat indulto concesſo alicui Cardinali, niſi facta mentione expreſſa, vel ſi eſſet in præiudicium concordatorum num. 15.*

16 *Reſeruatio per appoſitionem manus Papæ non intrat in beneficiis Iuriſpatronatus, laicalis, vel mixti.*

17 *Papæ manus appoſitio non reſeruat quando poſita eſt ad alium diuerſum effectum, quam conferendi.*

1 AD primam quæſtionis partem viſo quod adduxi *ſuprà q. 3. verſic. ad quartam, in principio*; nunc verò dico vt cum poſſit hæres intentare remedium *leg. fin. C. de edicto Diui Adriani*, tollendo ſcilicet vt mittatur in poſſeſſionem bonorum defuncti, vt iam dixi ſub *cap. 9. de prob. & 7. de re iud.* ita ſimiliter poſſit petere ſe confirmari & defendi authoritate Iudicis in ſua poſſeſſione, quam habet vt expreſſè, & notabiliter determinat Cinus *in l. 1. Cod. de Carboniano edicto col. 1. in fine n. 6.* Albertic. *col. 2. medio* Iacob Butrig. *in princ.* Bart. *col. 1. num. 2.* Baldus *col. 1. in princ.* Paulus *col. 1. num. 2.* Alex. *in princ num. 1* Corneus *col. 2. in princ.* Iaſon. *col. 2. in fine*, & hoc quidquid teneat Romanus cum infinitis aliis ex antiquis defendit Anton. Gomez & ibi Ahillon. cum multis *l. 45. Tauri ſub num 193.* ſub verſic.
2 *ſeptimo.* † Et facit Textus expreſſus *in l. ſi quis Cod. de Decurion. lib. 10.* vbi probatur quod partes poſſunt petere à Iudice confirmari contractum per eas celebratum, licet de ſe fuerit validus, & ad hoc illum Textum dicit vnicum Bartol. ibi *n. 1.* & Plat. *in 2. colum. in princ.* Iaſon. *in l 1. Cod. de Carboniano edicto*, pro quo facit dictum Innocentij *in hoc cap. 1.*

Et vlterius confirmatur ex notabili ſententia 3
Angeli *in l. ſi finita poſt princ. n. 2 ff. de damno infecto*, vbi dicit quod quando quis eſt in tenuta, & detentatione, vel poſſeſſione rei, & petitur ab aliquo Aduerſario reuocari, quia fortè eſt nulla vel non ritè apprehenſa poſſit detentator; vel Poſſeſſor, petere quod non reuocetur; Imò quod confirmetur per Iudicem ſi alleget, vel probet cauſam per quam eſſet ſibi de nouo danda, & Iudex in tali caſu confirmare debet; Sic etiam tenent Paul. de Caſtro *in l. qui bona fide, §. fin. num 4. ff. de damno infecto*, & dicit eſſe menti tenendum, & hoc pluries practicari, tenet etiam Angel *in §. quadruplici 14 colum. n. 36. in medio Inſt. de action.* Alex. qui meliùs, & notabiliùs quam alius loquitur in puncto *in lege ſi finita col 2. num. 5.* Sequitur alia addens Gomes vbi *ſuprà*.

Ad ſecundam partem difficultatis breuiter 4
dico quod ex appoſitione manus Papæ ſuper diſpoſitione alicuius beneficij operetur, vt illud dicatur affectum: Sic Riccius *collect.* 1452. ad Textum hunc, & ad Textum *in cap. 1. hoc Tit.* & confirmatur ex his quæ adducit Barboſa *in cap. vt noſtrum 56. de appellat. toto num 7.* vbi longè agit de puncto, an, & quando beneficium remaneat affectum per reſignationem factam in Curia, in qua Papa ſemel manum appoſuit, de quo videbis Garciam *de beneficiis p. 5. cap. 1. à num 155.* Flamin Pariſ. *de reſignat. lib 11. q. 2. num. 4.* Gonzalez *in Regula* 8. *Cancell. gloſſa 52. num.* 48. & quæ adduxi ſuprà de auocatione cauſarum per Papam *in dicto cap. vt noſtrum à quæſt. 3.*

Ex quibus infert Riccius quod ſi Papa dat in 5
commendam aliquod beneficium, vel in eo adminiſtratorem apponit, quod ex appoſitione manus Papæ in dicta commenda remanet beneficium affectum, vt ceſſante commenda, vel adminiſtratione Papa ſolus prouidere debeat, Caſad. *deciſione 2. de præb.* Puteus *deciſione* 168. *libro 1.*

Infertur ſecundò quod eo ipſo quod Papa 6
concedit alicui mandatum de prouidendo de certo beneficio, etiam ante vacationem, quod quamuis alias beneficium non ſit reſeruatum, nec vacauerit in menſe reſeruato: quod ex dicta appoſitione manus tale beneficium remanet affectum, Rota iuncta additione Papazon. *dec. 10. de præb. in nouis*. Riccius vbi ſuprà.

Infertur tertiò quod ex decreto appoſito per 7
Papam aliquid de dimittendo beneficio in manibus eius remanet affectum, vt ſolus ille poſſit conferre pro illa vice etiam ſi non dimitteret Rota *deciſ. 14 de rerum permutat. in antiquis*, & fuit deciſum in vna Compoſtolan. Canonic. 10. Maij 1600. coram Lancelotn.

Infertur quartò quando Ordinarius à Papa 8
licet ex eo non ſit exemptus à iuriſdictione ordinaria iuxta Textum *in cap. per tuas de maioris & obed.* Tamen non poterit ordinarius per delictum ordinati degradationem requirens illum ab ordine deponere ratione dictæ manus appoſitionis Capel. Tholoſ. vbi *addition. deciſ.* 193.

9 Riccius *ſuprà*. † Sed hoc videtur non ſic tenendum, ex eo quod inſtitutus, vel confirmatus à Papa in beneficio, quod conſueuit ad Abbatis nutum prouideri; ſi delictum priuatione dignum committat; Tunc quantumcumque in perpetuum ſit collatum, poterit ab Abbate illo priuari; quia ſolùm reſpectu præteritorum eſt præcluſa via inferioribus; Ob idque nequibunt de viribus collationis, aut confirmationis cognoſcere; ſecùs reſpectu delicti de nouo ſuperuenientis: Sic docent *in cap.* 1. *hoc Titulo*, Buttius *num* 6. Abbas *num.* 8. Zabarela *in princ.* Imola *num* 4. *in fine*, Decius *num.* 57. & 58. Barboſa *num. fin.* Auiles *in repertor.* verbo *beneficium num.* 26. Alphonſus Villagutierr. *de extenſione legis pœnalis in materia*: Conatus *concluſ.* 5. *num.* 135. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 155, & faciunt dicta *ſuprà quæſt.* 2. verſic. *ad ſecundam* in verſic. *ex his infero*, & *quæſt* 3. *num.* 17.

10 Infero quintò ad alia nempe, vt pariformiter ſit facienda mentio de affectione ratione manus appoſitionis Papæ, ſicut de expreſſa reſeruatione, alias gratiam eſſe nullam, Mohedam *in deciſ.* 9. *de præbend.* Riccius *dicta collect.* 1455.

11 Vbi infert etiam ad Concil. Trid *ſeſſ.* 24. *Can.* 20. *de reformat.* diſponens quod omnes cauſæ ſint in prima inſtantia cognoſcendæ coram loci ordinario, vt minime locum habeat in beneficiis reſeruatis, ratione manus appoſitionis Papæ, de quo ipſe Riccius latè *in deciſ.* 81. *Curia Archiepiſcop. Neapol.* vbi fuit declaratum per Sacram Congregationem Trid. per hæc verba *de affectis, aut reſeruatis beneficiis ſi agitur, tunc cauſa in Curia committitur*, & ad hoc adiunges quæ adduxi *ſuprà in cap.* 1. *de foro competenti ſub q.* 1. *à num.* 7. & aliis, adiunges dictum *ſuprà quæſt.* 3. verſic. *ad ſecundam*.

12 Prædicta verò limitantur: Primo quando affectio ex appoſitione manus Papæ ſemel fuit ſortita effectum per prouiſionem ſubſequutam; nam tunc expirat, & non obſtabit quoad futuras vacationes, Rota *deciſ.* 13. & 14. *de præb. in antiquis*, aliquid per Caſador *in deciſ.* 4. *de cauſa poſſeſſ. & prop. & in deciſ.* 9. *de præb.* Riccius *dicta*

13 *collect.* 1452. verſic. *nunc* † Vbi cum Puteo *deciſ.* 17. *lib.* 2. & *in deciſ.* 280. *lib.* 3. *limitat.* Secundò quod quamuis manus appoſitio Papæ inficiat etiam poſſeſſionem hoc tamen procedere quoad beneficium vacaturum, ſecùs quod iam vacans.

14 Tertio limitatur quando ex tali manus appoſitione reſultaret derogatio indulti conceſſi alicui Cardinali, niſi expreſſa fieret mentio de illo ac derogatio, Caputaq. *deciſ.* 82. *p.* 2. Puteus *deciſ.* 141. *lib.* 2. Riccius *ſuprà*, verſic. *limita tertiò*,

15 † Vbi in verſ. *limita quartò*, cum Puteo *deciſ.* 206. *lib.* 3. etiam limitat quando ex tali appoſitione manus Papæ reſultaret præiudicium concordatorum: quia tunc nulla inducitur affectio, quæ confirmantur ex ſæpius dictis ſuprà in Rubrica vt confirmatio in præiudicium alterius non operatur,

16 Limitatur quinto in beneficio iuriſPatronatus laicalis, vel mixti, Nam ſicut in illis non intrat expreſſa reſeruatio, ſic etiam non intrat tacita ex Pontificia manus appoſitione, vt fuit latè reſolutum in Rota Romana in vna firmin. *beneficij* 13. 1596. coram Illuſtriſſimo Pamphilo: ad quæ applicabis quæ dixi *ſuprà in cap. quia V.* *q.* 24. vbi *de ſubrog.* & *in Rubr. vt lite pendente*.

Sextò, & vltimò limitantur, quando Papa manum appoſuit ad diuerſum effectum, quam conferendi, nam tunc minimè manent ligatæ manus ordinarij: quia rationa reſpectos conſideratur effectus, nec actus factus ad vnum effectum, debet alium diuerſum operari, Rota *deciſ.* 14. & 15. *de præbendis in nouis*, Riccius *in dicta collect.* 1452. *in fine*, à quo ferè hæc mutuaui quæ ex propoſito congerit ad Textum noſtrum & *dict. cap.* 1. ob quod libuit hic dictare, cum ſic digeſta, & congeſta alibi non inuenies. Et pro perfecto intellectu omnium, iterùm repetes quæ ſuprà notaui ex Barboſa *in dicto cap. vt noſtrum* 56. *de appellat. num.* 7. & 8. vbi explicat *extrauag. ad Romam.* §. *Romani quoque de præb. inter communes*. 17

AD TEXTVM

IN CAPITE III.

Bonæ memoriæ, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis littera ſuper Sententia à qua erat appellatum non valent, ſi appellatus malitioſè præuenit appellantem, ſi tamen facerent mentionem de appellatione valerent, numero* 2. 3. 4. & 5.

TEXTVS huius littera diuerſa continet pro contextura, & ſi pro eius concluſione reducatur ad ſupradicta duo capita 1. & 2. præcipue ad ſecundum, quatenùs ſub eo agitur de cognoſcente Iudice inferiore propter ſubreptionem reſcripti, non obſtante manus appoſitione Papæ, & ſic agit Textus de ea concluſione; quod litteræ confirmationis ſuper ſententia, à qua erat appellatum non valeant ſi appellatus malitioſè præuenit appellantem, & quod alias pendeant donec de appellatione cognoſcatur. † Igitur vt litteræ valerent, debuit fieri in eis mentio appellationis interpoſitæ, Palacios *in repet. cap. per veſtras de donat. inter n.* 4. & 16. Barboſa *hic num.* 1. & 2. vbi *num.* 3. addit cum Scaccia *de appellation. q.* 1. *ſub n.* 8. quod appellatio extraiudicialis non comprehenditur in reſcripto de appellatione, & de natura vtriuſque iudicialis, & extraiudicialis, dixi *ſuprà in Rubr. de appell. in princ.* Et hæc confirmantur ex generalitate Textus ibi, *reſpondemus igitur quod poſteriores debent præiudicium generale*, quæ limitatur in illis verbis *dummodo nihil diceretur de litteris confirmationis expreſſa*. Cuius occaſione recurres ad ea quæ dico *ſuprà in cap. cæterum* 4. *de reſcript.* vbi de mentione facienda primi reſcripti in ſecundo impetrato, ad hoc vt litteræ priores per poſteriores derogentur. 1 2

Et in verſ. ibi, & *intra* 10. *dies ille, contra quem ſententiatum fuerat ab illa ſententia appellauit*, & ibi *cæterum appellans ſtatim ad Apoſtolicam Sedem adrepto itinere*, &c. Per hæc verba poſſet de duobus inquiri, nempe de appellatione interponenda intra decem dies; de quo dixi *ſuprà* 3

in

in c. perſonas 4. de appell. item & de appellatione, quæ intelligitur interpoſita per arreptionem itineris ad Papam, de quo dixi plura *ſuprà in c. vnico de Clericis peregrinantibus*; & notaui *in c. 9. c. 15. cap. 52. de appell.*

4 Et ibi *Aduerſarius ipſum cautè præueniens*; quod appellatus cautè appellantem præueniens ſit remouendus, dixi *ſuprà in capite 5. de appellation. ſub quæſt.* 4. & notaui *in cap. oblata 57. eodem titulo.*

5 Et ibi in verſiculo *Iudices tamen nihilhominus executioni Sententiam mandarunt*; & ibi *donec de iniqua Sententia cognitio plenior habeatur*: Per hæc verba notat Barboſa hic *numero fin.* cum multis quod attentata pendente appellatione ſunt ante omnia reuocanda; Sed quia ego latè de hoc puncto dixi *in cap. bona 51. de appellat.* ideò recurres ad ibi dicta.

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
Cum dilecta, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Teſtes valetudinarij, & alij, de quibus timetur, recipiuntur ad litem nondum conteſtatam remiſſiuè.*
3 *Mulier num pro aliis queat in Iudicio poſtulare; quid pro filio num.* 4.
6 *Locus tutus qualis dicatur remiſſiuè.*
9 *Vxor num ſine licentia viri queat eſſe in Iudicio remiſſiuè.*

1 REGVLA Textus noſtri reſoluitur in id, nempe: vt innouatio priuilegij ius nouum non tribuat; nec antiquum confirmet; Sed ſi quod competebat confirmet, quæ ſatis expenditur, tam ad confirmationem, quam innouationem ex dictis *ſuprà in Rubrica*, & ibi *quæſtione* 3. verſic. *ad quintam*, vnde iam nonnulla *ad paraphraſim.*

2 Ibi *nos igitur attendentes, quod Iure Ciuili ſit ſtatutum, vt quando periculum tertium formidatur: ne veritas occultetur: & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, etiam lite nondum conteſtata, Teſtes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur ad Teſtimonium admittantur.* De cauſa recipiendorum Teſtium lite non conteſtata dixi latè in Titulo vt lite non conteſtata, non procedatur ad Teſtium receptionem.

3 Et ibi *quia vero*, & ibi *eandem Abbatiſſam Procuratricem ipſius duximus ſtatuendam*, an mulieres poſſint agere, & pro aliis poſtulare in Iudicio, adiunges quæ dixi *ſuprà in capite 9. de Iudiciis*, & ad plura applicabis dicta *in capite tam litteris 33. quæſtione fin. de Teſtibus*: Et applicabis adducta *in capite nonis de Iudiciis, quæſtione 9. à numero 25.* an mulieres aliquam Iuriſdictionem poſſint exercere.

4 Nonnulla notaui *ſuprà in capite ex parte 67. de appellationibus, numero* 1. & hic Decius *numero 15.* Probat quod Fœmina etiam pro filio pupillo in Iudicio non admittitur; Ad quod videbis Textum *in lege alienam, Codice de Procurator. lege qui abſente eodem, lege fœmina, ff. eodem, lege 5. Titulo 5. parte 3.* Et Iaſon *in dicta lege alienam*, limitat nouem modis Petrus Dueñas *in Regula 311. limitation. 14. modis*: plures ad prædictam regulam refert Gratianus *Regula* 110.

Et ibi *vt cum aduerſus Romanæ Eccleſiæ poſſeſſiones, & iura, non niſi centenaria currat præſcriptio*, qualiter hoc intelligatur dixi latè *in capite ad audientiam 13. de præſcription. & in cap. cum verbis 14. eodem.* 5

Et ibi *nolentes*, & ibi *mandamus quatenus locum tutum, & commodum eligens recipias Teſtes* de hoc loco tuto ad actus iudiciales faciendos videbis quæ latè dixi *ſub capite* 4. Vt lite non conteſtata, non procedatur ad Teſtium receptionem. 6

Et ibi *quos ad præſcriptionem probandam, vel interruptionem oſtendendam*, & ibi *niſi probata fuerit interruptio*; de probanda vſucapione, ſeu præſcriptione dixi latiſſimè in toto Titulo de præſcription. † Et qualiter interrumpatur præſcriptio, & ex quibus videbis quæ ibi dixi *in capite illud 8. capite ex transmiſſa 10. de præſcription.* 7 8

Hic poteſt diſputari de quæſtione an vxor ſine licentia viri poſſit eſſe in Iudicio, de qua dixi *ſuprà in dicto capite 9. de Iudiciis quæſtione* 12. & diſputauit per hunc Textum idem Gratianus *dicta Regula* 110. vbi breuiter ex multis reſoluit; Etiam poteris adiungere quæ adduxi *in capite 13. de probation.* vbi latè dixi de authoritate, & probatione antiquæ Scripturæ. 9

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
Ad noſtram, Hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

1. AD Textum hunc applicabis dicta *ſuprà in Rubrica, tam de confirmatione generali quam ſpeciali*, & quæ ibi adduxi de confirmatione illicita, ita etiam & de confirmatione ſtatutorum, aut legis; Item & de confirmatione regularis ad beneficia, ſeu adminiſtrationem: Vide dicta *quæſtione* 3. verſiculo *ad tertiam.*

Fermoſin. de Exceptionibus.

AD TETVM
IN CAPITE VI.
Porrecta, hoc Titulo.
PRÆMISSVM.

1 DE huius Textos materis dixi *ſub dicta Rubrica*, & appl cabis notata *ſuprà in cap. ad noſtram* 5. *hoc tit.* vide *dicta in Rubrica q.* 3. verſic. *ad tertiam.*

QVÆSTIO VNICA.

An littera Pontificia, quæ ſine hiſce verbis expediuntur ſeruus ſeruorum Dei, *careant fide: Et an argui poßint falſitatis.*

SVMMARIVM.

1 *Littera Pontificia expedita ſine verbis* ſeruus ſeroorum Dei, *carent fide, ſuntque falſitatis ſuſpecta, eo quod non ſunt expedita, & confecta iuxta Curia ſtylum, num.* 1.
2 *Litteræ Epiſcopi expedita ſub verbis*, ſeruus ſeruorum Dei, *carent fide, numero* 4.
3 *Clerici Dei ſerui appellantur.*
4 *Veſtium colore quo vtuntur Principes nequeunt, vti alij inferiores.*

1 REſpondet Quintilianus Mandoſius in Gloſſa *faciat*, Regem io verborum *ſeruus ſeruorum Dei*, litteras iſtas falſi eſſe ſuſpectas, eo quod ſecundum Curiæ ſtylum non ſint confectæ ex authotitate Gloſſæ *hic*, in verſiculo *confirmatur*, & ex Gloſſa otdinatia *in capite cauſam quæ in ſecundo*, in verbo *ratione de reſcript.* & ex Textu *in leg. ſacri affatus*, vbi Baldus *in principio, Cod. de diuerſis reſcriptis*, Ludouicus Romanus *conſilio* 376. *numero* 12. verſiculo *ſecun-*
2 *da ratio*, Abbas *ad cap. ex parte* 2. *numero* 2. *de officio Iudicis delegatus* Felinus *ad cap. ex par-*
3 *te* 1. *numero* 16. verſiculo *ſtylus de reſcriptis.*

Et prædicta ſenteotia placere videtur Anaſtaſio Germonio *de indultis Cardinal. §. ſeruus ſer-*
4 *uorum Dei, à num.* 14. ea alia Mandoſij ſenteotia qui quærendo an, & Epiſcopus valeat in ſuis litteris hac dicendi formula vti *ſeruus ſeruorum Dei*, concludit ipſum non poſſe. † Quia licet omnes præſertim Clerici Dei ſerui ſint, Deoque obſequi; & ſeruire profiteantur, ac Dei ſerui
5 appellantur, *cap. Cleros poſt principium* 21. *diſtinctione cap. ſi* verſiculo *fin. diſtinct.* 40. *capite penult.* 54. *diſtinct. cap. Diaconi ſicut* 93. *diſtinct. cap. ſecundum Apoſtolum de præbendis, cap.* 1. *de Clerico venatore*, & aliis pluribus locis Epiſcopum
6 tamen eo titulo vti non poſſe *ſeruus ſeruorum Dei*, † Quia vt qoemadmodum inferioribus non licèt vti in veſtibus colore, qoo induitut Princeps ita nec nuncupationibus, titulis, ac quibuſdam propriis, & particularibus loquendi, & ſcribendi formulis, quod ante Mandoſium adnotaoiſſe Gomexiom in repetitione *ad cap.* 1. *num.* 10 7
de conſt. lib. 6. *compertum eſt.*

8

AD TEXTVM
IN CAPITE VII. 9
Examinata, hoc Titulo.
PRÆMISSVM. 10
PRÆMISSVM.

1 *Sententia, vel arbitrium contra formam Iuris non valet, & ſi confirmentur à Papa in* 11
firma communi.
2 *Arbitrium quid ſit, quid verò laudum remiſſiuè.*

TExtvs iſte videtur eſſe Innocentij III. Pontificia, ſicut Textus *in cap. examinata de Iudiciis*, vbi agitur de vice Domino, de quo etiam hîc. Eſt ergo ea ex hoc Textu concluſio quod ſententia, vel arbitrium latum contra formam Iuris,
non valeat, licet ſit confirmaturo à Papa, quod 12
iotelliges de confirmatione in forma communi, iuxta quæ latè adduxi *ſupra in Rubrica tam in*
principio, quam in quæſtionibus, ſecus ſi ex certa 13
ſcientia, & ſufficienti Papæ cognitiooe, vt ibi diſtioxi.

Nunc autem ad Textum, vt plenè intelligas quid ſit arbitrium; quid verò laudum, videbis ſuprà per DD. *in tit. & in Rub. de arbitris*, de laudo contra formam Iuris, dixit Balbus *in cap.* 1. *de re*
Iudic. vbi ego latè de ſententia contra legem, ſeu 14
Ius litigatoris lata: videbis eundem *in cap.* 1. *de Iudiciis, à num.* 80. *&* 155. & videbis quæ Doctores *in cap.* 7. *&* 10. *de conſtit.* de hoc Textu videbis quæ late docet Felicianus de Vega *in c.* 3. *de Iudiciis, à n.* 102. *& ad* 108. & applicabis nonnulla, quæ adduxi ibi de arbitrio Ioris, & de arbitratore: vnde jam breuiter ad ſequentes quæſtiones.

QVÆSTIO I. 15

An quando committitur cauſa arbitris de Iure, & de facto, teneantur partes ſtare 16
ſententia pro lata contra Ius: Et an nullitati ſententia poßit renunciari?

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra Ius non tenentur partes*
ſtare quando committitur cauſa arbitris de 17
Iure, & de facto.
2 *Compromiſſi forma eſt ſequenda.*
3 *Laudum ſuper non comprehenſis in compromiſſa eſt nullum, nec valet, & ſi per partes fuerit omologatum, valet tamen in vim pacti, ſed in*
hoc caſu eſt neceſſarius ſimultaneus partium 18
conſenſus.
4 *Renunciari valet nullitati ſententia: fallit in laudo nullo ex defectu compromiſſi numero* 5. *& in nullitate, quæ ſurgit ex incompetentia Iudicis.*

6 *Renuntiare*

6 *Renunciari nequit actus, quando non eſt annullatus partis fauore.*

8 *Renunciari nequit nullitati, de qua contrahentes diſponere non poſſunt.*

8 *Renunciari non poſſit defenſionibus in ciuilibus, & in criminalibus.*

1 AD primam quæſtionis partem reſpondet Decius hic quod non, & fauent Bart. *in l. diem proferre*, *§ ſtari*, *ff. de arbitris*, dixerunt communem Barbatia *conſ. 3. volum. 4. num. 10.* Felinus *in cap. ius naturale col. 4. diſt. 1.* Corneus *conſ. 177. volum. 2. col. 6. littera Z*, & Ioannes Baptiſta *in repetitione leg. omnes Populi col. 2. de Iuſtitia, & iure*, Loaces *in princ. Inſtituta, de Iure naturali*, *numero* 189. Quam Sententiam vt veriorem in Iudicando, & conſulendo admittit Ceuallos *in pract. quaeſt.* 414. Et ſi Iaſon *in lege qui Romæ*, *§. duo fratres num. 9. ff. de verb.* dicit communem opinionem Canoniſtarum, quam fatetur Felinus *hic*, *num.* 6. & Bartolum communiter reprobari: de hoc enim vberius *in dicto tit. de arbitris*; vbi ago in arbitro iuris, & arbitratore: Quare nec ampliùs inſiſto.

2 Non deſinam repetere quæ cum multis notat hîc Barboſa *num.* 2. Primò per verba ibi *contra formam iuris & compromiſſi*, quod à forma compromiſſi non eſt recedendum.

3 † Et quod laudum ſuper non comprehenſis in compromiſſo eſt nullum: Item & quod non valet etiam ſi per partes fuerit emologatum, valere tamen ſcribit in vim pacti: & addit vt in hoc caſu ſit neceſſarius ſimultaneus partium conſenſus, quia ab initio interuenerit, quæ latiùs expenduntur ſub *dicto Titulo*.

4 Ad ſecundam partem quæſtionis reſpondet Panormit. *hic*, *& in conſ. 92. num. 1. lib 1.* vt renuntiari poſſit nullitati ſententiæ, vt tenet Gloſſa per Textum *ibi in lege 2. Cod. communia vtriuſque Iud.* verbo *ſocij*, Angelus *in l. tale pactum*, *§. qui prouocauit col. 10. ff. de pactis*, *& conſ. 97.* Bernardus Diez *in Regula* 498. vbi Salcedo *in addition.* multos referens magis communem eſſe oſtendit, & fatetur eam Ferdinandus Loaces *de matrim. p. 4. num. 47. fol. 71.* & vt magis communem videtur amplecti Alex. *in l. quod iuſſit num. 42. ff. de Iudiciis*, Gratianus ſic conſtituit pro Regula 402.

5 Verùm ad propoſitum Textus noſtri limitatur quando laudum eſſet nullum ex defectu compromiſſi, etiamſi pars iuraſſet non dicere laudum nullum, Angel. *conſ.* 184. ſequitur Socinus *conſ. 299. num. 1. volum. 2.* dicit communem Aluerius de Roſas *in l. ſocietatem*, *ff. pro Socio*, Boërius *in deciſ. 284. num.* 18.

6 Secundò limitatur in renuntiatione alicuius actus quando non eſt annullatus partis fauore; Nam ei renuntiari non poteſt Gloſſa per illum Textum *in l. à Diuo Pio*, *ff. de re iudic.* Alexand. *in l. iuris gentium*, *§. ait Prætor*, *ff. de pactis*, Philippus Decius *in l. in ambiguis*, *§. non eſt nouum*, *num. 11. ff. de Reg. iuris*, vbi aliud eſſe affirmat, quando lex actum annullat in pactis fauorem, quod vtrumque comprobabis ex his, quæ latè adduxi *in cap. ſi diligenti de foro competenti à q. 1.* & applicabis dicta *in cap. 1. de re iudicata*: vbi de ſententia contra ius conſtitutionis, aut contra Ius Litigatoris.

Fermoſin. de Exceptionibus.

Tertiò limitatur in nullitate quæ ſurgit ex incompetentia iudicis, iuxta Gloſſam ſingularem *in Clem. 1. in fine*, *de ſequeſtratione*, Baldus *in l. eius*, *§ ſicut ff. de Teſtam.* Sequitur Coſtoborsn. Guillelmo, Bened. *in repetitione*; *cap. Rainucius de Teſtam.* verbo *mortuo*; Itaque Teſtatore *l. 1. num.* 113. 7

Quartò limitatur in nullitate, de qua contrahentes diſponere non poſſunt, vt tradit Panormitanus *hic col. fin.* ſequitur Gutierr. *in lege nemo poteſt. ff. de leg. 4 numero* 397. refert, & ſequitur Gratianus *Regula* 502. vbi refert Philippum Francum limitantem *in cap. dilecto de appellation col. 32. quæſtione* 30. Felinum *in capite ſignificaſti*, *numero 7. col. 3. & numero 12. de foro competenti*, Abileſium *in tractatu de Sindicatu*, *capite* 3. Gloſſa *el deſcargo numero* 2. quatuor aliis modis etiam regulam limitantes. 8

Imò & idem Auiles tradit, an defenſionibus poſſit renuntiari, & quid in Ciuilibus, & quid in Criminalibus; Et licet practica ſe ſic habeat, vt poſſit Reus defenſionibus renuntiare, dicit Gratianus ſe neſcire cum Iure Diuino, & humano: id etiam prohibitum ſit, quod amplius reſolues ex nonnullis dictis ſub Rubrica, & nonnullis iuribus *ſupra de appellationibus*, vbi appellationi, quæ defenſio eſt poſſit renuntiari: Alia ſub *Titulo de exceptionibus*: An exceptioni renuntietur, & alibi quæ applicabis. 9

AD TE TVM

IN CAPITE VIII.

Venerabilis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

I. IN Textu hoc quatenùs agitur de confirmatione ex certa ſcientia, iam ex dictis ſub Rubrica latè videbis quando operetur; quando verò non, ſatis ibi, *& quæſtione 2. & 3.* plura congerit Barboſa *hic*, *à num.* 7. idem de clauſulis *clauſula* 59.

II. Et in verſic. *ibi*, *quod inter ipſos*, *& vos*, *ſuper quibuſdam decimis*, *mediante Albanen. Epiſcopo tunc Apoſtolicæ Sedis legato amicabilis compoſitio*, de amicabili compoſitione in rebus Spiritualibus videbis quæ Doctores adducunt *in cap. ſuper eo de tranſactionibus.*

Digitized by Google

QVÆSTIO I.

An ex aliquibus poſſit cognoſci confirmationem factam eſſe ex certa Papa ſcientia: Et ex quibus poſſit cognoſci: Et quando cauſa dicatur deuoluta ad Curiam?

SVMMARIVM.

1 *Clauſula ex certa ſcientia qualiter in litteris expeditis ineſſe probetur, numero 2. 3. 4. 5. & 7.*

6 *Confirmatio non poteſt dici ex certa ſcientia, non obſtante oppoſitione eius, niſi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit inſertus.*

7 *Princeps dicitur facere ex certa ſcientia, quando facit cum cauſa cognitione, maximè ſi ex interuallo facit, numero 8. vel ſi fuit de omnibus certificatus, vel quando inter partes contradicentes reſcripſit, num. 8. 9. & 10.*

11 *Deuoluta cauſa, ſiue auocata quando intelligatur, num. 12. 13. & 14. vbi quando in petitorio: quid in poſſeſſorio ibi.*

15 *Deuoluta cenſetur cauſa, ſi Iudex à quo præfigit terminum appellationis.*

16 *Deuoluta non dicitur cauſa, ſi citatio fuerit exequuta in perſonam procuratoris reuocati & qualiter deuoluatur ex partis conſenſu, numero 17.*

18 *Beneficiales cauſæ ſunt periculoſæ ſi in eis non ſeruatur Iuris ordo, debentque committi Doctoribus Ciuilibus in Iure Canonico.*

AD primam partem quæſtionis ſuppoſitis antea adductis de clauſula *ex certa ſcientia, ſub Rubrica præcipuè, quæſtione 2.* aduerto primo vt prædicta clauſula in eſſe videatur, & probetur, ſi Princeps ſit in litteris exprimat Gloſſa verborum *litterarum in fine, cap. ſtatutum in princ. de reſcriptis, libro 6.* Abbas *in capite examinata in fine hoc titulo,* Barboſa *in capite cum dilecta hoc titulo, numero 15. ipſe in clauſula 59. num. 58.*

2 Secundo ſi fuit certificatus de natura negotij, *cap. paſtoralis, §. præterea de officio deleg.* Tuſ-
3 cus *littera C, concl. 341. n. 1.* † Vbi *n. 10.* extendit
etiam quando Princeps ad informationem magiſtratus aliquid concedit, quia cenſetur ex cer-
4 ta ſcientia concedere. † Et Alex. *conſ. 133. ſuper quæſitis num. 14.* verſic *ad hoc etiam accidit lib. 5.* ampliat vt ſi Princeps aliquid facit cum iuramento, cenſeatur facere ex certa ſcientia cum iuramentum habeat vim clauſulæ derogatoriæ.

5 Item prædicta clauſula ineſſe videbitur, ſi Princeps in confirmatione inſerat confirmatum integrum Abbas *in cap. examinata,* & hîc *n. 2.* Tuſcus *dicta litt. C, conclus. 341. num. 7.* Riccius *collect. 1562.* cum aliis Barboſa *dicta clauſula 59.*
6 † Vbi cum Seraphino *deciſ. 121.* ait confirmationem non poſſe dici ex certa ſcientia, non obſtante oppoſitione eius; niſi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit inſertus: ſequuntur idem Riccius *dicta collect. 1592.* in medio Garcia *de benef. p. 3. cap. 2. num. 233.* & dixi ſub dicta Rubric. † Et idem Barboſa *dicta clauſ. 59. num. 65.* 7
cum Alex. *conſ. 112. num. 2. lib. 4.* addit quod Princeps dicitur facere ex certa ſcientia, quando
aliquid facit cum cauſæ cognitione. † Et Tuſ- 8
cus *dicta concluſ. 341. num. 9. & 10.* hoc intelligit maximè quando ex interuallo facit, quia magis operatur validitatem, & certam ſcientiam. † Et *num. 12.* ait ſufficere quod faciat 9
mentionem in reſcripto de proceſſu appellatione, & meritis, & *num. 12.* idem eſſe dicendum aſſerit quando Princeps fuit de omnibus certificatus. † Vel quando inter partes contradi- 10
centes reſpicit ex certa ſcientia; Nam ſi non ſit expreſſa prædicta clauſula ait Barboſa *in l. ſi quis poſteaquam num. 126. ff. de Iudiciis* vt ſufficiat de illa tacitè conſtare.

Ad ſecundam quæſtionis partem quæ pro- 11
prius ſpectat ad dicta *ſuprà in cap. vt noſtram de appellat. à q. 3.* vbi latè dixi de auocatione cauſarum per Principem factam, hic reſpondeo ex Riccio ſcribente occaſione Textus noſtri *in collect. 1805.* quam facit hic dicendo cum eo, & Rota *deciſ. 17. de reſcriptis in antiquis*; ſcilicet dari duos modos, vnum ſecundùm formam Textus *in cap. ſtatuimus de electione lib. 6.* alium
ſecundùm Clem. cauſam eodem. † Item vt ſe- 12
cundo cenſeatur cauſa deuoluta ad Curiam, ſi Iudex detulit appellationi, eadem Rota *in deciſ. 16. eodem tit. de appellat.* † Tertiò quando 13
per ſpecialem Papæ commiſſionem in Curia tractanda commiſſa eſt, nec tunc quoad deuolutionem quærendum ſit de executione citationis; quia quoad eam non eſt neceſſaria, Bellam. *in deciſ. 576.* Rota *in deciſ. 6. de dolo, & contumacia in nouis, & in deciſ. 28. in antiquis, & in deciſ. 1.*
de procurat. in nouis. † Quartò vt cenſeatur cau- 14
ſa deuoluta ad Curiam in petitorio, ex quo in poſſeſſorio tres latæ ſententiæ ſunt in cauſa, Rota *in deciſ. 8. de ſent. & re iud. in nouis.* Verum ſi cauſa ſit agitata in petitorio, & poſſeſſorio in partibus, & appellatum ad Curiam, in qua vigore appellationis proceſſum ſit in vtraque ſententia, in petitorio eſt nulla; quia quoad petitorium, nunquam fuit deuoluta, nec cauſa fuit in Romana Curia commiſſa, Rota *in de-*
ciſ. 5. de re iud. in antiquis. † Quintò cenſetur 15
cauſa deuoluta, ſi iudex à quo præfigit terminum appellationis, Rota *in deciſ. 24. de appellat. in nouis.*

Sed non dicetur deuoluta ſi citatio fuerit de 16
exequuta in perſonam procuratoris reuocati, licet reuocatio eſſet incognita iudici, & parti, Rota *in deciſ. 3. de reſcript. in antiquis.* De effectibus autem qui ſubueniunt, ob id quod cauſa cenſetur deuoluta; tradit eadem Rota *in deciſ. 1.*
de elect. † Sed cauſa quomodo poſſit deuolui 17
ex conſenſu partis ad iudicem, qui non habet aliam iuriſdictionem, ſcripſit Egidius *in deciſione 25.* & quomodo introducatur in Romana Curia ponit Rota, quam refert Riccius *ſuprà.*

Et idem Riccius *dicta collect. 1805. in fine* no- 18
tat cum Rota *in deciſ. 27. de procurat.* quod cauſæ beneficiales dicuntur magnæ, & periculoſæ quemadmodum cauſæ conſiſtoriales, ſi ordo iuris in eis debitè non ſeruetur: ſic eadem Rota *in deciſ. 93. in antiquis de reſcript.* imò eadem Rota

Digitized by Google

Rota *in decis.84. de reſcriptis in antiquis*, dicit quod debent committi in Iure Canonico, & Ciuilibus Doctoribus ſecundùm narratiuam earum.

AD TEXTVM IN CAPITE FIN.

Hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

2 *Patriarchale Ius quare ſit* remiſſiuè.
3 *Legali collatio qualiter practicetur in beneficiis remiſſiuè.*

1 TExtvs iſte quatenùs ſub hoc Titulo debet expendi iam ſatis ſuprà in Rubrica explanatne manet, ſed quatenùs improbar collationem legati, ſpreto Iudice ordinario Collatore poſſent hic conſiderari quæ ſcribunt Doctores *in Titul. de preb. inſtitut. & conceſſione prebenda.*

2 Et quatenùs hic agit Pontifex de Iure Patriarchali in conferendo, & in aliis; vbi etiam dico de Conſtantinopolitano.

3 Item etiam, & ſi hic improbetur collatio legati adhuc poſſunt aliqua facere circa prouiſiones beneficiorum, quia hac occaſione poteris applicare ea quæ ſcribit Garcia latè de beneficiis circa beneficia, quæ prouidet; & confert Nuntius Apoſtolicus exiſteos in his Regnis Caſtellæ, & Hiſpaniæ *5. p. cap. 3.* vbi de facultate legali, & *ibi* §. 1. vbi de facultate Nuncij Apoſtolici, & ibi *in cap. 4. de ordinario Collatore* cum multis ab eo relatis.

4 Et ibi *ipſi Patriarche reuerentiam, & obedientiam exhibere curetis* de iuriſdictione primæ inſtantiæ hic poteſt adiici ſecundùm dicta *ſub Titulo de Iudiciis & foro competenti, & ſub Titulo de appellation.*

5 Item & quod dixi *in cap. cum non liceat 12. de præſcriptionibus*, vbi numquid poſſit præſcribi obedientia aduerſus ordinatios.

QVÆSTIO I.

An occaſio, & cauſa eadem ſint: Et qualiter fructus Eccleſiaſtici beneficij ſint diuidendi inter defunctum, eiuſve hæredes, & ſucceſſores in eo: An Papa ſine cauſa poßit aliquem beneficio priuare: Et quando dicatur confirmatio, & collatio ex certa Pontificis ſcientia?

SVMMARIVM.

1 *Occaſio, & cauſa non ſunt idem, & ſi reuera occaſio contineat remotiſſimam cauſam.*
2 *Peccata in ſe, aut in cauſa, in quo differant.*
3 *Fructus beneficij qualiter diuidantur inter defunctum, eiuſque hæredes, & ſucceſſores* remiſſiuè.
4 *Priuare an poſſit Papa aliquem ſine cauſa à beneficio* remiſſiuè.
5 *Diſpoſitio Principis quando diſponit contra Ius naturale, & Diuinum, num in dubio præſumatur eſſe cum iuſta cauſa.*
6 *Confirmatio, & collatio, quandò dicatur ex certa Pontificis ſcientia.*

DE primis duobus agit hîc Barboſa, de primo *à numero* 2. dicens, vt occaſio ſit latiſſimè intelligenda, ita vt comprehendat quamlibet occaſionem ſine ratione, & ſic deferre à cauſa, quæ propriè per ſe ordinatur ad aliquid; ſed ait, vt occaſio contineat etiam remotiſſimam cauſam, & remotam, & non rationabilem Tuſchus *tomo* 1. *libro* 2. *Littera D, concluſione* 318. *numero* 2. qui aliud addit *numero* 4. de occaſione latè agit Tiraquellus *in tractatu ceſſante cauſa limitatione* 13. *numero* 3. hæc, & alia dicit Barboſa † Quibus addo quæ poſſent hîc adduci de peccatis in ſe, ſeu in cauſa proxima, vel remota quæ reſeruo diſputanda ad titulum de pœnitentiis. 1 2

De ſecunda parte agit hîc latiſſimè Barboſa *ſub numero* 4. à verſiculo *pro complemento*, vſque ad finem omnino legendus. Sed quia iam latè dixi de hac diuiſione fructuum beneficiorum *in capite quia v. de Iudiciis, quæſtione* 16. & melius *quæſtione* 17. ideo ad ibi dicta te remitto. 3

Ad tertiam quæſtionis partem, iam dixi *in capite conquerente de reſtitutione ſpoliatorum quæſtione* 3. vbi quid de Epiſcopo, & de ea per Gloſſam hîc egit Abbas *hîc numero* 10. † Et etiam poterit hîc adiungere aliam quæſtionem, an in diſpoſitione Principis in dubio præſumatur iuſta cauſa; quando diſponit contra Ius naturale, vel Diuinum, loquitur de ea additio ad Abbatem hîc. & de vtroque dubio videbis quæ ſcribit cum multis Cenallos *in pract. quæſtione* 528. *&* 519. & de hac ſecunda dixi ſuprà *in capite* 2. *de cauſa poſſeſ. & propiet. quæſtione* 8. *à numero* 4. & videbis *num.* 2. ibi. 4 5

Ad vltimam quæſtionis partem, vt benè reſpondeas videbis Sanchez in præcepta decalogi *tom.2. lib.7. cap.29. num.144. & poteris benè exPendere* ex adductis *in Rubrica quæſt.2. & 3. & ex dictis cap. præcedenti*, & cum his abſoluitur *liber 2. Decretalium* die 31. Auguſti 1654.

Quidquid in hoc Tractatu de Exceptionibus, Sententiis & Appellationibus dictum eſt, obteſtor obnoxia piiſſima Sacro-ſancta Matris Eccleſiæ Cenſura.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
RERVM ET MATERIARVM
Quæ continentur in hoc Volumine De Exceptionibus Libri VI. Decretalium.

A

Abbas.

ABBATES vtuntur iuriſdictione ordinaria in ſuos ſubditos regulares, p.428. num.19

Abbates præſcribere poſſunt aliqua iura Epiſcopalia contra Epiſcopos, p.177. num.4

Abbates quibus inſignus Epiſcopalibus vti queant, ibid. n.5

Abſalon.

Abſalon ad fores ciuitatis audiens accedentes, fuit cauſa diſturbij inter Regem eius Patrem, & Regnum, pag.576. num.6

Abſens.

Abſens reſtituitur aduersùs præſcriptionem, & ſic ignorans, p.149.n.5

Abſens num citatur ad ſententiam, quando eius delictum notorium eſt remiſſiuè, ſeu an queat condemnari, pag.452. num.2. & 3

Abſens retinet poſſeſſionem rei ſuæ, niſi deſit poſſidendi animus, p.67.n.21

Abſens quando condemnetur, *remiſſiuè*, pag.572. num.1.2.3. & 4

Abſens cauſa Reipublicæ reſtituitur aduersùs vſucapionem, etiam completam, eo abſente. p.70 n.27 29.30. & 31

Abſolutio.

Abſolutio lata deficiente forma clauſulæ ſub qua debeat concedi nulla eſt, p.255.n.32

Abſolutio ex communicato lata in articulo mortis valet, item & hæretico ſchiſmatico, nondum excluſo in totum ab Eccleſia, p.370.n.27. & 28

Abſolutio ſacramentalis præſtita ab occulto excommunicato, valet, ibid.n.29

Abſolutio ad rei incidentiam *remiſſiuè*, p.514 n.4

Abſolutio de futuro valet excommunicationis veluti ſi intra menſem ſatisfeceris, p.551.n.39

Cenſura poteſt fieri ſub forma diſiunctiua, ibid.n.40.

Abſolutus ad reincidentiam num ne incidat in cenſuram vtrumque probabile, p.552.n.41

Abſolutio cenſuræ lata contra Ius litigatoris, valet, & ſi iniuſta ſit, p.154

Abſolutio ad cautelam, quando à cenſura detur remiſſiuè. Quid abſolutione ad reincidentiam, pag.49. num.8. & 9. remiſſiuè.

Abſolutionem petens, verius eſt, vt non videatur fateri excommunicationem, vt latè diſcutitur, p.47. n.1. & 3 reſpondetur contrariis, ibid. n.4.5 6. & 7

Abſolutus ab excommunicatione recuperat omnia ſua bona, & nunquid ante abſolutionem reſtituatur, pag 70.num.26. & 27

Abſolutio lata ex falſa cauſa erit nulla, aut iniuſta, ſicut excommunicatio ſit lata, p.255.n.19 & 20

Abſolutio Sacramentalis data ſub conditione nulla eſt, non ſic Abſolutio à cenſura, p.550. n.31. & 32. & de ratione differentiæ, ibid.n.34

Abſolutus pro certo tempore, ſi eo elapſo reincidat ſi non ſatisfecerit eſt licita, ibid.n.33

Abſolutio à cenſura ſub conditione non eſt actus illorum qui non recipiunt diem nec conditionem, ibid.n.35

Abſolutus ad reincidentiam, vt reincidat in cenſuram, opus eſt noua Iudicis declaratione, p.534.n.18

Abſoluendus ne ſit reus antequam audiatur qui citatus ab actore, venit in Iudicium, *remiſſiuè*, p 507 n.3

Abſoluitur ad cautelam qui exiſtimat non incurriſſe cenſuram. p.48 n.7

Abſolutionem cenſuræ petens ad cautelam, eam fateri non videtur, ibid.n.8

Acta.

Acta proceſſus, quæ non inueniuntur, quando contra abſentem rite facta præſumantur, p 223.n 53.54.55. & 56

Acta ſunt tranſportanda ad Iudicem, ad quem à quocumque Iudice, etiam Eccleſiaſtico, quibuſlibet cauſis, pag.448. num.5

Acta tranſporeata non habent neceſſe produci coram Iudice Appellationis parte citata, fallit, ibid.n.6.7. & 8

Actio.

Actio litis conteſtatione perpetuatur vſque ad 40. annos, p.132.n.25

Actio ab excommunicato, non denunciato facta; & ſi ſit alij nociua, adhuc valet, p 360.n.13. & 14

Actio pro minima re aut pro minimo furto non datur criminalis, p 346. n.23

Actio noua eget nouo iudicio in prima inſtantia, ita vt in cauſa Appellationis, nunquam agitetur, & coram Iudice eius, p.404 n. 5

Actiones omnes perſonales, quam reales præſcribuntur annis triginta exemplificatur exemplis multis, aliæ decennio, aliæ quinquennio, ſeu quadrageſimis annis, p.202.n.39.& numeris ſequentibus,

Actiones pœnales generaliter poſt litem conteſtatam tranſeunt contra hæredes, qualiter contingat, pag.227. n.20. & 21

Actiones, & Iura verius eſt numquam cum mala fide præſcribantur, p.203.n.31. & 32. niſi vterque, tam debitor, quam creditor debitum ignorabat, vel quando ſolus debitor, n.33. & 34

Actiones temporales, quæ intra certa tempora conſtitutæ ſunt, de nonnullis ſpecificatur, p.127.n.12

Actiones perſonales, & reales, quatenus ad præſcriptionem in quo differant, ibid, n. 3

Actiones nequeunt moueri poſt quadraginta annos, pag.174. num.6

Actio ad petendum legatum triginta annis extinguitur, p.104. num.15

Popularis Actio non eſt conſtituta, vt ſinguli ex Ciuilibus cum ea, ſed vt ſemel quiuis de populo, p.375.n.31

Actiones ordinariæ, ante decennium finiuntur, p.72.n.5

Actor

Reſtituenda Actori eſt omnis cauſa omne id quod habiturus eſſet, ſi res tempore litis conteſtatæ eſſet reſtituta, p.132. num.24

Actus.

Actus habentes originem à lege poſitiua, & ſi diuina valere ab excommunicato non denunciato facti vt profeſſio, ordinis ſuſceptio, p.352.n.15

Actus dandi vocem in capitulo ſolent Iure familiaritatis concedi & exerceri iure proprietatis, pag. 163. n 12

Digitized by Google

Index Rerum,

Actus mere facultatiui, vt in fructibus, & ſeruitutibus negatiuis à quo tempore præſcribi queant, ibidem num. 13. 14. & 15
Præſcriptio immemorialis in Actibus facultatiuis, qualiter procedat, p.164.n.16
Actus eundi ad molendum, ſeu ad coquendum, quando præſcriptionem inducant, ibid. n.17
Actus ſubſequens non preſumitur factus ex errore, p.556. num.18
Actus Iudiciarius, qui fit præſente parte, ſi ſtatum non contradicat, nocet, p.223.n.48
Actus à Iudice factus præiudicat parti ſcienti à quo nequit appellare, ibid.n.49
Actus quilibet extraiudicialis poteſt exerceri die feriato, p.404. num.38
Actus iuriſdictionis facti ab excommunicato occulto, ſunt validi, p.359.n.11
Actus perfectus, & conſummatus, non vitiatur; licet peruenerit ad caſum primæuum exemplificatur, pagina 295. num 42. & 43
Actis diſmembratis, geſta nulla ſunt, p.229.n.42
Actus ab excommunicato denunciato, facti ſunt nulli, ſi ſint Iuriſdictionis, p.359.n 9
Actus à lege, vel ſtatuto prohibitus cum pœna, nullus eſt, niſi lex annullet vltra, p.242.n.16
Actus voluntarius in iudicio non nocet ſucceſſori ſed neceſſarius nocet, p.388.n.71

Accuſatrix.

Accuſatrix pars, an teneatur remittere pœnam mortis à iudice inflictam, ſi Iudex eam remittat, p.345.n.13

Accuſatus.

Accuſatus repetundarum, ſi reſpondeat quidquid feci, & habui, non cenſetur fateri factum, p.40 n.14

Adiudicatio.

Adiudicatio facta à tertio, quatenus ſua putauerit, intereſſe infringi non poteſt, nec reuideri ad inſtantiam tertij, cui Adiudicatio præjudicabit fallit, p.333.n.32. & 32

Adulter.

Adulter tranſacto tempore ad appellandum non admittitur, p.277 n.2

Æquitas.

Æquitas, & rigor poſſunt ſimul eſſe, cum verba legis tendunt ad idem, p.5.6. & 7
Æquitas ſeu Epicheia, quando faciat locum, vbi de interpretatione remiſſiuè, ibid n.8
Æquitas eſt oppoſita rigori, & ſtricto iuri, & quæ ſit, p.261. num.17
Æquitas eſt admirabile legum quoddam temperamentum, quod ex perfecta ratione omnia moderatur, abſque iuris, læſione, p.262.n.18
Æquitas eſt præferenda rigori in opinionum conflictu, & varietate, p.263.n.7
Æquitas præfertur rigori in delictis, p.261.n.14
Æquitas eſt omnium plenior & certior modus interpretandi leges, p.263.n.8
Æquitas quando præferatur rigori in iudicando, p.261.n.7

Affectio.

Affectio per manus Papæ de beneficio ceſſat ex quo ſortita fuit ſemel effectum, & quando poſſeſſionem inficit vacantis, aut vacaturi beneficij, p.614.n.12. & 13

Agere.

Agere poteſt in Syndicatu contra Iudicem, qui non appellauit à ſententia iniuſta, p.520.n.9
Agi ad eundem finem dicitur quando agitur de eodem facto, etſi per media diuerſa, p.222 n.43

Alienatio

Alienatio voluntaria differt à neceſſaria, qualis eſt ea, quæ reſultat ex ſententia, p.388.n.72

Alimenta

Alimenta ſunt præſtanda etiam poſt delictum commiſſum, Appellatione pendente, p.491.n.6
Alimentorum cauſa querit tractari diebus feriatis, pag.490.

Allegare.

Allegans turpitudinem ſuam audiri declaratur, p.281.n.35 & 36. fallit, ibid.n.37
Allegari non allegata, & non probata, probari poſſunt in ſecunda inſtantia, ſi dependeant, aut reſpiciant actionem iam motam. p.404.n.4. & 5
Allegari, & probati poſſunt in ſecunda inſtantia non allegata & probata, & quare, pag.419.n.45. & 46

Ager.

Agrum deſertum acquirit nouus colonus biennio, pag.195. num.28

Anathem a.

Anathema quid ſit, pag.410 num.6

Annalia.

Annalia ad agendū ſunt perpetua ad excipiendum, p.137. n.4

Annata.

Annata ex fructibus beneficij vacantis, quæ dimidia pars eſt vnius anni ſoluitur appellatione remota, vbi de portionariis Eccleſiæ Toletanæ, p.491. n.17. & 18

Animus.

Animi in certa ex verbis intelliguntur remiſſiuè, pag.514. num.2

Annulus.

Annuli ſubarratio, quando ſit ſufficiens Iudicium Matrimonij, remiſſiuè, p 276.n.5

Annus.

Annus primus datur ad finiendum Appellationem, pag.440. num.14. & 15
Annus tertius ad proſequendam Appellationem datur reſtitutionis ope ſub diſtinctionibus, pag.475. num.5. & 6. de quibus, n.7
Annus tertius integer non cōceditur pro proſequenda appellatione hic, p.476. n.21. & 22
Annus ſecundus ad proſequendam appellationem integer indulgetur, etſi appellans toto primo anno impeditus non fuerit, p.439.n.4.5.& 6
Annus primus, non eſt præciſe fatalis: expende; Pag.440. num.8. & 15
Annos compleſſe dicitur, qui durauit vſque ad vltimum diem anni poſtremi, cœpto die tantum, p.146.n.9

Antiquitas.

Antiquitas temporis maximam præſumptionem inducit, vt laicus iuſtus dicatur decimarum poſſeſſor allegato titulo; pag.118. n 7.8.9.& 10. vbi de Concilio Lateranenſi, ibid. num.11
Antiqua quæ hominum memoriam excedunt nullam probationem deſiderant; præter probationem famæ, ſed prærequirunt fidem bonam, p 195.n.6

Apoſtata.

Apoſtatæ regulares, ſeu fugitiui poſſunt data negligentiâ Prælati in eos recolligendos, Epiſcopi recolligere, p.428. num.14.

Apoſtoli.

Apoſtoli, ſeu dimiſſorij libelli, qui dicuntur Appellationis pars, ſunt literæ dimiſſoriæ, quas Iudex à quo tranſmittit ad Iudicem ad quem in teſtimonium, & fidem appellationis interpoſitæ, p.412.n 33

Apoſtoli.

Apoſtoli, item & Clerici Eccleſiæ primitiuæ quidquid haberent pauperibus erogabant, p.91.n.1
Apoſtoli Appellationis interpoſitæ, antiquitus intra dies quinque petendi erant, p.413 n.42
Apoſtoli Appellationis, & ſi in vltima 30. dierum die peti queant tutius eſt, vt petantur ſimul cum Appellationis libello, & petitis, iam Iudex à quo, nequit in cauſa procedere, ibid.n.43
Apoſtoli etiam petuntur in Appellatione extraiudiciali, ibid. num.44
Apoſtoli apud tribunalia ſæcularia, videntur in deſuetudinem abijſſe, non ſit apud Eccleſiaſtica, ibid.n.45
Dies intra quos Apoſtoli, peti debent, currunt à die ſcientiæ, latæ ſententiæ & ſunt communes parti, & Iudici, ibid. num.46. & 47
Apoſtoli Appellationis dantur expenſis appellantis, ibidem num.48
Sumptibus propriis quis aliquid offert, ibid n.49

Appellatio.

Appellatio habetur pro deſerta, ſi Appellans non finiuit Appellationem in toto primo anno, p.441.n 15
Appellatio vnius quando aliis correis in cauſa proſit, p 418. num.29. & 30. fallit, n.31. extenditur ad correos in criminalibus, ibid n.32.36. & 37
Appellatio duplex deſideratur in vna cauſa, vbi lata eſt vna ſententia ſortis: alia vſurarum, ibid n.30
Appellatio vnius prodeſt tertio pro ſuo intereſſe, ibid.n.33
Appellatio friuola, & calumnioſa quæ dicatur, ponitur in iudicis arbitrio, p.403 n.52.& 53
Appellatio dicitur friuola cum conſtat clarè de appellantis calumnia, ibid.n 33
Appellatio non admittitur à mandato migrandi cum requirat celeritatem. & expeditionem, ibid.n.34
Appellatio à rejectione appellationis quando detur, vel non, ibid.n.35.& 36

Appellati

Digitized by Google

Appellari quit à iudice; qui interpoſitam Appellationem io dies feriata non admiſit, ibid n 37
Appellatio admittitur à ſententia meri, & mixti executoris, p.408.n.19
Appellari nequit ab executione, vt ea ſuſpendatur, niſi modus excedatur, ibid.n 20
Appellatio non licet à ſententia lata per Senatum, & conſilium ſupremum, vbi de præfecto prætorio, ibidem n.21. 22. & n.23. & 24
Appellatio à ſententia arbitri non datur, ſi ſit compromiſſarius; ſecus ſi ſit Arbiter Iuris, pag.407. num 15. & 16 vide,n.17
Appellationum Iura Principi conueniunt in ſignum ſupremæ poteſtatis,p.471.n.30
Appellatio à ſententia cenſuratum, non operatur effectum ſuſpenſiuum, p.549.n.3
Appellanti incumbit probare ſe appellaſſe, & currit ei tempus à tempore ſcientiæ ſi abſens fuit,p 397.n.17
Appellatio omiſſo medio permittitur cùm Iudex immediatus ſuperior denegat Iuſtitiam, vel ſua ſponte cauſam remittit ad ſuperiorem, p.457.n.29
Appellatio omiſſo medio, licet quoties ſic extent conſuetudo, & præſcriptio, ſtatutum ac priuilegium, ibidem num 30
Appellandi omiſſo medio praxis laudata, & ſi in Principe contrarium laudet Speculator,& in Papa eam laudet,Abbas, p.458.n.31, & 32
Papa ſolet remittere cauſam ad ſe appellatam alij Iudici inferiori,ibid n.33
Appellatio de Iure Canonico interpoſita omiſſo medio, non eſt nulla, parte appellata non opponente; item & Iure Ciuili,ibid.n 34. & 35
Appellatio ab Epiſcopo Papæ delegato, num ad Metropolitanum, ſeu ad Papam interponatur, ibid.n.37.numeris ſequentib.
Appellatur ab Epiſcopo Papæ legato in viſitatione ad eius Metropolitanum,ibid.n.38
Electio contra Appellationem facta reuocatur, pagina 125. num 35
Appellans ab inſtitutione ab Epiſcopo denegata non inducit attentatum, niſi alius inſtituetur in beneficio ſibi præſentato,ibid.n.26
Appellari & ſi poſſit ab electione facta, aut facienda, & à confirmatione electionis, ſed non ſic poſt factam electionem à traditione futura poſſeſſionis ſeu inueſtituræ expenditur,ibid n.27
Appellatio omiſſo Epiſcopo non fit ad Metropolitanum, & regulariter fit ad proximum ſuperiorem, niſi aliud conſuetudo decernat, p.45.n.11
Appellatio alternatiua non vititur, eo quod vnius Iudex ad quem ſit incompetens quia competens eſt adeundus, ibid. num.82
Appellatio, & citatio ad Iudicium Dei io valle Ioſaphat, non licita, vel prohibita, p.787 n.38
Appellatio in dubio iudicari debet, non deſerta, pag.404. num 41
Appellatio non currens cum ipſa excommunicatione, præſumitur poſterior in foro conſcientiæ: quid io foro exteriori, p.545 n.1. & 2
Appellans cùm Iudex legit ſententiam, antequam accedat ad Verbum *excommunico*, vel ècontra, dum exprimit Appellans Verbum appello Iudex excommunicat,ibid.n.3
Iudex cum clauſula *Appellatione remota*: poteſt probabiliter excommunicare appellantem,ibid.n 4
Probare debet referens ſe excommunicatum poſt Appellationem,ibid.n. 5
Appellatio præcedens declaratoriam num impediat, vt Iudex vltro procedat, ibid. n 6
Appellatio ſuſpendit excommunicationis effectum, ſi per denunciationem excommunicatus ligaretur in plus, ibidem num.7
appellatio interpoſita, antequam Iudex ferat excommunicationem impedit incurſionem eius, niſi iudici conceſſum ſit, vt ea non obſtante procedat, n.544.p.17
Excommunicatio lata poſt Appellationem eſt nulla, vtpotè lata non iudice, p.544.n.18
Appellatio ab excommunicatione admittitur ad effectum deuolutiuum, cùm Iudex ad quem poſſit excommunicatum abſoluere,ibid.n.19
Appellari poteſt à præcepto facto, ſub pœna excommunicationis, ibid.n.20
Appellatio admittitur quando excommunicatio contineret intolerabilem errorem, item ſi ſit lata poſt legitimam Appellationem,ibid. n.21
Appellatio à ſententia declarationis, ſeu denunciationis potentior eſt, quam ea, quæ interponitur ante ſententiam excommunicationis, p.543. n.6
Appellatio à pœna legis non admittitur, benè tamen à ſententia Iudicis declarantis aliquem in eam incidiſſe, ibid. num.8
Appellatio, quæ impedit, de iure declarationem cenſuræ, non impedit, vt Iudex laicus inhibeat Eccleſiaſticum,ibid. num.9
Declaratus vt excommunicatus per cedulones, poterit cum omnibus communicare,ſi intra terminum Appellauit, ibid. num.10
Appellatio à ſententia Iudicis declaratoria, ſuſpendit, & deuoluit cauſam, ibid. n.12
Recuſatio facit ſuſpendere excommunicationem, & cenſuram ac Appellatio, ibid.n.13
Appellans ſi innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, p.538 n 53
Appellatio à ſententia momentaneæ poſſeſſionis non admittitur Iure Ciuili intellige in poſſeſſorio momètaneo,p.484. n.1. & 4. limita vt n.5
Appellatio prohibita eſt io cauſis, quæ non recipiunt dilationem, ibid. n.2
Appellatione pendente qualiter queunt partes non propoſita proponere, & non probata probare, ſeu exceptiones opponere, p.528. 33
Appellatio à iudice bonorum confiſcatorum ſanctæ Inquiſitionis interponitur ad ipſum tribunal inquiſitionis, vbi egit & quando ſupplicari valeat ad ſupremum inquiſitionis conſilium quid io alius cautio, pagina 460,numero 61. & 62
Appellatio à iudicibus ſubdelegatis ſanctæ Cruciatæ interponitur ad Concilium eius ſupremum, ibid. n.63
Appellatio in terris Domini Vaſallorum queit illico omiſſo medio interponi ad regales Cancellarios accumulatiuè, p 461. n.65. & 66
Appellatio à iudice conſtituto per Dominum Vaſallorum ad audiendas appellationum cauſas aliorum inferiorum interponitur ad reum, ibid n.67
Appellans quando renuntians Appellationi adhuc appellato proſequenti appellationem condemnetur in expenſis, pagina 402. num 23. 24. & 25. & quando non condemnetur, ibid n.26
Appellatio licet à decreto torturæ, non tantum cum Iudex declarat Reum torquendum io principali, ſed ad habendum reſponſum affirmatiuum, aut negatiuum, ibid.n.27. & 28. nec interim nouandum eſt, ibid. n 29
Appellari licet à comminatione torturæ, p.403. n 29
Appellari poteſt iudicialiter, & extraiudicialiter à præcepto facto ſub pœna excommunicationis, & in qualibet cenſura lata ſub conditione, p.554. n.17 & 18
Appellaſſe in ſcriptis num videatur qui grauaminis cauſas expreſſit in ſchedula *remiſſiuè*, p.473. n.5
Fatalia ad proſequendam Appellationem non currunt appellandi qui agit ſuper attentatis, p.478. n.4
Appellatio à pronunciatione facta per Iudicem ſententiam eſſe exequendam: qualiter admittatur, p.307. n.40
Appellari poteſt à Iudice dato de partium conſenſu, p 288. num.1. 2. & 3. & à ſententia arbitri, & ad quem, p 289. num 5
Appellari queit à Iudice, cuius iuriſdictio de partium conſenſu fuit prorogata, p.289. n.6
Appellari queit à ſententia Epiſcopi, ibid. n.8
Appellatio gradatim, & non omiſſo medio qualiter contingat, & inter quos iudices, pagina 417. numero 13. 14. & 15
Appellatio de iure Regio ſæpè contingit, vt omiſſo medio ſtatim interponatur ad Principem, ibid. n.16
Appellatio omiſſo medio permittitur, vbi ſuperior Iudex proximior eſſet inhabilis, vel ſi appellatur ad curiam ſupremam, ibid. num.18. & 19. vel ſi appellatur ad maiorem, ibid. n 20
Appellatus nequit appellanti præfigere terminum, vt proſequatur Appellationem nec legem illi imponere, p.415. num.5
Appellatus nequit præueniendo appellantem impetrare iudicem, ſeu commiſſionem cauſæ, niſi in ea faciat mentionem de termino: expenditur, ibid n.6 & 7
Appellatio à condemnatione delicti facta per prælatum, licet regulari (n iſi) non à pœna, ſed à mulcta, p.419.n.26. 27. & 28
Appellari non licet à lege, à qua imponitur pœna, & de ratione, ibid. n 28. & 36
Appellatio ab interlocutoria proponitur in ſcriptis, p.236 num.6
Appellatio ab executore modum excedente in executore, ad quem interponetur, & in quibus ab executore appellatur,p.258.n.6. & 7

Digitized by Google

Index Rerum,

Appellatio ab obligatione camerali, eſt prohibita, ibidem num. 8

Appellari quando poſſit, vel non à præcepto de ſoluendo, p.308. num,3. 6. & 7. vbi de quadam cautela.

Appellare poterit quilibet litigantium, cuius intereſt ſiua actor, ſiue reus, p.465. n,1. & 2. & quando ſententia continet diuerſa capitula, poteſt appellari ad Iudices diuerſos, ibid. n.8

Appellatus poteſt appellationi adhærere, quoad expenſas quando primus Iudex non abſoluit, nec appellantem condemnauit, ſi fiat cum quatuor requiſitis, p.405.num.6.7. 8.9.10.& 11

Appellatio à mandato executorio latæ ſententiæ pro paupere in cauſa alimentorum, ſeu mercedis, non ſuſpendit effectum executionis: ibid. n.13

Appellare poteſt major 14. annorum, vel habens curatorem vel ſi eius curator non vult appellare, ibid. num.14 & 15. aliàs non item, ibid n.16

Appellatio admittitur à ſententia Cardinalis legati Papæ, pag.404 n.35

Appellare nequit contumax verus nec auditur Appellans pag.406. num.12. & 13. fallit, ibid.n. 4.3. & 6

Appellans non auditur qui vocatus legitimis edictis abſens ſit condemnatus, ibid,n.2. & 3

Appellare poteſt qui ex quo non exhibuit inſtrumenta fuit condemnatus, ibid n.3

Appellationis abdicatio concedi nequit à Principe priuilegium, p 472 n.42

Appellatio non admittitur à ſententia Epiſcopi, cuius iuriſdictio fuit prorogata de conſenſu partium; ſecus in alijs Iudicibus inferioribus, p.409.n 37

Scholaris poteſt appellare à quocumque iudice ad Imperatorem, p.457.n.22

Viduæ, & pupilli poſſunt ad Principem appellare, ibidem num.23

Appellatio omiſſo medio, quęit fieri ad Patriarchas, ibidem num.24

Appellatio omiſſo medio per errorem, non eſt inutilis, ibid. num,25

Appellatio omiſſo medio permittitur, cum concurrit Iuriſdictio mediata, & immediata, ibid.n.26

Appellatio omiſſo medio permittitur quando Epiſcopus litigaret cum ſubdito, ibid.n.27

Appellari queit omiſſo medio à Iudice, qui habet Iuriſdictionem à perſona Eccleſiaſtica, ibid.n.28

Appellatio, à ſententia excommunicationis, permittitur, cum effectu deuolutiuo, & de ratione, p 540 n.7

Appellatio à ſententia lata ſecundum opinionem probabilem, non licet ſecundùm aliquos, p.400. n.1, 2. & 3. contraria eſt verior praxis, etiamſi Iudex pronunciet ſecundum probabiliorem opinionem, ſi appellandi aſſiſtat alia probabilis, n.4.& 5

Appellationem Iudex non admittens, ſi cauſa eſt criminalis deponitur, p.421

Appellatio ab exceſſu quando alias, & nimis ſeuerus interponitur ad capitulum, p.421.n.4.&3

Appellans à ſententia lata extra Romanam Curiam non aſſignato termino à iudice, nec à ſe ipſo habet annum ad proſequendum ex cauſa biennium, p.452.n.19

Appellans debet detineri in carceribus iudicis à quo & quid ſi carceratus petatur à Iudice Eccleſiæ, pagina 297. num.70. & 71

Appellatio iure nouiori regio intra quinque dies à lata ſcientia interponitur etiam à tertio volente litigare, pag.431. n.3. & 4. & extenditur ad laudem ſeu arbitri ſententiam in cauſa feudali & in reſtituto ad appellandum, ibidem num.7

Appellatio in ſententia nulla, non eſt omnino nulla, p 246. num.13. & 16. & quod ſi non interponatur in termino, num.17

Appellatio à confeſſo, & conuicto interpoſita, non admittitur ad impediendum executionem ſententiæ, pag 407. num 12

Appellandi tempus diuerſum fuit iure antiquo ab indito hodie iure regio & Canonico atque Authenticorum, p.432. num.1. 2. 3. & 4

Appellatio fiebat intra decem dies à lata ſententia Authenticorum, & partitarum iure, ibid.n,2

Fatales ad proſequendam Appellationem qui iure noſtro Regio, p.441.n.21.& 22

Tempus quartum aſſignatum ad proſequendam Appellationem eſt anni excuſa biennij fallit in cauſis ſummæ, paruæ, p.441.n.22.& 23

Appellatio in cauſis non excedentibus ſummam decem millium marapetinorum interponitur ad conſiſtoria intra quinque dies, & finitur intra triginta, p.441.n.23

Appellatio ad conſiſtorium ciuitatis, vel villæ, habet locum, quando ex ſtatutis pro damnis montium, paſtuum, aut vinearum, imponitur pœna partim applicata cuſtodibus, partim conſilio, partim iudici, ibid.n.24

Recuſare num poſſit Appellans iudicem à quo appellauit remiſſiuè, p.451.n.1.2.& 3

Appellatio interpoſita ſuper articulo ſeparato, non ſuſpendit Iuriſdictionem Iudicis à quo, ibid.n.2

Appellatio non admittitur à ſententia Principis, niſi contineret manifeſtam iniquitatem, p.408. num,27. 29. & num.30

Appellatio non admittitur à ſententia Papæ, niſi in caſibus, in quibus ſubeſt Concilio vniuerſali, ibid,n.28

Appellatio non denegatur, veluti ſi ad relationem alterius Princeps reſcripſerit, ibid.n,32

Appellatio non admittitur à ſententia Cardinaliſi ſecundùm aliquos, & verum ſi lata ſit à toto cætu Cardinalium ſecus ſi ab vno, aut altero, pag.409. numero 32. 34. & 35

Appellatio à ſtatuto, à comminationibus, à delatione iuramenti, à ſententia lata dolo iudicis, cauſa paupertatis, & ſi pendet articulus, an ſit deſerta, vel non. & in reductione ad arbitrium queit interponi ſemper, p.433.

Minor non Appellans in tempore reſtituitur ad appellandum: quia de tutore, ibid.n.13.& 14

Appellatio quandocumque interponitur à ſententia, quæ non tranſiit in rem iudicatam, & de aliis caſibus remiſſiue, ibid, num.15.& 16

Appellatio ab incarceratione loco non tuto, & aliis, ſi ſuper illis ſit lata ſententia fiet intra decem dies, ſeu quinque, ibid.n.17

Appellatio à difinitiua totam cauſam devoluit, non ſit ab interlocutoria, p.418 n 42

Appellatio à ſententia notorie iniuſta, habet vtrumque effectum, p.316.n.30

Appellationis remotio, non impedit Appellationem, vbi manifeſtè quis grauatus, ibid.n.31

Appellationis prohibitio in litteris commiſſionis, non tollit Appellationem, vbi manifeſtè quis grauatur, ibidem num.33

Appellatio à delegato, ad delegantem interponitur? Et ſic ad Papam. p.459 n.41,42. & 48

Appellatio ab Epiſcopo Papæ delegato, fit omiſſio medio ad Papam, ſi ratione talis delegationis mutata ſit, aut addita in aliquo ordinaria Epiſcopi Iuriſdictio, ſecus ſi delegatio ſit iuxta Iuriſdictionem, quam antea habebat, ibidem num 43. & 44. etiam ſi commiſſio fiat per verbum commiſimus, aut præcipimus, ibid.n.45.46. & 47

Appellanti incumbit probare ſe Appellare intra tempus decem, vel quinque dierum, pagina 434. numero 26. & 29

Appellans in vltima die debet exprimere horam diei qua appellat, & de praxi curiæ Romanæ, ibid n,27

appellari non poteſt ad Papam à Concilio generali ſi Papa præfuerit in Concilio, p.463.n.12

appellatio ad Papam, non permittitur à Concilio congregato, ſuper ſucceſſione Papatus, p 404.n,13

appellatio à Iudicibus conſeruatoribus, archiepiſcopatus Toletani, non interponitur ad Concilium archiepiſcopi, contra Narbonam, cujus fundamentis ſatiſfit, ibid n.14. 15. & 16

appellatio extraiudicialis, ſolet dici prouocatio, ad cauſam, & habet vim conuentionis, in quibus fiat. & ad quos Iudices, p.292.n 5.6. & 7

appellatio decreto viſitationis, quando habeat effectum deuolutiuum, & non deſideret cauſa expreſſionem, p.423. n.13.15.16 & 19

appellatio à mandato de reſidendo, datur tantum quoad deuolutiuum effectum, ibid n.14

appellatio admittitur, ſi Epiſcopus procedat in exemptos, ibid.n,17

Geſta appellatione pendente reuocantur, vbi apparet de priuilegio, aut exemptione, ibid.n 18

appellatio interpoſita à viſitatione de correctione non ſuſpendit executionem, & licet dato exceſſu, ibid. n.19. 21. & 23

Carcerati appellantes à quo de prætenſu in corrigendo cognoſcantur, ibid.n.10

appellatio à decreto viſitationis, ad quem interponatur Iudicem, ibid.n.22

appellatio interponi queit à non habente mandatum, ſi intra decem dies interponatur, p.433.n.9

Appellatio

Digitized by Google

Appellatio ſine præfinitione temporis interponi queit, dum durat grauamen, & cauſa appellandi, vt ab incarceratione, excommunicatione, & interdicto, & in citato ad locum non tutum, ibid. num. 11. & in aliis, ibid. num. 12. fallit ſi ſuper iſtis, & aliis ſimilibus ſit pronunciatum, ibid. num. 17

Appellatio licet ſi Prælatus excedat modum in corrigendo; ſecus ſi non, ſiue ſit compilatus proceſſus, p. 424. n. 27. & 28

Appellatus habet adhæſionis remedium in connexis per appellationem appellantis etiam poſt decendium aut deſertam Appellationem, non ſic in ſeparatis capitulis, p. 419. n. 57. & 58

Appellatio tertio eſt neceſſaria, quando omnino ei præiudicat, etiam præſumptiuè, p. 315. n. 21

Appellationes apud Belgas de facto excluduntur: explica, p. 472. n. 37. & 45

Appellatio ad Papam, nec vllo priuilegio tollitur, ibidem num. 58

Appellatio eſt Innocentiæ præſidium, & defenſio à natura indulta, remedium neceſſariſſimum, & mundo bonum, p. 293. n. 12. & 13. vbi de aliis Epithetis.

Appellatio vnius aliis prodeſt litigantibus ex cauſa diuerſa, p. 418. n. 55

Appellatio fit ab inferiore Iudice ad eius ſuperiorem, p. 454. num. 1

Appellatio de Iure Ciuili, eſt gradatim facienda, & non omiſſo medio, alias eſt nulla, & remittitur Iudici incumbit cognoſcere, ibid. n. 1 & 4 & qualiter, ibid. n. 5

Appellatio in vna cauſa bis tantum permittitur, nec tertio prouocari licet etiam reſcripto Principis, aut Pontificis, p. 78. n. 1 2. & 3

Appellatio tertia non admittitur etiam quoad effectum ſuſpenſiuum, & de pœna tertio prouocantis, ibidem num. 5

Appellatio eſt inuenta, vt iudici inique iudicanti imponeretur materia, eiuſque detentionis ſpecies muniat denegando, expende, p. 306. n. 1. 7 & 8

Appellatio habet primordia ad defenſionem ob id: quia dicitur iuris naturalis expende, ibid. n. 2. 6 & 7

Appellari non poteſt à futuro grauamine, niſi eſſet irreparabile, vel quando trahit originem à grauamine iam illato, vel ſi eſſet comminatum per Iudicem, & in Appellatione extraiudiciali, pagina 505. numero 3. 4. 5. & 6

Appellatio alternatiua eſt nulla, ſed de Iure Canonico permittitur, p. 401. n. 75. 75. 76. 77. 78. 79. & 80. vbi quid de Ciuili & Canonico iure in praxi.

Appellatio alternatiua valet ſi in actu eius concurrit dubitatio iuris vel facti, p. 402. n. 74

Appellatio interpoſita ad Archiepiſcopum, vel ad Papam eſt valida & qualiter ad Epiſcopum, ibidem numero 76. & 77

Appellatio alternatiuè concepta eſt valida de ſtylo Curiæ, ibid. n. 78

Appellatio alternatiua valet quando infra decem dies certificatur appellatus de iudice, de quo ſenſit appellans, ibid. n. 79. 80. & 81. vbi quod alias ſit nulla.

Appellatio alternatiua non vitiatur eo quod vnus iudex ad quem ſit incompetens, quia competens eſt adeundus, ibid. num. 82

Appellatio extraiudicialis non ſuſpendit iuriſdictionem, ex quo extraiudicialiter procedatur, p. 524. n. 11

Appellatio extraiudicialis, eſt quædam prouocatio ad cauſam inchoandam, ibid. n. 11

Appellatio ab vno articulo non ſuſpendit iuriſdictionem in alio, ibid. n. 14

Collationes factæ poſt appellationem reuocantur vt attentatæ, & quid de beneficialibus, ibidem numero 16. 19. & 23

Appellatio generalis, & vaga ab excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicto ante eorum probationem eſt valida, p. 553. n. 11

Appellatio interpoſita ab Epiſcopo ſublata ſuſpenſione ad reincidentiam facit vt iterum non contrahatur ſuſpenſio ibid. n. 11. & 13. niſi, ibid. n. 14

Appellatio interpoſita, ſublato interdicto loci, aut perſonæ ad reincidentiam num, procedat, ac in ſuſpenſione p. 554. n. 15

Friuolæ Appellationes, & calumnioſæ, non admittuntur imò regulariter à iudice poſſunt reiici, & ad vlteriora proprogredi, abſque vitio attentatorum, pagina 495. numero 2

Reſtitutio habet naturam Appellationis, p. 295. n. 48

Appellare poſſunt à ſententia omnes quorum intereſt, & quando, p. 410. n. 5. 6. 7 & quādo quibus intereſt, ib. n. 8. & 9

Legatarij quando appellare queunt à ſententia lata contra hæredem, ibid. n. 7

Appellare quilibet poteſt pro damnato ad mortem, ibid. num. 10

Appellare nequit non grauatus, vt conuictus confeſſus, aut qui friuole appellat ibid. n. 11

Mater quando Appellet nomine filij, ſeu conſanguineus, & in quibus cauſis, ibid. n. 12 & 13

Appellatio Domini, prodeſt ſubdito, & procuratoris habentis mandatum generali, ibid. n. 14. 15. 16. & 17

Procurator quando tenetur litem proſequi: quid ſi à ſententia non Appellauit, p. 417 n. 16

Appellare nequit ille, cui non intereſt in cauſa, ibidem num. 18

Appellatio permittitur omnibus, qui experti ſunt in ſua cauſa, niſi conditio, aut aliud obſtet, ibid. n. 19

Appellatio pacto, aut conuentione partium, tolli queit, aut renunciari; ibid. n. 20

Promittens non Appellare ante ſententiam coram iudice perdit prouocationis remedium, nonnullitatis, ibidem num. 21

Appellare queit victus à iudice dato ex conſenſu litigantium ibid. n. 22

Appellatio denegatur, cui obeſt perſonæ conditio vt ſeruo ſed competit ſupplicatio, ibid. n. 23. & 24

Appellatio ratione delictorum, perſonis multis denegatur, & quare, & quæ iſtæ perſonæ ſint, ibid. n. 25. & 27

Appellare nequeunt publici latrones, ſeditionum concinnatores, duces factionum homicidæ, venefici, maledici, adulteri, committentes violentiam manifeſtam & alii, ibid. n. 16

Appellatio nequit à pronuntia ſententiæ de exequendo, p. 516 num. 1. 2

Appellari poteſt à mero executore, quoties excedit exequendi modum, & ab executione exceſſiua, p. 517 n. 4 & ad quem effectum, n. 5. & 6

Appellatio, quæ remouetur, conceditur ratione exceſſus, ſi de eo conſtet, p. 517. n. 7. & 8. & qualis debeat eſſe, ibid. n. 13

Appellans habet contra ſe præſumptionem, & ſic tenetur exprimere cauſam, ibid. n. 7

Appellari non licet ab actione comprehenſa vtiliter in via executiua, & ſine qua ſententia, vel contractus exequi non poſſint, ibid. n. 9

Appellatio deuolutiua in via executiua, liquida, erit deuolutiua, & non ſuſpenſiua, niſi detur exceſſus, vel grauamen, ibid. n. 10

Appellari non licet ex declaratione qualitatum, & circunſtantiarum in re iudicata, ibid. n. 11

Appellatio ſuſpenſiua non admittitur à ſententia, quæ non auget, nec minuit circunſtantiam, nec qualitatem ſententiæ principalis, ibid. n. 12

Appellatio ſuſpendit negotium, ſi ſententia contineat grauamen, vt in decreto executorialium, niſi committatur Cardinali, *appellatione remota*, ibid. n. 13

Appellatio ab Executore Bullarum Apoſtolicarum, qualis, & & num denegetur, ibid. n. 15. 16. 17. & 18

Appellatio qualiter à partibus queat renuntiari, p. 401. n. 8. & num. ſeqq.

Appellatio tolli poteſt ex partium conſenſu, & pacto de non appellando, ibid. n. 9. & 10

Appellare cenſetur impeditus paupertate, impoſſibilitate, & ex aliis cauſis, p. 592. n. 14

Appellare non audens, debet allegare, & probare cauſam ſui impedimenti, ibid. n. 15. & n. ſeqq.

Appellatio vt operetur ſuos effectus debet eſſe iudici intimata, & parti limitatur in extraiudiciali, pag. 411 num. 20. & 21

Apppellatio ab interlocutoria fit in ſcriptis, & à diffinitiua ſufficit viua voce dicendo appellantem & ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, & quando, ibidem numero 23

Appellatio à diffinitiua fit in ſcriptis ſi illico non fuit ab eius pronunciatione appellatum viuere, ibid. n. 24

Appellatio quæ interponitur ab Executore modum excedente potius dicitur recurſus, p. 519. n. 34

Appellari poteſt ab Executore non excedente modum in pronunciatione de exequendo inſtrumento, vel ſi in Appellatione cauſa exprimatur, & in pronuntiatione negatiua de non exequendo, vel in executione peracta, ibid. num. 35

Appellatur licitè ſi Iudex ante litem conteſtatam circa principale negotium aliquid innouat, vel ſi diem aſſignatum ſine cauſa præuenit, pagina 582. numero 1. & 2. & quid Procuratore non ſeruante mandati formam, ibid. num. 3

Index Rerum,

Appellatio locum habet, ſi grauamen eſt notorium, non obſtante Appellatoris renunciatione, p.402. num.18

Appellaturus poterit in ſyndicatu agere contra Iudicem ex mala iudicatura, ibid.num 19

Appellatio facta per vnum ex correis, prodeſt cæteris non appellantibus, niſi ſententiæ conſentiant, p.308. num.1. & 3. quid in reuocatione, n.5

Appellans timere, à quo Iudice Puniatur, p.498. num.17. & 19. & punitur extra ordinem à iudice à quo, ibid.n.22. & poteſt à Iudice ad quem, ibid.num.23

Appellans ſemel, etſi redeundo ad Iudicem videatur renunciaſſe appellationi ſi poſtea grauatur in ſententia poterit nihilominus appellaſſe, p.556.n.18

Appellari nequit ab executione econtra, p.307. n.35.& 39.expenditur, n.40

Deſerta Appellatio qualiter intelligatur, p.435.n.37

Appellans debet proteſtari, ſi cum petit Apoſtolos, Iudex à quo eos non recipit, & illum conuenire poſt elapſum tempus, & ſi Iudex à quo procedat, ſit proceſſus inualidus ab illo tempore, idemque eſſe ſi non reſpondeat petitis Apoſtolis, p.473. n.38. & 39

Appellatio admittitur in manifeſtis, p.495. n.9

Appellatio non admittitur in Notorio præſumpto iuris & fictionis, prout ſurgit a facto Notorio, ibidem num 10. & 11

Procurator datus ad impetrandum ſuper appellatione, ſi non ſeruauit formam mandati auditur appellans poſt annum, ibid.n.3

Appellatio tertia admittitur, ſi in eadem cauſa aliquid ſit ſuper additum iudicialiter, & quare, p.578. n.6. & 7

Appellatio tertia admittitur à ſententia tertia lata ſuper deſertione appellationis, item ſi Iudex declarauerit in tertia ſententias illas duas, ibid. n.8 & 9

Appellari poteſt millies aduerſis ſententiis, ſi millies grauetur pars vtraque poteſt bis appellare, ibid.n.10

Appellari poteſt à ſententia declarante, tres vel duas eſſe conformes, tertius poteſt quandocumque appellare: explicatur. ibid n 11.14. & 25

Appellatio non impedit, quominus abſolutio ab excommunicatione lata ſuum operetur effectum, & quod excommunicatus, humiliter eam petens abſoluatur, pag.546. num 9. & 10

Appellatio à ſententia Papæ malè informato ad ipſum benè informatum valet, p.462 num 8

Appellans vt ſuccurratur ad tertium fatale, debet probare diligentiam feciſſe pro proſequenda appellatione, & quod probet, vt ſi impeditus non fuiſſet, eam eſſet proſequutus, p.476.num.19 & 20

Appellatio in iudicio poſſeſſorio admittitur, quando appellandi ratio eſt in promptu, p.504.num.42

Appellatio quæ legitima non eſt ex contentis in ipſo proceſſu, non retardat executionem, ibid.num.43

Appellans petens coram Iudice ad quem turbatam poſſeſſionem, reformari non cenſetur appellationi renunciare, ibid. num 44. 45. & 46

Appellatio permittitur à declaratione pœnæ, p.429.n.33

Appellans non debet dicere appello à tali pœna mihi à Iudice inducta, ſed appello, quia non commiſi tale delictum, vel non conſtat me aliquam pœnam incidiſſe, ibidem num.34

Appellatio à cenſura ſuſpenſionis, non æquè operatur ac in excommunicatione, p.546. num. 14. & 21. vbi cum diſtinctione, & quid de denunciatione, ſeu declaratione, ibid. n.22.23. & 24

Appellatio ab interdicto Eccleſiaſtico, cum non ſuſpendit in ſpiritualibus, non ſic in temporalibus, ibidem num, 18. & 19

Appellatio, & recuſatio num æquiparentur, *remiſſiuè*, p 511 n.2

Appellatus abſolutus ab excommunicatione, manet non obſtante appellatione Aduerſarij, p.553 num.3

Appellare regulariter quis coram honeſtis viris, pag.593. num.18 & 20

Appellationem poſſit qui promiſit cum iuramento ſtare ſententiæ à Iudice latæ, vel ferendæ, p.506.num.2

Appellatio non fit licita à ſimul cognoſcente de præiudicialibus, vel lite non conteſtata Teſtes recipiente, vel eius, qui cum offerret ſuam exceptionem probare admiſſus non fuit à Iudice remiſſiuè, pag.479.n 16

Appellari quis de Iure Canonico ſeptuageſies, amplius, *remiſſiuè*, p.513.num 7

Appellans coram honeſta perſona, & non coram Iudice non inuento, aut cauſa metus, non tenetur repetere appellationem coram eo, ceſſante metu aut impedimento, pag. 594. num.32

Appellans iniuſtè, & cum conuitio Iudicis, vltra pœnam illatæ iniuriæ æſtimandam ſecundum qualitatem Iudicis venit puniendus pœna decem marapetinorum aureorum id eſt ſexcentorum, p 498. num.24 & 28

Appellationi ab alio interpoſitæ non deferens, non gaudet beneficio appellandi, niſi appellatus proſequatur, pag.515. num.2.& 4

Appellatio ab interlocutoria in articulo præiudiciali non ligat manus, p.505.num.58

Appellaturus poſt elapſa tempora non admittitur, pag.591. num.2

Appellare deſinens à ſententia iudicis metu, habetur pro appellante, ibid.num 3

Appellari poteſt ſecundùm canones ante, & poſt litem conteſtatam, & in prolatione ſententiæ, poſt, pag.494. num 1

Appellatur de Eccleſiaſticis Prælatis à Rege iuriſdictionem habentibus ad ipſum Regem, p.474 num 8

Appellatio de iuris rigore non valuit hic, ibid.num.9

Appellandum eſt cum reuerentia iudicis à quo, pag.498. n.19. & 20

Honor debitus Iudicibus, eſt exhibendus, ibid num.20

Iniuria Iudicis, eſt ab eo recedere, ibid.num 21

Appellatio præſumptiua, ſeu tacita qualiter contingat *remiſſiuè*, p.510. num.1

Appellatio admittitur à ſententia lata in cauſa poſſeſſoria, ſi eſt connexa proprietatis cauſæ, p.488 num 1

Appellari poteſt, quoties duæ ſunt complicatæ cauſæ, vna appellabilis, alia non, ibid num. 5

Appellatio num admittitur à ſententia, per quam confirmatur tenuta, & ſubſidio bonorum, ibidem numero 3. & 4

Appellandum eſt ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, quando Clericus litigat coram ſæculari, niſi aliter conſuetudine, aut priuilegio diſponatur, pagina 474. num.3. & 4

Appellatio non datur in notoriis: fallit in deuolutiuo effectu, p.495. n.1. in nonnullis aliis, in quibus admittitur, n.5. 6.7.8.& 10

Appellatio admittitur quoad effectum à ſententia lata ſuper alimentis futuris, non ſic de præteritis, p.490. num.1

Appellans friuole in criminalibus, num puniatur vt in ciuilibus, p.499.num.30

Appellatio regulariter admittitur à meris poſſeſſoriis de Iure Canonico, p 484.num 7

Appellatio non admittitur in poſſeſſorio, etiam ſi cauſa fuerit facta appellabilis in prima inſtantia, p.489.n.12

Appellari poteſt à ſententia meri poſſeſſorij, ſi ſit iniuſta, ibid.n.13

Appellatio nunquam cenſetur prohibita, data notoria iniquitate, ibid num.14

Appellatio datur ab ordinario proceſſu, quoties Iudex procedit inordinate in poſſeſſorio Iudicio, ibid. n 15

Appellare quis poteſt à condemnatione fructuum, ibidem n.16. & 17. ſecus à taxatione fructuum, ibid. n.18. & 19. quid in cauſa appellationis reuocatoria primæ, ibid. n.20

Appellatio admittitur ſi Iudex pronunciat ſe competentem tacitè, vel expreſsè Textus noſter intelligitur, p.582. num.11

Appellatio locum non habet, ſi Iudex abſque ſententia ſolum exprobationibus decernit mandatum, pagin 305. num.14 & 15

Appellans ab ordinario poteſt de delicto commiſſo ab eo puniri, p.604.num. 23

Appellatio cenſetur permiſſa, niſi in caſibus, vbi ſpecialiter prohibetur, pag.573. num 10 11. 12. 13.& 14

Appellare verbum quas habet ſignificationes, p.593.num.15. 16 17.18.19. & 20

Appellationis plura remiſſiuè inſinuantur, ibidem num.21

Appellare impeditus, ſeu proſequi appellationem tempus ad appellandum, auditur, p.592. num.6 & 7

Appellari nequit pluribus in cauſis *remiſſiuè*, pagin.493. n.28.30, & 54

Appellari nequit à legis ſententia, nec à pœna Iuris, nec à Iudice decernente pœnam Iuris, ibid.num 34

Appellandi Ius, quoad vtrumque effectum auffertur ſpoliatori manifeſto, quid de appellante ſuper remedio, *cap. reintegrandæ*, *remiſſiuè*, ibid num 31. & 32

Appellatio producit effectus extinguit pronunciatum, ſuſpendit iuriſdictionem vnius iudicis iuriſdictionem ad alium eam transmittens: expenditur, p.42.n 13.17 & 18

Appellatio non ſuſpendit executionem in caſibus poſſeſſorij decimarum alimentorum mercedis in iudicio aſſiſtentiæ in decretis affirmatiuis, ibid. num. 14. & 15

Appellatio in quibus caſibus non operetur effectum *remiſſiuè*, ibid. num.16

Salaria

Digitized by Google

Salaria famulorum, ſunt ſoluenda, non obſtante appellatione, p.492. n. 19.20 & 21

Appellatio à mandato de exequendo, num admittatur remiſſiuè, p.492 n.22

Appellatio debet proponi coram iudice à quo, ne vlterius procedat; aliàs ab eo facta, vt attentata reuocentur: Et quid amplius proponatur, p.497. num.1. fallit iudice abſente, ibid. n.3

Appellatio iudice à quo abſente, rectè coram honeſtis perſonis proponitur, & coram iudice ad quem, iudici, & parti intimandam, ibid. num.3. & 4

Abſens, vt dicatur iudex ad appellandum ſatis eſt vt requiratur in loco publico, ibid num 5

Appellatio incipit effectum habere à tempore, quo iudici à quo eſt intimata, ibid n.6

Appellatio valet, iudice abſente, quando quis ob eius metum, non auderet in eius appellare præſentia; & tunc iudici, non eſt neceſſe intimari, ibid. num 7

Appellatio extraiudicialis in abſentia aduerſarij debet intra menſem ei, vel eius procuratori intimari, ibidem numero 8

Appellatio à ſententia lata à pluribus iudicibus debet omnibus intimari, aut eorum maiori parti, quod ſi nequeat haberi aliter fiet, ibid n.9.10. 11. & 12

Appellatio non ſufficit porrigi in Tribunali, ſine iudicis præſentia, p.498. num 13

Friuolè ac temerè, ſeu calumnioſè non auditur, appellans imò punitur, & qualiter antiquitus & hodie, ibid. n.14. 15. 16. & 17

Appellationi illius qui ea interpoſita alium ſpoliauit non defertur, p.515. num 3

Appellatus debet incontinenti probare moleſtiam ob aduerſam ſibi illatam clauſula *incontinenti*, quos effectus habeat *remiſſiuè*, ibid. n.5

Iudex in dubio debet pronunciare appellationem non eſſe deſertam, p 445. num.27

Deſerta cenſetur Appellatio, quoties reddens pro Apoſtolis habuit reuerentiales; & infrà decem dies, non fecit committere cauſas, p.445. num.28

Deſerta cenſetur Appellatio, vbi appellans penes regentem loco Vice Cancellarij non inſtiterit pro ſignatura commiſſionis obtinenda, & ad Curſores præſerenda infra viginti dies, p. 446. num 29

Deſerta cenſetur Appellatio, quandò appellans infra annum, ſi habuit Refutatorios, non obtinuit committi cauſam appellationis, & citari ad dicendum, ibid. num 30

Deſerta cenſetur Appellatio, quoties appellans cui datus eſt terminus iuris infrà eum non reddit pro Apoſtolis, vel cauſam commiſit, ibid. num.31

Deſerta Appellatio, quibus diebus cenſeatur ex conſtitutione Regni Neapoli, & quando de nullitate agatur, ibidem num.32 & 33

Nullitatis tractari poteſt Appellatione deſerta iuxta terminos conſtitutionis Neapoli, vbi de qua nullitate, ibidem num.33

Deſerta Appellatio quos pariat effectus, ibid num.34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. & 41

Deſerta appellationis attendi debet, & ſuper ea pronunciandum, ibid n.42

Deſertæ Appellationis cognoſcit Iudex, à quo extitit appellatum, ibid. num.43

Sententia ſuper deſertione Appellationis eſt interlocutoria, ibid. num.44

Princeps poteſt Appellationem deſertam admittere ex aliqua præſumptione veriſimili, & reparare non alias inferior, pag.446 n.45. & 46

Appellationis interponendæ tempus extenditur ad beneficialia, p.432. num.5

Appellationis iudex in articulo non appellato, non eſt iudex p.478. num.1

Sententiæ tot, quot capita, ibid. num.2

Appellari poteſt à legato ad proconſulem, p 466. num.5

Appellatio à Vicariis generalibus Toleti, & compluti fit ad conſilium Archiepiſcopi, & quare, ibid. num 6. & 7

Appellatio ab ordinariis, an ad nobiles admittatur, *remiſſiuè* ibid. num. 8

Feudatarius num Appellet ad Dominum feudi, *remiſſiuè*, ibid. n 9

Appellatio facta ad Papam abſorbet appellationem interpoſitam ad alium iudicem ei inferiorem in capitulis connexis, ibid. n. & 10. 11. etiam ſi inferior præueniſſet in cognoſcendo Papam, ibid n.12. contra Decium, ibid. n.13. expende, ibid. n.13

Appellatio olim debebat proſequi, & finiri ſpatio duorum menſium, vt quando appellabatur à nominatione ad munera, p.441. num.17

Appellatio ſuſpendit effectum excommunicationis latæ ſub conditione, etiamſi iudex eam tuliſſet ſub ea forma *niſi ſatisfeceris intra menſem ex nunc ſis excommunicatus*, p.548 num.3. & etiam ſuſpendit præceptum eius, & obligationem exequendi, ibid. n.4. fallit niſi debitor conſenſerit, ibid n 5

Appellatio taliter ſuſpendit effectum latæ cenſuræ ſub conditione, vt nec peccetur non exequendo mandatum, ibid. n 4

Appellatio à cenſura ſub conditione lata poteſt interponi illico, & medio tempore, & conditione pendente, ibidem num 5. & 7

Appellatio à cenſuris poteſt interponi poſt tempus præfixum à iure; ſecus in aliis ſententiis vbi de differentia: Et idem procedet poſt deſertam appellationem, & renunciationem eius, ibid num. 8. & 9

Appellatio ab Archidiaconis fit ad ipſum Epiſcopum, & etiam de aliis inferioribus, p.460. num.51

Appellatio à Iudice ordinario delegante ſuſpecto excommunicato mortuo ſuſpenſo, hæretico longe abſenti, non fit ad ipſum à ſententia ſui delegati, ibid n.52

Appellatio eſt interponenda in foro ſeculari ad proximum ſuperiorem, niſi fieret ad Regem, vel Cancellarias ibid n.53

Appellatio de Iudice aliculus Domini, aut de locumtenente prætoris, interponitur ad alios ſuperiores, ibid num.54

Appellatio à Iudice vulgò *Alcalde ordinario*, fieri poteſt ad Dominum, ſeu eius prætorem, ibid num 55

Appellatio à iudice, vulgò *Alcalde de la hermandad*, ad quem fiat, ibid. num. 59

Appellatio à locis & oppidis vicinis curiæ intra quinque leucas interponitur ad iudices Prouinciæ vulgo *alcaldes del crimen*, ibid. n.57

Appellatio iudicis delegati ſæcularis, ſeu ſubdelegati ad quem interponitur, ibid. num.58

Appellatio à delegato Principis interponit quis ad Cancellarias, niſi in caſibus in quibus fit ad ſuprema conſilia à quibus iudices dimanarunt & quid in reſidentiis apud indos, ibid. num.59

Appellatio num permittatur à ſententia per quam hæres in poſſeſſionem bonorum hæreditatis mittitur, ibid. n.22. & 23 vbi quid in praxi num, ibid. n.25 & 26

Appellatio quoties à lege non admittitur intelligitur de ſuſpenſiuâ, non autem de deuolutiua, ibid num.23

Appellationi locus non datur de iure communi, & Regio à datione poſſeſſionis, quæ fit ex legis ſoriæ remedio: item & iure Canonico, ibid. num.25 & 26

Appellatio à iudicio nominatiſſimo vulgò *de el interim*, num ad aliquem effectum admittatur, p.487. n 27. 28 29 & 30

Appellari poteſt à ſententia Arbitrorum à ſententia ſuper competentia, p.481. num.18. & 19

Appellari poteſt à præſtatione iuramenti, & in cauſa finium regundorum, ibid. num.20. & 21

Appellari poteſt à iudice reuocante ſententiam, & à Decreto de euacuando, ibid n 22. & 23

Appellari poteſt à ſententia lata de conſilio peritorum, & de partium conſenſu, & à ſententia legati de latere, ibid. num 24. & 25

Appellari poteſt à ſententia inſtrumenti guarentigiati, ibid. num.26

Appellari poteſt à ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, ibid. n.27

Appellatio admittitur à Salmano interdicto, & de aliis caſibus remiſſiuè, ibid n.28. & 29

Appellatio non admittitur à prouiſionibus ciuilibus in cauſis Fiſcalibus, in ſententia reductionis ad arbitrium, ibidem num.30. & 31

Appellatio non admittitur à ſententia declaratoria interlocutoriæ à ſententia præſtationis alimentorum, ibid. n.31 & 32

Appellatio non admittitur in cauſa dotis, & ſalarij in cauſa decimali, p.483. n.34. 35. & 41

Appellatio non admittitur à ſententia interdicti retinendæ, nec à ſententia extractionis, ibid n.36

Appellatio non admittitur à ſententia peritorum, ibidem num.37

Appellatio non admittitur à ſententia per quam Iudex ſe competentem pronunciat, ibid. n.38

Appellatio non admittitur à ſententia conſeruatorum, nec in cauſa præcedentiæ, ibid. n.39. & 40

Appellatio non admittitur à ſententia exequente primam nec à decretis in cauſis ſuſpitionum, ibid. n.42

Appellatio non ab expulſione anno militari, nec à dilata. nec à denegata iuſtitia, nec à taxatione expenſarum, ibid. n.43

Appellatio non datur à mandato de exequendo nec à reiectione appellationis, ibid n.44. & 45

Index Rerum,

Venditor non appellat à ſententia lata contra Emptorem nec is cuius nihil intereſt, ibid. 46

Appellatio negatur ei, qui acquieuit iudicato, item conuicto, & confeſſo, ibid. n.47. & 48

Appellatio non admittitur à decretis affirmatiuis, ibidem num.49

Fiſcus non Appellat, licet habeat recurſum, ibid. n.50

Appellatio num admittatur à pronuntia cauſam eſſe in deciſorio, ibid. n.51

Appellatio vbicumque prohibita eſt de iure communi prohibetur etiam recurſus, ſed non ita ſi ſit prohibita vigore priuilegij, vel præeminentiæ Tribunalis, ibid. n.52

Officialis alicuius iudicis pro geſtis officio condemnatus non Appellat: Item & in Sindicatu idem de condemnato pro debito publico, & aliis, ibid. n.53

Appellatio introduci poteſt ex vna legitima cauſa ſi de ſe ſufficiens ſit, ibid n.52

Appellans nequit ſuæ appellationi renunciari, ſi alia pars non appellans fuit citata, vt compareret, pagina 436. num.2

Appellatio alteri parti communis non eſt. cum ſententia eſt lata contra reum abſentem, ibid. n.4

Abſens rebellis non auditur Appellans non enim queit adire iudicem, dum eſt in fuga, ibid. n.5

Appellatio prodeſt, & eſt communis, quando pars fuit præſens, nec Iudex ex officio ſupplebit, ibid. n.6

Pauper auditur non appellans, vel non proſequens Appellationem, ibid. n.7

Deſertio Appellationis quibus contingat modis, pagina 437. num 8

Appellatio admittitur à pronunciatione deſertionis, contrarium, ibid. n.9 & 10. vbi qualiter verius ſit, & quando primum verius, ibid n 11

Deſerta Appellatione ſententia perducitur ad effectum, & cum appellans iudicatis ſtaret, ibid n.10

Appellari poteſt à ſententia, quâ declaratur non adeſſe nullitatem appoſitam, ibid n.12

Procuratoris negligentia in non appellando infra decem dies, Domino non nocet: quid in reclamatione, ibid n.13. & 15

Appellatio in dubio præſumitur interpoſita, ibid. n.14

Appellatio appellantis, ad plures iudices, vt valeat debet appellans intra decem dies eligere, coram quo velit litem proſequi, contrarium verius in praxi, ibid n.16

Biennium quando ad proſequendam Appellationem concedunt, concurrunt quatuor cauſæ, pag.441. num.27. 28. & 29

Appellans probare debet cauſam iuſtam, non proſequutæ appellationis, & iudex declarabit competere et ſecundum annum datum à lege, ſi adfuerit iuſtum impedimentum, ibid.n.28

Appellans debet docere de diligentia auferendi impedimentum, quominus Appellatio proſequuta non eſſet, ibid. num.29

Biennio tranſacto Appellationis proſequendæ, poteſt iudex à quo ſententiam exequi, parte, citata: vide, ibid.n.30. & 38

Impedimentum non proſequutæ Appellationis, quando appellantis iuramento probetur, ibid.n. 31.& 33. regulariter non probatur, niſi duobus teſtibus, ibid n.34. quid aſſertione iudicis, n.33. quid de apparitore, n 37

Iuramentum vltroneum, nec à iudice, nec ab aduerſario delatum, nequit ſeruire pro probatione, p.442.n.32

Appellatio à ſententia, qua quis declaratur excommunicatus, ſuſpendit declarationem, ſecus ſi declaratus, vt euitetur, & de differentia vtriuſque, p.542.n.2.3.4. & n 7. & 11

Appellationis materia quibus in locis iuris ſedeat, & à quibus ex propoſito tractetur, p.389 .n.2. & 3

Appellationis materiæ quæſtiones 26. iam alibi ex propoſito agitatæ deſignantur, ibid.num.4.& num.ſequent.& num. 1. ad 27

Appellatus poteſt contrarium probare, ſic fuit probatum ab appellante, iuxta impedimentum, non proſequutæ Appellationis, p 443. n.36

Apparitori creditur aſſerenti pro impedimento non proſequutæ Appellationis, ibid.n.37

Impedimentum in perſonam Appellantis contingens, facit locum biennio in pluribus caſibus, qui reparabitur eo elapſo, ibid.n. 38

Appellans non proſequens Appellationem: ex quibus cauſis excuſetur à deſertione eius ibid.n 39.& ſeqq ratione impedimenti ſui, aut iudicis, item paupertate, ibidem num.40. & 41

Appellatio in cauſis poſſeſſoriis generaliter admittitur, & ſi executio ſententiæ non prohibeatur expeditur, pag.485. num.15

Appellatio à ſententia in ſcriptis, quibus verbis interponatur & num exprimi debeat nomen iudicis à quo, & ad quem appel latur, p.412.n 25

Appellatio vt valeat, debet eſſe certa, & certum deſignare iudicem expende, ibid.n 27.29. & 30

Appellatio poteſt vbique porrigi, nec deſideratur, vt iudex à quo ſedeat pro tribunali, ibid.n.28

Appellatio à diffinitiua ex nouis cauſis, & actis, aut probationibus, poteſt iuſtificari ab interlocutoria ex antiquis. niſi aliquid de nouo veniat, ibid.n.31. & 32

Appellatio admittitur in dubio in omni caſu, pagina 305 num.5

Appellatio in cauſis inquiſitionis, non ad Romanam Curiam, ſed ad ſupremum Tribunal inquiſitionis: Et quare, p.469. num.2. & 16

Appellans intra quem terminum teneatur ſe præſentare coram Rege, p 443.n.9. & 10

Appellatio deſerta dicitur, ſi non probetur dolus Procuratoris eam non proſequentis procedet etiam per viam reſtitutionis, p.443.n.12

Appellatio poteſt auferri à Religioſis ex Pontificio Priuilegio exemplificatur, pagina 425. numero.2. & numero ſequent.

Appellationis actus ſublatus, ne detur ad Papam, dicitur irrationabilis, p.472.n.43

Appellatio à prouiſionibus beneficij factis per Epiſcopum non cauſat attentata, p.325.n.11

Appellatio quare non liceat, & à condemnatione liceat, p.429. num.36. & 37

Appellationis cauſa per horas ſequi debet quando in cauſa principali fuit aduerſus condemnatum per horas proceſſum, p 410.n.12

Appellatio admittitur à iudice nolente pronunciare ſuper exceptionibus, reſeruatis præiudicialibus ſcilicet, pag.243. num.29

Appellans poteſt conſentire in parte, & in parte appellare, p 464.n.19

Innouata Appellatione pendente à viſitatione Epiſcopi non reuocantur, nec in aliis, vt attentata, vbi appellatio locum non habet, p.526 n 36. & 37

Appellatio non imponitur à Papa ad concilium generale, & vide, p.462. n.5. & 6. & qui appellant ſunt excommunicati, n.7

Commiſſio impetrata ab Appellato præuento appellante, eſt nulla, p.451.n.9

Appellatus poterit præueniendo Appellantem impetrare Iudicem, & commiſſionem cauſæ non coactus facere expreſſionem, ſi nec Iudex, nec appellans ſibi præfixerit terminum dummodo nimium non properet, & num Senatus cognoſcat, p.451. n.10. & 11

Cap, oblatæ 57. hoc tit. de non præueniendo partem Appellantem non habet locum in curia, vbi ſtatim datis Apoſtolis, pars appellata poteſt impetrare commiſſionem ſuper appellatione, ibid.n.12

Appellatus, ſi renunciat puncto Appellationis, poteſt Iudex ſuper principali cognoſcere, prætermiſſo articulo appellationis, ibid.n.13

Appellatus quando dicatur nimis præcurriſſe tempus, relinquitur arbitrio Iudicis: quid vel ante medium anni, aut in vltimo menſe, ibid.n 14 & 15

Prouiſio, & compulſoria datur Appellanti ad transferendum proceſſum, p.448.n.12

Deſerta cenſetur Appellatio ſi poſt terminos appellans ſe præſentauit, & conſtiterit de iniuſtitia Sententiæ, & pars opponat de deſertione, ſed etiam ex officio Iudicis, ibidem num. 13.14.& 28

Deſerta Appellatio cenſetur ipſo iure, tranſacto termino, reſpectu iudicum inferiorum, non ſic reſpectu ſupremorum, ibid.n.14

Litigatores num poſſint ſuſpendere terminum Appellationis proſequendæ, aut prorogare, pagina 449. numero 15 & *num.ſequent.*

Prorogandi terminus proſequendæ Appellationis conſenſum partium, nequit ſecundum quoſdam, affirmant alij, pag.44.num.16.17. & 18

Appellatio deſerta non dicetur, ſi commiſſio Appellationis poſita ſit in banco Curſorum, pagina 445. num 14. & 17. vel ſi iter arripiatur num.13. vel per ſolum actum impetrationis reſcripti, n.16 & 18

Appellatio cenſetur deſerta ex pluribus cauſis, & aſſignantur ſeptem caſus, ibid.n.19 & n.ſequentibus.

Appellatio eſt fundamentum pupillaris libertatis pag.167. num.48

Appellationis Ius apud Belgas non fuit ſublatum, pag 473 num 48

Digitized by Google

Appellationis renonciatio, ſi res ſit integra, non aliter, & tendat in fauorem Appellantis,p.412.n.15. & 16

Appellatio non interponitur ad Papam à Iudice Ciuili, qui non eſt de temporali iuriſdictione Eccleſiæ, pagina 474. num.1

Appellatio admittitur etiam à Sententiis minimorum cauſarum: & de ratione,p.480.n.1.2. & 3

Appellationis cauſa non eſt quantitas litis, ſed iniquitas iudicis,ibid.n.1

Appellatio admittitur à ſententia Iudicis ſuper liquidatione inſtrumenti, & ſuper fructibus & conditione, pag.305. num.12. & 14

Appellatio & ſi non detur in poſſeſſorio datur verò in emergentibus, ibid.n.12

Appellanti viua voce illico currit tempus, pag.415. num.1. & 8

Appellatio in quibus caſibus admittatur, & in quibus non expenditur, pag.482.num.10. & 12. & num. ſeqq.

Appellatio regulariter eſt in iure fauorabilior ſententia, ibid. num.11

Appellari poteſt à tenuta, delegato Apoſtolico à ſententia miſſionis,ibid n.12.13 & 14

Appellari poteſt ab omiſſa condemnatione expenſarum, reiectione probationum, ibid.num.13. & 16. à ſententia ſequeſtrationis mulieris,ibid.n.17

Appellatio num detur à remedio retinendæ, pag 483.num 19. 20. & 21

Appellandi conſuetudo fuit introducta ab origine mundi, & à tempore Luciferi fuit inuenta per Angelos bonos, & in Paradiſo à primo Parente, &c.p.396 n.4

Appellatio poteſt tolli per Principem commiſſa cauſa appellatione remota: fallit,ibid.n.3. & 7

Adpellatio quoad inuentionem eſt iuris naturalis, quoad formam Iuris Ciuilis, ibid.n.6

Appellatio ſecundùm alios, non eſt propriè defenſio, p.397. num.8

Appellatio ex diſpoſitione ſtatutorũ Vrbis Romæ non admittitur in cauſis non excedentibus quinque Ducatos auri de camera & in cauſis à decem ſcutis ventilatis coram Senatore, p.481.n.3

Appellans, nec appellatus non admittuntur poſt terminum à iure conceſſum, tanquam ſi ab initio non fuiſſet prouocatum,p.449.n.1. & 2

Appellationes ſtatuto debent breuius anno finiri, & apud Luſitanos ſex menſibus proſequuntur, & in criminalibus ab Eccleſiaſticis, debent finiri ſex menſibus, pagina 442. num.25

Appellari licet in Criminali, ac in Ciuili cauſa, pagina 480. num.8

Appellari licet in Fiſcalibus, ſicut in priuatis cauſis, & in multis, ſicut in pœnis, ibid.n.9

Appellans à quocumque grauamine tenetur acta omnia ad Iudicem transferre, vt nullitas inde proueniens non excuſetur præſumptione boni iuris, p.447.n.1. & 2

Appellari licet propter grauamen minimum, pagina 346. num.15

Appellatione pendente à cenſura lata, non ſolùm poterit fieri denunciatione, ſed & poterit iudex venire ad aggrauationem, abſque periculo attentati, p.341.n.12

Innouatum appellatione pendente, reuocatur quoad poſſeſſionem, & fructus interim perceptos,p.323.n.19

Appellans, ſufficit vt incipiat Appellationem proſequi in primo anno, dum tempus ſuperſit arbitrio iudicis, vt eam finiat, p.440.n.7

Appellatio à quocumque iudice interponi poteſt ad Papam, & ad eius legatum, pagina 454. num.8. & 9. & Nuncium Hiſpaniæ, n.10.& 11

Appellatio quando tacitè ſublata intelligatur, pagina 414. num.61

Appellatio non admittitur à iudicio ſortis, vt futuræ, p.430. num.46

Appellari num poſſit ſemper iniuſtè captus, & detentus *remiſſiuè*,p.521.n.3

Appellatio non permittitur à ſtatuto, ſeu à lege pœnali, nec à lege generali,p.429 n.39.& 40. fallit ibid.num.41

Appellatio tertio denegatur, etiam in ſententiis, quæ non tranſeunt in rem iudicatam, p.582. n.52

Appellatio extraiudicialis, quæ non ſuſpendit actum præcedentem, ſic nec ſubſequentem, p.526. n.28

Appellans damnatus debet defendi aduerſus aſtutiam appellantis,p.370 n.1. & 2

Appellatus quando Appellanti claudat viam proſequendæ appellationis, & cuius Iudicis arbitrio, pagina 571.n.3. & 4

Appellatus præuenit Appellantem reprehenſa eius negligentia, qui nec ad dimidium fatalis cauſam introduxit & coram Iudice prouocato, excepta recuſatione, ibidem n 5.6. & 7

Appellatus præueniens Appellantem quibus gaudeat effectibus,ibid n.7 & 8

Appellatus, qui litteras impetrauit ſi non vult Appellationem proſequi, poterit tunc eam proſequi Reus appellans coram iudice impetrato, & èconta, ibid.n.8. & 9

Præuenire quit terminus Appellationis, ſtatutus à lege, non ſi ab homine,ibid.n.20

Appellari poteſt iudicialiter, & extraiudicialiter à præcepto facto, ſub pœna excommunicationis, p.539.n.3

Appellatio ad æqualem, vel minorem ex ſtatuto, ſeu priuilegio bene valet, quia tam tunc maior ſit, pagina 468. num.25

Appellationis tria ſunt tempora, quæ, p.432.n.5

Appellari quit à ſententia interlocutoria torturæ & capturæ, aut actualis incarcerationis,p.399.n.38. & 39.

Condemnati Appellatio in delictis notoriis non ſuſpendit executionem ſententiæ, p.332. n.7

Appellatio locum non habet à mandato de exequendo,p.298. num 3

Appellandi Ius ad Papam quare nec præſcribatur, nec conſuetudine acquiratur, pagina 472. numero 27. 28.29.30. & 31. ſatisfit contrariis, ibid..n.32

Appellationes fuere populo reſeruatæ lege vellera Regibus excluſis, ibid n 28

Appellationi in Criminalibus, nec tacitè, nec expreſsè renunciatur, niſi cùm crimen eſt notorium expende, p.401. num.11. & 12

Appellatis datis Apoſtolis, num ſtatim poſſit impetrare commiſſionem,p.571.n.13

Appellatio permittitur à ſtatuto facto in odium alicuius particularis, à ſententia lata vigore ſtatuti, ſeu legis,p.430. num.41. & 42

Appellatio permittitur, quando per legem, tolluntur bona priuatorum,ibid.n.43

Appellationes fuerunt populo reſeruatæ lege valeria Regibus expulſis, & ſub qua pœna,p.165 n.35

Appellari nequit à ſententia lata, ſecundùm Canones, leges, aut ſtatuta generalia,p 508.n.2

Appellari poteſt à ſententia declaratoria, quod ſtatutum ſit in viridi,ibid.n.3

Appellationes extraiudiciales vocantur vulgò, *requirimientos*,p.291.n.8

Appellationes Iudiciales, ſiuè extraiudiciales aliæ iuſtæ, aliæ friuolæ, & quæ iſtæ,p 295.n.9

Appellatio fuit nimis neceſſaria, vt ſententiæ Iudicum inferiorem, grauamen inferentes reuocarentur, ſeu moderarentur,ibid n.10

Appellatio omiſſo medio valet, niſi pars opponat, pag.18. num.12

Appellatio quare à ſupremis Tribunalibus non detur, p.469. num.12

Appellationum permittatur à Iudice cognoſcente de principali, & exceptionibus, quid ibi opponitur conſanguinitas, p.512. n.2. & 3

Appellatio interlocutoria lata ſuper Articulo cum quo eſt connexa, ſuſpendit in totum iuriſdictionis iudicis, à quo etiamſi Appellatio ſit ante litem conteſtatam, pag.479. num.11

Appellationis cauſa eſt eiuſdem naturæ ac fuit eius cauſa principalis exemplificatur, p.410. n 12. & 13. fallit n 4. ampliatur, ibid.n.5

Appellatio admittitur ab interlocutoria, qua quis declaratur minor, aut maior, p.399.n 30

Appellatio admittitur à Iudice, qui ſe declarat competentem, ſi eius incompetentia allegetur, vel ſi pronunciat deſertam eſſe Appellationem, ibid. n.31. & 32 vel ſi pronunciat non eſſe audiendum eum, qui intra terminum non egit,n 33

Appellari quit ab interlocutoria continente grauamen irreparabile, vel ſi difficulter,ibid n.34 & 35

Appellatio de Iudice æquali ad æqualem non valet, nec ad inferiorem ſecluſa omni conſuetudine, pag.467 .num.19 20. 21. reſpondetur contrariis, ibid.n 22.23. & 24

Par non habet imperium imparem, ibid.n.20

Appellanti habenti præſumptionem pro ſe non incumbit probare; ſed parti contrariæ,p 398.n 21

Appellatio admittitur ab interlocutoria ſententia, ſicut à diffinitiua ab Appellante iuſta allegata cauſa, & dum interlocutoria vim habeat diffinitiuæ, ibidem num.23. 28. & 29. vbi exemplificatur, p.498.n.30.31.32. & 34

Arbiter.

Arbiter ſequitur æquitatem in iudicando, pag.261.n 10

Arbitrium

Digitized by Google

Index Rerum,

Arbitrium.

Arbitrium quid ſit, quid verò laudum *remiſſiuè*, pag.616. num.2

Archiepiſcopus

Archiepiſcopus citans appellatum, eum compellit comparere, ſi neſcit aliam Appellationem fuiſſe interpoſitam ad Papam, p.466.n.15

Archiepiſcopus qualiter in prouincia moneat ſuffraganeos vt recolligant Apoſtatas, p.28.n.14

Archiepiſcopus nequit ordines conferre intra Diœceſim ſuffraganeorum, p.567. n.8

Archiepiſcopus Toletanus eſt Hiſpaniarum Primas, & conſeruator ſupremus, p.464.n 15

Archiepiſcopus antequam inhibeat ſuffraganeo, quid prius conſideret, p.560.n.27

Archiepiſcopus cognoſcit pluribus in cauſis ſuffraganeorum ex priuilegio, pag.567.num.4. & 9. quid de auocatione, num.6

Articuli.

Articuli, qui in cauſa Appellationis queant examinari, p.418. num.41. & 44. qui repellantur, ibidem numero 45. 46. & num.47

Articuli in prima inſtantia agitanti, non deducuntur in ſecunda, p.404 n.3. & 4

Articuli connexi ſunt, qui aliis Articulis parant exceptionem rei iudicatæ, p.479.n.10

Attentatum.

Attentata ſunt reuocanda per iudicem ad quem exceptis caſibus ſignatis, ſub.p.533.n.15

Attentatum non reuocatur, niſi ab aliquo ex litigatoribus petatur: quid ſi habeat titulum coloratum, aut de ſuo Iure non conſtet, ibid.n 17. & 19

Attentans, ſi iudicio pendente finium regundorum rem ſuper qua litigatur attentando inuaſerit, tenetur eam reſtituere, & tantundem attentandum reſtituere, paſſo attentatum de ſuo, p 538.n.44

Attentans ſi iudex ſi malè punitur ſeuerius in criminalibus, & exemplificatur, de iure ciuili, non ſic punitur de Iure Canonico, ibid num.45. & 46. qualiter in ciuilibus, ibidem num.47

Attentatorum priuilegia in quibus conſiſtant & quo ordine procedatur in eis, pag.526 num.38. 47. 49. 50. 51. & 52

Attentatum non dicitur mandatum ab Epiſcopo, vt Canonicus reſideat, niſi habeat priuilegium contrarium, p.526. num.34. & 35

Attentatum non datur, ſi Appellatione pendente taxentur expenſæ, aut fructus ſequeſtrentur, pag.126.num 29. & 30. & de aliis n.31.32. & 43

Attentata non dicuntur poſt Appellationem quando periculum eſt in mora, vt ſi Iudex à quo abſoluat excommunicatum conſtitutum in periculo mortis, pag.531. n.6.7.8. 9. & 10

Attentata ratione ſcandali vitandi, nunquid reuocentur, ſi probetur ſcandalum, aliàs non, p.82.n.33. & 37

Attentare non dicitur qui poſt inhibitionem continuat poſſidere etiam ſi ſit inhibitus, p.536.n.8.9. & 10

Attentata in cauſis beneficialibus, Appellatione pendente ſunt reuocanda, ſi procedatur iudicialiter, p.525 n.23

Attentatum non reuocatur reſtitutione petita, pagina 522. num.6

Attentans ſpoliatur poſſeſſione adepta ex attentato, p.538. num.42

Attentata, vt reuocentur, non requirunt Tituli probationem, nec poſſeſſionis benè tamen detentationis, p.528. num.54

Attentata excludunt conſenſus partis, p 536.n 13

Attentata Appellatione extraiudiciali non reuocantur ante omnia, ſed dependent à futuro euentu, p.525.n 17

Attentatorum reuocatio poteſt peti in qualibet parte iudicij ſi ſint attentata ante concluſionem quid ſi poſt, p.527. num 45. & 46

Innouata per Procuratorem habentem mandatum, non reuocantur Attentatorum remedio, non enim cauſat attentata, p 530.n.2

Attentatis renunciare videtur, qui paſſus pronunciari ſuper iuſtitia principali, p.531.n.11.12. & 13

Renunciaſſe videtur Attentatis, qui paſſus eſt tranſire ſententiam in rem iudicatam, ibid.n 12

Attentata non cenſetur renunciata deſertione Appellationis, ibid.n.13

Attentatorum materiam, qui DD tractent, p 410.n.1

Attentata durante competentia reuocantur ſiue ſit inter laicum, & Eccleſiaſticum, ſiue iſtum & conſeruatorem, p.529. n.3. & 4

Attentata non dicuntur quæ fiunt Iudice nulliter procedente, & nulliter inhibente, ibid. n.2

Attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeſſionis, nec reuocantur in data poſſeſſione hæreditatis, pagina 486. n.21. & 24

Attentatum non dicitur, niſi lite pendente, aut appellatione pendente, & ceſſat ea ceſſante, p. 523.n.1. & 2

Attentatum non dicitur quando Appellatio fuit nulla, nec vbi lex non eſt, ibid.num.4. & quando quis poſſidet ante litem motam, ibid. num.5, nec habet locum in iudicio ſummariſſimo retinendæ, ibidem num.6. & niſi poſt litem conteſtatam, ibid. n.7.

Attentare non dicitur, qui vtitur poſſeſſione, qua anteà vtebatur, continuans poſſeſſionem, p 524. n 8

Attentati reuocatio ceſſat, vbi conſtat ſpoliatum ius non habere, & in aliis caſibus *remiſſiuè*, ibid. n.9

Attentata non æquè reuocantur in appellatione extraiudiciali, ac iudiciali, ibid. n.10. 11. & 12. impugnatur, ibid.n.13. 14. & 16

Attentans lite pendente, debet in fructibus condemnari, & in condemnatione expenſarum, p.538. n.34. & 36. & ad omne, quod intereſt appellanti, nihil fuiſſe nouatum, ibid. num.37. & in eo quod nulliter facit, ibid. num.40. *& in aliis, vſque ad* 44

Attentans offendit eodem tempore Ius, iudicem & partem p.538. n.38

Attentatum non dicitur factum à tertio, appellatione pendente, nec ſi fiat per partem vna cum tertio, p.529.n.8. & 9. niſi habeat cauſam à tertio, n 11

Innouatio contra tertium quando fiat, ibid. n.10

Attentari, & innouari poſſunt pendente appellatione quæ poſſunt fieri pendente cauſa principali, p.530. n.12

Attentatum non dicitur factum à Principe, vel authoritate Apoſtolica appellatione pendente, pagina 532. numero 1

Attentatorum remedium eſt inuentum Ciuili Iure diſtante naturali ratione, ibid. n 2

Attentata poſt appellationem, veniunt reuocanda, ſi inhibitio præceſſerit, & fuerit actualiter præſentata, non ſi decreta, pagina 536 numero 1. & 2. etiam obtenta vigore appellationis nullæ, ibidem numero 15. & etiam ſi aliàs actus ante fuiſſet licitus, ibid. num.16. & vbi quid amplius requiratur, num. ſeqq.

Attentata reuocantur in delictis, in quibus extra notorietatem, appellatione ſuſpenditur eorum executio quoad pœnam, ſeu mulctam, & etiam ſi conſtet friuolè appellaſſe, p.532. n.8. & 9

Attentata tempore ad appellandum à ſententia lata, reuocantur, ac reuocantur appellatione iam interpoſita, pag.543. n.10. & 12. fallit ſi appellatio non ſit interpoſita, ſed reuocantur iure nullitatis, ibid. n.11

Auferri ſpes ad ius nequit ſicut, nec ipſum ius quæſitum ibid. n.12

Attentata reuocari valent, vel iure appellationis, vel iudicis officio illius nempe cuius majeſtas fuit læſa, ibidem num.15

Attentatorum remedium pinguius eſt, quam appellationis, ibid. n 14

Attentata Notoria reuocantur iudicis officio ſola citatione, & de plano, aliis ſolemnibus omiſſis, p.534. n.23

Attentata plus lædunt Iudicem, quam partem, ibid. n.24

Attentata quando committantur, vel non exemplificatur, ib. n.25. 26. 27.28. à n 33

Attentata non reuocantur, ſi nequeunt reuocari citra euidentem iniuriam, nec talia dicuntur ab ignorantibus, ibidem num.30

Attentata reuocantur ante omnia, pendente nullitatis cauſa, ibid. n.32

Attentata non probantur per remiſſionem ad partes, ibidem num 37

Sententia declarans Attentata eſſe reuocanda, eſt interlocutoria, ibid. n 38

Attentatum dicitur ſeudum datum, lite pendente; quid in attentatis ſuper remedio retinendæ, ibidem numero 39. & 40

Attentatum ſi fuerit in cauſa recuperandæ, interim ſuper attentata non proceditur, ſed capitur informatio, ibidem num.41

Attentata taliter reuocantur ante omnia, vt procedas, etiam ſi reuocatio ſit commiſſa Rotæ arbitrio, ibidem numero 42

Attentata non dicuntur purgata, niſi etiam reficiantur damna, & expenſæ, ibid. n.43

Digitized by Google

Attentata cenſetur purgata per ceſſionem in iudicicio factam, & per renunciationem iudicialem liberam, ibidem numero 44.& 45
Nunciatus de nouo opere procedens in eo Attentat, ibidem num.46
Attentata non committuntur, niſi ex parte illius capituli, vel ſecundæ, à qua fuit appellatum, p 498 n.5
Attentatum, aliter reuocatur, ſi ſit ab appellante, ac ſi fiat ab appellato,p.534.n.20 & 21
Attentati reuocandi Iudicium, vt magis priuilegiatum, quam ſimplex ſpolij, & habet triplicem inſpectionem, p.527. num.40
Attentata reuocari petenti tria incumbit probare, ibidem num.48
Attentatorum remedium eſt extraordinarium,ibid.n.43
Attentatum & innouatum dicitur quod ſit pendente lite, vel appellatione,p.532.n.4
Attentata reuocantur etiam in Criminalibus fallit in notorijs ibid n.5,6 & 7.

Audientia.

Audientia eſt à iudicibus perſonaliter danda litigatoribus, p.576.n.8.& 9

Auditores.

Auditores Regij poſſunt in prima inſtantia de pluribus cauſis cognoſcere,p.568.n.13

Auocatio.

Auocatio cauſæ Eccleſiaſticæ facta à iudicibus laicis ſedis Apoſtolicæ, num prohibeatur ſub cenſura Bullæ in cœna, p.566 n.44.& 45
Auocatio cauſarum quit fieri à Iudicibus ſuperioribus quando adeſt iuſta cauſa,p 567.n.5
Auocatio cauſæ ab Epiſcopo, & eius Vicario non permittitur Archiepiſcopo, & Metropolitano, & de ratione, ibid. num.6.& 7
Auocatio non ſolet fieri quando cauſa eſt inſtructa coram primo Iudice, ibid n.14
Auocare nequeunt Marchiones, Comites, Duces, & Domini Vaſſallorum cauſas pendentes coram ſuis ordinariis Iudicibus, fallit in locis ordinum militarium, ibid.n.15.16. & 17
Auocatum beneficium ad Curiam quando cenſeatur, *remiſſiuè* p.570.n.1
Aduocandi Iudicis acta valent, dum auocatio ei intimata non ſit, etſi ſciat expeditas contra ſe litteras auocationis,p.564. n.15.16 & 17
Auocatoriæ litteræ habent tacitam conditionem,ſi is pro quo ſunt expeditæ, velit is vti,ibid.n.17
Auocandi ius competit omnibus, quibus ius tollendi, & reuocandi facultas eſt, quæ auocatio eſt potius aſſumptio cauſæ, p.563.n.7. & 8
Auocatio cauſæ à quo tempore ſortiatur effectum; p.554.numero 9. & 14
Auocatione vti nolens, facit vt omnia geſta videantur, non obſtante decreto irritanti,p.565.n.28
Auocatio cauſæ non ſit à iudice laico ex negligentia iudicis Eccleſiaſtici,p.566.n.46
Auocantes laici Iudices ad ſe cauſas Eccleſiaſticas non excuſantur ex tolerantia ſummi Pontificis,ibid.n.47
Auocationis definitio,p.563.n.1
Auocatio propriè ſit litis pendentis, ibid n.2.& 3
Cognitio in quibus caſibus pertineat ad ſedem Apoſtolicam, *remiſſiuè*,p 563.n.6
Auocatio cauſæ cum decreto irritante, actus annullat, & afficit ignorantes, & inſcios, expenditur, p.564.num.21.22. & 25. etiamſi adſit iuſta ignorantia & probabilis,n.24
Auocatio cauſæ non procedit motu proprio,niſi habita ſcientia iudicis inferioris, à quo auocatur,p 565.n.37.& 38
Auocare poterat antiquitus Prætor cauſam à locum tenente: Quid hodie poſt legem Regiam.p.567.n.1.& 2. & in praxi, n.3
Auocatio à Principe facta non prorogatur ad iudicem alium inferiorem abſque eius conſenſu, p.569 n.30
Auocata cauſa cenſetur per ſolam commiſſionem, *remiſſiuè*, p.569.n.32
Auocatio cauſæ facta proprio motu diſtat à facta ad partis petitionem,ibid.n.33
Auocatio debet fieri de tota cauſa, vt rectè Iudex ſucceſſor iudicet,ibid.n.34
Auocatio vt valeat debet ſignari propria Pontificis manu, ib. num 35
Auocare nequeunt cauſas ab inferioribus, nec Papæ legatus, etiam de latere; nec Nuncius, nec quilibet alius Gubernator, p.568.n.19
Auocatio cauſæ ab inquiſitoribus in cauſa hæreſis num habeat locum, & quid de praxi Hiſpanica, ibid. n.20. & 21
Auocatio cauſarum eſt duplex expreſſa, aut tacita, p.569. n.25,vbique vtraque,& n.27
Auocari cauſa intelligitur, ex quo Papa, ſiue Princeps ad ſe auocauit, ſeu illam delegauit, ibid,n.24.25.26.& 27
Auocandi cauſarum ius tantum ſpectat ad Papam, & ad Principem ſupremum: & in praxi competit etiam alijs, p.563.n.4.& 6
Auocandi ius non habent Auditores Regij cauſas à iudicibus inferioribus,niſi ex ſpeciali Regis decreto,p.568.n.12

Authoritas.

Authoritas Papæ eſt incommunicabilis, cum ſit totius Eccleſiæ; & ſic indiuidua: Et quia eſt Chriſti, p.469. numero 11 & 12
Authoritas in rebus iudicandis, debet eſſe illæſa curiis ſupremis,p.294.n.42

B

Bannitus.

BAnnitus ſi percutitur à Iudice de eius percuſſione, etiam ſi ſtatuto prohibitus ſit bannitus audiri,p.49.n.7
Bannitus non eſt offendendus, dum pendet petitio reſtitutionis, aut gratiæ coram principe,p.350.n 3
Mortui in Banno queunt reſtitui, ibid.n.4
Bannitus exiſtens extra mare, cenſetur reuerſus à die reſtitutionis,p.353.n.5

Baro.

Baro num prohibere queat ſubditos ſuos Principem adire & quando ad Regia tribunalia appellatur, pagina 461. num.70.71. & 72

Bellum.

Bellum iuſtè à Chriſtianis mouetur, quoties ſarraceni Chriſtianos perſequuntur ſecus econtra, ſi pacificè viuant,p.69. n.19.& 23.aliter, ibid.n.24.& 25
Bellum aduerſus infideles, alia deficiente cauſa, nec authoritate publica indici valet, fallit in nonnullis, pagina 70. n.22. & 23

Belga.

Belgis conceſſum priuilegium à Leone X. &. qualiter intelligatur in materia Appellationum, p.475.n.45.46. & 47. vbi de quadam Declaratione.

Beneficium

Beneficium affectum dicitur ex appoſitione manus Papæ, vel ſi cum dat in commendam etiam ſi adminiſtratio, & commenda ceſſet, p.613. n.4. & 5
Beneficia Principum ſunt latiſſimè interpretanda,pagina 346. num.2
Beneficiales cauſæ ſunt periculoſæ ſi in eis non ſeruatur Iuris ordo, debentque committi Doctoribus Ciuilibus in Iure Canonico,p.618 n.18
Beneficium remanet affectum eo quod Papa concedit alicui mandatum de prouidendo, & ex decreto appoſito per Papam de eo dimittendo in manibus eius, pag 613. num.6. & 7

Bona.

Bona quæ ſpectant ad Fiſcum, ſunt in duplici differentia vel nondum fiſco acquiſita vt pœna vel vacantia, p.129 n.14
Bona immobilia priuatorum cum titulo inter præſentes decennio, inter abſentes vicennio, & ſine titulo annis 30 præſcribuntur,p.85.n.6
Bona Clericorum præſcribuntur in tempore ordinario, p.88. num.26
Bonum iuſtitiæ ſæpè dimittitur cauſa ſcandalum vitandi, id eſt pœna legis,p.82.n.25
Breue appellationis à Nuncio Hiſpanico impetrato, qualiter practicetur,p.571.n.14
Bonorum repetitio ſcelere quæſitorum, non perimit, etiam ſi ſcientia abſolutus ſit reus, p.419. n.55
Bona Eccleſiaſticis conceſſæ fuerunt immobilia vt fidelium neceſſitatibus ſubueniretur, & quibus modis, ſeu temporibus,p.91.n.2.3 4. & 5.
Bona Epiſcopo quæ, & quando fuerunt aſſignata,ibid.n.3
Bona Eccleſiæ dicuntur bona pauperum,p.83.n.45
Bona vacantia ſine hærede, ſi non ſunt denunciata Fiſco præſcribuntur tempore ordinario, p.190 n.15
Bona Fiſco iam denunciata, & incorporata præſcribuntur 40. annis ſi ſunt immobilia, ſi tamen mobilia quadriennio, p.110. n.16 & 17
Bona Fiſco Eccleſiæ incorporata, ſiue non præſcribantur tempore quadragenario, tantùm fallit in Fiſco Eccleſiæ Romanæ, in quo deſideratur centenaria,ibid.n 18. & 19
Bona Fiſco applicata ob vectigal non ſolutum ſeu ob crimen hæreſis, qualiter, & quo tempore præſcribantur ad-

aduerſus

Digitized by Google

uerſus Fiſcum Eccleſiaſticum, ſeu Regium, ibid.num.20. 21. & 22

Bulla.

Bullarum Cruciatæ ſolutio, fit appellatione remota, abſque recurſu per viam violentiæ, fallit ſi debita cedantur in fauorem aliorum, p.491.n.12.& 13.

C

Canonicus.

Canonicus quia appellauit à ſententia depoſitionis interim poteſt eligere, & teſtimonium ferre, limitatur.p.555. num.3. & 6

Canonicus excommunicatus poſt appellationem percipit diſtributiones quotidianas, ſeu alia cenſura inodatus, p.554. n.22.& 24

Non proſequens appellationem Canonicus, qualiter priuetur præbenda *remiſſiuè*, p.508.n.1.

Reſidentiam monitus non faciens qualiter priuetur beneficio, & præbenda, *remiſſiuè*, p.508.n.2.

Canonico appellanti num prouideatur Vicarius vt pro eo ſeruiat de fructibus beneficij, *remiſſiuè*, p.508.n.3

Carcer.

Carcer non minuit in delinquente exilij tempus p.357.n.16

Cardinalis.

Cardinali ſemel cauſa deciſa, & ab eo non deciſa, non committitur alij, & qua clauſula Papa vtatur, p.311.n.5 & 6

Cardinales iudices num recuſentur, *remiſſiuè*, p.312.n.7

Cardinales Regibus æquiparantur, & ſic iniuriantes in eos puniuntur, & rei læſe-Majeſtatis, p.409.n.35

Cardinales non repelluntur ab electione Pontificis, prætextu excommunicationis ſuſpenſionis aut interdicti, pag.265. num.23

Caſus.

Caſus delictorum plures priuant iudices, & officiales ab exercitio in officiis & recenſentur, p.356. n.12. & 13

Carnifices.

Carnifices martyrum, peccabant exequendo ſententias Iudicum, p.269. n.12

Cauſa.

Cauſa ſemel extincta, non debet amplius ſuſcitari, p.295. num.45

Cauſa limitata limitatum producit effectum p.39. n.9

Cauſa ſemel ad Curiam delatam nunquam exit Curiam, niſi remittatur rursùs per Principem Iudicem ordinarium, p.569. n 31

Cauſa ſemel ad Curiam relata, num redeat ad inferiorem: & quid vbi appellatio non eſt iuſtificata *remiſſiuè*. p.573.

Cauſa Eccleſiaſtica eſt terminanda ſecundùm bonam terræ conſuetudinem, p 274. n.1

Cauſæ maiores, & minores diſtinguunt in ordine ad appellandum ſuper eis ad maiores iudices, p 480. n.6

Minima Cauſa in iure quæ dicatur, ibid. n 7

Cauſæ omnes ex Tridentino ſunt cognoſcendæ in prima inſtantia ab ordinario: fallit in beneficiis reſeruatis manus appoſiticne, p.614. n.11

Ceſſante Cauſa priuilegij, compromiſſi, donationis, & aliorum caſuum, ceſſat eorum effectus, p.575. n.5. 6.7. 8.9. 10. 11. & 12. fallit, ibid. n.13. & 14

Cauſa ſemel effecta ordinaria, ea ſemper talis erit, pag.488. num.6

Cauſæ proprietatis, & poſſeſſionis quam communionem habeant & qualiter nuntientur remiſſiuè, p.321. n.5

Cauſa ſemel commiſſa in Curia nunquam ab ea extrahitur, niſi ex certa ſcientia Papæ, p 612. n.6

Cauſa ſemel affecta Curiali ſemper remanet, ibid. n.8

Cauſa minima in iure non ſcripta dependet ab arbitrio iudicis iuxta perſonarum qualitatem & negotium, pagina 481. num 8

Cauſæ quæ ſunt paruæ, aut magnæ quantitatis, ſunt in iure ſcriptæ, & inſinuantur, p.481. n.1. & ſeqq.

Cauſa minima dicitur, quæ ad ſumptus iudiciales non ſufficit, ibid. n.2

Cenſura.

Cenſura prolata poſt interpoſitam appellationem eſt omnino nulla, nec impedit vt Preſbyter celebret, pagina 540. n.4. & 5

Cenſura lata ſub conditione non ligat illum in quem lata eſt ſi mutet forum ante conditionis euentum, & idem procedit ſi interim Iudex, qui eam tulit moriatur, p.549 n 10. & 11. vel deſinat eſſe Iudex, ibid n.12

Cenſura lata ſub conditione de futuro omninò impertinens ſub iudice eſt, an nulla, an tantum ſit iniuſta, ibidem num.13

Cenſura à iudice lata, ſi debitor intra certum terminum non ſoluat eo tranſacto non obligat; ſi ante Creditor debitori terminum prorogaſſet, p.550. n.16. & 17. ſecus ſi poſt, ibid. n.32. vbi de abſoluto ad reincidentiam.

Ceſſatio.

Ceſſatio à Diuinis quid, & in quo differat ab interdicto, p.547. n.20. & 21

Appellatio ſequens non ſuſpendit Ceſſationem à Diuinis, ibid.n 21

Ceſſatio à Diuinis poſt appellationem, non eſt nulla, non ſic interdictum, niſi Ceſſatio habeat Iuris effectum, ibid. num.22. & 23

Citatio

Citatio Clerici coram Iudice laico nunquid ſit nulla, & cauſetur contumacia, p.521.n.3

Citatus quatenus poſſidet ſed habet aliud intereſſe, gaudet remiſſione, p.333.n.30

Citatus ad locum non tutum comparere non tenetur *remiſſiuè*, & de exceptione loci non tuti, p.521.n.1.& 2

Citatus debet eſſe aliquis, vt ei ſententia præjudicet, p.373. num.13

Citatio in notoriis, & cum non competit abſenti defenſio neceſſaria non eſt, p.287.n.3 7.8.& 9

Citandus eſt in quocumque Iudicio ille, ad quem pertinet litis defenſio, non qui veniunt in conſequentiam, ſeu ſucceſſores, p. 385.n.34.& 69

Citatio ad ſententiam, vtraque parte præſente neceſſaria non eſt, p.223.n.30

Citatio ad audiendam ſententiam, non eſt neceſſaria, ſi pars citanda adſit præſens in iudicio, p.223. num.46. & numero 49

Citatio eſt introducta ad effectum comparationis, ibidem num.47

Citatur qui miſit Procuratorem non comperentem contumax reputatur, & non Procurator niſi citatus ſit ad audiendam ſententiam, quam Procurator fuit proſequutus, p.314. n.1.2.& 3

Citatio in nonnullis caſibus non prærequiritur, p 347.n.18

Citatio competit vnicuique iure naturæ, nec à Principe tolli poteſt, cum in his, quæ ſunt iuris naturalis poteſtas Principis plena nihil operatur, & in quo differat appellatio. p 396 n.3.5.& 10

Citari debet pars, quando profertur ſententia declaratoria pœna incurſæ, niſi timeatur de fuga, p.405.n.15.& 15

Citatione opus non eſt, cum innouatur priuilegium, ſi fiat innouatio per eum, qui illud concedere poteſt, p.604. num.32

Citatio tantum decreta, non officit, niſi etiam ſit notificata, & exequuta, p.536.n 3

Citatio ad ſententiam audiendam eſt neceſſaria, alias eius omiſſio inducet nullitatem ipſo iure, p.221. num.26.32. & 33

Citatio ad ſententiam debet eſſe peremptoria, niſi, in beneficialibus, & aliis ſummariis, item & ſpecifica, non per æquipollens, ibid.n 27.28.& 51

Citatio non eſt neceſſaria quando ſuperior velit ceſſare ſtatuta contra ius Diuinum, ibid n.19

Citatio neceſſaria non eſt, quando terminus eſt aſſignatus ab homine iuriſdictioni Iudicis, vel inſtantiæ cauſæ, nec in ſententia ferenda ſuper expenſis, ibid n.30.& 31

Sententia ſi fertur ſuper notorio crimine, nunquid ſit neceſſaria Citatio, ibid.n 33

Citatio ad audiendam ſententiam in cauſa appellationi, an ſit neceſſaria. p.212.n.34

Citatus an debeat ſpectari, vſque ad tempus diei, ibidem num.35

Citatio nunquid neceſſaria, ſi conſtat. abſenti nullam competere defenſionem, ibid.n.36

Vbi quod omnes litigantes ad ſententiam ſunt Citandi alias ex non citatis nulla ſit inter citatos in connexis, ibidem num 37

Ciuitas.

Ciuitatibus obſtat annorum triginta præſcriptio, pag.175. n.16. & 17

Clauſula.

Clauſula ex certa ſcientia qualiter in litteris expeditis ineſſe probetur, p.618. n.1. 2. 3. 4. 5. & 7

Clauſula ex certa ſcientia non operatur in diſpenſationibus ſine cauſa factis, p.611. n 20

Clauſula ex certa ſcientia quando non operatur etiam de plenitudine poteſtatis, ibid. n.21

Clauſula motus proprij non tollit falſitatem, & ſi purget vitium ſubreptionis, ibid. n.22

Digitized by Google

Clauſula *motu proprio*, non tanti eſt effectus, ac clauſula decreti irritantis. p.560. n 41.
Clauſula generalis, ſiue in principio, ſiue in fine, ſiue in medio apponatur, nunquam ad ſignificata refertur. p.589. n.16
Clauſula in fine poſita refertur ad omnia, & de aliis remiſſiuè. ibid. n.17
Clauſula *appellatione remota*, nihil operatur, vbi euidenter, & iniqua ſententia, p.275. n.6
Clauſula, *ſi quid exequendum exequaris*, quos habeat effectus, ibid. n.8. & 9
Clauſula, *arbitrio Rota*, qualiter intelligatur, & quod per eam poſſit recedi à regulis iuris. p.262. n.14
Clauſula *conſtito*, requirit Iudicialem indagationem, & cauſæ cognitionem. p.610. n.5
Clauſula appellatione poſtpoſita compeſcenda quid operetur. p.538. n.33
Clauſula ex certa ſcientia in quibus non operetur, *remiſſiuè*. p.609. n.26
Clauſula *ſaluo Iure nullitatis*, vtiliter apponitur in appellatione. p.246. n.20
Clauſula, *appellatione remota*, non impedit, vt tertius appellet intelligitur tantum inter litigantes, p.316. n.15. & 26
Clauſula *decreti, irritantis*, afficit ignorantes, ſiue ad petitionem partis, aut officio iudicis, & operatur à die datæ, p.565 n.25. etiam quoad Papam, niſi faciat contra decretum motu proprio, ibid. num.23. & 26
Clauſula decreti irritantis in auocatione cauſæ extenditur ad executorem apoſtolicum, quocumque modo emanauerit, etiam cauſa non cognita. ibid. n 27
Clauſula *quantum de iure poterimus*, habet vim peremptorij. p.520. n.5
Clauſula *appellatione remota*, excludit appellationes, quæ Iure permittuntur, non eas, quæ à Iure expreſſe indulgentur: & quid de appellationibus friuolis, p.414. n.59. & 60
Clauſula *motu proprio*, & ex certa ſcientia non tollit defectum intentionis. p.605. n.14
Clauſula *ex certa ſcientia*, quos habeat effectus, & quibus clauſulis aſſimiletur. ibid. n.20
Clauſula *appellatione remota* ſolet in reſcriptis poni magis de ſtylo generali, & intelligitur ſolùm de friuola p.521. n. 2. & 4. fallit ſi cauſa mandatur Cardinali cognoſcenda, ibid. n.1. & 3
Clauſula *appellatione remota* in reſcripto poſita, nihil operatur, ſi litteræ ſunt nullæ, quandiu nullitas durat. p 590. num.26.
Clauſula *omni, & quacumque appellatione remota*, ad omnes etiam remotas extenditur: tam in cauſa principali, quam acceſſoria. ibid. n. 17
Clauſula *non obſtante* verificatur in pluribus. ibid. n.28
Clauſula *non obſtantibus*, non tollit priuilegia redacta in corpore iuris, nec quæ transierunt in contractus. ibid. n.29
Clauſula *non obſtantibus* quibuſcumque ſtatutis priuilegiis, vel conſuetudinibus contrariis non tollit iurata, quid ſi per viam legis, ibid. n. 30. & 31
Clauſula non obſtantibus non tollit conſtitutiones Conſiliorum. ibid. n.32
Clauſula *appellatione remota* tantùm intelligitur de friuola. p.589. n.11
Clauſula *appellatione remota* habet etiam loco cum in cauſa recommendationis, quid in recuſatione, ibid. n.12. & 13
Clauſula *vocatis vocandis* operatur vt merus Executor efficiatur mixtus, & ſubintelligitur, quando alius eſt in poſſeſſione beneficij, p.518. n.21. & 30
Clauſula ex certa ſcientia, non tollit vitium ſubreptionis, niſi Princeps ſufficienter informatus proceſſerit. p.611 n.19
Clauſula ex certa ſcientia non validat confirmationem ſubreptitiam, niſi in his quæ conſiſtunt in Iure, ſecus ſi in facto. p.612. n.24
Clauſula *appellatione remota* nullus inferior à Principe vtitur, nec legatus de latere cum ea reſcribit, niſi ſpecialiter ei committatur p.585. n.1. & 2
Clauſula *appellatione remota* eſt maioris efficaciæ ad declarationem ſequentium, quam quælibet alia. ibid. n.3
Clauſula *appellatione remota* num æque operetur poſita in principio, aut medio, ſicut in fine ibid. n.5. vbi quid ſi poſita eſt in litteris ad vnum negotium concernentibus, ac comprehendit omnes appellationes ab incidentibus, & acceſſoriis, vbi eſt eadem ratio, ibid. n.4. & 14
Clauſula *appellatione remota* eſt oneroſa, & conceſſa delegato non tranſit ad ſubdelegatum, reſpicit tantùm litigantes, non ad tertium, ibid. num.8. & de effectibus huius clauſulæ, p.30. n.7. & 28

Clericus.

Clericus litigaturus contra laicum, citatus à Iudice laico, vt pro ſuo intereſſe compareat, non offendit Iuriſdictionem Eccleſiæ nec admittitur declinatoriam opponens, *Fermoſin. de Exceptionibus*. pag. 332. numero 13. & 14. 16. & 17.
Clericus per viam competentiæ legitimæ exceptionis prouocatus, conſtringitur comparere. ibid. n. 15
Clericus poſſeſſor cum citatur à laico iudice, habet poſſe declinatoriam opponere, quia dicitur reus. p.332. n.18
Clerici habent ius vendendi carnes. p.582. n.5
Clericus tercius oppoſitor debet coram laico comparare, cognoſcetur de cauſa, vt executionem impedire valeat. pag. 331. n.12
Clericus appellans pro condemnato, numquid admittatur remiſſiuè. p.324. n.7
Clericus appellans pro condemnato, numquid admittatur remiſſiuè. p. 324. n.7
Clerici Dei ſerui appellantur. p.616. n.3
Clericus omittens declinatoriam in tempore, opponere coram laico, condemnatur in expenſis ab Eccleſiaſtico iudice, quid de iudice omittente, p.453. num.3. & 4. *remiſſiuè*.
Clericus ſi in litis exordio fidem faciat de clericatu, numquid fugiet condemnationem expenſarum. ibid. n.5
Clerici poſſunt conſuetudine eximi à ſolutione decimarum. p.107. n.22
Clerici agentes ad decimas, debent docere de Titulo. p.106. num.12
Clericus in alterius parochia poteſt decimas præſcribere, ſi Parochiam habeat, ſecùs contra, p. 106. n.11. vbi de ratione.
Clericus non appellare poſſit ad ſecularem quando litiget coram Eccleſiaſtico *remiſſiuè*. p. 474. n.5
Clericus ſecularis nequit appellare à correctione quam in eum facit eius Superior. p.424. n.30

Cognitum.

Cognitum, & deciſum in iudicio ſummario poteſt iterum deduci in ordinario. p.220. n.10

Collatio.

Collatio annumeratur inter beneficij fructus. p.364. n.12
Collatio beneficij facta à Pontifice, non valet, contra ſententiam ab ipſo prolatam, ſi in collatione de ea mentio facta non fuit. p.287. n.3
Collatio ſola & Cononica inſtitutio, ſunt quæ præſtant Ius in beneficio. p.97. n.17

Colluſio.

Colluſio probatur, eo ipſo quod principalis victus ſua Iura non curauit deducere, & exhibere, aut appellare omiſit. p.380. n.11

Columba.

Columba, ſi eſt bona matrix octies anno pullos educat. p.77. num. 37

Comes.

Comes de Lemos Prorex Neapol. aggratians delicta rectè iis carpitur, p.333. n.9. & 11

Commiſſio.

Commiſſio ad exequendas tres ſententias conformes, intelligitur de validis. p.580. n.39

Commiſſarius.

Commiſſarius ad prouidendum delegare quit vices ſuas alteri. p 518. n.25

Compenſatio.

Compenſatio impedit præſcriptionem, & tollit eius exceptionem. p.157. n.19
Compenſationem opponens, verius eſt vt fateri non videtur, n. 9. p.44. n.8

Compromiſſum.

Compromiſſum facit eo pendente ſilere tempus proſequendæ appellationis, & quamdiu duret. p.443. n.42

Computatio.

Computatio, id eſt diuiſio terminorum, quo modo fiat inter populos, expenditur, p 144 n.16 17. & 18. vbi de paſcuis diuidendis inter vicinos, ibid num.20

Concilium.

Concilium generale, num poſſit Papam Iudicare *remiſſiuè*. p.461. n.9
Concilium generale vim facit non admittendo appellationem ad Papam, idem de prouinciali, ibid. n.10. 11. 12
Lateranenſe Concilium prohibet ne decimæ dentur laicis in feudum. p.112. n.10

Condemnatus.

Condemnatus poteſt petere, vt retractetur ſententia diuertij, etiam tertio confirmata, conſtito de veritate: & an beneficio reſtitutionis, p.286. n.14. 15. 16. 17
Condemnatus ex præſumptione iuris, & de iure appellat, non ſi ex ſola præſumptione iuris. p.495. n.12
Condemnatus in vna re, ſi executio fiat in alia, poteſt ſe opponere, & executionem impedire, p.325.
Condemnatus ex iniqua ſententia conſentiens, nec ab ea appellans non peccat p.284. n.14
Condemnatus, ac victus ex iniqua ſententia in cauſa Matri-

moniali non appellans, & ei obediens peccat. ibid.n.15
Condemnatio poteſt ſequi ratione adiuncti fallit, pag.259. num.6.& 7

Conditio.

Poſſidentis conditio in pari cauſa regulariter potior eſt: qualiter in pignore, p.13.n.2. & 3
Prohibentis conditio in re communi, & ſociali, melior eſt, ſiue cauſa turpitudinis ſit, ſiue bonæ fidei, ibid. num.3. & 4.

Conductor.

Conductor, vſusfructuatius nunquid queant præſcribere, quid de poſſidentibus titulis aliis, p.179.n.9

Confeſſio.

Confeſſio ſpontanea in criminalibus tollit appellationem, non ſi fiat in tortura. p.407. n 8
Confeſſio poſt ſententiam in criminali cauſa, non impedit appellationem. ibid. n.9
Confeſſus tantum, & non conuictus, poteſt appellare, & è contra, ibid.n.10
Confeſſus, & conuictus non auditur appellans, ſi clara probatione conuinctus eſt p.407. n.7
Confeſſio promittentis, & reſpondentis ſoluiſſe, &c. an habeat executionem paratam. p.43.n.6
Confeſſio quando pro parte acceptari, aut negari poſſit, duplici concluſione expenditur, p.44. num. 1. & 2. vbi quid cum continet vnicum factum cum qualitate, ibid. num. 3
Confeſſio continens vnicum factum, non poteſt pro parte acceptari, & negari. ibid.n.3
Confeſſio cum qualitate, aut erronea, non impedit appellationem. p.407. n 14.

Confirmatio.

Confirmatio ex certa ſcientia à Pontifice facta habet vim nouæ conceſſionis, quando confirmat id quod eſt inualidum. p.605. n.21
Confirmatio in forma communi, & ſi confirmet actum, prout erat, vtilis eſt cum præſtet maiorem authoritatem eidem actui, & num Iudex inferior de confirmato à Principe in forma communi cognoſcat, ibid. n.22
Confirmatio facta in forma communi num præſtet cauſam præſcribendi, & ſi eam præſtet, ſi facta ſit ex certa ſcientia, ibid.n.24.25.26.& 28.
Innouatio priuilegij num addat aliquid confirmationi. p.606. num. 57
Confirmatio generalis non extenditur ad illicita, ſed ad ſtatuta licita, & honeſta, & iuri non contraria, ibid.num.28. 31. 32. & 34
Confirmatio generalis ſtatutorum, priuilegiorum, ſeu alterius diſpenſationis non confirmat aliquid illicitum, nec quæ ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam. ib.d. n.30
Confirmatio generalis ne dum facta in forma communi, ſed ex certa ſcientia ſolùm refertur ad ſtatuta quæ ſunt licita, & iuſta, vbi quid ſi fiat cauſa cognita. ibid. numero 32
Confirmatio, & collatio, quando dicatur ex certa Pontificis ſcientia. p.619.n.6
Confirmatio Papæ operatur, vt pacta tendentia ad cultum Diuinum à Papa confirmata, debeant ab altera parte obſeruari, alia etiam contradicente. p.609. n.34
Confirmatio nihil operatur, ſi prima diſpoſitio ſit nulla, & quando actus eſſet nullus ex defectu conſenſus. pag. 609.n 35
Confirmationis litteræ ſuper ſententia à qua erat appellatum non valent ſi appellatus malitioſe præuenit appellantem ſi tamen faceret mentionem de appellatione valerent, p.614. n.1.2.3.4.& 5
Confirmatio contractus quid operetur, p.611.n.25
Confirmatio facta per Papam ex certa ſcientia valida inueſtituram alias inualidam, & quando contingat, pag. 611. num.23
Confirmatio communis non præiudicat, niſi in minimis, nec confirmat alium actum, quam alias validum, p.604. numero 9.& 10
Confirmatio priuilegij ex certa ſcientia innouat illud, quod non eſt in vſu, ſecus ſi talis confirmatio eſſet generalis priuilegiorum, p.610.num.1.& 2
Confirmatio generalis quæ poteſt referri ad priuilegia valida, & ad ea, quæ non ſunt in vſu, prima tantum claudit: expenditur, ibid.num.3.4. & 5
Confirmatio in dubio intelligitur de ea, quæ fit in forma communi facta ex certa ſcientia fit cum perfecta cognitione totius negotij, vel ſi inſeritur clauſula ex certa ſcientia, pag. 603. num. 1. & 2. exemplificatur, p. 604 n.3. & 4
Confirmatio ex certa ſcientia, non cenſetur ex eo quod in lege ſtatuto, ſeu reſcripto fiat mentio.ibid.n.5
Confirmatio non poteſt dici ex certa ſcientia, non obſtante oppoſitione eius, niſi totus tenor Papæ innotuerit, & fuerit inſertus. p.618.n.6
Confirmatio à religioſo obtenta ſuper adminiſtratione temporali, præſumitur ſubreptitia, vel adepta falſo reſcripto, & dicitur inutilis, pag.611 n.15.& 16
Confirmatio etiam Pontificis facta in fauorem regularis de aliquo beneficio manuali poteſt adhuc reuocari ab Abbate, & Prælato, niſi fieret ex certa ſcientia, ibid. numero 17. & 18
Confirmans quando faciat vt actus denominetur ab eo, vel non, p.607. n. 1. & 2
Confirmatio Papæ ex certa ſcientia, non prodeſt in defectum ſubſtantialium nec verificatur in præiudicium tertij, ibid. num.3.& 4. niſi modicum ſit, ibid.n.5. & expenditur, ibid. num. 6
Confirmatio ex certa ſcientia ſupplet ſubſtantialia, & ſolemnitates ſanat, quando proceſſum eſt parte citata, & cum cauſæ cognitione, alias non & ibid.n 6.& 7
Confirmatio ex certa ſcientia diſpenſat ſuper inhabilitatem tollit citationem partis, & tollit omnis erroris præſumptionem, p.608. n.8. & 9
Confirmatio Ius quæſitum corroborat, ſed ad illa, quæ de nouo accidunt, & ad ſeparata, & incognita, non extenditur, p.609.n.22
Confirmata diſpoſitio à Principe ex certa ſcientia, nequit infringi, nullitate allegata, p.609. n.24
Confirmatio ſuperioris, validat conceſſionem, nulliter obtentam, ibid. n 25
Actus redditur maioris authoritatis confirmatione, etiam ſi fieret per inferiorem, ibid. n.26.& 27
Citari debet pars ad videndum actum non confirmari ex mera principis liberalitate, ibid. num.28.& 29. aut in paruo præiudicio, ibid.n.30
Titulus de confirmatione vtili, ſeu inutili quem ordinem dicat ad præcedentes, pag.602.n.1.
Confirmare ſignificat ſimul firmare, reprobare, & innouare, aliquando ſignificat confirmationem electionis, ibid.n.2.3. & quid hic, ibid. num. 4
Confirmatio ſententiæ vtilis, quæ dicatur, quæ inutilis, ibid. n.5.6.& 10
Confirmatio duplex, alia quæ dicitur communis, alia ex certa ſcientia ibid. num. 9. & de vtriuſque differentia, ibid. num. 10
Confirmatum ex certa ſcientia à Papa firmum manet. p.603. num.10
Confirmatio priuilegij nullum ius tribuit, ſed quod antea erat conſeruat, & confirmat, p.611.n.27.& 29
Confirmans corroborat nil addens de nouo, ibid.n.28
Confirmationis tempus eſt attendendum. p.609.n.33
Confirmatio obtenta per obreptionem, vel ſubreptionem, poteſt à Iudice inferiori competenti cognoſci. pag. 610. num. 8
Confirmatio communis quoad actum adminiſtrandi valet: & geſta ratione publici officij præſtatque authoritatem adminiſtrandi, quando alias adminiſtrari non poteſt ante confirmationem, p.604. n.11
Confirmatio in forma communi, & ex certa ſcientia conueniunt, eo quod vtraque tribuit authoritatem actui, qui confirmatur, & vſucapiendi conditionem, ibid. num. 12. & 13. differunt, ibid.n.14.15.& à n.24. vbi latè.
Confirmatio ex certa ſcientia facit firmum, & validum actum: quamuis nullum, p.605.n.15
Confirmatio dicitur fieri in forma communi quando Pontifex non benè inſtructus confirmat Contractum, & Priuilegium in eo ſtatu, vt antea erat. ibid. n.16
Confirmatio dicitur in forma communi facta etiam ſi fieret ex certa ſcientia, dum tamen in eo non ſit inſertus tenor Priuilegij, vel Contractus, aut rei confirmatæ, & innotuerit Papæ contra alios, ibid. num. 17. 18. & 20. vbi expenditur.

Conformitas.

Conformitatis effectus verificatur, ſi in ſubſtantia idem contineatur, p.580.n.35

Congrua.

Congrua qualis debeat aſſignari, pendet ab arbitrio, inſpecta qualitate loci, & perſonarum, pag. 492. numero 15
Congrua ſubſtentatio debet ſolui rectori, à penſionario, appellatione, & exceptione remota, pag. 491. num.14. 15. & 16

Coniux.

Coniux factus ſacerdos, poſt latam diuortij ſententiam, nunquid reſtituatur Innocenti, & nunquid ab altero coniuge, debeat peti reſtitutio, pag.287.n.19
Coniux alteri coniugi petenti, tenetur reddere debitum,

etiamſi

Digitized by Google

etiamſi ex eo alij aſſumant occaſionem exemplificatur, p.81.num.14

Connexa.

Connexa aut ſeparata capitula quando & ex quibus cognoſcantur & de Iudicis arbitrio. p.419.n.59

Connexio.

Connexio ſemper procedit ab eadem cauſa & ratione, p.464. num. 21

Conſanguineus.

Conſanguineus admittitur, appellans pro condemnato non appellante, pag.324.n.2

Conſanguineis intereſt informationes puritatis cœptas finiri, ne poſteris relinquatur memoria iniuſtæ generationis, pag 319. n 4

Conſilium.

Conſilium Archiepiſcopi Toletani ex indulto cognoſcit de religioſis Diui Iacobi, quod in praxi non adeſt, p.464. num. 16

Conſilium peti debet ante expeditionem alias actus erit nullus, p.295. n.34

Conſequens.

Conſequens qui vult, videtur velle, & antecedens. p.204. num.31.

Conſcientia.

Conſcientia rei alienæ quid ſibi velit, & quid ſignificet conſcientia? pag. 194 n.34.35.& 36

Conſeruatores.

Conſeruatores debent procedere, iuris ordine ſeruato, p.560. numero 22

Conſuetudo.

Conſuetudo & præſcriptio ſeptem modis differunt pag.115. num. 36. & ſequent.

Conſuetudo aduerſus collectas, & tributa Regi debitas improbatur, p.163. n 6

Conſuetudo immemorialis, non requirit Principis ſcientiam,p.208. n.26

Conſultor.

Conſultor poteſt cuncta rimari, & conſiderare, pag. 195. num. 33

Conſtitutio.

Conſtitutio, & pœna ordinis habetur pro lege, pag. 419. num. 31

Conſules.

Botantes Conſules quoad Iuſtitiam Tributorum, & donatiui tenentur ſequi probabiliorem opinionem aliter, pag. 400. num. 3

Conſulentes.

Conſulentes appellare ad futurum concilium, num incurrant excommunicationem bullæ in cœna Domini,p.463. num.2 3.4.5

Conſultatio.

Conſultatio differt ab appellatione,& relatione,eo quod conſiſtit in ſola nuda interrogatione ſuper aliquo iuris dubio, p.295.n.38

Conſultationis exemplum dandum eſt partibus; vt poſſint opponere ſuas rationes, & refutatorios libellos Principi offerre, p.294.n.29. & 38

Conſultatio maximam habet connexitatem cum conſilio, p.195.n.40

Communio.

Communio de indiuiduo, cenſetur facta pro æqualibus partibus, & portionibus, p.145.n.19

Conteſtatio.

Conteſtatio litis num requiratur in cauſa appellationis *remiſſiuè*. pag.572.n.1

Conſenſus.

Conſenſus paternus præſtitutus filio agenti extenditur ad appellationis cauſam, pag.410. n.6

Conſenſus tacitus, vt præſumatur conſentire Epiſcopus, vt partes in alium Iudicem conſentiant,*remiſſiuè*.p.510.n.4

Continentia.

Continentia cauſæ in concurſu creditorum non eſt diuidenda, p.328.n.9

Contractus.

Contractus geſtus contra *Ius*, etiam non expreſſo errore,nullus eſt, p.147.n.27.36. vbi in quo differat à ſententia.

Contractus ſuper litigioſa re facti, nullius ſunt momenti, p 338. num.40

Contractus ſequens declaratur ex contractu præambulo, pag.596 n. 10

Contractus vt confirmetur à Iudice poteſt per partes peti. p.613. n.2

Contradictor.

Contradictor legitimus eſt, qui retinet res, quando petitur miſſio,& quando eas poſſidebat tempore mortis defuncti, p.318. n 1.& 3

Formoſin. de Exceptionibus.

Contradictor quilibet impedit executionem, dum agitur actione perſonali,puta mutuo,vel locato,p.417.n 41

Contradictor legitimus in cauſa ſtatus quis ſit,p.382.n.5

Contradictor legitimus, eſt qui dicit ſe filium, vel ſucceſſorem ab inteſtato, & diceret teſtamentum nullum, p.318. num. 18

Contradictor legitimus eſt qui allegat aliud teſtamentum ſolemne, quod deroget priori, ibid n 9

Contradictor legitimus eſt, qui habuit titulum à defuncto; & qui poſt mortem teſtatoris habet titulum verum, habilem ad tranſlationem, p.318 n.6. & 7

Contradictor legitimus non eſt qui licet habuerit ab aliquo titulum, non habuit poſſeſſionem, nec impedit, vt hæres mittatur in poſſeſſionem bonorum defuncti, pag. 319. n.1. 2.& 5

Contradictor legitimus non eſt qui licet ſit verus & titulatus Dominus tempore teſtator eas poſſidebat & de ratione, ibid, num. 3. & 4

Contradictor mouens quæſtionem ſuper poſſeſſione, poteſt impedire ſententiæ executionem,p 315 n. 51.& 12

Contradictor legitimus datur, etiam reſpectu venientium ex teſtamento, aut ab inteſtato, p 321.n.2

Contradictor quis propriè dicatur legitimus,ibid.n.6.& ſeqq:

Contradictor legitimus dicitur ille, qui vdie ſus eſt ad docendum de iure ſuo, p.312. n.7

Contradictoris legitimi conditiones quæ ſint, aut circa quod conſiderentur. ibid.n.8

Contradicendi modos,duos hic enumerari, aut directum, aut indirectus Doctores docent, vbi de vtroque, p.312.n.9

Contradicendi finis, & effectus eſt quadruplex, vt hic, ibid; num 10

Contradicendi tempus triplex, ibid. n 11

Contradicendi effectus eſt impedire cum cui contradicitur; ibid. n.12

Contumax.

Contumax fictus eſt tantum Dominus citatus eius Procuratore miſſo, non comparente, p. 510. n 4

Contumax verus appellans auditur ſi iuſtam alleget cauſam; p.406.n.4

Contumax quando per viam nullitatis audiatur, ibid.n.5

Contumacia nullitas poteſt per amicum, & conſanguineum proponi ſi ex eod. in proceſſu & citatione probari poſſit, ibid. n.6

Conuentio

Conuentio inualida, conſenſu ſuperioris validatur id eſt confirmatur, p.611.n.26. & 29

Conuictus.

Conuictus, & condemnatus, aut falſi notatus, illico meretur pœnam, & legis Corneliæ, p 419.n 40

Correctio

Correctio vicem obtinet pœnæ, à qua non appellatur, p.419. num. 30

Correctio monachi continet pœnæ indictionem; id eſt executionem,à qua regula res non appellant,niſi ſuperiores excedant in mandatis, & correctionibus, p 419. n.25

Corrigere poteſt iudex à quo ſententiam ſi inhibitio non interuenerit,p.562.n.20

Creditor.

Creditor cui pignus aliquod commiſſum eſt non præſcribit, p.167.n.60

Creditor nequit furtiuo modo recuperare rem ſuam à debitore,ſi adſit ſcandalum, p.82 n.36

Creditores omnes hypothecarij habentur de Iure communi, vti plures ſocij, & cohæredes inter quos non obſtat exceptio paritatis, p.24. n.8

Crimen.

Crimen an extinguatur morte accuſatoris, vel rei, id eſt mortalitate, p.419 n 48. & 51. fallit in crimine perductionis, & in aliis grauiſſimis,ibid.n.52.vbi quid pecuniariæ pœnæ, aut in bonorum quæſtione, ibid.n.53.& 54

Criminoſus appellans, quando audiatur, vel non, remiſſiuè, p 452.n.1

Curare.

Curandum de minimis pluribus rationibus, & caſibus remiſſiuè exemplificatur, p.346.n 14

D

Damnatus.

DAmnatus etiam in notoriis admittitur allegans aliquas excuſationes legitimas, p.324.n.5

Damnatus qui ſententiæ conſentit, & poſtea appellat, qualiter audiatur, ibid n.6

Damnatus ad mortem, non eſt illico ad ſupplicium trahendus, niſi in conuicto confeſſo, & in notorio crimine exorbitanti, p.322. n.3. & 4

Index Rerum,

Damnatus furti ſi appellet, & appellationem deſerat, retro infamis cenſetur, pag. 549. n. 18. & 25

Debitor.

Debitor, qui dolo fecit legitimis tranſactis temporibus dies actionis periret, qualiter mulctetur, p. 476. n. 16

Debitor præciſe liberatur rem ipſam dando, non ſi intereſſe præſtet, p. 273. n. 12

Debitor, qui ſcit ſe obligatum, etſi creditor non petendo debitum, poſſit actionem amittere, ſed non excuſatur debitor, p. 214. n. 7

Debitor, cui Creditor diſtulit ſolutionem in tempus prolixius num incidat in excommunicationem *remiſſiuè*, p. 523. n. 3

Debitor, à quo petitur mutuum, ſi ſoluit ſecreto, & à Iudice interrogetur, vt reſpondeat fatendo, vel negando ſub Iuramento, quando ſi neget, accepiſſe mutuum, tutus ſit in conſcientia, p. 342. n. 1. 2. & 3. l. 1. tit. 7. lib. 4. recop. ibid. num. 2. 3. & 4

Debitor, qui verè debet quinquaginta, ſi ab eo petantur centum quando totam ſummam poſſit negare, p. 43. n. 4

Debitor à condemnatione appellans, ſi ſit periculum non ſoluendi, poteſt compelli non obſtante appellatione, idem & in alimentorum cauſa, p. 531. n. 9. & 10

Debitum.

Debitum contrà creditorem ſi ſit famuli, aliorumve Salariatorum, qualiter præſcribatur, p. 210. n. 12

Debitum, ſeu obligatio quo tempore præſcribitur, p. 101. num. 34. 38. & 39

Debitum ex officio præſtare negans, vim infert, p. 576. n. 9

Debita Pharmacopolis ex medicamentis triennio præſcribuntur, pag. 76. n. 22

Deciſum.

Deciſum in Iudicio ordinario plenario incidenter contra excipientem pro actore, nequit in alio Iudicio deduci, ſi concernat cauſam ſtatus, aut in alio æque principali deduci, pag. 122. n. 42

Decima.

Decimæ dicuntur eſſe de iure Diuino, & naturali, p. 115. n. 31

Decimæ à quo tempore, & qua lege debitæ ſint Eccleſiaſticis, pag. 91. n. 6

Decimarum adminiſtratio ſpectat ad Epiſcopos, & ob id eis fuit aſſignata quarta decimalis, ibid. n. 7

De decimis à laicis poſſeſſis, quando cognoſcatur per Eccleſiaſticos iudices quando per laicos, p. 119. n. 18. & ſeq.

Decimarum cauſæ apud regia prætoria, quandoque agitatæ & quare, ibid. n. 20

Decimæ conceſſæ laicis, poſſunt ab ipſis aliis concedi, enfeudari, ſeu alio titulo alienationis dari contra alios, ibid. n. 21. 22. & 23

Decimæ à laico præſcriptæ intelliguntur, allegato titulo habito, ante lateranenſe concilium, p. 118. n. 11

Decimæ ex conſuetudine & priuilegio in Regno Galliæ. vt bona patrimonialia vendi permutari in dotem, dari obligari, venire in iudicium familiæ erciſcundæ, & retrahi iure ſanguinis poterant, p. 120. n. 25

Decimæ præſcribuntur annis quadraginta, p. 105. n. 1

Quadragennaria præſcriptio omnem actionem excludit, ibid. num. 2

Decimas præſcribens, numquid debeat probare eas habuiſſe ante Lateranenſe Concilium, p. 113. n. 20

Decimarum tacita renunciatio induſcitur decem annis, p. 87. num. 18

Tertiæ reales conceſſæ ſunt ex decimis Regibus Hiſpaniæ à Pontificibus, p. 115. n. 28

Decimæ nequeunt ab alio præſcribi, abſque parochia, ſeu priuilegio, p. 106. n. 4. 5. & 19

Decimas præſcribere, ſeu retinere differt, cum poſſit ab alio Ius retinendi præſcribi, non ſic Ius eas acquirendi, p. 107. num. 21

Decimæ, quæ Deo debentur in ſignum vniuerſalis Dominii in totum non præſcribuntur, ſed quota illarum, pag. 107. num. 24

Decimæ à laicis locari queunt, p. 111. n. 1

Decimandi Ius dependet à Sacramentorum adminiſtratione, p. 112. n. 8

Declaratio.

Declaratio ſententiæ obſcuræ in quo tempore, & ſuper quibus articulis, pag. 241. n. 9. 10. & 12

Declaratio ſententiæ obſcuræ debet fieri à Iudice, qui tulit ſententiam, non ab alio, ibid. n. 11

Declarans nihil noui addit, p. 541. n. 10

Declaratio non mutat eſſentiam, aut naturam depoſitionis, ibid. n. 12

Declarari poteſt poſt excommunicationem, non obſtante appellatione poteſt non parens litteris Apoſtolicis, quid de declaratione excommunicationis contentæ in iure, vel hominis præcepto, p. 554. n. 25, quid ſi publicetur ab ordinario vel delegato, ibid n. 7

Declaratoria nullitatis, num debeat procedere contra tertium poſſidentem cum vitio litigioſi, p. 334. n. 35

Declinatoria.

Declinatoria an queat opponi poſt rem iudicatam *remiſſiuè*, p. 53. n. 1

Declinatoriam opponere omittens Clericus accuſatus apud ſæcularem, condemnatur in expenſis. ibid. n. 2

Decretum.

Decretum Iudicis in poſſeſſorio plenario habet vim diffinitiuæ, & in aliis interdictis, p. 485. n. 9

Decretum irritans, tunc nullitatem actus operatur ſi à parte petatur, p. 533. n. 18

Decretum irritans nihil operatur, niſi is, pro quo fuit appoſitum acceptauerit, ac vti eo velit, & de eo apponat, p. 565. num. 29

Decretum irritans non ampliat diſpoſitionem, nec operatur in fauorem tertij, ibid. n. 30. & 31

Decretum irritans obtentum in gratia de aliquo beneficio obtenta, non afficit ordinarij manus, ſi non ſit reſeruatum, nec vltra alium modum, præter expreſſum, ibid. num. 31. & 32. & cenſetur ſubreptitium, poſitum in gratia ſubreptitia, ibid. num. 33

Irritans decretum deficit non ſubſiſtente cauſa principali, cui cohæret, & adiectum conditionali diſpoſitioni redditur conditionale, ibid. num. 34. & 35. nec operetur, non verificata conditione, ibid. n. 36

Deductum.

Deductum iam in prima inſtantia, non eſt deducendum in cauſa appellationis, p. 404. n. 1

Defectus.

Defectus patens, dicitur qui apparet ex actis; alias quod in eis non reperitur fingitur non factum, p. 270. n. 25.

Defunctus.

Defuncti ſtatus agitur, non propter defunctum, ſed propter viuentes, p. 519. n. 3

Delegatus.

Delegatus nullius cauſæ habet poteſtatem, ante litterarum præſtationem, p. 494. n. 6

Delegatus Aduerſario poſſidente, tenetur aſſumere partes Iudicis citando, & alia faciendo, p. 518. n. 22

Delegatus Principis, & ſi dignior ſit ordinario, tamen ordinarius firmiorem habet Iuriſdictionem, p. 459. n. 41

Delegatus à delegante excommunicato nihil facere queit in his, quæ dependent à delegatione, p. 364. n. 10

Delegatus iudex non accipit iuriſdictionem, ante commiſſionis præſentationem, p. 564. n. 11

Delegati duo ex tribus procedentes, fiet contra reſcripti formam, p. 248. n. 46

Delegato exequenti, non eſt reſtituendum violenter, ſed eſt requirendus eius ſuperior, p. 169. n. 20. 28. & 22

Delegatorum Iudicium nonnulla remiſſiuè, p. 334. n. 4

Delictum.

Delictum occultum propalans, verum dicendo ad quid teneatur remiſſiue, p. 48. n. 10

Delinquentes.

Delinquentes in delictis non connexis ſigillatim plectuntur, nec ſententia aduerſus vnum alius officit, pag. 323. numero 20

Delinquentes plures poſſunt accuſari in vno, eodemque libello, p. 323. n. 23

Deponi.

Deponi non poterit cauſa delicti per ordinarium, qui fuit ordinarius à Papa impugnatus, p. 614. n. 8. & 9

Depoſitarius.

Depoſitarius, qui rem depoſitam habet, aut in inſtrumento, aut authoritate iudiciali, eſt ad reddendum executiuè obligatus, p. 303. n. 28. 29. 30 & 31. vbi limitatur.

Denunciatio.

Denunciatio excommunicationis iam latæ non ſuſpenditur per appellationem, & refert ſe ad ſententiam canonis, p. 541. n. 9 10. 12. 13. & 14. vbi ad caſus.

Denunciatio excommunicati in vno loco facta, porrigitur ad alia, ſi ibi ſciatur, vt ſit denunciatus, p. 366. n. 31

Denuntiatio multis in caſibus conſtituit in mala fide, p. 530. num. 6

Denunciari num poſſit excommunicatus, ſeu priuari beneficij fructibus abſque periculo attentati, pag. 531. numero 5

Denuntiatio extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem iam cœptam, niſi in caſibus à Iure expreſſis, p. 130. num. 9.

Denuntiatio

Digitized by Google

Denunciatio extraiudicialis conſtituit in mala fide poſſidentem ſine Titulo, p.130.n.11

Denunciatio appellationis, vt valeat debet eſſe expreſſa, & non ſic ea intelligatur, cum partes conuenerint ſtare ſententiæ Iudicis ferendæ, *quæcumque illa ſit*, pag.404 n.21.

Detentator.

Detentator rei à qua petitur reuocari per Aduerſarium ſi petit in detentatione confirmari ex cauſa legitima, Iudex eum debet confirmare, p.613.n.3

Deuoluta.

Deuoluta cauſa, ſiue auocata quando intelligatur, pag. 618. num. 11. 12. 13. & 14. vbi quando in petitorio: quid in poſſeſſorio ibi.

Deuoluta cenſetur cauſa, ſi Iudex à quo præfigit terminum appellationis, ibid. n.15

Deuoluta non dicitur cauſa, ſi citatio fuerit exequuta in perſonam procuratoris reuocati: qualiter deuoluatur ex partis conſenſu, ibid.n.17

Deuoluta quando dicatur cauſa ad Curiam *remiſſiuè*, p.570, numero 2

Dictio.

Dictio *tanquam* regulariter denotat improprietatem; ſæpius proprietatem, & omnimodam ſimilitudinem, niſi ratio aduerſitatis obſtet, p.458.n.40. & 42

Dictio *perpetuò* verificatur in decennio triennio, & in triennali tempore, pag.135. numero 5. 6. 7. & ſumuntur humaniori ſignificatu, pag. 136. num, 14. fallit ibid. numero 17

Dictio *aduerſus* ſonat, quandoque; id eſt *erga eum* interdum pro *contra*, p.142.n.31

Dictio *niſi feceris, niſi comparueris intra tres dies* eſt conditionalis, p.553.n.2

Dictio *vt*, ſolet diuerſa contingere, ſicut dictio, pag. 252. num. 23

Dictio *citra* quid ſibi velit, p.248.n.47

Dictio *nullatenus* ſolet habere vim decreti irritantis, p.255, num. 11

Dictio *perpetuò* ſolet importare tempus in ſæcula ſæculorum, item & ad vitam, p.135 .n.6. 7. vſque ad tertiam generationem, n.8

Dictio *ſemper*, & ſi perpetuitatem importet, aliquando accipitur pro multoties frequenter plerumque, ibid. numero 9. & 10

Dictio *quandocumque*, eſt dictio diſtributiua, & multiplicatiua temporum, & temporis reſeruationem, p. 136. num.12. & reſtringitur ex natura actus, ibid. numero 11, 19. & 20

Perpetuum nihil ſub ſole dici poteſt, niſi per ſubrogationem, pag.136. n.23

Dictio *perpetuò* accipitur ſecundum ſubiectam materiam ampliatiuè, ſeu reſtrictiuè, p.136. n.16

Dictio *ſemper* in materia præſcriptionis reſtringitur ad annos 30. ibid. n.18

Dicterium.

Dicterium quot capita, tot ſententiæ, à quo habuit ortum, pag.263.n.4

Dictorium.

Dictorium quod par in parem non habet imperium, quando non tollat iudici ordinario cognitionem, pag. 560, num. 10

Dies.

Dies vltimus ad vſucapionem implendam, ſufficit attictus, nec requiritur tranſactus, pag. 126. num.7. & 8. diſtingue, ibid. n.13

Dies ad appellandum nequeunt per Iudicem abbreuiari, nec prorogari, etiam ex Iudicis permiſſione, aut partium conſenſu, p.435.n.33.& 46

Dies ad appellandum poſſunt ſuſpendi, ibid.n.34

Dies non currit de momento ad momentum, nec dies feriati computantur in termino, p.404.n.42

Dies qua interponitur appellatio, non computatur in termino fatali, p.440.n.13

Dies, & nox à quota hora diuidantur, pag.122.n.14

Dies ad appellandum incipiunt ab illo puncto, & momento, & quo recitatur ſententia qui in dubio non cenſentur tranſacti, p.434 n.28.30

Dies interpoſitæ appellationis non computatur in tempore ſtatuto ad eam proſequendam, pag.494.n.4

Dignitas.

Pontificiæ Dignitatis, eſt inſeparabile, quod ſit caput omnium fidelium, p.473. n.44

Dilatio.

Dilatio legatis data alicuibus ob aliquam cauſam, ſi cauſa finitur ante, & ipſa ceſſat, p 415 .n.2

Diſpoſitio.

Diſpoſitio Principis quando diſponit contra Ius naturale, & *Vermoſin. de Exceptionibus.*

Diuinum, num in dubio præſumatur eſſe cum iuſta cauſa, pag. 619. n.5

Diſpenſatio.

Diſpenſatio commiſſa executori cum clauſula ſi ità eſt, redditur nulla ſi illicò exequutor diſpenſat, eo quod deficit cauſæ cognitio, p.219.n.39

Diſtributiones.

Diſtributiones Eccleſiaſticæ debentur duplicatæ ei, qui dignitatem, & canonicatum habet in Eccleſia, pag. 287, num.2

Diuiſio.

Diuiſio bonorum paternorum, præſumitur facta inter hæredes per diutinam poſſeſſionem decem annorum, p.104. num. 14

Diuiſio Epiſcopatuum, Parochiarum & Prouinciarum quando fuit facta, & à quo Pontifice, p. 92.n.5

Diuortium.

Diuortij ſententia tranſit in rem iudicatam, in his, quæ ſunt in odium Adulteri, ſecus in fauorem, pag.277. num.1.2. 3.4.5.6 & 7

Doctor.

Doctori ex propoſito ſcribenti in aliquo puncto, plus creditur, quàm aliis obiter alloquentibus, pag. 263. numero 12

Dominus.

Dominus populi nequit, niſi immemoriali tempore præſcribere ſalaria, quæ ipſe debet ſuis Iudicibus, vt ab ipſo populo ſoluantur, p.176. n 29.30

Dominus ſuccurritur ſi Procurator, vel tertius ſoluendo non ſit, p.445. n.13

Dominium.

Dominium ex quibus titulis de vno in alium transferatur virtute legis ciuilis, p.2 · 2.n.25.& 26

Dominium vtile ex præſcriptione acquiri aliqui ſentiunt, verius eſt vt acquiratur directum etiam, ibid. numero 27. & 28

Dominium, & poſſeſſio maioratus tranſeunt in ſucceſſorem adueniente die ſucceſſionis, p.152.n.22

Donatio.

Donatio non reuocatur modica iniuria, pagina 346. numero 31

Dubietas.

Dubietas eſt medium quoddam inter bonam, vel malam fidem, p.193.n.32

Dubium.

Dubium duplex eſt practicum, aut ſpeculatiuum, & quale vnumquodque in materia præſcriptionis, pag. 197. num. 10

Dubium ſuperueniens ſpeculatiuum, non interrumpit præſcriptionem, ibid.n.22.& 23.

Dubitans.

Dubitans an id, quod facit ſit peccatum, incidit in peccatum, p.195.n.12

Dubitans æquabiliter, nunquid rem, quam poſſidet ſua ſit, vel aliena, non tenetur ad reſtitutionem; ſecus ſi inæquabiliter, p.196.n.13

Poſſidentis conditio, potior eſt in dubio, ibid.n.17

Dubitans an res ſua ſit, ſi ſimul dubitet, an poſſit eam præſcribere, non vſucapit, p.197. n.18

Dubitans practicè ſi res ſua ſit, ne quid præſcribere eam, ſi cum dubio cœpit poſſidere, p.195.n.9.& 10

Dubitans cum incipit poſſidere, non poteſt habere bonam fidem, ibid.n.10

Dubitans an rectè poſſideat, qui bona fide incœpit poſſidere, nequit præſcribere, ſi dubitat practicè, pag. 196.n.12. 14 & 15. contrarium, ibid. n. 16. & 17

Duces.

Duces, Marchiones, Comites, & Domini Vaſſallorum queunt auocare cauſas à ſuis Iudicibus ordinariis, quando eorum eſt nominatio, & electio; ſecus aliter, pag. 368. num. 17. & 18

Duces, Marchiones, Comites, & Domini Vaſſallorum nequeunt tractare principaliter cauſam nullitatis ſuper lite cœpta coram Iudice à populo electo, ibid. n.18

E

Eccleſia.

ECcleſia donataria Imperatoris nunquid ſe iuuari poſſit minori ſpatio 40. annorum, p.129. n.25

Eccleſia præſcribit tempore 40. annorum, & non minus, p. 106.n.2

Eccleſia contra quam præſcribitur, tranſacto tempore quadragenario, non iuuatur priuilegio ſuo, ibid. numero 3

Digitized by Google

Vacat Eccleſia, quæ caret proprio paſtore, & immediato prælato, qui pro rebus Eccleſiæ, agere debuit, p.67.n.18

Eccleſia propter inſtrumenta de nouo reperta reſtituitur, aduerſùs latam ſententiam ex iuſta cauſa, p.337.n.10

Eccleſia vtitus Iure minoris, qui etiam reſtituitur, pag. 338. num. 11

Metropolis dicitur Ciuitas, quæ eſt aliarum caput, pag.76. num. 26

Metropolis ad coloniam ſe habet, vt mater ad filiam, p. 77. numero 27

Hieroſolyma Ciuitas dicitur Metropolis multarum Prouinciarum & Regionum, ibid. n.28

Eccleſia ſuffraganea tenetur ſequi Metropolim, pag. 77. numero 29

Eccleſiæ inferiores debent ſeruari, quod in maiori ſeruatur, ibid. n.30

Metropolis eſt dictio græca à matre, & Ciuitate concinata, pag.77. n.31

Eccleſia acquiri præſcriptione poteſt ab alio, qui ſit capax eius, p.107.n.18

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſticus Iudex inhibet ſæculari cognoſcenti inter Eccleſiaſticos, actione finium regundorum, p.143. n.5

Eccleſiaſticus Iudex vim facit non admittendo reuiſionem æſtimatorum, ſeu agrimenſorum. Quid de appellatione, p.144. n. 10. & 15

Eccleſiaſticus Iudex, non facit vim exequendo calculorum ſententiam, p.144. n.13 14.& 15

Edere.

Edere, & apud acta quid ſibi velit remiſſiuè. p.582. n.6.

Electio.

Electio computatur inter actus Iuriſdictionis, & facta ab vno excommunicato qui vt talis inter alios electores eſt, nunquid ſit nulla, p.364.n.16. & 19. quid de excommunicato minori, ibid.n.15.remiſſiuè.

Electio à ſuſpenſo Iudice facta non eſt valida, etiam ſimpliciter ſuſpenſo, p.363.n.17 & 18

Electio, collatio, inſtitutio, præſentatio, confirmatio quando ſint actus iudiciales, vel extraiudiciales, pag. 528. num. 55

Electio ab excommunicato facta, eſt ipſo Iure nulla, p.358. num. 3

Electio Pontificis ab excommunicatis facta valida eſt, p.365. num. 28

Eleemoſyna.

Eleemoſynæ largitio, & impleſio conſiliorum, ſæpè poſſunt omitti ob vitandum ſcandalum, p.85.n.24

Emphytheuſis.

Emphytheuſis, ſeu fundum Eccleſiæ præſcribuntur tempore ordinario decem, vel viginti annorum, p.501.n.32

Emptor.

Emptor victus ſemper tenetur appellare, pagina 321. numero 8

Emptor rei alienæ, in quibus puniatur, p.210. n.6

Epiſcopus.

Epiſcopus non debet ſe interponere in monaſteriis, in quibus viget regularis obſeruantia, niſi in delictis excedentibus modum regularis obſeruantiæ, pag.427. n.8

Epiſcopus cognoſcit de regularibus delinquentibus, ſi eorum prælati extiterint negligentes, vbi quam monitionem faciat prius, vel ob incorrigibilitatem regularis, ibid. num. 10. & 12. & de pluribus caſibus remiſſiuè, ibid. numero 16

Epiſcopus excommunicatus, nunquid valide præſtet licentiam audiendi confeſſiones, p. 370. num. 23. & numeris ſequentibus,

Epiſcopus, & eius vicarius, poſſunt proferre ſententiam in quolibet loco ſuæ diæceſis, p.237. n.19

Epiſcopus negligens in totum bona Epiſcopatus illico illis priuatur, pag 67. & 20

Epiſcopus poteſt concedere alicui ad vitam vt percipiat decimarum fructus, p.119.n.13

Epiſcopus qualiter procedere poſſit contrà Religioſum delinquentem, ſiue incarcerando aut denuntiando ſuo Prælato, p.412.n.6.7.8 9 10 & 11

Epiſcopus poterit cui voluerit collationem beneficij facere, ſi patronus excommunicatus ſit in mora præſentandi, aut eius præſentatio non admittatur, p.368.n.9

Epiſcopus in aſſignatione congruæ, procedet iuxta ſuam conſcientiam, p.491. n. 15

Epiſcopi non pronunciantes cenſuras in ſcriptis, pœnam non incurrunt, p.238 n.24

Epiſcopus depoſitus poſt ſuam interpoſitam appellationem, poteſt ea non obſtante depoſitione ſuum officium exercere, non ſic in excommunicato, p.553. n.4. & 6

Epiſcopo quem auocare, cauſas quæ vertuntur coram ſuis vicariis: expenditur, p.561. num.6.7.& 8

Epiſcopus, & Parochus non diſtinguntur, niſi ſecundùm plus, & minus, p.97. n. 12

Epiſcopalis officij quæ ſint propria, p.587.n 3

Exempti ſubiiciuntur Epiſcopo in his, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, & quæ iſta ſunt, p.188.n.4

Epiſcopus nequit reſtituere delinquentes ad famam, pag.551. num.17.& 18

Epiſcopalia iura præſcribi poſſunt, ſed non omnia, p. 561. num.24. & 25

Epiſcopo, & patrono ignorantibus non currit tempus ad electionem, p.139.n.4

Epiſcopi ante Lateranenſe Concilium decimas laicis concedebant, p.115. n. 33

Error.

Error Iuris valde dubij, non impedit præſcriptionem, p.198. numero 22

Error calculi, poteſt opponi vſque ad ſententiam, & aliter, p.254. n 4

Error Iuris qualiter proſit ad præſcribendum, aut non, p.197. n.23.24.& 25

Error Iuris reſiſtentis, differt ab errore Iuris non aſſiſtentis circa præſcribendum, ibid. n.24

Error Iuris non conſtituit quem in bona fide, vt præſcribat, ibid. num. 25

Exceptio.

Exceptio rei iudicatæ in ſummario nunquid obſtet in ordinario iudicio, pag.220. numero 4. 5. 6. 7. & 13. vbi expenditur.

Exceptio alia dilatoria alia peremptoria & quid de anomalis & emergentibus, p.5.n.1.& 12

Exceptio hoſtica quæ, ibid n. 2

Exceptio temporalis & perpetua quæ, ibid. n.3

Dilatoria Exceptio eſt quæ tempus nocet & quare dicatur temporalis, ibid.n.4.& 6

Exceptio pacti conuencti eſt dilatoria: Item procuratoria, & exceptio legitimationis perſonæ, ibid.n.5

Excipiens ſe ſoluiſſe, aut opponens pactum de non petendo præmiſſa debiti confeſſione fateri videtur. Limitatur, pag. 42. num.24. & 25

Excipiens ſi opponis Actori debitum petenti ſe promiſiſſe ſub conditione, vel confitendo in duplici oratione qualiter fateatur, ibid.n.26

Excipiens ſub conditione, ſi mutuaſti, ſolui, aut feciſti mihi pactum de non petendo, transfert probandi onus in Actorem, p.41. n 19

Exceptio non liquidi admittitur aduerſus inſtrumentum, pag.305. n.7

Exceptiones rei cohærentes competunt fideiuſſori non ſic cohærentes perſonæ debitoris, & quæ ſint, p. 10. num. 1. 2. & 5

Exceptio pacti de non petendo rei cohæret, & an competat fideiuſſori, p.13.n.3.5 6. & 7

Reſtitutio in integrum oppoſita in vim exceptionis nunquid competat fideiuſſori debitoris, pag. 21. num. 9. 10. 11. 12. 14. & 14

Exceptionem permutationis, aut empti opponens non fatetur, p.40.n.11

Excipiens non fuiſſe rectè latam ſententiam, eam non fatetur, ibid.n.21

Exceptio ſemel diſcuſſa iterum non tractatur, pagina 19. numero 1

Exceptiones mentionandæ ſunt in ſententia ſi pars inſtat, ſed ſi non inſtet valet ſententia etiam ſi de his non fiat mentio ibid. num. 2. & 3. quod in praxi. ibid. numero 4. & 5

Replicationes, & duplicationes reducuntur ad Exceptiones, p. 21. n 16

Exceptio iuriſiurandi rei cohærens prodeſt fideiuſſori, & mandatoribus, ibid.n.17. & 18

Iuratum de re dicitur, ſi iurauerit, non deberi id, quod petebatur de perſona ſi rem confeſſus vtitur Exceptione, ibid. numero 19

Exceptio periurij quæ dicitur litis finitæ, & participat dilatoriæ, & peremptoriæ quando opponi poſſit, ibidem numero 20

Exceptiones ceſſionis bonorum, & quæ dantur humanitatis cauſæ cohærent perſonæ, ibid.n.21

Exceptio omnis peremptoria, quæ non impugnat ſententiam poteſt poſt eam opponi niſi eſſet ante ſententiam oppoſita, & per Iudicem reprobata, pag. 23. num. 23. declaratur, ibid.n.24. & 25

Declinatoria verius eſt vt ſit propriè exceptio dilatoria, p.11. num.1.2.& 3
Declinatoria quando opponi poſſit, ibid. n.2.3. & 4
Recuſatoria propriè eſt in Iudicem exceptio, & quando opponatur, p.12. n.5.& 6
Exceptio incompetentiæ, coram quo Iudice proponenda, ibid. num. 7
Exceptiones expenſarum, compenſationis, inuentarii, pretij cædendarum actionum beneficij epiſtolæ Diui Codicum poſſint opponi poſt rem iudicatam, ibid.n.8
Exceptio, quæ dicitur talis, quia eſt actio catenus durat, quatenus ipſa actio, p.134.n.7
Excipiens videtur fateri conditionaliter, ſi actor probauet ſic, & compenſans, p.44.n.10
Exceptiones aliæ facti, aliæ iuris, vel actionis, p.19 n.24
Excipiens multis exemplis negare poteſt à ſe petitum, & de differentia, p.38.n.1.& 27
Excipiens aduerſus Actorem negando eius intentionem omninò non fatetur, ibid n 2 & 3.
Exceptionem excommunicationis opponere differens, in expenſis condemnatur, p.53. n.6
Exceptio in promptu probata ante litis ingreſſum, eſt terminanda; ſic vt non ſit reſeruanda in fine cauſæ; præcipuè ſi pars petierit, vt pronuntietur, p.143.n.24
Exceptio non præſcribitur, ſi eſt propriè exceptio, ſecus ſi queas opponi, vt actio, p.139. n.5
Exceptionem allegans tenetur comprobare quoties habet actoris vim: Secus ſi opponat per affirmatiuam, vt ſi allegat contra impetrantem reſcriptum falſum narraſſe, p.17. numero 1
Exceptiones tardius opponens condemnatur in expenſis: Et nunquid pronuncietur ſuper eis ſi opponens ſalarium deponat, ibid. n 3. & 4
Excipiens quando adeſt aduerſus eum præſumptio, qualiter negari, aut fateri videatur, pag. 35. numero 11. 12. 13. & 14. vbi quid de fatente ſe mercede extinxiſſe cum licentia.
Excipiens fatendo feciſſe homicidium ad ſui defenſionem mitius punitur, ibid. n 13
Excipiens conditionaliter, qualiter negare videatur, pag.39. n.5. & 6. exornatur remiſſiuè.
Excipiens ſimpliciter opponendo ſolam iuris exceptionem verius eſt vt non fateatur intentionem Actoris, ibid. n.7. 8. 9. 10. 15.& 16
Exceptio dilatoria regulariter opponitur ante litis ingreſſum; ſed non eſt ſubſtantia, quod opponatur ante litem conteſtatam, vel poſt, p.5.n.7.11. & 15
Exceptio dilatoria triplex dicitur vel reſpicit ad Iudicis perſonam, vel ad litigantes, vel ad cauſam principalem, ibid. n.8. 9 & 10
Exceptio peremptoria ſiue perpetua quæ exemplificatur, p.6. numero 11
Exceptionum diuiſio in anomalas, ſeu mixtas, & quæ iſtæ, ibid. n.12.13. & 14
Exceptio anomala qualiter vt peremptoria opponatur, ibid. numero 13
Exceptio anomala oppoſita vt dilatoria qualiter opponatur, ibid. n.14
Exceptio excommunicationis mixta ſolet eſſe, & quæ forma in ea opponenda ſeruetur, p.7.n.17 & 18
Exceptio incidens, & emergens quæ, vbi de aliis remiſſiuè, ibid. num.19
Exceptionis proponendæ formulæ antiquæ, ibid. numero 20. 21. & 22
Exceptio criminis poteſt opponi poſt rem iudicatam aduerſus dicta teſtium ſecus aduerſus eorum perſonas, pag.27. numero 1
Exceptio quando admittatur contra inſtrumenta publica, quæ ex ſtatuto habent paratam executionem, pag. 248. numero 7
Excipiens non videtur fateri, etiamſi actor approbet eius exceptionem, p.43.n.7
Exceptio rei iudicatæ, quando opponatur. Et quando cenſeatur Reus pati iterum de ea diſceptari, p.14.n.6
Fateri videtur ſe inhabilem eſſe, ſi fateatur fuiſſe manumiſſum oppoſito ab actore de ſeruitute, & ſic debet probare ſe liberum: quid de actore, p 45.n.1.& 3
Excipiens videtur fateri ſuam exceptionem, exemplum, p.46. num. 4. & 5
Fatetur Excipiens videtur cum conſtat de obligatione rei, p 46. n.6. & 7. vbi quid de creditore petente debitum.
Excipiens proponens factum in exceptione introcluſum, videtur fateri, ibid. n. 8
Fateri an videatur actor replicans contra reum, ibidem numero 10
Exceptiones quæ contingunt cauſam principalem non ſunt tractandæ à Iudice requiſito, ſed à requirente, pag. 328. num.10. & 11
Executio ſententiæ differtur in re, quæ non eſt diuiſibilis abſque peccato, p.317.n.37
Exceptio nulla proprietatis, aut potioris iuris nequit opponi agenti, vt attentata reuocentur nec Excommunicationis exceptio, p 326. n.39.& 40
Exceptio non ſolum antenioritatis æquè priuilegiata admittitur aduerſus executionem contractus bullar s, ſed & etiam ex æquali cauſa pariter priuilegiata poſſeſſio rei ſubiugatæ penes tertium conuentum reperietur: diſtingue, pag.23. n.1.7. & 8
Exceptio rei iudicatæ, quæ venditori prodeſt, etiam eius fideiuſſoribus, p.179.n.3.4
Excuſſionis exceptio, quando etiam poſt litem conteſtatam opponi poſſit, & in quibus non admittatur, pag.325 n.19. 20.21.22 23.& 24
Exceptio admittitur in prima executiui Iudicij inſtantia aduerſus contractum Bullatem, id eſt, guarentigiatum, ſi tertius tantum poſſideat ex cauſa pariter priuilegiata, puta inter vſurarij eiuſdem contractus Bullæ, pag. 24.n.5. 6.7. & 8
Exceptio rei iudicatæ non profuit ei, contra quem iudicatum eſt, pag. 77.n.3
Reſtitutio in integrum oppoſita, quando vt exceptio intelligatur, p 14.n.1
Exceptio Iudicatæ ad quos effectus opponatur quando vt peremptoria, ſeu aliter opponatur, ibid. n 3.& 4
Exceptio de nouo orta poſt terminum, qualiter, & quando; vt dilatoria poſſet opponi, quando, vt peremptoria, p.32. n.4.5.6.7.& 8
Exceptio aduerſus inſtrumentum non impedit eius executionem, ſi altiorem indaginem requirat, pagina 24. num. 14
Exceptio peremptoria, vt opponatur, non pendet ab aſſignatione termini, quæ Iudici denegetur, pag.34.n.2 3.& 16. quæ differentia inter peremptoriam, & dilatoriam, ibid. n.10, fallit, ibid n.27
Exceptiones anomalæ quando opponi queant, ibid. n.25
Exceptio peremptoria in ſupremo tribunali poteſt opponi etiam poſt 20. dies, ibid.n.27
Exceptiones omnino contrariæ poſt terminum, non opponuntur, ſecus ſi tantum diuerſæ ſint, ibid. num. 28. 29. 30. 31. & 32
Exceptiones diuerſæ, qualiter exemplificentur, ibid. numero 30. & 31
Exceptio dilatoria, regulariter non opponitur extra terminum à Iudice aſſignatum omni Iure Canonico, Ciuili & Regio, p.15.n.32.33.& 34
Exceptiones attentatorum ineptitudinis libelli, quod debent dari alimenta, & vt quis non conueniatur, vltra quam facere poteſt, quando opponantur, p.12.n 9
Exceptiones modificatoriæ, quæ & quando poſſunt opponi, ibid.num.10. & 11
Exceptionis tacita reiectio quando intelligatur cognitum de ea, ibid.num.12. & 13
Exceptio peremptoria pluribus in caſibus poſt ſententiam allegari quis, vbi de Vellaiani, & Macedoniani exceptione; pag.13 num.13
Exceptio reſpectu militum minorum, & maiorum reſtitutorum, & pacti de non petendo quando opponatur, ibid. num. 15
Exceptio peremptoria præſcriptionis nunquid cenſeatur tacitè reiecta, ibid.n.16
Exceptio defectus iuriſdictionis, & contra Iudicem ſuſpectum, & quæ reddant proceſſum retrò nullum non cenſentur reiectæ Iudice ad vlteriora procedente, ibidem numero 17
Exceptiones, quæ in cauſa appellationes proponantur, p.419. num. 47
Exceptio renuntiaſti appellationi impedit litis ingreſſum, pag. 401.num.14
Exceptio dilatoria de nouo orta, eſt proponenda, cum primum orta ſit, p.35. n 8
Exceptio quælibet dilatoria de nouo orta, poteſt opponi poſt terminum aſſignatum, vel poſt litis conteſtationem, etiamſi ſuperueniat ſuper pacto de litigando, ibid. numero 9. & 10. & etiamſi ſit omiſſa per facti errorem, ibid. numero 11. & in eo, qui ignorat ſibi competere, ibid. num. 12. & in eo, qui dubitat, ibid.num.17. & in cauſa appellationis, ibid. num.15 & etiamſi oriatur poſt ſententiam. ibid.num. 16. etiamſi tali exceptioni eſſet aliàs prouiſum, ibid. num. 19. declaratur, ibid. num. 20 cum qua proteſtatione, ibid.n 35

Index Rerum,

Exceptio dilatoria opponitur poſt terminum, quando ſtetit per Iudicem, ibid. n.15

Exceptio, quæ incipit competere lite iam conteſtata, ſi eſt dilatoria poteſt opponi, non obſtante termino, ibid. num. 18

Exceptio dilatoria, nequit poſt terminum opponi, ſi parti negligentia imputetur, ibid.n.19

Exceptio dilatoria, quæ concernit principale negotium, quandocunque poteſt opponi, quid de exceptione procuratoria, ibid. num. 20. & 21. quid de exceptione cautionis, ibid. num.22

Exceptio excommunicationis, poteſt obiici agenti interdicto, pag. 144. n.16

Exceptio quid ſit, & eius diuiſio, p.3. n.2

Exceptiones dicuntur arma Reorum, ibid. n.3

Exceptionis vera definitio, ibid.n.4. & numeris ſequentibus expenditur, n.7

Exceptionis mater æquitas vulgò appellatur, ibid. n.6

Exceptio defenſio appellatur, ibid. n.7

Exceptio dicitur etiam præſcriptio, p.4.n.9

Præſcriptiones longi temporis, etiam exceptiones appellantur, ibid. n.10

Exceptio varios habet ſignificatus, ibid. n.11

Exceptio denegatæ audientiæ quid operetur *remiſſiuè* vide remiſſio ſententiæ, ibid. n.12

Exceptio falſitatis in teſtes oppoſita an queat opponi ad eorum repulſam in ſecunda appellationis inſtantia remiſſiuè, pag.16.n.2

Exceptio falſitatis de Iure Regio poteſt opponi etiam poſt ſex dies ad publicationem datos, & in quo caſu, ibid. numero 2.3.& 4

Exceptio excommunicationis ob recurſus ad iudices laicos, non obſtat petenti attentatorum reuocationem, vbi de caſu Rotæ, p.534.n.22

Excipere prohibitus non cenſetur prohibitus negare, pag.18. num. 17

Excipiens probatione oneratur, ibid. n.18

Exceptio rei iudicatæ, vt legitimè opponatur quæ requirat, p. 15.n.7

Exceptio diſcuſſionis opponitur tanquam dilatoria, vbi de exceptione diſcuſſionis, ibid.n.9. & 10

Exceptionem non opponens intra legitimum tempus ei renunciaſſe videtur, & quale hoc ſit, ibid.n.11.& 12

Exceptio quod Actori non competit ius opponi poteſt in vim dilatoriæ, & peremptoriæ, ibid.n.13

Exceptiones dilatoriæ illicò à Iudice declarantur, ſi ad vlteriora procedat, ibid. n.14. & 15

Exceptiones reſpicientes perſonam Iudicis, aut defectum iuriſdictionis expreſsè decerni debent. Idem ſi reſpiciant perſonas litigantium, pag.16. n.16.& 17. quid in dubiis, ibid. num.18

Exceptiones quando cenſeantur non requirere altiorem indaginem, p.16.n.19

Exceptiones anomalæ quando illicò decernantur, ibid.n.20

Et quid quando ſunt intricatæ, tertius ibi, ibid. n. 21. & 23. comparens pro ſuo intereſſe nequit opponere dilatorias exceptiones: ſecus quando comparet tanquam author laudatus, ibid.num.25. quid in exceptione fori declinatoria, ibid.n.26

Exceptiones reſeruare ad merita cauſæ vel proceſſus, differt reſeruare eas ad finem iudicij, p.20. n.6.& 7. & qualis ſit effectus earum, ibid.n 8

Exceptio litis-pendentiæ quando impediat executionem ſententiæ, pag.8. num. 2. vbi de exceptione, ne continentia cauſæ diuidatur, & quæ differentia inter vtramque, ibid. numero 3

Exceptio, ne continentia cauſæ diuidatur eſt dilatoria. ibid. n.4

Exceptio de iure tertij regulariter non datur, fallit in pleriſque, ibid. n.5.& 7

Exceptio non obſtante ſtatuto poteſt in multis caſibus opponi, imo & quæ eruitur ex viſceribus inſtrumenti, nec cenſetur ſublata exceptio excommunicationis, p.9.n.7.8.& 9

Exceptio nullitatis rei iudicatæ qualiter poteſt opponi in executione, ibid. n.10.11.12.13.14. & 15

Exceptio nullitatis contra executionem, opponi poteſt in caſibus hic expreſſis, pag.10.n.16.17.18.19 & 20

Exceptio eſt indita à iure naturæ & quibus modis conſideretur, ibid.num.21 22.& 23. & eſt iuris non facti, pag. 11. num. 27

Exceptionis defenſio quando per Principem, tolli poteſt, p.10. num.23.24.& 25

Excommunicatus.

Excommunicatus indiget abſolutione, ſed non ſequitur, vt abſolutus ab ea fuerit ſemper excommunicatus, pag. 48. numero 7

Excommunicatus Iuriſdictionem exercens, qualiter peccet, p.369 n.14

Excommunicatus, vſurpans Iudicium, qualiter peccet, & num reſtituere teneatur, diſtinguitur inter publicum, occultum, aut denunciatum, & de iure antiquo, & nouo, pag. 369.n.18.19.20. & 21

Excommunicato Iudici partes ſe ſubiicere valent, ibid. numero 21. & 22

Excommunicandi, ſeu ſuſpendendi Iuriſdictio, non tollitur, niſi per manifeſtam ſententiam, ibid.num 8.& 9

Excommunicatis nullum Ius fauet etiam hodie, ibidem numero 8

Excommunicatis numquid licitè conferantur beneficia, ſeu poſſint penſiones, aut alia beneficialia dari remiſſiuè, pag. 364. num 14

Excommunicatus Iudex non olleratus, nequit eligere ad beneficia, p.364. n.15

Excommunicatus, qui attentauit contra formam inhibitionis, non abſoluitur, niſi purgatis attentatis, pagina 537. num. 32.

Excommunicationis exceptio debet opponi à reo contra actorem ſecundùm aliquos: quid in praxi, pag. 54. numero 9 & 10

Excommunicari num poſſit Dominus contumacia ſui Procuratoris *remiſſiuè*, p.519. n.2

Excommunicatio lata ſine citatione, & ſine monitione tenet, ſed non eius declaratoria ſententia, niſi ſit ſuper Notorio, p.496.n.14

Excommunicatio lata ex falſa, errore non expreſſo, valida eſt, & ſi iniuſta, niſi notoriè eſſet iniuſta ex proceſſu, pag. 255. n.14.& 16

Excommunicatus non denunciatus, poteſt facere plures actus Iuriſdictionales, vt hic, p.360.n.24. & 25

Excommunicatus, quare ſit interdictus ab vſu Iudicandi, ibid. numero 25

Excommunicatus Iudex queit mittere in poſſeſſionem beneficij, ante excommunicationem collati: fallit ſi ad id faciendum exerceret Iuriſdictionis actum, pag. 362. numero 26. & 28

Excommunicatus nequit accipere poſſeſſionem beneficij ſibi collati ante excommunicationem, ibid. n. 27

Excommunicatus nequit in Iudicem eligi, vel ad dignitates Iuriſdictionem habentes aſſumi: expende, ibid. numero 29. 30. & 31. ſecus ad alios actus particulares, pag. 362. num.32

Temporalia non æque prohibentur excommunicato, ſicut ſpiritualia, p.362. n. 30

Excommunicatus facere queit actus priuatos, pag. 362. numero 32

Doctoratus gradus collatus excommunicato validus eſt, pag. 362.num. 33

Excommunicatus eſt qui non appellat, ſeu non paret præcepto facto ſub pœna excommunicationis, niſi per impotentiam non paruerit, p.154.n.19

Excommunicare quis poſſit remiſſiue, pagina 420. numero 2

Excommunicatio quas vires habeat, ibid. n.3

Excommunicatus nequit eſſe Iudex etiam in ſæculari Iudicio, pag.362. num.1. & 4. impugnatur reſpectu Iudicis ſæcularis, ibid.num.2. 3. & 6. nulla data differentia in Eccleſiaſticum, & laicum.

Excommunicatus, etiam publicus hodie non venit vitandus, niſi ſit denunciatus, aut Clerici notorius percuſſor, p. 359. num.7

Excommunicatus renunciari quaſi etiamſi appellauerit à ſententia excommunicationis fructibus beneficij priuari, pag.540. numero 1. & 2

Excommunicatus alium excommunicare nequit, eſt enim priuatus ſpirituali Iuriſdictione fori contentioſi, pag. 360. num. 18

Excommunicare Prælatus nequit ſubditos, niſi monitione præmiſſa, *remiſſiuè*, pagina 507. numero 2. 3. & 4

Excommunicatus maiori excommunicatione, priuatur fructibus beneficij, nec lucratur quamdiu eſt in ea, itidem priuatur decimis, & obligationibus perſonalibus mortuariis, & emolumentis pag. 541. num. 17. etiam ſi prætendat ſe per iniuriam excommunicatum ibid. n.15. & 18. quid in praxi, ibid. n.20

Excommunicatus vitandus, numquid metu mortis licitè abſque peccato Sacramenta adminiſtret, pag. 371. num. 42. 43.44.& 45

Excommu

Excommunicatus denunciatus, aut publicus percuſſor Clerici, in aliquibus caſibus valide Sacramenta adminiſtrat, p. 372. num. 46

Excommunicatus ſi appellat, poſt decem dies, debet, Iudex, ex æquitate admittere eius appellationem, ſed non defendet ſe in expenſis parti debitis, p.546. n.11

Excommunicatus, ſi non appellat intra decem dies, dempto abſolutionis effectu, auditur tantùm per viam querelæ, & ad quos effectus, ibid.n.12.13

Excommunicatus notorius, non obſtante appellatione poterit declarari, non ſic, ſi dubius ſit, pag. 542. numero 4. 5. & 6

Excommunicatio in abſentem lata habet executionem paratam, p.548.n.1

Excommunicatio num queat opponi petenti reuocationem attentatorum, p. 544. n.15

Excommunicatus, ne fame pereat, eſt alendus ex fructibus ſui beneficij, etiam ſi ab eis ſit priuatus, pag. 541. numero 19

Excommunicatus non priuatur beneficij fructibus ante excommunicationem obtentis, p.541.n.20

Excommunicatio lata pro executione, aut ſecundæ ſententiæ à qua appellatum eſt nulla ſi cauſa fuerit finita per executoriales non ſit abſolutio, p.512.n.28

Excommunicatus, etſi ſacramenta nequeat adminiſtrare, poteſt tamen in articulo mortis, pag.370. n.24.25. 26. 27. 28. 29. 30. & 31

Excommunicatus quando appellare poteſt, pag. 347. numero 14.15. & 16

Excommunicationis lata ſententia ante appellationem valet ipſo Iure, p.540. n.6

Excommunicatus ſacerdos, poteſt à venialibus abſoluere ſecundum aliquos, & ſecundum alios non, pag 370. numero 30. & 31

Excommunicatio lata ex cauſa, quæ falſis Teſtibus probata ſit, tantùm eſt iniuſta, p.255. n 17. & 18

Excommunicationis ſententia in ſcriptis pronunciatur à notario, & per eum ſit nota condemnatio, p.238 n.20. & 21. vbi idem de interdicto, & ſuſpenſione, ibid.n.22

Excommunicatio lata à prælato, tanquam parte pro defenſione iurium, poteſt ſine ſcriptura ferri, aut per iratum, p. 238. n.26. & 27. quid in iudicio interiori,n.28

Excommunicatus denunciatus in vno loco, vitandus ne ſit in alio, vbi ſcitur, quod ſit ſic excommunicatus remiſſiuè, p.366. n.32

Excommunicationis ſententia, ſeu cenſuræ lata ſine ſcriptura, eſt valida, p.238. n.31

Excommunicatio lata valet, etiam ſi cauſa expreſſa falſa ſit, dum tamen eam iudex intelligat, ibid.n.32

Excommunicatus publicus de Iure antiquo, publice erat vitandus, occultus tantùm occultè, p.359. n.12

Ex communicandi præſcripta poteſtate, non eſt præſcripta abſoluendi, ſeu è contra, p.186.n.16

Excommunicatus publicus & denunciatus in vno loco validè exercet Iuriſdictionem in alio loco, vbi reputatur, non ſic excommunicatus, aut ſuſpenſus, pag. 366. numero 29. & 30.

Excommunicatio propter periculum tranſitus ad ſecundas nuptias, tenet etiam pendente appellatione, ibid. numero 26

Excommunicatus Iure antiquo, non poterat teſtificari, pag. 359. n.5

Executio.

Executio ſententiæ ſuſpenditur, interim dum nuntius miſſos ad Regem pro reſtitutione venerit, etiam ſi habeat damnum irreparabile, p.105.n.50

Executio vocatur vltimus actus Iudiciarius, qui coram Iudice adito expenditur, p.241. n.18

Executionem qualiter debeant habere inſtrumenta mandatorum de ſoluendo, vulgò *libranſas* pag. 303. num. 25. & ſequent.

Executionem ſententiæ ſuſpendit, ſi reſtitutio petita queat incontinenti probari, nec requirit altiorem indaginem, pag. 297. num.47. 51. & 49. vbi etiam in criminalibus, & ciuilibus.

Exequendi ſententiæ ordo, qualis in rebus mobilibus, & immobilibus, & nominibus debitorum, vbi de nullitate defectus formæ: & quid de ſtylo contrario, & de praxi Regni Franciæ, p.299.n.59.

Executio in Iudicio executiuo, in quibus rebus ordinatim procedat, ibid. n.60

Executio in nominibus non fit ſtabilibus ſtantibus, nec in bonis hæreditariis, nec dotalibus, & de aliis, ibid. num. 61

Executio ſententiæ, non fit appellatione pendente, etiam per tertium, ibid. num.63. etiam ſi eſſet deſerta, propter inopiam, p.297. n.62.& 64. etiam ſi videretur iniuſta, ibid. n.65. & 66

Executio ſententiæ, non obſtante appellatione fit multis in caſibus, n.66 & ſeq.

Executio ſententiæ impeditur appellatione interpoſita ab vno ita vt contra correos non procedat, pag. 308. numero 2

Executio ſententiæ, minimè retardatur pendente lite ſuper retractatione, & de caſu, pagina 294. numero 26. & 27

Executio debiti guarentigij ante tranſactos aliquot dies non rectè petitur: quid ſi debiti inſtrumentum habet pactum: vt ante diem certificetur debitor, pag. 299. num.18. & 19

Executio ſententiæ per præuentionem, non impeditur; ſecus ſi agatur de executione inſtrumenti; & ſic componi Innocent. & Bald. vt pag 14. num. 9. 10. 11. & 12. & qualiter intelligatur Innocentius, *infrà*, ibid. numero 15

Executio vt locum habeat Iure Canonico ſententiæ duæ requiruntur de Iure Regio, quid pagina 485. numero 10. & 11

Executio de facto facta debet reuocari de facto, pag. 325. num. 14

Executio ſententiæ à qua appellatum eſt quando fiat à Iudice à quo, aut à Iudice ad quem, p.509. n.1. 2. 3. & 4. vbi ſub diſtinctione.

Iudex à quo exequitur ſententiam; ſi ſcripturæ non ſint introductæ coram Iudice ad quem, ibid. n.5

Executio ſententiæ quæ fuerit cœpta infra annum, poteſt fieri poſt annum infra triginta annos, pagina 510. num. 6

Executio ſententiæ, quando in quantitate, & æſtimatione facienda eſt, p.278.n.16

Executio qualiter annulletur, nec decima debeatur, ex eo quod hora ab Executore in ea non ſit appoſita, p.306.n.31. 32. 33 & 34

Executoria datur in fauorem eius, qui ſecundam obtinuit ſententiam in Cancellaria, p.374.n.33

Executio facta poſt inhibitionem reuocatur niſi ſit facta vigore obligationis cameralis, pagina 536. numero 7

Executio ſententiæ in criminalibus defertur donec ſit lapſum tempus ad appellandum, pag.39. n.16.& 17. vbi de bannito, num.19

Executio ſententiæ fieri nequit dato tempore ad appellandum, p.444.n.10.11

Executio locum habet aduerſus tertium, qui rem habet à debitore depoſito, vel commodato, pagina 303. numero 19

Executiua via impeditur à tertio oppoſitore petente in Iudicio, & allegante ſe habere cauſam potiorem, quam alij creditores, & proceditur via ordinaria, p.326. n.8. & 10. limitatur num.11.

Executio, quæ fit ſuper re, ſuper qua cognitio præceſſit, & ſententia lata eſt; non impeditur à tertio ſe opponente, illi verò cauetur de indemnitate, pagina 314. num. 7

Executio ſententiæ non differtur eo quod damnatus dicat habere ſecretum Principi reuelandum de caſu, pag. 309. num.11 & 12

Executio ſententiæ nequit fieri contra nominatum in ea. p.198.n.6

Executor.

Executor non cognoſcit de viribus ſententiæ: limitatur in Iudice requiſito in Iuris ſubſidium, p.168.n.1 & 2

Executores Iudices quare vocentur extraordinarij, pag. 168. num. 5

Executores ſunt in triplici differentia meri facti, aut Iuris, aut mixti, ibid. num.6. & ſeq.

Merus executor, propriè executor dicitur, de quo intelligitur. Textus noſter, ibid.n.7.8.& 11

Mixtus executor quis dicatur, & verus eſt Iudex, ibid. numero 10

Merus executor, nullam habet cognitionem, nec exceptione admittere poteſt & de eis Iudicare, ibid.n.11

Executor merus tenetur exequi ſententiam Iudicis, etiam iniuſtam, pag. 8. 9. & 10. niſi nulla ſit notorietate facti, ibid. numero 11, 12. 13. & 14. expenditur, n.13

Executor ſi datus eſt ad conſerendum in forma Iuris, dicitur mixtus, vel cum clauſula *& amato illicito de tentatore*, p.318.n.26. 27

Executor mixtus dicitur, ſi datus fuerit ſuper impetratione, ibid.n.28

Executor

Digitized by Google

Index Rerum,

Executor iuriſdictionem exercere nequit, dum ei litteræ præſentatæ non ſunt, etiamſi ſciat facultatem competere, pag. 564 num. 13

Executor gratiæ etſi acquirat iuriſdictionem à tempore datæ litteræ, tamen exercere non poterit ante præſentationem litterarum, ibid. n 14

Executor poteſt differre executionem, ſi ex ea, ſequeretur irreprobabile damnum, & exceptio nequit incontinenti probari, p. 268. n 4

Executor in executione ſententiæ, nunquid neceſſario debeat citare partem, p. 267. n. 15. 16 & 17

Requirere poteſt Iudex vnus, vt alter Exequatur eius ſententiam, ibid. n. 18

Executor mixtus dicitur ille, cui executio rei iudicatæ ſuper negotio principali, & executorialium ab eo emanatorum committitur nulla præcedente, nec facta cauſa ſuper ea, nec diſcuſſis exceptionibus, aut alias qui proprie merus dicitur, p. 518. n. 29. & 30

Executor qualis dicatur, quando quis conqueſtus de ſpolio fuit facta commiſſio. ibid. n. 30

Executor non dicitur mixtus per verba illa *conſcientiam tuam oneramus*. ibid. n 32

Executor debet admittere exceptiones, quæ deducuntur ante collationem impediendam, & tenetur citare poſſeſſorem ſtante: clauſula *ſi conſtiterit*, ibid. n. 32

Exceſſus, cuius occaſione ab Executore poſſit appellari, ex quibus cognoſcatur, ibid. num. 33 & 34. vbi de multis modis.

Executor poteſt decidere controuerſiam ſuper pignore capto in cauſam iudicati. p. 328. n. 6

Executor nequit cognoſcere etiam requiſitus cum tertius oppoſitor allegat, & contendit ſibi deberi, & cum prælatione, & tunc debet cauſam remittere ad Iudicem requirentem, & ſi cognoſcat de oppoſitione, ibid n 7. & 8

Executor merus, ſeu mixtus, in quibus cognoſcatur, p. 518. num. 19. & ſeq.

Executori non committitur cauſæ cognitio, cognoſcit tamen de exceptione, quod res non eſt debitoris, ſed propria, pag. 328. num. 12

Executores poſſunt cognoſcere de dominio, & de aliis rebus, in quibus facienda eſt executio, ibid. num. 13. & 14

Executor quit admittere exceptiones falſitatis oppoſitas, aut nullitatis à tertio oppoſitore, non vt cognoſcat, ſed vt remittat ad requirentem Iudicem, p. 329. n. 15

Executor poteſt ſe abſtinere, ab executione ſententiæ, quæ notorie nulla eſt. p. 269. n. 13

Executor poteſt cognoſcere de veritate, ſeu falſitate precum, p. 266. num. 3

Executor admittit exceptiones nullitatis, ſeu fraudis, ibid. numero 4

Executor datus ad prouidendum in forma dignum, eſt mixtus, & quando intelligatur hæc forma, p. 518. n. 14

Executores ad quos caſus ſe extendant, vel non, pag. 272. n 14. 16. 17. 18 19 & 20

Executor Apoſtolicus cum clauſula *in forma dignum*, non exequitur ſuam ſententiam, appellatione remota: intelligitur de mixto, pag. 517. n. 17

Executor cognoſcit de fraude coram ipſo commiſſa; ſecus ſi coram ſuperiori, & de quibus exceptionibus, pag. 270. num. 1. & 2

Iudex, ad quem, propter incompetentiam iudicis, à quo tenetur ſuperſedere in negotio principali, p. 271. n. 4

Executor merus tantum cognoſcit de exceptione nullitatis, vt eam remittat cum negotio ad ſuperiorem, p. 271. n. 5

Executores reſcriptorum, & gratiarum, ſunt tantum meri, niſi adſit intruſus, vel apparet contra dicta; & tunc ſunt mixti, ibid. num. 8

Executores gratiarum, ſeu reſcriptorum vel ſunt in forma gratioſa, ſeu in forma dignum, & de eorum differentia, ibid. num. 9. & 10

Executor in forma dignum: quid ſuper prouiſo ad beneficium inquirat ibid. n. 10

Executor poteſt cognoſcere de veritate, vel falſitate, precum, & de dolo, & fraude, ibid. n. 11

Executor poteſt cognoſcere de diminutione penſionis, ibid. num. 12

Exemptus.

Exemptus renunciat vt ex priuilegio ſuo non officit pontificio iuri, p. 341. n. 10

Expenſa.

Expenſæ modicæ non ſunt in conſideratione inter virum, & vxorem. p. 346. n. 12

Expenſarum condemnatio, in qua non auditur Appellans, niſi eis refuſis extenditur ad reuiſionem, pagina 580. numero 24

Expreſſum.

Expreſſum, aut explicitum, ſeu tacitum virtualiter ſunt propria, p. 201. n. 9

Expulſus.

Expulſus à capitulo ſi appellat, aut in actu intrat, et ſi cui an ea, p. 354. n. 3

Extrauagans.

Extrauagans publicata ſi recepta non obligat pag. 252. num. 21.

Extrauagans ad euitanda ſcandala late interpretatur. pag. 319. numero 36

F

Factum.

Factum ad vnum finem, non debet contrarium effectum operari, p. 304 n. 46

Factum Prælati non præiudicat Eccleſiæ, nec ipſi in eo, quod eſt inſeparabile, etiam ſi inter a quo poteſt capitulum appellare, p. 73. n. 21.

Factum Abbatis, & Abbatiſſæ non præiudicat conuentui, p. 73. num. 21

Prælato aſſerenti alienationem factam in vtilitatem Eccleſiæ non creditur, ibid. n 23

Factum vnius non nocet alteri, exemplificatur, ibid. numeris ſequentibus, n. 25

Factum famuli non nocet Domino in criminalibus, & factum nec tutoris, non nocet Domino, ibid. n. 26

Factum villici, ſeu coloni, nunquid noceat Domino, pag. 74. num. 18

Factum Monachi, vel filij, non nocet in acquiſitis perdendis, nec factum Procuratoris, ibid. num. 21

Factum patris filio, non nocet, nec factum venditoris nocet emptor, ibid. n. 31 & 32

Factum vxoris non nocet marito, nec è contra, vbi quid de exequutione in dotalibus, ibid. n. 33

Factum tutoris non nocet pupillo in deteriorem conditionem, ibid. n. 35

Facto alieno aliquem onerari iniquum eſt, quando nihil eſt quod ei impugnari poſſit p. 124. num. 14. & 15

Facta magis efficaciora ſunt ad declarandum animum, quam verba, p. 600. n. 18

Falſitas.

Falſi ſuſpicio habetur pro falſitate ad tollendam fidem litteris, & ad puniendum, p. 610. n. 10

Falſitatis ſuſpicio in litteris Apoſtolicis ſufficit ad capiendum & incarcerendum, p. 611. n. 11

Falſarios punire ſpectat ad Papam in rebus ad ſe pertinentibus, ibid. n. 13

Reſcripti Falſitas ad delegatum ſpectata, ibid. n. 14

Famulus.

Famulus non obſtante lapſu triennii, poteſt ſibi retentionem facere pro debito ſui laboris, item & compenſationem, p. 76. n. 13. & 14 poteſt repetere veſtes, & alias res relictas apud Dominum, ibid. n. 16. quid ſi famulus repentine exiit, & reddit, ibid. n. 17

Famulus, ſeu creditor alius, qualiter opponant compenſationem pro debito ſibi credito, p. 139. n. 6

Fatalia.

Fatalia non currunt ad proſequendam appellationem in auditorio Principum, p. 443 n 45. aut mortuo appellante, ibid. num. 45. & 46.

Fatalia non currunt, ſi propter doloſum procuratorem, appellatio non proſequitur, & aduerſus eum datur actio mandati, p. 444. n. 46

Fatalia non currunt hæreditate iacente, ibid. n. 46

Fatalia non currunt appellanti ſuper attentatis, ibid. n. 48

Fatalia ſuſpenduntur impedimento ſtante partis aduerſæ, cauillantis, & mortuo vno ex litigatoribus, ibid. numero 49 & 51

Fatalia non concurrunt in cauſis reclamationum à ſententiis præfecti prætoris Neapoli quid hodie, ibid. n. 51

Fatalia minori non currunt, ſicut nec tempus ad appellandum, ibid. n. 52

Minori datur reſtitutio aduerſus lapſum Fatalium proſequendæ appellationis, ibid. n. 53

Fatalium petens reſtitutionem num debeat probare ſe læſum, affirmant nonnulli, alij negant, p. 444. n. 54. 56. alij diſtinguunt, 57

Fatalia num computentur in cauſis minoribus, aut in cauſis ſpiritualibus, ibid. n. 57. & 59

Fatalium reſtitutio, quando contingat remiſſiuè, pag. 445. numero 59

Fatale tertij anni, ex qua cauſa concedatur, vt proſequi poſſit appellatio, p. 476. n. 17. 18. 19. & 20

Fatalia

Digitized by Google

Fatale tertij anni, ex qua cauſa concedatur, vt proſequi poſſit appellatio, p.476.n.17.18.19.& 20.
Fatalis annus incipit currere à die interpoſitæ appellationis à diffinitiua ab interlocutoria,à die illati grauaminis.p.440. num.12
Fatalia in appellationibus quid ſibi velint, pag. 440. num.9
Fatales dies non differunt à temporibus fatalibus. ibid. num.10
Fatale tertium ope reſtitutionis conceditur, quando adfuit impedimentum, non proſequutæ appellationis in ipſo Actore appellante,p.475.n.7.8. quid ſi contingat ab aduerſario, ibid. num.9. & quid ſi contingat ab ipſo Iudice, ibid.
Fatale tertium non ipſo iure, aut ope reſtitutionis detur appellanti,ſi proſequi impeditus fuit ab aliquo tertio ſub diſtinctione,p.476.n.10.11.12.vbi quid ſi à procuratore,& Tutore appellantis,ibid.& n.13.vel ab aduocato,ibid.n.14. quid ſi à caſu fortuito, ibid.n.15.& 16
Fatalis vt concedatur,ſemper requiritur illi qua ſententia, & qualiter, p.477. num.24.25 26.27.vbi quid ſi ſit pronunciatam appellationem eſſe deſertam, & ad quantum tempus Iudex reſtitutionem concedat. ibid.
Fatale tertium conceditur ad proſequendam appellationem, p.475.n.2

Fateri,

Fateri non videtur delictum, qui petit gratiam à Principe. Quid de petente gratiam homicidij,p.44.n.5.& 6. Quid de petente remiſſionem mutuationis,ibid.n. 7.

Fictio.

Fictio non operatur,niſi manente æquitate,p.544.n.23
Fictionis materia *remiſſiuè*. p.313.n.1

Fideiuſſor.

Fideiuſſor nequit impedire ſententiæ executionem, p.298. num.13
Fideiuſſor condemnatus propter principalem, prius monetur antequam aduerſus eum executio fiat. p. 298. num.17
Fideiuſſor iudicij in prima inſtantia datus in cauſa ſuccumbentiæ pro expenſis tenetur etiam in appellationis cauſa, p.41.n.8
Fideiuſſor de iudicato ſoluendo in cauſa principali præſtitus tenetur ad id quod in cauſa principali iudicatum fuerit, ibid.n.9

Fides.

Fides bona numquid in ſeruitutibus præſcribentis deſideretur *remiſſiuè*. p.202. n.4
Fides bona ad præſcribendum deſiderata, nunquid præſumatur, ſeu pebeat à poſſidente probari, p. 201. n. 17. 18.19. & 20.
Bona fides non præſumitur ſine titulo.p.184.n.8
Fides bona præſumitur interuenire in præſcriptione iurium incorporalium.p.93.n.27
Fides bona an præſumatur in præſcriptione ſeruitutum, p.2. n.28 29.30.31
Bona fides deſideratur non ſolum ab initio præſcriptionis ſed à tempore tituli ſuper quo fundatur,p.209.n.1
Fidei malæ præſumptio tollitur ſpatio 30.annorum, non ſic ſi conſtat de mala fide,p.85.n.4.& 5
Bona fides quis dare abſque titulo.p.185.n.28
Mala fides probatur, ſi filius denuntiet emptori ante venditionem,ne emat,p.130.n.5
Bona fides,aut mala,conſiderantur dupliciter verè,vel fictè,& quis has habere dicatur?p.193.n.31.& 32
Mala fides poſt tempus 30. annorum, quit allegari contra poſſeſſionem.p.201.n.1
Bona fides, vel mala, non eſt quid Iuris ſed facti. pag 193. num.33
Fides mala reſpectu vnius, qualiter impediat præſcriptionem reſpectu alterius, p. 199. n.4. & quando impediat, ibid. n.2 & 3
Bona fides in præſcriptione triennali omni Iure,etiam Ciuili, continuata deſideratur, & quare? pag. 191. numero 11. 12
Fides bona, vel mala in præſcriptione probatur aliquibus modis,aut coniecturis, p 209. n. 33. & 34
Fides mala authoris, numquid ad præſcribendum noceat ſucceſſori remiſſiuè.p.199.n.1

Forma Iuris poſita eſt, vt probationes fiant poſt litem conteſtatam. pag.210.n.12
Mala fides, quæ ſuperuenit poſt completam præſcriptionem, nunquid turbet eam affirmatiuè, pag.200. n.11
Fides mala reſpectu vnius Iuris, non impedit præſcriptionem reſpectu alterius, p.100.n.6

Filius.

Filius patre ſuperſtite vno momento facit deficere conditionem ſi ſine liberis, p.346. n.19
Filius Patris reſtituti non recuperat ius legitimandi quod Patri competebat. p.351.n.7
Filius ex teſtamento patris vt hæres dicatur ſatis eſt vt momento ſuperuenerit, p.346.n.18
Filiusfamilias, nunquid poſſit agere contra alienationem rei ſuæ: expenditur, pag.154 n.28.30.& 31

Finire.

Finire cauſam non eſt in poteſtate appellantis, p. 449. numero 26

Fines.

Fines indicare qui teneantur, pag.145. num. 25. & 26. vbi de emphyteuta, & poſſidente bona Eccleſiæ, ibid.n.27.
Fines indicare tenetur pars, vbi exorta eſt controuerſia, circa cauſam renouationis bonorum, ibid. n.27
Finium indicatio debet eſſe concludens. Et quod mutans,ſeu occultans confines tenetur declarare, & certificare, ibid. num.28.& 29.
Finium regundorum Iudicium, eſt declaratorium Dominij. p.143.n.5
Finium regundorum actione agens, tenetur probare ſe Dominum.p.143.n. 6

Fiſcus.

Fiſcus maior priuilegia habet,quàm ciuitates,intellige,p.174. num. 3
Fiſcus Ius habet in rebus debitorem, & tacitam hypothecam, ibid. n.4
Fiſco non competit priuilegium centenariæ præſcriptionis, ibid. num.5
Fiſcus cum bona ſunt confiſcata bonæ fidei poſſeſſor eſt, & loco hæredis habetur, p.347. n.11
Fiſco ſemel bona delata. & per ſententiam ei tradita, vſucapi nequeunt mala fide, p.69.n.12

Fiſtula.

Fiſtulæ dicuntur matrices, ſeu matres, vbi aqua recipitur, pag.77. n.1

Fœmina.

Fœmina proteſtans non contrahere matrimonium ſine licentia patris, & quod alias ſit nullum, num ſi contrahat ſine prædicta proteſtatione ſit nullum. p.596.n.12
Fœmina non incarceratur pro debito adminiſtratæ Tutelæ. p.381.n.6

Formula.

Formularum proponendarum exceptionum dilatorias etiam in perſonatu procuratoriam de loco non tuto, termini anguſti, plus petitionis tempore, & de aliis remiſſiuè ex Matthæo Coleto, p.31. n.1

Fructus.

Fructus diuinus eſt, iuſtitiam ſæpius recenſeri, pag. 229. num. 58
Fructus beneficij qualiter diuidantur inter defunctum, eiuſque hæredes, & ſucceſſores *remiſſiuè*, p.619,n.3
Fructus, & omne, id quod intereſt, continentur in iudiciis reſtitutoriis, p.538.n.39

Fugiens.

Fugiens à carcere arripiendo iter ad ſuperiorem non dicitur fugere, ſed haberi, ac ſi ſuam appellationem interpoſuiſſet, p.599.n.7

Furtum.

Furtum committit qui detinet lucrandi animo animalia manſueta, p.346.n.21

G

Geſta,

GEſta debent ad Actores ſuos reſtringi, non ad alios extendenda, p.374. n.13
Geſta poſt appellationem & præſentationem inhibitionis queunt reuocari iudicis officio etiam ſi pars renunciet appellationi,p.537.n.14
Geſta appellationis cauſa abſque inhibitione valent & ſi veniant reuocanda ſecus ſi præceſſerit inhibitio, pag.562. numero 8

Digitized by Google

Gratia ſeu priuilegio vſurus, tenetur præſentare originaliter ſcripturam ipſius, p. 239 & num. 44. quid in beneficiis,ſeu Epiſcopatu, caſus de facto, ibid.num.45.

Gratia Principis non extenditur ab bona alienata. p.347.n.15

Gratia à Principe conceſſa non extenditur ad bona confiſcata, p.347. num.4

Gratia decreti pleniſſima eſt, & continet bonorum reſtitutionem. p.347. n.8

Gratia ſecunda,non faciens mentionem de prima, limitata eſt ſubreptitia. p.188.n.7

Gratiæ, ac diſpenſationes Principis reſtringendæ ſunt, quominus Fiſco præiudicent,vt delinquentes aliquam pœnam ſuſtineant p.347.n.12

Gratiatus.

Gratiatus dum eſt in patibulo, recuperat feudum ſecundùm aliquos. p.349.n.7

Grauatus.

Grauatus in ſententia Iudicis,pronunciantis cum clauſula, *appellatione remota*, poteſt quæri, & reſtitutionem petere. p.414.n.58

Gratificatio.

Gratificationi locus eſt in Iuſtitia diſtributiua, non ſic in commutatiua. p.264 n.21

Guardianus.

Guardianus prohibens ſub excommunicatione, ne in toto ſuo triennio talem Domum religioſi ingrediant, incurrit pœnam,ſi id fecerit ſine ſcriptura.p.239

H

Habitus.

HAbitus ex priuilegio ad poſſidendum, non ob id dicitur talis ad præſcribendum. p.123.n.14

Habilitatus.

Habilitatus qualiter cenſeatur iudicialiter conuentus ſi antea inhabilis erat expenditur, p.51. n.1.2.3.4.5.6.

Hæreticus.

Hæreticus poſitus in patibulo, vt comburatur, ſi petat miſericordiam, quando queat executio ſuſpendi. p.309.n 13

Hæreticus reſtitutus plene recuperat etiam bona. p.351.n.8

Hæretici defuncti in ſancto officio inquiſitionis puniuntur, etiamſi moriantur ante incarcerationem. p.126.n.15

Suſpecti de Hæreſi poſt mortem, nec in bonis puniuntur. ibid. n.17

Hæreticorum bona præſcribuntur ab eis, qui ignorabant defunctum in vita eſſe hæreticum. p.171.n.18

Hæretici non appellant à diffinitiua ſententia; bene autem ab interlocutoria,vt *à tortura*, p.308. n.8 & 9. nec etiam per viam recurſus apud nos Hiſpanos, n.10

Hæretici damnati ad relaxandum, non fit executio, niſi habito conſilio ſupremi conſilij.ibid.n.10

Hereticus an queat à ſententia appellare remiſſiuè.p.414.n.62

Hæretici mortui bonorum confiſcatio etiam poſt quadriennium procedit. p.110.n 22

Hæreticus traditus comburendus ab inquiſitoribus, venit comburendus abſque aliqua alia cognitione laici, etiam nec ſub prætextu iniuſtitiæ fiat ſuſpenſio p.306.n.26

Hæreticus poteſt, quoad bona ipſa, etiam poſt mortem damnari item & Apoſtata, p.69.num.11

Hæres.

Hæres quando mittatur in poſſeſſionem virtute, *leg.fin.Cod. de edicto Diui Adriani tollendo*, n.4.p.318

Hæres tenetur legatorum nomine caueri licet res minima ſit legata p.346.n.19

Hæres hæretici à ſe incipiens præſcribere, præſcribit annis 40.p.47.n.20

Hæres miſſus in poſſeſſionem bonorum defuncti, edicto Diui Adriani poteſt petere confirmationem miſſionis.p.613.n.1

Hora.

Hora in executione ſi poſita non eſt,eam non impedit ſi aliter conſtet de ſolutione, p.307.n.33

I

Ignorantia.

IGnorantia craſſa, & ſupina facti rem eſſe ſuam, conſtituit quem in mala fide, vt præſcribat, & quando excuſabit, p.147.n.26

Ignoranter accipiens rem à fure emptione, aut donatione eam valet præſcribere. p.198. n.17

Ignorantia Iuris clari non ſufficit ad præſcribendum. ibid. num.29

Ignorantia facti, non Iuris, excuſat, & num ignorantia Iuris, valde dubij ſufficiat ad præſcribendum, ibid.num. 30

Ignorantia Iuris inuincibilis producit bonam fidem, quoad fructuum acquiſitionem.ibid.n.31

Ignorantia probatur iuramento eam allegantis,p.32,n.3

Ignorans reputatur impeditus. p.149.n.8

Immemorialis.

Immemorialis præſcriptio, vt præcedat, non requirit ſcientiam, ac patientiam Aduerſarij, pag.208. n.18. & 29. nec Regis,n.31 & 32

Immemorialis præſcriptio præſtat omnia ſolemniter acta. p.208.n.29

Immemorialis vſus, qui nequit allegari in actibus negatiuis, poteſt allegari in Iudicio ad probationem tituli, pag.174. num.20

Immemorialis probatio an requirat in Teſte, vt deponat, quod maiores non viderint, nec audierant contrarium. p.207. n.14

Immemorialis probatur ex viſu Teſtis per annos 40. & de forma remiſſiuè,ibid.n. 15. & 16. & ſi deponat Teſtis de his, quæ viderit in ætate pupillari,ibid. n.18.

Immemorialis, vt probetur apertè, numquid ſinguli Teſtes debeant deponere de ſingulis eius requiſitis, vel ſufficiant duo de vno, & cæteri de aliis. ibid. n.17

Immunitas.

Immunitas ſoluendi collectas priuato præſcribitur annis 10. p.165.n.29

Impedimentum.

Impedimentum non excuſat ſi ſit euitabile, aut ſi culpa ſuperuenerit,p.156. n 6.& 7. quid de incarcerato, aut paupere.

Impedimenti allegatio, dum eſt fundamentum intentionis debet probari ab allegante. ibid n.9

Impeditus quis non præſumitur in dubio.ibid.n.10

Impedimentum allegans quominùs præſcriptio debet procedere, illud debet probare, & quantitates neceſſarias, ibid. n.11. & 12. & quod remouere non potuit, ibid. num.14. veniſſeque ſine culpa,ib d.num.15.& 16

Impedimenti allegati libellus, quod debeat continere. ibid. num. 12

Impedimentum numquid probetur Iuramento Actoris. p.157. n.17

Impedimentum allegans, quominùs præſcriptio procedat, debet probare fuiſſe illum impedimentum cauſam non agendi. ibid n.18

Impedimentum facti, diſtinguitur ab impedimento Iuris circa, præſcriptionem turbandam. p.149.n.24

Impedimentum ad appellandum, qualiter probetur. p. 434. numero 25

Impedimentum poteſt probari per teſtes, & per Iuramentum p.70. n.32. & 33. cum aliis.

Impedimento reſiſtente actui ſublato, nihil proponitur quod impedimento eius validitatem. p 549 n.17

Impeditus non dicitur qui poteſt tollere impedimentum per ſe, aut adeundo Iudicem, p.153.n.5.& 2

Imperator

Imperator reſtituit ad famam, & ad bona.p.351.n.10

Imperium.

Imperium merum iuriſdictiona e poteſt præſcribi ſed quota tempore doctores variant ſub diſtinctione contingit. pag. 165.n.37.39.40.& 41.

Imperium merum nequit in alios transferri, ibid.n.38

Imperium merum nulli Iuriſdictioni coniunctum eſt,denotat enim meram exequutionem p.165.n.36

Imperium merum conſiſtit in poteſtate maxima concedendi leges, & mouendi bellum, Magiſtratus creandi, noua vectigalia inſtituendi, remittendi pœnam, Ius appellandi, p.165.num.30.31.32 33.& 34

Incertitudo.

Incertitudo non vitiat parte non opponente, vide p. 258. n.24. & 28

Incidentia.

Incidentia & dependentia ac emergentia ſunt eiuſdem naturæ ac eius cauſa principalis & appellationis p.410.n.1

Incipi.

Incipi non debet ab executione. fallit in nonnullis p. 298. num8.& 9.cum aliis.

Indulgere.

Indulgere verbum eſt pœnæ gratiam facere tantùm. pag.349.

Infamia.

Infamia pro minima iniuria, numquid irrogetur,p.345.n,2. reſoluitur, n um.3.

Infamia irrogatur ex tribus cauſis, & quæ iſtæ ſint. pag.19. num.15

Curandum de minimis pluribus iniuriis, & caſibus remiſſiuè exemplificatur.p.346.n.14

Digitized by Google

Infamia, quid ſit? & quotuplex tradunt DD. hic pag. 25. num. 4
Infamatus per ſe, aut per Procuratorem poteſt petere reſtitutionem, & debet per ſe, ſi extra carcerem exiſtat, p. 352. num. 1. & 3

Infidelitas, infidelis.

Infidelitas non priuat quem Dominio, quod habuit, antè legem Euangelicam, vel quod infideles habent iure humano in Prouinciis, & Regnis, quæ obtinent, pagina 69. num. 10
Infideles nunquid à Chriſtianis eo ipſo poſſint debellari expeditur pro affirmatiua, pag. 69. numero 14. 15. 16. 17. & 18. negatiua ſententia verior, ibidem numero 19. 20. 21. & 22
Regnum auferri queit ob Infidelitatis crimen, ibidem numero 15
Infideles res ſuas iniuſtè poſſident, ibid. n. 16
Infideles non coguntur armis Chriſti fidem ſuſcipere, ibidem numero 17
Infideles ſub peccato tenentur fidem prædictam, & propoſitam ſuſcipere, ibid. n. 18

Inhibitio.

Inhibitio ſuperioris non ſuſpendit præſtationem alimentorum, p. 491. n. 3
Inhibitio ceſſat, cum iuriſdictio eſt dubia, item poſt concluſum in cauſa, p. 560. n. 59. & 2
Inhibitio ceſſat in perſonis extraneis: & quando nullitas fuit in iudicio deducta, ibid. n. 51. & 55
Inhibitio ceſſat in Cardinalibus, ibid. n. 14
Inhibitio num locum habeat, quando eodem die, quo lata eſt ſententia reperiuntur litteræ inhibitionis præſentatæ, pag. 561. n. 35
Attentaſſe num dicatur, qui habita Inhibitione à Rota ibit ad conſilium Regium pro manutentione ſuæ poſſeſſionis, ibid. num. 56
Innouata poſt Inhibitionem ſeu auocationem cauſarum reuocantur ſicut ea quæ appellatione pendente, pagina 557. num. 1
Inhibitoria conceditur cum cauſæ cognitione ſeu nouo libello, p. 557. n. 2
Inhibitionis aliquæ quæſtiones iam tractatæ alibi hic aſſignantur, ibid. n. 3
Auocatio & Inhibitio differunt & quæ vtraque & à quibus iudicibus dimanent, p. 557. n. 4. & 5
Inhibitionis materiam qui doctores tractent, pagina 557. numero 6
Auocationis materiam qui doctores ſcribent, pagina 557. num. 7
Inhibitio emanata cum clauſula ſine præiudicio litterarum Apoſtolicarum facit vt innouata non dicantur attentata nec cauſat attentata circa ea vtilis non eſt: vbi quæ requirantur, p. 556. n. 5 & 6
Inhibitio non eſt moderanda vbi iam captum eſt cognoſci, pag. 136. n. 21
Inhibitiones emanatæ in cauſa matrimonij moderari non debent niſi, ibid n. 2
Inhibere poteſt iudex laicus Eccleſiaſticum proferentem aduerſus laicum excommunicationem in diem, aut ſub conditione ſi interim ſit ab ea appellatum, pagina 560. numero 23
Inhibitio quæ non fuit notificata non inualidat geſta per iudicem ignorantem niſi facta fuerit motu proprio ipſius inhibentis, p. 561. n. 1 & 2
Inhibitio ſimpliciter facta non annullat geſta per iudicem primiuum ignorantem eam ſecus ſi fiat cum clauſula irritanti, ibid. n. 3. 4. & 5
Inhibitio reddit nulla geſta poſt citationem & facit illicitum quod antea licitum erat, ibid. n. 6. & 7
Inhibere num poſſit Eccleſiaſticus iudici laico, cum agitur de poſſeſſoriis beneficialium, p. 559. n. 9
Inhibere poteſt iudex ad quem iudici à quo: fallit, num. 43. vbi de facilitate inhibendi in Roma, p. 304. n. 41
Inhibitio obtenta per aſſertum procuratorem vel per non procuratorem, vel ſi executio facta fuiſſet vigore litterarum apoſtolicarum, num pereat attentata, pagina 557. num. 17. 18. & 19
Inhibitio non operatur vltra caſum, in quo appellatio eſt interpoſita, p. 478. n. 3
Inhibitio facit attentata, etiam ſi eſſemus in geſtis pendente recurſu, & etiam reſpectu alium, pag. 537. n. 21. & 22. & etiam ſi pars fuiſſet inhibita, ibid. n. 25
Inhibitio facit attentata, etiamſi emanaſſet vigore commiſſionis conditionalis, & habentis clauſulam, *conſtito quod penſio ſit conditionalis*, & procedit in criminalibus, ibid. num. 25
Inhibitio parit attentata, etiam ſi inſtrumentum inhibitionis careat die, anno, & Pontificatu, & etiam ſi eſſet oretenus, ſine ſcriptura, etſi emanauerit vigore commiſſionis appellationis, ibid num. 27. & 28. etiam ſi non fuerit iuſtificata, n. 29. etſi emanauerit ad inſtantiam intruſi, ibid. n. 30
Inhibitio parit attentata, etſi præſumatur peruenisse poſt actum, ibid. n. 31
Inhibitionis tenor eſt ſemper attendendus quia ſi ea reſpiciat certum locum non porrigit effectum vltra, pagina 562. num. 11
Inhibitio non conceditur poſt rem iudicatam, ſi extra cariam petatur inhiberi iudex etiam ſi quis petat audiri per viam ordinariam, aut prætextu nouorum inſtrumentorum, pag. 562. n. 12
Inhibitio non iuuat tertium, ſed tantum colligantes, ibid. num. 13
Inhibitus iudex nequit procedere ad vlteriora, ſi vna parte prætendente coram ſeculari, inhibitionem tolli, altera appellante, ibid n. 14
Iudex Eccleſiaſticus inhibens poteſt laicum inhibitum mulctare pœna excommunicationis, ibid. n. 15
Inhibitio generalis non datur in cauſis Eccleſiaſticis, ſed tantum, vbi præceſſit ſententia diffinitiua, aut prouiſio habens diffinitiuæ vim, ibid. n. 16
Inhibitio quandoque reſoluitur in vim citationis, ibidem numero 17
Inhibitiones à laicis non ſolent concedi aduerſus Eccleſiaſticos iudices, donec prius ex meritis proceſſus ſibi conſtet appellationes iniuſtè denegatas fuiſſe, pagina 560. numero 24
Iudex ad quem, quando per appellationem inhibeat iudicem à quo, remiſſiuè: & quando poſſit inhibitionem decernere, id eſt quo tempore, p. 560. n. 25. & 28
Inhibitio, vt queat dici Canonica, debet habere citationem, quorum intereſt: & quando Canonica dicatur, pag 560. num. 26
Inhibitio poteſt decerni à conſeruatoribus contra ordinarium, ſi non ſit dubium de ſuperioritate, ſecus ſi non conſtet, donec cauſa competentiæ fuerit determinata, p. 559. num. 14. & 16
Inhibitio trahit ſecum decretum irritans, ibid. n. 15
Inhibitio nulla, & iniuſta, & contra ius idem iudicium pariunt, ibid. n. 17
Inhibere poteſt Eccleſiaſticus iudex laicum in concernentibus ad eius cognitionem, & èconera laicus Eccleſiaſticum in merè profanis cauſis, p. 558. n. 1. & 2
Inhibitio datur ſine cauſæ cognitione in caſu notorio, ibid. num. 3
Inhibitio contra ius, & iuriſdictionem laici decreta, eſt nulla, nec cauſat attentata, nec ligat manus iudicis, ſi non Canonice decreta ſit, ibid. n. 4. & 5
Inhibitio iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda, ſicut excommunicatio, & quando ſic procedat, pag. 559. num. 6. & 7. quid ſi cauſa ſit mixti fori, n. 6 & 8

Initium.

Initium eſt expectandum in iudiciis, quando finis, & id, quod progreditur habet neceſſarium antecedens cum principio, niſi cauſa ſucceſſiua, ſucceſſiuum producat effectum, & effectus ceſſat pro tunc, pagina 343. numero 7. & 8

Iniuria.

Iniuriam Magiſtratus non facit, & ſi aliquid faciat ad ignominiam alicuius familiæ, ob cauſam publicam, pag. 223. num. 12 & 16
Damnatus in actione iniuriarum, infamis eſt, & à Papa valet reſtitui, p. 544. n. 1
Iniuria non tam facto, quam verbis irrogatur, pagina 544. num 2
Iniurians tenetur actione iniuriarum, etiam quod dicat verum, etiam ſi proueniat culpa iniuriam paſſi, ibidem numero 3
Famoſi libelli author flagellatur, p. 344. n 8

Inferior.

Inferior ab Epiſcopo, nequit dare curam animarum, p. 177. num. 9
Inferior poteſt agnoſcere de actibus ſeparatis à confirmatione Pontificia, p. 608. n. 20. 21. & 22

Inquiſitor.

Inquiſitor damnatum de crimine hæreſis ad famam non reſtituit, nec mitigat pœnas hæreſis impoſitas, quod ſolum eſt proprium Inquiſitoris Generalis in Hiſpania, p. 352. n. 21
Inquiſitores nequeunt bona confiſcata relinquere hæreticis pœnitentibus, ibid n 23
Inquiſitores cum tradunt reos hæreticos comburendos

Index Rerum,

à iudicibus laicis, qualiter præſtentur, p.597.n.13

Inquiſitores, aut officiales ſemel ſuſpenſi, nunquam finito tempore ſuſpenſionis viſi ſunt redire ad exercitium ſine licentia D. Inquiſitoris generalis communicata cum Dominis de Conſilio, p.354. n.3

Inquiſitores debent admittere appellationem à ſententia torturæ, niſi appellatio eſſet friuola, aut calumnioſa, pag. 403. n.30. & 31

Sanctæ inquiſitionis Tribunalia, nihil inique præſumuntur exequi, p.470 n.16

Interdictum.

Interdictum Eccleſiaſticum quid, p.420.n.5

Innouatio.

Innouatio priuilegiorum idem eſt ac confirmatio, quæ nihil addit de nouo: intelligitur, pag.612.n.30.& 31

Inſtantia.

Inſtantia diuerſis de cauſis poteſt retardari, quæ non currit, ſi impediatur Iudicis facto publico, pagina 240. numero 1.& 2

Inſtancia, quæ non perimitur reſpectu vnius ex litigantibus impediti Iudicis facto, nec reſpectu alterius, ibidem numero 3

Inſtantiæ curſus ſuſpenditur, ſtante articulo præiudiciali, vel ſi de mandato procuratoris diſſeratur, pagina 241. numero 4. & 5

Inſtantia non currit, dum pendet terminus probatorius vltra mare, aut apud Indos, ibid n.6

Inſtantia proſequendæ appellationis non currit dum appellatus impugnat appellationem ſeu dicit eſſe deſertam, pag. 478.num.2

Inſtantia proſequendæ appellationis non currit pendente nullitate, ibid. n.3

Inſtantia cœpta cum maioratus poſſeſſore, tranſit in ſequentes ſucceſſores, ſic vt lis non debeat de nouo cum eiſdem inchoari, p.387. n.57

Inſtantia prima nequit ex conſenſu partium prorogari ſecus ſecunda, p.475. n.4

Inſtantia non perit intra tempus, quod habet Iudex ad declarandam ſententiam ſuam obſcuram, pagina 241. numero 12

Inſtantia currit etiam in ſummariis, quæ non venit, niſi poſt litem conteſtatam, p.219 n.2

Inſtitutio.

Inſtitutio facta poſt appellationem eſt ipſo Iure nulla, & attentata, p.529. n.6. & 7

Inſtitutio authorabilis non præſcribitur aduerſus Epiſcopum, p.177. n.8

Inſtitutio, ſeu confirmatio factæ ab excommunicato nullæ ſunt, quia ſunt, actus Iuriſdictionis ſpiritualis, p. 368. num.13

Inſtrumentum.

Inſtrumentum, ſeu ſcriptura, nunquid impugnari queant à producente ſub pretextu, quod non ſunt in forma probante, p.247.n.8. & 9

Inſtrumentum, & non liquidum vt executionem mereatur, quid fiat, p.305. n.4

Inſtrumentum producens, videtur approbare notarium, qui illud confecit, p.290 n.6

Inſtrumentum mandati de ſoluendo, cum non habeat clauſulam guarentigiam, non mandatur executioni, pag. 303. num. 31

Inſtrumenta merentur executionem, etiam in tacitis dependentibus ab expreſſis, ſecus ſi non dependeant, pag. 302. num.21. & 24

Inſtrumentum dotale & ſi expreſſè non obligec ad reſtituendam dotem, ad id extenditur, ibid.n.22. & 32

Inſtrumentum rectè exequitur contra tertium titulo nullo, & lege improbante poſſidentem, pagina 332. numero 21

Inſtrumenta liquida de nouo reperta, poſſunt produci, ad impediendam executionem, & etiam contra tres ſententias, p.341. n.22. & 23

Inſtrumentum non liquidum, non eſt probatio probata; & ſic ordinariè ſuper eo procedetur, p.305.n.8

Inſtrumenta poſſunt poſt concluſum in cauſa produci, ſi pars non opponat, p.18. n.15

Intellectus.

Intellectus quartus Hoſtienſis, p.502. n.11

Intellectus quartus Baldi improbatur, ibid. n.12.& 13

Intellectus ſecundus, & impugnatur, p.501. n.7.& 8

Intellectus impugnatur, ibid. n.9. & 10

Intellectus quintus vbamiſij improbatus, p.502.n.14

Intellectus ſextus improbatur, ibid. n.15. & 16

Intellectus ſeptimus Balbox, ibid. n.17

Intellectus octauus improbatur, p.502. n.18.& 19

Intellectus nonus Balbox impugnatus, ibid. n.20

Intellectus decimus Panormitani, ibid. n.21

Intellectus vndecimus, ibid. n. 22

Præmiſſa aliqua ad verum intellectum, ibid. num.23.24.25. 26. 27.& 28

Intellectus ad Textum noſtrum de tempore ad præſcribendum, non de effectibus, ibidem num. 19. 32. 33. 35. 36.37. & 38

Interpres.

Interpres legum eſt tantùm qui illis authoritatem præſtat, pag. 608. n.12

Interruptio.

Interruptio præſcriptionis, quibus proſit, pag.141. num.23. & ſequent.

Interruptio violenta, poſſeſſori, nihil nocet, vide, pag.141. num.26. & 27

Interruptio, nunquid proſit ei, qui poſſeſſionem, non vſurpauit, ibid. n.28 29. & 30

Interruptio poſſeſſionis nocet omnibus,quibus potuit prodeſſe, ibid. num. 30

Interpellatio.

Interpellatio extraiudicialis conſtituit debitorem in mora, p.131.n.17

Irregularitas.

Irregularitas non imponitur ob intentionem, & actum internum, pag.547. n.27

Irregularis.

Irregularis Clericus non fiet, qui poſt appellationem à ſententia excommunicationis contra ſe latam, appellat, exiſtimans valide appellare, etſi pronunciatum fuerit inualide appellaſſe, p.440.n.5

Iter.

Itineris arreptio ad Papam vim appellationis habebit, dum in ea ſeruentur ſolemnia quæ in appellatione, pag. 600. num.13.14. & 15

Itineris arreptio ad Papam prodeſt etiam ſi de ea per ſcripturam non conſtet in actis, & quare, ibidem numero 16. 18. 19. 20

Itineris arreptio ad Papam, releuat ab onere petendi Apoſtolos, & ſufficit abſque verbo, *appello*, pagina 600. numero 8. & 10

Itineris arreptio vocatur tacita, & latens appellatio, pag.601. numero 20

Innouata poſt itineris arreptionem, debent attentatorum remedio reuocari, ibid. n.21

Itineris arreptio quæ fit ad Papam ante cœptam cauſam, ſuſpendit iuriſdictionem inferioris,ſi fiat ex iuſta cauſa,p.549. n.4.6. & 9. quid ſi ex malitia, ibid n.10

Peregrinatio ad Papam habet vim appellationis, pagina 599. num. 5

Excommunicatio lata poſt itineris arreptionem, quaſi nulla reputatur,p.601.n.22

Itineris arreptio, etſi ſupponat idem, quod appellatio debet ſemper ad Papam fieri, non ad alium iudicem inferiorem, ibid. n.23.& 25

Itinerum reparatio quæ remiſſiuè, ibid. n. 25

Itineris arreptio prodeſt etiam ſi fiat per nuncium miſſum à parte, p.600.n.11. & 12

Iudex.

Iudex appellationis non debet eius articulum omittere, nec cauſam delegare, pag.505. num. 49. nec de cauſa principali cognoſcere, ibid. n.51 52. & 55

Iudex appellationis ſi appellatum eſt à ſententia ſuper poſſeſſorio,petitorio ſuſpenſo, nequit ſuper vtroque pronunciare, ibid. n. 50

Iudex grauaminis,quando non obſtante appellatione cognoſcat de eo, & de cauſa, ibid. n.54. & 55

Iudex inferior, quid cauſa appellationis habet ius cognoſcendi, non poteſt vigore appellationis ab interlocutoria retinere cognitionem principalis negocij, nec de eo tractare, ibid. n. 56

Iudex requiſitus, poteſt de nullitate ſententiæ cognoſcere, ſi non requirit altiorem indaginem, ſi altiorem,remittet eam ad ſuperiorem,p.268.n.2.& 3. fallit,ibid. n.4

Iudex à quo poteſt omnia, quæ tendunt ad faciliorem exitum facere, abſque periculo attentati, pagina 501. numero 12.27 & 29

Iudicis animus, non adſtringitur ad vnam ſpeciem probationis, pag.189. n.10

Iudex, cui committitur, vt ferat pro vno alium condemnando, poterit, ſit cauſa commiſſa non eſt probata alium abſoluere, & ſi nihil de abſolutione cautatur in commiſſione, p. 289. n.12

Iudex Eccleſiaſticus exequendo ſuam ſententiam, poſt terminum ad appellandum & proſequendam appellationem,vim facit, p.444. n.7

Declaratio

Digitized by Google

& Materiarum.

Declaratio Iudicis, & pronuntiatio in tempore ad appellandum, & proſequendam appellationem, erat verbum legis, ibid. num.8

Iudex, à quo poteſt tempus anni reſeſſius moderari: Item, & biennij ad proſequendam appellationem, & præfigere terminum ad introducendam appellationem, non ad proſequendam appellationem, ibid. n.9

Iudicare tenetur Iudex ſecundum probabiliorem opinionem; aliter docent Doctores, pag.400. n.2.& 6

Iudex Superior vim facit pronuntians poſt temporis lapſum, niſi conſtaret de impedimento, p.444. n.4

Iudex celeriter debet reſcindere attentata, aliter peccat, pag. 527. num. 48. & 49. quid probari debeat, in Iudicio extraordinario, ibid. n. 50. & 51

Iudex à quo poteſt prouidere de alimentis appellatione pendente, & ne animalia pereant in ſtabulo, & de aliis, pag. 516. n.51. & 52

Iudex eo ipſo, quod præfigit terminum, vt appellans proſequatur appellationem, non cenſeatur appellationem admittere, p.451. n.16

Iudex à quo, non tenetur præfigere terminum appellanti, in eodem contextu, quo ei appellationem defert, p. 452. num. 17

Iudex à quo abſque vitio attentatorum, elapſis fatalibus primi, & ſecundi anni, exequitur ſententiam, ibidem numero 18

Iudex à quo iniuſtè appellatum eſt, habet aduerſus appellantem actionem iniuriarum, p.499. n.29

Iudex etiam ex leui, & modica cauſa queit recuſari, pag.576. num.10

Iud ei aſſerenti fuiſſe cauſam impedimenti, quominus appellans proſequeretur appellationem non creditur, pag.443. num. 15

Iudex à quo reſpectu tertii turbantis poteſt reformare poſſeſſionem turbatam, p.501. n.14. & 15

Iudex à quo non obſtante appellatione, poteſt excommunicare teſtes valetudinarios, aut ſenes abſque periculo attrotari, p. 531. n.7

Iudex Eccleſiaſticus declarando aliquem eſſe excommunicatum poſt interpoſitam appellationem, an faciat vim, vel abſoluendo Reum à cenſuris, non obſtante appellatione remiſſiuè, p.534. n.20

Iudex Eccleſiaſticus, an faciat vim procedendo per declarationem in cauſa executorialium, appellatione remota, vel procedendo ad taxationem expenſarum, poſt appellationem à ſententia executionis, ibid.n.21

Iudex à quo appellatum eſt, ſi deſiſtit à grauamine impoſito, cuius ratione appellauit aliquis poteſt in cauſa procedere, pag.574. n.5

Iudex Eccleſiaſticus deficientibus Canonibus tenetur Iudicare ſecundum leges, p.253. n.24

Iudex inferior referens ad ſuperiorem quæſtionem facti præſumitur facere cauſa ſe exonerandi, p.582. n.3

Iudex excommunicatus, non tolleratus, nequit eligere, aut conferre beneficia, p.364. n.11.& 12

Iudex appellationis nequit cognoſcere ſuper capitulis ſeparatis ab illis, de quibus appellatum eſt, pag 464 num.18.19. & 20. ſecus ſi ſint connexa, ibid. n.21.& 22

Epichciæ locus eſt in dubio ſpeculatiuo, non in practico, pag. 264. n.18. 19. vbi quid fiat.

Iudex in pari dubio pendulus fauet poſſidenti, & quid ſi nullus poſſideat, p. 264. n.20

Iudex pro amico nequit Iudicare in varietate opinionum, niſi, in caſu, quo abſtractus à titulo amicitiæ, & affecto, ſic pro eo exiſtimet Iudicandum in conſcientia, pag. 264. numero 14. & 23

Iudex tenetur iudicare ſine retardatione, & ſecundum probabiliorem ſententiam iuxta, *l.6.tit.3. lib.2. recop.* ibid. num. 26

Iudex à quo poteſt ſuam ſententiam interlocutoriam reuocare ſemel, & iterum, & non pluries, pag.576. num.17.18. & 19. & etiam ſine cauſa, ibid. num. 21. quid parte non citata, ibid. num. 22. etiam ſi Iudex ſit delegatus, aut executor, ibid. num. 25. & etiam contradicentibus partibus, ibid. num.26. & 27. quid de ſucceſſore, ibid. n. 28. & 38

Iudex qui citauerit, non poterit excommunicare à ſe citatum non comparentem, ſi citatus comparcat, deinde, & alleget ſe ad Papam appellaſſe, p.467. n.18

Iudex impendit officium non petitum inter miſerabiles, ſupplet quando defectus conſtat in iure, pagina 54. numero 29 & 36

Iudex ſupplet, quando partes in iudicio delinquunt: fuſtigare teſtem falſo deponentem coram iudice, ibidem numero 31

Iudex poteſt curatorem iam datum remouere, interrogare teſtes poſt publicationem, ibid.n.33. & 34

Iudex poteſt ex officio partes interrogare ad clarificandā dubia: admittit partibus inuitis exceptionem ſuperuenientem poſt concluſum, ibid. n.35. & 36

Iudex ex officio concludit in cauſa partibus inuitis, ſupplet deffectum tutoris, p.55 n.37. & 38

Iudex ex officio reiicit libellum contra ius, poteſt cogere reum, vt declarat exceptionem obſcuram, ibidem numero 39 & 40

Iudex procedit ſuper libelli vitia, & quando viderit iudicium illuſorium, ibid. n. 41. & 42

Iudex repellit exceptionem irrationabilem, poteſt inducere teſtes non productos ſuper actione, ibidem numero 43. & 44

Iudex poteſt punire teſtem falſum, & eum producentem, & cogere, vt declaret dictum ſuum; ibidem numero 45. & 46

Iudex poteſt procedere ad reuocationem attentatorum, & ſupplet in his quæ ſibi conſtant ex actis, ibidem numero 47. & 48

Iudex ſupplet circa diſpoſitionem iuris, & ſtatutorum ſe informat de teſte, ibid. n.49. & 50

Iudex æſtimat rem petitam, recipit pro abſente, ſupplet fauore dotis, ibid. n.51. 52. & 53

Iudex poteſt ad infirmum accedere vt libere teſtetur, poteſt mandare ſolui pretium non ſolutum, ibidem numero 54.& 55.

Iudex tenetur purgare prouinciam malis hominibus, poteſt ſupplere in cauſa pia, ibid. n. 56. & 57

Iudex ponit pretium in vendendis in foro publico, ibid. numero 58

Iudex cogere poteſt vt domus ruinoſa reficiatur, pronunciat appellationem deſertam, ibid. n.59. & 60

Iudex ex officio tenetur viſitare terminos, poteſt petere bona Eccleſiæ alienata, ibid. n. 61. & 62

Iudex interponit officium, quando agit de honore iudicis ſuperioris, ibid. n.63

Iudex compellit partes ad concordiam, condemnat ad reſtitutionem, recipit probationes innocentiæ inquiſiti; ſupplet in notoriis, ibid. n.64.65.66.& 67

Iudex quærit rei defenſiones, teſtes non productos pro rei innocentia examinat, inducit teſtes contra reum, accuſatore præſente, ibid. n.68.69. & 70

Iudex poteſt ſupplere pro reo, cum viderit euidentem calumniam actoris, reuocat decretum ſuum, ibidem numero 71. & 72

Iudex ex officio procedit contra Aſſaſſinum, occurrit iniquitati manifeſtæ, corrigit doloſè geſta, ibidem numero 73. 73. & 75

Iudex remouet procuratores negligentes, fures condemnat ad furcam, ibid.n.76. & 77

Iudex poteſt repellere falſum inſtrumentum productum; repellit quemcumque falſum teſtem, poteſt punire latrones, graſſatores, &c. quærere; punire, pagina 56. num.78. 79. & 80

Iudex poteſt procedere aduerſus accuſatorem malitioſum; ibid. n.81

Iudex poteſt ex officio remouere curatores, & adminiſtratores orphanorum, non recte gerentes ſe, punit delinquentem ſine accuſatore, ibid.n.82. & 83

Iudex repellit à iudicio quem lex prohibet, ſeu prætor, ibid. num. 88. poteſt cogere patrem, vt aſſignet filiæ congruam dotem, ibid n.4.& 85

Iudex à quo poteſt mandare, vt appellans caueat de damno infecto, vt teſtes valitudinarij recipiuntur, vt mortui ſepeliantur, prouidet minori de tutore, iubet inuentarium fieri, p.503. n.32

Iudex à quo auffert à prodigo bonorum adminiſtrationem; & ſeni decrepito, reficit pontes, & itinera, & capit debitorem ſuſpectum, præſtat famulis ſalaria, & facit alia; remiſſiuè. ibid.n.33 & 34

Iudex à quo ad reformandam poſſeſſionem turbatam, habet plenam iuriſdictionem procedendo ordine ſummario, ibid. n.35.& 36. expenditur, num. 37

Iudex reuciens appellationem, debet adiicere cauſam, p 424. num.55

Iudex cui eſt interpoſita appellatio, nequit de cauſa cognoſcere, & ſi non ſit inhibitus, dum tamen admiſerit appellationem, p.398. n.27

Iudicatarum rerum authoritas illudi non debet, pagina 337. numero 3

Iudex à quo poteſt cognoſcere, an ſit deferendum, vel non appellationi, etiam ſi canonicè fuiſſet inhibitus, ibidem numero 28

Digitized by Google

Index Rerum,

Iudex à quo tanquam magis inſtructus, poteſt turbatam poſſeſſionem reformare, ſi Iudex ad quem eam æquæ de facili nequeat reformare, ibid.n.29. 38. & 54

Iudex inferior non poteſt cognoſcere de confirmatione ſummi Pontificis, nec illam interpretari.pag. 638. num. 10. 11. niſi fuerit de re litigioſa, vel fuerit ſubreptitia, ibid. num. 14. vel ſi fiat ſpeciali mandato Papæ, ibid. num. 15. & de ratione, ibidem numero 16. expenditur, ibid. numero 17. & 18. limitatur, ibid. num. 20. concluſio.

Iudex poteſt reuocare, latam ſententiam interlocutoriam officio Iudicis mercenario, non nobili, ſed non vbi detulit appellatio, pag.577. num. 38. 39. 40. & 41. niſi partes conſentiant, ibid. n.42

Iudex à quo poſt inhibitionem Iudicis ad quem, non reuocat ſententiam interlocutoriam, niſi minus legitimè, pag.577. n.43. vbi aliis modis.

Iudex debet procedere ſine mora in reformatione turbatæ poſſeſſionis, & non obſtante appellatione in cauſis, quæ celeritatem deſiderant, p.502.n.24.25.& 26

Iudex poteſt eodem die ſuam ſententiam ſupplere in acceſſorus, & reuocare latam incontinenti, pagina 578. numero 56.& 58

Iudex poteſt interpretari, & declarare ſuam ſententiam, ibid. num. 59

Iudex datus cum clauſula *appellatione remota* deferendo appellationi ex ignorantia iuris, vel ex propria voluntate facit, vt ſententia ab eo lata ſuſpendatur, nec attentabit ſi ſuam ſententiam exequatur, appellatione pendente, p.589. num. 9. & 10

Iudex à quo quando non proſequuta appellatione procedat in cauſa remiſſiuè, p.512. n.1

Iudices impedientes, vt litigantes appellent, puniuntur, pag. 591. num.4

Iudex ad quem remittit Iudici, à quo friuolè appellantem remiſſiuè, p.522. n.1

Iudex in delictis notoriis non recuſatur remiſſiuè, pag. 507. numero 3

Iudex, cui opponitur, vt ſit excommunicatus, & ab eo declinatur, ſi excommunicet, nulliter facit, pagina 564. numero 9

Iudex inferior nequit delinquentes reſtituere, etiamſi de Innocentia conſtaret banniti, niſi competat reſtitutio legis remedio, p.552. n.18. & 19

Iudex attentans in ciuili, qualiter puniatur, qui ſi pendente inhibitione innouet, punietur pœnis in inhibitione contentis, pag.559.num.47.& 48

Iudicare iudex tenetur ſecundum leges continentes Ius naturale: quid ſi leges poſitiuæ continerent aliquid iniuſtum, p.260.n.1

Iudex nunquid poſſit mitigare Iuris, ſeu legis rigorem in iudicando: & an debeat exprimere cauſam, pag. 260. num.3. & 4

Iudex inferior, etſi ſecundùm leges ſcriptas teneatur iudicare, interdum poterit recedere ab eis ſi conſtat aliam eſſe mentem legiſlatoris, niſi dubium ſit de ea, ibidem numero 5. & 6

Iudex nequit ferre ſententiam de his, quæ pendent ex teſtamento, niſi cognitis verbis teſtamenti, pag.540.n.11

Iudex ordinarius nequit reſiſtere violenter Principis delegato, vbi quid faciet, p.270.n.22

Iudex quando Iudicet de obligatione futura, & in legato anno, p.259.n.3

Iudex poteſt pluris, minoriſve, quam petitum eſt, condemnare, p. 254. n.20

Iudex de re in Iudicio non tractata, decernere nequit, ibid. num. 21

Iudex inferior ſemper de ſubreptione reſcripti cognoſcit, etiam ſi ex certa ſcientia, p.608.n.18. & 19

Iudex pronuntians extra tempus ſibi aſſignatum ſub pœna, ſolum incurrit in illam, p.242.n.17

Iudex ad iudicandum nequit aliunde, quam ex actis moueri, & de ratione, p.217. n.24

Iudex proferendo ſententiam debet habere partis præſentiam, pag.220.n.19

Iudex nequit pronuntiare, vbi non liquet, pag 258.n.18

Iudex poterit arctare terminum appellanti ad petendum Apoſtolos, p.449.n.24

Iudex à quo nequit ad definiendam appellationem terminum breuiorem aſſignare, & Iudici ad quem illum præſcribere, ibid. vide n. 25. & 26

Iudex Eccleſiaſticus poterit præfigere terminum, vt appellans ſe præſentet, & ex tranſacto declarare appellationem deſertam, p.449. n.28

Iudex à quo cognoſcit de cauſa, ſi appellans eam non proſequatur, & reaſſumit iuriſdictionem tranſacto termino à ſedato, pagina 450. numero 29. & 50

Iudex à quo poteſt breuiorem terminum præſcribere, vt appellant proſequatur appellationem, etiam quando appellationem reiecit, & poſtquam detulit appellationem, ibid. num.31

Iudex à quo, qui coarctauit terminum appellationis proſequendæ, poterit eo tranſacto prorogare, eo tamen tranſacto non admittere moræ purgatio, ibid. n.55. & 54

Iudex præſumitur rectè iudicaſſe, niſi aliud ſit contrarium, & econtra ſententiam, p.218 n.51

Iudex non debet reconſiliare coniuges, ſi periculum adſit fornicationis, quando ſententia diuortij fuit iniuſta, pag.287. num. 18

Iudex contra mortuum dari nequit, pag.225.n.4

Iudex poteſt ſe intromittere ad interponendam authoritatem teſtanti, pag.56.n.85

Iudex ſupplet in cauſa electionis parte abſente, ibid. n.86

Iudex requiſitus quando cognoſcat de exceptione oppoſita? Et quando eam remittat ad requirentem? pag. 18. num.7. 8. & 9

Iudices rationales, quibus ſalaria ſua recuperent & qualiter hanc parcelam in calculo notent, p.176.n.51.& 52

Iudex non viſis actis, nec poteſt abſoluere, nec condemnare, p.229. n.41

Iudex & Magiſtratus cogere poteſt vilem hominem, vt aliquem ſuſpendat, & exequatur Iuſtitiam, p.225.n.13

Iudicens laici cognoſcunt de aliquibus rebus poſſeſſis ab Eccleſiaſticis, pag.143. num.2. & 3. expenditur, ibid.num.4. & Vide, ibid. n.5

Iudex ſi ſententiam nocte proferat ſuſtinetur partium conſenſu, ſeu conſuetudine, p.221.n.13

Iudex compenſationem admittit, parte non petente, & facere poteſt, vt in obligationibus res tradatur, condemnare ad intereſſe, p.56. n.89. & 90

Iudex ex officio poteſt procedere in ſpiritualibus, & in beneficialibus ſupplere, ibid. n.91

Iudex in quocumque caſu, vbi vertitur periculum animæ ſupplet, & in aliis caſibus remiſſiuè, ibid.n.92.& 93

Iudex ex officio non procedit abſque partis citatione, multis in caſibus, vt ſi procedat ad vtilitatem priuatam, ibidem, n.94.95.96 97.& 98

Iudex quoties ex officio ſupplet admittit tertium cuius intereſt, p.56 n. 100

Iudex ex officio, in quibus expenſis, & quando condemnet. ibid n. 101

Iudex ſi non faciat quod ex mero iure facere poteſt an grauet partem, p.57.n.102

Iudex ſemel ab officio priuatus, non eſt illico admittendus ad illud, nec aliud ſimile, niſi ex certa ſcientia Principis, pag.356.n.14

Iudices ne de facili priuent, atque ſuſpendant officiales ab officio, & exercitio, ibid. n.15

Iudex poteſt terminum appellationis proſequendæ abbreuiare, ita vt aliàs cenſeatur deſerta appellatio & ſententiam ſuam mandari exequutioni, p.449.n.22

Iudex ad quem nequit præfigere terminum appellanti, vt proſequatur appellationem niſi in magna cauſa, pag.451.n.1. & 2. aut ſi periculum immineret, vt in electionibus, ibid. num. 3. & cauſa matrimoniali, ibid.n.4

Iudex ex officio contra excommunicatum procedit, ibid.n.18

Iudex ex officio poteſt procedere contra priuatum ad euitandum peccatum, ibid n.12

Iudex ex officio poteſt inueſtigare innocentiam rei inquiſiti? reſpuere accuſationem, iterum teſtes interrogare, ibid.numero 13.14 & 15

Iudex ex officio, poteſt partes indignas à teſtimonio repellere: pro vtraque parte allegare: libellum ineptum lacerare, Actorem repellere ſi conſtat actione carere, ibid. n.16.17. 18. & 19

Iudex procedit ex officio ſi reo obſtet exceptio ſtatuaria, vel legalis, poteſt ſupplere allegando falſitatem, declarare proceſſum nullum, ibid. n.20.21. & 22

Iudex ex officio prouidet parti quando aduerſarius lucratur cum eiuſdem natura, & quando, ei conſtat de iure tali, ibid. numero 23. & 24

Iudex ex officio poteſt terminum ſtare, reformare ſententiam nullo petente, ibid. n.25. & 26

Iudex poteſt ſupplere id, quod ſibi notum eſt; repellit non habentem mandatum, ibid. n.27

Iudicium.

Iudicium hominum fallitur ſæpè, cum nemo mortalium omnibus oris æque ſapere ſoleat, pagina 193. numero 14

Iudicium

Iudicium de ſimilibus ad ſimilia, qualiter valeat, pag. 253. numero 27

Sammariſſimum iudicium vocatum del interim certum ordinem expoſcit, p. 503. n. 37

Iudicium finitur morte rei, etiamſi Iudex ignoret de morte, pag. 125. n. 3

Iuramentum.

Iuramentum, & ſententia æquiparantur, pag. 339. n. 8

Iuramentum retractatur per teſtamentum nouiter repertum, p. 140. n. 13

Iuramentum non habet vim, & poteſtatem ſupplendi poteſtatem probatoriam, p. 211. n. 17

Iuramenta ſuper illicitis non obligant, p. 606. n. 33

Iuramentum deciſorium habet conteſtationis vim & perpetuat actionem, pag. 235. num. 32. 32. & 37. quid de promiſſorio, ſeu confirmatorio, ibid. n. 39

Iuramentum qualiter litis conteſtationi æquiparetur, ibid. numero 33

Iuramentum deciſorium habet inſtar Iudicij vim ſententiæ, ibid. num. 34. & 35. & maiorem vim, quam Iudicata res, ibid. n. 36

Actio quibus modis perpetuatur litis conteſtatione itidem, & Iuramento, ibid. n. 37

Iurans.

Iurans perueniſſe ad eum notitiam exceptionis ſibi competentis poteſt eam opponere poſt terminum, pagina 32. numero 1

Iurans non appellare, num audiatur appellans remiſſiuè, pag. 590. n. 33

Iuriſdictio.

Iuriſdictio poteſt conſuetudine acquiri, & an præſcribi, p. 162. numero 2

Iuriſdictio prorogatur, non oppoſita declinatoria exceptione, & ſi aliæ opponantur remiſſiuè, p. 315. n. 6

Iuriſdictio præſcripta in vno caſu, an ad alios extendatur, p. 168. n. 8

Iuriſdictio num citatione radicetur, remiſſiuè, pag. 509. num. 1

Iuriſdictio faciendi iuſtitiam hoc eſt grauati non appellent ad regem nequit præſcribi, p. 167. n. 46. & 47

Iuriſdictio prælatorum regularium in ſubditos, eſt ordinaria, pag. 428. n. 13

Iuriſdictio Iudicis acquiritur per præſentationem reſcripti, aut priuilegij, nec datur in actu ante exceptionem, pag 494. num 5. 7. & 8

Iuriſdictio Iudicis, à quo non ſuſpenditur in totum ex appellatione interiecta à diffinitiua ſententia in ſeparatis Articulis, pag. 479. num. 7. & 8. fallit ſi iſti terminari nequeant abſque appellantis, ibid. n. 9

Iuriſdictionem quis non habet in ſubditis eius, qui ei ſubditus eſt, p. 567. n. 7

Iuriſdictio acquiritur per præſentationem reſcripti. pag. 564. num. 11

Iuriſdictio ciuilis ſeu criminalis quando tempore aduerſus regem præſcribatur, p. 166. n. 40. & 41. & an requiratur ſcientia eius ſeu ſuorum officialium, ibid. n. 43

Iuriſdictio præſcribitur contra eam habentem ab Eccleſia tempore ordinario, p. 176. n. 28

Iuriſdictio ſemel data alicui, non cenſetur reuocata, donec ipſe habuerit reuocationis cognitionem, etiamſi fiat motu proprio, pag. 565. n. 39. & 40. niſi fieret propter delictum, ibid. n. 41

Iuriſdictio contra Dominos præſcribitur Iure ordinario 10. ſeu 20. annorum, ſi adſit patientia, & ſcientia, pag. 165. num. 28

Iuriſdictio, quæ tranſit in priuatum, quantum ad præſcriptionem admittit qualitatem Iuriſdictionis Regiæ, ibid. num. 18

Iuſtitia.

Iuſtitia eatenus obligat in conſcientia, quatenus habet Iudicij rationem, p. 256. n 4

Ius.

Ius illæſum manet parti condemnatæ iniuſtè ſi adſit error intolerabilis, p. 256. n. 5

Ius negatiuum non præſcribitur tempore immemoriali, ſi nulla præceſſit prohibitio, p. 164. n. 18

Ius Eccleſiæ, & priuati par eſt in rebus, quæ minori tempore, quàm decennio præſcribuntur, p. 73. n. 12

Ius præſumit quemlibet appellantem, poſſe quamlibet appellationis cauſam etiam arduam intra biennium peragere, p. 440. n. 6

Summum ius, ſæpe ſumma malitia appellatur, pag. 262. num. 23

Ius ſtrictum quid ſit vocaturque ſubtile, oppoſitum humanæ, ac benignæ interpretationi, pag. 262. num. 20. & numeris ſequent.

Ius ſummum à quo dicatur ſumma iniuria, ibid. numero 21. 22. & 14

Offerendi Ius in pacto redimendi, ſecundum aliquos nunquam præſcribitur, pag. 164. num. 22. 23. & 24. Verius eſt annis 30. ibid. aliquando 40. ibid. num. 25. & 26

Iura quædam præſcribuntur ex ſolo non vſu Aduerſarij, quædam, requirunt etiam factum præſcribentis, pag. 205. num. 29

Iuſpatronatus.

Iuſpatronatus præſcribi per laicum, qualiter poſſit, pag. 121. n. 1. 2. 3. 4. 5. & 6

Iuſpatronatus à laicis poſſidetur, ibid. n. 2

L

Læſus.

LÆſus ex fortuito caſu non reſtituitur, etiam minor, pag. 337. num. 4

Laicus.

Laicus iudex poteſt cognoſcere, cum agitur de excludendo patrono ab ipſo iure patronatus: & num ſit competens ſuper cauſis beneficialibus, ſi collatio beneficij pertinet ad Regem, p. 559. n. 8. & 10

Laicus ex ſola præſcriptione quadragenaria, ſeu immemoriali, non acquirit decimas, pag. 116. n. 1. & 2

Laicus acquirit decimas ex immemoriali poſſeſſione, generaliter orta, & fundata priuilegio Pontificis, etiam ſi poſſeſſor illud allegans, non probet, ſeu exhibeat, pag. 117. num. 3

Laicus capax non eſt beneficij conferendi, niſi ex priuilegio Papæ; & ſic Ius conferendi non præſcribit, pagina 123. num. 18

Beneficium Laico conceſſum ſeculariʒatur, ibid n. 19

Laici quare nequeant decimas præſcribere, pag. 112. num. 7. 8. 9. 10. & 11

Laici poſſunt tractare cauſas beneficiales, & Eccleſiaſticas agere, pag. 111. n. 2. & 16

Laici queunt adminiſtrare Baptiſmi Sacramentum, confeſſiones audire, Iuſpatronatus obtinere, ibidem numero 3. 17. & 18

Laicus vt præſcribat Iuſpatronatus, numquid debeat habere titulum, & bonam fidem, & quam poſſeſſionem, p. 123. num. 11

Eligendi Ius laicus præſcribere nequit, & de differentia cum Iurepatronatus, ibid. n. 12. & 17

Laicus poſſidens ſpiritualia, præſumitur in mala fide, ibid. numero 13

Laici ſpoliati decimis agentes interdicto vnde vi, non reſtituuntur ante omnia, declaratur, pag. 118. numero 14. 15. & 16

Laicus decimis ſpoliatus à laico reſtituitur, ſecus ſi ſpoliatus ſit ab eo, cui ius aſſiſtit, ibid. n. 16

Laici qualiter ex fundatione potuerunt decimas habere, pag. 119. num 29

Laicus contra laicum poteſt decimas infeudatas præſcribere, pag 120. n. 23

Laicus quit præſcribere Iuſpatronatus contra laicum, ſed quoto tempore, p. 123. n. 7. 8. & 9

Laicus decimas vſurpans dignus eſt animaduerſione, nec eas conſuetudine acquirit, p. 113. n. 21

Laici conſuetudine, quando præſcribant obligationem ſoluendi decimas de prædiis ſuis, & qualiter, pag. 114. n. 14. 15. 16. & 36

Laici priuilegio expreſſo, & conceſſione Apoſtolica, decimas queunt percipere, non aliter, etiam conceſſione Imperiali, pagina 115. numero 32. quid de Epiſcopis, ibid. n. 27. 33. 34. 35

Laici interdum nomine alieno percipiunt Ius decimarum. pag. 112. num. 16

Laici de terris Eccleſiæ debent viuere ſecundum Canones remiſſiuè, p. 474. n. 7

Baptizare quare Laicus poſſit, p. 113. n. 16

Confeſſiones à Laico Sacramentaliter non audiuntur, pag. 113. num. 18

Laicus nequit ſtatuere parti terminum, intra quem pars deducat ad ſui fauorem in iudicio Eccleſiæ, p. 17. n. 5

Laicus quit ſtatuere parti terminum intra quem declaret Eccleſiaſticus, ibid. n. 6

Lapſus.

Lapſus primæ inſtantiæ, minus præiudicat, quam ſecundæ & ſi difficilius ſuccurratur aduerſus lapſum primæ, p. 475. num. 3

Latrones.

Latronum famoſorum manent ſuſpenſa corpora ad terrorem aliorum, & beſtiis traduntur, p. 225. n. 11

Index Rerum,

Laudum.

Laudum ſuper non comprehenſis in compromiſſo eſt nullum, nec valet, & ſi per partes fuerit emologatum, valet tamen in vim pacti, ſed in hoc caſu eſt neceſſarius ſimultaneus partium conſenſus, p.617.n.3

Legatarius.

Legatarius agit via executiua pro conſequendo legato, p.198. numero 53

Legatum.

Legatum quo tempore præſcribatur, p.100.n.14

Legatum alimentorum pro ſingulis annis, non ſolutum ab hærede, an amittatur à legatorio, etiam poſtea repetente, ibid. n.15.16. & 17

Legata annua, tot ſunt, quot anni, ibid. n. 17

Legatum pro alimentis ſimpliciter relictum verius eſt, vt ab hærede non ſoluente, non præſcribatur, nec ab hærede hæredis, ibid.n.18.19.22. & 23

Legati petenti poteſtas, non eſt Ius, ſed facultas, ibidem num. 20

Voluntates quæ ſunt, poſſunt quandoque fieri, ibidem numero 23

Legatum Eccleſiæ relictum quolibet anno in perpetuum, verius non præſcribi, etiam tranſcurſu annorum cenſuum, p. 101. num.25

Legatum incertè relictum de facili ad certitudinem ducitur, p.83. n. 46

Legatum ſub conditione relictum viuendi caſte; non intelligitur de toto vitæ tempore, ſed ſecundùm Iudicis arbitrium per decem annos, p.101.n.27

Legatum relictum alicui ſub conditione ingreſſus, num debeatur, non facta profeſſione, p.575.n.14

Legati petenti ius perit præſcriptione, p.104.n.16

Legata debentur, ſi filius à matre præteritus eſt, pag. 378. num. 18

Legata non facta probantur ex facie teſtamenti, pag. 270. numero 26

Legatus.

Legatus de latere quit præſcribere Ius beneficia conferendi, pag.124.n. 22

Legatus de latere, ſine Cardinalis poſſunt ſe intromittere de appellatione interpoſita Iudici inferiori ad Papam, qui eam, nequit committere expreſſo nomine proprio, pag. 520. n.1.2. & 5

Legatus ordinarius authoritate Apoſtolica, qua facit authoritate ordinaria facit, p. 458. n.39

Legatus Papæ gerit vices eius, & concurrit cum quolibet ordinario, p.454. n. 10

Leno.

Leno eſt pejor quam diabolus, p.27.n.4

Leno propriè eſt qui quæſtionis fœminas habet, & de aliis acceptionibus, pagina 28. numero 6. 7. & 8. cum aliis, numero 5

Leno denominatur ab alliciendo, ibid. n.6

Lenones quibus pœnis antiquitus, & hodie plecti conſueverint, ibid. numero 9. & 10. de caſu hic Valliſoleti punito.

Lenocinium.

Lenocinium oppoſitum per viam denunciationis non repellit maritum ab accuſatione vxoris adulteræ, ſecus ſi per viam exceptionis aliter, p.29. n 12. & 13

Lenocinij crimen eſt grauius adulterio vbi quid ſit, p.27.n.2. & 3. & ſit peius homicidio.

Lex.

Lex præſcriptionem excludens ſolum intelligitur de decennali, ſeu vicennali, p.102.n.35.& 36. ſed in rebus Eccleſiæ quadragenaria, p.102.n.37

Leges exigentes ad præſcriptionem quadragennale tempus non porriguntur ad Eccleſias, quæ aliunde hoc tempus requirunt, p.127.n.15.16.& 24

Legali collatio qualiter practicetur in beneficiis remiſſiuè, pag.619.n.3

Leges ciuiles præſcriptionem inducentes cum mala fide in actionibus perſonalibus, non ſunt ſublatæ ſecundùm alios, p.224.n.4

Leges ciuiles præſcriptionis cum mala fide introductæ, correctæ non ſunt, quoad forum externum ſed verius contra, ibid.n.5.& 11

Leges Ciuiles inducentes præſcriptionem cum mala fide, de Iure Canonico non ſunt correctæ, etiam in actionibus realibus, & perſonalibus, ibid. n 6

Legis grauamen, vere grauamen non eſt, ne appellandi cauſam præſtet, p.429.n.29. & 43

Leges præſcriptionis, nunquid Iure Canonico ſint abrogatæ modificatæ, ſeu declaratæ, pag. 213. num.1. & numeris ſequentibus,

Lex, aut priuilegium non ceſſat ceſſante vna de duabus cauſis, in quibus nititur. Ceſſatio obligationis qualiter contingat remiſſiuè, p.574. n.3

Lex Pontificia nunquam fictionem admittit, cum ſpectet ad animæ forum, p.97.n.21

Lex ceſſat ceſſante legis ratione in generali, non in caſu particulari, p.575.n.8

Leges Ciuiles dicto Christi ſunt reuocatæ ad naturalem legem, p.200. n.9

Lex, Priuilegium, Iuramentum ceſſant vbi adeſt periculum animæ, p.181.n.33

Libellus.

Libellus generalis ſuſtinetur ſi pars non opponat, pag. 18. num. 16

Libelli oblatio in criminalibus facit præſcriptionem interrumpi, p.132.n.30.32.& 32

Libelli dimiſſorij dimittuntur ad Iudicem ad quem intra 30. dies, & quoties peti poſſint, quod ſi non petantur ſit appellatio deſerta, p.413.n.14.35. 36. & 40

Libelli copia danda eſt ſumptibus actoris, pagina 414. numero 50

Libelli dimiſſorij, Apoſtoli dicta ſunt, etiam reuerentiales, & refutatorij, & qui omnes, & conuentionales, & teſtimoniales, ibid.n.51. & 52

Refutatorij libelli qui ſint, & refutatoriæ preces quæ, ibid. num.53. & 54

Liberatus.

Liberatus per ſententiam, ſemper remanet liberatus, pag.295. num. 46

Libertas.

Libertatis tuendæ artes duæ tribuntium auxilium & prouocatio, p.283. n.13

Licitator.

Licitator, emptor, ſeu creditor pœnitere nequit cum pignus eſt diſtractum, vel adiudicatum, vel liberatum, pag.331. num. 2

Liquidatio.

Liquidatio, de qua conſtat per probationem, ſi per Iudicem exequi mandetur, non admittit appellationem, p.305. num.15

Liquidationis executio, numquid admittat appellationem, pag 304. n.1. & ſequent. & de praxi, pag. 303. num. 14. & 15

Liquidum per ſe, aut per informationem ſummariam factam virtute inſtrumenti publici, ſeu executoriam parata ſunt, pag.305.n.2

Executio ſit Liquidatione facta qualiter, ibid.n.3.& 11

Liquidationis negotium eſt diſtinctum à principali, & non habet executiuum priuilegium, p.305.n.9

Legitimatio.

Legitimatio perſonæ litigantis ante omnia requiritur in Iudiciis, pag 415.n.4

Lis transfertur in hæredem mortuo eo, qui appellauit à ſententia in negotio ciuili, p.419. n.49. & 50

Litis conteſtatio quibus actibus contingat remiſſiuè, pag 510. num. 2

Lite diſcuſſa, alias lis non debet ſuper ea ſuſcitari, pag.272. num. 9

Lites debent procedere, ſine aliqua fraudis ſuſpicione, p.220. numero 18

Lites non debent eſſe immortales, p.397.n.10

Litigator.

Litigator non eſt æque diligens in ſummario iudicio, ac in ordinario, p.210.n.8

Litiſpendentia.

Litiſpendentia, vel alia exceptio fori, eſt opponenda ante litem conteſtatam, p 32.n.5

Littera.

Litteræ Pontificiæ expeditæ ſine verbis *ſeruus ſeruorum Dei*, carent fide, ſuntque falſitatis ſuſpectæ, eo quod non ſunt expeditæ, & confectæ iuxta Curiæ ſtylum, p.616. num. 1. & 2

Litteræ Epiſcopi expeditæ ſub verbis, *ſeruus ſeruorum Dei*, carent fide, ibid. num. 2. & 4

Litteræ Cambij paratam habent executionem, falſi, pag.298. num.11. & 12

Litteræ impetratæ debent facere mentionem de lite, & proceſſu, ſuper materia, in qua impetrantur; alias non valent. pag.335.n.5

Litteræ ſigillatæ quam authoritatem habeant remiſſiuè, quid de litteris Epiſcopi, p.521. num.2

Iudici quando credatur remiſſiue, ibid. n.3

Sigillo vt credatur debet eſſe deſtinatum ad illum vſum, ad quem adducitur, & quid per ipſum probetur, pag. 522. num. 4.

Litterarum

Litterarum originalium præſentatio, debet fieri, vel alias authenticarum; ita vt tranſumptum non ſufficiat, p.484. numero 8

Locari.

Locari decimæ poſſunt à quodlibet Clerico eas poſſidente, & idem de quolibet alio contractu, p.113.n.15

Locupletari.

Locupletari nemo debet iniuſte cum alterius iactura, ſecus iuſte, p.201.n.16

Locus.

Locus tutus qualis dicatur remiſſiuè, p.615. n.6

Loquutio.

Loquutio conditionalis, non inducit præciſam diſpoſitionem, pag. 48. n.10

M

Magnates.

MAgnates vulgo *Ricos homes Caſtella* ſic denominati à diuitiis, in quorum nomen ſucceſſerunt Comites, Marchiones, & Duces tenebantur ad ſeruitia, pro bellis præſtanda Regi, p.575.n.8

Maior.

Maior ſi promiſit ſub conditione poteſtatiua, quæ tempore maioris ætatis implementum habet, non reſtituitur, pag. 343. num. 8

Maioratus.

Maioratus primus ſucceſſor, & ſi ſuccedat Iure hæreditario, non ob hoc ſequentes cenſentur hæredes vltimi poſſeſſoris, ſed inſtitutoris, p.386.n.48.49.& 50

Maioratus ſucceſſor Ius habet à feudatore, ſicut omnes cæteri vocati; ita vt tot vocationes cenſeantur qui ſunt perſonæ, p.385. n 45

Maioratus poſſeſſor nunquid, vt poſſit bona maioratus alienare, nec actiones exercere, p.385.n.36.& 38

Mandatum.

Mandatum quale dicatur, ſufficiens vt procurator innouans, cauſet attentata, p. 530. n.3

Mandatum de ſoluendo non dicitur executiuum, ſi debitor non eſt executiuè obligatus, etiam in inſtrumento publico, p.301.n.31

Manus.

Manus Pontificis appoſitio non derogat indulto conceſſio alicui Cardinali, niſi facta mentione expreſſa, vel ſi eſſet in præiudicium concordatorum, pagina 614. numero 14. & 15

Manus Regia, quæ ad commodum partium ſolet apponi, non debet in eorum detrimentum tendere, pagina 487. num. 36

Marapetinus.

Marapetinus aureus; valebat ſex, tempore Regis Alfonſi, decimi hodie, pag 498. n.25.& 26. & in praxi quilibet valet ſexaginta, num.27

Mater.

Mater poteſt eſſe Procuratrix filiorum ſuorum: quid in Iudicio remiſſiuè, & de aliis, pag. 581. numero 1. 2. 3. 4. & 5

Mater per tranſitum ad ſecundas nuptias amittit filiorum tutelam, p.581. n.7

Matrix.

Matrices dicuntur Prothocola, id eſt prima ſcriptura matrix, pag 77. n.32

Matrices dicuntur libelli, in quibus Græco fiſco penſitantes continebantur, id eſt libelli beneficiarij, Imperiales ad exigenda tributa, p.77.n.33

Matrix, quas ſignificationes habeat & quid ſibi velit Eccleſia Matrix, p.76. n.23

Eccleſia Matrix dicitur, quæ eſt aliarum princeps, id eſt Cathedralis, p.76.n.24

Matrix dicitur vrbs, ſeu Prouincia, quæ eſt aliarum caput, ibid. n.25

Matricula.

Matricula eſt ſeries, & ordo, in quo homines continentur vulgò *padrones*, p.77. n.34

Matrimonium.

Matrimonium nequit ab eo contrahi, qui lata pro ſe iniqua ſententia, matrimonium verum dirimenti ſciens ſecundum contrahit, p.184. n.16

Coniuges, qui certo ſciunt nullum eſſe eorum Matrimonium nequeunt cohabitare etiam ex ſententia lata pro Matrimonio, ibid. n.17

Matrimonij ſententia nunquam tranſit in rem iudicatam, ſiue lata pro, aut contra, p.278.n.9

Matrimonialis contractus omnes alios antecedit prærogatiuis, p.388.n.2

Rei fauorabiliores ſunt, quàm actores, ibid.n 3

Marchiones.

Marchionum dignitas remiſſiuè, p. 77.n.2

Manuteneri.

Manuteneri num poſſit Capitulum Cathedralis Eccleſiæ contra Fiſcum, affirmatur p.487.num.31.32. & 37

Mentio.

Mentio in reſcripto debet fieri de affectione ratione manus appoſitionis Papæ, ſicut ex expreſſa reſeruatione. p.614. num. 10

Metropolitanus.

Metropolitanus vetus eſt, vt nequeat tractare nullitatis cauſam ſubditorum ſui ſuffraganei, pag. 567. num. 12. vbi in fallit Superiore, qui poteſt adiri abſque appellatione, ibid. num. 10

Metus.

Metus iuſtus non obligat iurantem, & quibus probetur teſtibus, p.590. n.1

Metus iuſtus excuſat appellantem, & eius conſanguineos, niſi iuſte incuteretur à iudice, p.592.n.8.& 9

Metus iuſtus excuſat appellantem, non ſolum ſi à iudice inferatur, verum, etſi ab altero & etiam ſi cui opus eſt appellandi, fuerit cauſa ipſius metus, ibid.n.10.11.12.& 13. vbi de iuſta cauſa proteſtationis.

Carceris Metus, qualis appellare deſinentem excuſet, ibid. num.13

Metu geſta reſcinduntur actione quod metus cauſa, pag.591. num. 1

Minor.

Minor & Eccleſia omittentes allegare dilatoriam exceptionem non reſtituuntur niſi vbi adſit graue nocumentum; pag.36. num. 2. 3. 4. 5. & 6. & eſſe arbitrarium, ibid. num. 7

Minores qualiter reſtituantur aduerſus conuentionales præſcriptiones, p.153.n 16

Minor renunciando probationibus, iam maior factus, non reſtituitur aduerſus ſententiam, nec aduerſus probationes, p.343.n 9

Minor factus maior non reſtituitur aduerſus ſententiam modo dicto, niſi calliditate aduerſarij læſus eſſet; & eo quod protellarit Iudicium vſque ad maiorem ætatem, etiam ſi contingat iudicis facto, ibid.n.10.& 11

Minor læſus ex communi iuris regula, iuuatur reſtitutionis beneficio, p.342.n.1

Minor, maior factus reſtitutionem petens prætextu iniuſtitiæ non reſtituitur aduerſus ſententiam, ſecus ſi prætextu erroris proprij, ibid. numero 2. & 3. declaratur, ibidem numero 4

Minor ſi eſt actor, & ab initio adeſſet temporis anguſtia vſque ad concluſionem, vt interim propter terminos datos, reus maior eſſet factus, reſtituitur tunc in integrum aduerſus latam ſententiam; item ſi cauſa fuerit aduerſarij calliditate protellata ad tempus maioris ætatis, p.343. num.4

Minor reſtituitur, etiam maior factus aduerſus ſententiam, quoties finis habet connexionem cum initio exemplificatur, ibidem numero 6. & 7. aliter vero non, ibidem numero 8

Minima.

Minima in conſideratione non ſunt, cum agitur de iure ſpeciali contra Regulas Iuris, ſecus vbi agitur de Iure Canonico, pagina 345. numero 4. 5. 6. 7. & 8. pagina 346. numero 13. caſus plures remiſſiuè fallit, ibidem numero 14

Miſſio.

Miſſio in poſſeſſionem ſolet impediri nonnullis exceptionibus, pag 319.n.7

Miſſio in poſſeſſionem bonorum defuncti, cum apparet aliquis contradictor, à quo Iudice fiat, ibidem numero 8. 9. 10 & 11

Miſſio facta per Iudicem in poſſeſſionem non citato poſſeſſore eum non priuat à poſſeſſione, etiamſi eſſet prædo, pag.325.n.16.& 17

Miſſio in Poſſeſſorem non valet, facta etiam contra poſſidentem de facto, ſi non fuit citatus, pagina 487. numero 33

Miſericordia.

Miſericordiam volo, & non ſacrificium, quid ſibi velit, p.81. numero 12

Digitized by Google

Index Rerum,

Mobiles res.

Mobiles res quæ dicantur, p 73. n.13

Modicum.

Modicum non differt à magno, quando illud non eſt fundamentum ſuper quantitate rei, ſed ſuper iniuſtitia, pag. 480. numero 3

Molendini.

Molendini, ſeu Furni, nam fieri queant à Dominis temporalibus, aut prohibere, vt vicini eos faciant, pag. 583. num. 7

Monaſterium.

Monaſterium, ſeu Religio, ſi rectè acquirunt præſcribendo Parochiam, & Ius ad decimas, pagina 107. numero 17. & 18

Monaſteria his temporibus habent Iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, pag. 418. n. 31

Monaſteria, quæ generalibus capitulis non ſubſunt, qualiter ſubdantur Epiſcopo, p. 427. n. 11

Monitio.

Monitio Pontificis & proteſtatio conſtituit quem in mala fide, p. 130. n. 7

Mors.

Morte alicuius delinquentis, non obſtante, poteſt procedi contra eius bona confiſcata in eius Succeſſores in aliquibus caſibus, & criminibus læſæ maieſtatis, & hæreſis, & aliis, pag. 215. n. 14. & 18. quid ad pœnam pecuniariam in aliis minoribus cauſis, ibid. n. 19. 20. & 21

Mulier.

Mulier num pro aliis queat in Iudicio poſtulare, quid pro filio, p. 615. n. 3

N

Negatio.

NEgatio abſoluta facti, non eſt vera exceptio, pag. 18. numero 19

Negans non rectè factum, non propterea confitetur, pag. 45. numero 13

Negatio mera, & abſoluta facti, non eſt vera exceptio, p. 38. numero 3

Negare non cenſetur prohibitus qui agere, aut excipere prohibetur, p. 39. n. 4

Negligens.

Negligens non ſum, ex quo deſigno agere, ſciens me, poſſe repelli, pag. 139. n. 8. & 9

Negotia.

Negotia ardua, quæ dicantur, ſi in iure non ſint ſcripta, dependet ab arbitrio Iudicis, p. 482. n. 9

Nemo.

Nemo amouetur à poſſeſſione abſque citatione Iudiciali, pag. 324. num. 9

Nemo ex dolo debet ferre præmium, p. 148. n. 25

Nobilitas.

Nobilitatis executoria poſſeſſoria, etiam ſi ſit proprietatis, non prodeſt colateralibus, niſi quoad præſumptionem: quid in proprietate, p. 583. n. 20. & 21

Nocens.

Nocens non liberatur à pœna, eo quod innocens alius non nocens reputaretur, fuit occiſus & damnatus à Iudice, p. 303. n. 29

Notarius.

Notarii extra vrbem creandi debent ſe prius ſubmittere examini ſub pœna nullitatis, & falſi. Et de forma examinis remiſſiuè, p. 613. n. 55

Originalia acta non cogitur Notarius mittere primæ inſtantiæ, niſi adſit ſuſpicio, p. 131. n. 70

Notarius qualiter copiam actorum tradat, pagina 231. numero 71

Notorium.

Notorium quod quis non ſit ſoluendo, probatur per librum æſtimi, p. 325. n. 21

Notorium quid, & de quæſtionibus ſuper Notorio, remiſſiuè, p. 495. n. 3

Nullitas.

Nullitas actus agentis, reſpicit quodammodo pœnam, ſi fiat in odium partis ſecus ſi reſultet ex aliquo defectu proceſſus, p. 538. n. 41

Nullitas ex pluribus capitibus poteſt reſultare, pag. 245. numero 1

Nullitas ſententiæ reſultat, ſi Iudex contra Leges, vel Canones pronuntiet; non ſic ſi contra Ius litigatoris, ibid. n. 2, 3. & 9

Nullitas impedit executionem ſententiæ vel inſtrumenti ſi ſit promptuaria, non ſolùm oppoſita per viam exceptionis, ſed etiam per viam principalis petitioni; ſecus ſi non incontinenti probetur, niſi fraudulenter lis nullitati, oppoſita fuerit, p. 24. n. 13. & 14

Nullitas aduerſus tres ſententias conformes, non impedit earum executionem, & ſi poſt admittitur, niſi exactis manifeſtè conſter, pag. 580. num. 37. & 38. aut eſſet iniuſta, ibid. n. 40. aut ſi victor patiatur, vt victus opponat de nullitate, ibid. num. 46

Nullitatis exceptio competens debitori, poteſt opponi, non obſtante pacto de illam opponendo, aliter ſi exceptio ſit alia: nam tunc pactum non impedit, p. 25 n. 17

Nullitas, quæ prouenit ex defectu Iuriſdictionis poteſt opponi contra tres ſententias conformes: expenditur, p. 580. num. 41. 42. & 43

Nullitatis exceptio quando impediat executionem ſententiæ, ibid. num. 44

Nullitas tituli valet replicari aduerſus tertium opponentem de Dominio; & poſſeſſione, p. 331. n. 10

Nullitas allegata actorum, quando à Iudice non admittatur; en quod dicatur calumnioſa, p. 407. n. 17

Nullitas probanda in continenti, impendit executionem, pag. 270. n. 27

Nullitas notoria dicitur, & euidens quando ſic conſtaret exactis, p. 270. n. 24. & 28

Nullitas aut reſtitutio in integrum principaliter petita, nunquam impedit executionem: pag. 295. Fallit, ibid. n. 44. 47. & 48

Nullitatis exceptio admittitur, & ſi non admittatur à mandato de exequendo appellationem, p. 485. n. 13

Nuntij.

Nuntij Apoſtolici propter publicam vtilitatem mittuntur, p. 160. n. 17

O

Obedientia.

OBedientia debita Prælato, qualiter, & quare præſcribiquit, p. 138. n. 6. & 8

Obligatio.

Obligatio cameralis: paratam habet executionem, pag. 298. numero 10

Obligatio nec ius exequendi præſcribuntur, ſi actum ſit in contractu, vt perpetuo & quandocumque debitum petatur, p. 138. n. 29

Obligationes ac tollantur ipſo iure præſcriptione, pag. 103. num. 2

Obliuio.

Obliuio quo tempore præſumatur, & in materia præſcriptionis, p. 137. n. 25. & 26

Occaſio.

Occaſio, & cauſa non ſunt idem, & ſi reuera occaſio contineat remotiſſimam cauſam, p. 619. n. 8

Officialis.

Officialis ſuſpenſus ab officio nequit in praxi redire ad exercitium ſine licentia ſui ſuperioris, pag. 354. n. 1. & 2

Officialis quilibet appellans à cenſuris, nequit officium exercere, nec ſi appellet à ſententia ſuper officiis temporalibus, p. 553. num. 9. & 10

Officium.

Officium iudicis interponitur ſine partis citatione p. 53. n. 7. & 83. hic enumeratis, & in aliis, ibid. n. 8

Officio iudicis reparantur quæ ad ius publicum, & religionem ſpectant, exemplificatur ibid. numero 8. & numeris ſequentibus.

Officium iudicis ſicut durat vt perempta inſtantia poſſit condemnare in expenſis partem cuius culpa contingit ſic durat in cauſa appellationis, p. 410. n. 5

Opinio.

Opinio, vſu, & conſuetudine recepta, ſequi debet, cum plures Doctores diuersè ſentiunt, pagina 264. numero 13

Opinio totius integri collegij anteponitur, & quæ dimanat ab auditoribus Rotæ, ibid. n. 14. & 15

Bartoli opinio in Hiſpania anteponitur aliis, ſi probabili fundamento nitatur, ibid n. 16

Opinio gloſſæ præfertur in concurſu diuerſarum, ibidem num. 17

Opinio, quæ nititur poſterioribus fundamentis, præfertur aliis, p. 263. n. 10. & 11

Opinio communis plurium Doctorum corroborata authoritate, & rationibus præfertur, ibid. n. 11

Opinio quæ inferiori Iudici viſa eſt probabilior, poteſt ſuperiori videri minus probabilis, pagina 401. numero 5

Opinio

Opinio vna quare ceſſet, propter aliam, pagina 163. numero 6

Oppoſitor.

Oppoſitor tertius non impedit viam executiuam ſi calumnioſè ſe opponat, vt retardetur executio, vel ſi debitor eſt ſoluendo omnibus ſuis creditoribus, pag. 327. n. 12. 13. vel ſi primus litigator, tantum peteret pignora in cauſam iudicati, ibid. n.14.& 15

Ordinarius.

Ordinarius iudex poteſt procedere contra conſeruatorem, ſiue delegatum excedentem metam ſuæ commiſſionis, & contra executorem deputatum pro bullis penſionum, pag. 560. num. 19

Ordinarius iudex poteſt in articulis ſeparatis procedere non obſtante appellatione, p.300. n.6. & 7

Ordinarius iudex poteſt punire Principis delegatum delinquentem in cauſæ proceſſu, & abutentem iuriſdictione, pag. 560. n.22

Ordo.

Ordo intellectus regulariter præfertur ordini ſcripturæ, pag. 466. num. 14

P

Pactum.

PActum de non appellando valet quandô fuit facta obligatio de ſtando vnicæ ſententiæ, p.401. n.10

Pactum quando in perſonam, quando verò in rem concipiatur, pag.21.n.7

Pactum, quod interceſſit animo donandi non datur fideiuſſori, ibid. n.8

Palma.

Palma dicitur matrix à qua, velut à matre palmites procedunt, p.77.n.36

Pandecta.

Pandecta, quæ in vſu non eſt ſeruanda, p.556.n.12

Papa ſeu Pontifex.

Papa concurrit cum omnibus ordinariis, non ſic Princeps, p.457. n.12

Papæ manus appoſitio non reſeruat quando poſita eſt ad alium diuerſum effectum, quam conferendi, pag. 614. num. 17

Papa non præſumitur confirmare Simoniacam permutationem, p.606. n.34

Pontifex excommunicare appellantes à ſuis ordinationibus, etiam ſi ſint promulgata ab eo, tamquam temporali Domino, pag.403 n.23.24.25. & 26

Pontifex excommunicare poteſt ſubditos, quatenus eſt dominus temporalis, ibid. n.27

Pontifex facit idem conſiſtorium cum Chriſto, pag. 472. num. 36

Papa concurrit cum quolibet ordinario iudice, p.563.n.5

Pontifex non alienat Iura Pontificiæ Coronæ, quale eſt Ius appellandi: & quare, p.470. n.18

Appellatio cuilibet licet ad Papam, ibid. n.19

Pontifex prohibet cauſas agitari in prima inſtantia apud Peregrinos Iudices, & vult quod pateat recurſus ad ſedem Romæ, ibid. n.20. 21. & 22

Pontifex, ſeu Princeps ſupremus non poteſt eſſe ſine ſuprema poteſtate: Nec auferr Ius appellationum ad ſe, pag. 471. num. 23. & 24

Pontifex non admittendo appellationem ad concilium generale, vim non facit, p.462

Manus inferiorum ligantur eo ipſo quod Papa ad ſe aliquod negotium reuocat, p.569.n.25.& 26

Papæ manus impoſitio in cognoſcendo auocat cauſam, etiam in ſignatura, ibid.n.26.& 18

Collatio noua cenſetur reualidari, ex quo prima facta à Papa fuit nulla, p.569. n.29

Pontificis ſuprema poteſtas, eſt vicarij, & ſic Chriſti, p. 472. num.26

Pontifex poteſt differre recuperationem bonorum Eccleſiæ occupatorum à Principe, propter ſcandalum, quid de alio Præſato, p.80. n.4. & 33

Pontifex accepit poteſtatem non in deſtructionem ſed in ædificationem, p.472. n.39

Papa concedit reſtitutionem pœnæ, & bonorum in ſpiritualibus, quid in temporalibus, p.352.n.22

Parochus.

Parochus in decimis, & Epiſcopus in quarta funerali percipiendis habent de iure intentionem fundatam, pag. 46. n.2. 6. & 12

Parochus excommunicatus, nequit adminiſtrare etiam in mortis articulo Sacramenta matrimonij ordinis, & vnctionis fallit, pag. 372. n.39. 40. & 41

Parochus excommunicatus valide aſſiſtit matrimonio, ita vt peccet, p.372. n.32. 33.34. & 41

Parochus excommunicatus valide, & ſine peccato, dat alij ſacerdoti licentiam aſſiſtendi matrimonio, ibidem numero n.35.36.& 37

Parochus ſucceſſor nihil à prædeceſſore habere dicitur, etiam renunciante beneficium, p.27.n.16.& 17

Parochus ſucceſſor in beneficio quocumque titulô poteſt præſcribere quartam decimalem, vel funeralem, pag. 97. num. 18

Parochus reſpectu quartæ decimalis, ſeu funeralis, præſumitur non habere bonam fidem contra Epiſcopum, p. 92. num. 17

Parocho alleganti ignorantiam, & errorem in præſcribendo contra Epiſcopum non creditur, ibid. n.18. & 35

Pars.

Pars vna appellabilis trahit ad ſe aliam, pagina 464. numero 22

Particula.

Particula aliis non ſic repetitiua ſimilium, pagina 586. numero 45

Paſcua.

Paſcua diuiduntur pro rata poſſeſſionum, & pecudum, idem de terminis inter populos, p. 145. n. 20. 21. & 22. fallit, ibid.num.23.vbi quod procedat Iudicis arbitrio.

Pater.

Pater immunitatem habens ob numerum liberorum fruitur ea, etiam eis mortuis, p.375. n.13

Patronatus.

Patronatus Ius priuatum præſcribitur decem, vel viginti annis, p.102. n.33

Patronatus Ius tempore quadragenario præſcribitur ſine titulo, aut cum titulo, p.47. n.14

Patronus, cui competit plures præſentare, vno præſentato, & appellante, poterit nihilominus præſentare, pag.530. num.15. & 16

Pauper.

Pauper nequaquam poteſt tot ligna ſcindere in nemore, quot diues, p.145.n.24

Pauperibus legatum relictum, qualiter valeat, pagina 83. numero 44

Peccatum.

Peccatum non priuat quem à bonis ſuis, p.70.n.21

Peccatum eſt omne, quod non eſt ex fide, pagina 191. numero 9. 23. & 34

Delinquens ex ſuo Peccato nullum acquirit præmium, ibid. num. 10

Peccatum non permittitur admitti, etiam in fidei fauorem, pag.142. n.24

Peccatum lethale teſtibus falſa crimina obiicere, & obnoxium reſtitutioni, pag. 27. numero 22. 23. & 24. fallit, ibid. num.25

Peccatum quale ſit crimen occultum teſtes obiicere quando id nequit probari nec facit ad cauſam, ibidem numero 25

Peccatum mortale non eſt amittendum, propter vitandum ſcandalum, ſecus citra peccatum, pag.81.n.18. & 19

Peccata in ſe, aut in cauſa, in quo differant, pagina 619. numero 2

Penſio.

Penſionis titulus numquid præſumatur ex decennali poſſeſſione, ſeu alio tempore, ſeu ſit exhibendus, pagina 185. num. 22. & 24

Penſio datur, aut in titulum beneficij, aut ob aliqua ſeruitia, ibid.n. 23

Penſionis executor poterit procedere ad exequendas bullas Apoſtolicas penſionis, appellatione remota, Limitatur, pag 491.n.7.& 8

Penſionis debitor eſt cogendus ſoluere eam, etiamſi penſionarius non ſit in poſſeſſione exigendi adhuc oppoſito de nullitate, ibid.n.9

Penſionis nullitas eſt proponenda coram ordinario Iudice, qui nequit inhiberi ab Apoſtolico, ibid.n.10

Penſionis modificatio facta ex certa ſcientia, non citata parte, valet, p.609.n.32

Peregrinare.

Peregrinans in genere quis dicatur, & quis in ſpecie dicatur peregrinans, & peregrinare ad ſedem Apoſtolicam, p.598. num.2.3.& 4

Peregrinare ſpecialiſſimè dicitur qui iter arripit ad ſedem Apoſtolicam cauſa appellandi, ibid.n.4

Periculum.

Periculum amans peribit in illo, p.196.n.13

Perſona.

Perſona non præſcribitur nec parochiarum fines nec termini ducatuum, p.146.n.55

Digitized by Google

Index Rerum,

Perſona loquentis cenſetur excepta io conceſſione, p.469.n.5

Perſonæ quæ alijs præſcribunt, p.167.n.61

Permiſſum.

Permiſſum fauore appellantis,non debet retorqueri in odium, p 504. n.47

Petere.

Petere verbum intellig tur cum effectu in Iudicio, & ſubſequuta litis conteſt. p.137. n.10

Pictor.

Pictoribus orbis, tot ſunt mores, quot in orbe figuræ, p.163. numero 3

Pignus.

Pignus addictum cenſetur, quando per Iudicem eſt adiudicatum, & ſi eius poſſeſſionis nondum ſit facta, etſi aliud dicat Giurba. p. 330. n. 1.& 3

Pignora dando non ſatisfacit, qui per ſententiam condemnatus eſt adiudicatam alijs poſſeſſionem tradere, vel reſtituere; etiam ſi ea dederit, pro æſtimatione, pag.;272. n.8. & 10. aut maioris, valoris ea ſint.

Pignoris Ius à tertio præſcribitur annis decem interpretes, viginti inter abſentes, pagina 101. num. 28. 29. & 30. aliter in debitore, in quo deſiderantur anni triginta, ibid. num. 31

Periti.

Periti in arte, ſunt nominandi, ad reuidendum cum æſtimatores, & agrimenſores diſcordent, p.144.n.11

Placere.

Placere Deo non poteſt omne, quod ſit ſine bona conſcientia, p.120. o.8

Porta.

Portæ apertæ Iudicum ſunt litigatoribus, portus, & præſidium, p.175.n.3

Pœna.

Pœna extinguitur, delinquente mortuo, etiamſi ſit mortuus poſt ſententiam contra eum latam à qua appellauit, p.215.

Pœna tranſit ad hæredes damnati mortui in tempore ad appellandum; non ſic mulcta, p.430.n.48

Mulcta ſtatim non debetur, ſicut Pœna, ibid.n.49

Pœna pecuniaria, numquid aduerſus defunctum delinquentem, queat à Iudice imponi latè diſcutitur, pag. 226. n. 18. 19. & 20

Pœnæ declaratio à Iudice fieri nequit, niſi parte citata, pag. 429. o. 35

Pœna legis queit ex cauſa à iudice moderari, pagina 261. numero 16

Pœna eſt noxæ vindicta, & delicti coërcitio, pagina 429. num. 37

Pœnæ inflictio, quando dicatur Iuſtitiæ actus, pagina 82. numero 26

Pœna in conſcientia, niſi exacta iuſtè retinetur à delinquente, p.69. n.9

Pœnæ mortis quis nequit expreſſe conſentire, ſecus tacitè, p.280. n. 23

Pœnitentes.

Pœnitentes, qui receſſerunt antea à fide recuperant bona, honores, & officia, quid de hæretico, pagina 72. numero 13. & 16

Poſſeſſio.

Poſſeſſio Iurium incorporalium, in quo conſiſtat, pag 181. n.24. & 25

Poſſeſſio ciuilis ſufficit ad vſucapionem, non verò naturalis ſine ciuili, p.123. n.2.3.4.5. & 6

Poſſeſſio ſola naturalis, quando proſit ad vſucapionem, ibid. num. 3

Poſſeſſio poſt appellationem ab inſtitutione facta eſt attentata, pag.529. n.5

Poſſeſſio quadragenaria requiritur ad præſcribendum bona Eccleſiæ, & an hæc præ requiratur ad res priuatas Clericorum, p.96. n.7

Quaſi Poſſeſſio non acquiritur per actus Iure familiaritatis contra, pag. 163. numero 12. defenditur ſub diſtinctione, ibid. n.13

Poſſeſſio continua ad præſcriptionem requiritur tam in mobilibus, quam in immobil bus, p.124. n.7

Poſſidens authore prætore quit præſcribere, pagina 193. numero 29

Poſſeſſio annalis, & triennalis, in quo differant, pag. 185. num. 22

Poſſeſſio turbata aliquo modo differt à cauſa appellata, nec comprehenditur in appellationis iudicio, pagina 504. n.39 & 40

Poſſeſſio incorporalium qualiter acquiratur, pagina 205. num.24.26.27. & 28

Poſſeſſio decennalis habet vim Tituli in Eccleſiaſticis beneficiis, niſi de intruſione conſtet, p.185. n.18.& 19. quid in petitione, ibid. n. 22

Poſſeſſio probatur ſummaria rei cognitione, pagina 325. num. 13

Poſſeſſio poſt Iudicium inceptum cum vitio litigioſi affecta, non ſufficit, vt tertius valeat declinatoriam opponenere, p. 332. n.16

Poſſeſſio cum vitio litigioſi dicitur attenta. & poſſeſſor intruſus, ibid. n.27

Poſſidentes bona hæretici, nondum accuſati, de Iure Ciuili poſt quinquennium defenditur, non ſic Iure Canonico, p.68. num.8.& 10

Adipiſcendæ poſſeſſionis remedium, non datur contra titulo poſſidentem, p.318. n.7

Poſſeſſio frequentius corpore, & actu traditur, pag. 274. num. 25

Poſſeſſionis actus in eius continuationem, non ſunt attentati poſt appellationem, cum non innouet eam continuans. p 488. o.5

Poſſeſſio attentata reſtitutionem non meretur, pagina 338. num. 41

Poſſeſſionis vſus pro traditione accipitur, pagina 181. numero 18

Poſſeſſor.

Poſſeſſor bonæ fidei tenetur quatenus locupletior factus eſt, ex pretio rei hæreditariæ, quam vendidit, pagina 147. num. 10

Poſſeſſor decennalis in beneficialibus non cogitur exhibere titulum ſuum, p.185. n. 19

Triennalis Poſſeſſor, numquid titulatus dicatur, ſicut decennalis, ibid. n.29

Poſſeſſor violentus qui dicatur, p.67.n 23

Poſſeſſor appellatione pendente, fruitur commodo poſſeſſionis, nemo enim propter contradictionem alterius debet carere fructu poſſeſſionis, p.530.n.13.14

Poſſeſſor bonitarius, valet præſcribere, p.191.n.16

Poſſeſſor rem, quam poſſidet mala fide reſtituere tenetur eam, niſi eam poſſederit annis 30. pag. 202 n.1

Poſſeſſor beneficij à ſede Apoſtolica confirmatur, ſi nouum crimen committat poterit coram inferiore accuſari, & ab eo puniri,& priuari, pag.628.n 21

Poteſtas.

Poteſtas ſe non petere quod plus in libello petiit excuſatur à pœnis impoſitis contra plus petentes. p.597.o.31

Poteſtas Principis in quibus remiſſiuè, p.335 n.3

Poteſtas nequit coniunctos compellere ad compromittendum niſi petatur, p.56.n 99

Poteſtates impræſcriptibiles reſident in principio, pag. 166. num. 39

Practica.

Practica eſt legum intellectrix, p.163.o.9

Practicum medium non datur inter bonam, & malam fidem pag. 197

Preambulum.

Præambulum factum ad actum, ſi alius actus ſequens ex interuallo fiat intelligitur præambulum repetitum, pag 596. numero 11

Praceptum.

Præceptum non omittitur ex ſcandalo, ſi graue damnum imminet proximo, p.81. n.15

Præceptum humanum non adimplere, propter vitandum ſcandalum, an aliquando liceat, vbi de ſacro, de ieiunio, pag. 81. o.2n.16.17. & 18. vbi cum diſtinctione, ibidem num.19.20.21.& 22.

Predia.

Prædiorum finis Eccleſiaſticorum, non niſi 40. annis præſcribitur, pag. 142. n. 4

Prelatus.

Prælatus poteſt examinare electum ſibi præſentatum, p. 56. num. 87

Prælatus nequit appellationem auferre ſuis ſubditis Religioſis; ſecus ex Pontificio priuilegio, p.423. n.1.& 2

Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare in acquirendis, non in quæſitis, & an Eccleſia reſtitui valeat, pagina 73. numero 19. & 20

Prælati regulares ſunt Iudices ad corrigendum delicta domeſtica regulari cognitione, pagina 427. numero 6. 7. & 8

Prælati regulares habent ſubiectionem immediatam de ſuis ſubditis, ibid n.7

Prælatus recuperat bona ſuæ Diœceſis ab alio præſcripta, pag. 73 num. 14

Prælatus queit non obſtante appellatione compellere ad reſidentiam, & conſtituere vicarium ſubſtitutum, abſoluere excommunicatos, & vt impenſæ funeralium ſoluantur: exequitur viſitationis præcepta, prouidet Eccleſias habentes curam animarum, & alia, pagina 503. numero 31. 32. & 33

Prælatus

Digitized by Google

Prælatus etiam Epiſcopus temporalem iuriſdictionem habens non incidit in irregularitatem, quamuis alteri committat cauſam, in qua poſtea ingeratur pœna ſanguinis, pag 197. num.22

Prælatus quit præſcribere totum Ius Epiſcopale in certis Eccleſiis ſuæ Diœceſis, pag.176.n.1

Prælati, & Abbates infamati confeſſi, & à capitulo moniti, ſi nolint relinquere prælaturam appellare nequeunt, pag.430. num. 47

Prælati regulares, qualiter in ſubditos pronunciantes ſententia excommunicationis ſine ſcriptura excuſentur à pœna, vel eam incurrant, p.238. n.33.34.35. & 36

Prælati monachorum poſſunt exercere ea omnia in ſubditos, quæ Epiſcopi in ſuos, p.428.n.22

Prælati regulares recuſar. nequeunt viſitantes niſi excedant modum, p.413.n.23

Epiſcopus non corrigit ſine Authoritate capituli in atrocioribus, è contra eſt praxis, pag. 416. n. 12

Corrigere queunt Abbates, & regulares prælati ſuos ſubditos abſque conſilio ſui collegij, aut conuentus, niſi aliter ex conſuetudine, & ſtylo, p.426.n 13. & 15

Præſentatio.

Præſentatio facta à patrono Eccleſiaſtico, nominatim excommunicato denunciato, eſt nulla: quid ſi ſit occultus: & quid ſi a patrono laico, pag.367. num. 2. & 3. vbi idem aliter, ibid. n.4.

Præſentatio facta à laico, eſt meri facti; ſecus ſi fiat à Clerico, quia eſt quid Iuris, ibid. n.4

Præſentatio, quæ fit à laico poteſt mutari, non ſic quæ fit ab Eccleſiaſtico, hæc dat Ius præſentato, pagina 368. numero 5. & 6

Præſentatio à laico, excommunicato facta, etſi valida, poteſt ab Epiſcopo non admitti, ibid. n. 7. & 8

Præſentatio circa Ius patronatus elucidatur remiſſiuè, pag. 314. num.1

Præſentatio patroni dat Ius ad beneficium remiſſiuè, pag.334. numero 6

Præſentatio ab excommunicato tollerato, nulla eſt. pag 368. num. 10

Præſtationes.

Præſtationes annuæ, qualiter præſcribantur, diſtinguunt nonnulli inter contractus, & vltimas voluntates, pagina 98. num. 1. 2. & 3

Præſcriptio.

Præſcriptio 30. vel 40. annorum titulum non requirit ordinariè, niſi eſſet contractus, aut iuris præſumptio eſſet contra præſcribentem, p 86. n. 7

Præſcriptio per ſolam debiti petitionem, numquid interrumpatur, pagina 131. num. 15. 16. 17. 19. & 20

Præſcriptio quadragenaria præſtat titulum, pagina 95. numero 38

Præſcriptio interrumpitur, ex ſola denunciatione, ſeu proteſtatione, p.83.n.43

Præſcriptio numquid currat contra maioratus ſucceſſorem agere non impeditum, p.151.n.19.20.21. & 22

Præſcriptio immemorialis comparatur priuilegio, pagina 111, num. 4

Præſcriptio centenalis in rebus mobilibus Eccleſiæ Romanæ non deſideratur, ſed ſufficit triennalis, pag 72. n.6.7. & 8. contra aliquos.

Præſcriptio mobilium ſine titulo procedit non minus annis triginta, ibid. num. 9

Præſcriptio rerum incorporalium procedit, quia quaſi poſſidentur, ibid. n.10. & 11

Præſcriptio 30. vel 40. annorum adhuc hiſce temporibus cognita eſt, vbi deficit titulus ſi bona fides adeſt, pag.85.numero 1. 2. 3. & 4

Præſcriptio immemorialis, qualiter comparetur priuilegio, pag. 116. n.1.2.3. & 4

Præſcriptio non procedit ex ſola quadragenaria poſſeſſione, vbi ius reſiſtit, p.92.n.16

Præſcriptio longiſſimi temporis dicitur perfecta, nec eget in diſcontinuis temporis duplicatione, p 93.n.23

Præſcriptionem dormire differt ab eo, quod aliquo caſu ſit impedita, ſeu interrupta expenditur, pagina 129. numero 1. & 2

Interrupta dicitur præſcriptio, ſi poſſeſſionis continuatio ceſſet, & qualiter contingat pagina 130. num.2. & numeris ſequentibus.

Interruptionis ſpecies duæ ſunt, Ciuilis, aut naturalis, & quæ vtraque, ibid.n.3.4.5

Præſcriptio vt procedat requirit tempus, titulum, bonam fidem, poſſeſſionem continuam non interruptam, ſed non æque in omni præſcriptione, p 91 n.20

Præſcriptio cui Ius reſiſtit, requirit titulum, niſi ſit immemorabilis, ibidem numero 21

Præſcriptio qualiter tollatur per verba oppoſita in inſtrumento, ſemper perpetuo, quandocumque, pag.134. numero 1.2.3. & 4

Præſcriptio in præſtationibus annuis æque in contractibus, & vltimis voluntatibus pro primo anno intelligitur ſecundùm alios, p.90.n.6.9. & 10

Præſcriptio in promiſſione in annos ſingulos, qualiter procedat, ibid. n.7

Præſcriptio vna completa aduerſus obligationem vnam eximit à tali obligatione, & à præſtationibus annuis ab eâ dependentibus, ibid. n.8

Præſcriptio pendente confectione inuentarij verius eſt, vt currat, p.152.n.1. & 2

Præſcriptiones ſunt legales, conuentionales, ſtatutariæ ſeu conſuetudinariæ, ibid. num.3. & numeris ſequentibus vbi de ſingulis.

Præſcriptiones quo tempore contra minores currebant ex lege, ibid. n.4.5. 6.7. & 8

Præſcriptionis terminus ex cauſa queit abbreuiari, pag. 65. num. 5

Princeps ex cauſa re in alteri adiudicat, ibid. n.6

Triennalis præſcriptio fauore fidei ſuſtinetur in immobilibus, & quare? ibid. n.7

Præſcriptio ſex menſium in immobilibus numquid ſuſtineatur, p.66. n. 8.& 9

Bona fides etiam in præſcriptione triennali circa immobilia deſideratur, ibid n.9

Præſcriptio de Iure Ciuili, perfici queit cum mala fide, p. 189. num. 1. & 2

Præſcriptio vna pro omnibus præſtationibus ſufficit, ſecundùm aliquos, impugnatur, p.44.n.4. & 5

Præſcriptione legali vti, ne quid dubitans. an debitum ſit ſolutum, p. 104. n.13

Præſcriptiones hic aſſignantur plures generales quæſtiones, p.104.n.1

Centennaria præſcriptio numquid requiratur in rebus mobilibus Romanæ Eccleſiæ, vel quadragenaria in mobilibus aliarum Eccleſiarum, p.128.n.12

Præſcriptio anni, & diei de Iure Regio qualiter practicetur, & numquid contra Eccleſias, p.128. n.23

Quadragenaria præſcriptio cum titulo num æquiualeat immemoriali remiſſiue, p.214. n. 8

Centenaria præſcriptio, qualiter procedat in rebus immobilibus Eccleſiæ Romanæ, p.170. n.1.5. & 6

Centenaria præſcripto, non requiritur contra vaſſallum Romanæ Eccleſiæ, p.175. n.18. & 19

Preſcriptio tempore ordinario procedit contra feudatarium Romanæ Eccleſiæ ſi agitur de vtili Dominio; ibidem numero 20

Feudalem rem poſſidens, qualiter poſſideat ad præſcribendum, ibid n.21. & 22

Feudum quis de nouo acquirere poteſt præſcriptione, ibid. num 22

Centenaria præſcriptio deſideratur in ſpectantibus ad Romanam Eccleſiam principaliter non ſecundario, ibidem num. 14

Emphyteuſis Eccleſiaſtica, ſiue feudum, preſcribuntur tempore ordinario, p.176. n.25

Regalia Iura præſcribit vnus donatarius aduerſus alium tempore ordinario. ibid. n.26

Centenaria præſcriptio deſideratur in præſcriptione directi Dominij contra Papam, ibid. n. 27

Præſcriptum Pontificis vera eſt conſtitutio, pagina 608. numero 11

Præſcriptionis materia abundè tractatur per DD. hic relatos pag.58 num.1. & 2

Centenariæ præſcriptionis priuilegium, quando Principibus competat, p.174. n.12 13 14. & 15

Præſcriptio in rebus mobilibus qualis, & in quibus triennalis ſufficiat, p.71.n.1

Præſcriptio rerum mobilium cum titulo procedit triennio inter præſentes, quadriennio inter abſentes, pagina 72. num. 2. & 3

Præſcribere poteſt errans in genere donationis, pagina 191. num.13. & 14

Centenaria requiritur quoties rem communem habet particularis cum Eccleſia Romana, pagina 196. numero 34

Præſcriptio longiſſimi de Iure Ciuili cum bona fide actionem, & exceptionem producebat, cum mala fide ſolum exceptionem, p.194. n 2

Præſcriptibilia non ſunt ea, quæ ſunt facultatis publicæ, ſecus ſi ſunt facultatis priuatæ, pagina 164. numero 21

Index Rerum,

Præſcriptio tricennalis, vel quadragenalis, quando de Iure Ciuili cognita ſuit, p. 192. n. 20

Præſcriptio cum mala fide ex cauſa introduci poteſt de Iure Canonico ſecundum aliquos, ibidem num. 12. & 22. contra, ibid. n. 25

Præſcriptio immemorialis procedit etiam abſque titulo, & bona fide, ſecundum aliquos contra, pagina 190. numero 6

Bona fides in omni Præſcriptione, etiam immemoriali ad præſcribendum deſideratur, ibid n. 6

Præſcriptio ſecundum aliquid de Iure Canonico introducta non differt ab ea, quæ Iure Ciuili introducebatur. Et de differentia, vtriuſque quoad bonam fidem, ibidem, num. 7. 8. & 11

Præſcriptum ab appellato impetratum, præueniendo appellationem, non eſt nullum ipſo iure, ſed ope exceptionis, pag. 571. n. 11

Præſcriptio eſt fundata Iure naturali, ita vt proſit vigilantibus, & negligentibus obſit, expenditur, pagina 190. numero 2. & 18

Præſcriptio longiſſimi temporis de iure Canonico fidem bonam requirit, & ſi non ſic de iure ciuili, pagina 94. numero 33

Præſcribi nequeunt res Principi competentes ratione dignitatis præſeruatæ, & quæ ſint, p. 162. n. 3

Præſcriptio incipit a die obligationis, aut termino ſolutionis, pag. 76. n. 10

Filij hæreticorum bona per 40. annos poſſidentes teſti ſunt, p. 68. n. 2. & expenditur, ibid. n. 6

Præſcriptio, vt procedat, aduerſus hæretici bona quid deſideret, p. 68. n. 2

Bona fides ad pœnæ Præſcriptionem non requiritur, ibid. fallit, ibid. n. 3 & 4. Vide n. 5

Præſcriptio interrumpitur hæreditate iacente ſecundum ius, fallit iure ſingulari, p. 136. n. 20. & 24

Hæreditas iacens non dicitur perſona poſſidens, pagina 136. num. 21

Poſſeſſio ſemel interrupta, non prodeſt ad Præſcriptionem, pag. 136. n. 22

Præſcriptio incorporalium quando contingat remiſſiuè, p. 167. num. 49

Præſcriptio non procedit in communione inter duas vniuerſitates abſque regio aſſenſu nec in alijs multis, ibid. n. 50. & 58. & numeris ſequentib.

Præſcriptio ceſſat ſtante principis prohibitione ceſſat in decima ſed non in quota, ibid. n. 51. & 52

Præſcriptio ceſſat exiſtente iuramento, ibid. n. 55

Loca religioſa non Præſcribuntur a laico, & alia vt hic nec res publicæ, & aliæ, ibid. n. 54

Centenariæ Præſcriptionis priuilegium, ſublatum non eſt, nec Ciuili Iure, nec Regio, imo indultum, pagina 170. numero 5. & 6

Centenariæ Præſcriptionis priuilegium, cur non alijs Eccleſiæ, quam Romanæ ſpectet, pagina 171. n. 12. & 14. & 16

Vſucapio, Præſcriptio, & exceptio in quo differant remiſſiuè pag. 59. n. 1. 4. & 9

Præſcriptio quid ſit, ibid. num. 2. & 5. quid vſucapio, ibid. num. 10

Præſcriptio & exceptio idem ſunt, in quo differant, ibid. n. 3. 6. 16. & 7

Poſſeſſio longi temporis vocabatur antiquitus Præſcriptio, ibid. n. 5

Præſcriptio refertur ad exceptionem dilatoriam, & peremptoriam, n. 8. ibid.

Præſcriptio militiæ, id eſt exceptio, ibid. n. 7

Præſcriptio dicitur peremptoria, ſicut exceptio, ibid. n. 8

Præſcriptio, & vſucapio qualiter idem ſint, & quibus differant, ibid n. 9 & 15

Præſcriptio, & vſucapio, & ſi idem videantur ad diuerſos effectus diſtanti tempore fuerunt introductæ: pag. 60. n. 10. 11. 12. 13 & 14

Vſucapio ad mobiles, & Præſcriptio ad immobiles deſeruiunt ſecundum aliquos, p. 60. n. 22

Vſucapio eſt fauorabilior Præſcriptione, & præſcribere quid ſibi velit, ibid.

Præſcriptio, & vſucapio differunt octo modis, ibid. num. 14. & numeris ſequentibus.

Præſcriptio, & vſucapio iure Canonico promiſcuè ſolent ſumi, etſi eodem iure differant, pagina 61. numero 23. 24. & 25

Vſucapio omnis, & Præſcriptio non econtrà, ibidem numero 24

Præſcriptio, qua extinguitur actio perſonalis, aut realis, non eſt propriè vſucapio, ibidem 25

Præſcriptio completa bona fide pleniſſimam ſecuritatem præſtat, pag. 213. n. 28

Præſcriptio potius eſt exceptio intentionis, quam actionis excluſio, ibid. n. 19

Præſcribi nequit quod non poteſt auferri à Domino, nec conſuetudine induci, quod non poteſt lege, aut pacto, pag. 475. n. 29

Præſcriptio impediens morum correctionem iuſte impeditur, pag. 159. n. 10

Immemorialis præſcriptio habet vim priuilegij, pag. 207. numero 10

Præſcriptio immemorialis corruit, ſi clarè conſtat de eius titulo vitioſo, & non habili ad præſcribendum, vt ſi ſit locationis Emphyteuſis, ibidem numero 21. 22. 23. & 24

Præſcriptio ſemel completa ex ſuperuenientia malæ fidei, & conſcientia rei alienæ, non amittit effectum, pag. 200. num. 12

Præſcribens ſimilis eſt ſoluenti, ibid. n. 13

Denunciatio Euangelica non competit contra præſcribentem, ibid. n. 24

Præſcriptionis Lex bono publico inducta tutatur præſcribentes in conſcientia, p. 204. n. 15

Præſcriptio, per quam transfertur viſitatio, ſeu accumuletur, procedit, p. 159. n. 12

Præſcribenti ſeruitutem in alieno fundo aduerſatur commune Ius expenditur, p. 96. n. 5. 10. & 11

Præſcriptio de Iure Canonico ſæpe ex bona fide abſque titulo procedit exemplificatur, p. 185. n. 29. & 30

Quæſtiones plures remiſſiuè de titulo ad Præſcriptionem, p. 186. num. 31

Præſcribi non poſſunt res quæ pertinent ad Principem ſupremæ poteſtatis, p. 158. n. 4

Præſcriptiones ſtatulariæ, & conſuetudinariæ, quæ & qualiter contra minores currant, p. 153. n. 17

Præſcribendi Ius non præſtat, dum vacat Eccleſiæ paſtore, pag. 66. n. 13

Præſcriptio non procedit aduerſus bona Epiſcopatus, dum capitulum adminiſtrat, mortuo prælato, ſeu deficiente hæretico, ſchiſmatico, ibid. n. 14. & 16

Præſcriptio dormit ſi bona Eccleſiæ temere alienauit prælatus, pag 67. n. 15

Præſcriptio Eccleſiæ non procedit prælato hæretico ſchiſmatico detento, ſeu captiuo, ibid. n. 16

Centenaria Præſcriptio à principio deſiderat bonam fidem in præſcribente, p. 195. n. 5

Connexio tituli de præſcriptionibus cum titulo de exceptionibus, pag 58 n. 1

Præſcriptio non currit contra Eccleſiam, dum non habet Epiſcopum, aut parrochum, etiam ſi habeat œconomum, pag. 150. n. 11

Præſcriptio conuentionalis quæ & qualiter currat contra minorem, p. 153. num. 10. & ſeq.

Præſcribens debet cum proprio nomine poſſidere, ibid. numero 59

Præſcribendi modus ſeruatur de Iure Ciuili, etiam hodie ſecundum aliquos, p. 213. n. 2

Præſcriptio cum mala fide rerum, non procedit; ſecus actionum, vt alij expendunt, ibid. n. 3

Præſcriptio cui ius reſiſtit contra præſcribentem titulum requirit, etiam in Eccleſiaſticis vbi deſideratur poſſeſſio quadragenaria, pag. 259. n. 9. & etiam ſi alteri, non aſſiſtat, num. 10

Præſcriptio interrumpitur, ſi titulus deficiat, pag. 140. n. 12. 13. 14 & 15

Præſcriptio, vt procedat requirit cauſam habilem ad transferendum Dominium, vel vſucapiendi conditionem, & qualis ſit, p. 178. n. 2

Præſcribere nequeunt commendatarius, depoſitarius, colonus, inquilinus, & omnes alij, qui non affectione Domini poſſident, nec tempore longo, aut immemoriali, ibid. num. 4. nec centenaria, n. 2. & 5

Præſcriptio an currat contra abſentem impeditum ex cauſa, remiſſiuè, p. 151. n. 13

Præſcriptio ſemel interrupta, nequit continuari, aut de nouo incipi ab eodem de Iure Canonico; aliter Iure Ciuili, pagina 140. numero 16. & 17. expenditur, ibidem numero 19

Præſcribere valet ignorans ſe titulum habere, ſecus qui ignorat ſe poſſidere, pagina 182. numero 1. 2. 3. 4 & 5

Præſcriptio in ſeruitutibus procedit contra ignorantes, pagina 150. n. 7

Præſcriptio

Præſcriptio currit contra minores, deducto tempore pupillaris ætatis, p.154.n.26
Præſcriptio contra filium familias exiſtentem ſub patria poteſtate non currit, ibid.n.27.& 29
Præſcriptio contra ignorantes procedit: expenditur, p,149.num 2 4.& 5
Præſcriptio debiti, qualiter currat cum famulis, retinet rem Domini, p 139.n.3.4.5.6.7 & 8
Præſcriptio dormit, ſi, is, contra quem procedebat agere non poſſet, facto iudicis, vel aduerſarij, & propter poſſidentis potentiam, p.148 n.22
Præſcriptio qualiter currat contra creditorem, pag 156. num.2.4.& 5
Præſcriptione poteſt acquiri à non poſſidente, pag,112. num.6
Præſcriptio poteſt introduci aduerſus conſuetudinem præſcriptam, p 177.n.7
Præſcriptio interrumpitur per proteſtationes, per litem introductam, coram laico etiam ſi nulla ſit, p.142.n.32.33.& 35
Præſcriptio interrumpitur per exequutionem monitorij, per monitionem litis, ibid n.33.& 37
Exceptio ſpoliationis, nunquid interrumpat Præſcriptionem, ibid n.34
Præſcriptio non interrumpitur per iudicium, in quo actor ſuccubuit, niſi ſententia eſſet nulla, vel iuſta, ſeu appellatum ab ea, & de aliis, ibid.n.36.& 38
Præſcriptio incepta aduerſùs majoratus inſtitutorem, nocet ſucceſſoribus in majoratu, p.151.n.13
Alienationis prohibitio, Præſcriptionem, iam cœptam, non excludit, ibid n 14.& 17
Præſcriptio completa omnibus ſucceſſoribus nocet, ibid. num.15
Præſcriptio non currit contra ſucceſſorem agere impeditum, non item ſententia procedit, ibid n.16. fallit in præſcriptione immemoriali, ibid.n 18
Impedito non concurrit Præſcriptio, ibid.n.2
Præſcriptio non currit, quia dormit differt à præſcriptione interrupta, ibid n.3. & 4
Præſcripto, quæ dormit, aut ceſſat impedimento, eo ſubblato continuatur, non ſic ſi fuit interrupta, ibid.n 4
Præſcriptio tempore hoſtilitatis, & belli, non currit, declaratur, p.147. n.5. 7. 8. & 16.17. item tempore ſcheiſmatis tyrannydis, tempore peſtis, ibid. n.10. 11.12. & n.13. vbi durat treuga.
Præſcriptio non currit contra populum hoſtilitate deſtructum, ibid. n.6. & 8. fallit, ibid.n. 9
Præſcriptio non currit, vbi ius non redditur, defectu Iudicis, ibid.n.14
Præſcriptio interrumpitur per actum iudicialem, & per libelli oblationem. p 138.n.2
Præſcriptio ficta non datur cum interuentus perſonæ veræ deſideratur, vbi quid de poſtlimio, p.137. n.23
Proteſtatio conſeruat ius Proteſtantis, p.48.n.7
Præſcriptione acquiritur Ius priuatæ perſonæ, ſed conſuetudine acquiritur in communi aliæ differentiæ Præſcriptionis & conſuetudinis, p.116.n.37. & n.ſeqq.
Titulus in præſcriptione legitimandæ decennali tempore, præſumitur in rebus parui præiudicij, ſecus in aliis, p,180. n.11.12. & 13. & in quibus verificetur, ibid.n.14. & 15
Beneficij titulus quanto tempore præſumatur, ibid.n.15
Tituli demonſtratio quando requiratur, aut non, ibid.n.17. 18. & 19. Et quid in Regibus Hiſpaniæ circa tertias remiſſiuè.
Præſcriptio interrumpitur iuramento deciſorio, quid de promiſſorio, ſeu confirmatorio, p.133.n.38. & 39
Præſcriptio aut eſt introducta in fauorem Præſcribentis, aut in odium non petentis, aut eſt mixta, pag.133. num.21. 22. & 23
Interrumpitur Præſcriptio litis conteſtatione, ſed quali p.132.n.22. & num.ſeqq.
Immemorialis Præſcriptio bonam exigit fidem, pagina 206. num.1
Regalia Præſcribi queunt, tempore cuius non extat memoria, ibid.n.7
Immemorialis Præſcriptio non euacuatur clauſula, *nulla præſcriptione obſtante*, ibid.n.1 n
Præſcriptiones immemorialis, & centenaria nunquam cenſentur excluſæ, niſi præter caſus in iure expreſſos, ibidem num. 11
Immemorialis, vt legitime Probetur, expoſcit requiſita quatuor, p.207.n.12. & 13
Præſcriptioni quando, & qualiter renunciari queat, pag. 137. n.27 28.29 & 58. quid reſpectu iuris quæſiti.
Præſcriptio qualiter citatione, libellive oblatione interrumpatur, p 132.n.27. & n.ſeqq.

Præſcriptio ſtatuaria interrumpitur ſola citatione, ibidem num.29
Præſcriptio non dicitur interrupta, ſi dubium adſit, de superuenſentia malæ fidei, eo dubio durante in actu practico, p.141.n.20.21 & 22
Præſcriptio aduerſùs Eccleſiam exemptam, currit tempore communi, & aduerſùs Monaſterium exemptum, p.171. n 19. & 20
Centenaria ceſſat aduerſùs Romanam Eccleſiam, ſi habet admixtum vſum contrarium, & tunc ſufficiet quadragenaria, p.171. n.21
Centenariæ Præſcriptionis priuilegium ſolum eſt reſpectu bonorum immobilium, quid de mobilibus, ibid.n.23
Immemorialis, & Centenariæ Præſcriptionis quæ differentia, p.172. n.24. & ſeqq.
Titulus ad Præſcribendum eſt neceſſarius, vbi eſt præſumptio contra præſcribentem, p.172. n.25. 26. & 27
Immemorialis maior dicitur Centenaria quo ſenſu, ibid.n.27. & 28. ſub n.32
Differentia inter Centenariam, & immemorialem Præſcriptionem, conſiſtit in forma, & modo probandi ea, ibid. n.28. & 35
Centenaria Præſcriptio qualiter probatur, ibidem num.29. & 31
Immemorialis Præſcriptio quo tempore probatur, & qualiter ſuper eo deponant teſtes, ibid n.30. 32. & 34
Centenaria Præſcriptio poteſt probari teſtibus, & inſtrumentis ab allegante eam per neceſſe, & non per poſſibile, ibid. n.31. & 32
Centenaria non dicitur probata per immemorialem concludenter, ſed per poſſibile, ibidem n.32
Centenaria Præſcriptio non currit, cum conſtat ab initio de titulo inualido, & nullo, ibid. n.33

Præſumptio.

Præſumptio quæ oritur ex ſententia inter alios acta locum habet in connexis, p.374. n.18. & 28

Præuentio.

Præuentio non poteſt fieri per debitorem ſubnegantem, niſi prius ſoluat ille, quem excludit, ſtante ſtatuto rejiciente omnes exceptiones, p 25 n.18
Præuentio ab appellato cum appellante, non locum habeat quando terminus breuior ſit appellanti victo aſſignatus, p.372 n.19

Præuentus.

Præuentus tacens, & conſentiens exceptionem præuentam detegi ſibi præiudicat in diſceptando ſuper natura ſententiæ, aut inſtrumenti, p.25.n.16

Principalis.

Principalis in negotio præſumitur rectè defenſurus, pag.377. num.11

Princeps.

Princeps ſi Principi extraiudicialiter denunciet, facit interrumpi præſcriptionem, expenditur p.130. n 8.9. & 14
Princeps auferendo appellationem, non aufert in notoriis grauaminibus recurſum ad ipſum, p 473. n.50
Princeps adiri poteſt per viam querelæ omiſſo medio, p.457. num.21
Princeps poteſt minuere poteſtatem Iudicandi aliis datam, quantumuis prægnantibus clauſulis, p.470. n 14
Princeps auferendo omnem recurſum, ſeu appellationem, intelligitur de ordinariis, ibid. n.15
Princeps quilibet ſupremus poteſt reſtituere delinquentes in integrum, p.551. n.14 & 15
Princeps poteſt aliquem ex iuxta cauſa ſuis bonis priuare, p.212.n.24
Princeps dicitur facere ex certa ſcientia, quando facit cum cauſæ cognitione, maximè ſi ex interuallo facit, p.618. n.7. & 8. vel ſi fuit de omnibus certificatus, vel quando inter partes contradicentes reſcripſit, n.8.9. & 10
Princeps concedens aliquid cum omnimoda poteſtate, non intelligitur conceſſiſſe eam, quanta eſt in ſe, ibid.n 25
Princeps non alienat ea, quæ ad Regiam poteſtatem ſpectant, p 470.n.17
Princeps peccat ſi ſine rationabili cauſa minuat delinquentium pœnas, & etiam ſi condonet paſſim delicta leuia facinoroſis, niſi raro ob minorem ætatem, aut ſeruitutem infirmam, aut in delicto ſine animo commiſſo, vel in arte perito, p.558.n.10
Princeps qui rationem non ſequitur, non vtitur plenitudine poteſtatis, ſed tempeſtatis, p.472.n 40

Digitized by Google

Index Rerum,

Princeps poteſt ex certa ſcientia ſuo reſcripto ſententiam reſcindere, & reuocare; item ſi precibus factis, cum clauſula, *non obſtante*, p.294.n.33.& 34

Princeps poteſt remittere omnes pœnas tam corparales, quàm pecuniarias, etiam ſi ſententia tranſlata ſit in rem iudicatam interueniat partis concordia: fallit in condemnatione parti ſi applicatæ, ibid.n.35.& 36

Reſtitutus à Principe, quando recuperet bona applicata fiſco per ſententiam, p.295.n.37.38,& 39

Princeps non facilè adimit iuriſdictionem ab ordinariis Iudicibus, niſi in caſibus vocatis *de corte*, & cum Iudex immediatus ſuperior, eſt impeditus, p.454.n.5.& 7

Iuriſdictiones non debent confundi, p.454.n.6

Princeps poteſt cauſam committere, cum clauſula, *appellatione*, ſeu *recuſatione remota*, ſeu de ratione, pag.414 n.56.57 & 58

Princeps inſtructus ad iuſtitiam reddendò ſe difficilem Vaſſallis, redditur iniuſtus, p.576.n.7

Princeps quit interpretari naturale ius, & auferre modum defenſionis extraiudicialem, prout legitimè condemnatis ad mortem, p.307.n.13

Princeps dicitur talis ex quo iudicat ſubditos, p.452.n.33

Princeps poteſt tollere ſubſtantiam, & eſſentiam atteſtanti confirmando actum qui aliàs prætenditur attentatus, p.532.num.3

Princeps tollere poteſt impedimentum parti ad iterum litigandum: & qualiter hoc mandet, p.294.n.29.& 30

Princeps dicendo fiat iuſtitia, vt ſequatur, non aperit oſtium ad iterum litigandum, niſi conceſſa eſſet reuiſio cauſæ, ibid. num.30

Princeps non præſumitur concedere contra ſe, p.469 n.7

Princeps ſolent conſtituere aliquod Tribunal, à quo non detur appellatio: vbi de Neapolis, Hiſpaniæ Tribunalibus,

Priuare,

Priuare an poſſit Papa aliquem ſine cauſa à beneficio *remiſſiuè*, p.619 n.4

Priuari nemo debet ſua adminiſtratione, niſi cauſa cognita ſit, & citato Poſſeſſore, p.487.n.32

Priuilegium.

Priuilegium per non vſum quando amittatur. Et quid de Regia facultate ad majoratum *remiſſiuè*, Et qualiter ex vſu conſeruetur, p.188.n.9

Priuilegium à principio exhibitum, contra quod Iudex pronunciauit, cenſetur reuocatum, p.341.n.7

Priuilegium continet ſpeciale beneficium conceſſum à Principe, circa ea, quæ poſſunt, à Principe concedi tantùm, p.472.n.41

Priuilegium ſecundum, non faciens mentionem de priuilegio alij conceſſo, ei non derogatur, p.188.n.5

Priuilegium vnius, alteri ſuffragatur in cauſis indiuiduis, & communibus, p.418.n.34

Priuilegium renunciatur, quando videatur, *remiſſiuè*, p.556 num.27

Priuilegium, & præſcriptio, quoad percipiendas decimas à laicis differunt, quid de conſuetudine, pag.115. num.34 & 36

Priuilegium poteſt concedi, vt in tali loco carnes vendantur, aut piſcetur, & non alibi, p.585.n.6

Priuilegium datum itineranti ad Papam locum non habet poſt citationem, aut poſt notitiam, quam habuit itinerans litterarum impetratarum ab aduerſario ſecus econtra, p.600.n.9

Priuilegium amitti poteſt, vel præſcriptione, vel tacita renunciatione per non vſum, p.87.n.16

Priuilegij conceſſo rationabilis, nihil iuuat, p.475.n.51

Priuilegio dignus non eſt qui eo abutitur, p.556.n.17

Priuilegij fama præſcriptionem immemorialem decimarum acquiſitam à laico iuuat, p.117.n.4

Priuilegia quibus appellatio Religioſis, ſolet auferri, intelliguntur iuxta ius commune, non ſi Prælati modum excederent, p.425.n.8 9 & 10

Priuilegia operari aliquid vltra ius commune, qualiter intelligantur, ibid n.9 & 10

Priuilegia non præſumuntur, quibus totaliter appellatio ad Papam ſit ſublata; imo ſubreptitia cenſetur, pagina 475. num 49

Priuilegiatus.

Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra æqualiter Priuilegiatum in actu exercito, p.106.n.1.& 3

Probatio.

Probatio relinquitur ſolo iuramento illius, qui damnum paſſus eſt in odium violentiæ: Et, an aduerſùs tale iuramentum admittatur probatio in contrarium, p.438. num.16. & 17

Probatio incontinenti facta ad appellationem probandam eſt. cum appellans oſtendit ſcripturam, vel aliud documentum, item ſi ex actis reſultet p.587.n.3 & 4

Probatio per famam loci, & viciniæ, *remiſſiuè*, p.421.n.9

Probationes tempore periture receptæ non reuocantur, vt attentata, p.331.n.8

Probationes non ſunt de ſubſtantia Iudicis, p.258.n.25

Probationes debent fieri ante probationem ſententiæ, p.258. num.21

Probationes plenæ in ſummario factæ faciunt, vt lata ſententia in ſummario præjudicet. in ordinario, p.320. n.6.& 13

Proceſſus

Proceſſus meri Executoris remiſſus ad Curiam Regis iterum reuertit ad ipſum, niſi modum excedat, p.518 n.18

Proceſſus non validatur poſt inhibitionem, etiamſi per iudicem ad quem, qui inhibuerat pronuncietur malè appellatum, p.537.n.20

Proceſſus factus cum excommunicato valet, niſi aduerſùs eum excipiatur: Et quid de facto abſque legitimatione, perſonæ, p.18.n.20.& 13

Proceſſus factus per falſum procuratorem, eſt ipſo iure nullus, ſaltem quoad dominium principale, p.146.n.29

Procuratio.

Procuratio qualiter hodie queat præſcribi, p.160.18

Procuratio non prohibetur reſpectu modi, ibid.n.20

Procurationis præſcriptio prohibetur in futuram, ibid.n.21

Procurationes, & ſubſidia in ſignum obedientiæ dantur à quibus ſubditi priuilegio eximi poſſunt, p.158.n.3

Procurationes qua ratione præſcribantur, p.159 n.15.& 14. vel non n.15

Procurationes queunt acquiri priuilegio, quid præſcriptiones, p.160.n.15

Procuratio eſt ius quoddam expenſarum præſtationis, ſeu victualium debitam nuntiis, & legatis, aut Epiſcopis viſitantibus, quæ non præſcribitur, ibid.n.16.& 18

Procurator.

Procurator conſtitutus poteſt appellare & proſequi cauſam p.410.n.7

Procurator nequit appellationi renunciare ſine conſenſu Domini, vt nec donare, p.402.n.17

Procurator abſque mandato, nequit purgare attentata, p.530. num.4

Procurator appellat ſicut Dominus intra idem tempus, p.452. num.6.& 9

Profeſſio,

Profeſſio coniugis ex cauſa diuortij ſeparati, an valeat, vel non: & nunquid iniuſte profeſſum poſſit religio iniuſtum retinere, p.287.n.20.& 21

Prohibitio.

Prohibito vno cenſetur prohibitum id. per quod peruenitur ad id, p.507.n.37

Prohibitum ad tempus cenſetur, & poſt tempus, pag.141. num.15

Prolatio,

Prolatio ſententiæ, num requirat à iudice, vt vtatur condemnationis verbis, *remiſſiuè*, p.510.n.3

Pronunciatio.

Pronunciatio tacita ſufficit ea proceſſu ad vlteriora ſuper emergentibus, p.582.n.8

Pronunciatio de exequendo eſt verbalis executio, à qua non licet appellari, & eſt præambulum executionis. p.307. num 36.& 37

Pronunciari.

Pronunciari ſimul, & ſemel ſuper exceptione reſeruata, &

meritorum

Digitized by Google

meritorum cauſa, vbi quid de conſtitutione Bononiæ, p.243. n.25.& 26. & quare ſic practicetur, ibid.n.2

Prorogatio.

Prorogatio termini à Creditore facta, vt ſoluat eo tranſacto liberat debitorem, vt incurrat cenſuram à iudice antea latam, vt intra certum terminum ſolueret, & de ratione, p.550 n.28.29.& 30
Prorogatio primæ inſtantiæ non porrigitur ad appellationis cauſam p.410.n.4

Proreges.

Proreges nequeunt pecunia recipere pro condonatione delictorum, & an officia videre,p.353 n.11.& 12
Proreges nequeunt delinquentes ad famam reſtituere, nec eorum aggratiare delicta,p.353.n.7.& 8.vbi niſi bono communi expediat.

Poſtulatio.

Poſtulatio,& nominatio ab excommunicato factæ,nullæ ſunt, vt præſentatio: quid ſi Epiſcopus nominationem acceptet, p.368.n.11

Proteſtatio.

Proteſtatio, ſeu interpellatio non ſufficit vna, vt iudex conſtituatur in mora ſi cauſam non expedit,p.598.n.1
Proteſtatio debet eſſe ſpecifica, nec ſufficit generalis, cum poſt terminum eſt opponenda exceptio dilatoria de nouo orta, p.30.n.35.36 & 37
Proteſtatio vnica num ſufficiat vt ſtare dicatur per iudicem, quominus cauſam expediat, p.521.n.3
Promittens ſemper ſoluere, poteſt opponere emptionem præſcriptionis,p 135 n 2
Proteſtatio appellaturo eſt neceſſaria omni impedito appellare metu, minis, Iudicis toruo vultu, vel ex antecedente conſuetudine, malè tractandi, & ex aliis impedimentis,p.595 n.1.2 & 3
Proteſtatio non eſt neceſſaria ad excuſationem impediti, ſed vtilis, ibid n.3
Metus probatur Proteſtatione,ibid n 4
Proteſtare an ſufficiat ſine conſenſu eius, cui proteſtaturi expenditur,p.596.n.5
Proteſtationi videtur conſentire qui tacet. ibid n.6
Proteſtatio annullat actum ſequentem, ſi fiat incontinenti in actibus dependentibus à voluntate proteſtantis: quid ſi ex interuallo, ibid.n.8 & 9
Proteſtans ſe nolle matrimonium contrahere, aut profiteri liber manet,p.596.n.13
Proteſtatio facta abſente parte, num præiudicet, ibid.n.14. 15 & 16
Proteſtatio qualiter, & quando ſit neceſſaria, reſpectu iudicum Eccleſiaſticorum, & inquiſitorum damnantium reos ad pœnam ſanguinis, cujus executio competit laicis Iudicibus, ibid n.17. & quæ iſta ſit, ibid.n.18. & 24. & num. ſeqq.
Proteſtatio neceſſaria non eſt, quando accuſatio proponitur coram Eccleſiaſtico iudice, p.597.n.20
Proteſtans Clericus cum aliquem accuſat, ſi iudex pœnam ſanguinis impoſuerit contra iuſtitiam ab irregularitate excuſabitur,ibid n.21. & 24
Proteſtatio non appellantis ob metum debet fieri coram duobus ſaltem viris honeſtis, aut coram vna publica perſona, p.595.n.30
Proteſtatio à non appellante, propter metum. non eſt cur debeat iudici intimari, niſi tantùm vt reuocentur attentata, p.593.n.26. & 27. & quid fiat in praxi, ibid. n.28. & 35
Impeditus comparere, propter impedimentum tenetur Proteſtari, ſi iuſtum eſt,p.594.n.33
Proteſtatio num, vt valeat aduerſus actus debeat ſæpius repeti,ibid.n.36.& 37
Proteſtatio vt valeat, debet eſſe circa rem, & factum, quod ea eget: expenditur, ibid. n.38. & 39. quid ſi compatiatur cum ea, ibid.n 40. aut eſt contrarium, ibid. n.41. quid ſi fiat ad tollendam mentem, & præſumptionem, ibid.n.42. & qualiter intelliguntur hæc,ibid.n.44
Proteſtatio non ceſſat ex actu dubio, ibid.n.42
Proteſtatio facta ab accuſatoribus, iudicibus, vt effugiant irregularitatem, ob pœnam ſanguinis, prodeſt etiam ſi ſint ficto animo, & quare. p.597 n.25 26 & 27
Proteſtatio non requiritur vt fiat in ſcriptis,p 597.n.18
Proteſtans ſe non in iudicem conſentire, non impeditur eius declaratoria etiam ſi ante alia exceptione vſus ſit, ibid. num 92
Proteſtatio conuenit vt fiat pluries,ibid.n.30
Proteſtari debet non audens appellare, de incuſſo ſibi metu in præſentia bonorum virorum,p.592.n 16
Proteſtatio habetur pro facta, ſi appellaturus, ob iuſtum metum, non audeat proponere coram iudice à quo,p.593. num 17

Prouentus.

Prouentuum appellatio eſt generalis, & comprehendit naturales,induſtriales, ac artificiales fructus; imò & penſionis, & diſtributionum etiam,p.541.n.16

Prouiſus.

Prouiſus beneficio à iudice excommunicato, apellatur intruſus, & tenetur relinquere beneficium,p 364 n.13

Prouiſiones.

Prouiſiones expeditæ aduerſus Theſauraríos Regios, ſeu receptores redituum, habent executionem paratam, p.303. num.27

Prouocatio.

Prouocatio eſt illa, quæ fit ante litis ingreſſum,p.438.n.5
Prouocatio extraiudicialis ad quos iudices interponatur, p.192.n.7.& 8

Puniri.

Puniri quis debet in eo in quo deliquit,p.556.n.16

Puritas.

Puritas ſanguinis quibus probetur *remiſſiuè*,p.329.n.1

Q

Quarta.

QVarta decimalis non actione confeſſoria, ſed ex lege vindicatur,p.93 n 25
Quartæ funerales, iam hodie è Parocho non ex ſoluuntur Epiſcopo ſed ſupplex pretioſa *vulgò luctuoſa*, ibidem num.26
Quarta funeralis non eſt ſeruitus; ita vt in ambabus æque procedat præſcriptio, p.96.n.9
Quarta decimalis, ſine vllo onere debetur Epiſcopo, p.91. num.8
Quarta funeralis Epiſcopis applicata deducitur ex piis defunctorum legatis, & dicitur portio legitima, qua duplex eſt, Epiſcopalis, & Parochialis, & in quo differant, ibid. num.9 & 12
Quarta funeralis à qua Eccleſia perſoluatur Epiſcopo, & ſecundum quam quantitatem, ibid n.10
Quarta Parrochialis ex quibus, & à quibus debeatur, & perſoluatur,p.92.n.11
Quarta Canonica quæ,ibid.n.11

Querela.

Querela ſuper nullitate, aut validitate Matrimonij coram quo Iudice ſit proponenda, p.281.n.30
Querelæ remedium datur contra iudices ſupremos, ſiue recurſus ad Principem, quando quis notabiliter grauatur. p.470.n.13

R

Ratio

RAtio non ſufficienter reddita iterum diſtingui debet, qu ratione non obſtante, vbi quid in facto, & in iure; p.254 n.5.&.6
Paruæ rei nulla habetur Ratio, nec curatur de minimis, p.345.n.3

Rebanniti

Rebanniti, quando à Principe dicantur in integrum reſtituti, p.349.n.22

Rebellis.

Rebellis reſtitutus;ampliùs non dicitur proditor,n.15

Reclamatio.

Reclamatio conceditur aduerſus ſententiam præfecti prætorio,& facti conſilij,& in incidentibus,p 408.n,23.& 24

Index Rerum,

Reclamatio admittitur aduerſus Regis ſententiam pronunciantis, iuxta alterius relationem & nondum factæ ſententiæ executione,ibid.n.25.& 16.Vide ibid.n.30

Recurſus.

Recurſus ad Regia Tribunalia aſſignatur *remiſſiuè*, p.474. num.6

Recuſatio.

Recuſatio quo tempore, & coram quo iudice, *remiſſiuè*; p.514.n.1
Recuſatio, & appellatio æquiparantur, *remiſſiuè*, p.494. num.2
Recuſatio iudicum, & conſanguineorum qualiter contineat, *remiſſiuè*,p.511.n.1
Recuſatio plures quæſtiones hic inſinuantur, *remiſſiuè*, p.585.n.1
Recuſatio materia ſpectat ad titulum hunc, & vbi plena manu tractata maneat, p.294.n.12
Recuſationis materia ex propoſito tractata *in cap.4. de foro competenti*, tit. de caſu recuſati auditoris Valliſoletani, p.175.n.1
Recuſare nequeunt partes iudicem ab ipſis approbatum, niſi ex noua cauſa,p.290.n.3

Redditus.

Redditus anni tranſcurſo decennio petuntur via ordinaria,ante via executiua, expenduntur,p.99.n.5 & 12
Redditus decurſi ante decennium non ſoluti per id tempus præſcribuntur, nec debentur in poſterum currendi, p.101. num 50

Reductio.

Reductio ad arbitrium boni viri nequit renunciari, ſi læſio eſſet in quantitate magna, p.402.n.10

Reus.

Reus promittens ſub pœna certa ſtare intra certum tempus, num eo tranſacto incidat in eam *remiſſiuè*, pag.521. num.4
Reus citatus ab incompetente Iudice, tenetur coram eo comparere, ſaltim vt alleget Iudicis incompetentiam,pag.467. num.16
Reus abſolutus non poteſt ab altero accuſari in populari actione,p.375.n.30
Reus contendens Actorem litem mouere non cenſetur excipere,p.18.n.28

Regula.

Regula ceſſante cauſâ, ceſſat effectus, intelligitur de cauſa finali, etiam in foro animæ, p.174.n.1
Regula de minimis non curat Prætor remiſſiuè,p.480.n.4
Regula an poſſit acquiri titulo, præſcriptione aliter remiſſiuè, vbi etiam quoad tertias decimales,p.168.n.68

Regularis.

Regularis degens extra monaſterium, ſi delinquit, poterit ab ordinario corrigi, & viſitari aut puniri,p.428.n.15
Regulares antiquitus ſpectabant ad Iuriſdictionem Epiſcopi, ibid.n.17. & 18
Regulares circa perſonas degentes intra ſepta Monaſterij, aut circa clauſuram delinquentes, poſſunt ab Epiſcopo loci, vt Sedis Apoſtolicæ delegato puniri, contrarium, pag.422. n.9. & 10. in caſu negligentiæ, quid,ibid,n.11
Regulares numquid auxilium Regium implorare queant negatiuè reſpondetur, ſeu poſſit, permittere ad ſoluendos eos in ſuis electionibus affirmatiuè, p.423.n.24
Regularium correctio, ad quos immediatè ſpectet quadrupliciter opinatur, p.427.n.2. 3.4. & 5. reſoluitur, ibidem num.6
Regulares fere omnes pontificij priuilegij, ſunt exempti ab Epiſcopi Iuriſdictione,p.428.n.30
Regulares religionum, à quibus Pontificibus ſunt exempta à Iuriſdictione ordinaria,p.428.n.24

Rehibitoria.

Rehibitoria datur pro re minima, pag 546.n.17

Relatio.

Relatio ad ſuperiorem fit totius cauſæ explicatione tranſmiſſis actis,pag.295.n.59
Relatio habet affinitatem cum appellatione: nam ſicut iſta pendente: ita nihil nouandum illa pendente, pagina 294. num.86
Relatio Iuris inferioris de iure dubitantis ad ſuperiorem tranſmiſſa conſultatio vt ſciat quid in Iudicio ſequendum, ibid. n.17. & 30
Relatio interponitur ante ſententiam exceptis cauſis Criminalibus, ibid.n.28
Relationis vſus iam penitus eſt ſublatus, quid hodiè apud nos hiſpanos,p.295.n.52
Relatio cauſæ pluries ſolet fieri ad conſilium, qua durante ſuſpenditur iuriſdictio inferioris,ibid,n.32
Relationes duæ in parte conformes; in qua ſumma mandentur executioni, p.295 n.35
Relationes duæ conformes, ſi contineant iniquitatem manifeſtam, nunquid queant mandari executioni, ibid. n.56
Relationes duæ conformes pro teſtium examinatione ſunt exequendæ, niſi eſſent nullæ ipſo iure, ibid. n.57

Religio.

Religio, ſeu Monaſterium, qualiter aduerſus aliam decimas præſcribant, pagina 107. numero 13. 14. 15. & 16. cum aliis.
Religionis ingreſſus, & opera conſilij propter vitandum ſcandalum, qualiter differantur: quod ſi ſequeretur ſcandalum in fide, aut moribus, p.80. n.6. & 7

Religioſus.

Religioſus egrediens religionem ſine licentia Prælati violat clauſuram; item proficiſcendo vltra mare, & adeundo Curiam Principium,p.431.n.1
Religioſus nimis à Prælato vexatus, queit ſine eius licentia appellare, ſeu ire ad ſuperiorem, ibid n.2
Religioſus nequit appellare, niſi exceſſus Prælati ſit manifeſtus,p.426 n.10
Religioſus nunquid gradatim, vel omiſſo medio ad Superiorem queat appellare, p.422. n.2. & 3. & ſi male tractetur in re quit à Religione exire,ibid.n.4
Religioſus poteſt adire Superiorem ſine licentia Prælati, & ad eum recurrens, videtur appellare,p.424.n.29
Religioſi delinquentis remiſſio qualiter fiat ad ſuum Prælatum per Epiſcopum,p.422.n.11
Religioſis Dominicanis, Franſciſcanis, Auguſtinianis, Carmelitanis quando appellare non liceat à correctione & cauſis ſuorum Prælatorum, p.425 n.3 4.5.6. & 7
Profitens Religionem renuntiat iuri, quod habet & alligatur votis, ibid. n.4

Reliqua.

Reliqua quanta ſit, in ſuſpenſo eſt antequam expenſi ratio habeatur,p.144.n.15

Renunciatio.

Renunciatio Appellationis, non inducitur ex petita reformatione poſſeſſionis turbatæ coram Iudice à quo, pag.504. num.45
Renunciatio Appellationis, eſt facienda intra decem dies, p.435.n.39
Renunciare videtur Appellationi qui poſt appellationem interpoſitam aliquid attentauit, p.515.n.6
Priuilegiatus actum contrarium faciens cenſetur renunciare ſuo priuilegio, ibid. n.7
Renunciare quando videatur appellationi, qui petit tempus ad ſoluendum, p 501. n.1.2. & 3
Renunciare appellationi interpoſitæ videtur terminum recipiens, non interponendæ. ibid n.4
Renunciare non intelligitur Appellationi futuræ qui cum appellauit cōparuit coram Iudice à quo, nec qui appellauit à grauamine vult appellare à diffinitiua, p.513.n 8. & 9
Renuncians appellare à ſententia lata ſuper diuortio adhuc appellare quit,p.513.n.10
Renunciari valet nullitati ſententiæ: fallit in laudo nullo ex defectu compromiſſi, p 617. n.4. & 5. & in nullitate, quæ ſurgit ex incompetentia Iudicis.
Renunciaſſe videtur appellans ſui appellationi, ſi compareat coram iudice à quo ſuper tangentibus ipſam appellationem, etiamſi aliud præſtetur, ſecus ſi ſuper alium negotium, p. 555. n.1. & 2
Renunciatum tacitè appellationi videtur quoties appellans comparet coram iudice à quo, & petit prorogationem, vel ſi cauſa non ſuit commiſſa, ibid. n.3. & 4
Renunciatum appellationi videtur tacitè, ſi appellans comparcat, & ſi iudex nihil fecerit, item etſi compareat coram

alie

Digitized by Google

alio iudice ſuperiore iudici appellato, ibid.n.4. & 6. & etiam ſi eius procurator compareat, ibid.n.2
Renunciaſſe beneficio tacitè videtur qui conſenſit, vt alteri confcratur, p.556 n.8
Renunciaſſe tacitè videtur rei iudicatæ qui petijt vt poſt illam producantur iura, & dentur articuli, ibid.n.9
Renunciaſſe tacitè videtur decimus qui conſentit, vt alius eas exigat, ibid.n.10
Renunciationis appellationis caſus qui ſint, p.402.n.12
Renunciari poteſt ex pacto nullitati Actorum, vel ſententiæ, p.401.n.13
Renunciaſſe appellans non videtur, etſi reddat ad iudicem à quo in caſibus, p.556.n.19.20.21.22.23.24. & 25
Renunciaſſe videtur Dominus directus iuri dicendi de caducitate recipiendo Canonem, p.556 n.13
Renunciare tacitè appellationi videtur, qui poſt appellationem petit terminum ad ſoluendum, vel ſi partem ſpoliat aduerſam, ibid.n.14 & 15
Renuncians appellationi, quando fuit iniuſtè condemnatus nequit petere contra iudicem in Sindicatu, p 520.n.6. & 7. ſecus ſi tacitè dicatur Renunciaſſe, n.8 & 9
Renunciatio generalis exceptionum non extenditur ad non excogitatas aut non deductas in iudicio, p.18 n 10
Renuntiari nequit actus, quando non eſt annullatus partis fauore, p.627. n.6
Renuntiari nequit nullitati; de qua contrahentes diſponere non poſſunt, ibid. n.8
Renuntiari num poſſit defenſionibus in ciuilibus, & in criminalibus, ibid. n.8

Reparatio.

Reparatio tertia dabatur aduerſus tranſactos fatales, & temporales mox quarta; deinde quinta, & quando, p 441. n.20. 21.

Repudiari.

Repudiari poteſt legatum à Prælato ſuæ Eccleſiæ relictum, & quare, contra multos, p.73. n 17. & 18

Requiſitus.

Requiſitus Iudex cognoſcit, cum tertius ſe opponens allegat ſe poſſidere bona, in quibus à iudice requiſito, ſeu executore facta eſt executio, & de nonnullis exceptionibus, p. 328. num 4

Res.

Res inter alios acta, aliis non nocet, & quæ concurrant vt verificetur hæc regula, pag.372.n.6. & 7. & p.373. n.9. & 10. de ratione, ibid.n.13
Res inter alios acta non nocet alteri, etiamſi queat prohibere cauſam illam ab alio tractare in iudicio, niſi tractetur de eo quod quis ab ipſo habuit qui cauſam agit, vel defendit, ibid. n 8
Res Principi reſeruatæ in ſignum poteſtatis ſupremæ, non præſcribuntur, p.162. n.4
Eccleſiaſticæ Res turpiter ſine titulo poſſidentur, pag.167. num 45
Res inter alios acta affert præiudicium illi, qui primas habens actiones, vel defenſionis partes paſſus alium, à quo cauſam habuit de eo iure tractari, pagina 373. num 9. & 10
Res ſpectantes ad Regem ſunt in duplici differentia, p 162. num 1
Res inter alios acta, facilius aliis prodeſt, quam nocet, p.383. num.24
Res Eccleſiæ, nonniſi quadraginta præſcribuntur annis, p 89. num.1
Res iudicata contra poſſeſſorem maioratus, nocet omnibus ſucceſſoribus, p 150. n.12
Res iudicata, dicitur, quæ accipit finem controuerſiarum, p.293 n 27
Litigioſa res quæ propriè dicatur, & de aliis remiſſiuè, p.612. n.2. 3. 4. 5. & 6
Res iudicata nondum dicitur, vbi appellari poteſt, pag.293. n.29 & 30
Res inter alios acta non nocet eis, ad quos æquè principaliter ſpectat, ſecus ſi agatur cum eo contra quem negocium ſpectans nunc nocebit aliis, ad quos ſecundario ſpectat, p 374. n.16
Res Fiſci tempore ordinario non vſucapiuntur, ſecus longiſſimo, p.180.n.23
Res ſemel acquirens aliquam qualitatem, perpetuo durat, & conſeruatur in ſuo eſſe, p.295. n.40
Res ſemel ab obligatione liberata hypothecatæ, non reincidit primam obligationem, cauſa ceſſante, ibid.n.41.
Derelicta Res, quando habeatur vt vſucapio procedat, p.192. num.25
Res ad Regem pertinentes, quæ vtique alij cuius priuato poſſent ſpectare, præſcribi queunt, & quæ iſtæ ſint, p 163. num.8
Res Principi delatæ, ratione delicti alicuius, queunt præſcribi, & quanto tempore, ibid.n.9. & 10
Reuertitur Res facilius ad ſuam primæuam naturam, pag.94. num.31
Iudicata Res habetur pro veritate, cui ſtatur in dubio: fallit p.233.n 9. & 10
Princeps poteſt Rei iudicatæ derogare, non domino, ibidem num.10
Iudicatæ Rei, quando renunciatum intelligatur, ibidem num.11

Reſeruatio.

Reſeruatio per appoſitionem manus Papæ non intrat in beneficiis Iuriſpatronatus, laicalis, vel mixti, p.614. n.16
Reſeruatio exceptionis pronunciandæ ad matetia proceſſus, ſi exceptio fuerit præiudicialis, p.233.n.28

Reſcriptum.

Reſcriptum ab excommunicato impetratum, non valet, nec collatio, p.359 n.4
Reſcriptum in quo committuntur plures articuli connexi appellatione remota in aliis *remiſſiuè*, p.514.n.1
Reſcriptum, quod deuiat à Iuſtitiæ tramite, non debet, à delegato adimpleri, p.294.n.28
Reſcripti aut litterarum impetratio num debeat appellationis mentionem facere, p.572.n.15.16. & 17. vbi de differentia à diffinitiua, & ab interlocutoria, n.18
Reſcriptum Principis impediens executionem, Magiſtratus non valet, nec remiſſio eam impedit, p 294. n.23. & 25. Vide ibid n.33. vbi fallit.
Reſcriptum impetratum contra ſtylum, & conſuetudinem Principis eſt ſuſpectum, p.610 n.9
Reſcripti validitas num reſpiciat ad tempus datæ aut præſentatæ *remiſſiuè*, p.573.n 8
Reſcriptum vbi impetratur, debet facere mentionem de lite pendente, ibid.n.9
Reſcriptum in vna cauſa pluribus commune, omnibus prodeſt; etſi vni eorum ſoli dirigatur, p.418. n 38
Reſcripta delegatorum Principis recipiunt interpretationem ex iure, ſicut alia, p.251 n.3
Reſcripta Fiſco damnoſa ſunt, ſi ſtrictæ accipienda, p.347. num 7
Reſcripta ad lites, tunc erunt nulla, ſi opponatur, pag.572. num.12

Reſolutio.

Reſolutio, Iure dantis, reſoluitur Ius accipientis, pag.387. num.70

Reſignatio.

Reſignatio beneficij facta ab excommunicato, etiam non tolerato ſimpliciter valet; ſecus ſi fiat ad fauorem tertij, p.365.n.26. 27. & 28

Reſtitutio.

Reſtitutio in integrum non plus reſtituit, quam abſtulit læſio, p.476.n.22
Reſtitutio aduerſus ſententiam contra Ius litigatoris latam, non conceditur omiſſa appellatione, p.230. n.57. & 58. niſi in beneficialibus, ibid. n.60. fallit, in Principe, ibid. num.61
Reſtitutio prodeſt abſentibus, & ignorantibus, pagina 352. num 4
Reſtitutus à Principe ex gratia recuperat pretium bonorum à Fiſco alienatorum, p.347. n.9. & 14
Reſtitutio in integrum à Principe facta differt à gratia, ſeu indulgentia, p.347. n 3. & 45
Reſtitutio ex iuſto ignorantiæ capite, quando concedatur aduerſus præſcriptionem, p.108. n.1. 2. & 5. & aliis, vbi de ſubdiſtinctione.
Reſtitutio vnius alteri non prodeſt, p.419 n.40
Reſtitutio à Principe conceſſa gratioſa interim impendit executionem, & quid ſi interim dum ſupplicatio pendet, p 350. n.1. 2. & 3
Reſtitutio conceditur minoribus poſtulantibus à ſententia lata à Principe, ſeu præfecto, p 408 n.12
Reſtitutio à Principe facta banni, quando tranſeat ad eius hæredes, & filios; etiam quoad honores famam, & bona, p.350. n.5. & 6

Digitized by Google

Index Rerum,

Reſtitutio in integrum admittitur à ſententia in poſſeſſorio, p.484.n.6. & 14

Reſtitutio in integrum admittitur à ſententia ſuper poſſeſſorio, & in ſpolio, & in caſibus, vbi prohibetur reclamari, ſupplicari, & recurri, p.493.n 33

Reſtitutio non conceditur pro minima re quando majori ſit præiudicium, p.364.n.24

Reſtitutio plenaria conceditur ſi Princeps loquatur per verba *Reſtituimus, & indulgemus* vel *reſtituimus: & gratiam facimus*, p.349.n.10

Reſtitutiones delictorum, & bonorum, à quibus concedi valeant, p.351.n.9. & n. ſeqq.

Reſtitutio à Principe plenè datur, ſi loquatur per verbum *reſtituimus*, ſeu per verbum *Reintegramus*, pagina 348. num.2. & 3

Reſtitutio facta ad ea omnia, quæ occaſione criminis amiſſa ſunt, eſt pleniſſima, ibid.o.4

Reſtitutio plenaria non conceditur, cum Princeps loquitur per verbum *indulgemus*, ibid.n.5

Reſtitutio plena non ſit à Principe loquente per verbum *gratiam facimus*, ibid n.6. & 8. ſecus dicente plenam gratiam facimus, p 349.n.9

Reſtitutio competit ex iuſto ignorantiæ capite in præſcriptione decennali contra, p.109.n.5, & 6. de iure Ciuili

Reſtitutio ex *cap ignorantia*. in præſcriptione longiſſimi, an concedatur ſub lite eſt, ibid.n 4

Reſtitutio ex *cap ignorantia* in præſcriptione immemorali denegatur, ibid.n 6

Reſtitutio tantum auſ.rt, quantum abſtulit læſio, pag.196 num.52

Reſtitutio in integrum, habet effectum ſuſpenſiuum, ita vt attentet qui exequitur, ea petita, etiam ſi in commiſſione, adſit clauſa, *quod exequatur, ſi quid exequendum*, ibid. num.53

Reſtitutionis exceptio, contra inſtrumentum, vel ſententia quando alleganda, & probanda, ibid.n 54

Capellania, nunquid conferatur, non obſtante appellatione, vel reſtitutione, ibid.n.55

Reſtitutio aduerſùs ſententiam, vt admittatur, requirit concludentem probationem læſionis, maximè ſi imploretur aduerſus tres ſententias, ibid n 56

Reſtitutio conceditur contra preſcriptionem inceptam in præſentia, conſumatam in abſentia, p 140.n 10. & 11

Reſtituere teneor alienum, etiamſi ſciam malè abuſurum, cui ſit reſtitutio, expenditur, p.81.n.15 & 29, & alteri.

Reſtitutio decimarum intra quod tempus detur aduerſus præſcriptionem, p109 n.11

Laicus an poſſit petere reſtitutionem de decimis ſpoliatus, ibid n,12

Reſtituuntur Eccleſia, & minores aduerſus præſcriptionem quadragenariam, ibid.o 13

Reſtitutio integra conceditur à Principe, ſi loquatur bonum ſiue condemnationem cancellamus, ſiuè rebannimus ex certa ſcientia, p.349.n.17. 18. 19. & 20. non liberat ab irregularitate, ibid.n,24

Reſtitutio tantum ſit quoad pœnam, quando Princeps dicit aperiantur carceres exemplificatur lege antiqua, pag.350. num.16

Reſtitutionis effectus à Principe condemnati nonnulli aſſignantur *remiſſiuè*, ibid.n.27

Reſtitutio aduerſus rem Iudicatam negatur ei, qui non præſentauit inſtrumenta ex ignorantia, pag.337. num. 1.2.3. 4. & 5

Reſtitutio gratioſa trahitur retro ad tempus gratiæ factæ p.155 n.6

Reſtitutio num elidat vim trium ſententiarum concordantium, p.582.n 53

Retractatio.

Retractatio locum non habet quando extrema ſunt vitioſa, pag.544. num.22.

Retrahi.

Retrahi à conſanguineo Res poteſt, non obſtante temporis tranſcurſu dati ad id, ſi adſit iuſtũ impedimentum, p.148. num.23

Retrouendere.

Retro vendendi promiſſio habet vitam ſolùm 30. vel 40. annorum, ſed quod ſit perpetua. p.135.n 4

Reſpondere ſolent Princeps. & Præſides de iure dubitantibus Iudicibus, p.582.n.2

Remiſſio.

Remiſſio cauſarum vaſallorum debet fieri abſque vinculo & comminatione expediendi caſam, p 461.n.72

Reuiſio.

Reuiſio non cenſetur prohibita, appellatione à ſententia Præfecti Prætorij, & datur appellatione deſerta, pagina 589. num.18. & 19

Reuiſio reuiſionis datur etiam ſi in ſcripto Principis caueatur vt non detur, ibid.n. 20

Fatalia concurrant in cauſa Reuiſionis, ibid n.21

Reuiſio poſt tres ſententias confomes non conceditur, & quare, ibid.n°22. & 23

Reuiſio admittitur in taxatione fructuum, vel damni, & habet vim appellationis, p 144 n.8. & 9. fallit.ibid.n,12

Reuiſio ſententiæ ab vno ex colligantibus impetrata communis eſt partibus, p 253.n.14

Reuiſio, & appellatio à pari procedunt, p.234.n.14. de aliis fallit, bid.n.18

Reuideri debet error calculi: quid ſi rationes legitimæ ſint diſpunctæ, p.254.n.2

Reuocatio.

Reuocatio ſententiæ, contingit, quando parte non opponente Iudex admiſit aduerſarium ad probandum de iniquitate ſententiæ, & probauit eam, p.578.n,60

Reuocari ſententia interlocutoria. tantum bis poteſt, non millies, & ſemel in Portugalia, p 581.n.50

Rex.

Rex num queat punire Epiſcopos, non venientes ad ſuum rogitum, *remiſsiuè*, p.506.n 4

Regia protectio, vbi tractetur, *remiſſiuè*, p.510.n.6

Reges, & Imperatores, verius eſt, vt nequeant Ius conferendi beneficia præſcribere, p 123 n.10. & 11

Rex, aut Cardinalis. ſi facit aliquid ſuperioritatis Iure inferior non admittit ſui iuris quaſi poſſeſſionem, pag.487. num.34

Regia manus non priuat aliquem ſua poſſeſſione eſto quod eum de facto priuet, ibid.n. 35

Reges, Marchiones, Comites, Duces & alij non recognoſcentes ſuperiorem poſſunt reſtituere delinquentes ad famam facti. p.351 o.15

Rex poteſt alienare bona Regni ad libitum, & conſequenter ea in iudicium deducere, p.387.n.62

Primogenitus Regis habetur loco hæredis, & tanquam hæres obligatur, ibid n.63

Rex in Regno iure hæreditario ſuccedit potiuſquam ſanguinis, ibid.n.64

Reges Hiſpaniæ habent ius præſtandi Epiſcopatus, p.122. num.10

Dauid Rex petiit, os ad os loqui cum Deo, p.575.n 4

Vox viua magis explicat animum, p.576 n.5

Rota.

Rota poteſt ſemel, bis, aut pluries terminum proſequendæ appellationis prorogare, item & abbreuiare, pagina 440. num.21

S

Sacerdos.

SAcerdos ſi timet oritur as ſeditiones, ex concurſu ciuium, tenetur à ſacro vnduo, aut biduo abſtinere p.82.o 30

Sacrum.

Sacrum puellæ non audire, propter vitandum ſcandalum, an aliquando liceat, p.80 n 8.9.& 10

Salarium.

Salarium quod diſcipulus dat Magiſtro non præſcribitur triennio p.76.n 15

Salarium debitum priuigno, aut filio præſcribitur triennio, ibid.n.18.& 20

Triennium quo præſcribitur Salarium incipit à die finiti ſeruitij, ibid..o.19

Salarium Aduocatorum præſcribitur triennio, p 75.n.2

Renunciari non poteſt legi prohibitiuæ, ibid.n 3.& 4

Salarij præſcriptio litis conteſtatione interrumpitur quid ſi pars ſalarij ſoluatur, ibid.n.5

Salaria Adminiſtratorum exequutorum, & ſimilium, non præſcributur triennio, p.76.n.21

Salaria Iudicum non præſcribuntur, p.77.o.1

Salaria debita notariis, non præſcribuntur, ſecus debita

procuratori

Digitized by Google

procuratoribus, & ſollicitatoribus,p.75.n 7
Salaria famulorum præſcribuntur trienmo, quid ſi Dominus Iuret, vt cumque ſoluere, ibid.n.8. & 9. Romæ biennio, præſcribuntur, ibid.n.10.fallit, ibid.n.11,quid in foro animæ.ibid.n.12
Salaria non præſcribuntur, ſi Dominus citatus, ſeu interpellatus eſt à famulo aut ſi Dominus recognouiſſet debitum, vel famulo obligationem faceret, aut pignora, ſeu fideiuſſores daret,ibid.n.13

Salus.

Salus populi ſuprema lex eſto quid ſibi velit, p.212.n.23
Neceſſaria ad Salutem neceſſitate medij nunquam amittuntur ob ſcandalum; aliter ſi neceſſitate præcepti, p 82.n.27 & 29

Sarraceni.

Sarraceni ſunt perpetui inimici Chriſtianorum, p.70.n.24

Scandalum.

Scandalum facit omitti plura aliàs licita,p.88 n 5
Scandalum qualiter fatiat, vt propter id omittantur bona temporalia,p.79.n.1.2.3.4. & 5
Scandali plures materiam qui tractent,p.77.n.2
Scandali plures quæſtiones aſſignantur *remiſſiuè*, pag.78 num.3
Bonum vitæ æternæ nunquam eſt omittendum propter vitandum Scandalum diſtinguitur,p.82.n.20. & 21
Quid dimittendum ſit, ne aliàs Scandalizetur,ibid.n.21
ſcandalum Phariſæorum, & puſillorum,quod ſit,ibid.n.22

Scientia.

Scientia Regis non requiritur in præſcriptione iuriſdiction s ipſius,p.209.n 30
Scientia certa non præſumitur, niſi probetur quid eſſe confirmatum cum ea,p.606.n.35

Scholaſticus.

Scholaſticus omittens allegare priuilegium magiſtri ſui,numquid lite conteſtata per errorem reſtituatur, pagina 38. num 8

Scriptura.

Scriptura faciens mentionem alterius; non probat, pag.239 num.43
Scriptum in principio, vel in fine, ſeu inter aliqua capitula refertur ad præcedentia, & ſequentia, limitatur, pag.589. num.14. & 15
Scriptura minus ſolemnis, probat contra producentem,p.292. num.7
Scriptura vt pronuncietur excommunicationis ſententia non requiritur Authentica, requirit vt exprimatur cauſa,p.238 num.29. & 30
Scriptura in gratiis, & priuilegiis, an deſideretur, pag.239. num 37. & *num. ſeqq*

Sedes.

Accedentes ad Sedem Apoſtolicam cum rebus ſuis, ſunt ſecuri ſub eius protectione, & eis ablatum interim reſtituitur, p.599.n.2 & 22
Innouandum nil eſt contra peregrinantem ad Sedem Apoſtolicam, ibid.n.3
Sedere debet Iudex ad ſuæ majeſtatis decorem, & authoritatem conſeruandam,p.237.n.18

Senatus.

Senatus Romanus, Rectores, & Gubernatores aliarum Ciuitatum, & Præſides Prouinciarum non poſſunt ad famam reſtituere, p.352,n.30

Sententia.

Sententia valet quoties leges, aut Canones varios, ſeu ſubobſcuros habent intellectus, ſi lata ſit contra aliquem eorum intellectum minùs probabilem, p 253.n 29
Sententia ſuper principali nulla dicetur, ſi ſuper incidentibus Iudex impeditus pronunciare, omiſerit, pag.242.num.22. 23 & 24. & numero 28. & 29. contra, ibid.n.25
Sententia lata à Iudice excommunicato, eſt ipſo Iure nulla, ſed quando expendiitur, p.358.n.2. & 4
Sententiam excommunicationis, abſque ſcriptura pronunciaps punitur, etiam ſi poſt eius pronunciationem redigat in ſcriptis, limitatur, p.238 n.22 & 23
Sententia vt valeat non debet continere rationes quæ Iudicem mouent, p.310.n.19
Sententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis, eſt nulla, & ſi in commiſſione adſit clauſula, quam, & quas,p.440.n.3
Sententia poteſt probari per teſtes, & num lata ſit, an non p.310.n.1. & 2. Etſi non deponant de cauſa,n.3
Sententia eſt ſtricti iuris, & eius verba ſtrictè ſunt accipienda, p.392,n.16
Omiſſum Sententia cenſetur pro omiſſo,ibid.n.17
Sententia exequi nequit pro tacitis non deponentibus ab expreſſiſſima, & de ratione,ibid.n 18. & 19
Sententia lata extra tempus aſſignatum à Iudice, valet ſi dictus terminus præfigatur Iudici ſub pœna, non ſi inſtantiæ, p.242.n 14. & 15. & quare,n.16. & 17
Sententia fertur ex probationibus partium factis non ex faciendis,p 258.n.22
Sententia lata contra Canones & Leges, eſt nulla, & etiam non expreſſo errore pluribus, pagina 247. num.26. 27. & & n.33
Sententia notoriè iniuſta ex actis, nulla eſt, p.249.n 52
Sententia lata ex falſa cauſa, in ea expreſſa, eſt nulla, ſecus ſi expreſſa non ſit,p.249.n.48 40.50. & 58
Sententia lata ſine citatione, aut in die feſto, aut in loco ſacro, eſt nulla,p.247.n.32
Sententia contra Canones, & Leges lata eſt nulla non expreſſo errore, ſi lata ſit à Iudice, qui habuit neceſſitatem obtemperandi; ſecus ſi habeat poteſtatem deſcernendi, ibid. num.34. & 35
Sententia lata hora prima noctis non valet,& de ratione,p.220. n.17.18. & n.23. nox à quota hora incipiat,ibid n.24
Sententia lata contra mortuum valet fauore libertatis, quid ſi Iudici, non vt talis, ſed vti parti conſtet de morte, p.225. n.6.& 7
Sententia vt non pronuncietur, debet legi per Iudicem, ſtylo tamen legitur à notorio,p.237 n 9. & 10
Sententia profertur, iudice pro tribunali ſecando, ibidem n.11 12. & 13. vbi de forma ſolicita appom, cum ſic ſententia profertur: quid de aliis actibus iudicij,ibid.num 14. quid ſi Iudex infirmet,ibid.n.15. quid in cauſis ſummariis, ibid.n 16. & aliter de ſtylo, ibid.n 20. vbi quid de conſenſu partium.
Sententia in Summario lata, dicitur diſinitiua reuocabiliter, p.220.n.13
Sententia proferri debet à Iudice condemnando, vel abſoluendo per verbum *condemno*, vel *abſoluo*, ſaltim virtualiter, in ſecunda inſtantia, p.23 :.n.1. & 2
Sententia in ſecunda inſtantia ſatis pronunciatur, ſi Iudex dicat iuſtam, aut iniuſtam fuiſſe primam; vel vt debeat confirmari, vel infirmari, p.232.n.2
Sententia non deſiderat continere cauſam condemnationis,vel abſolutionis,ibid.n.3
Sententia tranſit in rem iudicatam, ſi condemnatus non appellat, vel ſi ab ea non poteſt appellari,ibid.n 4. & 5
Sententia tranſacta in rem Iudicatam plures habet effectus; eſt altera natura, & facit de albo nigrum, ibid.n.6
Sententia debet proferri per verba clara, & certa, pag.235. num.27
Sententia ſub conditione lata debet adimpleri in forma ſpecifica,ibid n.28
Sententia lata in iudicio incidenter, aut per exceptionem, poterit in alio iudicio tractari,vt ſuadetur exemplis,p.222. n.38 intelliges, ibid n 39
Sententia lata in iudicio ordinario contra actorem pro excipiente, nequit tractari in alio iudicio, in quo agitur ad rem ſucceſſoriam, ibid.n.40 41. & 42
Sententia Iudicis iubentis reſtituere malè expenſum, habet executionem paratam, p 304.n 33
Sententia contra abſentem poteſt pronunciari, & executioni mandari,p.304.n 34
Sententia tranſit in rem iudicatam, & fit appellatio deſerta ab illo tempore, quo tranſacti ſint dies, p.434.n 10
Sententia non eſt veritas, ſed pro veritate habetur, pag.294. num.32.
Sententia præſumitur ritè lata,niſi oculo aliud videatur,p.230. num.63
Sententia cenſuræ contra iuſtitiam legalem numquid ſit nulla *remiſſiuè*., p.254.n.9
Sententia lata extra tempus aſſignatum à lege, vel à ſtatuto ſine pœna nulla eſt, & quare? Et quid quando verb

negatiuè

Digitized by Google

negatiuè diriguntur iudici, & non cauſæ, p.242. num.18. & 19
Sententia non vitiatur ex cauſa erronea expreſſa, ſi in ea alia ſit idonea ex animo iudicis, pagina 348. num. 39. & 14. in fine.
Sententia eſt nulla, vbi error exprimitur contra legem affirmatiuam, qualiter contingat, ibid.n.40.& 41
Sententia lata contra Leges, & Canones, & contra ius litigatoris, ex quibus intelligetur, & de teſtamento impuberis, ibid.n 42 & 43
Sententia præter ius lata, non eſt nulla, ibid.n.44
Sententia ſummariè lata tendens ad expeditionem negotij dicitur diffinitiua, & exemplificatur, p.200.n.1. & 2. aliter ſentiunt alij, ibid.n 3
Solemnitates non enunciatæ præſumuntur non adhibitæ in ſententia, p.228.n.32
Sententia à qua appellatum eſt, nunquid præſumatur iuſta, ibid.n.33.& 34
Iudex ad ſententiandum, debet acta proceſſus rimari, p.228. n.35.37.& 38
Sententia lata non viſis actis eſt nulla, p.228 n.36
Sententia principaliter lata eſt nulla, ibid.n. 37
Sententia lata ſuper principali nocet incidenti, ſi plenè ſuper illo cognitum ſit, p.220.n.7
Sententia ex falſis inſtrumentis, aut teſtibus lator, quando retracti queat, p.26 n.6.7.8.& 9
Sententia ferri poteſt ex confeſſione coram iudice facta, p.48. num.9.
Sententia debet ferri palam, & non occultè, imo & publicè debet recitari niſi ſit interlocutoria, p.220.n.21. & 14
Sententia nequit proferri ſine trina monitione, aut vna pro tribus, aſſignata die per iudicem ad eius probationem, p.221.n.23
Sententia lata extra ordinem iudiciorum, non habet rei iudicatæ vim, p.220.n.12
Sententia, & re Iudicata quid ſibi velint, p.217.n.1
Sententia, aut eſt definitiua, aut interlocutoria, illa, aut eſt abſolutoria, aut condemnatoria, ibid.n.2
Sententia difinitiua vocatur, quæ controuerſiam definit abſoluendo, ſeu condemnando, ibid n.3
Sententiæ nomine non includuntur arbitrium, tranſactio, Iuſiurandum, nec præceptum de ſoluendo, ibid.n 4
Sententia, interlocutoria, dicitur quæ inter principium, & finem cauſæ profertur ſuper aliquo incidenti, aut emergenti, ibid.n.5
Sententia interlocutoria, diuiditur, in interloquutoriam meram, vel in aliam, quæ vtraque, ibid n.6
Sententiæ diffinitiuæ finis eſt litem finire, & iudicis poteſtatem, qui poſt eam latam nequit corrigere, aut emendare, p.218.n.7
Sententia difinitiua facit ius inter partes, & producit actori actionem iudicati, ibid n.9
Sententia difinitiua plures effectus producit de eius Authoritate *remiſſiuè*, ibid n.9.& 10
Sententia exequitur dum res non recipiunt mutationem, ibid. num.11
Sententia lata contra principalem debitorem, poteſt exequi contra eius fideiuſſorem ſine nouo proceſſu, p.298. n.4. & quæ cognitio ſuper exceptionibus ab iſto oppoſitis, ibid. n.2. *vide*, p.299. n.15. ibid. & n.16 & de præcepto iudicis, quod procedit vt conſtituatur in mora, ibid.n.17
Sententia debet proferri in ſcriptis, ſi difinitiua ſit, vt fraus euitetur in iudiciis, p.236.num.2. fallit, ibid.n.3. & 4. & ſub num.5
Sententia lata in cauſa filiationis cum patre prodeſt, aut nocet aliis, ſecus ſi lata ſine legitimo contradictore, p.383. n.25.26.& 37. vbi quid in ea, an quis ſit filius legitimus, aut ſpurius.
Sententia lata in cauſa legitimationis, facit ius quoad omnes, p 384 n.27
Sententia lata contra vnum ex agnatis ſuper feudo, nocet, ſicut in maioratibus Hiſpaniæ, ibid.n. 28.29. & 30
Sententia lata contra feudi poſſeſſorem, ſucceſſori pariter iuuat, vel præiudicat, ibid. num.30. & 37. vide p.386. n.43 & 49
Sententia lata ſuper majoratu, quando, & qualiter præiudicet ſucceſſoribus citatis, aut non citatis, latè diſcutitur, p.384.n.39. & num.ſequent.
Sententia lata contra vnum prodeſt, vel nocet aliis, quando eſt eadem ratio vincendi, ibid.n.35.& 56
Sententia iniqua non fouet Victori in foro conſcientiæ, p.284.n.12
Iudicio iniquo vtens ſcienter peccat, p 284.n.13
Sententiæ retractatio iudicatur *remiſſiuè*, per plures quæſtiones, p.336.n.4.& n 12
Sententia quæ condemnat ad certam quantitatē de fructi quibuſdam quando exequatur nec poteſt exequi niſi facta liquidatione, p.309.n.4
Executio ſententiæ non debet ſeparari à liquidatione nec ſeparatur à conditione & de aliis, p.310.n.5.6. & 7
Sententia lata in prætextu iuramenti. reuocari valet, & quæ fundatur præſumptione, p.338.n.13.14. & 15
Sententia prætextu nouorum inſtrumentorum retractatur, ſi ea producens iuret, ac probet ſe illis nunquam notitiam habuiſſe: & quid prætextu ſolutionis ex inſtrumento nouiter reperto, ibid. n.14.18 19. 20. & 21
Sententia interlocutoria, qua pronunciat Iudex ſe incompetentem, quando ab eodem reuocari queat, pagina 578. n.44 45.46. & 47
Sententia diffinitiua nequit reuocari ab eodem iudice: fallit, ibid.n.48. & 49. in lata prætextu falſorum inſtrumentorum, ibid n.50. vel contra notorium facti, ibid.n.51. aut ſi eſt nulla, & iniuſta, ibid.n 52. & 53, vel ſuſpecta de fraude, ibid.n.54. aut per falſos teſtes, & inſtrumenta, ibidem num.55
Sententia lata ex præſumptionibus, poteſt retractari; item ex conſilio Doctoris, ibid.n.56 & 57
Bannitus ad opponendum contra Sententiam non admittitur, niſi reſtitutus à Principe, vel à Senatu, p.305.n.19
Sententia tranſactis diebus datis ad appellandum adhuc ſuſpendi poteſt, vt exequatur, vt in prægnante muliere, p.306. n.20. & de aliis, ibid n.24. & n ſeqq.
Sententia lata in die feriato differtur exequenda die non feriata, ibid.n.21
Sententia in rem iudicatam tranſacta, qualiter non exequitur Meretrix aliquem in maritum petens, ibid.n.22
Sententia Arbitrij, pendente reductione non exequitur, ibid. num.23
Sententia exequi incepta in cauſa decapitationis quando ſuſpendatur, quando ex remiſſione proceſſus, ibid. num 24. & 25
Sententia in qua vertitur periculum animæ etiam ſi excommunicationis ſit non tranſit in rem iudicatam, p.281.n.31. & 32. & in quolibet alio caſu, n.34
Diuortij lata Sententia ſi conſtet Eccleſiam fuiſſe læſam qualiter retractetur, vel non diſtinguitur tripliciter, p.285.n.1. 2.3.4.5.6.7. & 8
Sententia, quæ ex conſenſu coniugum iudicauit matrimonium eſſe verum non retractatur, & ſi metus interueniſſet, p.286.n.9. & 10
Sententia diuortij lata per teſtes corruptos, probata corruptione, retractari valet; quid in aliis ſententiis, ibid.n.11
Sententia ſuper Matrimonio lata non retractatur, etiam ex confeſſione, in cujus fauorem eſt lata, & errorem allegat, & de ratione, p.285 n.1. & 3
Sententia in aliis cauſis vbi tranſit in rem iudicatam: poteſt retractari ex confeſſione eius, pro quo fuit lata, ibidem num.3
Sententia ſuper Matrimonio lata non tranſit in rem iudicatam, allegato impedimento impotentiæ, ibid. n 4 5. & 6
Sententia in fauorem Matrimonij lata non tranſit in rem iudicatam, allegato impedimento dirimenti: ſecùs de alio, ibid.n:7. & 8
Sententia in cauſa Matrimoniali prolata contra veritatem, vt vitium continens per partes irremiſſibile retractatur, etiam ſi poſt Sententiam ſecundum fuerit contractatum, ibidem n.9.10. & 11
Sententia diffinitiua nequit ferri ſub conditione, ſecus interlocutoria quid ſi ſub conditione extrinſeca, p.350. n.36. 37. & 38
Sententia lata contra prælatum, & rectorem beneficij, nocet, & præiudicat ſucceſſori & œconomo, & fiſco, & aliis ſucceſſoribus, p.380.n 1. & 2
Sententia lata ſimpliciter contra reſignantem, nocet reſignatario, ibid.3, & 4
Sententia lata contra vaſallum, ſeu ſubditum nocet Domino, circa ſubiectionem, quoad poſſeſſionem, non quoad proprietatem, ibid.n.5
Sententia contra ciues, vel homines alicuius loci, præiudicat omnibus ſequentibus, etiā ſi non ſint hæredes condemnatorum, ibid.n 6
Sententia lata contra mercatores, & datorios gabellæ, ſeu pedagij, præiudicat aliis ſucceſſoribus, ibid n.7
Sententia lata ad fauorem, vel contra aliquos alicuius artis, iuuat vel nocet ſuccedentibus: ibid.n.8
Sententia lata in fauorem vnius fratris in ſedilibus, iuuat alteri fratri conſanguineo, ibid.n.9
Sententia lata contra legitimos adminiſtratores, ſucceſſoribus, & aliis præiudicat, ſi fideliter litem tractauerunt, ſecus ſi doloſe, & qualiter colluſio probetur, ibid.n.11
Sententia lata in fauorem vnius ex delinquentibus prodeſt aliis in delictis connexis: quid ſi condemnatoria, p.322. num.25

Digitized by Google

pag. 312.n.2.quid in non connexi, à num.10

Sententia condemnatoria aduerſus delinquentem principalem, nocet alteri, qui tenetur in conſequentiam, ibid. num.13

Sententia lata contra oceſſores defuncti, præiudicat hæredibus, ſed qualiter, ibid. n.14 & 15

Sententia lata contra principalem, delinquentem à quo tempore nocet bonorum poſſeſſoribus in delictis, vbi prohibita eſt alienatio à die commiſſi delicti, pagina 323. numero 16

Sententia lata contra ſeruum ex delicto capitali, nocet Domino, ita vt eo non citato exequatur, ibid.n.17

Sententia lata contra filium, quatenus præiudicet patri in legitima, ibid.n.18

Sententia ſuper Iurepatronatus valebit, ſi canonicatur ex actis, p.217.n.25

Sententia probat acta in antiquis, & in cenſuris, ibidem, num.17

Acta inducunt eſſe, & producunt ſubſtantiam ſententiæ, p.218.n.18

Sententia quæ declarat quem nobilem eſſe in ſanguine, prodeſt aliis, quia eſt Ius reale, non perſonale tantum, & prodeſt etiam collateralibus, p.383.n.21.22.& 23

Sententiæ duæ, quarum ſecunda eſt executio primæ, ſi ab hac non appelletur, nec à prima, p.489.n.11

Sententia interlocutoria, quando contineat damnum irreparabile, p.399.n.36.& ſequent.

Sententia propriè dicitur transacta in rem iudicatam, quando ab ea nequit appellari, p.293.n.14

Sententia dicitur res iudicata, quando iam ab ea nequit appellari, ibid.n.15

Sententia, vel arbitrium contra formam Iuris non valet, etſi confirmetur à Papa in forma communi, pagina 616. num.3

Sententia, vt valeat debet eſſe ſine obſcuritate, pag. 141. num.7

Sententiæ validitas in dubio præſumitur, & ſic pronuncianda, ne actus pereat, ibid.n.8

Sententia lata in cauſa ſtatus, facit Ius ſi ſit cum legitimo contradictore, p.312.n.13

Sententia lata ſuper Iure decimarum, citato rectore titulum non habente, non nocet ſucceſſoribus, ibid.n.14

Sententiæ latæ contra Ius non tenentur partes ſtare quando committitur cauſa arbitris de Iure, & de facto, pag. 617. num.1

Compromiſſi forma eſt ſequenda, ibid.n.2

Sententia lata contra Epiſcopum, vel Abbatem, præiudicat ſucceſſoribus in Iuribus realibus dignitatis, ſecus in perſonalibus, p.386.n.51.& 54

Sententia lata in ſucceſſione maioratus, ſeu adiudicatione, vel ſucceſſione bonorum aliquorum, eius reſpectu differentiam, vt ſucceſſori noceat, ibid.n.52

Sententia non exequitur intra tempus proponendæ appellationis, p.297.n.72 & 73

Sententia lata à publico excommunicato, nondum denunciato, eſt valida: quid ſi pars, in cuius fauorem lata eſt, ſciuit illum eſſe excommunicatum, p.359 n.7.& 8

Sententiæ conformes quæ dicantur, p.380. n 33. & duæ faciunt rem iudicatam, ibid n.36

Sententia in partibus quam authoritatem habeat, pag. 238. n.12.& 13

Sententia ſecunda eſt exequibilis, ſi prima talis erat, pag.489 n.7.& 10

Sententia *de remate* truncata in gradu appellationis, non reuocat effectum executionis, ibid.n.8

Sententia nulla, non conualeſcit, eo quod ab ea non interpoſitaſit appellatio, p.146.n.16

Sententia iuſtificatur ex actis, p.207.n.25.& num.ſequent, alias erit nulla, ibid.n.26. Fallit, ibid.n.27

Sententia extra Curiam Romanam latam, non exequitur, niſi conſtito de bono Iure, ibid.n.23

Sententia ſuper dote quando tranſeat in rem iudicatam, p.181. n.38.& num.ſequens.

Sententia in ſponſalibus de futuro, qualiter tranſit in rem iudicatam, probato aliquo impedimento, ibid.n.39

Sententia in cauſa Matrimoniali reſpectu tertij illud impugnantis, tranſit in rem iudicatam, alij contra, ibid. n.40. & 41

Sententia circa expenſas, in matrimoniali litigio factas, tranſit in rem iudicatam, p.182.n.41

Sententia in cauſa matrimonij lata, detecto errore etiam poſt annos 40.retractari queat, ibid.n.43

Sententia lata contra Ius litigatoris a qua non eſt appellatum, tranſit in rem iudicatam, nec retractatur, fallit in decem caſus remiſſiuè, p.334.n.12

Sententia, à quo appellari poteſt, dicitur abuſiuè, pag.293. n.20.

Sententia tranſit in rem Iudicatam, quando qui appellauit non fuit appellationem proſequutus coram ſuperiore, p.294.n.21

Sententia per totum criminalis, & matrimonialis, non tranſit in rem iudicatam, etiam poſt tempus, ibidem, numero 22

Interlocutoria ſententia, quando habeat vim diffinitiuæ & an liceat proſequi cauſas: & de aliis quæſtionibus remiſſiuè, pagina 173. numero 3. 4. 5. 6. & 7.

Sententia interlocutoria lata à quolibet Iudice expreſſo errore eſt nulla, p 253.n.25

Sententia lata expreſſo errore contra legem loquentem, tantum in ſimili caſu valet, ibid.n.26

Sententia lata à Laico inter Eccleſiaſticos in poſſeſſorij cauſa obſtat agenti coram Eccleſiaſtico, p.14.n.5

Sententia expreſsè ſeu tacitè approbata tranſit in rem Iudicatam, p.308.n.4

Sententiæ reuocatio facta poſt appellationem, correi non prodeſt ei tacitè, aut expreſsè conſentientibus, ibid. num.5

Sententia lata in cauſa ſtatus, nocet victo, quo ad omnes, qui dixerint, & allegauerint, quod ille ſit ſeruus, vel libertus, ſi citati fuerint, aut ſciuerint litem, p.383.n.13.14. & 15

Sententia lata in cauſa ſtatus contra abſentem, non nocet aliis, ibid.n.35

Sententia lata ſuper ætate non præiudicat aliis, & quare, ibid. n.36.& 17

Sententia lata in cauſa nobilitatis, ſi litigatur cum eo, ad quem negotium principaliter ſpectat, præiudicat aliis ſecus aliter, ibid.n.18.& 19.

Sententiæ vulgò *de remate*, reuocatur inſtrumento nouiter reperto, p.340.n.11

Sententia valet ipſam ſi expreſsè non pronunciet ſuper exceptione reſeruata, quid de oppoſita exceptione in vim dilatoriæ aut peremptoriæ, p. 19,n.4.& 5.

Sententia lata, qua quis pronunciatur ſeruus, ſeu libertus Titij, non nocebit, quoad alios, non habentes Iura Titio, p 382.n.10

Sententia lata, qua quis pronunciatur ſeruus ſeu libertus Titij non nocebit, quoad alios, non habentes Iura Titio, p. 382, num.10

Sententia lata non nocet in vim exceptionis ſucceſſoribus, p.386.n.46

Sententia ſuper maioratu, aliter nocet hæredi, & ſucceſſori ſimul, ac ſoli deſcendenti, ibid n.47

Sententia lata à Iudice excommunicato, eſt nullius momenti, etiam ſi plures, vnus ſit ligatus, p.257. num.6.7 & 8.etiam ſententia interlocutoria, ibid.n.9

Sententia exequitur, ſi appellatio ab eo extiterit friuola, p.479.n.1

Sententia lata contra emphiteotam, vel feudatarium in poſſeſſione, non nocet Dominis, etiam ſcientibus, pag. 379. num 7

Sententia lata pro Domino directo, prodeſt habenti dominium vtile ſi à directo cauſam habet, ibidem, num.8

Sententia lata contra proprietarium, nocet vſufructuario, ſcienti, ibid.n.9

Sententia lata inter contrahentes, nocet Domino, quoad laudemij repetitionem, ibid.n.10

Sententia queit ex cauſa retractari teſtibus de nouo repertis, p.340.n.16

Sententia lata prætextu falſi inſtrumenti, nunquid ipſo Iure, aut ope reſtitutionis retractetur, ibid p 37

Sententia complectitur omnes condemnatos in ea, pag.418. num.39

Sententia inter alios lata regulariter aliis nocet, aut prodeſt quoad præſumptionem quandam, quæ oritur in fauorem eius, pro quo lata eſt quæ præſumptio poſita eſt arbitrio Iudicis, p.374.n.17.& 18

Sententia ex Iuris rigore non retractatur prætextu teſtamenti nouiter reperti, ſecus de æquitate, p.339.num,ſeq. expenditur num,14

Sententia lata contra Regem, ſeu eius perſonas queit retractari, ibid.n.3

Sententia & tranſactio æquiparantur, ibidem, numero 9. & 10

Sententia temporis antiqui, dicitur ritè, quæ lata, pag.288. num,4

Sententia quæ tranſit in rem iudicatam, facit ius, & habetur pro veritate, ibid.n.5

Sententia poteſt à Iudice proferri contra vnum ex pluribus accuſatis in eodem libello, & cauſa proſequi; deinde contra alios, & vno appellante non exequitur, pag. 323. num. 24. & 25
Sententia mortis lata in aliquem, per quod tempore exequi, ſuſpendatur tertio comparente, & dicente ſibi eſſe obligatum damnatum ad reddendam rationem, ibidem numero 26. & 27
Sententia, & inſtrumenta exequi valent pro expreſſis, & tacitis dependentibus, pag. 302. num. ſequent. fallit, ibid. n. 8. 17. & 18
Sententia in poſſeſſorio poteſt argui de nullitate, pag. 481. num. 12
Sententia retractatur ad dictum teſtium conſpiratorum, pag. 344. num. 1
Statuta laicorum, ſeu leges præcipientes, vt laici non ſoluant decimas non ſolitas ſolui; numquid abſque approbatione pontificia valeant, p. 120 n. 26. & 27
Sententia lata contra poſſidentem, naturaliter, non præiudicat, poſſidenti ciuiliter, p. 387. n. 65
Sententia inter alios lata, tunc nocet, aut prodeſt aliis quoad Ius publicum, ſi cauſa fuerit examinata, quoad hoc commodum publicum, ibid. n. 66
Sententia inter alios lata, regulariter, non facit Ius, niſi quis ſit intruſus, lite pendente, ibid. n. 67
Sententia lata contra principalem reum, poteſt executioni mandari, contra eum, qui rem litigioſam emit, ibidem num. 68
Sententia lata à Iudice appellationis, non tranſportatis actis eſt nulla, pag. 219. n. 41
Sententia lata vltra petita eſt nulla, fallit, pagina 214. numero 22. & 23
Sententia pro fructibus decurrendis cenſus, annui legati, & aliorum, qualiter valeat, & qualiter formetur, pag. 259. num. 2. & 5
Sententia interlocutoria bis confirmata, tranſit in rem Iudicatam, ſic, vt nec exceptio nullitatis admittatur, p. 580. num. 47
Sententiam obtinens contra Ius litigatoris peccat mortaliter & tenetur reſtituere, p. 259. n. 7
Sententia lata contra priuilegium partis, valet ipſo Iure, & de ratione, p. 246. n. 21. & 22
Sententia ſuper attentatis lata quodam modo ſapit naturam meri poſſeſſorij, & qualiter, pag. 527. n. 44
Sententia contra mortuum lata eſt ipſo Iure nulla etiam ſi viuere putaretur, & de ratione, pagina 225. numero 1, 2. & 3. quid de lata contra febricitantem, ibid. num. 5. fallit, num. 6
Sententia debet eſſe conformis libello, qualiter contingat, p. 234. n. 19 21. & 22
Sententia, quæ continet iniuſtitiam litigantium poteſt retractari, p. 278. num. 10. & 11
Sententia ſuper non Matrimonio legitimo, quod reuera legitimum eſt, continet iniuſtitiam litigantium, & retractatur, ibid. n. 11. & 12
Sententia Matrimonij à qua decendio appellatum non eſt querelæ remedio quit retractari, & ſi non appellatione, ibidem numero 13. & 28. ibi qualiter ad id agatur.
Sententia ſuper Matrimonio, non tranſit in rem iudicatam quoad veritatem, ſed quoad ſubtilitatem benè, & ſic eam impugnans debet allegare aliquam rationabilem cauſam, ibidem num. 14. & 15. de qua Iudex cognoſcet prius, ibid. 16
Sententia ſuper Matrimonio, quare non tranſeat in rem iudicatam; aliæ verò ſententiæ ſic tranſacto tempore ad appellandum impugnatur, pagina 279. n. 17. 19. & 20. ſatisfit, ibid. n. 21
Sententiæ quæ poſſunt in rem iudicatam tranſire ſunt in duplici differentia, ibid. n. 21
Sententia pœnæ corporalis damnans, à qua non eſt appellatum; tranſit irreuocabiliter in rem iudicatam, pag. 280. numero 22
Sententia lata contra extrauagantes conſtitutiones Synodales, & leges municipales eſt nulla, pagina 252. numero 15. 16. & 17
Sententia lata contra extrauagantes, maximè notas, & ſi non expreſſas in iure eſt nulla, errore expreſſo, ibidem num. 18
Sententia lata contra dicta Sanctorum Patrum, eſt nulla, ibid. n. 19
Sententia lata contra extrauagantes, de quibus dubitatur, valet, quid ſi producta aliqua ſit ... litio ante, ibid. numero 20. & 21
Sententia lata ab Arbitro contra leges, & Canones eſt nulla; quid ſi contra Ius Litigatoris, pag. 251. num. 51. quid in arbitratore, ibid n. 6
Sententia lata contra ſtylum & conſuetudinem eſt nulla, ibid. num. 7. 8. & 9
Sententia Iudicis, ex quibus dici queat iniuſta, pagina 256. num. 1. & 2
Sententia dicitur totaliter iniuſta, & nulla, quæ pronunciatur contra facti veritatem, vel qua ſpoliatur aliquis re, vel Iure ſuo, ibid. n. 3. 5. & 7
Sententia lata, cauſa cognita executione mandatur, nec impeditur à tertio, ſed illi cauetur de indemnitate: p. 316. limitatur, ibid. n. 34. 36. & 37. cum aliis.
Sententia inter alios lata, non impeditur exequi à tertio, qui dum ſciuit litem acquieuit, donec ea lata fuit, pag. 317. num. 44
Sententia lata inter duos litigantes in cauſa ſtatus, præiudicat tertio, p. 582. n. 5
Sententia lata, qua pronunciatum eſt quem eſſe hæredem cum beneficio inuentarij, nocet creditoribus, etiam non vocatis, ibid. n. 6
Sententia declarans beneficium eſſe patrimoniale, vel non facit fidem inter omnes, ibid. n. 7
Sententia valet lata contra formam illam, ſi Pontifex commiſerit cauſam, vt ſi actor talem rem probauerit, in eius fauorem pronuncietur, pagina 289. numero 9. 10. & 11
Sententia appellatione deſerta, reddit ad Iudicem qui eam tulit, & ad quem effectum manet apud Iudicem ad quem, pag. 447. n. 16
Sententia habet Autboritatem rei Iudicatæ, ſi appellans non proſequatur intra tempus legis, aut Iudicis, pagina 438. numero 4
Sententia, quæ v. g. declarat aliquem eſſe debitorem Titij, licet non condamnet, meretur executionem, pag. 302. n. 20. & ſequent.
Sententia lata ſub conditione, ſi probabitur, non tenet, pagina 258. numero 20. & 21. contra numero 23. vide numero 25
Sententia lata circa res extra cenſuras; conualeſcit appellatione deſerta, pag. 549. num. 14. & num. ſequent. & quæ ſit differentia,
Sententia, quæ continet errorem tolerabilem: valet; & ſi ſit iniuſta, quid ſi prætermittatur ordo, pagina 256. numero 6. & 7
Sententia lata in beneficij prouiſione pro vno omiſſo digniori, qualiter valet, in ſimplici beneficio, aut curato, p. 257. num. 8. & 9
Sententia Iudicis pronuntiantia valere electionem à ſuſpenſis factam valida eſt, ſi error non exprimatur Iuris, ſecus econtra, ibid. n. 10
Sententia valet quibuſuis verbis lata, ſi contineat abſolutionem, aut condemnationem, ibidem numero 11. & 16
Sententia lata ſub conditione reſolutiua, valet, ibidem numero 12. 13. & 17
Sententia lata ſub conditione extrinſeca valet, ibidem numero 15
Sententia lata ſub conditione, ſi probatum eſt, non tenet, ibid. num. 17. & 19
Sententia contra Canones, & Leges prolata, nulla eſt, pag. 245. num 4
Sententia interlocutoria habens fataliter vim diffinitiuæ, vt poſt ſe non ſpectet ad aliam diffinitiuam, nequit ab eodem Iudice reuocari, & exemplificatur, pag. 377. num. 31. & 32. non aliter, ibid n. 33
Sententia lata contra inſtitutum, nocet ſubſtituto, qualiter p. 377. n. 12. & 27
Sententia notorie iniuſta, in qua conſtat de manifeſto grauamine, ex actis proceſſus, non exequitur etiam, ſi adſit clauſula, *appellatione remota*, etiam ſi commiſſio fuerit ampliſſima, pagina 316. numero 28. 29. & 30
Sententia prima non ſubſiſtit, ſi in ſecunda inſtantia ſit lata alia, & contraria, p. 335. n. 1. & 10
Sententia vt valeat debet ferri, partibus præſentibus, aut debet eas citare Iudex ad eius prolationem, ſi præſentes non ſint, p. 223. n. 51
Sententia non redditur nulla ex errore, qui ex actis colligitur, pag 275. n. 2
Sententia interlocutoria habens vim difinitiuæ debet in ſcriptis proferri, ſecus in alia interlocutoria, pagina 236. num 5. & 6
Sententia inter alios lata tertio, qui non litigauit non præiudicat, pag. 315. n. 24
Sententia nunquam tranſit in rem iudicatam, vbi adeſt peccati

Digitized by Google

cati materia , vel vbi Ius per partes non eſt remiſſibile , dum conſtat de his , pag.182. n.31

Retractare poteſt Iudex ſententiam, quoties de errore certior factus fuerit, ibid.n.25

Sententia præſumitur iuſta , quando ab ea intra legitima tempora non eſt appellatum, & allegantı iniuſtitiam incumbit probandi onus, ibid.n.27.& 29

Sententiæ iniuſtitia poteſt probari , tam reſpectu meritorum cauſæ , quam ordinis proceſſus, ibidem numero 27. & 28

Sententia ſuper Matrimonio tranſacto tempore ad appellandum quoad inſtantiam cauſæ tranſit in rem iudicatam, ibid. num.28

Sententia in appellatione lata etiam ſi confirmat primam,eſt ,quæ ſola actionem ex iudicato producit , pagina 412. numero 19

Sententia quæ valeat lata à Iudicibus diſcordantibus,pag.483. n.7.8.9. & 12

Sententia quæ profertur cum maiore parte votorum præfertur : quid in æquali Iudicantium , ibidem numero, ibid.

Sententia in qua ſumma debeat intelligi , quando ex tribus Iudicibus , vnus condemnat in 3. alias in 10. in tertius in 13. ibid. n.9

Sententia contra hæredem Mariti lata non nocet vxori legatariæ, pag.378. n.22

Sententia lata contra Venditorem hæreditatis nocet Emptori, ibid. num.23

Sententia lata ſuper inhabilitate Teſtatoris nocet ſubſtituto, ibid. num. 26

Sententia lata contra hæredem nocet ſubſtituto , ſi ſciat litem agitari cum hærede, ibid. n. 27

Sententia lata pro locatore , prodeſt , vel nocet conductori, ſic vt agere volentibus obſtat exceptio rei Iudicatæ,p.379. num.5

Sententia pro locatore lata , non poteſt executioni mandari , ad inſtantiam conductoris, ibid. n.6

Sententia excommunicationis lata ab excommunicato occulto , & tollerato , valida eſt , pagina 360. numero 19

Sententia interlocutoria poteſt quandoque de eodem Iudice ferente , reuocari etiam ſit tranſacta in rem iudicatam , pag.376. num. 15. & 16. & numeris ſequentibus. Et an prima per ſecundam contrariam cenſeatur reuocata , ibidem numero 20. quid de lata conſenſu partium , ibidem numero 23. aut ex relatione peritorum , ibidem numero 24. num ex eiſdem actis , num.29. fallit, ibid. n.30

Sententia non reuocatur prætextu priuilegij nouiter reperti, pag. 341. n.7

Sententiæ extra matrimonium iniuſtæ tempore tranſacto, ad appellandum reſtitutione petito, queunt reſcindi : quid in matrimonialibus, p.287. n.16

Sententia lata contra hæredem , nocet legatariis , ſeu fideicommiſſariis , pagina 358. fallit ſi lata ſit propter hæredis contumaciam, ibid.n.17.18.& 23

Sententia qualiter valeat exequi à tempore renunciatæ appellationis , pagina 436. numero 1. 2. & 3. ob id quid quandò appellatio eſt alteri parti communis.

Sententia lata contra Debitorem , antequàm cum Creditoribus contraxerit , nocet eis etiam neſcientibus , quid poſt contractum , pagina 376. num. 6. & 7. & ad caſum, ibid. num. 10

Sententia lata in iudicio Actorum , nocet Creditoribus , cum Reus probauit de dominio , pag.377. n.8

Sententia lata contra Creditores , quando præiudicet Debitoribus, ibid. n.9

Sententia lata contra Canones , & Leges , ſi non exprimatur error, non eſt nulla , vide pagina 243. numero 10. 26. 34. & 35

Sententia lata ſuper pignore contra Debitorem quando noceat Creditori, pag. 376. n.1. & 23

Sententia quælibet condemnatoria , ſecum trahit executionem, pag.429. n.38

Sententia lata ſuper lite cœpta cum maioratus ſucceſſore,non nocet aliis ſequentibus viuente poſſeſſore , ſed lata inter ſucceſſorem , & poſſeſſorem maioratus , nocet aliis,p.387. num. 58

Sententia , & acta alia contra maioratus poſſeſſorem ſucceſſoribus nocent , aut proſunt , ſi litem proſequutus ſit cum bona fide ; & contra dolum , ibidem numero 60

Sententia contra Regem lata præiudicat eius filio primogenito, ſi hæres ſit patri, ibid. n.61

Fermoſin. de Exceptionibus.

Sententia lata ſuper ea controuerſia an ſit maioratus , vel non , vel an bona ſuper quibus litigatur ſint vinculata vel libera nocet ſucceſſor, pag. 383. n 39

Sententia lata ſuper ſucceſſione maioratus videtur vt non noceat ſucceſſoribus, ibid.n.40

Sententia lata poteſt optimè retractari prætextu fallatiæ, & fraudis, pag.306. n.27

Sententia quandoque retractari poteſt, quoties eius cauſa redditur ad non cauſam errore detecto , ibidem numero 28

Sententia lata poſt lapſum temporis proſequendæ appellationis non valet, vt latám à non ſuo Iudice, pag.444. numero 3

Sententia lata in cauſa ſtatus, hoc eſt ingenuitatis cum legitimo contradictore facit ius quoad alios, pag.382.n.3. & 4. fallit,ibid.n.8. & 9

Sedere vt pronuncietur Sententia , cur deſideretur, pag. 237. n. 16.17. & 18

Sententiæ maturitas deſcribitur ſedendo , ibidem numero 17

Sententia non vitiatur errore calculi , nec tranſit in rem iudicatam , pag.154. num.5. num. 7. vbi diſtinguitur inter magna, & parua.

Sententia lata in cauſa criminali tranſit in rem Iudicatam pagina 283. numero 45. & 46. expenduntur *l. liber homo ff. ad legem Aquiliam l. vnica* 18. §. *penult. ff. de quæſtionibus.*

Sententia lata à delegato contra ius Litigatoris valet, p. 150. num. 1. & 2

Sententia tertiò præiudicat quando lis eſſet inter alios , & ſuper re tertio tangenti , ſi ipſe ſciat , & taceat, pag.326. num. 1

Sententia Papæ, ſeu Principis Ius facit, pag.333. n.3.& 6. vbi fallit quadrupliciter.

Sequeſtratio.

Sequeſtratio fructuum rei poſſeſſæ tenet non obſtante appellatione, pag.301. n. 30

Sequeſtratio num dicantur attentata facta appellatione pendente, remiſſiuè, p. 330. num.1

Seruitus.

Seruitus non tollitur tempore , ſed tantum paratur exceptio, pag. 208. n. 25

Seruitutis vſucapio procedit ſi non vi , non clam , vel precariò poſſideatur, p.94. n. 30

Seruitutes diſcontinuæ ad Eccleſiam ſpectantes præſcribuntur annis 40. & procedit etiam in hoſpitalibus , & Monaſteriis, p.97. n.22.& 23

Seruitutis traditio , non aliter fit , quàm per patientiam vtendi, pag. 150. n. 9

Seruitutes Ruſticorum prædiorum , & vrbanorum vſucapi nequeunt Iure , ſecus vtilitatis cauſa , pagina 203. numero 7. & 8

Seruitus competit longo vſu , non Iure præſcriptionis , ibid. num.9. 10. 11. & 12

Seruitus poteſt longo tempore capi , & ſi non vſucapi. pag. 204. num. 13

Seruitus Iurium incorporalium continua , aut diſcontinua quanto tempore præſcribatur , pagina 202. num. 5 & 6. aliter, num. 7

Seruitutes quæ non habent cauſam continuam , non præſcribuntur , niſi tempore immemoriali ſi habeant cauſam continuam tempore ordinario , pagina 204. numero 18. & 19

Seruitus Iuris paſcendi , requirit tempus immemoriale fallit, ibid. num.20. & 21

Seruitus paſcendi , quando tempore ordinario præſcribatur, ibid. num. 21

Seruitus perſonalis , & ſi diſcontinua præſcribitur ordinario tempore,ibid. num. 22

Seruitutes diſcontinuæ in rebus Eccleſiæ quanto tempore præſcribantur , ibid. n. 23

Immemorialis præſcriptio in ſeruitutibus nunquam cenſetur excluſa, p.203.n.24

Seruitutes longo tempore acquiruntur, ſed non vſucapiuntur , fallit, p. 203. n. 22

Seruitutes diſcontinuæ tempore ordinario poſſunt præſcribi, vel amitti, p.204

Seruus.

Seruus peculiaris dicitur qui minimum habet peculium, pa-

Index Rerum,

gina 346. numero 20

Signatura.

Signatura ex ſtylo recepto & Pontificia conſtitutione, non committit appellationem cauſarum non excedentium valorem Ducatorum ſexdecim aurei de camera, pagina 481. num. 4

Simonia.

Simonia non committitur in rebus minimis, pag. 195. numero 10

Sol.

Sol Iuſtitiæ eſt prodens, ac redarguens opera tenebrarum, pag. 293. n. 12

Solemnitas Iuris in cauſis breuioribus eſt rem. pagina 346. numero 21

Soluere.

Soluere condemnatus, non ſatisfacit dando pignora, vel fideiuſſores, pag. 273. n 16

Soluens ſecreto qui mutuum accepit, qualiter reſpondendo liberetur. Et quid ſi ſit ſtatutum, vt debeat ſimpliciter reſpondere affirmando, vel negando, p. 41. n. 21. 22. & 23. & q. 2. à num. 1

Soluere, & dare pignora, non ſunt æquipollentia, pagina 273. num. 20

Solutio.

Solutio non præſumitur niſi probetur, quid ſi tranſierit decennium, p. 203. n. 11. & 12

Solutio eſt exceptio, & quando opponatur quid in ſtricta diſputatione, p. 38. n. 22. & 24

Solutio, acceptilatio, præſcriptio tua non intereſt annumerantur inter exceptiones animales, ibid. n 23

Solutio oppoſita ex inſtrumento nouiter reperto, facit, vt retractetur ſententia antea lata, pag. 358 num. 19. & 20. vbi contra tres ſententias, ſi victus habet probabilem ignorantiam.

Solutio facta per vnum ex pluribus, qui ad rem, vel intereſſe tenebantur liberat alios, ſecus ex delicto, pagina 323. numero 21. & 22

Specificata.

Specificata intelliguntur quæ ſunt in termino ad quem ſit relatio, pagina 188. numero 7

Spoliatus.

Spoliatus agens rei vindicatione probare tenetur Dominium, pag. 194. n. 4

Spoliatus & eiectus eſt ante omnia ad poſſeſſionem reſtituendus in priſtinum ſtatum, p. 325. n. 17

Spoliatus, vbi Ius commune reſiſtit, non reſtituitur, p. 188. num. 12

Spoliatus decimis, beneficio, vel alia quacumque re ſpirituali, non reſtituitur, ſi aduerſus ipſum obiiciatur tituli defectus, ibid. n. 13

Spoliatus, vbi imminet ſcandalum, ſeu periculum, non reſtituitur caſus de facto, p. 82. n. 34. & 35

Spoliator.

Spoliator ad omnem cauſam tenetur, pagina 538. numero 37. & 39

Statutum.

Statutum appellationem prohibens, ſtrictè interpretatur, pag. 305. num. 13

Statuti iniquitas non tranſit in rem Iudicatam, pag. 430. numero 44

Statuta confirmata à Papa dicuntur Papalia, pagina 608. numero 23

Statuta duo referuntur Bononiæ, & Florentiæ de tempore aſſignato ad ſententiandum, aut finiendam inſtantiam, pag. 242. n. 15

Statutum quo cauetur vt creditor ſi debitum intra certum tempus non petit cadat à iure ſuo, quo pacto valeat, expenditur quatuor concluſionibus, pagina 210. numero 9. & 14

Statutum valet, quatenùs debiti probationem infrigit ſecundùm aliquos, alij diſtinguunt tripliciter, ibidem numero 10. & 11

Statuta ſunt plura apud Italos, quibus cauetur, vt niſi creditor intra certum tempus non petat ſibi debitum excludatur, pag 211. n. 13

Statutum vt creditor cadat à Iure ſuo, ſi debitor eſt in mala fide, non tenet, ibid. n. 14

Statutum vt creditor à Iure ſuo cadat, debet eſſe iuſtum, ſi enim probationem infringit videtur iniuſtum, ibidem numero 15

Statutum quod ex iuſta cauſa infringit probationem valet etiam indebito iurato, ibid. n. 16. & 17

Statutum aut ſtylus augens, vel diminuens appellandi tempus valet, pag. 435. n. 55

Statutum quot tribuit inſtrumentis executionem intelligitur de liquidis, pag. 305. n. 6

Statuta prohibentia appellationem, reſtringuntur ad deciſoria litis, non ad emergentia, & incidentia, pag. 305. num. 10. & 13

Statutum de exequendis inſtrumentis eſt ſtricte intelligendum, p. 302. n. 20

Statutum diſponens, vt contra Eccleſiam currat, præſcriptio minori tempore annorum 40. non valet, pagina 127. num. 16

Statutum, quod Eccleſia nunquam præſcribat, non valet, ibid. n. 17

Statutum de præſcriptione crediti, nullo modo afficit Eccleſiaſticos, quid in praxi, p. 128. n. 10. quid in ſtatuto contra fœneratores, ibid. n. 18 & 20

Statutum de præſcriptione, non nocet Eccleſiæ hæredi creditoris, contra quem erat incepta, ibid n. 21

Statutum exprimens, vt creditor cadat à iure ſuo numquid tollatur obligatio, aut remaneat vis agendi, pagina 211. num. 18

Statutum quo cauetur, vt qui per decem annos aut 20. debitum non petit, cadat à iure non valet in vtroque foro, ibid. n. 19

Statutum quo cauetur, vt contractus, ſeu inſtrumentum cenſeatur poſt aliquod tempus fictitium valet, ibidem numero 20

Statutum diſponens actionem realem, vel perſonalem ſpatio 30. annorum, vel minori tolli ſecundùm quod Ius intelligatur, p. 212. n. 21

Stipulatio.

Stipulatio, ſeu factum vnius quando aliis noceat remiſſiuè, pag. 379. num. 1

Sententia lata contra principalem, citato fideiuſſori præiudicat, ibid. n. 2. & 3

Stipulatio vna tantum eſt in contractibus, etſi in vltimis voluntatibus, cenſeatur plura legata conditionalia, pag. 38. num. 3

Stipulatio rei alienæ valet, quid de emptione, pagina 210. num. 3. & 5

Stipulationis, & venditionis rei alienæ diſcrimen, ibidem num. 5. & 8

Subaſtatio.

Subaſtationis actus, & ſi tangat proprietatem etſi conſequutiuus poſſeſſionis, pag. 488. n. 4

Subditus.

Subditus qualiter poſſit acquirere Ius ſuperioritatis, p. 472. numero 52

Subditus nequit vti licentia ei data à Iudice excommunicato, p. 359. n. 10

Subditus non omninò quit præſcribere obedientiam aduerſus Prælatos, ſed ſe eximere ab vno vt obediat alteri benè poteſt, pag. 159. n 9

Subditi queunt recurrere ad Principem grauati à ſupremis Tribunalibus, p 469. n. 8

Subditi abſoluuntur ab obligatione obediendi ſuperioribus excommunicatis, p. 362. n. 5

Subiectio ad Romanum Pontificem nequit præſcribi, pagina 472. num. 34

Sublegare

Sublegare.

Sublegare poſſunt Papæ vel principis legatus, pagina 576. num. 6.

Submittens.

Submittens ſe Iuriſdictioni ſuperioris, quando pro appellante habeatur, remiſſiuè, p. 510. n.8

Subſidium.

Subſidij, & excuſari ſolutio eſt facienda appellatione remota nec admittitur recurſus per viam violentiæ, pag. 491. num.22. fallit in ceſſione, ibid. n.13

Succeſſor.

Succeſſor quilibet etiam poſt mille generationes ſucceſſor eſt fundatoris, non vltimi poſſeſſoris, pagina 386. numero 15

Succeſſor quando cenſeatur habere ignorantiæ cauſam de mala fide ſui anteceſſoris, p.97. n.15.& 16

Succeſſor numquid poſſit incipere præſcribere rem vitioſam defuncti, p.184. n.10.11. & 12

Summarium.

Summarium iudicium, caret forma veri iudicij, pag. 220. num. 9

Summaria cauſa in prima inſtantia talis eſt, vt executiua in ſecunda, p. 489. num 9

Superioritas.

Superioritatis Ius remanet ſemper Principi, pagina 469. num. 6

Supplicatio.

Supplicatio à ſententia, quando fiat, & in quo differat ab appellatione, pag. 294. n.15

Supplicatio prima, & ſecunda quando locum habeant, ibid. num.24. & 25

Supplicatio non cenſetur prohibita, appellatione prohibita, vbi quando fallit, ibid. n.15

Supplicatio ſecunda, quando admittitur eſt ſolùm ad Regem, & qui tunc Iudices nominentur, p.579 n.17

Supplicare licet ſecundo in duobus caſibus in audientiis Regiis, ibid. n.28 & 29

Supplicatio non dicitur à ſententia prima confirmatoria lata in Cancellariis duarum aliarum ſententiarum latarum à Iudicibus aliis inferioribus: fallit ſi ambæ, aut vna earum fuiſſet reuocata, p.379.n. 50. & 51

Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia ſecunda confirmatoria, ſeu reuocatoria lata in Cancellariis Regiis, ibid. numero 51

Supplicatio locum habet à ſententia Principis non appellatio, pag.579. num. 16

Supplicatio habet locum, quoad effectum ſuſpenſiuum, in quibus caſibus cum habet appellatio: fallit, ibid. num.17. 18. 19. & 20

Supplicatio ſecunda non admittitur à ſententia reuiſionis: fallit, ibidem numero 21. & 22. & in quibus cauſis, ibid. num. 25

Supplicatio ſecunda quando liceat in criminalibus, quando in ciuilibus de Iure noſtro Regio, ibidem numero 24. & 25

Supplicatio ad ſuperiorem non cenſetur ſublata, ex clauſula *appellatione remota*, vbi quod remiſſione petita non retardatur ſententiæ executio, pagina 589. numero 25

Supplicatio à ſententia diffinitiua, ſeu interlocutoria, intra quos Dies interponatur, pag.453 n.8

Supplicatio non admittitur in cauſis, quæ non recipiunt dilationem, p.484.n.3

Suſpectus.

Suſpectus nolens gratas audientias horis debitis diei præſtare litigatoribus, vt ſuſpectus recuſari valet Iure ciuili, & Diuino, pag.575. n.2.3.4.5.6.7.8.9 & 10

Suſpenſio.

Suſpenſio quatenus eſt cenſura, & pœna Eccleſiaſtica, pag. 420. num. 4

Suſpenſus.

Suſpenſus officialis ab officio ante ſententiam, vel poſt ſententiam, quando non obſtante appellatione nequeat exercere officium; quando autem appellatio illi proſit, late diſcutitur, pagina 554. num. 4. 5. & 6. facta diſtinctione inter ſuſpenſum extra ſyndicatum, vel in illo, & viſitatione, ibid n.6. 7. 8. 9. & 10

Suſpenſus ab officio, nec eligere, nec eligi poteſt, pag.365. num. 24

Suſpenſus ſimpliciter declaratus; numquid ex eo intelligatur ab officio, & beneficio, p.365.n.18

Suſpenſus licet appellet adhuc remanet ſuſpenſus, niſi ſuſpendatur in pœnam, p.555.n.7. & 8

Suſpenſus nequit prouideri ad nouam dignitatem, quouſque determinetur cauſa, p.555.n.8

Suſpenſus per ſententiam extra ſyndicatum, etſi appellando non amittat exercitium officij, pagina 556. numero 11. 7. 8. 9. & 10. at fallit in pragmatica depoſitorum.

Suſpendere Iudex ad quem tantùm poteſt totam cauſam Iudici, à quo in Articulis connexis non in ſeparatis, p.478. num. 6. & 7

Suſpicio.

Suſpicio ceſſat ceſſante cauſa ſuſpicionis, pagina 574. numero 5

Suſpicionis exceptio eſt allegauda, antè litem conteſtatam, in praxi aliter, p.535. num.4

T

Taberna.

Taberna, aut hoſpitium, vt fiant per Vaſſallos, num à Dominis, ſeu Barone prohiberi queat, pagina 583. numero 8

Taxatio.

Taxatio, & liquidatio non eſt noua condemnatio, ſed prioris condemnatio, pag.489. num.19

Tempus.

Tempus ad proſequendam appellationem, quale de iure aſſignetur anni aut biennij, ſiue triennij ex cauſa reſtitutionis, p.419. n.1.2. & 3

Tempus ad appellandum, iam vtile iam continuum eſt, & quid vtrumque vtile numeratur à ſcientia latæ ſententiæ, & intimatæ, p.434. n.18. 19. & 20

Tempus continuum currit de momento ad momentum, ibid, numero 21

Tempus impedito appellare non currit, & quali impedimento, ibid. n.22

Tempus ad appellandum, non currit pendente cauſa ſuper nullitate ſententiæ, nec agenti ſuper attentis, ibidem num. 23. & 24

Tempus eſt modus tollendæ, aut inducendæ obligationis, pag.103. n.2

Tempus non ponitur inter cauſas, ſed inter media extremorum, pag. 103. n.5

Tempus non eſt cauſa effectiua obligationis, ſed occaſionalis, ibid. n.6

Tempus immemoriale, & ſi vt laicus decimas acquirat non præſtet Ius, præſtat tamen probationem priuilegij, ſub cuius fama eſt continuata præſcriptio, pagina 27. numero 6

Tempus antiquiſſimum dicitur centum annorum, pagina 168, num. 7

Tempus aſſignatum ad litem finiendam, in dubio cenſetur datum inſtantiæ, & cauſæ, non Iudici, & quibus verbis intelligatur iſtis, & non Iudici præſtitum, pag. 142. num.20. & 21

Tempus proſequendæ appellationis, non currit tempore peſtis, nec compromiſſi pendentis, pag. 445. num. 43. aut ex protogatione partium, n. 45

Temporis diuturnitas, bonam fidem non præſtat, p.191.n.8

Tempus vnius ſuſpenſionis debet finiri priusquam ſubintret terminus alterius, pag.357. n. 17

Temporis reparatio poterat peti, non introductis appellationibus, p.441. n.18.19. & 20

Dies fatales fuerunt quatuor, ibid. n.19

Temporis mentio ad præſcribendum, intelligitur decem, vel viginti annorum, pag.100.n.4

Tempus quando currat iuxta clauſulam ex motu proprio, p.566.num.42

Tempus præſcriptionis in iuribus diſcontinuis duplicatur, intellige, pag. 92. n.15

Tempus abſentiæ deduci debet, paginâ 70. numero 29. 30 & 31

Tenebra

Tenebræ ſunt aptæ ad fabricandum falſum,& quæ clam fiunt, habent delicti ſpeciem, p.221. n.22

Terminus.

Terminus nulliter datur pendente appellatione articulo præiudiciali vero niſi pars non inſtet tunc enim iudex valide procedet ad vlteriora in cauſa principali vel ſi articulum deſpiciat,p.505. n.59

Terminus vterque parificatur, ſiue legis, ſiue hominis, ſi in eo appellatio non ſit proſequuta, pagina 444. numero 6

Terminus à neutra parte præuenira ſtatutus à Iudice, p. 451. num. 8

Terminus appellationis proſequendæ,non dicitur tranſactus, vt appellatio cenſeatur deſerta, ſi appellans miſit nuncium, aut arripuit iter, p.450. n.35

Terminus proſequendæ appellationis poteſt per partes coarctari, & abbreuiari: quid per Iudicem ,p.449 n. 19. 20. 22.& 24. aut in Rota,n.21

Termini aſſignatio ad appellandum fit à lege, ad proſequendam appellationem, fit ab homine, pagina 433. numero 32

Terminus legis, ſeu ab homine aſſignatus proſequenda appellatione differunt, p 449. n.17

Terminus ad ſe præſentandum appellans coram Iudice ad quem, nec ſit cum proceſſu cauſæ, pagina 448. numero 11. & 12

Terminus breuior quem à Iudice appellato deſignari ad concedendos Apoſtolos aſſignato, & ſi non petantur ex tranſacto, fiat appellatio deſerta, & poterit prorogari ab eo terminus datus, p.413 n.40 & 41

Terminus aſſignatus ad cauſam decidendam, incipit à præſentatione reſcripti, p.494.n.3

Tertius.

Tertius oppoſitor hodie non habet neceſſe, vt audiatur ſummarim probare de iure, ſeu intereſſe, quod habet, niſi alleget bona eſſe ſua, vt non debitoris executati,pag. 327. n. 10. & 11

Tertius ſe opponens, prætendens ſolùm ius pignoris, & prioris hypothecæ, non impedit executionem factam ad petitionem alterius poſterioris, p.327.n.15

Tertius appellans pro condemnato in criminalibus non appellante, fallit in confeſſis, & conuictis, pagina 314 numero 1.2.3. hodie conſanguineus tantùm admittitur, numero 2

Tertius vt præiudicetur, etiam ſciens, tutus eſt vt citetur, pagina 326. numero 2. 3. 4. & 5. remiſſiuè de nonnullis dubiis.

Tertius oppoſitor quis remiſſiuè, ibidem n. 6. & numeris ſequent.

Tertius ſi opponens executioni non admittitur, quoties adſit ſuſpicio fraudis, aut calumniæ, pagina 317. numero 42

Tertius non admittitur opponens,quando ſcit litigium,etiam data cautione, p 317. n.43

Tertius impedit executionem rei, ſuper qua non litigatur, pag.317. n 38

Tertius impedit executionem, ſi partes litigent contra ipſum, & quando ipſe poſſideret, ibid. num 40. & dum agitur actione perſonali, ibid. n.41

Tertius ſe opponendo, poſt tranſlatam ſententiam in rem Iudicatam, non impedit eius executionem, p.317.n.36

Tertius poteſt opponere de nullitate ſententia, comparens pro ſuo intereſſe, & impedire executionem trium conformium, p.580. n.43

Tertius ſe opponens non impedit proſequi Iudicium cœptum inter litigantes, dummodo tamen, cui adiudicatur caueat de reſtituendo,p.321.n. 1,2.3. & 4

Tertius comparens, poteſt impedire executionem trium ſententiarum conformium, etiam, pag. 313. num. 2. diſtingue, ibid. n.6

Tertius auditur ſe opponens,cum duo litigant ſuper dominio, aut poſſeſſione, p.320. n.1.2. & 3

Tertius, vt admittatur ad litigandum, debet prius nonnulla probare, ſeu legitimare, ibid. n.4

Tertius oppoſitor quæret finire Iudicium cum aliquo defuncto, ſeu viuo deſiſtente ſeu inuito, vt finiat, ſi ſua intereſt, pag. 329. n.2

Tertius ſingularis poſſeſſor cum titulo, & fide bona, præſcribit Ius non ſoluendi cenſum conſtitutum ſuper fundo, quem poſſidet, ſi tempore decennio, non ſoluerit, pag. 102. n. 29

Tertius impedit ſententiam exequi, quæ appellatur, *de tranco y remate*, pag.316.n.27

Tertius ſi appellat intra decem dies, & intra illos ratificatur appellatio faciet Iudex Eccleſiaſticus vim, ſi eum non admittat appellantem, p.435.n.38

Tertius ſe opponens executioni ſententiæ latæ ſuper beneficialibus, eam non impedit, præſtita victo cautione de eum defendendo contra tertium, p.314.n.9

Tertius poſſeſſor aduerſus debitorem, præſcribit ordinario tempore 10. vel 20. annorum viam exequutiuam,pag.100. num 13

Tertius poteſt pro ſuo intereſſe ſemper appellare, ſi iuſtam allegauerit cauſam, ſecus ſi non ei intereſt, pag. 315. numero 18. & 21

Tertius appellans, debet ſaltim ſummariè, & ſummariè cauſam appellationis probare, ibid. n.20

Tertius veniens ad Iudicium ad defendendum, vel quoad iuuandum, aſſumit litem in eo ſtatu, ac principalis pro ſe qui debebat, p.314. n.13

Tertius comparens, vt excludat priores litigantes, auditus de nouo. ſed non impedit litis examen inter eos, ibid. numero 14. 15. & 16

Tertius debet ius ſuum opponere ante addictum pignus, tuncque ſummarie cognoſcendum de eius iure, pag. 331. num. 4

Tertius ſe opponere poteſt de Dominio, & poſſeſſione ante addictum pignus: ſic vt impediat executionem, ſi celeriter, & in promptu doceat ex actis de Iure ſuo aliâs non, ibid. n 5. 6. & 7

Tertius docens in promptu de ſua poſſeſſione tantùm, vel de Dominio, impedit executionem, & ſufficit quod ſummariè doceat, ibid. num. 8

Tertius ſi venit docens de poſſeſſione, & Dominio, impedit executionem trium ſententiarum: fallit ſi iudicium iam penderet, ibid. n.8. & 9

Tertius opponens de poſſeſſione ſui Coloni, & conductoris, impedit inſtrumenti executionem, ibid. n.10

Tertius ratione pleni, vel qualis qualis præiudicij, poteſt executionem impedire, & de nullitate dicere,& eam proſequi, p.313. n.3. & 4

Tertius poteſt de nullitate actorum dicere, ſiue nunc fuerit vocatus, ſiue ad cauſam pro ſuo intereſſe comparuerit, item & appellare,ibid, n 4.5. & 18

Tertius ſe opponens executioni, quando eam impediat, vel non, p 314. n.6.7. & 8

Tertius de Dominio opponens, poteſt impedire executionem, ſi apparenter, vel probationes obtulit, pag. 332. num. 19

Tertius dum non ſe opponit de poſſeſſione, & Dominio, ſed tantum de hypothecis, tunc via ordinaria proſpicitur. Et quid ſi in promptu doceat de Dominio, & ſolet interloqui, *ſient*,pag.333. n.34

Tertius ſe opponere poteſt coram Iudice requiſito aut executore, & diſtinguuntur duo caſus pag.328. n.1. & 23. & ſigillatim, n.4

Tertius nequit executionem impedire, ſi principalis cum vitio litigioſi, aut dolo deſierit rem poſſidere, & ſi in promptu doceat de Dominio, & poſſeſſione: fallit,p.332. numero 23

Tertius vt impedire valeat creditoris executionem, debet iuſtam oſtendere poſſeſſionem, p.333 n.24

Tertius contra quem proceſſit contractus cenſualis executioni opponere ſe non poteſt de Dominio, & poſſeſſione nec de hypotheca tantum ſe opponens, ibid. n. 25. & 26. nec impedit de perſonali ſe opponens,ibid.n.27

Tertius opponens de hypothecaria cum conſtituto impedit executionem,& depoſiti reſtitutioné & de ratione,ibid.n.29

Tertius

Digitized by Google

Tertius poſſeſſor regulariter non exequitur, etiam ex contractu guarentigio; ſi tamen non eſt hæres, vel ſucceſſor, pag. 325. n.28. & 29
Executio porrigi poteſt aduerſus tertium titulo nullo, aut dolo poſſidentem, vel ſi ſimulatum contractum celebraſſet, & eo rem fuerit nactus, p.325. n.31
Tertij alienæ iuriſdictionis intereſſe habentes poſſunt citari, vt compareant coram Iudice alieno qui de cauſa cognoſcit, p.331. n.12. & 13
Tertio ſe opponenti, cauetur de indemnitate, licet ei opponatur de nullitate iuris ſui, de quo ſufficit, vt apparenter oſtendat, p.317. n.45
Tertius volens adhærere appellationi alterius id facit intra quinque aut decem dies à lata ſententia, pag. 431. numero 4
Tertius poſſeſſor regulariter non conuenitur, niſi excuſſo prius principali: pag. 325. fallit ſi aliud ex pacto, ibid. num. 32. & 33
Tertius poſſeſſor eſt admittendus, vt legitimus contradictor, quoties litigium eſt ſuper poſſeſſione, & ſi dominium non habeat, pag. 314. n.8.10. & 11
Tertius poſſeſſor à ſua poſſeſſione eiectus poteſt eam in continenti recuperare propria authoritate, etiamſi eſſet prædo, p.325. n.15 & 17
Tertij oppoſitoris materiam qui tractent, pagina 329. numero 16

Teſtamentum.

Teſtamentum pronuntiatum inofficioſum contra hæredes, nocet legatariis, p.378. n.14

Teſtis.

Teſtis perſona approbata à producente, nunquid ſit tam pro tempore futuro, ſed & pro præterito, pagina 291. numero 10. & 11
Teſtis perſona, num à producente cenſeatur approbata ex ſola productione verbali, ibid. n. 12
Teſtis cui obiicitur crimen per modum exceptionis qualiter venit puniendus referuntur nonnullæ ſententiæ, pag. 19. n.1.2.3. & 4
Teſtis illegitimus repellitur etiam, vt deponat in cauſa, pag. 421. num. 8
Teſtes, & inſtrumenta, etſi de iure controuerſum ſit, vt poſt concluſum in cauſa queant produci, pag. 341. num.1. & 2. hodie licet, n. 3
Teſtem producens pro ſe, nunquid contra ſe in eodem, aut alio in caſu in probet negatiuè, p. 290. n 4. & 5
Teſtem pro ſe producens, approbat & eius perſonam, ibid. num. 5
Teſtes de immemoriali deponentes, cuius ætatis debeant eſſe, pag.172. num. 34
Centenaria, & immemorialis præſcriptio, nunquid reſtitutionem admittat, p.173. n 36
Teſtes eneruatis, & reprobatis, quanta fides per ſententiam adhibeatur, remiſſiuè, p.348. n.12
Teſtes pro Eccleſia admittuntur prohibiti litigare, & criminoſi, pag.49. n.4
Teſtes valetudinarij, & alij, de quibus timetur, recipiuntur ad litem nondum conteſtatam remiſſiuè, pagina 615. numero 2
Teſtes contradicente parte quid probent, remiſſiuè, pag.344. num. 2
Teſtis inhabilitas, quæ non fuit oppoſita in prima inſtantia, queat poni in ſecunda, ibid. n.7
Teſtes non repulſati in prima inſtantia quando queant in ſecunda inſtantia requiſari, pagina 410. numero 10, & 11
Teſtes ad conſanguinitatem probandum remiſſiuè, pag.513. numero 4
Teſtes, & articuli directò contrarij, poſſunt poſt publicationem præſentari in cauſa criminali, ſicut in matrimoniali, p.404. n.2
Teſtibus examinatis abſque interrogatoriis creditur parte non opponente, p.18. n.14.

Theſaurarij.

Theſaurarij Regij, ſeu depoſitarij ſunt executiuè obligati ratione officij ad ſoluendas libertatis, pagina 303. num. 27

Titulus.

Titulus in præſcriptione quartæ funeralis verius eſt, vt ſubintelligatur, p.95. n.1.3.4.7. & 8
Titulus ex poſſeſſione decennali de iure in beneficiis non præſumitur, p.185. n.25. & 27
Titulus ad præſcribendas ſeruitutes non deſideratur, & ſaltim putatiuus, p.186. n.1. & 2
Titulus ſpectat ad ſubſtantiam vſucapione, pagina 140. numero 14
Titulus eſt origo Dominij, ita vt ſi ea ſit, vera titulus ſit verus, ſi præſumpta præſumptus, & pagina 178. num.7. in fin. n.3
Titulus pro hærede in ſuis hæredibus proficit ad vſucapionem, p.184. n. 13
Titulus in ſeruitutibus realibus non requiritur, ſecus in corporalibus, p.181. n.20
Titulus maximè neceſſarius eſt ad præſcribendum, pag. 96. n.3. 7. & 8
Titulus non eſt neceſſarius in præſcribenda libertate contra ſeruitutem, nec fides bona; ibid. n 4.6.9 & 15
Titulus de Clericis peregrinis non ordinandis in quo differat à titulo de Clericis peregrinantibus, pagina 598. numero 1
Tituli allegatio, & probatio, quando in præſcriptionibus ſint neceſſariæ, p.183. n.26

Transgredi.

Transgredi iura ex cauſa poſſunt à Iudice, pag. 254. n.8

Tranſigi.

Tranſigi nequit de his, quæ pendent ex teſtamento, niſi eius, verbis perſpectis, p.339. n.6. & 11

Tranſactio.

Tranſactio quare queat retractari, p.340 n.10
Tranſactio ex falſa cauſa corruit, p.249. n.51

Tranſitus.

Tranſitus de nocte, non conceditur, pag. 220. n.20

Tranſportatio.

Tranſportatio Actorum ita requiritur, vt eis non tranſportatis ſententia ſit nulla num ſequent. & de ratione, p.229. numero 40. & 43
Actorum tranſportationem, quæ deciſiones tractent, p. 231. numero 72
Tranſportare tenetur qui appellauit acta prioris inſtantiæ, pag. 231. num.72 & 73. & poteſt iubere appellationis Iudex, ibid. n.75
Complicatio actorum, ſeu tranſportatio, intelligitur facta ſi ex impedimento appelli non fiat, aut impedimento per recurſum ad curiam, p.231. n.76
Tranſportatio Actorum non iuſtificatur ex dicto Iudicis, pag. 229. num. 44
Tranſportatio Actorum procedit etiamſi cauſa fuerit commiſſa cum clauſula ſummarie, & quantum ſufficere videbatur in cauſa Eccleſiaſtica, & profana, ibidem n. 45. 46. & 47
Tranſportari an debeant acta irreleuantia, ibid. n.49. & 50
Tranſportationis actorum omiſſio vitiat ſententiam, fallit, p.230. n.51.52. & 39
Actis non tranſportatis, Iudex ad quem videtur carere iuriſdictione, ibid. n.57
Tranſportatio actorum, non requiritur, coram incompetente, ibid. n.58
Tranſportanda ſunt acta, non ſolum coram Iudice appellationis, ſed etiam coram alio quolibet, ibid. n.59
Tranſportanda ſunt acta, quæ debent influere in cauſam, non quando cauſa eſt diuerſa, ibid. n 60
Tranſportanda non ſunt acta facta in diuerſo Iudicio, etiam ſi multum conferat, ibid. n 61.62
Tranſportanda ſunt acta tantum ſententiæ, à qua appellatum, ibid. n.63
Tranſportanda acta in dubio intelliguntur integre, & allegant contrarium incumbit probatio, ibidem numero 64 & 65

Index Rerum,

Tranſportanda ſunt acta legitimè ſub actuario, vel ſucceſſore in eius officium: quid ſi ab alio notorio, ibid. n. 66. 67. & 68

Proceſſus extractus à notario, cenſetur in forma probanti, cui creditur atteſtanti, de integra Tranſportatione, ſeu alia extractione, p.131. n. 60

Tribunalis.

Tribunalia ſuprema, quæ in Regnis Hiſpaniæ, pag. 469. numero 3

Suprema Tribunalia habent poteſtatem à Principe, precario qui poteſt ad libitum diminuere, pagina 469. numero 9. 10. & 14

Tributum.

Tributi præſtatio in recognitionem vniuerſalis Dominij, tempore non tollitur nec cenſus ſic conſtituti præſcribuntur, p. 162. n.5

V.

Vacare vacuus.

Vacantium bonorum, nunquid acquiſitio detur, pag. 130. num. 10

Vacuam poſſeſſionem ingreſſus, dat alteri bona fide accipienti titulum præſcribendi ipſe furtum, & violentiam committur, pag 66. n.11. & 12

Valor.

Valor rei litigioſæ conſideratur ſecundum tempus porrecti actionis libelli, pag 570. n. 16

Variari.

Variari fere omne poteſt, tempore, loco, pagina 163. numero 2

Venditor.

Venditor vt tertius optimè appellet, Emptore victo non appellante, pag.312. fallit vbi tres ſunt ſententiæ, Venditore ſciente, n.5.6.7. 8. & 9

Venditoris appellatio, non reddit deteriorem cauſam Actoris, pag.312.n.9

Verbum.

Indulgeo verbum acceptam in genere determinatur à verbo reſtituo, ſecus ſi in ſpecie, p.349.n.14. & 16

Verbum commune iunctum directo, quando in compendioſa determinetur à directo, ibid. n. 15

Verba dubia intelliguntur, vt ſonent reſtitutionem magis, quam indulgentiam queſt. ſequenti, pagina 347. numero 6. & 10

Verbum *tenere* quando latam condemnationem contineat, pag. 510. n.5

Verba quandoque ſunt falſa, facta vero nunquam, pag. 600. num. 19

Verbum quod importare quit gratiam, aut reſtitutionem, pag. 349. n.11. & 12

Venter.

Venter non patitur dilationem, p. 492. n. 18

Veritas.

Veritas in vſucapionibus ſpectatur, non opinionis error, pag.200. num.7

Veritas, & æquitas obſeruatur in conſiſtorio Papæ, & vnius cuiuſque, p.335. n.4

Veſtes.

Veſtium colore quo vtuntur Principes nequeunt vti alij inferiores, pag.616. num. 4

Via.

Via executiua facta ordinaria & oppoſitione tertij non omninò extinguitur quoad deciſionem cauſæ, vbi de praxi à Iudice procedendi, p.327.n.16.17.& 18

Vicarius.

Vicarius Chriſti quoad Iudicia habet eandem poteſtatem, pag.472. n. 35

Vicarius Generalis Epiſcopi poteſt inhibere foraneum, p.559. num 11. 12. & 13

Vicarius foraneus reputatur pro delegato cum certæ cauſæ ſint ei comiſſæ ſed Vicarius Generalis dicitur ordinarius iudex, ibid. n.12

Vicinus.

Vicinus etiam per mille annos, non tollens Domum ſuam, poteſt tollere, non obſtante allegata præſcriptione ſui conuicini, pag.164. n.19

Viri.

Viri perfecti, nunquid poſſint in Iudicio contendere cum ſtrepitu, pag.78. n.5. & 6

Viri boni coram quibus proteſtatio fiat à non appellante: qui dicantur, relinquitur iudicis arbitrio, pagina 594. num. 32

Vis.

Vim facit Iudex Eccleſiaſticus inhibendo Iudici, à quo in tota cauſa, & in omnibus Articulis, in quibus non fuit appellatum, p.478. n. 4

Viſitatio.

Viſitatio continet obedientiam, quæ prælatis debetur, & circa præſcriptionem, qualiter procedant, pag. 158. numero 1. & 9

Viſitatio eſt de Iuribus Epiſcopalibus, ibid. n.2

Vita.

Vita hominis in facto ſtari dicitur ex philoſophis, & porrigitur ad lites, p.440. n.11

Religioſorum vita eſt arctior; & ſtrictior, pagina 419. numero 23

Vſucapio.

Vſucapio in multis caſibus admittitur contra fiſcum, in multis nec vno tempore, p.174.n.10 & 11

Mancipi res, & nec mancipi olim diuidebantur ad vſucapionem, & quæ erant, p.62. n.2.3.& 4

Vſucapi poterant res mobiles, & ſe mouentes mancipi, ſiue non mancipi, & de ſublata hac differentia, & Dominio bonitario, & quidditario, ibid. n.4.5. & 6

Vſucapionis introducendæ, qualis cauſa antiquitùs, & qualiter tunc mobilia, & immobilia vſucapiebantur, ibidem n.8 9.10. & 11

Vſucapi ſolebant res mobiles anno, & immobiles biennio, quod immutatum fuit, & quare, ibidem numero 10. & 11

Vſucapiuntur res immobiles inter præſentes decennio, inter abſentes annis viginti: expenditur, ibidem numero 11. 12. & 13

Vſucapio, & longi temporis capio, quæ, & in quo differant, pag.63. n.13. & 15

Præſcriptio latiùs patet, quàm Vſucapio, ibid. n. 16

Vſucapio erat longa poſſeſſione capio, & quæ acquirerentur vtraque, ibid.n.17

Vſucapio decem vitali conſtituta, deinde longa poſſeſſione capio, partim fuit ciuilis, partim honoraria, ibid. num.19

Vſucapio, & longæ poſſeſſionis capio, tempore diſcernuntur certo, & incerto, quale vtrumque, pagina 64. num.21. & 22

Vetuſtas temporis quæ, pag.64. n.22

Præſcriptionum quædam ad Rubricam ſpectantia remiſſiuè, pag. 64. num.23

Præſcriptio vt procedat in præſentes, & abſentes, qualiter iſti ſic intelligantur, ibid. n.24. & 25

Vſucapio antiquitus exigebat biennium longi temporis acquiſitio decennium, p. 214. n.17

Vſucapio directam producit actionem, acquiſitio longi temporis vtilem, ibid. n. 17

Vſucapionis

Digitized by Google

Vſucapionis introducendæ, quot rationes, pagina 212. num. 22. & 23
Vſucapio quare dicatur adiectio dominij, pagina 213. numero 30. & 31
Vſucapio principaliter eſt inſtituta ad bonum publicum, pagina 137. n. 28
Vſucapio à defuncto ſemel cœpta, dicitur continuari causa vtilitatis, pag. 137. n. 24

Vſura.

Vſurarum vſuras exigens, notatur infamia, & in eas iudex condemnatus nihil facit niſi tantum exprimat quantitatem, pag 245. n. 11
Iuſtinianus ſuo tempore admiſit vſuras, & repudia, pag. 263. numero 3

Vſurpatio.

Vſurpatio ſolet dici, vt nihil aliud ſit, quàm frequenter vti re aliqua, p. 134. n. 45 & 47
Vſurpari etiam dicitur alicuius memoriam, ibidem numero 46
Vſurpatio ſignificat præſcriptionis interruptionem, & accipitur etiam pro vſu cuiuſque rei, ibid. n. 47
Vſurpare interdictum honorem, id eſt interdicto honore vti, ibid. n. 48
Vſurpare, & vſucapere in quibus differant, & quid ſibi velit vſurpatio, pag. 133. n. 40. & 44
Vſurpatio Actoris, id eſt interruptio vſucapionis illius, ibid. num. 42
Vſurpatio quandoque dicitur vſucapionis interruptio declaratur, ibid. n. 43. & 44

Vſusfructuarius.

Vſusfructuarius, ſeu feudatarius, aut emphyteuta ex ſola naturali poſſeſſione non præſcribunt, ſed ex quaſi ciuili, pag. 123. n. 5

Vtens.

Vtens ſeruitute longo tempore non vi, non clam, nō precario habet Iure impoſitam ſeruitutem, pag. 181. numero 19

Vxor.

Vxor num ſine licentia viri queat eſſe in Iudicio remiſſiuè, pag. 615. n. 9
Vxor dotem petens à marito dicente eam eſſe criminis participem non repellitur etiam propter fiſci ius allegatum, pag. 29. n. 14

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google